Universidad de Oviedo
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

I. H. S. 13/1/6 [illegible]

Nicolai Lirani Glossa Ordinaria
in Sacram Scripturam. Pars 5ª
Lugduni Jacobi Mareschal

Año 1529.

(Archivo de Loyola).

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEXTA PARS

BIBLIAE CVM GLOSSA ORDINA-
ria, et expositione literali & morali Reuerendi patris Nicolai Lyrani: necnon additionibus ac replicis super epistolas ad

ROMANOS
CORINTHIOS
GALATHAS
EPHESIOS
PHILIPPENSES
COLOSSENSES
THESSALONICENSES
TIMOTHAEVM
TITVM
PHILEMONEM
HEBRAEOS
ACTVS APOSTOLORVM.

Ac etiam super canonicas epistolas

IACOBI
PETRI
IOHANNIS
IVDAE
APOCALYPSIM.

ADDITA QVIBVS SVNT NVPERRIME vltra diligentissimam, & castigatissimam emendationem & limam historiæ non inuenustæ, & figuratæ literæ capitis cuiuslibet exordio: quæ totam rem descriptam clarius quam fieri possit, aperiunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sexta tenet Pauli tharsenſis ſcripta beati
Deſtinat eccleſiis quæ pater ille decem.
Quatuor & tradens charis documenta ſeorſum
Diſcipulis:complet quatuor atq; decem.
Romanos reuocat decæptos,deinde Corinthos
Literulis binis credere iuſta iubet.
Admonet hinc Galathas nõ credere pſeudo ꝓphetis.
Epheſiam rurſus laudat:amatq; fidem.
Deinde Philippenſes collaudat,Laodicenſes
Siue Coloſſenſes per pia ſcripta monet.
Theſſalicos populos commendat epiſtola bina.
Bina Timothæum litera miſſa docet.
Inſtruit inde Titum,Philemoni ſcribit amico.
Demum etiam hebræos admonet atq; docet.
Scribit apoſtolicos actus Lucas, Iacobus
Subſequitur.Petri canonica inde duplex.
Tres quoq; canonicas ſubmittit virgo Iohannes.
Paruum vnum Iudæ fertur epiſtolion
Maxima diuini pandit ſecreta Iohannes
Iudicii:hinc nomen ſeruat Apocaleos.

Incipit præfatio ſancti Hieronymi
in omnes epiſtolas ſancti Pauli.

QRimũ quæriť quare poſt euãgelia quæ ſupplemẽtũ legis ſunt, & in qb⁹ nobis exẽpla & præcepta viuendi pleniſſime digeſta ſunt:voluerit apl's has epl'as ad ſingulas eccl'ias deſtinare? Hac aũt cauſa factũ videť vt.ſ.initia naſcentis eccleſiæ nouis cauſis exiſtẽtibus præueniret:& vt pñtia atq; oriẽtia reſecaret vitia:& poſt futuras excluderet qõnes,exẽplo prophetarũ:qui poſt editam legẽ moyſi:in qua oia dei mãdata legebãtur:nihilomin⁹ tñ doctrina ſua rediuiua ſemp ppl'i cõpreſſere pẽtã:& ppter exẽplũ viuendi libros ad noſtrã etiã memoriã trasmiſerũt. Deinde quæritur:Cur nõ amplius q̃ decẽ epiſtolas ad eccleſias ſcripſerit?Decem ſunt enim cũ ea quæ dicitur ad hebræos.Nam reliquæ quatuor ad diſcipulos ſpecialiter ſunt porrectæ.Vt oſtẽderet nouũ nõ diſcerpere a veteri teſtamẽto:& ſe cõtra legẽ nõ facere moyſi:ad numerũ primorũ decalogi mandatorum ſuas epiſtolas†deſtinauit:& quot ille præceptis a pharaone inſtituit liberatos:totidẽ hic epiſtolis a diaboli & idolatriæ ſeruitute edocet acquiſitos.Nam & duas tabulas lapideas,duorum teſtamentorũ figuram habuiſſe viri eruditiſſimi tradiderũt.Epiſtolã ſane quæ ad hebræos ſcribitur,quidam Pauli nõ eſſe contẽdũt:eo q̃ nõ ſit eius nomine titulata:& propter ſermonis ſtiliq; diſtantiã:ſed aut Barnabæ iuxta Tertulianum:aut Lucæ iuxta quoſdã:vel certe Clemẽtis diſcipuli apoſtolorũ & epiſcopi romanæ eccl'iæ poſt apl'os ordinati. Quibus reſpõdendũ eſt. Sí ꝓpterea Pauli nõ erit,quia eius nõ habet nomen:ergo nec alicuius erit:qa nullius noĩe titulať. Qď ſi incõueniens,abſurdũq; eſt: ipſi⁹ magis eſſe credẽda eſt,quæ tãto doctrinæ ſuæ fulget eloquio.Sed qm̃ apud hebræorum eccleſias quaſi deſtructor legis falſa ſuſpitione habebať:voluit tacito noĩe de figuris legis & veritate xp̃i reddere rationẽ:ne odiũ noĩs in fronte prætitulati vtilitatẽ excluderet lectionis. Non eſt ſane mirũ ſi eloquentior videať in proprio.i.hebræo:q̃ in peregrino.i.in græco quo cæteræ epl'æ ſunt ſcriptæ ſermone.Mouet etiã quoſdã quare romanorũ epl'a in primo ſit poſita:cũ eam nõ primo ſcriptã ratio manifeſtet.Nã hanc ſe,pficiſcẽte hieroſolymã ſcripſiſſe teſtatur:cũ Corinthios & alios iam ante vt miniſteriũ quod ſecũ portaturus erat colligerẽt:literis adhortatus ſit.Vnde & intelligi quidã volũt ita oẽs epiſtolas ordinatas vt prima poneret q̃ quis poſterior fuerit deſtinata:vt per ſingulas epiſtolas gradibus ad perfectiora veniretur.Romanorũ namq; plericq; tam rudes erant vt non intelligerẽt dei ſe gratia & nõ ſuis meritis eſſe ſaluatos:& ob hoc duo inter ſe populi conflictarent. Idcirco illos indigere aſſerit corrigi:vitia gentilitatis,priora cõmemorans. Corinthiis autem iam dicit ſciẽtiæ gratiã eſſe conceſſam:& nõ tam omnes increpat q̃ cur peccantes non increpauerint,reprehendit:ſicut ait:Auditur inter vos fornicatio. Et iterum: Congregatis vobis cum meo ſpiritu tradere huiuſmodi ſathanæ. In ſecunda vero laudantur & vt magis ac magis proficiant, commonẽtur: Galathæ vero iam nullius criminis arguuntur, niſi hoc tantũ, q̃ callidiſſimus pſeudo apoſtolis crediderunt.Epheſii ſane nulla reprehenſione,ſed multa laude ſunt digni:quia fidem apoſtolicam ſeruauerũt. Philippẽſes etiã multomagis collaudãtur:qui nec audire quidẽ falſos apoſtolos voluerũt. Theſſalonicẽſes nihilominus in duabus epiſtolis omni laude proſequitur:eo q̃ non ſolum fidem incõcuſſam ſeruauerint veritatis, ſed etiam in perſecutione ciuium fuerint cõſtantes inuenti. Coloſſenſes autem tales erant: vt cum ab apoſtolo viſi corporaliter nõ fuiſſent hac laude digni haberentur.Et ſi corpore inquit abſens ſum:ſed ſpiritu vobiſcũ ſum gaudens & videns ordinem veſtrum. De hebræis vero quid dicendũ eſt:quorũ theſſalonicenſes qui plurimũ laudati ſunt,imitatores facti eſſe dicuntur.Sicut ipſe ait:Et vos fratres imitatores facti eſtis eccleſiarũ dei quæ ſunt in iudæa. Eadem enim paſſi eſtis & vos a contribulibus veſtris, quæ & illi a iudæis.Apud ipſos quoq; hebræos eadem commemorat dicens.Nam & vinctis compaſſi eſtis:& rapinã bonorũ veſtrorum cum gaudio ſuſcæpiſtis:cognoſcẽtes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.

C 1.Co.5.a. Ibidem. 1.the.2.c. Col.2.a. 1.the.2.c. Heb.10.g

Incipit prologus ſpecialis in epiſtolam ad Romanos

OMani ſunt qui ex iudæis & gẽtibus crediderũt. Hi ſuperba cõtentione volebãt ſe alterutrum ſuperponere.Nã iudæi dicebant. Nos ſumus ppl's dei quos ab initio dilexit & fouit: Nos circunciſi ex genere abraã ſancta deſcẽdimus ex ſtirpe:& notus retro apud iudæã tantũ deus.Nos de ægypto ſignis dei & virtutibus liberati,in mare ſicco pertranſiuim⁹ pede,cum inimicos noſtros grauiſſimi fluctus inuoluerẽt. Nobis pluit manna dñs in deſerto:& quaſi filiis ſuis cœleſte pabulũ miniſtrauit. Nos die noctuq; in colũna nubis igniſq; præceſſit: vt nobis in inuio iter oſtẽderet.Atq; vt cætera eius circa nos immẽſa beneficia taceam⁹:nos ſoli digni fuim⁹ dei legẽ accipere:& vocẽ dei loquẽtis audire: eiuſq; cognoſcere volũtatẽ.In qua lege nobis promiſſus eſt chriſtus:ad quos etiã ipſe ſe veniſſe teſtatus eſt dicẽs. Non veni niſi ad oues quæ perierant domus iſrael:cum vos canes potius q̃ hoies appellauerit.Equñe ergo eſt vt idola hodie deſerentes quib⁹ ab initio deſeruiſtis nobis cõparemini:& nõ poti⁹ in proſelytorũ locũ ex legis auctoritate & cõſuetudine deputemini?Et hoc ipſum nõ merebamini:niſi quia larga ſemp dei clæmẽtia voluit vos ad noſtrã imitationẽ admittere.Gentes etiã ecõtrario reſpõdebant.Quãto em̃ maiora erga vos dei beneficia narraueritis:tanto maioris vos criminis reos eſſe monſtrabitis.Semper enim his oĩbus extitiſtis

D

Abſtor ſtinuit.

B

Universidad de Deusto Biblioteca

E ingrati. Nam ipsis pedibus quibus aridum mare
exo.32.b transistis, ludebatis ante idola quæ fecistis: & ipso ore quo pauloante ob necem aduersariorum dño cantaueratis simulacra vobis fieri poposcitis: illis oculis quibus venerãdo deum in nube vel igne cõspicere solebatis: simulacra intuebamini. Manna quoq̃ vobis fastidio fuit: & semper in deserto contra dñm murmurastis: ad ægyptum vnde vos manu valida eiecerat, redire cupiẽtes. Quid plura? Ita patres vestri crebra prouocatione dñm irritauerũt vt omnes in eremo morerẽtur: nec plus ex senioribus eorum q̃ duo hoĩes terrã repromissionis intrarent. Sed quid antiqua replicamus: cum etiã si illa minime fecissetis, de hoc solo nemo vos dignos venia iudicaret, q̃ dñm christũ prophetarũ semper vobis vocibus repromissum: nõ solũ suscipere noluistis, sed etiam morte pessima peremistis? Quem nos vt cognouimus, statim credidimus: cum nobis de eo antea nõ fuerit prædicatũ. Vnde probatur q̃ idolis seruiuimus: nõ obstinationi mẽtis: sed ignorantiæ deputandũ. Qui enim cognitũ ilico seqmur: olim vtiq̃ sequeremur si ante cognouissemus. Sic autẽ vos de generis nobilitate iactatis: quasi nõ morũ imitatio magis q̃ carnalis natiuitas filios vos faciat esse sanctorũ. Deniq̃ esau & hismael cũ de stirpe sint abraæ, minime tamen in filiis reputantur. His taliter altercantib⁹, apostolus se mediũ interponẽs ita partiũ dirimit quæstiones: vt neutrũ eorum sua iusticia salutẽ meruisse cõfirmet: ambos vero popu
F los vt scienter & grauiter deliquisse. Iudæos quidẽ q̃ per præuaricationẽ legis deum inhonorauerint. Gentes vero q̃ cum cognitũ de creatura creatorẽ vt deum debuerint venerari: gloriã eius in manufacta mutauerint simulacra. Vtrosq̃ etiã similiter veniã consecutos: æquales esse verissima ratione demonstrat: præsertim cum in eadẽ lege prædictũ sit & iudæos & gentes ad christi fidem vocandos esse ostendat. Quãobrem vicissim eos humilians ad pacem & concordiam cohortatur.

GLO. ORDI.

¶ Prothemata in omnes epistolas Pauli.

Quæstio — IN ep̃lis q̃dã sunt gñalia q̃ oĩbus cõueniũt: q̃dã spãlia q̃ ad singula ptinẽt: Primo cõsiderãda sunt gñalia deinde videam⁹ q̃ sint spãlia. Hęc itaq̃ sunt gñalia. Quęrit quare post euangeliũ scriptę sunt ep̃læ: cum in euangelio sit doctrinæ pfectio: pfecta regula viuendi: honestorũ quoq̃ morũ integra conformatio. Est etiã quæstio q̃re dicant ep̃læ: & q̃ materia earũ, & cõis intentio oĩm. Deĩde q̃rit de ordine earũ & nũero. Hæc p̃dicta gñalia sunt oĩb⁹ ep̃lis cõuenientia. Ista v̄o spãlia sunt. Querit em̃ q̃bus scribant: & cã scribẽdi, qd ẽt in singulis spãlr intẽdat. Primæ q̃oni sic r̃ndet. Q̃ iõ scriptæ sunt post euãgeliũ: vt ĩ exordio nascẽtis ecclĩæ nos cõtra callidas hereticorũ p̃muniret oppugnatiões: oriẽtia q̃q̃ vi
Mar.1.a. tia resecaret: & post futuras excluderet q̃ões. In euãgelio nãq̃ sic dicta sunt q̃dã: vt facile male intelligẽtibus ambiguitas & error suboriret. Sicut illud qd̕ dr̃ ãno.xxx. xp̃s esse baptizat⁹: vñ q̃dã hæretici voluerũt cõcipere: vt null⁹ añ.xxx. annũ recte baptizaretur. Erãt ẽt p̃terea q̃dã in euãgelio sic obscure dicta: vt inde fideles ẽt dubitarẽt. Itaq̃ ꝓpter hæreses has & alias q̃ tunc in ecclesia pullulabãt extirpandas, istas ap̃ls scripsit ep̃las. His itaq̃ de causis p̃dictis post euãgelia scriptæ sunt ep̃læ. Nõ supfluæ. Sed quẽadmodũ ꝓphetiæ post legẽ: sic ep̃lę post euãgelia valde sunt vtiles & necessarię. Quãuis em̃ ĩ lege fuerit pfecta doctrĩa: nec aliud in prophetis q̃ in lege cõtineat: q̃dã tamẽ ibi erãt sub velamine dicta: quæ in ꝓphetis apertius exposita quodãmodo dilucidant.

Notandum

G Otandũ quoq̃ est q̃ hoc opus a q̃busdã vocat superadditio. Et est tractũ de pabola illa euãgelica qua dr̃: Hõ q̃dã descẽdebat ab hierl̃m in hiericho: & icidit in latrones. i. humanũ gen⁹ qd̕ de cœlestis hierl̃m patria descẽdit in mũdũ: iter malignos videlicet hostes. Qui etiã spoliauerũt eũ & plagis ĩpositis abierũt semiuiuo relicto. i. diuersoꝝ dogmatũ errorib⁹ eũ subiugauerũt. Accidit aũt vt sacerdos q̃dã & leuita dũ trãsirẽt eadẽ via, eo viso p̃terierũt. Lex em̃ & ꝓphetæ humanũ gen⁹ curare nõ valuerũt. Samaritan⁹ aũt custos ille ver⁹, videlicet xp̃s iter faciẽs. i. carnẽ assumẽs, mĩa mot⁹ est. Et appropiãs alligauit vulnera ei⁹ ĩfundẽs oleũ & vinũ. i. gratiã spiritussc̃ti, & noui testamẽti doctrinã: q̃ sic inebriat vt terrenoꝝ desiderioꝝ obliuisci faciat: & ĩponẽs illũ iumẽto duxit in stabulũ, & ꝓtulit duos denarios dicẽs stabulario: curã illius habe: & si q̃d superogaueris, ego cũ rediero reddã tibi. Dedit em̃ ap̃lis & cęteris doctorib⁹ nouũ & vet⁹ testm̃: q̃ plura superogauerũt: vt paul⁹ & multi alij. Põt etiã p hoc op⁹ illa scala significari: in q̃ vidit Iacob ascẽdẽtes & descẽdẽtes angelos: quoꝝ typũ gessit. Paul⁹ cum ad tertiũ cœlũ rapt⁹ est: vbi vidit secreta &c. Cõdescẽdit etiã infantiũ humanitati & fragilitati vt diceret. Vir reddat debitũ vxori. Luc.10.e. gen.28.c 2.Corin. 12.a. 1.Corin. 7.a.

E Pistolę dicunt supmissę. i. sup euãgeliũ missę. Quatuordecim sunt ep̃lę: decẽ ad ecc̃ias: q̃tuor ad psonas. in quo numero voluit ostendere euãgelio & legi se cõcordare.

☞ Denarius

PROEMIVM NICO. DE LYRA

¶ Incipit proemium venerabilis magistri Nicolai de Lyra ordinis fratrum minorum in epistolas Pauli.

E Cce descripsi eã tibi tripl̃r. Prouer.xxij.c. Quod verbum de sapię descriptiõe dicit: Sapia pauli apostoli principal̃r ɔsistit in cognitiõe dñi nostri iesu xp̃i pro redemptiõe humani gñis passi: ꝓpter qd̕ dicit paulus. i. Ad Corin.ij.a. Non iudicaui me aliq̃d scire inter vos: nisi tantum iesum xp̃m & hunc crucifixum. Hãc autem sapientiam descripsit tripliciter: scilicet literis hebræis, græcis, & latinis, sicut præfiguratũ fuerat in descriptione tituli crucis q̃ script⁹ fuit hebraice, græce, & latine, sicut habet Ioh.xix.d. Per hoc em̃ q̃ in tribus linguis facta fuit hæc descriptio, figuratũ fuit fidem xp̃i crucifixi p totum orbem fore gñaliter publicandã: qd̕ potissime impletũ fuit p doctrinã Pauli ap̃li & scripturã: ꝓpter qd̕ potuit dicere verbũ p̃assumptũ. Ecce descripsi &c. In quo notant quatuor causæ huius ap̃li doctrinæ. s. effectiua, subiectiua, finalis, & formalis. ¶ Circa primũ est notãdũ q̃ licet Paul⁹ fuit scriptor hui⁹ doctrinæ: qd̕ notat cũ dr̃: Ecce descripsi: hoc tñ fuit ministerialiter: xp̃s aũt principal̃r: ꝓpter qd̕ dicit ad Gal.i.b. Notũ vobis facio fratres euãgeliũ xp̃i qd̕ euãgelizatũ est a me: q̃a non est ꝓm hoĩem: neq̃ em̃ ego ab hoĩe accæpi illud: neq̃ didici: sed p reuelationẽ iesu xp̃i: & ideo q̃a christo reuelante & dictante hanc doctrinã descripsit: conuenienter dicere potuit verbum Baruch: qd̕ habetur Hiere.xxxvi.d. Ex ore suo loquebatur a me, quasi legẽs in libro omnes sermones istos: & ego scribebã in volumine attramento. Baruch qui interpretat benedictus, figura fuit ap̃li q̃ consecut⁹ est mĩam & benedictionẽ dei. Hieremias vero q̃ interpretatur excelsus deo, iesum xp̃m figurauit quẽ de⁹ pater exaltauit: & dedit illi nomẽ qd̕ est sup oẽ nomẽ. vt dr̃ Phi.ij.b. & iõ bene potuit dicere paul⁹ ap̃ls de xp̃o. Ex ore suo loq̃bat ad me, q̃si legens in libr.i. distincte & apte mihi reuelando: & ego scribebã ꝓm ei⁹ reuelationẽ in volũtate attramẽto. Ep̃las em̃ suas saltẽ aliquas vel pro aliqua parte earũ manu ꝓpria cõscripsit. vñ in fine priæ ep̃læ. Cor.d. dr̃. Salutatio mea manu Pauli: supple scripta est. hoc em̃ mõ signabat ep̃las suas p notarium cõscriptas: ne sub noĩe eius ep̃læ a falsis ap̃lis scriptę a fidelib⁹ reciperent. ¶ Circa subiectũ sub rõne absoluta & ĩ ptialib⁹ libris sub rõnib⁹ determinatis vt corp⁹ mobile ad sitũ in libro cœli & mũdi: & corp⁹ mobile ad formã in libro de gñatione & corruptiõe. Sic de⁹ sub rõne absoluta est subiectũ in sacra scriptura: in partib⁹ vero ei⁹ sub determinatis rõnib⁹: vt in veteri testõ sub rõne creatiõis & gubernatiõis: & in nouo sub rõne redemptionis in gñali. In ep̃lis v̄o pauli sub ratione magis determinata, scilicet sub ratione redemptionis per suam passionem: ideo dicit Paul⁹. i. ad Corin.i.d. Prædicamus xp̃m crucifixũ, iudæis q̃dẽ scandalũ: gentib⁹ aũt stulticiam: ipsis autẽ vocatis iudæis atq̃ græcis filiũ dei xp̃m dei virtutẽ & dei sapiam. Hæc igit sapia doctrinæ Pauli q̃ est cã subiectiua tãgitur, cũ dr̃: Eã de qua dicit Act.xiij.e. Nos vobis eã annunciamus quæ ad patres nostros repromissio facta est de xp̃o ꝓ salute mundi passuro. ¶ Circa tertium considerandũ q̃ causa finalis hui⁹ doctrinæ est vtilitas totius ecclesiæ q̃ notat cũ dr̃: Tibi. i. ad vtilitatem tuam: Subiectiua causa. Finalis causa.

H

A ☞ Denarius nãq̃ ad decalogum legis: quaternarius ad euãgelia pertinet. Romanis in hac epistola scribit ꝓ altercatione q̃ erat inter illos. Altercatio aũt talis erat. Dicebãt iudæi se de gñe abraæ esse & etiam legẽ & ꝓphetas accæpisse, & nunq̃ idola, sed vnũ verũ deum coluisse: gentiles canes immundos appellabant. Econtra, gentiles se in auditu auris obedisse dicebãt: quod ipsi bono ingenio & suæ naturæ ascribebant. Iudæos aũt nõ solum nõ obedisse xp̃o, verũetiam turpissima morte eum cõdemnasse dicebant: Ita ex vtraq̃ parte supbia, & nulla humilitas. Quib⁹ se quasi mediũ interponit ap̃ls, vtrosq̃ cõfutãdo, vt sic inuitet ad humilitatẽ: vt oĩa attribuãt grãe dei. ¶ Morẽ recte scribentiũ ep̃las seruat pręponẽdo salutationẽ: in qua captat beniuolẽtiã a psona sua vbi dicit Paulus ap̃ls, s. xp̃i. A negocio: vbi dicit qd̕ ante ꝓmiserat. Ab auctore vbi dicit qui factus est ei. Auditoribus: vbi dicit, in quib⁹ estis & vos vo. &c. Assignatis rõnibus opis, numeri, & ordinis ep̃larũ: explicato deniq̃ vñ & quare ap̃ls romanis scripserit: sup est de materia & intentione & modo tractandi exeq. Gñalis oĩm ep̃larũ materia est doctrina euangelij. Intentio monet ad obediẽdum euangelicæ doctrinæ. Præter hæc aũt in singulis ꝓprias intentiones & materias requirimus. Prima itaq̃ ep̃la materiam habet romanorũ vitia, atq̃ gratiæ dei dona ad quæ eos hortat. Intẽtio eorum vitia increpare, & ad verã pacẽ fraternãq̃ cõcordiam sub manu gratiæ humiliare. Modus tractandi. More scribentiũ ep̃las salutationem p̃mittit. In qua personã suam negociũ & auctorem negocij cõmẽdat: in q̃b⁹ congrue captat beniuolentiam. Haimo. Post salutationẽ vtriusq̃ partis vitia arguit: ostẽdens gẽtiles a naturali rõne, & iudæos a lege exorbitasse. Deinde pluribus modis ostendit iusticiã & salutem æque vtriq̃ esse nõ p legẽ sed per fidem christi: vt a lege eos tollat, & in sola fide christi eos constituat. Circa finem vero moralis subditur instructio: atq̃ in actione gratiarum finem tenet epistola. Inter omnes epistolarũ scriptores in tribus Paulus singulariter excellit. In operis scilicet profunditate: q̃a cæteris prolixius, & ad intelligẽdũ difficili⁹. In fidei assertione: q̃a ad fidei catholicæ assertionem cõgrua auctoritatum legis & prophetiæ inducuntur testimonia: In gratię cõmẽdatione: q̃a contra arrogationes & supbos de suis opib⁹ p̃sumẽtes ꝓ cõmẽdanda dei grã prudenter & fortiter dimicauit. Qui nimirum & in illo euidentior clariorq̃ apparuit: q̃a inter alia vehemẽter ecclesiã dei psecut⁹: pro quo summo dign⁹ fuit supplicio pro maledictione consecutus est gratiã: pro damnatiõe suscæpit misericordiam: in quo & spes nostra plurimum subleuatur. Luc.17.g. Ap̃s.d. 1.Co.15.a

C

¶ Finiunt ꝓthemata in omnes epistolas Pauli.

PROEMIVM

✻ tem tuam: q̃a p hanc doctrinam intellectã & ope adimpletũ habet vita grãe in p̃nti & glĩæ in futuro: de quo põt accipi qd̕ dr̃ Prouer.iij.b. Præcæpta mea cor tuũ custodiãt: lõgitudinẽ enim dierũ & annos vitæ & pacẽ apponẽt tibi. Dicit annos vitæ: q̃tũ ad vitã grãe: & lõgitudinẽ dierũ, q̃tũ ad vitã glĩę: q̃ ęternitatẽ includit a pte post: & pacẽ. i. q̃etẽ appetit⁹: q̃a de rõne finis vltimi est q̃ quietet totaliter appetitũ. Circa quãtum. s. cãm formalẽ est sciendum q̃ duplex est forma doctrinę. s. forma tractat⁹ & forma tractãdi. Forma tractandi est modus agendi qui triplex est apud philosophos. s. diffinitiu⁹, diuisiuus & probatiu⁹. & hoc triplici mõ vtitur aliũde ap̃ls: vñ in ep̃la ad Heb.xi.a. fidẽ diffinit dicẽs. Fides est substãtia rerũ sperãdaꝝ argumẽtũ nõ apparẽtiũ. Sil̃r. i. Corin.xij.a. grãm diuidit, dicens. Diuisiones aũt grãrũ sunt: idẽ aũt spũs. & subdit: Alij q̃dẽ p spm̃ dat sermo sapię &c. Sil̃r. i. Corin.xv. ex xp̃i resurrectione ꝓbat resurrectionem generalẽ mortuorum esse futuram sicut possibile est in tali materia: Et hæc formalis cã tãgit, cũ dr̃: Tripl̃r: de quo põt accipi qd̕ dr̃ Eccs. iiij. c. Funiculus triplex difficile rũpit. Forma vero tractatus cõsistit in diuisione doctrinæ. Diuidit aũt tota doctrĩa in tres partes ꝓm q̃ tribus p̃cipuis gẽtib⁹ scribit. primo romanis qui p̃cellebãt alias gentes in potẽtia. scd̕o gręcis qui p̃cellebãt alias gẽtes sapia. tertio hebræis qui p̃cellebãt in diuinę legis noticia. Romanis tantũ scripsit vnã ep̃lam q̃ prio exponet: sicut est p̃ria respectu aliarũ. Triplex modus agendi.

¶ Explicit proemium. Incipit argumentum.

GLO. ORDI.

B R Omani, interpretantur sublimes siue tonantes: quia illo tempore quo apostolus hãc epistolam ad eos misit, cunctis dominabantur gentibus. Ideoq̃ sublimiores erant oĩbus populis & intonabant præcepta publica & priuata, eorumq̃ fama omnium hoĩm resonabat in ore. b ¶ A corintho. Orige. Hanc eum de corintho scripsisse euidẽter monstratur ex eo quod dicit. Commendo vobis pheben sororẽ nostram ministram ecclesiæ, quę est cenchris. Cenchris enim loc⁹ dicit corintho vicinus immo portus ipsius corinthi. Et ex eo qd̕ dicit. Salutat vos caius hospes meus: de quo scribens corinthijs cõmemorat dicens. Gratias ago deo meo, q̃ neminẽ vestrũ baptizaui nisi crispũ & caiũ. ¶ Haimo aũt ab athenis apostolũ scripsisse romanis dicit ĩ his verbis. Ab athenis ciuitate græcorũ scripsit apostolus romanis hãc epistolã. Quos non ipse, non petr⁹ vel aliquis duodecim ap̃loꝝ primum instruxit: sed quidã iudæorum credẽtiũ: q̃ fide xp̃i ab apostolis percæpta venientes romam vbi princeps orbis resi debat, cui erant ipsi subiecti: q̃ apud hierosolymam didicerãt, romanis euãgelizauerũt. ¶ In ecclesiastica tñ historia sic legitur. Claudij tẽporibus clæmentia diuinę prouidentiæ petrum ad vrbẽ romanã deducit. Iste adueniens primus in vrbe roma euãgelij sui clauib⁹ ianuã regni cœlestis aperuit. ¶ Hiero. super præsentem ep̃lam ad romanos vbi scriptum est. Vt aliquid impartiar vobis gaudij spiritualis, ait sic: Romanos petri prædicatione fidem tenẽtes, cõfirmare se velle paulus dicit: Nõ q̃ minus accæpissent a petro: sed vt duobus apostolis attestantibus atq̃ doctoribus eorũ corroboraretur fides. Harum igitur auctoritatum conflictũ dirimẽtes, dicemus petrum primũ prædicasse romanis q̃tum ad alios apostolos sed non primum q̃tum ad oẽs credẽtes. Item dicemus athenis ep̃læ partẽ scripsisse: corinthi vero pfecisse: atq̃ inde romanis eã destinasse. Pro altercatione scribit romanis: cõfutans mõ iudęos, modo gentiles: docens eos humiliari: vt omnia attribuant gratię dei. Iudæi Salutem generi suo. Gentes vero ingenio & naturæ attribuebant. Prima hæc ponitur: quia primum gradũ erroris destituit. Cõmẽdat personam & negociũ, & auctore negocij: in quibus congrue captat beniuolentiam. Ro.16.a. 1.Co.1.d. Ro.1.b.

Argumentũ in epistolam Pauli ad Romanos.

a R Omani sunt partis a italiæ. Hi præuenti sunt a falsis apostolis: & sub nomine domini nostri iesu christi in legem & prophetas erant inducti. Hos reuocat apostolus ad veram euangelicam fidem. Scribens eis a corintho.

NICO. DE LYRA

¶ Postilla venerabilis magistri Nicolai de lyra super prologum in epistolam ad Romanos.

D R Omani &c. In hoc breui prologo ad compendiosam manifestationem dicendorũ in subsequẽti epistola tria breuiter tangũtur: quia prio describuntur illi quibus epistola illa est destinata: & hoc in principio prologi, cũ dicit Romani. secundo ponitur causa finalis vel quare scripta est cã motiua ibi: Hos reuocat ap̃ls. tertio tangitur locus a quo est transmissa, ibi. Scribẽs eis a corintho. Prima pars diuiditur in duas: quia prio describuntur a regione siue patria ibi: Partis italiæ. secundo describũtur a religione falsa, ibi: Hi præuenti sunt a falsis apostolis vbi circa decæptionem tria tanguntur. primo decæptores, ibi: A falsis apostolis. secundo forma deceptionis, ibi: Sub nomine dñi nostri iesu christi. tertio materia in qua erant decæpti, ibi: quia in legem & prophetas erant inducti: quantũ scilicet ad obseruantiã legalium & cerimoniarũ legis: quibus tamen christus finem imposuit. Circa causam finalem duo tangũtur: quia primo ponitur reuocatio ab errore falsitatis, ibi: Hos reuocat apostolus. secundo inuitatio ad cognitionem veritatis:, ibi: Ad veram euangelicam veritatẽ. Ex qua breui diuisione satis patẽt partes prologi. Circa vero tertiam partẽ quæ tangit locũ a quo transmissa est epistola, altercatio est & doctorũ saltem verbalis controuersia. Nam dicit Haimo, q̃ ab athenis ciuitate gręcorũ sit trãsmissa romanis: quos nõ ipse, nõ petrus vel aliquis. xij. apostoloꝝ primũ instruxit: sed quidam iudæoꝝ credentiũ, qui fide christi ab apostolis percæpta veniẽtes romã, vbi princæps orbis resistebat: quæ apud hierosolymam didicerant, romanis euangelizauerũt. Origenes vero dicit eam missam a corintho: cui consonat finis præsentis prologi, cum dicitur: Scribẽs eis a corintho: & pro isto inducitur quod scribit apostolus cap̃. vlti. a. præsentis epistolæ. Commendo vobis pheben sororẽ nostrã quæ est in ministerio ecclesiæ, quæ est cenchris. Cenchris vero vt dicit Origenes locus dicitur corintho vicinus: immo portus ipsius corinthi. Harũ auctoritatũ conflictus dissolui potest, vt dicatur Paulũ partẽ epistolæ scripsisse athenis, corinthi vero perfecisse, atq̃ eam inde romanis destinasse. Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ ¶Incipit epiſtola Pauli ad Romanos.
Paulus. Beda ſuper actus apoſtolicos Paulum annos paſſionis & reſurrectionis chriſti ad fidē veniſſe dicit. Tertio vero decimo anno poſt chriſti paſſionē apoſtolatū gentium cum barnaba, & pauli vocabulū accæpiſſe: prius enim ſaulus a ſaule perſecutore vocaba-
Act.9.a. tur: quia ſicut ille dauid: hic eccleſiam perſecutus eſt. Quartodecimo autem anno iuxta cōdictum apoſtolorum ad magiſteriū gentiū eſt profect⁹: Augu. Non ob aliud hoc ſibi nomen elegit: niſi vt ſe paruum oſtenderet tanq̄ minimū apoſtolorū. Non iactantia aliqua ſed ex ſaulo fact⁹ eſt paulus. i. ex ſuperbo modicus. Paulus em̄ modicus & quietus: Saulus inquietudo & tētatio interpretat. ¶Ambro. Porro ex more ſanctorū apoſtolorū illud feciſſe perhibet: q virtutib⁹ proficiētes mutato noīe ſunt vocati: vt & ipſo noīe eſſent noui: vt cephas, & filij to-
iohā.1.f. nitrui. ¶Hierony. Paulus a primo ſpolio
Mar.3.b. quod eccleſiæ cōtulit: ſcilicet a ſergio pau-
Act.13.b lo procōſule quē apud cyprum cōuertit:
Paulus vnde. hoc ſibi nomē aſſumpſit. ¶Orige. In ſcripturis alios binomios: alios trinomios inuenim⁹. Sicut ſalomon, qui eccleſiaſtes & idida. matthæus, qui & leui. Scd'm hāc
Luc.5.f. ergo conſuetudinē videt nobis & paulus duplici vocitatus vocabulo: ſicut in acti-
Act.13.b bus, vbi ſcribit: Saulus, qui & paulus: cui denter oſtendit. ¶Hiero. Paulus mirabilis ſiue electus. Quem & dn̄s ipſe vas electionis vocauit: & tam vita q̄ doctrina mirabilem fecit. b ¶Seruus. Ex ſeruo & humili: fecit deus apoſtolū & ſublimē:
Luc.14.c ita & vos humiles ſitis: Qui em̄ ſe humiliat exaltabitur. ¶Haimo. Orige. Seruus amore filiationis & humilitatis: non ti-
j.8.c. moris. Nō ei accępiſtis ſpm̄ ſeruitutis &c.
Gal.4.a. Item. Itaq; iam non eſt ſeruus, ſed liber.
Ioh.15.b. Et iterum. Iam non dicam vos ſeruos, ſed
F amicos. c ¶Ieſu chriſti. Ambro. Chriſtus græce, meſſias hebraice: latine vnct⁹. Chriſtus quidē vnctus rex & ſacerdos in-
Ps.44.a uiſibili oleo, plenitudine gratiæ ſpiritualis. vnde: Vnxit te deus deus tuus &c. ¶Aug. Haimo. Vtrūq; ponēdo vnam dei & hominis perſonā eſſe teſtatur. ¶Alterū pro iudæis: alterū pro gētibus ponit. Chriſtus enim hoc nomen iudæis eſt cognitū quo noīe dei filiū deſignatū vidēt & audiūt in lege ꝓmiſſum: qbus & ſi alium prædicaret, nō crederēt: Gētibus vero qa in aliquo nō legerant, prēmittit ſaluatorē. i. ieſum. ¶Chriſtus. Qꝛuis nō ſit propriū, ſed nomen ſacri ſicut ꝓpheta & ſacerdos: iudæis tm̄ cognitū recte ꝓponitur. Et ſi plurib⁹ indita hæc noīa tm̄ ſola figura: hic em̄ ſolus ver⁹ rex & ſacerdos. e ¶Apoſtol⁹. Ecce de humili alt⁹. d ¶Vocatus. Non a ſe, ſed a deo. Vel vocat⁹, ab hoībus dict⁹ priuilegio noīs. f ¶Segregatus. a doctrina ſcribarum & phariſæorū. hoc
Act.13.a. cōtra iudæos. Vel, ab alijs apl'is corpore & nō mēte. vnde: Segregate mihi bar. & p. in opus ad quod aſ. eos. g ¶Euangelium. Haimo. Bona annūciatio eſt quæ ad ſalutē. Ea vero eſt de his quę ad fidē & mores. h ¶Dei. nō ab hoīe inuētū. i ¶Quod ante. cōpletionē nō venit vt ſubitū: ſed lōge ante ꝓmiſſum. Vnde in hoc verbū verū eſt. Quia alius eſt qui ſeminat & alius qui metit. k ¶Per prophetas. Haimo. Vnde Hieremias. Ecce dies veniūt & cōſummabo teſtm̄ nouū ſup domū iſrael & ſuper domū iuda.
Hie.31.f. Et item: Feriā vobiſcū pactū ſempiternū. Idē & alij. l ¶Sanctis.
Esa.55.a Non ethnicis. Sancte: qa vitia dānant, & ſacramētis vnius dei & incarnationē filij dei cōtinent. m ¶Suo. ꝓprio ſibi ꝯſubſtātiali, coæterno, coequali. n ¶Factus. tm̄ ſm carnē. Aug. Et ſi infect⁹ ſm diuinā. Tanta eſt vnio vtriuſq; naturæ: vt totū dicat de⁹: totū hō: & viciſſim hō deus, de⁹ hō: qd' nō in ſubſtātijs hoīs. ¶Qui factus eſt ei. Qui fact⁹ ſm carnē opere ſcti ſpūs de virgine. i. natus. Impietati hæreticorū occurrit: qui obtuſo corde cap'ſm hoc intelligētes, xpm tm̄ hoīem accipiūt. Addēdo em̄ ſm carnē: diuinitati ſuam dignitatē reſeruauit: in qua xps dei verbū eſt per quē facta ſunt oīa. Orige. Factus eſt ſm carnē humanatus deus: qui etiā in aſſumptione carnis deus eſſe nō deſtitit: incōuertibilis manens: aſſumpto cōuertibili hoīe: naturā ſuā nō minuēs, hoīs aſſumpta natura. ¶Aug. Qui erat fact⁹ eſt, verbū erat, fili⁹ dei erat, fili⁹ hoīs fact⁹ eſt ſuſcæpit humanitatē: nō amiſit diuinitatē. Nat⁹ ſm veritatem naturę ex deo dei fili⁹, & ſm veritatē naturę ex hoīe hoīs filius: vt nō adoptiōe vel appellatiōe, ſed vere in vtraq; natiuitate filij nomē naſcendo haberet. ¶Idē. Eſt ergo dei filius deo patri in natura æqualis, habitu minor, in forma dei vbū ex deo gētium. In forma ſerui factus eſt ex muliere. In forma dei hoiem fecit. In forma ſerui factus eſt hō: in vtroq; vtrūq; deus: vtrūq; hō. ¶Idē. Verbū caro factū eſt: nō tm̄ in hoc qd' factū eſt cōuerſum atq; mutatū: ſed carne vt carnalib⁹ cōgruēter appareret indutū. ¶Iohānes Damaſ. Vtraq; in xpo forma: qa vtraq; vera & plena eſt in chriſto ſubſtantia. Inconuerſe enim & inalterabiliter vnitæ ſunt adinuicē naturæ: neq; diuina diſtātea ꝓpria ſimplicitate: neq; humana aut cōuerſa in deitatis naturam, aut in non exiſtentiam, neq; ex duabus vna facta eſt compoſita natura. ☞Aug. Chriſtus (Iohā.1.b.) g

Incipit epiſtola Pauli ad Romanos. Capitulum.I.

a ¶Hebraice, quietus græce, modicus latine. b ¶nomen hūilitatis: vt ad eā prouocet.

Paulus ſeruus a b

a ¶ſaluatoris: cui merito omnes ſerui: cui ſeruire regnare. ¶regis & ſacerdotis. b ¶æterna electione & temporali miſſione. c ¶miſſus legatus, vel nuncius. d ¶ab vtero ſynagogæ in qua quaſi mortuus fuit.

c d ieſu xpi vocatus apl's: ſegregatus f

a ¶prædicandum. ¶ecce officiū. b ¶Commendatio euāgelij a quatuor: c ¶completionem. ¶a tempore.

g h in euāgeliū dei quod antē ꝓmiſe- e

i a ¶deus pater. ¶gratis. ¶vt rem vtilē & neceſſariā. ¶ab auctore: b ¶qui ex deo, nō ex ſe magni. ¶a teſtibus commen. c ¶nō modo verbis. ¶ne daretur obliuioni.

k rāt per ꝓphētas ſuos in ſcriptūris f

a ¶factis. b ¶quia omnes ad filium ducunt c ¶proprio. Commen. euange. a materia. d ¶ad honorem eius.

l m n ſanctis dē filiō ſuō qui fact⁹ eſt ei g h

NICO. DE LYRA

¶Poſtilla venerabilis magiſtri nicolai de Lyra ſuper epiſtolam Pauli ad Romanos. Ca.I.

Paulus ſer. ieſu chri. &c. Hæc epiſtola diuiditur in tres partes. ſ. in ſalutationem: narrationem & concluſionē. ſcd'a ibi. Primum quidem gratias ago. tertia ibi. xvi. ca. Ei autem qui potēs eſt: Prima adhuc in tres: quia primo deſcribitur ſalutans perſona. ſecūdo. eccl'ia ſalutata, ibi: Oīb⁹ q ſunt romæ. tertio: bona optata, ibi: Gr̄a vobis & pax. Prima adhuc in duas: qa prio ponit pſonæ ſalutātis deſcriptio. ſcd'o, cuiuſdā dicti declaratio, ibi: Qd' ante ꝓmiſerat. Perſona vero ſalutās primo deſcribit ex noīe, cū dr̄: a ¶Paulus. Primo enim vocatus fuit ſaulus: Act. viij. a ſed poſtea vocatus eſt paulus a quodam eius notabili facto ſ. a ꝯuerſione pauli ꝓcōſulis. Act. xiij. b. Sicut iacob vocat⁹ fuit iſrael, ex eo qd' vicit dn̄m: vel poti⁹ ex eo q luctat⁹ eſt cum angelo: vt dictū fuit plenius Gen̄. xxxij. f. Et ſimō vocat⁹ eſt petrus ex confeſſione diuinitatis in xpo. Mat. xiij. c. Scd'o, deſcribit ex religione cū dicit. b ¶Seruus ie. xpi. i. verus chriſtianus. Tertio, ex officij dignitate, cum dr̄: c ¶Vocatus apl's. Et quia apl'atus eſt excellentior eccleſię ſtatus: ad quē nullus aſcendit recte niſi a deo vocatus, ideo bene dr̄: Vocatus apl's. ſ. a deo, ſm illud Hebræ. v. a. Nec quiſq; aſſumit ſibi honorem ſed q vocat a deo tanq; aaron: Quarto ex modo vocationis ſuæ, cum dicit: d ¶Segregatus in euangelium dei. Per verbum enim ſpiritusſancti fuit ſegregatus a cœtu apoſtolorū aliorūq; diſcipulorum, ad predicandum per orbē euāgeliū xpi: Act. xiij. a. & tūc vocat⁹ fuit ad apl'atum: prius tū vocat⁹ fuerat ad fidē Act. ix. a. e ¶Quod ante promi. Hic ꝯñr declaratur duplex dictum. & primo declaratur primum. ſcd'o ſcd'm, ibi: Per quē accepimus. Primum aūt eſt qa dixerat. Segregatus in euangeliū dei: ideo declarat quale ſit illud euangelium. i. bonum nunciū a deo patribus veteris te. ꝓmiſſum: & hoc eſt qd' dicit: Qd' ante pro. ſ. deus pater. f ¶Per pro. ſu. in ſcrip. ſicut patet Hiere. xxxi. f. Ecce dies veniūt dicit dn̄s: & feriam domui iſrael & domui iuda fœdus nouum, non ſm pactum qd' pepigi in die illa cū patribus veſtris qua apprehendi manū eorum vt educerē eos de terra egypti: ſed hoc erit pactum q feriam cum domo iſrael. Et ſeqt. Dabo legem meam in viſceribus eorū: & in corde eorū ſcribā eam. Xps em̄ legē nouam in euangelio contentā non tradidit ſcriptura, ſed vbo ſuo, & ſpūſctō de cœlo miſſo impſſit illam cordibus apl'orū & aliorū diſcipulorū: ſed ipſi poſtea ſcripſerūt ad memoriā futurorū. & iō dr̄ Eſa. xl. a. Cōſolamini ꝯſolamini pp'le me⁹, dicit dn̄s de⁹ veſter: loqmini ad cor hierl'm: qa ſicut dictū eſt lex noua ſcripta fuit ſuper hominum corda. Secūdo oſtēdit quale ſit euangelium iſtud ex ſubiecto, cum dicitur. g ¶De filio ſuo. q ideo eſt vnus deus cū patre ab æterno & verus homo ex tēpore: ideo ſubditur: h ¶Qui factus eſt ei ex ſe. dauid ſm carnem. Non enim dei filius vel ipſe chriſtus poteſt dici fact⁹ abſolute: qa ſuppoſitum filij eſt ęternum ſicut ſuppoſitum patris. Poteſt tamē dici factus cū determinatione. ſ. hō ſm carnem: qa natura humana in tpe. chriſti facta eſt & eſt vnita ad ſuppoſitum diuinū. & hoc in tpe. ☙ Qui præ

(Margin: Diuiſio. — Pauli ſcriptio quadruplex. — H)

¶Augu. Chriſtus ergo vna pſona eſt geminæ ſubſtātiæ: nec tm̄ deus & homo pars hui⁹ perſonę dici pōt: alioquin filius dei anq; formā ſerui ſuſciperet non erat totus: & creuit, cū homo diuinitati eius acceſſit. ¶Ambro. Non ſemp factū eſſe, ad creationē refer-
Ps.89.a. tur, ſicut ibi: Dn̄e refugiū factus es nobis. Nō em̄ creationis diffinitio vel editio hic declaratur: ſed nobis refugiū eſſe dicitur quod prius non erat. Aug. Qui factus eſt &c. Aliquid ſignificat hęc dictio. Quia em̄ nō humano ſemine concreta eſt caro dn̄i in vtero virginis & corp⁹ effecta, ſed effectu & virtute ſpiri-
Gal.4.a. tusſancti: ideo apl's dicit factū, nō natum. ¶Idem. Et ſi nō interceſſit ſemen hoīs in cōceptione virginis: qa tm̄ ex ea carne xps format⁹ eſt quæ cōſtat ex ſemine, recte di-
Iohā.1.a. citur, factus ex ſemine. Neq; tm̄ ideo creatura. Vnde & oīa per ipſum facta ſunt: nō dicit oīa: niſi quæ facta ſunt. i. oēm creaturam. vn̄ liqdo apparet ipm̄ factū nō eſſe per quē facta ſunt oīa. ¶Hilari⁹. Hic em̄ verus & ꝓprius eſt filius origine, nō adoptione, veritate, nō nūcupatione, natiui-
Ps.131.b. tate, nō creatiōe. a ¶Ex ſemine dauid. Aug. Haimo. Quia maria de dauid. Facta eſt ꝓmiſſio abrahę & dauid: ſed maluit hic dicere dauid: qui & criminoſus: nō abraæ iuſti: vt nō pro merito, ſed gratia natus deo puteur: & vt ex rege ſm carnem natus
Prędeſtinatio. oſtēdatur: ſicut rex ex deo ante ſæcula natus eſt. b ¶Qui prædeſtinat⁹ eſt. Præ-
Rom.8.a deſtinatio eſt gratiæ præparatio, qua ab æterno de⁹ homini chriſto & cūctis quos præſciuit cōformes fieri imaginis filij ſui bona ſine meritis præparauit. Præſciētia de bonis & de malis: prædeſtinatio eſt ſolūmodo de iuſtis. Prædeſtinatio eſt non præſcientia, quæ æqualiter ad bonos & ad malos pertinet. Sed ordinatio & præ-
B paratio adiuuandi illos quos prouidētia diuina dignos inuenit, de bonis tm̄ prędicitur. ¶Ambro. Qui prædeſtinatus. qui latebat in carne quid eſſet prædeſtinatus eſt. i. præſcitus ab æterno maniſeſtari filius dei in virtute reſurgēdi, ſcilicet cum reſurgunt. Nec dicit ex reſurrectione xpi ſed mortuorū, qd' maior virt⁹ eſt: quia ſua reſurrectio generalem facit reſurrectionem. Vnde videt mortem deſtruxiſſe vt nos redimeret, quare & dn̄m noſtrū vocat qui & talē gr̄am dedit & poteſtatē & apl'atus ſua vice. ¶Au. Prædeſtinata eſt iſta hūanæ naturæ tanta & tā excelſa & ſumma ſubnexio: vt quo attolleret vlterius nō haberet, ſicut ꝓ nobis ipſa diuinitas quouſq; ſe deponeret humilius non habuit, q; ſuſcæpta natura hominis cum infirmitate carnis vſq; ad mortē crucis. ¶Haimo. Non de verbo loquitur hic apl's, ſed de homine qui non erat anteq; factus eſſet. Humanitas enim quæ non erat antea, illa prædeſtinata eſt. ¶Aug. Præclariſſimū em̄ lumen prædeſtinationis & gr̄æ eſt ipſe mediator dei & hoīm hō xps ieſus. Ille em̄ hō vt a verbo patri coęterno in vnitatē perſonę aſſumptus fili⁹ dei vnigenit⁹ eſſet
Luc.1.d. vnde hoc meruit? quod eius bonū qualecūq; præceſſit: vt ad hāc ineffabilē excellentiā perueniret? faciēte ac ſuſcipiēte dei verbo. Ipſe homo ex quo eſſe cœpit, fili⁹ dei vnicus eſſe cœpit. Fœmina illa gratia plena cōcæpit de ſpiritusancto: ex virgine Maria deus
Xps quō prædeſtinatus. vnie⁹ natus eſt: nō carnis cupidīe, ſed ſolo de munere. Libera in illo hoīe volūtas erat: & tanto magis quanto magis peccare non poterat. Idem. Recte quippe dicitur filius dei prædeſtinatus non ſm illud quod eſt verbū dei deus apud deum. Vt quid enim prædeſtinaret cum iam eſſet: qui iam erat ſine initio, & ſine termino ſempiternus: Illud aūt prædeſtinādū erat: quod nondū erat: vt ſic ſuo tpe fieret: quēadmodum ante tpa prædeſtinatū erat vt fieret. Quiſquis igitur filiū dei prædeſtinatū negat: hunc eundē filium hoīs negat. Prædeſtinat⁹ eſt ergo ieſus: vt q futurus erat ſm carnē filius dauid, eſſet in virtute fili⁹ dei. c ¶Secundū ſpm̄ ſanctificationis. Iungatur ſic, Qui fact⁹ eſt ei ex ſemine dauid ſm carnē. Factus quidē ſm ſpiritū ſanctificationis. i. ſm operationē ſpiritusſancti: qui ſanctificat homines, & qui ſanctificauit chriſtū hominem in vtero virginali. ¶Aug. Vel probatur filius dei: quia ſpiritū ſuis dedit ſanctificationis inceptæ a reſurrectione aīæ. i. a remiſſione pctōrū mortuorū xpi: in pctis: ſcilicet quos nullus ali⁹ curare potuit. ¶Eſt em̄ duplex reſurrectio aīæ & corporis. De re- C
ſurrectione aīæ in ſequenti ait apl's. Surge qui dormis, & exurge Reſurrectio duplex.
a mortuis, & illuminabit tibi xps. d ¶Mortuorum ieſu xpi. Chriſti pro eius vel ſuorum, propriū nomē pro nomine poſuit more hebraico: quæ locutio in ſcripturis præcipue veterib⁹ eſt Eph.5.d.
vſitatiſſima: vt fecit moyſes ſicut præcæpit dn̄s moyſi. e ¶In oībus. Gētib⁹ nō ſolum iudæis in quib⁹ (qa ſine lege vocati) nō debent ſub lege agere. f ¶Pro nomine eius. Pro eius gloria. non noſtra ſicut vos facitis. g ¶Vocati ieſu chriſti. id eſt ab eo. ſ. Ieſu chriſto. Genitiuus pro ablatiuo more greco. h ¶Dilectis dei. Prior enim dilexit nos ante omnia meri- Ioh.4.b.
ta: vt & nos eum dilecti diligeremus. i ¶Vocatis ſanctis. Non ideo vocati quia ſancti, ſed ideo ſancti effecti, qa vocati: & ideo vocati, qa dilecti. k ¶Gratia vobis & pax. Aug. In iſta ſalutatione ipſa trinitas pariterq; incommutabilis vnitas cognoſcitur. Vnitas per hoc q ait a deo. ¶Haimo. ſpiritusſancti nomen nō poſuit: quoniam in donis ſuis eum comprehendit, id eſt in gratia & pietate. ☞Gratias ago.

a ¶cōmendatio auctoris a quatuor: primo ab origine. b ¶fact⁹: ne putet hō tm̄, & nō ſm diuinitatē. c ¶qa vbū caro factū eſt &c.

a ēx ſemine dauid ſecūndū cārnem,

a ¶ſm q hō gr̄a ſola prelect⁹: vt ſit fili⁹ dei in eadē potētia & virtute diuinitatis cū patre per vnionē verbi.

b Qui prædeſtinat⁹ eſt filius dei in a

¶cōmē. a virtute. a ¶ꝓbat ēt. ¶qd' pōt videri ex hoc, q ex ſpūſctō ꝯcept⁹. ¶cō. a gr̄a.

c virtute ſecūndū ſpm̄ ſctificationis b

¶qa mortuos ſecū fecit reſurgere: q fuerūt eius. i. ab eo ſuſcitādi. ¶vn̄: Multa corpora eorum qui dormierāt, reſurrexerūt cum eo.

d ex reſurrectiōe mortuorū ieſu xpi c d

a ¶ecce qd auctor ei. ¶cōmē. a liberalitate.

dn̄i noſtri: per quēm accæpimus e

a ¶remiſſionē pctōrū: tolerātiā laborū. ¶& dona alia. b ¶auctoritatē vel legationē prędicandi. c ¶vt faciam obedire fidei.

grātiam & apōſtolatum ād obe- f

a ¶iudæi cohabitatione ſunt in gentibus.

e diendum fidei in ōmnibus genti- g

a ¶vice ei⁹: vel ꝓ noīe ei⁹ dilatādo. b ¶vt familiari⁹ admoneat ꝯuertit ſe ad eos. ¶iter q̄s

f bus prō nomine eius: in qūibus h i

gētes. a ¶romani. b ¶p gratiā ab eo p iteriorē vocationē: vel vt ſitis ei⁹ p exteriorē

g eſtis: & vōs vōcati Ieſu chriſti: k

vocationē. ¶ſcribit. ¶non alijs. ¶a deo.

h Omnibus qui ſunt romæ dilectis l m

a ¶i. illis quos dilexit: vt vocaret ad ſanctitatem. b ¶remiſſio pctōrū. ¶prius ſalutat.

i k dei vōcatis ſanctis. Grātia vobis n o

NICO. DE LYRA

☙ a ¶Qui præde. eſt fi. dei in vir. id eſt in æqualitate potentię cū deo pr̄e. Ad cuius intellectū ſciendū q ꝑdeſtinatio eſt æterna dei ordinatio de agēdis in tpe per gratiam eius. Eſt em̄ ꝑparatio gr̄æ in præſenti & gl'iæ in futuro: ꝓpter qd' importat anteceſſionē reſpectu ꝑdeſtinati: filius aūt in natura diuina eſt coæternus pr̄i: & ſic nō pōt dici ꝑdeſtinat⁹, ſed in humana natura poſterior eſt patre, quæ vnita eſt deitati in tpe: & hæc vnio facta eſt ex dei ꝑdeſtinatione: aliter eius deitati de nouo aliquid accideret: quod eſt impoſſibile: & eſt ex eius mera gr̄a: propter qd' cadit ſub prædeſtinatione diuina, & ideo ſicut hæc propoſitio: hō factus eſt de⁹, vel fili⁹ dei eſt vera: ita & hæc chriſtus ſm qd' hō prædeſtinatus eſt eſſe filius dei: qui in natura diuina æqualis eſt patri in potentia. b ¶Scd'm ſpiritum. Hoc refertur ad illud qd' præmittitur. Qui fact⁹ eſt ei ex ſemine dauid ſm carnem: ne forte aliquis crederet q deſcendiſſet de dauid per virtutem gn̄atiuā ſicut alij, qd' eſt falſum: qa de cœlo deſcēdit tm̄ ſm corpulentam ſubſtantiā de virgine aſſumptā: & virtute actiua ſpūſcti formatā, q̄ virginē ſctificauit & impgnauit. c ¶Ex reſurrectione mortuorum. Hoc refertur ad illud qd' prædicitur: Qui prædeſti. eſt filius dei in virtute. i. in æqualitate potētiæ vt dictū eſt: q̄ apparuit in xpo ex reſurrectione mortuorū: ad quā requiritur potētia infinita per quā ſe & alios mortuos ſuſcitauit: d ¶Ieſu chriſti domini noſtri. i. a ieſu xpo dn̄o noſtro. Hic ponitur genitiuus pro ablatiuo. e ¶Per quē ac. gra. & apl'atum. Hic declarat ſcd'm dictū. ſ. qualr accæptus eſt ad apl'atū. ſ. p ieſū xpm q eſt mediator dei & hoim: & ideo dona ſpūſſancti veniunt ad hoīes p ipm. Dictū ē aūt ſupra q hæc vocatio facta fuit p ſpm ſctm. Ex quo ſeqt q mediāte xpo apl'atus cōceſſus fuit paulo. iō dicit. Per quē accæpimus gra. & apoſtolatū. & iungit hæc duo ſimul: qa natura nō deficit in neceſſarijs, ſed cū forma ſubſtātiali dat ꝓprietates q̄ ſunt neceſſarię in opibus cōgruētib⁹ ipſi formę: & multo magis auctor, naturæ nō deficit in neceſſarijs: ꝓpter qd' cōcedens dignitatē apl'icā: ſimul dat gr̄am ad exequēdū cōueniēter officiū ptinēs ad illā dignitatē: niſi ſuſcipiēs obicē ſibi ponat f ¶Ad obediendum fidei. i. paratus ſum totaliter me exponere obſeqo fidei. g ¶In oībus gentibus. i. vt fides dilatetur in oībus gentibus. h ¶Pro nomine eius. i. ad gl'iam nominis xpi. i ¶In quibus. ſ. fidelibus. k ¶Eſtis & vos vocati. ad fidem ieſu chriſti. i. a ieſu chriſto a quo eſt hæc vocatio. l ¶Oibus qui ſunt ro. Hic ꝯñr exprimuntur perſonæ ſalutatæ, cum dr̄: Oibus qui ſunt ro. non gn̄aliter, ſed fidelibus, iō ſubdit: m ¶Dilectis dei. i. a deo vocatis. n ¶Sanctis. i. chriſtianis q ſūt ſctificati p baptiſmū. o ¶Gratia vobis & pax. Hic exprimūt optata bona q̄ ſunt bona ſimpliciter: ꝓpter qd' abſolute pn̄t optari alijs & ſibi: & hæc ſunt gr̄a in pn̄ti & gloria in futuro, iō ſubdit:

(Margin: Prędeſtinatio. — D)

E ☞ a ¶Gratias ago. Gratias agere est senti⸗
Gratias agere. re oīa deo data esse:& pro eo laudare cor⸗
de,voce, & opere. b ¶Deo meo. Non
ociose.Non em̄ vox ista esse pōt nisi san⸗
Exo.3.b. ctorum quorū deus dicit̄:sicut de⁹ abraā,
isaac & iacob.Cū em̄ oīm vnus sit deus ꝑ
naturā eorū tn̄ ꝓprie per grām esse dicit̄:q
merito fidei & iusticiæ eius cultores esse
ꝓbātur. c ¶Pro oīb⁹ vo. Cū pro alijs,
primū pro vobis:de qb⁹ magna vtilitas
venit:per xp̄m mediatorē per quē vobis
de⁹ dedit oīa bona. d ¶Quia fi.Ambro.
Cōgaudet de bono incæpto eorū per qđ
charitatē erga illos ostēdit:& hortatur ad
profectū.Hæc ante omnia se agere dicit:
quia multis proficit fides eorū. e ¶Te⸗
stis. ꝙ habetis fidem dn̄o imputo. Nam
Iuramentum quā do sit faciendum habenda oro ab eo. Vel exponit,quando
gratias agat in orationib⁹ scilicet,& qūo
sine intermissione. ¶Testis iuramētū est
faciendū in necessarijs,cum pigri sunt ho
mines credere qđ eis est vtile.Non est iu⸗
ratio in se bona:nō tn̄ mala cū est necessa⸗
ria:licet a malo infirmitatis eorū quibus
aliqd dicit̄,procedat.¶Hiere.super hiere⸗
miā in secūdo.Aīaduertendū ꝙ iusiuran⸗
dum hos habet comites:veritatē,iudiciū
& iustitiam,sed si ista defecerint nequaq;
erit iuramentū,sed periuriū. f ¶Memo
riam vestri fa.&c.Hoc dicit vt eum amēt
& desiderent audire. g ¶In orationib⁹
Oratio. meis obse.Oratio,pro bonis habendis.
Obsecratio. Obsecratio,pro necessitate districta ora⸗
tio: Et est per sacra ad deum adiuratio.vt
per passionem,per mortem,vel natiuita⸗
tem & similia. h ¶Desidero enim.Vt
quæ verbis suadere nō poterat: præsens
suaderet virtute miraculorū. i ¶Conso
lari.Modo ego sum desolat⁹,sic & vos:et
si nō sentitis,sed sic ꝯsolaremur. k ¶Fra
tres.Quia renati:& aliqui recti vnde su⸗
F pra:vocatis sanctis. l ¶Græcis.De iu⸗
dæis tacet : quia magister gentium.Græ⸗
cis.Græcos præponit: quia ab eis omnis
philosophia mundana exordium habuit,
m ¶Barbaris.Barbaros dicit qui sunt
quasi exleges:qui scilicet nec hebræi,nec
greci,nec latini sunt.¶Nulli speciali⁹ de⸗
betur hæc prædicatio.¶Debitor,qa mis⸗
sus ad oēs. n ¶Non em̄ eru.euan.Sicut
illi q falsa prædicāt.Vel,q crucē xp̄i pu⸗
tant ignominiā.iō nō erubesco euāgeliū:
quia virt⁹ est.i.quia virtutē dei annūciat
nō infirmitatē,sapientiā,nō insipientiā.
1.Co.1.d. Quod enim infirmum dei est,fortius est
hoībus : & ꝙ stultū dei est,sapientius est.
☞hominibus

NICO.DE LYRA

※ a ¶Et pax. Appetit⁹ enim hominis
nō potest totaliter quietari nisi in gloria.
b ¶A deo pa.qui est dator grāæ & glīæ.
c ¶Et dn̄o nostro iesu christo.q est vn⁹
deus cū ipso:& sic dator gratiæ & gloriæ
sicut ipse. d ¶Primū quidem gra.ago
deo meo.Hic ꝯn̄r ponit̄ narratio in qua
explicat̄ intētio apl̄i,quæ est cōmendare
gratiā dei:ꝑ quā romæ erāt vocati ad fidē
aliq iudei & aliq gētiles,ōndēdo ꝙ vtriq;
ad salutē indigebāt grā dei:qa scia acqsi⸗
ta nō sufficiebat gētib⁹ ad salutē:neq; ob⸗
seruatio legis iudæis.Qđ patet ex hoc ꝙ
isti & illi ꝓlapsi fuerāt in horribilia vitia:
ꝑpter qđ egebāt xp̄i gratia per quā salua
Diuisio. rentur.Et primo hoc ostēdit apl̄s.secūdo
instruit eos in morib⁹. c.xij.Pria in duas:
qa prio aufert a romanis credētib⁹ discor⸗
diæ materiā. secundo inducit eos ad cha⸗
ritatis

a ¶recōciliatio & trāqllitas mētis. b ¶ad deū.
c ¶ab eo q vult & p̄r. d ¶sine q̄ nulla bōa sūt a
& pax a deo patre & dn̄o nr̄o iesu b
nobis. a ¶Pri⁹ lenit.post grauit̄ increpatur⁹. c
a xp̄o.Primum quidē grās ago deo d
b
a ¶quē.s.meū facio:qđ nō vos. b ¶media⸗
torē dei & hoim.¶nō ꝑ legē:nō ꝑ ꝓphetiā.
c ¶qa ipse est mister bn̄ficiorū dei. c ¶qđ &
c meo ꝑ iesum xp̄m pro oīb⁹ vobis:
vos ipi faciatis: a ¶Nō laudat fidē illorū tāq;
ꝑfectā:sed facilitatē & votū erga xp̄m. ¶ &
si nō ꝑfecta. b ¶qa roma caput mūdi vn̄ ꝑ⸗
d qa fides vr̄a annūciat̄ in vniuerso f
ficerēt mlt̄i. a ¶p̄missa auctoritas. b ¶& iō
e mūdo.†Testis enim mihi est deus g
nō est tutū mētiri. a ¶.i.volūtate:vel spūa
lib⁹ fide.s.& charitate.¶nō ī carne.i.carna⸗
lib⁹ obsuātijs. b ¶In q̄.¶p̄dicādo:nō ī lege:
nō ī circūcisiōe:nō ī eo qđ moyses seru⁹ tra
cui seruio in spiritu meo in euāge h
didit:sed. a ¶qđ fili⁹ tradidit nō scribēdo,
sed inspirādo mētib⁹. b ¶Ambro.De⁹ me⸗
f lio filii ei⁹:ꝙ sine intermissiōe me⸗ i
mor est cū dat: oblit⁹ cū cessat. a ¶habitis
horis ꝯstitutis ad orādū. b ¶q̄ ꝑ me & alijs.
g moriā vestri facio semp in ōronib⁹
a ¶non solū oro,sed etiā obsecro. ¶tētans.
b ¶ꝓspo & aduerso.¶quacūq; ex cā facili vl'
difficili. c ¶post lōga desideria. d ¶hyeme
meis:obsecrās si quo mō tandē ali k l
vl' ęstate. a ¶Q.qđ esse nō reputo nisi perue
niam ad vos. b ¶non vt mali in suo malo.
qn̄ ꝓspe rū iter habeā ī volūtate dei
¶qa tūc vtilis aduēt⁹. a ¶iō obsecro. b ¶qa
h veniēdi ad vos. Desidero em̄ vos m
q̄ scribit & ꝯuerse p̄nt accipi & ṽtutē suadere.
a ¶.i.vos ꝑticipes faciā. b ¶gratuiti bn̄ficij
dei. ¶doctrinæ.
videre:vt aliqd īpartiar vobis grē
a ¶qa iā aliqd habetis. b ¶q̄ ꝯfirmatio adeo
spiritalis ad cōfirmādos vos:id est n o
est grata:q̄si. ¶.s.vos ꝯfirmari. a ¶q̄si mea
ꝯsolatio fiet. b ¶qa dolet de nō recta fide.
¶vel.i.vt ꝯsolemur vobiscū alia lr̄a. c ¶nō
nouā,sed meā & vestrā q̄ est inuicē cōis.i.si
vni⁹ & eiusdē fidei sum⁹ ī xp̄o:vel q̄ ꝑ dile⸗
i simul cōsolari in vobis ꝑ eam quæ
inuicem est † fidē vestrā atq; meā.
ctionē opat̄. a ¶Haimo. Cur ergo nō ve⸗
nis? qa ꝓhibit⁹ sum qđ volo vt sciatis &
k Nolo autem vos ignorare fratres:
putetis culpa vr̄a fieri:vt mō dignos vos pa
retis. ¶Deside.qa ꝓposui.¶nō solū volui.
qa sæpe ꝓposui venire ad vos:&
a ¶aliqb⁹ īpedimētis deo id agēte.¶venire.
b ¶vsq; ī p̄ns. c ¶.i.vt fructificetis vos per
meā p̄dicationē:vl' vt ego p̄miū pro vobis
ꝓhibitus sum vsq; adhuc vt aliquē
fructū habeam in vobis sicut & in
acqrā.q.ideo deside.ve. a ¶Horū exēplo
ꝓuocat eos. b ¶Qđ iō volo qa debitor sum
l m cæteris gētib⁹.Grecis ac barbaris: p
oībus gētib⁹. a ¶vt nemo de vtroq; ꝑplo
excludat̄. ¶Haimo.mūdanis rōnib⁹ erudi⸗
tis. b ¶illarū rōnū īpitis. c ¶euāgelizare.
¶& sicut alijs debeo ita & vobis:qa oīb⁹ de⸗
sapientibus & insipiētib⁹ debitor q r
bitor sum. a ¶Q.Etsi ego ad hęc parat⁹:er⸗ s
sum:ita ꝙ ī me promptū ē:& vobis t v
go alteri⁹ culpa remāsit. a ¶in me p̄roptū.
n qui romæ estis euangelizare.Non x

ritatis ꝯcordiā.v.ca.Materia vero discor
diæ erat:qa cōuersi de iudaismo præfere⸗
bāt se gentilibus ex mosaicæ legis suscæ⸗
ptione:& ecōuerso gētiles iudæis de sciæ
acqsitione:ꝑpter qđ ostēdit eos prio sibi
egere grā dei sine prerogatiua aliqua ante
ꝯuersionē ad xp̄i fidē.scđo post cōuersio
nē.scđa incipit in tertio cap.ante mediū,
ibi:Quid ergo.Prima in duas: prio apl̄s
affectum suæ charitatis ad ipsos ostēdit.
scđo vitia eorū arguit,ibi. Reuelat̄. Pria
adhuc in duas:primo em̄ ostēdit se habe⸗
re charitatem ad eos,gratias agēdo de eo⸗
rum bona inchatione,di. Primū quidē.
id est principal'r. e ¶Gratias ago deo
meo.cui bonum hoīs principal'r est attri⸗
buēdum. f ¶Quia fides vestra annū.
in vni.mūdo. Ciuitas enim romana tūc
toti mūdo dn̄abatur:ꝑpter qđ de oībus
mūdi partib⁹ ibi veniebāt nūcij q bonā
cōuersationē fideliū romę existētiū refere
bant in diuersis partibus orbis:qđ ad di⸗
latationem fidei & ad dei gloriā faciebat
quam popul⁹ q̄rebat. g ¶Testis enim
mi.est deus. Hic scđo ostēdit idē ꝑ ipsis
orando deuote,dicens: Testis enim mi.
est deus.Frequenter enim pro ipsis ora⸗
bat secrete:ꝑpter quod teste de hoc nō ha⸗
bebat nisi deū. h ¶Cui ser.in spi.meo.
& nō in obseruātijs legalibus. i ¶Qđ
sine intermis.&c.in orationibus meis.
Non est ꝑ hoc intelligēdū ꝙ apl̄s ꝑ ipsis
oraret cōtinue:sed qa quotiescūq; orabat
de ipsis memoriam habebat. k ¶Obse
crans.i.ꝑ rem sacrā deprecans vt orō sit
magis exaudibilis. Sicut cum dicimus.
Per crucē & passionē tuā libera nos dn̄e. H
l ¶Si quo mō tādē ali. ꝑ.iter ha.&c.
Hæc forsitā fuit vna causa appellationis
suæ ad cæsarem. Act.xxv. vt sic videret
fideles romæ existētes. m ¶Desidero
enim vos vi. Hic reddit causam sui dicti,
scilicet quare desiderabat venire ad roma
nos.Et assignat ad hoc triplicem causam.
Prima est ad augmentationem sui meri
ti & eorū ꝑ suā p̄dicationē.& hoc est qđ
dicit:Desidero enim vos vid.vt ali.vo.
impar.vo.gratiæ spī.id est vt per prædi
cationē meā efficiamini deuotiores:& sic
in vobis augeatur gratia dei: n ¶Ad
confirmā.vos.in fide & bonis operib⁹.
o ¶Id est si.consola.in vo.q.d.per hoc
habebimus ad inuicem consolationē per
fidem mihi & vobis cōem.Et de dilatio
ne sui aduentus,ꝯsequenter se excusat,di.
Nolo aūt vos igno.fratres: quia sæpe
proposui veni.& patet ex prædictis lr̄a.
p ¶Græcis ac barbaris. Hic assignatur
secunda cā q̄ est redditio debiti,dicens:
Græcis ac barbaris.i.hominib⁹ ignote
linguæ cuiusmodi sunt oēs p̄ter iudæos,
græcos & latinos. q ¶Sapientibus.
i.instructis ī lege & philosophia. r ¶Et
insipientibus.id est illiteratis homini
bus. s ¶Debitor sum. ad prædicandū
eius euangelium ex officio apostolatus.
t ¶Ita ꝙ in me promptum est. ex parte
animi:licet habuerim & habeam impedi
mentū exequendi. v ¶Et vobis qui ro.
estis euan.i.p̄dicare euangeliū. Licet aūt
reddere debitū sit necessitatis:tn̄ apostol⁹
non peccauit in hoc ꝙ omnib⁹ gentibus
non prædicauit:quia hui⁹ debiti redditio
cadit sub præcæpto affirmatiuo,qđ non
obligat ad semper:sed oportunitate habi
ta,quod apl̄s fecit. x ¶Non enim erub.
euan. Hic assignatur tertia causa ex hono
rabilitate officij,dicēs:Nō em̄ erubesco.
※euange

☞ hoībus.Vel,virtus est credenti:per quā peccatū dimittit̄:& cū rex
exigit:fiunt miracula qbus cōmendat̄ doctrina. a ¶Virtus em̄
dei.Quia signis firmat̄ incredibilis p̄dicatio:qđ nō est in falsis p̄
conibus. b ¶Iudæo primū.Esicius.Q.Maxime & p̄ oībus iu⸗
dæo.Iudeū p̄ponit cā patrū:tn̄ & hic indiget euāgelio.Quid ergo
opus est lege? c ¶Iusticia enim dei.Haimo.
Ambro.Est qua gratis iustificat impium per fi⸗
dem sine operib⁹ legis : vt alibi inueniar in illo
non habens iusticiam meam quæ ex lege est:sed
illam quæ ex fide quā reuelat euangelium dum
dat fidem homini:per quam iustificatur qui cre⸗
dit deum iustum & veracem in promissis. Hoc
contra iudæos qui negant hunc esse xp̄m quem
promisit deus. d ¶Reuelatur.Aug.Aggredi⸗
tur gentiles ꝓm priorem statum: quia iactabant
bonam naturam :& excusabāt turpitudines per
ignorantiam. Contra autem apostolus dicit &
prius habuisse noticiam: & perdidisse per culpā
& bonam naturam sibiipsis a deo relictā in om
nia mala præcipitatam.Commendata pietate si
dei qua iustificati deo grati esse debemus:cōtra⸗
rium detestādo subinfert:ꝙ inflati per se in ido
la ceciderunt. e ¶Ex fide.Dei promittentis:
in fidem hominis:qui credit ei.Vel ex fide in fi⸗
dem :propter omnes partes fidei ex fide veteris
testamenti: vbi vnus deus , in fidem noui: vbi
pater & filius & spiritussanct⁹. Ex fide primi ad
uentus:in fidem secundi.Ex fide primæ resurre⸗
ctionis in fidem secundæ. Ex fide promissionis
in fidem redditionis . Ex fide prædicatorum:in
fidem populorū.Ex fide seminantium in fidem
metentium.Ei est iusticia qui trāsit de fide in fi⸗
dem vt transeat iudæus:& quicumq; alius de fi⸗
de veteris in fidē noui testamenti: & de fide ver
borum & spei:in fidem rerum & speciei.Augu.
Fides est qua creduntur ea quæ non videntur.
Etiam est fides quando nō verbis,sed rebus præ
sentibus creditur : quod erit cum deus se viden⸗
dum dederit.Dicit ergo ex fide verborum qui⸗
bus credimus quod non videmus: in fidem re⸗
rum,qua credita obtinebimus. f ¶Sicut scri
ptum est.In abacuk . Ita est:Iustus autem ex sua
fide viuet. Sed hoc & alia plura testimonia quę
ponit ab hebraicę veritatis trāslatione qua nūc
vtimur videtur discordare : quia aliqn̄ sumit a
Lxx.interpretibus:aliqn̄ sicut loquens eodē spū
quo ꝓphete sensum sumit tm̄mō,suis vtens ṽbis suaq; dispositione.
g ¶Reuelatur &c.Ex fide est iusticia: & inde salus : qa ex impietate
iniusticia:& inde ira.i.pœna:& hoc idē reuelat̄ in euāgelio.Vel reue⸗
lat̄ de cœlo:qđ accusat eos:qa indicauit creatorē eis:vel saluatorē.Ex
ipsa em̄ cœli fabrica iratus illis deus ostēdit̄ : q ideo tam pulchra astra
cōdidit:vt ex eis quātus & q̄ admirabilis creator eorū sit:possit agno⸗
sci:& sic solus adorari. h ¶Super omnem impietatē. Impietas est
in deū peccasse:Iniquitas in homines:Vel impius infidelis, sicut ido⸗
latra.Iniquus q prauitate opis ab æquitate discordat. i ¶Eorū qui
verita.Q.Cur eis ira de impietate:cū nō cognouerint deū? Ad quod
poterant quidem cognoscere,sed sibi tollunt:malētes morari iniuste
in sua voluptate. k ¶Veritatē dei deti. Quia hoc dr̄:qđ est de deo
noscibile,est in illis.Q.In se habent vnde nascant.s.naturalē rōnem.
l ¶In iniusticia detinent. Bonū est qđ tenent.sed malum est vbi te
nent.Veritatē em̄ tenēt:sed in iniquitate.Inuenisti deū:inuenisti veri
tatem & ip̄m detinēs in iniusticia:& qđ ꝑ dei opa cognouisti : ꝑ hoīs
opera ꝑdidisti.Aug.Totū cōsiderasti rei ordinē:& nō vis attēdere ꝙ
mundus opus dei:idolum opus fabri:Si faber idolo ,sicut dedit figu⸗
ram:daret & cor:ab idolo ipso faber adoraret:qs ergo deus tuus? nun
quid q te fecit? m ¶Notū est dei.Greg. Est qđ ex huius mundi di⸗
spositione & naturali ordine asseq possumus.Ignotū ṽo dei,qđ oēm
latet creaturā vt ratio substātiæ eius vel naturæ,& mysteriū humanę
liberationis. n ¶Manifestū est in il.Aug.Quia nō solū rō natura⸗
lis ad hoc ꝓfuit:sed & de⁹ quotidie adiuuit:ne sola natura sufficere vi
deretur. o ¶Inuisibilia em̄ ipsius.Haimo .Ostēdit qd de deo scire
potuerit:Pluraliter dicit:qa pluribus modis cognoscit̄ .s. ꝙ æternus,
oīpotēs & hm̄oi.Intellecta ipsa inuisibilia per facta:qa per cœlū & ter
ram & alias creaturas quas immēsas & ꝑpetuas esse intellexerūt :ip̄m
cōditorē incōparabilē,immēsum,æternū,mēte cōspexerunt. p ¶A
creatura mun.Ab hoie,per excellentiā : qa excellit inter alias creatu⸗
ras:vel ꝑpter cōuenientiā quā habet cū oībus creaturis. Est em̄ locali
ter in loco,cū corporibus:sentit cum aīalibus:intelligit cum angelis.
☞vnde:Prædicate

a ¶Tangit eos qui nō recta nō tradiderāt.
b ¶nobis,nō alijs.¶innectit ad fidē:
a em̄ erubesco euangeliū: Virtus em̄ a
dat salutem oī credenti:peccata remttit:iusti
ficat:a secunda morte præseruat. a ¶valens.
b ¶Quod dixit oī,determinat. ¶credenti.
b dei est in salutē omi credēti:iudæo b c
a ¶gētilib⁹ oīb⁹. b ¶credēti est ī salutē:qa est
ei in iusticiā:qđ clare ōndit̄ ī ipso euāgelio.
c primū & græco.Iusticia em̄ dei ī eo d
a ¶ex fide est iusticia:& ita salus:sicut abacuk
dicit:non ex lege.
d e reuelat̄ ex fide in fidē sicut scriptū e
f a ¶Aug.Iust⁹ est ex fide:& ita viuit ęternā vi
g est:†Iust⁹ ex fide viuit . Reuelatur f
ta,q̄ est merces fidei. a ¶vēturi ad iudiciū.
b ¶non oēs impios: sed oēs impietatis & in
iusticiæ partes. ¶idolatras.
h em̄ ira dei de cœlo sup oēm impie g
a ¶q̄ ex culpa eorū. b ¶verā de deo cognitio
k tatē & iniusticiā hoīm:eorū q veritа h i
nem habent. a ¶manentes in malo opere.
¶cum sponte eis se offerat.
l tem dei in iniusticiā detinēt:qa qđ k
a ¶multa em̄ sunt q̄ de deo ꝑ naturā sciri nō
p̄nt:vt de mysterio redēptiōis & incarnatio
nis. ¶.i.de deo noscibile. b ¶ductu rationis.
m n notum est dei:manifestū est in illis. l
a ¶ꝑ opus suū,nō ꝑ doctrinā:vel inspiratio
nem. b ¶Quod notū est dei,manifestū est in
illis:qa. ¶pater. ¶al's reuelauit.
o Deus enim manifestauit illis.Inui m n
a ¶ab hoie:nō solū ab angelis. ¶vel a cōsti⸗
tutione mundi.
p sibilia enim ipsius a creatura mun o

※euangelium.i.pręedicationem euangelij:quia hoc est honori C
ficum & sanctum.Ideo subditur: a ¶Virtus em̄ dei est.i.euan
gelium est dei virtutis contentiuum. b ¶In salutem omni cre
denti. Tamen q̄tum ad effectum proficit solum credentibus.
c ¶Iudæo primum & græco.Per hoc non est intelligendum ꝙ
apud deum sit personarum accæ⸗
ptio:sed hoc dicitur,quia iudæi per
noticiam legis & prophetarum : &
græci per cognitionem creaturarū:
quæ est quædā scala ad ascendendū
ad deum per cognitionē & amorē:
habebant quādam dispositionem
quæ cęteris gētibus ad suscipiendū
euangelij veritatem quod continet
iusticiam perfectam .Propter quod
subditur: d ¶Iusticia enim dei in
eo reuelatur. Id est in euāgelio ma
nifeste traditur. e ¶Ex fide in fi⸗
dem.Id est fide informi procedēdo
ad fidem formatam : Licet enim sit
idem habitus: tamen dicitur infor⸗
mis,sine charitate existens:& super⸗
ueniente charitate formatus:qa per †De pœ.
hoc actus eius efficitur meritori⁹ vi di.4.c.in
tæ beatæ:& talis formata fides viui domo.
ficat & iustificat perfecte : sicut scri⸗ De sa.
ptum est.Abacuk.ij.a. Iust⁹ aūt &c. vnc.c.
f ¶Reuelatur enim . Postq; apl̄us vnico.ṽ.
affectum suæ charitatis erga roma⸗ in pecto⸗
nos ostendit, hic consequēter vitia re.
eorum arguit . Et diuiditur in duas Abac.2.
quia primo arguit vitia gentilium. a.
Secundo:iudæorū :capitulo sequen Heb.10.
ti.Prima in duas:quia primo arguit g.
vitia eorum. Secundo concludit in Diuisio.
tentum,ibi:Qui cum iusticiam dei.
Prima adhuc in tres :quia primo ar
guit eorum vitia contra deum . Se⸗
cundo :in seipsum,ibi: Propter qđ
tradidit. Tertio , in proximum,ibi:
Et sicut non probauerūt . Prima in
duas:quia primo arguit eorum cæ⸗ D
citatem.Secundo:peccatorum inde
sequentium grauitatem,ibi: Et mu
tauerunt: Primum aūt ostendit per
hoc quod romani vigebant rōne &
industria naturali.vnde dicit Vegetius libro de re militari ꝙ
romani quæsierūt dn̄iū totius terræ & orbis nō multitudine
populi,nec fortitudine corporali: sed sapientia consulum &
prudentia militari:propter quod ex cognitione naturali sibi
data poterāt cognoscere vnū solū deū verū latria colendum.
Quod si fecissent tanq; de bonis naturalib⁹ deo grati,dedisset
eis cognitionē sui supernaturalē quā necessariū est hr̄e ad sa⸗
lutem:sicut patet de cornelio Act.x . Sicut ei corpe disposito
& organizato per naturā,infundit̄ a deo aīa: sic talis supnatu
ralis noticia homini disposito per modū p̄dictū : & sicut defi
ciente natura in organizatione pręedicta non infundit̄ aīa :sic
hoī indisposito noticia fidei denegat̄ . sic em̄ fuit de romanis
qui de cognitione naturali deo ingrati superbierunt:& ex cō
sequenti cæcitatē mentis incurrerūt & grauia pc̄tā cōmiserūt
ꝑpter qđ puniendi erant ex iusticia diuina. Et hoc est qđ dr̄:
Reuelatur em̄.i.certitudinaliter expectat̄. g ¶Ira dei.i.iu⸗
sticia & vindicta. Super oēm impie.s.cōtra deū. Est em̄ pie⸗
tas cultus deo exhibitus:ꝓm Tulliū.Et ꝑ oppositū impietas
importat dei contemptū. h ¶Et iniusticiā hoim.i. pc̄tm̄ ꝯ
ꝓximū cū quo iuste est viuēdū. i ¶Eorū qui ve.dei in in⸗
iusti.deti. Veritas em̄ diuina q̄tū est in se pata est se manife⸗
stare:sed malicia hoīs impedit in eis hāc manifestationem:&
sic quodāmō detinet eā,sicut impediēs cursum aquæ dr̄ eā de
tinere:qđ declarat ꝯn̄r ,dicēs: k ¶Quia qđ no. est dei.i.in
cōditionib⁹ diuinis ꝑ rōnē naturalē cognitis:cuiusmodi sunt
essentialia attributa:vt sapientia,bonitas,& sīa. l ¶Ma⸗
nifestū in illis.s.hoībus romanis. m ¶Deus em̄ mani.il⸗
lis.Et subdit̄ modus manifestationis,cū dr̄: n ¶Inuisibi⸗
lia em̄ ip.i.attributa dei essentialia quę sunt nobis inuisibilia
in p̄senti sicut & eius essentia:eo ꝙ nō cognoscunt̄ cognitio⸗
ne intuitiua. o ¶A creatura mun.i. ab homine qui sic no⸗
minatur:eo ꝙ habet quandam silitudinem cū omni creatura

F ☞ Mar.vlt. d.

vnde:Prædicate euangeliũ oĩ creaturæ. a ¶Cũ cognouiſſent &c.Viderũt quo veniendũ eſſet:ſed ingrati ei q illis pſtitit vt viderent,ſibi voluerũt tribuere qđ videbãt:& facti ſupbi amiſerũt etiã qđ videbãt.Quod em̃ curioſitate inuenerũt,p ſupbiã pdiderunt.Quod em̃ de⁹ dederat gratis,tulit ĩgratis. b ¶Obſcuratũ. Ambro.Nebula em̃ erroris cõtexit cor illorum:qa cũ creatorẽ ex creaturis cognouiſſent:nec ſicut deũ glĩficaſſent,amplius obtuſi ſunt. c ¶Stulti fa.ſ.Ecce quõ obſcuratũ eſt cor,qđ eſt vindicta:ſapiẽtes in naturis rerũ,ſtulti ĩ deo. d ¶Et mu.Aug. Hic dãnat ſimulacra impioꝝ.alij terrã:alij ſolẽ & hmõi venerabanṫ. e ¶In ſi.ima. Exaggerat ſtulticiã ad cumulũ hebetudinis oſtẽdendũ. f ¶Hoĩs & vo.&c.Mos fuit ab antiquo romanis adorare ſimulacra hoĩm:vt romuli,iouis:& alioꝝ maxĩe ab aduẽtu æneæ in italiã. Volucrũ aũt & quadrupedũ & ſerpẽtiũ: ex q̃ alexãdria ab auguſto victa eſt & romæ ſubiugata.

Romanorum idolatria.

g ¶Tradi.qa nihil abſq; ei⁹ pmiſſiõe fit. Pri⁹ in deſideria cordis:qđ eoꝝ erat a deo ſibi relictũ,poſt in immũdiciã actu tantã, vt corpa naturalr̃ repugnãtia quadãvi applicarẽt,& vitio aptiora facerẽt. Aug.maniſeſtũ eſt deũ opari in cordibus hoĩm,ad inclinãdas eoꝝ volũtates:ſiue ad bona ,p mia ſua ſiue ad mala ,p meritis eoꝝ:iudicio vtiq; ſuo aliqñ occulto:aliqñ aperto, ſemp aũt iuſto. h ¶Afficiãt.Greg.Pctm̃ quippe qđ pnia nõ diluit,mox ſuo põdere ad aliud trahit.vñ fit vt non ſolũ pctm̃ ſit,ſed & cã pcti.Ex illo qppe culpa ſubſequẽs oriṫ.Pctm̃ ṽo qđ ex pctõ oriṫ,nõ ſolũ pctm̃,ſed & pœna pcti eſt:qa iuſto iudicio de⁹ cor peccãtis obnubilat:vt p̃cedentis pcti merito etiã ĩ alia cadat. f ¶Quia commu.Exequiṫ latius p partes culpã & pœnã vt cõparet.Quia commutauerũt. Oſtẽdit per partes mutaſſe glĩam dei.ſ.ꝙ deũ putauerũt q nõ erat:& coluerũt & ſeruierũt creaturæ poti⁹ q̃ creatori. Et exeqtur ptes immũdiciæ:ꝙ fœminæ in fœminas,maſculi ĩ maſculos.in qb⁹ cõpat pœnã culpæ:vt ſicut ꝯ naturã creãtẽ peccauerũt:ita in natura ,ppria punirenṫ.vñ ꝯcludit.Et mercedẽ. k ¶Cõmu.ve.Amb.Dũ nomẽ dei q eſt ver⁹,dederũt his q nõ ſunt dij. ¶Aug.Veritas creaturæ a deo eſt, ſed nõ de⁹:quã illi in mẽdaciũ ꝯuerterũt,creaturas tãq; creatorẽ colẽtes. l ¶Et co.Sed ne dicãt:nõ colo ſimulacra,ſed res eoꝝ:vt ſolẽ addit.Et colue. m ¶Ser.crea. Hic damnat quæ in ſimulacris intelligebant. n ¶Amẽ.Q.hoc verũ eſt ꝙ deo ṽo bñdictio eſt in ſclã:dñs aũt gẽtiũ ad tps impietas dat honorẽ.Ideo qđ illi dicũt falſitas. o ¶Paſſiones.i.voluptates:q̃ etſi delectẽt:ſũt paſſiões, tñ naturæ nõ noĩandæ. p ¶Ignomi.Hai.dr̃ q̃ſi ſine noĩe dignitatis.Ignominioſus q deſinit hr̃e dignitatis nomẽ:dũ in aliquo crimine dephẽdiṫ.

F

Cõtra iulianum.

q ¶Natura vſum. Putas iuliane apl̃m ex hoc laudaſſe libidinẽ:qa vſum fœminę dixit eẽ naturalẽ? Oẽm ,pfecto vſum fœminæ laudare ꝯpelleris:ac p hoc & ea q̃ ꝯmittunṫ cũ fœminis ſtupra laudabis:qa & illic vtiq; vſus naturalis eſt:q̃uis dãnãdus:qa legitim⁹ nõ eſt vñ & filij nõ legitimi, ſed naturales vocãṫ q ĩde naſcũṫ.Nõ ergo cõcupiſcẽtiã carnis ĩ illo ṽbo laudauit apl̃s: ſed naturalẽ vſũ appellauit illũ vſum vñ natura hũana põt naſcẽdo ſubſiſtere.Nec dixit vſum ꝯiugalẽ ſed naturalẽ eũ intelligi volẽs q fit in mẽbris ad hoc creatis:vt p ea poſſit ad gñandũ ſex⁹ vterq; miſceri.Amb. Ac per hoc cũ eiſdẽ mẽbris & meretrici aliqs miſceṫ,naturalis eſt vſus:nõ tñ laudabilis,ſed culpabil̃.Ab ea ei pte corpis q̃ ad gñandũ nõ eſt ĩſtituta,ſi etiã ꝯiuge qſq; vtaṫ:ꝯ naturã & flagitioſum ẽ.

☞ Maſculi in

a ¶p ea,& ſi nõ p legẽ. b ¶nõ corporea vel
di per ea q̃ facta ſunt ĩtellecta cõſpi
imaginaria viſiõe,ſed ĩtellectuali. a ¶q̃ oia gubernat. b ¶filius. ¶conſpicitur.
ciunt: ſempiterna quoq; ei⁹ virtus
a ¶ſpũſſctũs. ¶bõitas q̃ oia replet. ¶de hoc.
& diuinitas: ita vt ſint inexcuſabi
a ¶p naturalẽ rõnẽ & creaturæ reuelationẽ.
b ¶adeo,vt vnũ ꝯfiterẽtur principiũ oim.
les. Quia cũ cognouiſſent deũ, non
a ¶bene viuẽdo & colẽdo. b ¶de cognitiõe: ſed ſibi attribuerũt:in q̃ vani & falſi fuerũt.
ſicut deũ glorificauerunt: aut grãs
¶putãtes ſe aliquid eſſe cũ nihil ſint.
egerũt: ſed euanuerũt in cogitatio
a ¶quæ a ſe,nõ a deo. b ¶ideo. c ¶paulatim vſq; ad inſipientiã cor eorũ deductũ eſt. ¶tumore ſuperbiæ obumbrante.
nibus ſuis: et obſcuratum eſt inſi
a ¶ideſt rõ:qa ab eis credita eſt eſſe. b ¶ore vel corde. c ¶ecce quomodo euanuerunt.
piens cor eorum. † Dicentes em̃ ſe
a ¶a ſe:nõ a deo. b ¶ecce q̃uo obſcuratum eſt cor. ¶in deum.
eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Et
a ¶nõ ſolũ ſenſu peccauerũt,ſed etiam ope. ¶q̃tũ ad ſe. b ¶culturã deo ĩcorruptibili de
mutauerũt gloriã incorruptibilis
bitã. a ¶in imaginẽ ei cui⁹ erat aſſimilata.
dei in ſilitudinẽ imaginis corrupti
a ¶pri⁹. b ¶poſt. c ¶maior hebetudo. d ¶ide.
bilis hoĩs et volucrum et quadru
¶deinde. ¶idolatriam.ſ.
pedũ & ſerpẽtium. † Propter quod
a ¶ſubtrahẽdo grãm tradi pmiſit. b ¶ecce
tradidit illos deus in deſideria cor
vindicta. a ¶ideſt a ſe ſic parati:non a deo.
b ¶poſtea in actum.
dis eorum in immũdiciam: vt cõ
a ¶q̃tum ad naturam. b ¶item vindicta.
tumeliis afficiant corpora ſua in
a ¶nõ aliũde,ſed a ſe habẽtes:vel ĩ ſuo ſexu.
b ¶illi afficiũt &c.repetitio.
ſemetipſis. Quia commutauerunt
a ¶hoc eſt qđ ſupi⁹ vocauit glĩam dei. ¶qđ de deo verũ ẽ dedeṙt idolo.ſ.ꝙ ſit de⁹. b ¶di
veritatem dei in mendacium: & cõ
ligẽter ornãdo. a ¶actib⁹. ¶q̃ſi illud eſſet me
luerũt & ſeruierũt creaturæ potius
lius. a ¶q̃uis ab illis priuetur ſuo honore.
¶tñ. b ¶exaltatus ſuper oĩa. c ¶fine fine.
q̃ creatori: qui eſt bñdictus in ſæcu
a ¶Q.qa ita peccauerũt in naturã creantem.
¶iteꝝ vĩdicta repetiṫ ſicut añ culpa. b ¶tradi
la, amen. Propterea tradidit illos
pmiſit. a ¶pri⁹ in ardorẽ libidĩs,q̃ eſt paſſio naturæ:nec nominãda:poſt ĩ actũ. ¶et vere.
de⁹ in paſſiões ignominiæ. † Nã fœ
minæ eorũ immutauerũt naturalẽ

✲ Habet em̃ eſſe cũ non viuẽtibus:viuere cũ arboribus:ſentire cũ aĩalibus:intelligere cũ angelis:& qa omis alia creatura ſenſibilis propter hominẽ facta eſt:vt diffuſe tractat Grego. homel.xix. a ¶Per ea quæ facta ſunt.i.per creaturas. b ¶Intellecta con. Sicut cauſa p effectũ:& ſic philoſophi cognouerũt deũ. c ¶Sempiterna quoq; eius virtus.i.potẽtia,quę eſt de dictis attributis. d ¶Et diuinitas. id eſt eſſentia diuina:de qua per creaturas cognoſcitur ꝙ eſt vnica & ſimplex & infinita. e ¶Ita vt ſint inexcuſa.De cõtẽptu ipſi⁹.Iõ ſubdiṫ: f ¶Quia cum deũ co.&c.ratione naturali:modo prædicto. g ¶Non ſicut &c. Cogitãtes ꝙ improportionabiliter excedit cognitionem noſtram:& per ꝯñs ſuper oia glorificandus. h ¶Aut gratias egerunt. De cognitione naturali a deo ſibi data. i ¶Sed euanuerunt &c.Superbiẽtes de ipſa. k ¶Et obſcuratũ &c.Iuſto dei iudicio, ,ppter ſuperbiam eorũ. l ¶Dicẽtes enim ſe eſſe ſa.In tẽporalib⁹. m ¶Stulti facti ſunt. In ſpũalibus. n ¶Et mutauerunt gloriam.Hic cõſequẽter arguit pctĩ grauitatem ex cæcitate ſequentẽ.i.idolatriam.q̃ maximũ pctm̃ eſt in genere:qa eſt contra primũ p̃cæptũ tabulæ,& nõ ſolũ vnã idolatriã ĩcurrerũt,ſed multiplicẽ. Audierũt em̃ ꝙ tpe nabuchodonoſor regis aſſyriorum ipſe incurrerat maliuolentiã & rebellionẽ ſubditorũ:eo ꝙ oẽs deos eorũ exterminari iuſſerat per holofernem. Iudith. ,ppter qđ ad dilatationẽ ſui imperij ſtatuerunt oẽs deos diuerſarũ gentiũ coli.Vnde dicit Leo papa in ſermone apl̃oꝝ petri & pauli:ꝙ ciuitas romana cũ omnib⁹ pene dñaretur gentibus,omniũ ſeruiebat erroribus Et hoc eſt quod dr̃ hic:Et mutauerunt gloriam incorrup.dei.i.honorẽ ſoli deo debitũ. o ¶In ſimilitudinẽ imaginis corru.qa cultũ latriæ ſoli deo debitum exhibuerunt ioui,herculi, & plurib⁹ alijs qui fuerunt homines corruptibiles. p ¶Et volu.ſm ꝙ dicitur Eſa.ij.d.ꝙ aliqui adorabant talpas & veſpertiliones. q ¶Et quadrupedum. Sicut ægyptij colebant bouem. r ¶Et ſerpẽtium. Sicut babylonij colebant draconem:Dañ.xiiij. a.Et iſtas idolatrias & alias multas receperunt romani:vt dictum eſt. s ¶Propter quod.Hic conſequenter arguit peccata quæ fiunt in ,ppriũ ſubiectum. inter quæ luxuria maxime inquinat:qa in corpus redundat.& maxime viciũ contra naturam,qđ eſt peſſimũ:cuius tres ſunt ſpecies in generali. Prima eſt mollicies qua aliquis per tactus ,pprios polluit per ſeipſum.Et hoc tangit cũ dr̃: Propter quod. t ¶Tra. i.,ppter pctm̃ idolatrię ĩcurſum. t ¶Tradidit illos deus.i.tradi permiſit in pœnã præcedẽtis pcti. v ¶In deſideria cordis eorum. Ad cõſequendum totaliter ,ppriam cõcupiſcentiam. x ¶In immundiciam.i. vſq; in immũdicias maximas. y ¶Vt contumelijs afficiant corpora ſua.In hoc enim valde vilipenditur natura. z ¶Quia commutauerunt ve. dei in menda.i.in idolum,ipſum colendo ſicut deum.q.d.propter idolatriam ceciderunt in vilem immundiciam. a ¶Et ſeruierunt creaturæ.In idolis. b ¶Poti⁹ quam creatori:qui eſt benedictus in ſæcula.id eſt ab omnibus ſemper glorificandus. c ¶Amen. Confirmatio huius dicti eſt.Secunda ſpecies peccati contra naturam eſt ſodomia quæ tranſit in perſonam, in ſexu tamẽ indebito. Et hoc tangitur cum dicitur: d ¶Propterea tradidit illos deus in paſſiones ignominiæ.id eſt valde ignominioſas. e ¶Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem vſum. Vna alteram polluendo.

✲ Sil̃r autem

H

☞ a ¶Maſculi. Aug.Iudicio em̃ iuſtiſſimi dei traditi ſunt ſiue deferendo, ſiue alio modo explicabili vel inexplicabili in paſſiones ignominię:vt crimina criminib⁹ vindicarenṫ.Et ſupplicia peccãtium nõ tm̃ ſunt tormẽta,ſed & vitioꝝ incremẽta. b ¶Et mercedẽ &c.Aug.Sed iſtas pœnas pauci vidẽt: ,pptereа eas maxime cõmemorat apl̃s, & multa enũerat q̃ pctã ſunt & pœnę pcti.Inter ipm̃ em̃ pctm̃ apoſtaſię & vltimã pœnã ignis æterni:media q̃ ſunt,pctã ſunt & pœnę. c ¶Oportuit. Hic cauſa ,ppter quã traditi ſunt ſine vlla ambiguitate monſtratur. d ¶Et ſicut. Itẽ qa nõdũ reſipiſcunt,in alia cadũt ,p eadem culpa.Per ſicut, pœnã pctõ aſſimilat vt ſicut peccauerũt in ſenſu dei:ſic puniti ſunt in ,pprio ſenſu.Et qa nõ p.Quia nõ nouerunt deũ ha.in no.qđ rõ ,pbabat.vel qa nõ putauerunt deũ neſcire & negligere mala.Tradidit &c. e ¶Omni iniqtate. Enumerat ptes vt aptius accuſet. Malicia qñ qs damnũ moliṫ alicui.Neqtia,eſt temeritas qñ audet qđ neqt vel intemperãtia ſui.Cõtentio:eſt impugnatio ṽitatis p cõfidentiã clamoris. Malignitas, eſt mala voluntas:cũ vltra nõ põt vel de beneficijs grãm non referre. f ¶Detractores.qui aliorũ bona negãt,vel inuertũt. g ¶Deo odibi.Ne leuis putetur ſuſurratio vel detractio:quia in ṽbis ſunt,addit de eis:deo odibiles:vt intelligãt ſe per ſolam ſuſurrationem & detractionẽ æternã incurrere poſſe damnationem. h ¶Elatos.Elati ſunt qui nolunt pati priorem,vel patrẽ. i ¶Incompoſitos.Incõpoſitio corporis indicat qualitatẽ mẽtis. k ¶Digni ſunt m.Ne putẽtur his tm̃ pœnis affligi qbus delectanṫ:addit vltimã mortẽ æternam.

Malicia Neqtia Cõtẽtio Maligni

B

☞ Qui cõſentiũt

NICO.DE LY.

✲ a ¶Sil̃r aũt & maſ.Vnus alterũ polluendo. b ¶Exarſerũt in deſi. ſuis. Ex vehemẽti em̃ ardore luxuriæ talis vilitas procedit. c ¶Et mercedẽ. i. punitionẽ. d ¶Quã opor.i.decuit. e ¶In ſemet ip.re.deo pmittẽte iudicio ſuo iuſto. Tertia ſpecies pcti contra naturã eſt qñ exercetur in ſpecie aliena.ſ.coitus cũ beſtijs:propter qđ vocaṫ beſtialitas & eſt peſſimum. Et cõiter dr̃ vitiũ innoiabile. ,ppter quod apl̃s tacet de iſta ſpecie:licet forte eã incurriſſent ſicut alias duas p̃cedẽtes. f ¶Et ſicut non &c. Hic ꝯñr arguit pctã eoꝝ in ,pximum:& prio pctã cõmiſſionis. Scđo: omiſſionis,ibi:Parẽtibus inobediẽ.Circa primũ tãgit pctã opis,dicẽs:Et ſicut non pro.deũ ha. in no.i. nõ curauerunt de dei noticia. g ¶Tradidit il.i. tradi pmiſit. h ¶In reprobũ ſen.i.in puerſum iudiciũ optima iudicãdo q̃ ſm veritatẽ ſunt peſſima:& hoc fit p malũ habitũ acqſitũ. ſicut guſtus male diſpoſitus amara iudicat dulcia:& ecõuerſo. i ¶Vt faciãt ea quæ nõ cõ.ſ.rõni rectæ q̃ hõ debet vti.Et q̃ ſint illa prio explicat in generali,di. k ¶Repletos oĩ ĩni. ,ppter auerſionẽ a deo, q̃ eſt in oĩ pctõ. l ¶Malicia. ,ppter cõuerſionem indebitã ad creaturã. Scđo: magis explicat in ſpeciali,dicẽs. m ¶Fornicatione.ſequẽdo cõcupiam carnis. n ¶Auaricia.ſequendo cõcupiam oculoꝝ. o ¶Nequitia.q̃tũ ad ſupbiã vitæ. Nequã em̃ dr̃ a nequeo neq;s:ſupb⁹ em̃ qđ neqt attingere rõne ſibi debita,aſſeq nitiṫ ex ſuperbia. p ¶Plenos inui.q̃ ſequiṫ ex ſupbia.Eſt em̃ triſticia de bono alieno:inq̃tũ æſtimaṫ ,ppri boni diminutiuũ. q ¶Homi.cõ.q̃ ex inuidia oriunṫ:ſicut patet de cain,q fratrẽ ſuũ p ṽba iniurioſa occidit:vt dictũ fuit Geñ. iiij.a. r ¶Dolo mali.talia ,pcurantes:qñ nõ audent facere manifeſte. Scđo tangit pctm̃ oris,dicẽs: s ¶Suſurrones. q occulte nitunṫ per verba ſua bonoꝝ amicitiã ſeparare.vñ Ecci.xxviij.b. Suſurro & bilinguis maledictus:turbauit em̃ pacẽ habentes. t ¶Detractores.

a ¶viri legitimi. b ¶inter ſe agentes.
vſum ĩ eũ vſum q eſt cõtra naturã.
† Sil̃r autem & maſculi relicto natu
a ¶ecce pctm̃ voluntatis vel deſiderij.
rali vſu fœminæ, exarſerunt in de
a ¶q̃ a ſe:nõ a deo. b ¶nõ tñ exarſerũt:ſed &.
ſiderijs ſuis in inuicem: maſculi in
a ¶actu. ¶ita &.
maſculos turpitudinẽ opantes: &
¶vindictã dignã. a ¶quæ pctõ cõgrua fuit.
mercedem quam oportuit erroris
a ¶in natura ſua vindicantes deũ.i.vindictã dei ſuſtinẽtes in ſuo ſexu. ¶al̃s quia.
ſui in ſemẽtipſis recipientes. Et ſi
cut non probauerũt deũ habere in
a ¶vt nihil intelligãt niſi qđ a ,pbitate remo
noticia, tradidit illos de⁹ in repro
tum eſt. ¶opere. ¶rationi.
bum ſenſum: vt faciãt ea q̃ nõ cõue
a ¶illos. Q.nõ parum habentes de.
niunt: repletos omni iniquitate,
a ¶per ptes. b ¶fornicatio oĩs vſus p̃ter legitimũ cõnubiũ. c ¶q̃ eſt multa acqrere:nec ſu
malicia, fornicatione, auaricia, ne
perflua pauperib⁹ erogare. a ¶dolore alieni boni. b ¶pluralr̃:qa ſunt actus & volũtatis.
quitia: plenos inuidia, homici
a ¶qñ aliud ſimulaṫ, & ꝯliud agitur.
diis, contentione, dolo, maligni
a ¶inter amicos diſcordiã ſeminãtes.
tate ſuſurrones, detractores: deo
a ¶qui dictis vel factis contumelias & turpia inferunt. b ¶in honoribus.
odibiles, contumelioſos, ſupbos:
a ¶q nouũ genus malũ cuiuſcũq; inueniũt: verbo vel ope. b ¶carnalibus vel ſpũalib⁹.
elatos, inuentores malorum: pa
a ¶ſed feris indomitiores. b ¶nõ diſcernentes inter bonum & malum.
rentibus nõ obedientes, inſipien
a ¶habitu & inceſſu. b ¶dilectione proximi.
tes, incompoſitos, ſine affectio
a ¶in ſocietate. b ¶non cõpatiuntur miſero.
ne, abſq; fœdere, ſine miſericor
a ¶Item vlteri⁹ cadũt. b ¶iuſtũ deũ. c ¶duce
dia. Qui cum iuſticiam dei cogno
ratione. ¶prius. a ¶tamen.
uiſſent, nõ intellexerunt: quoniã
¶æterna.
qui talia agunt digni ſunt morte:
† non ſolum qui ea faciunt: ſed etiã

tractores.occulte alicuius famã denigrãtes. Differũt em̃ ſuſurro & detractor fine:qa vnus intẽdit ſeparare amicitiã. alius denigrare famam. v ¶Deo odi. ,ppter hæc vitia. x ¶Contumelio. dicentes alijs opprobria. y ¶Superbos. De magnis falſo ſe iactantes. z ¶Elatos.alios ſupprimẽtes. a ¶Inuẽtores ma.verbis malis & exemplis alios corrumpẽtes. b ¶Parentibus.Hic explicat pctã omiſſionis,cum dicitur:Parentibus non obe. Ad quod tamen tenenṫ parẽtibus carnalibus:eo ꝙ habẽt ab eis eſſe & nutrimentũ. & parẽtib⁹ ſpũalibus:eo ꝙ habẽt ab eis regimen & documentũ. c ¶Inſipientes. Eo ꝙ nõ recipiũt a parẽtibus documentũ: & ex cõſequenti. d ¶Incompoſitos.in actu,habitu & geſtu. e ¶Abſq; fœ.i.ſine fidelitate amicitiæ ad alios. f ¶Sine miſe.ad pauperes & afflictos. g ¶Qui cũ iu.dei.Hic apl̃s cõcludit intentũ ex p̃dictis.Ex quo em̃ erãt ſic culpabiles:ſequitur ꝙ erãt damnabiles, niſi fuiſſent adiuti grã dei.Ideo dicit:Qui cũ iu.d.i.deũ eſſe gratia iuſtum. h ¶Cognouiſ.rõne naturali hoc enim oĩs intellectus & natura clamant. i ¶Non intellexerũt. ,ppter cæcitatem in eis cauſatã ex pctis:vt p̃dictũ eſt. k ¶Qm̃ q ta.agũt.horribilia. l ¶Digni ſunt mor.nõ ſolũ tpali,ſed etiã æterna. m ¶Non ſolũ q ea fa.digni ſunt hac pœna. n ¶Sed etiã &c.Et iſti ſunt fauentes & p̃ſtãtes auxiliũ:& illi q tenenṫ corrigere & tacent.Et hæc correctio duplex eſt. Vna fraterna,ad quã oẽs tenenṫ: nõ tñ ad ſemp,ſed ,p tpe debito & loco & alijs circũſtãtijs debitis cõcurrẽtib⁹.Alia eſt correctio punitionis:ad quã tenenṫ oẽs ſupiores ex officio ſuſcæpto:& hęc correctio nõ ſolũ eſt ,ppter emẽdationẽ peccãtis ſed magis ,ppter bonũ cõe, ,ppter qđ nõ debet ſuperior ceſſare a tali correctiõe ,ppter obſtinationẽ ſeu peiorationẽ peccãtis ſicut fit ĩ correctiõe fraterna q̃ tm̃ ordinaṫ ad emendationẽ fratris ſed punire debet obſtinatũ etiã morte ſi expediat ,p bono reipublicę. Qm̃ dictũ eſt ĩ hoc ca.ꝙ ,ppter pctm̃ idolatriæ tradidit de⁹ gẽtiles in pctã luxuriæ viliſſima & plura alia deteſtabilia: Propter qđ ad maiorẽ dictoꝝ euidẽtiã q̃riṫ: Vtrũ vnũ pctm̃ poſſit eſſe alteri⁹ pcti pœna.Et arguiṫ ꝙ nõ.Prio:qa pœnæ iuſtæ ſunt & a deo:vt patet p Aug.li.lxxxiij.q̃ſtionum pctm̃ aũt nõ eſt iuſtũ:ne ca deo ergo &c.Itẽ pœnæ ſunt adductæ vt p eas hoies adducantur ad bonũ ṽtutis:vt patet p pl̃m.x. æthicoꝝ.ſed p pctm̃ nõ reduciṫ hõ ad bonũ ṽtutis:ſed magis ad oppoſitũ ergo &c. Cõtrariũ vr̃ in lr̃a. In pœnã em̃ idolatriæ gẽtiliũ,ĩducta ſunt alia pctã enormia.Rñdeo.De pctõ poſſum⁹ loq dupl̃r.ſ.p ſe:& per accidẽs.Per ſe ṽo ꝯſideraṫ pctm̃ ſm ꝙ egrediṫ a volũtate.ſic em̃ habet rõnẽ culpę: ,ppter qđ ſi nullo mõ eſt volũtariũ nõ eſt pctm̃.Et hoc mõ vnũ pctm̃ nõ põt eſſe pœna alteri⁹ pcti:qa de rõne pœnæ eſt ꝙ ſit ꝯ volũtatẽ:& ſic manifeſtũ eſt ꝙ p ſe loquẽdo pctm̃ nõ põt eſſe pœna pcti.Per accidens aũt pctm̃ põt eſſe pœna pcti tripl̃r: Prio:ex pte cauſæ q̃ remouet ,phibẽs.Cauſę em̃ ĩclinãtes ad pctm̃ ſunt paſſiões inordinatæ:tẽtatio diaboli:& alia hmõi q̃ impediũtur p diuinũ auxiliũ.qđ iuſte ſubtrahiṫ ,ppṫ pctm̃:& talis ſubtractio eſt hui⁹ pcti pœna:& eſt a deo q iuſte retrahit auxiliũ ſuũ ab ĩgrato:& ſic pctm̃ ſeq̃ns ,ppṫ ſubtractionẽ diuini auxilij p accidẽs dr̃ pœna p̃cedẽtis pcti.Et hoc mõ loqṫ apl̃s dicẽs:Propṫ qđ tradidit eos de⁹ in deſideria cordis eoꝝ &c.qa ſubtrahẽdo ſuũ auxiliũ pmittunṫ pctõres vinci a paſſionib⁹ ſuis & dæmonũ tẽtationib⁹. Alio mõ põt eſſe pœna ex pte ſubſtãtię actus pcti,q afflictionẽ inducit:& hoc ſiue ſit act⁹ ĩterior:& patet in ira & ĩuidia:q notabil̃r affligũt ipm̃ iratũ & ĩuidũ.ſiue ſit act⁹ exterior:ſicut aliq grauib⁹ laborib⁹ & dãnis opprimunṫ aliqñ vt expleãt actũ pcti.ſm illud.

✲ Sap.v.b.

C

Differũt ſuſurro, & detractor.

†32.q.7. c.vſus.

Correctio duplex.

D

An vnũ pctm̃ ſit alterius pœna.

Pctm̃ p ſe & p accidens.

†27.q.1. c.viduas: in fine.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Qui consentiunt. Consentire est tacere, cum possis arguere, Ca.II. Vel errorem fouere.

Ropter qd' &c. Hoc cōiter de gētib⁹ & iudæis. Iudæ⁹ iudicabat gētilē, p̄pter priorē statū. Gētilis iudēū vter q; hō, nō spūs. Si iudæus iudicat gētilē de idolatria: & ipsi idolatræ. Si gētilis iudæū de legis p̄uaricatiōe: & ipse p̄uaricator naturalis legis. c ¶Inexcusabi. qa tu ipse testis es dānationis tuæ, dū aliū iudicas: q̄re hoc; qa eadē agis. d ¶Qui iudicas. In quo ostēdit se esse qd' nō est. i. iustū. Qui iudicas. Propter iudæos hoc: & si nōdū eos noiatim exprimit: q in lege gl'iant̄: & agūt q̄ dānant: & qa nōdū noiatim eos exprimit. iō dicit: Ira in oēm aiam hoīs operātis malū, iudei & græci. Et gl'ia oī opanti bonū, iudæo & græco. e ¶Eadem em̄ agis. Inanē excusationē gētium & iudæorum sua auctoritate destruit apl's posset em̄ excusationem pc̄ti sui dicere iudæus. Et si eadem me iudæum defendit genus & lex: me gētilē ignorātia: cōtra apl's. f ¶Qui talia agunt. Haimo. Qui talia faciunt quæ in aliis reprehendunt. Qui in iudicio attendūt p̄sonas potentū, diuitū, p̄pinquor̄. g ¶Existi. aūt hoc o homo. Cōiter legit̄ hoc capitulū ɔ̄ iudæos & gentiles: pōt tñ & special'r legi cōtra supstitiosum quēlibet eccl'iæ p̄latū. h ¶Quia tu effugies. Peccas dum tibi impunitatē p̄mittis. grauius: qa cōtemnis bonū dei: & ignoras te cōtemnere, & an hoc facis: Increpatio. quasi, mirum: i ¶An diuitias bonitatis. Amb. Copiosa est bonitas quę multa vel multis peccantibus multa bona ministrat: blandiens vt ad pn̄iam attrahat. Copiosa patiētia: quæ tot & tanta peccantes sustinet: nec cito punit: & hoc est lōganimitatis: qa nō ad horā est, sed lōga: p multa expectās tēpora. Hęc cōtemnit q nō sic vtit̄ ad pn̄iam vt de⁹ intēdit: sed ad impunitatē vertit. k ¶Patiētiæ & lō. Aug. Patiētia est qua per supbiā & p̄caci mēte peccātes nō statim punit. Lōganimitas est qua per infirmitatē & nō deliberati animi malicia peccantes diu portat, expectās ad pn̄iam. l ¶Ignoras. Tres pc̄tor̄ gradus in his tribus versib⁹ annotant̄. Prim⁹: dū impunitatē p̄mittis, ibi: Existimas. Scd's & grauior: qa ɔtēnis domū dei, ibi: An diuitias. Terti⁹ & grauissimus: qa ignoras te ɔtēnere, ibi: ignoras &c. m ¶Secūdū au. du. Sunt em̄ qdā qbus mala quæ agūt displicēt, & ducti pn̄ia cordis: ☞ quatenus

Bonitas & patientia copiosa.

F

Pc̄tor̄ tres gradus.

NICO.DE LY.

❊Sap.v.b. Lassati sumus in via iniqtatis. Tertio mō ex parte effectus cōsequētis. Et his duob⁹ modis vltimis vnū pc̄m̄ nō solum est pœna p̄cedētis pc̄ti, sed etiā sui. Ad primū patet q̄ p̄cedit de pc̄tō ꝓm se ɔsiderato. Ad scd'm dicendū: q̄ hæc punitio qua aliqui p̄mittunt̄ a deo in alia pc̄tā ruere, ad bonū virtutis ordinat̄: & quãq; ad bonū peccātiū. s. cū post pc̄m̄ humiliores & cautiores resurgunt semp aūt ordinat̄ ad bonū alior̄ q vidētes tales de pc̄tō in pc̄m̄ sic ruere, magis reformidant peccare.

¶In ca. i. vbi dr̄ in postil. Segregatus in euangeliū dei.

ADDITIO.I. Dupl'r legit̄ apl's fuisse segregat⁹. Vno mō ab vtero synagogę seu doctrinæ phariseorum corpe & mēte. de quo intelligit̄ illud Gal. i. c. Qui me segregauit ab vtero matris meæ. i. synagogæ. Alio mō segregat⁹ legit̄ ab aliis apl'is: nō mēte, sed corpore. vñ Act. xiii. a. Segregate mihi barnabā & paulum in opus ad qd' assumpsi eos &c.

¶In eo. ca. i. vbi dr̄ in postil. Iō declarat̄ q̄le sit istud euāgeliū.

ADDITIO.II. Euāgeliū fuit plurib⁹ expresse p̄missum Esa. xli. g. vbi dr̄: Prim⁹ ad siō dicet. Ecce assum: & hierusalem euangelistam dabo. prout fuit ibidē in additione declaratum &c.

¶In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Ad obediendum fidei.

ADDITIO.III. Hoc qd' dr̄ hic: Ad obediendū fidei: vr̄ cōtinuari cū p̄cedētib⁹ & sequētibus sic intelligendo: Accæpimus apostolatū in oībus gentibus ad obediendum fidei. i. vt faciamus gentes obedire fidei.

¶In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Nō em̄ erubesco euangelium.

ADDITIO.IIII. In hoc qd' dr̄. Nō em̄ erubesco euāgelium, vr̄ ꝓm glo. increpare illos q crucem xp̄i putāt ignominiā: vnde de cruce cōfundebant̄: de qua poti⁹ gl'iari deberēt cū apl'o. Et sequit̄ rō cū subdit: Virtus dei est. i. v'tutē dei annūciat, nō infirmitatem sapiam, nō insipientiā: Hæc in glo.

¶In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Iusticia enim dei in eo reuelat̄.

ADDITIO.V. Iusticia dei reuelatur in euāgelio ex fide in fidē. s. ex fide dei p̄mittētis, in fidē dei p̄missa implētis nā sicut antiq iustificati fuerūt ex fide q̄ crediderūt deo p̄mittē ti salutē futurā per xp̄m sic moderni iustificantur in fide qua credūt deū impleuisse per xp̄m p̄missionē p̄dictā. qd' p̄bat per Abac. ii. a. Iustus aūt ex fide viuit indifferēter loquēs de p̄terita fide siue de p̄nti &c.

¶In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Vtrū vnum pc̄m̄ esse possit alterius pc̄ti pœna.

ADDITIO.VI. Hæc q̄stio mouet̄ a scto Tho. in p̄ria scd'æ. q. lxxxvii. ar. ii. in cor. q̄stio. & soluit ibi eodē modo sub eisdē verbis.

Ca.II. Ropter qd'. Postq; apl's arguit vitia gentiliū. Hic ɔ̄nr arguit vitia iudæor̄. Et diuidit̄ in tres: qa prio oñdit eos in culpa & pœna gētilib⁹ sīles. Scd'o: quo ad aliqd peiores, ibi: Si aūt tu iudæus. Tertio quo ad aliqd meliores: in pricipio se. ca. Pria adhuc in duas: qa prio circa p̄positū ostēdit v'itatē. Scd'o: remouet quorūdā errorē, ibi. Existimas. Primū ostēdit duplici rōne. Pria est: qa apud gētiles idolatria reputabat̄ meritoria, & fornicatio licita: p̄pter qd' talia publice agebāt iudæi v'o p legē a deo special'r sibi datā cognoscebant ambo esse p̄hibita: p̄pter qd' in manifesto a talib⁹ abstinebāt, ne ꝓm legem punirent̄: in occulto tñ hęc opabant̄ p̄pter qd' in pc̄tō erāt gētilibus sīles. Et iō in fine p̄cedētis ca. vbi dixit apl's: Q̄m q talia agunt, digni sunt morte, cōcludit: Propter qd' inex. es o homo. i. tu iudæus gētiliter viuēs q iudicas temerarie gētiles. Et cā subdit̄: In quo em̄ iudicas &c. Et patet lr̄a. b ¶Scimus. Hic ponit̄ scd'a rō. Licet em̄ inter pc̄tā manifesta & occulta sit distinctio q̄tum ad humanū iudiciū per qd' tm̄ puniunt̄ manifesta: tñ q̄tum ad diuinū iudiciū nō est in hoc distinctio: qa punit secreta sicut & manifesta: co q̄ ei nihil est occultū. i. Reg. xvi. b. Hō videt ea q̄ parēt: deus aūt intuet̄ cor. Et ideo iudęi q sīlia pc̄tā faciebāt in occulto, erāt sīl'r puniēdi sicut & gētiles faciētes talia in manifesto: & sic hr̄ p̄positū. s. q̄ iudæi sīles gētilibus erāt. Huius rōnis ponit v'tutē, dicēs. Scimus &c. veri. i. ꝓm æqtatē iusticiæ. c ¶In eos qui ta. a. publice vel occulte. d ¶Existimas aūt. Hic remouet circa dicta duplicē errorē. Scd'm remouet, ibi: Nō em̄ est accæ. quor̄ prim⁹ est: qa aliq impunitatē attribuebāt sibi ex dilatiōe punitiōis diuinę: q̄si esset oblita pc̄tā sua. hoc remouet tāq; erroneū: qa hoc p̄uenit ex dei patiētia: q cōcedit pc̄tōrib⁹ tp̄s pn̄ię: vt si nō pœniteāt, appareat eorū cōdemnatio magis iusta: & sīl'r p seuerātiū p̄miatio in bono. Hāc sn̄iam deducit apl's diffuse, di. Existimas aūt. hoc arronee. e ¶O homo &c. i. o tu iudæe q iudicas gentiles temerarie: vt dictū est. f ¶Quia &c. iu. d. i. ei⁹ punitionē, p̄pter pœnæ dilationē. q. d. nō sic erit: sed magis ɔ̄riū: qa tu abuteris tp̄e miæ tibi dato ad pœnitendum. Iō subdit̄: g ¶An di. i. abūdantiā. h ¶Boni. eius. qua diuitiis malis nō subtrahit bona naturæ. i ¶Et patiētiæ. qua differt hoīm lationē pœnę. k ¶Et longa. qua diu expectat cōuersionē hoīs a malo culpæ. l ¶Contēnis: q. d. sic: impunitatē tibi arrogādo. m ¶Ignoras q̄m bc. dei. te tolerās. n ¶Ad pœ. te. ad. q̄tū est in se: qa instinctus suos ad bonū a malis nunq; aufert penitus q̄diu sunt in via: sed ipsi repellūt eos; & sic remanēt in fæcibus suis. Iō subdit̄: o ¶Scd'm aūt du. &c. qa nō cędit diuino instinctui. durum em̄ in corporalibus dr̄ qd' non cędit tangēti. Et ad similitudine ❊huius dr̄

¶vt nullus excusetur.

a qui consentiūt faciētibus. Ca.II.

a¶quia omnis faciens & consentiens dign⁹ est morte.

Rōpter quod inexcusa a b

s¶tam iudæus q̄ gētilis.

bilis es o homo ōmis qui d

iudicas. †In quo em̄ iudicas alterū

e teipm cōdemnas. Eadem em̄ agis q̄

a¶Q. vos ita opinamini: nos aūt scim⁹. vel vere inexcusabilis es. ¶al's: autem.

iudicas. Scimus enim: q̄m iudiciū b

a¶equitatē rei non p̄sonas. b¶cōtra. c¶siue iudæos siue gentiles.

f dei est ꝓm veritatem in eos qui ta c

a¶increpatio cū ironia. ¶nos ita scimus sed tu existimas. ¶opinaris. ¶carnalis.

g lia agunt. Existimas autē hoc o ho d e

a¶Aug. qa hæc p̄tās data est tibi: & nō est in mūdo q te iudicet hoc q̄tū ad p̄latos. b¶q. ē.

mo omis qui iudicas eos qui talia

a¶hoc. s. ¶quocumq; modo.

h agunt, & facis ea; quia tu effugies f

a¶cur ergo mō nō punit: qa bonus expectat qd' ignoras. an di. b¶copiosam bonitatem.

i iudiciūm dei? An diuitias bonita g h

a¶patientiā & longanimitatem. b¶Augu. qa modo tēpus misericordiæ.

k tis eius, & pātientiæ & lōnganimi i k

a¶seuere loquit̄: qa mens nō reuocat̄ nisi timore. ¶ecce deum nescis misericordē.

l tatis cōtemnis? Ignōras quoniam l m

¶al's: patientiam.

benignitas dei ad †pœnitentiam te n

a¶q̄tum in se. b¶sed qa tu durus: & in malo tuo pertinax: de quo nec corde pœnites.

m adducit. Secundū autem duriciam o

☞ quatenus eis dat̄ ex eis exire laborāt: de qbus hic nō loquit̄. Sunt aliī qbus placēt mala & de mia dei nimis præsumētes in eis pertinaciter p̄durāt: in quo illi⁹ ostendūt patiētiā: & suā cumulāt sarcinam deteri⁹ peccādo. Sunt & aliī qb⁹ displicent q dē mala: sed q̄m grauia esse intelligūt: putāt sibi iā nō posse ignosci: sicut ille q dixit: Maior est iniqtas mea &c. Illi ergo nimia spe deū nō iustū autumant: Isti v'o desperatione deū nō bonū æstimāt. Ex vtroq; ergo p̄clitabunt̄: & sperādo & desperādo, cōtrariis rebus & ɔ̄riis affectionibus laborantes peribūt. a ¶Thesaurizas. Accumulas tibi vindictā, deterius peccando. Hec in pn̄ia est blasphemia in sp̄m sanctū. ¶Ista duo occidunt aīas, desperatio & peruersa spes: His duobus fit blasphemia in sp̄m sanctū. vñ in euangelio: Qui peccauerit vel verbū blasphemiæ dixerit in sp̄m sanctū, nō remittet̄ ei hic vel in futuro. de quo Iohannes in ep'la cano. Est pc̄m̄ ad mortem: nō p eo dico vt quis oret. Peccatum in sp̄m scm̄ fit duobus modis. s. p obstinationē: vel desperationē. Obstinatio est induratæ in malicia mētis p̄tinacia: p quā fit hō impœnitēs. Et hæc impœnitentia est blasphemia in sp̄m sanctū. Desperatio est qua qs penit⁹ diffidit de dei bonitate. Et vtrūq; dr̄ pc̄m̄ in spiritūsanctum. ¶Ambro. Vere in sp̄m sanctū delinquūt qui suā maliciā dei bonitatē excedere putant. Haymo. Non tibi videatur deus sic misericors, vt non videatur iustus nec ita iustus vt misereri non velit. Augu. Illud peccatum aliqui irremissibile dicūt ideo: quia taliter peccantes pœnitere nō p̄nt: habentes corda indurata velut lapides. de quo Iob: Induratum est cor eius velut lapis. Aliī dicūt irremissibile: qa taliter peccantes nūq; pœnitēt: cū tñ possint & ideo nunq; eis remittitur. Vñ super Matthæū dicit̄: Tanta est labes illius pc̄ti vt deprecandi vtilitatē humilitate subire nō possit: etiā si pc̄m̄ mala cōscia cognoscere & enunciare cogatur. Sup Marcū dr̄: q̄ talis peccans digne pœnitere nō possit. Sed breuiter intelligendum videt̄: non posse, nisi vix & difficulter & raro. vñ Augu. Quasi inuitus in reos vindicat dn̄s q in vitā nō in mortē a principio cōstituit hoīes. Idē: Ista impn̄ia vel cor impœnitēs q̄diu q sq; in hac carne viuit non potest iudicari. De nullo em̄ desperandum est q̄diu patientia dei ad pn̄iam adducit. b ¶Qui reddet vni. qui modo illis quos liberat nō reddit cuius etiā erga iniquos modo larga est bonitas. In futuro aūt reddet mala pro malis q̄m iustus: Bona pro malis q̄m bonus & iustus: Tm̄ mala p bonis nō reddet: q̄m iniustus non est. Ad iusticiā pertinet vt nunq; supplicio careant quor̄ mens in hac vita nunq; voluit carere pc̄tō: & vt nullus iniquo detur termin⁹ vltionis, q q̄diu valuit habere noluit terminū criminis: q̄re nō obstat p tp̄ali pc̄tō æternal'r puniri hoīem. Ambro. Nullū malū impunitū &c. Hic est q̄ aliq malā volūtatē in reprobis tm̄ pœnā eē volunt, & nō culpā: qa nihil meret̄. Aliī tñ culpā & pœnā & si nihil mereat̄: sicut bona volūtas in bonis. nec manet impunita: qa ipsa in se pœna. Vel hoc dicunt intelligi solū de statu p̄ntis vitæ. c ¶Indignatio. Ne videat̄ irasci, & nō vindicare: vñ tribulatio & angustia. d ¶Tribu. & angu. Interim in aīa sola ante iudiciū post iudiciū aūt, ira & indignatio. e ¶In oēm. Quod. s. indefinite ibi: His aūt q. hic vniuersaliter: vt includat iudæū & gētilē. f ¶Aiam. dicit: qa de incredulo agit aīa: pro cuius p̄fidia artabit̄ spiritali pœna. g ¶Iudæi pri. Amb. Iudeū semp anteponit: qa credens, p̄pter abraā honorificētior est: diffidēs peius tractādus: qa p̄missa p̄rib⁹ refutauit. h ¶Nō est em̄ &c. Coæquo iudæū & gentilē in pœna & gl'ia: qa de⁹ iudicat nō scd'm p̄sonas, sed scd'm merita: qa vtrosq; scd'm modū pc̄ti dānat. Ambr. Prærogatiuū gn̄is nō sequit̄ vt suscipiat cā patrū diffidētē: vel abiiciat a se, p̄pter idignitatē parētū credentē: sed vnūquēq; p̄prio merito aut remunerat, aut cōdemnat. i ¶Sine lege. Aug. Aiebat em̄ apl's hic de illa lege quā dedit moyses pp'lo isr'l: Iō ergo gētiles sine lege dixit: qa talē legē scriptā nō accæperāt, quā se accæpisse gloriabant̄ iudei. k ¶In lege. Aug. Qui nouerūt diuina mādata, auferet̄ ab eis excusatio: quā aliī habent de ignorātia. Sed nec ipsi sine pœna erūt. Et licet grauius sit peccare hoīem sciētem q̄ nescientē: nō ideo tñ ad ignorātiæ tenebras fugiendū. Aliud est em̄ nescisse: aliud scire noluisse. l ¶Iudicabunt̄. Nō vt q̄si per ignē salui fiant: vt qdā dicūt: sed prorsus p̄ibūt. Dicit em̄ xp̄s: q̄ tolerabili⁹ erit sodomæ in iudicio, q̄ iudæis in xp̄o non credētibus. Et itē q̄ excusationē nō habebunt de pc̄tō infidelitatis: qa venit & locutus est eis: de quo hn̄t excusationē illi, qb⁹ nec p se nec p suos locutus est q tñ nō effugient dānationē: qa q sine le. pec. si. le. pi. Leuiora tñ passuri: qa cui plus cōmittitur, plus ab eo exigit̄: qa ꝓuus sciēs vo. dn̄i sui & nō fa. &c. m ¶Nō em̄ au. Amb. Nō ne lex sola saluat: non qa non facit iustos: & ☞ hoc est: non

C

Mat.10.b

Ioh.15.d.

al's †sua.

Luc.12.f.

a tuā & cor impœnitens thesaurizas a

a¶exercendā. b¶q̄ñ oīa aperta: & q̄ñ reuelabitur quod a nobis modo nescitur.

tibi irām in diē iræ & reuelatiōis iu b

¶iusti.

b sti iudicii dei: qui reddet vnicuiq; d

ꝓm opera †ei⁹: His quidē q ꝓm pa e

a¶bñ vsi patientia dei bñ operant̄. b¶sunt. c¶qa fulgebunt iusti vt sol in regno pa. sui.

tiētiam boni operis glōriam & f

a¶q̄ ad dexterā dei facti. b¶qa qd' habebūt p̄manebit. c¶q hac intētione bona operati sunt non vt videantur: vt hypocritæ.

honōrem, & incōrruptionē quærent g

a¶vt vos romani.

tibus vitam æternā. His aūtem qui h

a¶vl' q ɔtēdūt deo nolētes pœnitere. b¶sūt.

sunt ex contentionē: et qui non ac i

a¶cū eis dr̄. b¶diffidētes de iudicio futuro.

quiescunt vēritati, crēdunt autem k

a¶impunitati. b¶pœna. ¶post iudiciū. c¶erit in die iudicii. ¶q̄ sibi indignabunt̄.

§ iniquitati: irā & indignatiō tribu l m

a¶ante iudiciū. ¶qd' prius ira. b¶qd' indignatio. c¶tam iudæi q̄ gentilis.

§ latio & āngustia in omnem ānimā n

¶maxime quia & scriptā legē habuit.

g †operantis malum: iudæi primūm o

a¶gentilis. b¶quod supra incorruptio.

& græci. Gloria aūt & honor & pāx p

a¶tpe vel' q̄ melius instructus meli⁹ operat̄.

omni operāti bonū: iudæo primūm

¶gentili.

h græco. †Non est em̄ p̄sonarū accæ q

¶quia.

i ptio apud deum. Quicūq; enim si r

a¶scripta. i. gētiles. b¶nō pro legis p̄uaricatione. ¶damnabuntur.

ne lēge peccauerunt: sine lege pēri s t

a¶. i. iudæi. ¶legem scriptā habentes.

k bunt. Et quicumq; in lēge peccaue v

a¶etiā pro legis p̄uaricatione: in quo aggrauat eos. ¶id est non p auditu legis.

l runt, pēr legem iudicabuntur. Non x y

enim auditores legis iusti sunt

NICO.DE LY.

❊huius dr̄ cor durū, qd' nō obedit instiganti ad bonum. a ¶Thesaurizas tibi iram. i. accumulas tibi pœnā. b ¶In die iræ. i. vltionis æternæ. c ¶Et reuc. iu. iu. dei. tunc em̄ reuelabunt̄ secreta cordis vestri. d ¶Qui red. &c. ꝓm opa eius. s. bonis p̄mia. Iō sequit̄: e ¶His qdē &c. id est illis q patiētia dei vsi sunt ad bñ operandū. f ¶Gloriā & ho. Recipiēt em̄ pręmium p v'tute in quo cōsistit rō honoris: qa ꝓm ph̄m: Honor est p̄miū v'tutis. Recipient em̄ hunc honorē corā multis. s. corā multitudine angelor̄: in quo rō gl'iæ cōsistit: q̄ est manifestatio honoris. vñ gl'ia dr̄ a claritate: q̄si quędā claria, c, mutata in, g. g ¶Et incorruptionē. qa electi resurgēt in vitā immortalē & beatā. Et qa malis p oppositū reddunt̄ tormenta. ideo subdit̄: h ¶His aūt q sunt ex cō. i. pc̄tōrib⁹ obduratis: quor̄ aia semp cōtēdit: vt dr̄. viii. Ethicor̄. qa synderesis seu dictamē rōnis malo remurmurat, & sensualitas ad ip̄m inclinat. Et sic est cōtentio inter ptes aīæ. i ¶Qui non acq. ve. s. diuinę pulsanti ad ostiū cordis, p se ad bonū instigādo & per suos p̄dicatores mouēdo. k ¶Credunt aūt iniqtati. i. diabolo iniqtatē suggerēti p se & p ministros suos. l ¶Ira & indignatio. Summi iudicis. m ¶Tribulatio. in p̄latione sn̄iæ. Mat. xxv. d. Ite maledicti in ignē ęternū &c. n ¶In oēm aiam ope. malū. i. in oēm hoīem malū. Noiat̄ em̄ hoc totū cōpositū a parte digniori. sicut Exo. i. a. Oēs aiæ q̄ egresse sunt de fœmore iacob. i. oēs hoīes. o ¶Iudæi primum & græci. Isti em̄ p̄ aliis gētilib⁹ habebāt auxilia diuina ɔtra pc̄tā. Iudæi em̄ p legē, gręci p sapiam acqsitā: qa tūc philosophia vigebat in grecia, p̄pter qd' pc̄tā istor̄ magis erāt grauia: & p ɔ̄ns magis puniēda. p ¶Gloria aūt & honor &c. Ex dictis patet hęc lr̄a. q ¶Non est em̄ p̄so. accæ. Hic remouet̄ error scd's. Et prio ponitur hęc remotio. Scd'o: cuiusdam dicti declaratio, ibi: Cū em̄ gen. Error aūt iste erat aliquor̄ iudæor̄ impunitatē sibi arrogantium: eo q̄ legē a deo recæperāt præ cæteris gētibus. scd'm q̄ dicitur Ps. cxlvii. b. Nō fecit taliter omni nationi &c. Hoc igit̄ remouet, dicēs: Non est em̄ p̄so. accæ. &c. Dimittēdo p̄ cæteris impunita iudæor̄ pc̄tā. r ¶Quicūq; em̄ si. le. pec. i. legem scriptam non habentes quales fuerunt gentiles. s ¶Sine lege. s. scripta. t ¶Peribunt. Quia habuerunt legem naturalem bonū & malū ostendentem: vt postea declarabitur. v ¶Et quicūq; in le. &c. Id est legē mosaicā habentes, cuiusmodi fuerunt iudæi. x ¶Per legē iudicabuntur. id est punientur inquātū transgressi sunt ea. Et subdit̄ ratio: y ¶Non em̄ auditores legis sunt &c. q. d. receptio legis nisi sequatur impletio operis non iustificat. Et ideo de illa accæptione non debet sibi aliquis impunitatem arrogare.

❊Sed factores

D

al's †hoīs

†De pœ. di.4. c. si ex bono.

Eph.6.b

Col.3.d.

Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ hoc est.non em̄ ꝑ auditu, sed factores qcū
q̄:quod qd ē est ꝑ grām. a ¶Sed facto-
res.id est q credūt in christū, quē lex ꝓmi
sit:qcumq; sint, qd' nō est nisi ꝑ gratiam.
b ¶Factores:legis, iustificabūtur.id est
iusti deputabuntur:vel iusti fient a deo,
vt sint factores. Non qui ante erant facto
res, post iustificabuntur: vt si diceretur. ho
mines creabuntur: quia ipsa creatiōe fit vt
sint hoies. sic ipsi non q ante erāt factores
iustificabunt̄: qa etiam gentes. Et hoc est:
c ¶Cum em̄ gentes. Cū em̄ dixerat gen
tilē dānari si male oparet̄: saluari si bene
sed cū legem nō habeat: q̄si nesciat qd sit
bonū qd ve malū, videret̄ sibi neutrū de-
bere imputari. Contra: apl's: Et si non ha-
beat scriptā legē: habet naturalē: qa intel-
ligit & sibi cōscius est qd sit bonum, & qd
sit malum. Et ideo credēdus est bn̄ vel ma
le operari: & merito saluari vel damnari.
Bene operari dico & saluari qd' nō est nisi
per grām & fidē q̄ renouat naturalē imagi
nē dei in hoie ex vitio & vetustate sopitā:
sine qua renouatione male opat̄: & dam-
natur accusante eū cōscia. vitiū qppe ꝯtra
naturā est: qd' vtiq; sanat grā. Nō em̄ vsq;
adeo in humana aia imago terrenoꝝ affe-
ctuum labe detrita est, vt nulla in ea linia
menta remāserint. Nō oino deletū est qd'
ibi ꝑ imaginē dei cū crearet̄ impssum est.
Proinde vitio sanato per gratiā: naturali-
ter siūt ea q̄ legis sunt. Nō q ꝑ naturę no-
men negata sit grā: sed potius ꝑ grām re-
parata natura: qua grā interiori hoie reno
uato lex iusticię rescribit̄, quam deleuerat
culpa. d ¶Opus legis. Est fides quam
F vltro habēt in cordibus: id est intimo affe
Gal.5.b. ctu vbi fides per dilectionem operatur.
e ¶Si autem tu iu. Hic iudæos aggredi-
tur, grauius accusans eos de peccatis: eo q
plura haberent auxilia. f ¶Ducem esse
cæcorum. Cæcos & in tenebris existentes
dicit gētiles: q & ratione priuati cæci sunt
& si quid sciunt, tamen in tenebris sunt.
g ¶Habentem formam. Vt aliis exem-
plum scientiæ legis sis & veritatis. Qui-
dam enim scientiam & intellectum alicu-
ius libri habēt: & ita sentiunt sicut auctor
ipse sensit: nō tamen habēt inde veritatē.
☞ quia nesci-

NICO.DE LY.

✻ a ¶Sed facto iusti. quicūq; sint illi
siue iudæi, siue gentiles. b ¶Cum enim
gen. Hic declarat quoddā dictū. s. q genti
les habuerūt legē naturalē ideo faciētes cō
tra dictamē illi⁹ legis merebant̄ punire: &
viuētes ꝑm ipsam p̄miari. ꝓpter qd' obser
uatio legis naturalis cū fide & cultu vnius
dei: ad qd' etiā inducit rō naturalis, aliquo
mō sufficit ad salutē gentiū vsq; ad publi
cationem euāgelij: qa nō tenebant̄ ad legē
moysi. Dicit igit̄: Cum em̄ gētes quæ le
gem non habēt. s. mosaicā. c ¶Natura
liter ea quæ legis sunt faciunt. i. ex natu
rali dictamine rōnis. d ¶Eiusmodi le-
gem non habētes. s. mosaicā. e ¶Ipsi
sibi sunt lex. i. rō naturalis quę est pricipa
Lex scripta a lege naturali. lior ps hois: ꝓpter qd' dr̄ totus hō vt dictū
est. s. Ipsa quidem est eis lex: qa lex scripta
diuina vel humana est a lege naturali deri
uata quantū ad agibilia: qa pria principia
agibiliū sunt impssa intellectui practico
ex qb⁹ deriuant̄ leges quasi q̄dā cōclusio
nes: sicut intellectui speculatiuo impressa
sunt pria principia speculabiliū ex qb⁹ de
riuant̄ sciē tanq; quædā veritates cōclusę.
f ¶Qui ostendūt opus legis scriptum
in cordi-

a¶ & si apud hoies. b¶ .i. grā iustificat eos vt
adimpleāt legē: qa nō faciūt vt iustificent̄, sed
iustificant̄ vt faciant. c¶ iusti habebunt̄.
apud deum: sed factores iustifica- a
a¶ factores iustificabunt̄: quia etiā gentes &
hoc est: Cum enim. ¶ scriptam.
c buntur. † Cum enim gētes quæ le- b
a¶ Orig. Naturali rōne illuminati discernūt
faciēda & vitanda qd' faceret lex. b¶ .s. q lex
mandat. s. credere in deū & in xp̄m.
gem non habēt, naturaliter eā quæ c
a¶ quis. ¶ scriptā moysi.
legis sunt faciūt: eiusmodi legem d
a¶ valēt sibi legē. b¶ iudicijs operū dū hæc
nō habētes ipsi sibi sunt lex: q ostē e f
laudāt: illa dānāt. a¶ firmiter fixū rōni eoꝝ.
d dunt opus legis scriptū in cordi
a¶ vn̄ ipsi sibi testes erūt boni vel mali. inde
bus suis: testimonium reddente il g
sciētes se merito damnari vel saluari. a¶ & si
aliis non videatur.
lis cōscientia ipsorum: & inter se h
a¶ nō solummō cōscia operū sed etiā cogita
tionum malaꝝ & bonaꝝ. vel genitiui ꝑ ab-
latiuis more græcorum.
b¶ hoc de nō credētibus.
cōgitationum inuicem accusan-
¶ als bus. a¶ hoc de credētib⁹. ¶ als bus.
tium: aut etiam dēfendentium in
a¶ iudicij. b¶ reddēte testimoniū.
c¶ .i. aperta erūt. d¶ quæ mō sunt occulta.
diē cūm iudicabit deus occulta ho
a¶ qd' totū est certū: ꝑm euāg. &c. b¶ .i. pauli
qd'. s. paulus annūciat. c¶ qa pater neminē
iudicat: sed oē iudicium dedit filio.
minum scd'm euāngelium meū per i k
a¶ gētilis habet tm̄ naturalē legē: tu iudæus
plura. b¶ a iuda p̄iarcha ex cogitatione tibi
e iesum christum. Si autem tu iu- l
hoc nomē venit. a¶ nō vagaris errorib⁹ vt q
dæus cognominaris & requiescis m
sine lege. a¶ de cognitione dei. b¶ de redem
ptione quā tibi per ꝓphetas nunciauit.
in lege, & gloriaris in deo: & nō- n o
a¶ de vtilibus vtiliora sis eligere.
sti voluntatem eius: & probas vti- p
liora instructus per legem: confi- q r
a¶ quasi nō intelligentiū. b¶ qd' etiā illumi
f dis teipsum ducem esse cæcorū: lu- s t
men eorum qui in tenebris sunt:
nare possis. ¶ nondū prouectoꝝ iudæorum.
eruditorem insipientium: magi- v x
a¶ iudęoꝝ q de lege differere nesciūt. b¶ .i. ꝑ
g strum infantium habentē formam y
fectionem sciētiæ. a¶ cū hæc oīa habeas.
sciētiæ & veritatis in lege: Qui er- z a
¶ cur.
go alium doces: teipsum non do-
¶ sicut lex dicit.
ces: Qui prædicas non furandū, fu b
a¶ sensum de christo in lege.
raris. Qui dicis non mœchādum, c
a¶ vitatē xp̄i de lege tollis: & mēdaciū ponis.
mœcharis. Qui abominaris idola d
a¶ xp̄m negādo. ¶ cultū dei dādo idolis: qd'
sacrilegiū facis. Qui i lege gl'iaris: e f
sæpe fecerūt iudæi. a¶ dū sensum legis q est
de incarnatione & diuinitate p̄teris. b¶ .i. cā
es quare deum inhonorant. Et vere.
per p̄uaricationem legis deū inho g

in cordibus suis. Quod declarat per effe-
ctum, dicēs. g ¶Testimonium redden-
te illis cōscia ipsorum. Quæ ex naturali
dictamine rōnis recalcitrat malo & con-
sentit bono. h ¶Et inter se cogitatio-
num &c. aut etiā defendentium. Dicun-
tur autem cogitatiōes accusantes male: &
defendētes bonæ q̄ examinant̄ & declarāt … Tob.4.
tur coram naturali iudicatorio hois sicut …
corā iudice per pria principia opabiliū na
turaliter inserta sicut est illud: Hoc facias …
alij quod tibi vis fieri: & non facias alteri …
quod tibi nō vis fieri. Et licet hoc iudiciū
fiat in p̄nti: tn̄ multo clari⁹ fiet in die iudi-
cij. Ideo sequit̄: In die cū iudicabit &c.
i ¶Secundū euāgeliū meū. Licet enim
euangeliū sit solius xp̄i tanq; auctoris: tn̄
dicit̄ euāgeliū apl'i tanq; eius p̄dicatoris.
k ¶Per iesum christum. Finale em̄ iudi-
cium exercebit̄ per eū. l ¶Si aūt tu &c.
Prius apl's ostendit iudæos: & gentiles in
culpa & pœna fuisse siles: hic ostendit iu-
dæos in aliquo peiores. Et hoc est ex duo-
bus. Scd'm ponit̄ ibi: Circuncisio. Primū Dicitur
aūt est bn̄ficiū legis accæptæ: ꝑ quā iudei
p̄ cæteris gētib⁹ a deo fuerūt sublimati: ꝑm
q dr̄ Deut. iiij. b. Quæ est em̄ alia gens sic
inclyta: vt habeat cęrimonias iustasq; iudi
cia & vniuersam legē: & quāto stat⁹ altior
tanto casus grauior erat. Et ideo pc̄tm̄ iu-
dæorum grauius erat pc̄tō gētiliū in eodē
genere pc̄ti. Dicit igit̄: Si aūt tu iudæus
cognominaris. Et dicit: Cognominaris:
quia primo noīati sunt hebræi ab heber: H
in cuius familia mansit lingua hebraica q …
prius erat omibus cōis: Gen. xi. a. Erat aūt
terra labij vnius &c. Postea noīati sunt …
raelitæ a iacob, qui noīatus est isrl': Gene.
xxxij. f. Et vltra iudei a tribu iuda nobilio…
ri. m ¶Et requi. in le. non vagando per …
varios errores sicut gentiles. n ¶Et glo
riaris in deo. id est in noticia vnius dei.
o ¶Et nosti vo. eius. i. præcæpta in lege
expressa. p ¶Et ꝓbas vti. i. scis eligere
meliora. q ¶Instructus per legē. Quæ
ostendit oīa ista: & non solū ad regimē ꝓ
priū, sed etiā alioꝝ. Iō subdit̄: r ¶Confi
dis teipsum. p̄sumendo de tali instructio
ne. s ¶Duce esse cæcorū. quo ad fidem.
t ¶Lumen eorum qui in tenebris sunt.
quantum ad mores. v ¶Eruditorē insi
pientium. quantū ad maiores. x ¶Ma
gistrum infantium. quantū ad minores.
y ¶Habentem formam sciētiæ. In spe
culatiuis. z ¶Et veritatis in lege. In
practicis. propter quod concludit peccatū
grauitatem, dicens: a ¶Qui ergo aliū
doces: teipsum non doces. Et sic peccas
in teipsum. b ¶Qui prædicas non fu-
randum, fura. Et sic peccas in proximum
per concupiscentiam oculorū. c ¶Qui
dicis non mœchandum, mœcharis. Et
sic peccas in proximum per concupiscen-
tiam carnis. d ¶Qui abominaris ido-
la. Iudæi enim post reditum captiuitatis
babylonicæ non dicuntur idolatrasse, … tempore
si aliqui pauci machabæorum …
& timore magis mortis q̄ amore idola-
triæ, saltem pro maiori parte. tamen fue-
runt homines valde cupidi: vt testatur …
etiam iudæi, & maxime circa tēpora chri-
sti. propter quod aliqua deputata ad cultū
diuinum, sacerdotes & ministri tēpli suis
vsibus applicabant. Ideo subditur:
e ¶Sacrilegium facis. Quod est furtum
sacræ rei: f ¶Qui in lege gloriaris.
A deo tibi data. g ¶Per præuarica-
tionem legis deum inho. …
✻ in te. Et ad

☞ qa nesciūt quō sit verū: nec etiā eē verū: sed iudæ⁹ iactat se hr̄e sen
sum legis & scire verū eē sensum illū legis: ita vt aliis hr̄e volētib⁹
sit exēplar. a ¶Nomē em̄ dei &c. Inter gentes blasphematur no-
mē dei ꝑ iudæos: qa credētib⁹ iudæi suadere nitebantur xp̄m non
esse deū dicēdū. Vel qa olim gētes nō aduertebāt iudęos sibi tradi
tos pro noxis suis: sed idolis suis dabant
gloriā de victoria: quasi iudęoꝝ deū vicis
sent in iudæis. b ¶Circūcisio q. Osten-
dit supra, legē non iuuare eos: mō circun-
cisionem. c ¶Prodest. quia obediendo
deo, signū facit veritatis: dū popul⁹ rudis
sub timore dei custoditur. ¶Prodest. Hic
Isa.52.a. dicit: & in sequētibus: Si circuncidamini
christus nihil vobis ꝓderit. Scd'm statū di
uersoꝝ tēporū hoc vult intelligi. Nā ꝑm
statū veteris testamenti olim ꝓfuit circū-
cisio: sed nō ꝓfuit ad salutē sine spūalis le
gis obseruātia. Mō aūt. s. tpe gratiæ post-
q exhibita est veritas, nihil prodest.
d ¶Si legē obser. Ambro. Vt deponas
omnia turpia: vt cor circuncidas & credas
christo. e ¶Nonne. Cōparatione sui te
dānabilē ostendit: q non per naturā: neq;
per circūcisionem: sed per legem nouisti:
qd' ille per naturā. i. christū. f ¶Iudica-
bit &c. præpu. Videt̄ ergo in præsenti lo
co dicere gentes q̄ in p̄putio carnis ad fidē
christi venerūt: quas legē spūalem seruan
tes cōparat & p̄fert iudæis: q per literā &
circūcisionem carnis p̄uaricatores sunt le
gis: quos & iudicandos ab illis dicit.
g ¶Non em̄ qui &c. Vnde iudæus pōt
fieri gētilis: & gētilis iudæus, Nō em̄ &c.
h ¶Iudæus. Interptatur confitens: qui
em̄ vere credit & recte cōfitet̄, vere est iu-
dæus. i ¶Circūcisio cor. Orige. Est q̄
B purificat animam, & vitiorū maculas ab-
scindit. k ¶Cuius laus. Ambro. Lau
dat deus credentē: non carne circuncisum.
Iudæorū laus ex hominibus est: qui si fa-
ciunt qd' lex iubet: sine spiritu timore
pœnæ, nō amore iusticiæ: & ita nō est co-
rā deo qd' apparet corā homine. l ¶Nō
ex hominibus, sed ex deo. Augu. Est illa
circūcisio q̄ illicita concupiscentia ampu-
tatur: qd' non fit lr̄a docente & iuuāte sed
spū adiuuante & subsequente. Ca. III.
Q Vid ergo amplius &c. Obijcit
quod videt posse obijci: vt sol
uat. Qn̄gdem iudæus fit genti
lis: & ecōuerso. ergo qd est pl⁹
iudęo q dr̄ populus peculiaris
dei: q̄ gentili qui dicitur canis immund⁹?
Aut qd cōsecutus est de circuncisione? ad
hoc valuit qdē olim: sed nō iō digniores
in fide. & hoc est: multum plus est iudæo
ꝑm priorē statū: & hoc ꝑ oēm modū. Ois
modus vel in administratiōe tpaliū, vel
reseruatione spūaliū: in quo vtroq; multa
iudęis de⁹ fecit: q̄ non gentibus: & ita ꝑm
priorem statū digniores. n ¶Primū
quidem quia credita sunt illis clo-
quia dei. Q. Vt alia minora de tem-
☞ poralib⁹ p̄ter

a¶ Ezechielis verba ꝓphetæ pro suis ponit.
a noras. † Nomen em̄ dei ꝑ vos blas- a
a¶ hodie qa in xp̄o pr̄ blasphemat̄ sicut ipe
ait: Qui me recipit, n̄ me solū recipit, sed eū
q me misit: sicut oli i iudæos videbāt̄ gētes
vicisse deū. b¶ de ꝯtēporaneis ab Ezechiele.
phēmat̄ inter gētes: sicut scriptum
a¶ Et cū talis sis, circūcisio non ꝓdest. b¶ ti-
bi qui es de genere abraam.
b est. † Circūcisio quidē ꝓdest si legē b
a¶ xp̄o credas, spūalr̄ custodias. b¶ si qd' cir-
cūcisio exigit nō imples. s. vt credas in xp̄m.
obseruēs: si aūt præuaricator legis
a¶ carnalis. b¶ non plus valet q̄ præputiū.
sis: circūncisio tua p̄putiū facta est. c
¶ A ꝯtrariis. a¶ gētilis qlibet. b¶ mādatū ꝑ
qd' hō iustificat̄: vel fidem christi quem lex
venturum ad iustificationem prædixit.
Si igit̄ p̄putiū iusticiam legis custo d e
a¶ vt sit fili⁹ abrahæ q est pr̄ fidei. Q. nemo po
e diat: nōne p̄putiū illi⁹ in circūcisio f
test hoc negare. ¶ nonne.
f ne reputabit̄? Et iudicabit id quod g
¶ per gratiam reparata. ¶ perficiens.
ex natura est p̄putiū: legē cōsumās
a¶ q̄uis doctus sis. b¶ per scriptam legem.
c¶ q̄ est signū depositionis vitiorum.
te qui per literam & cicūncisionem h
g præuaricator legis es. Non enim i
a¶ iudę⁹ est noie & natione qui labiis cōfite-
tur: & corde est remotus. b¶ vere.
h qui in manifesto iudæus est: neq; k l
a¶ manufacta ē. b¶ ablatiōe cutis. c¶ vera.
quæ i manifesto i carnē est circunci-
¶ corde confitens. ¶ est verus.
sio: sed q in abscōdito iudæ⁹ est: & m
a¶ mundatio. ¶ est vā. b¶ facta ꝑ spm̄ sc̄tm̄
i circūncisio cordis in spiritu, nō lit
a¶ nō lapideis cultris vt lr̄a docet. b¶ .i. q̄ ve
ra laudabilis nō est ex hoie, sed ex gratia dei.
tera: cuius laus non ex hominib⁹, n o
k Q sed ex deo est. C. III. p
a¶ ꝑm priorem statū. ¶ de le
ge & legalibus obseruātiis.
m Vid ergo amplius iu- q
dæo est: aut q̄ vtilitas r
a¶ ꝑm priorē statū: sed in fide christi nihil.
circuncisionis? Multum per omnē s
n modum. Primū quidē: qa credita t

dēti se q debitor sit vniuersę legis. Igit̄ sicut ꝓfessio alicui⁹ religio C
sæ regulæ multū valet ꝓfitēti si eā impleat opere: & si nō impleat
magis est sibi dānabilis: sic circūcisio ꝑ accidēs erat nociua iudęis
inq̄tum erāt transgressores legis. Et hoc est qd' dicit: Circuncisio
quidem prodest &c. Et patet litera vsq; ibi: c ¶Circūcisio tua
præ. fa. est. i. facta est abominabilis deo.
sicut gentiles p̄putiū habentes erāt iudęis
abominabiles: intantum q dedignabant̄ † Ezech.
cum eis comedere: & per oppositum con- 36.e. ꝑm
cludit apl's q gētiles icircūcisi opera legis Lxx.
facientes ex rōnis naturalis dictamine: vt
dictum est. s. erant deo accæpti. Et hoc est
quod dicit. d ¶Si igitur præ. i. gētilis
incircūcisus. e ¶Iusticiam le. cu. q̄tum
ad præcępta moralia q̄ sunt de dictamine
rationis. f ¶Nonne p̄putium il. incir.
re. i. tantū sibi valebit sicut circūcisio. q. d. †22.q.2.
Sic. g ¶Et iudica. &c. Hæc litera est in- c. q̄rit. §.
tricata. Et construatur sic: Et præputium. econtra.
idest gentilis incircūcisus. Legem cōsum.
i. opera legis implēs. Quod ex natu. est.
i. qd' sit i eo ex naturalis rōnis iudicio. Iu-
dicabit te. i. condemnabilem te ostendet.
h ¶Qui per lr̄am & cir. p̄ua. le. es. i. fa-
ctus es transgressor legis: q tn̄ habes eam
i scripto: & circūcisionē in corpe tuo. q. d.
sic cōdēnabilē te ostendet. i ¶Nō em̄ q
&c. Hic ex p̄dictis infert corollarium. s. q Circūcisio duplex.
duplex est circuncisio. Vna spūalis quę est
p̄cisio culpæ. Alia corpalis quæ est p̄cisio
pelliculę cooperiētis mēbrū virile. Et pri
ma melior est secūda quāto aīa melior est
corpe. & ꝑm hoc duplex est iudæus. Vnus
spūalis: q habet mentem circūcisam. Ali⁹
carnalis habēs carnē circūcisam. Et prim⁹
melior est: sicut & de circūcisione dictum
est. Hoc est qd' dr̄: Nō em̄ qui in mani. i.
circuncisus carne: q pōt hoibus apparere.
k ¶Iudæus est. s. tantū. Et silr̄ dicit de cir
cuncisione carnis. l ¶Neq; quæ i ma.
&c. sed q in abscondito iudęus est: q circū
cisus est mente soli deo visibili. m ¶Et D
circūcisio cordis in spū. s. sancto q vitia
rescindit. n ¶Cuius. s. circūcisionis spi
ritualis. o ¶Laus nō ex hominibus. q
solum vident exteriora. p ¶Sed ex deo
est. qui videt interiora.
¶In ca. ij. vbi dr̄ in postil. Quia primo
nominati sunt hebræi ab heber.

ADDITIO. I. Hebræi nō nominant̄ ab heber, put
in postilla: nec etiā ab abraā. Sed vn̄ hæc
denominatio deriuet̄, ostēdit̄ Matth. xxj.
in additione &c.
¶In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Non enim:
Hic ex dictis infert corolariū.

ADDITIO. II. Hieremiæ. ix. ca. dicit̄ sic: Oēs gen
tes habent p̄putiū: oīs aūt domus isrl' icir-
cūcisi sunt cor. Ex quo patet q duplex est
p̄putium. s. spirituale & corporale. Simili
ter q circūcisio nō seruantium legem est
facta p̄putiū. Et ꝓpheta concordat exp̄sse
cum apostolo &c.

NICO. DE LY.

✻ in te. Et ad hoc inducit apl's scripturā Ezech. xxxvj. a ¶No
mē em̄ dei ꝑ vos blasphe. tota die. Per hoc q iudæi coram genti-
bus dicebāt se esse pplm̄ peculiarem dei ꝑ legē sibi diuinitus datā
& transgrediebantur eam maleviuendo: ex hoc dabant occasionē
gentibus blasphemādi deū q sibi elegerat talem pplm̄: & sic pc̄tm̄
eoꝝ aggrauabat̄. Scd'o propter scandalū: sicut scriptū est Ezechie.
xxxvj. vt dcm̄ est. hoc tn̄ est ꝑm trāslationē. Lxx. vbi trāslatio nr̄a
habet. Ingressi sūt ad gētes et polluerūt nomē meū. Et ē eadē sn̄ia.
b ¶Circūcisio qui. &c. Hic ponit̄ scd'm ex q̄ iudæi erāt deterio-
ris ꝯditiōis, ꝑ accidens tn̄. Et prio ōndit propositū. Scd'o infert co
rollariū, ibi: Nō em̄. Circa primū sciendū q circūcisio erat quædā
protestatio legis seruandę. Gal. v. a. Testificor oī homini circunci
denti

REPLICA. In scd'o capl'o ep̄læ ad romanos vbi postilla-
tor dicit hebræos dictos ad heber. Burg. oppo
nit. Sed eius oppositum corrigitur. Gen. x. & xij. Ca. III.
Q Vid ergo amplius iudæo est. Ostenso in quo iudæi
erant peioris conditiōis q̄ alij: hic ostendit̄ q erāt me-
lioris. Et diuiditur in duas partes, qa primo ostēditur Diuisio.
propositū. Secundo: remouet̄ quoddā obiectum ibi.
Quis enim. Et est sententia talis: q primo mouet quę-
stionem ex prædictis, dicens. q ¶Quid ergo amplius iudæo
est? Idest melius q̄ gentili. r ¶Aut quæ vtilitas circun-
cisionis? A deo datæ patribus sanctis: cuius opera sunt perfecta.
Deuterono. xxij. Et respondet, dicens. s ¶Multum per om-
nem modum. Quod ostendit consequenter, dicens. t ¶Pri-
mum quidem: quia credita sunt illis. Idest specialiter tradita.
✻ Eloquia dei

E ☞ poralib⁹ p̄termittā:hoc primū & p̄cipuū pono:qa eloqa dñi.i.lex & pphetæ eis aut amicis sunt credita,p q̄ intelligerēt de futura redēptiōe.Sed dices.Nō iō pl⁹?qa nō crediderūt eloquijs vt xp̄m pmissum reciperēt qdā eor̄.Ad qd' nō iō tñ min⁹ pfuit credentib⁹. & hoc est.Nā si qdē nō crediderūt:nō iō fides euacuata est.a ¶Nūquid incre.Nunqd qa aliq credere noluerūt,p̄iudicabit cæteris iudæis ne digni iudicent accipe q de⁹ pmisit fidelibus?qp pecū facta sit pmissio vt credētib⁹ proficeret. b ¶Fide dei.Vel qdam crediderunt deo,vel quod deus hominibus pmiserat. c ¶Oīs aūt hō men.Hoc addit vt appareat promissionē dei factam esse:& cōpleta nō propter aliquā hoīs dignitatem: sed ppter miam:vt gr̄a dēt indignis:& commendabilior sit gr̄a.Deus dr̄ verax.i.inuariabilis,tā in essentia q̄ in pmissione.Hō mēdax,nec verū esse habens,& p pc̄tā defluens.Oīs homo men. q negat deū iplesse pmissa:hoc maxime iudæus.quē vicit de⁹,cū dat promissa.Oīs homo men.Etiā iudæus:ne dignior videatur in nouo statu. d ¶Vt iusti.in sermo.Q.peccaui:vt mittendo filium de stirpe mea sicut pmisisti:iustus esse & ex sola iusticia pmissionis cōplesse:non ex meritis meis comprobaris:& vincas implendo pmissa: cū iudicaris non debere implere ppter mea pc̄tā Vel.Tibi tantū dico me peccasse, vt dum ego & oēs peccam⁹, tu sol⁹ iust⁹ appareas in oībus pmissis tuis:& superes oēs i iusticia cū alijs cōpararis. Vel vicit homo de⁹ quādo iudicatus est:qa propter illā hūilitatē de⁹ dedit ei nomē qd' est sup oē nomē
Phil.2.a. Qd' nō ptinet ad superius argumentū:sed additū est ex abundanti. Vt iusti.& vin. Iustus iudex a pc̄torib⁹ iudicatus est & in
F eo vicit:huic itaq nullū pc̄m habenti dauid dicit.
Ps̄.50.a. Tibi soli peccaui vt iustificeris q superas omnes iudices:qui solus iiuste iudicaris. e ¶Si aūt iniqui.&c.Dixit q deus verax,& oīs hō mēdax:et q indignis dat bona:in quo commēdabilior apparet eius iusticia & gratia: vnde carnalis dicēs deum vti malis quasi instr̄o ad glīam suā eo rē deducit:vt dicat iniquū deum q punit pc̄tā q̄ sibi psunt. Qd' remouet, dicēs. f ¶Nunquid ini.est deus &c.De⁹ verax & hō mendax.Si aūt hoc est:& ita iniquitas nr̄a iusticiā dei cōmendat:qd sequi videt?Qd' de⁹ iniqu⁹ est?Sed nūqd iniqu⁹ deus q infert mala? g ¶Si enim ve. Interiecta remotione, redit ad probationem carnalis:q sit iniquus si punit: qa si inde gloriosior:qd etiā nunc nō solū in futuro iudicor quasi pc̄tōr,qd' nō sum?Vel,adhuc.i.post ꝯuersionē postq dedit dōa idigno.Añ em̄ ex meis nō erat glīosior,ac si diceret.Qd' añ remissionē videri poterat,post videri nō debet.s.q ego pc̄tōr iudicād⁹ sim:qa nunc certū ē,q dimittēdi ꝟitas nō abūdasset i glīā nisi peccassē. Subdit: h ¶Et nō si.&c.Q.Et si istud ē:cur.s.nō facim⁹ mala vt veniāt bōa Sicut iponit nobis hoc sentire qd' ē blasphemia,et ēt p̄dicare occasiōe hmōi ꝟborū:vbi abundauit delictū, superabundauit gratia.
j.5.b. ¶Vel, Si enim.Propius iūgatur:quō iudicabit si iniquus. Q.Nō recte qa nec mō iuste iudicaret me quasi peccatorē,quod nō sum. ☞Quid igitur

a¶lex & prophetæ.¶ideo pl⁹.
sunt illis eloqa dei. Quid enim si a b
quidam illorum non crediderunt.
a¶non ideo minus factum credentibus.
a b Nunquid incredulitas illorum fi= c
a¶inexpletā fecit.¶q euacuata sit.¶sed po=
dem dei euacuauit? Absit. †Est au= d
ti⁹.¶em̄.a¶iplens pmissa.b¶& ita indign⁹ promissione.¶inquantum a seipso est.
c tem deus verax: †omnis autem hō e
¶sed.¶verax deus.
d mo mendax: sicut scriptum est: †vt f g
a¶de pmissiōe filij vel venia ingemiscētis.
iustificeris in sermonibus tuis: & h
a¶vel filiū non misisse:vel veniam nō dare. b¶hic sensus de dauid ꝟbis iiuste trahebat.
e vincas cūm iudicaris. Si autem i
a¶& sanctitatem dei.
iniquitas nostra iusticiam dei cō=
f mendat, quid dicemus? Nunquid k l
a¶ppter pc̄tā. b¶vindictam & dānationē.
iniquus est deus qui infert irām?
¶Q.hæc q̄stio est carnaliū.¶sed.¶vt sit ini
Secundū hoīem dico: Absit. Alio= m n
quus.a¶nisi hoc ē,q nō est iniqu⁹:nō potest esse iust⁹ iudex.b¶si iniquus.quasi male bo
quīn quomōdo iudicabit de⁹ hūc o
nis.s.dans mala,& malis dans bona.
a¶qa.b¶iusticia.¶hic quod supra iusticia.
g mundum? Si enim veritas dei in p q
a¶per pc̄m meum.¶quod supra iniquitas.
b¶creuit.c¶.i.si ex pc̄tō meo gloriosior est.
meo mēdacio abūdauit in gloriām r
ipsius: quid & adhuc ego tanq pec s t
¶quid.¶nos apostoli.
h cator iudicor? Et nō sicut blasphe= u
a¶blasphematores.b¶sentire & prædicare.
mamur: & sicut aiūt nos qdām dice x
a¶hoc.s.
b¶.i.vt crescat iusticia & gloria dei.
re: faciamus mala vt veniant bona: y

increduli:qa eorum incredulitas non abstulit fidelitatē dei de implēdo qd' pmiserat patrib⁹ antiquis in datiōe legis & aduētū xp̄i. Et hoc est qd' dicit. c ¶Nunqd incre.illorū fidē dei.i. fidelitatem. d ¶Euacuauit. Absit. Et subdit rō: Est autē deus ve.Implendo promissum:in his q̄ pmittūtur absolute: cuiusmodi sunt p̄dicta.Si autē aliqd promittat a deo sub conditione sicut psperitas tpalis fuit promissa iudæis si fideliter seruirent ei:nō tollitur diuina veritas per aduersitates eis immissas quādo recesserunt a deo,qui nō stabat cōditio. e ¶Oīs aūt homo mēdax. voluntas enim humana mutabilis est:et ideo potest esse mendax in promissis. Nō sic autē deus,cuius voluntas est immutabilis.Et ad hoc inducit exemplum de promissione facta ipsi dauid absolute de conseruatione regni sui & posteris eius, cuius impletio non fuit impedita per peccatum dauid cum bethsabee.Et hoc est qd' dicit: f ¶Sicut scriptum est. Ps̄.l.quem fecit dauid pœnitens de dicto peccato: vt ibidem declaraui. g ¶Vt iustificeris in sermo.tuis.Ibi p̄mittitur: Tibi soli peccaui:& malum coram te feci.Et subintelligitur:Remitte mihi. Vt iustificeris in sermonibus tuis.idest vt veritas sermonis tui appareat de cōseruatione regni & christo nascituro de me sicut promisisti. h ¶Et vincas cum iudicaris. Faciendo contrarium quod de te iudicatur a multis. Post enim adulterium dauid cum bethsabee & occisionem vriæ multi dicebant q ppter hoc promissa dei facta dauid erant retractata: quod tamen non erat verum:qa facta fuerunt absolute. i ¶Si autem iniquitas nostra.Hic circa prædicta remouet errorē incidentem.Ex hoc enim q ex peccatis hominum apparet iusticia dei commendabilis:dixerunt aliqui q peccata per se faciūt ad gloriam dei:quod apostol⁹ falsum ostēdit ducendo ex hoc ad triplex incōueniēs. Primū est q deus esset iniquus inferendo pœnam peccatoribus: cū fm hoc peccata per se faciāt ad gloriā suā. Et hoc est quod dicit: Si autē iniquitas no.iusticiam dei cōmen.i.commendabilē facit. k ¶Quid dicemus? Ad inconueniēs qd' sequitur. l ¶Nunquid iniquus est deus qui infert iram.idest pœnam peccatorib⁹. Hoc em̄ sequitur ad dictū eorū erroneum.ideo dicit. sequitur. m ¶Secundū hominem dico. n ¶Absit i.fm homines errātes dicto mō. sit.s.deū esse iniquum. o ¶Alioqn quomodo iudicabit deus hunc mundum? q.d.nullo modo bene.Si em̄ esset iniquus,non posset esse bonus iudex:nam æquitas est optima conditio iudicis. p ¶Si enim ve.dei.Hic infertur secundū inconueniens.Si enim peccata facerent ad gloriam dei:sequeretur q peccator posset nullo modo malus dici:qa nullus dr̄ malus faciēdo illud quod ad gloriā dei ordinatur.Et hoc est qd' dicitur: Si enim veritas dei. Idest ei⁹ iustitia. q ¶In meo mēdacio.i.p meum pc̄m qd' est quoddā mendaciū. r ¶Abundauit in gloriā ipsius.i.declarauit iusticiā ei⁹ gloriosam. s ¶Quid adhuc & ego.Et loquitur ap̄ls in persona peccatoris. t ¶Tanq pc̄tōr iudicor.s.reus & condēnandus propter pc̄m.q.d.non esset hoc rōnabile,si illud dictum esset verum: & sic ex hoc incōueniēti ꝯcludit esse falsum: v ¶Et non sicut.Hic infertur tertium inconueniens:quia si peccata per se facerent ad gloriam dei essent frequētanda:sicut & opa virtutū.Hoc aūt incōueniēs infert iplicādo dictū pseudo apl̄or̄:qui diffamare nitebant veros apl̄os vt patet in pluribus locis noui testamēti.Et ideo ex hoc q Paulus cōmendans gratiā dei dixit:Vbi abundauit delictū, superabundauit & gr̄a.vt.j.v.d.& ex similibus verbis discipulor̄ aliorū xp̄i dicebāt pseudo apostoli:q Paulus & alij christi discipuli inducebāt populos ad multiplicationē peccati:vt sic p multiplicationē malorū venirent bona.Et hoc est qd' dicit:Et non sicut blasphemamur.A pseudo apostolis. x ¶Et sicut aiunt nos qdam dicere.Imponebāt Falso tamen. y ¶Faciamus mala vt veniant bona.Imponebāt enim veris apostolis,q prædicabant multiplicationē peccatorū. ❊Quorū dāna

NICO.DE LYRA

❊ a ¶Eloquia dei.In lege & pphetis q̄ in deū dirigunt & ad susceptionē christi disponūt.Gal.iij.d. Lex pedagogus noster fuit in christo.Et de prophetis dicit Rab.Sa.hebræus q nō sunt locuti nisi ad dies messię:quod est intelligendū de principali intentione put declaraui pleni⁹ in veteri testamēto.Rō aūt quare lex & pphetæ datæ sunt singulariter populo iudaico,hęc est: qa xp̄s fm carnē inde erat nascitur⁹:ppter qd' prę alijs pp̄lis decēs erat ipm pollere quadā speciali sc̄titate,ad quā inducūt lex & pphetæ. b ¶Quid enim.Hic ꝯñr remouetur quędā obiectio.Et primo fit ppositum
Diuisio. Scd'o:tollit quoddā incidēs erroneum,ibi:Si aūt. Circa primū dicit:Quid enim &c. q.d.nō obstat prędictis q plures iudęi fuerūt increduli

A ☞ a ¶Quid igitur.Quia plus fecit iudæo in priore statu,& qa bona eis impleuit nō ex aliquo eorū merito est.Quid igit. Præcellim⁹&c.Vel cū oīs hō sit mēdax.ergo nō p̄cellim⁹ gētiles in hoc statu.q̄uis p̄cellētiores in priori statu. b ¶Nequaquā.Quia nō est psonarū accæptio apud deū.Sed in omni gēte q timet deū acceptus est illi. c ¶Non est rc.Ex operibus poterāt q̄rere & inuenire,q xp̄s erat deus. d ¶Oēs decli. Non totā penitus plæbē significat:sed alterā partē plæbis. Semp em̄ duo pp̄li sunt in vna plebe.vñ
Hie.38.a Hieremias:Tūc oēs insurrexerūt in prophetā dñi,volētes eum occidere.Et subiecit:Omnis aūt pp̄ls nō permisit illos.Oēs dixit insurrexisse.i.malos oēm pp̄lm nō permisisse, scilicet bonos. e ¶Non est vsq ad &c.Christ⁹ tm̄ facit bonū in se & in suis. f ¶Veloces pe.corū. De qbus dñs:Hierl'm hierusalem quæ occidis prophetas.Et itē:Generatio mala & adultera. Et de qb⁹ Esaias. Væ genti peccatrici semini nequā &c. g ¶Contritio & infœ. Talia faciūt vnde cōterant in hoc sęculo. per titū & vespasianū erūt infœlices puniti in aīa & corpore. h ¶In lege. Lex aliqñ appellatur generalr vetus testm̄: vt ibi:Apparuit dñs discipulis sensum,vt intelligerēt de eo quæ scripta erāt in lege & pphetis & psalmis.Nonnūq psalmi lex vocant.Sicut dñs ait: In lege vr̄a scriptū est:Ego dixi,dij estis & filij excelsi oēs. Et alibi:Vt impleat sermo q in lege eorum scriptus est:qa odio habuerūt me gratis. i ¶Vt oē os obstruat. Etiā iudæorū a sua gloria,iactantiū se pro meritis suis ad fidē venisse:vel ita obstruat os iudæorū sicut superius gentiliū qui de bona natura se iactabāt. k ¶Quia ex operibus.
B Sicut abstulit gloriā de circūcisione,ita & de cæteris operib⁹ legis vult facere. Et est noua sn̄ia:q̄uis iungatur præcedētib⁹ per quia.Ex opc.le. Opera legis dicunt quæ in lege instituta & terminata sunt,vt erāt cerimonialia & figuratiua:quæ nūq valuerūt cōscientiā mūdare:etiā si cū charitate & deuotione fierēt:qa nō fuerūt instituta in iustificationē,sed in futuror̄ signi ☞ficationem

a¶ideo nō credēdū est eis. b¶& ideo iuste
a Quorū dānatio iusta est. Quid er= a b
puniūt. a¶nos iudæi.¶in hac gr̄a. b¶gē
b go? Præcellimus eos? Nequaq. c d
tiles. ¶rationibus ostendimus.
Causati em̄ sumus iudæos & græ= e
a¶ante gratiā:& ideo nullus p̄cellit alterū.
cos omnes sub peccato esse: sicut f
a¶de iudæis,de quibus minus videtur.
scriptum est: †Quia non est iustus g
a¶qa nō venit per fidē ad christū. b¶non est iustus:qa nō intelligit xp̄m esse deū:nō intelligit ex culpa:qa nō requirit sed decli
c quisq: non est intelligens: non est h i
nat ab eo. a¶ab eo ad malum.
d requirēs deū. Oēs declinauerunt k
a¶cum ipsa declinatione. b¶quia & alios declinare fecerunt, c¶declinauerunt:quia. ¶adeo quia.¶qa de illis. d¶præter xp̄m.
simul inutiles facti sunt: nōn est qui l m
a¶id est nec vnus:qa nullus nisi xp̄s.
e faciat bonū: nōn est vsq ad vnum,
a¶qa fetor verbor̄ & operū eorū corrūpit alios,¶qa hiat recipe mortuos,hoc fit vbi
†Sepulchrū patēs est guttur eorū: n
audēt aperte. a¶vbi nō audēt apertis malis. b¶malis. c¶verbis bona dicētes: sed malū in corde cogitātes,d ¶odiū isanabile.
linguis suis dolose agebāt: venenū o p
¶erat. ¶id est sub corde. ¶etiam.
aspidū sub labiis eorū. Quorū os q
a¶.i.maledictis verbis:vt demoniū habes, & hmōi. b¶.i.amaris minis. c¶abūdāter.
maledictione & amaritudie plenū r
a¶etiā. b¶affect⁹. c¶Q.homicide ex deli
f est: veloces pedes eorū ad effundē= s
beratiōe. a¶xp̄i & suor̄. b¶tpalis pœna.
g dum sanguinē. Contritio & infœ= t
a¶æterna dānatio. b¶operib⁹. c¶xp̄m. vñ:Pax multa diligētib⁹ nomē tuum dñe.
licitas in vijs eorum: & viām pacis v
a¶nec saltē timor dei iflexit eos a malo.¶q
non cognouerūt: nō est timor dei x
est initiū sapiæ. a¶hæc dauid. ¶nos autē apostoli. ¶ne alio distorquerēt hoc iudæi.
ante oculos eorū. Scimus autem y z
a¶psalmi dicūtur lex:qa informāt, b¶ad emendationem illorum.
qm̄ quæcūq lex loquitur, his qui a
a¶supple & de his.b¶ita. c¶etiā iudæor̄.
b in lege sunt loquitur: vt omne os b
a¶a sua gloria b¶totū deo tribuēs. c¶oīs hō non tm̄ gētilis sine lege scripta reus de
obstruatur: & subditus fiat omnis c d
impietate:sed etiā iudæus reus de legis trāsgressione. ¶quod debet.
k mūdus deo? quia ex operib⁹ legis e

ficit ad salutē. f ¶Sicut scri.est.ps̄.xiij.a.fm trāslationē septuaginta. g ¶Quia non est iu.quisq,sine gr̄a dei:loquēdo de iusticia pfecta quæ facit hoīem dignū vita æterna.pōt tñ aliqs esse iustus iusticia politica p obseruationē legis naturæ:& iusticia legali p obseruationē legis mosaicę. h ¶Nō est intel.rōne supnę btitudinis. i ¶Nō est re.deū.p opa meritoria.ad hoc em̄ requiritur gr̄a. ideo subdit: k ¶Oēs decli. a via veræ beatitudinis. l ¶Simul inuti.fa.sunt.deficientes a cōsecutiōe finis vltimi:sicut medicina dr̄ inutilis quæ deficit ab introductione sanitatis. m ¶Nō est qui fa.bo. nō est vsq ad v.qa nullus potest facere bonū meritorium sine gr̄a dei.& qm̄ ipa subtracta hoīes cōiter labūtur in horribilia pc̄tā,ideo sequit: n ¶Sepul. pa. est gut.corū.Ex sepulchro em̄ patenti fetor exhalat. sic tales pferūt verba vilia & fetida:qa ex abūdantia cordis os loquitur: †Ps̄.13.a &.52.a.
Mat.xij.c. o ¶Linguis suis do.age.pximum decipiendo. p ¶Venenum as. sub labijs corum.occulte detrahendo. q ¶Quorum os male.deū blasphemādo. r ¶Et amaritudine plenum. alijs malum persuadendo. s ¶Veloces pe. corū ad ef.sanguinē.innocētē. t ¶Cōtritio & infœ.in vijs corū.q.finaliter cōterent & ad miseriā deducent. v ¶Et viā pacis nō cogno,quæ ducit ad vitam beatam vbi est pax perfecta.& subdit p̄dictorū causa: h ¶Non est ti.dei.q retrahit a malo. y ¶Ante oculos eorum. propter quod sine retinaculo currunt ad malum. z ¶Scimus.Hic scripturam allegatam applicat ad propositum di.Scimus aūt qm̄ quecūq &c.Ex hoc dicunt †Ps̄.5.b &.13.b.
aliqui expositores q scriptura allegata loquitur tantū de iudæis q sub lege mosaica erant:sed scriptura immediate p̄cedens dissonat.vbi dr̄:Causati em̄ sum⁹ iudęos & gręcos oēs sub pc̄tō esse.silr subsequēs immediate:vbi dr̄:Vt oē os obstruat:& subditur,fiat oīs mundus deo: Ex qbus patet q loqt de iudęis & gentilibus.Nec obstat qd' dr̄:His qui sub lege sunt loquitur:Tum qa dr̄ hic q sub lege indefinite & sicut iudæi erāt sub lege moysi,ita gentiles erant sub lege naturali.Indefinita vero iuris æquipollet vniuersali. Tum qa nō dr̄ hic de his qui in lege sunt,sed de his qui sub lege sunt.licet autem liber psalmorū de quo accepta est scriptura prealle gata dat⁹ sit iudæis,sicut & alij libri veteris testamēti:non tamē solū loquit de iudæis,sed etiā de multis alij gentilibus. sicut declaratum fuit ibi:& per singulos libros vete.test.Sciēdū igitur q Ps̄.xiij.de quo assumpta est scriptura fm sensū literalē de nabuchodonosor loquit rege babylonis & ei⁹ exercitu:vt dictū fuit ibidē tñ fm sensum tropologicum ꝯuenienter allegat de oībus pc̄tōrib⁹ generaliter. & hoc mō allegat eā Apl̄s hic:Sicut.j.Cor. x.a.scripturā Exo.allegat in sensu allegorico,dicēs.Petra autem erat christus:Certū est em̄ q petra vnde fluxerunt aquæ in deserto nō erat xp̄s historice,sed tm allegorice:qa ipsum signabat.Dicit igit ap̄ls Scimus autē qm̄ quæcū.lex.s. mosaica sub qua cōtinet li.psalmorū:accipiendo legem generaliter p oībus libris ve.test.

NICO.DE LYRA

❊a ¶Quorū dāna.iu.est.quia falsum crimē apl̄is imponebāt. ex hoc igit q peccata nō sunt frequētāda: & quia dicere q sint frequētāda,est erroneū:cōcludit falsitas illius dicti.s.q pc̄tā faciāt per se ad gloriam dei. Ad maiorē intellectū p̄dictorū sciēdū:q pc̄m siue malū culpæ auertit a deo p se:& ideo nō facit ad ei⁹ gloriā:sed de⁹ cui⁹ ptās tāta est & bonitas,q de malis elicit bona:vt patet p Aug.in enchiridion.Punitionē pc̄tōr̄ p malū pœnæ cuius est auctor,ordinat ad declarationē suę iusticiæ pter intētionē peccātis.sicut pter intentionē tyrānorū declarauit patientiā martyrū. b ¶Quid ergo. Postq apl̄s ostendit iudæos & gētiles silr indiguisse gr̄a dei ante cōuersionē:per hoc q vtriq in vitia horribilia sunt plapsi: Hic on̄dit eos eadē gr̄a indigere post cōuersionē per hoc q sine ipsa nō poterāt cōsequi salutē.
Diuisio. & hoc ostēdit dupl̄r. Prīo ex legis impfectione.Secūdo ex fidei xp̄i perfectiōe,ibi: Nūc aūt. Primū aūt p scripturā ostēdit:& iō prīo ipsam allegat scd'o ad ppositū applicat,ibi:Scim⁹.Circa primū dicit cōtinuando se ad p̄cedentia.Quid ergo.nos iudæi:de qb⁹ erat Apostol⁹. c ¶Præcellimus eos?scilicet gentiles: d ¶Nequaquā.& subditcām. e ¶Causati em̄ su.i.rationabiliter ostēdim⁹ iudæos & græ.oēs sub pec.esse.ante cōuersionē; vt patet ex p̄dictis.& idē legt post ꝯuersionē,nisi assit gr̄a dei:qa fides iformis nō sufficit

sicut frequenter accipiunt iudæi. a ¶His qui sub le.sunt lo.i. iudæis.Non tñ solū illis loquit,sed etiā alijs gentibus.& sic pōt intelligi auctoritas pri⁹ inducta.Vel aliter: His qui sub le.sunt.indefinite.i.gētib⁹ q erāt sub lege naturali.& iudęis.q erāt sub lege moysi:vt p̄dictū est. b ¶Vt oē os.s.gētilis & iudęi. c ¶Obstru.i.q nō habeat audaciā ꝯ deū loqndi. d ¶Et sub fi.&c.deo. tanq eius gr̄a indigēs ad consequēdam salutē. e ¶Quia ex o. ❊lę.mosaicę.

Universidad de Deusto Biblioteca

ficationē & pcti īfirmitatis ostēsionē: qa lex nō venit pctā tollere, sed ostēdere & punire. a ¶ Non iusti. Secūdū cerimonialia intellige, non moralia: q̄ vtiq; iustificant & in euāgelio cōsummātur. b ¶ Corā illo. Qui intima videt: vtrū ex amore iusticiæ qd agat: vel timore pœnæ, quod non videt hoīes. c ¶ Per legem enim. Hic incipit de lege, vt ostendat iusticiā nō esse ex ea. Per le. enim cogn. peccati. Non q̄ prius prorsus nesciretur: sed q̄ nō impune futura ad deū pctā. Quędā peccata ante legē cognoscebant. vt cum apud pharaonē ioseph accusat⁹ de crimine adulterij missus fuit in carcerē. Et fratres eius dixerūt: Merito hæc patimur: qa peccauim⁹ in fratrē nostrū. Quædā autem cognita sunt per legē quæ ante ignorabātur: vt concupiscētia & originale peccatū. Quædā etiam grauiora per legē cognita sunt q̄ ante putabantur. d ¶ Cognitio pec. Si cognoscūt & nō cauēt, p̄uaricatio est: & ita ira. e ¶ Testifi. a le. & p. Quia lex eam multis sacramētis figurauit. Vel in hoc lex p̄hibet testimoniū iusticiæ dei: qa in ea nemo iustificat. Prophetæ, id prę nunciando quod xp̄i impleuit aduentus. f ¶ Iusticia aūt. Nō qua ipse iustus essentialiter, sed qua iuduit impiū: qn̄ misericorditer de infideli facit fidelem. Iusticia aūt &c. Iusticia dixit: nō misericordia. Vt cūq; qd' p̄miserat de⁹ in le. & p̄phe. s. aduentū xp̄i reddidit. g ¶ Eget gloria. i. indulgētia & venia pctōr. h ¶ Gratis. Nō per legē: nō per p̄priam volūtatē: sed per gratiā xp̄i, quæ donū dei est, donū autem maximū sp̄ūs s̄c̄tūs est. Nō tn̄ q̄ oīno sine nostra volūtate fiat. Sed volūtas nr̄a ostēdit infirma per legē: vt sanet gr̄a volūtatem: & sanata volūtas impleat legē: nō cōstituta sub lege, nec indigēs lege. hui⁹ gr̄æ percipiēdæ nulla prēcedūt merita: qa meritis impij nō gr̄a sed pœna debet: nec ista esset gr̄a, si nō daret gratuita. i ¶ Propo. de⁹ pro. Ad hoc vt ostēderet se veracē in p̄missis: quę ōnsio necessario fuit nō solū p remissiōe p̄ntiū: sed eorū quæ p̄cesserūt in sustētatiōe dei, deo. s. patiēte, & nō puniente. tūc vt ostēderet in hoc tp̄e xp̄i qd' nullo alio tp̄e fieri potuit: q̄ ipse. s. iustificat & saluat. k ¶ Fidē in san. i. fidē passionis vel p fidē & p passionē, neutrū em̄ sine altero valet. l ¶ Propter remis. Duplex effect⁹ remissionis est. s. carere pœna: & frui gloria. primum habuerūt ante xp̄i mortē iusti: quia pœnā actualē nō sentiebāt. Sed post xp̄i mortē data est eis gloria diuinæ visionis: a qua differebantur deo sustentāte eorū delicta. m ¶ In sustētatione &c. Patiēter sustinuit de⁹ pctā eorū qui fuerūt ante legem & sub lege: nō puniuit, neq; remisit: ita vt gloriā haberent: donec veniret q delicta tam præcedētiū q̄ subseq̄ntiū p̄cio sui sanguinis absolueret. Exclusa

P̄ctōr cognitio varia. gen̄.39.d Ibi.42.d F Duplex remissionis effectus.

a ¶ ens. b ¶ carnalis. c ¶ deo. ¶ etsi coram

non iustificabit omnis caro corā hoibus. a ¶ Ex lege nō est iusticia: qa tantū cognitio peccati, non consumptio.

illo. Per legem enim cognitio pec

a ¶ in aduentu christi. ¶ id est in hac gratia. b ¶ sine legis imperio vel auxilio.

cati. Nūnc autem sine lege, iusti

a ¶ non hois. b ¶ non solum data. ¶ non dubie, sed miraculis. ¶ domino cooperante & sermonē confirmante. c ¶ vt certius credāt cæteri addit. ¶ vel in testimoniū habēs.

cia dei manifestata est: testificata

a ¶ dixi iusticiā ex deo esse. ¶ Hec q̄ iustifica

a lege, & prophetis. Iusticiā au

mur. a ¶ a deo. b ¶ fides imperat quæ lex imperat. c ¶ qua creditur in christum iustificatorem impiorum.

tem dei per fidem Iesu christi in

a ¶ vt magis proprie dicatur. ¶ iudæos & gentiles. ¶ celitus data.

omnes & super omnes qui cre

¶ vere in omnes. ¶ iudei & gentilis.

dunt in eum. Nō em̄ est distinctio.

a ¶ tā iudei q̄ gētiles. b ¶ vel in se, vel i adā. ¶ ante. ¶ adhuc quotidie.

Omnes enim peccauerūt, & egent

a ¶ iusticia, quę est glīa dei: qa p hoc gloriosus apparet deus. b ¶ nō sua. c ¶ qa oēs peccauerunt: ego. d ¶ sine meritis.

gloria dei: Iustificati gratis per

a ¶ per gratuita dona. b ¶ vn̄: Nō corruptibilibus auro, & argēto, sed p̄cioso sanguine vnigeniti filij dei. ¶. i. preciū datū p nobis.

gratiā ipsius & per redemptionē

a ¶ nusq; alibi. b ¶ christum. c ¶ lōge ante prædixit vel palam omnibus posuit.

quæ est in christo iesu: quem pro

a ¶ misericordem. b ¶ sine qua nihil placet deo. ¶ passionis.

posuit deus propitiatorē per fidē in sanguine ipsius, ad ostensionē

a ¶ vt esset iustus in p̄missis. b ¶ nō tn̄ prę

iusticiæ suæ propter remissionem

sentium, sed &. a ¶ xp̄i aduētū b ¶ q̄ erāt. c ¶ supportauit pctā, nō abstulit tūc reseruauit vsq; ad aduentum. s. ¶ vt iustificet.

præcedentiū delictorum in sustentatione dei, ad ostensionē iusticiæ

a ¶ saluationis. ¶ mortis xp̄i. b ¶ aliter nō posset ipse iuuare. ¶ in promissis.

eius in hoc tempore: vt sit ipse iu

a ¶ qui credit in ipsum. b ¶ non ex lege.

stus & iustificans eum qui ex fide

a ¶ qa ex fide sine lege est iusticia: ergo non potes gloriari o iudæe.

est iesu xp̄i. Vbi est ergo gloriatio

NICO. DE LYRA

legis. mosaicæ vel naturalis. a ¶ Nō iustifi. oīs caro. i. oīs hō. b ¶ Corā illo. id est vt sit accæptus deo pro beatitudine cōsequēda. c ¶ Per le. em̄ co. pec. supple fit: non tn̄ eius remissio, sed per gratiā dei. Sed ɔtra hoc videt qd' in Leuitico frequēter dicit: q̄ in oblatione sacrificij pro pctō. s. Orabit pro eo sacerdos & dimittet ei. Ad qd' dicēdū q̄ virtute illi⁹ sacrificij f̄m se nō dimittebat pctm̄: f̄m q̄ dr̄ Hebræ. x. a. Impossibile est sanguine taurorū auferri pctā: sed inq̄tū illud sacrificiū erat q̄dā p̄testatio xp̄i passuri: quā p̄testationē cognoscebāt maiores magis explicite: minores vero implicite: & sic virtute fidei xp̄i gr̄am cōferēte, eo q̄ eadē fides erat antiquor & modernor: remittebat pctm̄ & nō virtute sacrificij. & hoc satis ostēdit ex mō loquēdi, cū dicitur: Orabit p eo sacerdos, & dimittet ei: qa ex fide et deuotione offerentiū remittebat pctm̄. d ¶ Nūc aūt si. le. iu. Ostenso q̄ cōsecutio salutis non erat nisi per fidem christi: & hoc ex legis imperfectione. Hic ɔn̄r hoc idē ostēdit ex fidei christi p̄fectiōe. Et diuidit in duas: quia primo hoc facit ratiōe. scd'o exēplo abrahæ. cap. iiij. Prima in duas: qa p̄io ostēdit p̄positū. scd'o infertur corollariū, ibi: Vbi est ergo gl'iatio. Prima adhuc i duas: qa p̄io ostēdit hoiem iustificari p fidē xp̄i. scd'o ponit modus iustificandi, ibi: Oēs enim &c. Circa primū fit talis ratio: Illud proprie iustificat qd' facit dignū vita æterna etiam sine lege mosaica. sed sic est de fide xp̄i: qa gētilib⁹ eā recipiētib⁹ dabat in signo visibili sp̄ūs s̄c̄tūs: vt patet Act. x. g. de cornelio & alijs gētilib⁹ cū eo exn̄tib⁹. Nūc ergo &c. hui⁹ r̄onis ponit minorē, di. Nūc au. si. le. iu. dei. i. q̄ facit deo accæptū & vita æterna dignū. e ¶ Manife. est. i. gētilib⁹ sp̄m s̄c̄tm̄ recipiētib⁹ mō dicto: qui tn̄ legē moysi nō seruabant: f ¶ Testificata a lege. i. a libris moysi: q proprie dicunt lex apud hebræos. & Gen. xlix. b. dr̄ de xp̄o: Nō auferet sceptrū de iuda & dux de femore ei⁹, donec veniat q mittendus est. Et in trāslatione chaldaica q̄ apud hebræos est autētica, habet: Donec veniat messias: & ipse erit expectatio gētiū. qa is differet iudæis & gētilib⁹ dedit sp̄m s̄c̄tm̄. g ¶ Et p. Iohel. ij. g. Effūdam de spiritu meo sup oēm carnē. i. sup oēm hoiem iudæū siue gētilē. iō cōcludit: h ¶ Iusticia autem dei. i. faciens, deo accæptum est. i ¶ Per fidē iesu xp̄i &c. & dr̄: sup oēs q̄tū ad ap̄los & alios primo credentes: & in oēs, q̄tū ad alios q eandē fidē recæperūt & recipiēt p p̄dicationē apostolor & succedētium doctorū. k ¶ Nō em̄ est distinctio. inter iudæos & gētiles q̄tum ad iustificationē per christi fidē: Et loquitur Ap̄s de fide formata charitate, quæ iustificat. l ¶ Oēs em̄. Hic ɔn̄r ostēdit modus iustificationis huius p causam formalē, efficientē, & finalē & tēporis ɔgruētiā p̄mittit tn̄ huius iustificationis necessitatem, cū dicitur: Oēs em̄ peccauerunt. tam iudæi q̄ gētiles. m ¶ Et eget glīa dei. i. gratia sui p quā apparet gloriosus & subditur huius iustificationis mod⁹, cū dicit: n ¶ Iusti. igit gratis. i. sine meritis nostris. o ¶ Per gratiā ipsi⁹. formaliter. p ¶ Et per redemptionem quæ est in christo iesu. i. per passionem eius efficienter meritorie tamē. q ¶ Quē proposuit deus. qui est causa efficiens nostræ iustificationis principaliter. r ¶ Per fidem. nos deo coniungentem. s ¶ In sanguine ipsius ad ostensio. iu. suæ. s. finaliter. p hoc em̄ declarauit se iustum q̄ peccatum adæ totā naturam humanā inficiēs nō reliquit impunitum. t ¶ In sustentatione dei. Sustentauit enim patres in limbo sine pœna sensibili. v ¶ Ad ostensionē ius. eius in hoc tē. s. gratiæ i quo ostēdit sua iustitia quæ facit dignū vita æterna. x ¶ Vt sit ipse iustus. id est manifeste apareat iustus. y ¶ Et iustificans eum &c. id est quęcumq; credētem in christo. z ¶ Vbi est ergo gloriatio. Hic infert quoddam corolarium, scd'o soluit obiectionem in contrariū, ibi: Legem ergo. Declaratum est q̄ iustitia dei æqualiter dabat cōuersis ad fidē christi de iudaismo & gentilitate: & ideo cōcludit Apostolus q̄ iudæi nō debebāt gētiles despicere, gloriando inaniter de legis obseruatione. Quod tamē faciebāt in primitiua ecclesia. f̄m q̄ dr̄ Act. vi. a. Factū est murmur græcorū aduersus hebræos: eo q̄ despicerent in ministerio quotidiano viduæ eorum. Ad hoc igitur reprimēdū dicit Apostolus: Vbi est gloriatio tua? O iudæe qui inaniter gloriaris de lege. Exclusa

G Diuisio.

A a ¶ Exclusa est. Vel exclusum. i. manifestū est in quo debes gloriari: sed nō in lege factorum, sed fidei: vt de gloriatione laudabili dicat q̄ est i dn̄o. Et eā exclusam dicit. i. vt emineret expressam. Vnde & exclusores dicunt quidā artifices argētarij. In qua significatiōe accipit etiā illud in psal. vt excludant. i. emineāt q p̄bati sunt argento. i. eloquio dn̄i. b ¶ Iustificari ho. Nō quin credēs post p dilectionem debeat operari: vt & abraam filium immolare voluit. Sequūtur etiā opa iustificatū, nō p̄cedūt iustificādū: sed sola fide sine operib⁹ præcedētib⁹ hō fuit iustus: vt non magis sint iusti q opera legis timore fecerāt: cū fidelis per dilectionē operet in corde etiā si foris nō exit in opere. vnde & non meritis priorū operū ad iusticiā fidei venit: in quo iudæi se p̄ferebāt. bona opa etiā ante fidē inania sunt: ita vt videātur esse magnæ vires, & cursus celerrim⁹ p̄ter viā. Bonū em̄ opus intētio facit: intētionem fides dirigit. c ¶ Sine operibus. præcedētibus, nō sequētib⁹: sine q̄bus est inanis fides: vt iacob⁹ ait: Fides sine operibus mortua est. & ipse Paulus: Si habuero omnē fi. ita vt m. trans. ch. a. nō ha. n. s. d ¶ Absit. Lex non destruitur: cum impleta f̄m spiritū, cessat f̄m literā. e ¶ Statuimus. Quia ostendimus completū qd' lex dicit: vel statuimus, id est firmamus: cū sine fide infirma esset: quia hic est gratia fidei qua lex impletur. Legis enim status firmatur quia mystica & cerimonialia spiritualiter implētur: & quod minus in moralibus continebat, in euāgelio additur: & quod lex venturū p̄mittebat, fides euāgelij iam aduenisse testat. Mystica ergo & p̄mittentia in euangelio impleta sunt f̄m spiritualem intelligentiā. litera autem occidens tollitur.

1.Co.1.d. Ps.67.g Gn̄.22.b Gal.5.b. Iaco.2.d. 1.Co.13.a 2.Co.3.b

a ¶ ablata est. & attende per quid: non per laborem operum, sed per facilitatem: al's facultatem fidei.

tua? Exclusa est. Per quam legem?

Factorū? Non. Sed per legē fidei.

a ¶ qa fideles iustificat. ¶ ab auctoritate sua hoc ōndit. ¶ nos ap̄li. b ¶ quęcūq; etiā gētilem.

Arbitramur enim iustificari homi

¶ Carnalibus.

nem per fidē sine operibus legis.

a ¶ arbitramur quęcūq; ho. iust. per fidē: qd'

An iudæorum deus tantum? Non?

credendū: qa & gētiū creator. ¶ vt iudęorū.

ne & gentium? Immo & gentium.

a ¶ & vere vtrorūq;. ¶ Q. cū alijs modis pos

Quoniam quidem vnus est deus

sem probare, hoc solum pono. a ¶ cū vn⁹ oīm iustificat oēs, p eādē cām. b ¶ idē est ex

qui iustificat circūcisionem ex fi

fide & per fidē. a ¶ immūdos gētiles. b ¶ qa dicim⁹ oēs iustificari per fidē.

de: & præputium per fidem. Legē

ergo destruim⁹ per fidem? Absit.

¶. i. moralia præcæpta legis.

Sed legem statuimus.

B

NICO. DE LYRA.

a ¶ Exclusa est. quātū ad cerimonialia: quæ tp̄e legis nouæ nō sunt obseruāda: quæ erant mere figuralia adueniēte veritate tp̄e xp̄i cessat figura: Iudicialia vero exclusa sunt inq̄tum habebāt vim obligādi in lege: illa tn̄ possunt de nouo institui in lege noua, q̄tum ad illa quæ regimini christianor vident accōmoda. Moralia v̄o manēt: quia sunt de lege naturæ, quæ est immutabilis. & subdit modus dictæ exclusiōis, cū quęrit: b ¶ Per quā le. facta est dicta exclusio? c ¶ Factorum. i. per legē veterē q in obseruātijs carnalib⁹ existebat. q. d. nō. d ¶ Sed per le. fi. per legē euāgelicā quæ sp̄ūalis est. qd' ɔfirmat, dicēs: e ¶ An iu. deus tantū. q. d. nō. f ¶ Immo est etiā deus gentium. Finis em̄ correspōdet principio. & ideo sicut iudæi & gentiles p̄cesserūt a deo sicut ab vno principio: ita reducunt ad ipsum sicut ad vnum finem: quæ reductio fit per mediatorē iesum xp̄m: ideo subditur: g ¶ Quoniam quidē vnus est deus. s. gentiliū & iudæor. h ¶ Qui iustificat circū. i. iudæos circūcisos. i ¶ Ex fide. i. per fidē xp̄i, & nō per circūcisionē. k ¶ Et præputiū. i. gētiles præputiū habētes. l ¶ Per fidē. scilicet eiusdē mediatoris iesu xp̄i. m ¶ Legem ergo destruim⁹. Hic ɔn̄r respōdet ap̄s cuidam obiectioni: quia per hæc verba & similia imponebant sibi iudæi, q̄ destruebat legem moysi per prædicationē fidei christi: vt habetur Act. xxi. d. Hoc igitur remouet, dicens: Legem ergo. scilicet moysi. n ¶ Destruimus per fidem christi. i. per prædicationē fidei xp̄i. o ¶ Absit sed legem statuimus. i. cōfirmamus: qn̄ enim aliquid est via & dispositio ad aliud ad quod ordinatur sicut ad finem: si cesset fine habito: nō p̄pter hoc dicit destrui, sed magis cōfirmari: qa virtualiter manet in alio meliori. sicut est de motu ad formā: quia cessat forma introducta & virtualiter manet in ipsa. Lex aūt vetus fuit quædā dispositio ad nouā, & ordinata ad ipsam sicut quoddā imp̄fectū ad rem p̄fectiorē. vnde dicit Hiere. xxxi. f. Ecce dies veniūt dicit dn̄s: & feriā domui israel & domui iuda fœdus nouū, nō f̄m pactū qd' pepigi cū patrib⁹ vestris &c. & subditur: Et ero eis in deū & ipsi erūt mihi in populū. Et ideo lex vet⁹ non destruit: sed magis statuit, q̄tū ad id in quo cessat simplr̄: cuiusmodi sunt cerimonialia: alia vero nō sic cessant: vt dictū est. ¶ Ad maiorē dictorū & dicendor intelligentiā quærit hic: Vtrum lex vetus suo tēpore iustificaret. Et arguit primo q̄ sic. Nam Leuit. xx. b. dicitur: Custodite leges meas atq; iudicia: quę faciens homo in eis viuet. sed vita spiritualis hominis est per iusticiā. ergo &c. Item

An lex vet⁹ suo tempore iustificaret.

C ¶ Itē p circūcisionē tollebat culpa origīalis sicut mō p baptismū sed culpa nō aufertur nisi p gratiam: sicut nec tenebrę nisi per lumen. ergo circūcisio cōferebat gratiā quæ iustificat simpliciter. ¶ Item oēs moderni doctores tenēt, q̄ in circūcisione dabat gr̄a. ergo &c. Cōtra gal. iij. Si data esset lex q̄ posset iustificare, seq̄retur q̄ christ⁹ gratis mortu⁹ esset. i. sine causa sed hoc est incōueniēs: ergo & illud ex q̄ seq̄tur. s. q̄ lex vetus iustificaret. ¶ Circa quod p̄mittēdæ sunt quędā distinctiōes. Prima est de iustificatiōe, quæ pōt accipi duplr̄. Vno modo, p̄prie: & sic iustificatio est factio iusticiæ. Alio modo magis large pro significatione iusticiæ: sicut vrina dicit sana, eo q̄ eū sanitatis significatiua. Scd'a distictio est de iusticia quæ pōt etiā accipi duplr̄. s. vno mō p̄fecte f̄m quā iustificat homo apud deū. Alio mō imperfecte: & sic iusticia est virtus politica: Tertia distinctio est de veteri lege: quæ distinguit f̄m p̄cæpta moralia, iudicialia & cerimonialia. Si igitur loquimur de iusticia p̄fecta, sic solus de⁹ iustificat efficiēter per habitū gr̄æ quam solus infundit Ps. lxxxiij. c. Gratiā & gl'iam dabit dn̄s. ipsa vero gr̄a iustificat formaliter. Si vero accipiatur iustificatio large: sic tota lex vetus iustificabat: qa gr̄am iustificātē p christum dandū significabat. tot⁹ em̄ status illius legis fuit nouæ figuratiu⁹. 1. Cor. x. c. Oia em̄ in figura cōtigebāt illis. Si aūt accipiat iusticia imperfecta, & lex vetus q̄tū ad moralia & etiā iudicialia: sic iustificabat effectiue: inq̄tū p opera legis quę iusta erāt acq̄rebat habit⁹ iusticiæ: & ille habitus acq̄sit⁹ iustificabat formaliter iusticia tn̄ politica q̄ non facit dignum vita æterna: qa opera talis iusticię sunt simplr̄ opa hūana: & p ɔn̄s ad consecutionē vitæ æternæ improportionata: q̄ excedit facultatē hoīs naturalē. f̄m illud Esa. lxiiij. b. Ocul⁹ nō vidit &c. p̄pter qd' oportet q̄ talis p̄portio veniat a deo p habitū ad hoc specialiter infusum. Sciendū tn̄: q̄ moralia aliter iustificabāt politice q̄ iudicialia: qa moralia p̄cæpta erāt de opibus virtutum gn̄alr̄: & sic iustificabāt: iusticia p oī virtute accæpta. iudicialia v̄o erāt de cōtractibus iustis inter hoīes: & sic iustificabāt iusticia min⁹ cōi. Si vero accipiat lex quātū ad cerimonialia pure q̄ nō cōtinebāt aliquid iustū f̄m se sed tn̄ ex legis determinatiōe, sic lex nō iustificabat nisi executiue: & p̄pter hoc de cerimonialib⁹ dr̄ a doctorib⁹, q̄ non iustificabāt nisi inq̄tū fiebāt ex obediētia faciētiū. ¶ Ad primū igit dicendū q̄ p tāto dicebant p̄cæpta legis custodiētes viuere: qa p hoc euadebāt pœnā mortis tp̄alis & corpalis: q̄ p legē trāsgressorib⁹ inferebat in casib⁹ mltis: vt patet ex decursu illi⁹ legis. Ad scd'm dicēdū q̄ licet in circūcisiōe daret gr̄a: hoc tn̄ erat ex circūcisione: sed ex fide xp̄i vēturi quā habuit abraā: cui⁹ fidei signū fuit circūcisio: sicut dr̄ seq. ca. b. & signū accæpit circūcisiōis signaculum fidei iusticiæ quā fidē p̄testabat se recipere suscipiēs circūcisionē p se, si erat adultus: & per aliū si paruulus. eadē em̄ fides fuit antiq̄rū & modernorū: sicut dictū est. s. licet mō magis sit explicita. & hoc mō dicūt doctores gr̄am fuisse datā in circūcisiōe. Aliter aūt dat mō in baptismo, qui habet efficaciā a passiōe xp̄i iā cōpletā in effectu: p̄pter qd' nō solū est signū gr̄æ in eo datę, sed etiā causa efficiens, instrumentalis tn̄: qa sacra nouæ legis efficiūt qd' figurāt. & sic patet ad qōnē & ad argumēta.

Iustificatio duplex. Iustitia duplex. D Quomodo in circūcisione dabatur gratia.

¶ In ca. iij. vbi dicit in postilla: Vt iustificeris in ser. tuis.

ADDITIO. I. Hoc qd' dr̄: Vt iustificeris in sermonib⁹ tuis nō videt bn̄ expōi de xp̄o nasciturо: p̄ut postil. exponit. Dato em̄ q̄ dauid fuisset æternaliter cōdēnatus, posset ex eo descēdere christus: qui ex multis descendit peccatoribus: vt patet in sua genealogia. Vnde prædicta verba meli⁹ videntur exponēda f̄m glo. q̄ in eodē loco sic dicit: Precat ergo dauid vt parcat: & sic impleat quod p̄misit de venia ingemiscētis, di. Quacūq; hora pctōr ingemuerit, oīm iniq̄tatū ei⁹ nō recordabor. q. d. iō me mūda: Vt iustificeris in sermonib⁹ tuis, q sunt de p̄missione veniæ īgemiscētis: Et vincas. i. cōuicas eos q dicūt q̄ nō parces mihi: eo q̄ grauiter peccaui: Cū iudicaris ab eis: hæc in glo. Et de hoc amplius in additione sup illū Ps. vide ibi.

Ezec.18.f

¶ In eo. ca. vbi dr̄ in postil. sciēdū ergo q̄ psalmus. xiij.

ADDITIO. II. Psalmus iste. s. Dixit insipiēs de q̄ sumpta est scriptura hic allegata ad lrām p

E prie exponit de iudæo xp̄i in ꝑsona cōtēptore: sicut glo. exponit ibidē q̄ qdē expositio magis ɔcordat lr̄e: put declaratū fuit. s̄. in additione sup illū pē. vn̄ & apl's ꝑm sensum literalē hic intelligit allegare. & ideo hoc quod dicit: Sicut scriptū est: ad illud pertinet quod dixerat parū. s̄. Quid igit præcellim⁹ eos. s. iudæi gētiles? Nequaq̄. Sicut scriptū est. Glo. de iudæis, de qbus min⁹ videret: eo ꝙ sub lege dei viuere videbant. & ꝑm hunc sensum Glo. continuat expositionē huius allegationis, vide ibi.

¶ In eodē cap̄. vbi dicitur in postilla. Qui iustificat circūcisionem, id est iudæos circuncisos.

ADDITIO. III. Per hoc quod dicit Apostolus circūcisionem iustificari ex fide: & præputiū per fidē, ꝑm dn̄m Petrū de tharātasia intelligit: ꝙ in iustificatione iudæi fides nō solū est termin⁹ ad quē: sed etiam terminus a quo. procedit em̄ ex fide: vt dictū fuit. s̄. i. cap̄. in additione: sed in iustificatione gētilis fides est tm̄ termin⁹ ad quē: nō a quo. Et ideo circuncisionē dicit iustificari ex fide: & præputiū per fidem.

¶ In eodem cap̄. vbi dicitur in postil. & arguitur primo ꝙ sic: Leui. xviij. a. dicit: Custodite leges meas.

ADDITIO. IIII. Pro parte affirmatiua huius q̄stionis posset argui efficaci⁹: vt habet ex illo dicto apl'i. s̄. Rom. ij. b. vbi sic: Nō auditores legis iusti sunt apud deū: sed factores legis iustificabunt. Ex quo patet: ꝙ præcæpta legis impleta iustificabāt. Sed hoc argumentū soluit a scto Tho. in prima secūdæ. q. c. i. arti. vlti. in cor. q. & in respōsione ad primū argumētū. Sic apl's accipit ibi iustificationē ꝓ executiōe iusticiæ.

¶ In eodem capitulo vbi dicitur in postilla: Alio modo magis large pro significatione iusticiæ &c.

G **ADDITIO. V.** Large iusticia non solum accipitur pro significatione iusticię, sed etiā pro dispositione ad iusticiā: sicut medicina dicit sana, eo ꝙ est dispositiua ad sanitatē. Et isto mō etiam lex vetus iustificabat: inq̄tū disponebat ad grām iustificantem per christū accipiēdam. vnde Gal. iij. d. Lex pædagogus noster fuit in xp̄o &c. Tho. vt. s̄. in eo. arti.

¶ In eo. ca. vbi dicitur in postil. Si autem accipit iusticia imperfecta & lex vetus q̄tum ad moralia.

ADDITIO. VI. Per opa legis q̄ iusta erāt nō acqrebat habit⁹ iusticiæ, nisi essent multotiēs iterata. vt in. ij. Ethi. Cū iteratio nō sit de rōne p̄cæpti: iō nō videt cōcedēdum simplr, ꝙ p̄cæpta moralia iustificabāt effectiue: etiā loquendo de iusticia politica: nisi cū hac additiōe, multotiēs iterata: sed bene concedit simpliciter ꝙ iustificabāt ꝑm executionē iusticiæ: inq̄tum cōtinebāt illud qd' est ꝑm se iustū &c.

¶ In eo. ca. vbi dicit in po. Si vero accipiat lex quātum ad cerimonialia pure quæ nō cōtinebāt aliquid iustū.

ADDITIO. VII. Præcæpta cerimonialia cōtinebāt iusticiā ꝑm se in gn̄ali: put. s. exhibebantur in cultū dei. in speciali vero nō cōtinebāt ꝑm se iusticiā, nisi ex sola determinatiōe legis diuinæ. Et iō tm̄ ex deuotiōe & obedīetia faciētiū iustificabāt mō p̄dicto. Tho. vt. s̄.

REPLICA. In ca. iij. Burgē. opponit cōtra expositionē postil. circa id qd' allegat: Vt iustificeris in sermonis &c. Sed ipsius oppositio corrigit circa Pē. l. a. Miserere mei deus ꝑm magnā &c. In eo. ca. pē. xiij. a. Dixit insipiēs. allegati postilla. exponit de pc̄torib⁹ generaliter. Burg. aūt eū restringit ad iudæū cōtēptorem christi. sed hoc correctū est in allegato loco.

GLO. ORDI.

☞ Q Vid ergo di. Ca. IIII. Q. superi⁹ hoiem dixerat iustificari p fidē, ostēdit p abraā in q̄ oēs ɔfidūt: q & p fidē adept⁹ est iusticiā & ꝓmissionē & paternitatē. (Heb. 6. c.) b ¶ Secū dū carnē. i. ex opib⁹ legis. Q. dicem⁹ ꝙ fuit iustus ex eis: nō qa si ex carnali obſuatiōe est iust⁹, habet gloriā æternā. quæ ex iusticia seqt a se, nō a deo. F Vt hęc iustificatio est i opiniōe hoim & nō apud deū. & si hoc est: tūc ex fide iustificat⁹ est: qd' ꝓbat. Quid em̄. Q. Attēdite &c. c ¶ Credidit. Credere sufficiēs causa fuit ei iusticię: & ē alijs: sed tm̄ q habet tp̄s opādi: ei nō dabit merces ꝑm gratiā tm̄, sed ꝑm debitum opatiōis suæ. sed ei q nō habet tēpus opandi si credit: sola fides sufficit ad iusticiā: & ita ad salutē ꝑm gratiā ꝓpositā oib⁹, vel ꝑm ꝙ de⁹ legē an̄ posuit. d ¶ Ei aūt qui. q. d. Abraā est iustus ex fide: sed ei q opat illa carnalia: vel aliq̄ bona vt gratiā mereat: si merces est ei, nō ex gr̄a sed ex meriti sui debito. Illi v̄o q nō facit hæc carnalia vel aliqua bona, sed tm̄ credit: fides sufficit ad iusticiā: & ita attribuit alijs qd' dixit de abraā. s. ꝙ si est iustus ex operib⁹, habet gloriā: sed nō apud deū: & ideo ex fide. e ¶ Sed ꝑm debitū. Augustin⁹. Nō tibi blādiaris de meritis, cū tibi reddi mercedē ꝑm debitū operis audis: tāq̄ nō sit in opere gr̄a retribuētis: sicut in fide est gr̄a iustificātis. Vix em̄ suadeo vllū dici opus ex debito remunerationē dei deposcere: cū etiā hocipsum qd' agere aliqd possimus vel cogitare vel ꝓloq, ipsi⁹ dono & largitione faciam⁹. f ¶ Credenti autem in eum qui iustificat impium &c. Non ei. Credit enim illi qui credit vera esse quæ ille loquitur: quod & mali faciunt. (Credere deo deū & in deū.) Credere illum est credere quod ille sit deus: quod & diaboli faciunt. Sed credere in eum est illū credēdo amare: credendo diligere: credēdo in eum ire: & eius membris incorporari. g ¶ Secundum propositū. Q. sine operibus præcedentibus iustificatur impius. & hoc ꝑm propositum gratiæ dei: id est ꝑm gratiam dei propositā omnib⁹ credētibus: vel ꝑm ꝙ deus longe ante posuit.

☞ Remissæ

¶ quia nemo iustus sine fide.
a Q Vid ergo di- Cap. IIII. a
a ¶ quem imitari debemus.
cemus inuenisse abraam
b ¶ id est circuncisionem.
b pātrem nostrū ꝑm cārnē? Si enim b
¶ tantū.
abraam ex operibus legis iustifi-
a ¶ de hac iustificatiōe. b ¶ qd' est ɔtra illud: Qui gloriatur, in domino glorieŧ.
catus est: hābet gloriam, sed non
a ¶ sed habuit apud deum. Nā scriptu. di.
apud deum. Quid enim scriptura c
Cre. &c. a ¶ dicēti: In semine tuo b. o. gē. &
c dicit? † Credidit abraam dēo: & re- d
als: hmōi. a ¶ . i. fuit ei suficiens causa ad iusticiam. & est etiam alijs.
d putatum est illi ād iusticiā. Ei autē e
a ¶ . i. tempus habet operādi. b ¶ . i. iusticia. c ¶ . i. dabit.
qui operātur mērces non impūta-
a ¶ fidei tm̄. b ¶ opationis suæ. ¶ de opib⁹.
e tur ꝑm grātiam: sed ꝑm debitūm.
¶ nō habet tēp⁹ operādi sicut abraā habuit.
f Ei vero qui non operatur: creden- f g
a ¶ christū. b ¶ gratis impio pc̄tā dimittit.
ti autem in eūm qui iustificat im-
a ¶ quid? ¶ . i. sufficit. b ¶ quā opera nō meruerunt. ¶ . i. salutem.
pium rēputatur fidēs eius ad iusti
¶ sic decreuit de⁹: vt cessante lege fides iustificet.
g ciam ꝑm propositum gratiæ dei: h
¶ dico ex gratia sicut dauid dicit. ¶ hic & in futuro.
sicut & dauid dicit, beatitudinem i

NICO. DE LYRA

Q Vid ergo di. Ostēso p rōnē ꝙ lex vet⁹ nō sufficiebat ad salutē: hic ɔn̄r idē ōndit p exēpla abrāę p̄triarchę. Circa qd' ōnditur primo qd ɔsecut⁹ sit p fidē xp̄i. scd'o magnitudo suæ fidei, ibi: Qui ɔ spē. Pria adhuc in tres: qa prio ōndit ꝙ ex fide ɔsecut⁹ est grām iustificātē. Scd'o credētiū paternitatem, ibi: Et signū. Tertio hæreditatis promissionē, ibi: Nō em̄ p legē. Primū aūt ostendit dupli. Prio p scripturā. Scd'o p rōnē, ibi: Ei autem. H Circa primū dr̄: a ¶ Quid er. di. in. &c. ꝑm car. Scd'm em̄ carnē apl's descēderat ab abraā, sicut & cæteri iudæi. ꝑm aūt aīam q̄ est p infusionē, oēs immediate sūt a deo. & respōdet ad quæstionē, dicens: b ¶ Si em̄ abraā ex ope. legis iustifi. est. qa talis iusticia est acquisita & politica: & sic reddit habētē honorabilē inter hoies, sed nō apud deū. qa non facit eum æternā vita dignū: vt. s̄. dictū est: & ad hoc ꝓbādū inducit scripturā, dicens: c ¶ Quid em̄ scriptura dicit. de abraæ iustificatiōe. d ¶ Credidit abraā deo: & repu. est illi ad iusti. Ex fide igit iustificat⁹ est & nō ex operib⁹ legis. Hoc aūt in scriptura habet Gen̄. xv. b. e ¶ Ei aūt qui operat &c. Hic ostēdit idē per rōnē. Et diuidit in duas: quia primo ponit ratio. secūdo ratiōis declaratio, ibi: Sicut & dauid. Ratio em̄ talis est: Illud quod cōcedit alicui sicut merces operanti, nō tradit per viā gr̄æ, sed p viam debiti: iusticia vero de qua est sermo cōcedit p viā gr̄æ: ergo non propter legis opa. Maior huius rationis ponit: cū dicit: Ei autē qui operat merces non imputatur ꝑm gratiam. & subdit minor: f ¶ Ei vero qui nō operat. legis opera. g ¶ Credenti autem &c. q̄ fides facit dignum vita æterna: h ¶ Secundum propositum &c. i. ꝑm ordinem gratiæ dei: & non ꝑm debiti ordinem. Et ex hoc subintelligitur conclusio sequens: scilicet ꝙ dicta iusticia non est ex operibus legis. i ¶ Sicut & dauid dicit &c. Hic consequenter ponitur huius rationis declaratio. Maior autem manifesta est: ideo non indiget declaratione. Sed minor declaratur per scripturam: & primo allegatur scriptura. secūdo ad propositū applicat, ibi: Beatitudo ergo. ¶ Circa primū sciendū ꝙ beatitudo dupliciter accipit. Vno modo i re: & sic habet beatitudo in patria. Alio modo in spe: put habet in via: & sic accipit hic, cū dicit: Sicut & dauid dicit beatitudinem hominis. supple esse.

※ Cui deus

A ☞ a ¶ Remissæ. Remittere, tegere, non imputare eiusdem rationis & sensus sunt verba. b ¶ Iniquitates. Originale peccatū scilicet fomes peccati: qui dicit cōcupiscētia, vel cōcupiscibilitas, siue lex membrorum, siue languor naturæ & alijs noibus. Et illa ante baptismū culpa est & pœna. Post baptismū aūt pœna & nō culpa quæ paruulū habilē cōcupiscere, sed nō cōcupiscere facit. Adultū vero etiā ɔcupiscere: quæ quidē in baptismo remittit & trāsit ꝑm reatum: sed remanet ꝑm actū. Originale autē dicit: quia ex vitiosa originis nostræ cōditiōe trahit: qua ex vitiosa lege cōcipiendi ex pc̄tō primi hois accidēti cōcæpti sumus. i. carnis cōcupiscentia. ¶ Tres gradus fecit. Iniqtas vel impietas: cū creator nō agnoscit. Pc̄tā in operib⁹. Qd' nō imputat leue. c ¶ In circuncisione. i. tēpore circūcisionis reputata est fides abraæ ad iusticiā. d ¶ Sed in præpu. i. tp̄e prępuṫij. e ¶ Et signū. Circūcisio exterior dicit signū interioris tale scilicet signū quod sit signaculū habēs similitudinē signatæ rei: vt sicut carne libidinis sic spoliaret oibus sordibus primæ natiuitatis: & qa nondū dixerat cui⁹ signū subdit, iusticiæ quæ est ex fide. Vel, signaculū. i. celās quoddam mysteriū: qd' celet inimicis. i. infidelib⁹ seruet amicis. i. fidelib⁹, ad similitudinē sigilli. s. ꝙ sicut in octauo die circūcidit homo: sic in octaua post finē septē dierū sæculi auferet ois vetustas culpæ & pœnæ. (Circunci sio abraę quare instituta.) ¶ Circūcisio abraæ cōmendata fuit vt sub lege mādati existēs eius obediētia ꝓbaret. Instituta autem fuit primo ꝓpter obedientiā. secūdo in signū magnæ fidei abraæ. tertio vt discerneret ille ppl's a cæteris nationib⁹. quarto vt ostenderet castitas mentis & corporis pudicitiā seruando: & propter hoc facta fuit in virili membro. (B Gen̄. 17. b) quinto quia nō posset melius significari p christum tolli originale peccatum. Fiebat autem in octauo die cū lapideo cultro: quia in octaua ętate quæ erit resurgētiū (I Co. 10. a) ois ab electis per petrā christū abscidet corruptio carnis & spiritus. Duæ igitur sunt tres illius sacramēti: scilicet circūcisio a peccatis in præsenti: & ab omni corruptione in futuro. (Baptismus præstantior circuncisione.) Conferebat aūt hoc suo tp̄e quod baptismus nostro. Itē quod apud nos aqua baptismi, hoc egit apud veteres pro paruulis sola fides: ꝓ maiorib⁹ virt⁹ sacrificij: & pro his qui de stirpe abraæ mysteriū circūcisionis. Mutata est aūt per baptismū: quia sacramentū baptismi perfecti⁹ & magis cōe & magis gratiæ plenū: remittit em̄ peccata: auget virtutes, gratiam conferens cooperandi. & est cōmune vtriq̄ sexui. quod non circūcisio. f ¶ Per præpu. id est per id q̄d ei datū est tp̄e prępuṫij. i. per fidē. Vel, per præputiū. i. in præputio. i. in tp̄e præputij. g ¶ Non em̄ per legē promissio. Promissiones alię sunt factæ christo q̄ abraæ. Abraæ em̄ factæ sunt ita: vt qui eum ita imitarent, a christo benedicerent. Christo aūt nō sic: sed ita vt nō tm̄ esset exēplar, & forma institutionis morū & operū: sed ꝙ benediceret benedictione æterna imitantibus eum. Non enim per legem. Abraā est hæres mundi ꝑm propositū exemplū, quia omnes filij eius per fidem. (Psal. 2. b.) Christus est dominus mundi ꝑm potestatē: per quem fit benedictio filijs abraæ, cui pater dedit gentes & terminos terræ. h ¶ Semini eius. id est credētib⁹ omnibus qui sunt semen abraæ: non carne, sed imitatione. Vel christo cui facta dicitur ꝓmissio: quia in eo implenda erat.

☞ Si enim

a ¶ esse illi⁹. b ¶ accæptabili tp̄e. ¶ hoc est tp̄e xp̄i. ¶ vel accęptabilr. i. gratis. c ¶ q̄si
hominis cui deus accæptō fert a
ipotēte accedere isert. a ¶ remissionē pc̄tōꝝ & bona opa. b ¶ p̄cedētib⁹. c ¶ dicit his
iusticiām sine operib⁹: † Beati
vbis. a ¶ a deo: vt nō dn̄et p. i mor. corpe. ¶ sine ope vel labore pniæ p baptismū.
a b quorū rēmissæ sunt iniqtates: &
a ¶ ita sunt in baptismo tecta vt vltra nō videant ad pœnā. ¶ quę in actu.
quorū tēcta sunt peccata: Beatus
¶ ad pœnā. ¶ ais bit.
vir cui nō imputauit dominus
a ¶ vel origiale qd' aliūde est, vel veniale. b ¶ cū ɔstet ꝙ btitudo ex gr̄a p fidē: mō q̄rat in qb⁹ sit: an in iudęis tm̄, vel etiā i gētib⁹. c ¶ quā dauid dicit & abraā habuit.
c peccātū. Beātitudo ergo hēc in b
circūcisione tantū manet: an etiā d
¶ ex sensu legis loquētes.
in præputio? Dicim⁹ em̄: quia re e
¶ nō circuncisio.
putata est abraæ fides ad iusticiā.
a ¶ q. hoc iō ingro: qa cōstat de abraā ꝙ iust⁹ est p fidē: & cū hoc cōstat: in q̄ statu postq̄ est circūcisus: vel an̄? & sicut in eo videbit, sic i alijs credi poterit. ¶ q̄ statu.
Qūomodo ergo reputata est? in f
a ¶ cū esset. ¶ etiā. b ¶ anq̄ circūcideret?
circuncisione: ān in præpūtio?
a ¶ soluit. b ¶ . i. in iudæis est hęc btitudo. ¶ tantū. ¶ etiā. c ¶ gētib⁹.
d Nōn in cirūcisiōne: sed in prępu g
a ¶ & cū ante iust', cur ergo circūcis⁹? Nō supflue: sed accępit signū circūcisiōis: nō
e tio. Et signūm accæpit circūcisio h
q̄ fieret sed q̄ iust⁹ ostēderet: ¶ iā habitę. i
nis signaculū iusticiæ fidei quæ k l
a ¶ ipsi abraę. b ¶ anteq̄ circūcideret. c ¶ & hoc ideo. d ¶ auctor fidei.
ēst in præpūtio: ūt sit pāter oimm m
f credentium per præputium: vt n
a ¶ ipm credere. b ¶ ad remissionē pc̄tōꝝ
reputētur & illis ad iūsticiā: † Vt o
& bona opa. a ¶ auctor iusticiæ. b ¶ q̄ ex
sit pāter circuncisiōnis: non his p
fide sit p exemplū. ¶ . i. iudæis. ¶ carnali.
tantū qui sunt ex circūcisiōe: sed q
a ¶ reputat fides ad iusticiā. b ¶ vt ita ample credāt sicut ille.
& his qui † sequunŧ vēstigia fidei
a ¶ tp̄e præputij. b ¶ credentiū oīm.
quæ est in præputiō pātris nostri
a ¶ Q. per fidē est pr̄: qa p eā est ꝓmissio: nō p legē vel circūcisionē, q̄ nondū erat.
g abraæ. Nōn enim per legem pro- r
a ¶ facta est. b ¶ ipsi: vel ad opus seminis eiusdem. c ¶ christo. d ¶ hoc. s.
h missiō abrāæ aut sēmini eius, ūt s
a ¶ possessor aliq̄ꝝ hoim de toto mūdo q eū imitēt: & i xp̄o q ex eo nat⁹ possidet oīa.
hærēs esset mūdi: sed per iusticiā t
¶ Sexta pars.

※ a ¶ Cui deus ac. fert iusti. i. accæptat eū ad vitam beatam sine operib⁹: qa opa hūana ad hoc sunt improportionata: vt p̄dictū est. & subdit auctoritas dauid ad hoc. Pē. xxxj. a. Bti quoꝝ re. sūt ini. &c. qd' nō pōt fieri p opa hūana: qa hō n̄ pōt p se resurgere a pc̄tō. Ad hoc ei ꝙ tollat pc̄m̄ reqrit illustratio diuinę gr̄æ sicut lux corpalis ad amotionē tenebræ. b ¶ Btitudo er. hæc. Hic scriptura allegata ad ꝓpositū applicat p modū q̄stiōis cū dr̄ Btitudo ergo hæc. q̄ hr̄ in spe. c ¶ In circūcisione tm̄ ma. i. dat ne tm̄ iudæis circuncisis. d ¶ An etiā in præ. i. gētilib⁹ incircūcisis? Et rn̄dent ad hāc q̄stionē, di. e ¶ Dicim⁹ em̄ ꝙ re. est abra. fi. adiu. sicut habetur Gen̄. xv. b. vt. s̄. allegatū est. f ¶ Quō ergo hic re. est? & rn̄det. g ¶ Nō in cir. sed in p. qa abraā nōdū erat circūcisus qn̄ hoc dictum fuit a deo. († Pē. 31. a) hoc aūt dictū fuit ante natiuitatem hismaelis: Gen̄. xv. a. Et abraam fuit circuncisus hismaele iam. xiij. annorū existēte: vt patet Gen̄. xvij. d. h ¶ Et signum accæ. Hic ostēdit, ꝙ per fidē obtinuit credentiū paternitatē. Circa qd' sciendū: ꝙ simul abraā habuit præcæptū circūcisionis quæ fuit signū & character suę fidei in se & in sequētibus. vnde sic diffinit. (Circuncisio.) Circūcisio est signum vel character distinguēs israel a gentibus. Ex hoc igit formaŧ talis ratio: Quandocumq̄ in aliquo duo concurrūt, vnum vt signū tm̄, aliud vt res signata, principalior est ibi res signata q̄ signū quia signum nō est nisi propter rem signatā vt patet de circulo pendente ante tabernam: qui nō est ibi nisi vt significet vinū venale. cū igit in paternitate abraæ respectu credentium circūcisio fuit ibi tm̄ signū: fides autē vt res signata: ergo ob fidem obtinuit dictā paternitatē. & hoc est quod dicit: Et signū accæpit. s. abraam. i ¶ Circūcisionis. in carne. k ¶ Signaculum iusticiæ fidei. scilicet vt hæc circuncisio esset signaculum iusticiæ fidei latentis in mēte. l ¶ Quæ est i p̄putio. id est q̄ iusticia erat in abraam ante circūcisionem. m ¶ Vt sit pa. oīm cre. p præputiū. id est omnium gētiliū ad fidem christi veniētium absq̄ circuncisione. D n ¶ Vt reputeŧ & illis ad iusticiam. sicut & abraæ reputata fuit fides ad iusticiam anteq̄ circuncideretur. o ¶ Vt sit pater circuncisionis. scilicet spiritualis, q̄ est recisio vitiorū. p ¶ Non his tantū qui sunt ex circūcisiōe. carnali: cuiusmodi sunt iudæi. q ¶ Sed & his qui sequūtur vesti. fi. &c. i. quam iusticiā per fidem habuit abraam ante circūcisionē. r ¶ Nō em̄. Hic cōsequenter ostēdit ꝙ abraam per fidem obtinuit hæreditatis promissionē, & nōn per opa legis: vtpote per circūcisionē vel hmōi. & ad hoc inducit duplex ratio. secūda ibi: Lex enim. Ratio prima talis est. Quando aliquod promissum redditur alicui non habito respectu ad promissionem, sed ad opera sequentia: promissio illa frustratur & euacuatur: quia nō propter illam, sed propter aliud promissum redditur (Al's † Et.) promissio vero hęreditatis facta fuit abraæ ante circuncisionem: vt patet Geneŧ. xiij. d. ergo si reddita est ei propter circuncisionem vel opera sequentia, promissio dei fuit frustratoria: et fides abraæ de dicta promissione fuit euacuata. hoc autem inconueniens est dicere de deo: in quo non potest esse falsitas, (Al's † sectantur.) nec decæptio: ergo & illud vnde sequitur scilicet ꝙ promissio hæreditatis sit impleta per legis opera: & hoc est quod dicitur: Non enim per legem promissio abraæ. scilicet facta est. s ¶ Aut semini eius vt hæres &c. non enim solum facta est abraæ & semini ei⁹ promissio de terra iudææ: sed etiam de toto mundo quod patet impletum in christo descendente de abraam ꝑm carnem: qui dicit Matth. vltimo. d. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. t ¶ Sed per iusticiam fidei fa. est promissio. ideo concludit:

※ Si em̄

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Si enim qui &c. Abraã nõ est hæres mũdi per legẽ:quia nõ sunt filij ei⁹ per legẽ,qui filij dicũtur hęredes:scilicet ꝙ ipse habet possidẽtes.Nam si hoc esset,incõueniẽtia inde sequerẽtur.Q. fides esset frustra qua cõstat iustũ fuisse abraã,& ꝓmissio nõ esset ĩpleta:vt nulli sint hæredes.Lex em̃ nullos facit hæredes. Nã potius iram operaẽ:ira præuaricationẽ: nam ex ea est præuaricatio:nam sine ea nõ est.Iõ qa si ex lege,ista sequeẽ: tunc ex fide sunt hæredes:& sic est firma promissio. b ¶Lex enim iram operaẽ.Vt reos faceret delinquentes non efficienti causa:sed nõ adiuuãte gratia:vel vt reos faceret temporalibus pœnis iram operatur: quia præuaricationẽ.quod qualiter sit aperit, dicens:Vbi enim &c. c ¶Nec præuarica.Non ait:nõ est iniquitas.Oĩs enim legẽ præteriens iniquus:sed nõ econtra.Qui enim legẽ nõ accęperũt iniqui dici possunt: præuaricatores autem dici nõ possunt. d ¶Non ei qui ex lege.Quia hic talis a grã excidit:& ideo causa fidei a lege recedendum est:vt firma sit ꝓmissio.Lex em̃ sine gratia promissionis nõ solũ non aufert,verumetiam auget peccatum. e ¶Qui viuificat mortuos . Vel, qui vocat.alia litera:ea quæ nõ sunt tanq̃ ea quæ sunt prædestinata scilicet & disposita.Sic enim apud eum iam sunt quæ futura sunt,in quo sola apparet gratia.vnde alibi.Qui fecit quę futura sunt. Et item: Qui elegit nos ante mũdi cõstitutionẽ.Eligũtur qui non sunt:nec erat qui eligit:nec vane eligit. Eligit tamen & habet electos quos creatur⁹ est eligendos quos habet apud semetipsum:non in natura sua,sed in præsentia sua.Nondũ erãt quibus ꝓmittebatur:sed quib⁹ promissum est &ipsi promissi sunt.Et sic vocat ea quæ non sunt tanq̃ sint: id est his qui non sunt disponet & præparat ab æterno gratiam iustificationis & glorificationis apponendã in tempore. Tanq̃ sint:id est tanq̃ illis qui iam sunt apud deum per prædestinationẽ.Vel vocat.i. cognoscit ea quæ non sunt actu tanq̃ &c. f ¶Qui contra spem.Incipit commendare fidem abraæ:vt imitemur eũ. Per quã & iusticiam & talem promissionem accæpit. ¶Contra spem. Priorem: dum iuuenis ex iuuencula ẽm naturam sperauit sobolem:nec tamen habuit,modo contrariũ illi sperauit:vt vetulus ex vetula & sterili generaret ex dei potentia. g ¶Sic erit semen tuum. Sciẽdũ quoniã abraam deum prius trinum & vnum cognouit: & per hoc fidei meritũ omnium peccatorum remissionem adeptus est.Post iusticiã vero vt multarũ pater fieret gentium a deo promissionẽ accæpit. Deinde facta fuit sibi rursus ꝓmissio ꝙ ita fieret semen suum sicut stellæ. h ¶Non est infirmatus. Inflati ratione mundi deum neglexerunt ideo deus impossibilia fecit vt his credentes saluarentur. i ¶In repromissione etiam &c.Isaac contra naturã humanæ generationis promissus,in signum fuit dei filium contra humanã rationẽ nasciturũ ex homine filiosq; hominũ per spiritũ regeneratiõis ex peccatoribus filios dei:ex mortalibus immortales generandos. ☞ Qui traditus

esa.44.a ẽm aliam literam. Eph.1.a.

F

Geñ.18.a

Geñ.17.a

Geñ.22.c

a ¶illi. b ¶tm̃. c ¶scilicet sũt. ¶esse dicũẽ.
a fidei:Si em̃ qui ex lege hæredes b
a ¶hæc icõueniẽtia sequũt.s.ꝙ. ¶.i.frustrata. b ¶qua constat iustũ fuisse abraã.
c ¶inexpleta vt nulli sint hæredes.
sunt:exinanita est fides:abolita c d
a ¶ad hęc data ẽ lex vt reos faceret. ¶.q.lex nõ facit aliq̃s hęredes,nã poti⁹. b ¶pœnã.
b est ꝓmissio.Lex em̃ iram operaẽ. e
a ¶qa. b ¶sublatis em̃ de lege data est venia:& iustificatis nulla est præuaricatio.
c Vbi em̃ non est lex:nec præuari f
a ¶.s.data est hæreditas q̃ est donũ miæ. b ¶nõ merita operũ legaliũ. ¶adiutricẽ p
catio.Ideo ex fide:vt ẽm gratiã g
fidẽ. a ¶ꝙ filij dei. ¶reis ex lege nõ firma.
b ¶iudæo & gentili imitatori.
firma sit promissio omni semini: h
¶tm̃. a ¶.i.de opib⁹legis p̃sumit. b ¶ve
d Non ei qui ex lege est solũ:sed ei i k
nit. a ¶.i.q seqẽ fidẽ abraę. b ¶instituor
qui ex fide est abraæ q pater est
p exẽplũ. a ¶credentiũ. b ¶i quo cõsentit auctoritas. c ¶in genesi.
omniũ nostrũ sicut scriptum est: l
a ¶auctorem ẽm fidẽ. b ¶nõ circũcisoꝝ.
†Quia patrem multarũ gentiũm
a ¶o abraã. b ¶q es. ¶places deo. c ¶Q. per fidẽ places.
posui te ante deũ cui credidisti: n
a ¶cui merito credẽdũ est qa ipse est. b ¶p fidẽ & gratiam. c ¶in pctis. ¶iudæos.
e qui viuificat mortuos, & vocat o p
a ¶.i.gẽtiles qui nihil videbanẽ eẽ. b ¶.i. iudęos qui aliquid esse videbantur.
ea quæ nõ sunt,tãq̃ ea quæ sunt. q
a ¶abraã. b ¶de natura. c ¶secure expectãs.
f Qui contra spem in spem credi r s
a ¶historialiter vel ẽm fidẽ.
dit vt fieret pater multarũ gẽtiũ:
a ¶tam ample credit. b ¶in genesi.
g secundũ ꝙ dictum est ei:†Sic erit t
a ¶.i.innumerabiles erũt boni q ex te nascentur qui per stellas significanẽ:& mali per arenam. b ¶boni.
semen tuum sicut stellæ cœli,tan
¶mali. ¶post.
h quam arena maris.Et non est in v
a ¶& si causam haberet.s.suã senectutem & sarę sterilitatem:sed.
firmatus in fide:nec cõsiderauit x
a ¶ab opere generãdi. b ¶sciẽs ꝙ ꝓmissor sui potentia oẽm ĩpossibilitatẽ excelleret.
corpus suum emortuũ,cum iam
fere esset centũ annorũ:& emor y
a ¶quando angelus iterũ ꝓmisit ẽm hoc tempus veniam & erit saræ filius:
i tuam vuluam saræ.In repromis z
¶& si differetur ꝓmissio.
sione etiã dei nõ hæsitauit diffi

id est cõsequuntur hæreditatẽ. c ¶Exinanita est fi. qua abraã credidit deo ꝓmittẽti. d ¶Abolita est ꝓmis.scilicet dei:qa hæreditas.nã est reddita habito respectu ad ꝓmissionẽ,sed ad aliud qđ est incõueniẽs:ergo &c. e ¶Lex em̃.Hic ponit scđa ratioq̃ talis est.promissio cum sit de bono nõ innititur rei q̃ est ꝓuocatiua iræ:quia nõ haberet firmitatẽ aliquã: cum frequẽter ꝓpter iram ꝓmissio facta prius retractẽ.Lex autem fuit ꝓuocatiua iræ diuinæ dupliciter.Vno mõ:qa hoies nitũẽ ĩ vetitũ:ꝓpter qđ prouocat ex inhibitione legis creuit libido peccãdi. Alio dupliciter mõ:qa lex dabat cognitionẽ pcti clariorem q̃ añ:& ex hoc aggrauabaẽ pctm̃ ẽm dictũ saluatoris Luc.xij.f.Seru⁹ q cognouit voluntatem domini sui,& nõ fecit,vapulabit multis plagis:ergo ꝓmissio oĩno non innitebaẽ legi cũ eẽt iræ dei ꝓuocatiua.& hoc est qđ dr̃:Lex enim iram opera.i.ꝓuocat modis dictis: f ¶Vbi enim nõ est &c.Et hoc est verũ absolute de his q̃ erãt in differentia ante legẽ qa talia nõ sunt mala,nisi qa ꝓhibita:cuiusmodi erant cerimonialia saltem pro magna parte.de his vero quæ ꝓhibita sunt per legẽ eo ꝙ erant ẽm se mala nõ est intelligendũ simplr verbũ aplĩ:sed ẽm qd:qa nõ erat tam grauis p̃uaricatio ante legẽ sicut post: propter maiorem cognitionẽ quæ aggrauat pctm̃: & propter prohibitionẽ quæ excitat libidinẽ contrariũ.istud tñ nõ ꝓuenit ex lege ẽm se q̃ fuit scã & bona:sed ex humana malicia. g ¶Ideo ex fide.habuit firmitatem diuina promissio. h ¶Omni semini.scilicet abraę:& q̃le sit semẽ istud subdit: i ¶Non ei qui ex le.est so.id est ipsis iudæis. k ¶Sed & ei qui est ex fi. ab. id est gentilib⁹ in christũ credẽtibus fidem abrae imitãtibus q est pater oim nr̃m ĩ xp̃m credẽtiũ. l ¶Sicut scri.est. Geñ.xvij. m ¶Quia pa. mul.gẽ.&c.& nõ solũ iudæorũ. n ¶Ante de. per iusticiã vñ dictũ est abraæ Geñ.xvij.a. Ambula coram me & esto perfectus. o ¶Qui viuificat mor.gẽtiles iustificans per grãm q mortui erant per idolatriam. p ¶Et vo.ca quæ nõ sunt.id est gentiles q nõ erãt alicui⁹ reputatiõis corã iudæis. q ¶Tãquam ea quæ &c.i.sicut iudęos q dicebanẽ apud deũ reputati q̃ cæteris populis ꝓpter accæptionẽ diuinę legis.Ps.cxlvij.b.Nõ fecit taliter omni na.&c. r ¶Qui cõtra spem. Postq̃ ostendit apostolus quanta abraã p fidem obtinuit.hic magnitudinem suæ fidei ostendit. Et diuiditur in duas partes:quia primo declarat propositum.secũdo infert correlariũ,ibi:Iõ. Circa primum sciẽdũ q̃ ꝓmissum fuit semẽ abrae de sara iam erat.xcix.annorum.& sara xc.Gene. xviij.& cum hoc ipse erat debilis,& tñ credidit promissioni diuinæ & nõ hæsitauit.iõ dr̃: Qui contra spẽ.s.naturæ. s ¶In spem.diuinæ grę credi.ꝙ fi.pater mul.gẽ.fidem eius imitantiũ. t ¶Secundũ ꝙ di.&c.Geñ.xv.d.videlicet Sic erit semen tuum &c.id est multitudine maxima:sicut patet impletum in multitudine credentium quorum aliqui credunt fide formata charitate:& illi comparãtur stellis. Alij ṽo fide informi:& illi comparantur arenæ maris. v ¶Et nõ est infir.&c.cum tamẽ senes sint paruæ spei vt dicit philosoph⁹.ij.retho. x ¶Nec cõ.&c. emor.i.ineptũ ad gñandum præ senectute. Sed cõtra hoc videẽ qđ dicitur Geñ.xxv.a. ꝙ abraã postea accæpit aliam vxorẽ noie cethurã: quæ peperit ei plures filios. Ad qđ dicẽdũ est ꝙ hoc impotentia ad gñandũ intelligitur de sara quæ erat sterilis & nonagenaria: sed non iuuencula quæ ad concipiendum magis erat apta quia ex bona dispositione virtutis passiuæ facilius fit concæptio etiam a debili agente. y ¶Et emor. tuam vuluam saræ.Quia defierant in ea fieri muliebria:vt dicitur Gene.xviij.b. z ¶In repromissione etiam dei non hæsitauit diffidentia.Contrarium videtur: quia abraam dixit Geneẽ.xvij.c. Putas ne centenario nascetur puer:quasi di.non.Ad quod dicendũ ꝙ illud verbum non fuit dubitationis, sed admirationis de re tam insolita:sicut Lucę.j.d.dixit maria:Quõ fiet istud qa virum ✠ nõ cognosco

G

H

NICO.DE LYRA.

✠ a ¶Si em̃ qui ex le.i.operibus legis. b ¶Hæredes sunt. id est

a ¶Qui traditus &c. Mors xp̃i,interitũ veteris vitæ signat:& in resurrectione noua vita:q̃ a iustificatione incipit & in immortalitate pficiẽ. Mors & resurrectio xp̃i in nobis efficiẽdo sunt idem :qa liberauit nos a pctis & a iugo diaboli:Sed significãdo sunt diuersa:qa mors signat vt moriamur veteri vitæ:resurrectio vt in nouitate vitæ ambulem⁹:& sic tandẽ in nouitatẽ immortalitatis:sicut xp̃s iã, resurgemus.

IVsti.Quia ex fide est Ca.V. iustificatio: igiẽ pacẽ cũ deo habete.Q.Hęc dissentio est cõtra deũ.Ex fide.Supiusdixit iustificati gratis p grãm : ne ipsa fides superba sit: qa qd habes qđ nõ accæpisti: c ¶Pacẽ ha.&c.Qui ei recõciliati per ministrũ grãæ xp̃m. d ¶Per quem. enumerat beneficia quæ a christo habenẽ. e ¶Tribula.pa.&c.ꝙ tribulatio nõ tollit patientiã,facit charitas:quæ est donum spũs. f ¶Spem.i. certitudinem gl̃iæ futuræ quæ humanę rationi vana videẽ:sed testimonio ṽtutis firmaẽ patiẽtiæ.s.& miraculoꝝ. g ¶Spes aũt non. Quia est in deo q non fallit:nõ in hoie mẽdace :cuius spei pignus est spũs legiẽ.Fons aquæ tuæ sit tibi ꝓprius:& nemo alienus cõicet tibi ipse est spũs quẽ nõ possunt accipere mali:& charitas est, quã habere & malus esse non põt aliquis . Sed nomẽ xp̃i habere & baptismũ:& corpus dñi sumere:& cætera sacramẽta habere & malus esse põt. Charitas ergo est ꝓpriũ donũ:spũs & singularis bonus. h ¶Charitas dei diffusa &c.Vel deus .ate nos diligit:& hoc habem⁹ in cordibus nr̃is per spm qui facit nos intelligere charitatẽ dei erga nos. i ¶Vt quid em̃ chri . Cũ deus nos diligat: vel nos eũ per spm:spes implebiẽ: quia nisi ita sit frustra est passus xp̃s.Et hoc est cur xp̃us pro impijs.i.pro dilectione impioꝝ vel prouiceoꝝ.pro impijs, non qui olim fuissent:& non tunc: sed cũ essemus infirmi in pctis. ☞Scđm tp̃s

B

NICO.DE LY.

✠non cognosco.propter qđ abraã non fuit punitus, sicut zacharias pr̃ iohannis eo ꝙ dubitauit de promissione dei Luc.j. a ¶Sed cõfortatus est fide dans gloriã deo.i.attribuens promissum diuinæ bonitati,non suis meritis. b ¶Plenissime sci.&c.etiã per rationẽ naturalẽ per quam cognouit oĩa fore deo possibilia. c ¶Ideo & re.Hic concluditur correlariũ.i.ꝙ fides abraæ non solũ valuit sibi:sed etiã nobis q sumus imitatores fidei ipsius :& hoc est qđ dicit:Ideo & re.&c.& subdiẽ. d ¶Nõ est aũt scri.&c. Ex quo patet ꝙ etiã facta singularia patrũ ponunẽ in sacra scriptura:vt quædã vniuersalia nõ per p̃dicationem,sed p exẽplaritatẽ:hoc ei duplici mõ dr̃ vniuersale:sicut sol dr̃ causa vniuersalis generabiliũ.Cætera patent. Ca.V.

IVstifi.igiẽ.Superius apl's abstulit a romanis & iudæis credentibus discordiæ materiam ostẽdẽs ꝙ nullã haberẽt adinuicẽ p̃excellẽtiã.Hic ỹñr inducit eos ad vnitatis cõcordiã:ostẽdẽs ꝙ vtrique iustificati essent per fidẽ & grãm xp̃i eis cõem & diuidiẽ in duas:qa primo ostẽdit ṽtutẽ fidei in credẽtiũ iustificatione. scđo eius pfectionẽ in veteris legis cessatione: ca.vij.Pria in duas:qa prĩo ostẽdit ꝓpositum.scđo remouet erroneũ dictũ: ca.seq. Prima adhuc in tres.prĩo ostendit virtutẽ fidei in

Diuisio.

¶confirmatus.
dentia : sed confortatus est fide a
a ¶de cõstãtia fidei. b ¶multo intuitu ṽtutis
dans gloriam deo: plenissime sci b
dei. a ¶hæc gentes imitari debẽt credentes ꝙ q̃cumq; &c. b ¶nõ p̃dixit qa ipse facit si ali⁹ faceret nõ esset promittere sed prædicere.
ens quia quæcumq; promisit de⁹:
a ¶vt ꝓmittere.i.ita leuiter. b ¶qa cõfortat⁹ est in fide accæpit ꝓmissum & iust⁹fact⁹ est.
potens est & facere.Ideo & repu c
a ¶quasi aliquis dicat:quid hoc ad nos?
tatum est illi ad iusticiam.Non est d
a ¶ad laudem ipsius.
autem scriptum tm̃ propter ipũm:
qa reputatũ est illi ad iusticiã:sed
a ¶instruendos. b ¶ad iusticiam fides.
& ꝓpter nos quibus reputabitur
a ¶.s.deũ pa. b ¶q̃si ꝙ hoc feẽ nobis ꝓderit.
credentibus in eum:qui suscitauit
iesum christũ dominum nostrum
a ¶.s.sepulchro q proprie est loc⁹mortuoꝝ. b ¶a deo pr̃e,iuda & pilato. ¶i mortẽ. c ¶tollenda iure diaboli destructo.
a a mortuis:q traditus est ꝓpter deli
a ¶in quo noua vita signaẽ. b ¶ ¶vt iuste viuamus:quod aliter non poteramus.
cta nostra:& resurrexit propter iu
stificationem nostram.
b IVstificati Ca.V. e
a ¶non lege:non ex nobis.
b ¶quã non habetis dum inuicem arrogatis.
c igitur ex fide pacem ha f
beamus ad deum per dominũ no g h
a ¶per auxilium & gratiam eius.
¶cuius opera.
d strum iesum christum : per quem i
¶non modo ad deũ:sed & in gratiam.
accensum habemus per fidem
a ¶bonã vitæ obseruantiam. b ¶qui cecidimus in adam. ¶spe supernę claritatis erecti.
in gratiam istam in qua stamus: k l
a ¶de eo ꝙ speramus gloriã quã habent filij dei. b ¶angeloꝝ vel sanctorum dei.
& gloriamur in spe gloriæ filio m
a ¶gloriamur de spe glorię.
rum dei . Non solum autem : sed n o
a ¶per gratiã eius. b ¶quibus itur ad gloriã. ¶quas pro christo patimur.
etiam gloriamur in tribulationi
a ¶cur gloriamur quia scimus.
e bus: scientes quod tribulatio pa p
¶per exercitium doretur strenuus.
tientiam operatur.†Patientia au q
¶purificationẽ.
tem probationem : probatio au r
a ¶non facit erubescere:qa impletur.
g tem spem. Spes autem non con s
a ¶constat eam implendam ex eo ꝙ iam spiritum in arram habemus.
h fundit:quia charitas dei diffusa est t v
¶non a nobis est.
in cordibus nostris per spm̃ sanctũ x
a ¶deus est & dei donũ.
b ¶nisi spes implenda sit.
i qui datus est nobis . Vt quid enim y
¶quasi indigentes medico. ¶in peccatis.
christus cũ adhuc infirmi essemus

fidei in iustificatione credentiũ.scđo hui⁹ iustificationis motiuũ,ibi: Vt qd em̃.tertio modũ,ibi:Propterea . Prima adhuc in duas:qa primo ꝓpositũ ostẽdit ex cõsecutione boni.scđo ex tolerãtia mali,ibi:Nõ solũ aũt.Circa primũ cõsiderandũ ꝙ iustificatio est mot⁹ad iusticiã:sicut albatio est motus ad albedinẽ.Et iste motus ad iustificationẽ põt accipi duplr.Vno mõ p modum simplicis gñatiõis absq; recessu a termino impietatis:sicut adã fuit iustificatus in statu innocẽtię.Alio mõ per modũ mutationis vel motus q includit recessum a termino culpę:sicut iustificaẽ hõ tpe lapsę naturæ:& hoc mõ accipiẽ hic iustificatio. verũtñ qa mutatio denoiaẽ a termino ad quẽ:& nõ a termino a quo:sicut dealbatio ab albedine ad quã terminaẽ:& nõ a nigredine seu medio colore vñ incipit:sic iustificatio nõ denoiaẽ a culpa vel impietate a qua incipit : sed a grã ad quã terminaẽ:ita ꝙ magis dr̃ iustificatio q̃ pcti remissio:licet vtrũq; includaẽ.Iste ṽo accessus ad gratiam est p deũ sicut p agẽs pricipale :p humanitatẽ ṽo xp̃i sicut p agẽs ĩstrumẽtale: ꝯiunctũ,tñ:p fidẽ ṽo seu sacra fidei sicut p agẽs instrumẽtale sepatũ sic ædificatio domus est ab artifice pricipalr a manu ei⁹ sicut ab instrumẽto cõiuncto : & a securi sicut ab instrumẽto separato:& hæc tãgunẽ hic in iustificatione:cũ sequiẽ: e ¶Iusti. &c.sicut ex instrõ sepato cõi iudæis & gẽtilibus. f ¶Pacẽ ha.i.cõcordiã.q.d.vnitas fidei & sacroꝝ debet esse causa fideliũ. g ¶Ad deũ.q est cã pricipalis nr̃æ iustificationis. h ¶Per do.no.ie.q ẽm hũanitatẽ est nr̃ę iustificatiõis instrm cõiunctũ. i ¶Per quẽ ac ha.s.ad deũ tanq̃ p mediatorẽ dei & hoim. k ¶In gra.istã.q̃ iustificat formaẽr. l ¶In qua sta.in pñti:& qa est arra gl̃iæ:iõ subdit: m ¶Et gl.in spe &c.fi.i.sanctoꝝ q mõ speciali dicunẽ filij dei:qa nõ solũ sunt filij dei,ꝓpter silitudinem naturæ:q̃ est in oib⁹ hoibus:& silitudinẽ grę:q̃ est in solis iustis:sed etiã ꝓpter silitudinẽ gl̃iæ :q̃ est assimilatio pfecta.j. Ioh.iij.a.Scimus qa cũ apparuerit:siles ei erimus. n ¶Nõ so.aũt. Hic apl's oñdit iustificationis effectũ q̃tũ ad tolerãtiã mali pœnæ:& qa null⁹malũ appetit nisi propter bonũ cõiunctũ : sicut potionẽ amarã ꝓpter sanitatẽ.iõ apl's oñdit bona cõiuncta malo pœnę si patiẽter tolerenẽ:quã tolerantiã facit iustificatio : q̃ est p gratiã:iõ dicit:Non solũ aũt.s.gl'iamur in adeptione boni. o ¶Sed etiã glo.in tri . q̃ sunt mala pœnalia:& subdiẽ cã: p ¶Sciẽtes qa tri.pa.opc.i.facit:Sicut artẽ citharizãdi facit frequens citharizatio. q ¶Patientia aũt probationem.i.purgationẽ peccatorum.sicut em̃ macula pcti auferẽ p cordis cõtritionẽ:sic reatus pœnæ per tribulationem patienter tolerata. r ¶Probatio vero spem.i.certã expectationem btitudinis:qa remota culpa & pœna : patet liber accessus ad gloriã. s ¶Spes aũt nõ confun.i.tollit erubescentiã inquantũ hõ nõ frustratur eo qđ expectabat. t ¶Quia charitas.quæ est arra gloriæ. v ¶Diffusa est in cordibus nostris. sicut liquor p̃ciosus in vasis. x ¶Per spi.qui charitatem infundit:q datus est nobis:nõ solũ in dono suo:sed etiã in seipo inquãtũ p charitatẽ hr̃ in nobis nouo mõ. y ¶Vt qd em̃. Hic tangit apl's nostræ iustificationis motiuum:& primo hoc motiuum excludit a nobis dicens:Vt quid enim christus cum adhuc infir. s.infirmitate peccati.

C

D

†Iaco.1.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Sed m tps.i.per triduū tm ne desperes de ei⁹ potētia cui⁹ apparet in morte beniuolētia:a quo tales arras accæpimus q̄ donauit impijs mortē ſuā:qui ſeruat iuſtis vitā ſuā. Mortuus eſt ꝓ te o hō mortalis vt viuas cū illo. Suſcæpit mortē nr̄am vt donaret nobis vitā ſuā:accæpit ex te, vñ moreret ꝓ te. Induit ſe, vt ꝓ te moreretur:induet te, vt cum illo viuas. Induit ſe carne mortali in virginitate matris induet te vita perenni in æqualitate p̄ris.

b ¶ Vix. Dicit, pro iuſto. Forſitan ꝓ bono oſtēdit vtrūq; difficile & rarū: ſed altera difficilius & rarius. c ¶ Pro iuſto. ꝓ bo. Iuſtus,p exercitio:q̄ & bonus:ſed eſt & bonus q̄ nō iuſtus.i.q̄ natus eſt in ſimplicitate innocēs q̄ nōdū laborauit vt amplificaret ſe bonis: vt ſunt paruuli in baptiſmo mundati: & licet iuſtus melior:cā tñ innocētiæ miſerabilior q̄ iuſticiæ: q̄ nō eſt hmōi iuſticia ſine ſeueritate. d ¶ Cū adhuc. Ecce dum oderat ſm pctā:amabat ſm q̄ opus ei⁹:q̄ d̄ & fecit añ mūdi cōſtitutionem. Dicendū erat quantū nos dilexit, ne deſperemus &quales, ne ſuperbirem⁹. Fuit & alius modus poſſibilis deo: q̄ oīa pōt:ſed nullus nr̄æ miſeriæ ſanādæ cōueniētior. Quid enim nos tñ erigit, & a deſperatione immortalitatis liberat: q̄ p tā ti nos fecit vt homo ꝓ nobis moreretur? e ¶ Multo igit̄. Grauius eſt ꝓ pctō mori & pctm tollere:q̄ tā iuſtos etiā cooperātes ſaluare. f ¶ In ſan. qa ſic ſuperat iuſticia diabolus, nō potētia. Iuſticia, qa immeritū. ſ.xp̄m diabol⁹ occidit: vñ & alios iure perdit. Nō potētia:qa diabolus amator potentiæ, deſertor iuſticiæ eſt: in quo homines magis eū imitant̄. Placuit igitur deo: vt nō potētia, ſed iuſticia vincēs, hominē eruaret: in q̄ hō eū imitaret. poſtea ꝓ in reſurrectione ſecura eſt potentia:qa reuixit mortuus nunc̄ poſtea moriturus.

Ro.6.b. g ¶ Inimici. Non quoquo mō pctōres.

h ¶ Reconciliati.qa pri⁹ iuſte eram⁹ ſub prāte diaboli, natura deprauata peccato.

i ¶ Propterea. Dixit p xp̄m eſſe iuſticiā & vitā. Et q̄ poſſit eſſe per eū, p ſiſtitudinē in minori probare intendit. Sicut ꝑ̄m per adam pctm & mors &c. k ¶ Per vnum. adam.ſ.nō vnā euā dixit apl̄s: Conſuetudinem tenēs:dum ſucceſſionē poſteritatis hūanæ c̄ pctō & morti ex eo venienti ſuccumbit;nō mulieri, ſed viro attribuit. Nō em̄ ex muliere poſteritas:ſed ex viro noīari ſolet. Vel, qa mulier de viro eſt & vtriuſq; vna caro ſiue ergo ab eua, ſiue ab adam dicat:vtrūq; ad primū hoiem pertinet: & per hoc apl̄s pctm originale ꝓpagationis & imitationis, cuius princeps diabolus. vñ: Sap. 2.d. Inuidia diaboli mors intra. in orbem ter.

l ¶ In oēs. Quia etiam ante legem: cum non ita videretur lege nō docēte imputabatur qui dem pctm apud hoies: ſed apud deū apud quē putabat impune futurū, cū neſciret iudicaturus: ſed vbi lex data eſt, nouerūt deū curare hūana & iudicare ante nō imputabat: ſed regnauit mors ſecure, poſſidente homines diabolo pro imputate credita vſq; ad moyſen. per quem rediit cognitio vnius dei. Regnauit non mors:(& ſic nō, legitur etiā) ſed in ſimiles prævaricatori adæ: qui

☞ neglecto deo, creaturę ſeruierūt: ſicut ille loco dei diabolo ꝓſecit. Tales erant fere oēs vſq; ad legem. Perpauci vt abraam vni deo ſeruierūt: & in eos non regnauit mors: q̄ ſub ſpe ſeruati ſunt in aduentu chriſti liberādi. Libros qui aliter habent dicit Ambro. corruptos: q̄ dicūt mortē corpori etiā in cultores vnius dei regnaſſe vſq; ad moyſen: ſe l cur nō vſq; ad finem?

a ¶ In quo o. &c. Vſq; ad legem cū. i. qua nec lex potuit auferre peccatum, ſed auxit ſiue naturalis, ſiue ſcripta: ſed nō im putabatur. i. ignorabatur: regnauit tñ vſq; ad moyſen. i. legem: qa nec ipſa potuit regnum mortis auferre: q̄ regna dū nō ſinit reatus ad vitā æternā venire: ſed ad gehennam trahit: hoc regnū ſola gratia xp̄i deſtruxit etiā in antiquis: ꝑter quos in oēs re ꝓ cōparationē ad morbū eſt diſponenda: ſic per peccauerūt, ſicut adā: ſed originali tenebrāt, vt pueri: In quo oēs. Aug. Vt in materia nō ſolū eius exēplo: & omnes illi vnus hō fuerūt. Vel, in quo pctō. Alia em̄ ſunt pctā propria. b ¶ Vſq; ad legē. vel moyſen. Includit: qa & tunc pctm & mors id eſt dānatio: Et ſic nō eſt vſq;, excluſiuū eius indicabat: qa mors corporalis regnauit quoq; per quā ſi cauſa adæ oībus ſuis nocuit: tunc & hæc potuit ſuis. ſed & his q̄ diligūt aduētū ei⁹ &c. illud aūt meret aliqs de cōdigno q̄ d ei ſm viam iuſticiæ eſt reddendū. Ratio aūt huius eſt: qa valor operis meritorij nō ſolū arrendatur ſm q̄ ꝓcedit ex libero arbitrio: qa ſic non eſt meritoriū vitę brē. ſm q̄ dicit apl̄s Rō. viij. d. Nō ſunt cōdignę paſſiones huius temꝑis ad futurā gl̄iam: q̄ reuelabit̄ in nobis ſed tantę in hoie iuſtificato p gr̄am: & mouente ipm ad opus meritorū: qa ſe habet ad liberū arbitriū ſicut ſeſſor ad equū: & non hoc opus meritorū incꝑtū eſt a ſpūcō h̄ num infinitū q̄d in brūtudine reddit obiectiue. p ¶ Propterea. Hic oſtēdit noſtra iuſtificatiōis modū. Et q̄m oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcūt: & medicina perficax pctm adæ ad dānationē, vt gr̄a xp̄i ad ſalutationē. Quod eſt: nō pares ſunt cau ſæ eo; nec pares effect⁹ cauſar⁹. Quod eſt ibi: & nō ſicut per vnum pctm: Cauſa xp̄i eſt gr̄a abundans: Ex quo oīa bona hoi: ſi nequa nihil haber boni. Cætera pctā habēt ex ſe multa: & ſi ex illo origi naliter geniti. Cætera pctā habēt ex ſe multa: & ſi ex illo origi nalis ſunt ad peccandū magis proni. Et bñ hæc cauſa xp̄i oib⁹ ſuis prodeſt: qa ſi cauſa adæ oībus ſuis nocuit: tunc & hæc potuit ſuis. Et hoc eſt. Si em̄ in vni⁹ delicto multi mortui ſunt. Effectus enim cauſæ adæ. i. p.cti q̄d intulit: eſt nō oīs dānatio, ſed q̄ pro illo vno ruinā eſt remotis oībus pctis originalibus & actualibus, oīs iuſtificatio & vita æterna & bñ hoc ſuis per vnū xp̄m: qa ſi illa per vnū adā ſuis: tunc & hoc potuit. Adā d̄r futuri forma: qa iam tūc deberat ſumere em̄ & ex nr̄is additis aliæ dānationes. Effectus dono xp̄i

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Per vnū regna. Quia quas vires in illo habuit, in omes posteriores exercuit, quorꝫ materia fuit: sicut & culpa eius solius fuit quæ in oēs trāsfusa est. b ¶Multo ma.&c. in vita re. qa æternaliter ꝗꝫ in eis regnauit mors: qa tēporaliter & cū fine. c ¶Per vnius iu. in o. non ꝙ oēs geniti ab adam, regenerent̄ per christū: sed sicut nullius carnalis generatio est nisi per adam: sic spūalis nulli⁹ nisi per xp̄m. Si qui essent p̄ter adam generati: & si qui præter christū regenerati: non diceret oēs & oēs. Sicut aūt nullus hō præter illā generationē: sic nullus iustus p̄ter istā: Eosdē post dicit multos. d ¶Sicut enim. determinat delictū vnius & iusticiā vnius: vt sicut ille merito pc̄ti perdidit: ita iste merito iusticiæ nos liberasse videatur. e ¶Ita & per vnius ho. ob. Hominis ait, nō dei vel verbi fidem: ne putes antiquos iustos in solo verbo dei. i. solius verbi fide sine fide incarnationis liberati. f ¶Lex au. Ostēderat christum dimittere oia peccata tam originalia ꝗꝫ actualia: hic addit ꝙ & a peccato legis liberat. i. præuaricatione: vt iudæi christo magis sint obnoxij. Lex autem sub. Amb. Dicit hic apl's qd p̄uenerit data lege: non quid fecerit lex. data enim erat in adiutorium naturę: vtcumqꝫ naturæ inserta sunt iusticiæ semina: vt sic exinde magis p̄ficeret: sed ppl's vsum sequens plus peccauit diabolo inuertēte legem bonā in malū: cōtra qd' de⁹ oia dimisit. Lex autem sub. Natis in pc̄tis datur lex ad domandam superbiam. Q. non deest qui iubeat: sed deest qui impleat. qa in pc̄tō natus implere nō pōt: ideo natus est christus. i. gr̄a q̄ sonaret. g ¶Vt abundaret de. Vt. s. qui in sordibus erat p̄uaricando magis sordesceret: vt mediocris pedagogum haberet: perfectus signū & durus sentiret flagellum. Vt abundaret deli. Magnum dei consilium fuit: vt per legem abūdaret delictū: vt in austeritate legis suam intelligētes infirmitatem, infirmi ad medicum confugerent: & auxilium gratiæ q̄rerent. h ¶Vbi autem ab. Agit hic de virtute gratiæ, & quanta efficit. i ¶Superabū. Quia & gratia christi etiā his proficit quos diabolus vincere nō potuit: & quia pc̄tm̄ ad tempus regnauit: gratia in æternum. k ¶Sicut regnauit peccatum in mor. Nō addit, p vnū vel p adā qa nō de illo solū agit qd' ex adam traxerunt hoīes: sed & de eo qd' sua voluntate addiderunt. Sed cū dicit: Gratia regnet addit, per iesum xp̄m &c. qa per eū nō tantū originalis, sed & voluntariorū fit remissio peccatorum.

F

a ¶christi. b ¶nō ex vno. c ¶p̄cedit. d ¶nō solum ignoscit: sed & iustificat. ¶hic.

Gratia aūt ex multis delictis in iu-

a ¶& hoc pōt: qa etiā in vitā æternā ducit. b ¶quia. c ¶Etiā si p̄pria nō adderentur.

stificationem. Si enim in vnius deli-

a ¶dissolutio aīæ & corpis. b ¶etiā an̄ mortē passiones inferens. c ¶adā. d ¶qa maior vis est hic ꝗꝫ sit in regno mortis.

cto mors regnauit per unum: mul-

a ¶qa etiā p̄pria soluūtur. b ¶remissionis.

to magis abundantiam gratiæ: &

a ¶charismatū. b ¶bonę opatiōis. c ¶a deo:

donationis & iusticiæ accipientes

a se hn̄tes. a ¶ęterna. b ¶ęternal'r icorruptōe.

in vitā regnabunt per vnum iesum

a ¶qn̄ qdē adā est forma xp̄i: igit̄ & qa mai⁹ est donū christi & plus cōfert. b ¶ꝗꝫ digne.

christum. Igitur sicut per vnius de-

a ¶sil'r peccātes. ¶trāsiēs nō imitatiōe, sed p̄pagatiōe. b ¶itum est ab hoīe. ¶vel p̄cessit sententia dei. ¶corporis & animæ.

lictū in oēs hoīes in cōdemnatio-

a ¶valentem. b ¶si ipsi velint.

nem: sic & per vnius iusticiā in oēs

a ¶itum est ab hoīe. ¶vel p̄cessit sn̄ia dei vt prius. b ¶quæ est causa.

hoīes in iustificationē vitæ. Sicut

¶adę.

em̄ per inobedientiā vni⁹ hoīs pec-

a ¶i. oēs sui, qui nō christi sunt. b ¶merito.

catores cōstituti sunt multi: ita & p

¶i. christi.

vnius hoīs obedientiā iusti consti-

a ¶oēs sui. b ¶p xp̄m est iustificatio. c ¶post culpā, vel naturalē legē intrauit latenter.

tuentur multi. Lex aūt subintrauit

a ¶si abūdāti⁹ cognosceret̄. b ¶sed nō iō despiciat̄ iudæ⁹: sed & hoc sanat xp̄s. ¶als deli

vt abundaret delictū. Vbi aūt abun-

ctū abūdauit per legem. ¶oia cōdonans.

dauit delictū: supabundauit & gra-

a ¶eo tenore: ne qs ꝯfisus gr̄æ, securi⁹ peccet sed vigeat gr̄a: & p iusticiā ducat ad vitā: sicut viguerat pc̄tm̄ ducēs in mortē. b ¶ducēs. c ¶quod & preter adam est.

tia. Vt sicut regnauit peccatum in

a ¶ęternā. b ¶remissiōis pc̄tōrꝝ. c ¶i electis.

mortem: ita & gratia regnet per iu-

a ¶bonorꝝ operꝝ. b ¶p̄ducēs eos. c ¶& hoc.

sticiam in vitā æternam, per iesum

¶sine quo nulla iusticia.

christum dominum nostrum.

NICO.DE LY.

⁂ a ¶Gratia autē. iesu xp̄i ex multis delictis in iustificationem habet effectum sicut dictū est. Et qa gratia christi non solum iustificat a multis delictis: sed etiā inducit ad gloriam: ideo concludit vltra. b ¶Si em̄ in vnius delicto. scilicet adæ. c ¶Mors regnauit. i. potestatem habuit super posteros. d ¶Multo magis abūdantiam gratiæ dei & do. & iu. ac. a iesu christo in baptismo. e ¶In vita. s. beata. f ¶Regnabūt per vnū. s. iesum christum: per quem habemus introitū ad cœleste regnū. Dicit̄ aūt hæc gr̄a baptismalis abundantia gr̄æ: qa tollit pœnā & culpā. Et donationis: qa gratis dat̄. Et iusticię: qa facit dignū vita æterna. g ¶Igitur. Hic apl's cōueniētiā ostēdit pc̄ti & doni xp̄i: & prio q̄tum ad pc̄tm̄ adæ. scd'o q̄tum ad pc̄tm̄ superadditū in lege, ibi: Lex autē. Primū aūt ostēdit in duobus. Primū est: qa sicut per delictū adæ alij sunt condemnati: sic per iusticiā xp̄i oēs sunt iustificati: & hoc est quod dr̄: Igit̄ &c. & patet ex dictis lr̄a. Nec valet cōtra dicta si dicat̄ ꝙ non sunt oēs iustificati per gr̄am xp̄i: qa hoc nō prouenit ex defectu gr̄æ, sed ex defectu hoīm eam depellentium. Scd'm est: quia sicut per inobediētiā adæ comedentis lignum vetitū posteri facti sunt iniusti: sic per obedientiā xp̄i in ligno crucis passi omnes sunt iustificati q̄tum ad sufficientiā: & hoc est qd' dicit̄: Sicut em̄ per inobedientiā vnius &c. & patet ex dictis lr̄a. h ¶Lex autē. Hic ostendit̄ cōuenientia doni dn̄i xp̄i & pc̄ti tpe legis supadditi. Ad dationē em̄ legis secuta est multiplicatio p̄uaricationis: vt dictum est supra nō tm̄ ex parte legis, sed hoīm malicia: qua nititur in vetitū: & qa cognitio pc̄ti quæsita per legem, aggrauat ip̄m. Et sicut sub lege abundauit delictū: ita ex lege abundātia, inquantum xp̄s sub lege natus est: f'm ꝙ dicit apl's ad Gal'. iiij. a. At vbi venit plenitudo tp̄is, misit deus filiū suum natū ex muliere factum sub lege &c. etiam attulit nobis plenitudinē gratię: & hoc est qd' dr̄: Lex autem subintrauit. post offuscationem legis naturalis. i ¶Vt abundaret delictum. ly vt, tenet̄ hic consecutiue tantum per modū p̄dictū: & non causaliter. k ¶Vbi autē abun. de. sub lege. l ¶Superabundauit & gratia. per xp̄m sub lege factum. ideo dr̄ Ioh. iiij. c. Quia salus ex iudæis est. m ¶Vt sicut regnauit peccatum in mor. i. potestatem habuit deiciendi ad mortem æternam. n ¶Ita & gratia regnet per iu. potenter nos inducendo in vitam æternā. o ¶Per iesum christum. dei & hominum mediatorem. ¶Ad maiorē intelligentiam dictorum de originali pc̄tō hic aliqua breuiter sunt notanda. Primū est quid sit originale pc̄tm̄: & qa priuatio cognoscit̄ p habitū: iō prius videndū est quid sit originalis iusticia, cuius priuatio est originalis culpa. Est aūt originalis iusticia quædam humanæ naturæ rectitudo p quā corpus erat aīæ subditum, & vires inferiores rationi: q̄diu aīa subdita esset suo creatori. Hæc aūt rectitudo non erat ex principijs naturæ humanæ cum corpus humanum sit natural'r corruptibile: sed a deo data in prima hoīs cōditione. f'm ꝙ dicitur Eccs. vij. d. Hoc solū inueni ꝙ a principio fecit deus hoīem rectum. Et qa iusticia est quædā rectitudo: ppter hoc talis rectitudo naturæ humanæ bene iusticia vocatur. Et originalis: qa data est humanæ naturæ in sua prima origine: & qa per originē in posteros fuisset transfusa si ab adā fuisset seruata: ipso v'o peccante ste fuit ab eo subtracta: & qa carētia perfectionis q̄ debet inesse, culpabilis est i hoīe cuiusmodi fuit dicta rectitudo seu originalis iusticia: ideo eius carentia cū debito habēdi dr̄ pc̄tm̄ originale: ita ꝙ debitū habendi est ibi formale. Scd'm est quō pc̄tm̄ adæ posteris imputat̄: & satis faciliter videt̄ ꝙ imputat̄ eis ad pœnā. Filij em̄ frequēter pro pc̄tis parentū puniunt̄: sed difficilius est videre qual'r imputat̄ eis ad culpam, de cuius rōne est ꝙ sit volūtaria: al'r nō esset culpa. non pōt aūt dici voluntaria volūtate posteriorꝝ. Propter qd' sciendū: ꝙ adā nō solū cōsiderat̄ vt singularis psona: sed etiā vt totius hūanæ naturæ principium: a quo alij descēdūt tāq̄ a mouēte p vim generatiuā: & efficiunt̄ ei⁹ mēbra: & iō sicut homicidiū manu factū dr̄ volūtariū a volūtate q̄ est in mēte: sic suo mō carētia originalis iusticię posteris dr̄ volūtaria a volūtate adę: & qa acceperat eā nō solū p se, sed p tota posteritate: iō oēs posteri p vim gn̄atiuam ab eo descēdētes in eo fuerūt obligati ad debitū hn̄di eā. Cū igit̄ carētia originalis iusticiæ cū debito hn̄di eā sit culpabilis: vt dictū est: & iō merito posteris imputat̄ ad culpā. Tertiū est, qual'r ꝯhit̄: qa pc̄tm̄ solū est in aīa: q̄ nō est ex traduce: sed est a deo p creationē: q̄ nō peccat eā infundēdo: nec ēt parētes gn̄ando: nec possunt baptizati ꝯn̄s pc̄tm̄ originale traducere. vt videt̄ maxime q̄n sunt baptizati: qa nullus dat alteri qd' nō habet. Propter qd' dicēdū ꝙ gn̄atio cōpetit hoībus f'm esse qd' habent ab adam: quod est esse naturæ ⁂ corruptæ

G

⁂ corruptæ: nō aūt f'm esse gr̄æ qd' hn̄t p regenerationē baptismalē generans aūt inquantū hm̄oi generat sibi sil'e. ideo adam generauit sibi siles in esse naturę destitutę originali iusticia cū debito habendi eā. Et eadem rōne oēs posteri generant sibi sil'es cū tali defectu: qa descēdimus ab adam f'm carnē, nō f'm aīam: q̄ est a deo immediate. ideo originalis culpa a carne p̄uenit in aīa sibi ꝯiuncta. Sicut liquor bonus inficit̄ ex corruptione vasis in quo ponit̄: sic & pc̄tm̄ originale p̄uenit ex carne causaliter: sed tm̄ in aīa est subiectiue & formal'r. sicut infirmitas est in cibo corrupto causal'r tm̄ qa nō est infirmitatis susceptiuus: in corpe v'o cibato formal'r est & subiectiue. Ex dictis patet: ꝙ obiectio de parētib⁹ baptizatis nō valet qa sicut dictū est, nō generāt f'm esse gr̄æ: & vt sunt mēbra xp̄i sed f'm esse naturæ corruptæ, in qua sunt mēbra adæ. Quartū est qual'r pc̄tm̄ originale p gr̄am baptismi tollit̄. Circa qd' sciendum ꝙ nō est p hoc intelligendū, ꝙ rectitudo q̄ fuit in adā p baptismū reddat̄: qa baptizati rebellionē corpis ad aīam: & sensualitatis ad rōnē in seipsis experiunt̄: sed hoc ꝙ p gr̄am xp̄i tollit̄ debitū habēdi dictā rectitudinē: & sic carētia dictæ rectitudinis non remanet vt est culpa: quā formal'r facit debitū habēdi illā rectitudinem: vt dictū est. s̄. sed remanet tm̄ vt est pœna & v'tutis exercēdæ materia, ꝯ passiones sensualitatis fortiter pugnādo: & infirmitates corpis patiēter tolerādo: in qbus adiuuat gr̄a xp̄i in p̄nti ad augmentū meriti electorꝝ. In resurrectione v'o finali reparabit̄ natura: qa resurrectio illa erit ad vitā immortalē p xp̄m: nō immortalitate q̄ fuit in statu innocētiæ qua hō poterat non mori: sed immortalitate gl'iæ qua nō poterit mori: sed cū xp̄o viuet in æternū.

¶In ca. v. vbi dr̄ in postil. Vix em̄ pro iusto quis moritur.

ADDITIO. I. Quod dr̄ hic: Vix em̄ p iusto qs morit̄: exponitur sicut in gl. Vix. i. raro morit̄ aliqs ēt p iusto. i. p dilectiōe iusti & boni nedū impio. Ideo raro dico forsitā pōt inueniri qs. i. aliqs, qui audeat mori, p bono. q. d. sed difficile est iuenire q hoc faciat: & sequit̄: Cōmēdat aūt suā chari. &c. q. d. p iusto vel bono vix morit̄ aliqs: sed xp̄s p nobis pc̄tōrib⁹ mortuus est: Vnde in hoc deus cōmendat suā charitatem &c. B

¶In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Sicut per vnū hoīem. s. adam intrauit peccatum in mundum.

ADDITIO. II. In lr̄a sic hr̄: Propterea sicut p vnū hominem in hūc mundū pc̄tm̄ intrauit. Vbi aduertendū ꝙ ly p̄pterea, ꝯtinuat dicēda his q̄ dicta fuerūt in p̄ximo: qd' f'm gl. sic intelligit̄: Propterea p xp̄m iusticia & vita p̄cedit in oēs: & p ei⁹ gr̄am in regnātos: qa p vnū hoīem in hūc mundum pc̄tm̄ intrauit &c. & exponat̄ sicut in postil. Sed circa hoc aduertendū est ꝙ hoc qd' apl's p̄supponit. s. ꝙ p vnū hoīem. s. p adā intrauit pc̄tm̄ & mors in oēs: negat̄ cōiter ab hebræis: q auctoritates nouę legis renuūt accipere: di. ꝙ hoc nō posset haberi ex libris ab eis recæptis: sed hoc est manifeste falsum. Patet em̄ Gen. iij. d. ꝙ de⁹ ꝯdēnauit adā p̄pter pc̄tm̄ trāsgressionis ad mortē: di. ibidē: Puluis es: & in puluerē reuerteris q̄ qdē pœna q̄tū ad mortē corporalē manifeste trāsiuit in posteros. sed ꝙ illud pc̄tm̄ trāsisset in posteros etiā quo ad culpā, pōt hr̄i clare ex dictis apud eos valde autēticis: hn̄t em̄ in bn̄dictione sacramēti circuncisionis q̄ est cōis apud eos, hæc v'ba merito huius. s. sacri: De⁹ viuus pars nr̄a & p̄tector nr̄ p̄cæpit erui carnē nostrā ab inferis p̄pter fœdus suū qd' posuit in carne nr̄a. Ex qb⁹ quidē v'bis q̄ apud eos tantę auctoritatis sunt, sicut apud nos ea q̄ ab vniuersali eccl'ia determinant̄: manifeste hr̄ ꝙ per sacr'm circūcisionis eruebant̄ ab inferno. Et cū illud sacr'm dabat̄ in octauo die: vt Leuit̄. xij. a. Puer aūt octo dierū nullo mō p pc̄tm̄ actuale īdigebat erui ab inferno: cū nōdū vsum liberi arbitrij haberet. Restat ergo ꝙ debebat erui a pc̄tō ꝯtracto p originē. sed ꝙ hoc cōtrahat̄ ab adā, hr̄ in multis locis in suo thalmud: spāliter, in quodā libro sup Gen. q dr̄ Bereschith Rabba. in ij. ca. sup illud v'bū: Istę sunt gn̄atiōes cœli & terræ q̄n creati sunt. Quidā doctor eorꝝ noīe rabbi psalma sic dicit: Oēs gn̄atiōes q̄ in sacra scriptura scribunt̄, diminutæ sunt p̄ter duas q̄ plenarie scribuntur. s. Istæ sunt gene. cœ. & ter. Gen. ij. a. Istę sunt gn̄atiōes phares: Ruth vlt. d. In quo nobis ostēdit̄: ꝙ licet in primordio creatæ fuerūt res. i. hoīes f'm plenitudinē suā atqꝫ p̄fectionē: tm̄ q̄n peccauit adā prim⁹, diminuta sunt & corrupta atqꝫ cōcussa. Et vlterius nō erūt reuertētia ad decentē dispositionē donec veniat filius phares. i. xp̄s fili⁹ dauid. de quo Ruth vlti. Istæ sunt gene. phares. Hæc ille. Ad intelligendū tm̄ dicta sua sciendū est ꝙ multæ sunt dictiones in sacra scriptura, q̄ in hebraica lr̄a dupl'r scribunt̄. Vno mō plene: & est q̄n interponunt̄ lr̄æ vocales sufficiētes ad syllabicandum dictionē p̄ut sonat. Alio mō diminutiue: & est q̄n nō interponunt̄ tales lr̄æ vocales: sed syllabicat̄ dictio p aliquas regulas & puncta extra dictionē posita. Et qa toldach, q̄ in hebræo significat gn̄atiōes scribit̄ plene tm̄mō in duob⁹ locis. s. Gen. ij. vbi. s̄. qd' dictū est ante pc̄tm̄: & Ruth vlt. Hæ sunt gn̄ationes phares qd' dicit̄, de genealogia dauid: a quo xp̄s descēdit cæterę aūt tholdach scribunt̄ diminutę: vt cū dr̄: Hic est liber gn̄ationis adā: Gen. v. a. Et hæ sunt gn̄atiōes noe: Gen. vj. b. Et hæ sunt gn̄atiōes hismael: Gen. xxv. b. Et hæ sunt gn̄ationes isaac: ibidē. c. Et hę sunt gn̄ationes esau: Gen. xxxvj. a. & sic de cæteris idcirco p̄dictus doctor concludit ꝙ dictū est. Si forte qs dicat ꝙ ex tali variatione in mō scribendi nō clare sequit̄ intentū p̄dictū. Dicendū ꝙ mysteria in veteri lege tradebant̄ sub velamine figurarꝝ & signorꝝ: ex qb⁹ tacite prudētiores aliqd intelligerēt v'itatis. qd' in multis locis sacrę scripturæ cōtingit. Vn̄ & apl's dicit. j. in vlt. ca. d. ꝙ tp̄ibus æternis. i. antiqs mysteriū. s. xp̄i, erat tacitū. i. tacite, nō expresse traditū. Valet etiā p̄dicta auctoritas & sil'es ad cōfutandū hebræos pc̄tm̄ originale imprudēter negātes: vt dictū est. Hr̄ em̄ per cōfessionē doctorum suorꝝ: ꝙ genus humanū erat diminutū seu corruptū per pc̄tm̄ adæ donec veniret filius phares. s. xp̄s ab eo descendens: qd' satis consonat sn̄iæ apl'i di. Sicut in adā &c. Sunt etiā multa dicta seu auctoritates doctorꝝ hebræorꝝ de pc̄tō originali, & de ei⁹ effectu veritatē nostrā attestātes: q̄ largius tradunt̄ a magr̄o Raymūdo martini in suo pugione. iij. parte: di. ij. in. iij. ca. vj. & sequentibus vsqꝫ ad finem: quæ causa breuitatis omittuntur. C

¶In eodē capitulo vbi dr̄ in postilla: Et qa priuatio cognoscit̄ per habitum: ideo primum videndum est quid sit originalis iusticia: cuius priuatio est originalis culpa.

ADDITIO. III. Pc̄tm̄ originale licet habeat priuationē originalis iusticiæ: tm̄ nō est pura priuatio: sed est qdā habit⁹ corruptus. Nā sicut egritudo corpalis habet aliqd de priuatione: inquantū tollit̄ p armonia, in qua cōsistebat rō sanitatis. habet etiā aliqd positiue. s. ipsos humeros inordinate dispositos sic pc̄tm̄ originale habet priuationē originalis iusticiæ: & cū hoc inordinatā dispositionē partiū aīę: & sic nō est pura priuatio: sed qdā habit⁹ corrupt⁹: vt dictū est. Vn̄ pc̄tm̄ originale dr̄ a doctorib⁹ fomes pc̄ti & pc̄ti cōcupiscētia qd' sonat aliqd' positiuum: vt in. ij. di. xxx. & de hoc vide amplius in prima scd'æ. q. lxxxij. ar. j. in cor. q.

¶In eodē capitulo vbi dr̄ in postilla: Ideo eius carentia cum debito habendi eam dr̄ peccatum originale.

ADDITIO. IIII. Quod oēs descēdētes ab adā p vim generatiuā in eo fuerūt obligati ad debitū habēdi iusticiā originalē: p̄ut dr̄ in postil. nō vr̄ rōnabil'r dictū. Tū qa nō apparet rō qua posteri fuissent obligati ad debitū habēdi iusticiā originalē: nisi ex lege naturali: vel ex aliquo p̄cæpto diuino. Sed nō ex lege naturali: cū iusticia originalis nō erat ex principijs humanæ naturæ: cui⁹ corp⁹ est natural'r corruptibile: vt ip̄e postil. dicit modicū. s̄. Nec tale debitū est ex aliquo p̄cæpto diuino. Nullū em̄ p̄cæptū legit̄ fuisse datū ipsi adæ an̄ pc̄tm̄: nisi tm̄ illud de nō comedēdo lignū vetitū. qd' quidē p̄cæptū non obligat adā ad debitū habēdi iusticiā originalē: licet ex trāsgressione p̄dicti p̄cæpti eā ꝯn̄r amisisset. Tū qa tale debitū non habet rōnē culpæ: p̄ut postillator intēdit ex hoc em̄ ꝙ hō est obligat⁹ ad seruādam p̄cæpta diuina, nō peccat: sed poti⁹ ex hoc ꝙ nō seruat illa. Vn̄ manifestū est ꝙ nō est formale in pc̄tō originali debitū habēdi iusticiam originalē: p̄ut postil. s̄. dixit: sed ipsa inordinata dispositio partiū aīæ: q̄ fomes pc̄ti vel languor naturę vel cōcupiscentia dr̄: est p̄prie formale in pc̄tō originali: sicut in ægritudine corpali ista ordinata dispositio hūorꝝ est formalis rō ęgritudinis: vt dictū est. D Gen. 2.

¶In eodē ca. vbi dicitur in postilla: Qualiter peccatū originale per gratiam baptismi tollitur.

ADDITIO. V. Pc̄tm̄ originale tollit̄ per baptismū quo ad reatū: inquātū aīa recuperat gr̄am q̄tū ad mentē: & sic excludit̄ ab ea ille habit⁹ corrupt⁹ q. est p̄prie culpabilis: remanet tm̄ peccatū originale actu, q̄tū ad ordinationē inferiorum partiū aīæ: Prout pertinet ad rōnē pœnæ tantū.

REPLICA. In ca. v. vbi postilla. dicit: Pc̄tm̄ originale esse priuationē: qa carētiā iusticiæ cū debito habēdi eā. Bur. aūt dicit ip̄m non esse priuationē, sed quendā corruptū habitū: q a qbusdā dr̄ fomes & cōcupiscētia: q̄ sonāt positiuū. Cōtra quem modū dicendi pōt sic argui: Omne positiuū est effectiue a deo si igitur peccatū originale est tale positiuū: igitur est effectiue a deo: Conclusio est falsa: igitur aliqua præmissarum nō maior: quia ab omibus concessa: igitur minor. Falsitas conclusionis probatur: Nam si deus effectiue p̄ducit aliquid positiuū ad pc̄tm̄ originale pertinens: aut p̄ducit illud cōcurrēte causa scd'a: aut nō. Scd'm non potest dici: qa in causato a solo deo nulla est obliqtas saltem vitiosa. in pc̄tō aūt originali est morbus, corruptio & obliquitas. igitur a solo deo produci effectiue non potest. Nec primū pōt dari: qa in hm̄oi p̄ductione nō concurrit primus parēs: qa eo non existēte nihilominus cōcurrit pc̄tm̄ originale neq p̄xim⁹ parens eadē ratione. Si aūt concurrere dicit̄ contrahens: tunc potius est dicendum

est dicendum actuale cp originale. Cõfirmat: qa nihil indifferens ad statũ culpæ & gr̃æ, immo vtricp statui cõpossibile põt esse peccatum originale: sed fomes, qualitas morbida, corruptus habitus qualitercũcp noiet: ex quo cõsurgit rebellio viriũ aię, est vtricp status tui prædicto cõpossibilis igit talis habitus a Bur. Cõfictus nõ est peccatũ originale. Maior notat: qa pctm originale nõ stat cũ gr̃a: immo constituit filios iræ, minor patet: qa paulus apls existẽs in gr̃a. 1. vii. b. & ad Gal. v. d. de hmõi qualitatib⁹ sibi adhærẽtib⁹ & eũ colaphizãtibus facit quærelas: & petit absolui ei cp dr̃: Sufficit tibi gratia mea &c. Et ipse Burg. in additione vltima hmõi ca. dicit illam deordinatione, & fomitẽ pertinere ad rõnẽ pœnę nõ cul pæ: qa culpa tollit̃ per gratiam fomite remanente. Est igit̃ pctm originale plura priuatio, p Anſel. & alios sic descripta: Pctm originale est quædã carẽtia iusticię originalis cũ debito habendi eã. sic cp debito habẽdi, est formale in descriptione illa. Sed ꝓtra hoc arguit Burg. in sequẽti corruptorio sic: Aut illud debitum habẽdi cõsurgit ex lege naturali: aut ex aliquo pcepto diuino. Vbi di co ex lege naturali. cõtra qđ obnicit Bur. di. qa iusticia originalis nõ erat ex principijs humanæ naturæ: cuius corpus est naturaliter corruptibile: igit̃ debitũ habendi eã nõ est ex lege naturali. Patet aũt parum etiã docto cp illa ꝓtia nõ valet. Cõsurgit em illud de bitum habẽdi ex recta ratione: vnde ortũ habet lex naturæ: recta em rõ exigit: vt vnũquodcp tẽdat ad sui necessarij boni cõseruationem hoc

Peccatũ originale.

2. Cor. 12. c.

GLO. ORDI.

a VId &c. Sequit̃: Per. Ca. VI. Hoc peruersi accipiũt ex illo: Vbi abũ. de su. & g. Hoc dicere est eẽ ingratos gr̃æ. Et qa gr̃a viget vbi delictũ abundauit: nõ est pmanẽdũ in pctõ: vt qđã æstimãt p maiori gr̃a. Nõ em peccãtis merito sed subueniẽtis auxilio superabundauit gr̃a, vbi abũdauit delictũ. Nõ ergo permanendum in pctõ: sed potiꝰ debemus & possumus esse pctõ quasi mortui & sepulti per ipsam gratiã & resurgere in iusticiam: & post in vitã æternã. b ¶ Mortui pec. i. liberati a pctõ p baptismũ: vt iã non dñe tur in nobis p gratiã. Mori em pctõ, est liberari a pctõ. c ¶ Quomodo adhuc &c. Cũ em hoc pstiterit gratia vt moreremur pctõ: quid aliud facim⁹ si viuim⁹ in eo, ni si vt gr̃æ sim⁹ ingrati? c ¶ An ignoratis. d ¶ An ignoratis, Mortui pctõ qđ fit in baptismo non debem⁹ ei iterũ viuere: vt iterũ mori sit ei necesse: qa in morte christi. i. in fictiuidine mortis christi: vt sicut semel mortuus est carne, & semper viuit: ita nos semel mortui malo p baptismũ, semper viuam⁹ bo no. Vel in morte dicit: quia morse st cã huius purificatiõis. e ¶ Consepulti. Quic quid gestũ est in cruce christi: in sepultura in resurrectione, in ascẽsione: in sedere ad dexterã: ita gestum est. vt his rebus my stice nõ tm dictis, sed etiã gestis cõfiguretur vita christiana. Attende singula xpi q vixerat vet⁹ hõ fm pœnam, fam. f. & sitim & hmõi: non fm culpã. hoc modo vetustatẽ finiuit & deposuit: vt dolorem cruc cis sustinẽs sic haberet mẽbra distẽta, & fixa ne ad priores actus moueren̄: a quib⁹ etiã sepultus quieuit, humanis subtractus aspectibus: exigens a nobis, vt vetustatẽ pctõrũ cũ dolore & gemitu pniæ deponamus: membra per continentiã & iusticiã cõfixa sint, ne ad priora mala redeamus: a qb⁹ ita pfectę qescam⁹: vt nec eoꝝ visio, nec memoria habeat: & nõ solũ hoc a nobis exigit in sacramẽto passiõis: sed ẽt si volum⁹ imitari efficit. f ¶ Sur. a mor. Mors & resurrectio xpi ẽt sacra sũt.

Mori peccato.

Diuisio. ã. 5. d.

Vetus homo

NICO. DE LY.

Vid ergo. Hic circa p̃dicta apls remouet erroneum dictũ. Et prio remouet errorẽ. scđo dictũ suũ cõfirmat per rõnẽ, ibi: Qui em̃ mortui. Circa primum sciendũ cp ex hoc qđ dixerat ca. p̃ce. Vbi abũdauit delictũ, superabũdauit & gr̃a: imponebãt ei pseudo apli cp dicebat

Ca. VI.

GLO. ORDI.

a VId ergo dicemus? Permanebimus in peccato: vt gratia abundet? a ¶ vere em̃ nõ ẽt pmanendum. ¶. s. hoc ia habem⁹. ¶ vel si. b ¶ qa, c ¶ vt iam peccatum non dñetur nobis per gr̃am dei.

b det: Absit. Quî ênim mortui sumus peccato, quomodo ãdhuc vivemus in illo? An ignoratis fratres: quia quicũmcp baptizati sumus in christo iesu: in morte ipius baptizati sumus? Cõsepulti sius baptizati sumus? Cõsepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo christus surrexit a mortuis per glo riam patris: † ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini

a ¶ qua ratione. b ¶ post tm beneficiũ. c ¶ Quî em̃ hoc pstiterit gratia vt moreremur pctõ: quid aliud facim⁹ si viuim⁹ in eo, ni si vt gr̃æ sim⁹ ingratię. d ¶ An ignoratis. Mortui pctõ qđ fit in baptismo non debem⁹ ei iterũ viuere: vt iterũ mori sit ei necesse: qa in morte christi. i. in fictiuidine mortis christi: vt sicut semel mortuus est carne, & semper viuit: ita nos semel mortui malo p baptismũ, semper viuam⁹ bono. Vel in morte dicit: quia morse st cã huius purificatiõis. e ¶ Consepulti. Quicquid gestũ est in cruce christi: in sepultura in resurrectione, in ascẽsione: in sedere ad dexterã: ita gestum est. vt his rebus my stice nõ tm dictis, sed etiã gestis cõfiguretur vita christiana. Attende singula xpi q vixerat vet⁹ hõ fm pœnam, fam. f. & sitim & hmõi: non fm culpã. hoc modo vetustatẽ finiuit & deposuit: vt dolorem crucis sustinẽs sic haberet mẽbra distẽta, & fixa ne ad priores actus moueren̄: a quib⁹ etiã sepultus quieuit, humanis subtractus aspectibus: exigens a nobis, vt vetustatẽ pctõrũ cũ dolore & gemitu pniæ deponamus: membra per continentiã & iusticiã cõfixa sint, ne ad priora mala redeamus: a qb⁹ ita pfectę qescam⁹: vt nec eoꝝ visio, nec memoria habeat: & nõ solũ hoc a nobis exigit in sacramẽto passiõis: sed ẽt si volum⁹ imitari efficit. f ¶ Sur. a mor. Mors & resurrectio xpi ẽt sacra sũt.

NICO. DE LY.

Vid ergo dicemus? Permanebimus in peccato: vt gratia abundet? Absit. Quî ênim mortui sumus peccato, quomodo ãdhuc viuemus in illo? An ignoratis fratres: quia quicũmcp baptizati sumus in christo iesu: in morte ipius baptizati sumus? Cõsepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo christus surrexit a mortuis per glo riam patris: † ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini

Ca. VI.

a ¶ vere em̃ nõ ẽt pmanendum. ¶. s. hoc ia habem⁹. ¶ vel si. b ¶ qa, c ¶ vt iam peccatum non dñetur nobis per gr̃am dei.

b det: Absit. Quî ênim mortui sumus peccato, quomodo ãdhuc viuemus in illo? An ignoratis fratres: quia quicũmcp baptizati sumus in christo iesu: in morte ipius baptizati sumus? Cõsepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo christus surrexit a mortuis per glo riam patris: † ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini

a ¶ qua ratione. b ¶ post tm beneficiũ. c ¶ Quî em̃ hoc pstiterit gratia vt moreremur pctõ: quid aliud facim⁹ si viuim⁹ in eo, ni si vt gr̃æ sim⁹ ingratię. d ¶ An ignoratis. Mortui pctõ qđ fit in baptismo non debem⁹ ei iterũ viuere: vt iterũ mori sit ei necesse: qa in morte christi. i. in fictiuidine mortis christi: vt sicut semel mortuus est carne, & semper viuit: ita nos semel mortui malo p baptismũ, semper viuam⁹ bono. Vel in morte dicit: quia morse st cã huius purificatiõis. e ¶ Consepulti. Quicquid gestũ est in cruce christi: in sepultura in resurrectione, in ascẽsione: in sedere ad dexterã: ita gestum est. vt his rebus my stice nõ tm dictis, sed etiã gestis cõfiguretur vita christiana. Attende singula xpi q vixerat vet⁹ hõ fm pœnam, fam. f. & sitim & hmõi: non fm culpã. hoc modo vetustatẽ finiuit & deposuit: vt dolorem crucis sustinẽs sic haberet mẽbra distẽta, & fixa ne ad priores actus moueren̄: a quib⁹ etiã sepultus quieuit, humanis subtractus aspectibus: exigens a nobis, vt vetustatẽ pctõrũ cũ dolore & gemitu pniæ deponamus: membra per continentiã & iusticiã cõfixa sint, ne ad priora mala redeamus: a qb⁹ ita pfectę qescam⁹: vt nec eoꝝ visio, nec memoria habeat: & nõ solũ hoc a nobis exigit in sacramẽto passiõis: sed ẽt si volum⁹ imitari efficit. f ¶ Sur. a mor. Mors & resurrectio xpi ẽt sacra sũt.

Vetus homo

NICO. DE LY.

Vid ergo. Hic circa p̃dicta apls remouet erroneum dictũ. Et prio remouet errorẽ. scđo dictũ suũ cõfirmat per rõnẽ, ibi: Qui em̃ mortui. Circa primum sciendũ cp ex hoc qđ dixerat ca. p̃ce. Vbi abũdauit delictũ, superabũdauit & gr̃a: imponebãt ei pseudo apli cp dicebat

Ca. VI.

Diuisio. ã. 5. d.

A Vetus homo. i. veteres actus sunt crucifixi. i. mortui. Quia vetus homo humana duobus cõsistit. f. in culpa & pœna. Xps aũt sua simpla vetustas nostrã duplam consumpsit. In sepulchro enĩ vno die & duabus noctibus qeuit. Per vnũ diẽ fim pla eius vetustas signat: per duas ẽo noctes gemina nostra, vñ: Culpam nostrã xps deleuit pñtem, præteritã & futuram Præteritã remittẽdo: præsentẽ ab eo retrahendo: futurã vt vitaremus gratiã cõseredo. Pœnã quoqꝫ fim cõsumpsit, gehenalẽ prius deledo: vt eã vere pœnitẽtes nõ sentiat. Tẽporalẽ vero nõ penit⁹ qui dem tulit. manet em̃ fames, sitis, morsi & hmõi: sed regnũ & dñiũ eius deiecit: & i nouissimo penit⁹ exterminabit. b ¶ Vt destrua. corpus pecca. carne. f. spũi sub dita. c ¶ Quod em̃ mor. est pctõ. Aug. Sacramẽtis baptismatis apls cõmendat: vt quio ille semel moriẽdo sistitudini pec cati mortuus prædicat: ita qcũcp fuerit in illo baptizatus: eidẽ rei cuius illa fuit similitudo moriat. i. peccato: & viuat a lauacro renascẽdo sicut ille a sepulchro resurgendo. d ¶ Ita & vos. Quicqđ. ã. dixit esse hoibus p gratiã xpi: hic romanis attribuit: e ¶ Non ergo. Quia. ã. di xit nos mortuos esse pctis, & non debere viuere in eo: cũ nemo sine peccato: determinat a quibus maxie est cauẽdũ: quasi peludat qđ, ẽ, quæreba t: Permanebim⁹ in pctõ. f ¶ Obediatis cocu. Cõcupiscẽti. Aliqñ aũt interioris: q est ẽt in prio motu, q dr̃. ppassio: & in scđo, q dr̃ delecta tio: & in tertio, q dr̃ cõsensus. Hic nõ. p hibet cõcupiscẽtia q est in primo motu: se st operãdũ, & hæ sunt duæ partes istius cię. f. declinare a malo: & facere bonũ sed non est in ptate nra qñ surgat: sed dei gra cõpescere possumus ne vsq; ad delectationẽ & cõsensum pueniat. qđ prohibet. g ¶ Quid ergo. Q. Quia lex a deo dum. scđo docet dimittẽdi modum. Nõ ergo regnet. Circa primũ ponit duas rationes cõnexas: ideo eas simul ponit & declarat. Ad cuius euidentiã sciendum q vita frequẽter accipitur p operationevitæ. & sicut intelligere & scire dicunt vitæ. & hoc cõsequẽter vita alicuius dicit operari in qua principaliter occupat, sicut potare dr̃ vita ebriosi: & peccare vita pctõrũ. agere iuste vita virtuosi hominis. Ita generatio vnius contrarij est corruptio alterius: & econuerso. Et ex his format duas rõnes ad dimittendũ pctm: totaliter nos mortuentes. Prima est: quia p baptismum mortui sumus pctõ: & sic de vita pctõrũ nihil nos plius debet in nobis apparere: & hoc est. qđ dr̃: Qui em̃ mor. fit. pc. quio ad. vi. il. opera pctõ exercẽdo. q. d. non decet. nõ quẽter ostẽdit nos mortuos esse pctõ, dicẽs: Ani gnoratis. q. d. nõ debetis ignorare. c ¶ Quia quicumcp baptizati. fit. in christo. ic. id est in fide christi. f ¶ In morte ipsius ba. su. i. p virtutẽ mortis cr̃i. g ¶ Consepulti. baptismo habet efficacia. g ¶ Si autem complantati facti sumus. i. assimilati christo sepulto: quia sicut xps resurrexit a mortuis per gloriam patris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. h ¶ In morte. i. in similitudine mortis respectu vitæ peccatricis. Scđa rõ est: qa mortus fuit in terra: sic baptizatus mergit̃ in aqua. h ¶ In similitudinẽ mortis respectu vitæ peccatricis. Scđa rõ est: qa mortus fuit in terra: sic baptizatus mergit̃ in aqua. h ¶ In morte. i. in similitudine

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Formam doctrinæ. Nostra doctrina est forma quæ imaginem dei deformatam restituit. b ¶ Humanum. Hactenus ostendit apostolus non esse peccandum: Hic dicit quid deinceps sit agendū vt scilicet seruiaꝛ iusticiæ de qua nullus est qui possit se excusare. quia nullus est qui non possit bñ opari, saltē voluntate qđ idē est p gratiā. c ¶ Sicut eni. Augu. Si non plus, vel q̃tum tunc: ne fides qua si aspera & importabilis fugeretur. ¶ Sicut tunc nullus timor coegit, sed libido voluptasq; peccati duxit: sic mō delectatio iusticiæ adultę, etsi nondum perfectę vnde dixit: Humanum. d ¶ Ita nunc. qa plus etiā deberet amari iusticia q̃ tūc fuit iniquitas: vt pro iusticia toleret homo dolores: & cōtēnat oīa, etiam mortē. e ¶ Liberi &c. Libertas serui est, quando eum peccare delectat: qđ est ex libero arbitrio. Liberaliter seruit qui voluntatem dñi libenter facit: sic & iusticiæ libere seruit: qui amat, q lętaꝛ. f ¶ Quē ergo fructum. Hæc rememoratio facit priora abhorrere: & magis obnoxios est gratiæ. g ¶ Erubescitis. Augu. est enim quædā tpalis confusio. s. pturbatio animi respicientis peccata sua: & respectione horrentis: & horrore erubescētis: & erubescēdo corrigentis. h ¶ Finis illo. mors. quia mors est digna retributio pro peccato: sed vita æterna: quæ est finis iustorum, sola gr̄a daꝛ p xp̄um: qa & merita ex gr̄a & reddeꝛ gratia p gr̄a. i ¶ Nunc ve. li. Aug. Liberos dixit iusticię, nō liberatos: nūc a peccato nō liberos: ne sibi hoc tribuant sed dicit proinde liberatos ad sententiam dñi: Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. (Ioh. 8. c. F) k ¶ Stipendia. i. militiæ diabolicæ debitū. qđ reddiꝛ, non donaꝛ. (Stipēdiū) Stipendiū. a stipe pendēda. i. substantia ponderāda. Antiqtus em̄ potius pōderabaꝛ pecunia q̃ numerabaꝛ: quæ pro pr̄ia militātibus ex publico ęrario dabatur. & dicit: Stipē. em̄ pec. mors. vt mortē peccato nō imerito illatā, sed debitā demonstraret: Posset ēt dici: Stipendium vitę vita æterna. Sed maluit dicere, gratia dei vita æterna. vt intelligeremus deum ad ęternam vitam pro sua miseratione nos perducere, non meritis. Vñ vita æterna: quę in fine a deo meritis p̄cedentibus reddiꝛ (quę non a nobis sunt, sed in nobis facta sūt p gr̄am (recte & ip̄a gr̄a nūcupaꝛ: qa gratis daꝛ. Nec iō gratis, quia nō meritis daꝛ: sed qa data sūt & ipsa merita qb⁹ datur. Cōfitēdū est ergo iō gratiā vitā æternā vocari: qa his meritis reddiꝛ q̃ gratia ☞ contulit

NICO. DE LYRA.

a ¶ Qm̄ cui exhi. vos ser. &c. ad ei⁹ nutum. b ¶ Serui estis eius. hoc est p se notum. c ¶ Siue pec. ad mor. i. cuius seruitus ducit ad mortem gehēnę. d ¶ Siue obe. præcæptis diuinis. e ¶ Ad iusti. hic obtinendam, & in futuro vitam ęternam. ideo subdit. f ¶ Gratias aūt deo quod fui ser. pec. sed modo nō estis. Gratiæ enim non sunt agendæ de peccati cōmissione, sed de eius dimissiōe. (Obediētia laudatur ppter tria.) g ¶ Obedi. autem. Hic ponit tria ex quibus laudabilis redditur obedientia. Primum q̄ sit prompta, cum dicit: obedistis: & non dicit, obedieris. Secundum q̄ sit voluntaria, ideo subditur: h ¶ Ex corde. Per cor enim quod mouet alia membra itelligitur voluntas, quæ mouet alias vires ad operationes

a ¶ affectatis. b ¶ vt p nos. c ¶ ꝯsētiēdo & opādo.
qm̄ cui exhibētis vos seruos ad obe- a
a ¶ ad eius voluntatē cogemini quadam necessitate quā impertiꝛ consuetudo ad eius volūtatē. b ¶ postq̄ obedistis: & si non ante cū primū exhiberetis vos.
diendū: serui estis eius cui obedistis: b c
a ¶ ducētis. b ¶ peccatū maius: vel ęternā pœnā. c ¶ iusticiæ ducētis ad maiorē iusticiā: vl̄ ęternā
siue peccāti ad mortem, siue obedi- d
vitā. a ¶ eius estis cui vos datis: Ego aūt ago gratias de eo: q̄ cum primū tales, modo non estis.
tionis ad iusticiam. Grātias autem e f
a ¶ aliquando, & modo non. b ¶ per hoc serui facti iusticiæ: idest christi.
deo q̄ fuistis serui peccati: obedistis g
a ¶ nunc. b ¶ non specietenus. ¶ animi iudicio: quia per naturam, non per legē: voluntate, non timore. c ¶ tendentes. d ¶ euangelii.
a autem ex corde in eam formam do- h i
a ¶ formam. ¶ al's qua. b ¶ non per vos, sed gratia dei. c ¶ & per hoc. ¶ per alium.
ctrinæ in quam trāditi estis. Liberati k
a ¶ fomite ne regnet. b ¶ ꝯsentiendo & operādo
aūt a peccato, serui facti estis iusticiæ. l
a ¶ Et ideo leue quoddā. ¶ qa plus debetis iusticię q̃ peccato. b ¶ maiora deberem dicere si posetis ferre: sed parco infirmitati.
b †Humānū dico, pptēr infirmitatem m
a ¶ quę est ex carne. b ¶ Quia hoc humanum. c ¶ preparauistis voluntate duce.
c cārnis vestræ. Sicut enim exhibuistis n
a ¶ quę vestri iuris eēnt si velletis. b ¶ opando. c ¶ carnis q̃ corpus inquinat. ¶ vt luxurię.
membra vr̄a seruire imundiciæ & iniq- o p
a ¶ & si corpus non inqnet, animā tñ corrūpit. b ¶ iniqtati dico ducēti ad ꝯsummationē mali. c ¶ similr̄. d ¶ cū sitis liberati a pctō. e ¶ pparate.
d tāti ad iniquitātem: ita nunc exhibete q r
a ¶ quę vestri iuris. b ¶ operando. c ¶ ducenti. d ¶ ad consummationem boni. s
mēbra vr̄a seruire iusticiæ in sctificā- t v
a ¶ ideo est seruiendū iusticiæ. ¶ cū pctm̄ dñaretur vobis. a ¶ caruistis dominio iusticię.
tionem. †Cum enim serui essetis pec- x
e f cati: liberi fuistis iusticiæ. †Quem y
a ¶ & fuit fructus vñ erubescatis, & finis mors. ¶ maiorem turpitudinē in hac vita. ¶ Q. malū. b ¶ turpitudinibus peccatorum.
ergo fructum habuistis tunc in illis z
a ¶ in quorum memoria. b ¶ cū sane mētis estis. c ¶ de fructu q̃ro: nā de fine patet. ¶ exitus vitę & actuum.
g h in quibus nūc erubescitis? Nam finis
¶ vñ: Computruerunt iumenta in stercore suo. ¶ æterna. b ¶ ita tunc. c ¶ cū ꝯuersi estis.
i illorū mors est. Nunc vero liberati a b c
a ¶ cuius tūc serui. b ¶ tūc liberi iusticie. c ¶ q̄si per alium. d ¶ in pn̄ti.
peccato: serui autem facti deo, habe- d e
a ¶ vobis congruū. b ¶ ducti. c ¶ in virtutum ꝯsūmatione. a ¶ habetis. b ¶ q̄ est sine fine. c ¶ q̄si
tis fructum vestrum in sanctificatio- f
k nem: finem vero vitā æternā. Stipen- g h
emeritorum sunt. ¶ æterna.
dia enim peccati mors: Gratia autem i
a ¶ datur. b ¶ que est finis iustorum sola. c ¶ idest per.
¶ Cur dr̄ per xp̄m, & non p legis obseruātiā: qa sā rinē habet: & non dat vitā, sed auget peccatū.
dei vita æterna: in xp̄o Iesu dño nr̄o.

ad operationes suas: Tertio q̄ sit discreta G ideo subditur: l ¶ In eam for. do. scilicet catholicæ per xp̄m & ap̄los prædicatę. k ¶ Liberati. Postq̄ induxit apostolus ad pctm̄ dimittendum: hic inducit ad (Diuisio.) virtuose agēdū. & hoc ex duob⁹. s. ex operis facilitate & eius vtilitate. scđ'm est ibi: Cum em̄. Circa primū dicit continuās se ad p̄cedētia: Liberati aūt a pctō. p ei⁹ diuisionē. l ¶ Serui fa. estis iu. i. obligati ad iusticię opationē. m ¶ Humanū di. q. d. hoc est facile & ꝯsonū rōni. p ꝯsuetudinem em̄ talis operatio delectabilis reddiꝛ. vt patet ad sensum: & hr̄. ij. Ethic. iō concludit: n ¶ Sicut em̄ ex. &c. i. ea fecistis habilia ex ꝯsuetudine mala. o ¶ Seruire imū. i. ad seruiēdum peccatis carnalibus. p ¶ Et iniqui. i. pctis spūalibus. q ¶ Ad ini. i. ad mali vestri consummationem: s'm illud Apoca. xxij. c. Qui i sordibus est, sordescat adhuc. r ¶ Ita nūc. i. tpe gr̄æ. s ¶ Exhi. mē. ve. per bonam consuetudinē habilitantes ea. t ¶ Ser. iu. q. d. Illud est leue. scilicet qđ non pl⁹ laboris requiritur in seruitute dei quę ducit ad gloriam, q̄ in seruitute diaboli quę ducit ad gehennā. v ¶ In sanctifi. i. ad sanctitatis consummationem. s'm illud Apoc. xxij. c. Sāctus sanctificetur adhuc. x ¶ Cum enim ser. es. Hoc ad idem inducit ex virtuosi operis vtilitate. & hoc per comparationē ad dānū qđ est in ope peccati dicēs: Cū em̄ ser. es. pec. &c. i. spoliati a bono iusticiæ: qđ est damnum maximū. ideo subdit: y ¶ Quē ergo fru. tūc ha. i. quā vtilitatē. z ¶ In quibus nūc eru. post pniam. q. d. nullam vtilitatē habuistis, sed damnum maximū. ideo subdit: H a ¶ Nā finis il. i. peccato seruientiū. b ¶ Mors est. s. gehēnæ. Et per oppositū concludit vtilitatem vitæ virtuosæ, di. c ¶ Nunc ve. li. a pec. p eius dimissionē. d ¶ Serui aūt facti deo. per iusticiæ operationem. e ¶ Habetis fru. ve. qui duplex est. s. gr̄a in pn̄ti. ideo dr̄. f ¶ In sanctifica. Et gloria in futuro. ideo subditur g ¶ Finē vero &c. Sed qa deus punit citra condignū. ideo subdit: h ¶ Stipen. (†Ioh. 6.) & præmiat vltra condignū, si consideret opus meritoriū inq̄tū p̄cedit ab hoīe: ita q̄ gr̄a concurrit cū iusticia. ideo subdiꝛ: i ¶ Gratia āt dei &c. in xp̄o iesu dño nostro. i. per Iesum xp̄m mediatorem nostrum.

¶ In ca. vi. vbi dicitur in postil. Cū em̄ serui essetis peccati, liberi fuistis iusticiæ.

ADDITIO. I. Hoc qđ dr̄: Cum ei serui essetis peccati & liberi fuistis iusticiæ: sic videt exponendū: Illi em̄ q sunt serui pcti ex diuturna consuetudine, credunt se iā non eē obligatos iusticiæ: eo mō quo dr̄ Hie. ij. d. A sæculo confregisti iugum qa dixisti non seruiā. i. libera sum. Decipit em̄ hōi credēs esse libertatē agere qcqd vult sine fræno legis: prout. j. ca. vij. in postil. &c.

¶ In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Sed qa deus punit citra condignum: ideo subdit: Stipendia enim peccati mors est.

ADDI. II. Ap̄s punitionē pcti stipendiū noiauit. Stipendiū em̄ dr̄ a stipe pēdēda. i. substātia ponderāda. Antiqtus em̄ potius ponderabatur pecunia q̃ militātib⁹ p pr̄ia tribuebatur q̄ numerareꝛ. ideo dixit: stipēdia peccati mors vt mortē pctō nō imerito illatā demōstraret. Stipendiū ei p ope diabolicæ militationis: vt debitū reddiꝛ, nō donaꝛ. Gratia vero

A ☞ cōtingit homini. Accipimus ergo gratiam pro gratia. s. gratiam glorificationis pro gratia iustificationis.

Ca. VII.

AN igno. Hactenus de vi gratiæ: Nunc q̄ lex vltra nō est tenēda. & agit de fine legis, & priori eius inutilitate: ne ergo mirenꝛ romani: qa ap's dicit: Nō estis sub lege sed sub gr̄a. Supra dicebatur non iustificare, hic debere cessare: qa data vsq; ad xp̄m. Ordo an ignoratis hoc. s. qa lex in hoīe dñaꝛ q̃to tpe viuit: qđ nō debetis ignorare: qa legē scitis & ego loquor sciētib⁹ legē: in qua qđ dico manifestaꝛ: si spūalr̄ intelligaꝛ: ¶ Vel, lex. moysi dñatur in hoīe, vt ei obediaꝛ: qa & vos scitis legē moysi. Sciētibus em̄ &c. Et sic dupl'r pōt legi lr̄a, vel de lege naturali, vel de lege mosaica. b ¶ Viuit. Mortua em̄ dr̄ lex cū cessat ei⁹ auctoritas. c ¶ Nā quæ sub vi. Vt firmet aīos eorū exemplo humanæ legis, vtiꝛ. Sciunt legē romani: qa nō sunt barbari: sed naturalē iusticiam cōprehenderūt, partim ex græcis sicut gręci ex hebræis. Nā quæ sub vi. Hoc exemplo docet xp̄ianū a lege factorū exutū. nō ab omni lege vt mulier a lege viri, nō a lege naturæ: nec vltra xp̄ianus debet eē sub lege. Si em̄ lex ei viuit, adulter est: nec prodest ei xp̄ianū dici: d ¶ Igiꝛ vi. mar. vo. ad. Si seruans legē mortuā. vult esse fidei: adulter est in vtroq;: nec pdest ei christus. e ¶ Si aūt mor. fue. vir. Sic finita lege nō p̄uaricaꝛ, q ad xp̄m trāsit dimissis figuris. ¶ Aug. Mortua eī lege nō sunt adulteri q in xp̄o sunt. f ¶ Per cor. chri. qa xp̄s fuit impletio & veritas: legalia vero figura & vmbra xp̄i fuerūt, & eoꝝ quæ in xp̄o impleta sunt. (Viuendi modo hominis q̄ duplex.) g ¶ Cū em̄ esse. Hic quatuor act⁹ hois ponit, ante legē, sub lege, & sub gr̄a: deinde in alia vita vbi nullū bellū. B i ¶ A lege mor. Aucta est enim cōcupiscētia cū lex phiberet vbi nō erat fides: & ad cumulum pctōrū, p̄uaricationis crimen adiectū est: quia vbi non est lex nec præuaricatio: h ¶ Nunc aūt solu. su. Aug. In præcedēti similitudine tria sunt: vir, mulier, & lex. Et rursus in hac re pp quam similitudo inducta sūt tria: aīa, pctm̄ & lex. Sed in illa vir moriꝛ, vt soluta qa sit mulier ipsa nubat: hic aūt nō pctm̄: sed ipsa aīa moriꝛ pctō q̄ seruet mēte legi dei: q̄uis ipsæ passiōes nō dū mortuæ sint q̄diu carne seruit lege peccati. Restat ergo ei adhuc aliqd q̄ eum nō vincāt. k ¶ In no. spi. Opibus noui hoīs: q nō nr̄is viribus vel lege attingimus sed gr̄a. s. spūs in qbus sic est imorandū, vt nihil addaꝛ de legis operib⁹ q̃ vetusta sunt:

ADDITIO. ☞ Quid ergo Gratia vō nisi gratis deꝛ, gr̄a non est. Vñ qa ipsa hois bona merita dei munera sunt qbus cū vita æterna reddiꝛ: qd nisi gr̄a p gr̄a reddiꝛ: cum ipsa merita ex gratia sint: Noluit ergo dicere, stipendiū iusticię vita æterna: sed maluit dicere gr̄a dei vita ęterna: qa eadem merita qbus reddiꝛ: nō a nobis sunt: sed ī nobis a deo facta sunt p gratiam. Hæc ex glo. in hoc loco.

NICO. DE LYRA

(Diuisio.) AN igno. Postq̄ Ca. VII. ap̄s ostēdit virtutē fidei xp̄i in pctōꝝ dimissiōe: hic idē ostendit in legis cessatiōe. Et diuidiꝛ in duas. primo oñdit ppositū. scđ'o concludit q̄ in xp̄o sit firmiter pmanēdū: ca. se. Pr̄ia adhuc in duas. prīo ostēdit legis cessationē. scđ'o circa hoc remouet errorē, ibi: Quid ergo di. Pr̄ia adhuc ī duas. primo pbat ppositū. scđ'o declat q̄ddā suppositū, ibi: Cū ei essem⁹. Circa primū sciēdū: q̄ lex mosaica fuit ipsecta respcū nouę legis: quia status

a AN igno- Ca. VII. a
ratis fratres: scienti- b
bus enim legem loquor
a ¶ Hoc ignoro. s. b ¶ naturalis. ¶ lex naturæ generalis est: & nō scripta. c ¶ vt ei obediat. d ¶ q̄diu statum habet ipsa lex.
b quia lex in hoīe dñatur q̃to tpe vi- c
a ¶ p simile. ¶ proponit specialem legem.
c uit. †Nam q̄ sub viro ē mulier, vi- d
a ¶ vt non possit discedere ab eo. ¶ sic etiā q̄diu lex statum habet, debet seruari.
uēte viro alligāta ē legi. Si āt mor
a ¶ Sic si lex statū amittit, soluiꝛ hō.
tuus fuerit vir ei⁹ solūta ē a lege vi
a ¶ qa viuēte viro alligata est legi viri. b ¶ sicqui præuaricatur lege stante peccat.
d ri. Igitur viuente marito: vocabitur adultera si fuerit cū alio viro.
¶ sublata lege, data remissione peccati.
e Si autem mortuus fuerit vir eius:
a ¶ ita hi q iuncti sunt euāgelio, p gratiā liberati. b ¶ ita. c ¶ mortua lege, nō sunt adulteri qui cum christo sunt.
liberāta est a lege viri: ut non sit
a ¶ iuxta hanc similitudinem.
adultera si cū alio fuerit viro. Itaq; e
a ¶ ap'li. b ¶ nō mō dimisistis legem sed ēt. ¶ nihil debetis legi: q̄ data est vsq; ad xp̄m. ¶ dimissis peccatis.
fratres mei & vos mortificati estis f
a ¶ i. figuratiuis. b ¶ p mysteriū īcarnationis: vel cōpletionē veritatis. c ¶ i. xp̄i cuius non pudeat esse quia ipse est.
f legi per corpus xp̄i vt sitis vos al- g h
a ¶ & cuius vtiq; sumus.
terius: qui ex mortuis resurrexit: i
a ¶ mō. ¶ q steriles sub lege. b ¶ q pri⁹ mortui. ¶ vel mus. c ¶ Mō deo & non vt olim.
g vt fructificetis deo. Cum em̄ esse- k l
a ¶ carnali sensu. ¶ q̄ carnis sunt opātes qđ est sub lege. b ¶ i. ꝯcupiscētię: q̄ sunt causę cā peccatorum mortaliū. i. ꝯsensus & opis.
mus in carne, passiones pctorum m
a ¶ vel notę, vel auctę, vitio vel fomite faciēte. b ¶ ducebāt mēbra ad mala opa. c ¶ q̄si per instrumenta sua.
quæ p legē erāt, operabanꝛ ī mem- n o
a ¶ ita. b ¶ facerent digna æterna morte.
bris nostris: ut fructificārēt morti. p
a ¶ cum sumus xp̄i. b ¶ remissis pctis. c ¶ q̄ est cā peccati. ¶ vel lex mortis est: quia peccantes interficit.
h Nunc āt soluti sumus a lege mor- q r
a ¶ nec vnq̄ nisi gr̄a dei soluęremur b ¶ so
tis: in q̄ detinebāmur: ita vt seruia- s t
luti. a ¶ lege fidei: quæ est in aīo innouato: quæ etiam hoīem facit spūalem: & ideo lex spūs. b ¶ senuit enim, quia cessauit.
k mus in nouitate spūs, & non in ve- v

qa stat⁹ illi⁹ ppl'i fuit q̄si stat⁹ puerilis. Gal'. iij. d. Lex pedagog⁹ nr̄ fuit in xp̄o. adueniēte v'o statu virili cessat puerilis: ita adueniēte noua q̄ est pfectiōis: cessauit vetus q̄tū ad cerimōialia & iudicialia. Dicit ergo: a ¶ An ig. fra. q. d. Nō cui⁹ cām subdit: b ¶ Sciētibus em̄ le. lo. De romanis em̄ credētib⁹ aliq erāt cōuersi de iudaismo. & illi sciebant legē mosaicā: aliq de gētilibus: & illi sciebant legem ciuilē. C c ¶ Quia lex in hoīe dña. quāto tpe. i. scitis q̄ lex mosaica vel ciuilis habet virtutē coercendi: q̄to tpe in suo robore manet & iō ipsa cessante: sicut lex mosaica cessauit adueniente lege noua, nō est amplius obligatoria: Et ad hoc induciꝛ exemplū de muliere q̄ est sub lege viri: quæ obligatio cessat p mortē viri. vñ si vir resurgeret nō teneret eū recipe nisi de cōdecētia. & cū hoc supueniēte nouo ꝯsensu. & idē iudiciū est (†1. Cori. 7. g.) de viro resurgēte respectu vxoris: qa ī hoc ad paria iudicanꝛ: & hoc est qđ dr̄: d ¶ Nā quæ sub viro est mul. &c. Et patet lr̄a ex dictis vsq; ibi: e ¶ Itaq;. vbi ꝯcludit ppositū, applicans ad hoc dictū exemplum di. Itaq; fratres mei & vos. ex eodē patre & mr̄e geniti. s. ex xp̄o & eccl'ia. f ¶ Mortificati estis legi. s. mosaicæ. g ¶ Per corpus xp̄i. i. per incorporationē cum xp̄o facti mēbra ipsius per baptismū qui est generatio nouæ vitæ & spūalis: & per ꝯñs est corruptio vitę veteris & legaꝛ: qa gñatio vni⁹ est corruptio alteri⁹. h ¶ Vt sitis vos alte. i. xp̄i. i ¶ Qui ex mortuis resur. incipiendo nouam vitam. k ¶ Vt fructifi. deo. opera nouæ vitę faciendo. l ¶ Cum em̄ esse. in car. Hic ꝯñr pbat suppositū quoddam. s. q̄ debent fructificare deo. Cui⁹ ratio est: qa fructus sapit naturam terrę ī qua plantatur arbor. Cōuersi vero ad fidē xp̄i per baptismum euellūtur de mala terra & plātantur in bona. s. in xp̄o: vt dictum est: s̄. c. præce. ergo debent fructificare xp̄o. & D hoc est qđ dicitur: Cum enim essemus in car. i. carnaliter viuentes ante cōuersionē. m ¶ Passiones pec. i. concupiscentiæ carnales: Quæ bene dicuntur passiones: quia abijciunt a substātia nostra, spoliādo nos gratuitis & vulnerando in naturalibus. n ¶ Quæ per legem erant. inquantū cōcupiscentiæ per legem erant occasionaliter excitatæ: vt dicetur. j. eo. ca. o ¶ Operabantur in membris no. inducendo illa ad perpetrationem mali: vt oculum ad impudice aspiciendum, & manum ad īmunda tangendū, & sic de alijs mēbris. p ¶ Vt fructificarent mor. i. opera morte digna facere. quia tunc plantati eramus in mala terra. q ¶ Nunc autem. i. tempore gratiæ & nouæ legis. r ¶ Soluti sumus a lege mortis. i. a lege mosaica quæ diciꝛ hic lex mortis: quia mortem inferebat corporalem transgressoribus in casibus multis: vt patet ex decursu illius legis. Et quia legalia in passiōe ipsius christi sunt mortua: per consequens tunc soluti sumus a lege mortis. s ¶ In qua de. obligati vsq; ad tēpus xp̄i: per quem ab eius obligatione sumus liberati. ppter qđ subditur: t ¶ Ita vt ser. in no. spiritus. s. s'm regulam nouę legis. v ¶ Et non in vetu. litte. i. s'm regulam legis veteris quæ est lex scripta. Et hoc est intelligendum q̄tum ad ea in quibus lex vetus est per nouam euacuata. de quibus plenius dictum est. s̄. Lex autem noua bene dicitur nouitas spiritus: quia nō fuit scripta per xp̄m, sed impressa cordib⁹ apostolorum per spiritum sanctum renouantē corda & linguas eoꝝ. Act. ij. De hac aūt nouitate legis nouæ & vetustate veteris, & inscriptione vtriusq; dicitur Hierem. xxxi. e. Ecce dies veniunt dicit dñs: & feriam domui israel & domui iuda fœdus nouū, non s'm

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Quid ergo di. Qñquidē lex mortis est: & auxit vires peccati: detinēs a bona operatione: videt ergo lex peccatū. i. docēs peccare: vel talis, p qua donata peccauit auctor eius: quasi malæ rei. Non: sed potius bonū est. qa peccatū fecit agnoscere: qa prius nesciebant quædā vel esse peccata, vel adeo esse grauia vel esse puniēda. b ¶ Absit: sed pec. &c. Ostēdit legē nō esse peccatū sed indicē peccati: vt sic aīa reatus sollicitudine ad pcipiendā gratiā conuerteretur. c ¶ Nam concu. Hoc elegit apl's gñale, vnde oia: Bona lex, q dū hoc phibet oia phibet: Concupiscentiā. Aliqui gñalē intelligūt Alij illam de qua in decalogo. Nō concupisces rē pximi tui vel vxorem. (exo.20.c) Gñalē: qa ex ea omne malū. d ¶ Nesciebam. In sua psona generalem agit causam. e ¶ Occasione aūt accepta. Quia talis est nostra carnalitas. vt ardentius desideret prohibita: qbus non memoratis iaceret quasi sopita. Et diabolus videns legē in auxiliū hoībus datā: magis exarsit: & magis institit vt eā verteret illis in pniciē: cū pri9 quasi secure possidēs min9 tētaret: vel occasione accępta in ipsis reb9, vt visa muliere vel auro. f ¶ Omnē o u. (Ambro.) dicēs, cūcta peccata signat. Erat em ante peccatū, sed non omne: qñ crimen puaricatiōis adhuc deerat. Sed omne peccatum mō accessit: qa etiam puaricatio. ¶ Aug. Aucta est enim ɔcupiscentia ex phibitione legis. qñ adhuc gratia deerat liberantis. (Hōidem duplex.) g ¶ Ego aūt vi. si. le. Patet qa nō ex sua sed ex psona hois generalr loquit. Ego aūt viuebam. Nota duos hoīes in eodē: interiorē & exteriorē. i. rōnem & fomitē q est in carne. (F) Interiorē dicit cōsentire legi & eius testimōio bonā esse legē approbat. Exteriorē vero ɔ interiorē & contra legē repugnare & captiuare: & p legem maiorē ptātē peccandi hr̄e. h ¶ Viuebam. Nō terrebar morte ex peccato: qa non apparebat. q.d. Nesciebā esse peccatū & iō secure viuebam. i ¶ Sed cū ve. Hic scd's actus sub lege: Id est: Hic loquitur apl's in statu hois positi sub lege. Q. Sine lege viuebāt: sed cū &c. k ¶ Reuixit. Cœpit apparere & rebellare. Reuixit: ait non vixit. Vixerat enim aliqñ in paradiso: qñ ɔ præceptū datum satis appebat admissum. Sed cū homines nati, peccatores sine mādato viuerēt tanq̄ mortuum latebat sine cognitione, quia sine cohibitione: Sed data lege: in noticia hominis reuixit: quod in noticia primi hois aliqñ vixerat. l ¶ Iuuentum. Ante erat sibi ignoratus peccator: sed modo factus est manifestus sibi præuaricator. m ¶ Nam. Q. Quomodo mihi datū est ad mortē? Quia per illud seductus falsa dulcedine. n ¶ Occasione ac. &c. Quod cōcupiscit: fit dulcius dum vetat: & sic fallit pctm̄ per mandatū: Ex phibitione nāq; vbi charitas deficit: desiderium mali crescit: quo aucto dulcius fit qd' phibet: & ita fallit falsa dulcedine. Fallax em dulcedo est quam plures atq; maiores pœnarum amaritudines sequuntur. o ¶ Seduxit. A bono ad malū traxit. & per hoc ad æternam dānationē perduxit, p ¶ Occidit. Augu. Gladio tuo quem portabas: inimicus occidit: armis tuis te interemit. Mandato em tanq̄ gladio armatus eras. vt inimicū occideres: qd' nō vales si de te psumis. Esto ergo humilis & poteris vincere. q ¶ Itaq; lex. Ipsa est sctā: sane docens. r ¶ Et mā. i. id qd' p eā pcipit. s ¶ San. in se. t ¶ Et iu. i. iustificās pctōrē.

☞ Et bonum.

a ¶ occidētis. b ¶ hic q̄rit vtrū ipsa sit mala
a tustate literæ. Quid ergo dice- a
qa videbat culpasse legē. a ¶ .i. male docēs vl faciēs peccare &c. q̄ supra. b ¶ sed bona.
b mus? Lex, peccatum est? Absit. b
a ¶ a deo vt p legē vel esse puniēdū.
† Sed peccatū non cognoui nisi §
¶ in parte.
c per legem. Nam concupiscentiā e
a ¶ vel pctm̄ eē, vel tā graue. b ¶ Per eā factus est hō doct9: sed pei9 est victus d̄ sine
d nesciebam, nisi lex diceret: † Non f
gratia. a ¶ ecce lex bona: tm̄ ex ea malū, qa pctm̄. i. fomes peccati vel diabolus.
e concupisces. Occasione autē ac- g
a ¶ fomes, initiū. s. ɔcupiscētiæ, vel diabolus auctor pcti. ¶ ɔsensus dei: & opatiōis. k
cæpta: peccatū per mandatū ope-
f ratum est in me oēm concupiscē-
a ¶ Per mādatū dixi, qa cū lex ñ erat. ¶ hic prim9 act9 hois notat añ legē. b ¶ diabolus
tiam. Sine lege enim peccatum
vl fomes pcti. a ¶ debile, vl ignotū latebat nō appebat. b ¶ rōnalis hō. c ¶ videbar mihi viuere. ¶ ad cōparationē huius mortis.
g h mortuum erat. Ego autem viue-
¶ tēpore ante legem.
i bam sine lege aliquando. Sed cū
a ¶ exterior hō. ¶ pri9 sopitū. b ¶ apparuit
k venisset mandatum: peccatum rē
inotuit. a ¶ interior hō. b ¶ aucto pctō & addita puaricatione. ¶ noui me mortuū.
uixit. Ego autem mortuus sum:
a ¶ ita. b ¶ bene attendenti. ¶ peccanti. ¶ non obseruanti. c ¶ legis.
l et inuentum est mihi mandātum
a ¶ obedienti. ¶ obseruāti. ¶ intētione dātis, qa bonum. b ¶ idē, non aliud.
quod erat ad vitam: hoc esse ad
a ¶ nō ex sui vitio sed rōe pdictę occasiōis. ¶ æternā. b ¶ Q̄ro ad mortē? c ¶ vl diabolus ¶ carnalitas d ¶ ex phibitiōe aucto desiderio, dulcius fit ¶ gladio tuo occidit te.
m n mortem. Nam peccatum occasiō l
o ne accępta p mandatum seduxit n
a ¶ qa accessit & puaricatio. b ¶ qa lex ē ad vitā: & phibet: & fecit p ipm cognoscere:
p q me: & per illud occidit. † Itaq; lex
ergo bona. a ¶ quia bñ iubet & prohibet.
r b ¶ opera legis. ¶ laus legis.
s t qdē sancta, & mādatū sctm̄ & iustū r

❈ pactū qd' pepigi cū patribus vestris &c. Et subdit: Dabo legē meā in visceribus eorum: & in corde eorum scribā eam, & nō in tabulis lapideis vel in chartis. (G) Per hoc autē q dicit dñs: Fœdus nouū: retractauit pri9: qd' fuit datū antiqs pribus: put deducit Heb. viij. a ¶ Quid ergo di. Hic remouet errorē occasiōe pdictorum incidentem. Et hoc enim q apl's legem veterē vocauit legē mortis: posset aliqs credere q illa lex fuisset mala: sicut credidit manichæus dicens q a diabolo fuit data. & ideo hunc errorē remouet apl's: Ostendens primo, q nō fuit mala. scd'o, q fuit bona, ibi: Lex quidem sancta. & tertio agit de lege. fomitis occasione habita, ibi: Video aliā legem. Prima adhuc in duas: quia primo ostendit q lex non est causa mali. scd'o, q est eius aliqualiter occasio ex parte nostri, ibi. Occasione aūt. (Diuisio.) Circa primum dicit: Quid ergo di. lex sit. i. nā pec. est. i. Sequit ne ex dictis nris q lex sit causa peccati? b ¶ Absit. i. non sequitur hoc. Quod probat: Ad cuius intellectum sciendum: q peccatum nō vitatur nisi inq̄tum cognoscit esse malum: Scd'm em q dicit Dyonisius. Nullus intendens, malū operat: sed bonum. igitur illud per qd' peccatum cognoscitur esse malū: non est per se cā peccādi: sed magis est per se causa vitandi peccatū: (Exod. 20.c. Deu. 5.c.) Lex aūt vetus est hmōi qa ante eius dationem ex consuetudine peccādi lex naturalis in cordibus hominū sic erat obfuscata: q multa reputabant licita: queę tn̄ p se erāt mala, & maxime circa actus interiores aiæ: propter qd' data fuit lex ad cognitionē clariorē illi pplo de quo xps erat nasciturus: ppter qd' erat præ cæteris instruendus: qa debebat vigere speciali sanctitate. Lex igitur nō est causa peccati per se. Huius deductionis apostol9 ponit virtutem. s. q lex dat peccati cognitionē, di. c ¶ Sed pec. non cognoui esse malū saltē in multis, propter obfuscationem legis naturalis. Et loquitur Apostolus in persona generis humani sic obfuscati: d ¶ Nisi per le. quę fuit data ad quandam legis naturalis renouationem. Et ponit exemplum de actu interioris peccati, di. e ¶ Nam concu. nesci. (H) supple, peccatum esse. Licet hoc exprimatur in aliqbus libris: non tn̄ est de textu: nec in libris correctis. Sed quia subintelligendum est: aliqui doctores posuerunt illud in glo. interlineari: quæ postea p ignorantiā scriptorum inserta est textui. f ¶ Nisi lex di. nō concu. Exo. xx. in hoc phibens actū interiorem respectu mali. g ¶ Occasione aūt. Hic consequēter ostendit q lex aliqualiter fuit occasio peccati ex parte nostra. (Lex fomitis) Vno mō ab interiori: quia homo appetit libertatem: & frequēter in hoc decipit: credens eē libertatem. agere quicquid vult sine fræno legis: qd' tamē est destructio libertatis s̄m phm. & ideo hō nititur in vetitū. ppter quod per legē cōcupiscentiam phibentē, ɔcupiscentia fuit in ɔriū excitata. Alio mō ab exteriori. Dęmō em p tentationē magis nititur deijcere hoīes qui sunt in statu sanctiori. popul9 autem israel per susceptionē legis in statu sanctiori fuit positus. Deute. iiij. b. Quæ est alia gens sic inclyta vt habeat cerimonias iustasq; iudicia & vniuersam legem &c. Propter qd' post legem datā dęmon magis conabat in eo concupiscentiā excitare. & hoc est quod dr̄: Occasione aūt ac. duobus dictis modis. h ¶ Peccatum. i. concupiscentia: Quæ dr̄ peccatum, eo q est causa peccati: eo modo quo sol dicitur calidus: qa est causa caloris. i ¶ Per mandatū. i. per legem quæ frequenter mandatum dicit: eo q continet dei mandata. k ¶ Operatū est in me om. &c. idest cō gmentabat in me incentiuum peccandi. l ¶ Nam pec. idest cōcupiscentia. m ¶ Occasione accępta per mandatum. modis dictis. n ¶ Seduxit me. trahendo me ad consensum peccati mortalis. o ¶ Et per illud occidit. me inducendo ad opus. p ¶ Itaq; lex. Postq̄ apostolus ostendit legem non esse malam: hic ostēdit eam esse bonam. Et primo facit propositum. secundo, remouet obiectionem in contrarium, ibi: Quid ergo. (Diuisio.) Circa primū dicit: Itaq; lex quidem sancta. quod statim declarat: quia intentio legis est homines facere bonos. x. Ethico. Lex vetus est huiusmodi: quia ordinabat homines ad deum per præcepta cerimonialia. ideo subditur: q ¶ Et mandatum sanctum. Illud enim sanctum dicit: qd' ad dei cultū ordinat. Itē ordinabat iuste viuere ad pximum p præcepta iudicialia pp quod subditur: r ¶ Et iustū.

❈ Itē ordinabat

☞ a ¶ Et bo. idest vtile acquirens vitam. Et cum constet mihi q lex bona: & tamen ex ea mihi mors, vt supradictum est. ergo quod bonum est factum est mors. i. datur mihi a deo: ita vt sit efficiens causa mortis? Non: sed fomes est efficiens: qui bonam rem vertit in malum. b ¶ Vt appareat. Non dico, vt sit: quia etiam erat: quādo non apparebat: vt. s. Concupiscentiam nesciebā. Nō dixit, Non habebam. c ¶ Per bonum. Legē. Nō vtiq; efficientē peccatum, sed potius demōstrantem & phibentem illud. d ¶ Vt fiat su. mo. quia per legem nō defecit: sed magis solitis cupiditatibus creuit. Supra modum. qa etiā præuaricatio: vel peccatū diabolus: q per bonum incensus est, & contraria suasit: in quo apparet inimicus. e ¶ Quia lex spiritalis. Malis quos punit, lex iusta est. Bonis spiritalis est: quia peccatum prohibet & visibilia coli. Lex ergo moysi spiritualis est: qa in ea sunt quæ dei sunt: & qa spiritualiter est intelligenda. Lex aūt spiritus dicitur lex euangelij: vbi deus ipse est: Ibi verba, hic res. f ¶ Ego autem. Hucusq; legem excusauit: q nō debet refundi in eam culpa: hic dicit q nec in principalem naturam. i. rōnem s̄m id qd' a deo habet: & ita non in creatorem, sed in hoīes qui ex se vitiati sunt: vt prauis motibus resistere nequeant. g ¶ Carnalis: Non indecenter hoc: & de ipso apostolus s̄m carnem q̄diu hic vixit propter carnis motus. Et hoc bene dicit omnis sanctus. h ¶ Venundat9. Et hoc ex culpa primi hominis, qui pro delectatione cibi vetiti se & omnes alios vēdidit. Vt sub peccato. i. serui peccati sint. (B) Vel vnusquisq; vendidit se consuetudine propriæ voluntatis. i ¶ Quod em ope. Probat q seruus est peccati: quia qd' operor s̄m exteriorem dimittēdo bona vel faciendo mala: intelligo s̄m interiorem non esse operandum. Vere operor quod nō intelligo: quia & dimitto bonum quod volo, & facio malum quod nolo. Dimitto & facio: sunt partes, operor, volo & nolo, effectus intelligo. Et est probatio a partibus & ab effectu. Et hoc est: Non enim qd' volo ego interior. Naturaliter quidem ratio vult bonum: sed voluntas hæc semper caret effectu: nisi gratia dei velle suum ad amandum bonum addiderit: quod ad effectum potest perduci. (Velle mō triplex.) Est enim, velle naturæ: velle gratiæ: velle vitij. Velle naturæ per se impotens est: nec palmam meret sed vincit & trahitur a velle vitij, nisi velle gratiæ subueniat: quod velle vitij fugat: & velle naturæ liberat. k ¶ Non intelligo. Quia aliud videt se per legem scire, & aliud agere: l ¶ Non em quod volo bonū, hoc ago: &c. Subiectus peccato, facit quod non vult. m ¶ Facio. Concupisco: non q post concupiscentiam apostolus eat: & eum ad mala trahat: Luctabatur, non subiugabatur: de se hoc tibi proponit: ne de hoc desperes in te. n ¶ Si autem quod nolo illud. Ostendit carnalem seruum esse peccati, ex quo est malum. Hic alterum ostendit idest bonam naturam a deo creatam: quæ consentit legi: & malū non facit: Q. Non ago quod volo. & ago quod nolo. Si autē hoc est: id est si quod nolo dimittere, tamen dimitto: lege illud idem præcipiente: & quod nolo facere, tamen facio: lege idem prohibente: tunc consentio legi: quæ quod nolo prohibet: & quod volo præcipit: consentio legi, & testis sum q est bona. o ¶ Nunc autem iam non ego operor illud. Iam redēptus: iā accępta gratia christi: qui fuit ante sub peccato venūdatus. Non ego: Libera est mēs caro captiua. Habitat & si non consentiendo ei, viuit ex fide. Sūt desideria: sed si non regnant, ipse non facit: faceret autē si consentiret. p ¶ Sed quod habitat in me. Quomodo habitat, cū non sit substantia sed priuatio boni? Ecce primi hominis corpus corruptum est per peccatum. Ipsaq; corruptio per cōditionem offensionis manet in corpore, robur tenens diuinæ sententiæ datæ in adam: cuius consortio anima maculatur peccato. q ¶ Peccatū. Scio enim quia non habitat in me, hoc est in &c. Lex carnis: ad quam diabolus vt ad suam legem accedat, cooperatur.

☞ Nam velle

a ¶ hic q̄rit vtrū lex: & si bona sit: tn̄ efficiē
a & bonū. Qd' ergo bonū est, mihi fa a
do dānosa. a ¶ nō ei est ex ipsa lege, sed ex vitio hois. b ¶ fomes pcti. c ¶ tūc appet qñ rōnē trahit ad consensum & operationem.
b ctū ē mors? Absit. Sed peccatū vt āp b c
a ¶ legem scilicet. d
c pareat pctm̄ p bonū opatū est mihi e f
a ¶ pctm̄ actuale qd' est cā mortis. b ¶ itētū. c ¶ plusq; añ, non mediocriter: qa ēt puaricatio accessit. d ¶ .i. peccare faciens.
d mortem: ut fiat supra modum pec- g
a ¶ fomes. b ¶ sine quo nec tm̄ ardebat: & p qd' accreuit puaricatio. c ¶ lex non est mors, vel est bona.
cans peccatū per mandatū. Scimus h i
a ¶ qa. b ¶ spm̄ alens: dū de spūalib9 istruit: vel a spūsancto data. c ¶ ipotēs resistere aiæ
e f ēm qa lex spiritalis ē. Ego aūt carnal's k
g vitio, vel diabolo. a ¶ in primo parente vt sim. b ¶ Vere sub peccato, vt seruus.
h sum venūdatus sub pctō. Quod ei l m
i a ¶ s̄m exteriorem hominem. b ¶ .i. non approbo. c ¶ ego interior. d ¶ non ɔcupiscere.
k opor, nō itelligo, Nō ei qd' volo bo- n
nū, hoc ago: sed qd' odio malū illd' p q
a ¶ ɔcupisco ex carne: & si non assensum pbeo: b ¶ naturę suę dicit esse qd' mādat lex. ¶ idem volo quod lex. ¶ s̄m interiorem. r
m n facio: Si āt q nolo illud facio: cōn s t
a ¶ Dixi, facio: sed non ego interior facio. v quod nunc patet: quia nolo & ɔsentio legi. b ¶ sub lege ante tempus gratiæ.
o sentio legi, qm̄ bōa ē. Nunc āt iām x
a ¶ interior. b ¶ semper est. c ¶ in carne mea vel contra salutem meam.
p ñ ego opor illud: sed qd' hitāt i me y
a ¶ lex carnis, b ¶ peccatum habitat: qa bo
q peccatū. Scio enim qa non habitat z a
num non inhabitat. a ¶ in sensuali hoīe.
in me, hoc est in carne mea bonum b

❈ Item ordinabat hoīem ad seipsum p moralia pcæpta. de quibus subdit: Et bonū. (C) a ¶ Quod ergo. Hic ɔñr remouet quādam obiectionē in ɔriū. scd'o, ɔfirmat suū ppositū, ibi: Scimus autem. Prio em facit obiectionē. posset em aliqs dicere: Licet lex sit bona s̄m se & absolute: tn̄ mala est ēt p se homini lapso: (Diuisio.) in quo est carnis ad spm̄ rebellio q̄ p legē excitat vt dictū est. Quia sicut licet vinum sit absolute bonū: tn̄ malū est febricitāti. & hoc est qd' dr̄: Quod ergo bonum est. in se. s. lex. mihi fa. ē mors? ɔñr hoc remouet, di. b ¶ Absit. Nō em sic se est de vino: qa vinū p se & directe augmentat calorē febrilē: & sic malū est febricitāti. lex aūt p se non est febricitatiua cōcupiscentiæ, sed magis repssiua ppter qd' talis excitatio puenit ex homis malicia, & dęmonis neqtia: vt dictum est: pp qd' lex ex hoc non pōt dici mala. Sicut aliqñ ex bono actu alicui9: alius ex sua malicia scādalizat. nec ex hoc opās bonū, vel eius act9 peiorat. nisi faceret intētionē aliū scādalizādi: & tūc actus eius ex tali intentione esset malus. Dicit igit: Absit. s. legē esse malā p se homini lapso. c ¶ Sed pec. i. ɔcupiscentia. d ¶ Vt appa. pec. i. vt appareat mala. e ¶ Per bo. i. p legē: qa opposita iuxta se posita magis elucescunt: f ¶ Opa. est mi. mor. i. ipsa ɔcupiscētia ex malicia hois & neqtia dęmonis duxit me ad pctm̄ mortale. g ¶ Vt fiat su. mo. pe. pec. i. ipsa ɔcupiscentia excitata inducens ad pctm̄. h ¶ Per mā. i. p legē: occasionalr tn̄ solum: ita q cū dr̄ hic: Vt fiat &c. lyvt, nō tenet causalr: qa lex p se nō excitat concupiscentiā, sed ɔsecutiue tm̄: qa ad dationē legis secuta est concupiscētiæ excitatio p maliciā hois & neqtiā dęmonis. i ¶ Scimus em. (D) Hic apl's cōfirmat suū ppositum (Diuisio.) p testimoniū legis naturalis. & hoc duplr prio in malis. scd'o in bonis, ibi: Inuenio igit. ¶ Ad euidentiā huius sciendū: q lex scripta: diuina: vel humana, est quædā determiatio legis naturalis. & iō si est legi naturali cōsona, bona est. Sicut cōclusio quę primis principijs cōcordat: & minor ppositio quę accipit sub maiori bñ accipit. Itē (Hoīs ps duplex.) aduertēdū q in hoīe est duplex ps. s. rō, & sensualitas: q̄ alr nomiant spūs & caro: & hō interior, & exterior. p rōnem vo hō est hō: p quā distinguit a brutis. s. metaphisi. Aīalia imaginatiōib9, & memorijs viuūt: hō vo rōne & itellectu. pp quod illud qd' agit hō vel vult s̄m dictamē rectæ rōnis: illud dr̄ pprie agere vl velle: qa illud agit iq̄tū hō. illud aūt qd' agit vl vult seqns ipulsum sensualitatis: nō dr̄ pprie agere vl velle: qa nō ɔuenit ei s̄m qd' hō: sed put ɔuenit cū brutis. Istis igit suppositis sit talis rō. Illa lex ē bona quæ phibet seq concupiscentiā carnalē seu sensualitatē: qa in hoc est cōsona legi naturali. lex aūt mosaica est hmōi di. Non cōcupisces, vt dictum est. s. (exo.20.c.) ergo &c. Hanc aūt sniam ponit apl's intricate & diffuse, di. Scimus em, qa lex spi. est. i. ordinās hoīem ad seqndū istinctū spūs vel rōnis. k ¶ Ego aūt &c. i. seqns carnis seu sensualitatis ipulsum. Et loquit apl's vt. s. dictū est in psona gñis humani lapsi: In quo plures sunt sequētes ipulsum sensualitatis q̄ rōnis: l. ¶ Venūdatus sub pctō. s. primorū parentū: p quos genus hūanū icurrit rebellionē carnis ad spm̄. iō seqt: m ¶ Quod em operor. sensualitatē sequēs. n ¶ Nō intelligo. i. intus nō lego consonās dictamini legis naturalis, sed magis ɔriās. o ¶ Nō em quod volo bonū. s̄m rōnis dictamē. p ¶ Hoc ago. ipeditus sensualitatis ipulsu. q ¶ Sed quod odio malū. s̄m rōnem. r ¶ Illud facio. tract9 a sensualitate. s ¶ Si aūt quod nolo. s̄m rōnē. t ¶ Illud facio. tractus p sensualitatē. v ¶ Cōsentio le. qm̄ bona est, qa prohibet illud qd' est odibile s̄m dictamen rōnis rectę. x ¶ Nūc aūt iā nō ego opor illud. qa nō opor illud s̄m q hō, sed s̄m q brutū vt dictū est. s. y ¶ Sed quod habi. in me. pec. i. concupiscētia: q̄ dr̄ pctm̄ mō. s. dicto: qa ipellit ad hoc opandū. z ¶ Scio ei. p experictiā rebellionis carnis ad spm̄. a ¶ Quia nō habitat in me. hoc est in carne mea. c ¶ Bonū. i. iclinatio ad bonū, sed magis ad oppositū. Et dicit. b ¶ In car. mea. s. corruptibili & corrupta per

a ¶ Nam velle. Velle non: quia velle bonum adiacet mihi: quia iuxta carnē iacet & quiescit impotens surgere ad bonũ operãdũ. Iuxta: qa naturale est quodãmodo bonũ velle per rationem: sed tale est hoc velle qd' semp vi carnis superat̃: velle aũt dei carnem superat. Velle. Bona sunt q̃ iubet lex: adeo vt naturaliter amet: & facere velit: sed deest virtus pficiendi. Velle. Aug. Semper bonus vult penitus non concupiscere: sed nunquam hoc perficit in hac vita. b ¶ Perficere. Nõ ait facere, sed perficere: qa non nihil facit: Agit bonum: qa cõcupiscentiæ nõ cõsentit: sed nõ pficit: vt oino nõ concupiscat. sic & hostis agit malũ dũ mouet desideriũ: sed nõ pficit: qa nõ ptrahit ad malum. c ¶ Nõ em̃ quod vo. &c. Bonũ pficere non inuenio qa nec bonũ illud qd' volo. A parte a qua minus videret̃ oñdit: sed ecõtrario malũ: qa ēt illud qd' nolo &c. Vel, nõ iuenio bonum: qa nõ est ibi. Multi em̃ stulti non inueniunt bonum in aliqua re: quod tamē est ibi. d ¶ Si aũt quod no. Cõcludit superiorē sententiã: ergo ego nõ operor illud. s. malum: ex quo prior qõ concludit̃. s. q cõsentit legi dei. e ¶ Sed quod habi. in me. pec. Pressus pctõ eius voluntatē facit: qd' tñ est vitio hois. Hoc dicit: vt notet de quantis deus hominē eruit. f ¶ Inuenio igit̃. Dixerat legē bonã: naturã bonã, quæ idem vult, & ei consentit: hic adiũgit bonam legem bonæ naturæ adiutricem: & tñ exterior hõ cõiũcta illa duo vicit: vt hõ p neutrum posse euadere vidēs, obnoxius fit gratiæ. g ¶ Volenti. tm̃: qa pficere non possum: qa malum rõni ppe est: insidiãs i carne est quasi ad ianuas aiæ: & aliud cogit facere q̃ vult homo & lex. h ¶ Secũdũ inte. Amb. Quia caro ex adam traducit̃ peccatũ in se habet: si aia traduceret̃, & ipa haberet: qa anima adæ peccauit. si vero aia peccatum in se haberet: hõ non se cognosceret. i ¶ Video autē &c. Augu. Ad corpus mortis pertinet: vt lex membrorũ repugnat legi mentis: dũ caro aduersus spm̃ concupiscit. Sed lex peccati nõ repugnat: cum nõ obedit desiderijs eius. k ¶ Legem in me. Recte fomes peccati lex dr̃: qa legitime factum est: vt qui nõ obediuit suo superiori: ei non seruiat suũ inferius. idest caro. l ¶ Captiuantē. Ex carne ex parte: qa mens repugnat & condelectatur legi dei. Sic de ipso aplo legit̃: mēs non cõsentit pctõ: mors concedit: mēs non cõsentit. Est in me qddã mortuũ, qddã viuũ: qd inde sperandũ? m ¶ Infœlix. nõ in mēte, sed in carne. n ¶ Quis me li. Liberabit̃ cũ mortale hoc induet imortalitatē: vbi nulla cõcupiscētia pmanebit. Mõ interim qd? Ego ipse mē. ser. le. dei. non consentiendo: car. aũt le. p. concupiscēdo. o ¶ Vel, De cor. i. de cõgregatione ingruētiũ malorũ, vel peccatorꝫ. p ¶ Igit̃ egoipse &c. Hic tertius act⁹ in lege spũs. Igitur egoipse. Sed qa dixit gr̃a se esse liberatũ ne qs torpeat secur⁹, quasi peccatum nõ vltra noceat: determinat qũo sit liberatio, si in gr̃a manserit. Alioquin peccatum iterũ occupabit. Egoip. Ego in carne, ego in mente: nõ duo, sed vnus ex vtroq; mente non consentio: carne cõcupisco. ¶ Ab hoc loco: Scimus em̃ qa lex spũalis: ad finem vsq; huius capituli. vtrũ ex ppria, an ex vniuersalis hois persona hec melius accipiantur: non oino pspicuũ est. ¶ Dicit Aug. Aliqñ sibi visum fuisse i hoc apli sermone describi hoiem sub lege. Sed vt ait: non est nisi hõ gr̃e: q ɔdelectat̃ legi dei & ɔsentit: & q non opat̃ malũ, nec vult: & q ignorat. i. non approbat: & cui nihil dãnationis nũc ē: sicut in seqnti oñdit̃: & tñ adhuc esse carnalē de se dicit. Ca. VIII.

NIhil igit̃. Augu. Sicut bona q̃dã malis non pficiũt: sic q̃dã maculæ si sunt leues, sine qbus humana vita non ducit̃, nihil ipediũt ad coronã. q ¶ Nihil nũc. Et si añ non nũc cũ in xpo. Nihil dãnationis. Quia per gratiam baptismatis & lauacrum regenerationis solutus est, & ipse reatus cũ quo eras natus, & quicquid ante commisisti. ☞ Lex enim

F

Gal. 5. c.

2. co. 13. g.

a ¶ Vere non hĩtat i me bonũ: qa nec bonũ
a b Nam velle adiacet mihi: perficere
velle, nec pficere. ¶ prorsus. qa ex deo tm̃. c
c aũt bonum non inuenio. Non em̃ d
¶ non cupere.
qd' volo bonum, hoc facio: sed qd'
¶ scilicet dimittere bonum & facere malũ.
d nolo, malũ, hoc ago. Si autem qd'
a ¶ nõ mēte cõsentio, sed carne concupisco.
nolo illud facio: iam nõn ego ope
a ¶ fomes pcti. ¶ vel pctm̃ carnal' cõcupiscē
e ror illud: sed qd' hĩtat in me peccã
tia vñ oriunt̃ oĩa pctã. a ¶ qa ego non opor
malũ imo nolo. b ¶ esse bonũ. i. vtilē & adiutricē rõni dũ docet qd bonũ vel malũ sit.
c ¶ ex eo pbo bonũ: qa volo facere qd' ipsa
f g tũ. Inuenio igit̃ legē volenti mihi
iubet. ¶ rõni. ¶ interiori homini.
facere bonum: quoniam mihi ma g
a ¶ ppe est. b ¶ lex est bonũ rõni. c ¶ volens qd' ipsa: & gaudens iuuari ab ea.
lũ adiacet. Condelector enim legi h
a ¶ ptim libertas reddita. b ¶ Cõdelector legis, sed. a ¶ ptim restat infirmitas. b ¶ fomi
i k dei fm interiorē homiem. † Video
tē q regnat. c ¶ vt in oculo ad concupiscendum: & in manu ad operandum.
k aũt aliã legē i membris meis, repu l
a ¶ legi & rõni meę ɔiũctis in vnũ. b ¶ p cõsensum & opationē: ¶ qa ɔsuetudine dñat̃.
l gnãtē legi mentis meæ: & † captiuũm
a ¶ ex carne non mente. b ¶ pctm̃ enim lex qa dñatur. c ¶ q̃to aũt vicinior tãto piculosior. d ¶ . i. ex carne.
dũcētē me i legē pcti: quæ ē i mem
a ¶ qa captiuat⁹ sum ergo: qa nat⁹ sub pctõ. ¶ qa carnalis. b ¶ spũalis. c ¶ & cũ p me non possum quis nisi magnus aliquis.
m n bris meis. † Infelix ego hõ: quis o
a ¶ de dñio carnis in qua mors.
o me liberabit de corpe mortis hu
a ¶ Non lex: non vires propriæ, sed.
ius? Gr̃a dei p Iesum christũ dñm p
a ¶ qa gr̃a liberat. b ¶ rõnalis & interior hõ. c ¶ habens vt prius fomitē. d ¶ voluntate.
p nostrũ. Igitur ego ipse mente ser q
a ¶ potēs sum seruire. b ¶ & iõ non remissus agendum: sed cauendum ne regnet.
uio legi dei, carnē autem legi pcti. s
¶ quia mente seruio legi dei.

q NIhil CA. VIII. t
a ¶ tempore gratię. b ¶ qa macule ex carne non obsunt.
igitur nũc damnatiõis

✻ peccatũ adæ: qa talis inclinatio mala nõ fuit in carne humana pro statu innocentię. ¶ Vel aliter. In carne mea. q. d. In alia parte mei. s. in ratione, non est inclinatio ad malum sed ad bonum. Ratio enim ad optima deprecat̃. ideo subdit̃: a ¶ Nam vel. scilicet bonum. b ¶ Adiacet mi. fm rationē. c ¶ Perfi. aũt bo. non in. propter sensualitatē impedientem. d ¶ Non enim quod &c. Exponatur vt prius. quia repetitio est eiusdem sententiæ ad maiorem assertionē. e ¶ Inuenio ig. le. hic ostenditur idem per testimonium legis naturalis in bonis: cui concordat lex p̄cipiendo illa q̃ hõ vult & agit sequendo dictamen rectæ rationis: vt deum colere: parentes honorare, & hmõi. & hoc est qd' dicit̃: Inuenio igi. le. s. cõsonã. f ¶ Volenti mi. fa. bo. fm legis naturalis dictamē. g ¶ Qm̃ mi. &c. qa magis prõptus est hõ ad perficiēdum malum in opere q̃ bonum, propter corruptiõem naturę. h ¶ Condelector em̃ le. dei. i. ei cõcordo. i ¶ Secundũ inte. ho. i. fm naturale rationis dictamen: quia ratio dicit̃ homo interior: & sensualitas exterior. k ¶ Video aũt aliã. Hic habita occasione ex dictis de lege naturali & diuina, determinat de lege fomitis: cuius prio maliciam ostendit. secũdo ab eo liberari petit, ibi: Infœlix ego hõ. Circa primum ostendit eius maliciã. per hoc q nõ est legi naturali consona, sed magis ɔ̃ria: & ideo non dr̃ lex nisi p modum trãslationis. nã bona ad mala transferimus: sicut dicitur bonus latro. v. metaphisi. & hoc mõ leges tyrannorũ leges dicunt̃: & sic est de lege fomitis de qua dicit: Video aũt aliã le. i. inclinationē quæ ducit membra tanq; ligata ad malũ & sic dr̃ lex a ligando. l ¶ Repugnãtem le. mē. me. i. legi naturali: q̃ ipressa est mēti. m ¶ Et ca. me. in le. pec. p consuetudinē peccandi quæ tenet hominem in peccato sicut captiuũ in carcere. n ¶ Infœlix ego hõ. Hic ɔñr petit liberari: dicens in psona generis humani: Infœlix ego hõ. per corruptionem naturæ. o ¶ Quis me li. &c. Nõ dicit de corpe absolute: qa facit ad beatitudinem aiæ: q̃ non erit pfecte beata, donec fuerit suo corpori reunita: sed dicit: De cor. mor. huius. qa sancti resurgent in corpore immortali. & respondet apls: p ¶ Gratia dei p iesum &c. quia in pñti liberat a lege fomitis inq̃tum est culpa. vñ & in renatis p baptismum primi mot⁹ non sunt culpa, sed solum pœna, & exercēdę virtutis materia. In futuro ṽo liberabit etiam a lege fomitis, inq̃tum est pœna: qñ reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ Phil. iij. c. Ex prædictis igit̃ concludit: q ¶ Igit egoipse. in vita præsenti. r ¶ Mente seruio legi dei. id est fm inclinationem rationis. s ¶ Carne autem legi peccati. i. sequendo carnis inclinationem. Ca. VIII.

NIhil igit̃. Postq; apls oñdit cessationē legis factam per xpm̃. Hic ɔñr oñdit q xpo sit totaliter adhęrēdũ. & diuidit in duas: qa primo facit qd' dictũ est. Scd'o ne videat̃ iudæos tanq; exosos relinqre: oñdit erga eos suũ affectũ ca. se. Prima in duas: qa primo oñdit huius adhæsionis fructũ vel vtilitatē. scd'o, modũ eius seu firmitatem, ibi: Quis ergo nos separabit. Prima adhuc in duas: quia primo ostēdit fructũ hmõi q̃tũ ad euasionē mali. scd'o q̃tũ ad consecutionē boni, ibi: Quicũq; em̃ spiritu dei. Prima adhuc in duas: qa primo ponit intentũ. scd'o declarat ipm̃, ibi: Nã qd' impossibile. Circa primum dicit: t ¶ Nihil ergo nũc dãna. i. nulla damnationis cã. ✻ Est his

G

H

A

☞ a ¶ Lex em̃ spũs. Hic oñdit per qd gratia liberet per spiritum sanctũ. ¶ Lex spũs. Est spũssanctus q docet qd sit agendũ, & qd non q dator vitæ: & hoc p xpm̃ q dat spiritũ: & qũo in xpo exponit. ¶ Vel, lex spũs: Lex fidei q̃ dr̃ spũs: qa deus cui⁹ fides est, spũs est. Vel, lex fidei per quã viuificamur: quã spũs ponit in corde. Vel, lex spũs vitæ: qa & peccare non vult, & a morte reuocat: & qa spiritu. i. mēte credit̃: & spũs est qd' credit̃: & spũs est cuiusfides est. Lex em̃ spũs. Lex moysi, lex spirit⁹. i. spũalis: qa phibet peccare: sed nõ vitæ: qa nõ viuificabit remissis pctis. ¶ Distinctio ista satis est necessaria: Lex inqt spũs vitę. Ecce vna lex. A lege peccati & mortis. Ecce altera lex. Et sequit̃ q ipossibile erat legi. Ecce tertia lex. Hęc est lex p moysen data in monte sina. Duę ergo leges hic bone sunt. s. lex fidei q̃ pctm̃ tollit, & lex moysi q̃ pctm̃ ostendit & phibet. Lex vero peccati mala: qa reos facit. ¶ Lex quã ponit spũs liberat a lege carnis qd' non potuit facere tertia lex moysi. Lex carnis non est dei sed peccati & mortis: hęc reos facit: Lex moysi sancta & dei est: quæ ostendit malũ sed nõ tollit. Lex spũs quæ est lex fidei & gr̃æ: malum tollit. b ¶ Nã quod ipossibile. Qũo in xpo facta sit liberatio, ostendit. c ¶ Per carnem. Per carnalitatē quæ rebellabat: & audita lege ampli⁹ est incitata: sic infirmata est lex literæ per carnem: & iõ erat ei impossibile liberare a lege peccati & mortis. d ¶ Filium suũ mittens. Aug. Non vbi non erat: qui vbiq; est venit in virginem: qui ante in virgine erat: quã creauit, elegit quam elegit, creauit: attulit virgini fœcunditatem: non abstulit virginitatē veniens in vterum virginis: fuit em̃ ibi per vnionem naturæ, qualiter ante nõ erat. Ita & in mundo erat & in mundũ venisse dr̃: quia visibilis mundo apparuit. e ¶ In similitudinem carnis peccati. nõ in carnē peccatricem: qa non eũ mater cõcupiscentia, sed gr̃a concæpit. Non peccatrix ergo fuit qa nec in libidinis concupiscētia cõcepta: nec peccati causam in se habuit: nec in ea peccauit. In pœna ergo similis nostræ, nõ in qualitate peccati. f ¶ Dãnauit pecca. i. destruxit diabolum: de. i. pro peccato, q fecit in carne xpi. ¶ Vel, peccatum. i. fomitem pcedentē de peccato adæ dãnauit. i. debilitauit. g ¶ Vt iustifi. Ita dãnabat̃ peccatum: vt iusticia quã lex moysi pmisit, consummaretur. h ¶ Qui em̃ fm carnem. Ambulans fm carnē non est iustus: qa nec qui est fm eã. Cur non? Qui sapit quæ carnis sunt: quod repugnat iusticiæ. i ¶ Nam prudentia. Qui hæc quæ carnis sunt sapit: nõ est iustus: nã prudentia carnis mors est. k ¶ Qm̃ sapientia car. Hæc enumerando deterret a carnis obedientia. l ¶ Inimica. Dum nil putat deum posse præter quod in naturis rerum videtur.

B

NICO. DE LYRA. ☞ Si tñ

✻ a ¶ Est his qui sunt in xpo iesu. per fidem charitate forma. b ¶ Qui nõ fm car. am. i. operant̃: sed magis fm spm̃ q̃tum ad opa ex fide sequētia: qa fides sine opibus mortua est: Iaco. ij. d. Nullus em̃ dãnatur nisi p pctõ originali, actuali, vel mortali, vel p pœna p adã icursa, p quem modũ sancti patres descendebãt ad limbũ inferni: q̃uis essent mundati & liberati ab originali peccato & actuali: Fides aũt xpi liberat ab originali & actuali & a pœna incursa p peccato adæ: inq̃tum in baptismo q est sacrm̃ fidei: cõicat̃ totalr̃ virtus passionis xpi: q̃ abstulit ipedimentũ naturę. Iõ dicit: c ¶ Lex enĩ spũs vi. &c. Lex em̃ euãgelica dr̃ lex spũs: qa impressa fuit cordibus aploꝝ p spm̃ scm̃. Et lex vitę: qa viuificat p gratiã, quã cõferunt sacra nouę legis. d ¶ Libe. me a lege pec. i. ab obligatiõe a pctõ actuali & mortali. e ¶ Et mor. qa tollit omnē pœnã debitã, ppãq; qd' sancti nũc morientes statĩ euolãt ad glĩã. f ¶ Nã quod impossibile.

a ¶ i q̃ oĩa pctã soluũt̃. b ¶ Q. his nihil dãna
a b est his q sunt in xpõ iesu q nõn fm
tiõis. a ¶ etsi qñq; cadũt. ¶ obediut. b ¶ q. d. qs? Potes ne fm carnē ãbulare? possũ: qa.
¶ vl' iõ nihil dãnationis est qa lex liberat a
a carnē ambulãt. I ex ei spũs vitæ in c
pctõ, a ¶ als uit. b ¶ lege moysi: q̃ puaricatiõis est cã & mortis. ¶ a ɔsensu & opere.
xpo Iesu: liberãbit me a lege pcti d
a ¶ qa. ¶ damnauit pctm̃. b ¶ dãnare pctm̃.
b & mortis. Nãm quod impossibile e f
a ¶ naturali. ¶ vel scriptæ. b ¶ in qua re. s. in iustificatiõe iplēda. c ¶ lex. d ¶ p carnales obseruãtias nõ poterãt iustificare. ¶ per fomitem peccati: per carnalitatem quæ.
c erat legi, i quõ ifirmabat̃ p carnē: g h
a ¶ consubstãtialē. b ¶ per hoiem cognoscibilē faciens. c ¶ non in carnē peccatricē sed ei similem p passibilitatē & mortalitatem.
d e de⁹ filiũm suũ mittens i similitudinē i
a ¶ . i. p eo q fact⁹ ē hostia p pctõ. b ¶ deleuit
f carnis pcti: & dē pctõ dãnaũit pec k
a ¶ xpi i q̃ vet⁹ hõ nr̃ crucifix⁹ est. b ¶ lex p̄cipit: spiritus implet. a ¶ talibus.
g catũ i carne: vt iustificatiõ legis i m n
plere i nõbis: q nõ fm carnē ãbu p o
a ¶ actibus. ¶ & si aliqñ cadam⁹. b ¶ qui mēte consentiunt carni. ¶ non sunt iusti.
h lamus, sed fm spm̃. Qui ei fm car q
a ¶ int nti & curiosi in carnalibus.
nem sunt: quæ carnis sunt sapiũt: r
a ¶ ãbulãs fm spm̃ ē iust⁹: qa & q est fm eũ. b ¶ scm̃. ¶ rõnē. ¶ ɔsensu. c ¶ q spũscũs do
qui vero fm spiritũm: quæ sũt spi s t
cet vel rõ isinuat. a ¶ solliciti ad ea iplēda. b ¶ cũ studiosi⁹ iplet q̃ carnis sunt: vel naturas reꝝ seqt̃ appetēdo bona tpalia: fugiēdo
i ritus sentiũnt. Nam prũdētia car v
mala. a ¶ ętna. b ¶ cũ studiose agit spũalia.
nis mors est. Prũdentia autem spi x y
a ¶ in futuro. ¶ cãvitę. b ¶ mētis hic. ¶ . i. vita cũ pace q̃ erit i futuro. c ¶ mors est prudētia carnis quę adeo carnalibus intendit.
k ritus, vitã & pãx. Quoniãm sapiē z a
a ¶ quē sibi nõ ɔstituit finē. b ¶ bonis instõ
l tia carnis inimica est dẽo. Legi b
nibus nõ obedit. a ¶ natura post vitiũ nõ pt quod pellit medicus. ¶ subiecta esse.
em̃ dei non est subiecta. Nec enim c
a ¶ quid per singula immoror? ¶ qui post concupiscentias eunt.
pot. † Qui autē in carne sunt: deo

impossibile. Hic ɔñr declarat suũ dictũ. s. qualr̃ lex xpi liberat. Et diuidit̃ in duas: qa primo declarat̃ modus huius liberatiõis. scd'o ponit̃ distinctio ambulantiũ fm spm̃ & fm ipetũ carnis, ibi: Qui em̃. Circa primũ ɔsiderandũ: q fm nullũ tps nullus saluat̃ nisi p xpm̃: Act. iiij. c. Nec ēt aliud nomē sub cœlo datũ est hoib⁹ i quo oporteat saluos fieri. Ista aũt salus dupliciter potest hoibus applicari. Vno modo p fidem: & sic per xpm̃ saluabant̃ patres veteris testamenti. s. per fidē xpi venturi. Aliquid em̃ anteq; sit in effectu bñ mouet fm actum aiæ: sicut finis mouet agentem: credere vero est actus aiæ. Alio modo applicatur per sacramēta hoibus adhibita: quæ sunt nostræ iustificationis instrumenta, separata tñ, Sicut em̃ ædificationis materialis artifex est causa efficiens pricipalis, manus eius: instrumentalis coniuncta, securis vero separata. Sic in sanctificatione p gratiam deitas est causa efficiens principalis, humanitas christi sicut instrumentũ coniunctũm: sacramenta ṽo nouæ legis sicut instrumenta separata recipiētia ad hoc virtutem a deo mediante humanitate xpi: sicut securis agit in ædificatione per motionem artificis mediante manu quæ est instrumentum coniunctũ. Talis aũt virtus dei seu actio non fuit in sacramentis veteris legis: q̃ nõ poterãt hr̃e virtutem talem ab humanitate xpi ventura qa cã effectiua non est posterior suo effectu. & hoc est qd' dicitur: Nã quod impossi. erat legi. i. sacramentis legalibus efficacia dicta carentibus. g ¶ In quo infirmabat̃. s. lex vetus qa in hoc erat impfecta. propter qd' sacramenta illius egena dicunt̃ & infirma: Galat. iiij. h ¶ Per car. quia mundabat corporaliter tm̃ tollēs quasdã irregularitates phibentes ingressum tēpli ɔtingētes ex tactu mortui & hmõi. ppter quod dicuntur iusticiæ carnis: Hebræoꝝ. vij. i ¶ Deus filiũ suũ mit. in &c. quia assumpsit carnē passibilem, tñ non peccatricē. k ¶ Et de pctõ. i. de seipso facta hostia p pctõ: sicut dr̃ Osee. iiij. b. Peccata populi mei comedent: qa sacerdotes p pctõ hostias comedebant. l ¶ Dãnauit pec. i. deleuit p suam passionē. m ¶ In car. i. in hoie: fm illud Ps. Recordatus est quia caro sunt. n ¶ Vt iust. le. i. pmissa in lege q̃ gratiã iustificantem pmittebat: sed non cõferebat. o ¶ Impleret̃ in no. i. in renatis p baptismũ gratiã conferentē per virtutē a xpo deriuatam vt dictum est. p ¶ Qui non fm car. am. sed &c. per bona opera quia fides sine operibus non sufficit ad salutem cum sit mortua. q ¶ Qui em̃ fm car. Hic ponit̃ distinctio inter ambulantes fm carnē & fm spiritum. Et diuidit̃ in tres partes. primo ponit̃ hæc distinctio. scd'o vnius partis imitatio, ibi: Vos autem. tertio infertur cõclusio, ibi: Ergo fratres. Primo enim ponit̃ distinctio q̃tum ad iudiciũ, cum dr̃: Qui ei fm carnem sunt. s. ambulantes. r ¶ Quæ carnis sunt sapi. i. carnalia bona iudicant meliora spũalibus bonis: erroneæ tamen sicut lingua febricitãtis infecta cholera amara: ea quę sunt dulcia iudicat amara. Qualis est em̃ vniusqsq;, talis finis sibi vr̃. ij. ethi. s ¶ Qui vero fm spi. supple ambulãt. t ¶ Quæ sunt spũs sen. spũalia bona carnalibus pponentes: sicut lingua bñ disposita bñ iudicat de saporibus. Scd'o ponit̃ distinctio inter eos q̃tũ ad effectum, cum dr̃: v ¶ Nã prudentia car. qua qs bona carnalia caute scit inqrere & pseq. x ¶ Mors est. i. mortē efficit culpæ & gehēnæ, & aliqñ naturæ: qa carnal'r viuētes frequēter citi⁹ alijs moriunt̃. y ¶ Prudē. aũt spi. qua qs spũalia bona discrete qrit & psequit̃. z ¶ Vita & pax. i. meret̃ vitã gr̃æ i pñti, & pacē glĩę i futuro. Ibi em̃ pfecta pax hr̃, eo q appetitus totalr̃ qetat̃. a ¶ Qm̃ sa. car. &c. rebellans eius mandatis: ideo subditur. b ¶ Legi em̃ dei non est sub. & per ɔ̃ns nec ipsi deo. c ¶ Nec enim po. pp qd' ✻ dicit saluator

C

Diuisio.

Salutis hoib⁹ duplex applicatio.

D

Ps. 77. c.

Diuisio.

† Di. 82. c. proposuisti.

a ¶ Si tñ &c. Ambigue: ga nondū sunt pfectæ fidei: sed spes est pficiēdi. b ¶ Spūs dei. spūs xpi: ga idē est. c ¶ Corpus q dem. Vel, noīe corporis hoiem totū significat: sicut ezechiel eonuerso nomine aīæ, cū ipi sit: Aīa q pec. &c. Et est: Si spūs xpi in vobis est licet corpus mortuū. i. hō mortuus fuerit pp peccata. i. in peccatis

Ezc.18.a.

spūs tamen. i. aia quæ fuerat impia viuit: ga deo q est vita iungit. & hoc ppter iustificationē. i. peccatorū remissionē, q est ex spūsancto. d ¶ Mortuū, ait, non mortale. Ante pctm enim corpus aiale. i. mortale fuit. s. potens mori: Sed qđ non necesse erat mori: modo mortuū ppter peccatum i. p necesse est mori. e ¶ Vel, p. pec. Viradū referuat hæc infirmitas: vt exinde pecare magis timeat. f ¶ Quod si spi. Aug. Attende q spūsancti & spūs pris dictus est hic: vbi legit: Si aūt spūs eius q suscitauit xpm. Et spiritus filij: vbi legit: Qui aūt spiritum xpi nō habet: ga spūsancti⁹ de vtroq; pcedit. Sed, pcessionē eius sicut & gnationem filij qs enarrabit. g ¶ Viuificabit & mor. Aug. Ecce quartus act⁹. In prima actione aū legē nulla pugna est cū voluptatibus sæculi. In sēda sub lege pugnamus: sed vincimus. In tertia pugnam⁹ & vincimus, In quarta non est pugna, sed pax æterna: ga subdit nobis nr̄m inferius qđ iō non subdebat: ga nos superiorē no bis deum deseruerāmus. h ¶ Mortalia. Aug. Non mortua: ga in resurrectione cū mortale hoc induet immortalitatē: non solū necessitas moriendi quam mō habet propter pctm: sed nec mortalitas remanebit: quam habuit corpus aiale ante peccatum. i ¶ Propter inha. Euidentissime appareto tm spūs sed etiam corporis mortem, ppter pctm hominē meruisse p spūmsanctū vtrūq; liberatū a xpo. k ¶ Si aūt spi. vel spiritu nr̄o: quod tm non est nisi agēte spū sancto. l ¶ Agunt. Plus est agi quasi vix aliqd agentē: q regi: quasi iam aliqd agē tem: q ideo regit vt recte agat. Sed agūtur non q̄ nihil per se: sed q̄ vixvt aliqd agāt impetu gratiæ impellunt. m ¶ Non cnī accæ. Filij esse debetis, non seruiːga nō accæpistis spiritum seruitutis: qui inuitos timore pœnę seruire faciat: sed &c. n ¶ Sed accæ. spi. adoptio. Idem est spūs: sed propter diuersa opera dissimiliter appellatur:

exo.14.f. Spūs iræ gyptijs qb⁹ aqua spū diuisa no cuit. Filijs iſrael, non iræ qbus ꝑfuit. Spūs

Gal.5.b. ritus timoris, his qui p legē de peccatis, & sua infirmitate conuicti gratiam spūs non intelligebant. Spūs libertatis istis quibus sua gratia regeneratio in vitā æternā: & fides quæ p dilectionem operatur impertita est. V nus ergo spiritⁿ qui duos timores

mala.1.b. facit. Qui & duo genera seruorū faciunt. Est enim seruus qui & filius: qui timet do minum & honorat patrem. vñ Malachias Si dñs sum: vbi est timor meus? Si pr̄: vbi

timores quatuor. est amor meus? Et est seruus qui timet pœnam sed non diligit iusticiam. ¶ Sciendū etiam præter naturalem timorem qui omnibus inest: quatuor esse timores. s. Mundanum: qui malus est, nec a deo. Et seruilis qui bonus est & a deo, sed non sufficiēs Initialis qui bonus est & sufficiens. Et castus qui bonus est & perficiens, de quo hic: Ipse enim generat nos fllios dei.

o ¶ In quo clamamus. Hoc iterum ex dono spiritus: quod ita nos facit clamare. p ¶ Abba: hæbraice, pater latine Abba pater. In sacramento ecclesiæ: In passione dixit christus, abba pater: quia ipsa est de vtroq; populo: cui compatiens. in se ostendit filios suos (martyres scilicet) non debere desperare: si quo tempore passionis ex humana fragilitate tristicia irrepat.

mar.14.d

a ¶ o romani. b ¶ non facitis opera carnis. ¶ Q. Pro vobis non dictum est.

placere non pñt. Vos aūt in cārne a ¶ in his q̄ ratio suader. b ¶ Ecce docet qđo qs ambulet fm spm. s. si habet spiritū dei.

b non estis: sed in spiritū: si tñ spiri- b ¶ Ecce vñ est, fm carnem ambulate.

tus dei habitat in vobis. † Si qūs d a ¶ viuens fm sensum carnis vel gesta. ¶ dū mēte ꝓsentit carni: vel eius opa actu expler.

autem spiritum christi nō habet: a ¶ i. membrum christi. b ¶ sed fi spūs xpi. ¶ qui est idem cum spiritu.

hic nō est eius. Si autem christūs e ¶ licet.

in vobis est, corpus quidem morg a ¶ id est in peccato vel pro originali. b ¶ ga deo qui vita est coniungitur.

e tuum est, ꝓpter pctm: spiritūs ve- h a ¶ quæ est ex spiritu sancto.

ro viuit propter iustificationem. a ¶ Hoc iā vobis, Sed si. ¶ Ecce iterū bona spūsancti. b ¶ dei patris. c ¶ hęc est causa qua suscitabit alios, quia xps suscitatus.

f Qđ si spūs ei⁹ g suscitauit iesum a k ¶ qui hoc potuit.

mortuis, hītat in vobis q suscita- l a ¶ sicut dictū est. b ¶ faciet imortalia & im

guit iesum xpm a mortuis: viuificā passibilia. a ¶ nō ait mortua. ¶ q̄ mō sunt. b ¶ nō pro vīa dignitate, nō, p vestris meritis, sed propter sua munera.

bit & mortālia corpa vīa prōpter inhabitantem spm eius in vobis. a ¶ ga hęc bōa ex spū ex carne nō nisi mors. b ¶ ex debito fuire & obedir dēm? spūsco.

Ergō fratres debitōres sumus nōm a ¶ sed rationi. b ¶ fm carnis voluptates: & si necessaria ei debemus ministrare.

cārni, vt secundum cārnem viua- a ¶ qa vitia ex sensib⁹ nascunt q̄ carni depu

mus. Si enim fm cārnem vixeri- tant. a ¶ sctō: Qđ mox determinatv bi ait,

ktis: moriemini. Si autem spiritū n spū dei. a ¶ penitus abieceritis q̄ caro exigit.

facta carnis mōrtificaueritis: vi- a ¶ ga filij dei. ¶ hic in iusticia, & in futuro i

uetis. † Quicūq; enim spiritū dei p glia. b ¶ Per hoc pñt carnē mortificare: ga, c ¶ non suo, non lege.

agūntur: hi sunt filii dei. † Nō em̄ q a ¶ reguntur. b ¶ ex dilectione seruientes.

acæpistis spiritum seruitutis ite- h a ¶ quia idem spiritus. ¶ vt olim in lege.

rum in timore: sed accæpistis spi- a ¶ datorē bonorū operum quæ ex mia.

ritūm adoptionis filiorum dei: a ¶ per quem liberi dev troq; populo. b ¶ in tēle, nec ingrati de iusticia. c ¶ iudei clamāt. d ¶ gentiles.

in quō clamāmus † abbā pāter. r

CA. VIII. NICO. DE LYRA. G

dicit saluator Mat. vi. c. Nemo pōt duobus dñis seruire. s. cōtrarijs, sicut est in ꝓposito. a ¶ Vos aūt in car. &c. Hic ponitur vnius ptis imitatio. s. ambulātiū fm spm, cū dr: Vos aūt in carne nō estis. i. esse non debetis. b ¶ Sed in spū. ga renati estis per pseuerādo in gra p baptismum accæpta: Quod dr ad excludendū eos q̄ post baptismū ad vomitū reuertunt: de qbus subdit: manis legibus. V el decedet vt nō viuat per speculū in ęnig. sicut nūc: sed facie ad faciē. Potest ēt dici: q xps caput nostrū ad passionē decedens, nos bis reliqt pacis ecclesiasticæ possessio nem: sicut ipse ait: Pacem meā do vobis pacem meā relinquo vobis. Xps etiā est hæreditas suoꝝ: & ipse hęredi tas eius. vñ Dabo tibi gentes hęre. Et item: Dominus pars hęreditatis meæ &c. c ¶ Si tñ cōpa. Mortificare facta carnis, vnde vita erit: nemo potest sine molestia: cui necessaria est patiētia. d ¶ Nā expe. crea. Creatura sunt bona: qui in creatione dei manēt: vel ga sunt cā omniū. Corruptio est vanitas cui subiecta est creatura. Omnia enim quæ nascunt insirma & eorruptibilia & per hoc vana: ga statū suum tenere non pñt. ¶ Creatura: dr quicquid mō in nobis doler dū carnē mortificam⁹ per ieiunia, & aduersa & expectat modo quod erit in futuro: scilicet reuelatio: sed nō sponte fert pœnā ꝙ subiecta est fallacię: sed pp iusticiā & clemētiā eius q & pctm punit, & sanare intendit. f ¶ Quia & ipsa creā. Mō creatura tm cum nōdū filioꝝ forma pfecta: & ipsa liberabit: vt nos q iā filij sum⁹ & fm nō apparem⁹. Quia & ipsa. Per hoc q̄ nō ait simp̄r, ipsa: sed, & ipsa: dū est q nondū crediderunt: ga & ipsi creditur i sunt, & liberabunt: q nondū vocant filij dei: sed tm creatura mō di cunt: cū nondū gratiā adoptiōis recæperunt. Hō enim signaculo imaginis amisso remāsit tm creatura. g ¶ Libe rabit. Reuelabit. Expectat reuela. Sub ficiēt liberabit: hęc oia p spm. h ¶ Oīs creatura &c. Hō. Ois est, vel corpora lis, quę per loca tendit: vel aialis, q̄ vi aialem. Hæc em oīs in hoīe: ga intelligit spū, vt angeli: sentit aia: corpore localis: Sed nō tota in eo est: ga sūt ei & angeli & alia. Sīe dictu: luſi tm. Ois creatu. inge. Hac vniuersali locutione nō colligit singula omnium generum: sed gña oim singulorum. Ois creatu. inge. & ptu. Aug⁹. Quīdā dicunt, q̄ & summi angeli do lent antecēs liberemur penit⁹. Sed & si nos adiuuāt, fine dolore hoc faciūt. De gb⁹ est & nefas dicere, q̄ subiecti omnis i hoīe doler. & oīs i hoīe liberat: & si nō in oibus hoībus. ¶ Oīs creatura. Amb. Oia elementa cū labore sua explent officia: qđ est nostri cā: vnde quiescent nobis assumptis. & ideo diligenter nos parem⁹. i ¶ Ingemiscit. Semp in hoc noua est: qđ nos parturit. Augu. Parturire dolere est. l ¶ Vsq; adhuc. quia nondū oīs adhuc in his q̄ nondū sunt liberati. ¶ Non solum. i. non solum in hoīe corpus, & ania & spiritus

A a ¶ Quod sumus fi. dei. Hoc recognoscere facit spūsctūs: dū in ecclesia fit remissio pctōrū: quā & si tota trinitas faciat ad spūmsctm quā sit societas & vnitas: qua efficimur vnū corpus vnici filij dei. Vnitas enim nos compaginat: quā fecit charitas quę nō est nisi a C spūsctō. Hæc dicunt vt amemus vnitatē: & timeamus sepationē. b ¶ Hæredes. Et si nō decedat deus qđ dr hu manis legibus. V el decedet vt nō viuat per speculū in ęnig. sicut nūc: sed facie ad faciē. Potest ēt dici: q xps caput nostrū ad passionē decedens, nos bis reliqt pacis ecclesiasticæ possessionem: sicut ipse ait: Pacem meā do vobis pacem meā relinquo vobis. Xps etiā est hæreditas suoꝝ: & ipse hęredi tas eius. vñ Dabo tibi gentes hęre. Et item: Dominus pars hęreditatis meæ &c. c ¶ Si tñ cōpa. Mortificare facta carnis, vnde vita erit: nemo potest sine molestia: cui necessaria est patiētia. d ¶ Nā expe. crea. Creatura sunt bona: qui in creatione dei manēt: vel ga sunt cā omniū. Corruptio est vanitas cui subiecta est creatura. Omnia enim quæ nascunt insirma & eorruptibilia & per hoc vana: ga statū suum tenere non pñt. ¶ Creatura: dr quicquid mō in nobis doler dū carnē mortificam⁹ per ieiunia, & aduersa & expectat modo quod erit in futuro: scilicet reuelatio: sed nō sponte fert pœnā ꝙ subiecta est fallacię: sed pp iusticiā & clemētiā eius q & pctm punit, & sanare intendit. f ¶ Quia & ipsa creā. Mō creatura tm cum nōdū filioꝝ forma pfecta: & ipsa liberabit: vt nos q iā filij sum⁹ & fm nō apparem⁹. Quia & ipsa. Per hoc q̄ nō ait simp̄r, ipsa: sed, & ipsa: dū est q nondū crediderunt: ga & ipsi creditur i sunt, & liberabunt: q nondū vocant filij dei: sed tm creatura mō dicunt: cū nondū gratiā adoptiōis recæperunt. Hō enim signaculo imaginis amisso remāsit tm creatura. g ¶ Liberabit. Reuelabit. Expectat reuela. Sub

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Primitias spūs.i.quorū iam spūs quasi in sacrificiū oblati sunt deo, & diuino charitatis igne succensi. b ¶Adoptionē.vt ēt corpus bñficiū adoptiōis accipiat:vt ex omni pte filij dei sint. c ¶Spe em̄.Ideo dicit vt maius meritū spei videaẗ: & iō debeat saluare. d ¶Spūs adiu.infir.qa ingemiscimus & petimus liberari sed ne vel ante tps vel ꝯrie petamus spūs adiuuat. Q̄ꝫ oratio impetrat donū dei,est eiusdē ter:sed & orare est ex grā. e ¶Spūs postu.Quaṙ adiuuet infirmi-
mat.10.c, tatem nostrā ait:Ipse spūs postulat. Adiuuat spūs nondum inhabitās vt sint fideles: Adiuuat fideles iam inhabitans. Sed ipse spūs postulat.ƀm eandē locutiōis figurā quæ dr̄ apl̄is a dño.Spirit⁹ loquiẗ in vobis,ait hic apl̄s: Spirit⁹ postulat gemitibus.Nō enim spiritussanctus postulat aut gemit:quasi indigeat: aut angustias patiatur: Sed qa ipse postulare nos facit:nobiscꝫ interpellādi & gemendi inspirat affectū.Adiutoriū igitur hic spiritussancti expressum est.Charitas enim quæ per spiritum sanctum facta est in nobis ipsa gemit:ipsa orat:cōtra hāc aures claudere nō nouit q illam dedit.Sic & spūssanctus postulat ꝓ sanctis:qa postulare sanctos facit.Ita etiam
Gal.4.b & alibi ait apl̄s: Nunc aūt cognoscētes deum:imo cogniti a deo:ita dictum est, vt intelligamus deū in nobis fecisse co-
Ibidem, gnitionē suā .Quid em̄ est quod ait:Cogniti estis a deo.i. cognitores suos vos fecit.Facit enim nos deus cognoscere se vnde dicimur cogniti ab eo. f ¶Inenarrabilibus. Q̄ō enim enarreẗ quando desideratur qd̄ ignoraẗ? Nec tamen omnino ignoraẗ.Nam si petim⁹ ignoraretur:nō desideraretur.Et rursus si videreẗ gemitibus non q̄rereẗ. g ¶Scrutatur.Non quasi quærēs quod nesciat:
F cui nihil est occultum. h ¶Scimus autem &c.Q.Non solum hoc facit spūssanctus:sed etiā facit oīa diligentib⁹ se prouenire in bonum: prospera vel aduersa.tales enim deus consolatur ꝓsperis:exercet aduersis.prosunt em̄ mala q̄ fideles pie perferunt: vł ad emendanda siue demendāda pc̄tā: vel ad exercendā ꝓbandāqꝫ iusticiā:vel ad demonstrādā huius vitæ miseriā.Q̄ꝫuis em̄ mors carnis de pc̄tō primi hoīs originaliter venit:tn̄ bonus ei⁹ vsus gl̄iosissimos martyres fecit.Ideoqꝫ non solum ipsa,sed & oīa sæculi mala remissis peccatis remanere debuerunt:vt hr̄et hō:cū q̄bus pro veritate certaret,& vnde exercitareẗ virtus fidelium. i ¶Secundū propo. Q. Q̄ꝫ vocati sunt,non aliunde est q̄ꝫ a prędestinatiōe dei.Et inde est ꝙ oīa coopc. in bonum.non ex merito. k ¶Nā,de⁹. prædc.i.ꝑ appositā gratiā p̄parauit, vt verbo p̄dicationis crederēt illos : quos p̄sciuit.i.longe an̄ prænouit, fieri conformes filij.q est imago pr̄is,vsqꝫ qua-
Ioh.14.b qꝫ eadē cū pr̄e.Vnde dr̄: Qui videt me
Nota videt & pa.¶Et nota, ꝙ improprie accipitur sic p̄destinatio de præsenti.s.pro grǣ appositione per quā præparanẗ ad recipiendū verbū.Proprie aūt p̄destinatio est p̄scientia & præparatio bñficiorum dei,de quibus certissime liberātur quicūqꝫ liberanẗ. l ¶Prædestiauit.Prædestinatio igiẗ est grǣ p̄paratio: q̄ sine præscientia esse non pōt.Sed p̄scit deus,& q̄ nō est ipse facturus.i.mala.Quia & si sunt quædā quæ ita peccata sunt vt ēt pœ-
g,1.d, nę sint peccati,ƀm illud:Tradidit illos &c.nō tn̄ pctm̄ dei est,sed iudicium.Gratia,est ipsius p̄destinationis effectus.Sciendū vero qa p̄parauit deus & malis ignē æternū:Illis vtiqꝫ quos iuste p̄parauit ad abluenda supplicia:nec tn̄ præparauit ad faciēda peccata. præparauit em̄ deus qd̄ diuina æquitas redderet: nō quod humana iniquitas admitteret.Non em̄ sic p̄parauit sanctos ad iusticiā

☞percipiendam

a ¶spiritūsanctū. b ¶miserias habemus vt alij. c ¶est vn̄ gemimus:non solum pro alijs.
a primitias spūs hn̄tēs† & ipsi† itrā nos b
a ¶perfectam.b ¶nec dilatiōe,nec aduersis fracti.
b gemimus adōptionē filiorū dei expe c d
a ¶.s.a mortalitate:prius empti a peccato.¶exponis quæ sit illa adoptio.
ctantes redemptionē corporis nostri. e
a ¶expectam⁹:nā certi sumus quasi iā salui sim⁹.
b ¶non enim a nobis spes. c ¶res sperata.
c Spē enim salui fācti sumus. Spēs autē f g
a ¶nō est subiecta speivirtuti:q nō est nisi de nō appentibus.b ¶.i.de ea non hr̄. c ¶spes enim de
quæ videẗ nōn est spēs. Nām quod vi
futuris est. a ¶cur vel quo? b ¶sperare dicitur.
c ¶Q.Quod videtur non speratur:
sed qd̄ non vr̄:etsi hoc est,crescit hoc meritum.
det quis quid spērat? Si autem quōd
a ¶ideo gemimus qa. b ¶quæ est aduersorum.
non videmus speramus: pēr patientiā
a ¶diu in vanis agētes. ¶q nō videmus. b ¶Nō solū i p̄dc̄is adiuuat spūs:sed,Silr̄.i.ꝑ grām suā.
d expēctamus. Similitēr autem & spiri h i
a ¶docens & faciens nos orare.
b ¶als nostram. c ¶orationis.
tus adiuuāt ifirmitatem nōstræ opēra
a ¶vr congruit. ¶orare.
tionis. Nam qd oremus sicūt oportet, k
a ¶Ecce ifirmitas.b ¶postulare facit.c ¶non ꝯtra.
e nēscimus: sed ipse spirit⁹ pōstulat prō l m
¶nos.a ¶.i.facit gemere pl⁹ q̄ꝫ dici possit.tū ꝑ hoc exilio:tū pr̄iꝫ desiderio.b ¶q sunt de re inenarra-
f nobis gemitibūs inenārrabilibus.
bili. a ¶facit postulare & ipetrat. b ¶vt sciat ēt gemitus inenarrabiles. c ¶approbat & implet.
g Qūi autem scrutāẗ corda, scit quid de n o
a ¶quid desiderare faciat. b ¶q deus vult.
h sidēret spirit⁹:quia ƀm deum pōstulat p
a ¶id est sanctos facit postulare. ¶loco sanctorꝫ.
b ¶Q.qūo orare debeam⁹ nescim⁹:sed.¶nos maiores & doctores quorū auctoritati credendū est.
i prō sanctis:† Scimūs autē quoniā dili q
a ¶seruando mandatū. b ¶per spm̄:vel,cooperatur spūssctūs.¶als procedunt.c ¶verum.
gentibūs deum, oīa coōperanẗ in bō r
a ¶Q.Nō recedentibus,sed vsqꝫ in finē pseuerātibus. b ¶non meritū.¶dei.i.ƀm prescīam & p̄destinationem. c ¶per p̄dicationē: ¶vel interius.
i num:his qui ƀm ꝓpōsitū vōcati sunt s
a ¶ad sanctitatem. b ¶oīa in bonū p̄scire & prædestinare &c. c ¶hoc est ƀm propositum. d ¶in præscientia apud se ab æterna præparauit.¶elegit ad promissa præmia vocari.
k l scti.† Nām quōs p̄sciuit & p̄destināuit t

✠ a ¶Primitias spūs habentes.i.spm̄sanctum in maiori plenitudine. b ¶Et ipsi intra nos ge.existentes in tribulationib⁹. c ¶Adopti.filiorum dei.i.præmium quod reseruatur filijs adoptiuis. d ¶Expectantes.patienter. e ¶Redemptionē corporis nostri.qa tunc fiet corpus imortale:& sic redimeẗ a corruptione. f ¶Spe enim sal.fac.su.& nō re q̄diu sum⁹ i hac vita.Quod ꝓbat ꝯn̄r dicens: g ¶Spes aūt quæ vi .nō est spes.q.d.ex quo nō videmus deū cla re sumus in dei expectatione. h ¶Similiter aūt. Postqꝫ ostēdit bonū, qd̄ hāc consequunẗ q̄ꝫrum ad habitū adhęrētes ipsi xp̄o:hic ꝯn̄r idē ostēdit q̄ꝫtum ad actū meritoriū.& prio in actu itellectus.scd'o in actu effect⁹, ibi :Scim⁹ aūt.Circa primū sciendū ꝙ orō est expressio desiderij:& iō est actus intellectus p̄posito tn̄ actu voluntatis.Et qa incertæ sunt ꝓuidētiæ nr̄ę:Sap .ix.d. iō frequenter desideramus & petimus qd̄ tn̄ non semꝑ expedit nobis.vn̄ ēt paulus petijt amonitiōem stimuli.ij. Cor.xij.qd̄ tn̄ nō expediebat sibi:ꝓpter qd̄ non fuit exauditus.Adhærentes aūt xp̄o diriguntẗ in petēdis a deo. & hoc est qd̄ dr̄: Silr̄ aūt.i.cū p̄cedentibus bonis q̄ habemus xp̄o adhęrendo habemus ēt ea q̄ sequunẗ. i ¶Et spūs adiuuat infir. nos dirigendo si adhæreamus xp̄o : qa q adhæret xp̄o vnus spūs est cū ipso. k ¶Nā quid orem⁹ sicut oportet.i.sicut expediēs ad salutē est. l ¶Nescim⁹.ꝓpria virtute,sed frequenter in hoc deficimus: sed hūc defectū supplet spūssanc.ꝰ. Iō subdiẗ: m ¶Sed ipse spūs postulat pro nobis.i.postulare nos facit: sicut Gen.xxij.c.dixit abraæ dn̄s:Nunc cognoui,ꝙ timeas dn̄m.i.alios cognoscere feci. n ¶Qui aūt scrutaẗ corda.s.deus pr̄. o ¶Scit quid desideret.i.scire facit.Vna est em̄ scientia patris & filij & spūssancti.Alio mō exponitur pars ista de spiritu angelico nobis dato ad custodiam :q dirigit nos in orando, & in alijs actibus bonis. Et sic exponitur litera ista sic: Similiter autem & spūs angelicus adiuuat infirmitatem nostram nos dirigendo quātum ex se est: qa sollicit⁹ est de nostra salute,Nam quid oremus sicut oportet ad salutem,nescimus:propter itellectus nostri perplexitatem . Sed ipse spiritus postulat pro nobis:preces nostras offerēdo deo. Tobiæ.xij.c.Quādo orabas cum lachrymis & sepeliebas mortuos &c.Sequitur: Ego obtuli orationem tuam domino.Gemitibus inenarrabilib⁹.Per hoc designatur desiderium angelorum de salute hominū: quod est inenarrabile nobis:eo ꝙ non est cognoscibile nobis perfecte. Qui autē scrutatur corda. scilicet deus. Scit quid desideret spiritus.Quia mens angelica est sibi totaliter māifesta. p ¶Quia ƀm deū.i. Postulat pro sanctis sanꝯe & ordinate. q ¶Scimus autem &c.Hic ꝯn̄r ostendit bonū adhærentiū xp̄o in actu volūtatis,qui est diligere:ꝑ quem alia bona diriguntur in deū.& sic dicit:Scimus q̄m diligentibus deū. dilectione charitatiua & pseueranter. r ¶Omnia cooperanẗ in bonum his qui ƀm propositū.i.prædestinationē. s ¶Vocati sunt sancti.in præsenti per gratiam sanctificātem.Istis enim & peccata in bonum proueniunt:qa fortiores & cautiores resurgunt:& etiam in gloria ad bonum corꝫ facit pc̄tōꝝ memoria:Sicut cicatrices ad gloriā militis qui finaliter in bello triūphauit.Eis vo q diligunt deum ƀm pn̄tem iusticiā tm̄,peccata nō sic cedunt ad bonū eorū, & non alios. Ideo subdiẗ: t ¶Nam quos præsciuit & prædc.

✠Conformes

A ☞ p̄cipienda sicut p̄parauit iniquos ad iusticiā amittēdā:qa prauitatis p̄parator nūqꝫ fuit.Hæc igiẗ regula in cōi est tenēda.Peccatores in pc̄tis p̄scitos esse, non præparatos:pœnā aūtē esse p̄paratā ƀm ꝙ præsciti
1.cor.15.f sunt. a ¶Imaginis.Vt portemus imaginem cœlestis sicut portauimus imaginem terreni: b ¶Vel,Primogenitus.Quia an̄ omnē creaturā nō factus, sed natus est .Et qa primus sine peccato natus,& prim⁹ impassibilis resurgens :in quo habet fratres. Nam ƀm id qd̄ vnigenitus est,non habet fratres.Scd'm id aūt ꝙ primogenit⁹ est fratres dignatus est vocare oēs qui per ei⁹ pri-
Vocatio duplex. matū in dei grā renascunẗ. c ¶Vocauit. Vocatio exterior fit ꝑ prædicatores, & est cōis bonorum & malorum.Interior vero
Mat.22.b tm̄ electorum.De exteriori dr̄: Multi sunt vocati:pauci vero electi.¶Vocatione impletur prædestinatio.¶Vocare est cognitionem de fide adiuuare vel compungere eum quem sciat audire: & hoc est electorū tantum. d ¶Magnificauit.Hoc de prę scitis:de alijs non: etsi ad tempus videantur:tamen quia non permanent non magnificantur.Magnificauit.id est magnificabit.hoc autem futurum est:Sed dicitur præteritū:quia dicitur fecisse quę ab ęter-
Esa.44.a no disposuit facere.vnde Esaias:Qui fecit quę futura sunt.Talibus oīa in bonum:ēt qui deuiant vt inde cautiores:& in se non
Nota. fidētes.¶Sunt hic quatuor memorata:prędestinatio,vocatio,iustificatio,magnificatio.Vnum est in deo:& tria in nobis. Prædestinatio enim nostra nō in nobis est,sed in occulto apud ipsum in eius præsciētia.
B Tria vero reliqua in nobis sunt. e ¶Si deus pro nobis.Prædestinādo nō existētes,vocando aduersos,iustificando peccatores:glorificando mortales. f ¶Tradi-
Ephe.5.a. dit.(Augu.). Dicitur: quia pater tradidit filium:verum auctor calicis huius est etiā ipse qui bibit. Vnde apostolus :Christus dilexit nos,& tradidit semetipsum pro nobis.Si ergo pater filium tradidit:& fili⁹ seipsum,Iudas quid fecit? Pater tradendo filium bn̄ fecit,filius tradendo seipm̄ bn̄ fecit.Iudas tradēdo magr̄m ꝓ auaricia male fecit.Nō em̄ quod nobis præscitum est de passione christi maliciæ iudę deputabitur habebit ille mercedem maliciæ:christ⁹ laudem gratiæ. g ¶Omnia . Minus est nobis omnia dare q̄ꝫ nostri causa morti illū tradere.¶Omnia superiora, deus trinitas. scilicet ad videndum siue fruendū. Equalia,angeli quib⁹ æquabimur in futuro ad conuiuendum:& simō inferiores.Inferiora quoqꝫ nr̄a sunt ad dn̄andum .Et similiter quædam ēt superiora: vt sublimes angeli,& vniuersa ministeria cœlestia nostra sunt:Nō dn̄io:sed vsu.sicut res dn̄i famulorum sunt ad victum:vel ornamentū:vł aliud hmōi. h ¶Quis accu. Nisus diaboli accusatio dicitur: i ¶Ad dex.dei.In honore quo deus cuius postulatio nō potest contemni. k ¶Interpellat.Dū quotidie hoīem quem assumpsit, & graue genus mortis quod pro nobis sustinuit vultui paterno offert. l ¶Vel,Sicut scriptū est.Q.aliquis diceret: Cur ista commemo-
Psal.43.d. ras?sunt ne nobis hæc mala? Respondet. Vtiqꝫ ista mala sunt nobis. Sicut scriptū est. Quia propter te mortificamur &c. Propter te: causam notat sine qua corona martyrij non redditur: Martyrē enim non facit pœna: sed causa ,quia ipse pro nobis passus est, vt & nos propter ipsum patiamur.Sed in his omnibus supera.&c.

☞Neqꝫ an.

a ¶i puritate vitę:mō hic:& post i btitudie.
a cōfōrmes fieri imaginis filij sui: a
a ¶cōformes:ita vt.b ¶iure hr̄ditatē pr̄is obtinēs,& alijs dispertiens.qd̄ primogenito
b ūt sit ipse primōgenit⁹ i multis frib
rum est. a ¶quod fuit anteqꝫ essemus.
b ¶q̄ꝫuis ante aduersos.
bus. Quos aūt p̄destināuit:hōs & c
a ¶qa p̄pati erant in p̄scia. ¶ꝑ p̄dicatores.
b ¶aduerso.c ¶ƀm propositū qa sunt:& nō
c vōcauit. Et quōs vōcauit ipsos d
electi:vocati exteri⁹. a ¶remissiōe pc̄tōꝝ & bona opatione. b ¶dum pc̄tōres essent.
& iustificāuit. Quos autem iūsti e
a ¶oī gn̄e virtutū:vł æterna remuneratiōe. ¶vt similes deo sint. ¶& hoc futurum.
d ficauit : illos & māgnificauit .
a ¶ꝯ hęc.vel,ad hęc aspicientes.vel,bn̄ficia dei sapientes.¶cum hęc oīa prę scitis.
e Quid ergo dicem⁹ ād hæc? Si de f g
a ¶vt p̄dictū est.b ¶null⁹ ꝓrsus pōt nocere sed cooperaẗ in bonū.c ¶De⁹ est ꝓ nobis q p̄ter alia filiū dedit ꝓ nobis. ¶Nullus con
ūs pro nobis, qūis ꝯtra nos? Qūi h i
tra nos:qa dedit nobis oīa.a ¶ꝯsubstātiali.
etiam proprio filiō suo non pe k
a ¶ꝓ pc̄tōribus qd̄ maius est.¶ꝓ repatiōe
percit : sed prō nobis omnibus
nr̄a.a ¶Si dedit filiū qūo pōt negare qn oīa
f tradidit illum : Quōmodo non l
cū illo? a ¶qd̄ minus.¶in pn̄ti iusticiā:& post vitā æternā.Supiora, inferiora eq̄lia.
g etiam cum illo omnia nobis do
a ¶Et cū hoc ita sit:nullius accusatio docet.
b ¶ita vt sit. ¶vt noceat.
h nāuit ? Qūis accusabit āduer m
a ¶quos præsciuit. b ¶Alius non potest:Deus non vult:qa ipse est qui.
sus ēlectos dei ? Dēus qui iusti n
a ¶cū nullus accuset.b ¶q possit iferre mortem. ¶nullus poterit inferre q velit. Solus enim christus posset sed non vult.
ficat . Qūis est qūi condemnet: o
a ¶nunquid. b ¶pro illis. ¶vult damnare.
Christūs Iesus qui mortūus est: p
a ¶dico mortuus.b ¶qd̄ maius est vt & nos resurgamus. c ¶& quod maximum est.
i immō qui & rēsurrexit, qūi est ad
a ¶in bonis potiorib⁹. b ¶pr̄is. c ¶medius inter deū & hoīes. d ¶repn̄tatiōe humana.
k dexterām dēi : qūi etiam intērpel
¶Nō voce sed miseratiōe.a ¶Et cū ita sint.
lat pro nobis . Qūis ergo sepa q
a ¶Nunquid hec aduersa.
rabit nos a charitate christi? Tri
a ¶corporū afflictio. b ¶mentis anxietas.
bulātio: an angūstia: an persecu r
¶de loco ad locū.¶penuria cibi.¶vestitus
tio: an fames: an nuditas: an peri
penuria.a ¶apparat⁹ mortis.b ¶ipsa mors.
l culūm : an glādius ? Sicut scri
a ¶quia tibi inseparabiliter adhęremus.
ptum est : † Quiā propter te mor s
a ¶varijs tormētis.b ¶tota vita.c ¶sine respectu miæ. ¶quæ non ꝓsunt nisi occisę.
tificāmur tōta die : æstimāti su t
mus vt oues occisionis . Sed in
a ¶tribulationib⁹ & tormētis positi. b ¶superiores efficimur. c ¶non propter nos.
his ōmnibus superāmus : prō

✠ a ¶Conformes fie.ima.fi.sui.qa filiatio adoptiua dei est quædam silr̄itudo filiationis naturalis diuinæ. b ¶Vt sit ipse &c.fra.i.fidelibus:qa nō ꝯfundiẗ eos frēs noīare:Heb.ij .Sciendum aūt, ꝙ cū dr̄ sic: Quos p̄sciuit & p̄destinauit:p̄sciētia non accipiẗ hic ꝓut opponiẗ prædestinationi: sicut dānandi dicunẗ p̄sciri:sed accipiẗ prout est p̄ambulū ad p̄destinationē.Electi eī a deo:præcognoscunẗ ab eo:qa non eligit ignorās,& a casu:tn̄ nō est ibi p̄cessio nisi rōnis tm̄:qa p̄destinationē æterna sequuntur alia bona q̄ p̄destinatis in tpe cōferuntur.ideo subdiẗ: c ¶Quos aūt prædesti. hos & vo.per fidem ad se liberꝫ arbitrium trahendo. d ¶Et quos vo.ip.& iu.ꝑ gratiā. e ¶Quos aūt iusti.illos & magni. per gloriam:quia gratia est arra animæ. f ¶Quid ergo dicemus.Postqꝫ ostendit magnitudinē boni adhęrētiū xp̄o.hic ꝯn̄r ōndit huius boni certitudinē:qa nō potest ab electis amoueri ꝑ violentiā, iō subdiẗ: g ¶Si deus ꝓ no.Et accipiẗ hic si ꝑ quia: qa deus est ꝓ electis. h ¶Quis cōtra nos q.d.nullus:qa nullus pōt resistere p̄tāti diuinæ:Et ꝙ sit ꝓ electis:ꝯn̄r ostendit dicēs: i ¶Qui etiam ꝓprio filio suo. naturali, k ¶Nō pepcit &c.& maxime dilectione ad electos. l ¶Qūo nō &c.Argumētum est a maiori.Itē p̄dictū bonū non pōt tolli ab electis ꝑ accusationem. ideo subditur: m ¶Quis ad elec.dei. in iudicio finali? q.d.nullus.Et subdiẗ cā: n ¶Deus est q iusti. sn̄iando pro electis. iō pars aduersa dæmonū non audebit mutare:Non ēt per modū condēnatiōis.iō subdiẗ: o ¶Quis est qui cōdē.q.d.nullus & subditur ratio: p ¶Christus ie.&c.qui ēt iter. ꝑ nobis. apud patrē ōndendo latus & vulnera & sic tollitur oīs cōdēnatiōis cā. q ¶Quis ergo.Postqꝫ apl̄s ōndit ꝙ xp̄o sit adhærēdū hic ꝯn̄r ōndit huius adhærētiæ modū qui debet esse firmus:Quā firmitatē ōndit dupl̄r.Primo ex pte corpis .scd'o ex pte aīæ, ibi:Certus sum.Ex parte v̄o corporis :apparet firmitas adhęsionis qn̄ qs pro nulla passiōe illata corpori sepaẗ a xp̄o . Et pōit apl̄s septē passiōes quarū maxia est mors: qa est vltimū terribilium in vita pn̄ti ƀm p̄hm.iō poniẗ vltimo cum dr̄:An gladi⁹. Aliæ sunt dispōnes ad mortē:aliq̄ tn̄ propinquæ,& aliæ magis remotę.Inter ꝓpinquas est ꝓbabilitas mortis iminētis:q̄ dupl̄r accipiẗ.Vno mō q̄ꝫtū est in re,& q̄ꝫtum ad hoc dr̄:An piculū . Alio mō q̄ꝫtū est in apphensiōe aīæ:& q̄ꝫtū ad hoc dr̄: r ¶An angu.Diciẗ em̄ qs angustiari qn̄ est in arto posit⁹.Passiōes v̄o magis remotę,& dispōnes ad mortē ꝯtingūt pp subtractionē necessarij ad vitā.s. alimēti & tegumenti: Et q̄ꝫtū ad hæc duo dr̄:An fames an nuditas:Vel ꝯtingūt pp illationē nocumenti: Qd̄ qdē nocumentū ꝯsideraẗ dupl̄r.Vno mō vt est ab hoste.& q̄ꝫtum ad hoc dr̄:An ꝑsecutio.Alio mō inq̄ꝫtū recipiẗ in corpe patiētis:& sic dr̄:Tribulatio.Apl̄us aūt in scribēdo nō curauit multū de tali ordie artificiali:sed dimisit hoc expositoribus.Q̄ꝫ aūt talia paterenẗ sancti ōndit inducēs ad hoc auctoritatē:Ps̄.xliij.d. s ¶Quia ꝓpter te mor.i.ad mortem ꝑ afflictiones & tormēta ducimur:sicut patet i martyrib⁹. t ¶Estimati sumus vt oues occi.quarum occisio reputaẗ vtilis ꝓ lana & carnib⁹ habendis.Sic tyrāni bona martyꝝ rapiebāt: & cū hoc obsequium se p̄stare deo reputabāt:Ioh.xvi.a.Venit hora vt oīs q interficit vos arbitreẗ obsequium se p̄stare deo.

Passionū mortis sufficientia.

✠Certus sum

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶ Neq; angeli, neq; prin. neq; vir. Hi ordines accipiuntur de malis angelis: & de bonis si fieri posset. b ¶ Neq; alti. neq; pro. Amb. i. nec prospera vel aduersa. vñ Salomon: Diuitias & paupertates ne dederis mihi: ne repletus mēdax fiã: vel paup rapiam & piurē nomē dei. Multi peccãt altitudine, multi necessitate: Cō tra hic p̄ponit achaz ī esaia q nolebãt petere signũ, neq; in alto, neq; in ꝓfundo. Re mediũ de xp̄o: q neq; elatus ptãte qua æq̄ lis p̄ri: nec turbatus deiectiōe mortis: q est signũ in alio, & in ꝓfundo: nec ille vel re gia ptãte extolleret: vel erũna turbaretur: sicut tunc erat pro bello assyriorum.

prouerb. 30.b.

Esa. 7.b.

Eritatē dico. Ca. IX.

V Mō nihil p̄t separare: sed olim fuit separatus. vnde mō doleo & sic mala iã in bonũ conuertunt. Veritatem dico. Ambr. Quia contra iudæos loqui visus est: affectum suum circa eos ostendit qđ iurando firmat. Dolet genus suũ b̄nficio xp̄i priuari. Optabã ait: non opto: qa scit se talē nō posse a xp̄o separari: tñ affectũ circa illos ostendit: de qbus multa p̄conia enumerat vt oĩbus pro eis dolorē incutiat: qui tãto peiores sunt gentilibus: ꝙ p̄rogatiuã patrum & ꝓmissiōis pdiderunt: ꝑpēsius em̄ malũ est, dignitatē perdidisse ꝙ nō habuisse. Sed hoc est inquit ꝙ deus dixit futurũ vt non filij carnis sint semen abraæ: sed q fidem habent per quam natus est isaac: isaac in typo christi: Iacob & Esau duorum populorum. Iob fuit ex filijs Esau quintus ab abraam: hoc est nepos Esau. Pro fra.

ge. 36. d.

NICO. DE LYRA.

a ¶ Certus sum. Hic ꝯñr ostendit firmitas ex parte aĩæ in hoc ꝙ nō est sepabilis a xp̄o per aliqđ illatũ sibi: cuiusmodi est deceptio. Quæ aliqñ prouenit ex parte illius q decipitur: eo ꝙ est in passione positus: sicut timēs ad modicũ strepitũ, credit irruere hostes maxime vero passiones sunt timor mortis & amor vitę. Et q̄tum ad ista dr̄: Certus sum em̄: qa neq; mors. i. timor mortis. b ¶ Neq; vita. i. amor vitæ. Aliqñ ꝯtingit decæptio ex parte decipiētis: eo ꝙ multũ credit eius dictis. & hoc remouet dicēs: c ¶ Neq; angeli. qui sunt de infimo ordine primę hierarchiæ. d ¶ Neq; princip. qui sunt de tertio ordine eiusdē hierarchię. Et sub istis intelligunt archãgeli q sunt de medio ordine. Et dicunt archãgeli: q̄si pricipes angeli: ab archos qđ est priceps. e ¶ Neq; virtu. Angeli sunt de scđo ordie medię hierarchię: Et sub istis intelligunt ptãtes q sunt de infimo ordine eiusdē hierarchiæ. Istos aũt angelos exprimit ap̄ls: qa sunt de qnq; ordinib⁹ quoꝝ officia sonãt in ministeriũ circa nos. Angeli ṽo de quatuor ordinib⁹ superiorib⁹ sunt assistētes deo. q. d. ap̄ls: q̄uis angelis q mittũtur in ministeriũ est multũ credēdũ: tñ nō possent separe a charitate xp̄i p aliquã decæptionē. Nō est autē p hoc intelligēdũ, ꝙ angeli sc̄ti velint nos decipe: sed ꝙ si vellēt nō possent. Aliqua em̄ ꝓpositio ꝯditionalis est ṽa cuius vtraq; ps est falsa & ĩpossibilis sicut ista: Si hō volat, habet alas. & sic est in ꝓposito. & p talē modum dicit ap̄ls Gal. i. b. Licet nos aut angelus de cœlo euãgelizet vobis prę terq; qđ euãgelizauim⁹ vobis anathema sit. f ¶ Neq; instã. i. quęcũq; p̄ñtia nō poterũt nos separe a charitate xp̄i. De p̄terito nō facit mētionē: qa nō faciũt in hoc difficultatē. Aliqñ ṽo ꝯtingit decæptio p dęmonē: qa aliqñ decipit ptãte de qua dr̄ Iob. xlj. d. Nō est ptãs sup terrã q̄ cōparet ei. Quã excludit, di. g ¶ Neq; forti. Aliqñ ṽo mēdositate, ꝓmittēdo maiora q̄ possit facere sicut xp̄o homini Mat. iiij. b. Hæc oĩa tibi dabo si cadēs adoraueris me. qđ excludit cũ dr̄: h ¶ Neq; altí. a dęmone ꝓmissa. Aliqñ ṽo malicia occulta: qđ excludit ibi: i ¶ Neq; ꝓfun. s. maliciæ dęmōis. & vt oĩa gñaliter excludat subdit: k ¶ Neq; crea. aliqua pote. &c. Et loquit hic ap̄ls de p̄destinatis. & q̄tum ad desperationē finalē: qa licet peccēt aliqñ: tñ semp in charitate xp̄i moriuntur.

Deceptionum varietas.

F

¶ In cap. viij. vbi dr̄ in pos. Nullus enim damnatur nisi ꝓ peccato originali vel mortali &c.

ADDITIO. I. Licet enim sancti p̄res descēderũt ad limbum pro pœna p adam incursa: nō tamen ꝑpter hoc dicendi sunt dãnati ꝓut videtur dicere postil. Tales ei fuerũt a deo p̄destinati. & sic ꝑm ꝓpositũ æternũ sunt vocati sc̄ti.

¶ In eodem cap̄.

a ¶ cui⁹ b̄nficiũ supat p̄dicta. b ¶ Supamus pter eum qui dilexit nos. Certus a sum enim: quia neq; mors, neq; b a ¶ ex ꝓmissione ei⁹ dicētis: nō te deserã, neq; derelinquam. b ¶ quam minãtur. ¶ promissa. ¶ minor ordo. ¶ mediocris. a vita, neq; angeli, neq; principatus c d a ¶ maior q miracl'a facit. b ¶ p̄ñtia bona vl' neq; virtutes: neq; instantia: neq; e f mala. a ¶ bona vel mala. b ¶ violētia alicu ius. c ¶ humanę ptãtis: vel eleuatio sathanę. b futurã, neq; fortitudō, neq; alti g h a ¶ sapia alicui⁹. ¶ vel si diabol⁹ mōstret infernũ: vl' minet pręcipitiũ. b ¶ vel noua: vt equus bipes si fiat vt fecit iãnes & mãbres. tudo, neq; profundũm, neq; crea i k ¶ a lia a prædictis. tura aliqua poterit nos separare a a ¶ q̄ eũ diligim⁹. b ¶ qa oĩbus melior deus. c ¶ nobis. d ¶ de⁹ charitatē suã in xp̄o nobis oñdit quē ꝓ nobis tradidit. ¶ non a nobis. charitate dei quæ est ĩ xp̄o Iesu domino nr̄o. Ca. IX.

c V Erita- ¶ positus. tem dico in christo Iesu a ¶ in aliqua parte. b ¶ & si vos non creditis. non mentior: testimoniũ phibente

G ¶ In eo. ca. vbi dr̄ ĩ postil. De pc̄tō. i. de seipso facto hostia ꝓ pc̄tō. Qđ dr̄ hic: De pc̄tō dãnauit pc̄tm̄ ptaliter exponi, & vt videt magis ꝓprie. Pro quo sciendũ, ꝙ crucifigētes xp̄m maximũ pc̄tm̄ cōmiserũt: vt est manifestũ: de quo pc̄tō deus deleuit. i. abstulit pc̄tã nr̄a. & hoc est quod dr̄: De pc̄tō. i. de passiōe xp̄i, qđ maximũ pc̄tm̄ fuit respectu inferentiũ. Dãnauit pc̄tm̄. i. deleuit &c. vt in pos. Quæ quidē expositio vr̄ magis ꝓpria inq̄tũ hęc dictio pc̄tm̄ vniformiter accipit vtrobiq;. Et cōtinuat ad p̄cedētia sic. Nã ĩpossibile erat legi naturali seu scriptæ, ꝙ ex pc̄tō qđ est quædã transgressio legis eliceret bonũ redēptionis: sed hoc ad solũ deũ ptinet: q adeo est bonus, vt ēt ex malis bonũ eliciat ꝑm Aug. & hoc est qđ dicit. Nam qđ impossibile erat legi deus filiũ suum mittens de peccato damnauit peccatum.

ADDITIO. II.

¶ In eo. ca. vbi dr̄ in postil. In quo clamamus. i. deũ vocare possumus. Abba pr̄.

ADDITIO. III. Qđ dr̄: In q̄ clamamus abba pr̄ referri pōt ad duas nationes qbus scribebat. s. ad iudęos & gētiles. Iudæi em̄ vocabant deũ abba in sua lingua: romani vero pater in sua &c.

REPLICA. In ca. aũt. viij. vbi dicit postil. Q. dãnatio est ꝓ mortali vel originali pc̄tō: aut ꝓ pœna incursa p adã. Burg. vult non debere dici p̄res ad limbũ descēdētes dãnatos: qa fuerũt prædestinati. Ad hoc dicendũ, ꝙ patres illi vsq; ad mortem xp̄i fuerunt per sniam, & chyrographum deputati ad pœnã damni: quę snia dicipotest damnatio q̄uis non æterna. In eo. ca. vbi dr̄: De peccato dãnauit pc̄tm̄. postil. sicut glo. exponit ꝙ christus de pc̄tō. i. de se ipso hostia ꝓ peccato facto damnauit peccatum. Q. aũt hostia pro pc̄tō pc̄tm̄ dr̄. ꝓ bat per illud Osee. iiij. b. vbi dr̄: Pc̄tã populi mei comedent. i. hostias pro pc̄tō comedēt. Bur. aũt dicit magis ꝓpriã esse expositionē: vt pc̄tm̄ teneat vniformiter: vt de peccato iudæoꝝ crucifigētiũ dãnauit pc̄tm̄. sed ista expositio Bur. videtur ꝯ rationem: Nã nihil eiusdē rōnis est destructiuũ suipsi⁹. nã sicut vnũquodq; in q̄tum tale naturaliter est conseruatiuũ sibipsius: ita nihil est destructiuũ cuiuscũq; nisi sit ei aliquo gñe oppositionis oppositũ. Valde igit ĩproprie oportet dici pc̄tm̄ destruere peccatũ: tenendo pc̄tm̄ vniformiter. Grãmatici em̄ ꝓprietatē taliũ orationũ saluare volētes, vtunt relatiuo diuersitatis: nō idētitatis: vt mulier saluauit, q̄ dãnauit. Sicut p hoīem mors: ita p hominem resurrectio mortuoꝝ. Oportet igit hic pc̄tm̄ non accipi vniformiter: nã passio xp̄i practicata est a deo & a iudæo: Vt a deo fuit, & est optima Vt a iudęo est pessima. Vt a deo habuit rōnē saluatiuã, & peccati destructiuã: non aũt vt a iudæo: qa sic fuit malũ: malũ aũt non destruit malũ ꝓprie & vniformiter sed poti⁹ auget. Nec valet declaratio Bur. qua dicit, ꝙ solus deus adeo bonus est vt sciat elicere bonũ ex malis iudæoꝝ crucifigētiũ: qđ erat ĩpossibile legi: vt in ipsa ex pc̄tō qđ est ipsius legis trãsgressio eliceret bonũ redemptiōis. Illa em̄ declaratio falsificat lr̄am ap̄li: nã si deus ex maiori malo. s. iudęoꝝ crucifixione sciuit elicere bonũ redēptiōis: sciuit hoc idē ex minori malo. s. legis trãsgressiōe. Dicit aũt lr̄a ap̄li hoc legi ĩpossibile. qđ falsum esset ꝑm Bur. Interp̄tationē: qa de⁹ pōt ex quocũq; malo elicere quodcũq; bonũ. Meli⁹ igit & ꝓprie magister & postillator expōit illũ passũ dicēs: Impossibile erat legi vt p legem q̄tũcũq; obseruatã. destrueret malũ: qa lex oñdit peccatũ nō tulit: iō deus filiũ suũ mittēs ĩ silitudinē carnis pc̄ti factus est pc̄tm̄. i. hostia ꝓ pc̄tō: & hoc pc̄tō dãnatũ. i. deletũ est peccatũ. ¶ In eo. ca. vbi dr̄: Abba pr̄. Bur. dicit eē abba nomē hebraicũ sed Mar. xiiij. d. dicit eē nomē syrũ. Ita ēt pōt esse grecũ, qđ ibidē videbatur rep̄hendere postil. & in hoc ca. allegat suũ corruptoriũ. Exo. xxxij. vbi etiam vide corruptionem eiusdem.

H

Ca. IX.

V Erita. di. Postq; oñdit ap̄ls cessationē legis factã per xp̄m, & ꝙ ei est totaliter adhęrendũ: ne p hoc videatur iudęos derelinq̄re tanq; exosos. iō ꝯñr hic ostēdit erga eos suũ affectũ. & hoc trip̄r. P̄rio dolēdo de eoꝝ obstinatiōe. scđ'o, orãdo ꝓ eoꝝ ꝯuersiōe: ca. seq. tertio compescēdo gētiles ab eoꝝ insultatione: ca. xj. Prima in duas: qa p̄rio ostendit suum affectũ. secundo remouet incidens dubiũ, ibi: Nō aũt. Circa

A a ¶ Pro fratribus. Vel pro his retrahendis quæ mō sunt fratres in fide qui sunt & cognati mei: & ita graui⁹ peccabam. b ¶ Non aũt quod exci. &c. Consolat dolorē suũ ap̄ls: hos olim deus saluandos nō decreuit: p̄scius nō ꝑsonarũ accæptor. Nullũ em̄ damnat anteq; peccet: nullũ coronat anteq; vincat: sed p̄scia diffinitum habet: qualis vniuscuiusq; futura sit volũtas: ex qua dãnet vel coronet. ¶ Quia dolebat de iudæis consolat se inueniēs scriptũ: non oēs saluãdos, sed tm̄ filios isaac. In his oñdit ꝙ sola gratia dei faciet filios dei. Non aũt exci. ver. dei. Dicit ꝙ promissio æternæ hæreditatis facta est iudæis: sed qa ipsi ex magna parte non crediderunt: videbat verbũ dei non esse impletum. Ad qđ r̄ndet: etsi in qbusdã non est impletum: in alijs tñ. s. in gētibus credentibus impletum est: q mō veri sunt filij abraę. Non autē ex. Q. Et si ita laboraui: etsi non omnes crediderunt: non tñ excidit verbũ dei: vel nō dico ꝙ exciderit. Verbum dei excidere est ꝓmissa nō implere. c ¶ In isaac. i. in christo vocante gr̄a congregantur. ¶ In isaac promissione pręfigurati sunt: non qui seipsos iustos: sed quos de⁹ facit: hi sunt filij liberæ quę sursum est quę est mater nr̄a. Filij carnis sunt terrenæ hierusalē: quæ seruiet cum filijs suis. Sicut isaac non meruit: vt nasciturus ꝓmitteret: sic & isti, sed sola gratia promissa est eis data filiorũ adoptio. d ¶ Non solum autem il. Sara habuit ꝓmissionem: sed & rebecca habuit promissionē: habens scilicet duos filios, ex vno concubi. isaac patris nostri. Ex vno concubitu dicit: ne videantur merita parentum differentia ingeneratis: sed patris. i. institutoris nostri: quē imitemur si volumus esse filij dei. Promissio facta Saræ, ostendit ꝙ propter genus null⁹ saluatur: Ista rebeccæ. ꝙ propter nullum meritũ suum vel parentum aliquis eligitur: sed sola gratia. e ¶ Cum em̄ nondum nati. Rebecca habuit promissionem hãc: maior seruiet minori. idest Esau persequendo: proficiet iacob: Non ex

Act. 10. e

Gal. 4. d

Ge. 25. c.

B

NICO. DE LY.

aũt. Circa primũ dicit: Veritatem aũt di. in ch. &c. Et est modus iurandi ad assertionem sui dicti. Ex quo patet, ꝙ iurare non est peccatum viris perfectis ex cã rationabili sicut erat in ꝓposito: qa iudæi de facili non credebant sibi. a ¶ Consci. me. b̄n ordinata. b ¶ Q̄m tri. est mi. mag. q̄tum ad mentem: c ¶ Et cō ti. dolor. ex aĩa redundans ad carnem: & supplendum est pro iudæorũ infidelitate: Quod declarat di. d ¶ Optabam enim &c. anathe. esse. i. separatũ ab eo: Quod dup̄r pōt intelligi. Vno mō referendo ad t̄ps in quo persequebatur xp̄um in membris suis Act. viij. & hoc ex zelo iudaicæ legis. & sic optabat se separatum esse a xp̄o. Alio mō referendo ad t̄ps post conuersionem suã in quo p̄dicabat fidem catholicã: & tunc aliqñ optabat separari a xp̄o ꝓ dilationem suę glię ad t̄ps, vt intenderet conuersioni iudæorũ ad fidem xp̄i. vñ dicit Phil. i. d. Desideriũ habens dissolui, & esse cũ christo. permanere aũt in carne necessarium est ꝓpter vos. e ¶ Pro fra. meis. scilicet conuertendis. f ¶ Qui sunt cog. mei. &c. Fuit em̄ ap̄ls natione iudæus de tribu beniamin vt ipsemet dicit. j. xj. & Phil. iij. Quorum adoptio est filiorum: qa popul⁹ ille specialiter dict⁹ est filius dei. Exo d. iiij. Filius meus primogenitus israel. g ¶ Et gloria. qa ei factę sunt apparitiones diuinæ. h ¶ Et testamentum. quã tum ad mãdata dei data populo per moysen. i ¶ Et legislatio. q̄tum ad præcæpta decalogi a deo data populo. Exo. xx. k ¶ Et obsequium. diuini cultus. l ¶ Et promissa prophetarum de christo. m ¶ Quorum patres. ex quibus est christus. vt patet Matth. i.

Secundũ

¶ radicata & fundata. mihi cōsciētia mea in spũsancto: a a ¶ Et spũs est testis. ¶ de hoc ꝙ. b ¶ stupor quoniam tristicia est mihi magna b mentis. a ¶ non horarius. b ¶ cōpunctionis. c ¶ non specietenus. & ꝯtinuus dolor cordi meo. Op c d ¶ Et merito doleo. a ¶ qui mō ap̄ls. b ¶ sectabam enĩ ego ipse anathema es e paratio aliorũ. a ¶ pro iudæis: q frēs in lege quoꝝ legē volebãt defendere. ¶ a xp̄o errã a se a christo pro fratrib⁹ meis qui e tibus. a ¶ & iō amplius iuuãdi. b ¶ de tribu sunt cognati mei ꝑm carnem qui f beniami. a ¶ vi ꝑm bonos: vl' gñe. b ¶ ad q̄s sunt israelitæ: quorum adoptio ptinet. a ¶ q̄ est. b ¶ qa populus peculiaris: vel mō per miracula ō faciunt. c ¶ nouũ. est filiorum, et gloria: & testamen g h a ¶ quorũ. b ¶ quam verus p figuras ferret. c ¶ cultus dei vnius. d ¶ quorum. tum: et legislatio & obsequium et h a ¶ quibus factę sunt ꝓmissiones. b ¶ laus k a prioribus. c ¶ sunt. l promissa: quorum patres ex qui m a ¶ laus a posteriorib⁹. b ¶ vñ: Hō natus est in ea. c ¶ etsi ꝑm carnē natus sit de patribus. bus est christus ꝑm carnē: † qui est n o a ¶ vnde: & fundauit eam altissimus. b ¶ verꝰ est ꝙ ip̄e ꝙ sit deus. ¶ Q. q huic ve sup oĩa de⁹ b̄ndict⁹ in sæcl'a amē. ritati ꝯdicebam mō cōfirmo. a ¶ Verũ est. ¶ & si ita laboraui, & si oēs nō credũt. Nō tñ exci. ṽ. ¶ Nō irrita ē ꝓmissio: etsi nō oēs b Non aũt q̄ † exciderit verbũ dei, p q salui: qa, Nō oēs. ¶ ꝑm carnem. Nō em̄ oēs q ex circũcisione sunt r a ¶ ad israel vere ptinentes. b ¶ ꝑm carnē. isrl': hi sunt israelitæ: ne; q semen s t a ¶ i. hęredes. b ¶ sed filies isaac: qa ita dicit c sunt abraæ, oēs filii abraæ. † Sed ĩ v scriptura. a ¶ qa ex dei vocatiōe est aliqs semen isaac vocabitur tibi semen: id est mē abraę. a ¶ Exponit auctoritatē. b ¶ non sunt humão ope filij dei. c ¶ i. qđ est filij non q filii carnis: hi filii dei: sed x y z abraæ. ¶ i. q sola dei promissione generã tur vt isaac. qui filii sunt ꝓmissionis: æstimã a a ¶ spirituali. b ¶ An isaac ex ꝓmissione ¶ vtiq;. ¶ quia. tur in semine. Promissionis enim a ¶ in Gen. s. b ¶ eo die reuoluto ãno. verbum hoc est †. Secundum hoc b a ¶ o abraã. b ¶ hoc efficiã. c ¶ vel cōceptus, tempus veniam, ad te: et erit saræ c vel editus: nō ei determinat. a ¶ s. sara hab d filius. † Nō solum autem illa sed d e buit ꝓmissionē. a ¶ duos filios. b ¶ Neqs & rebecca ex vno concubitu ha f e bens isaac patris nostri. Cum em̄ g putet ex merito eoꝝ fidei. a ¶ qa possent ēt in vtero luctando aliquid meruisse videri. nōdum nati fuissent: aut aliquid

n ¶ Secundum carnem. Hoc dicitur ad ostendendum, ꝙ in christo non solum est humana natura ꝑm quam descendit a patribus veteris testamēti, sed etiam diuina ꝑm quam procedit a p̄re. ideo subditur: o ¶ Qui est super oĩa deus benedictus. Ex quo manifeste patet error arrij dicentis christum puram creaturam. p ¶ Non aũt. Hic circa p̄dicta remouet dubium. Ex hoc enim ꝙ dicit promissa de xp̄o facta iudæis: q tñ nō recæperũt eũ: posset aliquis credere frustratũ fuisse ꝓmissum diuinũ: iō hoc remouet p duplex exēplũ. scđ'm ponitur, ibi: Non solũ. Circa primũ dicit: Non aũt. supple sequr: q ¶ Quod exciderit verbũ di. ab ĩpletione ex infidelitate iudęoꝝ: qa aliq eoꝝ vt ap̄li: & plures alij recæperũt fidē xp̄i: in quibus ꝓmissum dei ĩpletũ est. r ¶ Non ci oēs q ex is. i. a iacob: alio noĩe dicto israel. Gen. xxxij. descenderũt supple. s ¶ Hi sunt israelitæ. p imitationem fidei eius. Qđ declarat in filijs abraę, q nō oēs dicti sunt semē eius: sed illi tm̄ q descēderũt p isaac: & hoc est qđ dr̄: t ¶ Neq; q semē sunt abraæ. ꝑm testimonium scripturæ. v ¶ Oēs filij. qa filij abraæ de agar, & de Cethura non sunt dicti semē eius: Qđ ostēdit p scripturã Gen. xxi. b. Sed in isaac vocabit tibi semen: De alijs aũt filijs subditur: x ¶ Non qui filij carnis. virtute naturali geniti: cuiusmodi fuerũt hismael & filij cethuræ. y ¶ Hi filij dei. i. ad eius cultũ electi. z ¶ Sed q filij sunt ꝓmis. s. diuinæ. a ¶ Estimant in semine. s. abraę: Et qui sint illi ostendit per scripturam dicens: Promissionis enĩ ver. &c. qđ subdit: b ¶ Secundum hoc tē. i. ãno reuoluto. c ¶ Veniã ad te & erit sa. filius. Gen. xviij. b. Allegatur aũt hæc auctoritas, & aliæ sequentes ꝑm translationē, septuaginta: quæ tp̄e ap̄li erat multũ auctentica: Dr̄ aũt hic isaac ꝓmissiōis fili⁹: qa virtute diuina, natura iuuãte fuit genitus: qa p̄r erat cētenarius: & mr̄ sterilis & nonagenaria. Igit cum ꝓmissio facta abraę Gen. xxv. c. ꝙ semē suũ esset futurũ sicut stellæ, anteq; aliquē haberet filiũ: vt ibidē dr̄. & tñ hæc ꝓmissio nō fuit ĩpleta ĩ oĩb⁹ eius filijs: sed solũ in isaac vt dictũ est: nō dr̄ frustrata: sic nec promissio p ꝓphetas de xp̄o frustrata est, q̄uis nō oms iudæi ip̄m recæperint p fidē: sed aliq ad hoc electi. d ¶ Nō solum. Hic inducit aliud exemplũ ad ꝓ positũ. Et diuidit in duas partes: quia primo ponit exemplũ, scđ'o, remouetur ex hoc dubiũ, ibi: Quid ergo dicemus. Est aũt exēplũ hoc de filijs isaac: q licet eēt ꝓmissiōis fili⁹ vt dictũ est: & p eũ ĩplenda ꝓmissio diuina de semine abraę, non tñ ĩpleta fuit in duobus filijs suis esau & iacob: sed in iacob tm̄: & tñ dr̄ firma, & veraciter esse ĩpleta. Et eadē rōne ꝓmissio de xp̄o licet non fuerit ĩpleta in oĩbus iudęis: sed in aliqbus ad hoc sp̄al'r electis. Dicit igitur Non solũ aũt illa. s. sara habuit filiũ ex adiutorio grę. e ¶ Sed & rebecca. ꝑm ꝙ dicit Gene. xxv. c. Deprecatusq; est isaac dñm pro vxore sua, eo ꝙ esset sterilis q exaudiuit eũ, & dedit concæptum rebeccæ. f ¶ Ex vno con. habens geminos filios. Hoc non est de textu, sed subintelligit, ꝓpter qđ fuit positũ per modũ glo. & postea ĩsertũ textui per scriptores. g ¶ Cum enim nondũ nati fuissent. s. Esau & iacob.

Vt ꝑm

C

Arrij error.

D

al's † exci dit.

† ge. 21.

Gal. 4.

Diuisio.

† ge. 18. b

† Ge. 25. c

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶ Nō ex operibus. Futuris: quæ bona vel mala nō erant futura: nisi apposita grā vel subtracta. b ¶ Maior seruiet mi. Hoc ad literā: qa idumei qui de esau, qui & eodem dr: subditi fuerūt filijs israel: sed magis in hac pphetia intēdit: q ppls iudeorū maior .i. in cultu vni⁹ dei prior, minori .i. posteriori xpiano esset seruiturus. c ¶ Iacob di. &c. In iacob nihil inuenit amandū nisi miæ suæ donū. In esau nihil odit: nisi origiale pctm. Sed quō hoc recte cū nihil egissent: qa res est stupēda: sibi obijcit: Quid ergo dicem⁹? Et mia velle & currere: qd apparet in alijs ex eadem massa cui debita est pditio. Dicit enim scriptura: d ¶ Quid ergo. quia sine merito. hunc elegit: hunc reprobauit: dicet iniquus de⁹ nō: qa hunc per miam elegit: illum p iusticiam reprobauit: In quo neutro est iniqtas: hunc p miam: qa ita dicit moyses: hūc p iusticiā: qa ita dicit scriptura inducēs deū loquentē pharaoni. e ¶ Absit. Constat q nullus liberatur, nisi gratuita mia: nullus damnat, nisi æquissima iusticia. Sed cur potius hūc q hunc liberet: scrutetur qui potest tam pfundum iudicium: verumtamē caueat præcipitiū. f ¶ Miserebor cui misertus. idest cui præscio miserendum: sciens filium conuertendum: & apud me mansurum, hoc est dare illi cui dandum est: nō dare illi cui dandum non est. vt eū vocet quē sciat obaudire: Vt dauid qui post veniam tam bn pstitit. Saul nō anditus in pce non perstitit: sed ad idola ouersus est: vn iuste reprobat⁹ esse a præscio vr. g ¶ Igitur non est vo. &c. Tanq diceret: Non sufficit sola voluntas hois si non sit etiam mia dei. Cui dr: Contra: Non sufficit etiam mia dei si non sit volūtas hois. Ac p hoc si recte dictū est illud. Cur etiam a contrario non recte dr: Nō miserentis est dei: sed voluntatis est hois: Restat ergo vt recte dictū hoc intelligat: vt totum deo det: q hois voluntatē bonā, & prępat adiuuandam: & adiuuat præparatā: volentē præuenit vt velit: volentem subsequitur ne frustra velit. ¶ Aug. Quis porro tam ipie desipit: vt dicat deū malas hominū voluntates quas voluerit, & qn voluerit in bonū non posse cōuertere: cū volūtati eius nihil resistat? Sed cū facit, p miam facit: cū autē non facit, p iudiciū non facit. Miseret vtiq fm grām q gratis dat. Obdurat aūt fm iudicium qd meritis reddit: vn datur intelligi. Vbi obduratio dei fit: nolle misereri: vt non ab illo irroget aliqd quo sit hō deterior: sed tm quo sit melior nō erogetur. Ideo non, quō dictum est: Non volētes neq cur. sed misc. est dei. ita etiam dictum est: non volentis neq currentis: sed obdurantis dei: qa non obdurat impertiendo malū, sed nō largiendo bonū: qd facit æquitate sua: sicut ex misericordia sua grām pstat. h ¶ Excitaui. vel suscitaui, vel seruaui. Amb. In hoc ipm te seruaui cū indignus esses viuere. Vel, suscitaui te. qa cū apud deū mortuus eēt, modicū tps accæpit. vt in eo oēs gentes dei virtutē addiscerēt. Excitaui. Malus eras, sed qsi sopitus: ego aūt ondēs tibi signa excitaui te in eadē maliciā, vt deterior fias. Et hoc iustū est, vt q in sordib⁹ est sordescat adhuc. Nec hoc inutile: sed vt te indurato ondā virtutem meā signis ægypti. Ergo cuius

Quaē deus Iacob dilexit. — exo. 33. d. — F — apo. 22. c

a ¶ ideo tunc. egissent boni aut mali: ūt fm ele- a ¶ .i. pscia dei. b ¶ .i. impleret. ¶ .i. grām q elegit sicut preuidit: non fm debitū meritorium: qa eligēdos ipse facit: nō inuenit. ctionē ppositū dei māneret: non ¶ ex gratia vocantis dei. ¶ matri. ex opib⁹: sed ex vocante dictū ē ei a ¶ hęc de pscia. b ¶ Q. ita ex grā dictū ē sicut malachias dixit de iā pteritis: q iacob † qa maior seruiet minori: sicut scri- grā elect⁹, nō merito: esau subtracta grā. ¶ Hoc iterum de iudicio. ptū ē † Iacob dilexi: esau aūt odio a ¶ qa sine merito eligit hunc: & illum reprobat. b ¶ respiciētes ad pdicta. habui. Quid ergo dicēmus? Nū- a ¶ idest iniquus dicetur deus? Non. quid iniqtās apud deum? Absit. a ¶ de⁹ induct⁹ a moyse. b ¶ vocādo iteri⁹. Mōysi enim dicit † Miserebōr cui a ¶ pdestinādo. b ¶ Ecce nulla merita in iustificādo pcedūt. c ¶ vitā æternā dādo & p- misert⁹ sum: & misericōdiā pstā- seuerātiā. a ¶ vocādo. b ¶ Quia ex mia pre- bo cuius miserēbor. † Igitūr non pat qs vlt & vocat. a ¶ ē velle bonū. b ¶ est currere. i. opari. c ¶ ecce nō pp futura q pre- vōlētis neq currētis, sed miserē- uidet. ¶ Ex apposita grā, sunt bona: qa ex subtracta mala: Qd q dē est p iusticiam. tis ē dei. Dicit ei scptura pharaōi. a ¶ in hanc eandē maliciā vt deterior fias: qa q in sordib⁹ est sordescat adhuc. † Quia ī hōc ipm † excitaui te, vt a ¶ .i. p. ¶ vl ō. b ¶ iduratū. ¶ ī signis & miraculis. ¶ & malis bn vtit. c ¶ p onsam ondā ī tē virtutēm meā: & vt annū- virtutem. a ¶ Exēplū de pharaone ad esau ptinet: qui iusto iudicio dei licet occulto, reprobatus est: sicut iacob electus. ciet nōmē meum ī vniuersa terra.

in illa vita aliqd boni vel mali egissent: qd hic simplr excludit. Itē aū vitā huius mūdi nō fuit alia: alr nō incæpisset mūdus simpliciter. sicut dr in principio Gen. Itē si fuisset talis vita, merita tn creaturæ, ibi facta nō potuissent esse cā pdestinatiōis, q est act⁹ volūtatis diuinæ: qa tpale nō pōt esse cā æterni. Hoc igit repulso tāq erroneo alij dixerūt: q pscietia meritorum æterna est, est cā pdestinationis qua deus vult dare gloriā alicui: Sicut rex dat militi equū: eo q scit vel æstimat ipm bn vsurū. Sed hoc nō valet: qa merita vt pscita, sunt ordinata ad gloriā sicut ad finē. Volēs autē recte & ordinate, cuiusmodi est deus q non pōt aliqd velle, nisi recte & ordinate nullo mō vult finē, pter ea q sunt ad finem, sed econuerso: & iō merita vt pscita a deo, siue pscientia meritorum non pōt esse rō pdestinationis: sed pcedit ex mera liberalitate diuina, ex qua aliqs eligit ad gloriā. & ex hoc q ōnr puidet sibi dare gratiā, per quā possit mereri. Nec valet exemplum de rege & milite, qa bonus vsus eq non est a rege causaliter: sicut meritum est a deo principaliter. k ¶ Quid ergo dicemus. Hic ex dictis mouet dubium. s. vtrum ex hoc q ex duob⁹ fratribus oīno equalib⁹ vnus reprobat, & ali⁹ eligit: ipse deus dicat iniustus & hoc est qd dicit: Quid ergo dicemus: Nūqd iniquitas apud de. reprobādo esau, iacob electo. l ¶ Absit. Hic soluit hanc dubitationem. Et diuidit in duas, primo dubitatio soluit. Scd'o in contrariū obijcitur ibi: Dicis itaq. Prima in duas, fm duplicem modū soluendi. scd'a ibi: Dicit enim scriptura. Circa primum sciēdū, q in illo qd alicui dat ex mera grā: iniusticia nō habet locum, si nō det alteri: qa grā pt vni fieri: & non alteri, sine iniusticia. & hoc dicit manifeste saluator Mat. xx. b. de cultoribus vineæ: Amice nō fa. ti. iniu. tolle qd tuū est & va. Hāc sniam declarat apls per auctoritatē scripturę: Exo. xxxiij. d. di. m ¶ Moysi enim dicit miserebor, dando gratiā in tpe. n ¶ Cui misertus sum. in æterna pdestinatiōe. o ¶ Et misericordiam præsta. dando gloriam in effectu. p ¶ Cuius misc. cōcedendo nunc sibi gratiā finalem. Licet em in effectib⁹ diuinæ pdestinationis, prius sit causa posterioris per modū disponentis, & posterius prioris p modū finis. sicut īfusio gratiæ est pter meritū, sicut pp finē: & opus meritorium pp gloriā, & grā est principiū operis meritorij: & op⁹ meritoriū facit grā dignā: tn totius pdestinatiōis nō est alia cā nisi voluntas diuina. Ideo ocludit apls: q ¶ Igitur non vo. neq cur. s. hois qtum ad affectū vel effectum facere bonum meritoriū, qp excedit hois facultatē. r ¶ Sed misc. est dei. qui sua mera liberalitate æternaliter elegit ad gloriā. & tpaliter electis dat gratiam. s ¶ Dicit em. Hic onr idem ostēditur es reprobatio aliqn accipitur pro malor punitione. Circa q sciendū, q reprobatio aliqn accipitur large: & sic dicit simplicē negationē ad gloriam. & sic non habet cām in re: nec in dei pscietia: sicut nec electio seu pdestinatio ei opposita. Alio mō pprie: & sic est ordinatio alicui⁹ ad pœnā q non est iniusta, nec a deo volita nisi pp culpā. Et iō reprobationem sic dictā, qua de⁹ aliquos reprobat pcedit in deo fm rōnem tn pscietia pctor. Sic igit nō electi a deo in pctm ruūt: non pp dei defectū, cū non deficiant eis instictus diuini ad bonū: vt dictū est. s. sed p defectū liberi arbitrij nō recipiētis illos instinctus: & sic eis grā iuste denegat: & sic vlteri⁹ in pctis indurant ex malicia sua p se. sed p accidēs tm a deo: qa remouet phibēs, subtrahēdo gratiā q nata est cor humanū molificare: retrahit tn eā iuste: vt dictū est. & sic ma durati ordinant ad pœnā. Et sic patet q punitiōe iniustor & malor nulla est iniusticia apud deū. Ad hāc sniam iducit apls s. pharā, di. Dicit ei scri. pha. Exo. ix. d. loqns ī psōa dni. t ¶ Quia in hoc ipm. i. flagella sup te. & ppl'm tuū miraculose iducta. v ¶ Excita. te. qa nata erāt te ad pniam īducere: sed q illis abusus ē pharao cor suū indurādo: tn nō valuerūt ei: Fuerūt tn ad gliam dei annūciādā p orbē: sicut videm⁹ ipletū. & hoc est qd dr: x ¶ Vt ostē- in te vir. meā. per facta mirabilia. Et vt annū. &c. Cōcludit igit ergo cuius

NICO. DE LYRA

a ¶ Vt fm electio. i. pdestinationē dei liberā. b ¶ Propositū dei ma. i. pmissio dei firma esset & impleret. c ¶ Non ex operibus. qa nondum nati erant. d ¶ Sed ex vocante. scilicet ex deo cuius electio pcedit oīa ista. e ¶ Dictum est ei. s. rebeccæ: Gen. xxv. c. f ¶ Quia ma. s. esau. g ¶ Serui. mi. hoc fuit impletum tpe dauid descēdēte de iacob: qa idumæā facit sibi tributariam. ij. Reg. viij. d. Et qa illa reprobatio esau, & electio iacob fuit signū reprobationis & electionis ad gloriam. Ideo subdit: h ¶ Sicut scriptū est. Malachiæ. i. a. i ¶ Iacob dilexi &c. Circa partē istā per hoc quod dr hic: Cum nihil boni egissent aut mali: tollitur error origenis qui dicit, q merita pcedētia in alia vita, istā pcedēte sunt cā pdestinatiōis & reprobatiōis diuinæ: qa sic esau & iacob in illa vita

Origēis error.

a ¶ Ergo cuius vult. Meritum misericordię nullū est meritū obdurationis pctm manasse toti⁹ dānatę. Nec obdurat ipertiēdo maliciā: sed non ipertiendo miam: sicut nec digni sunt: qd facit æqtate occulta: & ab humāis sensib⁹ remota. quā nō aperit apls, sed mirat. O altitudo diui. &c. b ¶ Indurat. Nō quasi queq peccare cogat: sed tm qbusdā: qa peccātib⁹ miam iustificatiōis suæ non largit. & ob hoc eos obdurare dr: qa eor nō miseret: nō qa ipellit vt peccēt. Eor aūt nō miseret qb⁹ grām nō esse pbendā æqtate occultissima, & ab humanis sensibus remotissima iudicat. c ¶ Quid adhuc. Postq cōstat ex volūtate dei eē quare ingrit, vn alius sit bonus: ali⁹ sit mal⁹. Nō est opus: qa talis erit qsq qualē vult de⁹ esse: & iō iniuste aliū dānat: aliū saluat: Vel, qd querit. i. cur nitit aliqs bene agere: cū nihil possit: nisi quod deus velit: Vel: cur conqrit deus de pctis hoīm: cū nequeāt vitare qd ipse vult: Sic solent carnales in voluptatib⁹ viuētes aduersus deum murmurare: & volūtati ei⁹ nō suo vitio, q mali sunt deputare. Quos redarguit aplus ab hmōi psumptione. O hō caro, nō spūs: tu miser qs es? cui⁹ valētiæ? q rndeas deo. i. intelligas q deus facit. s. cur huius miseret & te indurat. Q. si tibi diceret: nescires rndere. i. itelligere pro tua carnalitate. nec te ad hoc iuuat tua sapia: nec aliqua virt⁹ tua. Vl qd rndeas. i. qbus rōnibus ō deū agam⁹, q iniuste eligat vel reprobet. d ¶ O hō. Hoc nō ex iopia rōnis reddēdę: sed hoiem ad se reuocat. e ¶ Ex eadē mas. Sic tota massa humani gnis iuste corrupta, & lutosa est. si inde vas in honorē, mia est: si in contumeliā, iustū est: qa hoc erat ex natura: Ecce iusticia in his q non hnt tpus opandi: De his aūt qui hnt tps subdit: qd si deus volens. s. qd rndeas deo. f ¶ Aliud in cōtu. Vas nō in honorē, sed in cōtumeliā: si vile est, ex se lutū habet: nō ex figulo. g ¶ Quid si de⁹. Q. iā onsum est, q & si de⁹ nihil boni det: nō tn iniquus est: Sed qd dices: si qbusdam & bona dedit. s. cū essent apti in interitū, sustinuit in multa patiētia: & iterim dū expectabat ondit multis indicijs, vel ipos aliqn puniēdo: vel alios corā ipsis: vt futurā irā sibi cauerēt. Et in hoc q sustinuit, & irā ondit notificabat potentiā: q p malos purgat bonos: quasi dicere poteris: q iuste subtrahit grām: & dānat illos q ita expectati noluerūt resipiscere: sed abusi sunt hac gratia. h ¶ Sustinuit. Sustinet de⁹ malos vt ordinare dispdat: & vtit illis instrō tanq ad salutē bonor. ¶ Nullū ei deus vel angelor, vel hoīm crearet quē malū futurū esse psciret: nisi pariter nosset eos qbus bonor vsibus cōmodaret. i ¶ Vt onderet. Q. ad hoc patit malos: & pstēdit irā: & ad noticiā sui trahit: vt onderet in vasa mię. i. in electis p miam diuitias gloriæ. i. q diues, & q magna sit & gliosa mia: ob hoc tot bona dat malis, vt cōuincat eos iuste dānari: & vt fideles eū magis diligāt qbus gratiā ipsam cōseruauit. ¶ No. q qbusdā nec grām apponit: cū alijs ifert eā quasi coactis. vn Amb. de pscientia Pharaonē dānādū cēsuit: sciēs eū se nō correcturū. Apl'm vero paulū elegit: pscius vtiq q futurus eēt fidelis. Quibusdam aūt data est grā in vsum vt sauli: iudę: & illis qb⁹ dixit: Ecce noia vra scripta sunt in cœlo: & postea abierūt retro. De qbus Amb. sed hoc pter iusticiā cui deseruiebāt: qa hoc ē iustū: vt vnicuiq rndeat p meritū. Ac si diceret: digni estis nūc vita ęterna: qa erant boni: & noia eor erāt scripta in cœlo pp iusticiā cui deseruiebāt. Scd'm vo pscientiā erāt in numero malor. de iusticia em iudicat de⁹ nō de psciētia. Vn moysi dicit: Si qs peccauerit añ me, delebo eū de libro vitę: vt fm iudiciū iudicis tunc videat deleri cum peccat, iuxta pscientiā tn nūq in libro vitæ fuerat. vn Ioh. Ex nobis exierūt sed nō erāt ex nobis. Eō tunc aliqs vr ascribi: cū mal⁹ esse definit: q fm pscientiā nūq defuit. Cū ergo ex gratuita mia apponat grām qbus vult: & liberat quos vult: manifeste ondit diues, & gliosa bonitas sua. k ¶ Sicut in osee. Cū onsum sit: q ex sola grā sint filij: incipit pbare p pphetas q hi sunt ex vtroq pplo. Si fuerit

B

a ¶ quia iacob dile. esau &c. b ¶ gratuito. c ¶ qa esau & pharao. † Ergō cuius vult miserēt: & quēm a ¶ iusto iudicio. ¶ qa ex voluntate. vult īdurāt. Dicis itaq mihi: Quid a ¶ Si offendim⁹. ¶ ab aliquo vt benefaciat. adhuc qūeritur? Voluntati enim a ¶ qui nos obdurat. b ¶ hāc ipudentiā retūdit apls. ¶ te & illū attende. c ¶ tu hō ille de⁹ ¶ tu caro: ille spiritus. ēius quis resistit? O homō tū quis a ¶ cui displicet qa deus cōquerit. b ¶ hoc sumit de esaia. ēs qui respōdeas deo? † Nūnquid a ¶ sic & tu fingeris: b ¶ a quo factum est. c ¶ qui nihil ei debet. figmēntum dicit ēi qui se finxit: a ¶ contra factorem opus nō potest conqri. b ¶ Vere non potest dicere hoc: qa. quid me fecisti sic: An nōn habet ¶ iustam: ¶ qui de luto operatur. potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidē vas in ho- a ¶ scilicet qd rndeas deo. ¶ vel q si volens. norē. aliud in cōtumeliam? Quid ¶ in perditis. si deus volens ostendere iram, & a ¶ qa cum putaret nō vindicaturus, qa dissimulāt: vidicādo potēs videbit. b ¶ in saluādis. c ¶ diu expectati inexcusabiles sunt: & nōtam facere potēntiam suā: sūsti- iō expectauit eos de⁹, cū sciret nō credituros nuit in multa patientia vasa iræ a ¶ sic. b ¶ in futuro sęculo. ¶ Ostendit qtū eis fecit: cū illi pœnā habēt q pariter oīb⁹ debebat. apta in interitum: ūt ostēnderet di- a ¶ vel p fornacē. vel p cōparationē uitias glōriæ suæ in vasa misericor- a ¶ similiter expectādo. ¶ oībus. b ¶ futurā: diæ quæ pparāuit in glōriā? Quos a ¶ per pdicatores. ¶ iterius. b ¶ ex vna massa adę. & vōcauit: non solū ex iūdeis, sed a ¶ non osee, sed deus in eo. etiam ex gentibus. sicut in ōsee di-

a ¶ Ergo cuius vult mi. dādo ei gratiā finalē & gloriam & hoc conuenit ei per se. b ¶ Et quē vul. indu. & tn hoc conuenit ei tm per accidens & iuste: vt pdictū est. c ¶ Dicis itaq. Soluta dubitatione hic arguit in contrarium. Et primo argumentū ponit. secundo soluit, ibi: O homo argumentum tale est: Ex quo ex voluntate dei dependet induratio peccatoris, & vocatio iusti: videretur alicui q peccatum & iusticia non essent imputāda homini ad meritum, vel demeritum quia voluntas dei non potest superari. & hoc est quod dicitur: Dicis itaq mi. i. arguis ex dictis meis ō me. d ¶ Quid adhuc quæritur. de præmio iustor, & punitione iniustorum. e ¶ Voluntati enim eius quis re. quasi dicat nullus & sic totum videtur deo imputandum: & per consequēs iniusticia peccatorum vel irrationabilitas in punitione eorū. f ¶ O homo. Hic soluitur argumentū & secundo declaratur quoddam dictū, ibi: Sicut in osee. Prima in duas fm duplicem solutionem. Scd'a ibi: An nō habet. Primo igitur soluit ostendendo argumentum irrationabile ex parte hominis arguentis. Qui enim arguit factū alicuius, debet illud itelligere: aliter arguit irratiōabiliter: sed minimum opus dei non potest homo ad plenum intelligere: vt pote de folio arboris, qre sit tantæ quantitatis: & talis figurę: & sic de alijs conditionibus. & multo minus intelligere potest maxima opera eius: de qbus sunt electio & reprobatio. ergo &c. Et hoc est quod dicit: O homo tu quis es qui respond. deo. facta eius arguendo. g ¶ Nunquid figmentum dicit &c. q. d. Non: quia non intelligit modum nec rationem suæ fictionis: & sic est in proposito. h ¶ An non habet &c. Hic ponitur secunda solutio: per quam ostēditur argumentum non valere: quia nō concludit dei voluntatem irrationabilē esse vel iniustam. Vult enim primo, & per se deus suam gloriam: quæ sicut manifestatur per viam misericordiæ in electis, qui vocantur ad gloriam: ita p viā iusticiæ in reprobis qui reseruantur ad pœnam. Sicut gloria regis terreni nō solum relucet in palatio vbi honorantur milites: sed etiam in patibulo, vbi puniuntur malefactores. Sic igitur voluntas diuina rationabiliter eligit aliquos ad beatitudinem in quibus maxime relucet sua misericordia & aliquos dimittit non eligendo, qui ex seipsis ruunt in peccatū & finaliter obdurātur: & sic iuste a deo puniuntur: quorum punitio cedit ad gloriam dei & electorum. Et ad hanc sententiam inducit apostolus exemplum de figulo: qui rationabiliter ex eadem massa format quædā vasa ad officia honorabilia, & quædam ad contemptibilia di. An nō habet ptātem &c. q. d. immo. & multo fortius deus in humana natura, quæ plus habet a deo a quo est per creationem q lutū a figulo: quod non est creatum ab ipso: sed supponit ipsum in ope suo: ideo subditur. i ¶ Quid si deus vo. &c. iram. i. vindictā suę iusticiæ. k ¶ Et no. fa. po. suam. in punitione peccatorum. l ¶ Sustinuit in mul. &c. vasa iræ. i. peccatores. Qui dicuntur vasa irę: qa continent dei offensas. Sustinet autem deus eos patienter: qa non statim infert pœnam: sed expectat eorum pœnitentiā: qua tamen expectatione finaliter abutuntur: & sic iustius puniuntur. iō subditur: m ¶ Apta in interitum. Et quia vt dictum est hoc cedit ad gloriam dei & electorum. ideo subditur: n ¶ Vt ostēderet diui. glo. suæ. id est abundantiam eius. o ¶ In vasa misericordiæ. scilicet electos. p ¶ Quos & vocauit. primo ad fidem postea ad gloriam. q ¶ Non solum ex iudæis, sed etiam ex gentibus. quia fides christi prædicata est omnibus nationibus. r ¶ Sicut in osee. Hic consequenter declarat vltimum dictum scilicet q ex iudęis & gentilibus vocati sunt electi: plures tamen ex gētilibus. Et diuiditur in duas. prio declarat apl's hāc vocationem scd'o,

C — † 45. dis. c. de iud. — † esa. 45. b. Hie. 18. a. Diuisio. — D — Diuisio.

E ☞ a ¶ Si fue.&c.Ecce sic dr̄ salus iudęorū vt maior pars sit excæcata. b ¶ Verbū enim.Subdit ꝓpheta ꝑ qd salui:vt gloria operū excludat̄.Verbum euāgelij ad ꝑfectionem ducit:& oīa legalia in vno xp̄o abbreuiat:Tn̄ equū priori vt nihil desit ad iusticiā de oībus ꝑfiguratis:vel q̄ æqua sunt retinet:vt moralia q̄ ius est tolli vt figuras recidit. c ¶ Et abbreuians in æq.vt cōpendi ofidei ꝑ gratiā saluet:nō ꝑ innumeras obseruationes. d ¶ Nisi dn̄s sabaoth.Dn̄s fecit verbū: & tā necessariū erat ꝙ nisi esset semen.i. ꝟbū &c.Vel reliqæ saluę erūt, & nisi ꝑ illas gens perisset: Et hoc est, Nisi dn̄s exercituū:qui alios excęcauit reliquisset nobis.i.ad nostrā vtilitatē semē.i.ap̄los de qb⁹ seges xp̄i creuit. e ¶ Et sicut go. siles.Vtrūq; posuit:vt notet sīlitudinē culpę & pœne.q.d.pares essemus in pœna:qa siles essemus in culpa. f ¶ Israel. Israel ꝟo secut⁹ est legē quasi retro.quia nūq; attingit spūalē intelligētiā. g ¶ Sectādo iusticiā.Lex moysi,lex iusticię si bn̄ sit intellecta.Vel Iusticiā, q̄ est ex timore pœnę:nō amore iusticię. h ¶ Nō ex fide.Nō em̄ ex fide q̄rebat iusticiam qa nō petiuit a deo:nō credidit in eū q iustificat,ipiū.Nō credēs deum opari in hoīe quo iustificet̄. i ¶ Offenderūt. Ad sīlitudinē parui lapidis:a quo nō cauet̄. Christ⁹ fuit habilis offendere: latens in humilitate.Cui attestat̄ Esa.viij.c. Ecce in euidēti pono.i.nasci facio:in siō.i. in iudæis xp̄m,a quo paruo non caueat̄:& petrā scādali.i.ex toto cōterētē: in futuro cōtristātē.¶ Lapis offensiōis dr̄ xp̄us
1.pe.2.b. ꝭm statū quo apparuit hic malis .Petra scādali ꝭm ꝙ ī futuro faciet malis.k ¶ Et
F pe.scā.An̄ politionē,xp̄s an̄ passionem
Ioh.9.b. quo tp̄e scādalizati sunt iudæi irascētes & idignātes,qa se filiū dei faceret:Lapis ꝑ pollitionē xp̄s in passione: qn̄ maxie offenderunt & excæcati sunt.

NICO. DE LYRA

✳ nem scd'o,assignat eius rōnem, ibi: Quid ergo.Primum aūt declarat ꝑ scripturā, di.Sicut in osee dicit.j. capi.b. a ¶ Vocabo non plæbē meā.i. gentilitatē.Quæ prio dicta est nō est plębs diuina:eo ꝙ nō habuit legē, & prophetas sicut habuit plæbs iudaica. b ¶ Plæbē meam.propter cōuersionem ei⁹ deuotā ad fidem catholicā. c ¶ Et non dilectā, i.gentilitatē prius idolatriæ deditam:q deo est odiosa. d ¶ Dilectam meam. per latriæ suscæptionem. e ¶ Et non misericordiam consecutam .tempore veteris testamenti. f ¶ Misericordiam cōsecutam.tp̄e noui: Et ad idem facit qd' subditur. g ¶ Et erit in loco &c.Et patet lr̄a quæ loquit̄ de vocatione gentiū,qua plurimi sunt vocati. Cōsequēter inducit auctoritas. Esa.x.f.loquētis de vocatione iudæoꝝ:qua pauci sunt vocati.Iō subdit̄: h ¶ Si fuerit numerus filiorū israel tāquā arena maris.i.in magno numero valde. i ¶ Reliqæ saluæ fiēt.ex eo.i.pauci cōparatiue. sicut patet in ap̄lis,& alijs credentib⁹ ex iudæis.Sciendū tamen ꝙ esaias loquit̄ de filijs israel euadentib⁹ manū regis assyrioꝝ:regno israel sub osee captiuato: qui postea venerunt ad regnū iudæ tēpore sedechiæ,vere cōuersi ad deū ,audito miraculo de pcussiōe exercit⁹ sennacherib.Sed qa illa cōuersio,paucoꝝ,fuit figura

a ¶ gentes:quæ non nouerunt me.
cit: †Vocabo nō plæbem meam,plæ a b
¶ vt me cognoscant. ¶ gentilitatem.s.
bem meam:& non dilectam meā di c d
¶ vt ex dilectione seruiat.
lectam meam:& non misericordiam e
¶ vocabo. ¶ vt ad æternam vitam pueniāt.
cōsecutam, misericordiam consecu f
a ¶ istud qd' dicā. ¶ .s.ꝙ. b ¶ in toto mūdo: vel inter iudæos:q dicebāt:nō ppl̄i dei estis.
tam . Et erit in loco vbi dictum est g
¶ scilicet in toto mundo. a ¶ ab eis
eis : non plæbs mea vos: ibi vocabū
dem iudæis. ¶ Osee ita.
tur filii dei viui . Esaias autem pro
a ¶ pro iudæis. b ¶ dicēs. ¶ aperte. c ¶ licet sint
a israel clamat: †Si fuerit numerus fi h
inumerabiles vel steriles:nō iō radix p̄triarcha rum perijt. a ¶ propter sterilitatem.
liorum israel tanquam arena maris,
a ¶ .i.illi quos mō reliqui cū alios repuli.vl' q ab alijs reliquunt̄ vt viles vl' pauci. b ¶ scilicet
b reliquiæ saluæ fient. Verbum eni cō i k
euāgelij. a ¶ verbū breuiatū est charitas:in q̄
c summans & abbreuians in æquitate: l m
pēdet lex & prophetę. a ¶ Ne qs de eo dubitet ꝓpheta repetitiōe cōfirmat dicēs. b ¶ cōtra antiquū verbū,qd' & deū fecisse cōstat. c ¶ qui fecit prius verbum legis prolixū. ¶ ens in ter
quia verbum breuiatus faciet dōmi
nus super terram. †Et sicut prædixit
ra homo factus. ¶ exercituum.
d Esaias .Nisi dominus sabaoth reli n o
¶ vel xp̄m. a ¶ muti
quisset nobis semen:sicut sodōma fa
ad confitendum a ¶ aspera sine gra
e cti essemus ; & sicut gomorrā simi p
tia spinis vitiorū operti. a ¶ quasi pares in pena:qa siles in culpa. b ¶ Auditis osee & esaia,inquirit intellectum prophetarum:ne iudæi aliter inuerterent.
les fuissemus . Quid ergo dicemus : q
a ¶ per opera legis.
ꝙ gentes q̄ non sectabāntur iusticiā r
¶ subito & firmiter. a ¶ non quacūq;.
apprehenderunt iusticiam? Iusticiā s t
a ¶ per grām. b ¶ Q.gentes cōsecutæ sunt iusticiam:Israel ꝟo sec. ¶ & hoc itē ex ꝓphetia esaiæ v
f autem quę ex fide est. Israel autem x
a ¶ per opa legalia. ¶ al's legē iusticiæ. b ¶ idest innocentiam & cætera quæ vere lex docet.
g sectando iusticiam in legem iusticiæ y
a ¶ Q.attende diligenter.
h non puenit. Quare? quia nō ex fide: z a
a ¶ quærebant iustificari:sed ex operibus legis: quasi hæc possent iustificare.
i sed quasi ex operibus. Offenderunt b c
¶ Cur fidem non hn̄t? qa offensionē.i. excæca
enim in lapidē offensionis:sicut scri d
tionē in xp̄o passi sunt. a ¶ patēter & ī euidēti. b ¶ iudæis c ¶ christū:a quo quasi puo lapillo
ptū est: †Ecce pōno in siōn lāpidē offē e
non caueat̄. a ¶ eundem christum,ex tota malos conterentem in futuro. b ¶ siue iudæus,siue gentilis. ¶ non mō offensionalis: sed & salus bonis erit.
k sionis & pētram scandali : & ōmnis f
¶ cum venerit in futuro.
qui credit in eum,non confundetur. g

G figura cōuersionis ap̄loꝝ & alioꝝ paucorū de iudęis in aduētu xp̄i:iō hoc allegatur ab ipō sicut.s̄. dictū est de electione iacob,& reprobatiōe esau tpali:quæ fuit signū ęternæ.Et subdit̄ deuocatiōe gentiū & iudęorū ad fidē xp̄i. k ¶ Verbum ei cōsummās.s.euangeliū:qd' est legis ꝑfectiuū. l ¶ Et abbreuians.quia rescindit legalia:q̄ non seruant̄ in lege noua. m ¶ In æqtate.qa retinet moralia p̄cepta,ęquitatē iuris naturalis continentia.Ad illud verbū euangelicū vocati sunt cōiter iudæi,& gentiles. sed & qa pauci comparatiue de iudęis crediderūt:vt dictum est.iō ad hoc iterū inducitur auctoritas Esaiæ.j.ca. n ¶ Nisi dn̄s sabaoth.i. exercituū. ꝑ qd' angeli designant̄. o ¶ Reliqsset nobis semē.i.aliquos vocatos ad fidē d iudęis. p ¶ Sicut sodo.facti essemus &c. idest totaliter a veritate subuersi.q ¶ Quid ergo.Hic ꝯn̄r ap̄ls reddit cām qualiter plures vocati sunt de gentibus:qd' m̄ videtur mirabile:eo ꝙ erāt idolatræ.& hoc est qd' dicit:Quid ergo dicemus? Pręadmirationē huius. r ¶ Quod gentes quæ non sectabant̄ iu.eo ꝙ colebant idola. s ¶ Apprehēderūt.idest cōsecutæ sunt t ¶ Iusticiā. per celerē cōuersionem ad fidē xp̄i:videntes ꝑ ap̄los aliosq; discipulos in noie ipsius miracula fieri. sicut patet in actib⁹ ap̄loꝝ in pluribus locis. v ¶ Iusticiā aūt quæ ex fide est.q̄ facit dignum vita æterna.Quod dr̄ hic ad distinctionē iusticiæ q̄ erat ex opibus legis mosaicæ,q̄ hoc nō faciebat:vt dictū est.s̄.iiij.ca.Si em̄ abraā ex opibus legis iustificat⁹ est,habet gloriā:sed nō apud deum. x ¶ Israel aūt sectando legē iusticiæ.per cultū vnius dei. y ¶ In legē iusticiæ non puenit.i.in legem fidei catholicæ:q̄ iustificat iusticia infusa faciēte dignum vita æterna. z ¶ Quare. supple,contingit hoc. a ¶ Quia non ex fide.s.xp̄i q̄rebant iustificari: sine qua m̄ nunq; fuit salus. b ¶ Sed quasi ex opibus.scilicet legis mosaicę q̄rebant iustificari:qd' tn̄ facere non poterāt opa illa,sed fides,vt declaratum est.s̄.iij.ca.&c. c ¶ Offenderunt.iō subdit: hoc repulerunt xp̄m.iō subdit̄: c ¶ Offenderunt em̄. idest cām ruinę acceperunt. d ¶ In lapidē offensionis .id est in xp̄m:q sic noiatus est in sacra scriptura:Esa.xxviij.d. e ¶ Ecce pono in siō lapi.&c.Et sicut ꝓbatū fuit Esa.xxviij. hæc auctoritas ad literā intelligitur de xp̄o in quem offenderunt principes iudæorum.Prio blasphemantes ei⁹ humanitatem dicentes:Ecce hō vorax & potator vini &c.Lu.vij.e.& hoc dixerunt ex inuidia.Scd'o,dicendo blasphemias cōtra eius diuinitatē Mat.xij.b.In beelzebub principe dęmonioꝝ eijcit dęmonia. sic em̄ opa diuinitatis dęmonibus attribuebant. f ¶ Et oīs q cre.in eū.ꝑ fidem charitate formatā: g ¶ Nō cōfundet̄.finaliter:sed magis honorabit in gloria. Hæc auctoritas & aliæ allegant̄ ab ap̄lo ꝭm translacionē septuaginta. In trāslatiōe ꝟo n̄ra Esa.xxviij.d.sic hr̄: Qui crediderit,nō festinet. Qd' dupl'r pōt intelligi vt dictum fuit ibi: Vno mō referēdo ad tp̄us esaiæ.vt sit sensus: Qui credit mee ꝓphetiæ.Nō festinet:credens ꝙ xp̄s sit stati vētur⁹:qa iter esaiā & aduentū xp̄i primū fuit lōgū tp̄s.Alio mō referēdo ad tp̄s xp̄i loquentis de aduentu ✳ suo ad

†25.q.1.c.cū igit.§.hac ita ꝗ. †Esa.10.f †Esa.28. H

A ☞ Ratres.Ne ex odio videatur loqui:vel ne gentes eos ex toto abijcerent: subdit tamen fratres.v.q.c.&c. b ¶ ¶ Et obsc.&c. Volūtas enim vt ad vera credenda moueatur, nō sibi sufficit,nisi per gratiā deus sibi opitulet̄. vn̄: Nemo venit ad me nisi cui ne datū fuerit a patre meo. c ¶ Testi. em̄ per. illis ꝙ &c. Ambro. De his dicit q nō iuidia sed ex errore xp̄m nō recęperūt: qbus petr⁹. Scio ꝙ per ignorātiā hoc egistis. d ¶ Nō ꝭm sciētiā. Stultū em̄ est legē venerari:& deū legis pseq. e ¶ Igno. em̄ &c.Nō qua de⁹ iustus:sed quæ hoī est ex deo. f ¶ Iusticiæ dei nō sūt sub.&c. Hęc est iusticia dei quę nō in p̄cepto legis timor incutitur:sed in adiutorio grãæ xp̄i cōstituta est. h ¶ Christ⁹ ad &c.Ex xp̄o est iusticia:qa si ꝑ legē scriptā vel naturalē esset:si nō fide xp̄i:ergo xp̄s gratis moreret̄. g ¶ Finis.nō cōsumēs,sed ꝑficiēs: ꝑficit ergo iusticiā ꝑ fidē sine opib⁹ legis. i ¶ Ad iusti.nō humanā,sed diuinā.Est em̄ hūana & diuina.de hūana ibi: Moyses de diuia ibi:Quę aūt ex. k ¶ Scripsit &c. In Nume.& Leui.ita hr̄: Qui fecerit ea,viuet in illis. l ¶ Viuet in ea.Habet istud premiū:ne ista morte puniat̄.Nō em̄ magna iusticia timere:nec habet meritū apd' deū. m ¶ Ne dixe. in cor.tuo. Iusticia fidei est, ne dubitet̄ de spe dei quæ in xp̄o est:ne diffidat xp̄m spoliasse infernū & cū aiabus cœlū ascēdisse: vn̄ iustus efficitur: Ne dixe.in cor.tuo.i.ne saltē cogites,qs ascēdet.i.nullus hō ascēdet:qa q hoc cogitat negat xp̄m ascendisse. Aut ne cogites, qs descēdet.i.nullus descēdet:qd' est ꝑ nō obseruata lege:qa hoc cogitare est xp̄m a.m.re.i.credere ꝙ xp̄s nō descēdit in infernū:qa si illi q iusticiā nō obseruāt,nō descēdūt:abraā & antiq p̄res multo min⁹ descēderūt,si aūt illi non descēderūt,tunc nec xp̄s,q non nisi pro illis liberandis descendit.Vel ita.Cū audieris inquit prædicari xp̄m post resurrectionē ascendisse in cœlū,noli dicere in corde tuo,mēdacium est.Quis em̄ ascēdet? quia hæc infidelitas q̄tum in te est,xp̄m de cœlo ad terrā deducit.Sir cū & tu audis p̄dicari ꝙ xp̄s ad infernū descendit,noli dicere,mendaciū est. Quis enim descendit in abyssum.Ideo ne hoc dicas:quia hoc dicere est christū reuocare ex mortuis quātum in te est. n ¶ Id est christum de.&c. id est negare christū ☞ ascendisse

Ioh.6.g. 1.Ti.1.c. Iusticia duplex. Leu.18.a. B

Cap̄.X.
¶ tamen.
Ratres, volū Cap̄.X. a
¶ non ficta.
b tas quidem cordis mei & b
a ¶ hic innuit ex gratia detur. ¶ a me. ¶ offendentibus.
obsecrātio ad deū fit pro illis in sa c d
a ¶ vt de⁹ illis det fidē ꝑ quā saluent̄. b ¶ iustum est vt obsecrē:qa ęmulationē dei hn̄t: necesse est qa nō ꝭm sciam quæ olim similis illis fui. c ¶ ego.
c lutē. †Testimoniū em̄ phibēo illis e
a ¶ zelū dei. ¶ p̄ dilectiōe dei putāt se facere.
ꝙ æmulationē qdē dei habent:sed f g
a ¶ diligēdi. b ¶ Vere,non ꝭm sciam.
d non ꝭm sciētiā. Ignorātes em̄ dei e
a ¶ q̄ est ꝑ fidē xp̄i q est a deo. b ¶ q est ꝑ carnis obsꝭuātias. c ¶ vl' volētes. d ¶ vt supbi.
iusticiā:& suām quærētes stātuere: h
a ¶ qua deus iustificat credētes. b ¶ ignorāt iusticiam dei:qa christū q est dator iusticiæ: q adimplet qd' lex prædicit.
g iusticiæ dei nō sūt subiecti. †Finis i k
¶ qui etiam valet.
h em̄ legis xp̄s:ad iusticiā omni cre l m
a ¶ christ⁹ tm̄ est iusticia ad salutē:qa iusticia legis ad p̄ntē vitā tm̄ valet. ¶ al's dixit. n
k denti. †Mōyses em̄ scripsit:qm̄ iu o p
a ¶ q̄ est ex timore,nō amore. b ¶ quasi sine
sticiam quæ ex lege est: q fecērit hō
grã adiuuant. a ¶ nō puniet̄ legali pœna.
b ¶ de illa ita:sed de iusticia fidei sic moyses dicit: vl' ipsa sic dicit ī corde hoīs ꝙ obseruata ducit ad cœlū nō obꝭuata ducit ad abyssū.
l viuēt in ea. Quæ aūt ex fide est iu q
m sticia sic dicit. Ne dixeris in corde r s
a ¶ qa. ¶ cogitare. b ¶ verba ap̄li qb⁹ apit sensum præmissorū verborū moysi.
n tuo: qs ascēdet in cœlū:id ēst chri t
a ¶ quantum ad te.
stum dedūcere? Aut qs descēdet in v
¶ Verba apostoli.
abyssum? Hoc est christum ex mor x

NICO.DE LYRA

✳ suo ad iudiciū:& sic est sensus. Qui crediderit christo prædicāti,nō festinet:credēs ꝙ cito sit vēturus ad iudiciū: & ꝭm vtrūq; modum credens & nō festinans,nō reportat cōfusionē.ideo.Lxx. transtulerunt hoc modo:quia nō semper transtulerūt verbum ex verbo:sed aliquando sensum ex sensu.

¶ In cap.ix.vbi dicitur in postilla.Excitaui te.

ADDITIO.I. Vbi dicit̄:Excitaui te.In hebręo habetur: Seruaui te:prout in glo.vbi dicit̄: Alij codices sic habēt,In hoc ipm̄ seruaui te, & sensus est:O pharao,hæc dicit dn̄s:Cū tātis malis esses re⁹ vt indign⁹ esses viuere:te tn̄ de⁹ reseruauit viuere:vt in te ostēdat virtutē suā: put in postil.&c.

¶ In eo.ca.vbi dr̄ in posti.Qui crediderit nō festinet.

ADDITIO.II. Vbi dr̄ hic:Nō cōfundet̄ seu nō festinet: In hebręo hr̄ quoddā ꝟbū qd' significat indifferēter nō festinet vel nō festinauit:& in significato scd'o est sensus ꝙ q crediderit xp̄o,de q̄ ibi ꝓpheta loqt̄:nō festinabit ad credēdū eo ꝙ doctrina xp̄i maxie est supra sensum hoīs. Vn̄ discipuli q ei⁹ doctrinā ꝯtinue audierūt:& ei⁹ miracula viderūt, nō tn̄ festinauerūt credere:vn̄ eis dr̄ etiā post resurrectionē. Tardi corde ad credēdū.Lu.vl.d.Et mar.vl.ap̄lis dr̄.Exprobrauit de⁹ incredulitatē eoꝝ,& ꝭm hūc sensum hæc auctoritas quodāmō facit ad alialē excusationē iudęoꝝ q nō ita cito crediderūt xp̄o quā excusationē:licet nō ꝑfectā seu legitimā intēdere videt̄ ap̄ls cū statim de eis

Fde eis dicit in p̄cipio sequē. ca. Testimoniū phibeo de illis ꝙ æmulationem quidem dei habēt. Ca.X. Ratres &c.Hic ꝯn̄r apostolus ōndit affectū suū erga iudęos,orando ꝑ salute eorū.Et diuidit̄ in duas:prio ponit orōnis suæ modū.scd'o motiuū,ibi:Testimoniū.Circa primū dicit:Fra.vo. qui.q.d. oro ꝑ ipsis non solum ore sed etiā corde. b ¶ Et ob.ad deū.i. deprecatio eius per rem sacrā.& hic mod⁹ orādi est magis efficax ad impetrādū:qa innitit̄ merito rei sacræ q̄ interponit̄,vt cū dr̄:ꝑ passionem tuā libera eos,& hmōi:& sic orabat paul⁹ ꝑ iudæis:iō subdit̄: c ¶ Fit ꝑ il.s.a me. d ¶ In salu.i.vt cōuertant̄ & salutē cōsequantur. e ¶ Testi.em̄. Hic ꝯn̄r ponitur orōnis suę motiuū,& diuidit̄ in duas:primo dictū motiuū ponit̄.scd'o dictū suum declarat,ibi. Finis enim. Motiuum autē ap̄li erat:qa iudęi pseq̄ndo fidē xp̄i habebant zelū dei indiscretū tn̄:& talibus est cōpatiendū.vn̄ & ap̄ls q prio psecut⁹ est ecclesiam dei,ex tali zelo dicit de seipso. j.Timo.j.d. Miam cōsecut⁹ sum:qa ignorans feci.dicit igitur: Testimon.&c.quia fuerat soci⁹ eorū in facto. f ¶ Qd' æmu. i.zelum. g ¶ Quidem dei ha.&c. Qd' declarat,dicēs:Ignorantes enim dei iu. quæ facit dignum vita æterna.& hr̄ ex fide xp̄i formata:ista tn̄ ignorantia non excusat:qa iuris est. h ¶ Et suam quærē. sta. Qd' exponunt aliq de sacerdotib⁹ & legisꝑitis:q irritū faciebāt mādatum dei ꝑpter traditiōes suas. Matt.xv.a.sed hoc nō videt̄ eē verū:qa immediate p̄mittit̄ ꝙ ex zelo dei mouebant̄:licet īdiscrete, irritātes vero dei mādata ꝑpter traditiōes suas nō mouebant̄ ex zelo dei:sed ex zelo sui.s.ꝑp q̄stū vel gl'iam tpalē: vt ostēdit̄ ibidē,& iō cū dr̄: ¶ Et suā quærē.sta. intelligit̄ de iusticia ex opib⁹ legis, q̄ dr̄ hic sua. Tum qa lex illa fuit eis data:tum qa legalia iam erāt mortua:& sic nō erāt amplius ipsi⁹ dei:sed iudæorū ea ptinaciter defendētiū. i ¶ Iusti.dei nō sūt sub. i.iusticiæ q̄ hr̄ ꝑ fidem xp̄i:cui repugnabant contradicēdo. k ¶ Finis em̄. Hic ap̄ls declarat intentū.s.ꝙ iusticia faciens dignū vita æterna,nō erat ex lege,sed ex fide xp̄i.Et diuidit̄ in tres:primo ostēdit hui⁹ fidei vtilitatem.scd'o facilitatē,ibi: Sed quid dicit: tertio ex hoc arguit non credētiū infidelitatē,ibi:Quō ergo. Circa primū sciēdū ꝙ ꝑfectio nō ꝯsistit ī dispōne materiæ:sed ī introductiōe formæ:ad quā dispositio final'r ordinat̄:vt patet in naturalib⁹ & artificialib⁹:Lex aūt vet⁹ ordinabat̄ ad xp̄m sicut imperfectū ad ꝑfectū.vn̄ ap̄ls Gal.iij.d.dicit.Lex pedagogus noster fuit in xp̄o.& Ra.Sa.hebræus & alij plures doc.he.dicunt ꝙ vniuersi prophetæ nō sunt locuti nisi ad dies messiæ.i.propter xp̄i tēpus final'r:& iō iusticia q̄ facit dignū vita æterna,nō erat in lege q̄ fuit impꝑfecta:sed est ex fide xp̄i:cui ꝑfectio debet̄:& hoc est qd' dr̄:Finis enim le.s.mosaicę. l ¶ Christ⁹.supple est:qa ad ip̄m ordinabatur:vt dictum est. m ¶ Ad iusticiam.iusticia infusa. n ¶ Omni credenti. Vn̄ p̄res ve.test.non erāt iustificati ex opibus legis:sed ex fide christi:vt dictū est.s̄.iij.ca.&.iiij.& Act.xv. dicit.Per dn̄m nr̄m iesum xp̄m credimus saluari:sicut & illi p̄res ve.te.& ad hanc sn̄iam inducitur scriptura,cū dicit̄: o ¶ Moyses em̄ scri.Leu.xviij. p ¶ Qm̄ iu.quæ ex le.est &c. Quia ꝑ ipletionē operū legis euadebat̄ mors corpalis:q̄ trāsgressoribus inferebat̄ īcasib⁹ m̄ltis:sed nō viuificabat spūal'r.vt dcm̄ ē.s̄.iij.ca. q ¶ Quæ aūt &c.i.de iusticia q̄ per fidem christi hr̄. r ¶ Sic dicit:Moyses Deu.xxx. s ¶ Ne di.in cor.t.quis &c.negatiue accipitur. t ¶ Id est christum de.s.de superiorib⁹ ad inferiora qd' est negare xp̄m ascendisse ad cœlestia: v ¶ Aut quis de.in abys.negatiue sil'r. x ¶ Hoc est christum a mor.re.Qd' est negare descēdisse xp̄m ad limbum ad aīas patrum inde liberandas sic exponit Glo.passum istū:quē sequunt̄ expositores nr̄i cōiter sed qa expositio ista nō videt̄ cōcordare in aliq cū sn̄ia Deu.xxx.

G Diuisio. †15.q.1.c.1.§.de eisdem. †de cōse.dist.4.si qs aūt.in fi. †Le.18.a D †Deute.30.c. Diuisio. Perfectio in quo cōsistat.

☞ ascẽdisse. a ¶Prope est ver.i.vtile est vel nõ est aliqd incõueniẽs vel dicere vel credere. Prope nõ longe a natura animorum: & loquẽdi ratione: qd nobis dicit vt credamus. Iohã.15.a b ¶Hoc est ver. De quo dñs ait: Nam vos mũdi estis ꝓpter verbũ quod locutus sum vobis. Non ait: per baptismũ: Quare? nisi qa & in aqua verbũ mũdat, detrahe verbũ: & qd est aqua nisi aqua? Accedit verbũ ad elemẽtũ, & fit sacrm. Vnde est ista tãta virtus aquæ: vt corpus tãgat & cor abluat: nisi faciẽte verbo, nõ qa dicit: sed qa credit. Nã & in ipso verbo aliud est son⁹ trãsiens: aliud est virt⁹ remanẽs. c ¶Quia si confi.&c. Ecce laus fidei & merces. Laus fidei est, si credideris, qa dñs est iesus.i.saluator: & quia resurrexit. Merces vero salus æterna. d ¶Corde cre. Cætera põt nolẽs: sed credere nõ põt nisi volens. e ¶Confessio. Cõfiteri est dicere quid sit in corde: aliter loqui est, nõ confiteri. Qd est in corde debet esse in ore, quia in fronte.i.in sede pudoris, nõ sine causa fit signũ crucis, ne christi opprobria christian⁹ erubescat. Peccatũ fuit petro ore negare, cũ crederet corde. Cum enim lachrymis diluit quod ore negauerat: si saluti faciebat quod corde tenebat: veritas enim & credenda est & loquẽda. f ¶Qui inuocant. Orans inuocat: sed hoc vere nõ potest nisi prius credat. Qui ergo inuocãt, nõ modo credũt, sed etiã orant: vt postq̃ crediderit alicuius animus nõ desinat id postulare quod promisit deus toto corde vigilãtib⁹: quia credere dat remissionẽ pctõr. Inuocare impetrat promissa dei. g ¶Quomodo inuo.&c. Probato qa de vtroq; assumunt populo: ostẽdit per quẽ.s.per remissionẽ vtrisq; factã: quã qui nõ recæpit inexcusabilis est. h ¶Qui ergo &c. Inuocatio saluat: ergo oportet credere: qa Quõ inuo.&c. Credere est ex auditu: F audire ex prædicatione: prædicare ex missione dei: vt ita totum descẽdat ex fonte gratiæ. Prædicatio ex missiõe: qa & pseudo bene nũciãtes deus mittit: qui in bonũ malo nouit vti. Aliqñ & malos malis mittit ex ira: vt vicissim per se sicut iustũ est, pereant. i ¶Quõ vero prædi. nisi mit. Ecce apparet q & ad gentes missi sunt prædicatores: & sic refellit eos apostolus q putabãt iudęis tantũ prædicãdũ esse euãgeliũ. k ¶Quã speciosi pe. Quia mũdũ illuminãt: in quo apparet a deo missos, alioquin hoc nõ poterant. l ¶Pacem. Recõciliationẽ inter populũ & populũ diruta materia legalis ritus in iudæis, & idolatriæ in gentibus. Et inter deũ impios per fidẽ iustificantẽ: & hoĩes in eum credentes. m ¶Euangelizantiũ bo. Pacem super pacẽ: quia & regnũ dei pax est. n ¶Esaias enim dicit &c. Præscius deus ☞prædixit

NICO. DE LYRA.

✻ vnde accipit hæc scriptura, nec etiã cũ litera sequẽti: vt patet ĩtuẽti: ideo aliter põt exponi tñ sine præiudicio sic. Ne dixeris in corde tuo: quis ascẽdet in cœlũ, negatiue. Id est xp̃m deducere.i.dicere q nõdũ venit in mũdũ adduct⁹ per obediẽtiã pris. Aut quis descendet in abyssum, simil̃r negatiue. Hoc est xp̃m a mortuis reuocare.i.dicere, q non fuit mortu⁹: & nec per ɔ̃ns resurrexit a mortuis, vitã immortalẽ inchoãdo. Vtrũq; em̃ dicebant iudæi tpe apostoli & adhuc dicũt negãdo xp̃m venisse: & per ɔ̃ns resurrexisse a mortuis. Hæc aũt expositio cõsonat literę sequenti, cum dicitur: Quia si confitearis in ore tuo dñm iesum scilicet venisse tãq; christum ꝓmissum in lege: & in corde tuo credi deris

a ¶hoc ne dixeris: sed poti⁹ hoc crede verbo quod dicit scriptura.
tuis reuocare. Sed quid dicit a
a ¶in Deu. b ¶vtile: qa iustificat & saluat. c ¶christ⁹: vel ei⁹ p̃dicatio. ¶christ⁹ q est verbum in principio apud patrẽ.
a scriptura? † Prope est verbum in b
a ¶ad confitendum. b ¶ad credendum. c ¶expõit scripturã moysi.
b ore tuo & in corde tuo. Hoc est c
a ¶q & baptisma ɔsecrat. b ¶ꝓpe debet eẽ.
c verbũ fidei quod prædicam⁹: qa d
a ¶cũ aliqs ĩpugnat. b ¶nõ opa legis. ¶resurrexisse: vl̃ q ipe ẽ dñs: & ies⁹.i.saluator.
si cõfitearis in ore tuo dominum
iesum: & in corde tuo credideris e
q deus illũ † suscitauit a mortuis
a ¶credere dat salutẽ: qa iusticiã q̃ ẽ cã salutis. ¶.i.p fidẽ cordis iustificat aliqs.i.de
d saluus eris. † Corde enim credit f
ĩpio fit pi⁹. a ¶post cordis fidẽ: al̃r nõ valet. b ¶q̃ supaddit fidei, vt in martyrib⁹.
e ad iusticiam: ore aũt confessio fit
a ¶nõ mõ ad iusticiã. b ¶Vere corde cre. ad iusti. ¶per esaiam.
ad salutẽ. Dicit enim scriptura:
¶non tantũ iudæ⁹ sed & gẽtilis.
† Omnis qui credit in illum: nõ g
a ¶erubescet in futuro: & sic hic cõfundi videat. b ¶Ois. ¶sed in oĩ gẽte q timet deũ, hic accæpt⁹ est illi. c ¶qa.
cõfundet. Non em̃ est distinctio h
a ¶Non est distinctio. b ¶creator.
iudæi & græci: † Nam idẽ domi i
a ¶sufficiens ditare omnes.
f nus omniũ: diues in omnes qui k
a ¶inuocãt fide & opere. ¶alijs nõ diues. b ¶ab auctoritate esaię ꝓbat qd dixerat.
inuocant illum. † Omnis enim
a ¶iude⁹ vel gẽtilis. b ¶bñ se subijciẽdo.
quicũq; inuocauerit nomen dñi
a ¶in ęterna btitudie. b ¶Sed hoc nõ põt
g saluus erit. Quomodo ergo in l
auersus. a ¶nõ inuocabũt nisi credant.
uocabunt in quẽ nõ crediderũt?
a ¶non creditur illi cui obediẽtia negat. b ¶nec olim aliqs credidit: q nõ aliquo modo audiuit. ¶nõ credẽt nisi audiant.
Aut quomodo credent ei, quem m
a ¶nõ audient nisi prædicet eis.
h non audierunt? Quomodo autẽ n
a ¶qui p̃dicãti resistit: autorẽ nõ recipit. b ¶nõ prędicabũt nisi mittant. ¶nõ sunt veri apostoli nisi missi.
i audiet sine prædicãte? † Quomo o
do vero prædicabũt nisi mittant?
a ¶in esaia vel in naũ ꝓpheta. ¶sed missi:
k Sicut scriptum est. † Quam spe p
ciosi. a ¶aduẽt⁹ apl̃or q illuminãt mũdũ. b ¶annũtiantium. c ¶reconciliationẽ.
l ciosi pedes euangelizantiũ pacẽ
a ¶bñ nũciat q qd ore p̃dicat, ope iplet. b ¶futura. c ¶q. oẽs audiert p apl̃os. ¶cũ em̃ ex gra audit⁹: necessaria est & alia gra
m euangelizantiũ bona. Sed non q
n oẽs obediunt euangelio. Esaias
q̃ cor moueat. a ¶aliq̃s obedire: nõ oẽs. b ¶Q.aliqs. c ¶nõ oĩbus his q̃ a nobis audiũt, vel q̃ nos audimus a te.
enim dicit: † Domine quis cre r

deris q de⁹ illum suscitauit a mortuis, saluus eris. Simil̃r cõsonat sniæ Deu.xxx. vñ scriptura hæc accipit: Ne dixeris in corde tuo &c. Hoc em̃ dr ibi: vt patet manifeste ad excludendũ excusationem quæ posset fieri de mosaicæ legis obseruatiõe: qa vt ibi dr: Nõ oportet ascẽdere ĩ cœlũ vel mare transfretare vt inde apportet & sic seruet: qa iã erat data illi pplo: & sic scripta dei digito q̃tũ ad p̃cæpta decalogi: & p moysen q̃tũ ad alia, ꝓpter qd ibidẽ subdit: Iuxta te est sermo in ore tuo &c. Deuteronomiũ vero fuit figura nouæ legis: vt dicit Hier. ad paulinũ: ꝓpter qd scriptura p̃allegata figuratiue dr hic de noua lege ad cui⁹ obseruationẽ tenent oẽs: & maxime iudæi, qb⁹ sp̃al̃r xp̃s ꝓmissus fuit & psonal̃r p̃dicauit, & sic cũ dr hic: Ne dixeris in corde tuo &c. tollit excusatio de nõ assecutione legis obseruãtia: q̃ p xp̃m iã est data: & tamẽ p spm̃sctm̃ in cordib⁹ credẽtiũ descripta, ideo subdit: Prope est verbũ &c.i. per xp̃m resurgentẽ vita sp̃ualis & immortalis inchoata: quæ lex facere non poterat. a ¶Sed quid di. Hic ostẽditur iusticia q̃ est per fidem christi facilitas, cũ dr: Sed quid di. scri. de ista iusticia. b ¶Prope est ver.&c. Hoc est dictu non exigit nisi credere & cõfiteri.s.in casu mortis ĩ quo tollit facultas operandi. c ¶Hoc ẽ ver. fi.s.xp̃i. d ¶Qd p̃di.&c. dñm iesum: esse verum christum saluatorem nostrũ. e ¶Et in corde tuo cre.&c. sus.a mor. ad vitam immortalem. f ¶Salu⁹ eris. salute æterna. In credulitate em̃ istorum duorũ articulorũ fidei includitur & intelligitur credulitas alior. Et adducitur scripturæ testimonium, cũ dicitur: g ¶Ois em̃ qui credit in illum, non cõfundetur. Esaiæ.xxviij. qd ad litterã intelligitur de christo: vt dictum est in fine ca. p̃cedẽtis. h ¶Non enim est distinctio iudæi & græci. q̃tũ ad iusticiã q̃ est p fidem xp̃i. i ¶Nam idem dñs oĩm.s.iudæor & gẽtilium, vt dictũ est.s.iij.ca. k ¶Diues in oẽs qui inuocãt illũ.i.potẽs oẽs exaudire. Et ad hoc inducitur auctoritas Iohel.ij. cum dr: Omnis em̃ quicũq; in &c. l ¶Quõ ergo. Hic ɔ̃r arguit infidelitas generaliter non credentium: & primo generaliter omnium, secũdo specialiter iudęorũ, ibi: Sed dico. Circa primum arguitur infidelitas oĩm p hoc q fides catholica publicata fuit per orbem a tpe apl̃orũ: Et qa immediate prædixerat apl̃s: Omnis quicunq; inuocauerit nomen dñi salu⁹ erit: iõ continuando sniam dicit: Quõ ergo inuo. in quẽ nõ cre. q.d. nullo mõ: qa orõ præsupponit fidem orantis. m ¶Aut quõ credẽt ei quẽ nõ au. qa fides præsupponit auditũ a deo p reuelationẽ: vl̃ ab hoĩe p p̃dicationẽ, ideo subditur: n ¶Quõ autẽ au. sine prædi. Actus vero p̃dicãdi p̃supponit auctoritatẽ officij: ideo subditur. o ¶Quõ vero p̃di. nisi mittant a deo? sicut ꝓphetę: vel ab ei⁹ locũ tenẽte: sicut p̃dicatores alij: & ad hoc inducit scriptura Esaiæ.lij. p ¶Quã speciosi pedes euangelizantium pa. qd intelligit de p̃dicatorib⁹ euãgelij: vt dictũ fuit ibidẽ, ideo subdit. q ¶Sed nõ omnes obediunt euã. prædicationẽ ei⁹ recipiendo. Ad qd inducit auctoritas Esa.liij. vbi ad literam loquitur de christo: vt ibi fuit declaratũ. r ¶Dñe quis cre. audi. nostro: quia esaias & alij prophetæ audierunt a deo mysterium christi: quod crediderũt pauci: & iudæis specialiter: ideo cõcludit apostol⁹ ✻Ergo

†Deute. 30.c.

H

A ☞ prædixit infidelitatẽ iudæorũ: sed non fecit: neq; præscisset mala eorũ, nisi ea haberẽt. Sic etiã excæcat quod est deserẽdo: nõ faciendo: & hoc meruit volũtas. Si dicitur nõ possunt iudæi credere: qa esaias prædixit, dico nõ possunt: quia nolũt q de⁹ præsciuit, prædixit, sed non fecit. Non possunt, dum superbi, dũ tales: vt scilicet oĩa suis viribus attribuerẽt vt negarent sibi necessariũ esse diuinũ auxiliũ ad bene operandũ. a ¶Fides ex au. Etsi de⁹ intus doceat: tñ præco exterius annunciat. b ¶Per verbũ &c. i. per gratiã xp̃i doctores verba euãgelici nobis mittẽtis. Nisi em̃ dicatur aliqd nec audiri põt nec credi. Ps.18.a. c ¶Et quidem. Vel, equidẽ.i.certe & ita inexcusabiles sicut in Ps. oñdit dauid di. d ¶In oẽm terrã exiuit sonus eorũ &c. Nec hoc tẽpore apostoli impletũ est: sed spũsancto reuelãte videt implendũ in posteris. Locutus est igitur præteritiue Acti.1.a. propter certitudinẽ ꝓphetiæ. Dicendo igitur eorũ: nõ solũ de apostolis, sed & de eorũ posteris intelligi voluit. Sic & illud: Testes mihi eritis vsq; ad vltimum terræ. e ¶Sed dico: Nũquid israel. Quia possent & audisse & nõ cognouisse: affirmat eos & cognouisse. f ¶Cognouit. Quia cõtradicere non potuit ratione vel auctoritate: sed non vere cognouit vt mẽti eor bene sederet. g ¶Ad æmulationem. Inuidiam iudæis: dum gentes eorũ deum suum dicunt & promissiones & legẽ eor & prophetas ad se pertinere. h ¶In non gen. Gentiles non prius dicebãtur gens sancta vel modo non gens: quia nõ quales geniti. i ¶In gen. insi. In.id est contra gentẽ insipientẽ.i.contra gentiles qui deum verũ non nouerãt. k ¶Tota die. Toto tempore quo cum eis commoratus sum: & mundum illuminaui. Vel manus B in cruce: vel opera & affectus ampliaui. l ¶Expãdi manus. Q. Ampliora ostẽdi iudæis: quia nullũ eis beneficiũ negauit. nã mortuos illor suscitauit diuersas eorũ infirmitates curauit. Ille em̃ dicit manus expãdere, qui poscẽtib⁹ beneficia largiter tribuit. m ¶Manus meas &c. Hoc nõ de manibus in cruce extẽsis: sed de opib⁹ quæ illi populo exhibuit. Vel, de manib⁹ in cruce extensis potest hoc accipi: vt positũ sit totũ pro parte. Tota die. ergo diei parte totius. Expandi, in cruce. Manus meas ad po. non cre. sed cõtradicentem, quod peius est.

a ¶qa aliqs credit ex auditu. & si nõ omnis. b ¶aliquando & si nõ vbiq;.
a didit auditui nostro? Ergo fides ex a
a ¶nõ merita nostra.
b auditu: auditus autẽ per verbum
a ¶al̃s xp̃i. b ¶ex auditu crediderũt: sed q nõ crediderũt: nũqd nõ audi. q.d. p hoc excusabiles. a ¶.i. nõ modo ꝓximi: sed & vltimi
dei. Sed dico. Nunquid nõ audie b
c runt? † Et quidẽ in omnem terram c
audierunt. ¶fama. ¶ex oĩ parte.
exiuit sonus eorũ: & in fines orbis
a ¶ipsa. b ¶oẽs audierũt: sed de iudæis specialiter dico: Nũquid &c.
e terræ verba eorum. Sed dico: Nun d
a ¶cognouit vtiq; quia moyses q prim⁹.i. magnus & alij post eum.
f quid israel nõ cognouit? Primus
a ¶ad inuidiã de conuersione gentiũ.
g moyses dicit. † Ego ad æmulationẽ e
a ¶pmittã adduci. b ¶.i. gẽtiles q pri⁹ nõ gẽs
h vos adducã in nõ gentẽ: in gentẽ f g
i vel mõ nõ gẽs. a ¶q̃ deũ nõ nouerat. b ¶p mittã ĩ vos irasci & pseq & cũ hoc factũ vi
insipientẽm: in iram vos mittam. h
deant attẽdãt q venerit. a ¶etsi pręuideret pœnã imminere, tñ audet. ¶nõ tm̃ moyses hoc dicit: sed & esaias. ¶ex persona.
† Esaias autẽ audet & dicit: Inuen i
a ¶sponte me obtuli. b ¶& inde inuidia iudæorũ. ¶per se.
tus sum a nõ quærẽtibus me: palã
¶in manifesto. ¶ab alijs.
apparui his qui me nõ interroga
¶ita ad gẽtes.
k bant. Ad israel aũt dicit: Tota die k
¶opera & affectus. ¶Iudęorum.
l expãdi manus meas ad populũ nõ m
¶quod peius est.
credentẽ: sed & cõtradicentẽ mihi. n

NICOLRVS DE LYRA

✻ a ¶Ergo fi.&c. & patet ex dictis sententia. b ¶Sed dico: Nunquid &c.i. habẽt ne excusationẽ suæ infidelitatis ꝓpter defectũ publicationis? q.d. nõ. Ad qd inducit auctoritatẽ Ps.xviij. c ¶Et quidẽ in oẽm ter.&c. A tpe em̃ apl̃or publicatũ fuit euãgeliũ p orbẽ vniuersum: sicut pleni⁹ oñdi scribẽdo sup Ps.xviij. Potest tñ hic breuiter repeti. apl̃i nãq; ad publicãdũ euãgeliũ per orbẽ exierũt de hierl̃m: quæ est in medio climate terræ habitabilis: & viuẽte beato petro apl̃o prædicatũ fuit euãgeliũ procedẽdo versus occidentẽ vsq; ad mare oceanũ: vbi est termin⁹ habitabilis terræ f̃m astrologos. Sanct⁹ em̃ sauinian⁹ in ciuitate Senonẽsi: quę tũc erat metropolis frãciæ ædificauit ecclesiã petri: quẽ audierat iam passum: sed cognito postea q adhuc viuebat: noĩauit illã ecclesiã bti petri viui: in qua pluries ego fui q hæc scripsi. Et alij qui cũ sctõ sauiniano venerũt in frãciã in alijs locis prędicauerũt vsq; ad oceanũ. Et eadẽ rõne euãgeliũ fuit publicatũ ad orientẽ, meridiẽ & aqlonẽ respectu hierl̃m: qa xp̃i discipuli exierũt circũquaq; ad p̃dicandũ. d ¶Sed di. Hic ɔ̃r arguit incredulitatẽ iudæor sp̃al̃r: qa xp̃m prædicantẽ audierũt & miracula ei⁹ viderũt vñ dicit Nicodem⁹ in lege perit⁹ Iohan.iij.a. Scim⁹ qa a deo venisti magister. Nemo em̃ põt hæc signa facere quę tu facis nisi de⁹ fuerit cũ eo: & hoc est qd dr: Sed dico: Nũquid &c. q.d. imo pl⁹ q̃ alij: & illa cognitio fuit in legisperitis excæcata ex inuidia ɔtra xp̃m, eo q cœpit prædicare cõtra vitia eor: & sic quãtũ potuerũt auerterũt pplm ab ipso: ex quo secuta est ppl̃i excæcatio & gentilium illuminatio;

Ecclesia bti petri viui.

lium illuminatio: ad quos cõuertendos transierũt apl̃i relictis iudæis: Act.xiij.g. Vobis oportebat primũ loq verbũ dei: sed qa repellitis illud & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce cõuertimur ad gẽtes: & hoc p̃dixit moyses. Deu.xxxij.c. e ¶Ego ad æmu.i.ad inuidiã. f ¶Vos adducã.i.adduci permittã ɔ xp̃m ex decæptione diaboli. g ¶In non gen. id est dimittendo vos in incredulitate loco illius gentis: quę apud vos erat nulli⁹ reputationis. Iudæi em̃ non reputabãt gẽtiles eẽ gẽtes: sed vocabãt eos canes sicut dictũ fuit sup illud Exo.xxij.d. sed ꝓijcietis eã canib⁹. h ¶In iram vos mittam. i. in punitionem p vindictã meã: qd p romanos fuit impletũ occidendo & captiuando pplm iudaicũ. Inducit autem ad hoc auctoritas. Esa.lxv.a. de illumĩatione gentium, cũ dr: i ¶Inuent⁹ sum &c. i.a gentilib⁹ idolis seruientib⁹ q p̃dicatione apl̃orũ recæperũt deuote: & sic fuerũt illuminati: & subdit de iudæorum excæcatiõe. k ¶Ad israel au. di.i p psona dñi l ¶Tota die. ex. ma. me. ad te conferendo beneficia toto tempore legis mosaicę. m ¶Ad populũ non credentẽ. Prophetis primo, & postea xp̃o. n ¶Sed & contra. mihi. Primo repellendo verba prophetarum meorũ, & eos occidẽdo: & post ea meipsum in persona propria.

G

†Ps.18.a

¶In ca.x. vbi dr in postil. Aut quomodo credent ei quem non audierunt.

†Deute. 32.c.

ADDITIO.I.

Ex hoc q dic̃ apostol⁹. Quõ credẽt ei, quẽ nõ audierũt &c. & postea qbusdã interpositis ɔcludit ergo fides ex auditu. Quidã volunt inferre q fides catholica de qua hic agit sit acqsita: qa hæc fides vt dicunt generat in hoĩe ex hoc q audiens credit p̃dicatori & adhibet fidẽ dictis ei⁹ non fidẽ infusam sed acqsitam ex tali auditu. Idem volũt arguere ex dictis Aug. xiij. de ciui. dei q fides gñatur in nobis & nutrit p sciam ergo sine infusiõe. Sed bene consideranti hoc non sequitur ex dictis apl̃i, nec etiã Aug. Ad quod sciendũ q f̃m sctm̃ Tho. ij.ij.q.vi.ar.i. in Cor. q. Ad fidem theologicã de qua agit, duo requirũtur. Vnũ est vt hoĩ credibilia proponant: aliud est assensus firmus credentis ad ea q̃ ꝓponunt. Huius qdem assensus põt duplex cã cõsiderari. Vna qdẽ exterius inducẽs p fidẽ vel auditã: sicut miraculum visum vel psuasio hoĩs: quorũ neutrũ est sufficiẽs cã ad assensum p̃dictũ. videntiũ em̃ idẽ miraculũ & audientiũ eandem prædicationẽ, vnus credit & ali⁹ non. Vñ oportet ponere aliã cãm interiorẽ: q̃ mouet hoĩem intus ad assentiendũ his q̃ sunt fidei. ¶Nec est aũt dicẽdũ hanc cãm solũ esse liberũ arbitrium: sicut pelagiani dicebãt, esset em̃ ɔ aplm ad Eph.ij.b. de fide dicẽtẽ: Dei ẽi donũ ẽ. Nec valet dicere qd ibi dicit apl̃s de fide formata. nã f̃m Glo.i.co.xiij. fides ẽt q̃ est sine charitate, donum dei est. Cuius ratio f̃m Tho. vbi.s. est: nã cum hõ assentiendo his q̃ sunt fidei eleuatur super naturam suã oportet q hoc insit ei ex supernaturali principio interi⁹ mouẽte: qd est deus. Vñ cum apl̃s dicit hic. Quõ credẽt ei quẽ nõ audierũt: & fides ex auditu: loquit de cã proponẽte ad credẽdũ: q̃ licet cõiter regrat ad fidẽ: sicut cã sine qua nõ: nõ tñ sufficit ad causandũ assensum seu habitũ fidei sine cã supnaturali interi⁹ mouẽte: vt dictũ est & iõ cũ apl̃s dixisset: Fides ex auditu, statim subiũgit. Audit⁹ aũt p verbũ xp̃i. Glo.i.p grãm xp̃i. Simil̃r dicẽdũ est q dictũ Aug. p̃fatũ intelligendũ est p modũ exterioris psuasionis: sufficiens aũt & ꝓpria cã fidei est illud qd interi⁹ mouet ad assensũ: qd est donũ dei. Vlterius supradicti nitunt ꝓpositũ suũ ɔcludere ex auctoritate Au. in epl̃a ɔtra Manicheũ, di. Nõ crederẽ euãgelio nisi crederẽ eccl̃iæ catholicæ illud approbãti. Vñ dicunt q fide acqsita credit euãgelio eo q ecclesia tenet suos scriptores eẽ veraces: & sic audiẽs acqrit sibi habitũ credẽdi eorum dictis. Sed nec ex hac auctoritate hñt intẽtũ: nã explicatio credendorũ cõiter fit p reuelationẽ diuinã in sacris libris canonicis ɔtẽtã: q̃ qdẽ reuelatio de cõi cursu oportet q veniat ad ĩferiores hoĩes p maiores: sicut ad

†Esaiæ 65.a.

D

Ad fidẽ duo requiruntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

E hoies per angelos: & ad inferiores angelos per maiores diuinorū notitia prouenit: ſm Diony. de cœleſti hierarchia. Vnde ga inter oēs grad⁹ eccleſiæ, auctoritas vniuerſalis eccleſiæ in his quæ ſunt fidei præcellit: eo ꝙ nō poteſt in his deficere: dicēte dño ipſi petro in perſona eccleſiæ. Luc. xxij. d. Ego pro te rogaui petre vt nō deficiat fides tua: ideo licet habit⁹ fidei a deo ſit inſuſus: cū in explicatione credēdoꝝ: quę in ſacra ſcriptura principaliꝰ ꝓtinent, recurrēdum eſt ad auctoritatē vniuerſalis eccleſiæ. Et hoc inſinuat Aug. cū dicit: Nō crederē euan. &c. ¶ Sed ga prædicti opinātes conantur tollere neceſſitatē ponēdi fidē inſuſam de credibilib⁹ nobis reuelatis per aliquas rōnes apparētes: qd̄ eſt cōtra glo. & cōem expoſitionē doctoꝝ: ideo videtur diſcurrēdū de illis rōnib⁹, vt veritas

Qꝫ fides ſit acqſita quinq; rationes. magis elucęſcat. Quarū rationū vna talis eſt: ga vt dicūt: Ad oēm certitudinē actus credēdi quā exigimur in nobis ſufficit fides acqſita: ergo ſupfluū eſt ponere inſuſam. Et ꝓ̄iam ex hoc ꝓbāt, ꝙ fruſtra fit per plura qd̄ pōt fieri per pauciora. Añs autē patet per hoc ꝙ ſicut firmiter adhærem⁹ hiſtorijs & geſtis ſcriptis de reb⁹ bellicis, & alijs quæ ſcribūt in chronicis fide acqſita: ꝓ hoc ꝙ credim⁹ eos veraces eſſe ꝙ talia eſſe referūt & ſcripſerūt: ita fide acqſita firmiter adhærem⁹ hiſtoriæ ſacræ ſcripturæ & euāgelio: ga firmiter credim⁹ eos eſſe veraces ꝙ hmōi libros canonis condiderūt: ergo præter fidē acqſitā ſupfluit oīs alia quæ ad certitudinē actus credēdi ponit habēda &c. Vlteri⁹ arguūt ad ꝓpoſitū ſuū ꝑ exemplū de hæretico: ꝙ ſic firmiter adhęret errori ſuo: ꝙ etiā pro fide illius vult mori: quæ ꝙdē hęreſis eſt acqſita: & eſt in rōne inclinās ipm firmiter in illū errorē: & hoc ſine pſuaſione rōnis vel argumēto: ſed ſolū ga credit auditui & doctrinæ aliox: & ꝓprio ꝓceptui. Ex quo cōcludūt: ꝙ ſiſt ꝓ fidē acqſita pōt ꝙs firmiter adhęrere credibilib⁹ nobis reuelatis ſine fide inſuſa. Vlteri⁹ arguunt ſic. Si fides inſunderet nobis a deo: illa nō poſſet corrūpi i nobis nec minui. Cōſequētia, ꝓbāt: ga ille habit⁹ a ſolo deo creat: & ſicut nō generat ex actib⁹ nr̄is: ita nec corrumpit: præſertim ga ille habit⁹ cum corrūpit, totaliꝰ annihilat: qd̄ nō pōt fieri ꝙ creatura: ga ſicut non pōt creare, ita nec annihilare. Nec etiā ꝙ demeritū pōt corrūpi: ga etiā dæmōes credūt: licet habeāt odiū dei: qd̄ eſt maximū pctōꝝ. Exquo patet ꝙ fides pōt ſtare etiā cū maximo pctō. Vlteri⁹ arguūt ꝙ ſi habit⁹ fidei eſſet a deo ſi⁹ſus, eſſet pfectior oi habitu acqſito: & ꝓ ꝙs actꝰ credēdi ꝓ fidē ſi⁹ſam, eſſet pfectior ꝙ actꝰ itelligēdi prima principia: qd̄ dicūt eſſe incōueniēs. Vlteri⁹ ad ſuū, ꝓpoſitū oſtēdēdū ſic dicūt. Ponat ꝙ vn⁹ iudæus nō baptizat⁹ audiat inter fideles, more fideliū diſciplinat⁹. talis fide acqſita crederet & adhæreret oib⁹ qb⁹ nos credim⁹, ſicut & fide acqſita qlibet noſtrū exauditu alioꝝ: quoꝝ veracitati credit. Credim⁹ enim multa tpa trāſiuiſſe: & romā eſſe quā nūqꝫ vidim⁹: ſic etiā ꝑ fidē acqſitā ex auditu firmiter credim⁹ reuelatis in ſcripturis & eccl̄æ approbāti veritatē illoꝝ. ¶ Cōſiderādū tn̄ eſt ꝙ ꝓdictæ rōnes nō cōcludūt intētū ſuū. Ad primū em̄ dicēdū ꝙ gcqđ ſit de ꝓntia, antecedēs nō eſt rōnabiliꝫ dictū. Manifeſtū eſt em̄ ꝙ pl⁹ requirit ad certitudinē fidei hūdā de his q̄ in ſacra ſcriptura & euāgelio ꝓtinent: q̄ de his quę in geſtis ſcriptis de reb⁹ bellicis in chronicis habent: Impugnationum. Nā ſm ꝓbm. i. Ethi. Diſciplinati eſt intm̄ certitudinē inq̄rere ſm vnūq̄dq; gen⁹, inq̄tū natura rei recipit ſeu requirit. Cōſtat autē ꝙ ea quæ principaliter traduntur in ſacra doctrina excedūt facultatē hūanę naturæ: vt cū ibi aſſerit ꝙ de⁹ eſt trinus & vn⁹: & ꝙ filiꝰ dei eſt in carnat⁹, & fuit paſſus & mortuus, & hmōi. Vñ & ꝓpheta dicebat. Eſa. 53. a. Dñe q̄s credidit auditui nr̄o. q.d. talia p̄dicam⁹ ſeu ꝓphetam⁹ q̄ nullus poſſet per ſe credere, cū facultatē hūanæ naturæ excedāt: & ideo nullꝰ diſciplinat⁹ talib⁹ adhæret certitudinaliter ex ſola hoīm narratiōe quātūcūq; eos veraces reputaret: quapropter ad fidē de talib⁹ habēdā oportuit fieri miracula, faculratē tot⁹ naturæ excedētia: qb⁹ viſis hoīes diſponerēt ad habitū fidei recipiēdū: nō em̄ ſolū p̄dicationes, ſeu frequētes narrationes ad hoc ſufficiūt: ſicut in alijs geſtis ſeu hiſtorijs vt cōiter: niſi miraculis cōfirmarentur.

vnde Mar. vlti. d. Dño cooperāte & ſermonē cōfirmāte ſequētibus ſignis. Quæ autē in hiſtorijs bellis cōiter traduntꝰ, non excedunt humanæ naturæ facultatē: & iō in talib⁹ ſufficit narratio cōtinua ꝓborū virorū ad eorū firmū aſſenſum hūdū: ꝑſertim cū nō inueniunt alij tales narrationes negātes: ga tūc etiā in hmōi hiſtorijs de reb⁹ bellicis diſciplinat⁹ rōnabiliter dubitaret cui ꝑti contradictionis aſſentiret. Quæ quidē cōtradictio circa ea q̄ in ſacra ſcriptura traduntꝰ maxime reperit. Maior em̄ eſt turba hæreticorū in fideliū ſeu paganorū negātiū multa de his q̄ in ſacra ſcriptura cōtinētur, q̄ fideliū credētiū eadē. Ex q⁹ patet aſſumptū ſeu antecedens ꝑdictæ rōnis min⁹ verū. Ad ſecm̄ dicēdū ꝙ cū illa q̄ ꝑ fidē traduntur. excedūt humanā facultatē, vt dictū eſt de q⁹. Eccl̄s. in. Pluria ſupra ſenſum hoīs onſa ſunt tibi: inde eſt pro hæreſes ſibi oppoſitæ hñt apparētias, & q̄ſi euidētiā ſm cōe dictū naturalis rōnis humanæ lumine ſupnaturali carētis. Vñ tales hæretici nō indigēt fide inſuſa ad hoc vt talib⁹ erroribꝰ adhereāt: ga ex q̄ ea rent lumine fidei: ſine q̄ vera credibilia nō cernunt: remanet eis firmiter ignorātia veritatis: ꝑ quā ſuis erroribꝰ firmiſſime adhæret: ſꝑtim cū in talib⁹ diabolica ſuggeſtio ſoleat interuenire. Vñ apls Petrꝰ dicit. Aduerſari⁹ vr diabol⁹ circuit q̄rēs quē deuoret: cui reſiſtite fortes i fide. Ex q̄ patet ꝙ diabol⁹ cirūit ad ꝓuādū 1. Petri. 5. d

ꝙ fidē. Ad tertiū dicendū ꝙ q̄uis habitus charitatis ſit altior & nobilior q̄ habitus fidei: ꝑ ꝓnū actū ꝑti mortalis amittit. Sic nō eſt incōueniēs ꝙ habit⁹ fidei ꝑ aliqđ ꝑctm̄ amittat: habit⁹ em̄ a deo ſi⁹ſi, libere a deo dank: ſic & iuſte a deo ſubtrahit. ſm dilpoſitionē ſubiectorū. Nec talis ſubtractio ꝓprie dr̄ annihilatio: ſed q̄dā ceſſatio influxꝰ diuini: ſicut ꝑ clauſurā feneſtrę lux ſolaris ſubtrahit ſine aliq̄ annihilatione. Nec obſtat ꝙ obijcit de dæmonibus. Tū ga odiū dei & alia q̄ ꝓtinēt ad malicias cordis: licet ſint peſſima, nō tn̄ ſunt demeritoria: cū ia ſint ipſi in termino dānationis: & ſic nō ꝑnt mereri nec demereri. Secus eſt de viatorib⁹ q̄ adhuc ꝓ̄ta demerent, vt ab eis ſubtrahant dona dei. Tū ga ex hoc ꝙ dr̄ ab apl̄o. Dæmōes credūt, nō eſt neceſſariū concedere ꝙ habeant fidē etiā informē, ſed tm̄ actū fidei, q̄ eſt credere. Nō enim credūt ex habitu ad hoc inclināte, ſed coacti ex ſignorū euidētia & frequētia: & ex ꝓſpicuitate naturalis itellectꝰ: ſicut ēt q opāti ſta ſolū ex coactione nō dr̄ iuſtꝰ. q̄ſi hñs habitū iuſticiæ. Ad ſtū dicēdū ꝙ actꝰ fidei eſt dignior ſimplr̄ cæteris habitibus acqſitis intellectualib⁹, inq̄tū habet certiorē cām: eo ꝙ fides inniti⁹ diuinæ veritati: qđ̄ nō faciūt alij habit⁹ itellectuales acqſiti: licet ſint certiores ſm qđ. ſ. ad nos. Nec ēt certitudo fidei acqſite eſt illis certitudini fidei iſuſe i adhęſiōis firmitate. Illa ei q̄ſi fides acquiſita dicit illis corā ipſis: qa iniqtatē nouerūt & in ea ſtiterūt. In la. &c. Scriptura quę intelligentib⁹ eſt panis illaqueat dū male ſapit & causa captiuitatis dū zelo ei⁹ xp̄m occiderūt: & in illa captiuitate causa ſcandali & opprobrij: & poſt causa æternæ dānationis: quæ ſpecialr̄ retributio dicitur. 1 Obſcu. ocu. co. Quia ſine causa non videritur: ſtat eis non videre. Obſcu. ocu. dicentis officio dicuntur. m ¶ Dico cr. Hæc verba non optātis voto, ſed præ Nūqđ. Quia dico excæcatos auctoritate ꝓpter iniquitates ꝓpietarū: putatis ꝙ irrecuperabiliter & ſine vilitate. Sed caſus eorū, ꝑdeſt: & ꝑnt reſtituī, ne quis eos deſpiciat. n ¶ Salus. Dum diuiſi per mūdū in reſtimoniū ſunt illoꝝ æmu. Hoc ſæpe factū eſt: & ꝑ plenius ſequentur in fide xp̄i. Tunc enim manus moyſi reuocabit in ſinū: tūc moyſes noſter reuertet ad matrē & ad ſtres. Poteſt etiā intelligi vt gētes iudæos æmulenk. i. vt credāt ſicut & ipſi credebāt. Vel vt dei æmulatione circa opera eorū mala mo-

ADDITIO II. Snia horū duorū verſuum. ſ. ſi me ꝓ vocauerūt &c. &: Ego ꝓuocabo eos qui nō ſūt deus ex ꝓpō. Et ibidē oſtēdit ꝙ moyſes ſtatū hodiernū iudæorum a xp̄o recedētiū ꝓnoſticauit. Qđ̄ ꝓprie cōcordat cū inctō ī carmine moſaico cōtinent, hr̄ ꝓprie in additione Deu. xxxij. ſu ꝑ eiſdē verſib⁹. Et ibidē oſtēdit ꝙ moyſes ſtatū hodiernū iudæorum ꝓ xp̄o recedētiū ꝓnoſticauit. Qđ̄ ꝓprie cōcordat cū inctō ī carmine moſaico cōtinent, hr̄ ꝓprie in additione Deu. xxxij. ſu ꝑ eiſdē verſib⁹. Et ibidē oſtēdit ꝙ moyſes ſtatū hodiernū iudæorum a

Universidad de Deusto Biblioteca

☞ ueantur. a ¶Qđ si dc. Dixit delictũ iudæorum ꝑdesse: qđ si est: tunc magis cõuersio eorũ. b ¶Quãto mag.&c. id est si malũ eorũ vertit de⁹ in bonũ.i. in diuitias mũdi: multo magis bonum eorũ cũ in fine plenitudo eorũ cõuersa ditabit gẽtes doctrina & exẽplo: in quo ostẽdit nec inutilẽ, nec irrecuperabilem casum eorum. c ¶Quãdiu. Et si apl's gentiũ: tñ honorificabo ministeriũ vltra hoc qđ debeo superaddẽdo: vt etiã de iudæis laborẽ tentãs: si hac nõ succedit via aggrediar aliã: quod nõ facerem si de salute eorum desperarẽ. d ¶Qđ si delibc. Dixi ꝙ assumptio eorum erit multũ vtilis: quam ne dicatis non posse fieri: quasi totũ gen⁹ sit repudiatũ. Quia si delibatio.i. pauci de illis assumpti: vt apl'i & alij discipuli sunt sancti. e ¶Et maſ.i. gen⁹ põt sanctificari. ¶Ambro. Est aũt delibatio parua ex aliq̃ re assumptio ad experimentũ toti⁹ massæ, vt ex cibo vel potu. f ¶Et si radix.i. patriarchæ: a qbus cõtrahunt sancti humore si dei. g ¶Et rami. qui de eorũ genere excreuerũt in eis fundati. h ¶Socius. in spe promissionis: hoc cõtra morem. Bona enim arbor in non bonam inseri solet: hic nõ bona in bonã. i ¶Dicis ergo fr.&c. Q. Nõ cõtra stantes: tñ contra eos licet gl'iari: qui causa insertionis meę repulsi sunt. Qđ remouet apl's: ita. Bene dicis: quia verũ est ꝙ fracti ꝑpter incredulitatẽ sunt: tu stas fide.i. nõ merito tuo: sed gr̃a dei: & ideo noli superbire: ne & tu frãgaris per supbiã: vt ille per incredulitatẽ. Non es stabilis si per quos stas destruis. Facile decipit̃ q alienis malis gaudet. k ¶Fide stans. Dei est beneficiũ ꝙ tu stas, nõ tuum meritũ.
F l ¶Sed ti. Ne tãtę gr̃e bñficiũ amittas & in suppliciũ icidas. Castus em̃ timor est cum cauet aĩa ne de⁹ illã desert⁹ deserat. m ¶Si enim deus. Iudæis non pepercit deus: qui a sanctis patrib⁹ originem ducebant: ex quorum etiam gente ipse carnem assumpsit: multo minus ☞vobis

NICO. DE LYRA.

✻ conuersos ad fidẽ xp̃i. a ¶Qđ si deli.co.s. iudæorũ. b ¶Diui. sũt mũ. occasionaliter modo dicto. c ¶Et dimi.co.i. pauci viri simplices & illiterati & quasi nullius reputationis: quales sunt apl'i. d ¶Diuitiæ sunt gen. quia fundauerũt ecclias iter gẽtes. e ¶Quãto ma.ple.co. supple erit magnũ bonũ in finali conuersione eorũ. f ¶Vobis enim. Hic ꝯñr reprimit insultationem gentiũ per hoc ꝙ casus iudæorũ nõ est irrecuperabilis. quod ostẽdit exẽplo duplici.s. patriarcharũ & apl'orũ q fuerũt iudæi. ꝑpter qđ apl's se laboraturũ ad conuersionẽ eorũ dicit: Vo. em̃ di. gen. ne insulteris iudæis. g ¶Quandiu qdẽ &c. Gal'.ij.b. Creditũ est mihi euãgeliũ p̃putij: sicut & petro circũcisiõis. h ¶Ministeriũ meũ ho. addẽdo vltra debitũ scilicet laborãdo pro cõuersiõe iudæorũ: cũ tñ ex officio tenear solis gẽtib⁹ p̃dicare. i ¶Si quo mõ ad æmu. id est ad imitãdũ me. k ¶Prouocem car. me.i. iudæos: de qb⁹ carnaliter descendit: vt dicit in prin. hui⁹ ca. l ¶Et sal. fa.&c. Sciebat em̃ apl's ꝙ nondum erat tempus cõuersionis eorũ ad plenũ. & ꝙ iste sit vtile ad bonũ, ostendit, dicens:

a¶ iudei zelo legis & patrũ. ¶inuidiam & odio habeant. b¶ ꝙ deum occiderũt: vel verbũ repulerunt. ¶si eorũ delicto ditatus est mundus.
a æmulẽtur. Qđ si delictũ eorũ diuitiæ b
a¶.i. abiectio. ¶pauci de eis cõuersi: vt apl'i ditauerũt gẽtes.
sunt mũdi: & diminutio eorũ diuitiæ c d
a¶ q̃ i fide mũdi ꝯuertet. b¶ & q̃si aliqs q̃reret an poterũt ꝯuerti ait: poterũt vtiq;.
b gentiũ q̃to magis plenitudo eorũ. Vo- f
a¶ qui mihi proprij. b¶ qđ semp est.
c bis ei dico gẽtib⁹: q̃diu qdẽ ego sum g
a¶ non iudæorũ. b¶ qa ad gẽtes missus.
gẽtiũm apl's, ministeriũ meũ honorifi- h
a¶ vel cũ prosperitate vel cũ aduersitate.
b¶.i. imitandũ me. c¶ ꝑuocare valeam.
cabo, si quo modo ad æmulãdũ ꝑuocẽ i k
a¶ iudæos. b¶ vel vt. ¶sic. c¶ gr̃a dei adiuuãte. d¶ saltem.
carnẽ meã: et saluos faciã aliquos ex l
a¶ & ideo de illis laboro: quia vtilis erit assumptio ad informationẽ gẽtiũ. Et ꝯe. b¶ ifidelitas.
illis. Si ẽi amissio eorũ recõciliatio est m n
¶erit. a¶ reliquorũ. b¶ gentium ex eo
mũdi: q̃ assũptio nisi vita ex mortuis? o p
mortue. ¶potest sanctificari.
d Qđ si delibatio sancta est, & massa. Et q r
f a¶ ꝑbat adhuc iudęos posse assumi: vt reprimat gẽtes. ¶.i. sed. b¶ naturalibus.
g si radix sctã & rami. Qđ si aliq ex ra- s
a¶ a ꝑmissione excisi. b¶ o gentilis. c¶ sterilis
mis fracti sunt: tu aũt cũ oleaster esses, t v
naturaliter & amar⁹. a¶ aliena opatione cõiũctus. b¶ in loco fractorũ. c¶ fact⁹ est. ¶pticeps.
d¶ patriarcharum & prophetarum.
h isert⁹ es in illis: & soci⁹ radicis & pin- x y
a¶ apl'orũ qui præ oibus habent spiritũ radicis. z
b¶ fructiferi populi iudaici ante aduẽtũ christi.
c¶ Si inquã hoc est. ¶qa & si putata est oliua: nõ tñ amputata. d¶.i. insultare malis alterius.
gũedinis oliuæ fact⁹ es: nõli gloriari a
a¶ fractos. b¶ tu gẽtilis. c¶ dr̃ tibi: qa gẽs illa
aduersus ramos. Qđ si gloriaris: nõn b c
nihil a te: sed tu ab ea fidem habes. ¶o gentilis.
i tu radicem portas, sed radix te. Dicis d
ergo fracti sunt rami vt ego inserar. e
¶dicis. a¶ sed. b¶.i. suo vitio: vnde tibi oportunitas salutis non propter te.
Bene ꝑpter icredulitatẽ fracti sunt: tu f g
a¶ & nõ. ¶superbire. b¶ offendere. ¶caste.
k autẽ fide stas. Nõli altũ sape: sed timẽ. h
a¶ time qđ oportet qa. b¶ ꝑrogatiua patrũ qb⁹
m Si ẽnim de⁹ naturalib⁹ ramis non pe- i k
facta est ꝑmissio. a¶ sed vide. b¶ alieno. ¶hoc cõtigat. qđ & vtiq; cõigere põt. c¶ qa fide stas.
percit, nẽ forte nẽc tibi parcat. Vide er- l m
a¶ Bonitate suadet: seueritate terret. ¶Per vtrãq; disce humiliari. b¶.i. districtã iusticiã. ¶qa per incredulitatem fracti.
go bonitatẽ & seueritatem dei. In eos
quidẽ qui crediderũt seueritatẽ. In te
a¶ qua tibi beneficium confert. b¶ si tñ. c¶ vt totũ deo tribuas. ¶ea.
aũt bonitatẽ dei: si permãseris in bõni
a¶ nisi pmãseris. b¶ sicut illi. c¶ a sancta radice ¶seueritatẽ dei sentiẽs. d¶ Q. Nõ solũ tu nõ excideris si pmãseris in bono. ¶iõ nõ despiciendi.
tate: alioquin & tu excideris. Sed & illi n
si nõ permãserint in incredulitate: in
a¶ si nõ pmanserint in incre. qđ vtiq; põt fieri.
serentur. Potens est enim deus iterũ

cens. m ¶Si ẽ amis. co. p ifidelitatẽ. n ¶Reco. est mun. occasionaliter vt p̃dictũ est. o ¶Quæ assum. eorũ ad fidẽ. p ¶Nisi vi. ex mor. quia iudæi scientes scripturas conuersi ad fidẽ magis poterãt ꝑficere q̃ alij: vt patet de paulo & apollo & plurib⁹ alijs. Et ad hoc inducit exẽplũ de apostolis di. q ¶Qđ si deli. san. est. id est apl'i q fuerũt q̃si q̃dã delibatio de massa iudaica. r ¶Et si ra. sancta. id est patriarchæ: q fuerũt quasi radices plebis iudaicæ p hoc intẽdit apl's ostendere ꝙ iudæi sunt habiles ad bonũ. & quãtũ ad hoc tenet similitudo. & sic eorũ casus nõ est irrepabilis. s ¶Qđ si. ali. Hic ꝯñr apostol⁹ reprimit gẽtiles ab insultatione iudæorũ rõne sumpta ex cõuersiõe gentiũ. & prio facit ad propositũ. sc'do, remouet obiectionẽ in cõtrariũ, ibi: Dicis ergo. Rõ aũt cõsistit i hoc ꝙ licet m'ltitudo iudęorũ ceciderit p infidelitatẽ: tñ p aliquos eorũ stantes in fide scilicet apl'os & alios discip'los gẽtiles cõuersi sunt & iserti arbori ꝑcedẽti p fidẽ in imitatiõe p̃riarcharũ. & hoc est qđ dr̃: Qđ si ali. ex ra.i. ex iudæis ꝑcedẽtibus ẽm carnẽ ex p̃riarchis: qui fuerunt radix arboris. t ¶Fracti sũt per infidelitatem suam. v ¶Tu autẽ cũ ole. es.i. oliua siluestris ad bonum fructũ inhabilis: qa gẽtiles non habebãt legẽ & ꝑphetas. nec ẽt cultũ dei: sed erãt idolatriæ dediti. x ¶Insertus es in il.i. ramis stantib⁹: q sũt apostoli & alij fideles iudæi. y ¶Et socius ra.i. fidei patriarcharũ. z ¶Et pinguedi. oli. id est xp̃i doctrinæ & gr̃ę. a ¶Noli gl'iari aduer. ra.i. iudæos p infidelitatẽ fractos. b ¶Qđ si glo. supple, hoc est inaniter. c ¶Non tu ra. por. &c. qa gẽtiles bonũ suę cõuersiõis habuerunt ex iudæis: & non econuerso. d ¶Di. er. Hic ꝯñr remouet obiectionem, ibi: Vide ergo. Circa primum ponit obiectionem di. Dicis ergo.i. tu gentilis insertus dicto modo argues sic. e ¶Fracti sunt ra. &c. & sic possum gl'iari contra ramos fractos, licet nõ ꝯtra radicem hic ꝯsequẽter remouet dubiũ, dicens. f ¶Bene propter incre. &c. id est bene dicis si dicas eos esse fractos propter infidelitatem suam. nõ autem propter tuã insertionẽ nisi occasionalr, tñ & nõ per se. g ¶Tu autẽ fide stas. quæ non est a te: sed est donum dei: propter qđ non debes inde supbire, sed magis humiliari, ideo subditur: h ¶Noli altum sapere: sed time. Et subditur ratio. i ¶Si enim deus naturalibus ramis. id est iudæis superbientibus. k ¶Nõ pepercit: eos grauiter puniendo. l ¶Forte nec tibi par. si superbieris. Nec dr̃ hic forte vt est nota dubij ex parte dei: sed fertilitatis liberi arbitrij. m ¶Vide ergo. Hic ex prædictis cõcludit ꝙ gẽtilis conuersus habet materiam ex prædictis cõsiderandi in se diuinam bonitatem: per quam stat in fide & gratia xp̃i: & seueritatem iusticiæ eius in iudæis excidentib⁹ a fide christi: & hoc est quod dicit: Vide ergo &c. & patet ex dictis littera vsq; ibi. n ¶Sed & illi si nõ permãserint &c. quia ram⁹ naturalis maiorẽ habet aptitudinẽ vt inserat̃ cæteris paribus q̃ extrane⁹ a radice ꝑpria vt patet ex dictis. ✻Nolo em̃

Diuisio.

H

☞ vobis parcet si a fide recesseritis vel in superbia intumueritis. a ¶Cõtra na. Dicit ꝙ est cõtra cõsuetudinẽ naturę: vt surculus fructũ radicis ferat. Deus tñ nihil cõtra naturã facit: qa.i. natura, qđ facit. Summa natura, opus dei: ꝯ quã nihil fit: sed cõtra cõsuetã nobis. b ¶Oliuã. Intelligit̃ hic fides patrũ. c ¶Impietatem. Legalis obseruantiæ cultũ. Cultus iudæorũ ab aduentu christi est impietas. d ¶Abstule. Hoc erit in fine qñ p̃dicatione helię & enoch cõuertent̃ iudęi. vñ per Malachiã: Mittã vobis heliã thesbiten qui cõuertet corda patrũ ad filios & corda filiorũ ad pa. vt intelligant filij vt p̃res.i. vt ꝑphetæ intellexerũt. e ¶Secundum euan. &c. Augu. vel ita. Tunc cõuertent̃: sed mõ inimici qdẽ sunt xp̃i. Et qdẽ n̄ri. Iterũ ex se ex suo.s. vitio. Sed hoc est ẽm euangeliũ & ꝑpter vos.i. ad ꝑfectũ euãgelij & vestrũ. f ¶Inimici pro. Ostẽdit hoc ex dei dispositione ꝑuenire. Ex se em̃ p̃nt inimicari qđ ꝑficit euangelio deo vtente malis ad bonũ vt cum faciãt cõtra voluntatẽ dei, impleat voluntas dei sapienter oĩa disponens. g ¶Propter pa. Electi sunt dilecti propter p̃res qb⁹ hęc ꝑmissa sunt: qa nõ vocati ea vocatiõe qua multi nõ p̃sciti ꝗ tñ pereũt. de qua dictũ est: Multi sunt vocati, pau. ꝟo ele. sed ea q̃ electi q̃ sine mutatione: qa q audit a patre venit ad filiũ: q nõ pdit qcq; de oĩ dato: q sqs ꝟo pit, nõ inde fuit. vñ: A nobis exierũt, sed ex nobis nõ fuerũt. h ¶Sine pœni. Sc'dm ele. & propter pa. sunt saluandi: qa dona.i. promissiones: & voca.i. electio ab æterno sunt sine pnĩa.i. sine immutatione cõsilij dei. Vel ideo dico ẽm electionem: qa qbus deus fidẽ inspirat, sine p̃cedenti eorũ pnĩa inspirat. Sine peccato: Gratia dei in baptismo nõ reqrit gemitum vel plãctũ: vel opus aliqđ: nisi solã fidẽ: & oĩa gratis condonat. hoc ideo, ne putent illos nõ posse accipere miam: qa eos dolere nõ vident. i ¶Sicut em̃.i. qua rõne vos olim ꝑmisit deus nõ credere.s. ne causam superbiendi haberetis postea cõuersi. k ¶Vt & ipsi. Experti nõ p legẽ esse salutẽ, sed p gr̃am vt & sic per hũilitatẽ cõseq̃rent̃ miam. l ¶Conclusit.i. permisit cõcludi. Hic videt̃ aliquo modo mysteriũ exponere. Conclusit em̃ deus oĩa in infide. vt de amaritudine infidelitatis suæ pœnitẽdo cõfusi: ad dulcedinem miæ dei credẽdo cõuersi humiliores permanerent vt & gr̃a muneris esset gratissima & clamarent. Quã magna multitudo dulcedinis tuæ dñe. m ¶Oim.i. iudæorũ & gẽtiũ nõ ꝙ nullum dãnaturus sit: qđ qdã falso opinati sunt. Valde em̃ puũ sensum habem⁹ ad discutiendã iusticiã iudiciorũ dei: ad discutiendũ gr̃am gratuitã nullis meritis p̃cedẽtibus redditã. Nec tã mouet nos, ꝙ gr̃a p̃stat̃ indignis q̃ ꝙ æque idignis alijs denegatur. Augu. Scio ꝙ sicut impossibilitas, ita & iniquitas nõ est apud deũ: & scio ꝙ superbis resistit: humilib⁹ dat gr̃am. Illud vero obscurũ est quare qbusdã indignis dat: qbusdã negat. aliqd ergo est in abdito & ꝑfundo iudiciorum dei. Nec illud p̃spicuũ est: q̃re hoc mõ saluauerit iudæos & gẽtes: vt prius permitteret eos concludi in infidelitate. n ¶O altitu. Si quis quærat, quare sic saluãtur: cũ multi alij modi saluationũ sunt: hoc se nescire innuit p admirationem apl's. Nota per hoc quod creaturas ☞ortas

B

a¶ sibi qa etiã inde natus est. b¶ potẽs inserere. nã inserentur & hoc a minori. c¶ qa inde natus.
inserẽre illos. Nãm si tu ex naturali ex a b
a¶ vi dei. b¶ ritibus gentiũ sterilũ. c¶ qa idolatria & hmõi gentibus ex vsu sunt quasi naturalia. d¶ vnitus p fidẽ p̃riarchis & apl'is q pinguedinẽ
a cisus es oleastro: & contra naturã inser-
sctĩ spũs habuerunt. a¶ si hoc est q̃to magis &c.
b tus es in bonam oliuam: q̃to magis hi
a¶ edocti lege cultũ dei. b¶ ꝟnient suo ppio.
qui ẽm naturam inserẽntur suæ oliuæ.
a¶ inserent̃ iudæi & vere: qa & interim qdã, & tãdem plenitudo: & hoc volo vos scire. b¶ occultũ dei iudicium. ¶mysteriũ dico: ne putetis vos hoc vestro ingenio posse discutere.
Nolo enim vos ignorare fratres mystẽ- a b
rium hoc: vt non sitis vobisipsis sapiẽ- c
a¶ nõ oẽs excæcati. b¶ nõ ex natura, sed culpa.
tes: quia cæcitas ex parte contingit in d e
a¶.i. vt vel quousq;: vt causa notet̃ & terminus.
israel: donec plenitudo gentium intra- f
a¶ postq; intrauerit. b¶ p̃dicante helia & enoch. c¶ æmulando gentes. d¶ israel saluus fieret.
ret: et sic omnis isrl' saluus fieret. Sicut g h
a¶ in esaia. b¶ ẽm carnẽ. c¶ de iudęis. d¶ vi: qđ est
scriptum est: † Veniet ex sion qui eri- i
interim qñ aliqs vix cõuertit̃. a¶ voluntarie. ¶in fine qñ facile. b¶ infidelitatem. c¶ iudæis.
c piat & auertat impietatem ab iacob.
¶erit. a¶ qa ego ipse faciã qđ ꝑmisi. b¶ ꝑmissio
d Et hoc illis a me testamentum: cum ab- k l
cõplebit̃. a¶ remisero. ¶tũc cõuertent̃: sed mõ inimici. b¶.i. ꝑpter. c¶ qđ ꝯ legẽ eorũ: nõ ꝑpter gen
e stulero pctã eorũ. Secundũ euãgelium m
tes. a¶ vt vobis locus intrãdi esset ad fidem. ¶ad vtilitatẽ vestrã. ¶ecce quare pars excæcata & pars illuminata. b¶ Q. Quidã sũt inimici ẽm euãgeliũ & ꝑpter vos: qdã aũt charissimi vel dilecti
f quidẽ inimici propter vos: Secundum n
ẽm electionẽ. a¶ nõ ꝑpter merita. b¶.i. ꝑpter pro
g electionem autem charissimi ꝑpter pa- b
missiones patribus factas. a¶ mutatione. b¶ remissio pctõrũ in baptismo. ¶promissiones.
h tres. † Sine pnĩa autem sunt dona & vo- o p
a¶ vel electio ab æterno. ¶interior & gratuita. ¶quã nullius meritũ p̃uenit. ¶ad fidẽ. b¶ ita op⁹ erat vt & alij inimici & alij electi. c¶ lõgo tpe plus
i catio dei. Sicut enim aliquando & vos
q̃ isti. a¶ qđ valuit ad hoc vt mõ humiles credatis. b¶ ꝑbato ꝙ deficit natura.i. ꝙ per liberũ arbitrium iuuari non potuistis. ¶nuper.
nõn credidistis deo: nunc autẽ miseri-
a¶ quæ est aliqua causa vestræ miæ.
cordiam cõsecuti estis ꝑpter increduli-
a¶ iudęi. b¶ ne post ꝯuersi materiã gl'iãdi habeãt.
tatem istorum: ita & isti nunc nõn credi-
a¶ venientes. ¶.i. nõ habuerũt fidei gratiã per dei misericordiam sicut vos. ¶humiliati.
k derunt in vestrã misericordiã: vt & ipsi
a¶ fidei grãm. b¶ ideo ita de vtrisq; factum est.
l misericordiam cõsequant̃. † Conclusit
a¶ iudęos & gẽtes. b¶ qa aliter ex superbia ruerẽt.
enim deus omnia in incredulitate: vt
a¶ Et quare sic? Ne putes cõprehendi posse.
m n omnium misereatur. † O altitudo di- q
a¶ qa multa scit & ꝑfunda. b¶ de rebus sp̃ualib⁹. c¶ de mũdanis. ¶sicut sapia & scia ei⁹ sunt incõprehẽsibiles: sic & iudicia, p qb⁹ cœpit de sapia & scia.
uitiarum sapientiæ & scientiæ dei: quã r
a¶.i. dispositiones de oibus rebus.
incomprehensibilia sunt iudicia eius:

✻ a ¶Nolo enim. Hic apl's reprimit gẽtiles ab insultatiõe iudęorũ rõne sumptã ex cõsideratione diuinorũ iudiciorũ. Et diuidit̃ in tres: prio ostẽdit iudæorũ p̃sentem excæcationẽ & futurã illuminationẽ. sc'do declarat vtriusq; causam, ibi: Sc'dm euangelium. tertio ex dictis cõcludit diuinæ sapiẽtiæ profunditatem ibi: O altitudo diui. Circa primũ dicit: Nolo enim vos ignora. fratres.i. vos gentiles conuersi ad fidem christi: & sic per fidem facti fratres mei. b ¶Myste. hoc. id est secretum diuinum. c ¶Vt non si. vobis sa.i. ẽm ęstimationẽ vr̃am: & hoc dicit apl's ad reprimẽdũ eorũ p̃sumptionẽ: & qd sit illud secretum ostendit, dicens: d ¶Quia cæci. ex par. & nõ ex toto. e ¶Contigit in is. qa apl'i & credẽtes primi de iudæis fuerũt valde illuminati: f ¶Donec ple. g. in. fidẽ xp̃i recipiendo. Sciendũ tñ ꝙ illud donec, nõ tenet̃ hic causalr, sed tm̃ cõsecutiue & occasionalr: qa iudæis excæcatis apl'i transierunt ad gentes conuertendas. g ¶Et sic &c. sal. fa. in fine mundi detecta falsitate antichristi: qa tũc iudæi cõstanter mortẽ suscipiẽt pro fide xp̃i. h ¶Sicut scri. est: Esaiæ. lix. i ¶Veniet ex sion. Ibi primo fuit fides christi p̃dicata: & inde ad oẽs alios deriuata de p̃terito: & deriuãda i futuro: sicut dixi pleni⁹ Esaię. lix. k ¶Et hoc il. a me testa.i. fides catholica in nouo testa. publicata: & in iudæis ꝑ tũc cõplẽda. l ¶Cum abstu. pec. co. p fidẽ iustificantẽ. m ¶Sc'dm euan. Hic ꝯñr ostẽdit vtriusq; cãm: & prio excæcationis. Cui⁹ ponit̃ duplex causa. Vna est repulsio doctrinę xp̃i quæ tangit̃, cum dr̃: Sc'dm euã. quidẽ ini. Alia est inuidia de gr̃a gẽtibus data, quę tangit̃ ibi: Propter vos ꝯñr ponit cãm illuminationis, cum dr̃: n ¶Sc'dm ele. autẽ cha. pro pa.i. ꝑpter merita patrũ aliq nunc sunt ad fidẽ electi: & plures eligẽtur in fine mundi. Ad qđ inducit rõnẽ di. o ¶Sine pnĩa aũt.i. sine mutabilitate: quia apud deum nõ est trãsmutatio: Iaco.i.c. p ¶Sunt dona & voca. dei.i. promissa facta patribus de donis eorũ semini fiendis: & ideo implebunt̃ tpe suo. Et ꝯñr inducit ad hoc cõgruentiam: qa sicut gentiles ante aduentum xp̃i fuerũt sub pctõ idolatrię: ita & post aduentũ iudæi dimissi sunt sub infidelitatis pctõ pro maiori parte: & sic in istis & in illis ostẽditur humana fragilitas in eorũ peccatis: & diuina bonitas in bñficio vocationis. Iudęi em̃ nũc dimissi finaliter vocabunt̃: vt dictũ est: & hoc est qđ dr̃: Sicut em̃ aliquando &c. & patet ex dictis littera: q ¶O altitudo diuitiarum. Hic vltimo cõcluditur ex prædictis ꝑfunditas diuinę sapientiæ in suis iudicijs: & hoc dupliciter. Primo enim cõcluditur hoc ex dei eminentia. secundo ex humana deficiẽtia, ibi: Quis em̃. Circa primũ dicit: O altitudo diuitiarũ sapiẽtiæ & scientiæ dei. id est ꝑfunditas vtriusq; sicut dicitur Iohan. iij. b. Puteus altus est.i. profundus: Et dicit sapiẽtiæ, q̃tum ad diuina: & scientiæ, quantum ad fienda circa hoĩes quorũ rationes nõ possunt a nobis attingi. ideo subditur: r ¶Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. Quia supra capacitatem naturæ intellectualis sunt excessiua.

C

Diuisio.

†Esa.59. d.

D

†De ꝯse. di.4.c.sine pnĩa.

†De pœ. di.3.c.totam.

†Sap.17. a.

ortas esse cōspicimus deū patrē a q̄ oia habent principiū minime esse dubitamus. Iterum qa si esset sine rōne quasi res fatua videretur. Cū igit rōnē (q̄ pcedit ex seipso: non ipse a rōne) pculdubio scim⁹ habere .i. filiū p quē cūcta tā rōnabilr disposita cernim⁹: & a pře pcessisse fideliter credim⁹: & qa deū patrē, eo q̄ talē habeat rōnē: & rōnē, eo q̄ a tali pcessit grę gaudere cognoscim⁹, iō gaudiū illud & bonitatē esse spm ex vtroq̧ pcedentē: in quo spū oia cōsistunt minime ambigim⁹: qď gaudiū & benignitatē: etiā vsq̧ ad creaturas puenire nequaq̧ dubitamus: & iō dr̄ spūs pcedere .i. dari nō q̄tum ad patrem & filiū, sed q̄tum ad hoies: qa si aliqď bonum in aliq̄ videm⁹, p spm ei datū a pře: & filio credim⁹. Notādū q̄ dicere rōnē ex patre, bonitatē quoq̧ & gaudiū ex vtroq̧ pcedere: sicut dicit Aug. nihil aliud est q̄ filium generare q̄ aūt dr̄ spūs a patre & filio pce. hoc est mittitur: datur & a seipso etiā. a ¶ Viæ eius .i. impletiones dispositionis: qa nec in exhibitione pōt cognosci qd disposuit. b ¶ Cōsiliari⁹. Est vnigenitus fili⁹ eius q & angel⁹ magni cōsilij appellat. Sed ex hoibus & angelis nullus fuit ei cōsiliarius. c ¶ Aut qs pri. Et si iudicia nō possumus scire: vel hoc cōstat q̄ ex sola gratia dat. d ¶ Qm̄ ex ipso &c. Ex, per, in, distinctionē psonaȝ indicant. ipse, idē pnomē repetitū, identitatē substantiæ: & qa talis ipsi glia: nō iustis ipsis: Ex ipso. non de ipso sunt oia. Ex ipso em̄ sunt cœlū & terra, qa fecit ea nō aūt de ipo: qa nō de substantia sua. In ipo sunt oia q̄ cōdidit: nō tn̄ inqnāt eū q peccāt: de cui⁹ sapientia dr̄: Attingit oia pter sui mūdiciam, & nihil inqnatū in ea incurrit. Augusti. Oportet vt creatorē per ea quę facta sunt intellectu cōspiciētes trinitatē intelligamus. Cui⁹ trinitatis vestigiū in creaturis apparet. In illa em̄ trinitate summa origo est oīm rerū & perfectissima pulchritudo: & beatissima dilectio. Itaq̧ illa tria a se inuicem determinari videntur: & in se etiā infinita sunt ita & singula sunt in singulis, & oia in singulis, & singula in oib⁹, & vnū oia. Non igit cōfuse accipiēdū est qď ait apl's: Ex ipso & p ipm & in ipo. Ex ipo, dicēs pter patrē. Per ipm, pter filiū. In ipo, pter spmscm̄. Neq̧ patrē volens intelligi dixit: ex ipso: vt sic intelligas oia esse ex patre: vt neges oia esse ex filio, vel ex spūscō cū ex patre & p patrē & in patre oia esse sane dici possit. Silr & de filio & spūscō dici pōt. At p hoc dum dr̄: Ex ipso: & per ipsum & in ipso sunt oia: sine dubio patris & filij & spūscti demōstrat ęqualitas. Et qa nō ante noiauerat patrē vel filiū vel spmscm̄: sed deū & dn̄m qď & ipa trinitas dici pōt: singula horū triū referri ad singulos voluit. e ¶ Omnia. Quæ naturaliter sunt nō pctā, q̄ naturā vitiāt: q̄ ex volūtate peccātiū nascunt: In creaturis vestigiū apparet trinitatis in trinitate summa origo est oīm rerū & pfecta pulchritudo, & beatissima dilectio.

Esa. 9. b. ſm. Lxx.

Loquēdi mod⁹ de trinitate varijs p̄positionibus distinguit.

Sap. 7. d.

F Trinitatis vestigia.

¶ Hinc est mortalis admonitio post tractatū legis & fidei: naturam iudaici populi & gentilis. Ca. XII.

O Bsecro vos fratres. Hucusq̧ satis vtrāq̧ partē humiliauit: & gloriā de priori statu annulauit: mō quasi finito negocio deinceps ad moralitatē rēdit. Obsecro vos. Hucusq̧ ne alter aduersus alterū supbiret: hic vt alter de alterius vtilitate laboret. f ¶ Obsecro per miseri. i. per apl'atū misedťiter a deo mihi ōmissum vr̄ miam a deo vobis datā. g ¶ Hostiā. Aug. Olim hostia occidebat vt hoies cā pcti subiecti morti

a ¶ vere alta sapiā & scia. ¶ hoc esaias dicit.
a & inuestigabiles viæ eius. Quis a
¶ in sapientia & scientia.
em̄ cognouit sensum domini: aut
a ¶ in dispositione & exhibitiōe rerū: qs fuit cuius cōsilio ageret: vel q eius cōsiliū sciret.
b qs cōsiliari⁹ ei⁹ fuit? Aut qs prior b c
a ¶ fidem & bona opa. b ¶ a deo ¶ merces ex hoc q̄ fidē suā prior dedit. ¶ null⁹ qa potius.
d dedit illi, & retribuetur ei? Qm̄ ex c
a ¶ ex pte ex quo filius. b ¶ filiū per quē oia. c ¶ spūsancto: quia sola dilectione creauit & conseruat omnia.
e ipso & p ipsum, & in ipso sunt oia. d e
Ipsi † gloria in sæcula † amen. f
¶ quia in ipso omnia.
f O Bsecro itaq̧ Ca. XII. g
a ¶ qď rogo fraternitas exigit.
vos frātres per misericor- h
a ¶ offeratis. b ¶ nō tm̄ mētes: licet caro repu
diam dei † vt exhibeatis cōrpa ve- i k
gnet. a ¶ in mortificatiōe carnaliū desiderio- rum. b ¶ per bona opa. c ¶ in bonis firmam.
d ¶ vt bona intentione faciatis.
g stra hostiā viuentē sanctā: deo plā- l m
a ¶ cū discretione: ne quid nimis. b ¶ totū in n prædictis. ¶ sit.
centem: rōnābile obsequiū vestrū. o

NICO. DE LY.

✻ a ¶ Quis em̄ cog. Hoc idē ostendit ex nr̄æ cognitionis deficientia, cū dr̄: Quis em̄ cognouit &c. q.d. nullus: quia oculus noster habet se ad diuina sicut oculus noctuæ ad lucē solis .ij. Metaph. b ¶ Aut quis prior dedit illi &c. q.d. nullus: quia hoc est impossibile: quia omnē virtutem non solum operādi sed etiā cogitandi & essendi ab ipso habemus: qď declarat, dicēs: c ¶ Qm̄ ex ipso. q̄tum ad potentiā pductiuā q̄ patri appropriat. d ¶ Et per ipm. q̄tum ad sapientiā exēplarē q̄ appropriat filio. e ¶ Et in ipso. Sicut in fine & cōseruante p bonitatē q̄ spūisancto appropriatur. ideo subdit: f ¶ Ipsi gloria in sæcula: amē. Aliq libri habent interpositas duas dictiones. s. honor & sæculorum: sed nō sunt de textu, nec habentur in libris correctis.

¶ In ca. x. vbi dr̄ in postil. Si aūt grā salui facti sunt dicto modo: iam non ex operibus.

ADDITIO. I.

Si quærat quō ex auctoritate ab aplo allegata q̄ sumpta est .iij. Reg. xix. de helia: cōcludat q̄ reliq æ illę saluabant ex grā. Ad qď dicēdū q̄ hoc apl's ostēdit ex hoc q̄ in rnso diuino ad heliā dr̄: Reliq mihi septē milia viroȝ. Nō em̄ dixit relicti sunt aut relinquent: sed reliqui mihi vt manifeste ostendat q̄ ex sua mera grā & liberalitate eos reliquit.

†Sap. 9. c. Esa. 4. c. 1. Cor. 1. d.

¶ In eo. ca. vbi dr̄ in postilla: Et dorsum eorum .i. voluntas sic noiata.

ADDITIO. II.

Quod hic dr̄ dorsum nō est necesse q̄ p hoc intelligat voluntas put in postilla: sed plane pōt intelligi de dorso. Incuruat em̄ dorsum alicuius p aggrauatione pōderis. Vn̄ qa iudęi in hac captiuitate existētes in vindictā mortis xpi continue aggrauant p iuga & fuitutes dnoȝ: idcirco dorsum eoȝ semp vr̄ incuruari ex tali honeribus: & qa ista nō credūt eis euenire in vindictā mortis xpi: vt dictū est: sed alijs causis friuolis attribuūt: ideo pmittit. Obscurentur oculi eoȝ ne videāt. q. d. pphetice nō optatiue: tāta est miseria istoȝ q̄ oculi eoȝ non videbunt qua rōne dorsum eoȝ semper incuruat modo prædicto.

¶ In eo. cap. vbi dr̄ in postilla: O altitudo diuitiaȝ sapientiæ & scientiæ dei.

ADDITIO. III.

Ea q̄ ptinēt ad sapientiā & sciētiā diuinā pn̄t dici alta eo q̄ sunt inattingibilia a nobis. Silr & pfunda: eo q̄ sunt a nobis inscrutabilia. Vn̄ non est necesse q̄ altitudo in hoc loco interpretet per profunditatē. Itē notandū q̄ hæc verba apli s. O altitudo di. &c. continuantur ad pcedentia ſm Glo. sic. pmittit, ferat apl's solem miræ pfunditatis. s. q̄ deus cōclusit oia in incredulitate: vt oīm misereat cui⁹ pfunditatis veluti horrore pculsus & velut abyssi altitudinē expauescens clamat: O altitudo. nō em̄ sensus hominis attingit ad discutiendam iusticiam iudicioȝ dei seu ad discutiēdam gratiam gratuitam nullis meritis pcedētibus redditam: & de hoc amplius in glosa.

Ca. XII.

O Bsecro. Postq̧ apl's romanos ad cōcordiā reduxit: hic cōsequenter eos in morib⁹ instruit. Et diuidit in duas: qa primo facit hoc v̄bo pdicationis. scďo facit exēplo imitationis: rememorādo quasdā psonas eis imitabiles ca. xvi. Prima in duas qa primo istruit oēs cōiter. scďo existētes in aliqb⁹ statib⁹ principalr & spāliter ca. se. Prima adhuc in duas: qa primo instruit oēs cōiter in his q̄ ad deū. scďo in his q̄ ad pximū, ibi: Sicut em̄ in vno. Prima adhuc in duas: qa primo instruit oēs cōiter in ordine ad deū ex parte corporis. scďo ex parte animæ, ibi: Et nolite cōformari. Circa primū dicit: Obsecro vos. ſm q̄ dicit Seneca: Generosus est hois aius & facili⁹ ducit q̄ trahat. pter q̄ apl's magis vtit obsecrationis verbo q̄ pcepti. h ¶ Per mi. dei. Peccata relaxantē. i ¶ Vt ex. c. v. Hic per ordinem tāgit apl's septē cōditiones q̄ macerationē carnis deo faciūt acceptā. pria est q̄ sit volūtaria: qď notat cū dr̄: Vt ex. scďa q̄ fit in carne ppria. iō dicit: k ¶ Corpa v. nō aliena ... credunt p pniam alioȝ. tertia q̄ sit cōcupiscētiæ mortificatiua. iō dicit: l ¶ Hostiā. Alr em̄ esset vana sicut medicina q̄ non curat morbū. quarta q̄ sit bonoȝ operū pductiua. iō dicit: m ¶ Viuē. Viuēs em̄ dr̄ q̄ habet in se pricipiū sui mot⁹. qnta: q̄ sit cōtinua sicut vitia carnis cōtinue pullulāt. ideo dicit: n ¶ Sanctā. i. firmā. sexta: q̄ sit bñ ordinata. s. ad dei gl'iā & nō ad laudē ppriā. iō dicit: Deo pla. scm̄ em̄ in vna ei⁹ significatione idē est qď firmū. septima q̄ sit rōnabilis siue discreta. iō dicit: o ¶ Rōnabile ob. ve. Q. fit qn̄ caro sic macerat q̄ natura fuat & vitia excludunt. Sicut em̄ ibi pōt esse defect⁹. s. qn̄ caro lasciuire pmittit: ita & supabundantia. s. qn̄ corp⁹ reddit ineptū ad debita opa & officia exequenda: vn̄ dicit Hieron. de rapina. Holocaustū offert q austeritate nimia corp⁹ suū immoderate affligit. Aduertēdū tn̄ q̄ nō eadē opa cōueniunt oībus: & iō aliqua abstinētia laudabilis est in vno, q̄ nō est laudabilis in altero: Sicut si cōiugatus tantā faciat abstinētiā q̄ nō possit reddere debitū vxori tpe cōpetenti nō est laudabilis: in religioso tamen qui nō habet hoc debitū reddere laudabilis esset. ✻ Et similiter

cti morti ostēderent. Nunc qa a pctō liberi, viua hostia offert in signum vitæ æternæ. a ¶ Nolite confor. Aug. Hic aīa deo fit sacrificium cū igne amoris incensa formā cōcupiscētiæ sæcularis amittit: & deo se referens illi tanq̧ incōmutabili formę subdita reformatur. Nolite confor. Generalis prohibitio. Sed reformamini regularis iussio. Ibi continentia: hic iusticia. hoc ad non concupiscere: illud ad diligere. illud ad declinādum a malo: hoc ad faciendū bonū. Nō cōcupiscendo em̄ vetustate expoliamur: & diligendo nouitate induimur. b ¶ Reformamini. Quia partim amissa est imago dei: vt incipiat ab illo reformari a q̄ formata est. Non em̄ reformare seipsam pōt sicut potuit deformare. c ¶ Quæ sit volun. &c. Voluntas dei dr̄ siue ipsa qua vult q̄ in deo est: siue illud qď vult. Hic accipit dei volūtas q̄ vult: q̄ semp implet: q̄ bn̄placitum dei siue dispositio interdū appellat de qua ppheta ait: Oia q̄cumq̧ voluit fecit: Et apl's: Volūtati ei⁹ qs resistet? Oia ergo bona q̄ fiūt, de⁹ fieri vult: quoȝ ipse auctor est. Mala v̄o nō vult fieri: nec tamē vult nō fieri. Si em̄ vellet nō fieri & fierēt, voluntati ei⁹ aliqd resisteret: sed tm̄ ea fieri pscit. Præterea volūtas dei dr̄ ei⁹ opatio vel pmissio. vn̄ Aug. Nō fit aliqd qď oipotēs fieri nō velit: vel sinendo vt fiat: vel ipse faciēdo. Itē voluntas dei interdū dr̄ eius cōsiliū vel approbatio. d ¶ Dico enim &c. Hoc est sacrificium christianoȝ: multi vnum corpus sunt in christo. Hoc em̄ in sacro altaris fidelib⁹ vo- to demonstrat ecclesiæ quæ in ea re quam offert significat. Sicut em̄ panis ex multis granis conficit, ita ex multis fideliū mēbris sancta cōstat ecclia qui creatoris sui participatione cōgaudēt: cuius munere scti sunt qď & in sequenti ostēditur, vbi ait: Multi vnū corpus sumus in christo qď nō pōt fieri nisi sapiāt ad sobrietatem qď hic pcipit. e ¶ Sapere. Quod iusticię terminos nō egrediatur: qď nobis solū vtile sit: & nulli obsit. f ¶ Et vnicuiq̧. Sicut monuit ne de priori statu supbiant: ita nec de bonis quæ in fide accęperūt. Et vni. &c. Maiori vel minori ea ratione qua deus diuisit ſm dedit dona mēsurata, quæ fides meret: qď ideo fecit, vt nec ecclia indigeat & sit sub seruiendi materia: vt sit mutua dilectio. vnde subdit: Sicut enim &c. Et vnicuiq̧. Si pro viribus suis nutritur infans crescit: aliter deficit. g ¶ Mensurā fi. &c. Et fidē mensurate patit deus sine qua nulla bona opera. Christo nō ad mēsurā datus est spūs: sed cæteris oīb⁹. vn̄ Iohannes de xpo ait: Nō em̄ ad mensurā dat deus spiritū. Cæteris diuiditur non spiritus quidem, sed dona ei⁹. h ¶ Singuli sumus membra. Ad hæc habentes dona differentia. Vel singuli sumus membra, igit in differentibus donis hoc agatur. i ¶ Siue prophe. habentes simus mēbra aliorum, vt illis prophetemus. Habentes dico ſm ratione fidei. quia prout exigit fides eorum, vel auditorum pphetia datur: Siue prophetiam. A prophetia incipit: quia credentes accæpto spiritu prophetabunt. k ¶ Qui mise. Quotidiana medicina: quotidianis vulnerib⁹: & si leuioribus: tn̄ iudicium sine misericordia fiet ei qui non facit miam. Quisquis quasi nimis iustus & securus iudicium

B

a ¶ in vestra em̄ manu est. b ¶ formā sæcularis concupiscentiæ accipere.
a Et nolite cōformari huic sæculo: a
a ¶ in adā deformati: vel itē iteq̧ q̄si de die in diē. b ¶ ad modū noui hoīs. c ¶ cui nō dn̄atur peccatum. ¶ ał's mentis nostræ.
b sed reformāmini i nouitate sensus b c
a ¶ experimento quid deus velit.
c vestri: vt probetis † q̄ sit voluntas d e
a ¶ qa quicqd deus vult bonū est. b ¶ illis q bn̄ intelligūt & experti sunt. c ¶ pceptiōib⁹. ¶ in omni bonitate vt nihil melius sit.
d dei bona & bn̄placēs & pfectā. Di- f g h
a ¶ illud obsecro hoc aūt phibeo. b ¶ apl'at⁹.
cō em̄ p grātiam quæ data est mihi
¶ quia non oēs agunt.
oibus qui sunt inter vos † nō plus i k
a ¶ inuestigare de mysterijs diuinis.
e sapere q̄ oportet sapere: sed sapere
a ¶ sine præsumptione.
f ad sobrietatē, & vnicuiq̧ sicut de⁹ l
a ¶ ſm quātitatē vel qualitatē. b ¶ qa & fidē mēsurate partit deus vnicuiq̧ hæc fides operans per dilectionē. c ¶ ideo mēsurate diuisit
g diuisit mēsūram fidei. † Sicut enim m
qa multi vnū corpus: & ideo oia necessaria
in vno corpore multa mēbra habe
danda sunt non in vno.
mus: oia aut mēbra nō eodē actum
a ¶ per diuersa dona. b ¶ inuicē subseruiēdo.
habent. Ita multi vnum corpus su
a ¶ nullus excludit. ¶ maior vel minor.
h mus in christo: singuli autem alter n
a ¶ alij seruiētes alij indigētes. b ¶ ał's igit.
alterius mēbra: habentes autem do
a ¶ scilicet sumus alter alterius mēbra.
nationes ſm grātiam quæ data est
a ¶ futuroȝ vel quorūlibet occultoȝ.
i nobis differentes. Siue pphētiam o
a ¶ quā supra mensurā. b ¶ habentes ecclesiasticum. ¶ vt presbyteri.
ſm rōnem fidei. Siue ministerium p q
a ¶ sumus mēbra alioȝ. ¶ assidue. b ¶ q docē di gratiā habet. c ¶ in exhibitione doctrinæ sit membrum alterius.
in ministrādo. Siue q docet in do- r
a ¶ qui gratiam exhortandi habet.
b ¶ sit membrum alterius.
ctrina. Qui exhortatur in exhortādo. s t
a ¶ elemosynas. b ¶ sit mēbrū alteri⁹ nō i duplicitate pn̄tis & futurę glię. c ¶ ¶ vt priceps.
Qui tribuit in simplicitate. Qui v x
a ¶ vt sollicite agat. ¶ sit mem. al. b ¶ q habet y gratiā subueniēdi vel cōpatiēdi oppresso.
k pest, i sollicitudinē. Qui miseretur, in z a
a ¶ lęto aīo subueniat. b ¶ hęc est qua diuersa b bona vniūtur. c ¶ & sic erit alter mē. alteri⁹.
hilaritate. Dilectio sine simula- c

✻ Et silr aliqua abstinētia laudabilis est in iuuenib⁹ in qbus viget cōcupiscētia carnalis: quæ in senibus sic non esset laudabilis: qa nō sic in eis viget cōcupiscētia carnalis: & posset esse alicui⁹ boni impeditiua: & de silibus silr iudiciū habeatur. a ¶ Et nolite. Hic cōsr̄ instruit oēs cōiter q̄tum ad aīam: & primo q̄tum ad affectum. scďo q̄tum ad intētū, ibi: Dico em̄. Et est sciendū q̄ amor transformat amantē in amatū. vnde dicit Aug. Si terrā diligis terra es si aurum diligis, aurum es: & si deum diligis, deus es: scilicet participatiue. ſm illud Ps̄. lxxxj. b. Ego dixi dij estis & filij excelsi omes. ideo dicit: Et nolite confor. huic sæ. i. delectabilibus huius mundi. b ¶ Sed reforma. Imago enim dei ad quam sumus formati deformatur in nobis per peccatū: sed per dei gratiam reformatur. c ¶ In nouitate sen. ve. Sicut enim per peccatum cognitio obfuscatur, sic per gratiam renouatur: & qa habēs affectum bene ordinatum recte iudicat ideo subditur: d ¶ Vt probetis. i. experiri possitis per spmsanctum habitantem in vobis. e ¶ Quæ sit voluntas dei bo. quantum ad bona naturæ ipsa dando. f ¶ Et beneplacens. quantum ad bona gratiæ. g ¶ Et perfecta. quantum ad bona gloriæ. Potest etiam aliter sic exponi: Quæ sit voluntas dei bo. quantum ad incipiētes. Et beneplacens. q̄tum ad proficiētes. Et perfecta. quantum ad peruenientes: h ¶ Dico em̄. Hic cōsr̄ instruit omnes communiter q̄tum ad intellectum: vt scilicet de pertinentibus ad fidem nō inquirant curiose, dicens: Dico em̄ per gratiā quæ data est mihi. i. per officiū apostolatus mihi iniunctum pcipio. i ¶ Omnibus quæ sunt inter vos. cuiuscumq̧ conditionis seu status. k ¶ Non plus sa. quam opor. quia qui perscrutator est maiestatis opprimet a gloria, Prouerb. xxv. d. l ¶ Et vnicuiq̧ sicut deus diui. men. fi. Non enim est in hoc eadem omnibus mensura: quia illi qui habent fidem prædicare & cōtra infideles defendere: debent circa pertinentia ad fidem profundius inquirere & studere. m ¶ Sicut enim in vno cor. Hic cōsr̄ instruit omnes in ordine ad proximum: & primo in promotione boni. secundo in vitatione mali, ibi: Non alta sapiētes. Prima adhuc in duas: quia primo facit propositum in bono speciali. secundo in cōmuni, ibi: Dilectio sine simulatiōe. Circa primum est sciendum q̄ aliqua bona dei dantur aliquibus specialiter. j. Coȝ. xij. a. Alij quidē per spiritum datur sermo sapientiæ: alij sermo scientiæ &c. Dantur tn̄ p communi vtilitate, sicut in corpore humano oculus videt pro toto corpore: & pes ambulat, & sic de alijs: & hoc est quod dicit: Sicut enim in vno corpore &c. & patet ex dictis littera vsq̧ ibi: n ¶ Singuli autem alter alterius membra. id est cōmunicantes alijs dona data vobis: sicut membra corporis adinuicē communicant officia sua modo dicto: & consequenter magis applicat in speciali, di. o ¶ Siue pphetiā. quantū ad notitiā occultoȝ pertinentium ad salutem: ideo subdit: p ¶ Secundum rationem fidei. quæ dirigit in salutem. q ¶ Siue ministerium. in administratione sacramentorum quod pertinet ad sacerdotes. r ¶ Siue qui docet. quod pertinet ad doctores. s ¶ Qui exhortatur. quantum ad prædicatores. t ¶ In exhortando. scilicet non tantum verbo, sed etiam facto. v ¶ Qui tribuit. habens abundantiam facultatum. x ¶ In simplicitate. id est propter deum debet tribuere. y ¶ Qui præest. in spiritualibus vel temporalibus: quod pertinet ad prælatos & principes. z ¶ In sollicitudine. de adimplendo regimine sibi commisso. a ¶ Qui miseretur. miseriam alterius releuando: quod pertinet ad potentes. b ¶ In hilaritate. supple hoc faciat. Contra illos qui austeritatem in vultu & verbis ostendunt miseris antequam eos releuent in aliquo. c ¶ Dilectio sine simulatione &c. Hic Apostolus instruit de communicatione omnium bonorum. Et diuiditur in tres partes: quia ✻ primo instruit

C

Diuisio.

†Eph. 5. d.

1. Tes. 4. a.

†De renun. c. i. lib. 6.

†89. dist. c. i.

De sum. tri. c. dānamus.

D

Diuisio.

Diuisio.

iudiciū expectat sine misericordia: sibi irā
paocat. Misericordia hæc multiplex est:
peccāti ignoscere: opprēsso subuenire &c.
& ideo subdit: cū p̄missum sit q tribuit in
simplicitate. Simplicitas excludit hypo-
crisim: hilaritas gaudium ostēdit: fretum
spe futuri. a ¶ Non pigri. Maledictus q
facit opera dei negligenter: piger sine spe
est. Et ideo vt frigus pigritiæ pellatur: Si-
tis feruen. &c. b ¶ Dñmo vel tempo
ri seruientes. Quamuis feruentes non ta-
men passim & importune verba dei inge
ratis: sed tēpori. i. oportunitati seruientes.
c ¶ Feruentes. Spiritus ignis est quo fer
uet charitas, vnde dñs air: Ignem veni mit
tere in terram: & quid volo nisi vt ardeat?
d ¶ Spe gaudentes. Certi de futuris gau
dent: & ideo patientes in tribulatione.
e ¶ Consentientes. Quod nō sit ore tan
tum: quia tunc est vera humilitas: si non
est in sola lingua: ne præsumētes de se nō
cōdoleant alijs: sed exprobrēt. f ¶ Date
locū. Ille dat locū ire qui permittit aduersa-
rium facere q̄ vult. Date locū ire. nō spe-
cialiter q̄ vult. Date locū ire. nō pro ser
uare. b ¶ vindicabo.

Hiere. 48.b.

Luc. 12.f.

Psa. 57.b

Eccl. 9.a Ima. Lxx.

†Deu. 32 c. Heb. 10.f

F

NICO.DE LY.

c ✻ primo instruit de cōiugatiōe in affectu.
secundo in effectu, ibi, Honore. tertio in si
gno, ibi: Benedicite. Circa primum scien
dum q̄ amor est desiderium boni alicui⁹:
qđ debet esse cōiter in omnibus: & amor
ille primo debet esse verus: qa ꝑm philoso
phum. viij. Ethicoꝝ. Qui falsificāt amici-
tiam sunt magis digni morte q̄ illi q falsi
ficant pecuniā. ideo dicit: Dilectio sine si-
mulatione: Scd'o debet esse discret⁹: vt sic
ametur natura vt vitium odio habeatur,
ideo dicit. a ¶ Odientes malum. Tertio
debet esse firmus, ita q̄ amor non sit pue-
rilis. ideo dicit: b ¶ Adhærentes bono.
Adhærentia enim firmitatem importat.
Quarto debet esse communis absq; acce
ptione. ideo dicit: Charitate. m. fraterni.
c ¶ Honore inuicem. Hic ꝑr instruit de
cōiugatione bonoꝝ in effectu: & prio quan
tum ad bonū reuerentiæ, dicens: Honore
inuicē præuenientes. Quilibet em defi-
cit in aliquo bono qđ est in altero: & sic
pōt eum cōsiderare vt meliorē se: & sic ho
norando præuenire. scd'o instruit ꝗtū ad
bonum obsequii, dicens: d ¶ Sollicitu.
non pigri. præstando humilitatē. proximis
in effectu. e ¶ Spū feruen. Vt hoc fiat ex
bono affectu. f ¶ Domino seruientes.
Vt hoc fiat pricipaliter propter deum: &
sic ei. plibet obsequiū: & per ꝑs ab eo ex
pectatur ꝑmium, ideo subdit: g ¶ Spe
gau. Et qa spes mercedis habēdæ facit pa
tienter sustinere. ideo subditur: h ¶ In
tribulatione patien. Et hæc per orationē
impetrantur

a ¶ vt nec dilectio amici malum amare faciat
nec malum bonum dimittere.

tione. †Odientes malū, adhærētes a b
a ¶ i. quā. f. fratres habēt in se: vel volūtes
a fratribus rediligi.

bono. †Charitatem fraternitatis i
a ¶ in qualibet reuerētia. b ¶ nō est fraternus
amor nisi mutuis se p̄meniant obsequijs.

uicē diligentes: hōnore inuicē ꝑue c
a ¶ solliciti corde sitis. ¶ opere.

nientes. Sollicitudine non pigri: d
a ¶ & iō. b ¶ & si actu nō possit: simplere q̄
vultis. ¶ igne charitatis. c ¶ vel tēpori. ¶ qđ
proximo credite vos impendere dño.

spiritū feruentes: dñō seruientes. e
a ¶ & in his nō nisi eterna speretis. b ¶ & si in
his bonis mala occurrunt.

Spē gaudentes: in tribulatione pa d
a ¶ vt pati possitis. b ¶ qa ad hoc differi res.

tientes: ōroni instantes. Necessita i
¶ patimini & sanctis passis vīa cōia sacite.
a ¶ & recipite sanctos in hos
picio. ¶ exemplo abrae & loth.

tibus sctōrū cōicātes † hōspitalitatē
a ¶ i bona vra. b ¶ re. no iera cōi cōsuetudi

sectantes. †Bndicitē psequentibus k
ne. a ¶ ire itaq; b ¶ q. sine a. mixtione amari

vos. Benedicitē & nōlite maledi
tudinis. a ¶ & debetis. b ¶ pro defectu.
c ¶ de re vnde flendum sit.

cere. Gaudere cum gaudētibus: flē
¶ cum gaudio vel fletu.

re cum flentibus. Idipsum inuicē i
a ¶ & pro his omnibus. b ¶ in corde saltem.

senti entes. Nōn alta sapientes: sed m
¶ humilium imitatores.

humilibus consentientes. Nolite o
a ¶ i. ne prudētiā vestrā apud vos tm̄ sed ma
gis apud ꝓximos exerceatis ēt si qs eoꝝ vos
esse prudentes apud vosmetipsos.

†Nulli malū pro malo reddentes:
offendit. a ¶ monēt ne licita cū scādalo fiant.
b ¶ in cordis secreto.

puidentes bona, nō tm̄ cōram deo:
a ¶ vt nō fiat scādalū: sed boni exēplū: qa il
lud fieri debet: qđ & deo nō displiceat: & fra
tri scādalū nō fit. b ¶ vt assentiā: si nō saltē fa
cite ctū in vobis est, vel si fieri pōt: qa diffi-
cile est qđ m̄ ex vobis, i. ex vīa potestate est.

sed etiā cōrā oībus hoīb⁹. † Si fieri
a ¶ vñ: Et cū his q oderūt pacē erā pacificus.

pōt qđ ex vobis est cū oībus homi
nibus pacem habentes. †Nonvos p
¶ reserientes aduersarios.

metipsos defendentes charissimi:
a ¶ iudicio dei: vel ire eoꝝ. b ¶ in ꝓuerbijs.

f sed date locū irē. Scriptū est em
¶ & ita q hoc nō facit deum cōtemnit. a ¶ ser
uare. b ¶ vindicabo.

†Mihi vindictā & ego retribuam q
¶ non solum non defendatis.

g dicit dominus: †Sed & si esurierit
inimicus tuus, ciba illum: si sitit:
potum da illi. Hoc enim facientes
a ¶ seruorē charitatis vel spūsancti. vel pœ
nitentiæ ardorem. b ¶ mentem.

cārbones ignis congeres super cā
a ¶ & si nō pœnitet m̄ qa si repercutis filis ei
nequam fies.

put eius. Nōli vinci a malo: sed
impetrant & seruant. iō subdit: Orationi
instantes. Tertio instruit apls dei cōicatio
ne beneficij: & primo ad simul commorā
tes, dicens: i ¶ Necessitatibus sanc. cōi-
cantes. Scd'o ad peregrinos transeuntes, di-
dicens: Hospitalitatem sectātes. k ¶ Be-
nedicite. Hic apls instruit de cōicatione
bonorum in signo. Principale vero signū
inter homines est locutio quæ indicat mē
tis conceptum: & quantum ad hoc dicit:
Bn̄dicite p̄sequentibus vos. Et multo magis be
neficientibus vobis. Signum autē secun-
darium est exterior gestus, & maxime fa
ciei: in qua parte magis relucet dispositio
animi: & sic dicit: Gaudere cū gaudē. &c.
l ¶ Idipsum inuicem sen. Aliter esse mē
dacium: qđ est falsa significatio in voce
vel in alio signo quod tenet vicem vocis.
m ¶ Non alta sapiē. Posteā instruxit de
cōiugatione boni hic ꝑr instruit de cōiga
tione mali. f. huc dupl'r. Primo vt malū
alteri non inferat. Scd'o vt illatum ab alte
ro æquanimiter toleretur, ibi: Nō vosmet
ipsos. Circa primum a duertendum q̄ pri
mo nocumentū infert ꝓximo nīa ꝑpria
quæ est principiū oīs pēc. iō hoc ꝑhibet,
dicēs: Non alta sapi. ꝓximū cōculando, nam
ut scriptum est loquente sapiētia.
n ¶ Sed hu. consen. cū eis humiliter con-
uersando. Scd'o nocumentū infert astutia
nostra ꝓximū malū machinādo. qđ ꝑhibet
bet, dicens: o ¶ Nolite esse prudentes
&c. Et accipitur hic prudentia stultitiæ
rie: quia vera prudentia non est nisi in bo
nis: sed astutia in malis: q̄ prudentia dr̄
improbis nocendi ptās vt bonorum
num ad mala trāsferimus: ficut dicim⁹ ꝑu
dens vel bonus latro. v. meta. & sic dr̄ in
ꝓposito. Tertio nocent. ꝓximo nīa malā
manifesta ipsos scandalizādo: qđ ꝑhibet,
di. Prouidentes bo. &c. Quarto nocumē
tum infert ꝓsecutio aperta qđ ꝑhibet di.
Quod ex vobis est &c. p ¶ Non vos
met. Hic instruit de malo illato vt patien
ter tolerei, di. Non vos. defen. Et ad hoc
inducit scripturā Deut. xxx. c. q ¶ Mihi
stra habet: Mea est vltio &c. & non solum
instruit vt malū ab aduersarijs illatū tole
retur: sed etiā vt bonum eis impendatur,
di. Si esurierit inimicus tuus &c. & sub
ditur ratio: r ¶ Hoc enim fa. carbones
ignis &c. i. occasiones accendendi ignem
dilectionis in eo erga re. si tamen malicia
sua perseueraverit, s ¶ Nolī vin. a ma
lo. i. incidere in odium eius. t ¶ Sed vin.
in bono malum. f. tentationes impellentes
ad odium eius. Sciendū tm̄ q̄ illa quæ dā
tur hic: Non vosmetipsos &c. nō sunt
pcepta, sed consilia nisi in casu. f. si ex de
fensione videret, ꝑhibiliter malum ma
gnum insurgere qđ' esset ꝓra honore dei.
Sciendū autē q̄ in aliquo casu nō exp̄ssa
tur, e ¶ Principes. Dicit q pro
pter corrigendam vīrā & ꝑhibenda
aduersa creant: dei habentes imagi
nem vt sub vno cæteri. g ¶ Non
sunt ti. bo. &c. Si bonus est princeps,
bene operantē nō punit, sed diligit.
si malus, nō nocet bono, sed purgat eū. Malus debet time
ri a subditis. Si iusta est ipsa laudātē si iniqua, ipsa tibi lau
dem acquirit. Si iusta est ipsa laudātē si iniqua, ipsa tibi lau
dabis tam

quia ministri dei sunt. Vel p̄statis tributa: qa ministri dei sunt vt boni laudent̄, mali puniant̄. Illi dico seruientes vobis ꝓpter hoc dum patriam defendunt. a ¶Tributum &c. Vel, tributum qđ domi soluitur. Vectigal qđ ad domū domini vehitur, b ¶Nemini qc. &c. Pax ad omnes: dilectio inter fratres. Aliter em̄ vere fratres nō sunt. c ¶Diligatis. Mentio fit hic de charitate: quia valet ad hanc humilitatē. Sola em̄ charitas est q̄ etiā reddita semꝑ retinet debitorē. Redditur em̄ cū impendit̄: debet̄ autē etiam si reddita fuerit: qa nullū est tēpus quo impēdēda nō sit. Nec cū redditur amittit̄: sed poti⁹ reddēdo multiplicat̄. habendo em̄ reddit̄, nō carēdo vt pecunia quæ reddi nō pōt nisi habeatur: nec haberi nisi reddat̄: immo cū reddit̄ ab hoīe, crescit in homine & tanto maior acquiritur quanto pluribus redditur. d ¶Diligit ꝓximū. Cū duo p̄cæpta sint charitatis ꝓ vtro ꝗ vnū sępe ponit̄: qa nec de⁹ sine ꝓximo, nec sine deo ꝓximus diligitur vel potest diligi. Dilectio ꝓximi in factis apparet: dilectio dei ampli⁹ latet. Ideo hanc specialius ponit: de qua dn̄s ait: Mandatū nouū do vobis vt diligatis inuicem: vbi illud mandatū maius dilectionis dei videt̄ esse prętermissum. Sed bene intelligētibus vtrūq; inuenitur in singulis: qa qui diligit deum, nec potest ipsum cōtemnere quē deus præcipit diligi. & qui sancte ac spiritualiter diligit ꝓximum: quid in illo diligit nisi deū? e ¶Proximum legem. Oēm hominē intelligi oportet quia nemo est cum quo sit operandū malum. Qui ergo amat hoīes, aut qa iusti sunt, aut quia iniusti sunt amare debet. Sic em̄ & seipm̄ amare debet. s. vel qa iustus est: vel vt iustus sit. Qui enim aliter se diligit, iniuste se diligit quia ad hoc se diligit vt sit iniust⁹: ad hoc ergo vt sit malus, ergo iam se nō diligit. Qui enim diligit iniquitatem odit animam suam. f ¶Et hoc sciētes. Alia commēdatio charitatis. Nā malum non facit: & oportunitatē parat bene operandi. Et hoc scientes. s. quia hora est: vel sicut quidā libri habent: hoc tempus. s. gratiæ, scientes. Iā ex quo dilectionem habuimus est hora. id est oportunitas, sed breuis. g ¶Somno surgere. Somnus est negligentia vel ignorantia. h ¶Nūc autem. Causæ interpositæ, quare surgere debeamus. i ¶Propior. Bene operans vicinus est æternæ vitæ. Baptismus enim est ad veniam: vita bona ad coronā. Vel, propior: quia plus morti proximi sumus. k ¶Nox præcessit. Item quare surgere debent ostenditur: quia, nox, infidelitatis & ignorantiæ. Præcessit. i. fuit: sed modo non est: cuius memoria monet vt caueatis. Dies, æterna beatitudo. Appropinquauit: dum peccata remissa dum iusti per gratiā. Nox, vetus homo qui in baptismo præteriit: Dies. sol iusticiæ: cuius luce veritatem didicerunt vt sciant quid agendum sit. l ¶Opera tenebrarum. Opera mala quæ ex tenebris ignorātiæ venerūt: vel tenebras amant & ad tenebras ducunt. m ¶Non in comesationib⁹. Nota in his romanos tangi: & ideo non est eis ius gloriandi. Horum autem morborum superbia est mater: & humanæ laudis auiditas quæ etiam hypocrisim sæpe generat: huic non resistit, nisi crebris diuinorum librorū testimoniis incutiatur timor & charitas.

Charitas quō reddenda. — Ioh.13.d. — F — Ps.10.b.

a ¶qđ regiones soluunt. b ¶reddite. c ¶debetis. d ¶stipendiū quod datur dn̄is: qn̄ merces per patriam vehuntur. ¶reddite.

a tribūtum tribūtum: cūi vectigal vecti/ a
a ¶debetis. b ¶vt assurgere. c ¶reddite.
gal: cūi hōnorem hōnorem: cui timo/ b c
a ¶vt dominum timeamus & vereamur p̄sonas. b ¶cætera ita soluite vt non debeatis aliquid.
b rēm timorem. Nēmini quicquam de/ d
¶charitatem ita soluite vt semper debeatis.
c beatis nisi vt inuicem diligatis. Qui e
d enim diligit proximum legem imple
¶Et hoc per partes ostendit.
uit. †Nam non adulterabis: non occi/
des: non furaberis: non falsum testi/
monium dices: non concupisces: & si
a ¶per moysen. b ¶qđ moyses fecit leuitico.
quod est aliud mandatum in hoc vēr/
a ¶cōtinet̄ impletur. b ¶in bono: qm̄ q diligit iniquitatem, odit animā suam.
bo instaūratur: † Diligēs proximum
a ¶qui diligit, bn̄ facit: qa nullū malum: & iō plenitudo legis. a ¶plene legē implet q diligit.
tuū sicut teipm̄. Dilēctio proximi ma/ f
lum nō operat̄. Plēnitudo ergo legis g
¶scimus qa dilectio malum nō operatur.
f est dilectio. Et hoc scientes tempus: h i
a ¶de torpore. b ¶bene operando.
g quia hora est iam nos de somnō surgē k
a ¶surgere debemus. b ¶magis debita per opera
h i re. Nūnc enim prōpior est nostra sa/ l m
bona. a ¶æterna quæ nobis promittit̄. b ¶tunc. c ¶quia credidimus & operati sumus: turpius est nisi surgamus. ¶tm̄.
k lūs q̄ cūm credidimus. Nox præcessit, n o
dies autem appropinquauit. Abii/ p q
¶ꝓpter inter sertas causas.
l ciamus ergo opera tenebrarum: & in/ r
a ¶vt ornamēto. b ¶virtutes. c ¶quæ lux. i. fides exigit. d ¶accæptis virtutibus: in actu earū exerceamus nos sicut decet in die fidei.
duāmur ārma lūcis: sicut in die hone/ s
a ¶hæc sunt opera tenebrarū. ¶luxuriosis conuitiis. a ¶pigriciæ dormiēdi.
m ste ambulemus. † Non in cōmesatio/ t v
nibus & æbrietatibus: non in cūbili/ x
a ¶& luxuria q̄ de cibo & potu nimio. b ¶vt solebāt se inuicē p̄ferēdo in quo minor inuidebat maiori.
bus & impūdicitiis: non in contentiō y
a ¶Q. p̄dicta ne faciatis. b ¶i. formā christi. ¶quem induti: nō cogemini seruire carni.
ne & æmulatione: sed induimini dō/ z
minum iesum christū: † & carnis curā a
a ¶illicitis. ¶non dico in necessariis ad sustentationem.
ne feceritis in dēsideriis.

✠ a ¶Cui vectigal. ꝓvectione rerū cuiusmodi sunt pedagia: & hoc soluitur a singulari persona: quia non oēs talia habent soluere quæ reddenda sunt pedagiariis q cōiter hoc accipiunt ad talem finem. b ¶Cui timorem. s. dn̄is. c ¶Cui honorē. s. virtuosis & in dignitatibus existentibus qui sunt custodes virtutis. d ¶Nemini qcquā. Hic ꝯn̄r ondit ꝗ ipse riores debēt supiorib⁹ dilectionē: & prio ōndit ꝓpositū. scđ'o ꝗ tpe nouę legis hoc debitū est maxīe reddēdū, ibi: Et hoc scientes. Circa primū dicit: Nemini quic. &c. Hoc em̄ habet speciale hoc debitū: ꝗ quātumcūq; reddat̄ de p̄terito vel p̄nti adhuc debetur reddēdū in futuro. e ¶Qui em̄ dili. ꝓxi. le. imple. Oīa em̄ mandata decalogi ordinant̄ ad actū diligēdi: qa p̄cępta primæ tabulę ordinant̄ ad diligendū deū ... & p̄cępta scđ'æ tabulę ad diligēdū ꝓximū. Per primū em̄ qđ est: Honora patrē tuum &c. p̄cipit̄ reddi debitū oī ꝓximo: p alia q sunt negatiua p̄cipitur caueri ab ei⁹ nocumento. ideo subditur: f ¶Dilectio proximo malū non operat̄. i. cauet inferre malū ꝓximo: & sic ꝯcludit̄: g ¶Plenitudo ergo legis. i. plenaria obseruatio eius. h ¶Est dilectio. Qua diligitur deus sup oīa & ꝓximus sicut ipsemet diligens. i ¶Et hoc sci. tp̄s. Hic ꝯn̄r ostendit ꝗ hoc debitū est maxime reddendū tpe nouę legis q̄ est lex amoris: sicut lex vetus fuit lex timoris. iō dicit: Et hoc sciē. tp̄s. i. conditionem temporis legis nouæ. k ¶Quia hora est iā nos de somno sur. i. de ocio ad opera charitatis: qa sicut dicit Greg. Charitas operatur magna si est: si aūt renuit operari amor non est. l ¶Nunc em̄. i. tēpore gratiæ. m ¶Propior est no. sa. Quia per xp̄m ianua salutis est aperta q̄ tpe legis erat clausa. ideo subdit̄: n ¶Quod cū cre. s. plus ꝗ ante xp̄i aduentū: tunc em̄ sciebāt se patres descēsuros ad inferni limbū. vn̄ dicit iacob patriarcha Genes. xxxvii. g. Descendam ad filium meū lugens in infernū. Et sc̄tūs Iob. xvii. d. In ꝓfundissimū infernū descendent oīa mea. o ¶Nox p̄cessit. i. obscuritas figuratū veteris legis. p ¶Dies autē appropin. id est claritas veritatis reuelatæ in noua lege. q ¶Abiiciamus ergo opera tene. i. p̄ctā quæ dicuntur tenebrarū opera, eo ꝗ in tenebris fiunt. Ioh. iii. c. Qui male agit, odit lucem: & qa obtenebrāt aīam: s̄m ꝗ dicit philosoph⁹ in ... Ethicorū: Ignorat oīs malus: & qa ducunt ad tenebras exteriores. s. gehēnæ. r ¶Et indu. ar. lu. i. virtutes quę dicunt̄ arma lucis: qa ꝯ p̄ctī tenebras muniunt: & qa in luce fiunt, Ioh. iii. c. Qui facit veritatē venit ad lucē. Et qa illuminant animā, & finaliter ducunt ad lucem æternam. ideo subditur: s ¶Sicut in die. s. iudicii. t ¶Honeste ambulemus. i. ad gloriam. v ¶Non in comesationibus & æbrieta. vitādo peccata gulæ. x ¶Non in cu. & impudici. vitādo peccata luxuriæ. y ¶Non in contentione & æmu. quantū ad p̄ctā spūalia q̄ sunt grauioris culpæ. z ¶Sed indui. d. &c. imitādo sanctitatē cōuersationis. a ¶Et car. curā ne feceritis in desi. i. superfluis ita ꝗ per hoc nō excludit necessitas: sed tantum superfluitas.

¶In ca. xiii. vbi dicitur in postilla. Sicut in die scilicet iudicii.

ADDITIO. Quod hic dr̄: Sicut in die: nō videt̄ ꝓprie exponēdū de die iudicii. Nō em̄ possumus in hac vita q̄ multis incōmodis & necessitatibus est subdita sicut in die iudicii ambulare. Sed quia tp̄s grē comparauit diei, di. Dies autem appropinquauit. Si sic viuentes cōparauit armis lucis, di. Induamur arma lucis iō subdit: Sicut in die honeste ambulemus. i. in actu virtutū nos exerceam⁹ honeste: sicut illi q in clara die ambulant: honestius habēt incedere ꝗ q ambulant de nocte.

A Titū.i.d.

Infirmū aūt. Perfectæ fidei est nullum cibū discernere: vel īmūdū putare: qa oīa mūda mūdis. Sed qdā infirmi cēsebāt a qbusdā abstinēdū: & ita inter romanos ꝯtētio, vn̄ p̄cipit tales assumere: nō abiicere: sed patiēdo exēplo & v̄bo ad fidē erigere. Et si incognitū est quo qs aīo faciat, non inde disceptare. b ¶Non in discæ. Nō est dānādus cui⁹ cogitatio nō est aperta: vel de quo nescim⁹ qualis post sit futur⁹. c ¶Infirmus. Qui cibos discernit: putās alios mūdos alios immūdos: eo ꝗ iudæi ꝓhibiti sunt edere: hūc suo iudicio relinquēdū dicit: ne cū scrupulo edat. Vel licet p̄fecta fides: quæ oīa t̄n infirm⁹ q timet casum, q facile impetu libidinis sternit̄: edat olus. i. tenues & aridos cibos q non sunt fomētū vitiorū: & abstineat ab illis qb⁹ libido excitat̄. Crassitudo em̄ carniū & delitiosę epulę ꝓuocāt corp⁹ ad libidinem. d ¶Is qui mādu. Supra p̄cępit nō disceptare de cogitationib⁹ eorū: hic præcipit nō spernere. e ¶Non iu. De manifestis iudicandū: & nō occultis. Manifesta vero sunt: quę non p̄nt bono aīo fieri: vt sunt stupra, blasphemię, furta & hmōi: de qbus iudicare nobis pmittit̄. Sed ea quæ dubiū est quo aīo fiāt: in meliorē partem interp̄temur: vt de cibis: qa p̄nt bono aīo & simplici corde sine vitio cōcupiscētiæ quicūq; humani cibi indifferenter sumi. f ¶Dn̄o suo stat. De incognito corde alieni serui tu nō habes iudicare: sed suus dn̄s: ad cui⁹ honorē stat q stat: ad quē pertinet & casus cadētis, q pōt erigere vel iudicare. Stat aut cadit. ideo dicit: qa ambiguum est: forsan stat qui putatur cadere. g ¶Stat aut ca. Per hoc ostēdit se nescire quo aīo ille se agat in dubiis. h ¶Stabit autem. Hic innuit ꝗ ambigua debemus in meliorē partē vertere: & plus salutē ꝗ mortē reorū optare: & in futuro spem bonam habere: & si aliter sit in p̄senti. Stabit autem. quia neq; si edit reus est: neq; si nō edit: si t̄n deuotione hoc agit. i ¶Nā a. Supra dixit ꝗ alii oīa māducant: alii non oīa: de generib⁹ ciborū agens. hoc dicit ꝗ alii omi tpe: alii aliquo certo tpe abstinēt: & vtrumq; recte fieri posse dicit. k ¶In suo sen. &c. id est in suo cōsilio dimittat̄: ne scandalū passus a charitate quæ est mater oīm virtutū recedat. l ¶Qui sapit. In suo sensu dico vt abūdās: qa qui sapit diē: vel oēm vel diē inter diē domino a. m ¶Et qui mā. do. &c. i. ad honorē dn̄i: cuius oīa creata credit mūda: & qa ei serui turus illis sustētatur. n ¶Nemo enim no. si. vi. qui em̄ lege frænat̄: non sibi, sed deo q legē dedit viuit. Si lex nō esset: sibi quisq; viueret. o ¶Sibi. Sed dn̄o: quo iudice dānatur vel coronatur. vel, Sibi. i. ad laudem suam sed dei. Sicut enim mag. eius non est finis: sic nostræ laudis nō erit finis. Non enim cū morti fuerim⁹ in hac carne desinem⁹ laudare deū: & s̄m hoc de fidelibus t̄m agit. Vel sibi. i. a se iudicandus: sed a dn̄o s̄m hoc de ☞ bonis & malis

Nota cōtra crapulosos clericos. — Manifesta quæ sunt. — B — Ps.144.a.

Ita in vobisipsis honesti sitis vt dictū est. a ¶illū q nōdū p̄fecte credit vt credendū est. a ¶vt xp̄s egrotos. ¶ad sanādū. b ¶vt de occulto iudicetis reū. a ¶hic talis pōt assumere alios. a ¶posse. b ¶hūanis vsib⁹ data. c ¶hic idiget assumi: q pmittit̄ edere olus in q̄ nulla quęstio. a ¶Et cū hęc ita sint. b ¶oīa idifferēter. ¶abstinētē. a ¶qa volūtatis ē edere vel nō edere. a ¶oīa. ¶nō credat peccare cū nesciat q̄ aīo. b ¶neuter alterū: vterq; em̄ seru⁹ dei est.

Infirmūm Cap. XIIII. a
autē in fide āssumite: nōn in disce/ b c
ptationib⁹ cogitationū. Aliūs em̄ d
credit mādūcare se ōia: Qui aūt in/ e
firm⁹ est, olus māducet. Is q mādū/ f g
cat nō māducātē nōn sp̄nat. Et q nō h i
māducat mādūcātē nō iudicet. De⁹ k l
a ¶māducātē vel nō māducātē. b ¶ad fidē. c ¶& cū hoc est ergo. d ¶cui⁹ valētię. e ¶dānādū affirmas: qđ nō debes: cū sit alteri⁹ seruus. a ¶q̄ ꝯscia edat vel nō edat: de⁹ iudex ē cui⁹ seru⁹ ē. a ¶hoc de p̄destiatis. ¶stare poterit dn̄o suo. b ¶de quo nulli est ambiguū.
em̄ illūm āssūpsit. † Tū qūis es qui m n
iudicas alienū seruū? Dn̄ō suo stat o
aut cadit, stābit aūt. Pōtēs enim est p q
a ¶ne stare sibi arroget. b ¶q. stabit dico & p̄t credi statur⁹ eē qa qđ agit ex iudicio agit.
de⁹ stātuere illū. Nām ali⁹ iudicat r
a ¶esse eligēdū in abstinētia īterpositū, q. i. qdā certis dieb⁹ qdā oī die putāt abstinēdū.
diēm iter diē: ali⁹ aūt iudicat oēm s
a ¶eē eligēdū in abstinētia. b ¶vt q edit cū gratiarūactiōe edat: & q abstiet ꝓ deo faciat. ¶eorū. c ¶. i. s̄m suā cōsciētiā. d ¶in meli⁹.
k diēm. † Vnūsqsq; in suō sensu ābū/ t
a ¶. i. ad honorē & laudē dn̄i facit. ¶deo. ¶placere se putat deo, a ¶oīa. ¶ad laudē dn̄i.
det. Qui sapit diē dn̄ō sapit: & qui v x
b ¶Et ꝗ dn̄o mā. effectus indicat. y
māducat dn̄o māducat. Gratias em̄ z a
a ¶ꝓ bonis creaturis qb⁹ sustentat̄ & pascit̄. b ¶. i. abstinet. c ¶ad honorem dn̄i.
āgit deo. Et q nōn māducat dn̄ō nō b c
a ¶qđ effect⁹ indicat qa. ¶ꝓ collata abstinētia. b ¶& debem⁹ edere vel nō edere dn̄o.
māducat & gratias āgit deo. Nemo d
a ¶quia. b ¶fideliū. c ¶virtutib⁹. i. sp̄ualr: vel etiā tpalr coniunctione aīæ & corpis.
enim nōstrum sibi viūit: & nemo f

male de ipso donec appareat manifeste. d ¶Alius enim credit manducare se oīa. licite: & ille est q est instructus in noua lege: q scit cerimonialia mortificata in xp̄i passione. & licite comedit cibaria ꝓhibita in veteri lege. e ¶Qui autem infir. est. i. cōuersus de iudaismo & nō p̄fecte instruct⁹ de isto: & sic dubitat adhuc an hoc sibi liceat. f ¶Olus man. propter scrupulum suæ cōsciæ: qa cert⁹ est ꝗ olera manducare fuit licitū oī tpe. Circa qđ sciendū ꝗ legalia quātum ad cerimonialia obseruanda fuerūt vsq; ad passionē xp̄i. vn̄ & xp̄s ea obseruauit: & imminēte sua passiōe agnū paschalē cū suis discipulis comedit. Post publicationē vero euangelii obseruatio eorū est mortifera: qa hoc est significare ꝗ veritas p ipsa significata nōdū p xp̄m est impleta. Tpe vero intermedio. s. a passione xp̄i vsq; ad publicationē euāgelii licitū fuit ea obseruare: maxime cōuersis de iudaismo: dum tamen ibi nō ponerēt fidē credēdo firmiter ꝗ sine tali obseruatione fides christi non sufficeret ad salutem: & hoc mō leguntur ap̄li in actibus ap̄lorū ea obseruasse: s̄m ꝗ declarat Aug. in ep̄la ad Hiero. diffuse: & s̄m istum intellectū subditur. g ¶Is qui mandu. cibaria lege prohibita instruct⁹ ꝗ ista sunt sibi licita. h ¶Nō man. non sper. reputans eum rudem & ignarū, & stolidū, fatuum, & melancholicū. i ¶Et qui non man. abstinendo ex cōscia dubia. k ¶Māducantē non iu. tanq̄ mandati diuini transgressorem. l ¶Deus em̄ illum. s. de nouo cōuersū & adhuc infirmum. m ¶Assumpsit. ad fidē suā: potens illum p̄ficere & solidare. i. cōfirmare: ꝓpter qđ nō est cōtemnēdus. n ¶Tu quis es. Hic ꝯn̄r adducitur quadruplex ratio ad ꝓpositū p̄suadendū. Prima accipit̄ ex parte illius q iudicatur tanq̄ stolidus. Nullus em̄ iudicari debet nisi ab eo q est dn̄s ei⁹ q est solus de⁹ in ꝓposito: & hoc est qđ dr̄: Tu quis es qui iudi. alienū ser. q. d. ad te nō spectat iudicare de latentibus in corde: cuiusmodi sunt ista. & iō tale iudiciū est vsurpatum qđ ad solū deū p̄tinet q corda intuet̄. iō subdit̄. o ¶Dn̄o suo stat aut ca. i. ad deum pertinet iudicare de casu eius & statione. p ¶Stabit autem. per dei grām. q ¶Potens em̄ est deus sta. illum. i. p̄ficere & cōfirmare. r ¶Nā alius iu. Hic ponit̄ scđ'a rō: q̄ accipit ex p̄te rei de qua fit iudiciū. s. de cerimonialiū obseruatiōe q̄ tūc erat indifferēs cōuersis de iudaismo mō supradicto, & iō de talib⁹ non debet aliqs iudicari trāsgressor vel stolid⁹ faciēdo vel dimittēdo: ex q̄ vtrūq; poterat fieri vt p̄dictū ē: t̄n ex cā rōnabili, & hoc ē qđ dicit. Nā alius iu. die inter diem. i. ita instruct⁹ est in fide catholica ꝗ scit discernere tp̄s ī quo cerimonialia nō obligant ab illo in quo obligant. s ¶Alius autem iu. o. die. i. ꝗ sibi obligāt tpe post passionem sicut an̄: & sic dicit abstinēdū a cibis vetitis a lege. t ¶Vnusquisq; in suo sen. abū. i. ī hoc dimittat̄ ꝓprie ꝯsciē vsq; ad publicationē euāgelii pactā. v ¶Qui sapit die. mō p̄dicto. x ¶Dn̄o sa. i. ad honorē diuinū: qa vtrūq; bene pōt fieri ex cā rōnali. iō subdit̄. y ¶Et q mā. sciēs hoc sibi eē licitū. z ¶Dn̄o mā. cui⁹ rō subdit̄. a ¶Gra. em̄ agit deo. de liberatiōe sua ab onere legis: & de cōcessiōe sui vict⁹. b ¶Et qui nō mā. i. abstinet a lege ꝓhibitis ex cōscia dubia: vel vt īfirmū nō scādalizet: vt hr̄. ī. c ¶Dn̄o nō mā. i. bn̄ abstiet. d ¶Et gratias agit deo. q sibi dedit grām abstinēdi. e ¶Nemo em̄ no. Hic ponit̄ tertia rō q̄ accipit̄ ex p̄te ei⁹ ad quē p̄tinet v̄e de talib⁹ iudicare. s. xp̄i. q est dn̄s vitæ & mortis: & p ꝯn̄s iudex. & hoc ē qđ dr̄: Nemo em̄ no. sibi vi. i. ad ꝓpriā gloriā: qa tota vita hoīs est ad christi gloriā ordinanda. f ¶Et nemo si. mo. i. nemo debet se morti exponere pro laude propria: sed pro gloria christi mors pa

G — Quæ legalia seruanda. — †Iac.4.c 2.q.1.c. multi. in fine et.c. de⁹, in fi. 30.q.5.c. nullum ante. — Pria rō. D — †Di.76. c. vtinā. — Scđ'a rō. — Tertia rō

NICOLAVS DE LYRA

Infirmū aūt. Postq; ap̄ls ōndit qualr̄ minores hr̄e se debeāt ad supiores: hic īstruit maiores vt bn̄ se habeāt ad minores, & prio in euitatiōe mali, scđ'o ī opatiōe boni ca. seq. Pria adhuc ī duas: qa prio hortat̄ supiores ne īferiores ꝯtēnāt. scđ'o re eos scādalizēt, ibi: Nō ergo āpli⁹. Pria adhuc ī duas: qa prio ꝓponit ītētū. scđ'o īducit rōnes ad hoc p̄suadēdū, ibi: Tu q es. Circa primū dic: a ¶Infirmū aūt ī fi. s. de nouo ꝯuersum: & de lege catholica minus sufficiēter īstructū. b ¶Assu. vos maiores. i. ad vos sumite, eū īstruēdo dulcit̄ & charitatiue. c ¶Nō in di. co. i. nō iudicātes male de ipso

Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

bonis & malis accipitur. a ¶Christus mor.est &c. Vt viuorũ & mortuorũ dñetur & vtrosq̃ iudicet. Et ad literã: accipit viuos & mortuos: vt nõ putet tm̃ iudicare de mortuis: quasi dum viuunt, hoĩbus sit cõmissum iudiciũ: sed post mortẽ deo. Hoc em̃ insipiẽtium dogma peruersum tradidit: sed meli⁹ est vt vtrorũq̃ dicat xp̃s dñari: & vtrosq̃ iudicare. Q. Quibus dedit filios dei fieri: hi etiã nunc & post mortẽ regnãt cũ xp̃o. Sed aliť nũc regnãt cũ eo sc̃ti ei⁹ aliter tũc regnabũt. (Iohã.1.b.) Nũc regnãt: qa q̃ sursum sunt sapiũt & q̃rũt. (Col.3.a.) Postremo regnabũt cũ illo: ita vt sint ĩ regno ei⁹: & sint etiã illi regnũ: qa & aĩæ pioꝝ mortuoꝝ nõ separãt ab ecclesia. Quæ etiã nũc est regnũ xp̃i: qa regnat nũc cũ xp̃o ĩ viuis & mortuis. Vel mortuus est, vt mortuos a pc̃tis liberet. dũ em̃ vixit viuis salutis viã oñdit: resurrexit vt iustificatos secũ viuere faceret. b ¶Ante tri. Hoc: sũ dr: Tribunal em̃ sedes iudicũ est: q̃ in excelso locat: vt iudex ab oĩb⁹ videat & ipse ex eminente loco oẽs valeat intueri. Ita & xp̃s q̃si in tribunali sedebit: qa ab oĩb⁹ videbiť: & ipse oĩm ɔsciẽtias videbit & cãs dnudicabit. c ¶Nõ ergo am. Nõ vsurpem⁹ nobis qđ ad nos nõ ptinet. Nõ rephẽdam⁹ ea quę nescim⁹ quo aĩo fiãt: vel etiã si aperta, nõ ita rephẽdam⁹ vt de sanitate desperem⁹. In his em̃ duobus temerariũ est iudiciũ: & vel supbia est: vel inuidẽtia. vñ dr: Nolite iudicare & nõ iudi. (Luce.6.f.) d ¶Scio & cõfi. Q. dico: Ne ponatis offendiculũ fratribus. Non aũt dico offendiculũ vel scandalũ: eo q̃ cib⁹ sit immũd⁹: qa scio per hoc q̃ fiducia est in iesu: q postq̃ venit absoluit a lege. Cõe ponit ꝓ imũdo: tractum a vasis q̃ ante oĩb⁹ vsib⁹ erãt cõia: post sacri ☞ficiis

¶sed dño. a ¶ĩ vitiis. b ¶Et vere nemo: sibi qa dño. c ¶vita virtutũ. d ¶ab eo iudicãdi:

sibi morit. Siue em̃ viuimus, dño a

vel vt ei placeam⁹. a ¶spũalr viuis & pc̃tis: vel tpalr dissolutiõe. s. aĩę & corpis. b ¶. i. ad similitudinẽ christi: in cui⁹ morte baptizati sumus: vt sicut xp̃s semel mortu⁹ est & semp viuit: ita & nos sel' mortui ꝓ pc̃tõ in baptismo sp viuam⁹ deo. ¶ab eo iudicãdi.

viuimus: siue morimur, dño mori

¶Et qa vtrũq̃ dño: ergo sum⁹ ei⁹ iudicãdi:

mur. Siue ergo viuim⁹ siue mori

cur ergo iudicat hõ: a ¶qa pcio sanguinis nos emit: Nec tenebit mors eũ ꝓ quo mortuus est liber in mortuis.

a mur: dñi sum⁹. In hoc em̃ xp̃s b

mortu⁹ est & resurrexit: vt & viuo

a ¶intelligatur dñari. ¶& vtrosq̃ iudicet. b ¶Xp̃s debet dñari & iudicare. Tu aũt &c. ¶manducans omnia.

rum & mortuorũ dñet. † Tu aũt qd c

a ¶non manducantem. b ¶nõ mãducans.

iudicas frãtrẽ tuum? Aut tu quid d

a ¶mãducantẽ. b ¶Nõ ita debes facere.

spernis frãtrẽ tuũ? † Omnes enim f

a ¶vt iudicãdi. b ¶iudicem deũ: sedentem.

ꝑstãbim⁹ ante tribunal xp̃i. Scriptũ

¶in esaia. ¶q. q olim fui mortu⁹, iã viuo in

est enim: † Viuo ego dicit domin⁹, g

potẽtia q̃ in hoc patet: qm̃ mihi fi. i. iudicaturus sum. ¶in iudicio. ¶etiã inimicorũ.

qm̃ mihi flectetur omne genu: &

a ¶conscientia cognoscens me esse deum. b ¶quid egerit. c ¶mihi.

omnis lingua cõfitebitur deo.

a ¶Et qa scriptura dicit. b ¶iudicãd⁹ a deo. c ¶non perambages eludet.

† Itaq̃ vnusquisq̃ nostrum pro se h

a ¶Et qa pro se quisq̃ rationem reddet.

c rationem reddet deo. † Nõ ergo i

a ¶sicut acten⁹ fecimus. b ¶nos ex opiniõe.

amplius inuicem iudicemus. Sed k

a ¶. s. b ¶discernite obseruãdũ qd prosit. c ¶vnde pereat vestro exemplo idẽ faciens.

hoc iudicate magis: ne ponatis of l

a ¶contristationem quod minus est.

fendiculum fratri vel scandalum.

a ¶per hoc. b ¶quia.

d Scio et cõfido in dño iesu: qa nihil m

a ¶immũdũ. b ¶post aduentũ ei⁹: vel p ei⁹ creationẽ. c ¶vñ: Nõ qđ itrat in os c. h. sed quod procedit de corde.

cõe per ipm: nisi ei q existimat qd n o

a ¶hic est infirm⁹ de quo supra. Qui aũt ifir. olus mandu. b ¶ꝓ ɔsciẽtia. c ¶Et iõ ne ponas offendiculũ vel scandalũ fratri. ¶nõ dico scãdalizatur: sed quod minus est saltem.

cõe esse: illi cõe est. Si enim ꝓpter p

F

NICO.DE LYRA

✲tiẽter tolerãda est. seqť: a ¶Siue enim &c. & patet ex dictis lrã vsq̃ ibi: b ¶In hoc em̃ chri. mor. est. i. ex morte sua ɔsecut⁹ est. s. ptãtẽ sup oẽm creaturã. Mat. vlti. d. Data est mihi oĩs ptãs in cœlo & in terra: & per ɔñs iudiciaria ptãs: iõ nõ est ab aliis vsurpãda. c ¶Tu aũt. Hic poniť quarta rõ quę accipiť ex parte ei⁹ q iudicat temere: qa null⁹ nostrũ habet offm̃ iudicãdi actiue: sed tm̃ passiue. & hoc est qđ dr: Tu au. qd iu. fra. tu. i. tu q abstines a lege ꝓhibitis: iudicas illũ q nõ abstinet trãsgressorẽ: d ¶Aut tu. q nõ abstines. e ¶Quid sper. fratrẽ tuũ. reputãdo eũ stolidũ eo q̃ abstinet: vt dictũ est. ẽ. f ¶Oẽs em̃ sta. an. tri. chri. s. iudicãdi ab eo. Et ad hoc inducit sacram scripturã quę habeť Esa. xlv. d. g ¶Viuo ego di. dñs &c. tãq̃ subditũ iudicio meo. ꝓpter qđ ɔcludiť. h ¶Itaq̃ vnus. &c. rõne red. deo. in finali iudicio: ꝓpter qđ nullus iudicare debet temere de alio. ¶Contra ꝓdicta videť esse dictũ saluatoris Iohã. iii. b. Oĩs q credit in eũ nõ iudicať: ergo solũ infideles stabũt ante tribunal xp̃i iudicãdi passiue. Ad qđ dicendũ q̃ ibi accipiť iudiciũ ɔdẽnatiõis quo soli mali iudicabunť. Qui dicunť infideles: vel qa nõ habuerũt fidẽ: vel qa si habuerũt in morte mortificata fuit ex carẽtia charitatis & grĩæ. Hic aũt accipitur iudiciũ retributionis: per quẽ modũ oẽs generaľr iudicabunť: mali ad pœnã: iusti aũt ad gloriã. i ¶Nõ ergo am. Posiq̃ instruxit supiores qualr se habeãt ad inferiores monẽdo ne ipsos cõtẽnãt. hic ɔñr idẽ facit monẽdo ne eos scãdalizẽt. Et diuidiť in duas partes: quia primo ꝓhibet eos a scãdalizatione. scđo, monet eos per oppositũ de inferiorũ ædificatione, ibi: Itaq̃. ¶Ad maiorem intelli✲

(Quarta ratio.) (Diuisio.)

iorẽ itelligẽtiã dicẽdoꝝ hic breuiter est vidẽdũ q̃ dimittẽda sunt ꝓpter scãdalũ pusillorũ. ¶Et arguit primo q̃ bona spũalia sint dimittẽda. Dicit em̃ Aug. ɔ̃ epľam pmeniani: qa vbi schismatis periculũ timeť: a punitione pc̃torũ cessandũ est: sed talis pũitio est bonũ spũale: qa est act⁹ iustitiæ. ergo &c. Per hoc arguit q̃ bona tpalia sint dimittenda: qa bona miora sũt q̃ spũalia. Cõtrariũ arguit qa btũs Tho. cãtuarieñ. repetiuit res ecc̃iæ cũ scãdalo regis ãgliæ & ex hoc arguit q̃ bona spũalia non sint dimittẽda cũ sint corporalib⁹ meliora. ¶Rñsio qõ ista nõ ẽ de scãdalo actiuo qđ ẽ dictũ vel factũ min⁹ rectũ pbẽs alteri occasionẽ ruinæ: Illud aũt q̃ deficit a debita rectitudie nõ est agẽdũ cũ scãdalo actiuo: sed qstio intelligiť de scãdalo passiuo. s. qd fit dimittẽdum ne ali⁹ inde scandalizet. Circa qđ sciẽdũ q̃ q̃dã sũt bona spũalia: q̃dã vo tpalia. Spũalia vero q̃dã sunt de necessitate salutis q̃ sine mortali pc̃tõ pt̃ermitti nõ pñt null⁹ aũt debet peccare mortaliter vt pc̃tm̃ alteri⁹ ĩpediat: qa f̃m ordinẽ charitatis magis debet diligere ꝓpriã salutẽ q̃ alteri⁹: ꝓpter qđ talia nõ sũt dimittẽda ad vitãdũ alteri⁹ scãdalũ. Alia vo sũt bona spũalia q̃ nõ sunt necessaria ad salutem: vt dare elemosynã extra casum necessitatis & in talib⁹ distiguẽdũ est de scãdalo: qa si oriať ex malicia sicut cũ aliq volũt ĩpedire bona spũalia, suscitãt ad hoc scãdala: & tale scãdalũ ẽ cõtẽnẽdũ: sicut dñs fecit Mat. xv. de scãdalo phariseorũ. Si aũt oriať ex infirmitate vel ignorantia, vocaľ scãdalũ pusilloꝝ: ꝓpter quod hmõi bona sunt occultãda vel iterdũ differẽda q̃usq̃ reddita rõne hmõi scãdalũ cesset. si aũt post debitã hmõi rõnẽ redditã scãdalũ duret. iã videť ex malicia ꝓcedere. & sic propter ipm nõ sũt hmõi spũalia opera dimittẽda. Circa vo tpalia bona distinguẽdũ est: qa si nõ sint nr̃a sed pro aliis ad cõseruãdũ nobis cõmissa: sicut bona ecc̃ię ɔmittũt prelatis qb⁹ cõseruatio taliũ icũbit ex necessitate salutis: sicut ẽ ɔseruatio depositoꝝ: talia nõ sũt pp scãdalũ dimitẽda: sic necalia q̃ sũt de necessitate salutis. si vo sũt nr̃a sic dimittẽda sũt pp scãdalũ vitãdum si oriatur ex infirmitate vel ignorãtia q̃usq̃ ꝑ admonitionẽ rõnabilẽ cesset scãdalũ. Q. si p hoc nõ cessat tũc iã ꝓcedit ex malicia: & sic est ɔtẽnẽdũ: maxĩe si p hoc aliis audacia det malefaciẽdi: vt dictũ ẽ. s. ¶Ad primũ patet rñsio: qa correctio ordinať ad emẽdationẽ: & iõ si pp ipsam ꝓbabiľr appeat mai⁹ malũ ɔsurgere, est dimittẽda q̃usq̃ piculũ illđ trãsierit. Ad aliđ patet ex dictis i qõne. Nõ ergo am. Hic apľs monet supiores ad euitãdum scãdalũ pusillorũ. Et diuidiť in duas ptes: qa prĩo facit propositum. scđo, remouet dubiũ, ibi: Nõ est regnũ dei. Et ẽ sciẽdũ q̃ ɔ̃ charitatẽ fraternã videť esse q̃ aliqs nõ dimittat ad tp̃s hæc q̃ pñt licite dimitti ad vitãdũ scãdalũ simpliciũ q opinanť illa illicita q̃usq̃ sup hoc pleni⁹ informeť. De talibus aũt erat ei⁹ ciborũ lege prohibitorũ tpe passiõis xp̃i vsq̃ ad publicationẽ factã euãgelii: vt dictũ ẽ. ẽ. Et f̃m hoc dicit apľs: Nõ er. &c. i. supiores nõ iudicẽt inferiores stolidos, si abstineãt a talib⁹ cibis: nec minores iudicẽt trãsgressores illos q vtuntur talib⁹. k ¶Sed hoc &c. supple fiẽdũ. l ¶Scio po. of. ifirmis vel ignorãtib⁹. m ¶Scio & cõ. &c. quia ni. cõe. i. nullus cib⁹ imũd⁹. n ¶Per ip. qa oĩa bona creauit. Geñ. i. d. Vidit de⁹ cũcta q̃ fecerat & erãt valde bõa. Q. aũt postea p legẽ aliq cibi prohibiti fuerũt & sic facti illiciti: hoc fuit ad tp̃s ad significãdũ aliđ ipledũ p christũ. A q̃ ꝓhibitiõe absoluit xp̃s. act. x. c. Qđ de⁹ purificauit, tu ne cõe dixeris. o ¶Nisi ei q exĩ. qd cõe ẽ: il. cõe ẽ. i. imũdũ: qa facit ɔsciam de tali comestiõe: sicut leuare festucã de terra ɔ̃ ɔsciam pc̃m est durãte tali ɔscia. iõ subdiť. p ¶Si em̃ ꝓpter ci. tuum ✲fratrem

(Quæ pro pter scan dalum di mittẽda.) (Scãdali duplex.) H

A ☞ficiis dedicata iam nõ cõia: sed sancta dicebanť: vel ipsi iudæi dicebãtur proprie prius populus dei: alii vero omnes cõmunes & immũdi. a ¶Nõ ergo blasphemeť bonũ. Quia q habet opa bona: si rephẽdatur in re minima bonũ suũ obfuscatur: & incipit bonũ ei⁹ blasphemari per malũ. Vñ Ezechiel: Iustitia iusti nõ proficiet ei si errauerit. (Ezec.33.c) ¶Non ergo blasphemetur bonũ. Bona in se comestio blasphemabilis est dũ aliis nocet: & qa nocet abstine: qa nõ est causa regni dei esca: b ¶Nõ est em̃ reg. dei esca & potus. Non vsus ciborũ sed cõcupiscentia refrænãda est. Non interest qd alimẽtorũ vel quãtũ pro congruẽtia hoĩm & psonæ suæ & pro valitudinis suæ necessitate qs capiat: sed q̃ facile & læto aĩo careat his: cũ his vel oportet vel necesse est carere. c ¶Gaudiũ. nõ vtiq̃ in epulis vt multi solẽt sed in spũ sancto hoc gaudiũ oritur de fraterna pace: sicut de discæptatione, ira: vbi non est spũs, qa in solis pacificis est: cuius etiã grã hæc tria sunt in aliquo iusticia pax & gaudium. d ¶Placet deo. Scđm q̃ gaudiũ est in spũsancto. Probatus habetur hoibus f̃m iusticiã & pacẽ: etiã qa discæptatio discordiã parit, ideo dimissis temerariis iudiciis sectemur quæ pacis non discordiæ & quæ ædificationis: vt cæteri ædificẽtur vel iam ædificati cõseruẽtur: inuicem iudæus ad gentilem: & gẽtilis ad iudæum. B e ¶Offenditur. Perturbat⁹ nesciẽs qd teneat. Offendiť qui a fide recta discedit. f ¶Infirmatur. qui non recedit: sed dubitare incipit. g ¶Fidem quã &c. Qua credis oĩa esse mũda & edenda. h ¶Habe corã deo. Vt pacẽ serues cum fratre: qđ est vtile apud deum, i ¶Beatus. Beatũ dicit qui nõ facit aliud q̃ quod vtile probat sed illũ proprio iudicio censet dãnandũ qui qđ dicit se debere facere nõ facit. k ¶Omne aũt quod. Non tm̃ oẽ qđ fit cum fide bonũ est: quia ignorãtia quæ est ex culpa nocet. Oĩs vita infideliũ pc̃m est: & nihil bonũ sine summo bono. Vbi deest agnitio veritatis æternę. Falsa virtus est etiã in optimis moribus. Opera quæ videntur probabilia: præter fidem sic sunt vt magnæ vires & cursus celerrim⁹ extra viam. l ¶Non ex fide. Fides nostra vult vt homo agat hoc quod bene intelligit esse agendũ: & peccatum est quod aliter fit q̃ probatum est.

Cap. XV.

DEbem⁹ aũt &c. Sequtur: m ¶Nõ nobis pla. i. qđ nobis placeat vendicare. Sed quod fratri: quia inuicẽ curã agere debemus. n ¶Etenim xp̃s non sibi pla. &c. (Iohã.6.d) Vnde: Non veni facere volũtatẽ meã: sed eius qui misit me. Improperia. i. cum facerem voluntatem tuam o deus: iudæi dixerunt me peccare in te qui poti⁹ me non recipiendo quem misisti in te peccauerunt, Exprobrauerunt: & ☞ideo

a ¶ex hoc solo patet q̃.

cibũ frater tuus cõtristatur iam nõ a b

a ¶in quo peccas. s. q̃ nõ ambu. f̃m charitatẽ. b ¶caue ergo ne cõtristes cibo tuo. pl⁹ aũt caue ne perdas. ¶qa debes cõfirmare nõ sc̃ta scã

f̃m charitatẽ ãbulas. Noli tuo cibo c

dalizare. a ¶tãtũ qd fecit q̃. b ¶ex cui⁹ morte cognoscit quãtum valeat salus fratris.

illũ pdere: ꝓ quo christus mortu⁹ ẽ.

a ¶qñ qđ ẽ fr cõtristať, vľ pdiť nõ ẽ. ¶ꝓ hoc

a Nõ ergo blasphemeť bonũ nostrũ. d

minimũ cetera bõa nõ obfuscẽť. a ¶q̃ si eẽt ꝓ nulli⁹ scãdalo omitteres. b ¶vt fratri facias

b Nõ est em̃ regnũ dei esca & pot⁹: sed e f

qđ tibi vis fieri. a ¶. i. ɔcordia q̃ ẽ effect⁹ iustitiæ. b ¶. i. de donis spũs nõ supbire, sed humilr & grate accipe q nõ ĩ vobis. a ¶vẽ & iusticia & pax cã regni ẽ. b ¶ĩ iusticia, pace, & gaudio. c ¶q hoc pcipit: q nulli scãdalũ facit.

c iusticia & pax & gaudiũ ĩ spũsancto. g h

d Qui eñ in hoc seruit xp̃o: placet deo i k

a ¶qa disceptatio discordiam parit.

& pbat⁹ est hoib⁹. Itaq̃ q̃ pacis sunt l

a ¶cum pace docendo.

sectemur: et q̃ ædificatiõis sũt, ĩ iuicẽ

a ¶hoc sectemur: sed ñ destruam⁹ op⁹ dei. ¶iõ iterꝝ ñ debes cũ offẽdiculo fris edere: qa destrueres op⁹ dei. i. fidẽ, vtutes & alia bona q̃ ĩ eo de⁹

custodiam⁹. Noli ꝓpter escã destruem

opat⁹ ẽ. a ¶& nõ dico pp escã qn mũda sit qa. ¶vñ: Et vidit de⁹ cũcta q̃ fecerat & erãt valde

re op⁹ dei. † Oia qdẽ mũda sunt: sed n o

bona. a ¶alioꝝ q̃to magis dei vt adã pomũ: p

malũ est hoĩ q ꝑ offendiculũ mãdu

esau lẽtẽ: iudęi carnes ĩ deserto. a ¶ab his ꝓ offẽ

cat. † Bonũ est non mãducare carnẽ,

diculo debes abstiere qa & ab oĩ carne. ¶aliqd

& nõ bibere vinũ: neq̃ in quo frater q

facere. a ¶ĩ q̃ est ei cã dãnatiõis. b ¶cõtristať.

e tuus offendiť, aut scãdalizatur, aut r s

a ¶vt dubitet & si nõ offẽdiť. b ¶hoc bene potes: qa de tuo bono nihil pdis. c ¶ĩ corde quã

infirmať. Tu fidẽ quã habes penes r

nullus auferet. a ¶tm̃. ¶nõ corã abstinẽte ne ei noceas. b ¶quia.

h temetipsum: habe corã deo. Beatus v

a ¶q ñ facit se dãnabilẽ nocẽdo aliis de suo bono.

qui non iudicat semetipsum in eo x

a ¶bonũ iudicat. b ¶ille beatus sed q. c ¶cibos alios mũdos, alios immundos.

qđ ꝓbat: qui aũt discernit, si mãdu y z

a ¶& cum illa conscientia. b ¶mãducauit.

cauerit damnatus est: qa nõ ex fidẽ.

a ¶bonum etiam. b ¶qđ fit contra fidẽ. i. contra conscientiam vt credatur malũ esse.

k † Omne aũt qđ nõ est ex fide, peccatum est.

Cap. XV.

¶infirm⁹ si edit dãnatur: sed nos.

DEbemus aũt nos firmiores a

a ¶cum illi nõ possunt se ad nos

ĩbecillitates ĩfirmorũ susti

erigere. a ¶Pati erigere: nõ prouocare: non contemnere. b ¶non nostræ voluntati obedire. ¶charitati studens.

m nere & nõ nobis placere. Vnusq̃sq̃ b c

a ¶placere curet. b ¶in id quod vtile.

vestrũ pximo suo placeat in bonũ:

a ¶quod valet. b ¶& vere non nobis placere debemus.

n ad ædificationem. Etenim christus d

C

✲ a ¶Frater tuus cõ. i. infirmať in fide: ex hoc dubitas de vitate catholica: vt hr. i. vel de te scãdalizať æstimans te transgressorem. b ¶Iam nõ f̃m cha. am. spernẽdo eius scandalum. c ¶Noli ci. tuo illũ per. dãdo ei occasionẽ ruinæ: prepõnẽdo modicã delectationẽ cibi ei⁹. s. saluti. d ¶Non ergo blas. bo. no. i. fama nostra: vt non demus occasionem simplicibus reputando nos transgressores. e ¶Non est em̃ re. dei. Hic ɔñr remouet dubiũ: quia posset aliquis credere q̃ abstinere a cibis sc̃tificatis ꝑ xp̃m esset dãnabile: iõ dicit apľs q̃ nihil deperit ei q abstinet ex cã rõnabili cuiusmodi est vitatio scãdali pp frẽm. iõ dicit: Non est em̃ re. dei esca & po. i. ĩ comedendo dicta cibaria vel abstinendo. f ¶Sed iusticia. per fidem formatã quę pc̃tã remittit g ¶Et pax. q̃tũ ad quietẽ passionũ mentem perturbantiũ. h ¶Et gau. in spi. q̃tum ad expectationẽ pmiorũ. i ¶Qui em̃ ĩ hoc ser. christo. interi⁹ in mente. k ¶Placet deo. i. hoc sufficit ad salutẽ. l ¶Itaq̃ quæ pa. hic ɔñr monet apľs supiores vt ædificẽt iferiores pacifice & sc̃tẽ cũ eis ɔuersando di. Itaq̃ quæ pacis sunt secte. &c. m ¶Noli ꝓpter escã de. op⁹ dei. i. fidem infirmi quæ est opus dei. n ¶Oĩa quidẽ. s. cibaria. o ¶Mũda sunt vt prædictũ est. p ¶Sed malũ est ho. ꝑ of. mã. scãdalizãdo infirmũ ꝓpter qđ abstinere sic ẽ meritoriũ. iõ subdiť: Bonũ ẽ nõ mã. &c. q ¶Neq̃ in quo fra. tu⁹ of. s. qñ infirm⁹ cõtra ɔsciam c̃edit ex societate alteri⁹. r ¶Aut scãda. qñ comedentẽ iudicat transgressorem. s ¶Aut infir. dubitando de veritate fidei catholicæ: ex hoc q̃ videt maiores sic comedere quod credit illicitũ. t ¶Tu fi. quã ha. pe. te. ha. i. sufficit tibi ad salutem fides interior qua tenes oĩa ꝑ christũ purificata: & nõ oportet q̃ ostendas exterius cũ scandalo alterius. v ¶Btũs qui non iu. se. i. dãnabilẽ reddit. x ¶In eo qđ ꝓ. i. scit esse sibi licitũ: tamen dimittit ex charitate fraterna ꝓpter scandalum vitandũ. y ¶Qui aũt dis. talẽ cibum credens non esse licitum. z ¶Si mã. dam. est quia nõ est ex fide. i. cõsciẽtia facit hoc: sed ɔ̃ consciẽtiam: & oẽ tale est pc̃tm̃: sicut leuare festucam credenti q̃ hoc sit peccatum mortale.

D (†De cõs. dis. 5. ca. ne tales.)

¶In ca. xiii. vbi dr in postil. Ad maiorem intelligẽtiã dicẽdorũ hic vidẽdũ est breuiter.

ADDITIO. Vtrũ bona spũalia sint propter scãdalũ dimittẽda sĩr & bona tpalia: hr plene ĩ scđa scđę. q. xliii. ar. vi. vii. & viii. vbi sũt oĩa q̃ hic tradũt & pľa alia notabilia ad hoc ptinẽtia: vide ibi

DEbemus aũt nos. Ca. XV.

Postq̃ apľs ostẽdit q̃liter se debẽt habere ad minores in euitatione mali. hic ɔsequẽter idẽ oñdit in ꝓmotiõe boni. (Diuisio.) Circa qđ primo ponit suã instructionẽ. scđo suã excusationẽ, ibi Cert⁹ sũ. Prima in duas: qa prĩo hortať maiores vt infirmos sustineãt: scđo vt eos ad bonũ promoueãt, ibi: Propter qđ suscipite: Prima adhuc in duas: qa primo p̃mittit instructionem. scđo subdit orõnẽ, ibi: De⁹ aũt patiẽtię. Prĩa adhuc in duas: qa primo ponit ĩstructionẽ: scđo ex dictis ɔcludit q̃ndã ɔclusionẽ, ibi Quęcũq̃ scripta. primum aũt ꝑsuadet dupľr. prio rõne di. a ¶Debem⁹ aũt nos fir. im. infir. susti. sicut in corpe naturali membra firmiora vt nerui & ossa sustinẽt alia debiliora. b ¶Et nõ no. pla. i. propriã voluntatẽ q̃rere sed magis bonũ cõe. ideo subdiť: c ¶Vnusquisq̃ vestrũ ꝑ. suo pl. in bo. ad ædi. ĩ malis aũt nõ debem⁹ q̃rere ꝓximis placere. scđo ad hoc ĩducit exẽplũ christi di. d ¶Etem̃ chri. non si. pla. i. ꝓpriã volũtatem nõ quæsiuit. Ioh. vi. d. Descendi de cœlo nõ vt faciam vo✲luntatẽ

(†28. q. 1. ca. 1. &. c. sic em̃. in pri. &. c. oẽ. §. ex his. De ꝓ scri. c. si. De re. sp. ca. lrãs. §, nos autẽ.)

Universidad de Deusto Biblioteca

☞ ideo me occiderūt. Sic pctā peccantiū in deū ceciderūt sup xp̄m: qa innocēs a peccatorib⁹ occidit̄ q̄si blasphem⁹. a ¶ Scripta. In diuinis libris. vn̄ dixit: Scriptū est. b ¶ Idipsum sapere. q.d. Nisi idē sapiatis: deū honorare nō poteritis. c ¶ Circūcisiōis. i. iudæorꝝ ad quos corpal'r venit.
Mat.15.c. vn̄: Nō sum missus nisi ad oues q̄ pierūt domus isr̄l. d ¶ Propter veritatē. Non repulit iudæos, qb⁹ ꝓprie veritas: gētib⁹ mīa, qb⁹ nulla ꝓmissio. e ¶ Promissio
Ge.22.d. nes pa. Promiserat em̄ abraæ. In semine
Ps.131.b. tuo benedicent̄ oēs gētes. Et dauid: De fructu vētris tui ponā sup sedē tuā. Et item
Nu.24.c iacob dixit: Oriet̄ stella ex iacob. f ¶ Cōfitebor. Cōfessio aūt nō tm̄ pctōꝝ est: sed & laudis. g ¶ Erit ra. ies. Et ex hac radice erit ille q exurget. ¶ Iesse radix: dauid, arbor: quæ per ramū. i. mariā fecit fructū id est xp̄m. h ¶ Et pa. vt possitis gaudere dei pacē & ꝯcordiā adinuicē: & hoc erit, si sit sana fides. i ¶ Vt abūdetis. i. vt per ista habita certiores sitis de æterna beatitudine: & abūdetis in ṽtute spūsctī. i. fortitudine bonæ opationis: quæ dat̄ p spm̄ sctm̄. k ¶ Cert⁹ sum aūt. Ne videretur apl's oēs itelligere discordes & ad corrigēdū insipiētes: remouet qd' ideo incipit: vt admoneat pfectiores de correctiōe mioꝝ: & idē ꝑponit se exēplū, q laborat de aliis: & op⁹ est vt isti hoc faciāt, cū ipse aliis ipedit⁹ ad eos venire nō possit. l ¶ Reple. omī sa. Per hāc laudē ꝓuocat ad meliora, more exhortātis. Vn̄ nec dicit docere: sed monere. Q. ꝙ sciatur: sed subterfugit aīo: Hoc em̄ solet' moneri: qd' cū sciatur aliqn̄
F subterfugit animo: vt negligēter habet̄. ☞ Scripsi

NICO. DE LYRA

✱ luntatē meā. a ¶ Sed sicut scri. est. Ps. lxviij. b ¶ Improperia impro. tibi &c. Verba sunt xp̄i loquētis ad patrē: q vt faceret pr̄is voluntatē iproperia sustinuit iudæoꝝ dicentiū sibi: Samaritan⁹ es tu & dæmoniū habes: Iohā. viij. f. & ipsi in cruce pendenti: Vah q destruis tēplū dei &c. Mat. xxvij. e. Et hæc iproperia redūdabāt in deū patrē. ideo sic dicit xp̄s: Improperia impro. ti. ceci. sup me &c. Per illa em̄ improperia intēdebāt iudæi xp̄m cōfundere. c ¶ Quæcūq;. Hic ex p̄dictis ifert quādā ꝯclusionē, s. ꝙ ea q̄ sunt in scriptura sacra potissime de xp̄o sunt ad nostrā vtilitatē cui⁹ actio est nr̄a istructio. Et po-
Scripturæ fruct⁹ quadruplex. nit̄ ibi q̄druplex vtilitas nobis ꝓueniens ex scriptura. Prima: est claritas itelligētiæ quę notat̄ cum dr̄: ¶ Quæcūq; scri. sunt ad no. doctri. scri. sunt. Scd'a: est soliditas tolerātiæ, ibi: Vt p patiētiā. Tertia: est suauitas internæ læticiæ, ibi: Et cōsolationē scripturaꝝ. Quarta: est securitas obtinēdę gloriæ, ibi: d ¶ Spem habeam⁹. Est em̄ spes certa expectatio futuræ btitudinis ex gratia & meritis ꝓueniēs. e ¶ De⁹ aūt. Hic ꝯn̄r adiūgit suā orōnē ad prædictorū cōpletionē. Et dicit: De⁹ aūt pa. & sola. id est dator patiētiæ in aduersis: & cōsolationis post tribulationē: Tob. iij. d. Post lachrymationē & fletū gaudiū & exultationē ifundis. f ¶ Det vo. idipsum sa. i. idem mecū, desiderātes mutuū profectū. g ¶ Scd'm iesum xp̄m. i. ꝼm doctrinam eius. h ¶ Vt vnanimes. q̄tum ad idētitatē credulitatis. i ¶ Vno ore. q̄tum ad idētitatē cōfessiōis: qa vt dictū est. ē. x. b. Corde credit̄ ad iustitiā: ore autē cōfessio fit ad salutē. k ¶ Honorificetis de. &c. quātū ad

a ¶ non qd' placeret carni fecit. b ¶ Deo pri. ¶ in psalmo.
nō sibi placuit. Sed sicut scriptū a
¶ Quia eieci eos de tēplo quod fecerūt speluncam latronum: ideo.
est. † Improperia īproperātiū tibi b
a ¶ fuerūt cā oppssiōis meæ. b ¶ qd hoc ad
a ceciderūt sup me. Quæcūq; em̄ scri c
nos. a ¶ de xp̄o: cui⁹ vita, vitę nr̄æ & moꝝ est disciplina. b ¶ vt p ea scripta doceamur
pta sunt: ad nr̄am doctrinā scriptā
cōpati ꝓximis: & in eo cōsolemur p exēplū
sunt: vt per patiētiā & cōsolationē
xp̄i: & ita spem⁹ q̄ xp̄s accepit. a ¶ scriptura
scripturarū spē habeam⁹. Deus aūt d e
est ad doctrinā: sed dator. ¶ indifferenter.
b patiētiæ & solatii det vobis idip̄m f
a ¶ qd' vn⁹ sentit vt alter sentiat. b ¶ nō p̄ter xp̄m sed in eo: vt ꝼm doctrinā eius sapiatis.
sapere in alterutrū ꝼm iesum xp̄m: g
a ¶ eadē volūtate. b ¶ eadē vocis cōfessiōe.
vt vnanimes vno ore honorificetis h i
a ¶ qd est deus essentia. ¶ qa creator. b ¶ & k qa beniuol⁹ xp̄m mittēdo. c ¶ vt deū hono
deū & patrē dn̄i nr̄i iesu xp̄i. Pro- l
rificetis. ¶ infirmos.
pter qd' suscipite iuicē: sicut & xp̄s m
a ¶ ifirmos. b ¶ vt faceret imortales. c ¶ Suscæpit: qa iudæos: ita vt esset minister eorū id est apl's & p̄dicator eoꝝ: & hoc, vt esset ve
suscæpit vos in honorē dei. Dico n
rus in ꝓmissis: & cōpleret ꝓmissiones quas
c em̄ xp̄m iesū ministrū fuisse circūci
fecit patrib⁹: abraam. s. isaac & iacob.
d siōis, ꝓpter veritatē dei, ad cōfirmā o
a ¶ & gentes per mīam sus. b ¶ dico.
e das ꝓmissiones patrū. Gētes autē p
¶ de.
super misericordiā honorare deū. q
a ¶ in psalmo de gētib⁹: de qbus min⁹ videretur. b ¶ faciam cōfitētes de gentibus.
f Sicut scriptū est: † Propter hoc cōn r s
fitebor tibi i gētib⁹ dn̄e: & noī tuo
a ¶ canticū nouū & cum læticia te laudātes. ¶ Esaias. b ¶ qa assūptę estis vt sitis vnū oui
cantābo. Et iterū dicit: † Lætamini t v
le. a ¶ iudęis: qa cū eis vnū estis. ¶ dauid.
gētes cū plæbē eius. Et iterū: † Lau- x y
a ¶ qa assūptæ. b ¶ qa auxit numeꝝ plæbis
date oēs gentēs dn̄m: & magnifica-
sine gētibus adiectis. a ¶ duodecim tribus.
te eū oēs populi. Et rursus Esaias z
a ¶ ad idē. b ¶ pater dauid q & isai. c ¶ ex qua ille. d ¶ a morte.
g ait: † Erit radix iesse: & qui exurget a b
a ¶ per fidem & bona opera. ¶ & ideo.
regere gētes: in eū gētes sperabūt. c d
a ¶ Moneo vos inuicē suscipe. b ¶ qui dat
De⁹ aūt spei repleat vos omī gau- e f
spē vel in quo spam⁹. a ¶ spūali. ¶ vt nec vn⁹ vr̄m doleat sicut solebatis dolere i lite.
h dio & pace in credēdo: vt abūdetis g h i
a ¶ Et si ita moneo suscipe inuicē: nō tm̄ oēs admonitione hac indigetis. ¶ de vobis.
k i spe & virtute spūsctī: Cert⁹ sū aūt k l
¶ o. ¶ qui ita loquor. ¶ vos.
fr̄es mei & ego ipse de vobis, qm̄ &
¶ non solum ego. a ¶ qua velitis bonum.
l ipsi pleni estis dilectione, repleti m

q̄tū ad vnitatē opis: qa fides sine operibus mortua est. l ¶ Propter qd'. Hic ꝯn̄r monet supiores vt inferiores ad bonum promoueant. Circa quod primo ponit suā exhortationē. scd'o subiūgit suā orōnem ibi: Deus aūt spei. Circa primum dicit. Propter qd' suscipite inuicem. procurando charitatiue alterius bonum. m ¶ Sicut & christus su. vos. in curam accipiēdo hūanitatē nr̄am oib⁹ cōem. s. iudæis & gētib⁹. Mēbra ṽo debent cōformari capiti: & ideo quilibet christianus debet procurare bonū fratris sui: licet aūt accæperit hūanitatē iudæis & gentibus: cōmunē tn̄ aliqn̄ diuersimode procurauit iudæorū & gētilium salutē: qa iudæis p̄dicauit in ꝑsona ꝓpria: & quodammō ex debito: & hoc est qd' dicit. n ¶ Dico em̄ &c. mi. cir. p̄dicādo iudæis circūcisis nō sic gētib⁹. iō dicit Mat. xv. Nō sū missus nisi ad oues quę perierūt dom⁹ israel. o ¶ Propter veritatem dei ad con. Licet enim salus iudæorū & gentiliū sit per viam gratię simpliciter: tn̄ q̄tū ad iudęos est ibi ratio debiti aliqualiter, inq̄tū ad veritatem dei pertinet implere promissa p̄ribus iudæorū facta in lege & ꝓphetis q data fuerunt solis patrib⁹ iudæis: Psal. cxlvij. b. Nō fecit taliter omni nationi: & iudicia sua non manifestauit eis: & sic salus gentiū magis est p viā misericordiæ qa licet lex & ꝓphetæ loquebāt de eadē vocatione ad fidem christi. tamē lex non fuit data patribus eorū nec prophetiæ: vt dictū est, ꝓpter qd' subdit: p ¶ Gentes autem su. misc. diuinitus eis concessa: q ¶ Honorare de. s. debent verbis aut factis. r ¶ Sicut scriptum est. Ps. xvij. s ¶ Propter hoc confi. ti. in genti. i. faciam te confiteri ab illis credentibus. Et sunt ṽba filij ad patrē de deuotione gentium: Accipiendo tn̄ mystice inq̄tum dauid cui⁹ est verbū: vt ibidem dictum fuit erat figura christi: perfectius impletū fuit in christo q̄ in dauid. Aliæ vero auctoritates hic allegatæ & de vocatione gentiū ad fidem christi ꝼm litteralē sensum simpliciter intelligunt̄. t ¶ Et iterū dicit. Esa. xxxv. v ¶ Lætamini &c. vbi trāslatio nostra habet lętabit̄ deserta & inuia. x ¶ Et iterum. Ps. cxvj. y ¶ Laudate omnes gen. do. scilicet deuotione vestra. z ¶ Et rur. Esa. xj. a ¶ Erit radix ies. id est christus ꝼm carnem exiens de iesse. b ¶ Qui exur. a mortuis. c ¶ Regere. tūc em̄ data est ei ptās in cœlo & in terra. Mat. vlt. d. d ¶ In eū gen. quia vocatę ad fidē habēt spē cōseqūdi p ipsum vitā æternā. e ¶ Deus aūt. Hic apostol⁹ ponit suā orationē ad dictorū ꝯpletionē di. Deus autem spei. i. dator spei. f ¶ Repleat v. o. g. spūali. g ¶ Et pa. per quietē passionū q̄ turbant aīam. h ¶ In credendo. Hoc dicit quia fides formata ista facit. i ¶ Vt abun. &c. p cumulum meritorū. k ¶ Et virtu. s. s. cui⁹ sunt pricipal'r opa meritoria qa se habet ad liberū arbitriū sicut sessor ad equū. l ¶ Cert⁹ sum. hic apl's ponit suā excusationē: & prio de hoc ꝙ romanis scribit. scd'o, ꝙ eos adhuc nō corporal'r visitauit, ibi: Propter qd'. Circa primū prio excludit falsam cām quā posset aliqs opinari de sua scriptura. s. ꝙ reputaret eos illr̄atos & simplices: & sic sua scriptura necessario indigētes: quā remouet di. Cert⁹ sum &c. pl. estis dilectione. & hoc sciebat p bn̄ficētiā q̄ est ei⁹ effect⁹. m ¶ Reple. oi scri. ꝑtinente ad salutem. ✱ Vt possitis

G

Diuisio.

H

A ☞ a ¶ Scripsi auda. aūt vo. propter apostolatum. Q. pro meo officio omittere nō potui. b ¶ Propter gratiā quæ da. Non temere scribit: sed apl's gentiū audet scribere oibus gētib⁹ auctoritate sibi tradita per gratiā. c ¶ Habeo igitur gloriā. Sic & vos si de fratrib⁹ laboratis. Hoc ideo dicit vt nihil minus se posse ꝓbent q̄ apl'os qui cū xp̄o fuerāt. d ¶ Non vbi no. est &c. Quia sciebat pseudo apl'os & alios sub noīe xp̄i falsa docere: qd' postea corrigere maximi erat laboris. ideo sollicitus erat præuenire & veritatē integre tradere: vbi nōdum erat nūciatus xp̄s: quod testimonio prophetæ probat. e ¶ Et qui non au. &c. Vt verus esset de verbo dei intellect⁹, festinauit gētes veritatem imbuere. f ¶ Sanctis. Qui omniū rerū suarū venditarū precia posuerūt ad pedes apostoloꝝ: & passi sunt a cōtribulib⁹: de his cōmunis erat cura omnibus apostolis. g ¶ Probauerunt em̄ macedo. &c. Ad huiusmodi opera romanos inuitat: qa qui per misericordiā dei viuit, pius debet esse cōfratri. h ¶ In pau. &c. Hi toto se dederūt diuinis obsequiis: nihil mūdanū curantes: exemplū bonæ conuersationis dabant fidelibus. ☞ Vt adiu-

NICO. DE LYRA.

B ✱ a ¶ Vt possitis alter. i. non solū ꝓpriā vitā regere, sed etiam alioꝝ. b ¶ Audacius. hic ꝯn̄r exprimit verā cām suæ scripturæ. s. debitū officij sui: qa erat apl's gen-
Diuisio. tium. Et diuidit̄ in duas: qa primo ostēdit hui⁹ offm̄. scd'o ei⁹ effectū, ibi: Habeo igit̄. Circa primū dicit: Audaci⁹ au. vo. scri. i. breuiter & succinctę: c ¶ Tanquā in me vos redu. de his quæ scitis in habitu & nō vos aliqd' ignotū docens: propterea dixit. ē. vij. cap. Scientibus enim legē loquor. d ¶ Propter gratiā quæ data est mi. i. apl'atus. e ¶ In gētibus sancti euan. id est sanctū ostēdēs & prædicās. f ¶ Vt fiat obla. gen. accæ. i. oblatio quā offerūt gētes per fidē xp̄i sit accæpta deo patri. g ¶ In spūsancto. id est p gratiā spūs sctificata, & nō per legales obseruātias. h ¶ Habeo igitur. Hic ꝯn̄r ostēdit efficaciam officij sibi īpositi. Primo: qa sua prædicatio ex auctoritate xp̄i erat & hoc est quod dicit: Habeo igit̄ glo. in xp̄o iesu. i. auctoritatē officij a xp̄o habeo. i ¶ Ad deū. i. ordinatā ad honorē diuinū. Scd'o quia executio sui officij nō solum erat per ṽba sicut p̄dicatio pseudo apl'orū: sed etiā per miracula virtute xp̄i facta ad cōfirmationē p̄dicationis apl'i. ideo dicit: k ¶ Nō enim audeo ali. &c. sicut faciebāt pseudo apostoli a xp̄o non missi. l ¶ In verbo & fa. quia a christo habeo verbū prædicatiōis & factū miraculosum ṽbi ꝯfirmatiuū. ideo subdit: m ¶ Et, pro id est. n ¶ In vir. si. q̄tum ad minora miracula. o ¶ Et pro. q̄tū ad maiora. Consequenter

a ¶ veteris & nouæ legis. b ¶ q̄ possitis. c ¶ repleti estis his duob⁹. d ¶ nisi culpa remaneat vr̄a. e ¶ vicissim. a ¶ vos vt non dicā docere.
omni sciētia: ita vt possitis alterutrū mo- a
a ¶ etsi pleni dilectione & scientia aliquātulū tn̄ audacter. ¶ sed tm̄. b ¶ eccl'iæ vel epl'æ. c ¶ vobis ex parte id est pfectiorib⁹: nō quasi putās vos insipiētes: sed
a nere. Audaci⁹ aūt vobis scripsi fr̄es ex par- b
quasi faciēs vos memores qd agere debeatis. In quo
b te: tāq in memoriā vos reducēs, propter c d
quasi oblitos latenter arguit.
gratiā q̄ data est mihi a deo: vt sim mi[ni]ster
a ¶ quē ipse, nō alius instituit. b ¶ sctm̄ esse ostēdens & cōfirmans bona operatione & miraculis.
xp̄i iesu in gētib⁹ sctificans euāgeliū dei: e
a ¶ vt gētes quas offero sine accæptę deo fidei pfectiōe & sanctificatę bona operatione.
vt fiat oblatio gentiū accæpta & sctificata f
a ¶ cuius gratia est fides & bonum opus. b ¶ & qa ita ago. c ¶ meritum dignū gloria. ¶ per.
c in spūsancto. Habeo igitur gloriā in xp̄o g h
a ¶ referendā. ¶ gloriā. b ¶ i. ea tantū loquor q̄ p me
iesu ad deū. Non enim audeo aliqd loqui i k
efficit. ¶ vt pseudo. a ¶ vt gētes obediant euāgelio.
eorū quæ p me nō efficit xp̄s in obediētiā
a ¶ p prædicationē meā i verbo & factis & bonā operationē: & per potētiā minoꝝ & maiorū miraculorū
gētiū in verbo & factis, in virtute signorū l m
factorū in virtute spirit⁹. a ¶ q in me talia opat̄: quo in me operante ita laboraui. ¶ circumquaq;. n
& prodigiorum, in virtute spiritūsancti: o
ita vt ab hierusalē per circumitū vsq; ad p
¶ mare. ¶ plene prædicauerim. ¶ al's dei.
illyricum repleuerim euangeliū christi.
¶ in tali loco. a ¶ a pseudo
d Sic aūt euāgeliū hoc prædicaui: nō vbi nō- q
apostolis. a ¶ si em̄ illud facerē, hoc inde cōtingeret. ¶ id est ne prædicarē iā p alios cōuersis: nō ꝙ hoc nō
minatus est christus: nē supra alienū fun-
faceret, si cōtigisset. a ¶ ita feci. ¶ in Esaia ita fieri.
damentum ædificarem. Sed sicut scriptū
¶ prius.
est: † Quoniā quibus non est annunciatū r
¶ xp̄o. ¶ credēt. a ¶ pri⁹. b ¶ p̄dicationē alicui⁹ de
e de eo, videbūt: & qui nōn audierūt, intel-
deo. a ¶ meā prædicationē esse verā. b ¶ Quia tot prædicaui. c ¶ vt pseudo apostolorū cōmēta praua excluderet. ¶ sicut in initio epistolę dixit.
ligent. Propter qd' et īpediebar plurimū s
venire ad vos: & ꝓhibit⁹ sum vsq; adhuc.
a ¶ causa morandi.
Nūc vero vlteri⁹ locū nō hn̄s in his regio- t v
nibus: cupiditatē aūt hn̄s veniēdi ad vos x
a ¶ qa & hos p̄occupare festinat.
ex multis iā præcedētib⁹ annis. † Sed cū in y
a ¶ vbi difficile iter pseudo apl'is: & iō tardare licuit. b ¶ q̄si ex me nihil possum. c ¶ qa nō idigetis longa mora sed iteri vos pparetis: ne me a cęteris retardetis.
hispaniā ꝓficisci cœpero, spero ꝙ p̄teriēs z
a ¶ in hispaniam.
videā vos: & a vobis deducar illuc: si vo- a b
a ¶ illa q̄ mō discors. ¶ tpis. i. aliquādiu. b ¶ de fructu vestro lętat⁹. c ¶ Quia hic nō habeo locū & vos desidero. igitur Nūc. ¶ i. indilate.
bis primū ex parte fruitus fuero. Nūc igi- c
f tur ꝓficiscar in hierusalē ministrare san- d
¶ non eos coegi.
g ctis. Probauerūt em̄ macedonia & achaia e f
h collationem aliquam facere in pauperes g h

sequēter ꝯcludit efficaciā suæ p̄dicationis in effectu: & primo exprimit extēsiue di. p ¶ Ita vt ab hie. per cir. vs. ad illyri. Loc⁹ est in fine græciæ vn̄ noīat̄ mare illyricū. & scd'o itēsiue: qa p̄dicauit vbi alij nō p̄dicauerāt: & sic fuit ibi maior labor. qa maiora loca non erant disposita p p̄dicationē alioꝝ. & hoc est qd' dicit: q ¶ Sic aūt &c. & patet ex dictis lr̄a. Cōsequēter adducit ad propositum auctoritatē Esa. lij. r ¶ Qm̄ quibus nō est an. de eo vi. s. gētiles: qa per p̄dicationē pauli fuerūt illumiati p fidem christi: qa de xp̄o nō audierūt per ꝓphetas sicut iudæi: nec p alios apl'os sicut alij gētiles qb⁹ p̄dicauerant: sicut matthæus ægyptiis prædicauit & alij aliis gētibus plurib⁹ qb⁹ iam an̄ p̄dicauerāt. s ¶ Propter qd'. Hic ꝯsequēter excusat se apl's de hoc ꝙ romanos adhuc corporaliter nō visitauit. primo declarans sui aduentus impedimentum. scd'o amoto impedimēto ꝓmittit suū aduentum, ibi: Nunc ṽo. tertio ad hęc cōplenda petit orationis suffragiū, ibi: Obsecro igitur. Circa primum dicit: Propter qd' & im. plu. ve. ad vos. qa plurimo tēpore apl's fuit occupatus in p̄dicādo gētib⁹ in partib⁹ græciæ: q̄ p magna p̄te erāt seductæ a philosophis ꝓphanis & a falsis ꝓphetis an̄ p̄dicatione apl'i: vel post sicut patebit. j. dn̄o cōcedēte i aliis epl'is. t ¶ Nūc v. Hic ꝯn̄r ꝓmittit suum aduētū di. Nūc ve. vlterius. v ¶ Lo. nō hn̄s in his re. id est nō hn̄s necessitatē ibi manēdi amplius qa licet nō oēs essent ꝯuersi: tn̄ p ciuitates & loca erāt per apl'm episcopi & p̄sbyteri ordinati q ad cōuertēdum residuos & instruendum cōuersos sufficiebāt absq; p̄sentia apl'i: propter qd' festinabat ad alia loca maiora: in quibus incumbebat prædicandi necessitas. x ¶ Cupi. aūt ha. ve. ad vos. qa ciuitas romana totius orbis terrarū erat capitanea. y ¶ Sed cū in hi. ꝓ. cœpe. Sicut em̄ p̄dicauerat in oriente: ita desiderabat hoc facere in occidēte vbi est hispania. z ¶ Spo ꝙ p̄te. vi. vos. p hoc innuit ꝙ nō intēdebat ibi diu morari: eo ꝙ petrus apostolus cum suis discipulis erat romæ: & sic p̄dicatio pauli non erat ibi sic necessaria: sicut in hispania. a ¶ Et a vo. de. illuc. quia tūc hispania erat romanis subiecta: vt patet. j. Macha. viij. b ¶ Si vo. pri. ex parte fruitus fuero. i. delectatus in cōuersatione & in fide vr̄a: & sic accipit̄ hic frui large. c ¶ Nūc igitur. i. anteq; vadam romam. d ¶ Proficiscar in hierl'm mini. san. Conuersi enim ad fidem manētes in hierl'm vt cessent pfectiōis exēplum cæteris: abrenūciabāt oibus terrenis q̄tum ad ꝓprietatē: vt patet Act. iiij. vt liberi⁹ orōni vacarēt & p̄dicationi: pp qd' vocāt̄ hic scti: & apl'i solliciti fuerūt vt alij cōuersi q nō abrenūciabāt suis bonis terrenis: sustētarent eos suis elemosynis: & hoc negociū petrus & iohannes recomēdauerūt paulo. vt patet Gal'. ij. & ipse sollicite fecit: vt patet hic. e ¶ Probauerūt. i. cōsenserūt. f ¶ Macedonia & achaia. i. conuersi de terris istis: & p hoc intelligunt̄ conuersi de aliis locis. g ¶ Collationem aliquam facere. i. donationem de bonis suis. h ¶ In pauperes sanctorum. i. qui sunt de numero sanctorum.

C

Diuisio.

D

† Esa. 52. d.

† 22. q. 2. c. beatus.

 ✱ Et debi-

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Vt adiuue. in orationibus. Multi minimi dum cõgregant vnanimes, fiut magni. & multorũ preces impossibile est vt non impetrẽt. Si ergo eũ videre cupiũt, orẽt vt liberatũ eũ recipiãt cũ gaudio charitatis. b ¶Accæpta. Vt in intellecta charitate illi⁹ erga se cũ illo vnanimes deo grãs agãt. Magn⁹ em̃ ꝓfectus est ei: cuius ministerio multi facti læti deũ laudãt. c ¶Deus aũt pa. Xp̃s q ait: Pacẽ meã do vobis: pacẽ meã rel. vo. q cũ suis vsq ad cõsũmationẽ sæculi: ita & cũ istis. Ioh.14.d
Sicut ipse ait: Vobiscũ sum oib⁹ die. vsq ad cõsummationẽ sæculi. mat.28.d Cap. XVI.

Commendo aũt vo. Amodo multos ꝓponit: qbus credere debeant romani. Q. Ita facite vt dixi. hos autẽ imitamini. e ¶Phœbẽ sororẽ &c. Phœbe ditissima & nobilissima mulier fuit q̃ ecclesiã in loco cẽchris sua substãtia sustẽtabat. Ea vo tũc tp̃is ꝓ aliq̃ negocio romã ꝓfecta est p quã forsan hãc misit ep̃lam. ☞Vel

NICO. DE LYRA

a ¶Et debitores sunt. s. vt hoc faciant eis. b ¶Nã si sp. eo fa. sunt gen. qa prędicatio euãgelij exiuit a hierl'm: vt frequẽter dictũ est. s. c ¶Debẽt & in carnali. i. necessarijs ad vitã corpalẽ. d ¶Ministrare eis. Sicut em̃ p̃latis debent sumptus ex debito necessitatis: eo q sunt prædicatores ex offõ: ita alijs q faciũt hoc ex grã, debent debito honestatis. e ¶Hoc aũt cõ. assignãdo eis elemosynã per me missam. f ¶Proficiscar &c. ita em̃ proponebat facere. g ¶Scio aũt qm̃ ve. ad vos in abun. &c. in abũdãtia bonoꝝ spiritualiũ: sicut Gen. xxx. d. Dixit iacob ad laban: Bñdixit tibi deus ad introitũ meũ: de multiplicatione bonoꝝ tpaliũ: & magis ꝓprie bñdictio dicit hic de multiplicatione bonoꝝ spũaliũ. ¶Circa partẽ istam duo sũt notãda. Primũ est solicitudo ap̃li circa ecclesiã dei: qa publicato euangelio in partib⁹ oriẽtis festinabat hierl'm ad ministrãdũ vitæ necessaria sc̃tis & ide celeriter romã trãsiẽs ad prædicãdũ v̾bũ dei in partib⁹ occidẽtis. Ex quo nr̃a negligẽtia oñdit valde rep̄hẽsibilis. Scd'm est: qa ex dictis videt q paul⁹ in hispania p̃dicauit: cui⁹ ɔ̃rium videt dicere decretũ di. xj. cap̃. Quis nesciat. s. q de ap̃lis solus petr⁹ docuerit in his ꝓuincijs, italia, gallia, hispania, aphrica & sicilia. Propter qđ dicunt aliq q paul⁹ p̃dicare ꝓposuit in hispania supposita dei volũtate sicut dr̃ hic ꝓpter qđ verũ dixit: licet ibi nõ fuerit ipedimẽto supueniẽte. Alij vo dicũt q in hispania p̃dicauit & hoc dicit Isido. in lib. de ortu & obitu sc̃toꝝ. Et idẽ videt dicere Hiero. in lib. illustris. viroꝝ: q paul⁹ in prima satisfactione a nerone dimissus in occidẽtis partib⁹ prædicauit. Ad decretũ aũt respõdẽt aliq q nõ negat simpl'r in hispania paulũ & in alijs dictis ꝓuincijs prædicasse: sed dicit q hoc nõ legit. Sed ɔ̃ hoc videt qđ dr̃ Actuũ vlti. paulũ biẽno romæ fuisse & ibidem disputasse & docuisse: quę tñ est in italia de qua loqt decretũ sicut & de hispania. Propter qđ aliter põt dici q intentio decreti est q nullus p̃dicauit vel ecclesias cõstituit in dictis ꝓuincijs nisi petr⁹ vel alij ex ordinatiõe & iussiõe ipsi⁹: & hoc mõ paul⁹ in italia & hispania nõ p̃dicauit. h ¶Obsecro. Hic ɔ̃nr ap̃ls petit orõnum suffragia vt impleant p̃dicta: qa eundo hierl'm ab isidijs iudęoꝝ: ei imminebãt in via & termino multa picula sicut habuit per reuelationẽ: & patuit ex euẽtu. Act. xx. ideo dicit: Obsecro aũt vos fratres p dñm. Et patet lr̃a vsq ibi: i ¶Et obsequij mei oblatio. s. elemosyna p obsequiũ meũ a gẽtib⁹ oblata. k ¶Accæpta fiat. s. deo ad gloriã. l ¶Sãctis. paupib⁹ ad eorũ indigẽtiã releuandam. m ¶Vt veniã ad vos in gau. officio dicto peracto. n ¶Et refri. vo. per receptionẽ spũaliũ bonorũ post multas tribulatiões illatas mihi. o ¶De⁹ aũt pa. Cõfirmatio est p̃dictoꝝ.

F

An paulus hispanis prędicauerit.

¶vel sanctos. ¶probauerũt.
sc̃torũ qui sunt in hierl'm. Placuit
a ¶adeo vult esse misericordes: vt et hoc de
em̃ eis: & debitores sunt eorũ. Nã a b
beri dicat ab eo q misericordiam expectat.
a ¶iudæorũ qui prædicatores miserunt eis.
si spũaliũ eorũ participes facti sunt
¶vtiq. ¶ipsi.
gẽtiles debẽt & in carnalib⁹ mĩstra c d
a ¶iudæis. b ¶qa illis hoc placuit. s. facere
cõionẽ sanctis q sunt i hierl'm. c ¶. i. cũ pfe
re eis. Hoc aũt cũ cõsummauero: & e
cero op⁹ admĩstratiõis. a ¶sub signo cuius
assignauero eis fructũ hunc profi f
cq ecclesię. a ¶& ideo interim corrigite vos.
b ¶p vos trãsibo: sed tñ cert⁹ sum de grã dei.
ciscãr per vos in hispaniã. Sciõ aũt g
a ¶iã diu voto. b ¶ita vt vobis multũ ꝓdero
qm̃ veniẽs ad vos, in abũdãtia be
p bñdictionẽ xp̃i. a ¶hęc est virt⁹ signorũ q
cõfirmati sunt. b ¶tandẽ re ipsa. ¶& ideo.
nedictiõnis christi veniã. Obsecro h
¶si eum diligitis.
igitur vos fratres per dñm nostrũ
a ¶si in vobis est charitas quam spũs facit.
iesum christũ & pẽr charitatẽ spũs
¶per.
a vt adiuuetis in orationib⁹ vestris
¶habitis. ¶ne quod defero auferant.
pro me ad dñm: vt liberer ab ĩfide
a ¶mihi adiuncti.
lib⁹ q sunt ĩ iudæa & obsequij meĩ i
a ¶quasi sufficiens non diminuta.
b oblatio accẽpta fiat in hierosoly k
a ¶Orate ita fieri vt hoc facto. b ¶hoc dicit
vt ostendat oĩa cum dei voluntate se agere.
mis sc̃tis: ũt veniã ad vos in gaudio, l m
a ¶vel vt. ¶quod erit illis pacatis.
per voluntatẽ dei: ẽt refrigerer vo n
a ¶q. vẽturo me spo: sed siue veniã siue nõ.
c biscũ. Dẽus aũt pacis sit cũ oĩbus o
vobis: amen. Cap. XVI.
¶commendabilem ostendo.
d Commẽdo autem vobis p
¶in fide.
e phœben sororẽ † nostrã. q

¶In ca. xv. vbi dr̃ in postil. Impropia ĩproperãti. ce. sup me.

ADDITIO. I. Improperia improperãtiũ deo ceciderũt sup xp̃m: q nõ recipiẽdo christũ deo q ip sum misit, improperãti sunt: & improperia ceciderũt sup xp̃m q quasi blasphemus ab eis occidit: vt in glo.

¶In eo. ca. vbi dr̃ in postil. Propterea confitebor tibi in gentibus.

ADDITIO. II. Hæc auctoritas p̃s. Cõfitebor ti. ĩ gẽtib⁹ &c. nõ mystice sed ꝓprie ad lr̃am intelligit de xp̃o q ɔ̃fiteri facit credẽtes fideles de gẽtib⁹. Vñ stati subiũgit in p̃s. Faciẽs misericordiã christo suo dauid & semini ei⁹ vsq ĩ sęculũ. Christi em̃ regnũ q de semie dauid fact⁹ ẽ ẽm carnẽ: ad Ro. j. ẽ vsq ĩ sclm: qa regni ei⁹ nõ erit fi. &c. G

¶In eo. ca. xv. vbi dr̃ in po. Et iterũ dicit Esa. xxxv. Lætamini gentes.

ADDITIO. III. Hęc auctoritas q̃ allegatur ab ap̃lo cũ dicit. Lætamini gẽtes cum plæbe ei⁹ nõ est in Esaia: sed poti⁹ in Deu. xxxij. vt dr̃: Laudate gẽtes cum plæbe eius: vbi hebraica v̾itas habet: Lætamini gẽtes vel exultate gẽtes cũ plæbe ei⁹. Quæ quidem auctoritas ad lr̃am intelligitur de vocatione gẽtiũ: prout ibidẽ fuit plene expositũ in additione sup illud verbũ: Laudate gentes vide ibi.

REPLICA. In cap̃. xv. Bur. culpare Ap̃lm nõ vereẽ q̃si falsam fecerit allegationẽ, dicẽdo. Et iterũ Esa. ait: Lętamini gẽtes cũ plæbe eius. Dicit em̃ Burg. q illa allegata auctoritas nõ est in Esa. sed Deu. xxxij. Hic ɔ̃ Burg. p̃sumptionẽ dico duo. Primum q Burg. male emẽdat allegatũ Ap̃li: q quod allegat Deu. nõ cõsonat intentioni Ap̃li ẽm v̾ba, nec ẽm sensum. Patet primũ qa non hr̃, ibi: Lętamini gẽtes: sed hr̃. Laudate gẽtes ppl'm ei⁹. Patet scd'm q nõ correspondet illa lr̃a ĩtẽtiõi Ap̃li: qa ibi assignat ꝓ cã dicti vĩdicta, cũ subditur: Quia sanguinem seruorũ suorũ vlcisceẽ. Hic aũt causa dicti, ap̃li non est vĩdicta: sed grã: quia vocatio iudæorũ & gẽtiliũ. Vñ ꝓ cã lætitiæ gẽtis cũ plæbe Ap̃ls antecedenter dixit: Propter veritatẽ. s. ꝓmissionũ: vocauit de⁹ iudæos p plæbẽ significatos. & ꝓ miam vocauit gẽtiles per gẽtes significatos. Propterea inqt Ap̃ls: Confitebor tibi in gẽtib⁹ &c. Et iterũ: Lętamini gentes cum plæbe. s, rõne talis vocationis non vindictæ q̃ describit Deu. xxxij. Nõ eigitur multũ mirãdũ q Burg. postillatorẽ inuadit q Ap̃lo non pepercit. Cõtra igit p̃sumptionẽ eiusdẽ Burgẽ. dico secundo q Ap̃ls recte Esa. allegat qa Esa. xxxv. habet sensus quẽ hic vult Ap̃ls: quamuis in alijs verbis. Ait enim Esa. de lætitia desertæ iudææ & solitudinis. i. gẽtilitatis prout exponit hic postillator. & Burgeñ. ibi eum non reprælendit. Et cã huius lætitiæ est (vt dicitur) congregatio gẽtis & phæbis in vnã eccl'iam xp̃i: & sic illud ca. in sensu consonat hic apostolo. H

Ca. XVI.

Commendo aũt vo. Postq ap̃ls instruxit romanos in morib⁹ verbo p̃dicationis. hic ɔ̃nr idem facit exẽplo imitationis: ꝓponens eis quasdã p̃sonas imitabiles. Et diuidit in duas: qa primo ꝓponit exẽpla ad imitandũ. scd'o, ad p̃seuerandum ibi: Salutat vos. Prima in duas: qa prĩo ꝓponit imitãda, scd'o vitãda vt opposita, iuxta se posita magis elucescãt scd'a ibi: Rogo aũt vos. Pria adhuc in duas qa prĩo nominat p̃sonas sibi familiares: scd'o, cões, ibi: Salutate appellẽ. Prima i tres: qa primo nominat p̃sonas sibi familiares ratione beneficij scd'o, ratione meriti, ibi salutate ephenetum: tertio, ratione cõsortij ibi: Salutate ampliatũ. Prima adhuc in duas: qa primo salutat personas sibi familiares ratiõe beneficij sibi & alijs facti cõiter scd'o, sibi, spãl'r ibi: Salutate priscã: Circa primũ dicit: Cõmendo. i. cõmendabilem scribo. q ¶Phœben sororẽ ※ nostram

A ☞Vel, a ¶Suscipiatis digne satis. vt alij codices habent. i. valde honeste & honorifice. b ¶Aqla. Vir priscillæ: qui coadiutores pauli: romã ad cõfirmationẽ eorũ venerãt. Sic & oẽs alij quos salutat. c ¶Ecclesiæ gen. Quia hi laborãt ad ꝓfectũ gentiũ: exhortãtes fidẽ xp̃i q etiã pericula pro ap̃lo pati non recusauerũt. vñ romani eis obedire debẽt. d ¶Appellen. Per tẽtationes inuẽtus est fidelis in xp̃o: & si nõ suus amic⁹ vel particeps opis. e ¶Aristoboli. Solebat cõgregare fratres in xp̃o: quos salutat adeo probans factum illius. f ¶Ex narcis. Narcissus dicit fuisse presbyter q peregrinãdo ɔ̃firmabat sc̃tos fratres, q qa p̃ns tũc nõ aderat: suos salutat: & qa nõ oĩm illoꝝ merita nouerat, discernit subdens: qui sunt in do. i. eos quos dignos videritis. g ¶Laborauit. Labor hic de quo crebri⁹ ap̃ls est in exhortatione & in misterio sc̃toꝝ & in p̄ssura & in egestate ꝓpter deũ. h ¶Et ma. eius & meã. Pro sc̃itate ei⁹ vocat suã matrem, cui⁹ filiũ præposuit pro ecclesiastico officio. i ¶Et olympi. &c. Oẽs qb⁹ scribit & q̃s noiat iubet se salutare iuicẽ ĩ osculo sc̃õ. i. in pace xp̃i: vt religiosa sint oscula non car ☞nalia. Christi

NICO. DE LYRA

※ nostram. s. religione xp̃ianitatis nõ cognatiõe carnis. a ¶Quæ est in mini. ec. quæ est cẽ. est ei cẽchris port⁹ maris prope corinthũ vbi ista phœbe ecclesiã ædificauerat: & ibi dei mĩstros suis sũptibus sustẽtabat. b ¶Vt eã su. erat em̃ ꝓfectura ad curiã cæsaris p suis negocijs: eo q illa ꝓuincia erat subiecta romanis & p eã scripsit ep̃lam hãc ap̃ls: vt innuit glo. Hiero. tñ dicit q ap̃ls misit eã p timotheũ. Ad qđ ɔcordãdũ põt dici q thimothæ⁹ iuit in societate huius dñæ: & ambo fuerũt in legatiõe. vel qa ap̃ls scripturã suã duplicauit, ꝓpt picula maris: & vnã misit p phœbẽ: aliã p timothæũ. c ¶Digne san. i. vt decet sc̃tos. d ¶Et assi. &c. qa inter ɔuersos ad fidẽ romæ aliq erãt de familia ĩpatoris. vñ Phi. vl. d. dr̃: Salutãt vos q sunt de cæsaris domo. e ¶Et ei ipsa asti. adiuuãdo & ministrãdo mihi & alijs bñficia. f ¶Salutate pris. Hic ɔ̃nr noiat p̃soas imitabiles & sibi familiares rõne bñficij spãl'r sibi impẽsi di. Salu. pris. &c. erat aũt prisca vxor aqlæ iudæi: cui p̃ponit eã ap̃ls: qa pri⁹ credidit: & ordo grẽ p̃poned⁹ est ordini naturæ, vel qa erat magis famosa. g ¶Adiuto. &c. hoc hr̃ Act. xviij. vbi hæc mulier noiat priscilla sicut iohanna & iohãnita. dr̃ ei Act. xviij. e. q paulus mãsit cũ eis ĩ coritho cũ fuissent expulsi de roma p claudiũ ĩpatorẽ: & cũ eodẽ paulo ide recesserũt mota seditiõe ɔ̃ paulũ a iudęis. h ¶Qui pro aĩa me. i. pro vita mea seruãda. i ¶Suas cer. su. exponẽdo se piculo mortis: Nec hoc fecerũt ɔ̃ ordinẽ charitatis: qa sciebant vitã pauli magis necessariã eccl'ię: pp qđ eã suę ꝓprię vitę p̃ponebãt ex magna charitate. k ¶Quib⁹ nõ &c. qa fecerũt p cõi vtilitate B

quæ est in misterio eccl'iæ quæ est cẽ a
¶pro. a ¶vt dignũ est sc̃tos suscipere: vel su
a chris, vt eã suscipiatis in dño digne b c
scipi. a ¶vobis. b ¶auxiliemini.
sanctis: & assistãtis ei in quocũq ne d
gocio vr̃i ĩdiguerit. Et em̃ ipsa quoq e
astitit multis & mihi ipsi. Salutate f
a ¶q & priscilla in actib⁹ apostoloꝝ appellat.
b ¶in p̃dicatione xp̃i.
b priscam & aqlã adiutores meos ĩ xp̃o g
a ¶. i. vita. ¶liberanda. b ¶ministrãdo mihi.
c ¶gladio.
iesu: q pro aĩã mea suas ceruicẽs sup h i
posuerũt. Quibus nõ solũ ego grãs k
a ¶salutate.
c ago: sed & cũctæ ecclesiæ gẽtiũ: ẽt do l
¶. i. familiam.
mesticam eorum ecclesiã. Salutate m
a ¶q impẽsi⁹ laborauit ad exhortationẽ eorũ.
b ¶q prim⁹ regenerauit in xp̃o.
ephẽnetũ dilectũ mihi q ẽ primitiũ⁹ n
ecclesiæ asiæ in christo iesu. Salutate o
a ¶q impẽsi⁹ laborauit ad exhortationẽ eorũ.
b ¶qa discordiam pertulit ad apostolũ.
mariã quæ multũ laborauit ĩ vobis. p
Salutate andronicum & iuliam co q
a ¶qa iudæi. b ¶causa fidei captiuitatẽ passi.
c ¶Aug. qa q̃diu sum⁹ ĩ corpe pegrinamur a
gnatos & cõcaptiuos meos: qui sunt r
deo: & p hoc cõcaptiui. a ¶p̃dicatorib⁹.
nobiles in ap̃lis: q & ante me fuerũt s
a ¶in fide xp̃i. b ¶Iste amic⁹ erat ap̃lo in dño & nõ concaptiuus.
in christo iesu. Salutate ampliatum t
dilectissimum mihi in dño. Salutate
a ¶i exhortatiõe fidei. ¶opis pticipẽ. b ¶mihi
vrbanũ adiutorẽ nostrum in christo
& alijs. a ¶q amic⁹ me⁹ ꝓprius: & si nõ coadiutor. i. particeps opis. a ¶. i. probatũ.
iesu & stachin dilectũ meum. Saluta v
d te appellen probum in christo. Salu x
e tate eos q sunt ex aristoboli domo.
Salutate herodionẽ cognatũ meum. y
f Salutate eos qui sunt ex narcissi do z
mo q sunt in domino: Salutate tri a
a ¶in ministerio sanctorũ & angustijs.
phenã & triphosam quæ laborãt in
domino. Salutate persidam charis
a ¶plus p̃dictis. b ¶in ministerio sanctorũ vel angustijs.
g simã meã, quæ multum laborauit in b
domino. Salutate rufum in domino c
a ¶qa ꝓmot⁹ ad res dñi agẽdas. s. ad sacerdotiũ.
b ¶carne. c ¶beneficijs.
h electum: & matrem eius & meam. d e
a ¶simul salutat q̃s sciebat iũctos ĩ xp̃iana amicitia.
Salutate asincretum, phlegontam, f
hermen, patrobam, herman, & qui
a ¶& hi simul vnanimes erant.
cum eis sunt fratres. Salutate philo g
logum & iuliam & nereum: & soro
i rem eius & olympiadem: & omnes
¶omnes.
qui cũ eis sunt sanctos. Salutate in h
¶in pace xp̃i.
uicem in osculo sancto. Salutãt vos i

vtilitate eccl'iæ. l ¶Et dome. eorũ ec. i. cõgregationẽ eorũ fidelium in domo eorũ. m ¶Salutate ephenetum. hic ɔ̃nr exprimit personas sibi familiares ratione meriti: & primo ratione qualis fuit æphenetus de quo subdit: n ¶Qui est primitiu⁹ asiæ. i. primo regenerat⁹ in christo, & sic fuit exẽplar aliorũ ad credẽdum: & qa hõ literatus erat romam iuerat ad alios instruendum. secũdo rõne meriti in opatione, ibi: o ¶Salutate mariã. erat enim ciuis romana laborans ad cõem pacem cõuersorũ ad fidẽ, ideo subdit: d ¶Quæ mul. la. in vo. vñ & ipsa dissensionẽ orientẽ inter eos eo q iudæi p̄ferebãt se gentilib⁹ & ecõuerso vt dictum est. s. ca. denũciauit ap̃lo tanq ei qui posset ꝓdesse & vellet. tertio rõne meriti in prędicatione di. q ¶Salutate andro. & iu. &c. erãt em̃ iudæi natione & forte de tribu ap̃li: & multas tribulationes sustinuerunt sicut ipse ꝓ nomine christi. r ¶Qui sunt no. &c. erãt em̃ de. lxx. christi discipulis. iõ subdit: s ¶Qui & ante me fu. in christo. quia prius vocati ab eo. t ¶Salutate am. hic consequẽter noiat p̃sonas sibi familiares rõne cõsortij: & noiat hic tres: sed nõ exprimit vbi associauerũt eum: & patet lr̃a. v ¶Salutate ap. Hic ɔ̃nr proponit exempla p̃sonarum minus sibi specialiũ. & prio q̃tum ad exẽpla in fide. scd'o in bona operatione, ibi: Salutate triphenã. tertio q̃tum ad exempla cõcordiæ, ibi: Salutate asincretũ. Circa primũ ponit quatuor exempla de fide. primum est pro ea viriliter pugnando: cum dicit: Saluta. ap. pro. in christo. i. probatum in fide christi p tribulationũ tolerãtiam. secundum est fideles congregando. d. x ¶Salutate eos qui sunt ex ari. do. fecerat em̃ iste domum ad fideles pauperes congregandum: & in ista salutatione principaliter intelligitur tanq principalis in domo. tertiũ est in fide proficiendo dicens. y ¶Salutate he. co. me. natione & religione. quartum est congregatos in fide solidando dicens: z ¶Salutate eos qui sunt ex nar. do. Iste narcissus fuit quidam presbyter discurrens per ciuitates & loca confirmando credentes in fide: & fideles pauperes recipiebat hospitio & sic salutat eos cum ipso: vel vt hic dicit glosa tunc erat absens pro confirmatione fidelium: ꝓpter quod ap̃ls non noiat ipsum: sed illos de domo sua. a ¶Salutate triphe. Hic ɔ̃nr ponit exẽpla operationis bonæ. & primo in administratione bonorũ corporalium: & noiat hic tres matronas quæ talia exercebant. erat enim consuetudo apud matronas deuotas hoc facere: vt patet in actib⁹: & in alijs legendis pluriũ sanctorum. verũtamen qa tertia alias duas in hoc opere præcellebat. & ideo dr̃ de ipsa. b ¶Quæ mul. la. in do. id est amore dñi. c ¶Salutate ru. hic ɔ̃nr ponit exempla bonæ operationis & primo in administratiõe bonorũ spũalium di. Saluta. ru. qui erat sacerdos promptus ad diuina ministranda. d ¶Et ma. eius. carnalem. e ¶Et meã. spũalem. f ¶Salutate asin. hic ponit exẽpla concordiæ nominãs plures habitantes & concordes charitate ad aliorum imitationem: & eadem ratione salutat sequentes. d. g ¶Salutate phylo. hic ɔ̃sequẽter ostẽdit qualiter se debent habere ad alias fideles p̃sonas quas nõ nominauerat di. h ¶Saluta. in. Iste modus erat recipiendi fideles in primitiua eccl'ia in signũ cõcordiæ & charitatis & bene dicit: i ¶In oscu. san. ad excludendũ osculũ adulatoriũ quo absalon osculabat ppl'm. ij. Regũ. xv. a. Et osculum

C

Diuisio.

D

Osculũ m l'tiplex

E ☞ nalia. a ¶ Christi. Quæ in xp̃o confidunt: nõ in alia re. b ¶ Vt ob. Pseudo apl'os tãgit: q̃s in tota ep'la cauẽdos esse monet. c ¶ Vestra eĩ obe. Iõ moneo vitare: qa vr̃a fides & obediẽtia vbiq̃ laudat: qa estis ĩ capite mũdi: & sic exẽplo vr̃o iã posset alij corrũpi. Vel rogo vitare: qa leuit̃ obeditis: qđ bonũ ẽ: & ĩde gaudeo: sed volo vt sitis sapiẽtes in bono discernẽdo: & sine aliq̃ pte mali: d ¶ De⁹ aũt pa. Vos sitis sapiẽtes: de⁹ aũt conteret sathanã. i. falsos p̃dicatores: vl' quẽlibet vob aduersantẽ hoĩem vl' diabolũ. e ¶ Sub pe. Vt caput. i. primos motus suggestionũ ɔtẽnatis: sicut euæ ĩ figura eccl'ie dictũ ẽ. f ¶ Gratia. Grãm quã pmisit ĩ aduẽtu suo, iã optat eis. g ¶ Salu. v. Tot & tãti cõgaudẽt vr̃o cœpto: & iõ perseuerare vos decet. h ¶ Et vni. Et supra dixerat oẽs ecclias sed hic dicit ecclesiã alteri⁹ puinciæ, vñ cai⁹ erat. i ¶ Ei aũt q po. Sic ego moneo. Ei aũt q põt vos ɔfirmare sit glr̃ia a quo solo oĩa. n quo ep'læ notaĩ sũma. k ¶ Scđ'm re. my. Mysteriũ dicit incarnationẽ xp̃i &c. q̃ ẹternis tpib⁹ erãt abscõdita: qa licet ex aliq̃ pte antiq̃s pr̃ib⁹ fuissent cognita: plene tñ a nullo fuerũt scita, q̃usq̃ suo tp̃e p ip̃m xp̃m sũt reuelata. Scripturis pphe. ab eo reseratis: testimoniũ dãtib⁹ huic p̃dicatiõi. Patefactũ. in cũctis gẽtib⁹ ad obediẽdũ. i. vt obediãt fidei bñ opãdo. Taciti alijs: sed cogniti soli deo: qa & si sit mõ hoĩb⁹ reuelatũ: tñ soli deo cognitũ ẽ: qa sol⁹ nouit cur ita factũ ẽ. In q̃ reprimit inqsitores q quærũt: Cur tãtũ distulit de⁹? Cur

F tot gẽtes perire pmisit. l ¶ Eter. dei. Sol⁹ de⁹ pprie ætern⁹ dr̃: qa sine initio: & sine fine: Nõ sit ignis ætern⁹: q licet sine fine: initiũ tñ habet. Illa ẽ ergo vera æternitas q̃ est v̄a imortalitas: Hæc est illa sũma incõmutabilitas quã sol⁹ de⁹ ☞ habet

eternitas vera.

NICO. DE LYRA

✱ simulatoriũ quo ioab osculat⁹ fuit amasam. ij. Re. xx. c. Et osculũ pditoriũ q̃ iudas osculat⁹ fuit dñm Mat. xxvi. g. Et osculũ ĩpudicũ Prouer. vij. b. de muliere adultera: Apphẽsũq̃ deosculabat iuuenẽ &c. a ¶ Rogo aũt vos. Postq̃ Apl's pposuit imitãda: hic ɔñr pponit

Diuisio. euitãda. Et diuidit ĩ duas: qa prio ponit suã exhortationẽ. scđ'o, subiũgit suam oronẽ, ibi: De⁹ aũt pacis. Pria adhuc in duas: qa prio ponit exhortationẽ rõne sumpta ex pte euitationis. scđ'o ex pte deuitãtiũ, ibi: Vr̃a aũt obediẽtia. Circa primũ dicit: Rogo aũt vos &c. diligẽter ɔsiderãdo & euitãdo. b ¶ Qui dis. id est declinationes a rectitudine fidei. c ¶ Et of. præ. d. præbẽdo alijs occasionẽ ruinẹ. Hoc aũt faciebãt pseudo apl'i, quos apl's monet euitare. Et ɔñr ostẽdit qual'r possint cognosci: qa malũ nõ euitaĩ nisi cognitũ. & hoc oñdit ex trib⁹. s. ex fine: qa p̃dicãt & docẽt pp̃ter bonũ vtile & delectabile. ideo dicit: Hmõi eĩ xp̃o dño nr̃o nõ seruiũt: sed suo vẽtri. Scđ'o ex mõ loquẽdi, qa vitia maiorũ palpãt & eis adulãt. iõ dicit: Et p dulces sermones & bñdictiones &c. Tertio ex eis qb⁹ loquũt, iõ dr̃: d ¶ Seducũt cor. in. qa simplices prio decipiũt q talib⁹ facili⁹ acqescũt. Et dñr hic inocẽtes: nõ a puritate ɔsciæ: sed a defectu industriæ. sicut Pro. xiiij. b. Innocens credit omni verbo

a ¶ hor: locor:. b ¶ Hos salutate & imitamini: sed hos vitate.
a omnes ecclẽsiæ christi. Rõgo autẽ a
¶ discernatis. ¶ qui faciunt vos dissentire & offendere inuicem. a ¶ eũtes. ¶ quia de lege ardebãt & cogebãt credentes iudaizare.
b vos fratres vt obseruetis eos q dis b
sensiões & offendicula prætẽr do c
¶ a veris. ¶ Et debetis declinare.
ctrinã quã võs didicistis faciũt: &
declinate ab illis. † Huiuscemodi
a ¶ nr̃o. b ¶ alijs em̃ adulant: alijs detrahũt. vt ventrem suum implere possint.
ei xp̃o dñõ nõ seruiũt: sed suo vẽtri
a ¶ Cõpositis em̃ verbis suã traditionẽ cõmẽdabãt: qb⁹ simpliciũ corda decipiebãt.
& per dũlces sermões & bñdictiões
c seducũt corda innocẽtiũ. Vestra em̃ d e
¶ facultas obedientiæ vestræ.
obediẽtia in † oẽm locũ diuulgata f
est. Gaudeo igit̃ in vobis. Sed volo g h
¶ & secure. a ¶. i. vt sitis. ¶ discernẽdo.
vos sapiẽtes ẽsse in bono, & simpli i
a ¶ sine ipsius aliqua parte. ¶ dator.
d ces in mãlo. De⁹ aũt pacis cõterat k l
a ¶ vt vos lędere nõ valeat. b ¶. s. in aduentu meo.
e sathanã sub pẽdib⁹ vr̃is vẽlociter.
a ¶ Quod vt fiat. ¶ sit.
f Grãtia dñi nostri iesu xp̃i vobiscũ.
¶ sic. ¶ quasi his estis curę. ¶ quasi coepiscop⁹.
g Salutat vos timothæ⁹ frater, & ad m n
iutor me⁹: & luci⁹ & iason & sosi pr̃ o p
a ¶ genere vel fide. b ¶ notarius apostoli: cui concessit sub suo nomine salutare. ¶ nomine: nõ numero
cõgnati mei. Saluto vos ego tẽrti⁹ q
qui scripsi epistolã hãc in dño. Sa r
a ¶ Hic ẽ: cui scripsit iohãnes in ep'la canonica gaudẽs: qa fratribus sumpt⁹ ministrabat.
h lutat vos cãius hospes me⁹: & vni s
uersa ecclesia in dño. Salutat vos t
a ¶ ab archos: quasi priceps: vl' poti⁹ ab arce arcarius, dispensator ciuitatis. b ¶ atheniensium. c ¶ proprium nomen.
erastus ãrcari⁹ ciuitãtis: & quãrt⁹ v
¶ Ita salutãt isti: vl' egoipse. ¶ vel ita hi p̃dicti salutãt vos: & egoipse subscribo ppria manu. ¶ sit.
frater. Gratia dñi nostri iesu xp̃i x
¶ deo trinitati.
i cum oĩbus vobis: amen. Ei autem y
¶ in fide pfecta. ¶ s̃m.
qui potẽs est vos cõfirmare iuxta z
a ¶ a quo nõ discordat p̃dicatio xp̃i. b ¶ s̃m quod euangelium & prædicatio est.
euãngeliũ meum ẽt prædicationẽ a b
a ¶. i. s̃m id quod reuelatũ est mihi de occulto dei cõsilio ab æterno tacito. Vel reuelat ipsum mysterium.
k iesu christi s̃m reuẽlationem my c
sterii tẽporibus æternis taciti: qđ' d e
¶ p spiritum sanctum. ¶ referatas.
nunc patefactũ est per scripturas f
a ¶ q ab æterno hoc ordinauit. Nõ est fictũ.
l prophetarũ: s̃m præcæptum ætẽr g

oĩ verbo. e ¶ Vestra em̃. Hic ɔñr hortatur eos rõne sumpta ex pte ipsor: quia romani dñabanĩ toti mũdo, & iõ bona exẽpla eorũ deferebanĩ ad oẽs partes orbis per nuncios de roma veniẽtes: pp̃ter qđ' fideles romæ manentes magis debebant declinare doctrinam & consortia malorũ: vt bonũ exẽplũ darent alijs p modũ. ideo dicit: Vestra autẽ obedientia: in fide euangelij. f ¶ In oẽm locũ di. est. mõ dicto. g ¶ Gaudeo igitur in vo. eo q bonitas vestra redũdat in alias partes. h ¶ Sed volo vos sa. esse in bo. s. cognoscendo & operando. i ¶ Et sim. in ma. s. opando: nõ in cognoscẽdo: qa cognitio mali vt euiteĩ nõ solũ est bona: sed etiã necessaria ad salutẽ. k ¶ De⁹ aũt. Hic ɔñr adiungit auxilium suæ orationis: & prio in euitãdis malis di. Deus aũt pa. s. auctor & conseruator. l ¶ Cõterat sa. i. aduersariũ nr̃ę salutis: & scđ'o in bonis cõsequẽdis. iõ subdiĩ: Gratia domini &c. m ¶ Salutat. Supra posuit apl's exẽpla ad imitãdũ in bono: hic ɔñr ponit exẽpla ad pseuerãdũ in bono eorũ incæpto: ostẽdẽs q multi valentes de eorũ bono gaudebãt: pp̃ter qđ' magis pseuerare debebant. Dicit igit̃: Salu. vos ti. n ¶ Adiutor me⁹. in præ ephesiorũ eps. o ¶ Et lu. qui fuit comes apl'i indiuiduus: vt dicit Hier. Et patet ex actib⁹ apl'or:. p ¶ Et ia. & sosi pater. i. natiõe iudẹi: de qb⁹ hr̃. in Act. q ¶ Saluto vos ego ter. Nõ est hic Tertius nomẽ numerale: sed nomẽ psonale notarij pauli, de cuius licẽtia iste posuit nomẽ suũ in salutatione. r ¶ Sa. vos ca. corinthiorum eps cui iohãnes scripsit ep'lam: q p̃dicatores euãgelij recipiebat. & iõ paulus qñ ibat illuc, ad ipsum declinabat. s ¶ Et vni. ec. regimini Caij subiecta. t ¶ Salu. vos era. ar. ci. id est princeps ei⁹. Et sic dictus ab archos qđ' est princeps. ¶ Vel aliter & forte melius arcari⁹ dicit̃: qa custos erat publicę arcę: vbi scripta & acta ciuitatis reponebantur vel vectigalia. v ¶ Et quart⁹ fr. Non sanguine sed fidei religiõe: & est hic quart⁹ nomẽ psonale. x ¶ Gratia d. & c. hoc dr̃ ad cõfirmãdũ p̃dicta. y ¶ Ei aũt. Hæc est vltia ps ep'læ. s. ei⁹ ɔclusio q̃ diuisa fuit ĩ pemiũ & narrationẽ a pricipio: i q̃ ɔcludit Apl's ep'stolã suã & diuiar: grãrũ actionẽ. & hoc cõcludit ex duob⁹. s. qa vocatio ad fidẽ est per ip̃m & ei⁹ ɔfirmatio: & ex hoc q mysteriũ xp̃i nr̃is tpib⁹ reuelauit qđ' ab antiqs tpib⁹ fuit desideratũ & añ tpa soli deo cognitum. Dicit igit̃: Ei aũt q po. est vos cõ. s. deo vni & trino: sit supple, honor & glr̃ia. Qđ' hic acipiĩ ex fine hui⁹ partis iterũ cõstruaĩ cũ sequẽtib⁹ alijs. z ¶ Iuxta euange. meum. id est p p̃dicationẽ: qđ' tñ est christi vt actoris. iõ subdit: a ¶ Et. pro id est. b ¶ Prædicationẽ ie. christi. quẽ prædico auctore euãgelij. c ¶ Scđ'm reuelationem mysterij. i. sacri secreti redemptionis nr̃æ: quod est in euangelio reseratũ propter quod. Septuaginta interpretes: vbi Esa. ix. d. habet nostra translatio. Et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius, deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis: sic transtulerunt: Et vocabitur nomen eius magni consilij angelus. d ¶ Temporibus æternis taciti. hominibus: deo tamen cogniti. Dicitur autem æternis tpibus: qa æternitas quã mensurai cognitio diuina nõ apprehendit a nobis, nisi per cõparationem ad tempus finitũ. e ¶ Qđ' nũc patefa. est. s. tpore nouæ legis. f ¶ Per scri. pphet a. apostolis reseratas: Lucæ vlti. g. Aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas. g ¶ Secundũ ✱ præcæpt

† Phi. 2. d

Alias loco.

H

Diuisio.

☞ habet: q immutari oĩno nõ põt: Aliud est em̃ aliquid nõ mutari: cũ possit mutari: aliud aũt non posse prorsus mutari. Sic ergo hõ dr̃ bon⁹: nõ tñ sicut deus de quo dictũ est. Nemo bonus nisi solus deus. Sic hõ dr̃ immortalis aĩa: non tñ sicut deus: de quo dictum est. Solus habet ĩmortalitatẽ. Sic & hõ dr̃ sapiẽs: non tñ sicut deus: de quo dictũ est. Soli deo sapiẽti. Sic dr̃ ignis æternus: non tñ sicut deus: cuius soli⁹ immortalitas ipsa est vera æternitas. a ¶ Soli sa. deo. Hic error qbusdã surrepit arbitrãtibus solũ patrẽ hic significari, & ip̃m solũ vere sapiẽtẽ esse: cũ tñ nõ sit dictũ. Soli sapiẽti patri: sed soli sapienti deo: & deus vnus ipsa trinitas: vt sic intelligamus solũ deũ sapientẽ: sicut intelligimus solũ deũ potentẽ. i. patrẽ & filiũ & sp̃m sc̃tm̃: q est vnus & solus de⁹: cui soli seruire iubemur. Si tamen dixisset apl's: Soli sapienti patri: Non tñ sic separaret filiũ vel sp̃m sc̃tm̃. Sicut ĩ Apo. de filio legit̃: q habet nomẽ scriptũ: qđ nemo scit nisi ipse. Nec ideo tñ dr̃ pr̃ nescire hoc nomẽ: a quo & fili⁹ insepabilis. Sicut ergo scit pater: quod nemo scire dictus est nisi filius: qa insepabiles sunt pater & filius. Sic etiã si diceretur esse, soli sapiẽti pr̃i, simul intelligi deberet & filius & sp̃ũs sc̃tũs: qa inseparabiles sunt. b ¶ Cui ho. Si auferas, cui: absoluta est lectio. Beat⁹ Aug. dicit apponi: & tractat quomõ debeat accipi. Aug. Quod additur: Cui gloria cum sufficeret ei glr̃ia inusitata nostræ linguæ locutio est: non sensus ambiguus. Idem est dicere inusitato ordine verbor: ei gloria per iesum xp̃um cui gloria. Quod est vsitato ordine ei gloria, cui per iesum xp̃m gloria. Per xp̃m est gloria patri. i. clara cum laude notitia: quia per eũ innotuit hoĩbus de⁹ trinitas: quod est mysterium.

¶ Finit ep'la pauli ad Romanos.

s. 8. d. — ti. 6 — B

Incipit expositio argumẽti epistolæ primæ ad Corinthios.

Orinthij sunt achaici: hi ab ipso apl'o paulo conuersi sunt: q p̃cæpto dñi admonit⁹ resedit apud corinthios per annũ vnum & menses sex: docentes inter eos verbum dei: sed post per pseudo multifarie subuersi, vt de baptistis se iactarẽt: vnitatẽ ecclesiæ scindentes & sacramẽtor: virtutem & vsum ex ministror: meritis iudicarent vel cõtempto apl'o de sapiẽtib⁹ sæculi. Sunt & alia capitula in suis locis notãda. De hmõi scribit eis apl's a schismatibus illos reuocans ad vnitatem. Huic epistolæ sicut & alijs salutationem prẹscribit: & nomen suum quod celebre erat omnibus gentibus p̃ponit: vt magistri noie audito acquiescãt correctioni. Et quia eis viluerat, apponit dignitatis nomen vt est apl's: & non humilitatis vt seruus.

¶ Incipit epistola Pauli prima ad Corinthios. Ca. I.

Aulus vocatus. Id est ab omnibus priuilegio nomis dictus: apostolus iesu xp̃i. Hic nõ seruum se nominat quia potius erat opus auctoritate & commendatione contra superbiam corinthiorũ, apud quos viluerat. ☞ Et sosthenes

a ¶ vt obediant. b ¶ bene operando. c ¶ mysterij dico.
ni dei & † obediẽntiã fidẽi: in cũctis gẽtibus cõgni a b
a ¶ patefactum. b ¶ deo soli vel christo. c ¶ a nobis.
b ti soli sapiẽti deo per iesũm christum: † Cũi honõr c d
¶ in se.
& gloria in sæcula sæculorum. Amen. e f g

Epistola Pauli ad Romanos finit.

Prologus in ep'lam primã ad Corinthios incipit.

Epistola pr̃ia ad Corinthios multas causas diuersasq̃ cõplectit̃. Quarum partẽ relatione fratrũ cognouit apl's. Partim ipsorum corinthiorum sunt litteris indicatæ. Nonnullas vero pro officii sui cura, aut ordinat, aut emendat & variis curationibus medet̃: diuersa infirmitate languentibus. Nam apud eos primũ curatur dissensionis vitiũ: quod multi pseudo apl'orum intulerunt, vnitate scindẽtes ecclesiæ: vt proprii noĩs facerent sectatores: qđ' his exprobrat verbis apl's. † Hoc aũt dico: q vnusquisq̃ vestrum dicit: Ego quidẽ sum pauli: ego aũt apollo: ego vero cephæ: ego aũt xp̃i. Et ob hoc quidẽ horũ se dicit facere noĩm mentionẽ: vt multo magis erubescant id se facere sub falsorum apl'orũ noib⁹: qđ' etiam si sub pauli & petri fieret noĩe, displiceret. Secunda causa eius inducit̃: qui paternæ oblitus reuerentiæ vxorẽ sibi non erubuit facere de nouerca. Quod facinus licet fornicationẽ appellauerit apl's: tamen ita cõdemnauit vt in vltionem facti auctorem talis operis diabolo iudicauerit deputandum, imposita iudiciorũ & litiũ tertia quæstione. Quarto loco matrimoniorum iura tractantur his. Quinto loco virginitatis cõsiliũ velut e vicino cõiungitur. Sexto loco de escarum licentia disputatur. Septimo atq̃ octauo loco de attondẽdo viris, & mulieribus velando capite: ac sacramentorum cõione p̃cipitur. Nono loco æmulatio quæ diuersitate donorũ sp̃ũalium nascebat̃ sub exemplo mẽbrorum & corporis castigat̃. Decimo resurrectionis spes multis & argumẽtis & rõnibus approbatur. Vltimo de colligendis ad necessitatẽ sanctorũ noĩe charitatis cura: vel ædificatio cultui imponitur. Interserunt̃ his pauca: quæ aut vt qbusdã videtur: pendent ex superioribus: aut habẽt, licet proprias tamen paruulas actiones.

Explicit prologus. Incipit argumentum.

Orinthii sunt achaici & hi sil'r ab apl'o audierũt verbũ veritatis: & subuersi sunt multifarie a falsis apostolis. Quidam a philosophiæ verbosa eloquentia: alii sect a legis iudaicæ inducti sunt. Hos reuocat apostolus ad veram fidem & euangelicã sapientiã, scribẽs eis ab epheso per timotheum discipulum suum.

Capitulum. I.

a ¶ a deo vel hoĩbus. ¶ electus. b ¶ dei voluntate missus ad prædicandũ gentibus ad christum.
Aulus võcatus ãpostolus iesu h

✱ præcæ. æter. dei. i. s̃m ordinẽ eius: qa æternaliter disposuit fienda in tp̃e. a ¶ Et obe. fidei in cun. gen. i. vt cũctæ gentes obediant fidei. b ¶ Cogni. soli sa. deo. Hoc refertur ad illud quod prædicit̃ temporibus æternis taciti. c ¶ Per ie. chri. qui est mediator noster ad reducendum nos in deum. d ¶ Cui. scilicet christo. e ¶ Ho. qui est reuerentia in testimoniũ virtutis exhibita. In xp̃o em̃ hoĩe sunt oẽs virtutes & charismata. f ¶ Et glo. quæ est honor exhibitus alicui corã multis. Honor autem exhibetur christo hoĩ corã sanctis & angelis. g ¶ In sæ. sæ. amẽ. i. æternal'r: cui⁹ æternæ gl'iæ nos participes faciat: qui cũ patre & sp̃ũsctõ viuit & regnat in sęcula sęculor:. Amẽ. ¶ In ca. xvi. vbi dr̃ ĩ po. Tp̃ibus æternis taciti.

C — a l's † obeditionẽ. — † s. 11. d. — † j. 1. c.

ADDITIO.

Dicit aũt mysteriũ xp̃i tpibus æternis tacitũ. Nã licet ex aliqua parte antiquis patribus fuit cognitũ: tñ plene a nullo erat p̃scitũ quousq̃ suo tp̃e per ip̃m xp̃m fuit reuelatũ: & per scripturas prophetarum ab eo reseratas testificatum: vt in glo. D

Postilla venerabilis patris, fratris Nicolai de Lyra: super primam epistolam Pauli ad Corinthios, incipit.

Capitulũ. I.

Aulus voca. apl's. Hic incipit secunda pars ep'larũ pauli apl'i in qua incipit scribere græce. In præcedẽti em̃ ep'la prescripserat romanis latine. Et diuidit̃ in duas partes: quia primo scribit aliquibus ecclesijs. Scđ'o specialibus personis. Scđ'a pars incipit in prima epistola ad timotheum. Prima diuiditur in sex partes s̃m numerum ecclesiar: quæ patebunt prosequendo dño cõcedente. Circa primũ cõsiderandum q apl's in epistola p̃cedenti cõmendauerat gratiam dei, per quem iudæi & gentiles in vna sunt ecclesia cõiuncti: & p quã debẽt charitatiue adinuicẽ colligari. Gratia vero confertur in eccl'iæ sacramẽtis: & iõ post ep'lam ad romanos

Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Et sosthenes.Ecce per eum inter eos versabaẽ culpas eorum se rescisse innuit. b ¶Frater.Per hoc remouet ꝙ nõ malo aĩo ei notificauerit,sed ex charitate & desiderio correctionis. c¶Cũ omnibus.i.&omnibus scribit suffraganeis corinthi:qui in eisdẽ vitijs laborabant. d ¶Gratias ago.Primũ ꝑponit de bonis vt his alij conformentur. e ¶Et domino iesu christo.Qui a patre personali quidem ꝓprietate distinctus est: sed vnus cũ ipso vnitate substantiæ deus. f ¶Deo meo. Oĩm quidem deus est ptãte qua creat.Sed eorꝝ ꝓprie deus dr̃:q eũ diligũt,tenẽt possident q illũ colũt:qb⁹ subuenit. g ¶In oĩbus.Supponit ptes aliquas in oĩ ṽbo.i. in oĩ genere linguarꝝ:vel in oĩ mõ ꝓdicãdi.i.minorib⁹,mediocribus, & perfectis. h ¶Sicut testi.i.ita ṽbũ & sciam tenetis: sicut ego prędicaui & testimonio prophetarũ confirmaui.Vel qa firmiter fidẽ quã predicaui tenetis:omnibus donis repleti estis. i ¶Obsecro autem.His laudatis inuitat alios ad horum similitudinem. ☞Cloes

De⁹ me⁹, quare.

NICO.DE LY.

✱romanos: in qua fit sermo de xp̃i gratia cõuenienter ponuntur ep̃læ ad corinthios,in quibus ep̃lis eos instruit de ipsis sacramentis. Et diuidiẽ in duas partes ꝭm duas ep̃las.In prima ap̃lus instruit corinthios de ecclesiæ sacramentis. In scd̃a : de sacramentorum ministris.In hac aũt ep̃la primo ꝓmittit ap̃ls salutationẽ.Scd̃o:ꝓsequitur suã intentionẽ,ibi: Gratias ago.In salutatione vero tria ponit.Primũ est personę salutantis dicẽs:Paulus vocat⁹ apostolus.Ratio vero huius noĩs pauli &modus suæ vocationis ad ap̃latum ponunẽ. s.i.ca.ad Roma. a ¶Per voluntatẽ dei. Scilicet per voluntatem beneplaciti.mali vero prælati sunt per eius volũtatẽ signi: quæ dr̃ permissio inquantũ a deo ꝑmittũtur in tali officio. b ¶Et sosthenes frater.Hunc aũt ap̃ls secũ ponit in salutatione qa detulerat ad eũ defectus corinthiorꝝ: tanq̃ ad eum qui prodesse poterat & volebat:& ne corinthij crederent ip̃m sosthenem hoc fecisse non ex charitate, sed alia causa:ideo ap̃ls posuit ip̃m in salutatione corinthiorum tanq̃ optantẽ salutem eorꝝ vt per hoc ostenderet ꝙ sosthenes charitate fraterna motus detulerat ad ipsum defectus corinthiorꝝ.Scd̃o :ponit personas salutatas,dicens: c ¶Ecclesiæ dei. i. congregationi fidelium. d ¶Quæ est corinthi.q̃tum ad fideles in ciuitate habitãtes. e ¶Vocatis sanctis.quia per gratiã diuinæ vocationis venerant ad sanctitatem. f ¶Cum omnibus qui inuocant nomen domini nostri iesu christi.q̃tum ad fideles habitantes non solum in ciuitate:sed etiam in tota diocesi.Ideo subditur: g ¶In omni loco ipsorum. id est subiecto iurisditioni episcopi & aliorum illius ecclesiæ ministrorꝝ. h ¶Et nostro. Per hoc em̃ ꝙ subijciebantur ep̃o ciuitatis,nõ erant exempti a potestate apostoli.Tertio ponit bona salutaria & optata, dicens:

Diuisio. F

i ¶Gratia vobis.In p̃nti. k ¶Et pax.i.gloria in futuro in qua pax perficitur:quia appetitus ibi terminaẽ siue quietatur:verũtamen quia hęc bona sunt a deo solo sicut ab actore.Ideo subditur. l ¶A deo patre nostro.Quia est pater oĩm per creationem : sed fidelium tm̃ per gratiæ adoptionem. m ¶Et domino iesu christo.Qui est mediator nostræ salutis. n ¶Gratias ago.Hic cõsequenter prosequitur apostolus suam intentionem seu tractatum epistolarem:in qua apostolus primo gratias agit de bonis corinthiorum vt libentius accipiant eius correctionem.Secundo : ꝓcedit ad eorum instructionem,ibi:Obsecro aũt vos.Circa primum dicit:Gratias ago deo meo.Licet em̃ sit deus oĩm:tamen dicitur specialiter deus

a¶qd̕ nõ illi:vestri pseudo. ¶nõ per iram.
b¶hic dicitur ap̃lo de his nunciasse.
a christi ꝑ võluntatẽ dei:& sosthenes a b
a¶nõ hoim vt vos facitis.¶determinat cui scribat. b¶in baptismo ꝑ xp̃m nõ ꝑ hoies.
b frater ecclíæ dei q̃ ẽ corinthi sancti c d
a¶q vocati ꝑ ꝓdicationẽ:dei de scti facti sint vel pelectis a deo vt scti sint, ita vt nihil ab
ficatis in christo iesu võcatis san e
hoie.a¶qd̕ vere dũ fui.vñ:Prope est dñs oĩbus inuocãtibus eũ in ve.b¶nõ aliud ab eo,
c ctis:cum omnib⁹ qui inuocãnt nõ f
a¶qd̕ vere iuocat dũ ab eo credũt regi & saluari.a¶mihi primit⁹ cõmisso.b¶corĩthiorꝝ
men dõmini nostri iesu christi ing
õmni loco ipsõrum & nostro.Gra h i
a¶stantibus vt maneant:lapsis vt redeant.
b¶mentis tranquillitas.
tia võbis & pãx a deo patre nostro k l
a¶ne vnio putet psonę.b¶corde,ligua,ope
d e & dõmino iesu christo.† Gr̃as ãgo m n
a¶a quo oĩa credo esse:nõ ab hoibus.b¶dũ considero gr̃am.i.dona xp̃i.¶non aliunde.
f dẽo meo semper pro võbis in grã o p
tia dei quæ data est võbis in chri q r
¶donis.
gsto iesu:quia in omnibus diuites s t
¶in christo,non in homine.
facti estis in illo in omni verbo & v x
a¶intellectu scripturarꝝ.b¶.i.q̃ de eiusdẽ testimonijs ꝓphetarum prædicaui.
h in õmni scientia: sicut tẽstimoniũ y z
christi confirmatum est in vobis: a
a¶diuites. b¶qd̕ necesse sit & si nõ oia hñt quæ apostoli. c¶spiritussancti.
ita ũt nihil vobis desit in vlla grã b
a¶cũ desiderio:qa certi ĩde & pati.b¶visio nẽ q̃ post mortẽ vel ĩ die iudicij quã impij ti
tia expectãntib⁹ reuelationem do c
ment.a¶a q̃ expectatiõe nõ deficiatis,ip̃e est enim. a¶cuiusq̃, b¶& si nõ sine peccato.
mini nostri iesu christi.Qũi & con d
firmabit vos vsq̃ in finẽm sinẽ cri
a¶cũ cuiq̃ post mortẽ manifestaẽ: vel cõfirmabit vos semꝑ mente euntes in illũ diẽ.
minẽ:in diẽ aduentus domini no e
a¶cõfirmabit:qa.¶.i.verus in ꝓmissis.
stri iesu christi.† Fidẽlis deus per f
a¶qui aduersos vocauit : iã facili⁹ cõuersos cõfirmabit.¶non modo apostolorꝝ vel angelorum:sed.
quẽ võcati estis in societatem filii
i ei⁹ dñi nri iesu xp̃i.Obsecro autẽ g

G specialiter deus bonorꝝ & fidem & deuotionẽ. o ¶Semper.i.in oĩbus horis mihi ad orandum congruis & deputatis. p ¶Pro vobis.sicut ꝓ filijs charissimis. q ¶In gratia dei quæ data est vobis.i.propter gratiam vobis datã. r ¶In christo iesu. id est a plenitudine gratię eius:ꝭm ꝙ dicit Ioh.i.b.De plenitudine eius omes accæpimus. s ¶Quia in oĩbus.s. pertinentibus ad salutem. t ¶Diuites facti estis.i.abundantes. v ¶In illo.i. per illum. x ¶In omni verbo.Quia linguis omnibus loquebantur: tunc em̃ baptizatis per impositionem manuum apostolorum,dabaẽ donũ linguarũ: vt patet in actibus in pluribus locis.Vel dicit: In omni verbo.Quia abundabant in verbis doctrinæ, sed quia verbum non profertur nec ordinatur nisi procedat ex habitu scientiæ.Ideo subditur: y ¶In omni scientia. id est intelligentia scripturarum ad salutẽ pertinentium.Hoc tamen intelligendum est de maioribus illius ecclesiæ ad quos spectabat docere. z ¶Sicut testimonium christi.id est ꝭm concordiam ad eius euangelium.quod supple. a ¶Confirmatum est in vobis.Id est firmiter radicatum: aliter non esset recta scientia si a christi testimonio discordaret. b ¶Ita vt nihil vobis desit in vlla gratia. Et in hoc ostẽdit gratiæ perfectionem. c ¶Expectantibus reuelationem domini nostri iesu christi.In die iudicij quæ reuelatio bonos faciet beatos in re:sed expectatio huius reuelationis facit eos beatos in spe: Esaiæ xxx.d.Beati omnes qui expectãt eum.Et ideo de tali expectatione corinthiorũ apostolus gratias agit deo:& quod hæc expectatio nõ sit vana,sed est auxilio dei firmata. Ideo subdit: d ¶Qui & confirmabit vos vsq̃ in finem sine crimine. id est sine peccato mortali:quia peccatum veniale non potest etiam a perfectis omnino vitari. e ¶In die aduentus domini nostri iesu christi. Hoc dicit : quia qui sine crimine in die mortis inuenitur,in die iudicij sine crimine præsentabitur: & prædicta confirmat per fidelitatem dei dicẽs. f ¶Fidelis deus per quem vocati estis. scilicet ad fidem.Et sic non deficiet vobis in auxiliando vt perueniatis ad gloriam. Sed potest hic quęri quomodo apostolus de corinthijs tanta dicat prǽconia:cum statim postea subdat quod inter eos erant schismata. Ad quod dicendum quod illa schismata non erant communia:sed erant ibi multi boni & litterati ac charitate coniuncti:in quibus verificabatur verbũ apostoli.vnde dicitur.i.ꝙ aliqui corinthiorꝝ dicebant: Ego autem sum christi.Et isti propter hoc non faciebant contentionem propter baptistas:quia totã efficaciam baptismi christo attribuebant. g ¶Obsecro autem. Hic cõsequenter apostolus incipit eos instruere.Et diuiditur in duas partes:qa primo instruit eos de sacramentis. Secundo: de quibusdam alijs.xvj.cap̃. Circa primũ sciendum ꝙ in sacramentis tria sunt:scilicet ipsum sacramentum:& res signata contenta quæ est gratia : & res signata & non contenta quæ est resurrectionis gloria . Et ideo primo agit de sacramentis.Scd̃o:de gratijs.xij.ca. Tertio :de gloria resurrectionis xv.ca.Prima adhuc in tres: quia primo agit de pertinentibus ad sacramentum baptismi:& cũ hoc de modo docẽdi eo ꝙ scribitur Mar.vlti.d.Docete omnes gentes baptizantes eos &c. Secundo: agit de sacramento matrimonij.v.ca. Tertio: de sacramẽto eucharistiæ.viij.cap̃. Circa primum sciendum ꝙ inter corinthios erat dissensio ꝓpter baptistas & doctores:quia baptizati ab vno apostolo ꝓferebãt se baptizatis ab alio:quasi baptismus haberet efficaciam a ministro.Aliqui etiam doctrinam philosophorꝝ verbis ornatã reputabãt magis efficacẽ doctrina ap̃lorꝝ talibus carentem. ✱Et ideo

H

☞ a ¶Cloes.Nomẽ loci vel ꝑsonę.Aliqbus em̃ videẽ loc⁹ esse:ac si diceret ab his q sunt antiochiæ.Aliqb⁹ aũt fœmina fuisse vr̃ deo deuota:cũ qua multi essent colẽtes deũ. b ¶Hoc aũt dico. Hic cõtra baptistas agere incipit:de qb⁹ illi gl̃iabanẽ. c ¶Ego q dẽ sum pau.Sub suo noie & ap̃lorꝝ notat pseudo: ne si diceret ĩ noie ipsius vel illi⁹ videreẽ eis inuidere:& sibi velle attribuere. Vel si nõ in noie maiorꝝ nec minorꝝ. d ¶Ego vero ce. Petrus dr̃ in figura xp̃iani ppl̃i a petra xp̃o.Tu es petrus:a petra quam cõfessus es: & super hãc petram.i.super me:nõ super te. Nõ em̃ dicunẽ petri,sed xp̃i:ne esset spes in hoie: & ne essent tot baptismi quot serui. Ministerium baptizandi dedit suis seruis xp̃s:potestatẽ aũt retinuit sibi: quã si vellet poterat seruis suis dare : vt tãta vis esset in baptismo serui quãtã vim habet baptism⁹ a dño datus:& iõ nõ differt:siue bonus siue malus cui cõtingit ministeriũ baptizandi baptizet.Inde etiã nemo dicit baptismus me⁹,cũ dicat:euãgeliũ meũ,prudẽtia mea gl̃ia mea:licet hæc sint a deo:in qb⁹ differentia est.In his em̃ ali⁹ alio doctior:& ali⁹ alio melius opaẽ.In baptismate aũt alius alio magis min⁹ ve baptizat⁹, siue ab inferiore,siue a maiore baptizeẽ, dici nõ põt. e ¶Diui.est.ꝭm vos chri. quasi multos factis xp̃os.s.datores gr̃arꝝ:Vel q opatur idẽ in oib⁹ diuisus est: dũ credit in isto pl⁹ opari:in illo min⁹.Vel qa hoc dicitis:mõ a vobis diuisus est xp̃s.i.sepat⁹. f ¶Nũquid pau.cru.est &c. Per hoc verũ qd̕ tenebant facit erubescere de falsis: sicut per xp̃i resurrectionẽ quam credebãt probat resurrectionem mortuorũ quã negabant. ☞Sed

Mat.16.c B

NICO.DE LY.

Diuisio. ✱Et ideo circa hoc duo facit ap̃ls:qa primo remouet ap̃ls cõtentionẽ.Scd̃o:cõtentionis cãm:ca.iij.Pria in tres : qa prio ponit suã admonitionẽ.Scd̃o:apit ei⁹ intentionẽ,ibi:Significatũ est. Tertio admonitionis rõnẽ,ibi:Diuisus est xp̃s.Circa primum admonet eos gratiose,vt ei⁹ admonitio magis recipiaẽ.Admonet em̃ eos humiliter,di.Obsecro:& non ꝑcipio & etiã charitatiue,dicẽs: a ¶Fratres.qd̕ est nomen amoris: & etiam reuerenter, dicens: b ¶Per nomẽ dñi nostri iesu chri. Et ẽt vtiliter:qa admonet eos de vtilitate & cõcordia seruãda inter eos de vita pariter & doctrina,dicẽs: c ¶Vt idip̃m &c. ita ꝙ in verbis & factis v̈ris nõ appareat aliqua discordia. d ¶Scitis autem perfecti in eo .sen.de agẽdis. e ¶Et eadẽ scia. De cõtẽplãdis. f ¶Significatũ est. Hic p̃nr ap̃ls apit suę monitionis intẽtionẽ. Ad hoc em̃ monuerat eos de charitate & cõcordia:vt cõuenĩẽtius argueret discordiã ipsorꝝ auditã.Ideo dicit. Significatũ est ei mihi de vobis fratres mei.Charitatiue eos alloquiẽ vt correctio ei⁹ melius suscipiaẽ. g ¶Ab his q sunt cloes.ꝭm aliquos nomẽ est matronę deuotę:ĩ cui⁹ domo plures fideles manebãt.Scd̃m alios est nomẽ loci ꝓpe corinthũ vbi habitabãt fideles de cõtentiõe corinthiorꝝ dolẽtes.Et si prio mõ accipiaẽ vel scd̃o sosthenes erat in illa societate:a qua fuit missus ex bono zelo hoc denũciare ap̃lo. h ¶Quia con.sunt inter vos.p̃nr exprimit modum cõtentionis,di. ¶Hoc aũt dico.i.refero. i ¶Quod vnusqs. ve.dicit: Ego qdẽ sum p. &c. Quilibet em̃ noiabat se ab illo a quo baptizatus erat quasi baptismus vni⁹ esset maioris efficacię q̃ alterius : cũ tñ oẽs deberẽt se noiare a xp̃o q sol⁹ baptizat interi⁹: ꝭm qd̕ dr̃ Ioh. i.e.Sup quẽ videris sp̃m sc̃m descendentẽ & manentẽ sup eũ:hic est q baptizat in sp̃ũscto:& iõ baptism⁹ nõ habet efficaciã a ministris:sed a solo xp̃o.Propter qd̕ad euitãdũ errorẽ corinthiorꝝ fuit introductũ in græcia:cui⁹ quædã pars est achaia, in qua est corinthus vt baptizareẽ in hac forma.s.Baptizaẽ ꝭuus iesu xp̃i &c.Sed cessante errore,eccl̃ia cõiter baptizauit sub hac forma.Ego baptizo te in noie patris &c.in qua melius exprimiẽ forma baptismi a xp̃o tradita Mat.vlti.d. Docete oẽs gentes baptizantes eos in nomine patris & filij &c.quia in forma ecclíæ exprimitur ꝑsona baptizantis

a¶alios.
b¶si vultis esse eius a quo nominamini christiani.
võs fr̃es ꝑ nomen dñi nri iesu xp̃i: a b
a¶qd̕ ꝓdicti dicũt. b¶oris ꝯfessione,& inte
vt idipsũm dicãtis oẽs:& non sint c
rius habeatis in corde.a¶diuisiones.b¶sed.
in vobis schimatã.Sitis ãũt pfecti d
a¶in eadẽ voluntate qua ꝓdicti.b¶& in eadem intelligentia ita vt perfecti sitis.
in eodẽ sensu:& in eadẽ scĩã.Signi e f
a¶hoc ideo dico qa.¶litteris.b¶tamen.
ficãtũ est ei mihi de vobis fr̃es mei
a¶Locus est: vel qui sunt illius matronę.
b¶hoc.s.c¶de disciplina dominica.
a ab his q sunt clões:quiã contẽntio g
a¶nõ solũ cõtentiones: sed & ṽba q̃ dicitis.
b nes sunt inter vos.Hoc aũt dicõ q h i
a¶Q.Alius hoc dicit:alius illud.
c vnusqsq̃ vr̃m dicit.Egõ quidẽ sum
a¶.i.a paulo baptizat⁹.b¶hoc est q̃si idola
d pauli:ego aũt apollõ:ego vero ce
tra.a¶hoc bene illi, quales supra laudauit q
e phæ:egõ autẽ xp̃i.Diuisus est xp̃s. k
ostiũ habent fidei.a¶sed. b¶vt sit vobis au
f Nũnqd paul⁹ crũcifix⁹ est ꝓ vobis: l
ctor salutis.a¶scilicet ꝙ pc̃tã dimittere.
b¶in inuocatione nominis pauli.
aũt ĩ nõmine pauli baptizati estis:? m
¶Quia de baptistis gloriamini.
¶de hoc.¶contendentium.
Gr̃as ago deo meo ꝙ neminem ve n
a¶qui non sunt de contentione vr̃a.
strũ baptizaui:nisi crispũm & caiũ:
a¶nõ ideo hoc dico qn bonũ sit baptizare: sed ne qs.b¶de quo magis gloriaremini.
nẽ qs dicat ꝙ in nõie meo baptiza
a¶nõ solũ illos. b¶matronæ. c¶familiã q̃
ti sitis.Baptizãui aũt & stẽphãæ dõ o
nõ est de cõtentione. ¶q sit de cõtentiosis.
mũ: cæterũ nescio:si quẽ aliũ vr̃m p

ptizantis ministerialiter,cũ diciẽ: Ego te baptizo: vt videnẽ verba xp̃i sonare. k ¶Diuisus est christus. Hic p̃nr ap̃ls ponit rõnem suæ monitionis.s.ꝙ dissensiones nõ debẽt esse inter eos . Et prio ostendit hoc in baptismo.Scd̃o:in doctrinæ ṽbo,ibi:Nõ in sapia verbi.Pria adhuc in duas:qa prio ponit suæ monitionis rationẽ.Scd̃o : excludit a se suspitionẽ, ibi: Gratias ago deo meo . Circa primũ dicit: Diuisus est christus.q.d. videtur sequi ex verbis v̈ris qui maiorẽ efficaciã vnius baptismo,q̃ baptismo alterius attribuitis quia solus christus baptizat interius: vt dictum est: & ideo si baptismatibus pluriũ varias virtutes attribuitis sequiẽ ꝙ xp̃s sit diuisus alr̃ operando in baptismatibus a diuersis ministris. Et ad maiorem intelligentiam sciẽdũ ꝙ xp̃s in baptismo duplicem habet virtutẽ ꝓpriã. Vna est diuina: qua cũ pr̃e & sp̃ũsancto mũdat interius a pc̃tõ.Et hæc ptãs nulli creaturę cõicari potuit sicut nec deitas. Alia cõpetit ei ꝭm naturam humanã quæ dr̃ ptãs excellentię in sacramẽtis.Et cõsistit in quattuor. Primũ est ꝙ solus christus instituit sacramẽta .Secundum:ꝙ effectũ sacramenti qui est character potuit conferre sine sacramento .Si aũt de gratia quæ est effectus sacramẽti loquimur,datur a solo deo principalr̃:a xp̃o vero hoie ministerialiter tm̃ :tñ principalius cæteris ministris : qa est instrumentũ deitati cõiunctũ. Tertiũ est ꝙ virtus passionis eius operaẽ in baptismo & in alijs sacramentis.Quartum:ꝙ ad eius inuocationem sacramenta conferunẽ . Hanc autem potestatẽ excellentiæ maxime q̃tũ ad hoc vltimũ potuit ministris cõferre.s. ꝙ in eorum noibus cõferreẽ baptismus: sed tamẽ cõicare noluit , ne schisma fieret in eccl̃ia scilicet ꝙ tot baptismata crederẽtur quot ministri.Propter qd̕ subdiẽ: l ¶Nunqd paulus crucifixus est pro vobis:? q.d.nõ quia baptismus nõ habet efficaciã a passione alicuius sancti , nisi solius xp̃i.propter qd̕ eius efficacia non debet alteri attribui. m ¶Aut in noĩe pauli baptizati estis. q.d.non:sed tantum in nomine christi:qa de christo dicitur: Act.iiij.b.Nec em̃ aliud nomen est sub cœlo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri . Sed contra hoc videtur esse illud quod dicitur Matth. vlti.d. Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritussancti:& sic non erant homies baptizandi:in nomine solius christi : sed in nomine totius trinitatis.Ad quod dicendum quod in primitiua ecclesia nomen christi erat odiosum multis:procurantibus hoc iudęis in sua malicia obstinatis.propter quod vt nomen christi amabile & venerabile redderetur,apostoli baptizabãt in nomine christi: vt habetur Acẽ.viij.Et hoc fecerũt speciali ordinatione spiritussancti: Veruntamẽ in nomine christi tota trinitas intelligitur :quia christus idem est quod vnctus:& sic intelligitur pater vngens & spiritussanctus qui est ipsa vnctio. Postq̃ aũt nomen christi factum est magnũ & celebre in gentibus:ecclesia vtitur forma a xp̃o instituta:baptizando in nomine patris & filij & spiritussancti:Tamẽ illi qui sic etiam baptizantur,in nomine christi baptizantur : qd̕ nomen in noĩe filij intelligitur.Igitur quia christi nomen & eius passio & non alterius conferunt efficaciam baptismo: ideo q hãc efficaciam alijs tribuunt,christum diuidunt. n ¶Gratias ago deo meo quod neminem &c . Hic cõsequenter ap̃ls excludit a se suspitionem,ne forte crederent aliqui hanc diuisionẽ ex ipso habuisse occasionem, dicens: Gratias ago deo meo ꝙ neminem vestrum baptizaui: nisi crispum &c. Paucos em̃ baptizauerat & illos signanter nominat:quia de illis non erant qui illam diuisionem faciebant. o ¶Baptizaui autem & stephanæ domum. id est eius familiam. p ¶Cæterum nescio: si quem alium &c. Hoc adiungit:ne forte aliquis alius cum istis ab eo fuisset baptizatus:de quo non aduerterat : eo ꝙ memoria hominum labilis est: & sic falsitas verbis eius imponeretur a falsis apostolis . Consequenter assignat causam quare paucos baptizauit, dicens: ✱Non enim

C Diuisio

Ptãs excellentia sacramẽtorum in quattuor

D

a ¶ Sed euãgelizare. Perfecte em̃ baptizare & minus docti pñt. Perfecte autem euãgelizare multo difficilius est & rarioris opis. Ideo doctor gẽtiũ plurib⁹ excellẽtior: euãgelizare se missum dicit nõ baptizare. Hoc tñ necessitate instãte interdũ egit. b ¶ Nõ in sapia. Contra sapiam sæculi. Non in sapia verbi. Sapiam dicit philosophorũ: q̃ dr̃ & si nõ sit: vel q̃ ỽbosos facit: p quã crux. i. mors xp̄i euacuat̃: & impossibile ẽm naturã iudicatur, vt deus immortalis moreret̃. c ¶ Verbi. Ibi cõpositio verborũ quęrit̃: vbi teste ỽtute ipa veritas se nõ commẽdat. Euacuat̃. Etiam crux xp̄i: si quo mõ vel bona natura: vel alio aliquo modo præter eã credat̃ esse iustitia & vita æterna. d ¶ Pereuntibus. id est sapientibus mũdi quorũ & sapientia perit & falso ostendit̃: & ipi inde dãnandi sunt. e ¶ De vir. Dum occisus diabolũ vicit: & hoiem liberauit: vel virtutem dat credentibus p quã fiunt miracula cum res exigit. f ¶ Scriptũ est em̃. Ideo non misit me in sapia: quia prędixerat q̄ in p̄dicatione eã nõ reciperet euãgelica: sed pderet & reprobaret de collegio p̄dicatorũ suorũ & sic factũ est. g ¶ Perdã sa. Nõ ergo de sapientioribus gloriandũ. h ¶ Vbi sa. Inter p̄dicatores: inter quos si esse voluit, sapiam illã abijcere oportuit. Scriba, qui de moribus vel actib⁹ p̄cæpta dat. Conqsitor, qui secreta naturæ rimat̃. Tales nõ recipit, sed stultos facit. Vel pereũtibus dico
Esa. 29. e sicut scriptũ est: q̄ perderet & reprobã falsamq̄ faceret. Vbi sa. pbate. Falsæ sapiæ insultat apl's. Vbi: quasi nihil valet. Et est inuectio in iudæos & in gentiles. Nã scri-
F bæ iudæorum & legisdoctores & si nihil impossibile deo credunt: tamen quia in lege non adeo aperte habent: diffidunt dei filiũ esse mortuũ & hmõi. Gẽtilibus vero p humana rõne stulticia est. Sapiens. Genus vtriusq̄ est & scribæ & inquisitoris. i ¶ Nonne stul. &c. sapientiam huius mundi. Vbi stultum & infirmum dei contemnitur: q̃ est ẽm rões mũdi: q̃ impossibile iudicat qđ in naturis rerũ nõ videt. Sapientiã mundi stultã fecit. Nã per stulticiam credentes saluat. Et cur ostendit p hoc qđ p̄misit: quia nõ cognouit mũdus per sapientiã suã, vt fides & salus ex deo sit: nõ ex sapientia. Sed in dei sapientia: quæ in tenebris lucet: ideo verbũ caro fa-
Ioh. 1. b. ctum est. Sicut ei curatio via est ad sanitatẽ: sic medicina sapiæ p ☞ hominis

¶ Ratio cur tam paucos baptizauit.
baptizaueri. Non em̃ misit me chri a
a ¶ qđ a minorib⁹ fieri põt: ne retardaret a p̄-
a stus baptizare: sed euangelizare:
dicatione. a ¶ misit me: sed non. b ¶ in lepore & ornatu ỽborũ. c ¶ phorũ q̃ verbosos facit.
b nõn in sapiã verbi vt non euacuet̃ b c
a ¶ q̃si q̃reret qs: an euacuaret̃? vtiq̄. ¶ .i. p̄dicatio.
d crux christi: Verbũ ei crucis pereũti d e
¶ videtur. ¶ .i. credentibus.
bus qdẽ stulticia est: His autẽ q sal f g
a ¶ qa credẽtes in crucẽ virtutẽ dei intelligũt.
e ui fiunt: id est nobis dei virtus est. h
a ¶ vere peũtib⁹. ¶ in abdia. b ¶ qa. c ¶ irritã faciã. d ¶ nõ meã meis: sed q̃ eorũ est. ¶ sæculi.
g Scriptum est em̃. † Perdã sapiam sa i k
¶ quam cogitãt ad aliquid probandũ.
pientiũ: & prudentiã prudentiũ re l
a ¶ vere reprobat. ¶ per ptes. ¶ inter primos apostolos. b ¶ logicus.
h probabo. † Vbi sapiens: vbi scriba m n
a ¶ vere pdet sa. qa fecit stultã: & hoc sub interrogatione. a ¶ q̃ ẽm rõnem huius mũdi.
i vbi inquisitor huius sæculi? Nõn o p
ne stultã fecit deus sapientiã huius
a ¶ p filiũ. ¶ hoc fecit alto 9silio ne supbirẽt
mũdi? Nam qa in dei sapientia nõ q r
a ¶ sapiẽtes mundi per suã sapiam vbi est superbia.
cognouit mũdus per sapiam deũ: s t

ctrinæ: vt solũ qs approbet qđ sapia mundana cõtinet: & hoc est fidei corruptiuũ. Vti aũt sapia ỽbi est suppositis fundamẽtis fidei si qua vera in dictis philosophorũ fidei accõmoda repiant̃ in obsequiũ fidei assumere: & hoc est bonũ & meritoriũ. vñ dicit Aug. li. ij. de doctrina xp̄iana. Si qua vera nr̃æ fidei accõmoda philosophi dixerũt nõ solum formidãda nõ sunt, sed etiã ab eis tanq̄ ab iniustis possessoribus in nostrũ vsum vẽdicanda. c ¶ Vt non euacuet̃. Hic 9ñr manifestat ppositũ & primo ex pte doctrinæ. Scđo: ex pte docentium, ibi: Videte. Pria in duas qa prio ponit suã pbationẽ. Scđo probationis manifestationẽ, ibi: Qm̃ & iudæi. Circa primum sciendũ q̄ idẽ modus nõ cõuenit omni doctrinę: vt dr̃. ij. Metaphy. & .i. Ethicorũ. Modus em̃ pcedẽdi per demonstrationes nõ cõpetit rhetoricę, sed geometriæ: & econuerso persuadere non cõpetit geometriæ, sed rhetoricę: vt ibidem dicit̃. Et silr̃ si aliquis in natura intellectuali vt pote angelica demonstrationibus geometricis vti vellet: inconuenienter procederet: quia non sunt applicabiles nisi materiæ corporali. Ex his formatur talis ratio. Ille modus docendi nõ est conueniens alicui doctrinę, per quem destruitur id quod est in ea principale: sic in proposito: quia principale in doctrina fidei est salus per fidem xp̄i crucifixi ppter quod apl's dicit. j. seq. ca. Non iudicaui me aliquid scire inter vos: nisi tm̃ iesum christũ & hunc crucifixum. Inniti vero principaliter sapientiæ verbi est destruere salutẽ factã p crucem christi: vt dicet̃ statim. Et hoc quod dicit apl'us: Non in sa. &c. crux christi. i. fides passionis eius: quia cõtinet aliqua quæ videntur humanæ sapientiæ impossibilia: vt q̄ deus moriat̃ & cõsilia. Et aliqua videntur huic sapiæ cõtraria vt q̄ aliqs mortem & confusionem non refugiat: sed magis ad hoc voluntarie se offerat & cõsimilia: ppter qđ sapientibus mundi stulta videtur doctrina fidei. Et ideo subditur. d ¶ Verbum enim cru. i. prædicatio passionis christi. e ¶ Pereuntibus quidem. i. infidelibus ẽm mundanã sapiam tm̃ sentientibus. f ¶ Stulticia est. Rationibus dictis. g ¶ His autẽ qui sal. fiunt. id est fidelibus. h ¶ Dei virtus est. qa per crucẽ aduersarius eorũ diabolus deuictus est: & qa experiunt̃ in se virtutem xp̄i in voluptatũ carnaliũ repressione: & sic impleta est scriptura Esa. xxix. i ¶ Perdam. i. destruã. k ¶ Sapiam sapientiũ. i. stultã ostendã sciam humanitus inuentã ad veritatẽ euangelij cõparatã. Et dicit sapiam quãtum ad cognitionẽ de speculabilibus. l ¶ Et prudentiã. quãtũ ad noticiam de agibilibus: ppter qđ xp̄s ad apostolatũ nõ vocauit philosophos, sed simplices: ne pfectus fidei christianæ ascriberet̃ humanæ sapientiæ, sed diuinæ. Ideo subditur. m ¶ Vbi sapiens. qui alta speculabilia scrutatur: quod refertur ad gentes sapientes mundanæ innitentes. n ¶ Vbi scriba. i. peritus in lege: quod refertur ad doctores iudæorũ. o ¶ Vbi inquisitor huius sæculi. id est prosperitatem huius mundi: quod refertur ad vtrosq̄: quasi diceret: nullus talis aut rarus est in vocatione fidelium xp̄i. Hæc autem scriptura ab illo loco: Vbi sapiens: vbi scriba &c. accepta est de Esaia. xxxiij. ẽm translationem. Septuaginta: vbi licet sint alia verba q̄ in translatione nostra: tamen est eadem sententia vt patet intuenti: excæpto tertio vbi dicitur. Vbi inquisitor huius sæculi. pro quo in translatione nostra ponit̃. Vbi doctor paruulorum? Eadem tamen est sententia: quia paruuli solent instrui de his quæ pertinent ad moralem vitam status præsentis. ideo subditur: p ¶ Nonne stultam fecit deus sapientiam huius mundi. Quasi diceret sic: quia demonstrauit eam stultam faciendo qđ impossibile iudicabat. Et quia de sapientibus huius mundi nullos aut paucos in principio elegit pro prædicatione euãgelij. Cuius ratio assignatur, cum dicitur. q ¶ Nam quia in dei sapientia. id est ex cognitione creaturarum quæ sunt quoddam dei speculum. r ¶ Non cognouit mundus. id est sapientes mundi. s ¶ Per sapientiam. i. mundanam. t ¶ Deum. In cuius cognitionem ducit speculum creaturarum: ẽm q̄ dicitur Roma. i. c. Qui cum cognouissent eũ nõ glorificauerunt aut grãs egerunt, sed euanuerũt in cogitationib⁹ suis: & obscuratũ est insipiẽs cor eorũ &c. ※ Ideo subdit

NICO.DE LY.

※ a ¶ Non em̃ misit me chri. bap. sed euã. Sed cõtra hoc vr̃ esse qđ dr̃ Mat. vlti. d. Euntes ergo docete oẽs gẽtes baptizantes
Apl'i quare p se p̄dicabãt. eos &c. Et sic apl'i a xp̄o missi fuerũt ad baptizandũ sicut ad docẽdum. Ad qđ dicendũ q̄ licet xp̄s miserit apl'os ad vtrũq̄: tñ principaliter ad docendũ: & ideo p seipsos p̄dicabãt: p ministros autẽ inferiores vt frequẽtius baptizabãt. Cuius rõ est: qa virtus vel sapientia baptizãtis nihil operat̃ in baptismo, ppter qđ nõ refert per ministrũ maiorẽ vel minorẽ baptizari: virtus aũt & sapia p̄dicantis multũ valde cõferũt in p̄dicatione: & ideo apl'i q maiores erant circa p̄dicationẽ se magis occupabãt exẽplo xp̄i q per se ipsum docebat & per suos discipulos baptizabat: vt hr̃ Iohã. iiij. b ¶ Non in sapia. Hic 9ñr reprobat contentionẽ corinthiorũ ex parte doctrinæ: qa eorũ aliq doctrinã pseudo apl'orũ ornatã ỽbis & rõnibus humanæ sapiæ p̄ferebãt doctrinæ apl'orũ xp̄i: quæ nõ
Diuisio erat in solijs verborũ: sed in ỽtute spũsancti: ppter qđ apl's prio ostẽdit modũ illũ nõ esse cõuenientẽ doctrinę xp̄i. Scđo: declarat se nõ fuisse vsum tali mõ docẽdi ca. seq. Circa primũ ponit intentum, dicẽs: Non in sapia &c. Et cõtinuat̃ cũ p̄cedenti l'ra sic: qa dixerat. Non em̃ misit me xp̄s baptizare, sed euãgelizare. i. euangelium p̄dicare. Non in sapia verbi. i. in sapia mundana q̃ ornatis verbis & rõnibus sumptis ex apparẽtibus ẽm sensum innitit̃.
Differũt docere in doctrina verbi & vti sapia verbi. Illa aũt q̃ sunt fidei excedũt humanã rõnẽ & sensum. Et ideo ille modus docẽdi nõ est cõueniẽs doctrinæ fidei. Sed cõtra hoc videt̃ esse q̄ multi doctores catholici: vt Aug. & alij in doctrina fidei vsi sunt rõnib⁹ hũanis & ỽbis ornatis. Ad qđ dicendũ q̄ aliud est docere in doctrina ỽbi: & aliud vti sapia ỽbi ĩ his q̃ sunt fidei: qa docere in sapia ỽbi est, qñ accipit̃ hũana sapia p pricipali radice doctrinæ: vt solũ

hois susceptionẽ est nr̃is accõmodata vulnerib⁹: vt qbusdã quasi 9trijs, & qbusdã quasi silib⁹ curent̃. Serpẽtis em̃ astutia. i. sapia deceptis sum⁹: dei sapia liberamur. Et sicut illa sapia vocabat̃ & stulta erat: sic ista q̃ vocat̃ stulticia, sapia est. Ecce 9ria. Silia ỽo sunt: q̄ p fœminã decæptos, p fœminã nat⁹ liberaret: xp̄s hõ hoies: mortalis, mortales. Vel mundus p suã sapiam imprudẽte nõ cognouit deũ in dei sapia. i. qa sapia mũdi ante nesciuit deũ p sapiam dei. i. per hãc magnificẽtiã mũdi: ac tam sapienter instituti opificij ornatũ, creatoris sui non est venerata sapiam. a ¶ Placuit deo p stul. p̄. sal. f. cre. i. crucis fide æternitatẽ puenire mortalib⁹: vt ibi salus reperiretur, vbi stulticia credit̃. b ¶ Qm̃ & iu. &c. Nõ cognouit mũd⁹ p salutẽ: iõ qa iudæi signa potẽtię q̃rũt 9sueti ab antiquo. Et græci sapiam: vtrũ qđ prędicat̃ natura patiat̃. Sed nos 9 p̄dicamus xp̄m crucifixũ qđ nõ est iudæis signũ potẽtiæ, sed scãdalum: qa irascunt̃ 9 pcones rubore sceleris sui. Vel iõ videt̃ stulticia qđ p̄dicamus: qa iudæi signa petũt: & greci sapiam: & nos 9 facim⁹: & tñ p istã stulticiã saluat de⁹ credẽtes. Et sequit̃. c ¶ Ipsis aũt vo. Quod sic iunge: Dixi qm̃ iudæi petũt signa: & grẽci sapiam: & in crucifixione quã p̄dicam⁹ est magna ỽtus dei: & magna sapia dei: & si reprobis aliter videt̃: ipsis tñ q vocati sunt ad vitã: nõ cõi vocatione, sed illa qua p̄sciti vocant̃: apparet xp̄i passio, ỽtus & sapia: vt. s. salus sit ex deo, nõ ex arbitrio iudæi vel græci. Vel, Ipsis vo. p̄dicam⁹ xp̄m. i. xp̄i fidẽ vel passionẽ. s. dei ỽtutẽ: qa p fidẽ eorũ pctã remittunt̃: & dæmones pellunt̃: & cũ res exigit, miracula fiũt. d ¶ Et dei sapiam. qa credentes in xp̄m crucifixũ intelligunt dei sapiam xp̄m esse. Christ⁹ em̃
B sapia p̄ris est: sicut & ỽtus p̄ris est. Ipse est
Psal. d. verbũ p̄ris & manus: p quẽ tanq̄ manu &
Psal. b. verbo oia fecit pr̃. Vñ: Opa manuũ tuarũ sunt cœli. Et iterũ. Verbo dñi cœli firmati
P quõ sapia dei. sunt. Caue ne intelligas dici filiũ sapiam dei tanq̄ ipse solus sit intelligẽs & sapiẽs sibi & p̄ri & spũisctõ: tanq̄ pr̃ nõ sit sapiẽs de seipso, sed de filio. Est em̃ de⁹ pr̃ sapiẽs ea q̃ ipse est sua sapia: & fili⁹ sapia p̄ris est sapiẽs de sapia q̃ est pr̃ de quo est genitus fili⁹. Sic & pr̃ est intelligẽs ea q̃ ipse est sua intelligẽtia: fili⁹ aũt intelligẽtia p̄ris est intelligẽs de intelligentia q̃ est pr̃, de qua genitus est. e ¶ Videte em̃. Vere stultũ & infirmũ dei, est sapiẽti⁹ & forti⁹ hoib⁹. Quod in vobis potestis expiri. Insipiẽtes em̃ & infirmi vos vocauerũt inter stulta & infirma dei enumerati sunt tales vocatores: q tñ cõfundũt sapiẽtes & fortes. Et vere sunt tales: qa nõ multi. Nõ aũt ait nulli: forsan p se: q sol⁹ inter aplos sæculariũ l'rarũ peritus, terrenarũ opũ diues, romanæ dignitatis parẽtela cõspicuus fuit: q tñ hæc nihili pãdit: nec v sus est eis. ☞ Sed quæ

a ¶ ex placito em̃ est. b ¶ vel p impitos sapia mũdi p̄dicatores: vel rem p̄dicatã, q̃ stulta videt̃: sicut est passio xp̄i & mors vbi hũilitas.
a placuit deo per stulticiã p̄dicatio a
b nis saluos facere credentes. Qm̃ b
a ¶ nesciẽtes humilitatẽ dei. b ¶ potentiæ.
c ¶ quæ ingenio hois sapia videatur.
& iudæi signa petũt: & græci sapiam c
quærũt. Nos aũt p̄dicamus christũ d e
crucifixũ: iudæis qdẽ scãdalũ: gen f g
a ¶ ita & vobis si de sapiẽtibus estis. b ¶ ad vitam: nõ cõi vocatione, sed qua sunt p̄sciti.
c tibus aũt stulticiã: ipsis aũt vocatis h
a ¶ qui mortuus mortem vicit.
iudæis atq̄ græcis † christũ dei vir i k
a ¶ q callide diabolũ decæpit. b ¶ vere in crucifixione xp̄i est dei virtus & sapiẽtia.
d tutem & dei sapientiã. Quia quod l m
a ¶ vt passio & mors.
b ¶ q̄ hoies possint videre vel esse.
stultũ est dei, sapienti⁹ est hoib⁹: & n
a ¶ infirmitas xp̄i magna est victoria. ¶ vict⁹ vicit mortẽ quã nemo gigas euasit. ¶ cœlestia sine dubio vincunt terrena.
qđ infirmũm ẽ dei, forti⁹ est hoib⁹. o p
a ¶ bñ dico firmius. b ¶ .i. per q̃s vocati estis.
e † Videte em̃ vocationẽ vestram fra q
a ¶ hoc. s. videte. b ¶ de vocatorib⁹. c ¶ humanam sapiam. a ¶ lata dñatione prio nulli tales fuerũt inter doctores christianæ fidei qñ duodecim apostoli sunt electi.
tres: qã nõn multi sapiẽtes ẽm car r s
nem: nõn multi potẽtes: non mul t v

crucifixus est. f ¶ Iudæis quidẽ scã. i. occasionẽ ruinæ: nõ ex natura rei p̄dicatæ, sed ex iudæorũ cæcitate: qui xp̄m expectabant & adhuc expectãt venturũ in maxima ptãte. Et iõ cõsiderãtes infirmitatẽ carnis assumptæ accæperũt occasionẽ ruinæ: negãtes ipm & manẽtes in sua infidelitate: & tñ pphetę eis declarauerũt vtrũq̄ scilicet ptãtem & infirmitatẽ venturi xp̄i: Zach. ix. b. Exulta satis filia sion: iubila filia hierl'm: ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator: & ip̄e pauper. Per hoc enim q̄ dr̃: Rex iustus & saluator: ostenditur eius ptãs. Per hoc aũt qđ subdit̃: Et ipse paup: õndit̃ ei⁹ assumpta infirmitas. Sunt etiam multæ aliæ pphetię q̃ loquunt̃ de aduẽtu christi, cũ ptãte magna: & aliæ de eius aduentu in infirmitate & possibilitate. Et primæ vt in plurib⁹ referunt̃ ad aduentũ xp̄i ad iudiciũ: scđæ ỽo ad aduentũ ei⁹ in carne. Verũtñ & in isto aduẽtu prio venit in ptãte miraculorũ qb⁹ declarata fuit eius diuinitas: sicut p passibilitatẽ eius carnis humanitas: & sic eorũ scandalum nõ fuit datum, sed accæptũ. Sciendũ tñ q̄ hanc ruinam iudæorũ ex 9sideratione infirmitatis
xp̄i p̄cessit odiũ & inuidia contra xp̄m: eo † dist. 38 c. si iuxt.
q̄ publice p̄dicabat contra vitia eorũ. Et sic cognitio quam habebant de xp̄o p impletionem pphetiarũ, fuit in eis obscurata: & tunc cœperũt scripturas puerse interpretari: vt dr̃. j. seq. ca. & plenius fuit dictũ Mat. xx. g ¶ Gentibus aũt stul. Stultũ em̃ videbat̃ eis dicere deũ fuisse mortuum quia nesciebant vtrãq̄ naturã in vno supposito considerare: qđ christiani credunt & cõfitent̃ tanq̄ veritatem operibus diuinis testificatã: & a veris pphetis p̄nunciatam: in qbus nõ põt esse falsitas. Ideo sub-
ditur. h ¶ Ipsis aũt vocatis. s. ad fidem. † De præben. c. penulti.
xp̄i. i ¶ Iudæis atq̄ græ. i. iudæis atq̄ gentibus indifferenter. k ¶ Christum dei virtutem. supple esse prædicamus. D
l ¶ Et dei sapiam. Maxima enim dei virtus & eius sapia apparet in xp̄i crucifixione. Nam hoc modo cõuenientissime facta est humani generis redemptio: vt ille qui erat debitor, satisfaceret rõne humanitatis assumptæ: & redimeret qui poterat rõne deitatis adiunctæ. Ideo subdit̃. m ¶ Quia quod stultum est dei. i. dicit̃ de deo ẽm errorem gentilium: vt dictum est. n ¶ Sapientius est hoibus. i. cõtinet maiorem sapiam q̄ ab hominibus possit capi ad plenum. o ¶ Et quod infirmũ est dei. i. qđ videt̃ infirmitatem attribuere deitati: vt q̄ deus passus sit & mortuus. p ¶ Fortius est hominibus. i. continet maximã virtutem: quia deitas passa est nihil: sed humanitas tantũ: cuius meritum ratione deitatis cui adiuncta est efficaciã habuit ad redimendũ genus humanũ: qđ tota humana natura non potuit facere. q ¶ Videte enim. Hic 9ñr ostendit q̄ modus docẽdi per sapiam verbi nõ cõuenit fidei catholicæ rõne sumpta ex parte docẽtiũ. Modus em̃ docẽdi debet cõformari sciæ docentis. Primi vero, vtpote apl'i & alij christi discipuli pro maiori parte carebant hac scientia ergo &c. qa primis debẽt cęteri cõ-
formari. Huius ergo rationis primo ponit minorem. Scđo defe- Diuisio.
ctus mũdanæ sapiæ in dictis doctoribus suppletionem, ibi. Ex ipso. Circa primũ dicit. Videte enim vocationẽ vestrã fratres. i. diligenter considerate modũ vocationis vestræ. r ¶ Quia non multi. vocantium vos per suã p̄dicationem. s ¶ Sapientes. i. philosophicis litteris exercitati: quia pro maiori parte erant illiterati & simplices. Vnde de petro & iohanne dicitur Act. iiij. c. Videntes autem petri constantiam & iohannis: comperto q̄ homines essent sine litteris & idiotæ: admirabant̃ &c. t ¶ Non multi potentes. Sed pauperes victũ proprijs manibus acquirentes. v ¶ Non multi nobiles. Sed rustici & de plæbe hũili. Dicit aũt, non multi: quia aliqui de sapiẽtibus litteratis & nobilibus & potentibus a principio crediderunt & fidem prædicauerunt: sicut nicodemus, gamaliel, paulus: & manahen herodis tetrarchę collacteneus. Sicut em̃ p maiori parte primi credentes fuerunt simplices & illiterati & impotẽtes: ne fides humanæ attribueret̃ industriæ vel potentiæ: sic aliqui licet pauci comparatiue fuerũt litterati & nobiles: ne fides ascriberet̃ ignorãtiæ & ruditati. Sicut & de lege mahumeti, quã nullus sapiẽs & litteratus a principio recępit: sed ※ tantum hoies

NICO.DE LYRA.

※ Ideo subdit̃: a ¶ Placuit deo p stul. p sal. sa. cre. i. per aliũ modũ q̄ per sapiam phorũ. s. p p̄dicationẽ crucis: qđ philosophi stultũ reputabãt: ppter defectũ intellect⁹ eorũ. Multo em̃ est rõnabilib⁹ credere alicui ppositioni, ppositę p suscitationẽ mortui vel aliqđ hmõi de quo certũ est q̄ nõ põt fieri nisi a deo: q nõ põt esse testis vel cõfirmator falsitatis: q̄ cuicũq̄ 9clusioni hũana rõne pbatæ, q̃ põt deficere. In hoc em̃ egit sicut doctor beniuolus: q videns discipulos nõ capere ỽitatẽ ab ipso ppositã p vnã viã, pcedit ad aliã. b ¶ Qm̃ & iu. Hic 9ñr apl's mãifestat suã pbationẽ. s. q̄ inniti sapiæ ỽbi nõ cõuenit doctrinæ fidei: qa euacuat salutẽ p crucẽ xp̄i, dicẽs. Qm̃ & iu. signa petũt. Lex em̃ iudæorũ data fuit in terrore diuinæ ptãtis. Exo. xx. Et iõ a quocũq̄ afferẽte doctrinã aliquã: petebãt signa diuinæ virtutis ad eius pbationẽ. c ¶ Et græci sapiam quærũt. Erãt em̃ imbuti sciẽtijs philosophicis q̃ p rõnes pcedũt: & ideo nihil recipere volebant nisi rõne probaret̃. d ¶ Nos aũt. xp̄iani. e ¶ Prædicamus christũ crucifixũ. Est aũt xp̄s nomen suppositi duplicẽ naturã habẽtis: diuinã ab æterno: & humanã ex tpe: ppter qđ illud qđ est ppriũ cuilibet naturæ de isto supposito dr̃ vere: ita q̄ est ibi cõicatio idiomatũ. Sicut em̃ hæc est vera de christo: q̄ hic homo creauit stellas: ita ista: deus crucifixus est

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Sed quæ stul. Ecce ꝯ ordinationē dei faciūt apte: qa sapiam sæculi iactāt: cū de⁹ hūilitatē ꝓponat. Venit em̄ hūilis de⁹ quęrēs hūiles, nō altos. Qui & si primū elegerit pauperes, indoctos infirmos: non tn̄ relinquit sapiētes, diuites nobiles: sed si eos primos eligeret: merito taliū rerū sibi viderent̄ eligi: & ita supbia qua hō cecidit: nisi pcederet piscator, non hūilis seqret̄ orator. Vn̄ nathanael doctus in apl̄m nō est elect⁹. b ¶Vt nō glriet̄. De se: sed de deo: qd' ibi ostēdit̄: qui glīat̄ in dn̄o glriet̄. c ¶Ex ipso aūt. Nō glorietur qs ex se: sed tamen est alia gloria: qa ex ipso vos estis. d ¶Qui factus est sapia no. &c. i. illuminans nos ad ỽitatē. Ideo aūt dr̄ nobis esse sapia: quia tpaliter. i. ex aliquo tpe nos ad illū cōuertimur, vt cū illo maneam⁹ ī ęternum. Et ipsa sapia caro facta est: & habitabit in nobis. Et hoc facit. i. nos illuminat. Quia fact⁹ est nobis iusticia. i. qa pri⁹ iustificat nos bona opatione. Iusticia em̄ q̄ viuit in seipsa: pculdubio deus est & q̄ incōmutabil'r viuit. Sicut aūt cū sit vita nobis fit iusticia: cū tn̄ eius efficimur participes: ita cū in se sit iusticia: etiā nobis fit iusticia cū ei cohærēdo iuste viuim⁹: & p hoc ipse est nobis iusticia qa pri⁹ est sctificatio. i. qa prius in baptismo emūdat nos. Et hoc iō: qa pri⁹ fact⁹ est nobis redēptio. i. qa pri⁹ redemit nos patiēdo. Et hoc totū ideo factū est: vt nullus glorieť, nisi de donis dei. (Ioh. 1. b.)

E T &c. Seqt: e ¶Nō Ca. II. em̄ iu. Qui minus capaci altiora loquit̄: non vtilitatē, sed sui ostentationē facit. f ¶Nisi iesum chri. Christū prædicat nō solum qui fidē astruit, sed q mores quib⁹ in eo viuit̄ instruit. In crucifixo discit̄ ꝙ vetus homo crucifixus est: vt non seruiat̄ pctō. Nō ergo ita accipiēdū est qd' hic dicit apl's tanq̄ ea tm̄ dixerit quæ sunt credēda de christo: sed etiam quæ obseruanda: ☞aut in (Christū p̄dicare. Rom. 6. a) F

NICO. DE LY.

✠ tm̄ hoies rudes & carnales: qbus proposuit carnalia qbus hoies assentiūt de facili: & fretus multitudine coegit cæteros ad recæptionē suæ legis: dicēs se missum a deo in armoꝝ potētia, & nō in miraculis. a ¶Sed quæ stul. sūt mū. elc. de⁹. i. hoies illiteratos & simplices q reputabant̄ idiotæ: vt dictū est de petro & iohāne. b ¶Vt confun. sapiē. i. oñdat eos cōfusibiles: abscōdēdo ab eis ꝓpter supbiā suā cœlestia mysteria q̄ simplicibus reuelauit. c ¶Et infirma mū. elc. deus. hoies impotentes ꝑm mundū. d ¶Vt confundat for. i. fortes hui⁹ mūdi: ostēdēdo ꝙ p suā fortitudinem cōsequuntur salutē. e ¶Et ignobilia mundi. i. homines de plæbe humili. f ¶Et ea quæ non sunt. i. hoies nulli⁹ reputationis. g ¶Vt ea quæ sunt. reputationis magnæ in hoc mundo. h ¶Destrueret. i. ad humilitatē reduceret: sicut patet in cōstātino imperatore q btō siluestro xp̄i vicario, officiū stratoris exhibuit. i ¶Vt nō glriet̄ oīs ca. i. nullus hō eleuet̄ p supbiā in cōspectu ei⁹: sed magis hūilietur ꝓpter qd' modus docendi in hūilitate cōueniēs est fidei doctrinæ. k ¶Ex ipso aūt. Hic ꝯn̄r ne p̄dicatores euāgelij vilipēdentur vt abiecti: ostēdit ꝙ defectus sapię mūdanę & potētię supplebat̄ in ipsis. s. ex virtute dei, cui⁹ instrumēta erāt apl'i: & iō totum attribuendū est sibi sicut pricipali agēti: & est tātę potētię ꝙ oēm defectū pōt supplere & hoc est qd' dr̄: Ex ipo aūt. i. ex virtute ipsius dei. l ¶Vos estis in chri. ie. i. facti xp̄i mēbra per fidē & charitatē. m ¶Qui fac. est sa. & pōt supplere oēm ignorantiā.

a ¶gnis claritate. b ¶q̄ si nō sapiētes, sed ignobiles
a ti nōbiles: sed quæ stulta sunt mun a
ros hūanæ sapię. a ¶faciat erubescere & ad in
di elegit deus: vt cōnfundat sapiē b
sipientiam redigat. a ¶impotentes.
tes: & infirmā mundi elegit deus: c
¶vt neronem.
vt cōfundat fortia & ignobilia mūd
¶quod plus est.
di: & contemptibilia elegit deus & f
a ¶. i. nihil esse videbat̄. b ¶q sibi aliqd ęē videbant.
eā quæ nō sunt: vt eā quæ sunt de h
dentur. a ¶vincēdo humiliaret. b ¶. i. vt nullus glorieť si deū cōspicit. vel si se attendit.
b struēret: ut non glorietur omnis ca i
a ¶tales elegit: sed tamen vos estis in christo per ipsum, non per vos.
c ro in cōspectu eius. Ex ipsō autem k
d vos estis in christo iesu: q factus est l m
a ¶ad veritatē nos illuminās. b ¶bona opa
sapientiā nobis a deo & iusticiā & n
tione prius nō iustificās. a ¶in baptismo pri⁹ nos emūdās. b ¶qa pri⁹ p nobis patiēdo nos
sanctificātio & redemptio: vt quę p
redemit. a ¶i hieremia vbi sic hr̄: In hoc glrietur q gloriat̄, scire & nosse me: qa ego dn̄s.
admodū scriptum est: † Qui glīat q
in dn̄o glorietur. Ca. II.
E ¶sicut alij nō sapiētes electi sunt ad apl'atū. ita etiam ego qui eram sapiēs fui quasi nō essem sapiēs.
T ego cum venissem ad r
a ¶o. b ¶vel subtilitate.
vos frātres: veni nō in sublimitate s
a ¶ꝑm logicā, vt logicis rōnib⁹ vterer. b ¶i sublimitate. c ¶q̄ i pseudo laudatis ꝯtra deū.
¶ꝑm physicam.
sermōnis aut sapiētiæ: annūcians t
a ¶q de xp̄o testati sunt, ꝓphetę. b ¶nō p illā
e vobis testimōniū xp̄i. Nōn enim iu v
sublimitatē. quia nec p eā quę de deo: & hoc ex iudicio feci. a ¶minus capaces.
f dicaui me scire aliqd inter vos: nisi
a ¶ꝙ rector & saluator: & hoc p crucifixionē.
b ¶Q. humilis fuit p̄dicatio mea apud vos:
iesum xp̄m & hūc crucifixū. Et ego x
humilis & persona. a ¶idest in tribulatione.
b ¶anxio animo. c ¶corporis.
in infirmitāte & timōre & tremōre
a ¶qui priuatim fiebat.
multo fui apud vos: & ſmō meus y
a ¶quę in communi fiebat.
& p̄dicātio mea nō in persuasibili z a
a ¶etsi p suasibilia: nō p humanā sapiam vt
bus hūmanæ sapientiæ verbis: sed b
pseudo. a ¶. i. ¶ostēdi me hr̄e spm̄sctm̄ ex ỽtu
in ostēnsione spiritus & virtutis: c
te ī miraculis. a ¶iō ita feci. b ¶vt nō attribua
ut fides vestra nōn sit in sapientia d
tur homini, sed deo. a ¶inter vos incapaces locuti sumus simpliciter. ¶de secretis fidei.
hoim, sed ī virtute dei. Sapiām aūt f

ignorātiā. n ¶Et iusticia. cōtra impotētiā. o ¶Et sctifi. &c. cōtra ignobilitatē: qa p grām sctificantē ꝯiungimur deo: vbi est maxia nobilitas: & p redēptionē xp̄i liberamur a fuitute pctī: q est maxia vilitas. p ¶Vt quē ad. scri. est. Hier. ix. q ¶Qui gloriat̄ in do. glo. & nō in potētia vel sapia carnali & hūana: qa p talia nō ē hoim vocatio ad fidē & salutē: sed p dei grām: vt dictū ē. G

¶Prima ad Corinthios. j. ca. vbi dr̄ in postil. Paul⁹ vocat⁹ apl's. Scd'm glo. hic

ADDITIO. I. incipit ꝯ ad Romanos: qa alia cā est hic ꝙ ibi. hic em̄ nō vocat se seruū sicut ibi: qa poti⁹ erat opus hic auctoritate ꝯ supbiā corinthioꝝ: apud qs viluerat apl's. Dicit etiā per voluntatē dei cōtra pseudo apl'os: q nec missi sunt a deo nec verū est quod dicunt. Hæc in glo.

¶In e. c. vbi dr̄ ī po. Vbi doctor puuloꝝ. In Esa. xxxiij. hec

ADDITIO. II. auctoritas sic hr̄: vbi est l'ratus, vbi ỽba legis pōderās, vbi est doctor paruuloꝝ: & in hoc qd' dr̄: Vbi est l'rat⁹, intelligit̄ philosoph⁹ ꝑm glo. vbi dicit ỽba legis pōderās, intelligit̄ ꝓprie phariseus & scriba q ỽba legis poti⁹ ꝙ mentē legis pōderāt. vn̄ Mat. xij. a. Curari hoiem in sabbato dicebant esse illicitū ỽba legis pōderātes, nō mentē. In hoc aūt qd' dicit. Vbi doctor puuloꝝ, intelligit̄ legisperit⁹ qui dr̄ doctor paruuloꝝ: qa ad Gal. iij. d. Lex pedagogus nr̄ fuit in xp̄o. Ca. II.

E T ego cū vc. Ostēso qs sit modus ꝯueniēs fidei doctrinę. Hic ꝯn̄r ostēdit se illo mō vti. Et diuidit̄ in tres ptes, qa prio oñdit se nō fuisse vsum apud corinthios aliqua excellētia seculari. Scd'o ostēdit apud quos vtebat̄ hoc mō docēdi, ibi: Sapiam loqmur. Tertio assignat̄ rō dicti, ibi: Quæ & loquimur. Circa primū dicit. r ¶Et ego cū vc. ad vos fratres. i. ad pdicandum vobis fidē catholicā. s ¶Veni non in subli. ser. vtēdo verbis rhetoricis. t ¶Aut sapiæ. vtēdo rōnibus philosophicis. & subdit̄ cā: v ¶Nō em̄ iudicaui me &c. i. nō ostēdi me scire nisi grossa & plana q̄ pertinēt ad salutē p crucē xp̄i factā. Cōsequēter oñdit se nō fuisse vsum excellentia potētiæ, dicēs. x ¶Et ego in infirmi. & timore & tremo. multo fui apud vos. Et dicit: In infirmitate. qn̄ ad mētis sufferentiam tribulationū. Et timore: q̄tum ad mentis cōcussionem propter maiora mala imminētia. Et tremo. ꝓpter redundantiā interioris cōcussionis ad carnem. Cōsequēter oñdit se nō fuisse vsum excellentia eloquētiæ, di. y ¶Et sermo meus. docēdo aliquos in secreto. z ¶Et prædi. mea. docēdo ppl'm in publico. a ¶Non in p suasibilib⁹ hūanæ sapientiæ verbis. i. rhetorice loquendo. b ¶Sed in ostensione spūs. quia recipientes prædicationem eius accipiebāt a deo spm̄sctm̄ in signo visibili: sicut dr̄ de pdicatione Petri: Act. x. g. Adhuc loquente petro verba hæc, cecidit spūsctūs super oēs q audierūt verbū &c. Et qa spūsctūs in apl'o loquebat̄. c ¶Et virtutis. Quia miracula faciebat, virtute diuina ad confirmādum suā doctrinam. Et etiam quia virtuose viuēdo dabat exempla virtutis. d ¶Vt fides vestra non sit in sapientia hoim. i. innitat̄ sapię humanæ quę est ruinosum fundamētū. e ¶Sed in virtute dei. q̄ est fundamentū stabile & firmum. f ¶Sapiam au. Hic ꝯn̄r ostēdit apostolos apud quos vtebat̄ excellētia sapientię. Et diuidit̄ in duas: qa prio ostēdit ꝓpositū. Scd'o: qualis sit hæc sapia, dicit ibi: Sapiam aūt loqmur vero. Circa primū dicit: Sapiam aūt lo ✠quimur H

☞ aut in vita, aut in moribus: ei q accedit ad cōpagem corporis xp̄i. a ¶Perfectos. Nō cognitores & doctores qbus opus nō est: sed auditores iam capaces. b ¶In mysterio. Exponēdo mysteria veteris testamenti in qb⁹ christ⁹ significat⁹ est: vt in hostia abel, vel abraæ. c ¶Quæ abscon. qa nō in ỽbis, sed in ỽtute: nō humana rōne comprehēsibilis, sed spūs efficacia credibilis. d ¶Quam nemo prin. Quod legit̄ ꝙ diabolus xp̄m recognoscebat & timebat cum dicebat xp̄o: Quid venisti nos torquere an̄ tēpus? Sciendū est: ꝙ nō iō dicebat vt esse deū intelligeret: sed dubius erat: & taliter extorquere veritatē vtrū vere esset deus volebat. Vel hoc magis ex suspitione ꝙ ex cognitiōe dixisse credendi sunt. Nō em̄ aliter scierunt dæmones, ꝙ scierunt principes. Scierunt em̄ ipm̄ esse, qui pmissus erat in lege: non tn̄ mysteriū eius ꝙ filius dei erat & ab æterno. Neq̄ sciebāt sacramentum incarnationis, passionis, & redēptionis. e ¶Si enim cognouissent. Vel minores illum eē messiam in lege ꝓmissum. Vel maiores deū esse: vel dei filiū: nunquā dn̄m gloriæ cru. f ¶Nunquā dn̄m gloriæ. Aug. Ex forma serui crucifixus est: & tamen deus gloriæ crucifixus est. Talis em̄ erat illa suscæptio quę deum hoiem faceret, & hoiem deū. Quid tamē ꝓpter qd, & qd ꝑm qd dicatur: prudens & diligens lector intelligat. Nam ecce dicimus: quia ꝑm id ꝙ deus est suos glificat, ꝑm hoc. s. ꝙ dn̄s gliæ est: & tn̄ dn̄s gliæ crucifixus est: quia recte dicit̄ crucifixus deus: non ex virtute diuinitatis sed ex infirmitate carnis: vna enim persona est christus deus & hō. Ideo dr̄: Nemo ascendit in cœlū, nisi q de cœlo descēdit. Si ergo attendas distinctionē substātiaꝝ: id est naturaꝝ, fili⁹ aūt dei descendit: & filius hois crucifix⁹ est: ꝓpter hanc vnitatē psonę non solum filium hois descendisse de cœlo: sed etiā dixit esse in cœlo cū loqret̄ in terra. Absit aūt vt sic christ⁹ senserit mortē vt q̄tum in se est vita, vitam perdidit. Si enim hoc ita esset: vitæ fons vitam amisisset: Sēsit igitur mortem participatione humani affectus, quē sponte suscæperat: nō naturæ suæ perdidit potentiā per quam cuncta viuificat. Sic in sepulchro carnē suā commoriendo non deseruit, sicut in vtero virginis cōnascendo formauit. Mortuus est ergo non discedente vita: sic passus non pereunte potentia. Nemo aufert animā ei⁹ ab eo: qa ptātē habet ponēdi, & ptātē sumendi eam. Vno igitur eodēq̄ tempore erat vere mortuus: vere viuus. in quo & mortē suscæptio mortalitatis excæpit: & vitā diuinitatis non perdidit. Mortē igit̄ dei fili⁹ & in aia non ptulit: & in maiestate nō sensit. Sed in participatione infirmitatis rex gloriæ crucifixus est. g ¶Sicut scriptum est: in Esaia: Oculus non vidit deus absq̄ te, quæ p̄parasti diligentibus te. h ¶Nec in cor hois. Infra cor hois est qd in cor ascēdit: Sup cor est ęternū ad qd' cor ascēdit. Vel nō est hō sed spūs q non it. i ¶Ascen. Res dr̄ in corde ascēdere: qa bn̄ intellecta placet. k ¶Scrutat̄ etiā p. &c. Scrutari dr̄ spūs dei oīa: nō vt qd' nescit inueniat: sed qa nihil relinqt oino qd' nesciat: vel qa scrutari te facit quod enim dono ipsius tu ☞facis

¶quam.
a loquimur inter pfectos. Sapiētiā a
a ¶q humanis nitit̄ rōnib⁹. b ¶malignoꝝ
vero nō hūi⁹ sæcl'i, neq̄ pricipūm b
spirituū: vl' phoꝝ. a ¶quoꝝ sapia destruit̄.
hui⁹ sæculi qūi destruunt̄: sed lo c d
a ¶de redēptione hoim. ¶xp̄m. b ¶sapia.
b qmur dei sapiām ī mysterio, quæ e
a ¶vt nesciant pseudo. b ¶sapientiam.
¶præparauit.
abscōdita est: quā p̄destinauit de⁹ f
a ¶an̄ ꝙ mūdus esset. b ¶q eā p̄dicam⁹ vel vt oēs æternā cōseqmur. c ¶apl'oꝝ. d ¶bene dico, abscondita.
d antē sæcula ī gliām nr̄ām: quā ne g h
a ¶dæmonū, vel philosophorum: vel doctorum in lege.
mo pricipūm hui⁹ sæculi cogno i
a ¶qd' inde apparet. b ¶sapiam de redemptione humani gn̄is p xp̄m mortē implēdam. c ¶nō suggereret diabol⁹ illū crucifi
f uit: Si em̄ cognōuissēt: nūq̄ do k
gi p quē ius pderet: nec hoies facerēt si deū esse scirent. a ¶sed nō cognouerūt.
g minum gliæ crucifixissent. Sēd si
a ¶in esaia. ¶hoc scriptū. s. b ¶qa nō est color. ¶. i. visu corpeo vel auditu nō pōt cognosci.
cut scriptūm est: † Qd' ocul⁹ nōn l
a ¶qa nō est son⁹. b ¶qa nō ē aliqd terrenū.
h vidit: nec āuris audiuit: nec ī corm
a ¶nō cognoscit̄ rōne ei⁹ q carnalis est, nō spūalis. b ¶ea. c ¶sapia dei. i. xp̄s, q diligētib⁹ deū in p̄miū est p̄paratus.
i hōminis ascendit, quæ præpāra n
uit deus his qui diligunt illum.
a ¶Illi nō nouerūt: sed nobis spiritib⁹: nō hoib⁹. i. spūalib⁹ nō carnalib⁹ qd' pseudo nō sunt. b ¶p spm̄ em̄ intelligim⁹ deū p̄paratum bonis in p̄miū. ¶Bene per eū: quia.
Nōbis autem rēuelauit deus per o
spiritum suum. Spiritus em̄ oia p
a ¶scrutari facit. b ¶vt de essentia dei.
c ¶spiritus dei, & non alius: quia.
k scrutāt: etiam ꝓfundā dei. Quisq
¶voluntates & secreta. ¶alicuius.
em̄ scit hominū quæ sunt homi
¶animus. ¶ipsius, & non alterius.
nis, nisi spiritus hominis qui in

NICO. DE LY.

✠quimur inter pfectos. Circa qd' sciēdū ꝙ pfectio hois attēditur in eo qd' est supremū in ipo. s. in itellectu & volūtate: & circa excellētissimū obiectū qd' est ipe de⁹: & iō pfectus est ille q habet mentē eleuatā sup corpalia: & ad intelligēdū diuina & amādū: & talibus p̄ponēda sunt ardua fidei catholicæ: & sic faciebat apl's. a ¶Sapien. vc. Hic ꝯn̄r oñdit q̄lis sit hæc sapia: oñdēs prio ꝙ sit in fidelib⁹ occultata. Scd'o: ꝙ est fidelibus manifestata, ibi: Nobis aūt. Circa primum dicit: Sapiam vero non huius sæculi. i. inter pfectos nō loqmur sapiam mūdanā rōnib⁹ principal'r innitentē. b ¶Neq̄ principum huius sæculi. i. potentū: a quibus ortū & auctoritatē habet sapia legum. Vel principes hic dicunt̄ sacerdotes & scribę iudęoꝝ q frequēter noiant̄ pricipes eoꝝ in euāgelio, & in actibus

& in actib⁹ apl'oꝝ: eo ꝙ ppl's p eos gubernabat̄: & sapia istoꝝ fuit & adhuc reputat̄ inter iudęos, volētes scripturas ꝓphetaꝝ de xp̄o aliter interpretari. Et huic scd'æ expositioni cōsonat magis l'ra sequens: vt videbit̄. c ¶Qui destruunt̄. i. destruent̄ de ꝓpinquo qa cito post, romani hierl'm & sacerdotes iudæoꝝ destruxerūt ex ordinatione diuina in vindictā mortis christi. Vnde videt̄ hic apl's hoc prophetādo p̄dixisse. Per hoc autem ꝙ dr̄, q destruunt̄: excludi videt̄ quod ab aliqbus dr̄. s. ꝙ principes hui⁹ sæculi hic dicunt̄ dæmōes: qa sunt īmortales. nisi eoꝝ destructio dicat̄ hic suæ ptātis ablatio: q ablata ē ex parte p mortē christi: & magis auferet̄ in iudicio finali. d ¶Sed loqui. dei sapiētiā. i. p̄dicam⁹ dei filiū q est ỽtus & sapia patris. e ¶In mysterio q̄ abscō. est. i. in secreto incarnatiōis: qa nūc videmus tm̄ in ænigmate & p speculum. f ¶Quā p̄desti. de⁹. i. ordinauit ab æterno. g ¶In gloriā no. quā ꝯseqmur p xp̄m dei sapiētiam. Et qa in ipo ē obiectiue glia nr̄a: qa bti reficiuntur interius aspectu suę deitatis & exteri⁹ in aspectu suę hūanitatis: sicut dicit Aug. super Iohānē. h ¶Quam nemo principū. i. peritorum in lege iudæorū. i ¶Cognouit: eo ꝙ pauci eoꝝ respectiue cognouerūt. sicut dr̄: Nemo est i foro: qn̄ pauci sūt ibi respectu multitudinis q̄ solet cōuenire. De principibus em̄ iudęoꝝ plures crediderunt: licet pauci cōparatiue respectu nō credentiū sicut patet de nicodemo q credidit. Ioh. iij. & xij. dicit̄: Ex principibus multi crediderunt in eum. k ¶Si enim cognouissent &c. Cōtrarium aūt huius videt̄ Matth. xxi. sup illud: Agricolæ autem videntes filiū dixerunt intra se: Hic est hæres: venite & occidam⁹ eum. Vbi dicit Hiero. Manifeste dn̄s ꝓbat his verbis iudęoꝝ pricipes nō p ignorātiā, sed p inuidiā dei filium crucifixisse. De hoc plenius dixi sup. xxi. ca. Matt. Et breuiter pōt repeti cōclusio. s. ꝙ periti iudæorum q principes hic dicunt̄ cognouerūt iesum nazarenum esse messiā in lege & ꝓphetis ꝓmissum: qa videbant ꝓphetias de ipso impletas q̄tum ad tēpus & locū & alias circūstantias. Sed qa cœpit p̄dicare ꝯtra vitia eoꝝ publice: cognitio illa p odiū & inuidiā ꝯtra xp̄m insurgētem, fuit in eis obscurata: & cœperūt ꝓphetias aliter interpretari. Et sic dr̄ hic. Si em̄ cogno. &c. Nō em̄ cognouerunt tpe crucifixionis: licet an̄ cognouissent. Et ꝑm hic intelligit̄ dictū Hiero. allegatum. Per hoc aūt ꝙ dr̄ de principibus ꝙ dn̄m crucifixerūt: videt̄ ꝙ nō dicunt̄ hic pricipes potētes hui⁹ sæculi dātes leges gētib⁹: qa nō crucifixerūt xp̄m nisi hoc referat̄ ad pilatū: Quod nō vr̄ rōnabil'r dici: qa nō fecit hoc nisi impulsus a pricipib⁹ iudęoꝝ: Nec erat imperator q leges cōdere poterat. Ad ꝓbandū aūt dictā ignorantiā allegat scripturā Esa. lxiiij. l ¶Quod oculus non vidit &c. i. sapia p̄dicta in mysterio abscōdita nō fuit cognita cognitiōe sensitiua: q potissime hr̄ per visum & auditū: Nec etiā cognitiōe intellectiua naturali: qa excedit facultatē intellectus: ꝓpter qd' subditur: m ¶Nec in cor hois ascen. i. ꝓpria virtute: p reuelationē tn̄ cognoscit̄: vt ꝯn̄r dicet̄. n ¶Quæ p̄parauit deus his qui di. il. qa radix merēdi est dilectio charitatiua: & iō diligētibus p̄parauit deus filiū suū habēdū in via p fidē & charitatē: & in p̄ria p claram visionē & pfectā fruitionē. o ¶Nobis aūt. Hic ꝯn̄r ostendit ꝙ dicta sapia est fidelibus manifestata, dicēs: Nobis aūt reuelauit. per spm̄sanctū q docet oēm veritatē. Ioh. xvi. Et ꝙ sit efficax ad hoc, ꝓbat per hoc qd' subdit̄: p ¶Spūs em̄ omnia scru. etiam profun. dei. i. intima. Quod sic declarat̄ per sile, cum dicitur. q ¶Quis enim scit &c. Pro eo em̄ ꝙ spūs hominis est sibi cōsubstātialis, cognoscit oia eius intima: & nullus alius nisi ipse ✠deus qui

C
1. Coꝛ. 13 d.
†Esa. 64 b.
D
Christus cognitus messias.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ facis, ille facere dr: qa sine illo tu non faceres. a ¶Nos aut non spm &c. No spm phithonicu q solet coiecturis q mudi sunt diuinare: q p sybilla locutus est: q p verisilia saepe fallit & fallit. Nos aut non spm huius mun. accae. Spus dei est spus charitatis: spus huius mudi: spus elationis. Nec moueat q spusscus tm hic noiat & solus scire dr. Ab hac em scia no excluditur pater & filius: sicut ab eo & xpus dr solus & ver9 de9, no excludit spusscus, cu

Ioh.17.a. dr: Haec est vita aeterna: vt cognoscat te verum & solu deu: & que misisti iesum xpm. b ¶Sed spm q ex deo est. Aug. Spussanctus vtiq pris & filij est: necno & noster. Quod em datu est etia ad eu q dedit refert & ad eos qbus dedit. Itaq spussanctus no tm pris & filij q dederut, sed etia noster est q accipimus. Et non est iste spus noster in quo sumus: qa ipse spus est hois q in ipo est. Et ipm tn spm q hois est accipim9. Sed

Spus hominis. aliud est qd accaepimus vt essemus: aliud qd accaepimus vt sci essemus. Spus aute hois in scriptura accipit: ipsa aia vel ipsi9 aiae potetia ronalis. Dedit em nobis naturam vt essemus: aiam, vt viuerem9: mente vt intelligeremus. c ¶Vt sciam9. Multi hnt dona dei: & nesciedo a quo habeat im

Luc.8.c. pia vanitate iactant. Nemo donis dei btus q dati est ingrat9. vn in euagelio: Qui habet dabit ei. Plene hre est scire vn habeas. Qui ergo non habet. i. q nescit vn habeat: & qd habet auferetur ab eo. d ¶Non in doctis humanae. Hieron. Malebat em illa sola puritate veritatis ostedere q eloquij tinctione fuscare. e ¶Spualibus. Quod vos corinthij no estis: & io culpa vra est: no nostra q maiora no dixim9. f ¶Aialis au. homo. Dicit: vita q fertur dissoluta lasciuia aiae suae qua intra naturalis ordi-

F nis metas spus rector no cotinet: eo q ipe deo regendu se no subijcit. Animi vo sensu dr aialis: q deo iuxta corpor phantasia vel legis lram vel rone physica iudicat. g ¶Quia spualiter examinatur. Aialis non pot intelligere spualia: qa examinat. id est examinatio & coprobatio fit illoru spualium tantum spualiter. i. a spuali. Vel animalis no intelligit spualia: qa spualiter. i. per spualia tm pbatur qd aialis est: quia audita improbat: & no ob aliud ei p ponuntur, nisi vt examinet. h ¶Spualis aut homo. Est vel vita vel scia. Spualis est vita: qui spm dni habens rectore aiam regit. Scientia vero spualis est: qui & si ex parte & per speculu, videt tn de eo fm imagines corporum: vel legis littera: vel humanam philosophia no sapit: sed spiritui dei subiectus certissime ac fideliter iudicat. i ¶Omnia. Non quide quae cotinet diuina scia: sed quae ad iusticiam & vita sufficiunt. i. oia iudicanda. k ¶Iudicatur. i. intelligitur vtru bene aut male intelligat: vt reprehendit. Et hoc pbat: quia quis cogno. sen. dni. & eu nos habemus: & ideo no pnt nos ☞ illi

a¶oculta & secreta. b¶q adhuc ho sit. i. carnalis.
ipso est? Itaq & quae dei sunt nemo
a¶. i. spusscus: & illi quos cognoscere facit. b¶spus dei nouit & nos eu accepim9.
a cognouit nisi spiritus dei. Nos aut a
a¶id est quo docemur de sapia mundi: sed q de deo est.
non spiritum hui9 mudi accepim9
a¶inde pbatur: qa scim9. ¶Q. Ad hoc accaepimus eum. ¶per eum.
b sed spiritum qui ex deo est: vt scia b c
mus quae a deo donata sunt nobis
a¶Q. scimus quae a deo donata sunt nobis. b¶no tm scimus, sed &. ¶illi pseudo aliam loquuntur. c¶ratione vel ornatu.
d quae & loquimur non in doctis hu d
a¶qa spus interius docet auditores.
manae sapientiae verbis: sed in do e
a¶ita moderates vt qbusda altiora: qbusda humilia.
e ctrina spus: spiritualib9 spiritua f g
a¶Nos scimus quae donata sunt nobis: sed. ¶vt pseudo.
f lia coparates. †Animalis aute ho h
a¶vt partu virginis & resurrectione.
non percipit ea quae sunt spiritus i
¶fm humanum sensum. ¶ideo.
dei. Sulticia enim est illi: & non po k
¶spiritualia. ¶& vere non potest.
g test intelligere: quia spiritualiter l
¶animalis non potest.
h examinatur. Spiritualis autem hom
a¶certa fide occultor: no pateti cognitione. ¶intelligit & discernit. b¶a nullo hoie animali.
i iudicat omnia: & ipse a nemine iu n
k dicatur. Sicut scriptum est: †Quis o
a¶q haec fecit per que sapia mudi stulta est.
em cognouit sensum domini? aut

sicut spus nos instruit ad loquendu. f ¶Spualibus. s. hoibus. g ¶Spualia com. i. tradetes eis spualia documeta: eo q pnt capere. h ¶Aialis aut ho. q. s. habet intellectu & affectu depressos ad sensibilia. i ¶Non pcipit ea quae sunt spus dei. i. spualia bona sicut lingua febricitatis infecta cholera amara no pcipit dulcia sed magis iudicat illa amara. Ideo subdit. k ¶Stulticia em est illi. cu tn fm veritatem sit ibi maxia sapia. Et subdit causa talis falsi iudicij, cu subdit. l ¶Quia spualiter examinat. i. vere cognoscit. s. bonum spuale: iudiciu em de supierori p id qd est inferius no hr: sed magis ecouerso. Io subditur. m ¶Spua. au. ho. iu. oia. s. bona put sunt in re: qa qualis vnusqsq est, talis finis sibi vr: ppter qd iudiciu veritatis accipiendu est fm qd iudicat bn dispositi sicut iudiciu veru de saporib9 accipiedu est p respectu ad gustu sanu & no ad infectu vt dictu est de lingua febricitatis. Spualis aut ho habet intellectu illustratu & affectu ordinatu: io optime de spualibus iudicat: no aute aialis q habet intellectu & effectu recuruatos ad sensibilia. Io subdit de spuali. n ¶Et ipse a ne. iu. i. a nullo hoie aiali. qd probat onr auctoritate scripturae. Esa. xl. o ¶Quis em cog. sensum dni &c. q. d. null9 nisi ipse. Et io illi q no hnt spm dei no pnt de diuinis iudicare: qa oportet illa cognosci de qb9 iudiciu fit. spuales aut viri q habet spm dei ipsos illustrate de diuinis hoc pnt, quales fuerut apli. Io subditur: Nos aut sensum xpi habemus.

¶In ca. ij. vbi dr in postilla. In mysterio abscondita. i. in secreto incarnationis.

ADDITIO. I.

Scdm glo. apli loquebant sapiam. i. fili9 dei incar... xpm: in q onsa est dei sapia. s. fili9 dei incarnat9: q qde sapia dr in mysterio abscodita, qa i scripturis ve. te. significat seu figurat. Si em cognouissent... ¶In eo. ca. vbi dr in postil. Si em cognouissent, nunq dnm glie crucifixissent.

ADDITIO. II.

Hoc quod dicit apls: Si ei cognouissent nuq dnm glie crucifixissent: referendum est ad deitate xpi qua pricipes iudaeorum nuq cognouerut fuisse in xpo psonaliter: de qua deitate statim, s. dixerat q fuit ... in mysterio abscodita qua nemo pricipu huius seculi cognouit: & io de ipsa immediate subiungit: Si em cognouissent... Christi ... te subiungit: Si em cognouissent, nunq dnm glie crucifixissent. ... xpi immediate ante dicta: nunq dnm glie crucifixissent. ... em est deus glie fm qd est deus: & ideo cognitione de qua hic loquitur apls manifestu est esse referedā ad cognitione deitatis. Quod aut arguit in cotrariu de illo verbo Mat. xxi. d. Agricolae dixerunt intra se: Hic est haeres, venite occidamus eu. Ex quo verbo Hiero. infert q principes non per ignorantia: sed per inuidia filium dei crucifixerut: Intelligedu est q illi maiores no habuerut ignorantiam de hoc q iesus nazarenus erat messias in lege & pphetis pmissus: qa de hoc erat satis informati per pphetias de ipso impletas: put in postilla. Sed de deitate ipsi9 oportet dicere ipsos habuisse ignorantia. Si em agricolae illi q dixerut: Hic est heres ... massent xpm haerede fm diuinitate. s. q eade esset deitas pris & filij: sicut in tpalibus eande rem habet filius per hereditatem quam pater habebat: nulla eos amentia ad tantam potuisset trahere insaniam: vt crederent diuina maiestatem in ppria persona superare. Quod em deus seu dij trascendunt oes potestates: communiter tenetur etiam apud idolatras qui non veros deos, sed fictos habebant. Vnde ridiculum esset dicere q eoipso q principes illi crederent ipsum haeredem: scilicet deum verum: conaretur eum interficere ... Sed licet crederent ipsum esse propheram seu sanctissimu hominem purum tamen: non esset multum mirandu q ex inuidia & rancore vellent occidere eum. Iam enim moysen & aaron q sanctissimi fuerunt & a deo approbati per multa miracula, populus iudaicus voluit lapidare: Numeri. xiiij. Et similiter contigit de pluribus sanctis veteris testamenti: Vnde quod dicit: Hic est haeres: intelligendum de regno reporali ipsius dauid: quod ipsi principaliter expectabant & adhuc expectat restituendum per messiam. Nec valet dicere q tepore crucifixionis no cognouerat, licet ante cognouissent

NICO. DE LY.

✻ deus q est intimior hoi q spus ppri9: sic spus dei q est osubstatialis sibi cognoscit oia itima dei: & p ons pot ea reuelare qn vult & expedit eccle: qd fecit pricipaliter aplis. Io subdit: a ¶Nos autem non spm huius mun. accae. i. noticia mudana & amore qb9 impellit ho ad qrendu & amadu tpalia. Spus em importat queda impulsum vitale pgredient a corde in exteriora mebra propter

Noticia & amor quo spus qd noticia & amor impelletes ad aliqd agendu spus silitudinarie noiantur. b ¶Sed spm qui ex deo est. i. amore inflammante ad diuina. c ¶Vt sciam9 quae a deo do. sunt no. s. gras gratis datas vt pphetica & scripturar intelligetia &c. & hmoi. de qb9 agit. j. xij. ca. & cognoscuntur ab habete: qa dant ad vtilitate eccliae. Potest etia dici q apls loquit de bonis futurae glie quae donata sunt nobis in spe: sed no adhuc in re. d ¶Quae & loquimur. Hic onr reddit rone quare talia loquebat inter pfectos tm: qa illis tradenda sunt documeta q pnt ea capere & no alijs: qa hoc esset frustra. Ideo dicit: Quae & loquimur non in doctis humanae sapiae verbis. s. rethoricis aut philosophicis. e ¶Sed in doctrina spus. i. sicut spus

☞ illi vestri iudicare vt solent. a ¶Nos. Quia iam vltra homines sumus vnus spiritus cum deo: habemus sensum xpi. fide certa tenentes ea quae sunt christi.

Ca. III.

E T ego fratres &c. Sequitur: b ¶Tanqua paruulis. Sicut em crux christi alijs stultitia est, alijs scadalum: vocatis at est virt9 dei. Ita ide alijs est lac, alijs cib9 est, fm q capacitas eoru plus vel min9 capit. vt hi q dicut: Ego su illi9 vel illi9. aliter acceperut de christo crucifixo q qui

Gal.6.c. dicit: Mihi absit gloriari nisi in cruce domini. Eadem simul audiunt spirituales & carnales: & quiq pro mo suo capiunt nec necesse est vt aliqua secreta taceatur paruulis, dicenda perfectis. ideo quia dicit apls. No potui lo. vobis quasi spiritualibus. qd est. No potuistis quae dicebat intelligere vt spuales, sed vt carnales. Si ei vt spuales, no diceret: Ego sum pauli. c ¶Adhuc em carna. Arguit eos q qrebant se dudu non audisse spualia: cu adhuc idigni eent audire. d ¶Ministri eius. Augu. Homo exterius mistrat quasi seruus: no vt aliquid de eo speret: deus incrementum dat qui iustificando informat, & rigado foecudat: homo lo-

193.b. quitur: deus docet intus. vn: Beatus que tu erudieris dne. Qui plantat & q rigat foris operat. Qui dat incrementu, int9 opitulat. Si no dant sancti incrementu: ipe dunt tn adiumentum, sed no de suo. qa

Ioh.15.a. inqt: Sine me nihil potestis facere. Igit fides rigando est nutrienda. Hoc igit loquendo agit docedo, suadedo: xps interius docet inspirado. Illa inspiratio vnice est: sine qua sermo hois pstrepit inaniter. Creator qui redimit & ad fide vocat: intus suadendo loquit quibus vult. B Cum verbu dei auribus insonat miscet potetia dei: cu sono vocis. vt qui incitat pdicante, cofirmet auditorem: voce format ho exterius, sed deus imprimit int9: & ei obedit quem gratia praeuenit: quia

Phil.2.b deus operat velle & pficere. e ¶Vnum sunt. Posset videri: q si nihil ex se dant: tamen deus magis per hunc q per illu.

ADDITIO.

☞ Adiutores cognouissent prout videt dicere postil. quia parabola euangelica manifeste loquitur de tpe crucifixionis cu dicit: Hic est haeres: venite occidamus eu. Et attendedu q postil. in hoc loco no aperit mete sua. s. an pdicti principes iudaeorum tpe passionis xpi cognouerut xpm esse deu vel no: sed sup. c. supra dictu Matt. xxi. expsse asserit q cognouerut ipm ee deu. qd et ibi conatur probare: sed fuit satis iprobatum in additione super illud ca. prout plenius ibidem potest haberi.

REPLICA.

In epla. i. ad Corin. ij. b. vbi dr: Si ei cognouissent nuq dnm gloriae crucifixissent. dicit Bur. hic postil. mente sua non apeRuisse quod falsum est. nam coclusione probatam. Mat. xxj. hic repetit: & ad locum illum remittit. Et q Burgen. dicit illam conclusione in illo loco Mat. xxi. satis per se improbatam, est falsum: quia vt patet in corru. ibidem Burgen. nihil probat, sed repler quaternos.

Ca. III.

E T ego fra. &c. Postq apls remouit Corinthioru contentione: hic onr remouet contentionis cam que erat ex hoc q aliqbus ministris ecclesiae nimis attribuebant: & aliquos nimis otenebant prio ergo remouet primu. scdo scdm. c. seq. Prima in duas. qa prio ostedit danu ex tali attributioe qd patiebant. Scdo remouet illa attributione: ibi. Quid igit est apollo? Circa primum odit: q ex tali attributione quam habebant inter se: adhuc animales aut carnales erant

a¶q. nullus. b¶vt dicat qd hoc sic fecisti. c¶Q. Nemo carnaliu cognouit sensum dni.
a quis instruxit eu? Nos aute sensum
christi habem9. CA.III.
¶Sensum xpi habem9. ¶tame.
a¶qui possem. b¶non debui.
E T ego fratres no potui lo a
a¶sicut soleo spiritualibus. b¶. i. carnaliter viuentibus.
qui vobis qsi spualib9, sed qsi car b
a¶& hoc tam diligenter feci. b¶cognitioe.
b nalibus. Tanq paruulis in christo
a¶non altiora praedicaui: Quare. ¶facilem doctrinam. b¶dulcem ac nutrientē.
†lac vobis potum dedi, non escā: c
¶quia. ¶q diu vobiscum eram.
Nondum enim poteratis: sed nec d e
¶& si ab illis pseudo edocti. a¶recipe esca.
c nunc quide potestis. Adhuc enim
¶Vere estis carnales, quia cotentiosi.
carnales estis. †Cum enim sit inter f
a¶inuidia de baptistis. b¶verbis. c¶q aliquid ab homine esse putatis.
vos & zelus & contentio: nonne car g h
a¶in peius proficitis.
nales estis: & fm hominem ambu i
¶Expositio zeli & contentionis.
latis? Cum enim quis dicat, ego
¶non est hoc minus a getilitate.
quidem sum pauli, alius aute: ego
a¶vt sperantes in deo sunt dij.
apollo: nonne homies estis? Quid k
a¶qn qde in his gliamini. ¶Q. Sunt ne ipsi gratie quae in sacramentis datur auctores.
igitur est apollo? Quid vero pau
¶qui maior. ¶no deus q dat, sed ministri p quos dat: & io in deo gloriandu non in eis.
d lus? Ministri eius cui credidistis: & l
a¶& hoc vno eodeq mo faciunt. b¶diuisit officia singulis. ¶paulus.
vnicuiq sicut domin9 dedit. †Ego m n
¶ad fide conuerti. ¶baptismo. ¶non vos.
plantaui, apollo rigauit: deus aute o p
¶muneris. a¶& qa deus dat tm icremetu.
incrementu dedit. Itaq neq q pla q
¶dando ex se.
tat est aliqd: neq q rigat: sed qui in
a¶remissionem peccatorum & oia alia bona. b¶interius. c¶solus. d¶plantat paulus, rigat apollo.
crementu dat deus. Qui platat aut r
a¶ministri indifferentes. b¶in dado non differunt, sed in labore & mercede.
e & qui rigat vnum sunt. Vnusqsq s

les erant. ppter qd doctrina perfecta fidei capere non poterant: & sic impediebantur a consecutione magni boni. ideo dicit. a ¶Et ego fres no po. vo. lo. quasi spua. pp dicta cam. b ¶Sed quasi carna. tanqua par. in xpo. i. vobis annuciaui minora fidei fm vestram capacitatem. c ¶Non esca. i. perfectam doctrina. d ¶Nodu enim potera. q. d. non subtraxi vobis hac doctrina ex inuidia, sed ex vestra ipotentia. e ¶Sed nec nunc quidem po. qua diu i tali carnalitate manetis. Quod enim c. praecedenti vocauit animalitate, hic vocat carnalitatem. & q adhuc sint tales ostedit di. f ¶Cum em sit inter vos zelus. i. inuidia. g ¶Et contentio. oriēs in ipsa. h ¶Nonne car. estis? Q. d. patet q sic: quia hec non sunt nisi inter carnales, qui de bonis corporalibus contendunt: eo q a pluribus integre haberi no possunt: sed ex diuisione diminuitur pars vniuscuiusq. & sic oritur contentio: qa quilibet vult facere partem suam meliorem. Spualia vero bona a pluribus perfecte possunt pos- †35.q.3.
sideri, immo perfectius q ab vno: ppter c.quaeda
quod inter viros spuales qui talia bona q lex.§.qd
runt: non est zelus nec contentio. i ¶Et scripsi.
fm hominem ambulatis. q. d. Sic. Mod9 enim intelligendi conaturalis homini est per reflexionem ad phantasmata, & volendi per conuersionem ad appetitum sensitiuum. & ideo fm hominem ambulare: est † 8.1.b.
ambulare per modum aialitatis: nisi spiritus hois a deo sursum eleuetur: quod fit in spualibus viris. k ¶Quid igitur? Hic consequenter remouet attributionem ex qua dictum damnum incurrebant. Et diuiditur in tres partes: quia primo ostendit Diuisio.
quid ministris ecclesiae conuenit fm veritatem. scdo, excludit errorem, ibi: Nemo. tertio, infert oclusionem, ibi: Nemo itaq. D
Prima adhuc in duas. quia primo ostedit actionem ministrorum. secundo, mercedē eorum, ibi: Vnusquisq autem. Circa primu dicit: Quid igitur est apollo? quid vero paulus? vt per hoc intelligantur alij ecclesiae ministri. Et respondet ad questionem proposita dicens: l ¶Ministri eius cui credidistis. id est christi. q. d. Ipsi non sunt principales doctores fidei vel operatores baptismi: sed solum ministri christi, inquantu ministerialiter operantur exterius: Christus autem docet & baptizat in- †19.di.c.
terius: propter qd talia ministris no sunt secudu.1.
attribuenda. m ¶Et vnicuiq sicut do- q.1.c.si iu
minus dedit. q. d. adhuc tale ministerium stus.&.c.
non est in eis ex virtute propria, sed solum nunq.
ex dei gratia. Q autem operentur solu exterius: probat consequeter dices: n ¶Ego plantaui. annuciando vobis primo ea q sunt fidei. o ¶Apollo rigauit. post me vos docedo. p ¶Deus autem incremetum dedit. quasi dicat ego & ipe nihil egimus ad salutem & fidem vestram interius operando, sed solus deus illuminado vos per fidem, & mundando per gratia & sanctificando. Nos autem solummodo egimus exterius ministrando: sicut plantator arboris vel rigator non faciunt eius radicationem vel incrementum: sed virtus naturae. Propter quod cocludit: q ¶Itaq. neq qui plantat est aliquid &c. scilicet operando interius: sed solus deus. r ¶Qui plantat autem & qui rigat vnum sunt. scilicet conditione naturae & ministerij operatione. propter qd vn9 non est praeferendus & alter contemnendus. s ¶Vnusquisq. Hic consequenter ostedit mercedem ministror: ne forte crederet aliquis ipsos non esse remunerados: eo q dixerat: Itaq neq q platat est aliquid neq qui rigat. Et diuiditur in tres: qa primo declarat ministrorum mercedē. secundo eorum varietatem: ibi. Scdm gratiam dei. Tertio infert quandam conclusionem: ibi. Nescitis. Circa primum dicit. Vnusquisq autem. ministrorum ecclesiae.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Adiutores. In colendo agro dñico: non deprauatores, vt qui dam aiũt. Quod inde pater qa vos estis agricultura. b ¶ Agricultura. qa colit vos ad fructũ. Edificatio: qa qui colit habitat ĩ vobis. Et ita idẽ est ager & ædificiũ: qđ nõ in rebus visibilibꝰ. Nos colimus deũ adorãdo, nõ ornãdo. Ille aũt sic nos colit ꝙ & meliores nos reddit. c ¶ Fundamentũ eñ &c. Aug. Fides gratiæ christianæ. i. ea quę per dilectionẽ operatˀ: posita in fundamẽto ne

Gal.5.b. minẽ perire ꝑmittit. Sup hoc fundamẽtũ alius supædificat aurũ, ar. lapides ꝓciosos is videlicet qui cogitat q̃ dei sunt, q̃o pla

j.7.f. ceat deo. Alius supædificat sup hoc fundamentũ ligna, fœnũ, sti. is videlicet q cogitat quæ mũdi sunt, q̃o placeat mũdo. Illius opus nõ exurit: q ea nõ dilexit quorũ amissione cruciet. Exurit aũt huius opus: qa sine dolore nõ ꝑeũt: q̃ cũ amore possessa sunt. Sed qm̃ alterutra cõditione ꝓposita, eis potiꝰ mallet carere q̃ xp̃o: nec timore amittẽdi talia deserit xp̃m: q̃uis doleat cũ amittit: saluus est qdẽ, sic tñ q̃si p ignẽ. Iste ignis est tribulationis tentatio de qua

Ecc.27.a scriptũ est: Vasa figuli ꝓbat fornax: & homies tẽtatio tribulatiõis ꝓbat. d ¶ Xp̃s. i. fides xp̃i ꝑm quã p dilectionẽ operatˀ: p quã xp̃s habitat in cordibus. Alia non est fundamẽtũ. hęc aũt neminem perire sinit. e ¶ Si qs aũt. Amb. Alius supædificat. i. q supueniẽtes post ap̃los docẽt: sed videat vt ædificatio ꝯgruat fundamento. Fundamentũ aliud &c. qa nemo pręter xp̃m loquẽs cõmenta sua cõmẽdaret. In auro, ar. la. pre. ꝓclarã doctrinã significat: in tribus alijs vana doctrina signatˀ: q̃ si mõ fallit: in igne apparebit: qa ardebit: bona ꝑmanen

F te: & erit ei bonæ. s. doctrinæ merces vita æterna. Detrimentũ. ṽo malæ: qa pœnas patietˀ: saluus: qa non interibit fidei substantia q̃ constat: sicut mala doctrina q̃ accidẽs est. quasi p ignẽ. qa non sine pœna: cũ ꝑfidi in ęternũ pereãt: ꝓdest illis ex parte credidisse deum. f ¶ Aurũ ar. la. Aug. Hæc tria ædificant ꝯtẽptores sæculi: q sua oia pauperibus dãt. Vel q tãq̃ non hñtes habent aurũ in ꝯtẽplatione dei: argentum in dilectione ꝓximi: lapides ꝑ. in operibꝰ bonis: q̃ non consumuntˀ ab igne: sed nihil vel parꝝ ip̃m sentiunt. Ligna, fœnũ, stipulã ędificãt: q & si aliena non rapiunt: rebus tñ infirmitati cõcessis, aliqua dilectione inhęrẽt: q ꝑm suos amãdi modos: diutius vt lignũ: vel minus vt fœnũ: vel minimũ vt stipula ignẽ sustinebunt. Et qa hæc deo non ꝓponũt salui erũt p fundamentũ. Qui ṽo hæc deo ꝓponũt vel cria committũt: non supędificãt, sed fundamẽtũ destruũt. g ¶ Ligna, fœ. sti. Nõ hęc de malis opibꝰ accipiẽda sunt q̃si fides sine opibꝰ saluet, qđ nõ est. ¶ Aug. Nõ sibi polliceatˀ qsq̃ hñs nefaria opa regnum dei & dicat: Qm̃ hẽo signũ xp̃i & sacra nõ delebor ĩ ęternũ sed p ignẽ saluꝰero. Ait eñ ap̃ls: Fundamẽtũ positũ est &c. Quid est ẽt iũgunt qđ seq̃t: aliꝰ supędificat auꝝ, ar. la. ꝓc. li. fœ. sti. Hoc ẽ: q supra fũdamẽtũ iusta opa ędificat auꝝ, ar. la. ꝑ. ędificat. Si aũt pc̃ã, lignũ, fœ. sti. Cyrillus quoq̃ ait. Natura pc̃i silis est materię q̃ cito consumitˀ igni: quã ędificari ap̃ls a pc̃õribꝰ dicit: q supra fundamentũ xp̃i ædificant li. fœ. sti. In quo manifeste oñditˀ q̃dã esse pc̃ã ita leuia: vt stipulæ comparentˀ fœno & li. ¶ Lignũ, fœ. sti. q dam ĩtelligunt opa bona: q̃ idem ad sui & suoꝝ: vel ad sustentationẽ indigentiũ ex mĩa faciunt. sed qa hæc opa faciunt cũ aliquo amore tꝑalium: iõ hæc opera dicuntˀ arsura. non ꝙ eo puniantˀ q hoc faciunt: sed qa terrenũ aliquẽ affectum hñt cum hæc faciunt: Nec ille terrenus affectus est adeo malus: vt destruat fundamentũ & fidẽ q̃ p charitatẽ operatˀ: & talis affectus venialis est: Sed potiꝰ lig. fœ. sti. accipiuntˀ non bona opera: nec mala q̃ sunt dãnabilia: sed pc̃ã venialia. vñ Greg. Q̃uis hoc de igne p̃ntis tribulatiõis possit ĩtelligi: tñ si qs de igne futuræ purgationis accipiat pẽsandum sollicite est: qa eũ dixit per ignẽ posse saluari: non qui super hoc fundamẽtum ferrum vel æs vel plumbum ædificat. i. peccata maiora, & ideo duriora & ĩsolubilia: sed q ædificat lig. fœ. sti. id est pc̃ã mĩma atq̃ leuissima q̃ ignis facile cõsumat. h ¶ Dies enim.

aũt ꝓpriã mercedem accipiet ꝑm a
a ¶ forinsecꝰ miñstrãdi. b ¶ qa si nõ damꝰ incrementũ: ĩpendimus tñ aliqđ adiumẽtũ.
a suũ laborẽ. Dei eñ sumus adiuto b
a ¶ dũ extirpantˀ vitia. b ¶ ĩpositione ṽtutũ.
b res: dei agricultura estis: dei ędifi
a ¶ qbus ego posui funda. &c. b ¶ .i. ap̃latũ.
catio estis. Secundũ gratiam dei q̃ c
a ¶ qa nõ a me hoc habui. ¶ gratis. b ¶ discretione vtens. c ¶ priceps ędificij.
dãta est mihi, vt sapiẽs architectꝰ d
a ¶ fidẽ xp̃i nõ aliã, sed q̃ p dilectionẽ opatˀ. b ¶ qsq̃ hñs fidem: qa ad eum hoc ꝑtinet.
fundamentum posui, alius aũt su e f
¶ bona opera. b ¶ Qđ nõ vno mõ est, sed.
perædificat. Vnusquisq̃ autem vi g
a ¶ cuiusmodi opa: vtrũ ꝑm nos, vel illos. b ¶ De supædificatione tñ vidẽdũ est: qa.
c deat quõ supædificet. † Fundamẽ h i
a ¶ ad quod videntur niti pseudo.
tũ eñ aliud nemo põt ponere, præ
¶ a me. al's qui, ¶ fides christi.
d ter id qđ positum est: qđ est xp̃s ie
a ¶ Fundamẽtũ nemo p̃t mutare. ¶ sed de supædificatiõe videndũ est tñ: qa manifestũ
e sus. † Si qs aũt supædificat supra k
erit opus cu. ¶ vt cogitet tñ q̃ dei sunt.
f fundæmẽtũ hoc aurũ, argẽtũ, lapi
a ¶ dũ diuisi cogitãt q̃ mũdi sunt, qbus sine
g des ꝓciosos, lignã, fœnũ, stipulã: l
dolore carere non p̃nt. ¶ & si non mõ.
vniuscuiusq̃ opus manifestũ erit. m n
a ¶ in quo secreta patẽt. b ¶ illud opus.
h Dies enim dñi declarabit: quia in o p
a ¶ pœna purgatoria bõis. b ¶ qcũq̃ modo negat. i. abscondit peccata sua.
ignẽ reuelabitur: & vniuscuiusq̃, q
a ¶ firmum vel solubile. b ¶ præsentis vel futuri iudicij.
i opus q̃le sit ignis ꝓbabit. Si cuiꝰ r s

G eñ. Hic dies est hõis ꝓ nutu suo agẽtis: sed ĩ iudicio vel morte cuiusq̃ dies est dñi ꝑm merita iudicantis: ẽt hic, dũ iudiciũ incipit a domo dei. i. a saluãdis incipit pœna, q̃ cõsummabitˀ in reprobis. Ideo eñ puniuntˀ electi: vt ibi nõ puniantˀ. In quo die est ignis tribulationis quo vrit amor rerũ tꝑaliũ: dũ contristantˀ de amissis. vñ & dr̃: Tribulationẽ carnis habebũt huiusmodi. Ignis ṽo extremi iudicij tãdiu durabit: quousq̃ purgati sint q saluãdi erũt. i ¶ Ignis tribulationis: q oẽs probabit in fine. ¶ Ignis probabit. Duos ignes futuros legimus. Vnum æternũ: quo æternalr̃ ... punientˀ reprobi. q sequetˀ iudiciũ. Alterũ ... q præcedet: quo exuretur facies mundi huius: qui emendabit eos, qui superædifi- ☞ cauerũt

NCO. DE LYRA.

✱ a ¶ Propriã mer. ac. se. s. l. qa nõ oẽs æqualr̃ laborant extensiue nec intensiue. b ¶ Dei ei su. adiu. &c. q. d. Licet nõ agamus interius illuminando vel iustificãdo tñ agimus aliqđ ad hoc exteriꝰ ministeriũ adhibendo: qđ non caret præmio. c ¶ Secundũ gratiã. Hic ꝯñr ponit ministratiũ variationẽ, di. Secũdũ gra. dei quæ. d. ẽ m. & non propria virtute. d ¶ Vt sap. archi. i. pricipalis inter mĩstros: Quod non dicit ad iactantiã: sed ad dei gloriã: ꝓpter ... quod ꝑmisit ꝑm dei grãm. e ¶ Fundamẽ. ... po. prima initia vobis fidei annunciãdo. ... f ¶ Alius aũt sup. i. alij doctores post me ... vos docẽtes docuerũt seq̃ntia. g ¶ Vnus... q̃q̃ aũt vi. i. diligẽter attẽdat. h ¶ Quo... modo sub pedi. i. qualiter doceat: vt eius ... doctrina non discrepet a fundamento: sed ... magis ei conueniat. & quid sit hoc fundamentũ, subdit. i ¶ Funda. eñ a. &c. i. solus christus vel fides ipsius est fundamentum. ¶ Sed contra hoc videtˀ Apoc. xxi. d. ... vbi dr̃: ꝙ. xij. apostoli sunt. xij. fundamenta ciuitatis dei: per quam ĩtelligitˀ ecclesia. Ad quod dicẽdum ꝙ fundamentũ duplr̃ H potest accipi. Vno modo proprie. s. illud quod habet firmitatem & stabilitatem ex se. & sic solus christus est fundamentũ ecclesiæ. alio modo improprie & large. s. illud quod adhæret primo fundamẽto iam posito: sicut sunt lapides primarij fundamento inhærentes. & sic apostoli dicũtur ecclesiæ fundamenta: qa primitus adhęserũt christo. k ¶ Si quis autem superædi. &c. Per hoc intelligitur sana doctrina fundamento fidei recæptæ apposita. Per aurum, doctrina circa amorẽ diuinũ. Per argentũ doctrina pertinens ad contemplationem sp̃ualium creaturarum: per quã ascenditur ad dei cognitionẽ. Per lapides ꝓciosos, doctrina pertinens ad alias virtutes aĩam ornantes. l ¶ Ligna, fœ. sti. Dixerunt aliqui ꝙ per hoc ĩtelligitur falsa doctrina combustione digna: sicut subditˀ postea. Sed hoc non vr̃ intentio ap̃li. Prĩo qa dicit ista fundamenta fidei superaddi. falsa vero doctrina non superaddit, sed magis p eã fundamentũ hoc destruitˀ. Scđo: qa subdit ꝙ licet tale opus arserit, operans tamẽ finalr̃ saluus erit. Qđ non põt dici de doctoribus falsam doctrinã hñtibus. Et iõ dicendum ꝙ p ista intelligitur vera doctrina, curiosa tñ & vana seu cupiditate quæstus deprauata: non in se, sed ex parte docentis: & talis doctria stat cũ fundamento: doctor tñ meretˀ pœnã purgatorij, & sic finalr̃ saluabitur. m ¶ Vniuscu. opus. s. doctoris. Et de vtraq̃ doctrina subdit: ... boni & curiosi. n ¶ Manifc. erit. in die iudicij. q accipitˀ hic p die mortis. qa qualis vnusquisq̃ in die mortis ĩuenitur. s. in statu saluandoꝝ vel dãnandoꝝ: talis in die iudicij p̃ntabitur. iõ subditur: o ¶ Dies eñ dñi dc. Veniet enim dominus ad iudicium cuiuslibet in particulari in die mortis suæ. p ¶ Quia in igne reuc. s. purgatorij: Qui idem est cum igne inferni: ꝑm ꝙ dicit Greg. ... Sicut eñ in eodẽ igne aurum rutilat, & palea fumat: sic idẽ ignis purgat electos & damnat reprobos: Sed reprobis est ad semp: electis tantum ad tẽpus: ideo subditˀ: q ¶ Et vniuscuiusq̃ opus. s. scilicet doctoris vtilis & inutilis ecclesiæ. r ¶ Quale sit ignis probabit. idest manifestabit. s ¶ Si cuiꝰ opus man. quod superædificauit. id est si ædificauit doctrinam bonam, sanam, & ✱ stabilem

A ☞ cauerũt lignũ, fœnũ, stipulã. Qui aũt auꝝ, ar. la. ꝑ. de vtroq̃ igne securi sunt: a ¶ Mercedẽ. Non solũ post finẽ, sed in hac vita habet suã regem aĩa contẽnentis oĩa. b ¶ Nescitis qa. Hoc ꝑmisit vt illos cõpungat: q turpiter viuẽtes corpa sua violãt: maxiẽ ille qui vxorẽ pr̃is habet. Hic agit de structoribus fundamẽti. c ¶ Si quis au. Iste saluꝰ per ignẽ: sed si qs violauerit tẽplum qđ vos estis disp. illum Et nescitis hoc. d ¶ Templũ. Augu. in qbus deus habitat per fidem. Templum dei. i. sp̃ũssancti: vñ subdit: & sp̃ir. d. ha.

j.4.d. Nota ꝙ sp̃ũs dr̃ hic deus. cum ei ꝑmittit: Estis tẽplum dei. Non subdit: Et deꝰ habitat: Sed sp̃ũs dei habitat ĩ vobis: In quo apte ostendit sp̃m dei esse deũ. Vbi ꝙ eñ adest sp̃ũssanctus ad hoĩes in æterna vita regenerandos. Sp̃ũssanctus igitˀ in cœlestibus sedet cum p̃re & filio: & ĩ tẽplo suo habitat. s. in sanctis. Qui sunt tẽplum dei modo p fidẽ ambulantes. Et tẽplum dei erunt aliqñ ẽt ꝑm speciẽ: qualiter etiã nunc sunt templum angeli dei.

Vbi deꝰ principio habitauerit. ¶ Aug. Sed diceret aliqs: Anteq̃ faceret deus cœlum & terrã: anteq̃ faceret sctõs vbi habitabat: In se habitabat deus, apud se habitat, & apud se ẽ. Nõ ergo sic sunt sancti domus dei vt ipsa subtracta cadat deus: immo sic habitat deꝰ in sanctis. vt si ipse discesserit, cadant. Præterea sciendum: ꝙ non nisi stultissime dici põt sp̃iritum non habere locum in nostro corpore: qđ totum aĩa nr̃a ipleuerit. Stultiꝰ etiam dr̃ angustijs alicubi impediri trinitatem: vt pater filius & sp̃ũssanctꝰ alicubi simul esse nõ possint. Verum illud multo mirabilius: ꝙ cum deus vbiq̃ sit totus, non tñ in oĩbus habitat. quis porro audeat opinari nisi ĩseparabilitatem

B trinitatis penitꝰ ignoret: ꝙ ĩ aliquo possit habitare pater aut filius: in quo nõ habitet sp̃ũssanctus? Aut ĩ aliquo sp̃ũssanctus in quo non pater aut filius? Fatẽdũ est igitˀ vbiq̃ esse deum p diuinitatis pręsentiam: sed non vbiq̃ p inhabitationis gratiã. Propter hanc eñ ĩhabitationem

Mat.6.b. vbi grã dilectionis eius agnoscitˀ: nõ dicimus: Pater noster q es vbiq̃: cũ & hoc verꝝ sit: sed, q es in cœlis. Illud quoq̃ mirabile: ꝙ deus est inhabitator quorũdã nõdum cognoscentiũ deum, & nõ quorũdã se cognoscentiũ. Illi eñ ad tẽplum dei nõ ꝑtinent: q cognoscentes deũ non sicut deum glorificant. Ad tẽplum autẽ dei pertinent paruuli sanctificati sacramento christi, & regenerati spiritusancto: q nondum possunt cognoscere deũ. Igitur quem non poterunt illi nosse nec habere: isti poterũt habere anteq̃ nosse. Beatissimi autem sunt illi, quibꝰ hoc est deum habere quod nosse. e ¶ Sapiẽtia huius mundi. Ambr. Abusiue ponitur sapientia pro astutia. f ¶ Nemo &c. in ho. baptistis vel doctoribus: Nemo in ho. Quia vestri sunt ipsi qa omnia vestra sunt, ad seruiendum vobis data: & nõ est gloriandum nisi de rebus excellentioribus. g ¶ In hominibus. Quia nõ sunt datores gratiarum siue boni siue mali sint, sed tñ ministri. h ¶ Omnia enim. Singulos non sibi defendant doctores vel baptistas, cũ omnibus vtantur. Mundus noster, si cursus eius in dei voluntate ponimus: Vita p̃ns nostra: si modeste & cum glĩa dei agitur. Mors, si spe futuri libenter p xp̃o morimur: P̃ntia: si sic vtimur eis ne offendamus. Futura, si ea credentes magis optamus. ¶ Siue vita &c. Et vita & mors doctorum ad ædificationẽ subditis esse debent, Vel per vitã, sanctos hoĩes & angelos accipe: qui student profectui fidelium. per mortem diabolum & mẽbra eius: q dum ꝑsequuntur vtilitati seruoꝝ dei inseruiunt. i ¶ Vos autẽ christi. Vt sicut hæc nobis: ita nos christo subijciamur. k ¶ Christus aũt dei. voluntatem eius faciens: vt & nos faciamus ipsius. Cur ergo ad iniuriam christi de hominibus aliquid speratis.

¶ in igne.
opus manserit qđ supædificauit:
¶ nihil perdet: quia quod amauit inueniet.
a mercedẽ accipiet. Si cuius opus a b
a ¶ cremabile erit. b ¶ mioris glię vel patietˀ
arserit: detrimentũ patietˀ. Ipse aũt c
aliqd. a ¶ & sic vritˀ: dolore amissoꝝ: nõ tñ ea ꝑfert deo. b ¶ rẽ cremabilẽ p ignẽ ferẽs:
saluus erit: sic tñ quasi per ignem.
q̃ cremata euadet ipse. a ¶ sed. b ¶ in qbus
b † Nescitis qa templum dei estis: & d
deus sedet. a ¶ q vos ꝯsummat in bonis. s. b ¶ vel pseudo: vel hõ ei consentiendo.
c spiritus dei hitat in vobis. Si quis f g
aũt tẽplum dei violauerit: disper h
a ¶ corpus & aĩam. b ¶ a tp̃e baptismi.
d det illũ deus. † Tẽplũ ei dei sanctũ
a ¶ Cauete ergo vobis. b ¶ ꝑm corpꝰ & animã. c ¶ & ideo. d ¶ Q. deus hoc negligat.
est qđ estis vos. Nemo † vos sedu i
¶ sed. ¶ sibi.
cat. Si quis vr̃ inter vos sapiẽs eẽ k
a ¶ . i. ꝑm sapiam huiꝰ mundi. b ¶ apud se: &
in hoc sæculo: stultus fiat vt sit sa l m
deũ ꝯ naturam posse credat. a ¶ vera sapia. b ¶ Merito apud se stultꝰ: qa ita apud deũ.
e piens. † Sapientia enim huius n
a ¶ qui facit quod fieri posse mũdus negat.
mundi stulticia est apud deũ. Scri
¶ in iob. ¶ falsos ostendam.
ptum est enim: † Comprehendam o
a ¶ mundi. b ¶ faciendo aliter q̃ dicunt. ¶ in
sapientes in astutiã eorũ. Et iterũ.
psalmo. a ¶ carnalium. ¶ mundi.
Dñs nouit cogitatiões † sapiẽtiũ, p
¶ falsę. ¶ Et qa stulta apud deum.
f qm̃ vanæ sunt. Nemo itaq̃ glietur q
a ¶ q̃si meliꝰ ab vno q̃ ab alio. b ¶ aduer̃m
g h in hoĩbus: † Oĩa enim vestra sunt, r
sensum data. a ¶ nõ solũ minores. b ¶ q oĩbus maior. a ¶ ẽt elemẽta nobis seruiunt.
siue paulꝰ siue apollo siue cephas
siue mundus, siue vita, siue mors s t
a ¶ qbus sustẽtati deo seruiunt. b ¶ spe quoꝝ seruiũt. ¶ hęc vr̃a: qa oĩa quotquot sunt.
siue p̃ntia siue futura. Oĩa eñ vr̃a x y
a ¶ non hoĩs: & ideo nõ in hoĩe gloriandũ: b ¶ & ita mediante christo vos estis dei.
i k sunt, vos aũt xp̃i, christus aũt dei. z a

✱ stabilem. a ¶ Mercedẽ ac. euolando ad patriã. b ¶ Si cuius C
o. ar. eo ꝙ est doctrina curiosa, vel dicto mõ deprauata. c ¶ Detrimentũ pa. qa ad tp̃s pœna sensus & pœna dãni punietˀ. tñ finaliter saluabitˀ. Aliq ṽo exponunt hãc supædificationẽ de operibus supadditis fundamento: & in eodẽ hoĩe: q si sup illud fundamentũ in se accæptũ supædificat faciẽs bõa opa p auꝝ, argentũ, lapides ꝓciosos signata: euolet ad glĩã. Si aũt supædificet pc̃ã venialia, p lignũ, fœnũ, stipulã signata, eo ꝙ nõ destruũt fundamentũ, sed stãt cũ eo: ipse punietˀ in purgatorio & finalr̃ saluabitˀ: sed hęc expositio ꝑm lr̃am ꝓcedẽtẽ & subseq̃ntẽ magis vr̃ moralis q̃ lr̃alis. d ¶ Nescitis. hic ꝯñr ex ꝓdictis infert cõclusionẽ. s. ꝙ corrũpens fideles p falsam doctrinã meretˀ dãnationẽ: & magis q̃ ille q violat tẽplũ materiale: q̃to sp̃ũalia corpalibus ꝓferuntˀ. Dicit igitˀ. Nescitis. quasi dicat: scire debetis. e ¶ Quia tẽ. dei. estis. sp̃ũale. f ¶ Et spir. †j.6.d.
dei. ha. in vo. per grãm. g ¶ Si qs aũt tẽ. 2.co.6.d.
vi. p falsam doctrinã fundamenta fidei subuertendo. h ¶ Disꝑdet il. d. æternalr̃ damnando. i ¶ Nemo. Ostenso qđ ꝯueniat ministris ecclesię ꝑm veritatẽ: hic ꝯñr remouet ꝯrium errorẽ di. Nemo se sedu. Sic est ĩ gręco & in libris correctis. Corinthij eñ semet ipsos seducebant: attribuẽdo mĩstris ecclĩæ qđ est ꝓprium xp̃i: vt dictũ est. ẽ. ꝓpter qđ ap̃ls hoc ꝓhibet di. Nemo se sed. mõ dicto. †28. di. c. decernimus. al's † se.
k ¶ Si qs vi. inter. v. sa. esse. asserens ꝯriũ huius doctrinæ p aliquam rõnem apparentem. l ¶ Stultus fi. i. illã ęstimationẽ deponat & his q̃ sunt fidei humilr̃ se supponat. m ¶ Vt sit sapi. sapiẽtia q̃ desursum est vñ dr̃ Prouer. xxx. a. Locutus est vir cũ quo deꝰ erat: & q deo secũ cõmorante confortatˀ, ait: Stultissimus sum viroꝝ &c. iõ subditˀ ratio de abiectiõe mundanæ sapię, cũ dr̃. n ¶ Sapientia eñ h. m. stul. est a. deum. Maximũ eñ principiũ erroris est velle mentiri diuina, & illa q̃ totalr̃ transcendunt intellectum humanũ per rõnem humanã. Silr̃ est enim ac si noctua vellet iudicare de luce solis: facultatẽ sui visus totalr̃ excedente. & ad hoc inducitˀ scriptura Iob. v. o ¶ Cõprehendã sa. in astu. co. per hoc eñ cõprehenduntˀ ꝙ sapia eorum falsa ostenditˀ. Et silr̃ auctoritate ps̃. xciij. p ¶ Dñs no. cogit. sa. quo. va. sunt. applicatæ ad diuina q̃ ipsas transcendunt. q ¶ Nemo ita. Hic ap̃ls cõclusionẽ concludit principalr̃ intentã. s. ꝙ nõ sit gloriandum de ministris ecclesiæ illo mõ quo gloriabantˀ corinthij: sed de solo xp̃o, iõ dicit: Nemo ita glo. in ho. diuina ministrantibus. & ideo subditˀ rõ. r ¶ Oĩa eñ vestra sunt: siue pau. &c. Et noĩat ministros maiores: p hoc intelligens multo fortius minores: & oẽs sunt mĩstri ecclesię. & p ꝯñs quodammõ subiecti fideliũ cõitati: inq̃tũ sunt missi a xp̃o p salute fideliũ. de subiectis nõ est gloriandũ: sed de supioribus. s ¶ Siue mundus. i. creaturæ: qa deseruiunt hoĩbus ad necessitatem huius vitæ & instructionẽ: inq̃tum ex ipsis accipitˀ cognitio de creatore. t ¶ Siue vita. s. pręsens: q̃ deseruit homini inq̃tum ordinatur vt in ea hõ mereatur. v ¶ Siue mors. q̃ silr̃ ei seruit si patienter toleretˀ. x ¶ Siue præsentia. i. dona & virtutes qbus in p̃nti iuuantˀ ad btitudinis consecutionẽ. y ¶ Siue futura. i. bona æterna q̃ speramus. Et sic oĩa creata ad fideles ordinantˀ pp gloriã eoꝝ. Ro. viij. e. Diligentibus deũ oĩa co. in bo. his &c. z ¶ Vos aũt xp̃i. qm̃ fideles vlteriꝰ ordinantˀ ad xp̃m, sicut exercitꝰ ad ducẽ, & mẽbra ad caput, pp hoc de ipso solo fideles debent gloriari, & nõ de ministris inferioribus. a ¶ Xp̃s au. d. i. sicut xp̃s glĩatˀ de p̃re: Sap. ij. c. Gloriatˀ se patrem hr̃e deũ. & Io. viij. f. Ego honorifico p̃rem: & vos ĩhonorastis me.

†Ro. 1. c. D †Iob. 5. b Ps̃. 93. al's † hominum. †23. q. 7. c. ꝙ autẽ. in fi.

¶ In ca. iij. vbi dicitur in postil. Ego plantaui.

ADDITIO. I. Glosa. Ego plantaui. i. ꝓdicatiõe ad fidẽ cõuerti: apollo rigauit. s. baptismo: sed deus non nos incrementum dedit: quia deus tñ dat incrementũ ex se.

Universidad de Deusto
Biblioteca

E ☞ ¶In eo.ca.vbi dicitur in postil. Aliqui exponunt hanc superędificationẽ de operibus superadditis fundamento fidei.

ADDITIO.II Hæc expositio scd'a quã postil. dicit esse moralẽ: non minus literalis vr̃ q̃ prima. Doctrina em̃ curiosa & vana non magis significat p lignum, fœnum, & stipulã ſm ꝓpriã lrę significationẽ: q̃ pctã venialia: sed in vtraq; expositiõe oportet: ꝙ lignũ, fœnũ, & stipula intelligantur parabolice seu sĩlitudinarie. & sic cõtinent in sensu lrali: ꝓut fuit dictũ in qõne sup ꝓlogũ Gen. in rñsione ad quartũ ar. In epistolis em̃ apl'i nõ est q̃rendus nisi sensus lralis, nõ em̃ ipsi⁹ verba fuerunt allegorizãda seu moralizãda, sed poti⁹ enucleãda: prout oñsum fuit in p̃dicta. q. arti. v. Vñ ꝙ aliqñ allegãt auctoritates sacræ scripturę in sensu mystico: vt Gal'. iiij. d. De duob⁹ filijs abrahę dicit: q̃ sunt p allegoriã dicta, hoc ẽt faciunt alij doctores: qui allegant auctoritates sacræ scripturæ in diuersis sensibus: licet illa q̃ ipsi tradunt non sint exponenda nisi ad literam.

REPLICA. In ca. iij. vbi apl's dicit: Si quis aũt sup ædificat supra fundamẽtũ hoc aurũ, & argentũ, fœnũ, stipulã &c. dicit postilla. quosdã illam superędificationẽ exponere de operibus vitæ superadditis fundamento fidei. Sed dicit postil. illam expositionem magis moralẽ q̃ literalem: eo ꝙ litera se quens & p̃cedens est de doctrina fundamentali & superædificata. Sed hoc ægre ferens Burg. dicit ꝙ in dictis apl'i non debet quæri moralizatio. Sed mirum vr̃ cum q̃libet scriptura continens aliquid moralitatis possit moralizari. & p̃ns passus sic exponit multipliciter, etiam ſm Burg. Quarũ vna expositio pertinet ad fidem & doctrinã: alia ad actus & opera. Et vulgo dr̃, ꝙ credere, ptinet ad allegoriã: agere aũt ad mores & tropologiã. Igit illæ duæ expositiones ad vnum sensum non ptinent: ꝓut vult Burg. Si igit primus sensus est allegoricus & lralis: scd's erit moralis: quia de agẽdis. Nec est inconueniẽs moralitatẽ sup allegoriã fundari: q̃onesui ꝓlogi p eum allegata non obstãte: in qua multa dubia continent, ne dixerim falsa: de q̃bus disserere non est p̃ntis operis. Et notandũ hic: ꝙ Burg. in q̃one illa allegata, & in multis alijs locis ponit pro certo: ꝙ ex solo sensu literali pot' fieri efficax argumentum. Hic aũt ponit ꝙ apl's aliqñ allegat scripturam in sensu mystico. Ex quo dicto & prius dicto sequit: ꝙ apl's frustra allegat: qa hm̃oi allegata efficaciter nihil probant: qd' non est de aplo legisperito sentiendum, qui etiam non ab homine, sed per reuelationem habuit euangelium: vt patet ex Gal'. j.

GLO. ORDI.

SIc nos &c. Ca. IIII. Hactenus de gl'ia pseudo: hoc de suo cõtemptu agit. Sic nos. hoc iõ apl's: qa de eo minus sentiebãt: sed sic hõ sentiat, vt deus q eũ elegit. b ¶Et dispensato. Aug. Non solũ boni, sed ẽt mali dispensatores sunt. Nisi em̃ p bonos dispensaretur: non recte apl'us diceret: Imitatores mei estote. Rursus
Iohe.3.d. si nõ p malos: nõ diceret dñs de q̃busdam: Quæ dicũt facite: q̃ aũt faciũt nolite facere.
mat.23.a Dispẽsatores ei sunt p quorum ministeriũ peruenit ad æternam salutẽ. Nõ em̃ esse salutis illius dispẽsatorẽ per verbũ & sacr̃m, est illi⁹ esse participẽ. c ¶Hic iã quæ. Ita de nobis æstimandũ, sed hic inter vos qd' nõ alibi. Iam in p̃nti cũ expectãdum esset donec deus iudicet. e ¶Meipm iudi. Periculũ est vobis de ignotis cordis mei vel alioꝝ iudicare. Quãta em̃ ꝓfunditas credenda est esse in hoĩe q̃ lateat ẽt ip̃m hoĩem in quo est: vt i petro ꝓfunditas infirmitatis latebat: cũ se dño cõmoriturũ ꝓmittebat. Augu. cũ ergo q̃sq; de se aut nõ oĩno aut vix possit verã ferre sñiam: q̃uo potest de alio iudicare: cũ nemo sciat q̃d agatur i hoĩe, nisi sp̃us hoĩs? ¶Aug. Iudiciũ ꝓhibet apl's: qa occulta sũt nobis corda hominũ. In his plerũq; nr̃a credulitas fallit. Sed cauendũ est ne p̃niciosa opinatione fallamur: vt q nõ possumus hoĩm ĩdagare ꝯsciam, de ipsis rebus habeam⁹ verã certãq; sñiam. Hoc aũt ad humanã tentationẽ ptinet sine qua vita ista non ducit. vñ apl's: Tentatio vos nõ apprehendat nisi huma
¶.10.e. na. Si ergo suspicatiões vitare nõ possumus (qa hoies sumus) iudicia tñ. i. definitiuas firmasq; sñias cõtinere debemus. Si ergo suspicamur qd' est humana tentatio: saltẽ non iudicemus: qñ non errat in rebus: vt recta sit iprobatio vitiorũ virtutũq; approbatio. ꝓfecto si errat in hoĩbus venialis est humana tentatio. d ¶Ab humano. i. ab hoĩbus dũ sunt in suo die: & nõ est dies domini. Humano. qa est & dies dñi quo iudicabit. qñ vnusq̃sq; p se rõnẽ reddet: & tũc secreta cordiũ patebũt. f ¶Quoadusq;. Alr iniuria iudici fit: quia iudicis iniuria est: si añ iudiciũ eius a seruo procedat sentẽtia. g ¶Illuminabit. i. aperta faciet abscondita tenebrarum. id est peccatorum. h ¶Tunc laus erit vni. Bñ agenti vel cogitanti: hic autem nescitur quis sit laude dignus. i ¶Me: & apol. Proposui figurã pro oĩbus: vt ab oĩbus abhorreat sicut a nobis Ambrosius. Per hoc pseudo apostolorum glorias & traditiões peruersas sub sua persona & Apollo euacuat: summatim ☞illos designans

¶& cũ hoc sit nec nimis nec minus de nobis arbitremini.

a SIc nos existi⸗ Ca. IIII.
a ¶nõ dños. b ¶qd' non pseudo.
b met homo vt mĩstros xp̃i & dispẽsa
a ¶ſm modũ cuiusq; mysteria vl' misteria di
c tores †misteriorũ dei. Hic iã quæri
uidim⁹. a ¶q. s. ¶ordo q̃s inter dispẽsatores
iuenit vt fidel', cui possit credi vt bñ dispẽset.
tur iter dispẽsatores: vt fidel' q̃s in
a ¶Q. hoc inter nos q̃rit: qd' nõ esset q̃rẽdũ:
d ueniat †Mihi aũt pro mĩmo est vt a
sed q̃cq̃d alij faciãt. a ¶q̃si ifidel' dispẽsator.
b ¶intellectu: q nõ videt occulta & ꝑt falli.
d vobis iudicer, aut ab humano die. e
a ¶qui melius noui me q̃ vos: & ita periculum est vobis de ignotis iudicare. b ¶in nul
e Sed neq; meip̃m iudico. †Nihil em̃ f
lo me remordet cõscientia. a ¶. i. non iõ me iustum puto: quia potest esse qd' nescio. Delicta enim quis intelligit?
f mihi ꝯscius sum: sed nõ i hoc iusti⸗
a ¶Neq; ego neq; vos, sed. ¶meli⁹ noui me q̃ illi: sed melius deus q̃ ego. b ¶. i. q pot &
g ficatus sum. Qui autẽ iudicat me, g
debet me iudicare. a ¶q nouit oĩa. b ¶Et quia dominus est. ¶iudicij.
h dõmin⁹ est. †Itaq; nolite añ tp̃s iu h
¶scilicet. ¶iudicare.
f dicare: quoadusq; veniat dñs: q &
a ¶& qa tũc oĩa nota oĩbus: poterũt de se iudicare & de alijs. b ¶gesta & cogitata tunc
g illuminabit abscõdita tenebrarũ: &
erunt aperta. a ¶etiam bonas cogitatiões,
h manifestabit cõsilia cordiũ: & tunc
a ¶remuneratio. b ¶ꝑ mõ suo. c ¶Dixi nõ
laus erit vnicuiq; a deo. Hęc autem i
gl'iãdũ i nobis. ¶cũ i nobis nõ gl'iaremini.
i frẽs transfiguraui in me: & apollo

NICO. DE LYRA Ca. IIII.

SIc nos exi. &c. Postq̃ apl's reprehendit corinthios de hoc ꝙ aliquibus ministris nimis attribuebant hic ꝯñr arguit eos de hoc ꝙ aliq̃s nimis ꝯtẽnebãt. Isti em̃ corinthij q gl'iabant de ministris p̃hia ĩbutis: minus debito refutabãt alios mĩstros talibus nõ vtẽtes in docendo. Et diuidit in duas partes. qa p̃rio Dei eos redarguit. scd'o correctiõi eoꝝ insistit, ibi Non cõfundã vos. Circa primũ sciendum: ꝙ ꝑsumptuose & temere eos iudicabãt. & iõ p̃rimo arguit iudicij temeritatẽ. scd'o ꝑsumptionẽ, ibi: Hoc aũt fra. Circa primũ sciendum ꝙ ministri fideles ecclesiæ sunt q diuina mĩstrãt & docent ꝑꝑ dei gloriã: infideles aũt q hoc faciunt ꝑꝑ lucrum tp̃ale vel ꝓpriã laudẽ. talis aũt intentio ad secreta cordis ptinet: quoꝝ iudiciũ ipsius dei est ꝓpriũ: ſm illud. j. Reg. xvj. b. Hõ videt ea q̃ pa. deus aũt intu. cor. ꝑꝑ qd' ꝑsumptuosũ est hoĩ de talib⁹ iudicare: & maxime circa mĩstros eccl'ię q nõ sunt cõdẽnãdi: sed magis reuerẽdi. iõ dicit apl's. a ¶Sic nos hõ ex. q. d. licet eccl'ię mĩstri non sint principales operarij: tñ deo cooperant in q̃tum mĩstrãt populo sacr̃a & doctrinã. iõ subdit: b ¶Et dispẽ. ꝑꝑ qd' sunt medij inter deũ & ppl'm: sicut dispẽsator domus inter dñm & familiã. Et qa corinthij aliquos mĩstroꝝ nõ sic reuerebant. iõ subdit. c ¶Hic iã quærit &c. q. d. iter vos fit dissentio & ꝯtẽtio de fidelitate mĩstroꝝ. q. d. aliq̃s ꝯtẽnitis tãq; infideles. Sed qa viri sci tale iudiciũ humanũ ꝓ nihilo reputabãt, ꝑ q̃to malũ eccl'iæ in to eos tãgit: licet doleãt ꝓ q̃to malũ eccl'iæ pro de ꝓuenit: iõ subdit apl's: d ¶Mihi aũt pro mi. &c. iu. dicto mõ. e ¶Aut ab hu. die. i. ab hoĩb⁹ q iudicãt in tp̃e p̃nti. f ¶Sed neq; me. iu. Licet ei hõ iudicare se debeat de iudicio discussionis ꝓprie ꝯsciæ: sicut. j. xj. capi. dicetur: Si nosmetipsos dijudicarem⁹, nõ vtiq; iudicaremur: tñ non debet se iudicare iudicio absolutionis a culpa: innocentẽ oĩno se reputãdo. qa dr̃ Eccl's. ix. a. Nescit hõ vtrũ odio vel amore dignus sit. iõ subditur: Neq; meip̃m iudico hoc mõ: & multo minus debet hõ iudicare de secretis cordis alterius: quia hoc est propriũ dei. ꝓpter qd' subdit: g ¶Qui aũt iu. &c. Et qm̃ eius iudicium in quo manifestabunt oĩa erit in fine mundi. ideo subdit. h ¶Itaq; nolite &c. q. d. hoc est temerarium. i ¶Hæc aũt. Hic ꝯñr apl's arguit ꝑsumptionem corinthioꝝ: quia ministros aliquos eccl'ię cõtẽnebant. Et diuidit in duas partes: quia p̃rio arguit hanc elationẽ. scd'o declarat dicti ꝯtẽptus cãm: ibi. Puto em̃. Circa primũ sciendũ: ꝙ ꝯtentio erat inter corinthios: maxime ꝓpter pseudo aploꝝ in sapia vbi doctores qui a pluribus p̃ferebant: & veri apl'i ꝯtẽnebant. Verũtñ apl's scribẽs corinthijs illoꝝ noĩa nõ exp̃ssit. s. j. c. sed nomẽ suũ & apollo: ne videret ex inuidia ꝯ alios loqui. Et hanc veritatẽ hic aperit di. Hæc aũt frẽs trãsfi. &c. ꝓpter vos. i. ꝓpter vr̃am instructionem ✲Vt in vobis.

A ☞illos designãs nõ sigillatim: ne maior nasceret discordia. a ¶Ne &c. v. ad. a. in. Ab illo. i. meliori q̃ ille. id est quasi alius ab illo qui nullus est q̃tum ad se: vel q̃tum ad misterium. b ¶Quis em̃ te dis. a massa perditorum? nullus nisi deus. Vel si baptizatus a petro: q̃uo discerneris ab eo qui a paulo? nihil ille, nihil tu. ¶Vel redarguit illos eosdem qui gloriabant de magisterio pseudo. Q. gloriaris ꝑ illis: sed quid habes ab illis qd' ñ a me: & si a me: qd ꝯ me gloriaris, qm̃ idem a me accæperis? c ¶Quid. a. &c. Aliud genus arrogãtiæ amouere conat. s. ne hõ supbiat ꝑꝑ aliquam gratiam a deo sibi datam: putans se eam hr̃e a se vel a ministro. d ¶Si autem ac. Hoc contra illos qui eadẽ q̃ ab apostolo accæperant audiẽtes: de magisterio pseudo apl'orũ gloriabant: q per eloquentiã se cõmendantes gloriã in se vertebant: cum apl's contẽptibilem se videri fecerat: vt gloriam deo faceret. Iõ apl's ironice eis loquitur: quasi ꝯcedens quod eis de seipsis videbatur: cũ subdit. e ¶Iã
B fatu. Q. Increpo vos di. Quid gloriaris &c. Sed non recte videor hoc facere: qa Vos iam &c. Iam fatu. iã di. ironia: ac si diceret: Nõ est ita. Irascentis enim verba sunt, non cõfirmantis. f ¶Regnetis. Vere regnare est de spe & promissis dei securũ esse, & in aduersis gaudere. g ¶Puto enim. Q. Nullatenus putãdum est. Ironice enim loquitur. Ideo sine nobis: quia p mala q̃ patimur. de⁹ ostendit nos apostolos vilissi. de quibus nõ curet, tanquã morti destina. i. ad nullam vtilitatem, sed ad mortẽ reseruatos. Quid per hoc videtur: quia ad spectaculum nostrũ quasi ad monstrum conueniũt: per
Malach'. quod magis ꝓbamur amici dei Vl', ideo deberetis nobiscũ regnare: qa puto & certus sum ꝙ nos sumus similes nouissimis Helię & enoch in tribulationibus. h ¶Tanquã morti. Vt qui a victoribus morti seruabantur, ad quod spectaculum conueniebat popul⁹: sic ad derisionẽ heliæ tunc, & nunc apostolorũ mali. i ¶Et angelis. Boni angeli, & boni homines laudant: mali irrident: hæc sunt dextra: & sinistra: sed nec illa eleuãt, nec ista frãgunt. k ¶Propter christum. cuius crucem prædicamus: quod vos tacentes videmini in xp̃o prudentes. l ¶Esurimus &c. Ambrosius. Veritatem prædicantes gratiam nõ habent apud homines. m ¶Tanquã pur. &c. Per hæc omnia ꝓbamur in christo prudentes & fortes. n ¶Non vt con. Aspera blãdis mitigat vt salutaris medicus. o ¶Pædago. Dum pędagogos nominat: pueros significat. p ¶Per euangelium. Addidit per euangelium: ne ipsius putaretur eẽ quod dei est. Ait em̃ dñs in euangelio: Ne vobis dicatis patrem in terra. Vnus est enim pater deus: nõ vt hoc nomen cæteris tollatur. sed ne gratia dei qua in æternam vitã generamur: naturæ vel potestati: vel ẽt sctitati cuiusq; homis tribuatur. ☞Si dominus

a ¶humilitatẽ vr̃am. b ¶Hãc. s. c ¶q maiores
a ꝓpter vos: ũt in nobis discatis ne su⸗ a
sum⁹. a ¶agẽdo vltra. b ¶i hieremia. ¶q gl'iat
prã quã scriptũm est, vnus aduersus b
in. d. glo. ¶se vel doctore. ¶a ꝑditis nisi de⁹.
b alium inflet ꝑ alio. Quis em̃ te dis⸗ c d
a ¶ꝙ si dicis: fides tua: vel oratio: vel iusticia: iterum interrogo. Q. ha. quod non accę.
c cernit? †Quid aũt habes qd' non ac e
¶a deo. ¶a deo. ¶in te vel illis.
d cæpisti? Si aũt accæpisti: qd gl'iaris q̃ f
a ¶a deo: sed a te vl' ab illis. b ¶sed vos. ¶tã ci⸗ to. c ¶pleni. d ¶sp̃ũsancto.
e si non accæpictis? Iam saturati estis, g
a ¶q̃si vt & alios saturare potestis. b ¶ironia.
c ¶sic putabant gloriantes de pseudo apl'is.
iam diuites facti estis. Sine nobis h i
a ¶regitis vos. b ¶v̇e. ¶& his pie optat. c ¶ita.
f regnatis: & vtinã regnetis: ũt & nos k
a ¶vos sequamur cũ nos seq dedignemini. q̃s qdẽ seq deberetis: qa nos reuera regnam⁹: sed
g vobiscum regnemus. Puto enim ꝙ l m
timeo ne sine nobis. a ¶vilissimos vl' siles he
deus nos apostolos nouissimos ostẽ n
h dit, tanquã morti destinatos: quia o
i spectaculum facti sumus mundo &
liæ & enoch. a ¶vel bonis vt ꝯfortẽt: vel malis vt isultẽt. b ¶&. c ¶icrepatio cũ ironia. Q.
l angelis & hominib⁹. Nos stulti pro⸗ p
pter christum: vos aũt prudentes in
qd' totũ eꝫ est. ¶afflicti. ¶prãte.
xp̃o. Nos infirmi, vos autem fortes:
¶sæculi. ¶reuerendi. ¶despecti.
Vos nobiles: nos autem ignobiles.
a ¶et. b ¶. i. cõtinue. i. vsq; ad hoc tp̃s.
l Vsq; in hanc horam & esurimus & si q r
timus: & nudi sum⁹: & colaphis cæ⸗
a ¶ꝑ ꝑsecutione mutamus loca. ¶fugamur ne plures doceam⁹. b ¶. s. ꝑ nobis necessarijs.
dimur: & instãbiles sum⁹: & labora⸗ s t
¶qa nemo dat. ¶et.
mus opãtes manibus nr̃is. Maledi⸗ v
a ¶hortando alios ad bonum. b ¶tormenta.
cimur & benedicimus: ꝑsecutionem
a ¶patienter. b ¶Q. magi, malefici.
patimur & sustinemus. Blasphema⸗ x
a ¶deũ ꝑ illis vl' eos ne blasphemẽt nos. b ¶de
m mur & obsecramus. Tanquã purga⸗ y
q̃b⁹ mũd⁹ ĩgnet & abiectis purget. a ¶rputati.
mẽta huius mundi facti sumus, oĩm z
a ¶purgamẽtũ ferri vel pomi: & q̃cq̃d de q̃libet materia vt purgatio reddat: abijcit. b ¶cõtinue vsq; ad hoc tp̃s. c ¶Et si dixero vos ista.
n peripsima usq; adhuc. †Non vt con⸗ a
&c. Nõ. a ¶. i. erubescẽtiã faciã vobis. b ¶ꝑ q⸗
fundam vos hæc scribo: sed vt filios b
bus tot passus sum. a ¶filij, Nam ego pater.
meos charissimos moneo. Nam si de
¶finitũ ꝑ ĩfinito posuit. a ¶eruditoꝝ q nõ ge
o cem milia pedagogorũ heatis in xp̃o
nuerũt. a ¶tñ. b ¶q genuissent. c ¶i fide xp̃i, nõ
p sed nõ multos p̃res. Nã i xp̃o iesu p
in me. a ¶tm̃. b ¶qa genui: ergo ex debito Ro.
euãgeliũ ego vos genui. †Rogo ergo c
a ¶non pseudo.
vos fr̃es: imitatores mei estote, sicut d
a ¶vt imitemi me. b ¶p hũc ctedit missa ep̄la.
& ego christi. Ideo misi ad vos timo e

✲ a ¶Vt in no. disca. ne su. quã scri. est. C
s. in hac ep̄la. b ¶Vnus aduer. a. inflet. cõtentione. c ¶Pro alio. i. pro quocũq; ministro ecclesię nimis ei ascribẽdo, vel alterum cõtẽnendo. d ¶Quis em̃ te dis. i. facit te eleuari sup alios p supbiã. Et si dicat hoc est ꝑꝑ aliquã gr̃am sp̃alem sciẽ vl' facũdię: hoc excludit di. e ¶Quid ãt ha. quod nõ ac. q. d. nihil. qa totũ ẽ a deo. iõ ꝯcludit: f ¶Quid glo. quasi nõ ac. q. d. Non est occasio supbiendi, sed magis humiliandi. vñ dicit Grego. homel'. xxxi. Tãto eẽ humilior & ad seruiendũ deo p̃roptior q̃sq; debet ex munere q̃to obligatiorẽ se esse ꝯspicit in reddenda rõne: iõ subdit: g ¶Iã sa. e. i. repleti doctrina fidei. Ironice loqt vt oñdat ꝑsumptionẽ eoꝝ derisibilẽ. h ¶Iã di. fa. e. in charismatibus sp̃ualibus. i ¶Sine no. re. i. in statu perfectiõis estis ſm ęstimationẽ vr̃am. k ¶Et vti. re. ſm veritatem. hoc aũt dicit: vt oñdat se charitatiue eos arguere. l ¶Puto. e. Hic assignat cãm quare ꝯtẽnebant apl'i veri. scilicet ꝓpter miserias quas sustinebãt in p̃nti de bonis tp̃alibus nõ curãtes: iõ dicit. Puto e. i. putare me cogitis hanc esse vr̃am ęstimationẽ. m ¶Quod de⁹ n. ap. no. i. abiectos, n ¶Ostẽdit tãquã mor. d. i. morte dignos ſm hoĩm iudiciũ. iõ subdit: o ¶Quia spe. fa. su. m. Ad videndũ em̃ occisionẽ & ꝑsecutionẽ fideliũ in primitiua eccl'ia ꝯueniebãt multi: diuersimode tñ moti. qa mũdani homines veniebãt ad ꝯtẽnẽdũ eos & ꝑsequendũ. iõ dicit: Mũdo. Angeli ẽt aliqñ apparebant ad eos ꝯsolandũ & roborãdũ. iõ dicit. Et angelis. & aliq̃ ꝑsonæ deuotæ cõueniebant ad cõpatiendũ, & exẽplũ patiẽtię accipiendũ. de q̃bus subdit: Et hoĩbus. Et qa ꝑ talib⁹ apl'i veri ꝯtẽnebant vt dictũ est. ideo subdit apl's: p ¶Nos stul. ꝑ chri. &c. ſm reputationẽ vestrã & infideliũ. q ¶Vsq; in D
hanc ho. i. cõtinue a tp̃e recæptiõis fidei catholicæ vsq; ad p̃ns. r ¶Esu. & si. veritatẽ em̃ p̃dicantes & vitia arguentes incurrebãt odiũ humanũ: & sic patiebant multiplicem defectũ & ẽt insultũ. s ¶Et insta. i. nõ habẽtes domiciliũ stabile. t ¶Et labo. ope. ma. no. sicut dr̃ de paulo Act. xviij. Aliqñ enim hoc faciebant: qa non inueniebãt q darent eis necessaria vitæ: Et aliquãdo ne grauarẽt fideles: Et aliqñ ad dandũ fidelibus exẽplũ vitandi ocium: vt habetur. ij. Thessalo. iij. v ¶Maledicimur & be. ſm doctrinã xp̃i. x ¶Blasphemamur & obsecra. orãdo pro blasphemantib⁹ nos, ſm dictum saluatoris Math. v. g. Orate pro ꝑsequentibus & calũniantibus vos. y ¶Tanquã pur. hui⁹ mũdi. i. immundiciæ inficiẽtes mundũ: q̃ sunt amouendæ. Iudæi em̃ & gẽtiles dicebãt mũdum infici p vitã & doctrinã apl'oꝝ. & per ꝯñs ip̃m debere purgari per mortem eorũ. z ¶Oĩm peripsima. Id est opertura pomi: aperi qd' est circũ, & ꝑsima qd' est figura. Reputabant em̃ apl'i remouẽdi ab hominib⁹, sicut optura a fructu. a ¶Non vt confundam. Hic ꝯñr insistit corinthioꝝ correctioni. Et primo simplici verbo, dicens: Nõ vt confundã vos hæc scribo &c. i. non quęro confusionem vestrã: sed emẽdationẽ vr̃am: quia reputo vos. b ¶Filios meos charis. quia fundamentum fidei eis annunciauit. Alij vero instruxerunt eos de q̃busdã minoribus. propter quod vocat eos pedagogos se aũt patrem eoꝝ. iõ subdit: c ¶Rogo ergo vos fratres imi. mei estote. sicut boni filij. d ¶Sicut & ego christi. cui obtempero sicut vero patri. Secundo corrigit eos nuncio ad hoc idoneo, di. e ¶Ideo mi. ad vos ti. & patet lr̃a. Tertio flagello ꝯminatiõis, di.

†De pœ. di. 2. apostolus.
†28. q. 1. c. sic eni. vltra medium.
†Ephes. 4. a. Phil'. 3. d. j. 11. a.

E ☞ a ¶Si dñs vo. Iō dicit vt ōnderet: ꝙ si nō iret, deū noluisse: causa vtiq; indignitatis illorū. b ¶In virga. Aug. Terroris verba īfert vt inflati humiliarent, & se pppararent ad recipiēdū eū. absit autē vt pij filij dicerēt: Si in virga vētur⁹ es, noli venire. Meli⁹ ei est erudiri in virga prīs: q̄ perire in blandimēto pdonis, Ca.V.

Omnio au. Incipit de fornicatione: & redarguit illū fornicatorē q vxorē prīs tenebat & eos q eū tolerabant. Erāt em & ipsi ꝯparticipes dū paterent rē tā īgentis pcti secū incorreptū cōuenire. Nō solū ergo illū reū mortis, sed ēt adherētes illi nō imunes a crie demōstrauit. d ¶Vt vxo. pa. Amb. Publice nouercā suā loco vxoris hēbat: nec aliqua tergiuersatione poterat tegi crimē. Et hui⁹ cā de fornicatione incipit postea mouebit de oī carnali: videlicet & spūali. c ¶Infla. estis. vēto supbie: q̄ pellit misericordiā. quasi vnū mēbrū patit, cōpatiunt & cætera. f ¶In noīe dñi. Hoc mō iudicaui: vt vos ꝯgregati in vnum sine aliqua dissentiōe: qb⁹ mea auctoritas & ꝟt⁹ xp̄i coopabit: tradatis hmōi sathanę. g ¶Tradere hu. sa. Hāc ptātē dr̄ habuisse vt dū aliquē a stultitia nō posset amouere: diabolo eū vexandū traderet: quousq; pniam pfitēs a malo desisteret: Vel, tradere sathanæ, est ab eccl'ia expellere admonitionē ab illo suspēdere: liberū illi facere ire in īteritū carnis. i. facere ſm hoc qd' expetit caro ei⁹, in interitū illū ducēs: Non aūt hoc amaritudine odij: sed ea ītētiōe: vt repulsio hęc ad reuocādū illū valeat ī die dñi. i. si qñ illius corvisitet dñi: si qñ illi dñs luceat in corde. h ¶Vt spi. sal. Aug. Sic apl's ñ crudelit: sed amabil'r sathanę tradit. Sic moyses ī cultores idolorꝫ paucos qdē iudicauit ī pñs terrēs, ī posterꝫ disciplinā sanciēs. Sic & helias & alij bōi: qa sic & metus alijs incutit: & ipsis pc̄m minuitur. vñ hoc exemplum helię non rep̄hendit xp̄s in discipulis suis: sed qa odio & nō amore correctionis desiderabant vindictā ignis in eos q sibi hospitium nō prebuerūt. sic & petr⁹ in anania & vxore ei⁹ vindicasse legit. vel tradit vt spūsctūs ☞ quo cōta

pauli magna potestas. — exo.32.f. — 4.Re.1.b — F — Act.v.a.

NICO. DE LY.

✻ a ¶Tāquā nō &c. sic infla. sunt q. ꝯtēdētes ad īuicē: vt. s. declatū ē. b ¶Veniā aūt ad. v. ci. &c. hoc addit: qa volūtas diuīa est in oīb⁹ p̄supponēda. c ¶Et cog. nō ser. c. q in &c. i. ſmonē rethoricū de quo gl'iant. d ¶Sed virtutē. ī opibus virtuosis & miraculosis. Q. In his q dē sunt īpotētes: cū tñ p̄dicatio euāgelij p talia deberet cōfirmari: vt hr̄ Mar. vl. d. Dño coopante & ſmonē cōfirmāte sequētib⁹ signis. iō subdit: Nō ei in ſmone &c. e ¶Quid vul. ī vir. i. ad vos corrigēdos cū flagello si īuenero vos rebelles. Hēbat em apl's ptātē tradēdi tales sathanæ cruciandos corpal'r ad eorꝫ correctionē: vt hr̄. ī. c. seq. f ¶An in chari. & spū mā. si inuenero vos humiles & emēdatos saltē in pte. p hoc autem ꝙ dr̄ hic: An in cha. nō excludit charitas a correctione apl'i fiēda cū flagello: qa si flagellaret, charitatiue faceret: sed dicit ad designandū ꝙ correptus actu p flagellū nō ita sentit dulcedinem charitatis illius q corrigit: sic sentiret si p ꝟba cōsolatoria hoc faceret. tñ trāseūte flagello bñ postea cognoscit charitas flagellātis. ¶In. c. iiij. vbi dr̄ ī postil. Hoc aūt frēs trāsfiguraui ī me.

ADDITIO. Q. dicitur hic: Hoc autem fratres trāsfiguraui &c. sic videt exponēdū ꝯformiter ad glo.

¶in fide. ¶bñ agendo. ¶in prædicatione.
thæū q est fili⁹ me⁹ charissim⁹ & fidel'
a ¶institutiones meas.
in dño: qui vos commonefaciat viās
a ¶& ideo tenendę. b ¶ego. c ¶terrarum.
meas quæ sunt ī xp̄o iesu: sicut vbiq;
a ¶& ideo auctentice. ¶opus erat mitti: quia.
in ōmni eccl'ia doceo. Tanq̄ non vētu a
a ¶de philosophis: quorꝫ terrena gl'iant sapīa.
rus sim ad vos: sic inflāti sunt qdam.
a ¶post cōmonitionē promittit se ire ad illos.
b ¶nisi culpa vestra impedierit.
a Veniam autem cito ad vos si dñs vo b
¶probabo. ¶humanæ sapientię.
luerit: & cognoscā non sermonē eorū c
a ¶supbia alta sapiēdi & cæteros iudicādi.
b ¶in fide & bona opatione. c ¶Q. Ideo.
non quæram sermonem: qa.
qui inflāti sunt, sed virtutē. † Nō ēī d
a ¶causa regni dei. b ¶Q. Non sermo humanæ sapientiæ, sed virtus est causa regni dei.
in sermone est regnū dei, sed ī virtute.
a ¶Vere veniā, sed: Quid horꝫ. b ¶correctionis: vbi & si sit: non tñ videtur esse charitas.
b Quid vultis: in virgā veniam ad vos: e
a ¶in manifesta dilectione vt bona suppleam.
¶vt parcam peccatis.
an in charitate & spū māsuetudinis? f
a ¶Opus est ꝟga nisi vos cor rigatis.
¶id est ab omnibus.
Omnino āuditur Ca.V. g
a ¶qui inflati: nec corrigitis.
b ¶res infamis. c ¶est illa.
¶vt graue istud ostenderet peccatum: nec ab his ēt dicit admitti qui deum nesciunt.
īter vōs fornicatiō: & tālis fornicatio
a ¶hoc publice: vbi testibus opus nō est.
d qualis nec inter gētes: ita vt vxorem h
a ¶Cum tantum scelus sit inter vos tamē.
e patris sui aliqs habeat. Et vōs infla i
a ¶qd' magis faciēdū eēt. b ¶dolorē p peccato
ti estis: & nōn magis luctūm habui k
illius. a ¶ita. b ¶qa omnes estis participes.
stis, ūt tollatur de mēdio vestrum qui l
a ¶quod nullo mō tegi poterat. b ¶Vos nō tu
hōc opus fecit. † Egō quidem absens m n
listis q pñtes. a ¶sollicitudine mentis, & pro
corpore, pñs aūt spiritū: iam iudica o
uidens vobis. a ¶ac si præsens essem.
ui† tānquā pñs eū q sic operatus est: p
a ¶Iudicaui inquā. ¶. i. vice eius: Vel vos cōgre
f in nōie dñi nostri iesu christi, congre q
gati tradatis in nomine dñi: cuius gl'ia est in huiusmodi iudicio: non pro odio vestro.
gatis vobis & meo spiritu: cum virtu r
g te domini nostri Iesu christi tradere s
a ¶reū. b ¶vt corporaliter vexet eū diabolus: &
huiūsmodi sethānæ in interitum car t
sic ille resipiscat. a ¶cōis ecclesiæ. b ¶iudicij.
h nis: vt spiritūs salu⁹ sit in diē domini x y

Dixerat em apl's nō esse gl'iandū in ministris a qb⁹ fuerūt edocti, G Sed trāsfigurauit. i. pposuit figurā in se & apollo: alios nō noiando singulatim: ne maior nasceret materia discordię. Nemo enim audiēs nomē suū in rixa ꝯtent⁹ est tacere: sed tacito noīe, audiens de se aliqd' dictū qnq; dissimulat. & hoc apl's fecit ad īstructionē corinthiorꝫ. iō dicit: Propter vos vt in vobis discatis nō gloriari. Supra quam scriptum est. s. Hier. ix. vbi habet: ꝙ nullus glorieť in sapia sua nec fortitudine &c. sed in domino &c. Ca.V.

Omnino audit. Postq; apl's instruxit corīthios de baptismo per quē fit regñatio spūalis: hic ꝯñr instruit eos de matrimōio p qd' fit debite gñatio carnalis. Et diuidit ī duas. qa primo vitiū ꝯriū arguit. scd'o de mr̄imonio in ... struit. ca. vij. Prima in duas. Prio arguit vitiū fornicationis. scd'o, q̄dā alia vitia q̄ erāt in eis. c. se. Pria adhuc in duas. qa prio facit ppositum. scd'o remouet dubium, ibi: Scripsi vobis. Pria adhuc in duas. qa prio arguit culpam scd'o p̄dicit pœnā, ibi: Ego qdē. tertio rep̄hēdit culpæ radicē, ibi: Nō est bona gl'iatio. Circa primū sciēdū: ꝙ pposito duplex erat culpa. Vna pticularis cuiusdā fornicatoris ignominiosi. & hoc est qd' dr̄: Oīno ... audit &c. Et dicit omino: quia hoc erat ... publicū. & talis fornicatio erat tā horrē... da: q̄ nec inter gētes reputata fuit licita: licet fornicationē simplicē licitā reputarēt: & q̄ sit illa, subdit: h ¶Ita vt vxo. &c. qd' a principio mūdi fuit exclusum q̄tāq; illicitū. pp em reuerētiā naturalē q̄ debet hri ad prem & mr̄em: istę duę psōnę a mr̄imonio sp fuerūt exclusę tāq; de dictamie iuris naturalis. Vñ q̄dā aīalia talē ꝯcubitū abhorrēt. Sic dr̄ de qdā elephāte: q adduct⁹ ad mr̄em: vt p coitū ei⁹ cū ea hrenť fœt⁹: talē coitū oīno renuit. postea ꝟo reduct⁹ ad mr̄em optā pallio in pte anteriori, coiuit cū ea: quā postea discoptā cognoscens interfecit ductorē suū. Est aūt elephas inter alia aīalia multū disciplinabile: vt dicit pħs ī li. de aīalibus. Erat aūt circa hoc alia culpa cōis. s. illorꝫ q debebāt hoc corrigere & negligebāt. & q̄tū ad hoc subdit: i ¶Et vos in. &c. ex cōtētionib⁹ ei q̄s hēbāt inter se, & alia charitatis opa hāc correctionē sic ... facere negligebāt. iō subdit. k ¶Et non ... m. lu. h. de pc̄tō fris tollēdo & ad ei⁹ correctionem pcedendo iō subdit: l ¶Vt tol. &c. p excōicationē eius q hoc opus fecit: ne participes ipsius culpę sitis. m ¶Ego q. Hic ꝯñr determiat ... fornicatoris punitionem dicens: Ego qdē. n ¶Ab... hñs auctoritatē a dño sup vos. ... sens cor. p̄. aūt spi. i. charitatis affectu. o ... Vel qa in spū sciebat q̄ agebant inter corinthios ac si pñs esset. Sicut heliseus vidit giezi accipiētē munera a naamā. iiij. Reg. v. o ¶Iā iu. vt p̄. mō dctō. p ¶Eū q sic o. accipiēdo vxorē prīs sui. q ¶In no. do. &c. Tum qa omnis cōgregatio fidelium est fienda in noīe xp̄i. Tū quia crimina publica quale istud erat, debēt in publico puniri. r ¶Et meo spi. quia notum erat modo prædicto. s ¶Tra... de &c. Sicut enim apl'i a dño habebant ptātem ejiciēdi dæmones de corporib⁹ obsessis: ita habebant potestatem tradēdi eos dæmonibus affligendos p enormibus peccatis. sic & in primitiua ecclesia affligebantur excōicati. ideo subditur: t ¶In interitum car. i. ad eius afflictionem: vt sic pœniteat pœna decente culpam. v ¶Vt spi. sal. sit. id est anima saluetur. x ¶In die domini &c. i. in die mortis vel iudicij ✻ extremi

Dixerat

A ☞ quo contaminati nudant: saluus sit eis nō amissus in die iudicij. a ¶Totā mas. Participes erāt dū paterent reū. Sed si qs ptātē nō habet, quē scit reū abijcere vel pbare non valet, īmunis est: Et iudicis non est sine accusatore damnare: vt nec xp̄s iudam abiecit. b ¶Cōspsio. est farina p aquā cōglutīata sine fermēto. i. azyma.

Vult ergo vt isti sint vnū qd p dilectionē puri a corruptiōe pc̄ti: nouū hoīem induti: sicut in baptismo sunt facti azymi. Zyma grece: fermētū latine. c ¶Pascha. Nō sicut qdā æstimāt græcū nomē est: sed hebręū: Oportunissime tñ occurrit ī hoc nomine q̄dā vtrarūq; linguarum ꝯgruentia. Quia em pati græce paschin dr̄. iō pascha passio putat esse. In hebręa vero ligua pascha trāsitus dr̄: quia tūc primū pascha celebrauit ppl's dei: qñ ex ægypto fugientes mare rubrum transierunt. Nūc vero figura illa pphetica cōpleta est: cū sicut ouis ad immolandū ductus est xp̄s: cuius sanguine illinitis postibus nr̄is. i. frontib⁹ crucis signo signatis: a pditione huius sæculi tā q̄ a captiuitate ægyptiaca liberamur & saluberrimū trāsitū agimus cum a diabolo transimus ad xp̄m. ¶Amb. Pascha immolatio est: nō transitus: sicut qbusdā videt. Prius em pascha & sic transitus: qa añ exēplum est saluatoris: & sic salus. d ¶Sinceritatis. Nouæ vitę: & veritatis sine omni fraude, vt sinceritas mundā vitā faciat: & veritas oēm fraudē excludat. e ¶Alioqn. Non possent tales christo lucrari: si colloquium eorꝫ vitarent & conuiuium: vnde & dominus cū publicanis, & peccatorib⁹ comedebat. ¶Vel alioquin. i. si cōmisceamini: melius esset vobis mori. f ¶Nunc aūt. Tunc scripsi vobis, & non bene accæpistis: nūc aūt determiate scribo. g ¶Nominaf. Augu. De pœni. Eā noīationē voluit intelligi apl's: quæ fit in quēq; cū snīa & ordine iudiciario, atq; integritate pfert. Nam si q̄libet noiatio sufficit: multi damnandi sunt innocentes: qa sepe falso ī quo q̄ crimina noiantur. Quibus verbis ostēdit satis nō temere, & quolibet mō: sed p iudicium auferendos esse malos ab eccl'iæ cōione: aut si p iudicium auferri non pñt: tolerent potius: ne peruerse malos euitando q̄sq; ab ecclesia discedens eos quos fugere videtur mittat ad gehēnam. Vel, qui fra. nomi. in. i. publicatur fornicator &c. h ¶Nec ci. fu. Vt erubescens corrigatur. i ¶Malum. i. fornicatorem illū: qd' sic intelligi græca dictio cogit vel consensum.

pascha. — Ex.12.g. — Esa.53.c. — B

NICO. DE LYRA.

✻ extremi. p eodē em die accipiunt quia qualis qs inuenit in morte: talis ī iudicio pñtabit. a ¶Nō est ho. hic ꝯñr arguit culpæ radicē. s. cōtentionē quā habebant ad inuicē: p quā correctionē negligebant & sic nō solū peccāti, sed ēt alijs iminebat piculū infectiōis, iō dicit. Nō est bo. Ex hoc ꝙ nimis gl'iabant de aliqbus ministris alios contēnendo: pcedebat inter eos contētio: & correctionis omissio, & p ꝯñs periculū infectionis in alijs. iō subditur: b ¶Quia modicum &c. Circa quod sciēdū, ꝙ in fermento duo sunt. s. sapor virtualiter inquātum reddit panē sapidū: & sic doctria euāgelica ꝯparat fermento. Mat. xiij. e. Aliud est corruptio: & sic comparatur peccato. & hoc mō accipit hic: quia ex vno peccatore alij inficiunt. iō subditur: c ¶Expur. ve. &c. per aspersionem aqua baptismalis: d ¶Sicut estis. i. eē debetis. e ¶Azimi. i. sine fermento pc̄ti. Quod declarat p figuram vet. testa. di. f ¶Etenī pa. &c. Agn⁹ em paschalis, de quo habet Exo. xij. a figura fuit

Fermēti duplex.

a ¶Q. talis forni. inter vos. ¶quia īter vos est talis. ¶& si in alijs boni: Non. b ¶qa hæc omnia bona prępedit.
nostri iesu xp̄i. Nōn est bōna gl'ia a
a ¶consensus huius peccati: vel iste vn⁹ fornica. alios exemplo.
tio vr̄a. Nescitis qa mōdicū fermē b
a ¶omnes cōtaminat: qui cū possint arguere dissimulant. b ¶Quia corrumpit: ergo.
¶ejiciēdo illum qui corrumpit: qui est mēbrum veteris hominis: & acidus.
a tū tōtā massam corrumpit? Expūr c
a ¶. i. perseueretis. b ¶innouati virtutibus
gate vetus fermentū ūt sitis nōua
sine corruptiōe pc̄ti. a ¶facti in baptismo.
b ¶ideo puri.
b conspersio sicut estis āzimi. Etē d e
a ¶per quē trāsire habemus de hoc mundo f
c nim pāscha nostrū immolatus est
ad pmissam p̄riam. a ¶quē edere debem⁹.
b ¶quia aliter non transiremus.
christūs: † Itaq; ēpulemur non in g h
a ¶corruptione veteri. b ¶p ptes. c ¶ī aliū.
fermētō veteri: neq; in fermēto mā i
a ¶in se. b ¶in sinceritate a vitijs: & in veri
d liciæ & nēquitiæ: sed in āzimis k
tate bonorū operū. q̄ p azymos signanť.
a ¶a vitijs. b ¶bonorꝫ operū. c ¶Mō moneo vos ab hoc purgare. sed & siñ hac admonitiōe debueratis: qa iā ī alia epl'a: Scripsi.
sincēritatis & vēritatis. Scripsi vo l m
bis in epistola: ne commiscemini n
a ¶Sic pri⁹ isti intellexerāt. b ¶. i. gētilib⁹:
fornicariis. Nōn vtiq; fornicāriis o
¶Hoc ēt in illa epl'a prohibuerat: q̄ & mō debent obseruare. a ¶Sed non a gentib⁹.
huius mundi, aut auāris, aut ra p q
pacibus, aut idolis seruientibus.
a ¶si pcepissem gētilib⁹ nō ꝯmisceri, necesse eēt de mūdana ꝯuersatiōe vos exire cū.
e Aliōqn debueratis iā de hoc mun r
¶vbiq; tales. ¶Quia nō de illis: ergo Nunc i. in hoc præsenti apparet ꝙ.
f do exisse. Nūc aūt scripsi vobis nō s
a ¶fornicarijs. b ¶hoc mō. c ¶& si nō sit.
g cōmiscēri. Si is q frā nōiat iter vōs t
¶In his oībus notat eos. a ¶nominabilis.
est fornicator, aut auārus aut ido v
¶. i. detractor. ¶vsu.
lis seruiēs: aut maledic⁹ aut ebrio x y
a ¶& alijs similibus. b ¶nedū orare.
h sus, aut rapax, † cūm hmōi nēc ci z
¶De his dico.
bum sumere. † Quid enī mihi de a
a ¶extra ecclesiā. b ¶His blādiēdū: sed. ¶in
his qui fōris sunt iudicare? Nōn b c
his putredo resecāda. a ¶noīe & pfessione.
ne de his qui intūs sunt vos iu d
dicatis? Nam eos qui foris sunt e
a ¶non nobis ꝯmisit. b ¶& quia iubeo nō commisceri talibus. ideo. c ¶hominem.
i deus iudicabit. † Aūferte mālum f
a ¶qui inde inquinamini. b ¶ijsdē facti.
ex vōbis ipsis.

ra fuit īmolationis christi, p quē liberati sumus a dęmonis ptāte: C sicut filij isrl' p sanguinē agni paschalis ab angelo deuastāte: Carnes aūt illi⁹ agni cū azimis panib⁹ comedebanť: q bus septē diebus filij israel vtebanť: Et p hoc significabať, ꝙ vita ppl'i xp̄iani debet esse sine fermēto mortalis pc̄ti: ideo subdiť: g ¶Itaq; epu. Id est vitā pñtem trāseamus. h ¶Non in fer. ve. i. in pctō ꝙ aīam inueterascere facit spūaliter. i ¶Neq; in fer. ma. & ne. p hoc intelligiť pc̄m ex certa malicia & a pposito factū. Quod contingit dupl'r. Vno mō ex habitu acqsito ex actibus malis: qd' intelligiť p fermētū maliciæ. vñ dr̄ Prouer. ij. c. Qui lætanť cum malefe. & exultant in re. pessimis. Signū eī habitus generati est delectatio in opere. ij. ethicorꝫ. Alio mō ex corruptione naturæ: sicut aliq ex malicia ꝯplexionis inclinanť ad aliqua quę ſm se sunt horrenda: vt effusio sanguinis humani: vitium ꝯ naturā maxime, cū bestijs & hoc vocaf hic fermētū neqtię. k ¶Sed in azy. q̄tum ad puritatē affectus. l ¶Et veri. q̄tum ad puritatē intellectus. m ¶Scripsi vo. Hic ꝯñr apl's remouet quoddā dubium: Scripserat eī corinthijs in quadam epl'a quæ in canone nō hr̄, ꝙ nō cōmisceret fornicarijs: circa qd' plures dubitabāt credentes, ꝙ intelligeret tm̄ de fornicatione spūali q̄ est idolatria: iō apl's hoc remouet ōndens, ꝙ intellexit de oībus criminosis general'r ne inficerenť ex eorū societate & hoc est qd' dicit: Scripsi vo. in c. alia ab ista. n ¶Ne cōmi. for. i. cum crīosis gñaliter q fornicāť a deo. propter qd' subdiť: o ¶Non vtiq; for. h. m. q cōiter noīantur ribaldi. p ¶Aut a. q p vsurā & alias malicias exqsitas subtrahūt bōa aliorꝫ. vnde dr̄ auarus quasi auidus ęris. q ¶Aut rapaci. q bona aliorꝫ accipiunt p violentiā. Et p ista intelliguntť alia crimina q̄ non sunt hic expressa. r ¶Alioqn debu. &c. q. d. melius esset vobis mori: q̄ cōicare talium operib⁹ malignis. s ¶Nūc aūt scri. &c. q. d. sic intelligendū est dictum meū gñaliter. Et applicat magis in specie de separatione a talibus crīosis dicens: t ¶Si is q fra. no. i. xp̄ianus: ita ꝙ hic accipiť fraternitas religionis. Aliq libri hñt: Supernominať. i. sup nomen psonæ habet nomen religionis xp̄ianæ: & sic est eadem sententia. v ¶Est fornica. manifestus. x ¶Aut maledicus. i. blasphemus. y ¶Aut ebri. i. ebrietate assuetus: osus em importat plenitudinem. vñ versus: Osus plena notat: būdus similat: bilis aptat. z ¶Cū hmōi &c. & sic vere confundanť: & emendētur. a ¶Quid em mihi de his. i. de infidelib⁹ qui sunt extra ecclesiam numero & merito. b ¶Iudica. q. d. ad me nō pertinet: qa sunt extra forum ecclesiæ. c ¶Nōne de his q in. i. intra ecclesiam. d ¶Vos iu. i. iudicare debetis eorum vitia puniendo. e ¶Nā eos qui fo. sunt. Hoc addit apl'us ne ex hoc: ꝙ infideles dicunť hic exēpti a iudicio ecclesię: crederenť esse melioris cōditionis: qd' falsum est: qa p hoc non effugiunt dei iudiciū qd' est grauius: iō cōcludit vlterius: f ¶Auferte ma. ex vo. i. separate malos xp̄ianos per communicationē vt sic corriganť pœna decente culpam.

¶In ca. v. vbi dicitur in postil. Quod declarat per figuram veteris testamē. dicēs: Etenim pascha nostrum.

ADDITIO. Per hāc figuram agni paschalis quā allegat apl's satis ostendit, ꝙ legalia quę a pseudo apl'is p̄cipiebanť obseruari ip̄fecta erāt, & nulli⁹ valoris respectu rei figuratę p ea: sicut expurgare vet⁹ fermētū ad lrālē ītellectū: & epu-

Peccatū ex malicia cōtingit dupliciter. — D — †De cel. mis. c. si. — † 1. q. 1. c. si qs iqt. in prin. — † De diuor. cap. gaudeamus. — † 45. di. ca. sed illud.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ Vdet aliqs. Occasione hmõi iudicij incipit agere de iudicijs in qbus multis modis peccabãt. Ca.VI. Q. cõteptis fidelibus infideles iudices adibant. vel stultos iudices cõstituebãt: & litigabãt & fraudabãt, & alia hmõi. b ¶ Iniquos. Infideles, iniq sunt fidelib⁹ qcũq3 mõ põt, & leges diuinas aut oĩno spernũt: aut pp opprimẽdos bonos falsa expositione interptant. c ¶ Qm scti. Quia exẽplo fidei illorũ pfidia hmõi dãnabit. d ¶ Vel, Sæcula. igit iud. Quia dixerat apl's eos posse de his mĩmis iudicare determinat, q ad hmõi negocia diffinienda sint cõstituendi. f. cõteptibiles q sunt in ecclia. Maiores em spũalib⁹ intẽdere debẽt. Q. Et qa iudicare debetis. Igit: Si sæcularia ha. iudicia cõsti. ad iu. q sunt cõteptibi. i. aliquos sapiẽtes: q tñ sunt mioris meriti. Apli em pdicãdo circũeũtes talib⁹ non vacabãt. ¶ Augu. Sapientes igit q in locis consistebãt fideles, & sancti: non q hac atq3 illac propter euangeliũ discurrebant taliũ negociorũ examinatores esse voluit. A qbus excusare nos nõ possum⁹ & si velim⁹. Christũ em testẽ iuoco: qm mallẽ p singulos dies certis horis aliqd manib⁹ opari: & cæteras horas hre liberas ad legendũ & orandũ, vel ad agendũ aliqd de diuinis lris: q3 tumultuosissimas pplexitates cãrum pati de negocijs sæcularib⁹, vel iudicãdo dirimẽdis: vel interueniẽdo pcidẽdis. e ¶ Hoc aũt ad vc. Terrenas cãs examinent: q exteriorũ rerũ sapiam perceperũt. Qui aũt spũalibus donis dotati sunt: terrenis nõ debẽt negocijs iplicari

F. vt dũ nõ cogunt inferiora bona dispõere, valeãt bonis supiorib⁹ deseruire. Cauendũ est tñ: vt hi q donis spũalib⁹ emicãt: nequaq3 pximorũ infirmãtiũ negocia fundit⁹ deserãt: sed vel hęc alijs qbus dignũ est tractãda cõmittãt vel p se gerant. f ¶ Iã qdẽ om. Delictũ est iudiciũ hre ꝯ alterũ: Sed ne excuses, q iuste hoc agas: qa iniuriã pateris quã iudicij snia a te vis remoueri occurrit: quare nõ magis iniuriã accipitis? Vñ dñs: Qui abstulerit tua, noli repetere. Et iterũ. Si qs voluerit tunicã tuã tollere, & in iudicio tecũ contẽdere: dimitte ei & palliũ. Sed tñ hoc fm veniã ifirmis ꝯcedit apl's. ¶ Augu. Perfectis igit, licet sua repetere simplr. i. sine cã, sine lite, sine iudicio: sed nõ ꝯuenit eis ide mouere cãm añ iudicẽ. Infirmis vo licet repeter sua mouẽdo cãm añ iudicẽ: & iudiciũ hñdo ꝯ frẽm: sed nõ contẽtiose, vl fraudulenter nec apud infideles iudices. g ¶ Fratribus. quos iuuare deberetis: & sic regnum perditis, & peius quia scientes. h ¶ An nescitis. Nota q totiens repetit: Nescitis. q. me sequendo hoc scire deberetis: sed sequentes pseudo, stulti facti estis.

Luc. 6.e. Mat. 5.f. Quib⁹ licet sua repetere. Nota.

ADDITIO. ☞ Sed sancti.

ctũ: & epulari in azimis nullius cõpationis est in rõne vtutis respectu purgationis a pctõ mortali, & trãseũdi vitã pñtẽ, in azimis puritatis & veritatis: & sic de alijs cõtẽtis in hac figura in qua oĩa contenta solũ lraliter itellecta modicę spũalitatis & virtutis sunt respectu rerũ figuratarum: & sic patet q adueniente pfectione rei figuratæ euacuari debet figura quã pseudo apli psuadebãt obseruari. Ca.VI.

Diuisio. Vdet aliqs vc. Postq3 apl's redarguit corinthios de fornicatione, & negligentia correctionis. hic ꝯñr eos arguit de qbusdam alijs vitijs. Et diuidit in duas partes: qa prio facit ppositũ. scd'o reuertit ad increpãdũ fornicatiõis vitiũ, ibi: Corpus aũt. Prima adhuc in duas quia primo

¶ Et cum debetis iudicare de his quæ intus sunt.
a Vdet aliqs Ca.VI. a
vrm hñs negociũ aduer-
a ¶ fidelem. ¶ infideles. ¶ potius.
b sus alterũ iudicari apud iniquos: b
a ¶ qui deum timentes iusticiam seruarent: & legum veritati salua charitate: & charitati salua veritate iudicando deseruirent.
b ¶ debẽt ne sancti de hmõi iudicare?
c & nõ apud sanctos? An nescitis qm c d
a ¶ qui in errore est quia est & alius supior.
b ¶ auctoritate & potestate.
scti de hoc mũdõ iudicabunt? Et si e f
a ¶ .i. per vos. ¶ qa aliquos sanctos habetis
in võbis iudicabit mundus: indi- g
qui iudicabunt. ¶ istis. ¶ Q. Non.
gni estis q iudicetis de minimis?
a ¶ Vere de his potestis. b ¶ apostatas q digni creati lapsi sũt: cũ isti fragiles stẽt: & qa ipugnantes victi sunt. c ¶ dãnabiles oñdes
† Nescitis qa ãgelos iudicabim⁹: h
mus. a ¶ poterimus iudicare. b ¶ de reb⁹ sæcularibus. c ¶ Et cum debetis iudicare.
d quãtõ magis sæcularia? Sæcularia i
a ¶ quia nec habenda: sed potius contẽnenda. b ¶ q. hoc est qd' fecistis vos vnde coacti fratres recurrunt ad illos. s. infideles.
¶ ironia. ¶ indiscretos, viles.
igit iudicia si hũeritis: cõteptibi
les qui sunt in ecclesia, illos cõsti k
a ¶ q. nõ ipo: sed memororvt vecũdemini.
e tuite ad iudicãdũ. Ad verecũdiam l
¶ vt ita necesse sit vt stultos statuatis: & hi potius statuendi, q3 ad infideles iudices eat: si desunt sapientes. ¶ quia. ¶ .i. adeo.
vrãm dico. Sic nõ est inter vos sa-
piẽs quisq̃, q possit iudicare inter
fratrẽ suũ. Sed frater cum fre iudi-
¶ quod malum. ¶ quod peius.
cio ꝯtẽdit: & hoc apud infideles.
a ¶ .i. ex hoc solo, q iudicia habetis. b ¶ peccatũ est litigare: cum pax debeat esse. a ¶ de huiusmodi. b ¶ quod non decet.
f Iam quidẽ oĩno delictũ est in vo- m
bis q iudicia hãbetis inter vos.
¶ Mirũ est qd' nõ potestis hoc. ¶ apertam violentiam.
† Quare nõ magis iniuriã accipi-
¶ occultam.
tis? Quare nõ magis fraudẽ pati-
¶ dum contenditis.
mini? Sed vos magis iniuriã faci-
a ¶ dum iudices corrumpitis donis.
g tis & fraudatis: & hoc fratribus.
¶ quilibet. a ¶ ergo nec salutem quia non est salus præter regnum.
h An nescitis quia iniqui regnum n o p

qa prio arguit eos de iudicib⁹ corã qbus litigabãt. scd'o de causis quas habebãt, ibi: Iã qdẽ. Circa primũ dicit. a ¶ Audet aliquis &c. q. d. Male facit, qcũq3 vrm hoc attẽtat. b ¶ Et nõ apud sanctos. i. xpianos. Apud eos em debet qri tale iudiciũ. per hoc em q aliq recurrebant ad iudices infideles. dabãt eis occasionẽ deprimendi paupes fideles: p talẽ et recursum videbat q inter xpianos non esset aliqs sufficiẽs ad talia iudicandũ: qd' erat turpe & ignominiosum. c ¶ An nescitis. q. dicat: Scire debetis. d ¶ Qm sancti. i. fideles pfecti. e ¶ De hoc mũ. iudi. erunt em assessores iudicis: Matt. xix. d. Sedebitis super sedes iudicantes &c. f ¶ Et si in vo. i. p vos. g ¶ Iudicabitur mũ. &c. per ꝯñs multo magis digni estis iudicare hmõi tpalia negocia quæ sunt quædam minima respectiue. h ¶ Nescitis qm an. iud. approbando sniam iudicis de punitione malorũ angelorũ & præmiatione bonorum q̃tum ad præmiũ accidentale. Licet em angeli mali & boni habuerint suũ principal iudicium a principio mundi: tamẽ de hoibus quos ad malũ incitauerunt mali: & ad bonum sancti recipient pœnã & pmium & fm hoc dicuntur etiam iudicandi a sctis viris per approbationẽ sniæ iudicis: & multo magis digni sunt homines iudicare. propter quod concludit. i ¶ Sæcularia igitur iu. si. ha. con. q sunt in ec. i. minoris reputationis & valoris. k ¶ Illos con. ad iu. Frequenter em contingit, q illi qui parũ sciunt de spũalibus clarius vident in tpalibus. propter qd' talibus sunt occupandi: vt sapiẽtes in spũalibus doctrinæ vacent ad contẽplationem. Sic em fecerunt apli Act. vi. constituentes diaconos circa tpalia: vt presbyteri liberius vacarent spũalibus. l ¶ Ad verec. vc. dico. q. d. ex facto vestro videtur, q non sit inter vos aliqs fidelis sufficiens ad iudicandum: qd' deberet esse vobis verecũdum. ¶ Sed istud apli dictum videtur esse contra illud quod dr. i. Petri. ij. c. Subiecti estote oi creaturæ humanæ propter deũ siue regi tanq3 præcellenti: siue ducibus tanq3 ab eo missis &c. Ad quod dicendum, q apostolus nõ prohibet hic fideles sub principibus infidelibus constitutos comparere coram eis quã do vocantur, hoc enim esset cõtra subiectionem quæ principibus debetur: sed prohibet ne voluntarie recurrant ad iudices infideles in illis negocijs quæ determinari põt per fideles. m ¶ Iam quidem. Hic ꝯñr arguit corinthios de causis quas inter se habebãt. Et diuiditur in duas partes: quia primo eos arguit. secundo circa propositum errores elidit, ibi: Nolite errare. Circa primum dicit. Iam quidem &c. iu. ha. inter vos. id est litigia per iudices determinanda: licet enim cuilibet licitum sit rem suam in iudicio repetere, etiam religiosis: ita tamen q non repetatur vt propria eo q non licet eis habere propria: Tamen repetere rẽ suam in iudicio peccatum est in aliquo casu: vtpote quando de tali repetitione surgit scandalum, vel aliud malum magnum. propter cuius vitationẽ deberet exponere rem suam, & multo magis non petere ab alio iam possessam saltem quousq3 ostẽdat talem repetitionem sibi licere: & sic si post talem ostentionem adhuc remaneret scandalũ, vel aliud malum magnum: iam videretur ex malicia procedere: quod esset contemnendum. Litigare autem ex malicia & fraude semper est peccatum. Corinthij autem vtrunq3 faciebant. scilicet repetendo res suas modo indebito, & cũ scãdalo actiuo: & etiam aliqua per fraudẽ & iusticiam: cũ tñ deberẽt magis iniuriam & fraudem pati q3 ista facere. ideo subdit. Quare nõ magis &c. & patet lra vsq3 ibi: n ¶ An nescitis. q. d. per effectũ videt q nesciatis. o ¶ Quia iniq. qui faciunt inæqualitatẽ iusticiæ pximis. p ¶ Regnũ dei nõ posside. quia ab eo excluduntur. ※ Nolite er.

G H

☞ a ¶ Sed sancti. sed iu. Aug. Nota: sed repetitã cõiũctione nõ paruũ pondus dare sniæ. b ¶ Oia mi. li. Quia dixit poti⁹ ferẽdũ eẽ q3 cãs male agere: ne qs putet sua nullo mõ esse repetẽda: supponit: Tñ oia mea mihi licet repetere: sed tñ nõ repetã: qa nõ oia expediũt ad cursum meũ sed ipediũt. Itẽ ppter aliã cãm. Licita sunt: sed nõ repetã: qa cũ sim liber nolo redigi sub ptãte iudicis: vel nolo esse sub dñio alicui⁹ rei, vt cã ei⁹ fratrẽ offendã. ¶ Oia mihi li. Ponat aliqs licere: nõ qa illi liceant: sed qa iã non ipendẽt tormenta legalia. ¶ Nota q aliquid põt licere, & nõ expedire. Expedire aũt quod non licet, nõ põt. Ac p hoc non oĩa quę licita sunt. i. quæ nullo præcæpto dñi p hibent, expediunt. Oĩa vero illicita non expediunt. Vt igit inter id quod licet: & id qd' non licet atq3 ideo nõ expediat aliquo certo fine nitamur distinguere: Fateor, q ea vident mihi licere, & non expedire: q̃ per iusticiã quæ corã deo est p mittunt, sed ppter offensionẽ hominũ, ne ob hoc impediant ad salutẽ vitanda sunt. Ea vere non licere: & ideo non expedire, q̃ sic ipsa iusticia vetant: vt faciẽda non sint: et si ab eis laudent qbus in noticiam fuerint perlata. Quod si ita est non nisi illicita phibent a dño: vt ea q̃ licita sunt, & nõ expediũt. non legis vinculo: sed libera dilectionis bñficiẽtia cõsilio charitatis caueant. Hæc aũt sunt q̃ amplius irrogant saucio: q curandus ad stabulũ samaritani illius miseratiõe pductus est. Hæc non pcipiunt a dño, q3 uis a dño moneant offerri. ¶ Nunq3 dicitur licere qd' phibet: vt probat Amb. vñ dr: Non licet tibi hre vxorem fratris tui. Et dñs: Non licet panem filiorũ mittere canibus. Et ideo: oĩa mihi licent: nũ q dicit de malis. ¶ Oia mihi licẽt: Quæ & coapostolis: quæ lex naturalis habet, non moysi: qui multa pro duricia ppli prohibuit. Hæc dicit: qa licebat ei sumptus accipere: vt & post acturus: sed noluit: qa non potest instanter argui a quo accipitur. vñ dicit: Sed ego sub nulli⁹ redigar ptãte. Pseudo aũt qui causa quæstus prædicant nolunt esse amari peccãtibus. ¶ Omnia mihi licent. De his dicit quæ ad escam pertinent. Oĩa licita sunt sed ego sub nullius redigar ptãte. quod facerem, si cum offendiculo manducarem. Ita enim amore escæ fratrẽ offenderem: quia esca ventri. Vnde post: Omne quod in macello venit manducate. Sed non cum scandalo: quia tunc non expedit. Et alibi: Non manducabo carnẽ in æternum: ne fratrem meum scandalizẽ. Item alibi: Oia quidem munda sunt: sed malum est homini, qui per offendiculũ manducat. Hæc tãto sunt gratiora: quãto indebita. Illicita prohibentur. licita q̃ non expediunt libere caueant. d ¶ Esca ventri. Propter hæc non sunt repetenda: tantum esca debetur ventri. Per hæc nota necessaria naturæ: & ideo licet repeti: Sed non multũ pro his laborandũ: quia destruentur. & ideo licet de his fieri iudicium vel prætermitti. c ¶ Sub nullius redi. Quia cum mens cõcæpta desideria sequit: seruire rebus conuincitur: quarũ amore superat. e ¶ Corpora. Non potest non esse sanctum corpus: quo sanctificat⁹ vtitur spiritus. f ¶ Membra sunt. Augustinus. Sicut membra omnia quæ vna eadẽq3 anima regunt vnum corpus sunt: ita oẽs qui eodẽ spiritusancto viuificantur: vnum in christo corpus efficiunt. g ¶ Christi. Quia corpus accæpit: & corporũ caput est. h ¶ Tollens. Ita ne viluit dignitas ista: q̃ tã benigne pstita est: ¶ Augu. Nõ sunt mẽbra xpi q nõ manent in xpõ: nec tales dicendi sunt mãducare corp⁹ xpi. ☞ Vnum corpus

Nota. B Mar.6.c. Mat.15.c.

a ¶ quasi de misericordia confisi: qa.
dei nõ possidebũt. † Nõlite errare: a
¶ Singula sufficiunt ad regnũ dei tollẽdũ.
neq3 fornicarii, neq3 idolis seruiẽ
¶ pathici.
tes neq3 adulteri: neq3 molles: ne- b
q3 masculorum cõcubitores, neq3
¶ in his oĩbus nota illos argui.
fures, neq3 auari, neq3 ebriosi, ne-
q3 maledici: neq3 rapaces, regnum
¶ tales.
dei possidebunt. Et hæc aliqñ qdẽ
a ¶ in baptis. & ideo turpius sit reditis.
b ¶ spũsancto sibi dato. cõfirmati ad bene operandum. a ¶ bene operando.
a fuistis: sed ãbluti estis: sed sãctifi
cati estis: sed iustificãti estis ĩ no-
mine dñi nostri Iesu christi, & in
a ¶ operatione spiritussancti. b ¶ mea. ¶ nõ legali doctrina: sed libera potestate.
b spiritũ dei nostri. † Omniã mihi c
a ¶ licita sunt iure. ¶ iure naturæ.
licẽt: sed non omnia expediunt. d
¶ Quod sibi dicit licere: innuit de alijs.
c Omnia mihi licent: sed ego sub e
a ¶ tm. b ¶ debetur. ¶ pro quo creata.
d nullius redigar ptãte. Escã vẽn- f
¶ quia aliter non potest sustentari.
tri, & venter escis. Deus autem & g h
¶ fm hunc statum. ¶ cum corruptibile hoc induerit incorruptionem.
hũc & hanc destruet. Corpus autẽ i
a ¶ debet: & ideo de hoc iudiciũ non potest prætermitti vt vos soletis. b ¶ seruitio dñi.
nõn fornicationi, sed dominõ: & k l
a ¶ debet vt glificet & suscitet vt xpm. ¶ si.
dominus corpõri. Deus vero & m
¶ christum.
dñm suscitauit: & nos suscitabit n o
a ¶ cui nihil impossibile. b ¶ Non fornicationi debetur corpus sed domino.
per virtũtẽ suam. † Nẽscitis quo- p
¶ non solum animæ.
q r niam corpora vestra mẽbra sunt
a ¶ vt eum emittent. b ¶ Et cũ mẽbra xpi.
¶ a seruitio christi. ¶ cui iure parcendum est.
h christi? Tõllẽs ergo mẽbra christi, q
cendum est. a ¶ vt eius seruiam volũtati.
faciam membra mẽretricis? Absit r s

※ a ¶ Nolite errare. Hic remouet duos errores circa prędicta. scd'm ibi: Omnia mihi licẽt. Primus error est, q credebãt aliqui fidem & baptismum sufficere ad salutẽ sine operibus bonis et cum operibus malis: qd' falsum est: quia fides sine operibus mortua est. Illi et qui sunt baptizati si reuertãtur ad pristina vitia grauius peccant q3 ante: quia vident contẽnere grãm baptismalem. iõ dicit: Nolite errare &c. & patet lra ex dictis: hoc excæpto. b ¶ Neq3 molles. Est aũt mollicies quædã spẽs peccati ꝯ naturã qua aliquis seipm polluit p emissionẽ seminis in seipso procurando. c ¶ Oia mi. Hic remouet scd'm errorẽ. Et hoc em q dixerat res non esse repetẽdas in iudicio posset aliqs credere, q hoc eẽt illicitũ p oẽm modũ. iõ hoc excludit. Et scd'o cãm reddit dicti, ibi: Esca vẽtri. Circa primũ dicit. Oia mi. li. i. licitũ est oia mihi repetere in iudicio: cũ non sit phibitũ diuina lege nisi in casu, vt pdictũ est. Vel illud dictũ apli põt referri ad ptãtẽ accipiẽdi sumptus ab illis qbus pdicabat: vel et ad ptãtẽ vtendi cibis indifferenter. q. d. apl's: Licet oia sint mihi licita absolute loquendo tamen in casu sunt dimittenda. iõ subdit: d ¶ Sed nõ oia ex. Dr aũt expediens q sine ipedimento põt fieri. Et non expediẽs qd' pstat ipedimentũ ad ꝯsecutionẽ finis intenti. Prædicta vo sunt hmõi in casu: vt qñ p hoc perturbat pax ad pximũ: vel qñ dat occasio scandali infirmis, vel malefaciendi. aliqñ et per hoc redigitur hõ sub alterius ptãte: vt qñ repetit res ĩ iudicio submittit se iudici. & fm hoc subdit. e ¶ Sed ego sub nul. &c. Magis ei volebat sibi debitũ dimittere. f ¶ Esca ventri. Hic reddit cãm quare pdicta q̃uis sint licita nõ expediunt. p sile de ventre: q est locus escarum in quo decoquit alimentũ: vt inde ad mẽbra cætera deferat: & sic patet q esca debet ventri: & tñ aliqñ non expedit. s. qñ est nocumentũ sanitatis. & sile est de pdictis: vt dictum est: qa pro re corruptibili non est sustinendũ detrimentũ in re incorruptibili. Dicit igit: Esca ven. debet modo dicto: g ¶ Et venter escis. vt eas decoquat mõ dicto. h ¶ Deus aũt hunc & has de. qa licet post resurrectionẽ remaneat vẽter hominis q̃tum ad substantiã, non tñ q̃tum ad offm decoquendi escam. i ¶ Corpus aũt. Hic reuertit ad increpãdũ fornicationis vitium. de quo. s. fecerat mentionem: Et ad hoc inducit quatuor ratiões. Prima sumit ex ordinatiõe diuina. Aliqui enim de hoc vitio se excusant dicentes: q vtunt corpore suo ad actũ institutum a natura. Quod excludit apl's di. Corpus aũt non forni. i. non est ordinatum ad actum fornicandi: sicut nec venter ad vtendũ cibis indebito mõ vt ad crapulã: nec corpus laxari debet ad fornicationẽ q̃ est actus inordinatus. k ¶ Sed dño. Id est finaliter ordinatur ad seruiendũ deo: qa corpus est propter animã: vt hr. ij. de aĩa. Anima vo immediate ordinatur ad deum: & sic deus est finis corporis. & ideo subditur: l ¶ Et dñs corpori. inq̃tum ipm resuscitabit gloriosum. Quod declarat per resurrectionem christi q̃ iam precessit dicens: m ¶ Deus vero & dominum. scilicet iesum christũ, n ¶ Suscitauit. in corpore glorioso. o ¶ Et nos suscitabit. vt cõfirmemur corpori claritatis ipsius sicut membra capiti. Fornicatio vero statum huius incorruptionis impedit. Galat. vlti. b. Qui seminat in carne sua, de carne, & metet corruptionem: propter quod fornicatio est euitanda. p ¶ Nescitis. Hic ponitur secunda ratio quæ accipitur ex affinitate corporis humani ad corpus christi: cuius fidelis efficitur per baptismum membrum. & ideo horrendum est, q fiat membrum meretricis per fornicationẽ. quę idem est actus specie fm naturam cum actu matrimoniali: per quem vir & mulier efficiuntur vna caro: Gene. ij. d. & hoc est quod dicit: Nescitis quoniam corpora vestra mẽbra &c. per baptis. quasi dicat scire debetis. q ¶ Tollens ergo memb. christi. subtrahens me ab ipso. r ¶ Faciam me. mere. per concubitum carnalem. s ¶ Absit. q. d. hoc est horrẽdum. ※ An nescitis.

C Iac.2.d. †Ephes. 5.a. †II.q.I.c. aliud. De poe. di.I. c.aliud. Ecc.37.d D cõtra fornicationem rõnes quatuor. †32.qõ.4.c.i co. Secunda ratio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Vnũ cor. Tradunt physici: ꝙ adeo vni: inť ꝙ si sanguis eorũ cõmisceret, oĩno coniungeret. b ¶ Qui aũt ad. deo vnꝰ spi. &c. Nõ substãtiæ idẽtitate, sed pticipatiõe, cũ ei [i]: adhæret hic p fidem accedẽs: vt sit particeps btitudis eius: qď incplene erit: cum satiabiť desideriũ huius in bonis ĩmutabilibus. s. in ipsa trinitate dño suo cujꝰ est imago. Non ergo spũs hominis ita est vnũ vel vnus cũ spũ dei: sicut filius cũ pře vnus est, & vnus deus. Sic em̃ dicimus de pře & filio: vnũ sunt, qa vnius substãtię duo sunt. Et dicimꝰ vnus est: sed addimus q vnus. s. deus vnus. ¶ Diligẽter attẽde, ꝙ cũ de rebꝰ duabꝰ vel pluribus dř vnus est vel vna est: & de his q̃ diuersæ, & de his q̃ sunt vniꝰ substantiæ dici põt. Diuersæ em̃ substãtię sunt spũs hoĩs, & spũs dei. & tñ dř: Qui adhæ. dño, vnꝰ spũs &c. Vbi autem dř de duobus aut pluribꝰ: vnũ sunt: nec addiť qd vnũ: non diuersæ intel-
s.3.b. ligunť, sed vnius esse substãtię. sicut dictũ
Ioh.10.f. est. Qui plantat, & q rigat vnum sunt. Itẽ: Ego & př vnũ sumus. Si ergo de his q diuersæ substantiæ sunt, recte dř ꝙ sint vnꝰ spũs: q̃to magis q vnius substantiæ sunt, recte dicuntur vnus deus esse. c ¶ Fugite forni. Cũ aliis vitiis põt expectari cõflictus. sed hãc fugite: ne approximetis: quia non aliter põt melius vinci. d ¶ Oẽ enĩ pec. Nullum pctm̃ intantum dehonestat & coinquinat corpus vt illud. Vel aliter. Omne pec. ex cor. i. extra vxorẽ, q̃ vnum corpus cum viro dř: præter istud. Nam p nullo alio debent separari nisi pro isto. Iõ autem separantur: qa & contra corpis vnitatẽ, & contra thori fidẽ, & ꝯ sobolis intentionem peccant. Aliter. Qui crĩaliter peccat: fera dř, non homo: & extra corpus suũ peccat id est extra ecclesiã: qa pro venialibus ab ecclesia nõ separať. Sed q forni. extra cor. su. pec. i. extra ecclesiã: vt ab ea eiiciatur. ¶ Hierony. In coniugio positꝰ quęcũq; fecerit peccata nõ infuscat vxorẽ propriam. si aũt fornicatus fuerit cũ aliis maculat eam: vt non sit licita, sed quasi adultera: vt vir pniam accipere debet si patitur virum in adulterio manere. Inde habemꝰ ꝙ nisi resipuerit vir, debet eum dimittere vxor. Omne em̃ pec. &c. Quia cętera peccata, etsi per corpus gerantur. non tñ aĩam ita carnali concupiscentiæ faciunt obstrictam & obnoxiã: quẽadmodũ in solo ope fornicationis corpalis fit. Cõmisceri em̃ facit aĩam cum ipso corpore libidis vis agẽs in corpe carnalis fornicationis: qa intãtum agglutinat animã corpori: vt in ipso momẽto nihil aliud cogitare homini liceat aut intẽdere: qa ipsam mentẽ captiuã subdit ipa submersio & absorptio libidinis, & concupiscentiæ carnalis. vñ dř: Qui forni. in corpus su. pec. ¶ Aug. In aliis licet aĩo aliud operari & alio intendere. sed non in fornicatione: vbi totus hõ caro. Generalis autẽ fornicatio est cum aliqs nõ adhærẽs deo, adhæret
Iac.4.b. mundo. vñ dř: Amicus mundi inimicus dei est. Qui ergo hærẽs mundo longe est a deo, in corpus peccat: qa corpali ꝯcupiscentia in quęcq; tpalia animus distrahiť: seruiens creaturæ potius q̃ creatori. Sed qui hæret deo nõ mundo: si peccat fragilitate humana: ignorãdo vel negligẽdo, extra corpus est: qa non corpali vel tẽporali ꝯcupiscentia peccat: sed humana tentatiõe, q̃ facile ignosci-
I.10.e. tur. e ¶ Qui aũt for. Non dř ppter q̃titatẽ fornicationis, ꝙ ipa sola sit in corpe: & alia extra corpꝰ. Plura em̃ adeo magna: vt fornicatio: vel maiora. Sed pp qualitatẽ: qa turpius coinqnant corpus q̃ alia pctã. f ¶ Templũ sunt spi. Ex hoc patet: ꝙ spũsanctꝰ deus est. Si enim non esset deus: templum vtiq; nos ipsos nõ haberet. Non solum autẽ spũsanctus: sed ẽt př & filius tẽplum non habet. Tẽplum ergo dei: hoc est: totius trinitatis sancta ecclĩa est. g ¶ Et portate deum. Portare deum est imaginẽ dei in rebus bene gestis oñdere. h ¶ Deũ in cor. Si nõ parcis tibi pp te: parce vľ pp deum, qui te sibi fecit domũ: Quã si euertis: peccas in deum, qď graue est genus peccati. Aliud vero ẽ genus peccare in homine.

Ca. VII.

DE qbus. Occasione fornicatiõis quã phibet, cõtinuat de nuptiis: vñ illi q̃sierant. Et agit tripľr fm ꝯsilium: ☞ fm indulgentiam;

a ¶ Iõ decet nõ vt tollã mẽbra xpi: & faciã
An nescitis, q̃m q adhæret mere- a b
mẽbra meretricis. a ¶ sicut in natura: ita & ĩ malo ambo vnum sunt. b ¶ An vnum.
a trici vnũ corpꝰ efficiť? † Erũt eĩ in c d
a ¶ liber genesis ẽt de legitie ꝯiũctis. b ¶ hoc natura: qa mulier de viro fcã. c ¶ q meretrici vnũ cũ ea: sed. d ¶ sp eiꝰ faciẽs volũtatẽ.
b quit duo ĩ carne vna † Qui at adhæ e
a ¶ cũ spũ dñi. b ¶ vt sit pticeps btitudis illiꝰ nõ substãtię idẽtitate. c ¶ nõ caro. d ¶ iõ.
c ret deo, vnꝰ spiritus ẽ. Fugite forni f g
a ¶ Cætera pctã aĩam tm̃ maculant.
d catione. Omne eĩ pctm̃ quodcũq; h
a ¶ vt. b ¶ cõpatiõe huiꝰ: & si gerãť p corpꝰ
e fecerit homo, extra corpꝰ ẽ. † Qui
a ¶ fornicatio ĩ corpꝰ ẽ. qa hic aĩa sub corpe b ¶ ꝯ honorẽ sui corpis est. Corpꝰ enĩ maxie ppagatiõis cã creatũ fuit. ꝯ huiꝰ honorẽ facit q fornicať. ¶ tẽdẽs ĩ corpꝰ su. ¶ hic ppríe seruit aĩa corpori. ¶ Item ideo fugienda.
at fornicať, ĩ corpꝰ suũ peccat. † An i
a ¶ corpa. b ¶ dedicatũ opatiõe spũscti. q ẽt
f nescitis q̃m mẽbra vřa tẽplũ sunt
in vobis habitat: & ita eum hospitẽ & deũ dato offenderetis. a ¶ qa deus templi.
spũscti, qui in vobis est? quẽ hẽtis
a ¶ Itẽ ppter hoc: qa non estis vřĩ. i. vřę pctã tis: sed dei qui vos emit a diabolo.
a deo: & nõn estis vřĩ. † Empti em̃ k
a ¶ sanguinis. b ¶ per bona opa aliis.
estis pcio magno. Glificate ergo m
a ¶ & si aduersa vrgeant. ¶ xpm vel spm.
g h & portate deũ in corpore vestro.

Capitu. VII.

D a ¶ Fornicatio fugiẽda est sed nubere licet.
E qbus autem scripsistis n

✻ a ¶ An nescitis. q. d. scire deberis. b ¶ Q̃m q ad. me. per fornicationis actum. c ¶ Vnũ cor. effi. cũ ea. q. d. Sic. Quod pbat p scripturã Gẽn. ii. d. d ¶ Erunt em̃ inqt d. in ca. v. qď dř de actu matrimoniali. & siľr est de actu fornicarii in parte: vt dictũ est: licet nõ in toto. e ¶ Qui aũt adhæ. d. p fidẽ & amorẽ. f ¶ Vnus spũs est. nõ fm rem, sed fm affectionem. G g ¶ Fugite for. Hic poniť tertia rõ q accipitur ex corpis inqnatione q̃ nõ sic est in aliis vitiis. hoc em̃ vitiũ redundat ad corpus p aspectum ĩpudicum: p auditũ & loquelã turpiũ: & postea p totius corpis tactum ĩmundũ. ppter qď fornicatio est vitanda. Huius aũt rõnis primo ponit conclusionẽ di. Fugite for. qď hoc vitiũ non vinciť nisi p fugã: in aliis aũt vitiis quãto plus descendit hõ ad cogitãdũ pticulares cõditiones: tãto plus inuenit vñ pctm̃ sibi displiceat, & se retrahat. in fornicatiõe vo quanto plus descendit ad cogitãdum particulares delectationes in osculis in tactibus & cõsiliibus: tanto plus inualescit tentatio. ppter qď vitium hoc viciť occasiones fugiendo, & cogitationes. Et subditur fugiendi rõ cum dř: h ¶ Omne em̃ pec. quod. fc. h. ex. cor. est. Alia eĩ peccata cõiter inficiunt solã aĩam: qa non perficiunt in delectatione corpis: sicut auaricia, odiũ & inuidia, & hmõi. Sed fornicatio non solum aĩam, sed ẽt corpus inquinat: qa perficiť in delectatiõe corporali: intm̃ ꝙ prout tunc absorbeť intellectꝰ, & efficitur homo quasi equus & mulus. Gula vero licet perficiať in delectatione corporis: illa tñ delectatio non est ita vehemẽs ꝙ absorbeat intellectum. Põt tñ dici, ꝙ cum apľs dicit oẽ pctm̃ est extra corpus præter fornicationẽ sub fornicatione etiam intelligitur gula: eo ꝙ gula: præparat luxuriæ materiam. sicut ab arte naui factiua: quæ ligna dolata cõpaginat intelligitur ars dolatiua lignorum: qa præparat sibi materiam. i ¶ An nescitis. Hic poniť quarta rõ. quæ accipit ex sanctispũs dignitate q habitat in renatis p grãm baptismalem. & sic corpora eorum sunt quodãmõ spũsancti tẽplum: qa viuificanť ab aĩa spiritu sctõ ĩhabitata. & hoc est qď dicit: An nesci. & patet litera ex dictis vsq; ibi: k ¶ Et nõ estis. v. i. vřĩ iuris sed xpi. cuius rõ subditur. l ¶ Empti enim c. p. m. s. christi sanguine precioso. Res em̃ empta ptinet ad ius emptoris. iõ ꝯcludit, di. m ¶ Glorificate & p. d. ĩ cor. v. Qď fit q̃n mãcipať diuio obseqo: sicut equus portat dñm suũ q̃n eiꝰ obseqo mãcipať. talis em̃ mãcipatio fornicationis obsequiis exigit mũdiciã castitatis: & p ꝯñs fugã fornicationis.

¶ In ca. vi. vbi dicitur in postilla. Sæcularia igiť iudicia habueritis inter vos, contemptibiles qui sunt in ecclesia.

ADDITIO. I. Sicut iã apľs repħendit eos qui cãs agebant apud ĩfideles ꝯtẽptis fidelibꝰ: hic nunc reprħẽdit eos q ꝯtẽptibiles iudices licet fideles ꝯstituebãt. iõ dicit: Sę iudicia habueritis cõstituite cõtẽptibiles. i. idiscretos q sunt in ecclĩa. q. d. hoc est qď fecistis vos: ex q̃ coacti fřes recurrerũt ad infideles. Qď redarguit in eis apľs ironice loqns: & iõ subiecit: Ad verecundiã vřam dico vt verecũdemini: qa nõ ẽ iter vos q sic sapiens q possit iudicare inter fřem & fřem suum &c. hęc in Glo. fm quã sniam huiꝰ dicti vertiť in ꝯrium illiꝰ qď est in postilla: tñ expõ postillatoris in hoc loco vř magis cõcordare planiori sensui literæ.

¶ In eo. ca. vbi dř in postil. Esca ventri debeť modo dicto.

ADDITIO. II. Quia dixerat, qa non erant repetẽda bona: hic dicit qa q̃nq; licet repetere. s. ppt necessitatẽ victus: & hoc est qď dř: Esca debeť ventri: Reficimꝰ em̃ quotidianas ruinas corpis edendo, & bibendo. vñ p escã notantur necessaria naturę. Et venter debeť escis: q aľr nõ põt sustẽtari. Et iõ licet nřa repetere pp necessitatẽ, sed qa non est multum pro his laborandum cum sint trãsitoria, iõ subdit: Deus autẽ & hunc & hanc destruet. hęc in glo. &c. Ca. VII.

DE qbus aũt scri. Postq; apľs istruxit corinthios deuitando fornicatiõis vitio: hic ꝯñr eos instruit de matrimonio. Et diuidiť ĩ duas ptes: qa prĩo instruit matri✻monium

A ☞ fm indulgentiã: fm pcæptũ. ¶ Cũ pseudo per hypocrisim vt puriores essent nuptias improbarẽt, qa hoc non placuit Corinthiis hoc solũ ab aplo q̃sierunt. ¶ Nota ꝙ vnicuiq; liceat vxorem accipere: nisi faciat sibi illicitũ: ppter votũ vel aliqd tale. ¶ Cõiugiũ siue mřimoniũ est maritalis ꝯiunctio maris & fœminę ĩdiuidualem vitæ ꝯsuetudinẽ retinens. Et est bona res cõiugiũ: vnum de sacris ecclesię: tenens imaginẽ cõiunctionis xpi & ecclesiæ. vñ Eph.5.g. Hoc aũt dico magnũ sacřm esse in xpo & ecclesia. Xps em̃ matrimoniũ approbans nuptiis interfuit, & eas miraculo cõmẽdauit. Etiã primũ cõiugiũ inter primos parẽtes deus instituit. Causa efficiẽs matrimonii est consensus maritalis de pñti per verba expssus. vñ matrimoniũ nõ facit coitꝰ, sed volũtas. Ioh. Chrys. Nõ defloratio virginitatis: sed pactio coniugalis matrimonium facit. Causa vero ppter quã contrahi debet, est pcreatio sobolis: & vitatio fornicationis. Sunt & aliæ causæ honestæ vt inimicorũ recõciliatio: pacis redĩtegratio. ¶ Augu. Quod est præter intentionẽ generationis: nõ est nuptiarũ malũ: sed veniale propter nuptiarũ bonũ. Quod est tripertitum, fides, proles, sacřm. Fides: ne cũ alio vel alia coeatur. Proles, vt religiose educetur. Sacřm, ne ꝯiugium separetur. His tribus bonis excusať coitus carnalis, q est inter coniuges: ita vt vel nõ sit pctm̃: vel veniale. Q̃n enim cã prolis cõueniunt: excusatur vt non sit peccatũ. Q̃n vero cã cõcupiscentiæ satiandæ vel refrenandæ: veniale est. a ¶ Hoc aũt fm indul. Dicet aliqs Si hoc fm veniam concessit apľs. ergo peccatum sunt nuptiæ. Cui enĩ venia nisi peccato cõceditur? Plane quod infirmitati cõ-
B cessit apostolus fm veniam audeo dicere peccatum esse. Veniam namq; concedens apostolus, concubitum attendit coniugatorum vbi est incontinentiæ malum.

¶ hoc dico.
mihi: bonũ est homini mulierem a b
¶ sed. ¶ vitandam.
nõ tãgere? † Propter fornicationẽ c
a ¶ nõ ꝯcubinã: vt excludanť q diuis aucto
aũt vnusqsq; suã vxorẽ hẽat: & vna d
ritatibꝰ vxorẽ hře nõ pñt. ¶ legitimũ. ¶ Et
quæq; suũ hẽat virũ? Vxori igiť vir e
debitum reddat: similiter autem
post q̃ coniuncti. ¶ quia
& vxor viro. † Mulier sui corporis f
a ¶ ad aliũ. b ¶ In hoc pares: in aliis vir præ-
põtestatẽ nõ habet, sed vir: Simili-
est. a ¶ hic dñium non tolliť, sed vitium.
ter autem, & vir sui corporis põte
a ¶ Quia neuter habet potestatem. ergo.
statẽ non habet, sed mulier. † Nõ g
a ¶ subtrahere debitũ: qď possit esse cã adulterii. ¶. s. vt ex condicto abstineatis pper
lite fraudare inuicem nisi forte ex h
gratiarum actiones. ¶ expeditius.
consensu ad tẽpus, vt vacetis ora- i
¶ naturalem vsum.
tioni: & iterũ reuertimini in idip- k
¶ & si culpa venialis est: qď nõ in fornicatiõe. ¶ ne occasio deť diabolo trahẽdi in la
sum, ne tentet vos sathanas ppter l m
queum fornicationis vľ adulterii. a ¶ totũ.
a incõtinentiã vřam. † Hoc autẽ fm n
¶ & ideo non peccat qui aliter agit: immo peccat qui sic agit, sed leuius.
indulgentiã dico: nõ fm iperium.

NICO. DE LY. ☞ Incõti✻monium ꝯhentes. scđo ipm̃ p meliori bono fugientes, ibi: De virginibus aũt. Diuisio. Prima adhuc in duas: quia primo instruit eos de mřimonio ꝯhẽdo. scđo de ipo nõ dissoluendo, ibi: His aũt. Circa primũ sciendũ ꝙ aliq zelũ hñtes: sed non fm sciam: in detestationẽ fornicatiõis ẽt matrimonium contẽnebant & aliq faciebant hoc ex hypocrisi, vt magis eis tanq̃ sanctioribus crederet: & idẽ fiet circa finem mundi. i. Tim. iiii. a. Prohibentium nubere &c. hoc autẽ videbať durũ fidelibus corinthiis. iõ sup hoc scripserunt aplo. Ad qď hic rñdens ostẽdit primo qd sit pfectionis scđo, qd necessitatis, ibi: Propter fornicationẽ. Circa primum rñdendo dicit: De quibus aũt scri. mi. circa matrimoniũ. a ¶ Bonum est ho. i. perfectum. b ¶ Mulierẽ non tã. sed simpľr cõtinere. Circa qď sciendum, ꝙ sicut vis nutritiua ordinať ad cõseruationẽ indiuidui: ita vis gñatiua ad conseruationem speciei. & ideo sicut dici nõ potest ꝙ bonum sit homini q̃tum ad indiuiduũ alimẽto non vti: ita non potest dici ꝙ bonum sit homini q̃tum ad speciem mulierẽ nõ tangere. Sed hoc est bonum homini q̃tũ ad indiuiduũ. Et primo ratione aĩæ quę per hoc eleuať ad cognitionẽ veritatis: vnde dicit Augu. ii. soliloquiorum: Nihil sic deiicit ab actu veritatis cognoscẽdæ: sicut tactus iste corpor: sine quo vxor haberi nõ potest: qa tenetur ei reddere debitum p actum carnis in quo absorbeť intellectus. vñ & populo legẽ diuinã accæpturo pcæptũ fuit Exo. xix. c. Ne appropinquetis vxoribus vestris. Scđo rõne corporis: qď per mřimoniũ subiiciť ppetuæ seruituti cõiugis. Vir em̃ non habet ptãtem sui corporis, sed vxor, nec siľr vxor: sed vir: vt hř. ĩ. e. ca. Seruitus aũt de se est amara. Tertio ex parte rer exterior: quarũ occupatione & sollicitudine multum iplicať matrimoniũ: quia oportet puideri de necessariis nõ solum p se, sed ẽt p vxore & liberis. c ¶ Propter fornica. Hic vltio oñdit qd sit necessitatis: & prĩo q̃tum ad matrimonium ꝯctum. scđo, q̃tum ad eius vsum, ibi: Vxori. ¶ Circa primũ sciẽdũ, ꝙ vis generatiua ordinatur ad cõseruationẽ speciei p filior generationem. ad qď opus mulier data est in adiutorium viro: ppter qď prima necessitas instituendi matrimonium fuit propter pcreationẽ prolis. Gẽn. i. d. Masculũ & fœminã creauit eos: bñdixit eis & ait: Crescite & multi. &c. sed hæc necessitas

sed hæc necessitas fuit maxime circa instõnẽ generis humani q̃n oportebat multiplicari populũ dei p generationẽ carnalẽ. & iõ apľs considerãs genus humanũ sic multiplicatũ: & populũ dei p regñationem spũalem multiplicandũ. Ioh. iii. a. Nisi quis renatꝰ fuerit ex aqua & spũsctõ non põt introire in regnũ dei. iõ apostolus hic přermisit hãc necessitatẽ q̃ mřimoniũ fuit institutũ in subsidiũ seu offm̃ naturæ: Et ponit scđam necessitatẽ q̃ institutũ est in remediũ culpæ: In renatis enĩ per baptismũ remanet adhuc ꝯcupiscentia carnis: & maxime ad actus venereos pp vehemẽtiã delectatiõis: Licet aũt maioris perfectionis sit hãc ꝯcupiscẽtiã supare totaľr p ꝯtinẽtiã. tñ hæc pfectio nõ põt in oibꝰ ẽe: sed in paucioribus pp pnitatẽ ad sequendum ꝯcupiscentiã. vñ dicit saluator Mat. xix. b. Nõ oẽs capiũt verbũ hoc. iõ necesse est vt ptim cõcupiscentię cedať, & partim supereť: Quod fit dũ actus gñationis rõne ordinať: & sic hõ nõ totaliter concupiscentia duciť: sed magis cõcupiscentia subdiť rõni. Habet aũt hoc rõ naturalis ꝙ hõ sic vtať actu gñationis put ꝯuenit gñatiõi & educationi filior: Vñ & in brutis aĩalibꝰ hoc inueniť, ꝙ in illis spẽbus aĩaliũ in qbus sola fœmina nõ sufficit ad educationẽ prolis masculus cũ fœmia nutrit prolem. Ad hoc aũt requiriť ꝙ masculus ppriã plem cognoscat. pp qď in oĩbus talibꝰ aĩalibus naturaliter est indita masculis sollicitudo de certitudine plis: vt patet in turturibus & colũbis: & hmõi & sic in eis nõ sunt vagi ꝯcubitus: ex qbus incertitudo plis sequereť: sed determinatis masculis determinatæ fœminę coniũgunť: saltẽ vsq; ad plis educationẽ factam. In canibus aũt & hmõi vbi sola fœmina nutrit plẽ sunt ꝯcubitus vagi: Nũc aũt ita est, ꝙ in specie humana maxie reqritur masculus ad nutrimentũ plis: q̃ multo diutius est inualida ad q̃rendũ necessaria q̃ in aliis aĩalibꝰ: & non solũ pp nutritionẽ filior requiriť masculus: sed ẽt pp instructionẽ ad quam adhuc reqriť magnũ tps. vñ ad Heb. xii. c. Patres qdem carnis nostrę habu. eru. &c. Propter qď rõ naturalis dictat, ꝙ ĩ specie humana nõ sint vagi cõcubitus & incerti: cuiusmodi sunt ꝯcubitꝰ fornicarii: sed sint determinati viri ad determinatã fœminã. Et hæc determinatio fit p matrimonii legem: iõ dicit apľs, Propter forni. aũt. s. vitandam, in illis q non pñt continere. d ¶ Vnusquisq; suam vxo. hab. ad quam determinate accedat, & ipsa ad eum: & sic tolluntur concubitus vagi. e ¶ Vxori. Hic ꝯñr prosequtur de vsu matrimonii. Et diuidiť in duas ptes: quia primo agit de debiti redditione. scđo, de eius intermissione ibi: Nolite. Circa primum dicit: Vxori vir de. red. per carnalẽ copulam: & siľr ecõuerso. qa hic est vsus matrimonii in quo vir & vxor ad paria iudicanť. Propter quod mulier de latere viri formata fuit. non de capite, nec de pedibus: quia non debet esse dña nec ancilla, sed socia. Et rationem huius debiti subdit di. f ¶ Mulier sui cor. &c. quia vnus cõiugum non potest continere altero iuito. vel alteri se tradere ad generationis actum: sed ad inuicem debent habere vsum proprii corporis q̃tum ad hunc actum: impedimento legitimo cessante. g ¶ Nolite. Hic consequenter agit de debiti intermissione. & scđo de eius reiteratiõe, ibi: Et iterum Diuisio. Circa primum sciendum, ꝙ actus coniugalis bene est aliq̃n intermittendus. maxime sacris tpibus, vt coniuges melius vacẽt spũalibus. & hoc est qď dicit: Nolite frau. inui. subtrahẽdo vsum corporis proprii ei cui debetur. h ¶ Nisi forte ex consen. vtriusq;. i ¶ Ad tps vt va. ora. quæ est eleuatio mentis in deũ. Mens autẽ deprimiť per carnalem actum ẽt in matrimonio. k ¶ Et iterũ. Hic ꝯñr agit de reiteratione actus coniugalis. Et diuidiť in duas: Diuisio. qa primo circa hoc dat suũ documentum. scđo, declarat quoddã dictum, ibi: Hoc aũt dico. Circa primũ dicit: Et iterũ reuertimini in idipsum. s. ad reddendũ debito finito tpe orõnis fm qď dř Eccs. iii. a. Tps amplexandi, & tẽpus longe fieri ab amplexibus. l ¶ Ne ten. vos sa. de adulterio. m ¶ Propter incõ. vestrã. Idest pronitatẽ ad actum carnis. n ¶ Hoc aũt. Hic manifestat dictum suum. & primo oñdit in quo sensu accipi debeat. scđo, ad hoc rõnem assignat, ibi: Volo aũt tertio, exponit qď dixit, ibi: Dico aũt

✻ Circa pri.

C

†13. di. c. noui. 32. q. 2. c. sicut non.

†27. q. 2. c. sunt q dicunt. De cõsã. c. non debet.

D

†13. di. c. nerui. 32. q. 2. c. quid.

Diuisio. Diuisio. Diuisio. Diuisio.

E ☞ Incontinentiæ malũ est, ꝙ vir cognoscit vxorem ẽt vltra necessitatẽ procreandi liberos: sed & ibi est nuptiarũ bonũ. Nõ em̃ qa in cõtinentię ibi malũ est. i. cõnubiũ qđ est pter intentionẽ generationis nõ est bonũ. imo vo non ꝑpter illud malum culpabile est hoc bonũ: sed illud malũ fit veniale propter bonũ nuptiale. Hoc bonũ nuptiarũ non reprehendit apls: sed malũ incõtinẽtię. Cõcubitus is necessari⁹ cã generãdi inculpabilis: & solus ipse nuptialis est. Ille vo q vltra necessitatem progredit: nõ rõni, sed libidini obsequit. Cũ igit culpabilis nõ sit generãdi intẽtiõe cõcubitus: q proprie nuptijs imputãdus est: qd ẽm veniã concedit apls nisi ꝙ cõiuges debitũ carnis exposcunt: nõ volũtate propaginis, sed libidinis voluptate: quæ tamen voluptas nõ propter nuptias cadit in culpã: sed ꝑpter nuptias accipit veniam. Quocirca ẽt hinc sunt laudabiles nuptiæ: qa ẽt illud quod nõ pertinet ad se ignosci faciunt ꝑpter se. Neq; em̃ iste concubitus quo seruitur cõcupiscẽtiæ. agit vt impleatur fœt⁹ quem postulãt nuptiæ. Omnino igitur in gñe suo nuptiæ bonæ sunt: quia fidem thori seruãt: & prolis suscipiendæ cã vtrũq; sexum commiscẽt: & ĩpietatem sepationis horrẽt: a ¶ Vnusquisq;. Augu. Et ideo nõ debet quis cõstringi ne prohibitus a licitis admittat illicita: sed ipse quid sequatur eligat: sed tamen in hoc ꝓfesiorem esse melius est. Vnusquisq; ꝓ. do. ha. Satis hic ẽt oñdit pudicitiã cõiugalem esse donum dei. Nõ tm̃ em̃ continentium, sed ẽt cõiugatorum castitas donum dei est. b ¶ Proprium habet &c. Quia i hoc quisq; iuuatur quod appetit auidius c ¶ Dico autem. Hic dat consilium. d ¶ Vri. Est desiderijs agi

F vel vinci. Nõ ergo ideo dicit melius: quasi bonum sit vri. & nubere melius: sed cõsuetudinem locutiõis est secutus. e ¶ Quod si discesserit. Aliud est discedere: aliud ex cõi ꝯsensu continere. Illud em̃ malũ est: hoc bonũ. ¶ Amb. Ideo nõ subdit de viro sicut de muliere: quia licet viro aliam ducere: quia inferior nõ omnino hac lege vtitur: quia potior quod a falsarijs dicitur esse appositũ ☞ Et vir vxorem,

a ¶ Et si hoc indulgeo: tñ Volo. ¶ castos.
Vôlo autẽ oẽs vos hoĩes esse sicut a
a ¶ & si non sunt casti: hñt alia qbus saluari possunt. b ¶ sibi competens.
meipm. Sed ẽm vnũsqsq; propriũ b
a ¶ coniugium est ex deo sicuti & ꝯtinẽtia.
donum habet a deo. Aliũs quidẽ
a ¶ .i. in coniugio põt saluari. b ¶ .i. in viduali vel virginali ꝯtinentia. c ¶ cõiũcti debitũ reddãt: sed nõ nuptis. i. virgib⁹: Dico.
c sic: alius vero sic. Dicõ autem nõ
nuptis & viduis: bonum est si sic e
¶ caste.
permaneant sicut & ego. Quod si f
¶ legitime.
se non continent: nubant: Meli⁹ g h
a ¶ ardere libidine. b ¶ Hoc cõsulo non con
d est em̃ nubere q̃ ũri. † His autem i
iunctis: sed iunctis præcipio.
qui matrimõio iuncti sunt: præci
a ¶ quasi hoc præceptũ non inuenerim. sed dñs in propria persona præcepit.
pio nõn ego, sed dominus: vxorẽ k
a ¶ hoc de vtroq; fideli. b ¶ cã fornicatiõis.
e a viro non discẽdere. Qđ si discẽsi

NICO. DE LYRA

✻ Circa primũ sciendũ, ꝙ aliquis posset accipere dictũ apli de reiteratione debiti tanq; necessarium ad salutẽ ꝙ non intellexit. iõ dicit. Hoc aũt dico ẽm indulgentiã: & nõ ẽm imperium. i. tradẽs sub p̃cæpto tanq; ad salutẽ necessarium. Pñt em̃ ꝯiuges dei cõi consensu simplr cõtinere. ¶ Sed videt apls hic ĩproprie loqui dicens Hoc aũt dico ẽm indulgentiã: qa indulgẽtia nõ est nisi de malo. actus vo mrimonialis nõ est malus. Ad qđ dicendũ, ꝙ indulgẽtia accipit hic ꝓ p̃missiõe. Permissio aũt fit duplr. Vno modo de minori malo ad vitãdum maius malũ: sicut moyses p̃misit libellum repudij ad euitãdum vxoricidium: Mat. xix. & talis p̃missio nõ fit in euãgelio ꝑpter eius ꝓfectionẽ: Heb. vi. a. Ad perfectionẽ feramur. In veteri lege facta fuit ex eius ĩperfectione: Heb. vij. ca. Nihil ad ꝓfectum adduxit lex. Alio mõ fit de minori bono p hoc ꝙ maius bonũ nõ p̃cipit. sic est in proposito. Ex hoc em̃ ꝙ aplus virginitatẽ non p̃cępit, indulget mrimoniũ. Põt ẽt alr solui, ꝓut indulgentia respicit malũ. ¶ Circa qđ sciẽdum, ꝙ actus coniugalis aliqñ est sine oĩ culpa. vt cũ ordinat ad prolem procreandam ad cultũ dei: vel cum sit cã reddendi debitũ: qa primo mõ est act⁹ religionis. scđo iusticiæ. Et si fiat ex charitate nõ solũ est sine culpa: sed ẽt meritorius: qa oĩs actus virtutis factus ex charitate meritorius est. Si vero actus matrimonialis exercet ad satisfaciendum cõcupiscẽtiæ: tũc habet culpam annexam venialẽ, qñ sistit intra limites matrimoniales. Mortalem vero quando nõ sistit: vtpote qa vtit vxore mõ indebito: vel qa eq̃ libẽter aliam cognosceret. Primo mõ actus matrimõialis nõ reqrit indulgentiã, sed p̃miũ. Scđo mõ habet indulgentiã inq̃tum consentiens concupiscẽtiæ in sua vxore: tñ non in alia: nõ fit reus peccati mortalis: sed tm̃ venialis. Tertio modo indulgentiã habet: qa reus est pc̃i mortalis. a ¶ Volo aũt. Hic ꝯñr apls assignat rõnẽ sui dicti. Et primo eius qđ dixerat. Non ẽm imperiũ. scđo eius qđ dixerat ẽm indulgentiã, ibi: Vnusquisq; aũt. Circa primũ sciendum ꝙ nullus sapiens præcipit contra illud quod vult: Matrimonium autem cõtrahere & vti cõtracto contrariat virginitati nisi ꝯhens certificatus fuerit ꝙ actus matrimonialis ab eo non exigetur: sicut fuit de beata virgine. virginitatem

p̃missio duplex. — Act⁹ coniugal triplex. — Diuisio.

G gine. virginitatẽ aũt volebat apls, ideo bene dicit: Volo autem omnes vos hoĩes esse sicut meipm. i. oẽs virginitatem seruare. Fuit aũt apls virgo. vñ & in eius decollatione in testimoniũ suæ virginitatis fluxit lac de eius corpe: q & loquẽs de matrimõio & eius actu, ꝑpter hãc voluntatẽ nõ fuit locut⁹ ẽm imperiũ. ¶ Sed videt ꝙ voluntas apli non fuerit rationabilis: qa si oẽs a tpe eius fuissent continẽtes, extunc cessasset generatio hoĩm: & sic nõ fuisset complet⁹ numerus electorum. Ad hoc dicunt aliqui, ꝙ reuelatũ fuerat aplo ꝙ si oẽs sui tpis continuissent, adhuc sufficerent ad implend. i numerum electorum. Sed hoc dictũ nullum habet scripturę vel rõnis fundamentũ. Propter qđ dicendũ, ꝙ apls volebat hoc voluntate antecedente: sed non voluntate consequẽte. sicut .i. Timo. ij. c. dicit: ꝙ deus vult oẽs hoĩes saluos fieri scilicet voluntate antecedẽte: nõ tñ oẽs saluantur: qa non vult volũtate cõsequente. Dicit autẽ voluntas antecedens Volun[illegible] qua aliqs vult aliqd absolute, & in gene[illegible] rali tanq; melius simplr. Consequens vo [illegible] qua vult aliquid ꝯsideratis ꝯditionib⁹ [illegible] prijs & circũstantijs. Prio mõ vult hõ merces suas seruare. Scđo mõ non vult eas seruare qñ in periculo positus ꝓijcit eas ĩ mare. & hoc mõ cõsideratis meritis, & demeritis hominũ, deus vult tm̃ aliquos saluari, & aliquos dãnari: licet velit oẽs saluari [illegible] in quodam gñali: inquãtum sunt ad imaginem suam facti & beatitudinis capaces. Et eodem modo volebat paulus apostolus hoĩes continentes esse: inq̃tum continentia est maius bonum q̃ matrimoniũ, cõsiderata tñ fragilitate hoĩm volebat aliquos matrimonio iungi. b ¶ Sed enim vnusquisq;. Hic consequenter assignat rõnem: quare de matrimonio concesso dixit: ẽm indulgentiam quia scilicet quilibet non est tantæ virtutis, ꝙ possit continere: & hoc est qđ dicit: Sed enĩ vnusquisq; pro do. ha. c ¶ Alius a deo alius quidem sic. scilicet vt posset continere: & in ea deo vero sic. id est ꝙ posset castitatem maritalẽ custodire: & in ea deo seruire. vnde Mat. xxv. a. dicit de christo sub parabola hominis peregre proficiscentis, ꝙ vocatis seruis suis tradidit illis bona, & vnicuiq; ẽm propriam virtutem. d ¶ Dico autem. Quod obscure dixerat, magis declarat dicens: ¶ Dico autem non nuptis. id est virginibus. e ¶ Et viduis bonum est illis si sic permanserint sicut & ego. i. continenter viuendo. f ¶ Quod si nõ continent. i. si donum continẽdi nõ accæperint a deo. g ¶ Nubãt. matrimonium contrahendo. h ¶ Melius est enim nu. quãm vri. id est q̃ concupiscentia superari. Cõcupiscẽtia enim quidã ignis est: & ideo qui ab ipsa impugnatur, incalescit. qui autem superat per concupiscentiam vritur. Et est cõsiderandum ꝙ apls hic vtit cõparatione abusiua: qa cõcupiscẽtia vri, malũ est simplr. nubere aũt bonũ minus tñ q̃ cõtinere: est igit sensus: Melius est &c. idest magis eligibile est, qđ homo minus donũ habeat q̃ ꝙ malum incurrat. i ¶ His aũt. Hic ꝯñr instruit eos qui matrimonio iuncti sunt: de ipso nõ dissoluẽdo. Et diuidit in duas partes: quia primo facit ꝓpositum. scđo occasiõe eius dat gñale documentũ ibi: Et virũ quẽq;: Prima adhuc in duas: qa prio agit de indissolubilitate mrimonij qñ vterq; ꝯiugum est fidelis. Secundo qñ alter est infidelis, ibi: Cæteris autem. Prima adhuc in duas: qa prio docet eos de indissolubilitate matrimonij. secũdo, quid sit agẽdum qñ contingit ipsum aliquo mõ separi, ibi: Q. si discesserit. Circa primũ dicit: His aũt &c. Præcipio non ego sed dñs. i. nõ præcipio instinctu proprio: sed auctoritate diuina. k ¶ Vxorẽ a viro non discedere. Sicut em̃ dictum est supra matrimonium: primo fuit institutũ ad legitime ꝓlis ꝓcreationẽ: in cuius nutritione, & instructiõe de moribus requirit magnum tps. ꝑpter quod rõ dictat ꝙ vir & vxor p totã vitã insepabiliter ꝯiungant. & iõ matrimonium sic diffinit: ꝙ est ꝓsonarũ legitimarum ꝯiunctio, indiuiduam. i. indiuisam vitæ consuetudinẽ retinẽs. Propter ꝙ nõ discedere vxorẽ a viro cadit sub p̃cępto: excepta cã fornicatiõis: quẽ casum excepit saluator Mat. xxv. & idẽ de discessu viri ab vxore. In hoc ei ad paria iudicantur. l ¶ Quod si discesserit. Hic ꝯñr oñdit qd sit agẽdum qñ aliqualr separat mrimoniũ: licet em̃ vinculum mrimonij ꝯsummati sit indissolubile nisi p mortẽ alteri⁹ corporalem: tñ ex cã fornicatiõis ꝓbata põt dissolui q̃tũ ad thorũ & quo ad cohabitationem. & sic dicit aplus: Quod si discesserit vxor a ✻ viro in casu

H

A ☞ a ¶ Et vir vxo. Non debet vir dimittere vxorẽ: quia faceret eam mœchari. Qđ si illa est adultera nõ facit sed adulteram dimittit. Causa quã xps excæpit hic tacetur. qa nouissima est. s. fornicationis. b ¶ Nam cæteris. Vbi vterq; fidelis, hoc præcæptũ dñi dedi. Nam cæteris vbi nõ vterq; fidelis, qđ i initio ecclesiæ cõtigit, cum euangeliũ prædicari cœpit. c ¶ Si quis frater &c. Idolatria & q̃libet noxia superstitio fornicatio est: & dñs causa fornicationis quidẽ permisit vxorẽ dimitti, sed nõ iussit. & sic dedit locũ aplo monẽdi, vt qui noluerit: non dimittat infidelẽ, quę forsan erit fidelis. Si fornicatio carnis detestãda est in coniuge, quãto magis fornicatio mentis. i. infidelitas? Iussit esdras immo dñs per eũ vxores dimittere alienigenas per quas ad deos ibãt alienos. Et p moysen dñs iusserat ne quis vxorẽ alienigenã duceret: merito ergo quas duxerant dño prohibẽte: dño iubente dimiserunt. ¶ Ambro. Non est imputãdũ mrimoniũ quod extra decretũ dei factũ est: sed cũ cognoscit emendandũ. ¶ Augu. Cũ vo cœpisset gẽtib⁹ euãgeliũ prædicari, iã coniũctos gẽtiles gẽtilib⁹ cõperit: ex qbus si nõ ambo crederent, sed vnus vel vna: & infidelis cũ infideli cõsentiret habitare: nec ꝓhiberi a dño debuit fidelis infidelẽ dimittere, nec iuberi. Ideo em̃ non ꝓhiberi: quia iusticia ꝓmittit a fornicante discedere: & infidelis hois fornicatio est maior, in corde q̃ in carne. Ideo aũt nec iuberi: qa nõ cõtra iussionẽ dñi gẽtiles fuerũt ambo coniũcti. Licitũ ergo erat per iusticiã: sed licitũ nõ erat faciẽdũ ꝑpter liberã beniuolentiam. d ¶ Sanctificat⁹ est. quia hoc sępe cõtingit ꝙ alter per alterũ ad fidẽ cõuertitur. Vel mũdus est vir infidelis q̃tũ ad fidelẽ mulierẽ: & nullã ex eius coniunctione immũditiã patitur mulier fidelis.

B e ¶ Alioquin. Si dimittis inuicẽ nolẽtes cohabitare & alijs vos copulatis adulteri estis & filij vestri spurij: & ideo immũdi. nunc sancti: qa de licitis coniugijs nati: & sub creatoris veneratione nati. Vel si vicissim dimittũt filij q maiorẽ partẽ sequũtur, in infidelitate manebũt. Maior enim tũc erat numer⁹ infideliũ q̃ fideliũ: Nunc aũt sancti. i. xp̃iani: siue vno ex parẽtibus auctore, siue vtroq;. f ¶ Non em̃ seruituti. Nõ est ratũ coniugiũ qđ sine deo: & ideo nõ est pc̃m dimisso ꝑpter deũ si alij copulat. Si ambo credũt, per cognitionẽ dei cõfirmatur coniugiũ. g ¶ In pace. Nõ oportet litigare cũ discedẽte: qa odio dei discedit. h ¶ Vnde enim scis. Aug. Hortatus super ea quę euenerũt, nũc quia eadẽ fieri possunt. Hæc non lege iubente, sed libera charitate fiunt. i ¶ Diuisit deus. cuiq; quando saluetur: id est scit quãdo credet & sustinet: sic & tu expecta. ☞ Circuncisus

a ¶ viuenti viro. b ¶ si nõ continent.
serit, manere inũptã: aũt viro suo a b
a ¶ supplendum est hic qđ de vxore p̃misit. ꝙ si dimiserit, non ducat aliam: vel reconcilietur vxori. ¶ nisi causa fornicationis.
a reconciliari. Et vir vxorem nõn di
¶ ex deo.
b mittat. † Nam cæteris ego dico nõ c d
a ¶ proprio ore. b ¶ fidelis conuersus ad fidem in coniugio.
c dõmin⁹. Si qũis frater vxorẽ habet e f
infidelẽ: & hæc cõsentit habitare cũ g
a ¶ non præcipit, sed cõsulit vt si quis aliter agat non sit transgressor: sicut post de virginibus cõsulit. Augu. Monet ergo qđ est lucrandi occasio cum posset licite relinquere. ¶ sed nõ expedit. ¶ idem subdit de muliere.
illo, nõn dimittat illã. Et si q̃ mu h
lier fidelis habet virum infidelẽ: &
hic cõsentit habitare cũ illa, nõ di
a ¶ dum non horret nomen christi.
d mittet virũ. † Sctificãt⁹ est em̃ vir ĩfi i k
a ¶ .i. munda est mulier infidelis q̃tum ad virum fidelem: ipse enim vir fidelis ex eius coniunctione non contaminatur: veram em̃ fidelis habet pudicitiã in infideli ꝯiuge.
delis p mulierẽ fidelẽ: & sctificata
est mulier infidelis per virũ fidelẽ.
a ¶ si disceditis: & si non est legale matrimoniũ. b ¶ de copula nati. c ¶ vel spurij vel infideles. d ¶ non legitimi.
e Aliõqn filii vẽstri immũndi essent, l
¶ si permanetis. ¶ sancti.
nunc autem mũdi sunt. † Quod si m n
a ¶ vel vir vel mulier. b ¶ odio fidei. c ¶ nõ ꝑ eo fidẽ fidei deserat. d ¶ .i. nõ cogit infidelẽ, seq: sed q̃diu pñt in pace esse nõ sepenẽt. si in eo putauerunt vocari in eo manẽdum est.
f infidẽlis discẽdit, discẽdat: Nõn o p
em̃ seruituti subiect⁹ est frater vel
a ¶ .i. ĩfidelitate. b ¶ ideo nõ debem⁹ eẽ causa discordię. a ¶ vere manendũ: qa vñ scis.
g soror in eiũsmodi. In pãce autem q r
h vocauit vos deus. Vndẽ enim scis s
a ¶ fidelis. b ¶ forsan posset credere q̃ nõ horret nomen xp̃i. ¶ fidelis. ¶ infidelem.
mũlier si virũm saluũ facies? Aut
vnde scis vir si mulierem saluam
a ¶ ita te habeas ad tuum comparẽ. ¶ vtriq; viro preesse: vxori subesse. b ¶ dedit.
i facies? Nisi vnicũiq; sicut diuisit t
a ¶ .i. in eo statu ĩ quo de⁹ vocauit nõ a quo.
deus. Et virũm quemq; sicut vo v
a ¶ pseuerãter: si nõ stati ꝓficit. ¶ vnusqsq;. ¶ nisi. b ¶ tenendum vobis qđ oẽs tenent.
cauit deus, itã ambulet. Et sicũt x
vbiq; in omnibus ecclesiis doceo.

NICO. DE LYRA

✻ viro in casu dicto. a ¶ Manere innu. supple præcipit dñs. b ¶ Aut viro suo &c. Sicut enim poterat nõ discedere a viro sub spe correctionis eius: ita post discessum potest ei recõciliari & etiã debet si non possit cõtinere: qa nõ potest alteri nubere ipso viuẽte. c ¶ Nam cæteris. Hic ꝯñr agit de dissolutione & solutione matrimonij qñ alter coniugũ est infidelis. Et diuidit in duas partes: qa primo agit de recessu ex parte fidelis. scđo ex parte infidelis, ibi: Q. si ĩfidelis. Circa primũ dicit: Nã cæteris, q sunt dispari sorti⁹. d ¶ Dico ego nõ dñs. i. do cõsiliũ: sed nõ ad hoc diuinum præceptũ. e ¶ Si quis frater. i. xp̃ianus. f ¶ Vxorẽ habet infidelẽ. vtpote qñ vir conuertit ad fidẽ & nõ vxor. g ¶ Et hæc cõsentit habitare cũ illo. pacifice & sine ꝯtumelia fidei christianæ. h ¶ Non dimittat illam. Et idem subdit de vxore fideli virũ infidelẽ habẽte, cũ dr: Et si qua mulier. In hoc em̃ sunt ad paria. & subditur ratio talis mansionis fidelis cũ infideli, cũ dicit i ¶ Sanctificatus est em̃. i. conuersus ad fidẽ. k ¶ Vir infidelis per mulierem fidelem. ipsum ad hoc inducẽtem. Hoc enim frequenter fiebat in primitiua ecclesia. s. ꝙ vxor fidelis conuertebat virum infidelem: & ecõuerso vir vxorẽ. l ¶ Alioqn. Hic ponit ad idẽ scđa rõ ex parte prolis quæ per cõuersionẽ parentis modo dicto adducebat ad fidẽ. Si autem fidelis cõiũx discederet: proles cum infideli remaneret: qa tunc pars infideliũ cum talib⁹ p̃ualebat: tũ qa erãt pauci fideles & sub infidelibus constituti & hoc est qđ dr: Alioqn filij vestri immũ. essent & c. i. in infidelitate remanerent ratiõe dicta. m ¶ Nũc aũt facti sunt. id est adducti ad fidem modo dicto. videtur autẽ ꝙ apli dictum sit contra sacram scripturã: qa. j. Esd. ix. Sanctus esdras fecit abijci vxores alienigenas cum filijs suis a filijs israel fidelibus. Item contra sacros canones quia. xxviij. q. j. ca. iudæi. dicitur, ꝙ non potest infidelis in eius coniunctione p̃manere quæ iam ad xp̃ianam translata est fidem. Ad primum dicendum ꝙ matrimonia illa erãt cõtracta contra dei prohibitionem: q̃ habetur Deu. vij. ideo nulla erãt: qa nullum matrimonium cõtra dei ꝓhibitionẽ potest esse ratum: ꝑpter quod esdras fecit illa separari & bene. Ad secundũ dicendũ ꝙ in primitiua ecclesia passim cõuertebantur aliqui de iudæis & similiter de gentib⁹ & illo tpe loquit apls: quia tunc spes erat ꝙ infidelis traheret ad fidẽ per fidelem ꝑsonam in matrimonio sibi iũctã. ꝓcedente vero tpe iudæi fuerũt obstinati: nõ sic autem gentiles. & ideo fidelis p̃mittebat habitare cum infideli de gẽtibus: non tamẽ de iudæis. Modo vero pari passu ambulant: quia vtriq; reputantur obstinati: & sic non p̃mittit fidelis habitare cum infideli de istis nec de illis. & hoc modo loquitur decretum allegatũ. n ¶ Qđ si infidelis. Hic consequenter loquit de discessu infidelis, cũ dicitur: Qđ si infidelis disce. in odiũ fidei xp̃ianæ. o ¶ Discedat. q. d. liberatus est fidelis a coniunctione eius: & potest alteri contrahere: Et subditur causa cum dicitur: p ¶ Non enim seruituti subiectus est frater aut soror. id est christianus vel christiana. q ¶ In eiusmodi. Vt teneatur infidelem aliquo modo sequi, aut contendere in iudicio vl alibi pro eius cohabitatione. & subditur causa. r ¶ In pace autem vocauit vos deus. Non in litigijs & contentionibus. Sed quia posset aliquis arguere in contrarium. s. ꝙ teneret hoc facere vt posset infidelẽ per cohabitationẽ ad fidẽ conuertere. ideo hoc remouet, di. s ¶ Vnde em̃ scis mulier si virum saluum fa. q. d. nõ potes hoc scire nisi p diuinam reuelationem: propter qđ subditur: t ¶ Nisi vnicuiq; sicut diuisit deus. i. ordinauit reuelari: ẽm aũt viã humanam magis probabile videt ꝙ infidelis subuerteret fidelẽ si sequeretur eũ discedẽtem ex odio fidei xp̃ianæ. v ¶ Virũ quẽq;. Postq; apls egit de solutiõe & dissolutiõe mrimonij vbi dixerat ꝙ fidelis debet manere cũ ĩfideli si põt absq; ꝯtũelia xp̃i. Hic ꝯñr ex ĩcidẽti dat gñale documẽtũ stãdi ĩ statu ĩ q̃ qs vocat ad fidẽ, di. Vtrũ quẽq; sicut voca. deus ita am. q̃tũ ad illa q̃ non repugnãt statui fidei: x ¶ Et sicut in oib⁹ ec. do. q. d. non solũ vobis corinthijs, sed & alijs hoc dixi: qa doctria fidei debet habere vnitatẽ: & maxĩe in hoc ꝙ qlibet sit cõtẽt⁹ de statu ĩ q̃ vocat⁹ est ad fidẽ nisi ĩpediat dei seruitutẽ: & explicat magis ĩ spãli.

C — †28.q.1. c.1.et.c.iã nunc.De diuor.ca.gaudem⁹ — †28.q.1. ca.iã nũc — D — †28.q.1. ca.simili modo & ca.si infideles.

Universidad de Deusto
Biblioteca

E VII a ¶Circuncisus aliquis vocat. est. Nullꝰ ausert cōsuetudinē quæ seruata nō impedit salutē: monens ne in talibus spes salutis ponatur, cum tm̄ pro offensione infirmoꝝ seruenꝫ. vnde dicit nihil ea esse subdens: Circūcisio nihil. b ¶Vnusquisqꝫ in ea &c. hoc ad eas conditiones vel vitæ consuetudines respicit, quæ nihil obsunt fidei bonisqꝫ moribꝰ. Sicut em̄ coniunx, sic & latro ad xp̄i fidem vocatur: Sed ille in coniugio, nō a coniugio. Iste vero nō in latrocinio, sed a latrocinio. Nō em̄ necesse est vt coniuges desināt esse coniuges propter fidē christi: sicut necesse est vt latrones desinant esse latrones. c ¶Seruꝰ vocatus es. Supra posuit vnū exemplū de ritu viuendi: hic aliud de cōditionis dicitur officio. d ¶Magis vte. quia quātoquis propter deū despectior est in hoc seculo tanto magis exaltabitur in futuro.

e ¶Libertus. quia ereptus a peccatis quę seruos faciūt nec seruus cōditione despiciatur: nec liber ereptus elatus seruo se preponat. f ¶Empti estis. Reddite vicem: vt vos serui fitis xp̄i, non hoim. Hi sunt serui hominū qui humanis se subiiciunt superstitionibus. g ¶Serui ho. Quod contingit vobis si dicatis: ego sum paulli: ego apollo, &c. h ¶De virginibus. Causa illius fornicatoris, de omni fornicatione vitanda docet. i ¶Necessitatē. Dicit penurias sæculi quas sæpe patiuntur constugati: Infirmis infirmā rationē prætēdit: posset enim dignior reddidisse virginitatis rationē eius munus amplꝰ cōmendando. Supergredit em̄ virginitas conditionē humanæ naturæ, per quā hoies angelis assimilant. Maior tm̄ victoria virginum est cū angelis. Angeli em̄ sine carne

Exo.25.a viuūt: virgines vero in carne triūphant. Inde est qꝫ in tabernaculo dñi supremum operimētū erat de pellibus hyacynthinis: per qđ intelligit cœlibū vita habet enim hiacynthꝰ speciē similē thronis: ita q̄ jear ne virgineā puritatē seruāt sup cœlestib⁹ similātur. Hi sunt qui cū mulieribꝰ non sunt inquinati: & sequunt agnū q̄cūqꝫ ierit.

Apocal. 14.d. k ¶Hoc itaqꝫ dico. Hic ad temperātiā monet. Q. Quia coniungemini dum sine pcō possit fieri: itaqꝫ hoc ꝓfiliū do vobis.

☞ Tanqꝫ

NICO. DE LYRA

☞ a ¶Circūcisus ali. vo. est: non ad præpu. i. nō sequatur ritum gentiliū qui semper fuit illicitꝰ. b ¶In præputio aūt aliquis vo. est. non cir. volens obseruare legalia quæ cessauerūt in morte xp̄i: maxime cū tum ad cerimonialia: de quibus fuit circuncisio: cui succedit baptismus in noua lege. ideo subditur: c ¶Circuncisio nihil est. i. nihil facit ad salutē. d ¶Sed ob. man. dei. Mat. xix. c. Si vis ad vitam ingredi ser. man. Sunt enim de dictamine iuris naturalis: ꝓpter qđ obligatio eorū semper manet. e ¶Seruus vo. es. ad simdem. f ¶Non sit tibi cu. id est nō seras hanc conditionē molestę: nam in illa potes christo seruire. g ¶Sed & si po. lib. fieri. ex gratia dñi nri: vel alia via de facili. h ¶Magis vte. scilicet seruitute cū ante: seruiēdo xpo in mēbris suis: exēplo christi, qui ficut minister erat cū discipulis. Et propter hoc papa seruū seruorū dei se vocat in literis suis. i ¶Qui enim in dño voca. est ser. constituat sic in litera. Qui enim sci uus. existens in cōditione. k ¶In dño vo. est. i. vocatus ad fidem.

Libertus

a ¶Q. in eo statu pōt qsq; manere. s. ꝺiuḡn: sicut & in cæteris q̄ saluti ipedimētū nō affert, verbi gratia. ¶hoc. s. doceo: qꝫ vnusqsq; pmaneat i statu suo. b ¶nō cogat adducere.

a Circūcisꝰ aliqs vocatꝰ est: nō ād- a ¶ritus gentilium.
ducat præputiū. In præputio autēb
¶. i. nō cogat ad iudaicos rit⁹.
aliquis vocatus est: nō circūcidat. a ¶ad salutē: nec ꝓdest nec obest hoc vel illud: id est iudaicus vel gentilis ritus.
Circūcisiō nihil est: & ꝓputiū nihil c
est: sed obseruatio mandatorū dei. d
a ¶Nō adducat &c. sed. b ¶nō aqua. c ¶cō
b Vnusqsq; in qua vocatione vocatꝰ
ditione vocationi non repugnante. ¶sicut.
c est, in ea permaneat. Seruꝰ vocatꝰ e
¶quasi velis hoc effugere.
es: non sit tibi curæ. Sed & si potes b
a ¶seruiture. ¶quæ est causa humilitatis.
b ¶quia æque vt dñs seruꝰ christi est.
d liber fieri, magis vtere. Quī enim h
a ¶. i. in fide dñi vocatus: vel in opatiōe dñi.
b ¶idē ē ac si diceret seruꝰ: sed honestiꝰ nomē.
e in dñō vocatꝰ est seruus: libertꝰ est i
a ¶a deo, quod crimē est. b ¶qđ ꝓfectiꝰ est.
dñi: Sic q liber vocatus est: seruus m
a ¶ita. s. vt postponatis fuitiū dñi. b ¶qa nul
g fieri serui hoim. Vnusquisqꝫ ergo
lus statꝰ nocet. a ¶nō a q̄. qa null⁹ statꝰ nocet
i q̄ qs vocat. b ¶statu. ¶i obseruatiōe mādatorū dei. a ¶de cōiūctis dedi ꝓcepta dñi vbi
f in quo vocatꝰ est frater in hōc per- vterqꝫ ē fidelis: vel meū ꝓfiliū dedi vbi alter
h maneat apud deū. †De virginibꝰ p
fidelis. a ¶aliq̄ lege ē cipiēris vt ꝓ nō maneat vt
autē præceptū dñi nō habeo: nubāt. a ¶nō ꝓceptū. ¶a spūsalitio mihi inspiratū idē qđ supra dedi: nō nubēdi vbi
tor: dei. a ¶de cōiūctis dedi ꝓcepta dñi vbi vterqꝫ ē fidelis: vel meū ꝓfiliū dedi vbi alter
h maneat apud deū. †De virginibꝰ p
fidelis. a ¶aliq̄ lege ē cipiēris vt ꝓ nō maneat vt
autē præceptū dñi nō habeo: nubāt. a ¶nō ꝓceptū. ¶a spūsalitio mihi inspiratū idē qđ supra dedi: nō nubēdi vbi
tū aliud licet. ¶apostolatum.
cōsiliū aūt do tanq̄ misericordia q
a ¶ita. b ¶in dispēsatione mihi credita.
consecutus a dño, ut sim fidelis.
a ¶qa apostolꝰ & fidelis ergo hoc ꝓfiliū do, s.
nubēdi: qa existimo hoc. a. i virginitate per
manere. b ¶non solū spe eternę vitæ.
Existimō ergo bonū hoc esse, ꝓpter i
a ¶ita existimo: qa ita vere est. s.
instantem necessitatem: quōniam
¶in virginitate. ¶tamen si.
bonū est homini sic esse. †Alligatꝰ v
¶& si instat necessitas. ¶Sed so.
es vxori: noli quærere solutionē.
¶si potes continere.
Solutus es ab vxore: noli quærere x
¶sed tamen.
vxorē. Si autem accæperis vxorē: y
¶Similiter.
non peccasti. Et si nupserit virgo:
a ¶nō peccat: tm̄ leuiꝰ est. ex hoc sine cōiugio: qa.
non peccauit. Tribulationē tamen z
a ¶pro necessarijs rebus prouidendis sibi & filijs. b ¶dum cōsulo hoc euitare: vel dum concedo quod vultis, & si grave. ¶tribulationem carnis habebunt Ego autē vo. par.
carnis habebunt huiusmodi. Egō a
k autē vobis parco. Hoc itaqꝫ dico b

1 ¶Libertus est dñi. i. libere pōt seruire deo: & eqlis est meriti apud deū: sicut qui habēs vxorē reddit, nō exigit debitum vxorē, plāges potiꝰ: qa sine vxore eē potuit, cū gaudēs: qa duxit & maxime q̄ parit ꝓsensu ꝓtinētia seruāt. Gratiora sane ꝓiugia iudicāda sunt q̄ siue filijs, ꝓcreatis, siue, ple ꝓpta cōtinētiam pari consensu seruare poterunt.

b ¶Tanquā non. Vt ex bonis eius bona faciāt, nō mali fiāt. Quæ ne puteñt mala, bonis danꝫ. Itēqꝫ tollūtur vt ꝓbent. Ne ꝙ o putent summa, dātur & malis. itēqꝫ tollunt vt crucient, re vt cum quis, ꝓpter deū humiliter, sustinet pari consensu seruiturem. ꝓ ¶De virgin. autē. Postq̄ apls egit de mrimonio. hic ꝓcō agit de fugientibus matrimoniū pro meliori bono. Et primo pro continentia virginali, sc̄ o, de fugit⁹ ꝓ continētia viduali, ibi: Mulier alligata. Prima in duas: qa prio agit de virginibus. secūdo, de virginū custodib⁹: ibi: Si quis autem turpem. Prima in tres: qa primo declarat ꝓfectionē q est in statu virginali. secūdo qualiter possit participari in statu cōiuga li, ibi: Hoc itaq; tertio qđ circa hoc magis debeat optari, ibi: Volo autem. Prima ad huc in duas: quia primo ostendit quid sit ꝓfectum. sc̄o q̄d licitū, ibi: Alligatus es. Circa primū dicit apls: De virginib⁹ autem &c. s. ꝙ ꝑdicem virginitatem esse necessariam ad salutē q̄a rāg altitudinis & ꝓfectionis est ꝙ pauci ꝑnt ēā attingere vñ dicit saluator Matth. xix. b. Sunt eunuchi q̄ castrauerunt seipsos ꝓp regnum cœlorū q̄ pōt capere capiat. q. d. pauci inueniunt ad hoc idonei. q ¶Consilio autem do. ranq̄ de meliori bono: propter tem vobis parco. q. d. non solum offendo rationes supradictas eo, ca. r ¶Tāquā misericor. consc. non solum in apostolatus ꝓtis statu: sed etiam in apostolatus ꝓtis statu: sed etiam in apostolatus ꝓtis statu: sed etiam

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ malo. a ¶Mulier alli. Dixerat mulierem causa fornicationis a viro recedentẽ manere innuptam: aut viro suo recõciliari: & nõ dixerat, an maneret toto tẽpore vitæ suæ an tẽpore viri. hoc determinat. Cõtinuatio. Virgo semper põt nubere cui vult: sed mulier: id est vidua separata a viro viuente viro alligata est legi &c.

b ¶Qđ si dor. vir. Aug. Nõ dicit primus vel scđ's: vel quot⁹: nec nobis diffiniendũ qđ nõ diffinit apl's: vnde nec vllas debeo dãnare nuptias: nec eis verecũdiã numerositatis auferre. Dñs aũt
Mat.22.c septẽuirã nõ dãnat: nec dicit in resurrectione nõ posse esse. Sed tñ: neq̃ nubẽt neq̃ nubent. vñ nec ꝯ humanę verecũdiæ sensum adeo dicere: vt quotiẽs voluerint, nubãt: nec ex corde meo q̃taslibet nuptias ꝯdẽnare. Qđ dr̃ vniuiræ: hoc omi viduæ. c ¶Beatior aũt &c.
Scđæ nuptiæ non ꝓhibitę. Satis ostẽdit beatã esse etiã post mortẽ viri iterũ nubẽtẽ fidelẽ, sed beatiorẽ nõ nubentẽ: vnde maxime cathafrigarũ & nouatianorũ hæreses cõcidũt: quas buccis sonãtib⁹ nõ sapiẽtib⁹ tertullian⁹ inflat: dũ secũdas nuptias tãq̃ illicitas maledico dente cõscidit: quas oĩno licitas apl's sobria mẽte cõcedit. ¶Ambro. De tertijs aũt & quartis & de vltra plurib⁹ nuptijs solẽt hoĩes mouere q̃onem. Sed quis audet diffinire qđ nec apl'm video diffiniuisse? d ¶Puto aũt. Non dubitat apl's sed ꝯtẽptores increpat: vt &
Iohã.8.c. Lucę.18.c. dñs dicẽs: Si me sciretis, forsitan & patrem meũ sciretis: Vel, Putas inueniet fidẽ in terra? verbo dubitationis infidelitatem arguit. Cap. VIII.

DE his aũt quæ &c. Q. Scitis æque mecum ꝙ licet ea comedere: quia oẽs scientiã habemus. de his dicit qui habẽtes scientiã cum offendiculo edebant. Quos primũ arguit: nec sufficiẽter scire
F dicit. Alij autem ignari sub veneratione idoli comedebãt. f ¶Scientia inflat: cha. vero ædi. Augu. Per se inutilis est sciẽtia, cum charitate vtilis: Per se inflat in superbiã: vt dæmones qui græco noie a sciẽtia sicut sunt noiati.
2.Corin. 12.b. Propter elationẽ sciẽtiæ datus est paulo stimulus. Melius est scire infirmitatẽ nostram q̃ naturas rerũ: quã scientiã qui apponit: apponit dolorẽ pegrinationis
Eccs.1.d. ex desiderio patriæ. ¶Augu. Humiliũ virt⁹ est de sciẽtia nõ gloriari. ¶Augu. Vbi est sciẽtia, charitas est necessaria ne infletur. g ¶Si quis aũt diligit deũ. Hic diligit deũ, q charitatis causa sciam mitigat: vt prosit fratri pro quo christ⁹ mortu⁹ est. h ¶De escis aũt. Vituperata sciẽtia eorũ tandẽ aperit quæ est ea vera. i ¶Idolũ nihil est in mundo. Ambr. i. inter creaturas mũdi. Materiã em̃ de⁹ formauit: sed stultitia hoim dedit. Quæcũq̃ facta sunt naturalr̃: quæcũq̃ em̃ sunt in creaturis facta sunt per verbũ. Sed forma hoĩs in idolo non est facta per vbũ: sicut nec pc̃m per vbũ. Sed est nihil, & nihil fiunt hoĩes cũ peccant. Vel illud qđ putabãt esse idolũ,
Idolũ & silitudo differũt. Leui. 26. a. nihil est. Estimabant enim idolũ esse personã subsistentẽ ex simulacro & spiritu præsidẽte. Vel, idolũ nihil est in mũdo. i. nulli⁹ rei quæ sit in mũdo sĩlitudinem habẽs. Idolũ em̃ hic appellat speciẽ quam nõ vidit oculus, sed anim⁹ sibi fingit. Ideo distincte in lege dictũ est: Nõ facies idolũ: neq̃ oẽm sĩlitudinẽ rei. Silitudo vo est cum aliqd ex his quæ sunt in cœlo & in terra: vel in aqs format. k ¶Nisi vn⁹. Hoc dicit ne puteẽ deus esse in idolo. ¶Aug. Vnus em̃ tm̃ deus est pater & fili⁹ & spũssctũs. i. ipsa trinitas vnus deus est. Nullaq̃ fit partiũ in deitatis vnitate diuisio. Non em̃ de⁹ pater pars est dei. Tres em̃ personæ sunt pater & fili⁹ & spũssctũs: & hi tres (qa vni⁹ substãtiæ sunt) vnũ sunt: & summe vnũ sunt: qa ibi nulla naturarũ, nulla est diuersitas volũtatũ; Si em̃ natura vnũ ☞ essent

a ¶sicr vidua põt nubere, sed beati⁹ est cõtinere: vel virgo quocũq̃ tpe põt nubere: sed ꝯiugata etiã si dimissa est, nõ põt dum viuit vir. b ¶viri.
a †Mulier alligata est legi: quanto tem a b
a ¶vt non liceat alij nubere. b ¶tamẽ primę nuptiæ a domino: secundæ permissę.
b pore viuit uir eius. Quod si dormie c
a ¶.i. permittitur ei vt.
rit vir eius liberata est a lege. Cui vult d
a ¶sine turpitudĩe & viro sue religiõis vel sue le
c nubat, tantũ in dño. † Beatior autem f
gis. ¶innupta.
erit si sic permãserit ꝟm meũ consiliũ.
a ¶Quod vos non putatis. b ¶sicut alij apl'i.
c ¶quo inspirante hæc & alia suadeo.
d Puto autemq̃ & ego spiritum dei ha g
beam. Caplm. VIII.
¶quæsistis, & docui. Sed de istis non fuit opus quęrere: quia scitis vt ego. ¶de idolothicis.
e DE his autem quæ idolis sa h
¶posse comedi.
crificãtur, scimus: quia omnes scien i
a ¶de creatore & creaturis. b ¶sed non valet hęc scia: qa facit vos superbire cõtra ignaros, sed charitas ædificat ĩfirmos. q̃ qđ eis obesse põt dimittit, & iõ eã habete: nõ inflantẽ sciam. ¶si sola est.
f tiam habemus. Sciẽtia inflat: cha k l
¶quæ non inflatur. a ¶sed nec pfecta sciẽtia est: quia & si scit aliquid quod licet eis vti: nõ nouit ꝙ ea scientia sic deberet vti: ne noceat alij.
ritas vero ædificat. Si quis autem sem
existimat scire aliquid: nondum co n
gnouit † queadmodum oporteat eum
a ¶Hic nõ pfecte: sed qui diligit fratrẽ, vere scit deo approbante.
g scire. Si quis autem diligit deum: hic o p
¶approbatus.
a ¶his prædictis modis non valet scientia: sed tñ in hoc vera est.
h cognit⁹ est ab eo. De escis autem quæ q
¶ꝙ licet comedi ꝙ non ab idolo contaminata.
idolis immolãtur, scimus: quia nihil r
¶ne putetur deus esse in idolo.
i est idolum in mundo: & ꝙ nullus est s
a ¶vnus tantũ. ¶participatione deitatis.
k deus nisi vnus. Nam & si sunt q dicã t
a ¶sol & luna. ¶iã recepti. ¶morãtes. b ¶apostolo. c ¶Augu. non falso putatos dico: sed in veritate dij, participatione deitatis: vt san ꝯ.
tur dii siue in cœlo siue ĩ terra. Si qui
a ¶qui alijs præsunt in terra apostoli: in cœlo archangeli.
dem sunt dii multi & domini multi:

✲ patet littera ex dictis. a ¶Mulier. Hic vltimo agit de viduis: di. Mulier alli. est le. i. vinculo coniugali. b ¶Quanto tpe vi. &c. vita corporali. c ¶Qđ si dor. vir eius. p mortẽ corporalem. d ¶Liberata est a le. i. a dicto vinculo. e ¶Cui vult nu. &c. i. dum tamen vir sit fidelis: quia non põt cõtrahere cum infideli. f ¶Beatior autem erit &c. s. incontinentia viduali: Tũ qa sic permanendo liberius seruire põt dño: Tũ qa scđæ nuptiæ sunt signũ incõtinentiæ. g ¶Puto aũt &c. Hoc autẽ addit ad ostendẽdum ꝙ suo consilio sit credẽdum: nec dicit puto, dubitatiue: quia cert⁹ erat per reuelationẽ spm̃ dei se habere: sed dicit hoc ad tollẽdã aliquorũ iactantiã ne se assererẽt præsumptuose spm̃ dei habere: qa nescit homo vtrum amore vel odio dignus sit. Eccs. ix. a.

DE his aut. Ca. VIII. Postq̃ apl's corinthios instruxit de mr̃imnio. hic cõsequẽter eos instruit de eucharistiæ sacramento. Et diuidit in duas partes: qa primo excludit viriũ cõtrariũ, quod est participio mẽsæ idolorũ: scđ'o accedit ad ꝓpositum ostẽdẽdũ. ca. xi. Prima in duas: qa prio excludit participationis occasionẽ. secũdo ipsam participationẽ. ca. x. Pria adhuc in duas qa prio excludit dictam occasionẽ. scđ'o iducit ad oppositã pfectionẽ. ca. se. Circa primũ sciẽdũ ꝙ iter corinthios erãt aliq scioli cognoscẽtes ꝙ carnes idolis ĩmolatæ ex hoc nõ cõsequũẽ aliquã cõsecrationẽ vt gentiles credebãt: nec aliquã immũdiciã vtiu dæi ęstimabãt. ideo indifferẽter carnes immolatas idolis corã quibuscũq̃ comedebãt in scãdalũ infirmorũ: & sic eorũ sciẽtia erat alijs occasio ruinæ: propter ꝙ sic apostolus procedit: qa prio declarat sciẽtiã non valere nisi sit ordinata ꝟm charitatẽ. scđ'o de idolothicis ostendit veritatem, ibi: De escis. tertio arguit scandalizantium temeritatem, ibi: Sed non. Circa primum dicit: h ¶De his autem. s. ꝙ nullam consecrationem aut immũdiciã cõtrahunt. i ¶Quia oẽs scien. habe. videlicet ꝙ est vnus deus creator oim & ꝙ omnis creatura eius bona est. Sciendum tamẽ ꝙ apostolus hic loquitur de corinthijs intelligentibus & non de simplicibus & qa vt patebit magis in sequentibus & qa inter illos scientes aliqui habebãt sciẽtiã charitate ordinatã: aliq vero non: ideo subdit: k ¶Scientia inflat. i. scientia sine charitate facit superbire. l ¶Charitas vero ædificat. i. sciẽtia charitate ordinata est ecclesiæ ædificatiua. m ¶Si qs aũt se exi. &c. i. ipsa mens de sua scientia plus credit scire se q̃ sciat in veritate. n ¶Nondũ cognouit. q̃d. op. cum scire. i. de se sentire humiliter & vti sua scientia charitatiue. & talis scientia approbat a deo iõ seqr̃: o ¶Si quis aũt di. deum. In cuius vera dilectione includitur proximi dilectio. p ¶Hic cog. est ab eo. cognitione approbationis. q ¶De escis autem. Hic consequenter ostendit veritatem de sacrificijs idolorũ quæ dicunt idolothica, di. De escis autem quæ ido. immo. scimus: nos magis intelligentes. r ¶Quia ni. est ido. in mun. Materia autem idoli est aliqua res: vtpote aurum argentum lapis vel lignum: sed propria ratio idoli est ꝙ sit repræsentatiuum dei. repsentat aũt falsum deum: & sic idolũ nihil est. falsum enim & non ens cõuertunt: sicut verũ & ens. Qđ aũt nihil est nullam immundiciam aut cõsecrationẽ põt dare rei immolatę. s ¶Et ꝙ nullus &c. quia natura diuina nõ est multiplicabilis: t ¶Nã & si sunt qui di. dij &c. q. d. hoc puenit ex decæptiõe hoim nomen deitatis alijs a deo falso attribuentium. ✲ Nobis ta H

A ☞ essent: & cõsensione nõ essent, nõ summe vnũ essent. Si vo in natura dispares essent vnũ nõ essent. Porro xp̃s vna persona est geminę subæ: qa & de⁹ & hõ est. Nec tñ de⁹ vel hõ pars hui⁹ psonæ dici põt. Idẽ aliogn fili⁹ dei anteq̃ sumeret formã serui nõ erat tot⁹ & creuit, cũ hõ diuinitati ei⁹ accessit. Q. si in vna psona pars nõ põt eẽ de⁹ q̃to magis pars trinitatis eẽ nõ põt q̃cũq̃ vn⁹ in trib⁹. Hui⁹ ergo trinitatis nec tertia pars est vnus: nec mai⁹ aliqd oẽs q̃ singuli. a ¶Nobis tñ vn⁹ deus. gẽtib⁹ plures quos terret de⁹ nr̃. i. dęmones q volẽtes videri dij sibi exigũt q̃ vo deo debẽt aras, sacrificia, & alia. Noster vo homines deos facit. In scripturis nõ dicunt angeli
Psal.94.a dij ne putarẽt colẽdi: sed noĩe officij angeli: vt ille colat cui⁹ sũt nũcij. De⁹ deorũ rex magn⁹ sup oẽs deos: hoc nõ nisi de sctis.
De⁹ trib⁹ modis dicitur. ¶De⁹. Trib⁹ modis dr̃: Substãtiue, dicit deus trinitas. Adoptiue scti q per adoptionis gratiã dij sunt. Nũcupatiue, dæmones & idola. b ¶Ex quo oĩa: per quẽ oĩa. Oĩa a pr̃e, sed per filiũ creata sũt. Nec alia per filiũ, alia per patrẽ, sed eadẽ: aliogn iã nõ oĩa p patrẽ, nec oĩa p filiũ si aũt oĩa p patrẽ, & oĩa p filiũ: ergo eadẽ p patrẽ q̃ & p filiũ facta sunt: ęq̃lis est ergo pr̃i fili⁹, & insepabilis opatio vtriusq̃. c ¶Et vn⁹ dñs ie. xp̃s. De xp̃o ꝓ hũanitate subdit, sed de spũsctõ nõ oportuit. d ¶Polluit. per illos q habẽt sciẽtiã vnius dei: sed nõ cũ charitate p quos in hũc errorẽ infirmi inducebant: quorũ nõ cib⁹ polluit: sed cõscientia. e ¶In xp̃o. In xp̃m peccare, est xp̃m negare. In xp̃o in his q̃ sunt xp̃i. In xp̃o: cui⁹ regnũ diminuistis. Cap. IX.
B NOn sum liber. Incipit se proponere in exemplum: vt sicut ipse abstinet a licitis pro scandalo fratrũ, ita & illi. Q. Abstinete ab hoc licito: qa ego habeo libertatẽ accipiẽdi stipendia, & tñ nõ accipio. Et si sic inductũ sit, intendit tñ se cõprobare apl'm qa occasiõe pseudo minus de eo senserũt corinthij. ¶Liber. licet mihi quod alijs apl'is de euãgelio viuere. ☞ Nunquid

NICO. DE LYRA

✲ a ¶Nobis tñ. in veritate fidei existẽtib⁹. b ¶Vnus de⁹ pater. oĩm p creationẽ, de q̃ subdit: c ¶Ex quo oĩa. sunt in effectu. d ¶Et nos in il. Non solũ ꝟm esse naturæ qđ cõseruatur ab illo: sed ꝟm esse grãæ per qđ spãli modo creatura rationabilis est in illo. e ¶Et vn⁹ dñs &c. s. vnitate psonę nõ naturę: qa naturã habet diuinam ab æterno: & humanam ex tpe. f ¶Per quẽ oĩa. Producta sunt & subsistunt ꝟm diuinitatẽ: qa p vbũ diuinũ qđ est fili⁹ oĩa facta sunt: Iohã. i. a. Oĩa p ipm facta sunt. & inesse ꝯseruanẽ: Heb. i. a. Portãs oĩa vbo virtutis suæ. g ¶Et nos &c. Sum⁹ spãlr̃ cõstituti in esse grę. h ¶Sed non. Hic ꝯñr arguit temeritatẽ illorũ qui de sua scia psumẽtes comedebãt indifferẽter idolothita: qđ vidẽtes fideles simplices potissime cõuersi de gẽtib⁹ credebant eos comedere ad modũ gẽtiliũ. s. in venerationẽ idoli: & exẽplo eorũ inducebant ad sic comedẽdũ: & sic peccabãt grauiter reuertẽtes ad ritũ gẽtiliũ: & per ꝯñs illi q sua sciẽtia abutẽtes simplices ad hoc inducebant. & hoc est qđ dicit: Sed non in oĩbus. scilicet fidelib⁹. i ¶Est sciẽtia. Cognoscẽdi ꝙ idolũ nihil est, & ꝙ nullã immundiciã aut consecrationẽ dat carnibus immolatis.

a ¶qui credimus. b ¶qui naturaliter & substãtiue est de⁹ vn⁹ cũ filio & spũsctõ. c ¶q & nos in se credẽtes facit deos, ꝟm illud: Dedit eis ptãtẽ filios dei fieri his q credũt ĩ noĩe ei⁹.
a nobis tamen vnus deus pater a b
a ¶credim⁹ eẽ oĩa: qa. b ¶in grã illi⁹ foueri.
b ex quo omnia: & nos in illo. Et c d
a ¶cum patre in substantia. i. nobis vn⁹ est deus pater & xp̃s. e
vnus dominus iesus christus: per f
a ¶creata. b ¶qa p ipm ĩformati sum⁹ ĩ cognitiõe dei p quẽ sum⁹ creati. ¶ĩ deo. ¶xp̃m
quem omnia: & nos per ipsum. g
a ¶nos hoc scim⁹. b ¶vnius dei.
Sed non in omnibus est sciẽn h i
a ¶non in omnib⁹. ¶qa putãt idolũ aliqd diuinũ esse etiã: nunc sicut ante cõuersionẽ.
tia. Quidam autem cum scien k
a ¶. i. cũ reuerẽtia idoli: q̃si aliq̃ illic eẽt diuinitas. a ¶de sacrificatis. b ¶nõ cib⁹ polluit.
tia vsq̃ nunc idoli: quasi idolothi l
tum manducant: & conscientiam m
d ipsorũ cum sit infirma polluitur: n
a ¶Esca sumpta vel non sumpta. ¶illis nocet vr̃a comestio: vobis aũt nõ prodest: sed fides escæ prodest vobis.
Escã autem nos nõ cõmendat deo. o
¶sed ex fide eius tantum.
Neq̃ enim si nõ mãducauerimus, p
¶minus habebimus bonum.
deficiemus: neq̃ si manducaueri
a ¶in bono virtutum vel btitudinis: sed ex fide eius tantum. b ¶q̃tum ad vos nihil est esca ipsa: sed: Videte.
mus, abundabimus. Videte autem q
¶quia potest esse & non esse.
ne forte hæc licẽtiã vestra offendi r s
a ¶in fide. ¶qui nesciunt adhuc idolũ nihil esse. b ¶& potest esse offendiculũ infirmis.
culum fiat infirmis. Si quis enim t
viderit eum qui habet sciẽtiam in v x
¶in præsentia idoli.
idolo recumbentem: nonne con y
¶per se. ¶per te.
sciẽtia eius cum sit infirma ædifi z
¶carnes sacrificiorum. ¶sicut.
cabitur ad manducandum idolo
¶ita. a ¶quia te sapientem vidit comedere: putans sub idoli veneratione.
thita? et peribit infirmus in tua a b
a ¶& ita grauiter peccas.
conscientia frater: propter quẽ xp̃s c
¶in fratres ita peccatis.
mortuus est. Sic autem peccantes d
in fratres: & percutientes consciẽ
a ¶cuius membra sunt.
e tiam eorum infirmam in christo
a ¶& qa in xp̃o peccatis: abstinete sicut ego etiã ab omni carne.
peccetis. † Quapropter si esca e
scandalizat fratrem meum, non
a ¶non solũ immolatã. b ¶sicut constat ꝙ nõ post mortẽ: sic cert⁹ sum ꝙ nõ in vita mãducabo. ¶. i. nec hic, nec in futuro.
manducabo carnem in æternum:
a ¶non ꝙ mala sit esca, sed.
Ne fratrem meum scanda
lizem.
f NOn sum liber: Ca. IX. f

immolatis. & de istis simplicibus subdit: C
k ¶Quidã aũt cũ scientia idoli. i. credentes ꝙ idolũ habeat aliquid numinis. l ¶Vsq̃ nunc quasi idolothitũ mandu. i. quasi habẽt aliquid cõsecratiõis ab idolo & in reuerẽtia idoli. m ¶Et cõscia ipsorum cum sit infirma. id est errone a. n ¶Polluit. per pc̃m. o ¶Esca autẽ nos nõ cõ. deo. i. non facit nos maioris meriti q̃tũ ẽ de se: vl' demeriti, iõ subdit: p ¶Neq̃ em̃ si man. abundabim⁹ &c. id est abstinentia a cibo immolato idolis vel eius comestio non facit nos deficere a gratia, vel pficere in ea: sed intentio & modus comedẽdi & abstinẽdi faciũt deficere a grã: Sicut cũ aliqs comedit intẽtione venerãdi idolũ, put faciebant simplices xp̃iani: vel modo indiscreto, prout faciebant scientes præsumptuosi: talia faciunt a grã deficere. & hoc est quod dicit. q ¶Videte aũt. i. diligenter attendite vos sciẽtes. r ¶Ne forte hæc li. vestra i. scia qua cognoscitis idolothita esse licita ad mãducandũ q̃tum ex natura est rei. s ¶Offendiculũ fi. infir. id est offendere faciat infirmos vel ignorãtes. Et subdit modũ p quẽ faciebãt eos offendere di. t ¶Si quis enim. i. simplex christianus. v ¶Viderit eũ qui ha. scien. pdictã de idolothitis. x ¶In ido. recuben. i. comedẽtẽ in loco vbi comeduntur carnes idolis immolatæ. y ¶Nonne cõsciẽtia ei⁹ cũ sit infirma. i. ad cadẽdũ prona. z ¶Edificabitur ad mãdu. ido. id est ad manducandũ in venerationẽ idoli trahetur. q. d. sic qa credit sapiẽtiorem hoc modo comedere. a ¶Et peribit infirmus. quodammodo idolatrãdo. b ¶In tua scientia frater. i. occasione tuæ scientiæ. c ¶Propter quẽ xp̃s mor. est. Propter D
quod salus eius non esset sic contẽnenda. d ¶Sic autẽ pec. &c. i. tale pc̃m non est solũ contra ꝓximũ, sed etiã cõtra deum. ꝓpter qđ cõcludit apl's: e ¶Quapro. si esca &c. Talis em̃ abstinẽtia ad euitandũ scãdalũ infirmorũ est meritoria & etiã necessaria ad salutẽ saltem q̃usq̃ doceant infirmos ꝙ talis comestio nõ est illicita.

NOn sum liber. Ca. IX. Postq̃ apl's rephẽdit aliquorũ indiscretionẽ: hic ꝯñr inducit eos ad perfectionem. s. vt a licitis abstineãt, ne infirmos scãdalizent: & etiã vt sibi & alijs magis pficiãt per virtutis exẽplũ. Et primo ad hoc inducit ad pfectum sui exẽplo. scđ'o currentiũ in stadio, ibi: Nescitis ꝙ hi. Circa primũ sciendũ ꝙ apl's se ponit alijs in exẽplũ in hoc q̃ licet haberet ptãtem accipiẽdi sumpt⁹ ab alijs qb⁹ pdicabat: tamẽ abstinebat victũ q̃rẽs ex ꝓprio labore vt magis pficeret in pdicatiõe. p hoc em̃ apparebat ꝙ nõ q̃rebat tpale lucrũ, sed salutem aĩarũ. p hoc etiã pcludebãt via falsis apl'is q prædicabãt causa tẽporalis lucri.
Sic ergo ꝓcedit: qa primo declarat ꝓpositum. scđ'o remouet dubiũ, ibi: Non aũt Diuisio.
scripsi. Prima in tres: qa primo declarat propositum auctoritate. scđ'o ratiõe, ibi: Si vos nobis. tertio exẽplo, ibi: Nescitis ꝙ hi q. Primũ autem declarat triplici auctoritate. s. officij apl'ici: & vsus publici, & auctoritate veteris testamenti. secũda, ibi: Quis militat. tertia, ibi: Nunquid secundũ, Circa primũ sciẽdũ ꝙ aliqui malignãtes dicebãt Paulũ non esse apostolũ eo ꝙ non fuit corporaliter cum dño iesu sicut alij apl'i. ideo primo declarat se esse ✲ apl'm †ro.14.d De renũ. ca. nisi. §. p graui. 23.q.3.c. 1.§. itẽ sicut legit.

Universidad de Deusto Biblioteca

F ☞ a ¶Nunquid nō habem⁹ potestatem. Mat.10.b Aug.Permisit em̄ dn̄s,non iussit apostolis accipere necessaria a subditis vt quis quis vellet eo vteret quod sibi liceret ex dn̄i cōstitutione. Si quis vero vti nollet, non contra iussum faceret:sed de iure suo cederet.Potestas est,non iussio dn̄i accipere sumptus. b ¶Sororem mulier.Dn̄s in comitatu suo mulieres habuit,ne viderentur alienæ a salute quæ & ministrabāt Joh.12.a. ei,sic& apostoli.¶Sororem mulier.Dn̄s cui angeli ministrāt infirmis compatiēs, loculos habuit:quo mitteretur pecunia a fidelibus data victui necessaria:quos commendauit iudæ:vt fures si non possemus vitare: disceremus in ecclesia tolerare.Et mulieres ministraturas seq se voluit:ostēdens quia a plæbibus deberetur euangelistis. c ¶Operandi.Ambro.Operādi, honestius pro accipiendi. d ¶Quis mi. Ne quia abstinet coapostolos reprehendisse videret:addit:Quis militat. e ¶Et de lac.Lac gregis dicitur quicquid a plæbe præpositis datur.Et his verbis satis indicat apostolus nō sibi aliquid vsurpasse vltra debitum coapostolos suos:si(sicut dn̄s constituit ex euangelio)viuentes panem gratuitū māducabāt:ab eis sumptū quibus gratuitam gratiam prædicabant. ☞Ne quod

NICO. DE LYRA

✻ apostolū.secūdo probat intentū,ibi: Nūqd.Circa primū dicit:Nō sum liber. id est habēs liberam potestatē accipiendi sumptus pro publicatione euāgelij.quasi dicat immo habeo rationē officij:de quo
F dicit: a ¶Non sum apostol⁹?q.d.imo: qa sum a deo missus ad prædicandū euangeliū Act.xiij.a.Segregate mihi barnabā & saulū &c. b ¶Nonne chri.ie.do.no. vidi?quasi dicat immo:quia in via cum appropinquaret damasco:vt aliq dicunt: licet nō sit scriptū Act.ix.sed solū φ audiuit eum loquētē:quia non omnia scripta sunt.Vidit etiā in raptu quæ fuit excellentior visio φ aliorū apostolorū:quia vidit ipsum in gloria sua ad dexterā patris sedētem ſm φ dicit Aug.φ vidit diuinā essentiam.vnde.ij. Cor.xij.a. dicit se raptum fuisse vsq ad tertiū cœlum.Probat etiam vlterius apostolatū suū per effectū,dicēs: c ¶Nonne opus meum. i.effectus mei apostolatus. d ¶Vos estis in do.i.principaliter agēte deo.q.d.immo:quia a me habuistis initia fidei.ideo dicit: e ¶Et si alijs nō sum apostolus &c. q.d.& si alij vellēt hoc negare:vos tamen nō potestis. f ¶Nā signaculū apostolatus mei &c. id est forma doctrinę xp̄i per me vobis est impressa: sicut per alios ap̄los impressa est illis qb⁹ prædicauerūt. g ¶Mea defensio.i.apostolat⁹ mei pbatio. h ¶Apud eos qui me inter.tanq dubitātes de apostolatu meo. i ¶Hæc est.scilicet vestra cōuersio ad fidem per me. k ¶Nūquid. Declarato officio sui apostolatus:hic consequenter ostendit se habere potestatē accipiendi sumptus ex cōsuetudine aliorū apostolorū,dicens:Nunquid non habemus potestatē manducandi & bibēdi. id est viuēdi de bonis vestris?q.d.immo sicut alij apostoli de bonis illorū quibus illi prędicauerūt. l ¶Nunquid nō ha. potestatē soro.muli.i.matronā deuotā & fidelem. m ¶Circūducēdi.ad ministrandum nobis necessaria?q.d.immo. Aliquæ em̄ mulieres deuotę legūt secutæ fuisse

a ¶vtiq: liber sum accipe qa ap̄s:ap̄s,qa xp̄m vidi:p quo min⁹ viderer. b ¶p auctorem ostendit.
nōn sum apostol⁹? Nōne christū a b
a ¶in via,vel in templo.
iesum dominū nostrū uidi? Non/ c
a ¶p effectū.¶ego ap̄s:qa vos op⁹ ap̄lat⁹.
ne ōpus meum vos estis in do/ d
a ¶ad gloriā dn̄i.¶domino tamen operāte.
b ¶quia estis meum opus.¶.i.iudæis:quorum:legem euacuabat.
minō? Et si aliis non sum aposto/ e
¶qui per me conuersi estis. a ¶vobis sum.
lus: sed tamen vobis sum. Nām f
a ¶forma a similitudine sigilli in vobis apparet,quia ego sum ap̄s:dū ea habetis per me quę alij per alios ap̄los.& ideo per vos apud alios qui dubitant,apostol⁹ defendor.
signāculum apostolatus mei vos
estis in dn̄o. Mea defensio apud g h
a ¶q dubitāt vtrū ap̄s sim an nō.¶vos.s.
eos qui me intērrogant: hæc est: i
¶& quia apostolus. ¶ego & mei.
a Nunquid non habemus potestatē k
a ¶vestra.¶viuendi de stipendijs vestris.
manducāndi & bibendi? † Nunqd l
b non habemus potestatem sororē
¶nobiscum vt nobis ministret.
mulierculam circunducendi: si/ m n
a ¶non hos reprehendit,sed eorū more sibi pbat licere.b ¶q maiores iacob⁹ & iohānes.
cut & cætēri apostoli & frātres do/
¶qui princeps.
mini & cephas? Aut solus ego & o p
a ¶ſm vos. b ¶ap̄s potestatē nō operādi.i. cessādi a labore manuū.Q.vtiq haberem⁹.
barnabas non hābemus pōtesta/
a ¶.i.accipiendi. b ¶per similitudines humanas hoc idem probat.
c d tem hoc ōperandi? † Quis militat q
suis stipendiis,vnq̄? Quis plantat
¶vtiq nullus.
vineam,& de fructu eius non edit?
e Quis pascit gregē:& de lacte gre/
gis non manducat? Nunquid ſm r
a ¶humana scilicet similitudiē tm̄ hoc pbo.
¶nōne lex moysi idē probat?
hominem hæc dico? An & lex hæc s
non dicit? Scriptū est enim in lege t
¶nō phibebis p̄dicatorē viuere de p̄dicatiōe.
moysi: † Nō alligabis os boui tri/
a ¶sed ne hoc videat ad literā dictū subdit.
b ¶vt de his in lege daret preceptum.
turanti. Nunquid de bobūs cura v
a ¶nō p bob⁹:qa pp nos tm̄ alligabis os boui tri.
est deo? An propter nōs vtiq hæc x
a ¶hęc pp̄ter nos:qa & alia ad idē spectantia:& hoc est.
dicit: Nām pp̄ter nos vtiq scripta
a ¶non pro spe. b ¶corda aperit ad fidem.
¶non φ hæc principalis sit intentio.
sunt qm̄ debet in spē q ārat arare: y
a ¶grana a paleis discernit. b ¶stipēdiorū.
& qui tritūrat in spe fructūs perci/
¶iterū probat per rōnes. a ¶q̄ spm̄ vestrū viuificant:vel quæ ex spūsancto data sunt.
piendi. † Si nos vobis spiritua/ z
lia seminauimus: magnum est si a
¶ad sustentationem.
nos vestra carnalia metamus? Si b

G fuisse xp̄m prædicantē de suis facultatib⁹ ei ministrātes.Mat.xxvij.& Lucæ.viij.& sic etiam factum est alijs apostolis post ascēsionem christi.ideo subditur: n ¶Sicut & cæ.apostoli & fra.dn̄i.id est eius cognati scilicet iacobus & iudas & relig. o ¶Et cephas.i.petrus sic nominatus a xp̄o:Ioh.i.f. p ¶Aut solus ego & barna.&c.q.d.nulla ratio est q̄re priuemur hac potestate quam habuerunt alij apostoli. q ¶Quis militat.Hic cōsequēter ostendit propositum auctoritate publici vsus & rōnabilis,dicens:Quis militat suis stipendijs vnquā?q.d.null⁹ immo milites stipendia sumunt a populo terrę quā defendūt.Idem ostendit in agricolis & gregū pastorib⁹.apostoli v̄o fuerunt milites cōtra hæreticos insurgētes: & i vinea dn̄i cultores:& gregis dn̄ici pastores:pp̄ter qd' a populo sumpt⁹ eis debebantur. r ¶Nūquid.Hic cōsequenter ostēdit propositū auctoritate legis diuinæ:dicēs:Nūquid ſm hominem.i.ex auctoritate consuetudinis humanæ factum. s ¶Hæc dico.s.φ p̄dicatores sumptus habere debeāt a populo.q.d.imo:& hoc cū auctoritate diuinę legis. t ¶Scri.est enim.Deu.xxv.a.Nō alligabis os boui tritu.i.prædicatori laborāti in area domini:Et φ sic debeat principaliter intel[...] ligi:ostendit dicēs: v ¶Nūquid de bobus cura est deo? Circa qd' sciendum φ licet diuina puidentia generaliter se extēdat ad oia q̄tumcūq minima:tn̄ intellectualis natura speciali mō subijcitur prouidētiæ diuinę inq̄tū habet dn̄iū sui actus & capax ē supnæ beatitudinis:& hoc modo nō est cura deo de bobus irrationabilibus qa nō sunt huius finis capaces.Lex aūt diuina directiua est in beatitudinem
H supnaturalē:pp̄ter quod dicta veteris testamenti sunt ad hoc referenda immediate q̄tum ad illa quæ directe loquuntur de futura beatitudine vel mediate inq̄tū corporalia facta veteris testamenti sunt figura noui.ſm qd' dicitur cap.se.Oia in figura contingebāt illis.Et hoc modo illud p̄ceptum de ore bouis triturātis non [...] alligādo fuit figura de victu p̄dicatoris nō denegando.ideo dicit. x ¶An propter nos vtiq dicit &c.q.d.immo:qa figura est propter ipsum figuratū:sicut figura est propter [...] culus an̄ tabernā pēdēs est pp̄ter vinū in cellario existēs. y ¶Quoniam debet in spe &c.i.i securitate accipiēdi sumpt⁹ [...] Nō tn̄ dicit,propter spem:qa pmiū p̄dicatoris nō est sumpt⁹ tpalis,sed fruct⁹ eternæ beatitudinis.Cōparat autē hic p̄dicatorem [...] tor aranti inquātū aperit corda hoim ad fidē suscipiēdā:sicut arans terram aperit [...] ad seminū susceptionē.Et similiter triturā[...] ranti inq̄tū sua p̄dicatione segregant boni a malis: sicut grana a paleis. z ¶Si nos.Hic cōsequenter probat apostolus ppositum ratione triplici.Prima est.Rationabile em̄ est φ cōicati bona maiora cuiusmodi sunt spūalia administrētur minora q̄ sunt corporalia:sic autē est i pposito:ergo &c.& hoc est qd' dicit.Si nos vobis spiritualia seminauimus.& accipitur hic si,p quia. a ¶Magnū est si nos vestra carnalia metamus.i.bona [...] ad sustentationē carnis necessaria.q.d.nō est [...] immo est modicū respectu boni qd' vobis [...] bis ministram⁹. b ¶Si alij.Hic ponit ad [...] hoc secūda rō:qa pseudo apostoli accipie[...] bāt sumpt⁹:& multo magis veri accipe[...] poterāt.ideo dicit:Si alij.i.pseudo ap̄li. ✻Potesta

A ☞ a ¶Ne quod offendiculum demus euāgelio. Forsan & hi auari erant:vel se licentiā peccādi emisse putarent:vel libertatē arguēdi apostolus imminueret. b ¶Nescitis. Redit rursus etiā atq etiā cōmēdās quia sibi liceat:& tn̄ nō faciat. Naturalis ratio hoc habet,vt quis inde viuat vbi laborat. Luc.10.a. c ¶Dn̄s ordinauit.Ecce ego mitto vos &c.Et ibidem. paulopost:In quācūq domū intraueritis,in eadē domo manete edentes & bibētes quæ apud illos sunt. d ¶Ego autem nullo. Abstinet a sumptibus ne sit forma pseudo apostolis rapacibus. e ¶Gloriā meam. Quisquis em̄ eo quod sibi debetur vti non vult,amplius impendit ecclesiæ:Maximā ergo habebat gloriā apostolus apud deū nō exigēdo stipendiū ab infirmis: vel de suis laborib⁹ trāsigēdo quotidianū victum.¶Ambro.Hoc est qd' stabulario ad quē vulnerat⁹ ille Luc.10.f. q incidit in latrones perductus est, dn̄s ait:Si quid ampli⁹ erogaueris, reddā tibi. Ampli⁹ erogabat ap̄s q suis stipēdijs militabat.Vel gloriam suā dicit quā habet apud deū de hoc,φ pseudo repellebat a prædicatione: non accipiēdo:qui non nisi pro tēporalibus prædicabant. ¶Gloria.quā habet apud deū infirmis compatiēs. f ¶Nam & si euāge.Pro mercede:Vel si ita euāgelizauero,non est mihi glo.quia B tunc esset pro necessitate:quia ve.i. penuria esset sicut pseudo. g ¶Necessitas. huius vitæ sustentandæ. h ¶Væ.qa vnde viuā nō habeo. i ¶Si enim volens.Sine vlla necessitate hui⁹ vitæ. Si em̄ volens. Quia ex voluntate est merces.Videam⁹ q̄uo.s.si ita ex dilectione facio:vt poti⁹ patiar penuriā q̄ abutar potestate. k ¶Si autem inuitus.Vt φ necessitate cogatur:alijs prodero,non mihi. l ¶Dispensatio mihi credita est. Hic dispensatio talis intelligit,vt quasi seru⁹ alienū cēsum dispenset: vnde ipse nihil capiat præter cibaria: Alibi dispēsator dicit qui vt filius ministrat euangeliū cohæredibus.Non debemus ideo euāgelizare vt manducem⁹:sed ideo māducare vt euāgelizemus:vt cibus nō sit bonum Mat.6.d. qd' appetit:sed necessariū qd' adijcitur:vt illud impleat.Primū quærite regnū dei & iusticiā eius,& hęc oia adijcient vobis.Propter regnū dei tantū debemus oia operari:nō solā vel cū regno dei mercedē temporalem meditari. m ¶Tanquā iudæus.Hiero.Non vere iudæus, sicut nec vere gētilis qbus in cibis Gal.6.d. & hm̄oi assensit:nec tamē in cultu idolorū:quia in christo nec circuncisio est aliqd,nec præputiū.Dispēsatorie itaq simulabat se iudæum. Sed Augu.hæc dicit fieri compassione misericordiæ,nō simulatione:vt q ministrat ægroto fit quasi æger:non cum febres se habere mētitur:sed cum animo cōdolētis cogitat quomodo sibi seruiri velit si ægrotaret.¶Aug.Tanq iudæus. Non simulandi versutia,vt se fingeret iudæum ☞

¶iterū a minori. ¶tā potēter vtūt v̄ris vt
alii ptātis vestræ participes sunt: a b
vosipsi. a ¶q causa salutis vr̄ę laboram⁹
b ¶ecce licet nobis accipe.
q̄re nō poti⁹ nōs? † Sēd nō vsi su/ c d
a ¶qa forsitan nō egere eū dicerēt,ɔ̄ hoc
mus hac ptāte. Sēd oīa sustine/ e
subdit. a ¶qa si acciperet ap̄s,pseudo iā libere acciperent:& sic in prædicatiōe durarent:& ita impedimētū fieret euāgelio.
a mus: ne qd' ōffēdiculū dem⁹ euā f g
a ¶itē se probat habere potestatē p similitudinem sacerdotū gentiliū vel iudęorū.
b ¶in templo.¶vel hoc de gētib⁹.
b gelio xp̄i: † Nēscitis qm̄ q in sā/ h i
a ¶vt artifices.
crario operant,quæ de sacrario k
¶vt sacerdotes de iudæis.
sunt edunt? Et qui altario deser/
a ¶quia partē habent de his q̄ offerūtur.
b ¶Et sicut hic fit.
uiunt cū altario pārticipāt. Itā l
a ¶rōnabil̄r disposuit de p̄dicatorib⁹:vt expeditiores sint ad p̄dicandū verbū dei.
c & dn̄s ordināuit,his qui euan/
gelium annūciant de euangelio
a ¶dign⁹ē ei opari⁹ merc.sua.b ¶tot modis cōstat licere vel auctoritate v̄l exēplo.
d viuēre. Egō autem nullo horum
a ¶sed nec vti volo. b ¶φ liceat accipe.
vsūs sum. Nōn scripsi aūt hæc vt m n
a ¶hęc.i.vt ego accipiā. b ¶qa si sumerē pderē glīa:& malo mori,v̄l volo magis
ita fiānt in me. † Bōnum est em̄ o
mori.i.affligi. a ¶qd' eēt si accipet cū scā
e mihi magis mori,q̄ ūt gloriam p
dalo. a ¶An euacuetur? ¶tm̄.
f meā qs euacuet? Nām & si euan/ q r
a ¶de hoc solo nō fit glīa:qa necesse ē hoc p iīūctiōe.nec audeo dimittere:qa ve erit.
gelizāuero: non est mihi gloria. s
g Necessitas enim mihi incumbit. t
a ¶sicut mihi iniunctum est.
h Væ em̄ mihi est: si nō euāgēliza/ v
¶Si necessitate hoc facio,nō est glīa:sed si volūtas adiūgit necessitati,vt ex dilectiōe prædicem:tūc est mihi gloria.
i uero. † Si enim volens hoc ago: x
¶sed.
k mercedē habeo. Si autē inuitus, y
¶& si mercedē nō habeo:alijs dispēso & proficio.
l dispēsatio mihi credita est. Quæ z a
¶hoc.s.
ergo est merces mea: vt euan/ b
gelium prædicans sine sumptu c
a ¶stabiliam. b ¶qd' esset si acciperem.
pōnam euangelium: vt nō abū/ d
a ¶quia nō libere argueret.
tar pōtestate mea in euangelio?
a ¶Vtiq qd' dixi faciā:nam & mai⁹ feci.
b ¶nulli⁹ meritis obnoxi⁹.
† Nām cum libēr essem: ex oībus e
¶vt cōmodis omnium seruirem.
omniū me seruū feci: vt plures f
a ¶lucrū p̄dicatiōis meę facerē b ¶& me
lūcrifacerē. † Et fāct⁹ sum iudæis g
modificaui oib⁹. a ¶i cibis & hm̄oi: & qa timothæū circuncidit. b ¶christo.
mtāq̄ iūdæus: vt iudæos lūcrarer.

✻ a ¶Ptātis ve.i.bonorum tpaliū in ptāte vestra existentiū. b ¶Participes sunt. inde viuendo. c ¶Quare nō.q.d.immo potiorē rationem habemus. d ¶Sed nō vsi &c.Rationibus.s̄.positis.Sed qa posset aliqs dicere.ideo ap̄s sumptus nō accæpit,qa nō indiguit.iō remouet hoc, dicēs e ¶Sed oīa sus.&c.s.penuriā & laborē ad victū acquirendū. f ¶Ne offendi.i. impedimentum. g ¶Demus euāg.xp̄i.i.p̄dicationi euangelij per hoc em̄ p̄cludebat via p̄dicādi falsis ap̄lis p̄dicantibus causa lucri tpalis:quorū p̄dicatio erat impedimentū veritatis euangelicę:qa admiscebāt falsa veris.Sil̄r tollebat impedimentum ex parte corinthiorū,q forte erāt auari saltē multi:pp̄ter qd' minus libēter recæpissent p̄dicationē euāgelij si sumptus ab eis accępissent. h ¶Nescitis.Hic ɔsequēter ponit tertia rō.habet em̄ hoc rō naturalis:vt inde qs viuat,circa qd' laborat.iō dicit:Nescitis.q.d.scire debetis:imo qa hoc est notoriū. i ¶Qm̄ qui in sa.i.in tēplo,operantur.s.sacerdotes & ministri. k ¶Quæ de sa.sunt edūt.i.habēt inde victū.hoc em̄ erat cōe apud iudęos & gētiles. l ¶Ita & dn̄s ord.Vt patet Mat.x.b.vbi de p̄dicatorib⁹ dr̄:Dignus est operarius cibo suo. m ¶Nō scripsi aūt hæc.Hic cōsequēter apostol⁹ remouet dubiū.posset em̄ aliquis credere φ p̄dicta dixisset apostolus eo φ vellet accipere sumptus:ideo hoc remouet.Et diuidit in duas partes:quia primo ostēdit se nolle vti hac ptāte.scd'o φ vult magis alijs seruire,ibi.Nā cum liber. Circa primū dicit:Nō scri.aūt hæc:de ptāte accipiendi sumpt⁹. n ¶Vt ita fi.&c.i.vt accipiā.Et subdit rationem, dicēs: o ¶Bonū est em̄ &c.i.minus malū est hoc. Min⁹ enim malum respectu maioris habet rōnē eligibilis & boni. p ¶Quā vt glo.&c.i.mercedē quā expecto de p̄dicatione euāgelij sine sumptu rōnibus p̄dictis. q ¶Quis eua.q.d.hoc est mihi malū maximū. r ¶Nā & si euan.i.euangeliū p̄dicauero sumptus accipiēdo. s ¶Non est mi.glo.i. nō superogo,sed tm̄ impleo p̄cæptū mihi iniūctū ideo subdit. t ¶Necess.enim mi.in.ex precepto dei. v ¶Væ em̄ mihi est &c.ex omissione p̄cæpti. x ¶Si em̄ vo.hoc ago:mer.ha.inq̄tū obedio. y ¶Si aūt in.Sicut balaam benedicebat populo israel:Nume.xxiij. z ¶Dispensatio mi.cre.est.i.pficio alijs,sed nō mihi.sicut & prophetiæ balaā pfecerūt alijs,sed nō sibi. a ¶Quæ est ergo mer.s.ex bono superogationis & p̄dicatiōe euangelij.mdet: b ¶Vt euā.prædicās.sumpt⁹ nō accipiendo. c ¶Sine sumptu &c.Per hoc p̄cludēs viā falsis apostolis,& cōdescens corinthijs vt p̄dictū est.ideo subdit: d ¶Vt nō abu.ptāte mea.aperiēdo viā falsis ap̄lis,& p̄cludendo viam corinthijs si sumptus acciperē.qa tūc ap̄li falsi audacius sumptus acciperēt:& frequēti⁹ p̄dicarēt,immiscendo veris falsa:qd' est abuti p̄dicatiōe euangelica.& sic dicit ap̄ls:Vt nō abu.i.nō dem occasionē alijs abutendi.accipere em̄ sumptus erat licitum sibi:vt patet per p̄dicta:sed abstinere erat superogationis. e ¶Nā cū liber.Hic ɔsequenter ostēdit se oīb⁹ velle seruire & ɔdescēdere,tn̄ absq peccato:vt oēs posset inducere ad salutem,dicens: Nam cum liber &c.i.nullius hoīs cura obligat⁹. f ¶Oīm me ser.fe.Oībus gratis p̄dicando,& eorum infirmitatib⁹ cōdescēdendo. g ¶Et factus sum iu.&c.legalia obseruando:vtpote timotheū circūcidēdo:Act.xvi.& in tēplo cū alijs iudæis se purificādo:Act.xxi.Circa obseruationē vero legalium distinguit Aug.tria tpa.Primū a tpe legis datæ vsq ad mortē xp̄i.& tunc illa obseruatio cadebat sub p̄cæpto:iudæis tamē quibus lex fuit data. Tertium est a tpe euangelij publicati & deinceps. extūc illa obsernatio fuit mortifera:quia declarata est eorum cessatio.Secūdū v̄o tp̄s fuit intermedium a passione christi vsq ad publicationē euangelij.& illo tempore poterant cerimonialia obseruari a cōuersis de iudaismo:ita φ tn̄ nō ponerent ibi fidem:credendo φ sine obseruatione fides xp̄i

C
†28.q.1. c.iā nūc.
†13.q.1.c. ecclesias. §.quia ergo.16.q.1.doctos. Dep̄bē.c cum secūdū.&.c. extirpandæ.
Diuisio.
†1.q.2.c. sacerdos. in si.
D
†23.q.6. c.iā vero
Obseruationis legaliū tp̄s triplex.
†28.q.1. c.iā nūc.
†45.dis. ca.recedite.

geret iudæū sicut quidā putāt. Libere ēm illa fecit sicut ait. Circūcisus nō abducat prp. V ere ergo, nō iste vt iudæ⁹ (qđ erat) vixit: sicut nec sallaciter gētilē se finxit: sed licite oībus cibis pmisit vti cui oīs creatura nō simulate, sed vere bona erat. Sicut ergo hos ritus gētiliū vere: sic & sacramēta iudæoꝝ: nō sallaciter suscæpit: vt illis simplex, ita esset duplex: aliud habens in corde, aliud in ostēsiōe. Ita etiā cū dicit: Quis infirmat & ego nō infirmor? nō infirmitatē alterius simulavit, sed doluit. Ita etiā cp factus est infirmis infirmus, non erat sumptē deberi: & mā abkinuit, ne videretur vēditor euāgelij. Nō ē ergo falsax & versipellis simulatio: sed oīb⁹ ꝑgruit eius misericors cōpassio: portatq; infirmitatē eoꝝ: in cōpassiōe: ita eis subueniēdo sicut ipe sibi in his ect, subueniri voluisset, qsi infirmitates eoꝝ: ipe haberet. Fit ēm qsi egroꝝ q mistrat egroto nō cui se febres hre mētit: sed cū aio cōdolētis cogitat, qūo sibi vellet fuiri si ꝑgrotaret: & simulauit quę fecit sīlia iudeis: sicut nec q fecit sīlia gētib⁹. ¶ Hier. ad Aug. Nec mīsū interest iter meā & tuā sniam: qa ego dico pe. & pau. timore filium & iudeos: legē exercuisse timo sed simulasse mādata. Iu aūt hoc asseris eos fecisse timēres: nō mētiētis astu sed patiētis affectu: dū mō illis ꝓsterv el metu vel miseros simulasse se eē qđ nō erāt.

a ¶ His q sub le. Samaritanis q libros moysi recipiūt, qbus nō coutunt iudæi. Sunt aūt ex origie pſarū q̄s sublato isrl̄ꝑ fuit rex assyrioꝝ vel pſarū ad icolēda loca samarię. b ¶ Oībus oīa. Oīb⁹ cessit, nō tm relig̃ione excessit. Oī. oīa sa. Non mētiētis astu, sed ꝓpatiētis affectu. i. nō oīa mala eoꝝ: fallacit agēdo: sed oīm malis tanq̄ sua essent misericordit medicādo: alijs sagēs qđ sibi fieri vellet si op⁹ esset. Cogitat ei vt hō se eē potuisse in eis vītis q̄ b⁹ sunt alij. vñ alibi dicit: Cōsiderās te ipm ne & tu tēteris. c ¶ Nesc. cp hi. Ostēdit quāta est vtilitas legis nr̄e: i q̄ nō vni, sed oīb⁹ ꝓmissa ē paima: & q prior venit expectat vt coronet cū posterio ri. Nesci. cp hi q. Pro euāgelio oīa: qa nisi oīa fecero & ab oīb⁹ q̄ sūt abstinuero: nō habebo pmiū. Vel. iō sic oīb⁹ insto qa oēs pnt hre coronā: vel quia si multi vocati, tn pauci electi: vt vel sic ex mītis pauci eligant.

d ¶ Brauiū. est pmiū cursus.

e ¶ Ois ei q i ago. De reb⁹ nō laudādis tra hūt mīte filii studies vti euāgel. de iniq̄ iudice q vidua nolebat audire: & ꝓgro q tēdio panes ꝓmodat. ita hic nō cōmēdāt agonistica & ludicra.

f ¶ Nō quasi i. In icertū currit q talia fac: vt ex qbusdā spare, ex alijs despare possit. g ¶ Ne f. cp tet Exodi. xxxij. b. Sedit populus māducare & bibere, scilicet de sacrificatis vitulo conflatili. & postea idolo phegor. Nu. xxv. g pter q̄ & alia peccata fuerūt grauiter puniti. Sic ergo procedit. Apostolus: quia primo dicta beneficia recolit. secundo puniti

¶ samaritanis. a ¶ dū nō negat legē a deo esse data: sed ex ea docet christum. a ¶ seruiliter.

His qui sub lege sunt quāsi sub lege essem: cū ipse nō essem sub lege: vt eos

¶ similiter.

qui sub lege erāt, lucrifacerē. His qui c

a ¶ gētilib⁹. b ¶ dū eis assensi fm physicas rones mundū esse factum a deo & huiusmodi.

sine lege erant tanq̄ sine lege essem: d cum sine lege dei non essem: sed in le/e

¶ non iudaica.

ge essem christi: vt lucrifacerem eos

¶ id est gentiles.

qui sine lege erant. Factus sum infir/f

¶ in fide. a ¶ abstinendo a licitis.

mis infirmūs vt lucrifacerem infir/

a ¶ qđ qa. ¶ ecce. ¶ qđ p singula. ¶ q̄si oīm secta

b mos. Omnibus omnia factus sum: g

a ¶ & vere fic est nitendum: quia etiam in mino ri vbi vnus accipit.

e datis. Omnis ēnim qui in agoneo

¶ ita vos ab offendiculis.

contendit, ab omnibus se abstinet. p

¶ Q. Et vere nos debem⁹ abstinere: quia res maior est hic. ¶ abstinent.

Et illi quidem vt corruptibilem coro/q

a ¶ & ideo abstinere debem⁹ ab omnibus.

nam accipiant: Nos autem incorru/

a ¶ ꝓponit se exēplū. ¶ & quia talis. b ¶ operā do. ¶ tam legitime.

f ptam. Ego igitur sic currō, non quasi r

¶ vt sim incertus de prēmio. a ¶ contra hostes.

in incertum: Sic pugno non quasi, t

¶ non vertas sed rebus cōtēdo: vel nō inaniter: vt qui pro hoste ferit aerē, a ¶ reprimo illicitos motus corporis.

aerem verberās: †Sed castigo corpus x

a ¶ rationis. b ¶ cum alio tenderer. ¶ suo tremo

g meum & in seruitutem rēdigo: ne for/y

re aries terret agnos.

te cum aliis prædicauerim, ipse re/a

a ¶ a deo reprobatus.

h probus efficiar.

¶ tra agendum est.

†Olo enim vos Cap. X. b

Olo ēm vos igno. fra.

Posteq̄ apostolus reprehēdit corinthios circa participationē idolorum data ab aliquibus ad occasionem: Hic cōsequēter excludit ipsam participationē. Et diuidit in duas partes: quia primo declarat punitionē participātiū. sed ꝓ hoc de oībus innuit, cū vnū exponit: Petra erat xp̄s. Spīrl. mā. Nam corporalem aliter illi manna: nos aliud. Patres: nostri aliud nos: sed specie visibilis aliud: quod tamē hoc idem significat et virtute spūali. ¶ Consequente eos petra. i. satisfaciente voluntati eoꝝ: qa quoquo irent: aquæ inundantes secutæ sunt: sic xp̄s in deserto huius mūdi suos comitat. Vel, consequēter. i. secutam veritatē significante. Petra autē erat xp̄s. Soler res quę significat noie rei quam significat notari. g ¶ Petra. i. xp̄s sequebatur: quia vbi humanū deficiebat suffragium, aderat. h ¶ Erat xp̄s. nō per substantiam, sed per significationē. i ¶ Petra xp̄s nobis qđ in altari ponit est xp̄s. Si specie visibilē attendas, aliud est: si inuisibilem significationē eundē potum bibērunt. Aug. In signo percussa

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Vi. ne ca. Vt qui p̄sumentes de sciētia, cū scādalo fratrū edebat idolothita: & de pseudo gloriantes, iudicabant apl'm cum ipsi essent rei. Aug. Videat ne ca. Superbiā amputat: ne per eam tentent: sicut iudæi tētati sunt & periere: qa detrahētes moysi deū tētauerunt: ita hi detrahentes aplo, deum tentant. Videat ne cadat.

✻ nis mūdi: qa nō succedet alia lex nouę legi. & sic dr̄. i. Ioh. ij. c. Nouissima hora est. igitur sensus est: Scripta sunt autem ad correptionē nostrā in quos fines sæculorꝝ deuenerūt. i. in nos q sumus in vltima ætate sæculi. ꝑpter qd' ex punitionib⁹ p̄cedētib⁹ debemus corrigi. Alio mō pōt exponi ita ꝙ ly q̄s, referaꝰ ad tps vetest. & iūgaꝰ cū hoc noie fines: & sic est sensus: Scripta sunt aūt ad correptionem nostram. s. antiquorꝝ punitiones. In quos fines sęculorꝝ deuenerunt. i. vt attendamus qualr' per diuersa tpa pctōres vitā pn̄tem miserabiliter finierunt propter pctā sua.

Non ꝙ penitus sit aliquis sine casu: sed tentatio. i. pctī delectatio, non apprehendat. i. rōnē in cōsensum non ducat: nisi humana. i. nisi de his sine qbus ista vita non agitur. b ¶Tentatio vos non ap. nisi hu. Hortaꝰ vt humana tentatio illos apprehendat: nō alia. Hūana em̄ tentatio est vt in necessitate vel pressura non diffidat hō de deo auxiliū humanū reqrēdo. Propter xp̄m ergo pati humana tentatio est: p quam proficiꝰ apud deum. Aug. humana tentatio est aliter sapere ꝙ̄ res se habet, & cum bono animo. Nimis autem amando sententiā suā: vel inuidendo melioribus vsq; ad p̄cidēdæ cōionis & cōdendi schismatis vel hæresis sacrilegium peruenire, diabolica p̄sumptio est. In nullo autem aliter sapere ꝙ̄ res se habet: angelica perfectio est. Humana igitur tentatio est credo cum quis bono animo, ꝟm humanā tamē fragilitatē in aliquo labiꝰ ꝯsilio: vel cū irritatur in fratrē studio corrigēdi: plus tn̄ ꝙ̄ christiana tranquillitas postulat. Et quia hoīes sumus: sed spe angeli: quibus in resurrectione æquabimur: si nō est in nobis perfectio angeli: nō sit p̄sumptio diaboli. c ¶Possitis sustinere. Quod fit per humilitatem. Humilitas enim in omni tentatione custodit: vt illi nō crepēt in fornace: qui non habent ventum superbiæ.

Tētatio humana.

Mat. 22. c

F

d ¶Propter quod. Quia sola sacramēta non saluant: & quia qui cadit puniꝰ: & qa auxilium dei non deest: fugite ab idolorū cultu. Vel, ne cōmendent sapientes idolothita cū offendiculo infirmorꝝ: qbus idolatræ viderentur. Vel, ne ipsi infirmi idolatræ sint: & vt fugiatis loquor altum aliqd quasi prudētibus, & ideo diligēter diiudicate. Vel modo loquor infirmis: vt supra prudentibus. e ¶Fugite. Nemo sit assiduus in idolo: nil speret de eo. De eo enim sperare est de eo dubitare: vt & saul qui ab idolatriam rediit: sperans aliquid de ea.

a¶qa illi, & si bn̄ficiis vsi pierūt. b¶p bona.
a Itaq; qui se existimat stare: videat a b
a¶peccādo vel peccare faciēdo. ¶a se. a deo em̄ stat q stat: a se cadit q cadit. b¶& si fiat, quā pmittit de⁹: q̄ est ad ꝑbandos bonos &
b ne cadat. † Tentatio vos nō appre- c
malos puniēdos. a¶ego vos adhortor. b¶verus in pmissis: q se protectorē electorꝝ
hendat nisi hūana. Fidelis aūt deus d e
suorꝝ pmisit. ¶pro se tribulatos.
est, q nō patietur vos tentari supra f
a¶ferre: qa vl' cadere nō sinit: vl' a casu erigit b¶q dat tentāti licentiā dat tentato vīam.
id quod pōtestis: sed faciet cum tē- g
a¶augmentum virtutis. b¶ne deficiatis in lucta, sed vincatis. c¶perseueranter.
c tatiōe pūetum: vt pōssitis sustinere. h
a¶ne p hoc nascaꝰ in deū tētatio. i. exacerba
d e Propter quod charissimi mihi fugi- i k
te ab idolorū cultura. Vt prudenti- l
tio. ¶altum quid. a¶diligenter.
b⁹ loquor: vos ipsi iudicate q̄ dico. m
a¶potus sanguinis per quē bn̄dicunꝰ participantes: b¶. i. quem nos fideles exaltamus, credendo & gratias agendo.
f Calix bn̄dictiōis cui benēdicimus n o
nōne cōmunicatio sanguinis xp̄i p q
¶participatio panis fracti in altari.
g est? Et panis quē frangimus: nōne r s
¶nonne nos vnum esse cum christo?
participatio corporis domini est?
a¶illius capitis quod est christus.
h Quoniā vnus panis & vnum cōr- t
pus multi sumus: omnes quidē de
vno pane & de vno calice pticipa-

a ¶Itaq; &c. Hic ꝯn̄r ex p̄dictis cautos nos reddit, di. Itaq; q se ex. sta. in deo propter bona opera: & bn̄ dicit: Existimat: qa nescit homo vtrū amore vel odio dignus sit: potest tamen de hoc habere aliquā coniecturam. b ¶Videat ne ca. ad impulsum tentationis: & ꝑpter defectū hūanæ fragilitatis. ideo subdit: c ¶Tētatio vos non ap. i. non ducat vos in consensum & operationē. ideo tētari nō est malū: sed est virtutis exercitiū, si tentationi viriliter resistatur. ꝑpter qd' in ꝑsona viri pfecti dicit Ps. xxv. a. Proba me domine & tenta me. d ¶Nisi hu. i. illa tentatio quæ nō potest deuitari totaliter ab hoie in vita pn̄ti. s. de pctō veniali. Quod aūt tētatationi ad peccatū mortale ducenti valeat hō resistere cū adiutorio dei, ostēdit, di. e ¶Fidelis autem deus. in p̄missis supplēdis. f ¶Qui non patieꝰ vos ten. supra id quod po. qa ꝑmisit adiutoriū in tentationibus positis si fideliter recurrāt ad ipsum. ideo subdit: g ¶Sed fa. etiā cū ten. pro. vos tota fraude iuuans: vt ipsa tentatio vobis ꝑueniat ad augmentū meriti per eius superationem. ideo subditur: h ¶Vt possitis susti. i. tētationibus p̄ualere. i ¶Propter qd' charissimi. Hic ꝯn̄r ex dictis concludit propositum. s. ꝙ participatio mensæ idolorꝝ est fugienda. Et diuiditur in duas partes: quia primo facit ꝑpositū. scd'o ostēdit qualiter immolatis idolis sit vtendū, ibi: Omnia. ¶Circa primum facit talem rōnem. Illud per qd' separamur a corpe xp̄i mystico, & cōiungimur diabolo, est summe fugiēdū: sed participatio mensæ idolorꝝ est hmōi: ergo fugiēda. Huius rōnis prio ponit conclusionem, dicens: k ¶Fugite ab idolorū cultura. Nō solum vitando idolatriæ actum: sed etiā eius occasiones. l ¶Vt prudentibus. Hic ꝯn̄r ponit dictæ rationis virtutē ostendēs primo ꝙ per participationē mensæ dn̄i xp̄o incorporamur. scd'o ꝙ per participationem mensæ idolorꝝ ab eo separamur, ibi: Quid ergo. tertio ꝙ per hoc pœnā meremur, ibi: An æmulamur. Circa primum captat beniuolentiā audiētiū: vt ei⁹ dicta melius recipianꝰ, di. Vt pruden. loquor. quia tales sciunt de dictis iudicare. ideo subdit: m ¶Vos ipsi iu. i. aduertite veritatē eorꝝ q̄ sequunꝰ: n ¶Calix. Hic accipiꝰ ꝯtinēs pro contēto in calice. o ¶Benedictionis. Tum qa per dei bn̄dictionē cōsecraꝰ: Tum qa percipiēs eū deuote bn̄dictionē dei per augmētū grę ꝯsequiꝰ. p ¶Cui bene. nos sacerdotes: qa licet cōsecratio ista fiat sola diuina virtute: tn̄ sacerdotes proferunt cōsecratiōis verba: & nō in ꝑsona ꝑpria, sed in ꝑsona dei. Et qa in hoc sunt eius ministri: ideo pro tanto bn̄dicere dicuntur seu consecrare. q ¶Nonne cō. &c. Circa qd' sciendū ꝙ eucharistiæ sacrm̄ est quoddā sp̄uale nutrimentū: & ideo fit sub duplici specie. s. potus & cibi: qa vtrūq; reqriꝰ ad rōnē nutrimēti perfecti: tn̄ istud nutrimentū sp̄uale ꝯrio modo se habet ad nutrimentum corporale: ꝙ̄tū ad hoc ꝙ corporale nutrimētū cōuertiꝰ in nutritū: sed hoc nutrimētū sp̄uale ꝯuertit in se nutritū. vn̄ dicit Aug. in persona hui⁹ sacri: Cib⁹ sum grādiū: nō me mutabis in te: sed tu mutaberis in me: qa huius sacri pceptio percipientē incorporat ipsi xp̄o: & ideo pceptio hui⁹ calicis est cōicatio sanguinis xp̄i: & idē subdiꝰ de corpe: r ¶Et pa. quē frā. Ad dandum fidelibus. Licet em̄ nō remaneat ibi substantia panis, sed tn̄ eius accidētia: noīatur tn̄ panis propter eius species remanentes. s ¶Nonne participatio &c. q. d. sic, modo prædicto. ideo subditur: t ¶Qm̄ vnus panis & vnū corpus &c. Per hoc eī ꝙ xp̄o incorporamur in hoc sacramēto, efficimur panis vn⁹ quodāmodo & vnū corp⁹ in xp̄o. ✻Videte

†40. dis. c. hic enim. §. ingenio. De pe. di. 2. c. inter hæc.

H

1. Reg. 28 a.

f ¶Calix benedictionis cui benedicimus. Ideo fugiendum a cultura idolorum: quia vt comedens idolothitū vnū est cū demone: sic per corpus christi vnum est cum christo. Calix. id est cōicatio calicis: nonne cōicatio. s. christi est. i. nōne facit nos habere quandam cōionem cū vita eius. Vel, Calix benedictionis. non solum a christo in cœna est benedictus: sed cui etiam nos sacerdotes benedicimus. g ¶Panis quem frangimus. Augu. Christus quādo manducaꝰ, vita manducatur. Sed quis audeat manducare dn̄m suum? Et tamen ipse inuitans nos ad manducandū, ait: Qui manducat me viuit ꝑpter me. Ne occidiꝰ christus vt manduceꝰ: sed mortuos viuificat qn̄ manducaꝰ: reficit, non deficit, viuit mādūcatus, quia surrexit occisus. Nec cum mādūcamus, partes de illo facimus. Equidem in sacramento sic fit. Norunt fideles quēadmodum manducauerūt carnē christi. Vnusqsq; accipit partē suā: vnde & ipsa grā partes vocaꝰ p partes mādūcaꝰ & manet integer. Totus per partes mādūcaꝰ in sacro: & manet integer tot⁹ in cœlo. Nam & integer totus in corde tuo. Totus em̄ erat apud patrē. qn̄ venit in virginē impleuit eā: nec recessit ab illo. Venit in carnem vt eū hoīes manducarent: & manebat apud patrē integer vt angelos pasceret. h ¶Quoniā vnus panis & vnum corpus multi sumus. Vnus panis vnione fidei, spei & charitatis: Corpus p subministrationem charitatis: quia vnum sumus, vnum sentire debemus dicit: vt fides vna vnum habeat sensum & opus. Quoniā vnus panis &c. Exponit quomodo calix benedictionis & panis fiant accipienti caro & sanguis christi. Augu. Per vnitatem enim panis & vnitatem corporis, charitatem oportet intelligi, quæ si desit, iudicium sibi sumit qui sumit. Typice autem vnus panis & vnū corpus ecclīa christi dicitur, pro eo ꝙ sicut vnus panis ex multis granis: & vnum corpus ex multis membris componiꝰ: sic ecclesia xp̄i ex multis fidelibus charitate copulante connectitur. ☞Videte

Ioh. 6. f.

Typice.

☞ a ¶Videte. Similitudo est ad intelligendū quod. s. dictum est. Q. b ¶Nonne q edunt ho. illas legis. s. carnalis israel, partici. sunt altaris? Sunt vtiq;. Sic q edunt carnē christi & sanguinē eius bibunt participes eius sunt. Vel, Videte israel. i. discite hoīes vidētes deum, qualiter se habeant carnalia. i. idolatria. Sicut enim nos de vno pane & calice participantes sumus conformes corporis christi: sic qui edunt hostias idolo oblatas, sunt participes altaris erroris. id est dæmonis. c ¶Quid ergo, di. Quia dixi, fugite a cultura idolorū videor dicere ꝙ, idolis immo sit aliquid magnum. Q. Non hoc dico: sed potius dico ꝙ ea quæ gentes immolant, dæmoniis immolant: quia in idolo diabolus colitur: qui peior est idolo. Et quia ab idolatria prohibebat: vnde locus iste sumpsit exordium: ne putarent ideo non nocere si de sacrificiis ederent idolorum: quia idolum nihil est confirmauit & idolum nihil esse: & se non prohibere ista: ideo ꝙ idolū sit aliquid: sed, qa, dæmo. & non deo immolantur. d ¶Socios fieri dæmonio. Aug. Ad hoc genus etiā pertinent consultationes & pacta quædam significationū cū dæmonibus placita atq; fœderata: qualia sunt molimina magicarum artium, auspicum & augurum: atq; ligaturæ & remedia quæ fiunt in præcantationibus & quibusdam notis: & quibusdam rebus suspēdendis & illigandis. Nec illi ab hoc genere pniciosę superstitionis segregandi sunt qui genetaliaci ob natalium dierum considerationes: nūc autem vulgo mathematici qui conantur actionum euentus prædicere. e ¶An æmulamur. Videnꝰ æmulari & inuidere dn̄o: cuius regnum diminuerunt: qui scandalo fratrum comedūt. Vnde male cedet cum non fortiores. An æmulemur dn̄m. Zelo inuidiæ sathanas idolatriam inuenit: vt homines negando deum, idoli seruiant: & creator sibi cultū debitum perdat. f ¶Omnia mihi licent. Potestate liberi arbitrii & doctrina legis naturalis: Nō quia omnia liceāt etiā illicita: sed ecce ponamus licere omnia. g ¶Oia. ꝟm legem naturæ licent: qa oia munda: de cibis etiā de idolothitis agitur. h ¶Licent. i. præcæpto nullo dn̄i prohibentur. i ¶Omne quod in ma. ve. quia licita sunt: & tamē non est vtendū eis semper: determinat quomodo liceat edere, vl' non edere. k ¶Domini est terra. Non potest esse immundum quod domini est. ☞Propter

Contra mathematicos.

B

a¶. i. carnalia legis seruantē p̄cæpta: etiā in vmbris sacrificiorꝝ seruientē. ¶est & isrl' ꝟm
a mus. Videte israel secundū carnē: a
spiritum. a¶illas carnalis israel.
¶Q. Sunt vtiq;. ¶Ita vos christi.
b † Nōne qui edūt hōstias participes b
c sunt altaris? Quid ergo? Dico qd' c
¶magnum.
idolis immolatū sit aliquid, aut ꝙ d
idolū sit aliqd? Sed quæ immolant e
a¶infideles. ¶sub tegmine idoli occultū est mysteriū iniquitatis. ¶in idolo diabolus colitur qui peior est idolo.
gentes dæmōniis immolant & non f g
a¶alicui. b¶ego aūt. c¶q fideles. d¶qd' nō est nisi cōscia idoli vel cōscia fratris q scandalizatur exemplo vestro. ¶quia.
d deō. † Nōlo autem vōs sociōs fieri h
dæmoniorum. † Non potestis cali- i
¶vniri deo & dæmoni.
cem domini bibere: & calicem dæ- k
moniorū: non potestis mensæ do- l
mini pticipes esse † & mēsæ dæmo- m
¶ad irā ꝑuocamus idolothita comedentes?
e niorum: An æmulamur dn̄m? Nun n o
a¶vt valeam⁹ ei resistere. b¶nō tn̄ dico nō licitos esse hos cibos. ¶de his dicit q̄ ad escā p
f quid fortiōres sumus illo? † Omīa p
tinent. a¶adiuuāt me in cursu: sed magis impediunt. ¶idē alr' infringit. a¶qa comedens
mihi licent: sed non omnia expē- q
g h diunt. Oīa mihi licēt: sed nōn om- r s
idolothitū, scandalum facit proximo.
a¶proximos. b¶Et ideo.
nia ædificānt. Nēmo quod suum t
¶tantum. ¶vt eum ædificent.
i est quærat: sed quod alterius. Oē v x
¶venditur. ¶si vultis.
quod in macello venit, manduca- y
¶scilicet an idolothitū sit vel non.
te: nihil interrogātes propter con- z a
¶astantis infirmi. ¶mādūcate qa. ¶oia qb⁹
k scientiam. † Domini est terra & ple- b
terra impletur.
¶item. ¶ad cœnam.
nitudo eius. Si quis vocat vos in- c
fidelium, & vultis ire: omne quod d e
vobis apponitur manducate: ni- f
hil interrogantes: propter con-
scientiam. † Si quis autem dixerit g h
hoc immolatum est idolis: noli-

rationē idoli comedēdo: vel etiā comedendo indiscrete, infirmos fideles scandalizādo: vt. s. dictū est. viij. ca. Vel etiā gentiles in errore suo per talē comestionē cōfirmando: vt postea magis exprimitur. i ¶Non potestis calicem dn̄i bibere. s. digne: qui vnit vos xp̄o. k ¶Et calicem dæmo. aliquo dictorꝝ modorꝝ in qbus est mortale peccatum, separās nos a xp̄o: ideo subditur: l ¶Non potestis men. dn̄i par. esse. per augmentum grē: qd' est effectus sacramenti eucharistiæ. m ¶Et men. dæ. per cuius participationē incurritur mortale pctm̄ gratiæ corruptiuum. n ¶An æmula. Hic ꝯn̄r ponit huius participationis pœna, cum dr̄: An æmu. i. prouocamus eū ad irā per talem participationem. q. d. sic: qa separamur ab eo & cōiungimur eius aduersario. s. diabolo. qm̄ ira est appetitus vindictæ: ideo p hoc incurrimus pœnam a deo inferendā. Et si dicatur ꝙ poterimus eā euadere. Hic ꝯn̄r excludit dicens: o ¶Nunquid for. su. illo. q. di. nō: quia virtutis est infinitę: & sic nō poterimus ei resistere. p ¶Omnia. Hic ꝯn̄r ostēdit qualr' immolatis idolis sit vtēdū. Et diuidiꝰ in duas partes: qa prio facit qd' dictum est. scd'o quasdā conclusiones inducit, ibi: Siue ergo manducatis. Pria adhuc in duas: qa primo ostēdit qualiter sit vtendū corā infirmis fidelibus. scd'o corā gētilibus, ibi: Si quis vo. Et sensus primi patet ex supradictis. viij. c. Comedere idolothita non est illicitum de natura rei: tamen illicitū est comedere cū scandalo infirmorꝝ: & hoc est qd' dicit apl's: Oia mi. li. i. idolothitum comedere est mihi licitū de se. q ¶Sed non oia expe. mihi ad salutem: sed magis impediunt eam: vtpote si manducauero idolothita infirmū scienter scandalizando: qa hoc inducit contemptum fraternæ salutis: qd' est cōtra charitatem proximi. r ¶Omnia mi. li. id est cibaria in lege prohibita, sunt mihi licita. s ¶Sed non oia ædi. s. ꝓximum: sed magis deædificant aliqn̄. In primitiua em̄ ecclesia cōuersi de iudaismo: & adhuc infirmi scandalizabantur de tali comestione. propter quod in eorꝝ p̄sentia saltē erat ad tps abstinendū: ideo subdiꝰ: t ¶Nemo &c. quærat. s. quod sibi placitū est in talibus. v ¶Sed quod alte. abstinendo & euitando scandalū ipsius. Et ꝯn̄r ostendit qualiter comedere idolothitū sit licitū dicens: x ¶Omē quod in ma. ve. i. venditur cōiter oibus. y ¶Manducate. tanq̄ licitū ex se: verūtn̄ pōt fieri illicitū ꝑpter scādalū infirmorꝝ: iō subdiꝰ. z ¶Nihil interrogātes. s. vtrū immolatū sit idolis aut non. a ¶Propter consciām. scilicet fratris astantis infirmi: vt dicit glo. q scandalizaretur ex tali comestione credendo ꝙ fieret in venerationem idoli si comederet idolothitum post talem certificationē. Sed ꝙ ante possit comedere licite probat per psalmum. xxiij. a. b ¶Dn̄i est terra & ple. eius. i. aīalia terram replētia: & per ꝯn̄s de se sunt mūda: quia dn̄i nihil est immundum: nec immundiciam contrahunt per idolum. c ¶Si quis. Hic ꝯn̄r ostenditur qualiter vtendū sit idolothitis coram gentilibus, dicens: Si quis vocat vos infidelium. ex aliqua familiaritate & amicitia licita. d ¶Et vultis ire. q. d. vobis licet: quia non præsumitur ꝙ ex tali vocatione velit vos ad infidelitatem suam trahere: immo frequenter factū est ꝙ firmi in fide sic vocati trahebant vocātes ad fidē. e ¶Omne quod vobis ap. man. tanq̄ vobis licitum: qa tamen potest fieri per accidens illicitum: ideo subditur: f ¶Nihil interrogantes propter conscientiam. Et cuiusmodi sit conscientia exprimetur postea. g ¶Si quis autem. scilicet gentilis. h ¶Dixerit, hoc immolatum est idolis: nolite manducare propter illum qui indica. qui crederet vos comedere in venerationem idoli sicut ipse. ✻Et propter

C

†De ꝯse. disti. 2. c. relatum.

Diuisio. †Deu. 32 c.

†34. q. 2 c. nō satis

al' †nō habet & mēsæ.

D

†Eccl. 37 d. s. 8. c.

†Ps. 23. a

†30. di. c. si qs carnem. 23. q. 3. c. 1.

NICO. DE LY.

✻ a ¶Videte. Hic consequenter declarat quod dictum est per exemplū de veteri testamento accæptū: in quo sacerdotes de hostiis oblatis in altari viuentes dicebanꝰ participes altaris: & hoc est qd' dicitur: Videte israel ꝟm car. i. ꝟm obseruātias veteris legis: quæ Heb. ix. dicuntur iusticię carnis. b ¶Nonne qui edūt &c. q. d. sic: & ex hoc concludiꝰ a simi ꝙ pcipiētes corpus & sanguinem christi: efficiūtur participes ipsius mō dicto. c ¶Quid ergo. Hic ꝯn̄r ostēdit ꝙ per participationē mensæ idolorꝝ efficiunꝰ hoīes pticipes dæmoniorꝝ: & p ꝯn̄s a deo sepanꝰ. dicit igiꝰ: Quid ergo: di. qd' ido. immo sit aliquid &c. i. ꝙ oblatum idolis ex hoc cōtrahat aliquā sanctificationem vel mundiciā. d ¶Aut qd' ido. sit ali. q. d. nō dico hoc, sed magis ꝯriū: vt patet ex supradictis: ca. viij. e ¶Sed quæ immo. gentes. i. sed dico ꝙ immolata idolis a gētibus. f ¶Dæmoniis immo. Tū qa dæmones ad hoc inducebant: Tū qa in idolis rn̄sa dabant. g ¶Et non deo. s. vero qd' tn̄ erronee gentiles æstimabant idola colētes, ꝑpter qd' idolū nihil est: vt ostēsum est supra viij. ca. licet materia idoli sit res aliqua & etiā dæmō. h ¶Nolo autem vos so. fie. dæ. idolis immolando: vel idolothita in venerationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Propter illū. Quia q idolis seruit, per hoc gloriabit & confirmabit in errore: & fratribus malū dat exemplū. b ¶Vt quid eñ lib. Q. qd opus est vt putet causa veneration is edere. Iudicor enim nō distare ab idolatra. Vt quíd lí. p alio dimittendū est: qa aīr de licito dānabilis essem: & de actione gratiar. vituperarer ab impitis: q putarēt me sentire idolū aliqd magnum esse. c ¶Siue ergo man. Nō solum ergo vox tua sonet laudes dei: sed etiam opera tua concordāt cum voce tua. Cum enim voce cantaueris, filebis aliqñ vita. Sed sic canta vt nunq̄ fileas. Si enim ore clamas & fraudē cogitas: filuisti a laude dei: & quod grauius est, in blasphemiā perr̄existi. Cum enim laudatur deus de bono opere tuo, laudas deum: & cū blasphematur deus de malo ope tuo: blasphemas deū. Si ergo qd̄ manducas & bibis, ad refectionem corpis sumis: reparationē q̄ mēbroꝝ: grās agens ei q tibi tribuit mortali & fragili ista supplementoꝝ: solatia: cibus tuus & potus laudat deū. Si vero modum naturę debitum immoderatione voracitatis excedas & vinolētia te ingurgites: quātislibet laudes dei lingua tua sonet vita blasphemat. d ¶Et ecclesiæ dei. q̄tum aīs infirmos quibus fiūt offendicula, dum eoꝝ exēplo adhærēt his q̄ inimica sunt deo. e ¶Omnibus placeo. Qui hoībus ꝓpter veritatē placet: iam nō ipse illis, sed veritas placet. Si propter seipm placet homo superbia est: & hoc est qd̄ alibi dixit: Si hoibus placerē fuus xp̄i nō essem. Sed nunq̄ d placebat p̄secutoribus suis. Placebat omni generi hoīm qd̄ xp̄i congregabat ecclesia siue iā intus potius siue intro-
Gal.1.b. ducentis in eam. Ca. XI.

F

Mitatores mei. Sunt gradus in ecclesia maior & minorū: vt illi exēplo p̄cedant: hi imitatione sequant. Sed & q p̄cedunt, si neminē sequunt, errabūt: sequuntur ergo aliquē. i. xp̄m. g ¶Laudo &c. Deuelationibus in q̄bus arguit illos suas traditiones nō seruātes: qa illoꝝ aliq viri velato capite: & aliquæ mulieres non velato capite orabant aut ꝓphetabant. vñ & succenset eis apīs: quia cum esset eis apīs immemores erāt traditionū ei⁹. Q. & si de aliīs culpo, laudo de hoc. ironia. Et ideo quasi nunc primum dicit: Volo autem.

Viri ca-

NICO.DE LY.

a ¶Et ꝓpter con. Et ostēdit cui⁹. s. cōsciam, di. b ¶Conscien. aūt dī. non tuā. Quia tu scis cibū de se licitū. Ioquitur enim apīs talia scientibus. vñ. ē. dicit: Vt sapientibus loquor &c. c ¶Sed alterius, s. gentilis indicātis illud immolatū esse idolis vel assistētis indicāti: qa vidēs peritum in lege christiana talia comedere: gliaī de sua supstitione: & firmabit in illa magis q̄ ante: ideo subdit, d ¶Vt qd eñ lī. &c. q. d. non est rōnabile q̄ ego sic aburat libertate comedēdi talia: q̄ ꝓ hoc iudicer a gētilibus sicut idolatra. e ¶Si eñ ego. s. comedere possum talia cū gr̄aīactione ne in secreto. f ¶Quid blasphe. i. q̄re expono me blasphemꝫs gētiliū iudicantiū me idolatrā, comedēdo corā eis. g ¶Pro eo quod gra. ago. i. ꝓ comestione quā possum licite facere cum dei gr̄aīactione in eoꝝ: absentia. q. d. merito reprehensibilis essem si talibus iudicꝫs infideliū & blasphemꝫs me exponerē. h ¶Siue ergo. Hic ex p̄dictis infert conclusiones duas. Prima est respectu dei, cum dī. Siue ergo man. siue bī. Quod immediate ptinet ad sustentationē corporis. i ¶Vel aliud quid fa. q̄tum ad alia negocia vos contingentia. k ¶Omnia in glo. dei fa. Tota enim creatura ordinat ad deū, sicut exercitus ad ducē: vt hī. xvj. Metaph. Exercitus aūt bñ ordinatus primo & principal⁹ quærit gliaī ducis qd̄ est victoria. Et eodem mō ois creatura: & potissime rōnalis in oibus opibus suis primo & principal⁹ debet quærere gloriā conditoris, sicut etiā videmus q̄ manus natural⁹ se exponit ad scisiones pro cōseruatione capitis: ꝓponens eius bonū ꝓprio bono suo.

Sine

a nō ga immūdus sit cibus: sed. b ¶Ne te credat edere sub veneratiōe idoli & gliē in supte mănducare, ꝓptēr illū q iudicastitione sua. ¶Alioꝝ: vt iā mox determinat.

uit: & ꝓpter cōsciam. Cōsciam aūt b

¶quæ firma. ¶infirmi.

b dico nō tuā, sed alterius. Vt qd eñ c

¶de eo q̄ libere licet damner propter aliū q aliquid inde suspicatur impium.

libertas mea iudicatur ab aliena

¶gratias agendo deo.

conscientia? Si enim ego cum gra- e

¶cur cado in blasphemiā imperitoꝝ:

tia participo: quid blasphemor f

a ¶Et quia hæc contingunt inde mala.

c pro eo q̄ gratias ago? † Siue ergo h

¶si hæc rectē fiunt, laus dei sunt.

manducatis siue bibitis: vel aliud i

a ¶laudem cum inuocatione creatoris.

quid facitis, omnia in gl̄iam dei k

a ¶scandalo. b ¶qui abhorrent idola.

facite. Sine offensióe estote iudæis l

¶quæ non sic arguunt: sed in suo errore cōfirmantur.

d & gentibus & ecclesiæ dei: sicut & m

¶sine scandalo cuiusq̄ agens.

e ego per omnia omnibus placeo: Nō o

¶tm. ¶non terrenum vtile.

quærēs quod mihi vtile est: sed qd p

multis vt salui fiant.

¶& in hoc. ¶vt nullū offendatis.

†Mitatores. Ca. XI. q

¶& per me christi.

mei estote: sicut & ego r

¶qui nullū offendit: sed oēs salg christi. Laudo autem vos fratres s

uare venit. ¶meæ auctoritatis.

q̄ per omnia mei memores estis:

¶tam perfecte.

& sicut tradidi vobis p̄cepta mea t

¶vtile ad sequentia.

tenetis. † Volo autem vos scire: q̄v

apīs intelligit ironice. cuius sensus lr̄alis accipiēdus est per cōtrariū: sicut sensus paboly p̄ sse: & sic est sensus: Lau. aūt vos &c. vituperovos: qa nec imitamini me exēplis nec p̄ceptis meis obditis. Et hoc sc̄d'o mō exponit Glo. cui cōsonare magis vī sequēs lra. v ¶Volo aūt. Hic ōñr apīs accedit ad ꝓpositū docendo corinthios de sacro eucharistię. Et diuidit in tres partes: qa primo ostendit errores eoꝝ circa huius sacrī celebritatē, sc̄d'o declarat hui⁹ sacrī dignitatē, ibi: ego sum. tertio docet ritū cōuenientē, ibi: Itaq̄ fra. Prima adhuc in tres: qa prio reprehendit errorē eoꝝ circa habitū. sc̄d'o circa cōuictū, ibi: Hoc aūt ꝓcipio. tertio circa cibū ibi: Cōuenientibus igi. vo. Prima adhuc in duas: qa primo ponit quoddā documentū ex quo reprehēsio sequēs sumit. sc̄d'o monstrat documentū ex quo reprehēsio sequēs sumit, ibi: Volo aūt vos. Circa primū ponit triplicē cōparationē: scz. ꝓpria est hois ad xp̄m: q est caput hoīm: ī hoies cōpant ad ip̄m sicut mēbra ad caput: & hoc q̄ duplici rōne. Pria accipit ex p̄fectione: qa sicut in capite sunt oēs sensus solo tactu exīte in aliis membris sic in xp̄o est gr̄ę plenitudo. Ioh. i. b. Vidim⁹ eū q̄si vnī. a. ple. gr̄æ & veri. in aliīs aūt hoīb⁹ sunt gr̄æ singulares: sicut dī. seq. Aliꝫ per spm̄ dat ꝑmo sapiæ: aliꝫ sermo sciæ &c. Sc̄d'a accipit ex eminētia: qa sicut caput supeminet cæteris mēbris, sic etiā xp̄s supereminet nō solū hoibus, sed etiā angelis. Eph. i. d. Cōstituens eum ad dexterā suā in cœlestibus super oēm prin. & potestatē &.

Tertia

a ¶Viri &c. Vel noīe viri intelligit hic spūs: nō ille spūssanctus qui cū patre & filio immutabilis manet: & dignis animis incommutabiliter datur: Spūs hois: q quasi aīæ maritus, aialem affectionem tanq̄ coniugē regit, de quo dicit apīs: Nemo scit q̄ sunt hois nisi spūs hois. De quo & dñs ait mulieri samaritanæ: Vade voca

a ¶dominus, qa per eū creatus. ¶rector.

b ois viri caput christus est. † Caput a

a ¶quia ex eius costa: sed virtute dei.

c autem mulieris vīr. Caput vero a

a ¶trinitas, ſm q̄ hō. ¶pater, ſm q̄ filiꝰ a patre. b ¶ideo. c ¶etiam potēs vel sapiens. d ¶aliquid a deo.

christi deus. Omnis vīr orāns, b

¶scriptura referās. a ¶q̄si nō libere mētis.

aut prophetans velato capite: de- a

a ¶qa turpe est illud facere velato capite.

b ¶qa vir caput mulieris. ¶q̄ inferior & sub

turpat caput suum. Omis aūt mu- e

iecta viro. a ¶sine signo subiectiōis q̄ debet viro: quasi nihil sit medium ad deum.

d lier orans aut prophetās nōn vela- a

to capite, deturpat caput suum. a

a ¶Et vere. b ¶tantūd est ad turpitudinem.

e Vnūm est enim ac si decaluetur: Nā f

a ¶nō velata decaluet: qa aut decaluabit aut tondebit: qd̄ cōstat eā nolle. ¶& decaluetur vel etiam tondeatur: sed: Si turpe est.

si non velatur mulier, tondeāt. Si g

¶qui mator est.

caluari: velet caput suum. Vir quí h

a ¶signū subiectionis habere, quasi nō liber ad deū. ¶honor obstat ne velet: qa imago & gloria dei non debet abscondi.

f dem non debet velāre caput: quo

re homini propter complexionis teneritudinem: & qa natura humana non est determinata ad vnum: sicut ex natura brutoꝝ. Dedit sibi tamen talia imperfecta per excogitationem rationis & per operationem manuum perficienda. Sicut natura dedit homini capillos ad regumentum capitis. Sed quia hoc regumentum est insufficiens: per artem perficit addens sibi aliud regumentum. Sic igitur eadem ratio videt de tegumento capitis naturali & artificiali. Naturale autem est mulieri vt comā nutriat: habet enim ad hoc dispositionē ex humiditate naturę: quę maior est in mulieribus q̄ in viris: ꝓpter qd̄ quędā inclinatio naturalis est in mulierib⁹ ad nutritionē comę, ꝓpter qd̄ cōiter accidit q̄ mulieres plus studēt ad hoc q̄ viri. Ex quo sequīt conuenięti⁹ esse mulieres vri velamine capitis artificiali q̄ viros. iō deturpat caput suū si non velet & hoc est quod dī: Vnum est eñ ac si de. i. eiusdē rationis est & incōueniētiæ ac si velamine naturali priuaret. q. d. si abscit velamen artificiale, pari ratione abñciat naturale. Nec obstat q̄ sanctimoniales rondent: hoc enim fit in signū q̄ immediate xpō desponsant & a subiectione viri liberant. Cōsequēter cōcludit ꝓ positum suū dī. g ¶Si vero tur. est &c. ca. suū. q. d. qa hoc est turpe: nisi in illis quæ xpō desponsant: vt dictū est: ideo indecens est q̄ sit sine velamine capitis. h ¶Vīr quídē. Hic ponit sc̄da ratio: q accipit ex cōparatione viri ad deū: & est rō talis: Vir est gl̄ia dei: mulier aūt gloria viri gl̄ia dei est reuelanda: gloria aūt hoīm occultāda, ꝓpter qd̄ decēs est caput in mulieribus velari: nō autē viri. Prima pars huius rationis ponit, cum dī: Vīr quídē non debet vc. ca. su. qa imago & gloria dei est. Est aūt imago dei imperfecta: qa in alia natura: sicut imago regis in cæra vel alia materia. filius autem regis est imago eius perfecta. Et similiter solus filius dei est imago patris p̄fecta: quia in eadem natura. vir aūt imperfecta, ꝓpter qd̄ magis dī esse ad imaginē dei q̄ eius imago. Est etiā gloria dei. Gloria autem a claritate dicit quasi quædā claria, c, mutata in g. Si igitur accipitur claritas dei quam habet in se, sic vir non est gloria dei: sed magis econuerso. Si autem accipiatur claritas dei id est vt ab ipsa deriuata: sic homo est gloria dei: quia claritas intellectus humani q̄ magis viget in viro: q̄ in muliere, deriuatur a claritate dei: ſm illud Pſ. xiij. b. Signatum est super nos lumen vultus tui dñe. Consequenter ponitur pars sc̄da, cum dī:

Mulier

c ¶Aut pro. epīam vel euāgelium: seu lectionē in choro referēs vel aliqd hmōi. d ¶Velato ca. de ca. su. i. indecenter exercet talem actū. sicut turpitudo corporis cōsurgit ex inordinatione mębrorum. nec obstat p̄dictis q̄ aliq decēter orāt cooperto capite in secreto: vel vt singulares p̄sonæ: qa talis cooperti⁹ fit ad maiorē mentis q̄etudinē. Apīus aūt hic loquit de oīone facta publice & in p̄sona totius ecclesiæ: & eadē rōne ea q̄ dicunt in ecclesia a tota multitudine sicut psalmi cōuenienter pñt cātari velato capite: qa verbū apīi intelligit q̄n aliquid abv no cantat quasi singulariter se deo pñtante in p̄sona ecclesiæ. Sil⁹ p̄dicās seu docēs in scholis refert sacrā scripturā vt loquēs in p̄sona, ppria: ideo cooperto capite pñt cōuenienter fieri talia. e ¶Ois autem. Hic ōñr ponit monitionem ex parte mulieris: & diuiditur in tres partes: qa primo facit qd̄ dictū est. secundo ad hoc ꝓbationē inducit, ibi: Vnū est. tertio iudicium auditoribus cōmittit, ibi: Vos ipsi iudicate. Circa primum dicit: Ois aūt mu. &c. de. ca. suū. i. indecenter exercet talē actū: vt dictū est de capitis deturpatione. Sed cōtra hoc videtur qd̄ dicitur. ſ. Timo. ij. d. Docere aūt mulieri non permitto quid ergo pertinet ad eam orare publice & prophetare? Dicendum q̄ apīs intelligit ibi de sermocinationibus & doctrinationibus publicis: hic vero de oīonibus & informationib⁹ quas mulieres religiosæ in suis collegijs faciūt: q̄ fierēt indecenter capite non velato. f ¶Vnum est enim. Hic ōñr ad ꝓbationē dicti induc it triplicem rationem. prima sumitur per cōparationē ad naturā humanā. Ad cuius euidentiā cōsiderandum q̄ natura cæteris aialibus ꝓuidit sufficienter de auxilijs ad vītam conseruandā: vt de cornibus & dentibus & hmōi ad sui defensionem: de corio duro, pilis, plumis & hmōi contra aeris intemperiem. hæc aūt nō potuit facere homini propter complexionis teneritudinem: & qa natura humana non est determinata ad vnum: sicut ex natura brutoꝝ. Dedit sibi tamen talia imperfecta per excogitationem rationis & per operationem manuum perficienda. Sicut natura dedit homini capillos ad regumentum capitis. Sed quia hoc regumentum est insufficiens: per artem perficit addens sibi aliud regumentum. Sic igitur eadem ratio videt de tegumento capitis naturali & artificiali. Naturale autem est mulieri vt comā nutriat: habet enim ad hoc dispositionē ex humiditate naturę: quę maior est in mulieribus q̄ in viris: ꝓpter qd̄ quędā inclinatio naturalis est in mulierib⁹ ad nutritionē comę, ꝓpter qd̄ cōiter accidit q̄ mulieres plus studēt ad hoc q̄ viri. Ex quo sequīt conuenięti⁹ esse mulieres vri velamine capitis artificiali q̄ viros. iō deturpat caput suū si non velet & hoc est quod dī: Vnum est eñ ac si de. i. eiusdē rationis est & incōueniētiæ ac si velamine naturali priuaret. q. d. si abscit velamen artificiale, pari ratione abñciat naturale. Nec obstat q̄ sanctimoniales rondent: hoc enim fit in signū q̄ immediate xpō desponsant & a subiectione viri liberant. Cōsequēter cōcludit ꝓ positum suū dī. g ¶Si vero tur. est &c. ca. suū. q. d. qa hoc est turpe: nisi in illis quæ xpō desponsant: vt dictū est: ideo indecens est q̄ sit sine velamine capitis. h ¶Vīr quídē. Hic ponit sc̄da ratio: q accipit ex cōparatione viri ad deū: & est rō talis: Vir est gl̄ia dei: mulier aūt gloria viri gl̄ia dei est reuelanda: gloria aūt hoīm occultāda, ꝓpter qd̄ decēs est caput in mulieribus velari: nō autē viri. Prima pars huius rationis ponit, cum dī: Vīr quídē non debet vc. ca. su. qa imago & gloria dei est. Est aūt imago dei imperfecta: qa in alia natura: sicut imago regis in cæra vel alia materia. filius autem regis est imago eius perfecta. Et similiter solus filius dei est imago patris p̄fecta: quia in eadem natura. vir aūt imperfecta, ꝓpter qd̄ magis dī esse ad imaginē dei q̄ eius imago. Est etiā gloria dei. Gloria autem a claritate dicit quasi quædā claria, c, mutata in g. Si igitur accipitur claritas dei quam habet in se, sic vir non est gloria dei: sed magis econuerso. Si autem accipiatur claritas dei id est vt ab ipsa deriuata: sic homo est gloria dei: quia claritas intellectus humani q̄ magis viget in viro: q̄ in muliere, deriuatur a claritate dei: ſm illud Pſ. xiij. b. Signatum est super nos lumen vultus tui dñe. Consequenter ponitur pars sc̄da, cum dī:

Mulier

Naturæ dispar P uisio. D

Diuisio.

† Eph. 5. e.

Mōiales curtondeantur.

† Ephe. 5. c.

† Ephe. 5. c.

† Ephe. 5. c

Universidad de Deusto Biblioteca

E Qm̄ imago. Aug. Homo dicit̄ imago dei & ad imaginē: q̄a non æqualis: sed quadā si̅litudine accedit. Fili⁹ imago: nō ad imaginē: q̄a æqualis p̄ri. Hō ad imaginē: vt sicut de⁹ p̄est oīb⁹ p̄ potētiā sic hō terrenis p̄ intelligētiā. Fœmina in adiutoriū: nō ad carnalē cōcupiscētiā: q̄a nec corruptibilia corp̄a tūc habebāt anq̄ eos mortalitas inuaderet. In adiutoriū quippe vt habeat vir gloriam de ea: cū ei præiret ad deum: & se ei daret ad imitandū sanctitate sicut ipse esset gloria dei: cū eius sapiam se queretur. vn̄: Nō em̄ vir ex muliere: & nō est creat⁹ vir p̄pter mulierē. Hoc in eodē

Gen.3.b. viro dū rō subiugat sibi aīalitatē: q̄ si rōne cōsentiēte aīalis nimis ad exteriora p̄gredit̄: mox amboveritate nudati: apertis oculis cōscientiæ ad vidēdum q̄ indecori sunt: folia dulciū fructuū sine ipsis fructibus. i. sine opibus bona verba cōtexūt: vt male viuentes bn̄ loquēdo turpitudinem suam cōtegāt. Amb. Vir factus ad imaginem dei, nō mulier: q̄ est imago dei in viro. Vnus vnū fecit vt sicut ex eo oīa: sic ex isto oēs hoīes: vt vni⁹ inuisibilis vn⁹ visibilis imaginē gerat in terris: vt vn⁹ ī vno auctoritatē vni⁹ pricipij ɔseruaret ad cōfusionem diaboli: q̄ neglecto vno deo dn̄iū sibi vsurpare voluit. Aug. Vir est imago dei: quia sicut ex deo oīa: ita ex adam oēs hoīes: & sic cōseruat auctoritatē vni⁹ principij: q̄ ab vno oīa cōtra illū diabolū .s. q̄ deus esse voluit. Vel in hoc habet si̅litudinem: quia sicut de latere xp̄i in morte dormientis origo ecclesiæ fluxit: sic de latere adæ nata est sibi spōsa. Et sicut xp̄s p̄est & regit ecclesiā & ecclesia subseruit ei: ita vir p̄est & regit mulierē: & ideo nō habeat signum subiectionis, sed libertatis. Vel vir pricipal̄r creat⁹ est ad imaginē dei. In quo natural̄r ampli⁹ viget rō & ius p̄lationis. Et gl̄ia dei est vir: q̄a ex eo est: & q̄a deum principal̄r gl̄ificat. Mulier est gl̄ia viri: ex quo est & cui subseruit. Vel vir principaliter creatus est ad imaginem dei: in quo naturaliter amplius viget rō: quasi ipse sit ratio, quæ est gl̄ia dei. Mulier est ipsa sensualitas: quæ subseruiendo gloria est rōnis: q̄a hæc naturaliter in fœmina p̄ualet: de q̄ non est vir: vt a sensuali regatur rōnalis: sed ipsa de viro, vt ab eo regatur. Et sic decet: q̄a nō est creat⁹ vir. i. rōnalis vt subseruiat sensualitati: sed ecōtrario: & iō fœmina velet caput. Sciēdū etiā q̄a f̄m quosdā sensualis motus est pro serpente. Inferior portio rōnis pro muliere: superior portio pro viro: illecebra cōsentire: cibum vetitū edere. Si sola delectationis cogitatio est fœmina, sola mādūcat. Si vero mala cogitatio: in actum mittit̄: vel volūtas perficiendū asserit: tūc vir etiā cū fœmina vetitū gustat. Alij v̄o nō improbabiliter ponūt sensum corpis p̄ serpēte. sensualitatē p̄ fœmina: rōnem p̄ viro. Fecit deus hoīem totū ad imaginē: hoc f̄m spm̄. Sed ne putes solū spm̄ factū in quo imago: addit, masculū & fœminam fecit eos: hoc f̄m corp⁹: vbi duo f̄m sexū esse discernunt̄: cū pri⁹ dixit vnū. ¶ Amb. Vir est imago dei. Sed ī genesi dr̄. Fecit hoiem ad imaginē dei: masc. & fœ. Quō ergo vir imago dei vt nō velet: & nō mulier? Sed hoc in natura hūanæ mētis. & mystice loquit̄ de velatiōe. Aliter em̄ nisi aliqd secretū referet, inane ē qd̄ dr̄. Hō em̄ est imago dei f̄m rōnalē mētē: in qua dr̄ renouari in agnitiōe dei, f̄m illud: Renouamini spū mētis v̄ræ &c. Et iterū: Induite nouū hoīem q̄ renouat̄ ī agnitiōe dei f̄m imaginē ei⁹ q̄ creauit eū. vbi etiā null⁹ sex⁹ est: sed idē est ibi fœmina cū viro. i. tota illa substātia vna est imago dei: et ī mētib⁹ eoꝝ cōis est natura. sed ex sexu corpis signat̄ distributio mētis. Est pars eminēs q̄ se extēdit ī id qd̄ est æternū q̄ est imago dei & ideo nō est cohibēda velo vt se inde ɔtineat. Et pars īferior q̄ deriuat̄ ad actionē tp̄aliū, q̄ ex q̄ parte cōsulit veritatē: imago dei est: ex qua extēdit̄ ad agēda īferiora, nō est imago dei. Quia v̄o in his reb⁹ tp̄alibus p̄iculosa est nimia in inferiora p̄gressio: ideo habet potestatē sup̄ caput qua cohibeat̄, qd̄ indicat capitis mulieris velamen. Qd̄ ergo ad totū virū p̄tinet imago dei est: qd̄ vero ad solā eam quæ in adiutoriū tribuit̄, nō est imago dei, q̄a nō est imago dei nisi qd̄ inhæret incōmutabili veritati.

De imagine viri & mulieris. — Ioh.19.f. — Gen.2.d. — F — Gen.1.d. — Eph.4.f.

G a ¶ Verūtn̄. q̄uis in primis nō sit vir de fœmina, sed ecōuerso: tn̄ in sequēti generatione nō est hoc. In dn̄o. i. in opatione dn̄i, in qua alter sine altero nō creat̄. Verūtn̄. Nō ita se habet in xp̄o dn̄o: vt admisso viro mulier excludat̄ a salute: neq̄ vt admissa muliere vir excludatur. Reddit aūt cām q̄ altero admisso alter nō sit excludendus. nā sicut mulier de vi. &c. b ¶ Oīa aūt &c. Postq̄ singula dixit vt oīa deo vni p̄ncipio subijceret: addit oīa ex deo: vt neq̄ mulier de subiectione doleat: neq̄ vir de exultatiōe superbiat. c ¶ Vosipsi. Quia ei⁹ traditionē nō suauerant: qd̄ eis succenset: iā nō ex auctoritate traditiōis suadet: sed ex natura. Natura nō docet: q̄a vir si comā nutriat &c. iō gloria mulieri: q̄a natural̄r habet: q̄a p̄ velamine. coma em̄ indiciū velaminis est vt naturæ volūtas addat̄: & iō vir nō naturaliter comatus: q̄a nō est velandus: & lex p̄hibet virū esse comatum. d ¶ Sic o. Coma samuelis & p̄phetaꝝ p̄ velamine veteris test. in reuelatione euāgelij deponit̄. vn̄ cum transieris ad xp̄m, auferet̄ velamen. Hoc au-

niam imago & gl̄ia est dei. Mulier a
¶ quia ex eo: non vir eius: q̄a. a ¶ adam.
autē gl̄ia viri est: Non enim uir ex b
a ¶ eua. ¶ eua. a ¶ adam. b ¶ alia rō cur gloria
muliere: sed mulier ex virō. Etem̄ c
viri: & q̄a. ¶ adam. ¶ in adiutoriū.
nō est creat⁹ vir p̄pter mulierē: sed
¶ eua. a ¶ in adiutoriū viri. b ¶ vt ostēdatur subiecta: & q̄a p̄uaricatio p̄ eā cœpit vel & caput: nō habeat liberū: p̄pter sacerdotū reuerentiā: vt sicut ante iudicē, ita añ vicariū sacerdotem sit subiecta viro: vel ne sacerdotes intuētes eius faciē irritent̄ ad libidinē.
mlier p̄ptēr virū. Ideō debet mu-
a ¶ vel potestatem, alia littera.
lier velāmen habere supra caput
¶ gr̄a est em̄ sanctis angelis & sacrata & pia significatio ista.
a suum: p̄pter angelos. Veruntn̄ ne- d e
q̄ vir sine muliere: neq̄ mulier si- f
a ¶ .i. f̄m deū q̄ creauit ex vno ambos: & vnū natura: & qd̄ vnū ī natura ɔfirmat. Nā sicut.
ne viro in dn̄ō. Nam sicut mulier f
¶ prius. ¶ postea nascitur.
b de viro: ita & per mlierem vir. Oīa g h
¶ & corpus & aīa vtriusq̄. ¶ & cū hæc sint.
c autem ex deo. Vosipsi iudicate: de i k
cet mulierē nō velatam orare deū?
† nec ipa natura docet vos: Quod l m
¶ f̄m legem quæ hoc p̄hibet.
vir qdē si comā nutriat, ignominia
d est illi: mlier vero si comā nutriat, n
a ¶ vt ream se cognoscat & subditā.
gl̄ia est illi: quoniā capilli pro ve- o
lamine dati sunt illi. Si q̄s autē vi- p
a ¶ discretione non vult vti, sed auctoritate.
b ¶ apostoli.
detur cōntentiosus esse: nōs talem q r
¶ .i. nec moyses, nec xp̄s sic docuit vt vir velet caput: non mulier.
consuetudinē non habemus: neq̄ s

NICO. DE LY.

a ¶ Mulier aūt &c. Nō dicit imago viri: ad designandū q̄ tā vir q̄ mulier immediate sunt ad imaginē dei f̄m naturā intellectualē: vir tn̄ p̄fecti⁹ vt dictū est: sed dicit q̄ est gl̄ia viri: q̄a deriuata est a viro: Gen. ij. d. Hęc vocabit̄ virago: q̄a de viro sumpta est: iō subdit̄: b ¶ Nō ei vir. &c. c ¶ Etei hic ɔn̄r idē oñdit̄ ex fine, cū dr̄: nō est &c. sed ecōuerso: q̄a facta est in adiutoriū viri: Gen. ij. & natural̄r subiecta viro. velamē aūt capitis est signū subiectiōis. d ¶ Pro p̄p̄t qd̄ ɔcludit̄: Iō debet mu. &c. e ¶ Propter an. Hic ɔn̄r ponit̄ tertia rō: & sc̄d̄o circa p̄dicta remouet̄ dubitatio, ibi: Verūtn̄. Hæc tertia rō sumit̄ ex cōparatione ad angelos cœtib⁹ fideliū assistētes: f̄m illud p̄s. cxxxvij. In cōspe. an. psal. ti. p̄pter q̄ viri & mulieres decēter se dn̄t hr̄e p̄ reuerētia angeloꝝ. Alio mō pōt exponi, vt sacerdotes dicant̄ hic angeli: f̄m illud Mala. ij. Labia sa. cu. sciē. &c. p̄pter qd̄ mlieres debēt orare velatę: ne viri ex aspectu nō velatarū ad cōcupiscentiā p̄uocent̄. e ¶ Verūtn̄. Hic remouet quoddā dubiū ex hoc ei qd̄ dicit: q̄ vir est gl̄ia dei, & mulier gl̄ia viri possent aliq̄ credere q̄ mulieres essent minus p̄tinētes ad gloriā finalē: iō hoc remouet p̄ hoc q̄ finalis cōsummatio q̄ est p̄ grām & gl̄iā, corr̄ndet primæ rerū p̄ductioni p̄pter qd̄ vir & mulier simul p̄tinēt ad finalē ɔsummationē gloriam sicut ad primā rerū p̄ductionē: & hoc est qd̄ dr̄: Verūtn̄. &c. i. vterq̄ p̄tinet ad gl̄iā & grām: q̄ sunt a dn̄o p̄s. lxxxiij. c. Gratiam & glo. da. d. f ¶ Nā sicut mu. de vi. prio facta est: Gen. ij. g ¶ Ita & p̄ mu. vir. postea, p̄cessit p̄ gn̄atione naturalē. h ¶ Oīa aūt ex deo. s. p̄cedūt tanq̄ ex pricipio effectiuo: & in ipso q̄escūt sicut in fine vltīo. i ¶ Vosipsi. Hic ɔn̄r apl's cōmittit iudiciū ei⁹ qd̄ dicit auditorib⁹ rōnabilib⁹. Et diuidit̄ in duas p̄tes: q̄a prio facit qd̄ dictū est. sc̄d̄o ɔtentiosos reprimit, ibi: Si q̄s aūt. Circa primum dicit: Vosipsi iudi. f̄m rectū iudiciū rōnū. k ¶ Decet mu. &c. q. d. nō iō subdit̄: l ¶ Nec ipsa na. do. q̄ debeat sic orare. Natura v̄o est quoddā rei artificiatū: iō ducit in cognitionē artis diuinæ. sicut artificiatū hoīs in cognitionē artis hūanæ videm⁹ em̄ q̄ mulier habet inclinationē naturalē ad comā nutriēdā: q̄a ad hoc studēt diligēter nō sic aūt viri. iō dicit: m ¶ Quod vir q. &c. p̄ hoc em̄ reputat̄ mollis & effœminatus. vn̄ poeta: Sint p̄cul a nobis iuuenes vt fœmina cōpti. n ¶ Mulier ve. &c. q̄a est illi data ad ornatū. iō subdit̄: o ¶ Qm̄ ca. &c. Verūtn̄ q̄a hoc velamē est i p̄fectū, addit aliud p̄ artificiū: vt. s. dictū est. p ¶ Si q̄s. hic ɔn̄r reprimit supbos, di. Si q̄s &c. ɔten. esse, sub clamore volēs ɔn̄ia asserere. s. q̄ mlieres sine velamie debeāt orare, sufficit sibi dicere q̄d sequit̄: q ¶ Nos. s. ɔuersi de iudęis. r ¶ Ta. cō. q̄ orēt capite nō velato. s ¶ Neq̄ ec. de. s. de gētib⁹ collecta & hoc sufficere debet ne aliq̄s agat ɔ̄ cōem ecclię ɔsuetudinē: q̄a sicut dicit Aug. ad Cas. In omnibus

H

a ¶ Hoc aūt præci. Non deserētis solertia req̄rat̄: sed p̄cipientis auctoritas attendat̄. b ¶ Non lau. Incipit de dn̄ica cœna in q̄ multū peccabāt. c ¶ Oportet & hære. Non vult nec optat apostolus esse hæreses. Sed q̄a sic futurū est, dicit: Et q̄a hoc vtile est ad q̄d vtile subdit: vt nō tm̄ reprobi q̄ dicūt: Ego sum pauli: sed & qui probati sunt manifesti fiant. Hæreses. Vt etiā in his q̄ dubitāt de resurrectione. Scissuræ, pro donis sp̄ūalibus: & hi malo suo prosunt catholicis. Oēs enim inimici ecclię vel errore cæcati vel malicia deprauati prosunt ecclię: q̄a si accipiūt p̄tātem corporal̄r affligēdi, exercēt eius patientiā. Si vero male sentiēdo aduersant̄, exercent eius sapiam. Ab aduersario em̄ mota quæstio discēdi existit occasio. Hæreticus est q̄ alicui⁹ tp̄alis cōmodi, & maxie gl̄iæ principatusq̄ sui gr̄a falsas ac nouas opiniōes vel gignit vel sequit̄. d ¶ Dn̄icā cœnā. Aug. dicit accæptionē eucharistiæ: quam nō debent pransi sumere: vel mensis suis miscere: vt hi quos apl's arguit: sed ieiuni in honorē tāti sacri. Licet em̄ post cœnā discipulis suis dederit corpus & sanguinem suū: nō tn̄ iam calumniandū est vniuersæ ecclię qd̄ a ieiunis semp̄ sumit̄. Nā saluator quo vehemētius cōmendaret mysterij hui⁹ altitudinē: voluit hoc vltimū infigere cordibus & memorię eoꝝ. Quo ordine aūt post sumeret̄ ab apl'is per quos ecclias dispositurus erat, seruauit docendum. e ¶ Vnusq̄sq̄. Notat illos q̄ munera quę offerebāt altaribus p̄ sacrificio cōficiēdo, peracto illo sibi resumebāt: nec alijs nō habentibus cōicari sinebant: sed soli sumebant: vt inde etiā inebriarent̄ alijs esurientibus. Ambro. Munus oblatum totius sit pp̄li. i. vniuersis cōicari debet: q̄a in vno pane oēs signant̄. Per id em̄ qd̄ vnū omes de vno sumere oportet. Hos ergo notat q̄ in ecclia vbi cā vnitatis & mysterij cōuenitur: suas oblationes cā dissensiōis (quā pseudo seminauerūt) sibi vēdicabāt. Tantas em̄ dissensiones inter eos pseudo seminauerant vt suas celarēt oblatiōes & vendicarent: cū vna eadēq̄ p̄ce oim oblatiōes bn̄dicerent̄. Et hoc ita faciebāt vt cęteri vn̄ offerrēt nō hn̄tes: nō sumētes partē, cōfunderent̄: & hoc tā cito: vt superueniētes nihil inuenirēt. Et dū sic: domi poti⁹ agēda sunt Sed vt corrigant̄: formā q̄ a xp̄o in hmōi re data est, iterat. f ¶ Ecclesiā. Ecclia fideles: de q̄b⁹ dr̄: Vt exhiberet sibi eccliā gl̄iosam. Hoc tn̄ noie vocari ip̄am domū orōnis apl's testat̄, dicēs: Aut eccliam dei &c. g ¶ Laudo vos. Vel sic distingue: Laudo vos in hoc: vtiq̄ nō laudo. h ¶ Ego em̄ ac. &c. Ostēdit mysteriū eucharistiæ inter cœnandū celebratū nō cœnā esse. Medicina em̄ sp̄ūalis est & memoria redemptionis: vt maiora consequamur: quia morte christi liberati sumus. Huius in edendo & bibendo memores esse debemus

B

a ¶ de alijs gentibus ad fidem xp̄i vocata.
b ¶ quo dictū est de velādis capitibus. c ¶ sed
ecclīā dei. Hōc aūt p̄cipio non lau- a b
improbās. a ¶ .i. non ad viūm p̄fectionis: sed ad detrimentū dānationis. ¶ vt deceret.
dans q̄ nō in meli⁹: sed in deterius c
a ¶ ad dn̄icā cœnā. b ¶ primū malū: dissensio
couenitis. Primū qdē cōuenietib⁹ d
vnde oriuntur cætera. a ¶ quæ exigit charitatis vnitatem. b ¶ discordias.
vobis in ecclesiam audio scissurās
a ¶ in quibusdā esse. Quod nō est inutile bonum. b ¶ non vult: sed scit futuras.
esse inter vos: & ex ptē credo. † Nām e f
a ¶ vt in his q̄ dubitāt de resurrectiōe. ¶ vtile est. b ¶ nō tm̄ reprobi sed. ¶ q̄ dicūt: ego xp̄i.
c opōrtet & hæreses esse: ūt & q̄ p̄ba- g
a ¶ inter vos. b ¶ qd̄ fieri debet nō tam corporum ɔsortio q̄ cordiū glutino. ¶ & q̄a in vobis scissurę. ¶ ex hoc solo q̄ scissurę sunt in vobis.
ti sunt manifesti fiāt ī vobis. † Cōue- h i
a ¶ Vel iā in p̄nti hoc damnū habetis
nientibus ergo vobis in vnum iām k
in futuro peius. a ¶ non licet.
d nōn est dn̄icam cœnam mādūcare.
¶ vestrum contendentium.
e Vnusquisq̄ enim suam cœnā præ- l
a ¶ añ dn̄icā cœnā. ¶ totum quod obtulit.
b ¶ non ad erogandū pauperib⁹. c ¶ cui nihil
sūmit ad mānducandum. Et aliūs m
datis. a ¶ cum sobrij esse deberetis.
quidē esurit: ali⁹ autem ebriūs est.
¶ sed. ¶ in domibus potius faciendū.
Nunquid domos non habetis ad n
manducandum & bibendum? Aut o
a ¶ domū orōnis. b ¶ qd̄ vere facitis: & si nō putatis. c ¶ erubescere facitis.
f ecclīā dei cōtēmnitis: & cōfūnditis p
a ¶ & cū hec sint nō inuenio qd dignū sit vo
eos q̄ nō habēt? Quīd dicā vobis? q
bis. a ¶ in alijs: in hoc nihil laudabile ī uenio.
g Laudo vos? In hoc non laudo. r s
a ¶ nō laudo: q̄a corpus dn̄i est qd̄ sumere debetis: & in eius cōmemoratione. Q. ¶ Quod ego ab ipso didici, hoc.
h Egō em̄ accæpi a dn̄o quod & tradi- t
di vobis: quoniā dn̄s noster iesus v

NICO. DE LY.

In oībus in q̄bus nihil certi sacra scriptura diffinit: mos pp̄li dei & instituta maiorum pro lege sunt habenda. a ¶ Hoc autē præcipio. Postq̄ apostolus reprehendit corinthios in celebritate sacramenti eucharistiæ circa habitum. Hic ɔn̄r eos reprehēdit circa conuictū. Nā in hoc aliq̄ se inordinate habebant. Dicit igitur: Hoc autem præcipio. qd̄ sequit̄: b ¶ Non laudans. sed reprobans. c ¶ Quod non in me. &c. cōue. ad ecclesiā: vbi debet esse perceptio sacri eucharistiæ: & hoc est ɔ̄ rōnem cuiuslibet cōgregationis. videmus em̄ q̄ aīalia eiusdē speciei & etiā aues congregantur ad inuicē p̄pter meli⁹. s. p̄pter maiorē securitatē & p̄lis educationem & mutuā cōsolationē. Sil'r ciuitas q̄ est hoim cōgregatio p̄pter meli⁹. s. p̄pter securitatē & indigētiæ mutuę reuelationē p̄ diuersa artificia. Indiget em̄ hō vestitu, armis doctrina & si̅libus in q̄b⁹ nō sufficit vnū artificiū: sed multa req̄runt̄. iō & sil'r cōgregatio fideliū in ecclia debet esse p̄pter melius in sp̄ūalibus. aliter esset reprobāda: vt dr̄ Esa. j. d. Iniq̄ sunt cœtus v̄ri: kalēdas v̄ras & solennitates v̄ras odiuit aīa mea &c. Hoc autē erat in corinthijs: ideo subdit̄: d ¶ Primū quidē &c. au. sciss. i. dissentio est primū malū inter vos: vn̄ orit̄ cōtentio & alia mala. e ¶ Et ex pte cre. C

Dicit ex parte: q̄a aliqui corinthioꝝ erant ad hoc proni: tn̄ nō oēs. f ¶ Nā oportet & hæ. esse. i. vtile est nō per se: q̄a hæresis est mala simpl'r. nec ex pte hoim, sed ex p̄te dei elicientis ex hoc bonū: q̄a sicut dicit Aug. in enchi. Deus adeo oīpotens est & bonus q̄ non sineret mala fieri: nisi ex eis eliceret maiora bona: sicut ex p̄secutione tyrannoꝝ elicuit patientiā martyrum. Sic est in p̄posito. Hæreses em̄ ex dei potētia dupliciter ordinant̄ ad bonū. Prio, vt ex hoc veritas fidei magis elucidet̄. nā argumentis hæreticoꝝ fideles excitant̄ ad scrutandum plenius illa q̄ sunt ad fidei defensionem: & ad quærendū talia per orōnē a deo. Sc̄d̄o, q̄a per hæreticoꝝ persecutionē examinant̄ & p̄bant̄ fideles: sicut aurū in fornace. & hoc est qd̄ dr̄: g ¶ Vt & q̄ p̄bati sunt. i. approbati a deo. h ¶ Manifesti fi. in vo. per distinctionē eoꝝ ab alijs ex si̅libus causis dicit saluator Matt. xviij. a. Necesse ei est vt veniāt scādala. i ¶ Cōue. cr. Hic tertio arguit apl'os corinthios de hoc q̄ male se habebant circa sacr̄m eucharistiæ q̄tū ad cibū: q̄a aliq̄ eoꝝ pransi sumebant corpus xp̄i sumentes argumentum ex hoc q̄ xp̄s post cœnā hoc sacr̄m instituit & discipulis dedit: qd̄ tunc fuit rōnabile: q̄a ibi debuit inchoari veritas: vbi cessauit figura. Huius aūt sacri figura fuit immolatio agni paschalis: & iō post illius agni esum xp̄s rōnabil'r instituit hoc sacramentum. sc̄d̄o vt ex loco huius institutionis sacri xp̄s iret ad passionē: cuius memoriale est hoc sacr̄m. tertio vt ex hoc firmi⁹ maneret impressum cordib⁹ discipuloꝝ. vltimo tradebat̄ eis. Postea rōnabil'r statuit ecclia in reuerentiā tanti sacri q̄ non sumat̄ nisi a ieiunis: nō solum ieiunio ecclesiæ, sed etiā naturæ: qd̄ soluit̄ per omne illud qd̄ sumit̄ per modū cibi & potus siue per se nutriat vt corpus mixtū: siue etiā cum alio sicut aqua pura. Dies aūt incipit a media nocte: & ideo q̄ post mediā noctē aliq̄d sumpserit dicto mō reddit̄ idoneus ad sumendū hoc sacr̄m. infirmi tn̄ ab hoc excusant̄ dicit igit̄: Con. er. vo. &c. ad participandū eucharistiæ sacr̄m. k ¶ Iā non est do. cœ. man. i. nō licet vobis: & subdit̄ causa cū dr̄: l ¶ Vnus. &c. præsumit. ante sumptionē sacri: p̄parabant em̄ sibi sua cibaria & portabāt ad ecclesiā, comedētes anteq̄ sumerent sacr̄m, & sic diuites laute comedebant & bibebāt: pauperes aūt esuriebant. ideo dicit: m ¶ Alius quidē esu. &c. In hoc erat etiā cōtemptus ecclīæ quę cōsecrata est diuinis vsibus: p̄pter qd̄ nō est talibus applicāda. ideo dicit: n ¶ Nunq̄d do. i. domos nō cōsecratas in quibus debēt exerceri talia cōuiuia. o ¶ Aut ecclesiā dei cō. Ibi accipiat̄ aut, pro certe. q. d. certitudinaliter est in hoc cōtemptus ecclīæ. p ¶ Et cōfun. eos &c. s. pauperes nō habētes q̄d comederēt honeste corā tanta multitudine. q ¶ Quid di. vo. sup̄ hoc factū. r ¶ Lau. vos? interrogatiue: & r̄ndet: s ¶ In hoc nō lau. immo vitupero. Min⁹ dicēdo plus significat. t ¶ Ego em̄. Postq̄ apl's reprehēdit corinthioꝝ errores circa eucharistiæ celebritatē. Hic ɔn̄r oñdit hui⁹ sacri dignitatē. Et diuidit̄ in duas partes: q̄a prio facit qd̄ dictū est. sc̄d̄o fideles ad reuerenter sumēdū hoc sacr̄m inducit, ibi: itaq̄ &c. Circa primū p̄mittit auctoritatē ei⁹ qd̄ dictur⁹ est: q̄a nō phātastice vel hūana p̄sumptiōe ɔfictū est: sed a dn̄o reuelatū: & hoc est qd̄ dicit: Ego em̄ ac. a dn̄o, mihi reuelāte. Quod & tra. vo. Cōsequēter oñdit institutionē quo ad corp⁹ di. v ¶ Qm̄ dn̄s iesus. Circa qd̄ sciēdū q̄ sicut in vita corpali prio est gn̄atio. sc̄d̄o geniti nutritio. sic ī vita sp̄ūali p̄cedit baptism⁹ q̄ est sp̄ūalis gn̄atio: & sequit̄ eucharistia quæ est

Hæreses ordinant̄ ad bonū dupl'r.
† 1. q. 3. c. saluator. in prin. 24. q. 3. c fi.
† 44. di. c. qñ. ij.
D
Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E debemus:nouū testamētū in hoc cōsecuti:qa beneficij diuini sanguis est testis:vñ ad tuitionē corporis:& aīæ percipimus:qa caro xp̄i pro salute corpis:sanguis pro aīa nr̄a. ideoq̃ nō mãducandū p̄dixit lex sanguinē. a ¶In qua nocte. In nocte passus ad lucē resurrectionis venit. b ¶Fregit. in sacramēto.s. ſm q̄ videbatur:& integrum a fidelibus credebat̄. Fregit. vnum omnibus dedit vt in vnitate permaneant:sed cū fregit, spontaneā passionē suā ostēdit. c ¶Accipite & manducate &c. Post celebratum vetus pascha dn̄s corpus & sanguinem suum discipulis dedit:vt ostenderet veteris test. sacramēta cessatura. Ideo post alia dedit vt discipulorum memoriæ tenacius infigeretur: & ab ecclesia deinceps frequentaretur. Sub alia specie tradidit & deinceps a fidelibus sumendum instituit:quia fides nō habet meritum, cui humana rō p̄bet experimentū. Sub specie panis & vini:qa res huius speciei expressam hn̄t siītudinē: cū vtraq̃ re huius sacramēti: cōtenta.s. & significata: & significata & nō cōtēta. Cōtēta & significata est caro xp̄i quā de virgine traxit & sanguis quē pro nobis fudit. Significata vero & nō cōtenta, vnitas eccl̄iæ in p̄destinatis, vocatis, iustificatis & glorificatis. vnde Hier. Dupliciter intelligit̄ caro xp̄i: vel illa q̃ crucifixa est & sepulta: vel sp̄ualis illa atq̃ diuina: de qua ipse dicit: Caro

Ioh.6.f. mea vere est cibus &c. Et vere qui manducat meam carnem, in me manet &c. Sunt

Tria ī sacramēto eucharistiæ. itaq̃ tria in hoc sacro. Vnū q̄ tm̄ est sacr̄m vt species visibilis panis & vini. Alterū qd̄ est sacramentū & res: vt caro xp̄i propria & sanguis. Tertium, quod est res & nō sacramentū vt est mystica caro xp̄i. Sacramentū vero est sacræ rei signum. Et species illa vtrāq̃ rem signat: & vtriusq̃ expressam gerit siītudinē. Nam sicut panis præ cæteris cibis corpus reficit & sustentat: & vinum hoīem

F

Ps.103.b lætificat & inebriat: sic caro christi interiorem hoīem magis cæteris gratijs sp̄ualiter reficit & saginat: & sanguis sp̄ualiter lætificat

Ps.22.b, & sic inebriat vt sobrium reddat. vñ: Calix meus inebriās q̄ p̄clarus est. Habet & siītudinem cum re significata tm̄: quæ est vnitas fideliū: qa ex multis granis vnus conficitur panis: & ex pluribus acinis vinū in vnū cōfluit: sic ex multis fideliū ꝑsonis vnitas ecclesiæ consistit. Cuius etiā sacr̄m est corpus xp̄i proprium qd̄ de virgine sumpsit: qa sicut corpus xp̄i ex multis mēbris puris & ab oī pc̄ti macula cōib⁹ cōstat: ita & vnitas eccl̄iastica ex multis ꝑsonis mundis & immaculatis cōsistit. In cuius rei typo facta est arca

Exo.25.a dn̄i de lignis sethim: q̄ sunt impūtribilia & albæ spinæ siīia. Sub duabus speciebus iō dedit: vt ōnderet̄ xp̄s totā humanā naturā.i. corpus & aīam assumpsisse vt vtrūq̃ redimeret. Panis em̄ ad corpus refert̄: vinū ad aīam: qa vinū sanguinē operat̄: in quo sedes aīæ a physicis esse dr̄. Et iō sub duab⁹ specieb⁹ celebrat̄: vt aīæ & carnis susceptio in xp̄o & vtriusq̃ liberatio in nobis significetur. ¶Aqua ideo apponit̄: vt ostēdat̄ nr̄a redemptio per xp̄i passionē facta & eius passio ꝓcurata ꝓ nr̄a dilectione. Aqua em̄ genus hu

Apo.17, d, manū significat. vñ in Apo. Aquæ quas vidisti pp̄li sunt quarū salus nō posset esse sine passione dn̄i: nec dn̄i passio sine pp̄li dilectione: nisi em̄ nos diligeret, pro nobis morti se non traderet. Verum corpus xp̄i esse in altari ipsa testat̄ veritas cū inqt: Accipite, hoc est corpus meū. Et sc̄tōꝝ auctoritates in mediū ductæ cōprobant. Ait em̄ Amb. Anteq̃ ꝯsecrat̄ panis est & vinū: vbi aūt v̄ba xp̄i opata fuerint: de pane fit xp̄i caro & corpus. Itē sermo xp̄i qui potuit ex nihilo facere qd̄ nō erat: nunqd pōt ea quæ sunt mutare in id qd̄ nō erāt. Itē Eusebius: Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiā corpis & sanguinis sui v̄bo sua secreta potestate cōmutat. Item: Et mali verū corpus xp̄i sumunt. Idē est etiā in pc̄tōribus indigne sumentibus vera christi caro, & verus christi sanguis: sed essentia non salubri efficiētia. Et apostolus: Qui manducat & bibit corpus domini indigne &c. Per quod docemur q̄ sit cauendum male accipere bonum: ecce enim factum est ma-

lum dum

a ¶imminēte iā passione & ideo acceptius te
a christ⁹ in quā nocte tradebat̄ accæ-
nendum. ¶de reparatione hoīm sic futura.
b pit panē & grās agens fregit & di-
a ¶.i. gratū & acceptū itelligite: fide cōedite. e ¶vt cōformes mihi sitis. b ¶qd̄ aliud videt̄.
c xit: †Accipite & manducate: Hoc
a ¶illud idē substātialiter vel ſm efficaciā.
est corpus meū quod ꝓ vobis tra-
a ¶qd̄ dixi.i. corp⁹ meū ac. & man. ¶vt sicut p̄cessi sic sequamini. b ¶.i. ī memoriā passionis & mortis meę. a ¶pro nr̄a salute & exhortatione. b ¶iam finito veteri pascha.
detur. Hoc facite in meā cōmemo-
ratione. †Similiter & calicem post
¶Q. hic calix est meus sanguis in quo effuso cōfirmatur nouū testamentū: qa testamentū in mortuis cōfirmat̄ vel est noua ꝓmissio nō temporalis, sed æterni boni.
quā cœnauit, dicens: Hic calix no-
uum testamentum est in meo san-

NICO. DE LY.

quæ est sp̄ualis nutritio in gn̄atione v̄o naturali generās non ꝯiungit̄ genito ſm substātiā, sed solū ſm v̄tutē. in nutritiōe v̄o cibus cōiungit̄ nutritio ſm substantiā: & sil̄r est in vita sp̄uali. xp̄s in sacro baptismi solū est ſm virtutē: sed in sacro eucharistiæ qd̄ est alimētū sp̄uale, est ſm substātiā. Cōtinet̄ aūt ibi xp̄s sub specie panis

panis & vini: ne fidelibus esset horribile, si carnē humanā & sanguinē sumerēt in ꝓpria specie: & ne infidelibus esset derisibile: & vt meritū augmētet̄ hoīm credentiū q̄ sub speciebus panis & vini corpus xp̄i & sanguis ꝯtineat̄. Datur etiā hoc sacr̄m sub duplici specie.s. panis & vini: vt per hoc ꝑfecte sp̄ualis refectio designetur. Et quia est memoriale passionis xp̄i: in qua sanguis fuit separatus a corpore ꝓpter quod primo tangit̄ institutio huius sacramēti q̄tū ad corpus siue carnē. scd̄o q̄tum ad sanguinem, ibi: Sil̄r & calicem. Circa primum dicit. Qm̄ dn̄s iesus. Qui est institutor sacroꝝ & non alius. a ¶In qua nocte tra. vt sic post istitutionē hui⁹ sacramēti iret ad passionē rōne prædicta. b ¶Accæpit panem. Vt per hoc designa[…]ret voluntarie se ire ad passionē cuius hoc […] sacramentum est memoriale. c ¶Et gra[…]tias agens. Vt doceret nos in oibus deo […] gratias agere. d ¶Fregit. nō anteq̃ verba cōsecrationis ꝓferret, sed post. vñ cum dicitur: Fregit. anticipando dr̄: quia consecrauit vt nos. nam sacerdos non profert verba cōsecrationis in persona ꝓpria, sed […] in persona xp̄i. Mat. vero. xxvj. dicit̄: Ac[…]cæpit panem & benedixit &c. de qua benedictione apl̄s mentionem nō fecit: quia Mat. per illam nihil aliud intellexit q̄ prolationem verboꝝ.s. Hoc est corpus meū. Sciendū etiā q̄ cū subdit̄: Fregit: nō est intelligendū q̄ corpus suū fregit: qa non est in sacro frangibili mō: sed fregit species panis remanētes. e ¶Et dixit, acci. & man. In hoc igit̄ tangitur vsus huius sacramenti qd̄ a fidelibus sumit̄: vt xp̄o per augmentum grāe magis incorporent̄. f ¶Hoc est cor. meū. Ista sunt cōsecrationis verba & est sensus: hoc est corpus meū.i. contentū sub his speciebus panis est verū corpus meū qd̄ fit v̄tute diuina p cōuersionē substātiæ panis in verū corpus xp̄i solis accidētibus remanentibus qd̄ fit diuinitus, ne caro xp̄i sub ꝓpria specie qd̄ videretur horrēdū a fidelib⁹ sumeret̄. Q̄ aūt v̄tus diuina hoc agere possit, declarat̄: Agētia em̄ creata q̄ materiā p̄supponūt substātia manēte trāsmutāt accidētia exteriora in accidētali mutatione. sil̄r manēte materia trāsmutāt substātialē formā in gn̄atione. agēs vero diuinā materiā nō p̄supponit: cū sit ei⁹ effectus. iō vnū compositum ex materia & forma substātiali cōuertere pōt in aliud accidētibus remanētib⁹ diuina v̄tute subsistētiā eis dāte. Hæc aūt cōuersio fit subito in fine ꝓlationis v̄boꝝ: qa tūc hn̄t sensum ꝑfectū & effectū efficiūt ei qd̄ figurāt. Vñ ꝯsiderādū q̄ hoc sacr̄m ꝑficit̄ in cōsecratione materię: nō in vsu ipsi⁹. Alia v̄o sacra nō ꝑficiunt̄ in cōsecratione materiæ, sed in vsu: sicut baptism⁹ & cōfirmatio nō ꝑficiunt̄ in bn̄dictiōe aq̄ & chrismatis: sed in ablutione & vnctione cū determinatis v̄boꝝ formis. g ¶Hoc fa. in meā cō. Quia sacr̄m hoc est memoriale dn̄icæ passiōis. h ¶Sil̄r. Hic ꝯn̄r agit de institutione sacri eucharistiæ q̄tū ad sanguinē: qa sicut xp̄s cōuertit panē in corpus suū: ita & vinū in sanguinē vtrūq̃ em̄ est de […] ꝑfectione hui⁹ sacri. Tū qa p vtrūq̃ simul exprimit̄ ꝑfecte refectione […]. Tū qa vtrūq̃ significat ꝑfecte passio[…] xp̄i cui⁹ est memoriale. Nec est intelligēdū q̄ istæ duæ cōsecrationes.s. panis & vini imme[…]tuo se expectēt: vt dixerūt aliq: qa post ꝯsecrationē panis […]te añ ꝯsecrationē vini sacerdos ōndit pp̄lo hostiā adorādā: qd̄ nō fieret nisi verū corp⁹ xp̄i ibi esset. Verūtñ nō est ibi verū corp⁹ xp̄i […] sine sanguine: qa corp⁹ est ibi ex vi ꝯsecrationis: sanguis aūt ex concomitantia reali: sicut deitas & aīa. Si v̄o in triduo mortis xp̄i […] sanguis erat effusus a corpe & aīa sepata, aliqs aploꝝ cōsecrasset: nō ibi fuisset tunc sanguis vel aīa: tñ fuisset ibi deitas, q̄ semper erat cū corpe: qa nūq̃ dimisit qd̄ semel assumpsit. Dicit igit̄ apl̄s: Sil̄r. i ¶Post & ca.i. vinū in calice cōtentū ꝯsecrauit in sanguinē suū. i ¶Hic quā cœ. In q̄ tāgit̄ institutiōis hora rōne supradicta di. k ¶Hic ca.i. cōtentū in hoc calice. l ¶Nouū te. vet⁹ testm̄ ꝓmittebat bona corpalia: nouū aūt ꝓmittit bona sp̄ualia. de quo p̄dixit Hiere. ꝓpheta. xxxj. e. Ecce dies veniēt: dicit dn̄s: & feriam domui isr̄l & do. iu. fœ. no. nō ſm pactū qd̄ pe. cum pa. vestris &c. m ¶Est in meo san. Vetus em̄ testm̄ fuit cōfirmatū per aspersionē sanguinis victimæ brutalis: vt hr̄ Exo. xxiiij. Nouum vero testa. sanguinis noui xp̄i effusione: vt dicit apl̄s Heb. ix. per hoc ostēdit excellētiā noui testa. Lucas v̄o eadē v̄ba cōsecrationis sanguinis ponit. xxij. ca. nisi q̄ addit: q pro vobis fundet̄. fuit em̄ discipulus pauli apl̄i: & cū secutus fuit scribēdo euangelium Mat. xxvj. dicit: Hic est sanguis meus &c. Vñ dixerūt aliqui q̄ quæcumq̃ verboꝝ istoꝝ in canone

ne scriptoꝝ

A lum dum male accipit̄ bonū. His aūt videt̄ cōtraire qd̄ ait Augustinus. Bon⁹ accipit sacr̄m & rem sacramenti: malus vero sacr̄m & non rem. Ad qd̄ dicimus: Bon⁹ accipit sacr̄m.i. carnem christi propriā & sanguinem: & rem.i. vnitatem fideliū & grāe augmētum: sed non sic malus. ¶Idem. Non manducans manducat. mãducans nō manducat.i. non manducans sacr̄aliter, mãducat sp̄ual̄r: & manducās sacramentaliter, non manducat spiritualiter. Item dixit veritas. Non hoc corpus qd̄ videtis mãducaturi estis: & bibituri illum sanguinem quem fusuri sunt q me crucifigent: sed sacr̄m aliud commēdaui vobis.i. nō ī hac specie mãducaturi estis sed in sacro: non morsib⁹ discerptū & lacerātū (vt putatis) sed integrū & illęsum. ¶Sciendū q̄ in ꝓlatione verborū illorū hoc est corpus meum. &, Hic est calix &c. mysterium cōsummatur & panis ī corp⁹ xp̄i cōuertit̄. Sed quæ sit illa cōuersio. Q̄ formalis nō sit manifestū est: qa forma panis & vini remanet: Vtrū vero sit substātialis ꝑspicuū non est. Quidā em̄ dicunt sic substātiā in substantiā transire vel cōuerti: vt hæc fiat illa: nec tñ illa augetur. Nec concedunt: qd̄ hæc esse, illa vere dici possit. Alij aūt sic dicūt: hāc in illā trāsire vel ꝯuerti: qa sub illis accidentibus sub quibus pri⁹ erat substātia panis & vini: post ꝯsecrationē est substantia corporis & sanguinis: qb⁹ tñ ipm corpus nō afficit̄. Nos igit̄ incerta relinquētes: qd̄ ex auctoritatib⁹ certū est ꝓfitemur.s. substātiā panis & vini in substātiā corpis & sanguinis dn̄ici cōuerti. Modū vero cōuersationis ignorare non erubescim⁹ fateri. Quæ aūt remanent de priori substantia: accidentia.s. color, sapor, forma, pondus: nec ip̄m corp⁹ xp̄i afficiūt: nec in eo fundantur. ¶Si vero q̄ritur vbi fundent̄: Dicim⁹ nobis potius videri q̄ sint sine subiecto q̄ in subiecto: ¶De fractiōe vero cuius rei vel in qua re fit. Manifestum qdem q̄ nō ī corpe xp̄i cum ipsum incorruptibile, impassibile & immortale. Vñ & xp̄s redarguit carnalem sensum discipulorū: q putabant carnē xp̄i sicut aliā in partes esse diuidendam & morsibus lacerandam. Ideo

B plures dicunt q̄ nō est ibi fractio, sed fieri videtur tātum. Quib⁹ obijcit̄ qd̄ ait Ambro. Nihil falsum putandū est in sacrificio veritatis: vel sicut in magorū p̄stigijs: vbi delusiōe q̄dā fallunt̄ oculi: vt videat̄ eē qd̄ nō eēt. Ad qd̄ illi dicūt. Nō fallit nos vis⁹: nec fallit̄ qd̄ esset si crederet̄ sic frangi vt videtur. Nec est illusio qd̄ ad vtilitatē fidei, nō ad decæptionē sic fit. Alij dicūt q̄ ibi qdē sit fractio: nō qdē in corpore xp̄i, sed ī ipsa forma panis sacr̄ali: qd̄ videt̄ apl̄s velle dicens. Panis quem frangim⁹ &c. ¶Itē Augu. Qñ xp̄s manducatur, vita mãducat̄. Nec qñ mãducat̄ ptes de illo facim⁹ & qdē in sacro sic fit. Itē vnusquisq̃ partē suā accipit. partes mãducat̄, & manet integer. Ex qb⁹ patet q̄ integrū & incorruptū corpus xp̄i mãducat̄: & si fractio vl̄ ꝑtitio ibi est: nō in ipo, sed ī sacro eē videt̄. Alij dicūt q̄ sit tibi fractio, sed nullius rei: qa nihil ibi frāgit̄. Sicut em̄ sunt ibi accidētia sine subiecto: sic mirabil̄r pōt ibi esse fractio in accidēti vel sine oī re q̄ frangit̄. Magnū est em̄ & inscrutabile istud mysteriū vñ Amb. Quid q̄ris naturæ ordinē in xp̄i corpore: cū p̄ter naturā sit ipse dn̄i ꝑtus ex virgine. Credere iubemur, discutere non permittitur. ¶Sciendum, licet diuersæ sint ibi species panis & vini: nō tñ duo sacra dici debent, sed vnum: qa sub vtraq̃ specie idē sumitur. Præterea solet q̄ri. Si nō est ibi substantialis ꝯuersio vt qbusdā placet: sed quodā locutionis tropo. dicat̄ trāsire vel ꝯuerti hoc ī illud.s. q̄ sub illis accidētib⁹ sumat̄, sub qb⁹ erat substātia panis vel vini: qd de ipsa substātia panis vel vini fc̄m̄ sit? Ad qd̄ illi rn̄dēt: vl̄ in p̄iacētē materiā resolutā vl̄ ī nihilū redactā: qd̄ pōt ille facere q de nihilo cūcta creauit. ¶Quærit̄ ēt. Si aq̄ aliq̄ obliuiōe vel negligētia nō apponat̄, an irritū sit? Qd̄ cū de auctoritate nobis certū nō sit, sine assertiōe qd̄ nobis v̄r dicim⁹. Q̄ si nō aīo introducēdi hæresim, sed obliuiōe p̄termittat̄, nō min⁹ cōficit̄: verūtñ grauiter puniēdū. Nec græci aquā addūt. ¶Sciēdum q̄ a brutis aīalib⁹ corp⁹ xp̄i nō sumit̄, & si videat̄. Quid sumit mus: qd mãducat? Forte vel nihil, vel substātiā panis sub sp̄ē sua reductam. Post hoc qd partes illę q̄ ibi vident̄ fieri significēt videam⁹. Triforme est corpus xp̄i. Pars oblatæ ī calicē missa corp⁹ xp̄i qd̄ iā surrexit mōstrat. Comesta pars ambulantem adhuc sup terram: ipsi altari vsq̃ ad finē remanēs corpora sanctorū vsq̃ ī finē sęculi sepulchris iacētia. ¶Nota q̄ corp⁹ xp̄i voluntate fuit mortale & passibile: natural̄r nec mortale nec passibile: & īmortale dabatur discipulis: & si tñ mortale esset. Nota q̄ discipuli tale dn̄i cū corpus

guine: †hoc facite in meā comme-
a ¶ideo debetis sumere in memoriam passionis: quia.
a morationem. Quotienscūq̃ enim
manducabitis panē hunc & calicē
a ¶pro vobis factam repręsentabitis.
bibetis mortem domini annūcia-
a ¶domin⁹ ad iudiciū. ¶quia in cōmemoratione mortis debet sumi.
b bitis donec veniat. Itaq̃ quicūq̃
manducauerit panem hunc & bi-
a ¶mortis christi pœnas dabit: vel de bono male sumpto maculam traher.
c berit calicē domini indigne: reus
erit corporis & sanguinis domini.

cum corpus accæperunt in cœna ante resurrectionē quale erat in natura.s. immortale: nā quale erat ex volūtate.i. mortale: qd̄ dū adhuc mortale nō per naturā potuit petro esse immortale: virtute eius cui⁹ volūtate erat mortale, & nō iure naturæ. Ipse em̄ solus mortuus est volūtate: alij oēs ex necessitate. Credere debem⁹ panē & vinū qd̄ xp̄s in cœna discipulis dedit mãducandū & bibēdū: in verū corpus & verū sanguinē xp̄i ibidē ꝯuersum: cū pri⁹ panis verus, & verū vinū. Nec est mirãdū queadmodū, dicit Aug. si mortalib⁹ manibus se immortalē ferebat: cū in trāsfiguratione q tūc & postea mortalis fuit: se in gloria imortalitatis & impassibilitatis petro & iacobo & iohāni ostēdit. a ¶Quotiescūq̃. Exponit in quā xp̄i cōmemoratione, mortē scilicet. b ¶Donec ve. qa hoc nō mutabit̄: sicut sacramēta iudæoꝝ. c ¶Indigne. Aug. in li. v. de vnico bap. Quia aliqs nō ad salutē: nō ideo min⁹ est corpus & sanguis qd̄ accæpit. ¶Aug. sup Iohā. homel̄. viij. Et sancta obsunt malis: quare cauendū est male accipere bonū. Et mala ꝓsunt bonis: vt paulo angel⁹ sathanæ. Indigne reus. Ambro. Indignus est qui aliter celebrat mysteriū q̄ a xp̄o institutū est. Reus qui beneficiū eius in irritū ducit. ¶Augu. sup Iohā. homel̄. xxiiij. Digne sunt: si tā de criminalib⁹ pœnitet q̄ displicēt venialia: & si fragilitate hūanæ cōditionis sciat se statim ad ea rediturū. Nullū pc̄m̄ veniale est: dum placet quantūcūq̃ paruū, fit

mortale: si vero

C

†De cōs. d.2.c. scriptura: & ca. iterat̄. Mat.17.a

2.Corin. 12.b.

NICOLAVS DE LYRA

ne scriptorū proferant̄, fit cōsecratio. Tñ meli⁹ dicitur q̄ illis solis verbis cōsecratio perficit̄ qbus vtitur ecclesia ex traditione aploꝝ instructa. Paulus em̄ & euāgelistæ intēdebāt recitare v̄ba quātū pertinēt ad historiæ rationē, nō aūt ſm qd̄ pertinēt ad efficiendū ꝯsecrationē: sed ecclesia primitiua illa habebat in occulto ꝓpter infideles, ſm qd̄ dicit Dionysi⁹ vlti. c. ecclesiasticæ hierarchiæ. a ¶Hoc facite &c. Per hoc iniūgit̄ eccl̄iæ hui⁹ sacramēti vsus. Debet aūt apponi aqua: qa ꝓbabile est q̄ dn̄s apposuit. In terra em̄ illa ꝓpter vini fortitudinē cōsuetū est semꝑ bibere vinū cū aqua. b ¶In meā cōmemo. Cōsecratio em̄ vini sp̄ualiter repręsentat effusionē sanguinis xp̄i. Cōsequēter apl̄s exponit v̄ba xp̄i, dicēs. c ¶Quotiescūq̃ em̄ mãducabitis panē hūc. Dicit panē, ꝓpter species panis remanētes: hūc, ꝓpter idē numero corpus xp̄i significatū & contextū. d ¶Mortē dn̄i annūciabitis. ipsam repręsentādo per hoc sacr̄m. e ¶Donec veniat ad iudicium. Per qd̄ datur intelligi q̄ celebratio hui⁹ sacramēti nō deficiet in ecclesia vsq̃ ad finē mūdi. vnde dicit saluator Mat. vlti. d. Ecce vobiscū sum oīb⁹ dieb⁹ vsq̃ ad cōsummationē sæculi: quia in hoc sacramēto est totus xp̄s ſm humanitatē & deitatē: vt patet in p̄cedētib⁹. f ¶Itaq̃. Ostēsa dignitate hui⁹ sacramēti: hic ꝯn̄r apl̄s inducit fideles ad debitā eius sumptionē. Et diuidit̄ in duas: quia primo ostēdit periculū indigne sumētiū. secūdo adhibet remediū, ibi: Probet aūt. Circa primū dicit: Itaq̃ quicūq̃ manducauerit panē hunc &c. id est hoc sacramētū in quo sub specie panis cōtinet̄ verū corpus xp̄i, & sub specie vini verus sanguis ei⁹. g ¶Indigne. quæ indignitas tripliciter pōt cōtingere. Vno mō ex ipsa celebratione: vt si qs nō obseruet ritū a xp̄o institutū: offerendo aliū panē q̄ de tritico, & aliud vinū q̄ de vite. & sil̄r si non obseruet instituta ecclesiæ circa eucharistiæ ꝯsecrationē. Alio mō ex parte celebrātis vel sumētis: hoc sacr̄m sumēdo.s. cū volūtate peccādi mortal̄r de futuro: vel impœnitēs de p̄terito. h ¶Reus erit corporis & sanguinis dn̄i. Glos. pœnas mortis xp̄i exoluet id est puniet ac si xp̄m occiderit. Qd̄ nō est intelligēdū ſm æqualitatē: sed ſm quandā similitudinē. Maius enim pc̄m̄ est agendo cōtra humanitatē xp̄i: in specie ꝓpria q̄ in aliena: qa hoc est contēptibilib⁹ & horribilib⁹. Item qa iudæi occidētes xp̄m moti fuerunt ex odio & inuidia quæ notabiliter aggrauauerūt pc̄m̄. Alio modo accipit̄ indignitas ex parte sumētis ex defectu deuotionis: vtpote qa districta mēte ex occupatione tēporaliū accedit ad hoc sacr̄m: habitual̄r tñ retinet debitā reuerētiā. Et talis indignitas nō facit sumētē reū corporis & sanguinis dn̄i: impedit tñ fructū sacri saltē in parte. ¶Cōtra dicta arguūt aliq dicētes q̄ pc̄tōres actu pn̄t accedere ad hoc sacr̄m: sicut infirm⁹ actu ad medicamētū. Sed hoc nō valet: qa sicut baptism⁹ datur ad regenerandū in vita sp̄uali: sic eucharistia ad nutriēdū regeneratū: nihil aūt nutrit̄ nisi viuū. ij. de aīa. propter qd̄ in sumētib⁹ hoc sacr̄m reqritur vita gratiæ.

D

Diuisio.

Indignitas sumēdi triplex

E ☞ mortale,si vero displicet,nullum iudicatur. a ¶ Probet autem seipsum. Si peccata sint quotidiana,vel non sunt mortifera,& di
Mat.6.b mittatur cōfratri accessurus ad altare & dicat:Dimitte nobis &c. Et sic securus accedat & de pa.il.e.& de ca.bi.Q.vide si dimittas. Nam si nō dimittis,mentiris:& ei mentiris quē nō fallis.Mentiri deo potes,fallere non potes. ¶ Aug.Indigne accipit si tunc accipit cum debet agere pœnitētiā:ergo prius se iudicet & seueritate pœnitētiæ se exerceat,vt a seipso iudicatur & nō iudicetur a dño.Cessat enim vindicta diuina si cōfessio præcurrat humana.Quæritur an quotidie sumenda sit eucharistia an eligēdi sint dies:quibus hō purius cōtinētiusq; viuēs ad tantū sacrm digni⁹ accedat.Huic qōni recte respōdet, qui monet:vt præcipue in xp̄i pace permanear:& vt quisq; faciat,qđ ſm fidē pie
Luc.19.a. credit esse faciēdū.Nam & zacheus & centurio:cum alter xp̄m in domū suā gaudēs
Mat.8.a. recæperit. Alter vero dixerit.Non sum dignus vt intres sub tectū meū,saluatorē honorificauerunt,licet diuerso modo & quasi cōtrario modo. Ad hanc etiā simili
Exo.16.c tudinē valet ꝙ in antiquo pp̄lo vnicuiq; p.orū manna ſm ꝓpriā voluntatē in ore sapiebat:sic in ore cuiusq; christiani,xp̄i corpus vel quotidie vel certis dieb⁹ sumptum.Nā aliqs honorādo nō audet quotidie sumere.Et ali⁹ honorādo:non audet vllo die pretermittere.Contēptū solum, nō vult ille cibus,sicut māna fastidium: b ¶ Iudiciū si.man.Quærit qūo hoc cū dñs dicat: Qui manducat me,ipse viuet
Iohā.6.f. propter me.Sed duo sunt modi māducan
Māducādi sacrm modus duplex. di.Vnus sacramentalis quo manducant tam boni q̄ mali. Alius spūalis quo soli boni.Et hoc est nō solū xp̄m manducare &,in sacro ei⁹ corpus accipere,sed in ipso
F manere:&habere ipsum in se manētē.Spiritualiter em̄ māducat q in vnitate ecclesiæ:quam ipsum sacrm significat,manet. Nam qui discordat a xp̄o:nec carnem xp̄i manducat,nec sanguinē bibit:& si tantæ rei sacrm ad iudiciū quotidie sumat.De qua etiā dicit Aug.Vt qd paras dentē & ventrē? crede & manducasti. c ¶ Ideo inter vos.Hoc fit ad correctionē aliorū. d ¶ Dum iudicamur. Eisdē qui patiuntur etiā pœna est aliqñ purgatio vt pro
3.Regū 13.c. phetæ. Addo qui ꝓhibitus comedit:qui viuus potuit terreri vel contristari de eo quod non erat sensurus
2.Parali. 12.d. mortuus. Dictū est em̄ ei.Non infereť cadauer tuū in sepulchro patrū tuorū.Et p hoc inobediētia ꝓphetę puniri potuit:ne ad supplicīū tartareū eius aīa rapereť. e ¶ Corripimur. In paucis oīm emēdatio:qa timore pœnæ nr̄æ aliȷ̄ emēdanť. f ¶ Inuicē expe. Ambro.Vt multorū oblatio simul celebreť,& oībus ministreť.

a ¶ examinet. ¶ deuote accedendum quia dominus est:vt gloriā videamur reddere redemptori.
a †Probet autē seipsum hō:& sic de a b pane illo edat, & de calice bibat.
a ¶ nam. b ¶ aliter.
†Qui enim mādūcat & bibit indi c gne:iudiciū sibi māducat & bibit: d
a ¶ dānationē. b ¶ non tibi. ¶ Tolera malū bon⁹ vt venias ad p̄mia bonorū:& iudas cū petro querſari potuit:coinqnare nō potuit.
a ¶ p hoc qa. b ¶ ab aliis cibis:sed idiscrete & negligēter sumit. c ¶ Quia idigne sumūt.
e nōn diiudicans corpus dñi. Ideo f
a ¶ hoc est imago futuri iudicij:vt hic discat nō inultū esse. b ¶ febrib⁹ & aliis īfirmitatibus. c ¶ longa inualitudine.
inter vos mūlti īfirmi & ībecilles, g h
a ¶ moriūtur. b ¶ ita hæc mala ex indigna sumptione veniunt.Sed
& dormiūt multi.†Qđ si nōsmet i k
a ¶ pœnitendo. b ¶ puniremur.
ipsos diiudicarem⁹:nō vtiq; diiū l
a ¶ Sed nec iudicium aliis inutile.
d dicaremur.Dum iudicamur aūt am
a ¶ ſm alios. b ¶ cum amatoribus mundi.
e dño corripimūr vt nō cū hoc mūn n o
a ¶ Q.Infidelis est qui incōsiderate accedit.
b ¶ ne similis pœna vobis cōtingat.
do dānemur.†Itaq; fratres mei cū p q
¶ ad similitudinē dominicę cœnæ.
f cōuenitis ad māducandū:inuicem r s
¶ ieiuni. ¶ sed. a ¶ suos cibos:nec post eucharistiam sumat. ¶ terrenis pascatur
expectate.Si qs esurit domi mān t v
ducet:vt nō in iudiciū coueniatis. x
a ¶ de eodem:sed his carere non potestis.
Cætera autē cū venero dispōnam. y z

Matt.viij.b.& vtrūq; laudatur.Primum em̄ procedit ex amore. Scd'm ex reuerentia & timore.Amor aūt simpliciter præponit timori:ideo frequentatio huius sacramenti est simpl'r melior.Verūtamen qđ est simpliciter melius,non est semp melius q̄tū ad aliquē ꝑpter ei⁹ indispositionē.Propter qđ qlibet debet diligēter ꝯsiderare in seipso quē effectū habeat hui⁹ sacri frequēs suscæptio:qa si ex hoc crescit feruor deuotionis & potentia resistendi pc̄tis:frequētandū est hoc sacramē ad merītū:si naut ē rarius est sumēdū. f ¶ Ideo i⁹ inter vos. Hic ꝯñr manifestat quoddam dictum.s.ꝙ sumēs indigne iudiciū sibi māducat & bibit. Ad cuius euidētiā sciendū ꝙ si de⁹ oīa mala p̄sentialiter puniret,nihil futuro iudicio reseruaretur. Iterum si nulla mala puniret in p̄nti:eius prouidentia nulla hoib⁹ videret.Neutrū est couenīens:iō aliq̄ reseruat futuro iudicio puniēda:& aliqua punit i p̄nti.Et maxime circa principiū legislationis videtur ꝯuenīens talis punitio:vt ex terrore aliȷ̄ inducantur ad obseruātiā.Sicut exo.xxxij. dicitur post legislationē imediate multa milia hoim occisa fuerūt in vituli cōflatilis adoratiōe.Et sir in primitiua eccl'ia post lationē legis nouæ p xp̄m ananias & saphira puniti fuerūt subitanea morte pro pc̄tō furti & mēdacij:vt ex terrore aliȷ̄ a cō similibus cauerēt.Act.v. Et similiter in primitiua eccl'ia fuerunt multi puniti terribiliter,ex eadē cā:propter indignā suscęptionē hui⁹ sacri:& p hoc manifestaī iudiciū dei:ꝑpter qđ dr̄:Iō.i.ꝑpter idignā eucharistiæ sumptionē. g ¶ Inter vos mul.īnfir.i.puniti diuinitus infirmitate corporali. h ¶ Et īm. longa valitudine laborātes. i ¶ Et dormiūt mul.somno mortis corporalis,a deo subito iterfecti. k ¶ Qđ si nosmet.dí.ꝯscias nostras examinādo & purgādo añ sumptionē sacri. l ¶ Nō vtiq; di.i.puniremur a dño per hoc modū talē.Notandū vero ꝙ ap̄ls in hoc iūgit se aliis:non quia esset culpabilis sed ostēdens se iunctū esse cum eis charitate. m ¶ Dū iu. aūt a do. i. punimur dicto mō. n ¶ Corripi.qa talis pœna ad correctionē inducit.Et hoc dupl'r. Vno mō ad correctionē nō punitorū qñ punitio est ad mortem corporalē. Alio mō ad correctionem punitorū: & etiā nō punitorū, scilicet qñ punitio est p infirmitatē & imbecillitatē. o ¶ Vt nō cū hoc mū.i.cū hoib⁹ mūdanæ viuētib⁹. p ¶ Dānemur.s.eternalr. q ¶ Itaq;.Hic vltimo cōcludit ap̄ls intētū reducēdo fideles ad debitū modū,di.Itaq; fra.mei cū cō.in ecclesia. r ¶ Ad man.i.ad sumendū hoc sacrm. s ¶ Inuicem expe.vt simul sumatis:qa sacramētū est ecclesiasticæ vnitatis. t ¶ Si quis esu. non potens hoc expectare. v ¶ Domi man.cibos suos cōmunes:postmodum tñ eucharistiam no sumpturus eodem die:poterit tñ in alia.Cōicabant em̄ fideles cōirer quotidie i primitiua ecclesia. x ¶ Vt nō i iu.cōuc.i.ad dānationē vr̄am: y ¶ Cætera autē,cū v e.ad vos. z ¶ Disponam.Ex quo patet ꝙ eccl'ia multa tenet ex ordinatione ap̄lorū q̄ tñ in sacra scriptura non habētur expresse:propter qđ sequenda est consuetudo ecclesiæ.

¶ In ca.xi.vbi dicitur in postil.Quia sicut caput influit ceteris membris sensum.

ADDITIO.I. Circa influxū gr̄æ a capite xp̄o in mēbris ecclesiæ duo cōsiderant.Quorū vnū correspondet sensui.s.fides.Nā sicut p sensum recte dispositū cognoscunť sensibilia q̄ naturalr ptinēt ad corporis sustētationē seu cōseruationē:sic p fidē cognoscuntur credibilia q̄ ptinēt ad salutē aiȩ. Aliud vero correspondet motui.s.charitas.Sicut em̄ p motū corporalem rationabiliter ordinatū homo tēdit ad ea q̄ sunt naturaliter sibi conuenientia:sic per virtutem charitatis homo tēdit in finem sibi supernaturaliter conuenientem.

¶ In eo.ca. vbi dr̄ in postil.Verumtamen est principiū filij.& sic habet quādam eminentiā inq̄tū non est ex alio.

ADDITIO.II. Eminētia videtur importare seu sonare quādā ineq̄litatē:& iō in diuinis p̄sonis quæ oīno

NICO. DE LYRA

※ a ¶ ¶ Probet aūt.Hic ꝯñr adhibet remediū cōtra dictū pe
Diuisio. riculū.Et diuidiť in duas partes:qa primo facit ꝓpositū.secūdo, declarat quoddā dictū,ibi:Ideo. Circa primū dicit. Probet autē seipsum hō.propriā cōsciētiā diligēter examinādo & emūdādo. b ¶ Et sic de pane illo edat &c. i.tunc fructuose pōt hoc sacrm sumere.Fit aūt hic mētio de duplici specie:nam in primitiua ecclesia sic dabať fidelib⁹:sed ꝑpter periculū effusionis sanguinis, modo datur tm̄ sub specie panis.Sacerdos tñ celebrās accipit sub vtraq; specie:nō tm̄ pro se sed etiā pro aliis. c ¶ Qui em̄ mā.& bibit indi.modo supradicto. d ¶ Iudiciū sibi māducat & bi. id est ad suā ꝯdēnationē sumit. e ¶ Nō diiudi.corpus do.i.nō discernēs ab aliis cibis:sumēs eodē mō sicut alios cibos.Sed ꝯtra hoc videť qđ dr̄ Iohā.vi.f.Qui māducat me,viuet ꝑpter me.Ad
An sepi⁹ sumenda eucharistia. hoc videť qđ dicēdū ꝙ intelligiť de digne māducātib⁹ tm̄.Sciēdū etiā ꝙ ex hoc ṽbo dicūt aliq ꝙ hoc sacrm est frequēter sumēdū ad vitā grę cōtinuandā & augmētādā. Aliȷ̄ aūt attēdētes dignitatē sacramēti & indigne sumentiū periculū,dicūt ꝙ rari⁹ est sumēdū. Aug.aūt neutrū vituperat:quia vtrūq; bene pōt fieri:sicut zacheus recæpit hospitio suo dñm gaudēs.Luc.xix.a.Et cēturio reppulit eū ab hospitio suo.d.Dñe non sum dignus vt intres sub tectum meū &c. Mat.viij.b.

A quæ oīno sunt coæternæ & coæquales nō videť securū posse attribui eminentiā vni personę respectu alterius.Ex hoc aūt ꝙ pater nō est ab alio,fili⁹ aūt est a p̄re:bñ dicēdū ꝙ in diuinis sit ordo originis:tñ absq; prioritate:vt in prima parte.q.xlij.arti.iij.in corpore qōnis.& sir absq; prēeminētia.Nā fili⁹ per gñationē pertingit ad habendā eandē pfectionē naturæ quæ est in patre &c.

REPLICA. In ca.xi.dicit postil.Scd'm ꝯparationē pfectionis filiū esse ęqualē patri:sed ſm cōparationē originis pater originis pr̄ habet aliquā eminētiā:qa nō est ab alio.Burg.dic̄ nō esse securū vti termino eminētiæ i diuinis & prioris & posterioris.Sed hoc ē ꝯ btm̄ Hylariū.ix.de trini.circa mediū. vbi ponit ꝯ arrianā hęresim asserētē filiū iparē p̄ri,dicēs:Qꝫuis pr̄ ſm auctoritatē gñatiōis sit filio maior:fili⁹ tñ ſm doni ꝯfessionē ñ ē p̄re minor.De ordie originis priori & posteriori eiusdē ordinis i diuinis.dicit btūs Aug.ī de triplici habitaculo.In pria videbim⁹ quō pr̄ p̄cedit origine filiū.sed & grādis est disputatio de hoc ordine inter scholā fratrū minorū & p̄dicatorū q̄ nō sunt p̄ntis ꝓpositi. C

☞ GLO. ORDI.

De spūalibus.De Cap̄.XII. a bonis sc̄tī spūs:pro quorū maiorib⁹ aliȷ̄ supbiebāt:minores iuidebāt & despabāt q̄si nūq; habituri. b ¶ Scitis aūt &c. Spūalia traditurus priora cōmemorat:vt sicut tūc imago idolorū:ita nunc dei. Scitis.Vt experti:ꝙ cum es.gen.i.generalr viuētes eratis. c ¶ Euntes. Nomē q̄si assidui. c ¶ Ideo notū. qa p singula charismata hoib⁹ magis gloriā q̄ deo dabāt:ne sciētes hoc a spūsc̄to mīstrari.In oīb⁹ ostēdit laudē dei & esse gratiā:vt sicut tunc cū imago idoli totum malū fuit ex hoīe:ita nūc ex spū dei oīa bona credāť.Iō qa scitis ꝙ spūs mal⁹ retractās vos a bono duxit ad tā irrōnabile malū.i.idolatriā:p hoc facile vobis notū facio:ꝙ p spm̄ dei abstinetur a malo:& fit bonū.& hoc est: e ¶ Nemo in spū dei loquēs.cogitādo,loquēdo operādo:Dicit.sir trib⁹ modis.s.corde, ore,& ope:aliquā sepationē,a iesu.i.q̄dlibet pc̄tm:q̄ vox hūano errore est:vt omē falsum qđ est,abstineť p spiritū a malo. ¶ Vel:Nō dicit anathe.cuis iesu:vt dicat eū vel nō eē a deo vel minorē deo. f ¶ Et
B nemo. Quātuscūq; sit:dicit vere.i.cogitatione:ṽbo:ope:Iesus est dñs:& ego seru⁹ ei⁹:nisi p spm̄sctm̄:a q̄ omē verū.Qđ est: Bene opari est per spm.Nō em̄ adulatiōe hoim iesus dr̄ dñs:vt in idolis q̄ ab hoib⁹ dij dñr,cū nō sint.Nō ergo fauor est hoim & bene filiū,ꝙ iesus dñs dr̄:sed donū dei: qui mysteriū suū hoib⁹ declarauit.Qui dicit hoc:nō p̄stat bñficiū religioni,sed accipit.Et gr̄a hoim est:ꝙ idola dij dicūť,cū nō sūt: vñ & antistites eorū illis subiecti sūt.hic ṽo aliť:vñ hūiliari debēt
Mat.7.c. vt patiāť se argui:nō q̄rāt adulatiōib⁹ deliniri. ¶ Dicit.ꝓprie dicit q volūtatē & mētē suā voce enūciat.Gñalr aūt ibi:Non oīs q dicit mihi:dñe &c. g ¶ Nisi in spūsc̄tō.Q.Bñ opari & oē bonū est p spm̄sctm̄:& iō tūc maior nō despiciat minorē:qa nihil habet nisi a spūsc̄tō. h ¶ Diui.vero. Hoc cōe oīb⁹:sed grę sūt diuisę:ne minor despet:ne maior dū audit gr̄as supbiat. Diuisiōes. Sicut q dicit dñs ies⁹ ex gr̄a habet:ita ī officiis ecclię:gr̄a est nō diuisa p psōas,sed īdiscrete triū psonarū:vnū op⁹ est.Diuisiōes gratiarū. Gr̄as dicit ipsas ṽtutes gratis a deo datas:sicut fidē & spē & hmōi: quarū effect⁹ sūt q̄tū ad ꝓxios mīstratio:quātū ad se opatio.Q; dicit:Spūs do.Eadē ꝓrsus suba intelligiť:sed trinitas in psonis. ☞ Idem ve.&c.

¶ de illis post:sed.
De spirituali Cap.XII. a
a ¶ quod veritas habet:vt nō sit schisma inter vos,sed pax.
bus autem nolo vos ignōrare fra b
¶ Dicturus ꝙ omnia bona a spiritusancto præmittit silitudines in ꝯrio . ¶ vt experti.
b tres.Scitis autem quoniā cū gētes c
¶ cui impietati repugnat ratio.
essetis , ad simulacra muta prout d e
¶ a maligno spiritu. ¶ eratis.
ducebamini euntes.Ideo notum f
a ¶ tūc qui se abrūpit a christi corpe,nō habet hoc a spiritusancto.
e vobis facio:ꝙ nēmo in spiritu dei g
f loquens dicit anathema iesu. Et h i
a ¶ vere verbo.s.cogitatione & opere:iesus est dominus.
g nemo potest dicēre,dñs iesus nisi
a ¶ id est per. b ¶ Q.Nemo potest vitare malū & facere bonū nisi per ipsum:sed tamen.
h in spiritūsancto.† Diuisiōes vero k
a ¶ donorū spūs. b ¶ dator ęq̄ q̄tū ad se beni
gratiarū sunt:idēm autem spūs.Et l m
gn⁹ oīb⁹. a ¶ qb⁹ aliis:aliis subseruiant.
diuisiones ministrātionū sunt:idē
¶ fili⁹. ¶ ꝓ arbitrio suo dans singulis.
a ¶ opa maiora.s.& minora.
aūt dñs.Et diuisiones operationū n

NICOLAVS DE LYRA

Diuisio. De spūalibus.Postq; ap̄ls ꝓsecut⁹ est de Cap̄.XII. trib⁹ sacris in qb⁹ errabāt Corinthij.s.baptismo,matrimonio,eucharistia:hic ꝯñr tractat de gr̄a q̄ cōtinet in sacris.Et diuidiť in duas ptes:qa prio ꝓponit intētum.secūdo ꝓsequtur,ibi: Scitis. Circa primū ꝓponit intētū,dicēs:De spūalibus aūt.i.de gratiis a deo datis, b ¶ No lo vos ig.fratres.i.intēdo vos instruere:quia sicut dicit Seneca:
Diuisio. Magnū igratitudinis gen⁹ est ignorare bñficia accæpta. c ¶ Scitis aūt.Hic ꝯñr ꝓsequtur intētū.Et diuidiť in duas:qa prio cōmēdat dei gratiā in gñali.scd'o ꝓsequtur in spāli,ibi:Diuisiōes vero. Circa primū cōmēdat dei gratiā ex trib⁹:primo qa sine ea nō vitať pc̄tm̄ mortale.& q̄tū ad hoc dicit:Scitis em̄ cū gen.essetis.i.gētiliter viuētes absq; dei gr̄a. d ¶ Ad simulacra mu.adorāda. e ¶ Prout ducebamini euntes.Et dicit ducebamini : instinctu dæmonū vel ꝓpria inclinatiōe:vel hoim psuasione.Scd'o cōmēdat gr̄am dei:qa p ip̄am vitať pc̄tm̄ mortale.& q̄tū ad hoc subdiť f ¶ Ideo non vo.fa.ꝙ nemo in spū dei loquens dicit anathe. iesu:id est

NICO. DE LYRA

iesu.i.blasphemiā ꝯ christū. Et accipitur hic blasphemia large ꝓ omni pc̄tō mortali in quo est quædā blasphemia dei,inquātū separat ab eo.Nec ꝑpter hoc dictū sequiť ꝙ hō gr̄am habēs sit impeccabilis qa nō necessitatur ad vtendū gr̄a:& sic ex ꝓprio defectu pōt peccare mortaliter:& sic nō opať ex gr̄a:ꝑpter qđ notabilr dicit ap̄ls. g ¶ Nemo in spū dei loquēs id est gr̄a spūsc̄ti viuens.Dicit:verbo vel facto. h ¶ Anathema ic. i. quodcumq; separatiuū a christo. Anathema em̄ separationē importat.Tertio cōmēdat gr̄am ex hoc:ꝙ nullus sine ea pōt bonum meritorium operari.& quantū ad hoc subdiť: i ¶ Et nemo pōt di.dñs ie. nisi in spiritusancto. Sed cōtra hoc videť qđ dicit saluator.Matt.vij.c.Non oīs qui dicit mihi,dñe,dñe:intrabit in regnū cœlorum. gratia vero ad illud introducit:ergo pōt qs dicere nomen iesu absq; gr̄a. Dicēdū ꝙ aliqs pōt dicere in spūsc̄tō aliqd dupli
In spiritusancto dicit dupliciter. citer.vno mō spūc̄tō mouēte ñ tñ habito & hæc motio duplex est vna p generalē īfluxū.& hoc mō dicit Ambro.ꝙ oē verū
†1.q.1.c. multę autem. a quocūq; dicať a spūsc̄tō est.alia p influxum specialē:& maxime in his q̄ excedūt facultatem naturæ:& hoc mō balaā multa ṽa futura p̄dixit:Nu. xxiiij. & caiphas ꝓphetauit ꝙ iesus moriturus erat ꝓ gen D te:Iohā.xi.c.Alio mō dr̄ aliqd in spūsc̄tō ipso mouēte & habito p gr̄am in mēte.& hoc mō intelligiť dictū ap̄li ꝙ nemo pōt dicere dñs iesus.s.vere:ita ꝙ iesus sit veraciter ipsius dñs & ipse seru⁹ ei⁹:qđ nō pōt eē sine spūsancto ip̄m inhabitāte p gr̄am & mouēte ip̄m saltē p influentiā generalē.& hoc etiā reqriť in oī opere meritorio:in quo facto dicit se seruū iesu christi:eum dñm veraciter regnoscēs. k ¶ Diuisiōes.Hic ꝯñr ap̄ls ꝓsequiť intē
Diuisio. tum de gratiis in speciali.& primo declarat grę gratis datę ꝯditionem.scd'o charitatis q idē est cū gr̄a gratū faciēte:vel habet īseparabiliter eam annexā,se.ca.tertio ꝯparat gr̄as gratis datas ad inuicem.xiiij.ca.Pria in duas:qa prio distinguit gr̄as gratis datas in
Gratię quare dētur. quodā generali.scd'o magis in spāli,ibi:Vnicuiq;. Circa primū cōsiderandū:ꝙ gr̄a gratū faciēs principaliter dať ꝑpter bonū illius cui dať.s.vt eū dignū faciat vita btā.Gr̄a vero gratis data datur pricipaliter ꝑpter bonū eccl'iæ & nō illius cui dať:sicut donū ꝓphetiæ vel linguarū & hmōi:q̄ aliqñ danť nō habentib⁹ gr̄am gratū facientē.Ad talē vero vtilitatē requiriť facultas loquēdi & operādi:q̄ dať p donū gr̄æ:vtpote p donū linguarū:vt possit aliquis fidē p̄dicare gētib⁹ diuersorū idiomatū:& p donū miraculorū ad fidē cōfirmandā.& sic de aliis gratiis gratis datis.quę aliqñ danť hoībus malis.ſm ꝙ dicit saluator Matth.vij.c. Multi dicēt mihi ī die illa:Domine,domine:in noīe tuo ꝓphetauim⁹:& in noīe tuo dæmonia eiecimus:& in nomine tuo multas ṽtutes fecimus.& tūc cōfitebor illis:quia nunq; noui vos:Discedite a me oēs q opamini iniquitatē.Igiť quātū ad illa dona.s.facultatem loquendi vel operādi ad vtilitatē ecclesiæ præbentia.dicit ap̄ls: Diuisiones vero gratiarū sunt.qa plures sunt tales:vt videbitur.ī. l ¶ Idem spūs.quia pfectiones quæ sunt in creaturis diuisim:in deo sunt coniunctim.Scd'o,requiriť auctoritas quæ habetur p ministeriū:vt per apostolatum,sacerdotiū & huiusmōi, & quātū ad hoc dicit: m ¶ Et diuisiones mini.sunt:idem autem dñs.cui oīa seruiūt.tertio requiriť operū executio.& quātū ad hoc subdit: n ¶ Et diuisiones operationū sunt. In eodem em̄ officio vt apostolatu & hmōi vn⁹ pl⁹ alio opať.vt paul⁹ dixit de seipso.i.Corin.xv.b.Ampli⁹ illis oīb⁹ laboraui.& sir in vna gr̄a.vtpote ꝓphetiæ vel gr̄æ miraculorū vnus alio pl⁹ abūdat

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Idē vero de⁹. Hoc ait:ne pater & fili⁹ & spūssctūs alia separatim opari videanť:ex eo ꝙ spūi grās,& dño ministratiōes,& deo opatiōes supposuerat:oia referēs ad vnū deū subdit:Quia deus.s.opať oia. b ¶ Oia in oibus. Nō vni oia tribuit:sed in oibus oia opať:vt qđ non habet qs in se,habeat in alio,& sic maneat charitas & humilitas. ¶ Si amas vnitatem:tibi habet quisquis in illa habet aliquid. Solus oculus videt:sed nō sibi soli.hæc charitas est donum spūs qđ supat oia:vt post dicat. c ¶ Vnicuiq̧.Diuisa sunt bōa: & nō ad meritū alicui⁹ singulariter dantur:sed ad vtilitatē ædificādæ ecclesiæ. d ¶ Sapiē.sci. Sapientia est in contemplatione æternoꝝ.Sciētia in actione temporaliū,vnde in Iob:Ecce pietas id est cult⁹ dei est sapiētia:q grece theosebia. Et quis hic cultus ei⁹: nisi amor & cognitio ei⁹. Abstinere aūt a malis sciētia est:mala autem in tēporalib⁹ sunt:in quibus caute & prudēter versandū est.Cui datur sapientia quasi sol est:Cui sciētia:luna in nocte sæculi.quibus cætera dantur,stellę sunt:qa & hæc in nocte sunt ne-
Ps.135.a. cessaria. vnde: Solē in potestatē dici:lunā & stellas in potestatem noctis. e ¶ Alteri fi. Et fides inter dona dei & munera est.Nō ergo sola charitas:sed charitas cū fide a deo nobis est. f ¶ Sermo
F num.Vel sermones sunt allegorice pronūciationes quæ in prophetis & in euāgeliis. g ¶ Hæc autem omnia. Vide ꝙ apostol⁹ dicit hic spiritūsanctū dare dona.Alibi vero dicit:quia dat⁹ est.
Ioh.20.f. Christ⁹ etiā ait: Accipite spiritū sanctū.Vnde cum donū dei audiunt dici spiritūsanctū:illud genus locutionis agnoscāt qđ dicit apostolus:In expoliatiōe corporis carnis nihil aliud est q̄ ipa caro.ita donum spūssancti:nihil aliud est q̄ spūssanctus. Aug. In tantū ergo donū dei est,inq̄tum datur eis qbus datur.Apud se autem deus est: & si nemini detur. Cum enim datur,sua voluntate datur:& ipse idem omnia operatur diuidēs singulis prout vult. h ¶ Vnus atq̧ idem spi. Aug. Quod supra dixit tres opari:hic spiritū:quia enim vnius naturæ quod vn⁹ operatur & tres operātur.Vnus & idem:ne tot putent quot opera:nō ꝙ sine patre & filio spirit⁹ operetur.Inseparabilis est enim operatio trinitatis. i ¶ Diuidens sin. Vnde nec huic dolēdū nec illi supbiēdū.Vt vult.Qui solus nouit quid cōueniat:& gratis,non ad meritū hominū. k ¶ Ita & christus.Caput & corpus dicit xp̄s:propter ineffabilē vnitatē capitis & mēbrorū.Vnus spūs faciet oia in membris xp̄i corporis:sicut vna aia videt in oculo:audit in aure:& in cæteris oib⁹ oia facit. l ¶ Etenī. Ostēdit quō corpus xp̄i vnū:qa oēs in vno spū abluti: ducti sum⁹ in hoc,vt post sim⁹ vnū corpus:vnanimes per illū vnū spm̄:vt totū corpus vna aia vegetať.Et qa oēs potati sum⁹ in acceptiōe diuersoꝝ donoꝝ spūssctī: in vno spū:qa oia dona ad vnū efficiēdū dirigit:non vllius psona ɔtēnenda vel præferēda:nec hoib⁹ gloria dei dāda:qa vnus & idē in oibus. m ¶ Nam & cor. Ambro. Ostēdit per silitudinē hūani corporis vnitatē corporis xp̄i.i.ecclesiæ habere varietatē officioꝝ & di- ☞ uersitatem

¶dator. ¶pater: ¶necessaria.
a b sunt:idē vero deus q operať oia in a
a ¶.i.grā p quā patet ꝙ in eo spūs.
c oib⁹. Vnicuiq̧ aūt dať mānifesta b
a ¶ ecclesię. ¶ qa & minor ,pdest. ¶ Per partes quod dixerat determinat.
tio spūs ad vtilitātē. Alii qdē dať c
a ¶ non p meritū. b ¶ nō solū sapia.i.de diuinis intelligentia.& scia de humanis: sed etiam earum sermo vt aliis possint eloqui.
d per spiritum sermō sapiæ:alii aūt e
sermo sciētiæ fm eundē spiritum. f
a ¶ cōstātia fidei:vel sermo.
e Alteri fidēs in eoden spiritu.Alii g
¶curandi infirmos. ¶eodē oib⁹.
gratia sanitatū in vno spiritu.Alii h
a ¶ miraculoꝝ ɔ̄ naturā. b ¶ pdicere futura. i
operatio virtūtum:alii prophetia: k
¶ vt discernat qđ audit:q̄ spū,bono an malo dicať,qa & diabol⁹ bōa seductorię dicit.
alii discrētio spirituū:alii genera l m
a ¶.i.loq diuersis linguis. b ¶ linguarū vel visionum:vt ioseph.
f linguārū:alii interpretatio sermo n
¶.i.& si diuersa.
g num.Hæc autem omnia operatur o
a ¶ in suba. b ¶ iuariabilis. c ¶ nō ipe diuis⁹.
h vnūs atq̧ idēm spiritus:diuidēns p
a ¶ sic q de⁹ ē. b ¶ lō diuersis diuersa dat:qa.
singulis prōut vult. † Sicūt enim q r
¶coniunctione membrorum.
corpus vnum est:& membra habet
¶ diuersa. ¶ cętuis.
multa : oia aūt mēbra corporis cū
¶ subministrando.
sint multa, vnum tamen corpus
a ¶ oēs fideles sūt. b ¶ vt nō dicā corp⁹ xp̄i: qa ipse xp̄s sunt tā miores q̄ maiores. ¶ qa.
k l sunt:ita ēt christūs:Etenim in vno s
¶ sancto. ¶ ducti. ¶ abluti.
spū oēs nos in vnū corp⁹ baptizati t v
¶ natione diuersi.
sumus : siue † iudæi : siue † gētiles: x
¶ conditione diuersi.
siue † serui:siue † liberi:& oēs ī vno y z
a ¶ in acceptione diuersoꝝ donorū. b ¶ Bene omnes vnum. c ¶ cui ecclesia similis.
m spū pōtati sumus. Nām & cōrpus a

G Diuisio.
✻ a ¶ Idem vero de⁹ &c.Effect⁹ ei primæ causę necessario requirit i oi effectu aliarū causarū. b ¶ Vnicuiq̧.Hic ɔ̄ñr accedit ad distictionē dictoꝝ magis ī spāli.& primo grarū.scđo ministrationū,ibi:Et q̄sdā qdē.Pria adhuc in duas:qa prio ponit graꝝ distictionē:scđo adhibet silitudinē,ibi: Sicut em̄ corp⁹.Circa primū dicit:Vnicuiq̧ &c.ma.spi.i.grā gratis data p quā spūssctūs manifestať,dať. c ¶ Ad vti.s.ecclesię vt pdictū ē. d ¶ Alii qui.da.p spi.&c.Circa istā distictionē ɔsiderādū ꝙ sicut dictū est:Grę gratis datæ dāť ad vtilitatē ecclesiæ:qđ potissime fit p doctrinā:q̄tum ad ea q̄ sunt fidei.Ad qđ tria requiruntur:primū est.cognitio diuinoꝝ:scđm cōfirmatio eorū:& tertiū debita ,platio ṽborū.Q̄tū ad primū tria sunt necessaria.primū est ꝙ pricipia q̄ sint certissima:& q̄tū ad hoc poniť. g ¶ Fides.q̄ est certitudo de reb⁹ inuisibilib⁹:q̄ supponunt vt pricipia catholicæ doctrię.Vñ dř Heb.xi.a. Fides est substāria sperādarū rerū argumētū nō apparētiū.Et accipiť hic argumētū ,p certitudine.ex quo patet ꝙ ñ accipit hic certitudo euidētię,sed adherētiæ.vñ. Secūd⁹ philosoph⁹ diffiniēs fidē dixit:Fides est ignotę rei mirāda certitudo. Scđm ē cognitio cōclusionū pricipaliū ex dictis pricipiis sequētiū.& q̄tū ad hoc dř: e ¶ Sermo sa.q̄ ē cognitio diuinoꝝ ex articulis fidei seq̄ntiū.Tertiū est cognitio effectuū p q̄s interdū oportet causas manifestare.& q̄tū ad hoc poniť: f ¶ Sermo sci.q̄ ē cognitio reꝝ humanaꝝ.qa iuisibilia dei p ea q̄ facta sūt intellecta cōspiciunť.Ro.i.c.Circa scđm qđ ē cōfirmatio doctrinæ catholicę sciendū.ꝙ in his quę subsunt rōni naturali cōfirmatio est p argumenta ex principiis euidētibus deducta,In his aūt q̄ sunt supra rōnē diuinit⁹ reuelata:ɔfirmatio est p ea quę sunt diuinæ virtutis ,ppria.Et hoc fit dupl'r.Vno mō qñ ad cōfirmationē fidei fit op⁹ miraculosū. Et hoc siue sit ad salutē corporū.& q̄tū ad hoc ponit: h ¶ Gratia sa. Siue ordineť ad solā diuinæ potestatis manifestationē:vt statio solis vel aliqđ hmōi.& q̄tū ad hoc poniť. i ¶ Opatio vir. Alio mō qñ ad cōfirmationē fidei māifestať aliqđ occultum qđ scire soli⁹ dei est ,ppriū:sic sūt cōtingētia futura.& q̄tū ad hoc poniť. k ¶ Prophetia. Hō videt vel cordiū occulta fm ꝙ dř.i.Re.xvi.b. Hō videt ea q parēt:de⁹ aūt intueť cor.& q̄tū ad hoc dicit: l ¶ Discre.spi. Circa tertiū quod est facultas pronūciādi aliis ea q̄ sunt doctrinę catholicę duo requirunť.s.facultas idiomatis:vt ,pnūcians possit ab quibuscumq̧ intelligi.& fm hoc dř: m ¶ Gña lin.& cognitio sensus eorū q̄ ,pferēda sunt & q̄tum ad hoc ponit: n ¶ Interpta.ser. Dicit igiť apostol⁹: Alii qdē dať &c.& patet littera ex dictis vsq̧ ibi: o ¶ Hæc au.oia.opc.&c.p hoc tollit error gētiliū q diuersas grās attribuebāt diuersis diis:vt sapiētiam ioui:locutionem mercurio:& sic de aliis. p ¶ Diui.sin.p hoc tollit error eorū q dixerunt deū cognitionē hře rerū ī vniuersali tm̄:& nō in singulari. q ¶ Proutvult.p hoc tollit error attribuētiū diuersitatē donorū facto vel ɔstellatiōib⁹,vel humano merito.& non diuinę volūtati sicut causæ priæ. r ¶ Sicut em̄ cor. Hic manifestat prædicta p silitudinē corporis naturalis.Et diuidiť in duas:qa primo ponit silitudo in generali. scđo explicať magis ī spāli,ibi:Nā & corp⁹. Silitudo autē est in hoc ꝙ sicut multa mēbra faciūt vnū corpus naturale:sic & fideles ī xp̄o regnāti p baptismū facti sūt mēbra xp̄i:& sic faciūt sub capite xp̄o vnū corp⁹ mysticū. Dicit igiť. Sicut em̄ cor. vnū est &c. Ista vnitas nō ē vnitas indiuisibilitatis q̄lis est vnitas pūcti.nec cōtinuitatis qualis est vnitas lineę:sed ē vnitas pfectiōis q̄ aliqđ vnū pfectiōe ex multis ɔstituit:vt hř.v.metaph.ita & christ⁹ q est caput nřm vn⁹ est in psona:& p ɔ̄ñs oēs fideles sibi iuncti p fidē faciūt vnū corp⁹ mysticum.Qđ declarat ɔ̄ñr di. s ¶ Etenī in vno spi.s.scō. t ¶ Oēs nos in vnū cor.mysticū. v ¶ Baptizati su.q baptismus est spūalis generatio. x ¶ Siue iu.siue gen.q.d.Hanc vnitatem nō impedit diuersitas gētis pcedens baptismus. y ¶ Siue ser.siue libe.q.d.diuersitas cōditionis hanc vnitatem nō īpedit.vnde dicit Ambro.In dño bona seruitus & bona libertas æqua lāce appenduntur. z ¶ Et omnes in vno spiritu &c.i potu sacramētali. a ¶ Nam & cor. Hic ɔ̄ñr silitudinē applicat magis in spāli.& primo q̄tum ad corp⁹ naturale.scđo,q̄tum ad mysticum,ibi:Vos aūt estis.Prima in duas.qa prio describit corporis naturalis integritatē.secūdo membroꝝ habitudinē,ibi:Non pōt.Quantū ad ✻ primum
H

A ☞ uersitatem hanc non tollere vnitatē:sicut humani corporis vnitas nō in singularitate cōsistit:sed in multis membris,vt inuicem sibi præstent qđ debēt. a ¶ Si totum.Q.Si in ecclesia oēs essent vni⁹ officii quō impleret necessitas corporis:cuius gubernationi diuersis opus est. b ¶ Mēbra vnūquodq̧.Vt nihil desit illi:ita & ī ecclesia diuersas personas quibus tribuit munera diuersa. c ¶ Qđ si essent.Non modo multitudo sensuū periret:sed etiā corpus. Ita si in ecclesia oēs essent vnius officii & dignitatis : non discernerentur membra neq̧ corpus. d ¶ Aut iterum ca.pe.Ipsa dignitas contēptibilis est sine subiectis.Officiū enim est per quod dignitas constat.Magnus imperator necessariū habet exercitum. e ¶ Inhonesta sunt. Absit vt in membris sanctorū aliqua sit turpitudo,sed dicunť inhonesta : quia nō habēt speciē decoris quā habēt ea quæ in promptu sunt.Vel ,pter legē membroꝝ quæ de peccato venit: vsus membrorum illicitus turpis est,nō membra ipsa. Inhonesta. Egestate & habitu aliqñ vitæ mundioris sunt.Vel illi qui in ecclesia per aliquod peccatū inhonesti sunt:abūdantius adiuuātur cōsolationibus & orationibus vt honesti fiāt. f ¶ Honesta autē.Q.Ita & fratribus in quibus studiū piæ conuersationis ornauit honestas,nihil est quod addatur a nobis. g ¶ Sed deus tē. Remoto illo quod obest:ponit illud quod prodest scilicet cōtemperationē. h ¶ Sed in idipsum pro inuicē.Q.Sollicita sint
B membra vt tendāt in idipsum.i.in id sollicitudinis ꝙ sit ipsum.i.indifferēs:vt nō minus pro alio q̄ pro se. i ¶ Et si quid patitur.Ambro.Hoc de membris corporis ambiguum non est:quia si oculus vel pes capiatur aliqua ęgritudine,totū corpus cōdolet.Ita & nos decet cōdolere fratribus si quid aduersitatis emerserit:& lætari si bene cesserit. k ¶ De mēbro.Vel a membro cuius prædicatione institu- ☞ ti estis

NICO. DE LYRA

✻ primū dicit: Nam & corpus non est vnum mē.&c.quia oia membra cōcurrūt ad integritatē vnius corporis cōpositi & perfecti ex multis organis deseruientibus diuersis aiæ potētiis. vnde.ii.de aia dicit: Aia est actus corporis physici organici: ideo subdiť. a ¶ Si dixerit pes qm̄ non sum manus:nō sum de cor.&c.q.d.non sequitur:licet enim membra abinuicem distinguanť ex illis tñ perficiť vnū corpus vnitate perfectionis:& sic pōt dici de singulis membris. Qđ probat ɔ̄ñr ducendo ad duplex incōueniēs.primū est:qa tolleretur id quod est necessariū corpori.ideo dicit. b ¶ Si totū cor.oc.&c. q.d.tolleretur. Et eodē modo pōt dici de singulis membris : qa sicut oculus est necessarius corpori ad dirigendū,ita man⁹ ad operādum,& pes ad ambulandū,& sic de aliis. ideo subdiť: c ¶ Nūc aūt po.de⁹ mē.i. sic disposuit ea in corpore, qđ vnūq̄dq̧ deseruit toti corpori:oculus em̄ videt pro toto corpore:& pes sic ambulat,& sic de aliis:& iō situanť in vno corpe. d ¶ Qđ si essent.Hic ducit ad scđm incōueniens: qa tolleret integritas corporis ad quā necessario reqriť diuersitas mēbroꝝ:vt prædictū est.ideo dicit: Quam si essent oia vnū mē.vbi corpus.s.organicū pfectū sibi le per aiam.q.d.nusq̄.,pter qđ subdit: Nunc autem

a ¶ ita & in ecclesia. ¶ nō oēs vni⁹ officii & doni.
nōn est vnum membrū : sed multa. Si a
a ¶ qa idē spūs dat oia. b ¶ aliqs cui donū iferi⁹ dať. c ¶ tā dign⁹ vt ille cui opatio virtutū dať.
dixērit pēs:quoniā non sum mānus:
a ¶ Q.quia de primis non est:non ideo non est necessarius.
nō sum de corpe:nūm ideo non est de
a ¶ Similiter. b ¶ qui habet scientiam.
corpe:Et si dixerit aūris:qm̄ nō sum
a ¶ q habet sermonē sciæ vel sapiæ. b ¶ est vtiq̧ adhuc.qa si non est illud potest esse aliud.
oculus:nō sum de corpore:nūm ideo
non est de corpore:Si totum corpus b
¶ auris. ¶ auris.
a oculus,vbi auditus? Si totum audi c
a ¶ discretio spirituū. ¶ nares. b ¶ sed ,pter hęc ī
tus , vbi odōratus? Nūnc autem po c
cōuenientia vitāda. a ¶ ,puida & rōnabili volūtate aptauit. b ¶ diuersa. c ¶ vel mai⁹ vel min⁹.
b suit deus membrā:vnūqūodq̧ eorū in
a ¶ i ɔstitutiōe corpis. b ¶ sicut sibi visū ē. c ¶ Mōstra.
c corporē sicūt voluit. Qđ si essent ōia d
a ¶ vni⁹ officii. b ¶ quod nō nisi diuersis subsistere potest. c ¶ ne corpus pereat.
vnūm membrum , vbi cōrpus? Nūnc e
¶ sunt. ¶ de omnibus.
autem multa quidē membra:vnū autē f
a ¶ diuersa sūt:sed maiora nō pñt dicere minoribus ꝙ eis nō egeāt. b ¶ qa si ocul⁹ puidet, man⁹ opať.
corpus. Nōn potest aūt dicere ocūlus g
a ¶ Pōt em̄ aliqs humilis qđ nō sublimis.
d manui,opera tua nō indigeo:āut ite
rum caput pedibus nō estis mihi ne
cessarii.Sed multo magis quæ videnť h
¶ viliora. ¶ aliqñ.
membra corporis infirmiora esse ne i
a ¶ & quę putam⁹ inferiora:a supiorib⁹ nō debēt sperni,sed ampli⁹ honorari. a ¶ vestimētorū.
cessariora sunt. Et quæ putām⁹ igno k
biliora membra esse corporis:his hō l
a ¶ ita min⁹ dignis exhortatio necessaria:qua aliquis honor illis detur vt fiāt vtiles.
norem abūndantiorē circūdamus. Et
a ¶ vt pudenda. ¶ p aliquod peccatū. b ¶ consolationem in orationib⁹.
e quæ inhonēsta sunt nostra abūdātiōrē
a ¶ nobis ea celātib⁹. b ¶ q̄ p se satis honorē hñt.
f honestatem hābent. Hōnesta autem m
a ¶ eoꝝ q̄ illis fiunt:sed p ea sunt alia honorāda.
g nostra nūllius egent. Sed deus tem n
a ¶ membro. ¶ in se. b ¶ ampliorem.
perauit corpus,ei cūi deerat ābundā
a ¶ per digna membra.
tiorem tribuēdo honōrem:vt non sit o
a ¶ discordia, b ¶ hūano vel ecclesia. b ¶ vbi debet esse vnitas. ¶ potius.
h schismā in corpōre:sed in idipsū prop
¶ in rebus agendis.
i inuicē sollicita sint mēbra. Et si quid q
a ¶ in aduersis. b ¶ compati debēt. c ¶ q̄si suū sit malum. ¶ de bonis.
pātitur vnū membrū:cōmpatiūtur ōia
membra. Siue gloriatur vnū membrū: r
a ¶ quid ad nos ista? Respondet:
congaudent omnia membra. Vōs aūt s t
a ¶ vnitate fidei. b ¶ capitis. c ¶ pēdētia. d ¶ xp̄o capite & commembro.
k estis cōrpus xp̄i,& mēmbra de mēbrō. v
¶ Sexta pars.

e ¶ Nunc aūt mul.qui.mē.ab inuicem distincta. f ¶ Vnū au.corp⁹.ex illis constitutum vnitate pfectionis. g ¶ Nō pōt.Hic ɔ̄ñr ostēdit habitudinē mēbrorū adinuicē:& prio q̄tū ad necessitatē.scđo q̄tum ad cultum exteriorem,ibi:Et q̄ putamus. tertio q̄tū ad mutuā sollicitudinē,ibi. Sed in idipsum.Quātum ad primū dicit. Nō pōt aūt di.ocu.ma.opa tua nō indi.&c.qa sicut man⁹ indiget directione oculi:ita oculus protectione manus ne ledatur:& lotione si fedetur,& sic de aliis. h ¶ Sed multo ma.quæ vi.mē.corporis infirmio. esse.sicut de facile ledunť. i ¶ Necessario sūt.Directio enim oculi est omnibus aliis mēbris valde necessaria:& ex tali mutua necessitate apparet manifeste oia membra de integritate vnius corpis esse. k ¶ Et quæ pu.Hic ɔ̄ñr cōparat adinuicem membra quantū ad cultū exteriorem, qui magis adhibeť mēbris ignobilib⁹:& hoc est qđ dř:Et quæ putam⁹ ignobi.mē.esse cor.vt pudenda,& partes egestioni deseruiētes propter aliquā feditatē. l ¶ His honorem abun. circun.id est ea diligenter regimus. m ¶ Honesta au.no.nul.egent.scilicet operimēti:vt facies in qua vigēt oēs sensus. n ¶ Sed deus tem.cor. i.sic ordinauit ꝙ illa mēbra q̄ videntur inhonesta, diligentius tegimus ex instinctu naturæ cuius est auctor. o ¶ Vt nō sit schis.in cor.i.vt appareat manifeste,ꝙ oia membra sint de vnius corporis integritate. p ¶ Sed in idipsum.Hic ɔ̄ñr cōparat mēbra adinuicem quantū ad mutuā sollicitudinem laborando vnū ,p altero & cōpatiēdo vnū alteri,ideo dicit:Sed in idipm̄ ,p in. sol.sint mē.sicut manus laborat pro necessariis aliis partibus vt in tegumento,defensiōe & similibus. q ¶ Et si quid pa.vnum mē.cō.oia mē.sicut patet ꝙ læso pede statim oculus aspicit ad læsionē: & manus apponitur ad consolationem. r ¶ Siue glo. vnum mē. ex aliqua cōsolatione. s ¶ Congau. oia mē.inde consolata.Ex his omnibus patet quot ptinēt ad vnū corp⁹. t ¶ Vos au.His aptat similitudinē corporis naturalis ad mysticum, dicens:Vos au.estis cor.chri.per coniunctionem charitatis & fidei adinuicem & ad xp̄m. v ¶ Et mēbra de mem.i.depēdentia vnum ab altero & ad vnum ordinata.Huius aūt corporis oculi sunt prælati & doctores qui hñt alios dirigere:Auditus vero clerici q sunt eorū discipuli. Odoratus religiosi q debēt respirare cœlestia.Canť.i.a. In odore vnguentorū tuorū currimus. Manus aūt potētes laici:q hñt defendere per potentiam clerum & inferiorem populū.Pedes vero vulgares homines suo labore vt agricultura & hmōi totum corp⁹ mysticum sustentantes. Et licet sint ignobiliora mēbra, tamē sunt valde necessaria. Videmus etiam ꝙ nullus status prædictus conuenienter potest stare sine aliis:propter quod debent pro inuicem sollicitare de necessariis pro communi vtilitate corporis mystici sua officia exercentes.

C
Diuisio.
D
Membra ecclesiæ.

 ✻ Et quosdam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

E ☞ tiestis. a ¶Et quosdã quí. Determinat hic de donis dei quæ altiora: & quæ sint inferiora. De his enim putabãt corinthij q̄ minus esset maius: & q̄ mai⁹ esset minus. b ¶Primũ. dignitate & tẽpore: apostolos vitæ xp̄i prædicãtes. c ¶Secũdo pro. mysteria scripturarum: vel futura reuelãtes. d ¶Tertio do. præcæpta viuendi dãtes: vel qui pueros lr̄is imbuũt. e ¶Genera lin. Ecce donũ dei est, multas scire lĩguas. Et nota q̄ vltimũ ponit illud quod illi primũ ponebãt. f ¶Nũquid oẽs pro. &c. Qui hęc nõ habet in se: amet in alijs ea: & in eis iam hęc habet quę in se nõ habet. g ¶Excellẽ. viã. Charitatẽ: qa maius oĩb⁹ prædictis donũ. Vnde in fine his q̃ dicũt: Dñe in noĩe tuo ꝓphetauim⁹ (Mat.7.c.) dæmonia eiecimus, virtutes fecimus, dicet dñs: Recedite a me: nõ noui vos ope- (Ibidẽ.d.) rarij iniquitatis. Cap. XIII.

S I linguis &c. Probat q̄ charitas excellentior est: quia hæc alia, sine illa nõ valent: & illa sine istis. h ¶Si lin. ho. Minus scientiũ, vel angelorũ. i. perfectorũ. Vel linguis omniũ hominũ. Angelorũ. Quib⁹ præpositi minorib⁹ q̄ de dei volũtate primi sentiũt significant. Qd' fit aliqb⁹ nutibus aut signis, vel qb⁹ ad hoies missi vtũtur. i ¶Charitatẽ au. Charitas est fons ꝓprius bonorum: cui alienus nõ cõicat: Quæ vt oleũ nõ potest primi in imo, sed superexilit. Quãta est: quæ si desit, frustra habent̃ cætera: si assit, habẽtur omnia? k ¶Velut æs sonans &c. Sicut impulsu aliquo nõ per se resonant: sic loquens linguis: non per se qui nescit, sed virtute spiritus profert ea quibus audientes mulceat. l ¶Et si habuero prophetiam. Vt Balaam & caiphas & saul: ☞Mysteria

¶Exponit diuersitatem in fidelibus quam dixit in membris.

a †Et quosdã quidem posuit deus a
a ¶dignitate & tempore. b ¶omniũ ordinatores & iudices.
b in ecclesia: primũ apostolos: secundo b c
a ¶Augustinus qui post aduentum, nõ qui eum prænunciauerunt, de quibus in actibus apostolorum.
d prophetas: tertio doctores: d
a ¶q miracula faciũt. b ¶q infirmos sanãt.
deinde virtutes: exinde gratias e f
a ¶qui maiorib⁹ ferunt opem: vt tit⁹ ap̄lo: vel archidi. ep̄is. b ¶minorum psonarum p̄latio nes vt p̄sbyteri. ¶q plæbi documẽto sunt.
curationũ: opitulationes: gubernationes g h
a ¶In plerisq̄ vacat.
e generа linguarũ: interpretationes sermonũ. Nunquid oẽs i k l
a ¶diuersis hæc: qa nõ oibus oĩa: qa sic nõ esset qbus hæc officia seruirent.
f apostoli? Nũqd omnes prophetæ? Nunquid oẽs doctores. Nunquid oẽs virtutes. Nunqd oẽs gratiam curationũ habẽt? Nunquid omnes linguis loquũtur? Nũquid omnes
a ¶scripturas vel linguas. b ¶sed de his desiderate vtiliora: non linguas vt soletis.
interpretãtur? †Emulamini aũt cha m n
a ¶& pter p̄dicta. b ¶maius oĩbus donũ.
g rismata †meliora. Et adhuc excel- o p
a ¶eũdi ad deũ. i. charitatẽ: qa p̄dicta non sp ad meritũ: sed ad honorẽ dei oñdẽdũ gẽtib⁹.
lentiorem viam vobis demonstro. q
¶quod alicui datur ad gloriam dei: non ad meritum.
h S I linguis ho- Ca. XIII. r
a ¶qua potest carere omnibus linguis loquens.
i minũ loquar & angelorũ, charitatẽ s
a ¶qd' inutiliter sibi ɔtũdit̃, alijs significat.
k aũt nõ habeã: fact⁹ sum velut ęs so- t
a ¶sibi non ꝓdest: alios delectat nesciens.
l nans aut cymbalũ tinniẽs. Et si ha- v

F

NIC O. DE LYRA.

☩ a ¶Et quosdã. Hic post distinctionem gratiarũ distinguit ministratiões. Et (Diuisio,) diuiditur in tres partes: quia primo ponit distinctionẽ. secũdo, manifestationẽ eius, ibi: Nunqd oẽs vos: tertio, circa ministeriũ ordinat hoĩm affectionẽ, ibi: Emulamini. Prima adhuc in duas: qa primo distinguit ministrationes principales. secũdo, minus principales, ibi: Opitulatiões. Maiores autẽ ecclesiæ ministri sunt apl'i. Ad quorũ officia tria pertinẽt. s. regimen (Tria ad apostolorum officia pertinentia.) populi, doctrĩa: & miraculorum opatio pro cõfirmatione doctrinæ. De his trib⁹ dicit̃ Luc. ix. a. Conuocatis aũt duodecim apl'is dedit eis potestatẽ sup oĩa dęmonia: & vt lãguores curarẽt: & misit illos prædicare regnũ dei &c. In ptãtibus autẽ ordinatis, illud qd' est supremũ reseruat̃ supremę potẽtiæ: alia aũt alijs cõicantur. Regimẽ v'o ppl'i supremũ est in his trib⁹: qa alia duo ordinant̃ ad ipsum: ideo regimẽ ecclesiæ ꝓprius est status apl'ici: q̃ est superior stat⁹ ecclesiæ: & post eũ alij stat⁹ per ordinẽ: & hoc est qd' dicit apl's. Et quosdã qdẽ posuit de⁹ ĩ ecclesia. i. disposuit ordiate. b ¶Primũ apo. qbus est cõmissum ecclesiæ regimẽ. Lucę. xxij. c. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum &c. c ¶Secundo prophe. accipiẽtes a deo immediate reuelationes. d ¶Tertio docto. qui reuelata alijs explanãt inferiorib⁹. De duobus dicit̃ Act. xiij. a. Erãt aũt in ecclæsia quæ erat antiochiæ prophetæ & doctoræs. Nec ɔ̃ hoc est qd' dicit̃ Matt. xi. b. Lex & prophetæ vsq̄ ad Iohannẽ hoc em̃ dicit̃ de ꝓphetis prænũciantibus aduẽtũ xp̄i in carnẽ qui tũc cessauerũt: nõ tñ cessauit ꝓphetia simpliciter. Quart⁹ gradus est eorũ qb⁹ cõicatur grã miraculorum: quæ fuit cõicata alijs ab apl'is: & q̃tũ ad hoc dicit̃: e ¶Virtutes. q̃tũ ad eos qui faciũt miracula in elemẽtis. f ¶Exinde gratias cura. q̃tũ ad eos qui faciũt miracula in corporib⁹ humanis. g ¶Opitulationes. Hic ɔñr distinguit secundarias administrationes di. Opitulationes q̃tum ad illos qui ferũt opem maiorib⁹ prælatis: cuiusmodi sunt decani, archidiaconi. h ¶Gubernationes. q̃tũ ad parochiales sacerdotes. i ¶Genera lin. q̃tum ad illos q̃ varijs linguis loquebant̃ ĩ primitiua ecclesia: ne ꝓpter defectũ idiomatis impediretur euangelica doctrina. k ¶Interpretationes ser. q̃tũ ad illos qui occultas sñias explanabant. l ¶Nũquid. Consequẽter manifestat dictã distinctionẽ p hoc, q̄ tunc nõ oẽs administrationes istę cõcedebant̃ oĩb⁹: sed diuersę diuersis: sicut G distincta officia distinctis membris corporis. Oculus em̃ videt: & pes ambulat & sic de alijs: Nõ enim oĩa oĩb⁹ expediunt. ideo dr̃: Nũqd em̃ oẽs apo. &c. q. d. nõ: †Ephe.4. & patet litera. m ¶Emulamini. Hic b. ɔñr ordinat affectionem hoĩm circa dicta ministeria: quæ: licet sint bona & ecclīæ necessaria: tñ non sunt sic appetenda, sicut charitas & similia q̃ faciunt hominẽ vita æterna dignum. Non sic autẽ dicta ministeria: ideo dicit apl's: Emulamini. id est desiderate. n ¶Charisma. me. id est meliora spũssancti dona. o ¶Et ad huc. p̃ter dicta ministeria. p ¶Excelletiorem vo. viam. eundi ad patriam cœlestem. q ¶Demonstro. ca. sequenti.

¶In ca. xij. vbi dicitur in postilla. Circa istam distinctionem considerandum, q̄ sicut dictum est gratiæ gratis datæ dant̃ ad vtilitatem ecclesiæ.

ADDITIO. Hæc distinctio apl'i de diuisione grãrum gratis datarũ declaratur plene in prima secũdæ. q. cxi. ar. iiij. in corpore quęstiõis in quo cõtinent̃ oĩa q̃ hic tradit postilla: & pleniori modo, vide ibi &c. Ca. XIII.

S I linguis. Postq̄ apostol⁹ docuit de gratijs gratis datis: hic consequenter tractat de charitate quæ idẽ est cum grã gratũ faciente: vel inseparabiliter ei annexa. Et diuidit̃ in tres ptes: qa primo (Diuisio.) ostendit eius excellẽtiam respectu donorũ p̃dictorũ q̃tũ ad eius necessitatẽ. scd'o (†1.Io.4.) q̃tũ ad eius vtilitatẽ, ibi: Charitas patiẽs est. tertio, q̃tum ad eius stabilitatem, ibi: (†Ab.ioã.) Charitas nunq̃ excidit. Circa primum H ostendit primo, q̄ sine charitate non valent dona q̃ pertinẽt ad locutionem. secũdo q̄ nec ea q̃ ptinẽt ad cognitionẽ, ibi: Si habuero. tertio, q̄ nec ea quæ ptinent ad opationẽ, ibi: Et si distribuero. & per hæc tria dona intelligit alia. Dicit igitur. r ¶Si lin. ho. lo. i. oĩm hoĩm per donũ linguarũ. s ¶Et ange. Circa quod sciẽdum q̄ in angelis est duplex cognitio. duplex: Vna qua videt diuinã essentiam. & de illa vn⁹ non docet aliũ: qa oẽs immediate vident eã. Alia v'o cognitio est in eis de alijs. Et hæc est duplex. Vna est de ministerijs diuinæ prouidentiæ exequẽdis. Et de his supiores loquunt̃ & docẽt inferiores: & non ecõuerso. Alia est de ɔceptib⁹ ꝓprijs: & sic etiã inferiores docent supiores & loquunt̃ eis, sicut ecõuerso. Cõsiderãdũ etiã q̄ in angelis est aliquid natural'r notũ alijs: & ideo qñ illud naturaliter notũ, ab vno angelo ordinat̃ ad manifestãdũ alteri id qd' est sibi occultũ, tũc est angelica locutio. Quę qdẽ ordinatio depẽdet ex volũtate angeli ꝓponẽtis vel ordinãtis, & sic põt log vni & non alteri, potestas igitur hoc faciendi dicitur angeli lingua. ¶Per hoc intelligit̃ q̄ donum locutionis quãtũcũq̄ excellẽs nõ valet sine charitate. ideo subdit̃. t ¶Factus sum velut æs so. &c. Sonus em̃ talium quãtũcũq̄ sit discretus: nõ tñ est viuus: Sicut aũt corpus viuit p aĩam (qua carẽt ęs & cymbalũ) sic anima spũaliter viuit p charitatem: ꝓpter qd' oĩs locutio q̃ est sine charitate mortua est. Es aũt eo q̄ ẽ planũ, ex vna pcussiõe reddit simplicẽ sonũ: ideo significat eos q̃ veritatẽ simpl'r annũciant. Cymbalum aũt eo q̄ est concauum ex vna pcussione m'ltiplicat sonũ ideo significat eos qui veritatem multipliciter annũciãt: adducendo plures similitudines & eliciendo multas cõclusiões & huiusmodi. v ¶Et si habuero. Hic ɔñr idem ostendit de donis ptinentibus ad cognitionem, dic. Et si habue. ꝓphe. per quã occulta diuinitus reuelantur. ij. Per. i. d. Non voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed spiritusancto inspirati locuti ☩sunt

☞ a ¶Mysteria. Vt & iudas cũ apl'is: & diabolus: qui (vt ezechiel dicit) mysteria diuina nouit. b ¶Sciẽtiã. Vt scribæ & pharisęi. vñ: Vos habetis clauẽ sciæ, sed nec intratis: nec alios intrare sinitis. Habẽt hęc vtriq̄ & mali, q̃ & ɔfitebunt̃ in iudicio vbi nõ audebunt mẽtiri: qb⁹ nõ dicet̃: Nõ habuistis: sed nõ noui vos: qa sine charitate habuerũt. c ¶Charitatẽ autẽ &c. Aug. Hæc est vestis qua induti conuiuæ securi discumbunt. Hac veste pellit̃ frigus quo frigebat petrus calefaciens se ad prunas caiphæ. Hæc sola est q̃ diuidit ĩter filios regni & pditionis. Dant̃ qdẽ & alia per spm̃ munera: sed sine charitate nihil ꝓsunt: vt dñs ait: Qui habet, dabit̃ ei: & qui non habet, & id qd' habet auferetur ab eo. Habet qdẽ grãm possidẽdi nomẽ xp̄ianũ sed nõ habet charitatẽ vtendi: & iõ qd' habet auferet̃ ab eo. d ¶Si distrib. in ci. Impar facultas multũ vel parũ dãti: sed non impar est charitas. Et iõ tm̃ est dare calicẽ aquæ frigidæ: quantũ fuit zacheo dare dimidiũ patrimonij. In charitate dinoscunt̃ discipuli xp̄i: nõ in prophetia, fide, & alijs quæ habẽt & nõ discipuli. e ¶Charitas pa. est: be. est &c. Aug. Hæc sunt arma q̃bus miles christi armatur. Cuius armaturæ quasi p̃cipua arma præmisit, patientiã & benignitatem. ¶Orige. Altera, illata a proximus mala æquanimiter portat: alia, sua bona ꝓximis desiderabiliter impẽdit. f ¶Non æmulat. Quia non eã aliena fœlicitas cõtristat. g ¶Non infla. Quia nõ eam sua fœlicitas attollit: h ¶Non quærit sua. nõ est amatrix pecunię. i ¶Oĩa credit. Sed deo. Non dicit: oĩbus credit. k ¶Oĩa sperat. Sic in patribus. i. in populo israel apparuit: qui sperabãt habere qd' promittebat deus. l ¶Omnia susti. In capite. i. in christo: qui patienter expectauit gloriam resurrectionis & ascensionis. m ¶Charitas. Item dignior: qa nec in hoc sæculo, nec in futuro finitur: & si opera eius cessent. n ¶Nunquã excidit. Si credendo & sperãdo diligimus qd' nõdum videt̃ quãto magis cum videbitur? ☞Euacuabit̃

B

a ¶futurorum. b ¶occulta vete. testa. & noui.
a buero ꝓphetiã: & nouerim myste- a
¶diuinam & humanam.
b ria oĩa: & oẽm scientiã? †& si habue b c
a ¶de oĩ re vnde est habenda. b ¶perfecta. s.
c ¶ad lr̃am: vel dæmones a patiẽtibus.
ro oẽm fidem itã vt mõtes transfe- d
c ram: charitatem aũt non habuero, e
a ¶& si illa magna. b ¶cautela elemosynę vt pluribus prosit. c ¶necessaria.
d nihil sum. Et si distribuero ĩ cibos f
a ¶nõ diuitum qui reddant. b ¶quicq̃d licet mihi habere.
pauperum oẽs facultates meas: g
a ¶vt laurẽti⁹: qd' & iactãter fit. vt ab empe-
†& si tradiderõ corpus meũ ita vt h i
ardeã: charitatẽ aũt non habuero, k
docle. a ¶Item charitas ideo dignior est: quia hæc bona aufert. b ¶habitu patiẽtiæ in aĩa.
e nihil mihi prodest. Charitas pa- l
a ¶larga egenis.
f tiens est: benignã est. Charitas non m n
a ¶nõ inuidet: qa alteri⁹ bonũ diligit vt suũ.
b ¶peruerse. c ¶si prospere succedit.
g æmulatur: †nõ agit perperã: nõ infla- o p
a ¶nõ vult alijs p̄poni. b ¶tm̃: vel ablata nõ
h tur: nõ est ambitiosa †nõ q̃rit q̃ suã q r
repetit. a ¶nõ ꝓuocat̃ ad irã. b ¶non solum non nocet: sed nec cogitat.
sunt. Non irritatur: nõ cogitat ma- s t
¶sed dolet videns aliquẽ ruere.
lum: nõ gaudet super iniquitate: v
a ¶opibus iusticiæ: vel verbis veritatis.
congaudet autem veritati: Omnia x y
a ¶in actu ꝓ veritate. ¶sicut in noe apparet.
b ¶qd' v'itas suadet. ¶vt in abraã apparuit.
c ¶quæ veritas promittit.
i suffert: oĩa credit: oĩa sperat: omnia z a
a ¶promissa patienter expectat. b
m sustinet. †Charitas nũquã excidit c

NICO.DE LY.

☩sunt sancti dei hoĩes &c. a ¶Et no. my. oĩa. i. deitatis occulta quæ ptinent ad sapientiã. ĩ. ij. b. Loquimur dei sapiam in mysterio quæ abscõdita est. b ¶Et oẽm sci. siue diuinitus datã, vt apl'i habuerunt: siue humanitus acq̃sitã, vt p̄hi. c ¶Et si ha. oẽm fi. i. pfectã. d ¶Ita vt montes trans. Et hoc obijciũt aliqui q̄ nulli sancti habuerũt fidem perfectã: qa nõ legitur aliquis eorum mõtes trãstulisse. Sed hoc nõ valet: qa manifestatio spũs per miracula dat̃ ad vtilitatẽ ecclīæ: vt. ẽ. dictũ est: ꝓpter qd' sancti fecerũt miracula ꝓut vtilitati eccl'ię cõpetebat: & si cõpetens fuisset, mõtes eque trãstulissent: qa maiora fecerũt: mortuos suscitãdo, cęcos illuminãdo & hmõi: q̃ fieri nõ pñt nisi v'tute diuina: Translatio vero mõtiũ virtute dæmonũ posset fieri si dimitterent̃ ꝓprie virtuti. e ¶Charitatẽ aũt &c. q̃tũ ad esse glīæ. Sciendũ etiã q̄ apl's hic loquit̃ de sapiã & scientia ꝓut sunt grãe gratis datæ quæ haberi pñt sine charitate: sicut ꝓphetia & fides: Nõ aũt ꝓut sapia & scia cõputant̃ inter septẽ spũsscti dona: quæ sunt inseparabil'r charitati annexę. f ¶Et si distribuero. Hic ɔñr idẽ facit de donis pertinẽtibus ad operationẽ, dicẽs: Et si distri. i. pluribus diuisero quia pietas ad plura se extendit. g ¶Omnes fa. meas. Per hoc tangitur perfecta pietas. Mat. xix. c. Si vis pfectus esse, vade & vende vniuersa quę habes: & da paupibus &c. Inter opa virtutis quę sunt ad ꝓximũ pro principali ponit opa pietatis: qa sicut dr̃. ij. ad Tim. iiij. c. Pietas ad oĩa vtilis est, ꝓmissionẽ hñs vitæ q̃ nunc est & futurę. h ¶Et si tradidero &c. Inter oĩa q̃ sustinet hõ ꝓpter deũ, martyriũ est potissimũ: & maxĩe qñ q̃s offert se volũtarie. ꝓpter qd' hoc exprimit̃ cũ dr̃: Et si tradidero corpus meũ: offerendo voluntarie propter christũ. i ¶Ita vt ardeam. qd' est martyrij genus acerbissimũ. k ¶Charitatem aũt &c. Ad consecutionem vitæ beatę: quia charitas dirigit opera ad finẽ vltimũ: ꝓpter quod ipsa sublata deficiunt ab illo fine. l ¶Charitas patiens est. (C) Hic ɔñr ostẽdit̃ eminentia charitatis q̃tũ ad vtilitatẽ: qa p ipsam implent̃ oĩa virtutis opera. Et prio hoc ostendit̃ in duob⁹ actibus (Diuisio.) generalibus virtutis, cum dr̃: Charitas patiens est. Oĩs em̃ actus virtutis ɔsistit in hoc q̄ aliquis bñ sustinet sibi illata mala: vel in hoc q̄ bñ operat̃ bona q̃tũ ad primũ dr̃: Charitas patiens est. q̃tum ad secundũ: m ¶Benigna est. i. facit patientiã in malis tolerandis: & benignum in bonis operandis. Benignitas enim dicit̃ quasi bona igneitas: Quod fit qñ ex igne charitatis, (†De ɔse. dist. 4. c. solet.) animus hoĩs sic liquescit: q̄ bona habita non sibi soli retinet, sed ad alios extendit. n ¶Non æmulat̃. Consequẽter explicat magis in speciali opa virtutũ q̃ p charitatem efficiunt̃. Et diuidit̃ in duas partes qa (Diuisio.) primo ostẽdit qualiter charitas facit vitare malũ. Scd'o: qualiter facit agere bonũ, ibi: Congaudet. Circa primum sciendum q̄ homo non agit malum cõtra deũ sic q̄ ei noceat: sed sibi & ꝓximo bene nocet. Primo ergo ostẽdit q̄ charitas facit vitare malum cõtra proximũ: Et hoc malũ. Vel est in affectu: vt qñ quis dolet de bonis ꝓximi & de malis eius gaudet: quod fit per in- (†De pœ. di. 3. c. fi.) uidiam: quã remouet charitas: qa cõtrariatur ei directe. Ideo dicit: Non æmulatur. id est nõ inuidet: Habet em̃ æmulari plures significationes q̃ cõtinent̃ in hoc versu: Emulor inflat̃, amat, inuidet ac imitat̃. Vel malũ ɔtra ꝓximũ, est in effectu. Et sic dicit̃ de charitate: o ¶Non agit perperam. i. ꝑuerse. p ¶Non inflatur. Hic secundo ostendit qualiter charitas facit vitare malum hoĩs in seipsum. Primo: quia re- (†11. q. 3. c. illud.) mouet inordinationẽ supbię quæ est principium oĩs mali, dicens: Non inflatur: (j. 10. d.) quia charitas excludit tumorem superbię. (†Phil. 2. c.) Inflatus enim habet magnitudinem apparentem, sed nõ existentẽ: sic supbus videt̃ (D) sibi magnus: cum tñ nõ sit s'm veritatem. Et qm̃ ambitio est filia superbiæ: ideo cõsequenter dicit de charitate. q ¶Non est ambitiosa. i. facit ambitionem vitare: Secundo quia remouet inordinationẽ cupiditatis. Et q̃tum ad hoc dicit̃. r ¶Non quærit &c. Repetendo ea cum scandalo. Tertio: quia remouet inordinationẽ iræ. Ideo dr̃: s ¶Non irritatur. i. nõ prouocatur ad iracundiam. Quarto: remouet inordinationẽ elationis q̃ est in mente. Ideo dicit̃. t ¶Non cogitat malũ. i. nõ pmittit hoĩem cogitare qualiter pficiat opere. (†De pœ. disti. 2. c. charitas nunq̃.) v ¶Non gaudet sup iniqtate. i. nõ pmittit peccare ex elatione vel malicia, q̃ faciũt de malo gaudere: Prouer. ij. c. Lætant̃ cũ male fecerint & exultant in rebus pessimis: de qbus facit charitas magis lugere. x ¶Congaudet. Hic ɔñr ostenditur qualiter charitas facit opari bonũ. Et primo quo ad ꝓximũ, cũ dr̃: Congaudet autem veri. s. ꝓximi. Quæ triplex est. s. veritas vitæ: doctrinæ: & iusticiæ. y ¶Oĩa suffert. Infirmitates proximi charitatiue supportando: Scd'o: facit opa bona erga deũ: qd' fit per virtutes theologicas. Ideo dr̃: z ¶Oĩa credit. quæ tñ diuinitus a deo sunt tradita: a quo nõ pñt tradi falsa: cum sit prima regula veritatis. Credere vero oĩa quę tradunt̃ ab hoĩe, leuitatis est. vñ Prouer. xiiij. b. Innocens credit oĩ verbo. In hebręo habetur: Stolidus credit omi verbo. Ideo innocentia accipit̃ ibi pro defectu sensus. a ¶Oĩa sperat. diuinitus ꝓmissa. Et ne spes frangat̃ propter dilationem subdit̃: b ¶Oĩa sustinet. Per longanimitatẽ patiẽter expectando ꝓmissa. c ¶Charitas nunquã excidit. Hic ɔñr ostẽdit excellentiam charitatis respectu aliorum donorum q̃tũ ad permanentiam. Et diuidit̃ in duas partes: qa primo ꝓponit hãc pmanẽtiã. Scd'o ꝓbat eã, ibi: Ex pte. Circa primũ dicit: Charitas nũquã excidit. Quod aliqui male intelligẽtes dixerunt: q̄ charitas semel habita non potest amitti. quod est falsum: qa dicit̃ Apo. ij. a. Charitatem tuã primam reliquisti. Ideo sic intelligitur dictum apl'i: Charitas nunquã excidit. i. Vtens charitate: quia sic habens charitatẽ non peccat, nec auertitur a deo: Et hoc modo intelligitur illud. i. Iohã. iij. b, Omnis qui natus est ex deo, non peccat: scilicet inquantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Euacuabit qđ'. Destructio impfectiõis est: qñ id qđ' impfectum est impleť in verũ. Hic opponit a gbusđã ꝙ eadẽ rõne charitas debeat dici euacuari: qa mõ ex pte est cõparatione futuri stat⁹. Ad qđ' quidã dicunt: nõ ipsam sciam. i. donũ scientiæ euacuari: sed modũ: qa modo cognoscimus ænigmatice & ymbratiliter & obscure: tunc aũt p speciẽ. i. clarissime. Sed & ad hoc inquiũt illi: Oẽs mõ imperfecte diligimus: tunc aũt pfectissime ergo modus diligendi euacuabit. sic ergo charitas põt dici euacuãda vt scientia. Ad qđ' illi: Verũ ꝙ de charitate sic de scientia ois imperfectio tollet. Sed sicut duo sunt diligẽda, dẽ & ꝓxim⁹: ita & duo principales modi: vt. s. deus ꝓpter se: & ꝓxim⁹ ꝓpter deũ. Hi modi in futuro nõ euacuabunt: sed modꝰ imperfectionis tollet. Aliꝫ dicũt: Nõ solũ modum sciæ: sed etiã actũ sive ipsam scientiã quæ nũc est in futuro euacuari. De actu qdem & vsu ipsi⁹ scię, ꝓbabile est ꝙ euacuetur: de ipsa vo scia nõ adeo. Scia em est ipa mẽtis qualitas: cui⁹ ac⁹ est visio ipsa qua

1.Ioh.3.a. videm⁹ nũc: a qua ad aliã ducemur. vñ: Scimus qa cũ apparuerit simes ei erimus.

b ¶ Nunc. Imagines per fidem videntur.

c ¶ Tunc. res ipse. d ¶ Tunc co. i. videbo promissa: sicut videor hoc est: ꝓsentem ad deũ esse vbi xps est. Vel sicut præscitus sum cognoscere quod modo est secretũ.

¶ Speculũ. Est aia: vi cuius aliquo modo deũ noscimus, sed obscure. Enigma. Est nõ ois, sed obscura allegoria. vñ sicut per speculum imaginem: ita noie ænigmatis significatur ꝗuis obscura & ad percipiendũ difficilem significauit. e ¶ Fides, spes, &c. Aug. Quibus scientia & ꝓphetia militat: sine quibus nullius iusti est vita ista pfecta. f ¶ Maior aũt horũ est charitas. Cui fides & spes non possunt deesse: sed fides & spes sine charitate possunt esse.

F

NICO.DE LY.

c ✠ natus vel vtrens grã in hac natiuitate data. Item dicta scia illoꝝ non cõuenit intentioni apli: qui nõ loquitur hic de cessatione spũaliũ donoꝝ p mortale pctm: sed de cessatione donoꝝ pertinẽtiũ ad hãc vitam per gliã supuenientẽ. Et hoc mõ charitas nõ excidit: qa sicut est invita, sic pmanebit in patria cum augmento. a ¶ Sive ꝓphetiæ euacuabuntur. Prophetia em est respectu futuri, status aũt patriæ futurũ non expectabit, sed erit ibi finale cõplementũ oim: sic em prophetia non habet ibi locũ. Item qa ꝓphetia est cognitio ænigmatica quæ cessat in pria vbi est clara cognitio. b ¶ Sive linguæ cessabunt. qđ' nõ est intelligendũ de corporalibus linguis: qa sancti resurgent integritate corpis. Sic hæc cessatio nõ est intelligẽda quãtum ad vsum linguarum: qa ibi erit laus vocalis. fm ꝙ dicit Glo. sup illud Pẽ. cxlix. b. Exultationes dei in gutture eoꝝ. Sed intelligẽdum est de dono linguaꝝ: quo aliꝙ in primitiua ecclia linguis variis loquebant: Act. ij. ꝓpter illos q nõ intelligebãt linguã nãtiuã apsoꝝ: q tũc cessabũt: qa q libet quãcũꝙ linguã intelliget: ꝓpter qđ' nõ erit necessariũ loqui variis linguis. In primo etiã statu generis humani erat vnus populus & labiũ vnum oiũm: Gen. xi. Et multo magis videť ꝙ sic fiet in vltio statu ꝙ summatiõis oim.

c ¶ Sive scientia destructur. s. scientia hic acquisita non quo ad species intelligibiles vel quo ad habitũ: sed quo ad actũ q mõ est ꝓ puerssionẽ ad ꝓhatasmata tali ꝙ o puerssione nõ indiget aia separata. d ¶ Ex parte. Hic ꝓñr ꝓbat, ꝓpositũ. Sed o: cõcludit intentum, ibi: Nunc aũt. Circa primũ facit talẽ rõnẽ, dicẽs: Adueniente pfectiõe, tollit impfectio ei opposita: status aũt glię pfectissimus est ergo adueniẽte pfectiõe tollunt dona habẽtia impfectiõnẽ: vt simpliciter, vel qđ' ad id qđ' est impfectiõis oia sunt hmõi ꝓter charitatẽ q est idẽ cũ gra gratũ faciẽte. Vel habet eã inseparabili⁹ annexam: ergo in gria tollunt oia simpliciter: vel fm qd. In ista rõne sic ꝓcedit: qui a primo ponit minorẽ. Sed o: maiorẽ cũ sua deductione, ibi: Cum aũt venerit. Tertio: minoris, ꝓbationem, ibi: Videm⁹ nunc: Circa primũ dicit: Ex parte em cognoscimus. i. impfecta est scia nra quæ habet in via: & maxime illa q est de deo ad quẽ se habet intellectus

¶ sed. ¶ futuro. a ¶ qñ oia ꝑsentia erunt.

Sive prophetiæ euacuabũtur: sive

a ¶ Qui dem alicui dicere t vbi oẽs eadẽ intelligent. ¶ quomodo per speculum.

linguæ cessabunt: sive scientia de-c

a ¶ cu per ipsam rẽ erit. b ¶ ꝓphetia & scia destruetur: qa ex parte sunt. i. imperfectę.

structur. Ex parte enim cognosci-d

a ¶ impfectę: quasi scia ex pte est: ꝓphetia ex parte est. b ¶ sed oẽ qđ' ex parte est destruet: mus: & ex pãrte prophetam⁹. Cum e

Cum. s. vene. quod perfec. &c.

a aũt venerit quod pfectũ est euacua-g

¶ per simile.

bitur quod ex parte est. Cum essem h

¶ more paruuli.

paruulus, loquebar vt paruulus:

¶ humanas res.

sapiebam vt paruulus: cogitabam i

vt paruulus. Quando autem fa-l

¶ perfectæ ætatis. a ¶ postposui oia illa.

ctus sum vir: euacuaui quæ erant

a ¶ sir paruuli. ¶ nos. ¶ de deo.

b paruuli. Videmus nunc per spe-m

a ¶ imaginẽ obscurã. b ¶ creaturas in quibus aliqua similitudo dei relucet: & hoc satis obscure. c ¶ manifeste.

c cũlum in ænigmãte: tunc autẽ facie-p

a ¶ a similitudine directo vultu se aspicientiũ.

b ¶ ego ipse etiam. c ¶ obscure & impfectę.

ad faciem. Nunc cognosco ex partẽ q

d tũc autem cognoscã sicut & cogni-r

a ¶ tunc cognoscã, sed nũc: vt ad id puenia.

e tus sum. Nunc autem manent fi-s

¶ Q. pauca: sed multũ vtilia.

f des, spes, charitas: tria hæc. Ma-v

a ¶ quæ his decedentibus permanebit aucta.

ior autem horum est charitas.

¶ Sequitur de ordine charismatum quantum ad vtilitatem proximorum. Et primo ponit ordinem charismatum. Secundo ordinem eorum quantum ad vsum, ibi: Sectamini charitatem. Circa primum ponit duo. Primo ordinem charismatum. Secundo ordinem eorum quantum ad vsum, ibi: Quid ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Aut in reue. vt exponã reuelationẽ. Reuelatio est qñ per figuras ostẽdunt quę dam mysteria: vt in apocalipsi. b ¶ Aut in scia. vt exponã ea q̃ ad sciendũ ptinẽt. Ea sunt q̃ fidẽ illuminãt: vt de natura diuinitatis. c ¶ Aut in prophetia. vt exponam scripturas quæ de futuris agunt.
d ¶ Aut in doctrina. vt exponant scripturas quę mores informãt. Vel reuelatio est subita aliquarũ rerũ ostẽsio p spm̃. vñ post si cui sedẽti reuelatũ fuerit. Prophetia est vt Esaiæ: vel cæterorũ: quã sine hũana industria spũs̃ctũs paulatim reuelat. Scia est eorũ q̃ apprio studio didicit. Doctrina est eorũ q̃ alio docẽte. e ¶ Tñ quæ sine. Per me ostẽdi linguã nõ valere sine interprete. Per me dico qd' oñdi q̃ sum rõnalis tñ p inaiata idẽ patet. f ¶ Eteñ si incer. Item per aliam silitudinẽ. Eteñ si incer. &c. Iudęis erat vsus tubę in festis & in bellis diuersis sonis. g ¶ Tam multa. Ideo in aera. Quia tam multa vt sunt gña linguarum. qd' est tñ valet hæc locutio ac si oibus linguis loq̃remini quas nũq̃ vllus intelligeret: & de oib⁹ reb⁹ in vnaquaq; lingua: qa nulla res est sine sua voce in vnaq̃ q̃ lingua. Vel, Tam multa vt sunt gene. lin. ũ hoc mũ. qa loqmini oibus linguis & de oibus rebus. h ¶ Et sine vo. Multæ sunt linguæ: sed hñt ꝓprias significatiões vocũ vt intelligant. i ¶ Sí ergo nescíe. Et qa alį sine interpte nõ intelligerẽt: ergo ero barbarus. k ¶ Sic & vos. Vel sub vna distinctione sic: Et ꝓpter hoc ne sitis barbari: & vos vt ego q̃rite vt abundetis.
l ¶ Spũs meus orat. Spũs vocatur vis aiæ inferior mẽte vbi corporaliũ rerũ filitudines imprimunt. Mens altera superior vis aiæ. vt. ē. Spũs pharaonis informatus est: vt videret imagines: mens iosęph illuminata est vt intelligeret. m ¶ Sine fructu. Ambro. Ita enim si lingua incognita quis loquat vel signa aliquarũ rerũ sine intellectu proferat: sicut solẽt latini hoies græce cantare, oblectari sono verboꝝ: nescientes tñ q̃d dicant. n ¶ Orabo spũ. i. ita loqui approbo vt signa rerũ formẽt in spũ: & eoꝝ intellectus refulgeat in mente. Vel, Orabo: ore & mente. o ¶ Amen. Aug. Nota q̃ hoc verbũ amẽ, nec græcũ nec latinũ est, sed hebræũ: & interpꝛtat verum. Q̃q; posset dici verũ: nõ dr̃ sed amẽ. Nec græcus tamẽ, nec latinus interpresaus sus est facere ne vilesceret nudatum: sed honorem haberet velamento secreti.

Reuelatio. Prophetia. Scientia. Doctria. Gen.41. a. Ibidem. Amen.

Gratias

NICO. DE LY.

a ¶ Aut in scia. q̃ ꝓprie accipiẽdo est de terrenis. Tertio circa futura cõtingẽtia: & q̃tum ad hoc subdit. Aut in ꝓphetia. Quarto: circa moralia: & q̃tũ ad hoc dicit: Aut in doctrina. b ¶ Tñ quæ: Hic ponit sc̃ḿ exemplũ in rebus inaiatis. s. instrñs muficis: q̃ si sonũ cõsusum emittãt nescit' qd canit: sed requirit' determinatio soni p variũ tactũ instrñ: & hoc est qd' dicit: Tñ quæ sine aia sunt vo. dã. hic accipitur vox silitudinariæ tm̃: qa proprie loquendo sonus est inaiatis: vt dr̃. n. de aia. Vox est pcussio aeris respirati ab aia ad vocalem arteriam cũ imagine significãdi. Et sic vox hic accipit ꝓ sono. Cætera patent vsq; ibi: c ¶ Eteñ si in. Vbi ponit aliud exẽplũ de tuba q̃ aĺr sonat inuitãdo ad cõsilium: aſr vocãdo ad pelũ: & aĺr ꝓuocando ad bellũ vt hr̃ lib. Num. x. ꝓpter quod nullus ꝑparat se ad bellũ nisi sonet determinato mõ ad hoc statuto. Et sĩr locutio nisi ad ædificationẽ, sicut ipse q̃ oẽs nouit. Gras ago. Ne emulus ꝓuinciã videret dicere, deprimẽs in alıs qd' in le nõ hr̃et oñdit: oim hoiꝝ se loq; linguis, di. Gratias. b ¶ Sed ma. par. esto. Vt sitis rem oti a malicia: vt paruuli, ſtu dentes his q̃ ꝓfunt, qd' est pfectio sensus. c ¶ In lege. Rõ quare non debẽt q̃rere linguą: qa in signũ sunt in silibus: qd' ipsi ia nõ sunt: & nõ ad ædificationẽ q̃ necessaria est iã fidelibus. In lege. Amb. Dicit linguas qb⁹ velaĺ ꝓitas mutas: qa eiã oia velamina legis veteris dñs ꝓpter ꝓphetã esse mutãda dixit, vt fidelibus ꝓpicua fieret veritas remoto legaliũ figurarum velamine. Ex hac silitudine ostẽdit linguas qb⁹ regit ꝓitas nõ esse apperẽdas: nec dari ꝓpter fideles, sed infideles: sicut in veteri lege velamẽ erat vt indignis & infidelibus velaretur veritas. d ¶ Aliįs lin. Amb. Nõ de sabbato, & neomenijs, & circuncisiõe & hmõi, sed nouũ testm̃. Vel nõ in reuelatione, qua indigni sunt: sed in pabolis dr̃ eis euangeliũ. e ¶ Et nec sic ex. Hoc de his ꝓdixit, qs̃ pscit nõ creditoros q̃ tq̃ in sig. i. ſmones dei incognita lingua & pegrina obscuri sunt nevideant ꝓ dei scientia. quarto. f. vtutes & vitia, pœna & gia. Et quia ista debẽt ꝓdicare cũ breuitate sermonis. Ideo dicit apĺs: Quinq; verba ai. pauca. f ¶ Fratres mei. Postq; ꝓphetia pcellere donũ lingua rum rõnibꝰ sumptis ex pte fidelium: hic ꝓnr cessiæ: respondendo amen. Propter quod in primitiua eccl̃a bñdictiones & cætera cõia fiebãt in vulgari: sed postq; populus multiplicatus fuit & ꝓfecerit tm̃ affectũ: fit re ministris eccl̃ę: vt pote stando q̃ dicit euangelium deposito caputio, adorando eucharistiã & cõsimilibus fiunt in latino in eccl̃sia latina. Et sufficit q̃ clericus regat quo linguis sit vtẽdũ. Q. Oñq; dẽ ꝓphetia est melior dono liguarũ, dicẽs: a ¶ Gras ago deo &c. Et hoc est quoddã donũ a deo mihi datũ. Sed ꝓ donũ ꝓphetiã melius est, subdit: b ¶ Sed in eccle. ca. d ¶ Sensũ meo. f. vt intelligam & ab alios instruã q̃ decem milia verborum in lingua. Fratres mei. Postq; ꝓphetia ꝓcellere donũ lingua rum fi benedixeris, id est tu sacerdos vel idiota, quomodo dicet amẽ super benedictionem tuam? Quoniam quid a ¶ Ideo dico sup tuã bñdictionẽ: vel hoc no to ꝙ idiota nõ habet locũ: Nã hoc non noto vel arguo, ꝙ hoc agis: Hoc iõ dicit ne videre dicas nescit. Nam tu quidem bene gratias agis: sed alter nõ ædificat.

¶ subdita ostensione.

vobis loq̃r: aut in reuelatiõe: aut in scięti̇a: aut in ꝓphetia: aut in doctri

¶ quis ista linguas appetaris: tamen.

na. Tñ quæ sine aĩa sunt vocẽ dãtia

a ¶ distinctos & intelligibiles sonos.

siue tibia, siue cithara nisi distictiõ

a ¶ id est quis iudicare poterit modos vel cõsonantias cantilenæ.

nẽ sonituũ dederit quõ sciet id qd'

a ¶ tibia. b ¶ Aliud simile.

¶ Vere de istis nescient: qa nec de tuba.

cãnit, aut qd' citharizat? Eteñ si in

a ¶ quæ bellũ nõ significet. b ¶ nescient: esse ctus indicat: qa nemo separat.

certam vocẽ dederit tũba: qs̃ para

a ¶ loq̃ntes. b ¶ q̃ libet signoꝝ: vl cognitã

bit se ad bellũ? Ita & vos per linguã

a ¶ p interꝑtationẽ. b ¶ q debetis ad bellũ cõ

nisi manifestũm ꝓmonẽ dederitis:

tra dæmones hortari. a ¶ Q. Nullo modo.

b ¶ intelliget. c ¶ a vobis. d ¶ Nescient.

quõ sciẽt id qd' dicitur? Eritis enim

¶ non ad corda hominũ. ¶ quasi inutiliter.

gin aera loquẽtes. Tam multa vt pug

¶ sunt multa. ¶ toto.

ta genera linguarũ sunt in hoc mũ

¶ intellectu.

do: & sine voce nihil est. Sí ergo ne

a ¶ interpretationẽ significationis vocis quã

profero. b ¶ quem instruere debeo.

sciero virtutẽ vocis: ero ei cui loq̃r

a ¶ nõ intellect⁹. b ¶ istruit. ¶ vel audit. ¶ intellectus. ¶ qa necipe me, necego ipm̃ intelligo.

barbarus: & q̃ loq̃tur mihi bárba

a ¶ sicut dico de me. ¶ eritis barbari sine interpretatione. b ¶ qa desideratis dona spũs.

rus. Sic & vos, quoniã æmulatores

estis spirituũ ad ædificationẽ eccle

a ¶ qd' est ꝓ interꝑtationẽ. ¶ & qa ędificare de

siæ q̃rite vt abũdẽtis. Et ideo q loq̃

betis. a ¶ deũ vel sic oret. i. loquat. b ¶ interpꝛtandi gra sibi det. ¶. i. vt exponat. c ¶ si aſr.

tur lingua, ór et vt interpretet. Nam q

a ¶. i. loquar. b ¶ a deo datus facit loqui. vel ratio quæ id bonum putat.

si órem lingua, spiritus meus orat:

a ¶ intelligentia eoꝝ quę dico.

mmens autem mea sine fructu est.

a ¶ vtile est: b ¶ loq̃r. c ¶ volũtate vl' lingua p

Quid ergo est? Orabo spiritũ: ora

spm̃ data. a ¶ intelligẽtia mẽtis. b ¶ melodia

bo & mentẽ. Psallam spũ: psallam

cãtus: qd' min⁹. a ¶ intelligẽtia spũali quod plus. b ¶ sed aliter. c ¶ aliqua bona dixeris.

& mentẽ: Cæterũm si benedixẽris y

a ¶ lingua p spm̃ data. b ¶ q. null⁹: nec etiã sapiens: qa non intelligit. c ¶ illiterati & rudis.

spiritũ, quis supplẽt locũ idiotæ?

a ¶ Q. nullo mõ. Q̃m qd dicas nescit. ¶ hic ẽ loc⁹ idiotę. ¶ etiã multũ intẽtus vt intelligat.

Quomodo dicet, amẽ super bene

dictionem tuam? Quoniam quid

a ¶ ideo dico sup tuã bñdictionẽ: vel hoc no to ꝙ idiota nõ habet locũ: Nã hoc non noto vel arguo, ꝙ hoc agis: Hoc iõ dicit ne videre dicas nescit. Nam tu quidem bene tur reprehẽdere donũ spũs. ¶ in lingua.

gratias agis: sed alter nõ ædificat.

a ¶ Gras ago deo. Proponit se exẽplũ q̃ nõ debẽt loqui linguis nisi ad ædificationẽ, sicut ipse q̃ oẽs nouit. Gras ago. Ne emulus ꝓuinciã videret dicere, deprimẽs in alıs qd' in le nõ hr̃et oñdit: oim hoiꝝ se loq; linguis, di. Gratias. b ¶ Sed ma. par. esto. Vt sitis rem oti a malicia: vt paruuli, ſtu dentes his q̃ ꝓfunt, qd' est pfectio sensus. c ¶ In lege. Rõ quare non debẽt q̃rere linguą: qa in signũ sunt in silibus: qd' ipsi ia nõ sunt: & nõ ad ædificationẽ q̃ necessaria est iã fidelibus. In lege. Amb. Dicit linguas qb⁹ velaĺ ꝓitas mutas: qa eiã oia velamina legis veteris dñs ꝓpter ꝓphetã esse mutãda dixit, vt fidelibus ꝓpicua fieret veritas remoto legaliũ figurarum velamine. Ex hac silitudine ostẽdit linguas qb⁹ regit ꝓitas nõ esse apperẽdas: nec dari ꝓpter fideles, sed infideles: sicut in veteri lege velamẽ erat vt indignis & infidelibus velaretur veritas. d ¶ Aliįs lin. Amb. Nõ de sabbato, & neomenijs, & circuncisiõe & hmõi, sed nouũ testm̃. Vel nõ in reuelatione, qua indigni sunt: sed in pabolis dr̃ eis euangeliũ. e ¶ Et nec sic ex. Hoc de his ꝓdixit, qs̃ pscit nõ creditoros q̃ tq̃ in sig. i. ſmones dei incognita lingua & pegrina obscuri sunt nevideant ꝓ dei scientia. quarto. f. vtutes & vitia, pœna & gia. Et quia ista debẽt ꝓdicare cũ breuitate sermonis. Ideo dicit apĺs: Quinq; verba ai. pauca. f ¶ Fratres mei. Postq; ꝓphetia ꝓcellere donũ lingua rum rõnibꝰ sumptis ex pte fidelium: hic ꝓnr cessiæ: respondendo amen. Propter quod in primitiua eccl̃a bñdictiones & cætera cõia fiebãt in vulgari: sed postq; populus multiplicatus fuit & ꝓfecerit tm̃ affectũ: fit re ministris eccl̃ę: vt pote stando q̃ dicit euangelium deposito caputio, adorando eucharistiã & cõsimilibus fiunt in latino in eccl̃sia latina. Et sufficit q̃ clericus regat quo linguis sit vtẽdũ. Q. Oñq; dẽ ꝓphetia est melior dono liguarũ, dicẽs: a ¶ Gras ago deo &c. Et hoc est quoddã donũ a deo mihi datũ. Sed ꝓ donũ ꝓphetiã melius est, subdit: b ¶ Sed in eccle. ca. d ¶ Sensũ meo. f. vt intelligam & ab alios instruã q̃ decem milia verborum in lingua.

F a ¶Psalmũ habet. Laudẽ dei: per canticũ. b ¶Doctrinã. Sensum spũalẽ per prudẽtiã. c ¶Aut vt mul. tres. non plus ꝙ tres. ne occupẽt diẽ & nõ sit loc⁹ ,pphetis scripturas disserẽtib⁹. d ¶Sibi aũt loquaᷓ. Sibi loquiᷓ q cõpungiᷓ ex his quæ dicit: Et deo ad honorẽ dei quẽ laudat vel orat. e ¶Prophetæ duo &c. qa sufficit sermo tot hominũ: & in ore duorũ vel triũ stat omne verbũ. f ¶Quod si alij. Ambro. Datur inferiori, qđ nõ superiori. g ¶Et spũs. Loquens debet cedere sedenti: quia spũs q vnus est: sed pluraliter diciᷓ ,ppter multos ,pphetas quos replet: vel ,pter plura eius dona, subditus est ,pphetis vt qñ volunt tacere possint: & qñ volunt loqui possint: & non cogit eos vt phithonicos clamare vel aliqua subticere. Amb. vñ si prior non cedit, videᷓ non esse spũs dei. Vere subditus: quia aliter dissensionis esset & nõ pacis. Ita hoc modo vobis dico sicut in oĩbus non est nouũ vel singulare: ideo firmiter tenet. h ¶Non enim est dissen. deus. Dissensionis esset, si quos replet, simul loqui cõpelleret. i ¶Sicut in omnibus &c. Vel mulieres taceant sicut ego doceo in oĩbus ecclesijs. k ¶Turpe est. quia cõtra disciplinam. l ¶An a vobis. Sic se iactabant quasi bñficiũ darent, non acciperẽt. An a vobis verbũ. Increpatio quasi suis institutionibus dimissis aliquas nouas vellent inducere: qđ nõ possunt: qa ab eis nõ ,pcessit verbũ dei: nec soli accæperunt. Itẽ ideo mea tenere debetis: quia quę scribo, mãdata dei sunt. Et oportet vt ita cognoscat esse: si quis est propheta vel spiritualis: alioquin si contra vadit: nec propheta, nec spiritualis. Spirituales qui non prophetæ sunt, qui non ha- bent

Deut. 17. b.

F

a¶habet aliqđ donũ quo põt vti ad ædifica-
go est fratres? Cum cõuenitis vnusᷓ a b
tionem: qa alius. a¶. i. grã dei psalmum intelligit. b¶alius. ¶De moribus.
quisꝙ vr̃m psalmum habet: doctri c
¶alius. ¶reuelationem. ¶alius.
nam habet: apocalypsim habet: lin d e
a¶alius linguarũ vel scripturarum.
guam habet: interpretationem ha f
¶autem.
bet: oĩa ad ædificationem fiant. Si g h
a¶cætera suis modis: lingua autẽ sic.
b¶aliquis. ¶fiat locutio.
ue lingua quis loquitur ẽm duos,
a¶. i. duo vel tres loquanᷓ. b¶ecclesiæ vel vnus post aliũ vel intercise. c¶aliquis dicat vel exponat populo.
c aut vt multum tres & p ptẽs: & ũn⁹ i
interptetur. Si aũt non fuerit inter k
a¶linguis loquẽs. b¶vbi nihil debet esse nisi ædificatio. c¶tacite oret. d¶linguis.
d prẽs: taceat in ecclia: Sibi autem lõ l m
a¶nõ ergo plures q lingua loquanᷓ.
e quatur & deo. Prophetæ duo aut n
¶tantũ. a¶singillatim. b¶quæ dicunt.
f tres dicant: & cæteri diiudicẽt. Qđ o p
a¶per spiritũsanctum. b¶aliquid melius. c¶qui audiebat.
si alij reuelatũ fuerit sedenti, prior q
a¶det illi locũ. b¶etiã sedẽtes. ¶non simul:
taceat. Potestis em̃ õmes per singu r s
ne cõturbatio fiat. ¶etiam maiores.
los prophetare: vt omes discant & t v
a¶etiã minores. ¶alios. b¶dũ suggerũt & conatus bonos iuuant.
g oẽs exhortentur. Et spũs prophe x
h tarum ,pphetis † subiectus est. Non
¶discordię. a¶& ideo alter cedat alteri.
enim est dissensionis deus, sed pa
¶etiam.
i cis: sicut in omnibus ecclesijs san
a¶& si dixi ꝙ potestis oẽs ,pphetare.
ctorum doceo. † Mulieres in eccle y
a¶vt nõ loquanᷓ linguis nec ,pphetent.
¶ab aliqua auctoritate.
sijs taceant. Non enim permittitur z
a¶in ecclesia. ¶pcipiᷓ quod velum innuit.
eis lõq: † sed subditas esse: sicut & a
¶in Gen. sub ptãte viri eris: & ipse dña. tui.
lex dicit. Si quid autem volunt b
discere: domi viros suos interro
¶qa ,p pctõ qđ induxit semp debet verecũ
k gẽt. Turpe est enim mulieri loqui c
dari. ¶immo, a nobis ad vos.
l in ecclesia. An a vobis verbum dei d e

n ¶Prophetæ. Hic ꝯñr oñdit qualr sit vtendum dono ,pphetię. Et prio oñdit debit⁹ vsus. Scđo: qb⁹ est ,phibitus, ibi: Mulieres. Circa primũ sciẽdũ ꝙ vsus ,pphetiæ hic accipiᷓ ,pponere vbũ exhortationis ad plebẽ sacras scripturas exponẽdo. in primitiua vo ecclia plures habebãt hoc donũ: ,ppter qđ ne cõfusio fieret, apľs ordinauit ꝙ exercereᷓ a duob⁹ tñ: vel a tribus ad plus & successiue. Et hoc est qđ dr: Prophetæ duo aut tres di. scripturas exponendo nõ simul, sed successiue. o ¶Et cæteri dijudicẽt. i. attente audiant: vt sic possint discernere q̃ sint meli⁹ dicta & magis necessaria. p ¶Quod si alij re. fuerit sedẽ. i. si alicui de auditoribus facta fuerit reuelatio per spm̃ sctm̃ de aliquo ,p ædificatione: tũc ,pponẽdo. q ¶Prior taceat. Dando isti locũ loquẽdi. Et subdiᷓ causa: r ¶Potestis em̃ oes. reuelationẽ spũsctĩ habẽtes. s ¶Per sin. prophetare. vnus post alium cõpetenti tpe. t ¶Et oẽs discant. q audiunt. v ¶Et oẽs exhor. ad hoc apti. Sed quia posset aliqs dicere: non est in potestate sic loquẽtis tacere: qa loquitur ex spiritussancti motione. Hoc remouet dicens: x ¶Et spiritus prophetarũ prophetis subiectus est. Hoc est: in potestate eorum. Circa quod sciendum ꝙ duo sunt in prophetis. s. illuminatio mẽtis prophetæ. Et hoc non est in potestate eius: qa spũs ,pphetiæ non semper adest prophetis. Aliud est illuminationis sibi factæ pnunciatio. Et hoc est in potestate ,pphetæ qa põt loqui & tacere ,put expedit honori diuino & vtilitati ecclesiæ. Et sic est in proposito: qa si plures simul loquerẽtur, esset cõfusio: & vnus alterũ impediret: ex quo sequereᷓ diuisio cuius deus nõ est auctor. Ideo subditur: Non em̃ est dissensionis deus. Sciendũ tñ ꝙ nõ semper in potestate prophetæ est tacere: immo aliqñ spiritus mouet ipm ad loquendũ cõtra voluntatẽ suam. sicut patet de Balaam Nume. xxij. & xxiiij. ꝙ benedictionẽ populi israel tacere nõ poterat: hoc em̃ erat ad gloriã dei. non sic aũt in ,pposito: vt patet ex dictis quibus y ¶Mulieres. Hic ꝯñr ostendit quibus personis prophetandi actus sit prohibitus. s. mulieribus. Et primo facit quod dictum est. Scđo: aliquorũ proteruiã excludit, ibi: An a vobis. Circa primum dicit. Mulieres in ecclesijs taceant. Scilicet cessando a doctrina: nõ tamẽ ab oratione secreta. Et subdiᷓ rõ: z ¶Non em̃ pmittitur eis loqui. i. docere: qđ pertinet ad doctores siue platos & superiores. Et ideo repugnat sexui muliebri. Tũ ,ppter defectũ intelligentiæ: Tum qa mulier naturaliter debet esse subiecta viro. Ideo subditur. a ¶Sed subditas esse sicut & lex dicit. Gen. iij. c. Sub viri potestate eris. ,pphetia tamen q̃tum ad illuminationem mentis non repugnat sexui muliebri: & sic leguntur multę mulieres ,pphetasse. Nec solũ excludunᷓ ab actu docẽdi in ecclia publice sed etiã ab actu q̃rẽdi ibidẽ p modũ disputationis. Ideo subdiᷓ: b ¶Si qd aũt volũt discere: domi viros suos interrogẽt. vt de auditis in ecclia plenius informẽt. Et causam dicti silentij tangit, cum dicit: c ¶Turpe est em̃ mulieri. i. indecẽs est [illegible] bi: Loqui in ecclesia. Et per oppositũ decens est eã tacere in locis publicis. Propter qđ in iure cautũ est ne mulieres exerceãt opus aduocãdi. d ¶An a vobis. Hic ꝯñr excludit aliquorũ ,pteruiã: qa ꝯuersi de gẽtilitate possent dicere ꝙ ordinatio apľi nõ esset bona: eo ꝙ in tẽplis veneris & dianæ mulieres forsitã publice docebãt: qđ repellit apostolus, dicẽs: An a vobis. Gentibus. e ¶Verbum dei processit? q. d. non: sed a iudeis quibus datæ sunt scripturæ legis & ,pphetarũ: & ideo modus & ordo doctrinæ magis est deriuandus a iudæis in gentiles ꝙ econuerso. Si qs

NICO. DE LY.

tres. s. vobis agendũ. s. qđ sequitur: a ¶Cum conue. ad ecclesiã. b ¶Vnusquisꝙ vestrum psalmum habet. vel in se, vel in aliquo de cõgregatione fideliũ q donum sibi datum põt in alios refundere qa nõ danᷓ singulis oĩa dona, sed diuisim vt dictũ est. s. xij. ca. Et ita intelligendũ est de alijs sequentibus. Per psalmũ vero intelligitur canticum ad laudandum deum. c ¶Doctrinam habet. i. gratiã prædicandi ad informationem morum. d ¶Linguam habet. i. donũ linguarũ. e ¶Apocalypsim habet. i. reuelationem f ¶Interpretationem habet. i. virtutem explanandi obscura. g ¶Omnia ad ædificationem fiant. quilibet enim debet gratia sibi data vti ad ædificationem ecclesiæ. h ¶Siue lingua. Hic ostendit propositũ magis in speciali. Et primo q̃tum ad donum linguarum. Scđo, q̃tum ad donum prophetię, ibi: Prophetæ aũt. Circa primũ dicit ꝙ dono linguarũ non est vtendum a multis: sed sufficit ꝙ a paucis ,ppter occupationem tpis. Ideo dicit: Siue lingua qs loquitur ẽm deos. s. hoĩes. Aut vt multũ tres. id est ad plus ẽm ꝙ dicitur Deu. xvij. b. In ore duorum vel trium testiũ stat omne verbum. i ¶Et per partes. id est successiue. Vel, Per partes. i. intercise post alium: vt post vnã partem locutionis fiat eius expositio: & post aliã siľr. Et hoc mõ sit expositio qñ p̃dicatores prædicãt per interpretẽ hoĩbus ignotę linguæ. Ideo subdiᷓ: Et vnus interpreteᷓ. k ¶Si aũt non fuerit inter. s. ille q loquiᷓ linguis. l ¶Taceat in ecclesia. dũ alius interpretaᷓ. m ¶Sibi aũt lo. & deo. Orãdo deũ in secreto. In ecclesia vo seruaᷓ dicta ꝯsuetudo de numero loquẽtiũ. in missa ei representaᷓ donũ linguarũ p eplam & euãgeliũ: & sic ẽm duos actus ẽuaᷓ testimoniũ. In matutinis vo triplex testioniũ repñtaᷓ p triplicẽ nocturnũ: & antiq⁹ dicebanᷓ diuisim ẽm tres vigilias noctis. Prophetæ.

Diuisio.

bent noticiã de futuris. a¶Si qs vi. p. Quod vtiꝙ non est: quia vere est: ita cognoscit, & q̃ hęc ignorat ignorabiᷓ. i. improbabiᷓ. Pusilli in cruce gľiantes: & si ignorãt q̃ subtilissime disseruntᷓ: ad gľiã pueniunt: qa nõ perit vnus de pusillis ,p qbus xp̃s mortuus est. b ¶Cognoscat. Innuit difficilia esse verba eplarũ: cũ a propheta vel spũali iubet cognosci. c ¶Si qs aũt ig. Sed si quis hæc ignorat: & nõ vult credere esse mãdata dei, ignorabitur vt in euange. Nescio vos. i. non noui vos esse meos, vel inter p̃destinatos. Si qs aũt ig. Non dicit de his q non pñt discernere ineffabilẽ trinitatis vnitatẽ: sed de p̃dictis q̃ ad fidẽ & mores ædificãt. s. vt linguis prophetia p̃ponaᷓ: vt non pturbate geraᷓ: q̃si ,pphetię spũs ẽt inuitos loq cogat. vt mulieres taceant: vt oĩa honeste & ẽm ordinẽ fiant. Coercet ergo, & ad pacificũ ordinẽ reuocat inqetos: tãto ad seditionẽ faciliores q̃to sibi videbanᷓ spũ excellẽtiores: cũ supbiendo cuncta turbarent. Ca. XV. NOtũ au. &c. De resurrectione mortuorũ agit: quia cum ipso docent recte credidissent de ea postea tñ quorũdam prauiloquijs corrupti ab hac fide recesserant. Ipsam ergo futurã primo p resurrectionẽ xp̃i, deinde p alia multa. e ¶Per quod & sal. Si retinetis illud euangeliũ. i. resurrectionẽ mortuorũ, ea rõne qua cõfirmaui vobis. i. per resurrectionẽ xp̃i. Tenetis dico. f ¶Nisi fru. cr. qđ est aut tenetis resurrectionẽ mortuorũ: aut icassum est fides quę nõ accipiᷓ nisi spe resurrectionis. g ¶Tra. e. vo. Oñsurus eis resurrectiõem iustorũ futurã, probat eã per resurrectionẽ xp̃i, de qua non dubitabãt, h ¶Quoniã xp̃s mor. est. De morte p̃mittiᷓ: vt sicut vera mors ostenditur: vera resurrectio teneatur. i ¶Scripturas. veteris testamenti, quæ mortem xp̃i futuram cecinerũt. vñ Esa. Vt ouis ad occisionem ductus est. Et item. Tolleᷓ a terra vita eius. Ab iniqtatibus populi mei ductus est ad mortẽ. Et iã tradidi. k ¶Quia sep. est. & hoc siľr ẽm scripturas. Ait em̃ Esa. Dabit impios pro sepultura, & diuites ,p morte sua. Et item: Erit ingt sepulchrũ eius gľiosum. l ¶Resur. ter. di. Et hoc dixi ẽm scripturas. Ingt enim Osee: Post biduũ viuificabit nos, & in die tertio resurgemus: & viuemus in cõspectu eius. ¶Ambro. si mortuus & sepultus resurrexit: ne dubitetis mortuos & sepultos resurgere. m ¶Visus est ce. Prius qualis viris quibus apparuisse legitur in euangelio: aliter contrarium esset: ꝙ prio mulieribus apparuisse legitur. n ¶Post hęc vnde. August. Alia litera habet duodecim quod

B

¶ideo qđ tenent alij tenete:
processit? Aut in vos solos peruc
tanꝙ pseudo qui non diuina sed terrena ,p desiderijs hominum docebant.
a nit? Si quis videtur propheta esse a
a¶vt videtur. b¶vere & spũaľr itelligat.
b aut spiritualis: cognoscat quæ scri b
bo vobis: qa domini sunt manda
a¶hæc esse dei mandata. b¶a deo, i futuro.
c ta. † Si quis autẽ ignorat, ignora c d
¶qa interpretatio ædificat. a¶desiderate.
bit. Itaꝙ fratres æmulamini pro e
¶tantum. ¶ne sit dissentio.
phetare: & loqui linguis nolite ,p f
a¶sed tã hęc ꝙ alia. b¶ñ pueriľr. ¶cũ pace.
hibere. Omnia aũt honeste, & ẽm g h
a¶prędictum vtilius præponatur.
ordinem fiant in vobis.
¶de spiritualibus hucusꝙ, sed modo No.
d NOtum aũt Ca. XV. i
a¶de resurrectione mortuorum.
vobis facio fratres euangeliũ qđ k l
a¶non nouum. b¶dignum accæptione
prædicaui vobis: quod & accæpi m
iudicastis. ¶turpius si modo illud ,pijcitis: in quo leuitatis arguit eos. a¶q sine eo caditis. ¶p bona opa. ¶stare datur vobis.
e stis: in quo & statis: per quod & n o
a¶iam ex certitudine & in futuro in verita
f saluamini: qua ratione prædica p
te rei & speciei. ¶saluamini nisi &c.
uerim vobis si tenetis, nisi fru q
a¶illud qđ prædicaui. Nã istud tradidi, &
g stra credidistis. Tradidi enim vo r
trado. ¶inter maxima.
h bis in primis quod & accæpi: quo s t
¶a spiritusancto: non finxit. a¶aľs quia iesus. b¶non pro sua necessitate.
niam christus mortuus est pro
¶& hoc dico.
i peccatis nostris ẽm scripturas. v
¶sequendo.
k Et quia sepultus est. & quia re x y
a¶,pbata vera morte: & hoc iam cito vt ea potestate credatur nos posse suscitare.
surrexit tertia die ẽm scripturas.
a¶tradidi. ¶petro. ¶in conclaui. z
m et qa visus ẽ cephæ: & post hæc vn a b

NICO. DE LYRA.

a ¶Si qs videᷓ pro. esse aut spi. qui potest omnia iudicare vt dictũ est. s. ij. ca. b ¶Cognoscat quæ scri. vo. qa dñi sunt mãdata. i. poterit cognoscere ꝙ ordinatio nõ solum ,pcessit a me, sed a deo. c ¶Si qs au. ig. ex negligẽtia vel malicia illa q̃ scire tenetur. d ¶Igno. a deo. e ¶Itaꝙ. Hic vltĩo ponit ꝯclusionẽ itẽ. s. ꝙ dona spũsancti sunt appetenda: & ꝙ eis vtẽdũ est ordinate: & a psonis quas decet vti. iõ dicit. Itaꝙ frẽs æmulamini. tanꝙ melius bonũ ꝙ loqui linguis: vt patet ex supradictis. Verũtamen qa loqui linguis est quoddã bonum, iõ subdiᷓ. f ¶Et loq linguis nolite prohibe. successiue, sed plures simul loquendo. g ¶Oĩa aũt ho. i. prout decet viros & mulieres. h ¶Et ẽm or. ad vitandum confusionem fiant in vobis. Ca. XV. NOtũ aũt vo. fa. Postꝙ apľs tractauit de sacramẽtis & de grã quæ conferᷓ in eis: hic ꝯñr tractat de gľia resurrectionis ad quã finaľr ordinantur. Et diuidiᷓ in duas: qa prio resurrectiõis xp̃i p̃mittit tractatũ, Scđo ,pbat ex hoc cõem resurrectionẽ hoĩm, ibi. Si autẽ christus. Prima

Diuisio.

Prima adhuc in duas: qa primo cõmendat doctrinã euangelicam in cõi. scđo denũciat q̃ oportet scire circa resurrectionem christi: ibi. Tradidi em̃. Circa primũ dicit. i ¶Notum au. vob. facio. i. ad memoriam vobis reduco. k ¶Euangeliũ quod p̃di. vobis. i. doctrinam euangelicam: cuius excellentiã ostendit ex quatuor. Primo ex ei⁹ p̃dicatorib⁹ q sunt apľi excellentes viri. & hoc tangiᷓ cũ dr: l ¶Quod prædi. ego apľs & alij siľes mei. Secũdo ex auditoribus, qui cõiter recæperunt doctrinam euangelicã p orbem: qđ est signũ veritatis huius doctrinæ. ẽm qđ arguit Augu. Quia si p vera miracula est sic recepta cõiter: certũ est eam esse verissimã & sanctissimã, eo ꝙ deus non põt esse testis falsitatis: q̃ testificatio fit veris miraculis Mar. vlti. d. Illi aũt profecti p̃dicauerunt vbiꝙ dño coopante & sermonẽ confirmante sequentibus signis. Si aũt dicaᷓ ꝙ sine miraculis fuit sic recepta. hoc reputandũ est maximum miraculũ ꝙ tam ardua & inaudita & supra sensum humanũ existentia recæpta sint tam cõiter, non solum a simplicibus, sed ẽt a sapientissimis & potẽtissimis viris. Et si arguatur contra hoc de lege mahumeti falsa: quæ tñ a multis est recæpta. Dicendũ est ꝙ nõ est siľe: qa vi armorũ primo sibi multitudinẽ rudẽ subiugauit: & legẽ dedit, ,pmittens delitias & potẽtiam obseruatoribus: ad q̃ homiẽs sunt ,pni. Fides aũt catholica p xp̃m & apľos p̃dicata, modo ꝯrio est recæpta. s. a pauperib⁹ eam p̃dicantibus: ad paupertatẽ & austeritatẽ, & mundi contemptũ inducentibus, & iõ non fuisset recæpta a sapientibus hui⁹ mũdi & potentibus, sicut videmus impletum nisi hoc fuisset virtute signorũ: & hæc recęptio tangiᷓ, cum dr: m ¶Quod & accæpi. vos, & alij sapiẽtes huius mundi. Tũc em̃ sapia maxime vigebat in græcia. Tertio commendaᷓ ex hoc qđ eleuat ad superna, ibi: n ¶In quo & sta. s. sursum erecti ad deũ. Quarto ex hoc ꝙ ipa sola ducit ad beatitudinẽ, ibi. o ¶Per quod & sal. Ad hoc tñ ꝙ ad beatitudinẽ perducat duo requinᷓ. Vnum est ꝙ teneaᷓ eo modo quo ab apľis est p̃dicata. s. non innitẽdo principaliter rõnibus humanis, sed auctoritati diuinæ & miraculis, ideo subdiᷓ. p ¶Qua rõne prædicaue. vo. si tene. q. d. p̃dicatio mea non processit rõne humana sed diuina. Scđm est, ꝙ fides non sit vacua bonis operibus: sine quibus est mortua: & p ꝯñs frustra: ideo subditur. q ¶Nisi frust. credi. r ¶Tradidi em̃. Hic ꝯñr ostendit qd sit tenendum de xp̃i resurrectione. Et ponit quatuor de christo. s. eius mortem, sepulturam, resurrectionem, apparitionem, q̃ pertinẽt ad articulos fidei de incarnatione christi. Dicit igitur. Tradidi enim vo. in pri. i. inter prima credenda: quia articuli fidei sunt principia. ex quibus alia credẽda deducuntur tanꝙ conclusiões ex eis elicitæ. s ¶Quod & ac. q. dicat hoc auctoritate ,ppria non feci, sed auctoritate dei: Et quæ sint illa, subdit: t ¶Qm̃ xp̃s mor. est ,p pec. no. nõ suis. Esa. liij. c. Propter scelus ppľi mei pcussi eũ, iõ subditur: v ¶Secundũ scri. s. Esaię & aliorũ ,pphetarũ ex spũsctõ loquentiũ: & sic mors ista fuit ,p pctis nostris a deo p̃ordinata. x ¶Et qa sepul. est. vt veritas mortis, eius ,pbaretur. y ¶Et qa resurrexit tertia die. Isti tñ dies accipiendi sunt per synecdochen: quia primus & tertius non fuerunt itegri. z ¶Et quia visus est. post resurrectionem. a ¶Cephæ. idest petro: Luce vlti. De apparitionibus autem factis mulieribus nõ facit apostolus mentionem: quia inducit apparitiones ad cõfirmationẽ fidei de resurrectione christi. iõ illas tm̃ inducit q̃ factæ fuerunt psonis magis autenticis. b ¶Et post hæc vn. s. apľis: quæ apparitio fuit facta post dies octo suę resurrectiõis thoma p̃sente Ioh. xx. Prius tamen apparuerat decẽ apľis thoma absente vt habetur ibidem: Dicit vndecim: qa iudas q fuerat duodecimus, iam

C

Euangelij excellentia in quatuor.

†37. dis. ca. iõ. i si, & 38. di. c. q ea. 15. q. 1. c. 1. §, ex volũtate.

D

Iac. 2. d.

mortuus

E decim quod p synecdochē accipitur. Vbi enim pars maior est aut potior solet eius noīe ēt illud cōprehēdi, qđ ad ipm nomē non ptinet: qualr & illud dictum est. Nōne ego duodecim vos elegi: cum tamē iudas de electis non esset. Hunc enim numerum cū articulo græci codices hñt vt non quicūq;, sed illi in eo numero intelligant. a ¶ Aborti. extra tps legitimū natus. idest anteq; debeat: vel post in xpo aplatum accæpit, iam xpo assumpto. ¶ Vel sitis abortiuo: qa sum minimus, cā humilitatis, vel tēpore & vocatione, nō dignitate, labore & pdicatione. b ¶ Nō sum. d. Cur ergo apls? Grā au. d. Primū sola grā: cum non præcederēt nisi mala merita. Sed post per grām incipiunt merita. c ¶ Abūdanti⁹. Hoc magis impletum est: qa de opere manum vixit: nec euangelio minus fecit. d ¶ Labora. Ego & alij apli: qa in hac prędicatione. Vel vere p grām: qa ego & il. sic. i. per grām prędica. e ¶ Et sic cre. Arguit eos: qa cum hęc manifesta fides esset apud oēs ecclesias: illi tñ inde desiuerant. f ¶ Si aūt xps. Hucusq; xpm resurrexisse ostendit. Nunc per resurrectionē pbat resurrectionem mortuorum. ¶ Amb. Hoc pseudo negant: dicentes christum non venisse in carne, nec passū, nec resurrexisse. g ¶ Inueni au. Hæc & alia ideo inferunt. vt erubescatis cuius errorem hæc consequūtur: qua ēt ipse damnat. Ne ergo in hoc errore remaneat, dicit: Inueni &c. h ¶ Aduersus. d. Augu. Hiero. Non minore, sed maiore fortassis scelere, in deo laudatur falsitas q; vituperat veritas. i ¶ Quod si xps non. Si xps non resurrexit: christus ī morte retinetur. Et si in morte, tunc & in peccato qđ causa mortis. Et si in peccato tenet peccata vestra remittere non potuit. Et ita adhuc estis in peccatis vestris, quę remissa vobis credebatis: & sic est vana fides vrā. Qm quidem

Ioh. 6. g.

F

NICO. DE LYRA.

mortuus erat & matthias nondum electus. a ¶ Deinde visus est plus &c. Ista apparitio fuit facta in galilęa. Mat. vlti. in qua apparuit aplis & multis alijs. b ¶ Ex qui. mul. &c. hoc dicit ad maiorem assertionem sui dicti. c ¶ Quid. autem dor. morte corporali quæ dr dormitio: qa erāt in spe futuræ resurrectionis. d ¶ Deinde visus est iaco. Dicunt aliqui q ista apparitio fuit in die resurrectionis. Vouerat ei iacobus se nō comesturum panem donec videret xpum resurrexisse. Et sic li deinde non importat ordinem apparitionis. Alij dicunt q iacobus post apparitiones prędictas habuit spālem apparitionem propter spālem deuotiōem & silitudinē ad xpm. e ¶ Deinde apo. omni. s. in die ascensiōis. Mar. vlti. f ¶ Nouissime au. oium. post ascensionem christi in cœlum. g ¶ Tanquā abortiuo visus est. de qua visiōe dictum est. ix. c. Vocat aūt se abortiuum: qa abortiuus dr fœtus, qui nascitur ex ira tps debitum vel quia cum violentia educitur ab vtero: vel qa non perducit ad debitam quantitatem: quæ tria de se sentit apls. qa alij renati fuerunt ante aduentum spūssancti, ipse autem post. Item alij fuerunt conuersi sponte, ipse vero quasi violenter in actu persecutionis fidei: Act. ix. Item quia non reputat se peruenisse ad perfectionem aliorum, & hoc ex humilitate, di. Ego eñ sum mini. ap. Et quia ex humilitate mentiendum non est: ideo verificat dictū suū di. h ¶ Qui.

Quare apls se abortiuū nomiat.

¶ hoc non est in euangelio.
decim. † Deinde visus est pl⁹ q̄ qn- a
a ¶ qui testes sunt si queritis.
gentis frībus simul: ex qbus mul- b
ti manēt vsq; adhuc: qdā aūt dor- c
a ¶ i hoc testimōio pmanētes. ¶ cito resurrecturi. b ¶ ne hoc in euāgelio. c ¶ singularit.
mierunt. Deinde visus est iacobo, d
¶ in ascensione. ¶ post ascensionē.
deinde aplis oib⁹. † Nouissime āt e f
a ¶ simili abortiuo: qui coactus est ad deum conuerti, vt abortiuus nasci.
a oīm tanquā abortiuo visus ē & mi g
a ¶ si pcędēria mea merita artēdant. ¶ q ēt.
b hi. † Ego ei sū mīm⁹ aplorū: qui nō h
a ¶ firmius testimonium ab inimico.
sum dign⁹ vocari apls: † quōniā p
¶ deo dat non sibi.
secut⁹ sum ecctiā dei. † Grā āt dei i
¶ apostolus. ¶ apostolatus.
sum id qđ sum: & grā ei⁹ in me va- k
¶ ociosa. a ¶ in tot populis in quot nō illi.
c cua nō fuit. † Sed illis oib⁹ ābūdā- l
a ¶ sigillatim. ¶ Ne hoc a se putet, sine grā. b ¶ solus.
d tius laborāui. Nō autem ego, sed m n
a ¶ cum libero arbitrio. b ¶ mortuus resurrexit: quia sic prædica.
gratia dei mēcū. Siue enim ego si- o
a ¶ vbiq;. s. ¶ per grām. ¶ xpum surrexisse. b ¶ per gratiam.
¶ ita constat xpm surrexisse. Et si hoc est.
e ue illi, sic pdicauimus & sic credi- p q
a ¶ q est cā efficiēs resurrectionis mortuorum.
f distis. Si aūt xps pdicat q resurre- r
xit a mortuis: qūo quidā dicūt in s
vobis: quoniam resurrectio mor-
¶ futura. ¶ dicūt nō eē facturā: & si hoc est.
tuorū nō est? Si āt resurrectio mor t
¶ quod totum propter suos.
tuorū nō est: neq; xps resurrexit.
a ¶ ne quis neget resurrectiōem xpi: subdit inconuenientia. ¶ inutilis.
Si aūt xps non resurrexit: inanis v x
a ¶ inutilis est: cū nulla remuneratio sit secutura. ¶ quod non vultis.
est ergo pdicatio nrā: † iānis est &
a ¶ Nō solum hoc inconueniēs sequit sed.
¶ sed nos apostoli quibus omnes credunt.
g fides vestra. Inuenimur autem & y
falsi testes dei: quoniam testimo- z
a ¶ qui de falsa laude sua irascitur. ¶ cui nimis displicet falsitas.
h nium diximus aduersus deum: q
suscitauerit christum quem nō su
scitauit, si mortui non resurgunt: a
a ¶ Deus non suscitauit iesum si mortui nō resurgunt: nam non surrexit si illud est.
Nam si mortui nō resurgunt neq;
¶ sed.
i xps resurrexit. Qđ si xps nō resur b
a ¶ falsa, non tm inutilis. b ¶ vere falsa.
¶ Si xps. ¶ non surrexit. ¶ post baptismū.
rexit: vāna est fides vestra. Adhuc c
¶ quę remissa credebatis. a ¶ Et quia vos estis in peccatis: ergo & qui mortui in fide xpi mortui fuerunt in peccatis: & iō perirēt verecūdiam illis incuti & terrorem.
eñ estis ī pctis vrīs. Ergo & q dor- d

di. h ¶ Qui. non sum di. vo. ap. quoniā perse. sum ec. dei. qđ alij non fecerunt. in hoc mior fuit aplis alijs: licet ex dei grā cū tia fuerit valde magn⁹. iō subdit: i ¶ Grā. aūt d. sum id quod sum. ex me vero nihil nisi persecutor & blasphem⁹. k ¶ Et grā. eius id me va. non fu. i. carens operib⁹ bonis. l ¶ Sed illis oibus abū. la. Nullus enim aliorum legit in tot terris prædicasse: nec pro suo victu sic proprijs manibus laborasse: nec tot tribulationes in terra & in mari sustinuisse. m ¶ Non aūt ego. ppria virtute. n ¶ Sed grā. dei me. principaliter operante: quæ se habet ad liberum arbitrium sicut sessor ad equum. ideo subdit: o ¶ Siue enim ego si. il. scilicet alij apli. p ¶ Sic predi. spūsancto principaliter in nobis operante. Mat. x. c. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquit in vobis. q ¶ Et sic cred. scilicet spūsancto interi⁹ vos mouente ad credendum. Ioh. vi. e. Nemo potest venire ad me, nisi pater. qui misit me traxerit eum. r ¶ Si autem christus. Hic consequenter ex resurrectione christi ostēdit generalem resurrectionem futuram. Et diuiditur in duas: quia primo facit propositum. secundo declarat qualitatem resurgentium, ibi: Sed dicit. Prima adhuc in duas quia primo ostendit propositum ratione sumpta ex christi resurrectione. secūdo, ex sanctorum conuersatione ibi: Alioquin. Circa primum facit talem rationē. Si christus resurrexit, & alij mortui resurgent: sed christus resurrexit, ergo &c. In hac ratione sic procedit. quia primo ponit conditionalem. secundo probat antecedens, ibi: Si autem resurrectio. tertio, ostēdit conditionalem esse veram, ibi: Nunc autem. Circa primum dicit: Si autē christus prædicatur qoud resurre. a mor. Et accipitur hic si, pro quia: quasi dicat quia hoc prædicatur a me & alijs apostolis. s ¶ Quomodo quidam &c. resur. mor: non est. i. non erit. q. d. male dicunt: quia si primum est verum, & secundum: vt postea declarabitur. t ¶ Si autem resurrectio. Hic probat antecedens. s. q christus resurrexit, dicēs. Si autem resurrectio mor. nō est. id est non erit in futuro tanq; impossibilis de præterito. Quod ostendit falsum ad duplex inconueniens ducendo. Primū est q prædicatio apostolorum esset vana. ideo dicit. v ¶ Si autem christus non resur. ina. est prædica. no. quod est impossibile: cum sit operibus diuinæ virtutis cōfirmata. Secundum inconueniens est q fides corinthiorū esset falsa. ideo subditur. x ¶ Inanis est & fi. ve. quod est impossibile, eadem ratione qua & primum. Consequenter ostendit consequentiam primi inconuenientis, dicēs: y ¶ Inuenimur autem. nos pdicatores euangelij. z ¶ Falsi testes dei. asserendo quod non fecit. quia asserimus q resuscitauit christum hominem: quod non est verum. a ¶ Si mortui non resur. i. si impossibilis est resurrectio mortuorum, quia humanitas christi eiusdem speciei est cum alijs hominibus. Vlterius probat consequentiam alterius inconuenientis, dicens. b ¶ Quod si xps non resurrexit va. est fi. ve. scilicet fine & effectu bono: qa nulla falsitas purgat a peccato, ideo subdit: c ¶ Adhuc enim estis in pecca. vest. a quibus non estis mundati per fidem christi, si christus non resurrexit: & sic concludit vlterius. d ¶ Ergo & qui dormierunt. id est mortui sunt. In christo

G

H

A a ¶ Qm̄ qdē p ho. &c. Augu. Ecce primitię hō & hō. Hō ad vitā hō ad mortē: sed ille nō nisi hō, iste deus & homo. b ¶ Et sicut. Per sicut notat silitudo & cā: qa sicut ex corruptione adæ ad mortem, ita ex spū xpi ad vitā. Et sicut in adā. Augu. Oēs in adā moriunt: oēs in xpo viuificant: qa nemo ad mortē nisi p illū: nemo ad vitā nisi p istū: qa sicut p adā oēs mortales & pœna facti sunt filij sæculi: ita & p xpm oēs immortales in grā fiunt filij dei. c ¶ Vnusquisq;. Ordines exponit vt de re certa: & tempora: quando factum sit & qm futurum sit: vt resurgant mortui. d ¶ De inde qui sunt. Vel alia litera. Deinde hi qui sunt xpi in aduentum. eius. s. resurgent. Deinde qui sunt christi &c. s. qui in xpm credunt qui minus eo digni sunt resurgent posteriores tpe, & dignitate minores. Et qui sint xpi exponit subdens: Qui in ad. eius cre. &c. e ¶ Deinde fi. Hoc ponit ad commendationem resurrectionis, qua impleta finis erit mundi. f ¶ Cū tradiderit re. Cum contemplando deo tradiderit: non q ipse adiuuet sibi: quia vnus deus cum patre. Cum tradiderit. i. cum perduxerit ad speciem: in quibus mō regnat deus p fidem: qa tunc reuelabit a filio pater. vñ: Nemo nouit patrē nisi fili⁹: & cui vo. fi. reuelare. s. vbi essentia filij cū prēuidebit: qđ solis mundis cordibus dabitur: qđ est summa btitudo. ¶ Aug. ad honoratū presbyterum. Cū tradiderit regnū, qđ seminauit, cum venit minor pře, pducet ad spēm: in qua ęqualis nō recessit a patre. ¶ Augu. de. lxxxiij. q. Alr dr regnum xpi ois creatura ſm ptātem deitatis. s. aliter ecclesia ſm pprietatem fidei quæ de illo est. g ¶ Cū euacua. Dū durat mūdus, angeli angelis præsunt, dæmones demonib⁹ homines hoībus: ad vtilitatē viuentium: vel ad deceptionē. Sed hoībus collectis iam ois prælatio cessabit: quia necessaria non erit: Cū euacua. &c. Aug. Quia tūc notū erit oibus nihil horū aliquos terrenos vel cœlestes habuisse ex se: sed ex illo ex quo sunt omnia. h ¶ Oportet autem illum reg. i. regnū eius interim manifestari: donec omnes inimici eum regnare fateantur: quo amplius non erit manifestius: & si amplius duret. Ita etiam oculi nostri ad dominum

Mat. 10. d.

Mat. 5. a.

B

¶ in fide christi. ¶ Item aliud
mierunt in christo, perierūt. Si in a b
inconuenieus. a ¶ vt resurrectionē non speremus. ¶ in fide christi.
hāc vita tm̄ sumus sperātes in chri
a ¶ qui vel hoc seculo fruunt.
sto: misrabiliores sum⁹ oibus hoī- d
¶ sed p his icōuēiētib⁹ vitādis appet q xps resurrexit: qa prius alijs tpe & dignitate sur
bus. Nunc aūt christus resurrexit e
rexit. a ¶ q facile integri resurgent de morte tanq; de somno. ¶ mortuorum.
a mortuis, primitiæ dormiētium. f
a ¶ Q. Per xpm hoiem poterūt surgere: qa per hoiem multo minorem venit mors.
a Quōniam quidem per hominem g
¶ et si hoc est ergo.
mors: & per hominem resurrectio h
¶ Per quē. a ¶ a quo mortē & mortis meritum transierunt. b ¶ qa eius filij.
b mortuorū. Et sicut in ādā omnēs
a ¶ corporali morte. b ¶ qa eius filij adoptiui, spirituali regeneratione.
mōriuntur: ita & in christo omnēs
a ¶ hoc oēs cōiter habebunt: sed tñ differenter. b ¶ martyr vt martyr: sic & cęteri.
c viuificabūtur. Vnūsquisq; in suō i
a ¶ dignitate. b ¶ pm⁹ tpe, & maxim⁹ dignitate. c ¶ q prior surrexit vt fidē faceret: & formā daret credēdi.
d ōrdine. Primitię christūs. Deinde k l
a ¶ min⁹ eo digni. b ¶ .i.
hi qūi sunt christi: qui in āduen- m n
ipm ad remunerādos bonos vētur. a ¶ erit
e tum eius crediderunt. Deinde fi- o p
ꝯsummatio. a ¶ Christus repñtauerit q̄s in bonis opib⁹ rexit deo creatori: & iō pri: qa alia psona: qđ tunc scier. b ¶ inq;tum hō.
f nis: cum tradiderit regnum deō & q
¶ ictū de⁹. a ¶ cū oēs ī suo regno exaltabit sic ipe ex hūilitate regnat q; habuit. b ¶ tūc cessabit tiore: regnabit charitas: nō erit inter psidētes & subditos vlla dissentio. c ¶ ma-
g patri: cū euacuauerit ōem pricipā- r
iores. a ¶ minores. b ¶ q miracula faciunt vł fortes hoies. c ¶ tūc apte regnabit: sed & interim necesse est q occulte: qa alr scriptū
h tū & ptātem & virtūtē. Oportet aūt s

NICO. DE LYRA.

a ¶ In christo. id est in fide christi. b ¶ Perierunt. qđ tñ est incōueniens: eo q sctissime vixerunt: & ois rōnabiliter loquens dicit opa talis vitæ a deo remunerāda esse, & maxie debebat esse inconueniēs corinthijs cum fidem catholicam suscœperūt: qbus scribebat apls. Sed qa posset aliquis dicere. q hęc remuneratio fit in pñti vita, & non in alia: sicut dixerūt amici iob: vt ibidē fuit declaratū iō excludit hoc apls di. c ¶ Si in hac vi. tm̄ in xpo sumus spe. expectātes ab eo hic remunerari. d ¶ Miserabiliores su. omni. ho. qui ad minus perfruuntur bonis huius vitæ: nos aūt patimur mala. In primitiua ecclesia fideles multa sustinebant aduersa. Sed cōtrarium huius posset argui de multis philosophis qui voluptates & diuitias huius vitæ cōtēpserūt: & cum hoc resurrectionem mortuorū negabāt: nec tñ dicunt miserabiliores esse alijs hoībus sed meliores. Dicendū q nō est simile de ipsis & xpianis: qa philosophi fecerūt hoc pp maiora bona ꝯsequēda. s. virtutes intellectuales & morales: in qb⁹ ꝯsistit cognitio vitatis, & ꝯsecutio politicæ fœlicitatis. Hoc āt nō pōt dici de xpianis: q ꝯfitent xpm resurrexisse a mortuis: qđ falsū eēt si resurrectio eēt īpossibilis. falsitas aūt est malū intellect⁹: sicut vitas est eius bonū. e ¶ Nūc aūt. Hic apls pbat ꝯditionalē. s. positā esse verā. s. q si xps resurrexit, & mortui resurgēt. Et diuidit in tres partes: qa primo pbat apls ppositū. scđo declarat qđ dā adiūctū, ibi: Deinde. Circa primum facit talē rōnē. Resurrectio xpi est sufficiēs cā effectiua nostræ resurrectiōis posita aūt, cā efficiēte ponitur eius effectus de necessitate, si sit cā agēs de necessitate naturæ. si aūt sit cā agēs volūtarie, sicut est in pposito: ponit effectus ſm dispōnem voluntatis. & iō resurrectio mortuorū erit in fine mūdi: sicut xps inq;tum deus disposuit ab æterno sua volūtate: ita exequit inq;tum hō. qa humanitas xpi est īstrumētū diuinitati ꝯiūctū: p quā sicut p instrm fiet resurrectio mortuorū. & hoc est qđ dr Nūc aūt chri. re. a mor, virtute diuinitatis. f ¶ Primitiæ dor. Nec obstat q aliq vt lazarus & aliqui alij prius fuerunt resuscitati: qa illa resurrectio fuit ad vitā mortalem: ppter quod postea sunt mortui sed xps primus resurrexit ad vitam immortalem: propter qđ illa fuit prima vera resurrectio qa fuit in corpe īmortali & glioso. Si aūt ꝯ obijciat qđ Mat. xxvij. dr: q passo xpo multa corpora sctorū resurrexerūt &c. Dicendū q hoc ibi p anticipationem dr: qa illa resurrectio fuit post xpi resurrectionem: sicut patet ibidē vbi subdit. Et exeuntes de monumētis post resurrectionē eius &c. Illud aūt qđ est primū in aliq genere est cā aliorū. sicut ignis qui est primum calidum formaliter, causat caliditatem in alijs. & ideo resurrectio xpi est cā resurrectionis aliorū. Nec pōt dici q sit causa insufficiens rōne deitatis: qa illa est virtutis infinitæ: & illa est cā principalis resurrectionis: humanitas aūt instrumentalis cōiūcta. iō subdit: g ¶ Qm̄ quidē per hoiem mors. s. per adā. h ¶ Et per ho. re sur. mor. Sicut enim mors inducta est per hoiem primū: ita cōueniens fuit vt natura humana reducerēt ad vitam per hominē xpm. cui⁹ humanitas est deitatis instrumētum coniunctū. Non aūt facit mentionem de eua: qa p illa non fuit mors inducta: nisi tm̄ suggerendo adę comestionē ligni vetiti. vñ & si adā stetisset eua peccante, peccatum originale non fuisset inductum. i ¶ Vnusquisq; in suo. Hic apls declarat duplex adiūctū. Primū est resurrectionis ordo qui tangit cū dr: Vnusquisq; in suo ordi. supple resurget. k ¶ Primitiæ chri. Resurrectio eni xpi prior est tpe & dignitate. Inter alios autem qui resurgent in fine mundi nō est ordo temporis: quia oēs simul resurgent: ſm q dr. j. eo. c. in momēto in ictu oculi &c. sed erit ibi ordo dignitatis: qa martyr resurget vt martyr & apostolus vt apls: & sic de alijs. de qbus subditur: l ¶ Deinde. i. post xpm tempore & dignitate. m ¶ Hi q sunt xpi. i. membra ipsius per fidē charitate formatā. n ¶ Qui in aduentū eius credi. i. primū quo venit in carnem, & scđo quo veniet ad iudiciū. o ¶ Deinde. Hic declarat scđm. s. resurrectionis finem. & primo q;tum ad consecutionem boni. scđo q;tum ad amotionem mali, ibi: Oportet autē. Quantū ad primū dicit: Deinde. i. post hoc. p ¶ Finis. s. resurrectionis erit. & iste finis nō erit in hoc q viuāt vita corpali voluptuosa, vt iudęi & saraceni fingūt. talis eñ ſm phm. j. ethi. est vita pecudū. ppter qđ in ea cōsistere non pōt fœlicitas humana, sed in clara dei visione & fruitione q̄ ꝯueniūt hoī ſm illud qđ est in eo summū. s. volūtatē & itellectū & respectu optimi obiecti. iō subdit: q ¶ Cū tra. re. deo pa. i. xps adduxerit fideles: in qbus regnat ad clarū aspectū sui creatoris. Et qa misteriū angelorū ordiat ad hoc vt fideles beatitudinē ꝯsequant. iō tūc cessabit illud ministeriū. pp qđ subdit. r ¶ Cū eua. oēm prin. & po. & vir. tñ remanebūt ordines angelorum distincti q;tū ad eminentiā gliæ ſm hiærarchias & ordines. Noiat aūt istos tres ordines: qa sunt supiores q;tum ad illos quorum: officia executionē īportant circa hæc inferiora. Et sub principatibus intelligunt archangeli & angeli custodię singulorum hoim deputati. s ¶ Oportet aūt. Hic declarat finem resurrectionis q;tum ad amotionē mali. tūc eñ amouebit malū culpę p punitionē iustā malorū. & q;tū ad hoc dr: Oportet aūt illum re. donec po. omnes inimi. sub pedi. suis. Non tamen tunc desinet regnare: quia hic donec, non facit exclusionem futuri regni. Sicut

C

D

E dñm deũ nostrũ donec misereaᵗ nři. Nõ vt tũc auertaᵗ, sed vt nihil amplius reqrãt. Et ita dicendo, donec maiorẽ excludit manifestationẽ regni, nõ ampliorẽ pmanẽtiã. a ¶ Nouissime autẽ. Inter alia cõstat: ꝙ & ptãtẽ suscitãdi habet, cũ subdit: Nouissime aũt. ¶ Nouissime. Mõ regnat: & tũc regnabit: sed nouissime. i. post oĩa destruetur mors: ꝙ amplius non dissoluetur, sicut hęretici arbitrantur. ¶ Nouissime. Quia non erit qđ destruat: postq̃ꝫ hoc mortale iduet imortalitatẽ. b ¶ Inimica. cui inimicamur: vel ipa nobis. Iterum cõmendatio resurrectionis: c ¶ Preter eum. Aug. Quia sicut ex nullo est: ita nulla ratione potest alicui esse subiectus: Ipẽ enim principiũ est oium. d ¶ Nam cũ sub. &c. Nõ quin & mõ, omnia & ipse subiectus. Sed qđ semp est tũc in aliquo fieri dř, cũ ab eo incipit cognosci: vt scrificeᵗ nomen i. sctm̃ esse innotescat. Ita etiã cũ tradiderit reg. i. cũ patrẽ regnare monstrauerit. Qđ modo crediᵗ. Euacuabit oẽm principatũ: quia oĩbus erit notũ nihil p se ptãtis habuisse terrenos vel cœlestes nisi a deo. qa tũc nulli spes in alio nisi in deo: Cum oẽs adorauerint christũ vt deũ: tũc xp̃s deum se ostendet. Sed de deo: vt vnius principij sũma autoritas maneat. e ¶ Vt sit d. o. i oĩ. quia cũ dicit oĩs creatura xp̃m esse suũ caput, xp̃i caput deũ, Nõ tm̃ in omnibus: qa in confessione oĩm vnus erit deus: sed & oĩa: qa ex ipso sunt. Vt sit deus oĩa in oĩ. Ipse est finis quẽ. ẽ, breuiter cõcludens posuit pọst membratim explicãs. f ¶ Oĩa. vt nemo coherentium ei, amet aduersus eum suam propriã voluntatẽ & tũc manifestũ sit quod dř. Quid habes qđ nõ accepisti? Oĩa quia deus erit vnde satieᵗ. Oĩa quę honeste desideranᵗ vita, salus, gloria, pax,
F finis desideriorum. In dispari claritate erit per gaudiũ: quia de vna re: vt quod habebunt singuli cõe sit oĩbus: qa & gloria capitis oĩm erit per vinculũ claritatis. ¶ Vt sit deus. vnus cũ patre & spiritusancto. ¶ Oĩa quæ desiderari possũt. g ¶ In oĩb⁹ membris suis: qa premiũ virtutis erit ipe qui dedit virtutẽ, qa deus erit vñ satiẽtur. h ¶ Baptizanᵗ p mor. i. pro pctis delendis. Vel, pro se mortuis faciendis ad similitudinem mortis xp̃i: quid facient cũ non sint vitã habituri? i ¶ Si oĩno &c. Vt nec xp̃s surrexit: vt qd baptizanᵗ cũ nõ dimittãtur, si xp̃s nõ resurrexit: Vel, Fuerũt quidam iperiti q baptizabanᵗ p his q de hac vita sine baptismo discesserãt, putãtes illis prodesse: vñ ait. Quid facient. i. qd illis proderit qui resurrecturi nõ sunt, Et si oĩ non resur. vt qd bap. cũ pctã nõ remittantur nisi cã future resurrectionis? Q. Si stulti adeo certi sint de resurrectione: vos non debetis dubitare. k ¶ Propter. v. gl. Vel Per ve. gl. iu. Verũ iurare nõ est peccatum: sed non: iõ in dubijs iurandũ est: & tutius est non iurare, q̃ꝫ cõsuetudine iurãdi peierare. Falsum vero iurare grauissimum est peccatum. Cõtra preceptũ nõ est iuratio: q̃ non est a malo iurantis, sed increduli vel infirmi: qui aliter nõ credit. m ¶ Quid mihi pdest si pug. i. disputaui. l ¶ Secũdũ. ho. i. rõnabiliter agens: qa hoĩs est credere: non mori hoĩem vt bestiam. n ¶ Manducemus & bi. Hoc ppter eos qui quasi nihil futurum sit post mortẽ: ventri tm̃ studẽt vt pecora, dicentes: Quis inde venit? Non audiui vocẽ cuiusq̃ꝫ inde venientis. Quibus dř. Stulte: si př tuus surgeret, crederes? Dñs omnium surrexit, & nõ credis. Qui voluit mori & surgere: vt omnes vni crederemus: ne a multis deciperemur. Crederes patri iterũ morituro: & nõ credis iam immortali: q denĩq̃ꝫ testimoniũ habet in cœlo, testimoniũ in terra, testimoniũ ab angelis, testimonijs ab inferis? o ¶ Nolite sc. a pseudo q de medicina q̃ rũt vulnus: & de scripturis conanᵗ torquere vinculũ vñ laqueum mortis inijciant.

re falsę essent: qui quia & modo regnat: poterit suos suscitare. a ¶ augere regnum. b ¶ voluntarios vel coactos:

illum regnãre, † donec ponat oẽs
a ¶ plena subiectione: vř sub humanitate.
a inimicos sub pẽdib⁹ † suis. Nouissime autẽ inimica destrueᵗ mors. b
a ¶ Oĩa põet sub pedib⁹: qa scriptura dicit. b ¶ de⁹ př. c ¶ vt & mortẽ destruat. d ¶ xp̃i.
† Oĩa ẽm̃ sũbiecit sub pẽdib⁹ ei⁹. b
a ¶ scriptura. b ¶ cõstat eius au toritate.
Cum aũt dicãt oĩa subiecta sunt c
tate ꝙ subiecta. ¶ deitatem eius.
c ei: sine dubio præter eum q subiecit ei omnia. Nam cum subiecta d
a ¶ Dñs nõ est ei subiectus: sed ipse deo ꝑm ꝙ hõ. a ¶ ẽt in ipsa plarione. b ¶ cũ corpe. c ¶ ꝑm ꝙ homo.
illi fuerũt oĩa: tũnc ipsẽ filius subiect⁹ erit illi, qui subiecit sibi oĩa:
a ¶ ita tñ vt ꝑm alterã naturã sit de⁹ ens oĩa q desiderari possunt. b ¶ confessione oĩm. ¶ quia ex ipso omnia.
c ¶ resurgẽt mortui. ¶ si nõ eẽt resurrectio.
e f ũt sit deus oĩa in õmnibus. Aliõ
mortuoꝝ futura. a ¶ illi. b ¶ nõ factũ illorũ probat: sed fixã fidẽ in resurrectiõe oñdit.
h qn qd faciẽnt q baptizãnᵗ p mor g h
i tuis? † Si oĩno mortui non resur
a ¶ Q. illi. i. mortui.
gunt: vt quid & bãptizãnᵗ p illis?
a ¶ a pdictis discernit. ¶ qui sapientes videmur. b ¶ pericula patimur.
Vt quid & nõs periclitãmur omĩ i k
a ¶ non solũ picula patior, sed. b ¶ picula mortis subeo. c ¶ vt vos gloriã consequamini. ¶ vel per vestram gloriam iuro.
k hora? † Quõtidie moriõr propter l m
a ¶ iam in spe. ¶ vel. Q. Non humanã, sed
vestrã gloriã fratres: quam habẽo n
æternam. a ¶. i. cũ cõsidero ꝙ ipse p passionem est glorificatus. ¶ Iterum.
l in christõ iesu dño nostro. Si ꝑm o
¶ contra bestialiter sapientes.
hoiem ad bestias pugnaui ephe p
m si: qd mihi prodest si mortui nõ q
a ¶ Iterũ. Si non resurgunt: hoc solũ restat. ¶ Hoc de esaia. & est vox iudeorum desperantiũ in captiuitate.
n resurgunt? † Mãdũcemus & biba r
¶ in proximo.
a ¶ Propter hæc oĩa. Noli sedu. per pseu
o mus: cras ẽm̃ moriemur. Nõlite t v

¶ Math. i. dicitur de Ioseph & maria: ꝙ non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum, tunc amouebitur malum pœnę: ideo subdiᵗ: a ¶ Nouissime autẽ ini. destru. mors. quia resurrectio erit ad vitam immortalem: cum qua non potest mors stare. Ad declarationem predictorum subdit: ¶ Oĩa enim sub. sub pe. &c. Hoc ei scriptũ est de xp̃o ps̃. viij. vt ibi declaratũ fuit, ppter quod oportet illud impleri in consumatione finali. c ¶ Cum autem dicat omnia &c. q. d. nihil erit tunc exclusum a subiectiõe sub christo homine. d ¶ Preter eum qui. subic. Christus enim inq̃tum homo minor est patre deo. ideo subditur: Tunc & ipse filius sub. erit &c. e ¶ Vt sit deus omnia in omnibus. i. in omnibus appareat ꝙ omnis potestas & dignitas omnib⁹ insita deo. in quo est ratio vltime beatitudinis. f ¶ Alioquin. Hic consequenter resurrectionem probat per sanctorum vitã. Et diuiditur in duas partes: quia primo ponit probationem: & secundo quãdam monitionem, ibi: nolite. Primum exponitur dupliciter: Vno modo dicunt aliqui expositores: ꝙ tunc erant aliqui credentes, ꝙ baptismus receptus ab aliquo viuente valeret mortuo. & sic faciebant pluries se baptizari: semel pro se, & alias p amicis suis defunctis. & ꝑm hoc dicit apostolus: Alioquin. i. si resurrectio non erit. g ¶ Quid facient qui baptizantur &c. q. d. nihil proficiet eis. Sed quia non videtur probabile ꝙ apostolus in sua probatione procedat ex aliquorum errore: quia non esset probatio simpliciter sed tantum ad illos errantes: ducendo illos ad illud quod habebant pro inconuenienti ideo aliter exponitur quod dicitur hic: h ¶ Pro mortuis. i. pro peccatis mortalibus, quę sunt opera mortua: pro quibus abluendis recipitur baptismus: qui tamen non proficeret si non esset resurrectio. Ad hoc enim recipitur vt a peccatis mundatus, fit vita beata dignus. Consequenter ducit ad aliud inconueniens. sciliset ꝙ christiani quibus tunc scribebat, frustra sustinerent tribulationes hui⁹ mũdi: si non remunerarentur in alia vita. Iõ dicit: i ¶ Vt quid & nos. scilicet christiani. k ¶ Periclitamur omni hora. Tunc enim christiani frequenter ducebantur ad tormenta. l ¶ Quotidie morior. i. periculis mortis me expono. m ¶ Propter vestram gloriam fratres. id est propter gloriam in vobis acquirendã. n ¶ Quã habeo in christo. scilicet in certa spe per reuelationem christi. ij. ad Timoth. iiij. b. Reposita est mihi corona iustitiæ &c. Vlterius ducit ad tertium inconueniens: scilicet ꝙ homines currerent sine fræno sicut bestiæ ad delectabilia huius vitę. Qđ est malignum inconueniens dignitati naturæ humanæ, si non sit alia vita in qua probonis & malis reddantur pœnę & premia. & secundum hoc dicit. o ¶ Si secundum hominem. id est ꝑm rationem qua differt homo a bestijs. p ¶ Ad bestias pugnaui ephesi. Id est ad homines resurrectionem negantes: & per consequens bestialiter viuentes. q ¶ Quid mihi prodest si mortui non resurgunt? Quasi dicat: Nihil. sed magis videretur esse currendum cum eis ad voluptates huius vitæ, dicendo cum eis: r ¶ Manducemus & bibamus. Id est vocluptuose viuamus. s ¶ Cras enim. Id est cito. t ¶ Moriemur. Id est totaliter deficiemus sicut bestię. Vnde in persona talium dicitur Sapieñ. ij. b. Vmbræ transitus est tempus nostrum &c. Et sequitur: Venite ergo & fruamur bonis hui⁹ &c. v ¶ Nolite. Hic ex predictis ponit quandam monitionem & primo quantum ad infirmos dicens. Nolite seduci. a negantibus resurrectionẽ, currẽdo cũ eis ad vitæ voluptate sine fræno ¶ Corrũpunt.

¶ Euigilat

a ¶ Euigilate. Hæc nolite: sed euigila. a corpe: & sic eritis iust. & post: nolite pec. illis cõsentiendo: qa ignorant deũ. b ¶ Sed dicet ali. Hactenus p rõnes pbauit: mõ p ipam reꝝ naturã posse fieri ostendit. Q. p hæc pbaᵗ: sed tñ dicit quasi p naturã fieri non possit Et si resurgẽt. quali. cor. Q. Nõ poterit aliud esse q̃ꝫ mõ. i. passibile & mortale. Insipiẽs. q nõ attendis qđ quotidie vides. c ¶ Qua. au. cor. vñ qa in naturaliũ cognitiõe p quã nřam de resurrectiõe hic talis iprobat fidẽ: sibi sapiens esse videtur cũ non sit, cõgrue rñdet ei apřs. d ¶ Insi. tu: quod se. nõ &c. Ita mortuus poterit viuere, & meliori corpe: vr qđ seminas melius surgit. e ¶ Deus aut. dat. Sicut ergo nudũ granũ seminaᵗ & dei nutu quodãmodo vestitũ resurgit, multa secum hñs incrementa: ita mortuus dei virtute poterit viuere: & meliori corpore resurgere. f ¶ Vnicui. se. p. cor. Ita & nobis nřa antiqua, vt iob ait. Quem visurus sum ego ipse & non alius. Sed erit drĩa in gloria & dignitate, q̃uis de eadem materia. Sicut nõ oĩs caro est eiusdem dignitatis, licet de eisdem elemẽtis. g ¶ Et cor. Oĩs caro corp⁹: sed nõ ecõuerso: vt ligñũ. h ¶ Cœlestia &c. Sunt resurgẽtiũ terrestria anq̃ꝫ morianᵗ, q̃ ex adã: vt quia xp̃s cœlestis est, ex eo. corpore cœlestia dicanᵗ, & non iã caro dicanᵗ. Ex adam vero qa terrestris est, terrestria corpa. i ¶ Alia cl. so. &c. Sicut ista corpora cũ vni⁹ naturæ sint, diuersæ tñ sunt claritatis: sic & homines cũ sint vnius gñis: dissimilis tñ gloriæ erunt in resurrectiõe. Vt claritati solis illorũ dignitas exeq̃tur q cẽtesimũ numerũ hñt. Lunari vero claritati, quæ sexagesimũ. Stellis vero q tricesimũ q̃fierunt. Tetris aũt stellis & oĩm nouissimis psidorũ B resurrectio, sitis est. Infidelitas enim non põt clarã resurrectionem hře, qa sicut carbo cinere suo cooptus obcæcatur: ita & hi perfidia & erroris tenebris circundati luce carebunt. k ¶ Stel. ẽm̃ a stel. dif. Augu. In domo patris mei mãsiones multæ sunt & si idem denarius. i. vita æterna omnib⁹. Vna est enim beatitudo quam iusti percipiunt, & dispar retributionis qualitas. ¶ Cum sint imparis claritatis: deus est oĩa in omnibus: vt quia deus charitas est, & p charitatem fiet: vt qđ hñt singuli, cõiter sit oĩm. l ¶ Seminatur. i. q̃uis homo ex quo concipitur vsq̃ꝫ ad dissolutionem sit in corruptione: tñ surget in incorruptiõe.

NICO. DE LY.

¶ Corpus

a ¶ Corrumpũt bo. mo. &c. & maxime q inducunt hoĩes ad pñtis vitæ delectabilia: ad q̃ pnitatẽ habet ex corruptiõe natura humana. Secundo ponit monitionem q̃tum ad perfectos di. b ¶ Euigilate iu. vos perfecti sitis soliciti vitare peccatũ nõ solũ in vobis: sed ẽt in alijs q sunt imperfecti, de qbus subditur. c ¶ Ignorantiam ẽm̃ dei qdã ha. min⁹ recte sapientes de resurrectiõne. d ¶ Ad re. vo. lo. i. ad verecundiã vřam: vt p hoc sitis magis solliciti: qa defect⁹ inferioꝝ redũdat in verecũdiã supbioꝝ. e ¶ Sed dicet. Postq̃ꝫ apřs ex resurrectione xp̃i ostẽdit resurrectionẽ alioꝝ: hic ɔñr oñdit qualitatẽ resurgentiũ. Circa qđ sciendũ ꝙ aliq ɔcedẽtes resurrectionẽ futurã: dicebant eã fore ad ɔsiles act⁹ & vitã sicut in vita pñti. Vñ qdã philosophi dixerũt, Post annũ magnũ q ɔtinet .xxxvi. milia annoꝝ solariũ: plato resurget habitur⁹ easdẽ scholas q̃s habuit aliqñ athænis, & eosdẽ scholares. Alij vo. s. iudæi & saraceni, licet i aliquo differãt: tñ in hoc ɔueniũt: ꝙ dicũt resurrectionẽ fore ad vitã aialẽ delectabilib⁹ carnis vtentẽ, non tñ oĩno ad act⁹ cõsiles: qa tunc erit vita vtens voluptatibus carnis sine ipedimẽto. Ex psona igiᵗ talia dicentiũ mouet apřs qõnem, di. Sed dicet aliquis. male sentiẽs de resurrectione. f ¶ Qũo resur. mor. hoc dicebant illi qui reputabant illam

do: nec colloq illis: qa colloqa illoꝝ virtutes necant: dum faciunt non sperare resurrectionem.
seduci. Corrumpunt bonos mo a
a ¶ cõtra illos.
a res colloqa † praua. Eũigilate iu b
a ¶ qđ exigit iusticia dei. b ¶ q. s. mortuos
sti & nõlite peccare. Ignõrantiam c
resurrecturos stultũ eẽ dicebãt aut credere. a ¶ Pudeat crederẽ ignaris. ¶ & hoc. ¶ vt eis acqescere ɤeamini. ¶ vel ɤecũdiã. ¶. i. vti
ẽm̃ dei qdã habẽt. Ad rẽuerẽtiam d
litatem. a ¶ ignorantium deum.
b vobis loquor. Sed dicet ãliquis: e
¶ Qũo potest esse. ¶ qui iam cinis.
c Quomõ resurgent mortui? Qua f g
a ¶ Probatio qũo resurgent.
d li aũt corpore venient? Insipiẽns h
¶ qui non attendis qđ granũ. ¶ vegetaᵗ.
tu. Quod seminas nõ viuificatur
¶ putrefiat. ¶ Probatio quali corpe.
nisi prius moriatur. Et quid semi
a ¶ substantiã non negãt: sed dignã qualitatem cũ adolescit. b ¶ quale. ¶ idẽ in essentia, in qualitate diuersum.
nas? Nõn corpus quõd futurum
est seminas, sed nudum granum:
¶ granum. ¶ seminum.
vt puta tritici, aut alicuius cæte
¶ grano.
e rorum. Deus autem dat illi cor i
a ¶ cũ palea & arista. b ¶ nõ oĩb⁹ granis idẽ
f pus sicut vũlt: & vnicũiq̃ꝫ seminũ k
corpus. a ¶ vt tritico tritici. b ¶ eiusdẽ dignitatis.
ppriũ corp⁹. Nõ oĩs carõ eãdẽ ca l
ro: sed alia hoim alia pecorũ aliam
¶ non iam caro dicitur. ¶ sunt.
g volucrum alia aũt pisciũ. Et corpa n
a ¶ nõ solũ terrestria differũt inter se, sed &
h cœlestia, & corpora terrestria. Sẽdo o
alia quidem cœlestiũ gloria alia
a cœlestibus. a ¶ etiam ipsa cœlestia iter se differunt. ¶ etsi vnius naturæ, diuerse sũt claritatis: ita homines. in resurrectione.
i autem terrestriũ. Aliã claritas so p
lis: alia claritas lunæ: & alia clari q r
¶ Ab illis differunt: qa & inter se.
k tas stellarũ. Stella ẽm̃ a stella dif s
a ¶ ita differenti corpore resurgẽt mortui.
fert in claritate: sic & resurrectiõ
a ¶ Sed hoc oẽs cõiter ꝙ icorrupti resur. sed. ¶ sepelitur vel mortificatur.
l mortuorũ. Sẽminaᵗ in corruptiõe t

bant illã impossibilẽ. g. ¶ Quali au. corpore ve. vtendo delitijs carnalibus sicut nũc, aut p alium modũ. h ¶ Insipiens, Hic ɔñr soluit vtrãq̃ꝫ qõnẽ: & primo scđam. scđo primã, ibi: Ecce mysteriũ Solutio prime qõnis statĩn hoc ꝙ resurget idẽ corp⁹ numero q̃ ad substãtiã: sed hẽbit aliã q̃litatẽ. Et diuidiᵗ i duas ptes: qa primo oñdit ppositũ. scđo q̃ sit differentia q̃litatis, ibi. Seminaᵗ. Prima adhuc in duas. nam intentum declarat dupř apřs. primo p exempla. scđo per rõnẽ, ibi: Si est corp⁹. Prima adhuc in duas: quia primo inducit exempla eiusdem speciei. scđo alteri⁹ speciei, ibi: Non oĩs caro. Circa primum ponit exẽplũ de grano seminato: ex quo surgit aliud granũ eiusdẽ speciei nõ tñ eodẽ mõ adornatũ: qa primũ ẽ nudũ. scđm palea optũ: & p incremẽtũ pullulat pcedendo de herba ad pfectionẽ: & hoc est qđ dicit Insipiẽs tu qđ se. &c. & patet lřa. Sciẽdũ tñ ꝙ apřs nõ intẽdit ꝙ sit siře in resurrectione q̃tum ad hoc ꝙ fiat virtute naturę, sicut dicta pullulatio: sed in hoc videlicet exẽplũ apři: qa si natura põt idẽ specie reparare & sub alia cõditione: multo forti⁹ deus qui est virtutis infinitæ: põt idẽ numero repare q̃tũ ad substãtiã mutata q̃litate Et qa opus naturæ est op⁹ dei naturã dirigẽtis: ideo subdiᵗ de grani pullulatione. i ¶ Deus au. dat illi cor. si. vult. Ex hoc em ꝙ videmus sagittam recte tendere ad signum, q̃ tñ caret intellectu: arguimus ꝙ ab aliquo intelligente dirigitur: ita ex hoc ꝙ naturã videmus tendere ad certum finẽ quẽ non cognoscit: arguimus ꝙ dirigiᵗ a deo cognoscente. k ¶ Et vnicuiq̃ꝫ se. p cor. in quãtitate & figura & siřib⁹ ꝑm determinatã naturam speciei. l ¶ Non oĩs. Hic ɔñr declarat ppositum p exempla diuersarũ specierũ: & primo comparando corpora terrestria adinuicem. scđo cœlestia ad terrestria, ibi. Et corpora. tertio cœlestia adinuicem, ibi: Alia claritas. Circa primum dicit. Non oĩs ca. ca. ca. qa sunt diuersarũ specierũ: vt patet de carne hoĩs, pecoris & auis, & tñ est eadem materia: qa illa eadem materia q̃ est sub forma pecoris vel auis: fit p nutrimentum sub forma hoĩs, & hoc est qđ dř. m ¶ Sed alia ho. &c. Ex hoc cõcludiᵗ ꝙ cũ hoc fiet virtute naturę: virtute dei poterit fieri, ꝙ caro morientis & resurgentis erit eadem identitate naturæ, sed alterius gloriæ. n ¶ Et cor. Hic exemplificat comparãdo corpora cœlestia ad terrestria: q̃ conueniunt inquantum corpora. Quantitas em̃ est eiusdem rõnis in his & in illis: tñ differunt in q̃litatibus suis. Et ex hoc cõcludit ꝙ eadem erũt corpora morientiũ & resurgẽtiũ, tñ aliarũ q̃litatũ. & patet lřa hoc excepto. o ¶ Sed alia qui cœ. glo. i. decor & ornatus corporum cœlestium: alia autem terrestrium. p ¶ Alia cla. Hic exemplificat comparando adinuicem corpora cœlestia. s. stellas q̃ differunt in claritate: & tñ cõueniunt i hoc qa oẽs sunt cœlestis naturæ: put distinguitur cõtra elementarem: & siř corpora morientium & resurgentium erũt eiusdẽ naturę, sed alterius gloriæ. Per hoc aũt qđ dř: Alia cla. so. intelligiᵗ claritatis xp̃i. q ¶ Alia cla. lu. i. virginis marię. r ¶ Et alia cla. stel. i. alioꝝ sanctoꝝ. Et qa ꝑm diuersa materia variæ pticipabũt lumen gloriæ, iõ subdiᵗ: s ¶ Stella ẽm̃ a stel. dif. Aduertendum tñ ꝙ oĩa ista exempla posita deficiunt a pposito: qa non hñt idẽtitatem specificã vel numeralẽ: vt patet ex dictis. Corpus aũt resurgẽs habet idẽtitatẽ numeralẽ ad pri⁹ mortuũ. Exẽpla ei nõ ponũtur qa ita sunt: sed vt sentiat q addiscit. vt p exemplũ sibi cognitũ manuducaᵗ ad intelligẽdum, quař idẽ corpus numero resurget, differẽs tñ ꝑm qualitates. t ¶ Seminaᵗ. Hic ɔñr oñdit dřiam corporis resurgentis & morti q̃tũ ad quatuor dotes corporis gřiosi di. Seminatur in corru. i. in terra sepelitur corpus corruptibile.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Corp⁹aia.i.qđ nihil habet ab aia nisi q sensificať p eā, sicut aialia. b ¶Surget sp. transiens in naturā spūs: qa agile, leue ci bis non indigens. Cum dixit corpus, trāsiturū ad incorruptionē corruptionis mentionē facit: vt ōndať maior dignitas resurrectio nis. ¶Surget spi. Non dicit spūs: vt corpus vertatur in spiritum vt quidam putant. Vnde dñs: Palpate & vi. qa spūs car. & ossa nō habet. Sed spūale qa spiritui plene subdeť: nō iā repugnabit, nec alimentis egebit: vt & hō añ pctm eguit. c ¶Si est corp. &c. Vere surget corpus spūale: qa Si modo est, aia est. i. cōstat esse qnq; spūale. Sicut enim aiales sumus: quia pr nr carnalis factus est in aiam viuentē. Sic erimus in resurrectione spūales: quia pr nr spūalis factus est in sua resurrectione in spm viuificantē. Qđ sic, exponit. d ¶Sicut scri. est in genesi. Nos esse aiales ab aiali pre procreatos. In animā vi. in potentē vsuere tm p sustētamenta. Non viuificātē. Christus in spi. vi. i. q ita corpus viuificaret: vt vltra non egeret aliqua sustentatione, nec eēt solubile. Vel, Si est cor. aiale, quasi a relatiuis. Cum dr corpus, frustra additur aiale, nisi sit aliud spūale, ad cuius discrepantiam dicať aiale. e ¶Hō pri. Totum genus humanū sunt duo hoies, primus & secundus. Ex illo nati, ex hoc renati. Christus dr adam: quia de eadē materia. Nouissimus, qa post eū non succedit hō alius q sit caput vel auctor humani corpis. f ¶Sed nō pri. Dixit corpora nra futura spūalia. Sed ne quis dubitet an aiale possit fieri spūale: pbat per similitudinē xpi. Q. factus est in spm vi. Sed nō pri⁹ fuit in eo illud quod est spū. sed qđ est aia. deinde spc. Sic & de nobis poterit fieri. g ¶Primus hō. Primus in aiam viuentem: quia de terra, & iō terrenus. i. aialis & passibilis ex natura. h ¶Secund⁹ spūalis, qa de cœlo. i. qa diuina natura fuit humanæ vnita: & iō cœlestis. i. spūalis in resurrectione. Et qa primus pr fuit terren⁹ tales sunt oēs. ¶Cœlestis. nō humano ritu, sed diuino nutu conceptus est & natus. i ¶Hoc au. di. Iudæi credebant futuram resurrectionē: sed more huius vitæ, vt nuberēt & gñarēt. vñ saducæis qdē nō poterāt rñdere. Qđ apl's remouet. k ¶Quia ca. Per carnem & sanguinē: ventrē & libidinē. i. opa carnis, q ibi non erunt significat. l ¶Neq; c. &c. pos. caro. Sed ne putares fm substantiā carnis hoc dici: aperuit lō dixit: Caro non possidebit regnum dei: quia corruptio mortalitatis q noie carnis hic ōndiť. Et qsi diceret. Quō caro erit, & non erit caro? Exponit: Ecce my. vob. m ¶Ec. my. Quia dixit resurrecturos in gloriā & post. Caro & sāguis nō possidebit regnū dei: quō hoc distiguēdū sit, apit.

Luc.24. f.

F

a¶imortale & ipossibile. ¶morit & sepeli
surget in incorruptiōe. Seminať a b
tur. a¶sine omni honore. b¶gloriosum.
in ignobilitate: surget in gliā. Se c
a¶immobile, irregibile: qa nō valet se mouere vel regere. ¶qa tale cui qlibet noceāt.
minatur in infirmitate: surget in e
a¶potentia cui nihil noceat. b¶ve euiuū & vegetatū. ¶Quid p singula. c¶qđ cibis
a virtute. Seminať corpus animale f
sustentatur. ¶qđ iam his non egeat.
b surget corp⁹ spirituale. Si est cor h
¶Si quidem est aiale: est & spūale, q aiale
pus aiale: est &† corp⁹ spirituale. i
probat per genesim: fact⁹ est pri. hō cor. aia le spūale nouissimus. ¶al's Sicut, ¶Hic exponit quid sit animale corpus.
d Sic scriptū est. †Factus est primus k
a¶.i. viuere potentem. i. vitam dare corpi p sustētationē tñ cibor corpus viuificātē.
e homo adam in animam viuentē:
¶Hoc addit apl's. ¶Hic qd spūale.
nouissimus adam in spiritum: vi m n
a¶qui tollit corruptionē. b¶in xpo. hoc
f uificantem. Sed non prius quod o
expertus vnusquisq; idem sibi expectet.
spūale est: sed qđ aiale: deinde qđ
g spūale est. Primus hō de terra ter p
h renus: secūdus homo de cœlo cœ q r
lestis. Qualis terren⁹, tales & ter s t
a¶.i. aiales. ¶.i. spirituales.
reni. Et qlis cœlestis, tales & cœle
a¶Vt possimus esse cœlestes. b¶sicut in exemplo ad terrena dileximus.
stes. Igitur sicut portauimus ima v
a¶.i. oino subijciam⁹ nos ei. ¶post baptismū. b¶.i. obedientiā. Sed si nō portaueri
ginē terreni: portem⁹ & imaginē x
mus nō erim⁹ cœlestes: & hoc est: Hoc aūt.
cœlestis. Hoc autem dico frēs: qa y z
a¶.i. deditivitijs: quę de carne & sanguine
caro & sāguis regnū dei possidere a
oriuntur. a¶qa. b¶quę est effectus carnis & sanguinis. c¶immortale.
l nō pñt neq; corruptio icorruptelā b
a¶quod multis est occultum.
m possidebit. Ecce mysteriū vobis di c

cœlestis: vt dixerunt aliq: sed ex gliā aiæ in corp⁹ redūdāte: fm q dicit Aug. ad dioscorū. Ex hoc aūt q aia pficit corp⁹, videm⁹ in p senti quatuor puenire corpori. s. esse, & cōseruari a corruptione. Recedēte em aia corp⁹ expirat & marcescit: j. de aia. Pulchritudinē seu claritatē: & ēt motū amittēs. Et quāto aio magis pficit corpus tāto qtuor hæc insunt corpi pfecti⁹. In statu vero btitudinis aia pficiet corp⁹ in supmo: ppter qđ dabit sibi esse spūale dicto mō, & incorruptibilitatē, claritatē & agilitatem. b ¶Si est cor. Postq; declarauit apl's idētitatem corporū resurgentium qtū ad naturā, & drīam qtū ad qualitates p exēpla: hic ōnr idē ōndit p rōnē, q talis est. Duo sunt principia gñis humani. Vnum fm vitā naturæ. s. adā: aliud fm vitā grę. s. xps. Si igiť aialitas & ea cōsequentia quę respiciunt vitā naturæ deriuanť ad oms p adā: multo forti⁹ spūalitas respiciens vitā grę deriuabitur ad oēs sufficienter p xpm quæ spūalitas hic incohať p grām: & in futuro cōsummabiť p gliā in corp⁹ redūdātē p quatuor dotes mō prędicto, & hoc est qđ dicit. Si est cor. ani. Et accipiť si, p qa. al's non habet. i ¶Est & cor. spi. qa iā est in xpo q resurrexit in corpe glioso, & in alijs in futuro erit. k ¶Sic scri. est. Geñ. ij. b. l ¶Fact⁹ est pri. &c. in a. vi. i. vitam aialem corpori dantē. m ¶No. adā. i. xps qui dr nouissimus adam: qa post xpm nō erit aliud principium vitæ humanę. n ¶In sp. vi. qa sicut adā ōsecutus est pfectionē sui esse p aiam informātē: ita xps pfectionē sui eē in qtū non p spūsancti plenitudinem. Et qa aia non viuificat nisi ppriū corpus: iō adā solum factus est in aiam viuētem, sed nō viuificantē alios. Christus aūt in spm viuentē & viuificātē: qa spūs est q viuificat cuius plenitudo fuit in xpo, non solū ad sufficientiā p se sed etiā p redundantiā in alios. Et qa ordo naturæ est procedere ab impfecto ad pfectū in natura humana, iō subditur: o ¶Sed non pri. &c. Vnde cōiter in antiqs primogeniti fuerūt aiales: vt patet de Cain, esau, hismaele, & multis alijs. Rō quare primus hō factus est in animam viuentem tm subditur cum dicitur. p ¶Primus homo de ter. supple formatus est: Geñ. ij. b. q ¶Terrenus. i. animalis. r ¶Secundus homo, i. xps. s ¶De cœlo. supple formatus est. Non quia habuerit corpus cœleste, vt dixerunt manichęi, sed quia deitas cui vnitum est corp⁹ illud, de cœlo venit per effectum nouum, & prior est q; corpus xpi. t ¶Qualis ter. tales & terre. i. ad adam carnaliter deriuati sunt carnales, sed a xpo spirituales. Vita vero spūalis est vita cœlestis. ppter qđ concludit. v ¶Igitur si por. ima. ter. per peccatum: quod fecit non similes adæ transgressori. x ¶Portemus & ima. cœ per vitam gratiæ christo nos conformantis: qa aliter non possumus ad similitudinē puenire propter qđ subditur. y ¶Hoc aūt di. fra. q. d. Nisi portetis imaginem xpi per gratiā quæ est quædam inchoatio vitæ cœlestis: non poteritis ad regnum gloriæ peruenire. z ¶Quia ca. & san. i. hoies deditivitijs & delitijs. a ¶Regnū dei &c. qa nec ad illud intrabūt. Apocalip. xxi. g. Nō intrabit in ea aliquid coinquinatū &c. b ¶Neq; corru. &c. qa corp⁹ qđ immortale resurget: vltra corruptioni non subiacebit. Roma. viij. d. Ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis &c. c ¶Ecce mysterium. Hic consequenter soluiť scđa quæstio. s. de resurrectione ordine & modo. Et diuidiť in tres ptes: qa primo poniť qstionis solutio. scđo solutionis cōfirmatio, ibi: cū aūt. Tertio, vtilis monitio, ibi: Itaq;. Prima adhuc in tres: qa primo ponitur resurgētiū diuersitas, scđo tēporis vnitas, ibi: In momento, tertio resurrectionis necessitas, ibi: Oportet autē. Circa primū [illegible]endum q licet resurrectio sit cōis omnibus, non tñ resurre[illegible] modus siue terminus: qa soli boni resurgent in corpore glorioso per dotes. Et hoc est quod dicit: ※ apl's. Ecce

G

H

NICO. DE LY. ☞ Oēs qdē

※ Vel, Seminatur. i. p naturā gñatur. a ¶Surget in incor. i. corpus resurgens habebit incorruptibilitatē p dotem impassibilitatis. b ¶Semi. in ig. i. corpus obscurum & vile. c ¶Surget gl. i. corpus hñs dotem claritatis. d ¶Semi. in &c. id est corp⁹ ab aia de difficili mobile: qa corp⁹ qđ corrūpitur aggrauat aiam. Sapi. ix. e ¶Surget in vir. i. mobilitate. s. fm volūtatē aiæ p dotē agilitatis. f ¶Semi. cor. ani. i. grossum, impotēs esse cum alio corpore non glorioso. g ¶Surget cor. sp. i. potens esse cū alio corpore non glorioso: sicut suo mō spūs simul est cū corpore: & hoc erit p dotē subtilitatis, vt dicūt aliq. Alij vo dicūt q hoc non erit p dotē subtilitatis, sed p assistētiā diuinæ vtutis hoc faciētis. Qui vo meli⁹ dicūt, qtum ad hoc: diffusus habet tractari. iiij. snīarū. In statu vo resurrectiōis cessabūt opatiōes aiales. s. gñatio, nutritio, & augmētū: & corp⁹ absq; fatigatiōe seruiet aiæ i spūalib⁹ opib⁹ & fm hoc ēt pōt dici q corp⁹ qđ nūc est aiale. i. seruiēs i opib⁹ aialib⁹, tūc erit spūale. i. seruiēs in opib⁹ spūalibus: Sciēdū etiā q qtuor dotes dictæ nō insunt corpori glorioso ex cōpositiōe corpis cœlestis:

A ☞ a ¶Oēs quidē re. Vel fm Hiero. qui viuos repertos non morituros asserit: ad marcellā scribens. Oēs mortui resurgēt: nō oēs viui reperti immutabunť, sed soli sancti. ¶Hiero. ad marcellā. Interrogaueras qđ dicit apl's in aduentu dñi saluatoris rapi qsdā viuētes obuiā in nubib⁹, vt nō pueniant ab his q in xpo dormierūt. Visq; nosse vtrū sic occurrāt in corporib⁹ vt nō añ morianť: cū & dñs nr mortu⁹ sit & enoch atq; helias fm apocalypsim iohānis morituri esse dicanť: ne. s. vllus sit q nō gustauerit mortē. Hoc ex ipsi⁹ cōtinentia loci sciri pōt, q sancti q in aduentu dñi saluatoris in corpe fuerit dephēsi: in eisdē corpib⁹ occurrāt ei: ita tñ vt inglorium & corruptū & mortale, glīa, & incorruptiōe & imortalitate muteť: vt qlia corpa surrectura sint: in talē substātiā ēt viuor corpa transformenť. Vñ dicit in alio loco apl's, ppter qđ nolum⁹ spoliari, sed supuestiri: vt absorbeať mortale hoc a vita: ne. s. corpus ab aia deserať, sed aia i corpe habitāte fiat inclytū qđ añ iglorium fuit. De enoch aut helia qs vēturos apocalypsis refert & esse morituros: nō est isti⁹ tpis disputatio: cum ois ille liber aut spūalr intelligendus (vt nos æstimamus) aut si carnalē interptationē sequimur: iudicis fabulis, acq; escēdū sit vt rursum ædificeť hierl'm, & hostiæ offeranť in tēplo: & spūali cultu iminuto carnales obtineant cerimoniæ. b ¶In ictu ocu. Quia in momēto est mora. Addit in ictu oculi. i. q cito icit oculus visa, vel iciť palpebra. i. summa celeritate. In ictu oc. i. q cito oculi radius transit ad remota, & trāsuolat media: & si sit ibi pri⁹ & post: tñ qsi sit totū fit. c ¶In no. tu. i. in nouissimo signo, qđ dabiť vt ista ipleantur. Hæc tuba est clamor. vñ dr: Media nocte cla. fa. est: ecce spō. &c. Tubæ noie aliqđ euidēs & præclar signū dr qđ vox archāgeli, & tuba dei alibi dr. Et in euang. Vox quam audient mortui q in monumentis sunt: & procedent &c. ¶Immuta. Exponit quō hoc fiat, vel qualis sit immutatio. Oportet em cor. Scđm hoc dr. Caro non pos. r. d. qa nō erit ibi corruptio & mortalitas i. nō fm has qlitates, sed eadē substantia. Dicendo em hoc, in eandē qsi digitū tendit: vt eadē caro q vr resurrectura monstretur. Oportet em induere incorruptionem. Et hoc nō ad tps tm, qđ ibi ōndit: & mor ta. hoc indu. imo. e ¶Ab. est. i. destructa in victoria xpi, vel in hoc q modū vincēdi excessit: xpm inuadendo, vel in hoc q serui dei vincunt concupiscentias carnis. f ¶Vbi est mors vi. tuā. Verba prophetæ vel apli lætantis est: & morti insultātis in persona resurgentium: vt certior sit resurrectio. Vicisti in moriētib⁹: victa es in resurgentib⁹: vel mors est delectatio pcti quę ex actu peccādi fit. g ¶Virtus vero p. lex. qa lex phibēdo auget pcti cupiditatē: nisi diffūdat spūs charitatē.

ā.5.a. Mat.25.a. B 1.Tes.4. Iohā.5.d

¶hoc. s. ¶tā boni q mali. ¶qa etiā viui reperti christo veniente morientur.
a co. Oēs qdē resurgem⁹: sed nō oēs a b
a¶in imortalitatē. b¶in breuissimo & minimo & angustissimo tpis spacio. ¶vt mi
b immutabimur. In momēto in ictu c
rabilior sit resurrectio. a¶& hoc p tubam i. per vocē magnam & manifestā: post quā non erit alia. b¶An erit sonus.
c oculi in nouissima tubā: Canet ei d e
a¶pctōres: vel. oēs. b¶Sine diminutione
tuba: & mortui resurgēt incorrū
mēbror. a¶boni. b¶in gliam imortalitatis & ipassibilitatis. c¶imutabimur: quia oportet p eo q bñ seruiuim⁹, vel: qa pmis
d pti: & nōs imutabimur. Oportet f g
sū. a¶vt ornamētū. b¶vt vltra nō esuriat
em corruptibile hoc induere icor
vel aliqten⁹ ledať. a¶. i. hoc corp⁹ qđ ostē
ruptionem: & mortale hoc indue h
ditur. a¶vt vltra non moriatur vel dissoluatur. b¶Vere induet imortalitatē: qa tūc
re immortalitatem. †Cum autem i
fiet. i. implebiť & nūq; aliter impleretur.
mortale hoc induerit immortali
a¶ne qs putet dictū de morte iteriori: qđ iā factū est. b¶in esaia vel osee, ita: Ero mors
tatē: tunc fiet sermo qui scriptus
tua o mors. a¶ęternalr. b¶dissolutio: vel diabolus iā ex pte absorpt⁹: in futuro penitus absorbebiť. c¶in resurrectione christi.
e est. †Absorpta est mors i victoria.
a¶potentia qua oēs dissoluebas tpaliter.
f Vbi est mors victoria tua? Vbi est k l
a¶pctm origiale, vñ mors exit. vt ipe exponit nō q mors fecit: pctō em morimur, nō
mors stimulus tuus. Stimulus
morte peccam⁹. a¶qđ pūgit. b¶augmētū:
g autē mortis peccatum est. Virtus m
ne qs quęq; dicat a lege iuuari, sed a deo tm.
¶ago.
vero peccati lex. Deo autem gras
¶peccati & mortis.
qui dedit nobis victoriam per do

christi dicentis. Surgite mortui ad iudiciū. Et dr hic tuba ad similitudinē tubæ veteris testamēti. Cui⁹ vox erat ad qttuor. s. ad cōuocādū cōciliū, ad pugnādū, ad solēnizādū festū, & ad castra mouēdū. Ad vocē em xpi tūc cōgregabunť oēs ad iudiciū, creaturæ inuitabunť ad pctōres impugnādū. Sap. vi. d. Pugnabit p eo orbis terrar cōtra insensatos, & angeli ad solēnizandū gloriæ festū, mouebunť tūc castra, qa mali ibunt in suppliciū, & iusti in gaudiū, ad vocē xpi dicētis impijs. Ite &c. & iustis: Venite &c. Mat. xxv. Deitas tñ xpi erit resurrectionis cā principalis, humanitas instrumentalis. Et quia posita cā sufficienti ponitur effectus, iō subditur. e ¶Canet enim tuba & mortui re. in cor. i. sine diminutionæ membrorū. Quicquid em ptinet ad integritatem naturę oibus dabitur, vt cōius dr: sed qđ pertinet ad gloriam, dabitur tm electis, isteo subditur. f ¶Et nos immu. de statu, scilicet miseriæ ad statū gloriæ. g ¶Oportet em. Hic ōnr ōnditur resurrectionis necessitas, quæ accipitur ex tribus. Primo ex perfectione naturæ humanæ, quæ non esset perfecta nisi aia sit corpori cōiuncta, propter qđ separari est aiæ p accidens & cōtra ei⁹ naturalem inclinationē: nullum tale autē pōt esse perpetuum. Scđo ex impletione diuinæ iusticiæ. s. vt corpus sil' puniať cū aia & præmieť: sicut aia peccauit in corpore & in eo meruit. Tertio ex conformitate membror ad caput xpm. s. qtum ad electos. qui resurrexit p iteratā vnionem aiæ ad corpus. Nec obstat dictū philosoph. ij. de gñatione. s. q illa quor substātia corrūpitur: nō redeunt eadem numero sed solū specie: qa loqtur de redeuntib⁹ p motū & viam naturæ, contra illos qui dicebant eadem numero p naturā posse iterari. Deus aūt hoc pōt: cuius virtus est infinita: & pt agere sine motu. Dicit igiť apl's. Oportet em cor hoc induc. incorru. id est naturam humanam resurgere incorruptibilem rōnibus dictis: & hoc erit oibus commune. h ¶Et mortale hoc indu. imor. id est mutationem in melius: quod erit speciale electis. Et dicit induere: qa sicut vestimentū aliunde aduenit corpori, sic dicta incorruptio in omnibus, & immortalitas in electis non erit ex principijs naturæ causata. Et p hoc soluitur dictū philos. x. metaph. s. q corruptibile & incorruptibile genere differunt, & per ōns non pōt esse idem numero: verum em concludit qñ corruptio & incorruptio ad idem principiū reducūtur. Sed non est inconueniens q idem numero qđ p naturā est corruptibile, a deo fiet incorruptibile: sicut idem liberū arbitrium qđ modo est mutabile: tunc erit confirmatū. Per dicta soluta est qstio illorū q qrebant. Quō resurgent mortui? reputātes eā impossibilem. i ¶Cum au. Hic cōsequenter cōfirmat qđ dictū est in solutione de sanctorū immortalitate: & hoc p auctoritatē sacræ scripturæ Osee. xiij. d. vbi nos habem⁹. Ero mors tua o mors Translatio: Lxx. habet. Absorpta est mors in victoria, qđ tūc implebiť: vt patet ex pdictis. Propter qđ apl's cōgaudēs in spū ppē certam expectationem illius status: quasi insultans morti dicit. k ¶Vbi est mors vi. tua? qua psternebas oēs. q. d. non apparebit vltra. l ¶Vbi est mors stimulus tuus? i. peccatum per qđ humana natura morti addicta fuit quasi p stimulum. Rom. v. b. Per peccatum mors, ideo subditur: Stimulus autē mortis pec. est. Sed qa posset aliquis dicere, peccatum per legem fuisse ablatum, hoc remouet dicens: m ¶Virtus vero pec. lex. q. d. peccatum magis viguit ex lege, nō per se & directe, sed ex humana malicia per legem occasione accępta: eo q humana malicia nitiť in vetitum, sicut plenius fuit declaratum Romanorū. vij. sup illud: Occasione autem accępta peccatum per mandatum operatū est in me oēm cōcupiscentiam. De hac aūt victoria per xpm inchoata, & in fine mundi consummāda, gratiæ sunt agende, iō subdiť: Deo autē gratias: qui dedit nobis victoriam per dñm no. Ie.

C

Necessitas resurrectionis ex trib⁹.

Aliq textus hñt. †Cū corruptibile hoc iduerit incorruptionē

D

†osee.13. d.

NICO. DE LYRA.

※ apl's. Ecce myste. vo. di. i. rem grandē & difficilem ad capiendum. a ¶Oēs q. re. tam boni q mali. b ¶Sed nō oēs im. de statu aialitatis ad itatum spūalitatis p dotes corporis mō p dicto. c ¶In momento. Hic ōnr ponitur circa resurrectionem tēporis vnitas siue breuitas. Circa qđ sciendum q momentū dupl'r accipitur. Vno mō p nūc indiuisibili: aliqñ p breui tpe quasi ipercæptibili. Et idē dicendū de i tu oculi: qa si accipiť p aptione palpebræ: fit in tpe valde breui: si aūt p ipsa visione fit in instanti indiuisibili. Et vtrūq; concurret in resurrectione: qa collectio puluer q fit in ministerio āgelico p motum localem: fiet in tpe quasi imperceptibili, sed reformatio corpis & vnio aiæ ad ipm fiet virtute diuina & in instāti: & hoc est qđ dicit: In momēto in ictu oculi. Per resurrectio dicto mō. Per hoc excluditur error Lactantij dicentis resurrectionē non esse futurā oim sil': sed martyres ante alios resurgent p mille annos: & tunc xps descēdet & possidebit cū eis corporale regnū hierl'm mille annis. d ¶In nouis. tu. i. in voce christi

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ DE collectis. Augu. Post alia: de collectis Ca.XVI. faciēdis in sanctos q erāt ī hierosolymis breuiter monet qđ nō est cōtra illud: Nolite cogitare de crastino. Nō est em̄ cogitare de crastino: si qs hūano more ista cogitet. sed si quis propter ista deo militet: vt in operibus sui s nō regnū dei, sed istoꝝ acqsitionē int ieatur. Vl̄, e ¶ Per vnā di. fa. i. dn̄ica die. Quia vna dies sabbati: vl̄ vna sabbatorū, vl̄ pria sabbati vocat̄ apd' iudæos dies quē nūc dn̄icū appellam⁹. b ¶ Ita & vos &c. Præcipit ap̄lus oē̄m plebē die dn̄ico cōuenire ad ecclesiā: & illud deferre quod vnusqsq; ad opus sanctorū dare volebat. Et ne a malis ministris depiret, si apud ecclesiam dimitterent: pcipit vt secum deferrent, & tuto loco reponerēt, quoadusq; ipse veniret. Et hoc per singulos dies dn̄icos faciebāt: qa qđ paulatī colligit̄ nec graue est, & multum inuenit̄. d ¶ Mane. sicut medicus morā habuit vbi multi egrotāt. ☞ Obsecro

mat.6.d

NICO. DE LY.

✠ Christū. & patet lr̄a. a ¶ Itaq;. Hic vltimo ponit̄ vtilis monitio: ne corinthij corrūpant̄ a pseudo ap̄lis resurrectionem negantibus, cum dr̄: Itaq; fra. mei. non carnali cognatione, sed christiana religione. b ¶ Dilecti. charitatiua dilectione. c ¶ Sta. esto. & im. in fide resurrectionis futuræ. d ¶ Abundantes in omni. o. d. semper. quia fides sine operibus mortua est. Iac. ij. d. e ¶ Scientes qđ la. &c. sed tūc magnifice remuneratur a deo: sicut dr̄ Sapiē. iij. d. Bonoꝝ laboꝝ glo. est fructus. ¶ In ca. xv. vbi dr̄ in postil. Et si arguatur contra hoc de lege mahumeti falsa.

F

ADDITIO I. Recēptō legis mahumeti nl̄lo modo est assimilanda recæptioni legis euangelicæ. Nā vt dicit postil. Lex mahumeti vi armoꝝ fuit recæpta: qđ per suū alchoranū nefandū pōt cōprobari. Dicitur em̄ ibi ꝙ mahumetus petiuit a deo ꝙ ꝯcederet sibi facultatē faciendi miracula vt gentes crederent ei. Ad quod vt asserit fuit sibi responsum a deo ꝙ non decebat: nā iā miserat deus moysen cū magnis miraculis & portētis, & tn̄ nō steterūt ī fide sua: & postea miserat iesum facientē magna miracula tn̄ pauci crediderūt, nec extiterūt ī fide sua & iō disposuerat de⁹ ꝙ ipe. s. mahumetus solū in potētia gladij daret legē: vt q nollent eū recipe, interficerent̄. Hæc sunt in alchorano sn̄ia lr̄: ex quo non pn̄t fingere ꝙ per mahumetū fuerint facta aliqua miracula. Itē est manifestum ꝙ mahumetus nihil credendū tradidit trāscēdēs ea q̄ compr̄hendi pn̄t p phantasiā hūanā. Dicit em̄ de paradiso ꝙ sunt, ibi delectabilia corporalia in qb⁹ præmia beatorū ponit: & iō ab hoībus modici ītellect⁹ fuerūt recæpta: Secus est de fide catholica: ī qua qđ ocul⁹ nō vidit, nec auris audiuit, nec ī cor hoīs ascēdit: tradunt̄ credēda: q̄ nullo modo fuissēt recæpta nisi miracul̄ ꝯfirmarētur. Faciūt ēt ad hoc aliæ rōnes q̄ ī postil. tradunt̄ &c. ¶ In eo. ca. vbi dicitur in postill. Vt sit de⁹ omnia in omnibus.

Legis mahumeti vanitas.

Esa.64. b. ė.2.b.

ADDITIO II. Hoc qđ dicitur: Vt sit deus oīa ī oīb⁹ sic exponitur in glo. vt nemo coherētiū ei i. christo: amet aliquid aduersus eū: & tunc manifestum est qđ dr̄: Quid habes qđ non accepisti? Tunc enim manifestum erit nihil boni aliquem habere seu habuisse nisi a christo &c.

¶ In eodem ca. vbi dicitur in postilla. Si ſm hoīem.

ADDITIO III. Super hoc qđ dicit̄ ſm hominē. Gl. i. rationabiliter: qa hominis est credere, non mori hominem vt bestiam. Iteꝝ: si mortui nō resurgēt: hoc solum

a¶ non per legē. b¶ qa p xp̄m vincimus.
minū nr̄m iesum xp̄m. Itaq; fr̄es a
a¶ in fide resurrectionis. b¶ vt a pseudo
mei dilecti: stābiles estote & imō b c
moueri non possitis. a¶ spe resurrectiōis.
biles: abūdātes in ope domini: d
¶ i. spem habentes.
semp sciētes ꝙ labor vester nō est e
a¶ sine remuneratiōe. b¶ in sermone dn̄i.
inānis in dn̄o. C.XVI.
¶ De alijs monet. ¶ propter
DE collectis autē q̄ fiunt in f
vsus sanctorum.
a¶ ideo tenendum est.
sanctos sicut ordinaui in eccle g
a¶ colligite.
b siis Galathiæ: ita & vos facite h
a¶ vnā diem septimanę. b¶ colligite. ¶ ne dicatis non esse fidelem ministrum cui cre
c per vnām sabbati. Vnūsquisq; ve i k
datis. a¶ & cauens ne iterum sibi sumat.
strū apud se repōat. rēcondens qđ
¶ non quod grauet. a¶ iō ante.
ei bn̄placuerit: ūt non cū venero l
¶ qa grauaret si totum subito simul darēt.
tūc collectæ fiāt. Cū aūt p̄sens fue m n
a¶ dignos iudicaueritis. b¶ i. cū ep̄lis meis & vr̄is laudatorijs & cōmēdatorijs deferen o p
ro quos pbāueritis q ēp̄las, hos, q r
tium & mittentium. ¶ donum.
mittā pferre grām vr̄am in hierl̄m: r
¶ si magnę res fuerint.
qđ si dignum fuerit vt ego eā: me s t
a¶ cū p oia loca transiero vsq; macedoniā.
cū ibūt. † Veniam aūt ad vos cūm v x
a¶ quia non est
macedoniā pertrāsiero. Nā māce
opus ibi morari.
doniā pertransibo. Apud vos aūt
¶ quia multa corrigenda ibi.
a forsitan manebo, vel etiā hyema-
bo: vt vos me deducatis quocūq;
iero. Nolo enī vos modo in trāsi-
tu videre: spero em̄ me aliquantū
tpis manere apud vos, si dn̄s pmi
¶ inde misit epistolam.
serit. Permanebo autē ephesi vsq;
a¶ multa corda ad audiendum parata.
ad pentecosten. Ostiūm enim mi y
a¶ qa non ꝯdicunt pdicatiōi. b¶ Q. Quid ergo opus est ibi morari? rn̄det aduer. &c.
hi apertū ē magnū & euidēs, & ād z
a¶ qui conantur impedire. b¶ ad vos.
uērsarii multi. Si autē venērit ti a

solū⁹ restat: vt māducemus & bibam⁹ cras moriemur. G

DE collectis aūt. Postq; ap̄s instruxit Ca.XVI. corinthios de hisq; pertinent ad ecclię sacramenta: hic ꝯn̄r instruit eos de ꝯuersatiōe debita & honesta: & primo quał̄r se habeant ad extraneos: scd'o ad seipsos & vicinos, ibi: Vigilate. tertio in fine ep̄lę salutat eos ibi: Salutat vos. Prima ahuc in tres: quia primo instruit eos qualiter se habeant erga collegium pauperū absentiū. scd'o quał̄r ad seipm̄, ibi: Veniam autem. tertio quał̄r ad alium xp̄i discipulum, ibi: Si autē venerit. Circa primum sciendum ꝙ in primitiua ecclesia in hierl̄m congregata, vendebant oēs possessiones suas: & erant illis oia cōia. vt habetur Act. iiij. Et ideo facta fame in iudæa, de qua habetur Actuum. xi. fideles qui erant in hierusalē affiicti fuerūt pœna & penuria ꝑpter qđ ap̄li statuerunt: vt fideles in alijs locis existentes iuuarēt eos. Et hoc negocium fuit specialr̄ cōmissum paulo & barnabæ: vt hr̄ Gal. ij. b. Dextras dederunt mihi & barnabæ societatis: vt pauperū memores essemus: ideo ap̄lus corinthios instruit de collatione talis elemosynæ & eius ꝯseruatione, & missiōe eius in hierl̄m, di. De collectis aūt &c. in san. i. propter fideles in hierusalē habitātes, qui dicuntur sancti: qa p ceteris credentibus erant religiosi abrenunciando bonorū temporaliū proprietati. g ¶ Sicut or. in ec. ga. Nomē est regiōis in græcia a gallicis acqsitę sub brēnio duce: in qua regione corinthus est metropolis. h ¶ Ita & vos fa. collectam elemosynæ pro fidelibus qui sunt in hierusalem. i ¶ Per vnā sab. i. prima die hebdomadæ quæ vocatur sabbatum in pluribus locis scripturæ. vn̄ Luc. xviij. b. Ieiuno bis ī sabbato. i. in hebdomada. Sil̄r vna accipitur pro prima. Gen. i. a. Factū est mane & vespere dies vnus. Ita em̄ consueuerant fideles conuenire ad ecclesiam dn̄ica die, q̄ est hebdomadæ prima dies, propter qđ dictę collectæ dabantur magis apte. Consequēter magis instruit de conseruatione huius elemosynę, di. k ¶ Vnusqsq; ve. &c. vt ca[illegible] tollatur suspitio infidelis conseruationis si committeretur alteri. l ¶ Vt non cum venero. ad prædicādum. m ¶ Tunc colle. fiant. Quia possent dicere pseudo apostoli, ꝙ causa quæstus venisset apostolus: & sic occasionem acciperent quæstum querendi: consequenter instruit eos de modo mittendi, di. n ¶ Cum au. præsens fu. vobiscum. o ¶ Quos probaueri. fideles & aptos ad hoc opus. p ¶ Per epistolas. Vobis a me scriptas. q ¶ Hos mittam. per gr. i. elemosynam a vobis gratis datam. r ¶ In hierusalem. fidelibus ibidē habitantibus. s ¶ Quod si dignum fu. &c. i. si negocium hoc requirit & deo placuerit. t ¶ Mecum ib. Vt per meam præsentiam de ipsis tollatur suspitio: & per eorum præsentiam oblocutio contra mea falsis apostolis: qui aliter possent dicere mendaciter ꝙ illam pecuniam applicarē meis vsibus. v ¶ Veniam autem. Hic consequenter instruit corinthios qualiter se habeant ad seipsum promittens eis suū aduentum di. Veniam autem ad vos. Sed se excusat de temporis dilatione, subdens. x ¶ Cum mace. pertransi. per quam habebat transire ex ordinatione dei p fidelium salute. Cętera patēt in littera vsq; ibi. y ¶ Ostiū enim mi. aper. &c. i. multa corda hoīm parata ad audiendum euangelium xp̄i. z ¶ Et ad. multi. i. infideles & pseudo ap̄li qui conantur impedire pfectum. Et per hoc ostendit ap̄s dilationem sui aduentus esse necessariā ad tempus. a ¶ Si autem. Hic consequenter ostendit qualiter se debeat habere ad duplicem doctorem alium. Primus est timotheus: de ✠ quo scribi

†22.q.4.

H

A ☞ a ¶ Obsecro. Ordo huius lr̄æ respicit & pendet vsq; illuc: vt & vos subditi sitis. b ¶ Spm̄. Meum, lætitia. vr̄m, charitate. c ¶ Mara na. i. donec veniat dn̄s vel in aduentu dn̄i. Mara natha em̄ interpretat̄: dn̄s venit. Et est cōpositū ex syro: & græco: magisq; syrū est q̄ hebræum. Anathema vero græcū: interpretat̄ ꝯdēnat⁹ vl̄ separat⁹. Sil̄ ergo græco & syro vtit̄ verbo.

Mara na

NICO. DE LYRA.

✠ q̄ scribit eis: ꝙ si venerit corinthū, ꝙ recipiāt eū amicabiliter, di. a ¶ Vt si. timo. &c. & ēt reuerēter: cū dr̄: Ne qs ergo il sper. & ꝙ ꝯducatur in securitate, ibi: Deduci. aūt il. &c. Scd's est apollo. qui recesserat a corinthijs ꝑpter ꝯtētiōes eorū vadēs ad ap̄l'm: quē postea petierūt ab apostolo remitti corinthū de q̄ scribit ap̄s ꝙ ipm̄ rogauerat sup hoc: nō tn̄ pcæpit, licet posset: qa magis viris non debet de facili pcæptū imponi: sed magis excusat eum dicens: b ¶ Veniet autē cū & va. i. oportunum. c ¶ Vigila. hic ꝯn̄r instruit eos quał̄r se debeāt ad inuicē hr̄e. & primo in cōmuni: di. Vigi. in feruore orōnis. d ¶ State in fi. resurrectionis futuræ. e ¶ Vi. agi. in exercitio bonæ operationis. f ¶ Et cō. in dn̄o. in spe æternæ retributiōis. g ¶ Omnia enim ve. s. opa. h ¶ In cha. sine qua nullū opus est meritoriū veræ beatitudis. i ¶ Obse. vos. hic instruit eos de modo se habendi ad aliquas psonas spāles inter corinthios existētes, q̄ alias pcellebant in fide & deuotiōe & opib⁹ pietatis, ꝑpter qđ ap̄s monet corinthios: vt habeant erga illas spēcialē amicitiā, reuerētiā, & honorē. k ¶ Qm̄ sunt pri. ach. i. primi & pricipales in fide & operibus bonis. l ¶ Vt & vos &c. debitā ipsis reuerentiā exhibēdo. m ¶ Gaudeo autem &c. quia p pn̄tiam eoꝝ vos estis meliorati in fide & morib⁹. ideo subdit̄. n ¶ Qm̄ id qđ vo. dc. ad pfectionē boni. o ¶ Ipsi sup. Et quia de hoc profectu gaudebat apostolus, subdit. p ¶ Refecerunt em̄ &c. gaudio spūali. q ¶ Et ve. ex. pfectu boni. ideo concludit. r ¶ Cognoscite ergo q. c. sūt. eos debite venerando. s ¶ Salutāt. Hic vltimo ponit̄ salutatio. & prio ponit ap̄s alioꝝ salutationē di. Salu. &c. & patet lr̄a: his exceptis. t ¶ Aquila & p. Recesserant em̄ de corintho cū apostolo: vt habet̄ Act. xviij. ꝑpter qđ in hac salutatione corinthiorū specialiter exprimunt̄. v ¶ Salutate inuicē in os. exponat̄ sicut. ē. Rom. vl. Secūdo ponit salutationē suā di. x ¶ Salutatio mea ma. pau. hoc em̄ ponebat in fine ep̄larū suarū manu propria scriptū: ne illi quibus scribebat deciperentur a falsis apostolis sub noīe pauli: malā doctrinā scribētibus. Vltimo īpręcat maledictionē obstinatis in malo, di. y ¶ Si qs nō a. d. &c. sit ana. i. excōicatus, & a fidelibus separatus. z ¶ Mara na. sic ei debet scribi. sunt em̄ duæ dictiōes. & prima valet in latino dominus noster. secunda idem est qđ venit sed ꝑpter ignorantiā idiomatis & lōgitudinē tpis duæ dictiōes cōiunctæ sunt sił & vltia lr̄a dictiōis ē submota. Est igit̄ sensus. Si quis non amat dn̄m nr̄m iesum christū, negando eū eē verū deū cœli & terræ sit anathema. & subdit̄ cā: Mara na. qa dn̄s nr̄ venit. i. iesus christus venit in mundū q̄ ē ver⁹ de⁹ & dn̄s oīm. & vr̄ ap̄s hoc specialit̄ dicere ꝯ iudæos obstinatos: q asserūt verū xp̄m adhuc nō venisse. Cōseqn̄ter ap̄s imprecat̄ bn̄dictionem bonis, di. Grā dn̄i

B

a ¶ Aug. Forsan iam ibi timuerat cōmotionem per cōtentionē pseudo apostoloꝝ.
mothæus: videte vt sine timōre a
sit apud vos. Opus enim domi-
ni operat̄ sicut & ego. Ne quis er-
go illū spnat. Deducite autē illum
in pace: vt veniat ad me. Expecto
a¶ q secū sunt. b¶ q erāt ep̄s eorū ab ap̄lo ordinatus. ¶ qa hūc corithij reqsierāt. q cū
em̄ illū cum fratribūs. De āpollo
nō posset eos sedare, ierat ad ap̄lm ephesū.
autē fratre notum vobis facio: qm̄
multū rogaui eū vt veniret ad vos
¶ qa timet incorrectos:
cū fratribns: & vtiq; nō fuit volun
tas ei⁹ vt nunc veniret. Veniet aūt b
a¶ oportunum. ¶ cū vos correcti fueritis.
b¶ Vos autem. ¶ contra astutias diaboli:
cū ei vācuum fuerit. Vigilāte & sta c
a¶ stanti nō obrepit somnus. b¶ mulierū incōstantia est. c¶ in dn̄o. ¶ vt sit in vr̄a
tē in fide: viriliter agite: & cōforta e f
virtute profectus. a¶ ēt correctio. b¶ non
mini: oia em̄ vr̄ā in charitāte fiant. g h
cā inanis gloriæ. ¶ qui.
a Obsecro autē vos fres: nostris do i
¶ hi cū ap̄lo fuerūt in pdicatiōe corithioꝝ.
mū stephanæ: & fortunati & achai
¶ primi crediderūt ī achaia. ¶ vt mistrarēt.
ci: qm̄ sūt primitiæ achaiæ: & ī mi- k
nisteriū sanctoꝝ ordinauerunt se-
ipsos: vt & vos subditi sitis eius- l
modi: & oī cooperanti & laborāti.
a¶ qa pn̄tes sunt apud vos de qbus est vobis pfect⁹: vl̄ qa mihi p vobis mistrare ve
Gaudeo aūt in præsentiā stepha m
næ, & fortunati, & achaici: qm̄ id n
nerūt qđ vos dērētis facere. a¶ mistrauerūt
quod vobis deerat ipsi suppleue- o
mihi qđ vos nō fecistis. a¶ Qu ēpauerūt.
b rūt refecerunt em̄ spm̄ & mēum & p
a¶ qb⁹ ap̄lm fuauerūt. b¶ honorate. c¶ illos
vēstrum. Cognoscitē ergo q ēius- q r
¶ Quod ego scribo omnes desiderant.
modi sunt. Salutant vos ecclesiæ
asiæ. Salutant vos in domino mul s
a¶ apud quos hospitor. b¶ i. fratrum congregatione.
tum aqūila & prisca, cum dōmesti- t
ca sua ecclesia: apud quos & hospi-
tor. Salutant vos fratres omnes.
a¶ vero corde in signum pacis.
Salutate inuicē in oscūlo sancto. v
a¶ vt sciant ep̄lam eius esse: subdit: Sa. &c.
b¶ scripta. c¶ fideles saluto: sed.
Salutatiō mea mānu paūli. † Si y z
quis non amat dominum nostrū
a¶ vel condemnat⁹. ¶ separatus a deo.
c iesum christū: sit ānathema mara z
¶ donec veniat dn̄s: vel ī aduētu dn̄i. a¶ hec
natha. Gratiā dn̄i nr̄i iesu christi a
ē salutatio pauli. a¶ sit. b¶ ea charitate vos inuicē & deū diligite qua ego vos & deum
vōbiscū. Charitās mea cum omni- b
diligo. ¶ non ſm amorem sæculi.
bus vobis in christo iesu. Amen. c
Ep̄la ad corinthios prima finit.

a ¶ Gratia dn̄i no. ie. xp̄i sit vo. vsq; in finē. b ¶ Charitas mea cū oī. vo. i. eadē charitate vos inuicem diligite qua diligo vos. Et qa hęc dilectio nō est carnalis: sed spūalis ex deo: iō subdit̄. c ¶ In xpo ie. amē. Cōfirmatio ē dictę bn̄dictiōis ī xp̄o. Cui est honor & glia ī scl'a scl'orū. Amē.

C

¶ Postilla venera. magr̄i Nico. de ly. sup primā ep̄lam pauli ad Corinth. finit.

¶ In ca. xvi. vbi dr̄ in postilla: Mara natha: Sic em̄ debet scribi.

ADDITIO. Hoc qđ dr̄ Mara natha: nō recte exponit̄ ī gl. nr̄is dicēdo, ꝙ sunt duæ dictiōes in syro significātes idē qđ dn̄s nr̄ venit: ꝑut in postil. Vl̄ donec veniat dn̄s: ꝑut in gl. Tū qa nihil istorū ꝑprie significat̄ p ista v̄ba. Tū qa non appet aliq̄ rō q̄re ap̄s q super hoc nomē iesus & hoc nomē xp̄s pōit sub ꝑpria forma latia ī qbuscūq; locis vbi de eo tractat: ī hoc loco mutaret stilū suū nomia xp̄i ponēdo ī syro. Tū qa nō bn̄ ꝯcordat rō hui⁹ ꝑpōnis causał̄ cum dicit: Si qs nō amat xp̄m, sit anathema: qa dn̄s nr̄ iam venit. Nō em̄ tm̄mō ex hoc ꝙ christ⁹ iā venit sum⁹ obligati ad dilectionē suā: quia etiā añ aduentū suū hoīes obligabant̄ ad dilectionē dei vt in ve. le. Vn̄ ad verā expositionē hąꝝ dictionū sciēdū est: ꝙ iudęi tribus modis exercebant cēsurā seu sn̄iam iudicialē ꝯ rebelles seu īobediētes fidei vl̄ legi diuinę. Prio mō p sepationē a fidelibus sicut iter nos per sn̄iam excōicationis. & hoc est qd dr̄: Qui nō amat xp̄m sit anathema. s. sepat⁹ a fidelib⁹ ꝑut in postilla. Scd'o mō p destructionē seu pditionem oim suorū. & hoc vocat̄ apud eos herē. de quo hr̄ Leui. vl. ī lr̄a & ī postil. & ille qui isto scd'o mō incurrebat pdictā cēsurā seu sn̄iam vocabat̄ macharā: qđ est nomē deriuatū ab ipo herē pdicto. Tertio mō per maledictionē solēnē, ī qua ille q hoc icurrebat, maledicebat̄ solēnit̄ tubis canētib⁹. sicut iter nos solēnit̄ maledicit̄ excōicatus q ī vltia cōtumacia psistit: extictis cādelis & pulsatis cāpanis & hæc vocat̄ inter eos samatha: qđ significat mortificationē. q quidē tres modi maledicēdi, seu separandi hoiem sunt noti īter eos sub pdictis vocabulis. ap̄s ergo ī fine hui⁹ ep̄lę īpcat̄ maledictionē his q non amant christū scd'm illos tres modos pdictos. Primo modo p separationē. & de hoc dicit: Sit anathema. Scd'o modo per destructionē suorū: & de hoc dicit Mara natha. i. macharā. fuit enim hic h. q̄ est lr̄a inspiratiōis amota: eo ꝙ in lingua nr̄a rarissime īteruenit: & vltima litera m. fuit mutata ī n. p hoc ꝙ scriptores nr̄i ignorāt idioma. Tertio imprecat̄ illis vltimā mortificationē q̄ dr̄ samatha. q̄ est vltia mortificatio: vt dictū est. & fuit amota pria syllaba p īperitiā linguę, vt dictū est. Sic ergo ap̄s ipcat̄ tres sn̄ias cōdēnatiuas, his q xp̄m nō amāt. s. anathema q̄ est separatio a fideliū cœtu. & herē quod ē destructio bonorū suorū: & samatha quod ē q̄dā vltima & solēnis mortificatio in sua ciuitate seu politia. & qa opposita iuxta se posita clarius elucescūt: iō ꝯn̄r impcat̄ bn̄dictionē bonis di. Grā dn̄i nr̄i cū oīb⁹ vobis &c. prout in postil.

D

†23.q.4. c. guilizarius. 24. q.3. c. cū ergo. §. itē v. in alia.

REPLICA. In vltimo cap̄. Maledictionē eorū, qui christum nō amāt ponit ap̄s in lingua extranea. Circa quā Bur. se opponit, & lr̄æ & oībus doctorib⁹: quasi null⁹ intellexerit vere terminū ibi positū vel terminos. Rn̄deat ibi pro doct. qui voluerit: idioma est mihi ignotum.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ ¶Quibusdam corinthiorum per primam epistolam correctis: causa reliquorum scribit secundam: repellens pseudo apostolos ostendendo deceptionem praedicationis eorum: se multis modis commendans. Notat etiam eos in elemosynis parcos. Praecipit quoque fornicatorem correctum recipi quem prius sathanae tradiderat. Et quia etiam boni tribulantur, ibi se eis exemplum patientiae proponit. ¶In hac epistola incorrectiones corrigere: & correctos ad vtiliora prouocare & pseudo cum sui commendatione deprimere intendit. CA. I.

Aul⁹ apl's &c. Salutationẽ primo more solito praemittit. Inde de bonis per gratiã collatis gratias deo agit loquens perfectis: post ad passiõis tolerãtiã sui exemplo inuitat postea pseudo apl'os depmẽdo redarguit detegens versutias eorum. Et se multis modis cõmẽdat. Tandẽ moralis admonitio cũ iteratiõe bñdictiõis subdit̃. Salutationẽ igit̃ pmittens contra pseudo supbiã, paulũ: & ꝯtra cordis psumptionem, apl'm se noiat dicens: Paulus &c. b ¶Benedictus. Primũ pfectis loquit̃ de tribulatione: ꝓponẽs se exẽplũ patientiae, & cõsolationis a deo accaeptę: ducẽs laudi quod alij ignominię. c ¶Deus. Creator oim. d ¶Pater christi. Per quẽ est & nobis. e ¶Pater mi
F se. Paternę dãs veniam peccatorum: & bona opera: & in tribulatione ꝯstantiam. f ¶Et deus. dator Toti⁹. pfectae consolationis. quã tam decet dare deum his q pro christo patiuntur. Q deus consolationis. ex hoc patet ꝙ cõsolat̃. g ¶Qua exhorta. id est quam deus ad hoc dedit non solum ☞vt cõso.

ponatur sicut.s.Rom.i. b ¶Per volun. dei. id est electionem Act.xiiij. c ¶Et timo. fra. Hunc adiungit apostolus in salutatione sua: ne corinthij crederent ipsum retulisse aliquid mala de ipsis apostolo: cum transierat per eos post primam apostoli epistolam missam: vt habetur in fine illius epistolae. Consequenter ponuntur personae salutatae, cum dicitur. d ¶Ecclesiae dei.i.congregationi fidelium. e ¶Quae est corin.i.achaiae metropoli. tertio ponuntur optata bona, ibi. f ¶Gratia vo. in pnti q est principium omnis boni meritorum. g ¶Et pax. in futura foelicitate: quae tubit totaliter appetitum. h ¶A deo. p.n.i. ita trinitate. i ¶Et dño iesu chri. A tota enim trinitate proueniunt dicta bona mediante xpi incarnatione. k ¶Benedictus. Praemissa salutatione, hic consequenter ponitur narratio epl'ae. In qua sic procedit apostol⁹: quia primo excitat corinthiorum attentionem. secundo, ponit excusationem, ibi: Et hac confi. tertio, suam prosequitur intentionem, ibi. Primo adhuc in duas ca. Primo excitat attentionem: primo recitando quaedã in generali, secundo, magis in speciali, ibi: Non enim vo. Circa primũ sciendũ, ꝙ ex beniuolentia reddunt̃ auditores attenti, propter qd' apostolus captat eorum beniuolentiã: ostendendo, ꝙ quicquid facit ad vtilitatẽ eorũ facit: & ideo prio vtilitatẽ ex ipso eis ꝓuenientẽ declarat. scd'o rõnẽ hui⁹ allegat, ibi: Q̃m sicut abũdat. Dicit igitur: Benedictus deus,.i. gratias agendo sibi. Dicere enim dei est facere. Ps.xxxij.b. Q̃m ipse dixit, & facta sunt. Dicere vero nostrum nõ est facere. & ideo q̃n deus benedicit nobis: aliqd' donum nobis tribuit. Sed q̃n deũ benedicimus: nihil sibi accrescit: sed solũ sibi gratias agim⁹. Dicit igitur: Benedictus de⁹, i.tota trinitas. l ¶Et pater i.persona pr̃is. m ¶Domini nostri iesu xpi. In q̃ exprimitur persona filij. & cointelligitur simul persona spũssancti: cum sit nexus amborũ. n ¶Pater misericor. auferẽs a nobis oẽm miseriã. o ¶Et deus to. consola. cõferens nobis bonũ totaliter quietatiuũ mentis.s.seipsum. p ¶Qui cõ. &c. aliq̃n eruendo: & aliq̃n pmittendo: Qd' pmiũ ꝓmittendo: q̃n patientia tribuẽdo: Qd' frequẽter est melius, & magis expediẽs: q̃ erui a tribulatione tpali. Sed quia talẽ consolationem dedit apostolo non solũ p se: sed etiã p aliorum vtilitate. sicut deus dat lumen soli: non solũ vt ipe luceat, sed etiã vt alia illuminet. iõ subdit. q ¶Vt possimus & ipsi consolari. r ¶Eos qui in omni pressura &c. ✻Id est ꝓpo

Incipit prologus in secundam epistolam Pauli ad Corinthios.

IN secunda ad corinthios epl'a quasi in parte superiori post tribulationum suarum relationes: reddit causas quare ad eos secundo non ierit: q̃m non leui mutatione consilii fecisse se asserit: sed ne aduentu suo tristiciam incurreret, cum in peccato permanere discipulos reperisset. Deinde post agnitos fructus poenitentiae reconciliat eum ecclesiae: quem in prima propter fornicationem a consortio sanctorum iusserat amoueri. Tertio contra pseudo apl'os officii sui dignitatem tuetur: & noui testamenti mĩstros: tanto anteire gratia ostendit: q̃to euangelium est lege praestantius. Immoratur etiam causa illa plurimum quam breuiter in prima cõtigerat: vt prompto ac libenti aio necessaria praesentis vitae non habentibus largiantur: & vtilitate spiritualis cõmercii commutent praesentia cum futuris: atq; abundantia sua sanctorum inopiam suppleant: vt vicissim eorum inopia sanctorum abundantia suppleatur. In fine repetit quod superius contra pseudo apostolos egerat: & iactationem eorum praedicationesq; de se gloriosas: vel collata antiquitate generis: vel catologo iniuriarum ac periculorum suorum euacuat. Dicitq; eos operarios subdolos qui ad imitationem sathanae transfigurentur in apostolos christi: sub praedicatiõis spe, lucra pecuniaria quaeq; sectantes.

Fxplicit prologus. Argumentum incipit.

POst actam a corinthiis poenitentiam consolatoriam scribit eis epistolam apostolus a troade per titum: & collaudãs eos hortatur ad meliora: cõtristatos quidem eos, sed emendatos ostendens.

Explicit argumentum: Incipit epistola Pauli ad Corintios secunda.

Capitulum I

PAulus apostolus Iesu christi per voluntatem dei: & timotheus frater ecclesiae dei quae est corinthii cum sanctis omnibus qui sunt in vniuersa achaia. Gratia vobis & pax a deo patre nostro & domino iesu christo. †Benedictus deus & pater domini nostri iesu christi: pr̃ misericordiarũ & deus totius consolatiõis: q consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni praessura sunt per exhortationem: qua exhortamur

a¶non vsurpatiue. b¶nõ hoim. c¶q iuit cũ prima epistola ad corinthios: & omnia renunciauit apostolo quae fiebant apud illos. a¶&. b¶spũsancti grati renátis. ¶presbyteris. a¶cuius metropolis est corinthus. b¶Ecce salutatio. ¶tranquilitas mentis. ¶sine quo pater nil dat. ¶Et si in se gloria eius nõ potest augeri nec minui: in suis fit exaltatus. in quibus per cognitionẽ & ipsorum profectum dicitur exaltari. ¶nobis qui christi filij sumus. a¶non minus est tribulatione solatiũ. ¶ministros. ¶animae & corporis. a¶a deo consolatur. b¶desolati.i.humano auxilio destituti. c¶per exemplum consolationis nostrae. a¶.i.qualibet. b¶per talem cõsolationem qui hortatur nos ad grauiora.

NICO. DE LY.

¶Incipit expositio venerabile magistri Nico. de lyra sup scd'am epl'am pauli ad Corinthi. Ca.I.

Aul⁹ apostol⁹. Postq̃ apostol⁹ scripsit corinthijs instruens eos de sacramentis ecclesię in epistola prima: hic consequenter scribit eis de ministris ecclesiae in epistola: secũda. Cuius ratio fuit: qa post praedicationẽ apostoli receperãt pseudo apostolos: q̃s aliqui veris apostolis prę ferebãt, ꝓpter qd' apostol⁹ scribit cõmendãs veros apostolos, & eorum doctrinam: & vituperans falsos, & eorum falsitatem. Et di-
Diuisio. uidit̃ haec epistola in duas partes.s. in salutationẽ: & narrationem: quae incipit, ibi: Benedictus. Circa primũ primo ponuntur personae salutantes, cum dicitur: a ¶Paulus aposto. Exponat̃

A ☞vt cõsolaret̃ nos: sed etiã exhortaret̃: & ita nr̃a cõsolatio valet etiam ad alios exhortari vt vere possimus cõsolari. a ¶Pro vestra ex. In amaris salus. & praemium ꝓmittitur. b ¶Non enĩ vo. &c. Ne corinthij deficerent patientes tribulationes ab infidelibus: apl's dat eis in exemplum seipsum: vt sicut ipse corroborentur in suis tribulationibus. c ¶Ipsi. Nõ solum alij de nobis: sed & In nobis. Quia natura nostra nil nisi mortem promittebat vel defectum. Tantã insolentiam iniq̃tatis significat insurrexisse cõtra fidei prędicatores: vt mortẽ cõtra oculos haberent. Sic enim afflicti fuerant, vt desperarẽt de praesenti vita. d ¶Et eruit. Quia deus praesidia sua nõ negat suis in necessitate positis. e ¶Et adhuc &c. Vt ex personis mul. spe. ad deũ ꝓpter praedicationẽ eorum cõuersis: gr̃ae agantur deo ꝓ praedicatione eorum p mul. habentes eã donationẽ fidei: q̃ in ipsis est. Personas mul. fa dicit infantes: pueros, & caeteras aetates pro vtriusq; sexus conditione. f ¶Ex mul. p. Alia translatio, vt in multorum facie eius quae in nobis. Quę litera sic legitur. Q. Orones vr̃ae sic iuuabunt nos: vt p multos gr̃ae agant̃ deo pro nobis: Gr̃ae dico ei⁹ donatiõis q̃ est in nobis. Haec nõ mutant̃. Agant̃ dico in multorum facie. ¶Aug⁹.i.iter multos, & coram multis. hoc iõ qa gr̃a dei ꝯsolat̃ apl'os causa multorum.i.oim credentiũ: quorum causa & pressurae eis ingerebant̃. Et iõ illi oẽs credentes gratias deo referant pro liberatione.
B g ¶Donationis. Praecedentis ex personis.i. honestis viris: vt vobis & alijs multarũ fa.i. discretionum: vel discretorũ meritorum, & diuersarum virtutũ: Vt facies iob fuit patientia: dauid, humilitas: moysi mansuetudo. h ¶Per multos. Exponit qd' supra dixerat a personis multarum facierum. i ¶Nam gloria no. Ideo & vos & alij debetis orare pro nobis. Vel Ideo orationes vestrae poterunt nos iuuare: qa hoc vnde gloriamur tam honestum est.

NICO. DE LY. ☞Testimo.

✻Id est ꝓponẽdo eis praemiũ aeternũ: sicut a deo nobis est ꝓpositũ: & exponendo eius scripturas inducentes ad tolerãtiã passionum: sicut A deo reuelatae sunt nobis. a ¶Q̃m si. Hic ꝯn̄r allegat sui dicti rationem. Et quia duo dixerat.s. ꝙ consolationem a deo accaeperat in suis tribulationibus: & ꝙ hoc cedebat ad vtilitatẽ fideliũ iõ prio psuadet primũ di. Q̃m sicut abũ. pas.i. tribulationes quae in capite xpo inceperũt. b ¶In nobis.i.apl'is ad quos a capite deriuatae sunt. c ¶Ita & per chri. &c. ꝓpter qd' dr̃ ps.xciij.d. Scd'm multitudinẽ dolorum meorum in corde meo: cõsolationes tuae lętificauerũt aiam meã. & hoc est valde rõnabile. Consequenter psuadet scd'm di. d ¶Siue aũt tri. pro. v.i. hoc cedit ad vtilitatẽ vr̃am: inquãtũ exemplo nr̃i ad tolerandũ patiẽter tribulatiões debetis aiari. e ¶Siue cõsola. & hoc cedit ad cõsolationẽ vr̃am: inquãtũ habetis eiusdem boni ꝓmissionem. f ¶Siue ex horta. a deo p internam reuelationẽ. Pro vr̃a exhortatione & salute. ex hoc enim vos magis instruim⁹, & ad opa salutis inducimus. ideo sequit̃. g ¶Quae.i. q̃ exhortatio a nobis proposita supple vobis. h ¶Operatur tolerãtiã &c.i. reddit vos fortiores ad tolerãtiam passionũ earundẽ. i ¶Quas & nos per. Exhortatio enim q̃ sit verbo & facto est efficacior: Et qa patientia discipuli

a¶nos. b¶vt vere possumus consolari. c¶q pro christo.i.christi noie inferũtur: vel quas ad similitudinem patimur.
& ipsi a deo: q̃m sicut abũdãt pas- a
a¶nõ minus. b¶cũ vel hic liberamur vel pietatẽ pr̃nã i flagellis itelligim⁹: qa flagellat oẽm filiũ quẽ recipit. ¶in nobis q sum⁹
siones xp̃i i nobis: itã & p xp̃m ãbũ- b
earũ locus. a¶Sed hoc totum pro vobis.
dat cõsolatio nr̃a. Siuẽ autem tri- d
a¶qa nr̃o exẽplo monet vos de⁹ pati vñ sa
a bulamur pro vẽstra exhortatione
lus ęt'na vob. a¶spe pmij. b¶vt silem spe
tis. ¶qa nr̃o exẽplo mõet vos de⁹ pati sub
& salute: siue consolãmur ꝓ vestrã e
spe pmij vt sic leui⁹ ferãtis. a¶ad grauiora, vl' finitis mal'. vl' ꝟtute patiẽtie data nobis.
cõsolatione: siue exhõrtamur pro f
a¶vt ad maiora aiemini. & salutẽ speretis.
b¶ꝓ salute dico. ¶sal⁹ opat̃.i. itẽdit opari
vestra exhõrtatione & salute: q̃ae- g
i vobis.i.nõ, itẽdim⁹. ꝙ opat̃ i vobis tolerãtiã. a¶Q. debetis exẽplo nr̃i eadẽ pati: q & nos patimur.
operat̃ tolerantiam earũdẽ pas- h
a¶adeo opat̃. ¶qa speram⁹ vos passuros.
sionum quas & nos patimur: ũt i k
a¶Patimur dico. ¶ad vestram vtilitatem.
spes nr̃a firma sit prõ vobis. Sciẽ- l
tes q̃m sicut socii passionũ estis: m
a¶qa eq̃ gl'ia labori vr̃o retribuet̃. ¶in futuro. b¶aeterne. c¶Exponit tribulatiões
b sic ẽritis & cõsolãtiõis. Nõn ei vo- n o
a¶qa vobis scire ꝑficiet. b¶pseudo de sua gloria gloriantur: nos vero de tribulatiõe.
lum⁹ ignorare võs fr̃es de tribulã
a¶Quid de ea? Hoc.s.
tione nr̃a q̃ facta ẽ i asia: q̃niãm su- p q
a¶pręcedentiũ passionũ. b¶pondere. passionum. c¶&: d¶humanum.
pra mõdũ grãuati sumus sũpra ũir- r
a¶adeo. b¶qui de malis solem⁹ gaudere. c¶non solum loqui & cętera facere.
tutẽ itã vt tęderet nõs etiã viuẽre. s
a¶Nõ solũ tedebat viuere. Sed etiã. b¶certitudinem omnimodam dissolutionis.
c Sẽd ipsi in nobisĩpĩs rẽspõsũ mor- t
a¶Ideo deus tantũ permisit nos affligi.
tis habuimus: ũt non simus fiden- v
a¶Maledict⁹ enim q ꝯfidit i hoie. b¶in quo secure: Quia ipe est. c¶cui sile est ꝙ me de
tes in nõbis: sed i dẽõ qui suscitat x
illis pdictis liberaui. vñ subdit: q de tã &c.
mortuos: qui de tantis periculis
a¶ad salutẽ reduxit. b¶tendẽtes mẽtis desiderio. ¶in posterum. ¶quotidie.
d eripũit nos & eruit: in quẽm spe-
e ramus q̃m & adhuc eripiet adiu- y z
a¶nõ solũ nobis & alijs sed &. ¶vel nib⁹
uãntibus vobis in oratione pro
a¶facta vel ẽtis. b¶ita orones vr̃e iuuabũt nos: vt p multos &c. ¶.i.a psonis diuersarum
f nõbis: ũt ex multarum psonis fa- a
ciatũ. ¶vel vobis. a¶liberatiõis & cętera
g cierum, ei⁹ quae in nobis est dõna- b
rorum bonorum. a¶fideles.
h tionis: per mũltos gratiae agantur
a¶Am. iõ nõ diffido de auxilio dei. qa pura ẽ ꝯsciẽtia ab oĩ sĩlatiõe. b¶hoc vñ gl'iamur.
i pro nobis. †Nãm gloriã nr̃a haec c

C tientia discipuli firmat spem magistri de stabilitate eius in bono, & cõsecutione pmij iõ subdit: k ¶Vt spes no. &c. q.d. ex tolerantiã enim vestra firmiter speramus ꝙ pmiũ btitudinis cõsequamini. ꝓpt qd' subdit: l ¶Scientes. non certitudine euidentiae, sed adhaerentiae. m ¶Q̃m sicut socij &c. in praesenti. n ¶Sic eritis & cõso. in futuro. o ¶Nõ enĩ. Hic ꝯn̄r captat eorũ beniuolentiã recitãdo quaedã in speciali. & primo recitat persecutionẽ quã dã sibi in consolationẽ a deo factam. & secundo ꝓsequit̃ hui⁹ causam, ibi: Nã gl'ia, Illa vero tribulatio fuit excitata cõtra paulũ apud ephesum p quẽdã argentariũ: vt habet̃ Act.xix. de quo dr̃ hic: Nõ enĩ volu. igno. vos fra. de tri. no. qa vobis erit patientiae materia. p ¶Quae facta est in asia. in qua est ephesus. q ¶Q̃m supra mo. gra. su.i. supra modum humanum. r ¶Supra virtutem. supple naturalem. Sed contra hoc videtur esse qd' dr̃.i.Cor.x.c. Fidelis deus q nõ patiet̃ vos tẽtari supra id qd' potestis. Dicendũ ꝙ duplex est virt⁹ siue ptãs.s. naturae & gr̃ae. Supra virtutẽ vero naturae saltẽ de cõi cursu bñ permittit deus aliq̃n fideles tẽtari. & tunc dat virtutẽ gr̃ae ad posse sustiere. Et sic loquit̃ apl's.i.Cor.x.c. vñ ibidem statim subdit: Sed faciet cũ tẽtatione ꝓuentũ vt possitis sustinere. s ¶Ita vt tae. nos etiam vi. ꝓpter pondus enim tribulationis aliq̃n ꝓlongatio vitae reddit̃ taediosa. Sed ꝯtra hoc videt̃ ꝙ dicit̃ Iac.i.a. Oẽ gaudium existimate vos fratres cũ in tentationes varias incideritis &c. Dicendum ꝙ tribulatio s̃m se considerata odibilis est & odiosa. & sic loquit̃ hic apl's. In cõparatione tñ ad finẽ, est iocũda vtpote ad cõsecutionẽ btitudinis ordinata. Mat.v.a. Bti qui persecutionem patiunt̃ ꝓpter iustitiam: q̃m ipsorum est regnũ coelorũ. sicut medicina amara ꝓpter cõsecutionẽ sanitatis est amãda. t ¶Sed ipsi in nobis. re. mor. ha.i. firmã opinionẽ moriendi tunc. v ¶Vt non simus fidẽ. in no.i. in virtute propria. x ¶Sed in deo qui su. mor. &c. q.d. idẽ reputo ac si nos a mortuis suscitasset. y ¶Et adhuc erĩ. in futuro. z ¶Adiuuan. & vo. &c.i. non solũ fiet hoc ex merito nr̃o: sed etiã ex merito vr̃arũ orõnum pro vobis. a ¶Vt ex mul. pso. faci.i. ex personis multarum cõditionũ s̃m aetatẽ, statũ, & sexũ: quia ex hoc ꝙ de⁹ dat bñficiũ alicui ad pces multorũ: non solũ obligat̃ ad gr̃as agendum deo ille q bñficiũ recipit: sed ẽt oẽs p quorũ orõnẽ hoc fit. ꝓpter qd' deus aliq̃n dat aliqd ad pces multorũ: vt oẽs obligent̃ ad gratiarũ actiones. qd' etiã cedit in bonum oim. b ¶Eius quae in no. &c.i. vt ꝑ beneficio nobis collato pręcibus multorum multi gr̃as agant deo. c ¶Nã gloria. Hic ꝯn̄r ponitur causa dictae consolationis: quae excipit̃ ex pte cõsolati. Et diuidit̃ in duas partes. nam haec causa primo ponitur. scd'o ad hoc testimonium inducitur ibi: Non enim alia scribimus. Circa primũ sciendũ ꝙ cõsolatio apl'i consistebat in firma ipse diuini auxilij: vt patet ex dictis. Talis autem spes causatur in hoie ex eo, ꝙ viuit s̃m dictamen cõscientiae purae & recte qd' faciebat apostolus. ideo dicit: Nam gloria &c. q.d. ideo secure cõfido de diuino auxilio ꝓpter testimonium conscientiae propriae qui remurmurat malo interius: & congaudet bono. & huic testimonio debet homo magis credere de propria bonitate quã testimonio hominum
✻qui vident

Duplex potestas siue virtus.
D
Diuisio.
†ij.q.3.c. iter ꝟba. De sacra vnctõ.c. vnico.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Testimonium. Sunt bona opa q̃ testantur exterius qd sit in ꝯscia. Testimoniũ cõsciæ.i.cõscia nõ remordens, sed testificãs ꝙ in. b ¶Sinceri.dei. Sicut ipĳs est magna pœna cõscia:;ita pĳs gaudium: Nõ quasi inde supbe gloriãtibus: sed deo totũ dãtib⁹. Ideo recte non ait: Gloria nr̃a est testimoniũ alienæ maliciæ vel minoris gratiæ: sed cõsciæ nr̃æ. Quæ qa occulta nõ est subiecta alieno iudicio: & iõ nullus præsumat cõtra eã, vel cogitare, vel ꝓferre sententiã. c ¶Non in carnali sapiẽtia. Quæ est voluptates diligere: labores vitare: vel ẜm naturas rerũ: & nõ cõtra p̃dicare vt pseudo faciebãt quorũ fucatam prædicationẽ arguit. d ¶Spero autem. Ambro. ꝓficere illos sperat: qa cœperant meliores effici cognito apl̃i affectu circa se: & gloriabanĩ in eo. e ¶Quia gloria ve. Cognoscetis, qa gloria: id est per nos consequi gloriã æternã debetis: & nos per vos bene instructos: quod non esset, si cũ offendiculo a vobis acciperem: f ¶Hac confidentia. Quia vita munda vel emendata quorũdã erat: voluit videre q̃s añ indignum erat videre. Si ergo nõ iuit, ꝑpter alios est, qui mõ se purgent. g ¶Volui prius. Aug⁹. Prius: qa in priori epl̃a promiserat se venturũ & non venerat: & ideo mendax & leuis videbatur: qd' mõ excusat. Non em̃ fecit hoc, nisi ꝑ eorum culpa. Non est iudicandus mendax: qui dicit falsum qd' putat verũ: qa quantũ in se est: nõ fallit ipse, sed fallitur. Econtra mentitur ille: qui dicit verũ qd' putat falsum: nec est libera mẽdacio: qui ore nesciens verũ loquitur: sciens aũt non esse verũ voluntate mẽtiĩ.
F h ¶Vt sit apud me: est & nõ. Id est vt p̃ponã voluntatem vtilitati. Q. Non sic. quia vtilitas p̃ponenda est voluntati: & sic feci. i ¶Fidelis autem deus. In hoc non sum mentiri credendus: quia in nullo alio sum vobis mentitus. Et hoc credi potest: quia deus est fidelis: qui promisit doctores veritatis: Vel deus verax est mihi in hoc testis: & hoc est videtur apud ☞me esse

a est testimoniũ conscientiæ nostræ:
a¶non aliud in ore & aliud in corde h̃ntes. b¶sincerã veritatẽ de deo: non ẽt legis obseruantias prędicantes. a¶ qa a deo est hęc gloria consciẽtiæ simplicitas & sinceritas.
b ꝙ in simplicitate cordis & sinceri- a b
c tate dei: & non in sapiẽtiã carnali, c d
¶.i.ẜm ꝙ spũs gratis mihi indicauit.
sed in gr̃a dei conuersati sum⁹ in e
¶vbi tot mala. a¶simpl̃r ꝯuersati sumus.
hoc mundo abundantius autem f
a¶Erga vos. ¶qbus cessimus de iure nr̃o: quia cum ab alĳs acceperit, ab his noluit. b¶Abundantius ad vos: qa nec in prima epistola exegi aliquid nec in hac.
ad vos. Non enim alia scribimus g
a¶in prima epl̃a. b¶in experientia operũ.
vobis q̃ quæ legistis & cognoui- h
¶Et sicut hucusq; de me cognouistis: ita deinceps cognoscens. a¶me in eodem.
d stis. Spero autem ꝙ vsq; in finem i
cognoscetis: sicut & cognouistis k
a¶non ex toto: qa & si scitis ꝙ abstinui: nõ tamen scitis quanta discretione hoc feci.
e nos ex parte: qa gloria vestra su- l
a¶Quæ gloria erit. ¶aduentus.i.tempore iudicĳ: cum omnia aperta erunt.
mus: sicut & vos nostra: in die dñi m n
a¶lã qdam vr̃m correcti sunt. ¶vel abũdãtius ad vos ẜuari simplicitatẽ: & in hoc cõfisus. vel in hoc ꝙ spamus ꝑ alterutrũ gl̃ificari.
f nostri iesu christi. Et hac confiden o
cari. a¶ q̃ ꝑire in macedoniã. b¶ ꝑ meã præsentiam.
g tia volui prius venire ad vos: ut p q
a¶confirmationem q̃ post finem vel q prius fidẽ habueratis. b¶ vr̃o ductu.
scd'am gr̃am haberetis: & per vos
a¶ vt multipliciter vos confirmarẽ.
transire macedoniã: & iterũ a ma-
cedonia venire ad vos: & a vobis
a¶ vt elemosynã ferrẽ sanctis qui ibi erãt. b¶ Ad hoc ergo venire volui, & non veni.
deduci in iudeam. Cum ergo hoc r
a¶ & non feci. b¶ vt quod rõne nõ proposui, sed impetu animi eadẽ leuitate dimisi.
voluissem: nunquid leuitate vsus
a¶ faciẽda vel dimittẽda. b¶ vt ꝑ carnali cõ mõ ꝓposuerim: & quia nõ erat diuiserim.
sum? Aut quæ cogito ẜm carnem s
a¶ vt per has causas sit apud me.i. in intentione mea affirmatio & negatio de eodẽ.
h cogito: ut sit apud me: est & non? t
i Fidelis autem deus. qa sermo nr̃ v x
qui fuit apud vos: non est in illo y
a¶.i. mẽdaciũ vt i pseudo. ¶.i. nõ aliud egi ꝙ sciui agẽdũ: qa vtilitas: p̃ponẽda est voluntari. b¶.i. in eius prædicatione qui dei filius iesus christus est.
est & nõ: † sed ẽ in illo, ẽ. Dei em̃ fi- z
lius iesus xp̃s qui in vobis ꝑ nos a
p̃dicatus est, per me & siluanum b
a¶.i. mendacium.
& timothæũ: non fuit in illo, est & c d
a¶ nunq; aliud voluit q̃ quod vtile est. b¶ Verax est dei filius. Et vere: quia.
nõ: sed est in illo fuit. Quotquot e
¶ vl' ẜm aliam lr̃am: veritas & completio.
em̃ promissiones dei sunt: in illo
est. Ideo & per ipsum, amen deo f

NICO. DE LYRA.

✱ qui vident tm̃ exteriora contra illos q reputant se bonos ex hoc ꝙ ab alĳs laudãtur. a ¶Qd' in simplicitate. q̃tum ad rectitudinem intentionis. b ¶Et sinceritate. quantum ad bonitatẽ opis in se. Quę duo requirunĩ ad bonitatem actus.s.ꝙ sit bonum op⁹ ex genere: & ex finis intẽtiõe. c ¶Dei. Hoc additur: qa talia non habet hõ a seipõ, sed a deo: ad quem debet ista referre. d ¶Et non in sapia carnali.i.non innitendo terrenæ sapiæ: sed gr̃æ diuinæ. e ¶Conuersati sumus in hoc mundo.i. inter hoĩes. f ¶Abundantius autẽ ad vos. hoc dicit apl̃s: quia illis prædicauerat absq; hoc ꝙ acciperet ab eis sũptus: vt habet infra.xi.ca. quos tñ accæperat ab alĳs. g ¶Non em̃ alia. Hic ꝯñr inducit ad hoc testimonium ipsorũ & corinthiorꝝ: q ꝑ experientiã scire poterãt dictũ apl̃i verũ esse ex sua conuersatione inter eos: & ꝑ epistolã pri⁹ missam. iõ dicit: Non em̃ alia scribimus vobis quã que legi. in epl̃a a me prius missa. h ¶Et cognouistis. experiẽdo conuersationem meam. i ¶Spero autẽ quod vsq; ad fidem cognosce.i. perfecte. k ¶Sicut & cogno. nos ex parte. id ẽ impfecte, Hoc dicit, qa recæperãt pseudo apostolos q̃s aliq eorꝝ veris apl̃is comparabant. tñ apl̃us sperabat de bono fine s.ꝙ perfecte

G s.ꝙ pfecte cognoscerẽt simplicitatẽ & sinceritatẽ suã, & aliorꝝ veri christi discipulorũ eam approbando: & falsitatem pseudo aplorum reprobando. Et ad hoc subdit rationem dicens. l ¶Quia gloria vestra sumus. inquantum per prædicationẽ nostrã cũ adiutorio dei ad gloriam perducemini. m ¶Et vos nostra. qa ꝑ prædicationẽ quã vobis fecimus gl̃iæ p̃miũ expectamus. n ¶In die domini nostri iesu xp̃i. Id est in die iudicĳ. quæ sua dicitur: qa tunc voluntatem suam faciet, oẽs generaliter iudicando. o ¶Et hac confidentia. Postq; apl̃s captauit corinthiorum beniuolentiam ad excitandum eorum attẽtionem: hic ꝯñr ponit suam excusationem. Et diuiditur in duas partes. quia primo excusatio sua ponitur. secundo, explicatio sua ditur. sequenti ca. Prima adhuc in tres diuiditur. primo recitat suam promissionem. secundo, ponit super hoc sui accusationem ibi: Cum autem volui. tertio, subdit suam excusationem. ibi: Fidelis deus. Circa primũ sciendum, ꝙ in prima epistola missa corinthĳs ab apostolo: quã tamen nõ habem⁹: promiserat apl̃s corinthĳs eos visitare antequam intraret macedoniã. & iterum per eos reuerti de macedonia. postmodum vero in scd'a epistola quã habemus: & est apud nos prima, vltimo ca. scripsit ꝙ prius iret macedoniam, & corinthum. & sic videbatur primæ ꝓmissioni cõtrariare. ꝑpter qd' dicit: Et hac confidentia.i. quia satis puritatem conuersationis meæ cognouistis: & gloria mea estis. in hoc inquam confidẽs. p ¶Volui prius venire ad vos. anteq̃ intrare macedoniam. q ¶Vt secundam gratiam haberetis. a me scilicet gratiam prævisitationis paternalis post gratiam prædicationis tempore vestrę conuersationis. cui videtur contrarius ordo secundæ. Hic est ordo primæ promissionis. r ¶Cum ergo. Hic consequenter ponit super hoc accusationem corinthiorum contra se: qa aliqui dicebant ipsum mutasse propositũ circa dictum promissum ex animi leuitate & carnali affectione propter quod dicit: Cum ergo hoc voluissem, nunquid leuita. vsus sum? mutando propositum: vt mihi imponitis. s ¶Aut quæ cogito ẜm carnem cogi.i. ex affectu carnali. t ¶Vt sit apud me est & non.i. duplicitas & falsitas. vt aliqui vestrum æstimant. v ¶Fidelis aũt deus. Et diuiditur Hic ꝯñr ponit suã excusationem. Diuisio. ditur in duas partes. qa primo ponit causã falsam. scd'o, asserit verã, ibi: Ego aũt. Prima adhuc in duas. quia duplici rõne ondit se nõ fecisse, ex aliqua duplicitate seu falsitate. Et accipitur prima rõ ex officio prædicandi sibi a deo imposito: cũ quo non stat talis duplicitas seu falsitas: sed requiritur omnimoda veritas: quia tale officium imponitur a deo: q est ipa veritas ꝑ essentiam. Et hoc est qd' dicit: Fidelis autem deus. x ¶Quia sermo noster qui fuit apud vos. & ab ipso quo sum apl̃s institutus. y ¶Non est in illo est & nõ. deriuatur. id est aliqua fallacia. z ¶Dei enim filius iesus christus. qui est via veritas & vita Iohan.xiiĳ.a. a ¶Qui in vobis per nos p̃dicat⁹ est. veraciter. b ¶Per me & siluanum. iste est qui vocatur silas. Act.xv. c ¶Et timothæum non fuit in illo.s. d ¶Est & non.i. aliqua duplicitas. e ¶Sed est in illo fuit. quia oẽs promissiones p̃ribus factas a deo fideliter adimpleuit. f ¶Ideo & per ipsum amen deo. ✱ id est fide

☞ me esse, est & nõ. sed de⁹ est fidelis in ꝓmissis: qa in illo toto nr̃o sermone q fuit apd' vos nõ est, est & non.i. mendaciũ. In nr̃o sermone nõ fuit est & nõ: qa ĩ illo dei filio i. in eius p̃dicatione q dei fili⁹ est p̃dicat⁹ ꝑ nos: nõ fuit est & nõ: sed est.i. affirmatio veritatis tñ fu.i il. Q: si mẽdaces essemus & ipse quia qd' docuit: tm̃ p̃dicamus. Verax est dei fili⁹: qa ꝓmissi.dei in il.i.ꝑ illũ sũt: est. Vel ẽt alia lr̃a veritas & cõpletio. qa in illo cõplete & exhibitæ sũt. Et nõ est credendũ ꝙ mẽdax sit: ꝑ quẽ pr̃ verax apparuit. Et qa ꝓmissiones dei ꝑ xp̃m sunt impletæ: iõ nos ꝑ ipm dici. deo amen.i. veracẽ esse. Et ꝙ xp̃s & de⁹ sunt veraces, est. a ¶Ad glo.n. qa ꝑ hoc ꝓbamur vera p̃dicare. Nr̃am dico: non tm̃ nobis tribuo, sed deo: qa q cõfirmat est deus. b ¶Vobiscum in xp̃o. Tunc si vos estis firmi in xp̃o: magis cõstat de nobis: ꝑ quos vos cõfirmati estis. c ¶Ego aũt. Pro leuitate vel terreno commodo non dimisi, sed parcens. Spũalis tunc dispositum nõ implet: q̃n puidentius aliqd ad salutem meditaĩ. d ¶Nõ qa do. Ne indignarenĩ quasi de dñio eo ꝙ dixerat: parcens vobis non veni. subdit: Nõ qa do. &c. Ca.II.

Statui autem. Parcens non veni: sed statui hoc idem. ꝙ cũ primã misi epl̃am .s. ne iterũ venirẽ. vel iterũ esset tristitia: sicut fuit auditis eorum pc̃tis.
B f ¶Si enim cõ. corrigẽdo: ĩcrepãdo quocũq; mõ, vel ꝑ epl̃am vl' p̃ntiã. g ¶Et qs &c. Q. Et vos me cõtristatis: nisi q cõ. ex me. i. ẜm meam voluntatem vt pœniteat. h ¶Cõfidẽs. Q. Videte ergo ne frustra cõfidã: qd' meũ gaudiũ erit & vos debetis facere, qd' ad meũ gaudiũ spectat: qa meum gau. &c. i ¶Nõ vt cõ. &c. Amb. Ad hoc em̃ corripiebat: vt ostẽderet quo amore illos dil̃igeret, de quorum peccatis plus illis dolebat q non hoc affectu corripit: contristat. Insultat em̃ q non condolet fratri. k ¶Si quis autem. Præcipit fornicatorem illũ quem prius sathanæ tradendum iudicauerat recipi: quia correctus erat.

a¶per quos manifestatur hoc.
a dicimus ad gloriã nostram. Qui a b
a¶in vera p̃dicatione. b¶iudæos. ¶qa & gentes cum iudeis confirmatę sunt.
b autem confirmat nos vobiscum
a¶in v̄a p̃dicatiõe xp̃i. b¶in reges & sacerdotes ꝑ spm̃ ĩ baptis. vñ petrus. Nos sum⁹ genus electum, regale sacerdotium. c¶est.
in christo: & q unxit nos deus: et c d
a¶in libro vitę. scripsit. vel discernit ab alĳs signo crucis. b¶spm̃ sanctũ in arrã. vel dona sunt pignus, ꝙ spũs est in eis.
qui signauit nos: & dedit pignus e
a¶Aperit quare nõ venit ad eos sicut dixit. ¶ne putent se contemptos.
c spiritus in cordibus nostris. Ego f
a¶nõ solũ circa corp⁹, sed ẽt ꝯ. ¶si mẽtior.
autẽ testem deum inuoco in aĩam g
a¶ne contristarem multos, ¶ne eo asperiore incorrecti, verterẽtur in seditionẽ. Vult ergo prius mitigare.
meam: ꝙ parcens vobis non veni h
a¶primam vicem postq; a vobis discessi. b¶ideo dico parcens. c¶Non qa dñium & coactionem patiatur fides.
d vltra corinthum: Non qa domi- i
a¶q̃ volũtaris & ñ necessitatis. b¶si vultis coopari.
namur fidei vestræ: sed adiuto- k
a¶æterni. vel qa gaudebũt emẽdari.
res sumus gaudĳ vestri. Nam fi- l m
dari. ¶quæ ꝑ dilectionẽ operaĩ non dñio.
de statis. Ca.II.
e Statui autem hoc ipsum n o
apud me. ne iterum in p
¶vos contristans.
tristicia venirem ad vos. Si enim q r
ego contristo vos: & quis est qui s
a¶nullus. b¶quod melius fit per epistolam q̃ per præsentiam.
me lætificet, nisi qui contrista- t
a¶ꝙ nẽo me letificet nisi q ꝯtristaĩ ex me.
tur ex me? Et hoc ipsum scripsi v
vobis: vt non cum venero, tristi-
a¶de icorrectiõe. b¶de pc̃tis. c¶de vobis.
ciam super tristiciam habeam,
a¶non solum nũc sed olim cum contristauistis: & sic grauiter peccastis.
de quibus oportuerat me gau- x
a¶ꝙ vltra non habebo tristiciam.
h dere: confidens in omnibus vo- y
a¶.i. q̃n gaudeo vos gauderis.
bis: qa meũ gaudiũ omnium ve- z
a¶Tristiciam habui. b¶laboribus vigilãdo pro vobis & orando.
strum est. Nam ex multa tribu- a
a¶cura dolore. ¶primam epistolam.
latione & angustia cordis scripsi b
a¶quę iudicio sunt quid intus esset.
vobis per multas lachrymas: c
a¶Hec refero. b¶per memoriam eorum.
i non vt contristemini: sed vt scia- d e
a¶qd' desiderium emandandi. b¶apl̃s habeo. c¶ostensam: qa omnes vt se diligit.
¶ q̃ putaueritis.
tis quam charitatẽ habeam abun- f
a¶quibus de iure meo cessi. b¶sicut ille fornicator. c¶per lachrymas scripsi: sed tamẽ condemnate illi.
k danti⁹ ĩ vobis. Si quis aũt contri- g

NICO. DE LY.

☞ Sed ex ✱ id est fidelr cõfitẽdo eius fidelitatem. a ¶Ad gloriã ve. quã ꝑ ipm cõsecuturi estis certitudinaliter nisi fuerit defectus in vobis. b ¶Qui autem. Hic poniĩ scd'a rõ, q̃ accipiĩ ex vsu dicti officĳ. nã apl̃i prędicando loquebanĩ ex spãli motione spũs sancti. Mat.x.c. Nõ em̃ vos estis qui loquimini: sed spũs pr̃is vr̃i qui loquiĩ ĩ vobis & hoc mõ nõ põt hõ mẽtiri: licet hoc possit qñ loquiĩ ex seipso. & hoc est qd' dicit: Qui autẽ cõ. &c.i. spũs sctũs q ꝯiũgit mẽbra eccl̃iæ adinuicem & capiti. c ¶Qui vn. nos. gr̃a sua. d ¶Et qui sig. nos. signo crucis in baptismo & cõfirmatione. e ¶Et de. pi. spi. in cor. no. De ratione pignoris duo sunt.s. ꝙ tm̃ valeat, quantum res ipsa cuius est pignus. scd'o ꝙ nõ hr̃ res cuius est pignus nisi in spe. & sic in p̃nti spũs sctũs est pignus factus in sctis beatitudinis æternæ. æqualis em̃ bonitas est rei quã expectamus in futuro: q̃ est ipsa trinitas. eadẽ em̃ bonitas est in vna persona q̃ in tribus. Et supplẽdũ est ꝙ hõ loquẽs ex spũsctũ inhabitatione & motiõe, vt sic nõ põt falsum dicere. f ¶Ego autem testẽ. Hic ꝯñr ponit cãm verã, quare nõ venerat ẜm ꝓmissi formã. Et cõfirmat dictum suũ duplici iuramento.s. attestationis dicens. Ego autem testem. & execrationis, ibi: In aĩam meã

g ¶In aĩam meã.i. in periculũ aiæ meæ. C
h ¶Qd' par. vo. nõ ve. vl. co.i. postq; a vobis decessi. Dicit autẽ parcens vobis. Sciebat eĩ eos ꝑ tunc male corrigibiles & sic ex aduentu suo ad corrigendum potuisset oriri inter eos seditio, & maius piculũ. i ¶Nõ qa do. &c. hoc dicit apl̃s. qa posset aliqs de corinthĳs dicere ꝙ apl̃s loqretur multum dñatiue dicendo: Parcẽs vobis iõ hoc excludit dicens: Non quia dñamur. q.d. nõ dixi hoc vt dñs vr̃. k ¶Sed adiuto. su. gau. vestri. quod expectatis. l ¶Nam.i.quia. m ¶Fide sta.i. immobiles in veritate catholica: & non ex coactione aliqua. Ca.II.

Statui autem. Postq; apl̃s posuit suam excusationẽ: hic ꝯñr explicat eã exprimẽdo duplicẽ cãm ꝑpter quã nõ venerat corinthũ ẜm formã primæ ꝓmissionis. Diuisio. Scd'a poniĩ, ibi: Cũ aũt venissem. Prima cã est: qa sicut dictũ est timebat ne ex suo aduẽtu peius euenisset: & sic tristitiã sine vtilitate habuisset. quã explicat dupliciter. primo in gñali. scd'o in spãli, ibi: Si qs aũt. Circa primũ sciendũ, ꝙ sicut dictum est apl̃s timuit ne eius aduẽtus esset inutilis, imo nociu⁹ rõne dicta: & sic habuisset tristitiã sine vtilitate ꝑpter qd' disposuit non venire, sed magis scribere epistolam præmissam: reuocaturus eos ad pniam: vt sic cũ veniret, eos ad correctionẽ dispositos iueniret: & sic materiã gaudĳ ex p̃ñtia eorꝝ haberet. ꝑ qd' patet ꝙ dilatio sui aduẽtus fuit valde rõnabilis. & hoc est qd' dicit: Statui aũt.i. firmiter disposui. D o ¶Hoc ipsum apud me.i. tunc ad vos nõ venire ꝑsonaliter: sed magis scribere. p ¶Ne iterum in tristi. tã ex parte mea q; vr̃a. q ¶Veni ad vos. ratione prædicta. r ¶Si enim ego contristo vos. corripiendo indispositos. s ¶Et qs est qui me læti. q.d. existens apud vos cõsolari nõ possum, nisi a vobis cõtristatus aũt nõ potest aliũ letificare, ideo subditur. t ¶Nisi q contrista. ex me.i. vos per me cõtristati: si tũc venissem qd' nõ fieret: sed magis oppositũ. v ¶Et hoc ipsum scri. vobis vt non cum ve. tri. super tri. ha. Fuit em̃ primo contristatus de pc̃tõ eorũ. scd'o magis contristatus fuisset de incorrigibilitate eorum. x ¶De quibus opor. me gaude. inueniendo vos pœnitentes. y ¶Confidẽs in oi. vo. & hoc vobis scribo cõfidens. ꝙ sic vos disponetis ꝑ pœnitentiã, ꝙ inde habeam gaudĳ materiam. z ¶Quia gau. meum oĩm vr̃m est.i. cõsurget de bono oĩm vr̃m. a ¶Nam ex mul. tri. & an. cor. Angustia vero ꝓprie est in mente: ex qua redundat tribulatio carnis in corpore. & vtrũq; cõtigerat apl̃o ex corinthiorꝝ pc̃tõ. iõ subdit. b ¶Scripsi vobis. reuocans vos ad pœnitentiam c ¶Per multas la. a me fusas pro expiatione pc̃ti vestri. Et quia aliquis posset credere, ꝙ hoc scriberet ad eorum cõfusionẽ & tristiciam: ideo hoc remouet dicens. d ¶Nõ vt cõtristemini. supple hæc scripsi. e ¶Sed vt sci. quã charitatem habeam. erga oẽs fideles. f ¶Abundanti. in vo. quia illos conuerterat ad fidẽ. vt patet ex supradictis: ꝑpter qd' magis zelabat ꝑpleis. Et loqĩ sic apl̃s: vt magis moueanĩ amore q; timore. g ¶Si quis. Hic ꝯñr ponĩ cã suæ tristitiæ in spãli de q̃dã q eũ contristauerat. s. ille enormis fornicator q vxorẽ heredis sui hẽbat. vt hr̃. i. corꝝ. v. & diuidiĩ in duas ptes. qa primo oñdit q̃lr Diuisio.
✱ eũ contri.

E ☞ a ¶ Sed ex parte. Non oībus onus tristiciȩ impono: ꝑp illos qui de pctīs doluerunt. b ¶ Obiur.hæc. Quæ & si tpīs quātitate vel alio mō non satis digna pœna videtur: in hoc tñ non est pua ęstimanda, qđ fit a pluribus: quibus congregatis sathanę traditus est. Magnū vtiq; dolorē patitur: qui delictū suū plures videt horrere Et ita sufficit, ꝙ a pluribus obiurgatus.

c ¶ Donetis & consolc. Recte homini ꝓ pctō afflicto ignoscere & subuenire ꝑ cōsolationes pcipit. Si enim correctus i aīo, dolet, mox habet fructū. Hæc est em̄ vera pnīa: cessare a peccato. Consolemini. Per

Ezec.18. g. verba dñi per prophetam dicentis: Nolo mortem peccatoris: sed vt conuertat & viuat. Et itē: Quacūq; hora ingemuerit peccator oīm iniquitatū eius nō recordabor.

d ¶ Ideo enim & scripsi vobis vt co. Cū ꝑpter eū recipiendū scripserim: & ꝑpter hoc ēt scripsi vt quos exptꝰ sum mihi obedientes in eiectione: cognoscam an in omnibus obedientes. e ¶ Vt nō circū. Iō debemus condonare ne decipiamur a sathana per nimiam asperitatem. Sæpe em̄ propter asperiores animaduersiones in desperationem infirmus pcipitat. f ¶ Cum venissem autem. Post interpositiōem de recipiendo fornicatore, redit ad ipsos: ostendens ꝙ sicut culpa eorum fuit, ꝙ non venit corinthum: sic ꝙ nō profecit in troadę: dum apud eos īpeditus moratur titus: sine quo non poterat ibi proficere: quia forsan lingua eorum titus expressius vti poterat. g ¶ Eo quod non inuenerim titum fratrem &c. Quia solus non poterat, & fideles instruere: & perstrepentibus incredulis repugnare. h ¶ Deo autem gratias. Hactenus de tribulationibus & cuius culpa non venerat: Hic incipit se commēdare & pseudo deprimere. i ¶ Odorem

F notitiæ suæ manifestat. idest christum qui velut odor procedens a patre no- ☞ tificat eum

¶ tm̄. ¶ etiam vos.
a stauit me: nō me contristauit: sed a b
a ¶ nō oēs: vt hoc oībꝰ ñ iponā. qđ rephēsorie dr̄ vt illos oneret q ñ doluerūt de pctō.
ex parte: vt nō onerem oēs vos. c
¶ tñ. a ¶ tā grauit deliqt. b ¶ qa talis facile desperaret: si nimis aspere in eum aīaduer-
b Sufficit illi qui eiusmodi ē obiur- d e
teret. a ¶ qa q̄to a pluribus, tanto magis
gatio hæc quæ fit a pluribus: ita vt f
donandum. a ¶ vt per exemplum
c ecōtrario magis donetis & cōnso g
dauid & aliorum quibus indulta est venia.
¶ eū. ¶ ꝑ nimis asperam pnīam desperans.
lemini: ne forte abundātiori tristi h
¶ a diabolo. ¶ vt velit vti sęculo.
cia absorbeatur qui eiusmodi est.
¶ Ne absorbeatur. ¶ qui possem iubere.
Propter quod obsecro vos. vt con i
a ¶ cōdonando ei quod debetis. b ¶ quam
d firmētis in † illum charitātē. Ideo k
habuistis eijciēdo eum. ¶ nunc. a ¶ quo aīo
enim & scripsi vobis vt cognō- l
feceritis eijciendo eum.
scam experimentum vestri, an in m
¶ Obsecro condonare: debetis autē.
omnibus obediētes sitis. † Cui au n
a ¶ condonaui quod bene potui.
tem aliquid donastis: & ego. Nam
a ¶ sicut alij. b ¶ qa nō temere hoc factū est
& ego quod donaui: si quid dona
& passim. a ¶ feci. b ¶ ac si ipe xp̄s ꝯdōaret
ne irrita videatur hmōi condonatio q pro-
ui propter vos in persona christi: o
pter amicos. a ¶ vt faciat eum desperare.
e vt non circūueniamur a sathana. p
¶ astutias.
Non enim ignoramus cogitatio- q
a ¶ Qui quos cōsentiendo neqt decipe facit minis asperos. b ¶ parcēs vobis: non ve-
f nes eius. Cum venissem autē troa- r
ni corinthum. ¶ prædicandum.
dem propter euangelium christi:
¶ corda parata. a ¶ operante deo.
& ostium apertum esset mihi in do s t
¶ non potui satisfacere volūtati meę.
mino: nō habui requiem spiritui v
a ¶ ibi, sicut condixeramus. b ¶ q ipeditus apud vos nō venit illuc. ¶ q ibi erat necessariꝰ.
g meo: eo ꝙ non inuenerim titum x
a ¶ q erāt ꝯuersi. ¶ in qbꝰ ostiū aptū.
fratrem meū: sed valefaciens eis y
a ¶ sed non inutiliter: quia ibi quasi triumphator extiti.
h profectus sum macedoniam: Deo z a
¶ ago. a ¶ triūphare facit.
aūt gratias q semp triumphat nos b
a ¶ i pdicatōe xp̄i: q ꝑpat corda ad credēdū.
i in christo iesu: & odorem notictæ c

NICO. DE LYRA.

⁂ eum contristauit secūdo de pœna eiꝰ agit, ibi: Sufficit illi. Circa primum dicit: Si quis autem contristauit me. Et accipitur hic si, pro quia: quia ille nefarius cōtristauerat eum. a ¶ Non me contrista. scilicet totaliter. b ¶ Sed ex parte. idest fm quid. est enim duplex tristicia. Vna q̄ absorbet & deijcit rationē. Et ista fm philosophum non cadit in sapiētem: nec fuit in apostolo. Alia quæ aliquantulum turbat rationem quando quis turbat de malo alicuius. & hæc fuit in apostolo. tamen quia lætabatur de bonis aliorum, iō subdit: c ¶ Vt non onerem vos. imponēdo vobis omnibus hoc onus. scilicet ꝙ cōtristaueris me. nam multi vestrum me lætificauerunt ex sua bona ꝯuersatiōe. d ¶ Sufficit. Hic consequenter apostolus agit de pœna illius: Et quia pœnę medicinæ sunt contra morbum peccati: ideo securius est de pœna debita remittere q̄ eam aggrauare: sicut securius est vti medicina debili q̄ nimis forti. propter qđ dicit philosophus v. ethico. ꝙ epicheies est diminutio pœnarū & sic facit hic apostolus. & ad hoc alios inducit dicens. Sufficit illi qui hu. est. scilicet dicto fornicatori. e ¶ Obiurgatio hæc quæ fit a plu. quæ est tam manifesta: sicut est separatio a communitate per excōmunicationem. quod factum fuit de illo fornicatore qa traditus fuit sathanæ ad affligendum ad horam: vt hr̄. i. Cor. v. b. Si em̄ durius corrigeret: posset desperare: qđ est pessimū, iō subdit: f ¶ Ita vt ecōtra. magis do. aliquid remittendo de pœna ꝑpter periculum desperationis. g ¶ Et consolemini. ingerendo eoꝝ exempla, qui sustinendo pœnam

Tristitia duplex.

do pœnā ꝓ suis pctīs patienter ꝯsecuti sunt gratiam dei: & aliqñ maiorē q̄ hr̄ent ante lapsum. h ¶ Ne forte abundā. tristicia absorbea. per desperationem: vt dictū est. i ¶ Propter quod obsc. vos vt confir. in illum charitatē vestrā. ondendo ei signa charitatis. k ¶ Ideo enim & scripsi vobis. supple ista. l ¶ Vt cognoscam expe. vestrum. i. experientiā factiue stri. m ¶ An in oībus obedi. si. Hoc dicit qa prius mandauerat ipm puniri: & obedierunt. & mō mādat aliquid de pœna remitti: qđ si facient, apparebit eorū obediētia pfecta. Et ꝙ debeant hoc facere ostēdit dicens: n ¶ Cui aūt aliquid do. & ego. Qñ em̄ ipsi remiserunt aliquam pœnā debitam alicui: & rogauerant ēt aplm, ꝙ ipe remitteret: ipse acquieuit petitioni eoꝝ: in cum discretione, iō subdit: o ¶ In psona christi. qui non pōt errare. aliqñ enim remittere non expedit honori xp̄i & ecclesiæ. p ¶ Vt nō circūue. a sa. idest vt non decipiamur a diabolo: qui aliquando tētat ꝑ latos de nimis aspera correctione sub speciæ zeli iusticiæ: Et aliqñ de nimis parua sub speciæ misericordiæ, ideo subditur. q ¶ Non enim igno. cogi. eius. scilicet sathanæ. Quod intelligendum est in generali. quia semper intendit hoīes decipere. In spāli vero non possunt sciri, nisi a deo, & ab eo cui reuelauerit. r ¶ Cum venissem autem. Hic ponitur scđa causa dilationis aduentus apl̄i apud corinthios: quę est, ne fructus maior impediret apud alios. Circa quod ostendit primo sui itineris processum. scđo processus fructuū, ibi. Deo gratias. Circa primum dicit: Cum venissem aūt troadem propter euangelium xp̄i. i. propter prædicationē euangelij. s ¶ Et tamen ostium apertum esset mihi. i. corda deuotorum cum deuotione parata. t ¶ In dño idest per dñm. hoc dicit: qa oportet ꝙ prima præparatio ad gratiam sit a deo: fm ꝙ dicitur Threñ. v. d. Cōuerte nos dñe ad te, & conuertemur. v ¶ Non habui requiē spiritui meo. i. voluntati meæ in xpo firmitate: qa videbam corda parata ad audiēdum: & prædicare non poteram: Et huius causam subdit cum dicit: x ¶ Eo quod non inuenerim titum &c. Duo enim iminebant apl̄o fienda. s. resistere hęreticis & infidelibus: & prædicare volentibꝰ audire. Vtrūq; vero per se sufficienter facere non poterat. Sed si titum inuenisset: per se restitisset aduersarijs: ad quod requirit maior scientia. & per titum prædicasset: quia ad hoc sufficiebat: & erat magis eloquens in lingua græca. Licet enim apostolus omnes linguas sciret loqui: tamē magis facūdus erat in hebræa. & propter hoc apostolus tunc non remansit in troade, ideo subditur. y ¶ Sed valefaciens eis. idest fratribus christianis. z ¶ Profectus sum macedoniam. Hoc autem scribit apostolꝰ corinthijs: quia tunc titus erat apud eos ad sedandum eorum dissensionē: & sic erant in causa dilationis aduentus apostoli ad eos. a ¶ Deo autem gratias. Hic consequenter apostolus ostendit itineris sui fructum. Et diuiditur in duas partes: quia primo fructum hunc ostendit. secundo ab fructu falsos apostolos excludit, ibi: Et ad hæc. Circa primum dicit: Deo autem gratias. nam omnis operatio bona principaliter deo est attribuenda. b ¶ Qui semper triūphat nos. idest facit nos triūphare de hæreticis per disputationē. Actū. vi. c. Nō poterāt resistere sapīæ & spūi q loquebat. & de psecutoribus facit nos triumphare per patientiam. secundū illud: Nobile vincendi genus est patientia: Vincit q patit: si vis vincere disce pati. c ¶ Et odorē noticiæ suæ manifestat ꝑ nos in omni loco. ⁂ Noticia vero

G H Diuisio.

A ☞ tificat eum inuisibilē. sicut aliqua res q̄ non videt, ꝑ odorem cognoscit: & in quo loco sit intelligit. Vel miracula vel doctrinæ verba qbus ad noticiā eius venit. a ¶ Bonus odor. s. vt olim hostia legalis: ita mō prædicatio vera: & sincera fama apostolorum dei pr̄is odor: christus. odor christi sunt apl̄i. ¶ Odor christi apostoli in quorum vita & prædicatione christus ostenditur: non blasphemat. Sicut de

Rom.2.d malis dicitur. Nomē dñi per vos blasphemat inter gentes. ¶ Amb. prædicationem christi dicit odorem. qa sicut quæ non videntur cognoscuntur per odorem ita inuisibilis deus per prædicationē christi intelligi voluit. ¶ Augu. iste bonus odor significatur in scriptura, nominatis quibusdā aromatibus & vnguentis. Dicit enim do-

Can.1.a. minica sponsa: Post odorem vnguentoꝝ tuoꝝ curremus. Propter hunc odorem dr̄

Mar.14.a in euāgelio: Q. fracto alabastro vnguenti domus iplera est odore: id est mundus impletus est bona fama, & doctrina christi: & apl̄orum. Odor iste vegetat diligentes: necat inuidentes: quasi qui inuidet famę christi vel pauli, bono odore moritur: qui eā diligit viuit in bono odore. Si non eēt claritudo sanctorum, inuidia nō surgeret impiorum: sed si qui tales persequendo frangunt ampullam: odor vnguenti amplius effunditur. b ¶ Odor mortis. Vt de nostra prædicatione procedat mors: inde ruētibus in æternā dānationē. c ¶ Sicut plurimi adulterantes verbum dei. Ambro. Hic pseudo apl̄os tangit: qui corrupta do-

Esa.1.f. ctrina veritatem violabant: de quibꝰ Esaias ait. Caupones tui vino aquam miscēt. d ¶ In christo loquimur. Nunq; eum excedentes: vt qui de lege agunt legalia prædicantes.

Ca.III.

B INcipimus iterū. Quia sciebat eos sinistre accipere suam commendationē, sicut & in prima epl̄a: quasi suam gloriā quærere: et: incipit contra eoꝝ opinionem ostendere se non suam gloriā, sed dei quærere. f ¶ Scriptura non atra. Id est ꝙ estis representatio christi: & mea: hoc ē firmiter scriptum in cordibus nr̄is: non delebiliter: vt qđ attramēto scribit: Vel nō te tris notis: vt pseudo q hæreses interserūt.

a ¶ non per pseudo. b ¶ vbicūq; pdicamus.
suæ manifestat ꝑ nos in omni loco.
a ¶ ꝑ nos. b ¶ & suauis deo: & si nō ita vobis vr̄. ¶ Bonꝰ & hoꝝ respectu q inde saluant
a † qa christi bonus odor sumꝰ deo a
& eorum qui contēnentes pereūt: qa bona intentione facimus. a ¶ misericordia.
in his qui salui fiūnt, & in his q p- b
a ¶ iudicio. b ¶ deo bonus. sed hoībꝰ alijs videmur odor mortis. c ¶ inuidię & malę opi-
b eūnt. Alijs quidem odor mortis b c
nionis ducētis in vitā ęternā. a ¶ dilectiōis & bonę opinionis ducētis eos in vi. ęternā.
in mortē: alijs odor vitæ in vitā. d e
a ¶ Nos sumus odor: & ꝑ nos hęc deꝰ opaẗ. & ad hęc &c. b ¶ pseudo apostoloꝝ. c ¶ Sicut nos veri apostoli quasi nullus.
Et ad hæc quis tam idoneus? Non f g h
a ¶ falsa admiscētes, ꝑ volūtate de non ꝑle
c em̄ sumꝰ sicut plimi adulterantes i k
prædicantes. a ¶ sincera intentiōe: non pro quæstu: & sine admixtione corruptionis.
verbū dei: sed ex sinceritate sicut, l m
a ¶ qui nos docuit. b ¶ & hoc facimus. ¶ i. cā eius solum. ¶ vt ei placeamus.
d ex deo coram deo in xpo loqmur. n o
a ¶ quasi semp i hoc noui. b ¶ Sicut in pria.
e INcipimus ite- Ca.III. p
a ¶ non deū. b ¶ istis laudibus.
rū nosmetipos cōmenda
¶ putatis, egere. ¶ pseudo. ¶ q̄s nulla virtus commendat.
re? Aut nunqd egenꝰ sicut qdā cō- q r
¶ ab alijs missis. ¶ ad alios.
mēdaticiis epl̄is ad vos, aut ex vo s t
a ¶ Non egemus: quia. ¶ institutio nostra.
b ¶ in qbus scia & vita mea repn̄tatur alijs. v
bis? Epl̄a nostra vos estis scripta i x
a ¶ qa semp habeo curam de vobis. y
b ¶ ꝙ per nos instituti. c ¶ q per vos dicunt z
cordibꝰ nr̄is: quæ scitur & legit ab a
nos imitari. a ¶ Vos. ¶ ab omnibus.
oībus hoībus, manifestati: quo- b
a ¶ i hoc. b ¶ dū mihi similis & xp̄o. vl̄ xp̄s principal̄r vos scripsit: non ego. c ¶ qa nostro ministerio operatur deus in vobis.
niām epl̄a estis christi ministrata c
f a nobis: & scripta: non attramen d

NICO. DE LYRA. ☞ Spū dei

⁂ Noticia vō de deo habita per sciētias humanas solum illuminat intellectū: vt ꝙ deus est vnus, immutabilis. æternus & hmōi. Sed noticia de deo ꝑ sacrā scripturā habita: vt ꝙ deus est redemptor, glorificator: & hmōi: inflāmat affectū. ꝑpter quod est odorifera. Canť. i. a. Curremus in odore vnguētorū tuoꝝ. a ¶ Quia christi bonus odor sumus deo. prædicando christi doctrinam exemplo, & verbo ad honorē dei. Differenter tamē bonis & malis. ideo subditur: b ¶ Alijs quidem. id est malis. c ¶ Odor mortis in mortem. quia ex hoc mouent ad inuidiam & odiū contra nos pdicantes: q mortificant animā gratiā auferētes, & ducunt ad mortem æternam. d ¶ Alijs autē. idest bonis. e ¶ Odor vi. in vitā. quia per hoc inducunt ad dei dilectionē: s. q viuificat hic ꝑ gratiam: & ducit ad beatam vitā. f ¶ Et ad hæc. Hic ōñr ab hoc fructu falsos apl̄os excludit, dicens: Et ad hæc. i. ad pdicandum hanc doctrinam tam sanctam, & purā. g ¶ Quis tam idoneus? q. d. pseudo apostoli quos recæpistis non sunt huiusmodi: sed veri apl̄i iesu xp̄i. Quod probat consequenter dicēs: h ¶ Non em̄ sumus. s. nos veri apostoli. i ¶ Sicut pluri. s. pseudo apostoli. k ¶ Adulterantes verbum dei. Adultera em̄ dicit mulier quæ semen suscipit ab alio q̄ a ꝑprio viro. Semen autem est verbū dei. Luc. viij. b. qđ propter dei gloriam & honorē suscipiendum est, ad prædicandum. & ideo qui propter quæstū vel vanā gliam illud prędicant, adulterantur: qđ faciebant falsi apl̄i. l ¶ Sed ex sinceritate. id est pura intentiōe nos veri apl̄i prędicamus. Quod debet fieri propter tria quæ subduntur. cum dicit: m ¶ Sicut ex deo. Id est sicut missi a deo sumus: cuius nuncij & ministri debent esse puri. Leuit. xi. g. Sancti estote: quoniam ego sanctus sum. Et sic hr̄ primum. Secundum tangitur: cum dicitur: n ¶ Coram deo. i. ipso vobis assistente in cuius psentia oportet loqui pure & sancte. Tertium ibi: o ¶ In christo loquimur. id est christo qui est purissimus. Et sic patet, ꝙ prædicatio nostra debet esse sincera ratione mittentis assistētis, & materiæ prædicabilis.

C

¶ Secūda ad Corinthios ca. ij. vbi dicit in postilla. Adulterantes verbum dei.

ADDITIO. Sup hoc verbū: Adulterātes verbū dei &c. glo. Adulterantes: idest falsa admiscentes & pro voluptate, non prole prædicantes: Hæc in glo. Vnde non solum ex parte finis debiti dicitur quis adulterari verbum dei: scilicet qui propter quæstum vel vanā gloriā: sed ēt periculosius videntur adulterari verbum dei: qui corrupta doctrina veritatem violant admiscendo eā veris. De quibus fm Glo. Esa. ait. i. ca. Caupones in vino aquam miscent. ¶ Item in hoc quod sequitur: Sed ex sinceritate: quatuor tangūtur quæ requiruntur in sana verbi dei prędicatione. Primum est: ꝙ sit ex recta intentione. s. non pro quæstu seu vana gloria. vt dictum est. & de hoc dicit. Ex sinceritate. Secundum est: ꝙ sit sine admixtiōe alienæ doctrinæ: quæ in sacro eloquio nō habet fundamentum, seu in recta ratione naturali quæ a deo est. de quo dicit: Sicut ex deo. s. dicimus in scripturis ab eo reuelatis seu lumine naturalis rationis nobis ostensis. Tertium est, ꝙ sit sine aliqua hypocrisis fictione. de qua dicit: Coram deo. Quartum est, ꝙ non alta nec plus q̄ oportet excedat. de quo dicit: In christo scilicet nunq; sanā eius doctrinā excedēs. Ca.III.

†23.q.4. chodonosor.

Quatuor sana verbi dei p̄dicatiōe.

D

INcipimus. Postq; apl̄s pręparauit animos auditorum: hic consequēter prosequitur principale propositū de ministris ecclesiæ pertractando. Circa ꝙ sciendum, ꝙ primo bonos commēdat. secundo malos vituperat. x. c. Prima adhuc in duas. quia primo commendat noui testamēti ministerium. scđo exhortatur ad hmōi ministerij vsum ca. vj. Prima i tres qa primo commendat ministerium noui testamēti ex eius dignitate. scđo ex vsu. c. seq. tertio ex fine ca. v. Pria adhuc in duas. quia primo remouet quandam obiectionem. scđo ponit ministrorum ecclesię cōmendationem, ibi: Qui & idoneos. Circa primum sciendum, ꝙ cū paulus esset vnꝰ de ministris ecclesiæ: posset aliquis obijcere, ꝙ ipse vellet seipsum commendare, & propriam laudem querere ministros ecclesiæ commendando. Hoc aūt remouet apostolus dupl̄r ostendens prio, ꝙ talibus nō indigebat. scđo, ꝙ eā non q̄rebat, ibi: Fiducia aūt. Dicit igit: Incipimus iterū &c. q. d. nō: sed ad manifestationē veritatis & reprehensionē falsitatis hoc dicimus ad honorē dei. q ¶ Aut nū. ege. s. sicut qui. &c. i. falsi apl̄i. r ¶ Cōmenda. epi. i. ad nostrā cōmendationem. s ¶ Ad vos. id est missis ab alijs. t ¶ Aut ex vo. missis ad alios. Tales em̄ epistolas impetrabant falsi apostoli ad magis extorquendum quæstum. q. d. apl̄s: talibus non indigemꝰ. Et subdit causam huius di. v ¶ Epistola no. i. nostrę dignitatis. manifestatiua. x ¶ Vos estis. qui per me estis conuersi ad fidem. y ¶ Scripta in cor. qa recentem memoriā de ipsis iugiter habebat. z ¶ Quæ sci. inq̄tum notum est oībus, ꝙ a me estis instructi. a ¶ Et le. inq̄tū exēplo vr̄i excitant ad bonū alij, & ad reuerētiā vr̄i. Sed qa cōuersio infideliū principalr̄ est attribuenda deo: apl̄is vero misterialr̄ tm̄. iō subdit: b ¶ Manifestati: qm̄ epistola &c. xp̄i. tanq; principalr̄ operantis: c ¶ Ministrata a no. quia ministerialiter coopati sumꝰ. d ¶ Et scri. nō attra. qđ ē delebile.

Diuisio.

⁂ Sed spiritu

Universidad de Deusto
Biblioteca

E Luc.xi.c. ☞ a ¶ Spū dei.i.spūsancto docēte instructi estis:p quē diffūdi t charitas in cordibus nostris: qui in euangelio dr̄ digitus dei. Hoc digito scripta est lex vet⁹ in tabulis lapideis. Noua diffusa est i cordibus. Hęc lex est charitas dei. Illa lex operū lr̄a occidens præuaricatorē: Ista fidei viuificās dilectorē. Ibi lex extrinsecus posita est qua iniusti terrent: Hic intrinsecus posita qua viui iustificarent. Ibi in tabulis lapideis digitus dei opatus est: vt significaret duricia cordiū illius ppl̄i. Hic idē digitus in cordibus hoim operatus est: vt volūtas prōpta, & intelligentia capax significaret. b ¶ Non in ta.la. Augu. Lapis em̄ non signat nisi durissimā voluntatē, & aduersus deū inflexibilem. c ¶ Carnalibus. Sensum habentibus: non lapideis sine sensu. d ¶ Fiduciam. Dixit se non egere epistolis mō: qꝫ non se cōmendat, sed xp̄um. Q. Ep̄la christi, & nostra estis: sed fiduciā dicēdi talia non ad vos, sed ad deum referim⁹. e ¶ Nō quod suffi.si. Quis em̄ nō videat prius esse cogitare q̄ credere? Nullus qppe credit aliqd nisi prius cogitauerit eē credendū. Q̄q̄ & ip̄m credere nihil est aliud q̄ cū assensione cogitare. Si ergo cogitare bonū nō est ex nobis: nec credere. f ¶ Sed sufficientia nostra ex deo est. Attendant hic & verba ista ppendant: qui putant ex nobis esse fidei cœptū, & ex deo eius supplementū. Cōmendant em̄ gratiā quæ nō datur ſm aliqua merita, sed efficit oia bona merita. g ¶ Qui & idoneos. Hic commendat se per dignitatem officij.s.euāgelij: præferens se non solum pseudo apl̄is q carnales obseruantias prædicant sed si ipi moysi ministro legis. h ¶ Litera em̄ occidit. Ideo fecit deus ministros noui testamenti per sp̄m: non per literā: quia lr̄a occidit, dum facit scienter peccare: & addit p̄uaricationem: & magis incitat, præsertim post aduētum christi. Et sic litera sine spiritu adiuuante occidit. Dum vero adest viuificans spūs: hoc ip̄m intus conscriptum facit diligi qd' foris scriptum lex faciebat timeri. Litera occidit. Aug. Aduerte quā dicat apostolus literam quę occidit: cui velut econtrario spiritum viuificātem ingerit. Ea certe est decalogus in illis duab⁹ tabulis scriptus: quia lex subintrauit, vt abūdaret delictum. Porro aūt præcępta ista tā sunt vtilia facienti & salubria: vt nisi quis ea fecerit vitam habere non possit. Nō ergo dr̄ lr̄a occidēs: eo qꝫ lex mala sit: sed qa prohibens pc̄m̄, non viuificat hoiem: sed auget concupiscentiā: & pc̄m̄ præuaricatione accumulat, nisi liberet gratia per legē fidei. Apparet ergo lr̄æ vetustatem: si desit nouitas spūs reos facere potius homines cognitione pc̄ti: q̄ liberari a pc̄o. Vnde: Qui apponit sciam, apponit dolorē. non qa ipsa lex malū est: sed qa mādatum bonū habet tm̄ in lr̄a demonstrante: non in spū adiuuāte. Qd' mandatū si fit timore pœnę, nō amore iusticiæ: seruil'r fit, nō liberaliter: & ideo nec fit. Non em̄ fructus est bonus q de charitatis radice nō surgit. Si vero assit fides operans per dilectionem fit delectatio boni: quę non literæ, sed spiritus bonum est. ¶ Augu. Litera & spūs alio modo dicunt lex & gratia. Lex ergo bona est: sed cum gratia. vt cum charitate scia pdest: sine ea occidit: ita lex sine gratia occidit: cum sit virtus peccati: quæ cum iubet qd' sine gratia impossibile est: indicat homini qꝫ infirmus est: vt q̄rat gratiam. Lex ergo ducit ad fidem: fides impetrat spiritum: sine quo non est voluntas libera: cum cupiditatibus vinciatur. In malo ☞ quidem est

Credere.

F

Rom.5.d

Eccl's.1.d

a ¶ illustratione spūs dei qua intus scribit. ¶ qui intus scribit viuit. b ¶ æterni. c ¶ duris cordibus habentibus notas: nec sentien
a b to, sed spiritū dei viui. Non in tā/ b
tibus. vt vetus lex. a ¶ latis ex charitate.
bulis lapideis: sed in tabūlis cor/ c
a ¶ quia intelligunt. ¶ mollibus: qa habēt
d dis cārnalibus. Fiduciam autem e
affectum implendi. a ¶ qd' non veteres.
b ¶ per quem nobis hæc potestas data.
talem habēmus per christūm ad
¶ ita. ¶ præfert deū apostolicæ dignitati.
e deum. Non qꝫ sufficientes simus f
a ¶ saltem. b ¶ boni. c ¶ qd' sit ex nr̄a parte. nos defendens quasi ex nobis procedat.
cogitare āliquid a nōbis quasi ex g
f nobis: sed sufficientia nr̄a ex deo
a ¶ Item alia commēdatio. b ¶ perfecta scia
g est. Qui & idōneos nos fecit mi/ h i
& vita. a ¶ pseudo veteris. b ¶ non existētis in lr̄a tm̄ docente: sed spū adiuuante: q
nistros nōui testamenti nōn litera k
per nos datur. ¶ sine spiritu.
h sed spiritu. Litera enim occidit: l
a ¶ quia facit spūaliter intelligere. ¶ qui facit implere. b ¶ Et hæc ministratio erit in gloria æterna: Quod per minus probat. i. p
spiritus autē viuificat. Qd' si mi/ m n
vetus testamentum. a ¶ .i. turpiter
formata: qa ihonesta ſm literam vel plene scripta si quis spiritualiter caperet.
nistratio mortis literis dēforma/ o
a ¶ .i. tabulis lapideis ad lr̄am: vel duris capere velamare. ¶ moysi ministro illius.
ta in lāpidibus, fuit in gloria: ita p q
a ¶ aciē visus sui. ¶ qa indigni erāt.
vt non possent intēndere filii isrl'
a ¶ descendentis de monte cū lege accæpta.
b ¶ fulgorem: qui significat eum clare videre ad quod illi non poterant accedere.
in faciē mōysi, ppter gl'iām vultus

G qd' est minus q̄ dicere vel facere. & p ɔn̄s, si istud qd' est minimū in humanis actib⁹ deo attribuit: & illud qd' est maius. g ¶ A nobis quasi ex no. q.d. Licet em̄ agam aliqd per liberū arbitriū, nō tamen ex me: qa liberum arbitrium non est cā sufficiēs boni operis sine diuina motione. & sic liberum arbitrium saluat. cū dicit: A nobis: Et gratiam dei commendat. cum dicit: Quasi ex nobis. Et sic tollit duplex error. Vnus illorum qui dixerūt liberum arbitrium, nihil agere in meritorio opere sed totum esse a deo: quia taliter non esset remunerandū. Alius est error Pelagij dicētis, qꝫ inchoatio boni operis est a nobis cōsummatio autem a deo. qui tollitur p hoc quod dr̄ hic: qꝫ in bona cogitatiōe de⁹ operatur. principium aūt boni opis ex parte nr̄a est cogitatio ip̄a. Motio aūt primi mouentis reqritur in mouentibus secundis. qui disponit oīa suauiter: propter qd' mouet oīa ad fines suos consequendos ſm cōditionem naturæ ipsorū. & ideo illa quorum natura est, vt sint liberæ voluntatis: libere mouet ad actus suos. s. creaturas rationales. al's autem nō libere. Et accipitur hic libere, & nō libere, prout motus est in creatura: quia prout a deo est: libere facit quicquid facit. h ¶ Qui & idoneos. Remota obiectione: hic ɔn̄r commendat ministros ecclesiæ: & primo q̄tum ad officij dignitatem. scd'o, q̄tum ad cognitiōis excellentiam, ibi: Habentes igitur. Pria adhuc in duas. quia primo ostēdit noui testamenti, & veteris differentiam. Secūdo, ex hoc arguit ministrorum noui testamēti dignitatem, ibi. Q̄ si ministratio. Dixit aūt apl's, qꝫ sufficientia nostra ex deo est, ideo continuans se dictis, subiungit Qui. scilicet deus. i ¶ Nos fecit mīstros noui testamenti. Deus enim disponit omnia suauiter, inquantum dat vnicuiq; rei virtutē exequendi propriam operationem ad cōsequēdum debitum finem: propter quod de⁹ dedit apostolis spūssancti donum: vt essent idonei ad consequendum suū officium: nisi poneretur impedimentū a parte recipientium. Officium autem eorꝫ fuit ministerium noui testamēti: ad quod exequendum illos idoneos fecit. k ¶ Nō litera, sed spū: Quia nouum testamentum non fuit datū apl'is per scripturam: sed per infusionem spūssancti illuminantis corda eorum in cognitione veritatis: & inflāmantis affectum per ardorem charitatis. Propter quod dr̄ lex spiritus: testamentum aūt vetus lex literę: qa scriptum fuit in libro, & aspersum sanguine: vt habetur Exo. xxiiij. & hæc differentia veteris & noui testamenti hr̄ Hiere. xxxi. c. Ecce dies veniunt dicit dn̄s: & feriam domui israel & domui iuda fœdus nouū: non ſm pactum qd' pepigi cum p̄ribus vr̄is &c. Et subditur cā quare nouum testamentū dicitur spūs: & vetus testamentum lex lr̄æ, cum dr̄: l ¶ Litera em̄ occidit. qa testamentum vetus cognitionē peccati dabat: non tn̄ gratiam. & sic augebat concupiscentiā occasional'r ex malicia humana: quæ semper nitit in vetitum. & sic augmentabat peccatum qd' occidit: vt plenius dictū fuit Ro. vij. m ¶ Spūs autem viuificat. s. sanctos: in quo data est lex noua: vt dictū est. ppter quod fuit necessaria post legem veterē. n ¶ Quod si ministratio. Hic ɔn̄r ex dictis arguit excellentiam & dignitatem ministrorꝫ noui testamenti, qa ministerium veteris testamenti, qd' fuit minus: habuit gloriā & dignitatem annexā. sicut patet in aaron, & in filijs eius ex decursu veteris testamenti. & multo magis ministeriū noui testamenti, qd' est maius: habet gloriā annexā & dignitatē. Hui⁹ igit rōnis prio ponit virtutē. scd'o remouet obiectionē, ibi: Nā nec glorificatū. Circa primū dicit: Quā si ministratio mortis. i. ministerij veteris testamenti: Quod dr̄ ministratio mortis occasional'r rōne dictatis. o ¶ Literis deforma. in lap. i. in tabulis lapideis moysi traditis. p ¶ Fuit in gl'ia. i. in reuerentia. q ¶ Ita vt &c. pp gloriā vultus id est pp claritatē vultus eius. Vbi em̄ nos habem⁹: Faciē cornutā: Exo. xxxiiij. alia trāslatio habet: Faciē splēdidā. Apparebāt ei i facie moysi qdā radij, pcedētes sursū angulari i figurā cornuū. ✻ Quæ eua

Erroris duplicis confutatio.

Sap.8.a.

Diuisio.

H

NICO. DE LYRA

✻ a ¶ Sed spiritu dei vi. i. spūsancto viuificāte corda. b ¶ Nō in tabulis lapideis. sicut lex moysi. c ¶ Sed in tabu. cor. idest in cordibus per charitatem dilatatis. d ¶ Carnalibus. idest tractabilibus per obedientiam promptam. e ¶ Fiduciā aūt. Ostenso qꝫ hoim commendatione apl's non indigebat: hic ɔn̄ter ostendit qꝫ eam non quærebat: p hoc qꝫ quicqd agebat boni: non sibi: sed deo attribuebat: ideo dicit: Fiduciam autem talem habemus. i. audaciā sic loquendi. f ¶ Nō quod sufficiētes simus cogitare quod est minus

A ☞ quidem est libera: ad bonū nō nisi filius liberauerit. a ¶ Quæ euacuatur. Quia & in moyse statim transiuit: nec modo in ministris veteris legis est. ¶ Vel mystice: per faciē moysi pōt intelligi spūalis intellectus legis. Per gloriā faciei legales obseruātiæ: quæ erant figuræ veritatis. Q. Ita fuit lex moysi in gloria: vt filij israel id est iudæi, non possent intendere in faciem eius. i. capere spirituale intelligētiā legis: quia christū in lege non intelligebant: & hoc propter gloriā vultus eius. i. legales cerimonias: quæ propter christū significandū fiebant. Sed illi adhuc carnales in eis christū non intelligebāt. quod significabat velamen positū super faciē moysi. Quæ gloria moysi euacuatur: quia figura erat veritatis: quæ euacuatur: quia veniēte imperatore, imagines tolluntur de medio. Euacuatur. Ambro. Quia finem figuræ habent. Euacuatur. Ambro. quia figura nō veritas. gloria moysi: quia stellæ in vespere. Christus quasi sol: qui oriens stellas obscurat. b ¶ Multo ma. abundat ministe. iu. in glo. idest in laude q̄ vetus: quia magis gloria dei est in salute q̄ in morte. Q̄uis iuste damnet quod agebat sub lege: tamen magis ad laudem proficit si indulget: vt possit se reus corrigere: qd' per gratiā in nouo testamēto prestat. c ¶ Nam nec. Vere abundat: quia adeo qꝫ ad eius comparationē illa nec dicenda est gloria. d ¶ Qd' claruit. scilicet moyses, in hac, p̄dicta, parte. i. facie. Vel nō est gloriosum in hac parte: id est respectu huius nostræ partis. Illa enim tāta fuit quāta seruo credi debuit. Hæc vero tanta quāta est genitoris christi: quia christus in gloria est dei patris: vt tantū intersit inter gloriam moysi & christi quantū inter imaginem & veritatē. e ¶ Habentes igitur. Ostensa dignitate noui & veteris testamēti ostendit vsum vtriusq;. f ¶ Multa fidu. vtimur. Vsu exercemus vnde crescit nobis fiducia. Tantum enim videbimus q̄tum credimus: & quia aperta est gloria & non celamus sensum nostrū sicut moyses sed aperte dicim⁹. g ¶ Idipsum. quia non aliter modo intelligūt q̄ ante aduentum christi. h ¶ Quod in christo euacuatur. Vnde in passione christi velum templi scissum est: vt significetur per xp̄i passionē reuelari sacramēta legis & prophetiæ. Velamen enim dicit adoptionem prophetiæ: vt non intelligeret. i ¶ Sed vsq;. His qui sunt in xp̄o euacuat: sed super cor. eorū est velamen. i. cæcitas deprimens rationē eorū: cum. i. q̄uis, legitur. idest exponit, eis, moyses. Et ita duo obsunt cur nō intelligāt: quia & velamen. i. obscuritas est in lectione: & cæcitas super corda. k ¶ Cum aūt cōuer. fuerit. Qd' est cū xp̄s venit. Nō credētib⁹ nondū venit. l ¶ Auferetur velamen. Vt in aqua latere vinū intelligat. Oīs em̄ pphetia nō intellecto xp̄o insipidū & fatuū quiddam est. m ¶ Dominus autem spiritus est. Ordo. Spūssanctus est dn̄s. i. potest operari quod vult & per hoc quos vult, illuminat: quos vult: in tenebris deserit. Vbi cūq; aūt est spūs domini. i. filij: per quem ☞ datur spūssanctus,

Mystice.

B

Mat.27.f

¶ Hoc non potest negari.
a cius quæ euacuatur: quō nō magis a b
a ¶ noui te. i q̄ dat spūs. b ¶ nob. c ¶ ęterna.
ministratio spiritūs ērit in glōria? c
a ¶ In gl'ia ęterna erit: qa dat iusticiā spūs q̄ i ea datur. qd' iterū a miori pbat. b ¶ veteris qd' omnes pręuaricatores ɔstituit. ¶ moysi.
Nām si ministratio dānātionis in d
a ¶ .i. dat abūde gl'iam.
b gloria est: multo magis ābūdat mi/ e
a ¶ nouū te. i q̄ dat spūs: p quē est iusticia & cōsummatio virtutū. b ¶ qa nō profuit gloria vult⁹, sed obsuit: & si culpa illorꝫ nō sua.
c nistēriū iusticiæ in glōria. Nā nec f g
d glorificatū est quod claruit in hac h
a ¶ q̄re: b ¶ q de no. te. vbi puri vidēt gloriā
parte prōpter excēllentē gloriam. i
dei. a ¶ i ista gloria q̄ manēs est: qa no. te. nō succædit aliud. b ¶ fuit mīstratū & recæptū p gloriā moysi: sine q̄ nō commēdaret.
Si em̄ qd' euācuatur pēr gloriā est: k l
¶ æterna.
multo magis qd' manet, in gl'ia est. m n
a ¶ quia ministri noui testamenti certi sum⁹ de tāta gloria. b ¶ vidēdi gl'iam dei.
f Habentes autē talēm spēm multa o p
¶ crescit fiducia operib⁹. ¶ & qa aperta gl'ia.
fiducia vtimur. †Et nō sicut moy/ q
a ¶ p figuras legales: qa nimio fulgore nō poterāt eū videre. b ¶ clarū & spūalē itellectū.
ses ponebat velāmen super fāciē
a ¶ iō ponebat. b ¶ qa n̄ poterāt pati cā pc̄ti.
suā: ut nō intēnderet filii israel in
a ¶ velamē mō nostris expositionib⁹ remouet: sed rō eorū hebes est: nec pōt penetrare q̄diu nō credunt. b ¶ per gratiam.
faciē ei⁹: quōd euācuat: sed obtusi r
a ¶ sensus iudæorū sunt obtusi: quia nō solum tūc sed & hodie quando veritas patet.
sunt sensus eorū. Vsq; in hodiērnū s
a ¶ .i. dum legitur eis vetus te.
g diem idipsum velamen in lectiōne t
a ¶ esse velātē. i. nec hoc sciūt qꝫ sit velamē.
veteris testamenti manet nō rēue/
¶ .i. in fide christi tantum.
h i latū: quod in xp̄o euacuatur. Sed v
¶ exponitur.
vsq; in hodiernū diē cum legitur
a ¶ vetus testa. b ¶ quasi pondus. i. cordib⁹ eorū est cęcitas deprimens rationem.
mōyses: velamen est pōsitū super
¶ qui negant christum. ¶ sed. ¶ credēdo.
k cor eorum. Cum autem cōuersus x
¶ aliquis eorū. ¶ christū. ¶ dato spiritusc̄tō.
l fuerit ad deum: auferetur velamē, y
a ¶ p qa. ¶ & iō dat legē spūs p fidē i mēte.
m † Dominus autēm spiritus est. z

C dānatio occasionaliter, inq̄tum malicia hoīs nititur in vetitū: & sic in transgressionem præcæpti: quæ est mors culpę: & ducit ad mortem gehēnæ. Et hęc materia. s. quomō lex erat occasio peccati, fuit petractata diffuse Rom̄. vij. c ¶ Multo magis abundat ministeriū iusticiæ. i. nouo testamēto: in quo dat spiritussancti gratia iustificans. f ¶ In gloria. q. d. immo plus. g ¶ Nam nec glorificatum. Hic remouet obiectionē quæ posset fieri qa possent dicere qꝫ licet nouū testamētū sit excellentius veteri: tn̄ hoc est modicū: ideo nō est deserendū ppter nouū: sicut dicebāt illi qui simul cum euāgelio legalia obseruabāt. ideo cōsequēter ostēdit qꝫ nullam gloriā habeat vetus testamētū in cōparatione ad nouum, dicēs: Nam nec glorificatum est quod claruit. i. vet⁹ testamentum quod transijt. h ¶ In hac parte. id est in comparatione ad nouū: quod est ps & hæreditas nostra. i ¶ Propter excellētem gloriam. noui testamēti. Sicut stella licet habeat aliquam claritatem: comparata tamen ad solem obscuratur. Adducit etiam ad hoc aliā rationē: Illud enim quod datur per modum transeuntis nihil est respectu semper manentis vetus aūt testamentū trāsijt sicut impfectū adueniēte pfecto: nouū aūt semper manebit: quod inchoatur in via, & perficitur in patria. Lucæ. xxi. f. Cœlū & terra transibūt: verba aūt mea non trāsibunt. Et hoc est quod dicit: k ¶ Si enim quod euacuat. s. vetus testa. l ¶ Per gloriā est. id est habens aliquam reuerentiā & honorem. m ¶ Multo magis quod manet. s. nouum. n ¶ In gloria est. id est debet esse. o ¶ Habentes igit. Hic cōsequenter ostēdit excellētiā ministrorꝫ ecclesiæ q̄tū ad cognitionē. Ad cuius declarationem accipit illud quod habetur Exo. xxxiiij. s. qꝫ moyses velata facie populo loquebat: ad designandū qꝫ veritas in veteri testamento figuris & ænigmatib⁹ erat velata: qa oia ɔtigebāt eis in figura. i. Corint. x. c. Aliqd vero pōt velari dupliciter. Vno modo ex pte rei q̄ debet videri, scilicet qn̄ super eā ponit velamen. Alio modo ex parte videntis. s. quando velamē ponit super oculos ei⁹. Et vtroq; modo erat velamen in veteri testamento. s, ex parte rei. qa veritas erat velata figuris: vt dictū est. & ex parte iudæorum quorū malicia vt in plurib⁹ impediebat a cognitione veritatis: quasi quoddā velamen oculorum mētis. vnde Sap. i. a. In maliuolam aiam non introibit sapiētia. Primū aūt velamē amotū est per christū: qa per xp̄m figuræ sunt expletæ & explanatæ: in cuius signū velū templi scissum fuit in passione eius: Lucę. xxiij. Secundū aūt velamē adhuc manet in iudæis obstinatis. sed in illis q recæperūt fidem, amotum est vtroq; modo: qa p gratiā spūssancti illuminātē possunt cōtēplari libere veritatē. & hoc est qd' dr̄: Habētes igit talem spē. s. qꝫ gloria noui testamenti manet in æternū. p ¶ Multa fiducia vtimur. i. nostrū officiū exequimur nos ministri ecclesiæ. q ¶ Et non sicut moyses &c. & patet ex dictis litera vsq; ibi. r ¶ Sed obtusi sunt sen. i. oculi mentales. s ¶ Vsq; in hodier. diem. q̄tum ad iudęos obstinatos. t ¶ Idipsum vela. in le. vete. testamen. manet non reuela. i. amotū a corde eorum: licet sit amotū ab ipsa re per xp̄m: vt dictum est: ideo subditur: v ¶ Quod in xp̄o. id est per xp̄m: euacuatur. Cætera patent ex dictis vsq; ibi: x ¶ Cum aūt conuersus fuerit. s. populus israel circa finē mūdi. y ¶ Auferetur velamen: de corde ipsorum: z ¶ Dn̄s aūt spiritus est. i. spiritussanctus: qui est liber & libertatis dominus. ideo subdit: ✻ Vbi autem

†Exo.33.d.

D

Velatur aliquid dupl'r.

†Iohan. 4.d.

NICO. DE LYRA

✻ a ¶ Quæ euacuatur. quia vetus testamentū cessat adueniente nouo, q̄tum ad cerimonialia & iudicialia modo superius dicto. Roma. iij. & plenius dicetur in ep̄la ad Hebræ. b ¶ Qūo non magis ministratio spūs. id est ministeriū nouæ legis: quod cōmissum est apostolis. c ¶ Erit in gloria. i. in honore & reuerētia. q. d. Multo magis debet esse. Vnde adhuc subdit. d ¶ Nā si ministratio dānationis. id est veteris testamēti: Quod dicitur damnatio

datur spiritus sanctus, ibi libertas: & ideo iudæi qui nō habēt spiritū, nō possunt libere intelligere vt nos. Vel, dñs ad quē cōuertuntur est spūs. i. spūalis essentia: & ita facit spūaliter intelligere.

¶ Nos reuela. In qua iudæis est velamen. In speculo non nisi imago cernit. Hoc ergo conamur vt per hanc imaginē. i. rationē, quod nos sumus videremꝰ, vtcūq; illum a quo facti sumus tangē per speculum.

¶ In can. íma. dei quā specu. qa eadē imago dei est & gloria dei. Sicut supra: Vir quidem imago dei est & gloria dei.

¶ Trāsformatrāsimꝰ de forma in formā: de obscura in lucidā: quia & ipsa obscura imago dei est in qua hoiescreati sunt: quę aīalibꝰ præsunt. Quę natura excellēs cū a deo iustificat: a deformi forma in formosam formā mutat. Erat em & inter vitia natura bona. Vel, de gloria creationis in gloriā iustificationis. Vel de gloria fidei vbi filꝫ dei in gloriā speciei: vbi ei fiēs erimus: cū videbimꝰ eū sicuti est. vñ Ioh. Scimꝰ quia cū apparuerit, fiēs ei erimus.

¶ Huius imaginis qñq; fiet perfectio: ad quā cōsequēdā nos erudit. Cū aūt ad perfectum hęc imago renouata, fiēs deo erimus. ¶ Speculātes. a speculo: nō a specula: qđ in græco nō est ambiguū. ¶ In eadem. quam speculamur: quā speramus.

¶ Imagi. Vt similes gloriæ christi simus in æternum. A gloria. Vel, d ¶ A clari. moysi: in gloria xpi: quā decet dare spm dei: tantā a tanto. e ¶ A spiritu dñi. quia hoc bonū a gratia dei. Cap. IIII.

Mat.5.b. DEo &c. Sequr: f ¶ Commendā. Vt luceat lux vestra corā hoibus. g ¶ Corā deo. Non vt videātur ab hoibus.

h ¶ In quibus &c. Aug. Vel talis potest esse ordo verboꝝ: In quibus pereūtibꝰ de ver & iustus excæcauit mētes infideliū huiꝰ sæculi. i ¶ Deus huiꝰ sæcu. i. deꝰ qui nō solū bonos regit: sed & malos pro merito ꝓcipitat, dās eis qđ volunt. i. vt nō credāt: qđ non facit malicia, sed iusticia. Vel, deꝰ sæculi, suphia vel ingluies: vel diabolꝰ princeps mūdi: q sæcularibꝰ principatur. k ¶ Qui est ima. Aug. Sciēdū ꝙ imago & æqlitas & similitudo distinguēda sunt. Quia vbi imago, cōtinuo similitudo est: nō ↄtinuo æqlitas. Vbi æqualitas & similitudo, nō cōtinuo imago. Vbi similitudo, nō ↄtinuo imago nec æqlitas. Verbi grā: In speculo est imago & similitudo: nō tñ æqlitas: qa multa desunt imagini quę insunt illi rei de q expssa est. Pōt & aliqñ eē imago in q sit æqlitas: vt in parentibꝰ & filns iuenit imago & similitudo & ęqlitas: excepto tpe q ꝓcedit parentes qa de parēte exprimit similitudo filꝫ vt recte imago dicat: & pōt esse tāta vt recte dicat æqlitas. pōt etiā esse similitudo aliqñ & eqlitas: cuius nō sit imago: vt i duob⁹ ouis parib⁹. Christꝰ aūt ita dr imago ꝑris vt nihil horū desit: vt nō solū imago eiꝰ sit, qa de illo est: & similitudo, quia imago est. Sed & æqualitas tanta vt nec temporis interuallū impedimēto sit: quia non generauit

Imago & similitudo differūt.

NICO. DE LYRA

a ¶ Vbi aūt spi. &c. scilicet cōtēplādi vitatē remoto velamine ac oculis mētis: iō subdit: b ¶ Nos vero. s. xpiani & pottissime ecclię mīstri. c ¶ Reuelata sa. i. mēte: q dr facies spūalis: inq̃tū ibi viget cognitio itellectualis: sicut oēs sensus in facie corporali. d ¶ Gloriā do. s. iesu xpi & nō solū moysi. e ¶ Speculātes. i. in speculo rōnis cognoscētes. & qa cognitio sit p assimilationē cognoscētis ad cognitū: iō sequr: f ¶ In eādē ima. trāsfor. a clari. i. naturalis cognitiōis & grę. g ¶ In clari. visiōis beatę. h ¶ Tāquā a dñi spū. qa hoc nō inest fidelibꝰ ꝓpria virtute: sed spūs dñi eos ducētis. Rom. viij. Qui spū dei agunt, hi filij dei sunt.

¶ In ca. iij. vbi dr in postil. Nam nec glorificatū est qđ claruit. Hoc qđ dicit: Nā nec glorificatū est qđ claruit &c. expōit vno mō in Glo. sic: Nā qđ claruit. i. moyses. In hac parte. s. in facie nō est gl̃ia: ꝓpter excellentem gl̃iam q̃ est in nouo testamēto: vbi pueri videt gl̃iam dei. i. cōpatione hui⁹ excellētis glorię: qa nulli ꝓfuit gl̃ia vult⁹ moyſi: licet hoc fuerit cupa illorū, non sua. hęc aūt gloria multo maior est q̃ abūdat: vt ꝑ eam purificati hoiesabsterſa caligine possint videre gl̃iā dei. i. riā dei. Hæc in Glo. q̃ magis videtur confona literæ: eoꝝ. q. in ꝓcedētib⁹ apostol⁹ loquens de moyse dicit ꝙ filij israel nō poterant intēdere in faciē moyſi ꝓpter gloriam vultus eius, ex quo possent sumere pseudo apli quodāmodo occasionem argumēti dei. Hæc in Glo. q̃ magis videur consona literæ: eoꝝ. q. in ꝓcedētib⁹ apostol⁹ loquens de moyse dicit ꝙ filij israel nō poterant intēdere in faciē moyſi ꝓpter gloriam vultus eius, ex quo possent sumere pseudo apli quodāmodo occasionem argumēti dei. Hæc in Glo. q̃ magis videt

E ☞ a ¶Sed licet is qui. Quicquid est cõe pecori, exterior homo est, is qui intus hic est imago dei. b ¶Renouatur de die in diem. id est assidue purior efficitur per ignem tribulationis. Cap.V.

SCimus enim. Ordo. c ¶Scimus eñ ꝙ ædifi.i.corpus immortale habebim⁹: si corpus per tribulationes dissoluat. Et ideo qm̃ sic dissoluit vt cõditio & causa sit pręmissa. Inde potest videri: qa habebim⁹. f ¶Mam. nõ solũ pro p̄senti inhabitatiõe: sed etiã. g ¶In hoc.i.in cõsideratione hui⁹ tantæ gloriæ. h ¶Ingemiscimus. ex dilatiõe desiderij: qd' nõ facerem⁹ nisi certi. In cuius rei figura axa filia caleb petijt irriguũ superi⁹ & irriguum inferi⁹: vt nos lachrymas effundam⁹ nõ solũ pro p̄ntis incolat⁹ miseria: sed pro dilatione sup̄næ gloriæ. Ingemiscim⁹: qa cupim⁹ sup inouationẽ aiæ: quã iam accæpim⁹. k ¶Supindui cupiẽ.i.dari aiæ idumẽtũ: nõ de terra corruptibile, sed. i ¶De cœlo.i.imortale & impassibile ad siſitudinẽ cœlestium. Nos pfectiores pro dilatiõe gemim⁹: qa & minus pfecti. q carnẽ fouẽt, iter quos se ap̄ls cõmemorat. ne illi de se minus sentiãt. & hoc est. n ¶Nam &, nos. o ¶Qui sumus in ta. isto. qui habitationẽ hui⁹ corporis diligim⁹: de quo nõ est curandũ: cũ nõ sit tabernaculũ nisi ad t̄ps. p ¶Ingemiscimus. desiderio cœlestis. Nos dico, graua. &c. Vel nõ mirũ si ingemiscim⁹: qa a b̄titudine remoti. Nã etiã de hoc minori gemimus: qa hoc corpe exuimur. Et hoc est. Nã q su. in taber. isto. ꝗuis, grauati. q ¶Eo.i.iõ gemim⁹. r ¶Qd' no. expo. &c. si hoc posset fieri. Vel, ingemiscim⁹, desiderio cœlestis. De⁹ aũt hoc ef. in no. Vel, Nolum⁹ expoliare: de⁹ t̃n efficit id. vt imortalitatẽ cupiam⁹. d ¶Nõ manufa.i.hoim complexione factã.s.nõ hũanæ gñatiõis ope ꝑductã: nec hũanis fomẽtis auctã: sed a deo ineffabil̄r ꝯpactã.
F e ¶Eternam. qa in ea sine fine manebit. l ¶Si tamen vestiti. gloria ꝑmissionis. m ¶Non nu. Hoc enim desiderant sancti ne resurgentes recæpto corpore nudi: ☞ id est alieni

Ios.15.d.

a ¶abũdans gratia in nobis, diffundat abũde in vos: vt abũdantẽ inde gratiam agatis.
vos: vt grãtia abũdans per multos a b
in gratiarũ actiõe abũdet in gloriã c
a ¶vt vos imitemini nos: nõ dicam ꝑ vita iesu. b ¶in tribulationib⁹.
a dei. Prõpter qd' nõ dẽficim⁹. Sed d e
a ¶expositus malis. b ¶caro. f
licet is q foris ẽst noster hõmo cor
a ¶aia munita spe futuri, cui nõ accedit hũa nus furor. ¶imago dei. b ¶i agnitionẽ dei. g
b rũpatur: t̃n is q int⁹ est renõuatur h
a ¶merito ñ deficim⁹. b ¶vbi ñ nisi desola
de diẽ in diẽ. Id eñ qd' in p̄senti est i
tio. a ¶parũ durãs. b ¶ad ferẽdũ. c ¶id tri
mõmentaneũ & lẽue tribulatiõnis k
bulatiõis.i.minimũ. a ¶tribulationẽ. ꝯ hoc ꝙ dixit: id. b ¶In cœlo cõtra: in pręsenti.
nostræ, suprã modũ in sublimitãte l
a ¶cõtra: momẽtaneum. b ¶contra: tribulationis. c ¶contra: leue.
ætẽrnũ glõriæ pondũs operatur in
¶quia. a ¶appetentibus.
nobis. Non cõtẽplãntibus nobis m
¶ideo non quæ videntur: quia.
quæ vidẽtur: sed quæ nõ videntur.
¶transitoria.
Quæ eñ vidẽtur, t̄palia sunt: quæ aũt nõ vident, æterna sunt. Ca.V.
a ¶Pondus quidẽ gloriæ: quia etiã in corporibus. b ¶id est de terra & procliuis ad terrestria.
c SCimũs enim qm̃ si tẽrre a b
a ¶caro in qua anima habitat. ¶corpus. b ¶vbi semper inquietatur anima.
stris dõmus nr̃a huius hãbitatiõis
a ¶destruat pro xp̄o. b ¶ꝙ corp⁹ immortale & plene firmatũ. c ¶t̃n, qa nõ ministerio
dissoluãtur: ꝙ ædificatiõnẽ ẽx deo p q
hominũ. a ¶ne dicã: habebim⁹, adeo certi. ¶in spe quod habituri sum⁹ in re. b ¶ęterã animæ mansionem.
d hãbemus dõmũ nõ manufactã: sed r
a ¶qa ab ęterno factã. b ¶iter cœlestes. c ¶habebimus domum: nam de ea gemimus.
æternã in cẽlis. Nã & i hoc ingẽmi s
a ¶in quo: ¶in hoc, scilicet. ¶ędificationẽ.
i scim⁹: habitãtionẽ nr̃am q̃ de cœlo t
a ¶sup virtutes animæ. b ¶superindui cu. t̃n hac ꝯditiõe. ¶& hoc fiet. c ¶virtutib⁹, fide & cæteris. ¶deposito corpore.
k est supindũi cũpiẽtes: si t̃n vẽstiti v x
a ¶virtutib⁹. ¶ne id de nudis putet. b ¶de y
m & nũdi inueniamur. Nãm & q su z
illo gemim⁹. a ¶In hac habitatiõe. b ¶sarcina carnis grauati gemimus.
p mus in tabernãculo isto ĩgẽmisci a
a ¶depressi. ¶passionibus. b ¶carne, vel corpe, vel ideo. c ¶vel ꝙ. d ¶affectu naturæ gemim⁹ orãdo ne spoliemur sp̄ũſſc̄tõ: & sic iduamur gl̃ia dei: tũc eñ supindui: ꝑmissa gloria poterim⁹ imortalitatis, si exuti corpore nõ dispoliati a sp̄ũſſc̄tõ fuerimus.
q r mus grãuati: eõ quõd nõlum⁹ ex b

quæ vi. &c. ista fiũt in nobis. qa nõ attẽdimus ad bona t̄palia & visibilia: sed ad æterna & inuisibilia ꝑnunc: quę per fidẽ a sc̄tis firmissime credunt: & per spem certitudinaliter expectantur. G

¶In cap. iiij. vbi dicitur in postilla: In faciem christi.

ADDITIO.

Hoc qd' dr̃: In faciẽ xp̄i: expõit i gl.i. p xp̄m q est facies p̄ris: sine q̃ nõ cognoscit. C.V.

SCim⁹ eñ. Hic ꝯñr commendat ministeriũ noui testamenti ex fide siue ex pręmio. Licet enim de hoc tetigerit cap. p̄ce. aliqualiter: hic tamen tangit magis cõplete. Et diuiditur in tres partes: quia primo tangit de hac pręmiatione. secundo de debita ad ipsam præmiatione præparatione, ibi: Et iõ cõtendim⁹. tertio de causa vtriusq;, ibi: Oia autem ex deo. Prima adhuc in duas: qa prio agit de hoc premio. sc̄d'o de eius desiderio, ibi: Nam & in hoc igemiscim⁹: Circa primũ sciẽdũ ꝙ dixerat in si. ca. precedẽtis, ꝙ ipsi & alij apostoli nõ attẽdebãt ad bona trãsitoria, sed ad æterna: iõ cõtinuãdo se ad dicta dicit: Scimus eñ.i. certitudinem habemus per fidem formatam. o ¶Qm̃ si ter. do. no.i. corpus terrenũ nostrũ: qd' se habet ad aiam suo mõ: sicut domus ad inhabitatẽ. p ¶Dissol. p mortẽ. q ¶Qd' ædificationem ex deo ha. do. nõ ma. in cœ. Qd' aliqui exponũt de corpore glorioso in futura resurrectione habẽdo qd' dr̃ hic: Nõ manufactã: quia virtute naturæ non erat gloriosum. r ¶Sed æter. qa ab æterno a deo p̄ordinatã. sed qm̃ apostolus vr̃ loq de hoc ꝙ statim post mortẽ realiter habet a sanctis: sed corporis imortalitas hr̃ t̃m in spe, & nõ in re: iõ melius vr̃ exponi de gl̃ia aiæ: quæ stati hr̃ a sc̄tis oĩno purgatis. Et dr̃ habitatio propter excellentiam ipsius aiæ ad dei capacitatem: Ioh. xiiij. a. In do. p̄ris mei mã. mul. sunt. Dicitur etiã dom⁹ æterna & non manufacta: qa gloria cœlestis obiectiue deus est qui est increat⁹ & æternus. s ¶Nã & in hoc. Hic ꝯñr agit de appetitu huius p̄mij & diuidit in duas partes: qa primo circa hoc ponit appetit⁹ vari⁹ naturę & gr̃æ. secũdo vni⁹ victoria, & q̃dã repugnãtia. secũdo vni⁹ victoria ibi: Audiẽtes igit. Circa primũ sciẽdũ ꝙ appetit⁹ est inclinatio sequens formã. Est aũt i nobis duplex forma.s. naturalis & gratiæ habitualis: & p ꝯñs duplex appetit⁹.s. naturæ & gr̃æ. Appetit⁹ aũt naturæ inclinat ad cõseruandũ vnionẽ aię cũ corpe: & dissolutionem refugit & abhorret. Appetit⁹ aũt gr̃æ inclinat ad consequtionẽ gl̃ię q̃ ꝯsistit i clara visiõe dei & ei⁹ fruitiõe. Igit si aia posset ꝯseq gl̃iã absq; dissolutiõe corpis hui⁹ mortalis: appetitus gr̃æ tenderet in ꝯsecutionẽ gl̃iæ cœlestis absq; retardatione p appetitum naturale. sed qa hoc põt fieri: iõ appetit⁹ naturalis eo ꝙ refugit natural̄r dissolutionem hãc: in hoc quodãmõ repugnat appetitui gr̃æ. & hoc ẽ qd' dr̃. Nã & i hoc igẽ.i. desideram⁹ cũ tędio dilatiõis. t ¶Ha. n. v ¶Supi. vesti &c.i. consecutionẽ gr̃æ. mẽto gl̃ię: qd' ñ ꝯuenit ex pricipijs intrisecis naturæ: sed a deo dat. pp qd' idumẽtũ dr̃: x ¶Cu. appetitu gr̃ę. y ¶Si t̃n ve. & nõ nu.i.i. si absq; dissolutione corpis corruptibil̄ q̃ vtit aia vt vestimẽto, posset supĩdui gl̃ia: tũc absq; aliq̃ retardante appetit⁹ gr̃ę i hoc ferret. sed qa hoc ẽ ipossibile: iõ retardat p naturalẽ appetitum dissolutionẽ corpis & aię abhorrẽtis. ꝑpter qd' subdit: z ¶Nã & q s. i t. i. i hoc corpis mortali. a ¶In. g. de dissolutiõe corpis & aiæ. b ¶Eo ꝙ n. cx. s. corpe p mortẽ. ❧Sed super

Diuisio. H Diuisio.

NICO. DE LYRA.

❧struendo exemplo & verbo. a ¶Vt gratia.s.dei. b ¶Abundans. a nobis in vos. c ¶Per multos in gra. abũ. in glo. dei.i. vt multi resurgãt ad gratiarũ actiones ad gloriam dei. d ¶Propter quod. Hic cõsequẽter manifestat qd' dixerat de patiẽtia apostolorũ in persecutione positorũ dicẽs: Propter quod.i. propter animationẽ exẽplo xp̄i passi: & ꝑpter spem resurrectiõis in corpore mortali. e ¶No deficim⁹. q.d. ad maiora sustinere parati sumus. f ¶Sed licet is qui fo. &c.i. ipsa natura sensitiua tendat ad corruptionẽ ex processu ætatis & pondere tribulationis. g ¶Tamẽ is qui intus est.s. intellectiua natura. h ¶Renouatur de die in diem. per culpæ purgationem ex eius sequelæ. i ¶Idem quod in præsenti est.i. tribulationes t̄pis præsentis. k ¶Momẽ. est & le. quia sunt breuis durationis & parui ponderis respectu præmij futuri. de quo subdit. l ¶In sublimitate æter. glo. põdus ope. in no. expectãtib⁹ ipsum. Et dicit in sublimitate: rõne dignitatis quæ est in præmio. Eternũ, rõne duratiõis infinitæ. Pondus, rõne p̄ciositatis: qa p̄ciosa cõi modo loq̃ndi dicunt magni põderis. Vel aliter dr̃, Põdus, qa p̄miũ gl̃iæ q̃etat total̄r appetitũ in deo: sicut põdus quietat graue in centro. m ¶Non contẽ. no. ca quæ vi.

A ☞ id est alieni a promissa gloria inueniãtur. Hoc enim opus est: vt induti corpore supinduant gloria: quæ est imuiatio in claritate. Grauati eo. corpore: qd' t̃n nolum⁹ morte nobis tolli, sed superindui.i. a deo vestiri stola imortalitatis: ita vt vita immortalitatis destuat mortalitatem: nõ vt superueniat: sed. a ¶Vt absorbeatur. Ita vt nusq; sit mortalitas. Non infra: nõ supra: non intra; non extra. Absorpta est eñ mors in victoria. ¶Augu. Grauati corpore. Et qa grauationis causa est non natura & substãtia corporis: sed ei⁹ corruptio, nolum⁹ expoliari corpore si fieri põt: sed ei⁹ imortalitate vestiri: qa & si a malis ad bona trãseam⁹: t̃n ipse trãsitus est amarus: & si corpus grauat aiam: & habet incitamẽta vitiorũ: nõ t̃n oia mala ex eo. Nec fuit ei⁹ corruptio p̄cti causa sed pœna. nõ fecit peccatricẽ aiam sed peccatrix aia eã carnẽ.s. corrumpit. Non est purus a vitijs diabolus: q nõ habet carnem. Nolumus expoliari. Ecce vox naturæ: ꝯfessio pœnę. graue est corpus & onerosum: & t̃n non libẽter deserit. Pius eñ mẽtis rõne dissolui cupit & esse cum xp̄o. Sẽsus aũt carnis refugit & recusat. b ¶Audẽtes. De⁹ facit velle facit & certos per sp̄m. & ideo audẽtes. c ¶Peregrinamur a dño. Qũo: cum alibi scriptũ sit. In ipso viuim⁹, mouemur & sum⁹. Quia & si vbiq; deus: nõ t̃n hic videt sicut in cœlis. Peregrinamur ergo non fide, sed specie. d ¶Per fidẽ eñ ambulam⁹. Qui peregrinat & per fidẽ ambulat, nõdũ est in patria: sed iam est in via. Sic ergo ambulem⁹ tãq; in via simus: qa ipse rex patrię factus est via. Rex patrię xp̄s est: & ibi veritas: hic autem via est. Quo imus ad xp̄m: Qua per xp̄m: Ipse ei ait: Ego sum via veritas & vita. Est ei illumiatio p fidẽ & illumiatio per speciẽ modo per fidẽ t̃m illuminamur: non per speciẽ. Homini eñ vitam agẽti adhuc mortalẽ nõ potest contingere, vt dimoto & discusso omni nubilo phantasiarũ corporaliũ secretissima incõmutabilis ỽitatis luce potiatur, & mẽte penit⁹ a cõsuetidine hui⁹ vitę alienata: cõstanter & indeclinabil̄r illi hereat. e ¶Vt referat vnusquisq;. etiã pueri: q si nõ per se, per alios gesserũt: dum per eos crediderũt vel non crediderũt: ꝟm quod iudicant: nõ ꝟm quod gesturi erant si diu viuerẽt. Dicit eñ prout gessit in corpore, nõ vt gesturus erat si viueret. Frustra ergo homo post hoc corpus sibi ꝑmittit quod hic in corpore cõparare neglexit. f ¶Propria corporis. Augu. Quia nullus meret nisi dum in corpore est. Quẽ sensum confirmat alia trãslatio: quæ ita habet: Vt referat vnusq sq; ꝟm ea quæ gessit per corpus. Per corpus quippe, nõ ꝙ omnia gerãtur motu corporis: sed per corp⁹.i. per tempus quo quisq; vixit in corpore. Hic enim omne meritũ cõparatur: quo possit post hanc vitã quispiã releuari vel grauari. Nam etiã ista quæ pro defunctis cõmendandis frequẽtat ecclesia, non oĩbus prosunt. Et quare non, nisi per differentiã vitæ: quam quisq; gessit in corpore. Quia etiam hoc meritũ sibi quisq; dum in corpore viueret, cõparauit: vt ei possint ista ꝑdesse. Cum ergo sacrificia, vel altaris vel quarũcũq; elemosynarũ pro baptizatis defunctis animabus offerũtur: pro valde bonis gratiarũ actiones sunt. Pro non valde malis propitiationes. Pro valde malis: & si nulla sint adiumẽta mortuorũ: qualescũq; viuorũ consolationes sunt. Quibus autem prosunt: vel ad hoc prosunt vt sit plena remissio. Vel certe vt tolerabilior fiat ipsa dãnatio. g ¶Suadem⁹. vt credant & ꝑuideant sibi: quia quorũdã prauiloquio dies dñi ☞ in dubium

1.Co.15.g B Act.7.f. Ioh.14.a

a ¶ne vltra possit mori.
a poliari, sed superuẽstiri: vt ãbsorbea a b
tur quod mortale est a vita. Qui autẽ c
a ¶vt velimus immortalitatem.
efficit nos in hõcipsum, de⁹ qui dedit d e
a ¶hui⁹ rei implẽdę. b ¶cõsueta audacia vtẽtes.
b nobis pignũs spirit⁹. Aũdẽtes igitur f
a ¶sumus. b ¶quod confirmat audaciã nostrã.
¶Quid scimus: illud.
semp ẽt sciẽtes: quõniã dum sum⁹ in g h
a ¶mortali. b ¶remoti sum⁹ speciẽ: t̃n in mente
c hoc corpõre perẽgrinamur a dño. Per i k
habentes ipsum per fidem. a ¶inuisibilium.
b ¶ad deum tendimus. c ¶per pręsentiã eorum.
fidẽm eñ ambulãmus: & nõn per spe l
a ¶sumus audentes & scientes hoc: audentes autem menre. ¶ab actu nõ quiescimus & si durum sit. b ¶opere. ¶nõ tristamur: nõ murmuramur in aduersis.
ciem. Audẽmus aũt: & bõnam volun m n
a ¶nos dico cupientes. b ¶remoueri.
tatem hãbemus magis peregrinãri a o
¶ꝗ hic morari. ¶apud. ¶quia illi volum⁹ adhe
corpore: & præsentes esse ad deum. Et p q
rere. a ¶omnib⁹ modis. b ¶vt tunc.
ideo contẽndimus siue ãbsentes: siue r s
a ¶vt tunc. ¶quãdo astabimus ei. b ¶vt hic & ibi placeamus. ¶Contendimus. Vel: Pręsentes illi erimus: & vere. ¶ideo dico pręsentes.
præsentẽs placere illi. Omnẽs enim t v
a ¶bonos & malos. b ¶iudicem xp̄m. x
nõs manifestari oportet ante tribunãl
a ¶a similitudine messorum. b ¶bon⁹ & mal⁹.
c christi: vt referãt vnusquisq; propria y
¶plus vel minus.
corporis prout gessit siue bonum
¶& quia ante tribunal.
siue malum. Scientes ergo timo z
¶ꝗ caste timendus est deus. ¶vt timeant.
grem domini hominibus suademus: a

❧ a ¶Sed superuestiri. indui gloriæ vestimẽto: non t̃n ita ꝙ mortalitas corporis maneat cũ gloria aiæ: qa hoc est impossibile nobis: sed i solo xp̄o factũ fuit p dispẽsationẽ dei ad op⁹ redẽptionis nr̃æ: iõ subdit: b ¶Vt absorbeat qd' mor. est vi.i. vt mortalitas p gloriã supueniẽtẽ tollat, corporis idẽtitate manẽte: qd' fiet in resurrectiõe: sed qa oportet mortẽ interuenire: quã refugit appetitus naturalis: ideo est ibi repugnãtia appetituũ. verũt̃n qa vterq; appetit⁹ est a deo: a quo est natura & gratia: ideo subdit: c ¶Qui autem efficit nos in hocip̄m.i. habẽtes vtrũq; appetitũ. d ¶De⁹ est. q dedit naturã ad quã talis inclinatio sequr: similiter & gr̃am per quam spiritussanct⁹ habitat in nobis. iõ sequtur: e ¶Qui didit no. pignus sp̄ũs. Est enim spiritussanctus pignus glorię ratiõe p̄dicta.s. ca. huius epistolæ. f ¶Audentes igit. Hic consequenter ostendit quis dictorũ appetituũ vincat in sanctis hoibus, dicẽs: Audentes igitur. id est absq; formidine mortis desideramus gloriam. g ¶Scientes. id est certitudinem habentes. h ¶Qm̃ dũ sumus in hoc corpore.s. mortali. i ¶Peregrinamur a dño. id est oportet nos eẽ separatos ab eo. k ¶Per fidem enim amb. id est enigmatib⁹ tantũ deum cognoscim⁹: l ¶Et non per speciem.i. clare, facie ad faciem. ꝑpter quod subdit. m ¶Audemus aũt. Circa quod sciendum, ꝙ ad fortitudinẽ politicam in periculis mortis sufficit non tristari irrationabiliter. sed fortitudo infusa nõ solum hoc facit: sed etiã facit aliquando in talibus delectari: Act. v. g. Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine iesu cõtumeliam pati: & hoc est qd' dicit apostol⁹: Audemus: sine trepidatione: n ¶Et bonam voluntatem habemus.i. delectationem in mente. o ¶Magis peregrinari a corpore. id est dissolutionem huius corporis per mortem subire. p ¶Et præsentes esse ad deum.i. vt per hoc habeamus claram dei visionem & perfectam fruitionem. & sic appetitus gratiæ vincit in sanctis appetitũ naturæ: Per hoc aũt, quod dicit apostolus hic, excludit error dicentium animas sanctas a corporibus exutas, a visione diuina retardari vsq; ad iudiciũ: quia dicit apostol⁹: Bonã volũtatẽ habemus magis peregrinari a corpore per mortẽ: & p̄sentes esse ad deum. Ex quo patet intentionẽ eius esse. ꝙ animæ sanctæ nihil habentes purgãdũ, exutæ corporibus, statim sunt deo præsentes per apertã visionem. q ¶Et ideo contendimus. Hic consequenter agit de præparatione ad hoc præmiũ cõsequendũ: quæ pręparatio triplex est. secunda ponitur ibi: Scientes ergo. tertia ibi: Itaq; nos. Prima autem pręparatio per hoc est, ꝙ homo quęrit placere deo: qui est dator hui⁹ præmij. & hoc est quod dicit: Et ideo.i. propter consecutionẽ gloriæ. r ¶Cõtendimus.i. cum quadam pugna resistim⁹, mũdi carnis & diaboli tẽtationib⁹. s ¶Siue præsentes siue absen. q.d. ad hoc incitamur: Siue absen.i. dũ sumus in præsenti vita. t ¶Siue præsentes: deo per gloriã: supple vt poterimus. v ¶Placere illi. p dictã resistentiã. Et subdit hui⁹ resistentię causam dicẽs: x ¶Omnes enim nos manifestari oportet ante tri. xp̄i.i. ante eius iudiciariam potestatem. Vnde tanguntur hic quinq; conditiones extremi iudicij.s. eius ineuitabilitas, ibi: Oportet nos. gñalitas, ibi: Omnes claritas, ibi: Manifestari: quia iudicium apparebit omnibus iustum singulis videntib⁹ oia bona & mala aliorum. iudiciaria potestas, ibi: Añ tribunal. iudicis sublimitas, ibi: Xp̄i: q.s. est verus homo & verus deus. y ¶Vt referat vnusquisq;.i. pœnã vel p̄miũ pro his quæ gesserit viuẽs in corpore. Nec per hoc excludunt a iudicio pueri: qui nihil in proprio corpore meruerunt vel demeruerunt: qa diudicabuntur ꝟm ea quę circa eos ab alijs sunt facta vel omissa: iq̃tũ sunt ab alijs baptizati vel non. z ¶Scientes. Hic ponitur secũda pręparatio ad pręmiũ: quæ est sollicitudo de salute proximorum. Et diuiditur in duas: qa prio ponit hæc sollicitudo. sc̄d'o sollicitudinis rõ, ibi: Charitas enim xp̄i. Circa primum dicit Apostolus: Scientes ergo timore domini.i. ꝙ valde timendus est dominus: qui omnes est iudicaturus: vt dictum est. a ¶Suademus hominibus. fidem & mores: quia vnicuiq; mãdauit dominus de ꝑxio: Ecci. xvij. b.

G Fortitudo duplex. D Erroris ꝯfutatio. Cõditiones quinq; extremi iudicij. Diuisio.

E ☞ in dubium venit: a ¶ Deo aũt ma.ſu.quia hoc prædicam⁹ qđ iubet deus. b ¶ Siue eñ mente.Q.De nobis vtiq; gloriari po teſtis:quia quicqd agimus,vel eſt honor dei,vel vtilitas ꝓximi. Siue excedimus.i.ſi nos cõmẽdamus:in quo putamur inſenſati. deo eſt.i.ad honorẽ dei:qui ſic nos exaltauit.Siue ſobrij:Vt non alta de nobis dicamus ad veſtrã vtilitatẽ.

Siue enim mente excedimus.vbi audiuit quod nõ licet homini loqui.Deo eſt. Non vobis qui nõ poteſtis capere.¶ Auguſti.Siue em̃ mẽte excedimus.Exceſſum mentis dicit:ꝙ mente eleuantur ad intelligenda cœleſtia. Extaſis verbum græcũ eſt,latine vno verbo exponi poteſt:ſi dicatur exceſſus.In exceſſu mentis duo intelligunt:vel pauor vel intẽtio ad ſuperna: ita vt quodãmodo a memoria labantur inferiora. In hoc mẽtis exceſſu fuerũt oẽs ſancti:quibus arcana dei mundum iſtum excedentia reuelata ſunt.de quo loquitur hic Paul⁹:Siue enim. Si ſuperbe putatur locut⁹:quod eſt quaſi inſania:dum ſe laudat verum dicens; dimittendum eſt deo: non ab homine temere iudicandũ.Si non iactanter:ſed ad gloriam audientium:corinthijs ꝓficit. c ¶ Siue,cum,ſobrij ſu. condeſcendẽdo. d ¶ Vobis.quia ſic loquimur vt capere poſſitis.Iſti ſunt angeli de quibus dominus ait in euangelio. Videbitis cœlum apertum:& angelos aſcendentes & deſcendẽtes:ſuper filium hominis.hos eoſdẽ angelos vidit iacob in ſcalis aſcendentes & deſcendẽtes. e ¶ Charitas eñ chriſti vrget nos.quia chriſtus charitate pro nobis mortuus eſt:tunc conſtat oẽs mortuos fuiſſe in adam:pro qbus mortuus eſt chriſtus:vt eos a morte liberaret. Quæ gratia ne inutilis ſit hoĩbus: apoſtoli vt eos illiciant neceſſario ſe laudant.per gloriam enim & meritum apoſtolorũ agnoſcitur gratia & beneficium chriſti. f ¶ Si vnus pro omnibus.id eſt ſi chriſtus pro omnibus q̃tũ ad ſe.& ſi nõ oĩbus profuit:ergo & omnes homines debent mori pro honore illi⁹.Et qa hoc eſt: g ¶ Qui viuunt. In corpore: non ſibi: ſed,voluntati dei.Quod debẽt: quia & ſi chriſtus vſq; ad mortem fuit infirmus,iniuriatus:iam poſt reſurrectionem nõ eſt: ſed apparet qđ eſſe videbatur. vnde: Cũ exaltaueritis filiũ hoĩs,tunc cognoſcetis: quia ego ſum. Vicẽ ergo ei reddant quaſi deo nõ homini ſolũ ꝓ eis paſſo. h ¶ Neminem no.i.laudamus. i ¶ Secundum carnem.i.ſua querẽtẽ,nõ quæ chriſti:tẽporalia,non æterna.Nec hoc debet facere aliquis:qa & ſi chriſtus fuit mortalis ſicut ego:per quod eum putaui hoĩem eſſe tm̃ dum eram infidelis:tamẽ iam eſt immortalis:& ita ſecuri ſumus de præmio.Si qs ergo in chriſto eſt renatus nouus:illi tam ſpe tranſijt mortalitas:& tranſibit: & dabitur noua ĩmortalitas.Vel,ſi qs nouus, vetus lex tranſijt illi:& nouam habet.Neminem no.ſm carnem. Vitam futuram ita certa ſpe tenet quaſi iam ſit præſens:quæ in chriſto ſurgente impleta eſt quæ non eſt ſm carnẽ:non quin in eadem carnis ſubſtantia:ſed nõ in eadẽ qualitate corruptionis:quæ nomine carnis ſignatur. k ¶ Et ſi cognouimus xp̄m ſm car.i.carnis mortalitatem ante reſurrectionẽ:ſed iam poſt nõ no.quia iam nõ moritur.Vnde ait:Ad patrem vado:& iam nõ videbitis me.i.nunq̃ vlterius.ſ.quod modo ſum.i.mortalis.Et iterum:Niſi abiero,paracletus nõ veniet.hoc eſt:nõ poteſtis capere ſpiritũ q̃diu ſm carnem me noſſe perſiſtitis.Et quia oẽs in xp̄o ſumus ſpe:& ſi nõ in re.Si qua ergo in xp̄o noua creatura,vetera tranſierũt. Innouatis fide tranſit ſpe mortalitas:& adeſt nouitas reſurrectionis. ¶ Et ſi cognouimus.Quia q̃uis dum infidelis intellexit chriſtũ in lege promiſſum eſſe ſm carnem:vt legalia obſeruaret & ſeruari præciperet:ſed tm̃ nõ iam poſt ꝯuerſionẽ nũc ita eſſe:ſed vmbra ceſſet. ☞ Vetera.

Ioha.1.g. — Gen.28.c — F — Ioh.8.d. — Ioh.7.e. — Ibi.16.b.

a ¶ i hoc.b ¶ approbati:qđ nõ pſeudo.c ¶ q̃tum in me eſt in quo nõ remanet. ¶ deo.
a deo aũtem manifeſti ſumus.Spe- a b
¶ etſi nõ cõfiteamini.
ro autem & in conſcientiis veſtris
a ¶ approbatos.¶ Nõ arrogãter hoc dicim⁹ ſicut nec pri⁹ cũ diceremus:nõ ſum⁹ ſicut plurimi &c. b ¶ ſicut nec prius.
manifeſtos nos eſſe.Nõ iterum c
a ¶ in his. b ¶ talia dicẽdo.
commendamus nos vobis:ſed oc- d
a ¶ materiã vel oportunitatẽ. b ¶ qđ vobis neceſſe eſt. c ¶ ꝯ pſeudo:qui p elationẽ gloriantur ſe ab illis doctos qui cũ dño fuerũt.
caſionem damus vobis gloriam-
a ¶ qa & ego apl's ſum vt hi:a qb⁹ ſe iactãt didiciſſe.b ¶ ꝙ poſſitis dicere.c ¶ rep̄mẽdos.
di pro nobis:vt habeatis ad eos e
a ¶ in ꝯſpectu hoĩm,vt hypocritæ.¶ i exterioribus,vt in circũciſiõe. b ¶ ſpiritualib⁹.
c ¶ vt ſuperbiã exprimant per cordis humilitatẽ.
qui in faciẽ gloriant:& nõ in cor- f g
litatẽ.a ¶ cõtẽplatiõe rõnis.b ¶ oĩa tpalia.
b de.Siue enim mente excedimus h
a ¶ ſoli q cognoſcit exceſſum nrm.¶ ad honorẽ dei eſt.b ¶ condeſcendendo.c ¶ ad veſtrã vtilitatẽ.d ¶ ꝓ vobis eſt totũ:Charitas ei vrget:vt oĩa ꝓ vobis faciam⁹.¶ amor quẽ
c d deo:ſiue ſobrii ſumus vobis.Cha- i k
e erga nos exhibuit condeſcendendo.
ritas enim chriſti vrget nos,æſti- l
a ¶ ſol⁹ ſufficiẽs ſine legalib⁹ oĩb⁹:vel iuſt⁹
f mãtes hoc:† quoniam ſi vnus pro
ſine peccato. ¶ alij.
omnib⁹ mortuus eſt:ergo omnes m
a ¶ in peccato.¶ vetuſtati per eum:nec alio egent ceſſet ergo lex.¶ etiam ideo.
mortui ſunt.Et pro omnibus mor-
a ¶ virtutibus.¶ per repromiſſionem.
g tuus eſt chriſtus:vt & qui viuunt:
a ¶ nõ virib⁹ ſuis:nõ ſuę volũtati puatę deputẽt.b ¶ ñ ĩ ſpe terrenoꝝ:ſed ĩ ſpe reſurrectiõis
iam nõ ſibi viuant:ſed ei q pro eis
viuãt.a ¶ vt morereť pctõ.b ¶ vt i nouitate
mortu⁹ eſt & reſurrexit.Itaq; nos n
ãbulem⁹. a ¶.i.amõ adeo certi ſum⁹ de glia æterna:vel de eadẽ reſurrectiõe.¶ tpe grǽ.
b ¶ eẽ viuẽtẽ. c ¶ q ſm carnales obſeruãtias
h i ex hoc neminẽ nouim⁹ ſm carnẽ.
viuat. ¶ mortalem
k Et ſi cognouim⁹ ſm carnẽ xp̄m ſed o p

G ✻ a ¶ Deo autẽ manifeſti ſu.qui videt corda:ꝙ talia nõ prædicam⁹ ꝓpter q̃ſtũ vel ꝓpriã laudẽ:ſed intẽtiõe recta. b ¶ Spero aũt & in con.veſtris ma.nos eſſe.q.d.ita cõuerſati ſum⁹ iter vos,ꝙ nõ poteſtis rationabiliter iudicare p̄dicationem noſtram ꝓcedere niſi ex cõſcientiæ puritate:Sed qa poſſet aliqs dicere ꝙ i hoc iactãter ſe cõmẽdaret.ideo hoc remouet dicens: c ¶ Non ite.cõ.nos vo.Et dicit iterum:qa iam ſupra dixerat aliqua quæ videbantur ad ſuam commendationem eſſe. d ¶ Sed occa.da.vo.glo.ꝓ.no.contra pſeudo apoſtolos qui dicebãt ſe doctos a petro,iacobo & iohanne:quaſi in hoc detrahentes apoſtoli doctrinæ: Poterant igiť corinthij cõtra eos gloriari ꝙ erunt edocti a doctore perfecto:& vſq; ad tertium cœlũ rapto. e ¶ Vt habeatis ad eos.ſcilicet pſeudo apoſtolos repellẽdos.de quibus ſubditur. f ¶ Qui in fa.glo.i.in apparentia ſanctitatis exterius. g ¶ Et nõ in cor.i.in puritate cõſciẽtiæ. h ¶ Siue enim men.exce.deo.per contemplationem diuinorũ ſupra nos,extaſim patiendo. i ¶ Siue.ſo.ſu.vos.nos humanæ conuerſationi conformando. Bria em̃ græce menſura diciť latine.Apoſtoli enim medij erant inter deum & populũ:& ideo eleuabanť aliqñ per exceſſum mentis,accipiendo diuinas illuminationes.& aliquãdo cõformabant ſe hoĩm fragilitati:vt conuenietius traderent eis diuina:ſicut Gen.xxviij.c.dř ꝙ ãgeli aſcẽdebant & deſcendebant in ſcala iacob. k ¶ Charitas enim.Hic poniť conſequenter huius ſollicitudinis ratio:que eſt charitas ad ꝓximũ.ideo dicit:Charitas em̃ xp̄i.quæ ſe extendit ad proximũ.j.Ioh.iiij.d.Hoc mandatũ habem⁹ a deo:vt qui diligit deum,diligat & fratrẽ ſuũ.Et vnde prouoceť hec charitas oſtendit,dicens: l ¶ Eſtimantes &c.mor.eſt.ſ.xp̄s pro ſalute oĩm,q̃tũ ad ſufficientiam.Et accipitur hic ſi,ꝓ qa:qa ita eſt.Ex quo cõcludit: m ¶ Ergo oẽs mor.ſunt &c.id eſt ita debent viuere ac ſi oẽs eſſent mortui ſibijpſis nihil de proprijs deſiderijs curãtes:& ſic viuũt chriſto,vitam propriã ordinãtes ad eius honorẽ.vnde dicit Apl's Gal.ij.a.Viuo iam non ego:viuit vo in me xp̄s. n ¶ Itaq; nos.Hic ponitur tertia p̄paratio ad præmiũ conſequẽdũ:que eſt abdicatio carnaliũ affectuũ:q̃ licet ſit aliqualiter tacta parte p̄cedẽti:tamẽ hoc tangiť pleni⁹.ideo cõtinuando ſe immediate p̄cedẽtibus dicit:Itaq; nos ex hoc neminem no.ſm car.i.cum nemine ſocietatẽ ꝯtraximus,moti carnali affectiõe.Sed qa poſſet aliqs obijcere ꝙ apoſtoli multũ dilexerunt xp̄m etiã ſm p̄ſentiã corporalẽ.ideo ſubdit apl's ĩ pſona apl'orũ q cũ xp̄o fuerũt corporaliter: o ¶ Et ſi co.ſm car.xp̄m.i.affecti eius præſentia corporali. p ¶ Sed nunc iam non no.illo.ſ.mõ,ſed meliori.vñ dixit apl's ſaluator Iohan.xvi.b.Expedit vobis vt ego vadã:ſubtrahẽdo vobis corporalẽ meã p̄ntiã.Qđ exponẽs Aug.dicit:ꝙ apl'i adhuc carnales exiſtẽtes afficiebanť ad xp̄m:ſicut hõ carnalis ad amicũ ſuũ.ꝓpter qđ impediebãť aſſurgere ad ſpũalẽ & ſublimiorẽ diligẽdi modũ.vñ dicit ibi ſaluator:Si eñ nõ abiero,paclet⁹ nõ veniet ad vos.¶ Notãdũ ꝙ mãichei negãs Ebion verã carnẽ in xp̄o fuiſſe:ex hoc loco ꝯfirmabat errorẽ ſuũ:qa dicit apl's:Et ſi cognouim⁹ ſm carnẽ xp̄m &c.qa ꝯ eũ arguebat ex vbo apl'i Ro.j.vbi dř de xp̄o:q fact⁹ eſt ei ex ſemĩe dauid ſm carnẽ.ergo verã carnẽ habuit.Ad qđ rñdebat di.ꝙ apl's primo fuit opiniõis illi⁹:& ſic loqť ſcribẽs ad romanos.ſed poſtea vidẽs huius opiniõis falſitatẽ retractauit hic eã di.Et ſi co.ſm car.xp̄m.i.ſi fuim⁹ aliqñ huius opinionis.ſ.ꝙ xp̄s haberet carnẽ ex ſemine dauid.Sed nunc iam non nouimus.i.hanc opinionẽ tanq̃ falſam mutauimus.Sed hoc dictũ manichæi improbat Aug.dupliciter ✻ Primo

H

☞ a ¶ Vetera.Oĩno vetus teſtm̃,& oĩa ad veterẽ hoĩem pertinentia. b ¶ Noua.Venerũt nouum teſtamentum & oĩa noui hoĩs. Vetera.vt error idolatriæ:& veritas vni⁹ dei ſucceſſit. c ¶ De⁹ erat in xp̄o.Per hoc intelligiť pater eſſe in filio:& filius in patre: qa vna eſt eoꝝ ſubſtãtia.ibi eſt vnitas,vbi nulla diuerſitas:& iõ alter in altero eſt:qa & imago & ſilitudo eoꝝ vna eſt. d ¶ Reconci.Recõciliamur cõfitẽdo pctã,& pœnitẽdo ei q nos ſibi recõciliat:& debetis & poteſtis. e ¶ Pro no. pctm̃ fe.Vſus eſt vete.teſt.pctã dici ſacrificia pro pctĩs.Vel,pctm̃ dř ſilitudo carnis pcti.Vñ dř:de pctõ deleuit vel damnauit pctm̃.i.de ſilitudine carnis pcti:qa miſit deus filiũ ſuũ in ſilitudinẽ carnis pcti.Ita etiã maledictũ ꝓ morte accipiť q̃ de maledicto dei venit:vt vere dictũ in lege intelligatur:Maledictus oĩs q pendet in ligno. Quid eſt qđ ait:maledictus.i.terra es:in terrã ibis.Quid eſt qđ dicit:oĩs:qa & xp̄s q pepẽdit in ligno,cũ eſſet vera vita:mortuus eſt vera morte nõ ficta. f ¶ Vt nos eſſe.iuſti.dei.i.vt iuſtificaremur a deo:qa ex deo tm̃ eſt oĩs cõſummatio.Attẽde ꝙ ſicut cũ legiť:Dñi eſt ſalus:nõ ea ſalus intelligitur qua dñs ſalus eſt:ſed qua ſalui ſunt qs ipſe ſaluat ſic cũ legiť,dei iuſticia:nõ eſt illa intelligẽda q̃ de⁹ iuſt⁹ eſt:ſed qua iuſti ſunt hoĩes qs grã ſua iuſtificat. Ca.VI.

Diu.&c.Seqť: g ¶ Ne in va.&c.Gra dei eſt remiſſio pctõꝝ:quã in vanũ recipit,q nõ poſt ſe exercet in bonis:vel q in legalib⁹ ꝯfidit. h ¶ Nũc.Quod nõ in lege veteri:vel nũc,nõ cras:nõ poſt annũ:qa ſtatim in obitu fidelis ſalus dať. ☞ Vt nõ

Rom.8.a — Deut.21 — Gal.3.d.

NICO.DE LY.

B ✻ Primo ꝙ res falſa non põt cognoſci: & ideo ſi apl's illã opinionẽ falſam reputaret:nõ diceret:Cognouim⁹ ſm carnẽ chriſtum.Scđo:qa dicit añ immediate:Neminẽ nouim⁹ ſm carnẽ.ꝓpter qđ ad eũdẽ ſenſum debet referri:& ſic apl's nullũ hoĩem cognouiſſet hř verã carnẽ:qđ eſt falſũ:iõ ſtãdũ eſt expoſitiõi primę ex q̃ ꝯcludiť qđ ſubdiť: a ¶ Si qua er.in xp̄o no.cre.eſt. Et accipiť ſi ꝓ qa:qa qcũq; baptizatus in xp̄o fact⁹ eſt noua creatura p grãm baptiſmalẽ quæ dať p creationẽ. b ¶ Vetera tran.i.affectus carnales debẽt in eo abijci. c ¶ Et ecce fa.ſunt no.oĩa.p ſpm̃ ſctm̃ mentẽ renouãtẽ:& p ꝯñs exteriorẽ actionem. d ¶ Oĩa aũt.Poſtq̃ apl's egit de p̄mio & de p̄paratione ad ipſum:hic ꝯñr agit de cauſa vtriuſq;.Et primo proponit intentũ.ſcđo declarat ꝓpoſitũ,ibi:Quoniã quidẽ.Circa primũ dicit ꝙ cauſa effectiua vtriuſq;.ſ.præmij & p̄parationis ad ipſum,eſt ipſe de⁹:miniſtri vo eccl'ię ſolũ coopanť miniſterialr exteri⁹ & hoc eſt qđ dř:Oĩa aũt ex deo.ſ.p̄mij & p̄patiõis. e ¶ Qui nos recon.ſibi per xp̄m.hoc beneficiũ cõe eſt oĩbus xp̄ianis. f ¶ Et dedit nobis mi.recon.i.officiũ p̄dicãdi hãc reconciliationẽ:qđ eſt ſpeciale miniſtris eccleſiæ. g ¶ Qm̃ quidẽ.Hic ꝯñr ponit propoſiti declarationẽ.& ſcđo ſubdit bonam exhortationẽ,ibi:Obſecram⁹.Circa primũ primo declarat qđ dictũ eſt de recõciliatione facta p xp̄m.Erat em̃ de⁹ & hõ in vno ſuppoſito:& ſic de⁹ hanc recõciliationẽ fecit per humanitẽ tanq̃ per inſtrumentũ ſibi coniunctũ:qđ nulli alteri ꝯuenit:& hoc eſt qđ dicit:Qm̃ quidẽ deus &c.nõ ſolũ p eſſentiã,p̄ntiã & potẽtiã:ſicut eſt ĩ alijs:ſed hũanitatis aſſumptionẽ. h ¶ Mũdum re.dicto mõ. i ¶ Non re.il.de.ip.pro qbus xp̄s hõ ſatiſfecit.Conſequenter declarat beneficiũ miniſtris eccleſiæ ſpecialiter datum,dicens:

a ¶ poſtq̃ veritas venit.b ¶ Et qa xp̄s iã non
nũc iam nõ nouimus.Si qua ergo a
eſt ſm carnem.a ¶ nouus renatus vt vos.
b ¶ carnalis obſeruantia & voluptas carnis.
a in chriſto noua creatura eſt,vete- b
a ¶ omnes noui qui in chriſto.
b ra tranſierũt:† ecce facta ſunt noua c
a ¶ in chriſto:tamen.b ¶ patre. c ¶ pater.
oĩa.Omnia aũt ex deo qui nos re- d e
a ¶ incarnatum verbum.
conciliauit ſibi per chriſtum:& de f
a ¶ vicarijs apl'is:quod non pſeudo.
dit nobis miniſteriũ reconciliatio
a ¶ deus p xp̄m. b ¶ pr̃.¶ q nihil non põt.
c nis.Quoniã qdẽ deus erat in chri g
a ¶ ergo ponit xp̄s recõciliare:qa deus erat in eo.vñ:Pr̃ in me eſt,& ego in ip. b ¶ electos de mundo.c ¶ hoc mõ recõciliãs. d ¶ nõ puniẽs æternalr. a ¶ tam originalia q̃ actualia.
ſto mũdum recõcilians ſibi:non re- h i
b ¶ Hoc mõ dedit nobis deus miniſteriũ qa.
putans illis delicta ipſorũ:& poſuit k
a ¶ prædicationẽ fidei. ¶ prædicande.
in nobis verbum recõciliationis.
¶ vice xp̄i qui fuit legatus dei vel pro xp̄o.i.
Pro xp̄o ergo legatione fungimur l
pro honore xp̄i.a ¶ & ideo obſecramus.
b ¶ vos.c ¶ qa vere in nobis loquitur.
tanquam deo exhortante per nos. m n
a ¶ pro amore xp̄i obſecra.Vel,vice xp̄i obſecra.reconcili.
d Obſecramus ergo pro xp̄o recõci- o p
a ¶ chriſtum.b ¶ debetis & poteſtis. q
liamini deo.† Eum em̃ qui non no r
a ¶ per experientiã:& ſi per ſciam. b ¶ hoſtiã
e uerat peccatum,pro nobis pecca- s
pro peccatis:vel pctõrẽ putari in pœna.
¶ mortalẽ.a ¶ deus pater.
f tum fecit:vt nos efficeremur iuſti- t
a ¶ non mõ iuſti:ſed per quos alij iuſti ſint.
b ¶ non noſtra. c ¶ per ipſum chriſtum.
cia dei in ipſo. Ca.VI. v
¶ chriſtus redemit nos & reconciliauit:nos autem adiuuantes vos vel chriſtum.
ADiuuantes autem exhor x
g tamus,ne in vacuum gra- y
a ¶ remiſſionẽ pctõꝝ.¶ quam recæpiſtis.
b ¶ eſt ne grã:vtiq;.¶ in Eſaia.
tiam dei recipiatis:Ait enim:† Te- z a
¶ grǽ.a ¶ mihi vel hoĩb⁹.b ¶ orãtẽ ꝓ pctis.
pore accæpto exaudiui te:& in b c
a ¶ qñ lux nata eſt. b ¶ vel auxiliat⁹ ſum tui.
¶ de aſſecutione virtutũ & pſeuerẽtia bonorum operum. c ¶ exponit ꝓphetiã.
h die ſalutis adiuui te.Ecce nunc d e
a ¶ q̃ morbis mortalib⁹ ſalubris medicina ĩfunditur.b ¶ alijs verbis idem replicat.
tempus accæptabile:ecce nunc

k ¶ Et po.in no.ver.re.alijs prædicandum:Mar.vlti.d.Euntes in mũdũ vniuerſum p̄dicate euãgeliũ oĩ creaturæ.ꝓpter qđ cõcludit: l ¶ Pro chri.ergo le.fungi.in q̃tũ miſſi ſumus ad p̄dicãdũ euãgeliũ xp̄i. m ¶ Tãquã deo ex.i.principalr agente. n ¶ Per nos,ſicut per miniſtros. o ¶ Obſecramus. Hic ponit vtilem monitionem,di.Obſecra.i.deuote exhortamur. p ¶ Pro chriſto.id eſt loco chriſti cuius ſum⁹ miniſtri. q ¶ Reconciliamini deo.Licet enim recõciliauerit nos per paſſionẽ chriſti:vt dictum eſt.tm̃ ad hoc ꝙ ſimus ꝑticipes huius reconciliationis requiriť in nobis debita diſpoſitio p baptiſmi debitam ſuſcæptionẽ:& poſt baptiſmũ p pniam:q̃ eſt ſecũda tabula poſt naufragiũ.Et ad hoc ꝓponit inductiuum,dicens: r ¶ Eũ qui non no. pctm̃.i.chriſtũ qui pctm̃ non fecit.j.Pet.ij.d. s ¶ Pro no.pec.&c.i.deus pater fecit ꝓ nobis eũ hoſtiã pro pctõ:quæ vocať pctm̃ in ſcriptura:Oſee.iiij.b.Peccata populi mei comedent.i.hoſtias pro pctõ oblatas. t ¶ Vt nos ef.iu.&c.i.perfecte iuſtificati.ideo dicitur iuſticia in abſtracto. v ¶ In ipſo.i.per ip̄m.q.d.hoc debet nos inducere ad exhibẽdum corpa nr̃a hoſtiã pro pctis nr̃is per opa pniæ.

¶ In ca.v.vbi dř in poſtil.Siue abſentes.i.dum ſumus in p̄ſenti vita.

ADDITIO.I. Hoc qđ dř hic:Siue abſentes ſiue p̄ntes vř exponẽdũ ſic:oĩb⁹ modis cõtẽdim⁹ placere illi.ſ.deo:ſiue abſentes.ſ.ab vltio p̄mio ſiue p̄ntes,quo ei aſtabim⁹ elaboramus em̃ vt hic:& ibi placeamus illi:& ſic expedit.Nã oẽs manifeſtari oportet &c.

¶ In eo.cap.vbi dř in poſtil.Pro nobis peccatum fecit deus.

ADDITIO.II. Per hoc qđ dicit.Pro nobis pctm̃ fecit deus:põt ĩtelligi ſilitudo carnis pcti:qa miſit deus fi.ſuũ in ſilitu.car.pec.Sicr dř mortu⁹ eſt pctõ.i.ſilitudine carnis mortalitatẽ exutus eſt.Et eſt ſenſus:Fecit eũ.i.mortalẽ.Hæc in glo. Ca.VI.

ADiuuantes autem exhorta. Poſtq̃ apl's commendauit miniſterium noui teſtamẽti.Hic ꝯñr hortatur alios ad executionem debitã huius miniſterij.Et diuiditur in duas partes:quia primo ponit exhortationem generalẽ.ſcđo,ſpecialẽ de quodã ſpeciali ſuffragio fiẽdo in hierl'm.ca.viij. Prima adhuc in duas:qa primo hortať ad bona fienda in futuro.ſcđo cõmendat bona facta de p̄terito ca.ſeq.Prima in duas. qa p'io hortať in quodã generali.ſcđo explicat magis in ſpeciali,ibi:In multa patientia.Circa primũ dicit: x ¶ Adiuuantes autem exhorta.q.d.quia ſumus adiutores dei:non virtutem ſibi tribuẽdo,ſed ſicut miniſtri eius mandata exequẽdo:& ideo exhortamur. y ¶ Ne in vacuũ gratiam dei reci.que datur ad bñ viuendũ in p̄ſenti:& ad cõſequendũ gloriã in futuro. ꝓpter qđ hunc effectum nõ cõſequiť ſi in vacuũ recipiť:ſicut medicina ad quã ſanitas non ſequiť.Sed qa poſſet aliqs dicere: Recipere grãm nõ eſt in mea ptãte.iõ hoc remouet,oſtendẽs ꝙ deus paratus eſt dare auctoritate ſcripturę di. z ¶ Ait enim.ſ. deus:Eſa.xlix. a ¶ Tpe accæ.i.tpe nouę legis:qđ eſt tp̄s grǽ. b ¶ Exaudi.te.qa orõnes fideliũ exaudibiles ſunt per xp̄m. c ¶ Et in die ſa.i.tpe xp̄i,qui operat⁹ eſt ſalutem in medio terræ. d ¶ Adiuui te.opera tua perficiendo & ad gloriam perducendo:ad quã nõ intrabant tpe veteris teſtamenti. e ¶ Ecce nunc tp̄s accæpta.&c.Hoc dicit apl'us applicando auctoritatem eſaiæ ad chriſti tempus.Et patet ex dictis ſententia.

C — †Eſa.43 c. — Apo.21 b. — D — †De pœ.dis.2.c.ſi em.§.vñ dauid. — Diuiſio. — †Eſa.49 c.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Vt non vituperetur. Quod vtiq; si qđ verbo docerem⁹ operis exẽplo non exhiberemus. b ¶Sicut dei mi. Qui nõ adulantur: vt pseudo studentes lucro. c ¶In multa patiẽtia: in tribu. &c. Et in tot duris, leue est onus christi: & reges intus spũsancto viuificãte & spe futuri omnia mitigante omnia eẽ sæua & immania facilia & ꝑpe nulla facit amor. Et ſm hoc intellige qđ dr: Venite ad me oẽs qui laboratis & onerati estis: & e.re.v. Et iterum: Tollite iugũ meum sup vos: & inuenietis requiẽ a.v. Iugũ eẽ meũ suaue est &c. d ¶In castꝫ. habita. in scien. vt caste sciant: nihil adulterinæ opinionis admisceant. e ¶In suauita. habita. in spiritu sancto. vt ſm deũ suaues & affabiles: non vt illi q per dulces sermones seducũt corda innocentum. f ¶In charitate non ficta. Ficta est quæ deserit in aduersitate.

g ¶In virtutem dei. Non speremus in hoie vel in bonis: si quid boni est, deo attribuamus vel q ꝑdicta habet, miracula facit ad cõuersionẽ infideliũ. h ¶Per gloriam & ignio. Exhibeam⁹ nos vt mi. dei. Per gloriã. Si gloriosi sumus apud homines: vel ignobiles & contempti: vt nec in de inflemur: nec inde succũbamus vel doleamus. Eodẽ mõ si infamamur de aliquo scelere, vel bonã famã habem⁹ de aliquo opere. Item exhibeamus nos deo habiti.

e ¶Vt seducto. apud quosdã: qđ falsum est. Et nõ dicit simpliciter, habiti seductores: sed addit: vt & ide est infamia. Et apud alios habiti, k ¶Veraces. vt. Q. Quod verum est: vt nec bona ęstimatione superbiamus: nec mala doleamus. Item habiti apud alios: l ¶Vt castꝫ. i. p verba a prædicatione coercitꝫ. Apud alios non castigati: qđ esset mortificatos esset. Ideoq; pro eo ponit & non sumus mortificati: qa nõ vincebant: nõ cedebant. Mortificat enim qui in fidei cõfessione nõ ꝑmanet. Vel de morte tpali põt intelligi. Facti sum⁹ vt castigati: qa ꝑmisit eos deus ꝑ suis exerceri vt merito cresceret. Et nõ mortificati: qa nõ permittit deus corpaliter occidi: & si multi martyres occidũtur, non morit ecclia. sed aduersis emendat. Itẽ habiti nõ solum egẽtes sed sibi insufficiẽtes. Vt sedu. Sicut q ig. &c. Nota qđ sũa addivel vt, vel q̃si vel sicut, vel tãq̃. Hæc sicut in somnis trãsferunt: sed cõtraria sine quasi, ponunt: qa certa. m ¶Quasi tri. Inimici putabant eos non euadere minas iniquor̃: ipsi opere dei tuti sunt a morte præsenti & futura.

☞ Oia pos-

NICO. DE LY.

☞ a ¶Nemini dantes vllã of. i. scandalum ex dictis vel factis minus rectis.

b ¶Vt non vituperet mini. nostrũ. qa mala subditor̃ redundãt in vituperiũ prælator̃. c ¶Sed in oibus. s. ptinẽtibus ad salutẽ. d ¶Exhibeamus nosmetipsos sicut dei mi. ipsi xpo nos quantum possumus cõformãdo. e ¶In multa patiẽtia. Hic ꝓ̃r explicat suam exhortationem in spãli. Et diuidit in tres: qa prio declarat qualiter sit vtendũ gra collata in exteriori cõuersatiõe. scd'o in interiori deuotiõe, ibi: Nolite iugũ &c. Circa primũ tria facit ſm q̃ in tribus sãa cõuersatione ꝓsistit. Primũ est tolerãtia malor̃. scd'm, opatio bonor̃, ibi: In castitate. tertiũ est opatio istor̃ & illor̃, ibi: Per arma. Circa primũ sciẽdũ q̃ in malis pœnę tolerãdis. prio patientia est necessaria. iõ dicit. In multa patia. & dicit multa, propter multitudinẽ malor̃ superueniẽtiũ. f ¶In tribu. ex aduersis vitæ. h ¶In angustijs. ex euadendi difficultate seu impossibili tate. i ¶In plagis. nobis illatis in corpe. ne possemus ad prædicandũ discurrere.

Mat.u.d. Ibidem.

a ¶adeo solliciti sum⁹ circa salutẽ egrorum. ¶exhortamur: vel ne recipiatis in vanũ dies salutis. Nẽmini dantes vllam a co. a ¶verbo vel exẽplo. b ¶qđ vtiq; si nos hoc faceremus. c ¶& per vos.

a offensionẽ: ut non vituperet mini⁄b ¶apłatus. ¶vos vt ego. ¶offeramus deo.

sterium nim. † Sed i oib⁹ exhibeam⁹ c a ¶& si nõ oẽs ministri. b ¶vt nec parũ mo- d nos metipos sicut dei mistrõs: i mũl e ueamur. a ¶habita. ¶ꝑ ptes exequit. b ¶afflita patiẽtia: in tribulationib⁹: in ne f ctionibus. a ¶victus & vestitus. b ¶animi cura & timore. c ¶in verberibus.

cẽfitatibus: in angustiis in plagis h a ¶vinculis. b ¶cõmotiõib⁹ ꝑpli ꝓ se. c ¶ga apłs mãib⁹ opabãt ne cui grauis eẽt. ¶operę. in carceribꝫ: i seditionib⁹: in labo⁄k a ¶nocte laborãdo. b ¶coactis vł spõraneis. m c ¶mentis & corporis.

d ribus: in ũigiliis: i ieiuniis: i castita l a ¶scripturar̃: vel quõ inter iniquos conuer p sandum sit. b ¶expectationis.

e te: in scientia: in longanimitate: in q a ¶blandicijs. b ¶ga oia sincere facere debe- s mus: vt ſm deum suaues & affabiles.

f suauitate: in spiritu sancto. In cha- t ¶sicut pseudo simulãt vt decipiãt ꝑdicando ritate non ficta: in verbo veritatis: v vel loquẽdo. a ¶miraculis. b ¶exhibeamus nos muniti p iustitiã q̃ loco armor̃ munit gin virtute dei. † Per arma iustitiæ y nos. a ¶ne, ꝓsperis extollam⁹. ¶ne aduersis h a dextris & a sinistris. Per glori⁄z srãgamur. a ¶euãgeliꝫ. ¶hæ sunt ptes, ꝓsper̃: vel aduersor̃. b ¶vt nõ pudeat nos ꝑdi- am & ignobilitatem: per infamiam b care quod quidam horrẽt. a ¶vnde infamia. i & bonam famam. Vt seducto⁄c a ¶vt bona fama. ¶apud alios. b ¶habiti. c ¶a deo reprobati.

k res & veraces: sicut qui ignoti & d a ¶a deo, ꝓbati. b ¶de vitio in vitiũ ruẽtes. f cogniti. Quasi morientes: & ecce g a ¶ſm alios in⁹tuitibus. ¶bonis opib⁹ apud alior̃ opinionẽ. b ¶vt putarenẽ cedere a ꝑdi catione, & non cedebant.

l viuimus: vt castigati & nõ mortifi⁄i a ¶iterũ habiti. ¶qa non vere. b ¶de tribula. c ¶eramus. d ¶vere. e ¶qa tristicia gau mcati. Quasi tristes, semper autem gau⁄k dium operat. a ¶habiti. b ¶veris bonis & spũalibus. ¶in terrenis egestatẽ patientes. dentes. Sicut ẽgentes: multos autẽ h

Diuisio.

senti est iocunditas: & quantum ad hoc dicit: k ¶Quasi tri stes, semper autem gaudentes. id est cũuis in his quæ pertinent ad carnem patiamur afflictionem: tamen per spiritum maiorem consequimur mentis consolationem: ſm illud Act. v. Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine iesu contumeliam pati. l ¶Sicut egentes. Hic consequenter ponit ea quæ pertinent ad concupiscentiam oculorum. Sicut egentes. id est victum & vestitum ab aliis mendicantes. m ¶Multos autem locupletantes. id est bona spiritualia ipsis communicantes: quæ tanto sunt meliora, quanto quæ sunt animæ corporalibus præferuntur.

☞ Tanq̃ nihil

a ¶Oia possident. Qui terrenas diuitias abijciẽtes, cœlestes per fidem iam tenẽt: quasi nihil habẽtes oia possident: qui terrenis in vsum vel opus miæ retentis, cœlestes se q̃ꝫ habituros sperant. Gloria apłor̃ fuit, nihil omnino possidere: sine sollicitudine esse & tam res q̃ꝫ dños eas ꝓ possidere: qa oia ad pedes eorum ponebant

leratis. p ¶In castꝫ. a. Hic ꝓ̃r ponit ea quæ pertinẽt ad operationẽ bonorum in quibus prio sunt q̃ ptinẽt ad opationẽ corporis: & cẽtũ ad hoc dicit: In castitate. quæ dicit puritatẽ mẽtis redundantẽ in corpe. q ¶In scia. cẽtum ad cognitionem diuinorũ & humanor̃ ad salutẽ necessarior̃. r ¶In longanimitate. patienter expectando diuina promissa. s ¶In suauitate. quæ facit hoiem dulcẽ & suauẽ. ꝓximo verbo & facto ex gra abundantia. iõ subdit: t ¶In spũsancto. in cha. non ficta. contra hypocritas. Consequẽter tangit perfectionem oris, di. v ¶In verbo veri. prædicando & cũ hoib⁹ cõiter loquẽdo & perfectionẽ operis: x ¶In virtute dei. opera merito faciendo: & doctrinam miraculis cõfirmando. y ¶Per arma. Hic ꝓ̃r ostendit qualiter vtendũ sit gra diuinitus collata in comparatione bonor̃ & malor̃. d. inter huius mundi ꝓspera & aduersa nõ deuiare a rectitudine. Prospera autem & aduersa tria respiciunt. s. superbiã vitæ: cõcupiscentiam carnis: & cõcupiscentia oculor̃. ideo ostẽdit, ꝓpositũ prio in prio. scd'o in scd'o, ibi: Quasi morientes. tertio in tertio, ibi: Quasi egentes. Oẽia ista ꝑtinent ad veritatem iustitiæ cõmuniter accꝑpta. ideo dicit: Per arma iustitiæ a dextris. i. ne in prosperis per superbiam eleuemur. z ¶Et a sinistris. vt in aduersis a virtute non deiciamur: & similiter intelligendũ est in sequentibus, cum dicitur: a ¶Per gloriam & ignobilitatem. Aliqñ apostoli fuerunt ab hoibus reputati valde gloriosi: sicut dicit Act. xiiij. c. ꝙ hi caonitæ paulo & barnabæ volebant tanq̃ dñs sacrificare. Et alibi incarcerati fuerunt vt vi- les & abiecti: sicut pater ex eodem libro. b ¶Per infamiam & bonam famam. ga ab aliquibus dicebantur magi & deceptores: & ab alijs veritatis prædicatores. & ad idem pertinet quod subditur: c ¶Vt seductores. reputati sumus a multis. d ¶Et veraces. ab alijs. e ¶Sicut qui ignoti. id est reprobati a malis. f ¶Et cogniti. id est approbati a bonis: & tamen in istis prosperis & aduersis fic apostoli se habuerunt, ꝙ nõ recedebant a virtute per superbiam eleuati: nec per pusillanimitatem dejecti. g ¶Quasi morientes. Hic contequenter ponit ea quæ pertinent ad concupiscentiam carnis: & sunt tria. Primũ est vita, quæ maxime cõcupiscitur: & cẽtum ad hoc dicit: Quasi morientes. Secundum est mortis expositi. h ¶Et ecce viuimus. deo per fidem & gratiam iustificati. Secundum est incolumitas vitæ. Et cẽtum ad hoc dicit: i ¶Vt castigati & non mortificati. quasi dicat licet a deo per flagella castigemur: tamen a morte per eum eripimur. Tertium, quod concupiscitur in vita pręsenti est ꝓ̃ra. & quantum ad hoc dicit: k ¶Quasi tristes. quasi dicat licet a deo per flagella castigemur: tamen a morte per eum eripimur. Tertium, quod concupiscitur in vita pręsenti est ꝓ̃ra. & quantum ad hoc dicit: k ¶Quasi tristes, semper autem gaudentes. id est cũuis in his quæ pertinent ad carnem patiamur afflictionem: tamen per spiritum maiorem consequimur mentis consolationem: ſm illud Act. v. Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine iesu contumeliam pati. l ¶Sicut egentes. Hic consequenter ponit ea quæ pertinent ad concupiscentiam oculorum. Sicut egentes. id est victum & vestitum ab alijs mendicantes. m ¶Multos autem locupletantes. id est bona spiritualia ipsis communicantes: quæ tanto sunt meliora, quanto quæ sunt animæ corporalibus præferuntur.

a ¶eramus. ¶spũalibus diuitijs. b ¶habiti sumus nõ solum egentes: sed etiã. c ¶poenitus. ¶spũalis boni vel terreni.

locupletantes: tanq̃ nihil hãben⁄a a ¶no solũ spũalia. ¶& etiã tpalia: qa deum timẽtibus nihil deest. b ¶sumus. c ¶libere ex tes, & oẽia possidentes. Os nostrũ b conscientia loquitur.

a ¶in oib⁹ ꝑdictis. b ¶mẽs nra. ¶& iõ hoc fecit: qa mẽs est plena diuitijs: nec erubescit dicere qđ si se habet: & iõ si q̃s angustias & inopiam scię vel boni opis habetis: nõ hoca nobis habetis vt vos putatis q pseudo ꝓfertis: sed qa dura corda habetis ad intelligendũ & pãtet ad vos a corinthii: cõr nostrũ d complendũ. ¶angustias patimini.

dilatatum est: Non angustiamini i e nobis: angustiamini aũt in visceri f ¶quam nos.

bus vris. Eãdem autẽ habentes re⁄g ¶o si dilatati sueritis.

munerationem: tanq̃ filii dico: di⁄h a ¶abũdantia scię & virtutũ, & spe futuri. b ¶socij esse malor̃. c ¶i. serui fieri libertate c latamini & vos. Nolite iugum du⁄k amissa: cũ his infidelib⁹ q̃ ꝑdicit carnales ob cere cũ infidelib⁹. † Quæ em ꝑtici⁄l seruantias, si iã susceꝑistis iugũ legis nolite vltra ducere. ¶Q. Nulla.

cipatio iusticiæ cum iniqtate: aut m ¶& qa vos lux: illi tenebræ per ignorantiã.

quæ societas luci ad tenebras? n a ¶Et qa vos mẽbra xpi: illi diaboli. Christ⁹ & diabolus nõ cõueniunt. b ¶qui se mentit deum. ¶interpretatur apostata.

d Quæ aũt cõuẽtio christi ad beliãl? p a ¶& vos fideles: illi quasi infideles.

Aut q̃ pars fideli cũ infideli? Qui q a ¶& vos estis templũ in quo est spũssanc⁹: s & ipsi sunt in quibus habitat diabolus.

e aũt cõsensus tẽplo dei cum idolis? r a ¶qui vos viuere facit.

†Vos em estis tẽplũ dei viui: sicut v ¶in ezechiele. a ¶per gram in illis. ¶excolã

f dicit de⁹ † qm̃ inhabitabo in illis: x puros faciã. a ¶& promouebo de virtute in virtutẽ: & ꝓfecturanter, ꝓficere faciã. ¶in cor de eorum lato per charitatem.

& ambulabo inter eos: & ero illorũ y a ¶ita bñfaciã vt videat deus eor̃. b ¶ita obedient vt videanẽ mei & nõ mundi. c ¶qa tẽ

g dẽ⁹: & ipi erũt mihi ppl's. † Propter z plũ dei estis. a ¶nõ corpaliter, sed spũaliter vt non taceatis: sed increpatis scelera eorum. b ¶q estis in medio nequitię eor̃. c ¶cũ exijs separate vos vt nec cõsensum habeatis.

quod ẽxite de mẽdio eorũ: sepãra⁄a a ¶carnalis obseruãtiæ. b ¶ne tactus sit. i. delectatio, quod est primus motus.

mini dicit dñs: & imũndũ ne tẽtige c

Diuisio. Deinde ꝓmittit deus quod dilectis promittere consueuit: & primo ponit promissionem: secundo subiungit promissionis effectum, ibi: Et separabimini. Tertio ponit promissionis confirmationem, ibi: Et immundum. Circa primum tria facit ꝓ̃ma ponit promissionem: secunda ponit promissionis exhortationem, ibi: Mundemus. Tertia ponit promissionis ampliationem, ibi: Accipite nos

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ habitabāt quos increpabāt: vnū tēplū cū eis intrabant: eadē sacra celebrabāt: hoc est exire: ore nō parcere, sed redarguere: corripere: monere. Hoc est immūdū nō tāgere: volūtate nō ꝯsentire. Maius malū in separatiōe bonoꝝ cōmittim⁹ ꝙ̄ in maloꝝ cōmixtione fugimus. i. dū corporalr̄ sepamus nos a bonis ꝓpter malos, ꝙ̄ fugimus: in cōiunctione maloꝝ nō remanentes. i. ꝗ̄ sit illud qđ fugim⁹ fugiēdo ꝯiūctionē maloꝝ. Spūalr̄ ergo qsꝗ recedat a malis: tali nō imputat deus sua pc̄tā: qa nō fecit aliena nō: qa nō approbauit nec neglegentiā: qa nō tacuit nō supbiā: qa in vnitate ꝑmāsit. Vel separamini. i. seorsum sitis pati ꝯ eos sicut pri⁹ ꝑ eis. Hoc ad lr̄am dictū est iudæis habitātibus in babylone.

As igitur &c. Ca. VII. Sequitur: Vel. a ¶ Ab omni inqui. car. per. san. s. mētis: qđ tūc fit, si timorem dei seqmur: quia qui sine deo hæc agit: sanctus mundi est, nō dei. Vel ab inquinamēto carnis. i. carnalis obseruātiæ & perficiētes sanctificationē quæ est tm̄ spūsc̄ti. Capite nos &c. b ¶ Ad commo. &c. Vel vt mecū patiamini: & mecū coronemini. ☞ Repletus

NICO. DE LY.

☙ a ¶ Ego recipiā vos &c. Hic in p̄nti ad familiaritatem meā per gratiā: & in futuro per assimulationem per gloriam.

In. ca. vi. vbi dr̄ in po. Tāꝗ̄ nihil hn̄tes.

ADDITIO. I. Super hoc qđ dr̄: Tanꝗ̄ nihil habētes. Glo. qa sibi insufficiētes putabantur. Et oīa possidentes: non solum spūalia sed etiā tpalia: qa timentibus deū nihil deest: quæ fuit gl̄ia apl'oꝝ nihil oīno habere vt sine sollicitudine essent: & tm̄ res quas dn̄i eaꝝ relinquebāt ipsi possidebāt: qa oīa ad pedes apl'oꝝ mittebantur: Act. iiij. Potest etiam exponi hoc qđ dr̄: Tanꝗ̄ nihil habētes &c. sic. Nā apl'i licet essent oīno pauperes in effectu: & sic tanꝗ̄ nihil habētes: qa de eis dr̄: Ecce nos relinquimus oīa tm̄ in affectu erāt oīa possidētes: qa appetitus eoꝝ erat totaliter quietatus & a bonis terrenis abstractus: ac si oīa tpalia nō solū haberent, sed etiā possiderent. Ille enim q habet aliquod ꝓpriū: si illud nō possidet, adhuc appetit eius possessionē: sed cum iam possidet, quietatur appetitus circa illud.

F

a ¶ ante electos. b ¶ recæptis.
ritis: & ego recipiam vos: & ero vo a
¶ meipsum dans. ¶ ad gloriā.
bis in patrem: & vos eritis mihi in
¶ filies. ¶ vt etiā debiliores inclinat. ¶ xp̄s.
filios & filias: dicit dominus omnipotens. Ca. VII.
a ¶ & qa dn̄s hoc p̄cipit & bn̄ promittit. b ¶ . s. ꝙ deus habitabit nobis & recipiet nos.
Has igitur habētes pro b
missiones charissimi, mūdem⁹ nos c
a ¶ qa multa sunt carnalia vitia: vt oīa fugiamus. b ¶ vt est luxuria &c. c ¶ vt est ira.
a ab ōmi inqnamento carnis & spūs:
a ¶ bona opatione. b ¶ in baptismo cæptā.
c ¶ vt deū vereamini: q solus sanctos facit.
pficiētes sc̄tificatione in timore d e
a ¶ & ad hæc nos habēte exēplū. b ¶ nō illos f
pseudo. ¶ qa. c ¶ vestrum. d ¶ improperādo
dei. Capite nos: nemine læsimus: g h
vt pseudo. a ¶ admixtiōe falsitatis tāꝗ̄ fermē
neminem corrupimus: neminē cir i k
ti. a ¶ fraudulenta suoꝝ oblatione vt pseudo.
q vestra blande auferunt. b ¶ Hæc aūt. c ¶ vt vos abijciam: qui in istis peccauistis.
cū̄uenimus: Nō ad cōdemnationē l
a ¶ sed corrigo. b ¶ diligo em̄ vos sicut p̄dixi:
& hoc est. c ¶ ſm curam & dilectionē.
vestrā dico. Prædixim⁹ ei ꝙ in cor m
a ¶ Q. ita diligo vos ꝙ vr̄a mors in pc̄tis vi
b dibus nr̄is estis: ad cōmoriendum n
detur mea: & vita in virtutibus similiter.
¶ & ideo moneo.
& ad conuiuendum. Multa mihi o
a ¶ dum cōsidero quæ in vobis sunt. b ¶ &.
¶ qa ꝑ primā epl'am correcti: iō ꝑ eis gl'iat.
fiducia est apud vos: multa mihi p

G beato. Aug. in de ciui. qui dicit illos potētes apl'os potētes vouisse dicēdo: Ecce nos relinq. oīa &c. Et idē. iij. li. mirabiliū sacræ scripturæ, dicit dn̄m eius efficaciter p̄cepisse nihil habere: & sicut ꝯtra votū potēs apl'i venissent: si relicta a dn̄is & ad pedes eoꝝ posita possedissent: prout hic dicit Burg. Credo ꝙ nō fuerit paupertatis amator. Silr̄ cōtrauenissent apl'i p̄cæpto dn̄i: qđ de sanctissimis apl'is post missionē spūsancti non est dicendum.

¶ In eo. ca. notat postil. ꝙ apl's vario modo loquit̄ ponēdo ꝯ spūale. in tpalib⁹ apponit cōditionē ꝗ̄si vel sicut: ī spūalib⁹ aūt loquit̄ simpl'r. Bur. aūt obijcit ꝙ nō valet talis distinctio: quia aliqn̄ vtrūꝗ̄ extremū est spūale sicut seductores & veraces: sicut tristes semp aūt gaudentes: vbi neutrū est tpale dicit igit̄ differētiā illā loqndi debere attēdi penes certitudinē vt ibi ponit̄ ꝗ̄si denotet̄ incertū: reliquū ꝟo sine ꝯditione denotet̄ certū. Sed hoc nō vr̄ bn̄ dictū: qa apl's cōparat hoim carnaliū opiniones ad rei veritatē: sed certū est apud apl'm illa determinata per cōditiōes ꝙ fuerūt hoim illoꝝ opiniōes: certā etiā reputabāt opinantes habentes respectū ad defectū tpaliū: & ꝗ̄uis opiniones ille erant falsę apud apl'm tm̄ erant certe apud eos per hoc ad argumētum Burg. ꝗ̄uis aliqua subiecta opinioni eoꝝ erāt spūalia: tm̄ nō nisi in reuelatione ad sensibilia: ſm quoꝝ penuriā apparentē ipsi iudicabāt defectū taliū spūaliū: putantes eos ideo tristes & seductores: ꝗ̄uis in rei veritate potius gaudebant de illis sensibilium & tpalium defectib⁹. Ca. VII.

Has igitur. Postꝗ̄ apl's monuit corinthios de bonis agendis in futuro. Hic ꝯn̄r commēdat eos de bono præterito. Et diuidit̄ in duas partes: quia primo ponitur ad p̄dicta quædam cōtinuatio. sc̄do corinthioꝝ cōmendatio, ibi: Multa mihi fiducia. Prima adhuc in tres: qa primo ponitur vtilis monitio. sc̄do inducitur exēplificatio, ibi: Capite nos. tertio monitionis intentio, ibi: Non ad cōdemnationē. Circa primum cōtinuando se dictis, dicit: b ¶ Has igitur ha. pro. s. de recæptione fidelium ad gratiam in p̄senti, & gloriam in futuro: vt dictū est in fine ca. p̄cedentis. c ¶ Mundemus nos ab omī inq. car. & spūs. i. a pc̄tis carnalibus & spūalibus: qa nihil coinquinatum intrabit in illam ciuitatem cœlestē. Apo. xxi. g. d ¶ Perficientes. per sanctā conuersationem. e ¶ Sc̄tificationē. in baptismo inchoatā. f ¶ In ti. dei. s. filiali: qui habet charitatē annexā. g ¶ Capite nos. Hic ad ꝓpositū inducit apl'us sumpsius exēplū, di. Capite nos. i. accipite nos in exēplū: qa munde viuimus in hoc mundo: nulli nocumētum inferēdo in ꝑsona: qđ notat̄ cum dr̄: h ¶ Neminē læsi. nec etiā in fama. ideo subdit̄: i ¶ Neminē cor. nec etiā in re possessa ꝓpter qđ sequit̄: k ¶ Neminē cir. i. decæpim⁹ ipm̄ defraudēdo. l ¶ Non ad cō. Hic ꝯn̄r aperit suę monitiōis intētionē, di. Non ad condem. vestrā dico. de ꝯrīis vitijs vos vocādo tanꝗ̄ obstinatos: tūc em̄ ad cōdemnationē alicui⁹ fit talis vocatio qn̄ reputatur obstinat⁹: sed qn̄ fit sub spe correctiōis: tūc nō fit ad ꝯdēnationē, sed ad emēdatiōnē: & sic loquit̄ apl's. ideo subdit: m ¶ Prædiximus em̄ quod in cor. no. estis. cogitādo iugiter de vr̄a vtilitate & salute: intm̄ ꝙ pro ea parat⁹ essem mori. iō subdit: n ¶ Ad cōmo. & conui. vita gr̄æ & gl'iæ. q. d. hāc vitā desidero vobis, sicut & mihi. o ¶ Multa. Posita monitione. Hic ꝯn̄r apl's ponit suā cōmēdationē de bono corinthioꝝ p̄terito. Et diuidit̄ i duas ptes: qa prīo ponit hāc cōmēdationē. sc̄d'o eius expositionē, ibi: Nā cū venissemus. In cōmendationē ꝟo corinthioꝝ ponit quadruplicē affectū quē cōcæperat de bonis opib⁹: sicut & qlibet debet de bonis amici ꝯcipere. Prim⁹ est effect⁹ fiduciæ ex hoc em̄ ꝙ videt eū bn̄ incipere, cōfidit ꝙ bene ꝑficiet: & ꝗ̄tū ad hoc dicit: Multa mihi fidu. est apud vos. de pfectione boni inchoati. Scd's est affectus gloriationis: nā amicus est alter ipse: ꝓpter qđ gloriat̄ de bonis amici sicut de suis. ideo subdit̄: p ¶ Multa mihi glo. de vo. i. de vr̄is opibus bonis. Terti⁹ est affect⁹ ꝯsolationis. nā oīs lætitia est ☙ tristiciæ di

Diuisio.

In eodē ca. vbi dicitur in postilla: Notandū ꝙ apostolus vario modo loquitur ponēdo bonū tēporale contra spirituale. Nā in tēporalibus addit dictionem conditionalem.

ADDITIO. II. Hoc ꝙ apl's ī aliqb⁹ addit dictionē ꝯditiōalē seu silitudinariā & ī aliqb⁹ nō, nō vr̄ referēdū ad dr̄iam spūaliū a tpalib⁹ ꝑut in postil. Cū em̄ dr̄. Vt seductores & veraces: vtrūꝗ̄ ē spūale. silr̄ cū dr̄, Quasi tristes, semp aūt gaudētes. Sed dr̄ia attendit̄ ſm certitudinē & icertitudinē ꝑut in glosa. In illis em̄ ꝗ̄ narrāt vt icerta: sicut ea ꝗ̄ videntur ī somnis ꝯsueuit apponi hæc dictio, quasi vel sicut. Nā si qs somniū narrat addit ꝗ̄si di. Quasi sedebā: seu ꝗ̄si loqbar & hmōi, sed de his ꝗ̄ hō narrat vt vigilās nō apponit̄ talis dictio: & iō qa apl'i nō erāt seductores nec ignoti. i. nō approbati. Nec castigati. s. a ꝟberib⁹ ꝗ̄ patiebant̄ vt abstinerēt a p̄dicatiōe: a qua tm̄ ꝓpter hoc nō abstinebāt. Nec tristes, qa in ꝑsecutionibus gaudebant. Nec egētes: qa ꝗ̄rentib⁹ dn̄m nō deficit oē bonū. Nec nihil hn̄tes eadē rōne. Ideo in oib⁹ istis ponit̄ dictio silitudinaria. s. ꝗ̄si vel sicut & hmōi: ad denotādū ꝙ ista nō dicebant̄ de eis certitudinaliter, sed in suis oppositis talis dictio silitudinaria nō ponitur. Erant em̄ vere veraces & vere cogniti. i. approbati, & sic de alijs.

¶ In eo. cap. vbi dicitur in postil. Et ambulabo inter eos &c.

ADDITIO. III. Hoc qđ dicit̄: Et ambulabo iter eos, & ero illoꝝ de⁹ &c. exponit̄ aliter & magis ꝓprie in additiōe prima, sup illud ca. Leui. xxvj. vide ibi &c.

REPLICA. In epl'a secūda ad Coꝝ. vj. vbi dicitur de apl'is tanꝗ̄ nihil habētes &c. vbi Burgeñ. ponit expositionem repugnantem quasi cunctis doctorib⁹: & specialiter beato Aug.

☞ a ¶ Repletus sum cōsolatione. Per iam correctos inuitat alios ad correptionem. b ¶ Superabundo gaudio. Dum videt eos proficere pro quibus patitur, gaudet. c ¶ Caro nostra. Quia & in aduersis anima quæ in corpore patit̄, spe futuri qescit. d ¶ Foris. de apertis inimicis: intus de falsis fratribus qui difficilius tolerantur. Vel ab his qui foris sunt tribulatio: de his scilicet fidelibus intus. i. in ecc'lia timores ne mouerent̄. Vel de his q sunt intus. i. in ecclesia corpore, nō mēte: noīe, nō numine: id est de falsis fratribus: vt pri⁹. e ¶ Qua conso. est in vo. Quia vidi titum consolatum in vobis: & ego ꝯsolat⁹ sum. f ¶ Et si. prius: pœniteret. Hoc dicit ne videatur inhumanus qui de aliorum tristicia gauderet. g ¶ Videns &c. Q. non me pœnitet: sed gaudeo. Videns quod. id est ꝗ̄uis videam ꝙ epl'a contristauit: vn̄ primū dolui, & me pœnituit. h ¶ Etsi. id est ꝗ̄uis, ad horam. i. paruo tpe. Vn̄ bona spes est correctiōis eoꝝ: & ideo iā nō pœnitet, sed gaudet. i ¶ Contristati. Non cum ira quæ peiores efficit: sed cū pudore q corrigit. k ¶ Pœnitentiam in sa. sta. Augu. Satisfatio pn̄iæ est causas peccatoꝝ excidere: nec eaꝝ suggestionibus additum indulgere. l ¶ Sæculi autem. dum dolet peccator se detectum. m ¶ Ecce enim. Tristicia ſm deum facit pœnitere in salutem: qa quæ ducunt ad salutem. i. sollicitudinē operatur. n ¶ Quātam in vo. ope. qui pœnitet sollicitus est ne denuo peccet: & non se excusat, sed confitet̄: qđ est se defendere a gehenna: & desiderat reformari qui scit se per peccatum deformem, & habet zelum bonorum operum: & vindicat in ☞ se quod

B

NICO. DE LY.

☙ tristiciæ diminutiua: propter qđ bonū amici cognitum est tristiciæ p̄cedentis diminutiuū: & per ꝯn̄s ꝯsolatiuū. iō subdit. Repletus sum conso. Quartus est affect⁹ exuberantis gaudij: scilicet quando bonū amici nō solum minuit tristiciā: sed totaliter ejicit eā p gaudiū supueniēs. ideo subditur: a ¶ Superabundo gau. in omni tribula. vestra. i. ex peccatis vestris: illata mihi. q. d. gaudiū quod concæpi de bono vestro superueniēte totaliter superat tristiciam quā cōcæperā de malo vr̄o p̄cedēte. Aliqui dicūt ꝙ hæc est lr̄a: In omī tribulatione nr̄a: & sic est sensus, ꝙ lętitia quā cōceperat apl's supauerat tristiciā quę supuenerat ei ex tribulatione mota contra eū in macedonia: quę tangit̄ in parte sequēti: & ideo lr̄a sequēs magis cōcordat huic expositioni tamē ex vtroꝗ̄ tristiciam habuerat vt tangit in sequētibus. b ¶ Nam & cū venissemus. Hic ꝯn̄r apl's exponit dictam commendationem ꝗ̄tum ad duo quæ dixerat in ea. secundum exponit ibi: Sed qui consolatur. Dixerat autem apostolus se fuisse tristatum: Cuius causam exponit, dicens: Nam & cum venissemus macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra. Non dicit spūs noster: quia cōsolabatur in mente. c ¶ Sed omnem tribulationem passi sumus. quæ plenius explicatur Act. xvi. d. vbi dicitur quod paulus & sylas verberati & carcerati fuerunt crudeliter: & pedes eorum cippo constricti ex turbatione mota, contra eos: eo ꝙ paulus spiritum phythonicum eiecerat de quadā puella quæ magnum quæstum prestabat suis dn̄is diuinando. d ¶ Foris pugnæ. ab infidelibus.

a ¶ ad alios: videte ne sit vana. b ¶ & etiā ꝯsolatio. vn̄ subdit. c ¶ audita vr̄a correctione.
a gloriatio ꝑ vobis. Replet⁹ sum cōn
a ¶ gaudiū meū superat oēm tribulationē ꝗ̄
b solatione supabūdo gaudio ī oī tri a
partim erat in aio ꝑ pc̄tis vestris.
a ¶ memorat ꝗ̄ patit̄ causa credentiū vt eos ꝓuocet ad charitatē. Q. Bene dixi in tribulatione quæ vere magna est.
bulatione vestra. Nām & cū venisse b
mus macedoniam, nullā requiē ha
a ¶ & si aius reqeuit. b ¶ ſm corpus & aīam.
c ¶ qa phythonē ibi fugauit de ancilla.
c buit caro nr̄a: sed oēm tribulationē c
a ¶ & vere oēm: qa. ¶ in corpe. ¶ a pfidis qui sunt extra ecc'liā. b ¶ tribulationes. ¶ in aio: ne ecclesia deficeret. c ¶ ita grauiter
d passi: foris pugnæ int⁹ timores: sed d e
passi sum⁹. a ¶ deus. b ¶ spū: vel afflictos. f
qui cōsolat̄ hūiles, cōsolat⁹ est nos
¶ quia coadiutorē recæpi. ¶ propter.
deus ī aduētu titi. Nō solū aūt ī ad
¶ qa. s. desiderat⁹ aduenit. ¶ vel quo. ¶ nos.
e uētu ei⁹: sed etiā ī † cōsolatiōe ꝗ̄ cō g
a ¶ in vr̄a emēdatione. b ¶ cōsolat⁹ est titus.
c ¶ de emendatione.
solat⁹ est ī vobis: referēs nobis dēsi h
a ¶ de cōmissis. b ¶ indignationē ꝯ pseudo.
deriū vestrū: fletū vr̄m: vestrā æmu i k
a ¶ pro mea defensione. b ¶ referens hoc.
c ¶ ꝗ̄ de tribulatione dolorem.
lationē ꝑ me: ita ūt magis gauderē. l
a ¶ inde ꝓbari pōt ꝙ gaudeo: qa iā nō pœnitet me. b ¶ illa prima.
Quōniā & si cōtristaui vos in ēpl'am
a ¶ mō. ¶ qa correcti. b ¶ prius. ¶ dum indignati vel incorrecti. c ¶ nō me pœnitet: sed gaudeo videns: ꝙ.
n non me pœnitēt. Et si pœnitēret, ūi o
h dens ꝙ epl'a illa & si ad horam vos p
a ¶ dico ꝙ gaudeo. ¶ non tm̄ ideo.
cōtristauit: nūc gaudeo: nō qa con q
a ¶ contra me. b ¶ qa sic aīaduertentes culpā pœnituistis.
tristāti estis: sed quiā cōtristati estis
a ¶ de hac tristicia gaudeo: qa hoc est ſm deū: id est ſm voluntatē & inspirationem dei.
i ad pœnitentiā. Contristāti em̄ estis r
¶ nec in asperis.
ſm deū: vt in nullo detrimentū pa s
a ¶ quia oīa nostra prosunt. b ¶ vere nō damnum patimini: nam commodū potius: quia.
tiamini ex nobis. † Qūæ ei ſm deū t
a ¶ dum tristis est pc̄tōr: qa peccauit: qa fecit qđ deus odit. b ¶ satisfactionem.
c ¶ quæ valet etiam.
k tristiciā est: pœnitētiām in salūtem
¶ æternam. a ¶ sed. ¶ quæ
l stabilem operatur. Sæculi autē tri v x
non ad correctionem: & ideo ab ea cauete.
a ¶ qui in vobis experti estis qđ dico.
m sticia mortem operatur. † Eccē em̄ y
a ¶ .i. tam paruum quid. b ¶ de peccato.
hoc ipsum ſm deum cōntristari vos
¶ o. a ¶ emendandi quod deliquistis: nec hoc solum.
n quantā in vobis operat̄ sollicitudi z
a ¶ vt cōtra pseudo me defendatis.
b ¶ contra vos pro malis quæ gessistis.
nē: sed defensiōnē, sed īndignatiō a b

ab infidelibus. e ¶ Intus timores. a falsis fratribus. f ¶ Sed qui conso. Secundo dixerat apostolus se fuisse cōsolatum. Hoc exponit apl's primo ponens consolationis materiam. sc̄d'o ad hoc subdit rationē, ibi: Contristati em̄ estis. tertio infert suam cōclusionē, ibi: Igit̄ & si scripsi. Materia ꝟo suæ cōsolatiōis duplex fuit. Vna aduentus titi ad ipsum q erat sibi gratissimus. Et hāc tāgit dicēs: Sed q consolatur humiles. i. afflictos. Alia fuit vera pn̄ia corinthiorum quam sibi retulerat titus sicut viderat. ideo subdit̄: g ¶ Consolat⁹ est in vo. i. ex cōmendatione vr̄a per eum nobis reuelata. ideo subdit̄: h ¶ Referens no. ve. desi. i. ardorē proficiendi: sicut per contrariū fuerūt ante pigri. i ¶ Fletū vestrum. rōne delicti cōmissi. k ¶ Vestrā æmula. pro me. pseudo apl'os repellendo amore christi & mei. l ¶ Ita vt magis gau. de pn̄ia vestra ꝗ̄ prius dolueram de peccato commisso. Vel aliter apl'us prius correxerat eos dure in epistola prima: & postea timens ne ex hoc caderent in desperationem seu aliud malum ad tp̄s, doluit de scriptura illa: sed postea vidēs bonum correctionis futurum: gauisus fuit. ideo dicit: m ¶ Quoniā & si cō. vos in epi. dure vos corripiēdo. n ¶ Non me pœ. mō. o ¶ Et si pœ. prius rōne dicta. p ¶ Videns ꝙ epistola illa & si ad ho. vos cō. i. transitorie. q ¶ Nunc gau. non qa con. estis &c. sicut medicus nō gaudet de amaritudine quam infirmo propinauit: sed est sanitate per eā cōsecuta. r ¶ Contristati em̄. Hic ꝯn̄r inducit rōnem, ꝓpter quam eorū tristitia fuit ei occasio gaudij siue materia. s. quia tristicia illa fuit ſm deum. Et diuiditur in duas partes: qa primo facit ꝑpositum. sc̄d'o declarat quoddā dictū, ibi: Ecce em̄. Circa primum dicit: Contristati em̄ estis ſm deum. Circa qđ sciendum ꝙ oīs tristicia orit̄ ex amore cū em̄ aliquis tristatur: hoc est, qa caret amato bono: vel qa timet euenire aliqd cōtrariū boni amati. Est aūt duplex amor. s. amor dei: & sæculi. Ex amore vero dei orit̄ tristicia de pc̄tō quæ est ſm deū: quæ nullū affert hoi detrimentū: sed magis bonū fructū. iō subdit̄: s ¶ Vt in nul. detri. pa. ex nobis. i. ex correctione nostra: sed magis bonū. ideo subditur: t ¶ Quæ enim ſm deum tri. i. est pœ. in sa. ista operat̄. i. inducit ad pœnitētiam de peccatis: quę pn̄ia ducit ad salutē. v ¶ Stabilē. i. æternā. Sed cōtra hoc aliquis obijcere posset: qa tristicia de pc̄tō de ipsa pn̄ia: nihil aūt seipm̄ īducit: ergo &c. Dicendū ꝙ pn̄iæ tres sunt partes. s. contritio, cōfessio & satisfactio. Tristicia vero de peccato est pr̄ia pars pn̄iæ: & causat alias duas sequentes, non ipsam. Tristicia vero sæculi quæ orit̄ ex amore sæcularis boni, ingerit detrimētū spūalis boni. iō subdit̄: x ¶ Sæculi aūt tri. operat̄ mortē. i. pc̄tm̄ Iaco. iiij. b. Qui enim voluerit amicus esse huius sæculi, inimicus dei constituitur. y ¶ Ecce enim. Hic ꝯn̄r declarat qualiter tristicia dei operatur pn̄iam in salutem, dicens: Ecce enim hoc ipsum ſm deū contristari vos. i. tristiciam quam vobis intulit quæ est ſm deum. z ¶ Quantā in vobis operatur sollicitudinē. ad vitandum mala & agendū bona in illis q prius erant ad hæc pigri: & nō solū hoc, sed etiā quæ sequuntur. a ¶ Sed defensionē. s. mei cōtra pseudo apl'os, ipsos repellēdo. b ¶ Sed indignatio. contra peccata commissa: non solum a se, sed etiam ab alijs, ☙ Sed timorem

C

al's † solatio.

D Diuisio.

† 1. Pet. 2. c.

† 26. q. c. affect in fi.

E ☞ seqd' deliquit. Vel, a ¶Exhibuistis.i. ostendistis punie̅do illū q incestū admiserat, vos esse incontaminatos. A negocio. id est graui p̄ctō illius q vxore̅ pr̄is habuit cui consentie̅do inq̄nati eratis. b ¶Qui fecit iniu. Vt ille qui incestū fecit. Vel illos tangit quos superius in pr̄ia ep̄la iniurias & fraudes fratrib9 fecisse dixit. Et oste̅dit non magis causa eorum q peccauerūt scripsisse remitti eis: q̄ causa ecclesiæ quæ omni contumeliā aut fraude̅ patie̅ti co̅patitur, & indignat̄. Et hoc est qd' ait: Igit̄ & si scripsi vobis: nō tm̄ p̄pter eum qui fecit iniuriā.i. fraude̅ p̄ximo suo: nec p̄pter eū qui passus est fraudem: sed ad ma.sol.no. quā pro vobis habe. Totius pp̄li sollicitudine̅ se hr̄e oste̅dit: vt.s. iniusti emende̅tur & polluti sanctificent̄, & ecclesiæ reco̅cilientur. c ¶Abundantius magis ga. Q. De vtroq̄.i. de correctione vestra & de gaudio titi. Sed magis abundātius de gaudio titi sumus gauisi: quia gaudebat non solum de correctis, sed etiam de aliis quos sperabat corrige̅dos. d ¶Sed sicut oīa. In corripiendo veritas arguentis apparet, dum qui arguunt̄ se emendāt. Dū em̄ correcti emendant̄, testimoniū perhibent arguenti. Verā ergo ostendens ap̄lus p̄dicatione̅ suā per efficatiā illorū ait: Sed sicut oīa inve. &c. e ¶Et viscera eius. Sancti affectus in omni bono est. Ca.VIII.

NOtam autem vobis faci. &c. Hic vbi de correctis agit̄: mentio fit de collectis: quia ab aliis non quærit, q̄bus suadere nō pōt. Vel vt alii codices habe̅t: quibus suadere nō prodest. g ¶Quod in multo experime̅to tribulationis. Vel abundantissima gratia eoꝝ fuit in multo experimento tribulationis. Quia pro tribulatione pauli & sylę ibi facta, non sunt scandalizati: Sed cum gaudio accæperunt verbum: probati passionibus eorum.
F ☞Et altissi-

NICO.DE LY.

※ a ¶Sed ti. de recidiuo. b ¶Sed desiderium. p̄ficiendi in melius. c ¶Sed æmulatione̅. imitando bonos. d ¶Sed vindictam. puniendo peccata propria & etiam aliena potissime: q̄a illū fornicatore̅ nefarium: de quo habet̄ ep̄la.i. capitulo.v. punierant cui tamen prius nimis fuerant. ideo subdit̄: e ¶In oībus exhibuistis vos incontaminatos esse negocio. Quia sicut sustine̅tes peccatorem co̅taminant̄: sic punientes emundant̄. f ¶Igitur. Hic infert conclusione̅ intentā, dicens: Igit̄ & si scripsi vobis. de illo nephario puniendo: & accipitur hic si, pro quia: q̄a sic scripserat. g ¶Non propter eum qui fecit iniuriam. maculando lectum patris: vt.s. puniretur tm̄, sed vt emūdaretur: & alii ex eius pœna terrerentur. h ¶Nec propter eum qui passus est. dictam iniuriā vt vindicaretur per pœnam. i ¶Sed ad manifestandam sollicitudinem nostrā quam habemus pro vobis. vt in vobis extirpe̅tur vitia & virtutes augeantur. k ¶Coram deo. Modus est iurandi ad confirmationem dicti.i. deo teste. Et quia hæc bona sunt consecuta ex sua correctione, subdit: Ideo co̅solati sumus. l ¶In co̅solatiōe aute̅ ve.i. ex profectu vestro vobis dato. m ¶Abūdantius magis gauisi sumus. id est plus q̄ co̅tristati fuimus prius ex vestro delicto: & secundā causam de gaudio titi addit, dicens: n ¶Super gau. titi. de emendatione

a¶ne in futuro tale qd co̅tingat. b¶in meli9
nem: sed timorem, sed desiderium, a b
p̄uehi. a¶vt me vel alios bonos imitemini.
b¶q̄a peccātes punitis etiā vosipsos.
sed æmulationem, sed vindictam, c d
a¶vt vniuersaliter dicā vos tristari s̄m deū.
In om.exhi.&c. duce fide. b¶vt sitis
a In omnibus exhibuistis vos in e
incontaminati christiano negocio agendo.
¶& q̄a inco̅taminati: igit̄ apparet q̄ nō propter illos pricipal'r scripsi: sed p̄pter illū q fecit: & illū q sustinuerat iniuriā. Qd' ita dicit.
contaminatos esse negocio. Igi f
¶pro illis.
tur & si scripsi vobis, non propter g
¶tm̄. ¶qui rapuit.
b eum qui fecit iniuriam: nec pro h
¶patrem cui rapta.
pter eum qui passus est: sed ad ma i
nifestandam sollicitudine̅ nostrā:
a¶oīb9 emendādis. b¶iuramētū est. ¶teste
quam p̄ vobis habemus corā deo: k
deo. a¶q̄si: q̄a & hoc inte̅di: & euenit. b¶dū correcti estis.
Ideo quoq̄ consolati sumus. In l
a¶quæ est de correctione vr̄a & gaudio titi.
b¶q̄ doleremus de tribulatione.
c consolatione autē nostra abundan m
tius magis gauisi sumus sup gau n
¶iam enim sperat bonum de vobis.
dio titi: quia refectus est spiritus o
a¶titi. b¶nō q̄a oēs correcti: sed q̄a quidam
eius ab omnibus vobis. Et si quid p
sperat de reliquis. a¶commendando vos.
apud illum de vobis gloriatus
a¶nō erubesco me falsum inuenire. b¶men
d sum, non sum confusus: sed sicut
dax. a¶de correctione vr̄a confidens.
omnia vobis in veritate locuti su
¶de vobis.
mus: ita & gloriatio nostra quæ
a¶.i. apparuit ei veritas.i. vera. b¶ideo.
e fuit ad titum, veritas facta est: et q
a¶intima charitas. b¶q̄ ante q̄a vidit p̄fectum illorum vel q̄ in alios.
viscera eius abundantius in vobis
a¶eius titi dico. ¶Amb. Oste̅dit titū eos laudasse q solliciti erāt obedire ei: in q̄ ap̄lm
sunt: reminiscentis omnium ve
reueriti sunt. ¶q̄ accurate.
strum obedientiam: quomodo cū
¶cordis. ¶corporis.
timore & tremore excæpistis eum.
a¶& q̄a sic in illo egistis. b¶reb9. ¶nō solū bona voluntate: sed etiā in operibus bonis.
Gaudeo q̄ in omnibus confido de r
vobis. Ca.VIII.
¶Non habui requie̅ in macedonia: tm̄ in ea magna mihi gratia data est.
f NOtam autem vobis fa s
a¶gratuitum donum dei vocat elemosymam dare.
cimus fratres gratiam dei quæ t v
data est in ecclesiis macedoniæ.
a¶quæ illa.s. ¶nō voluerūt pati, sed experti
g Quod in multo experime̅to tribu x
sunt: & inde gauisi sunt: & cū pauperes, abūdanter dederunt. ¶fuit.
lationis abundātia gaudii ipsorū y

eme̅datione vestra. o ¶Quia refectus est sp̄us eius ab oibus vobis. Reficiūtur em̄ p̄lati de profectu subditoꝝ gaudiū em̄ amici sui erat ei materia gaudii. Vlterius addit tertiā rōnem, dice̅s: p ¶Et si quid apud illū de vobis gl'iatus sum. Ap̄ls ei commendauerat corinthios erga titum, q inuenit eos tractabiles & obedie̅tes: & sic apostoli verba inuenit esse vera propter quos apostolus non fuit confusus de illa commendatione: quia ita inuētum est in veritate: & patet lr̄a. Quartam etiam rationem addit, dicens: q ¶Et viscera eius abundantius in vobis sunt &c. Quia titus videns eorum pœnitentiā & obedientiam & reuerentiam ad ipsum: habuit eos in visceribus charitatis magis q̄ ante de quo gaudebat ap̄s. Vlterius quintam rationem addit, dicens: r ¶Gaudeo quod in oībus confido de vobis. Ex bono em̄ eorum inchoato confidebat q̄ bene decætero se haberent: quod erat sibi ratio gaudendi. Ca.VIII.

NOtam aute̅ facimus. Postq̄ apostol9 induxit corinthios ad bonum in generali. Hic consequenter hortatur eos ad quoddam bonum in particulari. scilicet ad largitionem elemosynæ mitte̅dæ in hierl'm. Fideles em̄ ibidem habitantes venditis omnibus ponebant precia ad pedes apostolorum: vt diuiderētur singulis prout opus erat: Act.iiii. & q̄a p̄pter christum fuerūt depauperati: disposuerunt sic apostoli: q̄ credentes de aliis ciuitatib9 & terris qui non sic abrenunciabāt propriis, iuuarent illos suis elemosynis: & de hoc fuit rogatus paulus & barnabas: vt habetur Act. & Gal'.ii. propter quod paulus circa hoc erat sollicitus. Et ideo primo inducit corinthios ad hanc elemosynā tribuendam. secundo docet tribuendi modum capitulum sequenti. Prima adhuc in duas quia primo agit de huius elemosynæ datione. secundo de ministris eius & collectione, ibi: Gratias ago. Prima adhuc in duas: quia primo ad dandam elemosynam corinthios inducit. secundo excusationem excludit, ibi: Si enim voluntas. Prima adhuc in tres. secundum quod inducit eos tripliciter. secunda, ibi: Scitis enim. tertia, ibi: Hoc enim vobis vtile. Primus autem modus inducendi corinthios ad elemosynæ dictæ dationem est per exemplum macedonum qui iam hoc fecerant: propter quod ponit primo eorum exemplum secundo corinthios inducit ad imitandum, ibi: Ita vt rogaremus. Circa primum dicit: Notam autem facimus vobis fratres. vt imitemini. t ¶Gratiam dei. id est opera bona quæ proueniunt ex dei gratia. v ¶Quæ data est. mihi per ministerium meum: in ecclesiis macedoniæ. Consequenter ponit gratiam illam, dice̅s: x ¶Quod in multo experimento tribulationis.i. in multa tribulatione eis superueniēte: quā nō solum audiui, sed etiā experimento p̄baui. y ¶Abundantia gau. corum fuit. quia non solū sustinuerūt patienter: qd' est virtutis politicæ: sed etiam gaudenter: qd' est virtutis infusæ: Act.v.g. Ibant ap̄li gaudentes &c. Hoc autem præmittit apostol9 vt ostendat elemosynam macedonū magis commendabilem: eo quod in dicta tribulatione depauperati fuerant: & tamen elemosynas mittere sanctis in hierusalem non omiserant. ideo subdit apostolus. ※Et altissima

A ☞ a ¶Et altissima. August. Tenues in substātia: diuites in dando: quia pura co̅sciētia operati sunt. b ¶Primū, dn̄o. se emēdātes: deinde fratrib9 sua offere̅tes. Aliter nō erat accipiēdū: q̄a munera excæcāt oculos: & iura auctoritatis inclināt. (Eccli.20.) Qui ꝟo dāt ne arguāt̄ fructū dādi nō habe̅t. c ¶Ita & perficiat gratia. Vt.s. grā ista vobis nō desit. hoc dicit vt incitet eos ad dādū. d ¶Nō quasi impe. Vel: Non solū rogaui titū: sed ego ipse dico imperās vt abūdetis. Quasi imperās.i. quasi p̄niam iniūge̅do: q̄a sic quasi ex voto tenerent̄. e ¶Egen9 fact9 est cū esset diues. Aug. Nō ait: Paup fact9 est: cū diues fuisset: sed cū diues esset. Paupertate̅ em̄ assumpsit & diuitias ñ amisit: ītº diues, foris paup: late̅s de9 in diuitiis: apparēs hō in paupertate. f ¶Vt inopia illi. per illius em̄ paupertatē abiicimus pānos iniq̄tatis: vt induamur stola immortalitatis. Oēs ergo diuites facti sunt, in pauperem xpm crede̅tes. Nemo ergo se co̅te̅nat paup in cella: diues in co̅sciētia. Securior dormit in terra: q̄ auro diues in purpura. Nō ergo expauescas cū tua me̅dicitate ad illū accedere q indutus nr̄a pauptate vbi se paupauit, nos ditauit. g ¶Sed & vel. vl'r̄m alios qdā voluerāt: qdā cœperāt: nūc ꝟo vtrūq̄. ☞perficiant

NICO. DE LYRA

※ a ¶Et altissi. pau. corū.i. valde co̅mendabilis. b ¶Abūdauit.i. effectum abūdantiæ ostendit. c ¶In diuitias s̄m. corū.i. puritatis co̅sciæ: quā puritatē facit charitas quæ bona p̄pria quātūcūq̄ modica facit extendere ad necessitates p̄ximi reuelādas. B d ¶Quia s̄m vir.i. promptitudine̅ animi ad dandū. e ¶Testimonium illis red. nō solū ex auditu: sed etiam ex visu. f ¶Et su. virtute̅.i. supra facultatē. g ¶Volūtarii fue. ad dādū. Circa quod sciēdū q̄ licet liberalitas politica habeat medium respiciendo p̄prias facultates: liberalitas tm̄ īfusa excedit hoc mediū: in q̄tum rescindit aliqd' de sibi necessariis ad dādū magis indigēti p̄pter deū: sicut & temperantia infusa nō solū rescindit carnis delectabilia: p̄ut īpediūt bonā dispositione̅ corp̄is & debitū vsum rōnis: sed vlteri9 vt corpus in seruitutē aīæ totalr̄ redigat̄. h ¶Cū mul. exhor. obse. nos.i. nō solū liberalr̄ dantes: sed etiam nos obnixe rogātes vt acciperemus. i ¶Gratiā.i. elemosynā. k ¶Et co̅icatione̅. bonoꝝ suorū sic̄ dam pauperib9 in hierl'm. l ¶Et nō sicut sp̄e.i. nō q̄tū sp̄abam9: sed pl9 dederūt. iō subdit: m ¶Sed semet ipsos dederūt primum dn̄o. totam vitā suam ad gloriā eius ordinando. n ¶Deinde no. obedie̅tiā promitte̅do. o ¶Per vo. dei.i. propter deū nobis obedie̅do. Tūc em̄ ē obedie̅tia recta q̄n fit deo primū: deīde homini p̄pter deū. p ¶Ita vt roga. Posito exe̅plo macedonū: hic o̅n̄r excitat corinthios ad imitādū, dice̅s: Ita.s. motu sum9 facto coꝝ. q ¶Vt roga. titū vt quemad. cœpit. vos instruere in aliis operib9 bonis & perfectos vos reddidit in illis. r ¶Ita & perfi. &c. etiam istam

a¶magna vel nobilissima. b¶.i. maior facta est
a & altissima paupertas eorum abūda a b
dū intendit diuitias dare. a¶& hoc simplici aīo
uit in diuitias simplicitatis eorum. c
non vt homini placeant. a¶& inde.
Quia s̄m virtutem testimonium illis d e
a¶vt etiā post egerent. b¶rerū suarū. c¶nemi
reddo: & suprā virtutem voluntarii f g
ne cogente. a¶ad dandū. b¶cū timens eis non
assentirem. c¶vt eos permitteremus habere.
fuerūt: cum multa exhortatione obse h
a¶.i. vt liceret eis dare sua nō quasi p̄pria: sed q̄si
crantes nos gratiam & comunicatio i k
cōia de q̄bus ministrarēt aliis. a¶ministratio
nis. b¶ministerium. ¶dederunt sua.
nem ministerii quod fit in sanctos. Et l
a¶.i. ea inte̅tione. b¶putauim9.s. p̄ culpis redi
non sicut sperauimus: sed semetipsos m
mendis. a¶emēdatione vitæ. b¶vt ei obedi
rent. c¶dederunt se: vt nobis obedirent.
b dederūt primum † dn̄o: deinde nobis: n
a¶qui vult homines subdi vicariis suis. b¶isti
per voluntatem dei: ita vt rogaremus o p
terūt. ¶exe̅plo eorū nos p̄uocati. a¶postq̄ cor q
rectos vidit. b¶in vobis benefacere.
c titum: vt queadmodū cœpit: ita & per r
a¶nō mō alia, sed. b¶elemosynarū in sanctos.
c¶p̄ficiat nō quocūq̄ mō: sed vt ī hac grā largi
ficiat in vobis etiam gratiam istā. Sed s
tionis abundetis sicut in aliis. a¶grā loque̅di.
sicut in oīb9 abūdatis fide, spe, & ser t v
a¶scripturarū. b¶q̄a in omnib9 solliciti estis. x
mone & scientia: & omi sollicitudine y
¶spirituali. ¶insuper. z
& charitate vestra in nos: vt in hac grā a b
a¶rogaui titum vt perficeret hāc gratiā: sed hoc nō dico imperans: ne sitis transgressores.
d abundetis. Non quasi imperās dico: c
a¶macedonū: q̄b9 similes sitis: vel pauperū de q̄b9 estis vel eē debetis solliciti. b¶vt largi sitis & discretione animi: non p̄ terreno commodo.
sed per aliorū sollicitudine̅ etiā vestræ d e
a¶vestrū. b¶co̅probare volens. ¶vel suadere
charitatis ingenium bonū co̅probās.
volens. a¶pauperib9 dare debetis & vere: q̄a.
b¶.i. charitatem. c¶q & de illis sollicitus fuit: cuius exemplo hortatur illos.
Scitis em̄ gratiā dn̄i nostri iesu christi: f g
¶hāc.s. ¶in mundo.
e quoniā p̄pter vos egenus fact9 est cū h
a¶de9 & p̄ que̅ oīa facta sunt. ¶In sua maiestate.
f esset diues: vt inopia illius vos diui i k
a¶in sp̄ualib9. b¶.i. co̅sideratiōe hui9 tāti bn̄ficii dei do co̅siliū: vt paupib9 elemosynas detis.
tes essetis. Et co̅siliū ī hoc do. Hoc em̄ l m
¶plus est vtile faciente q̄ cui fit.
vobis vtile est: qui non solum facere: n
a¶quod plus est q̄ facere. ¶præterito.
g sed & velle cœpistis ab anno prio
a¶vt non solum velitis sed & opere perficiatis.
re. Nunc vero & facto perficite: vt o
quemadmodum promptus est ani
a¶q̄a ex discretione volunt. ¶prompt9.
mus voluntatis in vobis ita sit &
a¶animus. ¶volūtas in opere appareat si vera est. b¶s̄m id. c¶siue plus, siue minus.
perficiendi ex eo quod habetis. Si em̄ p q
a¶dando: vt necessario retineat.
voluntas prompta est: sed'm id quod r

etiā istam gra. inducendo vos ad huius elemosynę magnificā largitione̅: non solum sicut alii, sed plus. Cui9 causa subdit̄: s ¶Sed sicut in oībus abūd. præ cæteris christianis. t ¶Fide. qua creditur ad iusticiam. v ¶Spe. qua in deū tendit̄. x ¶Et sermone. id est fidei confessione ad salute̅. y ¶Et scientia.i. noticia scripturę & hæc p̄tine̅t ad mentis affectione̅. Co̅sequenter ponit q̄ p̄tinent ad exteriore̅ opatione̅, di. z ¶Et oī sol.s. bene operandi: a ¶Charitate ve. in nos.i. charitatis opibus nobis impe̅sis. b ¶Vt in hac gra. abun. id est in huius elemosynę largitione p̄cellatis alios: sicut præcellitis eos in aliis gratiis. Sed quia posset aliquis credere ap̄lm hoc dicere p̄ modum p̄cæpti. ideo hoc remouet, di. c ¶Non quasi imperans di.s. ista. d ¶Sed per alio. sol.i. per macedonum exemplum: qui dictam elemosynā fecerunt sollicite. e ¶Etiā vestræ c. &c. cū.i. co̅probare volens promptitudine̅ vestræ charitatis ad dictam elemosynam faciendā. Sicut em̄ in speculabilib9 ille dr̄ boni ingenii qui cito capit verba magistri: sic in operabilibus ille metaphorice dicit̄ ingenii boni qui alterius exemplo cito mouetur ad opus bonum: etiā in melius procede̅do. (Al's † deo) f ¶Scitis. Hic ponitur secundus inductionis.s. per exemplū christi cum dicit̄: Scitis em̄.i. scire debetis ad imitandum. g ¶Gratiā do. &c. quæ sit illa subdit̄: Qm̄ p̄pter vos &c. non necessitate, sed voluntate. h ¶Cum esset di. non dicit fuisset: ne crederetur per hoc cœlestes diuitias vel spirituales dimisisse: quod est falsum. Psal.xlviii.a. Simul in vnum diues & pauper: sic enim fuit diues in sp̄ualibus: q̄ simul pauper fuit in te̅poralib9. i ¶Vt inopia illius. in temporalibus. k ¶Diuites essetis. in sp̄ualib9. omnia D em̄ pœnalia quæ sustinuit christus inter q̄ reponitur paupertas fuerūt remedia co̅tra mala nr̄a: & per eas sumus restitutiui ta spirituali. l ¶Et consilium in hoc do. vt exemplo christi pro largitione elemosynæ nō formidetis minui in facultatibus vestris. m ¶Hoc em̄ vobis. Hic consequenter ponitur tertius mod9 inductionis.s. ratione vtilitatis maioris quæ prouenit danti elemosynam: q̄a dat tātū bonum te̅porale & recipit sp̄uale: qd' est maius: quanto quę sunt aīæ, corporalib9 præferuntur. ideo dr̄: Hoc enim vobis. s. magis q̄ illis q recipient. n ¶Qui nō solum &c. q.di. libenter debetis hoc facere ex quo incæpistis hoc velle a primo anno co̅uersionis vr̄æ ad fide̅. o ¶Nunc vero & fa. perficite. id est illam bonā voluntatem opere adimplete: vt sic p̄mptitudo animi appareat in opere. p ¶Ex eo quod ha. Hoc addit apostol9 q̄a discrete debet fieri elemosyna s̄m facultatem facientis: nisi in casu in quo quis vult statum mutare: vt pote per ingressum religionis: tunc em̄ totum pauperib9 erogandum est. Matt.xix.c. Si vis perfectus esse: vade & vende oīa q̄ habes & da paupib9 & veni & sequere me &c. q ¶Si em̄ volū. Hic circa prædicta remouet duplicem excusationem. Prima est: q̄a posset aliq̄s dicere q̄ non posset dare nisi valde modicum: & sic nulli9 aut modici meriti esset apud deum: hoc remouet, di. Si enim voluntas prompta est. ad dandum. r ¶Secundum id quod habet accæpta est. scilicet quantuncumq̄ datum sit modicum

E ☞ perficiãt. a ¶Sed ex æqua. Diuidat quãtũ habet cũ sanctis: qa non pl⁹ exigit ꝙ retinere sibi debet. sic
Luc.19.a. Zachæus dimidiũ bonorũ suorũ dedit pauperibus. Ex æqualitate. Nõ vtiq; ẽm paritatẽ hoc dico: sed vt sustentẽtur de vestris reb⁹ sicut & vos: vt & illorum abũdãtia vestræ ino. sit sup. Qui ẽm viuunt in hoc sæculo: non habent merita ad vitã æternã sufficientia. Sed quia pauperes christi (quorũ est regnũ cœlorꝫ) per elemosynas amicos & debitores sibi fecerunt: per merita eorum cõsequẽtur, quod per se nõ merenť: b ¶Vt tunc fiat æqua. nõ quin differant in claritate: Sed quia oĩbus idem: & oĩbus erit sufficiẽtia. ¶Equalitas. Ipsa est pax hierusalem: vt opera misericordię corporalia iunganť operib⁹ prædicationib⁹ spiritualib⁹: & fiat pax dando & accipiendo: vt qui accipiunt spiritualia, tribuãt carnalia. Vnde apostolus. Si spiritualia se-
1.Corin. 9.b. minauimus vobis: magnum est si carnalia vestra metamus: c ¶Sicut scriptũ est. de mãna in signo hui⁹ rei. Qui multũ. scilicet collegit de mãna. i. amplius ꝙ gomor: non abun. i. nõ plus habuit ꝙ gomor. & qui modicũ. scilicet collegit. i. min⁹ ꝙ gomor: nõ minorauit. i. nõ minus habuit ꝙ gomor. In Exodo ait: Nec quis plus colle-
Exo.16.d gerat habuit amplius: nec q min⁹ parauerat reperit min⁹. In quo significabať & ꝙ & q maiora habẽt merita: & q minora: in æterno cõ-
F uiuio eandem habituri sunt refectionẽ. d ¶Qui multũ, nõ abũdauit. Plus habẽt sancti in spe futuri: minus hi qui in tempore diuites: & tamen ibi æquabuntur. Vt sicut hic inopiã sanctorꝫ sustentãt: ita ibi ab eis sustẽtentur: & diuites fient in æterno bono. Qui multũ non abũdauit. Sic qui multũ dat diues & qui parũ pauper si æqua voluntas æqualem habẽt mercedem. e ¶Vel, In hãc gratiã. id est prædicationẽ gentium: cui destinatus sum: & volo. f ¶Et ad volun. no. qua volumus vt bene deris complendã voluntatem dico quæ est destinata & præordinata nobis a deo, adeo est necessaria. g ¶Deuitantes hoc. Circa curã sanctorum si negligentius ageret: & ideo præmonet vt sollicitudo eius & ꝓuidẽtia appareat. h ¶In hac plenitudine. Doctrinæ & miraculorum: vt dicatur Bene prædicat: sed non est memor sanctorum sicut alij apostoli: & sicut ibi præceptum est. i ¶Coram deo. Augusti. Propter nos conscientia nostra sufficit nobis: propter vos fama nostra non pollui, sed pollere debet in vobis. Duæ res sunt: conscientia & fama: conscientia tibi fama proximo. Qui consciẽtiæ fidens negligit famam crudelis est. k ¶Coram hominibus. dum facit in sanctos quod deus iubet: Coram hominibus. Dum bonos mittit qui eos probitate sua prouocent: non scandalum faciant.
☞ Confidentiã

a ¶tantũ accæpta est: dando vltra vires.
habet accæpta est: nõn ẽm id qđ a
a ¶iõ ex eo qđ habetis vos dare moneo. b ¶volo. c ¶vt alij de vr̃is ociose viuãt.
nõ habet. †Nõn ẽnim ũt aliis sit b
¶als refrigeriũ. a ¶paupertas: nõ qn melius esset oĩa dare: sed infirmis timet: q̃s sic dare monet vt egestatem non patiantur.
remissio: vobis autem tribula- c
¶poti⁹ volo vt vr̃a abũdã. &c. a ¶qđ tã
a tio: sed ex æqualitate in præsen- d
breue. ¶terrenorum.
ti tempore, vestra abundantia
a ¶q oĩa mũdi deferũt. b ¶et si ñ ꝯpleat.
illõrum inopiam suppleãt: vt &
a ¶qui diuinis vacant. b ¶meritorũ.
illorũm abundãntia vestræ ino-
a ¶vt sicut hic mĩstrauerũt sc̄tis ei⁹ reddãt
b piæ sit supplementum: vt fiãt
vicem sc̄ti in futuro. a ¶in volũtate: etsi nõ in opere. b ¶in exodo de manna.
c æquãlitas. Sicut scriptũm est: e
a ¶colligit. b ¶qa qđ pl⁹ habuit dedit idigẽti. a ¶qa recepit ab eo q̃ abũdauit. b ¶q̃ si: rogaui titũ: vł ego ipe hoc ꝯsulo. ¶ago.
d †Qui mũltũ, nõ abũdãuit: & qui f g h
modicum nõn minorauit. Grã- i k
a ¶vt abũdetis ĩ hac simplicitate elemosynarũ. a ¶quã ego habeo.
tias autem deo qui dedit sõllici- l
tudinem eãndem pro vobis in m n
a ¶Et vere habuit sollicitudinẽ. ¶nostrã.
corde titi: quoniãm exhortatio- o
nem quidem suscæpit: sed cum p
¶ꝙ mea exhortatione.
sollicitior esset sua volũtate pro-
a ¶q pri⁹ rogat⁹ excusabat se ꝓpter vr̃a vitia. ¶lucam vel barnabã.
fectũs est ad vos. Misimus etiam q
cum illo fratrem nostrum cuius r
¶scripto: vel prædicato.
laus est in euangelio per omnes
a ¶Laus eius est in euangelio. ¶iudææ.
ecclesias: nõn solum autem, sed s
& ordinatus ab ecclesiis comes:
a ¶q̃ mundũ circumim⁹. ¶prędicatiõis. b ¶In hac largitiõe elemosynarꝫ cui nos
e peregrinãtionis nostræ † in hãc t
gratia quæ ministratur a nobis
apl̃i ministri sum⁹. ¶vt de⁹ ĩde glorificetur.
f ad domini gloriam: & destinatã v x
mur. a ¶Hos misimus. y
g voluntatem nostram. Deuitan-
a ¶dicens nos fraudare.
h tes hoc ne quis nos vitũperet in
¶largitiõis elemosynarũ. ¶nr̃o ministerio sit. ¶vt de⁹ glorificeť.
hac plenitudine: quæ ministra-
tur a nobis in gloriam domini.
¶Deuitantes bene dico. ¶opera nostra.
†Prouidemus enim bona non z a
¶vt deo placeant: sed vt & hominib⁹ bona videantur.
i k solũ coram deo: sed etiã coram b
†hoibus. Misimus aũt cum illis c
¶apollo.
& fratrẽ nostrũ: quẽ probauim⁹

✻ a ¶Nõ ẽm id qđ nõ habet. i. accæptio diuina nõ mensurať ẽm q̃titatẽ elemosynę q̃ nõ est in ꝑtãte dãtis. Paup ẽm nõ põt dare tantã elemosynã q̃tam diues. sed mensurať ẽm ꝓmptitudinem voluntatis quæ statim exiret in actu habita facultate: propter quod impedimẽtum quod est inuoluntarium nihil tollit de merito. vñ. Mar. xij. duo minuta quæ pauper vidua misit in gazophilaciũ plus valere cõmendanť a saluatore, ꝙ munera diuitum q̃si in gazo cõparabiliter maiora. Scđa vero excusatio posset esse: quia diceret aliquis ꝙ fideles in hierl̃m habitantes per hmõi elemosynas abundarent et ocio vacarent, & dantes depauperarenť: qđ non esset conueniens. Iõ hoc remouet dicens: b ¶Non ẽm vt alijs sit remis. i. ociositas vitæ: c ¶Vobis autem tribula. ex de pauperatione: supple dictas elemosynas hortamur fieri. d ¶Sed ex æqualitate in pñti. i. vt fiat quædam æqualitas proportionis inter vos & ipsos: quia plus abundatis in temporalibus ꝙ ipsi: & ecõuerso ipsi magis abundãt in spũalibus ꝙ vos: & sic fit q̃dã ęq̃litas, si per vestrã abũdantiã in tpalib⁹ eorũ indigẽtia suppleať: qđ minus est: Et ecõuerso p eorum abundantiam in spũalib⁹ suppleať qđ min⁹ est in vobis: vt patet in litera. e ¶Sicut scriptũ est. Exod. xvj. de colligentib⁹ manna. f ¶Qui multũ. supple collegit. g ¶Nõ abundauit. i. non inuenit nisi mẽsuram gomor pro quolibet capite domus suæ. h ¶Et qui modicum. s. collegit. i ¶Non minorauit. i. non inuenit minus mensura gomor p singula capita. & hæc fuit figura hui⁹ adæquationis inter ecclĩæ primitiuæ fideles. k ¶Gratias autẽ deo. Hic ꝯñr agit de ministris collectionis huius elemosynę. Et diuidiť in duas: quia primo eos nominat. secũdo corinthĳs eos recommẽdat, ibi: Ostensionem. Prima adhuc in tres ẽm ꝙ tres ministros nominat. Prim⁹ aũt est titus: qui corinthios iam ante instruxerat: vt p̄dictũ est. & iõ negocium istud fuit sibi principaliter impositũ. Dicit igitur apostol⁹: Gratias aũt deo. a quo principaliter est omne opus bonum. l ¶Qui dedit eandem sollicitudi. ad procurationem elemosynæ dictæ. m ¶Pro vobis. qa magis cedet ad vtilitatem vestrã ꝙ recipientib⁹ ipsam: vt ostẽsum est. ẽ. qa recipiũt a vobis bonũ tpale. vos autẽ ab eis bonum spũale qđ est melius. n ¶In corde titi. sicut in corde meo. o ¶Qm̃ exhortationem quidẽ suscæpit &c. cũ induceret eũ ad hoc negocium suscipiendũ: ꝓmpte suscæpit: non solũ ꝓ mea exhortatione. p ¶Sed cum sollici. esset, sua voluntate profectus est ad vos. pro executione sui negocij. q ¶Misim⁹. Hic noiať secũd⁹: q ẽm aliquos fuit lucas. ẽm alios vero barnabas. Vterq; enim fuit comes peregrinationis apl̃i: discurrendo. ꝓ p̄dicatione euãgelij. Si tamẽ intelligať de luca: tũc illud qđ dicit: r ¶Cuius laus est in euãgelio: exponẽdũ est: ab eo descripto. Si autem de barnaba: exponendum est: ab eo prædicato qa qđ sequiť: s ¶Nõ solũ autẽ &c. conuenit vtriq; vt dictũ est. t ¶In hanc gra. s. elemosynæ mittendæ in hierl̃m sanctis: misim⁹ eũ in quã cum tito. v ¶Ad dñi gloriam. ad quam ordinandũ est omne opus bonũ. x ¶Et destinatam voluntatem nostrã. i. ad exequendum nostræ voluntatis ordinationem. Cõsequenter reddit cãm quare tam solennes mittebat viros, dicens: y ¶Deuitantes hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine quæ ministratur a nobis. in larga elemosyna a vobis danda: Deuitamus inq; ne vituperimur de negligentia, aut de fraude aliqua: propter quod misimus tales viros q nõ pñt notari de aliquo tali. Et causa huius subditur cũ dicitur: z ¶Prouidemus enim bona. s. agẽda. a ¶Non solũ corã deo. Ex puritate intentionis. b ¶Sed etiam coram hominibus. ad exemplum ædificationis. c ¶Misimus. Hic noiatur tertius. s. apollo, dicens: Misim⁹ autem cum illis &c. in mul. sæpe sol esse. s. ꝓ vestra salute: qa post apl̃m primus corinthijs prædicauit. i. Corin. iij. b. ✻ Ego plan.

† Exodi 16.d.

A ☞ a ¶Confidẽtia. Q. Pro confidẽtia vr̃i iuit: & ꝓ tito & luca cũ qb⁹ libẽter ibat. b ¶Siue fra. no. Vel siue p pr̃es vr̃os apl̃os ecclĩarũ ad gloriã dei. i. ꝙ ipsi sũt apl̃i ecclesiarũ: hoc est gl̃iæ dei xp̃i. i. ad gloriã xp̃i: qa ĩ eis nõ hoim sed xp̃i gloria est. c ¶Ostẽsionẽ ergo. i. charitatẽ vestrã quã ostẽdistis alĳs: & gloriã nostrã quã sir oñdistis esse verã: nũc ostẽdite, bene istos recipiẽdo: & hoc in faciẽ ecclĩarꝫ: vt alij a vobis accipiãt exẽplũ.

N Am de mi. &c. Ca. IX. Seqť d ¶Et vestra æmu. Emulatione corinthiorum aliæ ecclĩæ dũ audiũt illos pri⁹ errorib⁹ ĩplicatos: postea bonę volũtatis fuisse effectos, icitatę sunt ad bonũ opus. e ¶Erubescam⁹. Si ẽm nõ fuerit hoc ĩuẽtũ qđ testificat⁹ est de his: & ipe erubescet: & ipsi ampli⁹ ꝯfundenť. f ¶Qui parce se. Nõ parce seminat q parũ habẽs parũ largiť: si animus prõpt⁹ sit plus dare si pl⁹ haberet. g ¶Seminat. ait: nõ dat. Quia dare nõ est amittere: sed seminare ad tp̄s carere vt plus habeať in futuro. h ¶Nõ ex tristicia. Qui inuitus dat ꝓpter pñtem pudorẽ nõ habet mercedẽ. i ¶Hilarẽ ẽm da. qui dat vt careat tædio interpellãtis: nõ vt reficiat viscera indigẽtis: & meritũ & rem pdit. Large dat q affectũ largiẽdi habet: & si nihil habeat qđ largiri possit. ¶Aug. Quicqd boni facis: cũ hilaritate fac: & tũc bene facis. Si aũt cum tristicia facis: fit de te: non tu facis.
☞ Abundetis

NICO. DE LYRA

B ✻ Ego plantaui: apollo rigauit &c. a ¶Nũc au. mul. sol. s. de bono vr̃o inuenim⁹. Cui⁹ assignať triplex causa. Prima est: qa corinthij egerãt pñiam de delictis: & sic magis ꝯfidebat de ꝓfectu eorꝫ q̃ ante. & hoc tãgiť cũ dr̃: b ¶Cõfidẽtia mul. ĩ vos. i. ꝓpter ꝯfidẽtiã magnã de ꝓfectu vr̃o. Scđa cã est societas titi quẽ diligebat: ꝓpter qđ libẽtius cũ eo pergebat. & hoc est cũ dr̃: c ¶Siue pro tito &c. Tertia est: qa rogat⁹ erat de hoc ab alĳs apl̃is. s. de elemosyna ꝓcuranda: sicut paul⁹. ideo dr̃: Siue fratres nostri apl̃i. d ¶Ostẽsionẽ. Hic vltimo recõmẽdat dictos nũcios corinthĳs dicẽs: Ostẽsionẽ ergo quæ est cha. ve. &c. i. suscipite eos charitatiue: qđ cedet etiã ad gloriã meã: quia vos cõuerti ad fidẽ. e ¶In faciẽ ecclesiarũ. i. vt alĳs ecclesĳs innotescat charitas vestra ad ædificationem fidelium. Cap. IX.

Diuisio. N Am de ministe. Postq; apl̃s induxit corinthios ad donationis actũ: hic ꝯñr docet donationis modũ. Et diuidiť in duas: qa primo quãdam suspitionẽ excludit. scđo ad ꝓpositum accedit, ibi: Misimus autẽ. Circa primũ sciẽdũ ꝙ eo ꝙ nũcios suos sic recõmẽdauit in fine capl̃i p̄cedẽtis: posset aliqs opinari ꝙ de receptiõe eorũ curaret tm̃, & nõ de elemosyna in hierl̃m mittẽda. Ideo hoc remouet, dicẽs: Nã de ministerio qđ fit in sc̄tos. i. de elemosyna in hierl̃m mittẽda. g ¶Ex abũdãti est mihi scribere vo. i. reputo supfluũ scribere vltra illud qđ supius vobis scripsi cui⁹ cãm subdit, dicẽs: h ¶Scio enim prõptũ animũ vestrũ. s. ad hoc faciẽdũ. i ¶Pro quo de vo. glo. apud macedones

a ¶de vr̃a salute. b ¶cũ audiuit correctos.
in multis sæpe sõllicitũ esse: nũnc autẽ a
¶pro. ¶habita.
a multo sollicitiorẽ cõfidẽtia ml̃ta ĩ vos: b
a ¶q de vobis ei multa bona retulit. b ¶in vr̃a
siue pro titõ q est soci⁹ me⁹ & in võbis c
conuersiõe. a ¶. s. ꝓ illis alĳs q sunt. b ¶apl̃i &
b adiutor: siuẽ fratrẽs nr̃i apl̃i ecclesiarũ
a qbus fuit rogat⁹. a ¶ad gl̃iam xp̃i. b ¶quia tales misim⁹. ¶vt bona quę de vobis audierũt.
c glõriæ dei. Ostẽnsionem ergo quæ est d
ꝓbẽt: & cęterę ecclĩę agnoscãt q̃ de eis audierũt.
charitatis vr̃æ, & nr̃æ gl̃iæ pro vobis:
a ¶vt. s. cæteræ ecclĩæ agnoscãt vera esse bona q̃ de vobis audierunt.
in illos ostẽdite, in fãciẽ ecclesiarũ dei. e
¶De recæptione horum moneo.
N Am de ministerio Cap. IX. f
¶superfluum.
quod fit in sanctos: ex abun- g
danti est mihi scribere vobis. Scio ẽm h
promptum animum vestrum: pro quo i
de vobis glorior apud macedones:
a ¶dicens. b ¶cuius metropolis est corinthus.
c ¶ęmulatione macedonũ ducta.
quõniam & achãia pãrata est ab anno k l
a ¶amor & studium vestræ largitionis.
d præterito: & vestra æmulãtio prouo- m n
¶ad elemosynas dãdas. ¶cur ergo p̄mittis illos.
cauit plurimos. Misimus autem fra- o
a ¶nõ vt vos ad hoc hortenť: sed vt parati sitis.
trẽs: vt ne quod gloriamur de vobis p
¶totum. ¶si imparati fueritis.
euacuetur in hac parte: vt quẽadmo- q r
¶illis vos paratos.
dum dixi parati sitis: ne cũ venerint s
macedones mecum: & inuenerint vos t
a ¶qui de nobis gloriabamur.
e imparatos: erubescamus nõs: vt non v x
a ¶erubescere qđ mai⁹ ẽ. i. eẽ debet. b ¶ĩ hac datiõe elemosynarũ q̃ paupes sustẽtat. c ¶ne hoc
dicamus võs in hac substãntia. Nẽces- y z
sit. a ¶. s. lucã, titum, & apollo.
sariũ ergo existimaui rogare frãtres:
¶me. a ¶sæpe promissam.
vt præueniãt ad vos & p̄parẽt rẽpro- a b
a ¶id est elemosynã: q̃ recte dr̃ benedictio: quia causa æternæ benedictiõis. b ¶qñ veniemus.
missam benẽdictionẽ hanc pãratã esse: c
a ¶vt si opus charitatis & magnũ.
b ¶vt doleant dẽ dato: & parum sit qđ dent.
sic quasi benẽdictionẽ, nõ quasi auãri d
¶illi p̄parent: ego aũt cur large detis p̄scribo.
f g ciam. Hoc autẽ dico. †Qui parce se- e
¶dat. ¶retributionem.
minat: parce & metet: & q seminat in f g
a ¶vbi pl⁹ p̄sať anim⁹ ꝙ cẽsus. b ¶dei. ¶de largitate donorum dei. a ¶retributionem. b ¶. s. dei. c ¶tantũ. d ¶p̄ordinauit: qa si inuiti darẽt
benẽdictionibus: de benẽdictionibus h
& metet. Vnũsquisq; prõut dẽstinauit i k
nihil eis prodesset. a ¶consilio rationis.
b ¶. i. tristis vel coactus: sed sponte.
h in cõrde suo: non ex tristitiã, aut ex l
a ¶qui ex volũtate bona. ¶approbat,
i necessitate. †Hilarem enim datorem m
remũerat. a ¶Q. ego ita moneo & nolite diffidere.
diligit deus. Potẽns est autem deus n

C dones. ingerẽs eis ꝓ exẽplo hãc ꝓmptitudinem animi vestri. k ¶Qm̃ & achaia. nomẽ regionis est cuius metropolis est corinth⁹. l ¶Parata est ab anno præterito. ad illi⁹ elemosynę largitionẽ. m ¶Et vr̃a æmula. i. vr̃m studium benefaciendi sanctis in hierl̃m. n ¶Prouocauit pluri. ad sĩlia operandũ. o ¶Misim⁹ aũt. Hic ꝯñr accedit ad propositũ: ostẽdens donandi modũ s. velociter, abũdãter, & hilariter. scđ'm ibi: Necessariũ ergo tertiũ ibi: Vnusqsq;. Circa primũ dicit: Misim⁹ au. fra. i. p̄dictos solennes nuncios & fideles. p ¶Vt ne qđ gloriamur de vobis. laudãdo apud macedones ꝓmptitudinẽ vestrã ad dandũ. q ¶Euacueť in hac parte. Si ẽm misissem⁹ nũcios abiectos: videretur ꝙ cõtẽneremus vos. r ¶Vt quẽadmo. dixi. macedonib⁹. vos commẽdans: Parati sitis. ad dandum. s ¶Ne cũ ve. macedones mecũ. ad vos. t ¶Et inuenerint vos impara. ad dandũ. v ¶Erubescamus nos. q. d. si inuenirẽt vos imparatos ad dãdũ: qđ absit: erubescerem⁹: qa nõ inuenirent verũ qđ dixim⁹ eis de vobis. x ¶Vt nõ dicam⁹ vos. s. erubescere. y ¶In hac sub. i. in datiõe elemosynę ad sustẽtationẽ pauperũ ĩ hierl̃m. q. d. talis defect⁹ p̄parationis nõ solũ eẽt nobis ꝯfusibilis, sed ẽt vobis: licet de vob. nõ exprimam⁹ sicut de nobis. z ¶Neces. Hic ꝯñr monet eos ad dandũ abũdãter di. Neces. er. i. vtile ꝓ vobis & me. Existimaui ro. fra. titũ & alios p̄dictos. a ¶Vt p̄uc. ad vos. añ aduentũ meũ cũ macedonib⁹. b ¶Et p̄parent repromis. benedicti. i. elemosynæ vr̄ę. grãm. c ¶Hãc paratã esse sic quasi benedi. i. gratis & abundanter datam. D d ¶Nõ quasi aua. i. nimis parce datã & subdit rõnẽ dicens: e ¶Qui parce se. i. parũ dat. f ¶Parce & metet. id est min⁹ in p̄mio recipiet. g ¶Et q se. in benedi. largiter dando. h ¶De benedi. & metet. i. largiter recipiet in præmio. Sed ꝯ̃ dicta videť: nã in p̄mio cœlesti parũ nõ habebit locũ. Dicendũ ꝙ licet ibi non sit parũ simpl̃r & absolute: eo ꝙ cuilibet sufficiet qđ habebit tñ erit ibi respectiue: inq̃tũ vnus mai⁹ p̄miũ habebit alio ẽm diuersitatẽ meritorũ. i ¶Vnusquisq;. Hic ꝯñr monet corinthios ad dandum hilariter, di. Vnusqsq;: supple det. k ¶Prout destinauit in corde suo. id est ordinauit propria voluntate. l ¶Non est tri. aut ex ne. in hoc excludit duplicẽ modũ ĩuolũtarĳ. s. absolute: qđ fit ex coactiõe. & q̃tũ ad hoc dicit: Nõ ex necessitate: & inuolũtarĳ mixti: sicut est ꝓiectio merciũ in mari: qđ habet tristiciã annexã. & q̃tũ ad hoc dicit: Nõ ex tristicia. q. d. nõ detis quasi coacti p̄cepto meo: vel timore cõfusiõis ducti. & subdit rõnẽ ad hoc di. m ¶Hilarem ẽm datorem diligit de⁹. i. approbat et remunerat: qa facit actũ virtuosũ: signũ ẽm habit⁹ generati est delectatio ĩ ope ij. Eth. n ¶Potens est. Hic ad prædicta ĩducit rõnes. et prio ex parte dantis scđo ex pte dei remũerãtis, ibi: In omi b⁹. Circa primũ facit talẽ rõnẽ. Quicũq; dat aliqd ꝙ sibi multiplicať: debet illud dare velociter, largiter, et hilariter: sic ei hoies seminãt eo ꝙ recolligũt illud multiplicatũ. elemosynę v̄o red

† De pœ. & remis. cap. cũ ex ore.

† eccl. 35. b. 23. q. 6. c. iã vero si.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Abundetis in omne &c. Licet em̃ exiguũ sit, qđ parũ habẽs tribuit: abundat tñ: qa recto iudicio fit: qa nõ quærit de quãto: sed quo aĩo det. b ¶Iusticia eius. Iust⁹ est q bona mũdi sine æterni pmij cõia reputat. ¶Ambr. hoc exẽplo ad largiẽdũ sc̃tis, inuitat. Si em̃ huius q pauperib⁹ largitur merces magna est: quãto magis ei⁹ q ministrat sc̃tis? Pauperes em̃ possunt dici & qui mali sunt. c ¶Incremẽta frugũ. Iusticia est sanctitas, & bona vita: & inde fruges. id est æterna remuneratio. Incremẽta elemosynæ: pro quibus & hic virtutes, & in futuro gloria augebit. d ¶Quæ operatur per nos gratiarũ. &c. id est ipsa largitio est causa quare gratiæ aguntur deo: cuius largitiõis nos sum⁹ ministri. e ¶Gratias deo. De alterna indigẽtia: & de alterno supplemẽto ĩdigẽtiæ prouincialiũ xp̃i & militũ xp̃i. Egit hic de reb⁹ carnalib⁹ in illos: Inde aũt de spiritualib⁹ in istos: tanq̃ plenus gaudijs exclamat: Gratias ago. Cap. X.

IPse aũt ego paulus obsecro vos &c. Incipit de incorrectis q pseudo seq̃bant' & eũ ferocẽ putabãt. Q. correctos ad elemosynas iuito: Vos aũt ali. ob. ego pau. vere hũilis. nõ superb⁹ ipse q alios ad elemosynas moneo: idẽ vob̃ q illis obsecro dico &c. ☞Non fm

NICO. DE LYRA

F ✻dũtur dãtib⁹ multiplicatę: ergo &c. Virtutẽ hui⁹ rõnis deducit, di. Potẽs est aũt &c. id est voluntatẽ faciẽdi elemosynã. a ¶Abũdare face. in vo. vt sic nõ doleatis de facto, sed magis gaudeatis. b ¶Vt in oibus. tpalibus & spiritualib⁹. c ¶Semp oẽm suffi. ha. tam in volũtate interiori q̃ in facultate exteriori. d ¶Abundetis in omne opus bonũ. i. in dationem elemosynarũ: sicut in alijs operib⁹ virtutũ. e ¶Sicut scri. est. Ps̃. cxj. f ¶Dispersit. nam elemosyna pluribus est facienda. g ¶Dedit paupe. nõ histrionib⁹ & alijs indignis. h ¶Iusticia eius. q sic dat elemosynã. i ¶Manet in sæ. &c. i. æternaliter: qa merces iusticię ei⁹ est ęterna. & cõfirmat p̃dicta per experimẽta dicẽs: k ¶Qui autẽ admi. &c. s. de⁹ q dat volũtatẽ & facultatẽ dãdi elemosynã. l ¶Et pa. ad man. præsta. i. necessaria victus. hoc em̃ cõiter videt' accidere: q dãtes elemosynas magis abũdãt in tpalibus bonis q̃ elemosynas pauperib⁹ indigentibus denegãtes: & si aliquãdo contingit eos depauperari: de⁹ hoc ordinat ad maius bonũ ipsorũ spirituale. m ¶Et mul. se. ve. i. volũtatẽ & facultatẽ elemosynã faciẽdi. n ¶Et auge. incre. fru. &c. i. mercedẽ quæ ex hoc in patria colliget. o ¶Vt in oibus. Hic ɔñr assignat rationẽ ex parte dei sumptã: qa per dationẽ elemosynę promptã & hilarẽ acqrit' in dãte puritas & rectitudo intẽtiõis ad deũ sil'r recipiẽs insurgit ad orãdum deũ pro dante. vidẽtes aũt hoc insurgũt ad laudandũ deũ de tali bono: rogãtes ipsum vt talẽ volũtatẽ dãdi & facultatẽ ɔtinuet ĩ via & remuneret in patria. & ista debẽt mouere ad dandã elemosynã abũdãter prõpte & hilariter. ideo dicit: Vt in oib⁹ locuple. scilicet nõ solũ in tpalibus: sed etiã in spũalibus. ideo dr: Abundetis

a ¶nõ solũ hãc: sed & hãc cum alijs. ¶.i. omnia dona spũssancti. b ¶vel in cordibus vestris.
ómnẽ gratiã abũdare facere in vobis: a
a ¶ita. b ¶in oĩ statu vr̃o. c ¶q em̃ solã sufficiẽtiã eligit poterit in dei ope ambulare vel abundare. a ¶habere reputantes. b ¶in datione elemosynarum sicut & in cæteris.
ut in omnibus semper omnẽm suffi- b c
a **cientiam habẽntes, abũdẽtis in omne** d
a ¶Est ne hoc bonum? Vtiq;. b ¶in psalmo. c ¶non vni oĩa cõferẽs, sed pluribus diuidens.
opus bonum: sicut scriptum est: † Di- e f
a ¶gratis. b ¶nõ diuitibus qui possent reddere quanto magis qui sc̃tis. c ¶& hæc. ¶.i. merces.
b **spersit dẽdit pauperibus: iusticia eius** g h
iusticiæ. a ¶in æternum sine fine. b ¶nõ solum inde datur vita. ¶.s. deus
manet in sæculum sæculi. Qui autem i k
a ¶vnde elemosyna fiat. b ¶necessaria vitæ.
administrat semen seminanti: & pãnẽ l
a ¶nõ ad superfluitatem. b ¶et inquãtũ: & ideo nemo hoc timore timeat dare. ¶q
ad mãducandũ præstabit: Et multipli- m
a ¶vñ plures elemosynas faciatis. b ¶volũtatẽ & facultatem dandi elemosynas.
c **cabit semen vestrũ: & augebit incremẽ-** n
a ¶ex quibus procedit iusticia & vita. b ¶Q. in tantum augebit & res & volũtatẽ dãdi: vt in oĩ statu fm vr̃am reputationẽ locupletati: abũ. &c.
ta frugũ iusticiæ vestræ: ut in oib⁹ locu o
a ¶perfectam. b ¶largitionẽ simplici aĩo factã.
pletati abũdetis in omnẽ simplicitatẽ p q
¶& ideo facienda.
d **quæ opat' p nos gratiarũactionẽ deo.** r
¶lõ agũt grãe: qa mlta ĩ hoc bona. ¶nr̃m. ¶nr̃i.
Qm̃ ministeriũ officii huius non solũ s t
supplet ea q̃ desunt sc̃tis: sed etiã abũ- v
¶qa multi agũt grãs in operatiõe dei. ¶& hoc.
dat p multas gratiarũactiones in dño x
a ¶.i. qui laudant hanc ministrationem nostrã. ¶quæ eos mouet ad agendas gratias.
per pbationẽ misterii hui⁹: glificãtes y z
a ¶nõ solũ de vr̃a largitiõe, sed inde accepta occasiõe de fide & oĩ bono. a ¶qa obedistis euãgelio xp̃i in subiectione mentis glificantes deũ: quia simplici aĩo. vel alij vestro exẽplo sua alijs cõmunicant. b ¶qa vestra cõia reputatis.
deũ in obediẽtia cõfessionis vestræ in
euãgelio xp̃i & simplicitate cõicãtiõis a
a ¶factę. ¶sc̃tõs p̃dictos. b ¶alias gẽtes. c ¶sanctorũ. a ¶glificãtes etiã deũ: qa ipsi sc̃ti obsecrãt p vobis. b ¶videre ĩ eterna btitudie: vl' etiã hic.
vr̃æ in illos: & ĩ oẽs: & ĩ ipsorũ obsecra b c
tione pro vobis, desiderãtiũ vos ppter a b
a ¶.i. charitatem. b ¶& qa hincinde tot bona, gratias ago de charitate: quæ non potest enarrari quantum vtilis: al's enarrabili id est quod debet enarrari.
e **eminentẽ gratiã dei in vobis. Gratias**
deo super inenarrabili dono eius.
f **IPse autem** Caplm. X. f
a ¶non alios, qui pseudo mihi præfertis. b ¶si vultis vt sim leuis sicut xp̃s. ¶& cum modo puniam.
ego paulus obsecro vos per mansue- g
tudinem & modestiam christi: qui h
a ¶exterius. ¶vt dicitis. b ¶dum præsens.
in facie quidem humilis sum inter
a ¶Q. Dum nõ timeo, aspere vos redarguens.
vos: absens autem confido in vo- i

p ¶Abundetis. i. crescatis. q ¶In om. sim. i. puritatem mẽtis. Aug. Hoc est simplex cor qđ est mundũ cor ad rectitudinẽ intẽtionis. vñ sup illud Luc. xj. e. Si oculus tuus fuerit simplex. glo. intẽtio tua recta. r ¶Quæ opatur p nos &c. Quæ. s. simplicitas vr̃a p ministeriũ nr̃m in elemosynę vr̃ę collectione missiõe. Opatur gratiarũactionẽ. id est facit hoies assurgere ad agendum grãs deo mõ p̃dicto. ,ppter qđ subdit: s ¶Qm̃ ministerium offi. huius. colligendo elemosynã vestrã & mittẽdo. t ¶Non solum sup. ea &c. releuãdo penuriã sc̃tõrũ in hier'm habitantiũ. v ¶Sed etiã abũ. i. crescit. x ¶Per mul. gra. ac. in dño. q hoc bonũ videntes vel audientes assurgunt ad diuinas laudes: vt prædictum est. ideo subdit: y ¶Per pmi. hui⁹. i. p eius approbatione. z ¶Glificantes deũ in obe. &c. ex collatiõe enim elemosynę talis confitemini facto vos obedire christo. a ¶Et sim. com. vest. in illos. i. ĩ puritate mẽtis & rectitudine intẽtiõis vr̃æ in elemosynæ largitiõe: p quã cõicatis indigẽtib⁹ bona vr̃a. b ¶Et ĩ ipsorũ. i. recipiẽtiũ elemosynã. c ¶Obsecratione pro vo. quia p vobis orant deũ. d ¶Desiderantiũ vos. hr̃e socios in deo p grãm in p̃nti: & gl'iam in futuro. e ¶Propter eminẽtẽ &c. per oĩa vr̃a sancta exterius manifestata. Et quia p̃dicta bona ex ministerio apostoli p̃ueniebant: ideo ,prũpit in gratiarũactionẽ di. Gratias ago deo meo super inenarrabili do. eius. Ca. X. G H

IPse autẽ ego pau. Postq̃ ap̃s commẽdauit veros ecclesię mĩstros: hic ɔñr inuehitur cõtra falsos. Et diuidit' in duas ptes. qa prĩo inuehit ɔ tales falsos. sc̃d'o ɔ eis adhærẽtes. ca. xiij. Prĩa adhuc ĩ duas: qa prĩo excusat se de his q̃ sibi a falsis ap'lis imponebãtur: sc̃d'o cõtra eos inuehit cap. se. Prĩa in duas: quia primo se excusat p rationem. secundo per facti euidẽtiam, ibi: Quæ fm faciem sunt. Prima adhuc in duas: quia primo recitat sibi imposita. secundo destruit ipsa, ibi: In carne em̃. Circa primum sciẽdum q falsi ap'li dicebant paulum in bonis carnalibus ponere finem suum. quod arguebant ex hoc q facta sua ad hoc tendere videbãtur: vt dicebãt: nã præsentiali'r existens cum corinthijs humiliter conuersabatur: & blande eis loquebatur tanq̃ eos timens: absens vero dure increpabat per epistolam quasi tunc extra periculum existens. sicut homines carnales & timidi diuitibus in præsentia blãdiuntur: & in absentia dura dicunt propter quod apostolus rogat corinthios vt hanc opinionem de ipso non habeant ne seueritatẽ correctionis suæ præsentialiter sentiant dicens: f ¶Ipse autem ego paulus. q sum minister christi verus. g ¶Obsecro vos per mansuetudinẽ &c. Hæc duo exprimit: qa intendit se in illis cõformẽ christo ostẽdere: quia de contrarijs infamabatur a falsis apostolis. h ¶Qui in facie quidem humilis &c. Id est p̃sens humiliter vobiscũ cõuersatus sum. i ¶Absens autem confido in vobis: id est audaciter dura scripsi vobis tanq̃ homo carnalis & timidus: vt dicũt apostoli falsi. ✻Rogo.

Diuisio.

A ☞ a ¶Non tñ fm carnem mili. Non enim militiã a deo nobis datam exercemus fm carnem. i. pro terreno cõmodo. hoc est qđ dicit: In carne em̃. b ¶Ad destructionem mu. Vt destruãt cõsilia diuersis calliditatibus munita hominũ seu dæmonũ. c ¶Munitionũ. Munitiones sunt corda infideliũ quæ diabolus obtinet: & munit diuersis erroribus, ne verbũ dei possit intrare per fidẽ: vel per sĩlitudinẽ munitionum. Et ad hæc deuincendũ valent arma militiæ ap'li: & ostẽdit munitionis illius partes. s. cõsilia. d ¶Et in promptu habẽtes. quia nihil nos remordet quo min⁹ audeamus. e ¶Vlcisci oẽm inobedientiam cum. Tũc em̃ vindicat inobediẽtiã: cũ illã condẽnat per obediẽtiã. Tũc illam destruẽs qñ illos q resistũt pducit ad fidẽ. Et hæc est digna vltio: vt perfidia ab his q̃bus defendebãtur dãnetur. f ¶Quæ fm faciem. Multa dixi q̃bus ostendi vobis potius debere nos sequi q̃ pseudo. Q. Et si vobis nõ sufficit quæ dixi: quare me potius q̃ pseudo sequamini? Videte hæc alia quæ fm faciẽ. i. ita euidẽtia sunt sicut ea quæ sunt subiecta oculis. Hæc scilicet: Si quis illorũ pseudo, cõfidit per aliqd. i. perfidẽ vel aliud q ipse sit xp̃i: per eadẽ & nos: vel quæ fm faciẽ videte. i. diligenter eorũ opa cõsiderate: quæ in cõspectu vr̃o tm̃ bona agunt: ne forte vos seducant vt velitis eos preferre nobis: qđ nõ debetis. g ¶Nõ erubescã. Quia & verũ est: & nõ ad gloriã meã: sed ad vtilitatẽ dicit' vestrã. h ¶Vt aũt non existimer tanquã ter. Hic dicit se cũ præsens fuerit opere implere quod absens verbo minatur. Hoc dicit occasione illius sententiæ: parati vlcisci omnẽ inobediẽtiã: vt inquit nõ existimer
B a vobis tãq̃ terrere verbis & opere quod ☞minor

NICO. DE LYRA

✻ a ¶Rogo autẽ vos. ne de me talia dicatis vel sentiatis. b ¶Ne præsens. i. præsentialiter apud vos existẽs. c ¶Audeam per eam cõfi. i. audacter dure corripiam: sicut dicitis me agere in absentia. d ¶In quosdã qui ar. nos &c. exercẽdo vindictã asperã in quosdã malos: qui decepti a falsis ap'lis arbitrantur nos agere carnaliter & timide. e ¶In carne. Hic ɔñr remouet hanc impositionem falsam per rationẽ quæ talis est: Hoĩes em̃ ambulãtes carnali'r & timide: muniũt se quantũ possunt diuitijs ac potentia tpali. nos aũt talia nõ quærim⁹: ergo fm carnẽ nõ militam⁹. Dicit igit': In carne em̃ ambu. &c. id est licet in vita p̃senti viuam⁹ in carne mortali: tñ fm desideria carnis nõ viuim⁹. f ¶Nam ar. mi. no. i. vita: quę militia est super terrã. Iohã. vij. g ¶Nõ car. sunt. cuiusmodi sunt tpalis potẽtia: delicię & diuitiæ. h ¶Sed po. deo. i. arma militiæ nostrę sunt per virtutẽ dei nobis assistẽtẽ: nobis dantẽ sapiam & ɔstãtiã ad loquẽdũ & gratiã miraculorũ ad cõfirmãdũ sermones. hæc em̃ & cõsilia erãt arma ap'lorũ: iõ subdit'. i ¶Ad destru. mu. i. rebellantiũ cõtra ipsum xp̃m. Quorũ aliq muniũt se astutia consiliorũ prauorũ. ideo subditur: k ¶Cõsilia destru. Aliqui vero superbia proprij ingenij eleuati: sicut heretici. & q̃tũ ad hoc subdit': l ¶Et oẽm al. ex. se ad. sciam dei. & hic est prim⁹ effect⁹ armorũ ap'li. s. infideliũ ɔfutatio. Sc̃d's aũt est ɔuersio infideliũ ad fidẽ. & q̃tũ ad hoc subdit': m ¶Et in capti. redi. omnẽ intel. in obsequium christi

a ¶nõ solũ obsecro, sed etiã rogo. b ¶cũ venero. a ¶audacter puniã. b ¶quantũ putor absens confidere tm p̃ns faciam in re.
bis. Rogo autẽ vos ne præsens au- a b c
deam p eã confidẽntiã q̃ existimor
¶incorrectos.
audere in quosdã: q arbitrant' nos d
¶more carnalium. a ¶.i. licet
tãq̃ fm carnẽ ambulem⁹. In cãrne e
in carne degentes quæ fragilis.
a **enim ambulãtes: nõ tñ fm carnem**
a ¶nõ fm carnẽ. b ¶vtutes: miracl'a p q̃ ĩ p̃
militamus. Nam armã militiæ nr̃æ f
dicatiõe militam⁹. a ¶debilitate. b ¶p deũ.
nõn carnalia † sũt, sed potẽtia deo g h
¶philosophorum hæreticorum.
b **ad destructionẽ munitionũ: consi-** i k
a ¶munitas rõnes. b ¶militam⁹ nõ fm carnem: nam. ¶pñt destruere: nam destruim⁹. c ¶pfũditatẽ intellect⁹ tã legisptorũ q̃ philosophorũ vel ĩpiorũ. a ¶q̃ de deo est. ¶dũ impugnãt partum virginis & hmõi.
liã dẽstruentes: & omnẽ altitũdinẽ l
extollẽtẽ se aduersus sciãm dei: & m
a ¶captiuos ducimus vsq; in obsequiũ xp̃i. b ¶omnes superbe intelligentes.
in cãptiuitatẽ redigẽtes õmnẽ in-
a ¶vt fidei xp̃i cui ante repugnauerãt humiliter obediãt. b ¶etiã. ¶fm vitã & ptãtem.
d **tellectũ in obsequiũ christi: † ẽt in** n
a ¶qđ non pseudo qui ,p carnalib⁹ p̃dicant & vitia palpant & sibi conscij sunt.
e **prõptu habẽtes ũlcisci oẽm inobe**
a ¶qđ faciem⁹. ¶postq̃ cognouero ex dilectiõe obediẽtes: tũc vero puniã inobediẽtes.
diẽntiã cũm impleta fuerit vestra o
a ¶nos veri ap'li tales sum⁹ quales. ẽ. ostẽdi: q̃ aũt fm faciẽ &c. b ¶q̃si apta sunt q̃ dico.
f **obediẽtia. Quæ fm faciẽ sũnt vi-** p q
¶hoc de p̃sumẽtib⁹ dicit. a ¶vt modũ rõnis nõ excedat: vl' p p odiũ nr̃m: vl' honorẽ suũ.
dete. Si quis cõfidit xp̃i se esse: hõc r s
cogitet iterum apud se: quia sicut t
a ¶p q̃cũq;. b ¶p eadẽ. c ¶vere sumus christi: nã etiã excellenti⁹ nos p ptãtẽ quã illi nõ habẽt. & hoc est q ait: nã & si &c. sicut & illi.
& ipse christi ẽst: ita & nos. Nam v
& si amplius aliqd gloriatus fue-
a ¶apostolatus.
ro de põtestate nostra quam dedit
¶non illis. a ¶vt nos in virtutibus ędificemus: vt non praua doctrina vel exemplo corrumpamus vt pseudo.
nobis dominus in ædificãtionem
& non in destructionem vestram:
a ¶habeo ptãtem in ędificio, & nõ destruet': sed tñ videret' illis iõ debere blãdiri: qa ptatẽ accepit in ędificationẽ, & nõ ĩ destructionẽ.
b **nõ erubescam. Vt ãutem non exi-** x y
stimer tanq̃ terrere vos per epi-
¶tantum. ¶pauli.
stolas: quoniamquidem epistolæ z
¶quidam. a ¶Ponderose ad intelligendũ. b ¶ad terrendum.
inquiunt grãues sunt & fortẽs:
¶Non audent exercere seueritatem.
præsentia autem corporis infirma a b
¶cõtra fortes. ¶quia vt idiota sine argumẽto loquor. ¶contra graues.
& sermo cõtemptibilis: hoc cogi- c d

sequium christi. qđ fit qñ ɔuersus ad fidẽ, l'ratus qcqd scit: ministerio fidei supponit. sicut patet de Dionysio p paulũ cõuerso & de mltis alijs. Terti⁹ effect⁹ ẽ correctio peccãtiũ iã cõuersorũ. de q̃ subdit'. n ¶Et in pmptu hñtes vlcisci omnem inobedientiã. sicut patuit. ẽ. de illo quẽ tradi iussit sathanæ puniendum. o ¶Cũ impleta fuerit ve. obe. ad deũ. p hoc em̃ q ap'li obediebant deo in oib⁹: assistebat eis diuina virt⁹ ad libitũ in punitione inobediẽtiũ. p ¶Quæ fm. Hic ɔñr ap's excusat se p euidẽtiã facti. & primo ,pponit intẽtũ. sc̃d'o ,psequit' ,ppositũ, ibi: Si qs. Circa primũ inducit ad considerationem operũ suorũ. Facta em̃ sua erant ita euidentia q nullus debebat eum iudicare carnalẽ & timidũ. iõ dicit: Quæ fm faciem sunt. i. manifesta p euidẽtiã facti in operibus meis. q ¶Videte. i. nunc videte de factis meis & pseudo ap'lorũ: nec dictũ apostoli est ɔ illud Iohã. vij. c. Nolite iudicare fm faciẽ. qa ibi accipit' facies pro eo qđ apparet tm̃ exteri⁹, cuius ɔriũ latet interi⁹: hic aũt accipit' facies ,p eo quod verũ apparet ex euidẽtia facti. r ¶Si quis. Hic prosequit' ,ppositum. Et diuiditur in duas partes: qa prĩo facit quod dictũ est. sc̃d'o rõnẽ dicti assignat, ibi: Non em̃ audemus. Circa primũ sciendum q pseudo ap'li decipiebãt corinthios: & ap'lm diffamabant ex duob⁹. Primum eũ: qa quandam auctoritatis magnitudinẽ falso prætendebant: dicentes se prius cõuersos fuisse ad fidem quã fuit paul⁹: & se venisse de iudæa vbi incæperat fides christi. Scd'm est: qa duplicitatẽ imponebant paulo vt dictũ est: et ideo vtrũq; remouet per euidẽtiã facti: prĩo primũ. secũdo secũdũ, ibi Vt aũt nõ existimer. Circa primum dicit: Si qs. s. falsorũ ap'lorũ. s ¶Cõfidit xp̃i se esse. i. confidenter asserat se verum esse xp̃i ap'lm rõnib⁹ prædictis. t ¶Hoc cogitet iterũ apud se. qa sicut ipse christi est minister apparenter. v ¶Ita & nos. veraciter: qa nullũ donum habet speciale a xp̃o quo careamus: immo in hoc nos excedimus ideo subditur: Nam & si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate &c. sequitur. x ¶Non erubescã. quia hoc inueniebat verum per facti euidentiã. Quæ autẽ fuerit hæc potestas dicunt aliqui q specialis eius vocatio qua vocatus est a christo sicut vas electionis Act. ix. c. et eius missio ad prædicandum a spũssc̃tõ. Act. xiij. Sed quia hęc nõ erant corinthijs euidentia. ideo melius videtur q dicat' donum linguarum et gratia miraculorum: quorum effectus erant euidentes: nec a falsis apostolis habebantur. y ¶Vt autem. Hic ɔñr remouet secũdũ sibi impositum. s. duplicitatẽ. & prĩo remouet eã: secũdo assignat dicti sui rõnem ibi. Nõ em̃ audemus. Duplicitas autem ei imponebat': eo q corinthijs præsens et absens aliter loquebatur vt dictum est. Et hoc remouet dicens: Vt autem non existimer tãquã terrere vos per epistolas. absens cum austeritate et potentia loqui. z ¶Quoniã quidem ep'læ inquiũt graues sunt. hoc dicebant ap'li falsi de ep'lis pauli. a ¶P̃ñtia autem corporis. scilicet pauli. b ¶Infirma. id est humilis. c ¶Et sermo cõtẽptibilis. hoc dicebãt apostoli falsi eo q prædicabat plana et grossa. d ¶Hoc cogitet qui eiusmodi est. Id est qui per hoc de me asserit duplicitatem, cogitet per euidentiam facti.

C

al's nõ habet † sunt

Diuisio.

†33. q. 6. ca. schismatici. 24. q. 3. c. de excõmunicatiõe arti. De post. pla. c. 1. §. nos igit.

D

E ☞ min⁹ verbis nõ implere: sciatis ꝙ minor verbis impleur⁹ sum factis. a ¶ Tales. Quia si vitia vestra palparem⁹: tunc non ædificaremus sed destruremus. b ¶ Nõ enim aude. Tales erimus facto: quia non sum⁹ sic⁹ pseudo: q vsurpant sibi potestatẽ: & vitia palpãt. Et hoc est: Nõ inserimus nos quibusdam. id est pseudo, qui commendant id est vsurpant potestatem. Quod est: non ponimus nos in numero illorũ vt potestatem vsurpemus. sed a deo accæpimus. Aut nõ comparamus nos illis: vt sicut illi adulemur vobis & vitia vestra palpemus: quod posset etiam habens potestatem. Sed recte hoc non facimus qa non audem⁹: ne sicut illi peream⁹. Nõ hoc: sed metimur nos: nõ aliud ꝙ quod iniunctum est vsurpando. Et comparamus nosmetipsos nobis: quia ẽm ꝙ officium nostrum exigit facimus. Et hoc agentes non in immen. gloriabi. c ¶ Nos autem nõ in im. gl. Q. sicut illi qui vsurpando gloriantᵉ vltra mensuram. d ¶ Sed scd'm mensu. regu. &c. Dei enim nutu corinthijs euangelizare monitus est. Partitum enim erat vnicuiqꝫ ad quos in p̃dicatione dirigeretᵉ: vt singli aliquos
F populos haberẽt proprios de quorum fide gloriarentur. Ad regulam aũt apostoli illi oẽs pertinebant quos in fide fundauerat: qui ad omnes missus erat a deo. Vnde addit: Quam mensuram mensus est nobis deus. e ¶ Non in alienis laboribus. Quod vltra mensuram esset gloriari. sed spem habentes in vobis: id est per vos magnificari apud alios: & euãgelizare ẽm regulam nostram id est ẽm quod a deo iniunctũ est: non habentes spem gloriari in aliena regula. f ¶ Quí autem gloriatur. Ego non gloriabor in aliena regula. Similiter autem qui gloriatur: id est vult potestatem exercere: in domino id est in mensura a deo data: glorietᵉ. a ¶ Sed quem deus. Illum deus commendat, & probatus est quem dignum habet: ac mittit vt prædicet donum eius quem non mittit: non illum commendat: quia non missus prædicat. Ca. XI.

VTinam sustineretis mod. Q. Glorior de regimine: qd' videtᵉ insipientia: sed, Vtinã sustinere. &c. Vel insipientiã dicit gloriationem ẽm carnẽ: ne in eo illis videatur inferior: quã non ipse curat: sed prodest corinthijs. i ¶ Insipientiæ. Quia dictum est. Non te laudent labia tua sed proximi tui
☞ Supporta

¶ qui ita opinatur de me. ¶ ꝙ asperi.
tet qui eiusmodí est: quia qua a
les sumus verbo per epistolas
¶ vlcisceres oẽm inobedientiam.
a absentes, tales & præsentes in b
a ¶ vere vlciscar: qa nõ debeo adulari, ne
b facto. Non enim audemus inse c d
peream sicut illi. ¶ in factis.
rere aut comparare nos quibus e f
¶ non deus eos. ¶ non missi a deo.
dam: qui seipsos cõmẽdant: sed g
¶ sumus.
ipsi in nobis nosmetipsos me
a ¶ ꝓut exigit proprietas officij cuiusqꝫ.
tientes: & comparãntes nosmet
a ¶ quod illi. ¶ vltra nostrã mensuram.
c ipsos nobis. † Nos autẽ nõn in h
a ¶ potestatem exercebimus.
d immẽsũ gloriabimur: sed ẽm mẽ
a ¶ populum: cuius ego sum regula ad dirigendũ: sub qua mensura & vos.
surãm gloriæ: qua mẽsus est no
a ¶ dico. b ¶ monitu dei.
bis deus mẽnsurã pertingẽndi
a ¶ Deus est mẽsus: nõ est enim supextensio. ¶ qui ergo ei mittenti deo resistit.
vsqꝫ ad vos. Nõn enim quasi nõ i
pertingentes ad vos superexten
¶ pertingimus. ¶ quia.
dimus nos. Vsqꝫ ad vos enim k
¶ in prædicatione euãgelij.
peruenimus in euangelio christi: non in immensum gloriãtes l
¶ vbi alius fundamẽtum fidei posuisset.
e in alienis laboribus. Spem au m
a ¶ per fidẽ crescentẽ de virtute in virtutẽ.
tem habentes crẽscentis fidei
a ¶ qa p vos tales apostoli veri ꝓbamur.
¶ ab alijs.
vestræ in võbis magnificari ẽm
¶ regimẽ. ¶ nõ ĩ alia. ¶ nõ ĩ paucis locis.
regulam nõstram in abundan
¶ sed. ¶ loca.
tia: etiam in illa quæ vltra vos n o
a ¶ nec illi q vltra sũt, de alieno regimie
sunt euangelizare: nõn in aliena p
sunt. ¶ expõit. ¶ .s. a ¶ ab alijs p̃dicatoribus: qa his p̃dicabat qb⁹ nõ erat annũciatum vt gloriã suo labore quæreret.
regula ĩ his quæ præpãrata sunt
a ¶ ego gloriabor in prædictis & alijs: sed hoc totũ vnde gloriãdũ est, a deo ẽ: & iõ.
f glõriari. † Qui autẽ gloriatur: q
¶ .i. dño attribuat cõsidẽtiã & glĩam suã.
¶ qd' nõ põt q nõ habet a deo ptãtẽ. a ¶ q extra deũ glĩatᵉ sibi attribuẽdo qd' dei est.
in domino glorietur. Nõn enim r
a ¶ qui nõ missus p̃dicat: qui non est idoneus, sed præsumptor.
qui seipsum commẽdat ille pro s
¶ a deo vel hominibus.
g batus est: sed quem deus com t
¶ miraculis & virtutibus.
mendat. Cap. XI.
¶ autem. ¶ sine indignatione.
¶ quia plus posset gloriari.
h VTinam sustineretis mo v
a ¶ glĩatiõis q videtᵉ ĩsipiẽtia.
i dicum quid insipiẽntiæ meæ:

✻ a ¶ Quia quales su. ver. &c. aspere corrigẽdo. b ¶ Tales & præsentes in fa. s. sum⁹ quando expedit. Aliqñ tamẽ nõ expedit: vt qñ timet peior exit⁹ de tali correctiõe: sicut fuerat in proposito: vt patet ex p̃cedẽtibus. Silr ꝙ paul⁹ p̃dicabat plana & grossa non erat ex defectu sciẽtię: sed quia corinthij erãt in fide noui & ad altiora capienda inepti: sicut patet. i. Cor. iij. a. Tanqꝫ paruulis in xp̃o &c. c ¶ Non em̃ audemus. Hic ꝯñr reddit rõnẽ ei⁹ qd' dixerat. s. se nõ silem falsis apl̃is sed eos excedẽtẽ in dei donis di. Nõ em̃ aude. nõ humano timore ducti: sed veritatis amore. d ¶ Inserere. id est dicere de numero eoꝝ. e ¶ Aut compa. i. siles dicere. f ¶ Quibusdã qui seip. &c. i. falsis apostolis qui talibus studebãt ꝓpter questũ. Q aũt paulus aliqñ aliqua dicebat ad sui cõmẽdationẽ: non erat ꝓpter quæstum vel vanã gloriã: sed propter veritatis declarationẽ: cui præiudicabatᵉ per hoc ꝙ apl̃is falsis cõtẽnebatur & diffamabatur: sicut sanctus Iob contra aduersarios suos disputãs dixit. xxvij. a. Nõ me reprẽhẽdit cor meũ &c. †Ep. 4. a g ¶ Sed ipsi in nobis nosmet. metiẽtes. i. mẽsurãtes ea quæ dicimus de nobis ad ea quæ sunt ẽm veritatẽ in mentibus & operibus nostris. Et ꝙ ita sit declarat di. x ¶ Nos aũt nõ immẽsum glo. qa nõ excedim⁹ debitam regulã per dei gratiã nobis datã, quæ excedit dupliciter. Vno modo qñ qs gloriatᵉ de quo nõ debet: & hoc remouet a se dicẽs: i ¶ Nõ em̃ quasi nõ pertin. ad vos &c. gloriãdo falsę de vestra cõuersione ad fidẽ: qa per ministeriũ nostrum estis cõuersi, ideo subditur: k ¶ Vsqꝫ ad vos em̃ peruc. in euãgelio xp̃i: ipsum vobis primo prædicãdo: Ex quo concludit: l ¶ Non in immẽsum glo. &c. sed de labore nostro in cõuersione vestra: & hoc est de p̃terito. Silr de futuro gloriamur in spe ꝓfectus vestri, ideo dicit: m ¶ Spem aũt ha. crescen. &c. Ex bono em̃ principio vestro rõnabiliter de ꝓfectu sperato gloriamur: & nõ solũmodo gloriamur de vobis ẽm debitã regulã: sed etiã de alijs: inqꝫtũ parati sumus alijs euãgelizare qbus non euãgelizatũ est ab alijs apl̃is. Et qꝫtum ad hoc subditur: n ¶ Etiã in illa. H scilicet loca. o ¶ Quæ vl. vos sunt. ad quæ nõ peruenit adhuc euãgeliũ: ideo subdit: p ¶ Nõ in alie. regi. id est alterius doctrina me præcedẽte. Alio modo exceditur regula debita gloriãdi qñ quis gloriatᵉ in quo nõ debet: bonũ opus sibi attribuẽdo. hoc aũt remouet apostolus di. q ¶ Qui aũt glo. in dño glo. q. d. de bono opere nõ mihi gloriã attribuo: sed deo a quo omne bonum est: sicut a principali agente. r ¶ Non enim qui seip. cõ. propriã gloriã quærẽs: s ¶ Ille proba. est. i. approbatus a deo. t ¶ Sed quem deus cõ. i. commendabilem facit virtutibus & signis. Cap. XI.

VTinam. Postqꝫ apostol⁹ excusauit se de falsi impositione per falsos apl̃os: hic ꝯñr inuehitur contra eos: & vt melius eos confutet, primo ponit suꝑpsius cõmendationem. in qua sic ꝓcedit: quia primo ponit huius cõmendationis rationẽ. secũdo in ipsam cõmendationẽ, ibi: In quo quis audet. Prima in duas: qa primo ꝓponit intentũ suũ. secũdo, ꝓsequr ꝓpositũ, ibi: Emulor. Diuisio. ¶ Circa primũ sciendũ ꝙ moralia eo ꝙ sunt de agẽdis quæ sunt particularia, sub vna cõi regula sic artari nõ possunt quin aliqñ oporteat agere pręter illã regulã ex rõnabili causa: ꝓpter ꝙ hoĩes discreti hãc causam cõsiderãtes: nõ reputãt hoc stultũ neqꝫ malũ: sed bonũ: Indiscreti aũt nõ cõsiderãtes iudicãt esse malũ. Præcẽptũ em̃ mortale est: Non occides: tñ malos occidere nõ est malũ: habita sup hac ptãte: licet hoc aliqui stulti & hæretici dixerũt esse malũ. †1. co. 4. d. Hie. 9. b Lex aũt moralis dicit ꝙ homo seipsum nõ cõmẽdet: Prouer. xxvij. a. Laudet te alien⁹ & nõ os tuũ: tñ in aliquo casu bonũ est hoc & necessarium: vt dictũ est cap. pręcedẽti: vtpote qñ taciturnitas ꝓpriæ laudis vergit in præiudiciũ veritatis: & in detrimentũ salutis ꝓximi: & honoris diuini. Multitudo in hoĩm (quæ est indiscretoꝝ: Eccs. i. d. Stultoꝝ infinitus est numerus) reputat hoc insipiẽtiã: eo ꝙ nescit aduertere causam: vt dictũ est. Casus aũt necessari⁹ seipsum cõmendãdi ꝓpter dictas causas imminebat apl̃o. ideo rogat vt patiẽter ista cõmẽdatio a corinthijs sustineatur licet aliqbus stulticia videatᵉ. di. v ¶ Vtinam susti. mo. quid insipien. meæ. ẽm ęstimationẽ indiscretoꝝ.
✻ Sed &

A ☞ a ¶ Supportate. Q. Et si grauet vos: tamẽ patienter ferte. b ¶ Emulor. Aug. Emulatio est ꝓpter alienũ statũ mot⁹ mẽtis vel in bonũ vel ĩ malũ. hic amoris nõ liuoris: qa diligit eos ęmulatiõe dei. i. quã de⁹ spũ suo ĩspirat. ꝑ hoc oñdit ea q̃ dicet amore eoꝝ se dicturũ nõ vt ad laudẽ ei⁹ ꝓficiãt, sed ad hoꝝ ꝓfectũ. c ¶ Vos vni. vi. a p̃lali ad singulare descẽdit. volẽs intelligi totã ecclesiã virginẽ esse: & ĩ oĩb⁹ veris mẽbris virginitatẽ mẽtis & si nõ corporis seruare. Virginitas carnis corpus est ĩtactũ q̃ virginitas paucoꝝ ẽ. Virginitas cordis fides est incorrupta 1. co. 14. d q̃ est oim fideliũ. Vñ in Apoc. Hi sũt qui cũ mulierib⁹ nõ sunt coinquinati virgines em̃ sunt &c. In mulierib⁹ errorẽ significauit: qa error ꝑ mulierẽ cœpit. Oẽs vna virgo ꝓpter vnitatẽ integrę fidei, solidę spei & charitatis. Virgo. qa ab ope malo incõtaminati. Casta. qa nec habent æstum malæ volũtatis. d ¶ Timeo autem &c. Augu. Isti corinthij sunt similes euæ: pseudo, serpenti. Lux fidei, paradiso. Quorum ergo fides corrumpitur: a paradiso eijciuntᵉ: qa præponũt mendacium veritati. Qui ergo mendaciũ ædificãt in hoib⁹, ab eis pellũt veritatẽ: & immittũt diabolum: & ita excludunt christum. Si qd em̃ dixeris ꝯtra fidẽ: intrat putredo ex veneno serpentis, & nascuntᵉ vermes mẽdaciorũ & nihil integrum remanet. Ideoqꝫ sicut patribus nr̃is aduersus leonem opus erat patiẽtia: ita nobis aduersus draconem vigilantia. Tunc enim cogebat B nũc docet. Tũc ingerebat violentias: nũc insidias. Videbatᵉ tunc fremens: nunc lubric⁹ & oberrãs difficile videtur. Ideo timet apl̃s: ne sicut per serpẽtem seducta est eua: ita per hæreticos corrumpatᵉ ecclesia in virginitate fidei quam gestat in corde. Modo ergo aĩa virginitatẽ tuã serua: postea fœcundanda in amplexu sponsi tui. Sepite ergo aures vr̃as spinis. Adhuc enim mussitat serpens: & non tacet. Quod gestum est etiam in illo paradiso: hoc geritur in eccl̃ia. Sufficiat ꝙ cũ illic lapsi sumus: vel experti corrigamus. e ¶ Nã si is qui vc. Non missus vel vendit: qa pro quæstu tẽporali facit. f ¶ Recte pateremini. Si aliquid maius vobis fit p eos ꝙ p nos: tunc recte pateremini. Galathis anathema dicit si aliud reciperent: quod nõ vtiqꝫ maius esset, sed contrarium. g ¶ Existimo. Supra de pseudo apostolis: nunc de veris quib⁹ paul⁹ inferior videtur quia non fuerat cum iesu. Existimo &c. a magnis. Magni apostoli videntur apud istos petrus & alij qui cũ dño fuerũt. Vel ꝑ pseudo apl̃is hoc dicit: qb⁹ se nõ min⁹ eis fecisse ostẽdit. Ecclesia em̃ corinthiorũ varijs errorib⁹ fluctuabat. Alij fauebãt apl̃is qui cũ domino fuerũt ĩ carne. Alij pseudo ap'is a quibus compositis verbis eadẽ audiebãt quæ ab apl̃o. Contra quos loquitᵉ hic. Q. Non alia prædicant vobis ꝙ ego. Et quia posset dici ꝙ etsi eadem: melius tamen paulo, remouet. Existimo em̃ &c. h ¶ Nã & si imperit⁹. Hoc nõ ad apostolos: quia nõ erant eloquẽtes. sed a pseudo qui cõponebãt verba. Imperit⁹ sermone nõ est reus apud deum: sed qui nõ habet sciẽtiã dei quæ pertinet ad salutem. i ¶ In omnibus. Vos autẽ eorũ mihi testis esse potestis. Et ideo peius est quod hoc scientes me illis post ponitis. k ¶ Quoniã gratis euã. Minus nõ feci, sed plus: qa gratis. vnde mihi irascimini et alios mihi p̃ponitis: cũ hoc nõ sit peccati sed glię
☞ Vt amputem

a ¶ opto sustineatis: sed & p̃cipio. ¶ vt subiecti prælatum. ¶ diligo.
sed & suppõrtate me. Emulor em̃ a b
a ¶ ad honorẽ dei, nõ meũ: nõ zelo spõsam dei mihi, sed deo. ¶ vere diligo vos. qa sum amicus sponsi. b ¶ Anulo fidei.
vos dẽi æmulatiõe. † Despõdi em̃ c d
a ¶ nõ mĩtis. b ¶ legitiõ xp̃o ꝟo spõso. ¶ nõ adstero. c ¶ .i. ad hoc vt exhibeã ĩ die iudicij.
c vos ũni virõ virginẽ castam ẽxhi e f
a ¶ et iõ zelo vos ꝟa de me dicẽs. b ¶ diabo g
d bere xp̃o. † Timẽo aũt sicut serpẽs h
lus ꝑ serpẽtẽ. a ¶ a paradiso eijciẽs. b ¶ promittendo falsa. c ¶ per similes deceptiões.
euã sedũxit astũtia sua: ita cõrrũ i
a ¶ itellect⁹. b ¶ a padiso simplicis fidei: q nil
pantur sẽnsus vr̃i: & ẽxcidãt a sim k l
alienũ recipit. a ¶ sed nõ debetis eos pati: qa nõ aliud ꝙ ego & idẽ deteri⁹: cur ergo nos in
e plicitate quæ est in xp̃o iesu. Nãm m
feriores illis estimatis? a ¶ excellẽtiorẽ ꝙ
si is qui venit ãliũ xp̃m p̃dicat quẽ n
ego qd' esse nõ põt. a ¶ meliorẽ: qd' nõ est:
nõ prædicauim⁹: aut ãliũ spm̃ acci o
sed potius per nos. ¶ per nos. ¶ si.
pitis quẽ nõ accæpistis: aut aliud p q
a ¶ aliã dei redẽptionẽ vl' p̃dicationẽ qd' eẽ nõ põt. b ¶ p nos. ¶ Q. si aliud mai⁹ p̃dicarent recte pateremini: sed qa hoc nõ ẽ nõ recte eos patimini. ego eĩ nõ min⁹ ĩ his feci ꝙ magni apl̃i & ita ꝯstat: qa ñ min⁹ illis pseudo.
f euangẽliũ qd' non rẽcæpistis: recte r
g pateremini. Existimo em̃ me nihil s
a ¶ me dico tunc remotum.
minus fecisse ã magnis apostolis. t
a ¶ nõ min⁹. b ¶ qa nõ orno ꝟba vl' qa ipe dite ligue ad ornatũ pseudo. c ¶ scio qcqd
h Nãm & si imperit⁹ sermõne: sed nõ v
magni. a ¶ .q. expti estis oĩa q̃ in me fiũt.
i sciẽntia. In oĩbus autẽ mãnifestus x
a ¶ nõ min⁹. & si min⁹: nũqd ĩ hoc peccaui?
sum vobis. Aũt nũqd peccatũ feci? y
a ¶ operando manib⁹ meis. b ¶ ita.
c ¶ a morte ad vitã. ¶ remotis pseudo.
meipsum hũmiliãs ũt vos exãlte
a ¶ qa non putatis vos emisse licentiã peccãdi. b ¶ sine sumptu.
k mini? Quõniam grãtis euange z

✻ a ¶ Sed & sup. me. q. d. hoc debetis specialiter facere: eo ꝙ sum prælatus vester. C b ¶ Emulor. Hic ꝯñr exeqtur ꝓpositũ: & ostẽdit primo causam cõmẽdatiõis esse rõnabilẽ: vt sic appareat ꝙ talis cõmẽdatio nõ est insipiẽtia. secũdo ꝙ debet ab eis supportari: etiã dato ꝙ esset stulticia, ibi: Iterũ dico. Diuisio. Prima adhuc in duas: qa primo ponit dictã causam. secũdo remouet corinthiorũ excusationẽ falsam, ibi, Nã si is. Circa primũ sciendũ ꝙ causa quare apl̃s cõmẽdare se volebat, zelus erat de salute corinthioꝝ: qa ne deciperentur a falsis apl̃is: suggerẽtib⁹ eis falsa: voluit auctoritatẽ suã ostẽdere bonitatẽ etiã vitæ suę & doctrinę. hęc aũt causa erat valde bona: ꝓpter quod cõmẽdatio sequẽs nõ erat insipiẽtia: qa non erat ad ꝓpriã iactantiã: sed ad dei gloriã & fideliũ salutem. Dicit igitur: †27. q. 1. c. nuptiarum. ante fi. Emulor em̃ vos. i. feruẽter diligo: sed qa diligere põt esse in bonũ & in malũ. iõ subdit. c ¶ Dei emu. i. charitatiua dilectione & subdit causam huius feruentis dilectionis, dicẽs: d ¶ Despõdi enim vos vni viro. s. xp̃o: vt postea subditᵉ. fuerat em̃ apl̃s paranymphus †gẽn. 3. a matrimonij inter corinthios & xp̃m per verã fidẽ. ideo subditᵉ: e ¶ Virginẽ. qꝫtũ ad fidei integritatẽ. f ¶ Castã. qꝫtũ ad vitæ puritatẽ. g ¶ Exhibere xp̃o. qui solus est spõsus ecclesiæ. Et quia dilectio nõ solũ est respectu boni adipiscẽdi in amico: sed etiã mali vitãdi. ideo seqtur: h ¶ Timeo autẽ ne sicut ser. euan. sedu. persecutio em̃ tyrannoꝝ in ecclesia primitiua cõparatᵉ ꝑsecutiõi leonis quę est apta: sed ꝑsecutio pseudo aploꝝ quæ fuit ꝑ astutiã & occulta: cõparatᵉ seductiõi primoꝝ parẽtũ per serpentẽ. iõ subditᵉ: i ¶ Ita cor. sen. vc. scilicet mẽtales q frequẽter noiantᵉ a sensibus exteriorib⁹ magis notis. k ¶ Et excidant. per deceptionem pseudo aploꝝ. l ¶ A sim. quæ est in xp̃o. qa dicebãt necessariũ esse ad salutẽ legalia simul obseruare cum euãgelio. m ¶ Nam si is. Hic ꝯñr remouet corinthioꝝ excusationẽ. & primo ponit eã. secũdo excludit, ibi: Existimo em̃. D Circa primũ sciẽdũ ꝙ si pseudo apl̃i dicerẽt meliora ꝙ apl̃s: corinthij haberẽt excusationẽ recipiendi eos. & hoc est quod dicit: Nam si is qui vc. i. pseudo apl̃s qui venit ad prẽdicãdũ ꝓpria auctoritate: nõ missus a deo. n ¶ Aliũ xp̃m præ. quẽ non præ. i. meliorẽ ꝙ nos prædicauimus vobis. o ¶ Aut alium spi. accipitis. i. meliorẽ ab istis. p ¶ Quẽ nõ accæ. a nobis. q ¶ Aut aliud euange. i. aliã doctrinã meliorẽ ꝙ a nobis. r ¶ Recte pa. i. recte sustineretis eos vobis prædicãtes. s ¶ Existimo enim. Hic remouet dictã excusationẽ. Et diuiditᵉ in duas partes: quia primo ostẽdit se nõ minus fecisse Diuisio. apl̃is maiorib⁹. secũdo ꝙ fecit aliqd' maius, ibi, Aut nũquid. Circa primũ dicit: Existimo enim me ni. mi. fecisse. pro vestra cõuersiõe. t ¶ A ma. apostolis. i. ꝙ apl̃i magni fecerũt pro illis quos cõuerterũt. & dicũtur hic apl̃i magni: petrus, iacob⁹, & iohãnes: quos pseudo apl̃i dicebãt esse maiores paulo: quia fuerũt corporaliter cũ xp̃o: nõ aũt paulus. & hoc dicebãt ad decipiẽdũ corinthios: vt crederentᵉ maioris auctoritatis ꝙ paulus. quia dicebãt se missos a dictis apl̃is mẽdaciter: nõ aũt paulũ. Q aũt paulus nõ fecerit min⁹ ꝙ apl̃i prædicti, patet. nam eũdẽ xp̃m p̃dicauit: & eũdẽ spm̃ sc̃m per impositionẽ manuũ dedit: & idẽ euãgeliũ p̃dicauit: & sic eqparãdo se magnis apl̃is cõfutat falsos, di. Paul⁹ ęq̃lis apl̃is. v ¶ Nã & si imperit⁹ ser. sed nõ scia. h. d. ad repellẽdũ dictũ pseudo aploꝝ: qui cõtẽnebãt ei⁹ doctrinã: eo ꝙ plana & grossa docebat. ideo dicit ꝙ hoc nõ faciebat ex defectu sciẽtiæ: sed qa nõ expediebat corinthijs pro tũc subtilia prædicare: sicut plenius dicitᵉ. i. Corinth. iij. x ¶ In omnibus aũt ma. sum. vobis. hoc dicit: quia per euidentiã facti hæc apparebant vera de ipso. y ¶ Aut nunquid. Hic ꝯñr ostẽdit ꝙ etiã aliquod maius fecit eis ꝙ alij apl̃i suis conuersis. Et diuiditᵉ in duas partes: qa primo declarat Diuisio. veritatẽ. secũdo remouet quandã obiectionẽ, ibi: Quia non diligo. Circa primum dicit: Aut nunquid peccatum feci &c. Ironica est locutio. cuius sensus literalis accipiẽdus est per oppositũ. Apostolus enim fecit in hoc opus valde meritoriũ. z ¶ Qm̃ gratis euan. dei euange. vobis. Non accipiẽdo sumptus a vobis: quod tamen erat licitũ. & alij apostoli accipiebant ab illis qbus prædicauerãt. Apostolus aũt prædicãs corinthijs abstinuit. primo ꝓpter coꝝ

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Vt amputem occa. Sciebat q si non acciperēt non diu prædicarēt. b ¶Vt in quo glori. Gloriant in accipiēdo: sed me non accipiēte nō accipiēt. Nam eiusmodi &c. c ¶Inueniātur sicut & nos. i. similes nobis in quo. i. in esse siles nobis gloriātur. d ¶Transfi. Ad tentādū eos quos ita erudire opus est. Vel decipiendū prout iustū est. Nequisq; cū angelos bonos amicos se habere putat, habeat malos dæmones factos amicos: eosq; tanto nocētiores quanto astutiores ac fallaciores patitur inimicos. Neq; enim sancti & fideles vnius veri dei cultores ab eorū fallacijs & multiformi tentatione securi sunt. In his diebus malignis: vbi ista sollicitudo non est inutilis: ne cum sathanas trāsfigurat se fallendo ad aliqua perniciosa seducat. Nā cum sensus corporis fallit: mentē vero nō mouet a vera rectaq; snia: qua quisq; fidelem vitam gerit: nullū est in religione periculū. Vel cum se fingēs bonū ea vel facit vel dicit quæ congruūt bonis angelis etiā si credatur bonus: nō est error periculosus aut morbid⁹. Cū vo per hæc aliena ad sua ducere incipit ne qs post eum eat: opus est magna vigilantia: qd' nemo pōt absq; deo. Et ipsa huius difficultas ad hoc est vtilis: ne sit spes sibi quisq;: aut homo alter alteri: sed deus tm̄. e ¶Quorū finis. i. retributio data in finæ vitæ erit sm opera ipsorū: qa sicut pseudo peritura appetiuerūt: ita & ipsi peribūt: & sicut ministri iusticiæ æterna: & ipsi erunt æterni. f ¶Quod lo. In hac substātia glorię. i. in gloria carnis quā putant substantiā: id est ita amāt ac si per eam credāt se subsistere.
F g ¶Sed quasi in insi. Quia hæc ad carnis tumorē pertinere videt: vbi insipiētia
Pro.27.a est. Insipiētia em̄ est aliquē laudare se. Sed quia apostolus non propter se facit: sed propter deum. Ideo ait: quasi insipientia. ☞Cædit

NICO. DE LYRA

✱ auariciā: & sic minus gratanter accæpissent eius doctrinā. Secūdo vt tolleret a falsis apl'is prædicādi occasionē: q ppter quæstū tantūmodo prædicabant. Sed qa oportebat habere necessaria ab aliquo loco: ideo ɔsequēter ostēdit vnde habuit, di. a ¶Alias ecclesias expo. nō quia vi acciperet: sed quia volūtarie dabant abundanter. b ¶Ad mini. ve. i. ad procurationē vestræ salutis. Vnde papa vel legatus visitās vnā puinciā pōt accipere sumptus ab alia. nam cū ecclesia sit vnū corpus: a prælato ex vna parte pōt suppleri indigētia alteri⁹ partis: sicut natura defectum vnius membri supplet ex alijs partibus: virtutē & spiritus subministrando. c ¶Et cum essem apud &c. Hoc dicit vt ostēdat q nō dimisit accipere: eo q semp inter eos abundasset. d ¶Nulli. scilicet vestrū. e ¶Onerosus fui. quia durum fuisset eis dare ppter auariciā suā: propter qd' apostolus pprijs manibus lucrabat: de nocte operādo: quod expēdebat de die prædicādo: vt habet Act. xx. g. & qn̄ hoc nō suffecit: suppleuerūt macedones q eū secuti fuerāt: sibi ministrādo. ideo seqtur: f ¶Nam quod mihi deerat &c. & patet litera. g ¶Est veritas christi in me. Modus est iurandi. & est sensus: veritas christi est testis mihi q veritatē dico. h ¶Quoniam hæc glo. id est hoc factū meū quod est ad gloriam dei. i ¶Non infringat in me. i. nō minuetur per me. k ¶In regio. achaiæ

¶als prædicaui. a ¶vnde er-
lium dei euāgelizaui vobis: alias a
go viuebas? a ¶quia non parua in vobis
expendi. b ¶ab alijs.
ecclesias expoliāui: accipiens sti-
a ¶vt vobis possem pdicare:
pendium ad ministerium vestrū. b
a ¶nō saltē ab aliq vr̄o accepi. b ¶etiā cū.
Et cum essem apud vos et egerem, c
a ¶accipiēdo. b ¶Nō onerosus, & si egerē.
nulli onerosus fui. Nam qd' mihi d e
a ¶post spolia ecclesiarū. b ¶ab his bn̄ cor- f
rectis fuit accipiēdū, ne amitterēt fructū: qa
si nō acciperet: illis forte in scandalū fieret.
deerat suppleuerūt fratres qui ve-
a ¶et vbis & f̄ctis: n̄ solū i stipēdijs. b ¶qa n̄
iactaui me de gn̄ę apud vos nec aliqd hmōi.
nerūt a macedonia. Et i oibus sine
a ¶de cętero maxime abstinēdo a stipēdio.
onere me vobis seruaui & seruabo.
a ¶verax christus in me loquitur hoc. s. qm̄
hæc &c. b ¶q gratis prędico: q a licitis ab-
Est veritas xpi i me: qm̄ hæc gliatio g h
stineo propter salutem vestrā. a ¶omnib⁹.
nō ifringet i me i regioib⁹ achaiæ. i k
a ¶putatis hoc fieri: an p odio quod dicunt
pseudo. b ¶quia diligo
vos: sed ideo facio: vt amputem oc.
Quare? Quia nō diligo vos? Deus l m
a ¶eorū quia diligo vos. b ¶nūc. c ¶semp. n
a scit. Quod autē facio: & faciam, vt o
¶sumendi vestra. ¶habere. p
amputē occasionē eorū qui volūt
a ¶per me. ¶sumendi vr̄a. b ¶Vel in quo
gliant. i. in nō accipiēdo sint sicut & nos. i.
b occasionē: vt in quo glorianf, inue q r
nō meliores nobis. Cū vo nō accipiūt: Nā
eiusmodi. ¶Erūt sicut & nos.
niātur sicut & nos. Nam eiusmodi s
a ¶callide sub specie religionis decipiētes.
pseudo apl'i sunt operarii subdoli
¶exterius. ¶vel angelos.
trāsfigurātes se in apl'os christi. Et t v
¶caput eorum.
d nō mirū. † Ipse em̄ sathanas trāsfi- x
a ¶christum. vel aliqn̄ cœlestem angelum.
gurat se in angelū lucis. Nō est er- y
go magnū si ministri ei⁹ trāsfigu- z a
a ¶sint. b ¶ministrorū xpi & sathanæ.
e rētur velut ministri iusticiæ quorū b
a ¶Dixi supportate insipiētē. ¶apte.
finis erit sm opa ipsorū. Iterū dico c d
a ¶in glia spūaliū: qa pro bono facio.
ne quis putet me insipientem esse. e
a ¶si in illa insipiēs: tūc magis i glia carnis.
b ¶qsi nō simpliciter. ¶qa nec in hoc vere
insipiēs qa pro bono: nec ipe habet p glia.
Alioquin velut insipiētē accipite f g
a ¶. i. sm carnem: quæ gliatio modica est.
me: vt & ego modicū qd glorier. h
a ¶lō velut insipiētem: qa. b ¶q̄tū ad ver
borū speciē. c ¶ad quē nō est de carne glia:
qa apud deum humilitas gloriosa est.
f Quod loquor: nōn loquor sm deū i
g sed quasi in insipiētia: in hac sub- k
a ¶Cur ergo facis? qa illi gliant: & qa vos
stantia gloriæ. Quoniā multi glo- l
suffertis. a ¶. i. sm illa quæ pertinēt carni:
vt est nobilitas & hmōi. b ¶sm carnem.
riātur sm carnem: & ego gloriabor m

G gio. achaiæ. i quib⁹ metropolis est corinthus. l ¶Quare? Hic cōsequēter remouet quādā obiectionē falsam. Dicebāt ei pseudo apl'i q paulus nō diligebat corinthios nec intendebat eis proficere de futuro: propter qd' nolebat aliqd accipere ab eis. qd' remouet, di. Quare. non accipio sumptus a vobis? m ¶Quia non diligo vos. vt dicūt pseudo apl'i. n ¶De⁹ scit. i. cōscius est mihi q hęc causa nō est vera. sed eā subdit dicēs: o ¶Qd' autē facio: sa. abstinendū a sumptibus vestris hæc est vera causa. p ¶Vt amputem occa. eorū. id est pseudo apl'orū: q tm̄ prędicabāt ppter tpale lucrū. q ¶Vt in quo glo. tales. s. imitādo veros apostolos vt dicebāt. r ¶Inueniant sicut & nos. i. nihil accipiētes: qn̄ refugiunt: de quibus subdit. s ¶Nā eiusmodi pseudo apl'i sunt operarij sub. i. callidi & vulpini, exterius tantum spēm pietatis ostendentes. t ¶Trāsfigurantes se in apo. xpi. id est portantes exteri⁹ signa verorū apl'orum. v ¶Et nō mi. qa de⁹ permittit maiorē simulationē. de qua subdit: x ¶Ipse ei sathanas trāś. &c. Et hoc multipliciter. Vno mō corp⁹ visibiliter assumēdo. sicut apparuit beato martino & mltis alijs: & multos sic decæpit. Alio mō inuisibiliter formādo vocē audibilē: sicut beato francisco volēs eū trahere a pœnitētię rigore. Aliqn̄ puertēdo iudiciū sensuū: faciendo apparere qd' nō est: & multis alijs modis. Propter quod dicit beatus Iohannes. j. cano. capit. iiij. a. Probate spiritus vtrū ex deo sint ppter qd' Iosu. v. d. dixit angelo sibi apparente in cāpo hericho. Noster es an aduersariorum? propter qd' concludit apl's:
H y ¶Non est ergo ma. i. mirabile reputandū. z ¶Si ministri. eius. i. hoies falsi & mali: cuiusmodi erāt pseudo apl'i. a ¶Transfigurent velut ministri iusticiæ. id est vt veri apl'i. b ¶Quorum finis. i. pseudo apl'orū. c ¶Erit sm opera ipsorū. Erit em̄ malus sicut opera eorum sunt mala: Apocali. xiiij. c. Opera enim illorum sequunt illos. d ¶Iterum dico. Hic ɔñr ostēdit apl's q etiā si se cōmendaret insipienter: tñ deberet a corinthijs supportari. Et prio ponit intētum. scd'o probat ppositū, ibi: Libēter. Circa primū cōtinuando se pdictis dicit: Iterum dico. i. nec qd' dixi recolo. e ¶Ne quis putet me insipientē. q. d. Ad hoc em̄ ostendi causam meę commendationis esse rationabilem. f ¶Alioquin. i. si non vultis eam recipere vt rationabilē: & me reputetis insipienter loqui. g ¶Velut insipientem accipite me. id est meam insipientiā supportate. h ¶Vt & ego modicū quid glo. hoc dicit. qa inferius se commēdabat de gloria carnis quæ modica est. de qua subdit: i ¶Quod loquor. de cōmendatione mea tali. k ¶Non loquor sm deū: sed quasi in insipientia. s. si facio hoc sine causa rationabili vel necessaria: sicut faciebant pseudo apl'i de quibus subditur: l ¶Qm̄ multi glo. sm carnem. Dicebant enim se esse iudæos natione & de semine abraam descendisse. & per hoc volebant alia dicta sua falsa haberi in reuerentia. m ¶Et ego gloriabor. vnde dicit. j. Hebræi sunt & ego: Semen abraæ sunt & ego. ¶Sciendum tamen q alio fine gloriabatur apostolus sic: quia pseudo apostoli hoc faciebant: vt per hoc in maiori auctoritate haberent & eorū falsę doctrinæ magis crederet. Apostol⁹ vo vt ✱ falsitatem Diuisio.

☞ a ¶Cædit. i. decipit. In faciē cædit in cuius os iniuria irrogatur. Hoc faciebāt quidā iudæi: q eo q essent de genere abraæ detrahebant illis eo q essent incircūcisi: & se pferebāt nobilitatē carnis sibi vēdicātes: qs corinthij tolerabāt & apl'o pferebāt. b ¶Hebræi sunt. Hebræi dicuntur ab heber: qui in confusione linguarum solus retinuit linguā naturalē. Et qa multi sunt hebręi q nō sunt israelitę: sicut psely ti, addit: Israelitæ sunt: & ego. c ¶Vt minus sapiēs. Amb. Ostēdit se coactū in laudem suā prupisse. d ¶In laboribus plu. Occasione inuenta etiam veros apostolos tangit, quibus plus laborauit: ne in se videat minor grā. e ¶A iudæis quinquies. Iudæis mos erat in synagoga cōtra legē agentes verberare correctionis causa. vn̄ paulū legē impugnantē quinqes verberauerūt: & in vnaquaq; correctiōe trigintanouē ictus ei dederūt: quadragesimū p misericordia condonantes. ¶Lex iubebat quadraginta ictus, nisi pro misericordia. ¶Ducentas percussiones accæperat cum virga vbi pendebant decē corrigiæ. Vna minus. i. in vltima vicę vna corrigia subtracta. Vel in vnaquaq; percussione vna minus. f ¶Periculis latro. Quos diabolus cum in ciuitate occidere non posset ei excitabat in via: cum tamen nihil ferret quod latrones cuperent. g ¶Periculis ex genere. Ambro. Quia lege iudæorum deserta ad euangelium se conuertebat. ☞Periculis

NICO.DE LY.

B ✱ falsitatē eorū repelleret & maiorē fructum faceret ad gloriā dei & fideliū salutē ppter qd' sua gliatio erat vtuosa: illorū autem vitiosa. a ¶Libēter. Hic ɔñr pbat ppositū. s. q in hoc corinthij debent ipm supportare. nam in hoc supportabant falsos apl'os q tñ multa grauamina eis inferebant: apl's aūt nullū, ppter qd' magis debebat supportari in hoc ab ipis. Et hoc est quod dicit: Libenter enim suffertis insipien. i. falsos apl'os de carne gloriantes & malo mō. b ¶Cū si. ipsi sa. Ironice loquitur. i. insipiētes. c ¶Sustinetis eni. i. patienter toleratis. d ¶Si quis. pseudo apl'orū. e ¶Vos in seruitutem redigit. Volebāt em̄ eos subijcere seruituti legis: dicentes eos debere seruare legalia cū euāgelio. f ¶Si quis deuo. quia de bonis corinthiorum viuebant laute. g ¶Si quis acci. bona vestra decipiēdo vos falsis verbis. h ¶Si quis extol. qa iactabāt se super corinthios dicentes se filios abraę corinthios autem filios gentiliū idolatrię deditorū & incircuncisorū. i ¶Si quis in fa. vos cædit. i. in pn̄tia vestra cōtumelias vobis infert: qd' faciebāt pseudo apl'i improperando eis immediate dicta consilia. Ideo subdit: k ¶Scd'm ignobilitatem di. q. d. Talia mala sustinetis ab eis tanq ignobiliores ipsis: non tamen a nobis: qa nullum tale intulimus vobis. l ¶Quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. i. deficientes in illis de quibus gloriantur falsi apostoli: qd' est falsum: vt patet ex prædictis: & magis ex sequentibus apparebit. m ¶In quo quis au. Positis rationibus cōmendationis suæ: hic incipit se commēdare. Et primo se pseudo apl'is adæquando. Scd'o: se eis pferēdo, ibi: Vt minus sapiens. Dicit igitur: In quo quis. illorum. n ¶Audet seipm cōmendare. o ¶In insipiētia dico audeo & ego. q. d. Licet sit insipientia seipsum cōmendare illo modo quo pseudo apl'i se cōmēdant: tñ audeo hæc facere, licet aliī q ipi: vt dictum est. & ideo cōmēdatio apl'i nō erat insipiētia sm veritatē: sed tm̄ aliquorū corinthiorū opinionē nō obstante tñ hac opiniōe apl's audebat

¶Et nō mirū si illi glorianf. a ¶voluntarij.
b ¶in hac glia. ¶Quod nō deberetis.
Libenter enim suffertis insipiētes: a
a ¶in hoc pbat q nō sapiētes: qa. b ¶. i. eē de
beatis. c ¶sed non estis. d ¶hanc iniuriam.
cūm sitis ipsi sapientes. Sustinētis b c
a ¶legis q ex timore. ¶ex libertate vr̄a q est d
em̄ si qs vos in seruitutē redigit: si e f
in charitate. a ¶de ptāte psumēs. b ¶cōsumit
vr̄a immoderate. c ¶decipit blande vt deuo
quis deuorat: si qs accipit: si quis g h
ret. a ¶iactat de nobilitate. b ¶i pn̄tia impro-
perādo gen⁹: & hoc est i faciē cedere. c ¶despi
a extollit: si quis i faciem vos cedit. i
cit. a ¶quā vobis obijciunt. b ¶Ita hos susti-
netis & nobis præfertis.
Scd'm ignobilitatē dico: quasi nōs k l
a ¶gloriæ. b ¶Non infirmi: qa.
infirmi fuerim⁹ in hac ptē. In quo m
a ¶illorū. b ¶gliari. ¶qa temeritas est qd' fa-
ciunt. c ¶qa insipientia est in qua glorianf.
quis audet, in insipientiā dico: au- n o
¶vt in his. a ¶lingua & natione.
b deo & ego. Hebræi sunt: & ego. Is- p q
a ¶sm ritus. ¶non proselyti. r
raelitæ sunt: & ego. Semen abraæ s t
¶per hoc decipiebant.
sunt: & ego. † Ministri christi sunt: v x
a ¶q deberē: qa nō est hois se laudare. Laudet
c & ego. Vt minus sapiens dico: y z
te alienū os vt dicit salomō. a ¶sum minister
xpi ostensus in labori. b ¶q etiam veri.
d plus ego. † In laboribus plurimis: a b
a ¶per ptes labores oñdit, subdēs. b ¶q illi.
¶quia & illi aliquos, vt viderentur apl'i.
¶verberibus.
in carceribus abūdanti⁹: in plagis c d
¶humanæ virtutis: vel, aliorū. a ¶. i. in periculis mortis. ¶sui.
supra modū: in mortibus frequen e
a ¶expōit plagas. ¶qnq; vicib⁹. ¶pcussiōes.
e ter. A iudæis qnqes quadragenas f
a ¶ne misericordes viderent. b ¶hoc a gen-
vna minus accæpi. † Ter virgis cæ- g
tibus passus. a ¶iudæis in ciuitate lycaonia.
sus sum: semel lapidatus sum: ter h i
¶. i. ptuli. ¶alto mari detētus tēpestate: vel
naufragiū feci. Nocte & die in pro- k
ad litteram. ¶Ostensus minister.
fundo maris fui. In itinerib⁹ sæpe: l
f periculis fluminum: periculis la- m n
a ¶. i. a iudæis pcuratis. b ¶ppter vni⁹ dei p-
g tronum: periculis ex genere: peri- o p
dicationem. ¶Vere probatus minister.
culis ex gentibus: periculis in ci- q
a ¶in cōmotionibus ciuiū cōtra me. b ¶vel
a serpentibus: vel penuria ciborum.
uitatē: † periculis in solitudine: r

apl's audebat se cōmēdare falsis apl'is se æquādo: vt sic eorū iactātiam repelleret, dicens: p ¶Hebræi sunt. i. de lingua & natione hebraica gloriantur. q ¶Et ego. s. sum sicut ipsi. r ¶Israelitę sunt. id est gloriant q de patriarcha iacob descenderunt. s ¶Et ego. similiter descendi. t ¶Semē abraæ sunt. Cui⁹ semini factę sunt promissiones. v ¶Et ego. sum de eodem semine. Et ideo de oibus istis possum gloriari sicut & isti. x ¶Ministri christi sunt. tm̄ sm apparentiam. y ¶Et ego. sum sm veritatis existentiā. z ¶Vt minus. Hic ɔñr eis se præfert. Et primo q̄tum ad mala perpessa. Scd'o: q̄tum ad bn̄ficia recæpta: ca. se. Prima in duas: qa primo pfert se in malis quę pertulit. Scd'o in his quæ euasit, ibi: Damasci. Prima adhuc in tres: qa primo se pręfert q̄tum ad mala sibi illata. Secundo: q̄tum ad voluntarie assumpta, ibi. In itineribus. Tertio: confirmat quædam dicta, ibi: Si gloriari. Circa primum dicit: Vt minus sapiēs dico. i. si videor vobis insipiēs me pseudo apostolis adæquando: adhuc videbor vobis minus sapiēs me eis præferendo. a ¶Plus ego. id est cum hoc faciā, me ostēdo ministrum christi plus esse q ipsi: qa plura mala passus sum propter ministerium christi. Ideo subdit: b ¶In laboribus plurimis. Ex iudæorū persecutione. s. fui plus q ipsi. Et sic intelligitur de sequentibus. c ¶In carceribus abundantius. Pro prędicatione euangelij. d ¶In plagis supra modum. Inter homines consuetum. e ¶In mortibus frequenter. id est in periculis mortis: & hæc oia patent ex actib⁹ apl'orū. Consequenter explicat de plagis sibi illatis, dicens: f ¶A iudæis quinquies &c. Deute. xxv. Committitur iudicibus q pro minoribus culpis pro quib⁹ mors non est inferenda, imponant plagas & verbera: ita tamen q quadragenarium numerū ictuū nō excedant. Sapiētes vero iudæorū ad ptendendum pietatem ordinauerunt: q de illo numero aliquid dimitteretur plus vel minus prout rōnabiliter videretur ratione delicti vel conditionis verberandi: & sic de alijs circunstantijs. Et qa paulus erat eis odiosus, subtrahebāt de dicto numero minus qd' poterant. s. vnum ictum. g ¶Ter virgis cæsus sum &c. Act. xvj. h ¶Semel lapidatus sum. in ciuitate lycaonia. Act. xiiij. i ¶Ter naufragium feci. i. passus fui. De semel habetur Act. xxvij. & de alijs tenendum est q non omnia pauli pericula scripta sunt. k ¶Nocte & die &c. i. per magnum tpus ad diuersas ptes terræ & insulas nauigando p pdicatione euāgelij: vt patet in actibus apl'orū in plurib⁹ locis. Alij exponunt dicētes: q naufragiū passus sub aqua stetit per diē & noctē diuina virtute eū ptegēte. l ¶In itineribus. Hic ɔñr ostēdit ppositum q̄tum ad mala voluntarie assumpta. Et primo de malis exterioribus. Scd'o: de interioribus, ibi: Præter illa. Circa primū dicit: In itineribus sæpe. s. fui pro prædicatione euangelij: & sic intelligatur de sequentibus. m ¶Periculis flu. inundantium in hyeme: & sic sunt magna pericula in transitu eorū. n ¶Pericu. latro. Diabolo eos incitante vt prædicationem eius impediret. o ¶Periculis ex genere. i. ex iudæis volētibus paulum occidere: vt patet ex actibus apl'orum in pluribus locis. p ¶Periculis ex gentib⁹. i. ex gentilibus mortē eius q̄rentibus: qa cōtra idolatriā pdicabat: & sic nec inter suos, nec inter alienos securus erat. q ¶Periculis in ci. commota contra me: vt patet Actuum. xviij. de epheso. r ¶Periculis in solitudine. A bestijs occurrentibus: vt patet de vipera eū mordēte: Actuū. xxviij.

C
Diuisio.
D
†1. Cor. 4. a. & 6. a.
†1. q. 3. c. saluator.
†Act. 14. b.
Ibi. 16. e.
Ibi. 27. a.
Diuisio.
†Act. 28 a.

E ☞ a ¶Periculis in fal. Vt qui dicũt eũ legalia tenere, sed nõ facile
Gal.5.b. alĳs aperire. Vñ alibi: Ego si adhuc circũcisionẽ præ.&c. b ¶In
Luc.12.d fame. Vbi ergo ꝓmissio dei? Primũ quærite regnũ dei: & hæc oĩa adĳ.vobis. Sed nouit medicus cui nos semel cõmisim⁹, hæc adiutoria qñ apponat: qñ subtrahat. c ¶Sollicitudo oĩm ec. quãto maior charitas, tanto maiores plagæ de
Eccs.1.d. pc̃tis alienis. vñ: Qui apponit sciam, apponit & dolorẽ. d ¶Nõ vror. Vrũt oẽs tribulationes, sed nõ ad cõsumptionẽ: immo ad purgationẽ. Vror. Iste affectus purgat: quia de charitate venit. Oẽs qui scandalũ patiunt frixoriũ sunt habentiũ charitatem. i. ossiũ: q̃ ferũt carnes. i. ꝑfectoꝝ qui portant & regunt carnales. Vnde. Et ossa mea sicut in frixorio cõfrixa sunt. ¶Aug. Tribulatio em̃ tãꝗ emplastrum mordax vrit te, sed & sanat te. e ¶Scit quod nõ men. qa fert mihi testimoniũ ꝑ signa & ꝑdigia. f ¶Et sic effu. Aug. Vtilitati oim
Mat.10.c se fugiendo seruabat. vñ: Si vos persequẽtur in vna ciuitate, fugite in aliam. Augu. Fugiat minister xp̄i: sicut ipse xp̄s in ægyptum fugit fugiat & qui spiritualiter quæritur, dum per alios firma est eccl'iæ salus. ☞Scio

¶q̃ nõ ex mari, sed in mari. ¶ab hæreticis.
a periculis in mari: piculis in falsis a b
¶vere ꝓbat⁹ minister. a¶manuũ. b¶morborum & hmõi. c¶pro opere vel alĳs.
fratribus. † In labore & ærũna: in ui c d
¶vere probatus. e
b giliis multis, in fame & siti, in ieiu f
niis mltis, in frigore & nuditate: p̄ g h
a¶in corpore a ꝑsecutoribus patior & alĳs modis. b¶angit me.
ter illa q̃ extrinsecus sunt, instãtia i
a¶q̃ nec vna hora remittit. b¶q̃ ex charitate
c mea quotidiana: sollicitudo oĩum
ꝓuenit. a¶q̃ tãta ẽ ¶de oib⁹ fidelib⁹. b¶ꝓbatio sollicitudinis ꝑ ptes. ¶vel in fide: vel in aliqua virtute. c¶Q.ita de illo vt de meo
ecclesiarũ. † Quis infirmat: & ego k l
doleo. a¶aliqua molestia tribulationũ. m
nõ infirmor? Quis scandalizat: & n o
a¶igne charitatis qua eis cõpatior. b¶& cũ hæc sunt. c¶de his.
d ego nõ vror? Si gl'iari oportet: quæ p q
a¶nõ de potẽtia vl gñe vt illi pseudo faciũt. b¶& si in his videat poti⁹ abiectio. c¶q nouit omnia. ¶interponit iusiurandum.
infirmitatis meæ sunt gl'iabor. De⁹
a¶cuius sum seruus.
& pater dñi nr̃i iesu christi scit q est
a¶laudatus. ¶ꝑ nos fideles. ¶in supradictis
e benedictus in sæcula, ꝙ nõ mẽtior.
vel in hoc se. ꝙ. a¶itẽ firmitas. b¶q sub are
Damasci præpositus gẽtis arethæ re r
tha illi gẽti ꝑerat. a¶admonitione iudæoꝝ.
gis custodiebat ciuitatẽ damasce s
a¶ne ampli⁹ ꝑdicarẽ. b¶añ nõ est necessariũ
norum vt me cõphẽderet: † & ꝑ fene t v
suffragiũ dei ꝙ deficit humanũ. a¶a fribus.
¶ñ ꝙ timeret pati q dixit: cupido dissol.&c.
strã i sporta dẽmissus sum ꝑ murũ: x
f & sic effugi manus eius. Ca.XII. y
a¶præter supradicta. b¶propter pseudo.
SI gloriari oportet: non z a
a¶respectu gl'iationis: sed ꝓpter vestram vtilitatem. ¶stultum est: & ideo tacet nomen suum. b¶narrando.
expedit quidem. Veniam au b
a¶secreta quæ vidi, & plene intellexi: nõ vt pharao qui vidit & non intellexit.
tem ad visiones & reuelationes c

NICO.DE LY.

☙ a ¶Periculis in ma. s. a piratis: quia pericula ex mari ꝓuenientia. s. in naufragio expressa sunt. b ¶Periculis in fal. fra. qđ est piculosius: qa nulla pestis efficacior ad nocendũ ꝙ familiaris inimicus. c ¶In labore. s. corpali: operando ꝓprĳs manibus de nocte: vt libere posset prædicare de die. vñ dr̃ Act.xx.g. Ad ea quæ mihi opus erant & his qui mecum sunt ministrauerũt manus istę. d ¶Et erũ. quę est lassitudo & defectus ꝯñs ad laborem.
F e ¶In vigilĳs multis. Vt vacarem labori manuali: vt dictũ est: & aliqñ orationi. f ¶In fame & si. nã aliqñ cibus & potus deficiebãt: & aliqñ a cibis habitis abstinebat ad domandũ carnẽ ꝓpter alioꝝ exemplum. Ideo sequit. In ieiu. mul. g ¶In frigore & nu. qa frequẽter exponebat frigori: nec tñ habebat sufficiẽs tegumentũ. h ¶Præter illa. Hic ostendit ꝓpositum q̃tũ ad mala assumpta in interioribus, di. Præter illa quæ ex. sunt. i. ꝑter mala iam enumerata q̃ me affligũt exteri⁹, sunt alia mala q̃ me affligũt interi⁹. de qb⁹ subdit: i ¶Instãtia mea quo. &c. Incũbebat em̃ sibi quotidie intendere sollicite regimini eccl'iaꝝ in magna afflictione mẽtis. Iõ subditur: k ¶Quis. In eccl'ia. l ¶Infirmatur. In fide & moribus. m ¶Et ego non infir. dolens de malo eius. q. dicat nullus. n ¶Quis scãdalizat. ruẽs in pc̃tm̃ exemplo alterius. o ¶Et ego nõ vror? ꝑ cõpassionẽ. q.d. null⁹. p ¶Si gloriari. Hic ꝯñr cõfirmat q̃dã dicta ꝑ iuramẽtũ, dicẽs: Si gloriari opor. Et accipit hoc si, pro qa: qa oportet eũ sic facere ad repellẽdũ iactãtiã pseudo apl'oꝝ: vt p̄dictũ est. q ¶Quæ infir. meæ sunt glo. i. q̃ ꝑtinent ad infirmitates. Hoc dicit ꝯ falsos apl'os: q de nobilitate generis & de filĳs ad mũdanã gloriã pertinentibus principal'r gl'iabant. Et ꝯfirmat dicta iuramẽto, dicẽs: Deus & pater dñi mei iesu xp̄i q est bñdictus in sæcula scit ꝙ non mẽtior. r ¶Damasci. Hic ꝯñr enũerat mala q̃ euasit: & hoc in quodã ꝑticulari. dũ em̃ ꝑgeret damascũ ad ꝑsequẽdũ xp̄ianos miraculose fuit ꝯuersus: & cõfundebat iudæos q habitabãt damasci. ꝓpter qđ suaserũt ꝑposito ciuitatis vt caperet & occideret: vt habet Act.ix. Et hoc est qđ dr̃: s ¶Custodiebat ciuitatẽ damascenorum. id est custodiri faciebat per homies armatos. t ¶Vt me cõprehenderet. Et traderet iudæis ad occidendum. v ¶Et per fenestram. s. domus adhærẽtis muro ciuitatis. x ¶In sporta demissus sum. scilicet a christianis. y ¶Et sic effu. ma. eius. Sed ex hoc videt ꝙ nõ fuerit sufficienter cõfisus in dño q poterat eum pro

eũ ꝓtegere. Dicẽdũ ꝙ hõ in periculo positus nõ debet ad diuinũ auxiliũ fugere, cõtẽnẽdo hũanũ: qa hoc est tẽtare deũ. Iõ debet vti auxilio hũano quãtũ põt: & residuũ dimittere diuino: qđ apl's fecit in ꝓposito. Sed adhuc obĳcit: qa Ioh.x.b. dr̃: Mercenari⁹ & q nõ est pastor videt lupũ venientẽ: & dimittit oues & fugit sic aũt vr̃ apl's fecisse ergo &c. Dicendũ ꝙ aliqñ quærit ꝑsona p̄lati tm̃: & tũc debet curã cõmittere alteri & se absentare: maxie qñ seruatur ad maiora: & sic helias fugit iezabel. iĳ.Reg.xix. Et sil'r paulus fugit hic manus ꝑpositi: & de tali ꝑsecutione dicit saluator Mat.x.c. Cũ aũt ꝑsequent vos in ciuitate vna: fugite in aliã. Aliqñ ṽo quærit grex cũ p̄lato: & tũc p̄latus debet ꝑponere vtilitatem gregis saluti sui corporis.

G

¶In ca.xi. vbi dicitur in postil. Cum sitis ipsi sapientes &c.

ADDITIO.I. Quod hic dr̃: Cũ sitis ipsi sapientes, ꝑm glo. nõ intelligit ironice: sed exponit id est deberetis esse sapientes.

¶In eo.ca.xi. vbi dr̃ in postil. A iudæis qnquies quadragenas vna min⁹ accepi.

ADDITIO.II. Plagę seu ṽbera q̃ imponebant a iudæis ꝑ trãsgressione aliquoꝝ p̄ceptoꝝ legis semꝑ erant in nũero quadragenario minus vna: nec plus vel minus dabat alicui. vt habetur in libro qui dr̃ machoch, qđ sonat plagas. vñ apl'o tanꝗ trãsgressori legis sicut & alĳs trãsgressorib⁹ æqualem numerũ plagaꝝ imponebant, nõ addendo vel minuendo.

REPLICA. In ca.xi. de plagis apl'i dicit postil. ꝙ cõmittebatur iudicibus numerus plagarum: sic ꝙ quadragenariũ numerũ nõ excederent: vt hr̃ Deut.xxv. Burg. aũt allegat librũ machoch ad oppositũ qui vult dimittere textum sacræ scripturæ & credere Burgẽ. & suo machoch poterit: ego nõ. Ca.XII.

H

SI gloriari. Postꝗ apl's ꝓtulit se pseudo apl'is in malis ꝑpessis. Hic ꝯñr ꝑfert se eis in bonis a deo sibi collatis. Et diuidit in duas partes: qa prio ponit suã cõmendationẽ. Scđo: subdit excusationẽ, ibi. Factus sum incipiens. Pria in duas: qa primo declarat donũ dei collatæ sibi grãe. Scđo: remediũ cõtra periculũ supbię, ibi: Et ne magnitudo. Prima in duas: qa primo ponit dei donũ. Scđo: de hoc qualiter sit gloriãdũ, ibi: Pro hmõi gloriabor. Prima adhuc in duas: qa primo ponit donũ in generali. Secũdo magis in speciali, ibi: Scio hoiem. Circa primũ dicit. z ¶Si gloriari opor. i. quia me gloriari oportet me commendando rõne p̄dicta: ca. præcedenti. a ¶Non expedit quidem. i. non est bonum commendare seipsum absolute, sed tantum in casu necessitatis: in quo casu erat apostolus vt. s. dictum est. Ideo subdit: b ¶Veniam autem. In commendando meipsum. c ¶Ad visiones & reuelationes dñi. Est autem visio quando aliqua videtur visione corporali vel imaginaria: quoꝝ tamẽ intellectus est occultus. Reuelatio vero quando talium aperitur intellectus. Et ista duo aliquando separant sicut balthasar vidit manũ scribentem: Dañ.v. tamẽ nõ intellexit. Et pharao spicas: Gẽn.xli. Ille vigilans, iste dormiens: tamẽ nõ intellexerunt: sed ioseph & daniel qui visiones exposuerũt: & iõ illi habuerunt visiones tm̃: isti vero reuelationẽ. Aliquãdo autẽ coniungũtur quãdo vtrũꝗ fit vni: sicut Daniel.vĳ.a. vidit quattuor bestias ascendentes de mari: & intellexit quid significarent. Iterũ aduertendum ꝙ talia aliquando fiunt per spiritũ malignum deo permittente sicut fiebant prophetis baal prophetis autem sanctis fiebant per spiritũ sanctũ. Paulo vero apostolo vtrũꝗ factum est frequenter a spiritu diuino. Ideo dicit: Ad visiones. quo ad primum: Et reuelationes, quo ad secundum. Dñi, quo ad tertium. ☙Scio

☞ a ¶Scio ho. Quasi de alio: & res dr̃: & iactantia vitatur. b ¶Siue in corpore siue ex. Hoc ignorauit apl's: vtrum qñ rapt⁹ est in corpe fuerit aĩa: an ꝯino de corpore exierit: vt mortuũ corpus iaceret. an ꝑm modũ aliũ quendã viuẽtis corpis vbi aĩa fuerit, mẽs eius ad vidẽda vel audienda ineffabilia illius visionis accepta sit. Et quia hoc incertũ erat: ideo forsitan dixit: siue in corpore siue extra. c ¶Raptum. Contra naturã eleuatum. d ¶Vsꝗ ad ter. cœ. i. ad cognitionẽ deitatis. Vsꝗ ad tertiũ cœ. Primum cœlum, aereum: secundũ, firmamẽtum: tertiũ, spũale: vbi angeli & sanctæ animæ dei fruunt cõtemplatione. Aug. Vel tres cœli, intelligunt tria genera visionũ. vt primũ cœlũ sit corporalis visio: cũ corpaliter quedam vident dei munere: vt helise⁹ vidit ignitos currus qñ videlicet raptus est helias: & balthasar manum scribentem in pariete: Mane thetel phares. Secundũ cœlum est imaginaria: vel spũalis visio qñ aliquis in extasi vel somno videt nõ corpora, sed imagines rerum dei reuelatione. vt petrus discũ. Tertium cœlũ est intellectualis visio quando nec corpora, nec imagines eoꝝ vident: sed in incorporeis substãtĳs intuitus mẽtis mira dei potentia figit. Ad hanc raptus est apl's: vt ipm deum in se, nõ in figura aliqua videret. Sed an in corpe, an in aĩa separata dicit se nescire. Q. nõ humano sensu vidi. vt (& si in corpe) nõ sit cõtra
Exo.33.d illud moysi: Non videbit me hõ & vi. Tunc e ñ apl's nõ vixit hõ. i. ꝑm vsum sensuum corpis: sed ablatus est omis sensus hois. ¶Vel ꝑm Dyonisiũ: qui tres ordines angeloꝝ ternos in singulis ponens cõstituit. In primo angelos, archãgelos, virtutes. In secundo: principatus, potestates, dñationes. In tertio thronos, cherubin & seraphin: quorũ tertius vicini⁹ deũ cõtemplat: ad quorum similitudinem vidisse deũ apostolus dicit. Vel, primũ cœlũ cognitio: cœlestiũ corporũ. Secundũ: cœlestium spirituum cognitio. Tertiũ: deitatis. ¶Aug. Ad tertiũ cœlum. quod non per corpus videt: nec imaginabil'r, sed ꝓprie: hoc ea visione videt q̃ supat oẽs. Per corpus videt cœlũ, terra, & oĩa oculis cõspicua. Spũs corporales imagines tenet: vel veras, vel quas fingit. Intellectus capit res incorporeas: q̃ nullas habẽt imagines. Hę sunt tria gña visionũ. Scđm primã visionẽ vidit balthasar manũ: nec sciuit qd significaret: qđ daniel aperuit melius ꝓpheta visiõe mẽtis ꝓpria. Scđm scđam vidit petrus in extasi discum: vbi nõ corpus, sed imago: post mẽs diuinitus adiuta vidit qd significaret. Hac mẽs subuecta sine oĩ imagine videt ꝑspicuã veritatẽ, ibi ṽtutes aĩæ: sine oĩ labore. vna est ibi tota ṽtus, amare qđ videas: & sũma fœlicitas, videre & habere qđ amas: Propt hãc ṽitatis visionẽ vbi deus vr̃: nõ per corpalẽ visionẽ, vt in sina: vel spũalẽ, vt Esaias: & Iohãnes in apocalypsi: sed per speciẽ nõ in ænigmate oĩs labor suscipit. Hoc mõ petĳt moyses videre deũ. i. in substãtia q̃ de⁹ est, q̃ tñ multis figuris viderat: & facie ad faciẽ ei locutus erat. Quia ibi. i. in illa specie longe ineffabilius & ꝑsenti⁹ vr̃ & arcana dicit: vbi nemo viuẽs in istis sensib⁹ videt. Hoc est tertiũ cœlũ: vbi de⁹ vr̃ facie ad faciẽ. Iste est paradisus: si dici paradisus põt: qa & ꝑsens ecclesia paradisus dicit: & locus in quo adam corpaliter vixit. e ¶Arcana verba. Intimationem de secreta dei essentia: quasi per verba. f ¶Supra id quod. Vt pro magnis illis non esse homo mortalis & fragilis videatur. ☞Et ne magni.

B

a¶q̃ de dño vel q̃s dñs apuit. b¶de se quasi de alio. c¶cõformẽ xp̄o: qa aliter nõ videret.
a domini. † Scio hominem in chri a
a¶mõ ergo ꝑ meritis maior: & ꝙ tãdiu tacuit: ꝯstat mõ ñ supbę, sed ex necessitate dici.
sto ante annos quattuordecim, si b
bue in corpore siue extra corpus: c
a¶sed. ¶q hoc facere potuit. ¶Ostẽdit ei de⁹ vitã in qua vidẽdus est in æternũ. b¶in xp̄o existentem. ¶bis se raptum dicit.
c nescio, deus scit: raptum huius d
d modi vsꝗ ad tertium cœlum. Et e f
scio hmõi hoiem siue in corpe, si
¶sic. s. ꝙ anima de corpore exierit.
ue extra corpus: nescio, deus scit:
a¶in eã tranquillitatẽ qua fruunt q sunt in cœlesti hierl'm: & sic videre potuit ꝙ nunꝗ corporeis sensibus impeditus.
quoniam raptus est in paradisum:
e Et audiuit arcana verba quæ nõ li g
a¶verbis explicare. b¶hoĩe vel visione.
cet homini loqui. Pro huiusmodi h
a¶cõmendabo me. b¶filio abrae & hmõi.
gloriabor: Prõ me aũt nihil: nisi in i k
a¶tribulationib⁹ q̃s patior. b¶Gloriabor. l
c de reuelationibus & infirmitatibus.
infirmitatib⁹ meis. Nam & si voluem
a¶& si videar. b¶pro vr̃a vtilitate. qđ ibi: Omnia aũt charis. propter vestram ædifica.
ro gloriari: nõ ero insipiẽs: verita n
a¶possem & de pluribus gloriari: sed parco id est parce refero. b¶pro obtrectatoribus hoc dicit.
tem enim dicã. Parco autem: nẽ quis o p
a¶cũ nõ nisi infirmitas videat:
f me existimet supra id quod videt q
vel ab alĳs qui vident audiatur.
a¶Ordo: supra aliqd quod audit ex me. b¶eos qui me vident.
in me: aut audit aliquid ex me. r

☙ a ¶Scio ho. Hic ꝯñr exemplificat magis in spãli. Et primo ponit tẽpus visionis, dicẽs: Scio ho. in chri. i. vnitũ xp̄o per fidẽ charitate formatam: hoc em̃ sciebat de se: de quo quasi de alio loquebat per reuelationẽ. C
b ¶Ante annos quattu. Si qs consideret inueniet ꝙ fuit circa principiũ suæ conuersionis: qa cõuersus fuit eodẽ anno quo passus fuit christus: vel cito post circa finẽ imperĳ tiberĳ cæsaris. Cui successit gaius imperãs quattuor annis. Post quẽ claudius otto. Cui successit nero: cui⁹ tẽpore passus fuit apl's: & sic inter tyberiũ & neronẽ fluxerũt. xĳ. anni †26.q.3. c.ep̄i.
& sic duob⁹ annis additis de tpe tyberĳ, q nõ statim mortu⁹ fuit post ꝯuersionẽ pauli: qa impauit. xxiĳ. annis: & sic fuerũt. xiiĳ. anni. Iõ satis ꝓbabil'r dicũt aliq ꝙ hanc excellentẽ visionẽ habuit in damasco in illo triduo in quo nõ vidit corpaliter, nec mãducauit, neꝗ bibit. Cõmemorat aũt apl's hoc tp̄s: qa si tm̃ placuit deo a pricipio ꝯuersionis suę: adhuc erat magis placẽs ei ꝓpter multa bona opa q̃ fecerat interim: & hoc totũ est ad cõfutationẽ pseudo apl'oꝝ & ad declarationẽ fidei xp̄ianæ. c ¶Siue in cor. &c. Licet ei apl's tũc sciuerit se fuisse in spũ in cœlo empyreo, & corpus suũ in terra fuisse: tñ nesciebat vtrũ tpe illi⁹ visionis sepata fuisset aĩa a corpe per mortẽ: & reunita fuisset diuinitus corpori trãseũte visione. Vel si ꝑ tũc fuisset vnita corpi sicut forma tñ ab vsu sensuũ separata. d ¶Raptũ hmõi. Raptus ꝓprie importat quandã violẽtiã alicuius rei ꝯ Violẽtia mot⁹ duplex.
motũ sibi cõnaturalẽ. Q̃ põt esse dupl'r. Vno mõ q̃tũ ad terminũ motus: vt si lapis moueat sursum. Alio mõ: q̃tũ ad modũ motus: vt si lapis ꝑ impulsum violẽtũ ferat deorsum velocius ꝙ nat⁹ est moueri. Aĩa ṽo nata est moueri in deũ: tñ motus cõnaturalis ꝑm statũ vitæ p̄ntis est, ꝙ in cognitionẽ diuinã ascẽdat ꝑ cognitionẽ sensibiliũ: & sic vtẽs sensibus. Et iõ qñ rapit ad diuinoꝝ cognitionẽ a sensibus abstracta: est ibi quidã raptus: inq̃tũ hoc fit p̄ter motũ sibi connaturalẽ. Post resurrectionẽ vero qñ erit in corpe gl'ioso op⁹ ĩtelligẽtię nullo mõ impediẽte, raptus nõ habebit locũ. D
e ¶Vsꝗ ad ter. cœ. s. empyreũ. f ¶Et scio hmõi ho. Dicunt aliq ꝙ apl's hic tãgit aliũ raptum a primo: dicẽtes ꝙ bis fuit sic raptus. Semel in pricipio suę cõuersionis: & ad hoc referũt ꝙ dictũ est: Et iterũ semel qñ orãs in tẽplo fact⁹ fuit in stuporẽ mẽtis vt habet Act.xxĳ. & ꝓpter hoc vt dicũt in hac visiõe dr̃ ꝙ rapt⁹ est in paradisum: In p̄cedẽti ṽo dr̃ ad tertiũ cœlũ distinguendo hãc ab illa. Sed hoc dictũ nõ est verisile. nã illa visio q̃ fuit in tẽplo fuit imminẽte iam apl'i captione & ductione apud romã ipse ṽo iã ante scripserat epl'am hãc a troade: vt patet per Hier. in ꝓlogo huius epl'æ. Propter qđ dicẽdũ ꝙ nõ loquit hoc de alia visione: sed eandẽ prosequit. Nec valet qđ obĳcitur de paradiso: qa qđ prius noĩauit tertium cœlũ: hic noĩat paradisum. Cœlũ em̃ empyreũ qđ est locus beatoꝝ, dr̃ tertiũ cœlũ respectu cœli crystallini & siderei. Et dr̃ empyreũ a pyr qđ est ignis: ꝓpter silitudinẽ claritatis. Dicit etiam paradisus a suauitate dulcedinis quæ ibi habet: & vtrũꝗ expertus fuit apl's ꝓpter qđ nominauit ipsum primo tertiũ cœlũ & postea paradisum. g ¶Et audiuit arcana verba. Hic ponitur auditus pro visu: sicut aliquando fit e conuerso in scriptura: Exod.xx.c. Populus videbat voces &c. Vidit em̃ paulus tunc nude diuinam essentiã: sicut dicit. Aug. ad Paulinum de videndo deo. Dicitur etiam illa visio hic auditio: qa paulus ibi fuit instructus de secretis diuinis quæ sunt incõprehẽsibilia: & per consequens inenarrabilia. Ideo subditur: Et quæ non licet homini loqui &c. h ¶Pro hmõi. Hic ꝯñr ostendit apl's qualiter sit de hmõi gloriandum. Circa quod sciendum ꝙ in homine duo cõsiderant. s. ipse homo: & donũ dei: qđ est in ipso. Si ergo gl'ietur de dono dei inq̃tũ habet illud a deo, bona est gloriatio: qa gloriat in deo. Si autem glorietur de dono quasi a se habito: mala est gl'iatio. Ideo dicit. i. Coꝝ. iiĳ. b. Quid autem habes quod non accæpisti? Si autem accæpisti quid gloriaris quasi nõ accæperis? Ideo dicit apostolus: Pro huiusmodi. s. visionibus & donis mihi a deo collatis. i ¶Gloriabor. In domino. k ¶Pro me autẽ nihil. id est a me nullam habeo materiam gloriandi. l ¶Nisi in infirmitatibus meis. i. a me tantum habeo infirmitatem & defectum. Osee. xiĳ.c. Perditio tua israel ex te est: ex me tantummodo auxilium tuum. m ¶Nam & si voluero gloriari. de donis a deo mihi collatis. n ¶Nõ ero insipiens. quia non faciam hoc inaniter & sine causa. o ¶Parco autem. id est parce me laudo. p ¶Ne quis me existi. scilicet gloriari inaniter. q ¶Supra id quod videt in me. id est in conuersatione mea. r ¶Aut au. ali. ex me. id est ex doctrina mea. Multa enim dei dona latebant in

☙bant in

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Et ne magni.re. Parco multũ gl'iari, ne aliter puter. Et ideo datus est stimulus pungẽs carnẽ: qs; angelus malignus missus a sathana vt colaphizet.i.reprimat oẽm motũ supbię incutiẽdo tribulationes: vel tẽtando (vt qdã aiũt) p libidinẽ. Tentatio aũt cui nõ cõsentit nõ est pctm, sed materia exercendæ ṽtutis. Et ne magni.re. Aug. Cætera vitia tm̃ in malefactis valent: superbia vero sola in recte factis cauẽda est. Cum em̃ qsq; bñ pfecerit, superbia tentat vt pdat totũ pfectũ. b ¶Stimulus. Aug. in Ps. Dñe nõ est dolore quodã corporis traditur vehementer exagitatus. c ¶Dixit mihi. per inspirationem vel p angelum. d ¶Nã virtus in infir. Aug. in Ps. Dñe nõ est: quia perfectio virtutum est quæ habet infirmitatẽ cõtrariã cũ qua legitime certet & ideo gl'iabor in infirmitatibus: nõ inuitus, sed libẽs. e ¶Factus sum insi. In his oĩbus cõmendationibus videor insipiens: sed vestra culpa qui debuistis me contra pseudo commendare. f ¶In omni patientia. Amb. Patiẽtiam primã memorat quæ ad mores ptinet: qa diu illos portauit quasi impatiẽtes egros: vt adhibita potestate signorũ quasi medicina curaret vulnera eorum. g ¶Et virtutibus. Virtus est genus signorũ & pdigiorũ.i.oẽ miraculũ. Signũ qđ in quocũq; tpe aliquid significat: & est pdigij genus. Prodigiũ qđ in futuro. Vel signũ & pdigium in his quę cõtra naturã: virtus in his quæ non cõtra naturã vt per impositionẽ manus: & orationem a morbo liberare.

Virtus. Signũ. Prodigium.

☞Non enim

NICO.DE LY.

✻bãt i aplo q̃ nõ manifestabat: nisi put & qñ ad dei gloriam & fidelium salutem expediebat. a ¶Et ne magni. Posita magnitudine collatæ sibi grãe. Hic ɔñr declarat remediũ sibi datũ cõtra periculũ superbiæ. Et diuidit in tres partes: qa prio ponitur remedij ratio. Scd'o: ponitur amotiõis petitio, ibi. Propter qđ. Tertio: dñi rñsio, ibi: Et dixit mihi. Circa primũ sciendũ: q sicut medicus corpalis pmittit vel pcurat minorẽ læsionẽ vt curet maiorẽ: ita deus aliqñ pmittit sanctos corporaliter affligi vel tentari: & aliqñ labi in pctã minora: vt a maioribus pseruenẽ: qa sic humiliati recurrunt ad diuinũ auxiliũ de se vel suis meritis nullatenus cõfidentes. Supbia ṽo est radix oĩum malorũ: Ecci.x.b. Initiũ oĩs pcti superbia: cuius frequenter est occasio singularis excellentia etiam in virtutibus. Sic autem erat in aplo. Tum propter specialem electionem: Actuum.ix.c. Vas electionis mihi est iste. Tum propter arcanorum dei cognitionem in raptu: vt dictum est. Tum ppter integritatẽ virginalem.i.Corũ.vij.b. Volo aũt omes vos homines esse sicut meipsum &c. & propter alia dona plura propter qđ dñs dedit ei remediũ cõtra eleuationẽ supbiæ. de quo dicit: Et ne magnitudo reuelationũ. diuinarũ. b ¶Extollat me. superbiendo. c ¶Datus est mihi sti.car.meæ. vt per infirmitatẽ corporis cõseruet humilitas mẽtis. Dr em̃ ad lrãm q grauiter fuit vexatus iliaca passione. Vel stimulus carnis dr tẽtatio pcti carnalis: quæ fortius cõcupiscentiã mouebat post reuelationes q̃ ante, deo pmittente: tamen ipsam refrænabat cũ adiutorio diuinæ gratiæ. d ¶Angelus sathanæ qui me colaphizet. Illam passionẽ iliacã cõcitando: vel carnis cõcupiscentiã suis tentationibus incẽdẽdo. e ¶Propter quod. Hic ɔñr ponitur circa dictum remedium apostoli petitio. Circa quod sciendũ: q infirmus ignorans medici pcessum qñ imponit sibi mordax emplastrum, rogat medicũ vt remoueat ipm: quẽ tñ medicus nõ exaudit ad nutum, licet exaudiat ipsum ad bonũ suũ: sciens infirmitatẽ suã aliter non posse curari. Sic apl's sentiẽs passionẽ iliacã sibi grauẽ, vel tentationem carnis sibi periculosam: petijt a summo medico ista remoueri. Et hoc est quod dicit:

F

Diuisio.

¶quis ergo de se securus.
a † Et ne magnitudo reuelationum a
a¶in supbiã. b¶a deo. c¶ad meã vtilitatẽ. d¶deus ad cõseruationẽ hũilitatis immisit:
b extollat me: datus ẽst mihi stimul' b c
diabolus vt ad defectũ traheret. a¶quis;
carnis meæ angelus sathanæ: qui d
a¶qa grauiter colaphizabar. ¶qa grauis est medicina infirmo. b¶multotiẽs rogaui, humanæ timens. c¶qui salus potest.
me colaphizet. † Prõpter qđ ter dõ e
¶stimulus.
minum rogaui vt discederet a me: f
a¶melius mihi puidens. b¶Q. debet tibi sufficere q dedi. ¶in oĩbus sufficere q dedi
c & dixit mihi: Sũfficit tibi gratia g h
etiã & hoc donũ. ¶noli orare hoc. nam.
d mea. Nã virt' in infirmitate pficit. i
Libenter igit gl'iabor in infirmita k
¶ad hoc datis.
tibus meis: vt inhabitet in me vir
a¶& qa ad hoc date: nõ solũ in his gl'iabor, sed & placeo mihi.i. multũ delector in eis.
tus christi. Prõpter qđ placeo mi l
a¶scilicet. ¶verborum.
hi in infirmitatibus meis: in cõtũ m
¶in penurijs. ¶de loco ad locum.
meliis, in necessitatib' in psecutiõi n o
¶anxietatibus animi. ¶illatis. ¶placeo.
bus, i angustiis p xpo. † Cũ em in p q
¶hoc in isto & in sctis. ¶exterius. a¶tũc vincit xpianus cũ perire putat: tunc pdit pfidia, cũ se vicisse gratulatur. b¶victor efficior.
e firmor, tũnc põtẽs sum. Factus sum r s
insipiens: vos me coegistis. Ego t v
em debui a vobis cõmendari. Ni x
a¶debui. b¶vobis. c¶ad cõparationẽ horũ vel ab his tunc remotus. ¶petro & iacobo.
hil em minus fẽci ãb his q sunt su y
a¶meum: sicut quibusdã videtur. b¶quia.
pra mõdum apostoli: Tãmetsi ni z
¶esse videor quibusdã: tamen ea feci q̃ aplm designant.
hil sum, signa tamẽ aplatus mei fa a
¶a deo vel plus q; digni.
f cta sunt super vos in omi patiẽtia: b
a¶hæc sunt signa. ¶minoribus. b¶maioribus miraculis. c¶castitate & alijs.
g in signis & prõdigiis & virtũtib'. c

est qđ dicit. Propter quod ter dñm rogaui.i. pluries: vel forte totiens petijt & nõ plus. f ¶Vt discederet a me. Affligens me corporaliter vel tentans: vt pdictũ est. g ¶Et dixit. Hic ɔñr ponit dñi rñsio. Et diuidit in duas ptes: qa prio ponit dñi rñsiõis actus. Scd'o eius effectus, ibi: Libenter igit. Circa primã dicit: Et dixit mihi.s. dñs. h ¶Sufficit tibi gra. mea. quasi dicat non est tibi necessariũ vel vtile q a te discedat infirmitas corporalis vel fm alios tẽtatio carnis: quia gra mea quã habes est tibi ita vigorosa vt absq; impatientia infirmitas tolerari possit & tẽtatio superari: vt sic infirmitas vel tentatio tibi cedant ad augmentum meriti. Ideo subditur. i ¶Nam virtus in infir. perfi. quod dupliciter põt intelligi. Vno mõ materialiter, inquãtũ infirmitas est materia ṽtutis exercẽdæ.s. hũilitatis: vt dictũ est: & patiẽtiæ & etiã tpantiæ. Debilitatis em viribus per infirmitatẽ hõ tẽperãtior reddit. Alio mõ occasionaliter. nã infirmitas est occasio perueniẽdi ad pfectionẽ, inq̃tũ homo propriã fragilitatẽ cognoscẽs cautior redditur ad pcauendũ & resistẽdũ pctis: & per ɔñs exercitatior in bonis: & sic fortior efficitur propter quod & dñs philistæos & alios quos alios in terra pmissionis reliquit ad exercitium israel. k ¶Libenter. Hic ɔñr ponitur dictæ respõsionis effectus: qui duplex est. Vnus gl'iationis q tangitur, cum dicitur: Libenter igitur gloriabor in infirmitatib' meis vt inhabitet in me virtus christi.i. vt per hoc particeps efficiar virtutũ christi & cõformior sibi. Ali' effectus est gaudij: q tangit ibi. l ¶Propter quod placeo mihi in infirmi. meis. id est gaudeo in malis pœnæ puenientibus ab interiori. m ¶In contumelijs. mihi illatis ab exteriori. n ¶In necessitatib'. quantum ad defectum victus & vestitus. o ¶In persecutionibus. a malis hoibus. p ¶In angustijs pro christo.i. mihi inflictis pro xpo: tunc em debet esse materia gaudij: Mat.v.a. Beati qui persecutionem &c. q ¶Cum em infirmor.i. cũ hmõi tribulationes propter christum incurro. r ¶Tunc potens sum. per diuinũ auxiliũ mihi collatum. s ¶Factus sum. Postq̃ apl's seipsum cõmendauit. Hic ɔñr se excusat: ostendens hoc fecisse cõpulsus necessitate. Et hoc primo propter bona a corinthijs omissa. Scd'o: propter mala ab eis cõmissa, ibi: Oĩa propter ædificationem. Prima adhuc in duas: quia primo facit quod dictum est. Secundo: remouet quandã cauillationem, ibi: Sed esto. Circa primũ dicit: Factus sum insipiẽs. scilicet fm reputationem vestram o corinthij: qa me commendaui. t ¶Vos me coegistis.i. fuistis in causa: quia ipsi fouebãt pseudo apostolos detrahẽtes aplo in vita & doctrina: qđ cedebat in præiudicium euangelicæ veritatis quam ipse predicauerat: & sic necesse habuit grãs a deo sibi datas enarrare quas prius tacuerat: vt veritas euãgelij quã pdicauerat magis cõfirmaretur, & impugnantiũ ora clauderent. v ¶Ego em debui a vobis commẽdari. qđ tñ omisistis & detractores meos sustinuistis. Quod aũt debuissent ipm cõmendare, probat per bona q̃ fecerat eis, dicens: x ¶Nihil em minus feci. vobis de bono. y ¶Ab his qui sunt supra modum apostoli.i. petro, iacobo, & iohanne quos præferebãt pseudo apostoli paulo: eo q fuerũt corporaliter cum christo. Et ideo de ipsis dicit apostolus: q non minus fecit corinthijs q̃ illi fecerant cõuersis per eos. Et per hoc q dicit non minus, intelligit maius: qa prædicauit eis non accipiendo sumptus. z ¶Tametsi nihil sum. respectu dictorum apostolorum triũ. a ¶Signa tñ apostolatus mei fac. sunt super vos.i. cõfirmatio doctrinæ meæ per virtutes & miracula. b ¶In oi patiẽtia. Vñ dr Prouer.xix.b. Doctrina viri per patientiam noscitur. c ¶In signis & prodigijs & virtutibus. virtutes enim respiciũt opera ✻miraculorum

G

☞ a ¶Non em quæro quæ &c. Amb. Ostẽdit se iõ accipe nolle ab eis, vt eos lucraret vt intelligẽtes qa pecuniæ pponit eos tandem cognoscerẽt affectũ illi' erga se. Aug. Nõ q̃rebat apl's datũ, sed fructũ: ne quasi venditor euãgelij putaret. Et tamen vere mercator dñi fui. Nã prorsus vẽdidit: dat em spũalia: & nõ q̃rit carnalia: sed maius pciũ.i. hoĩes ipsos. Sicut ioseph frumenta vendẽs in ægypto, nõ argẽtũ q̃rebat: sed ipsos ementes seruos regios faciebat: & sic frumenta quæ nõ vẽdidit, vendidit. Venditionem ergo istã itellige gratuitã. vñ & dictũ est. Sitiẽtes venite ad aquã: & emite vobis sine argento. b ¶Nec em dc. Carnales pres filijs cõgregant: nã spũales dignũ est vt a filijs sumpt' accipiãt. Hic autẽ intm̃ pbat se nolle accipe vt trãsferat cãm carnalis patris, ad spũalẽ: & dicit non solũ se p salute eorũ impẽdere: sed & mori paratum. c ¶Et sup impẽ. ego ipse p aiave. Aug. Perfecta qdẽ charitas hæc est vt qui dem paratus sit etiã q fratribus mori. Sed nunqd mox vt nascit? Cũ fuerit nata, nutritur: cũ fuerit nutrita, roborat: cum fuerit roborata, pficit: cũ ad pfectionẽ venerit, dicit: Cupio dissolui & esse cum christo. d ¶Nunqd. Amb. Forte suspicarent iõ eũ cõtempsisse: qa pua offerebant: Sed nũquid circũueni, vt dicerẽt: si vultis pacatũ habere aplm q parua respuit, digna date? e ¶Olim pu. q. Iã dudũ forsan putatis: q ea excusatiõis q̃si reus dicã: q nõ grauaui sed dico, teste deo q scit q nõ circũueni vos & nõ supbę, sed in xpo ãplificãdo ĩ vobis.

☞Et nõ egerũt

B

NICO.DE LY.

✻miraculorũ gñaliter: qa oẽ miraculum fit diuina virtute: signa vero & pdigia magis spãliter: qa Prodigia dicunt miracula maiora: vt suscitatio mortuorũ & aliquod hmõi. Signa ṽo minora: vt sanatio leprosi, vel curatio febris in instãti. a ¶Quid est em. Hic ɔñr ostẽdit q plura bñficia fecit corinthijs q̃ alij apli cõuersis p eos: qa pdicauit eis nõ accipiẽdo sumptus ab eis quos tñ accepẽrãt alij ab illis qb' pdicauerant. Iõ dicit: Quid est em qđ mi. ha.s.a me. b ¶Præ cæte. eccle. A suis aplis. c ¶Nisi quod ego ipse nõ gra. vos. accipiendo sumpt' a vobis. d ¶Donate mihi hanc iniu. Ironice loquitur. Fecerat em in hoc eis magnam gratiam. Et qa posset dicere aliquis pseudo aplus q prius abstinuerat ab accæptione vt postea plus hauriret. Ideo hoc remouet, di. e ¶Ecce tertio hoc pa. sum ve. ad vos. Semel em venerat: & iterũ paratus fuit ad veniendũ vt dictũ est. õ.i.ca. sed impedimentũ veniẽdi fuit ex pte eorũ: & tertio erat paratus venire & venit. f ¶Et non ero grauis vo.i. nõ accipiã a vobis sumpt': sicut nec a principio. Cuius subdit cãm, dicẽs: g ¶Non em quæ. quæ vestra sunt, sed vos.s. adducere meciũ ad salutẽ. Et ad hoc inducit similitudinem. h ¶Nec em de. si. pa. the. Thesaurizatio em importat prouisionẽ in posterum. Filij aũt naturalr supuiuunt parẽtibus: & nõ ecõuerso: & ideo naturalis est inclinatio ad puisionẽ filiorũ, & non ecõuerso. Tamẽ filij de pcæpto dei tenent honorare patrẽ & matrẽ: nõ solũ eis reuerentiam exhibẽdo: sed etiã si indigeãt necessaria ministrãdo: sed hoc nõ est thesaurizatio: qa nõ est puisio in posterũ. Q aũt principes dederãt magnas diuitias plãtis ecclie qui sunt pres eorũ spũales: fuit per modũ dispensationis

¶nõ minus feci: qa vos nõ minus habetis p me q̃ aliç ecclię p illos: sed ampli' qa gratis.
Quid est em qđ minus habuistis a
præ cæteris ecclĩis: nisi quod ego b c
a¶ironice. ¶q si putatis iniuriã vt impiti.
ipse non grauaui vos? Dõnate mi d
a¶vnde laude dignus. b¶nõ grauamini nec grauabo. c¶in tertia iam vicę.
hi hãnc iniuriam. Eccẽ tẽrtio hoc e
a¶nõ tertio veni, sed tertio parat'. b¶ne vi
pãratus sum venire ad vos: & nõn f
a ero grauis vobis. Non enim q̃ro g
deaẽ callidę tũc nõ accepisse. a¶diuitias.s. in auro & argẽto. b¶saluare qđ alr nõ fieret.
b quæ vra sunt, sed võs. † Nec em de h
a¶spũalib'. b¶diuitias ɔgregare, & si necessaria: qđ facitis pseudo apl'is sed pres filijs de
bent filii pãrentibus thesaũrizare:
bẽt diuitias vitę ęternę: qđ nõ pseudo vobis.
a¶sicut supra accipiẽs ad ministeriũ vestrũ.
sed parentes filiis. Egõ aũt libentis i k
a¶nõ inuitus. b¶spũalia. ¶post omia me si opus est.
c sime impẽndam: & supimpendar l
ego ipse pro animabus vestris: li
a¶ego dico. ¶q̃ pseudo.
cẽt plus vos diligens, minus dili m n
a¶a vobis. b¶cõceditis. c¶Dixi nõ grauaui: sed obijcitis. ¶per meipsum.
gãr. Sed estõ. Egõ vos non gra o
uaui: sed cum essem astutus dolo p q
a¶decæpi. ¶per alios extraxi. b¶sed.
vos cẽpi. Nũnquid per aliquem r
eorum quos misi ad vos circun
¶decæpi. ¶Non feci, sed. Rogaui.
ueni vos? Rogaui titum: & mi s t
¶barnabam, vel lucam.
d si cum illo fratrem. Nunquid ti v
a¶vel eodẽ spũsancto: vel eadẽ voluntate.
tus vos circunuenit? Nonne eõ x
a¶ego & titus.
dem spiritu ambulauimus? Nõn y
a¶eisdem operationibus p quas apparet voluntas. vñ: A fructibus eorum cognosce.
e ne eisdẽm vestigiis? Olim puta z
tis quod excusem' nos apud vos? a
a¶.i. teste deo q scit q non circunueni vos.
¶& nõ supbę hoc dico sed. ¶amplificãdo in
Cõram deo in christo loquimur. b
vobis. a¶vera dico: Oĩa aũt, & de reuelatiõe
Omniã autem charissimi pro d e
& de tribulatione, ppter vos vt pseudo repellatis. ¶propter vos. ¶Q. Præparate vos.
pter vestram ædificationem. Ti f
meo enim ne forte cum venero g
¶incorrectos.
non quales volo, inueniam vos: & h
¶contristans, puniens.
ego inueniar a vobis qualem non i
a¶.s. Timeo. b¶de meritis prælatorum.
vultis: † ne forte cõtentiõnes æmu k l
a¶inuidiæ his q minus. b¶cũ latenter seminant discordias. c¶vt qui maiora dona.
lãtiones, susurrãtiones, inflãtio m n
a¶tumultus ad pugnã. b¶in reparatione rerum & vltione. a¶odia inde orta. b¶detrahit quis ei quem odit.
nes, seditiõnes, animõsitates, dis o p q
sensiõnes, dẽtractiones sint inter r s

dispẽsationis ad dandũ pauperibus: & nõ per modũ thesaurizatiõis. Cõsequẽter adaptat silitudinem ad propositum dicens. i ¶Ego aũt. Qui p euangeliũ vos genui vt dicit.i.Corũ.iiij. k ¶Libẽtissime impendam. vobis nõ solũ spũalia bona: sed etiam temporalia: sumptus mihi debitos non accipiendo. l ¶Et superimpendar ego ipse &c. q.d. pro salute vestra paratus sum sustinere mortem: Hoc em debet prælatus facere suis subditis. vnde dictum est petro Ioh. vlti.e.ter. Pasces oues.s. exẽplo verbo, tpali subsidio. m ¶Licet plus vos diligens. q̃ alias ecclĩas. n ¶Min' diligar. a vobis. Et in hoc ostendit eorum ingratitudinem. o ¶Sed esto. Hic remouet cauillationem duplicẽ pseudo apostolorum contra ipsum. Dicebant em eorum aliqui q cautelose dimiserat sumpt' accipere vt magis eos deciperet: sed per ministros suos intendebat plus leuare in absentia sua & sine verecundia. Et hoc est qđ dicit: Sed esto. ego vos nõ grauaui. sumptus accipiendo. p ¶Sed cum essem astu. id est cautelosus. q ¶Dolo vos cæ. modo dicto vt imponunt mihi pseudo apostolij. Quod ostendit falsum, di. r ¶Nunquid per ali. eorum quos mi. ad vos &c. q. manifeste patet quod non. s ¶Rogaui ti. vt iret ad vos pro salute vestra. t ¶Et mi. cũ il. fra. scilicet lucã. v ¶Nunqd titus vos cir. q.d. p effectũ apparet oĩbus q non. x ¶Nonne eodẽ spũ am.s. ego & ipse. Spũ em sancto eos instigãte iuerunt ad pdicandũ corinthijs. y ¶Nonne eisdem ve. q. di. Sic.s. christi vestigia sectando. z ¶Olim. Hic remouet secundam cauillationem: quia aliqui dixerunt ipm scripsisse eplam se excusans falsis verbis & fictiçijs vtẽdo: hoc remouet dicens: Olim putatis. per informationẽ falsorũ aplorũ. a ¶Quod excusemus nos apud vos. vtendo ṽbis mendacibus: qđ nõ est verũ. Iõ subdit: b ¶Corã deo. Cuius oculis nuda & apta sunt oĩa. Heb. iiij. c ¶In christo lo.i. in veritate quæ xps est. Et est modus asserendi veritatem. d ¶Oĩa aũt. Hic apl's ostendit necessitatem suæ cõmendationis ppter mala q̃ corinthij cõmiserãt. Ad cuius euidentiã sciẽdum q post cõuersionem suã inciderãt in peccata carnalia: occasione illius nefarij q pris vxorẽ habebat de qbus se correxerãt per primã eplam in parte, sed nõ totaliter: insuper alia pctã spũalia ɔmiserãt a falsis aplis decæpti. Ideo dicit: Oĩa aũt cha. quę dixi ad meam cõmendationẽ. e ¶Propter vestram ædifi. hoc feci. f ¶Timeo em. ppter pctã quæ incurristis. g ¶Ne forte cũ ve. ad vos pñtialiter. h ¶Non quales volo inue. vos. scilicet rebelles & incorrectos. i ¶Et ego inue. a vobis qualem non vultis.s. aspere corripiẽtem & rebelles sathanæ tradentem in afflictionem carnis. Et subdit causam, dicens: k ¶Ne forte conten. de baptismis & baptizatis: vt habetur.i.epla.i. l ¶Emulationes. id est inuidiæ. p ¶Animositates. id est voluntates nocendi alterutrum. q ¶Dissensiones.i. diuesiones aiorũ ex quibus oriunẽ pdicta, & etiam sequentia. r ¶Detractiones. denigrando famã pximi manifeste. m ¶Susurratiões. occulte. Dicit em susurro ab auris sono: quia loquitur malum in aure. n ¶Inflationes. scilicet supbiæ. o ¶Seditiones.i. perturbationes ecclesiæ. s ¶Sint inter vos. Ex falsorum apostolorum recæptione.

✻Ne iterum

C

†de cẽs. c.cũ ap §.phil mus.

D

†Gal'.5. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

E ☞ a ¶Et non egerũt pœ. Aug.in homel.Non sufficit mores in melius cõmutare:& a malis recedere: nisi & de his q̃ facta sunt satisfiat dño p pniæ dolorẽ,per humilitatis gemitũ,p cõtriti cordis sacrificium:cooperantibus elemosynis. Ca.XIII.

Ecce &c. b ¶Nõ parcã.Post tot correctiones si se nõ emendant nõ debet eis parci. c ¶An expe. Moris diuinę scripturę psonę dei tribuere q̃d in nobis facit sicut apl's locutionẽ ipsam illi tribuit,cui⁹ munere loq̃bat.i.xp̃o.De quo subdit: d ¶Qui in vo.Nõ infirmus,sed potẽs apparuit cum dona dedit. Quod experti: ne dubitent se ab eo posse puniri. ☞Nam

NICO.DE LY.

✻ a ¶Ne iterũ.resumat. Timeo positum.ẽ. Ne ite. cũ ve. hu. me deus apud vos.i.mentẽ meã affligi pmittat. b ¶Et lugeam mul. ex his qui ante pec.i. ante scripturã huius epl'ę. c ¶Et non egerũt pœ.su.im.i.pc̃tõ ꝯ naturam. d ¶Et for. simplici:q̃ est soluti cũ soluta. e ¶Et impu.i.violatione ṽginũ.Et dicit, lugeam: qa sicut glia pris est filius sapiẽs: ita malicia filiorꝫ dat patri materiã lugendi.

¶In ca.xij.vbi dr̃ in postilla.Siue in corpore,siue extra corpus.

ADDITIO.I. Hęc ṽba apl'i,cũ dicit:Siue in corpe,siue extra corpus&c.diuersimode a diuersis exponunt: ,put in scd'a scd'æ. q.clxxv.ar. vj.in corpe qõnis inter q̃s expõnes ponit hæc q̃ est in po.& est.Aug.sup Gen.ad literã vt in pdicto ar.& vr̃ magis ꝯsona lrę.

F ¶In eo.ca.vbi dr̃ in postilla: Et audiuit arcana verba &c.

ADDITIO.II. Ex hoc qd' dicit hic: Et audiuit arcana ṽba: nõ vr̃ haberi ꝙ apl's vidit diuinam essentiã. Diuina em̃ essentia nõ vere significat p arcana ṽba: cũ in diuinis tm̃ vnũ ṽbũ est,nõ aũt plura. Sil'r ex hoc qd' sequit.Quę nõ licet hoi loq: nõ hr̃ ꝙ arcana illa erãt icõphẽsibilia se ienarrabilia:De talib⁹ ei nõ dixisset ꝙ erãt arcana quę nõ põt explicare seu narrare.Sed cũ dicit:Quæ nõ licet,poti⁹ arguit oppositũ.s.ꝙ si licuisset loq:potuisset ea enarrare.Vñ ad hñdum sniam hui⁹ dicti.Et audiuit arcana ṽba.Cõsiderandũ est ꝙ sicut sc̃tũs Tho.in.j.parte.q.xij.arti.ix.in rñsione primi argumẽti ponit:aliq̃ sunt potẽtię cognoscitiuę q̃ ex speciebus prio cõceptis alias formare pñt.& sic paulus vel qcunq; ali⁹ vidẽs deũ ex ipsa visione essentiæ diuinę põt formare in se silitudines rerũ quæ in essentia diuina videntur,q̃ remanserunt etiam postq̃ desiit essentiã diuinã videre.de qb⁹ potest intelligi illud Apl'i.Audiuit arcana verba,& qa illa erãt secreta:licet enarrabilia,iõ de ipsis dicit.Quæ nõ licet homini loq.q.d.si licuisset loq explicarẽ illa.Nec mirũ ꝙ paul⁹ talia secreta post visionẽ diuinæ eẽntiæ i memoria retinuisset:cũ etiã ,pphetę aliq̃ sibi reuelata i secreto custodiebãt:vt patet Esa.viij.& Dañ.vl.Et qa ista visio qua vident res p spẽs sic ꝯceptas est valde minor a visiõe qua res vident in deo: ideo istã visionẽ vocat auditũ,dicẽs: Audiuit arcana. Auditus em̃ est sensus minoris pfęc̃tiõis q̃ visus.Si aũt querat vñ habuit Augu.ꝙ paul⁹ Vidit diuinã essentiã si ex ṽbis pdictis.s. audiuit arcana ṽba &c.hoc nõ habet.Dico ꝙ snia Aug.hr̃ ex hoc ꝙ paul⁹ testat in eodẽ capl'o se fuisse raptũ ad paradisum. Per qd' intelligit ꝟm glo.cœlũ empyreũ,vbi angeli & sanctæ animę fruunt dei cõtẽplatione.ad qd' cœlũ seu paradisum cũ dicit se raptũ : significat ꝙ deus ostendit ei vitã in qua videndus est in æternũ a btis:q̃ qdẽ vita solũ cõsistit in clara diuinę essentię visione. vñ ex hoc õndit ꝙ paul⁹ vidit diuinã eẽntiã:ex q̃ pmia btõrꝫ vidit:& hoc fuit pnosticatũ de paulo Act.ix.c.cũ de eo christus dixit ananiæ:Ego enim ostendã illi quantã oporteat eũ ,p noie meo pati. Ex hoc em̃ ꝙ pmia btõrũ vidit raptus in paradisum:manifeste fuit ei ostensum: ꝙ non sunt cõdignę passiones huius sæculi ad futurã gloriã q̃ reuelabitur in nobis:ad Roma.viij.d.Ex quo manifeste ostenditur quanta oporteat eũ pati pro nomine christi &c.

REPLICA. In capitulo.xij.vbi dr̃ de raptu Pauli,illũ passum exponit postillator sicut beatus Augusti. ꝙ videlicet

a¶sic prius.¶tales inueniam. b¶affligat.
vos:Ne iterũ cum venero humiliet a
a¶ita ꝙ.b¶qa quidã ege
me de⁹ apud vos : et lugeã multos b
runt pniam.a¶epl'am.
a ex his q ante peccauerũt:& nõ ege c
a¶luxuriã ꝯ naturã.b¶in meretricib⁹ vel cõ
runt pniam sup immũdiciã, & for d
iugatis. ¶cum liberis a viro.
nicatione,& impudicitia quã gesse e
¶quasi assiduę.
runt. Ca.XIII.
¶Timeo ne tales inueniã vos: & cauete : qa ecce certũ sit hoc tertio apparatu . nõ ꝙ iam bis
Ecce tertio hoc venio ad f g
venisset.a¶ & tunc testibus,pbabitis si quid quæret:& si culpã inuenero:non parcã sicut prædixi bis , cũ præsens : & modo pdico vt tunc bis prædixi.
vos:†vt in õre duorũ vel triũ testiũ h
stabit omne verbum.Prædixi eñ & i k
¶al's bis. ¶etiam.
pdico vt pñs vobis & nunc absens
¶epl'am. ¶qui post peccauerũt.
his qui añ peccauerũt & cæteris oi
b bus: qm̃ si venero iterũ non parcã: l
¶poteris ne: ¶vultis experiri si xp̃s põt, vt non dicã ego possum:sed xp̃s in me q in me
c †An experimẽtũ quæritis ei⁹ q in m
loquitur. ¶& minas & oĩa. ¶inter vos.
d me loquit christus? Qui in vobis n

ꝙ videlicet in illo raptu viderit diuinã essentiã.Burg.libẽter obijceret:sed qa vidit factũ illud nõ tam postil.q̃ beati Aug.vix potuit abstinere motus debilibus rõnibus.Prio arguit ꝙ nõ põt haberi ex hoc apl'm vidisse diuinã essentiã,quod dr̃: Audiuit arcana verba:cũ ibi sit vnicũ verbũ,nõ verba apparet obiectio tẽtatiua. Si paul⁹ essentiã diuinam viderit dr̃ tamẽ ad eã ꝙ q̃uis sit in diuinis tm̃ vnũ cum verbũ psonale:sunt tñ ibi plura relucentia in essentia diuina:quæ est ꝟm beatũ Aug.plena oim rõnũ viuentiũ: ad q̃ artifex respiciens ne videret irrationabiliter operans:alia rõne cõdidit hominem ,alia ratione equum &c.Ille em̃ rões bona similitudine verba dici possunt:qa significatiua.Hæc aũt dicit apl's se in essentia diuina audisse.i.vidisse. vñ põt haberi apostol'i vidisse diuinã essentiã:qa nõ potuit videre id in quo relucent : sicut nemo potest videre formas resultantes in speculo si nõ videat speculum.Scd'o mouetur ꝙ nõ potest haberi apl'm vidisse diuinam essentiã. Et hoc est quod dr̃ : Quæ non licet homini loqui.Potius em̃ dixisset:quæ non põt homo loqui:ideo ex illa lr̃a potius hr̃, dicit Burg.ꝙ nõ viderit diuinam essentiam quia sonat:si liceret loqui ꝙ posset,qd' de essentia diuina est impossibile . Ad quod dico ꝙ sicut diuina essentia est visibilis ab homine:ita enarrabilis.Non est autẽ visibilis q̃tum videri potest:quia tunc homo infinitũ infinite videret & adæquate sicut deus se videt : hoc autẽ impossibile est:ita etiã ab hoie inexplicabile est videlicet ad plenum.Si em̃ homo essentiam explicare posset quãtũ dicibilis est:posset ex essentia diuina visa gñare verbũ substãtiæ eiusdẽ personale:sic em̃ solus pr̃ explicat dicẽdo verbũ si igit aplo licuisset: vtiq; loq potuisset ea quę vidit.Sed illud qd' vidit simpliciter inexplicabile est:sicut ab hoie etiã visibile.vt dictũ est.Istã rñsionem probat Burg.per sc̃tm Tho.parte.i.q.xij.,put hic eum allegat. Rñdeo aũt ad oẽs Burg.rationes simul:quod si ex vna parte litterę non haberetur . Paulum vidisse diuinam essentiã prout arguit:habetur tñ ex summa lr̃æ totali:videlicet ꝙ raptus ad paradisum.i.locũ btitudinis:qa audiuit arcana:qa audita loqui non licuit &c.Id quod Burg. dicit pnosticatã illã apl'i visionẽ:nõ videt multũ rõnabile:qa cũ dr̃:Ego ostendã illi quanta oporteat eũ ,p noie meo pati:ex hoc nõ hr̃ ꝙ de⁹ ostẽderit ei essentiã suã:qa citra visionẽ essentiæ diuinæ potuit ostẽdere ei p sp̃m vel alia visione cũcta p eũ sustinẽda . Etiã visis quocũq; mõ passionibus oim sanctorꝫ,nõ solũ apl'i nõ sequit essentiã diuinã beatissime & clare visam : qa non sunt cõparabiles passiones tpales ad gloriã sempiternã. Ait em̃ idem apl's ad Rom.viij.d.Non sunt condignæ passiones &c. Ca.XIII.

Ecce.Postq; apl's multa locutus est ꝯ falsos apl'os. Hic ꝯñr inuehit cõtra cõplices suos . Et diuidit in duas:qa primo vituperat falsis ,pphetis inhærẽtes.Scd'o:cõmendat in vera doctrina psistẽtes,ibi: De cætero fres.Pria in tres:qa primo cõminat eis sniæ seueritatẽ.Scd'o declarat suam iudiciariã ptãtẽ,ibi:An experimẽtũ . Tertio inducit eos ad correctionem,ibi:Vosmetipsos.Circa primũ dicit: Ecce venio.i.cito veniã psonaliter. g ¶Tertio hoc venio.Nõ qa bis ante fuisset:sed qa semel fuerat & iterũ semel parat⁹ fuerat venire: sed impedimentum fuerat ex parte ipsorꝫ. h ¶Vt in ore duorũ &c.s.accusantiũ vel testificantiũ. i ¶Stabit oẽ verbũ.ad puniẽdũ acriter sic conuictos. k ¶Prædixi em̃ & pdico.i.moneo prio & scd'o. debet em̃ monito pcedere sniam:vt p hoc reducant pctõres ad veritatem:ꝙ si monitio nõ sufficit,ferat snia:ne mali magis insolescant. l ¶Qm̃ si ve.iterũ nõ par.peccãti em̃ semel parcendũ est sed si recidiuat adhiberi debet punitio:ne facilitas veniæ incentiuum pbeat delinquẽdi. m ¶An experimẽtũ. qa posset aliqs q̃rere qua auctoritate sit puniens nos:iõ ꝯñr hic ostẽdit suã iudiciariam ptãtẽ a xp̃o sibi cõmissam, dicẽs: An experimẽtũ quæritis &c.q.d.sic q̃rendo q̃ritis repiri ptãtẽ xp̃i loquẽtis in me:qa qcqd dico vel facio, ad instructionẽ vel correctionẽ vestrã auctoritate xp̃i facio. n ¶Qui in vo.nõ infir.&c.q.d.hæc virt⁹ xp̃i in me existens satis declarata est in vobis per miracula vobis exhibita. ✻Nam & si

☞ a ¶Nam & nos infirmi.Viuit & si prius infirmus.Nã & nos multo minores licet infirmi in il.i.licet ad imitationẽ ei⁹ multa patimur a perfidis:tñ viuemus.i. ptãtẽ habebimus p eũ in vobis iudicãdis . Vel, viuemus in eo.i.in filii beatitudine cũ eo. & hoc in virtute dei:ꝙ tale est in vobis.i. in cõsciẽtijs vr̃is. b ¶In vobis.Vel erga vos. Mors illatã a pfidis vita est erga credentes : qa virtute dei resurgentes viuent cũ xp̃o. c ¶Oramus aũt deũ . Hoc orat apl's vt his bñ agentibus in eis corripiẽda nõ inueniat:& sic reprobi appareant:probati em̃ videnť dum iudicant pc̃tores. Sic ergo si nõ sint quos iudicẽt cessante auctoritate quasi reprobi videntur.Intelligẽda est hic gratia dei,qua sola hoies liberantur a malo:& sine qua nulli prorsus siue cogitando,siue volendo:amando,siue agendo faciunt bonũ. Nõ solũ vt monstrante ipa qd faciendũ sciant:verũ etiã vt pstante ipa faciãt cũ dilectione. Hãc igit inspirationẽ bonæ voluntatis & opis poscebat apl's corinthijs,cum dicebat:Oramus.vnde non ait:monemus,docemus:sed oram⁹. Quia sciebat hæc oĩa nõ valere,quę plãtando & rigando faciebat in aperto: nisi ,p illis exaudiret orãtẽ: q dat incremẽtũ in occulto. Non em̃ nihil voluntas nr̃a agit,sed sola non sufficit . Maluit ergo dicere oramus: vt ipsam grãm cõmẽdaret: vt intelligerẽt illi qñ nõ faciunt aliqd mali:non solũ sua volũtate se vitare malũ, sed adiutorio dei adimplere qd' iussum est . Ergo qñ pcipit agnoscite voluntatis arbitriũ . Qñ oratur quod pręcipit:agnoscite gratię beneficiũ. d ¶Reprobi simus.id est appareamus reprobi:non habentes quod vindicem⁹ vel diiudicemus. e ¶Non in destructionẽ. Nõ destruunt qui corrigunt , sed correcti ædificant. f ¶Gaudete fratres.i.tam bñ opamini vt verũ gaudiũ habere possitis. ☞Gratia.To.

B

NICO.DE LY.

✻ a ¶Nã & si cru.est.s.xp̃s. b ¶Ex infir.ex nobis assumpta. c ¶Sed viuit. æternalr. d ¶Ex vir.dei.Est enim verus hõ & verus deus. e ¶Nã & nos.qui xp̃o cõformamur. f ¶Infirmi sum⁹ in illo.i. tribulationes sustinemus propter illum. g ¶Sed viuemus cum eo.s.in gloria. h ¶Ex virtu.dei in vobis.i.per quã vobiscum resurgem⁹. Aliter etiam exponit. Nã & nos infir.&c.i.licet sum⁹ infirmi ex humana cõditione: tñ ex virtute dei sum⁹ potẽtes inter vos p opationẽ miraculorꝫ. i ¶Vosmetipsos. Hic inducit eos ad correctionem.Et scd'o remouet quandam falsam suspitionem,ibi: Oramus dñm. Circa primum dicit:Vosmetipsos tentate.i. facta vestra examinate anteq; veniam ad vos iudicandũ. k ¶Si estis in fide.xp̃i. l ¶Ipsi vos pru.q.d.hoc potestis facere. Ideo subdit: m ¶An nõ cogno.vosmet ipsos : quia christus iesus in vobis est. q.d.potestis cognoscere si christ⁹ est in vobis per verã fidẽ. n ¶Nisi forte reprobi estis.Fide carẽdo.Sed cõtra hoc obijcit quia cũ xp̃s sit in hoie per charitatẽ: videt ꝙ apl's dicat ꝙ homo possit se scire habere charitatem.Contra illud qd' hr̃ Eccl's.ix.a. Nemo scit vtrum amore vel odio dignus sit.Dicendũ ꝙ xp̃s habitat in homine dupliciter.Vno modo q̃tum ad intellectum & sic habitat in eo per fidẽ informẽ:quam põt hõ scire certitudinaliter se habere : qa põt scire se tenere illã fidem quã tenet ecclesia.

Christus habitat in homine dupliciter.

nõ infirmat:sed potẽs est in vobis.
¶Potens:nam. ¶humanæ naturæ.
Nã & si crucifix⁹ est ex infirmitate: a b
¶ex eo ꝙ deus. c
a sed viuit ex virture dei . Nã & nos d e
a¶Et qa nõ parcã:& puniendi ptãtẽ habeo.
b¶.i.per eũ habebimus potestatem a deo.
infirmi sum⁹ i illo:sed viuẽm⁹ cũ eo f g
a¶iudicãdis hic & in futuro.b¶& iõ q̃sq; se.
b ex virtute dei in vobis.Vosmẽtip h i
¶considerate per actus. ¶& si in fide.
sos tentate si estis in fide : ipsi vos k l
a¶an in opibus sitis bonis in qbus debent esse fideles.¶Ideo dico probare.
probãte. An non cognoscitis vos m
metipsos : quia christus iesus in
a¶per fidẽ&bona opa ex priori institutiõe.
¶& vtiq;. b¶ab eo qd' prius habuistis.
võbis est:nisi forte rẽprobi estis . n
a¶Q.qa cognoscitis xp̃m i vobis nisi reprobi estis:sed qcqd de vobis sit.b¶ex vita quẽ
Sperõ autem ꝙ cognõscitis : quia o p
inter vos egi.a¶ nec a fide,nec a ptãte.b¶nõ
c nos non sumus reprõbi. Orãmus q
sum⁹ reprobi sed tñ.a¶ sine quo nihil boni.
b¶contra pseudo:ecõtra ipsi de nobis.
autem deũm ũt nihil mali facia
a¶oramus.b¶potẽres in vobis exercẽdo po
tis:nõn vt nos ,pbãti † pareamus: r s
testatẽ in vltionibus.¶potius oramus.
sed vt nos qd' bonum est faciatis : t
a¶sine ptãte. b¶sed ne puteť iniuste posse
dñari subdit. ¶Q.Nõ possumus iniuste vti
d nos autem vt reprõbi simus. Nõn v x
tali potestate.
enim possumus aliquid aduersus
a¶iustitiã vt arguant bñ viuentẽ.b¶tuẽda.
¶vt vindicẽt in legis inimicũ.c¶Nõ possumus cõtra veritatẽ qd' effectus indicat.
veritãtem:sed pro veritatẽ : Gau y
a¶nõ exercẽtes ptãtẽ in vltionib⁹ : cũ nihil
demus enim quoniã nõs infirmi
puniendũ habem⁹. a¶nõ timentes iudiciũ.
sumus:vos autem põtentes estis.
¶sed. ¶etiam.¶vt in operibus perfecti.
Hoc & oramus vr̃am cõsummatio z
¶Quia hoc volo & oro.
nẽ:Ideo enim hæc absens scribo:vt a b
a¶q̃ volo.¶in vobis.b¶quod possem.
c¶ligandi & soluẽdi.
non pñsens dũrius agam ꝟm põte
statem quam dominus dedit mihi
¶Qui aliter agunt nõ habẽt ptãtẽ a deo.
e in ædificationẽ & nõ i destructio
a¶De male factis hucusq; correxi.b¶hoc a
f nẽ.Dẽ cætero autem gãudete fra c d
gite vñ gaudiũ.a¶& vt gaudeatis.¶in fide.
b¶Et vos maiores.¶minores.¶ad idẽ.
tres:pẽrfecti estote : exhõrtamini : e
a¶Et vos minores.b¶Et vniuersi maior & minor simul. ¶ne sit prior discordia. c¶.i. xp̃s q ait:Pacem meam do vobis:pa.meã re. vo.Et iterũ:Mandatũ nouũ do vobis vt diligatis inuicem.¶Et si hoc feceritis.
idẽm sapite pacẽm habete:& dẽus f g
a¶adiuuans.¶vt pax sit inter vos. h
pacis & dilectionis ẽrit vobiscum: i k
¶non doloso.
Salutate inuicẽin osculo sancto . l

C

clesia . Alio modo habitat in hoie q̃tũ ad effectũ.& sic est in eo per charitatẽ de qua nõ põt scire certitudinaliter nisi per reuelationẽ:põt tñ cognoscere p cõiecturã.Et sic dicendũ ꝙ apl's sic loquitur hic de inhabitatiõe xp̃i per fidẽ informẽ.si loquatur de cognitiõe certa vel coniecturali si intelligatur de inhabitatione per charitatem. o ¶Spero autem quod cognoscitis.per miracula facta per nos. p ¶Quia nos non sumus reprobi.id est docentes contraria veritati. q ¶Oram⁹ autem deũ. Hic remouet falsam suspitionem . Dixerat enim eos esse reprobos si christus non esset in eis:Et hanc sententiam sub dubio reliquerat.Ideo possent opinari ꝙ vellet eos esse reprobos:vt sic in eis durius iudicium exerceret ad ostentationem suæ potestatis:quod remouet dicens.Oram⁹ aũt deum vt ni.mali faciatis. quasi di.optamus bonũ vestrũ,& non malũ. r ¶Nõ vt nos probati.id est perfecti & magni. s ¶Pareamus.id est appareamus in punitione malorum vestrorum,supple optãtes. t ¶Sed vt vos quod bo.est facia. Ita quod nihil puniendum sit in vobis. v ¶Nos autem vt reprobi simus:Idest quasi amittentes potestatem puniendi per vestram innocentiam. quia vbi non est culpa,punitio nõ habet locum.Ideo subditur: x ¶Non enim possumus aliquid aduersus veritatem.puniendo innocentes. y ¶Gaudemus enim quoniã nos infirmi sumus.id est non habẽtes potestatem puniendi vos: non propter defectum potestatis a parte nostra:sed propter innocentiam vestram. z ¶Hoc & oramus vestram consummationem .id est beatitudinis vestræ perfectionem ,in qua totum desideriũ hominis consummatur. Subdit autem dictæ innocentiæ rationẽ, dicens: a ¶Ideo enim hæc absens scribo:vt corrigatis vos ante aduentũ meum b ¶Vt non præsens durius agam ꝟm. Aspere corrigendo si quod absit vos incorrectos inuenero. c ¶De cætero. Hic commendat & consolatur persistentes in doctrina fidei . Et primo ponit suã exhortationem . Secundo: eorꝫ salutationẽ,ibi: Salutate.Circa primum dicit : De cætero fratres. In veritate fidei persistentes. d ¶Gaudete. Ad virtuosum enim pertinet de virtutum operibus gaudere. Perfecti estote: Id est ad perfectionem consequendam tendite : quia sicut nauis in flumen posita per aquæ motum descẽdit nisi remigetur in contrariũ: sic aĩa ex corruptione carnis & pronitate ad malum cõtinuo descendit a perfectione , nisi conetur in contrarium. e ¶Exhortamini.Inuicem q̃tũ ad bonitatẽ affectus. f ¶Idem sapite.quantum ad illuminatiõem intellectus.Sicut enim membra mutuo se iuuant naturaliter per colligationẽ naturæ: sic fideles per colligantiam charitatis debent mutuo se iuuare. g ¶Pacem habete.quam christus hæreditariæ vobis conseruandam reliquit:Iohan. xiiij.d. Pacem meam do vobis. h ¶Et deus pacis.id est dator & amator pacis. i ¶Et dilectionis : quia charitas concomitat veram pacem : eo ꝙ per charitatem deus est in hoie & ipse in eo. k ¶Erit vobiscum. Per gratiam in præsenti,& gloriam in futuro. l ¶Salutate inuicem. Hic vltimo ponit eorum salutationem, dicens : Salutate inuicem in osculo sancto. Osculum enim est signum vnitatis .fideles autẽ de ✻bent esse

al's† parcamus.

D

Diuisio.

E ☞ a ¶Gratia. Totā trinitatē optat benedicere eos. Sua tribuit congrua, cuiq; grām.i.remissionē filio: charitatē patri qui ex dilectione misit filiū cōicationē spiritui per quē fit vnio. b ¶Et chari. dei. Dilectio dei misit christum: cuius gratia saluat. Et vt possideamus hāc gratiā salutis, cōicatio facit spūssancti. Vel, cōicatio spiritus.i.spūs ita sit vobiscū vt cōicet & cōferat vobis & grām xpi & charitatem dei. Quod est, tota trinitas sit vobiscum: dans gratiam de cōmissis & charitatem per spiritum.

Gallogræcia. Galathia

G Alathæ sunt græci. Galli em in quandā græcię ꝓuinciam olim veniētes, græcis se miscuerūt. vn̄ pri⁹ illa ꝓuincia gallogræcia: deinde galathia appellata est. Vn̄ cum græci acuti sint ingenij: illi tm̄ galathæ stolidi & ad intelligendum tardiores erant: sicut & indociles galli. Hi veritatē ab apostolo accæperāt: sed post a pseudo vt iudiazarent tentati sunt. Hos apostolus reuocat ad veritatem scribēs ab epheso. Prius commendat suam personam quam pseudo deprimebant. Inde legem improbat: docens non esse tenēdam post christum. Tandem commendat euangelium & fidem christi quod ad salutem sufficit. Ca.I.

P Aulus apostol⁹. Noīe officij terrorē incutit. e ¶Nō ab hoībus.(vt quidam) ab apl̄is electi & missi: & a iudæis pseudo apostoli. Vel. f ¶Ne p hoīem. Aug. in lib. retracta. Sed per eum iam iesum suscitatū. Qui non vt homo hoīes paulatim: sed totū simul per spiritū docuit: vt per hoc sit maior per quod videbatur minor. Cæteri em̄ apostoli videbantur esse maiores: quia priores. Iste minimus: qa nouissimus. Sed inde apparet dignior qa priores constituti sunt per christū adhuc ex parte hominem .id est mortalē. Nouissimus vero paulus per christum iam totum deum . id est ex omni parte immortalem. g ¶Qui mecum sunt omnes fratres in ecclesijs ga.&c. Dolentes de vestra seductione: testes veritatis meæ: quibus vos oportet credere: & non pauci sed omnes. h ¶Et domino iesu christo. Quē iniuriose ęquatis legi: dum ipsum non sine lege ad salutem sufficere asseritis, sicut nec legē sine eo: sed ab ipso sine lege gratia est & pax. i ¶Qui dedit. id est sponte obtulit: quia non est alius q posset apetire librum, nisi leo de tribu iuda. k ¶Semetipsum. quia non erat hostia alia digna pro peccatis nostris delendis quod est initium saluationis. Quem ergo locū habet lex? quasi nullum pœnitus. l ¶De sæculo. Ambro. id est de conformitate mundi: qui nos allicit. m ¶Præsenti. Tāto plus capit cum æterna non videantur. Sæculo nequam. Non quod mundus iste creatus a deo sit malus; sed quia in eo
1.Ioh.5.d fiunt mala. Ex hoc sensu dicitur: Dies mali sunt. Mundus in maligno positus. Tempora periculosa. Saltus, qui pleni sunt latronibus: & gladius quo cruor effunditur: & calix, in quo venenum temperatur: mala dicuntur: quia non solum tempora, sed etiam loca & instrumenta malorum traxerunt infamiam quæ in eis fiunt. n ¶Cui est gloria. Q. Hæc testantur præsentes boni, & futuri testabunt. In hac saluatiōe prælibauit & cōmendationē sui: & qd possit gratia dei: & ꝙ lex nihil confert.

F

☞Miror

a¶sic debetis: qa ita optāt oēs sc̄ti & ego ipe. b¶xp̄s gratis cōdonans pct̄a: ꝑ qd' iustificamur & saluamur. a¶pater dans charitatem

a Salutant vos omnes sancti. Gratia a b domini nostri iesu christi & charitas dei: & cōmunicatio sanctispūs c d sit cum oībus vobis. Amen.

vobis. ¶spiritus communis patri & filio. ¶tam correctis ꝙ incorrectis.

Finit secunda epistola Pauli ad Corinthios.

Incipit argumentum in epistolam ad Galathas.

c G Alatæ sunt græci. Hi verbum veritatis primum ab apostolo accæperunt. Sed post discessum eius tētati sunt a falsis apl̄is vt in legē & circūcisionem verterent. Hos apl̄us reuocat ad fidem veritatis: scribens eis ab epheso.

Explicit argumentum.

Incipit epistola Pauli ad Galathas. Ca.I.

a¶elect⁹ vl̄ missus. ¶anania vl̄ ab alijs. ¶constitutus. a¶q saluatorē & rex

d P Aulus apostol⁹ g h nō ab hoib⁹, ne i k q ꝑ hoiem: sed l ꝑ iesum xp̄m & m

a¶q hoc facit per filiū. ¶ nō ergo ꝓrius deo: a quo ꝑ filiū electus est & missus vt dr̄ in destructionē legis: imponebāt em̄ illi q cōtraria deo p̄dicaret & legē a deo datam destrueret. b¶& ita dignius me cōstituit per immortalem christum: ꝙ alios per mortalē.

deū patrēm qui suscitauit eū a mor n

a¶paulus inquā &. b¶facile em̄ intelligit se errare q a multis reprehendit.

g tuis: et qui mecū sunt oēs fr̄es eccle o p

a¶remissio pctōꝝ. ¶mētis & recōciliatio ad deum. b¶non aliunde.

sijs galathiæ: Gratia vobis & pax a q r

a¶a quo secure q̄rēda est. ¶q nō minor p̄re. s

h deo patre nr̄o & dn̄o iesu christo. t

¶qd' frustra fecisset si lex saluaret. ¶delēdis.

i k Qui dedit semetipsum ꝑ peccatis v

a¶q̄si vi. b¶irretitos. c¶q rei eram⁹ sub le-

l m nostris: vt eriperet nos de præsenti x

ge. a¶qd' ad neqtiā trahit. ¶& qd' sit firmi⁹ quod dicit, subdit. b¶Q. ꝙ christus dedit se & eripuit nō est pro meritis: sed ꝑm beniuolentiam eius qui creauit & beniuolus est.

sæculo nequam secūdum volunta y

a¶christo & deo vni in essentia. b¶de hac redemptione.

n tē dei & patris nostri: cui est gloria z

G ❧bent esse vniti charitate. ꝑpter qd' osculū hui⁹ vnitatis signū dr̄ sc̄tm̄: ad excludēdū osculū libidinosum qd' vnit ad imūdiciā. Ex hoc aūt apl̄i dicto inoleuit ꝯsuetudo i eccl̄ia dādi pacis osculū in missa. a ¶Salutāt vos oēs san. qa p eoꝝ desideria de vr̄a salute cōicant vobis eoꝝ merita. Cōsequēter imprecat̄ eis plenitudinē bonoꝝ spūaliū, di. b ¶Gratia. per quā fit pctōꝝ remissio. c ¶Dn̄i nr̄i ie. chri.i.q attribuit xp̄o: Ioh.j.b. Gra & vitas per ie. chri. d ¶Et cha. quæ vnit deo. e ¶Dei.s.p̄res, q est erga nos principiū amoris: Iohā.iij.b. Sic deus dilexit mūdū: vt filiū suū vnigenitū daret &c. f ¶Et communicatio sc̄tispūs. quia per ipsum fit cōmunicatio oim donoꝝ in ecclesia dei. Sit cum omnibus vobis. Amen.

¶Postilla venerabilis p̄ris, fratris Nicolai de Lyra sup ep̄las pauli ad Corinthios finit.

¶Incipit postilla sup epistolā Pauli ad Galathas. Ca.I.

Diuisio. P Aulus apl̄us. Hæc ep̄la ad Galathas in tres diuidit̄ partes. s. in salutationē: & ꝓsecutionē: quæ incipit ibi. Miror & ꝯfirmationē, ibi: Videte qualibus lr̄is, ꝑpe finem ep̄læ. Circa primū ponunt̄ prio ꝑsonę salutātes, cū dr̄: Paulus q vocatus fuit saulus: Act. viij. Et ratio mutationis huius nomis posita fuit Roma.j.ꝑ oibus alijs ep̄lis. h ¶Apostolus: Officio. i ¶Non ab ho. constitutus in ipso. Act.xiij.a. Dixit spūssanctus: Segregate mihi barnabā & saulū in opus ad qd' assumpsi eos. k ¶Neq; ꝑ ho.s.purū. l ¶Sed per ie. chri. Deū verū & hoiem. m ¶Et deū pa. Indiuisa sunt em̄ opera trinitatis: & duæ ꝑsonę exprimunt̄. s. p̄r & filius subintelligit spūssctūs q tacet hic: qa sufficiēter exprimit̄ Act.xiij. vt dictū est. vbi agit̄ de institutione pauli in apl̄atū: prius tm̄ vocatus fuerat ad fidem. n ¶Qui su.&c. Quod exprimit apl̄s ad ostēdendū dignitatē institutionis suę. Alij enim apl̄i instituti fuerūt a christo adhuc existenti in corpe mortali. Paul⁹ aūt ab eo imortalitatē corpis assecuto: & ad p̄ris dexterā cōstituto: qd' exprimit apl̄s ꝑpter falsos apl̄os q doctrinā eius dānare nitebant̄: eo ꝙ nō fuerat cū xp̄o corpal̄r sicut & alij apl̄i. o ¶Et q &c. Vestrā salutē desiderantes, & de vr̄a subuersione dolentes. p ¶Ecclesijs galathiæ. Hic sc̄d'o ponunt̄ ꝑsonæ salutatæ, cū dr̄: Ecclesijs galathiæ. fidelib⁹ in illa terra habitātibus: est ei galathia qdā regio græciæ. Anno em̄ Artaxerxis regis.xvij. senones galli duce Gallo brennio italiā inuaserūt & romā cœperūt, ex līs ... recesserūt: sed cæpto capitolio: de cui⁹ obsidione recesserūt ... accæpto ꝑ recessu magno p̄cio: q̄s rex bythiniæ hn̄s guerrā importabilē, sibi vocauit in suū auxiliū: & habita victoria, partiti sunt cū eo regnū: & illā partē q cessit eis, vocauit gallogræciam: quæ postea vocata est galathia. q ¶Grā vo. Hic tertio ponunt̄ optata bona cū dr̄: Grā vo. In p̄nti. r ¶Et pax. In futuro. Btitudo em̄ futura bn̄ noiat̄ pax: qa quietat totalr̄ appetitū: s ¶A deo patre no.i.a tota trinitate. t ¶Et dn̄o nostro &c. Deitas em̄ q est vna in trib⁹ ꝑsonis est grē & glię cā efficiēs principalis: hūanitas v̄o xp̄i cā instrumentalis cōiuncta in ꝑsona filij. v ¶Qui dedit semetipm &c. Ex maxia em̄ charitate obtulit ad nos & obediētia ad patrē & seipm obtulit ad mortē. x ¶Vt eri.&c. Trāsferēdo nos ad glīā dr̄ aūt p̄ns seculū nequā, nō ꝑpter creatā substātiā: sed ꝑpter mala q fiūt in hoc seculo sicut dr̄ Eph.v.d. Dies mali sunt.i.dicunt̄ ꝑpter mala q̄ in eis fiūt. y ¶Scd'm vo. dei. Io dicit saluator Ioh.vi.d. Descendi de cœlo vt nō fa. volūtatē meā, sed voluntatē ei⁹ q misit me &c. z ¶Cui est glo. ex redē. &c. Scd'm ꝙ dr̄ Phil̄.ij.a. Humiliauit semetipm factus obediens vsq; ad mortē: mortē autem crucis propter quod & deus exaltauit illum & de ❧dit illi

H

A ☞ a ¶Miror. De destructiōe legis ꝯnr̄ agit apl̄s: Et de leuitate eos reprehendit: ꝙ ab euangelio indiscrete transierunt ad legem. Et qa galatha trāslatio dr̄: cōgrue ex ipso noīe reprehēsionis occasionē sumit. Et cū hæc p̄dicta bona ex christo miror qa bn̄ istructi pri⁹ ꝙ sic tam vehemēter & tā cito.i. tā breui tp̄e &c. b ¶Nos aut an. Qui bon⁹ potest intelligi: non ꝙ hoc contingat: sed adeo certus est de veritate euangelij sui: ꝙ si etiam angelus aliud nūciaret: non crederet, sed anathematizaret. c ¶Præter quā qd'. Attende nō ait. Plus ꝙ accepistis. Nam si illud diceret sibijpsi p̄iudicaret: qui cupiebat venire ad quosdā quibus ipse scribebat, sicut ad thessalonicenses: vt suppleret quæ illorū fidei deerant. Sed qui supplet ꝙ minus erat, addit non qd' inerat tollit. Qui aūt pretergreditur fidei regulam: non accedit in via: sed recedit a via. d ¶Anathema sit. quare hoc? August. Quia aliud euangelizans de priuato vult pluere, non de medio. Et cū hoc forte, homo carnali nebula prepeditus: & a fonte communi ad propriā sui falsitatem reductus possit facere: nunquid & angelus. Vere si angelus de proprio fluēs in paradiso nō esset auditus: non precipitaremur in mortem. Media aqua posita erat oībus p̄ceptū dei. Aqua quodāmō publica erat: & sine fraude, sine labe, sine cœno fluebat. Sed venit angelus de cœlo lapsus serpens factus: qa insidiose iam venenum spargere cupiebat: & emisit venenum: de
Gen.3.a. ꝓprio locutus est.i. de suo. Gustate & eritis sicut dij. Et illi appetentes ꝙ non erant amiserunt quod accæperunt. Anathema. Hoc verbū pro maledicto ponit̄: & vulgo dr̄ deuotatio. Nam deuotare se quęq; nemo fere dicit, nisi se maledicens. vnde illud. Et anathematizauit eum & ciuitates eius: & vocatū est nomē loci illius anathema. Hinc tractum est vt anathema detestabile aliquid & abominabile videat̄: vt nihil de victor in vsus suos auferret: sed totum in pœnā luendā votauit: hoc erat anathematizare: qd' vulgo dr̄ deuotare. Origo aūt huius verbi est in græca lingua ab his reb⁹ q̄ votę & ꝓsolutæ.i. ꝓmissę & redditæ sursum ponebantur in templis: & est dictnm: ἀπὸ τοῦ ἀνατίθεμα. id est sursum ponere. e ¶Sicut præ. A maiore infert. Qn̄quidē nos vel angelum excōicarē: magis pseudo excōicandi sunt. e ¶Mō. Dicit: qa olim dū dixit hoīem ex lege iustificari: hoīs gloriā inutilē gratiam dei p̄dicauit. Innuit hic etiā hoc facere illos seductores, vt laudarentur a iudæis: quos non timet offendere paulus pro gloria xp̄i: qua veniente cessat lex. g ¶Si adhuc &c. Hinc quidā putāt sufficere ꝯsciam: vt pariter gd de eis existimet alius. Curant: sed conscientia corā deo est necessaria, ꝯuersatio corā ꝓximo: q̄ si negligētius agitur, ledit exēplo. vn̄ alibi. Placete oībus p oīa: sicut & ego oībus placeo. Itē. Sine offensione estote iudęis & grecis & eccl̄iæ dei. Itē. Prouidemus bona, nō solum coram deo, sed etiā corā hominib⁹. Itē. Luceant opera vestra corā hoībus &c. Ergo contra temerarios iudices, detractores, susurrones, murmuratores: querētes suspicari quod non vident: querentes etiam iactare quod non ☞suspicatur

B

a¶ꝯfirmatiōis nota. b¶qa mirū est de lætitia ꝯfugerē ad exitia: cū paulati ꝓficiēdū eēt.

a in sæcula sæculorū āmen. Miror a b

a¶vt insensati p pseudo. ¶vltra xp̄m i legē

ꝙ sic tam cito trāsferimini ab eo

a¶auersos. b¶p p̄dicatiōem. c¶.i. bona gratuita quæ christus dat.

q vos vocauit in gratiam xp̄i, in c d

¶.i. legē q putat̄ euāgeliū. & ē ꝯ meā p̄dicationē. tn̄ ꝑm v̄itatē nō est alia vel aliud, nisi p illos q ꝯturbāt puꝝ fontē vr̄i sēsus: & sic paulati tēdūt ꝯuertere euangeliū in legem.

aliud euangelium: quod non est e aliud: nisi sunt aliqui qui vos cō f g turbant: & volunt cōuertere euan h

a¶ipsi ad hoc tendunt. ¶Q. Non dico de illis tantum. b¶apostoli.

b gelium christi. Sed licet nos aut i k

a¶bonus vel malus. b¶veniēs: vt credibilior sit. c¶quod putatur bonum.

angelus de cœlō euāgelizet vobis l

a¶Nō dico plus, sed p̄ter. b¶fide iteꝝ, vsu honestū, sine cōmodū. a¶mō de nobis vel angelo. Vel olim præsens. ¶al's mus.

c præterq quod euāgelizauim⁹ vobis

d anathēa sit. † Sicut prædixi & nūc m n

a¶de istis pseudo apl̄is. b¶illoꝝ: vel generaliter quicūq; sit. ¶a me.

iterum dicō: si quis vobis euange lizauerit præter id quod accæpi

a¶lō dico anathema sit aliud euāgelizās.

f stis: anathema sit. Modo enim o

a¶ad honorē hoim an dei. Q. Non hoim, sed dei q̄ro honorē. b¶sicut qn̄ lr̄as a p̄ricipib⁹ sacdotū accępi, an n̄. a¶qa. b¶vt tūc.

hoībus suadeo, an deo? An quæro p

g hoībus placere? † Si adhuc homi q

a¶placere vellē. b¶qd' mō sū & iō eos excōico. a¶iōnō suadeo vel placeo hoib⁹, sed hmōi excōico: qa euāgeliū qd' p̄dico non

nibus placerē: christi seruus non essem. Notum enim vobis facio r

est ꝑm hoiem. & respicit ad id qd' supra: nō ab hominibus neq; per hominem.

fratres euangelium quod euangelizatum est a me: qa non est ꝑm

NICO. DE LYRA.

❧dit illi nomen qd' est sup oē nomen &c. Per passionē em̄ suā meruit gl̄iam corporis & exaltationē sui nois. a ¶In sæcula sæculorū.i. æternaliter. b ¶Miror. Hic ꝯnr̄ ponit̄ ep̄lę ꝓsecutio. Circa qd' sciendū ꝙ galathę recæperūt fidē xp̄i ad prædicationē apl̄i: sed post eius discessum ab eis subuersi fuerunt a falsis apl̄is
Diuisio. dicentes ꝙ necesse erat eis ad salutē circūcidi, & legalia obseruare cum euangelio christi quod est erroneū: propter quod apostolus in hac ep̄la hunc errorē intēdit eliminare. Et diuiditur in tres partes: quia primo contra seminātes hunc errorē fert suā sententiā. secūdo declarat eā esse iustā, ibi: Notū. Tertio inducit ad eius obseruantiam

uantiā. ca.v. Prima adhuc in tres. qa primo circa hāc sentētiā ponit motiua rō. scd'o snię latio, ibi: Sed licet. Tertio tacitę q̄stiōis solutio, ibi: Modo em̄. Ratio em̄ motiua scribendi hanc epistolā fuit subuersio galatharum per falsos apostolos: de quo admirās dicit: Miror qd' tā cito trāsferimini ab eo. idest a deo. c ¶Qui vos vocauit in gratiam christi. per prædicationem meam. d ¶In aliud euangeliū. idest in aliā doctrinā falsam. iō subdit: e ¶Qd' nō est aliud. qa falsum & nō ens ꝯuertūtur, sicut veꝝ & ens. Legalia em̄ cessauerūt i passiōe xp̄i: ita ꝙ extūc fuerūt mortua. f ¶Nisi sunt aliqui. s. falsi apl̄i. g ¶Qui vos conturbant. persuadentes ꝙ nō potestis saluari absq; legaliū obseruatione, quod erat durum conuersis ex gentilitate. h ¶Et volunt conuertere euangelium christi. in seruitutē legis mosaicæ. i ¶Sed licet. Hic consequenter fert suam sententiam dicens. Sed licet nos. q.d. Nō solū falsi apl̄i nō sunt in hoc audiēdi, sed neq; etiam veri apostoli: neq; angeli sancti si hoc p̄dicarent. ideo dicit: Sed licet nos. s. ego vel alij apostoli christi. k ¶Aut angelus de cœlo.i. angel⁹ sanctus. l ¶Euangelizet vobis præter qua quod euangelizaui. Et dicit præter &c.i. aliud detrahens vos a veritate euangelij quā vobis p̄dicaui. Et non dicit pl⁹ ꝙ prædicauimus. qa bene poterant alia p̄dicari quæ facerent ad declarationem veritatis euangelij. m ¶Anathema sit.i. separatus a cōmunicatione dei & sanctorum. Circa qd' sciendum ꝙ aliqua propositio conditionalis pōt esse vera, cuius tamen vtraq; pars est falsa aut impossibilis sicut est ista: Si homo volat, homo habet alas: quæ est vera: & tamē hominē volare & alas habere falsum est. Sic est in proposito de verbo apl̄i. nam apostoli veri erāt in gratia confirmati, & adhuc magis angeli sancti propter quod de vtrisq; falsum ē & impossibile: ꝙ prædicarent contra veritatem euāgelij: & ꝙ essent anathematizati. & tn̄ cōditionalis est vera. s. si hoc facerēt essent anathematizandi. n ¶Sicut p̄dixi & nunc iterum dico &c. Repetitio ē eiusdē sentētiæ ad maiorem assertionem. o ¶Modo enim hominibus suadeo. Hic consequenter respondet cuidam tacitæ quæstioni: quia posset quis querere q̄re sententiat ita dure? Et respondet ꝙ hoc ē quia non quærit hominibus placere: sed deo dicens. Modo enim hominibus suadeo. idest ad honorem hominum vel dei? Et quod quærat honorem dei ostendit dicens. p ¶An quæro hominibus placere? quasi dicat non. Sed hoc intelligēdum est in his quæ essent contra beneplacitum domini: ideo subditur. q ¶Si adhuc hominibus placerem. scilicet in malis. christi seruus non essem. e ¶Notum enim vobis facio fratres euangelium quod euange. est a me. Hic consequenter ostendit prædictam sententiam eē iustam: & hoc ostendit dupliciter. Primo ex pfectione legis euangelicæ. Secūdo ex imperfectione legis mosaycę. cap.iij. Pr̄a adhuc in duas: qa primo ostēdit doctrinā quam predicauit: scilicet euāgelicam esse auctenticam & pfectā. Secundo infert conclusionem intentam: se. ca. ibi: Nos natura. Circa primum facit talē rationem: Illa doctrina est auctentica & pfecta quę est a deo inspirata, a principalibus apostolis discussa, a falsis apostolis impugnata: & tamē stetit immobilis: & post impugnationem ab ecclesia approbata & in sua sinceritate & claritate reposita. Sed euangelica doctrina quam prædicaui est huiusmodi. igitur &c. Maiorem huius rationis supponit tanq; manifeste veram. Minorem declarat per singulas partes procedendo: quæ patebunt prosequēdo. Primo igitur declarat primam partem minoris: scilicet ꝙ doctrina quam prædicaui sit a deo inspirata. Et diuiditur in duas. Quia primo ponit intentum. Secundo manifestat propositum. ibi: Audistis. Circa primum dicit: Notum enim vobis facio ❧fratres euangelium

C D †1.Co.15 a. †47.di. c.finali. Diuisio. Diuisio

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ suspicant̃:sufficit conscientia.Nec in alijs quibus placere volum⁹ quęremus nostrã gloriã,sed eorꝫ salutẽ:vt non nos,sed deũ laudẽt q tales fecit.vnde: Mat.vj.a Nolite facere iustitiã vestrã corã hominib⁹.Vbi illos arguit,q ita ventillant opa sua:vt finẽ operũ suorũ in laudẽ hominũ ponãt:eandẽq laudem quasi pro mercede operum suorꝫ computẽt. a ¶Et proficiebam in iuda. Q.Qui prius in illis legalibus tantum valui,iam illa reliqui:Ideoq vos meo exemplo ab his recedite. b ¶Emulator existens. Augu.Habebat em apostolus zelũ dei,sed non scientiã:Et ꝑuidit de⁹ bonam eius ęmulationẽ,sed deesse scientiã.& ꝑuidit idoneũ:qa q tã fidus in minima cõstantior erit in maxima: & ideo pręuenit eũ vocãdo. c ¶Cũ aũt pla.Q.tũc appet me nõ didicisse,sed nec post. d ¶Segregauit ex vter.ma.Hieron.Vnde de Hie- Hier.i.b. remia legitur. Priusq̃ te formarem in vtero noui te.Qui ergo pręscit futuros antequã sint:quoscũq vult nasci,facit vt sint & iam natos quos vult per gratiam, vocat vt iusti sint:sicut paulum vocauit per gratiam vt annunciaret,christum. e ¶Ex vtero. Mater,synagoga:vterus eius & secretarij eius sunt pharisęi:de numero quorũ separatus est. f ¶Iacobum fra.domini.Hieron.quia hic iacobus fuit filius loseph:qui pater iesu dictus est.Sed nõ ẽ hoc ratum:cum ioseph v̾go fuisse credit̃. Alia ergo cã q̃rẽda est:quare frater dñi dict⁹ sit: sicut ioseph & simon & iudas.Vñ in euan- Mar.3.d. gelio dicit̃:Ecce pater tuus & mater tua & fratres tui &c. Vt ergo liqueat quare fratres dicuntur.¶Ambro Sciendum est ꝙ F maria mater domini:ioachim' & ãnę filia fuit q̃ nupsit ioseph:& ita ioseph fuit putatiuus pater christi.Mortuo aũt ioachim cleophas frater ioseph eãdem annã accępit vxorem:& genuit ex ea filiã:quã vocauit mariam:quæ nupsit alpheo: q genuit ex ea filios.s.iacobum,ioseph, simonem, iudã.Mortuo autẽ cleopha:quidã salome eandẽ ãnam duxit:& generauit ex ea filiã nomine mariam : quæ nupsit zebedeo & habuit ex ea filios.s.iacobũ, q dictus maior & iohãnem euangelistã. Tres ergo viros anna habuit & tres filias.¶Nũc vidẽdũ quare iacobus alphęi, & minor & frat̃ dñi dictus sit.Minor dictus est ad differentiam iacobi zebedei:qui maior dictus nõ ꝑm tp̃s:sed qa prior secutus dñm. (Iacob⁹ q̃re alphei mior frater dñi.) Itaq iacob⁹. alphęi,minor:qa posteri⁹ christo adhæsit Frater vero dñi dictus est,vt quibusdam placet:quia filius fuit materterę christi.Vel ꝑpter similitudinem sctitatis: vel qa nepos fuit patrui christi.idest cleophæ Hebręi em cõsanguinitate germana ex parte patrum coniunctos fratres vocant. vñ Hiero.dicit intelligi fratrẽ dñi hunc iacobum & fratres eius his verbis.Quidam sequentes delyramẽta apocryphorꝫ,suspicãtur fratres dñi foris stãtes esse filios ioseph de quadam muliercula.Sed consobrinos fratres domini hic intelligere debemus.s. filios alphęi & materterę ei⁹ matris iacobi minoris, & ioseph,& iudæ.Quatuor eĩ (Fratres q̃drupli ces.) modis in diuinis scripturis fratres dicim⁹ scilicet natura,gente,cognatione,affectu. Natura,vt esau & iacob.Gẽte,vt omes iu- Deut.15.c. dæi inter se.vñ in Deu. Si emeris fratrem tuũ &c.Et itẽ: Cõstitues super te principẽ Ibi.17.c. quẽ dñs elegerit: qui sit de fratribus tuis. Porro cognatiõe fratres vocant̃: qui sunt de vna familia: cum ex vna radice turba diffunditur.ꝑm ꝙ abraã in genesi fratrem appellat

a¶docẽtẽ v̾l imitatẽ.¶ne forte ĩde dubitet̃ b¶Non ab hoĩe. c¶vt homo me eligeret ad euangelizandũ:vel mihi iniungeret.
hoĩem. Neq enim ego ab homi- a
¶ab homine docente me.
ne accæpi illud:neq dedici, sed p b
a¶per xp̃m oĩa dare oñdentẽ.b¶Nõ didici ab hoĩe: qa nec añ cõuersiõnẽ: nec post: qđ vos ipi scitis.Añ non : qđ probat:Nec post vt ostendit ibi:Cum autem placuit.
reuelationem iesu christi. Audi- c
a¶quam habui.¶dum infidelis eram.
stis enim cõuersatione meã aliqñ i
a¶dum iudaice viuebam. ¶aliorum.
iudaismo : quoniam supra modũ
a¶fugãdo.b¶i corpe. ¶affligebã pœnis.
persequebar ecclesiam dei : & ex-
a¶implendo legem & defendendo.
a pugnabã illam: & proficiebam in
a¶nõ dico senes. ¶q pluslaborãt q̃ senes.
iudaismo supra multos cõætane-
a¶non dico proselytos,sed qui sunt.
¶scilicet iudæorum. b¶etiam. ¶alijs.
os meos in genere meo: abundan
a¶imitator. b¶in exemplum alijs.
c¶quas.s.boni patres addiderũt:quas mi-
b tius æmulator existens paterna d e
hi quasi proprias feci. a¶ita ante.
rum mearum traditionum. Cum
a¶qa pro placito suo fecit:non pro meri-
to meo. c¶anteq nascerer.
f autem placuit ei qui me segrega- g
a¶ad lram.Q.Qui nasci fecit,ad hoc ducere potuit:añ em q̃ aliqs nascat̃,scit deus qs futurus sit.vñ priusq te formarẽ in vtero, noui te. b¶de mala via ad bonam.
e uit ex vtero matris meæ, & voca-
a¶nõ p meritũ meum.b¶vt in mea cõuersione oñderet quante potẽtiæ & bonitatis esset & filius suus:qui erectũ prostrauit:su-
uit per gratiam suam: vt reuela-
perbũ humiliauit. Vel,reuelauit filiũ suũ. Vel.i.cognitionẽ dedit mihi de filio suo,
ret filium suum in me: vt euange
a¶filiũ. b¶Vocauit me & reuelauit filiũ: et.¶p̃dicaui instruct⁹ a deo:& iõ non aliud
lizarem illum in gentibus : cõn- h
tenendum,nec hominibus credendum.
a¶Q.Vitia respui,vel ꝑpinquos generæ.
tinuo non acquieui carni & san-
a¶quia non erat opus electo a deo.
guini. Neq veni hierosolymam i
a¶qui ante me crediderunt. ¶Et ita cõstat ꝙ non ab eis didici euangelium.
ad antecessores meos apostolos: k
¶prædicare vbi nullus aplorꝫ.
sed abii in arabiam: & iterum re- l
¶vbi rudis prædicaueram.
uersus sum damascum. Deinde m
¶Exq̃ reuersus sũ damascum.a¶ꝑpt̃ apl̃atus affectũ:& vt sciret petr⁹ me sibi coapl̃m
post annos tres veni hierosoly-
a¶recept⁹ ab eo vt verax & coapl̃s,oñdit
mam videre petrum : & mansi n
se in nullo dissentire ab apl̃is vt susurrabãt
apud eũ diebus quindecim. Aliũ
æmuli sui.¶Ita cõstat ꝙ nec ab alijs didici.
autem apostolorum vidi nemi- o
a¶quia filius Ioseph:q p̃r iesu dictus est.
f nem, nisi iacobum fratrẽ domini. q

appellat.Loth,dicens. Non sit rixa inter G me & te:quia fratres sumus. Sic & iacob Gen.13. & Laban fratres dicuntur: Affectu etiam b. fratres dicuntur,ꝑm ꝙ omes christiani fratres vocant̃.vt ibi:Ecce q̃ bonum & q̃ io Ps.132.a ☞cundum

NICO. DE LYRA.

☙fratres euangelium qđ euangelizatum est a me:quia non est scđm hominem.i.factum ꝑm adinuentionem humanam. a ¶Neq em ego ab homine accæpi illud.i.ab alijs apl̃is q cum xp̃o fuerunt corporaliter addiscẽdo.. b ¶Sed p reuelationem iesu christi. immediate factam mihi. c ¶Audistis.Hic consequenter manifestat ꝑpositũ.& ostendit prio ꝙ non habuit p viam humanã ante suã conuersionẽ.secundo ꝙ neq etiã post ipsam, ibi:Cum autem.Primũ aũt manifestat p hoc ꝙ ante conuersionem suã inc̃ptum poterat persequebat̃ euangelicã doctrinã & obseruatores eius.Ex quo patet ꝙ tunc nõ studuit eam ad instruendum alios,nec ad discendum eam ab alijs:Et ista erant nota illis quibus scribebat.ideo dicit:Audistis eñ &c.Et patet litera vsq ibi: d ¶Emu. existens.idest cęlator. e ¶Paternarum mearum traditionum.Tũc aũt apud iudæos erãt aliqua tradita patribus a moyse scilicet quæ scripta sunt in lege.Et aliqua erant tradita a patribus alijs minoribus: quæ vocabantur traditiones seniorum vt patet Matth. xv.Et ambarum traditionũ erat apostolus zelator ante suam conuersionem. f ¶Cum autem.Hic consequẽter ostendit ꝙ nec post conuersionem suã habuit p viã humanã:qa statim iuit ad p̃dicandum gentilibus fidem catholicã per tres annos antequã videret apostolos vel alios discipulos qui possent eũ docere de fide catholica & hoc est quod dicit. Cum autẽ placuit ei. Vocatio enim sua euidẽter fuit ex diuino placito: quia fidem christi persequebatur actualiter qñ fuit vocat⁹ vt patet Act.ix. g ¶Qui me segregauit ex vtero matris meæ .idest de medio synagogæ. h ¶Continuo non acquieui carni & sanguini . Idest ad iudæos, de quorum sanguine ego sum,non accessi. i ¶Neq veni hierosolymam. vbi erant apostoli & alij discipuli in lege euãgelica instructi. k ¶Sed abij in arabiam. ad prædicandum gentilibus legem euangelicam ad quod eram vocatus, vt præmittitur,vt euangelizarem illum in gentibus.Ex Prędicatio autem præsuppõit notitiã euã quo patet ꝙ apostolus habuit notitiã euangelij:non per doctrinam hominis,sed per reuelationem iesu christi:quia non est medium:qa si habuisset etiam per ministeriũ angelicum:adhuc sequitur ꝙ hoc fuisset christo pricipaliter. l ¶Et iterum reuersus sum dama. Vbi primo disputauerat cõtra iudæos. m ¶Deinde post annos tres &c.idest postq tribus annis prædicaueram:& sic nõ habui notitiam euangelij a petro. n ¶Et mansi apud eum diequindecim.q.d.Si indiguissem ab eo doceri:m̃ in tam caruo tempore nõ potuissem docere veritatẽ euãgelij. o ¶Alium aũt aplorũ vidi nemĩnẽ.a qbus possem doceri. p ¶Nisi iacobũ.scilicet illa vice:quia postea vidit iohãnem vt habetur ĩ.ij.cap. q ¶Fratrem dñi.Hoc dicit ad differẽtiam alterius iacobi qui fuit frater iohãnis.Dicit̃ autẽ iste frater dñi:qa erat sibi valde similis in facie & in omnibus linia ☙mentis

A ☞cundum habitare fratres in vnũ. Et domin⁹ Mat.28.c ait:Vade & dic fratribus meis.Porro in communi omnes homines fratres dicuntur: quia ab vno patre nati sunt.Illos ergo fratres christi appellatos,intelligite cognationis priuilegio.Fratrem domini.Mos iudæorũ est mares propinquos in genere appellare fratres. a ¶Coram deo.Iurat vt credant:quia profiteri istis.Necessitate enim compulsus iurat qa nisi hoc faceret non crederent ei:quibus non expedit vt non credant.Et ideo quia plus est Mat.5.f. ꝙ est est,non nõ:hoc quod amplius est a malo est,& si non a malo iuratis,a malo est non credentis.Ideoq nõ ait apostolus:Si quis autem plus facit,malum est:sed quod amplius est a malo est. Ca.II.

D Einde post an. quat. A passione domini quando cõuersus ad fidẽ venit:sicut Bed.super act⁹ apostolorũ scribens demonstrat. c ¶Et contuli cum illis.Hierony.ostendit se non habuisse securitatem euangelij:nisi esset auctoritate petri & aliorꝫ roboratum. ¶Augu.Apostolus enim paulus post christi ascensionem de cœlo vocatus:si non apostolis cõmunicaret:& cum eis euangeliũ cõferret quod eiusdẽ societatis esse apparet: & illi nõ crederent.Sed cũ cognouissent eũ hoc annunciantem:qđ illi & in eorũ cõmuniõe & vniuersitate viuentẽ:accedẽtibus etiã per eum talib⁹ signis qualia & illi operabantur: ita eũ dño comendante auctoritatem meruit ;vt verba illius sic audiantur in ecclesia tãq in illo xp̃s (sicut ipse verissime dixit) locutus audiatur. Non pro his inquit tm̃ rogo:scilicet ꝑ discipulis qui cũ illo tunc erant:sed etiã qui futuri erant.Quotquot enim postea crediderunt in eũ:crediderunt per verbum eorum.i. aplorꝫ p euangeliũ.Quisquis enim in christũ credit,euangelio credit : qđ dictũ est esse verbũ eorũ:quia ab eis est primitus ac præcipue p̃dicatũ.Iam em ab ipsis p̃dicabatur:qñ p reuelationẽ christi ipsum verbum eorꝫ paulus accepit:& per verbũ hoc(& si non p eos)cũ accæpisset a deo.illud credidit paulus.vnde & ..17.d contulit cum illis euangelium:,& dextras accæpit:qa idẽ verbũ cũ eis,& si non per eos habuit.Ipsa enim collatio vnã doctrinæ speciẽ excussa omni lepræ varietate monstrauit.Leprosi em̃ quos dñs in euangelio curasse legitur:& misisse ad sacerdotes,vt se eis ostenderent:non absurde intelliguntur illi qui sciẽtiã veræ doctrinæ non habentes, varias doctrinas profitentur erroris.Nulla porro falsa doctrina est:q̃ non aliqua vera intermisceat. Vera ergo falsis inordinate permixta in vna doctrina lepra signat,q̃ vnius corporis colorem diuersis locis variat atq maculat.Vt ergo apl̃i prædicatio ab omni corruptionis lepra libera monstraret̃:cũ alijs apl̃is contulit euãgeliũ. Aliter em̃ nõ crederet eccl'ia ei q̃ nõ fuerat cũ dño.¶Separatim his non publice: ne fidelibus ex iudæa (q putabant legem eẽ seruãdã) fidei scandalũ nasceret̃.Eo tempore cũ venisset petrus antiochiã:licet hoc in actibus aplorꝫ non legatur:in faciem ei restitit. d ¶Sub introductis.A iudæis.Qđ ei ifideles per se nõ poterãt:ꝑ falsos fratres moliebãtur quos sub specie religionis immiserant vt explorarẽt q̃ libertas est nobis in fide christi: non vt tenerent:sed vt aliqua contentiõe ab ea in seruitutem legis redigerent. Qđ si esset veritas euangelij apud gentes non maneret: sed oẽs iudaizarẽt. & iõ hic vbi ad assertionẽ prædicatiõis suæ cõferebat: nullatenus voluit cedere. Alibi vero vbi nõ obfuit: ꝑ scandalo iudæorum circuncidit timothæum . In his omnibus & se cõmendat, & legẽ nõ tenẽdã cõprobat

¶de me.
Quæ autem scribo vobis : ec- a
a¶oib⁹ patet ꝙ nõ mẽtior: & hoc dico corã deo.i.teste deo. b¶postq a petro
a cẽ corã deo qa nõ mẽtior. De- b
discessi.a¶prædicare.
inde veni i ptes syriæ & ciliciæ.
a¶ne ecclesiæ me docuerunt. b¶pręsentia corporis.
Eram autẽ ignotus faciẽ eccle- c
siis iudææ, q̃ erant in christo. ¶in fide christi.
a¶de me.¶.i.qđ de me audierant memoriæ mãdauerãt. a¶dũ ifidelis erat.
Tm̃ aũt auditũ habebãt : quo-
niã qui persequebatur nos ali-
a¶christi.
quãdo,nũc euangelizat fidem
quam aliqñ expugnabat: & in
a¶.i.ĩ mea ꝯuersiõe: vel exẽplo meo p̃dicãtes in quo eis ꝑfui: vel agẽtes grãs deo: qui gratia sua me conuertit.
b¶vel clarificabãt: vel magnificabãt.
me glorificabant deũ. Ca.II
¶post prædicationem syrie & cilicię.
D Eide post annos qua- d
tuordecim iterum as-
a¶pro situ terræ.
cendi hierosolymam e
a¶q de iudæis. ¶quibus hic inde testibus pateret falsum esse me aliud gẽtib⁹ aliud iudęis prædicare. b¶qui gẽtilis.
cum barnaba, assumpto & tito.
¶non solum mea dispõne,sed. ¶dei.
c Ascendi aũt ꝑm reuelationẽ: & f g
a¶ꝑ assertiõe p̃dicatiõis: qa m̃tis erat scrupul⁹ ꝑturbãtib⁹ iudæis: quẽ noluit de⁹ tollere.b¶tanq amicis & paribus. ¶non didici tanq a maioribus.
contuli cum illis euãgeliũ qđ
a¶pp ifirmos q nõ possent oĩa cape.
prædico in gentibus. Seorsum h
a¶cum. ¶alicuius auctoritatis.
autẽ his qui videbant̃ esse ali- i
a¶ne putarẽt iutil̃r p̃dicasse. b¶p̃dicatiõis op⁹ cursũ appl'lat ꝑ torrẽti eloqo.
quid: ne forte in vacuũ curre- k
a¶Nõ solũ ĩ collatiõe approbat⁹ sum.
rem aut cucurrissem. Sed neq l
¶Cur ergo vultis vos galathe circũcidi cũ sic vltro a grã recedẽtes de lege trãsi
titus qui mecũ erat cũ esset gen
tis. a¶rõnibus eorꝫ: sed susceptus est ab apl̃is in societatem incircũcisus.
tilis, compulsus est circũcidi: m
¶Nõ est ꝯpulsus circũcidi :sed neq ad horã ĩ aliq cessim⁹ :Cur ñ hic, cũ alibi, vt in circũcisiõe timothæi: ꝑp fal.fra.
d Sed propter subintroductos n
¶q se fingũt amicos.¶sub habitu pacis & hũilitatis.¶aliud figẽdo & aliud
falsos fratres : qui subintroie o
runt explorare libertatem no p
q̃rẽdo vt accusarẽt libtatẽ nr̃am.¶ ĩ fide xp̃i.a¶carnalẽ obꝑuantiã a q̃ liberi
stram quam habemus in chri-
sto iesu: vt nos in ꝑuitutẽ redi q
sum⁹ p fidẽ xp̃i.a¶Q.Cõuicti de lege.
e gerẽt. Quib⁹ neq ad horã ces r
simus subiectioni : vt veritas s

dam comprobat.Vel ꝑm aliã lr̃am.Quidam C enim latini codices nõ habent:neq quod ita potest legi.Q.titus non est compulsus circuncidi.Sed alibi.Propter falsos fratres ad horã cessimus subiectioni in circuncisione timothæi.Reddit causam præueniens calumnias quibus compulsus est facere quod nolebat,p scandalo iudæorum. c ¶Neq ad horam. Ambro.Nec ad horam cessit qui nũq cessit. ☞ ꝙ si ali

NICO. DE LYRA.

☙mentis & corporis. a ¶Quæ autẽ scri. vobis.In hoc p iuramentũ asserit etiam p̃dicta. b ¶Deinde veni in partes syriæ & ciliciæ.ad prædicandum gentilibus. c ¶Erã autem ignot⁹ facie ecclesijs.idest quæ etãt in iudæa.Et dicit:Facie. quia notus erat eis per famam:vt patet ex litera sequenti.

D Einde post &c.Hic. Ca.II. ꝯñr declaratur scđa pars prędictæ minoris scilicet ꝙ doctrina a paulo p̃dicata,fuit cum principalib⁹ apl̃is discussa & approbata & hoc est quod dicit: Deinde post annos quatuordecim iterum.s.a conuersiõe sua: e ¶Ascẽdi hierosolymam.non ex curiositate vel ex leuitate.iõ sequitur. f ¶Ascendi autem ꝑm reuelationem.s.dñi,ad declarationẽ veritatis euangelij.iõ sequit̃: g ¶Et cõtuli cũ illis euangelium.Et consequenter ostẽdit cũ quibus contulerit dicẽs: h ¶Seorsum autẽ idest ad partẽ. i ¶His qui videbant̃ aliqd esse.q.d.non contuli coram cõmunitate cuius maior pars est simplicium:sed cũ illis tm̃ D qui erãt principales & a deo instructi.s. cum petro,iacobo,& iohãne:vt habet̃.ĩ.eod.cap̃. k ¶Ne forte in vacuũ currerem aut cucurrissem.Per ly forte nõ intelligitur ꝙ apostolus dubitaret se aliq̃ minus vera vel dubia p̃dicasse.qa p reuelationẽ dei erat certus in veritate prædicationis suæ.Sed ly forte refertur ad ęstimulationẽ simplicium qui possent de hoc dubitare,nisi cum principalibus apostolis hoc contulisset. l ¶Sed neq titus. Hic declarator tertia pars prædictæ minoris.idest ꝙ doctrina ab apostolo prædicata steterit immobilis q̃uis fuerit a falsis apostolis impugnata:quia conabantur inducere gentiles ad obseruãdum legalia . Qđ ostendit p hoc qđ titus gẽtilis veniẽs cũ paulo hierosolymam nõ fuit compulsus a veris apostolis circuncidi:cui communicauerũt sicut paulo,q̃uis ad ei⁹ circuncisionẽ niterent̃ falsi apl̃i & hoc est quod dicit:¶Sed neq titus qui mecũ erat, cũ esset gentilis.natione ex vtroq parente. m ¶Compulsus est circuncidi.a veris apostolis:sed indifferenter communicauerunt ei sicut & mihi.Vnde & petr⁹ satis cito post ascẽsionem christi communicauit cornelio centurioni & alijs incircũcisis qui erant cum eo indifferenter sicut cum iudæis: vt hr̃ Act.x.& xj. n ¶Sed pro.subintroductos.quasi di. non restiti veris apostolis nolentibus titum circuncidi,sed falsis apl̃is ad hoc conãtibus. o ¶Qui subintroierunt.non vocati a veris apostolis:sed fallaciter sub titulo fidei intrauerunt societatem fidelium, ad explorandum qualiter possent fidem impugnare.ideo subditur. p ¶Libertatem nostram quam habemus.Quia per christum liberati sumus a iugo legis. q ¶Vt nos in seruitutem redigerent. in obseruatione legalium : quod onus importabile est,vt dicitur Actuũ.xv. r ¶Quibus neq ad horam cessimus subiectioni.idest In subiectione legalium : obseruantiarum. s ¶Vt veritas euangelij. Per quam euacuata fuerunt legalia.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ q̄ si aliqn̄ cessit: quō nec ad horā? Cur etiam propter falsos fratres: si per se facturus erat? Cessit ergo propter illos: qđ per se non faceret: humilians se legi, circunciso Timothæo: vt dolus & scandalū iudæorū cessaret: qui parati erant cōmouere tumultum & seditionē: si illum filium iudæę incircuncisum susciperet & ep̄m ordinaret. De filijs græcorū non erat scandalum. qa epl'a apl'orū inde data erat, nō oportere eos circuncidi. sed iudæi credentes circuncidebāt filios suos: nec epl'a apl'orum hoc vetauerat: nec de his aliqd significauerat vnde nec titus compulsus est circuncidi qui de græcis: sed timothę⁹ filius iudæę, ppter exploratores vt veritas euangelij maneat: quia in christo neq̄ p̄putiū neq̄ circūcisio aliquid
I.5.a. valet: sed fides quæ per dilectionē operatur.
a ¶ Quales ali. Augusti. Indicat se in legalibus præualuisse: sed nihil tn̄ pfuisse sibi: & ideo galathis non curanda sunt legalia. Ad priora non recurro: qa ea quę modo sunt sufficiūt: sed qa q videbanł eē aliqd, nihil cōtulerūt. In quo apparet q̄ non inferior illis. Vł nō accipit personā: qa si ita esset: ego paulus ante impius, cui tales nihil cōferrēt, nō fuissem. Vel illud nihil ītereſt: sed nihil mihi cōtulerūt. ¶ Vel sic. Quales & ipsi aliquando fuerunt. Quia & ipsi peccatores & idiotæ. b ¶ Qui vide. ali. esse. ideſt alicuius auctoritatis: qa cum dño ambulauerunt: & transfigurationi eius interfuerunt. Videbātur dico ab his. ideſt falsis fratribus. Quia qui videbantur esse aliquid carnalibus hominib⁹ videbantur esse. Nā ipsi nō sunt aliqd. Et si em̄ boni ministri dei sunt: xp̄s in illis est aliqd:
F nō ipsi per se. Nā si ipsi essent aliqd p se semper fuissent aliqd. c ¶ Sicut & pe. cir. Ita tn̄ distributa est eis: vt petrus gētibus prædicaret si eā fecisset & paul⁹ iudæis. d ¶ Qui enim opera &c. Augu. Christus paulo dedit vt ministraret gētibus: qui etiā petro dederat vt ministraret iudæis. e ¶ Columnæ. Columna firmamentum dicitur veritatis: quam etiā sapientia ędificauit. ideſt cōstituit in septem columnis. quo numero vel vniuersitas p̄dicatorū: qa solet poni pro vniuerso: vel septenaria opatio spiritussancti īsinuał. f ¶ Dexteras de. Vnde & cōtulit cū illis & dexteras accæpit: qa idē cū eis verbū habuit. Ipsa collatio vnitatē doctrinæ mōstrauit: aliter non crederet eccl'ia ei: q non fuerat cum domino. g ¶ Vt nos in gen. vt essem primus in prædicatione gentium, sicut petrus in circūcisione. Et sicut apostoli petro: ita barnabas sibi. h ¶ Restiti. Qđ nō auderet, nisi se nō imparē sentiret. ¶ Ab æmulis nouæ legis dicebatur paulus grāæ p̄dicator egregius: dānare legē moysi vt sacrilegā, nec deo mādante scriptam: & ideo etiā ipse iudaizauit: ostēdēs nō esse eā sacrilegā iudæis, vt est idolatria gentibus: nec tn̄ esse necessariā saluti. i ¶ Prius enim quā veni. quidam. Quidam æmulatores legis: qui æquo iure christū & legē venerabant: quos timens nō miscebał gentib⁹. Qđ si solū esset, non esset reprehensibile. Sicut & ipse paulus pro scandalo aliquādo cessit. Sed in hoc erratum est, q̄ gentes cogebat iudaizare. k ¶ Sed cum vidis. Hierony. ad Augusti, Paulus in petro non potuit reprehendere quod ipse fecit: nec arguere simulationē, cuius & ipse reus erat. Sed fuit hæc reprehensio dispensatoria non vera. Nec Petrus peccauit: nec Paulus procaciter arguit.
Nota. Act.10.b Petrus autem fuit huius decreti auctor: legem post euangelium non esse seruandam: qui post visionem linthei ad Cornelium intrauit: & cum gentibus comedit. Qui etiam q̄stionē de hac re soluit. Cū enim paulus & ☞ barnabas

euangelii permaneat apud vos. a
¶ de collatiōe refero ad ōmēdationē: sed q̄ les, q̄ idiote. i. fuerint ad meā cōparationē: hi q videbantur eē, ab his falsis fratribus.
Ab his autem qui videbantur eē b
¶ apud vos. a ¶ dum in lege erant anteq̄ essent apostoli.
a aliqui: quales aliquandō fuerint c
a ¶ p̄terea nec psunt nec obsunt: Innuit tn̄ se pualuisse. ¶ referre. ¶ i. nō pdest. b ¶ qa. ¶ Nō detraho illis: sed hoc dico: De⁹ p. ho.
c ¶ magnam vel paruam.
nihil mea interēst. † Deus em̄ per d e
a ¶ Qui ipitis tribuit sensū: &, Mihi dedit.
sonā hois non accipit. Mihi autē f
a ¶ hoc nō dr̄ i ōtumeliā eor. ¶ nō sunt superiores inuēti q̄ ego. a ¶ potius. b ¶ cōtra
b q videbanł aliqd esse, nihil contu g
lerunt. Sēd econtra: cum vidissent h i
¶ opinionē impugnantium. ¶ vt fideli.
q creditum est mihi euāgeliū præ
¶ ita principaliter.
c putii: sicut & petro circūcisionis. k
a ¶ Per hoc videtur. b ¶ i. dedit quęcūq̄ habet. ¶ eligendo.
d Qui em̄ opātus est petro in apl'a l
¶ iudæorum. ¶ ad meū honorē.
tum circūcisiōis: opatus est & mi
hi inter gētes: & cū cognouissent m
a ¶ q miracula fecerā. q gētes cōuerteram.
grātiā q̄ data est mihi: iacob⁹ & cæ n o
¶ q semp i secretis cū dño fuerūt. a ¶ sustēta
e phas & iohānes q videbanł colū p
f næ esse, dexteras dederūt mihi bar q
tio toti⁹ eccl'ię. ¶ signū. ¶ ad hoc. ¶ iremus.
g nabæ societatis: vt nos i gētes, ipi
a ¶ hoc addiderūt. b ¶ hierl'm. ¶ q p̄cia rerū suarū venditarū ad pedes apl'or posuerāt.
aūt in circūcisionē tm̄: vt pāuperū r s
a ¶ ad op⁹ illor collectas faciēdo. ¶ ecce q̄ nob egebāt. b ¶ añ admōitionē eor. c ¶ nō
memorēs essemus. Qđ ētiā sollici t
min⁹ diligenł q̄ illi p̄ceperūt. a ¶ Ipsi nihil
tus fui hoc ipum facerē. † Cū autē v
mihi cōtulerūt, sed ego petro. a ¶ q loc⁹ gē
venisset cæphas ānthiochiā, in fa
tiū erat. a ¶ nō i occulto, sed corā oib⁹ qbus nocebat. ¶ eūdo. ¶ i pn̄tia oim. b ¶ tāq̄ par. ¶ q nō aiaduertebat iudicādo. ¶ nō temere. c ¶ dignus rephensionē p alijs nō p se.
h ciēm eius rēstiti: quia rephēnsibi
¶ Hoc modo. ¶ iudæi.
i lis erat. Prius em̄ q̄ venirēt qdam
a ¶ hierosolymitanę eccl'ię epō. b ¶ nō hns
a iacōbo: cum gētibus edebat. Cū
discretionem in cibis. a ¶ illi. b ¶ latēter per aliquas occasiones. ¶ a cibis gentilium.
autem venissent: subtrāhebat & se
a ¶ p se gregē faciebat cū iudeis. b ¶ non cibos. ¶ qa erāt infirmi: vel, si firmi p more
gregābat se timens eōs q ex circū x
suo scadalizarenł. a ¶ q̄ si discerneret cibos.
cisiōe erant. Et simulationi ei⁹ cō y
a ¶ qui erant anthiochię. b ¶ doctor gētiū.
senserūt cæteri iudæi ita vt bārna
a ¶ gētib⁹ subtract⁹. b ¶ iudaicę comestiōis.
bas dūcereł ab eis in illā sīlatiōnē
¶ ego solus.
k Sed cū vidissē q nō recte ābularēt

G ☀ a ¶ Permaneat apud vos. sine admixtione veteris fermēti. b ¶ Ab his autem. Consequenter declaratur quarta pars suprapositæ minoris: scilicet q̄ doctrina pauli per pricipales apostolos in nullo fuit augmentata: sed magis econuerso doctrina pauli valuit eis in temporali subsidio. ideo dicit: Ab his autem qui videbantur esse ali. scilicet petro, iacobo & iohanne: supple nihil accæpi. c ¶ Quales aliquando fuerunt. scilicet ante vocationē suam a xp̄o: tunc em̄ fuerunt pauperes, illiterati & simplices: sicut patet ex euangelio. Paulus autem ante vocationem suam fuit instructus in lege & pphetis, & etiā potens & nobilis. d ¶ Nihil mea interest. ideſt non est necesse talia referre. Cuius causa subditur. e ¶ Deus enim personam hominis non ac. vocādo ad fidem vel apostolatum propter potentiam temporalē, nobilitatē generis vel scientiā: sed plures vocauit simplices & pauperes: licet aliquos a principio literatos vocauerit: vt dictum est de Paulo & idem patet de nathanaele & Nichodemo. f Mihi enim qui videbantur ali. esse. ideſt principales apostoli. g ¶ Nihil cōtulerunt. in notitia euāgelij: vel subsidio temporali. h ¶ Sed econtra. contuli eis: quod postea magis exprimitur. i ¶ Cum vidissent quod cre. est mi. euan. præpu. ideſt officium apostolatus ad prædicandum euāgelii gentibus. k ¶ Sicut & petro cir. ideſt officium apostolatus ad prædicandum iudæis. l ¶ Qui enim operat⁹ est &c. Ab eodem enim vterq̄ vocatus est ad fidem & ad apostolatū. m ¶ Et cum cognouiss. gra. quæ data est mi. Hoc autem cognouerūt per donum linguarum & operationem miraculorum, & cætera dona ad apostolatum necessaria: quæ ita eminenter erant in paulo sicut in istis. n ¶ Iacobus. frater domini. n ¶ Et zephas: ideſt petrus vt patet Iohan. j. f. p ¶ Videbantur co. esse. ideſt principales in ecclesia iudæorū. q ¶ Dexteras de. mihi &c. Modus est confirmandi fœdus amicitiæ, dando mutuo manus dextras. r ¶ Tantum. scilicet rogauerunt nos. s ¶ Vt pauperum me. esse. ideſt fidelium in hierusalem habitantium: qui venditis possessionibus pręcia posuerunt ad pedes apostolorum abrenunciantes proprietati propter quod postea gentes indigebant per alios credentes (qui sic non abrenunciabant in bonis temporalibus) adiuuari. t ¶ Quod etiam sollicit⁹ fui hoc ipsum fac. sicut patet in præcedentibus epistolis. v ¶ Cum autē. Hic consequenter declaratur vltima pars prædictæ minoris. s. positæ. scilicet q̄ veritas euangelica per paulū prædicata de cessatione legalium in sinceritate sua reposita fuit: q̄uis petrus pricipalis apostolus aliquo modo palliasset contrariū segregando se a communiōe credentium de gentilibus eo q̄ erant incircuncisi: ne q̄ scandalizaret credentes de iudæis: de q̄ reprehendit eū manifeste paulus ad declarationem euangelicæ veritatis. Et patet ex dictis litera: paucis exceptis quæ discutientur. x ¶ Timens eos. i. scandalizare. y ¶ Et simu. cuius intellect⁹ postea explanabił magis ad veritatem euangelij in modo obseruandi legalia. ☀ vt dicetur

Ro.2.b. Eph.6.b. Col.3.d. Act.10.d. Iaco.2.b. H

☞ barnabas iā ōuersis multis gentibus venissent antiochiā. Quidā de iudæa dicebāt, sine lege moysi neminē posse saluari: tūc vtriq̄
Act.15.b de hac q̄stione ascēderūt hierl'm ad apl'os. Petr⁹ vero ait. De⁹ dedit illis sp̄m sicut & nobis: & nihil discreuit īter nos & illos, fide purificās corda eor. Quid ergo tētatis deū īponere iugū: qđ neq̄ nos neq̄ patres nostri portare Potuimus? Sed per gratiā credim⁹ saluari sicut & illi. Petrus itaq̄ bene sensit de abolitiōe legis sed simulauit præ timore iudæorū: ne occasione gentiū a fide recederent: & sic perderet suum gregem. Similauit aūt & paulus p simili metu, vt in circūcisiōe timothæi & ipse q nutriuit comā ex voto vt nazaræi in cenchris ex lege caput totondit. Post multa ēt in hierl'm ōsilio iacobi & p̄sbyterorū purificatus s̄m legē intrauit in templū, & hostiā obtulit. Ecce quō iudæ⁹ iudæis. ¶ Aug. vero de gentibus credētes dicit legis onere liberos esse: de iudæis legi esse subiectos: nec peccare si circuncidunt & sacrificant: si mō spē salutis in eis nō ōstituant. Nec peccat petr⁹ si iudaizat: sed q̄ gentes cogit iudaizare suo exēplo in quo solo paulus eū reprehendit vt doctor gentiū: vt sit reprehensio vera, nō dispensatoria. ¶ Hierony. Sed si post euangelium bn̄ facit qui iudaizat in sacrificijs & cæteris: in hęresim labimur cherinthi & hebionis: q ppter hoc sunt anathematizati: q̄ euangelio miscuerunt cultus legis. Qui dum volunt & iudæi & christiani eē neutrū sunt. Et sic tales suscipimus vt i ecclesia dei faciant qđ fecerunt in synagoga sathanæ: non illi xp̄iani fient sed nos iudæos facient. Sunt vtiq̄ iudæorū cerimoniæ oībus mortiferę fidelibus. Finis enim legis xp̄s. Item lex & pphetę vsq̄ ad iohā
B nem. Et cōsummabo testamentū nouum sup domū israel. non dicit populo gentiū sed iudæis: vt nō in vetustate literæ viuāt, sed in nouitate spiritus. Nec sunt illæ cerimoniæ res indifferentes inter bonum & malum. Si obseruandę sunt, salutē afferunt: Si salutē non afferunt nō sunt obseruandæ. a ¶ Dixi cephæ. Augu. Ipse petrus qđ a paulo fiebat vtiliter: libertate charitatis secū, ac benigna pietate vtilitatis accæpit. Atq̄ ita exemplum posteris præbuit tanto sanctius quāto ad imitandū difficili⁹: quo nō dedignenł maiores si cubi forte recti tramitē reliqssent, etiā a posteriorib⁹ corrigi. Laus itaq̄ iustæ libertatis in paulo: sanctę hūilitatis in petro. Dixi ce. vt in eo q primus est, discāt cæteri. ¶ Hiero. Hinc discāt galathæ: petri auctoritate nō esse iudaizandum: qui in hoc reprehensus ē. b ¶ Quō gen. co. Nō docētis imperio, sed ōuersationis exēplo c ¶ Nos natura. Cōmendata auctoritate sua iā ratiōib⁹ incipit agere q̄ carnales obseruantię post xp̄m nō sunt obseruādæ. q. d. Gētes non debēt iudaizare: qa nos q valuimus in lege, scim⁹ eā nō iustificare: & ideo ea dimissa ad christū cōfugimus. d ¶ Nisi p fidē iesu xp̄i. Nō iō dicit ex fide q̄ opa bona frustrenł: cū de⁹ reddat vnicuiq̄ s̄m opa sua. Sed qa opera sunt ex grā, nō ex opibus gratia: qa fides p dilectionē operans nihil opareł nisi ipsa dilectio dei diffundereł in nobis per sp̄m sanctū: nec ipsa fides esset in nobis, nisi deus eam daret. e ¶ Omnis caro. Nota q̄ de ☞ iudæis

a ¶ nō q̄tū ad intētionē, sed. ¶ qa p hoc pibat v̄itas vt gētes iudaizarēt. b ¶ qa p his sanādis dictū ē: vt oēs illi⁹ obiurgatiōe sa
a adveritātē euāgelii. dixi cephæ cō a
narēt. a ¶ q fuit i ritu iudaico dimisit: qđ q nō fuerūt facer̄ debuerāt. b ¶ natiōe & gn̄e.
rā oibus. Si tū cū iūdæ⁹ sis, genti b
a ¶ gētiliū nō iudęor ritu. b ¶ qa scit, nihil
b liter & nōn iudaice viuis: quō gen c
ōferre. a ¶ q oia q̄ vidēt i te putāt necessaria
c tēs cogis iudaizare? Nos natura d
saluti. a ¶ n̄ pselyti. ¶ sum⁹. b ¶ pctōres qdē: sed nō vt gētes idolatrę & imūdę. c ¶ pctō res vsus ē dici valde iniqs. nō de his qcū iu
iūdæi & nō ex gentibus pctōres.
ste ac laudabilr viuāt: n̄ sūt siñ pctō. a ¶ sed
Scientēs autē q non iustificatur e
tn̄. a ¶ q̄tuscūq̄ i lege. iudę⁹. b ¶ q̄ sunt de sacrificijs & alijs legalibus. ¶ nullo deniq̄
d hōmo ex opēribus legis, nisi p fi f
modo. a ¶ i. qua creditur in christum.
b ¶ ergo etiam nos iudęi sicut & gentes.
dēm iesu christi: & nōs in christo g
a ¶ opa sunt ex grā, sed nō ex operibus grā.
iesu credimus: vt iūstificemur ex
a ¶ qa ipa pria ē ex q̄ ipetrāł cętera. b ¶ aliq̄
fidē christi: & nōn ex operibus le
mō. a ¶ qa iudę⁹ nō ē iustus ex lege, multo
gis. † Prōpter quod ex operibus
minus caro. i. pctōr ex gētib⁹. a ¶ gētilis.
e legis nō iustificabił omnis cāro.

NICO. DE LY.

☀ vt dicet plenius. a ¶ Corā oībus. qa defectus erat public⁹. b ¶ Si tu cum iu. sis gē. & nō iudaice viuis. scilicet ante aduētū iudæorū. c ¶ Gentes cogis iudaizare. non imperio sed facto: qa ex modo se habendi in legalibus aliqui gētiles credebant eorū obseruationē necessariā ad salutē. Ad maiorē tamē declarationē huius lr̄e & p̄cedētis sciendū q̄ Hiero. & Aug. videntur variasse de legalium cessatione, maxime quo ad cerimonialia: de quibus est hic sermo. Hiero. em̄ distinxit duo tēpora tm̄. Vnū ante passionem christi in quo legalia habuerunt vim obligatiuā, & expiatiuam suo modo. Aliud post passionē xp̄i in quo legalia s̄m ipsum statim erāt mortifera: ita q̄ seruātes ea mortaliter peccarent. Et ōsequēter habuit dicere: q̄ apostoli post passionē christi nunq̄ seruauerunt ea s̄m veritatē. sed solū quadam pia simulatione. s. ne scādalizarēt ōuersos de iudęis, & aliorū ōuersionē impedirēt. Quæ quidē simulatio nō est sic intelligēda, q̄ act⁹ illos
s̄m rei

s̄m rei veritatē nō facerēt: sed qa nō faciebāt illos tāq̄ legis cerimonias obseruātes sicut si qs pelliculā mēbri virilis abscinderet nō cā circūcisiōis seruādę, sed sanitatis recuperandæ. Sed qm̄ indecens videł q̄ apl'i propter scandalū occultarēt ea q̄ pertinēt ad v̄itatē vitæ & doctrinæ: & q̄ simulatione vterenł in his q̄ ptinēt ad salutem fidelium: ideo conueniētius distinxit Augustinus tria tempora. Vnum ante passionem christi: in quo legalia cursum suum habuerunt. Tpa tria.
C Aliud autem post diuulgationem euangelij: in quo legalia sunt mortua & mortifera. Tertium est tēpus mediū. s. a passione christi vsq̄ ad diuulgationē euangelij: in quo legalia fuerunt mortua: qa nullā vim habebant: nec aliquis ea seruare tenebatur: tn̄ non erant mortifera: qa conuersi de iudaismo poterāt illa licite seruare: dum tn̄ nō ponerent in eis spem, reputantes illa sibi necessaria ad salutem: quasi sine eis fides christi iustificare non posset. Hęc aūt licentia seruandi ad tempus legalia, fuit ex instinctu spiritussancti: qa si conuersis de iudaismo ad fidem statim fuisset inhibitus legis ritus, sicut cōuersis de gētilitate idolatrię cultus videreł q̄ lex semp fuisset mala, sicut idolatria: nec p ōns a deo data fuisset. Illis aūt qui conuertebantur de gentilitate: non inerat cā talis obseruantiæ: propter qđ paulus circūcidit timotheum ex matre iudæa natum: Act. xvj. a. Titū v̄o qui natus fuit ex gentilibus, noluit circūcidere vt prædictum est. Gētilibus tamē imposita fuit ad tempus obseruatio aliquor legalium: vt habeł Act. xv. s. q̄ abstinerent ab immolatis simulacror & sanguine suffocato: nō tanq̄ necessarijs ad salutem, sed ad amicabilem societatem iudęor & gentilium ad † Ro.3.c.
inuicē. nam illo tpe iudęi abhorrebāt ista comedere: sicut etiam frequenter contin- D
git q̄ aliquis existens in societate alterius abstinet a cibis socio suo abominabilib⁹. Procedēte vero tpe, cessante cā cessauit & effectus. igił apl'i de iudaismo cōuersi tpe itermedio. s. a passione christi vsq̄ ad publicationem euangelij legunł aliqn̄ seruasse legalia licite modo p̄dicto. Sed cōtra hoc videł q̄ hic dicitur: q̄ petrus fuit reprehensibilis ex tali obseruatione: dicendū q̄ non peccauit ex facto qđ erat sibi licitū, vt dictū est: sed ex modo faciēdi: qa in hoc nimiā diligentiā adhibebat: ne iudęos offenderet: ita q̄ ex hoc sequebał scandalū gentiliū intantū q̄ aliqui inducebanł ad credendū q̄ talis abstinentia ciborū in lege phibitorū esset necessaria ad salutem. Et ppter hoc paulus qui erat gentiliū apl'us: ipsum publice reprehēdit: & petrus audito periculo gētiliū, sibi acquieuit: ppter qđ licet peccauerit in modo obseruandi. Propł qđ vere reprehensibilis fuit: vt scribit hic paulus in scriptura catholica, in qua nihil est falsum: fuit tn̄ pctm̄ veniale: qđ bene fuit post cōfirmationē spiritussancti in apl'is. Vn̄ dicit Io. j. canonica. j. c. Si dixerimus qa peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus & veritas in nobis non est &c. d ¶ Nos natura. Hic ex p̄dictis infert cōclusionē intentā. s. q̄ legalia p doctrinā euangelicā quā prædicauit sunt euacuata: nec vlterius sunt seruāda. Et primo ostendit hoc generaliter. secūdo specialiter, ibi. Si enim. Circa primum facit talem rōnem. Iudæi per fidem christi cōtentam in euangelio iustificati dimittunt legalia: ergo gentiles per eādē fidē iustificati, quales erant Galathę quibus scribebat, multo magis debent dimittere: Consequentia patet: qa lex fuit data iudæis & non gentilibus. Antecedens probat apl's per seipsum & alios apostolos, dicens: Nos natura iudæi & nō ex gētibus nati peccatores. Id est nos qui sumus natione iudæi, & non ex gentilib⁹ nati fuimus peccatores. supple q̄diu fuimus sub lege existentes. e ¶ Scientes aūt quia non iustificatur homo ex operibus legis. Propter suam imperfectionem. f ¶ Nisi per fidem christi. Vnde & patres veteris testamenti non fuerunt iustificati nisi per fidem venturi. g ¶ Et nos in christo iesu credim⁹ vt iustificemur ex fide christi & non ex &c. Per eandem enim fidem iustificantur fideles noui testamenti: quia quem illi crediderunt venturum isti credunt venisse: & redemptionis mysterium compleuisse. Sed quia pseudo apostoli dicebant q̄ fides christi non iustificat sine legalium obseruatione: ideo ōsiter hoc remouet, dicens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudæis ponit hō: de gentibus, caro. Hō, ibi: Scientes aūt q̄ nō &c. Caro, ibi: Propt̄ q̄ ex ope. &c. a ¶ Quod si quæ rentes. Bed'. Si nos reuera cognouimus non posse iustifi cari nos nisi trāseūtes ad xp̄m: nunq̄d patiť xp̄s relabi nos ad id quod eramus: Q̄. si pateret proiecto minister nobis esset pct̄i .i. prioris status nr̄i: sicut fuisset trāseūtib⁹ ad se minister iu sticiæ. Vel: Quod si quæ. Dixi q̄ ex opibus legis nō est iustificia: q̄ si nos q̄ in maiores fuimus: inuē. su. in ea fuisse pec. q̄d' ide apparet: q̄a quærim⁹ in xp̄o iustificari: q̄a cur in xp̄o q̄rerem⁹ iustificari, nisi q̄a in lege nō eram⁹ iustiç. Et si nos q̄ in ea pfecti eram⁹, fuim⁹ ex ea pec catores: tunc lex v̄ bicūq; est minis strat pct̄m. Et si lex ministrat pct̄m tunc si xp̄s legē ministrat, & pecca tum. sed nō est minister pct̄i: ergo nec minister legis. Q̄. si forte vide retur, q̄a eā adimpleuit. Sed absit q̄ ea ministrauerit, docens eā post passionē suam seruandā. Et si non est minister legis: cur eam seruare tis? b ¶ Inuenti. non opiniōe ha biti, sed rōne, pbati. c ¶ Ego enī p le. spāliter intellectā. d ¶ Mor tuus sum le. ne carnal'r in ea viuā. e ¶ Vt deo vi. Non mihi q̄ā iam possum: q̄a cum xp̄o. f ¶ Confi xus sum cru. i. crux xp̄i extinxit i me ardor pct̄i: vt iam vltra ad id non extendar. Sed, g ¶ Viuo. In virtutibus vigorem bn̄ operā di habeo. h ¶ Tā non ego. ille pec cator q̄ prius erā. i ¶ Sed xp̄s. i. nouitas xp̄i apparet in me. Ad q̄d ergo lex. k ¶ Et tra. se. Attēde q̄ filius semetip̄m tradidit: vt hic dr Et pr̄ eū tradidit. Vt alibi ait apl's Qui proprio filio suo non pepcit: sed p̄ oībus nobis tradidit illū. Iu das igitur q̄d fecit. Vides quia nō quid faciat hō consideran dum est: sed quo aīo & voluntate faciat. In eodem factoꝫ inuenimus deum in quo inuenimus iudā. Deū benedi cimus: iudam detestamur. bn̄dici mus charitatē detestamur iudę ini quitatem. Deus cogitauit salutem nostram qua redēpti sumus. Iudas cogitauit præcium, quo vendidit dn̄m: filius præciū q̄d' dedit p nō bis. Diuersa ergo intentio, diuersa facta facit, cum tū sit vna res: ex di uersis sic eā intueamur: vnū amen dum alterum damnandū: vnū glo rificandum: alterum detestandum inuenimus. Ca. III.

O Insensati. Verba irasc̄tis. O insensati ga. q nec se circūuentos a pseudo agnoscunt. Ante quorū oc. Aug. In oculis & sensib⁹ prudēriū xp̄s mortē & diabolū dānasse vī, nō ipse dā natus eē. vñ Osē. Ero mors tua o mors. Et hęc est virga moysi: q̄ versa in serpentē, deuorauit serpentes magoꝝ. Hic est summ⁹ facerdos in ige: in cui⁹ morte qui sanguinē, proximi fuderāt ignorant: & ob id metuētes ad ciuitatē refugii se trulerāt, ab soluebant: & securi fiebāt a metu. Ita morte xp̄i dānato supbo sal⁹ nr̄a, pcurata ē. Q̄d' īsinuabat ieffabile nomē dn̄i scripti i lamina fūmi pōti ficis: q̄d' erat tetragrāmaꝝ. i. q̄ tuor l'raꝝ: q̄ sunt ioth, hæ, vau, heth. i. pricipiū passiōis vitę istę. Q. Ille cui⁹ iste lega lis sacerdos gerit psonā. est nobis per psonā auctor & re patorvitę p adā amiss̄e. vñ: Qui ascēdit sup oc. dn̄s no. i. li. Occasum ei mortis xp̄s ascēdit. i. triūphauit, diabolū & mortē supādo. Sed oculis stultoꝝ vī. q̄denar⁹: & in eorū sensu tm crucifixus: vt hō in q̄ nulla spes sit. In illis viuit christus: in istis est mortuus. m ¶ Fascinauit. Fascinus. ✠ qn magicis

a ¶ Sed si dicitis nos peccasse q̄ legē dimisi mus & in xp̄o iustic̄ia q̄rim⁹: tūc q̄ hoc pęc pit est pct̄i minister. sed nunq̄d. q. d. mirū est

b Q̄d' si q̄rētes iustificari in xp̄o, in uēti sum⁹ & ipi pct̄ores: nūq̄d chri c si q̄s dicat. ¶ q̄ xp̄s peccauerit q̄ le gem destruxit: vel q̄ ea misstrauit. ego em̄ se

stus pct̄i minister est? Absit si cī q̄ d quar ei⁹ legē: destruxi rōnabiľr viuēdo & do cendo, & sic ręædifico ꝫ legē facio: nā p au

d struxi iterū ręædifico, præuarica e torem legis ipam legē dimisi: q̄si ei mortuꝰ

f nullū sensum ei⁹ habens. ¶ ad honorē dei.

g gem legi mortuus sum, vt deo vi k a ¶ Et possū q̄a. b ¶ q̄a occupiscētię nr̄ę i ea

l uam: christō cōfixus sum cruci m crucifixę sunt. a ¶ nō est in me iustic̄ia mea, sed dei. b ¶ .i. vetus homo.

n a ¶ Viuo aūt iam nōn ego: viuit vero n a ¶ nouus. b ¶ & q̄d est expōit. c ¶ .i. bñ pos

i in me christūs. Quod aūt nūnc vi p sum opari. a ¶ corruptibili i q̄ est incētiuū vitioꝝ. i. q̄ igne nō vror p fidē est, nō p opa laboriosa. ¶ cuius fide valere pōt.

uo in cārne: in fide viuo filii dei: q a ¶ p hoc fides efficaciā habet. b ¶ p dilectio nē. c ¶ q̄ tatus. ¶ solū non aliud sacrificiū.

k qui dilexit me: & trādidit semetip a ¶ als Nō sum igrat' gr̄ę dei. ¶ Nō abīcio: vel nō sum ingratus vt aliud ei cōpararem.

sum, p me. Nōn abiicio gr̄am dei. t ¶ ergo non recipio legem: q̄d' esset abīcere gratiam nec debeo: quia. ¶ est.

Si em̄ plegē iustic̄ia: ergo christ⁹ x ¶ frustra.

gratis mortuus est. Ca. III.

¶ dolendo. ¶ Q. Nō ex lege, sed ex fide iu stic̄ia est: & xp̄us ex dilectione se pro nobis tradidit. ¶ Et cum hęc oia

cōsteṅt, & in his īstructi fuisti's. ¶ per increpationē commonet.

Insensati galathæ, quis y a ¶ per simile: vt quod ante occu los est non videatis: veritas se ingerit, & ei non creditis. ¶ als credere.

mvos fascīauit veritati nō obedire? z

rimonialibus ve. te. non erant deo placita de se: vt ibidē exponit in posti la. Vnde hæ tres auctoritates, quarum vna accipitur de libro legis, alia de prophetis, alia de psalmis: sunt satis efficaces ad oñendum: q̄ legalia ve teris testamenti erant euacuanda.

Ca. III.

O Insensati ga. Posq̄ apl's improbauit errorē de legalii obser uatione cū euangelio ex pfectione legis euangelicæ: hic confe quenter idem facit ex imperfectione legis mosayc̄. Ista n̄ diui sio non est præcisa, q̄a in p̄cedentibus posita sunt aliqua de im pfectiōe legis mosayc̄: & ecōuerso in sequētibus aliqua ponit

tur de pfectione legis euāgelicæ. Sed hæc diuisio accipit fm id q̄d' princi palius intelligit. Et diuidit̄ in duas pres. q̄a primo galathas increpat ſeam do ꝓpositū declarat, ibi: Qui ergo. Prima adhuc in duas: q̄a prio proponit suam interpretationem. ſcd'o interpretationis rōnē, ibi: Hoc solum. Circa primum dicit: y ¶ O insen. ga. q̄s v. fas. i. adulando decępit. z ¶ Non obe. v. e. ſ. euangelicæ: p quam legalia sunt exclusa. Licet em̄ apl's scīret eos esse decęptos p pseudo apl'os: tamen q̄erit quis vos fascīauit: non igno rans: fed admirans eoꝝ instabilitatē: sicut Gen. iij. b. dicitur. Adam vbi es: q̄ a quo sentiebat se deceptum. Vel sic. Per legē mor tuus sum. i. p auctoritatē legis ipsam dimisi: & ipsa lex mosayca denunciat suā dimissionē. Ad q̄d allegantur in glo. tres auctoritates. Prima deutero. xv iij. d. Propheta suscitabo tibi de medio fratrū tuoꝝ: quę quidem auctoritas bñ intellecta denotat q̄ propheta. ſ. xp̄s suscitandus erat: cui erat credēdū tanq̄ vero legislatori: prout plane fuit on̄sum i ad ditione sup prædictū ca. Deut. & sic hr̄ q̄ alia lex a lege mosayca erat danda. Allegatur ſcd'o ad hoc in glo. illud Hiere. xxxi. quæ in p̄cstil. allegat. Tertio allegatur illud pē. Sacrificium & oblationē noluis sti: aures aūt pfecisti mihi. q̄d' ad literam significat: q̄ sacrificia & oblationes quæ erāt de præcipuis ce remoniis legis: non placebant deo. Sed per hoc non intendit apl's improbare errorē de legalii obser uatione cū euangelio ex pfectione legis euangelicæ: hic confe quenter idem facit ex imperfectione legis mosayc̄. Ista n̄ diui sio non est præcisa, q̄a in p̄cedentibus posita sunt aliqua de im pfectiōe legis mosayc̄: & ecōuerso in sequētibus aliqua ponit tur de pfectione legis euāgelicæ. Sed hæc diuisio accipit fm id q̄d' princi palius intelligit. Et diuidit̄ in duas pres. q̄a primo galathas increpat ſeam do ꝓpositū declarat, ibi: Qui ergo. Prima adhuc in duas: q̄a prio proponit suam interpretationem. ſcd'o interpretationis rōnē, ibi: Hoc solum. Circa primum dicit: y ¶ O insen. ga. q̄s v. fas. i. adulando decępit. z ¶ Non obe. v. e. ſ. euangelicæ: p quam legalia sunt exclusa. Licet em̄ apl's scīret eos esse decęptos p pseudo apl'os: tamen q̄erit quis vos fascīauit: non ignorans: fed admirans eoꝝ instabilitatē: sicut Gen. iij. b. dicitur. Adam vbi es: q̄ a quo sentiebat se deceptum. Vel sic. Per legē mortuus sum. fm glo. intellegitur q̄ p legē ve. te. ſpāliter intellectā mortu⁹ sum legi: ne carnaliter in ea viuā. Vel sic. Per legē mortuus sum. i. p auctoritatē legis ipsam dimisi: & ipsa lex mosayca denunciat suā dimissionē. Ad q̄d allegantur in glo. tres auctoritates. Prima deutero. xviij. d. Propheta suscitabo tibi de medio fratrū tuoꝝ: quę quidem auctoritas bñ intellecta denotat q̄ propheta. ſ. xp̄s suscitandus erat: cui erat credēdū tanq̄ vero legislatori: prout plane fuit on̄sum i addi tione sup prædictū ca. Deut. & sic hr̄ q̄ alia lex a lege mosayca erat danda. Allegatur ſcd'o ad hoc in glo. illud Hiere. xxxi. quæ in p̄cstil. allegat. Tertio allegatur illud pē. Sacrificium & oblationē noluisti,

E ☞ a ¶Quicūq; eīm ex. Qđ intelligendū est nō de opibus quæ admores, sed quę in obseruatiōibus illis fiebāt. Prodest lex in tabulis scripta: cætera onus sunt. b ¶Scriptū est eīm. Qui ex opibus
deu.21.d. legis sunt maledicti: ga sicut scriptū est a moyse in deut. Maledictus ois homo &c.q.d. Multa p̄cepi q̄ nō nullus implere poterit
a ¶sicut abraam benedictus est per fidem.
de sunt benedicentur cum fidēli a
a¶ q ex fide sunt bñdicent: ex opib⁹ei legis
nō: sed maledicēt. ¶ & iō nō est itelligēdū
alr̄ q̄ supra exposuit: vt dicat: i te. in tuorū
a abraam. Quicūq; enim ex operib⁹ b
operū similitudine. a¶ vt nequeat euadere
maledictum. b¶ transgressionis.
bus legis sunt: sub maledicto sūt. c
b Scriptum est enim: † Maledictus d
a¶ non solum cognouerit.
omnis homo qui non permanse/
a¶ nō; q busdā tm. b¶ qđ null⁹ post. vñ Petrus: Quid tētatis īponere nobis iugū, qđ
neq; nos neq; p̄res nr̄i portare potuimus:
rit in omnibus quæ scripta sunt i
a¶ ita. b¶ nō mō velit, sed opere impleat.
c¶ ex lege est maledictio, q̄ aūt nō fit ex ea
libro legis: ut faciāt ea. Quoniām c
autem in lege nemo iustificatur
iustīcia. a¶ & i apud hoies qui falluntur.
b¶ ex verbis abacuk.
apud deum: mānifestum est † quia
¶ vita æterna.
d iustus ex fide viuit. Lex autem nō e
a¶ vt, p futuris impleat: sed, p tpalib⁹. ¶ nihil mandat credendum. ¶ sed pro timore.
b¶ aliter plectetur.
f ex fide: sed qui fecerit ea, viuēt in g
a¶ nō apud deū. b¶ ex lege maledictio, nō
iustitia: sed Christus. c¶ iudeos q̄ sub male
illis. Christus nōs redemit de ma i
dicto. a¶ Cur ergo vos ad id tenditis?
f ledictō legis: factus pro nobis ma k
a¶ dū vt re⁹ occidit. ¶ vt: Tu discipul⁹ illi?
g lēdictum. Quia scriptū est: † Ma/m
fis. a¶ iō reputa⁹ ē maledict⁹: ga suspēsus.
b¶ Vere mortu⁹ est ois, vt nemo xp̄m excipiat. c¶ pro suis sceleribus: qđ non xp̄s.
h lēdictus ōmnis homo qui pendēt
a¶ Ita nos iudeos redemit: vt etiam in gen-
in ligno: vt & in gentibus benedi n
tibus quę non sub maledicto legis.
ctio abraæ fieret in christo Iesu: o
a¶ tandē vtricq; b¶ i. b tiudine quam spūs
ut pollicitationem spiritus acci/ p
in arram datus promittit. a¶ non per opa.
i piamus per fidem. Fratres ſm hor
a¶ i. hūanā cōsuetudinē. b¶ ꝓbo illud idē.
minem dico: † tamen hominis s
a¶ testibus & morte testatoris. b¶ vt dicat
non valere: non bene factum esse.
cōfirmatum testamentum nemo t

a ¶Bñdicenē &c. qđ non quenit legalia seruātibus. iō sub
dit: b ¶ Quicūq; &c. Asserētes ꝓ sine illis opibus nō est salus
c ¶ Sub ma. sunt. Quia non pñ illa implere. ꝓpter qđ dicit Petrus Act. xv. Hoc est onus qđ neq; nos, neq; p̄res nostri portare
potuimus: Sed ꝓ videt esse Hiero. in expositiōe fidei. ſ. illos male
dicendo, q̄ dicunt p̄cipisse deū aliq̄d ipossibile sibile. Dicendū q̄ aliquid est impossibile bile dupliciter. V no modo simp̄r & absolute pliciter. possibile. sicut de lyra dr̄ q̄ non p̄t sonare, si per eam daretur bñdictio. Promissio eīm
fit & frustra semen ipsum venit. Lex non fa-
cit irritum: q̄ iam valeret ad euacuandam p̄missionem: q̄ esset falsa: & deus mendax.
Quæ autem tales sint maledicti, probat per
scripturā Deute. xxvij. d ¶ Maledictus
&c. vt faciat ea. i. opera impleat: qđ tamē
prædicti non faciebant. Et vlterius ad probandum, q̄ lex nō iustificet infert scriptura Habacuk. ij. dicens. e ¶ Iustus ex fide
de⁹ viuit. Vita gratiæ. f ¶ Lex aūt nō est
&c. Ly ex, tenetur hic materialiter, sicut cū
dicitur: Ex ære fit statua, & ꝓ tanto dr̄ lex
non esse ex fide: quia in lege veteri nō fuerunt data p̄cepta de credendis: hoc em p̄
tinet ad legē noua in qua facta est explicatio credendorum, propter qđ Ro. iij. lex ve
tus dr̄ lex fidei. Nec est ꝓ hoc intelligēdū, q̄ p̄res veteris testamenti fuerunt sine fide: sine qua impossibile est placere deo. He. xi. b. Multi enim
ipsorū fuerunt sancti, & deo placentes: sed
non habuerunt fidē explicitā, sicut patres Abrahā
noui testamenti in quo veritas apte est per Ro. xxij. vbi reperitur hæc promissio. Et audītur: Per memetipm iuraui dicit dominus &c. Hanc autem rationem deducit apostolus
diffuse, & aliquantulum intricate, dicens: Fratres secundū hominem dico, idest per factum humanum ostendēdo propositum. ¶ Tamen hominis. Quasi diceret: licet homo nihil scripserit
nat de hæreditate pro filijs. t ¶ Nemo spernit. idest immobiliter tenet. Antiquitus enim homines in suis testamentis ordinabant de successione hæreditatis: & adhuc fit in aliquibus terris.

☞ vult intelligi: & illud vnū est christus. dicit ap̄s: Nō em̄ p̄t inueniri alius q̄ oēs gētes benedixerit. a ¶ Hoc aūt dī. Hoc promisit de⁹ abraæ, hoc aūt testamentū cōfirmatū p̄ iuramēta dico & affirmo ꝓ lex nō facit irritū. de qua non esset hoc putandū: quia data est tm ad tēpus: qa post multū t̄p̄s a ꝓmissione facta abraæ, lex
a ¶ vt aliter de rebus illis disponat: sed est in auctoritate omnium. b ¶ similiter. ¶ quę non falleret deus.
spernit aut superordinat: Abrāæ a
a¶ pluraliter. ¶ quia frequēter idem. i. ętterna beatitudo: promissa est. b¶ christo.
dicte sunt promissiones, & sēminib
¶ abraæ.
eius. Nō dicit, & seminibus quasi in multis. sed quasi in vno: & semini tuo qui est christus. Hoc aūt c
dico testamentū confirmatū a deo
¶ a promissione facta abraæ.
quæ post quadringētos & trigīta d
a¶ non infirmat promissionē lex: sed ꝓ futura & q̄n futura significat.
bannos facta est lex, nōn irritū facit f
ad euacuandas promissiones. Nā g
a¶ ex operib⁹. ¶ excluditur ꝓmissio: & fru
si ex lege hæreditās: iā nō ex ꝓmiſ
siratur abraam. a¶ de quo non est dubiū
missione. Abraæ aūt per repromiſi
quin habeat. a¶ per fidem.
c sionem donauit deus: Quid igit g
a¶ vel vt faceret trāsgredi vt optaret medicus. ¶ vel vt timore cessarent transgredivt
quandoq; idem facerent voluntate.
d lex? Propter trāsgressionē posita m
a¶ & ideo iam non est tenenda. b¶ de quo.
est dōnec veniret semen cui promi o
a¶ deus. ¶ ꝓ per eum benedicerent oēs gētes: contra quem facit qui legem reducit.
f ſerāt: ordiata p angelos in manu p
uit puero mortuo: & surrexit mortuus. Hic etiam est angelus ille in cui⁹ descensu mouebatur aqua & sanabat vn⁹. Hic est oīpotēs sermo q a regalibus sedibus venit: dū mediū silētiū teneret oīa. Primū silentiū fuit ante legē. fec⁹m sub lege. tertium erit in glia. Primū ignorantia languoris. fec⁹m desperatio curationis. tertiū adeptio sanitatis. Ante legem nāq; hō morbū suum nō agnoscebat. id eoq; fiebat nec quærebat remediū. V taūt lex subintrauit, & ostendit lāguidis vulnera sua: mox ruptū est silentiū: & cœpert ęgri poscere remediū. Sed per opa legis vbi non est salus: sanari volentes qđ q rebāt inuenire nequibāt. Tandē cōsideras hō neminē p legem posse saluari vt iustificari quasi p̄ diuturnos clamores fatigat⁹ & desperās rursum loq cessauit & subsecutū ē p̄m silentiū. Tūc ergo oīpotens sermo p̄ris a regalib⁹ sedib⁹ forma serui indutus in mundū venit: fama ritanus ad vulneratū appropriauit: angelus magni cōsilij ad piscinā descendit helisęus ad suscitandū mortuū accessit: i. summi regis fili⁹ de cōsensu patris ad tolerandā mortē passionis: de ęqualitate maiestatis ad patibulū crucis: de sede regali ad officinā pēnē: de lumie cœli ad tenebras mundi, vel inferni venit: & veniens locutus est pacē: dedit grām, ppo suit miam: p̄misit veniā & ita rupto silē tio cœperūt ægri pura fide ac vera cōfessione: q̄si magnis clamoribus flagitare remediū: & accelerare ad medicū: p quē vulnera sanarent: morbus curaret. Recepta ergo sanitate. & donata futuræ immortalitatis fœlicitate nihil vltra testabit petēdū. Et tūc erit tertiū bñm silētiū.
f ¶ In ma. In potestate christi. vt staret dum vellet vel cessaret: ergo cōtra eū facitis q eū destruxit. ¶ Vel in manu mediatoris. Et qa mediator esſiter duo extrema videret vel xp̄s nō esse de⁹: vel ꝓ duo dñ essent. Ad qđ rñder, & si mediator nō ē vn⁹, sed duarū extremitatū: tñ

NICO. DE LY. ☞ est deus

✠ a ¶ Abraæ dictæ sunt, p̄missio. scilicet diuinæ per modū testamēti firmatæ: vt posſtea patebit. ideo sunt firmæ. b ¶ Et semini eius. scilicet christo in quo implęte sunt, & nō in alio. iō dr̄ semini in singulari. b ¶ Hoc autem dico testamentum cōfir. idest promissiones ille per modum testamenti sunt confirmatæ. quia iuramento diuino. d ¶ Quæ post quadrin. & tri. an. Cōstruenda est sic littera. Lex quæ post quadringētos, & triginta annos a tpe promissionis factę abraę. e ¶ Facta est. i. data in mōte sinai. f ¶ Non irritum fa. &c. i. nō euacuat, p̄missionē abraę factā quasi irritā: quod tamē faceret fi daret ex lege ideo subdit. g ¶ Nam si ex lege hæ. supple datur. h ¶ Iā non ex, p̄miſ. q̄a datur ex alia causa. i ¶ Abraæ aūt per re. firmam. k ¶ Donauit dc. ergo non ex lege. l ¶ Quid igitur lex. Hic ꝓr ap̄s rñdet tacitæ quæstioni. Ex hoc em ꝓ ap̄s dixit, ꝓ ex lege non est iustitia: nec bñdictio. nec hæreditatis consecutio: sed per fidem quæ fuit etiam in patribus ante legē: ideo posſet aliquis quærere ad qđ lex mosayca fuit data: quia videtur hoc fuisse frustra. & hoc est qđ dr̄. Quid igitur lex. i. ad quid fuit vtilis? m ¶ Propter transſ. Hic rñdet ad quæstionem ostendēs triplicem legis vtilitatem. Prima est. Punitio peccatorum: q̄a in lege determinatur certæ & graues pœnę pro determinatis pēnis quarum terrore cohibebant hoīes a pēnis vsq; ad tp̄s legis euāgelicę, q̄ est lex amoris: & hoc est qđ dicitur: Propter transgreſ. scilicet puniendam & reprimendam.
n ¶ Posita est lex do. veni. sc. idest christus de semine abraæ.
o ¶ Cui promiſſe. i. in quo cōplendę erāt, p̄missiones diuinæ. Cō sequenter redit apostolus ad ostendendū qualiter sit lex data, dicens. o ¶ Ordinata per ange. Non em̄ fuit data immediate a deo sed per angelum: vt habetur Act. vij. e. de moyse. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cū angelo: qui loquebat ei in monte sinai, quia ibi ille angelus in persona dei loquebatur: frequenter nominatur deus in Exodo. q ¶ In manu mediato. idest i pāte xp̄i ad immutandum eam pro voluntate sua tanq; dñs eius. Vñ dicitur Matth. xij. a. Dominus est filius hominis: etiam sabbati

✠ Mediator:

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ est deꝰ vnꝰ cū deo patre p diuinā naturā cui mediat per humanā. a ¶ Mediator. Lex quā habet mediator, iudęorū tm̄ est: sed tn̄ ipe mediator nō est tm̄ vniꝰ ppl̄i. i. iudęorū q legē habuerūt: sed & gētiliū: & ideo nō q̄ratis legē, vt habeatis mediatorē. Mediator nō est vniꝰ, sed tn̄ est vnꝰ: sufficiēs ad oēs recōciliādos deo: qa deꝰ: & iō aliud nō adiūgatis. Mediator aūt vnius non est. Aug. Sed duorū: quia duos populos discordes pacificauit ī se lapide angulari: hīc numerum deorum: inde ritus legis auferens per quæ discordabāt: condens duos in se. Sed s̄m istos christꝰ nō est arbiter duorū. q in duēti in legem de duobꝰ fecerunt vnū pplm: & vniꝰ ppl̄i nullꝰ est mediator. Deꝰ aūt vnꝰ ē. Hoc dicit: ne xp̄m (q s̄m ꝙ hō mediator ē) p̄dicando deū vni deo cōtrariū prædicare videretur: qa ipse hō iuxta quod deꝰ cum patre vnus est: pater enim & filius vnus est deus:

Christus quō mediator.

¶ Si filiꝰ dei in naturali æqualitate patris maneret: nec se exinaniret formam serui accipiens: nō esset mediator dei & hominum: quia ipsa trinitas vnus deus est: eadem in tribꝰ scilicet in patre & filio & spūsctō deitatis ęternitate & ęqualitate constante. Si ergo christꝰ vnā tm̄ habet naturā, vnde medius erit: quia nisi talē dederis inter deū & homines qui ita sit medius vt deꝰ sit propter diuinitatē: & hō ꝓpter humanitatis naturā: quō humana recōcilient diuinis non ostendis. Nā ipse veniēs prius in seipso humana diuinis sociauit per vtriusqꝫ naturæ cōionē in vna eadēqꝫ persona: deinde oēs fideles patri reconciliauit deo: dū sanati sunt ab impietate superbiæ quicūqꝫ humilitatē christi credēdo dilexerunt, & diligendo imitati sunt. b ¶ Lex ergo ad. Qñ quidē lex est propter transgressionem: ergo ē contra prēmissa, vt per eā impleatur aliter q̄ ꝓmissum est. Nō quia ex lege non est vita. i. ęterna beatitudo: qa si inde eēt vita: tūc & iustitia, sed nō ē ex ea iustitia. Et hoc ē. c ¶ Sed cōclusit oīa. Iudęos oīno clausit sub pc̄tī dominio lex ipsa. Vel ostēdit oēs homines clausos sub peccato. Sed cōclusit scriptura. Idē quod ad romanos. Conclusit deus omnia in iniustitia, vt omnium misereatur. Notis peccatis per legē conclusi sunt: vt se excusare nō possint: sed quęrant misericordiam. Sed conclusit scriptura &c. i. ōndit oēs hoies conclusos sub pc̄tō. Data est enim lex non vt peccatum auferret, sed vt sub peccato oīa conclusa ostenderet. Data est vt egrū de morbo conuinceret, qui sibi sanus videbatur: vt peccata demonstrarentur, nō auferent. Data est vt inueniret se hō: nō vt morbus sanaret: sed in p̄uaricatione morbo crescēte medicꝰ reqreret. Qui ergo negat ęgritudinē suā: supfluū iudicat saluatorē: ergo & in natura nr̄a creatorem laudemus: & ꝓpter vitiū qd' nobis inflictū ē saluatorē q̄ramus. d ¶ Prius quā. (Qd' ergo post.) e ¶ Veniret fides. Spontanea: quā nullū meritum aduocauit. f ¶ Custodiebamur. Non liberi, sed serui. g ¶ Conclusi. Vt sic assueti duceremur. h ¶ In eā. id est tam bonam fidem. i ¶ Quæ. Tempore christi erat. k ¶ Reuelanda. Vbi multa apta sunt quæ prius obscura. Ecce honor legis: quia custodiuit vt pædagogus: sed hoc non magnum est: quia puerorū est: non adultorū.

F

Ro. ii. d.

l ¶ Pædagogus noster fuit in christo iesu. In institutione christi: qui ideo instituit, vt sic venientes ad fidem quasi pueri ad perfectionem iustificemur. ¶ Vel in christo idest in exequēdis prēceptis christi. m ¶ Omnes enim filij dei estis per fidem. Nos iudæi tempore fidei pædagogum deseruimus: quia omnes vos gentiles, qui non habuistis legem estis filij. Quod ergo vestro exemplo deseruimus: vos accipitis? Quasi diceret Non debetis hoc facere. n ¶ In christo iesu. in institutione christi: & ad similitudinem mortis eius. o ¶ Induistis. Idest conformes ei facti estis: qd' est vobis honor & contra æstus protectio. Qd' autem christus indumentum sit, alibi apostolus aperit dicēs ☞ Induite

a ¶ qui deus & homo inter deum & hoīem.
a mediatoris. Mediator aūt vniꝰ nō a
a ¶ non est inimica promissionis, sed confirmat eam.
b est deꝰ aūt vnꝰ ē. Lex ergo aduersꝰ b promissa dei? Absit: Si enim data d
a ¶ non solum ex opinione.
eēt lex quæ posset viuificare: vere e
a ¶ sed cum hoc non sit potius condēnari: & sub peccato concludit.
c ex lege esset iustitiā. †Sed conclu f
a ¶ .i. lex manēs & scripta. vl' q̄ nō dat spm̄ viuificantem. ¶ sed tantum est scriptura.
b ¶ cur ergo data?
c ¶ lex data est vt gratia quæreretur.
¶ Ideo deꝰ sic disposuit: vt hoīes, nota sua & legis infirmitate accelerarēt ad gratiā: & credendo promissa consequerentur.
sit scriptura oīa sub pc̄tō. ūt prō g missio † ex fide iesu xp̄i daret cre h
¶ Lex conclusit sub pc̄tō: sed tn̄ fuit vtilis.
d e dētibus. Prius aūt q̄ veniret fides l
a ¶ onere legis: vel inuiti. b ¶ non liberi, sed serui. c ¶ quasi in ergastulis: seruire coacti.
f g sub lege custōdiebamur conclusi m n
a ¶ quia occulta in antiquis.
h i in eam fidem quæ reuelanda erat.
k a ¶ Quia lex custodiebat ad fidem: Itaqꝫ.
b ¶ pueros ab illicitis reprimes: & ad recta dirigens timore pœnarum.
l Itaqꝫ lex pedagogus noster fuit o in christo iesu: vt ex fide iustificē p q
a ¶ q̄diu fuimꝰ rudes: lex erat pędagogus.
b ¶ mox vel ī hac vita hoc bonū habemꝰ & maius in futuro.
mur. At vbi venit fides: iām non r s
a ¶ .i. coactiōe que nō est necessaria liberis.
m sumus sub pædagogo. Oēs enim, t
a ¶ entes. ¶ vnum & idem cū eo: nō natura sed charitatis copula.
n filii dei estis per fidē ī christo iesu.
a ¶ Per fidē estis in christo. inde, Quicunqꝫ. i. cuiusqꝫ conditionis vel sexus.
† Quicūqꝫ em̄ in christo baptizati v
a ¶ In quo christo: idest in cuius fide.
o estis, xp̄m iduistis. † Nōn ē iudæꝰ
¶ Propter nihil horū aliquis dignior ē: iō nemo iudaizet quasi per hoc sit dignior:
neqꝫ græcꝰ: nō seruꝰ neqꝫ liber: nō
a ¶ Nihil horū est in christo: quia, Omnes vos gentiles.
est masculꝰ neqꝫ fœmina. Oēs em̄ x

G

✠ a ¶ Mediator aūt vnius nō est. Sed duorū extremorum quę cōiungit. Est em̄ christus mediator dei & hoim recōciliās homines deo patri. Sed qa vnū extremū est simpliciter indiuisibile s. deus. ideo subditur. b ¶ Deus autem vnus est. Hoies autem multi: faciunt tamē vnū extremū per vnitatē fidei. c ¶ Lex ergo aduersus promissa dei. Hic ponit secunda vtilitas quæ est hominum cōclusio sub pc̄tō: qa lex peccatū ostendebat: nec tamen gratiam iustificantem cōferebat: & sic hoīes mouebant ad desiderandum aduentum christi per quē erant iustificandi. Dicit ergo apostolꝰ interrogatiue: Lex ergo aduersus promissa dei? q.d. Non quia sic deus irrita faceret seipsum. Nec valet si obijciat de lege noua a deo data quæ tamen euacuat veterem: quia non sic euacuatur per nouam quin maneat in aliquo meliori scilicet in re figurata, quæ melior est ipsa figura. sic autem non est in proposito: quia dei promissa de iustificatiōe, & hęreditatis consecutione non figurabant legem: sed magis econuerso: qa lex figurabat impletionem promissorum. d ¶ Si enim data eēt lex quæ posset &c. Iusticia infusa quæ facit dignum vita æterna. e ¶ Vere ex lege esset iusticia. Et non ex promissione abrahæ facta: & sic per legem esset irrita. f ¶ Sed conclusit scriptura. idest lex moysi quæ est lex scripta. g ¶ Oīa sub peccato. Inquantum peccatum ostendebat nec mundabat. h ¶ Vt promissio. De iustificatione: & per consequens de hęreditatis consecutione. i ¶ Ex fide iesu christi. i. p fidem. k ¶ Daretur credentibus. Fide formata quæ tendere facit in deū. l ¶ Prius autem. Hic ponitur tertia vtilitas quę est introductio hominum ad fidem christi: ad quam lex vetus fuit quædam dispositio inquantum lex illa fuit figura nouæ legis: & totus ille status noui testamenti fuit figuratiuus primo Corinthi. x. c. Omnia in figura contingebant illis. Figura vero ducit, licet imperfecte in cognitionem rei figuratæ. Et hoc est quod dicit. Prius autem quam veniret fides. scilicet reuelata & explicita in euangelio. m ¶ Sub lege custodiebamur. scilicet per cultum vnius veri dei. n ¶ Conclusi in eam fidem quæ reuelanda erat. Est enim eadem fides in nouo & veteri testamento. sed in veteri erat implicita & figuris velata: in nouo vero est explicita & reuelata. Ex quo concludit. o ¶ Itaqꝫ lex pædagogus noster fuit in christo. idest disponens ad Christum: sicut pædagogus disponit puerum ad virtutem tempore futuro habendam. ideo subditur. p ¶ Vt ex fide. q ¶ Iustificemur. licet reuelata. r ¶ At vbi venit fides: idest tempus fidei reuelatæ. s ¶ Iam non sumus sub pædagogo. idest sub obseruationibus legalibus: sicut puer adueniente ætate adulta iam non est sub pædagogi disciplina: sed sub superioris doctrina. Et eadem ratione adueniente euangelio cessant legalia: & sicut in naturalibus cessat dispositio ad introductionē formę ideo subdit apostolus. t ¶ Omnes enim filij dei estis. Adoptiui per fidem charitate formatam. v ¶ Quicunqꝫ in christo baptizati estis christum induistis. idest ei conformes facti estis: & sic non estis in statu puerili imperfecto: sed perfecto quantum ad gratiam & virtutem. Nec in hoc est distinctio ratione nationis, cōditionis aut sexus. ideo subdit: Nō est iudæꝰ neqꝫ &c. x ¶ Oēs em̄ vos vnū estis &c. i. incorporati sibi p fidē ✠ Ergo abrahę

†Depor. di. i. ca. tam.

☞ Induite vos dn̄m nr̄m Iesū xp̄m. ¶ Aug. de baptismo. Induūt aūt hoies xp̄m: Aliqñ vsqꝫ ad pceptionē sacri. Aliqñ ēt vsqꝫ ad vitę sanctificationē. Et illud primū bonis & malis est cōe, Hoc alterū vo ppriū est bonorū. a ¶ Ergo abrahæ se. estis. Hiero. s. Semen abrahæ dictꝰ ē xp̄s: vbi legit̄ ꝙ ꝓmissiōes dictę sunt abrahę, & semini eiꝰ. Hic autē semen abrahę dicti sunt filij xp̄i. i. oēs credētes. Verū quotiēs xp̄s noiatur semen abrahę, corporaliter sentiendum est: ꝙ ex eius stirpe generetur: Quotiēs autem nos qui credimus in eū dicimur semē abrahę: tunc spiritualiter semen fidei accipere debemus.

¶ Non differentes in aliquo.
vos vnū estis in christo iesu. Si āt
¶ Q. vos estis in xp̄o. a ¶ .i. iusti p fidē: sicut fuit abraā, & si semē abrahę estis: qd ergo plꝰ
a vos christi: ergo abrahæ semē estis a
iudæis est? nihil. a ¶ .i. s̄m fidē xp̄i repromissi: nō s̄m carnales obseruātias. b ¶ dico vos semen abrahę estis: & ideo. ¶ regni.
s̄m ꝓmissiōnē hrd̄es. Ca. IIII. b c
D Ico aūt quanto tpe hæres d e
a ¶ ætate & scientia. ¶ cogit̄ nullam potestatem habet.
pāruulus est nihil differt
a ¶ q̄uis. ¶ futurus.
a seruo: cūm sit dn̄s oīum: sed sub f g
a ¶ q eū ꝯ hostes defendāt. b ¶ qui ꝓ eo cās agāt & mores eiꝰ informēt. c ¶ determinatū.
c tutōribꝰ & actōribꝰ est vsqꝫ ad prē h
a ¶ in quo libertas sui, & suorum sibi dat̄.
finitū tempꝰs a patre. † Ita & nos i
a ¶ cognitione dei & viribus. b ¶ Sub lege: quæ est prima institutio ad fidē & iusticiā.
d cū essemus pāruuli, sub ēlemētis k l

Ca. IIII.
D Ico aūt quāto. Mō vos gentiles & nos iudęi sumꝰ xp̄i: & semē abrahæ & hæredes: sed olim nos iudæi sub lege sicut hæres futurus, & a p̄re substitutus. Ec b ceterū quare lex nō est tenēda. c ¶ Vsqꝫ ad. Postqꝫ em̄ adultꝰ: libertatē sui & suorū habet. Alioqn iur̄ exhęreditat̄. Lex fuit pędagogus: qa timore cōpssit: & præcæptis dei seruire coegi. Fuit tutor & actor iudęis quos deus hæredes instituit: dum paruuli cognitiōe dei & viribus resistēdi peccatis. Quo tpe erāt etiā serui legalibus pœnis a malis territi: ꝓmissionibꝰ incitati: nec sui dn̄abant, sed vitia: nec suorū. i. hęreditatis æternæ, cū horū tn̄ essent dn̄i, a deo instituti. His fuit lex tutoris loco: dū contra malignorū spūum ipugnatiōes, & gētiliū psuasiōes q ad idolatriā traherēt illos defendebat: admonēdo increpando, aliquādo puniēdo. Eterna bona illis conseruauit: qm̄ ex illis multos christꝰ ab iferno liberauit. Fuit & actor qa cām eorū apud deū egit: dū p sacrificia & expiationē deū eis placauit. & hoc vsqꝫ ad tp̄s p̄finitū. i. vsqꝫ ad aduētū xp̄i in quo ꝯstituit deꝰ, vt pfecti & liberi fierēt, & hęreditatē obtierēt aliogn exhęreditarent̄. d ¶ Sub elemētis mundi. Amb. In elemētis neomenias: idest lunares dies: & sabbatū significat non ꝙ in elementis sperarent vt pagani. sed in his deum venerabantur. ☞ Mundi

NICO. DE LY.

✠ a ¶ Er. abrahæ se estis. Sicut xp̄s est semen eiꝰ. b ¶ Scd'm ꝓmissi. sibi factā. c ¶ Hæredes regni cœlestis. In promissione em̄ abrahæ facta de promissionis terra: intelligitur principaliter terra viuentium promissa: prout Genes. xv. plenius declaraui.

¶ In ca. iij. vbi dicitur in postilla. Lex autem non est ex fide.

ADDITIO. Qd' hic dicit apl's: Lex aūt nō est ex fide non videt̄ recte exponēdū per hoc ꝙ in ve. le. nō fuerūt data p̄cępta de credēdis. vt in postil. dr̄. Nā in lege ve. manifeste dant̄ præcæpta de credēdis. vt cū dr̄ Deut. vi. a. Audi isrl' deꝰ tuꝰ vnꝰ est. in quo p̄cæpto dei vnitas exp̄sse p̄cipitur credēda. Silr̄ ibidē trinitas apud vere intelligētes implicite credēda p̄cipitur. Silr̄ cū dr̄ Deut. xviij. c. Prophetā suscitabo. qd' intelligit̄ ad litteram de xp̄o: vt dictū est in p̄cæ. additiōe. ibi subiūgit̄. Ipsum audite. i. credite. in quo manifeste mandat̄, ꝙ credatur xp̄o tunc venturo. & hoc est qd' dicit̄ in euāgelio Ioh. v. g. Si crederitis moysi crede. for. & mihi. q. d. moyses mandauit, vt credatis mihi: quod verificatur ex prædicta auctoritate. & sic manifestū est ꝙ in le. ve. fuerunt data præcæpta de credendis. ¶ Nec valet dicere ꝙ fides antiquorū nō erat explicita: qa fides iplicita manifeste ē ꝙ ē fides & ideo cū dr̄: Iustus ex fide viuit: intelligendum est de fide simpliciter sumpta siue explicita siue implicita, put cōgruit diuersis psonis & tpibus. Vnde verba apostoli in hoc loco sic videntur intelligenda. Vult em̄ apl's probare ꝙ in le. ve. s. in operibus ve. le. nemo iustificat̄ apud deū. qd' intelligit̄ de iustitia q̄ hō est dignꝰ vita æterna. Qd' ꝓbat ex hoc qd' Abacuk dicit. Iustꝰ ex fide viuit non addens nec assignans aliquod opus exterius factū. Ex q̄ patet ꝙ iusticia iustificans est ex sola fide. s. formata etiā sine aliquo ope exteriori. Sed in lege videtur attribui vita non fidei sed factis vtcum dr̄: Qui fecerit ea viuet in illis qd' intelligit̄ qualitercūqꝫ etiā faciat sine fide: & hoc est qd' dicit apl's: Lex aūt nō ē ex fide. i. nō pmittit vitā ex fide: sed ex opibꝰ legis. Qd' videt̄ ꝯtra p̄dictā auctoritatē abacuk. Ad quā cōtrarietatē tollēdā oportet dicere ꝙ abacuk loquit̄ de vita ęterna, q̄ est vita simplr̄: q̄ hr̄ p fidē formatā & sine extrinsecis opibꝰ: & hoc sonāt v̄ba cū dicit: Iustꝰ ex fide sua viuit. Alia v̄o auctoritas loquit̄ de vita s̄m q d. s. de euasione & lapidatiōe seu occisiōe vel aliqd hmōi q ī lege dabant̄ trāsgressoribus: & iō nō dicit: Qui fecerit ea viuet simplr̄: sed viuet in illis s. erit securꝰ a morte cōmiata in illis p̄ceptis. Vn̄ ex p̄dictis duabꝰ auctoritatibꝰ ad iuicē cōsideratis ꝓbat notabil'r suū ꝓpositū: vt dictū ē. ¶ Sed circa p̄dicta nō videt̄ p̄termittenda q̄dā auctoritas thalmudica q̄ manifeste cōsonat dictis apl'i. s. dictis q̄ hr̄ ī li. q dr̄ machot: vbi qdā doctor noīe rabbi cāblai ponit ꝙ sexcenta & xiij. p̄cæpta data sunt moysi: qd' intelligit̄ nūerādo s̄m eos oīa p̄cępta q̄ in pētateucho ꝯtinent̄, tā affirmatiua q̄ negatiua & addit vltra: Venit dicēdū & ꝯstituit p̄dicta oīa p̄cępta sup. xiij. Ps. xiiij. a. Dn̄e qs ha. in ta. t. &c. & subdit̄. Qui ingredit̄ sine ma. & ope. ius. &c. in q̄ Ps. xi. ꝯditiōes numerant̄ q̄ s̄m prædictū doctorē reqrūtur, & sufficiūt ad illū q habitare habet ī tabernaculo dei. s. ī vita btā ꝯn̄r dicit ille doctor: Venit Esa. & ꝯstituit ea. s. illa precæpta mosaica oīa sup sex. di. Esa. xxxiij. c. Ambulans in iusticijs, & loquēs ęqtates: & subdit: Ipe excelsa habitabit in q̄ auctoritate ponunt̄ sed ꝯditiones q̄ requirunt̄ & sufficiunt ad habitandū in excelsis. i. ī cęlestibꝰ. Cōsequēter dicit ille doctor: Venit Micheas & ꝯstituit ea. s. p̄dicta p̄cępta sup tribus di. Mich. vi. c. Hō qd est bonū tibi: & qd deꝰ petit a te? nisi facere iudiciū: & diligere misericordiā: & hōeste ābulare cū deo tuo. ī qbꝰ tribꝰ micheas reduxit omia p̄cępta. s. dicta. Cōsequēter ille doctor dicit: Rursus Esa. constituit oia precæpta in duobus di. Esa. lvi. a. Custodite iudiciū, & facite iusticiā: qa ꝓpinqua est salꝰ nr̄a vt appareat. Et sic ī illis duobꝰ s̄m eū ꝯcludunt̄ oia ad salutē pertinentia. Cōsequēter dicit ille doctor: Venit abacuk & ꝯstituit ea sup vnū tm̄: Abac. ij. a. Iustus ex fide sua vi. patet ergo ex dict. istiꝰ docto. a prio ad vltimū ꝯsideratis, ꝙ oia p̄cæpta mosaicę legis ī sola fide ꝯsistūt. sic ꝙ hn̄s rectā fidē. s. formatā: viuet. s. vita ęterna etiā sine alijs opibꝰ exterioribꝰ q̄ ī lege mosaica pcipiunt̄: Qd' valde cōsonat snię apl'i: licet forte ille q dixit nō plene ītelligeret v̄ba sua ꝓpria. Cōtigit em̄ sępe aliq̄s ꝓphare nescientes vt patet de caipha.

C

†.24.q.3.c.qdā ꝗ ebionitæ.

D

REPLICA. In ca. iij. eplę ad galathas vbi dr̄: Lex nō est ex fide. postil. dicit fidē esse credēdorū: lex autē est factorū: iō dicit in ve. le. nō fuisse data p̄cępta de credēdis: sed solū de agēdis. Burg. obijcit p hoc qd' dicit: Audi isrl' deꝰ tuꝰ vnꝰ ē: Qd' est manifestū p̄cęptū de vnitate dei credenda. Oppositū autē huiꝰ assumpti ostēdit Burg. s. Exo. ij. ī magna sua digressiōe quā fecit cōtra iudæos asserētes, ꝙ primū p̄cęptū est de credēda vnitate dei, cū dr̄: Ego dn̄s deꝰ tuꝰ. Cōtra quos sicut dicit Burgen. non oportuit dare aliquod prēcęptū de hoc quod est credere deū, vel credere deo: cū hoc supponebat̄ ad p̄cępta decalogi tāqꝫ p se notū ei q habet fidē. & iō nō īdiget ꝓmulgatiōe accepta infusiōe fidei vt pria scd'ę. q. c. ar. iiij. ī respōsiōe primi argumēti. Et de hoc itelligit̄ illud ad Heb. xi. b. Accedētē ad deū opor. cre. &c. vn̄ manifestū est in hoc qd' dr̄: Dn̄s deꝰ tuꝰ est vnꝰ. nihil p̄cipit̄ eis: sed solū intimat̄ qs ē q loq̄bat̄. s. dn̄s deꝰ &c. Hæc oia Burg. vn̄ patet ꝙ cōtradicit sibi ip̄si: & fortasis odiū quo ferebat̄ in postillatorē nō sinebat eū hic & alibi cōtradictionē euitare. Ca. IIII.

D Ico aūt. Postqꝫ apl's declarauit cessationē legaliū per rōnē: hic ꝯn̄r idē facit p silitudinē. Et diuidit̄ in duas ptes s̄m duas silitudīes scd'a ibi: Dicite mihi. Prima adhuc ī duas: qa prio ponit & adaptat primā silitudinē. scd'o arguit galatharū ingratitudinē, ibi: Sed tunc qdē. Hęc aūt pria silitudo accipit̄ humana cōsuetudine qua filiꝰ tenet̄ seruire: sicut seruꝰ q̄diu puulꝰ est: factꝰ aūt adultꝰ liberat̄ ab illis modis seruilibꝰ. statꝰ aūt legis, fuit q̄si statꝰ pueril': vt. s. dictū est: iō fuit ibi seruitꝰ sub multis obseruātijs legalibꝰ: a qbꝰ liberamur ī no. te. in q̄ ē statꝰ q̄nis viri pfecti. & hoc ē qd' dr̄. d ¶ Dico aūt. i. ꝓbo p silitudinē. e ¶ Quāto t. &c. ni. dif. i statu vitæ & subiectiōis mō. f ¶ Cū sit do. oīm. vt in potētia propinqua. g ¶ Sed sub tuto. &c. ipm castigātibꝰ & reprimētibꝰ sicut seruū. h ¶ Vsqꝫ ad præ. &c. i. vsqꝫ ad ętatē adultā. i ¶ Ita & nos. s. iudæi. k ¶ Cum essemus per. i. in statu vete. testa. l ¶ Sub ele. &c. i. sub legalibus obseruātijs. Quę dicunt̄ elementa. i. literæ qa sicut in addiscēdo puer incipit ab istis elemētis, vt sciat ea noiare & distiguere: ꝓcedēte vero tpe dimissa hac occupatiōe circa scientias occupat̄: ita legales obseruātiæ fuerūt q̄dā figuræ disponētes ad xp̄m: vt dictū ē. ꝓpter qd' ī eiꝰ aduētu sunt dimissę. iō subdit̄:

Diuisio

✠ At vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

E ☞ a ¶Mundi. Aug. Quia lex non cœlestia, sed terrena promitte-
bat: vel transitoria, vt mũdus, Vel in elemẽtis sunt neomeniæ i.
lunares dies & sabbatũ. b ¶Vel, pleni. tpis. positq; totum spa-
cium illuc fuit adimpletum, quo lex durare debuit tũc missit de⁹.
Plenitudo temporis. Sciebat quando venire deberet: vel etiam
pati &c. Non est em hora eius vel nra nisi
voluntas eius. Añ ũ lõga series pconũ p-
mitrenda erat. c ¶Misit deus filium.
Ioh.16.f. Vñ. Ego ingt a pre exiui, & veni in hunc
mũdũ. Et tũ de illo dicit euangelista iohã-
Ibi.1.a. nes. In mundo erat: & mundus per ipsum
fa. est: & mũdus eũ nõ co. Deinde, pterit.
In ppria venit. Illuc ergo missus est vbi
1.Hie.23.e. erat. Vnde & illud propheta dicit. Cœlũ
& terram ego impleo. Qnærendum est er-
go quomodo intelligatur ista missio. Si ta
men sobrie de dei filio q digna sunt opi-
nemur. Ideo missum intelligere debemus
quia ex illo incomprænsibili, inenar-
rabiliq; secreto maiestatis profundæ de-
dit se cõprehendẽdũ mẽtibus nñis dei ver
bum: non solũ cũ se exinaniret: sed etiam
2.Corin. 6.d. cum habitaret in nobis, sicut scriptum est.
Qm̃ inhabi. in illis. d ¶Ex mu. Vsus he
breç locutionis: mulieres dicit non corru-
ptas: sed fœminas. e ¶Factum sub le.
Vt appareat circũcisus quasi filius abrae
cui promissus erat: signũ habẽs eius cui, p-
missus fuerat: in quo impleta est circunci-
sio: & ideo signum iã cesset. Ctedidit enim
abraam se habiturũ filiũ, in quo benedice
rẽtur oẽs gẽtes: qđ' iam factum credimus.
f ¶Vt adoptio fi. r. i. participes essemus
diuinæ gloriæ. Sicut enim ipsa natura par
ticipat: ita ad suam videndam nos ado-
ptat. Hinc enim adoptionẽ recipimus, q̃
ille vnicus dei filius nõ dedignatus est p-
ticipationẽ nr̃æ naturæ: factus ex muliere
vt non solũ vnigenitus esset, sed etiã prio
genitus in multis fratrib⁹ fieret. Adoptio-
nem autem dicit, vt distincte intelligim⁹
vnicũ dei filiũ. Nos em̃ bñficio & digna-
tione filij dei sum⁹: ille natura est filius: q̃
hoc est qđ' pr̃. ¶Aug. ↄtra Faustũ. Vnicũ
ei filiũ de⁹ habet, quẽ genuit de substãtia
sua. Nos autẽ nõ de substãtia sua genuit.
Creatura enim ipsius sumus: quam nõ ge
nuit, sed fecit. Et ideo vt fres christi fm no
strum modum faceret, adoptauit. Iste itaq;
modus quo nos deus cũ ia essemus ab ipo
nõ nati sed ꝺditi & instituti, verbo suo &
gra sua genuit: vt filij ei⁹ essem⁹ adoptio
Ioh.1.b. vocat. vñ: Dedit eis po. fi. dei fi. &c. g ¶Recipere. dixit, nõ acci
perem⁹ vt significaret nos hoc amisisse in adam: ex quo mortales
sum. h ¶Misit de⁹. Amb. Vt enim ꝓbaremur adoptati esse a
deo in filios: spm̃ suũ dedit nobis: q̃ signũ pris ostẽdat filios: vt
qa nos hoc nõ auderem⁹ dicere infirmitate & idignitate nr̃a sug-
gerat vt audeam⁹ dicere. i ¶Spm̃ fi. Nota spm̃ ẽt eẽ filij. Et no
ta etiã hic trinitatẽ: Aug. sup Ioh. Si forsitã aliqs q̃rat vtrum & a
filio ꝓcedat spiritus sanctus. Fili? em̃ soli? patris est filius: & pr̃ so
lius filij est pater. Spũs autẽ sctus nõ est vni⁹ eorũ spũs, sed ambo
rũ. vnde dñs ait: Spũs pris vñ q loquit̃ in vobis. Et apls ait hic:
Mat. 10. c. Misit de⁹ spm̃ fi. sui. Et multa alia sunt testimonia: quibus euidẽ
ter ostẽditur: & patris & filij eẽ spm̃, q in trinitate dr̃ spiritus sctus.
Nec ob aliud estimo ipm̃ ꝓprie vocari spm̃ sctm̃: cũ etiã fi de fin
gulis interrogemur: nõ possumus patrẽ & filium dicere nisi spi
ritũ: qm̃ spũs ẽ de⁹. Qđ' ergo cõiter vocãtur & singuli: hoc ꝓprie
Io.4.d. vocari oportuit eũ, qui nõ est vnus eorũ: sed i quo cõitas apparet
amborũ. Cur ergo nõ credam⁹ q̃ etiã de filij⁹, ꝓcedat spũs sanctus:
Io.20.f. cũ filij quoq; ipse sit spũs? Si em̃ ab eo nõ procederet: nõ post re-
surrectionẽ se reputans discipulis insufflasset dicẽs: Accipite spm̃
ritusscti. Quid em̃ aliud significauit illa insufflatio: nisi q̃ ꝓcedat spi
Mar.5.c. tiẽte: Tetigit me aliq̃s: ego em̃ sensi virtutẽ de me exisse. Nã vir-
tutis noie spiritũ sanctũ ex eo clarũ est appellari: qđ' marię ãgel⁹
Luc.1.d. dixit: Et virtus altissimi obumbrabit tibi. Et dñs promittens di-
Ibi.24. scipulis, ait: Sed ete hic donec induamini virtute ex alto. Spiritũ
g. scipulis, ait: Sed ete hic donec induamini virtute ex alto. Spiritũ
sti. Hęc est virtꝰ quę de illo exibat: & sanabat oẽs. Dicit tñ ipse
fi. sui. Hęc est virtꝰ quę de illo exibat: & sanabat oẽs. Dicit tñ ipse
filius a patre

a ¶tũ territi minis: tũ capti blandicijs.
a mũdi eram⁹ subiectẽs. At vbi venit a
a ¶i. posit̃q; tps ꝓcedẽs adimpletũ ẽ: vel ga
i eo plene spiritꝰ dona dant̃. ¶Fecit visibilẽ
b plenitudo tẽporis: misit deus filiũ b
hominibus. a ¶etiam.
suũ factũm ex muliere factũ d
a ¶sub onere legis siẽ sub alijs pẽis. b ¶nõ
vt ab ea expiaret̃. sed vt ea liberaret̃ sicut a pe
sub lege: vt eos qui sub legẽ erant e
nis. a ¶i. bona q̃ p gram dant̃. p q̃ sut filij.
¶sicut pcipat nr̃a natura: ita ad suã nosad
f redimeret. vt adoptionem filiotũ f
optat. a ¶Nõ solũ nos iudei q credim⁹ filij:
g reciperemus. Quõniam autẽ estis g
sed & vos gẽtiles. qđ', ꝓbat effect⁹: qa misit.
a ¶pater. b ¶quẽ etiam filius mittit.
c ¶qui probat vos eẽ filios.
filii dei. misit deus spiritum filii h
a ¶tã iudeoꝝ q̃ gẽtiliũ. b ¶qui facit clama
re: qđ' nũq̃ psumeremus nisi spũs doceret.
k sui in corda vestra clamantem: †abb k
a ¶Quia spũs clamat i vobis pr̃. b ¶a pre
l ba pater. Itaq; iam non est seruus l
gratie. ¶a tpe christi. ¶aliquis nostrũ qui
in christum credimus vt olim. a ¶ex dile-
ctione seruiens. b ¶in futuro.
sed filius. Quod si filius & hæres m
a ¶p optionẽ dei. b ¶mõ filij. Sed. c ¶qñ
infideles. d ¶& ita erat aliqua excusatio.
per deum. Sed tunc quidam ignõ n
a ¶sui, sed opinione hominum.
mrantes deũ: his q̃ natura non sunt n
a ¶cũ aperta veritas. b ¶& ita grauiꝰ pecca
dii seruiebatis. Nunc aũt cum cõ o
tis cp olim. a ¶quod nõ a vobis: sed potius
gratia dei approbati & amati.
gnouerit is deũ: imõ cogniti estis p
a ¶a side. b ¶vt ante conuersionem.
a deo: quõ conuertimini iterum ad q
infirma & egena elementa: quibus denuo seruire vultis? Dies obser-
uatis & menses & tempora & annos. b
f a ¶hoc iã facitis: pei? aũ timeo. b ¶vestrã d
leuitarẽ, nõ aliud. c ¶vtilitate qđ' est si ple-
g Timeo vos: ne forte sine causa la g
ne legem suscipitis. ¶sed.
borauerim in vobis. Estote sicut h
a ¶q legẽ dimisi. b ¶sui olim i lege. c ¶mõ
vultis esse & dimisi nõ sine rõne. d ¶Q. ob-
secro & secure possum, vt q̃s merito diligo.
ego: quia & ego sicut vos. Frãtres i
a ¶& ita non penes vos inimicitiarũ esse cã. k
l obsecro vos: nihil me læsistis. Sci l
¶nõ lesistis: sed honorifice recepistis: cũ cãm
spernẽdi hũsitis. a ¶cũ paterer psecutionẽ.
tis autem quia per infirmitatem m
a ¶qa caro mea afflicta erat. b ¶& pro tan-
to tempore non spreuistis &c.
cãrnis euangelizaui vobis iãm n
a ¶i. me tribulatũ per qđ' diabol⁹ vos tẽta
bat ne credereti⁹. b ¶qua videret q̃les estis.
pridem: & tẽntationem vestram in o
a ¶post cõuersionẽ vt vilior essem. b ¶trãq;
vilem ante conuersionem.
carne mea nõn spreuistis, neq; rẽ p
a ¶vt ab hoc puerti abhorreretis. ¶nõ vt su
sciperetis cõmunionẽ periculi mei. b ¶ac si
angelus venisset: vel me angelũ credidistis.
spũistis: sed sicut angelum dei ex q
a ¶ac si ipse venisset. b ¶qui in eo.
cæpistis me sicut christum iesum.
¶& qa tũc ita fecistis. ¶Q. mirũ est em̃ qa
bono decidistis. a ¶q̃ dicebamini bti bõis
initijs & ẽsi qbusdã ꝓficiẽdi gradib⁹ feruẽ
tes. ¶Q. pudeat vos eẽ mutatos. b ¶vt bti
fuistis: vel sicut ãgelũ & xpm̃ me excepistis.
Vbi est ergo beatitudo vestra? Tẽ r
stimonium enim perhibeo vo s
a ¶ad vtilitatẽ ecclię. ¶nõ põt fieri qđ' iuste
nõ sit. b ¶cp inter oia charius est vobis. ¶&
ideo de vobis plus dolendum.
obis: quia si fieri posset, oculos ve r
stros eruissetis & dedissetis mihi. v
a ¶ad vtilitatem pdicationis meę.
a ¶et cũ hoc ita sit est g credibile cp inimic⁹.
Ergo inimicus vobis factus sum x
a ¶Q. p hoc vi deor inimic⁹: qa verũ dico,
sed si fallerem putarer amic⁹. b ¶diligũt.
q verum dicens vobis? Emulantur y
t ¶Quia si fieri posset. couenienter tamen. v ¶Oculos ve-
stros eruissetis. Licet enim hoc facere possent absolute, non ta-
men bene: Potest etiam dici cp est hyperbole: ad magis exprimen
dum charitatis affectum quem sibi ostenderant. Sed quia incita-
ti erant contra eum, subdit: x ¶Ergo inimicus vobis factus
sum verum dicens vobis? arguendo de malis. Quasi dicat: non
me debetis ex hoc minus diligere: sed magis. Et quia induceban
tur ad hoc per falsos apostolos, simulantes hoc facere ex galatha
rum dilectione. ideo subdit: y ¶Emulantur vos. id est diligũt

A ☞ nos deus. i. cognitionẽ sui nobis prestat. Non enim a nobis est cp
nouimus eum ab æterno quidẽ nouit: sed tunc cognoscere dicit,
quẽ vt cognoscat facit. a ¶Infirma. Vere lex: ga pfecte nõ iustifi-
cat. b ¶Egena. quia ẽ tum iuuat, nõ per se, sed respectu gratię
facit. ¶Egena elementa. dicitur quæ sui inuicẽ egent ad regẽdũ
mundũ. c ¶Dies. Vt hodie non est ali-
quid accipiendũ. d ¶Menses. Qui cur-
sus lunæ perscrutãtes dicũt: tali luna non
est aliquid inchoandũ. e ¶Tempora. vt
cum dicunt modo est initiũ veris. f ¶Et
annos. cum dicunt: nouus annus est. Sed
nulla debet suspicio esse harũ rerum: quia
propere potest cedere quicq̃d simpliciter
sub dei deuotione fit. Dupliciter erãt sub-
uersi vt ad legẽ & pristinos errores con-
uerterentur. Dies observatis. Non pu-
taretur adeo graue: nisi apostolus diceret:
g ¶Timeo vos: ne fi. &c. Hoc observat
qui certis diebus, mensibus vel annis vo-
luntvel nolunt inchoare: quasi fausta, vel
infausta sint tempora. Dies observatis.
Cui parur qui cõstellationes sequunt: nõ
qui naturales effectus elemẽtoꝝ nouerũt
tempestate nõ nauigent: autũ no nõ semi-
nent. De quibus cum conderetur, dicitur in
Genesi: Et in signis sint & seruent tẽpora
diebus & annis. Menses. vt neomenias.
Tempora. vt egressionis de ægypto. An-
nos. Septimos & septimæ decadis septi-
mum: quem post captiuitatem reuersi in
hierusalẽ pro quinquagesimo qui iubi-
leus dicitur, obseruauerunt. ¶Hierony.
Dies. vt decimam mensis primi vsq; ad
quartadecimã qua agnus immolabatur:
& a decima quarta vsq; ad vicesimã primã
eiusdem mensis, quãdo azyma comede-
B banur. Septẽ etiam septimanas quas ritu
iudaico computant israelitici & penteco-
sten seruant: necnon & clangorẽ tubarũ
primo mẽsis septimi. Decima etiam eius-
dem mensis expiationem & ieiuniũ: & in
quindecimo scenophegiam. Menses. Vt
neomenias. Menses etiam custodiunt qui
primũ & septimũ mensem obseruant. Et
annos, septimos. Puto equidem hoc de
septimo remissionis anno dici: & de quin
quagesimo: qui ab illis iubileus dicit̃ quẽ
iudæi aliquãdo suo ordine seruare nequi
erunt captiuitate pressi. Qua soluta pro
nunt. Qui põt intelligi. Vel sexagesimus
septimũ annũ septimæ decadis coluer
quem reuersi in hierusalem pro quinqua
gesimo qui iubileus dicitur, obseruarũt.
¶Estote sicut ego. Quia & ego qui le
gem habui sum modo sine lege sicut vos.
C ex debetis esse sicut ego: qa verũ dico,
¶Quia & ego sicut vos. Homo qui
de errore correctus, & ita vos potestis cor-
rigi. k ¶Fratres obsecro. Aspere corre-
xerat: quia pseudo dixerant paulũ ga-
dens recreat per bene gesta. l ¶Nihil me.
latis infirmũ: nec voluisse eos docere qđ'
malis ecclesijs predicabat. m ¶Tenta-
tionem vestram. Tentati enim sunt cum
vestram. s ¶Ignorantes deum. Verum. r ¶His qui natu
rent eum, an charitate amplectẽrentur. n ¶Vbi est ergo.
admirans opus eorum spirituale commendat: vt hoc intuentes
in merem carnalem non recæperint eum sicut angelum: non
dem mensis septimi. Et qui mutari erant in dete-

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Filioli.Quod natū est in te,nondū enim de illa natum erat: sic nascūtur paruuli in visceribus ecclesiæ donec formati exeant. ¶Aug.Filioli.Item incipit ostēdere ex ipsa lege quare non sit tenēda.Me imitamini:qa filij mei estis.Vel nō solū ex supra dictis ꝓbatur lex dimittēda sed & auctoritas ipsi⁹ legis hoc ostēdit. Filioli: Dicite &c.Rñdete: vsq; huc em̄ pēdet sententia.Et interponit illud,Quos iterū par.&c. b ¶Donec xp̄s.Quē deformastis formosus fit in vobis. Vel vt formosus alijs per vos appareat.Grauius dictū. q. d.eos formari in christo. Donec xp̄s &c. Vt scilicet recipiatis similitudinē ei⁹ quā vestro vitio perdidistis.Per paucorū em̄ est pēsare,qui labor sit in prędicationib⁹ patrū: quātisve doloribus aīas in fide & cōuersatione recta parturiunt.Vnde apl's primū per fidē illos genuerat in baptismo sed postea deformati sunt p pseudo& infirmi:facti nūc cū dolore reformat eos.vnde addit:donec formet xp̄s in vobis.Cōcipientes em̄ fidē & sensum fidei nō aduertētes, formatū christū in animis suis habere negant. ¶Aug.Formatᵉ em̄ xp̄s in corde credentiū:cum illis sacramēta grāe pandunt:& ea quæ obscura Allego. videbant,perspicua fiūt. c ¶Velle aūt.Sciens apl's habere maiorē vim sermonē q ad p̄sentes fit: cupit apostolicā vocē literis cōprehēsam in præsentiā cōmutare.Scriptura em̄ diuina ædificat lecta:sed multo plus ꝓdest si de literis mutat in vocē. Magnā siqdem vim habet vox viua: vox de auctoris sui ore resonās quæ ea pronunciatione profert & distinguit qua in hoīs corde generata est.Est itaq; sensus: Quia cōfun.in vo. vell? literarū vocē præsens de meo ore proferre: vt vos solito seuerior ipse corriperē: quia epl'a nō potest vocē obiurgātis exprimere:non valet irascētis resonare clamorē,& dolorem pectoris apicibus explicare. Non habeo quippe fructus, quos solēt de discipulis habere doctores:& sine ea semen iactum est doctrinæ.Ita vt cum hieremia dicam:non profui:nec profuit mihi quisq;.
F d ¶Legē non le.Quicqd eligāt probant stulti. Si non legerūt,nō debēt recipere quod ignorāt. Si legerūt,ipsa probat se dimittendā. Q, si non intelligūt,stulti sunt. e ¶Scriptū est q du.cū plures habuit:sed de duobus scriptura spiritual'r singula exeqtur,innuens aliquid egregiū in his præfigurari. f ¶Duos filios. Aug.Plures habuit:post mortē enim saræ,de alia vxore scilicet cethura alios genuit,qui non pertinent ad hanc significationē. g ¶Vnum de ancil.& vnum de lib.Nec hoc frustra distinxit vterq; de abraā, sed diuersa operatione: quia qui de ancilla,fm carnis naturā.de qua iuuēcula de sene solet concipere.Qui de libera:non fm vim carnis vt vetula sterilis de vetulo:sed per operationē dei qui promisit.Illū ergo genuit,demōstrans cōsuetudo naturā.Illum vero dedit promissio,significans gratiā.Ibi humanus vsus ostēditur: hic diuinū beneficiū cōmēdatur.¶Alleg.Abraam est deus pater:qui est pater multarū gentiū.libera nouū testa.dans oībus per xp̄m nouā gratiam. Agar vetus testa.In vtroq; genuit de⁹ sibi filios qui seruirēt:sed in veteri iudæi serui:qa timore pœnæ,& ꝓmissiōib⁹ tpaliū:& hoc est fm carnē, quæ & pœnas horret & dulcia amat. Grā noui testa.parit liberos q ex dilectione seruiāt:nō vi carnis,sed ope dei.Quis em̄ impossibilia fm naturā credēt: quæ suauia sunt in p̄senti cōtēneret, nisi visa speraret:nisi virt⁹ dei hoc in eo oparet? h ¶Per alleg. dicit q aliqd aliud videt sonare in v̄bis:& aliud in intellectu significare sicut hic p abraā deus pr̄:ipse est em̄ pr̄ multarū gentiū. Abba em̄ pater multarū:Et subaudit,gentiū. i ¶In mōte sina. Q, in tali loco significat,q̄ alias gētes essent supbi de mādato: vel ipsi essent supbi &tumidi ꝯ ipsum mādatū.Qd' testis est agar id est significat per agar:agar alienatio:qa alienat ab hæreditate. k ¶Qui mōs.Ambro.Per oīa est,coniun.& filis ei hierl'm.i.iudaico pp'o qui nūc est.i.tpaliter seruit totus pp'ls mr̄:singuli sunt filij.vel ꝓselyti,q oēs timore pœnę seruiūt.p hęc oīa patet q vet⁹ lex nō est tenēda:sed noua quę sursū:quę libera. l ¶Ara.Hūilitas:vel

a ¶non vtiliter. b ¶a fide ad legē:vel a dilectione mea. a ¶in legalibus.
vos nōn bene, sed exclūdere vos a b
volunt vt illos æmūlemini. Bo- c d
a ¶hoiem me.s.&hmōi. b ¶sed vos. c ¶diligite:imitamini. d ¶et hoc.¶id ē p p hoc diligite:qa ī eo virt⁹& bona opatio:nō ꝓ alia re. ¶vt pseuerāti gradu ad finē boni opis pue-
nūm aūt æmulēmini in bōno sēmp
niatis. a ¶æmulemini bonū. b ¶sed magis
& nōn tm̄ cum præsēns sum apud e
cū absens. a ¶qa modo diminuti pfectis gradibus indigetis. b ¶sicut pri⁹ cū dolore & labore ad lucem fidei genero.
a vos. Filiōli mei quos iterūm par- f
b turio, donec christus formetur in g
a ¶Q.blādis verbis mōvsus sum,dicēs vos fratres & filios.¶vt robore apl'i ꝯfunderent.
c vobis. Vellēm autem apud vos h
a ¶in vituperationem.¶vt digna vobis dicerē,q̄ nolo scribere ne pmaneāt apud vos.
esse modo & mutāre vocem meam: i
a ¶apud alios erubesco pro vobis.
quoniam cōfundor in vobis. Di- k l
¶carnaliter.
cite mihi qui sub lege vultis esse:
a ¶legistis,sed nō ītellexistis. b ¶iō q̄ro an legeritis:qa ī ea qdē scriptū ē q abraā duos filios ha.qd' si attēderetis,nūcq; ad eā recurreretis.
d e legēm non legistis? † Scriptūm est m n
a ¶hismael & isaac.
f enim: quoniā abraam dūos filios o
¶scilicet hismael. ¶agar. ¶scilicet isaac.
g habuit: vnum de ancilla: & vnum p q
¶scilicet sara. a ¶iudęi & omnes serui pcti.
de libera. Sed qui de ancillā, fm r
a ¶per illud miraculū: sed lege naturę nat⁹ est. b ¶liber xp̄ianus.
carnēm natus est. Qūi autem de s
a ¶mirabiliter natus est.
libera, per reprōmissionem. Quæ t
a ¶p alium intellectū. b ¶ancilla & libera.
h sunt pēr allegoriā dicta. Hēc enim v
a ¶.i.significant. b ¶ve⁹ testa. ¶datū est.
sūnt duo testamenta. Vnūm qui- x
a ¶qa p̄ timore seruiebāt:vl' serui pcti erāt.
i dem in monte sina in seruitutem y
a ¶alienatio. b ¶vere vetus testamētum in seruitutem generat:quia.
generans: quæ est agār. Sinā enim z a
a ¶vet⁹ testamētū in illo mōte datū. b ¶nō in terra ꝓmissionis vbi filij:sed vbi q̄si sūt serui & alieni. c ¶mōs p oīa. d ¶.i.similis.
k l mōns est in arābia: qui cōniun-

⁂ a ¶Non bñ.sed simulatorie & ad malū:vestrū.ideo subditur: b ¶Sed excludere vos vo.ab euāgelica veritate. c ¶Vt illos æmu.i.imitemini in legalibus obseruantijs. d ¶Bonū aūt æmu.i.imitamini. e ¶Et non tātum cum præ. sum. &c.i.fui: quia tunc non erat præsens qn̄ scripsi hanc epistolam.& q feruenter profectum eorū desideret ondit dicens: f ¶Filioli mei &c.parturio.i.cū lachrymis & dolore de errore vos reuoco:sicut pri⁹ reuocaui vos a gentilitate. g ¶Donec xp̄s formet in vobis.per sinceritatem fidei formatę. h ¶Velle aūtē esse apud vos &c.p̄sentia corporali. i ¶Et mutare vocē meam. increpando vos aspere:q mō verbis suauib⁹ vobis scribo.& subdit causa. k ¶Qm̄ cōfundor in vo. i.apud alios fideles cōfundor de vestra subuersione. l ¶Dicite mihi. Hic ponitur secūda similitudo ad ostēdendū cessationē legaliū.& accipit de scriptura Ge.xvj.&.xxj. Et primo ponit figura.secd'o ad ꝓpositū adaptat,ibi,Nos autē. Diuisio. Circa primum dicit: Dicite mihi q sub lege vultis esse.falsis apl'is acquiescēdo. m ¶Legē nō leg.i.libros moysi,qui apud hebręos ꝓprie lex dicunt.q.d.videt q nō legistis:vl' si legistis,nō ītellexistis. n ¶Scriptum est enim.in locis p̄allegatis. o ¶Qm̄ abraam duos filios habuit.Pluresautem habuit de cethura:vt patet Gen̄.xxv.sed istos duos hic tm̄ exprimit apl's:qa de illis materia loquit scriptura.& qa faciūt ad ꝓpositū:non aūt alij. p ¶Vnum de an.s.hismaelē. q ¶Et vnū de libera.s.isaac.Sciendum tm̄ q agar mater hismaelis fuit vxor abrahæ: vt dictum est Gen̄.xvj.quia tm̄ sara erat vxor eius principalis,ideo hic Agar retinuit nomen ancillæ. r ¶Sed qui de ancilla fm carnē natus est.i.per modum naturalē. s ¶Qui aūt de libera,per repromissionem.s.pei adiuuantis naturam:qa sara erat sterilis:&cum hoc transierat in ea tp̄s ꝯcipiēdi qn̄ concepit isaac.erat em̄ tunc nonagenaria:Gen̄.xvij. t ¶Quæ sunt per allego.dicta.Habet em̄ sacra scriptura quadruplicē sensum.s.historicū:q p voces significat.& mysticū q p rem significatā intelligit. & hic est triplex.Moralis:qn̄ intelligitur qd agendū sit.Allegoricus quādo designatur quid credendū. Anagogicus:quando signat quid in patria sperandū.Et hæc possunt videri in hoc nomine hierusalem. qd' in sensu literali signat ciuitatē iudęę metropolim:in morali animam fidelē:in allegorico ecclesiā militantem:in anagogico ecclesiā triumphantem.vnde versus. Litera gesta docet:quid credas allegoria: Moralis qd agas:q̄ tēdas anagogia. v ¶Hæc em̄ sunt duo testamenta.fm sensum allegoricum x ¶Vnum quidem in mōte sina.Quia vetus testamentum fuit ibi datum a deo:cuius in hoc fuit abraam figura. y ¶In seruitutem generans. id est subijciens seruituti legalium:quod fuit onus importabile:vt dictum est.ē.iij.c. z ¶Quæ est agar.s.significatiue.fuit ei figura seruitutis legalis. a ¶Sina em̄ mons est in arabia.id est licet sina fm literalem sensum multum distet a hierusalem:tamen coniunctus est ei fm sensum allegoricū:qa seruit⁹ legis p mōtē sina significata tūc vigebat in hierl'm:vbi erat tēplū in q offerebant sacrificia & exercebant legalia:nōdū em̄ erat destructū p romanos:qa

A tas,vel afflicto:quia affligebantur sub carnalibus obseruantijs. a ¶Quæ sursum est. Superna est sanctorū ciuitas:licet in quibusdā quos hic parit adhuc peregrinet. Sara sterilis significat q natura humani generis pctō vitiata,& iō dānata nihil verę fœlicitatis in posterū merebat.Isaac per repromissionē natus,signat filios gratiæ:& hoc non p regenerationē, sed per generationē futurū erat:ideo tunc imperata est circūcisio quādo de sara promissus est filius. Circūcisio enim significat naturam exuta vetustate nouatam.Q, omnes filios & seruos circūcidi iubet,ad omnes istam gratiam pertinere testatur. b ¶Quæ est mater.Quia singuli v̄bo & exēplo eius instructi ex charitate seruiūt. Quæ est mater nostra. Aug. Ciuitas cœlestis mr̄ nostra dicit:qa ad eā vocamur. Esa.66.a Et ideo cœlestis dr̄:qa cœlū sedes ei⁹ est. Et quos generat,ibi cū ea erūt. c ¶Scriptum est.Q, libera sit & mater,auctoritate esaiæ ꝓbat subdēs: d ¶Lætare.Lætare,erūpe,clamare,pertinēt ad libertatē. i ¶Quia multi filij.Hoc ptinet ad matrem:Esaias aspiciēs tp̄s xp̄i ecclesia gētiū ante sterilē:tunc fœtosam alloqt,di. O ecclesia sterilis:quæ tpe legis nec virtute miraculi. e ¶Paris.Quia illo tpe q̄si nullos genuit. f ¶Nec parturis.qa necdū ornatū habuit:Lætare.in corde. g ¶Erūpe.lęticiā mētis extra ostēde. h ¶Clama.gaudiū tuū alijs prædica:qa tui olim. k ¶Desertæ.plures filij q; generātis intim.hoc superflue de antiqua sara diceret esaias.¶Aug.Sterilis em̄ erat in oibus gētibus ecclesia:anteq; iste fœtus quē cernimus oriret.¶Ambro.Synagoga ergo est quę habet virū.i.legē.Deserta v̄o & vaga B & sine vlla ptāte viri viuēs,gentiū multitudo est:quæ & sterilis erat,nullius legitimi verbi ꝓferēs germē.¶Aug.Parit aūt ciues terrenæ ciuitatis pctō vitiata natura.Cœlestis v̄o ciuitatis ciues parit a peccato naturā liberās gratia. l ¶Quæ habet virū.Synagoga quippe virū habuit: id est legē:& fœtosa quodā fuit in liberis. Sterilis v̄o ecclesia sine viro xp̄o,sine vllo sponsi alloquio diu iacuit in deserto.Sed postq̄ illa librū repudij accepit,et oē ornamētū viri ad idoli ꝯuertit ornamētū:tūc marit⁹ priore putrescēte cingulo aliū lūbis suis baltheū,aliud de gētib⁹ lūbare cōtexuit:quę statim vt viro ꝯiūcta est ꝯcepit & peperit. vnde Esaias exclamat: Dilata locū tabernaculi tui & protēde funiculos tuos. m ¶Isaac.Risus.id est qui in lætitia seruiūt non ex tristicia,vel necessitate. n ¶Persequebātur.Non puto nos de facili inuenire posse vbi hismael persecut⁹ fuerit isaac,sed tm̄ illud:q cū fili⁹ egyptię luderet cū isaac,indignata sit sara.¶Aug. Lusum em̄ intellexit sara psecutionē:qa lusus maioris ad minorē illusio est & deceptio:quia alia intēdēs simulat quædā puero.i.infirmo & fraudes facit.sic & modo plus persequunt q illudēdo seducūt.Et sicut sara tūc intellexit lusum illū:ita nunc ecclesia intelligit lusum istū persecutionē.¶Augu. Oēs q in ecclesia terrenā fœlicitatē quærūt a dn̄o,ad hismael pertinēt.Eijce.hoc erit cū area cœperit vētilari:& antiq veteris testamenti ministri gratiā quærētes filij sunt ꝓmissionis. o ¶Qua liber.Augu.Libertas qua liberati sumus a xp̄o,est peccatorū remissio,& fide per dilectionē operantis iustificatio.

NICOLAVS DE LYRA

⁂ nos:quia destructio illa fuit post passionē apl'i,q passus fuit sub Nerone:templū v̄o fuit destructū postea Vespasiani tēpore. a ¶Et seruit cum filijs suis.id est cum iudæis in seruitute legis. b ¶Illa aūt quæ sur.est.s.ecclesia:quæ est. c ¶Hierusalē.Allegorice:quæ dicit sursum:qa prædicat & ꝓmittit bona cœlestia. d ¶Libera est.a seruitute legis. e ¶Quæ est mater no.Per baptismū em̄ regenerati sum⁹ ex ea. f ¶Scriptū est em̄.Esa.liiij.de hac genera-

a ¶iudaico pp'o q nūc est.¶hęc est synagoga quę sub pctō generat.¶q terrena diligit.
ctus est ei quæ nunc est hierusalem
a ¶hæc synagoga timore vl' sub pctō seruit.
¶ecclesia de gentibus congregata.
& seruit cum filiis suis. Illā autem a b
a ¶q cū dn̄o gaudet in spe. b ¶qa diligit & examore seruit.
a quæ sursum est hierl'm libera est: c d
a ¶credētiū.s. b ¶v̄e illa q̄ sursū ē libera ē:qa scriptura hoc dicit.¶in esaia.
b quæ est mater nōstra. Scriptūm est e f
a ¶Amb.cœlestis hierl'm sterilis:qa nō parit fm carnē:nec dolores patit:sed generat spūal'r:sine passione clamās in lęticia.
d enim: † Letāre sterilis quæ non pa- g
e ris: erumpe & clama quæ nec par- h i
h a ¶ab adam.¶partu,nō dilectione sponsi.
j turis: quia multi filii dēsertæ, ma- k
a ¶legē ad generādū.¶q carnal'r gñat sub lege.
l gis quam eius quæ habet virūm.
a ¶duo sūt filij:alter fm carnē:alter fm repromissionē naturæ. b ¶ad similitudinē
m Nōs aūt fratres fm isaāc promis- m n o
isaac. a ¶per gratiā geniti. b ¶nos sum⁹ filij fm isaac.¶hismael vel etiam esau.
siōnis filii sumus. † Sēd qūo tunc p
nis qui fm carnē natus fuerat: per- q
a ¶isaac vel iacob. b ¶sc̄tm̄. c ¶q fm carnē psequunt eos q fm spiritū.¶p hoc ꝓbamur
sequebat cūm q fm spiritūm: itā r
filij ꝓmissiōis. a ¶patimur ab illis:sed nō curādū quia qd refert scriptura dixisse sarā?
& nunc. Sēd quid dicit scriptura? s
a ¶ita lex & iudei eiecti ab eccl'ia & a grā pa
† Eiicē ancillā & filiū eius. † Non r
tris. a ¶.i.mali cū bonis,iudęi cū xp̄ianis. sicut em̄ nūc in cōuersatiōe sunt dissimiles: ita erunt in futuro in retributione.
enim hæres erit filiūs ancillæ cum
a ¶qa patimur a iudęis &alijs malis:sic isaac
filio liberæ. Itaq; fratres non su- v
ab hismael. a ¶qa nō serui pcti vel legis. b ¶.s.cœlestis hierusalem.
o mus āncillæ filii: sed libēræ. Qua x y
¶nō alio mō,sed p eā libratē p quā nos liberauit q a pctō īmūis ex dilectōe obediēs fuit.
libertate christus nos liberauit.

hac generatione scd'a. g ¶Lætare sterilis quæ nō pa.i. ecclesia de gētib⁹ collecta q̄ tpe veteris test.erat sterilis ab operib⁹ bonis. C
h ¶Erūpe.in laudē diuinā. i ¶Et clama.corde & ore ꝓ gratiarūactione. k ¶Quia multi filij dc.i.gētilitatis ad fidē christi cōuersæ:quæ ante erat a deo deserta propter eius idolatriam. l ¶Magis quā eius quæ ha. vi. i.synagogę q i mōte sinai despōsata fuit deo ī legis suscæptiōe. m ¶Nos.Hic ꝯñr magis adaptat figura ad propositū, cum dr̄: Nos aūt.s.xp̄iani. n ¶Secūdū isaac. i.ad similitudinē eius. o ¶Promissionis filij su.i.geniti per gratiam, non per naturam sicut hismael. p ¶Sed quomō tunc is qui fm carnem na.su.i. hismael. q ¶Persequebat cū qui fm spiritum. s.isaac q nat⁹ erat fm ꝓmissionē diuinā. spūs em̄ dei est de⁹:Ioh.iiij. d. Persequebatur.de hac psecutione dictū est Gene. xxj.q fm expositores catholicos fuit corporalis.nā hismael q erat maior corpore & fortior isaac sub spē ludi lędebat eum maliciose.fm hebræos vero fuit spūalis: †Esaiæ 54.a. qa inducebat isaac ad aliqua q̄ sapiebant idolatriā.Dictio em̄ hebraica ibidē posita est æquoca ad ludū & idolatriam.& dictū apostoli videt esse magis cōsonū secūdæ expositiōi,cū subdit: r ¶Ita & nūc. Quia pseudo apl'i suadebant galathis iudaizare.qd' est simile ipsi idolatriæ post euāgelium publicatū. s ¶Sed quid dicit scri.Gen̄.xxj.a. t ¶Eijce ancillam &c.Et sic factū est ad l'ram de agar & hismaele filio fili⁹:p qd' figuratū fuit:q legalis obseruātia cū obseruatoribus suis a cōsortio fidelium erat in aduētu xp̄i abijciēda.ideo cōcludit apostol⁹: v ¶Itaq; fratres &c.i.seruituti legalium subiecti. †23.qō. 4.c.q fm carnem. Ro.9.b. x ¶Sed liberæ.i.militātis eccl'iæ a talibus liberatæ. y ¶Qua li.xp̄s n. li.q p suā bn̄dictā passionē legalia euacuauit. D
¶In.c.iiij.vbi dr̄ in postilla:Quę sunt per allegoriam dicta.

ADDITIO.I. Licet in q̄one super plogū Gen̄.in ar.v.dictū fuit q epl'æ pauli habēt vnū sensum l'ralem nihilomin⁹ ipse apl's plures auctoritates allegat in sensu mystico.sicut hic & in alijs locis.Fuit em̄ pricipalis doctor sacræ scripturæ ad quē ptinet exponere ī q̄ sensu accipiāt auctoritates sic ēt faciunt sc̄ti doctores ecclię:licet ī libris suis m'tas auctoritates allegāt ī mystico sēsu:ipi tm̄ dc̄tā sua fm sensū l'ralē tradūt. †Ge.21.a 32.q.2.c. nō ois.& q.4.c.recurrat.
¶In eo.ca. vbi dr̄ in postilla.De hac psecutione dictum fuit Gen̄.xxj.

ADDITIO.II. Qualr intelligit hæc psecutio hismaelis ꝯtra isaac habet plene in additiōe sup ꝓpriū locū.s.Gen̄.xxj.a.q̄ bene cōsonat dictis apl'i in hoc loco.Hismael em̄ irridebat isaac,vidēs seipm̄ fuisse maiorē natu & legitimū,& etiā a deo benedictū:& sic credebat se succedere in hęreditatē,ideo irridebat de magno festo facto ipsi isaac in ablactatiōe:sup quo sara dixit abraæ.Eijce ancillā & filiū ei⁹.Nō em̄ erit hęres fili⁹ ancillæ cū filio meo.q.d.nō erit hęres hismael,sicut ipse se iactat deridēdo isaac:quā sn̄iam saræ de⁹ cōfirmauit,dicēs abraæ.Oia quæ dixerit tibi sara,audi vocē eius.Cui⁹ rōnem reddēs subdit:Quia in isaac vocabitur tibi semē.q.d.licet hismael sit fili⁹ tu⁹ primogenit⁹:nō tm̄ hæres erit,ꝓut putat.Et hæc expositio videt magis cōcordare cum sn̄ia apostoli in hoc libro.Iudæi em̄ vidētes fuisse priogenitos a deo p susceptionē legis:deridēt de gētilibus ex hoc q credūt q ad ipsos ptinet hæreditas,qd' tm̄ nō est ita.nā in scd'o filio.s.isaac q fm ꝓmissionē nat⁹ est,vocabit semē abraæ.

REPLICA. In ca.iiij.vbi dicitur:Quæ sunt per allegoriā dicta.Burg.dicit q q̄uis apostolus aliquādo allegat auctoritates sacræ scripturę in sensu mystico,vt hic & in alijs locis &c.Sed hoc est contra postil.& etiam contra veritatem nam apostolus allegat hic scripturam:sicut vera est ad litteram. ipse tamen

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ STate &c.Sequitur: a ¶Si circunci. Cap.V.
Aug.Circūcisio & cætera legalia ita natis & institu
tis nō sunt noxia,licet nō necessaria:magis noxiū
erat ei ꝓhibere quasi noxia.Gētiles ꝟo ad talia non
sunt cogēdi:sed si nolūt eis ꝯgruere,vt timothæ⁹ nō
sunt ꝓhibēdi:sed si in his ꝯfidūt sunt ꝑdi
ti.licet his ergo illa tenere ne videant̄ im-
probata poti⁹ q̄ꝫ terminata.Gētib⁹ ꝟo nō
sunt īponēda ne videant̄ aut nō causa ꝓ-
mittēdi xp̄i īstituta:aut adhuc ꝓmittere:
sed cessando iā patet signa futuri fuisse:q̄
cū honore paulatim deserēdo erāt sepeliē
da,nō vt sacrilegia gētiū fugiēda.¶Hier.
Aut ista legalia post xp̄i passionē siue in
eis spes ponat̄,siue nō obſuātib⁹ dixit esse
noxia.nisi dispēsatorie custodiant̄.Vnde
inqt:Añq̄ꝫ inciperet noua p̄dicatio opor-
tuit circūcidi.Nūc aūt legi fide succedēte
nihil proderit fideli addita circūcisio:sed
oberit.¶Ambr.Mai⁹ em̄ malū est ex libe
ro seruū fieri q̄ꝫ nasci. b ¶Debitor ē &c.
Hoc iō ait vt terrore tā īnumerabiliū ob-
seruationū q̄ in lege scriptæ sunt(ne ꝯes
īplere cogerēt:qd̄ nec ipsi iudæi nec p̄res
eoꝝ iplere potuerūt,sicut petr⁹ ait)absti-
nerēt ab his qb⁹ eos aliq subijcere cupie-
bant. c ¶A gratia ex.q̄ ad hoc venit,vt
cessante onere iustificet:qd̄ q reducit hāc
ꝑdit. d ¶Nos ei.Qui in lege ꝯfidit amit
tit gratiā.qd̄ ex ꝯ̄rio pōt videri:qa ex fide
iusticia & spes.i.æterna btitudo:& hoc fa
cim⁹ per spm̄,ne putemur falli. e ¶Spē
iusti.s.quā sperat iusticia.s.vitā æternā:
vel qua spat̄ ipsa iusticia.Fides ei esuriēs
& sitiēs iusticiā sperat ī ea renouari & ꝑfi-
cere.Vel spes iusticiæ est xp̄s ex q̄ sperat̄
F iusticia ipsa. f ¶Nā in xp̄o ic.His ꝟo q
in xp̄o iesu volūt pie viuere virtutes ap-
petēdæ sunt & vitia fugiēda.Media ꝟo q̄
iter ꝟtutes & vitia sunt:nec appetēda sūt,
nec fugiēda vt circūcisio & p̄putiū q̄ nihil
valēt in xp̄o. g ¶Sed fi.Aug.Sine dile
ctione fides inanis est.Fides cū dilectione
Iaco.2.d. xp̄iani est.Alia est dęmonis.Nā & dæmo
nes credūt & ꝯtremiscūt.Qui aūt nō cre-
dūt,tardiores sunt & peiores q̄ꝫ dęmones.
Sed multū īterest,vtrū qs credat ip̄m esse
xp̄m:an credat in xp̄m.Nā ip̄m xp̄m esse
dæmones crediderūt:nec tn̄ in xp̄m credi
derūt.Ille ei credit in xp̄m q sperat i xp̄m
& diligit xp̄m. h ¶Curreba.bene.Hic
laudat galathas,& eos ꝑ quos inducti sūt
vt iudaizare vellēt vitupat:& ne illis cō-
sentiāt monet. i ¶Modicū fer.Aug.Ne
putetis paucoꝝ hoīm īsidias ꝯtēnēdas.Vt
em̄ scintilla parua res est.& pene dum cer
nit nō vr̄:sed si fomitē cōprehēderit:& nu
trimēta sui īuenerit,mœnia vrbes,latissi-
mas,salt⁹ regiōesq̄ꝫ ꝯsumit.Et sicut fermē
tum res modica vr̄ & nihili:sed cū farina
ꝯspsum totā massā corrūpit:& ī illi⁹ vim
trāsit oē qd̄ mixtū est.Ita & doctria puer-
sa ab vno īcipiēs vix duos aut tres primū
in exordio repit auditores:sed paulatī vt
cācer serpit in corpe.Et iuxta vulgare ꝓ-
uerbiū vni⁹ pecudis scabies,totū cōmacu
lat gregē.Igit̄ & scintilla stati vt apparue
rit extīguēda est:& fermētū a massa vicini
se mouēdū & scabiosū aīal a caulis ouiū
repellēdū. k ¶Cōfi.Iō ꝯfidere de his se
dicit:qa nō spōte sed circūuēti errabāt. Et
ideo ostēsa mō vera via,facile credit eos
reuerti. l ¶Cōturbat.vt.s.mutato ordie
de spiritalib⁹ sitis carnales. m ¶Qui-
ß.2.c. cūq̄ꝫ.Occulte inquiūt petrū lacerat:cui su
pra in faciē se restitisse scripsit,q̄ non recto pede incesserit ad euā-
gelij veritatē.Sed nec paul⁹ tā procaci maledicto de ecclesiæ prin
cipe loqueretur:nec Petrus dignus vt portaret iudicium ecclesiæ.

a ¶Et quia liberi. b ¶Non est
leuior hæc seruitus q̄ꝫ idolatria.
S †Tate & nōli- Cap.V. a b
te iterum iugo seruitutis
a ¶nec saltem circuncisione:quia. b ¶qui
sum notę auctoritatis.
cōtinērī.Ecce ego pāulus dico vo- c
a ¶vt spem salutis in eo habeatis. b ¶circū
cisio iam non solū non prodest,sed obest.
a bis: q̄m si circūcidāmini,christ̄us
a ¶nec hoc solum malū erit vobis.
vobis nihil ꝑderit. Tēstificor aūt d
a ¶sicut oli añ fidē. b ¶iudęo & gētili. c ¶ꝑ
rūrsum oī hōmini circūcidēnti se:
habēda iusticia. a ¶.i.ex dibito oīa legalia
debet implere:qd̄ exigit circūcisio.¶Vt em̄
baptism⁹ suā:sic circūcisio suā exigit iustifi
b quoniā debitōr est vniuersæ legis
cationē. a ¶xp̄s nō ꝑderit:qa vos q grā xp̄i
pri⁹ pleni eratis. b ¶virtutib⁹ xp̄i. c ¶vos
faciēdæ.Euācuati estis ā xp̄o.Qūi e
dico. a ¶creditis iustificari.¶alr̄ nō noceret
circūcisio. b ¶futura.i.indigni estis btitu-
dine æterna. ¶iam habita.
c in lege iustificāmini,ā gratia exci-
¶qui non fallit.
d distis.Nos em̄ spiritu ex fide spē g
a ¶ex fide:quia nō ex alio.¶his q sūt. h
f iusticiæ expectam⁹.† Nām in xp̄o i
¶æquatur præputio circūcisio.
iesu neq̄ꝫ circūcisio,neq̄ꝫ præputiū
¶quæ nō ociosa.
g aliquid valet: sed fides quæ per k
a ¶dei & ꝓximi. b ¶& hęc oli fuit i vobis.
¶per opera fidei in ꝓficiēdo.
h †dilectiōnē operatur. Cūrrebatis l
a ¶quia ex dilectione. ¶aꝑs impediuit.
bēne.† Quis ergo vos fascinauit m
a ¶q̄ vltro se ingerit. b ¶ipsi laborant oib⁹
modis cursum vestrū īpedire: sed,Nemini
vos consense. ¶illorum.
veritāti non obedire? Nēmini con n
a ¶saltem eos audiendo,quia opa legis ser-
uanda suadent. b ¶Q.Ideo ne cōsenseritis:
qa. c ¶q̄ volūt vos mittere sub iugū legis.
senseritis. Persuāsio hēc est nō est o p
a ¶.s.deo.¶sed a diabolo. b ¶advitā. c ¶nō
cōsenseritis:quia modicū fer.i.illi pauci aci-
di vel hæc persuasio vel circūcisio & pauca
i ex eō qui vocāuit vos.†Mōdicum q
legis. a ¶cōgregationē eccl'ię:fideliū.s.vel
fermentū tōtam massam corrūpit.
virtutū. a ¶hoc hortor & ꝯfido. b ¶qa bo
ni. c ¶deo operante.
k Egō cōfido ī vōbis in dñō:q̄ nihil r s
a ¶q̄ꝫ quod docui. b ¶Q.Cōfido in vobis: t
sed ille. c ¶quasi purū fontē intellect⁹ vr̄i.
l āliud sapietis. Qūi aūt contūrbat v
a ¶sustinebit dānationē.¶pro nullo parce
tur ei. ¶et si carne sit filius abraæ.
m vos, pōrtabit iudiciū:q̄cūq̄ꝫ est ille. x

ipse tn̄ vt doctor principalis docet eā exponere ꝑ allegoriā.Qd̄
si qs exponeret idē allegatū de agēdis,esset tropologia.si de spe-
rādis,esset anagogia:sicut ap̄ls exponens de credēdis vt fiat alle-
goria.ex hoc em̄ nō fundarēt p̄dicti expositores sensum mysticū
in allegoria ap̄li:sed in veritate text⁹ allegati.vide.ē.i.Coꝝ.iij.
¶in eo.ca.de ludo hismael vide corru-
ptorium Gēn.xxi.&c. Cap.V.
STate & noli. Postq̄ꝫ aposto-
lus sua sniam de cessatione le- †actu.15.a
galium ostēdit multipl'r esse
iustā:hic ꝯ̄nr inducit galathas
ad eius obseruantiam.Et diui Diuisio.
ditur in duas partes:quia primo inducit
ad hoc ex euasione mali.scd'o ex cōsecu-
tiōe boni,ibi:Vos in libertatem.Primū
aūt malū qd̄ euadit̄ ꝑ sniam ap̄li est serui
tus:quæ est mors ciuilis:ideo dicit:Sta-
te.in fide catholica. b ¶Et noli.&c.Le
gis em̄ seruit⁹ erat quasi importabile on⁹
vt dictum est.ē.iij.ca.Secūdū malum,est
amissio gratiæ xp̄i.qd̄ tangit̄ cū dicitur:
c ¶Ecce ego pau.& patet litera. Tertiū
est obligatio ad vniuersam legem facien-
dā:qd̄ vix aut nunq̄ꝫ pōt qs facere:quod
notat̄ cū dr̄: d ¶Testificor autem &c.
sicut em̄ in suscæptiōe baptismi obligat̄
recipiens ad fidem catholicā seruandam:
sic in circūcisione obligabat̄ ad legē mo-
saicam faciēdā.qa sicut lex mosaica dicit̄
lex factorum,sic lex euāgelica dicitur lex
fidei Rom.iij.d.Quartum malum est se-
paratio a xp̄o:& hoc notatur cū dicitur:
e ¶Eua.&c.id est in obseruantia lega-
lium quæritis iustificari:reputantes non
sufficere vobis fidem christi ad salutem:
& per cōsequens blasphematis eum tan-
q̄ꝫ impotentē. f ¶Nos em̄ spi.id est ꝑ †i.9.d.
spiritūsanctū. g ¶Ex fide.scilicet xp̄i.
h ¶Spem iu.i. æternā beatitudinem,q̄
est merces iusticiæ & per christum datæ. H
i ¶Nam in xp̄o iesu &c.i.ad salutē q̄ ꝑ
xp̄m datur,circūcisio vel præputiū nihil
operatur. k ¶Sed fi.&c.Fides em̄ sine
opib⁹ mortua est:vt dicit̄ Iac.ij.d.& ideo
nō sufficit ad salutē cōsequēdā:ad quam
regrit̄ vita grāe. l ¶Curre. Hic infert Ab†charitate
cōclusionē ex dictis.s.q̄ galathæ impedi
ti erant a ꝓfectu iusticię per falsos aposto †E.3.a.
los,dicens:Currebatis.ad brauium salu
tis æternæ. m ¶Quis ergo vos fasci.
scilicet ab isto cursu,supple docens vos.
n ¶Veritatis &c.Nō qrit hoc ex igno-
rantia,sciēs q̄ hoc erat ꝑ falsos apostolos
sed ex admiratione. sicut saluator Lucæ
viij.s.Quis me tetigit? o ¶Persuade.
hæc.s.seruandi legalia. p ¶Nō est &c.
quia non est ex instinctu christi. sed dia-
boli. q ¶Modicū fer.Bonū enim con
sistit ex oībus circūstantijs bonis:malum
aūt ex singulis defectibus:ita q̄ vna sola
circūstantia mala facit totum actum ma- †i.Cor.5.b.
lum:& sil'r in congregatiōe fideliū vnus
peruersus in fide corrumpit alios.quia tn̄
apostolus cōfidebat de correctione gala-
tharum subdit: r ¶Ego confi.in vo.q̄
ad admonitionem meam vos corrigetis.
s ¶In dño.idest per adiutorium dei:ita.
t ¶Quod nihil aliud sa. nisi veritatem
euangelij quā p̄dicaui vobis. v ¶Qui
autem conturbat.asserendo q̄ sine circū
cisione saluari non potestis. x ¶Porta-
uit iudicium.id est pœnam sibi debitā.
Cessationem autem circuncisionis osten
dit per debitum factum suum.Erat enim
natione iudæus:& per consequens circū-
cisus.propter hoc non est credibile q̄ vellet odium iudæorum &
persecutionem ab eis sustinere: eo q̄ prædicabat cessationem
circuncisionis: nisi ita esset in veritate. Et hoc est quod dicit

A ☞ Ex quo arbitrandū est de alio quodā dici qui vel cū ap̄lis fuerat:
vel de iudęa venerat:vel ex phariseis crediderat:vel aliqs magn⁹
sic apud galathas æstimatus vt portet iudiciū ecclesiæ ꝑturbatæ.
a ¶Ego aūt.Imponebat̄ ei a pseudo q̄ alibi circūcisionē prædi
caret:sed nō eis facile sentētiā suā aperire vellet. b ¶Quid ad-
huc perse.&c.Persecutiones em̄ creberrimas
sustinuit a iudęis:eo q̄ doceret credētes de iu-
dæis non debere circūcidi. c ¶Scandalum
crucis.Aug.Scandalum erat iudæis prædica-
tio crucis: quia sabbatum & circuncisionem
euacuabat. Si vero admitteret circuncisionē:
nō esset eis scādalū:& pacifici essent. d ¶Vti-
nam & abscindātur. Ipsi vos cōturbant,sed
vtinam abscindātur:non carnaliter,sed vim
generandi perdant in vobis:vel in alijs nihil
ꝓficiāt:nō solū circūcisi,sed abscisi:vt nullā
oīno generādi potentiā habeāt & meritū hoc
Gala.9.b opto,ne vos redigāt in seruitutem legis:Vos
em̄ vo.estis a deo in liberta. e ¶Abscindan
tur. Eleganti ambiguo bonū optat.sunt em̄
spadones propter r.c. f ¶Ne li.in occasio.
Sensus est:Cauete ne audito nomine liberta-
tis,impune vobis peccandū esse arbitremini.
g ¶Sed per charitatē spiritus. Aug.Nō per
affectū carnis charitas habēda est,sed per spm̄.
h ¶Omnis em̄ lex. Augu.Nam & illa quæ
ad bonos mores pertinēt & illa quæ in sacra-
mentis sunt,cum bene a liberis intelligūtur:
nec carnaliter obseruantur a seruis:ad charita-
tem referātur necesse est. i ¶Diliges proxi-
Leui.19.c mum. Augu. Hoc scriptum est in Leuitico:in
quo recte dicit impleri legē vniuersam:cū tn̄
Matt.22. duo sint præcæpta charitatis in qbus tota lex
pendet & ꝓphetæ:qa dilectio dei in dilectio-
ne proximi cōtinetur.& ideo in hoc pręcæpto
1.Ioh.4. perfectio salutis est:qa sine ꝓximo nō diligit̄
deus.Qui em̄ nō diligit proximū suū quē vi-
det:deū quē non videt quō pōt diligere? Cū
B igit̄ vtrūq̄ꝫ pręcæptū ita sit:vt neutrū sine al-
tero possit teneri:vnū eorū sufficit cōmemo-
rare. k ¶Sicut teipsum. Augu.Sicut se non
pōt proximū diligere:q nō diligit se. Se autē
Psal.10.b. nō diligit:qui diligit iniqtatē.Qui em̄ diligit
iniqtatē:odit animā suam. l ¶Comeditis.
Vel:criminamini: crimina vobis inuicē im-
ponētes. m ¶Ne ab inuicem &c.Per schis
ma christianæ religionis:per vanā gloriā va-
namq̄ꝫ victoriam mutata occasione charitatis
hoc eorū vitiū tetigit:quia dissensio inimica
est dilectionis.Hoc em̄ maxime vitio cōtētio
nis & inuidiæ & perniciosa īter eos iurgia nu
triebantur:quibus consumit̄ societas & vita.
n ¶Dico aūt in christo. Ostēdit q̄ꝫ sufficiēs
sit fides xp̄i sine lege:quia per eam carnē vin-
cunt & eius opera:& sequunt̄ spiritū.quasi di
cat:Ne detis libertatem in occasionem carnis
sed per charitatem spiritus seruite.Hoc autem
dico posse esse vobis in christo:& nūq̄ꝫ aliter.
o ¶Nō perficietis.Nō ait non feceritis: vel
nō habueritis:qa ea nō habere nō poterāt.Sed
non pficietis.i.nō opera eorū cōsensu volun
tatis implebitis. p ¶Caro em̄ cōcu.&c.Au
gu.Caro dicta est ꝯcupiscere:qa hoc ꝟm ipsam
agit anima:sicut auris dr̄ audire:& ocul⁹ vide
re:cū potius aīa & per aurē audiat: & ꝑ oculū
videat.Caro em̄ nihil nisi ꝑ animā ꝯcupiscit:
sed cōcupiscere dicitur:cū anima carnali con
cupiscētia spiritui reluctatur.Ipsius enim car-
nalis cōcupiscētiæ causa nō est in anima sola:
nec in carne sola:ex vtroq̄ꝫ enim fit:quia sine
vtroq̄ꝫ delectatio nulla sentitur. q ¶Quod
si spiritu ducemini &c. Hiero.ad Augu. Ex
quo apparet q̄ sub lege est non dispensatiue
sed vere:vt tu intelligas eum spiritumsanctū
non habere. r ¶Non estis sub lege. Hoc commodū iam habe-
tis:& ideo hæc pars eligenda. Hos dānabiliter dicit esse sub lege:
quos reos facit lex, non implentes legem dum nescientes gra-
tiam de se pręsumunt.¶Augu.De natura & gratia.Sub lege est:

a ¶ego autē non conturbo p̄dicādo legalia.
a Egō autem fratres si circuncisionē a
a ¶vt olim. b ¶nulla alia cā a iudęis patior.
b adhuc prædicō,qūid adhuc perse- b
a ¶& si eā p̄dico. b ¶nō irascūtur iudæi de
cruce si assero circuncisionem iustificare.
cutionem patior? Ergō eūacuatum c
a ¶hoc non tam furoris in aduersarios q̄ꝫ di
lectionis in ecclesiā dñi verba sunt:nō enim
tam maledixit eis q̄ꝫ orauit pro eis.
c est scandalum crucis? Vtinām & d
e abscindātur qui vos conturbant. e
a ¶vt nō timore sed amore s̄uiatis:& q pri⁹
pctis obnoxij,grām accipiētes liberi sitis.
Vos enim vocati in libertātem f g
a ¶& cū hoc sit:hoc tn̄ est necessariū ne li-
bertate abutamini.
f estis fratres:tantū nē libertatem in h
a ¶quia tūc serui. ¶vt qa liberi & met⁹ nō
incūbit legi:iō desideria carnis sequamini.
g occāsionem detis carnis: sed per i
a ¶quę ꝓcedit ex spiritu. b ¶qa tūc liberi.
chāritatē spiritus serūite inuicem.
a ¶iō charitas habenda. b ¶id est vno p̄cæ-
pto charitatis:quia q illud pręceptū implet:
nec mala agit:& quātum potest bona facit.
h Omnis enim lēx in vnō sermone k
¶isto.s.¶sine quo nec deus diligitur.
i impletur. † Diliges proximum l
a ¶q diligit.i.o.a.s. b ¶i dilectōe,ꝓximi lex
k tuū sicūt teipsum.Qd̄ si inūicem m
iplet̄. a ¶i aliq̄ detrahitis. b ¶totū deuoratis
oīa vitupādo:occasiōe charitatis hoc vitiū
l mōrdetis & cōmeditis: videte ne n o
eorū tetigit. ¶hæc sunt cā vrę ꝯsumptiōis.
n ab inuicem consummamini.Dico p
a ¶ꝑ fidē xp̄i:nūq̄ꝫ aliter. b ¶rōne. ¶sctō:
nō ei hoc pōt spūs hoīs. c ¶ꝑficite bñ ope
autem in christō.Spiritū ambūlate q
rādo. a ¶tūc. b ¶delectatiōes quas caro sug
gerit. c ¶actu.
o ēt desidēria carnis nō pērficietis. r
a ¶sed hoc graue est.¶semper noua in hoc.
¶hoc i bonis manifestū est vbi est spūs dei.
p Cāro †em̄ cōcupiscit aduersus spi s
a ¶sed nō diffidēdū vel deficiēdū.¶rō grā
ritum: spiritūs aūt aduersus carnē.
dei adiuta. a ¶hoc ꝯ̄ se:qa vsq̄ꝫ eo vt nō ꝑ-
mittamini facere q̄cūq̄ꝫ bona vel mala:& iō
meliori ī hac pugna cedēdū est.i. spiritui:q̄
volum⁹ bona & si nō ꝑficiam⁹:volum⁹ ei
vt nullę sint ꝯcupiscētię,sed hoc ñ ꝑficim⁹.
Hēc em̄ sibi īuicē aduersant̄: vt nō t
¶hoc dicit ne desides sint in pugna. ¶hæc
duo oppugnāt,sed videre cui cedēdum est.
q quæcūq̄ꝫ vultis illa faciatis.† Qd̄ si v x
a ¶sancto gubernatore, rectore spirit⁹ vr̄i.
b ¶Q.Si inq̄ꝫ hoc est. c ¶Ambrosi⁹.q̄ ma
le a gentibus posita est.
r spū ducemini: nōn estis sūb lege. y

⁂ a ¶Ego aūt fratres si circūci.adhuc prædico.dicendo q̄ C
sit necessaria ad salutē. b ¶Quid adhuc perse.patior.q.d. nō
debeo amplius pati:quia pro re alia non persequuntur me iudæi
ideo cōcludit: c ¶Ergo euacua.est scā.crucis.Quia iudæi nō
scādalizabant̄ de paulo ꝑdicāte iesum nazarenū crucifixū fuisse:
sed qa p̄dicabat eum verū xp̄m fuis-
se,& circūcisionē euacuasse:cuius cō
trarium q̄ꝫtum ad cessationem circun
cisionis falsi apostoli asserebāt. ideo
subdit de illis: d ¶Vtinam & ab-
scindā.i.totaliter a vobis separētur.
e ¶Qui vos contur.Dicētes q̄ cir-
cuncisio sit vobis necessaria ad salu-
tem. f ¶Vos em̄.Hic consequenter
inducit galathas ad dimissionē lega-
liū ex cōsecutione boni inde ꝓueniē
tis.Et diuiditur ī duas partes.s.in par Diuisio.
tem principalē:& incidentalem:quæ
incipit ibi. Manifesta sunt. Primum
vero bonum sequēs ex cessatione le- Tria bona ex cessatiōe legalium.
galiū est libertas q̄ est summe deside
rabilis:intantū q̄ etiam bruta aīalia
ꝑponūt eā satietati ventris: vt patet
in auib⁹ inclusis:ideo dicit:Vos em̄
in libertatem.a legali seruitute quæ
est maxima. g ¶Vocati estis.s.ꝑ
gratiam xp̄i vos liberātis.verūtn̄ nō
est abutendū hac libertate.iō subdit.
h ¶Tn̄ ne li.&c.q.d.hoc tamen est:
vobis necessariū:q̄ nō laxetis vos ad
sequēdū carnis impulsum,credentes
q̄ sit vobis licitum:sicut dixerunt ali
qui hæretici:per libertatē spūs oīa li-
cere sibi. i ¶Sed per charitatē spi-
ritus seruite inuicē.in tēporalib⁹ &
spiritualib⁹ mutuo vos iuuādo.Secū
dū bonū est vniursæ legis facilis im
pletio.ideo dicit: k ¶Oīs em̄ lex ī † Matth.22.d.
vno sermone imple. s.in præcæpto
charitatis:qd̄ tn̄ duplicat̄,inq̄ꝫtum di
lectio respicit deū & ꝓximū.Vnde di D
cit saluator Matth.xxij.d.In his duo-
bus mandatis pendet tota lex & pro-
phetę.qa oīa alia p̄cępta nō sunt nisi
q̄dā explicationes mādati dilectiōis
dei & ꝓximi.apostolus tn̄ non prose
quit̄ hic nisi de dilectione ꝓximi,di.
l ¶Diliges ꝓxi. tuū sicut teip̄m.
in ordine ad eandē beatitudinē conse
quendā.& cōsequēter remouet ꝯ̄riū.
dicens: m ¶Qd̄ si inuicē morde-
tis. verbis malis inuicem iniurian-
do. n ¶Et comeditis.inuicem de-
fraudando:sicut de vsurario commu
niter dicitur,q̄ comedit illū cui tradi
dit ad vsuram. o ¶Videte.i.aduer
tere debetis:qa ad hoc sequit̄ destru- al's †aūt.
ctio vestra in corpore & aīa.& hoc est
qd̄ dicit:Ne ab inuicē consumami-
ni.Tertiū bonū est sequela spiritus-
sancti:per quā homo ꝓficit in spūali
bus,& retrahitur a desiderijs carnali-
bus.& hoc est quod dicit: p ¶Dico
autē in christo.i.ex doctrina christi.
q ¶Spiritu ambulate.sequentes in
stinctum spiritussancti:quē nata est
humana mens sequi. r ¶Et deside
ria carnis nō perficietis.in opere li
cet insurgant motus carnales concu- † 10.q.2 c.duę sūt &.23.q 6.ca.iam ꝟo.§.itē cum.
piscentiæ. s ¶Caro em̄ cōcupiscit
aduersus spiritū &c.s.sensualitas cō
tra rationē:& ecōuerso: sicut experi-
mur in nobis.& hic accipitur spūs ra
tionalis:iō subdit: t ¶Vt nō quæ-
cumq̄ꝫ vultis.ꝟm rationem. v ¶Illa faciatis. impediti mo
tu sensualitatis.Et sic suo mō dissentiūt libertas spūs:& seruit⁹ le
gis iō subdit. x ¶Quod si spū ducemini. Sequēres instinctū
spūssancti. y ¶Nō estis sub lege.i. seruitute legaliū alligati.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ qui timore non amore abstinet a malo:reus in volũtate. Idem in eodem:Sub lege:quæ timorẽ incutit,non amorem. ¶ Augu.Hęc omnia nõ ad voluntatẽ carnis,sed vitia sunt animi. Credere etiã omnia mala accidere animæ ex carne,error est:ne ab his omnib⁹ mundemus diabolũ:qui carnẽ non habet.Sed noie carnis totum hominẽ significauit:qui viuendo ꝟm se in hæc cadit. Nos enim habendo carnem,sed viuẽdo ꝟm se.i.ꝟm hominem factus est homo similis diabolo: quia & ille ꝟm se viuere voluit,quando in veritate non stetit. a ¶ Regnum dei non cõsequentur. Aug. Nullus medius locus est:vt non sit in supplicio:qui non erit in regno. b ¶ Charitas.Caput præmisi:vnde membra sequuntur.Non bene gaudet:qui non diligit bonum vnde gaudet.Non habet pacem verã cum aliquo,nisi eum diligat. Non est longanimis pseuerãter expectando nisi ferueat diligẽdo.Non est benignus nisi diligat cui opitulatur. Non est bonus nisi diligendo. Non fidelis salubriter:nisi ea fide quæ per dilectionẽ operaẽ.Nõ est mãsuetus qui dilectione nõ moderaẽ.Non cõtinet se quis ab eo vnde turbaẽ,nisi diligat vnde honestaẽ. Merito ergo charitatẽ sic sæpe commendat: quasi sola sit præcipienda,quæ non põt haberi sine cæteris qbus homo efficitur bon⁹. c ¶ Gaudium. Puritas conscientiæ. Vnde:Non est impijs gaudere dicit dominus. d ¶ Qui autem sunt. Q. Contra malos posita est lex. Bonis autem posita est crux. Quid ita ait:Qui autem sunt christi &c.
Esa.48. d. e ¶ Carnem suam &c. Augu.in sermone de quadrage.Congruit em̃ nostræ deuotioni:vt qui dñi crucifixi passionẽ celebramus reprimendarũ carnalium voluptatum crucem nobis faciamus. In hac quidem cruce semper in hac vita debet pendere christianus:vt sit fixus clauis:& præcẽptis iusticię: vt christus in cruce clauis confixus fuit.
F f ¶ Si spiritu viuimus. Quod communiter.š.dixit,ad istos quibus scribit retorquet & se eis cõnumerat:per hoc ostendens ☞ se non dicere

a ¶ hęc sibi aduersaẽ. ¶.i.p se apparẽt mala.
†Manifesta sunt aũt opera carnis: a
a ¶ large vel stricte. b ¶ op⁹ luxurię. c ¶ & si nõ opere impleaẽ. ¶ vel quæ est ꝯ naturam.
quæ sunt fornicatio, immũdicia, b c
a ¶ pudorẽ nõ seruare. ¶ nõ pudice viuere.
b ¶ superfluitas quælibet.
impudicitia, luxuria, † idolorum d e f
a ¶ pseuerantes. b ¶ in verbis.
seruitus, veneficia, inimicitię, cõn g h i
a ¶ qñ duo ad idẽ tẽdũt. b ¶ subita tẽpestas animi. c ¶ quando inuicẽ ex ira se pcutiũt.
tentiones, æmulationes, irę, rixę, k l
a ¶ quãdo partes faciũt in ecclia. b ¶ gręce, hæreses. c ¶ de alienis bonis.
dissensiones, sectæ, inuidiæ, homi m n o
¶ assiduę. ¶ superfluę.
cidia, ebrietates, comesationes & p q r
a ¶ ante iudiciũ dum licet pœnitere.
his similia: † quæ prædico vobis s t
a ¶ ante hanc epistolam. b ¶ nõ dixit oia. ¶ quia etiã singula regnum tollunt.
sicut prędixi: quoniam qui talia v
a agunt regnũ dei non cõsequẽtur.
a ¶ hęc sunt carnis:sed ista sunt opa spũs.q ipsa fruct⁹ sunt:qa ppter se perẽda, b ¶ sancti:vel ratiõis gratia illuminatę. c ¶ q̃ a terra ad deum euocat.
b †Fructus autem spiritus est chari x y
a ¶ quod bene placet sibi. b ¶ quãdo nõ se inquietant. c ¶ aduersorum.
c tas, gaudium, pax, patientia, lon z a
a ¶ expectatiõis. b ¶ dulcedo animi. c ¶ Largitas rerum.
ganimitas, bonitas, benignitas, b
a ¶ ꝙ nõ intractabilis. ¶ de inuisibilib⁹ certitudo. b ¶ ꝙ modũ in dictis vel factis seruat.
mansuetudo, fides, modestia, con c d
a ¶ ꝙ a licitis abstinet. b ¶ qñ recte vtiẽ licito. c ¶ qd dicã p singulas: lex quę iustis nõ est posita, sed iniustis. ¶ sed contra mala.
tinentia, castitas: aduersus hmõi
a ¶ quos necesse est seq spiritũ.
d non est lex. † Qui autem sunt xpi, e
a ¶ macerauerunt. ¶ pugnãtes. b ¶ operũ.
carnẽ suam crucifixerũt cum vitiis f
a ¶ desideriorum. ¶ Hic in plerisq; capitulũ sextum incipitur.
f & cõcupiscentiis. Si spũ viuimus: g

quuntur ad luxuriã:vt patet.Et possent poni exempla de oibus: sed ppter plixitatẽ omitto. q ¶ Ebrietates.Hic ponunẽ opa carnis q̃tũ ad vitiũ gulæ,cũ dr:Ebrietates.in quo notaẽ excessus & q̃cũq; inordiatio circa potũ.Dicitur em̃ ebrietas a bria,qd est mensura:quasi extra mensurã rationis. r ¶ Comesationes. in quo notaẽ ois inordiatio circa cibũ. s ¶ Et his simi.ad q̃ caro est prona:sicut nimia mollicies lectorum,balneorum & hmõi. t ¶ Quæ pdi.vo.anteq̃ veniat dei iudiciũ:qa tũc pœnitere nõ poteritis. v ¶ Qm̃ q ta.&c.Et p hoc excludiẽ error dicentiũ.ꝙ damnati saluabunẽ post magna curricula tẽporũ. x ¶ Fructus.Hic ꝯñr enumeranẽ opa spiritus.q̃ dicunẽ fruct⁹:ad similitudinem fruct⁹ materialis:qui procedit de bẽ arbore,& percipitur cum quadam suauitate,sic ista a spiritusancto procedũt & mentẽ delectãt. Quorum distinctio accipiẽ ꝟm ꝙ mẽs hois per processum spiritussancti in nobis: bene disponitur in se:& ad id qd' est iuxta se:& ad id qd' est infra se.In severo bñ disponitur qñ bene se habet in bonis & malis.Pria vero dispositio eius ad bonũ est p amorem:q est pria affectio & radix aliarum affectionũ:ppter qd' inter fruct⁹ spũs prio poniẽ. y ¶ Charitas. Rom. v.a Charitas dei diffusa est i cordibus nrĩs p spm̃scm̃ qdatus est nobis.Ad quam sequiẽ: z ¶ Gaudiũ.qd' est fructus seu psencũdus.Ois em̃ amans gaudet ex psentia amati:quam facit charitas.i.Iohan.iiij.c.Qui manet in charitate,i deo manet.Perfectio vero gaudij est. a ¶ Pax q̃tum ad duo.Primo q̃tum ad quietẽ ab exterioribus conturbationibus,als non esset gaudium perfectum. Secũdo q̃tum ad sedationem desiderij interioris.Non em̃ pfecte gaudet quis de alio quo cui non sufficit illud.Hæc aũt duo importat pax:ideo ipsa ponitur tertius fruct⁹.In malis aũt bene disponiẽ mẽs. primo qñ nõ perturbatur ex imminentia malorũ,qd' pertinet ad patientiam. Scd'o vt non perturbetur ex dilatione bonorũ,qd' ptinet ad lõganimitatem. nam carere bono habet rõnẽ mali.v. Ethicorũ.Ad illud autem qd' est iuxta se.s.ad pximũ,bene se habet mẽs hois. primo qdẽ per volũtatẽ benefaciẽdi: quod facit bonitas.scd'o per beneficẽtiæ executionẽ:quod facit. b ¶ Benignitas.vnde dicunẽ benigni quos bonus ignis amoris feruere facit ad benefaciendum proximis. Tertio p hoc ꝙ æquanimiter tolerantur mala ab eis illata:qd' facit. c ¶ Mansuetudo.quæ cohibet irã.Quarto p hoc ꝙ non infertur nocumẽtũ pximo per fraudem vel odiũ:qd' facit. d ¶ Fides.si p fidelitate sumitur.Si vero sumaẽ pro fide qua creditur in deũ:sic per eam bene disponitur mens ad id qd' est infra se,subijciendo deo suum intellectũ.Ad illud vero qd' est infra se:bene disponitur mens hominis.Primo quidem in actionibus per modestiã:quæ in dictis & factis debitum modũ obseruat. secundo in interioribus concupiscentijs:per continentiã & castitatem.Diuersimode tamẽ:quia continens patitur concupiscentias fortes:sed nõ vincitur,castus vero nõ vincitur,nec patitur.Et sic habentur duodecim fructus spiritus:qui signanẽ Apoca.vlti.a. Ex vtraq; parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim. e ¶ Qui autem. Hic consequenter ponitur apostoli monitio duplex.secunda ponitur in principio sequentis ca.Prima v'o est carnis opera reprimenda:& opera spiritus prosequẽda.dicẽs: Qui autem sunt xpi.id est imitatores eius: f ¶ Carnem suam crucifixerunt cum vitijs & cõcupiscẽtijs.ita ꝙ cõcupiscẽtiæ & vitia carnis mortua sunt in eis. g ¶ Si spiritu vi.hic accipiẽ si p qa: qa spirit⁹ est qui viuificat:caro aũt non prodest quicq̃:Ioh.vi.g. ☆ Spiritu

†22.q.4. †Apoc. 22.a.

NICO. DE LYRA

☆ a ¶ Manifesta sunt. Hæc est secũda pars incidentalis: in qua distinguit opera carnis & spiritus:eo ꝙ fecerat mentionẽ de
Diuisio. vtroq;.Et diuidiẽ in duas:quia primo ponitur hęc distinctio.secũdo apl'i monitio,ibi: Qui autẽ sunt xpi. Prima in duas:quia primo distinguit opera carnis.secũdo spirit⁹, ibi:Fructus aũt. Circa primũ sciẽdũ ꝙ opera carnis dicũtur illa ad quæ caro inclinaẽ: & hæc sunt proprie opera luxuriæ & gulæ. Primo ergo distinguit opera luxuriæ.secũdo gulæ,ibi:Ebrietates.In opibus v'o luxuriæ primo ponit quæ pprie pertinẽt ad luxuriã,dicẽs: Manifesta sunt autem opera carnis.qa sunt sensibilia. b ¶ Quæ sunt for.q̃tum ad concubitũ soluti cum soluta. c ¶ Immundicia.q̃tum ad vitium cõtra naturam. d ¶ Impudicitia.q̃tum ad exteriorẽ inhonestatẽ in aspectu,gressu,tactu, & hmõi quæ procedũt ex impudicitia cordis. e ¶ Luxuria.Nomen est generale ad oia quæ pertinẽt ad hoc vitium.& sic oia alia quæ non sunt annumerata,per hoc includuntur. f ¶ Idolorũ. Hic secũdo ponit alia quę sequi solent ad luxuriã,dicẽs:Idolorũ ser.vt pater de salomone.iij.Reg.xi.a.qui ex ardore libidinis cũ mulierib⁹ alienigenis mot⁹ fuit ad sequẽdũ deos earũ. g ¶ Veneficia.i.sortilegia:quæ ratione libidinis solẽt fieri.In hac significatione diciẽ Pẽ.lvij.a.Venefici incãtãtis sapiẽter. h ¶ Inimicitiæ.latentes in aĩo:sicut.ij.Reg.xiij.d.Absalon cõcẽpit odium cõtra aman:eo ꝙ sororem suam violauerat. i ¶ Contẽtiones. verbis clamorosis. k ¶ Emulationes.in verbis pũgitiuis. l ¶ Iræ.in vindicandi actu. m ¶ Dissensiones.quando incipiunt fieri partes. n ¶ Sectæ.qñ sunt firmatæ. o ¶ Inuidiæ.in animo. p ¶ Homicidia.in facto.Hæc autem oia frequẽter sequuntur

A ☞ se non dicere eis quod ipse non velit seruare.Q.Non dico vobis quod ipse nolim. a ¶ Inanis gloriæ.Quę est velle vincere vbi præmiũ nõ est. b ¶ Inuidẽtes. Sciẽdũ:qa cũ per oĩe vitiũ,antiqui hostis vir⁹ humano cordi infundaẽ:in zelo inuidię tota sua viscera serpẽs cõcutit:& in hac imprimẽda malicia quasi postea mouit.Zelus iste modũ nõ habet permanẽs iugiter sine fine:cum alia scelera finiantur. Quantoq; ille cui inuideẽ successu meliore pfecerit:tanto inuidus in maius incẽdiũ liuoris ignib⁹ inardescit.Hinc vultus minax: toruus aspectus:pallor in facie:tremor in labijs:stridor in dentib⁹:verba rabida:& effręnata cõuitia: & manus ad violentiã promptã:& si gladio interim vacua,odio tamen furiatæ mentis est armata. Cap.VI.

FRatres:& si præoccu. Hacten⁹ toti ecclesiæ improbando legẽ, & cõmendãdo gratiã. modo ad prælatos qualiter tractent subditos.s.leniter:qa fratres etsi superiores. d ¶ In aliquo delicto. Augu.delictum est declinare a bono: Peccatum est facere malũ. Vel delictũ quod ignoranter fit: Peccatũ quod a sciente. Tamen indifferẽter ponũtur. Præoccupatio est dum vel ad horam non videtur quid faciendũ sit:vel qui viderit vincitur vt malũ fiat cum latet veritas:vel compellit infirmitas. e ¶ Lenitatis.Ne si aliter feceritis nõ patiatur se argui sed defendere se incipiat,ne turpis videatur. f ¶ Cõsiderãs teip.&c. Aug. Nihil ad misericordiã sic inclinat,q̃ proprij periculi cogitatio. g ¶ Et sic adimple.lc.Aug.id est charitatẽ.Ex charitate enim xp̃s peccata nostra tulit:qui etiã præcæpit,vt nos inuicem diligamus. h ¶ Nihil. comparatione spiritualis qui totũ dat gratiæ. i ¶ Se seducit.
B Nõ enim se seducũt laudatores eius:sed ipse potius:quia cũ ipse sit prẽsentior q̃ illi, mauult se in illis q̃rere q̃ in seipso. l ¶ Probet.Diligẽter inspiciat. k ¶ Opus suum. non peccatũ alterius:vt pharisæus q dixit: Non sum sicut cæteri hoim:qui non re,sed fallaciter iustus. n ¶ In semetip.i.intus in conscientia sua pura. o ¶ Gloriã ha.i.gloriabit & gaudebit. p ¶ Et non in alte.i.in alterius laude.s.cum alter eum laudat.Qui em̃ cõscientiam boni operis habet,nõ debet de hoc apud aliũ gloriari:& laudẽ suã foras fundere,sed in semetipso humiliter gloriari.Vel ita: m ¶ Et sic.i.si actus suos consideret:sciẽs neminẽ debere gloriari se habere mundũ cor:In semetipso &c. Et sic in semetipso.Aug. Ambro.i.si actus nostros cõsideremus:nulli nos anteponim⁹:nec quẽq̃ iudicamus.Vere iustus alterũ sibi prẽponit quia plus sua mala scit q̃ alterius:quorũ cognitio sibi gloria est. Gaudet em̃ dũ cognoscit morbum suum:quem sanare desiderat. q ¶ Vnusquisq; enim. Non inquinaẽ qs alieno peccato. r ¶ Onus. Aug.Alia sunt opera participandæ infirmitatis:de qbus.š. Alter alterius onera portate. Alia reddẽdæ deo rõnis:de qbus hic.Cõtra eos qui putãt hoiem alienis ingnari peccatis,dicit:Vnusquisq; onus suũ por.Cõtra negligẽtes qui nullũ curãt corrigere,securi ꝙ alienis non cõtaminenẽ peccatis,dicit:inuicẽ onera portate.Onera infirmitatis inuicẽ portam⁹,dũ lenitate irã alteri⁹ sustinem⁹:& dũ ei q læsit petit indulgem⁹. ¶ Hiero.Vel per onus intelligit bonũ & malũ opus. In scripturis em̃ onus & in bonã & in malã partẽ accipiẽ.Et sic:Vnusqisq;.bon⁹ vel malus.Porta.o.su.i.mercedẽ operũ suorũ referet. s ¶ Cõi.Vel bona sua faciat ei cõia:& ne excuset:quia deus nõ potest falli. ¶ Hiero.Vsitatum em̃ præcæptũ est:vt prædicatori verbi dęi præbeat necessaria ille cui prædicaẽ.Quæ boni appellatione recte signauit.Sicut & dñs in euãgelio cum discipulis loquẽs ait: Cũ mali sitis,nostis bona dare

a ¶ q sũt xpi ita agũt vt dixi:& nos qa sum⁹ xpi,ambulem⁹ spũ:qa spũ duce & auctore ad hãc vitã venim⁹. b ¶ etiã. ¶ quõ subdit.
spiritu & ambulem⁹. Nõn efficia a b
a ¶ secularis. b ¶ Hęc mala fecit gl'ia inanis. ¶ ad contentionem,& lites,& alia illicita.
a mur inanis gloriæ cupidi: inuicẽ c
a ¶ si nõ audemus prouocare.
b prouocantes, inuicem inuidẽtes. d
¶ Hoc nõ faciatis qd' dixi:sed si
c FRatres:& si Cap.VI. e f
prẽoccu. a ¶ quasi imprudẽter lapsus. ¶ vt nequeat vitare nec mirum:qa hõ. b ¶ nõ vsu q̃tidiano peccãs.
d præoccupatus fuerit homo in ali g
a ¶ non ideo despiciatis eum.
quo delicto: vos qui spirituales h
a ¶ non per singula peccata diffluentẽ: & si aliqñ labatur. b ¶ rationabiliter & leniter.
estis, huiusmodi instruite in spiri i k
a ¶ Q.ita facvt dixi. ¶ tu qsq;. b ¶ ꝙ & tu fra
f tu lenitatis. Cõsiderans teipsum l
gilis. a ¶ ne deo permittente in sise cadas. b ¶ leniter instruite:& subuenite orõnibus & alijs modis:quasi vestra sit sarcina.
nẽ & tu tenteris. Alter alterius m n
g onera portate:& sic adimplebitis o
a ¶ charitatẽ. b ¶ qui pctã nrã tulit. c ¶ ita facite:nã si qs aliter fecerit seipsum seducit,& hoc est. d ¶ in mẽte sua supbe iudicat.
legẽm christi. Nam si quis existi p
a ¶ magnum comparatiõe peccãtis. ¶ ex se.
h mat se aliquid esse cum nihil sit: q
a ¶ diuidit. ¶ a veritate. b ¶ nõ ita putet aliqs
i k ipse se seducit. Opus autem suum r s
sed poti⁹. a ¶ si act⁹ suos ꝯsideret: sciẽs si qd boni habet se a deo accæpisse:& si qd mali a se,nõ a deo fore. b ¶ vt de⁹ q i eo est sit gl'ia
l m probet vnusquisq;: et sic in semet t
n ei⁹ & nihil aliud. a ¶ purę ꝯsciæ. b ¶ i sui &
o ipso tantũ gloriam habebit, & nõn v
p nõ i alteri⁹ cõsideratiõe. a ¶ suũ op⁹ pbet: nã de suo iudicabit. b ¶ peccatum.
q r in altero. † Vnusquisq; enim onus x
a ¶ offeret in die iudicij manipulos operum. vñ:Veniẽtes autẽ veniẽt cũ exul.por.manipulos suos.Et accipiẽ hoc de bonis tantum.
s suũ portabit. † Cõmunicet autem y
¶.i.instruitur.
is qui cathezizatur verbo, ei qui z
a ¶ nõ i malis,si ea agit:vt lex sit tibi dux,
se cathezizat in omnibus bonis.
non homo. ¶ non potest decipi.
t Nolite errare: deus non irridetur. a b
a ¶ sed ab eo quisq; capit qd' mereẽ. b ¶ psentis vitæ labore. c ¶ horũ mercedẽ recipiet.
† Quæ em̃ seminauerit homo, hęc c

dare fi.ve.præuidẽs aũt quidã obtẽdere paupratẽ:& pcẽptũ velle eludere,addidit. t ¶ Nolite er.deus non irri.Q.nemo se vane excuset:qa de⁹ nõ põt falli.Scit enim corda vrã:nõ ignorat facultates.Excusatio verisimilis hoiem põt placare:deũ nõ potest fallere. ¶ Cõicet.Hoc ad subditos,plati ita.Is,aũt,qui cathezizatur.i.instruiẽ:etsi solo, verbo, non exẽplo:cõicet ei in omni.bo.quæ ille dicet.i.cõem se ei exhibeat recipiendo & opere implendo. Et ne quis dicat, nõ debeo agere nisi qd' in illo video. Subdit:Nolite errare &c.qa error est. Ambrosius.Et si inde apud homines vos excusatis,deus non põt falli.Vere nõ fallitur.quia reddet pro meritis.Et hoc est: Quæ enim semi. homo &c. ☞ Qui C

NICO. DE LYRA

☆ a ¶ Spũ & ambu. sequendo instinctũ spũssancti in opib⁹ nrĩs:vel dictamẽ rectæ rõnis:q̃ etiam dr spiritus. & qa bonũ opus frequẽter est occasio vanæ gloriæ:iõ subdiẽ: b ¶ Nõ efficia.inanis gloriæ cupi.quę est principiũ aliorũ malorũ.iõ subdiẽ: c ¶ Inui.p.verbis iniuriosis. d ¶ Inui.inuiden.de bonis proximorũ dolentes.

¶ In ca.v.vbi dr in postil.Quorum distinctio accipiẽ ꝟm ꝙ mens hois per processum spiritussancti disponitur.

ADDITIO. Hęc distinctio notabilis de fructib⁹ spũsscti sumiẽ a pria scd'æ.q.lxx.arti.ij.in cor.qõnis:vbi oia q̃ hic ponunẽ de verbo ad verbũ ꝯtinenẽ:& q̃dã alia ad hoc ptinẽtia.vide ibi &c. Ca.VI.

FRatres & si põc. Hic cõsequẽter ponit apl'i scd'a monitio: qa iducit galathas ad mutuam supportationẽ & primo in malo culpæ: D non ipsum fouẽdo,sed leniter corripiẽdo,di. f ¶ Si p̃.fu.hõ.p aliquã passionẽ insurgẽtẽ vel ignorãtiã. g ¶ In aliquo de.ex eis perpetrato. h ¶ Vos q spi.c.i.pfectiores scia & vita. i ¶ Instruite hmõi.i.ad bonum reducite. k ¶ Spũ le.peccãtes em̃ ex certa malicia sunt magis acriter corripiendi. l ¶ Cõsiderãs teipm.i.ppriã fragilitatem. m ¶ Ne & tu tẽteris.& sic ex passiõe labaris:& per ꝯñs indigeas mãsuetudine correctiõis.scd'o inducit ad supportationẽ mali pœnæ,di. n ¶ Alter alterius onera por.i.infirmitates mutuas & labores,mutuo subueniendo. o ¶ Et sic adimple.lc.xp̃i.q̃ est lex charitatis.& ad pdicta inducit rationem dicens: p ¶ Nã si quis existi.se aliquid esse.i.magnũ qd sentiẽs de se. q ¶ Cũ nihil sit.de se.s.nisi vanitas et pctm. r ¶ Ipse se seducit.qa per hoc in cõtẽptũ fratris & alia pctã cadit:ideo subdit: s ¶ Op⁹ aũt suũ pro. vnus.i.diligẽter examinet. t ¶ Et sic in se.tm̃ glo.habebit.s.i testimonio pprię ꝯsciæ. v ¶ Et nõ in al.i.i falsa laude alteri⁹ cui nõ est credẽdũ. x ¶ Vnusquisq; em̃ on⁹ suũ por.i.pœnã debitã p peccatis pprijs.ppter qd' subditur: y ¶ Cõmunicet aũt is qui cathezizatur verbo.id est instruiẽ verbo doctoris. z ¶ Ei qui se cathezizat in omnib⁹ bonis.Quia nõ debet ei cõmunicare in malis, Matth.xxiij.a.Quæcũq; dicũt facite,opera aũt illorum nolite facere. a ¶ Nolite errare.credẽdo ꝙ possitis ꝯformari eis i malis licite.sicut dicũt aliq q̃re nõ faciã hoc,ex quo sacerdos me⁹ facit: b ¶ De⁹ nõ irrideẽ.i.talib⁹ nõ decipiẽ. c ¶ Quæ em̃ seminauerit homo:hæc & metet.Id est mercedẽ recipiet ꝟm opera sua.

†23.q.4. si qs a catholica. &.c. forte. §.itẽ.
† 13.q.1. ca.ecclesias. §.qa ergo nos.
†De pœ. & remis. cũ ex ore

¶ Sexta pars.

☆ Quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

E a ¶Qui seminat in carne, adhit: sua. Cū vero dicit: In spiritu, non addit suo: quia semen carnale ex homine est: semen vo spirituale ex spiritu dei est. Messis vo hic in fine ꝓmittitur. Ideoq; in seminādo pseuerātia opus est. b ¶In carne, in spiritu. Ambro. Homo ex spiritu ꝓstat & carne. Ideo de vtroq; seminat. Porro hō etiā xp̄ianus ad comparationem spūssancti caro est. c ¶Qui autem semi. in spiritu. Hiero. Augu. i. qui spiritui dat assensum ex fide: cum charitate seruiēdo iusticiæ, & legē spiritualiter intelligēdo. d ¶Non deficiamus. Bene addit: quia quasi fortis erit ad semi nandū, fortis erit ad metendū. e ¶Tempore enim suo. Non statim deus facit quicquid ad salutē oratur, Nec ideo negat: quia differt: sed tempore suo: id est congruo prestat. f ¶Dum tempus habemus. Tempus seminādi est præsens vita qua currimus. In hac licet nobis quod volum⁹ seminare. Cū vero transierit, tempus operandi auferetur. Vnde: Operamini dum dies est. veniet nox quādo iam nullus poterit operari. g ¶Ad omnes. Ambro. Hiero. Omnibus impēdenda est misericordia. In quo ꝓponēdi sunt iusti qui sunt ex fide. Q; omnib⁹ etiam inimicis nostris qui scelerati sunt persequentes ecclesiam: testis est dominus: Benefacite his qui oderunt vos. Diligite inimicos vestros: quia & ipsi homines: quib⁹ in hoc dominus pluit & solem dat. ¶Aug. Dicit tamen scriptura: Da misericordiā & ne suscipias peccatorem: & impijs & peccatorib⁹ redde vindictā. Bene fac humili: & ne dederis impio: quia altissim⁹ odio habet pc̄ores: & impijs ueniēdum inhumanus: Odias in illo quod deus odit. i. quod malū est & corripe: & persequere vt perimas: & cōserua quod homo est. Et non suscipias vt velis saluū in eo ꝙ malus est: Et ne dederis per hoc ꝙ malus est: sed quia homo, vt nulli homini claudat misericordia: nulli peccato relaxet impunitas. Perfequamur ergo in malis propriā iniquitatem: misereamur in eisdē cōmunē conditionem. Ad omnes. Augu. Omnibus enim pari dilectione vita æterna optanda est: & si non omnibus eadem possunt exhiberi dilectionis officia quæ fratribus sunt maxime exhibēda. Ambro. Hiero. Quia faciliores & propensiores in bono circa fratres esse debemus: quia sumus inuicem membra. Si enim in cunctos liberalitatis frena laxātur, maxime in domesticos fidei. i. christianos qui habent eundem patrem, eiusdēq; magistri appellatione censentur. Oibus ergo impēdenda est misericordia: in quo præponēdi sunt iusti qui sunt ex fide. ¶Aug. de doctrina xp̄i. Ois peccator in cq̄tū peccator est, nō est diligēdus. Et ois homo in cq̄tum homo est, diligēdus est ꝓpter deū: deus vero ꝓpter seipsum. Et si deus ꝓpter se, omni hoie amplius diligēdus est. Ampli⁹ quisq; deū debet diligere q̄ seipsum. ¶Item amplius ali⁹ hō diligēdus est, q̄ corpus nostrū: quia ꝓpter deū oia ista diligēda sunt: & potest nobiscum alius homo deo perfrui, quod nō potest corpus. Oēs autem hoies æque diligēdi sunt. Sed cum oibus ꝓdesse nō possis: his ꝓtissime oportunitatib⁹ cōtrictius ribi iunguntur. h ¶Videte autem. Aug. Post q̄ ad moralia opera exhortat⁹ est, reddit ad illud vnde prius agebatur: Ne scilicet legales obseruatiæ tenēatur. ¶Hiero. Ne quis autem sub nomine eius fallat incautos cauet: finem epistolæ manus suæ annotatione complens. Ab hoc enim loco manu sua vsq; ad finem scripsit. i ¶Hi cogunt. Ambro. Isti erant pseudo: qui sic christū prædicabāt vt & legem seruandā docerēt.

a ¶g de lege carnaliter sentit. ¶qui omnia quæ facit & si qua bona, tamē ꝛo facit: vt carnaliter ei bene sit. b ¶carnalia vitia.

Mat.5.g. Luc.6.d. Ecci.12.a

F

Iohā.9.a

Epḥ.4.f.

Peccator si diligēdus.

a ¶q ꝓ cruce infert. b ¶ab ifidelib⁹ iudæis.

a ¶iudæis infidelibus. b ¶carnali obseruatione. c ¶improbitate: non ducūt ratione.

Crucem prædicabant, vt a fidelibus quæstū habeant: legē, vtiq; dæis placeant. k ¶Vt crucis xp̄i persecutionem non patiāt. Augustus Cæsar & Octauianus & augustus leges promulgauerūt vt iu dæis. Hierony. Forte hoc ideo dixit: quia Romani imperatores lex ꝓ iudæi vbicūq; essent, ꝓprio ritu viuerēt, & patrijs cerimonijs deseruirent. Quicūq; enim circuncisus erat: licet in xp̄m crederet, quasi iudeus habebatur in gētibus. Qui vero incircumcisus se nō esse iudæum ꝓuitio prædicabat: persecutionibus tam gētilium q̄ iudæorum sibi obnoxius. Has igit̄ ꝓsecutiones q̄ galathas deprauauerant declinare cupientes: circuncisionem ꝓ defensione discipulis persuadebant. Nam nec iudæi persequi eos poterant nec gentiles quos videbant & profelytos circūcidere: & ipsos legalia seruare.

l ¶Absit gloriari nisi in cruce. Aug. Crux in fronte credentium ꝙ vbi fronte ꝙ dētiū cōfirmatio. Vt em galathæ certi essent ꝙ pñs epla eēt pauli: scripsit hæc vltimam partē manu propria. ꝛō dicit: Videte. i. attendite. l ¶Qualibus literis scripsi vobis manu mea. ꝓpria. Augu. Stigma est punctum vel nota aliquo ferro facta. Stigmata ergo appellat q̄si notas pœnarum de persecutionib⁹ quas patiebatur. Et est sensus. Ideo non debet mihi fieri molestia: qa ego habeo alios cōflictus & certamina, quæ in psecutionib⁹ dominus suo gestās humero ꝓ virga regni nobis commendauit. Hoc ergo opprobriū & deformitatē xp̄i non erubescamus, sed veneremur. Non est em magnū in sapientia dei vel maiestate vel potestate gloriari sed in cruce: vñ impius insultat: & irridet philosoph⁹.

Mihi mūdus cru. est. Augu. Contigit plærumq; vt homo mundū mēte nō teneat: sed tm̄ mūdus eum in suis occupationib⁹ astringit: & mortu⁹ est homo mūdo: & mūdus q̄si viuus eū cōspicit. Sicut alio intēto in suis actib⁹ rapere cōtēdit: sed nec paul⁹ mūdū cupit: nec mūdus eū: vt in duobus mortuis neuter neutrū videt. Quita igit̄ nec paulus mūdi gl̄iam quærebat: nec a mūdi gl̄ia ipse quereb. ē: ideo & mundo & mūdum sibi crucifixum gloriatur. b ¶Et ego mum. Nec ego in mū do aliquid cupio: nec ipe suum aliquid in me cognoscit. Sicut domin⁹ ait: Venit em princeps mundi huius: & in me non habet quicq̄. c ¶Super illos & super israel. Duas partes hic significauit: sup quas manet pax & misericordia dei. s. gentilium & iudæorum credentiū. d ¶De cē. Nō vult per turbulentas cōtentiones tædiuni sibi fieri de re q̄tum satis erat exposita vel sicut in græco legitur: De cæte ro nemo mihi laborem exhibeat vel præmine eius fides non erubescat: & mar. 2. Dat gis dei gloriam q̄ hominum diligat. Falso. Signum veteris testamenti circuncisio in latenti carne. Signum noui crucis in libera frōte. Ibi em occultatio: hic reuelatio est. Illud sub velamine: hoc est in facie. Crucem autē vt in ea gloriemur dominus iu

sit: hortatur ad vlteriora: & ne recedãt pro suis tribulationibus: teneantq; suas ordinationes: pſertim ne perfectio erigat in tumorẽ: ostendit de quo statu ad quam dignitatẽ vocati sunt: dicẽs oia eis vel apſis ipſis vel toto humano generi bñficia per solã gratiam data. Eſt igit intẽtio apſi ephesios in bonis habitis cõfirmare: & ad vlteriora ,puocare: necnon ad humilitatẽ gratiarũ actionẽ.

¶ Sciendum sane quod hãc epistolam quam nos ad ephesios ſcripsimus, hęretici & marcionistæ ad laodicenos attulãt.

Paulus apostolus. More suo salutationẽ præmittit. Deinde gratias agit deo: exponens prius beneficia humano generi præstita: post ipſis apostolis ſpecialiter indulta: deinde & ephesijs ipſis: ostẽdens a quo & ad quid vocati sunt deinde christi dignitatem & prælationem ostendit postea ad patientiam & charitatem eos inuitat vnitatem fidei & ecclesiæ commẽdans & dona gratiæ enumerãs tandem ad certamen exhortans contra principes tenebrarum, militię christianæ armaturam describit. b ¶ Sanctis. perfectis & non solum eis, sed &. c ¶ Fidelibus. qui fi nõ sancti, vel in fide sani. Sanctis, exercitio virtutum. Et fidelibus. fide recta quæ est in christo iesu. Ambro, Recte illa duo posuit: tunc enim prodest ac credi tur bona vita, ſi fides est in christo iesu. Tunc vere sancti sunt ſi fideles sunt in christo. Vel distingue in ter sanctos & fideles: vt sanctos intelligas maiores & perfectiores: fideles minus perfectos. d ¶ Benedictus. Præmissa salutatione: incipit ab actione gratiarum innuens omnia esse ex deo. Benedictus & benedixit. Vnum quidem benedictionis verbũ: sed pro congruentia personæ varie debet intelligi. Benedicitur ab homine deus, cum laudibus dignis extollitur. Homo autem a deo cũ deus ei gratiæ suæ dona impertitur: non meritis illius, sed misericordia sua. e ¶ Qui benedixit. Enumerat beneficia quæ a deo per christũ toti humano generi sunt data. Duas dei præordinationes & earum affectus: quarum altera est de præsenti ad iusticiam altera de futuro ad coronam. Nec dicuntur sic duæ quin vna sit dei prædestinatio: quæ est ipse deus: sed quia de duobus est ipſa dei præordinatio æterna scilicet de iusticia in præsenti; & de gloria in futuro deus ante mundi constitutionem cũ nullus quicq; meruerat, pordinauit q̃ in tpe gratiæ aliquos a perditis separaret: & iustos & immaculatos faceret, Præordinauit etiam, q̃ illos iustos ad æternam beatitudinẽ perduceret. Harũ præordinationum alteram hic impler q̃ iustos facit altera m in futuro adimplebit: quæ erit oim perfectio. A qua consummatione oim incipit: vtens ꝑterito pro certitudine futurę rei. Qui benedixit nos, meritis nostris maledictos: in futuro exaltabit, dando immortalitatem. Quattuor ponit, duas prędestinationes: & earum duos effectus, Qui benedixit. Effectus secundæ præordinationis: quæ adimplebitur in futuro: a qua incipit: quia summũ bonũ cũ ait: Qui bñdixit.

f ¶ Sicut elegit &c. Augu. Ne quis ergo putet aias cum deo æternas: & tunc aliq̃d meruisse iuxta errorẽ illoꝝ q̃ ante hæc visibilia dicunt quasdã fuisse aias sanctas: & ideo tunc fuisse electas. Sicut elegit. Hic ponit primã præordinationẽ: quę est de pñi: tangẽs effectus eius, Q. Bñdicet nos in futuro: q̃d & ſi videtur ex meritis: ita tñ gratis erit sicut & prima præordinatio gratuita est: quia merita quæ pcedunt futurã vitã, ex gratia sunt & dei dona sunt. Coronat eñ in nobis deus dona sua: non quę ex nobis sunt merita. Elegit vt esse. sancti. Aug. de ꝑdestina. Quomodo enim eligeret eos q̃ nondũ erant nisi prædestinãdoꝝ. Elegit ergo prædestinans nos. Et sicut non elegit, eo q̃ tunc sancti essemus ideo: nec ideo, quia sancti futuri essemus: sed potius elegit nos ad hoc, vt in tpe gratiæ essemus sancti per bona opera. Non ergo quia futuri eramus elegit: sed vt essemus sancti. Ideo quippe futuri eramus, quia elegit ipse ꝑdestinans: vt tales per gratiã eius essemus. Sed Pelagianus veritati insultans ait: Præsciebat deus q̃ essent futuri sancti & immaculati per libere voluntatis arbitriũ. Et ideo eos in sua pſcientia quales futuros esse pſciuit, elegit. Elegit inq̃ anteqũ essent, ꝑdestinans filios quos futuros sanctos pſciuit. Nõ fecit: nec se facturũ, sed ipsos facturos esse puidit. Quę cõsurus hic apls dicens: vt essemus sti &c. g ¶ Qui præ. nos. Posita ꝑdestinatione q̃ ptinet ad iusticiã & sanctitatẽ vitæ pñti: ponit hic alia ptinens ad vitã æternã: cuius effectũ. ℌ notauit

Incipit postilla sup epistolã ad Ephesios. Ca. I.

Aulus apſus iesu. Hic incipit epla pauli ad ephesios. Quæ diuidit in tres partes. ſ. Diuiſio. in salutationẽ & narrationẽ, ibi: Bñdicꝰ de⁹ & cõfirmationẽ, ibi: vt aũt & vos fcia tis: prope finẽ epistolę. In salutatione ve ro primo ponitur persona salutans ex noie, cum dicit: Paulus & q̃tũ ad officiũ ibi: Apls iesu xpi & q̃tũ ad auctoritatẽ officij cum dr: b ¶ Per vo. dei. qvo cauit eũ ad apostolatũ: vt pater Act. xiij. Scdo ponunt plonæ saluatæ, cum dr: c ¶ Oibus san. qui sunt ephesi. Ipi enim accæpto ꝟbo veritatis persti runt in fide: vt dicit Hieron. in plogo. ideo noiat eos ſctos. i. firmos in bono ſctũ ei in vna significatiõe idẽ est q̃d firmũ. Tertio ponuntur optata bona, cũ dr: d ¶ Gratia vo. in pñti. e ¶ Et pax. in futuro. bñtu do eñ quietat. toraliter appetitũ. f ¶ A deo patre no. i. a tota mi nitate a qua dat. g ¶ Et dño iesu. per cuiꝰ meritũ nobis do natur. h ¶ Bñdictus. Hic ponit narratio in qua prio ad gratiarũactionẽ ephesios indu cit. scdo pro eis oronẽ ad deũ effundit: ca. iij. tertio in morib⁹ eos instruit, ca. iiij. Pria in duas q̃ prio inducit eos ad gratiarũ actionẽ absolute. scdo cõparative. seq. ca. Circa primũ sciẽdũ q̃ efficacior modus inducendi alios ad agendũ, est per bñficia exẽplũ: q̃d magis mouet in mo & ꝛ. ralibus q̃ verbũ. ideo apls vt mo magis mouet ephesios ad gra rumactionẽ: simul gratias agit a. bñficijs diuinis: & prio recolendo bñficia cõia dicẽs: Benedictus deus pater dñi nostri iesu xpi. & sic exprimunt duæ ꝑsonæ: & tertia exprimit cum dicit: i ¶ Qui bñdixit nos. Hic accipit bñdictio ꝓ liberali dono: sicut. ſ. Reg. xxv. c. Accipe bñdictionẽ quã attulit tibi famula tua. S. & ius autẽ spũs est donũ pris & filij: & in quo oia dona donantur. ideo subditur. k ¶ In oi bñdictione spirituali in cœlestibus. i. q̃ finaliter habebitur in cœlestibus. l ¶ In xpo. i. per xpm: per quẽ proueniunt nobis dona diuina tanq̃ per mediatorẽ dei & hominũ. m ¶ Sicut elegit nos. ad participationẽ suæ beatitudinis. n ¶ In ipſo. i. in filio. electo ei ꝓsupponit noticiam electi. illa ꝓ q̃ ptinẽt ad noticiã in diuinis, attribuunt filio: q̃ est sapia patris. o ¶ Ante mun. cõstitutionem &c. Per ic. christũ: qui est dei filiꝰ naturalis. b ¶ In ipſum. quia filiatio adoptiua est quędã assimilatio ad filiationem naturalem. c ¶ Secundũ ꝓpo. vo. luntatis suæ. q̃ dependet electio & ꝓdestinatio nostri: nõ solũ in re, sed nec meritis nostris: id est ante mundi constitutionem. d ¶ In lau. &c. ſ. in dei præuisione. d ¶ In laudẽ. &c. ſ. laudandũ ei? gloriã quæ electis cõicat per gratã suã. e ¶ In qua gra. nos. i. ſcos. & immaculatos. f ¶ In dilectione. in quo habemꝰ redẽptionẽ per sanguinẽ eius: in quo & nos sorte. Ne apostoli in quibus superabundat gratia, viderentur meruisse meliusaliqs ostendit eos ita gratis vocatos, non meritis sicut fuerunt & alij. g ¶ Qui prædestinati sumꝰ. Sorte. Sors dicitur gratia. Quia non ex aliqua dñi desuper texta quæ charitatem significat, sorte ꝑuenit. o ¶ Omnia ope ratur. Aug. Amb. Etiam velle, vt simus: non vos me elegistis: sed & ego vos &c. causa ãt gliæ dei est cũ multi acquirũtur ab, p ¶ In quo & vos. Modo venit ad fidem: sicut gfia medici cũ multos cu rat, nisi ꝓ ꝑcatis. q ¶ Cum audisse ꝓpterea. Enumeratis beneficijs humano generi, vel apostolis vel ephesijs

℞ collatis

NICO. DE LY.

a ¶ Per ic. christũ: qui est dei filiꝰ naturalis. b ¶ In ipſum. quia filiatio adoptiua est quędã assimilatio ad filiationem naturalem. c ¶ Secundũ ꝓpo. vo. luntatis suæ. q̃ dependet electio & ꝓdestinatio nostri: nõ solũ in re, sed nec meritis nostris: id est ante mundi constitutionem. d ¶ In lau. &c. ſ. in dei præuisione. d ¶ In laudẽ. &c. ſ. laudandũ ei? gloriã quæ electis cõicat per gratã suã. e ¶ In qua gra. nos. i. ſcos. & immaculatos. f ¶ In dilectione. in quo habemꝰ redẽptionẽ per sanguinẽ eius: in quo & nos sorte. Ne apostoli in quibus superabundat gratia, viderentur meruisse meliusaliqs ostendit eos ita gratis vocatos, non meritis sicut fuerunt & alij. g ¶ Qui prædestinati sumꝰ. Sorte. Sors dicitur gratia. Quia non ex aliqua dñi desuper texta quæ charitatem significat, sorte ꝑuenit. o ¶ Omnia operatur. Aug. Amb. Etiam velle, vt simus: non vos me elegistis: sed & ego vos &c. causa ãt gliæ dei est cũ multi acquirũtur ab, p ¶ In quo & vos. Modo venit ad fidem: sicut gfia medici cũ multos curat. Aug. Instaurantur autẽ quæ in cœlis sunt, cũ id quod inde cecidit in angelis redditur ex hoibus. Instauranꝫ autẽ quæ in terris, cũ ipſi hoies qui ꝑdesti nati sunt in æternam vitã a corruptionis vetustate renouanꝫ. h ¶ Oia quæ in cœlis. i. angelos. vel: instaurare. i. supplere. i ¶ Quæ in cœ. i. numerum angelorũ diminutum implere. Quæ in cœ. Augu. in ench. Non ꝑ angelis mortuus est christꝰ: sed ideo ꝓ angelis fit quicquid hoim per eius mortem redimit: q̃a cũ eis redit hõ in gratiam post inimicitias, quas inter homines & sanctos angelos: & ruinæ angelicæ damnum reparatur. Et vtiq; nouerunt an geli sancti docti a deo: cuius veritatis æter nę contẽplatione beati sunt: quãi numeri sui supplemtum de genere humano integri. alios ad aliq̃d agendũ, est per bñficia illius ciuitatis expectat. k ¶ Quæ in terra. i. homines qui ꝑtõ deprauati erãt. Vel: Quæ in cœlis: id est animas sanctorum quæ sunt in cœlis. Et quæ in terra. l ¶ In ipſo. id est per christum. m ¶ In quo & nos sorte. Ne apostoli in quibus superabundat gratia, viderentur meruisse meliusaliqs ostendit eos ita gratis vocatos, non meritis sicut fuerunt & alij. n ¶ Sorte. Sors dicitur gratia. Quia non ex aliqua dñi desuper texta quæ charitatem significat, sorte ꝑuenit. o ¶ Omnia operatur. Aug. Amb. Etiam velle, vt simus: non vos me elegistis: sed & ego vos &c. causa ãt gliæ dei est cũ multi acquirũtur ab, p ¶ In quo & vos. Modo venit ad fidem: sicut gfia medici cũ multos curat. Aug. Instaurantur autẽ quæ in cœlis sunt, cũ id quod inde cecidit in angelis redditur ex hoibus. Instauranꝫ autẽ quæ in terris, cũ ipſi hoies qui ꝑdesti nati sunt in æternam vitã a corruptionis vetustate renouanꝫ. h ¶ Oia quæ in cœlis. i. angelos. vel: instaurare. i. supplere. i ¶ Quæ in cœ. i. numerum angelorũ diminutum implere. Quæ in cœ. Augu. in ench. Non ꝑ angelis mortuus est christꝰ: sed ideo ꝓ angelis fit quicquid hoim per eius mortem redimit: q̃a cũ eis redit hõ in gratiam post inimicitias, quas inter homines & sanctos angelos: & ruinæ angelicæ damnum reparatur. Et vtiq; nouerunt angeli sancti docti a deo: cuius veritatis ætern

collatis, quid de eorum beneficijs sentiat: apl's subdit scilicet q gr̄as agit: & rogat sup addi: ne illi supbiāt, sed vltra tēdant. a ¶Memoriam. Aug. Cōgrue pro iam datis p̄mittit gratiarūactio. Qui em̄ est orandus vt faciat: illi est gratiarūactio reddenda cū fecerit. hoc est: Memo. &c. b ¶Vt deus. Q. Ad impetrandū nō obtendo merita: sed q deus & pater christi &c. c ¶Vt deus, dn̄i &c. Distingue, de⁹ pater & deus xp̄i est & pater: sed deus xp̄i est ſm humanitatē. i. qa xp̄s hō nat⁹ ex fœmina. vn̄ in Ps̄. dicit: (Ps̄.21.b.) De vētre matris meæ deus meus es tu: Oñdens patrē esse deū suū: qa hō factus est. Hō em̄ de ventre m̄ris natus est: & ſm hoiem de virgine nat⁹ est de⁹: vt non solū p̄r illi esset q eū de seipo genuit sed etiā de⁹ esset quē de vētre m̄ris hoiem creauit. Q. ergo est pater filio ex vtero suo de vētre m̄ris deus, nō de suo. vn̄ ipse ait: (Ioh.20.e) Ascēdo ad patrem meū & patrem vestrū, deum meum & deū vestrū. d ¶Oculos cor. In imagine ergo sua cognosce auctorem eius: qui corporali sensu nō attingit. Ne ergo putetis corporeo sensu deum attingi: sed oculis mentis, ipsum audite. In corpore vbi diuersa mēbra sunt: alibi audis: alibi vides. In corde autem tuo vbi diuersa mēbra nō inueniunt, ibi audis vbi vides, ad hoc illuminet oculos. e ¶Vt sciatis &c. Hoc dicit vt propēsiores sint. Ambro. qa cū plene scierint qui fruct⁹ est credentiū, p̄pēsiores fient circa excolendā religionē. Vel ita vt spes p̄prie accipiat. Et est: vt sciatis quæ sit. s. voluntas eius. i. quantū valet spes vitæ æternæ ad quā vocat. Et sciatis quę sit adimpletio eius spei. Quod ita ait: Et quæ sint diuitiæ gl'iæ ei⁹. F f ¶Et quæ di. hic qd noie spei intellexerit aperit: Spem em̄ accipit rem speratam. (1.Cor.15 f.) g ¶Quæ sit su. ma. Quoddam em̄ incrementum gl'iæ habebūt summi doctores: (Ioh.14.a) vltra illud quod cōiter oēs habebunt. Habebunt em̄ oēs eundē denariū. Sed differt stella a stella in claritate. Et erunt diuersæ mansiones in domo patris. Et inter alios clarius fulgētes apl'i altius sedebūt. Vn̄ in tabernaculo dn̄i sup mēsam facta est corona interasilis alta digitis q̄ttuor, operiens totam mēsam: & super eam altera corona aureola. Per coronā altā digitis quattuor quæ mensam opiebat, gloria vitæ æternę signat: qua oēs electi fruent: q̄ etiā q̄ttuor libris euāgelij digito dei. i. spūsancto scriptis annunciat. Et erat interasilis pro diuersitate meritorum. Corona aureola sup illam, est pfectio remunerationis eorū qui in doctoribus excellunt. h ¶Suscitās illū &c. Exēplū aūt gloriæ sanctorum consistit in resurrectione saluatoris: vt in ea cognoscant fideles qd' eis p̄missum est. Sili em̄ modo extollunt supra cœlos cū xp̄o: (Ioh.12.d.) sicut ipse dicit: Pater volo vt vbi ego sum illic sit & minister me⁹. Quia & corp⁹ xp̄i qd' est eccl'ia in ipsa dextera. i. in ipsa beatitudine erit. Quāuis em̄ corp⁹ n̄rm nōdū ibi sit: tñ spes n̄ra iam ibi est. Et ideo dn̄s post resurrectionē iussit discipulis piscantibus: vt in dexterā partē mitterent rætia. (Ibi.21.b.) Qui etiam dixit se in iudicio agnos ad dextram, hedos ad sinistrā esse positurum. (Mat.25.c) i ¶Ad dexteram suam. Dextera est beatitudo æterna q̄ sanctis dat: sinistra est miseria, quæ impijs. Nulla em̄ forma corpis deus finit & concludit. k ¶Supra om. pri. Hoc dicit p̄pter incarnationē filij dei: vt etiā hō factus sup oēs cœlos esse dicat: & sup oēm creaturā: habēs nomē eius per naturā, nō per adoptionē. l ¶Sub pedibus. Per pedes plena subiectio notatur: quæ om̄ia merito sunt ei subiecta: qa per eū facta. Vel, sub pedibus. Ambro. i. humanitate: quæ per pedes significat: qa sicut pes est inferior pars corpis: ita in xp̄o inferior natura est humanitas: etiam quam angeli adorāt. m ¶Et ipsum. Postq̄ cōmemorauit dignitatē xp̄i: ad nos redit, ostendens eius dignitatem ad nos pertinere. Q. ita exaltauit deus xp̄m. Et hæc exaltatio eius ad nos p̄tinet: qa ipse talis est caput: & nos corpus vt ei participemus. n ¶Caput. Aug. ſm deitatem: qa oēs ab ipso facti. Etiā ſm humanitatē qua ei cōiungitur eccl'ia natura & gratia. Nā de plenitudine eius omēs accæpimus. (Ioh.1.b.) o ¶Plenitudo eius. Ambr. Quia adimpletur per eos: tamen ens oia in oibus hic & in futuro. Idē cum ingressi ad confessionē flectunt genu xp̄o, adimpletur: qa recedētes vident eū cuare eū. p ¶Oia in oibus. Quia membra nihil ei conferunt: sed ipse oia mēbris quia eius virtute sunt quod sunt. G

a¶vlteriora vobis implorans.
a memoriā vestri faciens in orationi
a¶ſm humanitatem.
bbus meis: vt de⁹ domini nostri iē
a¶christi ſm deitatem. ¶ſm etiam humanitatem. b¶& si iam sapiētes.
su christi, pāter gloriæ det vobis
a¶det vobis sapiam de cœlestib⁹ plenius q̄ mō habetis. b¶nō vt obscuræ, sed sine velo
spiritum sapientiæ & reuelationis
eū agnoscatis. a¶. s. b¶ne putetis corporeo
in agnitionem eius: illuminatos
sensu deū attingi. a¶rōnis. ¶vbi imago dei in qua renouati in agnitione dei.
b¶plenius q̄ mō. c¶quanta.
oculos cordis vestri: vt sciatis quæ
a¶res spata ad quā vocat credētes. b¶hoc ē
sit spes vocationis eius: & quæ di
spes. a¶gl'iosæ hr̄editatis æternæ. s. btitudis q̄ iō hr̄editas qa firmiter habebit. b¶cōiter.
uitiæ gloriæ hæreditatis ei⁹ in sanc
a¶. i. q nos apl'i p̄ alijs habebim⁹ gl'iā: vt nō
ctis: & quæ sit supeminens magni
stetis, sed tēdatis ad aliud maius qd' habebimus. a¶gloriæ. b¶virtute dei danda nobis. c¶apl'os. d¶de illa beatitudine ſm q poten
tudo virtutis eius in nos: qui cre
ter operatus est in christo.
dimus ſm operationem potentiæ
virtutis eius: quam operatus est
a¶cuius mēbra sumus. ¶& ideo cū illo eadē nos habituros credimus. b¶ita scilicet.
in christo: suscitans illum a mor
a¶stabiliter. ¶. i. ostendēs hoiem xp̄m æternaliter beatū. b¶in sede iudiciaria & p̄tate iudicandi. vnde: Amodo videbitis filiū hominis sedentem a dextris virtutis dei. ¶quia omne iudicium dedit pater filio.
tuis: & constituens ad dexterām
a¶dignitas ex loco.
suam in cœlestibus supra omnem
¶dignitatem horum ordinum.
principatum & potestatem & vir
tutem & dominationem: & omne
a¶nō solū sup hos q̄ttuor: sed sup oē noiabile, vel qd' iam scitur vel in futuro scietur.
nomēn quod nominatur non so
lum in hoc sæculo, sed etiā in futu
a¶nō solū p̄est oib⁹ dignitate, sed & p̄tate: qa & sub eo sunt. ¶qa p eū facta. b¶plene vel
ro: & oiā subiecit sub pedibus ei⁹:
sub humanitate. a¶. i. qa. b¶q adeo alt⁹ est. c¶in quo oēs sensus eccl'iæ spūales. s. dona
et ipsum dedit caput super omnē
gratiæ. a¶quæ in cœlo & in terra: dū cōfitentur hūc esse per quē facti sunt. b¶vnita ei na
ecclesiam quæ est corpus ipsius: &
tura & gratia. a¶implens eum vt habeat oia membra. b¶quia ab ipso sunt.
plenitudo eius qui oia in omnibus
adimpletur.

NICO.DE LY.

a ¶Memoriā ve. fa. in orationib⁹. deprecans vt magis proficiatis in futuro. b ¶Vt deus dn̄i no. iesu xp̄i. ſm humanitatem in qua est subiectus deo patri. c ¶Det vo. sp̄i. sa. i. augmentū in cognitione diuinorum & oīm ad salutem expedientium. d ¶Vt sciatis quæ sit spes vo. eius. i. res sperata ad quam vocant credentes: quæ q̄to plus cognoscit: tāto plus desideratur. e ¶Et quæ di. glo. hære. i. hęreditatis gloriosę. nam ibi nihil deficit. f ¶Et quæ sit supereminens ma. virtu. eius in nos. i. ad nos p̄miandum est em̄ infinita: & sic supereminet omī qd' de ea pōt cogitari. Quod declarat vlteri⁹ per glorificationē hois xp̄i, di. Scd'm opationē &c. & primo exprimit eius suscitationē dicēs: Suscitans illā. scd'o eius exaltationem ad patris dexterā, di. Et cōstituēs &c. & exprimit quattuor choros angelorum: cū hoc denotans tres ordines siue hierarchias eorūdem. s. inferiores, medios & superiores de inferiori hierarchia vnum: cum dr̄: Supra oēm principatum: & tres de media hierarchia: & per hoc habet q sit eleuatus super duos ordines inferiores. g ¶Et omē nomen. per hoc ostendit q sit eleuatus super oēs ordines supremæ hierarchiæ. Deitas em̄ p̄prie nō est noiabilis a quacūq creatura: qa est incōprehēsibilis ab ea sic autē aliqd noiat p̄ut ab intellectu apprehenditur. i. Periher. Noia sunt notæ earum passionum q̄ sunt in aia. propter qd' dr̄. xxij. propositione de causis: q causa prima est sup oē nomē qd' noiatur. h ¶Et omnia sub. sub pe. eius. vnde dixit Matt. vlti. d. post suam resurrectionem: Data est mihi omīs p̄tās in cœ. & in ter. i ¶Et ip. de. ca. sup om. ec. militātē & triūphantē. k ¶Quæ est cor. ip. s. mysticum. l ¶Et plc. eius. i. corporis mystici xp̄i. m ¶Qui oia &c. iungat sic l'ra: Plenitudo eius adimplet. i. perficit: supple per eū. Qui oia in oibus. i. per xp̄m: qui per virtutem suę deitatis oia bona in omnibus operatur.

¶In ca. i. vbi dicitur in postil. Deitas em̄ proprie non est nominabilis a quacumq creatura.

ADDITIO. Licet deitas sit incomprehēsibilis a creatura: est tamen noiabilis a creatura alioquin non verificarent multa de deo dicta: cum dicit Exo. xv. de deo: Omnipotens est nomen eius & Exo. iij. de noie tetragrammaton, dn̄s moysi dicit: Hoc est nomē meum in æternum. Doctores enim sancti aliqua noia de deo dicta dicunt ſm proprietatem intelligi. vnde Ambro. in. ij. de trinitate: Sunt quædam noia quæ euidenter proprietatē deitatis ostendunt: & quædā quę perspicue diuinæ

diuinæ maiestatis exprimūt veritatē hęc ille. Ex hoc aūt q aliqd noiat p̄ut ab intellectu apphēdit: p̄ut allegat a pho. i. Periher. nō hr̄ q deitas nō sit noiabilis, sed cognominabilis: p̄ut ab itellectu apphēdit: vel p̄ut a deo reuelat in sacris scripturis. Silr̄ p hoc qd' dicit auctor de causis: q p̄ria causa est sup oē nomē qd' noiat: non excluditur qn p̄ia causa noiet: sed asserit q nomen primæ causæ excedit aliud nomen. Et de ista materia tractat in additione super Exo. iij. ca. & specialr̄ in scd'o, tertio & quarto articulis. vide ibi. C

REPLICA. In ca. i. ad ephesios vbi postil. dicit deū p̄prio noie adæquate significāte ipm innominabilē Burg. instat cum nomine tetragrammaton &c. quæ circa. iij. cap. Exod. somniauerat: quæ vide ibi pertractari.

GLO.ORDI.

ET vos cum essetis. Ca. II. Commemorat priora vt in bonis humilientur: & certum sit: quod si inimicis hęc data sunt: magis amicis dabuntur quæ apl's optat. q. d. Caput est omīs ecclesiæ & vestrū: qa vos cōuiuificauit cum. i. q̄uis, essetis mortui: vel nos q credidimus habemus spem hęreditatis & vos. s. credidistis. Deus aūt conuiuificauit vel iesum suscitauit &c. b ¶Principem. scilicet beelzebub: q est priceps malignorum spirituū. vel intrāsitiue principē spm. Principē erroris dicit spm aeris in quo dn̄at. c ¶Aeris. Caliginosus aer infernus est dæmonum. d ¶Spūs. i. spirituū ponit enim gtūs singularis pro plurali. e ¶Operatur in filios diffi. Quid: nisi opera sua mala: & in primis maxime: qa ipsam diffidētiā & infidelitatem qua sint inimici fidei: per quā scit eos posse mundari. Aug. iniquam ergo obstinationē cū deus plærūq facere dicitur: nō instigādo & inspirādo, sed deserēdo facit: vt illi. i. spūs maligni, operent in filijs diffidentiæ: qd' deus iuste permittit. B f ¶Et eramus na. ac si di. Cum hæc predicta fuerunt in nobis, nō desperet gentilis quin par iudæis fiat. g ¶Filij iræ. Aug. Cum ira dei nascunt mortales: qa peccandam vitiū pro natura inoleuit. Tenebatur em̄ iusta dānatione genus humanū & erant oēs natura filij iræ. De qua ira dicit dn̄s: Qui nō credit in filium non habet vitam: sed ira dei manet sup eum non ait, venit: sed manet. Cum hac quippe ira ois homo nascitur. Ipsa est illa ira cū qua oēs nati sumus: cui nascendo hæsimus. Ira de propagine iniquitatis, de massa peccati Aug. in li. retra. Natura hoīs vere ac p̄prie dicitur: qualis sine vitio ab initio primū condita est. Trāslato aūt verbo vtimur vt naturā dicamus etiā qualis nascit hō. Secundum quā locutionē dr̄ hic: Eram⁹ na. &c. Aug. in ench. In hac ira cum essent homines tanto grauius & perniciosius, q̄to maiora vel plura insup addiderāt: necessarius erat mediator & recōciliator qui hāc iram singularis sacrificij oblatione placaret. h ¶Conuiuificauit nos. Vel nos iudæos silr̄ & vos gentiles: & hoc est cui⁹ gratia vos gentes estis saluatæ. Et vtrosq consuscitauit. i ¶Consedere fe. Non inaniter, sed fideliter iam computat factū quod futurum esse non dubitat. Certe em̄ in cœlestibus christus iam sedet: nondum autem nos. Sed spe certa tenemus. k ¶Superuenienti. &c. Augu. In futuro enim sæculo apparebit donum dei in remuneratione credentium: qd' oculus non vidit: nec auris audiuit. Et hæ sunt abundantes diuitię: vt tantū detur q̄tum mens inuestigare non pōt. l ¶Et hoc non ex vo. &c. Aug. Ne forte dicas, promerui: & ideo accæpi. Non putes te promerēdo accepisse. Gratia præcessit meritū tuum: nō gratia ex merito, sed meritū ex gratia. Nā si gratia ex merito emisti, non gratis accæpisti. Omnia merita pręcedit gratia: vt dona dei consequant merita mea. Et ne quis aliter intelligat propter arrogantes: & suā

iusticiam

ET vos Ca. II.
a¶oli añ fidē. ¶nec scictes ma
cum essetis mortui
la v̄ra. a¶dimittēdo q iubent.
b¶agendo prohibita.
delictis & peccatis vestris: in qbus
a¶. s. añ fidē. b¶de alio ad aliud diclinātes.
c¶conuersationem quæ vos allicit.
aliqn̄ ambulastis ſm sæculū mundi
a¶&. ¶adhuc iō erepti sunt grati ereptori. b¶. i. q habet p̄tātē i hoc aere caliginoso nūc cū hoib⁹ in mūdo: & qa ita vicini nobis sunt
hui⁹ ſm pricipēm p̄tātis aeris hui⁹
spūs inuisibiles: magis sunt timēdi. a¶princeps. b¶quantū deus sinit. c¶q diffidūt de æternis: vel de qb⁹. i. quorum salute diffidim⁹.
spūs qui nunc ōpat in filios diffi
a¶pctis. b¶iudęi & gētes. c¶agētes vitā no
dentiæ. In qbus & nos omnes ali
qn̄ cōuersati sumus in desiderijs
stram. a¶cōcupiscētijs q ex carne. b¶ēt actu.
c¶ea in qbus caro delectatur.
cārnis n̄ræ: facientes volūtatē car
a¶voluntatē. b¶. i. ea in qbus caro nō delectatur, sed aia cogitat: vt hęreticę prauitates.
c¶nos iudæi. d¶. i. per patres.
nis ēt †cogitationū: † & erāmns nā
a¶debitores. ¶p originale pc̄tm̄. b¶æternæ pœnæ. c¶gentiles. d¶q̄uis essetis mortui: Deus conuiuifi. ¶non alius.
tura filij iræ: sicut & cæteri. De⁹ aūt
a¶qa & actualia & dimittit.
b¶non propter meritum nostrum.
qui diues est misericordia p̄pter
nimiā charitatē suam qua dilexit
a¶iudæos vel gētes. b¶nō mō postq iusti,
†nos: & cū †essemus mortui pctis,
sed & cū. ¶ad silitudinē xp̄i: & hoc p gr̄am
cōuiuificauit nos in xp̄o: cui⁹ gra
christi. a¶sicut nos iudæi. b¶cū christo.
a¶tāq pfectū enūciat qd' futurū ē. c¶iā spe.
tia estis saluati: ēt cōresuscitauit &
a¶vt iudices. b¶p hoc q estis in xp̄o. ¶in fi
consedere fecit i cœlestib⁹ i christo
de xp̄i. a¶ita hoc in spe fecit vt in re cōpleret. b¶in die iudicij: vel ideo vt posteris n̄ris.
iesu: ut ostenderet in sæculis su
a¶dona gratiæ abundantia.
peruenientibus abundantes di
a¶qd' ocul⁹ nō vidit: nec auris audiuit: vt tātum detur, quantū mens inuestigare nō pōt. b¶datas. ¶ei⁹. ¶nō meritis. c¶plusq digni: vel sup intellectus nostros: qd' plene capere
uitias gratiæ suæ in bonitate super
nequimus. a¶existentes.
b¶in bonitate. c¶p̄eunte. i. gratuita dei vo
nos in christo iesu. Gratia enim
luntate. a¶qa cooperat fides bone dei volū
tati vel gratiæ. b¶. i. fides.
estis saluati per fidem: & hoc non
a¶. i. vi naturę vestræ. b¶puræ: nō partim ex operibus tuis.
ex vobis. Dei em̄ domum est non

NICO.DE LY.

ET vos cū essetis. Ca. II. (†Col.2.c) Hic cōñr apl's inducit ephesios ad gratiarum actionem comparatiue. Opposita enim iuxta se posita magis elucescunt. (al's †cōuiuificauit.) propter quod apostolus comparat dignitatē status ad quem ephesij sunt vocati: ad vtilitatem status vnde sunt vocati: vt ex huius consideratione feruentius insurgāt ad gratias agēdum deo. Et diuiditur in duas partes ſm duas comparationes. (Diuisio.) scd'a ponitur ibi: Propter quod &c. Prima aūt cōparatio est mortis & vitæ: qa prius fuerāt in statu mortis culpæ, & dispositi ad mortem gehennæ: & vocati erāt ad vitā grę q disponit ad vitā gl'iæ: & hoc deducit apl's satis diffuse, di. a ¶Et vos cum essetis mor. per culpam. b ¶Delictis. q̄tum ad peccata omissionis. c ¶Et pec. ve. q̄tū ad pc̄tā cōmissionis. d ¶In qbus aliqn̄ am. p̄cedēdo de pc̄tō i pc̄tm̄. e ¶Scd'm sæculū. i. cōsuetudinē. f ¶Mundi hu. i. pc̄torum huius mūdi. sicut Ioh. i. a. Mundus eum nō cognouit. g ¶Secundū prin. po. aeris hu. i. ſm voluntatē principis dæmonū in hoc aere caliginoso habitātium. h ¶Spūs: qui nunc ope. in fi. diffi. q. di. princeps ipse est spiritus scilicet malign⁹. D i ¶Qui nunc operat. i. facit voluntatem suā in illis q nō ponunt fiduciā suā in cœlestibus bonis, sed tm̄ in terrenis. (al's †mentium.) k ¶In quibus. i. inter quos. l ¶Et †nos oēs &c. ea sequēdo: & licet apl's esset virgo (vt dictum est. ē. i. ad Cor. vij.) tm̄ iungit se cum eis, vt melius recipiant verba sua: & quia ante conuersionē secutus est aliqua carnis desideria. ideo dicit: (†27.q.1. c. sciēdū. De pœ. dist. 4. c. hāc societatem.) m ¶Facientes volun. car. in pctis carnalibus. n ¶Et cogita. in pctis spūalibus. o ¶Et eramus natura filij iræ. i. nati in peccato originali qd' dr̄ pc̄tm̄ naturale, inquantū cōtrahit a parentibus ex corruptione naturæ. Cōsequenter ostendit gr̄am vocātis dei, dicēs: (al's †vos, al's †eramus.) p ¶Deus autem qui di. est. i. copiosus. q ¶In mise. quia p̄priū eius est misereri & parcere. r ¶Propter ni. cha. suam. & non p̄pter merita nostra. s ¶Cum esse. mor. pec. modo prædicto. t ¶Conuiuificauit nos in xp̄o. nos sibi per fidem formatā incorporando. v ¶Cuius gratia estis saluati. scilicet in spe. x ¶Et conresuscita. silr̄ in spe: quia resurrectio xp̄i est causa nostræ resurrectiōis futurę. y ¶Et consedere fecit. in spe quæ est certa expectatio futuræ btitudinis. z ¶Et ostenderet in sæculis su. i. curriculis annorum vsq ad iudicium. a ¶Abūdantes diuitias &c. Hæc em̄ oia fuerūt ostensa in xp̄i resurrectione: quæ fuit argumētis multis declarata. Act. i. a. In multis argumentis apparens eis: & eius ascensione oculis etiā corporalibus conspecta. Et hæc omnia iterum fuerūt declarata per apl'orum doctrinam apertis miraculis confirmatam. ideo subdit: b ¶Gratia em̄ estis sal. per fi. s. xp̄i, & nō p legē moysi. c ¶Et hoc non ex vo. qa principiū credēdi & ois opis meritorij est a deo. Vidētium em̄ miraculū & audiētiū eundē sermonē vnus credit motus a deo: alter vero non. ideo dicit saluator. Ioh.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ iusticiā cōstituere volentes planius aperit subdens: Ipsi⁹ em̄ &c. a ¶Ne quis glo. Aug. ad Bonifa. Non hoc ideo dicit: quia opera bona pia cogitatione facta frustrentur: cum deus reddat cuiq; ſm opera eius: sitq; gloria dei operāti bonū: sed qa opera ex grā: nō ex opibus gratia. Bonū igit̄ est homini, vt de viribus arbitrij sui nō præmat: quia ille q putauit sine ei⁹ adiutorio se posse custodire qd' dedit: ꝓfectus in lōginqua & viuēs ꝓdige cuncta cōsumpsit: & miseria attritus, & in se reuersus dixit:
Luc. 15. c. Surgā & ibo ad patrē meum quā cogitationem bonā nō haberet: nisi & ipsam illi in occulto pater misericordissimus inspirasset. b ¶Ipsius enim su. factu. Nemo debet gloriari: quia nos creati in fide & in operibus sum⁹ factura. i. opus eius: vel sumus creati per facturam. id est operationē eius: & ita nec de operibus per fidem gloriandum est: cum fides & omnia ex gratia. c ¶Creati. Augu. Non ea creatione qua hoies facti sumus: sed ea de qua ille dicebat qui iam vtiq; homo erat:
Ps. 50. c. Cor mundū crea in me deus. Creati. Aug. Hæc est gratia. d ¶Quæ præparauit. Hic est prædestinatio: qa p̄destinatio est gratiæ præparatio gratia est ipsa donatio quæ est & ipsius p̄destinationis effectus: quæ p̄destinatio sine præscientia esse non pōt. Potest aūt esse sine p̄destinatione præsciētia: prædestinatione quippe deus ea p̄sciuit quæ fuerat ipse facturus: p̄scire aūt potens est etiā quæ ipse nō facit: sicut quæcūq; pctā: quia & si sunt quædā quæ ita pctā sunt vt sint etiā pœnę peccatorꝝ. vnde dictum est:
Rom. 1. d, F Tradidit eos deus in reprobū sensum &c. nō ibi peccatum dei est: sed iudicium. Prædestinatio ergo dei in bono est: eiusq; effectus bonus est. Ille itaq; operatur hominē bonū & custodit: qui incōmutabiliter bonus est: semperq; ab illo fieri & perfici debemus ei inhærētes. e ¶Propter quod. Vt sciatis omnia esse a gratia dei. Contulerat iudæos & gentes ꝙ vtriq; sub peccato nunc ostendit gentes fuisse indigniores & improperia iudæorum perpessas: vt modo æquales iudęis, magis sint obnoxij gratiæ dei. f ¶Aliqn̄ vos. In quibusdam codicibus reperitur scriptū esse qui, ibi: vos qui gentes eratis: & ſm hoc suspensiue legitur vsq; ibi: Nunc autem in christo &c. eodem tamē manente sensu. g ¶Hospi-
Hospes, tes. Hospes quasi hostij pes: eo quod cum suscipiebatur in domum, ponebat dominus domus & qui suscipiebatur pedem super hostium: & datis dextris iurabat quod pacificus esset ingressus. h ¶Qui fecit vtraq; vnum. Ipse enim est lapis angularis: in quo duo populi tanq̄ parietes de diuerso angulo venientes sibimet quasi in pacis osculo copulantur. i ¶Parietē. id est obstaculum hinc ex lege: inde ex idolatria. Ambro. Maceria est congeries lapidum sine cemento: vt fit circa hortos. Paries ergo maceriæ: qui facile destrueretur veniente gratia: quæ & legem amouit: & corda gentium ab idolatria conuertit. Medius vero erat: vt neuter populus alteri cōcordaret. Stante autem hoc pariete, erant inimicitiæ ira & inuidia inter eos: quę abolita sunt destructo pariete. k ¶Faciens pacem. Facit pacem inter ipsos: vt ambos conciliet deo patri. l ¶In se. Non aliter ꝙ per crucē. i. mortē, interfecit inimicitiā quæ inter deū & hoies. i. peccata dimisit. Omnibus enim profecit mors saluatoris.
☞Longe

a¶nemo. b¶extollatur de operibus.
a ex operibus: vt ne quis glorietur. a
b Ipsius enim sumus factura crea- b c
¶per christum.
ti in christo iesu in operibus bo- d
a¶anteq; ad ea surgere possetis.
d nis quæ præparauit deus vt in il- e f
a¶nō vt cōfisi grę dei, ociosi sim⁹. b¶. i. qa hæc bona a deo habetis: memo. esto. vt magis grati. ¶. i. qa hoc habetis. ¶vt sciatis oīa
e lis ambulemus. Propter quod me- g
esse a gratia dei. ¶ante cōuersionem.
f mores estote, quod aliquādo vos h
a¶quales geniti veteres pctōres, degentes.
b¶in carnalibus.
gentes eratis in carne: qui dice- i k
¶immundicia.
bamini præputium: ab ea quæ di- l
a¶& nō vere est. b¶nō in spū. c¶nō a deo.
citur circuncisio in carne manufa-
a¶& mēores estote: ꝙ vos q n̄ tales. ¶malo.
cta: qui eratis in illo tempore si- m
a¶promissione christi quæ fiebat iudæis.
b¶qbus nō cōtemnebantur iudæi.
ne christo alienati a conuersatio- n
a¶si legē & ꝓphetas recepistis. b¶eratis aduenticij. c¶. i. legis moysi & ꝓphetaꝝ.
g ne israel: et hospites testamento- o
a¶factæ filijs abraæ: vt de æterna hrēditate.
rum, promissionis spem non ha-
a¶eratis. b¶dei noticia. ¶tam malo.
bentes: et sine deo in hoc mun- p
a¶in tēpore gratiæ. ¶per.
do. Nunc autem in christo iesu q
a¶a deo & ab isrl': non loco, sed merito.
vos qui aliquando eratis lon- r
a¶ꝙuis eratis longe: tn̄. b¶deo & nō carnalibus, sed spūalibus iudæis.
ge, facti estis prope in sanguine s
¶. i. per xp̄m: sed nō quoq̄ mō: sed in sanguine xpi. a¶inter nos iudæos. s. & gētes & deū.
christi. Ipse enim est pax nostra, t
a¶vtrūq; pplm. b¶in fide & moribus.
c¶qa. ¶per hoc vniuit. d¶obstaculū qd'
h qui fecit vtraq; vnum: et medium v x
erat inter hos duos pplos. a¶qa nō stabilis, nec alicuius roboris. b¶& per hoc.
i parietem maceriæ, soluens ini- y
a¶assumpta vel imolata. b¶exponit parietem q̄tum ad partem iudæorum.
micitias in carne sua: legem man- z a
a¶q̄tū ad ea q̄ mādabat. i. carnales obseruātias, nō q̄tum ad veritatē quā p̄signabat.
b¶p̄ceptis euangelij quæ ex ratione sunt.
datorum decretis euacuans, vt b c
a¶pplos pri⁹ diuisos p legē ꝯiūgat ī fide ei⁹. d
b¶Ambro. se solo: aliunde non est nouitas.
duos cōdat in † semetipso: † in vno e f
a¶destructis inimicitijs.
k nouo homine faciens pacem: vt g
a¶positos. b¶ecclesiæ.
reconciliet ambos in vno corpo- h i
a¶per hoc cōciliat deo: qa pro pctō se obtulit, & per euangelium illuminauit.
re deo: per crucem interficiens k
a¶per assumptam humanitatem apparens.
l inimicitias in semetipso. Et ve- l m
a¶& si non in sua psona: sed in apl̄is.
b¶ad deū fieri per se. c¶gentilibus.
niens euangelizauit pacem vobis n

c ✱tor. Iohā. vj. c. Nemo potest venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit eum. a ¶Vt ne quis glo. de proprijs meritis. b ¶Ipsius em̄ sumus factura. in esse naturæ. c ¶Creati in chri. ie. in esse gratię. d ¶In ope. bo. i. ad bona opera facienda. e ¶Quæ præpara. deus. id est disposuit. f ¶Vt in illis ambulemus. de virtute in virtutem ad beatitudinem consequendā. g ¶Propter quod. Hic ponitur secunda comparatio quæ est extraneitatis ad intraneitatem: & primo ponitur hæc comparatio. secundo infertur intenta cōclusio, ibi: Ergo iam nō estis. Circa primū sciendum ꝙ gentiles dicebantur extranei triplici ratione. s. quia a deo erant, separati per idolatriam: & per ꝯns scd'o a populo isrl' q̄tum ad cōicationē: qui erat cultor vnius dei: & tertio a spe ꝓmissionū abraæ factarum & semini eius. Per vocationem aūt ad fidem xpi sunt istis trib⁹ incomparati: & hoc est quod dicit apl'us: Propter quod memores estote. tanq̄ grati de beneficijs dei. h ¶Quod aliqn̄ vos gentes. i. gentiles. i ¶Erat in car. id est carnaliter viuentes. k ¶Qui dice. præpu. id est incircuncisi. l ¶Ab ea quæ dicitur circuncisio & c. i. distīcti & sepati a pplo iudaico circūciso. m ¶Qui eratis in illo tpe sine xpo. i. sine fide christi nō sic aūt iudæi: quia eadem fides fuit patrum veteris testamenti quæ & noui: differens tamē ſm implicitum & explicitum. n ¶Alienati a conuersatione israel. Inhibitum enim erat pplo israel contrahere cū gentibus amicitias & cōnubia. o ¶Et hospites testamentorum. i. aduenæ testamenti & extranei a testamento no. & ve. p ¶Et sine deo. scilicet vo. nam erant idolatriæ dediti. q ¶Nunc autem in xpo iesu. i. per christum iesum. r ¶Vos qui aliqn̄ eratis longe. a salute, dicta triplici ratione. s ¶Facti estis prope in san. christi. i. per passionē ipsius: cuius efficacia in sacramento baptismi vobis est plenariæ communicata. t ¶Ipse enim est pax nostra. s. effectiue. v ¶Qui fecit vtraq; vnum. ex iudæis & gētilibus faciens vnum pplm xpianū. x ¶Et medium parietē ma. soluēs. i. huius vnitatis obstaculum remouēs: qa remouit a gētilibus idolatriam quā abhorrebāt iudæi: & a iudæis circuncisionem, quā detestabant gentiles. y ¶Inimicitias. q. di. per hoc abstulit inimicitias quæ erant inter gentiles & iudæos. z ¶In carne sua. id est per immolationē suæ carnis in cruce per quā destructa est idolatria & cessauerunt legalia. a ¶Legem mandatorum. id est legem mosaicā q̄tum ad mandata cærimonialia & iudicialia. b ¶Decretis. scilicet euangelicis. c ¶Euacuans. remouendo onus cęrimonialiū: & tēperando rigorē iudicialium. d ¶Vt duos. s. pplos gētiles & iudæos. e ¶Condat in semetipso. i. sibi incorporet per fidē formatam. f ¶In [illegible] vno no. ho. i. in vnum nouū pplm. Parti[illegible] cipatione enim vnius speciei plures hoies ab [illegible] sunt vnus hō: & eodē modo gentiles & iu[illegible] dæi pticipatione vnius nouę legis dicunt [illegible] hic vnus nouus hō. g ¶Faciēs pa. mō [illegible] p̄dicto. h ¶Vt recon. & iungat sic fra[illegible] Vt reconciliet ambos. deo scilicet patri. i ¶In vno cor. suo mystico. k ¶Per crucem interfi. ini. quæ erant inter deū & genus hūanū. l ¶In semetipso. i. in ppria passione. m ¶Et ve. de morte ad vitam in sua resurrectione. n ¶Euangelizauit vo. i. euangelizare p̄cæpit, di. Mat. vlti. d.
✱Euntes

Diuisio. Gentiles extranei propter tria.

☞ a ¶Lon. fu. Aug. Si affectu amas deum, prope es: si odisti, longe es. b ¶Nō estis ho. id est indigniores in fide: sicut olim recepti in lege. c ¶Et adue. id est extranei a deo. d ¶Sed estis ciues. id est eiusdem iuris & dignitatis in domo dei. e ¶Sanctorum. non carnalis israel. f ¶Et do. i. familiares. g ¶Dei. Quibus arcana reuelat. Ciues & do. Aug. Duas ciuitates faciunt duos amores: hierusalem facit amor dei: babyloniam amor sæculi. Interroget se quisq; quid amet: & inueniet vnde sit ciuis. In. h ¶Ipso. Aug. Ne apostoli vel prophetæ in quibus fundata est ciuitas se tenerent in se, in christo totum innititur primo fundamento: quod fundamentum in summo est, non in imo: vt in corporali fabrica. i ¶Crescit. Nemo tam perfectus qui non possit crescere. Ca. III.

HVius rei &c. Ostenso quod p xp̄m facta est pax & reconciliatio: hic ponit per quæ ipsi coædificati: qa deus reuelauit salutem ad gētes pertinere: & misit eis prædicare: & facit pati pro eis: vt magis sint deo grati. Ab vltimo autem incipit, di. k ¶Huius rei gratia. id est pro hac re grata mihi: vt vos coædificemini: vel, pro gratia dei implenda in hac re. l ¶Si tamē au. i. intellexistis gratiā. i. apostolatum dispensatū a deo: q scit quare me ad hoc officiū elegit. Vel apostolatū: per quem diuersis diuersa pensamus. Ambr. Per hoc vult eos scire: quia dei iudicio a christo missus est prædicare gentib⁹ mysterium gratiæ dei. m ¶Sicut su. scri. & c. scilicet ipse pax nostra. Ibi naq; mysteriorum sibi reuelatorꝝ summam pro modico sermone perstrinxit: nō tā totū ꝙ nouerat ꝓferēs ꝙ ostendēs ex modico. n ¶Et ꝓphe. Prophetæ qdē priores p̄scierūt olim hoc de gētibus ꝙ vocādæ essent, & futurę pticipes doni dei: sed hoc latuit ꝙ sine lege salus esset eis per fidē. s. xpi. o ¶Per euan. & c. Ambro. Per prædicationē suā cognitū est donū dei quod deus dat gentibus iuxta oparionē virtutis suæ: qua suscitauit xp̄m: in quo omes salui sine opere legis. p ¶Minister. Non em̄ est meum: & ita nulle mihi grē reddendæ sed deo.
☞Inuesti-

NICO. DE LY.

✱Euntes ergo docete omnes gentes, baptizātes eos & c. a ¶Qui longe fuistis. vt. s. dictum est. b ¶Et pacem his & c. s. iudæis qm̄ lex erat dispositio ad christum vt dictum est. s. in epistola ad Galathas. c ¶Qm̄ per ip̄m. s. xp̄m. d ¶Habemus accessum ambo. s. iudæi & gentiles. e ¶In vno spū. s. charitatis. f ¶Ad pa. oīm nostrum. g ¶Ergo. Hic infert intenta cōclusio. s. de recæptione gentiliū ad consortium dei & sanctorꝝ: cū dr̄: Ergo iam non estis ho. & aduenæ. a deo & sanctis eius. h ¶Sed estis ci. san. i. de numero eorum. i ¶Et dome. dei. id est in ecclesia recepti. k ¶Superædi. id est instructi. l ¶Sup fun. apostolorū & ꝓphe. i. sup doctrinā noui ac vete. testa. Superędificati inquam. m ¶Ipso summo angu. la. christo iesu. In ædificatione em̄ templi salomonis vt dicit, fuit quidā lapis qui pluries fuit reiectus ab ædificātibus: eo ꝙ nō coueniebat loco cui applicabat̄ finaliter optime sedit in summitate ædificij in angulo, duos parietes in vnam ecclesiā coniungēte: & fuit figura xpi iudæos & gētiles tāq; duos parietes

a¶a deo. ¶qa idolatrę & sine lege. ¶& ideo magis grati. ¶iudæis qui vnū deū colebāt.
a qui longe fuistis: & pacem his qui a b
a¶ꝙ pacē fecit effect⁹ indicat: qa ambo habe
prope: quoniā p ip̄m habemus ac- c d
mus facultatē accedēdi. a¶& hoc. ¶per eūdē spm̄ qui per xp̄m oībus datur.
cessum ambo in vno spū ad patrē. e f
a¶Et qa gētes hn̄t accessum. b¶a tpe fidei.
c¶indigniores. d¶extranei a deo.
b Ergo iam nō estis hospites & adue- g c
a¶contra hospites. b¶contra aduenas.
d næ: sed estis ciues sctorū: & domesti- h
f a¶innixi. ¶de bono ī meli⁹ ꝓfecti. b¶xp̄m i vel doctrinā. i. sup ve. & no. te. qa qd' apl̄i p̄dicauerūt ꝓphetæ p̄dixerūt. vn̄ Fundamēta
g ci dei: superædificati sup fundamētū k l
ei⁹ in mōtib⁹ sctis. a¶existēte. b¶qa ꝯsūmat.
h apl'orum & ꝓphetarū ipso summo m
a¶qa duos cōiungit. b¶qa firmus sustinet.
c¶per quem.
angulari lapide christo iesu in quo n
a¶tā de gētib⁹, ꝙ iudęis. b¶in fide. ¶p augmentum vsq; quo sit templum dei.
i oīs ædificatio cōstructa crescit in tē- o p
a¶remotione vitiorꝝ. b¶operatione dn̄i.
c¶ ephesij & alij. d¶ad similitudinē aliorꝝ ædi-
plū sanctū in dn̄o. In quo & vos coæ- q
ficamini. a¶vt sitis habita. ¶operāte.
dificamini ī hītaculū dei ī spūsctō. r
k HVius rei Cap. III. s
¶qui tentus sum modo romæ.
gratia ego paulus vinct⁹ t
a¶pro xp̄o iesu. b¶quia gentib⁹ prædicaui verbum salutis.
¶pro vobis dico, si scitis me
l iesu christi ꝓ vobis gentib⁹: si tn̄ au- v x y
esse apl'm vr̄m, qd' nemo ignorat: & cū pro- apl'atu vinctus tunc maxime ꝓ vobis.
distis dispēsationē gratiæ dei quæ z
a¶data est mihi dispensatio in vos: qa mihi intimatum est diuinum occultū.
data est mihi in vobis: quoniam a
a¶. i. nō obscure, sed apertę. ¶a deo.
ſm reuelatioēm notum factum est
¶occultū dei. a¶ipse pax nostra.
m mihi sacramentū † sicut supra scri- b
a¶in breuitate. b¶& si breuiter, tn̄ aperte.
psi in breui: prout potestis legen- c
a¶attenti. b¶Quid. s. c¶habitam.
tes intelligere prudentiam meam d
a¶in hoc occulto agnoscēdo. b¶mysteriū.
¶ꝙ gentes saluande per christum.
in mysterio christi: quod aliis ge- e
a¶pteritis. s. quibuslibet. b¶ita plene.
nerationib⁹ nō est agnitū filiis ho
a¶ꝙ plene. b¶cum impleri videtur.
minum: sicuti nunc reuelatum est
a¶q interpretant̄ scripturas. ¶nouis.
n sanctis apostolis eius & prophe-
a¶p spm̄. b¶hoc est mysteriū. s. c¶ī futuro.
tis in spiritu: esse gētes cohæredes f
a¶mō in ecclīa cū iudęis. b¶qa ad eos vt ad
& cōcorporales, & comparticipes g h
iudæos. a¶factę abraę de hrēditate & cōcorporatione. b¶hoc totū p incarnationē xpi: & per meā p̄dicationē nō em̄ ꝓdest incarna-
o ꝓmissionis eius ī xpō iesu per euā- i k
tio nisi prædicetur. a¶euangelij.
p gelium: † cui⁹ fact⁹ sum ego minister, l m

rietes in vnam ecclesiā cōiungētis. vn̄ dr̄ p̄s. cxvij. e. Lapidem quem reprobauerūt ædificantes, hic factus est in caput anguli. A dn̄o factum est illud & c. & istam eandē figuram ponit apl's: vt dictū est. n ¶In quo omnis ædi. con. tam ex iudæis ꝙ ex gentilibus. o ¶Crescit. per augmentū virtutū. p ¶In tēplū sanctū. i. quousq; sit tēplū dn̄i sanctū. q ¶In quo & vos coædi. cū alijs fidelibus. r ¶In spūsancto. i. ipso operāte sine quo nullū opus est accæptum deo. C

¶In capitulo. ij. vbi dicitur in postil. In vnum nouum hominē.

ADDITIO. Hoc qd' dr̄: In vnum nouū hoīem videt̄ referendum ad xp̄m: q est ꝓprie nouus hō: quia ipse solus deus & hō. Vel ſm glo. In nouū hoīem dico. i. in se solo, a quo & nō aliunde est nouitas & c. Ca. III.

HVius rei gratia. Hic ꝯn̄r apostolus pro ephesijs orat deuote vt magis in bono proficiant. Et diuidit̄ in duas partes: quia primo se dispositū ad orandū ostēdit. scd'o orationem effundit, ibi: Propter quod. Primum ostēdit ex tribus. s. ex sufficiētia, obligatione, & cōfidētia: & ſm hoc diuiditur in tres partes. secūda, ibi: Mihi omnium. Tertia ibi: In quo habemus. Circa primum ostendit se sufficiētem per hoc ꝙ ipse & alij apostoli fuerunt præ cæteris diuinit⁹ illuminati: & per ꝯns cognouerunt causam debitā & tps & modū orādi. Primo ergo continuat se p̄dictis dicēs. s ¶Huius rei gra. id est propter hanc rē immediate p̄dictam. s. vt coædificemini ī habitaculum dei. t ¶Ego pau. vinctus. in carcere romæ. v ¶Christi iesu. id est pro christo iesu. x ¶Pro vo. gen. ꝓpter hoc enim erat romæ vinctus: qa p̄dicauerat christum iesum gentilibus. y ¶Si tn̄ audistis. id est intellexistis. z ¶Dispensationem gra. dei. i. gratię apl'atus mihi a deo concesse. a ¶Quoniā ſm reuelationem di. notum mihi sa. i. sacrum secretū redemptionis factæ per christum. b ¶Sicut supra scripsi in breui. j. ca. epistolę huius, vbi dicit: Vt nobis notum faceret sacramentū & c. c ¶Prout potestis legentes intelligere & c. quasi diceret: Licet sit breuiter dictum: tamen per illud potestis intelligere. d ¶Prudentiam meam in mysterio christi. id est sciētiam meam ad prosequendum mysteriū apostolatus mei in prædicatione euangelij christi gentilibus. e ¶Quod alijs generationib⁹ nō est agnitum & c. id est ante tempus apostolorum non fuit explicite cognitū: nisi forte aliquibus paucis prophetis veteris testamenti: qui tamē nō cognouerunt ita clare sicut apl'i & prophetæ noui testamēti, ꝙ gentiles per xp̄m essent saluādi: sicut & iudæi qb⁹ erat promissus. vn̄ & Act. x. g. dr̄. ꝙ spūscto descendente in signo visibili sup Corneliū & alios gentiles q erāt cum eo: admirati sunt iudæi q venerāt cū petro de hoc ꝙ grā spūscti cōicabat̄ gentibus sicut & ipsis. iō subdit: f ¶Esse gētes cohæredes. s. hæreditatis æternę: sicut & iudæi credentes. g ¶Et concorporales. id est cōsimiliter incorporati christo. h ¶Et compar. promissionis. abraæ factæ. i ¶In christo iesu. id est impletæ. k ¶Per euangelium. i. per recæptiōem euangelicę doctrinæ participant dicta bona gentiles. l ¶Cuius. scilicet euāgelij. m ¶Factus sum ego mi. id est p̄dicator.
✱Secundum

Diuisio. D † ē. i. b. † i. Cor. 15. b.

E a ¶Inuestigabiles, per suã naturã: sed per gr̃am & reuelationẽ sanctis ꝑ̃ inuestigabiles sunt fidelibus. b ¶Absconditi a sæ. Aug. In mũdo absc̃oditæ sunt causæ rõnales oim rerũ quæ naturaliter fiũt sicut leui absc̃oditꝰ fuit in lũbis abraæ qñ decimat̃ est. In deo causæ eor̃ q̃ per gr̃am fiũt: siue eor̃ q̃ ad hæc significanda mirabilit̃ nõ naturaliter fiũt: q̃ ministrãtibus angelis facta sunt. Vñ sic dicit: Absc̃oditi in deo. c ¶In deo. Habet enim deus in seipso absc̃onditas quorundã factor̃ cãs: ꝑ̃s rebus c̃oditis nõ inseruit easq; implet: nõ illo ope, quidẽtiæ: quo naturas subsistuit vt sint: sed eo quo illas administrat vt voluerit: quas vt voluit c̃odidit. Ibi est & gratia per quam salui fiunt pc̃tores. Non em̃ per naturã vitio deprauatam, sed per dei gratiam homo restaurat. d ¶Vt innotescat. Non indiget deus nunciꝰ vt in feriora hæc ab eis discat: qui stabiliter nouit oĩa. Habet aũt nuncios propter nos & propter ipsos: q̃a eis bonũ est deo assistere vt c̃u de inferioribus cõsulant: iussis eius obediant. Non latuit eos mysteriũ regni cœlorum: quod opportuno tp̃e reuelatũ est, ꝑ salute nr̃a: quo liberati eis coniungimur. Illis ergo innotuit a sæculis: q̃a omnis creatura nõ ante sæcula, seda sæculis cũ q̃bus coepit filius añ sæcula. Vñ in persona sapientię: Ante sæcula fundauit me. ¶Vt innotescat. Datum est mihi euangelizare & illuminare. Videte quantum est hoc: quia per hoc accreuit aliquid angelis qui multa secreta in his didicerunt.

e ¶Principatibus & pote. Dicit beatus Hieroñ. Dignitates memoratas mysteriũ ad purum non intellexisse donec complet̃a est passio christi: & apostolorum prædicatio per gentes dilatata. vñ in Esa. angeli admirantes dixerunt: Quis est iste qui venit de edom? Et in ps. Quis est iste rex gloriæ? f ¶In cœlesti. Quia ibi primitus ecclesia fuit: quo post resurrectionẽ & ista ecclesia congreganda est vt simus æquales angelis dei. g ¶Multiformis. In græco, multifaria: non solum varia: sed multa varietate distincta. Quia immẽsus est christus: sed concipitur. Vagit infans in præsepio: sed ab angelis laudatur in cœlo. Herodes persequitur: sed magi adorãt. Ignorant pharisæi: sed stella demonstrat. Baptizatur a seruo: sed vox tonantis patris auditur. Timet pati: sed sponte ad passionem. Vult transferri calicem: sed petrũ qui calicem timebat, accusat. h ¶Secundum præfinitionem &c. Quæ enim in sui natura simplex est, sm̃ ea quæ agũtur in sæculo: quæ deus præfiniuit. id est præordinauit: est multiformis, cum variatur multiformiter. Et ne videantur sibi cõtradicere in prædictis sententijs sacræ pagi næ doctores: ita potest determinari quod dictum est: vt illis qui maioris dignitatibus sunt: per quorum ministeriũ illa nunciata sunt, cognita fuerũt ex parte: vtputa familiaribus & nunciꝰ illis. Sic qui minoris dignitatis sunt, incognita esse̅t. i ¶Huius rei gratia. Vos peto: & deo supplicio vt gratia cooperet vobis. Et hoc est quod addit: Huius rei gratia. In quo ostẽdit eos habere ꝓpriæ voluntatis arbitriũ. Sed ne illud sufficere putent, addit: Flecto genua mea. k ¶Adpa. Tantum in græco hr̃. Quod aut̃ in latinis codicibus additũ est: dñi nostri iesu christi, bene ꝓuenit ꝙ orabat: vt merito eius obtineamus cui ꝓprie & naturaliꝛ est pr̃: nobis aũt adoptiue. l ¶Paternitas &c. nõiaf̃. Et si nõ vere est: vt deus q̃ est ꝑ̃ oim creatione: & fideliũ recreatione: quos adoptauit in filios. Vel, nõiaf̃. i. nõ abilis est. Ab illo em̃ qui est pater oim̃: & angeli in cœlo, & hoĩes in terra accæperunt vt patres alios vocarent. Et nota ꝙ xp̃s dei vnigenitus per naturã adoptionis beneficio patrem se esse significat, dicens: Fili, di mittunt̃ tibi pc̃ta tua. Sifr & spũssanctus: per quẽ iusti adoptantur in filios. Homo aũt dicit pater vel natura vel auctoritate: ex

a ¶Scd̃m do. gr̃æ dei. & nõ sm̃ ꝓpriũ sensum. b ¶Scd̃m opera vir. eius. in miraculis q̃bus aplica doctrina cõfirmabatur. Marci vlti. d. Illi aũt ꝓfecti ꝑdicauerũt vbiq; dño cooperante & sermonem cõfirmante sequẽtibus signis, ideo dr̃: c ¶Mihi enim. Postq̃ postẽdit se sufficienter ad orãdũ ꝑ ꝓphetię. Hic ꝑ̃r ostẽdit se ad hoc obligandũ: q̃a erat aplis & ꝑ̃ eorũ spũalis: & ideo obligaturus tenebat filijs in ꝓmissione spũaliũ bonor̃: sicut pater carnalis ꝓuidere tenetur in spalibus bonis, ideo dicit: Mihi enim oĩum sanctor̃ minimo. hoc dixit ex humiliate: & q̃ ꝓ secutus suit est ecclesiã: nõ alĩ. e ¶Data est gratia hæc. aplatus. f ¶In gẽ. &c. & exquisite cognosci. g ¶Et illuminare oẽs. per ꝑdicationẽ meam. h ¶Quæ sit dispensatio sa. i. redẽptionis per xp̃m factæ: quæ dispensabilis est gẽtilib⁹ sicut & iudæis. i ¶Absconditi a sæ. in deo. nam hæc dispensatio non fuit reuelata ante nisi valde paucis & obscuræ: vt prædictum est. k ¶Vt innotescat. prin. &c. q. d. nõ solum hoĩbus fuit absconditũ xp̃i mysterium: & maxime de vocatione gentiũ: sed etiã angeli sc̃ti nõ cognouerũt ad plenũ donec ꝑdicantibus aplis fuit impletũ: quia ante habuerũt tm̃ simplicẽ noticiam quæ ꝓmiũ deputare: nõ aliud ab ipso q̃ ipm ꝓmissa sed q̃n fuit impletum habuerũt noticiam ꝓpriã & naturaliꝛ fuit ꝓmissum. l ¶Per ecclesiam. i. per aplos: ꝑdicationem em̃ tale̅ fiue intuitiuã: sicut astro logus per motũ cœli certitudinaliꝛ cognoscit eclipsim futurã: tm̃ ad huc perfectius eo gnoscit q̃n videt eam actu existentem. m ¶Per ecclesiam. i. per aplos: ꝑdicationem em̃ iudiciũ dei quæ scrutari & rẽpla ri nequit: ꝓcedit oẽ q̃d̃ possum⁹. Quod possum videre, vñ possum nõ video, nisi sit essentia mea: aby ssus est &, ꝓfundũ. Nunc ergo ipsa charitas in bonis operib⁹ exercet ad subueniẽdũ alijs: & vsq; ad inimicos porrigit, & hæc latitudo est. Nunc ꝓ aplis prædicantibus viderunt actu conuersionem gentiũ ad fidem: quã ante fic nõ viderant intuitiue. Sic aũt nõ est deo, cuius intuitus ab æterno fertur super ꝓ̃tias rerũ: eo ꝙ eius cognitio mẽsuratur æternitate: quæ complectitur omne tpus. m ¶Multiformis sa. dei. licet sit vnica & simplicissima in deo: tamẽ est in effectibus multiformis. Dicit etiã multiformis ꝓpter multa mysteria in xp̃o ampleca, ideo subditur: n ¶Scd̃m ꝓfi. sæcu. i. æternã dispositionẽ tp̃e plenitudis adimpletam. o ¶Quã fe. in xp̃o. i. adimpleuit in xp̃o. p ¶In quo. Hic ostẽdit sedẽs positum ad orandũ ex cõsidentia. Nullus em̃ orat nisi aliqualiꝛ exaudiri cõidat habebat aũt apls hanc cõsidentiã obtinendi per mediatorem dei & hoĩm iesum xp̃m. ideo dicit: In quo. id est per quẽ. i. eum christũ. q ¶Habe. fi. &c. ad deũ ꝓmptitudinẽ: quæ norat̃ per partẽ crucis. ã. ꝓsitã. Et quid sit ꝓfundũ. Quod totũ portat: vt pars crucis in terra fixa in abdito sit. Quod totũ ꝓt

Universidad de Deusto
Biblioteca

E ¶In cap.iij.vbi dicitur in postil. Quæ sit latitudo.s.charitatis

ADDITIO. In hoc qd' dicit: Quæ sit latitudo ẜm glo. nõ solũ intelligit, ꝙ charitas de se vsq; ad inimicos extẽdi debet, sed etiã cũ hilaritate bñ opari: qa tristis dat, pdit qd' dat. In hoc aũt ꝙ dicit. Quę sit lõgitudo, itelligit pseuerãdi lõganimitas: vbi quodãmõ stãdo pseueraẜ. In hoc qd' dr: Sublimitas. intelligitur tas.intelligiẜ ꝙ sursum dirigaẜ: vt de⁹ in præmiũ spectet. Nam si bene oparis: etiã vsq; ad inimicos & hilariter tribuis. Sed oia hęc si ꝑpter mercedẽ supernã nõ facis altitudinẽ nõ habes. Per ꝓfundum charitatis, intelligiẜ occultũ dei iudiciũ esse quare isti dat & nõ illi. De profundo em iudiciorũ dei est: quæ scrutari contẽplariq; nequimus: abyssus enim est & profundum. G

GLO. ORDI.

☞ Obsecro. Cap. IIII. Hactenus ostẽdit grę attribuenda. hinc de morib⁹ monet prius oẽs cõiter: post p singulos ordĩes. b ¶In charitate. Augu. ad eudoxiũ. Ipsa est enim actio recti itineris: quæ oculos semp habet ad deũ. Talis actio nec frãgiẜ negocio nec turbulẽta est, nec marcida, nec audax, nec fugax, nec præceps, nec iacens. c ¶In vinculo pa.i.pacẽ seruãtes. Hæc aũt pax est: si bona nr̃a inuicẽ diligam⁹: si pctã quæ sine dãdo tritici aut cũ spe salutis corrigendoꝝ eradicari nõ possunt: vsq; ad messem vltimã toleramus. d ¶Vnum cor. Debetis seruare vnitatẽ: ita ꝙ sitis vnum corpus subseruiẽdo proximo: & vn⁹ spũs cũ deo idẽ volẽdo: vel vnus spũs cũ fratrib⁹, cum qbus idem velle & idẽ nolle debetis. Vel ita debetis seruare vnitatem spũs: qa vnũ corpus debetis esse multorũ adunatione membroꝝ: & potestis: qa vnus spũs habitat in vobis. Vnum cor. Aug. Propter societatẽ quã spũsſctũs facit nõ sine pr̃e & filio. Ecclesia vtiq; F accæpit hoc donũ: vt in spũsctõ fiat remissio pctõꝝ quã remissionem etsi trinitas faciat, ꝑprie tñ ad spmſctm̃ intelligiẜ pertinere. Ipse est em spũs adoptiõis filiorum. Ipse est patris & filij amor & cõnexio, ad ipsum ergo pertinet societas, qua efficimur vnũ corpus vnici filij dei. Sicut enim vnũ corpus hois multis constat mẽbris, & vegetat oĩa membra vna anima, faciẽs in oculo vt videat, in aure vt audiat, & sic in cęteris. Ita spũsſctũs mẽbra corporis xp̃i qd' est ecclesia, cõtinet & vegetat. Et sicut humani corpis membrũ præcisum, formã qdẽ qua cognosciẜ retinet sed nequaq; spũs seqtur: quo præter vnitatem viuat. Sic qcũq; a prædictæ pacis vnitate diuisus est: sacrm quidẽ tãq; formã retinet: sed spũ præter vnitatẽ, nõ viuit. Frustra ergo foris de forma gloriaẜ, nisi intus spũ vegeteẜ. Hi in quos primũ venit, linguis oĩm sunt locuti: qa per linguas consociatio sit humani generis: & sic in oĩb⁹ gẽtib⁹ futura mẽbroꝝ xp̃i societas figuraẜ. Ille habet spm̃ q in vnitate ecclesię cõsistit: q loquiẜ linguis oĩm. e ¶Vnus dñs. Debetis seruare vnitatẽ: qa nobis est vnus dñs, non tres: pro quoꝝ diuersis volũtatibus vos oporteat discordare. Et idẽ iubemini credere, & eodẽ modo operari. Et vobis est vnus deus creator oĩm, & pater procurãdo: & ideo nemo potest se alteri pręferre. Qui deus est super oẽs.i. præcellit oĩbus creaturis: cuius dignitas vos inuitet. Et per omnia diffusus, quia vbiq;: & ideo timendus, cum nusq; possit euitari. Et in omnib⁹ no. per gratiam, qui vnitatem seruamus. Et sic non singulariter de vna persona, sed cõiter de omnibus.i. de trinitate hoc accipiẜ. f ¶Vna fides. non numero, sed genere: quia similis in oĩbus. ¶Alia sunt ea quæ creduntur, aliud fides qua creditur. Illa quippe sunt in rebus: quæ vel esse vel fuisse vel futura esse creduntur. Hæc autem in animo credentis est: ei tantum cõspicua cuius est.

Act.2.a.

☞Propter quod

a ¶Quia deus põt oĩa facere, vel vt ei sit a vobis gloria.

Obsecro Capl'm. IIII. a

a ¶cui compatiendum est.

itaq; vos ego vinctus in domi- b

a ¶ꝑpter dñm. b ¶de bono in meli⁹: vt cõ ueniat meæ p̃dicationi ambulatio vestra.

no, vt digne ambuletis vocatione c d

a ¶ita.s. ¶interiori & exteriori.

qua vocati estis. Cum omni humi- e

a ¶vt tractabiles sitis. b ¶aduersorum.

litate & mansuetudine. Cum pa- f

a ¶si a fratre oritur molestia. Vel: Alter alterius onera portate.

b tientia supportãtes inuicẽ in cha- g

a ¶nõ ficte, vel ꝑ terreno aliq̃. b ¶studiosi, cauti, attẽti. c ¶vt sacrosctm̃. d ¶ꝙ vnum corp⁹ sitis ope spũsſcti vel vnitatẽ ecclesiasti

ritate. Solliciti seruare vnitatem h i

cam: quã facit spũsſctũs. a ¶degentes. ¶qa pax ista ẽ nutrimẽtũ spũalis vnitatis. b ¶sub ministratiõe. ¶subueniendo ꝑximo.

d spũs in vinculo pacis. †Vnum cor- k l

a ¶volũtate. ¶q viuit corp⁹. b ¶eẽ debetis,

pus & vnus spiritus: sicut vocati m n

sicut ad idẽ vocati. a ¶ad vnã rẽ speratã: q

estis in vna spe vocationis vestræ. o

est effect⁹ vocationis. a ¶est nobis. b ¶de deo. c ¶æquale a quocũq; nec põt iterari.

§ † Vnus dñs: vna fides: vnum ba- p q

ptisma. Vn⁹ deus & pater omniũ: r s

a ¶pater. b ¶quem non potestis declinare. ¶qa nulli debet ꝙ est: & oẽs creaturas excellit. c ¶filius per quẽ reparatorẽ oĩa opera nostra sunt. d ¶spiritussanctus est.

qui sup oẽs est, & per oĩa, & in oĩb⁹ t v x

a ¶fidelib⁹ per grãm, & in omnib⁹ creaturis per essentiã. vñ: Spũs dñi re.or.ter. b ¶ne vnitas tollat subiectionẽ, subdit diuersa esse dona qd' non est contrariũ p̃dictę vnitati.

nobis. † Vnicuiq; autẽ nostrũ data y z

a ¶gratuitũ donũ ẜm qd' dato. xp̃s mẽsurauit alij hoc, alij illud. Xp̃o vero solidaẜ spũs sine mẽsura: sed oĩb⁹ alijs nõ sine mẽsura.

est grãtia ẜm mensurã donationis

NICO. DE LYRA

Obsecro itaq; vos. Postq; Ca. IIII. apl's induxit ephesios ad gratiarũactionem: & effudit ꝑ eis orationẽ. hic ɔñr instruit eos in morib⁹: & primo gñaliter. scd'o q̃tũ ad aliquos status specialiter, ibi: Mulieres post medium sequentis ca. Tertio reuertiẜ ad instruendum cõiter, ibi: De cætero fratres circa medium. vi.c. Circa primum instruit gñal'r prio verbo. scd'o saluatoris exẽplo: in principio sequentis cap̃. Circa primũ sciendũ ꝙ humilitas est fundamentũ spũalis ędificij: ꝑpter qd' primo fundamentũ istud collocat. scd'o supędificat, ibi: Solliciti seruare. Igiẜ prio instruit eos de humilitate & qbusdã alijs virtutibus sibi ꝑpinquis di. Obsecro itaq; vos ego vinctus in carce. b ¶In domino.i. ꝑpter dñm: vt dictum est supra. c ¶Vt digne ambu. procedendo de virtute in virtutem. d ¶Vocatione qua vo. estis. ad fidem catholicã quæ requirit vitam virtuosam. e ¶Cum omni humi.s. interiori q̃tum ad mentem, & exteriori q̃tum ad conuersationem. Et qm̃ humilitas facit hominem resilire in ꝑpriam paruitatem habet mansuetudinem annexã q reprimit mot⁹ irę. iõ subditur. Et mansuetudinẽ. Repressio autẽ iræ inducit ad patienter tolerandum mala illata, iõ subditur. f ¶Cum patientia sup. inuicem. mutuos defectus & labores. g ¶In charitate.s. xp̃i & non in tuitu tpalis cõmodi. h ¶Solliciti. Hic ɔsequẽter apl's ephesios instruit de ædificio virtutũ super fundamẽtum humilitatis collocãdo. Et quia quãto bonum est communius, tanto diuinius, iõ primo eos inducit ad seruandam ecclesiasticam vnitatem scd'o ad habendũ morum honestatem, ibi: Hoc ergo. Prima in tres: qa primo facit propositũ. scd'o ad hoc inducit exemplum, ibi: Vn⁹ dñs. tertio declarat quoddam dictum, ibi: Vnicuiq;. Circa primum dicit. Solliciti. supple sitis. i ¶Seruare vnitatem spũs.i. vnitatem ecclesiæ quam facit spiritussanctus: & per oppositum eius schisma facit diabolus. k ¶In vinculo pacis. Sicut em vinculum corporale vnit ligata intra ipsum sic pax & tranquillitas seruant vnitatem credentium. l ¶Vnum corpus.s. sitis quod est corpus christi mysticum. m ¶Et vnus spiritus. id est vni⁹ voluntatis operandi bonum. n ¶Sicut vocati estis. o ¶Vocationis vestræ.s. ad fidem catholicam: per quam habetis vitam æternam. p ¶Vnus dominus. Hic ad propositum inducit exemplum de vnitate domini, fidei & baptismi: vt magis moueat ad seruandam ecclesiasticam vnitatem, dicens: Vnus dominus. cui seruitis: Et ideo schisma nõ prouenit nisi ex pluralitate dñorum cõtraria volentium. q ¶Vna fides. qa licet sint articuli multi in fide catholica: tñ oẽs innituntur veritati diuinæ, ppter quã eis assentim⁹, q̃ est vna. r ¶Vnum bap. Licet em sint multi ministri baptizantes exteri⁹: tñ vn⁹ est q baptizat interi⁹, scilicet xp̃s. Ioh. iij.d. Hic est q baptizat. s ¶Vnus de⁹ & pater omnium. per creationem. t ¶Qui sup omnes. creaturas p excellentiam. v ¶Et per omnia.i. per gñalẽ rerũ gubernationẽ. x ¶Et in omnibus nobis.s. fidelibus: in qb⁹ est specialiter per gratiam. y ¶Vnicuiq;. Hic declarat quoddam dictum.s. quia ter omnes fideles sint vnum corpus christi mysticum. Et diuidit in duas: qa primo declarat huius corporis distinctionem membrorum. scd'o connexionem eorũ, ibi: Veritatẽ. Prima adhuc in tres: qa primo ponitur dicta distinctio. scd'o distinctionis ɔditio, ibi: Et ipse dedit. tertio eius duratio, ibi: Donec. Circa primum dicit apostolus. Vnicuiq; nostrum. scilicet christi fidelium. z ¶Data est gratia ẜm mensuram donationis xp̃i.i. put voluit dare & plus & minus ẜm ordinẽ dispositionis suæ. Christo em datus est spiritus non ẜm mensuram. Ioh. iij.d. cæteris aũt daẜ in mẽsura.

†1.Cor. 7.d. Diuisio.

†To.c. 1.Co.12.

†9.c.

☆Propter

A ☞ a ¶Propter quod dicit. Ad ꝓbãdũ ꝙ xp̃s hõ dat diuersa dona, dicit spũsſctũs in pẽ. vere xp̃s ẜm humanitatẽ dat. nam ꝓpheta dicit ꝙ ascẽdẽs dedit: & ascẽdere dixit respectu descẽsionis: & innuit ꝙ & descẽdens dedit. Et cõstat ꝙ ẜm humanitatẽ xp̃s descẽdit & ascẽdit: ergo ẜm humanitatẽ dedit: qa ẜm deitatẽ quę vbiq; est nec descẽdit, sed ascẽdit. Sed ẜm animã ad inferos descẽdit ẜm corpus & aĩam ad cœlos ascendit. Vel ita ascẽdens, quod est ẜm humanitatẽ dedit. Sed quid est ꝙ humanitas ascẽdit.i. quõ humanitas poterat ascẽdere: nisi qa deitas primũ descẽdit in partes terræ quæ sunt aere inferiores: vt humanæ naturæ vniret. Et qa dixerat, humanitas ascẽdit: deitas ascẽdit, ne ideo viderenẜ duo subdit. Qui descẽdit.i. deitas, & qui ascẽdit sup cœlos.i. humanitas: ipse est vna & eadẽ psona, vt impleret oĩa donis suis: & ita ipleuit ꝙ ipse dedit quosdã aplos, quosdã ꝓphetas &c. Ecce quõ alij plus, alij minus dedit. Hoĩbus ad mẽsurã dat: ipse nõ ad mẽsurã accæpit. b ¶Captiuã du. ca.i. eos quos diabolus captiua uerat a paradiso, & ꝓprios mũdi & inferni fecerat. Iterũ captiuos fecit xp̃s: dum ad cœlũ reducunẜ. ¶Aug. Dedit dona hominib⁹. Ap̃lica auctoritate loqtur. In pẽ. ita legiẜ. Accæpisti dona in hoĩb⁹. Sic enim plures codices habẽt, & maxime græci: & ex hebræo sic interpretatũ habem⁹. Dona aũt dixit apl's sicut ꝓpheta, nõ donũ. Sed cum ꝓpheta dixerit. Accępisti dona in hominib⁹. Paulus apl'ica auctoritate maluit dicere: dedit dona hominib⁹. Vt ex vtroq; verbo vno ꝓphetico, altero ap̃lico: quia in vtroq; est diuini sermonis auctoritas sensus plenissim⁹ redderet. Vtrũq; enim verũ est: & qa dedit hoĩb⁹, & qa accæpit in hoĩbus. Dedit hoĩb⁹ tãq; caput mẽbris suis. Accæpit in hoĩb⁹ idẽ ipse vtiq; in mẽbris suis. Ipse ergo xp̃s & dedit de cœlo: & accæpit in terra. Dedit: qa de⁹ cũ patre, ẜm quod dat. Accæpit ꝓpheta dicit, accæpit: qa ipse cũ suis est in eccl'ia in qua accipit: hoc est in hoĩbus accipere. Donũ est spũs. Sed pluraliter dona: qa per spm̃ quibusq; ꝓpria, nõ singulis oĩa: vt vna aĩa oĩb⁹ in mẽbris agit oĩa. c ¶Prophe. Ambro. In nouo testõ ꝓphetæ dicũtur explanatores scripturarũ: tñ fuerũt quidã in primordio fidei futura p̃dicẽtes: sicut Agab⁹, septẽq; filiæ philippi. d ¶Euãge. Qui & diaconi: quia & si nõ sacerdotes, tñ euãgelizare possunt. f ¶In opus mi. Hos oẽs dedit in opus ministerij. vt quisq; plene possit facere opus ministrationis sibi creditæ. Si enim vnus haberet oĩa: nõ perfecte ageret singula, & hoc. e ¶Ad cõsummationẽ. scilicet vt eos cõsummaret qui iam sancti. g ¶Et in ædificationẽ.i. vt eos ædificẽt in corp⁹ xp̃i, q adhuc sunt alieni. h ¶Donec.i. in die iudicij. i ¶Omnes. qui sumus in vna, & nõ discrepanti fide: & in vna & nõ differẽti agnitione filij dei: vel in virtutibus qbus agnoscitur filius dei in nobis. vel qbus agnoscemus eum in futuro. k ¶Occurramus. nobis in inuicem de diuersis mũdi partibus vel ipsi xp̃o: quasi desiderio currẽtes ad gaudium. l ¶In virũ perfe. Vt vnusq; sit vir perfect⁹, & habẽs eandem ætatẽ quæ est mẽsura & meta ætatis: vltra quã nõ accrescit aliqd naturaliter homini: in qua ætate xp̃s habuit plenitudinẽ annorũ & corporis: in qua de hoc mũdo trãsiuit. Oẽs em in eadẽ resurgẽt in qua xp̃s mortuus est & resurrexit, cuiuscũq; ætatis mortui fuerint. Vel, in virũ perfectũ: vt ꝙ caput & mẽbra, oẽs simus vnus perfect⁹ vir: cui nihil desit: & nihil post addendũ sit. Perfect⁹ vir: qa erit mensura & meta ætatis. Meta, vt post nihil addaẜ numero vel virib⁹. Mẽsura: qa erit plenus xp̃s: oẽs habẽs q modo per singulos crescit: & oẽs in eo immortales & beati cũ eo: & tũc nõ erit necessaria p̃latio. m ¶In mẽsurã æta. Aug. Nõ ait mẽsurã corporis vel staturę: qa vnusq; recipiet suã mẽsurã, quã vel habuit in iuuẽtute: etiã si senex obijt: vel fuerat habitur⁹, si ante est defunctus. Etas v̾o erit illa ad quã peruenit christus, id est iuuenilis vt

Pš.67.d

☞circa

¶Propheta.

a christi. Propter quod dicit: †Ascẽ- a b

a ¶loco & dignitate. b ¶Ecce fœlix captiuitas. Capti: qa subiugati: sub leue iugũ missi liberari a peccato, serui facti iusticiæ.

b dens in altum captiuã duxit capti- c

¶spm̃. ¶rationabilibus.

uitatem: dedit dona hominibus. d e

a ¶dixit, ꝓpheta ascẽdẽs. Sed qd est hoc, nisi qa pri⁹ descẽdit respectu cui⁹ dixit. Ascẽdit.

†Qd' autem ascendit quid est: nisi f g

a ¶.i. ad inferos: cuius ꝓbatio prẽmissa est: qa duxit captiuitatem quam inde traxit.

quia & descẽdit primũ i inferiores h

a ¶ergo quia ita innuunt verba prophetæ: idem est qui descendit & ascendit vt impleret omnia donis: vel omnia de se prædicta.

partes terræ? Qui descendit, ipse i

est qui & ascẽdit super omnes cœ- k

los: vt adimpleret omnia. †Et ipse l m

a ¶vicarios prædicationis suæ.

dedit quosdam quidẽ apostolos:

a ¶de futuris, vel scripturarũ interp̃tes. ¶vt

c quosdam autem prophetas: alios n o

agab⁹. a ¶vt. vij. diacones sub apl'is. ¶vt marc⁹, lucas. b ¶vt ep̃os: q̃ v̾bo et exẽplo docere dñt: et iõ ɔiũxit pastores & doctores. pastor ei nõ ẽ nisi hẽat doctrinã q̃ gregẽ pascat.

d vero euãgelistas: alios autem pa- p

e stores & doctores ad consumma- q r

f tionem sanctorum in opus mini-

g sterii † in ædificationem corporis s

a ¶tãdiu durabit hęc prælatio, donec occur. nõ post & ideo non est grauiter ferenda.

h christi: donec occurramus omnes t i

k in vnitatẽ fidei, & agnitionis filii

a ¶non sexu, sed perfectiõe virtutis: hic em paruuli sumus viribus corporis et animi.

l dei in virum perfectum, in men- v x m

suram ætatis plenitudinis christi:

a ¶vsq; ad illud hos mistros dedit: vt iã sicut oli nõ sim⁹ &c. ¶Dedit dico hos p̃latos. b ¶sensu. c ¶titubantes nostra debilitate.

tu tiam nõ sim⁹ paruuli fluctuan- y

c☆ a ¶Propter qd' dicit scri. Pẽ. lxvij.d. b ¶Ascendens in al.s. xp̃s in sua ascensione. c ¶Captiuã du. ca.i. pr̃es q prius tenebantur in limbo. Qui dicũtur hic captiua captiuitas: sicut frequenter in sacra scriptura fit talis reduplicatio, vt cũ dr̃: Vita viuet morte morietur. & ɔsimilia, ad maiorẽ expressionẽ. d ¶Dedit d. spũsſcti. e ¶Hoĩbus. in die pentecostes visibiliter, & quotidie inuisibiliter Pẽ. lxvij.d. diciẜ, ꝙ accepit dona in hominibus, & est eadẽ sñia. Accæpit enim dona a deo patre hoĩbus distribuenda: sicut expositũ fuit idẽ. Quicquid enim habet filius, habet a deo pr̃e cui⁹ dona ꝓueniunt p filiũ incarnatũ, mediatorem dei & hominũ. Et ɔñr declarat modum ascẽsus, dicens: f ¶Qd' aũt ascen. quid est i. qualiter est intelligendum. g ¶Nisi quia & desce. pri. in sua morte. h ¶In infe. par. terræ.s. ad limbum patrum in inferno qui dr̃ esse sub terra. ¶Vel aliter Nisi qa & descẽdit primum, in sua incarnatione. In inferiores partes terræ. id est in partes huius terræ: quę sunt inferiores respectu aliarũ partium mũdi. i ¶Qui de. ipse est. idẽ in persona. k ¶Qui & ascen. sup oẽs cœ. Ascendere vel descendere xp̃o nõ cõueniũt ꝑprie ẜm deitatem quæ de necessitate p̃ns est vbiq;. Sed ẜm humanam naturam dicitur hic ascendisse super oẽs cœlos, non sic intelligendo ꝙ ascenderit totaliter super cœlũ empyreũ: vbi nullus est locus, nec creatura aliqua, sed sic intelligendo, ꝙ ascenderit ad digniorem partem empyrei cœli: quod est locus beatorum & cœlum supremum. l ¶Vt adimpleret omnia. quæ de eo p prophetas erant scripta: qui non solum ꝓphetauerunt de eius incarnatione, morte, resurrectione: sed etiam de eius ascensione. m ¶Et ipse. Hic cõsequẽter ponitur dictę distinctionis conditio. Sicut enim diuersis membris ecclesiæ data est ad mensuram gratia plus & minus ita cõstituta sunt in diuersis gradibus & officijs sicut in corpore naturali distincta membra habent distincta officia. & hoc est qd' dicitur: Et ipse dedit quosdam quidem apostolos. id est duodecim ad ordinandum ecclesiam & regẽdum. n ¶Quosdam aũt prophetas. ad futura prædicendum. vt patet Act. xi. & xiij. o ¶Alios vero euange. scilicet quatuor ad euangelium scribendum. p ¶Alios autem pastores. ad curam animarum. q ¶Et doctores. ad informandum in moribus populum: & hoc ex officio sibi iniuncto siue ex commissione. r ¶Ad consummationem sanctorum. id est perfectionẽ fidelium in moribus & fide. s ¶In ædificationem corporis christi.s. mystici quod est ecclesia. In qua apostolis succedũt episcopi. prophetis autem habentes gratiam scripturarum sanctarũ obscura interpretãdi. Euangelistis, archidiaconi & diaconi. Pastoribus, per quos intelliguntur septuaginta discipuli, sacerdotes curati. Doctoribus autem: quicumq; exercentes debite actum docendi seu prædicandi. t ¶Donec occurramus. Hic cõsequẽter ostẽdiẜ dictę distinctionis duratio, vsq; scilicet ad iudiciũ. Tunc enim terminabitur tempus merendi: & p cõsequens promotio inferiorum per superiores ad bonum: & sic cessabũt hæc officia, & hoc est quod dicitur: Donec occurram⁹ &c. id est dicta officia exercebuntur in ecclesia militante. Donec occurramus omnes in vnitatem fi. &c.i. qui sum⁹ vniti in fide & cognitiõe christi. v ¶In virum perfectum. id est occurramus christo venienti ad iudicium qui est vir omnino perfectus. x ¶In mensuram ætatis plenitudinis christi. Omnes enim resurgent in ætate. xxxiij. annorum quæ est ætas plena & perfecta: & in q̃ xp̃s passus fuit. y ¶Vt iam non simus paruuli. Nunc enim variãtur homines secũdũ diuersas cogitationes & actiones: & frequẽter decipiuntur, & in errorem ducuntur per maloꝝ persuasiones quæ tunc cessabunt. vnde subditur. Et circũferamur oĩ vẽto &c.

C

Pš.67.d

Ioh.3.d.

†De he re.c. cum ex iniuncto. ca. sicut i vno

1.Co.12.d

D

Als† ad.

†12. dist. c. de his.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ circa.xxx.annos. Non est aũt fas dicere
Qualia corpora in resur rectione. cp in resurrectione accedat corpori ma-
gnitudo quã nõ habuit: nec maiora in
corpora redigenda sunt ad modũ dñici
corporis. Periret em̃ multũ de eis: cum
Luc.21.d. nec capillus periturus sit. Nihil em̃ de-
tractũ quolibet modo de corpore hu-
mano periturũ est. Ita em̃ modificabit
illa in vnoquoq; materies: vt aliqd ex
eo non pereat. Et qd' alicui defuerit: ille
suppleat qui de nihilo fecit qd' voluit.
Et si qd in parte aliqua enormiter abũ-
dauit, per totũ sparget. indecorũ qppe
nihil ibi erit: sed quicqd futurũ est hoc
decebit. Resurgẽt igitur corpora mor-
tuorum sine vlla deformitate. Neq; illa
terrena materies quę discedẽte aĩa fit ca
dauer: ita resurrectione reparabit: vt ea
quæ dilabuntur q̃uis ad corpus redeãt
vnde dilapsa sunt, ad easdẽ quoq; cor-
poris partes vbi fuerũt redire necesse est
alioquin capillis & vnguib⁹ immode-
rata & indecẽs magnitudo redderetur.
1.Re.10.a a ¶ Christus. vnctus dicit: Et in veteri
testõ reges vngebant. b ¶ Hoc igit
dí. Admonet vt caueant a cõsuetudine
antiquæ gentilitatis. Q. Quia deus tot
auxilia ad custodiã dedit vnitatis: & qa
crescere potestis & ei occurretis: ergo di
co: nõ obsecro vt prius. c ¶ Obscura-
tum. Nõ parũ. & ideo min⁹ mirũ cp de
vobis qui estis illuminati: & spem ha-
betis vitæ. d ¶ A vita dei. Aug. Duæ
Vita duplex. sunt vitæ. vna corporis, altera aĩæ. Et
sicut vita corporis est aĩa: sic aĩę vita est
deus. Et quõ si aĩa deserat morit corpus
sic aĩa morit si deserat deus. Aĩa recedẽs
a luce iusticiæ, quãto magis quærit qd'
F inueniat cõtra iusticiã: tãto plus repelli
tur a lumine veritatis & in tenebrosis
demergit. e ¶ Desperãtes. Vel indo-
lorij. quod ex grȩco trahitur. i. de pecca-
to nõ dolentes. f ¶ Sicut veritas est
in christo iesu. Hoc ideo dicit: qa sunt
quidã in ecclesia q sub noĩe christi non
sequuntur veritatẽ quã christus docuit.
g ¶ Deponite. Non iubet vt corpus
deponatur, sed vt vita in meli⁹ mutet.
¶ Ambro. Hõ em̃ interior si vitia pristi
na seqtur, vetus dicit. Si aũt in nouitate
vitæ ambulat: alienus a sæculari errore
nouus dicit. Eo igit corrumpit quo ve-
terascit. Ideo ait. Deponite vos. i. vetu
statem: qua hõ interior fit vetus & cor-
rumpitur h ¶ Veterem hoĩem. Non-
nulli putãt cp vetus homo corpus sit &
nou⁹ aĩa. Sed corpus exterior homo est,
& aĩa interior: & in interiori agitur hæc
vetustas & nouitas. i ¶ Spiritu men.
Aug. de trini. Non ibi duas res intelligi
voluit: quasi aliud sit mens, aliud spũs
mentis. Sed quia mens spiritus est. Si-
Col.2.b. mile dictũ est: In expoliatione corporis
carnis. i. carnis quæ corpus est. Spiritu
mẽtis. Aug. super Geñ. Mens vel ratio
vel intelligẽtia imago dei est: quæ præ-
est hõ cæteris, q creat⁹ in agnitione dei
postq; pctõ desipuit: in eadẽ renouatur
vt incipiat illa imago ab illo reforma-
ri a quo formata est. k ¶ Qui fm deũ.
Concæptus est em̃ in vtero virginali,
opere spiritussancti de semine mulieris
sine semine viri. hoc nouum fuit. Vnde
Hiere.13.d. Hiere. Nouum faciet dominus super
terrã. Mulier circũdabit virum in gre-
mio vteri sui. ¶ Vel: Secundũ deum.
id est in imaginem dei creatus in iusti-
cia & sanctitate: quæ peccãdo perdidit.
☞ Propter quod

a ¶ & nõ circũferamur alio vrgẽte. b ¶ Do-
ctria prauorũ: est q̃si vẽt⁹ tẽpestatis. c ¶ facte.
tes: & circũferamur omni vẽto do-
a ¶ p q̃ cecati sunt. b ¶ facte. ¶ p hoĩes mali
ciosos i se: & ad simpliciũ decæptionẽ astu-
ctrinæ in nẽqtia hoĩm, in astũtia ad
tos. a ¶ vt sub ptextu⁹ vitatis magis decipiat
trahẽs ad errorẽ. b ¶ nõ sim⁹ tales, sed taci.
circũuẽtionẽ erroris. Vẽritatẽ autẽ a
a ¶ actu. ¶ bona fm doctrinã. b ¶ non ficte:
vel ex timore. c ¶ assertiõe fidei. ¶ p mẽbra.
faciẽtes in charitate, crescamus in b
a ¶ cooperãte. b ¶ in oĩ spũali dono. c ¶ no
bis ,puidẽs. d ¶ regere potẽs. e ¶ Bñ in illo:
quia per illum.
a illõ per oĩa q est caput christus: ex c
a ¶ ecclia. b ¶ p fidẽ. c ¶ vinculis charitatis.
quo totũ corp⁹ cõpactũ & cõnexũ p d e
a ¶ .i. p fidẽ et charitatẽ: q̃ iũgũt & faciũt mẽ f
bra xpi sibijnuicẽ submistrare. b ¶ exhibitẽ.
nõ solũ volũtate: sed fm cp vnũqdq; mẽbrũ
oẽm iũcturã submĩstrãtiõis corpis g
fm opationẽ i mẽsurã vniuscuiusq; h
pt opari. a ¶ augmẽtat illos q sũt corp⁹. ¶ tẽ
cp membri aũgmẽtũ corpis facit, in i
dens. a ¶ .i. illos qui nõ sunt edificati i suã
societatẽ. & hoc totũ ex dilectiõe: quo pacto
erit mẽsura etatis. b ¶ nõ obsecro vt prius.
b ædificatiõnẽ sui in charitate. Hoc k
a ¶ q̃si pcipio. b ¶ sub testionio dei. ¶ a tpe
igit dicõ & testificor in dñõ: † vt iã l
fidei. ¶ viuatis.
ampli⁹ nõ ambuletis sicut & gẽtes
a ¶ .s. ¶ qa trãsitoria amãt: q̃ suggerit sensua
ambulãt in vãnitate sensus sui: te m
litas. a ¶ tenebris. ¶ naturalem.
c nebris õbscuratũ hñtes intellectũ: n
a ¶ sine spe imortalitatis. b ¶ a deo q est vi
ta aię. ¶ qa de⁹ deserit eos. c ¶ qa ignorãt vi
d alienãti a vitã dei per ignõrantiã o
tam dei. a ¶ permanetis. b ¶ qa pdicatiõi
oculos clauserũt. ¶ alij duriciam.
qũæ est in illis ,ppter cæcitatẽ cor-
a ¶ etiã. ¶ ,p sua turpitudĩe. b ¶ de futura vi
e dis ipsorũ: qũi despẽrantes semet- p q
ta. a ¶ p volũtatẽ. b ¶ fornicatiõi. c ¶ et dei-
ipsos trãdiderũt ipũdicitiæ in opẽ r
de tradiderũt se. a ¶ vt nihil oĩno qd' im-
mũdũ sit ptermiserint. b ¶ i vehemẽti & isa
tiabili desiderio. ¶ vl' p se de alio vitio. ¶ alij
rationẽ imũndiciæ oĩs in auãricia. s t
auariciã. a ¶ Gentes ita ambulãt. b ¶ imitã
Võs aũt nõ ita didicistis chistũm si v x
dũ eẽ. a ¶ ei⁹ pdicationẽ itellexistis: vel eũ
iteri⁹ loquẽtẽ ita audistis cp sitis edocti veri
tñ illũm audistis: & in ipso edocti y
tatẽ. a ¶ hãc. s. ¶ vt deponatis. ¶ aĩs depone
re. ¶ nõ fm substãtiã, sed fm cõuersationẽ.
g estis: sicut ẽ veritas i xpo iesu. † Dẽ z a
ponite vos fm pstinã ɔuersatiõnẽ
a ¶ etsi delectet. b ¶ etiã nõ solũ fm opa: &
iõ deponite ẽt desideria q̃ veniũt ab errore:
h veterẽ hoĩem, qũi corrũpit fm dẽsi b c
vel ducũt i errorẽ. ¶ quotidie.
deria erroris. † Renouamini autẽ d
a ¶ p spm sctm q ducit rõnẽ: vel mente spũa
li. ¶ .i. spũ q ẽ mẽs. b ¶ ope. c ¶ xpi similitu
i spiritũ mẽtis vræ: & indũite nõuũ e
dinẽ. a ¶ nõ hũana natura, sed dei potẽtia.
k hominẽ qui fm dẽum creatus est f

❧ a ¶ Verita. Ostensa circa corp⁹ christi G
mysticũ distinctione membrorum: hic ɔñr
ostenditur cõnexio eorũ. Sicut em̃ in corpe
naturali a capite fit influx⁹ ad alia membra
causans sensum & motum & connexionẽ
membrorũ: sic a capite xpo in corp⁹ ei⁹ my
sticũ fit influx⁹ grãe & virtutũ, faciẽs cõne
xionem fideliũ, & mutuã subuẽtionẽ ad oẽ
opus bonũ, ideo dr̃: Veri. au. s. vitæ, iusti
ciæ & doctrinæ. b ¶ Facientes in cha. cre.
in il. i. in xpo. quia per opera bona charitas
meretur augeri, vt aucta mereatur & perfi
ci. c ¶ Ex quo. s. capite christo. d ¶ To
tum cor. compa. per virtutem fortitudinis.
e ¶ Et connexũ. per virtutem charitatis.
f ¶ Per oẽm iun. i. amicitiam & cõmunica
tionem fideliũ bonã. g ¶ Subministra. i.
per quã vnus cõicat alteri bonũ qd' habet a
xpo. h ¶ Secũdũ ope. in &c. v. mẽbri. qa
fm gradus mẽbrorũ ecclesiæ competunt.
diuersis diuersi actus, maiores & minores si
cut episcopis, sacerdotib⁹ & religiosis &c.
i ¶ Augmentũ cor. fa. s. influx⁹ prædict⁹
a christo capite. k ¶ Hoc igitur. Postq̃
apostol⁹ reduxit ephesios ad seruãdũ ecclię
vnitatẽ: hic ɔñr eos inducit ad habendum
morũ honestatẽ, & prĩo respectu sui. scdo
respectu proximi, ibi: Propter quod. Circa
primum inducit eos ad puritatem mẽtis &
exterioris cõuersationis: p quã bñ disponit
homo respectu sui, di. ¶ Hoc igit dico. qd'
seqt. l ¶ Vt iam am. nõ am. si. & gen. si
dem xpi non habentes. m ¶ Ambulant
in va. &c. i. intuẽtes sapiæ terrenæ: q̃ est a
malis & diabolica. Iacob. iij. n ¶ Obscu
ratũ haben. intel. qa vitia, et maxime car
nis, causant hebetudinẽ mentis. o ¶ Alie H
nati a via dei per igno. quæ non excusat,
sed magis aggrauat, inq̃tum est p propriã
maliciam acquisitam. p ¶ Qui despera.
se posse vitia dimittere propter habitũ pra
uum acquisitũ & inclinãtem p modũ natu
ræ ,pter qd' tales se exponũt sine freno car
nalibus vitijs, iõ subdit. q ¶ Semetipsos
tra. impu. q̃tũ ad inhonestatem sensuum
vt aspectibus, osculis, tactibus impudicis.
r ¶ In operationem. q̃tum ad præparatio
nem opis. s ¶ Immũdiciæ ois. s. aiæ &
corpis: Afr põt exponi. Qui desperantes
&c. s. de præmio in alia vita. Semetipsos
tradiderũt ipudicitiæ: propter quod i perso
na taliũ: & dr̃ Sap. ij. a. Nos ex nihilo nati su
mus: et post hoc erimus, quasi nõ fuerimus
&c. Venite ergo et fruamur bonis q̃ sũt &c.
Sequit. Nullũ pratũ sit qd' nõ ptranseat lu
xuria nostra &c. Et qa pecũia ministrat ma
teriam seu facultatẽ talib⁹ vitijs, iõ subdit.
t ¶ In auariciam. per quam illicite acqrit
pecunia. v ¶ Vos autẽ nõ ita di. xpm. x ¶ Si
euangelium xpi: qd' docet ɔrium. y ¶ Et i ipso
tamẽ illũ au. i. intellexistis, sed etiam
edo. estis. non solũ speculatiue, sed in christo
practice. z ¶ Sicut est veritas in christo
iesu. q cœpit facere & docere. Act. i. a. ideo
subditur. a ¶ Deponite vos fm pri. con.
i. relinqte vitia in quibus fuistis tempore
gentilitatis. b ¶ Veterem hoĩem. i. adam
qui dr̃ deponi, qñ resistitur inclinationi car
nis corruptæ ab adã ɔtractæ. c ¶ Qui cor
rumpitur fm desideria carnis. id est licet
delectetur fm carnem: corrumpitur tñ vi
tijs fm mentem, & etiam fm carnem. Dedi
ti em̃ carnalibus vitijs citius moriuntur cæ
teris. d ¶ Renouamini autem spiritu
mentis vestræ. i. in spũ qui est vita mentis
vestræ. e ¶ Et induite nouũ hominem.
i. xpm per ipsius imitationem. f ¶ Qui
fm deum crea. est. fm humanam naturam.
❧ In iusti

A ☞ a ¶ Propter quod depo. Exeqtur partes
veteris & noui hoĩs. b ¶ Cũ proximo.
etiã gẽtili: quia oĩs homo ,pximus cõdi
tione primæ natiuitatis: vel spe cõuersio
nis oĩs debet putari ,pxim⁹. c ¶ Irasci.
Be. i. indignamini vobisipsis tãta vehe-
mẽtia vt peccare desistatis: qa super hanc
iram nõ occidit sol iusticiæ, sed poti⁹ illi
irradiat. Irasci. Ambro. Qd' est naturalis
mot⁹ animi cõtra peccantes: sed ne modũ
excedẽdo peccetis asperi⁹ arguẽdo. vnde
Eccle.7.c. Salomon. Noli esse nimis iust⁹: qa est iu-
stus qui perit in iusticia sua. Tẽperãda est
ergo iusticia: vt & de⁹ suffert iniquos, vt
aliq ex eis corrigãt. d ¶ Sol nõ oc. Vult
vt ira nõ duret: qa si durat dat occasio dia
bolo. Irat⁹ eñ male cogitat: & sic se diabo
lus inserit vt mala peragat. Sol non oc.
Christus mẽtẽ nõ deserat: qui cũ ira nũq;
habitat. e ¶ Nolite lo. da. di. Augu. in
Ps. lxi. Duæ sunt portę qb⁹ diabol⁹ intrat
cupiditas, & timor de terrenis. Eisdem in
ɔrium versis deus intrat. Illi sunt claudẽ-
dæ, isti aperiẽdę. f ¶ Oĩs ser. &c. Am-
bro. In dei nãq; seruo oĩa bona debẽt vi-
deri: nec ex aliqua parte puritas eius debet
maculari. g ¶ Et nolite con. Per inobe-
dientiã prædicatorẽ veritatis: qd' est spm
sanctũ contristare q̃tum ad vos. Qd' non
debetis: in quo vos q̃si cera signati estis
eius imagine vobis relicta. Vel estis signa
ti. i. discreti a malis. Nolite cõ. spiritum
sanctũ. Aug. spũsctũs in se immutabilis:
sed in sanctis facit gaudere de profectibus
aliorũ: tristari de lapsib⁹ qd' venit ex chari
B tate quã facit: & ideo dr̃ cõtristari: qa hoc
facit in suis. Vt de⁹ dr̃ scire, qñ scire facit &
reqescere ab operib⁹ quę valde bona fece
rat: qa nos facit reqescere cũ bona opera
fecerim⁹. h ¶ Oĩs ama. & ira. Ambro.
Hæc etiã si fiant accedẽtib⁹ causis: tñ tem
perãda sunt. i ¶ Blasphemia. Aug. Est
Blasphemare & peierare. perquã de ipso deo falsa dicunt. Et ideo
peius est blasphemare cp peierare: qa pe-
ierando falsæ rei adhibetur testis deus.
Blasphemãdo de ipso deo falsa dicuntur.
☞ In odo.

NICO. DE LYRA

❧ a ¶ In iu. & san. v c. quia nõ fuit in
eo duplicitas aliqua vel hypocrisis. i. Pet.
ij. d. Qui pctm nõ fecit, nec inuẽtus est do
lus in ore eius. b ¶ Pro. quod. Hic ɔñr
apls informat de morib⁹ respectu ,pximi.
Ad quẽ se bñ habet hõ per veritatẽ in ore,
zelũ bonũ in corde, largitatẽ in manu &
benignitatẽ in affectu. Primum ponit di.
Propter quod de men. per quod ,pxim⁹
defraudat. c ¶ Loquimini v c. per quam
cũ eo recte viuit. d ¶ Q̃m su. inui. mẽ.
ppter quod debemus nos mutuo iuuare.
Cõsequẽter ponit secũdũ, di. e ¶ Irasci.
ira per zelũ quæ nõ est contra naturã sed
cõtra eius vitiũ. Sed qm̃ in hoc mẽsura ra
tionis de facili excedit: ,pter qd' legit de
Platone cp seruũ suũ peccantẽ tradidit al-
teri puniẽdũ: ne ipsam mẽsurã rõnis irat⁹
excederet, ideo subdit. f ¶ Et no. pecca.
mensurã rationis excedẽdo. g ¶ Sol nõ
oc. &c. q. d. si ira mẽsurã rationis aliqua-
liter excedat: tñ cito trãseat. Tertiũ aũt po
nit di. h ¶ Qui fu. ante cõuersionem de
gẽtili errore. i ¶ Iam no. fu. christianita
tis tẽpore. k ¶ Magis aũt la. diligẽter
& strẽnue. l ¶ Vt ha. &c. non solum ad
sufficientiã suã, sed ad reuelandã proximi
indigentiã. m ¶ Oĩs sermo. Hic conse-
quenter ponit quartũ di. Omnis ser. ma-
lus &c.

a ¶ cõi operatione, omnib⁹ bona prestãdo.
b ¶ perfecta. c ¶ non hypocrisis.
in iũsticia & sanctitãte veritãtis. a
¶ quia vetus deponendus est.
a † Propter qd' deponẽtes mẽdaciũ b
¶ qa nouus induendus est.
b loqmini veritatẽ vnusquisq; cum c
¶ quis hoĩe. a ¶ qd' decet. b ¶ subseruiẽdo.
proximo suo: quõniã sum⁹ inuĩcẽ d
a ¶ Q. Inuitus tolero qd' vitari non põt: sed
de ira ne veniatis ad actũ peccati: & ipsa nõ
duret vsq; ad occasum solis. b ¶ vobis de p-
teritis peccatis, quod est pœnitere.
c mẽbra. † Irãscimini: & nõlite pec- e f
a ¶ vlterius peccare desinite. b ¶ splẽdor rõ
nis vel deus: ne per iram quasi p mõtẽ inter
positum obscuretur vobis.
d cãre. Sõl nõ occĩdat super iracun- g
a ¶ si quis etiã irritat: qd' est tẽtatio diaboli.
b ¶ perseuerãdo in ira.
e diam vestrã. † Nõlite lõcũ dare dia-
a ¶ Aliæ partes veteris hominis, b ¶ aliquo
bolo. Qũi furabat, iam nõ fũretur h i
dolo quid auferat. a ¶ nõ solũ per seruos.
magis aũt laboret † operãdo mãni- k
a ¶ non praua opera lucri. b ¶ non tantũ vñ
viuat, sed etiam.
bus suis quõd bonum est, vt hã- l
beat vnde tribuat necessitatem pa
¶ aĩs bus. ¶ etiam.
f tienti. Omnis sermo malus ex m
a ¶ & si fuerit corde concẽptus.
ore vestro nõn procedat: sed si n
a ¶ Nec bonus inutiliter dicendus.
quis bõnus est, ad ædificationem o p
a ¶ ita oportune & circũspecte ,pcedat. b ¶ .i.
vt sit gratus audientibus.
fidei: vt dẽt grãtiam audientibus. q
a ¶ gaudet si de eo ,pficimus: aliter tristat. i.
deserit. b ¶ a vobis per mala opa fugando.
g Et nolite cõntristare spiritum sãn- r
a ¶ quia ipse est. ¶ in cuius gratia. b ¶ quasi
cera sigillo forma nouitatis vobis impssa.
ctum dei: in quõ signãti estis in s t
¶ .i. in die baptismi. ¶ &.
h die redemptionis. Omnis ama- v
a ¶ dictis & factis mordacib⁹. b ¶ subitus fu
ror. c ¶ q est si mĩor sublimat. ¶ de ira venit.
ritudõ, & irã, & indignãtio, & cla- x y
a ¶ de indignatiõe q̃si vox insani. ¶ cõtẽtio. z
b ¶ de clamore. ¶ vbi falsa de deo dicũtur.
i mõr & blãsphemia tollatur a vo- a b
a ¶ qa illis pssis poterat malũ in corde tene-
ri, subdit. b ¶ cordis. ¶ qa pniciem possent
prestare. ¶ in deũ & in sanctos. c ¶ Partes no
ui hominis prosequitur.
bis cũm omni mãlicia. † Estõte au- c d
a ¶ largi de facultatib⁹ vestris. b ¶ affectu &
cõpassione mentis. ¶ & si nõ est quod dent.
tem inuicem bẽnigni, misericõr- e
a ¶ in vos commissa: alioquin de⁹ repetet di
missa: sicut in euangelio de seruo nequam le
gitur. ¶ per christum.
des: donantẽs inuicem sicut & f g
deus in christo donauit vobis. h
E ¶ & quia deus donauit. ¶ nunc.
¶ inuicem vobis condonando.
† Stote aũt imi- Cap. V. i
¶ tunc filij charissimi.
tatores dei, sicut filii charissimi:

lus &c. Ex abũdantia enim cordis os lo. G
Matt. xij. c. & iõ sermo mal⁹ nõ ,pcedit de
corde benigno. n ¶ Sed si qs. s. sermo
exeat de ore vestro. o ¶ Bo. supple sit,
p ¶ Ad ædifi. fi. i. fidelium. iõ subditur. † zac. 8. c
q ¶ Vt det gra. au. i. vt sit eis gratus. Et
qa debet hõ magis vitare offensam dei
cp hoĩm, ideo subditur. r ¶ Et no. con.
spm san. dei. ipsum peccatis vestris ad ira
cundiam prouocando. s ¶ In quo si. e.
p sacrm baptismi in quo character impri
mitur. t ¶ In die redẽ. Licet em̃ dies re-
demptionis humanæ gñaliter sit dies pas
sionis xpi: qa tñ in baptismi effect⁹ huius
passionis applicatur plenarie cuilibet ba † Ps. 4. a
ptizato spãliter, ideo dr̃ tunc dies redem-
ptionis suæ. Et qa baptismus dr̃ noua re-
gñatio, & p ɔñs totius malignitatis abla
tio subditur: v ¶ Oĩs ama. q̃tum ad rã
corem & odiũ. x ¶ Ira. q̃tum ad vindi-
ctæ appetitum. y ¶ Et indigna. q̃tum
ad duriciam faciei. z ¶ Et cla. q̃tum ad
contentionẽ cõtra ,pximũ. a ¶ Et blas- † Iac. 4. b
phe. cõtra deũ. b ¶ Tolla. a vo. in xpo 1. Pe. 5. b.
renouatis. c ¶ Cũ oĩ mali. vt sic gñali-
ter oẽ vitium excludatur. Et p oppositũ
cõcluditur: d ¶ Estote aũt inui. be. bo aĩs nõ ha
na cõicando. e ¶ Misc. mutuã indigen bet † ope
tiam releuando. & in malis cõpatiendo. rando.
f ¶ Donantes in. offensas remittendo.
g ¶ Sicut & deus in chri. i. per christũ.
h ¶ Donauit vo. remissionẽ pctõrum.
¶ In cap. iiij. vbi dr̃ in postil. Ex quo. s.
capite christo totũ corpus cõpactum.

ADDITIO. Totum corp⁹. s. xpi mysticũ est cõpactũ
p virtutem fidei: qa inq̃tũ fides est vna:
oẽs fideles efficiunt vnũ corp⁹, ẽt per fidẽ
informẽ: sicut corpus humanũ etiam sine
aĩa est vnũ corporis organici integritate
& cõnexũ p virtutẽ charitatis q̃ est forma D
fidei: p quã corp⁹ ecclĩæ assimilat corpo
ri organico aĩato p oẽm iũcturã submini
stratiõis: qa sicut in corpe humano orga-
nico p iuncturas distinguunt mẽbra fm
diuersa officia: sic in corpore xpi mystico
diuersa mẽbra ecclĩæ diuersis opationi-
bus deputant. de q̃ subdit. Secũdũ opera-
tionem in mẽsura vniuscuiusq; membri

REPLICA. In ca. iiij. vbi apls pro bat cõnexionem men
brorũ ecclĩæ ad vnũ caput qd' est xps: ita
& postil. exponit. Burg. aũt volẽs aliqd
spãlitatis dicere, dicit totum corpus xpi
mysticũ cõpactum p virtutẽ fidei: qa in
quãtũ fides est vna, oẽs fideles efficiũtur
vnũ corpus ẽt p fidẽ informẽ. sicut corp⁹
humanũ ẽt sine aĩa est vnũ. Sed illa Bur.
additio videtur erronea. Nã error videt
dicere xpm fore partem corporis mystici
inaĩati: qa p solã charitatẽ q̃ est forma &
aĩa fidei, xps coniungitur mẽbris: & mẽ-
bra xpo. Fides enim informis nõ facit ali † Col. 3.
quem esse mẽbrũ xpi, nec mẽbrũ ecclĩæ, b.
nisi fm qd, vel verius putridum: qa p fi-
dem informẽ qsqs est in ecclesia. est in ea
solũ numero, nõ tñ merito. Sicut igitur a
fm qd ad simplr nõ valet argumentũ ita
etiam fm fidẽ informẽ non dr̃ corp⁹ xpi
compactum nisi fm quid. Sicut hõ mor-
tuus nõ dr̃ homo, nisi cum determinatio
ne distrahente. Ca. V.
E Stote aũt imitato. &c. Post-
q; apostolus istruxit ephesios
in morib⁹ verbo: hic ɔñr idẽ Diuisio.
facit saluatoris exẽplo. Et prio † Ioh. 3. d
,pponit exẽplũ imitabile, di. 1. Ioh. 4.
i ¶ Estote au. imi. dei, sicut filij charis. b.

E ☞ a ¶In odorē suaui. Aug. Si Cap.V. xp̄i mors deo fuit suauis odor: ergo mortem eius libēter accæpit. Non ergo peccauerunt q illū crucifixerūt. Sed non est ita: qa iniuste iustū occiderūt. Qui patris est, sua volūtate oblatus est, sicut & iudas qd habet nisi pc̄tm̄ in tradēdo xp̄m? Nisi tn̄ se traderet xp̄s, nō eū traderet iudas. Tradidit iudas xp̄m: tradidit se xp̄s. Sed ille agebat negociū suæ vēditiōis, iste nostræ redēptionis. Ideo ille impie deliquit, hic misericorditer egit. b ¶Auarus. Auariciam idolatriæ æquat: quia illū auarum signat cui⁹ deus nūmus est: vel qa res dei quas deus vult seruire indigētib⁹ vsurpat sibi & recondit, & deo prefert: sicut idolatria vel honorificētia. ¶Ambro. Vel auarus est adulter: q sibi res alienas vsurpat. i. alienā vxorē. c ¶Inani. ver. Oēs eorū rationes sunt inania verba, fructu vacua ad supplicia trahētia. d ¶Fru. enim. Huiusmodi aūt opera sunt fructus & opus lucis. e ¶Et iu. & ve. Vel iusticia & veritas sunt partes bonitatis. Et est sensus. In omni boni. &, pro id est iusticia & veri. f ¶Redargui. Vt alibi ait ap̄ls: Hoc agite vt foris terribiliter personet increpatio: & intus lenitatis teneat̄ dilectio. Duo coniungit vt. s. Non cōicent cōsentiēdo, & redarguāt. His em̄ duobus modis nō te maculat manus, si nō cōsentis: etsi redarguis. Vtrūq; cōplexus est ap̄ls, di. Nolite cōicare. nolite cōsentire, laudare & approbare. Et quia parū est nō cōsentire, addit. Magis aūt redarguite. i. reprehēdite, corripite, coercete. Et est sensus. Non sitis consentientes malis approbando: neq; negligentes in arguēdo: neq; superbientes insultanter arguēdo. g ¶Oīa autem. Sed redarguēda sunt: qa sic manifestātur sæpe per cōfessionē & pœnitētiā: & ideo arguēdum est: quia qd̄ sic manifestat̄ vertit̄ in lumen. Vel illi mali manifestant̄ sibiipsis q̄ mali sunt, & ideo arguēdi: qa sic icipiūt esse lumē. Vel, redarguite. Oīa autem &c. h ¶Omne em̄ quod ma. i. malus cū sibi innotescit esse mal⁹. i ¶Lumē est. i. per pniam icipit ꝯuerti in bonū. Lu. est. i. nō ambiguū, nec pōt excusari q̄ palā dictū ☞ est. Surge

Auarus quis.

F

NICO. DE LYRA

✻ q.d. aliter essetis filij degeneres: & per ꝯn̄s a deo reprobādi. a ¶Et ambulate. Hic cōsequēter inducit ephesios ad imitādum xp̄m qui est exēplar verū: & primo in feruore charitatis. secūdo in decore sanctitatis, ibi: Fornicatio. tertio in splēdore cognitæ veritatis, ibi: Videte itaq;. Circa primū dicit. Et ambulate in dile. procedendo per bona opera ad augmentū charitatis. b ¶Sicut & christus di. nos. Ly sicut, nō importat æqualitatē: sed quandā conformitatem. c ¶Et tradidit semetipsum pro no. q.d. ita debemus in necessitate pro salute fratrum animas ponere. d ¶Obla. & host. deo in cruce. e ¶In odo. suaui. Fuit enim illa oblatio deo accæptissima quia processit ex maxima charitate. f ¶Fornicatio. Hic cōsequenter inducit ad imitandū christi mundiciā. secundo circa hoc remouet errorē, ibi: Nemo vos seducat. Circa primū dicit: Fornica. autem. quæ est concubitus soluti cum soluta. g ¶Et oīs im. vt per hoc includantur oīa ad vitiū luxuriæ pertinentia. x ¶Aut aua. i. immoderata cōcupiscentia pecuniæ. Vnde dicit̄ auarus, quasi auidus æris

Diuisio.

Diuisio.

a ¶opū exhibitiōe. ¶nō solū ꝯdonetis, sed. b ¶ponētes aīas ꝑ frīb⁹ si op⁹ est. c ¶ita sincere. a ¶dū iniuriatus est sputis, colaphis & huiusmodi. b ¶dum occisus in cruce.

& ambulate in dilectione: sicut & xp̄s dilexit nos: & tradidit semetipsum ꝑ nobis, oblatione & hostiā

a ¶qa pro iusticia occisus. ¶de q̄ dicebat̄ in lege. b ¶cū liberis a viro.

in odore suauitatis. † Fornicatio

a ¶incōtinētia ad libidinē ptinens, quocūq; mō fiat. b ¶imoderata cupiditas habēdi.

aūt & oīs imūdicia, aut auaricia nec

¶nec suspitio sit in vobis.

noīet̄ i vobis: sicut decet sc̄tōs: aut

a ¶vt in osculis, amplexib⁹. b ¶vt p blāda verba. c ¶q̄ a stultis curialitas dr̄, q̄ risum mouere solet. a ¶ad vtilitatē. ¶c̄tuis magno labore agatur. b ¶noietur in vobis.

turpitudo aut stultiloquiū, aut scurrilitas, q̄ ad rem nō ptinet sed magis

a ¶mēus rōne. b ¶qd̄ scripturę inde dicūt.

grāru̅actio. † Hoc āt scitōte itelligētes q̄ ois fornicator: aut imūd⁹ aut auar⁹ qd̄ ē idolorū suit⁹: nō habet

a ¶qd̄ est patris et filij. b ¶Cōtra hoc.

hæreditatē in regno xp̄i & dei. Nemo

a ¶ꝑmittēs ipunitatē ex mīa dei: vel p̄dicās naturalia vt pseudo: q bōa dicūt et nō faciūt.

mo vos seducat īanib⁹ verbis. ppt hæc em̄ venit ira dei in filios diffidētię.

a ¶diaboli. de qb⁹ diffidim⁹, vel q diffidūt. ¶similes.

Nolite ergo effici participes

a ¶Et ideo non mirū si tūc hæc mala in vobis. b ¶per ignorantiam peccātes.

eoꝝ. † Eratis em̄ aliqn̄ tenebræ: nūc

a ¶ex discretōe bn̄ opātes & iustificati p fidē & baptismū: & filij dei p adoptionē: q ē lux vera. b ¶nō in vobis. c ¶& iō. d ¶. s. vitæ: vt filij diei bonoꝝ operū gressu, sc̄tē & ima

aūt lux i dn̄o, ut filii lucis ambulate.

a ¶Quia hæc opa sunt lucis. b ¶. s. viuere. c ¶vt boni in vobis.

Fruct⁹ em̄ lucis ēt i oī bonitate

a ¶ꝑximis qd̄ iustū ē faciatis. b ¶vt v̄a loqmini. c ¶ābulate, pri⁹ ꝑbātes & rōne discernētes. d ¶Q. Opa v̄ra ita sint circūspecta

& iusticia & veritate: pbātes quid

vt bn̄ placeat deo. a ¶vt filij lucis ābulate. b ¶vt cū bonis sit ps malorū. ¶a malis corde disiungamini, nō corpe. ¶als ofoꝝ.

sit bn̄placitū deo. Et nolite cōicare opib⁹ infructuosis tenebrarū: magis

a ¶nō negligētes in corrigēdis vestris. ¶leni tn̄ aīo. b ¶Nolite cōicare. ¶Nō cōitate: nec debetis. c ¶. i. ī cogitatiōe. ¶loco nō palam.

aūt redarguite. Quę em̄ in occulto fiūt ab ipsis, turpe est & dicere.

a ¶i hoc appet q̄ turpia. b ¶nō solū facere. a ¶prēsertim mali. b ¶ab illuminatis. ¶sanctis & bonis hominibus q filij lucis.

re. Oīa † aūt quæ arguunt̄ a lumine,

a ¶sibiipsis q̄ mali sunt. ¶ante nesciuntur. b ¶mal⁹ p̄sertim.

manifestātur. Omne † aūt qd̄ mani

a ¶sic. ¶p ꝯfessionē & pniam. b ¶i lumē vertit: qa bonū ē q̄ pc̄tm̄ p pniam & ꝯfessionē manifestet̄. c ¶. s. qa fit lumē qd̄ manifestat̄.

festatur, lumen est. Propter quod

G

dus æris. i ¶Nec nomi. in vobis. id est sic a talib⁹ sitis elōgati q̄ non possitis in aliquo notari. k ¶Sicut decet san. id est christianos. Qui dicunt̄ sancti q̄si sanguine tincti: qa xp̄i sanguine redempti. l ¶Aut turpitudo. in dissoluto gestu. m ¶Aut stultiloquiū. in turpi affatu. n ¶Aut scurrilitas. id est iocularitas. o ¶Quæ ad rem nō p. i. nihil valet, sed magis nocet. Si enim dicatur verbum iocosum ꝑpter cām aliquā recreationis honestam, non nocet, sed magis valet ad recreationem spūum. Vn̄ & .iiij. Ethi. circa hoc ponit̄ a philosopho q̄dā virt⁹ q̄ dr̄ eutrapelia: qua aliqs scit cōuertere dicta vel facta ad solatiū honestum: p ¶Sed magis gratiarūac. deo & hominibus de beneficijs accæptis. Consequenter p̄dictorū vitiorum ponit cām, di. Hoc aūt scitote intelligen. Et patet litera hoc excæpto. q ¶Aut auarus. qd̄ est ido. ser. nō proprie, sed similitudinarie: qa de censu facit deum suum, ipsum cæteris præponēdo. r ¶Nemo. Hic ꝯn̄r remouet errorem: Dixerunt enim aliqui q̄ prouidentia dei nō se extendat ad actus humanos in quorū persona dicitur Io. xxij. c. Circa cardines cœli perambulat: nec nostra considerat & per ꝯn̄s nō punit facta hominū, nec remunerat. Hūc errorē remouet, di. Nemo vos se. ma. ver. Dicere enim q̄ prouidentia dei non se extendat ad actus hūanos, est multū inane: qa sequeretur ipsum multa ignorare q̄ scimus nos, quod est inconueniens: sicut arguit philosoph⁹. i. de aīa cōtra empedoclē. s ¶Propter hæc enim. qa aliqui credebant deū facta hoīm non punire, nec remunerare. t ¶Venit ira dei. id est ei⁹ vindicta. v ¶In filios diff. i. super illos qui diffidebant de diuina remuneratione, vt dc̄tm̄ est: & tales vidētur fuisse illi qui perierunt in diluuio. x ¶Nolite ergo effici par. co. in culpa, ne sitis socij in pœna. y ¶Eratis enim aliquādo te. i. inuoluti ignorantia tēpore gentilitatis. Et dicit tenebrę in abstracto, ad designandū magnitudinem erroris, sicut de homine multum largo dicit̄: qd̄ est ipsa largitas. q.d. ap̄ls. Nō est mirū si tunc eratis inuoluti enormib⁹ peccatis. z ¶Nūc au. i. post cōuersionē vestram ad xp̄m, estis. a ¶Lux in do. per claritatem gratiæ & noticiæ, ideo concludit. b ¶Vt fi. lu. am. ꝑcedendo de virtute in virtutem. c ¶Fru. em̄ lu. i. eius opus. d ¶Est in omni boni. quo ad seipsum. e ¶Et iu. quo ad proximū. f ¶Et ve. quod ad deū, fideliter ei seruiendo. iō subdit. g ¶Probantes. id est discernentes. h ¶Quid sit bene. deo. Serui enim fideles diligenter inquirunt implere bn̄placitum dn̄orum. i ¶Et nolite coica. &c. i. peccare cum pc̄tōribus, sed magis eos arguite. k ¶Quæ em̄ in occul. fiunt ab &c. propter qd̄ prædicantes contra vitia turpia, non exprimunt ea directe, sed per circunlocutionem. Quod autem fideles qui sunt lux in dn̄o, vt dictū est, debeant talia arguere, ostendit dicens. l ¶Omnia autem quæ arguuntur: tanq̄ reproba. m ¶A lum. veræ doctrinæ. n ¶Manifestantur. talia esse. o ¶Omne aūt quod manifestatur lu. est. participatiue inceptum ponitur in luce. Et ad hoc arguūtur vitia: vt peccatores eorum turpitudinem cognoscentes, resiliant ab eis vt fiant lux in domino. p ¶Propter qd̄ dicit. scilicet spiritussanctus per me. ✻ Surge qui

H

☞ est. a ¶Surge. per confessionem: Et exurge. per satisfactionem. b ¶Redi. tem. Vel qd̄ min⁹ fecistis in vno tp̄e, restituite in alio: dimidiātes dies quos impij nō dimidiāt. Alij ei dimidiāt: alij implent dies: alij nec incipiūt. i. alij moriūt̄ in egypto: alij in deserto: alij ī terra sc̄tā: Nec mirū si minus fecistis: qa mali dies nec pn̄t om̄ia agi pro libitu. c ¶Dies mali. Pro malicia & miseria hoīm dicūtur dies mali. Cæterum dies isti q̄tū pertinet ad spacia horarum ordinati sunt. Ducunt em̄ vices: agunt tp̄a orit̄ em̄ sol: & occidit: trāseūt tp̄a. Cui molesta sunt tp̄a si hoīes sibi nō sunt molesti? Dicuntur ergo dies mali, vt dixi: propter miseriam hoīm & maliciā. Sed miseria hoīs cōis est: non debet ergo malicia esse cōmunis: Ex quo ei lapsus est adā de padiso, nunq̄ fuerunt dies nisi mali. qd̄ ostēdit puer qui nascit̄: qui a ploratu incipit. Nōdū loquit̄: & iam ꝑphetat in labore se futurū & timore. Redimam⁹ ergo tp̄s. Redimit q perdit. i. dat de suo vt vacet deo: quasi det nūmū ꝑ vino. Das nūmū & emis vinum. Aliud das: aliud accipis aliqd amittis: aliqd acqris. Sic ergo perdis nūmos, vt emas tibi aliqd. Sic pdas de tuo, vt emas tibi quietē. Vn̄: Si quis vult tecum iudicio cōtendere: & tunicā tollere: dimitte ei & palliū: vt habeas qetum cor: ne perdas tempus vacandi deo: a quo vult te auocare damno & litibus. d ¶Subiecti inuicē. Amb. Nō solū auditores p̄latis: sed etiā p̄lati subditis: in charitate eis seruiendo & humiliter curā gerendo. Nam & si dignitas maiorū est: administratoria tamen est. Vnde ap̄lus. Oīum me seruum feci. Est ergo maioꝝ: salua tn̄ dignitate, seruire: sicut minorū est humiliter obedire hæc aūt tā maioꝝ q̄ minoꝝ ordinata subiectio, debet esse i casto timore xp̄i: q hūilitatē mādauit. e ¶Mulieres. Hucusq; cōiter de moribus egit: nunc quædā singulis ordinib⁹ suadet. f ¶Non ha. ma. &c. Quia per actionē bonā mūda est a macula: & per spē tensa ad supna ꝑinde vestis eius in mōte tanq; nix dealbata effulsit q̄ significabat ecclesiā oī macula pc̄ti mūdatā: quę p xp̄i in ligno crucis extēsionē extēsa est a ruga, & desiderio ad cœlestia. Nō habentē, nūc ma. aut ru. sed vt san. hic per bona opa. g ¶Et imma. in abstinentia mali. Vel: tūc sc̄tā, p gl̄iā: immaculata, p corruptionis remotionē. Sicut christus fudit sanguinē, vt lauaret maculam ecc̄liæ: & extēdit se in cruce, vt tolleret rugā: sic & viri si opus est debent mori pro saluandis vxoribus: & verbo vitæ eas instruere: vt exhibeant eas deo. ☞ Nemo

B

NICO.DE LY.

✻ a Sur. qui dor. in peccatis marcescendo. b ¶Et exurge a mor. ab infidelibus te separando qui dicunt̄ mortui Matth. viij. a. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. c ¶Et illu. te christus. per fidem charitate formatam. d ¶Videte. Hic ꝯn̄r apostol⁹ inducit ephesios ad imitandum christi sapiētiam: quę est sapiētia dei patris: vt dicitur. i. Coꝛ. j. c. Videte itaq; quomodo caute ambuletis. societates prauorum declinando. e ¶Non quasi insi. q talibus se immiscent: distiguere nesciētes bonū a malo. f ¶Sed vt sap. qui circa bona & mala optime

a ¶spūssanctus p me. b ¶torpes & nescis te in peccatis. ¶oblitus dei.

dicit: Surge qui dormis, & exurge

a ¶a futura dānatione. b ¶hic per fidē, & in futuro per speciem. c ¶qui est sol iusticiæ.

a mortuis & illuminabit te christus.

a ¶qa prodest redarguere. b ¶quo moderamine. c ¶viuendo & redarguendo.

† Videte itaq; quomō caute ambuletis

a ¶indiscreti. b ¶. s. in oibus ꝑuidentes. c ¶p̄parātes oportunitatem seruiendi deo & vacandi diuinis

Nō q̄si insipiētes, sed vt sapiētes: redi

quod necesse est: qa hodie sunt mali hoīes. a ¶. i. in hac vita m̄lta occurrūt ipedimēta. b ¶qa

mentes tēpus: qm̄ dies mali sunt. Pro

mali dies. a ¶incōsiderati. b ¶quærite qd deo placeat. a ¶vt oīa cum modestia agantur.

pterea nolite fieri imprudētes: sed itelligentes quæ sit volūtas dei. † Et nolite

a ¶nihil min⁹ cōuenit alios arguēti. b ¶ex quo ꝑcedit mot⁹ mal⁹: vn̄ tollit̄ auctoritas redarguēdi.

inebriari vino i quo est luxuria: sed im

a ¶donis spūssc̄ti. b ¶hoc mō poteritis impleri spū: si vos intelligitis: & vos int⁹ instruitis de his

pleamini spūsancto, loq̄ntes vobismet

quę dicitis. s. psalmis, q ad bonā opationē admonent: & hymnis q de laudib⁹ dei: & canticis, q̄ de æterno gaudio: & iō spūalr̄ spūalia intelligenda

ipsis i psalmis, & hymnis & canticis spūa

sunt & post locutionē hoꝝ cātantes, deū laudātes & de æternis exultātes sicut hymn⁹ & canticū docet: & psallētes ope vt psalm⁹ docet. a ¶spōtanea

libus: † cantātes & psallētes in cordib⁹

volūtate. a ¶ad gloriā dn̄i: nō vestrā. b ¶ꝑ ꝑsperis vel aduersis. ¶donis.

vr̄is dn̄o: gr̄as agētes semp ꝑ oībus in

a ¶exaltādo. b ¶per quē nos adoptauit & p quē nos eum cognouimus. c ¶qa deus est credendo. d ¶qa pater est christi natione æterna nobis adoptionis gratia.

noīe dn̄i nostri iesu christi deo & patri.

a ¶humiliter curā gerendo. b ¶casto timore dei, qui humilitatem mandauit.

Subiecti inuicem in timore xp̄i. † Mu

a ¶in simplicitate. ¶sicut sara quæ dn̄m vocabat

lieres viris suis subditæ sint sicut dn̄o:

abraam. a ¶rector. ¶auctor vn̄ cœpit. b ¶rector, auctor. a ¶christus. b ¶est. c ¶. i. ecclesiæ.

qm̄ vir caput est mulieris: sicut xp̄s caput est ecc̄liæ: ipē saluator corpis eius.

a ¶xp̄s est saluator ecc̄liæ, qd̄ vir nō est mulieris: sed tn̄ vt ecclesia. ¶quæ non contra deum.

Sed sicut ecc̄lia subiecta est deo i xp̄o: ita & mulieres viris i oīb⁹. † Viri diligi

¶quarum caput estis. a ¶cuius caput est.

te vxores vr̄as: sicut & xp̄s dilexit ecclesiam: et seipsum tradidit ꝑ ea vt illam

a ¶adeo dilexit q̄. ¶ita & vos pro vxorib⁹ si op⁹ sit. a ¶iusticia bonę vitæ. b ¶prius a peccatis.

sanctificaret: mundans eam lauacro

a ¶sc̄tificare. b ¶quo dat̄ vita. ¶quo accedēte ad elemētū fit sacramētū. c ¶ad hoc. d ¶in futuro.

aquæ in verbo vitæ: ut exhiberet ipse si

a ¶in aīo & corpe rutilantē. ¶gemina stola decoram. b ¶nunc vel tunc. c ¶aliquid criminale.

bi gl'iosam ecc̄liā: † nō habentē maculā

a ¶pc̄tm̄ mortale: intus latēs sicut est dol⁹: duplicitas ruga dr̄. b ¶aliquod pc̄tm̄ pro quo sit damnabilis. ¶item.

aut rugā, aut aliqd hmōi: sed vt sit sc̄tā & immaculata. † Ita & viri dn̄t diligere

C

optime iudicant: illa ꝑsequendo: ista fugiendo. In quacunq; em̄ arte dr̄ sapiens qui bene iudicat de ꝑseq̄ndis, & vitādis s̄m artem illā. Sicut sapiens miles in arte militari dr̄, q scit bene iudicare de expediendis ad cōsecutionem victorię: & oppositis vitandis &c. Et eodē mō est in moribus. g ¶Redimētes tempus. bonis operibus insistendo habita oportunitate tp̄is. h ¶Qm̄ dies ma. sunt. i. quia frequēter ex improuiso impedimēta superueniunt. i ¶Propter. nolite fi. impru. i. de futuris non prouidentes. Dicit̄ em̄ prudens, quasi procul vidēs. i. a longe sibi ꝑuidēs ante factū: & p oppositū imprudēs: Verūtn̄: qa hic accipit̄ prudentia in his quæ ptinent ad salutē. iō subdit̄. k ¶Sed intel. quæ sit vo. dei. a quo expectatis remunerari. Et qa vitia carnis obumbrāt intelligentiā. iō subdit̄. l ¶Et no. ine. vino. per vitiū gulæ. m ¶In quo. i. per qd̄. n ¶Est luxu. vnde dicit Hieron̄. Venter mero æstuās declinat cito ad libidinem. Venter em̄ & genitalia sunt mēbra ꝑpinqua & ex vicinitate mēbroꝝ designat̄ ꝑpinquitas vitioꝝ. o ¶Sed imple. spūsancto. qui datur sobrijs & castis. p ¶Loquentes. v. i. adinuicem, & vnusq;q; sibijpsi. q ¶In psal. & hy. &c. Vnde dr̄ Act. ij. a. q̄ repleti spūsancto cœperunt loqui varijs linguis magnalia dei. r ¶Et psal. in cor. ve. dn̄o. i intentionem huius laudis ad dn̄m dirigendo. s ¶Gratias agen. qa gratitudo bn̄ficij accæpti disponit ad recæptionē alteri⁹. t ¶Subiecti in. in ti. christi. qui est timor castus & charitati annex⁹. v ¶Mulieres. Postq; ap̄ls instruxit de moribus ephesios gn̄aliter. Hic ꝯn̄r idem facit q̄tum ad diuersos status specialiter: quoꝝ partes patebūt ꝑsequēdo. Primo igit̄ instruxit personas iūctas matrimonio: & primo vxores di. Mulieres viris suis subditæ sint. eis in licitis, & honestis obediendo. Naturaliter em̄ imperfectiora subdūtur regimini perfectoꝝ: mulieres vero sunt imperfectiores viris q̄tū ad sexū, quia fœmina est mas occasionatus: & q̄tum ad intellectū: deficiūt em̄ a viris in discretiōe. iō subdit̄: x ¶Qm̄ vir ca. est m. A capite em̄ in quo vigēt oēs sensus, depēdet regimē toti⁹ corpis: sicut xp̄s est caput ecc̄liæ, q̄ est eius corpus mysticum. y ¶Viri di. Hic sc̄do instruit viros di. Viri diligite vxo. vestras. Propter hoc enim mulier facta est de latere viri: qa debet esse sibi coniuncta per fidelē dilectionem. z ¶Sicut & chri. dilexit ecclesiā. cuius est caput. a ¶Et seip. tra. pro ea. ex charitate maxima. b ¶Vt il. sancti. a pc̄tis mundādo sanguine suo. c ¶Mundans eam laua. aquæ in baptismo per quē cōicat̄ xp̄i passio q̄tum ad effectū: vt. s. dictū est. d ¶In verbo vi. Nam accedente verbo ad elementū fit sacr̄m. e ¶Vt exhi. ipse si. glo. ec. tanq; spōsam claritate fidei & morū refulgentē. Gl'ia em̄ a claritate dr̄ quasi claria, c, mutata in g. f ¶Non haben. ma. aut ru. i. peccatum mortale patens nec latens. Vel al'r: Non habentem maculā &c. id est mundam & simplicem sine ruga duplicitatis. g ¶Ita & viri &c. quia sunt vna caro: ideo subditur: Qui suam vxo. dili. seipsum diligit. qa sicut dicit Mat. xix. a. Itaq; iam non sunt duo, sed vna caro.

†Ro.12.a 1.Tes.4.a.

†35.di.c. vinolentum. De cōse. di.2.c.in calice. De iureiurā. & si xp̄s. §. q̄dam.

†92.dist. c.1.

Diuisio. D

†32.q.6. c.si. De sa. vnc. ca. vnico. 1.Coꝛ.11. a. Col.3.c. 1.Pet.3.a.

†Col.3.c

†De pœ. di.1.c. ecclesia. †47.dis. c.sicut hi §. necesse

 ✻ Nemo em̄

E ☞ a ¶Nemo enim vnquā &c. Qui mauult esse sine corpore: nō corpus: sed corruptiones & pōdus eius odit. b ¶Sicut & christus ecclesiā. Ita faciat vir de vxore, quæ caro eius: qa sic & xp̄s nutrit ecclesiā cibo corpis sui: & fouet spūalib⁹ indumētis p̄cæptorum, virtutum & bonorum operum. c ¶De carne. Augu. In genesi dicit

Gen.2.d. adam: Hoc os de ossibus meis, & caro de carne mea. Sicut eua de adam facta, traxit ab eo carnem & ossa: ita nos a christo instituti: alij sumus vt ossa robusti: alij vt caro infirmi ex carne eius.i. ad silitudinē infirmitatis, quam habuit in hoie. Propter hoc ostendendum, quantū dilexit ecclesiā

Ibidem. est scriptū in Gen. Relinquet christus homo patrē: formā serui accipiēdo matrē.i. synagogā: ex qua carnaliter ortus: & adhę rebit.i. sociabit se ecclīæ & duo.i. christus & ecclesia erūt in vna volūtate, & vna caro. Hæc verba primi hoīs esse dicit Gene-

Mat.19.a sis. Christus vero in euāgelio dicit esse dei cū inqt: Nō legistis: qa quæ fecit ab initio masculū & fœminā fecit eos: Et dixit: propter hoc relin. &c. vt scias, ppter extasim soporis, q̄ p̄cessit in adā, in qua angelicæ curię interfuit: hoc eū diuinitus tāq̄ pphetam dicere potuisse. Vna caro xp̄s & ecclīa qa deus apud deū: per carnē particeps noster factus est. Vnus est xp̄s caput & corp⁹ quasi integer vir: qa & fœmina de viro facta est: & ad virū ptinet. Reliqt xp̄s patrē: qa nō in ea dignitate apparuit hoīb⁹ qua est apud patrē. d ¶Sacramētū hoc mag. &c. Et ne aliqs putaret in viro esse & vxore ẜm vtriusq̄ naturalis sexus copulationem corpalēq̄ mixtionē, addit: Ego dico in xp̄o & ec. ẜm hoc ergo q̄ in xp̄o & ecclesia accipit qd' dictū est: Non iam duo, sed vna caro sunt & quō spōsus & sponsa di-

F cuntur, sic caput & corpus. Siue ergo dicat caput & corpus, siue spōsus & spōsa: vnū intelligite. Fit em ex duobus: quasi vna q̄dam psona.s. ex capite & corpe: ex spōso & spōsa, quā vnitatē mirā, & excellentem

Esa.61.d. cōmendat Esaias: in quo xp̄s loquens ait.

ẜm.Lxx. Sicut spōso alligauit mihi mitrā: & sicut spōsam ornauit me ornamēto. Hui⁹ spūalis vnitatis sacramētū fuit illud qd' in Genesi de vniōe cōiugij ad lrām dr̄. Ca.VI.

Filij obedite parentibus &c. Sequitur. e ¶Primum mandatum: inter mandata quæ ad hoiem in scd'a tabula. Ad duo namq̄ p̄cæpta charitatis dei &

Præceptorum decalogi ordinatio. pximi ptinet decalogus. Ad primū p̄cæptum dei tres chordę ptinēt.i. tria mādata qa deus trinitas est. Ad alterū vo p̄ceptū.s. pximi septem chordæ.i. septē mādata. Et illa tria ad deū ptinentia in prima. Et alia septem ad pximū, in secunda tabula scripta erant. Inter quæ hoc merito primū: qa sicut deus principaliter principiū est hoīs sic pater secundario. Cuius mandati addit pmissio: qd' nō est in alijs. f ¶Ser.obe. Aug. sup Ioh. Seruitus cœpit ex pctō pria em seruitutis causa pctm est: vt hō hoi cōditionis vinculo subderet qd' nō fuit nisi ☞deo iudicā

a¶.i. vt seipsos: qa ambo vna caro: & mlier portio corporis viri. ¶quia.
vxores suas vt corpora sua. Qui
a¶qa vxor corpus viri: & vir caput vxoris.
suam vxorem diligit: seipsum dili
¶debet diligere vxorē q caro sua est: qa nemo car.
a git. Nemo enim vnq̄ carnem suam a b
a¶& si carnē macerāt, nō eā odiūt sed pctm qd' in ea est. b¶cibo & potu. c¶indumētis.
odio habuit: sed nutrit & fouet eā: c
a¶vt carnē suā & bn̄ vt carnē suā: qa corp⁹: eius est: & huius corporis sumus oēs mēbra. alij de carne.i. infirmi: alij de ossib⁹ vt pfecti.
b sicut & christus ecclīā: qa mēbra su c d
a¶vt infirmi q indigent sustētari fortibus. b¶vt pfecti & fortes qui in solo xp̄o sustentantur.
c mus corpis eius de carne ei⁹ & de e f
tantur. a¶quia diligit vxorem.
ossibus ei⁹. Propter hoc relinq̄t hō g
a¶hoc moyses de vnione cōiugij: qd' est signum magnę rei.s. cōiunctiōis xp̄i & ecclīę.
patrē & matrem: & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna.
d Sacr̄m hoc magnum est. Ego autē h
dico in christo & in ecclesia. Verū i
a¶& si hoc nō solū ad lrām dr̄: sed est signū alterius rei: verumtn̄ & ẜm lrām, vir diligat vxorem: sequens moralitatem historię.
tamen & vos singuli vnusqsq̄ suam vxorem sicut seipsum diligat:
a¶nō solū diligat: sed &. b¶subdita sit viro
vxor autē timeat virū suū. Ca.VI. k
¶tanq̄ subiecti. ¶carnalibus.
F †Ilij obedite parentibus l
a¶ẜm fidem & iusticiam dñi. b¶& debetis.
vestris in domino. Hoc m
a¶quia. b¶qa p̄cæptū legis. c¶Honorare patrē: est ei reuerentiā exhibere, & necessaria subministrare.
enim iustum est. † Honora patrem n
e tuū & matrē tuā: qd' ē primū māda o
a¶q̄ nō est in alijs. b¶hac. ¶in p̄nti in tpalitū in pmissiōne: vt bn̄ sit tibi: et sis p
bus & spūalib⁹. a¶in æterna vita. b¶fundatus. c¶viuentium.
lōgæu⁹ sup terram. † Et vos patres q
a¶qa sic legē nō custodient. In ira em nemo
nolite ad iracundiam prouocare fi
agnoscit quid sit vtile. a¶dū pueri sunt: ne legem cōtemnant. a¶verborum. b¶verberū vt
lios vestros: sed educate illos in r s
disciplinā & correptiōne domini.
proficiāt in rebus dñi. a¶qd' cœpit ex pctō. b¶non solum spiritalibus & bonis.
f serui obedite dominis carnali t

NICO.DE LY.

✻ a ¶Ne.em. rōne vtens. b ¶Carnem suā odio ha. nā & sc̄tus macerans eā nō facit ex eius odio, sed amore: vt sit subiecta spiritui, sicut debet esse: & sic resurgat cū spū immortalis: & sic vir debet diligere vxorē vnā carnē secum existētem. c ¶Sicut & christus ecclesiam. supple diligit. d ¶Quia mē.su.corporis eius.s. mystici nos oēs fideles. e ¶De car. eius &c. Nam aliqui fidelium sunt infirmiores, & isti dicunt de carne eius: q̄ ante resurrectionē fuit passibilis & infirma. f ¶Et de ossib⁹ eius. q̄tum ad fortiores: qui christo cōformant in tolerātia aduersorum. Per ossa em in qbus cōsistit robur corpis, virtus fortitudinis designatur. g ¶Propter hoc rc. homo pa. & matrē.s. q̄tū ad cohabitationem. Istud fuit dictū Gen.ij. de adam & eua. Consequenter applicat ad christū: & ecclesiā mystice cū dr̄: h ¶Sacramentū. sacrum signū. i ¶In xp̄o & in ecclesia. Licet em fili⁹ dei patrē nō reliquerit: qa semp est in sinu pris: vt dr̄ Ioh.j. tn̄ ẜm quandā apparentiā dicitur patrē reliqsse: inquātū apparuit in mūdo visibilis in forma serui: ad cōiungendū sibi ecclīā p mysteriū incarnationis & passionis suæ sicut spōsam ex hoc reuertit ad ppositū dicēs: Verūtn̄ & nos &c. & patet. k ¶Vxor autem ti. virum. timore casto.

G

In ca.v. vbi dicitur in postil. Nec nominetur in vobis.

ADDITIO.I. Glosa. Nec noiet in vobis.i. nec suspitio sit de vobis probabilis &c.

In eodem ca. vbi dicitur in postilla: Redimentes tempus.

ADDITIO.II. Hoc qd' dr̄. Redimentes tp̄us ẜm Petrum de tharantasia dupliciter legitur. Vno modo de tpe futuro sic: Redimentes tp̄s.s. captantes tpis oportunitatē ad vacādum, & seruiendū deo: etiā cū in cōmodo tpali tp̄s em redimit ẜm Glo. q dat de suo vt deo vacet. Luc.vj.e. Qui aufert quę tua sunt, ne repetas. Et hoc necesse est. Quoniā dies mali sunt. id est multa occurrunt impedimēta, quæ impediūt hoiem ne possit deo vacare. Et dicunt dies mali ppter maliciam & miseriā hoim: Mat.vj.d. Sufficit diei malicia sua. Alio mō legit de tpe pterito sic: Redimētes.s. tp̄s p̄teritū, tanq̄ qd carum & p̄ciosum.i. redimētes in vno tpe qd' minus fecistis in alio: vt sic sitis dimidiantes dies nō sicut mali: q nō dimidiāt dies suos, sed totū diē in malo expendunt. Boni aūt & si aliqd diei expendūt in malo: residuū aūt expendūt in bono. Nec mirum si minus fecistis in p̄terito. Qm̄ dies mali sunt.i. multa occurrerūt impedimenta: Gen.xlvij.b. Dies peregrinationis meę pauci & mali. Et qm̄ dies mali sūt. Propter ea nolite imprudentes fieri.s. indiscreti. Hæc ille.

H

In eodem cap. vbi dicitur in postil. De carne eius, & de ossibus eius.

ADDITIO.III. Sup hoc qd' dr̄. De carne ei⁹ &c. Glo. in cuius rei figura adā qui erat forma futuri cum de costa sua factā mulierem vidisset dixit: Hoc os de ossibus meis: & caro de carne mea sicut enim eua de adam facta traxit ab eo carnē & ossa: ita nos a xp̄o instituti sumus in ossa.s. robusti: alij vero vt caro scilicet infirmi. Ca.VI.

Filij obe. paren. Hic ɔn̄r docet parētes, & filios q̄lr se debeant hre ad inuicē. Et prio instruit filios dicēs: Filij obe. pa. ve. in dño. id est in licitis & honestis. m ¶Hoc em iu. est. qa filij hn̄t a parētib⁹ esse, incrementū & documētū hoc etiā p̄batur p scripturā. Exo.xx. n ¶Hono. pa. t.&c. nō solū in reuerētia exhibēda: sed & in necessarijs ministrādis tpe necessitatis. o ¶Quod est pri. mā. nō simplr: qa mādata ad deū ordinātia sunt priora: sed in lis nō addit exprimēdo pmissionē remunerationis sicut in isto. ideo subditur. p ¶In pro. quæ sequitur, Vt bn̄ sit ti. &c. ɔn̄r instruit patres, di. q ¶Et vos pa.n.&c. puo. eos nimis aspere castigando: ne frangant desperando sicut bacul⁹ tortuosus, qn̄ nimis impetuose flectit ad erigendū. r ¶Sed edu. il.i. nutrite. s ¶In dis. & cor. d.i. in moribus & timore dei. t ¶Ser. Hic ɔn̄r instruit suos & dños: & prio seruos, di. Ser.obe.d.car. q̄tū em ad aīam oēs hoies sunt liberi: sed q̄tū ad corpus aliq sunt liberi: & aliq seruilis cōditiōis. ✻Cum timore

A ☞ deo iudicante: apud quē nō est iniqtas: &

Rom.9.c nouit diuersas pœnas meritis distribuere delinquentium. a ¶In simplicita. Liberam facit seruitutem, qui seruit: nō timore sub dolo, sed fideli dilectione: donec transeat iniquitas: & omis euacuetur potestas. b ¶De cætero. Post specialia præcæpta quibus admonuit singulos ordines: in cōmuni nunc admonet oēs. Huc vsq̄ vos vi uiverbo & ope: iam deinceps in futuro in reliquo tempore. c ¶Mundi rectores. Non qa regūt mundū, qui cōstat ex cœlo & terra: Sed mundum peccatores dicit: de

Ioh.1.a. quo alibi: Et mundus eū nō cognouit. Tamen mūdi illi regūt ɔ quos habemus ppetuas inimicitias: qa & q̄ patimur hoies importunos, illi faciūt: Instigant em & inflāmant illos: & tanq̄ vasa sua mouēt: & velut organa tāgunt. Contra illos habemus occultā luctā, ad quā nos armat apostol⁹. d ¶Tenebrarū. Ne putentur dæmones hūc inuisibilē mundū regere: subdit quid noie mūdi intellexerit: tenebrarū harū.i. pctōrum. Q. Nō dominant demōes mundo q cōstat de cœlo & terra: sed peccatoribus. e ¶Contra spiritalia. Q. Timendi hostes quia spiritales & inuisibiles: & qa nequam: & nō pro parua re, sed p cœlesti hęreditate tollenda pugnāt. Vel, cœlestia dicit virtutes in quibus pugnam dæmonū patimur. Vel, spiritus nequā sunt in cœlestibus: id est in hoc inferiori aere. Ipsi em quasi equites pugnant in equis homibus. Equites ergo occidamus: equos possideamus. f ¶Succincti lū.i. carnales concupiscentias cingulo castitatis frænantes nō simulatorie, sed ī veritate vel p charitatē.

B ☞Calciati.

a¶reuerētia: quod & filij. b¶qd' seruorum est.
a bus cum timore & tremore: in sim a b c
a¶vt sicut ostenditis extra, sic sit in voluntate vestra, vt si non potestis a dominis liberi fieri, liberi seruiatis. b¶obediretis quia ipse hoc p̄cępit ad cōseruationē humilitatis.
plicitate cordis vestri sicut christo: d
a¶Obedite dico non ad ocu.s. dū videmini: sicut illi qui quęrunt hominibus placere.
nō ad oculū suiētes quasi hoībus e f
a¶Cum xp̄o iubēte seruis: nō homini seruis sed christo.
placētes: sed vt serui christi facien g
¶ita & vos.
tes voluntatē dei ex animo: cū bo
a¶dominis vestris. b¶vt in eo puteris
na voluntate seruiētes: sicut dño
seruire vos deo, & non hominibus tantum. ¶Vos dico.
& non hoībus: scientes qm̄ vnus h
quisq̄ quodcūq̄ fecerit bonū, hoc i
a¶non enim minus recipiet seruus q̄ liber.
†recipiet a domino: siue suus si k l
a¶similia in bona voluntate.
ue liber. Et vos dn̄i eadem facite m
¶si serui peccant. ¶non solum verbera.
illis: remittentes minas: scientes n o
quia & illorū & vester dn̄s est in cœ
a¶qa. b¶Deus enim iustus iudex, causas discernit: non personas. ideo qua mensura qs mensurauerit, eadem remetietur ei.
lis: † et personarum acceptio non p
¶In communi admōet.
b est apud deum. De cætero fra q
a¶contra bellū diaboli. b¶in auxilio dñi.
tres confortamini in domino, &
a¶qui dat potentem virtutem pugnare volentibus. b¶ita debetis confortari.
in potentia virtutis eius. Induite r
¶virtutes.
te vos armaturam dei: vt possi s
a¶quia ex occulto molitur mala.
tis stare aduersus insidias diabo t
a¶Necesse est vt stetis, quia.
li: quoniam non est nobis collu v
a¶Vicinum est bellum: non cōtra homines qui visibiles & fragiles. vel contra illa vitia tantum quę sunt ex carne & sanguine.
ctatio aduersus carnem & sangui
a¶demōes, q principant alijs: & cōtra eos q super hos pn̄t: qui timēdi qa mundanos re
nem: sed aduersus principes & po x
gūt: & dilectores mūdi tenebrarum harū tā ma
c testates: aduersus mundi rectores y
larum.i. quos p̄cipitant in tenebrosa opera.
¶cōtra spūales & nequam hostes.
d tenebrarū harū cōtra spiritalia ne z a
a¶Quia tales hostes & de tanta re.
quitiæ in cœlestib⁹. Propterea ac b c
a¶qa de⁹ suos armat. b¶qa alr nō possetis.
cipite armaturam dei: vt possitis d
a¶malis. b¶in hac vita vbi tentatio.
c¶prosperis vel aduersis.
resistere in die malo: & in oibus p e f
a¶virtutibus. b¶Quia armatura dei est necessaria. ¶viriliter quotiens prouocamini.
f fecti stare. State ergo succincti lum g h
a¶id est vere propter christū.
bos vestros in † veritate: & indu i k

NICO.DE LY.

✻ a ¶Cum timore. id est reuerentia: quod etiā cōpetit filijs. b ¶Et tremore. qd' est ppriū seruorum: qa subsunt flagellis dominorum. c ¶In simplicitate cor. vc.i. absq̄ fraude & dolo. d ¶Sicut christo. Seruitus em introducta est per pctm: & sic est pœna pcti. Deus enim auctor est mali pœnę: & pōt corrigere pctā sicut placet sibi p pœnā suitutis vel aliā. Aliqn̄ etiā immittit alicui malū pœnæ: nō ppter expiationē culpæ, sed ppter: augmentū meriti p exerciū hūilitatis & patiētię. Aliqn̄ et ex charitate aliqs sibi accipit seruitutem volūtarie: sicut Paulin⁹ nolēsis ep̄s in seruitutē se tradidit tpe Vandalorū pro filio cuiusdā viduę. Et oibus istis modis nō solū seruit hoi, sed etiam deo: inq̄tū hō patiēter sustinet seruitutē sibi inflictā ex ordinatiōe diuina: vel assumptā volūtarie ppter deū. e ¶Non ad ocu. seruien.i. in p̄ntia dñorū tm̄: sed etiam in absentia. f ¶Quasi hominib⁹ pla.tm̄. g ¶Sed vt serui christi. voluntarie sustinentes in hoc ordinatione dei. Et subdit ratio cum dicit: h ¶Sciētes &c. fecerit bonum. s.meritoriū. i ¶Hoc recipiet. ī mercede. k ¶A dño. in cui⁹ potestate sunt dñi sicut sui. ideo subdit: l ¶Siue ser. siue li. nā cōditio seruitutis respectu vitæ beatę nullum affert impedimentū. Vn̄ dicit Amb. In dño bona seruitus, et bona libertas æqua lance appendunt. Secundo instruit dños, di. m ¶Et vos dñi eadem facite illis: supple seruis: vtentes eorum seruitute rationabiliter & modeste. ideo subditur: n ¶Remittentes minas. q.d. non solū remittētes verbera qn̄ peccant ex fragilitate vel ignorantia. sed etiā cōminationes, & verba aspera: Et subditur rō: o ¶Scientes qm̄ & il. & vc. do. est in cœlis: præsidentes æqualiter, dn̄is & seruis. p ¶Et perso. ac. non est apud deum. ita em puniet dn̄m sicut seruū: & etiā grauius cæteris parib⁹. quia quāto status altior: tāto casus grauior. ppter quod dicitur Sap. vj.a. Potētes potēter tormenta patientur. q ¶De cætero. Postq̄ apostolus istruxit Ephesios in cōi: & postea personas diuersorum statuū in speciali: hic reuertitur ad instruendū eos in gn̄ali. Et diuidit in duas quia primo inducit eos ad sumēdū arma virtutū generaliter. secundo describit hęc specialiter, ibi: State ergo. Circa primum dicit: De cętero fratres confortamini in domino. q.d. ex q̄ radicati estis in fide xp̄i: debetis confidere de ipso. nam assistit fidelibus suis in tentationibus & pressuris: Veruntamē qa nō debet hō sic ɔfidere de assistentia dei q̄ omittat facere qd' potest: quia hoc esset tētare deum. ideo subditur: r ¶Induite vos arma. dei.i. virtutibus quæ sunt arma militum christi. s ¶Vt possitis stare. absq̄ casu mortalis peccati. t ¶Aduersus insidi. dia. quoniam sicut dicit Leo papa: Omnium discutit consuetudines: ventilat curas: scrutatur affectus: & ibi quærit causas nocēdi vbi quemq̄ viderit studiosius occupari. v ¶Quoniā nō est no. col. ad car. & san. id est aduers⁹ hoies qui sunt caro & sanguis: & per cōsequēs visibiles. x ¶Sed aduersus prin. & po. idest dæmones qui sunt hostes inuisibiles. Et dicit principes & potestates: qa angelorū ordines non solū sunt p gratiā sed etiā p naturā. & sic de singulis ordinibus ceciderunt aliq: in qbus naturalia remāserūt integra: vt dicit dionysius. et inferiores obediūt superiorib⁹, vt magis possint nocere hoīb⁹: & p pricipes & potestates intelliguntur alij ordines dæmonum y ¶Aduersus mundi rectores. Nomine mundi non intelligit hic vniuersitas creaturarū: q̄ nō regit a dæmōib⁹, sed a deo, et angelicis sc̄tis sibi ministrantibus: sed intelligit vniuersitas hoim malorum: sicut dr̄ Io.j.a. Mūdus eū nō cognouit qui p dæmones regi dicunt inq̄tum p eos ad peccata mouent. ppter qd' subditur ad declarationē huius intellectus: z ¶Tenebrarū harū. Dicuntur enim mali hoies tenebræ: qa sunt inuoluti tenebris ignorātiæ & culpæ. a ¶Contra spirita. nequitiæ. i. cōtra spūs nequā siue malignos. Hoc ēt dr̄ ad ostēdēdum: q̄ per rectores mūdi hic dæmones intelliguntur. b ¶In cœlestibus. i. ī hoc aere caliginoso: q frequēter in sacra scriptura cœlū noīatur: in q̄ demōes habitabūt vsq̄ ad iudiciū. ppter qd' aues cœli noīant: Mat.xiij.a. vbi dr̄: q̄ aues cœli comederunt semē quod cecidit sec⁹ viā. c ¶Propterea accipite arma. dei. scilicet virtutum: vt prędictum est. d ¶Vt possi. resi. insultibus dæmonū. e ¶In die ma. id est præsenti vita vbi imminet tētationū pugna. f ¶Et in oibus.s. prosperis & aduersis. g ¶Per. sta. ita q̄ non frāgamini aduersis: nec eleuamini prosperis h ¶State. Hic consequnter apostolus describit arma virtutum magis ī speciali dicens: State ergo succin. lum. vc. cingulo castitatis. vn̄ Greg. home.xxxij. Lumbos em præcingimus cū carnis luxuriam per continētiā coercemus. i ¶In veri. & nō simulatorie tm̄: sicut faciūt hypocritę k ¶Et indu. l. Sicut enim lorica operit corp⁹ vndiq̄: sic iusticia reddit debitum vnicuiq̄.
✻Et calciati

C
Diuisio.
†Ro.3.b. Col. 3.d. Act.10.f. Iaco.2.b 1.Pet.1.c.
D
als† charitate.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Calciati. Marcus dicit apostolos calciatos sandalijs: vel soleis: vt neq; pes sit tectus, nec nudus ad terram: id est ne occultetur euãgelium nec terrenis commodis innitatur.
Mar.6.b
b ¶ Pedes. i. affectiões sint munitę virtutib⁹: ne a vitijs pungant. vt ita sint parati ad p̄dicandũ euãgelium: qd' nũciat pacē inter deũ & hoiem: vel vt sint parati cõplere p̄cępta euãgelij. c ¶ Scutũ fidei. Aug. Fides est scutũ sub quo tuta est iusticia: sicut sub munimine oĩum virtutum. Quod p̄tēdit̄ ante oĩa arma, qa pri⁹ impugnat diabolus. Vñ: Pria petit cãpũ dubia sub fronte duelli pugnatura fides. d ¶ Et galeã. Galea est salus æterna: cuius memoria mentē obuoluit ne deficiat. e ¶ Et gladiũ spiritus. Aug. in p̄s. cxlix. b. Verbũ dei gladius bis acutus: docens de tēporalibus & ęternis. Illorꝫ cõsolationem in veteri: istorꝫ perfectionē in nouo testamēto p̄mittēs. Quod em tpaliter nobis p̄missum est, ad vnã partē gladij: qd' vero in sempiternũ ad aliam partem gladij pertinet. Nã & ideo duo testamenta dicunt: quia vetus terrena p̄mittit: nouũ æterna. De hoc gladio dñs ait: Nõ veni mittere pacē, sed gladiũ. Iste gladi⁹ vere acutus est: qa eũ quē ferit a mũdo diuidit. f ¶ In spũ. Orat: qui munda cõscientia & integra fide orat. In carne orat: qui polluta mēte iterũ peccaturus nõ casu, sed de p̄posito. g ¶ In
F apertionem. i. vt aperte possim reserare mysterium euãgelij. i. secreta incarnationis & passionis. Ne pressura tribulationis ipsa formidine acumen doctrinæ obtundat. h ¶ Pax fratribus. Pacem optat eis quæ est ianua dilectionis.

Finit epistola ad Ephesios.

Incipit argumentum ad Philippenses.

PHilippenses sunt &c. Qui accæpto verbo p̄dicationis ab ap̄lo firmati in fide fuerũt: nec pseudo ap̄los recæperũt. vñ eos laudat ap̄s. Hi paulo per epaphroditum aliquã substãtiã romã miserãt: quē cũ hac remittit ep̄la: in qua cũ p̄ns nõ p̄ot, munit eos cõtra duplex bellũ: tribulatorꝫ, & pseudo p̄dicatorum: vt oĩa pro xp̄o sustineãt aduersa cum humilitate sicut xp̄s fecit: & legalia a pseudo nunq; recipiãt. His nec se apostolũ noiat: qui nunq; de eo minus vel cõtra eum senserant.

NICO. DE LYRA.

☞ a ¶ Et calciati pedes. i. affectiones: b ¶ In p̄parationē euangelij pa. i. vt sitis præparati ad prædicandum euangeliũ christi: qd' annunciat pacē ęternã. Ad significationem hui⁹ dicit Marcus. vi. b. Missos ad p̄dicandũ calciatos sandalijs qb⁹ muniunt pedes ne immediate tãgãt terrã: & nudi remanēt in pte supiori qa affectiones p̄dicatorꝫ nõ debēt ad terrena affici: sed ad cœlestia: sicut dr̄ in glo. sup locũ istũ. c ¶ In oĩb⁹. tētationũ insultibus. d ¶ Sumētes scu. fidei. quæ est substãtia sperãdarum rerum

a ¶ Au. iusticia. cuiq; ius faciendo fit lorica: ne pateat locus hosti. b ¶ ne tangat terram quæ prædicat.
a b ti loricã iusticiæ: & calciati pedes in præ- a
a ¶. i. sitis præparati ad p̄dicandum euangelium vel ad complendum præcæpta eius. ¶ prælijs.
parãtionem euangelii pacis. † In oĩbus b c
a ¶ fidem rerum quas non videmus.
c sumentes scutum fidei: in quo possitis d e
a ¶ omnes astutias. b ¶ diaboli. c ¶ quæ de vitio in vitium incendunt.
oĩa tela nequissimi ignea extinguere.
a ¶ spe æternæ salutis gaudentes.
b ¶ quem dat spiritussanctus.
d e Et galeam salutis assumite: & gladiũ spi- f g
a ¶ ad feriendũ hostem. b ¶ per oĩa q̃ oranda sunt.
ritus quod est verbum dei. Per omnem h i
a ¶ cum adiuratione petendo. b ¶ non horarie.
orationem & obsecratione: orantes oĩi k l
a ¶ nõ verbo tenus: sed mente. b ¶ solliciti.
f tempore in spiritu: & in ipso vigilantes m n
a ¶ vt. s. omnibus virtutibus instent. ¶ non remisse.
¶ vigilantes.
in oĩi instantia, & obsecratione pro om- o p
a ¶ facta. b ¶. s. ¶ a deo. c ¶ quē tribulatio obtundat.
nibus sanctis & pro me: vt detur mihi ser- q r
a ¶ verbi mei. b ¶ ita vt. ¶ libere sine impedimento notificem illud mysterium.
g mo in apertionem oris mei: cum fidu-
cia notum facere mysterium euangelii:
a ¶ quia nec p̄ catenis cesso a legatione mea.
b ¶ nunc romæ. ¶ positus.
pro quo legatione fungor in catena ista: s
a ¶ cũ fiducia. b ¶ euangelio p̄dicando. c ¶ inter mala
ita vt in ipso audeam prout oportet t
omnia. a ¶ ne auditis tribulationibus mouerentur edicit tychicum, oĩa eis notificare subdens.
me loqui. Vt autem & vos sciatis quæ v
a ¶ quia multæ erant ei tribulationes, quæ quasi circundabant. vel ideo circa: qa interiora nõ tangebãt.
b ¶ q; constans sim inter illa.
circa me sunt: quid agam: omnia nota
a ¶ vt bene audiant, hunc commendat.
b ¶ ideo eum audite. c ¶ meus in fide.
vobis faciet tychicus charissimus frater,
a ¶ in his quæ sunt domini.
& fidelis minister in domino: quem mi- x
a ¶ vt meram vobis dicat veritatem.
si ad vos in hoc ip̄m, vt cognoscatis quæ
circa nos sunt: & consoletur corda ve- y
a ¶ per pacē manebunt in charitate quæ est ex fide.
h stra. Pax fratribus & charitas cum fide a z a
deo patre nostro, & domino iesu christo. b
Gratia cum omnibus qui diligunt do- d
minum nostrum iesum christum in incor- c
a ¶ ad silitudinē sponsæ q̃ nõ admittit corruptionē.
¶ in integritate fidei: vel in vita æterna.
ruptionē. Amen.

Epistola ad Ephesios finit.
Argumentum in epistolam ad Philippenses incipit.

i PHilippenses sunt macedones. Hi accæpto verbo veritatis perstiterunt in fide: nec recæperunt falsos apostolos. Hos collaudat scribēs eis a roma de carcere per epaphroditum.

Argumentum finit.

rum rerũ. e ¶ In quo possitis omnia tela &c. Firma em fides de bonis cœlestibus quæ sperant̄, repellit ictus dæmonũ quasi scutũ. f ¶ Et galeã salutis assumite. s. charitatem: qa sicut galea supra ponitur tanq; cõplementũ & perfectio aliorum armorũ: sic charitas est perfectio aliarꝫ virtutum. g ¶ Et gladium sp̄i. i. datũ a spiritusancto. h ¶ Quod est verbum dei. Mat. x. c. Non em vos estis, qui loquimini: sed sp̄us p̄ris v̄ri, qui loquit̄ in vobis. Dr̄ autē verbum dei gladius: quia percussus cum eo diuidit̄ a mũdo. Et quoniã hæc armatura depēdet ex dei grã, ideo subditur: i ¶ Per omnē orationem. quæ est simplex petitio a deo. k ¶ Et obsecra. quę est cum expressione rei sacræ, per quam petitio fit exaudibilis. vt cum dicit̄. Per passionem tuã libera nos domine: & huiusmodi. l ¶ Orãtes omni tempore. ad hoc ordinato. m ¶ In spiritu. Id est mente, & nõ tantum voce. n ¶ Et in ipso vigilantes. id est feruenter orando, & non remisse. o ¶ In oĩ instantia. i. perseueranter. p ¶ Pro omnibus sanctis. vt habeant arma prædicta generaliter. q ¶ Et pro me. specialr̄. r ¶ Vt detur mihi sermo in apertione oris mei. i. constantia prædicandi euangeliũ christi. s ¶ Pro quo lega. fungor in catena. nunc detentus romæ. t ¶ Ita vt in ipso audeam &c. id est vt tribulationes quas sustineo, in nullo me retreant a prædicatione retrahendo. v ¶ Vt autem. Hæc est vltima pars huius epistolæ: Et est confirmatio præcedentiũ: per hoc q; ap̄ls eã misit, p dilectũ discipulũ: vt pleni⁹ posset significare statum ap̄li ephesijs: & eos in deo cõsolari: & hoc est q; dicit ap̄ls: Vt autem. & patet lr̄a vsq; ibi: x ¶ Et fidelis minister in dño. id est in his q̃ sunt ad dominũ. y ¶ Et consolet̄ corda vestra. vos in bono confirmando per sacra hortamenta. z ¶ Pax fratrib⁹. id est in christum credentibus: supple sit. a ¶ Et charitas cum fide. aliter fides esset informis. b ¶ A deo patre nostro. qui est dator istorum bonorũ. c ¶ Et dño iesu christo. per quem ad nos perueniũt dei dona. d ¶ Gratia cũ omnibus. generaliter credentibus. e ¶ In incorruptione: amen. id est sic maneant in gratia, q; non decidant ab ea: sed perueniant ad gloriam quæ est gratia consummata. Amen. G H

¶ In ca. vi. vbi dicitur in postilla: Vt detur mihi sermo in aptione oris mei. De

ADDITIO. Hoc quod dr̄: Detur mihi sermo in apertione oris mei videtur referēdum ad illud quod fuit a domino dictũ apostolis Mat. x. c. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Sm enim fragilitatē humanæ naturæ timebat apostolus: ne pressura tribulationum impediretur a promptitudine responsionis in mysterijs euangelij declarandis: & ideo petebat per suffragia orationũ vt daretur sibi a deo sermo scilicet rectus: in apertione oris mei. id est prompte & fiducialiter.

¶ Explicit postilla venerabilis magistri Nicolai de lyra super epistolam Pauli ad Ephesios.

☞ PAulus. Ca. I. More solito salutationem præmittit: Deinde gratias deo agit pro eis: implorans eis maiora bona: vt & in virtutibus crescētes ad p̄fectionem pueniãt. Deinde ad patientiã tribulationũ monet exēplo sui & xp̄i: postea vt caueãt aduersus pseudo ap̄lorꝫ: tandē admonitionem moralē interserit & prope finē de grã quã sibi romam p epaphroditum miserãt gaudere se dicit: b ¶ Timo. Hunc apponit: qa eũ missurus erat ad illos p̄pter hoc eũ quodammõ cõmēdãs, vt eadē quæ scribit ab eo bene recipiant. c ¶ Serui. Seruos dixit, vt & ipsi p̄ dño ferãt dura. Christi. vt cõtra pseudo stent. Augu. Sicut duo sunt timores: sic duæ ſuitutes: q̃ faciũt duo gn̄a seruorꝫ: Est em timor: quē p̄fecta charitas foras mittit. Est & seruitus simul cũ eo foras mittēda. Est etiam timor castus p̄manens in sæculũ sæculi: cui adiũcta est alia ſuit⁹ nõ manens in ęternũ in domo. d ¶ Cũ ep̄is. Ep̄os p̄sbyteros dicit. Nõ em plures ep̄i in vna ciuitate, neq; presbyteros intermitteret vt ad diacones descēderet. Et significat p diacones maiores: p sc̄tos miores: qa miores p̄mittit: ad hũilitatē inuitat: qa & hos subnectit: ostēdit aliquē nõ esse adeo p̄fectũ, q nõ indigeat admonitione. e ¶ Grãs ago. Q. Agite q̃ agitis: qa talia vñ deũ laudo. f ¶ Cõica. Vel v̄ra cõia fecistis: i. euãgelio exaltando. g ¶ Confi. Q. dep̄cor, vt stetis: & cõfido hoc ip̄m fieri a vobis qd' p̄cor, nõ aliud: sed videte ne frustra confido. Vel: h ¶ In vo. Per successionē: vsq; ad cõem iudicij diē. i ¶ Perfi. Aug. de grã & libe. arbi. qa ip̄e vt velim⁹ opat̄ incipiēs q volētibus coopat̄ p̄ficiēs. k ¶ Sicut est mi. Ita grãs ago, dep̄cor & cõfido sicut iu. est sen. i. ita velle. Et exponit cãm: eo q; habeã vos in corde: siue vinct⁹ sciēs vos q̃si vinctos: siue defendēs euãgelij, qd' & vos facitis. l ¶ Cupiã oẽs vos &c. i. itimo amore xp̄i: vt ab eo p̄fecte diligamini: vel eo affectu diligatis deũ & p̄ximos, q̃ xp̄s q animã posuit. Vl' refert ad id qd'. ẽ. dixit, se desiderare eos eē socios gaudij sui. Et determinat quõ scilicet amore xp̄i, nõ humano: vt p̄ticipes habeat in deo. m ¶ Vt probe. po. Iterum crescat charitas v̄ra in sciẽtiã, vt p̄bare & discernere sciatis nõ solũ mala & bona: sed etiã inter bona q̃ sint potiora, vt post p̄bationē sitis sinceri. in vobis, sine opibus corruptionis: & q̃tũ ad p̄ximũ sine offẽsione. n ¶ Repleti fru. i. mercede iusticiæ adeo vt sitis glia, & laus dei vt pro vobis dicatur: Mirabilis deus in san. su.
B

☞ Scire autem

Epistola Pauli ad philippenses incipit. Ca. I.

a †Aul⁹ & timo- a b
a ¶ timore casto.
c thæus serui ie-
su christi omni- b
a ¶ baptismate sc̄tificatis. ¶ vl' fundatis.
bus sanctis in c
a ¶ operante xp̄o.
¶ in fide xp̄i. ¶ qui deũ & hoiem credũt. b ¶. i. &. c ¶ q eorꝫ bonũ
d xp̄o iesu q sunt philippis cum ep̄is d e
piter optabãt. a ¶ maiorib⁹ & minorib⁹. Vel cũ istis scribit. b ¶ &. ¶ remissio p̄ctõrꝫ. c ¶ trãquillitas mentis & reconciliatio ad deũ.
& diaconibus: Grã vobis & pax a f g
¶ oĩm. ¶ cui⁹ nutu oĩa bona oĩbus accedũt.
e deo p̄re nr̄o: & dño iesu xp̄o. Gra- h i
a ¶ priuato bñficio. ¶ q mihi facit qd' volo in vobis. b ¶ quotiens vestri memor fio.
tias ago deo meo in oĩi memoria k l
a ¶ quod vtiq; sum. ¶ congruis tp̄ibus.
v̄ri semp, in cunctis orõnib⁹ meis
a ¶ habitis. ¶ p̄latis vel subditis. b ¶ nõ tristis de culpa. c ¶ vt persistetis deprecans.
pro oĩb⁹ vobis cũ gaudio: dep̄catio- m n
a ¶ Gaudio dico habito. b ¶ qa vos cõicastis mihi in fide & operibus euangelij.
f nē faciens super cõicatione v̄ra in o
a ¶ q̃ est. b ¶ cõuersiõis v̄ræ: & iõ amodo magis standũ. a ¶ non in nobis. b ¶ deus.
euangelio xp̄i a p̄ria die vsq; nunc: p q
g cõfidens i dño iesu hoc ip̄m: qa qui r
a ¶ operãs. b ¶ cooperãs. ¶ qd' operãdo incępit. c ¶ vsq; ad finē vitæ quo deus videbit.
h i cępit i vobis op⁹ bonũ, p̄ficiet vsq; s
k in diem christi iesu. Sicut est mihi t
a ¶ aliud nõ debuit sentire de tam bonis.
iustum hoc sentire p̄ omnibus vo-
a ¶ in itimo affectu charitatis. ¶ nõ in solis labijs.
bis: eo q; habeam vos in corde & v
a ¶ qa cõpatimini mihi. b ¶ cõtra impugnantes.
in vinculis meis: & in defensione & x
a ¶ infirmorꝫ in doctrina. b ¶ vt i futuro sitis socij. a ¶ etiã minores. b ¶ p̄ oĩb⁹ iõ p̄cor qa cupio vos oẽs esse inuisceribus xp̄i: vt a xp̄o diligamini quasi eius viscera: & in-
cõfirmatione euãgelii, socios gau- y
dii mei oẽs vos esse. Testis enim z
de testis. a ¶ quanto affectu.
l mihi est deus: quomodo cupiam
vos oẽs esse in visceribus iesu christi.
¶ etiam.
Et hoc oro, vt charitas vestra ma- a
a ¶ crescat. b ¶ vt sciãt in qbus diligere deũ & p̄ximũ debeãt: & cũ scierint habeãt sensum:
gis ac magis abundet i sciẽtia & i oĩ b
id est memoriã, & aĩaduersionē in oĩb⁹ reb⁹.
¶ memoria.
m sensu: vt probetis potiora: vt sitis c d
a ¶ in vobis. b ¶ ad p̄ximũ. c ¶ & hoc p̄seuerantes. ¶ vsq;. ¶. i. finem vitæ.
sinceres & sine offẽsa in diem chri- e f
a ¶ Nõ solũ sine malis: sed & pleni fructu. i. opibus q̃, sunt fructus iusticiæ: q̃ est habitus animi. b ¶ & hoc. ¶ non viribus vestris.
n sti: repleti fructu iusticiæ per iesum

¶ Incipit postilla eiusdem venerabilis magistri Nicolai de Lyra super epistolã pauli ad Philippenses. Ca. I. C

PAulus & timo. Hic incipit epistola pauli ad philippenses. Quæ diuiditur in tres partes scilicet p̄fationem: & prosecutionem, ibi: Gratias & consummationē: prope finem, ibi: Salutate. Circa primũ primo ponuntur personę salutantes, cum dicitur: Paulus & timothæus. Hunc adiungit secum in salutatione: quia missurus erat ad eos per ipsum: vt habetur ca. seq. vt cum veniret ad eos reuerentius ac magis charitatiue reciperetur. Secundo ponuntur personæ salutatæ cum dicitur: b ¶ Omnibus sanctis. i. per baptismum sanctificatis. c ¶ In chri. ie. in primitiua enim ecclesia, vt nomen christi redderetur magis autenticum, amabile & reuerendum: ap̄li baptizabant in noie xp̄i: in quo tñ intelligitur tota trinitas: qa christus græce vnctus latine dr̄: & sic intelligit̄ filius vnctus: pater vngens: & sp̄ũssanctus vnctio. d ¶ Qui sunt phi. Nomen est ciuitatis in macedonia, quam ædificauit philippus rex pater alexandri magni: & a noie suo eã denominauit. e ¶ Cũ episcopis & diaconi. Per ep̄os in plurali intelligũtur sacerdotes: vt dicit hic Glo. quia plures ep̄i nõ præsunt vni ciuitati. Potest etiã dici q; per ep̄os intelliguntur sacerdotes cum pontifice ciuitatis. Ep̄s enim dicitur ab episcopi, quod est supra: & scopos intentio: quasi superintendens. s. p̄plo cui p̄est hoc autem cõpetit tã ep̄is q̃ p̄sbyteris curatis. Isti aũt p̄pter specialem eminentiam sup pp̄l'm erãt specialiter exprimendi in salutatione ap̄li: ideo exp̄ssit illos specialiter post salutationē oĩm generaliter. Tertio ponuntur optata bona, cũ dr̄. f ¶ Gratia vo. in præsenti. g ¶ Et pax. in glia cœlesti: quæ quietat totaliter hominis appetitum. h ¶ A deo pa. no. qui est dator omnium bonorꝫ. i ¶ Et dño ie. christo. per quem tanq; per mediatorē nostrũ nobis proueniunt dicta bona. k ¶ Gratias. præmissa salutatione. Hic cõr ponit̄ prosecutio ep̄læ. In qua philippenses primo redduntur beniuoli secũdo dociles. ca. sequen. tertio attenti. ca. iij. Primum autē facit ap̄ls dupliciter. Primo pro bonis eorũ gratias agendo, sc̄d'o tanq; amicis specialibus suum animũ aperiendo, ibi: Scire autem volo: Circa primum dicit: Gra. ago deo meo. quem deuote colo. l ¶ In omni me. ve. semper. id est quotiēscumq; occurrit mihi memoria de vobis. m ¶ Cum gaudio. id est gaudens de bono vestro. n ¶ Depreca. fa. su. cõmu. &c. i. de eo q; mihi cõicastis fide & opere. o ¶ In euã. christi. credentes & operantes: sicut & ego. p ¶ A prima die. conuersionis vestræ. q ¶ Vsq; nunc. in bono perseuerantes. nam in fide perstiterant: nec falsos apostolos recæperant: vt dicit Hieroñ. in prologo. propter quod apostolus de bona consummatione cõfidebat: ideo dicit: r ¶ Confidēs &c. qa qui cœ. in vobis opus bo. perfi. qa sicut inchoatio opis meritorij est a deo ita cõtinuatio & consummatio. s ¶ Vsq; in diem christi ie. in quo veniet ad iudicium vestra remuneraturus bona. t ¶ Sicut est mi. &c. De tam em bono principio iustum est sentire finem bonũ: & maxime circa dilectos: quia dilectio facit opinari bonum de dilecto: ideo subdit̄: v ¶ Eo quod ha. &c. s. charitatis. x ¶ Et in de. &c. Philippenses em iam constanter certauerant pro veritate euangelij: vt habet̄ in fine huius ca. y ¶ Socios gaudij. q. d. ex hoc iustum est mihi sentire: quod eritis socij consolationis meæ in patria sicut estis socij tribulationis in pugna. z ¶ Testis em mi. &c. confirmatio est suæ dilectionis erga eos. ideo subditur. a ¶ Et hoc oro, vt cha. &c. quia charitas semper p̄ot crescere in via. b ¶ In omni scia. nam crescēte charitate, crescit noticia quæ expedit ad salutem. c ¶ Vt probe. po. id est approbetis ea sequendo. d ¶ Vt sitis since. id est puri & mundi in vobis. e ¶ Et sine offensa. proximis. f ¶ In diem christi repleti fructu iusticiæ per iesum christum. id est vt in die iudicij appareatis pleni bonis operibus a deo remunerandis.

†93. di. c. legimus.
Diuisio.
D Diuisio.

☞ In gloriam

E a ¶Scire aũt. Hactenus cõiter locutus: inde ponit specialiter q tolerantiã suadeant. Pro vobis grãs ago: Cõfido. Vos aũt vo. sci. fr. q. d. Cum ita sitis pfecti: pseuerate & cauete: ne tribulationes instãtes hãc vestrã diminuãt perfectionẽ: sed exẽplũ mei respicite. b ¶Vt vin. m. &c. Hiero. Quia nãq; patienter quælibet mala sustineo: patet non esse scelus falsitatis quod in me iusta vindicta percellat: sed quandam veritatis virtutem quam sustinẽdi fortitudo magnificat. Vel de vinculis meis loquebantur: vel prædicatores indicabant in omnibus prætorijs. c ¶Et in cæteris omnibus &c. Cum enim apostolus romæ vinctus detrusus esset in carcere in domo imperatoris, & doceret euangelium, & infirmos animaret: multaq; miracula patraret: multi per eum crediderunt: in tantum, vt domum persecutoris ecclesiam faceret tunc em̃ manifesta facta sunt vincula eius in christo. Vel in om̃i prætorio & cæteris omnibus, locis. id est imperatori omnibus consulibus & principibus & minoribus propter christum illum talia sustinere. d ¶Auderent sine timore. Aug. Constantia enim eius multos animauit, vt non timerent euangelizare. e ¶Quidam autẽ ex contentione. Conuicti in contentione a me. Prædicant fm̃ q eos conuici debere prædicare. f ¶Ex contentione. Ex priuato odio qd aliquando mecum contulerunt: & confutati sunt. Et ne viderentur correcti addit: Nõ puro animo. Sed. g ¶Existiman. vt si qui de prædicatione eos accusent: in me auctorẽ eius vindicent. Existimantes pressu. Amb. Astutia ergo simulationis isti christum annunciabant: vt possent seditiones excitare aplo, quasi auctori: qui multos congregauerat suo collegio. Ecce quattuor species doctorum distinxit duas bonorũ: & duas malorum: qui omnes annunciant christum: sed non eodem animo. ¶Augu. Mali enim non simplici & veraci animo christũ annunciabãt. Boni vero puro animo, & fide sincera: oẽs tñ euangelio proficiebant. Vnde & malos tolerãdos dicit subdens: Quid enim? h ¶Quid em̃. Non prohibet mercennarios, sed permittit: quia & ipsi vtiles sunt ad aliqua. i ¶Siue per veritatem. Aug. Veritatem quidam annunciabant: & si non per veritatem. id est non vero animo. Ex occasione em̃ euangelizabant: quærentes ab hominibus commoda sua terrenis em̃ cupiditatibus consulentes regnum cœlorũ annunciabãt: habẽtes in lingua veritatem: sed nõ in pectore castitatem. Qui sunt vtiles eis quos instruit dominus. Vñ ait: Quæ dicũt facite: opera autem eorum nolite facere. Quisquis enim a deo pter deũ aliquid quærit: non caste deum quærit. Tres inuenimus personas: si domini verba in euangelio diligenter inuestigamus: pastoris, mercenarij, furis. Pastor veritatem annunciat, propter veritatem. Mercennarius, occasione rei temporalis. Fur & latro veritatem negat & tollit. Diligẽdus est ergo pastor, tolerãdus mercennarius: cauẽdus est latro. k ¶Sed & gaudeo. Ideo gaudeo de malis meis: vel de pfectu euãgelij: quia inde mihi salus.

F

Doctorũ species qttuor.

Mat. 23. a

a ¶per hoc transituri in gloriã æternã vnde

christum in glõriam & laudem dei. a

deum laudetis. a ¶qa dixit se cupere hos fore socios gaudij sui: ideo qd profecerit pdicatio eius insinuat quasi charis.

a Scire autem volo vos fratres quia b c

a ¶exteriorem vndiq; me circundans abundantia passionum. b ¶vel ideo circa: qa non ad interiora pertingũt. c ¶q; ad detrimentũ, vt mali intenderunt.

quæ circã me sunt, mãgis ad pro d fectum euangelii peruenerunt:

a ¶ad pfectũ. b ¶vtilitas vinculorũ apparet in xpo: q pter vicula plus annũciat. c ¶vl vincula ipsa q essent in xpo. i. q pter eũ vi

b itã ũt vincula mea manifesta fierẽt e

ctus essem: nõ p alio crimine. a ¶vbi maiores cõueniunt. a ¶locis. b ¶ita pfuerunt euãgelio quæ sustineo. a ¶non in se.

c in christo in omni prætõrio: & f in cæteris õmnibus: ũt plures de

fratribus in dominõ confidentes,

¶consideratione vinculorum. ¶q; ante.

d in vinculis meis abundantius au

a ¶cõtra impugnãtes. ¶Q. Meo exẽplo auderent cõfidẽter pdicare: ita dicẽtes: Si vinctus lo

dẽrẽt sine timore verbũ dei loqui.

quit: cur nõ potius nos? a ¶diuersi a prioribus qa mali. b ¶prædicant. ¶qa inuidẽt glo

† Qũidam quidem & propter inuig

riæ mei aplatus cõtendũt hre. a ¶ab his diuersi: qa boni. a ¶p dilectione dei & pximi: exẽplo meæ bonę volũtatis. ¶vt alios saluent.

diam & contentionem: quidãm au h

tem & prõpter bonam voluntatem

a ¶nõ diuersi. b ¶priuata ad aplm: vt vicẽ eius

christum prædicant. Qũidã ex chã i

vincti supplerẽt. a ¶.i. p defensione sum po

ritate: scientes hoc, quoniam in dẽ k

situs in vĩculis: vel posit⁹. i. firm⁹ & stabilis

fensionem euangelii positus sum. l

sum in defensiõe. a ¶ab his diuersi: qa mali.

Quidãm autem ex contentione m

christum annunciant, non sincere: n

g existimantes pressuram se suscita o

a ¶augmẽtare. b ¶Dum etiã mali ad pfectũ. Quid enim refert qua intentione.

h rẽ viculis meis. Qũid enim? Dum p

a ¶terrenæ acquisitionis. b ¶vt mali.

omni mõdo siue per occãsionem

a ¶vt boni. ¶vero aĩo. b ¶veritas xpi: nõ falsitas. vñ: Quæ dicũt facite &c.

i siue pẽr veritatem christũs annun

a ¶q p occasionẽ: nõ solũ pveritatẽ. b ¶nũc. c ¶vel nõ solũ alijs pfectus, sed & mihi gau

k cietur. Et in hõc gãudeo: sed & q

dium. a ¶post. b ¶pati pro xpo. ¶vel euangelij ex mea prædicatione profectus.

gãudebo. Scio enim quia hõc r s

Quia in nullo

a ¶In gloriã & lau. dei. qa in remuneratiõe cœlesti est laus iugis. Ps. lxxxiij. b. Beati qui habitant in domo &c. b ¶Scire aũt. Hic pñr apls reddit philippenses beniuolos: amicabiliter eis significans statum suum. Et diuiditur in duas. s. principalem & incidentalẽ, ibi: Quidam quidẽ. Circa primũ dicit: Scire aũt vo. vos fratres: tanq; amicos meos speciales. c ¶Quia quæ circa me sunt. s. tribulatiões, & vincula q romæ sustineo. d ¶Magis ad profe. euãge. per. nam ex hoc fuit magis publicatum contra intentionem me persequentium: qui per incarnationẽ meam credebant extinguere euangelium. nam in carcere prędicabat & miracula faciebat: ex quibus plures de incarceratis, & custodibus conuertebantur: & hæc omnia ad diuersas partes orbis deferebantur: eo q romani toti mundo dominabantur: & sic de omnibus partibus veniebant aliqui & reuertebantur. ideo subditur: e ¶Ita vt vincula mea manifesta fierent in christo: id est manifestum fieret: quod vincula constãter sustinebam propter christum. f ¶In omni prætorio. Aliquando enim in prætorio erant iudices minores: & aliquando maiores: & aliquando cum eis præsidebat imperator: & in omnibus istis differẽtijs fuit apostolus in prętorio adductus: & ita constanter se habuit: q plures christi discipulos animauit ad prædicandũ publice christũ: qui prius hoc facere non audebant. ideo subdit: Vt plures ex fratribus &c. g ¶Quidam. Hæc est pars incidentalis: quia prædixerat immediate aliquos audaciam pdicandi assumpsisse ex vinculis suis: ideo incidẽtaliter ponit distinctionẽ prædicantiũ. nã aliqui faciebãt hoc intẽtione bona: alij vero mala. Et diuiditur in duas. nam primo ponit hãc diuersitatem. scd'o circa hoc suam charitatem, ibi: Quid enim. Circa primũ dicit: Quidã quidem & propter inuidiam & contentionem. i. inuidia, & contentione moti contra me: eo q pdicatio mea de præterito apparuit magis virtuosa & ex hoc facta est magis famosa q; ipsorum. pp̃ter quod me incarcerato fortius prædicant, vt sapiẽtiores, & famosiores appareant. b ¶Quidam autẽ & propter bo. vo. christum prædi. nõ intendentes ex sua prædicatione consequi propriã gloriam: sed honorem dei, & salutem proximi. i ¶Quidã ex chari. nõ solũ ad proximũ generaliter: sed etiã ad me specialiter. k ¶Scientes quoniam in defen. euangelij. i. pro defensione euangelij. l ¶Positus sum. s. in carcere: & ideo prædicando supplent vicẽ meã: quæ nõ possum ad hoc faciendũ discurrere: & releuant famã meã quam aliqui nituntur deprimere: vt dictum est. m ¶Quidã aũt ex contẽtione &c. Iste modus male annunciandi xp̃m differt a primo. nam illi quærebant deprimere famam pauli, & suã eleuare: isti vero quærebãt pœnã sui carceris aggrauare. iõ subdit: o ¶Existimã. p̃s. se sus. vin. meis. di. se esse pauli dis. false tñ: vt per hoc apli pœna aggrauaret sicut Torquatus dicebat se esse discipulum sancti Tiburtij: vt a iudice grauius puniretur pp̃ter qd isti nõ videnẽ fuisse xp̃iani nisi simulatorie. Et huic cõsonat qd dr̃. n ¶Christum annũciant non sincere. sed simulatorie. Et sic patet, q aplus ponit quattuor modos annunciantiũ xp̃m. Quorũ primus & quartus sunt mali q̃tũ est ex intentione denunciantiũ: nõ tamen ex re denunciata. Tertius & scd's boni sunt vtroq; modo. p ¶Quid enim. Hic cõsequẽter apls declarat suam charitatem: & primo q̃tum ad diuersitas prędicationes. scd'o q̃tum ad philippenses, ibi: Coartor. Circa primũ apparet charitas apostoli: eo q omnem modum denunciandi christũ ipse accæptauit: q̃uis aliqui sint ad grauamẽ suũ quod contemnit propter honorem diuinum. Et hoc est quod dicit: Quid enim dum om̃imodo siue &c. Quasi diceret de diminutione famæ meæ & aggrauatione corporalis pœnæ nõ curo dum tamẽ nomen xp̃i prædicet. Immo de istis. q ¶Gaudeo. in præsenti: & magis. r ¶Gaudebo. in futuro. Et subdit causam dicens: s ¶Scio em̃ quia hoc proueniet ad salutem. i. ad augmentũ meriti. ✻Per vestram

G

Diuisio.

H

Diuisio.

A a ¶Quia in nullo cõfundar. Haimo. Quia & spes magna: & res vera & honesta. b ¶Mihi autem viuere christus est. Q. Merito christum magnifico siue vita, siue morte: quia christus mihi viuere. i. dest mihi vita hic per fidem & spem: & in futuro per speciem pro hac vita mortale corp⁹ tradidit: vt ipsum immortale in æternum recipiat. c ¶Quod si viueret. Christus est mihi viuere: vt eũ magnificem. Quod si est, tunc nescio quid eligam mori, an viuere. Q. nisi hic fructus eẽt, non dubium quin mori eligerem: vt christum haberem prẽmiũ: & iõ ne dubitetis mori. d ¶Coartor & c. Augusti. de doctrina christia. Non ita distinguendũ est vt dicatur: Coartor & postea sequatur: e duobus desiderium habens. s. dissoluendi, & in carne manendi: quod ex ipso textu sermonis dijudicatur, quoniam sequitur: dissolui & esse cum christo multo melius est. Apparet enim eum eius qd optimũ est dicere se habere cõcupiscentiam vt cum ex duobus compellatur: alterius tantum habeat concupiscentiã alterius necessitatem pp̃ter frẽs. Sic ergo distinguẽdum est. Coartor vel compellor e duobus. Deinde sequitur: ego dico desiderium vel concupiscentiã dissoluendi hñs, ab his miserijs q bus quasi compedibus vinct⁹ sum, & cum xp̃o esse p̃ntialiẽ. Et quasi quæreretur quare huius rei potius habeat concupiscentiã, subdit: qa multo magis melius est quantum ad me. Et quasi iterũ diceret: Cur ergo & duobus cõpelleris? subdit: qa est manendi necessitas, dicens. Permanere autem in carne necessarium est propter vos, non propter me. Q. Illud melius est mihi: hoc est necessarium vobis: ideo illud cupio: illud non recuso. e ¶Permanere aute. Ecce quod non sibi melius, sed quod multis expedit eligit pro pter charitatem: quę præ omnibus eligẽda. f ¶Et gaudium fi. Vt de fide vestra gaudeam⁹: vel vt vos de fide gaudeatis in ea proficientes. Quod non est nisi vbi est munda consciẽtia. g ¶Et hoc a deo. Etiam q patimini non a vobis est, sed a deo: quia pro merito christi q patri obediuit, hæc inter alias gratia data est vobis. h ¶Nõ solum & c. sed vt etiam p & c. Augustinus. Vtrumq; ergo ad dei gratiam pertinet: & fides credentium: & tolerantia patientium: quia vtrumq; dixit esse donatum. i ¶Quale & vidistis. quando nudus verberatus sum p muliere phytonissa qua spiritum malignũ excussi: quæ magnum quæstum præstabat dominis suis.

B

Act. 16.

a ¶in futuro. a ¶qd illi ad mortẽ parãt. ¶nõ solũ meo

mihi puẽniet ad salutẽm p vestram oratio a

merito. a ¶.i. p sp̃m q subtus me quasi ruiturũ sicut columna fulcit. a ¶Q. quæ erit tanta quantam expecto in futuro: & in præsenti spero. b ¶hoc spero.

nem, & subministrãtiõem spũs iesu christi:

a fm expẽctationem & spem meam: quiã in b c

a ¶statu. ¶psperis vel aduersis: vt aliquo mõ cedã a p dicatione. a ¶a tpe conuersionis. b ¶dum in vinculis laboro. c ¶apud gentes. d ¶fama & gloria christi.

nũllo confundar: sed in omni fiducia sicut d e

sempẽr, & nũnc mãgnificabitur christũs in f g

¶etiam quod fragilius est. b ¶si vixero docẽdo. c ¶exemplum relinquendo.

corporẽ meo: siue per vitãm, siue pẽr mor h

a ¶per vitam: quia causa eius viuo vt eum magnificẽ, nõ ob aliud. a ¶per mortem: qa christus est præmium

b tem. † Mihi autem viuẽre christus est: & mo i k

mortis vel ipsum mori est lucrum: quia per mortẽ ab his miserijs liberatus ad beatitudinem trãseam: vel qa p mortẽ multos lucratur deo. b ¶bene operari. c ¶qd mirum videtur. d ¶idest tam dignus de opere meo:

c ri lucrũm. Quod si viũere in cãrne hic mihi, l m

scilicet magnificare xp̃m. a ¶ecce. ¶nedum appetam. n

fructus operis est: & quid ẽligam ignoro.

a ¶.i. non solum ignoro sed & coartor. ¶ideo ignoro qa. vel qd eligam ignoro. Coartor enim e duobus & c. b ¶ex disiderio dissoluendi & necessitate viuendi.

d † Cõartor aũt e duõbus: desiderium habẽs o p

a ¶ab his miserijs. b ¶q a vinctus. ¶p̃ntialiter. c ¶q̃tum ad me. ¶sed. a ¶illud melius: hoc necessariũ.

dissolũi, & esse cum christo: multomãgis me q r

e lius: permanere autem in carne, necẽssariũ s t

a ¶non propter me. ¶qa necessariũ propter vos: vel scio non dubie, sed confidens in misericordia dei.

est prõpter vos. Et hoc confidens: scio quia v x

a ¶non parum quidem, sed diu. b ¶maiorib⁹ & minoribus. a ¶vt crescatis per bona. b ¶.i. vt gratias abun

manebo & permãnebo õmnibus vobis ad y

f profectũm vestrum & gaudium fidei: vt grã z a

danter agatis deo cũ gaudio. a ¶qui benefecit vobis. b ¶vobis seruato. ¶.s. liberato.

tulatio vestra abundet in christõ iesu in mẽ b

a ¶futurum. b ¶confirmandos. ¶veniam si tm̃modo.

per meum aduentum itẽrũ ad võs. Tantum c

a ¶disciplina dñica. ¶qa fm vestrum meritũ dabitur mihi vita ad opus vestrum. b ¶ita digne, vt & c.

digne euãngelio christi conuersamini: ũt d

siue cum vẽnero & videro vos: siue absens e

a ¶hoc. s. b ¶sancto, cui non hæret contrarius spiritus: & sicut est vnus, ita vos vnanimes sine dissensione.

audiam de vobis: quiã statis in vnõ spiritu f g h

a ¶volũtate. ¶omnis enim pugna vnanimiter aggressa victoriam parit. b ¶et. ¶totis viribus. c ¶adimplenda quæ fides exigit.

vnanimẽs: collabõrantes fidẽi euangelii, i k l

a ¶post hoc. b ¶periculo. c ¶qui vos terrent per aspera. ¶æternæ.

ẽt in nullõ terreamini ab ãduersariis quæ m n

est illis causa perditionis: vobis autem sa o p

¶æternæ. ¶quasi præmium.

g lutis. Et hoc a deo. Quia vobis donatum q r

¶quem diligitis.

h est pro christo: non solum vt in eum creda s

a ¶vnde maior gloria.

tis: sed vt etiam pro illo patiãmini: idẽ cer t v

a ¶contra hostes. b ¶dum apud vos p̃ns fui.

i tamẽn habentes quale & ũidistis in me: et x y

a ¶dũ absens. ¶non hortor vos ad id qd ipse horreã.

nũnc audistis de me.

✻ a ¶Per vestrã ora. & sub. & c. i. quia ipse christus dabit mihi vires & cõstantiã sustinẽdi p orõnes vestras ad deũ p me fusas & fundendas. b ¶Secundũ expe. & spẽ meã. Beatitudinis obtinendæ, cui⁹ signũ subdit dicens. c ¶Quia in nul. cõ. Ex persecutione aduersantiũ. d ¶Sed oĩ fi. i. firma constantia. e ¶Sicut semper. supple fui de præterito a tpe conuersionis meæ. f ¶Et nunc. s. de præsenti & futuro. g ¶Magnificabitur xp̃s. i. honorabitur. h ¶In corpore meo: si. per vi. si. per mor. Quia si viuã, prædicabo nomen eius magnifice, si moriar: hoc erit p eius fide: & sic moriar in eius gloriosa confessione. i ¶Mihi aũt vi. xp̃s est. Me viuificans per suam gratiam. k ¶Et mo. Pro eo. l ¶Lucrum. s. vt sim ei pfecte coniũctus per grãm: & q a vtrũq; bonũ est: nam sic viuere est augmentare meritũ, iõ dicit. m ¶Quod si vi. in car. i. mortali & passibili. n ¶Hic mi. fru. ope. i. augmẽtatio meriti: & supple, statim mori est absq; dilatione prẽmium conseq. iõ subdit: Et qd eli. ign. o ¶Coartor. Hic pñr oñdit charitatem suã ad philippenses: & primo hoc oñdit: scd'o eos ad martyrij tolerantiã inducit ibi: Tantum digne. Primum autem oñdit p hoc q p̃elegit bonũ philippensiũ accelerationi suæ glĩæ, dicẽs: Coartor em̃ & c. i. moueor ad petẽdũ q non p̃nt simul haberi. p ¶Desi. ha. di. Per mortẽ corpalem. q ¶Et esse cũ xp̃o. In glĩa. r ¶Multo ma. em̃, me. Videẽ. s ¶Permanere autem & c. i. diutius viuere. t ¶Necessariũ est p vos. Ad vr̃am cõsirmationẽ in fide & moribus p doctrinã meã. Et eligẽs hãc ptẽ subdit. v ¶Et hoc cõ. s. bonũ vr̃m p me puouendũ. x ¶Scio qa ma. in vita p̃nti ad vtilitatem vestram, iõ subditur: y ¶Et pmanc. oĩbus vobis ad p. ve. scilicet in fide & moribus. z ¶Et gau. fi. i. fidelium. a ¶Vt gra. ve. abũ. in xp̃o iesu. Quæ est gratulatio sancta. b ¶In me p meum ad. & c. Quod philippẽses summe desiderabant: & apls hoc intendebat facere habita oportunitate ex diuina ordĩatione. Aliter em̃ non asserit se venturũ vt patet in parte sequenti. c ¶Tm̃ dig. Hic pñr ponit monitio de tolerantia martyrij ad quã tñ præexigit cõuersatio sancta. iõ dicit: Tm̃ digne euangelio xp̃i conuersa. i. intm̃ conuersamini digne fm euãgelij doctrinam. d ¶Vt siue cum ve. Ad vos si deus voluerit. e ¶Siue absens. Si aliud de me ordinauerit. f ¶Audiam. Absens vel videam p̃ns. g ¶Quia sta. Firmiter h ¶In vno spi. i. in spiritusancto qui est vnus. i ¶Vnanimes. in corde. k ¶Collabo. In opere. l ¶Fidei euan. i. in his q pertinent ad fidem euangelicã. m ¶Et in nullo terreami. ab ad. Vos persequentibus. n ¶Quæ. scilicet psecutio. o ¶Est illis causa perditionis. gehẽnæ. p ¶Vobis autem sa. Eternæ. q ¶Et hoc a deo. Qui dat gratiam & gloriam. r ¶Quia vobis donatum est pro christo. idest pro honore christi. s ¶Non solum vt in eũ credatis. Vt infirmi fideles. t ¶Sed vt etiam pro illo patiamini. Constanter sicut fortes: quod prouenit ex speciali dono dei. v ¶Idem certamen haben. Cõtra aduersarios fidei. x ¶Quale & vidistis in me. Quando fui apud vos flagellatus procuratione puellę phytonissę: vt habetur Actuum. xvi. y ¶Et nunc audistis de me. Quod sum incarceratus romę.

C

† 7. q. 1. c. si.

De pœñ. di. 2. ca. q vult. i si.

Diuisio.

† 2. re. 24. c. 7. q. 1. c. fin.

De renũ. ca. nisi. §. porro.

D

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ SI qua ergo. A p̄dictis infert. Q. Et qa pati Ca.II. est donū dei:& qa patior &c.vt.s.dictū est.ergo q me fecistis iā gaudere de cōione vr̄a in euāgelio xp̄i:iplete gaudiū meū,addita sustinētia & patiētia tribulationū.¶ Hic de hūilitate suadet. Si qua cō.in christo. Si vultis hr̄e consolationē in rebus xp̄i.i.in remissionem pc̄torum,& in alijs donis. Vel si consolari me vultis,si qd' solatiū cha.est vobis.i.si vultis vt charitas ecclesiarū quę orāt & bona agunt p fratribus,sit vobis solatiū & confortatio in aduersitatibus vr̄is. Si qua cr.ex. Alia lr̄a. Ambr. Si vera est exhortatio spei in xp̄o apud vos,qua nos inuicē consolamur &c. In qbus non vident pbati si non sit qd' subdit. b ¶ Si qua so.&c. Aug. Propter hāc societatē,illi in quos primitus venit spūssc̄tus linguis,oim gentiū sunt locuti. Si qua so.spi.i.si in eo efficimur vnū qd' ꝟ e est. c ¶ Si qua vi.mi.i.si effectum miserationis habetis erga me. Non dico ipsam miserationem.i.exhibitionem miæ. Si ista incꝙ vultis vobis pdesse:iplete gaudiū meū.i.estote humiles:vnanimes:qd' eritis si hoc habueritis idem.s.sapere &c. d ¶ Nihil per con. Nota contentiones fuisse inter eos.¶ Amb. Erāt aliqui inter eos dissentientes,inquieti,inanis gloriæ cā contendentes,pacem ecclesiæ rumpentes. e ¶ Superiores. Aug. Vere hoc existimandum:quia potest esse in alio aliqd occultum quo superior sit,etiam si bonum nostrum quo illo videmur superiores esse non sit occultū. f ¶ Non quæ sua sunt. Hic docet qūo vitent contentionē & inanē gloriam & qūo arbitrentur alios superiores.s.si considerauerint nō sua bona,sed alior. g ¶ Hoc em̄ sen.&c.non quærat suū cōmodum: sed alior sicut xp̄s. Ad patientiam & humilitatē vos inuito. Hoc enim debetis in vobis sentire qd' in christo fuit.¶ Sicut xp̄s nō quæsiuit sua,sed nostra:ita nos inuicē onera nr̄a portemus. h ¶ Qui cū in for. Augu. Præmittit alta de xp̄o vt hi in quibus est locus abiectionis non dedignent humiliari. i ¶ Arbitratus. Sciuit se esse æqualem deo. k ¶ Nō rapi.faciens.i.non vsurpando qd' suū nō esset: vt diabolus & primus hō. Vel,non est arbitratus se ęqualem deo esse ꝑm humanitatē,ꝙ esset rapinā facere.i.nō suū p̄sumere. l ¶ Sed semetip̄m. Ostensa altitudine: subdit de humilitate. m ¶ Exinaniuit. Aug. Qūo? Non substantiā euacuans:non formā dei mutans. n ¶ Formam ser. Non formam dei amittens forma serui accessit:non forma dei abscessit. Exinani. Exinanire est ab inuisibilitatis suæ magnitudine se inuisibilem demonstrare. o ¶ In similitu.hoc fa. Augu. Videam⁹ ergo xp̄m iesum deum & hoiem & factorem rerū & factum in rebus & creatorem hois & creatum hoiem. Deus christus æqualis est patri, tantus est quātus ille,talis est qualis ille:hoc est quod ille. Nō hic est qui ille,qa ille pater, hic filius. Sed hoc est qd' ille:qa ille est de⁹ & ille:ille oīpotens & ille:ille īmutabilis & ille ideo non rapina erat,ęqualis deo,qa natura erat:sicut est nat⁹: ita & semper natus,& sicut semp natus ita semper æqualis.¶ Idem. Non itacꝙ inæqualem genuit,vel æqualitatem iam nato addidit:sed gignendo eam dedit:quia ęqualē non īparem genuit. Nō igit īmerito scriptura vtrūcꝙ dicit.s.& æqualē patri filiū,& patrē maiorem filio. Illud ppter formam dei:hoc ppter formā serui,ppter quā non tm̄ pr̄e,sed et̄ seipso & spūsancto mior factus est:& et̄ minoratus est paulominus ab angelis,ergo & hō factus est:& pmanens deus. Iō valde rōnabilr̄ & pr̄e minor est hō xp̄s:& pr̄i æqualis est idē ipse deus xp̄s. Christus em̄ dei filius,& deus est & hō. Deus ab ęterno,hō in sæculo. Deus,qa deus verbū. Hō,qa in vnitate psonę accessit ꝟbo aīa rōnabilis & caro. Cū em̄ eēt vnic⁹ dei filius,vt esset et̄ plenus gr̄a:factus est hois filius,vnus dei filius:idēcꝙ filius hois. Non duo filij dei deus & homo,sed vn⁹ dei filius,deus sine initio,hō accæpto initio.¶ Idem. Sicut enim non ☞ augetur

Act.2.a

F

Christus æqualis patri.

Ps̄.8.b.

¶ qa pati ē donū dei:& qa ego patior:& qa tāvtile est:vt supra dictū est. a¶ exhortatio.
SI qua ergo con- Ca.II. a
solatio in xp̄o est:si quod solatiū
a¶ cōionis. b¶ si vultis hr̄e vnionē quam
b charitatis:si q̄ua societas spūs:si
spūssanctus facit in omnibus fidelibus.
¶ per quā ꝯiungimur in vno nouo corpe.
a¶ si pi⁹ affectus est i vobis de quo pcedat miseratio. b¶ erga me. c¶ Gauisus sum de fide Implere,vt constanter patiamini.
quā viscera miserātionis.implete b
a¶ ita.¶ tunc illa vere si hoc fit. b¶ non
gaudiū meū ūt idēm sapiatis:eādē c d
diuersam i fide.¶ ad oēs.a¶ vni⁹ volūtatis.
charitatē hn̄tes:vnānimes:idip- e
a¶ mala cuiuscꝙ sint oim. b¶ agentes.
d sūm sentientes,Nihil per conten- f
¶ vt alius alij contendat pponi.¶ Vel,& si bona dicūt,nō ꝯtentiosis verbis. a¶ ppter
tionem,necꝙ per inanem gloriam g
famam sæculi,quæ inanis. a¶ vt de vobis humilia sentiatis. a¶ alios apud deum di-
e sed in hūmilitate superiores sibi h
gniores. a¶ alter alterum. b¶ in cordibus iudicantes. c¶ Hoc possunt qui sua intēdūt
f inuicem arbitrāntes. Nōn quæ i
sed quæ aliorum:vt christus qui pro alijs tanta tulit. a¶ bona vel onera.
sua sunt singūli considerantes:
g sed & ea quæ aliorum. Hoc enim k
a¶ Vt experimēto cognoscat esse in vobis. ¶ vt q̄ratis quæ aliorum sunt non q̄ vr̄a.
sentitē in vobis quod & in chri-
a¶ in plena essentia & ęqualitate patris.
h sto iesu. Qui cum in fōrma dei es- l
a¶ nō dico accæpisset inde aliqd cū sit eadē substantia cū pr̄e. b¶ qa vere erat æqualis per naturam. c¶ certissime sciuit.
k sēt:nōn rapinam ārbitratus est eēm
a¶ Q.ęqualis erat deo pr̄i,sed qm̄ in se erat in forma patris:manens vticꝙ quod erat.
i se æqualem deo. Sēd semetipsum n
a¶ humiliauit.¶ quasi ei dignitate se exuit: dū formā serui sibi vniuit forma dei. Et ne
m exinaniuit formā serui,accipiēs: o
putares formā serui ī hoc īmortalē fieri, addit. In simitu.ho.fac⁹.i.passibil' & mortalis.
o In similitudinē hominum factus: p

G SI qua ergo cō. Postcꝙ ap̄s reddidit beniuo Ca.II. los philippenses:hic ꝯn̄r reddit eos dociles:informando eos charitatiue & plene,de moribus & fide:& prio præmittit quandā ꝑfationē.scd'o subdit suā informationē,ibi:Vt idē. Circa primū sciendū ꝙ ꝯsolatio proprie videtur esse anxietatis terminatio: solatiū ꝟo ꝯsolatiōis diffusio. Societas aūt solatij cōicatio. Miseratio ꝟo anxietatis supportatio:qa sicut in corpalibus duo sil' iuncti leui⁹ portāt on⁹ q̄ vn⁹ solus sic suo mō cōpatiens alteri supponit se cū eo suo oneri.vt dr̄.ij. Rhetoricæ. Et hoc quartū præcedit alia tria.vt patet de se. Ap̄s aūt erat in carcere,pp qd' istis q̄tuor idigebat:& ista quatuor dicit se cōsequi si veraciter obtēperent suæ monitioni:& ex hoc debēt ad hoc moueri. Dicit igit. a¶ Si qua er.cō.in xp̄o.i.ordinata ad xp̄m.q.d. Si me vultis consolari in anxietatibus & solatiū præbere & societatem spūs.qa societatem corpalē exhibere non poterant:& p viscera miæ cōpati laboribus meis. b¶ Implete gau. me.p impletionem meę monitionis.vt patet ex sequētibus. c ¶ Vt idē. Hic cōsequenter ponit informatio ap̄li & primo per seipum.scd'o per suū discipulū, ibi. Spero aūt. Prima in tres,qa primo monet eos de fidei veritate:scd'o de vera humilitate,ibi: Nihil p contentionē. tertio de omnimoda sanctitate,ibi: Itacꝙ charissimi. Circa primū dicit: Vt idē sa. s.impletio gaudij mei est vt idē sapiatis de fide. Sapientia em̄ pprie cognitio est de diuinis:fides aūt habet deū p obiecto sub rōne summi & veri boni:sed qa fides sine charitate est informis:ideo subditur. d ¶ Eandē cha.ha. Charitas autem facit hoies vnius voluntatis,iō subditur: e ¶ Vnanimes.& per ꝯn̄s adinuicem cōpati & cōgaudere,iō subditur. Idip̄m sen. f ¶ Nihil. Hic ꝯn̄r monet philippenses de vera humilitate:& prio facit propositū.scd'o ad hoc inducit exēplū,ibi:Hoc enim sentite. Circa primū dicit: Nihil.supple faciatis. Per contentionem: sicut faciunt superbi. Prouerb.xiij.b. Inter superbos semp iurgia sunt. g ¶ Necꝙ per inanem glo.quę meritum aufert Mat.vj.a. Recæperunt enim mercedem suam. h ¶ Sed in humilitate &c.arb. Vere enim humiles semetipsos iudicāt alijs inferiores. Et subdit causa. i ¶ Nō quæ sua sunt singu.conside. quia vere humiles non considerāt proprias excellentias quę possunt esse occasio propriæ elationis,sed excellentias aliorum,quæ sunt occasio humiliationis ppriæ & honorationis alienæ. k ¶ Hoc enim. Hic consequēter inducit ad hoc exemplum de humilitate christi quod est efficacissimum:& primo ponit eius humiliationem:Scd'o oñdit eius exaltationem,ibi: Propter quod. Circa primum dicit: Hoc enim sentite in vobis &c.i.humilitatem xp̄i habete interius in corde,& non solū exterius sicut hypocritæ. l ¶ Qui cum in forma dei esset.i.vnus in essentia cum deo patre ab æterno:qa forma deitatis nullo mō est multiplicabilis. m ¶ Non rapinam arbitrat⁹ est esse se æqualem deo. scilicet in potestate. Nam in deo non est quantitas molis,sed virtutis. Dixit enim Iohan.v.c. Quęcumcꝙ pater facit,hęc similiter & filius facit:& hoc dicendo non fuit rapina:qa nō vsurpauit sibi honorem alienum,sed proprium. Et per hoc elidit errorem Arrij dicētis christum esse creaturam. n ¶ Sed semetipsum exinani.idest maxime humiliauit cum esset tantus & talis. Verū tamen quia deitas inde non fuit passa aliquod detrimētum,ideo subditur. o ¶ Formam serui acci.idest humanam naturam in vnitate suppositi in qua apparuit humilis. p ¶ In similitudinē ho.fac.q̄tum ad naturam passibilem:non tm̄ quantum ad culpā. ✻ Et habit

Diuisio.

H

Diuisio.

A ☞ auget numerus psonar cum caro accedit animæ vt sit vnus hō: sic necauget numerus psonarū cum hō accedit verbo vt sit vnus xp̄s.¶ Idē. Legit itacꝙ deus hō:vt intelligamus huius psonæ singularitatē,non vt suspicemur in carne mutatā diuinitatē. Nō em̄ illa suscæptiōe alter eor in alterū conuersum & mutatū est:nec diuinitas qppe in creaturā mutata est:vt desisteret esse diuinitas. Nec creatura in diuinitatem mutata est,vt desisteret esse creatura. d ¶ Factus. ꝑm formam serui. Qui erat infectus:ꝑm formam dei:& etiam suo. a ¶ Habitu.i.cōuersatione. b ¶ Inuentus. volenti experiri:vt alius hō:qa comedit,bibit,sedit &c. Habi. Habitus est hois susceptio quasi vestis,quæ non mutat qd' vestitur.¶ Habitus in ea re dr̄ quæ vt habeatur accedit. Verūtamen hoc interest qa quædam eor quæ accedunt vt habitū faciant non mutantur:sed mutant vt sapientia quæ de stulto sapientem facit,in se integra manens & incōcussa. Quædā vero vt mutent & mutent:vt cibus q amittit speciem suā,cū in corpus vertit:& exilitatem in robur cōmutat. Tertiū vero genus nec mutat,nec mutat,sic it anul⁹ posit⁹ in digito,qd' genus rarissime reperit. Quartum genus cū ea quæ accedūt mutant nō a sua natura,sed quodāmodo formant:& aliā spēm ac formā accipiunt,vt est vestis quę deiecta & deposita nō habet eā formā quā sumit induta. Induta enī membris accipit formam quā non habet exuta:qd' gen⁹ cōgruit huic opationi. Et ꝑm hoc.¶ Exinaniuit. Augu. Deus filius semetipsum nō formam suam mutans,sed formam serui accipiens,necꝙ conuersus aut transmutatus in hominem amissa incommutabili stabilitate.¶ In similitudi.ho.fac.est. Ipse suscæptor verum hoiem suscipiendo.hęc similitudo verum hoiem exprimit. Et habitu inuentus vt hō.i.habendo hoiem inuentus est vt homo eis quibus in homie apparuit. Q dicit vt homo:tale est quale illud. Quasi vnigenitus a patre. Veritatem enī exprimit. Nonne ergo habitus satis significauit qualiter dixerat:in similitudinē hominum factus? qa non transfiguratiōe in hominē,sed habitus factus est,cū indutus est hoie quem sibi vniens quodāmō & cōformans immortalitati æternitaticꝙ sociaret. e ¶ Humiliauit. Ecce habem⁹ in xp̄o humilitatem: exinde superbiæ medicamētum. Quid ergo intumescis homo? O pellis morticina quid tenderis? O sanies feda quid inflaris? Princeps tuus humilis,& tu superbis. Caput est humile,& membrū supbit. e ¶ Propter quod. Ostensa humilitate xp̄i quæ maxime in passione apparuit. Nunc de claritate eius & quid & q̄tum humilitas mereatur ostendit. f ¶ Deus exaltauit il. ꝑm humanitatem exaltauit quæ gloriosior facta est in resurrectione. In quo & diuina natura pōt dici exaltata ꝑm oñsionē:quia cœpit sciri qd' erat sicut in assumptione infirmitatis dr̄ exinanita: qa non apparuit qd' erat.¶ Amb. Post crucem manifestatur quid a patre cum generatur accæpit. Non em̄ tunc accæpit cum a creatura cœpit sciri illius diuinitas,illius maiestas. Homini nō est datum nomē dei qd' est supra omne nomē non sola applōne,sed & natura:sed ei qui ęqualis,q se exinaniuit,cuius omnia a pr̄e sunt. g ¶ Et donauit illi no. Hoc & ante resurrectionē habuit,sed post resurrectionem qd' erat in euidenti positū est:vt scirent dæmões & hoies:qa & tūc dr̄ res fieri qn̄ innotescit.¶ Aug. Homini donauit nomen qd' est super omne nomē,nō deo:vt cum forma serui noietur vnigenitus filius dei in qua mortuus:in qua ascēdit & sedet ad dexteram patris,in eadem ipsa sic honorata,sic glorificata & cœlesti habitu immutata & filius est dauid,& dominus est dauid:qui est & dn̄s cœlestium & terrestrium & infernor. h ¶ Vt in noīe iesu &c. Hic aperit cui datum sit nomen dei:cui oīs creatura flectit genu.i.deo. Sed forte diceret ꝙ hō adoptione deus eēt. Et sic christus ex parte verus deus:& ex parte adoptiuus erit. Adoptio autem deo non flectit genu creatura,sed vero. Constat aūtē christum verum deum esse cui flectitur genu,non adoptiuum. Quia dn̄s

B

i ¶ Quia dominus ie.xp̄us est in gloria dei pa. Qūo pōt fieri vt hō sit in gloria dei patris? et̄ si adoptiuus deus sit hō in gloria dei patris esse non pōt. Amb. in lib. de trini. ait. Habet vticꝙ verbum deus gloriā. Sed illius verbi eadem patris gloria est:vt pr̄is & filij vna sit gloria. vnde ipse filius ait. Non quæro gloriā meā id est a patre diuisam. Nam hoc & competit qui natus est de deo:,quia in gloria dei patris esse,est nihil differre ab eo:vt vna gloria sit pr̄is & filij p cōem substantiā & virtutē. Caue qualiter intelligas virorum illustrium ambrosij & augustini verba p̄missa,ne sibi ꝯire putentur. Scito ergo qa est donatio naturalis,& est dōatio gratuita. Naturali donatione dedit pater nomen super omne nomē deo filio nō homini.i. christo:ꝑm qd' deus,non ꝑm ꝙ homo. Nec fuit aliud dare ꝙ sibi ęqualē generare. Gratuita vero donatiōe dedit homini christo non deo:qa christus non inq̄tū deus,sed inq̄tum homo per gr̄am accæpit nomen dei nec p gr̄am adoptionis,sed p gratiam vnionis:vt non sit adoptiuus de⁹:sed verus cui flectitur omne genu. k ¶ Cū me. Non supbe:qa qui timet semper ne cadat humilis est. l ¶ De⁹ em̄ est. Nos ergo volumus,sed deus operatur in nobis & velle & operari. Hoc enim nobis & credere & dicere expedit:qa piū est & verum:vt sic sit humilis confessio & totum deo detur. Per proprium enim arbitrium nisi gratia dei ipsum adiuuet:nec ipsa bona voluntas eē in homine potest. m ¶ Omnia aūt. Adiun ☞ git patiē

C

Iohā.8.f.

Donatio duplex.

†Ro.14. b. De im mu.ec.de elec.li.6.

a b & habitu inuentus vt homo. Hu-
c ¶ etiam. ¶ tam altum. ¶ patri.
d miliauit semetip̄m fact⁹ obediēs c
a¶ non solum sustinendo conuitia & opprobria. b¶ non quālibet. c¶ sed.
vsqꝫ ad mōrtem: mōrtem āutem d
a¶ quia ignominiosior.b¶ quia tam humiliter passus est christus.¶ propter obedientiam
f crūcis. Prōpter qd' & deus exalta- e
a¶ dando ipassibilitatem & immortalitatē. b¶ esse deū per naturā qn̄ plenus ab eo de⁹ nascit. c¶ xp̄o. d¶ Honorificentiam ꝙ vocatur deus.
g ūit illum:et dōnāuit illi nōmē qd' f
h est super omne nomen:†vt in no- g
a¶ ipio ei⁹ subijci fateāt āgeli,hoies,demo
mie iesu omne genu flectatur,cœ
lestium,terrestrium,& infernorū:
nes.¶ tādē i fi.a¶ bonor & malor.b¶ spō
i Et oīs linguā cōnfiteatur:quia do h i
te vel inuite.a¶ ęqualis patri qd' hic qdam
minus Iesus christus est in glōria
negāt.a¶ qa xp̄s p hūilitatē exaltat'.b¶ vl' fratres. b¶ in fide & dilectione.
dei patris. Itacꝙ chārissimi mei si- k
a¶ dn̄o & mihi.¶ ita & nunc.
cut semper obēdistis:non vt in p̄- l m
¶ seruientes. ¶ qa nunc min⁹ subuenio.
sentia mea tantum:sed multoma-
k gis nūc in absentia mea:cum me- n
a¶ cū magno & māifesto timore,nō p̄sum ptiōe.¶ animi.b¶.i.cū hūilitate.¶ corpali.
tū & tremōre vestram salutem ope o p
a¶ opib⁹ mereamini.¶ & ppate.¶.i.vitā ęternā.b¶ iō timēdū? qa nō vos.¶ sed de⁹
l rāmini, Dēus enim est qui opera- q
opat.a¶ bonū.b¶ qd' volum⁹.c¶ nō p me
tūr in vobis & velle & pficere pro- r s
ritis vr̄is.a¶ nō solū cū metu opami:sed et̄.
m bona voluntate.†Oīā autē facite t

NICO. DE LY.

✻ a ¶ Et ha.in.vt hō.qa inter hoies duxit vitam cōem. Luc.vij.c. Venit filius hominis manducans & bibens &c. b ¶ Humiliauit semetipsum. Ad dādum nobis exemplum. Ioh.xiij.b. Exemplū dedi vobis &c. c ¶ Factus obe. Deo patri non solum vsqꝫ ad conuitia & verbera,sed etiā: d ¶ Vsqꝫ ad mor. Et non quācūqꝫ:sed vsqꝫ ad mortem crucis cōtemptibilissimam & acerbissimā. e ¶ Propter quod. Hic ꝯn̄r ostendit exaltationē christi quam meruit per dictam humiliationē dicens. Propter quod &c.ex.in sua resurrectione & ascensione. Gloriam enim sui corporis & exaltationem eius ad cœlos meruit per suā passionem:non aūt gloriam animæ quā habuit ab instanti concæptionis suæ. f ¶ Et dona. illi &c.s.ꝙ xp̄s homo nominet de⁹ licet enim hoc sibi datum fuit ab instanti suæ incarnationis ꝑm rem:quia incarnatio facta fuit in supposito diuino:non tamē ꝑm manifestationem:sed post resurrectionem eius & ascensionē per missionē spūssancti & alia diuina virtutis opera,declarata fuit ei⁹ diuinitas,& tunc dr̄ nomen deitatis sibi datum:eō mō loquendi quo res fieri dr̄ qn̄ innotescit. g ¶ Vt in nomie iesu omne genu flectatur cœ.terrestrium & infer.i.vt oēs exhibeant ei reuerētiā angeli,homines,& dæmones. h ¶ Et oīs lin. Corporalis & spiritualis. i ¶ Confiteatur qa dn̄s iesus christus in gloria est dei patris. Quia ꝑm deitatem est vna gl'ia dei patris & filij. k ¶ Itacꝙ. Hic ꝯn̄r ap̄s instruit philippenses de omimoda sanctitate,di. Itacꝙ cha.mei. Licet enim paulus diligeret omnes fideles:tamen istos diligebat dilectione speciali. l ¶ Sicut semper obedistis. Mandatis & consilijs euangelicis a tempore vestræ conuersiōis. m ¶ Non vt in præsentia mea tantum.i.melius operamini ī absentia mea ꝙ fecistis in præsentia:attendentes ꝙ semper habetis deum præsentem qui summe timendus & reuerendus est,iō subditur. n ¶ Cum metu. Cordis. o ¶ Et tremore. Corporis. Timor em̄ in corde facit tremorem in corpore. p ¶ Vestrā sa.operamini. Per opera sanctæ vitæ. Et qa opus meritoriū dependet a deo,ideo subdit. q ¶ Deus em̄ est qui ope.in vo.& vel.scilicet opus meritorium. r ¶ Et perfice. In opere. s ¶ Pro bona voluntate.scilicet sua,non pro nostra nisi ex consequenti:inquantum sequimur instinctū voluntatis diuinæ. Consequenter oñdit modū faciendi bonū di. t ¶ Omnia aūt faci.sine murmuratio ✻ nibus contra

D

†1.pe.4. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

E gĭt patientiā humilitati. a ¶Filij dei. Haimo. Sicut enim deus simplex est: ita filij eius puro & simplici corde dñi incedere. b ¶Nationis pra. & per. i. malorum: qui rectum ordinem deprauant & peruertunt. Qui dicuntur natio: quia non sunt renati ex aqua & spiritu scō. c ¶Sicut lumi. Bene sanctos luminaribus comparat. Sicut enim stellas cœli non extinguit nox: sic mentes fidelium adherentes cœlo sacræ scripturæ, non obscurat mundana iniquitas. Et sicut illa quicquid agatur in terra: ēt si qui mentiantur de ipsis suos tñ in cœlo cursus nō obliquāt nec retardant. Ita scti quorum cōuersio in cœlis est: ppē mala mūdi q̄ despiciūt, vel falsa q̄ confingūtur in ipso, lucē vbi, & vitæ exemplum nullo modo interpellant. (J.3.d.) d ¶Ne. eñ. Aug. Hoc tpe multi cū apostolo mercennarij: filij vero vel pastores nulli nisi Timothæus. e ¶Oēs eñ. Hi sunt mercennarij q sunt tolerandi: qa eadem hñt in ore: q̄ & pastores: q vtiq; sunt diligēdi. Fures vo qui falsa pdicant: & latrones qui occidunt sunt cauendi.

NICO. DE LY.

⁂nibus cōtra deū & hoīes: sed magis dulciter & deuotæ. a ¶Et hæ. ta. nullo modo dubitantes de diuino subsidio vobis assistēre. b ¶Vt sitis sine quære. actiue & passiue. Ita patienter viuendo q nō moueatis querelam de alijs & sic innocenter: vt alij non conquærantur de vobis, ideo subditur. c ¶Et simpli. idest sine plica dolositatis. d ¶Filij dei. per adoptionem & imitationem. e ¶Et sine repræhensione. id est sic q in vobis nō appareat aliquid repræhensibile. Et subdiř vna causa, cum dicitur. f ¶In medio na. pra. & puer. i. infidelium quorū plures conuertebantur ad fidē christi in primitiua ecclesia: ex bona cōuersatione fidelium inter eos existētium, ideo subdiř. g ¶Inter quos lu. sicut lu. in mun. vnde Geñ. xv. per stellas cœli intelliguntur boni: & per puluerem terrę mali, sicut ibidem plenius fuit dictum. h ¶Verbum vitæ con. idest doctrinam euāgelicam habentes in corde credēdo, & in ore docendo, & in opere adimplendo. i ¶Ad gloriam meā in die christi. idest in die iudicij: i quo christus veniet ad iudicandum. nā merita discipulorum cedunt ad augmentum gloriæ doctorum, ppter quod doctoribus debetur aureola. k ¶Quia non in va. cu. ad terram vestram pro prædicatione fidei. l ¶Neq; in vacuum la. quia secutus est i vobis bon⁹ fruct⁹. m ¶Sed etsi immo. deo per martyrium. n ¶Super sacrificium & obse. fidei vestræ. quia sibi scilicet christo ante obtuli, vos ɔuertēdo. o ¶Gaudeo & congratu. omnibus vobis. quia non solum erit ad gloriā meā sed ēt redundabit in vobis. p ¶Idipsum. id est si tribulationes patiamini martyrij. q ¶Gaudete & cōgratu. mi. quia non solum hoc erit
ad gliā

a¶vt nō murmuretis de tribulatiōe vł dilatiōe. ¶nō negligenter & indeuotæ. b¶vt nō hęsitetis pati, sed prōpti sitis.
sine murmurationibus & hæsitationibus: vt a b
a¶Ita: vt pxim⁹ nō possit de vobis cōqueri: & q̄tū ad vos sitis sim. nō duplices. Non ei potestis deo ser. & māmonæ. Etiam q̄tum ad exteros sine repre. ¶sicut.
a **sitis sine querela, & simplices filii dei: † sine** c d
a¶estote. ¶vt non sit in vobis qd' pateat repræhensioni. e
b¶& hoc ideo: qa estis. c¶p opera. d¶per diuersas sectas.
b **rēphensione in medio nationis prāue, & pēr** f
a¶Q. Ad hoc estis ɔstituti: & iō decet vos eē siñ rephēsiōe. b¶doctrina & vita. c¶in cœlo fixi. d¶sic & vos sol mūdi
c **uersæ: † iter quos lucētis sicut lūinaria in mūn** g
estis, q̄s illumiat lux vra. a¶qa estis vasa euāgelij. b¶qd' vtiq; erit. c¶nedū vrām, sed &. ¶futurā. d¶qn̄ videbit xp̄us.
do: vērbū vitæ continētes ad glīā mēam in diē h i
a¶Glīā hēo. b¶nō sine fructu. c¶i facile ɔuersis. ¶als va.
xp̄i: quia non in vācuū cucurri: neq; in vacuum k l
nū. a¶i difficili⁹ ɔuersis. b¶Et nō solū tūc habeo gliā. Sed ēt. ¶nō tm̄ cucurri: sed & si ɔtingat me mori. c¶Q. lā obtuli deo fidem & opa vestra: si etiā & ipse pro vobis offeror.
lāboraui. Sed ēt si † īmolor super sacrificium m n
a¶intus mente. ¶qa certa merces. b¶gratias ago.
& obsequiū fidei vrǣ: gāudeo & congrātulor o
¶si pro me immolamini.
oībus vobis. Idipsum autem & vos gaudete & p q
a¶gras agite. b¶Non solū hoc lrīs moneo, sed &. c¶p mi
congratulāmini mihi. Sperō aūt in dñō iesu r
sericordiā iesu. a¶adeo necesse est vt veniat: & adeo erga
timothæum cito me mittēre ad vos: vt & egō s
vos attētus. a¶sicut vos eritis bono aio cognitis his q̄ circa
bono animo sim cognitis quæ circa vos sunt. t
me st. a¶nūc. b¶q ita ɔcordet meę volūtati i hoc negocio.
d **Neminem eñ habeō tam vnānimē, qui sincē** v x
a¶alij. ¶negligētes ei erāt de disciplia & ɔuersatiōe fratrū.
e **ra affectione p vobis sollicitus sit. † Omnēs** y
non eñ deuoto aio pdicabāt, sed ppter lucra. a¶in vobis.
eñ q̄ sua sunt quērunt: non que sunt iesu xp̄i. z
a¶Hūc mittā. Vos aūt eū quē expti sumus. b¶i vita & do
Expērimentū aūt eius cōgnoscite: qm̄ sicut pr̄i a b
ctrina. a¶obediēs ei. b¶deo. c¶in quo potui expiri. d¶&
filiūs mecum serūiuit in euangeliō. Hūc igitř c
qa expertus sum. a¶quem exitum sint habitura.
spero me mittere ad vos, mox vt viderō quæ d
circa me sunt. Confido autem in dño: qm̄ & e
¶Sed interim.
ipse veniā ad vos cito. Necessarium autem exi f
a¶in fide. b¶in prædicatione.
stimaui epaphroditū frātrē & cooperātorē & g h
a¶in aduersis. b¶doctorem.
cōmilitōnē meum: vrm aūt apōstolum: & mini i k
a¶qui ministrauit necessaria. ¶Sunt & aliæ causę. l
nistrūm necessitatis meæ mittere ad vos. Qm̄ m n
a¶videre. b¶non de se, sed de vobis pro eo dolentibus.
qdem omnes vos desiderābat, & mœstūs erat. o
¶verberatum in ministratione vnde dolebatis.
Propterea q audierātis illū infirmatū. Nām & p
a¶Cur mest⁹: qa audierāt cū posset decipi. Rñdet qa nō solū fama, sed ipa re ifirmat⁹: & ita ɔfirmaret audit⁹ eoꝝ magis ac magis: & dolor augeret nisi cito ad eos iret: & hoc est q subdit. b¶ex egritudie, nō vberatiōe. c¶mortis piculū.
infirmātus est vsq; ad mortēm. Sed deus miser q r
a¶sanando eum.
tūs est eius. Non solum autē eius verumetiā & s
a¶als nostri, qbus eum seruauit. b¶In hoc mei misertus. c¶de mort e. d¶de infirmitate quæ nocebat nobis.
mēi: nē tristiciām sūper tristiciam haberem.
a¶q; esset propositum. ¶ad vos.
Festināntius ergo misi illū: vt viso illo iterum t v

G ad gloriam vestram, sed etiam ad augmentum glię meæ. r ¶Spero autem. Postq; apostol⁹ instruxit philipēses per seipsum tantū scriptoꝛ hic consequenter promittit eis nuncium mittere qui doceat eos verbo. Et diuiditur in duas fm duplicem nuncium. secunda, ibi: Necessarium autē. (Diuisio.) Primus autem nūcius qui exprimitur hic fuit timothæus: qa fuit apostolo valde amicabilis, & ad docēdum idoneus: de quo dicit: s ¶Vt & ego bono animo sim. idest in quodam domino cōsolatus. t ¶Cognitis quæ circa vos sunt. scilicet bono statu vestro per eius relationem mihi cognito. v ¶Neminem enim habeo tam vnanimem. id est vnius mentis mecum. x ¶Qui sincera &c. vt in bono confirmemini & crescatis. y ¶Omnes enim quærunt &c. idest multi prædicando quærūt temporale lucrum. Et est hyperbole, sicut cū dicitur. Omnes de ciuitate vadunt ad tale festum, cū tm̄ plures frequenter remaneant. z ¶Non quæ sunt iesu christi. idest honorem diuinum & salutem animarum, vt dictum est. c. præcedenti. Non sic autem timothæus. a ¶Experimentum aūt eius cog. i. per experientiam factā poteritis videre q ita sit. H b ¶Quoniā sicut patri &c. seruiuit. idest euangelium prędicauit: se mihi conformando: q nō quę sua. c ¶Hunc igitur spe. me mit. ad vos. tanq; idoneum. d ¶Mox vt vi. &c. id est cum videro oportunitatem mittendi. e ¶Confido autem in do. &c. Patet ex hoc q non ... seruit ... ad eos: sed q hoc intendebat: supposita dei voluntate. f ¶Necessarium. hic exprimitur secundus nuncius cum dr̄: Necessariū ... autem existi. pro vestra salute. g ¶Epaphroditum fra. religiōe christianitatis. h ¶Et cooperatorem. in prædicatione euangelicę veritatis. i ¶Et commilit. meū. tempore aduersitatis. k ¶Vestrum autem apost. id est doctorem. l ¶Et mini. necessi. meæ. quia mihi ministrauit necessaria in carcere. m ¶Mittere ad vos. corroborandos, & plenius informandos. n ¶Quoniam qdem omnes vos desiderabat. videre & cōsolari. o ¶Et mœst⁹ erat. de vestra tristicia. p ¶Propterea quod audieratis illum ifir. &c. & sic fuit in veritate. q ¶Vsq; ad mortem. id est piculū mortis. r ¶Sed deus miser. est ei⁹. eum sanando. s ¶Verumetiā & mei: ne tristi. super trist. hab. scilicet tristiciam de eius morte, super tristiciam de eius infirmitate. t ¶Festinantius ergo misi illum. scilicet ante timotheum. v ¶Vt viso illo iterum gau. q. dicat. Prius gauisi estis de suæ sanitatis auditu: & iterum gaude
⁂bitis dē

A [D]E cætero. Q. Hucusq; instruxi Ca. III. vos quō debeatis stare in bello psecutorū contra tribulationes: de cætero ɔ pseudo apl'os, ne legalia ab æis recipiatis moneo: sed fidem christi solam sufficere credatis. De sinceritate fidei incipit. b¶Scribere. Vt diuti⁹: maneat q; prolatio. c¶Ca. Magis consuetudinem sequunt q̄ rationem. Item pseudo cōsuetudines legis tenent: contra vitatē irronabilr latrant & mordēt. d¶Malos ope. Mali operarij sunt, qui zizania errorum superserunt, q bus frumenta necant. Concisi sunt: qa a christo cesi sunt & alios excidunt, id est separant. e¶Nos enim sumus &c. Dixit. Nos habemus circūcisionem. Hoc voluit dicere apostolus. Nos sumus iusticia. Circūcisio eñ iusticia est. Magis aūt cōmendat dicendo nos esse circūsionē. i. iusticiam, q; dicendo nos eē circuncisos. i. iustos: sic tñ vt cum iusticiā dicit esse, iustos itelligamus. Nos eñ sum⁹. Amb. Credentes eñ circūcidunt cor suum: vt amputata erroris nebula aspiciant & agnoscant dominū creaturę. f¶Qui spiritu dei. vł deo. (Seruitus duplex. B) Aug. Notat spiritum domini cui latria exhibeř, sed seruitus soli creatori exhibēda. Alia est seruitus qua p charitatem iubemur seruire inuicem: quæ græce diciř dulia. g¶Et nō in carne fidu. Carne seruit: qui de rebus carnalibus sperat se placere deo. Cum vero & ipsa caro p bona opera spiritui subdiř: spiritu seruimus deo: qui carnē domamus: vt spiritus obtēperet deo. h¶Quamquam & ego habeam. Ne videař contemnere in alijs qd' non habet. i¶Octaua die: Vbi lex præcepit innuens q post tempus septem dierū in octaua a christo petra perfecte circuncidemur ab omni corruptiōe poenę & culpę. k¶De tribu beñ. Tribus benia. adhæsit iudæ non recedens a tēplo: quando facta est separatio in seruo salomonis. Tūc enim tribus iuda quæ erat regia: & tribus beniamin & tribus leui quæ erat sacerdotalis remanserunt simul, nō recedentes a hierłm & a tēplo. l¶Hebræus. (Hebræi unde.) Aug. Hebræi q̄si abraei, mutata litera ab abraam vñ origo trahiř, nō ab heber. Hoc autē retractat dicens. Q; dixi ex abraā cœpisse gentem hebræoꝝ: est quidem & hoc credibile vt hebræi velut abraæi dicti eē videantur. Sed ex illo veri⁹ intelliguntur appellari qui vocabař heber tanq; heberæi. m ¶Secundum legem phari. id est non contemptibili plæbi admixtus: sed nobilitate segregatus ab alijs atq; primarius. Primarij enim quidam erant et quasi
☞ad nobilitatem

⁂bitis de visu. a ¶Excipite &c. Gaudenter & honorifice. b ¶Qm̄ pter opus christi. i. vt faceret opus qd' christus fecit & docuit. qui venit ministrare, & non ministrari. Mat. xx. c ¶Vsq; ad mor. accessit. Se mortis periculis exponēdo, & hoc volūtarie, iō subditur. d ¶Tradens animā suā. id est vitam suam. e ¶Vt impleret id &c. q. d. munera dedistis p sustentatione mea, sed de vobis non fuit qui deferret mihi & ministraret, & ipse hoc adimpleuit. C
¶Ca. ij. vbi dr̄ in postil. Nō rapinā arbitratus est.

a¶p cuius abñtia tristari vos noui. b¶quā
gaudeatis: & ego sine tristicia sim.
habebā de vobis tristib⁹. a¶vt p bona opa ōndatis vos gaudere de eo. ¶quod sit.
Excipite itaq; illū cū oī gaudio in a
¶. i. spirituale. a¶illum quia est.
dño, ēt hmōi cū honore habetote:
a¶qd' christus docuit & fecit: q venit ministrare & nō ministrari. b¶periculū mortis.
qm̄ ppter ōp⁹ christi vsq; ad mōr b c
a¶ex deliberatiōe, non coactus. b¶vitā.
tem accessit: tradēns ānimā suā vt d e
a¶rē dedistis, sed q ferret de vobis defuit.
impleret id quōd ex vobis deerat
erga meum obsequium. Ca. III
¶deinceps. ¶scilicet ɔ pseudo.
a **[D]E cætero fratres mei gau** f g
a¶gaudiū ois boni hēatis i domino: non in carnalib⁹ obseruātijs. b¶que præsens dixi: vt in
dēte in dño. Eādem vo h
domino tm̄ gauderetis. ¶absenti.
b **bis scribere mihi quidē nō pigrū** i
a¶ɔ instātes pseudo. b¶vt in dño gaudeatis: cognoscite illos eē canes. c¶ɔ vitatē la
c **vobis aūt nēcessarium. Vidēte ca** k l
trantes. a¶cognoscite. b¶zizania erroꝝ superētes. a¶christo separatos & alios separantes.
d **nēs: videte malos ōperarios: vide** m n
rantes. a¶hos nomino concisionem non circūcisionē. Nos enim tm̄. ¶fideles.
e **te cōcisionē. Nōs ei sum⁹ circūsio** o p
a¶Aug. non carne, sed rōne ab oīb⁹ expedita: qa spūs regit, & caro domař. b¶qa glia
f **q spū † dēi seruimus & gliāmur in** q r
nra xp̄s tm̄. a¶carnali circuncisione.
¶vel genere. b¶spem salutis.
g **xp̄o iesu, & nō i cārne fiduciām ha** s t
a¶ne videař nō posse fidere i carne. b¶possem hr̄e si q̄ eēt qa pl⁹ alijs, & hoc ē si qs ali⁹.
h **bentes: quāmq̄ & ego habēam in** v
carne confidētiam. Si quis alius x
a¶a me: q vos decipit. b¶q̄ si inde iust⁹ sit.
c¶q; pseudo vi
videtur cōfidēre in cārne: ego mā
deor debere confidere.
i **gis circūcisus octaua die ex gene**
a¶nō pselitus, nō aduena. ¶Et sum. b¶nō de viliori tribu: sed. c¶nō fuit de ɔcubinis.
k l **re isrāel dē tribu bēniamin. † He**
a¶non deuiaui a gente. b¶natus. c¶parentibus. d¶in qua egregius erā. e¶diuisus ab alijs egregijs.
m **bræūs ēx hēbræis, fm lēgem phāri** y
a¶Et fui. b¶dilectionem legis. c¶quia quicquid legi cōtrarium videbatur acriter persequebar: hoc tunc nobilitas, nūc apud christum quęritur humilitas: ideo tunc saulus, nūc vero paulus. i. modicus vel hūilis.
sæus: fm æmūlationem pērsequēs z

ADDITIO. Hoc qd' dr̄: Non rapinam arbitratus est se eē æqualē deo: pōt intelligi de xp̄o fm humanitatē, fm quā ppri e esset facere rapinam. i. non suā vsurpare si arbitrat⁹ fuisset se eē equalem deo. xp̄s eñ fm qd' hō est minor deo: ipso testante. Pater maior me est, & etiam minor angelo fm humanę naturæ passibilitatē. de quo Ps̄. viij. b. Minora. eū paulominus ab ang. & fm hāc expositionē commendatur humilitas xp̄i p cōparationē ad superbiam angeli mali: qui licet non esset in forma dei. i. assumptus a deo in vnitate personæ: voluit tñ se esse æqualem deo. de quo Esa. xiiij. d. Assimilabor altissimo. Ca. III.

[D]E cætero fra. mei. Hæc est tertia ps principalis: in qua apl's reddit philippēses cautos contra decæptionem pseudo apl'oꝝ. Et diuiditur in duas partes. Primo circa hoc philippenses hortatur. scd'o eos cōsolař ca. se. Prima in duas: qa primo præmittit breuē pfationē. secūdo prosequiř suā intētionē ibi: Videte. (Diuisio.) Circa primū dicit. f ¶De. fra. xp̄iana religione. g ¶Gaude. De vr̄a conuersione ad deū. h ¶Eadē vo. scri. Quæ. s. scripsi alijs ecclesijs de cessatione legalium: ad cauendū doctrinam pseudo apl'oꝝ qui docent contrariū. De hoc eñ scripserat alijs ecclesijs. vt patet in pcedentibus epl'is. i ¶Mihi qui. non pi. est, supple: qa sollicitus sum de vr̄a salute. k ¶Vobis aūt necessa. Vt caueatis a deceptionibus eorum. l ¶Videte. Hic prosequitur intentum ostendens euacuationem legalium, primo rōne, secundo exēplo, ibi: Si quis. Circa primum dicit: Videte canes. (Diuisio. D) id est attendite pseudo apostolos quos nomiat canes eo q contra veros apostolos verbis detractorijs & mendacibus & mordacibus vtebantur. m ¶Malos opera. Quia per obseruationem legalium quam asserebāt ad salutem necessariam, veritatem euangelij euertere nitebantur. n ¶Videte concisio. id est circumcisionem quam derisorie sic nominat: eo q ad nihilum valet, sed magis nocet: quia non est nisi violenta abscisio pelliculæ, & subditur causa huius. o ¶Nos enim. christiani. p ¶Sumus circū. id est circuncisi circuncisione vera: (al's † deo.) circuncisio enim carnalis fuit figura circuncisionis spiritualis, per quam auferūtur peccata: quæ est baptism⁹ auferens pœnam, & culpam: propter quod succedit circuncisioni: sicut perfectum imperfecto: & auferens eam sicut veritas vmbram & figuram, iō subdiř. q ¶Qui spiritu dei ser. Et non carne tātum. r ¶Et gloriamur in chri. iesu. Cui sumus incorporati, per baptismum. s ¶Et non in car. i. in carnali circuncisione. t ¶Fid. hab. Consequendæ salutis per eam: scilicet per circuncisionem spiritualem. v ¶Quamquam & ego hab. in carne confiden. i. confidere possem in carnali circūcisione, si de ea esset confidendum eo quod sic circuncisus sum. x ¶Si quis alius videtur cō. Consequēter apostolus ostendit propositum exemplo: & primo se p ponit in exemplum. secundo philippenses inducit ad imitandum, ibi: Imitatores mei. (Diuisio.) Prima adhuc in duas: quia primo exemplo sui cessatiōem legalium declarat. secundo de modo loquendi se excusat, ibi. Non q iam. Circa primum ostendit apl's ante cōuersionem suam p legalibus multum zelasse: & post conuersionem eā viriliter impugnasse. Quod nullo mō fecisset nisi euacuationem eoꝝ per xp̄m certitudialiter cognouisset. Dicit ergo. Si quis alius videtur confide. &c. Et patet ex dictis lr̄a vsq; ibi. y ¶Secundum legem pharisæus. i. de secta phariseorum. Erant eñ tunc apud iudæos tres (Iosephus) sectæ vt dicit Iosephus antiquitatum libro. xviij. s. saducæorum: qui negabant spiritum & angelum, & per cōsequens resurrectionem. Et pharisæorum qui confitebantur vtrūq;. & essenorum qui similiter animas hominum immortales confitebantur: viuētes quasi religiosi, habentes omnia in cōmuni. z ¶Secundū æmulationē. i. zelum legis. a ¶Persequens ecclesiam dei. Vt patet Actuum. viij. & nono.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ ad nobilitatem iudaicam segregati, nō cōtēptibili plæbi cōmixti: qui dicebātur pharisæi. Nam dicitur hoc verbum quasi segregatiōem interpretari, sicut latine egregius dicitur quasi a grege separatus, a ¶ Secundū iusti. Idē tamē alibi. In quibus & nos aliquando ambulauim⁹ in desiderijs carnis: & eramus
Eph.2.a. natura filij iræ: talis iustus ꝑm legem erat: malum tamen erat talem sectari iusticiam: & ꝙ in eo fuit sine querela: hoc de illo magnā faciebat quærelā. b ¶ Propter xp̄m. Ne aduentum christi ostenderent: vel nōdum factum vel superfluū. Inania enim erant hæc omnia impedimenta ne accederetur ad gratiā. c ¶ Verūtamē existi. Non solum ꝓpter xp̄m habendum ita arbitratus sum. Verumtamē.i. sed etiam si ipsum non possem assequi: ꝓpter hoc solum.s. propter scientiā quam de Iesu habemus, ꝑeminentē cæteris scientijs. Vel q̄ eminet in eo plus q̄ in alijs. Vel ad idē cum priori versu. Hæc oīa legis habeo: verum.i. sed tñ nō partim: sed oīa detrimentū existi. Propter dilectionem cuius xp̄i non solum æstimo ea detrimentū, sed & feci: docendo & sp̄ualiter viuendo: vt alijs appareret omnia esse detrimenta. d ¶ Vt ster. Q. Non tm̄ detrimenta bonorū sed quæ inquinant iam obseruantem: & hoc iō vt in futuro christum habeam premium, & hic sim in illo membrū, qd' aliter nequit fieri nisi illa æstimem vt stercora. e ¶ Meā iusti. Vnde
Ro.10.a. alibi. Suam volentes cō. iusticiæ dei.i. grā dei non sunt subiecti. Meā iusticiā quæ ex le. Si ex lege est iusticia: qūo tua? Nunquid tu tibi imposuisti legem? Deus legem dedit & imposuit. Deus te legi suæ obtemperare præcæpit. Sed & tua est: qa de lege præsumis, tua voluntate te legem posse implere ęstimans. f ¶ Sed illā quæ ex fi. Quæ impetrat a deo: quæ tollit timorem & dat amorem: quam deus solus operatur in nobis. Melius est em iustum esse q̄ hominem eē. Si ergo hoīem te fecit de⁹, & iustum te facit qd' melius est. Non tu te, sed sine te, te fecit. Nō em̄ adhibuisti aliquem sensum vt te faceret. Qui ergo fecit te nescientem iustificat volentem. Et cum iusticia nostra sit ex fide: quid opus est lege? Omnino tollenda ꝑm vmbram legaliū figurarum. g ¶ Iustitia in fide. Iusticia scilicet ens in fide: sicut ex fide nata est: ita existere non
F
Fidei cōmēdatio habet nisi in fide. h ¶ Ad cognoscendū. Subdit commendationem fidei per multa quæ facit. Facit enim & in alia vita cognoscere deum perfecte qui hic fide creditur. Et habere resurrectionem, quæ nostra resurrectio est virtus & efficacia resurrectionis christi. Et in hac vita habere societatem in patiendo. Nisi enim per fidem nemo tanta pateretur. Et configurationē mortis vt moriamur sicut ipse si op⁹ est. ¶ Vel iusticiam in fide ad cogno. illum. Q. Qui in lege putat iustificari: non agnoscit christū. Sed ego ex fide volo iustificari, vt agnoscam illū, cur natus, cur passus, & agnoscam quæ virtus resurrectionis suæ.i. iustificatio credentium: & agnoscam societatem passionum. Quā noscit bene, qui per eam ad cœli gaudia peruenire credit. i ¶ Occurram. Deo tribuens quæ mihi tribuit: per hoc venturus ad resurrectionem. Vel occurram christo in iudicio: quod sanctorum est tantū: veniens prius ad resureectionem veram & gloriosam: quæ non est iter mortuos sed longe ex mortuis: qa licet oēs resurgant in die iudicij: soli tñ iusti gloriose
1.The.4.d. immutabuntur: & occurrent domino in aera deportati ab angelis. Impij vero manebūt in terra: quousq; percipiant terribilē sn̄iam iudicis. k ¶ Nō quod iam accæperim. Hoc dicit de se: ne illi quos laudat, vt hoīes extollanī: sed laborem adderent vt ipse facit q tantus est. l ¶ Sequor autem. Aug. Nō passibus corporis, sed mētis affectibus & vitæ morib⁹: vt possim esse pfectus iusticiæ possessor: q recto itinere de die in diē sp̄uali renouatione proficiens, iā perfectus sum eiusdem iusticię viator. Perfectus enim erat viator: sed nōdū ipsius itineris perfectione peruentor. m ¶ Si quo mō cōprehen. Quia difficile est. Et ne videaī supfluū tot pati: cū fidē & alia bōa hēat, subdit. Merito, p illa gloria tm̄ laboro: qa, Non dico qd' iam accæperim aliquid: qa si qd gloriæ accępi, nihil est ad cōparationē futurę. Aut si qd accępi, vt de cognitione xp̄i: non dico ꝙ in illa pfectus sim. Et si ita de me, qd de alijs? ¶ Si quomō comprehendam. Ecce quanta est fides quæ tam grande petit. n ¶ In quo & comprehensus. Id est per misericordiam: p quam a p̄ñtia dei requisitus inuent⁹ sum.
☞ Fratres

a¶ non veram, sed. ¶ quæ timore, nō amore seruire facit. ¶ quæ manus comprimit non animos.
a ecclesiam dei: ꝑm iusticiam quæ in lēge a
a¶ clamore de me facto. b¶ hæc oīa habui? Sed.
est cōuersat⁹ sine querēla. Sēd quæ mi/ b
¶ ante xp̄m. ¶ vt signa veritatis. ¶ si post veritatē
b hi fuerunt lucra: hæc arbitrat⁹ sum pro c d
sequerer. a¶ quicquid boni est deterentia.
c pter xp̄m detrimentā. Verumtñ existi/ f
mo oīa detrimētum esse propter eminē g h
tem sciam domini mei iesu christi. Pro i
a¶ christū honorandum. b¶ qd' plus est.
pter quē oīa detrimentum feci: & ārbi/ k
d trorvt stercora: vt christū lucrifaciam: m
a¶ rōnabiliter attendenti. b¶ membrū ei charitate copulatus. c¶ hoc modo pōt esse in illo.
e vt & inūeniar in illō nō hābēs meā iusti n o
a¶ qua pœnam timet, non amat iusticiam.
f ciā q̄ ex lēge est: sed illā quæ ex fide est p
a¶ iusticia ex fide. b¶ non ex nobis: & si fides sit nostra. c¶ valente.
g xp̄i iesu: q ūæ ex deō est iusticia in fidē
a¶ perfecte i futuro. ¶ hoc videī dicere de fide nō hñte tempus operandi, q tñ ad hoc valet. b¶ .i. ad nostram resurrectionem efficiendam. c¶ quia resurrexit propter iustificationem nostram.
h ād cognoscēdū illū & virtūtem rēsurre/ q r
a¶ ad. ¶ .i. ad hoc vt socij xp̄i simus in patiēdo. ¶ De fide tp̄s hñte opandi. ¶ q est per charitatem.
ctionis eius, ēt societatē passiōis illius s
a¶ Inueniar cum illo ego configu. ¶ vt.s. moriar si opus sit. ¶ imitator mortis & passionis ei⁹. b¶ contentans ego.
configuratūs morti eius: si qūo modo, t v
a¶ christo in aera. b¶ veram & gl'iosam.
i occūrram ad resurrectiōnem quæ est ex
¶ non inter mortuos. a¶ si quo mō: qa. Nō est verum ꝙ hic iā. b¶ aliquid gloriæ. virtutem resurrectionis. ¶ de cognitione christi.
k mortuis. Nōn ꝙ iam āccæperim: aut iā x
a¶ in cognitiōe. b¶ ꝓficiēdo tentās. c¶ potero perfecte cognoscerē xp̄m qui est summa btitudo.
l perfēctus sim. Seqūor aūt si qūo modo y z
a ¶ in eo modo. b¶ etiam nunc. c¶ vt videam sicut est prout ipse me videt sicut sum. ¶ vel vt videam eum in ea claritate in qua apparuit mihi in via quando me comprehendit.
n cōprehendā in qūo ēt cōprēhēsus sum a

G
✥ a ¶ Secundū iusticiā quæ in le. est.i. q̄ est iperfecta: non em̄ iustificabat apud deū, sed apud hoies. sicut iusticia politica, sicut declaratum fuit Ro.iij. & quarto. b ¶ Sine quærela.i. sine clamore de me facto pro legis transgressiōe. c ¶ Sed quæ mi. fuerūt lucra. ꝑm ęstimationem meam ante meā ꝯuersionē. d ¶ Hæc ar. sum. post ꝯuersionē meam. e ¶ Propter christ. detri.i. virtutis & gratiæ impedimēta qa dicere ꝙ legalia habent adhuc cursum suum: est dicere xp̄um nondum venisse. nā figura cessat adueniente veritate. f ¶ Verumtamē ex.i. oīa illa legalia. g ¶ Detrimētum esse. salutis: ex alia causa quę subditur cum dicit: h ¶ Propter emi. sciē. dñi mei.i. propter euangelicā doctrinam a xp̄o traditā q superueniet omni doctrinæ alteri, nō solum philosophicæ, sed etiā doctrinæ veteris testamēti: cui cōparaī sicut perfectum imperfecto nec potest pure seruari cū legalibus. i ¶ Propter quē. s. xp̄m. k ¶ Oīa detrimētum fc.i. reputaui. l ¶ Et arbi. vt ster. inquinantia per culpam: sine qua saluari nō p̄ñt post publicationem euāgelij. m ¶ Vt christū lucrifaciam.i. habeam ipsum in præmium. n ¶ Vt & inue. in il. incorporatus per fidē charitate formatā. o ¶ Nō habens meam iusticiam quæ ex le. est. quā dicit suam: eo ꝙ fuit nutritus in illa. p ¶ Sed illam quæ ex fi. est christi iesu. quæ facit dignum vita æterna. q ¶ Ad cogno. il. in præsenti per speculū & in ænigma, te: & in futuro facie ad faciem. r ¶ Et virtutem resurrectionis eius. cognoscendo eam vt causam effectiuam nostræ resurrectiōis futuræ. s ¶ Et so. pas. il. in præsenti non formidandam: sed magis amplectendam. t ¶ Configura. morti eius.i. assimiler ei in passione: & per consequens associer ei in corporis & animę glorificatione, ideo subditur. v ¶ Si quo modo occurram ad resurrectionem quæ est ex mor. quæ ricad vitā immortalē. x ¶ Nā quod. Quoniā ap̄s dixit plura de se pertinentia ad excellentiam vitæ, posset aliquis credere ꝙ diceret se totalr perfectū quantū ad meritum: quod non est verū: qa homo potest semper crescere in merito q̄diu est in vita p̄ñti. Vnde dicit Glo. Nemo fidelium & si multum ꝓficeret, dicat: sufficit mihi, qui em hoc dicit. exit de via ante finem: ideo ap̄s se excusando de mō loquendi præmisso: confitetur se nondum perfectionem assecutum, dicens: Non quod iā accæperim. perfectionem meriti: non enim conuenienter potest intelligi de acceptione præmij: quia manifestū erat ad sensum, quod erat in hac vita multis miserijs subiecta. y ¶ Sequor autem. ipsum christum procedendo ad eum per meritum. z ¶ Si quo modo cōprehendam. Idest aliqualiter appropinquem ad perfectionem meriti: prout potest fieri in vita mortali. a ¶ In quo & comprehensus sum. Id est propter ꝙ comprehensus sum ad fidem sine qua impossibile est placere deo. ¶ Hebræorum vndecimo. b. nec per consequens attingere ad perfectionem meriti. H
✥ A xp̄o iesu.

A ☞ a ¶ Fratres. Illud qd' dixerat euidentius aperit. & quid illud sit qd' nondū cōprehēdit, sed sequiī vt cōprehēdat, determinat & q̄si mirantib⁹ q d dicat cū ait. Nō ait. Nō accæpi, nō pfect⁹. b ¶ Fra. ait, nō arbitror (q me melius noui) apphendisse vnū.s. Multa quidem habeo, sed nondū vnū. vn̄. Vnā petij a dño: quid ergo agis ap̄le? Quid mihi imitandū ꝓponis? inqt. Quæ quidem retro sunt &c. c ¶ Vnum. Hoc est illud de quo philippus ait. Domine ostēde nobis patrem: & sufficit nobis. d ¶ Quæ quidē re. Amb. Priora acta nō qa mala, sed parua ad meritum: sed ad potiora extensus: vt semper proficiat meli⁹. ¶ Ambro. Merita iam pręterita obliuiscēs ad cœlestia quæ terrenis priora sunt, tota intentione me extendēs. Vel ad futura merita: a quibus si cessaret & præterita perderet. e ¶ Per se. Eousq; donec veniam ad destinatum bonum scilicet. f ¶ Ad bra. Quod est destinatum mihi & promissum a deo: & ad qd' proposui me currere. Et qa ego ita, ergo & vos philippenses hoc sentite: sed se eis connumerat dicens: Quicūq; &c. Q. etsi hoc feceritis hoc dabit vobis deus. Q. si quo mō alr sapitis q̄ in futuro sapiendū sit: qa mō per speculū videtis: ēt hoc reuelabit: qa clare faciet cognoscere & se & alia oia quæ modo obscure videtis. Vl' etiam hoc quod modo aliter sapitis & de deo & de oibus: etiam hanc imperfectā cognitionē vobis deus p sp̄m reuelauit. Vel ita. Si qd aūt.s. si pfectā xp̄i cognitionem vos habere putatis: & hoc.i. vos male sapere: per miam reuelabit deus. Similiter & de alijs erroribus ꝓ bona vita vos liberabit. Hoc ei faciet si humiliter sapietis & de vobis senseritis. Qui enim in pace catholica permanet: si quid alr sapit q̄ oporter: deus humili reuelabit. Si autē illud superbus defendit, deus abijcit: qa superbis deus resistit: humilibus dat gratiam. ¶ Vl' ita. Non arbitror me cōprehendisse. Hic distingue: Non reprehendi. Vnum de me vobis assero ꝙ & ego obliuiscens ea quæ retro sunt: ad ea vero quæ sunt priora extendens meipsum persequor &c. Extendens meipsum &c. Aug. Extendebat em̄ se ad cœlestia ꝑm intentionem, nō ꝑm peruentionem non ꝑm apprehēsionem sicut & nos ne relabemur temporalium amore Vnde iam transiliuimus: nec remaneamus in illis in quæ iam venimus, curramus, intendamus. In via enim sumus, non retro respiciamus, sed in anteriora extendamur intentione & desiderio. Vita christiani boni sanctum desiderium est. Quod autem desideras nondū vides, sed desiderando: capax efficieris vt cum venerit, qd' videas iplearis. Differendo enim rem, desiderium nostrum extendit deus, desiderando extendit aīm: extendens facit capacem. Desideremus ergo qa implendi sumus. Hæc est vita nostra vt desiderando exerceamur. Tm̄ autem nos exercet sanctū desiderium: quantum desideria nostra amputauerimus ab amore sæculi. g ¶ Supernæ vocationis.i. æternæ vitæ, ad quā vocat deus, & iō digna res est & certa. h ¶ Quicūq; ergo perfe. Aug. de trini. Q. Non loquor īperfectis: qui adhuc lacte porantur non solido cibo pascuntur, sed illis qui intelligunt æqualitatem verbi cū patre. Et si hic sic vidēt, non tñ adhuc qūo videndum est facie ad faciem. Certa enim fides vtcūq; inchoat agnitionē: Cogitatio em̄ certa vel pfecta non perficitur nisi post hanc vitam: cū viderimus facie ad faciē. Hoc ergo sapiamus vt tutiorem nouerimus esse affectū vera quærendi, q̄ incognita pro cognitis prȩsumendi. Sic ergo quæramus tanq̄ inuenturi: sic inueniamus tanq̄ quæsituri: de credendis nulla infidelitate dubitemus: de intelligendis nulla temeritate affirmem⁹. In illis auctoritas est tenenda. In his veritas exquirēda. i ¶ Perfecti sumus. Augu. Sciendū ꝙ iusticia qua iustus ex fide viuit: nūc vera iusticia est: quæ licet non immerito in aliquibus iustis pro huius vitæ capacitate perfecta dicatur, parua tamen est ad illam magnam quam cœpit ęqualitas angelorum: quam qui nondum habebat: & propter illā quæ iā inerat: perfectum: & propter istā quæ adhuc deerat, imperfectum se esse dicebat. At minor ista iusticia facit meritum, maior illa præmium. Ideo qui istā non sequitur illā non assequitur. k ¶ Hoc sentiamus. Q. nondū perfecti sumus vt illic pficiamur: quo adhuc perfecte currimus. vt cū venerit qd' perfectū est, destrueī qd' ex parte.i. iā nō ex parte fit: sed ex toto: qa fidei & spei res ipsa quæ videaī succedet. Charitas v̄o quæ in his maior est non auferet: sed augebitur & implebit. In qua plenitudie illud p̄cæptū charitatis implebit. Diliges dñm deum tuum &c. Nā cum adhuc est aliquid carnalis concupiscentiæ: non oīno ex tota aīa diligitur deus. Caro tunc non dr̄ cōcupiscere: nisi qa carnaliter aīa concupiscit. Tunc erit iustus sine oī pc̄ō: qa nulla lex erit in membris repugnans legi mentis. Tunc prorsus toto corde, tota anima, tota mente diliget deum, qd' est summū pręcæptum. Cur ergo non p̄ciperet hoī ista pfectio, q̄uis eam in hac vita nemo habeat. Non em̄ recte curritur si quo currendū est nesciaī. Qūo autem sciret si nullis præcæptis ostenderei? l ¶ Et si quid ali. sa.i. si qd melius ad cultum dei excogitaueritis: etiā hoc donum dei esse sciatis: qa hoc reuelabit vobis. Sed ne qua inde p̄sumptio oriretur, subdit: ad qd' peruenimus vt idē sapiamus, hoc est non extra regulam disciplinæ sapere, sed qd' cōe sit & modestū in veritate euangelica: m ¶ Verumtamen ad. Modi imperfecti modo aliter sapim⁹: sed tamen necesse est vt omnes idem de illo sapiamus: ad quod peruenimus fide & scia, & ope compleamus. n ¶ Obseruate. Vult eos esse sollicitos ne subtilitate ☞ prauorum

C
1.Corin.13.c.
Deu.6.a
†De pœ. di.2.c. pē nata.
Ro.7.d.
†16.q.1. c. gn̄alit. §. oñdit.

a¶ non cōprehendi: qa nec arbitror. ¶ qcquid alij putent de me. a¶ me, sed psequor non vtiq; tria vel duo, sed vnū: qd' vere est vnum in quæ oīa bona hoc modo dās obliuioni que retro sunt.i. terrena q̄ reliqui.
b christo iesu: Frēs ego me non ar/ a b
c bitror cōprehēndisse: † Vnum aūt c
a¶ priora mala. ¶ dans obliuioni.
d quæ qdē retro sunt obliuiscēs: ad d e
a¶ cœlestia. b¶ toto desiderio: tota intētione nondum habitę rei. a¶ præmium. ¶ .s.
ea vero q̄ sunt priōra ēxtendēs me f
f ip̄m ad destinātū psequor: ad bra/ g h
¶ .i. ad quod in supernis dādum vocat me deus per filium suum.
g uiū supnæ vocatiōis dei in christo
a¶ cursores cōpatiōe aliorum. b¶ pfecte curri mus. a¶ q̄ ipfecti cōpatione futuri & illuc tēdam⁹. a¶ nō tm̄ dabit brauiū. ¶ vel bir.
h iesu. † Qūicunq; ergo pērfecti su/ i
k mus: hōc sentiam⁹. Et si qd aliter k l
sapitis: & hoc vobis de⁹ reuelāuit. m
a¶ & si alr, tñ necesse est. b¶ teneamus id.
m Verumtāmen ād quod perueni/ n
a¶ scilicet. b¶ de illo. ¶ credendo.
mus: ūt idēm sapiamus: & in ea/ o p
¶ & sic reuelabit deus qd' alr sapim⁹. a¶ fidei, doctrinæ & vitę. ¶ rectitudīe viuēdi. b¶ vt sicut ego credo, doceo, operor: ita & vos faciatis. ¶ & in his.s. fide & regula viuendi.
dem pmaneamus regulā. Imitātor q
a¶ & si p̄ñtē non habeatis, mihi similes imitamini. b¶ diligenter inspicite.
n res mei estote fratres: ēt obseruā/ r
te eos q ita ambulāt sicut habetis s t
a¶ imaginē vitę nr̄ę. b¶ eos q ita. multi ei alr. ¶ nō sētiētes nobiscū de legis abolitione, sed legē cū euāgelio eē tenedā p̄dicātes.
formā nr̄am. Mūlti em̄ ambulantv

NICO. DE LY.

✥ a ¶ A christo ie. Qui me vocauit ad fidem ipsam actualiter impugnantē: propter quod hæc vocatio dr̄ comprehensio hic: sicut comprehenditur aduersari⁹ i bello & sibi subijcitur. b ¶ Fratres ego me non ar. cō.i. ad perfectionē meriti simplr peruenisse. c¶ Vnum aūt. Supple est qd' de me assero. d ¶ Quæ quidē retro sunt obli.i. legalia: & terrena q̄ dimisi. s ¶ Ad ea vero quæ sunt priora.i. cœlestia bona quæ sunt priora terrenis, dignitate & duratione: bonum enim quod expectatur in cœlestibus est ipse deus. f ¶ Extendens meipsum. Per conatum liberi arbitrij in augmentum meriti. g ¶ Ad destinatum per se.i. ad præmium mihi a deo ordinatum finaliter consequendum. ideo subditur. h ¶ Ad brauium supernæ vocationis dei in christo ie.i. per iesum christum per quem tanq̄ per mediatorē vocamur ad cœleste præmium. Vel, In christo iesu: qa in ipso cōsistit beatitudo. nam beati reficiuntur interius in aspectu suæ deitatis, & exterius in aspectu suæ humanitatis, ꝑm quod dicit Augu. sup Ioh. i ¶ Quicūq; ergo perfe. fu.i. in statu perfectiōis cuiusmodi erat paul⁹ & alij apostoli & doctores & curati. k ¶ Hoc sentiamus. s. ꝙ nullus nostrum est simpliciter perfectus in via. l ¶ Et si quid aliter sapitis. Hoc exponitur dupliciter. Vno modo in malo sic. Et quid aliter sapitis. Tenendo contrarium. m ¶ Et hoc vobis deus reuelabit. Idest manifeste vobis ostēdet non esse verum in iudicio: vel ante per gratiam suā ab errore vos reuocando. Alio modo in bono sic. Et si quid aliter sapitis. id est si quid aliud pertinens ad cultum dei & ad perfectionis statū vos cognoscere contigerit. Et hoc vobis deus reuela. quasi dicat: sciatis ꝙ hoc non prouenit ex intelligentia vestra: sed ex reuelatione diuina. Et hæc expositio videtur magis consona literæ sequenti, cum dr̄: n ¶ Verūtamē ad quod puc.i. quantū ad veritatē quā circa p̄dicta iam cognouimus, supple necesse est. o ¶ Vt idē sap. In mente p ¶ Et in ea. perma. re. In opere vt nullū schisma in corpore ecclesię. q ¶ Imitato. mei. Postq; ap̄s ꝓposuit se in exēplum: hic ꝯñr inducit philippenses ad eū imitandum di. Imitatores mei esto. In prædictis. r ¶ Et obser. eos.i. attendire diligenter vos eis conformetis. s ¶ Qui ita ambu. De virtute in virtutem. t ¶ Sicut habetis formam nost. Viuendi vobis traditam exēplo, verbo, & scripto. v ¶ Multi enim am. Via puersa

Act.9.a.
D

E ☞ prauorum capiant. a ¶ Inimicos crucis. Qui carnis obseruantias inducunt: crucē supfluā asserunt. b ¶ Quorū deus ven. Aug. Amb. Quasi in esca salus sit: vt deus sit venter: & gloriant in pudendis circūcisis: qđ est terrena sape. Quorū deus venter est. Quia qcqd faciūt, p vētre faciunt. Vel escas q̄ ventris sunt faciunt deū: dum eas iustificare hoīes dicūt: & gloria eorum in talibus est. vñ ꝯfundi & erubescere possunt, dum p aīalia se iustificari dicūt. Vel gloria eorꝝ tpalis pducet eos ad confusionem æternam. Illi tā praue ambulant: sed c ¶ Nostra cō. est in cœ. i. & viuēdo & intelligendo sumus sīles angelis. Propter qđ i. præter commoda quæ iā habemus etiā dñm expecta. Ca. IIII.

Ita &c. Seqt: d ¶ Gau. & co. i. per quos & in pñti lætificor & in futuro coronabor. Discipulis enim in agone victorib⁹ dignus erit corona magister. e ¶ Eucho. rog. Omnes moneo, sed spāliter euchodiā & sintycem: q a hæ religiosæ prędicatores suscipere solebant. f ¶ Noīa. Quia discreti sunt meriti, diuersas mansiones hēbunt in æterna domo. vnde: In domo pr̄is mei (Ioh.14.a.) mansio. mul. sunt. g ¶ Libro vi. Prædestinatio in qua oēs saluandi prædestinati sunt. Q. Nolite: o philippēses grauiter ferre q oēs vos in epl'a mea sigillatim: nō nominaui: qa etsi in ea nō estis scripti ī libro tñ vitæ cōtinemini. h ¶ Gaudete. Ambro. Lætatus in fide eorꝝ & opibus apl's vt alacriores sint: optat in hoc studio, pficientes gaudere in dño: & id iterat vt se in eis vere gaudere ostendat. Gaudete in do. i. in veritate, non in iniquitate in spe ęternitatis, (F) non in flore vanitatis. Gaude. Q. qa eorum noīa sunt in libro vitæ. Et vt idem vobis certissime credatur. Gaudete in domino. i. oē bonū vñ gaudendū est, statuite in domino, nō extra. Et hoc adeo necessarium vobis est, q iterum dico: Gaudete in dño. Non vt quędā alia semel: qa hęc est. i ¶ Mode. & rectus modus vt in dño sit omne gaudium: & hoc per vos addiscant alij. Vel modestia in oībus fidelibus & infidelibus. vt imitent ne possint reprehēdere. Et quia dñs. k ¶ Pro. est. i. paratus ☞ dare quicquid

NICO. DE LY.

☙ a ¶ Quos sæpe di. vo. cū essem præsens vobiscum. b ¶ Nunc au. & flens. p culpis eorꝝ. c ¶ Dico. supple eē. d ¶ Inimicos cru. xp̄i. qa cōtrariatur eorum carnalitati. e ¶ Quorum finis in te. scilicet æternus. f ¶ Quorum deus venter est. quia student ei satisfacere in omnibus. g ¶ Et gloria. de tali carnalitate. h ¶ In confusione ipsorum. idest erit eis confusibilis. i ¶ Qui terrena sapiunt. tantum modo & non cœlestia. k ¶ Nostra autē conuersatio in cœlis est. Per spem charitate formatam: quia sicut dicit Aug. Anīa quæ est principalis pars hominis: veri⁹ est vbi amat q̄ vbi animat. Et quoniam post iudicium sancti erunt in cœlis: nō solum in anima sicut modo, sed etiam in corpore glorioso, ideo sequitur. l ¶ Vnde etiā saluator expec. venturum ad iudicium. m ¶ Qui reformabit in corp. generali resurrectione. n ¶ Humilitatis nost. Nā modo nobis est humiliationis occasio: eo q est corruptibile & putrefactibile: & corrodetur vermibus: & in cineres resoluet. o ¶ Configuratum. tunc. p ¶ Corpori claritatis

¶ dum præsens eram.
quos sæpe dicebam vobis: Nunc a b
a ¶ Tum pro illorum perditione: tum pro simplicium subuersione. ¶ esse.
a autem & flens dico inimicos cru- c d
¶ in fine eorum erit æterna pœna.
cis christi: quorum finis interit⁹: e
a ¶ Augustinus. Hoc ab homine colitur, qđ præ cæteris diligit.
b †quorum deus vēter est: & gloria f g
a ¶ vel in pudēdis eorꝝ circūcisis. b ¶ In terrenis nil nisi quod vident intelligunt.
in confusione ipsorū: q terrena sa- h i
a ¶ etsi adhuc in terra sumus.
c piunt. Nostra autem cōuersatio k
¶ vbi spes nostra.
in cœlis est. Vnde etiam saluato- l
a ¶ aiarꝝ iā nūc: etiam corporꝝ. b ¶ venturꝝ.
rēm expectamus, dominum nr̄m
a ¶ Q. Hoc de eo expectamus, q sicut iā reformauit aias, reformabit & corpa sīl' cum animabus: cum secundam stolam dabit.
Iesum christū: qui reformabit corm
a ¶ qđ per mortem in puluerem & vermes humiliatur. b ¶ deiectionis. c ¶ ita qđ erit.
¶ idest assimilabimur corpori illius in claritate quam habuit in transfiguratione.
pus humilitatis nostræ: cōfigura- n o
tū corpori claritatis suæ fm opa- p q
a ¶ potentiā operandi qua sibi subijcit oia.
b ¶ quod potest: quia omnia sibi subijcit.
tionē virtutis suæ, quā possit etiā r
¶ non solum corpus reformare.
subijcere sibi omnia. Ca. IIII.
¶ Quia reformabit.
Itaq; fratres mei charis- s
a ¶ quos videre multū desidero: vel qui me desideratis.
simi & desiderantissimi t
a ¶ qui estis. ¶ de quorꝝ fide & ope gaudeo. b ¶ in futuro.
d gaudium meum & corona mea: sic v x
¶ sicut me vel mihi similes stare sitis: vel sicut modo estis: & tunc eritis charissimi.
e state in domino charissimi. Eucho- z a
¶ quia plus de ea timeo.
diam rogo, & syntichē deprecor id
a ¶ qđ dico, non aliud: quia hoc est in dño.
b ¶ . i. fm dominū. c ¶ alios.
ipsum sapere ī domino. Etiam ro- b
a ¶ o. ¶ Proprium. b ¶ coadiutor in euangelio prædicando. c ¶ confortādo.
go & te germane compar: adiuua c d
a ¶ præmemoratas mulieres. b ¶ ministrādo mihi necessaria.
illas quæ mecum laborauerunt in e
a ¶ etiam cum istis laborauerunt ministrando ēt eis necessaria. a ¶ . i. me-
euāgelio cum clemente & cæteris f
f adiutorib⁹ meis: quorū noīa sunt g
rita & præmia: qa veritatē tenent. ¶ in domo pr̄is mei māsiones multę sunt. a ¶ pdestinatione dei. b ¶ Dixi state, & ēt gaudete. c ¶ nō in scl'o, in quo gaudēt: q de ipunitate nequitiarū lætantur. a ¶ rōnabilis ꝯuersatio.
g in libro vitæ. Gaudete in domino h
i semper: iterum dico gaudete. Mo- i k
a ¶ exemplo eorum alios vult acquiri. l
destia vestra nota sit omnibus m
k hominibus. Dominus prope est. n

(G) ri claritatis suæ. quia sancti resurgent in corpore glorioso: sicut & christus. Vna aūt dos gloriosi corporis est claritas sicut dictum fuit. i. Corin. xv. Et quoniam hæc resurrectio fiet v'tute dei infinita: sicut & creatio, ideo subditur. q ¶ Sed'm operatio. i. virtutem operandi. r ¶ Qua possit et sub. si. omnia. Per creatiōem enim omia sibi sunt subiecta: qa de nihilo facta & nisi conseruarent a deo, oia in nihilum redigerentur. (†Ro.16.c.) Ca. IIII.

Itaq; fra. mei cha. Postq̄ apostolus philippenses cautos reddidit: hic ꝯñr ad eorꝝ cōsolationem se ꝯuertit. Et diuiditur in duas ptes: (Diuisio.) qa primo eos consolat. scd'o de eorꝝ liberalitate gratulat ibi: Gauis⁹ sum. Prima in duas: qa primo firmat eos p patientiā. scd'o, ꝓuocat ad spiritualem lætitiam, ibi. Gaudete, in dño. Prima adhuc in duas: qa primo facit qđ dictum est per se ipsum. scd'o p amicū, ibi: Etiā rogo: sicut em̄ dictū fuit. ē. i. ca. philippenses pro xp̄o fuerant in tribulatione: iō indigebant confortatione: quam eis exhibet apl's prio generaliter, dicens. s ¶ Itaq; fra. mei cha. i. mihi iuncti dilectione spāli. t ¶ Et desiderantissi. quia desiderabat eos videre adhuc corporaliter in via, & æternalr in patria. v ¶ Gaudium meum. de vestro profectu. x ¶ Et coro. mea. Doctoribus em̄ debetur gloria specialis: quæ a sanctis dicitur aureola. y ¶ Sic state. firmi cōtra tribulationes huius mundi. z ¶ In domino. ita q ab eo nullo modo euellamini. Secundo confortat duas personas specialiter (H) di. a ¶ Euchodiā rogo & syn. de. id. sa. in do. i. firmiter stare. Duæ erant matronę qua apl's specialiter confortat. Tum ppter fragilitatem sexus. Tum quia ministrauerant necessaria sibi & alijs prædicatoribus vt ostenderet se gratum. b ¶ Etiam ro. Hic ꝯñr confirmat philippenses per amicum de hoc deuote rogans eum, di. Etiam ro. & te ger. Nomen propriū est. c ¶ Cōpar. i. coadiutor meus in prædicatione. d ¶ Adiuua il. s. mulieres dictas suis sermonibus confortando. e ¶ Quæ mecū la. in euan. in prædicatione euangelij: necessaria ministrando: & non solum mihi, sed & socijs meis, de qbus subdit. f ¶ Cū clemente & cæ. adiuto. meis. in prædicatione. g ¶ Quorū noīa sunt in li. vi. Est autem liber vitæ idē q pdestinatio diuina. Quæ dr liber eo q in mente diuina numerus electorꝝ est firmiter descriptus vel dispositus: & hæc est descriptio simpliciter. Q. aūt illi ibi essent sic scripti, forsitā apl's habuit per diuinā reuelationem. Alio mō dr aliquis scriptus in libro vitę fm pñtem iusticiā: a qua tñ ꝯtingit aliqñ decidere. & hæc est descriptio fm qd. Apl's aūt per bona opera istorꝝ quæ videbat, æstimare debebat q essent in gratia: & sic loquitur. (Scribuntur in libro vi. dupliciter.) Non est ... positio: nisi p reuelatiōem habuerit q essent simplr scripti in libro vitæ. h ¶ Gaudete. Hic ꝯñr inducit philippenses ad spiritualē lætitiā. & scd'o ad boni opis pseueranrantiam, ex quibus oritur hæc lætitia, ibi. (Diuisio.) De cætero fratres. Circa primum dicit. i ¶ Semper. Gaudete in do. non in mundo. k ¶ Iterū dico gau. per actu vel habitu. l ¶ Modest. ad maiorem inductionem. m ¶ Nota sit & ve. in cōuersatione & vita. m ¶ Nota sit & ve... o. h. vt boni meliores fiant exēplo vr̄i & mali ad bonū ꝯuertant. n ¶ Dñs p. e. ad vos remunerādū. Et qa nimia sollicitudo tpaliū impedit spūale gaudiū, iō subdit. ☙ Nihil sollic

☞ dare quicqd opus est in spūalibus vel tpalibus. De nulla re sitis solliciti & timidi. Sed petitiones de his q̄ vultis ipetrare. b ¶ Innotescāt. i. sint ita vehementes non tepidæ: vt ad deū pueniant. i. cōpleant. a ¶ Sed in omni. Oratio & obsecratio: cōiter p se vel alijs: de quibuslibet. Petitio de rebus, noīatim necessarijs. Innotescant. Hæc noticia assiduitate fit: & vigilantia orationis. Tunc demum pax custodit corda in christo. Hoc ideo dicit: qa qui cum deo habet pacem: non timet mentē aduersam. c ¶ Apud deū. Vel angelis: q deo eas offerunt. Vnde: Cum oraretis, orationem vestram obtuli apud deum. Vel nobis innotescant apud deum per tolerantiam: nō apud homines per iactantiam. Apud deum. Aug. de gratia noui testamenti. Non dicitur, angelus orationes nostras offerre deo: quasi deus tunc nouerit quid velimus vel quo indigeamus: qui omnia anteq̄ fiant, sicut & postq̄ facta sunt, nouit. Sed quia necesse habet rationalis creatura obtemperās deo, temporales causas ad æternam veritatem referre: siue petendo quid erga se fiat: siue consulendo quid faciat. In quo & contestatur q non sit bonum quo beata fiat: sed illud incommutabile: cuius participatione etiam sapiens efficit. ¶ Idē xv. de trini. ad omnia quippe scienda: deo sufficit sua perfectio: habet tamen nuncios. i. angelos: non q ei quæ nesciat, annuncient. Nō enim sunt vlla q̄ nesciat: sed bonum eorꝝ est de operibus suis eius consulere veritatem. d ¶ Et pax dei. i. deus qui est pax summa: quę nec cogitari pōt: & ideo extra eum nullo op⁹ est. e ¶ Exuperat omnem sensum. Nostrū: non eorum qui semper vident faciem patris. Vel pax qua ipse deus pacatus est. Superat oēm sensum: præter suum: qa nec nos sic possumus nosse: nec vlli angeli. f ¶ De cætero. Hactenus contra persecutores & contra pseudoprædicatores monuit: De cætero aūt in cōclusione quæ ad perfectionem sunt exponit. (B) g ¶ Quæcūq; iusta. Iusta ad ꝓximū. Sācta, in ppria vita: & vt minus dicatur: quæcunq; sunt amabilia. i. amari digna. vt modestus incessus, humilis sermo: & hmōi. Et quæcūq; sunt bonæ famæ: qa ita decet esse sanctos & iustos, vt de his non habeat mala opinio. sed bona, vt pficiant alijs. Quæ bonæ famę dico, si qua virtus in eis est vel laus disciplinæ christianę. Non em̄ curanda est bona fama de viribus, vel scīa mundi, vel alijs sæcularibus. ¶ Vel ita distingue: Vt hoc. s. Si qua laus: referatur ad famā. Et illud, Si qua virtus referatur ad alia prædicta. Hoc modo: Cogitate quæcūq; sunt vera &c. Si qua virtus est in eis. Et cogitate quæcūq; sunt bonæ famæ: Si q̄ laus disciplinæ est in eis. h ¶ Bonæ famæ. Augu. Nobis vita nr̄a, alijs bona fama necessaria est. Nam quisquis a flagitiorum criminibus vitā suā custodit: sibi benefacit. Quisquis autem famam: etiam in alios misericors est. i ¶ Gauisus. Hic commemorat q sibi sępe necessaria miserant vnde alacritatem suā propensiorem factam ostendit. quia in quo negligentes facti fuerant: adhibita solertia iterarunt: vt memores facti apostoli sui, fructus emitterent in horreo cœlesti condendos. k ¶ Aliquando. Aliquo tempore: quia non omni potuerunt. l ¶ Refloruistis. ministrādo mihi necessaria. Quæ ministratio dicitur flos: quia inde fructus vitæ æternæ prouenit. m ¶ Pro me. Quia mihi pdest vestra cōpassio. Ne aūt viderent aliqua mala causa intermisisse, addit: mō refloruistis: sed aū eratis occupati & impediti aliqbus aduersis. n ¶ Nō quasi &c. Non ppter se: sed pfectū eorum gaudet. o ¶ Scio & humiliari &c. Greg. Qui penuria non frangitur, a gratiarū actione non retrahitur: Qui rerum tpalium desiderio nō accenditur: scit humiliari, id est inopiā pati. p ¶ Abūdare: satiari: esurire. Qui accæptis rebus non extollitur: qui eas ad vsum vanę glorię nō torquet: qui solus nō possidet qđ accepit: sed cū indigentibus misericorditer diuidit, scit abundare: Qui accæptis alimentis non ad ingurgita- ☞ tionem

a ¶ sine mundi sollicitudine promissa dei prę oculis habere. b ¶ quæ cōiter.
a Nihil solliciti sitis: sed in omni orā- a b
a ¶ quę cū adiuratione. b ¶ Qui vult alia ipetrare: gratus sit de præteritis. a ¶ nobis esse.
b actione petitiones vr̄æ innotescant c
a ¶ Vos moneo vt petatis: & deū sine quo humanus labor inutilis est, orō vt pstet effectū.
§ apud deū. Et pax dei q̄ exupat oēm d e
c a ¶ intellectū. b ¶ volūtates & intellectus: vt nihil extra xp̄m appetatis vel intelligatis.
sensū custodiat corda vr̄a & intelli- f
a ¶ Hucusq; monui ad tolerātiā & ad cautelā.
¶ Moneo vos ad hæc.
f gētias vr̄as in christo iesu. De cæte- g h
a ¶ quæ ad verā fidē sunt: tñ qa in eis veritas:
ro fratres quæcunq; sunt vera: quæ- i
tum quia per ea pudicitia seruatur cum deo.
g cunq; pudica, quæcunq; iusta, quæ- k l
cunq; sancta, quæcunq; amabilia: m
a ¶ hoc ad alia.
h quæcūq; bonæ famæ: si qua virtus, n o
a ¶ hoc ad famam. b ¶ quę ad perfectionē pertinent. a ¶ in memoria versatæ.
si qua laus disciplinæ: hæc cogita- p q
b ¶ oia. c ¶ me docente. d ¶ vt digna teneri.
te: quæ et didicistis & accæpistis: & r s
a ¶ itē iō cogitāda: qa hęc au. & vi. in me esse. t
¶ ab alijs. ¶ per vos. ¶ esse.
audistis: & vidistis in me. Hæc cogi- v x
a ¶ Non solum cogitate, sed & actu implete: & deus erit adiuuans hæc facere. ¶ dator.
tate & agite & deus pacis erit vobis- y z
a ¶ Ad futura hortor: de pteritis aūt q̄ memorare valet ad incitationē. b ¶ hoc fecit: nō in
i cum. Gauisus sum aūt in dño vehe- a
dono. a ¶ post multa. b ¶ sicut olim. ¶ al's repullulastis a sīitudīe arborum: qa sterilitate aruerāt & q̄si marcuerāt. ¶ ministrantes mihi.
k menter: qm̄ tandem aliqn̄ refloruī- b l
a ¶ ad vtilitatē meam. b ¶ miæ compassione. ¶ ita vt sentiretis quod me perurgebat. c ¶ olim.
m stis pro me sentire: sicut & sentie- c
a ¶ q gauisus sum.
n batis. Occupati autem eratis. Non d
a ¶ quasi pro rebus penuriam consolantib⁹.
quasi propter penuriam dico. Ego e f
a ¶ in consuetudine habui. b ¶ cōtentus his.
c ¶ semper.
ei didici in quibus sufficiens sum. g
¶ quia. a ¶ quia inde non frangor.
b ¶ quia inde non erigor.
o p †Scio & humiliari: scio & abundare. h i

☙ a ¶ Nihil sol. sitis. superflue nam oportet sollicitari de necessarijs: aliter videret tentatio dei. b ¶ Sed in omni oratione &c. Hic ponunt quatuor orōnis ptes. oportet ei in orādo pmo ad deū accedere p mētis eleuationem. & hoc vocat orō quæ est ascēsus mētis in deū. Scd'o: reqrit aliqd (C) (Oratiōis partes.) determinate pponere: saltē v'bo mētali. & hoc vocat petitio. pp hoc dr hic: c ¶ Petitiones vestræ innote. apud deū. aliqd determinate pponēs: Tertio: q pponens se disponat vt exaudiri mereat: & hoc vocat gratiarūactio. Per hoc em̄ q aliqs gratum se ostēdit de bñficijs accæptis, meretur recipere potiora. Quarto: quod exprimat illud per qđ orō sit exaudibilis ex parte dei qđ est eius sanctitas. Et hoc vocat obsecratio. sicut cum dicimus: Per natiuitatem tuam libera nos dñe: Et ppter hoc in orōnibus ecclesię ponitur in fine: Per dominum nostrū iesum xp̄m &c. d ¶ Et pax dei. i. de⁹ q est pax vr̄ quies mētis. e ¶ Quæ exuperat omnem sensum. Eo q est ab omni intellectu creato incōprehēsibilis. f ¶ Custodiat corda vestra. i. voluntates vestras in bono. Quę dicunt corda: quia sicut cor mouet alia corpis mēbra: sic volūtas mouet alias aīæ potentias ad actus suos. g ¶ In christo iesu. i. per iesum christum. Quod aūt subdit in aliquibus libris: Dño nr̄o: non est de textu: nec habetur in libris correctis. h ¶ De cætero. Hic inducit philippēses ad boni cōtinuationē & augmentationem, dicens: De cætero fratres quæcunq; sunt vera. sine falsi admixtione. i ¶ Quæcūq; pudica. sine lasciuiæ dissolutione. k ¶ Quæcūq; iu. Erga proximū. l ¶ Quæcūq; sancta. Circa cultum diuinū. m ¶ Quæcūq; amabilia. Deo & hoībus bonis. (D) n ¶ Quæcunq; bonæ famæ. i. digna boni noīs. o ¶ Si qua virtus. moralis, & intellectualis. p ¶ Si qua laus discipli. i. disciplina morum laudabilis. q ¶ Hæc cogita. Frequenter meditando. r ¶ Quæ & di. p meam doctrinā: s ¶ Et accæ. i. accæptastis tāq̄ digna teneri & seruari. t ¶ Et audistis. Ab alijs prædicatoribus veris. v ¶ Et vidistis in me. quæ non solū verbo: sed etiam facto prædicaui vobis. x ¶ Hæc agite. & non solū cogitate. y ¶ Et deus pa. i. dator veræ pacis. s. internæ & supernæ. z ¶ Erit vobiscum. Per gratiam in præsenti: & gloriam in futuro. a ¶ Gauisus. Hic ꝯñr apostolus de liberalitate philippensium gratulatur: magis tamen propter eorum meritū, q̄ ppter vsum proprium, dicens: Gauisus autē sum in domino vehementer. Id est valde. b ¶ Quoniam tandem aliqñ reflorui &c. Loquitur de ipsis per similitudinem arboris: q̄ videtur arida: & postea reuirescit & floret fm reuolutionem temporis. (†4.1.di.c. qđ dicit.) Si philippenses primo ministrauerant apostolo necessaria: postea cessauerunt per tempus: & deinde iterum sibi miserunt xeniū pro suis necessitatibus. Consequenter excusat cessationem intermediā, dicens: c ¶ Occupati aūt eratis. i. impediti prouidere mihi: eo q tribulationē incurrerant. d ¶ Non quasi ppter penuriā. s. meā. e ¶ Dico. q gauisus sum vehementer. Et subdit causam: f ¶ Ego enim didici. id est consueui. g ¶ In quibus sufficiens sum: Id est illis quæ habeo contentus esse. h ¶ Scio & humiliari. Quia non frangor per impatientiam. i ¶ Scio & abundare. Quia inde nō erigor per supbiam.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ tionẽ virtutis: nec plus carni tribuit q̃ necessitas petit, scit satiari. Qui alimẽtorum inopiã sine murmuratione tolerat: nec ꝑ necessitate vict⁹ agit aliqd vñ aia pẽti laqueũ incurrat, scit esurire. a ¶ Cõicantes &c. Aug. Inde gaudet, inde pascit: qa illi bñfecerũt: non qa eius angustia relaxata est. b ¶ Nõ qa quæ &c. Augu. Datũ est res ipsa q̃ dat: vt munus, cibus, potus & hmõi. Fructus aũt opa bona: & recta voluntas datoris. vñ dñs in euãg. nõ ait simpliciter: Qui recipit iustũ vel ꝓphetã.
Mat.10.d Sed addidit: In noĩe iusti vel ꝓphetæ. Suscipere em̃ ꝓphetã vel iustũ, datum est. In noĩe iusti vel ꝓphetę hoc facere fructus est. Heliã pauisse legunt coru⁹
3.Reg.17.a. & vidua. Sed ꝑ coruũ q nõ noĩe iusti, dato pascebat: Per viduã fructu q̃ sciebat
Ibidẽ.b. ꝙ hoĩem dei pasceret. c ¶ Sed requi. fru. i. bonã & rectã voluntatẽ bonæ opationi adiunctã. Nõ em̃ tã gaudet subuentũ esse suæ necessitati, q̃ illorum congratulatur fœcundati. Vel: d ¶ Fructũ &c. i. vt fruct⁹ iusticię vr̃æ abũdãs sit: cũ rõnẽ deo reddideritis de factis vestris. e ¶ In odorẽ sua. Quę placent deo vt odor suauissimus. Cõparantur enim vt orationi quæ est incẽsum dei. Vñ dr̃: Date elemosynã, &
Luc.11.f. ip̃a orat ꝑ vobis ad deũ. f ¶ Impleat &c. Non in terrenis, sed in gloria. Vel gloria christi est implere desideria sanctorum vel vt ipse inde sit gloriosus.

¶ Finit ep̃la ad Philippenses.

F ¶ Incipit argumentum in epistolam ad Colossenses.

Colossenses &c. sunt asiani. Quibus nõ ipse apl's p̃dicauit: sed ei⁹ discipuli archipp⁹ & epaphras. Archippus ṽo in eos misteriũ accæpat. Epaphras aũt ex eis oriũdus ab ap̃lo instruct⁹, doctrinã archippi ꝯfirmauerat. Superuenientib⁹ aũt pseudo ap̃lis & carnales obŝuantias p̃dicantibus: dubiũ erat qbus potius credendũ esset. vñ paulus cuius auctoritas celebris erat: quasi medius iudicat quæ ps potius sit tenenda. Describit aũt xp̃m & ei⁹ bñficia, qũo est sufficiẽs ad oĩa. Carnalia vero ꝓrsus ĩprobat: vt deinceps sincere fidem christi teneant. Instruit ẽt moraliter, confirmãs qcquid illi docuerãt. Et est intẽtio eius in hac ep̃la confirmare colossenses in eadem fide & doctrina quã a discipulis ei⁹ acceperant: & non in alio præter xp̃um spem ponendam esse docere. Ca. I.

Paulus. Solito more salutationem pręmittit. Qua pręmissa de bonis eorum gratias agit & fidẽ & dilectionem commendans orat vt perficiantur in christo: cuius beneficia & primatum ẽm vtrãq; naturam commendat: deinde sui ministerij dignitatem cõmemorãs monet ne per philosophiam vel legis cerimonias seducti a christo recedant. Tandem oẽs simul ẽm sexus & ætates & cõditiones moral'r instruit. & in fine archippũ cõmonet sollicitũ fore suscæpti misterij. pręmittẽs aũt salutationẽ, ait: Gratia &c. i ¶ Ap̃lus. Nota omnibus dignitate. Recte hic ap̃l'm se noĩat: qa & his apl's erat qb⁹ ꝑ discipulos suos p̃dicauerat.
☞ Gratias

a ¶ in oĩ loco corã pricipib⁹, vl' qbuslibet. b ¶ ĩ oĩ gñe rerũ. c ¶ a deo: nõ ꝑ me. d ¶ ne noceat saturitas. e ¶ ne desi-
Vbiq; & in oĩb⁹ ĩstitut⁹ sum: & satiari & esu-
ciã. a ¶ Q. nec de penuria cõtristor, nec de abũdãtia exultõ: sciẽs qa abũdãtia frequẽter extollit, & penuria tolerata diuitias cœlestes acqrit. b ¶ institut⁹ sum. c ¶ nõ solũ scio, sed possum exeq eo cõfortante q̃ docuit. d ¶ facere.
rire, & abundare & penuriã pati. Oĩa possum
a ¶ ꝑ eius auxiliũ. b ¶ in xp̃o: q mihi possibilitatem tribuit. c ¶ Q. ꝑ reb⁹ datis nõ gaudeo qbus carere possum: sed ꝑ vr̃o bono. d ¶ inde gaudet, qa bñ fecerunt. ¶ bene q̃tum ad vos qui quod iustum est facitis.
a in eo q me cõfortat. Verũtñ bene fecistis cõi-
a ¶ vr̃a bona. b ¶ vos cõicatis. sed alij nõ. c ¶ sicut alij.
cantes tribulatiõi meæ. Scitis aũt & vos phi
a ¶ hoc mẽorat vt his q̃ si laude dignis magis studeãt. ¶ .s.
lippenses ꝙ in principio euangelii q̃n ꝓfe
ctus sum a macedonia, nulla mihi eccl'ia cõi
a ¶ vt rõnabiliter ꝯsideraret ꝙ deberet dare carnalia, quę
cauit in ratione dati & accæpti: nisi vos soli.
accipiebat sp̃ualia. a ¶ nõ solum dũ vobis p̃dicaui, sed.
b ¶ præter quem nihil est quærendum.
Quia ẽt thessalonicam semel & bis in ũsum
¶ necessaria. a ¶ dico vos bene fecisse. ¶ nõ vt ego ĩplear:
b mihi misistis: Nõn qa q̃ro datũ: sed requiro
sed ne vos inanes. a ¶ donatiõis: qa hoc est bonũ vñ multa bona ꝑueniunt. b ¶ vt ꝑ ope misericordiæ rõ vr̃a habeat gratiam sp̃ũsc̃ti. ¶ nõ quęro datũ: tñ omnia habeo.
d fructũ abundantẽ in rõne vr̃a: Habeo autem
a ¶ non in vno vt in alio egeam, sed. b ¶ muneribus.
oĩa ẽt abundo. Replet⁹ sum accæptis ab epa
a ¶ mihi. b ¶ hęc sunt hostia: qua dcẽ vobis vĩcere
e phrodito q̃ misistis ĩ odorẽ suauitatis: † hõ-
hostes quã accipit de⁹ placide. a ¶ vos me repleuistis.
stiã accæptã placentem deo. Deus aũt meus
a ¶ non in terrenis: sed in gl'ia. ¶ vt nihil desit vobis.
b ¶ ẽm ꝙ diues est, & plus potest dare q̃ quis mereatur.
f impleat omne desideriũ vestrũ ẽm diuitias
a ¶ ꝑ quem oĩa. b ¶ deus ĩpleat: inde autem ei gratiæ.
suas in gl'ia in xp̃o iesu. Deo aũt & pr̃i nostro
¶ vsq;. ¶ ꝙ sanctus est, a christo est.
gl'ia in scl'a scl'orũ amen. Salutate oẽm sanctũ
in xp̃o iesu. Salutant vos q mecum sunt fra-
a ¶ hos significat ꝓpensiorẽ affectum habere circa illos.
tres. Salutant vos oẽs sancti: maxime autẽ q
de cæsaris domo sunt. Gratia dñi nostri iesu
a ¶ rõne: vt semper sana sit: & in spiritualibus abundet.
christi cum spiritu vestro. Amen.

Finit ep̃la ad Philippenses.

Argumentum in epistolam ad Colossenses incipit.

g Colossenses sicut & laodicẽses sunt asiani: & ipsi p̃ueti erant a pseudo ap̃lis. nec ad hos accessit ipse ap̃ls: sed eos per ep̃lam corrigit. Audierat em̃ verbum ab archippo: q & ministeriũ in eos accæpit. Ergo apostolus iam ligatus scribit eis ab epheso per tychicum diaconem: & onesimum acolythum.

Incipit epistola Pauli ad Colossenses.

¶ cognito oĩbus noĩe. ecce auctoritas dicẽdorum. a ¶ quod non pseudo.
Paulus ap̃ls ie- Ca. I.
su xp̃i ꝑ võluntatem dei

G ※ a ¶ Vtiq; & in oĩ. s. euẽtib⁹. b ¶ Institutus sum. i. informat⁹ a deo qualiter debeã me habere. c ¶ Et satiari. supple scio sine excessu. d ¶ Et esurire. sine ĩpatientiæ defectu. e ¶ Et abũdare. sine superbiæ fastu. f ¶ Et penuriam pati. Sine tristicię luctu: g ¶ Oĩa pos. i. omni fortuna bñ possũ vti. Vñ dicit p̃hs. j. Ethi. de virtuoso. ꝙ fortunas optime ferret, qui vtiq; vere bonus, & tetragonus sine vituperio. sicut em̃ corp⁹ tetragonũ in quolibet latere bñ sedet. sic virtuosus in qualibet fortuna ꝓspera vel aduersa bene se habet. tñ hoc fit multo meli⁹ ꝑ ṽtutẽ a deo infusam q̃ ꝑ ṽtutẽ ex actib⁹ acq̃sitã. Iõ subdit ap̃ls: h ¶ In eo qui &c. i. ꝑ ip̃m deũ. i ¶ Verũtñ &c. Mihi & vobis. k ¶ Cõicãtes &c. i. mittẽtes mihi subsidiũ tpale detento in carcere. l ¶ Scitis ãt &c. per ea quæ audistis vel vidistis. m ¶ Qd' ĩ pri. euã. i. q̃n vobis p̃dicare euãgeliũ incæpi. n ¶ Nulla mihi &c. Rõnabile ei est: vt acipiẽtes sp̃ũalia a prædicatoribus dent eis tpalia. o ¶ Nisi vos so. Et in hoc cõmẽdat eorũ liberalitatem pre ceteris. p ¶ Quia & thes sa. &c. s. bona vr̃a: in qbus ego & p̃dicatores alij debem⁹ q̃rere: non supfluũ, sed ad necessariũ vsum. q ¶ Non qa quæro. principalit'. r ¶ Sed reqro &c. i. meritũ ex parte vr̃a: qd' dr̃ fructus abundãs qa ducit ad vitã beatam. s ¶ Habeo aũt oĩa. q̃ misistis mihi. t ¶ Et abũdo. Non solũ ꝑ mihi necessarijs: sed ẽt pro necessitatibus aliorum. v ¶ Accæptis ab epaphrodito &c. Nam elemosyna est hostia deo accæptissima. & qa de bñficio regratiandũ est bñfactori: iõ subdit: x ¶ Deus aũt meus implebit oẽ desiderium vr̃m. Sicut me repleuistis. y ¶ Secũdũ diuitias suas in gloria. Reddẽdo vobis ꝑ tpalib⁹ æterna. z ¶ In xp̃o iesu. i. per iesum christum mediatorem dei & hoĩm. Et quia cuiuslibet boni deus est principalis auctor: iõ ꝯñter grãs agit ei, dicens: Deo aũt & patri nostro gl'ia &c. a ¶ Saluta. Hic vltimo ponit huius ep̃læ conclusio ꝑ salutationẽ, cum dr̃: Salutate oẽm sanctũ in christo iesu. i. oẽm sanctificatũ ꝑ baptismum iesu xp̃i. b ¶ Salutant vos &c. Mihi ministrãtes, & pro tpe prædicantes. c ¶ Salutãt vos oẽs sancti. i. christiani general'r. d ¶ Maxime aũt &c. Per hoc innuit ꝙ isti speciale affectũ hẽbant ad philippẽses. e ¶ Gratia domini &c. Supple sit & maneat semper. Amen.

¶ Incipit postil. venerabilis patris, fratris Nicolai de lyra super epistolã ad Colossenses.

Paulus Ca. I apostolus. Incipit epistola ad Colossenses: quæ diuiditur in tres partes. in salutationẽ & prosecutionem ibi: Gratias agimus & conclusionem. iiij. cap. ※ ibi: Quæ

☞ a ¶ Gratias agimus. Oñdit bona q̃ receperunt: dum pro his gratias agit. b ¶ Sicut & in vob. i. ita pure & vere sicut ꝑ me & alios venit in vniuersum mundũ: & adhuc manet in eo. Q. Non minus vobis factum est q̃ in alijs ecclesijs: cũ sit in mũdo euangeliũ: fructificat ibi ꝑ bona opera: & crescit augmento scientiæ, vel numero fidelium. Non ꝑ hoc ꝙ plus habeãt q̃ vos: sed ita hoc facit: sicut est in vobis: & iõ nil debetis supaddere. c ¶ Pro vobis. Quorum salutem desiderãs, cœpit archippum adiuuare. d ¶ In sp̃ũ. Quia pro spiritualibus, non pro carnalib⁹ diligitis. e ¶ Impleamini in omni sapientia. Magnũ est plene scire quid deus velit in omnib⁹ rebus actiuæ vitæ & contemplatiuę. f ¶ In scientia dei. Vt non Ignorẽt fidei suę spem, idest rẽ speratam. vnde firmi erunt. g ¶ In omni virtute. Vos dico confortati a deo in omni virtute, castitate scilicet & ceteris. Quod bene potest ille qui est claritas patris: id est filius. Vl' ẽm ꝙ claram cognitionem vobis dedit. h ¶ Gratias agentes. Hactenus vnde gratias agit: & qd orat eis: Iam incipit ꝙ lex non prodest: sed nocet: & christus ad omnia bona sufficit. Qd' inde potest sciri: cum ipse & alij ap̃li q in legalibus fuerant, eis dimissis ad xp̃m confugerunt. Pro vobis oramus nos: gratias agentes deo: ideo quia dignos facit: quod nunq̃ lex potuit. i ¶ Dignos nos fecit. non in lege sed, l ¶ In lumine. id est per deum qui est lumen de lumine: cuius gratia illuminamur. Vel, In lumine. idest in clara cognitione: a qua deuians cadit in tenebras. k ¶ Sortis. Voluntas dei: in humano genere sors est apud quem non est iniquitas: sed omnia facit per iusticiam, et si occultam. ¶ Sors est hæreditas quæ non meritis: sed diuina electione datur sanctis patriarchis & prophetis: & ideo per gratiam, non per legem est querenda.
☞ Vel'ita: Eripuit

NICO. DE LY.

※ ibi: Quæ circa me sunt. In prima parte exprimuntur personæ salutantes. Et secundo ꝑsonæ salutatę, ibi: His qui sunt colossis. & bona eis optata, ibi: Gratias vobis &c. Et patet sñia ex dictis pluries ĩ p̃ncipijs aliarum epistolarum. a ¶ Gratias agimus. Hic incipit epistolæ prosecutio. Circa quam sciendum: ꝙ ap̃ls non prædicauit colossensibus personaliter: vt patet in prologo Hieronymi: sed per discipulos suos archippum: & epaphrã. & postea inducebantur a pseudo apostolis ad recipiẽdum legalia cum euãgelio: propter quod apostolus qui in partibus illis erat valde famosus: scripsit eis ipsos a legalibus retrahendo: & in fide ac moribus solidando. Et diuiditur in tres partes: quia primo inducit eos ad tenendum firmiter euangelij veritatem. Secundo: ad precauẽdum pseudo apostolorum falsitatem: capi. sequen. Tertio: ad continuandum vitæ sanctitatem: capitulo. iiij. Prima in duas: quia primo vt verba sua melius recipiant, ostendit se eis beniuolum. Secundo inducit eos ad pure tenendum christi euangelium ibi: Qui est imago. Primum autem facit dupliciter: scilicet agendo gratias de bona eorum inchoatione. Secundo: orando deuotæ pro meliori consummatione, ibi: Ideo & vos. Circa primum dicit: Gratias agimus deo & patri domini nostri iesu christi semper pro vo. Id est omnibus,

¶ qui est vir magnę auctoritatis. ¶ scripsit.
& timothæus frater: his qui sunt colossis
a ¶ maioribus. b ¶ minoribus. c ¶ & qa sancti sunt & fideles. ¶ Per gratiam christi: non in lege.
sanctis & fidelibus fratribus in christo iesu
a ¶ Hoc modo salutant. ¶ remissio p̃ctõꝶ. b ¶ mentis recõciliatio ad deum. c ¶ qa deus & pater: põt & vult.
Gratia vobis & pax a deo p̃re nr̃o: & dño ie
a ¶ quia deus & pater: potest & vult.
a su christo. Gr̃as agimus deo & patri dñi no
a ¶ ꝑ quem nobis oĩa. b ¶ ẽt. c ¶ vt crescatis in melius.
stri iesu christi: semper pro vobis orantes,
a ¶ Ecce vnde gratias agit. b ¶ qui creditis ipsum deum & hominem esse. c ¶ esse.
audientes fidem vestrã in christo iesu: & di
a ¶ nõ ociosã. ¶ ꝑ opis exhibitionẽ ꝑueniẽtis ex ea oñ-
lectionem quã habetis in sctõs oẽs: ꝑpter
sam. a ¶ nõ hũanã laudẽ: nõ ꝑ terreno emolimẽto. ¶ rẽ sp̃atã. b ¶ mõ nõ appet c ¶ tm. d ¶ ab ęterno reddenda. e ¶ Qũo ergo res tã latẽs sp̃atur? e ¶ vt certã haberetis.
spem quæ reposita est vobis in cœlis: quam
a ¶ qd' tenẽdũ est: qa & plene verũ. & bonũ nũciũ. ne ergo alibi sp̃e illã q̃ratis: quã pri⁹ intellexistis. b ¶ euãgeliũ. a ¶ nõ primi habuistis: sed ꝑ alios venit ad vos: nec
audistis in verbo veritatis euangelii quod
peruenit ad vos: sicut & in vniuerso mun-
soli habetis. a ¶ fructificare facit. b ¶ crescere facit.
b do est & fructificat & crescit: sicut & in vo-
¶ est. a ¶ credendo. ¶ ꝑ archippum. ¶ non ꝑ superadductos: sed per primos. b ¶ discernendo.
bis ex ea die qua audistis & cognouistis gra
a ¶ .s. b ¶ qd' totũ ex deo. c ¶ a pr̃ia die audistis ṽitate: sic post didicistis eẽ ṽitatẽ ꝑ epaphrã: In ore duoꝶ stat oẽ ṽbũ. a ¶ p̃dicationẽ archippi ꝯfirmãte. b ¶ qa nobiscũ
tiam dei in veritate: Sicut didicistis ab epa
phrã charissimo & conseruo nostro qui est
p̃dicator. a ¶ ꝑ salute vr̃a. ¶ nõ ꝑ vr̃is reb⁹. b ¶ elect⁹ a xp̃o. vel qa dona dei mĩstrat: vel xp̃o offert bona vr̃a.
c fidelis pro vobis minister christi iesu: qui
a ¶ ad deum & proximum.
etiam manifestauit nobis dilectionem ve-
a ¶ fundatã. ¶ sctõ nõ in carne. b ¶ Ecce qd orat. c ¶ hęc
d stram in spiritu. Ideo & nos ex qua die au-
diuimus, nõ cessamus pro vobis orantes &
de vobis. a ¶ quasi pro meritis quæ pro vobis exhibemus. b ¶ vt plene cognoscatis qd deus velit: qd nõ. Et hoc per partes exequitur.
e postulantes ut ipleamini agnitione volun-
¶ Scilicet. a ¶ rerum: quæ actiuæ vitę sunt. b ¶ cognitione sp̃ũalium: quæ sunt contemplatiuæ.
tatis eius: in omni sapientia & itellectu spi
a ¶ post. b ¶ operando bene. ¶ agatis per bona opera. c ¶ vt deceat deũ. vel digni eo præmio. d ¶ ita. s. e ¶ negocia vitæ actiuæ & contemplatiuæ.
rituali: ut ambuletis digne deo per omnia
¶ deo. ¶ et. ¶ in maius.
placentes, in omni ope bono fructificãtes:
¶ per hanc vitæ puritatem. a ¶ in cognitione deitatis. b ¶ & post hanc ꝓmotionem oramus ne relabamini.
f g & crescẽtes in scĩa dei: ĩ oĩ virtute cõfortati:
a ¶ ab eo qui illuminare potuit. b ¶ manentes. ¶ con-
ẽm potentiã charitatis eius. In omni patiẽ
tra aduersa. a ¶ diuini laboris b ¶ & hoc non ex tristicia vel necessitate.
h tia & longanimitate cum gaudio gratias
a ¶ qui solus potest recreare: & vult, qa pater. b ¶ etiã
i agentes deo & patri: qui dignos nos fe-
gentes in promissione iudęorum. a ¶ participationem.
b ¶ hæreditatis. c ¶ id est in noticia sui.
k cit in partem sortis sanctorum in lumine.

Idest omnibus horis ad orandũ deputatis. b ¶ Audientes. per epaphram: vt habet. j. c ¶ Fidem vestram in christo Iesu. Quæ est fundamẽtum spiritualis ædificij. Et qa fides sine operibus mortua est Iaco. ij. Ideo sequitur. d ¶ Et dilectionẽ quã habetis in sanctos omnes. id est opera charitatis quæ exercetis erga omnes fideles: nõ pro commodo terreno: sed cœlesti pręmio. Ideo sequitur: e ¶ Propter spem &c. quam audistis in verbo veritatis euangelij: qd' non promittit bona terrena: sicut lex vetus: sed cœlestia: vt patet ex decursu ipsius. f ¶ Quod peruenit ad vos. Per prædicationem discipulorum meorum. g ¶ Sicut & in vniuerso mundo est. Nam a tempore apostolum prædicatum fuit euangelium per orbẽ terrarum: sicut declaraui pleni⁹ super illud Psal. xviij. a. In omnem terram exiuit &c. Et breui⁹ replicaui super epistolã ad Roma. x. vbi hæc auctoritas allegatur. h ¶ Et fructificat & crescit. In alijs gentibus. Sicut & in vobis. scilicet fructificat. i ¶ Ex ea die qua audistis. credendo. Cætera patent ex litera. k ¶ Ideo & nos. Hic consequẽter apostolus ostendit se beniuolum colossensibus, orando pro eorum fœlici consummatione, dicens: Ideo & nos ex qua die audiuimus. Vestrum bonum principium. l ¶ Non cessamus pro vobis orantes. mente. m ¶ Et postulantes. ore. n ¶ Vt impleamini agnitione voluntatis eius. id est vt plenius diuinam voluntatem cognoscatis. o ¶ In omni sapientia. quantum ad cognitionem rerum ad vitam actiuã pertinentium. p ¶ Et intellectu spi. quantum ad cognitionẽ spiritualium ad cõtemplationem pertinentium. q ¶ Ambuletis digne. per viam huius vitæ ad patriam. r ¶ Deo ꝑ omnia pla. in speculabilibus & operabilibus. s ¶ In omni opere bono fructi. id est de bono in melius proficientes quãtum ad vitam actiuam. t ¶ Et crescẽtes in scĩa dei. quantum ad contẽplatiuam. v ¶ In omni virtute. scilicet morali & ĩtellectuali. x ¶ Confor. ẽm &c. Hoc addit ad ostendendum ꝙ non loquit de virtutib⁹ politicis, sed ĩfusis quæ dantur a deo cum grã: & ꝑ eum sint augmentant. y ¶ In omni patiẽ. per aduersariorum tolerantiam. z ¶ Et longanimitate. Per certã præmiorũ expectationẽ. a ¶ Gratias agẽ. &c. qui nos. gentiles. & iudęos indifferenter. b ¶ Fecit. ꝑ gratiam baptismalem. c ¶ In partẽ sor. &c. qa gratia baptismalis dignũ facit hæreditate æterna quæ hr̃ in clara dei visione.
※ Qui eripuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

E Vel ita. a ¶Eripuit nos de po.i. de inferno i quo tenebamur a diabolo tã ex ꝓprio ꝙ ex delicto ad æ. b ¶Et trãstulit &c. Qñ attollens nos de imo tarta ri, induxit in cœlũ cũ vnico filio suo. Iã em credẽtes q fixa mẽte deuoti sunt: exeũtes de sæculo duce de xteræ pñs angelo inducunt in cœ

Ioh.18.g. lũ. c ¶Regnũ filij. Aug. De quo ipe dicit: Regnũ meũ nõ est de hoc mũdo. non ait: Nõ est hinc: Sed nõ est hinc: qa peregrinat quidem in mundo, sed nõ est de mundo. Regno em suo dicit: De mundo non estis: sed ego elegi vos de mundo. Erant de mundo: qñ ad mũdi prin cipem pertinebant. d ¶Filij dile ctionis suæ. Aug. xv. de tri. Si cha ritas qua pater diligit filium & pa trem diligit filius, ineffabiliẽ vnio nem vel cõionem demõstrat am borum: quid cõuenientiꝰ, ꝙ vt ille proprie dicatur charitas qui spi ritus est cõis ambobus? Alioquin si in illa trinitate solus spiritus ſ sanctus est charitas: profecto & fi lius nõ solus patris, sed etiam spi ritus sancti filius inuenif. Non enĩ dixit, filij sui. quod si diceret verif sime diceret: sed ait: Filij dilecti. suæ. filius: ergo est etiam spũs sanc ti: si non est in illa trinitate chari tas dei, nisi spiritus sanctus. Quod cum' sit absurdissimũ: restat vt nõ solum ibi sit charitas spiritus sanc tus: sed propter illa de quibus sa tis disserui, ꝓprie sic vocetur. Qd' vero dictũ est filij dilecti. vel cha ritatis suæ: nihil aliud intelligatur ꝙ filij sui dilecti: ꝙ filij substantiæ suæ. Charitas enim patris eius na tura atq; substantia: est vt sæpe di ximus. Et ideo filius charitatis ei nullus est alius ꝙ qui de substan tia eius est genitus. e ¶Redem ptionem. Destructa potestate dia boli facultas libertatis quæ nobis data est suso illius sanguine, qui nullum habuit peccatum. Vt quia diabol⁹ illos merito tenebat: quos peccati reos conditione mortis ab strinxit: hos per eum merito dimit teret quem nulli peccati reum ime rito pœna mortis affecit. f ¶Qui est imago. Augusti. Aliter imago regis est in nummo: aliter in filio. Nos sumus nummus, in quibus imago dei christus filius. Nulla imago dei debet coli: nisi illa quæ hoc est quod ipse: nec ipsa pro illo sed cum illo. g ¶Et in ipso. Vel omnia sunt in christo quem nõ ex cedunt: quia immensus. h ¶Ca put corporis ecclesiæ. Augu. Ca put ecclesiæ. id est corporis: qa ita se habet ad ecclesiam, sicut caput ad corpus. Et cum ecclesia ab abel cœpit, quomodo caput eorũ. Bñ. qa est principiũ ecclesiæ. i. fundator. i ¶Qui est prin cipium. Ecclesiæ ſm diuinitatẽ. i. fundator ecclesię: qa oẽs iustos: q ab abel vsq; ad vltimũ iustũ gñan tur virtute diuinitatis & mię suæ dono illuminauit. Sed ſm humanitatem ẽt potest dici principiũ ecclæ: quia super fidem humanitatis ei⁹ fundata est. Et bñ ipse est caput & principiũ & rector & fundator: qa ipse est priogenit⁹ &c. k ¶Priogenitus &c. Sicut natus est añ omnia de deo vt omia crearet: sic homo primus resurgit, vt restauret: vt semper sit primus & princeps. ¶Cæteri in se hñtẽ bũ dei: sed de nullo dr: verbum caro factũ est. Homo ergo excellentius as

Ioh.1.b. sumptus, quasi ꝓsonam sapiæ dei gerit: vt caput in

☞ quo sunt

a ¶ita dignos fecit. b ¶in baptismo. c ¶qa vere dñabant nobis. d ¶ignorãtiæ, pctõꝝ.

a Qui eripuit nos de ptãte tenebra

dæmonũ. a ¶vt essemus regnũ. ¶in celũ. b ¶Ita & nos ꝓ eũ diligeꝝ: si non ei odiosi.

b rum: & trãstulit in regnũ filii dile

d a ¶Q. transtuli vos in regnum filij: ꝓ quẽ & redemit. ¶filio. b ¶nos iudei.

c ctionis suæ, In quo habem⁹ redẽ

a ¶quotidie si peccamus: & nõ est op⁹ alijs

ptionem & remissionem peccato

f hostijs. a ¶bñ hæc ꝓ eũ: qa ipse est. b ¶ple ne silis pri. ¶quia de ipso: & nihil distat ab eo. c ¶incomprehensibilis.

f rum. Qui est imagõ dei inuisibi

g a ¶ipse solus genit⁹, alia creata. hic ỹe oñ dit coæternus. ¶ante oẽm creatũra genit⁹.

lis: primogenitus omnis creatu

h a ¶vere genitus ante oẽm creaturam: qa ꝓ ipm omnia condita. ecce coomnipotens.

ræ: Quia in ipso condita sunt vni

¶quæ sunt. a ¶sol & luna.

uersa in cœlis & in terra, visibilia

k ¶angeli & aiæ. a ¶ẽt hæc altissima. b ¶er

& inuisibilia. Siue throni, siue dõ

m go in nullo minor patre filius.

minationes, siue principatus, siue

a ¶quia ẽt elementa: Vnde omnia.

potestates: Omnia per ipsum &

n ¶ita ꝓ ipm antea: ꝙ erãt vita in ipo. a ¶nul lus ei æqualis, ẽt ſm ꝙ hõ. ¶non mõ æter

in ipso creata sunt: & ipse, est ante

p nitate & potentia: sed etiam dignitate.

a ¶sicut oia creauit: ita oia sustinet & regit.

g omnes. & omnia in ipso constant.

q a ¶ẽt cũ talis: ſm vtrãq; naturam. b ¶quæ vnita est christo gra & natura vt capiti.

h Et ipe est caput corporis ecclesiæ:

r a ¶.i. ¶fundator. b ¶bene est caput & prin cipium. id est rector & fundator, qui est pri mogenitus ad immortalitatem resurgens.

i † qui est principium primogenit⁹

s k a ¶per hoc. b ¶tã prioribus ꝙ sequẽtibus.

ex mortuis: ut sit in omibus ipse

t a ¶dominium: quia potest alios suscitare. b ¶& bene primatum habet: non solum qa primogenitus: sed quia complacuit trinita ti ꝙ in ipso omnis plenitudo sciẽtiæ & vir tutum: non modo esset, sed habiteret: & re conciliaret omnia, iudæos & gentes.

primãtum tenens. Quia in ipso v

sensum & motum ſm vitam grẽ: Ioh. ſ. De plenitudine eius omnes nos accepimus gratiam &c. s ¶Qui est principium primoge. ex mor. Licet enim alii qui resurrexerunt a morte ante christum: vt lazarus & plures alij: illa tamen non fuit perfecta resurrectio. quia resurrexerunt ad vitam mortalem quæ magis dici tur mors ꝙ vita: quia est quædam tendentia ad mortem. vnde & illi postea mortui sunt. Sed christus primus surrexit ad vitam immortalem, quæ est perfecta resurrectio & vera. Et quia primum in aliquo genere est causa aliorum: ideo resurrectio christi est causa nostræ resurrectionis. propter quod dicitur hic Principium primogenitus ex mortuis. t ¶Vt sit in omnibus ipse primatum tenens. Non solum respectu hominum, sed etiam omnium angelorum. Tum propter plenitudinem gratiæ quę data est ei non ad mensuram: Ioh. iij. d. Angelis autem ad mensuram data est. Tum qa licet humana natura christi ſm se accepta sit inferior angelica. propter quod dicitur christus ab angelis minor ratus. Pñs. viij. tamen inquantum est vnita diuinitati in supposito filij, excellentior est effecta. Ideo subditur: v ¶Quia in ipso, scilicet homine christo

Complacuit

G

quo sunt omnes sensus ꝓsonã aiæ: ꝙ totũ corpus viuificat. a ¶Plenitudinem. Au

c se. gu. Quia omnia ꝓ ex se. vñ. Sicut pater habet vitã in se: sic & filius q suscitat & vi uificat quos vult: sic ostẽdit ꝓsecꝰ de⁹ esse. b ¶Per eũ recõ. &c. Deo placuit per eum reconciliare: & ipse pacificauit non gratis: sed per sanguinẽ, cęlestia & terrestria: qa pa ret homini introitus in cęlũ. c ¶Omnia. per eum facta, in ipso auctore viuunt. Vel, d ¶Alienati & inimici sensu. i. consilij eius: qđ idem valet: qa non receperũt quę per moysen mandauit deus deuote idolis fuis. e ¶Reconciliauit in cor. &c. Si mor talis & mortuus potuit recõciliare: iam im mortalis potest omnia facere. f ¶Si tñ per manentis. Ideo tot & tanta dixerat de chri sto: vt ponant spem in eo solo in quo omnia sunt: non alicui elementoꝝ vel angelo rũ se subjcẽdos putẽt hic solus colẽdus ẽ: & ad hũc nõ ẽstimandus est quisq;. g ¶In vniuersa &c. Vel, Quę tamen noua creatu ra modo ẽ sub cęlo adhuc peregrina: sed tã dem veniet ad gloriam. h ¶Adimpleo. Ea passionum quę christus sustinuit: vel q mõ sustinere præcepit: q adhuc desunt ad impleo. i. paratus sum pati. i ¶Factus sum ego mini. Ministrum euãgelij a deo per chri stum se factum dicit: vt mysterium a deo ceptũ ꝓ idoneũ seruũ impleat: qđ ignotũ fuit a sęculis. k ¶Data est mihi. Vt ipleam quod deus prędordinauit de vobis: vos. f. patre est ęterna: pductio aũt creaturę est tpalis, quę potest dici large gñatio: eo mõ quo deus dr ꝓ oim ęternitate & potentia: sed etiam dignitate. a ¶sicut oia creauit: ita oia sustinet & regit. a ¶et cũ talis: ſm vtrãq; naturam. b ¶quæ vnita est christo gra & natura vt capiti. ¶Et ipe est caput corporis ecclesiæ: r a ¶.i. ¶fundator. b ¶bene est caput & prin cipium. id est rector & fundator, qui est pri mogenitus ad immortalitatem resurgens. † qui est principium primogenit⁹ s k a ¶per hoc. b ¶tã prioribus ꝙ sequẽtibus. ex mortuis: ut sit in omibus ipse t a ¶dominium: quia potest alios suscitare. b ¶& bene primatum habet: non solum qa primogenitus: sed quia complacuit trinita ti ꝓ in ipso omnis plenitudo sciẽtiæ & vir tutum: non modo esset, sed habiteret: & re conciliaret omnia, iudæos & gentes. primãtum tenens. Quia in ipso v ¶quæ sunt. a ¶sol & luna. uersa in cœlis & in terra, visibilia k ¶angeli & aiæ. a ¶ẽt hæc altissima. b ¶er & inuisibilia. Siue throni, siue dõ m go in nullo minor patre filius. minationes, siue principatus, siue a ¶quia ẽt elementa: Vnde omnia. potestates: Omnia per ipsum & n ¶ita ꝓ ipm antea: ꝙ erãt vita in ipo. a ¶nul lus ei æqualis, ẽt ſm ꝙ hõ. ¶non mõ æter in ipso creata sunt: & ipse, est ante p nitate & potentia: sed etiam dignitate. a ¶sicut oia creauit: ita oia sustinet & regit. a ¶et cũ talis: ſm vtrãq; naturam. b ¶quæ vnita est christo gra & natura vt capiti. g omnes. & omnia in ipso constant. q a ¶et cũ talis: ſm vtrãq; naturam. b ¶quæ vnita est christo gra & natura vt capiti. Et ipe est caput corporis ecclesiæ: r a ¶.i. ¶fundator. b ¶bene est caput & prin cipium. id est rector & fundator, qui est pri mogenitus ad immortalitatem resurgens. i † qui est principium primogenit⁹ s k a ¶per hoc. b ¶tã prioribus ꝙ sequẽtibus. ex mortuis: ut sit in omibus ipse t a ¶dominium: quia potest alios suscitare. b ¶& bene primatum habet: non solum qa primogenitus: sed quia complacuit trinita ti ꝓ in ipso omnis plenitudo sciẽtiæ & vir tutum: non modo esset, sed habiteret: & re conciliaret omnia, iudæos & gentes. primãtum tenens. Quia in ipso v ¶quæ sunt. a ¶sol & luna. uersa in cœlis & in terra, visibilia k ¶angeli & aiæ. a ¶ẽt hæc altissima. b ¶er & inuisibilia. Siue throni, siue dõ m go in nullo minor patre filius. minationes, siue principatus, siue a ¶quia ẽt elementa: Vnde omnia. potestates: Omnia per ipsum & n ¶ita ꝓ ipm antea: ꝙ erãt vita in ipo. a ¶nul lus ei æqualis, ẽt ſm ꝙ hõ. ¶non mõ æter in ipso creata sunt: & ipse, est ante p nitate & potentia: sed etiam dignitate. a ¶sicut oia creauit: ita oia sustinet & regit

E platonicorum libros ex græca lingua in latinā versos vidi: & ibi legi nō qdē his verbis: Sed hoc qdē oīno & multis & multiplicibus suaderi rōnib⁹: φ in pricipio erat verbū: & verbū erat apud deū. Sed φ vbū caro factū est, nō legi. Indagaui qppe in libris varie dictū esse, φ filius sit in forma patris: sed φ se exinaniuit, non habetur in illis. a ¶ Corripientes. Vel ǫdicētes corripimus & vincimus, & obedientes docemus. b ¶ In omni sapiētia. Vera sapientia est cum christus agnoscit. c ¶ In quo & la. &c. in vir. Q. Labori meo adiungit deus miracula ad confirmationem. Ca. II.

(In platonicis libris euāgeliū Ioannis.)

Volo. &c. Seqt. d ¶ Pro vobis. Non em̄ min⁹ ꝓ his quos non vidit, q̄ ꝓ his quos vidit sollicitus fuit. e ¶ Instructi in cha. Quā deus ad nos habuit: qui ꝓ nobis filiū tradidit. Hoc si qs attēdit: potest se in hac miseria cōsolari: qa inde ppendit calcata superbia p humilitatē ad patriā posse reuerti. Et instructi. Agnitione dei: ꝑ hoc tendentes. f ¶ In oēs diuitias. i. copias itellectus pleni: vbi pfecte de humanis & diuinis habeant intellectū: vt de aīa & de supernis spiritibus. Aliter em̄ nemo ad cognitionē dei ascendit. g ¶ In agnitionē. Non dico quātum ad opera: sed, h ¶ Mysterij dei. vt sciatis qd' est secretum a paucis cognitum. i ¶ Dei patris. &c. vt sciatis φ alia persona a filio q̄uis idem in substantia cū eo. Ad quam cognitionē si tenditis, ad xp̄m tm̄ recurrite: quia in eo sunt oēs copiæ, sed absconditæ: & ideo ne miremini si in christo estis: & eas nondū iuenistis: qa non oībus patent, nisi his q petunt & pulsant. ¶ Alia lr̄a. Cū fuerint istructi in charitate: in omnes diuitias pleni intellectus ad agnitionē mysterij dei in xp̄o.

F Vult apl's fouere animos eorū in charitate vt prompti fierent per epistolam agnitionem accipere sacramēti dei in xp̄o: aduertentes has esse sapientiæ & sciæ diuitias, si agnoscatur xp̄s in deitatis suæ plenitudīe adorandus. ¶ Amb. Omne mysterium sacramenti dei in xp̄o est: vt q eū cognoscit oim hr̄e noticiā videat. Ois em̄ rō supnæ scientiæ totius creaturę supnæ vel terrenę in eo est q est caput eorum & auctor: vt q hūc nouit, nihil vltra q̄rat: qa hic pfecte virtus & sapia. Quicqd alibi q̄rit: hic pfecte iuenit. In daniele & salomone ōndit infidelibus se totius auctorē sciæ vel sapiæ qd' in fideles nō putant: qa nō legūt in euangelijs & ꝓphetis astrologiā, geometriam, & alia hmōi. q̄ iō despectæ sunt a nr̄is: qa nihil ad salutē ptinēt: sed mittūt in errorē: & dū studēt in his, curā aīæ non hn̄t. Qui vo xp̄m nouit, thesaurum sapiæ & sciæ inuenit: quia id nouit quod vtile est. k ¶ Hoc aūt. Nō solū vt ad ea tendatis quæ nondū habetis, sed vt nemo decipiat: & rōne mūdanarum rerū abstrahat a spe q̄ est in xp̄o. l ¶ Nā & si cor. Q. Ne decipiat dico: video enim spiritu dei quid apud vos agit. m ¶ Sed & spiritu. Sanctis statum est in spiritu videre remota. caueant ergo sibi quorum actus magistrum non latent. n ¶ Gaudens. Per hoc promptiores facit circa euangelium: quia gaudere se dicit in dispositione conuersationis eorum. & fidei stabilitate: vt scientes vnde placeant deo in eo fierent firmiores. o ¶ Radicati. Minores in actiua vita. p ¶ Super. alios. q ¶ Edificati in ipso. id est vos maiores qui in contemplatione estis.

Per philosophiam

a ¶ vt p eū spetis gl'iā sine lege. b ¶ qualem xp̄m. c ¶ apl'i. d ¶ φ sine lege gētes saluat.
spēs gloriæ: quēm nōs annnciāa mus, cōrripientes omnēm homib nem & docentēs in ōmni sapienc tia: vt exhibeāmus ōmnem homie nem pfēctū in xp̄o iesu. In quo & f g laboro certādō fm opationē eius h quā opat in mei virtute. Ca. II. i k
a ¶ arguētes eos qui deuiant. b ¶ non solū vos. a ¶ eos qui ignorant. b ¶ non cæci: vt pseudo. c ¶ vera & dominica. a ¶ deo offeramus in sacrificium. b ¶ tam iudæum q̄ gentilem. a ¶ non in lege. b ¶ in intellectu mysterij. c ¶ xp̄o iesu. ¶ in qua re. ¶ vt oīs perfectus sit in christo. a ¶ contra rebelles. ¶ miraculorum.

a ¶ iō vobis hoc de me refero.
Volō enim vos scire quāl lem sollicitūdinem ha d beam pro vobis & prō his qui sunt laodiciæ: & quicūmq non vi derunt faciēm meam in carne: vt m e consolētur corda ipsorum instru n f cti in chāritate: & in ōmnes diui o g tias plēnitudinis intellectus, in p h agnitionem mystērii dei patris & q i christi iesu: † in quo sunt oēs thē r s sauri sapiēntiæ & sciēntiæ abscon k diti. † Hōc autem dico: vt nemō t v vos decipiat in sublimitāte ser l monis. † Nām & si corpore absens x m sum: sēd & spiritu vobiscum sum y n gaudens: ēt videns ōrdinem ve z strum: & firmamentum eius q̄ in a christō est fidei vestræ. Sicūt ergo b accæpistis christū Iesum dominū o nostrum: in ipsō ambulāte rādica c d p ti & superædificati in ipso: & con e q firmati fide: sicut & didicistis: abūg dāntes in illō, in gratiarumactio

a ¶ vt ea intellecta quæratis in christo perfecti fieri. a ¶ quia & hi a pseudo etant præuenti. a ¶ & pro his adiacentibus vobis quicūq. a ¶ & si scientiam audierunt. ¶ vel consolationē accipiant. ¶ ad hoc intēdo. vt illi vobiscū consolentur corda sua. a ¶ vel p hoc tendendo. b ¶ vt de omnib⁹. a ¶ plene intellectū habeant. ¶ instructi. a ¶ quod est christus verbum caro factum. a ¶ esse hoc mysterium. b ¶ φ per humiliatum superbi redimunt. a ¶ de diuinis. ¶ φ verbū apud deū. b ¶ de humanis. ¶ φ homo nobiscum. a ¶ vt sitis instructi. b ¶ q̄tumcūq sapiens. a ¶ vt videt. ¶ vel subtilitate. ¶ quæ nō est nisi in verbis. a ¶ ne decipiat dico: scio em̄ nōdū esse decæptos. a ¶ vt spū helisæi cum giezi eūti ad naamā syrū vt accipet sub nomine ei⁹ q̄ ipse non mandauerat. a ¶ quia. b ¶ qūo vnusq sq vr̄m fm ordinē suū viuit. ¶ stabilitatem. a ¶ nō i lege. b ¶ Qn̄qdē bn̄ statis, fidei fundamento. a ¶ bona enim accæptio fuit. a ¶ nō extra. b ¶ ꝑficite. c ¶ vt arbor ad fructificandū. a ¶ in tēplū dei vñ alijs loquat. a ¶ donis. b ¶ qui solus dat incrementum.

a ¶ Quem nos annun. pdicando. b ¶ Corripientes oēm &c. A veritate euāgelij deuiantem. c ¶ Et docentes. Omnē hoiem. d ¶ In omni sapia. Ad salutē necessaria. e ¶ Vt exhibeamus oēm ho. pfe. &c. Circa qd' sciendum: φ perfectū dicitur cui nihil deest. v. Metaphis. Qd' dupl'r pōt intelligi. Vno mō: qa nihil deest de necessarijs ad salutē. & de hac pfectione loqt hic apl's. Alio modo: qa nihil deest de his quæ pn̄t inesse pficiētia ad salutem. Et sic non accipitur hic: qa talis perfectio nō hr̄ in via: in qua pōt hō semper pficere: vt dictū est. ĕ. Phil. iij. f ¶ In quo. i. ꝓpter qd'. g ¶ Et laboro cer. Contra aduersarios fidei: non solum verbis, sed operib⁹ miraculosis. Iō subdit. h ¶ Scd'm opationē ei⁹. i. dei qui facit miracula. i ¶ Quā operatur in me. i. per me. k ¶ In virtute. scilicet sua, & non mea. Ca. II.

(Perfectio duplex.)

Volo em̄. Hæc est scd'a ps principalis: in qua apl's inducit colossenses ad p̄cauendū pseudo aplorum falsitatem. Et diuidit in duas: qa primo ponit motiuū. Scd'o: ꝓcedit ad propositum, ibi: Hoc aūt dico. Motiuum autē apl'i fuit sollicitudo quam habebat de salute colossensium & aliorum fidelium. Et hoc est quod dicit: Vo. em̄ &c. Et patet lr̄a vsq ibi: m ¶ Vt consolē. cor. ip. per spm̄ sc̄m inhabitantē qui est cōsolator. n ¶ Instru. in cha. Quę diffundit in cordibus nr̄is per spm̄ sc̄m: Ro. v. o ¶ Et in oēs diuitias plenitu. intellectus. vt sic nō solum sint pfecti q̄tum ad affectum, sed etiam q̄tum ad intellectum. p ¶ In agnitionem mysterij. idest secreti. q ¶ Dei patris & christi &c. Cognoscēdo φ pater & filius sunt distinctæ personæ & vnus deus. r ¶ In quo. s. Iesu. s ¶ Sunt oēs &c. Nam in eo fm naturā diuinam est sapia diuina: quę est infinita. & fm naturā humanam habet plenitudinē sciæ: sicut & grā: cognoscens oia quę cognoscit verbū scia visionis. t ¶ Hoc aūt dico. Hic accedit ad propositum inducendo colossenses, ad præcauendū decæptiones falsorū aplorum. Circa qd' sciendū, φ ad decipiendum tripl'r conabātur. Vno mō argumētis philosophorū. nā aliqui eorum in philosophia instructi erant. Alio mō: ex auctoritate legis: eo φ data fuerat a deo. Tertio mō ex simulatione sanctitatis qua frequenter simplices decipiunt. Prio ergo inducit ad cuitationem primi. Scd'o: secūdi, ibi: Et estis. Tertio: tertij ibi: Nemo vos seducat. Circa primum dicit: Hoc autem dico: De sollicitudine mea pro vobis. v ¶ Vt nemo vos deci. &c. id est verbis philosophicis. x ¶ Nam etsi corpore ab. &c. A vobis. y ¶ Sed & spiritu vo. sum. Sicut spiritus helisæi erat pn̄s cum giezi, qn̄ giezi accæpit munera a naaman: vt dicitur. iiij. Reg. v. Videbat enim apostolus in spiritu quæ apud colossenses agebant. z ¶ Gaudens &c. i. gaudens de hoc φ video, vestrū modum viuendi ordinatum. a ¶ Et firmamentum eius &c. i. fidem vestram de christo firmam esse. b ¶ Sicut igitur accæpistis iesum christum dominum nostrum. c ¶ In ipso ambulate. id est fidem eius. d ¶ Radicate. de virtute in virtutem. e ¶ Et superædificati. in charitate. f ¶ Et confirmati in fide: sicut didicistis. A discipulis meis. g ¶ Abundantes in illo, in gratiarumactio. &c. abundanter gratias agendo christo de vestra vocatione.

(Diuisio. † 1. Co. 5. a. † 7. q. 1. legimus. † 1. Co. 5. a.)

G

H

Videte

a ¶ Per philosophiam. Terrenam: quæ argumētis & subtilitate componitur & decipit: dū in verisimilibus causis & commēticijs rebus nihil tā verum æstimatur q̄ conspicit in elementis: quę nō a deo ordinata, sed ab hoībus q̄ cauenda: qa cultrix mūdi, non dei: & a xp̄o trahit in quo pfectio: qa oīa habet quę pr̄. b ¶ Fallaciā. qd' de lege pseudo p̄dicatores dicunt. c ¶ Et inanē. qa in hac falsitate nulla vtilitas: qd' solet aliqn̄ eē in falsis. e ¶ Secūdū ele. Illos tāgit q prudēti⁹ idola exponūt dicētes: Iuno est aer: neptun⁹ mare. iō 'cū dicet fm philosophiā & inanē fal. addit, fm elementa mūdi. q̄ si admonēs ne qualescūq adoratores simulacrorū: sed & quasi doctores & interptatores signorum cauēdos esse. d ¶ Secūdū traditionē hoīum. Tradūt philosophi quos hoies vocāt: deū nō posse fieri creaturā: hoiem non posse nasci de virgine: vel mortuū reuiuere: considerantes elementa. i. has creaturas visibiles: in quibus ex cōmixtione aīalia generantur & quod moritur, non iterū viuat. f ¶ Corporaliter. Nō quia corpore⁹ sit deus: sed verbo trāslato vsus est: qa in templo manufacto. non corporaliter: sed vmbratilit̄ habitauit. i. prefigurantibus signis. Vel, corporaliter. Quia in christi corpore qd' sumpsit de virgine tanq in tēplo habitat deus. sed nō ita in sanctis: qa ille caput in quo omnes sensus: in istis quasi solus tactus: quibus datus est spirit⁹ ad mensurā de qbus non potest dici: Verbum caro factum est: nec quisq illorū dr̄ vnigenit⁹ dei. Corporaliter. i. cōpletiue vt sit corpus & impletio vmbrarū legis, qui vero dicit carnis obseruantias esse necessarias: dicit christum non esse corpus vmbrarū: nec deum ad omnia sufficiētē: g ¶ In quo. Monuit ne per philosophiā a christo recedāt: nunc monet ne a pseudo apostolis seducti cerimonias legis recipiāt. h ¶ Corporis carnis. i. corporis quod caro est: qa non omne corpus est caro. i ¶ Consepulti ei in baptismo. ad similitudinem sepulturæ eius baptizati sunt. k ¶ Vel, per fidē operati. id est credēdo opera dei. Exponit vnū de operibus dei: quod præcipue opus est credere volentibus resurgere: scilicet φ christum suscitauit. Per fidē opera dei. De quo credūt φ exēplo christi suscitabit illos. vnde subdit: Qui suscitauit illum a mor. &c. l ¶ Præputio. Pro eo quod præputium significat. id est carnalia delicta. m ¶ Delens quod. Non solū vobis gentibus donauit: sed & nobis iudæis præuaricatiōes: quę sunt ex lege dimisit. Et hoc, Delens. n ¶ Chirographū. id est memoriā transgressionis quæ erat ex decreto. id est ex lege. Conscietia eni nostra & diabol⁹ ad accusandū erat memor illius transgressiōis: & ita hęc memoria erat aduersum nos nocēs nobis & nos cruciāns: sed hoc in baptismo abluto, nec conscientia nostra timet, nec diabol⁹ quod obijciat, habet. Vel decretum dei fuit: De ligno scientię boni & mali ne comedas. Huius decreti violati, chirographum. id est memoriam vel sententiam qua dictum est: Morte moriemini: deleuit deus: quando peccatum primi parentis per sanguinem christi abluit. Chirographum, dicit peccatum Adæ: quod tulit & fixit cruci, non solum alia: quia nisi hoc & alia tolleret non liberaremur a morte & inferno. Dum innocēs occiditur peccatum crucifigitur. Decretum est sententia in cunctis hominibus aduersa: qua dictum est: Morte moriemini &c. o ¶ Affigens illud cruci. Vt iam cesset: cum omnia sacrificia in oblatione veri agni sint adimpleta. Quis ergo istud restituit? Et sicut a lege & legis pręuaricatione liberauit: sic & patres antiquos ab inferno liberauit, ne quis putet eos per legē saluatos. Et hoc est: p ¶ Expolians potestates. Auferendo Abraam, Isaac, & cæteros iustos. q ¶ Traduxit. Longe ab hoc regno ad cœlum prius. r ¶ Confidenter. idest cum magna fiducia, cum spe victoriæ. s ¶ Triumphans. id est expugnans illos: quod non est in abscondito, sed. s ¶ Palam. Si quis enim perfectionem ecclesiæ respicit, aperte videtur victus antiquus hostis. Vel, pricipatus & ptātes traduxit. idest ab ecclesia exterminauit. Vel, Palam. Cum angelicis legionibus ad inferna descendens.

In semeipso

¶ Q. Ambulate dico i actiōe grarum: firmi i fide nō al'r q̄ recępistis & didicistis cognitiōe: & hn̄s materiā grarum abūdātes in illo. Et in hac āmbulatione. Videte ne quis de. a ¶ rōnes ǫquisitas ad probandū vel improbandū qd' de lege dicitur. a ¶ i. per illud quod probatur. b ¶ agentes. d a ¶ i. legalia. Post exhibitā em̄ veritatē: lex non est traditio dei, sed hoim. b ¶ lr̄alē sensum q de mundanis. ¶ i. fm veritatem spiritualis intelligentię.

a ne. Videte ne qs vos decipiat pēr phi a b losophiā & inānē fallaciā fm trāditio c nem hōminū: fm elemētā mūdi: & nō d e fm xp̄m. Quiā i ipso ihabitat oīs ple f nitudo diuinitatis corpal'r: & estis in g h illō rēpleti, q ē caput ōis pricipatus & i k g ptātis. In qūo & circūncisi estis, circū l m h cisiōe nō manūfacta i expōliatōe cōr n poris carnis: sed i circūsiōē iesu xpi: o i cōsepūlti ēi i baptismo. In quo & ǫrē p q k surrexistis p fidē opātōis dei: q sūsci r s tauit illū a mortuis. † Et vōs cūm mōr t l tui essetis dēlictis & prēputio carnis v m vobis ōia delicta: delens qd' aduersū z a n nos erat chirogrāphū dēcreti: quod b c erāt contrārium nobis. Et ipsūm tu o lit de mēdio: affigens illud crūci: & d e p expolians principatus & potesta q r s tes trāduxit confidēnter palam, f

a ¶ Nō fm xp̄m: Quia in xp̄o habitat plēitudo deitatis vt omis. i. oī mō habitādi: vt ēt diuitas psonal'r sit ei vnita: qd' non in aliqua creatura. ¶ Hila. vt in eo hitās plenitudo nihil aliud itelligat esse q̄ xp̄s. a ¶ qui ita plenus est. ¶ qd' negantes cōtra xp̄m sunt. b ¶ donis spūs. ¶ qd' nō sunt elemēta ipsa. ¶ nō mō hoīm: sed &. c ¶ Q. Vos replere potest qui supernos ciues replet. a ¶ Non solum donis repleti estis. b ¶ purificati ab errore & mūdo. a ¶ ope humāo. ¶ sicut fiebat legalis circūcisio. b ¶ manētes. ¶ i. expoliati a corpe fm φ carnis erat. i. carnis subiectū: desiderijs carnis seruiēs, sed mō factū est spūs ei seruiendo. vel nō ita facta, manu. s. in expoliatiōe cutis: φ nihil ibi fiat nisi φ cutis auferat. c ¶ vel cutis: alia lr̄a. ¶ qa ibi nihil fit nisi φ cutis auferr̄. a ¶ vbi oia vitia amputata sunt: qd' solus xp̄s facit. a ¶ Vere hoc in xp̄o consecuti estis. b ¶ vt iā hic nō videant qd' fuerūt. i. vetere peccatores: sed noui iusti. c ¶ i nouitate vitę. a ¶ nō p aliud. b ¶ quā operat de⁹. c ¶ Ecce i q̄. ¶ pręmittit ad ꝓbandū φ resurgent ēt in imortalitatē. a ¶ gētes. b ¶ q̄uis. c ¶ nō sentiētes mala vr̄a. a ¶ φ reliquerūt naturalē legē. b ¶ originali peccato: quod significat pputiū. a ¶ fm corpus & animā. ¶ iā certitudine spei. b ¶ ad similitudinē illi⁹. c ¶ mortuos viuificauit gratis con vr̄æ cōnuiuificauit cūm illō: dōnans x y donās oīa: qd' ē signū φ & pœnas tollet. a ¶ originalia: & q̄ sunt addita. a ¶ memoria scripturarum. b ¶ legis. a ¶ decretū. b ¶ cū nō iuuaret: sed ampli⁹ reos faceret. c ¶ decretum vel chirographum. a ¶ oīm: vt null⁹ vltra obfuet. b ¶ cū inocēs occidit pct̄m crucifigit. i. mortificat. crux ei n̄ salvatoris mors, sed peccati. ¶ infernales. a ¶ peccata abluēdo. b ¶ vt deus hō sine pct̄o.

a ¶ Videte. Cauendo diligenter. b ¶ Ne quis vos deci. p philosophiam &c. Rationes enim philosophicæ ǫ fidē christi sunt inanes & sophisticæ. procedunt enim ex apparentibus sensui: & applicantur ad materiam sensum totaliter excedentē: concludendo φ deus non possit humanari, virgo pere, mortuus resurgere, & huiusmodi. Sed nō valet: quia virtus diuiā cum sit infinita potest illa quæ sunt naturę impossibilia. Ideo subditur: c ¶ Secundū tra. ho. Quorum doctria ex appētib⁹ se sui ꝓcedit. d ¶ Secūdū elem̄. mū. i. fm cursum & vtutē naturę. e ¶ Et nō fm xp̄m. i. virtutē xp̄i q̄ ē ifinita. f ¶ Quia i ipso iha. oīs ple. di. i. diuinitas pfecta: nō solū p essentiā, pn̄tiā, & potētiā: p quē modū est i oīb⁹ creaturis: vl' p grām p quē modū ē spāl'r i sctīs sed ēt p vnionē i supposito vbi. g ¶ Corpaliter: qa est a vbo assumpta fm corp⁹. vn̄ & i triduo mortis xp̄i corp⁹ fuit vnitū diuinitati, q̄uis eēt ab aīa sepatū. h ¶ Et estis. Hic ǫnr i ducit ad p̄cauēdū fm deceptionis modū: qa grā xp̄i est sufficiētissima ad tollēdū oē malū & ad ǫferēdū salutē absq obfuatiōe legaliū. Ideo dicit: Et estis i il. i. p illū. i ¶ Repleti. grā. g ¶ Qui est ca. oīs prin. i. nō solū hoim, sed ēt angelorū: pp qd' sine legalib⁹ ptvos adducere ad eorum cōsortiū. Iō subdit: l ¶ In quo. Id est per quem. m ¶ Et circūcisi estis circūci. nō manufa. i. nō circūcisione carnali: sicut iudæi. n ¶ In expo. cor. car. i. i amotiōe pelliculæ ptē gñatiuam opiētis. o ¶ Sed i circū. iesu xp̄i. i. p xp̄m data: q̄ est spūal' i amotiōe pctōrum. & hoc p baptismū q totalr̄ tollit pct̄m. Iō subdit: p ¶ Cōsepul. ei i bapt. i. totaliter mortui pctō. q ¶ In quo & cōresur. ad vitā grę. r ¶ Per fidē opa. dei. i. quā de⁹ opat. s ¶ Qui susci. il. a mor. Ad vitā imortalem. Rom. vi. b. Christ⁹ resurre. ex mor. &c. t ¶ Et vos cū mor. &c. i. pctis actualib⁹. v ¶ Et pputio car. vr̄æ. s. i originali pctō qd' p originē contrahit. x ¶ Cōuiuifica. cū illo. vita grę. y ¶ Donans vo. i. gratis remittēs. z ¶ Oia delicta. Tā originale pct̄m q̄ supaddita. a ¶ Delēs quod aduersum nos erat. s. iudæos. b ¶ Chirogra. decre. i. obligationem legis veteris: q̄tū ad cerimonias & iudicialia. c ¶ Quod erat cōtra. no. Eo φ erat on⁹ iportabile nobis & prib⁹ nostris: vt hr̄ Act. xv. d ¶ Affi. illud cru. qa legalia mortificata sunt p passiōem christi. e ¶ Et expoliās prin. & po. i. dæmōes. q sic noiāt: eo φ naturalia si eis remāserūt integra q fuerūt spoliati qn̄ xp̄s eduxit de limbo pres vete. testa. f ¶ Traduxit confidenter. idest potenter ad cœlestia

† Ephes. 2. a.

C

D

Triumphans.

E ☞ b ¶ In semet.i.in pn̄tia suæ maiestatis. a ¶ Triumphans illos. Aug.Morte sua.Vno qppe verissimo sacrificio ꝓ nobis oblato quicquid culparū erat.vnde nos principatus & ptātes ad luenda supplicia vitæ detinebant extinxit.vnde ergo accæpit diabolus exterius ꝑtātē dn̄icæ carnis occidendæ:inde interior qua nos tenebat ptās eius occisa est.¶ Vel fm aliā literam. Augu.Exuens se carne prin.et po.expo. pa. si. triumphans

1.Corin. 15.f. eos in seipso.Nomīe carnis hoc loco mortalitas intelligit̄.luxta illud: Caro & sanguis regnū d.nō po.Per hanc mortalitatē nobis inuidæ ptātes dn̄abant̄. Hac ergo mortalitate xp̄s in resurrectione se exuēs,diabolicas ptātes(q̄ per hāc mortalitatem dn̄abant̄)dr̄ expoliasse:qa in seipso capite nr̄o p̄buit exēplū:ꝙ in toto eius corpe.i.eccl'ia ex diaboli ptāte liberāda,in vltima resurrectione cōplebit̄.¶ Idē.In ipso quoq̧ vincunt̄ inimicæ nobis inuincibiles ptātes vbi vincunt̄ iuisibiles cupiditates. Fuso em̄ sanguine sine culpa oīum culpaꝝ chirographa deleta sunt:qbus debitores q in eū credūt a diabo-

mar.26.c lo antea tenebant̄.vn̄ q ꝓ multis effundet̄. c ¶ Quæ sunt vm. tūc fuerūt hmōi p̄cæpta,q̄ nō seruare pc̄tm̄ erat:nūc testimōia & cōfirmatio veritatis.Ergo scriptura q̄ tūc fuit exactrix operū significantiū: nūc testis est rerū significataꝝ.& q̄ tūc obseruabat̄ ad p̄nūciationē: nunc recitat̄ ad cōfirmationē. d ¶ Corpus aūt. i.vitas hui⁹ vmbrę est. e ¶ Christi. i.ad xp̄m pertinet. Vel illa oia sunt corpus xp̄i.i.significāt corpus christi:vel qd' sumpsit de virgine:vl' ꝙ est eccl'ia. f ¶ Volēs.i.amans ea quę

F non vidit.Vel,Volens.s.suadere q̄ nō vidit.s.legis cerimōias quarum rōnē ignorat. g ¶ Inflatus sensu carnis.Non aliud intelligit ꝗ̄ sensualitas capit. k ¶ Constructū.In vnū p coniunctionē:qa idē credūt: & eadē operant̄.Et. i ¶ Subministra.in subseruiēdo. h ¶ Per nexus i.per charitatē:sine qua mēbra non cohęrēt,nec inuicē fuiūt,nec viuūt. l ¶ In augmentum dei.Auget̄ de⁹ redeuntibus:sicut cōminuebat̄ deserentibus. m ¶ Si ergo m.Hacten⁹ monuit stantes ne seducerent̄:nunc eos aggredit̄:q iā aliqua de lege seruabāt.Q.Vos videte ne seducamini:sed vos alij dicite:quare legē seruatis? Si ergo mor. Elementa dicit creaturas huius mūdi. Si inqt cū fidē xp̄i accæpistis:estis sepati a pc̄tō, & ab elemētis mūdi.i.ab abstinētia & ab oī supstitione creaturaꝝ mundi.Quid ad.&c.Vel pōt accipi cū xp̄o sicut xp̄us. n ¶ Quæ oia ipso vsu.siqs vtit̄ eis iudaico ritu:vt ab his abstineat,illis vtat̄:credens inde iustificari:ducūt in mortē.Ista dico iā existentia fm p̄cæ.& do.ho.non dei:postq̄ em̄ veritas venit:iam nō hæc deus p̄cipit:sed pharisæi & auctoritate hæc p̄cipiūt,& rōnib⁹ docēt. o ¶ Secūdū p̄cæ.Q.Iō vsus eorū:& cultura itēꝝ:qa sunt p̄cæpta & doctrinę hoīm,nō dei. p ¶ Quæ sunt rōnē qdē.Vel hæc hn̄t rationē sapientię:non in veritate,sed in falsitate q̄ est abundās:vbi nulla vtilitas:sed p humanā sapiam & sunt. q ¶ In humilitate.Non illa q̄ virtus:sed sicut ex gręco intelligit̄:qua mēs sentit hūilia.i. vtilia & terrena.i.deiectiōe aiæ:& sunt: r ¶ Nō ad pcē.i quia in ☞ illis obser-

a ¶ in cruce. b ¶ infernales principes. c ¶ oblato.¶ non in alio. d ¶ qa hæc oia in christo.

triūphans illōs in semētipso.Nemō

a ¶ damnabiles ostendat. b ¶ sumpto vel nō sumpto pro ritu iudæorum.

ergo vos iūdicet in cibō: aut in po-

a ¶ .i.de hoc ꝙ nullā partē obseruetis.¶ nō celebrata:cū lex pręcipiat celebrare.b ¶ scilicet.

tu:aut in pārte diei festi : āut neo-

a ¶ aut dicit:qa vnū solū nō obsuatū tūc dānabat:nūc vo nō.illud em̄ erat tp̄s significandi: illud māifestādi.b ¶ aliqua signa a repēdētia.

meniæ:aūt sabbatorū,quæ sunt ūmbra futurorum:corpus autem christi.

a ¶ & qa sunt vmbra.b ¶ amans.¶ suadere.

† Nēmo vos seducat vōlens in humilitāte & religiōne angelorum

a ¶ qa hæc sunt qb⁹ hoīes de facili p̄nt seduci. b ¶ quia videntur nuncij dei.

a ¶ ea q̄ nūq̄ intellexit.b ¶ qa qcqd agit,pdit.

quæ non vidit: ambulans frustra,

¶ qa non in christo.a ¶ supbus:vn̄ erubescendū esset. b ¶ .i.sensualitatis. c ¶ non rationis.

inflātus sensu cārnis suæ : & non

a ¶ xp̄m.¶ contra qd' dicunt qui legē p̄dicāt. b ¶ capite.i.de cuius plenitudine accipiendo.

tenens cāput : ēx quo totum cor-

a ¶ eccl'ia. b ¶ charitatis.c ¶ fidei,spei,& operꝝ in quibus coniuncti sunt & similes.

pūs per nēxus & cōniunctiones

a ¶ virtutibus & membris.

subministratum & constructum crē-

a ¶ q̄tum deus prouidit. b ¶ ex toto separati.

¶ nō misera a christo,sed fœlici morte.

scit in āugmentum dei.Si ergo mōr-

a ¶ p hoc ꝙ estis cū xp̄o.¶ qa fidē xp̄i accæpistis.¶ sicut xp̄s.b ¶ .i.a lege q̄ est istructio pue

tui estis cūm christo āb elementis

roꝝ q mūdana petūt. a ¶ Q.si pri⁹ ignari,cur vitate ꝑpalata. b ¶ .s.vitate nota & recæpta.

c ¶ vt iudæi q mundo viuunt: & non deo.

huius mūdi:quīd ādhuc tāq̄ viuēn-

a ¶ seruanda legalia. b ¶ dicentes alij alijs.

c ¶ vt cadauer:vl' locū i q̄ sedit mł'ier mēstrua

tes mundo dēcernitis;Nēc tetigeri-

ta. a ¶ vt porcū:vel pisces nō hn̄tes squamas.

tis,neq; gustāueritis,neq; contrecta-

¶ quodā studio & delectatione. a ¶ Q.nō debetis hæc discernere. b ¶ .i.ducūt in mortem.

ueritis,quæ sunt omnia in intēritū

a ¶ si quis vtatur. b ¶ non quod verum sit.

ipsō vsu fm præcæptā & doctrinas

a ¶ non dei. b ¶ speciem.¶ quia prętēdunt superstitionem & humilitatem.

hoīm.Quæ sunt rōnēm qdem hn̄tiam

a ¶ id est religione quæ supra modum est.

sapientiæ in supērstitione & humi-

a ¶ quia humiles se ostendunt. b ¶ quia sunt.

c ¶ quia non parcere dicunt se corpori.

litāte : ēt non ād parcendum cor-

※ a ¶ Triūphans il.qd' dupl'r pōt exponi. Vno mō referendo ly illos,ad dæmōes quos deuicit.Alio mō referēdo ad p̄res quos sui triūphi fecit pticipes:vt sit sensus.Triūphās il.i.triūphare faciens. b ¶ In se.i.p virtutē,ppriā & nō alienā.Ex p̄dictis igitur cōcludit: c ¶ Nemo ergo iu.transgressores. d ¶ In ci. aut in po.lege prohibito si vtamini: e ¶ Aut in parte diei festi.A vobis non celebrata:vt pasche,pētecostes & huiusmodi. f ¶ Aut neomeniæ.Id est primæ diei mensis. g ¶ Aut sabbatorum. In fine hebdomadæ.isti enim dies in lege dicūtur celebres:sed hæc celebritas cessauit tanq̄ figuralis adueniente veritate per xp̄m.ideo subditur: h ¶ Quæ sunt.i.fuerunt tpe veteris testamenti. i ¶ Vmbra futurorum.tempore christi. k ¶ Corpus autem.i.soliditas vitatis huius vmbræ. l ¶ Christi.i.pertinet ad xp̄m: p quē est iplera. m ¶ Nemo.Hic ꝯn̄r inducit ad præcauendū decæptionis tertiū modū:q est p simulationē s̄ctitatis, dicens: Nemo vos se. volens ambulare. n ¶ In humilitate.ficta. o ¶ Et reli.angelorū.i.ondens se tanq̄ nunciū a deo missum,sicut angelus:qd' faciebant aliq pseudo apl'i. p ¶ Ambulans fru.i.pdens quicquid boni agit. q ¶ Inflatus.i.superbiens ex sui sensus p̄sumptione. r ¶ Et non te.caput. i.christum per veram & sinceram sui fidem. s ¶ Ex quo.i.ex cuius influxu sp̄ali. t ¶ Totū corpus.mysticum qd' est ecclesia. v ¶ Per nexus & coniūctiones.fidelium adinuicem. x ¶ Subministratum & cō .Per offm̄ superiorum in inferiores fm diuersos ecclesiæ status. y ¶ Crescit in aug. Virtutum & meritorum. z ¶ Dei.i.ad honorē diuinum. ex quo concludit vlterius vitationē obseruationū legalium, dicens: a ¶ Si ergo mor.&c.Cōfigurati morti eius & sepulturæ p baptismū:in quo plenarie cōicat̄ virt⁹ mortis suæ.& per ōns. b ¶ Ab ele.huius mundi.supple,separati.Et dicuntur hic elementa veteris testamenti sacra:qa consistebāt in qbusdā rebus corpalibus:vt in ablutione aquę lustrationis & vnctionibus:in qb⁹ nulla erat sp̄ualis virtus.ꝑpter hoc dicunt̄ elemēta egena & infirma.Gal.iiij.b.In sacris aūt nouæ legis est sp̄ualis virt⁹ ad ꝯferendū grām. c ¶ Quid adhuc tanquā vi.&c.Et nō in xpo. d ¶ Decernitis.dicētes vnus alteri: e ¶ Nec tetigeritis.immunda fm legem vt morticinū vel aliquid hmōi. f ¶ Neq; gustaueritis.cibum in lege prohibitum:vt porcum vel aliqd hmōi. g ¶ Neq; contrectaueritis. vendēdo talia vel emendo. h ¶ Quæ sunt.i.quę oīa & silia sunt. i ¶ In interitum.id est in peccatum post publicatum euangelium. k ¶ Ipso vsu. l ¶ Secū. i.si quis vtatur talibus obseruantijs. Hoc dum præcæpta & doctrinas hominum.Hoc dicit:quia illi qui erāt superiores in populo iudæorum,ad cerimonias legis multa addiderāt: de quorum obseruantia erant magis diligentes q̄ de obseruantia diuinorum præceptorum:vt patet Mar.vij.a.quod reprobat saluator ibidē, dicens:In vanum autē me colunt docentes doctrinas & præcæpta hominum relinquētes em̄ mandatum dei,tenentes traditiones hominum &c. m ¶ Quæ sunt rationem quidem habētia sapientiæ.i.speciem sapientiæ:sed non fm veritatem.Ideo subditur: n ¶ In superstitione.id est in superflua & vana religione supple sunt tales obseruantiæ. o ¶ Et humilitate.s. ficta de qua dicitur Eccl'.xix.d.Est qui nequiter se humiliat:& interiora eius plena sunt dolo. p ¶ Et non ad parcendum &c.Tales enim corpori non parcere... ram supplicibus se iactabant sibi non parcere a labore corporali ad procurandum salutē proximi,& refugere honorem mundanum & laudem simplices. tum.Tales enim simulationes frequenter decipiunt simplices.ꝑpter quod apostolus talia docet præcauere:sicut & saluator Mat. vij.c. Attendite a falsis ꝑphetis qui veniunt ad vos in ve.ouiū:intrinsecus sunt lupi rapa.&c.Et eodē mō hæretici decipiunt simplices.

G ☞ illis obseruātijs mult⁹ labor est qui est inanis:& nō sunt. a ¶ In honore,dei:cuius cōsiliū in irritū ducit̄: nec sanctoꝝ quoꝝ fides destruit̄:& nō sunt. b ¶ Ad saturitatē,qa multa eis subtrahūt. In superstitione. Ambro.Simulata est religio,vt videant̄ vera quę falsa sunt:quę mētes in terra humiliat,ne erigant̄ ad supna & obest corpori cui⁹ caput xp̄s:nō in honore:qa trūcati capite xp̄o explētes sensum carnis. Sagina ei carnalis est sens⁹: traditio humana:qua hoc dicit sufficere quod carnis tradit prudētia. Ca.III.

Igitur si cō.cū xp̄o.Seqt̄: c ¶ Quæ sursum sunt.nō loco,sed merito excellētiæ. Quæ sursum sunt. Sp̄ualia:quæ significātur per carnales obseruātias. hæc sunt vel,gloria æterna:vel,quæ ad eā ducūt. d ¶ Vita vestra ab.Hoc est tp̄s vestrū modū aduenit:qa nondū venit æstas.i.xp̄i aduētus:vbi discernent̄ arbores fructuosæ a sterilib⁹.sed tp̄s terrena amātiū semper est paratū.Cum aūt xp̄s apparuerit:hoc est tp̄s nostrū. e ¶ Mortifi.ergo.Post rōnes de plenitudine xp̄i generalis exhortatio ad oēs de morib⁹,subdit̄ ne ad priorē cōsuetudinē redeāt. f ¶ Membra vestra.i.partes veteris hoīs.Vel mēbrorū cōcupiscētias. g ¶ Fornicationem &c.Describit delicta,quæ mēbra appellat:vt post accæptam veritatis rationē bonæ vitæ operā darent. Multū obest scire rationem veri:& non eam factis exequi. Qui em̄ scit volūtatem domini & nō facit:plagis vapulabit multis. h ¶ Et auariciam. Sub vno noīe duo pessima ꝓhibet:idolatriā & auariciam:q̄ nō dispar malicia:qa radix oīm maloꝝ.& pene vno explent̄ ope:qa sicut idolatria vni deo offerre nitit̄ gloriā nesol⁹ nomē deitatis habeat:ita auarus in dei res se extēdit:vt solus vsurpet q̄ deus oībus fecit.vtraq; deo inimica:qa negāt deo q̄ eius sunt. i ¶ In quib⁹& vos ambulastis &c. Hoc memorat vt se euasisse gaudeāt:& de cætero caueāt. ☞ Nunc aūt

ADDITIO.

¶ In ca.ij.vbi dicit̄ in postil. Aut sabbatorum in fine hebdomadæ.isti enim dies in lege dicuntur celebres.

ADDITIO. Cū obseruatio sabbati ponitur inter præcepta decalogi:quæ cōiter sunt moralia.pręcepta aūt moralia legis veteris manēt,put cōiter tenet̄ a doctorib⁹.Attēdēdū est ergo qūo apl's obseruationē sabbatorū ponat cū alijs celebritatibus veteris testamēti:q̄ manifeste erāt cerimonialia:& sic debebāt cessare tpe nouæ legis. Ad qd' dicēdū fm s̄ctm̄ Tho. s̄cd'a s̄cd'ę.q.cxxij.arti.iiij.in r̄nsione ad primū arg.ꝙ præceptū de s̄ctificatione sabbati literaliter intellectū:est partim morale,partim est cerimoniale.Morale qdē q̄tū ad hoc ꝙ hō deputet aliquod tp̄s vitæ suæ ad vacādū diuinis.sicut naturaliter inclinat̄ hō ad hoc:ꝙ cuilibet rei necessariæ in vita sua deputet̄ aliquod tp̄s:vt pro corporali refectione & somno & alijs hmōi.Vnde sp̄ali refectioni qua mēs hoīs in deo reficit̄,aliquod tp̄s deputari habet fm dictamen naturalis rōnis.& sic habere aliquod tp̄s deputatū ad vacādū diuinis cadit sub pręcepto morali.Sed inq̄tū in hoc p̄cæpto determinat̄ speciale tp̄s in signū creationis mūdi:sic est p̄cæptū cerimoniale; & iō nō obseruat̄ hoc p̄cæptū in noua lege:nec q̄tū ad diē:qa nō dies sabbati,sed dies dn̄ica celebrat̄:nec q̄tū ad modū obseruādi: qa in die dn̄ica cibi coquunt̄ & hoīes itinerant̄:& alia hmōi fiūt. Obseruatio em̄ diei dn̄icæ in noua lege succedit obseruationi sabbati nō ex vi p̄cæpti legis:sed succedit ex ꝯstōne eccl'iæ & cōsuetudine ꝑpl'i xp̄iani,put in p̄dicta.q.Est etiā in obseruatiōe sabbati allegorica

a ¶ et.¶ sunt. b ¶ qa dicunt se nō curare de honore humano. c ¶ & quia nō sunt. ¶ alios gulosos dicunt.

pori nōn in honōre aliquo ād † saturitātem carnis. a ¶ quia multa sibi subtrahūt.

Cap.III.

¶ Quia mortui ab elemētis:& qa hæc nō valēt. a ¶ aia in re:corpe in spe. b ¶ ad similitudinē xp̄i.

IGitur si cōsurrēxistis cūm christo,

a ¶ spiritualia.s.quæ in illis ostendunt̄.¶ non carnalia cogitetis.

xp̄o,quæ sursum sunt quærite:vbi

a ¶ .i.regnās in æqualitate pr̄is:& ita summa est excellētia & p hoc certū est ꝙ illuc p eū puenire potestis. b ¶ Inuēta aūt iocūda habere.&

christ⁹ est in dextera dei sedēns:quæ

hoc est qd' subdit:sapite. a ¶ etiā itelligētia & charitate. b ¶ q̄ in terrā fundant̄. qa ab his

sursum sunt sapitē,nōn quæ super

mortui estis. a ¶ terrenis & caducis. b ¶ & iō q̄ sursū sūt q̄rite:nō q̄ sup terrā. c ¶ maxie ter

terram. Mōrtui enim ēstis: & vitā

renis & carnalib⁹. a ¶ mō.¶ et iō q̄rēda. b ¶ q

vestra abscōndita est cum christō in

estvita ęter. a ¶ cū quo xp̄s idē. b ¶ reuelabit̄ vobis vt eum euidenter cum patre videatis.

deō. Cum enim christus appārue-

rit vita vestra : tunc & vos appa-

a ¶ vobis & alijs. b ¶ entes. c ¶ & vt hoc sit:er

rēbitis cūm ipso in gloria.Mōrtifi-

go. a ¶ oia peccata: vnū corp⁹,singula mem bra. b ¶ terrenis & carnalibus dominantur.

cate ergo mēbrā vestra quæ sunt sup

a ¶ omnis cōcubitus p̄ter legitimū cōnubiū. ¶ quæ sit fm naturam. b ¶ contra naturam.

terrā per fornicātionē,immūndiciā,

a ¶ ardorē p quaslibet turpitudīes discurrētē. b ¶ de aliena re vel vxore.

libidinēm,cōcūpiscētiā malā,& aua-

a ¶ quæ si nō corp⁹,tn̄ aīam ꝯtaminat. b ¶ .i. q tā fugienda sicut idolatria:cui p vitiū. ¶ reb⁹

riciām:quæ ēst †idolorum seruitus.

pro deo seruit. a ¶ prædicta mala.

†propter quæ venit ira dei super fi-

¶ als diffidentię. ¶ q d ergo de his q̄s ignorantia nō excusat. Q.graui⁹ punient̄. a ¶ vt alij.

lios incredulitatis:in quibus & vōs

a ¶ & ideo turpius si modo reditis. b ¶ cum putaretis esse vitā in illis.

ambūlastis aliquando cum viuere-

allegorica significatio.put fuit figura xp̄i in sepulchro ī die sabbati quiescentis.Est etiam in obseruatione sabbati moralis significatio:prout significat cessationē ab omni actu pc̄ti:& quietem mētis in deo:fm quā significationē est p̄cæptū generale:& etiā ī hac obseruatione sabbati significatio anagogica:put.s.p̄figurat quietē fruitionis:quę est in patria. C

IGit̄ si cōsur.Postq̄: Ca.III. apostolus induxit colossenses ad tenēdū fidei vitatē:& pręcauēdū pseudo apl'orū falsitatē hic ꝯn̄r īducit eos ad seruādū vitæ s̄ctitatē,ipsos de morib⁹ īformando Et diuidit̄ ī duas:qa prīo facit hoc gn̄aliter quo ad oēs.scd'o sp̄aliter quo ad aliquos stat⁹ sp̄āles,ibi:Mulieres.Circa primū sciēdū:ꝙ finis īponit necessitatē his q̄ sunt ad finē.& iō prīo instruit eos de appetitu finis.scd'o de morib⁹ ad hūc finem ordinatis,ibi:Mortificate.Circa primum dicit ꝯcludēdo ex p̄dictis: a ¶ Igitur si cōsur.cum xp̄o.p fidē charitate formatā b ¶ Quæ sur.sūt quæ.i.bona cœlestia desiderate. c ¶ Vbi xp̄s est in dexte. dei se.Membra enim debēt sequi caput. xp̄s aūt est caput ecclesię:vt p̄dictum est. & iō fideles qui sūt mēbra eius,debent eū sequi per desideriū:vt sic ei iungantur finaliter in cœlestibus per pręmij obtentū. d ¶ Non quæ super ter. in bonis terrenis ponēdū finem.& subdit rōnē dicens: e ¶ Mortui enim estis:peccato per baptismū.& sic in terrenis nō debetis ponere finē vestrū:sed in bonis cœlestib⁹:quę nō apparēt in præsenti.iō subdit̄. f ¶ Et vita vestra.s.æterna: g ¶ Abscondita est cum xp̄o in deo.in qua cōsistit obiectiue in visione deitatis principaliter: & humanitatis xp̄i secūdario ideo dicit saluator Ioh.xvij.a.Hæc est em̄ vita ęterna: vt cognoscāt te solū deū & quem misisti iesum xp̄m. h ¶ Cum em̄ xp̄s ap.in iudicio finali. i ¶ Vita vestra:mō dicto. D k ¶ Tūc & vos ap.cum ipso in gloria. q.d.tunc vita beata quæ modo vobis est abscondita,manifeste erit vobis exhibita l ¶ Mortificate.Hic ꝯn̄r instruit eos de moribus ad beatitudinē ordinatis & prīo q̄tum ad depositionē vitiorū. scd'o q̄tū ad acquisitionē virtutū,ibi:Et induētes. Prima adhuc in duas:qa primo docet deponere peccata carnalia.scd'o spiritualia ibi:Nunc autē.Circa primū dicit:Mortifi.ergo mē. vestra quæ sunt su.ter.i.q̄ pertinent ad p̄sentē vitā:q̄ sic sunt mortificanda per austeritatē vitæ vt natura seruet̄ ad seruiēdū deo.& vitia curent̄ quæ impediūt igressū cœlestiū:fm ꝙ dr̄ Apo. xxj.g.Nō intrabit in eo aliqd coinqnatū ideo subdit̄: m ¶ Fornicationem.Quę est concubitus soluti cū soluta. & p hoc multo fortius intelligitur adulteriū esse deponendum. n ¶ Immundiciam,q̄tum ad peccatum contra naturā. o ¶ Libidinem:q̄tū ad oscula,tactus impudicos,& similia. p ¶ Cōcupiscentiam malā. Quia nō solum act⁹ exteriores sunt refrænandi:sed etiam interiores mētis. q ¶ Et auariciam.Quę est iniusta pecuniæ acquisitio.Vnde dicitur auar⁹ quasi auid⁹ æris:Reponitur autem hoc inter carnalia vitia:quia fomentum eis præstat:qa per pecuniam habentur cibi & pot⁹,lecti molles & hmōi ad luxuriam excitantes. r ¶ Quæ est idolorum seruit⁹.i.similis idolatriæ:inq̄tū auarus colit pecuniā suā studiose. s ¶ Propter quæ,vitia prædicta. t ¶ Venit ira dei.id est eius vindicta v ¶ Sup filios incredulitatis.qui vitā aliam nō credūt.propter quod sine fræno vitæ p̄sentis carnalitatibus se exponūt:propter qd' in persona eorū dicit̄ Sa.ij.b.Vmbræ trāsitus est tēp⁹ nostrū & non est reuersio finis nostri:Venite igit̄ & fruamur bonis &c. x ¶ In quibus.i.inter quos. y ¶ Et vos ambulastis aliquando.Scilicet ante conuersionem vestram carnaliter viuendo.

Als † saginam.

Diuisio.

Diuisio.

Als † simulacrorum.

†Ephe. 5.b.

☞ a ¶Nunc autem &c. Supra vetuit grauiora, nūc minora: ne hęc putent nō piculosa. Sūt q nō habent cōsuetudinē ebrietatis: q aliquādo iebriant. sic sunt q nō habent cōsuetudinē mētiendi: & tñ aliqñ mētiuntur: sic & in alijs fit. Prohibet ergo aliqñ mentiri: & p̄cipue assidue mētiri. b ¶Qui reno. Augu. Renouatio mētis dr̄
Eph.4.f. fm deū: vt in ep̄la ad Eph. legit. vel fm imaginē dei vt hic legit. Sed iō fm deū: ne fm aliā creaturā fieri puteт. Scd'm imaginē dei ideo: vt in ea re itelligat fieri vbi est imago dei. i. in mente: non q alia sit imago fm quem renouamur: & alia q̄ renouat, sed ipsa. sic dicim9 aliquē fidelē q de corpore abscedit, mortuū eē fm corpus: nō fm spm: qa corpe vel in corpe mortu9 est: nō aia vel i aia. Sicut aliquis dicitur pulcher vel fortis fm corpus: nō fm animā. c ¶Scd'm ima. i. rōnē. Q. aliud nō moneo nisi qd' rō v̄ra suadet. Hęc est imago ad quā de9 creauit hoiem vt rōnalis esset: & cœlestia sp diligeret. Ambro. Imago quā de agnitiōe dei dicit recreari: q & in fœmia ē, alia est ab illa ad quā fact9 est prim9 hō. vñ. ē. ad Cor.
i.Corin. ii.b. Vir est imago & glia dei: mulier aūt gloria viri. Illa imago est: vt quō ex vno deo oia, ita ex vno hoie oēs hoies essent. d ¶Vbi non est mas. Scd'm corpus sunt masculi & fœminæ: sed fm spm mētis nō: in quo renouamur fm
F imaginem creatoris. Vbi nō est mas. &c. Et ē sensus i nouo hoie nulla exterior diuersitas alicui p̄iudicat. s. nec sexuū, nec nationū, nec obseruationū, nec linguarū, nec ɔditionū: sed xp̄s est oia. i. oēs partes noui hois sunt opa xp̄i. Et ipse xp̄s est in oib9 fidelib9: q per eū noui sūt. e ¶Sicut & do. vo. In cui9 rei sacramēto lauit xp̄s pe
Ioh.13.b. des discipulorū & dixit: Exēplū dedi vobis, vt & vos sīl'r faciatis. Inuicē itaq; nobis delicta donemus: & pro delictis iuicē orem9: atq; itaq; quodāmō pedes nr̄os inuicē lauem9. Et nota: qa vt lucrum possint habere: ad hæc eos faciēda monet, quæ meritū collocāt apud deū. Ab illicitis abstinere facit timor. Veret em ne mala faciēs pœnis subdat. Hæc quę nūc faciēda monet ad p̄fectū meritorū ptinēt. Qui ergo ab illicitis abstinet, laudē habet. Qui v̄o a licitis etiā tēperat, laudē habet & prēmiū. f ¶Charitatē. Aug. Ipsa est em eminētior via quę supereminet sciētię & oib9 p̄ceptis.
Ioh.16.d. Hæc est vestis dñi icōsutilis de sup cōtexta. Incōsutilis: ne aliqñ dissutilis, quæ ad vnū peruenit: quia charitas in vnū oēs colligit. g ¶Pax. Est necessaria ad vnitatē corporis quā ipsa facit. Pax dei. Potest pax dici: & si non habet charitatē. charitas v̄o semper secū habet pacem. h ¶Docentes & cō. Vt doctrina fiat illis q nesciūt: & ɔmonitio illis q sciūt.
☞ Omne

a ¶cū xp̄m recæpistis. b ¶vt oēs fideles.
a tis in illis. Nunc aūt & vos deponi a
a ¶nō solū supradicta grādia vitia. sed etiā oia alia. s. b ¶quæ est subit9 animi motus. c ¶de alio sublimato. d ¶affectū iræ & indi
te oia irām, indignationē, maliciā, b c d
gnationis. a ¶in fratrē. ¶als turpiloquiū.
blasphemiā: turpē sermonē de ore e f
a ¶etiā in corde sit conceptus.
vestro nē emiseritis. Nolite mētiri g
a ¶alij alijs. b ¶quid p singula; c ¶hō vet9 vita vetus in pctis fm adā. ¶habitū pctōrū.
inuicem: †expoliātes vos veterem h
a ¶vt nec interdum actus pcti assit.
hoiem cū actib9 suis: & induen- i k
a ¶hitū v̄tutū. q nō caret actib9. b ¶qa magis & magis crescit et acqrit cognitionē dei.
b tes nouū eū qui renouatur in agni- l m
a ¶. i. i imagie: i rōne. s. q̄ ē imago dei. b ¶in
c tionē dei fm imaginē ei9 q creauit n
agnitionē sui. a ¶nouū hoiem. b ¶i q̄ nouo hoie. ¶. i. discretio masculi & fœminæ.
d eum: bi nō est mascul9 & fœmina: o
a ¶nullis officit vel p̄ficit q de his vl' de illis nati sint. ¶null9 vt indign9 excipit. b ¶nō aliqui sunt ibi digniores eo q ipsi hoc hn̄t: vel eo minus digni quia non habent.
gentilis & iudæ9: circūcisiō & præ-
¶nō p̄pter ista aliqs ibi dignior est vel minus dign9. a ¶oēs ptes noui hois sūt opa xp̄i. b ¶fidelib9. c ¶qa xp̄s est oia in oib9.
putiū: barbarus & schita: seruus &
liber: sed oia in oib9 xp̄s. †Induite p q
a ¶. i. vere. b ¶quos deus ab æterno elegit. c ¶sacramētorū pticipatiōe. d ¶qa iā sc̄ti.
vos ergo sicut electi dei sancti et r s
a ¶a deo. b ¶Et qa de9 dilexit. ¶effectū pie tatis erga oēs. c ¶animi ad bn̄faciendū parati. ¶executionem misericordię.
dilecti viscera miæ: benignitatem: t v
a ¶vt humiles corde & habitu. b ¶in oib9 modū seruantes. c ¶in aduersis tolerādis.
humilitatē, modestiā, patientiam: x y z
a ¶alter alteri onera portet. b ¶si alter alterū offendat: nō solū nō vindicet, sed donet.
supportātes inuicem, & donantes a b
vobismetipsis, si quis aduersus
e aliquē habet querelā sicut & dñs
a ¶integre & pure. b ¶magis ei studēdū est virtuti, quæ maior est omnib9. ¶studiosi9
donauit vobis: ita & vos. Super c
alijs petite charitatē: vel quæ est super oia.
f omnia autem hæc charitatem con
a ¶cætera faciūt perfectū: charitas oia ligat
tinuam habete: quod est vinculum d
ne abeant. a ¶quā christ9 habuit & haberi p̄cæpit: vl' quā iter deū & hoies fecit, sit i cō
g perfectiōis. Et pax †christi exultet e f
scientijs vestris causa exultatiōis. Quod vti q; erit si habeat charitas: q̄ verā habet pacē:
in cordib9 vestris: in qua & vocati g h
quā puro corde custodit. a ¶per eā positi. i b ¶ecclesiæ. c ¶de his omnibus. d ¶deo.
estis in vno corpore: & grati estote. k
a ¶p̄mittit per quid hæc possint: vt. s. prudenter doceāt & moneāt: quia.
Verbū xp̄i habitet in vobis abun- l
a ¶vt oēm intellectū scripturarū habeatis. b ¶vos & alios de ignoratis. ¶de his q̄ ɔtinēt
h danter: in omni sapiētia docentes m n

✻ a ¶Nunc autē. Hic cōsequēter inducit ad deponendum vitia spiritualia dicens. Nunc autem & vos &c. i. non solum vitia carnalia, sed etiam spūalia. b ¶Iram. i. appetitum illicitum vindictæ. c ¶Indignatione. id est, eius signū in facie. d ¶Maliciam. i. mali machinationem in corde. e ¶Blasphemiam. contra deum. f ¶Turpem ser. scilicet detractionis, murmuratiōis & derisionis contra proximum. g ¶Nolite mē. inui. vn9 alterum sic decipiendo. h ¶Expo. vos ve. ho. id est statum gētilē. i ¶Cum actib9 suis, malis: vt sic deponantur oia pctā. k ¶Et induentes. Hic ɔñr inducit ad virtutū acquisitionem q̄ sunt mentis indumēta. & primo ponit ad hoc motiuū: secundo prosequitur intētū, ibi: Induite vos. Motiuum autem est: quia homo est ad imaginē dei factus fm mētem quæ imago deformatur p vitia: & reformat p v̄tutē. p̄pter qd' debet hō moueri ad virtutis acquisitionē, ideo dicit: Et indu. no. supple hoiem: qui renouatus est per baptismum. l ¶Eum qui reno. id est in hac renouatione per augmentum fidei formatæ charitate. m ¶In agni. dei. i. per baptismū proficit. n ¶Secundū ima. eius &c. i. fm partem intellectiuā: in q̄ est ad dei imaginē factus. o ¶Vbi non est mas. & fœ. qa distinctio sexus nō est ex parte mentis, sed corporis. Istud tñ: Masculus & fœmina, non est in libris correctis: qui sic habent: Vbi nō est gētilis & iudæus &c. & sic ly vbi, referē ad deū: de quo immediate p̄dixerat. q creauit eū. nā apud deum non est p̄sonarū accæptio: sed recipit oēm venientē ad se: p fidē: ita q nulla diuersitas præiudicat siue nationis: ideo subditur: Gentilis & iude9. siue obseruationis: iō sequit: Circūcisio & præputiū. siue linguæ. Barbarus & schyta. siue conditionis: Seruus & liber: & per hæc intelliguntur aliæ diuersitates quæcūq;. p ¶Sed oia & in omnibus christus. i. christ9 est in oibus p gratiam: & oia opera quorum bona principaliter operatur: q ¶Induite. Hic ɔñr p̄sequit intentū de virtutibus: & p̄io in cōparatione ad proximū: scd'o ad deū, ibi: Et pax xp̄i. & patet ordo. nā ex notiorib9 p̄cedit ad min9 nota. dicit ergo cōcludendo ex p̄cedenti motiuo: Induite &c. sicut ele. i. prædestinati ab æterno. r ¶Sācti. i. sanctificati p baptismū in tempore. s ¶Et dilecti, per augmentum grǣ. t ¶Viscera misē. q̄tum ad pietatis affectum. v ¶Benignitatem. q̄tum ad eius effectū. vnde dicitur benign9: quasi bene ignitus ad bn̄faciendū proximo in effectu. x ¶Humilitatem. quæ est virtutum custos & fundamentum. y ¶Modestiam. bene vtendo prosperis. z ¶Patientiam, bene se habendo in aduersis, a ¶Supportantes inui. in infirmitatibus & oneribus impositis. b ¶Et do. vobis. offensas remittendo: quod est necessitatis & iniurias, quod est perfectionis & supererogationis ideo subditur. Sicut & domin9 donauit vobis &c. c ¶Super omnia autem hæc chari. &c. quę est maior alijs virtutibus. i. Corin. xiij. d. Maior autē horum est charitas. d ¶Quod est vinculum perfe. qa sicut virtutes politicę connectuntur in prudentia: sic infusæ in charitate. e ¶Et pax. Hic cōsequenter inducit ad virtutes in comparatione ad deum. Et primo quo ad perfectionem cordis, dicens: Et pax christi. id est data & commendata a deo. f ¶Exultet, effectiue. g ¶In cordibus vestris. causando ibi exultationem. id est extra saltationem spiritus vestri in deum. sicut dicitur Io. iiij. b. Fiet in eo fons aquæ salientis. i. salire facientis in vitam ęternā. h ¶In qua. scilicet pace i ¶Vocati estis in vno corpo. ecclesię sub capite christo. k ¶Et grati &c. de tanto beneficio: sed do quo ad perfectionem oris dicens. l ¶Verbū christi ha. &c. ita q nō sit solum in corde firmiter retinendo sed etiam in ore per doctrinam alijs communicando. ideo subditur: m ¶In omni sapiē. ad salutem necessaria. n ¶Docentes. Sic etiam in ore vestro deum laudando. ideo subdit. ✻Commonē

☞ a ¶Omne quodcūq; &c. quia præcæpit supra deum laudari in corde nunc & in verbis & in factis nomen dei laudari & exaltari hortat: vt sic verba nostra & opa careāt reprehēsione: vt magnificet dñs cui9 magisterio inuitupabiles sunt discipuli. b ¶Oia. Non solū quæ facitis in verbo vel opere: sed oia, etiā cogitatiōes: & si qua sunt alia. Vel quicqd facitis, facite omne. i. p̄fectū deo attribuēdo: & hoc est, facientes in noie. c ¶Gratias agen. Tūc em vere agimus grās deo per xp̄m, si modū p̄ceptorū ei9 custodiam9. d ¶Mulieres. De morib9 hucusq; monuit oēs cōmuniter nūc trāsit ad singularia p̄cæpta: monēs diuersos sepatim vt inuicē sibi seruiāt nō solū obediēdo vt mulieres viris et filij parētib9, & serui dñis: sed etiā cōsulēdo: vt viri mulieribus: patres filijs: domini seruis. Hæc est pax domestica & cohabitantiū ordinata a deo cōcordia, & clara iusticia: vt. s. qui excellunt rōne, excellant dñatione. e ¶Nolite amari esse. per hoc rigorē dñij emollit: vt ptāte qua quis præualet in dñatu vxoris: non nimis seuere vtatur. f ¶Patres nolite. Modestos p̄cipit patres esse filijs: ne coartati ab illis delinquant in illos & deum offendāt. Ira enim incōsiderata res est: ita vt aliqñ nec sibi parcat qui irascitur. g ¶Ex animo operamini &c. Aug. Eam enim deus innocentiam probat: qua homo non metu pœnę sit innocēs: sed amore iusticię. nam qui timore nō peccat: q̄uis nō noceat alijs sibi tamen plurimū nocet. Simulata innocentia nō est innocētia: simulata æquitas non est æquitas, sed duplicatū peccatū: in quo est iniqtas & simulatio. Cap. IIII.

Omini quod iustū est. Boni qui imperant, seruiūt: quia nō cupiditate dñandi imperāt: sed officio cōsulēdi & bn̄ficia p̄ui- ☞ dendi

NICO. DE LYRA

✻ a ¶Cōmonentes &c. i. vos mutuo ad diuinas laudes excitādo. b ¶Cāticis spi. ita q non sit tm̄ laus oris: sed etiā spūs & cordis. c ¶In gratia. i. cōsideratione bn̄ficiorū dei. Tertio inducit ad p̄fectionē opis, dicēs: Omne quodcūq; fa. sequtur: d ¶Oia in no. &c. i. oia facite ad honorē diuini nois. bonitas em opis dependet ex rectitudine intētionis. e ¶Gratias &c. qa sicut dona dei nobis p̄ueniūt per xp̄m mediatorē nostrū: sic per xp̄m orōnes nr̄ę & oprationes sunt exaudibiles. f ¶Mulieres. Postq; apl's iformauit colossenses de morib9 general'r: hoc idē facit q̄tū ad aliquos status special'r. Circa qd' primo ponit eorū informationē. scd'o suā commēdationē, ibi: Orationi. Prima diuidit in tres partes fm tres status quos tāgit. secūda ibi: Filij. tertia ibi: Serui. Prim9 stat9 est ɔiugatorū. Circa qd' primo dicit: Mulieres sub. estote viris. Debēt em per eos regi. Tum qa fœmina est mas occasionatus. Tum qa ratio magis viget in viris q̄ in mulierib9: vt diffusi9 dictū fuit Eph. v. g ¶Sicut opor. in do. i. in licitis & honestis tantum. Secūdo instruit viros, di. h ¶Viri, di. vxo. ve. qa vir & vxor sunt vna caro. quilibet autem naturaliter diligit suam carnē. i ¶Et nolite amari esse ad illas. tractādo eas vt ancillas sed magis vt socias. p̄pter hoc eua de latere viri fuit formata: vt recognosceret socia, non ancilla: sicut plenius dictū fuit Ephes. v. k ¶Filij. Hæc est scd'a pars: in qua istruit patres & filios, di. Filij obedite per oia. licita & honesta. l ¶Parentib9 vestris. a quibus

¶de scitis. a ¶qui de moribus.
& cōmonētes vosmetipsos in psal- a
¶de laudibus dei. ¶de æterno bono.
mis & hymnis & cāticis spūalib9: in b c
a ¶his docti et cōmoniti: cātātes ad honorē dei non solū labijs, sed cū intellectu: vel attēti in gratia. i. in cōsideratiōe bn̄ficiorū dei. b ¶ad honorem domini.
gratia cātātes in cordib9 v̄ris dñō.
a ¶qa p̄cæpit laudari deū in corde: nūc v̄bis & factis nomē xp̄i exaltari p̄cipit. ¶p̄terea.
a †Omē quodcūq; facitis in verbo
a ¶ad gloriam christi non vestrā.
b aut in ope: oia in nōie dñi nr̄i iesu d
¶tunc vere. ¶non legi.
c xp̄i facite: grās agētes deo & pr̄i p e
¶christum, per quem deus dedit omnia.
d ipm. †Mulieres subditæ estote vi- f
a ¶tam perfecte sicut dñs mādauit. b ¶non contra dominum. ¶Rigorem
ris: sicut oportet in dñō. Viri dili- g h
dominij mollit. ¶acerbi.
e gite vxores vestras: & nolite amari i
esse ad illas. Filii obedite parētib9 k l
¶si p omnia obeditis:
v̄ris per oia: hoc em †placitū est in m
ita tamen si in domino. a ¶contra vos.
f dño. Patres nolite ad †indignatio- n
a ¶aliqua asperitate. b ¶non
nem p̄uocare filios vestros: vt nōn o p
potentes diutius pati. ¶et vos.
pusillo aio fiant. † Serui obedite q
a ¶qui fm carnem dominant. b ¶ne dicā
per oia dominis carnalibus: non r s
spiritualibus tantum. ¶non deo.
ad oculū seruiētes quasi homini- t
a ¶placere volentes. b ¶pura intētiōe tales i corde q̄les extra. ¶quē nō poteistis fallere.
bus placentes: sed in simplicitate v
cordis timētes dñm. Quodcumq; x y
a ¶non quasi timētes pœnā a deo, sed ex voluntate. b ¶seruiretis.
g facitis, ex animo operamini: sicut z
a ¶pro hac humiliatione.
dño, & nō hominibus, scientes q a a
¶pro hac humiliatione.
dño accipietis retributionē hære-
¶præter dominos etiam. ¶dominantium.
a ¶in his quæ iubet.
ditatis. Domino christo seruite.
a ¶ita est vt dixi seruiendum: non pro crudelitate dominorū dimittendū. quia Qui in iu. fa. siue seruus siue dominus.
Qui enim iniuriam facit, recipiet b c
a ¶nulli parcetur pro maioritate sua.
id quod inique gessit. †Et nōn est d
personarū accæptio apud deum.
¶pro seruitio.
Omini quod Ca. IIII. e
a ¶per naturā vt hoies reputetis.
iustum est & æquū seruis
a ¶& talia exigite q̄lia vultis a vobis exigi.
præstate: scientes quoniam & vos f

a quibus filij habent eē, nutrimētū & documētū. m ¶Hoc ei p. est d. qui dedit p̄ceptū de honore parētū Exo. xx. Scd'o informat patres, dicēs. n ¶Patres no. ad indig. i. impatiētiā. o ¶Prouocare fi. ve. i. irrationabiliter excitare. & subdit rō cum dicitur p ¶Vt non pusil. animo fiant. i. vt nō p duriciā vestrā fracti a vobis fugiant: & sic carentes disciplina peiores fiant. q ¶Serui. Hęc est tertia pars: in qua docet dominos & seruos. Primo, seruos. scd'o, dños. in prin. sequē. ca. Diuisio. Circa primū dicit. Serui obe. per oia, licita & honesta: r ¶Dominis car. id est i his q̄ pertinent ad corpus. in his autē que ptinēt ad aiam. seru9 nō est subditus dño, sed deo & ecc'liæ ministris. s ¶Nō ad oculum seruientes. i. tm̄ bn̄ in p̄ntia dñorum. t ¶Quasi ho. pla. illi em q sic seruiūt placere hoib9 tm̄ quærūt. v ¶Sed in simpli. cor. i. sine plica simulatiōis & dolositatis. x ¶Timentes do. et nō homines tm̄. y ¶Quodcumq; fa. ex ani. ope. i. voluntarie. z Sicut do. & non ho. i. principaliter: sed secūdario & pricipaliter deo. debēt em serui cogitare q de9 illorū seruitutē ordinauit ad illorū salutē p meritū suæ humiliatiōis. & sic seruiūt deo pricipaliter: et hoi scd'ario, pp implectionē diuinæ ordinatiōis. ideo subditur. a ¶Scientes q a dño acci. re. he. scilicet æternę: respectu cui9 in nullo præiudicat cōditio seruitutis hūanæ. vñ dicit Amb. In dño bona seruitus et bona libertas æq lance appenduntur. b ¶Qui enim iniu. fa. siue seruus sit, dominū defraudando: siue dñs, seruū angariādo. c ¶Recipiet qd' iniquæ iessit. p debitā pœnā infligēdā a deo. Et subdit rō: d ¶Et non est personarū ac. apud deū: pro maioritate hois vel eius minoritate parcendo.

¶In ca. iij. vbi dicit in postil. Et auaricia quæ est idolorum seruitus.

ADDITIO. I. Scd'm Glo. Auaricia vitium est idolatrię: qa reb9 p deo seruit. et qa radix est oim malorū. Nā sicut idolatria a deo nititur auferre gl'iam: ne solū deitatis nomē gl'iam hēat. ita auarus in rebus a deo factis se extendit. vt sol9 vsurpet quę de9 oibus fecit. vtraq; ergo sunt deo inimica. quia negāt deo quæ sunt eius.

¶In eo. ca: vbi dr̄ in postil. Et pax xp̄i i. data et commendata a xp̄o.

ADDITIO. II. Hoc qd' dicitur. Et pax xp̄i: exponitur in Glo. i. quā xp̄s habuit in se et haberi præcæpit: vel, quā inter deum et hominem fecit &c.

¶In eo. ca. vbi dr̄ in post. Nolite ad idignationē. i. ipatiētiā, filios v̄ros p̄uocare

ADDITIO. III. Pusillanimitas vitium est spāle, p̄ut opponit magnitudini: vt patet in. iiij. Eth. Nā sicut p præsūptionē aliqs excedit proportionē suæ potētiæ, dū nitit ad maiora q̄ debet seu possit: sic p pusillanimitatē deficit de p̄portiōe suæ potentiæ, dū recusat i illud tēdere qd' est suæ potētiæ cōmēsuratū. Et qa iniuriæ illatæ ex qb9 ira causat, dejciūt aim patiētis: p̄sertim cū nō possit se vindicare: Iō si filij frequēter iniurias a prib9 sustineāt dejcit eorū animus: ita q fiunt pusillanimes: cū nō possunt de iniurijs a p̄ribus illatis se vīdicare &c. C. IIII.

Omini. Hic ɔñr instruit dominos, di. Dñi qd' iu. est &c. vtēdo seruitio eorū rōnabil'r & modeste. & subdit ad hoc rō: f ¶Scien. &c. do. ha. qui punietvos

¶Sexta pars. ✻acriter

G — †26.q.5. ca. non liceat. i.co.10.g — †Eph.5. i.Pet.3.a. — Als †placet deo. Als †iracundiam — D — †Ep.6.a i.Pet.2.c. — † Leuiti. 19.e. Rom.2.b Eph.6.b Act.10.c.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ dendi. a ¶Ostium. i. os meū faciat apertū: qđ ad hoc datum est vt inde prodeat verbū. Apertū est, qn̄ multa & magna dicit. b ¶In sapi. Caute cōuersandū inter pfidos: ne scādalizent: ne fiat eis occasio blasphemādi: & incitent ad psequēdū. c ¶Tempus redi. i. oportunitatē prædicādi eis aliqb⁹ modis præparātes. d ¶Vt cog. quæ. &c. Magis cauet q se videt cognosci, q̄ q se videt ignorari. Vel. e ¶Accæpi. Q. redijt ad me: & ideo si venerit. f ¶Facite vt &c. Ambro. ex hoc loco intelligimus q generales sunt instructiones apl'i: & ad oīm hoīm pfectū scriptæ sunt epistolę. g ¶Et di. ar. Ambro. Præpositū eorū per eos cōmonet vt q regēdā ecclesiā eorum accæpit: sit sollicit⁹ de eis. Plæbis causa scribitur epistola: & ideo nō ad rectorem destinatur. ☞Vt illud

NICO. DE LYRA

acriter si aliter feceris: fm illud Sap. vi. a. Potētes potēter tormēta pa. a ¶Orationi. Postq̄ apl's instruxit psonas diuersorum statuū, hic cōīr se recōmēdat orōnib⁹ eorum, di. Oratiōi in. p mētis subleuationē. b ¶Vigilā. in ea: per debitā intētionē. c ¶In gratiarū acti. pter bn̄ficiorum dei receptionē. d ¶Orātes sil. nam orō multorum est magis exaudibilis. e ¶Pro no. i. pro me & socijs meis. f ¶Vt de⁹ &c. i. vt

F det nobis libertatē & facultatē predicādi euāgeliū xp̄i. g ¶Pro. qđ vin. in carcere ne possim ad p̄dicādum discurrere. h ¶Vt ma. il. hoc refert ad illud qđ p̄mittit: Aperiat nobis ostiū sermonis. s. vt manifestem illud. s. xp̄i mysteriū, quod adhuc plurib⁹ gentib⁹ est occultū. i ¶Ita. scilicet cōstāter & discrete. k ¶Vt op. &c. de tanto mysterio. Cōsequēter ostēdit qualr̄ se habeāt ad infideles, di. l ¶In sa. &c. qui fo. i. extra ecclesiā. m ¶Redimētē. i. diligēter quærētes oportunitatē p̄dicādi eis euāgelicā veritatē. & subdit modus debit⁹ cum dicit: n ¶Sermo vc. &c. i. sit talis vt audiētib⁹ sit grat⁹. Et qa hoc p sapiam fit, iō subdit: o ¶Sale sit condi. sapia ei sal noīat: eo q est cōdimētū vborum: sicut sal ciborum. p ¶Vt sci. &c. i. n̄. fm cōditionē suæ psonæ: aliter eīm rn̄dēdū est sapiēti: aliter simplici. & sic de alijs. q ¶Quæ circa me sunt. Hęc est vltima ps hui⁹ pricipalis epl'æ: q̄ dr̄ ei⁹ cōclusio vel cōfirmatio. & hoc dupl'r: primo per nūciorum missionē. scd'o per spūalē salutationē, ibi: Salutat vos. Circa primū sciēdū q apl's misit hāc epistolā per certos nūcios: ad certificādum colossenses q esset sua epl'a & ad pleni⁹ eis dicendū statū apl'i: vt cōfirmarēt eos in fide: & cōsolarent in tribulatiōib⁹ quæ eis supuenerāt: vt dictū est. ē. i. ca. & patet ex dictis snia vsq ibi: r ¶Qui ex vobis est. i. vobis valde cōiūct⁹ charitate: & forte erat gētilis natiōe: & de partib⁹ colossensiū: fact⁹ tn̄ discipulus pauli sicut & tit⁹ ex gētilitate cōuersus.

a ¶non impotentē. b ¶Sigillatim diuersos monui: cōīs-
dominum habetis in cœlo. Orationi instate: a
ter aūt nūc oēs. a ¶etiā in nocte: vel nō pigri. b ¶orōne.
c ¶de præteritis. d ¶instate dico. ¶manentes.
vigilantes in eā in gratiarū actione. Orān- b
tes simul & pro nobis: vt deus aperiat nobis c d e
a ¶ad exponēdū illud qđ est secretū de christo. i. natiuitas f
a ostiū sermonis ad loquendū mysteriū christi:
tē et cętera. a ¶qa xp̄i secreta expono. b ¶ita ad loquēdū
vt manife. aperte quod absconditum est infidelibus.
propter quod etiā vinctus sum: ut manifestē g h
a ¶cōstāter & discrete vt opor. me lo. qa apl's sum. b ¶quā
b illud ita vt oportet me loqui: † In sapientia i k
habetis. a ¶proficite. ¶vos etiā ipsi. b ¶illuminādos. l
c ¶extra ecclesiam.
c ambulate ad eos qui foris sunt: tempus redi- m
a ¶nō impediētes. b ¶habito tpe. c ¶vt grat⁹ sit adiuto-
ribus. ¶vel in gr̄a prædicanda, non in lege. d ¶sapiētię.
mentes. †Sermo vester semp in gr̄ā salē sit con- n o
a ¶ita. b ¶qa aliter idiotę, aliter literato & alijs personis.
ditus: ut sciatis quō oporteat vos vnicuiq p
a ¶tribulationes, quæ vndiq: vel q̄ nō vsq ad aīam ptin-
gunt. b ¶ideo non fuit opus scribi.
respōdere. Quæ circā me sunt oīa vobis notā q
a ¶per hunc creditur misisse epl'am. b ¶in fide.
faciet tychicus charissimus frater, & fidelis
a ¶in p̄dicatiōe. b ¶in aduersis. c ¶& hoc. ¶pter dn̄m.
minister & cōseruus in dn̄o: quē misi ad vos
a ¶ad simile aliquid. b ¶. s. c ¶Cauete ergo.
d in hoc ipsum: ut cognoscat quæ circa vos
¶contra mala mundi.
sunt: & cōsoletur corda vestra, cum onesimo
a ¶tychicus & onesimus.
charissimo & fideli fratre: q ex vobis est: qui r
omnia quæ hic aguntur nota † facient vobis. s
a ¶. i. particeps & socius laborum meorū.
Salutat vos aristarchus concaptiuus meus: t
a ¶marco vel barnaba. b ¶q discessisset. & ideo
e & † marcus cōsobrinus barnabæ: de quo accæ- v
ne reciperetis: Sed si modo vene. a ¶ista.
pistis mandata. Si venerit ad vos, suscipite
a ¶salutat vos. b ¶isti idem mecū asserūt de gratia.
illū. Et iesus q dicit iustus: qui sunt ex circū- x y
¶de iudæis. a ¶modo. b ¶p̄dicando. z
cisione. Hi soli sunt adiutores mei in regno a
a ¶posito in tribulatione. b ¶vicem meam supplendo. b
dei: qui mihi fuerunt solatio. Salutat vos c d
¶non legis.
epaphras q ex vobis est seru⁹ xp̄i iesu: semp
¶quibus pro vobis orat vt perseueretis.
sollicit⁹ pro vobis in orōnib⁹: vt stetis perfe-
a ¶vt nihil adiūgatis p̄ter ea q̄ de⁹ vult. b ¶sollicit⁹ est.
cti & pleni in omni volūtate dei. Testimoniū
a ¶non solum orando: sed & alijs modis. estote ergo pro
vobis solliciti.
enim perhibeo illi: q habet multum laborem
pro vobis & pro his qui sunt laodiciæ, & qui e
¶euangelista.
hierapoli. Salutat vos lucas medicus cha- f g
rissimus: & demas. Salutate fratres qui h
a ¶specialiter quæ p̄dicatores recipit.
sunt laodiciæ: & nympham: & quæ in domo i k
eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud l
f vos epistola hæc: facite vt & in laodicensium m
a ¶quā ego eis misi: vel quam ipsi mihi: vt videatis hic
ecclesia legatur: & ea quæ laodicensium
esse responsum quæstionibus illis. a ¶esto sollicitus.
g est vobis legatur. Et dicite archippo: Vide n o

G uersus: vt dictum est. ē. ad Gal. ij. s ¶Oīa quæ hic aguntur. circa me & alios fideles. t ¶Salutat. Hic ponitur confirmatio per salutationem bonorum. & primo salutat colossenses ex pte suorū secundo laodicenses p ministeriū eorū, ibi: Salutate. Pria adhuc in duas quia primo ponit socios natione iudæos: secundo gentiles conuersos, ibi: Salutat vos. Circa primū dicitur: Salutat vos ari. concap. id est particeps mei carceris & laboris. v ¶Et marcus consobrinus barna. de isto marco dicitur Act. xv. q recessit a paulo & barnaba in pamphilia: propter quod postea paulus nolebat eum recipere in societatē p̄dicatiōis suę. & sic barnabas assumpto marco iuit ad prædicandū in vna regiōe: & paulus & silas in alia. Videns tn̄ paulus postea ex diuisione illa vtilitatem ecclesiæ secutā, recæpit dictū marcum in suā societatem. & mandauit colossensib⁹ & alijs qb⁹ erat minus dilectus propter dictum recessum: q si veniret ad eos, charitatiue reciperēt eū. de quo mandato subditur: De quo accæpistis &c. x ¶Et iesus qui dicitur iustus. Apud iudæos enim plures hoc nomine vocabātur. y ¶Qui sunt ex circumcisione. i. iudæi natiōe. z ¶Hi soli. s. iudæi. a ¶Sunt adiu. mei. pro nunc. b ¶In regno dei. s. prædicādo. c ¶Qui mihi fuerunt solatio. me consolādo in mea tribulatiōe & supplēdo vicem meam in prædicatiōe. d ¶Salutat vos. Hic exprimit socios suos de gentilitate conuersos, dicēs. Salutat vos epaphras &c. id est charitate vobis specialiter coniunctus: quia prædicauerat eis vt dictum est supra. i. capitu. propter quod magis afficiebatur ad eos. Est etiam ex eis: quia de gētilitate conuersus. sicut ipsi & factus discipul⁹ pauli. sicut & tit⁹ & plures alij. Cætera patent vsq ibi: e ¶Et p his qui sunt laodiciæ & qui hierapoli. quibus prædicauerat sicut colossensib⁹. f ¶Salutat vos lucas medicus. Fuit em medicus corporalis. g ¶Charissimus, paulo, qa fuit comes suę peregrinationis vsq ad martyriū vt dicit Hiero. in plogo sup Luc. & antiochēsis natione. h ¶Salutate. Hic cōsequēter salutat laodicēses per ministerium colossensiū, dicens: Salutate fratres qui sunt la. generaliter. i ¶Et nympham, specialiter: q̄ prædicatoribus ministrabat sumptus de suis facultatib⁹. k ¶Et quæ in domo eius est ecclesiā. i. familiā ei⁹ christianam. l ¶Et cū lecta fu. apud vos epi. ista quam vobis mitto: m ¶Facite vt & lao. ec. legatur: vt mea doctrina cōicata eis proficiat ad salutem: & econuerso. Epistola tamen ad laodicenses apud nos non habetur. n ¶Et dicite archippo. qui recæperat ministerium super ecclesiam colossensiū. o ¶Vide: diligēter attendendo. ✻Ministeriū

Diuisio.
† Ephes. 5. b.
† De diss. 4. c. fal.
H
† Ad tit. diet.
† 2. Tim. 4. b.

A ☞ a ¶Vt illud im. vt sicut pro inobedictia istorū cessauit, pro correctione accingat. b ¶Memores &c. anteq salutationē ponat, præmittit exhortationē, dicens: Memores &c.

¶Finit epl'a ad collossenses.

¶Incipit argumentum.

THessalonicenses &c. qui facile ab apl'o cōuersi: nec per tribulationes, nec per pseudo potuerūt moueri. Erāt tn̄ aliqui ociosi & curiosi: aliq min⁹ de resurrectiōe sentiētes, nimis temere de morte amicorū dolētes: aliqui etiā fornicatores. Hos ergo corrigit: & pfectos monet non cedere aduersis: vel pseudo apl'is: & vt alios corrigāt. Scripsit aūt ab athenis. Intētio apl'i est prauos & incorrectos corrigere & bonos ad pseuerātiā aliorū & correctionē cohortari.

¶Expositio argumenti ad Thessalonicenses finit.

¶Incipit epistola prima ad Thessalonicenses. Cap. I.

d ¶Siluan⁹ & timothæus. Noīb⁹ illorum præscribit salutatio, sed sensus & vba hui⁹ epistolæ solius apl'i sunt. e ¶Thessalonicētiū. Thessalonica metropolis est macedoniæ. f ¶Gratia vo. & pax. de more suo salutationem p̄mittit: q̄ p̄missa de bonis eorū gr̄as agit: cōmemorās nō solū fidē & opa: sed etiā cōuersiōis modū & maDiuisio. iorū sustinētiā. Et vt ad perseuerādū magis eos puocet: de suis q laboribus & euāgelij vitate & prudēti inter B eos cōuersatiōe & quāto affectu eos desideret videre interserit: deīde prauos vt a luxuria & ocio & curiositate cōtineāt, obsecrat: & mortuos resurrecturos cōfirmat. Circa finē moralr̄ est instructio. g ¶Spei, existētis. h ¶Ante deū. inde ita certi ac si iā videatis. & ita eos aīat. Vel, Ante deū. qa ei bn̄ placet: nō ad aspectus hoīm. i ¶Et in spūscto. qa per me recepistis dona spūs: non parce, sed in plenitudine. k ¶Quales fu. &c. p hoc etiā q nos passi sum⁹ i exēplū vobis, patet q de⁹ vos dilexit & elegit. l ¶Imitatores nostri &c. Probra eī & iniurias a ciuib⁹ suis tolerarūt fiducia futurorum. Vn̄ emuli dicūt apl'orum & ipsi⁹ dn̄i: qa & dn̄s eadē a iudæis passus est: & apl'i dn̄m sequētes psecutiones passi sunt gaudēter: qa digni habiti sūt p noīe ☞domini contu-

NICO. DE LYRA

✻ a ¶Ministeriū qđ ac. in do. i. in diuinis reb⁹. b ¶Vt illud im. ad honorem diuinū & salutē animarū. c ¶Salutatio mea &c. Hoc scripsit paul⁹ manu ppria ad magis certificādum, q epl'a esset ab eo missa: eo q pseudo apl'i aliqn̄ scribebāt sub noīe verorum apl'orū ad magis decipiendū: vt dictum est. ē. i. Corinth. vltimo. d. d ¶Memo. &c. mihi cōpatiendo & etiā in hoc si necesse fuerit me imitādo. Cōsequēter subdit q̄ sit sua salutatio, di. e ¶Gratia do. no. &c. supple sit: q supplet oēm defectū: Amē.

¶Postilla venerabilis magistri Nicolai de Lyra ad Colossenses finit.

¶Postilla eiusdem ad Thessalonicenses incipit.

Paulus

¶in his que sunt domini.
a ministeriū qđ accæpisti i dn̄o, vt illud a b
¶vt scitatis epistolā a me missam.
impleas: Salutatio mea manu pauli. c
a ¶qua cā pattar: quia solā fidē prædico. vel vt
sibi patiat vel p eo orēt: vel necessaria ministrēt:
vel præbeāt se tales pro qbus nō egre ferat pati.
b Memores estote vinculorū meorum. d
Gr̄a dn̄i nr̄i iesu xp̄i vobiscū Amen. e

Epistola ad Colossenses finit.

Argumentum in primam ad Thessalonicenses incipit.

c THessalonicenses sunt macedones, Hi in christo iesu accæpto verbo veritatis persti terunt in fide: etiā in persecutione ciuiū suorū. Præterea nec recæperūt falsos apl'os: nec ea quæ a falsis apl'is dicebātur. Hos collaudat apl's: scribēs eis ab athenis per tychicū diaconem & onesimum acolythum.

Argumentum in epistolam primā ad Thessalonicenses finit.

Incipit prima epl'a ad Thes. Cap. I.

¶coadiutores i illis instruēdis qui & in profectu eorū pariter gaudebant.
d PAulus & siluanus f
& timothæ⁹ eccl'iæ g h
a ¶Cōgregate. ¶quod est: eccl'ia est in deo operante. ¶filio eius.
e thessalonicensiū in deo p̄re nr̄o & dn̄o
a ¶expositū ne exponas: actū ne agas. b ¶confirmat bonos: primo de profectu illorū gr̄as agēs. i
f iesu xp̄o: gratia vobis & pax. Gr̄as agi k
a ¶qa bona sunt quæ in vobis sunt: & a deo a q̄ l
mus deo semp pro oīb⁹ vobis: memo- m
oīa bona. ¶vt persteris. ¶habitis.
riā vestri faciētes in orōnib⁹ nr̄is sine n
a ¶certarū horarū. b ¶inde gr̄as. c ¶cōfessiōis.
¶opus proprium fidei, est confessio.
intermissione: memores operis fidei o
a ¶pro se & pximis. b ¶in deū & pximū. c ¶s̄ p
vr̄æ & laboris & charitatis & sustinētiæ q
mala. a ¶quā facit spes gr̄iæ. ¶spes nō frustrat: r
spei dn̄i nostri iesu christi: ante deū & s
qa ē dn̄i: q pōt & vult implere. a ¶de his agim⁹
deo gr̄as: qa scim⁹ q dilexit & elegit sola gr̄a.
patrē nostrū. Scientes fratres dilecti a t
a ¶q electi estis. ¶per hoc scim⁹.
deo electionem vestrā: quia euangeliū v
¶ostēsione verborum.
nostrū nō fuit ad vos in sermone tm̄: x
¶miraculorum. ¶vt in nullo
i sed in virtute & in spūscto & in pleni- y z
videantur minores ecclesijs iudæorum.
a ¶ita istud diuinū scimus q estis a deo electi sicut vos istud visibile. ¶afflicti.
k tudine multa: sicut scitis quales fue- a b
a ¶iter vos. b ¶p salute vestra. c ¶nos passi su
rimus in vobis pptēr vos. Et vos imi- c
l mus vobis i exemplū. a ¶qui sustinuit crucē.
tatores nostri facti estis & domini: ex- d e
a ¶vos. b ¶tribulatio nō fecit dimittere. c ¶mea scilicet & vestra.
cipiētes verbū in tribulatione multa:

PAulus & sil. Ca. I. C Hic incipit epl'a prima ad thessalonicenses: quæ diuiditur Diuisio. in tres partes. s. salutationem et prosecutionem, ibi: Gratias agimus: & conclusionem prope finem epistolę, ibi: Fratres orate. In prima ponuntur personæ salutantes: cum dicitur Paulus & sil. iste est q vocat silas Actuū xv. quē accæpit paulus in sociū: vt dicit ibidem. g ¶Et. isti duo iūgūt paulo in salutatiōe: qa cū eo laborauerunt in thessalonicēsiū cōuersiōe. scd'o ponūt psone salutatæ, cū dr̄: h ¶Ecclesiæ thes. s. congregatæ in deo pa. Est autē thessalonica ciuitas metropolis in macedonia quæ est quędam pars gręciæ. tertio ponuntur bona optata, ibi: i ¶Gratia vo. in p̄senti k ¶Et pax, in futuro: vbi totaliter quietabitur appetitus. l ¶Gratias. Hic incipit epl'æ psecutio: in qua primo reddit Diuisio. apl's thessalonicences beniuolos. secūdo dociles. iiij. ca. tertio cautos. v. capi. Circa primum reddit illos beniuolos dupliciter. primo de bonis eorū gratias agendo scd'o in aduersis eos consolādo: se. ca. Prima in duas: quia primo gratias agit de bona eorum inchoatione. scd'o de bonitatis hui⁹ diffusiōe, ibi: Et vos. Circa primum ponit duplex motiuū hui⁹ gratiarū actionis: primum est bona eorū cōuersatio, di. Gratias agi. deo sp. i. oībus horis ad orādum determinatis. vel semp in habitu: & si nō semp i actu: qa nō semp pōt homo actualr̄ orare. m ¶Memo. vc. spālē & expssam. n ¶Faciē. in &c. hoc exponit dupl'r: sicut dictū est de semp. o ¶Mēo. operis fi. v. & qa fides sine opibus mortua est: subdit: p ¶Et la. in his q̄ ptinēt Iaco. 2. d. ad promotionē fidei. q ¶Et cha. dei & D proximi. r ¶Et susti. spei. i. tolerantiæ tribulationū quas patienter sustinuistis in spe recipiēdæ mercedis a dn̄o iesu xp̄o s ¶Ante deum. i. ita constanter vos habuistis acsi deum præsentem videretis. t ¶Scientes. Hic consequenter ponitur secūdū motiuū ad gr̄as agendum: quod accipit ex parte dei: eo q spālem dilectionem ostendit thessalonicēsibus. vocādo eos ad fidem: nō solū p p̄dicationem, sed etiā p multā miraculorum operationē. et hoc est quod dicit. Scīe. fra. di. a deo &c. id est vos sciētes electionē vr̄am tāq specialiter electorum a deo, suppl'e habemus materiā gr̄as agendi. v ¶Quia euan. no. i. p̄dicatio nostra. x ¶Non fuit ad vos in ser. tm̄ sed in vir. i. in miraculis diuina virtute factis: y ¶Et in spi. id est. datione spūscti in signo visibili. z ¶Et in ple. mul. s. charismatū & donorū dei. a ¶Sicut sci. qa vidistis. b ¶Quales fu. in vo. propter vos. q. d. talia miracula p nos non fecit deus inter vos pro nobis: quia iam ante eramus in xp̄o firmati sed propter vos. vt credentes in fide solidi essetis. & ita fuit: quia in fide pstiterunt nec falsos apostolos recæperunt: vt dicit Hiero. in prolo. c ¶Et vos. Hic cōsequēter apl's gr̄as agit de bonitatis eorū diffusione. nā exemplo eorū alij pfecerunt in fide & operib⁹ bonis. & hoc est qđ dicit: Et vos imita. nostri fa. estis. in fide & moribus. d ¶Et domini. s. iesu christi q̄tum ad eius vitā. non q̄tum ad eius fidem: quæ in eo locū nō habuit. eo q non habet obscuritatem annexā, sed ab instanti concæptionis habuit clarā visionem. e ¶Excipientes verbū in tribula. mul.

E ☞ dñi cõtumelias pati. a ¶Serui.deo &c. Adeo cõuersi: vt seruiatis: Ita pure: vt conuenit viuo & vero: qui in veritate est de⁹ & viuit æternaliter. Et in hac seruitute expectetis: & nõ aliud desideretis dari vobis ꝗ videre ipsum ẜm diuinitatẽ quã mali nõ videbũt. vnde dicit scriptura: Tollat̃ impius: ne videat filiũ dei. Cap.II.

Esa.26.b

Am & ipsi scitis &c. Sequitur: b ¶Quia non inanis. Hoc de illo scitis: quia non fuit in psperitate sæculari, quæ inanis, sed in multa sollicitudine pro aduersis: & ꝓpterea habuim⁹ fiduciã nõ in nobis q fragiles: sed in dño. Nos dico anteꝗ ad vos venirem⁹ passi in philippis. Ecce anteꝗ venirem⁹ ad vos, & post etiã passi vt nõ liceret ꝯfidere in nobis: & ita esset labor nr̃ inanis. vel, Non fu.in.i. ꝓpter nulla mala cessaui loq: sed licet ante passi, & apud vos solliciti nõ extimuimus: sed habuim⁹ fiduciã in deo loq vobis. Per hæc de se relata: & per illoꝝ bene cœpta monet pmanere i patiẽtia. c ¶In philip. Ambro. Pressurã quã hic cõmemorat passus est, ꝓpter spm̃ phythonẽ quẽ a puella eiecerat. d ¶Exhor.eñ vos. hic contra pseudo apl̃os videt̃ incipe: cõmemorãs de euãgelij veritate. deinde de sua inter eos prudẽti ꝯuersatiõe. e ¶In dolo. Etiã veritas est in dolo: qñ nõ ꝑ amore veritatis & vtilitate auditorũ p̃dicat̃: sed vt gloria vel aliud lucrũ acqrat̃. f ¶Sed deo. Placeam⁹. Aug. in li.sen.ps. Q, nisi ipse opet̃ in nobis, vitare neqmus. Quas eñ vires nocẽdi habeat humanæ gloriæ amor: nõ sentit, nisi q ei bellũ idixerit: qa si cuiꝗ facile est laudẽ nõ cupere, dũ negatur: difficile est tñ ea nõ delectari cũ offert̃. g ¶Neq; eñ ali.&c. Aug. In hoc tangit pseudo apl̃os: q se poti⁹ ꝗ dei doctrinã cõmẽdari volebãt. Apl̃s aũt q gloriã nõ ad p̃sens, sed in futuro q̃rebat, se humilẽ faciebat: vt dei p̃dicatio exaltaret̃. h ¶In oc. Non dico in auaricia: sed nec feci vel dixi in quo esset occasio auaricie. Inde est. i ¶Deus testis, qui nouit cor. hoc eñ nõ ita patet. Testis est deus. Augu. Ita ne vero quisqs es praui cordis vel peruersi. Si dicas, ꝑ deũ iuras: si dicis: testis est de⁹: nõ iuras. Quid est per deum, nisi testis est deus? Quid est, testis est de⁹, nisi per deũ? Quid autẽ est iurare, nisi ius deo reddere qñ per deũ iuras, ius saluti tuæ reddere: qñ per salutẽ tuã iuras, ius filijs tuis reddere: quãdo per filios tuos iuras? Quid aũt debemus deo saluti nostræ, filijs nostris: nisi ius charitatis: ṽitatis, & nõ falsitatis? Maxime per deũ cum fit: ipsa est vera iuratio. ☞ Possemus

Act.16.c. — F — 1.Regum 16.b.

NICO. DE LYRA

✲ In principio eñ ꝯuersionis habuerũt psecutionẽ etiã a ciuib⁹ suis: vt habet̃ in fine seq.cap. a ¶Cũ gau.spi. & in hoc cõformabant̃ apl̃is: de qb⁹ dr̃ Act.v. ꝙ ibãt gaudẽtes a cõspectu cõsilij &c. b ¶Ita &c. si for.i.exẽplar virtutis. c ¶Oĩbus &c.m.& in a. ꝓuincię sunt grecię. d ¶A vo.eñ dif.&c.i.occasione vr̃i diuulgatũ est ṽbũ dei: qa multi prius tacẽtes timore, exẽplo vr̃o cõstãtes effecti prædicauerũt publice & in plurib⁹ locis. ideo subditur: e ¶Non solũ in ma.&c. sed & in oĩ loco regionũ circũiacentiũ. f ¶Fides vestra quæ est ad deũ.s.ordinata. g ¶Profecta est.i.ꝓcessit vltra. h ¶Ita vt &c. quic.lo.s.de vobis ad alios incitãdũ per vestrũ exemplum

a ¶quod fecit spiritussanctus.
cum gaudio spũssancti: ita vt facti a b
a ¶qui exẽplo vestro non timent confiteri.
sitis forma oĩbus credentibus in c
a ¶forma oibus. ¶.i.ab exemplo patientiæ
macedonia & in achaia. A võbis d
vr̃æ hoc ꝓcessit ꝙ alij ṽbũ dei p̃dicãt apte.
enim diffamatus est sermo domi-
ni: non solum in macedonia & in e
a ¶adiacẽtẽ. b ¶nõ solũ sermo, sed pfectio fidei: quę est ad deum tñ vt est in martyrib⁹.
achaia: sed in omnem locum fides f
vestra quæ est ad deũ profecta est: g
a ¶ad alios incitãdos. ¶de vobis vel nobis.
ita vt non sit nobis necesse quicq̃ h
a ¶oẽs alij. b ¶ad cõmẽdationẽ vr̃æ fidei.
loqui. Ipsi enim de vobis annun- i
¶ꝗ afflicti fuimus.
ciant, qualem introitum habueri- k
¶tamen. ¶ꝗ vehementer.
mus ad vos: & quomodo conuer- l
a ¶ad veritatẽ a simulatiõe: ad vnũ a mltis.
a si estis ad deum a simulacris ser-
uire deo viuo & vero & expecta- m
a ¶venturum. b ¶filium.
re filium eius de celis: quem susci-
a ¶pr̃. b ¶saluatorẽ. c ¶per hoc factũ saluatorẽ suoꝝ. ¶qa i baptismate dimittit peccata & in futuro liberabit & a pœna eterna.
tauit ex mortuis iesum qui eripuit n
nos ab ira ventura. Cap.II.
¶ideo dico qualẽ introitũ & ei⁹ qualitatẽ nõ expono: nam ipsi.
Am & ipsi scitis fra- o
tres introitum nostrum
¶facilis.
b ad vos: quia non inanis fuit. Sed p q
ante passi multa & contumeliis r
c affecti: sicut scitis: in philippis: s t
¶sic vos facite.
fiduciam habuimus in deo nostro v
d loqui ad vos euangelium dei in x
a ¶habuim⁹ fiduciã in deo. ¶p̃dicatio qua
multa sollicitudine. Exhortatio y
¶hortamur. ¶sed de veritate.
e enim nostra nõ de errore, neq; de z
a ¶sic carnales obseruãtię post xp̃m: vel vsus mulieꝝ alioꝝ & q̃ qdã p̃dicabãt. b ¶fraude astutia, hypocrisi. c ¶ita vere & pura itẽtiõe
e immundicia: neq; in dolo: sed si- a b
sicut probati & electi a deo: ad hoc vt crede.
cut probati sumus a deo vt crede- c
¶quasi fidelibus.
retur nobis euãgelium ita loqui- d e
¶nec speciem placentis habemus.
mur: non quasi hominibus pla-
a ¶vt sibi, nõ hoibus placeam⁹. b ¶ꝓbata
f centes: sed deo, qui probat corda
facit. ¶non quærimus placere hominibus.
g nostra. Neq; enim aliquando fui-
¶per quod alij placent hominibus.
mus in sermone adulationis sicut f
¶non in dolo.
h scitis: neq; in occasione auariciæ g
a ¶nec auariciã nec gloriã.
i deus testis est: nec quærentes ab
¶sed a deo tantum.
hominibus gloriam: neq; a vobis,

G

exẽplũ. Et subdit̃ cã: i ¶Ipsi enim de vo.an.vos cõmendãdo. k ¶Qualem introitũ ha.ad vos. id est ꝗ gaudẽter & prompte fidem suscæpistis ad p̃dicationem nostrã, nõ formidãtes insurgẽtẽ tribulationẽ. l ¶Et quõ cõuersi estis ad deum. eligẽtes ei seruire idolatria reiecta m ¶Et expec.fi.&c. vẽturũ ad iudiciũ sicut dicit̃ Act.i.b. Hic iesus q assumpt⁹ est a vobis i cœlũ sic veniet &c. n ¶Qui eripuit nos ab ira ventura. id est gehennæ pœna. Ca.II.

Am & ipsi &c. Postꝗ apl̃s reddidit thessalonicenses beniuolos de bonis eorum gr̃as agendo: hic ꝯñr idẽ facit in aduersis eos cõsolando. Et diuiditur in duas partes: qa primo facit hoc ꝑ conformitatẽ ad ipsum. scd̃o ꝑ cõformitatẽ ad eccl̃iã hierosolymoꝝ: ibi: Vos enim. Circa primũ facit talẽ rõnẽ: Nullus debet desolari, sed magis cõsolari de conformitate ad suũ magistrũ: qa in hoc cõsistit eius pfectio: Luc.vj.f. Perfect⁹ oĩs erit si sit sicut magister ei⁹. ego vero q sũ magister & doctor vester sustinui mltas tribulationes & sustineo ꝓpter qd̃ debetis in tribulationibus, cõsolari: qa i hoc cõformamini mihi. In hac aũt rõne sic ꝓcedit qa prio declarat minorẽ hui⁹ rõnis ꝑ tribulationes q̃s sustinuit ad eos veniẽdo. scd̃o ꝑ has quas sustinuit cũ eis manẽdo, ibi: Memores eñ. Pria adhuc in duas quia prio ponit suam declarationem secũdo remouet multiplicem obiectionẽ, ibi: Exhortatio. Circa primum dicit. o ¶Nã & ipsi scitis fra. introitũ nostrũ id est modũ introeũdi. p ¶Quia non inanis fuit. i.leuis & facilis: sed valde grauis: q ¶Sed ante pas. grauia verbera. r ¶Et contumelijs affe. per verba aspera. s ¶Sicut sci. qa hoc nõ fuit longe a ciuitate vestra. ideo subdit̃. t ¶In phi. quę est ciuitas macedoniæ: vt hr̃ Actuũ.xvi.e. Ibi enim paul⁹ & silas fuerunt grauiter virgis cesi & incarcerati: vt habet̃ ibidem v ¶Fiduciã habuimus in dño no.lo.&c.q.d. ex illis tribulationibus nõ fuim⁹ territi: sed in dño cõfidẽtes venim⁹ ad p̃dicandũ vobis. x ¶Euangelium dei. & circa hoc fuimus valde solliciti.q.d. ꝓpter qd̃ in tribulationib⁹ debetis ꝯsolari tãꝗ nobis cõformes effecti. y ¶Exhor. Hic ꝯñr remouet mltiplicẽ obiectionem. Posset ei aliqs dicere ꝙ nõ eẽt cõsolabile pauli dictis cõformari: eo ꝙ eẽt defectuosus in vita & doctrina: sicut dicebãt pseudo apl̃i de ipso. ꝓpter quod hoc remouet excludendo illa per quæ possent impingi in eius doctrina & vita dicens: ¶Exhortatio enim no. nõ de er. circa fidem: q̃lis erat hæreticorũ doctrina: sed de veritate. z ¶Neq; de immun. sicut erat doctrina epicureorũ: q̃ tunc vigebat: vt habet̃. Act.xvij. a ¶Neq; in dolo. sicut docebant falsi christiani. qa aliquãdo deꝓhendebãt vera de fide catholica: vt deꝓhenderentur catholici. sicut de torquato legitur in legenda scti Tiburtij. b ¶Sed sicut probati sum⁹ a deo. i. approbati ab ipso. c ¶Vt crederet̃ no. tanꝗ fidelibus ministris. d ¶Euangelium. i. prædicatio euangelij. e ¶Ita loqui. fideliter prædicando. quærentes dei beneplacitũ, & nõ hoim. f ¶Sicut scitis: ex visu & auditu. g ¶Neq; in occasione auariciæ. p̃dicando propter quæstum. nec ꝓpter vanę gliæ fastũ: sicut p̃dicabãt pseudo apl̃i ✲ Cum posse-

Diuisio. — H

Universidad de Deusto Biblioteca

☞ a ¶Possemus vo.&c. Intantum grauat pseudo cãm: vt se abnuere dicat, cũ liceret illi subsidia requirere ad cõprimendũ illos qb⁹ nec facultas erat nec pudor poscendi. Aplicæ aũt ptãtis debitum vocat onus: ꝓpter pseudo apl̃os q illud indebite vsurpantes importune a plæbibus exigebant. b ¶Suos. Au. Quia alienos qñq; nutrit mulier ꝑ mercede, nõ ex amore: proprios ṽo ex dilectione. c ¶Vocauit. vocatione q̃ est ẜm ꝓpositũ. d ¶Ideo. Quia vos vocauit gr̃as agim⁹. Vocauit dico: qa hoc inde apparet: qa vos cito & firmiter recæpistis. e ¶Audit⁹ dei. Quod audiuimus a deo vel in quo audit̃ deus. f ¶Sicut est ver.dei. Tãta eñ deuotione recæperunt ṽbũ: vt pbarent se intellexisse dei esse doctrinã. g ¶Vos eñ imi.&c. Multa dixit ꝯ pseudo: Iam ne ꝑ sua vel aploꝝ tribulatione moueantur. h ¶Vt im. Haimo. Quadraginta annos post passionẽ dedit deus iudæis ad pniam. Illis transactis cũ nollent credere, cõpleta sunt pctã eoꝝ. vñ dñs: Implete mensurã patrum vr̃oꝝ. Qñ hæc dixit apl̃s, stabat hierl̃m: necdũ erãt ꝯpleta pctã: sed cõpleta sunt veniẽtibus romanis. vñ subdit: Peruc.ira &c. Ira ẽ aduentus romanoꝝ: quę ira durat eis captiuis vsq; in finẽ sæculi. Vl̃ puenit quæ durabit in finẽ: qa hęc tpalis pœna puenit, sequet̃ eterna. i ¶Peruenit. Ideo semp implent pctã: quia ira dei peruenit vt excæcentur. Vel: k ¶Vsq; in fi. Quia in fine sæculi conuertentur iudęi. l ¶Ore aspe.&c. Os & aspectus cessant: quia alloqui non possum: sed cor & sollicitudo nõ quiescit. ☞ Sed impe.

NICO. DE LY.

✲ a ¶Cũ pos.vobis one.esse accipiẽdo sumptũ a vobis & etiã honorẽ. b ¶Vt chri.apl̃i. veri, qbus talia debent̃. c ¶Sed facti su.p.& c.inter vos hũiliter cõuersando: & nõ solũ hũiliter, sed etiã charitatiue ac dulciter. d ¶Tanquam si nu.fo.fi. suos. lacte & nutrimẽto corporali. e ¶Ita desi. vos. & nõ vr̃a. f ¶Cupide.i.intẽse desiderantes vestram salutẽ. g ¶Vole.tra.&c. euã.dei. qd̃ est spũale nutrimentũ. h ¶Sed etiã aias no.i. vitas nr̃as pati fuim⁹ ꝑ salute vestra exponere. i ¶Qm̃ cha.fa.&c. Maiorẽ ei charitatẽ nemo habet ꝙ vt aiam suã ponit ꝑ amicis suis. k ¶Memo.eñ. Postꝗ apl̃s oñdit se passum tribulationes ad thessalonicenses veniendo hoc idẽ ostẽdit cum eis manendo, dicens: Memores eñ fa. estis fr. q.d. nõ ẽ diu ꝙ vidistis, & sic non estis obliti. l ¶Laboris no.i corde. m ¶Et fati.&c. ꝓpter excessum laboris. n ¶Nocte & die ope. manual̃r: horis excæptis qb⁹ intẽdebat p̃dicationi vl̃ orõni: vt ipse & sui viuerẽt de ꝓprio labore. o ¶Ne quẽ ve. graua. ac ipiẽdo sumptus a vobis. p ¶Prædicauimus

a ¶ꝗuis. b ¶qd̃ non pseudo. c ¶vt nobis ministraretis.
a neq; ab aliis: cum possem⁹ võbis oneri esse: a
a ¶nihil hoꝝ q̃rimus. b ¶in hoc notat labor & humiliatio. ¶humiles. c ¶ad omnes.
vt xp̃i apl̃i. Sed facti sumus paruuli in me- b c
a ¶& hoc ꝑ bono. b ¶ita sollicite. c ¶non alienos.
¶in hoc dilectio est, non pro mercede.
b dio vestrũ: tanq̃ si nutrix foueat filios suos: d
a ¶& nos nõ requisiuimus ex labore nisi vestrã salutẽ.
b ¶in toto labore. c ¶non vestra.
ita desiderãtes võs cupide volebamus tra- e f
a ¶pro assertione euangelij. g
dere vobis nõ solũ euangeliũ dei, sed etiam h
¶ꝑ vobis. a ¶fidẽ dei recipiẽdo: bñ vos nobis applicã
aias nr̃as: qm̃ charissimi nobis facti estis. i
do. a ¶facti sumus puuli & vt nutrix. Memo.eñ.
†Memores eñ facti estis fr̃es laboris nostri k l
a ¶est eñ & labor sine fatigatione. b ¶manibus nr̃is.
¶vt repelleret pseudo.
& fatigationis: nocte ac die operantes ne m n
quẽ vr̃m grauarem⁹, p̃dicauim⁹ vobis euã o p
a ¶ita añ sicut post cõuersionẽ vt eos informaret. b ¶ad
gelium dei. Vos testes estis & deus: q̃ san- q r
nos. a ¶ad proximũ, faciẽdo debita. b ¶nõ faciendo in s debita. c ¶qñ adhuc erãt educandi.
cte & iuste: & sine q̃rela vobis q credidistis t
¶ita & hoc scitis sicut & hoc aliud.
affuimus: sicut scitis qualiter vnũquẽꝗ vev
¶tanto affectu.
strum tanq̃ pr̃ filios suos deprecantes vos x
a ¶si qs de pctõ vel alio desolatus erat. b ¶vel sub testimonio sctoꝝ adiurauimus. c ¶proficiendo.
& consolantes testificati sumus: vt ambularẽ y z
a ¶sequẽtes in opibus voluntatẽ eius. b ¶qd̃ debetis. a c ¶cũ essetis auersi. d ¶vt essetis de regno quos hic rege
c tis digne deo, qui vocauit vos in suum re- b
ret: & postea in gloria coronaret. a ¶non solum vos.
b ¶quia hoc fecit deus.
d gnum & gliã. Ideo & nos gr̃as agimus deo si- c
ne itermissione: qm̃ cũ accæpissetis a nobis d
a ¶solo auditu. b ¶de deo. c ¶quasi a sapientibus
e verbũ auditus dei: accæpistis illud nõ ut ver- e f
esset. a ¶deus. b ¶quotidie opera bona.
f bũ hoim, sed sicut est verbũ dei qui opat̃ in g h
a ¶vẽturi ꝑ fidẽ in ip̃m. b ¶& ꝙ in vobis opat̃ effect⁹
g vobis qui credidistis: Vos enim imitatores i
facti estis fratres ecclesiarũ dei q̃ sunt in iu
indicat. a ¶in institutiõe ipi⁹ xp̃i. b ¶in hoc imitatores.
dæa in christo iesu: quia eadem passi estis &
vos a contribulibus vestris: sicut & ipsi a
a ¶q in iudæa. b ¶iudæi. c ¶adeo asperi fuerũt. Q.tam
iudæis: qui & dominum occiderunt iesum:
asperos vos sustinere debetis. a ¶apl̃os xp̃i. b ¶in quo
& prophetas: & nos persecuti sunt: & deo
putant se placere deo: qd̃ non est. a ¶saluti oĩm.
non placent: & omnibus hominibus aduer
santur prohibentes nos gentibus loqui vt k
a ¶iõ hoc faciũt. b ¶cõsumẽt: vt q in sordib⁹ est sor.a.
h saluæ fient: ut impleant peccata sua sem- l m n
a ¶vt excæcent̃. b ¶vel pctm̃: vel pœna tpalis.
¶vindicta. c ¶opprimens. d ¶& hoc vsq;.
k per. Peruenit enim ira dei super illos vsq; o p
a ¶pœnã æternã vel in fine reliqæ saluæ erũt. b ¶vos
in finem. Nos autem fratres desolati a q
multa passi. a ¶causa vr̃a nõ nr̃a. b ¶anteꝗ scirem⁹ cõstantiam. c ¶remoti. ¶sermone. d ¶p̃ntia corporis.
e ¶dilectionis affectu.
l vobis ad tempus ore: aspectu non corde r

C

uimus vo.euan.&c. gratis: cũ tñ sumptus de iure possem⁹ accipe. q ¶Vos te.estis. ꝗtum ad exteriora. r ¶Et deus. ꝗtũ ad interiora. s ¶Quã sancte. erga deũ. t ¶Et iuste. erga ꝓximũ. ita ꝙ null⁹ poterat cõqueri de nobis. v ¶Qualiter vnũ.ve. sicut pater &c.i. paterno affectu inducentes. x ¶Vos. ad bonũ. y ¶Et conso. si qs vestrũ fuerat desolatus ꝓpter pctã cõmissa: vel alia de causa. z ¶Testificati su.i. sub testimonio sctoꝝ vos adiurauimus. a ¶Vt am.&c. de virtute in virtutẽ ꝓcedendo. b ¶Qui vo.vos in &c.i. vt essetis de regno ei⁹ per grãm in p̃nti, & glĩam suã in futuro & qa fecerũt sic thessalonicẽses: ideo gr̃as agens deo, subdit: c ¶Ideo & nos gra.&c.i. oĩb⁹ horis ad hoc aptis. d ¶Qm̃ cũ ac.a no. per p̃dicationem nostram. e ¶Verbũ auditus dei.i. verbũ euãgelicũ nobis diuinitus reuelatũ. f ¶Accæpistis il. non vt verbo. sicut est doctrina physica. g ¶Sed sicut est vere ver. dei.i. sic recæpistis deuote: sicut recipi debet ṽbũ habitũ ex diuina reuelatione. h ¶Qui operatur in vo. docendo intꝰ. Hoies eñ solũ mouẽt auditũ exterius. ideo dicit xp̃s apl̃is Ioh.xv.a. Sine me nihil potestis facere. i ¶Vos eñ fra. Postꝗ apl̃s consolatus est thessalonicenses ꝑ cõformitatem ad seip̃m hoc idẽ facit ꝑ conformitatem ad ecclesiam hierosolymitarum. In hierusalẽ eñ primo incæpit ecclesia: ꝑut distinguit̃ cõtra synagogam: vt patet Act.i. & inde prio deriuata est ad alia iudææ loca: & illæ ecclesiæ constanter sustinuerunt persecutiones a iudæis qui christum occiderunt & ꝓphetas: & in hoc eccl̃ia thessalonicensium erat eis conformis: quę persecutiones sustinuerat a ciuib⁹ suis: quod debebat sibi esse consolationis materia: propter conformitatem ad ecclesiam primitiuam: & hoc est quod dicit. Vos enim imitatores facti estis &c. Et patet littera vsq; ibi: k ¶Prohibentes nos gentibus loqui. id est euangelium christi. l ¶Saluæ fiãt. scilicet gentes. m ¶Vt impleant. id est augeant. n ¶Peccata sua semper. scilicet iudæi in sua perfidia obstinati: deo permittente, & diabolo procurante. o ¶Peruenit enim ira dei super illos. Quia subtraxit iuste gratiam suam ab eis. p ¶Vsq; in finẽ. id est vsq; versus finem mundi. Tunc enim sunt ad fidem conuertendi. sicut dictum est supra frequenter. Põt etiam aliter exponi: Vsq; in finem.i. æternaliter: quantum ad illos qui in sua perfidia moriuntur. q ¶Nos autem fratres desolati. Postꝗ apostol⁹ consolatus est thessalonicẽses scripto: hic consolatur eos nuncio: & primo scribit mittendi rationem. secundo ipsam missionem: in principio sequen. ca. Ratio autem consistit in hoc, quia desiderauerat ire thessalonicam & ecclesiam personaliter consolari: sed habuit impedimẽtum: propter quod ad hoc misit nuncium. Dicit igitur: Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus ore. id est desolati: propter quod vobiscũ non eramus. r ¶Aspectu non corde. Id est: licet possemus vobis loqui, nec vos videre: tamen

†91.dist. ca.1. — D — Diuisio.

a ¶Sed impediuit. q͏̄ de⁹ impediri permisit, ad maiorē coronā istorū est: qa steterūt eo absente. b ¶Aut coro.gloriæ. Si modo gloria: quid apud verum iudicē? c ¶Nonne vos &c. Ambrosi⁹: Manifestum est enim, quia perfectio discipulorum gaudiū & corona est magistrorum. Hi em̄ sūt qui labores fructuū suoꝝ edituri sunt. Fructus em̄ magistri est obedientia discipuli: cuius bona conuersatio dat coronam magistro.

Ropter Ca.III. qd' non &c. Sequit. d ¶Ad confir. propter hoc ipse venire desiderauerat. e ¶Ideo. qa hæc annūciauit nō pro eius pn̄tia. f ¶Quā em̄ g. &c. Nihil est ei tam dignum qd' sufficere possit ad compensationem acquisitæ salutis gentium.

☞ Sine quæ.

NICO. DE LYRA.

※ habeamus vos in corde. ideo subditur: a ¶Abundan. festi. i. disposuimus festinanter venire ad vos ad vestram cōsolationē. b ¶Ego quidē pau. cum socijs meis. c ¶Sed impedi. &c. tacet autem modū impediendi: & sīr glo. nec ego volo in hoc diuinare. Et ɔn̄r subdit rationem quare desiderabat videre eos: & consolari in domino quæ est augmentatio sui meriti & præmij, dicēs. d ¶Quæ est em̄ nostra spes. in pn̄ti de augmento meriti & præmij. e ¶Aut gaudiū. spirituale. f ¶Aut co.glo. i. ratio cōsequendi p̄miū aureolę, quę doctoribus debeī. g ¶Nonne vos. q.d. sic: quia conuerterat eos ad fidem. ideo sequit: h ¶Vos em̄ estis gloria &c. s. materialiter. habebat em̄ materiā gloriādi in dn̄o: & gaudendi de eorum conuersione & bona conuersatione.

Ropter Ca.III. quod. Posita ratione mittendi nunciū: hic ɔn̄r eum mittit. Et diuiditur in duas partes quia primo describitur hæc missio. scd'o pauli deprecatio, ibi: Ipse autem deus. Prima adhuc in duas: quia primo ponit vtilitas missionis. scd'o reuersionis, ibi: Nunc aūt. Circa primum continuando se præcedentibus, dicit: i ¶Propter qd'. i. qa glīa nostra estis & gaudiū. k ¶Nō su.am. id est nō expectātes vltra scire certius statū vr̄m. l ¶Placuit no. id est mihi & siluano. m ¶Remanere athe. so. id est sine timotheo, q est tertius in salutatione positus: vt dicit hic glo. Sed quia nō est cōsuetū, q͏̄ nūcius ep̄lę ponatur in eius salutatione cū vadit psonaliter ad salutatos: ideo videtur alijs, q͏̄ iste timotheus q dr̄ hic missus, cum subdit: n ¶Et missi. ti. est alius a prædicto: quia plures erant eiusdem nominis. o ¶Fratrem no. religione christiana.

Diuisio.

a¶ q͏̄ si nihil pateremini. b¶ ideo state. c¶ pp̄ter maiorē instructionem. s. cōpatiendo vobis. ¶in quo mala nobis fierent.

abundantius festinauimus faciem vestram videre a

¶ al's magno. a¶ exhortandi vos. b¶ festinauimus.

cum multo desiderio: quoniā voluim⁹, venire ad

¶omnes. ¶qui plus alijs curo. ¶ideo magis cauete.

a vos: ego quidē paul⁹ & semel & iterū: sed impedi b

a¶ qui saluti aduersat. b¶ iō volui venire: vel iō impediuit nos sathanas. c¶ hic. d¶ qd' cōmune omniū bonoꝝ.

uit nos sathanas. Quæ est em̄ nostra spēs aut gau d

a¶ qd' victoꝝ. b¶ si steteritis in bn̄placito dei: vel vos q estis an̄

b dium aūt corona gloriæ? Nonne vos ante domi g

dominū bene cōfirmati. a¶ corona vtiq͏̄ qn̄ deus venerit.

num nostrum iesum christū estis in aduentu eius?

a¶ tunc vere: qa & modo. b¶ apud ecclesias. c¶ apud nos.

Vos em̄ estis glīa nostra & gaudium. Ca.III. h

a¶ qa estis gloria nostra: vel qa desolati pro nobis. b¶ qa pondus erat, dum nescirē de constantia.

Ropter quod nō sustinētes amplius pla i k

¶mihi & siluano. ¶al's los.

cuit nobis remanere athenis solis: & mi l m n

simus timothæū fratrē nostrū & ministrum dei in o p

a¶ p̄dicādū. b¶ vt in qbus eratis bonis staretis. c¶ addēdo si qd

d euāgeliū christi, ad cōfirmādos vos & exhortan q r

deerat. a¶ defendēda. b¶ vr̄m. c¶ ab integritate. d¶ trāsitorijs.

dos pro fidē vr̄a: vt nēmo moueat in tribulationi s

a¶ nec debetis moueri: qa ad hoc destinati. b¶ in ferēdis tribulationibus vel in tribulationib⁹ su. posi. i. stabiles. c¶ a deo. d¶ in

bus istis. Ipi ēm̄ scitis q͏̄ in hōc pōsiti sum⁹. Nām t v

hoc positi. a¶ si p̄sciuimus & nō fugimus: & vos patimini qui

& cū essemus apud vos, p̄dicebāmus vobis passu

hoc scitis. ¶partim.

ros vos tribulationes: sicut & factum est & scitis x y

a¶ qa & nos passi sum⁹ ne p nobis terreamini: nō solū ppt' alia q̄ supius dixi. b¶ nescire qd ageret apud vos. c¶ timotheū crea

Propterea & ego amplius nō sustinēs: misi ad co z a

tum ab aplō ep̄m. a¶ hoc de infirmis timendū. b¶ decæperit.

c¶ diabolus. ¶ cuius officium est tentare.

gnoscēdā fidē vr̄am: ne forte tentauerit vos is qui b

a¶ ne. b¶ qcqd hucusq͏̄ fecistis. c¶ misi ad cognoscēdū fidē ve

tentat: ēt inanis fiat labor vester. Nūnc aūt venien c d

te timothæo ad nos a vobis: & annunciante no e

stram. a¶ in aduersis. b¶ q͏̄ nec p vr̄is, nec p nr̄is tribulationib⁹ moti estis a fide & charitate. c¶ q͏̄ p tribulationib⁹ nō viluim⁹.

bis fidem & charitatem vestram: & quia memoriā f g

¶vobis vtilem. ¶vos.

nostri habetis bonam: semper desiderantes nos h

a¶ pro exēplo. vel vt de vobis gratularemur. b¶ desideramus videre. c¶ prius desolati.

e vidēre: sicut nōs quoq͏̄ vos: ideo consolati sumus i

¶pro. ¶penuria.

fratres in vobis, in omi necessitate & tribulatione k

a¶ quā audiuimus firmā: vel per vestrā fidē iuro. b¶ consolati. c¶ in hac miseria. d¶ quasi in cœlo essemus.

nostra per fidem vestram: quoniam nūnc viui m

a¶ recti & firmi. b¶ in fide dn̄i. ¶ cōsolati sum⁹: nā adeo q͏̄ nō di

f mus si vos statis in domino. Quam enim gratia n o

gnas grates agere possumus: & hoc est. a¶ pro tanto bn̄ficio.

rumactionem possumus deo retribuere pro vobis

a¶ nos positi. b¶ qd' nō cito trāsit. ¶ stātes. c¶ in bn̄placito dei.

in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante

dominum deum nostrum: nocte ac die abundan

¶ q͏̄ ante. ¶ qa modo plus posset addere.

tius orantes: vt videamus faciem vestram, & comp

a¶ quæ olim nō potuimus: qa eratis paruuli. ¶ nos oramus.

pleamus ea quæ desunt fidei vestræ? Ipse autem q

a¶ qui pōt. b¶ q vult bonū. c¶ per quē oīa facit pater. d¶ faciat directam & ab impedimentis liberam. r

de⁹ & pater nr̄ & domin⁹ iesus xp̄s dirigat viā no s t

stiana. p ¶Ministrum dei in euan. chri. i. in p̄dicatione euangelij. q ¶Ad confirmandos vos. in omni bono. r ¶Et exhortan. pro fide ve. stabiliēda. s ¶Vt nemo mouea. ab ea in tri. istis. quæ nobis & vobis sustinentur a fidei aduersarijs. t ¶Ipsi em̄ scitis q͏̄ in hoc positi sumus. id est dispositi a christo: dicente Ioh. xvi. a. Venit hora vt ōis qui interficit vos, arbitretur obsequium se p̄stare deo: & subdit quare debebat hoc scire, di. v ¶Nam &c. Et patet. x ¶Sicut & factū est. in vobis. y ¶Et scitis. etiam de vobis. z ¶Propterea &c. non su. aliquam dilationē. a ¶Misi ad cog. &c. per certū nunciū & fidelem. b ¶Ne forte &c. diabolus, q semp nitit per tentationes suas bonos subuertere. c ¶Et inanis fiat la. no. si vos subuerterit quod absit. d ¶Nunc autem. Hic ɔn̄r ponitur vtilitas reuersionis, cum dr̄: Nūc autem veniente timo. &c. expleto suo ministerio. e ¶Et annuncian te nobis fidem vestram. stabilem. f ¶Et charitatem. accensam ad proficiēdum in melius. g ¶Et quia memoriā &c. orando pro nobis. h ¶Semper desiderā. &c. eo q͏̄ ista supple sperabamus audire in reditu eius. i ¶Ideo consolati su. iā in spe. k ¶In vo. id est pro bono quod speramus audire de vobis. l ¶In omni nece. &c. ita q͏̄ ois tribulatio & angustia in nobis supueniens diminuit ppter bonum fidei vr̄æ qd' speramus audire. m ¶Quoniam nunc viuimus. id est quasi de morte ad vitam suscitati sumus. n ¶Si vos statis in domino. immobiles & firmi: nec sufficeremus ad reddendum gratias deo de tanto bono. ideo subdit: o ¶Quā enim gratiarumactionē &c. & patet lr̄a vsq͏̄ ibi: p ¶Et compleamus ea quæ desunt fidei vestræ. Licet haberet noticiam fidei quātum ad ea quæ sunt ad salutem necessaria: tamē ad magnum eorum profectum cederet, si apostolus venire posset ad magis explicandum aliqua quę non potuit eis ad plenum dicere, quando fuit præsens cum eis quia fuit compulsus exire propter commotionem ciuitatis: vt habetur Actuum. xvij. q ¶Ipse autem. Hic consequenter ponitur apostoli deprecatio pro thessalonicensibus: vt deus sua gratia suppleat quod ipse facere non poterat. ideo dicit: Ipse autem deus. omnium per creationem. r ¶Et pater noster. scilicet fidelium specialiter per gratiæ adoptionem. s ¶Et dominus nos. iesus christus. qui est mediator dei & hominum. t ¶Dirigat viam nostram ad vos. remouendo impedimenta a sathana procurata.

※ Vos aūt.

a ¶Sine quæ. ne vos de malis cōqueramini. vel ita innocētes: ne qs de vobis possit conqueri. & vt sitis etiā. b ¶In sctita. i. v͏̄tutū cōsummatione: p hoc existētes an̄ deū, nō ad aspectus hoim. Ca.IIII.

E cætero. Hactenus patientiā p̄fectis in sua vel in illoꝝ tribulatiōe suasit nūc minorib⁹ de mundicia suadet exhortans eos ad cōtinentiā. d ¶Roga. Haimo. Cōsuetudo est ap̄li: vt v͏̄ba duplicet vel triplicet vnū hn̄tia intellectum. g ¶Et pla. Ille em̄ placet deo: q fidē rectā quā habet executione v͏̄tutū & pfectæ opatiōis decorat. Vel: h ¶Sic & am. &c. Et est ordo. Rogamus. subaudi vt ambuletis. e ¶Quēad. &c. Audiēdo & intelligēdo a nobis. i. a me & siluano. f ¶Quō vos oportet am. &c. sic & ambu. recte couersando. Et rogamus. i ¶Vt abun. ma. hoc nō mutatur. k ¶Vt sci. &c. Haimo. Ita ab illicitis abstinete, vt nec licitis abutamini: Sed qsq͏̄. l ¶Vas suū. id est vxorem possideat dominādo. m ¶In sctifi. abstinendo in festis. n ¶Honore. non turpiter vtendo. o ¶Qui etiā de. &c. Ad hæc pagenda dedit vobis spm̄ ne ergo tm̄ adiutorem spnatis: q in corpe subdito pctis nō habitat. Vl' vobis ap̄lis: vt maior esset auctoritas p̄dicādi, & arguēdi. p ¶Ope. de. Q. difficile est dimittere ɔsuetudinē: sed cogite vos.

☞ Et ope.

NICO. DE LY.

※ a ¶Vos aūt &c. mul. nūero & merito. b ¶Et abun. fa. cha. qua crescēte crescūt aliæ v͏̄tutes infuse. c ¶In inui. charitatiue mutue subueniendo. d ¶Et nos in vo. abundam⁹ charitate. e ¶Ad confir. cor. ve. in morib⁹ & in fide: vt sitis. f ¶Sine quæ. i. sine rep̄hensione aliqua. g ¶In san. an̄ deū. i. in sc̄titate v͏̄a, & nō simulata q̄ est corā hoibus tm̄. h ¶In aduē. &c. in aduentu eius ad finale iudiciū sitis de nūero & cōsortio sc̄tōꝝ: & subdit: i ¶Amē. ad ɔfirmationē p̄cedētiū.

E cæte. Hic Ca.IIII. incipit tertia ps p̄ricipalis: in qua reddit thessalonicēses dociles: eos de morib⁹ informādo: & de defectib⁹ corrigēdo. Licet em̄ cōitas eoꝝ esset sc̄tā: tn̄ ibi erāt aliq de fribus corrigēdi & spāl'r de q̄ttuor. Et sm̄ hoc p̄nsca. in q̄ttuor ptes diuiditur: q patebūt p̄sequēdo. Circa primum sciēdū q͏̄ gētiles reputabāt fornicationē simplicē esse licitā: & iō p per cōsuetudinē pristinā aliq de gētilitate ɔuersi erāt adhuc fornicarij: ppter qd' ap̄ls corrigit hoc vitiū ad v͏̄tutē oppositā iducēdo: di. k ¶De ce. er. fra. ro. i. p rē sacrā adiuram⁹: qd' debet plus vos mouere q͏̄ simplex dep̄catio nr̄a. l ¶Vt quēad. ac. v͏̄bo & exēplo. m ¶Quō vos opor. am. in via morum. n ¶Et pla. deo. caste & munde viuendo. o ¶Sic & am. &c. in his semp p̄ficiēdo. p ¶Scitis ei. i. scire debetis.

Quæ præcæ.

a¶ veniendi. b¶ siue venerimus siue non. c¶ in numero fidelium & virtutum.

stram ad vos. Vos autem dominus multiplicet a

& abundare faciat charitatem vestram in inui b c

a¶ inter vos. b¶ etiam inimicos. c¶ ita perfectæ. ¶ accæpistis. d¶ abundamus in charitate.

cem, & in omnes: quemadmodum & nos in vo d

¶ad hoc. ¶ vt sitis.

a bis ad confirmanda corda vestra sine quærela e f

a¶ id est in beneplacito dei.

b in sanctitate antē deum & patrem nostrum: in g h

a¶ positi mēte in aduētu: vel vsq͏̄ in aduētū. b¶ sicut faciūt

aduentu domini nostri iesu christi cum omni

omnes sancti. vel in aduentu cū sanctis cū quibus venier.

bus sanctis eius: Amen. Ca.IIII. i

a¶ qa abundamus in vobis charitate. b¶ vt. s. ambuletis ita vt etiam abundetis magis: & crescatis.

c d E cætero ergo fratres rogamus vōs & k

a¶ si eum amatis.

e obsecramus in dn̄o iesu: vt quemad l

¶ scilicet.

f modum accæpistis a nobis: quomodo vos m

a¶ in his sine quibus nō est salus. ¶ viuere, vitæ cursum dirigere. b¶ in his quæ consilio perfectionis adduntur.

h oporteat ambulare & placere deo: sic & am n o

¶ perseuerando: in bono vt abunde. ¶ ideo moneo ambulare & placere: scitis enim.

i buletis vt abundetis magis. Scitis enim p

a¶ .i. q͏̄ honesta: q͏̄ vtilia. b¶ oibus ostensa. c¶ Auctor ipse commendat ea.

quæ præcæpta dederim vobis per dn̄m iesum q

a¶ vere bona. b¶ Q. qua vult qd' vobis prodest: non ipsi.

c¶ vt vos sanctificatis bene operando.

†Hec est enim voluntas dei, sanctificatio ve r s

a¶ quasi longe remoti. c¶ qui estis xp̄i. ¶ carnali & spūali.

k stra: vt abstineatis vōs a fornicatione: vt sciat t v

a¶ corpus vas animæ. b¶ coercendo.

l m vnusquisq͏̄ vestrum vas suum possidere in san x y

a¶ virtutū. b¶ ne inhonoret turpitudine aliqua.

c¶ vt nec saltē sit desideriū quod est passio & lesio aīę.

n ctificatione & honore: nō in passiōe desiderij, z

a¶ qbus sītes esse nō debetis. b¶ ideo etiā hæc p̄cæpta dedi.

sicut & gentes quæ ignorant deum. Et ne quis a b

a¶ violentia. b¶ dolo. c¶ priuato vxore vel quolibet.

supergrediatur: neq͏̄ circunueniat in negocio c

fratrem suum: quoniam vindex est dn̄s de his d

a¶ fornicatione, adulterio, desiderio vel fraude. b¶ testimonio scripturarum probauimus.

oibus: sicut p̄dixim⁹ vobis & testificati sum⁹. e f

a¶ ideo etiā ab his abstinendū. ¶ vt immundicię seruiam⁹.

Non em̄ vocauit nos deus in imūdicia: sed in g h

a¶ vt sanctæ viuamus. b¶ & quia deus vocauit non in immundicia.

¶ quæ prædiximus.

sanctificationem. Itaq͏̄ qui hæc spernit: nō ho i k

¶ solum. a¶ cuius p̄cæpta sunt. b¶ contra cuius

o minem spernit, sed deū: q etiā dedit spiritum l m

auctoritatem non est tuum agi. a¶ de his fuit opus vt scribere m vobis.

suum sanctum in nobis. Dē charitate autē fra n

ternitatis non necesse habemus scribere vo o

a¶ nō est necesse scribere qa scitis ipi. b¶ p̄cepto ipsi⁹ xp̄i vl' per inspirationē, vel p effectū: qa ipse misertus nr̄i. ¶ māda

bis. † Ipsi enim vos a deo didicistis: vt dili

tum do vobis, vt diligatis inuicem. a¶ & quia. b¶ opus dilectionis. a¶ qui sunt. ¶ Q. Facitis: sed tamen.

gatis inuicem. Etenim illud facitis in omnes

fratres in vniuersa macedonia. Rogamus vos p

¶ in charitate.

p autem fratres vt abundetis magis: & operam q

q ¶Quæ p̄cæ. de. &c. i. de mandato ipsius cui simpl'r est obediēdum. r ¶Hæc em̄ volun. dei. eius mandato exp̄ssa. s ¶Sctificatio ve. i. emundatio a carnalibus pctis. t ¶Vt absti. a for. tā q͏̄ a deo p̄hibita: ad eā enim sequitur incertitudo prolis ex vago cōcubitu, quę est directe ɔ bonū humanæ naturæ. pr̄ em̄ debet filijs nutrimentū & documētū: aīr nō bn̄ pn̄t stare. null⁹ aūt sollicit⁹ est de talibus circa p̄lē sibi incertā. v ¶Vt sciat vnu. &c. vas su. i. corpus p̄priū qd' vas dr̄: eo q͏̄ in ipo formato p naturā, aīa a deo ifundit per creationē. x ¶Possidere. pmanēter. y ¶In sancti. &c. ho. Corpus em̄ fornicationi deditum dehonoratur: qa bestiale efficitur. ps̄. xlviij. d. Hō cū in honore esset non intellexit &c. z ¶Non in passione desi. i. nō sequēdo passionē cōcupiscentiæ venereoꝝ q̄ est nimis vehemēs. a ¶Sicut & gen. &c. supple sequunt eā: credentes fornicationē simplicē esse licitam. b ¶Et ne quis. Hic incipit pars scd'a: i qua corrigit cupiditatis vitium inducens ad oppositum. Et primo ponit hanc inductionē. scd'o quandam excusationē, ibi. De charitate. Circa primū dicit: Et ne quis supergre. opprimēdo p̄ximū vt ab eo extorqat iniuste possessionem suā vel rem aliā. c ¶Neq͏̄ circūueniat. ipm̄ decipiēdo, vel illaqueādo debitis p vsuras vel p mercationes malas & consilia. d ¶Qm̄ vin. &c. grauiter puniēdo. e ¶Sicut p̄dixi. vo. apud vos existentes. f ¶Et testificati su. i. per testimoniū scripturaꝝ ostendimus. g ¶Non em̄ vo. &c. i. vt seruiamus immundicię pcti cuiuscūq͏̄. h ¶Sed in sanctificationem. i. vt viuam⁹ sanctæ. i ¶Itaq͏̄ qui hæc spernit. quæ prædixi. k ¶Non hoiem spernit. tm̄. l ¶Sed deū. cuius sunt mandata. m ¶Qui etiam dedit spiritum &c. i. adiutoriū impletionis mandatoꝝ suorum. n ¶De charitate autem fraternitatis. Hic ponit excusationem suam scribendi. s. thessalonicensibus de opibus pietatis, dicēs: De charitate autem fraternitatis. id est de operibus pietatis ad pauperes fideles. o ¶Non necesse habem⁹ scribere &c. Quia thessalonicenses diligenter exercebāt talia. Nec istud obuiat ei qd' prædictum est de correctione pietatis: quia frequenter inueniuntur aliqui exercentes vsuras & mercationes malas: qui tamen erga pauperes faciunt opera pietatis. p ¶Rogamus autem vos fratres vt abundetis magis. Hæc est tertia pars principalis. huius capituli: in qua corrigit ociosos & vagabundo, dicens: Rogam⁹ autem vos fratres vt abundetis magis. in operibus bonis. q ¶Et operam detis. id est diligentiam adhibeatis.

※ Vt quieti.

Diuisio.

†Ro.12.a Eph.5.d. 22.q.4.c vnusq͏̄s q͏̄.

†Ioh.15. b. 1.Ioh.2.c

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Et opemini ma. Opus agendū est, nō ociādū: qa & honestū est & q̄si lux ad infideles: & nō desiderabitis rē alteri⁹: nedū rogetis, vel tollatis. b ¶Nolum⁹ aūt. Post exhortationē de cōtinētia: & post correctionē a curiositate mortuos resurrecturos cōfirmat: & per christi resurrectionem, & sua auctoritate. c ¶Vt non contristemini. Aug. Necesse est vt cōtristeris: sed vbi cōtristaris cōsoletur te spes. Nam & ideo dormiētes eos appellat scripturæ cōsuetudo veracissima: vt cum dormientes audim⁹, euigilaturos minime desperemus. Est ergo de mortuis q diligunt quædā tristicia naturalis quodāmō. Mortem qppe horret natura: nec mors hoi accideret nisi ex pcedēti culpa. Hic igitur necesse est vt tristes simus, qn̄ nos morientes deserūt quos amamus: qa & studuim⁹ eos nō in æternū relinquere nos māsuros, sed aliq̄tulū pcedere secuturos: tn̄ ipsa mors quam natura resurgit, cū occupat dilectū cōtristat in nobis ipsius dilectiōis affectū. ¶Idē. Cōtristamur ergo in nrōꝝ mortib⁹ necessitate amittēdi, sed cū spe recipiēdi. Inde angimur: hinc cōsolamur. Inde infirmitas afficit: hinc fides reficit. Inde dolet humana conditio: hinc sanat diuina promissio. Mouere autē pōt: quō deus flebat mortuū ptinuo eo iubēte victurū? Vn̄ fleuit dn̄s, nō mortuū: sed mortē quā peccando hō cōtraxit: Si em̄ pctm̄ nō pcessisset, sine dubio mors secuta nō fuisset. Secuta est ergo mors corporis, quam præcessit mors aiæ: pcessit deserendo deū: & mors corpis secuta est deserēte aia. Hac deseruit deū volens: hac coacta est deserere corpus nolēs. Ac si illi diceret: Recessisti ab eo quem diligere debuisti: recede ab eo quem dilexisti. Quis em̄ vult mori? prorsus nemo: & ita nemo vt petro diceretur: Alius te cinget, & ducet quo tu nō vis. Si nulla esset mortis amaritudo: nulla pfecto esset martyrū fortitudo. d ¶Sicut & cæteri &c. Augu. de pompis exequiaꝝ. Proinde pompa funeris: agmina exequiaꝝ sumptuosa: diligētia sepulturæ: monumētoꝝ opulenta constructio viuoꝝ sunt qualiacūq solatia, non adiutoria mortuoꝝ. Orōnibus vero sctæ eccl̄iæ: & sacrifcio salutari & elemosynis quæ p eoꝝ spiritib⁹ erogant, nō est dubitandū mortuos adiuuari: vt cum eis misericordius agatur a dn̄o q eoꝝ pctā meruerūt. Hoc em̄ a patribus traditū vniuersa obseruat eccl̄ia: vt p eis q in cōione corpis & sanguinis defuncti sunt: cū ad ip̄m sacrificiū loco suo cōmemorent, oret ac p illis quoq id offerri cōmemoret. Cū vero eoꝝ cōmemorādoꝝ cā opa mię celebrent: qs eis dubitet suffragari p quib⁹ orōnes nō inaniter deo erogantur? Nō em̄ ambigendū ista pdesse defunctis: sed talib⁹ q ita vixerunt añ mortē vt possint hæc eis vtilia esse post mortē: Nā q sine fide opante p dilectionē, eiusq sacramētis de corpibus exierūt: frustra illis a suis hui⁹ pietatis impēdunt officia: cui⁹ dū hic eēnt, pignore caruerūt: nō miam sibi thesaurizātes, sed irā. Nō ergo mortuis noua merita cōparant, cū p eis aliqd boni opant sui: sed eoꝝ pcedētib⁹ psequētia ista reddunt. Et iō istā finiēs qsq vitā nisi qd meruerit in ipa, non poterit hr̄e post ipsam. pmittant itaq pia corda charoꝝ de suoꝝ mortib⁹ ptristari dolore sanabili: & psolabiles lachrymas fundāt cōditiōe mortali: quas tn̄ reprimat fidei gaudiū: q credunt fideles qn̄ moriunt aliq̄tulū a nobis abire, & ad meliora trāsire. Sit p virib⁹ cura sepeliēdi & sepulchra cōstruēdi: qa hęc in scripturis sctis inter bona opa deputata sunt nec solū in corporibus pr̄iarchaꝝ & alioꝝ sctoꝝ: sed etiā in ipsi⁹ dn̄i corpe laudati sunt q ista fecerūt. Impleāt ergo hoies erga suos officia postremi mūeris: & sui hūani lenimēta mœroris verū illa q adiuuāt spūs defunctoꝝ. s. oblatiōes, erogatiōes. multo p eis obseruāti⁹ abūdantiusq impēdēt. Poterat aūt de⁹ hoc donare credētib⁹: vt nec istius expirent corpis morte. Sed si hoc fecisset, carni q̄dā fœlicitas adderet minueret aūt fidei fortitudo. Sic em̄ hoies mortē istā timēt: vt nō ob aliud fœlices dicerēt esse xpianos, nisi q mori oino nō possent ac p hoc nemo, ppt̄ vitā futurā ad xpi grām festinaret: sed pp̄ter remouēdā mortis molestiā: & sic delicate q̄dāmō crederet i xpm. Plus ergo gr̄ę pstitit fidelib⁹ suis. Quid em̄ magnū est vidēdo nō mori eos q crederēt, credere se nō moriturū? quāto maius, quāto forti⁹, quāto laudabili⁹ ita credere: vt se moriturū speret, sine fine victurū? Vn̄ & chari ei⁹ supstites cōsolari qūt, in tristicia mortis amici. Idē de verbis apl̄i. Quid em̄ mirū si contristaris, vt corpus

Vtrum dolēda mors.

Ioh.11.e.

Ibi.21.f. F

Quę mortuis prosint.

Gal.5.b.

Rom.2.a

Mat.27.g.

a¶a curiositate. b¶dimissis alienis qd vo-
detis vt quieti sitis: & vt vestrū ne- a b
bis vtile est in emēdatione vitę vrę. & opus
a gocium agatis: & operemini mani c
manuū facite qd adiuuat qetos esse: hoc em̄
bus vris sicut pcæpim⁹ vobis: & vt d
malum ex ocio venit.
honeste ābuletis ad eos q foris sūt:
a¶nō solū hoc voluimus vos scire: sed etiā.
b & nullius aliqd desideretis. †Nō- e f
lumus aūt vos ignorare fratres de
a¶q q̄si de somno integri surgent. ¶iā. ¶.i. mortuis. b¶incōsolabilr de morte amicoꝝ.
c d dormiētib⁹ vt nō cōtristemini sicut g h
a¶infideles. b¶resurrectionis. c¶Q. nō inconsolabiliter debetis cōtristari.
& cæteri q spem nō habēt. Si em̄ cre i
a¶hoc videtur obesse resurrectioni.
dimus q iesus mortu⁹ est & resurre
a¶debemus credere q. ¶vel in iesu.
f xit ita et de⁹ eos q dormierūt p iesū k l
g a¶nō solū suscitabit. b¶vt cū eo immortales in eadem beatitudine. m
addducet cū eo. Hoc em̄ vobis dicim n o

corpus quod viuit ex aia sit exanime discedēte aia? q ambulabat iacet: q loquebat tacet: clausi oculi lucē nō capiūt: aures nulla voce patescūt: oia mēbroꝝ officia cōqeuerūt: Nō est q moueat gressus ad ambulādū: man⁹ ad opādū: sensus ad pcipiēdū. Nōne ista est dom⁹ quā nescio? qs inuisibilis habitator ornabat? discessit q nō videt: remansit qd cū dolore videtur. e ¶Eos. Non solū eos qui viui inuenientur: sed & mortuos de quibus dubitatis. f ¶Qui dor. Christū dicit mortuū: fideles dormiētes, vt magis credāt resurrectionem. Christū mortuū appellat vt dū audimus illū mortuū fuisse & resurrexisse: nos quoq sperem⁹ resurrecturos p vtutē diuinitatis eius. Electos aūt iō dicit dormiētes qa nemo tā facile pōt sociū excitare a somno, q facile hoies excitabāt a somno mortis. Eos q dor. & si incinerati, adducet. Nā hoc ordine Q. viui nō puenient eos: & si eos magis putatis adducendos cum iesu. g ¶Per iesum addu. cū eo. Semper euntes, eū sequendo venerūt ad somnū mortis. vnde & alia scribit epla. Nos qui viui. Se illis vltimis viuis cōnumerat, cū qbus erat vnū corpus: & qa apl̄i illis vltimis similes sunt in passionib⁹. Nos qui viui. i. illi de nobis q viui inuenient: q tormētis antixpi erunt residui: vn̄ sunt dignissimi non puenient mortuos: adeo erit festinata resurrectio mortuorum: Nota in his diem iudicij tempore apl̄i futurū posse videri. ☞Qm̄ ipse

NICO. DE LY.

✲ a ¶Vt quieti si. & nō vagabūdi: qa tales solent cadere in alia vitia. s. curiositatis & carnalitatis. b ¶Et vt vestrum negocium agatis. Quia hoies circa hoc negligētes depauperantur: & quia volunt tenere modum viuendi cōsuetū: & per cōsequens latrones & raptores efficiuntur. c ¶Et operemini &c. ad euitādum ociositatē, quæ est sentina oim vitioꝝ: & ad cōseruandū sanitatem quā facit labor moderatus. d ¶Et vt ho. am. &c. i. ad infideles: vt ex bona vestra cōuersatione cōuertant ad fidē. In moralibus em̄ magis mouēt exēpla q verba. e ¶Et nullius &c. ita q nō solū caueatis a malo actu exteriori, sed etiā iteriori. f ¶Nolumus. Hæc est quarta pars principalis: in qua corrigit aliqs immoderate lugentes mortuos. Et diuidit in tres partes: qa primo arguit hūc luctū. scd'o ponit occasionalr futurę resurrectiōis modū ibi. Hoc em̄. tertio cōcludit intentū ibi: Ita. Circa primū dicit: Nolumus aūt &c. de dor. i. de defunctis q dormiūt somno mortis a quo excitabunt tpe resurrectionis. g ¶Vt nō cō. incōsolabilr. h ¶Sicut & cæteri &c. s. futuræ resurrectionis: & sic credūt aliq amicos defunctos perijsse totaliter, & ad semp: & pp̄ter hoc habēt occasionē lugēdi eos quasi incōsolabiliter nō sic aūt xpiani q habent spē resurgēdi: pp̄ter qd vitiosum est eis immoderate mortuos lugere: qa in hoc assimilant infidelib⁹ futuræ resurrectionis spē nō habētib⁹ lugere tn̄ defunctos moderate est op⁹ pietatis. Q: aūt resurrectio mortuoꝝ sit mox futura ostēdit, dicēs. i ¶Si em̄ &c. & accipit hic si p qa. nā ad articulos fidei ptinet credere iesum vere mortuū fuisse & resurrexisse. k ¶Ita & de⁹. q suscitauit iesum. l ¶Eos q dor. somno mortis. m ¶Per iesum. Tanq̄ p mediatorē dei & hoim. n ¶Adducet cū eo. ad vitā imortalē feliciter suscitādo. o ¶Hoc em̄ vo. qa locut⁹ est apl̄s de resurrectiōe futura iō hic pn̄r declarat modū resurrectiōis. Ad cui⁹ intelligentiā sciendū: q aliqui dixerūt, q xpo veniēte ad iudiciū aliq hoies reperient viui: q trāsferent ad statū immortalitatis sine morte intermedia: sic exponētes qd hic dr: Deinde nos q viuim⁹ q relinquimur. s. viui vsq ad aduentū xpi, simul rapiemur cū illis. i. cū mortuis resuscitatis: obuiā xpo descendēti ad iudiciū. Et dicūt q apl̄s se cōnumerat eis, eo q ptinet ad idē corpus ecclīæ: sed hæc expositio prio deficit i hoc: q dicit aliquos sine morte ad immortalitatē trāsire: qa oēs descēdentes ab adā: pter xpm̄, & matrē ei⁹: incurrerūt origiale pctm̄: cui⁹ pœna est mors & iō oēs soluēt debitū mortis, pp̄ter qd alij dixerūt q illi q in aduentu xpi repient viui in raptu illo obuiādo xpo subito moriēt: & statim resurgēt: sed adhuc hoc vr̄ incōueniēter dictū: qa cōflagratio ignis purgās elemēta & incinerās corpora mixta, pcedet aduentū xpi ad iudicium: & sic nulli hoies reperient viui q obuient christo venieti: nisi de resurgentibus post ignem dictū. ¶Præterea q Apostolus connume-
✲ret se pdi

Diuisio.

G ☞ a ¶Qm̄ ipse dn̄s. In ppria persona. c ¶Descēdet. Non humilis vt prius, sed iubēs voce: vel suꝑpsius vel archangeli, vel angelorum quæ faciet resurgere mortuos. Quæ dr̄ tuba: qa manifesta. vel quasi ad bellū quæ erit dei christi: vel cui deus dabit efficaciā. b ¶In tuba dei. Haimo. Tuba, erit magna vox angeloꝝ. Vel, in tuba: qa manifeste. Vn̄: Videbit ois caro salutare dei nostri. Vel sicut tuba in bellis: quia tunc inimicos debellabit: & sicut tuba in festis, amicos ad festiuitatem æternę gloriæ inuitabit. d ¶Deinde nos q viuimus &c. Ambr. In aduentu dn̄i q viui fuerint inuenti, obuiā rapient dn̄o in aera mortē quasi soporē passi. In ipo em̄ raptu mortē & resurrectionē habebūt: dūq aia in ipso raptu exierit a corpore, remanebit corpus terra: sed iā breue spaciū tenebit ipsa mors, vt nec cogitari, nec ppēdi possit. Aug. Quæri solet: vtrū illi quos viuos inueniet xps nūq oino morituri sint: an ipso temporis puncto quo rapient obuiā xpo ad immortalitatē mira celeritate sint trāsituri? Non em̄ dicendū est fieri nō posse vt per aera in sublime portētur in illo spacio & moriant, & reuiuiscāt. Ad hūc aūt sensum quo æstimemus illos quos hic viuos inuēturus est dn̄s in ipso paruo spacio: & passuros mortem: & accæpturos immortalitatem: apl̄s vrgere nos videtur: vbi dicit: In christo oēs viuificabimur. Et alibi: Quod seminas non viuificatur, nisi moriat. Cur autem nobis incredibile videat illā multitudinem corporum in aere quodāmodo seminari: atq ibi immortaliter & incorruptibiliter reuiuiscere: cū credamus in ictu oculi futurā resurrectionē & in mebra sine fine victura tanta facilitate, tantaq inæstimabili velocitate rediturū antiquissimoꝝ cadauerum puluerem? Nec ab illa snīa illos arbitramur futuros immunes: qua dictum est. Terra es & in terrā ibis. i. in hoc ibis amissa vita qd eras anteq sumeres vitam hoc eris exanimatus qd eras anteq esses animatus. e ¶In nubib⁹. Quia nubes suscipient eos: vt christum in ascēsione suscæpit. vn̄ alius interpres dicit: Baiulis nubibus. f ¶Itaq conso. inui. Aug. de verbis apl̄i: Pereat contristatio vbi est tanta cōsolatio: detergat ex aio luct⁹: fides expellat dolorē. In tanta spe nō decet esse triste templū dei. Ibi habitat bonus cōsolator: ibi qui nō fallit promissor. Quid em̄ mortuū diu plāgimus? Inquies: qa mors amara est. Sed p illā trāsiuit & dn̄s. Cōsolemur ergo nos. Sed dices: pōt nō dolere cor humanū defuncto charissimo? immo melius cū dolet, sanat cor humanū, q non dolendo sit inhumanū. Maria em̄ dominum quærebat: & mortuum fratrem dolebat. Ca. V.

DE tem. i. an æstate, an hyeme: an die vel nocte. h ¶Et mo. scilicet qua hora diei vel noctis venturus sit xps. ☞Dies do.

a¶hoc deus non docuit.
mus in verbō dn̄i: qa nos q viuim⁹ a b
¶oibus pcedentibus sanctis.
qui residui sumus in aduentu do-
¶in resurrectione.
mini, non pueniemus eos qui dor c d
a¶longe tpe. b¶nā potius mortui resurgēt primi: qd poterit facere qui dn̄s est.
a mierūt: Quoniam ipse dominus e
¶imperio. a¶surgite mortui. b¶vel angelo
b in iussu & in vocē archangeli & in f g
rum. a¶vox erit quasi tubæ: suos excitans. h
b¶localiter vel de occulto.
c tuba dei descēdet de cœlō: †& mor- i k
¶qui interim quiescunt.
tui qui in christo sunt resurgēt pri- l m
a¶illi de nobis q viui erūt & residui āte xpo.
d mi. Deinde nōs qui viuimus, qui n
a¶in ipso raptu erit mors & resurrectio.
¶ab angelis.
relinquimur simul rāpiemur cum o
e illis in nubib⁹ obuiam †christo in p q
¶immortales facti.
aera: & sic semper cum dn̄o erim⁹. r
a¶qa oēs resurgemus & cū xpo erimus.
b¶alter alterum de morte amicoꝝ.
f Itaq consolamini inuicēm in ver- s
bis istis. Ca.V.
¶De resurrectione indiguistis vt scriberem vobis.
g DE temporibus autem & t
a¶qa nihil aliud scriberem nisi
h momentis nōn indige- v
qd scitis. s. clam futurum.
tis vt scribam vobis. † Ipsi enim x

quæ dr̄ tuba pp̄ter similitudinē tubæ materialis ve. te. q̄ fiebat vocatio ad cōciliū, & pparatio ad bellū, & inuitatio ad festū: qa tūc oēs cōgregabunt in iudiciū: & armabit creatura in vltionē inimicoꝝ & inuitabunt iusti ad festū angeloꝝ. i ¶Descendet de cœ. Nā iudicabit in forma humana apparēs fm̄ q dr̄ Act. i. b. Hic iesus q assumpt⁹ est a vobis. s. in forma humanitatis: sic veniet. s. ad iudiciū. k ¶Et mor. q &c. Ista prioritas & posterioritas non pōt referri ad actū resurgendi, ita q aliq resurgent prius alijs prioritate tpis. nā oēs resurgent in eodē instanti. fm̄ q dr̄. i. Coꝛ. xv. g. Oēs quidē resurgemus: & subdit: In momēto, in ictu oculi. Nec pōt hic accipi prioritas dignitatis: qa pr̄es ve. te. in resurrectione nō erunt digniores apl̄is q erunt assessores iudicis: Mat. xix. d. Sedebitis super sedes duodecim &c. de qbus dicit hic apl̄s. Deinde nos pp̄ter qd saluo meliori iudicio videt mihi q ista prioritas & posterioritas sit referēda ad qetē in xpo p bonā mortē: & sic iungēdo lr̄am dr̄. Et mor. q in chri. sunt. i. qescūt in fide ei⁹ mortui. l ¶Primi. respectu nr̄i qui adhuc viuimus. m ¶Resurgent. cum posteris. n ¶Deinde nos qui viui. supple quiescemus in christo in eius fide moriendo. o ¶Simul ra. cum il. iam resuscitati cum ipsis. p ¶Obuiā chri. venienti ad iudicium. q ¶In aera. vbi pferet snīam iudicij sup vallē iosaphat: vt dictum fuit Ioel. iij. r ¶Et sic semper &c. qa electi a xpo nō separabunt ampli⁹: sed semp erūt sibi piuncti: nō solū in aīa, sed et in corpe. s ¶Itaq. Hic ex pdictis concludit intentum. s. q fideles nō dn̄t immoderate lugere mortuos: sed de ipsis cōsolari: ex q̄ sunt ad vitā immortalē & fœlicē resuscitādi: & hoc est qd dicit: Itaq consolamini &c. de resurrectione fidelium prædictis.

C

†1.Coꝛ. 15.c.

als† dn̄

¶In cap. iiij. vbi dr̄ in postilla: Vt sciat vnusquisq vas suum possidere.

D

ADDITIO. I.

Hoc qd dicit: Vt sciat vnusq̄sq vas suū &c. fm̄ Glo. pōt exponi aliter. s. q nō solū ab illicito qs abstineat, sed nec licito abutat: sed sciat vnusquisq possidere vas suū: id est vxorē suā in sctificatione. s. vt nō turpiter abutendo eam possideat.

†2.Pet. 3.c. Apo.3.c.

¶In eo. ca. vbi dr̄ in po. Rogam⁹ aūt vos fr̄es vt abūdetis magis.

ADDITIO. II.

In hoc qd dr̄: Vt abūdetis magis &c. itelligit q licet facerēt opa dilectiōis bōa: Possent tn̄ facere meliora ad q̄ rogat, vt operā dent. qa difficile est dimittere consuetudinē. Et qd sequit: Vt quieti sitis: & vestrū negociū agatis: intelligit dimissis alienis. qui em̄ circa aliena, multū occupat, necesse est vt sit inqetus. vel ppria negocia negligat.

DE tēporibus. Postq apl̄s reddit thessalonicenses beniuolos & dociles: hic pn̄r ostendit eos cautos. Ca. V. Circa quod sciendum, q cautela maxime requirit circa illa de qbus certū est q veniēt: cū tn̄ hora veniendi est simpliciter ignota. Sic aūt est de die iudicij. fm̄ q dicitur Matth. xxiiij. c. De die illa & hora nemo scit: neq angeli in cœlo. pp̄ter qd apl̄s circa hanc reddit thessalonicenses cautos. Et diuiditur in duas partes: quia primo eius incertitudinem ostēdit. secundo thessalonicenses cautos reddit, ibi: Vos autem. Circa primum sciēdum, q dies iudicij dupliciter accipit in scriptura. Vno modo pro ipsa die iudicij generalis in fine mundi. Alio modo p die iudicij particularis: quæ est dies mortis cuiuslibet hominis. Nam in illo statu in iudicio finali præsentabitur in quo in morte inuenietur. Intentio vero apostoli videtur hic magis esse de die mortis: quia ipse sciebat diem iudicij finalis multū distare: vt patet in epistola sequenti. Ipse autem hic hortatur thessalonicēses vt sint cauti, ne repente veniat super eos dies domini & inueniantur imparati. Verumtamen vtroq modo littera exponetur: & primo de die finalis iudicij, cum dicitur. t ¶De temporibus autem & momen. pertinentibus ad diem finalis iudicij. v ¶Non indigetis vt scribam vobis. Quia talia scire ad vos non pertinet: secundum q dicitur Actuum. i. a. Nō est vestrum nosse tēpora &c. x ¶Ipsi enim diligenter. scripturas supple considerando.

Diuisio. Dies iudicij duplex.

✲Scitis

NICO. DE LY.

✲ret se pdictis: eo q ptinet ad idē corpus eccl̄iæ cū eis: nō videt rōnabiliter dictū. nā eadē rōne diceret de oibus fidelibus pteritis, presentibus, & futuris. Propter qd saluo meliori iudicio, videntur mihi verba apl̄i aliter exponēda, cum dicitur: Hoc em̄ vo. di. de modo futuræ resurrectionis. a ¶In verbo dn̄i. i. sicut reuelauit nobis. b ¶Quia nos q vi. &c. in hoc mūdo a patrib⁹ defunctis. c ¶Non præueniemus. in resurrectione futura. d ¶Eos qui dor. citi⁹ resurgēdo illis q iā ante diu mortui sunt: qa resurrectio fiet virtute diuina, q̄ opat in instāti. iō subdit: e ¶Qm̄ ipse dominus. iesus christus. f ¶In iussu. dicēdo: Surgite mortui ad iudicium. g ¶Et in vo. archan. s. michaelis, q est princeps ecclesię sub quo intelligunt angeli: q ministerium adhibebūt in resurrectione colligendo cineres: & magnū sonū facient tanq iudicis pcones. Potest etiam aliter exponi, vt illud dictum: Surgite mortui ad iudiciū sit archāgeli michaelis executiue: & xpi imperatiue: cuius virtute infinita fiet resurrectio: & sic cū dr̄: In iussu. refert ad christum. Et quod subditur. Et in vo. ar. ad michaelem archangelum. h ¶Et in tu. dei. Ista tuba non est aliud nisi vox prædicta quæ dr̄ tuba

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Dies dñi. Hic dies est hominum pro libitu suo: sed tunc erit dies dñi. b ¶Sicut fur. ita improuisus veniet malis tunc: qd' & in obitu cuiusq; fit. Sicut fur nō dico die, sed nocte: cū latērius venit: & hoīes dormiunt, tunc oīa surripit: vt qui diuitē se putabat, euigilans nihil inueniat. Ita multi hic bñ securi, nihil boni se habere tunc inuenient. Propter hoc incæpit de tēporibus: vt moneret eos cauere sibi ne ita deprehendant̄. Aug. in ep̄la ad Esicium. Non ergo post q̄tū tpis hoc futurū sit: sed quō futurū sit opus est scire vt curēt filij lucis esse & parato corde vigilare: qui nolunt ab illa hora sicut a nocturno fure cōprehendi. Nam si ad cauēdum hoc malum: id est ne hora domini tanq̄ fur inueniat imparatū: opus est nosse tēporū spacia: non diceret ap̄ls non esse opus vt hoc scriberet: sed potius scribendū hoc esse potius iudicaret: nunc aūt non opus esse illis mōstrauit: qbus sufficiebat vt scirēt, imparatis atq; dormiētibus horā dñi sicut furē esse: atq; hoc sciendo vigilarent. c ¶Cū em̄ dixerint. Nā sicut in verbis Danielis inuenit̄: Regnabit antichristus & ministri eius tribus annis & dimidio: & interficientur ab illo helias & enoch: sicut & in Apoca. habet̄. Et tūc erit talis tribulatio qualis ante non fuit: nec post erit. Postea interficietur a michaele: & maxima pars suorū. Post mortē vero antichristi .xlv. dies concedentur ad p̄niam hoīm qui titubauerūt in persecutione illa. Sed ministri antixp̄i gaudebunt illis diebus ducētes vxores, & cōuiuātes, dicētes. Licet princeps nr̄ mortuus sit, mō habemus pacē & securitatem. d ¶Filij lucis. Fides est lux q̄ facit diē. i. habitum virtutum: ecōtra tenebrę sunt infidelitas: nox habitus vitiorꝝ. e ¶Non sumus no. &c. Igit̄ nō dormiamus. i. in p̄sentibus torpeamus: sed vigilet mens attendens hæc caduca. & sobrie his vtamur: nō quasi bonis nr̄is, sed ad sustētationē datis. Vere nos q nō sumus noctis nō debemus dormire. nā qui dormit, ꝓpter noctē dormit. i. vitia & p̄ctā sua traxerūt eos ad hoc: vt obliti vitæ æternæ in istis q̄escant & q æbrij sunt, his immoderate vtēdo: ex nocte vitiorꝝ hoc habēt. f ¶Induti loricam &c. Sicut lorica munit vitalia: ita fides & charitas nos contra appetitum terrenorum. Si em̄ attēdimus q̄ christus pro nobis passus surrexit, & nobis vitam parauit: qui sumus quasi cohærentes hami fidei: si & charitati insistimus, nunq̄ mentes nostras vincet temporalis appetitus. ☞Si etiam

An expediat scire extremū diem. — Dañ.12.c — F

a¶inquirendo scripturas. b¶non pro tpe diei sed qa tunc oīa aperta. ¶aduentus.
diligēter scitis: quia dies dñi sicut a b
a¶ita latenter. b¶sicut fur: qa incautus.
c fur in nocte ita veniet. Cum enim c
a¶carnales. b¶est. ¶nunc in præsenti. c¶de futuro. d¶subitanea perditio diei iudicij. e¶subitus.
dixerint, pax & securitas: tunc re- d
a¶ita grauis & subitus.
pētin9 eis supueniet interit9: sicut
¶quæ tandem euadit: sed illi non.
dolor in vtero habētis: & non effu
a¶illis erit improuisus dies dñi: sed vobis
gient. Vos autem fratres non estis e
non. ¶ignorantiæ. a¶ita.
in tenebris: vt vos dies illa tanquā f g
¶ad mortem æternam.
d fur cōprehendat. Oēs em̄ vos filii h
a¶fidei. b¶virtutū: p quas bona operant̄. c¶ne quis puter partim posse
e lucis estis & filii diei. Non †sumus i k
esse diei: partim noctis. a¶qa non noctis.
noctis: neq; tenebrarum. Igitur, l m
¶Cōmonet ne securi de xp̄o negligēter agamus. a¶carnalibus dediti.
nō dormiamus sicut & cæteri: sed n
vigilemus & sobrii simus. Qui ei p q
dormiunt, nocte dormiunt: & qui r s
a¶Illi per noctem.
æbrii sunt, nocte æbrii sunt. †Nos t v
a¶virtutib9 lucētes. b¶nō solū vigilemus:
autē qui diei sumus sobrii simus:
sed. a¶per hoc. b¶ecce facultas.
f induti loricam fidei & charitatis, x y
a¶per spem veniemus ad salutē non em̄ posuit nos deus in spe vt habeam9 irā: sed acq
& galeam spem salutis. Quoniam z a
ramus salutē bñ operādo. a¶pœnā æternā.
non posuit nos deus in irām: sed b
¶non em̄ ociosis dabitur salus. a¶& hoc.
in acquisitionem salutis per domi c
a¶sine quo nec spes nec aliud nos iuuaret.
num nr̄m iesum christū, q mortuus
¶in carne viuamus.
est p nobis: vt siue vigilemus siue d e
a¶mortui fuerimus. b¶ad similitudinem eius coniuncti ei.
dormiamus simul cū illo viuamus f

pen. eis sup. inte. Quod nō pōt exponi de bñ gaudētibus. Propt qd' melius videt̄ reduci ad tpus dñationis antichristi: qn̄ obtenta ciuitate & tēplo oñdet se tanq̄ sit de9 vt dr̄ in ep̄la sequēti: & tūc satellites eius gaudebūt de p̄tāte dñi sui: sed repētinus supueniet eis interitus: qa cito fulminabit antixp̄s cū maxima parte sui exercitus. Nec obuiat huic expositioni: q̄ dñatio antichristi & eius fulminatio p̄cedent diē iudicij: de qua loquit̄ ap̄ls an̄ immediate: qa frequēter prius facta posterius narrāt̄. Scd'o exponēda est lr̄a de die mortis sic: De tpibus aūt & momētis in qbus debeat mors venire, nō indigetis vt scribamus vobis. q.d. qa nō scriberē vobis, nisi illud qd' iā scitis. s. q̄ est totalr̄ icertum: iō subdit̄: Ipsi em̄ scitis p experiētiā quotidie vidētes. Quia dies dñi. i. mortis quę dr̄ dies dñi: qa tunc veniet ad particulare iudicium ipsi9 moriētis rōne supradicta. Sicut fur in nocte. i. repente & ex improuiso. ideo subdit̄: Cū em̄ dixerint: hoīes mundani. Pax & securitas credentes diu viuere in delitijs tēporalibus & temporali pace. Repentinus supueniet interitus scilicet mortis corporalis. Sicut dolor in vtero habentis: q̄tum ad pœnam inferni. Et non effugient: quia in inferno nulla &c. De hoc ponit exemplū saluator. Luc. xij. c. de illo q dicebat animæ suæ: Aia mea habes multa bona reposita in multos annos: q̄esce, comede & bibe & epulare: & dixit ad illū dominus: Stulte, hac nocte repetent aīam tuā a te: q̄ aūt cōgregasti cuius erūt. c ¶Vos aūt. Hic cōsequenter ap̄ls reddit thessalonicenses cautos cōtra diē iudicij gn̄alis: qa sicut dictum est: Qualis qs in morte inuenitur. s. iustus aut iniustus: talis in iudicio p̄sentabit̄. Cautela vō ad hoc est: vt hoies semper sint parati per bonam vitā ad recipiendum mortē. hoc aūt fit per hoc: q̄ hō bñ ad seipm se habet, & ad ꝓximū, & ad deū: ꝓpter qd' ad hæc tria inducit ap̄ls. Et f̄m hoc diuidit̄ in tres partes q̄ ꝓsequēdo patebunt. Igitur ad primum inducit, di. c. Vos autem fratres non estis in tenebris. scilicet erroris sicut sunt infideles. f ¶Vt vos dies illa. scilicet mortis. g ¶Tanquam fur compre. i. imparatos. h ¶Oēs em̄ vos filij lu. estis. i. xp̄i: qui est lux vera illuminans omnem hominē. Ioh. i. b. Cuius estis filij per baptismum. i ¶Et filij diei. i. noui testamenti qd' dr̄ dies: Roma. xiij. d. Nox præcessit: dies aūt appropinquauit. k ¶Non sumus no. s. mosaicæ obscuritatis. l ¶Neq; tene. i. diuersorum errorꝝ gentilium. m ¶Igitur non dormia. in peccatis. n ¶Sicut & cæteri. qui sunt increduli. o ¶Sed vigilæ. per attentionē mentis ad ea quę sunt salutis. p ¶Et so. si. ex parte corporis: vtentes tpalibus ad naturæ sustentationem, & ad bonam sensuū dispositionē. q ¶Qui enim dor. in voluptatibus & peccatis. r ¶Nocte dor. s. ignorantiæ. Nam ignorat oīs malus: f̄m qd' dicit philosoph9. iij. Eth. s ¶Et q eb. sunt. immoderate vtētes bonis corpalibus. Vñ dr̄ æbri9: a bria, qd' est mēsura: q̄ si extra mēsurā posit9. t ¶Nocte e. sūt. s. ignorātię rōne dicta. v ¶Nos aūt. Et patet ex dictis sn̄ia. x ¶Induti lo. fi. Sicut em̄ lorica efficit̄ ex plurib9 iūcturis iuicē se cōplectētib9: sic fides itegrat̄ ex plurib9 articulis ad inuicē ꝯnexis. y ¶Et cha. q̄ est forma fidei. sicut aūt lorica ꝓtegit corpus: sic fides charitate formata ꝓtegit aiam a dæmonū insultibus. z ¶Et ga. spē sa. Sicut em̄ galea munit caput qd' est supior pars ipsi9 corporis: sic spes supiorē ptē aię, ipam ad cœlestia eleuādo. a ¶Quoniam non po. nos de9 in irā. i. in dānationē æternā. b ¶Sed in hac salu. i. vt acqramus vitā beatā ex opibus meritorijs. c ¶Per do. no. i. sine cuius adiutorio nullū opus pōt esse meritoriū. d ¶Vt siue vi. viuēdo corpaliter. e ¶Siue dor. mortis corpalis somno. f ¶Simul cum illo vi. vita gratiæ quæ est in anima immortali. ✻Propter

Deinteritu antichristi. — al's † effi — Cautela optima. H — †Ephe.6.c

NICO.DE LYRA.

✻ a ¶Scitis quia dies do. i. dies iudicij, q dr̄ dies dñi: qa tunc xp̄s apparebit vt dñs, qui in primo aduētu apparuit vt seruus. b ¶Sicut fur in no. Nō p hoc intelligendū est q̄ dñs vētur9 sit ad iudiciū tpe noctis, sed magis clara die sicut in cœlum ascēdit: Act. i. b. Hic iesus q assumptus est a vobis in cœlū &c. sed qa veniet subito hoībus hoc nō p̄uidentibus. c ¶Cū em̄ di. &c. Glo. sup locū istū dicit: q̄ intelligit̄ de socijs antixp̄i: qui post mortē eius credētes se esse in pace & securitate, faciētes festa & cōuiuia exercētes p diuersa loca. Sed istud nō videtur cōueniēter dictū: qa glo. præmittit q̄ antixp̄s fulminabit & maxima pars sui exercitus peribit cū eo ꝓpter qd' non est verisil'e q̄ remanētes esse debeāt in tāta securitate & iocūditate: sed magis in timore: & sic videt̄ glo. sibijpsi repugnare. Itē videt̄ esse contra dictū cōmune doctorꝝ & sctōrꝝ: q dicūt cōiter q̄ mortuo antixp̄o & falsitate eius manifeste detecta, oēs gentes cōuertent̄ ad christū: & sic non remanebunt aliqui in secta antichristi. Nec potest dici sustinendo glo. præmissam, q̄ illi qui fuerant de secta antichristi prædicta festa & cōuiuia faciant eo q̄ sint cōuersi ad fidē xp̄i: quia de ipsis dicentibus: Pax & securitas. subdit ap̄ls: d ¶Tunc repen. eis

A ☞ Si etiam spes æternæ salutis ad superna tendens vt galea mentē obuoluit: nō lædet̄ a tpali appetitu. a ¶Vt habea. il. abū. &c. Haimo necessaria eis ministrādo: & reuerentiā dignitati exhibendo. Quid em̄ prodest honorē sine fructu habere: Sicut diuitiæ negligentiā pariūt salutis: ita egestas dum saturari quærit a iusticia declinat. Ideo in alia ep̄la præcipit presbyteros duplici honore esse honorandos. b ¶Rogamus autem vos fratres. Haimo. Hic admonet prælatos vt subiectorꝝ improbitatem & impatientiam patienter ferant: dum in aliquo contra eos murmurant. c ¶Malum pro malo. Tunc enim malum pro malo redditur, si corripiēdus non corripitur: sed praua dissimulatione negligitur. d ¶Semper. Vel generaliter ad oēs semper gaudete. e ¶Sine inter. i. semper iuste viuite: & æterna desiderate. ¶Aug. Iustus em̄ nūq̄ desinit orare, nisi desinat iustus esse. Semp orat q semp bene agit. Ipsum em̄ desideriū bonū oratio est. Et si cōtinuū est desideriū, cōtinua est oratio. Vel, f ¶In christo. est ostensa volūtas dei: qa hæc fuerūt in xp̄o: in quo nihil deo displicuit. g ¶Spiritū no. ex. Quia voluntas dei est facere hæc oīa: vos maiores qui habetis per spiritūsanctū donum intelligentiæ nolite abscōdere, quo merito & vos pderetis. Vos subditi prophetias illorū nolite spernere tamen non oia indiscrete accipiatis: sed probate. i. ratione discutite: & quod bonū inuenit̄ retinete. Spiritū noli. ex. i. sicut sp̄ūsctūs ad horā qd reuelat: nolite ꝓhibere loqui qd' sentit. Vel sp̄m̄sctm̄ q datus est nobis: nō q̄tū in se, sed in nobis extinguim9, dum peccādo fugamus. g ¶Ab omni specie ma. &c. Solēt em̄ sp̄ūs immūdi fallaciter dicere bona: & inter hæc subinducere praua: vt per hæc quæ bona sunt accipiantur & mala. i ¶Ipse autē deus pa. Ego ita prælatos & subditos moneo: ipse aūt de9 qui potest. k ¶Spirit9 vc. Ratio seruet̄ integra, non cōsentiēdo carni. o ¶Vsq; in aduētu dñi. Hoc est vsq; ad finē vitæ. l ¶Et anima. i. sensualitas integra seruiēdo rationi. m ¶Et corpus. vt nihil agatis eius ministerio vnde aliquis conqueratur. Aliqn̄ inquinatur anima per cogitationē malā: & est mundū tamē corpus. Ideoq; spiritū integrum in hoīe dicit esse debere. Sit autem mala vita vel cogitatio intercidat: non erit integer spiritus. Spūs & anima & corpus. August. Tria posuit quibus homo constat. i. spiritū, animā, & corpus scilicet illud quo intelligimus: & illud quo viuimus: & illud quo visibiles & cōtrectabiles sumus quæ rursus duo dicuntur: quia sępe aīa cum spiritu noīatur. ¶Vel. Spūs ponitur pro donis suis. i. gratia spūs quę data est in baptismo seruetur incorrupta & integra: ne nostro vitio vel immūdicia corrūpatur vel fugetur. Nam dū agit hō quæ odit spūsctūs: recedit ab eo gra eius penit9: vel minuit̄. n ¶Sine querela ait. August. Non sine peccato de perfectione iusti hominis. Aliud est esse sine peccato: quod de solo in hac vita vnigenito dictum est. Aliud est esse sine querela: quod de multis iustis etiā in hac vita dici potuit. Quia est quidā modus bonæ vitæ: de quo etiā in ista ꝯuersatione iusta querela esse non possit. Quis enim iuste quæritur de homine, qui nemini malum vult: & qb9 pōt fideliter cōsulit: nec cōtra cuiusq; iniurias tenet libidinē vindicandi: vt veraciter dicat. Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: & tamen eo ipso q̄ hoc dicit, sine peccato se nō esse de ☞clarat

Tī.5.c. — Semper orans. — B — 1.Io.1.b

a¶qa hęc spes ē nob. b¶i hac misia. c¶vos alios de morte suorꝝ dolentes. ¶alij.
Propter qd' consolamini inuicē: & a b
a¶nescientes. b¶ali9 aliū: vt tn̄ nō min9 q̄
ædificate alterutrū: sicut & facitis. c
mō faciatis. a¶hoc facite oēs: vos aūt minores. b¶& si subditi. c¶ostendatis vos
Rogam9 aūt vos fratres, vt nōue- d
¶in regimine vestri & doctrina.
ritis eos qui laborant inter vos &
¶ordinatione domini.
præsunt vobis in dño & monent e
a¶vt pes ad recta. b¶ita noueritis. c¶vult vt ex charitate honorent presbyteros.
a vos: ut habeatis illos abundātius
a¶etsi grauiter increpāt, vel puniūt: sciētes hoc exigere opus eorū: pa. cum eis.
in charitate: & propter opus illo- f
b rum pacem habete cum eis. Roga- g h
a¶p̄latos. b¶tn̄. c¶Aug. a quo q cessat ne pdat qd' illi dare solebant, mercēnarius est.
mus autem vos fratres corripite
a¶curiosos gyrouagos. b¶cōtra aduersa. c¶vel desperantes pro peccatis.
inquiētos: consolamini pusillani- i k
a¶vt medici ad sanandū. b¶in fide. c¶si in hoc officio aliqd infertur.
mes: suscipite infirmos: patien- l m
a¶Non solum patimini: nec bonū p malo subtrahitis vt negligatis corripere.
tes estote ad omnes. Videtē nen
c quis malū pro malo alicui reddat
a¶in prosperis vel aduersis. b¶vtile est.
sed semper quod bonum est secta- o
a¶etiā nō credētes. b¶quicqd vobis fiat. ¶Nō modo patiamini, sed etiam.
d mini in inuicē, & in omnes. †Sem- p q
a¶vñ alibi: i tribulatiōe gaudētes. b¶certarꝝ horarū. a¶etiā pro psequētib9. b¶& de aduersis. c¶deo. d¶Oīa facere.
e per gaudete: sine intermissione r
orate: in oībus gratias agitē. Hæc s t
a¶q hoc docuit p xpm. b¶p xpm hoc vo v
f est voluntas dei in christo iesu in
bis. a¶maioribus & minorib9.
g omnibus vobis. †Spiritum noli- x y
a¶vr̄ grām celare nolite. ¶ma' opib9 excludere. Si qs dicta ꝓpharꝝ explanat. & ad ędificationē p̄dicat, nolite despicere. b¶Ecce qd
te extinguere: prophetias nolite z
dixit spm̄. a¶ꝓbāda. Certa ei discussiōe nō
spernere. †Omnia autem probate a
egēt. a¶ab oī re q̄ spēm mali p̄tēdit. vt a praua expositiōe. ¶si qd spēm mali p̄tēdit: & si nō sit malū, nolite præcipitāter agere.
h quod bonum est tenete: †ab omni b c
i specie mala abstinete vos. Ipse aūt d
a¶dator. ¶q pōt inquietudinē remouere.
deus pacis sanctificet vos per oīa: e
¶q̄ docui. a¶de q̄ alibi: Renouamini spū mētis vr̄æ q spūs est mens q̄ seruit legi dei.
k l vt integer spiritus vester & anima f
m a¶& si nō sine pc̄tō: i mltis ei offēdim9 oēs.
n o & corpus sine quærela in aduentu g

✻ a ¶Propter quod conso. inuicē. in laborib9 vitę p̄sentis. b ¶Et ædifi. verbis bonis & exēplis. c ¶Sicut & fa. semp tn̄ pficiēdo in istis. d ¶Rogam9 aūt. Hæc ē scd'a ps: in q̄ inducit thessalonicenses ad hoc q̄ bñ se habeāt ad ꝓximū: & prio ad p̄fectos, eos honorādo, di. Rogam9 aūt vos fra. vt noueritis. ostendendo p effectū vos nosse p̄latos debite eos honorando: tam rōne vitę q̄ ratione doctrinæ. iō subditur: e ¶Et monent vos. iō sunt p̄ cæteris diligendi q̄to spūalia corporalib9 p̄feruntur. f ¶Propter opus illorū. ad vestram salutē ordinatū. g ¶Pacem ha. cum eis. obediendo eis humiliter & deuote. Secūdo hortatur eos vt bene se habeāt ad imperfectos, dicens: h ¶Rogamus autem vos fra. corri. charitatiue. i ¶Inqetos. i. gyrouagos et contentiosos. k ¶Consolamini pusilla. idest in tribulationibus deficientes. l ¶Suscipite infir. mente & corpe, infirmitates eorum q̄tum f̄m deum potest fieri supportando. Quādo enim ex tali supportatiōe insolescunt, eos nō expedit supportare: quia hoc esset malum nutrire. m ¶Patientes estote ad omnes. non solum fideles, sed etiam infideles. Et intelligit̄ ista patiētia q̄tū ad actū animi interiorem. q̄tum aūt ad exteriorē. s. defendendi se vel sua: aut repetēdi rē, vel iniuriā a iudice: non semper expedit: vtpote si ex hoc audacia malefaciendi tribuat̄. nisi ex tali supportatione maius malum, vtpote graue scandalum oriretur. n ¶Videte ne quis malum p malo alicui reddat. hoc enim est vindicare seipsum: quod semper est malum: cum nullus sit iudex in sua cā. si tn̄ aliqs nō habeat superiorem iudicem sibi iniuriam factam debet vel pōt punire: non tn̄ liuore vindictæ, sed zelo iustitiæ. o ¶Sed semper quod est bonum sectamini in inuicem. i. fideles ad fideles. p ¶Et in oēs. id est etiam erga infideles. q ¶Sēper gaudete in do. & si non actu quem oportet aliquando interrumpi: saltem in somno: tamen in habitu. Et eodē modo intelligitur qd' subdit̄: r ¶Sine itermissione orate. Vel hoc referendum est ad horas ad hoc aptas vel constitutas: quarum nulla est intermittenda. s ¶In omnibus. prosperis & aduersis. t ¶Gratias agi. deo. qui aduersa ordinat ad salutem vestram sicut & prospera. & hoc per meritū vr̄æ petitiōis. sicut patet de sancto Iob & subdit causam. v ¶Hæc est vo. dei &c. cui est in omnibus obtēperandū. x ¶Spiritum. Hæc est tertia pars in qua hortatur eos bñ se hr̄e erga deum, dicens Spiritum. scilicet deuotiōis erga deum. y ¶Nolite extin. per immoderatam. curā rerum tpaliū. z ¶Prophe. i. expositiones scripturarum sacrarum. Nolite sper. quia frequenter reuelatur intellect9 simplici qui occultat̄ prudenti. Mat. xi. d. Abscondisti hæc a sa. & prud. &c. Verūtn̄ qa expositores aliqn̄ deficiunt. iō subdit. a ¶Oīa aūt p. id est dicta eorꝝ discutite. b ¶Qd' bonū est te. Contra multos qui in locutionibus & prædicationibus mala dicta melius retinent q̄ vtilia. c ¶Ab oī spe. ma. ab. v. Non solū enim abstinēdū est a malo: sed etiam ab eo qd' habet apparētiā mali: ꝓpter scādalū vitādū: saltē quousq; declaret̄ illud qd' est licitum. d ¶Ipse aūt de. p. id est auctor & dator pacis. e ¶Sctificent vos per oīa. ad corpus & ad aiam pertinētia. f ¶Vt integer sp. vester & aīa &c. Et dr̄ spirit9 q̄tū ad superiorē aīæ partē, & aīa quātū ad inferiorem. g ¶In aduen. do. ad iu ✻dicium

D — †ecci.18. c. — Luc.18.a. — †De cōs. di. 4. c. q̄ris. §. idē. — †15. di. c. sctā. ver. item scripta. — †22. q. 5. de forma §. sed qa. De vi. & ho. cle. c. cū ab oi. De eo q cog. con. vxo. c. veniens & §. cū igit̄.

E clarat. In multis enim of. omnes. a ¶Fidelis. Oro vt sanctifi-
cet: vt sanctificatos seruet. nec inde dubitandum est: quia verus
est in promissis qui vocauit.

¶Finit epistola prima ad Thessalonicenses.

¶Incipit epistola secunda ad Thessalonicenses. Cap. I.

DAulus & siluanus. Quia in
prima epistola quædam dixit
de aduentu domini, & resurre
ctione mortuorū: nunc aliam
scribit epistolā: in qua signat,
licet obscure (nec enim aperte potest) de
abolitiõe romani regni: & de antichristo:
& de inquietudine quorūdā. ¶Hanc epi-
stolam scribit item apostol⁹ thessalonicē
sibus. Orta enim apud eos grauiori tribu
latione: item monet eos ad patientiā: ostē
dens iustum dei iudiciū: vt boni gloriam
cõsequantur, mali pœnam. Scribit etiam
non instare diem dñi: sicut occasione prio
ris epistolæ videbat. Cũ em priorē epīam
legẽdo, peruenissent ad illũ locũ vbi dicit
1.Ti.4.d apostolus. Mortui in aduẽtu eius resurgẽt
primi. Deinde nos q̃ viuim⁹: qui residui
sumus: simul rapiemur cũ illis &c. cõtur-
bati sunt nimiũq; perterriti: putãtes vici-
num diem dñi: ne dãnarent eo q̃ tarde ad
fidẽ venientes imperfecti essent. Ideoq; hoc
cõperto: scripsit eis non imminere diẽ iu-
dicij suo tpe: ne apĩs in hoc mentitus per
oĩa reprobaret: vel ne diabolus hæc exp
ctantibus aliqua fraude illuderet. Corri-
git etiam asperius inquietos. ¶Et est intẽ
tio apostoli, bonos & quietos ad patiẽtiã
monere: & inquietos corrigere: & quæ ob-
scure in p̃cedẽti epla dixerat, hic aliqua
tenus aperire. ¶Primo salutat: deinde gra
tias agit de bonis eorũ: postea monet ad
patiẽtiã & pstantiã. Inde asserit: q̃ aduẽtũ
christi antixp̃i præueniet, & aliqua aduẽ
tus antixp̃i signa: licet obscura: denũciate
agẽs de abolitione romani regni, & inter-
b fectione antixp̃i. Circa finẽ vero vt curio-
sos corripiat, obsecrat. c ¶Gratias age
re &c. Hic gras agit deo de bonis eorum:
ne forte de tanto bono quod ex deo habe
bant, extollãtur, tanq̃ a seipsis habentes.
d ¶In sinu. Vt. s. q̃ diligit, diligat alios
& mutuis obsequijs charitatem ostendat.

☞ Quas susti

NICO. DE LYRA

dicium. a ¶Seruetur. Et q̃ ipse stus sit
sperandũ, subditur. b ¶Fidelis est qui
vo. v. ad fidem. s. deus. c ¶Qui. s. fa. qa
nulli deficit q̃rũ est ex se. d ¶Fratres.
Hęc est vltima pars quę est cõclusio epĩe:
in qua ponit sui recõmẽdatio & aliorũ sa
lutatio: ideo dicit. Fratres orate &c. in
oscu. sãcto. Nõ libidinoso nec p̃ditorio:
sicut pleni⁹ fuit expositũ Ro. vlti. vbi idẽ
& sub eisdẽ vbis ponit. e ¶Adiuro vos
per do. i. iniũgo vobis per ipm. f ¶Vt
legat epi. &c. i. baptismate sanctificatis.
g ¶Gratia dñi no. ie. xp̃i vo. supple sit
in p̃senti & gl̃ia in futuro. Amen.

¶In cap. v. vbi dicit in postil. Sed istud
nõ videt cõuenienter dictũ: quia glo. præ-
mittit q̃ antixp̃s sul minabitur.

ADDITIO Snia glo. tenenda est
tanq̃ planior fm cõ-
tinuationẽ ad immediate prædicta: non
obstãtibus obiectionib⁹ postil. intelligit
em glo. hæc v̄ba apli. Cũ dixerint, pax &
securitas: tũc repen. &c. de tpe illo intercepto q̃d erit inter mortẽ
antixp̃i & diẽ iudicij: de q̃. s. die iudicij imediate ante dixerat: Dies
dñi sicut fur. Q̃d tp̃s p̃cedẽs. xl. v. dies. vt põt haberi Dañ. vlt. In
istis em dieb⁹ ministri antixp̃i videntes se euasisse ab illo prælio
maximo in quo antixp̃s & maxia pars exercit⁹ ei⁹ perierãt: existi-
mabunt se totaliter esse extra periculũ: licet princeps eorũ sit itersectus sicut cõtingit multis q̃ post q̃ eripiunt ab aliq̃ maxio pericu-
lo: credũt se ab aliis periculis eẽ securos. Nec hoc e ẽ cõem doctorũ
opinionẽ dicẽtiũ: q̃ mortuo antixp̃o: & falsitate ei⁹ detecta, ogẽtes cõuertent ad xp̃m: qa hoc intelligit post lapsum. xlv. dierũ
prędictorum.

a dñi nostri iesu xp̃i seruet. Fidelis
a ¶ad vitam. b ¶opus gr̃æ p̃ficiet.
est q vocauit vos: qui etiã faciet:
¶ex nostra parte.
Fratres orate pro nobis. Salutate
a ¶quod est signum dilectionis. b ¶Saluta
te & epistolam ostendite.
fratres oẽs in oscũlo sãcto. Adiũro
vos per dominũ: vt legat epistola
a ¶in baptismo sanctificatus vel perfectis: vt
inde proficiant.
hæc oĩbus sanctis fratribus. Gra
tia domini nostri iesu christi vo
biscum: Amen.
Epla ad Thessal. prima finit.

Argumentũ in secundã incipit.

AD thessalonicenses secũ
dam scribit epla apls:
& notũ facit eis de tẽpori
bus nouissimis, & de ad
uersarii deiectione. Scribit hanc
epistolã ab athenis per titum dia
conem & onesinum acolythum.

Argumentum finit.

Epistola Pauli ad Thessalonicen
ses secunda incipit. Cap. I.

ISti tres sũt quos
Aul⁹ & siluan⁹ h
noie scribit hæc &
prima epistola.
& timothæ⁹ ec
¶scribit vel bunt.
clesiæ thessalo
¶existenti.
nicẽsiũ in deo
patre nostro & dño iesu xp̃o. Gra
¶a quo hæc: non a nobis.
vobis & pax a deo p̃re nr̃o & dño
a ¶Q. q̃d tenetis tenete: quia bonum: de quo
semper debemus gratias & nunc̃ soluere
possumus vt dignum est. b ¶a quo hoc,
non a nobis.
c iesu xp̃o. Gras agere debem⁹ d deo i
a ¶qa pro magnis bonis, magnę gr̃ę agẽde.
semp pro vobis fres ita vt dignũm k
a ¶super hoc quod olim fuit nõ decrescit in m
tribulationibus. ¶magis ac magis.
est. Qm̃ supercrescit fides vestra: n
& abundat charitas vniuscuiusq; o
a ¶in vos. b ¶tantum crescit. c ¶apostoli.
¶q nõ de paruo gloriaremur.
d vestrum in inuicem, ita vt nos ipsi p
a ¶quibus, de vobis dam⁹ exẽplũ: Videte er
go ne sitis exemplum defectus.
in vobis gl̃iemur in eccl̃siis dei: q

a ¶Aul⁹ & siluanus. Quia in prima epistola quædam dixit de aduentu domini, & resurrectione mortuorũ: nunc aliam scribit epistolã: in qua signat, licet obscure (nec enim aperte potest) de abolitiõe romani regni: & de antichristo: & de inquietudine quorũdã. ¶Hanc epistolam scribit item apostol⁹ thessalonicẽsibus. Orta enim apud eos grauiori tribulatione: item monet eos ad patientiã: ostẽdens iustum dei iudiciũ: vt boni gloriam cõsequantur, mali pœnam. Scribit etiam non instare diem dñi: sicut occasione prioris epistolæ videbat. Cũ em priorẽ epĩam legẽdo, peruenissent ad illũ locũ vbi dicit apostolus. Mortui in aduẽtu eius resurgẽt primi. Deinde nos q̃ viuim⁹: qui residui sumus: simul rapiemur cũ illis &c. cõturbati sunt nimiũq; perterriti: putãtes vicinum diem dñi: ne dãnarent eo q̃ tarde ad fidẽ venientes imperfecti essent. Ideoq; hoc cõperto: scripsit eis non imminere diẽ iudicij suo tpe: ne apĩs in hoc mentitus per oĩa reprobaret: vel ne diabolus hæc expectantibus aliqua fraude illuderet. Corrigit etiam asperius inquietos. ¶Et est intẽtio apostoli, bonos & quietos ad patiẽtiã monere: & inquietos corrigere: & quæ obscure in p̃cedẽti epla dixerat, hic aliqua tenus aperire. ¶Primo salutat: deinde gratias agit de bonis eorũ: postea monet ad patiẽtiã & pstantiã. Inde asserit: q̃ aduẽtũ christi antixp̃s præueniet, & aliqua aduẽtus antixp̃i signa: licet obscura: denũciate agẽs de abolitione romani regni, & intersectione antixp̃i. Circa finẽ vero vt curiosos corripiat, obsecrat. c ¶Gratias agere &c. Hic gras agit deo de bonis eorum: ne forte de tanto bono quod ex deo habebant, extollãtur, tanq̃ a seipsis habentes. d ¶In sinu. Vt. s. q̃ diligit, diligat alios & mutuis obsequijs charitatem ostendat.

☞ Quas susti

NICO. DE LYRA

dicium. a ¶Seruetur. Et q̃ ipse stus sit sperandũ, subditur. b ¶Fidelis est qui vo. v. ad fidem. s. deus. c ¶Qui. s. fa. qa nulli deficit q̃rũ est ex se. d ¶Fratres. Hęc est vltima pars quę est cõclusio epĩe: in qua ponit sui recõmẽdatio & aliorũ salutatio: ideo dicit. Fratres orate &c. in oscu. sãcto. Nõ libidinoso nec p̃ditorio: sicut pleni⁹ fuit expositũ Ro. vlti. vbi idẽ & sub eisdẽ vbis ponit. e ¶Adiuro vos per do. i. iniũgo vobis per ipm. f ¶Vt legat epi. &c. i. baptismate sanctificatis. g ¶Gratia dñi no. ie. xp̃i vo. supple sit in p̃senti & gl̃ia in futuro. Amen.

¶In cap. v. vbi dicit in postil. Sed istud nõ videt cõuenienter dictũ: quia glo. præmittit q̃ antixp̃s sul minabitur.

ADDITIO Snia glo. tenenda est tanq̃ planior fm cõtinuationẽ ad immediate prædicta: non obstãtibus obiectionib⁹ postil. intelligit em glo. hæc v̄ba apli. Cũ dixerint, pax & securitas: tũc repen. &c. de tpe illo intercepto q̃d erit inter mortẽ antixp̃i & diẽ iudicij: de q̃. s. die iudicij imediate ante dixerat: Dies dñi sicut fur. Q̃d tp̃s p̃cedẽs. xl. v. dies. vt põt haberi Dañ. vlt. In istis em dieb⁹ ministri antixp̃i videntes se euasisse ab illo prælio maximo in quo antixp̃s & maxia pars exercit⁹ ei⁹ perierãt: existimabunt se totaliter esse extra periculũ: licet princeps eorũ sit itersectus sicut cõtingit multis q̃ post q̃ eripiunt ab aliq̃ maxio periculo: credũt se ab aliis periculis eẽ securos. Nec hoc e ẽ cõem doctorũ opinionẽ dicẽtiũ: q̃ mortuo antixp̃o: & falsitate ei⁹ detecta, ogẽtes cõuertent ad xp̃m: qa hoc intelligit post lapsum. xlv. dierũ prędictorum.

a dñi nostri iesu xp̃i seruet. Fidelis
a ¶ad vitam. b ¶opus gr̃æ p̃ficiet.
est q vocauit vos: qui etiã faciet:
¶ex nostra parte.
Fratres orate pro nobis. Salutate
a ¶quod est signum dilectionis. b ¶Saluta
te & epistolam ostendite.
fratres oẽs in oscũlo sãcto. Adiũro
vos per dominũ: vt legat epistola
a ¶in baptismo sanctificatus vel perfectis: vt
inde proficiant.
hæc oĩbus sanctis fratribus. Gra
tia domini nostri iesu christi vo
biscum: Amen.
Epla ad Thessal. prima finit.

Argumentũ in secundã incipit.

AD thessalonicenses secũ
dam scribit epla apls:
& notũ facit eis de tẽpori
bus nouissimis, & de ad
uersarii deiectione. Scribit hanc
epistolã ab athenis per titum dia
conem & onesinum acolythum.

Argumentum finit.

Epistola Pauli ad Thessalonicen
ses secunda incipit. Cap. I.

ISti tres sũt quos
Aul⁹ & siluan⁹ h
noie scribit hæc &
prima epistola.
& timothæ⁹ ec
¶scribit vel bunt.
clesiæ thessalo
¶existenti.
nicẽsiũ in deo
patre nostro & dño iesu xp̃o. Gra
¶a quo hæc: non a nobis.
vobis & pax a deo p̃re nr̃o & dño
a ¶Q. q̃d tenetis tenete: quia bonum: de quo
semper debemus gratias & nunc̃ soluere
possumus vt dignum est. b ¶a quo hoc,
non a nobis.
c iesu xp̃o. Gras agere debem⁹ d deo i
a ¶qa pro magnis bonis, magnę gr̃ę agẽde.
semp pro vobis fres ita vt dignũm k
a ¶super hoc quod olim fuit nõ decrescit in m
tribulationibus. ¶magis ac magis.
est. Qm̃ supercrescit fides vestra: n
& abundat charitas vniuscuiusq; o
a ¶in vos. b ¶tantum crescit. c ¶apostoli.
¶q nõ de paruo gloriaremur.
d vestrum in inuicem, ita vt nos ipsi p
a ¶quibus, de vobis dam⁹ exẽplũ: Videte er
go ne sitis exemplum defectus.
in vobis gl̃iemur in eccl̃siis dei: q

Diuisio.

REPLICA. In pria epla ad thessalonicenses: cap. v. vbi
postil. declinat Glo. magri sup illo v̄bo:
Qñ dixerit, pax & securitas: tũc repẽtin⁹
veniet interit⁹. Nã glo. exponit hoc de so
cijs antichristi: qui post mortẽ ei⁹ credẽtes
se eẽ securos in pace faciẽt festa & p̃uitia,
exercentes diuersos iocos &c. Q̃d postil.
dicit incõuenienter dictũ: q̃a eadẽ glo. per-
mittit q̃ antixp̃s sul minabit: & maxia ps
exercit⁹ ei⁹ p̃bit cũ eo. Et iõ nõ e verisimile
q̃ remanẽtes debeãt exercere ludos i secu
ritate, sed eẽ sub maxio timore. sicut filij
isr̃l chore cũ sua societate peunte: put hr̃
Nu. xvi. Itẽv̄ illa glo. eẽ p̃tra mẽtẽ ecclię
& sãtorũ doctorũ: q̃ dicũt q̃ mortuo anti
xp̃o, & falsitate ei⁹ detecta: oẽs gẽtes con-
uertent ad xp̃m: & sic nõ remanebũt aliq̃
de secta antichristi. Sed Bur. p̃ glo. dicta
certare videtur: assignans temp⁹ xlv. die
rum ex Dañ. vl. qñ dicti antichristiani læ
tabuntur. Sed hoc nõ videtur verisimile: qa
lętant⁹ victores: Esa. ix. Nõ aũt sic horribi
liter victi: immo nec illũ horrorẽ scientes
lætari potuerũt: sed potiꝰ timere: sicut ẽ,
dictũ est in exẽplo chore. Maxime qa vi-
debũt oẽs gentes conuerſas: culum dei et
christi p eos impeditũ resumere: & sic nõ
videbũt cõsolantẽ, nec cõpatiẽtẽ: sed oẽs
aduersarij eorũ maliciæ p casum antixp̃i
detectæ. iõ hñt potius materiam tristiciæ
q̃ gaudij. Nec illi. xlv. dies per Burg. con
ficti ex Dañ. vl. prout ipse allegat: hr̃i cla
re vident. q̃b⁹ mẽ datis verisimil⁹ est: q̃ alij
q metu antichristi latuerãt: intelligentes
horrendã p̃ditionẽ ipsi⁹ & sui exercit⁹ re
sument gaudia sublato timore: q̃ illi qui
de exercitu fic miserabiliter deiecto remã
serũt. Illi em habebũt materiã gaudij: isti
aũt nõ nisi luct⁹. de q̃bus diuinare nemo
potest nisi propheta & filius p̃phetæ.

¶Postilla venerabilis patris, fratris
Nico. de ly. super secũdã epĩam. Pauli
ad thessalonicenses incipit.

Aulus & silua. Ca. I.
Hic incipit sec̃a epistola ad
Thessalonicenses. & dividit
in tres partes. s. in salutatiõẽ
et prosecutionem ibi: Gratias
agere: et cõclusionem, ibi Salutatio mea.
In fine epistolæ. Sententia prima: patet
patet ex dictis in principio prædecessis
epistolæ. i ¶Gratias agere. Hic incipit epistolæ p̃secutio. Quæ diuiditur in
tres ptes. Nã prio apls reddit thessalonicenses beniuolos. secũdo, cautos. cap. ſe-
quenti. Tertio, dociles siue doctos. ibi. Nos aũt.
Primũ facit dupliciter. f. gras agendo de
bona eorum conuersatione, & orando p
meliori consummatione, ibi. In quo etiã
oram⁹. Circa primum dicit: Gratias age
re debemus deo. a quo est omne bonum.
k ¶Semp. s. actu vel habitu. Vel. Semp
id est omnibus horis ad hoc ordinatis.
l ¶Pro vobis fratres. quia bonum dia
scipulorũ redũdat in magistrũ. m ¶Ita
vt dignum est. q. d. Digni estis vt hoc agamus. n ¶Quoniam
fu. fi. v. Intensiue: firmius his quę sunt fidei adhærendo. Et etiam
exẽsiue: ea quæ sunt fidei magis explicite cognoscendo. & eaver
bo & exemplo ad alios deriuãdo. o ¶Et abũ. in affectu interio
ri & ope exteriori. p ¶Ita vt &c. in vobis. q ¶In eccle. dei.

☞ proponẽdo

a ¶Quas sustinetis. Ideo gloriamur: qa
sustinetis: ita vt fitis exemplũ & documẽtũ
alijs: q̃ iuste iudicat deus dum suos permit-
tit affligi, malos pſperari. Videt enim vos
ex malis in melius p̃fici re: illos ex pſperis
deteriores esse: & ita estis eis exẽplo: ne sati
b gẽtur dũ corripiũtur a deo: qui affligit oẽm
illũ quẽ recipit apud quẽ est iustũ vt inci-
c piat a domo ei⁹ iudiciũ. v nde Pet⁹ ait. Tps
est vt incipiat a domo ei⁹ iudiciũ. Iusti iudi-
cio q̃ & respectu præsentiũ videri põt: dũ
boni meliores, mali efficiuntur deteriores
Tñ hac cõditione dico iusti. Si. s. est apud
deum &c. Q. Iustũ apparet iudiciũ quo in
p̃senti iudicat de⁹: si attẽdat iudiciũ futurũ:
vbi manifeste oĩb⁹ pret iusticia: dũ reddit
singulis fm merita: per qd̃ & p̃sentia iusta
esse, p̃antur finaliter. s. si iustũ est dari his
pœnã, vobis requiẽ. Si qs em finẽ huncarrẽ
dit: nõ iniustũ esse dicit bonos purgari, ma-
los fordescere: sicut vtricq; ex suavita merue
runt breuis sensus: Veniet punire malos, &
glorificare bonos. k ¶Quia testi. nostrũ
est. i. q̃ testimoniũ. i. quicqd diximꝰ de
d christo & mirabilis videbit in credẽtib⁹. Se-
cundus aũt apparebit in incredulos: cum eos
ultimus aũt apparebit in incredulos: cum eos
pernis æternis coarctabit. Et est hoc verbo-
rum breuis sensus: Veniet punire malos, &
glorificare bonos. k ¶Quia testi. nostrũ
est. i. q̃ testimoniũ. i. quicqd diximꝰ de

Universidad de Deusto Biblioteca

G

E a ¶Non cito mouea. Q. Si moueamini cito est: nihil enim vobis inferi qđ diu duret. b ¶Neq per spm̃. i. si malignus spũs quasi angelus lucis apparẽs in visione hoc vobis persuadeat. Vel si quis dicat per spm̃ scm̃ reuelantem hoc se cognouisse: q dies iudicij immineat. c ¶Neq per epistolã tanquã &c.

Luc. 12. e. Solent em tergiuersatores vt fallant sub noie clari alicuius viri epl'am fingere: vt auctoritas nois possit cõmendare qđ p seipsum recipi nõ posset. d ¶Quasi instet dies dñi. Nõ quin velit vt habeant succinctos lumbos & lucernas ardẽtes in manibus: expectantes qñ reuertatur dñs a nuptijs. ¶Aug. ad Esiciũ. In quo enim quẽq inuenerit suus nouissim⁹ dies: in hoc eum comprehẽdet mũdi nouissimus dies: qa qualis quisq in die illo morit: talis in die illo iudicabit. Et ideo vigilare debet ois christian⁹: ne imparatũ eũ inueniat dñi aduẽt⁹. Imparatũ enim inueniet dies ille: quẽ imparatũ inuenerit vitæ huius dies vltimus. Et ideo nõ ait solũ: ne terreamini, vel seducamini: sed addit. Quasi instet dies dñi. Hoc ideo dicit ne ipsa perturbatiõe dũ incauti inuenirent: possent seduci ad adorandũ diabolũ: qui hoc agebat: vt sub noie christi apparens faceret se adorari qđ vt non possit: tempus & signa aduẽtus apl's præscripsit. e ¶Qm̃ nisi ve. Occulte loqtur de destructione imperij romani: ne irritaret eos ad persecutionẽ ecclesiæ. Vel hoc dicit de spũali imperio romanæ ecclesiæ vel discessiõe a fide. f ¶Nisi vene. refuga primũ.

Quis dicat imparatus.

F Aug. Sic aliqui codices habẽt. Quod nulli dubiũ est de antixp̃o eũ dixisse: quem refugã vocat, vtiq a dño deo. Si em hoc de oib⁹ impijs merito dici potest: quãto magis de isto? g ¶Filius perditiõis. Antichristus: nõ per naturã, sed per imitationẽ. h ¶In templo. Vel in templũ. Aug. Nõnulli nõ ipsum principẽ tm̃, sed vniuersum corpus eius. i. ad eum pertinẽtẽ hoim multitudinem simul cum ipso pricipe suo hoc loco intelligi volũt: rectiusq dici putant: sicut & in græco est: nõ in templo, sed in templum dei sedeat: quasi ipse cũ suis sit tẽplũ dei qđ est ecclesia. Sicut dicit. Sedet in amicũ. i. vt amicus. ¶Haimo. Nascetur autẽ antixp̃s in babylonia de tribu dan: iuxta quod iacob ait. Fiat dan coluber in via cerastes in semita. Et cũ venerit hierosolymã: circũcidet se, dicẽs iudæis. Ego sum xp̃s vobis ꝓmissus. Tunc cõfluent ad eũ oẽs iudæi: & reædificabũt tẽplũ a romanis destructũ: sedebitq ibi, dicẽs se esse deũ. i ¶Tãquã sit deus. Nam sicut in christo ois plenitudo diuinitatis habitauit: ita in antixp̃o plenitudo maliciæ & ois iniqtas habitabit: qa in ipso erit caput oim malorũ. s. diabolus qui est rex super oẽs filios supbiæ. k ¶Scitis. Quia eos scire dicit quid detineat: nec aperte exponit: & ideo nos nescim⁹, nisi quod qdã suspicãtur de romano imperio dictũ fuisse: donec tollatur, vel de medio fiat. Et ideo apostolũ nõ id aperte scribere voluisse: ne calumniã. s. incurreret q romano imperio male optauerit: cum speraretur æternũ. Et hoc quod dixit. Iam em mysteriũ operatur iniquitatis. Neronẽ voluerũt intelligi: cuius facta velut antixp̃i videbant. Vnde nõnulli vel viuũ raptũ occultari: donec suo tpe reueletur: vel occisum resurrecturũ & futurũ antixp̃m suspicabant. Quidã putãt hoc dictũ esse de malis & fictis: q sunt in ecclia tãdiu, donec pueniãt ad tãtũ nũerũ q antixp̃o magnũ faciat pplm. Et hoc dictũ esse mysteriũ iniqtatis: qa videt occultũ. Et de hoc dictũ esse. Quid nũc detineat scitis. Et cũ ait: vt qui

Antixp̃s vbi nascetur. Gen. 49. c.

Col. 2. b.

tenet

a ¶p aduentum. b ¶oim sanctorũ. ¶si vult ¶venturę.
iesu christi & nostræ cõgregatio- a
a ¶tẽdẽtis. b ¶xp̃m: vt ad corp⁹ aqle. vl' in idẽtitatẽ. vt mẽte et corpe viuam⁹: q mõ i diuersũ tẽdim⁹. ¶qđ c ¶nec parũ titubetis.
a nis in ipsũm: ut non cito mouea- b
a ¶puro itellectu. b ¶Q. ꝓ vicino piculo. i.
mini a vestro sensũ: neq terreami- c
qsi instet dies dñi. a ¶alicuius pseudo apostoli qui hoc exponat de scripturis.
b ni: neq per spiritum, neq per ser- d e
c monem, neq per epistolam tan- f
a ¶sub noie meo missam. b ¶nõ q nvelit illos paratos esse.
d quam per nõs missam: quasi instet g
a ¶Quid per singula?
dies dñi. † Ne quis vos seducat h
a ¶alio et a pdictis. b ¶Sed nõ istat dies dñi nisi pri⁹ gẽtes a romano discedãt ipio. Non
f vllo modo. † Quoniam nisi vene- i
q statim post. ¶als dissensio. a ¶nisi.
rit discessio primum: et reuelatus k
a ¶cuius iã species pcedit. ¶nõ deus. ¶tot⁹. b ¶seru⁹ et fons. c ¶diaboli q pdidit hoies: vel q ipse perdendus & alios perdẽs.
g fuerit homo peccati filius perdi- l m
a ¶xp̃o & mẽbris ei⁹. ¶vñ antixp̃s dicitur.
tionis: qui aduersatur & extolli n
a ¶effert se. b ¶vl' falsa opiniõe, vt dij gẽtiũ
tur supra omne quod dicitur deus o
vel bñficij gra, vt scti. a ¶vt de⁹ trinitas.
b ¶als in tẽplũ. ¶i. in ecclia: ve i tẽplo a romanis destructo qđ tũc iudæi redificabũt.
h aut quod colitur: ita vt in templo p q
i dei sedeat: ostendens se tanq sit
a ¶Ita debetis credere: quia idem olim dixi.
deus. Nõnne retinetis q cũ adhuc r
a ¶de aduentu antichristi & de die iudicij.
essem apud vos hec dicebam vo-
a ¶hoc retinetis. b ¶qd sit i causa more ei⁹.
¶. s. q nondum est discessio.
k bis? Et nunc quid detineat scitis: s t

✻ gelio dixerat ecclesiã maxime tribulari appropinquãte die iudicij: vt patet Mat. xxiiij. ꝓpter qđ timebãt adhuc maiores persecutiones incurrere. Tũ qa apl's dixerat i epl'a pce. ca. iiij. Nos q viuim⁹ q re. &c. obuiã xp̃o s. ad iudiciũ veniẽt: vt dictũ fuit: qđ aliq thessalonicẽses male intelligentes: credebãt illã obuiationẽ tpe pauli futuram: eo q dixerat. Nos q vi. simul ra. &c. ꝓpter qđ assecurat eos de die iudicij: longa distantia reddens eos cautos: vt non decipiantur circa hoc ex cuiuscũq doctria. Et diuidit in duas partes: qa primo remouet errorem. scđo docet veritatẽ, ibi. Qm̃ nisi. Circa primum dicit. Rogamus vos fratres per ad. ad iudicium. a ¶Et nostræ congre. &c. Tunc em electi cõgregabũt ad eũ. Mat. xxiiij. c. Vbicũq fuerit corpus: illic cõgregabunt et aquilæ. b ¶Vt nõ cito mouea. a ve. sensu. id est a vero intellectu. c ¶Neq ter. qa instat tribulatio maxima q pdicta est fore ꝓpe diem iudicij. d ¶Neq per spm̃. s. malignũ transfiguratum in angelum lucis, & asserentem vobis contrarium. s. q dies iudicij sit propinqua. e ¶Neq per ser. alicuius pseudo apli. f ¶Neq per epi. nã aliqñ falsi apli & hæretici mittebant epl'as sub noie verorum aplorũ xp̃i ad fideliũ decæptionẽ. vt. s. dictũ est. Alio mõ sic: Neq per epi. &c. nostrã pcedentem. g ¶Quasi in. di. do. eo q ibi diximus. Deinde nos q vi. &c. Et qa nõ fuit intellectus noster q dies iudicij esset propinqua: vt ibi fuit dictũ. h ¶Ne quis vos sedu. hoc addit ad excludendũ oẽm decæptionis modũ circa materiã istam. i ¶Qm̃. Hic ɔñr docet circa diem iudicij veritatẽ: de quo dicit q duo notabilia præcedent. primũ ponit cum dicit. Qm̃ ni. ve. qđ exponũt aliq de discessione a romano imperio: qđ florebat tpe pauli: a quo recesserunt quasi oia regna negãtia ei subiectionẽ & redditionẽ tributi. Iam a multis annis illud etiã imperiũ caruit imparatore pluribus annis. & tm̃ nõ venit adhuc antixp̃s: q tm̃ debet venire cõpleta illa discessione: vt videt apl's dicere. i. Et tũc reuelabit ille iniquus &c. Propter qđ alij exponunt de recessu ab obedientia ecclię romanæ: a qua iã diu est q recessit grecia. Sed saluo meliori iudicio: mihi videt melius intelligendũ de recessu a fide catholica: sicut exponunt aliqui: nõ tm̃ intelligendo q oẽs sint a fide catholica (sicut exponũt aliq) recessuri: qa durabit in aliqbus vsq ad finẽ mũdi: sed qa maior pars credentium discedet ab ea: qa fm dictum saluatoris Matth. xxiiij. b. Appropinquante antichristi tpe abũdabit iniqtas, & frigescet charitas multorũ et p ɔñs fides vera deficiet in multis: & tũc veniet antichrist⁹ facta dispositione ad recæptionẽ ipsius. Huic etiam dicto cõcordat dictum apl'i. i. ad. Thimo. iiij. a. vbi dicit: q in nouissimis temporibus discedent qdam a fide, attendentes spiritib⁹ erroris. &. ij. ad eundem. iij. In nouissimis diebus instabũt tpa piculosa: & erũt hoies seipsos amantes &c. Sequit ibidẽ. Homines corrupti, mẽte reprobi circa finẽ: k ¶Et reuelatus fue. Hic ponit scđm notabile qđ præcedit diem iudicij. s. aduentus antichristi: cui⁹ primo ponit supbiæ excessus. scđo, tp̃s veniẽdi & eius casus, ibi. Et tũc reuelabit. Tertio dæmonis effectus, ibi. Cuius est aduentus. Excessus vo supbię erit: qa faciet se sicut deũ adorare. Dicit igitur. Et reuelatus fu. i. manifeste ostensus. l ¶Hõ pcti. i. totaliter deditus pcõ: sicut homo deditus agriculturæ dicit hõ agri. m ¶Filius pdi. i. dign⁹ pditione. sicut. ij. Reg. xij. b. dicitur. Filius mortis, qa dignus morte. n ¶Qui aduer. & extol. Loquit de futuro p modũ psentis ꝓpter certitudinẽ ꝓphetiæ. Loquitur enim de antixp̃o prophetice. o ¶Supra oẽ qđ di. deus. quãtũ ad deos gentiliũ qui dicuntur dij, sed nõ sunt. p ¶Aut qđ co. quantum ad sanctã trinitatẽ q colit vt vnus ver⁹ de⁹: oẽm em tale cultũ exterminare conabit vt ipse solus tanq deus ab hominibus adoretur. Simile dicitur Iudith. iij. de nabuchodonosor qui præcæpit exterminare omnes deos terræ: vt ipse solus de⁹ diceretur. q ¶Ita vt in tem. dei se. reędificato ab ipso & iudæis sibi adhærẽtibus. Alij exponunt in templo. id est sic se ostendet ac si ipse sit templum dei eo modo quo humanitas christi est dei templũ. r ¶Nõne re. q cũ &c. q. d. non deberet elabi a memoria vestra. s ¶Et nunc quid de. i. quæ sit causa moræ ipsius. t ¶Scitis. Sciebant enim q oia futura a deo sunt disposita determinatis tpibus ventura. ideo subdit

Diuisio. H Diuisio.

✻ Vt reuele

C

tenet nũc teneat: dicunt apl'm hortari fideles vt in fide quam tenent tenaciter perseuerẽt: donec exeat de medio ecclesiæ mysteriũ iniqtatis quod nũc occultũ est. Et est sensus. Tm̃ hoc supest agendũ: vt q tenet nũc fidẽ teneat. i. firmiter in ea pseueret: donec inqtas. i. ficti: exeat de medio ecclię quę nũc occulta est. i. manifeste ab ea recedãt. Vñ. De nobis exierũt, sed nõ erãt ex nobis: ita tunc aperte. a ¶Suo tpe. Hiero. Cõpleta accessiõe ad romanũ imperiũ, & ad romanæ ecclię obediẽtiã aderit discessio ab vtroq ipio qua ipleta aderit ille iniqu⁹, ipleto tpe miæ quo plenitudo gẽtiũ intrat ad fidẽ: reuelabit discessio: & sic instabit dies dñi. b ¶Nã mysteriũ &c. Iam in ipsis initijs accessionis inuenit iniqtas, sed mystica. i. pietatis noie palliata: vt velint haberi ministri xp̃i, cũ sint pseudo. Nã mysteriũ. Haimo. Iã diabol⁹ occulte per neronẽ & alios occidebat martyres: sicut p illũ tũc aperte factur⁹ est, occidẽdo heliã & enoch, aliosq plurimos: & sũt nero & alij vmbra futuri antixp̃i, sicut dauid & abel xp̃i. c ¶Donec de me. fi. i. tollat illa ptãs romani imperij de medio mũdi: qa oẽs vndiq romã quasi ad caput confluebãt. Vel q fidẽ tenet: teneat donec ipsa refrigescat. Vel q detinet illũ. i. accessio ad fidẽ: detineat donec ipsa tollatur de medio. Vel donec iniqtas quæ modo est mystica: fiat de medio. i. quasi de coib⁹: vt nõ erubescat hõ adulterari vel furari, sicut nec ambulare vel log. d ¶De me. fi. s. discessio. i. manifeste appareat: & tũc iam reuelata discessione a deo vero, iã refrigerata charitate ex abũdãtia iniqtatis reuelabit &c. e ¶Spũ oris. i. Virtute spũssctĩ: q dicit spũs oris: qa ab eo pcedit: Spũ oris. i. potẽtia iussionis suæ: siue per se, siue p michaelẽ. Occidet aũt (vt doctores tradunt) in mõte olueti in papilione & solio suo: in illo loco, cõtra quẽ dñs ascẽdit in cœlos. Illo interfecto nõ statim veniet xp̃s: sed vt i Dañ. intelligit: ɔcedent electis ad pñiam dies. xlv. Quãtũ post dñs vẽtur⁹ sit, penit⁹ ignorat. f ¶Mẽdacibus. Aug. Vel qa nõ verã vt videnf, sed phãtastica. Vel si vera: dei pmissiõe ad mẽdaciũ trahũt. g ¶Ideo mit. il. deus &c. Aug. De⁹ diabolũ ista facere pmittet, iusto quidẽ iudicio: q̃uis faciet ille iniquo malignoq cõsilio. Proinde iudicati seducunt: & seducti iudicabunt: sed iudicati iudicio dei occulte iusto, & iuste occulto seducent. Seducti aũt iudicabunt nouissimo manifestoq iudicio per xp̃m iustissime iudicaturũ, iniustissime iudicatũ. h ¶Primitias. Vt. s. nõ i illo piculoso tpe vltimo, sed in primitiua ecclesia crederemus in xp̃m atq fidẽ cõfiteremur. Vel nos apl'os primitias oim credentiũ: quia apl'i primi crediderunt, & hoc in salutem omniũ gentium. i ¶In acquisitionẽ. Vel vt sis acqsitio in qua de⁹ glorificet. k ¶Et dedit con. promittẽdo cœ-

Ioh. 2. c. Dan. d. B

lorum

a ¶ita tñ. b ¶manifest⁹ fiat. c ¶sibi ɔgruo vt de⁹ disposuit. ¶postq fuerit discessio. d ¶suo tpe reuelabit: qa iã nõ i suo secreta iniqtas opat. i. ma
a b ut reueletur in suo tpe. Nam mysteriũ
li & ficti qui sunt in ecclesia. a ¶hoc restat.
iam operatur iniqtatis, tantũ, vt qui c d e f
a ¶imperat. ¶romanũ imperiũ, vel fidem.
g tenet nũc teneat: donec de medio fiat. g
a ¶parata sede. b ¶manifestabit. c ¶antichrist⁹. ¶q nec mõ, nec tũc est timẽd⁹: qa seqt: quẽ d. &c.
†Et tunc reuelabitur ille iniquus: quẽ h i
¶præcæpto, virtute.
e dñs iesus interficiet spiritu oris sui:
a ¶eũ cũ oib⁹. ¶dicẽs: Ite ma. in ig. ę. b ¶in claro
& destruet illustratiõne aduentus sui k l
aduẽtu suo. a ¶. s. antixp̃i. b ¶qa diabolo istigãte totũ faciet: nõ tamen sine sensu: vt phrenetici: qui culpam non habent de malis.
eum cui⁹ est aduersus sm operationem m
a ¶humanæ ptãtis & diuitiarũ. b ¶minoribus.
sathanæ, in omni virtute & signis & n
¶maiorib⁹. a ¶qa p magicã artẽ nõ verã, sed p phãtasiã deludet hoies: sicut simõ mag⁹ quẽdã q se eũ occidere putãs arietẽ decollauit. ¶qa mẽdaciũ cõfirmat eũ. s. esse deũ. b ¶minis blãditijs &
f prodigiis mẽdacib⁹, & in omni sedu- o
oibus modis. a ¶q perditioni dediti sunt.
ctione iniquitatis: his qui pereunt: p
a ¶. i. iõ. b ¶. i. christũ q charitatẽ oibus ostẽdit.
c ¶. i. xp̃i in quo implent ꝓmissa.
eo q charitatem veritatis non recæpe- q r
a ¶qua recæpta saluarent. b ¶qa nõ recæperũt veritatem. c ¶permitteret venire ad eos.
g runt vt salui fierent. Ideo mittet illis s t
a ¶eũ q est ipsa malicia: qa prõ ois malicię & ini- v
deus operationem erroris vt credant x y
qtatis. a ¶q antixp̃s de⁹ sit. b ¶tãdẽ apte iterim
mendacio: vt iudicetur omnes qui nõ z
occulte. a ¶christo qui vere de⁹.
crediderunt veritati, sed consenserũt
a ¶antichristo. b ¶De illis ita: vos aũt venietis ad salutẽ: qa recẽpistis veritatẽ: vnde gratias agamus deo: & hoc est quod ait: Nos autem.
iniquitati. Nos autẽ debemus gratias a
agere semper deo pro vobis fratres di
¶ab æterno. ¶& vos.
h lecti a deo: q elegerit nos deus primi- b c
¶fidei. ¶æternam. ¶positos.
tias in salutem, in sanctificatione spi- d
a ¶q in baptismate sanctificat. b ¶xp̃i. c ¶fidẽ sicut gratis elegit vos ab æterno: ita & gratis vocat. ¶Per quid ad fidẽ venerint subdit.
ritus & in fide veritatis: in qua & vo- e f
¶auersos. a ¶vt p fidẽ acqratis gl'iam. g
i cauit vos per euãgeliũ nostrũ in acqui h
¶quã christus habet.
sitionẽ gloriæ dñi nostri iesu christi.
a ¶qa hæc bõa sunt vobis: & nõ instat dies dñi. b ¶in fide. ¶immobiles. c ¶vt stetis.
Itaq fratres state et tenete traditiones i k
a ¶a nobis. ¶vsq ad intellectum. ¶præsentem.
quas didicistis, siue per sermonẽ, siue l m
a ¶ego moneo, sed.
per epl'am nostrã. Ipse aũt dñs noster n
a ¶potẽtia qua creator est vniuersorũ. b ¶affectu dulcedine charitatis. c ¶dãdo filiũ ꝓ nobis.
iesus xp̃s, & deus & pater nr̃: q dilexit
a ¶xp̃m circa miserias sęculi, & in futuro. b ¶. s. q de exilio ipso ad patriam veniemus.
k nos: & dedit ɔsolatione æternã & spem

✻ a ¶Vt re. in s. tẽ. a deo disposito: Licet aũt antixp̃s sit vẽtur⁹ psonal'r: venit tm̃ figural'r: sicut dictum fuit de antiocho illustri Dañ. xi. q fuit figura antichristi. Et eodẽ mõ dr de nerone q tũc imperabat: et prim⁹ de romanis pricipib⁹ mouit psecutionem ecclię cũ dr: b ¶Nam my. i. figura. c ¶Iniquitatis. i. antixp̃i: q dr iniqtas in abstracto ꝓpter excessum suæ maliciæ: sicut hõ multũ liberalis dr liberalitas. d ¶Iam opat ini. in nerone eccl'iã psequẽte. e ¶Tantũ. supple restat. f ¶Vt qui te. nunc. s. romanum imperiũ: vt exponũt aliq. g ¶Teneat do. de. m. f. i. donec deficiat romanũ imperiũ p discessum ab obediẽtia ipsius. Sed mihi vr meli⁹ exponi de discessione a fide eccl'iæ romanæ supradicta sic. Tm̃ supple restat. Vt q tenet nũc fidẽ catholicã. Teneat eã firmiter in psecutione neronis & aliorũ tyrãnorum sequẽtiũ. Donec de medio fiat. i. donec deficiat mõ supradicto. h ¶Et tũc re. il. ini. qa sicut. s. dictũ ẽ. deficiẽte sic fide apparebit antixp̃s. iõ dr. Et tunc re. il. ini. sic antonomasice dictus. i ¶Quẽ dñs ie. iter. spũ oris s. qa de mãdato ei⁹ fulminabit p ministeriũ michaelis archãgeli. k ¶Et de. i anima & corpore. l ¶Illustra. ad. s. i. in aduẽtu suo claro. m ¶Cuius. Hic ɔñr circa antixp̃m ponitur dæmonis effectus. Habebit em antixp̃s dæmonẽ priuatũ: q a deo pmissus faciet multa miracula ad eius notum p subuersione fideliũ. & hoc est qđ dr. Cui⁹ est ad. sm opc. satha. in oi virtu. i. tpali ptãte. n ¶Et sig. & pro. & mẽ. nã aliqua fiẽt p illusionẽ sensuũ a dæmõe: q videbũt esse & nõ erũt: & aliqua erũt res veræ sicut dæmõ sup oues iob fecit ignẽ verũ descẽdere. Dicũt tm̃ signa mẽdacia qa fiẽt ad assertionẽ mendacij. o ¶Et in oi sedu. iniqui. vt potẽ minis & ꝓmissis, et alijs modis exqsitis. p ¶His qui pe. Inde em habebit deceptio eius effectũ. q ¶Eo q cha. ve. i. qa veritatem euangelicã, q est lex amoris. r ¶Non re. credendo. s ¶Vt salui fie. qa extra veritatem euangelicã nõ est sal⁹. t ¶Iõ. i. ꝓpter eorum demerita. v ¶Mittet il. de. i. mitti pmittet. x ¶Operationẽ er. i. ducentẽ in errorẽ modis dictis. y ¶Vt cre. mẽ. q repulerũt vitatẽ. z ¶Vt iu. om. s. iudicio cõdẽnationis. a ¶Nos aũt. Hæc est tertia ps i qua reddit thessalonicẽses dociles, eos in morib⁹ informãdo. & prio q̃tũ ad operationẽ boni. scđo q̃tum ad euitationẽ mali ibi: Denũciam⁹. Pria in tres. qa prio de eorũ bono pricipio grãs agit. scđo, ad pseuerãdũ eos iducit, ibi: Itaq fr̃es. tertio, orones eorũ petit, i pricipio sequẽtis cap. Circa primum dicit: Nos aũt de. gra. age. qa bonũ discipulorũ redũdat in magrm. b ¶Qđ ele. vos de⁹. sua grã. c ¶Primitias in sa. Fuerunt enim de primis credentib⁹ ex gẽtilitate d ¶In sancti. spũs. p baptismum in quo dat grã spũssancti sanctificãs. e ¶Et in fide veri. i. in fide catholica: q sola est vera. f ¶In qua. s. fide. g ¶Et vocauit vos per euangeliũ nostrũ. i. p nr̃am prędicationẽ euãgelij. h ¶In acquisiti. gloriæ &c. i. vt p hoc gloriam acquiratis. i ¶Itaq. Hic ɔñr ad pseuerandũ eos inducit, dicens: Itaq fratres state. firmi in moribus & fide. k ¶Et tenete traditiones quas didicistis. a nobis. l ¶Siue per sermonem. vos principaliter docendo. m ¶Siue per epistolam no. quã absentes vobis misim⁹ vos docẽdo. Et quia ad perseuerandum in bono indiget homo adiutorio diuino. ideo subdit deprecando, dicens: n ¶Ipse autẽ dominus noster iesus &c. Et pater littera.

† Esa. 11. a

Antixp̃s habebit dęmonẽ.

D

Iob. 1. c.

Diuisio.

E lorum regnum. a ¶In gratia.i.per gratiā quam dedit,speramus æterna. Vel:grā,nō merito nr̄o. Cap.III.

[D]E cætero fratres ora.&c. Orandū esse hortat̄,vt dignetur deus doctrinā suā infatigabili cursu dirigere & transfundere per ora apostolorꝫ in aures audiētiū,& ab auribus in corda:vt cōpescant̄ malorū seditiones.Vn̄ subdit. c ¶Vt li.ab impor. A pseudo:ne nr̄os seducant: vel nobis insidias tēdāt.Vel:Liberemur ab im.i.infidelib⁹ q resistūt vbo dei:nec stāt in portu quietis. d ¶Et ma.qui persequuntur infideles.Ideo dico,liberemur:qa nondū accæperūt oēs fidē per me q accæpturi sunt.Vel oēs q iportuni nō habēt fidē:sed vos qui habetis cōfirmabit deus. vn̄ subdit. Fidelis &c. e ¶Non enim oīm est fi.i.nec vobis orātib⁹ oēs sūt credituri:sed tm̄ p̄ordinati in vitā æternā, prędestinati in adoptionē filiorꝫ.Nō em̄ oīm &c.Ideo aūt deus per orōnes credētiū nondū credētes credere facit: vt ostēdat qa ipse facit.Nemo est em̄ tam imperitus,tam ingenio tardus q non videat deū facere:quod rogari se præcepit vt faciat.Et sciēdū:qa posse habere fidem sicut posse hr̄e charitatē natura est hoīm:habere aūt fidē,sicut habere charitatē grā est fideliū:sed cū volūtas credēdi alijs pręparat̄ a dn̄o: discernendū est qd veniat de miseri-
Ps̄.24.b cordia eius,& qd de iudicio.Vniuersæ em̄ viæ dn̄i mīa & veritas. Inuestigabiles igit̄ sunt,& misericordia qua
F liberat gratis:& veritas qua iuste iudicat. f ¶Denūciamus. De curiosis incipit & ociosis,monēs bonos vt eos corripiāt. g ¶Ipsi em̄.Et cū illi hæc nō faciūt:debetis vitare.Vel.Nō ambulant ₰m traditionē.Scitis enim quō me habui:quod in illis nō videtis.Q.Nō est opus vt exponā vobis eam traditionē: quia eā scitis,ꝙ non inquieti:vt qui aliena negocia curāt vagantes hac,illac. h ¶Sed vt nosmetipsos &c.Notādū quia apostol⁹ nō solū verbis docebat:sed hortabat̄ & factis. Idonei em̄ magistri est quæ docet verbis, operibus explere. Etsi enim manifeste vera esse nō ignorentur quæ docētur:tamē si negligi cœperint a magistro,nō facile proficiūt. Audiētibus enim, magis opera suadent ꝗ̄ verba.Ideoq; magnis præconijs remunerādi sunt:qui negligētibus magistris de solis verbis pficiūt. Apostolus ergo forma erat his & qui tenues erāt substātia in plæbe vt discerent libertatē suam non amittere.
Prouer. 25.c. vnde & Salomon. Raro inquit infer pedem ad amicū tuum:ne satiatus tui oderit te. Qui enim frequenter ad alienā mēsam conuenit ocio deditus aduletur necesse est pascenti se:cū religio nostra ad libertatē homines aduocet. i ¶Qm̄ si quis nō vult operari. Augu.de opere monachorꝫ.Dicunt quidā de operibus spūalib⁹ hoc apostolum præcępisse:alioquin si de opere corporali hoc dicerent:in quo vel agricolæ vel opifices laborāt, videret̄ sentire aduersus dn̄m q in euan-
Mat.6.d. gelio ait.Nolite solliciti esse qd manducetis.&c.Sed superflue conantur & sibi

& cæteris

a ¶ipse q iam tot fecit. b ¶voluntates.
a bonam in gratia exhortetur corda vestra:
a ¶contra impugnatores.
& confirmet in omni ope & sermone bono.
b [D]E cætero fratres orate Cap.III. a
a ¶euangeliū quod deus dedit vobis:vel quod de deo agit. b ¶sine īpedimēto ad oēs gētes:vt multi velociter cōuertantur.
c ¶clarus & intelligibilis fiat oībus.
pro nobis:vt sermo dn̄i currat & clarifice/ b c
a ¶cucurrit. b ¶a pseudo. c ¶improbis disputando. d
c tur:sicut & apud vos: vt & liberemur ab e f
a ¶q falsa p̄dicant. b ¶.i.quorū nullus fidē habet sed
d importunis & malis hoibus. Non em̄ oīm g h
e est error qd̄ tenēt. a ¶Orate vt liberemur. b ¶ver⁹ in promissis. c ¶ne importuni decipiant.
est fides. Fidelis autem deus est:qui con/ i
a ¶Hæc oīa vobis dixim⁹:nec puto frustra.
firmabit vos & custodiet a malo.Confidi/ k l
¶qui in vobis operabitur.
mus autē de vobis fratres in dn̄o:qm̄ quæm
¶Quod vt fit.
præcipimus & facitis & facietis. Domin⁹ n
a ¶si qd tortū est. b ¶volūtates vt existāt. c ¶quā de⁹
autem dirigat corda vestra in charitate o
dat:vel vt deū diligatis. a ¶vt patiētes sitis sicut & xp̄s. b ¶q̄ p̄cipim⁹ facietis:sed q noluerit, excōicet.
f dei & patiētia christi.† Denunciamus au/ p q
tem vobis fratres in nomie domini nostri
a ¶per iesum pręcipim⁹:vel honor dei est si morbida ouis excludit.¶ in honore christi. b ¶nō cōicetis eis.
iesu christi:vt subtrahatis vos ab omni r
a ¶aliter ꝗ̄ ordo naturæ exigit. b ¶ambulāte.
fratre ambulante inordinate:et non ₰m s
¶.i.non ₰m doctrinam quā tradidimus eis.
traditionem quam accæperunt a nobis.
¶Ideo debetis vos subtrahere. a ¶in quibus.
g Ipsi enim scitis queadmodum oporteat t v
¶Vere oportet imitari nos,quia boni.
nos imitari. Quoniam non inquieti fui/ x
¶sine labore.
mus inter vos:neq; gratis panem man/ y
a ¶quasi sumptum ab alijs. b ¶contra,gratis.
ducauimus ab aliquo:† sed in labore & z
¶vsq; ad fatigationē.¶cōtra,ab aliquo. a ¶iō nō ac
fatigatione nocte & die operantes: ne a
cæpimus. ¶ideo multo magis isti debēt viuere de labore suo qui nō habent hanc potestatē.
quem vestrum grauaremus. Non quasi b
a ¶Pro alia causa hic ꝗ̄ apud corithios abstinuit.hic enim pro exemplo dando,ibi pro repellēdis pseudo.
h non habuerimus potestatem: sed vt nos/ c
a ¶vt vos imitamini & ociū dimittatis.
metipsos formam daremus vobis ad imi/
a ¶Operabar inter vos ad exēplū vestrū:sic em̄ faciedum docebam.
tandum nos. Nam & cum essemus apud
i vos hæc denunciabamus vobis:quoniam
si quis non vult operari: nec manducet.
a ¶iō hoc præcipio.¶Rō cur laboris sui mētionē fecerit.
Audiuim⁹ em̄ quosdā inter vos ambulare
a ¶de alienis. b ¶hoc mō merent̄ pasci.
inquiete:nihil operātes,sed curiose agen/
tes.His aūt qui eiusmodi sunt,denuncia/ d
mus & obsecram⁹ in dn̄o iesu xp̄o:vt cum
a ¶non rumorosi. b ¶proprij laboris. c ¶Ne aūt occasiōe hac cessarēt ministrare pauperib⁹,hoc addidit.
silentio operātes suū pānē māducent. Vos e f

G ¶Ca.ij.vbi dr̄ in postil.Quia ₰m testimoniū saluatoris Mat.xxiij.b. Appropinquante antichristi tēpore abundabit iniquitas.

ADDITIO. Secūdum testimoniū saluatoris,ppe aduentū xp̄i secūdū,fides deficiet in multis.Legit̄ em̄ Lu.xviij.b.Verūtn̄ filius hois veniēs putas inueniet fidē in terra? & loquit̄ de perfecta fide,put in glo.

[D]E cætero. Ca.III. Hic ɔn̄r apostol⁹ petit a thessalonicensib⁹ orōnum suffragia:qa charitas ē reciproca.dicit igitur.De cætero.fr.&c.instāter et deuote. b ¶Vt ser.dei.i.prædicatio euangelij. c ¶Cur.sine īpedimēto ad alias gentes. d ¶Et cla.per miracula veritatē eius declarantia. e ¶Sicut &c.iā factū est. f ¶Vt li.ab im.i.a pseudo aplis iportune falsa ingerētibus. g ¶Et ma.ho. prædicationē euangelij qualitercūq; impedientibus. h ¶Non enim om.&c.i.nondū acceperūt oēs fidē per me,q sunt eā accæpturi: i ¶Fidelis aūt deus.in pmissis adiplēdis.Qui cō.vos.cōtra decæptiōes pseudo aplorū. k ¶Et cu.a m.s. ipatiētię in psecutiōibus tyrānorꝫ. l ¶Cōfidimus aūt &c.i de vestra bona obedientia ad deū. m ¶Qm̄ quæ.p̄.&c.qa nō p̄cipim⁹ auctoritate propria,sed diuina.ideo subdit. n ¶Dn̄s aūt di.&c.ad implendū sua mandata. o ¶In chari.erga oēs. p ¶Et pa.erga persecutores vr̄os. q ¶Denū. Hic ɔn̄r informat eos ad euitationē mali.& primo facit propositum.secundo remouet falsum intellectum,ibi: Vos autē. Circa primū dicit. Denunciamus in no.do.&c.i.ex eius auctoritate. r ¶Vt sub.&c.in declinando ab ordine legis naturæ & legis scripturæ qa dr̄ ps̄.xvij.d.Cū puerso puerteris. s ¶Et nō ₰m tr.quā ac.a n.facto & verbo: t ¶Ipsi enim sci.p experiētiā opis. v ¶Queadmo.dū opor.&c.in operibus vestris. x ¶Qm̄ nō in.&c.i.vagabundi et ociosi. y ¶Neq; gra.&c.petentes nobis ministrari ab aliquo victū nostrū. z ¶Sed in la.& fa.corpali. a ¶Nocte & die o.ad acquirendū victū nostrū:excæptis horis ad orandum & docendū aptis. b ¶Non quasi &c.po.accipiendi sumptus a vobis ₰m formā euāgelicā:Lu.x.b. vbi dr̄ p̄dicatoribus.Edētes & bibētes q̄ apud illos sunt: dign⁹ est em̄ oparius mercede sua. c ¶Sed vt nos.for.&c.quia si nos habētes ptātem accipiendi sumptus abstinuimus ab hoc,viuētes de nr̄o labore: multo magis alij q nō habēt talem ptātē debent de labore suo viuere. cætera patēt vsq; ibi. d ¶His autem qui eiusmodi sunt &c. vt cū silētio opantes.i.q eti & nō vagabundi: e ¶Suū pa.i.proprio labore acqsitū.māducēt.& non alienum. f ¶Vos autem.Hic remouet.circa dicta falsum intellectū:quia posset aliqs credere ꝙ pauperibus laborare non potentibus & occupatis ne-

gocijs

H Diuisio.

A & cæteris caliginē obducere:vt quod vtiliter charitas monet:nō solū facere velint,sed nec intelligere:cū multis alijs locis eplarū quid hic sentiat apostol⁹ apertissime doceat.Vult enim seruos dei corporaliter operari vnde viuant:vt nō compellātur egestate necessaria petere.Nec est cōtra illud quod prædictū est. Nolite solliciti esse quid man.&c. Non em̄ hoc ideo dictū est:vt nō procurēt quantū necessitati sat est.vnde honeste potuerūt:sed nō vt ista intueant̄:nec ,pter ista faciāt:quicqd euāgelij præconio facere iubētur. ¶Curiose agen.hoc factū abhorret disciplina dn̄ica eorū em de⁹ vēter est quæ feda cura necessaria sibi ,puidēt. a ¶Nolite deficere.Quia & si operentur:possunt tn̄ nōnullis indigere.Et ideo monet ne illi q habebāt vnde seruis dei necessaria prębērēt hac occasione pigrescerent.Non em̄ in reprehēsionē venit qui human⁹ est in largiēdo:sed hic q cum possit laborē ferre, ociose vult vitā agere. b ¶Qd̄ est sig.in omni epistola. Propter adulteratores scripturarū,manu sua in fine oīm epistolarū salutationē se subscribere testat̄: vt sub nomine eius nulla epistola accipiatur quæ non fuerit manu eius subscripta.

¶Finit epl'a scd'a ad Thessoloni.

¶Incipit argumentū in epistolam primam ad Timothæum.

[T]Imothæo in asia relicto epō,scribit paulus de episcopali officio:quō pseudo aplis resistat:quō ecclesiā instituat: quales pres-
B byteros vel diaconos ordinet:quales viduas honoret: quō ipse in ecclesia se habeat:vel quō eā regat. ¶Hiero. Timothæus iste fuit fili⁹ mulieris fidelis,patre gētili ,pcreatus:& cum nō esset circūcisus,& ipse gētilis:huic dabant bonū testimoniū fratres q erant lystris & iconio. Hūc voluit paulus ,pficisci secum:& ideo circūcidit propter iudæos qui erant in illis locis. ¶Erat q; erudit⁹ tam diuinis scripturis ꝗ̄ liberalib⁹ artib⁹. Hunc apl's creauit epm̄:& ideo eū admonet vt sollicitus sit in ecclesiastica ordinatione. Intentio apl'i est in hac epl'a instruere timotheum de ep̄alis dignitatis officio.Modus talis. Primo salutat eum. Deinde monet vt pseudo apl'is resistat.Postea instruit de episcopali officio:dicēs quales debeat ordinare presbyteros & diacones:& quales debeāt esse mulieres eorꝫ.Deinde quales viduas recipe debeat.Et postea de modo correctiōis instruit eū. In fine admonet vt vitet ,pphanas nouitates.

Act.13.a. [P]Aulus apo.&c. Cap.I. Sequitur. d ¶Secundū imperiū. Vn̄. Segregate mihi paulū & barnabā in opus ad quod elegit eos. e ¶Gratia & mi.In hac salutatione tria ponit quæ ei optat:cū in alijs tm̄ duo posuerit. Misericordia hic accipit qd̄ in alijs epl'is grā dicit̄.i.remissio pctōrꝫ.Pax est trāqllitas animi,pręlibatio æternæ pacis hæc cōiter oibus optari solet.Grā vero quā hic addit, epis optat̄.i.donatio spūsscti qua ministri dei armant̄. f ¶Sicut ro.Post salutationē pri⁹ de pseudo repellēdis īcipit hic legē adhuc tenēdā docētib⁹, g ¶Rogaui,dicit:vt effectū charitatis & formā humi-

litatis

¶pauperibus.
a tres nolite deficere benefacientes. a
¶Præcipimus vt operentur &c. ¶huic.
Qd̄ si qs nō obedierit verbo no/ b
¶dei mādato. a ¶q sit,mihi significate vel rep̄hēdite. ¶vel p epl'am vr̄am hūc notate
stro,per epistolam hunc notate:& c
nō comisceamini cū illo vt cōfun/ d
nobis. a ¶erubescat abiect⁹ ab oīb⁹:& sic se subijciat. b ¶tn̄. c ¶vt odio habeatis eū.
datur. Et nolite quasi inimicum e
¶ex dilectione.
existimare:sed corripite vt fratrē.
Ipse autem † deus pacis det vobis f g
¶hic & in futuro. a ¶.i.apud domesticos & extraneos.
pacem sempiternā in omni loco.
a ¶vt pacē habeatis.
Dn̄s sit cū oibus vobis. Salutatio h i
¶scripta est.
b mea manu pauli:quod est signum
¶Quomodo.
in omni epl'a:ita scribo. Gratia dn̄i
nostri iesu xp̄i cū oib⁹ vobis:Amē.
Explicit epl'a pauli ad thessalonicenses secunda.

Incipit argumentum in epistolā ad timothæum primam.

c [T]Imothæum instruit & docet de ordinatiōe ep̄atus & diaconij & oīs ecclesiasticæ disciplinæ: scribens ei a laodicia per tychicū diaconē.

Explicit argumentum.

Incipit epistola pauli ad Timothæum prima. Cap.I.

a ¶nomē dignitatis præpōit:vt hac auctoritate timotheus munit⁹ resistat pseudo apl'is. b ¶cui qui resistit imperio dei repugnat:qui saluat.
[P]Aul⁹ apl's iesu k
a ¶ex quo est spes glorię.vnde nec in xp̄o:nec in deo spem saluationis se habere demonstrat qui apostolo resistit. b ¶iussionē & volūtatē. c ¶patris.
d christi ₰m imperiū dei saluatoris
a ¶in quo est speranda vita æterna:non in carnalibus obseruātijs.
nostri,& xp̄i iesu spei nr̄æ: timo/ l m
a ¶Hic gratia pro dono spūssancti:& misericordia pro remissione pctōrū.
e thæo dilecto filio in fide. Gratia & n
misericordia & pax a deo patre,& o p
a ¶supple:Ita fac,non minus. b ¶Q. q
cōparem:non præcæpi quasi minori. r
xp̄o iesu dn̄o nr̄o. Sicut rogaui te s

¶Sexta pars.

⁂ gocijs spūalib⁹ nō essent administrādi necessarij sumpt⁹.ideo hoc remouet di.Vos aūt fra.facultatē habētes. a ¶Nolite de. benefa.i.nolite desistere a bn̄ficētia talib⁹ psonis. b ¶Qd̄ si qs nō obe.verbo no.per epl'am.hunc notate.s.in scribēdo vt possim eū corripere. c ¶Et nō cō.cū il.societatē ei⁹ vitādo. d ¶Vt cōfun.& sic resipiscat a malo suo. e ¶Et nolite quasi ini.existi.qa si vitiū odiendum sit: natura tn̄ est diligēda. f ¶Ipse aūt deus pa. auctor & dator. g ¶Det vobis pacem sem. in omni loco.i.in terra & in cœlo. h ¶Dn̄s sit cū oibus vo.in p̄nti p gratiā & gloriam in futuro. i ¶Salutatio.Hæc est vltima pars epl'æ:q̄ est cōclusio vel cōfirmatio p signum in fine epl'æ scriptum de manu pauli.Qd̄ em̄ s̄.positum est,scriptum erat per manum notarij:sed istud vltimū de manu pauli erat scriptū:& silr̄ faciebat in alijs epl'is:ad certificādū illos qbus mittebantur,ꝙ essent a paulo directæ.& ad excludēdū ep'as a pseudo apl'is sub noīe pauli scriptas:ī qb⁹ finis nō erat script⁹ de manu pauli. Et his dictis patet littera. C

¶In ca.iij.vbi dicit̄ ī postil.In charitate dei erga oēs patiētia xp̄i erga nostros psecutores. Al's † dn̄s

ADDITIO. Qd̄ dicit̄,ī charitate dei ₰m glo.intelligit̄ in charitate quā deus dat:& patientia xp̄i.s.vt patiētes sitis:sicut & xp̄s patiens fuit.

¶Explicit postil.venerabilis magr̄i Nicolai de lyra sup epl'am pauli ad thessa.secūdā.

¶Incipit postilla eiusdē Nicolai de lyra super epistolam Pauli ad Timothæum primam. Cap.I.

[P]Aulus apl's iesu chri.Hic incipit epistola prima ad timothæū.Quę diuiditur in duas partes.s.in salutationem:& prosecutionē. secundū ibi. Sicut rogaui.In pria parte ponitur persona salutans:& exprimitur quātum ad tria scilicet quantum ad nomen proprium,ibi.Paulus.quantum ad officium,ibi Apostolus iesu christi:& quantum ad auctoritatem officij,ibi cū dr̄.Secūdū imperiū dei. sicut patet Act.xiij.a.Dixit illis spūsscūs.Segregate mihi barnabā & paulum in opus ad qd̄ assumpsi eos:opa vero trinitatis sunt indiuisa:,pter qd̄ idē est imperium triū psonarum.& ideo vna expressa aliæ subintelligunt̄ l ¶Et christi ie.sp.no.i.p quē speram⁹ obtinere gloriam:Scd'o ponit̄ persona salutata, cū dr̄. m ¶Timothæo di.fi.in fi.ad ostendendū ꝙ erat filius eius spūalis,& nō carnalis Tertio ponūt bona optata cum dicit̄:Gratia & mia & pax. o ¶Misericordia.in remissione pctōrꝫ. n ¶Gra.in ampliatiōe meritorū. p ¶Et pax.in consecutione p̄miorum. q ¶A deo pa.q est dator & auctor istorum. r ¶Et chri.ie.Qui quātū ad deitatē est eadē principalis cā cū p̄re & spūsctō. & quantum ad humanitatem est cā instr̄alis cōiūcta:sicut man⁹ est organū cōiūctū artifici:securis autē separatū.& hoc mō aliæ creaturæ sunt instr̄a dei separata. s ¶Sicut ro.Hic incipit hui⁹ epl'æ prosecutio.Circa qd̄ sciēdū:ꝙ apl's ordinauit timothæū ep̄m ecclīæ ephesinę:& iō in hac epl'a instruit eū de his q ptinent ad ep̄i officium.Ad qd̄ spectant sex actus spāl'r.Et ₰m hoc prosecutio hui⁹ eplę diuidit̄ in sex ptes q̄ patebūt prosequēdo.Prim⁹ aūt actus ptinēs ad ep̄m est extirpatio falsæ doctrinæ:sicut impedimenti remotio,prior est in aliquo opere. Ad hoc autē apl's inducit timothæum in hoc ca.i.Quod in tres partes diuidit̄:nam prīo ad hūc actū inducit:scd'o incidenter deo gratias agit:tertio ad propositum redit ibi.Hoc præcæptum.Prima adhuc in tres qa primo inducit timotheū ad falsitatis extirpationē.secūdo ad hoc subdit rōnē,ibi:Finis.tertio remouet obiectionē,ibi Scimus aūt.Circa primū dicit. Sicut ro.te.o timothęe.supple sic facias.& qd

Diuisio. D Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ litatis ostēderet. a ¶Fabulis & genealogiis. Augu. Hæreticus quidā inimic⁹ legis & ꝓphetarū, existimat apl'm hoc loco diuina eloq̄a fabulas appellasse: sicut & alibi cū ait. Prophanas & aniles fabulas deuita. Quis ita nō multum hæreticus erraret? Cur ergo ipse idē fecit: si hæc esse aniles fabulas iudicauit? Cur dicit. Abraā habuit duos filios? & alia hmōi. Sed meli⁹ dicit, ꝙ præter legitimas scripturas habent iudæi traditiōes nō scriptas: quas memoriter docēt: & deuterosin vocāt: vbi dicūt deū duas vxores creasse primo homini: ex q̄bus genealogias infinitas texunt: faciētes infructuosissimas q̄ōnes: has aūt dicit fabulas. Fabulis. iudæoꝶ: q dicūt duas mulieres fuisse primo homini: Euā: & alterā, ex qua dicunt multos filios esse natos, quod nusq̄ sacra pagina narrat. b ¶Genealogiis. q̄bus narrant se de genere abraæ & dauid: quasi inde eis salus debeat: vel q̄bus narrāt xp̄m non esse de dauid. c ¶Finis aūt. In fide est ædificatio dei: q̄a exinde est spes: & inde charitas: quæ est adimpletio legis: Vel docent & intendūt fabulis & genealogiis: sed finis & impletio legis est charitas: quare nō est op⁹ aliis. d ¶¶Præcæpti. pro præceptoꝶ quoꝶ impletio est dilectio dei & ꝓximi. Vñ. In his duob⁹ mādatis tota lex pēdet & prophetæ. ¶Finis dr̄ termin⁹: finis cōsumptio: finis quoq̄ impletio dicit & cōsummatio. Aliter em̄ finit panis, aliter tunica, aliter hic & ibi ager. Panis vt absumat & nō sit. Tunica vt cōsummet & pfecta sit. Ager vt sulcis & limitib⁹ suis interclusus ampli⁹ non extēdat. Finis em̄ &c. Aug. Totā ei magnitudinē & amplitudinē diuinorū eloquioꝶ secura possidet charitas: qua deū ꝓximūq̄ diligim⁹: quæ radix est oīm bonoꝶ. vñ: In his duob⁹ mādatis tota lex pēdet & ꝓphetę. Si ergo nō vacat oēs sacras paginas perscrutari: oīa inuolucra sermonum euoluere: oīa scripturarū secreta penetrare: tene charitatē vbi pēdent oīa: q̄a finis oīm est dilectio dei & ꝓximi. Nullū rerū diligēdarū gen⁹ in his duob⁹ præcæptis pretermissum est. Cū em̄ ꝑcurrat dilectio dei: & sequat dilectio ꝓximi: de dilectione tua nihil dictū videt. Sed cū dictū est: Diliges ꝓximū tuū sicut teip̄m: simul & tui abs te dilectio ꝑtermissa nō est. Ille aūt sctē & iuste viuit, q ordinatā habet dilectionē: ne aut diligat qd' nō est diligēdū aut æque diligat, qd' min⁹ vel ampli⁹ diligendū est: aut minus vel ampli⁹ qd' æque diligēdū est. Oīs hō inq̄tū peccator est, nō est diligēdus: inq̄tū v̄o hō est: diliged⁹ est ꝓpter deū. deus v̄o ꝓpter seip̄m. Et deū q̄sq̄ ampli⁹ debet diligere q̄ seip̄m. Itē ampli⁹ ali⁹ hō diligēdus est q̄ corpus nostrū: q̄a ꝓpter deū oīa ista diligēda sunt. Pōt nobiscū ali⁹ hō deo perfrui qd' nō pōt corp⁹: q̄a corpus per aīam viuit, qua fruimur deo. Oēs aūt ęque ad paria bona diligēdi sunt. Sed cū oīb⁹ ꝓdesse nō possis: his potissimū ꝯsulēdū est: q ꝓ locoꝶ & tēpoꝶ, vel quarūlibet rerū oportunitatib⁹ ꝯstructi⁹ tibi q̄si quadā sorte ꝯiūgunt. Oīm igit hęc sūma est: vt ītelligat legis diuinarūq̄ scripturarū plenitudo charitas esse rei qua fruēdū est: & rei quæ nobiscū ea re frui pōt. i. dei & ꝓximi. Pręcipit em̄ de⁹ diligi, & ꝓxim⁹. Vt aūt q̄sq̄ se diligat: alio spāli ꝑcepto nō est op⁹. ¶Idē. Charitas ista amor dei est & ꝓximi. Amor hui⁹ sęculi: cupiditas dicit. Minuit cupiditas charitate crescēte. Cupiditas ergo refrenetur: charitas excitetur. e ¶Cōsciētia bo. Aug. Cōsciētia pro spe. Ille em̄ ad id quod diligit se peruēturū desperat, cui malæ cōsciētiæ scrupulus inest. f ¶Et fide nō fi. Vel: nō fictili & fragili: vel in qua nō quisq̄ sibi quodlibet fingit, sed catholica. g ¶A quibus. Improbat hic aduersarios, q legalia tradebāt, dicēs: A quib⁹ quidā &c. h ¶Nō intelligētes &c. Si q̄n em̄ de praua & falsa opinione sua rephēdi & cōuinci cœperint: ad defendendū id quod leuissima temeritate & apertissima falsitate dixerūt, de sanctis libris multa v̄ba ꝓnūciant: volētes esse legisdoctores: cū tñ nō intelligāt quæ loquunt, vel de q̄bus. i ¶Scimus aūt. Approbat suā partem. Scim⁹ aūt. Ne videretur legē incusare, addit. Scimus autem &c. Sed ne iterum videatur eam inducere, subiungit. Scientes hoc: quia iusto nō est lex posita: quia non ex ea est iustus, sed ex fide. Ad qd igit ei necessaria est lex? Sed ideo data est: vt vel rerum puniret: vel peccare volentē coerceret. Iustus tamen & si ea non eget: ☞ vtitur

(Margin: i.4.b. — Gal.4.c. — Iudaica fabula. — Ro.13.c. — mat.22.d — Finis æquocatio. — F — Dilectionis ordo.)

a ¶ad ordinādā ecclesiā. b ¶q est ciuitas metropolis asiæ. a ¶ideo.
vt remanēres ephesi cum irem in a macedoniam: ūt denūciares qui b
a ¶discretis a catholica fide tā doctorib⁹ q̄ minoribus. b ¶q̄ nos.
busdā ne aliter docerēt, neq̄ in c d
a ¶subditi. b ¶doctrinis eorū qui legē cū gratia prædicant esse necessariā. ¶q̄a qd' dicunt de lege: fabula est non res.
tenderēt fabulis & genealogiis in e
a ¶q sine termino sunt, vl' ꝓhibitis. b ¶litis.
terminatis: quæ quæstiōnes præ f
¶iusticiæ.
stant magis q̄ ædificationem dei g
quæ est in fide. Finis † aūt præcæpti h i
a ¶q̄lis charitas? ꝓcedēs de corde puro. Hic definit: vt nec vbiq̄, nec nusq̄ definita sit. ¶ꝓcedēs. ¶puro ītellectu: vt nihil nisi de⁹ diligatur, & quod dei est.
e est charitas: de corde puro & con k
a ¶vl' fictili. i. fragili: sed ꝯ aduersa fortis. ¶simulata. b ¶iprobat aduersarios. c ¶fide, spe & charitate.
scientia bona, & fide nō ficta: A quī m n
a ¶nesciētes mysteriū legis & ꝓphetarū ꝙ vsq̄ ad xp̄m. b ¶de legalib⁹.
bus quidam aberrantes cōuer o
¶quod deterius est.
si sunt in vaniloquium: volentes p
h esse legisdoctores: non intelligen q
a ¶quæ affirmāt. b ¶per quę vt testimonia prophetarū. Vel ecōuerso. s. Non intelligi quæ loquūtur ad ꝓbādū qd' intēdūt: neq̄ de q̄bus affirmant. i. quæ probare intēdūt.
tes, neq̄ quæ loquuntur, neq̄ dē
a ¶illi non intelligūt: nos autē intelligim⁹. Nam vt hoc in aliquo ostendatur.
i quibus affirmāt. † Scimus autem r

✲ cias: & qd sit illud de quo rogauit: ꝯñr ostendit: di. a ¶Vt re. G ma. eph. ꝓ regimine ecclesię. b ¶Vt de. q̄busdā pseudo aplis. c ¶Ne aliter docerent. q̄ tradidi ephesis. Volebāt em̄ isti falsi apl'i inducere ephesios ad obseruationē legaliū & traditiones iudæorū tanq̄ necessarias ad salutem. d ¶Neq̄ inten. i. vt denunciares auditoribus vt nō intēderent talibus friuolis erroribus: ideo subditur. e ¶Fabulis & genea. Dicunt autē fabulæ illæ q̄bus nō subest veritas: cuiusmodi erat obseruatio legaliū: quæ tota fuit figuralis, figurando noui testamenti statum. & ideo isto cōpleto cessat illa obseruatio: & dicere ꝙ maneat, est dicere ꝙ status figuralis adhuc durat: & p ꝯñs ꝙ christi mysterium non est impletum adhuc: qd' non solū est falsum, sed etiam erroneū. Dicunt etiam hic fabulę traditiones iudæorū: q̄bus irritum faciebant diuinū mandatū: fm ꝙ improperat eis saluator Matth. xv. a. tanq̄ falsum euidens cōtinētes. Genealogiæ vero interminatæ fm aliquos hic dicunt generationes adę de alia vxore q̄ eua: ex qua aliqui iudæi genealogias multiplicabant. Sed q̄a glo. iudæorū de ista secūda vxore nō loquunt. ideo videt melius dicēdū: ꝙ aliqui iudæi falso genealogizabāt generationes a dauid descendentes: vt p hoc excluderēt iesum nazarenū a dauid descēdisse: et p ꝯñs cōcluderēt ip̄m verū messiā nō fuisse: quē scripturæ dicūt a dauid descēdere. Et dicunt interminatæ: q̄a nō terminantur ad aliq̄d certū & verū. f ¶Quæ quæ. &c. i. lites & cōtētiones inter disputātes g ¶Quā ædifi. i. ędificiū sp̄ūale virtutū. h ¶Quæ est fi. i. cui⁹ ædificij fides est stabilimentū: in qd' p̄dicta non construunt, sed destruunt ædificiū sp̄ūale. H i ¶Finis aūt. Hic de prædictis subdit apl's rōnē. s. quare nō sit attendendum legalibus obseruātiis & genealogiis interminatis: q̄a non faciunt adimpletionem legis diuinę, sed magis ad oppositum: q̄a lex ordinat ad diligēdū deū & ꝓximū: ad qd' p̄dicta nō faciūt, sed magis impediunt: iō dicit. Finis autē &c. †Ro.7.c. Qd' patet q̄a præcæpta priæ tabulę ordināt finaliter ad dilectionem dei: p̄cæpta vero scd'æ tabulæ ad dilectionē ꝓximi: vt patet Exo. xx. Alia v̄o p̄cæpta q̄cūq̄ sunt: non sunt nisi q̄dā explicatiōes istorū & cōclusiones ab eis deriuatæ: nō tñ eodē mō: q̄a aliq̄ sequunt de necessitate, aliq̄ v̄o nō. Et ex hoc sequit ꝙ aliqua de hmōi p̄cęptis semp manēt: vt moralia: alia v̄o tm ad tp̄s, vt iudicialia & cerimōialia. k ¶De corde pu. quātū ad appetitū: q dr̄ hic cor: nā volūtas quæ ē appetit⁹ intellectualis, mouet alias animæ potētias ad agendum: sicut cor mēbra corporis ad operandū. l ¶Et cōsci. bo. quātū ad intellectū bonum. Est em̄ ꝯscientia applicatio sciētiæ ad aliqd' particulare agibile. & iō q̄n scia recta applicat ad bonū opabile, dr̄ bona: ecōtrario vero mala. m ¶Et fide nō fi. i. vera & nō simulata: quā habebāt aliq̄ subdoli: fingentes se esse xp̄ianos vt simplices deciperent: & alios facerent capi: sicut dicit de torquato in legenda sancti tiburcij. n ¶A quibus quidam aber. i. declinantes. o ¶Conuersi sunt &c. asserendo de legalibus prædictis & traditionibus: p ¶Volentes esse le. cū nō fuerint adhuc sufficiētes discipuli. iō subdit. q ¶Non intel. &c. i. nō intelligētes conclusiones de q̄bus loquunt: nec scripturas p q̄s probare nitunt. r ¶Scimus. Hic ꝯñr remouet obiectionē: q̄a posset aliqs obiicere de legalib⁹ ꝙ fuerūt a deo instituta: vt patet i Exo. & Leu. & p ꝯñs bona & seruāda. Ad hoc vero r̄ndet. Ad cui⁹ intelligentiam sciēdū est: ꝙ lex habet vim duplicē. s. regulatiuā & coactiuā. prio igit soluit obiectionē quātū ad primā. scd'o q̄tū ad scd'am, ibi. Sciētes hoc. Vis autem regulatiua legis ordinat hoies in bonū. Hois aūt bonū potest aliq̄d dupliciter. Vno modo simpliciter & fm omne tempus. & sic vetus lex ✲ quātum ad

(Margin: Fabulę. — Genealogiæ interminatæ.)

☞ vtitur: vt sic esset in auctoritate aliis: & futura attestaretur factis. a ¶Qm̄ bona. Quō bona si nō iusto posita? Sed iam iustus non eget pedagogo: sed iniustus vt fiat iustus. b ¶Legitime vtatur. Qui scit ad tp̄s datā: & sub xp̄o deserit. Iam iustis p remissionē, nō est opus lege: a qua liberi sunt p xp̄m. Legitime vtat. Lege legitime vtendi multiplex est modus: vt fm aliud iustus, & fm aliud iniust⁹ recte dicatur legitime vti lege. Iniustus em̄ ea legitime vtitur: q̄n intelligens quare data sit ei⁹ comminatione tanq̄ pedagogo perducit ad grām, per quā iustus fiat. Iustus v̄o & illa legitime vtitur: cū eā tenēdo iniustis imponit: vt sic cū iniustis cœperit inolitę cōcupiscētiæ morbus incētiuo ꝓhibitionis, & cumulo ꝑuaricationis augeri: cōfugiāt ad iustificantē grām & per eā suauitate iustitiæ delectati pœnā lr̄æ minātis euadāt. c ¶Quia iu. non est lex p. i. imposita: vt supra illū sit, vt ei dn̄etur. In illa em̄ est potius & cū ipsa: q̄ sub ipsa: q̄a amicus iustitiæ est: cuius inimicus est q pœnæ timore nō peccat. Amicus vero est: q eius amore nō peccat. d ¶Vel, Peccatoribus. In se sceleratis: & contaminatis in proximum. e ¶Gratias a. Hic ostēdit mala sibi fuisse in lege. Bona vero ea dimissa, ꝙ fidelis est: & positus in ministerio. vñ fortis p q̄ ostēdit legē post euāgeliū inutiliter duci. f ¶Confor. Mentē corroborauit: q̄ prius impossibile putabat qd' de dñi ptāte & maiestate & spe p̄dicabat. g ¶Sed mi. dei. Cōsequunt miam & q scienter peccant vt dauid: & q ignorāter: qd' facilius ignoscit. Miam. De eo qd' ignorās feci. Vel cā: nō tamē ꝓprie: cū mala fuerit ignorātia: mia vero gratuita. h ¶Supabūda. Sup magis bona q̄ olim mala. Superabūdauit. Quia nō solū p̄cā dimisit: sed fidem & dilectionem dedit. De q̄bus nulli est ambigendū. Quia iesus xp̄s ve. in hunc mun. pec. sal. fa. Et iste sermo est fidelis. i. ver⁹ & accæptabilis: quia vtilis. i ¶Oī &c. quia corpus & aīam saluat. Vel, Human⁹ est sermo iste. Alia lr̄a: Vt nō dicī diuinus q̄a si hō q hospitio suscipit hoīem: humanus dr̄: quanto magis humanus est: qui in seipso suscipit hoīem. k ¶Quia xp̄s ic. &c. Nulla cā veniēdi fuit xp̄o nisi ꝙ peccatores saluos faceret. Tolle morbos: tolle ☞ vulnera

a ¶fm eos vero qui carnaliter tm̄ intelligūt nō bona. b ¶iustus vel iniustus.
a quoniam bōna est lex, si q̄uis ea
a ¶sp̄ūal'r sicut ipsa docet vel vt per eā agnoscat morbū & quærat medicū. b ¶tñ. ¶etiā. ¶qd' nō illi. c ¶& cū iust⁹ in fide: q̄d ei lex?
b legitimē vtatur: sciētes hoc: quia a
a ¶vt dn̄et. b ¶cōtra legē naturæ agētibus.
iusto non est lex posita, sed iniustis b
a ¶cū bene monerent a rōne. b ¶Per partes. ¶contra deum. c ¶in se, & proximū.
d & non subditis, impiis & peccato f
a ¶q̄b⁹ scelus p se placet. b ¶q vel timore cō e
ribus: scēleratis & contaminatis g
sentiūt, vel fauore aliq̄. ¶q̄a lex naturę in eis aboleuerat: lr̄is est reformata ꝓ eis coercēdis
parricidis & matricidis: homicidis: fornicariis: masculorū cōcubi
a ¶qui plagas cuiuslibet gn̄is inferunt ꝓximis.
toribus: plāgiariis: mendacibus & h
mis. a ¶morali legi & naturali.
periuris: & si quid aliud sānæ do k
a ¶sana doctrina. b ¶nō ꝯ. ¶oīs v̄itas cōcor
ctrinæ aduersaꝛ: quæ est fm euan l m
dat euangelio. a ¶qd' p̄dicat vel dat glīam.
gelium glōriæ beati dei quod cre n o
¶vt fideli. a ¶vnde. p
e ditum est mihi. Grātias ago ei qui q
a ¶vt nec mors, nec vita saperet a christo.
f me confortāuit in christo iesu do
¶cum sub lege infidelis.
mino nostro: qui fidelem me exi r
a ¶certa scia. ¶p̄uidit. b ¶p̄dicādi. c ¶Q. Sed vtrum hoc mihi per legē? Nō: q̄a sub ea fui
stimāuit ponēs in ministeriū. Q̄ui s t
blasphemus. ¶Ecce mala q̄ in lege habuit.
¶in deum. ¶sanctorum.
prius fui blasphemus & ꝑsecutor v
a ¶cōprehēsis inferēs cōtumelias. b ¶remissionem: non per merita mea.
g & cōtumeliōsus: sed misericōrdiā x
a ¶sub lege ignorātia, & iō incredulitas: mō ecōtra fides & veritatis cognitio. Ecce patet ꝙ nō ex leuitate dimisit priora.
dei consecutus sum: quia igno y
a ¶degens. b ¶nō solū miam cōsecutus sum: sed fidē & dilectionem & grām donoꝶ.
h rans feci in incrēdulitate. Supēr z a
a ¶qui dona diuersa dedit cū fide & dilectione. i. cū pfectione fidei & dilectionis: q̄a nulli daꝛ remissio pc̄tōꝶ sine fide & dilectione.
abundauit autem gratia dōmini
nostri cum fide & dilectiōe quæ est b
¶nec in lege. ¶dignus vtilis. a ¶non vna.
i in christo iesu. † Fidelis sermo & ōī c d
a ¶q̄a hic & in futuro saluat. b ¶iste. s.
k accæptionē dignus: quia chri e

NICO.DE LY.

✲ q̄tū ad p̄cæpta moralia ordinabat homines ad bonū: ꝓpter qd' oī tpe sunt seruanda. Alio mō dr̄ aliq̄d hois bonum fm aliqd' tp̄us determinatū: sicut vti leuibus vestimentis bonū est hoī tpe æstiuali: nō aūt hyemali: ꝓpter qd' vestimenta priora dimittunt, & alia accipiuntur. Et hoc mō lex vet⁹ quātū ad p̄cæpta cærimonialia ordinabat hoīes ad bonū ꝓ tpe veteris testamenti. Erāt em̄ instituta ad figurandū xp̄i mysteriū vēturū: ꝓpter qd' illę cęrimonię cessant xp̄i mysterio adīpleto: & aliæ sunt institutę verbi grā. Inter cærimonialia veteris legis principalia erant oblationes & sacrificia: quę figurabāt xp̄m in cruce offerendum & immolandū: ꝓpter qd' ipso iā oblato & immolato offerre dictas oblationes & sacrificia: & maxime post publicatū euangelium: est significare ꝙ oblatio xp̄i in cruce, & eius immolatio nondū sit impleta: qd' est falsum: ꝓpter qd' oportuit aliud sacrificiū īstitui, qd' esset significatiuū oblationis christi iam completę: & sic xp̄s instituit sacrificium eucharistiæ, qd' est memoriale passionis domini: Luc. xxij. b. Hoc est corpus meū qd' ꝓ vobis tradet: hoc facite in meā cōmemorationē: & sic de aliis cęrimonialib⁹ suo mō. Quātum aūt ad iudicialia p̄cæpta lex nō ordinabat ad aliq̄d figurandum per

C dum p se & directe: sed ad modū seruādi iustitiā īter hoīes: ꝓpter qd' adueniēte xp̄o nō sunt euacuata, vt mortifera sicut cęrimonialia, q̄ pñt seruari: dum tñ nō seruant vt obligantia ex lege illa: q̄a fuerūt instituta ad seruandū iustitiā inter hoīes ꝓ statu ve. test. q est totus figuralis respectu status nouæ legis. i. Coꝶ. x. c. Oīa in figura cōtingebant illis: ꝓpter qd' p̄cæpta iudicialia per accidēs fuerūt figuratiua: & ideo seruare illa ex obligatione veteris legis: est significare facto, ꝙ status illius populi adhuc durat: qd' est falsum. Pñt tamē illa seruari ex rōne alia: vtpote ex noua institutione ecclesiæ vel principum alicui⁹, vel hmōi. Sic igitur dicit apl's. Scimus autem q̄a bo. &c. s. moralibus ꝓ semp: cærimonialib⁹ vsq̄ ad passionē xp̄i: extūc em̄ fuerunt mortua: q̄a nō obligabāt vltra poterant tñ seruari, dū tñ nō poneret spes in eis: & hoc vsq̄ ad publicationem euāgelij sed extunc fuerunt mortifera. sicut. s. plenius dictum est in ep̄la ad Gal. & in ep̄la ad Rom. Iudicialibus aūt tpe vete. test. tanq̄ ex lege obligātibus: tpe vero noui test. ex alia obligatione: vt dictū est. a ¶Sciētes. Hic ꝯñr soluit obiectionem prædictā quantū ad vim legis coactiuā q̄ p pœnas cohibet a malis: & quantum ad hoc dicit. Scientes hoc, quia lex iusto nō est posita, quātum ad vim coactiuā: q̄a iustus nō cohibetur timore pœnę a malis, sed virtutis amore & sic ei⁹ volūtas est legi cōsona ꝓpter qd' per legē nō cogit: q̄a coactio violētiam importat: sed sic lex posita est hoīb⁹ malis: propter qd' subdit. b ¶Sed iniu. id est inique agētib⁹ cōtra ꝓximū. c ¶Et non sub. i. rebellibus superioribus suis. D d ¶Impiis. agētibus cōtra deū. sicut & p oppositum pietas vno mō accæpta idē est qd' cultus diuinus. e ¶Et peccatorib⁹. ex infirmitate delinquentibus. f ¶Scelera. qui peccāt ex certa malicia. g ¶Et contaminatis. pc̄tis carnalibus gn̄aliter. Cætera patent vsq̄ ibi. h ¶Plagiariis. id est assuetis plagas & verbera aliis inferre. i ¶Mendacibus. mendacio pernicioso. k ¶Et si quid aliud &c. omē tale quid est per legē puniendū. l ¶Quæ. s. sana doctrina. m ¶Est fm euangelium. cui cōcordat oīs veritas. n ¶Gloriæ bti dei. Dicit em̄ grīa &c. q̄a p̄dicauit hāc gloriam. o ¶Quod. s. euāgeliū. p ¶Creditum est mi. tanq̄ ip̄ius fideli p̄dicatori. q ¶Gratias. Quia fecit mētionē de euangelio sibi credito: ideo incidēter grās agit deo de sua vocatione ad fidem & ap̄latū, dicens. Gratias ago ei qui me cōfor. &c. fm quod dicitur Act. ix. d. Saulus aūt multo magis conualescebat & confundebat iudæos &c. r ¶Qui fidelem me exi. i. iudicauit. s ¶Ponens in mini. apostolat⁹. t ¶Qui prius blasphe. fui. contra personam christi. v ¶Et persecutor & contumeliosus. contra membra eius persecutor in factis: contumeliosus in verbis. x ¶Sed misericordiam &c. Id est remissionem peccatorum. y ¶Quia ignorans feci. Quod enim ignorāter committitur, facilius ignoscitur q̄ quod ex certa malicia perpetratur. z ¶In incredulitate. i. false credens bene agere. †j.4.c. a ¶Superabundauit autem gratia domini nostri cum fide. quasi diceret. Non solum sum consecutus ab eo remissionem peccatorum: sed etiam collationem donorum suorum. ideo subditur. b ¶Cum fide & dilectione. Fidei enim per charitatem formatæ connectuntur alia dona ad gratiam gratum facientem pertinentia. c ¶Fidelis sermo. id est verus. d ¶Et omni accæptione dignus. quia est vtilis audientibus: & quis sit ille subdit. e ¶Quia christus iesus venit in hūc mundū. in carne passibili.

vulnera: & nulla est causa medicinę. Sed venit de cœlo magn⁹ medicus magnus p totū orbē terræ iacebat egrotus. Ipse egrotus genus humanū est qđ totū perierat: ex quo peccauit vnus in quo erat totum. Sed venit vnus sine pctō qa saluos faceret a pctō. Venit em filius hoīs q̄rere & saluare qđ perierat. Venit p qđ hō erat. Nā p qđ de⁹ erat: semp hic erat: q

Mat.18.c. b. Hie. 23.e

dixit. Cœlū & terrā ego impleo: ergo & in mundo erat & venit in mūdū: hic erat p diuinā maiestatem: venit per humanā infirmitatē. Quare venit? ex mia. s. quia voluit tollere: pctōres saluos facere. Nō em eū de cœlo ad terram merita nostra, sed pctā traxerūt. vñ. Et vocabis nomē eius iesum. Quare? audi. Ipse enim saluū faciet pplm suū. Vñ? pctis eoꝝ. Nunqđ ad istū pplm pertinēt paruuli? ptinēt plane. Sic credite: cum ista fide paruulos ad xpi gratiā portare. Quid mihi dicis? sanus est: nō habet vitiū. Quare cū illo curris ad medicū: si nō habet vitiū? Si sanꝰ esset non clamaret iesus. Sinite paruulos venire ad me &c. a ¶ Primus .i. peior: quia perse-

Luc.1.c. Mat.1.b.

b cutor, quo prior nō erat. Nemo em acrior inter persecutores: ergo nemo prior inter pctōres primus ergo erat: nō ordine tpis, sed magnitudine iniquitatis. b ¶ In me. Quē idonęū deus gētibus pdicatorē cōstituit: in quo tantū exemplum miæ suæ exhibuit. c ¶ Inuisibili soli deo. qa cæteri diuisibiles. Nō soli inuisibili: qa sunt & creaturæ qđā inuisibiles, vt aia: & th̄ sensu? capi pñt: qa oēs vires eius pñt cognosci: qđ

Mat.10. b.

Quō de⁹ videtur. Ioh.1.b. 1.Ioh.3.a.

nō dei. Inuisibilis est ab oīb⁹ deus in natura fm illud. Deum nemo vidit vnq̄. Videtur autem cū vult & sicut vult: nō sicut est, sed q̄si species vult apparere. In futuro vero videbūt eum filij sicut est. d ¶ Soli deo. Qui solus deus est natura. i. solus creat: quod de ipsa trinitate intel ligitur: non de solo patre, vt quidā volūt: quia nō air soli patri: sed soli deo. V nus em & solus deus a nobis prædicat ipsa trinitas. Et vnigenitus: qppe fm q̄ est deus apud deū, & spūsſan ctus in sua natura est immortalis & inuisibilis. e ¶ Hoc pcæptū com. &c. Postq̄ cōmemorauit q & quāta sint bñficia pris & xpi erga pctō res: quō ppſum imbuat disciplina ecclesiastica ostēdit. f ¶ Conscientiā. vocat cogitationes: in quibus summopere humilitas seruanda est: quæ spreta in magnos quidam deuenerunt errores: sicut in epistola ad romanos legitur.

F

g ¶ Naufragauerunt. Haimo. Naufragiū dicitur nauis fractio. Et sicut ille substantiā suam perdit q naufragiū patit, & insup ipse perit. Ita q bonā cōsciam repellūt, fidei veritatē pdūt, & insuper æternaliter pereūt. h ¶ Quos tra. sa. Vtrūq̄ excōicaui vt hoc mō excludat a sathana regnum sathanæ. Augu. Nulla em creatura est: siue quæ in veritate manet dans deo gloriā: siue q̄ in charitate nō stetit quærēs gloriā suā: q̄ velit nolit diuinę, puidentiæ nō seruiat. Sed volens facit cū illa qđ bonū est. De illa vero q̄ hoc nō vult: fit qđ iustū est. Non ei ī nō rependit quod de ipsa iuste fit: sed quo aio ipsa facit: qa nec liberā voluntatem rōnabili creaturę deus negauit: sed ptātem qua iniustos iuste ordinat sibi retinuit. i ¶ Tradidi sa. Non vt pereant qa nihil potest sathanas, nisi permissus, qui vexat sibi datos. vnde: Iam noli peccare: ne deterius tibi contingat. Hæc aūt cum sit filia abraæ quam alligauit sathanas .xvii. annis: nonne oportuit &c. Tradidi sathanæ. Aug. Quia illo ad correptionem hominum vtebatur ipsa potestas ap̄lica. Pręuaricatores enim angeli cum principe suo diabolo recte dicunt, pcuratores, vel actores diuinæ, puidētiæ: & diabolus magistratus huius mundi dr. Sed magistratus sub tāto imperatore non facit nisi quātū illi pmittit: & pcuratores actoresq̄ huius mūdi nihil faciūt nisi quātū dns sinit, ideo dicit. Tradidi satha. &c. qa nihil pōt sathanas nisi permissus. Haimo. Tantæ aūt potestatis erat ap̄s, tantamq̄ gratiam habebat: vt recedentes a fide, verbo traderet diabolo. Traditio aūt hæc est: qa commotus ap̄s blasphemijs eoꝝ sententiam, ptulit in eos. Diabolus aūt qui ad hoc paratus est, vt auersos a deo accipiat in potestatē: audita sententia corripit eos: quod ideo fecit apostolus: vt correcti discant non blasphemare.

Trad ere satha næ.

a ¶ quasi passibilis cum alijs. ¶ tam miserū.

stus iesus vēnit in hunc mundum

a ¶ quoscūq̄ etiā puulos: q & si a baptizatis nati: hoc est carne tm̄, nō spū, nō ex eo qđ re nouat: qa si spūs essent ex traduce, ex munda to spū descenderet mūdatus. ¶ inter quos.

pēccatores saluos facere: quorum b

a ¶ qui in lege.

a primus egō sū. Sed ideo misericor

a ¶ pctōre. b ¶ .i. maxio pctōre: vel primū. i. anq̄ in alijs vel primū. i. maxie in me. vł añ.

b diā cōsecut⁹ sū: vt in mē primo ostē a

a ¶ .i. pfectā. b ¶ q̄ tm̄ sustinuit: & in posterū nullam reseruat iram.

deret christus iesus ōmnem pātiē e

a ¶ vt null⁹ de immanitate scelerū desperet. ¶ Quid faciet amico: qui hoc fecit inimicoꝰ

tiam ād informationem eorum q̄ f

a ¶ tendentes. ¶ vt habeant vitā æternā.

crediturī sunt illi in vītām æternā.

¶ iō. ¶ pro pdictis. ¶ trinitati. a ¶ fm q̄ deus apud deum. ¶ immutabili.

Regi autem sæculorum immōrtali g

a ¶ incōprehēsibili. b ¶ q̄ solus creat. c ¶ sit. ¶ a creaturis. d ¶ in essentia.

h

inūisibili sōli deo hōnor & glōria,

a ¶ qa oīs salus ex xpō, nō ex lege. ¶ nō licet

e in sæcula sæculorum: amē. Hōc præ i

dissimulare. ¶ quasi ituro ad bellum.

cæptum commendo tibi fili timo/

a ¶ .i. fm sciam, pphetas: q̄ est in te. vel fm q̄

thæe, fm præcedēntes in te pro/m

spūs ostēdit mihi de te. a ¶ actu. b ¶ exponendis & opere implendis. c ¶ vtilem multis.

phetias: vt milites in illis bōnam n

a ¶ cōsuetudie docēdi de te & alios: & pficiē do ope qđ pdicas ore. b ¶ qđ potes. c ¶ rectā. d ¶ ne docēs erubescat malę vitę cōscius: erubescibile em est aliud agere: & aliud pdicare.

militiām habēns, fidēm & bōnam o

a ¶ cōsciam bonā. b ¶ flagitijs. ¶ vt q̄ in sor

f conscientiam. Quām quidam rē q

dib⁹ est sor. adhuc. a ¶ ppe: sed nō intra. b ¶ .i. s etiā fidē perdiderunt alios secum mergētes.

g pellentes circā fidem naufragā t

a ¶ pseudo, doctoribus qui fidē perdiderūt. b ¶ nomina ponit vt nihil ambigui reſtet.

uerunt. Ex quibus est hymeneus v

¶ sic & tu excommunica.

h & alexander: † quos tradidi sathax

a ¶ nō pereant: sed vt sic correcti.

næ: ūt discant non blasphemare. y

communicando: & etiam vexationi dæmonis subdendo. Dæmones enim in inferno executores sunt diuinæ iusticię: & etiam aliq̄n in hoc mundo: sicut dicit Pś. lxxv. n. Multis iram indignationis suæ indignatione, & ira & tribulatione, immissione per angelos malos. y ¶ Vt discant non blas. correcti per experientiam pœnæ. Excōicatio em & tradatio sathanæ quædam est, vt per afflictionem corporalem spiritus saluus fiat in die domini nostri ihesu xpi. Vnde Paulus ait. 1 ¶ Qui oēs vult &c. Si deus qui oīpotens dr, oēs homines vult saluos fieri: cur non impletur hæc eius voluntas? Sed hæc locutione sensus & cōditio latet. vnde Petrus ait. Omnis scriptura indiget interpretatione. Vult ergo deus omnes homines saluos fieri, si accedant ad eum. Non enim sic vult vt nolētes saluari denſ q̄dā fabulæ friuolę & inanes q̄ ſt ſ. ſ. ſ.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ Sed ita intelligere debemus qd' scriptum est. Vult oēs hoīes sal. fieri. Nullus fit saluus nisi quē vult. Non q nullus hoīm sit nisi quē saluū fieri velit: sed q nullus saluus fiat nisi quē velit. Et ideo rogādus est vt velit: qa necesse est fieri si ipse voluerit. Sic enim intelligim⁹ & illud.
Ioh.1.a. Qui illumiat oēm hoīem: nō q oēs, sed q null⁹ illuminat nisi ab eo. Et oēs in christo viuificabūtur: qa sine eo nulli. Vel. Qui omes vult saluos fieri. Nō q nullus hoīm esset: quem saluū fieri nollet: qui virtutes miraculorū facere noluit apud eos, quos dicit acturos fuisse pœnitētiam si fecisset. Sed vt omnes homines, omē hominum genus intelligamus per quascumq differentias distributum: quia iudæos gentes: reges, priuatos: diuites, pauperes: doctos & indoctos colligit ecclesia. Quo locutionis
Mat.23.c modo vsus est dominus: cum ait. Decimatis mentam & rutham, & omē olus. id est omnium olerum genus. Vel. Qui omnes vult saluos fieri. id est facit omnes velle. Et quocumq alio modo potest intelligi: dummodo credere non cogamur aliquid omnipotentem voluisse fieri, factumq non esse: quia omnipotens velle inaniter non potest quodcūq voluerit essentiæ suæ voluntate. Vel vult: consulit: iubet: hortatur. a ¶ Mediator. Hic est arbiter ille quem iob desiderat di. Vtinam esset nobis arbiter.
Christus quō mediator. ¶ Augu. Mediator autem inter deum & homines, oportebat vt aliquid haberet simile deo: & aliquid simile hominib⁹: ne per omnia similis hominibus longe esset a deo: aut per omia deo similis, longe esset ab hominibus atq ita mediator non esset.
F Verus itaq mediator christus inter mortales peccatores, & immortalem iustum apparuit. Mortalis cum hominibus: iustus cum deo. Ideo christus mediator dei & hominum dictus est: qa inter deum & hominem mortalem est deus homo recōcilians hominem deo. Intantum mediator inquantum homo est. Inquantum autem verbum non medius est: quia æqualis deo: & deus apud deum: & simul vnus deus. Quem neq non fieri mortalem oportebat: neq permanere mortalem. Mortalis quippe factus non infirmata verbi diuinitate: sed carnis suscępta infirmitate. Boni autem angeli inter miseros mortales & beatū immortalem medij esse non possunt: qa ita sunt ipsi beati & immortales cū deo: vt non sint mortales vel miseri cum hominibus. Mali autem angeli quodammodo medij sunt: quia immortales sunt cum deo miseri cū hominibus. Sed non sunt veri & boni medij: quia ob hoc se interponit medius immortalis & miser vt ad beatam immortalitatem transire non sinat. Cui contrarius est mediator bonus: quia & mortalis ad tempus esse voluit & beatus in æternitate persistere potuit. Qui non se interposuit vt ad beatam immortalitatem transire non sineret: sed ad hoc se interposuit mortalis & beatus: vt mortalitate nr̄a trāsacta, ex mortuis īmortales: & ex miseris beatos faceret. Ali⁹ est ergo medius malus, q separat amicos: alius bonus, qui reconciliat inimicos iesu christi. b ¶ Qui dedit &c. Alia translatio. Qui dedit redemptionē semetipsum pro omnibus testimoniū tēporis sui. c ¶ Et veritate. Aug. Futura: quæ est res & merces fidei. Quæris mercedem: fides præcedat. Credimus enim vt cognoscamus: non cognoscim⁹ vt credamus. Quid est enim fides, nisi credere qd' nō vides: fides ergo est quod non vides credere. Veritas: quæ credidisti videre. d ¶ Ira. ad proximū. e ¶ Discæptatio. ad deum. f ¶ Non in tortis crinibus: aut auro: aut margari. &c. Vt his oibus vltra personæ suæ modum, & mores occasione mouendæ cōcupiscentiæ studeant: sed potius per oia bona opera sint promittentes & indicantes extra pietatem animi. g ¶ Quod de mu. Amb. Quæ em vult audiri, inclinare se debet amo
☞ ta a se pom.

a ¶ iō vult. b ¶ xp̄i: q est via veritas & vita.
saluos fieri: et ad agnitionem veri a
¶ vere oēs: qa, vn⁹ &c. Q. Idē vult oēs hoīes saluos fieri. ¶ creator omnium.
tatis venire. † Vnus enim deus: & b c
a ¶ ad cōponendā pacē: quasi medi⁹ arbiter. ¶ pro omnibus factus homo.
a vnus mediator dei & hominum d
a ¶ nō ei alr q p hoīem mediat. b ¶ in hoc iu
b homo iesus christus: qui dedit re
dicatur velle oēs saluare. a ¶ nullū excepit q
demptionem semetipsum pro om
vellet. a ¶ vel cui⁹ rei & testes p̄cesserūt. s. prophetę & cōgruo tpe totū est cōpletū. ¶ i. hęc res testib⁹ approbata est angelis & apl'is.
nibus nobis. Cuius testimonū tem e f
poribus suis confirmatum est: † in g
¶ in qua p̄dicanda. a ¶ p̄dicator nomē actus
quo positus sum ego prædicator h
apl's dignitatis. a ¶ qd' plus est. b ¶ & in his q xp̄s dedit se, & q ego apl's.
& apostolus. Veritatem, dico non i
a ¶ in aliqua parte. b ¶ cui credi oportet, quia fidem docet & veritatem.
c mentior: doctor gentium in fide & k l
a ¶ futura: q est res fidei. ¶ q est finis p̄ceptorꝝ dei. b ¶ qa doctor gētiū: vel qa bonū ē orare.
veritate. Volo ergo viros orare m
¶ vbicūq sint: nō solū in eccl'ia. a ¶ ad ęterna nō deprimētes ad terrena. b ¶ manus affectū
in omni loco leuantes puras ma n
cordis: q deū amplectiī. a ¶ odio alicuius. ¶ vbi tēpestas irę vl hęsitatio, nō placet deo. b ¶ hæsitatione. c ¶ man⁹ leuēt sine ira & dis
d e nus sine ira & discæptatione. † Si o p
captatione. a ¶ vt humiles audiant dū orant q
b ¶ religione earum ornante eas.
militer autem & mulieres in habi r
a ¶ nō attritę frōtis: vt meretrices. b ¶ mētis.
tu ornato cum verecūdia & sobrie s t
a ¶ alijs virtutibus cum verecū. & sobri. b ¶ crispis ornantes se: Vel in tortis, auro vel argento non ornantes se.
f tate ornantes se: & non in tortis v x
crinibus: aut auro: aut margari y z
a ¶ nō ornātes se. b ¶ q extra morē patriæ. c ¶ sed p opa sint pmittētes & idicātes extra pietatē animi qd' decet mlieres: vel ornātes se p opa qd' decet mlieres pmittētes pietatē.
g tis vel veste preciosa: sed quod de a b

✻ ta: vt sit sensus: deus vult sal. fi. oēs ho. q saluanī: qa nullus fit saluus quē nō velit saluū fieri. Scd'o mō: vt sit ibi distributio p gnibus singulorꝝ, & nō p singulis generū. Sicut cū dr: oē aial fuit in arca noe: qa de oibus gnibus aialiū fuerunt ibi aliqua indiuidua: & sic deus de oibus statibus hoīm vult aliquos saluos fieri: & saluat. Tertio mō vt intelligat dictū apl'i de volūtate dei antecedēte: sed nō cōsequēte. Et dr voluntas antecedēs qua qs vult aliqd absolute. Cōsequens aūt qua vult aliqd ꝯsideratis circūstātijs & cōditionibus particularibus. Prio mō vult iudex ciuitatis oēs ciues viuere: inquātum sunt mēbra ciuitatis: & sub ista ꝯsideratione hoc est bonū. Si aūt cōsidereī aliqs vt fur vel homicida: sic non vult eū viuere: qa nō ē bonū, sed mori: eo q turbat bonū cōe. Et hoc mō deus vult omes hoies saluos fieri inquantū sunt hoies ipsius capaces p cognitionē & amorē: ꝯsideratis tñ cōditionib⁹ particularib⁹ fm quas aliq sunt iusti, aliq pctōres: sic vult fm ordinē suæ iustitiæ aliquos saluos fieri, & aliquos dānari. Sciendū tñ q volūtas fert in res fm q in se sunt: & iō vult illud simpl'r qd' vult: put existit in re fm suas cōditiōes, & circūstātias: iō voluntas ꝯns est voluntas simpl'r dicta: antecedens vero fm qd: pter qd' ab aliqbus velleitas noiatur. a ¶ Et ad ag. ve. euāgelicæ. b ¶ Venire. p fidē formatā charitate. c ¶ Vn⁹ enī. Hic ꝯñr declarat dictū suum. s. q deus velit omes saluos fieri mō p̄dicto di. Vnus enim deus. creator oīm hoīm ad suā silitudinem. d ¶ Vnus me. dei & ho. q passus est p salute oīm: qntum ad sufficientiā, nō tñ quantū ad efficaciā: qd' puenit ex defectu aliquorꝝ: qbus pter eorꝝ demerita non pficit passio xp̄i, quantū ad effectū. e ¶ Cuius. s. mediatoris. f ¶ Testi. tem. suis confir. est. qa tpe ve. testa. cōfirmatū est p pphetas eius aduētum denūciātes: & tpe noui p ipsius p̄dicatione multis miraculis ꝯfirmatū: & p apl'os p̄dicātes: & in noīe xp̄i multa miracula faciētes. g ¶ In quo. s. testimonio prædicando. h ¶ Positus sum ego prædicator & apostolus. Est aūt apl's nomē dignitatis siue status: p̄dicator vero nomen actus conuenientis statui illi. i ¶ Veritatem dico & non mentior. in aliquo. k ¶ Doctor gentium. ad quem spectat verum dicere. Doctor inq. l ¶ In fide & veritate. i. in his quæ ptinēt ad fidem, & mores in quibus consistit veritas vitæ. m ¶ Volo ergo. Hic ꝯñr docet orandi modum quantum ad ppl'm epo subiectum. Et primo quantū ad viros di. Volo ergo viros orare in omni loco. & non solū in ecclesia, sed etiam alibi oportunitate habita. n ¶ Leuātes pu. Et dicit puras ab operibus iniqs: & leuantes, vt per hoc designet eleuatio mētis in deum interius. Motus em aīæ interius redundat in corpus exterius. o ¶ Sine ira ad proximum. qa orās debet habere cor quietum. p ¶ Et discæptatione. i. hęsitatione ad deū: nō dubitans de eius exauditione: dummō tñ oret pie, perseueranter & pro se: qa si nō statim exaudiaī in effectu: exaudieī tñ tpe competenti. Scd'o quantū ad mulieres di. q ¶ Similiter aūt & mulieres. supple orare volo. r ¶ In habitu ornato. i. decenti & honesto. s ¶ Cum verecu. quæ est preciosum ornamentū in fronte mulieris: quo caret frons meretricis. Hierem. iij. b. Frons mulieris meretricis facta est tibi quia noluisti erubescere. t ¶ Et sobrietate. gestus decentis. v ¶ Ornan. se. non curiose, ideo subditur. x ¶ Non in tor. cri. i. crispatis & capitibus non velatis. y ¶ Aut auro. i. aureis ornamentis. z ¶ Aut marga. affixis auro vel argento: vel in vestibus cōsutis circa collum & manus. a ¶ Vel veste pcio. & ista sunt intelligēda vltra modū status aut psonę: qa sunt curiositatis & incitant ad peccatum luxuriæ. b ¶ Sed quod decet mulie. scilicet habere vestes simplices & honestas.
✻ Promitten

☞ ta a se pōpa: vt miam dei puocet. Habitus em superbus nec impetrat: nec recta de se facit credi. a ¶ Mulier in silen. Orandi officium dixit conuenire oibus, & qualiter, & pro quibus, & quare: & q vbiq orandum sit. Nunc dicit: q docendi officium solis viris conueniat: & quales ad illud debeant ordinari, determinat. b ¶ In silentio. Aug. Si loquitur: magis ad luxuriam irritatur & irritat. c ¶ Docere autē &c. Ambr. Ecce nō solū habitū humilē & honestū hr̄e mulierē docuit: verumetiā auctoritatē docendi ei negauit: & subijciendā viro p̄cæpit: vt tam habitu q obsequijs, sub ptāte sit viri, ex quo trahit originē. d ¶ Adā non est sedu. Augu. Cum em p̄uaricatorē dicat apl's in similitudine præuaricationis adæ: seductum tñ negat. vñ & interrogatus non ait: Mulier seduxit me: sed dedit mihi & comedi. Mulier vero ait: Serpens seduxit me. Hanc autem seductionem proprie appellauit apostolus: per quā id qd' suadebaī cū falsum esset verū putatū est. s. q deus lignū illud ideo tangere phibuerit: q sciebat eos si tetigissent sicut deos futuros: tanq eis diuinitatem inuideret q eos hoīes fecerat. Sed etiā si virū pter aliquā mentis elationē: (quę deū internorꝝ scrutatorē latere nō poterat) sollicitauit aliqua experiendi cupiditas: cum mulierē videret accæpta illa esca nō esse mortuā nō tñ eum arbitror, si iam spūali mente p̄ditus erat, vllo modo credidisse quod diabolus suggerebat. Ideo ait, Adā nō est seduct⁹ prior: nec in eo, in quo mulier, vt illud crederet verū: Eritis sicut dij. Sed putauit vtrumq fieri posse, vt & vxori morem gereret: & per pniam veniā haberet. Minus ergo peccauit: q de pnia, & dei misericordia cogitauit. Postq enim mulier seducta manducauit: eiq dedit, vt simul ederet: noluit eam contristare quam credebat sine suo solatio contabescere: & a se alienatā oīno interire: nō quidē carnalis victus cōcupiscētia: quā nondū senserat sed amicabili quadā beniuolētia: qua plærumq fit, vt offendaī de⁹ ne offendaī amicus: qd' eū facere nō debuisse diuinæ sniæ vltio indicauit. Ergo alio quodāmō etiā ipse deceptus est. Inexptus em diuinę snię in eo falli potuit: vt veniale crederet commissum. Sed dolo illo serpētino, quo mulier seducta est nullo mō illū arbitror potuisse seduci. e ¶ Saluabiī aūt. Et si mulier fuit causa pcti, tamē saluabitur: nō solū virgo & continēs, sed etiā nupta: & si nūq ab ope nuptiarꝝ cessans: sed per genera filiorū. incedēs: ab hoc mundo exierit si permanserit in fide & dilectione & scīfica. vt p̄ter propriū virū alterū nō cognoscat. f ¶ Cum sobri. i. tēperantia: vt pprio etiam viro tpate vtaī. Videī ex his verbis obesse mulieri si vel filios nō habuerit: vel si quos habuerit, in bonis opib⁹ pmanere noluerit. Sed alibi dicit apl's. Beatior erit, siue virgo siue vidua, si sic permanserit. Vñ pōt intelligi cum ait: Saluabiī mulier per generationē filiorum, occultę rei mysteriū figurasse. vt. s. filij mulieris sint bona opera carnis: q maxime in officijs miæ frequentari solent: opera vero miæ, nil prosunt siue paganis siue iudæis: q christo non credunt: siue quibuscūq hæreticis, & schismaticis, vbi fides & dilectio & sobria sanctificatio non inuenitur. Et ideo addit: Si permanserint. Alioquin si ad lrām accipiaī, quasi inane est quod ait: Saluabiī aūt p fili. ge. Nōne & cōtinens nōne magis & virgo: Sed mulier typus est carnis: adā, rōnis q volat ad deū vt passer ad domū. Caro generat filios. i. opa: quæ tñ non psunt paganis & hmōi: nisi tm in fide & dilectione. Hæc est turtur quæ ponit pullos in nido. i. in vnitate ecclesiæ. Hæc est quæ prio seducitur & seducit virum.
Ca. III.
F Idelis sermo. Si qs epatum desiderat bo. opus de. Hiero. ad oceanū. Opus, non dignitatē: laborē non delitias: nō crescere fastigio: sed humilitate decrescere, vt fiat seruus & minister hoīm pter xp̄m: vt etiā intermissa rachele decora facie: sed nō relicta: cū iacob ītret ad liam oculis lippā. Et de monte cū moyse descēdat ad cāpos & de ocio contēplationis ad laborē actionis. Non em sic esse quisq debet
debet ociosus: vt in eodē ocio vtilitatē non cogitet pximi nec sic actuosus: vt cōtēplationē nō reqrat dei. In ocio nō iners vacatio delectare debet: sed vel inqsitio, vel inuētio vitatis: vt in ea qsq pficiat: & qd' inuenerit, alteri ne inuideat. In actione vo nō amādus est honor in hac vita siue potētia: qa oia sunt vana sub sole: Eccs.1.a.
sed opus ipm qd' p honorē & potētiā fit: sic recte & vtiliter fit. s. vt valeat ad salutē subditorꝝ. vñ: Si qs epatū desiderat bonū opus desi. exponere voluit qd sit epat⁹: qa †1.Cor.
nomē est opis nō hoīs. Græcū em est: & in 14.g.
de ductū vocabulū: q ille q pficiī illis qbus p̄ficiī supintendit: curā illorꝝ. s. gerēs. Scopos em intētio est epi, supra. Inde eps latine supintēdens dr: vt intelligat se nō esse episcopū: qui præesse dilexerit, nō pdesse. Epatus em est sup suam & aliorꝝ vi
☞ tam inten

cet mulieres pmittentes pietatem a
a ¶ Orare cum viris est cōmune: sed non loq potius. b ¶ nihil interrogans.
b per opera bona. † Mulier in silētio b
a ¶ quod ignorat. b ¶ nō erecta & hmōi.
c discat cum omni subiectione. Do c d
a ¶ in ecclesia. ¶ virum.
cere autem mulieri non permitto:
a ¶ aliqua prælatione spūali. b ¶ & si in suo sexu, vt in claustro.
neq dominari in virum: sed esse in e f
a ¶ vt non cum vicina confabuletur. b ¶ Ordo creationis ostendit, q mulier viro subdita sit.
silentio. † Adam enim primus for g
d matus est: deinde eua: Et adam nō h i
a ¶ eo modo quo mulier. ¶ cōsensu.
est seductus: mulier aūt seducta in k
a ¶ hæc si dñareī, facilius seducereī. ¶ actu. ¶ .i. p̄uaricari fecit. b ¶ In ecclesia nō debet mulier docere, sed ī augmētū salutis habet: si filios quotidie instruendo generat deo vt maneant in fide & dilectione.
e præuaricatione fuit. Saluabitur l
autem per filiorum generationem
si permanserint in fide & dilectio m n
a ¶ dei & proximi. b ¶ quā in baptismo perceperunt. c ¶ temperantia
f ne & scificatione cum sobrietate. o
contra æstum vitiorum.
¶ vir potest præesse: & determinat quis. qui desiderat operari & prodesse multis: non superbe dominari: si reprehensibilis &c.
g F Idelis sermo. Si quis episcopatū desiderat: q Ca. III. p
¶ Vt bene operari possit.
bonum opus desiderat. † Oportet r

NICO.DE LY.

✻ a ¶ Promittētes pietatē per opera bo. ita q pecunia nō expendatur in talib⁹ vanis, & curiosis: sed in operibus pietatis †gen.1.d
quæ debent esse ornamenta mulieris. b ¶ Mulier in si. dis. s. a prædicatore in ecclesia: & a viro suo in domo. c ¶ Cum omni subiectione. i. humilitate. d ¶ Docere aūt mulie. non permit. quia docere est opus sapientis sapiētia vero non viget in mulieribus de cōi cursu. e ¶ Neq dominari in vi. s. suū. f ¶ Sed esse in silentio. ei nō cōtradicēdo: sed in licitis & honestis ei obediendo. Qd' declarat p primū hoiem & fœminā, dicens: g ¶ Adā em pri. i. prio formatus est: Gen. j. h ¶ Dein D
de eua. Gen. ij. & hoc de costa adæ ad ostēdendum, q vir est principiū mulieris: qd' p̄fertur ei qd' est ex principio. i ¶ Et adā non est sedu. s. in hoc q crederet esse verū serpentis dictum: Eritis sicut dij. fuit tamē seductus in hoc, q ad exhortationem mulieris comedit de ligno vetito ne contristaret eam: & quia credidit illā transgressionem, non sic esse puniendam. k ¶ Mulier aūt seducta in præuarica. fuit. qa dictum serpentis verum esse credidit. Ista tñ ij. sententiarum diffusius pertractantur. l ¶ Saluabiī tñ per fi. gen. q. d. licet non saluet per doctrinā quā sibi nō cōcedo: saluabitur tñ p educationē plis ad dei seruitu †25.dist.
tem qd' cedet sibi in meritū vitæ æternæ. c. vnū. §.
m ¶ Si p mā. in fi. erga deū. n ¶ Et di. erga virum. o ¶ Et san. nūc autē.
cum sobri. circa proprium subiectum. Ca. III. 1.q.7.c.2
F Idelis sermo. Hæc est tertia pars in qua instruiī timo v.epm.
thæus de tertio actu ad epm ptinēte, q est ordinare gra Titū.1.b.
dus eccl'iæ. Et diuidiī in duas ptes: qa prio poniī hæc instructio. scd'o instructiōis rō, ibi. Hæc tibi scri. Pria Diuisio.
adhuc in duas: qa prio poniī instructio de maiori gradu. scd'o dī minori, ibi: Diacones. Circa primū dicit. Fidelis ser. id est verus. Et qd' subdiī in aliqb⁹ libris: & oī accæptione plen⁹. nō est in libris correctis. q ¶ Si quis epatum desi. bo. opus de. q. d. Nō est desiderandus, pter officij dignitatē: sed pter annexum laborē, q est ordinatus ad honorē dei & pximi salutē. Vnde dr ab epi qd' est supra: & scopos intētio: qa debet semp intendere saluti plæbis sibi cōmissę. Dicūt aūt hic aliq q p epatū intelligit sacerdotiū: qd' est etiā officiū intēdendi saluti ppl'i sibi cōmissi qa immediate post agit de statu diaconi: vt patet in lr̄a: & non est verisile, q scribēdo de statu epi statim trāsiret ad statum diaconi sacerdotio p̄termisso. Alij dicunt q timothæus erat factus primas: eo q ecclesia ephesina erat principalis totius puincię: in qua erāt multi epi p timothæū instituēdi: pter qd' apl's instruit eum qualis sit instituēdus in epm, dicēs. r ¶ Oportet ergo epi. esse irre. Pōt tamē cōuenienter dici, q instruit eū de vtroq sub noīe epi sacerdotis officium cōprehendentis: qa sicut est dictū: ad officium vtriusq pertinet superintendere populo: magis tamen extensiue ad officium episcopi scilicet in tota diocesi sua: ad officiū vero sacerdotis in parochia. Sic igitur docet qualis sit instituendus in vtroq officio, dicens. Oportet ergo episcopum irrepre. esse. id est sine notabili defectu & integræ famæ. Ista tamen conditio, &
✻ aliæ seque.

E ☞ tam intētio. Itaq; & studio cognoscendæ veritatis nemo ꝓhibeť. quod ad laudabile ptinet ocium. Locus vero supior sine quo regi ppłs nõ põt: & si teneať & administreť vt decet: indecēter appetitur. Ideo in ocio cogitãda est vtilitas ꝓximi: in actione requirenda est cõtemplatio dei. Ociũ sanctum quærit charitas veritatis: negocium iustũ suscipit necessitas charitatis. Quã sarcinã si nullus imponit vacandũ est veritati. Si imponiť: suscipiēda est ꝓpter necessitatem charitatis. Sed nec sic deserenda est delectatio veritatis ne subtrahatur ipsa suauitas & opprimat ista necessitas. a ¶ Irreprehensibilem. Idem quod ad titum: sine crimine. (Titũ.i.b.) Res pene contra naturam: vt sine peccato: Sed talis eligatur cuius cõparatione cęteri grex dicanť. b ¶ Vni⁹ vxoris vi. id est monogamum post baptismum. Si enim & ante cõiugem habuit quæ obierit: non ei imputatur: cui prorsus nouo, nec stupra, nec alia quæ ante fuerunt iam obsunt. c ¶ Sobriũ. ministri templi prohibentur vinum & siceram bibere: ne æbrietate grauentur corda eorum: & vt sensus vigeat semp & tenuis sit. d ¶ Prudentem. Contra eos qui sub nomine simplicitatis excusant stulticiam sacerdotum. e ¶ Ornatum. vel virtutibus: vel motu & incessu, habitu & sermone communi. f ¶ Doctorem. Quia innocens absq; sermone conuersatio quantũ exemplo ꝓdest: tantũ silentio nocet. Nam latratu canũ & baculo lupi sunt arcendi. vñ (Esa.56.d) Maledictus canis non valens latrare. g ¶ Non vino. Hierony. quia venter mero æstuans cito dispumat in libidinem. (Geñ.9.d) Noe æbrietate nudauit femora. (Geñ.19.g.) Loth quem sodoma non vicit: vina vicerunt. h ¶ Non percussorem. vt eũ sequatur: qui dorsum posuit ad flagella. i. christum. (F) i ¶ Non liti. Nihil est impudentius arrogãtia rusticorum qui garrulitatem auctoritatem putãt: & parati ad lites, in subiectos tumidi intonant: k ¶ Non cupi. Vt apostoli: nihil pter victum, & vestitum quærens. l ¶ Suæ do. bene præ. Non vt opes augeat: sed vt quod populis præcepturus est, prius a domesticis exigat. m ¶ Non neo. Heri cathecuminus, hodie pontifex: heri in theatro, hodie in ecclesia vespere in circo, hodie in altario: dudum fautor histrionũ, nunc consecrator virginum. n ¶ Ne in super. cla. Nescit momentaneus sacerdos humilitatem: modos personarum: vel se contemnere: non ieiunauit: non fleuit: non se correxit: non pauperibus erogauit. In arrogantiã quæ est ruina diaboli incidũt qui puncto horę necdũ discipuli fiunt magistri. o ¶ Oportet autem il. & thes. ha. &c. Hæc clausula cõgruit principio, q irreprehensibilis sit non solũ a domesticis: sed ab alienis iudæis, gentibus, hæreticis: vt q religioni detrahũt, iuri eius detrahere non audeant. p ¶ Non tur. Haimo. Turpe est huic professioni quæstibus studere. (Crimen.) q ¶ Nullum cri. Aug. Crimen est peccatum graue: accusatione & damnatione dignissimum. r ¶ Mulieres. Ambro. Cum sanctum præcipit creari episcopum, & diaconum: plæbem non disparem vult esse etiam in infimo gradu mulierũ: vt munda sit ecclīa. Sed occasione horum verborũ cathaphrygæ dicũt diaconas debere ordinari: quod est contra auctoritatem. s ¶ Diacones. Post interpositionem de mulieribus iterum de diaconis dicit.

☞ Ecclesia

¶ non obnoxium reprehensioni.
a b c d emͭ †episcopũ esse irreprehensibilē †vnius vxoris virum: sobriũ: pru-
a¶ in omnibus agendis. b¶ habitu & gestu. c¶ verecundũ. d¶ q in hoc ante cõsueuerit.
e dentē: ornatũ: pudicum hospitalē
a¶ qui habet grãm docēdi. b¶ q hoc agat frequenter.
f g h doctorem: non vinolentum: non
a¶ ita irascibilē & pturbati sensus vt pcutiat. b¶ q debet esse patiēs. b¶ q modũ animi seruet.
i percussorem: sed modestum: non k l
a¶ q hoc soleat. b¶ q facile a iusto deuiaret.
litigiosum: non cupidum: suæ do- m n
a¶ sic. ¶ ne imitenť filios heli: q in vestibulo tēpli cũ mulieribus dormiebãt: & religionē
mui bene præpositum: filios ha- o
prædam putantes, qď in hostijs erat in suas delitias conuertebant.
bentem subditos cum omni casti- p
a¶ minori de qua familiarior cura.
tate. †Si quis autem domui suæ be- q
a¶ maiori vbi tot & alieni. Q. nullo modo.
ne præesse nescit: quomodo ecclīæ r
m dei diligentiã habebit? †Non neo- s
¶ non rud. a¶ Quare? b¶ p cæteris digniorem se putans: quasi eo egeat religio.
n phytum: ne in superbiam elatus in- t v
o iudicium incidat diaboli. †Opor- x y
tet autem illum & testimonium ha
¶ non solum a fidelibus.
bere bonum ab his qui foris sunt:
a¶ contēptũ apud infideles, vel fideles: & sic in odium & in alios diaboli laqueos.
vt non in opprobrium incidat & in z a
a¶ nisi ēpos pro psbyteris acciperet: non de eis intermitteret descendens ad diacones.
laqueum diaboli. Diacones simi- b
¶ oportet esse. a¶ vt qui seminãt discordias.
liter pudicos: non bilingues: non c d
a¶ quod est emere & pluris vendere. e
p multo vino deditos: non turpe f
a¶ vt q frequēter hoc agũt. b¶ scia qď de fi-
lucrum sectantes: habentes my- g
de alijs occultum est. ¶ manentes.
sterium fidei, in conscientia pura. h
¶ nõ ait simplr hi: sed ait, & hi: i hoc inuit & ēpos esse ꝓbãdos. a¶ tales inuenti. b¶ .s.
Et hi autem probentur primum: i
q et sic ministrent nullũ crimē haben- k
a¶ ordinãdorũ q male & meretrices fuerit viri eis regēdis necessarij tollēdi nõ sunt ab eis.
r tes. Mulieres similiter pudicas l m
non detrahentes: sobrias fideles n o
a¶ dictis & factis. b¶ etiã. c¶ quã de⁹ decreuit p hoi: cũ qua benedicit: qď non cum secunda.
s in õibus. Diacones sint vnius vxo- q
ris viri: qui filiis suis bene præ- r
a¶ Quia tales bñ ministrabunt: & qui bene mini. gra. Q. Ne cui sit hoc graue.
sint & suis domibus. Qui enim s t

※ aliæ sequētes magis relucere debent in ipso episcopo q in sacerdote curato. a ¶ Vnius vxoris virum. s. post baptismum. Si enim ante baptismũ habuit vxorē: & mortua fuerit: nõ pĩudicat ei qn post baptismũ possit accipe vnã aliã: qa baptismus tollit illam irregularitatē: vt dř etiã in glo. b ¶ Sobriũ. in cibis & potibus. d ¶ Ornatũ. in moribus. c ¶ Prudentem. in agibilibus. e ¶ Pudicum. i. honestũ in exteriori gestu. f ¶ Hospitalem. in pietatis actu. g ¶ Doctorem. i. habilem ad docendũ rõne scientiæ & facundiæ. h ¶ Non vinolentum. i. ad potationē vini assuetum. i ¶ Non percussorem. ex iracundia. k ¶ Sed modestũ. per repressionē passionũ. l ¶ Non litigiosum. ita q nõ solũ ex ira nõ percutiat aliquē: vt dictũ est: sed nec etiã verbis iniuriosis ꝯtendat. m ¶ Non cupidũ. qa victus & vestitus dñt esse diuitiæ christianorũ: & maxime ēporũ & sacerdotum. i. v. vi. b. Habētes alimēta, & quibus tegamur: his contenti simus. n ¶ Suæ domui bñ ꝓpositũ. i. diligentē de bona prouisione domus suæ: & maxime circa prolē in moribus informãdã, iõ subdiť. o ¶ Filios haben. subdi. id est reuerentes & obediētes. p ¶ Cum omni castitate. & nõ sint sicut filij heli: qui dormiebãt cũ mulieribus q excubabant ad ostiũ tabernaculi. i. Reg. ij. q ¶ Si qs aũt domui suæ præ. ne. negligenter se habens circa eã. r ¶ Quõ ecclesiæ dei diligentiam habebit? q. d. nõ est verisimile: qa quilibet naturaliter inclinatur circa ꝓuisionē vxoris & filiorũ. vñ bruta aĩalia naturali instinctu circa hmõi curam sunt sollicita. s ¶ Non neophytũ. i. de nouo conuersum ad fidē. Et dřa neos qď est nouũ, & phytos quod est fides. t ¶ Ne in supbiã elatus. ex sua ꝓmotione festina. v ¶ In iudicium. diaboli. x ¶ In cidat. i. deijciatur a statu gratię, & dignitatis propter suam superbiã: sicut diabolus ꝓpter suam superbiã fuit deiectus. y ¶ Oportet autem & illum te. hab. &c. i. ab infidelibus. z ¶ Vt non in op. incidat. i. in cõtemptum nõ solũ suæ psonæ, sed etiam ecclesię: in quã redũdat contemptus ꝓcuratoris ei⁹. a ¶ Et in laqueum diaboli. i. in odium & rancorē contra illos a quibus percipit se contemni. b ¶ Diacones. Hic ꝯñr instruit timotheum de statu minori: & primo de diaconib⁹. scd'o de mulieribus, ibi: Mulieres: Circa primũ dicit: Diacones similiter. supple oportet esse. c ¶ Pudicos. i. maturos & honestos in aspectu & exteriori gestu: d ¶ Non bilingues. qa per hoc suscitanť in ecclesia dissensiones. e ¶ Non multo vi. de. qa per hoc auferťur sensus discretionis qui requiriť in ecclīæ ministris. f ¶ Non turpe lu. sectantes. habēdo oculum magis ad temporale bonũ q ad spirituale ministerium. g ¶ Habētes mysterium fidei. i. cognoscentes circa fidē illud quod est simplicib⁹ laicis occultũ: vt possint eos docere. h ¶ In conscientia pura. in tali doctrina quæstum non attendendo, sed honorē diuinũ. i ¶ Hi aũt probent primũ &c. i. anteq applicenť ministerio ꝓbenť de moribus & fide. k ¶ Nullum cri. ha. qa debent esse integræ famę: aliter eorũ infamia in dedecus ecclesiæ redundaret. l ¶ Mulieres. Hic instruit eũ de mulieribus di. Mulieres similiter. supple oportet esse. m ¶ Pudicas. i. nõ solũ castas interi⁹: sed etiã honestas in sensibus exteriorib⁹. hoc em ꝓprie importat pudicitia. n ¶ Non detra. qď frequēter ꝯtingit mulierib⁹: sed vxores ministrorũ ecclesię dñt p cęteris moribus pollere. o ¶ Sobrias. in cibo & potu & vestitu. p ¶ Fideles in oibus. s. verbis & factis. Et reuertitur ad diaconos di. q ¶ Diaco. v. vx. &c. exponat vt. s. r ¶ Qui fi. &c. eos in moribus informãdo. s ¶ Et su. d. vxorē & familiam debite regendo. t ¶ Qui enim be. mi. in gradu diaconi.

※ Gradũ bo.

a ¶ Ecclesia. Multorũ conuocatio ad vnius dei cultũ. b ¶ Columna ve. In se bene sustinens veritatem ne corruat: licet tribuletur. e ¶ Sacramentum. dř res occulta. Idem & mysteriũ. Sacramentum ergo appellatur hic verbũ patris: qď in natura deitatis vel diuinitatis, in qua patri est æquale inuisibile manet. Et hoc sacramentũ est pietatis. i. totius scæ religionis, & veræ culturæ: & ideo cautius seruãda est ecclesia. d ¶ Magnum. quia magnitudinis eius non est finis. e ¶ Et manifestum. qa apparuit per pdicationē, & p multa miracula. f ¶ Manife. est in car. Sacrm quod est christus, in carne dicit manifestatum. Natus em hõ fili⁹ dei, qui in secreto erat apud deũ, ope & pdicatione declarauit se creaturæ. g ¶ Ap. an. Non in deo tm innotescit, angelis, qď abscõditum est sed & hic appet eis: cũ efficiť atq; ꝓpalať. ¶ Qui prius visus humilis deuicta morte in maiestate apparuit: vt agnoscentes angeli mysterium quod prius latuit: declaratum in carne, genu illi flectentes quasi deo gras agant: qa didicerãt veritatē. h ¶ In mundo. Vt perfidia mũdi veniam erroris mereri non possit. Sicut dominus dicit de iudæis: Si nõ venissem & locutus eis fuissem pctm nõ haberent &c. Ca. IIII.

S Piritus autem manifeste di. Quæ sibi futura spũssanctus reuelauerit ad instructionem & cautelam ecclesiæ non tacet dicens futuros pestiferæ doctrinæ viros: vt pmonita ecclesia sit sollicita ne ab hmõi hoibus circunueniatur. Q. Ita est digna domus dei sed: Spiritus ma. di. Et ideo pro eius sublimitate ne curã deponas. k ¶ Cauteriatã. Cauteriũ est ferrũ a cauendo dictum. l ¶ A cibis. quasi immundis: nõ causa corporalis castigatiõis.

☞ Quos

a¶ vt ēpi fiãt. b¶ excellētiorē. ¶ vtilē hoib⁹.
bñ ministrauerint, gradũ sibi bonũ a
a¶ gloriæ æternæ. ¶ & hoc per fidem.
acqrēt: & multã fiduciã in fide q est b c
a¶ deo necessaria. b¶ & si spero venire.
in xpo iesu. Hec tibi scribo †fili ti- d e
mothæe: sperans me venire ad te ci- f
a¶ volo. b¶ tamen. ¶ interim.
to. Si autē tardauero: ut sciãs quoq; g
a¶ fm diuersitates singlorũ. b¶ iõ caute agendum.
oporteat te i domo dei cõuersari q
a¶ tãto cauti⁹. ¶ qa multi ibi sũt. b¶ & ita in illis vita. c¶ qď patet: qa tot ꝓ xpo sustinet. d¶ fulcimēto iã nutantibus ruituris.
a b est ecclīa dei viui, colũnã & firmamē- h i
d tum veritatis. Et manifeste magnũ k
a¶ in ecclīa: iõ cautius seruãda cã religionis. b¶ xps fm deitatē dř occultus. c¶ inuisibile in se. d¶ ecclīæ: ne sit ei negligēs pro qua tm
f est pietatis sacrm: quod manifestã- l
feci. a¶ assumpta. ¶ .i. operibus & virtute in carne ostensis claruit qs esset qui erat in carne. b¶ sanctus & iustus ostensus est: qa de spiritusancto concæptus.
tũ est in carne: & iustificatũ est i spũ: m
a¶ quod etiam. b¶ qui ex eo profecerunt.
¶ ecce item magnũ sacramentũ.
g apparuit angelis: pdicatũ est genti- n o
a¶ manens. b¶ de hac mortalitate.
h bus: creditum est in mundo: assum- p q
a¶ super oēm creaturã: habens nomē qď est super omne nomen.
S ptum est in gliã. Ca. IIII.
Piritus autem manife- r s
a¶ mihi in corde. b¶ contra quæ amplius modo prouidendũ vel vigilandum est.
i ste dicit: †quia in nouissimis tem- t
a¶ vñ. Nisi venerit discessio primũ. b¶ nota
poribus discēdent quidam a fide: v x
biles. a¶ quasi cupide. b¶ qa in illis maligni spiritus loquentur.
attendentes spiritibus erroris & y z
a¶ nõ qdē hoim: sed. ¶ hoim dæmonia habentium. b¶ simulatione vel simulata religione vt magis decipiant.
doctrinis dæmoniorum in hypo- a b
k crisi: loquentiũ mendaciũ: & †cau- c d
a¶ adustã igne malę cõsciæ: & signo mendacij aperti notabilē: vt oēs caueãt. ¶ corruptã praua cogitatione.
teriatam habentiũ suã cõscientiam
a¶ hoc. s. ¶ .i. a nuptijs abstinere: qs dicũt esse institutas a malo auctore. b¶ & pcipientiũ.
l ꝓhibentiũ nubere: abstinere a cibis e f

NICO.DE LY.

※ a ¶ Gradum sibi bo. ac. id est merebuntur ꝗsiant sacerdotes, vel episcopi. b ¶ Et multam fidu. s. habendi finaliter vitã beatam. c ¶ In fi. i. per fidē iesu xpi. d ¶ Hæc tibi. Posita instructione de gradibus ecclesiæ: hic ꝯñr poniť instructionis rõ cum dř: Hæc ti. scri. qď subdiť: e ¶ Filimo. Non est de textu: sed est glosa interlinearis inserta textui per scriptores. f ¶ Sperans me ve. &c. quasi di. si aliter deus disposuerit: ita q non possim te docere verbo de ordinatiõe ecclīæ: doceã te saltem hoc scripto. g ¶ Vt scias quõ &c. i. ecclesiam cõuenienter regere, & ordinare: h ¶ Columna. recta & fortis ad sustinendum. i ¶ Et firmamētũ ve. s. euãgelicæ: quã ecclīa sustinuit firmiter etiã in psecutionib⁹ maximis. k ¶ Et manifeste &c. pie. sa. Id est sacrum secretum. s. incarnatio verbi diuini: quod dř sacramentũ pietatis Ex maxia em pietate & occulta pris ꝓcessit incarnatio filij: vt esset hostia immolãda p salute mũdi. l ¶ Quod ma. est in car. s. assumpta p hoc em q xps tactu suæ man⁹ saluabat leprosos: & vbo suscitabat mortuos, & imperatiue tanq ꝓpria vtute: apparebat, q virtus diuinitatis sub carne latebat. m ¶ Iustifica. est in spi. id est p spũsanctũ iusticiã christi testificantem fm qď dř Iohã. xvi. b. Cũ venerit spũs veritatis: ille arguet mundũ de pctõ, & de iusticia & de iudicio. Et subditur de iusticia vera: qa ad patrē vado. tunc em erat mittendus, spũssanctus in signo visibili. s. post ascēsionē xpi Iohã. vij. f. Nondum enim erat spũs datus: quia nondũ erat iesus glorificatus: spũs aũt sanctus apparens in signo visibili fuit testimoniũ euidēs iusticiæ xpi, & q erat vnus de⁹ cũ pre: sicut dixerat. Quod tunc declarauit petrus: vt patet Act. ij. propter quod crediderunt tunc tria milia. n ¶ Apparuit an. Licet enim ante cognouerint christi mysteriũ: tñ ipso cõpleto in effectu cognouerũt nouo mõ. s. noticia experimentali seu intuitiua: vt declaratũ fuit diffusi⁹. s. Eph. iij. o ¶ Prædicatũ est gē. p apłos: & spãlr p paulum: q specialr fuit apłs gētiũ: Gal. ij. b. Qui opat⁹ est petro in apostolatũ circũcisiõis: opat⁹ est & mihi inter gētes &c. p ¶ Creditũ est &c. nã a tpe apłorũ in oibus mũdi partibus pdicatũ fuit xpi mysteriũ: & ab aliquibus creditum: vt declaratũ fuit. s. plenius Ro. x. q ¶ Assumptum est in glo. qa xps in corpore glorioso resurrexit: & sic in cœlum ascendit. vt habetur. Act. i. C

¶ In ca. iij. vbi dř in postil. Nõ neophytum. i. de nouo cõuer. †Fili timothæe, nõ est de textu. Neophytus.

ADDITIO. Hoc quod dicit hic: neophytũ. i. de nouo ad fidē cõuersum: intelligendũ est de propinqua nouitate tpis. vñ glo. in hoc loco. Heri cathecuminus, hodie põtifex est: heri in theatro, hodie in ecclesia: vespere in curru, hodie in altari: Hæc in glo. Ex quo patet, q nõ loquitur apłs de longinqua tpis differentia, sed de breui. Nõ em dicit glo. Olim cathecuminus: hodie pontifex: & sic de alijs in quibus differentia longinqua posset intelligi: sed heri & hodie quæ sunt differentiæ præteriti tpis, & futuri: breues tñ. In religione autē neophytus dicit vsq; ad annũ ꝓbatiõis nõ vltra &c. Ca. IIII.

S Piri. autē ma. Hæc est quarta pars pricipalis, in qua instruit timothæũ de alio actu ptinente ad ēpm: qui est docere populum. Et diuiditur in duas partes: (Diuisio.) quia primo excludit modum docendi erroneum. scd'o ponit verum, ibi: Hæc ꝓponens. Circa primum dicit: r ¶ Spi. aũt. s. sanctus. s ¶ Manifeste di. Id est reuelat mihi, & alijs prout sibi placet. D Et dicit manifeste: quia reuelationes diuinę certæ sunt illis quibus fiunt. t ¶ Quia in nouissi. tem. potissime circa tempora antichristi. v ¶ Discedēt quidã. i. aliquę notabiles personæ. x ¶ A fide. sicut pleni⁹ dictum fuit. s. ij. Thessał. ij. super illud verbum. Quoniã nisi venerit discessio primũ &c. y ¶ Attendentes spi. s. malignis. z ¶ Erroris. id est ducentibus homines in errorem. a ¶ Et doctri. dæmo. in falsis ꝓphetis loquentiũ. Sicut em saluator præmisit discipulos in oēm ciuitatem & locũ quo ipse erat venturus: vt hř. Luc. x. a. & illi loquebatur in spũsancto sic & antixps præmittet prophetas suos loquentes spiritu diabolico. (†2. Tim. 3.a. 2. Pet. 3.a Iudæ. i.f.) b ¶ In hypocrisi. i. in sanctitate simulata. c ¶ Loquentium mē. vt ꝓpter sanctitatis simulationem facili⁹ credatur mendacijs. d ¶ Et cauteriatã. id est obstinatam in ardore suæ malicię & concupiscentiæ. Est em cauterium ferrum ignitũ, quo vritur caro. Et per duriciã ferri intelligiť obstinatio in malo: & per eius igneitatem ardor malignitatis, & cõcupiscentiæ. (†1.q.7.c. didici.) e ¶ Prohibentium nube. quasi hoc sit malũ per se: cũ deus nuptias fecerit tanq bonas: Gen. ij. & eas approbauerit. Mat. v. Dimittere tamen nuptias propter continentiam seruandam, vt liberius deo seruiatur: est dimittere minus bonum propter maius. b ¶ Abstinere a cibis. tanq ab immundis per se, & illicitis. quod tamen est falsum: cum sint dei creaturæ: omnis aũt creatura dei per se bona est. Potest tamen fieri aliqs cibus malus alicui per accidens: vt qa prohibetur sibi a superiore: & sic aliq cibi fuerũt illiciti iudæis tpe veteris testamēti: qa in lege prohibiti. Sed qa talis abstinētia pertinet ad cęrimonialia quæ cessant in noua lege: vt dictũ fuit. s. i. ca. ideo talis obseruatio nõ est licita: vt obligans ex veteri lege. Potest tamen hõ ab illis vel ab aliquibus eorum abstinere alia rõne: vtpote ꝓpter macerationem suæ carnis: vel ꝓpter conseruationē suę sanitatis.

※ Quos deus

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Quos deus cre. Hęc doctrina sanctorum: illa dæmoniorum. b ¶Sanctificat. Sanctus fit cibus & salubris: non noxius aiæ vel corpori: verbũ sanctificat: orõ impetrat: diabolus vero per cibũ tentat. c ¶Nam corporalis ex. Datur intelligi quod vigiliis, ieiuniis orõnib⁹ & bonis operibus se exercebat: non adeo intentus operibus mię. d ¶Pietas. Quæ operatur bona fratrib⁹ valet ad promerẽdum deum. e ¶Vitæ quæ nunc est. Habẽs hic diuitias & gliã: in futuro vitã æternam. vñ: Leua eius sub ca.meo: & dex.il.am.me. vñ etiam. In dextera ei⁹ anni vitæ: in sinistra diuitiæ & honor. Et dñs in euãgelio. Accipietis in hoc sæculo centies tantum. i. multiplicationẽ diuitiarum & gliæ: & in futuro sæculo vitã æternã. Ois summa disciplinę nræ in mia & pietate est. Quã sequẽs si lubricũ carnis patitur, vapulabit. Si qs aũt: solum exercitium corporis habuit: perennes pœnas patietur. f ¶Præcipe hæc & do. Monet eũ vt pfectus eius per oia exemplũ esset aliis vt in adolescẽte mirabilis videret, & grauis disciplina: vt actus eius excusarent: & nõ quasi iuuenis, sed quasi senior habeat & erubescerent maiores natu, si non exhiberent se iuxta formã huius, cõuersatione & moribus graues. g ¶Prophetiã. Vocat inspirationẽ sanctispũs: per quã psciebat qd de hoc & de cæteris esset acturus. Iõ ait. Quæ data est tibi per pphetiã: qa spũ reuelante cognouit apls timothæũ esse dignum episcopali honore. Amb. Prophetia est qua eligit, quasi doctor futurus idonæus. Manus impositiõis verba sunt mystica: quibus confirmatur ad hoc opus electus: auctoritatẽ accipiens: teste cõscientia sua: vt audeat vice dñi sacrificiũ deo offerre. h ¶Presbyteri. Pro presbyterorum qa nullus trib⁹ esse nõ pñt. Et vocat psbyterũ epm: vel qa vn⁹ manũ imponit cæteris assentiẽtibus. Vel psbyterii: qa psbyterium est cã cur manus imponãt. vel qa positio manuũ presbyterium dat ordinato. ☞Ne incre.

(Margin: Cañ.2.b. Pro.3.c. Mat.19.d F)

NICO.DE LY.

✻ a ¶Quos deus creauit ad percipi. id est ad vtendum. b ¶Cum gratiarũ actione. de beneficio dei. c ¶Fidelibus &. pro id est. d ¶His qui cognouerũt veritatem. s. euangelicam per quam legalia cessauerunt. e ¶Quia omnis &c. & patet ex dictis. Et subditur rõ cum dicitur: f ¶Sanctificat enim per verbum dei. s. incarnatum. g ¶Et oratione. s. fideliũ qui gratias agũt deo de cibo: a deo sibi pstito: & sic cedit eis, non solum ad salutem corporis, sed etiã aiæ. h ¶Hæc pponens. Exclusо modo docẽdi erroneo: hic ɔñr psequitur verũ docẽdi modũ: & prĩo quãtum ad oẽs generaliter. scd'o quãtum ad aliquas personas specialiter, ibi: Seniores. Docere vero supponit vitã virtuosam, & sciẽtiã sine qbus actus docẽdi nõ est efficax. ideo apls primo inducit timothæum ad docendi actum secũdo, ad virtutis exercitiũ, ibi: Et exerce teipsum. tertio, ad sacræ scripturæ studiũ, ibi. Dum venio. Circa primũ dicit: Hæc proponens. s. q nuptiæ sunt bonæ, & cibi liciti: vt prædictũ est. i ¶Fratribus. i. fidelibus. k ¶Bonus eris minister christi iesu. exequens eius doctrinã & voluntatem. l ¶Enutritus verbis fidei. catholicæ. m ¶Et bonæ doctrinæ. apostolicæ. n ¶Quam assecutus es. per gradum episcopalem. Nam episcopi sunt

(Margin: Diuisio.)

a¶ nõ vt illi mẽtiũt, princeps tenebrarum. b¶ vt hõ ppt quẽ oia, pciperet & inde grãs ageret.
a quos deus creauit ad pcipiendũ cũ a b
a¶ qui bñ credũt de cibis: & q qd' credũt intelligunt: qd' non omnes. ¶hanc. s.
gratiarũ actiõe fidelibus: & his q co c d
gnouerũt veritatẽ. † Quia ois crea e
a¶ a sua natura. ¶ Aialia quædã dicta fuerũt immunda: nõ natura, sed significatione.
tura dei bõna est: & nihil reiiciẽdũ
a¶ solet pcipi. b¶ ne diabolus p eũ noceat.
b qd' cũ grãrum actione pcipitur. San f
¶filium per quem creauit pater.
ctificat em̃ p verbũ dei, & orationẽ. g
a¶ q dixi de creaturis & nuptiis. b¶ ante: vel publice. c¶ re & opinione.
Hec ppõnẽs fratribus bõnus eris h i
a¶ Qui bene pores: quia. ¶ ab aliis. k
minister xpi iesu: enũtritus verbis l
a¶ in moribus. b¶ ab infantia. ¶ etiã tuo studio.
fidei & bonæ dõctriæ quã assecut⁹ es m n
a¶ vbi nec aptitudo. b¶ als inanes: sine fructu: & si ibi ratio videat vt in legalibus.
¶quas solent anus narrare.
† Ineptãs aũt & aniles fabulas de o p
a¶ nõ sufficit illa vitare nisi vera confirmet: addit exerce. ¶ Q. illa ppone fribus. b¶ ad cultum & religionẽ oipotẽtis dei: & ad opa
uita: & exerce teipũm ad pietatem. q
mię. a¶ de pietate moneo, iõ. b¶ frena carnis in qua te fatigas. c¶ vt vitatis vitiis careat
c Nam corporalis exercitatio ad mõ r s
pœna. ¶ quando saluti oim studet.
d dicum vtilis est. Pietas autẽ ad om t
a¶ vt hic bonis abũdet spũalib⁹: & tpalium sufficientiam habeat.
e nia vtilis est: pmissiõnẽ habens vi v
¶a¶ verax. b¶ & iste de pietate.
tæ q nũc est, & futuræ. † Fidelis smõ x y
a¶ qa vtilis. b¶ qd' in me ostendo.
¶In hoc q pietas habet pmissionẽ vitæ huius & futuræ. a¶. s. apli. b¶ opprobria pati
& omĩa accæptione dignũs. In hõc z a
enim lãboram⁹ & maledicimur: qa b
mur. a¶ sicut pmisit deus q dat vitã. b¶ q solẽ suũ oriri facit sup bo. & ma. ¶ q cũ iumentis saluat carnales. ¶ vel o. ¶ vel o.
speram⁹ in deũm viuũ: qui est salua c
a¶ hic & in futuro, fm corpus & aĩam.
tor omniũ hominum, maxime fidẽ d
a¶ sciẽtib⁹. b¶ vt fabulas vitẽt: & se exerceãt.
c¶ nesciẽtes. d¶ ita mature: q nemo.
f liũ. Præcipe hẽc: & dõce. Nemõ ado e f
a¶ vt vidẽtes tuã cõuersationẽ exẽplo tui p g
lescentiam tuã cõtemnat: sed ẽxem h
ficiant. a¶ vt tuo exẽplo loquantur.
plum esto fidelium in verbõ: in cõ i
a¶ honesta inter alios. b¶ dei & proximi.
uersatiõne: in chãritate: in fide: in k l
a¶ mentis & corpis. b¶ vt hoc possis. m
castitãte. Dũm venio: attẽde lectiõi n o
a¶ post lectionẽ. ¶ iam volentiũ. b¶ nesciẽtium. c¶ quia ad hoc con
exhortãtiõi, & dõctrinæ. Nõli negli p q
stitutus. a¶ episcopatus. r
g gere grãm q i te est: q data ẽ tibi p p s
a¶ ne ergo facias eã irritã: ne inobediens sis: his qbus caput inclinasti. ¶ fm electionẽ: in qua ex pteritis videt dicere qualis futur⁹ sit.
h phẽtiã cũ ipositiõe manuũ psbyte t v

sunt successores apłorum: vt dicitur in decretis. xxi. distin. cap. in nouo testamento. o ¶Ineptas autem & aniles fab. i. quas anus solẽt narrare: & quæ pro nihilo sunt computandæ. p ¶Deuita. Talia enim in doctrina fidei non sunt proponenda. q ¶Et exerce teipsum. Hic cõsequenter inducit timothæum ad virtutis exercitiũ, di. Et exer. teipsum ad pietatem. Et accipitur hic pietas dupliciter. Vno modo, vt pietas est idem quod cultus diuinus quo debet exerceri episcopus. Alio modo prout pietas importat condescensionẽ ad proximum. Quod etiam pertinet ad epm tam in corporalibus quam in spiritualib⁹. Et subdit rationem huius exercitii dicens. r ¶Nam cor. exercita. in ieiuniis & vigiliis & huiusmodi. s ¶Ad modicum vtilis est. s. ad repressionem concupiscentiæ carnis, quæ sic in eo exercitat: qd' modicum in timothæo valebat: cuius caro sufficienter erat repressa: tam ex infirmitate corporis: vt habetur cap. seq. quam ex bono virtutis exercitio. t ¶Pietas autem ad omnia vtilis. Quod patet ex dictis cũ bene disponat hominem ad deum & ad proximum. v ¶Promissionem habẽs vitæ quæ nunc est. id est gratiæ. x ¶Et futuræ. scilicet gloriæ. ideo dicit apostolus. y ¶Fidelis sermo. id est verus. z ¶Et omni accæptione dignus, quia credenti proficuus. a ¶In hoc enim laboramus & maledicimur. id est opprobria sustinemus. b ¶Quia spe. in deum viuum, quia fidelis est reddendo præmium, ideo subditur. c ¶Qui est sal. omniũ ho. quantum ad sufficientiam ex parte sui. d ¶Maxime fidelium. Dicitur maxime quia eorum est saluator quantum ad sufficientiã & efficaciam. e ¶Præcipe hæc. f ¶Et doce. vt habens auctoritatem. g ¶Nemo adole. habens scientiam. tuam contemnat. id est licet sis iuuenis ætate: tamen sis senex in moribus, vt nullus habeat occasionem te contemnendi, ideo subditur. h ¶Sed exemplũ esto fidelium in ver. sanę doctrinæ. i ¶In conuersatione. sanctæ vitæ. k ¶In charitate. quantum ad perfectionem affect⁹. l ¶In fide. quantum ad perfectionem intellectus. Licet autem charitas, & fides sint interius in mente: tamen relucent exterius in opere, ideo subditur. m ¶In castitate. id est in mũdicia corporis & animæ. n ¶Dum venio. Hic consequenter inducit timothæum ad sacræ scripturæ studiũ di. o ¶Attende lectioni. legis prophetarum & euangelii. Et quia illud quod accipitur in studio debet refundi per exhortationem & doctrinam in populo, ideo subditur. p ¶Exhortationi. quantum ad agenda. q ¶Et doctrinæ. quantum ad credenda. r ¶Noli negligere gratiam quæ in te est. ne de talento abscondito arguaris. s ¶Quæ data est tibi per prophetiam. antequam enim ordinaretur episcopus reuelatum fuit paulo bonum futurũ ecclesiæ, ex eius ordinatione: & sic per prophetiam fuit ordinatus. t ¶Cum impositione manuum presbyte. Est autem præsbyterium dignitas vel officiũ presbyteri. Et accipitur hic presbyterium pro episcopatu: sicut econuerso sub nomine episcopi vel episcopatus comprehẽditur presbyter seu presbyteratus. vt in principio cap. præceden. Et dicit. v ¶Manuum. in plurali: quia in consecratione episcopi plures requiruntur alii episcopi. ✻Hæc me.

(Margin: †Eccl.39 Pietas duplex. H †ad Ti.)

A ☞ a ¶Ne increpaueris. Ne indigne ferens se a minore correctum magis exasperetur quam pficiat. b ¶Vt fra. Vt videntes se amoris causa commoneri facilius se corrigant. c ¶In omni ca. In alloquio iuuencularum recte iuuenis de castitate admonet. Ca.V. Viduas honora. d ¶Quæ veræ viduæ sunt. Hiero. Hoc est q oium suorũ auxilio destitutæ sunt: & quę manib⁹ suis laborare nõ pñt quas paupertas debilitat, ætasque cõficit: quibus deus spes est, & oẽ opus orõ. Ex q intelligi dat adolescentulas viduas, excæptis his quas excusat infirmitas: vel suo labori vel liberorum ac ppinquorum ministerio delegari nõ recipiẽdas. Honor aũt in pñtiarum vel p elemosyna: vel p munere accipitur vt illud. Presbyteri duplici honore digni habeant: maxime qa laborant i vbo & doctrina. Et in euãgelio dñs disserit mandatum legis, in quo dr. Honora prem. non in vborum sono: qa inopia parẽtũ cassa põt adulatione frustrari: sed in victus necessariis ministrandis debere intelligi. Iubente em deo vt filii alerent parentes pauperes, & reddere beneficia senibus q puuli accæperant: scribę & pharisęi econtrario docebãt filios ne parentibus crederent, di. Corban: hoc est deum qd' altari pollicit⁹ sum, & in tẽpli dona pmisi: si tu a me accæpis cibos vertet in tuum refrigeriũ: atque ita flebat vt egentib⁹ patre & mre sacrificiũ offerrẽt filii, quod sacerdotes & scribæ consumerẽt. e ¶Parentibus. Parentes sunt iidẽ qui superius filii & nepotes. vñ & in mundana lege parẽs parenti iubet per gradũ succedere. Quibus mutuam vicẽ reddimus cum a patribus educati sumus, alios pari lege nutrimus. f ¶Desolata sperat. Videns ex nulla parte se habere suffragium, toto animo est deuota deo: de quo solo sperat auxiliũ vitæ & salutis. g ¶Quæ in delitiis. Genus est imposturæ honorem viduæ habere velle & non obsequi deo & aliud agere, aliud profiteri: cum pfiteatur religionem. h ¶Curam. Cura impendenda parentib⁹. vt Iesus matrem Iohanni commendauit. ☞Pedes

(Margin: B)

NICO. DE LY.

✻ a ¶Hæc meditare. s. sacram lectionẽ vt prædictum est: & officii tui dignitatem. b ¶In his esto. in opere exequendo p doctrinã sanã & alia ptinentia ad dignitatem epalẽ. c ¶Vt pfectus tuus ma. sit oĩ. ita q oẽs percipiant te pficere nõ solũ tibi sed et ecclesię. d ¶Attende em tibi. qualiter viuas. e ¶Et doctrinæ. qualiter doceas: sicut christus cœpit facere, & post docere. f ¶Insta in illis. diligenter exequendo. g ¶Hoc enim faciens &c. patet ex dictis sententia. h ¶Seniorem. Pręmisso actu docendi gñaliter quo ad oẽs: hic ɔñr ponit docendi modus quo ad personas speciales. Nam sicut dicit Greg. in pastorali. fm qualitatem auditorũ debet formari sermo doctorum. Sciendum ẽt: q corripe aliquẽ verbo est eũ docere. Dicit igit: Seniorẽ ne incre. arguendo eum verbis duris. i ¶Sed obsecra vt pa. vt caueat ab indecentibus suę senectuti. hoc tñ non est intelligendũ de senibus obstinatis in sua malicia: q sunt acriter arguendi. sicut Daniel dure corã oĩbus increpauit senes impudicos: Daniel. xiii. k ¶Iuuenes vt fra. vt percipientes affectum dilectionis facilius corrigantur. l ¶Anus vt ma. vt honorifico verbo ad bonum magis moueãtur. m ¶Iuuẽcu. vt soro. vt mansuetudine corrigantur: fm illud Ps. lxxxix. c. Qm̃ supuenit mãsuetudo: & corripiemur. Verũtamen qa talis mansuetudo nõ debet esse nimis alliciẽs. iõ subdit. n ¶In omni castitate. vt nec aliquo

a¶ pdicta ad offm tuũ pertinẽtia. ¶ qa ad hoc electus. b¶. i. hæc exequere assiduo actu.
ri. Hẽc meditare: i his ẽsto, vt profe a b
a¶ nullus ignoret te oibus pficere. b¶ vt pfi b
ctus tu⁹ manifest⁹ sit oib⁹. Attẽnde c d
cias. a¶ qualr viuas & doceas. b¶ quæ tibi & e
tibi & dõctrinæ: insta i illis. Hoc em̃ f
aliis valent. ¶ duplex merces. g
faciẽs: & teipm saluum facies, & eos
a¶ & si instandũ: tñ cũ discretiõe. ¶ ætate vel
a qui te audiũt. † Seniorẽ ne increpa h
moribus. a¶ p ætatis honore. b¶ vt facili⁹ suscipiat: põt ei vereri ne post corripiat: senior tñ stult⁹ vehemẽter est increpãdus: vt ait Gre
ueris: sed õbsecra vt patrem: Iuue i k
gorius. a¶ cũ affectu dilectiõis. b¶ vt miti sermone doceant: & sic honorifice pficiãt. c¶ vt pmpte possint bonę ɔuersationis suscipe di
b nes ũt fratres: anũs vt matres: iuuen l m
sciplinã. a¶ vt nec nutus contra eas fiat.
c culas vt sorores in õmni castitate. n
a¶ sumptibus ecclesiæ sustentãdo & so
V † Iduas hõno Ca.V. o
laris fouendo. a¶ sicut viro ita ab amore mundi destitutę.
d ra: quæ vẽræ viduæ sunt. p
a¶ non tamen omnes. sed si qua.
Si qũa autẽ vidua filios aut nepo q
a¶ in quo probabit vt demũ digna sit vidua ecclesiæ nũcupari. pire em̃ debent merita vt
tes habet discãt primũ domũ suã pie r
debitus honor tribuat. a¶ qui eã aluerunt.
e regere & mutuã vicẽ reddere pãren s
a¶ paruulos regere. ¶ nõ solũ in ecclia fuire.
tibus. † Hõc em̃ accæptũ ẽ corã deo. t
a¶ quæ vero & vera est & desolata. i. nõ hñs domum speret &c. i. recipiat in ecclesia & instet. nam si aliter mortua est. & sit irreprehensibilis, vel est diffinitio vere. Q. verã recipe. hæc aũt est vera. q vera est sperat & instat: nã alia nõ. & hoc est: nã quæ. & his pcipe vt non sint in delitiis. & vt sint irreprehensibiles.
f Quẽ autẽ vere vidua est & desolata v
a¶ hoc est sperare debet. b¶ pro remotione totius mali.
sperẽt i deũ: & instet õbsecrationib⁹ x y
a¶ pro adeptione bonorum. ¶ instat.
g & orõnib⁹ nocte ac die. Nam q in de z
a¶ mundi. ¶ cõi vita. ¶ in anima. ¶ viduis.
litiis ẽ viuẽs mortua ẽ. Et hoc præci a b
a¶ qa iam non in eis occasio mũdi. b¶ vt avidua si habet domũ regat. si aũt hoc negligit.
pe vt irrẽpræhẽsibiles sint. † Si qs ãt c d
a¶ vt sunt parentes frẽs & hmõi. ¶ q tã domestici: vt parentes filiis vel parentibus filii.
h suorũ & maxie domẽsticorũ curã nõ e
a¶ operibus & si nõ verbis. quia proximum non diligit. b¶ quia hic non dum veritatem nouit vel promisit.
habet: fidẽ nẽgauit: & ẽ ifidẽli dete f g

nec aliquo signo nec verbo possit aliquis epm notare de aliqua leuitate erga iuuenculas. Ca.V. Viduas honora. Hæc est quinta pars huius epistolę in qua Timothæũ instruit de quinto actu ad epm ptinẽte q est bona ecclesiæ fidelr dispẽsare: q dispensanda sunt ministris ecclię & pauperib⁹. nam eps pater est pauperum. Inter pauperes autem videtur maxime esse compatiendum pauperibus viduis. & iõ primo instruit timothæũ de viduis. scd'o de ecclesiæ ministris, ibi: Qui bene pręsunt. Prima in duas. quia primo proponit intentum in generali: scd'o psequitur magis in speciali, ibi: Si qua. Circa primũ sciẽdum: q honor dupliciter accipit in scriptura vno modo pro reuerentiæ exhibitione. alio modo pro necessariorum administratione. vnde dicit saluator Mat. xv. q illi qui sub specie religionis faciebant oblationem de hoc vnde parentes debebant sustentari: erant trãsgressores diuini præcæpti de honore parentum. Sciendum etiam q viduæ veræ sunt in duplici gradu: quia aliquæ sunt diuites: & illis debetur honor primo modo dictus. aliæ vero pauperes: quibus debet honor scd'o modo dictus. & sic intelligendum est verbum apli cum dicit: Viduas hono. hoc mõ, vel illo fm earum cõditionem. p ¶Quæ ve. vi. sunt. hoc dicit ad excludendum illas quæ meritũ viduitatis pdunt. q ¶Si qua. hic psequitur intentũ magis in spãli: Et oñdit primo q sunt veræ viduæ noiandæ. scd'o qualr sint sustẽtandæ, ibi. Si qs fidelis. Prima in duas: qa primo ostẽdit q sunt dicendæ veræ viduæ rõne morũ. scd'o rõne annorum, ibi: Vidua eligatur. Prima adhuc in duas: qa primo ponit quãdam distinctionẽ: scd'o vnius membri rõnẽ, ibi: Si qs aũt. Distinctio enim est de viduis diuitibus & pauperib⁹: & q debẽt esse mores vtrarumque. Et quãtum ad diuites dicit: Si qua aũt vidua filios vel nepo. habet. indigẽtes sua educatiõe. r ¶Discat primũ do. suam re. familiã suam gubernãdo & in moribus informãdo. s ¶Et mu. vicẽ &c. eis reuerentiam exhibendo & necessaria ministrando si indiguerit, sicut alita fuit ab eis. t ¶Hoc enim accæptum est coram deo. cui placent opera pietatis. Consequenter dicit de pauperibus: v ¶Quæ aũt ve. vi. & deso. i. destituta bonis tpalibus: sicut & marito. x ¶Speret in deũ. q per prouisionem ecclesiæ habebit sufficientem victum. y ¶Et instat ora & obse. nocte. & die. i. omnibus horis ad hoc opportunis. qualiter autem differant oratiões & obsecrationes dictum est. s. in principio. ii. c. z ¶Nã quæ in delitiis est vi. molliter iacendo & oratiões prætermittendo. a ¶Mortua est. i. ppinq morti spũali: quia delitiæ inclinant ad actũ luxuriæ. iõ subditur. b ¶Et hoc præci. tam diuitibus viduis quam pauperibus. c ¶Vt irreprehen. sint. i. absque defectu notabili vnde possint aliqui rationabiliter scandalizari. d ¶Si quis. Hic reddit rationem primi membri: in quo dictum est, q viduæ diuites debent eẽ sollicitæ de nutritione filiorum, nepotum & parentum. Hic reddit rationem hui⁹ dicti di. Si quis aũt suorum. i. attinentium sibi quocunque curam non habet eos negligendo. e ¶Et maxime do. i. existẽtium de domo sua vel cognatione sua. f ¶Fidẽ negauit. i. fidelitatẽ quã debet habere ad psonas dictas: quã negauit facto, debitũ auxiliũ eis subtrahendo. g ¶Et est infideli deterior. id est in hoc peccat

(Margin: C; Diuisio.; Honor duplex.; †2.q.7. c.paulus dicit.; Viduarũ grad⁹ duplex.; †1.q.2.c. viduas honora.; Diuisio.; D; †.§.2.a.; †47.di. c.sicut hi §.necesse)

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Pedes la. Aug. Faciamus hæc inuicē humiles qd' humilr fecit excelsus. Magna est in hoc ꝯmēdatio humilitatis. Et faciūt hoc sibi inuicē fratres ēt ipso opere visibili: & q manu nō faciunt, corde faciūt. Multo aūt melius est vt etiā manibus fiat. Nec hoc dedigneř qd' fecit xp̄s facere xp̄ianus q ad pedes inclinař ei, in corde excitař: vel si iā est: confirmatur humilitatis effectus. b ¶Deuita. i. vota castitatis earū nō vsq̄ adeo cures, vt eas ecclïæ alimoniis sustētādas suscipias. Amb. Prohibet adolescētulas viduas in hac suscipi ꝓfessione. Lubricæ em̄ ætati facile credi non debet. c ¶Habētes dā. &c. Aug. In cōiugali quippe vinculo si pudicitiā conserueř: dānatio nō timetur. Sed viduali continentia & virginali excellentia virtus numeris amplioris expetiř: qua expetita & electa & voto oblata iā non solū capescere nuptias, sed ēt si nō nubař nubere velle dānabile: Vouētibus em̄ virginitatē vel viduitatē nō solū nubere, sed & velle dānabile est. Oīs hmōi filiis est vxori loth, q̄ retro aspexit. d ¶Primā fi. Aug. & si nō nubendo, tn̄ volendo: nō qa nuptiæ dānenř. sed fraus ꝓpositi: & fracta fides voti damnař: & voluntas q̄ a ꝓposito recedit damnabilis est: siue nuptiæ sequanř, siue non. e ¶Conuersæ sunt retro. Aug. Ab excellenti illo vidualis vel castitatis virginalis proposito in posteriora respiciendo ceciderunt & interierunt. f ¶Qui bn̄. De honore presbyterorū hic agit. Q. Illud qd' dixi de viduis obserua. Et hoc ēt præcipe de p̄sbyteris: vt p̄sbyteri qui bn̄ p̄sunt vita & doctrina, digni habeanř. g ¶Duplici ho. Boni em̄ dispensatores & fideles nō solū honore sublimi p̄ueniri debent: sed & terreno: vt nō cōtristenř indigentia sumptuū: & gaudeāt obedientia sp̄ualiū. Instantior em̄ fit: si nō humilienř inopia: & crescit in illo auctoritas cū videt se ēt in preciū laboris sui fructum pcipere nō abundet, sed vt nō deficiat. Tāta em̄ merces debet eē euangelizāti regnū dei vt nō contristeř: nec extollař. ¶Augu. Necessitatis est accipe charitatis p̄bere nō tn̄ venale est euangeliū vt pro his p̄diceř: sed ꝓ æternis. Si em̄ sic vendunt: magnam rem vili vendunt. Accipiūt ergo sustentationē necessitatis a pp̄lo: mercedē dispēsationis a dn̄o. Non em̄ a pp̄lo reddiř quasi merces illis: qui sibi in charitate euangelij seruiūt: sed tm̄ dispēdiū dař in quo vt possint laborare pascanř. h ¶Aduersus presbyterum accusa. no. re. &c. Solet q corripit non amari: & ideo habita occasiōe facile accusatur. Contra hoc monet dicens:

Gen̄. 19. f.

F

Euangelium nō propter terrena p̄dicandū.

NICO. DE LY. ☞Corā

✱ grauius q̄ paganus fidē xp̄i non hn̄s. nam quāto status est altior: tanto casus est grauior. a ¶Vidua. Hic ꝯn̄r ōndit q̄ sunt veræ viduæ rōne annoꝝ. Et ōndit primo q̄ tales sunt honorandæ. scd'o q̄ aliẹ sunt vitandæ, ibi: Adolescētiores. Circa primū dicit: Vidua eli. tanq̄ honorabilis mō supra dicto. b ¶Non minus sexa. an. Tūc em̄ fomes libidis est refrigerat⁹. c ¶Quæ fu. vnius viri vx. nam scd'æ nuptiẹ signū videnř incontinentiẹ: sunt tamen licitæ. d ¶In operibus bo. test. ha. nā esse debēt integræ famæ. e ¶Si fil. sibi derelictos. f ¶Educa. bn̄ & sancte f̄m suā possibilitatē. Et qd' sitr subdiř: Si hos &c. g ¶Si sanctorū pe. la. i. discurrentium ꝓ prædicatione. h ¶Si tribu. pa. i. incarceratis & infirmis. i ¶Subministrauit. f̄m possibilitatem

a ¶ȳa & desolata eligař: sed hui⁹ ętatis &c.
b ¶vbi extinctus fomes libidinis.
rior. Vidua † eligař n̄ min⁹ sexagi- a b
a ¶propter supradictum sacramētū.
ta annorū: q̄ fuerit vnius viri vxor c
in opibus bonis testimoniū hn̄s: d
¶Fideliter. a ¶pauperes.
si filios educauit: si hospitio rēcæ e f
a ¶p̄dicatoꝝ: quos tūc recipe fuit piculosū.
a pit: si sanctorū pedes lauit: si tri- g h
¶in carcere vel huiusmodi.
bulationem patiētibus submistra i
¶Quid per singula? a ¶humilr.
uit: si oē op⁹ bonū subsecutā est. k
a ¶quarum sanguis feruet.
b Adolescentiores autē viduas de- l m
a ¶qa hoc sæpe contingit. b ¶post votum continentiæ luxuriose vixerint in cibis &
uita. † Cūm em̄ luxuriatæ fuerint, n
aliis. a ¶quasi non sit peccatum nubere.
b ¶non dico nubunt.
c in xp̄o nubere volūt: habentes dā- o
a ¶pro fracta fide voti. b ¶id est votum vel in voto violato. baptismi fidem.
c ¶volendo etiam.
d nātiōem: qa primām fidē irritām p q
¶cum prædictis malis.
fecerunt. Sil' aūt & ociosæ discunt r s
circūire domos: non solū ociosæ,
a ¶turpia. ¶religio
sed & verbosæ & curiosæ: lōquen- t v
ni nocentia. a ¶ne hæc contingant. x
tes q̄ nō oportet. † Volo ergo iūio y
a ¶quod bonum est. b ¶& hoc item bonū.
c ¶item bonum.
res nubere: filios procreare: mā- z a
¶Quare hoc? ¶& sic.
tressfamilias esse: nullā occasionē b
a ¶infideli: cui gratū est de nobis male loq.
¶. i. maledicendi.
dare aduersario maledicti gratia. c
¶volo ita. ¶quia. a ¶post votum.
e † Iā ei q̄dā cōuersæ sunt retro post d e
a ¶& huiusmodi non sunt recipiendę: sed.
b ¶iuuenes.
sathanā. Si quis fidelis habet ūi- f g
a ¶quæ necessaria sunt. b ¶quasi si aliunde non haberent, ecclesia daret eis. non tamen reciperentur.
duas, subministrēt illis: ūt nō gra- h
uetur ecclesia: vt his quæ veræ vi
a ¶illud quod habet ecclesia. b ¶Hęc etiam præcipe de presbyteris.
f duæ sunt sufficiāt. Qui bn̄ p̄sunt i
a ¶spiritualiter obediēdo: & exteriora subministrando. ¶a subditis.
g presbyteri, dūplici honore digni k
habeanř: maxime qui laborant in l
a ¶exhortatiōe scientibus. b ¶nescientib⁹.
c ¶De exteriori honore probat.
verbo & doctrina. Dicit ēnim scri- m
a ¶id est nō prohibebis sumere necessaria.
¶vel non infrẹnabis.
ptura: † Nōn alligabis os boui tri- n
a ¶Itē dn̄s i euāgelio. b ¶vt vires reparet in
turanti: ēt dignus est operārius o
laborē. a ¶Ambrosi⁹. Nō facile accusanda est p̄sona tā alti ordis: vt sit vice xp̄i. ¶aūt.
h mercede sua. Aduersus presbyte- p

bilitatem suam: vtpote victum si fuerit diues vel aliqd' obsequiū si pauper. k ¶Si omne opus bo. sub. est. f̄m possibilitatem & decentiā sui status. l ¶Adolescentiores. Hic ꝯn̄r ōndit quæ viduæ sunt vitandæ, dicens: Adolescentiores aūt vi. in q⁹bus viget adhuc ignis concupiscentię carnalis. m ¶Deuita. qa societas earū & familiaritas est periculosa etiam viro quantumcūq̄ casto. Vn̄ dicit Isid. solil. lib. ij. Si vis a fornicatione esse tutus, esto a muliere, corpore, & visione discretus: circa serpētem em̄ non eris diu illęsus. an̄ ignē consistens & ꝓximus piculo, diu tutus nō eris: licet ferre⁹ sis, aliqn̄ tn̄ dissolueris. n ¶Cū em̄ luxu. fuc. frāgēdo cōtinentiā vidualē. o ¶In christo nubere vo. habē. dānatio. Ex hoc patet q̄ loquitur de illis quæ fecerunt votū continentiæ vidualis: qbus nō solum nubere: sed ēt velle nubere damnabile est. Si em̄ votum non fecissent de hac obseruantia, licitū esset eis velle nubere: & ēt nubere. p ¶Quia primā fi. factam deo per votū de continentia viduali. q ¶Irritā fece. p casum luxuriæ. r ¶Simul āt ... s ¶Discunt circū... & oci. a bonis opibus. ... ire do. ad audiendū friuola, & videndum ... inhonesta spectacula. t ¶Sed & verbo... fæ. cum tamen deberent esse taciturnæ. v ¶Et cu. inuestitu dissoluto. x ¶Loquē. tes quæ non opor. s. scurrilia quæ nō decēt statum vidualem propter qd' ꝯcludit: y ¶Volo ergo iunio. nube. ꝓpter fornicationis periculū. z ¶Filios pcreare. ad seruiendū deo in fide catholica. a ¶Matressa. esse. vt occupatæ circa curam dom⁹ & familiam impediantur a discursu vago & curioso. b ¶Nullam occasionem dare ad. i. infideli. c ¶Maledicti gratia. i. maledicendi gratia. quærunt enim infideles vnde possint mordere vitam fidelium. d ¶Iam, ci quædam cōuersæ sunt re. voto continentiæ vidualis fracto. e ¶Post satha. eius suggestioni consentiēdo: & iō tales nō sunt cōputādæ inter viduas ecclesiæ. f ¶Si qs. Ōnso q̄ veræ viduæ sunt sustinendæ: hic ꝯn̄r ōndiř qualiter sint sustinendę. qa si aliquæ sunt paupes habentes aliquos ꝓpiquos & notabiles viros & diuites, bonū est q̄ sustentenř ab illis: vt sic aliis non hn̄tibus tales amicos possit melius prouideri: & absq̄ cōitatis grauamine. & hoc est qd' dř: Si quis fidelis. in potentia & honestate notabilis. g ¶Habet vi. in domo vel cognatiōe sua. h ¶Subminist. il. necessaria. Cætera patent ex dictis. i ¶Qui bene. Hic ꝯn̄r instruit de ministrorum ecclesiæ prouisione, dic. Qui bn̄ præsunt pre. faciēdo deuote diuina officia: & administrando subditis ecclesiastica sacramenta. k ¶Duplici hono. di. ha. Et hic honor duplex est vt eis exhibeatur reuerentia: & administrentur necessaria: vt supra dictum est. l ¶Maxime qui laborant. m ¶Et in verbo. instruendo alios in fide. ¶Et doctrina. de moribus. Consequenter probat per scripturam q̄ necessaria sint eis administranda: & primo per scripturam veteris testamenti. Deute. xxv. a. n ¶Non alli. os bo. tri. Per hoc figuraliter præceptum fuit: q̄ non negentur necessaria prædicatori qui triturat in aera domini. Secundo per scripturā noui testamenti. o ¶Dignus est operari⁹ mer. sua. quod dicitur de prædicatoribus. Luc. x. a. p ¶Aduersus. Hæc est sexta pars principalis huius epistolæ, in qua instruit timothæum de actu iudicandi & puniendi subditos in ✱ foro exteriori

G

H

A ☞ a ¶Corā oībus. Aug. de verbis dn̄i. Aliqn̄ debes corripere peccātem inter te & ip̄m solū: vt dn̄s in euangelio. aliqn̄ corā oībus vt cæteri timeāt illud. Quando in te peccauit. i. qn̄ tu scis q̄ peccauit tunc secreto: ne nō sis corrector sed ꝓditor: vt ioseph de Maria solus suspicans adulterium. Qn̄ aūt palam peccař: palā arguēdum est. b ¶Testor coram deo. Deus sit mihi testis, q̄ animam meam saluaui tibi: caue. c ¶Neq̄ cōicaue. Aug. Firmissima veritas hoc habet: q̄ nō nisi consensiōe intelligenda est cōicatio p̄cōꝝ quā vetat ap̄ls: q̄ quis p̄ctis alienis cōicat si ea palpat: & cū possit corripere & corrigere negligit. d ¶Noli adhuc a. &c. Quia castitatem admonuit: hac occasione immoderatam abstinentiam prohibet: quam ipse inierat. ¶Ambro. Nunc sp̄ale consilium dat ei vt seipsum salubri regat doctrina prudenter enim sibi deus vult seruiri: non vt nimietate debiles fiant: & post medicorū suffragia requirant. Temperandū est: vt si fieri potest cœptum obsequiū gradatim potius prouehatur q̄ per inconsiderantiā minuatur. e ¶Quorūdā &c. qa dixerat sine prę iudicio nihil facias determinat vbi pręiudicium sit necessariū, & vbi non: diuidens bona & mala in manifesta & occulta. Q. ideo opus est examinatiōe. quia sicut quædā sunt manifesta q̄ nō oportet examinari: ita q̄dā sunt occulta de qbus sine p̄examinatione non pōt fieri præiudiciū. Quorūdam. Iō est opus examinatione. Vel: bibe vinum: qa etsi non mox claruit tua bona intentio: non tn̄ poterit abscondi: sicut & in malis est. Augu. de sermone domini in mōte. f ¶Manifesta. dicit. de quib⁹ clarum est quo aīo fiant. hæc præcedūt ad iudicium: quia si ista sequitur, iudicium nō est temerarium. g ¶Subsequuntur. quę occulta sunt: qa nec ipsa latebunt tpe suo: qn̄ xp̄i tp̄s aduenerit quo manifestētur: sic & de bonis. De his ergo iudicemus: Illa dei iudicio relinquantur.

B

rum accusationem noli recipere:
¶duo sufficiunt: si a deo probati.
nisi sub duob⁹ vel tribus testibus. a
¶hos aūt testimonio cōuictos peccasse: vel
a † Peccantes coram oibus argue: b
q manifesti sunt. a ¶p̄sbyteri vel subditi.
b ¶vt autem presbyter non accusetur.
b vt & cæteri timorem habeant. Tē- c d
¶qui iudicabit.
stor coram deo & christo iesu & ele
¶vt separent bonos a malis. ¶q̄ præcipi.
ctis angelis eius, vt hæc custodias e
¶et. a ¶p examinatiōe. b ¶ab examinatiōe ne declines in aliud q̄ examinatio inuenit.
sine p̄iūdicio: nihil † faciēs in altē f g
a ¶& post hęc oīa nō cito ordines: sed sæpe h
rā partē declinando. † Mānus ci- i
ꝓba. a ¶& si sapiēs vel religiosus videař.
b ¶si inconsiderate ordines. ¶consensu.
c to nēmini iposueris: neq̄ commū k
¶quæ post facit. a ¶quia alios iudicas.
nicaueris peccatis alienis. Tēip- l
¶tamen sicut prius.
d sum castum custodi. † Noli adhuc m
¶sic non nocet castitati.
aquā bibere: sed vino modico vte
¶in quo sedes ægritudinis.
reꝑpter stomachum & frequentes
¶ipsos accessus.
e tuas infirmitates. Quorūdam ho n
a ¶& hi nō sunt ꝓbandi. b ¶an̄ nota q̄ ve-
f minū peccata mānifesta sunt prē- o
cedētia ad iudiciū: quorūdā aūt & p
niāt ad discussionē. a ¶specie religiōis tecta p discussionē apparēt. b ¶q̄dā: & nō est op⁹
g subsequūntur. Simil'r autem & fā- q
probari. a ¶bona. b ¶. i. non sunt nota.
cta bona manifesta sunt: & quæ āli r s
a ¶in discussione. b ¶& hæc ꝓbāda.
ter se habent, abscōndi nōn pn̄t. t

NICO. DE LY.

✱ foro exteriori: quod ptinet ad ep̄m: & primo instruit eum q̄tum ad accusationē & testificationem di. Aduersus presbyte. noli accusationem recipere. qa cōtra personam tanti status non est leuiter credendum: a ¶Nisi sub duobus vel trib⁹ testibus. & idoneis ad hoc probatis in veritate. Scd'o instruit eum de punitiōe dicēs. b ¶Peccantes corā oībus argue. vt sicut peccatum est notū: ita & punitio. c ¶Vt & cæteri timo. hab. & sic a malo retrahanř: ne similē punitionem incurrant. Tertio instruit eum de inquisitione diligenti: quę debet præcedere iudiciū & punitionem, di. d ¶Testor corā deo &c. modus est iurādi ad mouendum timothæum efficacius. e ¶Vt hæc custodias. q̄ dicta sunt & ēt quæ sequuntur. f ¶Sine p̄iudicio. i. sine examinatione diligenti p̄cedente. g ¶Nihil faciens. maxime in punitionibus. h ¶In alterā partem decli. a rectitudine iusticiæ propter defectū examinationis debitæ. iō subditur. i ¶Manus cito nemini imposueris. ip̄m præcipitanter puniendo. k ¶Neq̄ cōicaueris p̄ctis alienis. i. illorum qui male eum accusauerunt. Aliqui aūt exponunt hoc de ordinatiōe nimis festina alicuius insufficientis: & sic ep̄us cōicat peccatis ipsius indigne ministrantis. l ¶Teip̄m. Hæc est pars incidentalis in qua monet timothæum de suip̄sius custodia diligenti: eo q̄ instruxerat eum de punitiōe aliorum: & iudex iustus debet esse immunis ab illis quæ punit in aliis. Et diuiditur in duas partes: qa primo facit propositum. scd'o declarat quoddam superius dictum, ibi: Quorundā. Circa primū dicit: Teip̄m castum custodi. i. mundum & purū & sine reprehēsione. Et qa timothæ⁹ pro custodia castitatis nimis affligebat corpus suum. ideo subdit. m ¶Noli adhuc aquam bibere. cuius potus notabiliter nocet stomacho languenti & ęgrotatiuo corpori: sed vinum modicum non nocet castitati: & valet ad sanitatem seruandam, quæ necessaria est ad exercendum officium episcopi. n ¶Quorundam. Hic consequenter declarat quoddam superius dictum. dixerat em̄ q̄ timothæus nihil ageret sine diligenti examinatione pręuia: iō declarat quę sunt illa quæ indigēt tali discussione, & q̄ non. di. Quorūdā hoīum p̄ctā manifesta sunt. Ex euidētia facti: & talia nō indigent accusatione, testificatiōe seu examinatiōe. iō subdiř. o ¶Præcedētia ad iudiciū. i. ad examinationē quæ sunt p se notoria. & sic sunt puniēda sine discussione. p ¶Quorūdā aūt subsequunř. i. sunt latentia: ita q̄ non apparēt punienda nisi post discussionem. q ¶Similiter aūt & facta bo. supple aliquorū. r ¶Manifesta sunt. ex euidentia rei: & sic non indigent discussione ad approbationem sui. s ¶Et quæ aliter se habent. ita q̄ nō sunt ita manifeste bona. t ¶Abscōdi non pn̄t. i. nō absconduntur de facili: habita de eis examinatione diligenti ꝓpter q̄ talia sunt discutienda anq̄ approbenř. Dicunř aūt talia abscondi nō posse: illo mō ipossibilitatis quo aliqd dicitur impossibile fieri, eo q̄ difficile est fieri. v. metaphysicæ. ¶Vel aliter: Abscondi non possunt. i. non absconduntur diuino iudicio: licet abscondi possunt humano.

C

† Deute. 19. d.

45. dis. c. sed illud 2. q. 1. c. si peccauerit.

¶In ca. v. vbi dicitur in postil. Peccātes coram omnibus argue.

al' † facies

ADDITIO. I. Sunt nōnulli q ex hoc verbo ap̄li cū dicit: peccātes corā oībus argue: intelligere volūt q̄ decet p̄dicatorē p̄sonas arguere seu reꝓhendere de vitiis quæ scit vľ credit ipsas p̄sonas cōmisisse: vn̄ & sæpe i sermonibus detrahūt p̄sonis p̄ntibus seu absentibus notando eas de vitiis. Sed hoc est erroneū & ēt nociuum. Tum qa p̄dicator solum debet dicere illa quoꝝ certitudo solum p sacra eloquia vel dictā doctorū seu per rectā rationem fundari pn̄t. alia enī nō ptinent ad p̄dicatorē veritatis. Cōstat aūt q̄ peccata q̄ a singularibus p̄sonis cōmittunř: non hn̄t certitudinē ex solis p̄dictis nisi cū hoc addař sensualis cognitio cuius certitudo non hř ex p̄missis. Tum qa prędicator in corripiendo solū debet intendere correctioni peccantis, qui f̄m Hier. cum se infamatū conspicit, p talē p̄dicationem magis irrefrænate peccat. Tum quia f̄m Aug. in quadā ep̄la ad hipponen̄. cū de aliquo qui sc̄tm̄ nomen ꝓfiteř, aliqd crimis sonuerit: instanter satagunt hoīes vt de oībus hoc credař: & sic non solū in talib⁹ prędicationibus derogař famę illius cui detrahiř: sed ēt alioꝝ suę conditionis, officij seu status. Qd' est ꝯ illos qui prælatos seu clericos vel religiosos, in prędicatione publice arguunt. Ex quibus manifestū est: qd' cōiter dř & a personis discretis obseruatur. s. q̄ prædicator ꝯ vitia, non contra personas prædicare debet: præsertim cū vitia non sunt oīno publica: qa talia publice arguens non corrector, sed proditor debet censeri: ꝓut in Glo. Auctoritas autē ap̄li prædicta intelligitur de iudice ecclesiastico: qui publice debet punire publica peccata: qd' pertinet ad correctionem quæ est actus iusticiæ: quę non se extendit nisi ad p̄latos seu iudices. Vnde ad Timothæū qui erat primas ephesinus ptinebat punire subditos suos de publicis p̄ctis eos publice arguendo & ēt puniēdo: vt cæteri timorem haberent. Et sic intelligit Augu. de verbis dn̄i dictum ap̄li supra dictū. In correctione aūt fraterna q̄ est act⁹ charitatis: & per ꝯn̄s se extendit ad oēs: de necessitate est q̄ secreta admonitio publicā denunciationem p̄cedat prout in ca. Mat. xviij. b. Si peccauerit in te frater tuus &c. & illa ēt denūciatio in qua dř Dic ecclïæ: cōiter intelligiř q̄ debet fieri prælato ecclïæ: non autē cōitati seu pp̄lo. Vnde subdit ibidē: Si aūt ecclïæ nō obedierit sit tibi vt ethnicus & publicanus: qd' manifeste intelligitur de illo q non obedit suo prælato in his quæ tenetur obedire. Nec valet arguere contra prędicta de hoc qd' legitur Esa. lviij. a. Clama ne cesses: Annūcia pp̄lo meo scelera eoꝝ. qa p hoc sane intelligiř q̄ p̄dicator debet ꝯ scelera & p̄ctā q̄ credit seu suspicař in pp̄lo cōmissa p̄dicare non ꝯ personas cōmittētes. vn̄ notāter dixit: Annūcia populo &c. Et sic hęc auctoritas poti⁹ facit ꝯ eos. Q₂ ēt si ꝓpheta expresse dixisset noīa sceleratoꝝ seu peccātes: nō videreř trahendū

† 24. dis. §. 1. 78. di. c. qd est. De ele. c. cū nobis §. his igitur.

† De cōs. dist. 5. ca. sint tibi. De iureiurā. etsi xp̄s. §. q̄dam em.

D

Universidad de Deusto Biblioteca

E ad ɔñam in aliis qa ꝑpheta ibi ꝑcederet tanq̃ executor dei: cuius reuelatione talia a debebat publicare: secus autem de aliis.

¶In eodem ca. vbi dicitur in postil. Manus cito nemini imposueris.

ADDITIO. II.

Expositio secũda quã ponit postillator de hoc dicto: Manus cito nemini ĩposueris est magis autẽtica. Est enim textus decreti. xxiiii. di. in prin. Exponit & iã hmõi dictũ de cõfirmatiõe electiõis q̃ nõ est fcta in cõcordia q̃ nõ debet fieri festinãter: sed cũ discutiõe debita in. c. fi. de elec. lib. vi.

GLO. ORDI.

☞ Vicũ. sunt &c. Monet suos nõ ɔtẽnere, sed reuereri dños suos di. Ca. VI. a ¶Quicũq; &c. Sciendũ est quosdã prædicasse cõem oĩbus in xp̃o libertatẽ. Quod de spũali libertate vtiq; verum est nõ de carnali vt illi intelligebãt. iõ contra eos hic loquit apl's: iubens seruos dñis suis esse subditos. ¶Amb. Ne exigãt serui qđ de hebræis dr: vt sex annis seruiant. & gratis dimittant liberi. qđ mysticum est. b ¶Superbus est. Superbia q̃ppe, nõ eũ ratio ducit: cũ ad fauorẽ quærendũ in conflictum ꝓrũpat: qđ a mansuetis & bonis vitatur. c ¶Langues. Non enim recusando fidẽ penitus morit: nec ad veritatis sciẽtiã conualescit: sed quasi repetitis accessionibus languet circa qõnes & pugnas verborum. d ¶Quæstiones. Quæstio erat an seruus esset: cũ oẽs ex eisdẽ patribus orti: & christus omnes redemit. e ¶Et pug. (Ioh. 8. e.)
F verborũ. Nam verbor̃ pugnæ videbantur: qa dñs dicit. Si filius vos liberauerit, tunc vere libe. e. Hæc verba videntur verbis apl'i repugnare: Sed sensus concordat cum alterũ de seruitute peccati: alterum de humana agat cõditione. f ¶Ex qbus. qõnibus & pugnis. g ¶Oriunt inui. & cõ. qui seruos hñt & inuident & contendunt. h ¶Cũ sufficientia. Qñ hõ nõ plus desiderat hr̃e q̃ necesse est. i ¶Nã q volũt diuites fieri. Hoc dr his qui volunt & non sunt: ne desiderẽt. Iã diuitibus aliud dr. s. non superbe sapere, sed dare pauperibus. k ¶Radix &c. Incidunt in tentationem & laqueum diaboli: qa radix oĩm malorum &c. Non est genus mali quod non ex cupiditate aliquando proueniat: quia radix omnium malorum est cupi. ¶Radix enim ☞ omnium

NIC. DE LY. Ca. VI.

Vicũq;. Hæc est vltima pars principalis in qua Timothæ⁹ inducit ad actum custodiendi: q maxime ptinet ad pontificẽ. Diuisio. Et diuidit in tres ptes: qa prio inducit ad custodiã pauperum. scđo diuitum, ibi: Diuitibus. tertio gñaliter oĩum: ibi O timothæe. Maxĩe vero paupes sunt serui: qa qcqd habent vel acqrunt totum est dñor̃ suorum. Bñ v͛o custodiunt qñ ad seruiendũ dñis fidel'r & humil'r inducunt. igit Timothæus instruit primo de hac custodia. scđo reprobat doctrina contraria ibi: Si qs aliter. Circa primum dicit apl's. a ¶Quicũq; sunt sub iugo ser. ẽt infidelium: vt dicit hic Glo. b ¶Dños suos omni ho. di. ar. humiliter eis obediendo in licitis & honestis. Vñ & sanctus Paulin⁹ nolensis eps infideli regi seruiuit pro filio cuiusdam viduæ humil'r & deuote. c ¶Ne nomen dñi &c. Si enim seruus alicuius infidelis, eo q̃ efficit xp̃ianus subtrahit domino debitam

¶& si iusti & sapientes.
Vicũq; Ca. VI. a
a¶ infidelium: quibus vidẽtur superiores.
sunt sub iugo serui: do- b
¶bene seruiendo eis.
minos suos omni honore dignos
a¶ quasi aliena iuadẽtis: sed poti⁹ p obsequa seruor̃ fideliũ dñi ifideles ɔuertãt: b¶ christiana quasi iniusta & contra legẽ pdicata.
arbitrent. † ne nomẽ domini & do- c
ctrina blasphemet: Qui aũt fide- d
¶ideo quidem.
les habẽt dños, nõ cõtenant: quia e
¶in christo pares.
frẽs sunt: sed magis seruiãt: qa fi- f
¶deo dñi. a¶ pñtis vel futuri.
deles sunt, & dilecti: qui beneficii g
a¶ de seruis. b¶ nesciẽtes. ¶ scientes.
ꝑticipes sunt. Hec doce & exhor- h i
¶ aũt. ¶ vt omnes sint liberi. k
tare. Si qs alr docet: & nõ acquie- l m
a¶ dũ eis obiicit xp̃m dixisse: Reddite quæ sũt cęsaris cę. Et: Discite qa mitis sum & humilis corde. a¶ nõ facit xp̃ianitatẽ odiosã.
scit sanis sermonibus dñi nr̃i iesu
christi, & ei quæ sm pietatẽ est do-
a¶ nostræ. b¶ iste talis est. ¶ nõ patiẽs vici.
c¶ de his quæ veritas habet.
ctrinæ: sup b⁹ ẽ, nihil sciẽns: sed lã- n o
a¶ non efficax & expeditus ad soluendum: p sed semper circa.
guẽns circa quæstiones & pugnas d e
verborũ: ex qbus oriunt inuidiæ: f g q r
a¶ in deum q̃ aliena sibi tollat. b¶ quasi hanc libertatẽ finxerimus ad lucrum.
cõtentiões, blãsphemiæ, suspitiõ- s t
a¶ pseudo contra alios. b¶ quorũ v
nes malæ, cõflictãtiões hõim men- x
ratio corrupta est. a¶ vera rerum cognitione & scripturarum intelligentia.
te corruptorũ: & q a veritate priua- y
a¶ qa pro q̃stu pręd icant: non pro futuris.
ti sunt: existimãtiũ quæstũ esse pie- z
a¶ Putant q̃ pietas sit quæst⁹: sed pietas est longe alius quęstus. ¶ quia. b¶ ęternus.
tatẽ. Est aũt quæstus magnus, pie- a b
a¶ cui sua parua sufficiunt. b¶ Qđ decet.
c¶ quia. d¶ Vnde Iob: Nudus exiui de vtero matris meę: nud⁹ reuertar illuc.
d¶ nascendo.
h **tãs cũ sufficiẽtiã: Nihil enim intulĩ-** c
mus in hũc mundũ, haud dubiũ:
a¶ aliquid. b¶ moriendo.
quia nec auferre quid possumus.
a¶ Non tamen omnino abiiciẽda sunt hęc temporalia: sed habentes.
† Habẽtes aũt alimẽta & qbus te-
¶ qa qui vltra tẽdit.
i **gamur: his cõtenti simus. Nã qvo-** d
lũt diuites fieri: incidũt in tenta- e
¶ actu ipso. a¶ diui-
tionẽ, & in laqueũ diaboli, & desi- f
tiæ nutriunt desideria. ¶ qđ peius.
deria multa & inutilia & nociua q̃ g
¶ Ita nocent: q̃. ¶ corporum. ¶ aiarũ.
mergũt hoies in interitũ & perdi- h
¶ hac & diabolus cecidit.
k **tionem. † Radix enim omnium** i

G no debitã seruitutẽ: posset dici ab infidelibus, q̃ doctrina xp̃i non esset bona q̃ concederet inuito dño subtrahere alienum. d ¶Qui aũt fideles hab. do. non con. eis denegando debitam seruitutẽ. e ¶Quia fratres sunt. i. ambo xp̃iani. Hoc asserebant aliqui, eo q̃ non habeat imperiũ par in parem. Sed ista paritas intelligenda est in spũalibus sm q̃ dicit Amb. Apud dñm bona seruitus & bona libertas ęqua lance appendunt. non aũt in corpalibus de quibus est seruitus. f ¶Sed ma. ser. eis quia q̃ in fide &c. quibus fidelis magis tenetur q̃ infidelibus. (†4. dist. c. de iude is.) g ¶Et dile. deo. Qui bñ. s. diuini. h ¶Parti. sunt. cum seruis per sacrm baptismi. (54. dist. c. gñalis. De bapti. ca. maiores. in fi.) i ¶Hæc do. ignorantes. k ¶Et exhor. scientes ad complendum in opere. l ¶Si quis. Hic ɔñr remouet doctrina contraria. Et diuidit in duas ptes. s. in partem principalẽ & incidentalẽ, ibi: Est aũt quæstus. (Diuisio.) Circa primum dicit apl's: Si quis aliter do. q̃ dictum est de seruis christianis. m ¶Et non aq. sa. ser. do. Ex quo patet q̃ apl's non dicit pdicta instinctu ꝓprio: sed diuino. n ¶Superb⁹ est: supple talis doctor. Ex sua superbia enim procedit asserere noua quæ sunt dubia: & multomagis quę sunt falsa. o ¶Nihil sciens. qa de talibus non est scia. p ¶Sed langues circa quæstio. qa tendit ad mortẽ spũalem p discessum a fide. q ¶Ex quibus. s. qõnib⁹ inutilibus & verbosis. r ¶Oriunt inuidiæ. in corde. s ¶Contentiones. in ore & in pñtia. t ¶Blasphemiæ. i. detractiones in absentia. v ¶Suspitiones ma. nã inuidẽtes ad inuicem facta mutua pessime interpretant. H x ¶Conflictationes ho. mente corru. s. falsorum pdicator̃ contra alios. y ¶Et q a veritate priuati sunt. s. a veritate triplici, vitæ, iusticiæ, & doctrinæ. z ¶Existimantiũ quæ esse pi. i. pdicationẽ q̃ est opus pietatis exercẽtiũ, ppter tpale lucrum. a ¶Est aũt quæstus. Hęc est pars incidentalis in qua occasione habita ex q̃stu falsorũ pdicatorũ excludit a veris pdicatoribus talẽ q̃stũ. Et primo ab oĩb⁹ gñaliter. scđo a thimothæo spãl'r, ibi: Tu aũt. Circa primũ dicit: Est aũt quæst⁹ ma. nam p ipm acqrit vita btã. b ¶Pietas. i. opus pdicationis. c ¶Cũ sufficiẽ. necessarii victus & vestitus q̃ debent sufficere veris pdicatoribus sicut dr postea. Habentes aũt alimenta &c. d ¶Nam q volunt diuites fie. Loquit de pdicatoribus euangelii: q debẽt esse a terrenis cupiditatib⁹ expediti. Esse v͛o diuitẽ non est malũ bñ vtẽtibus diuitiis. vñ di. Amb. sup Lucã. Sicut diuitię ipedimenta sunt reprobis: ita pbis sunt adiumẽta v͛tutis: nec p ɔñs velle esse diuitẽ ad bñ vtendũ est malũ, nisi pp ipedimentũ maioris boni magna enim cura circa illa ipedit actũ pdicationis. pp qđ apl'i curam tpaliũ commiserũt aliis di. Act. vi. a. Nõ est æquũ nos derelinquere v͛bũ dei & mĩstrare mẽsis. Cõsiderate ergo frẽs &c. Et subdit: Quos cõstituam⁹ sup hoc op⁹. Vl põt dici & magis ad intẽtionẽ apl'i vt vr̃, q̃ cũ di. Qui volũt diuites fieri: loqt de falsis apl'is q pdicabãt ex cupiditate lucri tpalis & sic velle diuites fieri accipit p iordinato diuitiar̃ appetitu: q sp ẽ mal⁹. iõ subdit e ¶Inci. i. tẽ. p iteriorẽ ɔsensum. f ¶Et in la. dia. & desi. &c. qa diuitiæ pstant vias & fomentũ ad oĩa vitia. g ¶Quæ mer. &c. i. in ꝓfundũ vitiorũ. h ¶Et per. i. gehenę poenã. i ¶Ra. enim om. m. ẽ. cu. qa sicut radix pręstat fomentũ oĩbus ptibus arboris: ita sic diuitiæ omnibus pctis vt dictum est
※ Quã quid

A ☞ omnium malor̃ &c. Alibi dicit scriptura q̃ supbia est initiũ oĩs pcti. (Eccl. 10. b) Hic vero dr q̃ auaritia siue cupiditas est radix omniũ malor̃: q non vident ɔuenire. Sciẽdum vero vtrũq; vere dictũ esse si pctõrũ gñã attendant. nullũ enim genus peccati est qđ aliqñ nõ ꝓueniat ex cupiditate. Et est vtiq; aliqs hõ q ex cupiditate fit supbus: & est aliqs q ex supbia fit cupidus. ¶Aug. Est enim q non eẽt amator pecuniæ: nisi p hoc putaret se excellentiorem eẽ. Et est q nõ amaret excellere: nisi putaret p hęc maiores diuitias habere. a ¶Cupidi. In greco hr̃, φιλαργυρια Si ergo auaricia hr̃ quæ ꝓprie est pecuniæ amor: p genere qđ est cupiditas ponitur spẽs. b ¶Doloribus mul. Auari enim tanto plus sollicitudinũ cruciat⁹ sustinent: quo amplius desiderãt vel q̃ habita transeũt, vel q̃ hr̃e nõ pñt. c ¶Tu autẽ hõ &c. Non dicit q̃ hoc timeat de isto: sed sciebat hoc venturũ in man⁹ ecclesiar̃. d ¶Hæc fuge. Nihil ei tã asperum tãq; pniciosum, q̃ si vir eccl'iastic⁹ maxime q sublimẽ tenet locum, diuitiis huius scl'i studeat. qa nõ solũ sibiipi, sed & cæteris obest qbus ɔriam dat formã. e ¶Pietatẽ. Vt egenti cõdescendamus qđ non cupidus. f ¶Fidẽ. Qui veram fidẽ habet de deo: non cupit in miseriis fieri diues: nec pluris est ei mũd⁹ q̃ de⁹. g ¶Præcipio ti. In timothæo omnibus successorib⁹ loquitur apl's. h ¶Et xp̃o iesu. Exemplo christi hortatur. i ¶Beatus & solus &c. Hoc non de pr̃e tantũ: sed de deo, qđ est ipa trinitas. k ¶Qui solus. Habet per naturam: alii ab eo. B l ¶Inaccessibilem. Quia nullus ad eã ex se accedit: sed cui dat dono eius. quod intelligebat propheta di. Accedite ad eũ & illu. &c. ¶Aug. Nihil est hic dictum qđ non conueniat trinitati. quia sm vnitatẽ trinitas vnus est deus & beatus & solus potens rex regum & dñs dominãtium: qui solus habet ĩmortalitatẽ: quia solus per naturã est immutabilis: qa nõ cuiusq; gratia, sed sua natura. Nec potuit nec põt aliqua conuersione mutari: nec potuit nec poterit aliqua mutatione peccare. Cuicũq; vero creaturæ ratiõali præstat vt peccare non possit: nõ est hoc ꝓprie naturæ, sed dei gratiæ. Solus ergo de⁹ habet imortalitatẽ & lucẽ habitat inaccessibilẽ quẽ null⁹ hoĩm vidit: nec videre põt. Nec inde separatũ filium oportet intelligi: qa filius vita ęterna est cum pr̃e: & iõ hic recte intelligit. Quẽ sm naturã q de⁹ est, nemo vidit vel videre põt sed poterit aliqñ. s. ab illis de qbus. Beati mũdo cor. qm ipsi deũ vid. m ¶Diuitibus huius sæ. Supra egit de his q diuites volunt fieri, dicens eos incidere in tẽtationẽ & laqueum diaboli: hic agit de his qui diuites sunt: monens nõ sperare in diuitiis. Et qa dixit mala venire ex cupiditate: & ɔ̃ suasit: ne viderent diuites abiecti, determinat. n ¶Non subli. sa. Aug. Nõ expauit apostolus diuitias sed morbũ earũ. i. supbiã quæ est vermis diuitũ. Grandis anim⁹ est q inter diuitias isto morbo nõ tẽtat. Magnus est q nõ se magnum putat: qa diues est: Qui aũt se magnũ putat: superbus est: egen⁹ est: in carne turget: crepat in corde: mendicat: inflatus est, non plenus. o ¶Ad fruẽ. Tpalia enim in hac vita dat ad vtendum: æterna ad fruendum. Illa, vnde bona faciamus: Ista, vnde boni efficiamur
☞ Thesauriza

a¶ qui pecuniam appetit: cupere appetit. ¶ generalis. ¶ plus habendi q̃ oportet.
a **malorum est cupiditãs. Quam qui-** a
¶ oĩno xp̃m deserentes.
dam appetentes errauerunt a fide: b
¶ hoc constat in auaris.
b **& inseruerunt se doloribus multis.** c
¶ quia rationalis. ¶ vel & si hõ tamen qa dei. d e
Tu autem homo dei hæc fuge. † Se- f
a¶ faciendo cuiq; quod ius exigit: quod non cupidus.
ctare vero iusticiãm: pietatẽ: fidem: g
a¶ dei & proximi. b¶ quibus penit⁹ caret cupidus nec patienter fert aduersa: nec alicui est mansuetus.
chãritatem: pãtientiam: mansuetu- h i
a¶ in te hoc habe. ¶ assidue, quod ꝓdest aliis. b¶ vt ꝓsit aliis: cum discretiõe factum.
dinem. Cẽrta bõnum certamen fi- k
a¶ qđ exigit fides. b¶ ꝓ his non q̃ras nisi vitam. qđ debes: qa in eadẽ vocatus, nõ in aliud & quia coram multis iam vel in ordinatione vel in pdicatione ɔfessus es qđ fides exigit.
dẽi: appħende vitã æternã in qua vo- l m
catus es, & cõfessus es bonã fidẽ co- n
¶ non solum exhortor: sed & preci.
grã multis testibus. Præcipio tibi co- o
a¶ patre. b¶ ita & te. c¶ vt eum imiteris.
h **rã deõ q viuificat oiã: & christõ iesu** p q
a¶ quod dixerat affirmauit: se. s. esse filiũ dei. q̃ fuit bona & honesta confessio. b¶ iminẽte morte: non negauit veritatem. c¶ cum esset.
qui testimõniũ rẽddidit sub pontiõ r
pilato bonam confessionem: vt ser- s
a¶ lex dñi ĩmaculata: nec ẽt habilis est reprehendi. ¶ quod tibi deus & ego mandauim⁹.
ues mandãtum sine macula irrepre-
a¶ serues: donec tibi aduenia t in morte.
hensibile ũsq; in aduentum domi- t
¶ aduentum.
ni nostri Iesu christi: quem suis tẽ- v
a¶ congruis. b¶ scãis qbusq;. c¶ in se: qui & suos faciet btõs & potentes & reges sui & dominos impiorum.
i **põribus õstendet bẽatus & solus po-** x y
tens † rex regũ & dominus dominã-
a¶ imutabilitatẽ: & dabit suis p gratiam.
k **tium: qui solus habet immõrtalita-** z
¶ per se: ipse est lux cuius sui pticipes erunt.
l **tem: & lũcem habitat inaccessibi-** a
a¶ qa idem ipse est & lux. ¶ ita iaccessibilem.
lem. † quẽm nullus hominum vi- b
¶ ex se sed de⁹ factus videt. a¶ hõ in hac vita. post ãt videbit. b¶ deo pr̃i, filio & spũiscto.
dit: sed nec vidẽre potest: cũi est glo-
a¶ i se. b¶ a creaturis. c¶ qa oĩa põt: q̃ & suis
riã hõnor & impẽrium in sempiter-
dabit. a¶ tñ. b¶ quia sunt & spũales. ¶. i. his qui in hoc sæculo abundant pecunia.
m **num: amen. Diũitibus huiũs sæcu-** c
a¶ non diuites non esse, sed non superbire: & non in eis spem habere: quia incerte.
n **li præcipe non sublimẽ sapere: neq;** d
¶ ideo non inde superbiẽdum: sed timendũ.
sperare in incerto diuitiarũ: sed in e
deo viuo, qui præstat nobis omnia f
a¶ sine diminutione. b¶ in æternitate: non modo ad vtendum. c¶ præcipe. d¶ bona operari ita vt diuites sint.
o **abundẽ ãd fruendum. Bẽne ãgere.** g

※ a ¶Quã qdã appe. i. cupiditatẽ quæ hic accipit pro pecuniis ex cupiditate aggregatis. C b ¶Errauerũt a fi. abyssus enim abyssum inuocat: & sic abyssus cupiditatis trahit abyssum infidelitatis. c ¶Et inseruerunt se do. mul. Mali enim hoĩes quasi continue sentiũt mentis dolores. pp qđ dicit Aug. q̃ malus animus est sibi poena & cũ hoc se obligãt ad dolores inferni intolerabiles. d ¶Tu aũt. Hic ɔñr excludit hanc cupiditatẽ siue quęstũ a timotheo: & prio exhortando. scđo pcipiendo ibi: Pręcipio. (†2. Tim. 2. b. Diuisio.) Circa primũ di. Tu autẽ o hõ dei. i. deputatus obsequio diuino. e ¶Hæc fuge. Et oñdit ɔñr quales diuitias debet q̃rere, di. f ¶Sectare vero iu. erga ꝓximum. g ¶Pietatẽ si. charitatẽ. erga deũ. Fidẽ: q credit. Charitatem: qua diligit. Pietatem: qua colit. Est enim pietas vno mõ sumpta idẽ q̃ cultus diuinus. h ¶Patientiã. erga psecutores. i ¶Mansuetudinẽ. erga omnes. k ¶Certa bonũ certamen fidei. falsis apostolis resistendo. l ¶Apprehende vi. æter. i. p hoc apprehẽdẽs eam. m ¶In qua vo. es. per grãm in pñti, quæ est arra vitæ beatæ. n ¶Et confes. es bo. fidem co. mul. testibus. & hoc est in ordinatiõe tua & ẽt in prædicatiõe. o ¶Præcipio ti. Hic inducit timothæũ pręcipiendo dicẽs. Præcipio tibi corã deo. q præsentialiter est vbiq;. p ¶Qui viuificat oĩa. in quantum dat omnibus esse, & cõseruat. q ¶Et christo iesu. i. coram iesu xp̃o. r ¶Qui testi. reddi. sub pontio pi. cui dixit Iohã. xviii. g. In hoc natus sum & ad hoc veni in mundum vt testimoniũ perhibeã veritati qđ fecit verbo & facto in doctrina & miraculis: tpe quo pontius pilatus erat pses iudeæ. & hæc fuit bona confessio. D s ¶Vt serues mã. sine macu. i. mandatum euangelicum sanctum & purum: in quo pręd icatoribus ad pdicandũ missis dicitur, q̃ expediti sint a cupiditatibus terrenis. t ¶Vsq; in aduentum do. id est vsq; ad mortem tuam in qua dñs veniet ad te glorificãdũ. v ¶Quę suis tpibus. i. in tẽpore iudicii. x ¶Ondet. in forma humanitatis gl'iosa. y ¶Beatus & sol. pot. &c. i. trinitas beata cuius opa sunt indiuisa. & iõ illã oñsionẽ faciet tota trinitas: z ¶Qui solus habet immortalitatem. sola enĩ trinitas habet ex se necesse esse. & hoc vocat hic immortalitas large loquendo de immortalitate. († Apoc. 19. e) oĩs enim creatura eo q̃ est de nihilo, vertibilis est in nihilũ quãtum est de se. a ¶Et lu. ha. inaccessibilem. qa non põt cõprehendi ab aliqua creatura: ꝓpter eius infinitatem: & hæc incõprehensibilitas vocat hic inaccessibilitas. b ¶Quẽ nullus ho. vidit. s. purus hõ existens & corpis sensibus vtens: († Io. 1. b. 1. Io. 4. c.) qa xp̃s homo vidit diuinã essentiam & vtens sensibus de moyse ẽt & paulo dicit Aug. q̃ viderunt diuinã essentiã: tñ in raptu. c ¶Diuitibus. Postq̃; apl's docuit timothæum de custodia pauperũ. Hic ɔñr instruit eum de custodia diuitum qui tunc a plato bene custodiuntur, qñ in humilitate & pietate operibus nutriunt. & hoc est qđ dicit. Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere. i. per superbiam non erigi, sed in humilitate teneri. d ¶Neq; spera. in incer. diui. ponẽdo ibi finem suum. e ¶Sed in deo viuo. ad differentiam idolor̃, q̃ non viuunt. f ¶Qui præ. no. oĩa ab. ad fruendum. quia nõ solum in pñti dat tpalia bona qbus homĩes vtunt: sed ẽt cœlestia quib⁹ beati fruunt. g ¶Bñ agere. supple, præcipe diuitibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum: ut apprehendant vitam. Sic enim dicit Christus Act. 11. d. post ascensionem dñi appellati sunt christiani: sicut legit in act. apl̄orum. Adeuersus ēt impietatem arrianorum nouum nomen p̄sho mousion tradiderunt: sed nō rem nouā tali nōie significauerūt. hoc em̄ vocat homousion: qđ est vni⁹ eiusdēq; substātię. Nā si ois nouitas, phana esset: nō a dño diceret. Mādatū no, do vo. Nec testamentum appellat nouū: Nec cātaret vniuersa eccl̄ia cāticū nouū. d ¶ Promittētes. Nihil em̄ sic amant isti, q̄ sciam, p̄mittere & fidem rerum verarū: quas credere puuli p̄cipiunt velut imperitiā deridere.

¶ Finit epistola prima ad Timothēū
Incipit epl̄a scd̄a ad eundem.

Apostolus cū esset romæ in vinculis cōstitutus scribit timothæo: monens eū, ne p eius absentiā vel ap̄ris vel magistri tribulationibus terreat: vt testimonium dñi erubescat: p quo ipse vsq; ad mortem certauit. simul & de hæreticis vitandis: atq; his qui suas fabulas magis q̄ dei p̄dicant veritatē. Paulus iam a mūdo trāsiturus, itē scribit a roma timotheo in firmitatib⁹ & aduersis fatigato: vt constanter laboret in gr̄a dei sibi credita: exhortans eū ad martyrium multis modis: & vt p̄seueret in offō: rectę p̄dicatiōis & sānā opatiōe. Et p̄dicit qđ futurū sit tp̄ib⁹ nouissimis: & de suo obitu. Et est intēctio apl̄i in hac epl̄a exhortari timothēū ad sui officij diligētę executionē & ad palmā martyrij: & q̄dā adhuc addere de epl̄i officio. Ca. I.

Paulus apl̄us. Primo salutat: deinde gr̄as agit de bono qđ habet: vbi suū scilicet videndi eū desiderium ostendit. Postea monet ad prædicandū & ad patientiā martyrij suo exemplo & alijs modis. Inde dicit quales futuri sunt in nouissimis diebus: tandē de tpe resolutionis suæ instāti.

f ¶ Per voluntatē dei. Non meis meritis. Q. Silr & tu gratis missus es: & iō prædicandæ gratiæ magis obnoxius.

g ¶ Gratias ago. Agit gratias de bono eius commendans fidei gratiā quę in ipso christo est. Gratias ago. q̄ habeam memoriam tui: ideſt q̄ tam bonus fuisti: cuius semper sim memor. Hæc est sapiens exhortatio ad vteriora. h ¶ Memor lachrymarum tuarum. Fleuit enim a Paulo dimissus paratus cum eo ire ad omnia pericula. Quod ergo præsens habuit, absens teneat: accipiens etiam recordationem fidei quæ te etiam commoueat cum etiam in fœminis fuerit firma.

Propter

diuites fieri in opibus bonis. a ¶ vt adhoc sint faciles. b ¶ ēt sua. c ¶ cōia facile tribuēre: cōmunicare: thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurū: ut apprehendant vitam æternā. ¶ quæ nō ē tua. b ¶ Quid plura: ¶ p nomē admonet, ppriū: reddēs eū attentū. c ¶ qđ deus & ego tibi cōmē dauimus. ¶ vt possis custodire. d ¶ vt hæc custodias. e situm custodi, deuitans profanas vocum nouitates: & oppositiones falsi nōis scientiæ: quā q̄dā a ¶ qui fidē quasi iperitiā rident. b ¶ semp circa, nunc̄ intra. c ¶ a fide. d dām p̄mittētes circā fidē ēxcidere iruntur. Gratia tecum: Amen.

Epistola Pauli ad Timothēū prima finit.

Argumentū in scd̄am incipit.

Item Timothæo scribit de exhortatiōe martyrii: & de omni regula veritatis: & qđ futurum sit tp̄ib⁹ nouissimis: & de sua passione: scribens ei ab vrbe roma.

Argumentum finit. Epl̄a Pauli ad timothēū scd̄a incipit. Ca. I

Aulus apl̄us. Christi iesu p voluntatē dei ēm p̄missionem vitæ quæ est in christo iesu Timothæo filio charissimo: a ¶ donatio spūsscti qua mistri armant. b ¶ remissio pctōrum. c ¶ trāqllitas mētis & perlibatio vitę ęternę. Grātia & misericōrdia & pax a deo patre: & christo Iesu domino nostro. † Gratias ago deo meo cui seruio à pgenitoribus meis in cōsciētia pura: q̄ sine intermissione habeā tui memoriā p ¶ orans tibi maiora bona. in oratiōibus meis nocte ac die a ¶ quę vsq; ad mortem & sic qui gaudeo de te bono ip̄lerer gaudio de te p̄fecto. Vñ subdit: Vt gaudeam. &c. b desiderans te vidēre, Memor laq

a ¶ cui⁹ officij tu particeps: p̄fice ergo debitū officiū opus. ¶ in hoc sis imitator. ¶ no sine spe præmij. sed. ¶ pro hac prosequia p̄ promissionem legitime certo: hanc meis sequacibus, p̄mitto. a ¶ non huius: sed. ¶ scribit hanc epistolam.

Aulus apl̄s. Hic incipit secūda epl̄a ad Timothæum: quę diuidit in tres partes. s. in salutationem & p̄secutionem, ibi: Gratias ago. & conclusionē ibi: Ego iam delibor. iiij. ca. circa me dium. In prima parte ponitur primo, persona salutans: ibi Paulus &c. & persona salutata, ibi: Timothæe. & optata bona, ibi: Gratia. Et patet ex dictis in principio præcedentis epistolæ sententia hoc excæpto. I ¶ Secundum pro. &c. i. vitæ ęternæ quæ est in xpo obiectiue: ga beati reficiūtur interius in aspectu suæ deitatis. & exterius in aspectu suæ humanitatis: ēm q̄ dicit Aug. exponens illud Iohā. x. a. Ingredietur & egredietur & pascua inueniet. m ¶ Gratias ago. Hic incipit huius epl̄æ prosecutio. Circa quam sciendum q̄ paulus in spū videns suā passionem appropinquare: & q̄ tunc non posset euangelium p̄dicare, scripsit Timothæo suo discipulo p̄dilecto, vt constanter & efficaciter fidē catholicā p̄dicaret: non territus ēt in aliquo timore mortis imminentis. Dilectissimo. Et in gloriosum sit trāsire p̄ martyriū de statu vitę p̄sentis. Et diuidit in duas p̄tes: q̄a primo, dilectissimum suā erga timothæū exprimit vt monitionē suam melius recipiat. scd̄o multiplicat eū ad p̄dicandum. &c. Quo hæc spectent: ibi apit: Formā hñs. h ¶ Per euangeliū. Ostē dit vitā incorruptibilē: q̄ prius ignorata erat: cui⁹ euāgelij p̄dicator est paul⁹. i ¶ In quo. Hic suo exēplo hortatur. k ¶ Scio enī. Q. ideo nō confundar. idest deficio: vel non frustra patior: quia, p̄misit & verax est & potens. & iō credi dilli ipsum q mihi reddet. l ¶ Quia potens est depositum meū ser. Spe & māgnificentia saluatoris securus est: quia qđ cōmendat illi, in tuto est. Illi autē cōmendat salutē suā: vt hic, p illo patiens, salutē inueniat penes illū cū cęte pitidicare: vt puniens infideles istū dignum æterna vita prouincier. m ¶ Formā hñs sanorū verborum. Hic ostēdit quo de se p̄dicta spectent. Q̄a laboro in isto officio mihi creditum, ap̄ris & tu formam habens &c. n ¶ Aliq libri habent: Formā habe &c. Ex hoc sic cōtinua ērām. Q. Collaborā euāg. qđ vt rectę facias habe formā sanorum. ¶ Et

E ☞ mam &c.non mutat̃ sn̄ia:Custodi bo.depo. nec hic mutat̃ sensus. a ¶ Ex qbus est phi. & her. Simulate cū eo fuerunt, vt calūniā inuenirent: sed postq̄ viderunt se manifestatos recesserunt ab eo. Ca.II.

TV &c. Seqt̃. b ¶ Ne.mi. Si 'autē bonus miles esse vis, non iplices te.s.qa nemo. Nemo &c. Noticia interna nequaq̄ ↄspicit: nisi a terrena iplicatiōe cesset. c ¶ Negocijs sæ. Negocia sclaria sunt cū anim⁹ occupat̃ cura, colligēdę pecunię sine labore corpis: vt negociatores & hmōi. qd' ne iste faceret: qa infirmus laborare nō poterat, phibet & quasi q̄reret: vn̄ ergo viuā? Subdit: Laborantē agri. d ¶ Nā & q cer. Iō labora sicut bonus miles. Vel iō, nemo se iplicet nego. sæ. qa nō alr dat̃ corona nisi legitie militet. vt in agone sit. e ¶ Laborantē agri. Q. ille q̄reret: vn̄ ergo viuā? cū fodere non possim:
Luc.16.a. mēdicare cōfundat: subdit: Labo. agri. &c. Q. & si nō implices te negocijs sclaribus: est tn̄ vn̄ viuere possis: qa oportet &c. Laborātem agri. i. p̄dicatorem qui in agro ecclesiæ ligone verbi dei excolit corda auditorum. f ¶ Primū pci. i. sumere. g ¶ De fructibus.
Luc.10.b i. necessaria ab auditoribus: quia dignus est operarius mercede sua. vt agricola vel vinitor primos fruct⁹ laboris sui degustat: ita apostolus prius iubet eū sumere q primus est: & sic cæteris distribuere. Prio em̄ debet ille suā necessitatem implere ex his q̄ accępit: & post alijs de his q̄ sup sunt mistrare. Castum itaq̄ euāgelistā nō ad hoc euāgelizantē vt euāgeliū vēdat securū facit: & vult vt intelligat: q̄ necessaria sibi licet sumere ab eis in qb⁹ deo militat: & quos tanq̄ cultor vineā exercet: vl' tanq̄ gregē pascit. Nō est em̄ mēdicitas, sed ptās. Timothæus aūt tantæ abstinētię fuit q̄ ēt a licitis se tēperās exēplo pauli volebat viuere de labore manuū: cum dn̄s decreuerit: vt
F q euangelium annūciat: de euangelio viuat. h ¶ Memor esto. Vel labora sic ergo. & hoc
1.Co.9.c spe vitę æternæ. Nā, memor esto. Hæc nō ppter timothæū memor: sed pp hæreticos q̄s p̄uidit futuros & ista negaturos. i ¶ Quasi male. hic ↄtumeliam notat q̄ ei ingerebatur. k ¶ Sed verbū &c. Q. licet ego sim alligatus corpe: tn̄ v̄bū dei nō est alligatū. qa & p̄mōe p̄sentes: & literis absentes docere non cesso.

NICO. DE LY.

☞ Salutem

✲ a ¶ Scis em̄ hoc &c. q in asia sunt. i. illi q sunt ibi p maiori pte: ita q̄ dr̄ oēs, ad denotandū p̄lalitatē recedentiū: sicut dr̄ q̄ oēs de ciuitate vadūt ad tale spectaculū vel festū q̄uis multi remaneāt. b ¶ Ex qbus est phi. & her. isti em̄ duo simulate se iūxerāt paulo vt inuenirēt vn̄ sibi calūniā facerēt. sed percipientes q̄ eoꝝ malicia esset paulo manifesta, recesserunt ab eo: vt dicit glo. ppter quod apl's exprimit eos noiatim: vt timothæus caueat ab eis sicut ab aduersarijs v̄itatis. Et qm̄ opposita iuxta se posita magis elucescunt: iō ↄn̄r collaudat vnū de asia sibi fidelē cum familia sua: dicens: c ¶ Det mi. &c. i. sibi & fidelib⁹ cū eo existētibus. d ¶ Quia sæpe me re. mistrādo necessaria. e ¶ Et catenā meā. i. me incatenatū: sicut hoīem malū. f ¶ Nō eru. sciens iusticiā meā. g ¶ Sed cū romam ve. de asia cum labore magno & sumptib⁹. h ¶ Sollicite me quæsi. diligenter inqrens vias & modos qbus liceret ei ad me ingredi. i ¶ Et inuc. p suā diligentiam. ppter qd' subdit apl's: k ¶ Det illi do. pater. l ¶ Inuenire misc. a dn̄o. i. a filio qui est dn̄s de dn̄o: sicut deus de deo: s̄m q̄ dicitur Ps̄. cix. a. Dixit dn̄s domino meo. m ¶ In illa die. s. mortis suæ, vel

a ¶ in te vt in me. b ¶ iō opus est vt custodias.
tat i nobis. Scis ēi hoc q̄ auersi sunt a
a ¶ qui a me auersi. i. q recesserūt a me, nō sunt
a a me oēs qui i asia sunt: ex qb⁹ ē phi b
in asia. a ¶ a qbus maxime est tibi cauēdum.
b ¶ Q. Illi recesserunt a me: sed.
lētus & hermogenes. Dēt misericor c
a ¶ asiani: hunc imitare. b ¶ familiæ.
diā de⁹ ōnesiphori dōmui: qa sæpe d
a ¶ ministrando mihi necessaria. b ¶ vel erū
me refrigerāuit: & cātenā meā n̄ eru f
nam meam. a ¶ sicut hi qui recesserunt.
būit: sed cū romam venisset, sollicite g h
a ¶ vt liceret ei ad me ingredi. ¶ ideo. ¶ pater.
me quēsiuit & inuenit. Det illi dn̄s i k
¶ filio.
inuenire misericordiā a dn̄o in illa l m
¶ iudicij. ¶ non solum romæ.
die. Et quāta ephesi mīstrauit mihi, n
a ¶ alijs pluribus vel q̄ hic. b ¶ qui aderas.
tu melius nōsti. Ca.II. o
¶ qa illi auersi. & exemplo hui⁹.
TV ergo fili mi cōfortare in p
a ¶ fidei & sapiæ. ¶ In te seruāda: & alijs annuncianda.
¶ coadiutores constitue.
grā quæ est in xp̄o Iesu. Et quæ audi q
¶ per prophetas confirmata.
sti a me per multos testes, hæc cōmē r
¶ sane fidei. a ¶ vita & scia & facūdia.
da fidelibus hominib⁹: qūi idonei
a ¶ in p̄dicādo euāgelio ↄ hostes fidei. ¶ & tu
erunt & alios docere. Lābora sicut s t
ipse. a ¶ diffinitio boni militis.
b bonus miles christi iesu. † Nēmo mi v
a ¶ in sp̄ualibus. b ¶ qui non p̄ōt diuidi duobus ↄtrarijs seruis: sicut nemo p̄ōt seruire duobus dn̄is. c ¶ quibuslibet: vel vt mercatum faciens de spiritualibus carnalia quærat.
c litāns deō implicat se negōciis sæ x
cularibus: vt ei 'placeat cui se pro
a ¶ idest deuouit: & per pręterita probabilem ostendit in electione. b ¶ quolibet.
d bāuit. Nam & qui certat in agōne: y
a ¶ qa nemo: nisi ab omnibus quæ illum agonem impedire possunt, abstineat. b ¶ prout expetit lex agonis. s. nudus.
nōn coronabit̃, nisi qui lēgitime cer z a
a ¶ q̄uis ita moneam laborare: nō tn̄ viuas de ope tuo: qa infirmus & minus sufficeres v̄bo
e tauerit. † Lāborantē agricolā opor b
dei. a ¶ & si videor ↄria, & cōtra qd' ipse facio dic ore: discerne quid: quare dr̄. quia tu infirmus mihi de accæptione scandalum.
g tet primū de fructibus pcipe. Intēlli c d
¶ quod potest.
ge quæ dico. Dabit enim tibi dn̄s in
¶ non solum in his. a ¶ & vt legitime certes.
h oibus intellectum. Mēmor esto do e
minum Iesum christum resurrexis
a ¶ natum. ¶ progenie.
se a mortuis ēx semine dauid † s̄m f
a ¶ prædicationem meam. ¶ & si non puersi negent. b ¶ euangelio p̄dicando. c ¶ sic & tu facias.
euāngelium meum: in quō labōro: g
¶ habitus.
i vsq̄ ad vincula quasi male ope h
¶ et si corpus.
k rans: sed verbum dei non est alli e

suæ, vel iudicij gn̄alis. n ¶ Et quanta ephe. mini. mihi. & socijs meis. o ¶ Tu melius no. qui tunc mecū cū alijs presens fuisti. Ca.II.

G TV ergo. Hæc est tertia ps in qua ponit̃ tertiū motiuū ex silitudine aliquorū q solēt esse multū sollicit de executiōe sui officij. & hoc debet mouere timotheū vt sit sollicitus de officio p̄dicandi & alios ad hoc idoneos inducendi. Dicit igitur. p ¶ Tu ergo fi. &c. constantiā magnā p̄dicandi accipiēdo. q ¶ Et quæ au. a m. &c. supple confirmata. s. per legē & pphetas & agiographa. r ¶ Hæc cōmen. si ho. i. sanæ fidei qui idonei erunt etiā alios docere de rōne suæ vitæ, scientiæ, & facundiæ: ↄn̄ter ponit primam similitudinē, dicens: s ¶ Labora. in prędicando sollicite. t ¶ Si. bo. mi. Milites regis tpalis in acie positi sunt valde solliciti de victoria obtinenda. & multo fortius milites christi debent esse solliciti de fide p̄dicanda per quod acq̄ritur corona æterna. Et quia prædicatio per sollicitudinem tpaliū impeditur: vt dictū est vl.ca. præcedentis ep̄lę. Iō subdit: v ¶ Nemo mi. deo. x ¶ Im sollicite in p̄dicationis ope. x ¶ Implicat se sæ. si aūt implicetur a superiori eū compellente ppter necessitatem ecclesię: sustinēdū est saltē ad horam ppter charitatis necessitatē. vn̄ dicit Augu. Ociū sc̄m q̄rit charitas: sed negociū iustū suscipit necessitas charitatis quā sarcinā si nullus iponit: contēplandæ veritati vacandum est. si aūt iponit suscipienda est propter charitatis necessitatē. y ¶ Nam & q certat in ago. corpali. z ¶ Nō coro. Corona victoriæ. a ¶ Nisi q legitime cer. Silr prædicator euāgelicus nō coronabitur corona glorię: nisi constanter & intrepide p̄dicauerit. Consequēter ponit, sc̄d'am similitudinē, dicēs: b ¶ Laborantē agricolam oportet. i. iustū est. c ¶ Primū de fructibus percipere. qa plus alijs laborauit. Silr p̄dicator laborans in agro dn̄ico plus cæteris reportat de merito. d ¶ Intellige quæ dico. scilicet istas parabolas esse dictas p prędicatore constāti & operoso. Sed qa intellectus veritatis est a deo. iō subditur: Dabit enim tibi domin⁹ &c. e ¶ Memor esto. Hæc est quarta ps in qua ponitur quartum motiuū scilicet pmissio gloriæ cœlestis prędicatoribus veris. Ad hanc em̄ gloriā habemus accessum per christū a mortuis resurgentē. Ideo de hoc facit primo mentionem, dicēs: Memor esto dominum iesum chri. &c. Quia per ipsum similiter resurgemus. f ¶ Secundum euangelium meum. prędicatione: non tamen actione sic enim solius est christi. g ¶ In quo laboro vsq̄ ad vincula. Erat enim incarceratus paulus pro prædicatione euangelij. h ¶ Quasi male operans. q. d. dicat cum tamē bn̄ egerim. i ¶ Sed tamen verbum dei non est allig. qa docebat præsentes verbo. s. incarceratos cū eo & carceris custodes: & p̄es eorum conuertit ad xp̄m. Silr absentes docebat scripto, ep̄las, eis mittendo.
✲ Ideo oīa

Tertium motiuū.

H

☞ a ¶ Salutē &c. cum gloria &c. Q. Vt hic consequant̃ salutē iustificationis: & post hanc vitā gloriā cœlestē. b ¶ Fidelis ser. Est iste q̄ ↄn̄r salutem & gloriā. Nā & mortui mundo, sicut xp̄us veteri homini: & sustinentes. i. martyres. ¶ Vel: vt sustineas, memor esto xp̄m resurrexisse. c ¶ Nam si commortui. In ipsa morte. e ¶ Si sustinemus. in passione. d ¶ Conuenimus & conregna. &c. Et hic sermo fidelis est. f ¶ Negare seip̄m &c. Hoc q̄ seipsum negare non p̄ōt, laus est volūtatis diuinæ. Sicut q̄ quidam non p̄n̄t credere, culpa est volūtatis humanæ. g ¶ Hæc cōmo. Hic p̄dicta, vt patiaris cōmoneo te. Vel: Hæc cōmone tuos. h ¶ Ad nihil enim vtile est. Contentio minus stabilis sæpe generat scrupulū. Solent em̄ in contentione talia opponi elimato maliuolentię argumēto: vt moueāt animos insipientiū fratrum. Nec p̄ōt esse q̄n contentio extorqueat aliqd qd' dicatur ↄ consciam: vt intus in aīo perdat: & foris victor accedat. Nemo em̄ patitur se vinci: licet sciat vera esse quę audit. Collatio ergo inter dei seruos esse debet: nō altercatio. i ¶ Ex quibus est hyme. & phile. &c. Horū prodidit nomina: vt ab his specialiter caueat: quos & prophanos & ipios designat & errantes a veritate. k ¶ Dicētes resur. iam fa. &c. Vel ita: vt de resurrectione aię intelligat̃. Duę em̄ sunt resurrectiones. Prima est quæ fit in aīa p fidem: qn̄ q mortuus erat in infidelitate & in alijs pc̄tis, per fidem & baptismū viuificat̃. vn̄: Qui crediderit in me, transibit de morte ad vitā. Altera, quę erit corporum: quæ erit in die iudicij. De illa resurrectione q̄ fit in aīa per fidē loquit̃ hic apl's cum ait: Dicentes resurrectiōem mentiū. s. esse factā in baptismo: & in fide nullā resurrectionem corpoꝝ futurā. Oēs sectę q̄ religionē promittunt: ↄcedunt resurrectionē mentiū in fide. Aliter em̄ non viderent̃ audiēdi: Volētes ergo credi sibi: oēs ēt qui instituerunt alicuius falsæ religionis sectā: negare istā resurrectionē mentium nō potuerunt: oēs de illa ↄsenserunt. Sed corporū resurrectionem multi negauerūt: sicut isti quos noīat apl's. l ¶ Cogno. dn̄s. i. amat & defendit prescitos suos. in quo notat̃ p̄scia: qua quos p̄sciuit futuros esse ↄformes imaginis filij sui. i. p̄destinauit, vocauit, iustificauit, glificauit. Numer⁹ taliū est hortus ↄclusus: fons signatus: puteus aq̄ viuę: paradisus cū pomorū fructib⁹. ex hoc nūero q dā sp̄ualr viuūt. & supemi

NICO. DE LY.

☞ nentē viā

✲ a ¶ Ideo oīa. aduersa. b ¶ Sustineo. patienter. c ¶ Propter elec. vt & ipsi sal. cō. Ex coꝝ em̄ salute p̄miū pauli doctoris augebat̃. ppter quod concludit: d ¶ Fidelis ser. i. verus. e ¶ Nā si cō. fui. i. cum xp̄o mortui pp prædicationē sui euangelij. f ¶ Et cōui. s. cū eo vita perenni. g ¶ Si sustine. pondere tribulationum depressi. h ¶ Et cōregna. in glia cœlesti. i ¶ Si nega. xp̄m verbo vel facto. k ¶ Ille negabit nos. corā patre suo. l ¶ Si non credimus. ab eo puniri ppter magnitudinē suæ mię sicut dicunt aliq de mia eius nimis p̄sumētes: & sine timore peccātes. m ¶ Ille fi. p. in veritate iusticię. n ¶ Negare se. &c. Negaret aūt seipsum si negaret suā iusticiam: qa iusticia diuina & deus idē sunt. o ¶ Hæc cō. in feruenti prædicatiōe. p ¶ Testificans co. deo. i. ip̄m in testē inuocās. Inducēdo v̄ba sua de scripturis diuinis. & opa sua in signis & pdigijs. q ¶ No. verbis. Hæc est qnta pars in qua ponit̃ qntum motiuū. s. loquacitas falsoꝝ p̄dicatorū: qa si sic fuerūt solliciti de suis falsitatibus asserendis: multo magis p̄dicator verus debet esse sollicitus de veritate euangelica cōstanter p̄dicanda. Et diuiditur in duas ptes: qa primo ponit suā inductionē: Secundo: soluit tacitam qōnem, ibi: In magna domo. Circa

a ¶ .i. p euāgelio: vl' qa memor sum xp̄m resurrexisse. b ¶ incommoda.
gatū. Ideō omniā sustineo ppter a b
a ¶ & si oibus nō psim. b ¶ mecū. c ¶ aīæ. c
a electōs: vt & ipsi salūtē consequā
a ¶ hic. b ¶ .i. p xp̄m p̄stat̃. c ¶ q post hāc vi
tūr q̄ est i xp̄ō iesu cū glīā cœlesti,
tā dabit̃. a ¶ verus. b ¶ mūdo, vel pc̄tis in baptismo: sicut xp̄s veteri homini.
b Fidēlis sermo. Nam si cōmōrtui d e
a ¶ .i. cum illo viuemus in vita æterna.
b ¶ pro christo tribulationes & passiones.
d sum⁹, & cōuiuēm⁹: si † sustinēm⁹ f g
a ¶ cū illo in ęterna btitudie. Et hoc est qd' ait: Nā si cōmortui &c. b ¶ eū corā hoīb⁹.
¶ Hoc est contrarium illi: Qui me confessus fuerit coram hominibus: cōfitebor & ego eum coram patre meo.
& cōrēgnabim⁹: si negāuerim⁹, & h i
a ¶ corā patre dicens: Nescio vos. b ¶ q̄ puniat malos, stulte confisi de misericordia.
ille negābit nos: si nō crēdim⁹, il k l
a ¶ in dictis suis: & in eo etiā q̄ dixit: Qui non crediderit, condēnabit̃. b ¶ Qui est veritas: qd' faceret si dicta sua non ipleret.
f le fidēlis pmanet nēgare seipsum n
a ¶ alios tibi commissos.
b ¶ testem deū inuocans.
¶ vel neo.
g nō potest. Hæc commōne tēstifi o p
¶ sed.
cans corā deo. Noli verbis cōten q
¶ Contentio nihil p̄ōt nisi subuertere: dū
h dere. Ad nihil em̄ vtile † cōtēdit̃: r
verbosus par vl' superior videt̃ catholico.
nisi ad subuersionem audientiū: s
a ¶ propter te. b ¶ propter proximū. ¶ in conspectu hominum: vel tuorum.
Sollicite aūt cura tēip̄m prōbabi t
a ¶ in operibus vitæ agēdis.
lem exhibere deo: operāriū incō v x
a ¶ q nō erubescat euāgeliū vl' nō deficiat. b ¶ s̄m competentiam singulorū vt altis spiritualia: lac distribuat paruulis.
fūsibilē: rēcte tractātē verbū veri y
¶ verba. ¶ vt hæreses. a ¶ sine fructu: & si
tatis. Prophana autē & vānīloqa z a
nō ita mala. a ¶ qa aliqb⁹ audita nocent.
b ¶ efficacia sunt.
deuita. Mūltū em̄ prōficiunt ad b c
a ¶ ↄ cultū dei. b ¶ a paruo ad mai⁹ paulatim tēdūt, q̄ sana sunt corrūpēdo: & ita ad
impietātē: & sermō eorū vt cancer e f
ipietatē trahēdo. a ¶ vt ab his sp̄alr caueat.
i serpit. Ex qbūs est hymene⁹ & phi g h
a ¶ in qua olim fuerūt. b ¶ iō adhuc eis credit: vn̄ magis noxij. c ¶ occasiōe illoꝝ verborū. Multa corpa sanctoꝝ q dor. sur.
k letus, q a veritāte ēxciderūt: dicēn i
¶ vl' i baptismo. a ¶ vt nō spet̃ alia. b ¶ &
tes resurrectionē iām factā: & sūb k
ideo vitandi.
uerterunt quorūdā fidē. † Sed fir l
a ¶ & ideo non pro eis desperandum.
b ¶ Id est illi qu os deus elegit: & imobilr in fide fundauit. c ¶ q perit: inde nō erat.
mūm fundāmentū dei stāt, habēs m
¶ in signum amicis: vt accedant: inimicis, vt territi fugiant: Vl', hoc habēt menti impressum, Vel, signati sunt hoc signo.
l signaculum hoc. Cognouit dn̄s n

mo. Circa primū sciendū: q̄ licet doctor euāgelicus feruens esse debeat de veritate p̄dicanda: verūtn̄ verbositas est vitāda. Ideo dr̄: Noli verbis contē. i. multiplicatione verboꝝ cū falsis p̄dicatorib⁹. r ¶ Ad nihil em̄ vti. est. sic cōtendere. s ¶ Nisi ad sub. au. qa simplices assistentes credūt magis loquaces esse magis intelligētes: qd' est falsum. nā vbi v̄ba sunt plurima: ibi frequēter egestas: Prouer. xiiij. c. Propter qd' p̄res antiqui cū hæreticis magis disceptabant virtutibus & signis q̄ verbis. Vn̄ i hystoria triptita dr̄: q̄ qbusdā philosophis cū alexandro cōstantino ep̄o disputare volentib⁹ iussit imperator vt certamē accipet: q q̄uis esset simplex insipiēs, iussit omes p̄ter vnū tenere silentium: cui dixit: In noīe dn̄i nostri iesu xp̄i īpero tibi in primis ne loquaris: q statim mutus factus est. t ¶ Sollicite aūt cu. teip. p. i. approbabilē seu laudabilē. v ¶ Exhibere deo. & nō hoibus tm̄: qd' quęrunt hypocritę: x ¶ Operariū incō. i. sic q̄ opa tua sint talia q̄ de ipsis erubescere non debeas: sed magis in dn̄o gloriari. y ¶ Recte trac. verbū ve. pponendo singulis verba cōpetentia vtpote sapientibus altiora: simplicibus magis plana. z ¶ Prophana autem. i. verba hæresim vel doctrinam suspectam sapientia. a ¶ Et vaniloquia. i. inutilia & curiosa. b ¶ Deuita. qa verba prædicatoris debent esse examinata. c ¶ Multum em̄ profi. i. efficacia sunt. d ¶ Ad impietatem. i. contra dei cultum. e ¶ Et sermo eorum. i. hæreticorum & falsoꝝ prædicatorum. f ¶ Vt cancer serpit. i. paulatim tendit ad corruptionē veritatis. g ¶ Ex quibus. s. hæreticis vel prædicatoribus falsis. h ¶ Est hymene⁹ & phyletus. qui a veri. fidei catholicæ. i ¶ Exciderunt di. &c. Quod dupliciter exponitur. Vno modo quia dicitur Mat. xxvij. f. Multa corpora sanctorum qui dormierunt surrexerunt. dicunt aliqui q̄ iste phyletus & Hymeneus ex hoc accæperunt occasionē errandi: dicentes q̄ in illis resurrectio iā est facta: & non est alia in fine mundi expectanda. Sed hoc non videtur probabiliter dictum: quia illi de quib⁹ loquitur Matthęus, sunt hoīes eiusdem speciei cum alijs. propter quod eorū resurrectio non inducit ad negandum resurrectionem aliorū in fide mundi futuram: sed magis ad contrarium. qa de similibus debet esse simile iudiciū. Ideo alij dicunt & melius vt videtur. quod isti accæperunt occasionem errandi ex verbis domini: Iohan. v. d. Qui credit ei qui misit me, habet vitam æternam: & in iudicium non venit sed transit de morte ad vitam. Vbi loquitur saluator de resurrectione spirituali quam isti confitebantur: & verum est istam iam factam: & negabant resurrectionem corporum futurā: qd' est falsum: sicut & saducæi: Act. xxiij. k ¶ Et subuerterunt quorundam fidem per suam suasionem. l ¶ Sed firmum fundamen. dei stat. id est fides resurrectionis stat in electis. m ¶ Habens signacu. hoc. quod subditur: n ¶ Cognouit dominus. Per æternam prædestinationem.

✲ Qui sunt

C

als † sustinebim⁹.

als † est.

D

† De pœ. di. 2. c. firmum.

Universidad de Deusto Biblioteca

E nentē viam charitatis ingrediunt. Quidam vero adhuc carnales profectus suos instanter exercent, & vt in cibos spūaliū fiant idonei sanctoꝝ mysteriorū lacte nutriunt: & q̄n in prauis moribꝰ popularī et iudicio manifesta sunt:in dei timore vitam:& regulā si dei diligenter ingressam firmiter tenēt:& si ab ea deuiēt,cito auctoritate catholica corrigūtur:q̄uis in eiꝰ verbis p̄ sensu carnali varijs adhuc phantasmatum concursibus fluctuent. Sunt & ex eo numero quidā qui adhuc nequiter viuunt:aut etiam in hæresibus,vel in gentilium superstitionibus iacent:& tñ etiā illic nouit dñs qui sunt eius. Nam in illa ineffabili præscientia dei: multi qui foris videntur,intus sunt. Ex illis ergo omnibus qui vt ita dicam intrinsecus & in occulto intus sunt,ait. quos nouit dominus nemo in æternā damnationem seducit. Nouit enī dñs qui sunt eius. Nondū em̄ appauerit iudiciū:sed iā factū est in noticia dei. Nouit enim qui p̄manebit ad coronam: & qui ad flāmam. Nouit triticū & paleam. Deinde alteram partem signaculi ponit de libro Esaiæ subdens: a ¶ Et discedat ab iniquitate. Esaias videns in homine liberum arbitrium:ita admonet discedere ab iniquitate:& per hæc duo q̄ homo libero arbitrio discedit ab iniquitate:& deus præscitum munit:apparet hostibus & amicis q̄ ipse sit dei:hoc est signaculum. b ¶ Vasa aurea & arg.& lig. Sicut enim vasa lignea & fictilia valent vt purgentur aurea & argentea:sic mali prosunt ad profectum bonorum. Et sicut illa fracta extra domum ejiciuntur: & alia vasa fracta studio reponūtur:ita mali mortui i tenebras exteriores: boni vero in vita æterna collocabuntur. Magna ergo domꝰ ecclesia,in qua sunt vasa aurea & argētea:id est boni & fideles & sancti dei serui vbiq̄ dispersi & spirituali vnitate deuincti,in eadem communione sacramentorum degentes. Et vasa lignea & ficti.id est illi qui sunt in domo:vt non sint in cōpage domus:nec in societate pacifica:& tamen adhuc corpore simul cum bonis. Nam ante tempus vltimæ separationis nullo modo propter commixtionem malorum recedendum est ab vnitate ecclesiæ:vt ante ventilationem areę simul sint triticum & zizania, grana & paleæ:quia non concessit dominus apostolis zizania a tritico separe. Quis ergo hoc audeat? Ecce per vasa aurea & argentea,intelliguntur boni & electi:& ipsi idem sunt vasa in honorem:quia ad honorem gloriæ patrię ccelestis subleuantur. Per vasa lignea & fictilia,intelligūtur ficti & reprobi:& ipsi idem sunt vasa in contumeliam quia demerguntur in supplicium damnationis. Vel per vasa aurea & argentea, intelliguntur omnes boni:siue qui ad tēpus sunt:siue perseuerantes. Per vasa lignea & fictilia,intelliguntur omnes mali:siue qui ad tempꝰ sunt mali:siue pertinaces. Et de vtrisq; quædam sunt in honorem.q̄a de bonis & de malis quidā sunt electi ad gloriam. & similiter de vtrisq; quædam sunt in contumeliā.quia & de bonis & de malis,quidam sunt reprobi. c ¶ Stultas autem. Non omnes quæstiones vitandę:sed inutiles & sine disciplina. d ¶ Seruum autem domini non oportet litigare:sed mansuetu. &c. Satis obstrepunt contradicentes. Ne ergo seruꝰ dei sibi obstrepat studio altercandi:nec deesse voluit nos fratrem correctioni:nec studere certamini. Multi enim homines cum a somno excitantur, litigare volunt:aut rursus dormire,cum litigare prohibeñ. e ¶ Ne quando det illis deus pœnitentiam. Non prodest correptio nisi supernus medicus respiciat:id est nisi faciat: vt peccati sui q̄ quę pœniteat

¶ etsi non ab iniquis quibus mixtus.

a q sunt eiꝰ:& † discedat ab iniqtate b ¶ alias noīat. ¶ vere. a ¶ quidā sunt subois q inuocat nomen dñi. In mā c uersi.q̄dā signati.sed nō mirū. a ¶ in eccha sunt fil mō. b ¶ .i.boni. ¶ dei dispēsationis b gna aūt domō nō solum sunt vāsa d recipientes. a ¶ .i.mali. ¶ quæ & si ad contumeliam lignea:tamen honestiis ad purgationem. Vel quædam de vtrisq; in honorē quædam in contumeliam.

aurea & argētea:sed & lignea & fi e a ¶ .i.boni qui purgant per malos. b ¶ mali qui sunt ad purga-

ctilia:& q̄dā qdē in hōnorē:quedā torium bonoꝝ. ¶ & qa alterum horū est. a ¶ recedendo ab iniqtate eorū non ab eis.

aūt cōtumeliā. Si qs ergo ēmūda f a ¶ qui in contumeliā. b ¶ gratię dei. ¶ Q. Non perit propter hoc q̄ cū illis est corpe. uerit se ab istis,erit vās in honorē g a ¶ mundum. ¶ fide & operibus. b ¶ alios

sctificatū & vtilē dño,ad oē opus h acquirendo. a ¶ prophana aliorum & inania deuita:in te vero iuuenilia desidetia fuge.s.luxuriam:immundiciam &c.

bonū paratū: † Iuuenilia aūt desi i ¶ in iudicio.

deria fuge:sectare vero iustīciam, k ¶ veram. a ¶ dei & proximi. b ¶ quietē. fidē,spē,† charitatē & pacem cum m ¶ fidelibus. ¶ vel omnia hæc sectare:sicut o hi qui inuocant dominum pura conscia.

his q inuocant † dñm de corde pu a ¶ hæc sectare. ¶ inutiles. b ¶ & si non stulte.in quibus tamen non est profectus disciplinę vel scientiæ.

c ro. † Stultas aūt & sine disciplina p q̄stiones deuita:sciēs q̄ generant r a ¶ non ędificationem.

d litēs. † Seruum aūt dñi non opor s ¶ tempus litibus expendere. a ¶ tractabilē. b ¶ etiam malos:vt attrahat.

tet litigare:sed māsuētū eē ād oēs: t a ¶ qui facile doceat,vel doceat si opus est in aliquo. b ¶ quelibet aduersa. c ¶ mētis

dōcibilē, patiēntē: cum mōdestia u lenitate. a ¶ Nō est cessandum a correctio v

corripientē eos q resistūt veritati: ne erroris alterius. ¶ pro vt:vel si aliquando. ¶ aliter non prodest correctio.

e ne q̄n det illis deus pœnitentiam z a ¶ quam modo impugnant. b ¶ & cognita redeant ad bonum.

ad cognoscendā vēritatē:& resipi a a ¶ extra patriam.

scant a diaboli laq̄is:a quo cāpti ¶ non modo ligantur. ¶ exequēdam.

ui tenentur ad ip̄ius voluntatem, b

Sed tamen verbum dei non est alligatum.

ADDITIO. I Super hoc quod dicit:Sed tamen verbum dei non est alligatum. Glo. Licet ego sum alligatus corpore:tamen verbum dei non est alligatū:quia & sermone præsentes,& literis absentes docere non cessō.

In eo.ca.

G quāq̄ pœniteat. Quæ pœnitentia pudore & timore displicē di alijs interdū impedit:dū plus delectat hoīem alioꝝ existimatio q̄ iustīcia,qua se q̄sq; hūiliat pœnitēdo. Iōq; non solū agit pnia:verumetiā vt agat dei misericordia necessaria est. Vt em̄ petrus amare fleret,respexit eum dñs. Et iō apls hic dicit: Det illis deus pœnitentiam. Ca. III.

H Oc aūt &c. Sequit a ¶ Seipsos amantes. Nō dñm vt petrus: Qui ter iterrogatus a dño ter,pfessus est se eū

a.d. diligere,dicēs. Tu scis q̄ amo te. Vñ & dñs ei oues pascendas tradidit:q̄ in pascēdis ouibus vera monstrat dilectio:si quis ibi nō q̄rit sua,sed q̄ xp̄i sunt. Ex eo aūt q̄ seipsos,non deum amant:q̄si ex radice hæc quę se quunt mala oriūt. b ¶ Ingrati. Vt q̄ corrigentibꝰ mala,pro bonis reddūt. c ¶ Sceleśti. vt dūr.s.suas vel alioꝝ aīas,inter ficientes. d ¶ Sine affectione non compatiendo infirmis. e ¶ Detractores. famam sanctorū maculando. f ¶ Incontinentes. Non refrænādo mas cupiditates. g ¶ Immites. exercendo lites. h ¶ Sine benignita. dū nesciunt subueni realis. i ¶ Proditores. indicando inimicis pios: quæ oc cultanda nouerunt. k ¶ Protерui. humanā verecūdiā iuecūde agitates. l ¶ Cæci. non intelligētes nec q̄ loquuntur: nec̄ de quibus agunt. m ¶ Voluptatū amatores carnales delitias spūalib⁹ pponentes. n ¶ Habentes spem. qa eadem sacra cip̄is. o ¶ Virtutē aūt. Virtus charitas de corde puro:conscientia bona:& fide non ficta. Hæc est virtus quā nihil vicit. Nullus ignis:nulli fluctꝰ scīi: nulla flumina tēptatiōis eā extinguunt. De hac dr̄:Fortis est vt mors dilectio. Sicut em̄ mors q̄ venit,resisti ei nō pōt:sic ꝫ violentiā charitatis nihil pōt eis ad fidem conuertit. v ¶ Docibilem. c. ad docendum habilem. q̄ habilitas dupliciter accipitur. V no mō actiue:ita q̄ habilis docere sit rōne vitæ,scientiæ & facū. Habilis dicę. Alio modo passiue:& sic habilis docet eas doctri acquiescendo informationi bonorū de dī dupli veritate circa factū aliquod:aliter nō pot̄. Ex eo aūt q̄ seipsos,non deum amant:q̄si ex radice hæc quę se quunt mala oriūt. b ¶ Ingrati. Vt q̄ corrigentibꝰ mala,pro bonis reddūt. c ¶ Sceleśti. vt dūr.s.suas vel alioꝝ aīas,inter ficientes. d ¶ Sine affectione non compatiendo infirmis. e ¶ Detractores. famam sanctorū maculando. f ¶ Incontinentes. Non refrænādo mas cupiditates. g ¶ Immites. exercendo lites. h ¶ Sine benignita. dū nesciunt subueni realis. i ¶ Proditores. indicando inimicis pios: quæ occultanda nouerunt. k ¶ Protерui. humanā verecūdiā iuecūde agitates. l ¶ Cæci. non intelligētes nec q̄ loquuntur: nec̄ de quibus agunt. m ¶ Voluptatū amatores carnales delitias spūalib⁹ pponentes. n ¶ Habentes spem. qa eadem sacra cip̄is. o ¶ Virtutē aūt. Virtus charitas de corde puro:conscientia bona:& fide non ficta. Hæc est virtus quā nihil vicit. Nullus ignis:nulli fluctꝰ scīi: nulla flumina tēptatiōis eā extinguunt. De hac dr̄:Fortis est vt mors dilectio. Sicut em̄ mors q̄ venit,resisti ei nō pōt:sic ꝫ violentiā charitatis nihil pōt eis ad fidem conuertit. v ¶ Docibilem. c. ad docendum habilem. q̄ habilitas dupliciter accipitur. V no mō actiue:ita q̄ habilis docere sit rōne vitæ,scientiæ & facū. Habilis dicę. Alio modo passiue:& sic habilis docet eas doctri acquiescendo informationi bonorū de dī duplici

E conatū, ait hic apl's cōparās eos magis pharaonis. Quos hieremias pdicī ispieti auHic.17.b culæ cōparat, dicēs: Clamauit pdix: cōgregauit q̄ nō peperit: fecit diuitias nō cū iudicio: in medio dierū ei⁹ derelinquēt eas: & in nouissimis suis erit insipiēs. ¶ Augu. ō Faustū. Cōtētiosi hæretici, vt pdix. Cōtētiosum aīal clamat: & cōgregat q̄ non peperit: ita & hæreticus xp̄ianos quos faciat suas diuitias: nō cū iudicio: sed cū temeritate: sed post derelinq̄t: & est ispiēs: vt hic dr̄. sed vltra non ꝓficiēt. a ¶ Et oēs q vo.
2.co.11.g. &c. Pie viuit q̄ dicit. Quis ifirmat, & ego nō infirmor? Quis scādalizat, & ego non vror? Alioꝝ ei ifirmitates & scādala sunt psecutiōes. Quid ei sic pseq̄t vitā bonoꝝ, q̄s vita iniquoꝝ? Nō mō cū cogit imitari qđ displicet: sed ēt cū cogit dolere qđ̄ videt. Quia corā pio viuēs ipie: & si nō obliPs.118.v gat ꝓficīēt, cruciat tñ sentiēt. vñ: Vidi p uaricātes, & tabescebā. b ¶ Mali aūt homines & bestiæ timētes hos lędere corā q bus loquunt. q nō pant ad tētatiōes: sed p mittūt cœlicitatē huiꝰ scī: quā deꝰ ipe scīo nō ꝓmisit. Illi pdicit labores: tu psp̄a. Ille ad ꝓfortādū cor tuū venit pati: mori: sputis illiniri: spinis coronari: opprobria ferre: fel & acetū bibere: ligno ꝓfigi. Oia hæc ille tulit ꝓ te. Ille ꝓfortās ifirmū: vt cū creEccli.2.a diderit, nō spet ꝓspera huiꝰ scī: vñ: Fili accedēs ad seruitutē dei: sta i iustitia & timore: & ꝓpa aīam tuā ad tētatiōes. c ¶ Sacras lras no. quæ te &c. Multum signat, pdesse ve. te. hre notitiā vbi xp̄i psōa & icarnatio in sinuā q̄ ad salutē hoi m valet. d ¶ Oīs em̄. Scripturæ valent ad salutē: qa ad cām saluti. e ¶ Ad arguendū. Negligentes.
f ¶ Ad cor. i malo psītētes. g ¶ Ad eru

F Tdiēdū. pœnitētes. Ca. IIII.
Estifi. &c. Sequitur. h ¶ Impor. Tu oportune agis: sed importunus videris ei q̄ nō libenter audit: qñ̄ ꝑ aliqñ ei, pdest. Tu igit scīes hoc illi eē oportunū qđ̄ eiꝰ ꝓportunū: dilectionē curāq̄ sanitatis eius animo teneas māsueto & modesto. Multi ei q̄uis ꝓturbatiores a medico videnē abscedere: paulati tñ ꝓ vbi vigore medullas penetrāte sanati sūt. Et cū scriptura dicat: Inmītilogo nō effugies pctm̄: n̄ ē dicēdū istū mītū eē locutū: & si apl's dicat: Insta oporProuer. 10.c.

NI. DELY.

tune ꝓpor. &c.

c ✻ a ¶ Nō ꝓfi. alios seducendo. b ¶ In ispietia em̄ eorū &c. hoc potissimū ipleb bit antixp̄i tpe: q̄n detecta ei⁹ falsitate oēs finaf rad xp̄m cōuerterent: & ita ipletū est i multis hæreticis & idolos; sacerdotib⁹ per sctōs p̄dicatores & doctores de falsitate cōuictis: & sic ab eis decepti mītōtiēs ad ꝓ vitatē sunt reducti. c ¶ Tu aūt. hic ꝓ nr̄ ponit timothei monitio: vt firmit̄ stet i ꝓ vitate si dei catholice: & eā alijs ꝓstāter, ꝓponat: p dicDiuisio. tis falsitatib⁹ resistēdo. Et ad hoc p̄ duplex rō. Pria accipit ex pte pauli q̄ de hoc timothēū docuerat ꝓ bo & exēplo: pp̄ qđ̄ facere debat. Et hoc est qđ̄ dr̄: Tu aūt assēes mcā do. intelligendo eā & retinendo.
d ¶ Institutionē. meā nā te ēm̄ institui.
e ¶ Propositū. de constanti prædicatione fidei. f ¶ Fidē. articulor. g ¶ Longanimitatem. in expectatione promissorum.
h ¶ Dilectione. dei & ꝓximi. i ¶ Patiētia. In aduersis. k ¶ Persecu. pas. differūt sicut actio & passio: qa dicunt psecutiōes vt ab alio inferunt. passiones, put in corpe ꝓprio recipiunt. l ¶ Qualia mihi fa. sūt &c. de psecutionibus sibi factis in iconio, in listris:

a ¶ quæ mō putat sapia. b ¶ p bonos. ꝑsertim per
non pficiant. Insipientia em̄ eorū ma/a
iohannē apostolum. a ¶ magoꝝ. b ¶ per moysen.
nifesta erit oibus: sicut & illorum fuit.
a ¶ illi ꝓdicunt ꝓ itati. b ¶ & iō pores illis resistere: habens scientiam per meam doctrinam.
Tu autē assecutus es meam doctrinam, c
¶ bonoꝝ operum. a ¶ tendens quo ego. b ¶ inui
sibilium. c ¶ in expectatione promissorum.
institutionem, propositum, fidem, lon/d
¶ dei & proximi. ¶ de aduersis. f
ganimitatem, dilectionem, patientiā, g
a ¶ de loco ad locū. b ¶ tormentorum. c ¶ tales
persecutiones, passiones: Qualia mihi k
sunt tibi illatę tribulationes & persecutiones, qua l
facta sunt antiochiæ, iconii, listris qua/a
les mihi sunt factę & quales sustinui. ¶ et. ¶ vel
passiones. a ¶ Q. ego sustinui.
les persecutiones sustinui: et ex oibus
a ¶ Sic & te eruet. b ¶ Nec solus ego patiar, sed.
¶ ita necesse est & tibi si pie viuere vis.
a me eripuit dominus. Et omnes quivo/m
a ¶ religiose, iuste. b ¶ qui venit pati.
lunt pie viuere in christo Iesu: persecu/a
a ¶ hoc semp sit, sed maxime primo tpe. ¶ in corpore vel in corde. b ¶ intus vel foris. c ¶ in se.
¶ boni patiuntur: sed.
b tiōnem patiēntur: Mali autem homies n
a ¶ aliorum qui huius officij sunt.
& seductores proficient in peius errano
a ¶ ita. ¶ ipsi a bono. b ¶ ipso actu.
c ¶ alios. d ¶ Q. mali errant: & in errorē mittunt.
tes et in errorem mittentes. Tu vero p
a ¶ firmus. b ¶ a deo, vel a me. c ¶ ecce necesse.
¶ vt alijs annūcies.
permanē in his quæ didicisti, & credita
¶ vt fideli dispensatori. a ¶ memoriter, retinens.
¶ ideo non debes venire in dubium. ¶ ecce auctos
sunt tibi: sciēs a quo didiceris. Et qa q
rem. a ¶ iō ēt pmane, qa. b ¶ legis. ¶ prophetias.
¶ ecce facultas. c ¶ spiritualiter intellectæ.
c ab infantia sacras literas nosti: quæ te s
possunt instruere ad salutem per fidem
¶ quam & ipse docent.
d quæ est in christo iesu. †Omnis enim/t
a ¶ cuius auctor deus. b ¶ p spūsctm̄. ¶ alicui.
scriptura diuinitus inspirata vtilis est x
a ¶ nescientes. b ¶ ad conuincendum de malo.
f ad docēndum, ad arguēndum, ad cor/y
¶ ad increpandum duriter. ¶ incipientes discere.
a ¶ vt iustum faciat.
g ripiendum, ad erudiendum in iusticiā: a
a ¶ ita. b ¶ executione.
ut perfectus sit homo dei ad omne op⁹ g
bonum instructus. Ca. III I.
a ¶ Et quia sic potes. ¶ adiuro.
¶ teste deo.
†Estificor coram deo & christo iesu: qui iudicaturus est
a ¶ qui viui reperientur. ¶ qui residui
erunt tormentis antichristi: vel iustos & iniustos.
a ¶ priorem cui debes gra
vios & mortuos: & p aduentū ipsius & h
b ¶ instanter prędica. c ¶ q uātum
regnum eius: prædica verbū: insta opor i
ad eos qbus placet. a ¶ de ꝓtō. ¶ Vel importune argue. c ¶ negligentes. b ¶ adiura. ¶ volentes. m
h tune: importune: † argue: obsecra: ꝛ

A por. &c. In tātiloquio enim non est multum quod est necessariū. a ¶ Increpa in omni &c. Huic acriori suadet patiētiā: tito nimis patienti imperium. b ¶ Sed ad sua de. &c. i. qui ea docēt quæ volunt, ꝓphetia est sancti apl's: qui præscius futuroꝝ in doctrina præcipit esse instandū: vt cōtra hoc quod futurū erat, præparetur ecclesia. Tales em̄ dicit futuros qui pro desideriis suis doceri volūt vt a magistris scilicet cōstātib⁹ & veracib⁹ ad hos cōuertant: q hæc illos docēt quæ libēter audiāt: qa veritas illis aspera videtur: vt relicta vera doctrina fabulis vacent. c ¶ Magistros pru. &c. Aug. supra Iob. Homel. xliij. Hos magistros
n.9.c. salomon vult per mulierem de qua ait: Vanitas ipiꝰ, mulier est insipiēs & audax: quæ inops panis puocat ꝑ teres, dicēs: Panes occultos libēter attingite, & aquæ furtiuæ dulcedinē. Cū sit ignara veritatis, ꝓmittit scientia veritatis: quā ipsa occultatiōe cōmēdat & cū sci cōdit vt libētius audiat. Cuius ꝓhibitā furant seducti audiētia. Hæc occultatio facit pruritū in auris ꝓ spūaliter fornicātib⁹: sicut pruritu libidinis in carne corrumpit integritas castitatis. Nefarij em̄ doctores ipsa occultatiōe cōdūt sua venena curiosis: vt ideo existimēt eos discere aliq̄d magnū, qa habent secretū: & d Tū vero vigila: in oib⁹ labora: ꝺp⁹ k
fuaui⁹ hauriāt insipientia, quā putāt scīe a ¶ episcopatus. f. ¶ in tantū vt impleas minis
tā: dulciusq̄ audiāt quæ palā in ecclia te. t. b ¶ scientia, vita & doctrina.
dici credēq̄ ꝓhibent. Mulier illa ꝓpter fac euāgelistæ: ministeriū tuū implē: n o
illicita atq̄ punięda secreta nō solū insi a ¶ . i. in oib⁹ modū serua. b ¶ vigila, labora.
pies, verūetiā audax nūcupat. Sub christiano enim vocabulo multas scelestas ¶ iō sic oportet. c ¶ icipio offerri deo grata ho
hæreses ꝓdidit: nefandas fabulas finxit: f stia. a ¶ mortis. b ¶ prope est. c ¶ vnde hoc
& neniæ tales quales in theatris cātant scis? qa dei puenięte gra expleui qđ̄ debui:
sine inimica scurrilitate rident: & nō ta vel in proximo sum migraturus. sed bonum
les ęles aduersus deū fingere potuisse: & tps meæ resolutiōis instat. Bonū s
illā insipientia dolemus & miramur audacia. d ¶ Opus fac. Testando opere certamen certaui. Q. hoc exemplum tibi relin t
B A. quod ore prædicās: vt retorqueatur os quo. a ¶ prædicationis.
of turturis ad ascellas: & sint malapunica certamen certaui: cursum consum/v
& tintinnabula in extremis oris hiacinthinæ tunicæ. e ¶ Sobri⁹ esto. Per ¶ & in oibus aduersis. a ¶ in futuro. b ¶ quā
qđ̄ iplere poteris: qa hæc virt⁹ tēperat nullus auferat: idem tibi sperare potes.
oēs alias. Hoc ideo maxime dicit: ne se maui: fidē seruaui. In rēliquo rēpo z
nimis affligeret, ꝓpter pdictū pcæptū. a sita est mihi corona iustitiæ: quam a
f ¶ Delibor. Libare dicim⁹ degustare, reddet mihi dñs in illa die iustus
fundere, vel immolare. Inde delibare: iudex: Nō solū aūt mihi: sed & his q e
qđ̄ tñ hic pro ipsa immolatiōe ponit. a ¶ mali timēt: ibi dānandi: boni vero diligūt
passionē em̄ suā delibationē appellat. ga ibi saluādi. b ¶ qa instat tps resolutiōis.
Deo em̄ immolāt q̄ pro iusticia sua patit. mdiligūt aduētū ei⁹. Festinā venire d
g ¶ Certaui. Contra rebelles cucurri: a ¶ qa. ¶ propriū nomē. b ¶ tpe aduersitatis.
vbi facilis crāsit⁹. Cōsummaui firmiter ad me cito. Dēmas † em̄ me derelīqt f
locata ecclesia. In oibus fidē seruaui: vt diligēs hoc sæculū: & abiit thessalo/
nō recipiek doctrina eoꝝ. Dicit igit a ¶ missus in ministeriū a me. ¶ ꝓpter.
apl's: Testificor. i. adiuro te tho the⁹: b ¶ missus a me. i
sed ꝑ fe firma: ex illo q̄ passionē sibi re nicā. Crescēs in gălatiā: titus in dăl/k
uelauerat: & ideo qđ̄ futurū ꝑsumpsit: matiā: lucas est mecū solus. † Marcū m
est caput xp̄ianæ religiōis. i ¶ Scrua assume & adhuc tecū: est enim mihi n
tib⁹: ficut pruritu libidinis in carne cor vtilis in ministeriū. Tychicū autem p
rumpit integritas castitatis. Nefarij em̄ n misi ephesum. Penulam quam re/q
doctores ipsa occultatiōe cōdūt sua ve
n

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ dum haimonē hæc penula data patri pauli in insigne a romanis: qñ suscæptus est in sociū & ciuē romanū. vnde & paulus se ciuē romanū appellat. Hiero. Volumen hebræū replico quod paulus penulā iuxta quosdā vocat. ¶ Penula vestis erat consularis qua induebant cōsules romani ingredientes in curiā. Vnde fert romanis hanc fuisse cōsuetudinē: qñ monarchiam totius quasi orbis acqrebant: vt quæcūq; gens cum pace & coronis eis occurrisset, darent eis libertatē in tantū vt fratres illor̄ dicerent: ciuesq; romani appellarent. Dabātq; prātem ædificādi curiā: & habēdi cōsules sicut & ipsi habebāt. Pr̄ ergo pauli de gilohalo oppido inde vbi nat⁹ fuerat, trāslat⁹ in tharsum ciliciæ. quodā tpe veniētib⁹ romanis per ciliciā occurrit eis ipse cum aliis tharsensib⁹: vtpote nobilis: excæperūtq; eos cū pace. Tūc romani ꝯcesserūt eis prædicta. Ibiq; pr̄ pauli penulā accepit. post cui⁹ mortē ob recordationē ei⁹ hāc vestē paulus sibi retinuit. a ¶ Alexāder. iste est quē supra dixit reuersum ad apostasiā: q fabricabat ędes dianę apud athenas, & oēs cōtra apl'm commouit. b ¶ Defen. Vel pssurā & tribulationē sibi illatā defensionē appellat. Tribulatio defēsio ē xp̄ianis: qa defēdit eos ī die iudicij. c ¶ Nō illis im. Nō orat ꝓ alexādro: q īuidētia fraternitatē oppugnādo peccauerat. Sed pro his q nō obruperāt amorē sed timore succubuerūt orat vt eis ignoscat. Multū em̄ interest inter eos q hoc mō, & eos q illo mō peccāt. d ¶ De ore le. i. neronis: de cui⁹ manibus liberat⁹ est a dño qñ venit romam adduct⁹ ab his q pręerāt iudææ: ob hoc qa cæsarem appellauit. Nā cū venisset romā duob⁹ annis māsit in libera custodia: post etiā trāsiuit ad alias nationes q̄ erāt in circūitu romæ. e ¶ Leonis. diaboli: q sicut petr⁹ inqt: Tāq; leo circūit rugiēs quęrēs quē deuoret: q cū nō pōt a iusticia amouere: vel de vita vult tollere: ne aliis ꝓdesset. qd' qa nō pōt, insultat ei apl's. f ¶ Et aquil. Aqla erat vir priscę. apud istos hospitabat apl's.

Penula romanorum consuetudo: & quō paulus factus ciuis roman⁹.

Act.25.d

1.Pet.5.c.

F

NICO. DE LYRA

✻ a ¶ Apud carpum. Nomen est viri apud quē dimiserat. Est aūt penula vt dr̄ ī glo. vestis ꝯsularis: q̄ a romanis data fuit pr̄i pauli in signū amicitiæ cū ipso & q eēt fact⁹ ciuis roman⁹ quā reseruauerat paul⁹ ob memoriā pr̄is: & in signū q eēt fact⁹ ciuis roman⁹: si necessitas icūberet hoc ostēdēdi. Vñ & pluries legit hoc allegasse in actib⁹ aplor̄. Alij vero dicūt: q penula hic accipit ꝓ volumine legis. Sed primū videt melius: qa de libris subdit: b ¶ Et libros. s. quos ego tibi dimisi & ꝓbabile videt q eēnt libri hebraici, legis & prophetarum. c ¶ Maxime aūt & mē. ad scribēdū ibi epl'as suas: qd qñ nō poterat discurrere ad prędicādū: volebat absentes docere per scriptū. d ¶ Alexāder. Hæc est pars incidētalis: qa dixerat: Demas em̄ me re. &c. ideo occasione ei⁹ facit mētionē de alio: qa nō solū eū dereliqt: sed etiā īpugnauit, dicēs: Alexan. æra. Iste est ille quē apl's tradidit sathanæ: vt hr̄ in epl'a p̄cedēti. i. ca. vt dr̄ in glo. e ¶ Multa mala mi. osten. i. fecit. f ¶ Reddet illi do. s. pœnā debitā. Nec est v̄bū imp̄cātis illi malū: sed p̄dicētis futurū. ideo nō dicit reddat: sed reddet. Cōsequēter subdit de aliis eū dimittētib⁹, sed nō īpugnātib⁹ di. g ¶ In prima mea de. s. qñ fui primo p̄sentat⁹ corā crudelissimo nerone. h ¶ Nemo mi. aff. s. qa hoc nō fuit ex malicia sed ex timore. iō subdit orādo. i ¶ Nō il. impu. s. a dño. k ¶ Dñs aūt mi. asti. qa ꝓpriū est diuinitatis assistere in casib⁹ necessitatis. l ¶ Et cōfor. me. deficiēte hūana ꝯsolatiōe. m ¶ Vt ꝑ me p̄di. im. s. in partib⁹ occidētalib⁹ in qb⁹ prædicauit

liqui troade apud †carpum, veniēs a affer tecū & libros: maxime autem b c
a ¶ vt ibi scribam epistolas meas. ¶ autem.
b ¶ vel faber: vel custos erarij.
a & membrānas. Alexander ærārius d
¶ athenis.
a ¶ Verbū pronunciātis est: non īprecantis.
multa mala mihi ostendit: rēddet e f
¶ Indicat nos optat.
illi dñs ꝑm opera eius: quem & tu deuita. Valde enim restitit verbis
a ¶ quando primo cœpi defendere euangeliū contra illum. ¶ iniuit sępe congressum contra illum.
b nostris. In primā mea defensione g
¶ adiutor.
nemo mihi affuit: sed oēs me dere h
¶ qa hoīs est timere. ¶ quanto
c liquerūt: non illis imputetur. Dñs i k
plus ab hominibus relictus.
autē mihi astitit & cōfortauit me: vt l m
per me p̄dicatio impleat: & audiāt
¶ etiam.
d omnes gentes: & liberatus sum de n
¶ diaboli: vel neronis.
e ore leonis. †Liberauit me dominus o
a ¶ etiam. b ¶ idem tibi sperare licet.
ab omni opere malo: ēt saluūm fa
¶ ducens.
ciet in regnum suum cœleste: cui gloria in sæcula sæculorum: Amen.
f Saluta priscam & aquilam: & one p q
a ¶ familiā. b ¶ ideo nominat illos: vt veniēs per eos hos visitet.
siphori dōmum. Erāstus remansit r corinthi: trophimum autem reliqui
a ¶ propter imbres. & frigora commonet vt autunno veniret.
infirmū myleti. Festinā ante hyemēs s venire. Salutāt te eubolus & †pru t dens & linus & claudia: & fratres
a ¶ Post salutationem fratrū ipse salutat quasi subscribens hoc modo: Do. &c.
omnes. Dōminus iesus christus cū v
a ¶ . i. maneat vestra dilectio. ¶ ne admonitus irascaris: sed potius. b ¶ . i. fiant vera quæ hactenus dixi.
spiritu tuo. Gratiā vobiscū: Amēn. x
Epistola Pauli ad Timotheum secunda finit.

p̄dicauit apl's post dimissionē a carcere neronis: vt dictū ē. ē. Ro. xv. a. Vñ & subdit: n ¶ Et li. sum de ore le. i. neronis: quē vocat propter crudelitatē leonē. Sciēdū tñ q apl's non loquit ꝓ tpe quo scripsit hāc epistolam: qa tūc erat iterum in carcere neronis sed loqt ꝓ tpe p̄terito ī q̄ dimissus fuerat a nerōe: Qd' aūt subdit o ¶ Liberauit me dñs &c. refertur ad tēpus detētiōis scd'ę: qñ scripsit hāc epl'am. Et qa nihil impedit a ꝯsecutiōe regni cœlestis in morte nisi pc̄tm̄. iō subdit: Et saluū faciet in regnū suū cœleste &c. p ¶ Saluta. Hic vltimo per timothæū amichos salutat di. Saluta priscā & aquilam &c. Erat em̄ aqla vir priscæ: & cū illis mansit apl's: vt hr̄ Act. xviij. a. q ¶ Et onesiphori do. i. ei⁹ familia. r ¶ Erastus autem remā. &c. Istos autem duos noiat vt timotheus veniēs romā eos visitet in trāsitu suo: & statū eor̄ nunciet apostolo: vt dicit Glo. Pōt etiā addi alia cā. s. vt timothæus citi⁹ veniat ad apl'm, sciēs eū sic eē solitarium. iō subdit: s ¶ Festi. an. &c. aliter ꝓpter importunitatē tpis posset iter suum nimis retardare: & qa magna pars vię est ꝑ mare. in quo nō est tutū ī hyeme nauigare. Vltimo salutat timotheū & primo ex pte amicorū, di. t ¶ Salu. te &c. scd'o ex pte sui di. v ¶ Dñs ie. &c. q est aīæ vita: effectiue tñ. x ¶ Gra. dei quæ est aīæ vita formaliter. Vobiscū: amen. G

¶ In ca. iiij. vbi dr̄ in postil. Argue peccantes ex ignorantia: obsecra peccātes ex infirmitate.

ADDITIO. I. Hoc qd' dr̄. argue: increpa: obsecra: pōt distīgui ꝑm triplicē hoim statum. Sūt em̄ cōiter aut maiores: aut minores: aut mediocres: vt ītelligat: argue ad mediocres: obsecra ad maiores qa vt. v. ca. ad Timot. i. a. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem: increpa ad minores. Vel ꝑm Glo. alr̄ pōt legi litera & distīgui. s. sic. Oportune & īportune argue. i. de pc̄tis argue q̄scūq; negligētes: oportune & īportune vt expositū est. Deinde facta tali agnitione: Obsecra. i. adiura volentes vt persistāt in correctione: Increpa. s. verbis asperis resistētes. & hoc in omni patientia &c. H

¶ In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Pruriētes auribus. i. desiderātes audire ab istis doct.

ADDITIO. II. Sup illud verbū Prurientes auribus: Glo. Nefarij em̄ doctores ipsa occultatiōe ꝯdūt sua venena curiosis: vt iō estiment eos dicere aliqd' magnū, qa hñt secretū: vt suaui⁹ hauriāt insipiētiā quā puꝟtat sciam: dulciusq; audiāt q palā in ecclesia dici crediq; ꝓhibent. Hæc ī Glo. Ex q intelligit: quō ille prurit⁹ auriū. s. desideriū audiēdi ꝓcurat a talib⁹ doctorib⁹. s. ꝑ q̄ndā obscuritatē seu occultationē eor̄ q ab eis docent: qa vt hr̄ Prou. ix. d. Aq̄ furtiuę dulciores sūt. Qd' tpib⁹ istis nōnulli faciūt in suis p̄dicationibus vel scriptis:

¶ In eo. cap. vbi dr̄ in postil. Penulam quā reliq troade. Nomen est ciuitatis.

ADDITIO. III. Licet apl's pluries legit allegasse se esse ciuē romanū: nūq; tñ legit se allegasse habere hmōi vestē ꝯsularē. Nec vr̄ verisile q talē reseruasset: qa cum sine tali signo sibi credebatur q erat ciuis roman⁹: hr̄ Act. xxij. hr̄e talē vestē poti⁹ videbat ad inanē glīam pertinere q̄ ad aliquā necessitatē. vñ scd'a expositio videt ꝓbabilior. & est Hiero. dicentis ꝓut in Glo. Volumē hebræū replico: qd' paul⁹ iuxta quosdam vocat penulā. Nec obstat huic expositioni qd' subdit Et libros. Nā ꝓbabile est q haberet alios libros: & tñ seorsū faciebat mētionem de volumine legis ꝓpter eius auctoritatē seu dignitatē. Sicut si aliquis habēs plures libros & bibliam: diceret alicui: porta mihi bibliam & libros meos.

REPLICA. In cap. vlti. ij. ad Timo. vbi dr̄ Penulam quā reliqui

A reliqui troade &c. postillator sicut & magister in glo. exponit de veste cōsulari. Burgeñ. obijcit dicēs: q Hier. penulā dicit volumē hebręū. Sed btūs Hiero. hoc nō facit ꝑm ꝓpriā sed aliorū expōnē: dicit nāq;. Volumē hebręū replico: qd' paul⁹ ꝑm quosdā penulā vocat: Nec ptinet vt dicit Burg. ad inanē gloriā: ꝑ vestē hic dictā penulā apl'm se oñdere fore ciuē romanū. nā nō magis ad vanitatē ptinet hoc facere ꝑ vestē, q ꝑ vocalē ꝓtestationē: qd' tñ apl's sæpe legit fecisse: spāl'r qñ cęsarē appellauit. nec valet rō Burg. qm̄ supflue exprimeret liber vn⁹ qñ idiffinite dr̄ de libris. nec dignitas alicui⁹ libri hmōi supfluitatē tollit: vt si qs deposuisset bibliā cū multis aliis libris: supflue diceret: Remitte mihi libros & bibliā, nā cū qs dicit de libris, vtiq; pricipal'r de principaliorib⁹ loqt: & secūdario de min⁹ pricipalib⁹: sed si qd iter libros eēt qd' nomē libri nō digne reciperet, merito specificaret: iō apl's addidit specificādo mēbranas. vide ī litera, non est magnæ speculationis.

GLO. ORDI.

☞ ¶ Incipit epistola ad Titum.

Hanc epl'am apl's tito scribit: quē creauit epm̄: cōmonēs eū fore sollicitū eccl'iastica disciplina. debet ei pōtifex habere maternā pietatem & patris seueritatē: vt sit fortis supbis, & suauis modestis: vt nō hñs timoris angulū: nec elationis supciliū. Vrat & luceat. vnde in veste legalis pōtificis erat cocc⁹ bis tinct⁹: q habebat spēm ignis. Ignis autē duo facit: vrit: & lucet. Ita & pōtifex p̄dicationis gladio. s. ignito eloquio vrere debet mordaci increpatiōe: & metuēda cōminatione: & lucere fouēdo blandis: & delectabilia ꝓmittēdo. Iō de māna dr̄: q indurabat ad ignē & liquescebat ad solē. Et baculus pōtificis ab inferiori pūgit: & in summo ad anteriora extēdit in se rediēs. qa eccl'iastic⁹ doctor gladio v̄bi pūgere debet. i. aspere redarguere peccātes: qd' est ex īferiori natura: & correctos in anteriora dirigere: ita tñ vt ad ꝓpriā ꝯsciētiā sui cōsiderationē redeat: si forte in se habeat quæ aliis annūciat. ¶ Tito relicto. Cretę epo ex simplicitate & hūilitate nimis patiēti, ꝓscripta ei sua auctoritate vtili: scribit de ep̄ali offō īperiose & potestatiue tractādo a nicopoli. ¶ Est igitur intētio apl'i instruere titū de ep̄ali offō atq; monere: vt illud impiose tractet: & hæreticos vitet. Modus talis. Primo salutat. Deide instruit eū de ep̄ali offō: docēs eū qd agere debeat: & quales ep̄os per ciuitates cōstituere. Deinde qual'r diuersos vel sexu vel ætate vel ꝯditione instruere debeat. Postea monet eum de vitandis hæreticis.

B

Capitulum. I.

Paulus seruus. conditione nō tamen peccati misera seruitute. Sed. b ¶ Dei. quadam nobilitate: qualiter moyses & dauid serui sunt appellati, & Maria ancilla. c ¶ Secundū fi. ele. i. quā tenēt vel qua saluātur electi dei. & ideo pro ea magis laborandum. d ¶ In spem vitæ æter. Hęc res: hic fruct⁹ apl'ici officij. Per hoc cōmēdat officiū apl'icū non tepidius agendum. e ¶ Promisit. Sed quō ꝓmisit: cū nondū hoies essent qbus ꝓmitteret: qa in eius æternitate & in ipso v̄bo eidē coęterno iam prędestinatiōe fixū erat qd' suo tpe futurū erat. Promisit ergo ante tpa: qa in se ęterno fixerat antequā tēpus esset: qd' cū creaturis cœpit. Non em̄ possum⁹ dicere fuisse aliqd' tps qñ deus nondū fecerat aliqd. f ¶ Ante tpa &c. Non recēs ꝓmissio: sed ante tēpora oīm sæculor̄ & vt certius sit. g ¶ Manifestauit. cōgruis tpibus. s. verbū. i. filium: hæc est vita æterna. h ¶ Filio ꝑm cōem fidem. i. catholicā, non priuatam alicuius.

Argumentum in epistolam ad Titum incipit.

Titū cōmonefacit & instruit de cōstitutione presbyterii & de spūali cōuersatione: & hæreticis vitādis, qui in traditionibus iudaicis credūt: scribens ei a nicopoli.

Argumentum finit.

Epl'a Pauli ad Titū incipit. Ca. I.

¶ noie. ¶ humilitas non tollit potestatē & dignitatem.
Paul⁹ seru⁹ dei: a b apl's aūt iesu xp̄i c
¶ tenens & prædicās ꝑm fidē electorū
fidē. ¶ ꝑm.
dei, & agnitionē d
a ¶ est veritas in liberalib⁹ artibus: quæ nihil ad xp̄ianā religionē. b ¶ . i. xp̄ianā religionē. c ¶ & hoc est. ¶ . i. per hoc sperās vitā æternā. d ¶ quæ q̄to certior, tāto mīster debet eē sollicitior. a ¶ vitam æternam.
d veritātis: q̄ ꝑm pietātē est ī spēm vitę e f
e æternæ: quā ꝓmisit q nō mētit deus g
a ¶ oia. b ¶ al's æterna. ¶ quod idē est. c ¶ nō solum rei effectu: sed in prædi. &c.
g ante tpa sæculāria: manifestāuit aūt h i
tpibus suis verbū suū in p̄dicatiōe: k l
¶ vt fideli. a ¶ cui tu cōparticeps. ¶ cui in salute hominū minus obedimus: si quo modo
q̄ credita est mihi ꝑm p̄cæptū saluātoris m n
remittimur. a ¶ paulus inq; scribit hanc epistolam. ¶ manifesta sunt hæc.
h toris nostri dei titō dilecto filio ꝑm o
a ¶ & ī scribēdo primū salutat in hūc modū. p
cōem fidē: grātia & pax a deo patre q r
nostro & christo iesu saluatore no s
¶ cum inde recederem. t
i stro. †Hui⁹ rei grā reliqui te cretæ: v
a ¶ ad ꝑfectionē. b ¶ mala ī peccātib⁹ addēdo x
vt ea quæ dēsunt cōrrigas: & cōnsti y
bonis vt ea q̄ desunt. a ¶ singulas. b ¶ epos. z
k tuas per ciuitātes presbyterōs: sicut a
a ¶ . i. quales constituendos docui. ¶ . s.
l & ego tibi dispōsui. Si qs sine cri b

alicuius catholicon græce: cōmune vel vniuersale dicitur latine. i ¶ Huius rei gra. Primo dicit quid agere debeat & q̄les ordinare presbyteros: incipiens ita: huius rei gra. &c. dū hæc recolit sicut ei disposuerat monet exequi. k ¶ Presbyteros. Vt pastoralis curæ onus facili⁹ sustineat, ꝑ multos diuisum. l ¶ Sine crimine. Si dixisset sine peccato nullus in ecclesia recte posset ordinari minister. C

¶ Postilla venerabilis patris fratris Nicolai de lyra super epl'am Pauli ad Titum incipit. Ca. I.

Paul⁹ seruus dei. Hic incipit epistola pauli ad Titum. quæ diuiditur in tres partes scilicet in salutationē: & prosecutionem: ibi: Huius rei gratia. & conclusionem, ibi: Salutant te in fine epistolæ. In prima parte primo ponitur persona salutās q̄tum ad nomen, cum dicit: Pau. & rō huius nois dicta fuit in principio epistolæ ad romanos. Et q̄tum ad religionem, cū dr̄: b ¶ Ser. i. fidelis christian⁹. & q̄tū ad officij dignitatē cū dicit c ¶ Apl's au. ie. chri. ꝑm fi. i. ad prædicādum fidem. d ¶ Et agni. ve. dei, hoc dicit ad excludēdū sciam humanit⁹ inuētā: in quibus sūt aliquæ falsitates admixtæ: vt patet ꝑ Aristotelē: qui licet veri⁹ aliis scripserit: aliqua tñ falsa admiscuit: vt de ęternitate mūdi: & nūero ītelligētiar̄. & huiusmodi. e ¶ Quæ ꝑm pie. est. i. ad verū dei cultū ordinata. f ¶ In spē vitæ æter. ꝑ hæc cōsequendæ. g ¶ Quam ꝓmisit qui non mē. de⁹. cū sit ipsa veritas. h ¶ Ante tempora sæcularia. i. ab æterno. Et accipit ꝓmissio hic ꝓ p̄destinatione dei: qua ab ęterno dare electis ordinauit grām & glīam. Sed quia effectus huius p̄destinatiōis est in tpe. iō subdit: i ¶ Manifestauit autem tēporib⁹ suis. i. ab eo dispositis & ordinatis. k ¶ Verbum suum. i. filiū incarnatum. l ¶ In p̄dicatione. i. ꝑ prędicationem. s. christi & discipulorū suorū. iō subdit: m ¶ Quæ credita est mihi. tanq; fidei prædicatori. n ¶ Secūdū p̄. sal. no. dei. vt patet Act. xiij. a. Separate mihi barnabam & saulū. Secundo ponitur psona salutata, cū dicit o ¶ Tito dile. fi. ꝑm cōem fidē. i. catholicam. Catholicon enim græce latine significat commune vel vniuersale. Dicit apostolus: Filio ꝑm cōem fidem. ad ostēdēdū q Tit⁹ non erat filius eius carnalis sed spūalis. Tertio ponuntur optata bona, cum dicitur: p ¶ Gratia. in præsenti. q ¶ Et pax. in futuro. nam beatitudo quietat totaliter hominis appetitum. r ¶ A deo pa. q est grǣ & beatitudinis causa principalis effectiua: tñ cū filio & spūsancto. nā opa trinitatis sunt indiuisa. s ¶ Et chri. ie. qa ei⁹ hūanitas est cā instrumētalis coniūcta. t ¶ Huius rei. Hic incipit epistolæ ꝓsecutio: q̄ diuidit in duas ptes. in pria pte Titū instruit de ordinatione eccl'ię. scd'o de informatiōe plębis sibi cōmissę sequēti ca. Prima in duas qa prīo ponit suā instructionē. scd'o cuiusdā dicti rōnē, ibi: Sūt em̄ mlti: Circa primū īstruit eū de ordinatiōe eccl'ię q̄tū ad ep̄os & presbyteros. instituerat em̄ eū paul⁹ cretensem archiep̄m: & sic ad eum pertinebat ordinatio totius ꝓuinciæ. Sciendū etiā q sub noie presbyterorū intelligit etiā episcopos: & ecōuerso sub noie episcopor̄ intelligit p̄sbyteros sicut dictū fuit pleni⁹. ꝯ. i. Tim. iij. Dicit igit: Hui⁹ rei gra. i. ꝓpter p̄dicationē fidei catholicæ. v ¶ Reliqui te cretæ. instituēs te ibi archiep̄m. x ¶ Vt ea quæ desūt. de bona dispositiōe eccl'iæ. y ¶ Corrigas. in melius reformādo. z ¶ Et cōstituas ꝑ ci. &c. ꝑm exigētiā aplor̄ū. a ¶ Sicut & ego disposui tibi. i. forma q̄ seqt: b ¶ Si qs si. cri. est. Ille em̄ qui cōstituit p̄sbyter vel episcopus, debet esse integræ famæ & fidei. ista aūt cōditio & aliæ sequētes debēt esse excellētius in ep̄o q̄ in sacerdote curato.

Diuisio.

D

†93. dist. c. legim⁹ post pri.

Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ nister. Multi enim baptizati fideles sunt sine crimine: sine peccato vero in hac vita neminē dixerim: nō quia peccati aliqd remaneat qd in baptismate nō dimittaf: sed qa in nobis in hui⁹ vitæ infirmitate manētib⁹ quotidie fieri nō quiescūt, q fideliter orantib⁹ quotidie remittanf. Qualibet valde iustum discutias in hac vita: non est tñ sine peccato. Vnde Iohan
1.Ioh.1.c. nes: Si dixerimus qa peccatū nō habem⁹ nosipsos seducim⁹ & veritas in nobis nō est. Sed plane, multi iusti dicti sunt sine querela: qd intelligif sine crimine. Nulla em̄ querela iusta est de his qui nō habent
Crimen. crimen. Crimen ergo est querela.i.peccatum graue accusatione & dānatione dignissimū: vt homicidiū: adulteriū. aliqua immundicia fornicationis: furtū: fraus: & hmōi: quæ cū cœperit homo non habere incipit caput erigere in libertatē: sed ista inchoata est nō pfecta libertas. a ¶ Vni⁹ vxo. vir. Post baptismū: qa nouo homini nō supra: nec aliqua quæ ante fuerunt obsunt. Huic sniæ ꝯdicit Augu. his v̄bis. Acutius intelligūt qui nec eum qui cathecuminus vel paganus habuit alterā, ordinandū censuerūt: qa de sacramēto agitur: nō de peccato. Nam in baptismo peccata
1.Co.7.f. oīa dimittuntur. Et qui dixit: Si nupserit virgo, nō peccat: satis declarauit nuptias nō esse pctm̄. Propter sanctitatē aūt sacramēti sicut fœmina: si cathecumia, vitiata est: non pōt post baptismū inter virgines dei cōsecrari: ita nō absurde visum est bigamū nō peccasse: sed normā sacramenti amisisse: nō ad vitæ meritū, sed ad ordinationis ecclesiasticæ signaculū necessariā. Et sicut plures antiquorū patrum vxores significauerūt futuras ex oībus gentibus ecclesias vni viro subditas.i.xp̄o: Ita noster antistes.i.ep̄s vnius vxoris vir significat ex oībus gētib⁹ vnitatē vni viro xp̄o
Mat.6.c. subditā. Itaq; sicut duob⁹ dn̄is seruire: sic ab vno deo apostatare, & i alteri⁹ superstitionem ire nō licet. b ¶ Filios ha. fide. F
Nec saltē de luxuria accusatos vel sibi nō subditos. Alioqn nec spes in illo est corrigendi alios: nec frontē habet ad alios talium cohabitator. c ¶ Oportet em̄ &c. Talis debet cōstitui: Necesse est em̄ ad tractationē officij eū esse sine crimine.i.irreprehēsibile ep̄m hic aperte ostēdit presbyterorū noie ep̄os supra fuisse designatos. d ¶ Cōtradicunt. Cōtradicētes em̄ nō vno modo ītelligēdi sunt. paucissimi quippe nobis ꝯdicūt loquēdo: sed multi male viuēdo. Quis em̄ audet apertissime loquēdo ꝯdicere veritati? Nō ꝯdicūt multi lingua sed vita: quos redarguere bonū opus est: grandis sarcina, cliuus arduus. e ¶ Dixit quidā ex illis. Augu. Iste fuit Epigmenides cretēsis in cuius libris hoc inuenitur: qui homo inter pphetas dei nō inuenitur: nec eius pphetia ad illa dei eloquia pertinet quæ iudæis sunt credita: & ideo nomē ei⁹ nō cōmemorauit apl's sicut solet cōmemorare pphetas dei dicēs: sicut & dauid dicit, vel esaias. Vel cū tacitis nominibus illoꝶ dicit: sicut scriptū est: & ea scriptura intelligitur in qua est auctoritas dei. Hō aūt inerudit⁹: canis rabiosus veritati oblatrans ausus est dicere istū de prophetis iudæoꝶ fuisse: de quo ait apostol⁹: Dixit quidā ex illis &c. Licet diuinæ auctoritati vnde voluerit
Act.17.f. qd verū iuenerit testimoniū sumere: sicut & paul⁹ vt legif in actibus apl'oꝶ, cū loquereſ atheniēsib⁹: ait de deo: In illo viuim⁹, mouemur & sum⁹: sicut & qdā fm vos dixerūt. Et de atheniēsis aræ
Ibidem. inscriptiōe ait: Inueni arā in qua subscriptū est. Ignoto deo. Ita diuina auctoritas vnicuiq; sumit qd necessariū iuenit: sed nō oīa q̄ scripta ibi sunt accipiēda ꝯfirmat. Vn̄ in lege p̄ceptū est iudeis: vt si mācipiū gentile emerēt, eius pili raderent: & vnguium incre ☞ menta

a ¶ nō peccato. ¶ pc̄tō criminali, vel infamia criminali. b ¶ i q̄ spēs ꝯtinētiæ & sacramētū.
mine est vnius vxoris vir: filios ha
¶ sanę fidei.
bens fideles: nō in accusatiōe luxuriæ: aut nō subditos. †Oportet em̄ episcopū sine crimine esse sicut dei dispensatorē: non superbū: non ira
a ¶ .i. nō alioꝶ mētes aliter q̄ oporteat loquē do percutientem: vel non ferocē: nō crudelē.
cundum: nō vinolentū: nōn percus
¶ sæcularis.
sorem: non turpis lucri cupidū: sed hospitalē, benignū, prudētē, sobriū,
a ¶ proximo. b ¶ deo. c ¶ ab illicitis: ira: superbia: & huiusmodi. d ¶ amore.
iūstū, sanctū, cōtinēntē, amplectentē eum qui fm doctrinam est fidelem
¶ veracem.
sermonē: †vt potēs sit exhortari in
a ¶ obloquendo: vel male viuēdo.
doctrina sana: & eos qui cōtradicūt
¶ in creta. a ¶ in se.
arguere. Sūt em̄ multi etiā inobediē
a ¶ ad alios. b ¶ circūuentionib⁹ & cuiuscūq; generis fraudibus.
tes, vāniloq, & sedūctores: maxime
a ¶ .i. de iudæis: qui sub noie christi iudaizare docebāt. renati ei in xp̄o nō puri erāt xp̄iani: qa partim legē: ptim xp̄m venerari volebāt.
autē qui de circūcisiōne sunt: quos
a ¶ ideo qa ipsi sunt. b ¶ totam familiā.
oportet redargui: qui vniuersas domos subuertunt: docentes quæ nō
a ¶ & hoc faciūt. ¶ terrenæ rei: vel vt faciāt proselytos: sicut dn̄s dixit scribis & phariseis: Circumitis mare & aridam vt faciatis vnū proselytum. ¶ pro terrenis acquirendis. b ¶ Vere
oportet, tūrpis lucri gratia. Dixit
a ¶ qui eos nouerat. b ¶ qd vti: qa ad hoc dictū ē, ne dei ppheta videreſ. c ¶ nō dei. ¶ et si etiā aliorū.
quidam ex illis prōprius ipsōrum
a ¶ qa eorum bene naturam aperuit.
prophetā: †Cretenses semper men
a ¶ sanguinē sitiētes. b ¶ gulosi: & iō pigri.
daces: mālæ bestiæ: vēntris pigri.
a ¶ ne minus credas ei qa gentilis, verba eius cōmendat apostolus. b ¶ Docēt qd nō oportet.
Tēstimoniū hoc verū est. Qūam ob
a ¶ nō vt soles molliter. b ¶ .i. vt recte credant.
causam incrēpa illos dure: vt sāni
a ¶ qa nesciūt vim scripturaꝶ literalis obseruātiæ in qua nemo iustificaſ apud deū.
sint in fide: non intēdentes iūdaicis

☩ a ¶ Vnius vxoris vir. s. post baptismū: vt dictū est. ē. j. Timothæ. iij. a. b ¶ Filios ha. fi. licet non oporteat ipsum habere filios: qa poterat ꝯtinere: tñ si habet, oportet q̄ sint fideles. i. sanę fidei. c ¶ Nō in accu. lux. i. accusabiles de luxuria sicut filij heli j. Regū. ij. d ¶ Aut non sub. i. rebelles. e ¶ Oportet em̄ ep̄m sine cri. esse. iam expositū est. f ¶ Sicut dei dispē. ī bonis spūalib⁹ vbi reqritur maior fidelitas & diligētia q̄ ī dispensatiōe bonorū tpaliū. g ¶ Nō superbum. alios suppeditādo. h ¶ Non iracūdū. in animo. Superbi em̄ de facili irascunf. i ¶ Non vinolētum. i. in potu vini excessiuū: qa p hoc impedif discretio: quæ requirif in dei ministro. k ¶ Nō pcussorē. qd vitium orif frequenter ex excessiua vini potatione. l ¶ Nō turpis lucri. cupidū. i. sæcularis: qd est per mercatiōes: & talia quæ nō decēt ministros ecclesiæ. m ¶ Sed hospitalē. oportet eū esse ad pegrinos. n ¶ Benignū. ad oēs. o ¶ Prudentem. in agibilibus. p ¶ Sobrium. i. tenendum sobriā mensurā in omnib⁹. q ¶ Iustū. formaliter q̄tū ad seipsum & effectiue q̄tū ad populū sibi subditū in quo debet facere iusticiā & ꝯseruare. r ¶ Sanctū. erga deum. s ¶ Cōtinentem. i. firmiter se tenentē cōtra tentationis impetū. t ¶ Amplectentem cum &c. i. diligenter studētē in sacra scriptura. v ¶ Vt potens sit exhor. s. fideles ad bonum. x ¶ In doctrina sana. absq; admixtione alicuius erroris. y ¶ Et eos qui contradicūt arguere. eos efficaciter refellendo. z ¶ Sunt enim. Hic ꝯñr reddit rōnē vltimi dicti. s. q̄re debet esse potens, inobedientes vel cōtradicentes arguere, dicens: Sunt enim mul. etiam inobediē. i. veritati euāgelicæ cōtradicētes. a ¶ Vaniloqui. ex multilogo suo mētes simpliciū perturbantes. iō subdif: b ¶ Et seductores p mēdacia colorata. c ¶ Maxie autē q. supple sūttales. d ¶ Qui de circūcisione sunt. Isti erant falsi apl'i de iudaismo cōuersi: nō tñ recte. qa cum obseruatiōe euāgelij volebāt obseruatiōnē legaliū introducere: vt hī. j. eo. cap. e ¶ Quos oportet redar. qa legalia mortua fuerūt in passiōe xp̄i: & mortifera post publicationē euangelij: prout supra declaratū fuit diffuse ad Rom. iij. & Gal. ij. & j. Timot. v. f ¶ Qui vniuer. do. fidelium. g ¶ Subuertunt. id est subuertere nitunf. h ¶ Docentes quę nō oportet. i. nō sana, sed pestifera. i ¶ Turpis lu. gra. i. pp q̄stū & sic in duob⁹ peccabāt. s. in doctrina & in intentione docēdi. Et declarat pposītū p dictū cuiusdam doctoris illi⁹ gētis di. k ¶ Dixit qui ex il. pro. ipsorū pro. Per hoc aūt q̄ nō dr ppheta absolute, sed ppheta ipsorū: dat intelligi q̄ non fuit vere ppheta loquens spiritu diuino, sed hūano: sicut expertus fuit viuens inter eos. Dicif tñ propheta large & participatiue inq̄tū verū dicit: sicut & pphetæ vera loquunf. Et subdif ei⁹ dictū cū dicit: l ¶ Cretenses semp mēdaces. i. assueti mendacijs. m ¶ Malæ bestiæ. id est mordaces verbis. n ¶ Ventris pigri. id est gulosi. Ille enim qui habet ventrem nimis impletū, nō potest ire expedite: sed tarde & pigre. o ¶ Quam ob causam. id est qa sunt talibus vitijs assueti. p ¶ Increpa illos dure. & non molliter: sicut heli. j. Reg. ij. c. Vnde Hiero. Heli pro filiorum suorū iniquitate dānatus est: Corripuit quidē eos: sed lenitate patris, & nō auctoritate pontificis. q ¶ Vt sani sint in fide. catholica. r ¶ Nō intendentes fabulis iudaicis. de obseruatione legalium quæ ☩ mortua

G H

☞ menta abscinderētur: deinde ad vsus domesticos assumeretur. Ita vanis atq; superfluis gētilium superstitionū & poetarū sentētijs abrasis & decisis: qd purū repertū fuerit ad ministeriū dom⁹ dei assumendū est. a ¶ Mandatis ho. Quia mādata legis post manifestā veritatē iam hoim, nō dei mādata sunt. b ¶ Auertentiū se a ve. spūalis intelligētię. Quicqd enim aduersus veritatē opponif, humana inuentatio est. Ideo mandata hoim & fabulas appellat quæ narrāt: qa nesciētes vim scripturarū & interiora verboꝶ legis colorē sequunf, nō saporē. putāt em̄ nūq; recedēdum esse ab his q̄ moyses tradidit: vt pote de escarū differentia. c ¶ Oīa mun. &c. Qd ipsi negāt: ideo qa ī lege quędā moyses phibuit & ab imūdis mūda discreuit. Hoc aūt nō fm naturas quas deus creauit itelligi voluit: sed fm significatiōes. Oīa ergo mūda sunt mūdis fm naturas. vñ in
Gen.1.d. Gen. Vidit de⁹ cūcta quæ fecerat: & erant valde bona. Scd'm significatiōes quædā immūda sunt iudæis: nec nobis oia apta sunt: vel ppter salutē corporū: vl' propter ꝯsuetudinē hūanę societatis. d ¶ Factis aūt ne. Si negatio nō tm̄ ligua fit, sed etiā factis: certe multos inuenim⁹ antixp̄os q ore cōfitenf christum: & morib⁹ dissentiūt ab eo. Quisquis factis negat xp̄m, antixp̄s est. Tales sunt oēs mali catholici: qui non verbis, sed factis negant. Nolite ergo esse tāq; de fide securi: adiūgite fidei rectę vitā rectā: vt xp̄m ꝯfiteamini & v̄bis vera docendo & factis bene viuēdo. Nā si cōfitemini v̄bis & nō factis: fides taliū morum pprie fides est dæmonioꝶ. Cap. II.

T V autem lo. quæ decēt sanā doctri. Hæc sunt q̄ ad bonos mores ptinēt. f ¶ In ha. san. Vt. s. earū incessus, mot⁹, vultus, sermo, pręferāt sanctitatē. g ¶ Non vi. mul. Solēt em̄ esse quędā: q̄ corporis frigescēte luxuria, vino se p libidine dederūt. h ¶ Bene do. Nō qdē publice viros: sed priuate. i ¶ Vt viros su. Quos naturali affectu naturaľr diligunt amētetiā pudica dilectiōe: vt. s. cū pudore viris debitū poti⁹ reddāt q̄ exigāt. k ¶ Vt nō blas. Hoc ad senes: & ad oia superiora pōt referri. quasi: hortare senes & anus & adolescētulas vt ita se habeāt vt dixi. qd ideo facere debēt: vt nō blas. &c. l ¶ Iuuenes sil'r hor. Quia iuuētus promptior est ad lapsum: cōtineri iubetur. qd vt facilius fit magistrū iubetur formā esse: vt quod docet verbis ostendat factis: vt ita prophani erubescāt. m ¶ In oibus &c. Ois enim qui male viuit in cōspectu eoꝶ ☞ quibus

NICO.DE LYRA

☩ mortua fuerūt in passiōe xp̄i. Et ideo qcqd dr de necessaria obseruatione eorū, totū est fabulosum & falsum. a ¶ Et mā. ho. &c. Fecerāt em̄ iudæi multa statuta p quoꝶ obseruationes irritabanf pręcepta diuina. fm q̄ improperat eis saluator Mat. xv. a. di. Quare irritū fecistis mandatū dei ppter traditionē vestrā? b ¶ Oīa. cibaria. c ¶ Mū. supple sunt. d ¶ Mūdis. i. per baptismū sctificatis. e ¶ Coinqnatis aūt & infi. ni. mūdū. & subdif causa cū dr: f ¶ Sed inq. sunt corū & mēs &c. Propter qd dicit saluator Mat. xv. b. Non quod intrat in os coinqnat hoiem. s. cibus: sed qd pcedit ex ore, hoc coinqnat hoiem. s. detractiones: blasphemiæ & hmōi: quæ primo pcedūt ex corde malo & cōsciētia coinqnata. g ¶ Confitenf se &c. dicētes se esse xp̄ianos, false tñ ideo subdif: h ¶ Factis aūt ne. cū sint abominati. deo. i ¶ Et incredi. i. increduli. k ¶ Et ad omne opus bonū &c. quia nullū opus pōt esse bonū meritorie sine fide. Hebr. xj. b. Sine fide īpossibile est placere deo. Cap. j. vbi

a ¶ iam non dei. ¶ al's aduersantium.
fabulis, & mādatis hōminū auertē
a ¶ docent em̄ de ciborum discretione, cū nō sit. b ¶ Q. vere se auertūt: qa. ¶ humanis vsibus cōcessa. c ¶ q bona fide sumūt & iusti sūt.
tium se a vēritate. †Oīā mūda mūn
a ¶ p pc̄tm̄. b ¶ q non credūt in deū vel deo.
dis: cōinquinatis aūt & infidēlibus
a ¶ qa nō sunt digni donis dei. b ¶ Q. nō ex cibo est coignatio eorū: sed ex malo itellectu &
nihil mūndū: sed ingnātæ sunt eorū
ꝯscia pc̄tōrū. ¶ quia. ¶ verbis. a ¶ quidem.
& mēs & ꝯsciētia. †Cōfitenf se nōsse
¶ Vnde Iohannes: Qui dicit se nosse deum & mandata eius non capit mendax est.
deum: factis aūt negant: cū sint abominati & incredibiles: & ad omne
¶ deo odibiles. ¶ nec habiles credere.
a ¶ a deo reprobati, vt non habeāt gratiā ad bene operandum.
opūs bonum reprobi. Cap. II.
¶ illi docent quod non oportet. ¶ ea.
T V autem loquere quæ de
¶ id est doctrinam sanę fidei.
¶ scilicet ¶ hortare.
cent sanam doctrinā. Senes vt sobrii sint, honesti, pudici, pruden
a ¶ prouidētes fidei necessaria. b ¶ vt habeāt integrā. c ¶ similiter sani. ¶ dei & pximi & ī ipso ordine charitatis. a ¶ tētationū & tribulationum. b ¶ hortare etiam. c ¶ esse.
tēs: sāni in fide, in dilēctione, in patiēntia. Anus similitēr in hābitu
a ¶ crimina alijs imponentes vt solent facere
sancto: non crimīnātrices: non vino
adolescentulis. a ¶ vel vt doceant adolescē. prudentiā: vel adolesf. hortare.
multo seruientes: bēne docentes, vt prudentiam doceant. †Adolescentulas vt viros suos ament: fi
a ¶ nō mō carnali, sed & spūali amore. b ¶ docent eas etiā esse. ¶ mētis intelligētia. c ¶ corporis continentia. a ¶ in cibo & potu.
lios suos diligant: prūdentes, cāstas, sobriās, domus curam haben
a ¶ vt nō diuitijs vl' nobilitate iflatę viris suis impare desiderēt. a ¶ si male se habeāt. b ¶ doctrina euāgelica. ¶ si habent viros infideles q propēsius ppter timorē dei obseq debēt: vt hoc videntes non blasphement nomē dei.
tes, benignas, subditās suis viris: vt non blasphēmetur vērbum dei. Iuuenes similiter hortare vt
a ¶ Aug. aliter pastor occidit oues q̄tū in se est & si illæ viuunt.
sobrii sint. In ōmnibus teipsum

Cap. j. vbi dr in postil. Vt patet p Arist. q licet verius alijs scripserit: aliqua tamen falsa immiscuit. C

ADDITIO. Nō videf Aris. cōcludere seu asserere ęternitatē mūdi: sed poti⁹ istud relinq̄re tanq; pblema neutrū. Licet em̄ pbat q̄ materia pria nō sit gn̄alis nec corruptibilis: sil'r q̄ gn̄atio vnius est corruptio alteri⁹ & hmōi. ex his non seqf q̄ mūd⁹ nō incipit esse p modū creatiōis. Similiter licet in nono metap. ꝯcludat numerū intelligētiarū separatarū: hoc est fm ꝯsideratiōnē motuū orbiū cœlestiū & ē pcessus naturalis: qa ad cognoscendū intelligibilia nō possum⁹ naturaliter puenire nisi ad sensibilia: sed fm sniam sctōꝶ q scripturas diuinas scrutātur, subę imateriales excedūt q̄si icōpabiliť fm mltitudinē subas materiales. †82. di. c pposuisti. 1. q. 1. c dn̄s. §. itē nos.

REPLICA. In ep̄la ad Titū. j. capi. vbi postillator dicit Arist. ī plurib⁹ bene scribentē: falsitates tñ sæpe inseruisse. sicut æternitatē mūdi: et numeꝶ intelligentiarū &c. Burg. hic sicut & Ioh. j. nititur Aristo. defendere ab errorib⁹ illis: in quib⁹ tñ schola parisiensis eum dānauit. & corruptionem illius vide Ioh. j. †11. q. 3. c. æstimāt.

T V aūt loque. &c. Ca. II. Postq; apl's instruxit titū de ordiatiōe ministrorū ecclię hic ꝯñr instruit eū de informatione plębis sibi ꝯmisse & prio q̄tū ad aliq̄s specialiter. scd'o q̄tū ad oēs gn̄aliter se. cap. Prima in tres fm tres grad⁹ hoim. Partes patebūt psequēdo. In prima parte docet eum q̄tum ad eos qui sunt ī statu senili, dicēs: Diuisio.
l ¶ Tu aūt loquere. informādo ppl'm m ¶ Quæ decent sa. do. in moribus. n ¶ Senes vt so. sint. id est moderati ī actib⁹ suis: qd exigit maturitas ętatis. o ¶ Pudici. i. casti. qa cōtrariū est valde detestabile in antiqs: eo q̄ in eis frigescit calor naturalis. p ¶ Prudētes. in agibilibus: qd debet esse in eis acqsitū p expiētiā lōgi tpis. q ¶ Sani ī fide. absq; admixtione erroris. r ¶ In di. q̄ est forma fidei. s ¶ In pa. sil'r sint sani ita q̄ nō frangant per impatiētiā in aduersis. t ¶ Anus similiter in ha. sancto. religioso & honesto supple sint. v ¶ Non crimina. i. imponentes de facili crimina iuuēculis. x ¶ Nō multo vi. ser. nam potatio vini excessiua īducit ad fractionem castitatis vidualis †28. q. 1. c. 1. i fine. y ¶ Bñ do. non in publico: sed in secreto iuniores mulieres. z ¶ Adolescentulas. Hæc est scd'a pars q̄ instruit eum de personis existentib⁹ in statu iuuenili di. Adolescentulas. supple admone a ¶ Vt vi. suosam ent. sicut seipsas. qa vir & vxor sunt vna caro. b ¶ Filios suos di. nō solū q̄tū ad corpus eos nutriēdo: sed etiā q̄tū ad aīam eos in moribus informādo: c ¶ Prudē. supple eē ī gubernatiōe dom⁹ & familię. d ¶ Castas. castitate cōiugali. e ¶ Sobri. i'cibo & potu: qd multū facit ad castitatē fuādā. f ¶ Do. cu. h. & nō p alienas domus vagātes. g ¶ Benignas. erga oēs. h ¶ Subdi. v. fu. vt non nobilitate vl' diuitijs elatę nolint eis obedire. i ¶ Vt nō blas. i. doctrina euangelica & referf hoc ad oīa p̄dicta & etiā sequētia. tunc em̄ habitabāt xp̄iani inter infideles. & ideo si fuissent incōpositi moribus, infideles fidē catholicam deriderent. k ¶ Iuuenes simi. &c. qa iuuēt⁹ impellit ad sequēdū impet⁹ passionū, maxīe cōcupiscētiæ carnalis, ppter qd retinēda ē in fræno sobrietatis: & qm̄ turpe est doctori cū culpa redarguit ip̄m & in moralib⁹ magis mouēt facta q̄ v̄ba. iō ꝯñr iformat titū di. l ¶ In oibus te. præbe. ex. &c. informādo sub ☩ ditos sa

D

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ quib⁹ præposit⁹ est: q̃tũ in ipso est occidit eos: & si illi viuũt, de mĩa dei viuũt. a ¶Vt doctrinã sal. Hoc referẽ ad oia prędicta.s. ad senes & anus & seruos. Q. Hortare oẽs prædictos vt ita se habeãt vt præscriptũ est: vt ita ornent in actib⁹ suis doctrinã sal.&c. b ¶Ornẽt. Ornamẽtũ doctoris est honesta vita discipuli. c ¶¶Appa.eñ. Q. Oẽs monẽdi sunt: quia oibus nat⁹ est: nullũ exclusit. Vel, d ¶Gratia.i.xp̃s q est gr̃a dei: Vel, gr̃a dei & sal.&c.i.de⁹ & saluator noster.s. dei fili⁹: & si inuisibilis sit in forma dei: tñ per gratiam apparuit in forma serui. e ¶Et aduẽtũ gloriæ. Qui nõ in infirmitate vt pri⁹: sed in gl̃ia & ptãte veniet premia datur⁹ ẽm merita. qui in primo aduẽtu adeo hũilis fuit q̃ nõ solũ erudiuit sed etiã dedit se. f ¶Secta.b.ope. Quia ad hoc redemit nos xp̃s: vt purã vitã sectãtes & repleti operib⁹ bonis dei hæredes esse possim⁹. g ¶Arguc. Iam nõ aspere accipitur: cum pro salute fieri sciatur.

Cap. III.

A Dmone &c. Seqr: h ¶Ad oẽ opus bo.pa.esse &c. Q. Admone vt ad malũ tardi sint: sed ad bonũ parati: sciẽtes qd singulis psolui oporteat: qa singulis paraẽ. i ¶Eram⁹ eñ & nos aliqñ insipiẽ.&c. Etsi phi essent quidã nostrũ: vera tamen sapiẽtia carebant. k ¶Benignitas &c. per quam ☞ dona

NICO. DE LYRA

✲ dictos factis. a ¶In doctri. informando eos verbis sacris. b ¶In integritate. i. puritate mentis & corporis. c ¶In grauitate. gestus exterioris. d ¶Verbũ sa.ir. supple sit. e ¶Vt is qui ex aduer. est. i. aduersarius fidei. F f ¶Vercatur. i. cõfusus ad seipsum reuertaẽ. g ¶Nihil ha.&c.& sic tãdẽ ad fidẽ ɔuertaẽ. h ¶Seruos. Hęc est tertia pars in qua titũ instruit de his q sunt in cõditiõe seruili. & prio ponit ĩstructiõ. scd'o instructiõis rõ, ibi: Apparuit eñ. Circa primũ dic ap̃ls: Ser. supple doce. Diuisio. i ¶Sub.do.suis esse. eis debitã reuerẽtiam & obsequiũ exhibẽdo: & hoc siue sint boni, siue mali, fideles, aut ĩfideles. k ¶In oib⁹ pla. nõ con.&c. Et hoc intelligendũ est de licitis tñ & honestis. l ¶Nõ frau. dños in reb⁹ vel obsequijs debitis. m ¶Sed ĩ oĩ bo. fi. i. fidelitatẽ. n ¶Ostẽden. v̾bis & factis. o ¶Et do. &c. ornẽt. et hoc suis bonis morib⁹. hoc eñ faciẽdo sctũs paulin⁹ seruiẽs regi ĩfideli: sic fidẽ suã morib⁹ ornauit, q̃ liberationẽ sui a seruitute & oĩm ciuiũ suorũ meruit apud regẽ ĩfidelẽ. p ¶Appuit. hic ponit dictæ instructiõis rõ q̃ accipiẽ ex saluatoris exẽplo: q dedit seipm pro nobis: & subiecit se seruituti: vt nos redimeret a seruitute diaboli. ppter qd' nõ debet esse durũ suis fidelib⁹ dñis suis ĩfidelib⁹ subijci. ppter qd' dicit: Appuit eĩ gra. dei sal. no. in carne p nob assũpta. q ¶Erud. nos. v̾bis & exẽplis. r ¶Vt abne. impi. i. idolatriã: sicut p oppositũ pietas dr cult⁹ diuin⁹. s ¶Et sæcu. desi de. quæ tendũt ad diuitias, honores & delicias. t ¶Sobrie. in nobis. v ¶Et iuste. ad pximũ. x ¶Et pie. ad deum. y ¶Viua. in hoc sæ.&c. fragili & trãsitorio. iõ subdiẽ: z ¶Expec. bea. spẽ i. gloriã ęternã a nob speratã. a ¶Et aduen.&c. Nã ĩ prio aduẽtu venit ĩ humilitate

præbe exẽplũ bonorũ operũ ĩ doctrina: a
a ¶vitæ vel corporis. b ¶ne leuis, sed autentic⁹. ¶tuum sit.
in integritãte: in grauitãte. Verbũ sanũ: b c
¶loco dictũ & tempore. ¶.i. vobis cõtrari⁹. d
irreprehẽsibile: vt is q ex aduerso est, e
vereaẽ: nihil hñs malũ dicere de nobis. f g
a ¶hortare. b ¶qbuslibet tam bonis q̃ malis.
† Seruos subditos dñis suis esse: h i
a ¶q̃ non sunt ɔtra deũ. b ¶hoc modo placere poterunt: cum nõ musitauerint cũ dñi eos aliqd iusserint. c ¶eos debito seruitutis.
in oĩbus placẽtes: nõ cõtradicẽtes: nõn k l
¶etiam in minimis.
fraudãtes: sed in oib⁹ bonã fidẽ ostẽden m n
¶hoc refert ad omnia. a ¶bonis operib⁹ & fide.
a b tes: † vt doctrinã saluatoris nři dei õr o
a ¶actibus suis. b ¶per carnem. c ¶de⁹ p gratiã: & si inuisibilis.
c d nent in oĩbus. Appãruit eñ grãtia dei p
a ¶ad vtilitatẽ omnis generis hoim sine quo nõ pfuisset nasci. ¶q̃tũ ad se. b ¶exẽplo vitæ & do
& saluatoris nostri oĩb⁹ hoĩb⁹: erũdiẽs q
ctrinæ in quo eũ seq debes. a ¶vanę culturæ: &
nos: † vt abnegãtes impiẽtatẽ & sæcula r s
ignorãtiã. a ¶ĩ nobis. b ¶ad pximũ. c ¶ad deũ.
ria desideria, sõbrie & iuste & piẽ viua t v
a ¶tã fragili. b ¶p hoc. ¶certi & sollicitĩ. c ¶glo x
mus in hoc sæcũlo: † expẽctãtes beãtam y z
riã æternã. a ¶als manifestationẽ. b ¶nõ hoĩs infirmi: non mortalis: non passibilis vt prius.
e spem & aduẽtũ gloriæ mãgni dei: & sal a
a ¶nõ solũ erudiuit. ¶p hoc sumus securi de spe.
uatoris nři iesu xp̃i: q dẽdit semetip̃m b
¶ad hoc. ¶per sanguinem.
pro nobis: vt nos redimeret ab oĩ iniq c
a ¶tam ab originali q̃ actuali. ¶als peculiarẽ. i.
tate: & mũdãret sibi ppl̃m accæptabilẽ: d e
proprium. a ¶nescientibus.
f sectatorẽ bonorũ operũ. Hæc loquẽre g
a ¶scientes. b ¶negligẽtes & rebelles.
g & exhõrtare: & argũe cũ omni imperio. h i
¶Ita cum imperio. a ¶pro simplicitate. k
Nemo te cõntemnat. Cap. III. l

A ¶etsi habes imperiũ spirituale, tamen admone. ¶regibus & ducibus.
Dmone illos principibus & m n
¶minoribus. ¶illorum. o p
potestatibus suditos esse dicto obedi q
¶nunq̃ ad malum.
h re: ad omne opus bonum paratos esse: r s
¶etsi premuntur ab illis.
neminẽ blasphemare: † non litigiosos t
¶verbis & factis.
esse, sed modestos: omnem ostendentes v
a ¶qa sic infideles & perfidi ad futurã spẽ vocari possunt. b ¶bonos vel malos. c ¶Hoc ideo debemus: qa & nos: aliqñ fuim⁹ qd' ipsi sic & ipsi poterunt esse quod nos sumus per eandem gratiam.
i mansuẽtudinem ãd oẽs hoies. Erãmus x y
eñ & nos aliqñ insipiẽtes & increduli: z
¶per mala opera. ¶animi. ¶carnis.
errãtes: seruiẽtes desiderijs & volupta a b
a ¶nocendi. b ¶de aliorum successibus. ¶si nocere non licuit. c ¶vitam nostram.
tib⁹ varijs: in mãlicia & inuidia agẽtes: c
a ¶deo vel alijs hominibus. b ¶benignus & humanat⁹ de⁹: vl' larga misericordia & clęmẽtia dei. d
k odibilẽs: odiẽtes inuicẽ. Cum aũt bẽni e f

litate & subiectiõe. ĩ scd'o veniet in G gl̃ia & ptãte. & subdiẽ de prio aduẽtu: b ¶Qui de. se.&c. in hũilitate fact⁹ obediens vsq ad mortem crucis. c ¶Vt nos re. ab oĩ iniqui. s. originali & actuali. d ¶Et mun. p sacramentum baptismi quo deletur originale pctm̃ & actuale. e ¶Sibi popu. ac. per gratiam baptismalem. f ¶Secta. bo. ita q̃ gratia baptismalis non deẽ in vacuũ: sed ad bene operandum. g ¶Hæc lo. ignorantes docendo. h ¶Et exhor. iam scientes ad melius inducendo. i ¶Et argue. delinquentes. k ¶Cum omni im. i. auctoritate põtificali. l ¶Nemo te cõ. Prelatus eñ nimis mollis cõtẽptibilis reddiẽ suis subditis. †Ephes. 6.a. Col. 3.d. 1. Pet. 2.c.

A Dmone. Ca. III. Postq̃ apostolus titũ instruxit de informatione populi ẽm grad⁹ speciales: hic ɔñr instruit eum de informatione generalr q̃ ad oẽs. & primo qualiter se debeat hre erga principes. scd'o erga hæreticos homines, ibi: Hæreticũ. Prima in duas: qa primo ponit instructio. scd'o instructionis rõ, ibi: Eramus eñ. Circa primũ dicit: Admone il. i. subditos tuos generaliter. n ¶Principib⁹ & po. sæcularib⁹. o ¶Subditos esse. Tales enim potestates procedunt ex dei ordinatione: qui ẽm voluntatẽ suã transfert regna atq̃ constituit: Dañ. ij. & ideo qui tali potestati resistit ordinationi dei resistit: Ro. xiij. p ¶Dicto. scilicet potestatis. q ¶Obedi. in licitis. ideo subditur: r ¶Ad oẽ opus b.&c. In hoc eĩ nõ solũ obedit hoi: sed deo cuius minister est iudex siue ptãs: vt dr Ro. xiij. s ¶Nemi. H etiam iniurialem: sed patiẽter tolerare: aut rationabiliter obuiare. iõ subditur: t ¶Nõ li. esse. sed modestos mensurã debitæ rõnis suãdo. nã aliqñ expedit de iniuriãtib⁹ iustitiã q̃rere: vtpote qñ ex tolerãtia nutritur in iniuriãtibus audacia malefaciendi. v ¶Oẽm osten. mã. ẽm rõnis dictamẽ. alr nõ esset mãsuetudo: sed magis pusillanimitas. x ¶Ad oẽs ho. tam fideles q̃ infideles. y ¶Eramus. Hic cõsequenter ponitur dictæ instructiõis rõ. Et est duplex. Prima accipiẽ ex parte status conuersorum ad fidẽ catholicã ante cõuersionẽ: in q̃ statu erãt mali & defectuosi. & iõ debẽt defectuosis hominib⁹ & infidelib⁹ cõdescendere p mãsuetudinẽ q̃tũ põt fieri bono mõ ẽm rõnis dictamẽ. iõ dicit: Era. eñ a.&c. ist. fine sapiẽtia vera q̃ est xp̃s: q̃uis tũc aliqui essent philosophi mũdana pditi sapiẽtia. z ¶Incre. ĩ his q̃ sũt supra rõnẽ: cuiusmõi sũt ea q̃ sũt fidei. a ¶Errãtes. ĩ morib⁹. b ¶Ser. de.&c. id est passionum sectatores. c ¶In mali. &c. q̃tum ad illos qui peccabant ex certa malicia. & qa hoc ẽ valde detestabile. iõ subdiẽ. d ¶Odibiles. scilicet deo. e ¶Odiẽ. in. qa mali homines nõ hñt amicitias ad alios: nec etiam ad seipsos: vt declarat philosophus. viij. ethicorũ. f ¶Cum aũtẽ. Hic ponitur scd'a ratio dictæ instructionis. & secundo ex dictis infertur quædam conclusio, ibi: Fidelis. Ratio vero accipitur ex credentium sta ✲ tu post

†23.q.5.c. si apud

A ☞ dona nobis spiritualia abunde tribuit. Vel: a ¶Præesse. i. magis proficere & seipsis meliores fieri. b ¶Hæreticũ ho. Hæreticus est q per verba legis legẽ impugnat. ppriũ eñ sensum astruit ex v̾bis legis vt prauitatẽ mẽtis suæ legis auctoritate ɔfirmet q vitãdi sunt: qa frequẽtius correcti exercitatiores essent ad malũ. c ¶Proprio iu. se dãnat q errorẽ laudat & v̾itatẽ vitupat. d ¶Zenã legispe.&c. Hoc dicit: nõ quia peritior sit apollo: sed qa hui⁹ pfessiõis erat in synagoga. e ¶Apollo. Ep̃s fuit corinthiorũ q ppter seditionẽ ɔcitatã aduersum se a pseudo apostolis discesserat cũ zena socio suo ad Titũ cretẽsem ep̃m. Sed corinthijs iã sedatis per ep̃las pauli mãdat Tito: vt priusq̃ veniat nicopoli præmittat eos ita sollicite: vt nihil in viatico illis desit. f ¶Vt nihil il.&c. Ideo iubet sumpt⁹ illis necessarios dari: quia dignũ erat vt qui spũalia tradebãt, non illis deessent carnalia. Hæretic⁹ quis.

P Hilemoni. Colossensi: qui nulla ecclesiasticę ministrationis prędit⁹ erat dignitate: sed vir laudabilis in plæbe: familiares literas mittit apostolus pro onesimo seruo ei⁹ qui cũ damno eius fugerat: sed ab ap̃lo audito euãgelio baptizat⁹ est: cui & veniã deprecaẽ ap̃ls scribens a roma de carcere. ☞ Et est

NICO. DE LYRA

✲ tu post suã cõuersionẽ ad quẽ vocati sunt vt sint hæredes vitæ æternę & hoc ex mera dei gr̃a & benignitate. propter qd' benigni alijs etiã infidelib⁹ debent esse: maxie pricipib⁹ q̃tũ põt fieri ẽm deũ: & hoc ẽ qd' dicit: Cũ aũt beni. & hu. appa.&c. hũanitas in ei⁹ natiuitate: benignitas aũt in sua cõuersatiõe. B a ¶Nõ ex ope. iusti. quæ fecim⁹ nos. pctõres. b ¶Sed ẽm suã mi.&c. salus eñ æterna excedit totalr facultatẽ naturæ hũanæ: ppter qd' nõ põt eã attingere nisi ex largitate diuiæ miæ. c ¶Per laua. rege. i. baptismi q est spũalis generatio. Iohã. iij. a. Nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua & spũ scto nõ põt introire in regnũ dei. d ¶Et reno. spũ scti. Spũs eñ sanct⁹ in baptismo dat⁹ terminat vitam veterẽ q̃ fuit sub pctõ: & inchoat nouã quæ est in gratia. e ¶Quẽ effu. in nos &c. ad deletionẽ oĩm pctõrũ & copiam virtutũ. f ¶Per iesum xp̃m. ex cuius passione habet efficatiã baptismi sacramẽtũ. g ¶Vt iusti. gratia ipsi. q facit nos filios adoptiuos: & per ɔsequẽs. h ¶Hæredes sim⁹ ẽm spẽ vitæ æter. in præsenti: & in futuro erim⁹ ẽm rem. i ¶Fidelis. Hic ex dictis inferẽ cõclusio scilicet q̃ titus de hac spe vitæ æternæ informet suos subditos. & deuitet doctrinã inutilẽ & curiosam. dicit igiẽ: Fidelis seruus est. scilicet q̃ simus hæredes ẽm spem vitæ æternę. k ¶Et de his vo. te. confir.&c. Est enim spes ista ancora aĩæ: tenẽs eã immobilẽ in bono sicut ancora materialis nauem in mari: Sed in hoc ẽ differẽtia: qa ancora materialis figiẽ deorsum in maris fundo. hęc aũt figiẽ sursum in cœlo: iõ dr Hebræ. vi. d. Fortissimũ solatiũ habeamus qui cõfugim⁹ ad tenẽdã p positã spem: quã sicut ancorã habem⁹ aĩæ tutã ac firmã: & incedẽtem vsq̃ ad interiora velaminis. i. ad

a ¶.i. illuxit hoib⁹. ¶mũdo p carnẽ. ¶vl' nobis
gnitas & humanitas appãruit salua
per fidem. a ¶quia nulla bona feceramus nos.
toris nostri dei: nõn ex opib⁹ iusticiæ a
a ¶ita forsitã ẽt illos q adhuc icreduli. ¶iã spe fu
quæ fecim⁹ nos: sed ẽm suã mĩam sal b
turę salutis. a ¶baptismi. ¶ĩ q̃ deposito veteri
uos nos fecit: per lãuacrũ regeneratio c
hoie gñaẽ nou⁹. a ¶qa q credit q̃tidie magis & magis renouaẽ p spm̃ ĩ baptismo datũ. b ¶spm̃.
nis & renouãtiõis spũs sancti: quẽ effu d e
a ¶ad remissionẽ oim pctõrũ ad copiã virtutũ.
dit in nõs abũde per iesum xp̃m salua f
a ¶ad hoc vt istud addat. b ¶interim in p̃senti. g
torẽ nostrũ: ũt iustificãti gr̃a ipsi⁹ hære h
a ¶& si nondum ẽm rem. b ¶verax.
des sim⁹ ẽm spẽm vitæ æternæ. Fidẽlis i
a ¶iste q̃ xp̃s saluabit & hr̃des fecit. b ¶p̃dictis.
c ¶alios. ¶vel volo te cõfirmare. s. eos q credũt
est sermõ. Et de his volo te cõfirmãre: k
deo vt curẽt. a ¶alij multis: vel sibijpsis.
a vt curent præẽsse bonis opib⁹ q credũt l
a ¶ideo volo te de p̃dictis confirmare alios: qa. ¶prædicta. b ¶in se. c ¶alijs.
deo. Hẽc sunt bõna & vtilia hoibũs. m
a ¶de his ɔfirma. b ¶vbi nec sal⁹ nec vtilis scia.
c ¶originum enumerationes.
Stũltas aũt quæstiõnes & gẽnealogias n o
a ¶qs de lege faciũt vt de cibis q̃s alij asserũt discernẽdos. alij nõ. b ¶vt qñ iemẽdata scriptura de annis mathusalẽ & de hmõi alijs õria vl' ĩpossi
& cõtẽntiones & pugnãs legis deuita. p q
bilia sentire vr̃. a ¶sine fructu. b ¶falsæ.
b Sũt enim inũtiles & vãnæ. † Hæreticũ r s
¶ñ solũ hæc deuita, sed & correctionẽ postq̃ bis r
hominẽ post vnã & secũdã correptio v x
feceris. ¶cur̃ ¶perditus.
nem deuita: sciẽs quia subuersus est q y
¶icorrigibilis. a ¶qa sciẽter peccat. b ¶vel: & cũ
c eiusmodi est: & dẽlinquit cũ sit pprio z
sit. a ¶vt interim puideant cretẽsib⁹ dũ ad me
iudicio cõdẽnatus. Cum miserõ ad te a
veneris. a ¶ideo dicit qa vult eũ videre cã affectus & vt pleni⁹ ɔfirmet ĩ eccl̃iastica disciplĩa
arthemã aut tychicũ: festinã ad me ve b
nire nicopolim. Ibi eñ statui hyema
a ¶sic erat ĩ synagoga. b ¶q pfect⁹ erat ĩ scriptu
d e re: Zenã lẽgisperitũ & apõllo sollicite c
ris. a ¶ita sollicite. b ¶eorũ q̃ ad viaticũ necessaria sunt illis. c ¶vnde autem res illis.
f p̃mitte: ũt nihil illis dẽsit. Discãt aũt & d e
a ¶cretenses vt & alij. b ¶sibijpsis. c ¶dãdo ministris. ¶non ad quælibet.
vẽstri bõis opib⁹ p̃esse ãd vsus necessa f g
a ¶quia iuxta parabolã: arbor quæ nõ facit fructũ bonũ excideẽ & in ignẽ mitteẽ. b ¶ppter cõpendiũ simul omnes cõsalutatores significat.
rios: vt nõ sint ĩfructuõsi. Sãlutãt te q h i
mecũ sunt oẽs. Saluta eos q nos amãt k
¶.i. fideli affectu. ¶non ficte.
in fide. Gr̃a dei cũ oĩbus vobis: Amẽ. l m

Ep̃la Pauli ad Titum finit.

Argumentum in epistolam ad Philemonem incipit.

P Hilemoni familiares literas facit p onesimo suo ei⁹ scribẽs ei ab vrbe roma de carcere per suprascriptũ onesimũ.

nis. i. ad secreta cœlestia q̃ sunt nobis C velata. l ¶Vt curẽt bonis opib⁹ p̃esse. i. vt sint de primis in opib⁹ bonis. m ¶Hæc. s. documẽtia sunt bona &c. n ¶Stultas aũt quæstiones. i. irrationabiles. o ¶Et genealogias. i. falsas p quas pseudo ap̃li nitebanẽ oñdere iesum nazarenũ de dauid non descẽdisse sicut dictũ est. ẽ. i. ad Timot. i. p ¶Et cõtentiones. v̾bosas. q ¶Et pugnas le. inutiles. p quas aliqui nitebanẽ falsum intellectũ producere. ideo subdiẽ: r ¶Sunt eñ inuti. id est sine fructu. s ¶Et vanæ. i. falsæ. t ¶Hæreticũ. Hic oñdiẽ q̃liter tit⁹ & subditi sui se debeãt hr̃e erga hæreticos di. Hæreticũ hominem. q recæpit fidem catholicã & postea corrupit eã. v ¶Post vnã. i. primã. eo mõ loquendi quo dr Geñ. i. a. Factũ ẽ vespere & mane dies vn⁹. i. prim⁹. x ¶Et scd'am cor. deuita. & facias ab alijs deuitari: ne p eũ inficiaẽ alij. y ¶Sciens qa subuer. est. absq̃ reditu & hoc de cõi cursu. z ¶Cũ sit pprio iu. cõdẽna. nã fidẽ quã recẽpit vt veram, ĩpugnat vt falsam. a ¶Cũ misero. Hæc est vltima pars hui⁹ ep̃lę q̃ dr cõclusio eius in qua p tito mãdat & eũ salutat di. Cũ misero ad te arthemã aut tychicũ. ad regendum in absentia tua ppl̃m tuum. b ¶Festina ad me venire nicopolim &c. qa ppone bat ibi manere p aliqd' spaciũ tẽporis. ideo p tito mãdabat vt illo temporis spacio posset eum plenius informare de ecclesiastica disciplina. c ¶Zenã legispe. & apol. sol. p̃mitte. i. priusq̃ ad me venias remitte. ita sollicite puidendo eis de necessarijs. d ¶Vt nihil illis desit. In via erat eñ apollo episcopus corinthiorũ: sed propter seditionẽ aduersum se concitatã per pseudo apostolos discesserat cũ zena socio suo veniens ad titũ cretensem episcopum: sed sedatis corinthijs p ep̃las pauli mãdauit tito vt priusq̃ veniret nicopolim ad eũ remitteret eos decenter. Q; autẽ pri⁹ noiat zenam: & dicit eũ legisperitũ nõ est ex eo q̃ esset maior vel peritior: sed qa dignitas episcopalis ipsius apollo & ei⁹ scientia erãt notæ & famose: nõ sic aũt alterius. ideo pri⁹ ip̃m nominauit & peritũ expressit: ne cura prouisionis circa eũ negligereẽ. Et si q̃ratur vnde fieret ista prouisio. respondit d. e ¶Discãt aũt & vestri. scilicet cretenses vobis subditi. f ¶Bonis operib⁹ præesse. id est insistere: scilicet ministrando doctoribus. g ¶Ad vsus ne. nõ supfluos. h ¶Vt non sint in. & sic excidãtur & in ignem mittantur: sicut arbor infructuosa: Mat. vij. c. Oĩs arbor quæ non facit fru. bo. excideẽ & in ignem mitteẽ. i ¶Salutãt te. Cõsequenter salutat eum ex parte sociorũ dicens. Salutãt te qui mecũ sũt oẽs. quorum noĩa tacet propter breuitatẽ. k ¶Saluta eos qui nos amant in fide. i. fideliter & non ficte. Cõsequẽter salutat eos generaliter. di. l ¶Gratia dei. q̃ est arra vitæ btẽ. m ¶Cum oĩbus vobis supple sit. Amen.

†24.q.1. quæ dignior. & q.3.c. dixit ap̃ls. 26.q.5.c. episcopi in prin. D

¶In ca. iij. vbi diciẽ in postilla: Stultas autem quæstiones.

ADDITIO. Quid intelligaẽ p hoc qd' dr: Stultas aũt quæstiones & genealogias: dictum fuit in additione. ẽ. ad Timoth. i. &c.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ Et est intentio apostoli implorare veniā onesimo apud philemonē: Modus talis est: prius salutat illum cum vxore & filio: deinde agit gratias deo de bonis eorū cōmendans fidē & charitatē eorum: postea philemonē obsecrat cum ei imperare posset: vt onesimo parcat: & gratias deo agat: qui talem illū recepit vt non seruum ęstimet: sed dilectissimum fratrem: ac deinde dicit vt paret sibi hospitium speranti ad ipsum ire.

¶Epistola pauli ad Philemonē incipit. Capl'm. I.

PAulus vinctus. Nō dicit: apostolus: quod est nomen dignitatis: sed vinctus qd' est nomen vtilitatis: quia non imperat sed orat. Est enim hic intercessio pro onesimo. ideo quę humilitatis sunt cōmemorat incipiēs ab iniuria sua: vt dignitatem epistolę suæ faceret. Sicut em̄ peccati causa vinciri opprobrium est: sic econtra pro christo custodiæ vincula sustinere maxima gloria est. Eo enim tempore in custodia erat. Ideo ait, a ¶Paulus vinctus &c. Q. Cuius misereri debes: non esse causa doloris: quid eris si immisericors filiū cruciaueris? b ¶Dilecto. Vel diligibili: sicut in græco habetur: qui scilicet diligi meretur. c ¶Gratias ago. Post salutationem de bonis gratias agit cōmendans fidem & charitatem: quæ ideo commemorat: vt memorata bonitas moueat eum ad veniam. d ¶Quam habes &c. Quia enim in christum credebat & eum diligebat: & sanctis credebat & eos diligebat: & per opera fidei & charitatis christo seruiebat & sanctis. e ¶Vt communicatio &c. Q. Fidem habes & charitatem in christo & in sanctis ita, vt communicatio fidei tuæ euidens fiat. id est vt fides tua cōmunicans fidei nostræ: vel, ꝙ aliis ex fide tua cōmunicas euidens sit. Et hoc, f ¶In agnitiōe omnis &c. i. ita euidens sit: vt hoc merito cognoscatur omne bonum esse in te per christum: id est omnium bonorum sufficiētia. Vel ita: Memor sum tui: & gratias ago in orationibus habitis de hoc: Vt cōmunicatio fidei tuæ. id est operatio fidei qua seruis christo & sanctis: euidens fiat in agnitione. Quæ est, g ¶In christo iesu. id est cum cognitione boni æterni: vt illud expectetur in pręmiū. Hoc enim orat apostolus vt operatio eius cum cognitione fiat bonitatis: id est vt tali mente operetur: vt in futurū inde expectet præmiū iesum xp̄m: non retributionē tpalium. h ¶Viscera san. i. filii sāctorū charissimi: vel erga te propēsius sanctorū affectus quieuit te. s. cōsolāte: & refrigerat⁹ est: quia bonū te per oīa inuenerūt. i ¶Obsecro te. Magnum est non de humili: sed de sublimi si se inclinat & obsecrat. k ¶Senex. Seni magis ętatis similitudie debet obsequi. l ¶Vt mea visce. suscipe.

☞Onesimum

Incipit epistola Pauli ad Philemonem. Capl'm. I.

a ¶cuius etiā causa tu debes misereri.
PAulus vinctus christi iesu: & timothæus frater philemoni
a ¶fratri. ¶puētu virtutū. b ¶ministerio p̄dicationis. c ¶vxori eius: vt & hæc virum oret.
dilecto adiutori nostro: & appiæ
a ¶filio ei⁹: colossensium ministro: vt & hic patrē exoret. a ¶toti familiæ: vt & hi orent.
sorori charissimæ: & archippo cōmilitoni nostro: & ecclesiæ quæ
a ¶& ante alia salutat in hūc modū. ¶remissio peccatorum.
in domo tua est. Grātia vobis &
¶mentis & reconciliatio ad deum.
pax a deo p̄re nr̄o & dn̄o iesu xp̄o.
a ¶Memorata bōitas mouere pōt ad veniā.
Grātias ago deo meo semp memoriam tui faciēs in orōnibus meis:
a ¶id est cōmendationē fidei tuæ & charitatis. b ¶fidem & charitatem.
audiēs chāritatē tuā & fidē quam
a ¶p opera fidei & charitatis seruit sanctis. ¶al's omnibus sanctis.
habes in dn̄o iesu & in oēs sanctos
a ¶cōicās fidei nrę fides tua. Vel ꝙ aliis tua cōicas euidēs sit vt hoc merito agnoscat oē
vt cōmūnicatio fidei tuæ euidens fiat in agnitione oīs † operis boni
bonū esse in te per christum. ¶Hoc ideo oro
in xp̄o iesu. Gaudiū enim magnū
quia. a ¶in corde. b ¶in aduersis. c ¶q nō solū virtutis habitu ī corde viguit: sed etiā extra ī ope manifesta est.
hābui: & consolātionē in chāritate
a ¶hac. b ¶iterni affect⁹. ¶quia sanctis vtēsilia ministrauit.
tua: quia viscera sanctorū requieuerūt per tē frater: pptēr qd' multā
a ¶digne illos recipiētē, a suis laborib⁹ quodāmodo respirātes. ¶al's erga te. b ¶qa seruis aliis multo magis mihi: qa ad bn̄faciēdū promptus. a ¶nō dico potestatē cōtra tua licita. ¶per christum iesum.
fiducīā habēs in christo iesu imperandi tibi qd' ad rē pertinet: ppter
¶etiam. ¶tuam vtilitatem.
a ¶meā vel tuā. b ¶vnde. ē. Seniorē ne icrepaueris: sed obsecra vt patrē. c ¶vita & ętate.
chāritatem magis ōbsecro cūm sis
¶ego.
talis vt paulus senex: nunc autē & vinctus iesu christi: Obsecrō te pro
a ¶ppter qd' magis debes moueri. b ¶incp̄.
a ¶& iō tenerius diligo. ¶ī fide. b ¶cū eēm.
meo filio quem gēnui in vinculis
a ¶dū infidelis. b ¶tua tollendo.
onesimo: qui tibi āliqn̄ inutilis
a ¶seruiendo: & per me tibi: cuius est qcqd tuus mihi seruus fecit.
fuit: nunc aūt & mihi & tibi vtilis:
quem remisi tibi. Tu autem illū vt
a ¶vtilium. ¶vel meū in eo affectu.
mea viscēra suscipe. † Quem ego

¶Postilla venerabilis patris fratris Nicolai de Lyra ad Philemonem incipit. G

Ca. I.

PAulus vin. Hic incipit epistola ad Philemonē: quæ diuiditur in tres partes. s. i salutationem & psecutionem, ibi: Gratias ago. & conclusionem, ibi: Cōfidens in prima parte ponūtur personæ salutātes cum dicit: Pau. vinc. ic. christi. i. incarcerat⁹ pro fide iesu christi: Hic non nominat se apostolū qd' est nomē dignitatis: sed vinctū p iesu xp̄o: qd' est expssium pietatis: eo ꝙ intendebat mouere philemonē ad pietatem erga onesimū: p quo scripsit hāc ep̄l'am philemoni: vt patebit prosequendo b ¶Et ti. fr. Hūc adiūgit i salutatiōe: qm̄ erat dilect⁹ philemōi: vt sic petitio sit magis exaudibilis nō solū pro reuerētia pauli: sed etiā p amore timothæi. Scd'o ponūt psonę salutatæ, cū dicit: c ¶Philemo. di. ad. no. in ope prædicationis. d ¶Et ap. so. cha. Hæc vt dicit glo. erat vxor philemōis. iō ponit eā ī salutatiōe vt icliner philemonē ad petitiōis exauditionē. e ¶Et ar. co. no. in militia xp̄i resistēdo viriliter aduersariis fidei. Et iste noiāt eadē rōne q̄ & appia. f ¶Et ec. i. cōgregatiōi fideliū. g ¶Quæ i do. &c. nā cū eo plures habitabāt fideles. Tertio ponunē optata bona, cū dicit: h ¶Gra. vo. exponat sicut in principio ep̄l'æ p̄cedētis. i ¶Gra. ago. Hic cōsequēter ponit huius ep̄l'æ psecutio. Et diuidit i duas ptes: qa primo paul⁹ captat philemonis beniuolētiā. scd'o format suā petitionem, ibi: Propter qd'. Circa primū dicit: Gra. ag. d. m. se. actu vel habitu. Vel: Semp. i. oīb⁹ tpib⁹ ad hoc decētibus. k ¶Memo. tui fa. grās agēdo p bonis tuis p̄teritis & depcādo de futuris. l ¶Au. cha. i. cōmēdationē tuæ charitatis & fidei a referentibus mihi. m ¶Quā h. i do. ic. cui s̄uis fideliter. n ¶Et i'oes san. qb⁹ tua bona cōicas misericorditer. o ¶Vt cō. &c. hoc refert ad id qd' supra dr̄: Memoriā tui faciēs in orōnib⁹ meis. i. orando: Vt cōicatio. fidei tuę: in effectu q̄ seruis xp̄o fideliter & sanctis ei⁹ ministras misericorditer. p ¶Euidēs fiat. p receptionē p̄mii. q ¶In agni. &c. i. in clara visiōe dei in quo ē oē bonū. r ¶In xp̄o ie. i. p xp̄m iesum tanq̄ p mediatorē nr̄m. Vel dr̄: In christo ie. qa bti reficiunt interius in aspectu suę deitatis: & exterius in aspectu eius hūanitatis. s ¶Gaudiū em̄ &c. quia bonū discipuli redūdat in bonū magr̄i. t ¶Quia vi. &c. Cōsolat⁹ ei fuerat eos verbo & ī necessaria ministrādo. Hāc aūt cōmēdationē & cōsiliis nō faciebat apl's ad adulādū: sed & puocaret ad maius bonū. qa virt⁹ laudata crescit. v ¶Propter qd'. Hic ꝯn̄r apl's format petitionē. & scd'o remouet excusationē, ibi: Forsitan enim. Circa primū dicit: Propter qd'. i. ppter charitatē de te auditā. x ¶Multā fi. habēs. i. p amore christi iesu. y ¶Imperādi tibi qd' ad rem pertinet. i. qd' est decens & rōnabile: z ¶Propter charitatem. inter me & te mutuā. a ¶Magis obsecro cum sis talis. vita & ætate. b ¶Vt paulus senex. propter qd' magis volo vti depcatiōe q̄ impio. Vn̄ & scribens timothæo: dicit pria ep̄l'a iiii. ca. Seniorē ne increpaueris: sed obsecra vt patrē. c ¶Nūc aūt & vinctus iesu christi. q̄si dicēret: Mea senect⁹ & incarceratio monere te debent ad acquiescendum meæ depcatiōi: q̄ subditur cū dicit: d ¶Obsecro te p meo filio. sp̄ūali. e ¶Quem genui. in fide. f ¶In vinculis. existens. propter quod tenerius ipsum diligo. g ¶Qui tibi aliqn̄ inutilis fuit. tua tollendo quando erat infidelis. h ¶Nūc aūt. regeneratus in christo. i ¶Et mihi & tibi vtilis. seruiēdo fideliter mihi & tibi. k ¶Quē remisi tibi. melioratū. l ¶Tu autem vt illū vt mea. viscera su. i. vt filiū meū charissimū ac si fuisset genitus ex meis visceribus. m ¶Quem ego voluerā mecū deti. vt p te. qui fili⁹ meus es iam diu.

✻Mihi

Diuisio. H

☞ Onesimū pfugū recurrentē ad diuinum auxilium cū esset in custodia apl's paulus baptizauit, videns in illo vtilitatis spem: quem sic cōmendat vt suū animū in illo significet recipi. a ¶Forsitan em̄. Ideo dicit: qa oīa hūana dubia: & potuit alia esse causa quare sic deus disposuerit. b ¶Maxime mihi. Mihi magistro tuo frater. onesimus em̄ offenso proprio dn̄o cōfugit ad ap̄l'm ad hoc: vt oblitteratis peccatis vtilis reuerteretur: in tantū vt non solū dn̄o suo æqualis fieret meritis: sed ipsi magr̄o frater. Et ne philemon qa dn̄s, ꝯ seruū inflaretur: humiliat eum dicens: Fratrē & in carne: quia ex vno adā oēs: & in dn̄o per fidē. c ¶Hoc mihi imputa. Nūc excusationē oēm cōuellit: cū sibi imputandū esse dicit: si vel læsit, vel debet aliqd. d ¶Ita frater ego &c. i. gaudebo de te in regno dei si feceris quod rogo. Et qd est illud, subdit: Refice viscera &c. e ¶Confidens in obe. &c. Prouocat eū sic blandiēdo vt nō amplius faciat q̄ postulatur ab eo. Solet enim fieri: vt qui de se videt bn̄ sentiri: meliorem se p̄beat. f ¶Simul autē &c. Vt sollicitiorem eum faciat: & ad obediendū promptiorē venturū se ad illū significat: qa vel hoc pōt eū mouere ad veniam.

¶Finit epistola ad Philemonem.

¶Incipit argumentū ad Hebręos.

IN primis vi. Quidam veritatis calumniatores hanc ep̄l'am non esse pauli dicere ausi sunt: eo ꝙ nomē eius in titulo non habeat & lōge splēdidiore atq; facundiore stilo q̄ aliæ resplēdeat: sed aut barnabæ, aut lucæ: vel clemētis vel tertulliani. Quibus in pmptu nobis est rn̄dere. Si em̄ iō nō est dicēda pauli: qa noīe ei⁹ p̄titulata nō est: ergo nec alicui⁹ illorū: immo nullius oīno, cū nulli⁹ nomē habeat in titulo. Iō aūt nomē suū huic ep̄l'æ sicut & cęteris nō p̄posuit: qa hebræis odiosus erat: quibus legis destructor videbat. Quia ergo nō eorū: sed gentiū erat apl's: nomē suū eis odiosum tacuit: ne p̄scripti noīs inuidia sequentis vtilitatē excluderet lectiōis. Sciēs quoq; eorū supbiā, suāq; hūilitatē ipse demonstrans ordinis sui dignitatē noluit anteferre noīando se apl'um. Sed meritū officii sui tacēs supbis: ipse humilis nō se ap̄l'm noīauit, ne supbi indignarent. Q, v̄o hęc ep̄l'a maiore relucet facundia q̄ aliæ. sane mirandum nō est: cū naturale sit vnicuiq; plus in sua q̄ in aliena valere lingua. Cæteras em̄ ep̄l'as apl's pegrino. i. græco s̄mone cōposuit: hāc aūt scripsit hebraica lingua. Cuius sensum & ordinē retinēs lucas post excessum ei⁹ græco s̄mone cōposuit. Nō est ergo mirum si in hac tāto doctrinę fulget eloq̄o. Propulsatis ergo calūniis aduersantiū v̄itati, nullaten⁹ ambigendū est & hāc pauli fore ep̄l'am. In qua intēdit xp̄i eminentiā & fidei sufficiētiā: necnon & legis insufficiētiā & inutilitatē ostēdere. Paulus doctor egregius gētiū apl's ministeriū suū volens honorificare: iuxta qd' in ep̄l'a ad romanos ait: Q̄diu qdē sum apl's gentium, honorificabo ministerium meū: tentans si quo mō ad ęmulandū puocē carnē meam. Ecclesiis hebræorū scripsit de eminentia xp̄i s̄m vtrāq; naturā: & inutilitate legis mosaicæ, astruēs multis modis fidē iesu xp̄i absq; legalibus sufficere ad iustitiam & salutē: & legalia v̄o post passionē xp̄i nō mō nō pficere: verūetiā officere: q̄ tunda hebræorū supstitiosam traditionē excludēs: q̄ xp̄m ꝯfitētes, legales obseruā-

☞ tias tenen-

volueram mecum detinere: vt pro te mihi ministraret in vinculis euangelii.
¶consensu.
Sine consilio autem tuo nihil
¶vt non. a ¶contra velle tuum.
volui facere: vti ne velut ex necessi
a ¶ꝙ tuus mihi seruit. Vt tn̄ velit de⁹ facit: qui operatur in nobis & velle & opari p bona voluntate.
tate bōnum tuum esset: sed volun
¶suscipe: qa vtilis fuit fuga eius.
tarium. Forsitan enim ideo discessit
¶hic & in futuro.
ad horam a te: vt in æternum illum
¶tantum.
recipias: iam non vt seruum, sed pro
a ¶qd' ante. ¶al's fratrē charissimū plus seruo. a ¶fratres em̄ plus q̄ serui chari sunt. ¶charum.
seruō charissimum fratrem: māxime
a ¶q̄ ante: vel q̄ mihi. b ¶charus esse debet.
mihi: Quantō autē māgis tibi: & in
a ¶per cōditionem primę natiuitatis. ¶qa seruus tuus. b ¶per fidem. ¶qa fidelis frater.
c ¶habere vis.
cārne, & in dōmino. Si ergo hābes
a ¶Q. si non suscipis, non es socius.
me socium: suscipē illum sicut me.
Si autem aliqd tibi nocuit aut debet hoc mihi imputa. Ego paul⁹ scripsi
a ¶vel hic, vel in futuro. b ¶reddam dico.
¶minus exigo q̄ debes.
mea manu. Ego rēddam ūt nō dicam
¶non modo tua. a ¶adiuratio.
tibi quod & teip̄um mihi debes. Itā frater ego te fruar in domino: refice
a ¶filium: vel intellectum. b ¶al's domino.
¶id est propter christum vel dominum.
viscēra mea in christō. Confidens † in obediētia tua scripsi tibi: sciens quoniam & super id qd' dico facies.
¶Vel: hic mouet ad veniam.
Simul autē & para mihi hospitium. Nam spero per orōnes vr̄as donari me vobis. Salutat te epaphras concaptiuus meus in christo iesu: marcus aristarchus: demas, & lucas adiutores mei. Gratia dn̄i nostri iesu christi cum spiritu vestro: Amen.

Finit ep̄l'a pauli ad philemonem.

Argumentum in epistolam ad Hebræos incipit.

IN primis videndum est cur apl's paulus in hac ep̄l'a scribenda nō seruauerit morē suum vt vel vocabulū noīs sui: vel ordinis describeret dignitatem. Hæc causa est: ꝙ ad eos scribēs qui ex circuncisione crediderāt, quasi gentiū apl's & nō hebræorum: sciens quoq; eorū supbiam: suāq; humilitatē ipse demonstrās: meritum officii sui noluit anteferre. Nam simili modo etiā Iohānes apl's, ppter humilitatem in ep̄l'a sua nomen suū eadem rōne non

✻ a ¶Mihi ministraret. cum sit seruus tuus: & sic mihi ministrares p īp̄m. b ¶In vinculis euange. i. quibus sum alligatus pro prædicatione euangelii. c ¶Sine consi. autē tuo. i. sine assensu tuo. d ¶Nihil vo. fa. de eius retentione. e ¶Vti ne velut &c. i. ne bonum ministeriū quod fieret mihi per eū, qd' s̄m v̄itatē debet dici tuū: eo ꝙ est seruus tuus: videretur magis coactū q̄ voluntarium ex parte tua. f ¶Forsitan. Hic ꝯn̄r remouet duplicē excusationē quam posset iste Philemon facere. Prima est: quia onesimus ab eo recesserat ipso nesciente: propter qd' nō debebat ab eo iterum recipi gratiose. hoc autem excludit apl's per hoc, ꝙ ille recessus cedit ad bonum philemonis, dicēs. Forsitan autē discessit ad horam a te. i. modico tēpore qd' quasi nihil reputandū est. ii. Physicorū. g ¶Vt in æternū illū reci. i. nō solum in p̄nti ad tuum seruitiū paratū sed etiā in futuro tecū ad cœli gl'iam ordinatū. Ideo subdit: h ¶Iam non vt seruū: sed p ser. cha. fra. religione christiana. i ¶Maxime mihi. s. charissimū eo ꝙ in fide genui eum: vt prædictum est. k ¶Quanto autem magis tibi. supple debet esse charus magis q̄ ante recessum ipsius. l ¶Et in carne. quia seruus tuus est ad seruiendū tibi corporaliter. m ¶Et in dn̄o. quia factus est fidelis ad regnandū tecum æternaliter. Ideo cōcludit: n ¶Si ergo habes me socium. Tibi verissima charitate coniūctum. Et accipitur si pro quia. o ¶Suscipe me. Id est dulciter & benigne. p ¶Si autem. Hic remouetur secunda excusatio: quia posset philemon dicere ꝙ onesimus recedendo intulit sibi damnum in psonis, vel in suis rebus. hoc remouet per hoc ꝙ obligat se ad satisfaciēdum, dicens: Si autem aliquid tibi nocuit. In persona tua: aut in familia. q ¶Aut debet. Ex obligatione aliqua. r ¶Mihi imputa. Tanquam debitori. s ¶Ego paul⁹ scripsi mea manu. Hoc dicit ad maiorem certitudinē. t ¶Ego reddam: Id est satisfaciam ipsi domino: qui est superior omnium. Ideo subdit. v ¶Vt non dicam tibi. Cuius subdit ratio cum dicitur. x ¶Quod & teipsum &c. id est quia etiam teipsum mihi debes: eo ꝙ es creatura mea in fide catholica & instructione euangelica. q. d. minus exigo a te q̄ mihi debeas. y ¶Ita fra. ego te fruar in domino. id est gaudebo de te in deo si feceris quæ peto. z ¶Refice viscera mea. Complendo desiderium meū in hoc quod postulo. a ¶In domino. id est propter dominū principaliter: & propter me secundario. b ¶Confidēs. Hæc est vltima pars vel epistolæ cōclusio: in qua primo dicit se scripsisse philemoni confidēs de promptitudine suæ obedientiæ, dicens: Confidens. Et patet. Secundo mādat sibi hospitium parari ex amicicia speciali, dicens: Simul autem. Tertio salutat eum ex parte sociorum suorum, dicens: Salutat te epaphras concaptiuus meus &c. Et vltimo benedicit ei & aliis simul dicens: c ¶Gratia dn̄i nostri ie. xp̄i. quæ est arra vitæ beatæ. d ¶Cū sp̄ū ve. supple sit perseueranter. Amen.

¶Finit postilla venerabilis patris fratris Nicolai de Lyra super epistolā Pauli ad Philemonem.

C D al's habe de. Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ tias tenẽdas putabãt.Et in hũc errorẽ quosdã etiã q de gentilitate venerãt ad xp̃m sua auctoritate induxerãt.Iõ apl̃s ꝓuidẽs gẽtibus ne deinceps in hunc errorẽ hebræorꝝ auctoritate trahant̃ iudæos:q̃q; ad æmulãdũ ꝓuocãs:qđ est honor ministerij sui:grãm dei hic cõmẽdat p xp̃m verũ põtificẽ hoc tp̃e fidelibus factã legẽ ostendẽs reprobatã:ad vltimũ etiã de moribus instruit.P̃ntis igit̃ tp̃is eminẽtiã oñdit:dicẽs deũ vnigenitũ suũ nobis misisse:& in eo nobis locutũ vt auditorꝝ mẽtes erigeret.i.fidelium quibus scribit iudæorũ. Ne q̃a multis malis q̃ illis acciderant, valde afflicti & contriti erãt:putarẽt ex hoc se inferiores esse cęteris ac miseriores. Ideoq; vt eos cõsoletur atq; erigat :maiori gratia p̃ditos in initio ep̃læ suæ declarat:q̃a antiquis quidẽ ꝓphetæ missi sunt: nobis autẽ filius:&

prætulit.Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad hebræos conscriptam,hebraica lingua misisse: cuius sensum & ordinem retinens lucas euangelista :post excessum beati apostoli pauli græco s̃mone cõposuit.

Argumentum finit.

G filius:&illis serui & cõserui locuti sunt:nobis aũt dñs.Modus tractandi.Primũ ꝓponit audiẽda esse verba xp̃i cõferendo eũ ꝓphetis:q̃a in eo locut⁹ est dñs vt in ꝓphetis:& maior est eis. Deĩde cõmendat eũ alternatim s̃m vtrãq; naturã humanã.s.& diuinã.Post ea cõparat eũ angelis & p̃fert: multa interserens de excellẽtia eius s̃m vtrãq; naturã . Deinde comparat eum moysi & præfert . Deinde multis rationibus & auctoritatib⁹ gratiam fidei vmbræ legis præferendã declarat.Et sacerdotium christi leuitico sacerdotio: & testamẽtum nouum veteri eiusq; sacrificium vnũ multis illius sacrificijs præponendum ostendit:q̃a ibi vmbra:hic veritas.Tandem ponit fidei descriptionem , eam multis testimonijs cõmendans.Circa finem vero moralem subdit instructionem.

Finit argumentum.

NICO.DE LY.

PROEMIVM

Venerabilis patris, fratris Nicolai de lyra in postillam super epistolam Pauli ad Hebræos Procemium.

CVm venerit qđ p̃fectũ est,euacuabitur qđ ex parte est j.ad Corꝝ.xiij.c.In primitiua ecclesia illi qui de iudaismo conuertebant̃ ad fidẽ christi zelabãt nimis & indiscrete pro lege moysi mouebant̃: s̃m q̃ scribit in lib. de actib⁹ apl̃orꝝ .In quo quidem libro texitur historia nascentis ecclesiæ:vt dicit Hiero.in epistola ad paulinum. Ibi em̃ xxj.ca.introducuntur verba beati Iacobi loquẽtis ad Paulũ apostolum de zelo cõuersorꝝ ad fidẽ christi pro lege moysi sic dicentis:Vides frater quot milia sunt in iudæis qui crediderunt xp̃o:& oẽs sunt æmulatores legis &c.& intantũ ꝓ lege moysi zelabant q̃ dicebant necessariã ad salutẽ ipsam obseruari:vt habetur:Act. xv.quidam descendentes de iudæa.s.in antiochiã vbi erat eccl'ia fideliũ inchoata:dicebãt fratres:q̃a nisi circũcidamini s̃m morem moysi,non potestis salui fieri:& inde orta fuit hæresis nazareorꝝ, dicentiũ obseruantiã oĩm legaliũ esse necessariã ad salutẽ vt dicit Aug.de hæresibus.Paulus igit̃ a deo doctus :nõ solũ in terris per inspirationẽ sicut cæteri apl̃i : sed etiã in cœlis per apertã visionẽ in raptu.sicut scribit Augu.ad Paulinum de videndo deũ: vidẽs hoc esse cõtra veritatẽ euãgelij:scripsit hanc epistolam hebręis ad
F fidẽ christi cõuersis:in ea manifeste ostendẽs impfectionem legis respectu euãgelij:& p ɔ̃ns eius cessationẽ in tp̃e pfectionis:qđ est tp̃us christi.Et ex hoc patet q̃ ista ep̃la inter ep̃las Pauli prima est in ordine doctrinæ:licet sit vltima scribẽdi tp̃e: qđ patet ex duobus.Primo ex mõ scribẽdi:q̃a hãc ep̃lam scripsit apl̃s hebraice vt magis videbit̃.j.scriptura aũt hebraica antiquior est inter oẽs:s̃m q̃ dicit Isido.j.Etymol̃.vnde & aliæ litteræ deriuãtur ab hebraicis & q̃tum ad sonũ & q̃tum ad noĩationẽ.quod patet de litteris græcis.Prima em̃ littera hebraica dr̃ Aleph.Scđa Beth. Prima in græco dr̃ Alpha.Scđa Vita:& sic de alijs saltem in pluribus . Vñ patet q̃ lr̃æ gręcę sunt deriuatę ab hebraicis:& non est dubiũ q̃ latinæ deriuatæ sunt a græcis:sicut idioma latinũ ab idiomate græco:& sic patet ꝓpositũ.Scđo hoc patet ex s̃nia : q̃a in hac epistola veritas legis euangelicæ & eius perfectio ostenditur :in alijs autẽ epistolis paulus apl̃s ad obseruantiã euãgelij fideles hortat̃.prius est aũt legis veritatẽ agnoscere q̃ ipsam veritatẽ obseruare. patet igit̃ q̃ hæc ep̃la prior est ordine doctrinæ.In ṽbo igit̃ p̃assumpto

Diuisio. tria designant̃ ad euidẽtiã huius ep̃læ . Primũ est impfectio legis mosaicę.Secundũ est perfectio legis euãgelicæ. Tertium est ordo vtriusq;.Primum tangit̃ cũ dr̃:Quod ex parte est.Scđm,cum dr̃: Quod perfectum est.Tertiũ,cũ dr̃:Venerit & euacuabit̃:quia adueniente euangelio lex euacuabitur:vt magis videbit̃ in sequẽtibus.Prĩo igit̃ in verbo p̃assumpto tangit̃ imperfectio mosaicę legis:cũ dr̃:Quod ex parte.pars em̃ habet rõnem impfecti:sicut per oppositũ totũ habet rõnẽ pfecti.s̃m q̃ dr̃.iij.Physicorꝝ. Totũ & pfectum idẽ sunt:& ideo impfectio legis mosaicæ bñ designat̃ , cũ dr̃:Ex parte.Ad cuius euidẽtiam notandũ q̃ in lege diuina occurrunt tria cõsideranda.Primũ est fides vnius dei: qđ est quid p̃uiũ ad suscęptionẽ legis diuinæ:q̃a per fidẽ ppl̃s adunat̃ cui lex datur q̃a lex non datur nisi ppl̃o aliquo adunato. Scđm est ipsa lex vel corpus legis :qđ cõsistit in ipsius mãdatis vel monitis. Tertiũ est eius finis.Finis aũt legis diuinæ est beatitudo æterna:sicut finis legis politicæ & hũanæ est fœlicitas politica. In istis tribus lex mosaica inuenit̃ impfecta:qđ patet de prĩo:videlicet de fide: q̃a licet in illa lege fuerit noticia aliqualis vnius dei: & etiã xp̃i in quodã gñali:tñ nõ fuit ibi noticia explicita trinitatis personarꝝ in vnitate essentiæ:nec per ɔ̃ns incarnationis.Cuius rõ est :q̃a sicut cognitio naturalis procedit de imperfecto ad pfectũ: vt dr̃.j.Physicorꝝ. Vnde &

Tria cõsideranda in lege diuina.

Vnde & pueri vocãt primo oẽs viros patres:& oẽs fœminas matres:postea distinguunt vnũquodq;. Ita similiter sup̃naturalis cognitio minor fuit in veteri lege q̃ in noua in qua per christũ veritas lucide est reuelata.propter qđ dicit saluator Ioh.xvij.a. Pater, manifestaui nomẽ tuũ hominibus quos dedisti mihi &c.In signũ huius moyses loquebat̃ ad ppl̃um velata facie:vt habetur Exodi xxxiiij.q̃a mysteria fidei nostrę erãt figuris & ænigmatib⁹ velata ꝓpter qđ patres veteris testamẽti poterant dicere illud qđ scribit̃ j.Corꝝ.xiij.c.Ex parte cognoscimus & ex parte ꝓphetamus . Sil̃r lex mosaica fuit imperfecta q̃tũ ad scđm qđ est legis corpus siue mandata ipsius.Ad cuius euidentiam cõsiderandũ q̃ mandata legis in tria distinguũtur genera:q̃a quædam sunt p̃cæpta moralia cuiusmodi sunt illa quæ sunt de dictamine rõnis: etiã si nulla lex esset posita:sicut est illud mandatum qđ scribit̃ Exo.xx.b.Honora patrem & matrem &c.Et sil̃r illud qđ p modũ monitionis scribitur Leuit̃.xix.g.Corã cano capite cõsurge & honora psonã senis:& sil̃ia.Quædã aũt sunt iudicialia p̃cæpta quæ sunt determinationes quædã moraliũ p̃cæptorꝝ in ordine ad ꝓximũ: sicut de dictamine rõnis naturalis est q̃ malefici moriant̃:ꝓpter qđ p̃cæptum illud morale est qđ habet̃ Exo.xxij.c.Maleficos non patiaris viuere:sed modus mortis vt q̃ lapident̃ vel decapitent̃ & huiusmodi,ptinet ad determinationẽ legis & determinat̃ in iudicialibus præcæptis.Quædam aũt sunt cęrimonialia:& sunt determinationes moraliũ p̃cæptorꝝ in ordine ad deũ : sicut de dictamine rõnis naturalis est q̃ deus honoretur:& ideo datur de hoc præcæptum morale.Exo.xx.b.Memẽto vt diẽ sabbati sanctifices : Modus tñ honorandi deum:vt per talia vel talia sacrificia vel talib⁹ tp̃ibus & hmõi,pertinet ad determinationẽ legis: & hoc determinatur in cærimonialibus p̃cæptis.ꝓpter qđ præcęptũ Exo.xx.b. Memento vt diẽ sabbati sanctifices.q̃tũ ad determinationẽ tẽporis.s.diei sabbati,cærimoniale est'. morale aũt inquãtũ ibi p̃cipit̃ q̃ hõ vacet diuinis.Ista aũt tria prędicta genera p̃cæptorꝝ in lege moysi fuerũt impfecta. Et hoc declarat̃ prĩo de moralib⁹ p̃cæptis duplici rõne.Prĩa rõ est ista:q̃a moralia p̃cæpta in lege moysi ordinabant actus hoĩm exteriores tm̃:propter quod apl̃s in ep̃la ad Rom.iij.vocat legẽ moysi,legem factorũ:de actibus autem interioribus in quibus principalius consistit bonũ moris,nihil ordinabant,aut parum. Sed cõtra hoc videt̃ esse illud qđ habet̃ Exo. xx.vbi cõcupiscentia ꝓhibetur : Non concupisces vxorẽ ꝓximi tui &c.Dicendum est s̃m antiquos doctores : q̃ talis cõcupiscẽtia nõ ꝓhibet̃ inquãtũ est oĩno latẽs in corde:sed ꝓut ꝓrumpebat exterius per aliqua signa:vt per verba scurrilia,tact⁹,& oscula & huiusmodi.Et ideo sic exponunt:Non cõcupisces.i.signa concupiscentis nõ facias.vñ Phil̃.iij.dicit Glo.q̃ lex vetus ꝓhibebat manum:nõ animũ.Vel s̃m alios dicẽdũ: q̃ licet lex vetus ꝓhiberet cõcupiscentiã animi latentẽ:hoc tñ erat in paucis.s.in mœchia & furto.Iterũ in istis sufficiẽter ꝓhibebat concupiscentiã :quia non puniebat trãsgressores:& sic patet q̃ lex mosaica insufficiẽter ordinabat actus interiores.Scđa ratio est : q̃a lex mosaica etiã actus exteriores insufficiẽter ordinabat:sicut patet Deut̃.xxiij.d.vbi dicitur:Non fœnerabis fratri tuo ad vsuram pecuniam:nec fruges nec aliquam aliam rem:sed alieno.Ibi enim permittitur vsura cũ extraneis psonis:quod est illicitũ & cõtra dictamẽ rectæ rationis. Similiter Deu.xxiiij.a.pmittit̃ viro dare vxori libellũ repudij & ex causa indebita.Vñ ibidẽ dr̃:Si accæperit homo vxorẽ:& odio habuerit eã & nõ inuenerit gratiã in oculis eius ꝓpter aliquã fœditatem:scribet libellũ repudij & dabit in manu ei⁹:& dimittet eã de domo sua.indiuisibilitas aũt coniugum per totã vitã est de dictamine rationis naturalis:vt alias declaraui super Matth.Et sic Patet

H

G patet q̃ lex vetus imperfecta fuit in moralibus. Propter hanc aũt imperfectionem lex mosaica dicit̃ pedagogus noster: Gal̃.iij.d.i. regula puerorꝝ & impfectorũ:in quibus non quærit̃ pfectio interior:licet ab exterioribus inhonestis timore disciplinæ reprimentur:& in exterioribus actibus multa eis pmittunt̃ quæ nõ pmitterentur viris perfectis.Propter quod Aug.lib.de spũ & littera exponens illud.ij.Corꝝ.iij.d.Littera occidit &c.dicit hoc esse intelligendum nõ tm̃ de cærimonialibus:sed etiã de moralibus veteris legis:q̃a.s.nõ ꝓhibebãt aliqua quæ de se sunt mortifera : vt patet ex prædictis.Propter qđ dicit̃ ad Rom.iij.d.Ex operibus legis nõ iustificat̃ omnis caro.Secũdo ostendit̃ q̃ cærimonialia fuerũt imperfecta.Ad cuius euidentiam considerandum q̃ cærimoniæ veteris legis sunt in quadruplici differentia. Quædam pertinent ad sacramenta:quædam ad sacrificiũ:quædã ad obseruationẽ:quædam ad sacra.Sacra aũt & obseruationes ordinant̃ ad sacrificia & sacramẽta:q̃a sacra dicunt̃ vasa & loca & huiusmodi q̃bus vtebãtur in sacrificijs & ritu colendi.Obseruationes dicunt̃ quidã modi religiosi viuẽdi quibus vtebant̃ iudæi:qui erãt populus peculiaris ipsius dei:vtpote q̃ custodirẽt se ab aliquibus cibarijs & potibus & vestibus & consilibus: & hoc q̃a erant populus deo cõsecratus per sacramentũ circuncisionis & alia sacramẽta. Nunc aũt ita est:q̃ ex fine accipit̃ ratio eorꝝ quæ sunt ad finẽ:& ideo si ostendatur q̃ sacrificia & sacramẽta erant impfecta: sufficiẽter erit ostẽsum q̃ sacra & obseruatiões erãt impfecta:q̃a ordinabant̃ ad duo p̃dicta sicut ad finem:vt p̃dictũ est.Q; autem sacrificia veteris legis essent impfecta ostendit̃:q̃a quædã erant sacrificia pro peccato oblata:& hæc erãt imperfecta:q̃a non poterãt auferre peccata. ꝓpter qđ dicit apl̃s ad Heb.x.a.Impossibile est sanguine hircorũ & taurorum auferri peccata.Et iterũ ibidem : Omnis quidem sacerdos.s.veteris legis,præsto est quotidie ministrans : vt easdem afferens hostias quæ non possunt auferre peccata.Et hoc idem habetur Esa.xl.d.Libanus non sufficiet ad succendẽdum:& animalia non sufficient ad holocaustum.Libanus autem hic vocat̃ primum tẽplum qđ factũ fuit de libani lignis : aĩalia aũt ibi oblata & quantũ ad partẽ cõcremata,nõ sufficiebãt ad amotionem pc̃ti. Alia erãt sacrificia pacifica .i. ex deuotione oblata ad gratiam dei

B impetrandã seu aliquod beneficium diuinũ: & illa erãt impfecta q̃a gratia diuina seu beneficiũ diuinũ nõ impetrabat̃ rõne oblati muneris:licet aliquando daretur ꝓpter deuotionem & fidẽ offerẽtis.Et hoc est qđ dicit apl̃s ad Heb.ix. d. Tabernaculum factũ est primũ &c.Et sequitur:Quæ est parabola instãtis tp̃is iuxta quam munera & hostiæ offerunt̃:quæ non possunt iuxta cõsciam perfectum facere seruientẽ.Perfectio cõsciæ est per donũ gratiæ : & sic patet ꝓpositum q̃tum ad legis sacrificia.Sil̃r sacramẽta veteris legis erãt impfecta. Ad cuius euidentiã cõsiderandum q̃ illa sacramenta erãt ordinata ad faciendũ hoĩes idonæos ad cultũ diuinũ: & ideo de eis aliqua erant cõia toti populo tã viris q̃ mulieribus: vt purificationes aliquæ ad tactũ immũdi vel mortui:quæ purificationes fiebãt p aspersionẽ aquæ expiationis:de qua hr̃ Num. xix.& cõsil̃ia.Aliqua aũt erant sacramenta solis viris cõueniẽtia: sicut circũcisio.Aliqua solis sacerdotib⁹:sicut ɔsecratio & vnctio sacerdotis & sil̃ia.Cuius rõ est:q̃a sacerdotes speciali modo applicabant̃ ad cultũ dei.Ista tñ sacramẽta p̃dicta erant impfecta: quia nõ cõferebãt grãm:sine qua nõ efficiunt̃ hoĩes idonęi ad cultũ diuinũ:ideo sacramenta legalia dicunt̃ egena & infirma:Gal̃.iiij.b. vbi dicitur sic:Nunc aũt cum cognoueritis deum: immo cogniti sitis a deo:quõ conuertimini iterũ ad egena & infirma elementa? Dicunt̃ aũt infirma:q̃a nõ cõferebant aliquã ptãtẽ spũalem sicut cõferũt sacramẽta nouæ legis.Sil̃r dicunt̃ egena : q̃a nõ cõferebãt gratiã quæ necessaria est ad vtendũ illa potestate.Sed cõtra hoc videtur:q̃a in Exodo & Leuitico quasi vbi dicitur q̃ illa sacramẽta reddebant homines idonęos ad cultum diuinum.Dicendũ quod talis idoneitas erat per quandã mundiciã & expiationem corporalem.sicut in noua lege aliq̃s dr̃ ineptus ad ministrandũ vel celebrandum ꝓpter immundiciã manuũ:& lotio manuum reddit eũ aptũ:sed hæc aptitudo est tm̃ corporalis.sic erat de aptitudine quę dabat̃ p sacramenta veteris legis.ꝓpter hoc dicunt̃ ista sacramenta emundationis carnis:vt habetur Heb.ix.d.vbi dicitur sic:Sanguis hircorũ qui.s.offerebatur in cõsecratione sacerdotũ : & cinis vitulæ aspersus:quo oẽs mundabant̃ a tactu morticini vel immũdi:vt dictũ est:inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.i. corporis:q̃a vt dictũ est,talia nõ cõferebant grãm: sed auferebãt: quędã impedimẽta & irregularitates impediẽtes a tabernaculi ingressu.Sicut in noua lege patet per exemplũ. Quãdo em̃ per prælatos dispensat̃ cũ aliquo illegitime nato vel priuato vno oculo vel hmõi : nõ cõfert̃ ex hoc sibi gratia:sed tm̃ irregularitas tollit̃. Sed cõtra hoc videt̃ q̃ s̃m doctrinã sanctorꝝ circuncisio tollebat peccatum originale: & per ɔ̃ns conferebat gratiam:vt cõmuniter tenetur.

tenetur. Dicendũ s̃m antiquã opinionẽ q̃ tollebat pc̃m̃ originale:non tñ grãm cõferebat.hæc em̃ erat potestas circũcisionis: vt tenetur a multis & magnis quorꝝ rationes hic ꝓpter ꝓlixitatẽ omitto:& in hoc differebat a baptismo:qui non solũ aufert pc̃m̃ originale:sed confert gratiam. Aliter potest dici: q̃ si in circũcisione conferebat̃ gratia:hoc non erat in virtute illius sacramenti:sed ex fide christi venturi,quem protestabatur ille qui circũcidebatur si adultus erat vel alius pro eo si paruulus erat . Et hoc est qđ dicit̃ cõmuniter:q̃ volebat ex fide suscipientium:non autem ex opere operato:per quẽ modũ valent sacramenta nouæ legis.Patet igit̃ q̃ cærimonialia præcæpta legis erant impfecta. Tertio ostẽdo q̃ iudicialia erant impfecta . Quod patet ex duobus . Prĩo ex modo inducendi homines ad obseruationem iusticiæ:ad qđ ordinabantur iudicialia præcæpta.Secundo ex ipsis p̃cæptis.Primum patet sic:proprium est imperfectorum hominum vt inducantur ad iusticiam obseruãdam per timorẽ pœnæ.Vnde dicit Horatius lib. epistolarꝝ:Oderunt peccare boni virtutis amore: Oderunt peccare mali formidine pœnæ.Hoc etiã declaratur rõne:q̃a illud quod cum timore fit,pœnale est & non delectabile.Vnde dicit̃.j.Iohã. iiij.d.Timor pœnam habet.operari autem virtuose nõ est pœnale virtuoso & perfecto,sed magis delectabile.Propter quod dicit̃ ij.Ethicorꝝ:q̃ signũ habitus generati est delectatio in opere . Sed lex mosaica inducebat homines ad iusticiam obseruãdam per timorem pœnarꝝ:propter quod dicit̃ lex timoris:& in signũ huius lex data fuit in terroribus:vt patet in Exo.xix.c.Iam aduenit dies tertius:in quo.s.data est lex:Sequitur :Et cœperũt audiri tonitrua & micare fulgura:& nubes densissima operire montem:clangorq; buccinæ vehementius perstrepebat :tremuitq; populus q erat in castris.Et similiter eadem ratione facies moysi apparuit cornuta:quando secundo apportauit legem in tabulis descriptam :& timuerunt filij israel: vt habetur Exo.xxiiij.In cornibus enim illis designabatur terror & feritas atq; seueritas legis. Patet igitur primum:videlicet imperfectio iudicialium præcæptorꝝ ex modo inducendi ad opera iusticię per timorem pœnę.Scđo idem patet ex ipsis iudicialibus p̃cęptis,quæ aliquando infligebant pœnam innocenti:& aliquando culpabilem non puniebant.Primũ patet p illud quod habetur Nume.xxxv.c.de homicidio oĩno casuali: vbi dicitur sic:Talis qui fortuitu & absq; odio est inimicus &c.interficiebat hominem debere fugere ad aliquam ciuitatem refugij & ibi manere vsq; ad mortem summi sacerdotis. quod aliquãdo erat per magnum tempus:& per consequẽs talis q erat innocens, cum homicidium fuisset oĩno casuale & inuoluntariũ,sine culpa puniebat̃ graui pœna:q̃a oportebat eum exulẽ esse p magnũ tẽpus a sua ciuitate & sua possessione. Secũdum patet vbi subditur de tali fugitiuo innocente.Q; si extra fines vrbium inuentus fuerit,& percussus ab eo qui vltor est sanguinis:absq; noxa erit q eũ occiderit.Debuerat enim profugus vsq; ad mortẽ summi pontificis in vrbe residere:& sic patet q̃ infectio innocẽtis in casu tali remanebat sine pœna,quæ tamẽ est grauis culpa.Talis autem impfectio legis conueniebat imperfectioni populi qui erat ꝓnus ad effusionẽ sanguinis:& ideo si interfector a casu remaneret in sua ciuitate inter amicos interfecti , esset in periculo mortis q̃uis innocens: & sic de facili possent in populo homicidia multiplicari. Et ideo ad hęc mala euitanda data est lex p̃dicta de eius fuga:q̃uis esset innocens:& eadẽ ratione procedit lex si aliquis amicus mortui interficeret eum extra fines ciuitatis refugij:vt sic cogeretur in vrbe remanere:non ex sua culpa,sed propter homicidia euitanda ad quę populus tanq; imperfectus erat pronus . Exemplũ ad hoc idoneum ponit Philosophus.v.Ethicorũ,dicens:q̃ aliquę leges sunt similes regulis:quibus vtunt̃ artifices in lesbia ad dolãdum lapides:quia lapides illius regionis sunt male dolabiles:ideo vtũtur artifices regulis plumbeis,vt possint tortuositati lapidum applicari.Sic in veteri testamento datæ sunt leges aliquam imperfectionem habentes propter imperfectionẽ illius populi. Patet igitur ex prædictis : q̃ legis præcæpta tam cærimonialia q̃ moralia q̃ etiam iudicialia erant imperfecta.Propter quod dicit dominus Ezech.xx.d.Dedit eis præcępta non bona:& iudicia in q̃bus non viuent:& pollui eos in muneribus suis . Dicit p̃cæpta :quantum ad moralia quæ dicuntur nõ bona : nõ ꝓpter hoc qđ ibi aliquod malum præcipiebatur:sed quia per ipsa actus interiores ipsorum imperfecte ordinabant̃.vt visum est supra. Dicit iudicia:in q̃bus non viuent quantum ad iudicialia per quæ regebatur iste populus timore pœnæ:in quo non consistit vita animæ:sed magis in amore.Dicit vlterius : Et pollui eos in muneribus suis .i. pollutos ostendi quantum ad cærimonialia:quia per illa quę offerebãtur pro peccatis,polluti ostendebantur:& tamen non mundabantur:vt visum est supra.Patet igitur quod lex mosaica erat imperfecta si consideretur ipsum corpus legis . Tertio lex mosaica erat imperfecta si

C

Iudicialia imperfecta.

D

Universidad de Deusto
Biblioteca

imperfecta si consideretur eius finis. Sicut enim finis legis humanæ est fœlicitas politica: ita finis legis diuinæ est fœlicitas æterna non solum legis nouæ, sed etiam veteris, propter quod dicit apostolus Roma. x.b. Finis legis christus in quo consistit beatitudo obiectiue. ſm q̃ dicitur Ioh. xvij. a. Hæc est vita æterna: vt cognoscant te solum deū & quem misisti iesum christum. Huncaũt finẽ non consequitur nisi per gratiam: ſm q̃ dicitur Rom. xi. d. Gratia dei vita æterna. Lex autem mosaica non poterat gratiam conferre vt visum est: & per consequens non poterat ad hunc finẽ introducere. propter quod patres veteris testamenti, quantumcumq; iusti descendebant in infernum ad limbum patrum propter q̃d dixit sanctus Iob. xvij. d. In profundissimum inferni descendebant oĩa mea. propter quod fœlicitas æterna nõ promittebatur in lege manifeste: sed tm̃ sub figura, pſperitatis terrenæ: & si aliter, pmittitur hoc est raro & obscure. propter quod dicit apostolus ad Heb. x. a. Vmbram habens lex futurorum bonorum: nõ ipsam imaginẽ rerum: quia non manifeste, sed obscure futura bona quæ sunt bona cœlestia, pmittebat. Patet igitur ex p̃dictis imperfectio legis q̃rũ ad tria prædicta: videlicet quãtum ad id quod est legis præuium: & quantum ad legis corpus: & quantum ad finem ipsius. propter quod dicit apostolus Heb. vij. c. Nihil ad perfectum adduxit lex. Et hæc imperfectio designatur cum dicitur in verbo primo proposito: ex parte: vt prædictum est. Propter quod de hoc potest ex parte exponi illud quod dicitur Iob. xxvi. b. Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum dei. Viæ enim deueniẽdi ad deum sunt vetus & nouum testamentum: sed ea quæ in veteri testamento dicta sunt, illa sunt ex parte: quia sunt imperfecta: vt patet per dicta. Secundo principaliter tangitur in verbo proposito perfectio legis euãgelicæ, cum dicitur. Id quod perfectum est. Et patet eius perfectio comparãdo eam ad legis imperfectionem: quia perfecta est respectu cognitionis fidei: & respectu præceptorum: & respectu finis in quibus lex mosaica erat imperfecta. Quod autem cognitio dei perfecta fit in lege noua: patet per illud quod habetur Ioh. xvij. a. Pater, manifestaui nomen tuum. In figura autem huius velũ templi fuit scissum in christi passione: ad ostendendum quod declarata & manifestata erant quæ prius latebant sub velamine. propter quod ipsa lex noua tanq̃ perfecta in cognitione: est donum perfectum descendẽs a patre luminum: vt habetur Iaco. i. Similiter lex noua perfecta est quantum ad ipsum corpus legis. ſ. quantum ad moralia præcepta: & quantum ad sacramenta: & quantũ ad sacrificia. Primo patet hoc de præceptis moralibus: quia lex noua pfecte ordinat humanos actus: non solum exteriores, sed etiam interiores: & in hoc imperfectionẽ legis suppler. propter q̃d dicit saluator. Mat. v. imperfectionem legis ad implendos. Audistis: quia dictum est antiquis: Non occides: qui autẽ occiderit, reus erit iudicio. Ego autẽ dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. In quo ordinat motum animi interiorem: vt patet. Similiter lex noua actus exteriores ordinat nullum malum permittendo. propter quod dicit saluator Mat. xij. c. Dico autem vobis: quia omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines super terram, reddent rationem in die iudicij. Si autem hic, phibet verbum otiosum per consequẽs verbũ nociuũ: & multo fortius oẽm actum malum. propter quod Matt. v. g. post suppletionẽ p̃ceptorum moraliũ veteris legis: concludit perfectionem euangelij, dicens: Estote ergo perfecti &c. Perfecit aũt christus moralia præcepta legis: eis consilia euangelica supaddendo. propter quod Matthæ. xix. c. iuueni dicenti se custodisse mandata legis & quærẽti vl terius viam perfectionis, dicit saluator: Adhuc vnũ tibi deest: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus: & habebis thesaurũ in cœlo: & veni & sequere me. Sc̃o dico q̃ lex noua perfecta est quantum ad sacramenta: quia conferũt gratiam: quod non faciebant sacramẽta veteris legis. propter q̃d dicitur Ioh. i. b. Lex per moysen data est: gratia & veritas per iesum christum. propter hoc de Iohanne baptista qui per suam prædicationem & baptismum suum disponebat populum ad xp̃i baptismum: & per oĩs ad alia sacramẽta: cum baptismus sit ianua sacramentorum Luc. i. d. dicitur: Ipse præibit ante illũ in spiritu & virtute heliæ parare domino plebem perfectam. Tertio lex noua pfecta est quantũ ad sacrificia: quia in ipsa est vnum sacrificiũ perfectissimum, ſ. eucharistia: quæ non est tm̃ sacramentum, sed etiã sacrificium: q̃a ibi christus quodãmodo immolatur: & fructꝰ suæ benedictę passionis a pp̃o percipitur. tamẽ istud sacrificiũ tanq̃ vnum & perfectum fuit in lege figuratum per multa sacrificia & varia: sicut perfectũ & imperfectum. Eius autẽ perfectio apparet in duobus. Primo q̃a tollit peccata q̃d nõ poterãt facere legis sacrificia. propter q̃d Ioh. i. d. dicitur: Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi: id est peccata omnis fidelis & infidelis. ſm quod dicitur Ioh. ij. a. prima canonica: Ipse est propiciatio pro peccatis nostris non pro nostris tantum: sed etiã pro totius mundi. Secundo apparet eius perfectio: quia augmentat gratiam: ſm q̃d dicit Ioh. vi. f. Qui manducat me viuit propter me. per augmentum. i. gratiæ. Devtroq; autem effectu huius sacrificij dicitur Hebr. x. c. Hic autem vnam pro peccatis hostiam offerens. ſ. semetip̃sum: sedet ad dexteram dei patris. Sequitur: Vna enim oblatione consummauit in sempiternũ sanctificatos: Amotio culpæ ostenditur, cũ dicitur in auctoritate: Vnam pro peccatis hostiam offerens collatio & augmẽtatio gr̃æ, cum dicit: Consummauit in sempiternũ sanctificatos: & sic perfectio euangelij patet ex perfectione sacrificij, propter quod dicitur Heb. ix. c. Christus assistens pontifex futurorum bonorũ, peramplius & pfectius &c. Tertio ostendit perfectio legis euangelicæ quantũ ad iudicialia: q̃a inducit ad obseruantiã legis nõ per timorẽ pœnæ: sed per amorẽ iusticiæ q̃d̃ est proprium perfectorꝝ: vt ẽ dictũ est, ꝓpter q̃d lex noua dicit pfecta ſm q̃ dicitur Iaco. i. d. Qui autem ꝓspexerit in lege perfecte libertatis &c. Item quia nullum innocentem punit: nec aliquod malum impunitum relinquit: q̃a etiam verba otiosa punienda ostendit: vt ẽ dictum est: & nõ solum modo verba otiosa: sed etiam malas cogitationes: ſm q̃ dicitur Mat. v. d. Ego autem dico vobis: q̃ quicũq; viderit mulierem ad concupiscendũ eam: iam mœchatus est eã in corde suo, propter quod lex noua est perfecta de qua põt exponi illud Cant. vi. c. Vna est columba mea, perfecta mea. Dicit em lex noua colũba metaphorice: q̃a est sine felle amaritudinis: nullum innoxium puniens. Dicitur perfecta: q̃a nullum malũ pmittens: & sic apparet perfectio legis euangelicæ quantũ ad legis corpus quod continet mandata. Similiter lex noua perfecta est quantum ad finem legis. Qui quidem finis est vita beata: ad quem finem immediate introduxit lex euangelica: q̃d nõ poterat lex vetus, nisi tm̃ in figura. ꝓpter q̃d dicit apostolus ad Heb. xij. c. Non accessistis ad tractabilem ignem. i. corporalem & visibilẽ: sicut accesserunt iudæi in mõte sinai: sed accessistis vos. ſ. credẽtes in christo ad sion montem ciuitatem dei viuẽtis cœlestem hierusalẽ: & multoꝝ milium angelorꝝ frequentiã: & ecclesiã primitiorũ qui conscripti sunt in cœlis: & iudicem oĩm deũ & spiritum sanctorꝝ perfectorꝝ. ꝓpter q̃d apls Heb. vij. c. postq̃ dixerat: Nihil ad perfectum adduxit lex. ſ. vetus, adiunxit: Introductio vero melioris spei per quam proximamus ad deum. ſ. in lege noua. Pater igitur ex prædictis q̃ lex noua perfecta est: & q̃tum ad cognitionem fidei legi præuiã: & q̃tum ad ipsum corpus legis: & q̃tum ad eius finem. Ista aũt perfectio legis figurata est. iij. Reg. vj. vbi dicit sic: Perfecta est domus dñi in omni ope suo. Lex em noua potest conuenienter dici domus dñi: quia huius dom̃ ipse est ædificator: q̃a lex noua data est ab eo immediate, nõ lex vetus: ſm q̃ dicit Heb. i. a. Multifarie multisq; modis olim deus loquẽs patribus in prophetis: Nouissime diebus istis locutus est nobis in filio suo consubstantiali & coeterno: vt ibidem subditur. Dicitur etiã lex noua domus domini: quia ipse est huius domus inhabitator: quia in sacramento & sacrificio nouę legis. ſ. eucharistia continetur totus christus realiter. Bene igitur dicit: Perfecta est domus domini in omni opere suo: quia perfecta est lex noua in cognitione fidei: in p̃ceptis moralibus: in sacrificijs: in sacramentis & iudicialibus: & perfecte introducit ad finem legis scilicet vitam beatam, quæ est finis diuinę legis. Et sic patet secundum principale. Tertio principaliter ostenditur in verbo prę assumpto ordo vtriusq; scilicet legis & euãgelij, cum dicit: Cum venerit hoc, euacuabitur illud: in quo adueniente euangelio lex ostenditur euacuari. Vbi ostẽditur triplex ordo legis & euangelij. ſ. ordo tẽporis: & dignitatis: & vtilitatis. Prioritate vero tẽporis lex vetus prior est q̃ noua: quia erat dispositio ad ipsam inquãtum per eam hoies retrahebant ab idolatria: & tenebantur sub cultu vnius dei: & sic disponebant ad susceptionem euãgelij. Et hoc est quod dicit apostolus ad Gal. iij. d. Priusq̃ veniret fides. i. lex euangelica: vbi habetur fides explicata, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem quę reuelanda erat. Prioritate autem dignitatis est econuerso, propter quod apostolus ad Gal. iiij. comparat duo testamenta duobus filijs Abrę: quoꝝ primus origine ſm carnem natus est. Secundus aũt scilicet Isaac p repromissionẽ, ꝓpter q̃d fuit prior dignitate. Sed lex noua prior est veteri testamẽto ordine efficaciæ & virtutis: q̃a oblatio illius legis cessat aduenięte euangelio. ſm quod dr̃ad Gal. iij. d. At vbi venit fides iã non sumus sub pedagogo: id est sub lege quę erat pedagogus noster in christo: vt ibidẽ dicitur: quia lex euacuatur adueniente euangelio. Cõsiderandum tamen quod diuersimode euacuãtur præcepta moralia legis & cærimonialia & iudicialia. Ad cuius intellectum sciẽdum: quod quando fit mutatio a contrario in cõtrarium: oportet terminũ a quo totaliter euacuari: sicut q̃ ex albo fit nigrum, albedo tollit. Quando aũt ex imperfecto fit pfectũ: nõ tollitur totaliter terminus a quo, sed tm̃ eius imperfectio

perfectio legis euãgelicæ ex tribus.

perfectio eucharistiæ.

Figura legis veteris.

Ordo triplex legis & euangelij.

eius imperfectio. ſ. q̃n ex minus albo fit magis album: nõ tollitur albedo ꝑcedens, sed tm̃ eius imperfectio. Vlterius considerandũ: q̃n corrumpit terminus a quo per accidẽs illud q̃d est ei adiunctum corrũpit: pot tm̃ manere cũ termino ad quẽ si nõ habeat ad ipm cõtrarietatẽ: nõ tm̃ manet nũero, sed specie tm̃: sicut q̃n de aere fit ignis, manet qualitas symbola. Cærimonialia igit euacuãtur primo mõ: q̃a cõtrariant nouę legis cultui. Ad cuius intellectum sciendũ: q̃ cærimoniæ ficut dictum est, ordinant ad cultũ diuinũ: fm q̃ dicit Aug. in enchiridion ca. ix. Deus colit, spe, fide, & charitate loquendo de cultu interiori. Igit cærimoniæ quæ sunt quędã prestationes cuitus interioris, debẽt cõcordare cultui interiori: q̃ est per fidẽ & charitatẽ. Est aũt triplex status hois. Vnꝰ est in quo habet fides & spes de bonis cœlestibus: & de his per quæ ad ipsa introducimur. ſ. de mysterijs xp̃i: & de vtrisq; sicut de futuris: & hic est status veteris testamenti. Aliꝰ est status hois in quo habetur fides de bonis cœlestibus sicut de futuris: sed de his per quæ introducimur ad cœlestia. ſ. de mysterijs christi habet fides: sicut de ꝑsentibus vel ꝑteritis: & hic status est nouæ legis. Tertius statꝰ est in quo vtraq; habentur tanq̃ ꝑsentia & euidentia & nihil creditur. & hic est status patrię cœlestis. In hoc autem statu tertio vbi nihil credit: nihil est cærimoniale vel figurale ad cultũ pertinens: fm q̃ dicit Apo. xxi. g. Templũ non vidi in ea: dñs deus oipotens & agnus templũ illius est. Pari igitur rõne adueniente statu sc̃o. ſ. nouæ legis, cærimoniæ primi status. i. legis veteris cessare debuerunt & euacuari. Et ideo q̃a cærimoniæ veteris legis significabant xp̃m vẽturum & nondum venturũ: ꝓpter q̃d in noua lege in qua mysterium christi iam est ꝓteritum. Et hoc est q̃d dicit apls ad Heb. ix. b. Translato sacerdotio necesse est vt legis translatio fiat. ſ. q̃tum ad cærimonialia: quia designat ministrorꝝ ecclesiæ & ipsius ppli deuotio. Moralia aũt ꝑcepta euacuant tm̃ modo fm q̃d. ſ. q̃tum ad imperfectionẽ. Cuius ratio est: q̃a sunt de dictamine rectę rõnis: & ideo manẽt q̃ ad substantiã ꝑcepti: remota tm̃ imperfectione. sicut patet Mat. v. vbi positis ꝑceptis moralibus additur perfectio quæ nõ intelligebatur a iudæis esse sub præcepto. Vnde ibidem dicit. Audistis quia dictũ est antiquis: Non occides &c. Et supplet illud quod sequitur: Ego aũt dico vobis: q̃ oĩs qui irascitur fratri suo &c. Et eo modo in ꝓhibitione mœchiæ posito ꝑcepto audit ꝓhibitio desiderij. Ex quo patet q̃ cærimoniæ ficut dictum est, ordinant ad cultũ diuinũ: fm q̃ dicit Aug. in enchiridion ca. ix. Deus colit, spe, fide, & charitate loquendo de cultu interiori. Igit cærimoniæ quæ sunt quędã ꝓtestationes cultus interioris, debẽt cõcordare cultui interiori: q̃ est per fidẽ & charitatẽ. Est aũt triplex status hois. Vnꝰ est in quo habet fides & spes de bonis cœlestibus: & de his per quæ ad ipsa introducimur. ſ. de mysterijs xp̃i: & de vtrisq; sicut de futuris: & hic status est veteris testamenti. Aliꝰ est status hois in quo habetur fides de bonis cœlestibus sicut de futuris: sed de his per quæ introducimur ad cœlestia. ſ. de mysterijs christi habet fides: sicut de ꝑsentibus vel ꝑteritis: & hic status est nouæ legis. Tertius statꝰ est in quo vtraq; habentur tanq̃ ꝑsentia & euidentia & nihil creditur. & hic est status patrię cœlestis. In hoc autem statu tertio vbi nihil credit: nihil est cærimoniale vel figurale ad cultũ pertinens: fm q̃ dicit Apo. xxi. g. Templũ non vidi in ea: dñs deus oipotens & agnus templũ illius est. Pari igitur rõne adueniente statu sc̃o. ſ. nouæ legis, cærimoniæ primi status. i. legis veteris cessare debuerunt & euacuari. Et ideo q̃a cærimoniæ veteris legis significabant xp̃m vẽturum & nondum venturũ: ꝓpter q̃d in noua lege in qua mysterium christi iam est ꝓterium

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ Incipit epistola Pauli ad Hebræos.

MVltifa.&c. c ¶Olim.Non est nouum. Ca.II. d ¶Deus.qui inuariabilis tunc & nunc. e ¶Loquens.qa qd tunc,etiã nunc. f ¶Patribus.q carne & cultu dei p̃res nobis sunt. g ¶In prophetis.Non em̃ ipsi:sed deus in eis. Multifarie.i.multotiens abraæ,isaac & iacob & cæteris:& eisdẽ.sæpe. b ¶Multisq; modis.qa modo per somnia:vt danieli:modo aperta voce,vt moysi:modo interiori inspiratione,vt dauid. Vel,Multifariã. multo & diuerso genere locutionis:vt per somnia vel inspirationes:vel apertas voces.Multisq; modis:rerum diuersis mysterijs futura significans: h ¶Locutus. quia idem modo qui olim. i ¶Nobis. filijs illorum patrum.Ne de alijs puteẽ nobis locutus q̃ illis:quod poterat videri si alij loqueretur genti.Multifarie.In omi genere loquẽdi:vt figuris:visionib⁹ somniorum:locutionibus angelorum. Multisq; modis:rerum creatione:vt in formatione adæ:& transitu maris rubri:& simib⁹ in actibus.Olim patribus in prophetis: Nouissime nobis in filio.Tempus enim cõstituit dñs promissis suis:& tp̃s eis quæ promisit implendis.Promissionũ tpa habuerunt pphetas afflatos & impletos verbo dei vsq; ad iohannem:ab illo aũt vsq; in finẽ tp̃s est implendi quæ pmissa sunt. Vnicus dei filius venturus erat ad homies assumpturus hoiem: & per id futurus hõ moriturus resurrecturus,ascẽsurus,sessur⁹ ad dexterã p̃ris:impleturus in gentib⁹ promissa.Quod loquens & locutus p̃ns,de p̃terito:præteritũ de p̃nti posuit,significat id se loqui per filiũ qd locutus est per pphetas. Nisi q in pphetis occulta veritatis & adhuc implẽda:in filio aũt aperta & cõpleta.In pphetis.Aug.Prophetandũ fuit:vt nõ subito veniens horrereẽ:sed creditus expectareẽ: k ¶In filio.Qui pphetis est maior: est em̃ dñs pphetarũ, impletor & sanctificator. Sic em̃ ppheta est q & dñs prophetarꝝ.Sic & angelus xp̃us est:& dñs angeloꝝ.Nã & ipse dictus est magni cõsilij angelus. Et moysi dictum est de eo:Suscitabo eis pphetã siẽm tui.Si xp̃s nihil annunciaret:angelus non diceret.Si nihil pphetaret:propheta non diceretur.Ex eo q p̃ns annunciauit, angelus erat:ex eo q futurũ p̃dixit,propheta erat:ex eo q verbũ dei caro factũ est,& angeloꝝ & pphetaꝝ dñs erat. l ¶Cõstituit.Iam immutabilẽ. m ¶Hæredem vniuersorum.i.possessorem ois creaturæ.Nõ em̃ iam portio dñi est iacob tm̃ & ps eius israel:sed oẽs prorsus nationes mũdi.Hęredis aũt vtiẽ noie:vt duo quædã p hoc astruat & ostẽdat.s. q ppri⁹ sit fili⁹:& q donationis illi nulla cõtingat amissio.Dicẽdo ergo hęredẽ,humilitatis demõstrauit indiciũ.Deinde ad superiorem gradũ altiorẽq; trãscendit,dicẽs:Per quẽ.vt per verbũ patri coæternũ.Fecit.nõ solũ æterna & inuisibilia & immutabilia q̃ minus nobis sunt nota:sed,Et sæcula.i.visibilia & mutabilia. n ¶Qui cum sit splendor gloriæ &c.Hic ẽm diuinã naturã cõmendat xp̃m ostẽdens eũ coæternũ & coæqualẽ patri:eiusdemq; cũ eo substãtiæ:sed alterũ in psona.Attẽde qualiter hic duas vias ingrediẽ.Vna quidem reuocãs nos a nefando errore sabellij.Alia vero ab arrianicæ impietatis errore.Ne puteẽ pater vel vnicũ nõ habere:vel filius extraneus a patre subsistere.Sunt enim quidam q eũ extraneũ esse delyrẽt,qd male visum est arrio.Alij q nõ alterum patrẽ,alterũ filiũ suppingere moliunẽ,sed eundẽ aliqñ patrẽ aliqñ filium.Integra ergo cõmonet rõne:& qa dei filius:& q nõ ab eo alienus existit.Hoc autem religioso debemus accipere intellectu:& si quid absurdũ fortasse occurrit, ab acie mentis abigere. Vbiq; siquidẽ religioso nobis opus est intellectu: maxie ṽo vbi de deo vel loquimur aliqd,vel audimus:qa nec ad loquendũ digne de eo lingua sufficit:nec ad p̃ficiendũ p̃ualet intellectus. Multa em̃ de deo intelligimus quæ loq penitus nõ valemus:multa recte loqmur quæ intelligere nõ sumus idonei.Verbi grã.Q vbiq; deus est scimus & dicimus:quõ aũt vbiq; sit, intellectu nõ capimus.Itẽ q est incorporea quædã virtus quę oim est causa bonoꝝ scimus:quõ aũt q̃ ista sit,penitus ignoram⁹.Sunt etiã quædã quæ dici nõ p̃nt,q̃uis mente capianẽ:ita vt etiã ip̃m paulũ videamus in quibusdam talibus quasi infirmari & nõ integra pponentem exempla:sicut hic cum ait:Qui cũ sit splendor gloriæ &c.vtens improprijs noibus:quia ppria reperire non poterat:& rerũ temporalium

F

Christus maior p phetis. Esa.9.b. Deu.18.d

Arriana impietas

Incipit ep̃la Pauli ad Hebræos.

¶m̃tis locutioib⁹.
Vltifa- Ca.I. a ¶m̃tis qualitatib⁹.
rie multisq; mo b dis olim de⁹ lo- c a¶seruis p seruos.
quens pãtrib⁹ d in prophetis: a¶qa post hanc nõ sequitur alia locutio.¶in fine temporum. b¶quasi adhuc supersunt qui audierũt & viderunt. ¶filijs.
h Nouissime diebus istis locutus est f a¶q maior pphetis:vñ & eũ ẽm vtrãq; naturã cõmendat. b¶ẽm humanitatẽ.vñ:Postula a me & dabo tibi gen.here.c¶qa filius & nunq; perdit quicq; de oi dato patris.
k l m nobis in filio: quẽ cõnstituit hærẽ g a¶vt p ṽbũ.b¶nõ solũ ęterna:q̃ min⁹ nota.
dem vniuersorũ:per quẽ fecit & sẽ h a¶ẽm diuinitatem.b¶ex p̃re & idem cũ eo. ¶lumen de lumine.
n cula. Qui cum sit splendor gloriæ i

poraliũ similitudine ad ostẽdendã veritatẽ æternoꝝ.i. patris & filij coæternitatẽ:q̃uis tpalia integra collatione æternis cõparari nõ possunt. In æternitate em̃ stabilitas est:in tpe varietas.In æternitate oia stant:in tpe alia alijs succedunt. In creatura nihil inuenimus coæternũ:qa nihil ęternũ:sed sufficit ad similitudinem vt inueniamus coæuũ.Coæua em̃ dicimus quęq; eandẽ habent mẽsurã temporꝝ: nec alterũ ab altero tpe p̃cediẽ:ambo tñ esse cœpisse dicimus. Et si in creatura coæua inuenire poterimus:non tamen generans & generatum: sicut in trinitate generaliter coæ ☞ternum

Coæua q dicant.

G

Incipit postilla venerabilis patris,fratris Nicolai de lyra super epistolam ad Hebræos. Ca.I.

MVltifarie &c.Sicut prædictũ est apostolus hanc ep̃lam scripsit aliquibus conuersis ad fidem christi de iudaismo:volẽtibus seruare legalia cum euangelio:quasi non sufficeret ad salutem gratia christi.Et ideo in hac epistola ostendit eminentiam noui testa. respectu veteris: ostendens quod vetus comparatur ad nouum sicut dispositio ad formam: & sicut imperfectum ad perfectum quod euacuatur & cessat aduenieẽte perfecto: vt dicitur i.Coꝝ.xiij.c.Diuiditur autem hæc ep̃la in duas partes.s. procemium & executionẽ. Scd'a pars ponitur ibi:Qui cum sit splendor.In prima autem parte proponit excellentiam noui testamenti respectu veteris ex tribus.videlicet ex tempore,ex legislatore,ex modi tradendi diuersitate.Differẽtia temporis tangitur in hoc: q vetus testamentum olim fuit traditum:nouum autem diebus istis nouissimis: gratia autẽ perficit naturam:& ideo simis est processus gratiæ:sicut & naturæ suo modo.Nunc autem in cognitione naturali processus est de cognitione cõfusa & indeterminata ad determinatã & perfectã:vt patet.i. Phisicoꝝ.ppter hoc vt ibidẽ dr̃:pueri in principio vocant omes viros patres:& oẽs fœminas matres:postea distincte cognoscũt. Et sic simr est in cognitiõe supnaturali: qa in veteri testamẽto fuit cognitio imperfecta:in nouo aũt qd posterius datum est, veritas manifeste reuelatur.Excellentia aũt ex parte legislatoris ostendiẽ quia licet vtrumq; testamentum sit a deo datum:vetus tamen tradidit per angelum qui loquebaẽ moysi in persona dei:Act.vij.e. Hic est moyses qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo q loquebatur ei in monte sinai.nouum autem testamentum tradidit deus per seipsum:qa per filium incarnatum qui est vnus deus cũ patre:& hæc excellentia noui testamenti ad vetus tangitur,cũ dr̃, q deus olim erat loquens patribus in prophetis.in nouo autẽ testamento,locutus est nobis in filio.Excellentia aũt ex mõ tradendi est: qa vetus testamentũ traditũ est obscure sub velaminibus & figuris:nouũ aũt testamentũ traditũ est lucide & aperte.Et hoc notaẽ cũ dr̃:Locut⁹ est.s.plane & sensibili voce & hũana.vñ Ioh.xvj.g.dictũ est ipsi xp̃o ab ap̃lis:Ecce nũc palã loqueris & puerbiũ nullũ dicis.His dictis patet snia. a ¶Multifarie.i.per diuersas figuras & velamẽta sacrificijs & sacramentis & huiusmodi quæ erãt figuræ eoꝝ q̃ sunt facta tpe xp̃i. b ¶Multisq; modis. Quia aliqñ fit reuelatio per visionem corporalẽ. sicut Dañ.v.b. Apparuerunt digiti manus scribentis in pariete.Aliquãdo per visionem imaginariã:sicut dr̃ Esa.vj.a. Vidi dñm sedere sup solium excelsum &c.Aliquando per visionẽ intellectualẽ tm̃:sicut de dauid dicitur in plogo sup Ps̃. c ¶Olim deus loquens.i.ab antiquo & ex multo tempore paulatim assuefiendo vt crescerent homines in cognitione mysterioꝝ incarnationis & veritatis:quæ p xp̃m facta est:vt dr̃ Ioh.j. d ¶Patribus in prophetis. Quibus angeli reuelabant occulta diuina:& ipsi vlterius ppl'o denunciabant. e ¶Nouissime diebus istis.i.tempore gratię & veritatis reuelatæ. f ¶Locutus est nobis in filio.i.per filium incarnatũ. g ¶Quem constituit hæredẽ vniuersorum.q̃tum ad naturam assumptã. eo em̃ ipso q natura humana a verbo assumpta est in vnitate suppositi:eo ip̃o cõstituta est sup oẽm creaturã. h ¶Per quẽ fecit & sæcula.q̃tum ad naturã diuinã. pater em̃ operaẽ per filiũ sicut per artẽ:qa ẽm Aug.filius est ars oipotẽtis dei plena rõnibus oim viuentiũ.Sæcula sunt reuolutiones & spacia tporꝝ:qa a patre per filiũ nõ solũ facta sunt incorruptibilia & æterna a parte post:sed etiã corruptibilia. i ¶Qui cũ sit splẽ.&c.hic ponit ✠executio

Diuisio.

H

☞ ternũ vnigenitũ.In creaturis em̃ nõ ex eo incipit gneratũ ex q̃ generãs.In creatore ṽo nõ p̃cessit genitor genitũ.Nõ p̃nt ergo cõparari tpalia æternis integra collatiõe:sed tñ p̃nt ex aliq tenui & parua similitudine coęua coęternis cõparari.Inueniam⁹ itaq; coęua.Nã de scripturis admonemur ad has similitudines.Legim⁹ ei scriptũ de ipsa sapia: Cãdor est lucis æternæ.Itẽ speculum est sine macula dei maiestatis.Ecce ipsa sapia dicta est cãdor lucis ęternę.i.imago p̃ris & speculũ.Et hic ait ap̃ls: Splendor gl̃iæ.Coętern⁹ est ei p̃ri fili⁹:vt coęu⁹ est splẽdor igni.Si em̃ lucernã accẽdere cupio:nõdum est ibi ignis,nec splẽdor:mox aũt vt accẽdero:simul & cũ igne splendor existit.Ergo fili⁹ dei ẽm h̃ dr̃ splẽdor gl̃iæ q ei sẽp p̃r est q̃ habet de q̃ sit nõ ẽm hoc q pri⁹ esset p̃r:& postea fili⁹:semp ei p̃r:semper fili⁹ de p̃re est.Semp igiẽ fili⁹ nat⁹:semper p̃r est:semp de illo imago.Ecce nõ potuisti coæterna inuenire in creaturis & inuenisti coæua:quoꝝ pportiõe intelligis coæternũ filiũ,ęterno gignẽti.Q em̃ est tpali coæuũ,hoc est æterno coæternũ.Sed attendendũ q cũ in his.s.igne & splẽdore sit coæuitas:nõ tñ oimoda est ibi æq̃litas:qa splẽdor q ibi fundiẽ de igne,min⁹ lucet q̃ ipse ignis.hñt ergo ista similitudinẽ:sed nõ oimodã ęq̃litatẽ. Ex alioꝝ igiẽ pportiõe tpaliũ,quoꝝ alterũ est ex altero:etsi nõ coęuũ:tñ cõsubstãtiale:fili⁹ p̃ri cõsubstãtialis oñdiẽ.Nasciẽ em̃ hõ de hoie: & equus de equo.Nec est hoꝝ alter alteri coæuus:qa nat⁹ ab eo de q̃ nat⁹ ẽ,tpe p̃cediẽ:sed tñ & ille hõ & iste hõ:& ille equ⁹ & iste equ⁹ i.eiusdẽ substãtiæ sunt:diuersa sunt tpe,sed nõ sunt diuersa natura.Simr & de deo p̃re de⁹ fili⁹ nat⁹ est:& cũ sit ei coętern⁹:est ẽt eiusdem naturæ nõ minor eo:qa de⁹ de deo,vt hõ de hoie nat⁹ eiusdẽ substãtiæ est:& equ⁹ ex equo.Ecce aliud gen⁹ similitudis.hic laudaẽ æq̃litas:ibi coęuitas.Iũge igiẽ:qa totũ qd laudabile est i creaturis qb⁹ aliqd deest:simul est i creatore,cui nihil deest: ibi tñ qd iuenimus.i.hõ & hõ & duo hoies sunt:hic ṽo p̃r & fili⁹ vn⁹ de⁹.Iõ ap̃ls ait:Qui cũ sit splẽdor gl̃iæ.P̃r est gl̃ia:fili⁹ idẽ cũ eo:& eũ notificans hõ fact⁹:vt radius solẽ. a ¶Figura sub.Ecce alr̃ psonalr̃:vt figura ab eo cui⁹ est figura.Sed æqualis: qa nec parũ dissimis sicut ipse ait:P̃r in me est:& q videt me, videt & patrẽ meũ. Attẽde q hęc noia.s.lumẽ,gl̃ia,qñq; ad naturã diuinã referunẽ:qñq; ad psonam.Et qñ ad psonã referunẽ: mõ ad patrẽ mõ ad filiũ referunẽ. Dicimus em̃,p̃r est lumẽ:& fili⁹ est lumẽ.Simr p̃r est gl̃ia: filius est gl̃ia:& hi duo vna gl̃ia & vnũ lumẽ:nõ duo.Et dr̃ fili⁹ gl̃ia de gl̃ia sicut lumẽ de lumine:& principiũ de pricipio:& de⁹ de deo:nõ tñ duo dij,sed vnus:nõ duo principia,sed vnũ.Splendor aũt & figura sicut & imago pprie ad psonã filij referunẽ & relatiue dicũtur. b ¶Portãsq; oia &c.Supra dictũ est:qa per ip̃m fecit oia. Hic ei nũc summã auctoritatis attribuit:ex eo q cũ auctoritate cũcta gubernat & cõtinet.Sicut em̃ ab eo creata sunt oia:ita p eũ imutabilẽ cõseruanẽ.Creatoris em̃ oipotentia cã est subsistẽdi oi creaturæ:q̃ virtus si ab eis q̃ cõdidit regẽdis aliqñ cessaret: simul oim rerũ sp̃es & natura cõcideret.Iõq; dñs ait:P̃r me⁹ vsq; nũc opaẽ:& ego operor illud,cõtinuationẽ quãdã opis ei⁹ (q simul oia ꝯtinet atq; administrat) ostẽdens.In quo ope etiã sapia ei⁹ pseuerat: de qua dr̃: Pertingit a fine vsq; ad finẽ fortiter:& disponit oia suauiter.Deus ergo oipotẽs incõmutabili æternitate,volũtate,ṽitate: semp idẽ mouet p tp̃s creaturã sp̃ualẽ:mouet etiã p tp̃s & locũ creaturã corporalẽ:vt eo motu naturis q̃s cõdidit administret.Cũ igiẽ tale aliqd agit:nõ debem⁹ opinari ei⁹ substãtiã qua de⁹ est tpib⁹,locisq; mutabilẽ:siue p tpa & loca mobilẽ:cũ sit ip̃e & interior oi re:qa i ipso sunt oia:& exterior oi re: qa ip̃e est sup oia: & antiqor oib⁹: qa ip̃e est añ oia:& nouior oib⁹:qa idẽ ip̃e est post oia.s.post oim initia.Iõq; p̃tãte ei⁹ ꝯmẽdãs ap̃ls ait:Portãsq; o.&c.Et nota p simẽ dictũ esse.Hoc ei dico facilitatẽ cõtinẽdi voluit designare p metaphorã illoꝝ q sine vllo labore, ṽbo, vel digito mouẽt aliqd vel efficiũt:ita xp̃s molẽ creaturæ,magnitudinẽq; sine labore cõtinet & gubernat.Attẽde q cũ hic dicat ap̃ls xp̃m oia ꝯtinere:supra dixit patrẽ p ip̃m oia fecisse.vbi ait:Per quẽ fecit & sæcula:Tãq; facere ip̃e nõ posset,si ei nõ porrexisset p̃r dexterã:vel tãq; aliqd in ipso instrumentũ fuerit p̃ris operãtis.Sed si ab eo gubernanẽ oia:nõne ab ipso facta sunt:Nõ igiẽ vt te hæretice inaniter suspicaris tãq; aliqd instrumentũ extitit:neq; p eũ dr̃ p̃r fecisse,tanq; ipse facere nõ posset.Sed sicut dr̃ p̃r iudicare p filiũ:qa eũ cõstat opificẽ genuisse.Si em̃ cã eius p̃r est ẽm q p̃r:multo magis eoꝝ cã est q̃ p filiũ facta declaranẽ. c ¶Purgatiõnẽ.Postq; ostẽdit eius excellentiam quã cuncta creauit:& gubernat:hic hũilitatis eius benignitatẽ cõmendat.Cõmonet em̃ nos crucis mox,& resurrectionis & ascẽsionis,vbi ait:Sedet &c. d ¶In ex.dicẽs:nõ loco cõcludit deũ sed oñdit hoiem xp̃m oib⁹ altiorẽ,& oib⁹ eminẽtiorẽ:Sic & p dexterã nõ deũ deformauit:sed similitudinẽ honoris demõstrauit. Cõsessus em̃ nihil demõstrat aliud nisi honoris æqualitatẽ.Cõtemplare sapiẽtiã pauli:imo nõ pauli sapiam,sed sp̃ussc̃ti mirare gratiã nõ ei suã intelligentiã mẽte ppria pcreauit:sed sp̃ussc̃tũs infudit. Attẽde ergo p q̃les ap̃lica sapia eos subleuat gradus:& q̃lr eos ad ipsum apicẽ pietatis adducit. Vbi itẽ añq; deficerẽt & eos obscuritas occuparet:vide quõ eos ad inferiora reuocauit. Qñq; ei q̃ sunt hũilitatis eloquiẽ. qñq; ṽo altiora intonat:nec semp in hũilib⁹ remanet:nec in excelsis perdurat:sed veluti qbusdã gradibus nũc ad alta fastigia subleuaẽ:nũc ad inferiora declinaẽ.Sicut em̃ q infantulũ quẽpiã ad excellẽtiora vult paulatim sursum q surrigere:gradatim hoc facit ab inferioribus ad supiora cõscendẽs.Demũ cũ sursum puenerit,obscuritatib⁹ ac defectiõib⁹ eum fatigari vidẽs:post alta deponit eum ☞ad inferio

C

†De pœ. di.2.c.ille aia.

a¶vel character.¶plena oñsio essentię p̃ris. b¶sicut ab eo creata:ita ab eo cõseruanẽ.
a b &figura substantiæ eius:põrtansq; a b a¶p sime.¶solo imperio.b¶q nõ minor gubernãdo q̃ creãdo.c¶hoc iã ad nos purgãs a pc̃tis:q talis est p humanitatẽ,ẽm quã crucis
c omnia vẽrbo virtũtis suæ, pũrga- c passionẽ & mortẽ ptulit.a¶qescit & ꝯregnat
tionem peccatorum faciẽs: † sedẽt d a¶sublimat⁹ ad æqualitatẽ p̃ris.b¶locatus. ¶sup oia loco & dignitate:Nõ in paradiso: vnde adam cecidit sed altius.
d ad dẽxterã maiestatis eius in ẽxcel

NICO.DE LY.

✠executio:in qua declarat illud qd p̃missum est.s.eminẽtiã noui testamẽti respectu veteris.Et qa differẽtia vtriusq; testamẽti ex parte tpis manifesta est:iõ hoc dimittit tãq; manifestũ. Sed scd'm pbat & declarat.s.eminẽtiã ex pte legislatoris:& per ꝯñs alia eminentia erit declarata:q̃ est ex mõ tradẽdi.Igiẽ executio huius ep̃læ diuidiẽ in duas ptes:qa prio ostẽdiẽ eminẽtia latoris no.te. Scd'o ostẽdiẽ qualr̃ & p q̃ adhęrendũ est ipsi legislatori & no.legi. Scd'a pars incipit in prin.xj.ca.ibi:Est aũt fides &c.Circa primũ aduertendum q ve.te.traditũ est p angelos ipsi moysi: & p moysen sacerdotibus:& p sacerdotes ipsi ppl'o.Et igiẽ prio ostẽdiẽ eminentia xp̃i legislatoris respectu angeloꝝ.scd'o respectu moysi. tertio respectu sacerdotũ ve.te.Scd'a pars incipit.iij.ca.Vñ fact⁹. Tertia v.c.Ois põti.P̃ria adhuc in duas partes diuidiẽ:qa prio p̃ferẽ ipse xp̃s angelis.scd'o,ex hoc cõcludiẽ quanta reuerentia sit exhibẽda doctrinæ nouæ legis.Scd'a incipit seq.ca.Propterea abũ.P̃ria adhuc diuidiẽ in duas partes:qa prio poniẽ excellẽtia xp̃i: & ostẽdiẽ q ab ea deficiunt angeli. Scd'o pbaẽ vtrũq; per scripturã veteris testamẽti,ibi:Cui em̃ dixit aliqñ angeloꝝ.Excellentia aũt xp̃i tangitur in quattuor.Prio qa est patri coæternus.Scd'o: qa cõsubstãtialis.Tertio:qa ęqualis est ei in p̃tãte.Quarto:qa ęqualis est ei in dignitate.Ab istis aũt deficiũt angeli.Coæternitas aũt tangiẽ ibi: Qui cũ sit splendor.Filius em̃ pcedit a patre vt splendor a sole:q splendor est soli coæuus: & esset æternus si sol esset æternus. Sed nõ solũ filius dr̃ splendor,sed splẽdor gl̃iæ:qa gloria est clara noticia cũ laude.filius aũt pcedit a p̃re,sicut noticia de noticia:qa filius est sapia genita:& ideo dr̃ splendor gl̃iæ.Consubstantialitas aũt filij ad patrẽ tangiẽ ibi: a ¶Figura substãtiæ. Et accipiẽ hic figura p imagine.filius em̃ est imago naturalis ipsius patris: homo autem est quasi imago artificialis.ppter qd magis dicitur ad imaginẽ dei q̃ eius imago.sicut aliter est imago regis in filio suo naturali:& in denario seu statua. Filius igitur in diuinis est imago naturalis:& ideo diciẽ imago vel figura substãtiæ.i.eiusdẽ substantiæ cũ p̃re.Et qa illa est indiuisibilis:& p ꝯñs est eadẽ substantia numero in p̃re & filio.Nõ sic aũt in rege & ei⁹ filio:qa est eadẽ specie tm̃.Equalitas aũt potẽtiæ tangiẽ ibi: Portansq; omnia &c. Potentia em̃ dei patris apparet in duobus.Primo in creaturarum pductione & cõseruatione.subtracta em̃ eius influentia in nihilũ redigenẽ.Et qa pater & fili⁹ sunt vna causa creaturæ:igiẽ est cã cõseruans creaturæ:sicut & pater.Et hoc est qd dr̃: b ¶Portansq; omnia.Id est sustentans & cõseruans in esse. c ¶Verbo virtutis suæ.Id est suo imperio virtuoso:quia suum dicere est facere.Scd'o apparet dei potentia in iustificatione impiorum:qa non min⁹ est iustificare impium q̃ creare cœlũ & terrã: ẽm Augustinũ.In hoc autem filius est æqualis patri.Et hoc est quod subdiẽ: Purgationem peccatorum faciens. Equalitas autem dignitatis tangitur, cum subditur: d ¶Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Quia si hoc referatur ad diuinam naturam: eadem dignitas est patris & filij:sicut eadem natura.Si autem referatur ad humanã naturam:sic non est ibi æqualitas: qa ẽm illam est minor patre: Diciẽ tamen etiam ẽm hoc filius sedẽs ad dexteram patris per modum cuiusdam associationis:inquantũ humana natura est verbo coniuncta:& sic eadem veneratione veneratur.Vel aliter dicitur sedere ad dexteram &c. id est in potioribus bonis. Et quia quattuor prædictis excellentijs angeli deficiunt:ideo concludit de christo: ✠Tanto

Diuisio.

Traditio ve.testa.

D

Excellentia xp̃i in quattuor

Fili⁹ quõ imago.

Potentia patris in duobus.

E ☞ ad inferiora quo respirare, atq; animũ recreare valeat. Post item cũ refect⁹ fuerit ad alia alta sustolit. Ita circa hebræos beatus facit apl's: q̃s paulatim ad noticiã dei erigit: inter alta memorãs humilia vbiq; magr̃i sui vestigia ꝯñs. Nã & ipse sic faciebat aliqñ q̃dẽ ad altiora discipulos suos subleuabat: aliqñ eos ad inferiora imbecillitatis eorꝝ gratia reuocabat: nequaq; eos ꝓlixo tpe in altera ꝑmanere pte ꝑmittens. Ita in hac tota serie facit apl's prius alta cõmemorat, dicẽs in filio vbi ꝓpri⁹ intelligit̃ fili⁹ q est supior & excellẽtior vniuersis. Deinde ad humilia descẽdit dicens quẽ cõstituit hæredẽ. Deinde ad alta redit dicẽs: p quẽ fecit & sæcula. Postea ad altiorem oĩbus gradũ venit dicẽs: Qui cum sit splen. &c. Deinde ad humilia loquit̃: pur-
Ps̃.8.b. gationẽ pc̃tõꝝ faciẽs. Inde ad alta narrando reuertit̃. Sedet ad dexteram maiestatis. a ¶ Tãto melior. In psalmo tñ ait: Paulo minus minoratus est ab angelis. Hic eisdẽ melior dr̃. Et sicut illud ẜm humanã naturam: ita & hoc ẜm diuinã dictũ esse posset intelligi: nisi adderet̃ effectus per qd' aperitur ꝙ hic loquit̃ de eo ẜm carnẽ. Nã ẜm hoc ꝙ pr̃is substãtiæ cõsubstãtialis agnoscitur: nõ est fact⁹, sed nat⁹ de eo ergo ẜmo versat̃ ẜm hũanã naturã ẜm quã & minor fuit angelis passiõe: & maior & melior ẽt grãe plenitudine: de qua & ipsi angeli ad mẽsurã accipiunt. b ¶ Differẽtius no. Dũ mortalis, differẽs nomẽ habuit: qa angeli ministrabãt ei. Postq; immortalis magis differens. Et qa hoc posset & nõ p̃ illis, addit: p̃ illis. i. valde differẽs a noĩe angelorꝝ: hoc est nomẽ qd' est sup oẽ nomẽ. s. de⁹ siue fili⁹: qd' reuera digni⁹ est illo q̃ illi dicunt̃ angeli. i. nũcij. Filij em̃ nomẽ ꝓprietatẽ ondit, nõ adoptionẽ: qa nisi esset ꝓprius fili⁹, nõ posset ex hoc apl's am-
F plitudinẽ honoris asserere. Proprius aũt fili⁹ est de ipso pr̃e genitus. Si aũt adoptionis grã esset fili⁹: nõ solũ patre, sed etiã angelis minor esset. c ¶ Hodie. Ne p̃terita gñatio videret̃. Q̃q; em̃ possit etiã ille dies intelligi quo xp̃s ẜm hoiem natus est: tñ qa hodie p̃ntiã significat atq; in æternitate nec p̃teritũ est quicq; quasi esse desierit: nec futurũ q̃si nondũ sit: sed p̃ns tm̃: qa qcq̃d æternũ est, semp est: diuinius accipit̃ de sempiterna gñatione sapiæ dei: quã fides sincerissima & catholica p̃dicat. d ¶ Ego ero &c. Ad honorem illi⁹ vel illi hoĩ de v̾gine nascituro. Põt tñ & ẜm carnẽ hoc accipi dictũ: etem̃ caro cõicat altiorib⁹: sicut & diuinitas humilibus. e ¶ Ero. Futurũ qa de incarnatione filij hoc dr̃. f ¶ Iterũ. Visibilem carne assumpta q añ inuisibilis in mũdo erat: q̃ assumptio
Mat.13.a. dicitur exitus a pr̃e: introductio ad hæreditatẽ, vbi iubet̃ adorari.
Ioh.16.f. g ¶ Introducit. Xp̃s aduẽtũ suũ carnalẽ exitũ vocat, dicẽs: Exijt q seminat &c. Et iterũ: Ego a pr̃e exiui & veni in mundũ. Paulus v̾o introitũ vocat. Foris em̃ eramus a deo: sicut q sunt extra regales aulas in vinculis colligati: & q habẽt apud regẽ pro culpis aliquam offensam. Egressus qppe sic ad nos christus. i. carnẽ sumẽs & collocut⁹ nobiscũ, regis p̃cepta innotuit: & sic de pc̃tis nos emẽdans ad deũ cõuertẽs, in aulã regalẽ velut mediator optimus introduxit recte igitur introitus & exitus vocat̃ carnis suę aduẽtus.
☞ Et adorent

a ¶ hic cõparat & p̃fert angelis. b ¶ dignior. c ¶ euidẽter ẜm hoiem factus.
a sis: tãto melior ãgelis effect⁹ quãto a
a ¶ honorificẽtiã: qa surrexit & ascẽdit.
b to differẽtius præ illis nomen hæreditauit. Cui em̃ dixit aliquando b
a ¶ præ angelis. ¶ vel maiori. b ¶ nec postq; cõfirmati. a ¶ ecce nomẽ. b ¶ cõsubstãtialis: non adoptiuus. c ¶ quia.
angelorum: † filius meus es tu: ego
a ¶ æternaliter. b ¶ ne nouũ putetur: ne mõ videretur incipere. c ¶ de eodem esaias.
c d hodie genui te? Et rursum: † Ego c d
a ¶ hoc & semp est: sed dr̃: Erit cũ ab hoibus id scietur in die iudicij. b ¶ qui nascet̃.
e ero illi in patrẽ: & ipse erit mihi in
a ¶ vnde: Quod nascet̃ ex te sanctũ, vocabit̃ fili⁹ dei. b ¶ qa sępe dicit introducẽdũ. c ¶ q̃si hæredem in possessionem.
f g filium. Et cum iterum introdu- e

ꝙ auctoritas ab apl'o inducta intelligit̃ ad lr̃am de xp̃o. qd' patet p illud qd' hr̃ Act. iiij. vbi apl'i q habuerũt intelligẽtiã scripturaꝝ & reuelationẽ sp̃ussancti exponũt illũ Ps̃. ij. a. Quare fremuerunt gentes &c. de xp̃o p̃dictũ. sicut patet lr̃am intuẽti. Et p ꝯñs hæc auctoritas q̃ hic inducit̃ ab apl'o de illo Ps̃. est intelligẽda ad litterã de xp̃o: hoc etiã patet p psal. qa ibi dr̃: Ego hodie genui te. qd' nõ põt de dauid intelligi, sed de filio dei: cuius gñatio nõ trãsit in p̃teritũ. Itẽ per hoc qd' ibidẽ subdit̃: Dabo tibi gẽtes hæreditatẽ tuã: & possessionem tuã terminos terræ: qd' nõ põt intelligi de dauid: cui⁹ regnũ nõ se extẽdebat ad gentes, sed ad iudæos tm̃. Iterũ regnũ eius nõ se extẽdebat ad terminos terræ: sed tm̃ in iudæã q̃ est parua terra. Hoc etiã dicunt aliq doctores hebręoꝝ sup psal. istũ, ꝙ est de xp̃o intelligendũ: qd' plenius declaraui sup libros psalmoꝝ. hoc igit̃ supponẽs apl's tanq; manifestũ illis q̃bus scribebat q erãt edocti in lege & ꝓphetis dicit: Cui em̃ dixit aliqñ angelorũ filius meus es tu: ego hod. ge. te. q. d. nũq;: qa angeli nõ sunt eiusdẽ naturæ cũ deo: & per ꝯñs non p̃nt dici eius filij ꝓprie loquẽdo: sicut nec artificiũ dr̃ filius artificis. Itẽ licet eorꝝ creatio posset dici quædam gñatio large: tñ de ipsa nõ põt exponi illud qd' dr̃: Ego hodie genui te: qa eorꝝ creatio fuit a principio mũdi: & ideo trãsierat in p̃teritũ: & iõ nõ põt dici verbũ p̃dictũ nisi de dei filio: cuius gñatio nõ trãsit in p̃teritũ. Et sic ꝓbata est cõsubstantialitas pr̃is ad filiũ incr̃tũ naturalr̃ & æternalr̃ ab eo gignit̃ & genit⁹ est. ex quo arguit̃ idẽtitas naturę in vtroq;, saltẽ in specie: & p ꝯñs idẽtitas numeralis: qa natura diuina nõ est multiplicabilis. c ¶ Et rursum. Hoc idẽ ꝓbat hic p aliã scripturã. j. Para. xxij. q̃ licet sit dicta de salomone, tñ dr̃ de eo ꝓut fuit figura xp̃i: & iõ de xp̃o intelligit̃ ad lr̃am. Ad cui⁹ intellectũ sciẽdũ ꝙ nihil põt esse figura alicuius nisi in se sit res aliqua. illud em̃ qd' nihil est, nõ põt aliqd figurare: & iõ res q̃ est figura vel signũ alicui⁹, põt tripl'r cõsiderari. Vno mõ: vt res tm̃: Alio mõ: vt signũ tm̃. Tertio mõ vt res & signum simul. vt circulus pẽdẽs ante tabernã põt ꝯsiderari ꝓut est corpus rotundũ tm̃. scd'o: vt est signũ venditionis vini tm̃. tertio vtroq; mõ. Eodẽ mõ dicẽdũ est de salomone q fuit figura xp̃i: qa aliq̃ cõueniũt ipsi salomoni ẜm se. Et talia exponẽda sunt de ipso ad lr̃am, & nullo mõ de xp̃o: vt ꝙ deprauat⁹ p mulieres factus est idolatra: & similia. Aliq̃ aũt dicunt̃ de salomone ꝓut fuit figura xp̃i tm̃: & talia sunt exponẽda de solo xp̃o ad lr̃am: sicut illud qd' hr̃ Ps̃. lxxj. b. Et dñabit̃ a mari vsq; ad mare: & a flumine vsq; ad terminos orbis terraꝝ. qd' nõ põt v̾ificari de salomone: cui⁹ regnum fuit satis paruũ: sed tm̃ de regno xp̃i q est lapis abscisus de mõte sine manib⁹, & impleuit vniuersam terrã. Dañ. ij. & iõ in Ps̃. p̃dicto sub noĩe salomonis describit̃ monarchia xp̃i. hoc etiã patet p illud qd' sequit̃ in eo. ps. Ante solẽ ꝑmanet nomẽ ei⁹: & illud qd' ibidẽ dr̃: Adorabũt de ipo semp: q̃ soli xp̃o cõueniũt, & nõ salomoni. Aliq̃ aũt dñr ĩ scriptura sacra de salomone vtroq; mõ: videlicet ẜm se, & vt fuit figura xp̃i: & talia sũt illa q̃ ĩpleta sũt ĩ vtroq; ad lr̃am. in xp̃o tñ p̃fecti⁹, & in salomõe min⁹ p̃fecte: & talia exponunt̃ ad lr̃am nõ solũ de salomone: sed ẽt de xp̃o & p̃fectius q̃ de ipso salomone. cuiusmodi est auctoritas. j. Para. xxij. qa salomon ppt̃ qd' fuit fili⁹ dei adoptiu⁹ p grãm, saltẽ in principio regni sui. ppt̃ qd' nathã ꝓpheta vocauit eũ amabilẽ dño. Xp̃s aũt fili⁹ est dei naturalis q̃ est filiatio p̃fectior: & iõ p hãc filiationẽ ꝓbat apl's cõsubstãtialitatẽ filij ad patrẽ, cũ dr̃: d ¶ Ego ero. Dato ẽt ꝙ hæc auctoritas nõ posset exponi ad lr̃am de xp̃o: sed tm̃ ẜm sensum mysticũ: tñ eã bñ inducit apl's ad suũ ꝓpositũ: licet ei argumẽtũ efficax nõ hr̃ in scriptura p sensum mysticũ: vt. s̃. dictũ est. ppter qd' ex solo sensu mystico nõ est arguẽdũ: tñ si pri⁹ hr̃ auctas ĩ sensu lr̃ali ad ꝓbãdũ ꝓpositũ bñ põt alia auctas adiũgi ĩ sensu mystico ad idẽ declarandũ de ꝯgruo. & hoc est qd' dicit Aug. ĩ ep'a ad Vincẽ. dona. Quis aũt ĩprudẽtissime nõ nitat̃ aliqd' in allegoria positũ p se adducere nisi habeat: & mãifesta testĩonia q̃rũ lumie illustrẽt obscura. Sic ergo auctas p̃dicta inducit̃ ab apl'o ꝯueniẽter ad suũ ꝓpositũ. Ego ero &c. gñatum. Sed ꝯ hoc vr̃ ꝙ ibi loquit̃ p modũ futuri. Ego ero &c. ꝙ natio em̃ filij æterna est: & per ꝯñs nõ spectat aliqd' futurũ: sicut nec trãsit in p̃teritũ: sicut. s̃. dictũ est. Dicẽdũ ꝙ loquit̃ in futuro ꝓpter incarnationẽ ꝓtũc futurã: p quã natura hũana erat ad filiationem ęternã assumẽda: & qa hęc assumptio facta est v̾tute diuinitatis: iõ bñ dicit: Ego ero &c. q. d. v̾tute dei fiet hoc. e ¶ Et cũ iterũ. hic ad ※ propositum

G †Ps̃.2.b. Act.4.d. †2.Reg.7.b. 1.Par.22. H Figura tripl'r cõsideratur.

NICO. DE LYRA.

※ a ¶ Tanto melior &c. Quia ipse dr̃ verus de⁹ & dñs cõsubstantialis patri: ipsi aũt dicunt̃ serui. b ¶ Cui em̃ dixit. Hic ꝯñr
Diuisio. ꝓbat de xp̃o quattuor cõditiones p̃dictas, excludẽdo eas ab angelis. Et primo ꝓbat hoc de cõsubstantialitate. Scd'o: de æqualitate potẽtiæ, ibi: Et tu dñe in principio. Tertio: de coęternitate, ibi: Ipi peribunt. Quarto: de dignitatis ęqualitate ibi: Ad quẽ aũt. Primũ aũt ꝓbat per quattuor auctoritates veteris testamẽti. Scd'a ponit̃, ibi: Et rursum. Tertia, ibi: Et cũ iterum. Quarta, ibi: Ad filiũ autẽ. Ad euidentiã primi aduertendũ ꝙ ea quæ sunt fidei nõ p̃nt efficaciter per rõnẽ ꝓbari: qa excedunt facultatẽ intellectus nr̃i. Et ideo ꝓbatio in talibus debet fieri per auctoritatẽ diuinã quæ non põt cõtinere falsitatẽ: & ideo per ipsam est efficax ꝓbatio illis q recipiunt eam vt diuinã: iudæi aũt recipiunt vetus testm̃: sicut a deo datũ: & ideo ꝓbatio apl'i efficax est qa ꝓcedit per auctoritatẽ veteris testamenti. Vlterius cõsiderandũ ꝙ licet sacra scriptura habeat multiplicẽ sensum: nõ tñ habet̃ efficax argumẽtũ nisi per sensum litteralem: vt dicit Augu. in epistola ad Vincentium dona. quia in argumento semper esset fallacia æquiuocationis, vel amphibologiæ ꝓpter sensuum multiplicitatem. Igitur ostendẽdum est ꝙ auctoritas

A ☞ a ¶ Et ado. Et iterũ dicit pr̃ de eodẽ filio: Cũ intro. cum ostendit intro vsq; ad corda hoim ducendũ, p fidẽ: Quid dicit: Et adorẽt eũ &c. Adorãt angeli: qa iussiõi ei⁹ obtẽpãt & reuerent̃. b ¶ Angelos. Sp̃us naturæ nomẽ est, angelus officij. Quos em̃ deus sp̃us cõdidit, mittendo nũcios angelos facit. Et oĩbus vtit̃ ad incõmutabile arbitriũ sniẽ suę: siue bonis p grãm ei⁹ siue malis p ꝓpriã voluntatẽ. Ac p hoc volũtas dei est pria & summa cã oĩm corporaliũ specierũ atq; motionũ. Nihil em̃ visibilr̃ fit, qd' nõ de interiori inuisibili atq; intelligibili aula summi ĩperatoris: aut iubeat̃, aut ꝑmittat̃ ẜm ineffabilẽ iusticiã. Vel ita qñ leuia nunclare mittunt̃: angeli. Qñ ad vindictã vt in sodoma: ignis ardẽs sic & mistri ecclĩæ: ignis ẽt, dum vitia nr̃a vrunt. c ¶ Ad filiũ aũt. Hic p dignitatẽ simul & ptãtẽ cõmẽdat xp̃m. d ¶ In sæculũ sæc. qa semp regnabit: & nouissimũ iudiciũ semp stabit. vñ: Ibũt hi in ignem æternũ, & illi in vitã ęternã. e ¶ Vnxit. ẜm hoiem qa deitas nullo indiguit. Vnct⁹ significat regẽ vel sacerdotẽ. Deus repetit̃ ex magna dilectiõe. Vel ẜm Aug. Alr̃ casus est vocatiuus, alter noĩatiuus: vt sic: O tu de⁹ fili: vnxit te de⁹ tuus. s. pr̃. In latino putat̃ idẽ casus. sed in gręco euidentissima distinctio est: qua alr̃ noĩatiuus, alr̃ vocatiuus intelligit̃. f ¶ Et tu. Post humanitatis excellentiã iterũ redit ad ęternitatem filij. g ¶ In prin. qa creator añ creata extitit sine vllo initio. h ¶ Manuũ. virtus iussionis. i. potentia voluntatis: qa vt voluit facta sunt oĩa. i ¶ Peribunt. ab eo quod sunt: dum immutãtur in meli⁹ creaturæ. k ¶ Tu aũt per. vt sicut ęternus ante oĩa: sic qa permanet idem post mutata
☞ Veterasci

Spiritus. Angelus.

¶ ante omnes creaturas genitum.
cit primogenitũ in orbẽ terræ, di-
a ¶ ẜm humanitatẽ iubent̃ angeli adorare christum. b ¶ qui passus est & mortuus.
a cit. † Et adorent eũ oẽs angeli dei.
a ¶ dicit pr̃ de filio hoc ptinẽs ad angelos. b ¶ vt sciantur ministri. c ¶ filius.
Et ad angelos qdẽ dicit. † Qui fa- a b
a ¶ sp̃us cœlestes facit ãgelos. i. legatos suos b ¶ ẽt flãma ignis. i. seraphin q sunt de ordine supiori facit mistros. a ¶ hoc aũt ptinẽs ad filiũ ait dñs p ꝓphetã. ¶ qui dominus.
b cit angelos suos sp̃ũs: & ministros
c suos flammã ignis. Ad filiũ autẽ c
a ¶ regnum vel iudiciũ. ¶ iudiciaria sedes. ¶ omne iudicium dedit filio. b ¶ o fili. c ¶ permanet. d ¶ in æternum.
d † Thrõn⁹ tuus deus in sæculũ sc̃li:
a ¶ Et merito: quia. ¶ regula directa & inflexibilis: q̃ & alibi virga ferrea. b ¶ disciplina regimur. ¶ qua bonos regis, malos pcutis. c ¶ item ideo. ¶ ex amore.
virgã æqtatis virgã regni tui. Dilexisti iusticiã: et odisti iniqtãtẽ: p- d
a ¶ omne bonum. b ¶ econtra. ¶ nõ simul vtraq; tibi sunt. c ¶ omne malum.
a ¶ vt hæc tibi eẽnt: Vel ꝙ dilexisti iusticiã & odisti iniq. &c. & hoc mihi p̃miũ. b ¶ p se, nõ p ministros. c ¶ pater. d ¶ spiritusscõ.
e ptẽrea ũnxit te de⁹, deus tu⁹ oleo
a ¶ qa imunis a pc̃õ. s. vñ conscia hilaris. ¶ vel lęticiæ. b ¶ prę oĩbus sanctis.
exultãtiõis præ participibus tuis.
¶ itẽ ꝓpheta de filio. a ¶ . i. p filiũ. ¶ rerꝝ. i. anq; res essent. b ¶ o fili, vel pr̃. c ¶ ecclĩã
f g † Et tu in pricipio dõmine terrãm e
populoꝝ stabilitasti. a ¶ Q. spãlr ĩ eis operatus sit. a ¶ vt apl'i. b ¶ cœli simul cum terra. c ¶ qcq̃d ex se sunt. ¶ . i. morte destruentur. d ¶ tu in illis. i. iusticia & q in eis operaris.
h fundasti: & opã manuũ tuarũ sunt f
k i cœli. Ipsi peribũnt tũ autẽ ꝑmaneg

ascendit in altũ. c ¶ Ad filiũ. Hic adducit tertiã auctoritatem ad ꝓbandũ suũ ꝓpositũ: quæ accipit̃ de ps̃. xliiij. ¶ Ad cuius euidẽtiã cõsiderandũ ꝙ moderni iudæi ne cogant̃ recognoscere diuinitatẽ xp̃i: exponunt hũc psal. de assuero. & dicunt ꝙ iste psal. factus est a mardochæo. Sed hic patet falsum. primo p psal. titulũ. qa nõ intitulat̃ a mardochæo, sicut aliqui ps̃. intitulant̃ ab asaph q fecit eos: vt patet in titulo ps̃. xlix. & in pluribus alijs locis. Iste aũt ps̃. intitulat̃ a dauid: vt patet ĩ hebræo. Hoc ẽt patet p lr̃am ps̃. sequentem: qa iste rex de quo est psal. hr̃ tanq; de⁹ adorãdus: ẜm ꝙ ibidẽ dr̃: Cõcupiscet rex decorẽ tuũ. qm̃ ipse est dñs deus tuus: & adorabũt eũ. Et trãslatio Hier. sic habet. Et adorabũt eũ. Si aũt ista verba dicant̃ de assuero rege sequit̃ ꝙ mardochæus induceret totũ populum, & potissimũ ipsam hester: ad quã dirigunt̃ verba p̃missa ẜm expositionem eorꝝ, ad adorandũ assuerũ sicut deũ. quod manifeste patet falsum: qa in eodem libro hester. 3. a dr̃: ꝙ noluit genua flectere corã aman ne honorẽ dei transferret in hoĩem. Hoc etiã patet p translationẽ chaldaicam sup psal. istũ q̃ auctẽtica est apud hebræos. Vbi em̃ in hoc psal. habemus sic: Speciosus forma præ filijs hoim: diffusa est gratia in labijs tuis. Chaldaicum sic habet. Pulchritudo tua messia maior est q̃; filioꝝ hoim: datus est sp̃us ꝓphetiæ ĩ labijs tuis. Sic igit̃ patet ex p̃dictis: ꝙ auctoritas q̃ hic iducit̃ de illo psal. intelligẽda est ad literam de christo. Hoc aũt supposito probat̃ p hoc ipsi⁹ xp̃i diuinitas: & per ꝯñs cõsubstantialitas, ei⁹ ad patrẽ, & distinctio in p̃sona. qa ibi dr̃: Thronus tuus de⁹ in sæculũ sæculi &c. d ¶ Propterea vnxit te deus, deus tuus. Et sic patet ꝙ xp̃s est vnctus deus a deo vngente: qa filius dei in humana natura vnctus est plenitudine gratiæ. & cũ non p̃nt esse plures dij: vt. s̃. dictum est: ex hoc sequtur consubstantialitas patris & filij. Cętera q̃ sunt ex auctoritate patent. e ¶ Et tu dñe in princi. Hic ꝯñr probat æqualitatẽ potẽtiæ in filio & in patre: & breuiter trãsit: qa probato ꝙ xp̃s ẜm naturam diuinã est consubstantialis patri: per consequẽs sunt ꝓbatæ aliæ tres conditiones. s. æqualitas ptãtis, dignitatis, & durationis. Potẽtia aũt dei relucet potissime in creatiõe rerum de nihilo, & earum conseruatione. & hoc non solũ conuenit deo patri sed etiã eius filio: qui est eiusdem naturæ cũ ipso. & ideo dicit propheta: Et tu dñe in prin.

C †Ps̃.96. b. †Ps̃.103. a. hester.3.a †Ps̃.44. b. D †Ps̃.101. d. Eq̃litas potentię in pr̃e & in filio.

NICO. DE LY.

B ※ ꝓpositũ ondendũ inducit aliã scripturã de illo ps̃. dñs regna. exu. &c. Ad cuius euidentiã cõsiderandũ est: ꝙ magister dictin glo. ꝙ dauid fecit hũc psal. qñ restitutum est ei regnũ post mortẽ Absalon: & dicit hũc esse titulũ psal. Ps̃. dauid qñ terra ei⁹ restituta est ei. & ẜm hoc esset exponendus ad lr̃am de dauid. Sed dictũ magistri non vr̃ verum primo qa in hebraico iste ps̃. est sine titulo. scd'o: qa tituli sũt quasi claues ad intelligendũ ea q̃ in psal. dicuntur. Ps̃. aũt nõ loquit̃ de regno dauid sed solũ de regno xp̃i: qñ p̃fecte ei oĩa subijciẽtur. qd' erit in iudicio. & iõ hic psal. ad literam est exponẽdus de regno xp̃i. & hoc est qd' dicit paulus. Et cũ iterum introducit primogenitũ &c. i. p scripturã sacrã ipm introducendũ ad regnũ in orbẽ terræ p̃dicit. Ex quo patet ꝙ hæc scriptura nõ loq̃t de aduẽtu xp̃i prio: qa tũc venit cũ hũilitate. & iõ dicit tũc: Regnũ meũ nõ est de hoc mũdo: Ioh. xviij. g. sed loquit̃ hic de scd'o aduentu: qñ veniet cum gloria in nubib⁹ & maiestate: vt dr̃ Mat. xxiiij. & Dañ. vij. Ecce in nubib⁹ cœli quasi fili⁹ hominis veniebat: & vsq; ad antiquũ dierꝝ ꝑuenit. & seq̃t̃: Et dedit ei ptãtẽ & honorẽ & regnũ: ptãs eius ptãs æterna q̃ nõ auferet̃ &c. Et iõ de ipso in tali honore ꝯstituto dicit pr̃: Et adorẽt eũ oẽs angeli &c. Sed nr̃a lr̃a sic habet: Adorate eũ oẽs angeli ei⁹. Apl'i em̃ non semp curauerũt allegare scripturã de v̾bo ad verbũ: sed sufficit eis accipe sensum. Ex hac em̃ scriptura ondit̃ sufficienter: ꝙ in xp̃o sit diuina natura: qa nulla natura adorat̃ a tota natura angeli q vt supior. nisi diuina. Et iõ ex quo scriptura hoc ondit: ꝙ fili⁹ est ab oĩbus angelis adorãdus: p ꝯñs ondit ꝙ ipse sit deus. & per ꝯñs ondit̃ deo ꝯsubstãtialis: qa diuina natura est indiuisibilis: ẜm qd' dr̃ Deute. vj. a. Audi israel, dñs deus noster de⁹ vnus est. Sequit̃: a ¶ Et ad angelos quidẽ dicit. i. quid ptineat ad naturã angeloꝝ: exprimit p scripturã, dicens: b ¶ Qui facit angelos suos sp̃us: & ministros suos flã. ignis. q. d. licet angeli tantæ excellentiæ sint, ꝙ sint sp̃ũalis naturæ: non tñ sunt idẽ qd' deus, sicut illi⁹ sed sunt serui & ministri: non solum ipsum adorando, sed ẽt nobis ꝓpter ipm quodãmodo mistrando. verũtamẽ qa suũ ministeriũ in deũ referunt: iõ in hoc dicunt̃ sicut flãma ignis quæ semp ascendit in

terram fundasti. i. tu dñe pater terram fecisti de nihilo & conseruas in stabilitate. & hoc exprimit̃ per hoc qd' dicitur, fundasti. Et qa nulla creatura inferior est ipsa terra: sicut in domo illud dr̃ fundamentũ qd' est infimum. Sed qa in hoc ope cõicat filius cum patre tanq; eiusdem potentię. iõ dicit: In principio. i. in filio siue per filiũ: per quẽ operat̃ pater sicut per artẽ suam. vt. s̃. dictum est. Q̃ aũt filius dicat̃ principiũ: patet Ioh. viij. d. vbi xp̃s iudęis quęrentibus ab eo: Quis es? R̃ndit: Ego principium qui & loquor vobis. f ¶ Et opera manuũ tuarum sunt cœli. Manus aũt diuinæ potentiæ metaphoricæ dicunt̃ virtus suæ potentiæ. Noĩatur hic cœlum & terra q̃ sunt extrema in creaturis: vt per hoc intelligant̃ creaturæ mediæ: qa oĩs creatura a patre & filio simul est producta & conseruata. & sic patet æqualitas potentiæ. g ¶ Ipsi peribunt tu aũt &c. Hic ꝯñr apostolus probat filium patri coęternũ. Ad cuius euidentiam sciẽdum, ꝙ sicut tp̃s sequitur motum & mutationem: ita ęternitas immutationem. Solus aũt deus immutabilis est per oẽm modum: ideo ipse solus mensurat̃ æternitate eo mõ quo põt ibi dici mensura. Q̃ enim in omni creatura sit aliqua mutabilitas, patet qa angeli sunt mutabiles ẜm actum intelligendi & volendi: loquendo de cognitione & affectione naturali. Sunt ẽt mutabiles de esse ad non esse: si dimittant̃ a diuina conseruatiõe. Silr̃ cœli supiores hoc mõ sunt mutabiles. & ẜm hoc mutant̃ quãtum ad sitũ. Cœli aũt inferiores. s. ignis & aer cũ istis modis mutationum sunt mutabiles q̃tũ ad alteratiõnẽ & gñatiõnẽ. & p ꝯñs alia elemẽta & mixta ex eis: In oĩ aũt motu & mutatiõe est aliqua

E a ¶Veterascit.qđ more vestis cõsumit̃,sicut caro humana:quæ tñ in melius mutabit̃. b ¶Et velut ami.Significat mutatiõem
apo.21.a. cœli.vnde:Vidi cœlum nouum & terram nouam. ¶Cœli aerei veterascent sicut vestimentum.i.sicut humana corpora longeui tate veterascẽt.Eos mu.sicut amí.Amictui cõparat:qa terrã cin gunt.Tam facile em̃ mutat deus cœlos:si cut amictus extendit̃ & plicat̃:& post mu tationẽ sic pmanebũt. c ¶Et mutabunt̃. Quia facta dei sub æternitate stabunt nec ad corruptionem reuertent̃. d ¶Tu aũt.
2.Pe.3.c. ex toto immutabilis.¶Ipsi peribũt.No uissimi cœli(qui per diluuium perierunt) sicut petrus ait:igne peribũt. Excreuit eni aqua:& totã istam capacitatẽ vbi auesvo litant,occupauit:acsi vtiq; cœli perierunt propinqui terris.De cœlis ergo vnde dicũ tur aues cœli:non est dubiũ quin in dilu uio perierunt:& igne perituri sunt.De su perioribus aũt cœlis cœlorum,vtrũ & ipi perituri sunt igne:quæstio est & disputa tio scrupulosior,inter doctos.Et erit incen dium mundi nõ incendens sctõs dei.Qđ
Dañ.3.c. enim fuit caminus regis tribus pueris hoc erit ardẽs mundus iustis in trinitate signa tis. e ¶Ad quẽ angelorũ.Item de gloria humanitatis: f ¶Sede.victori filio con fessus offertur. g ¶Pedum.Per pedes sta bilitas æterna signatur.id est in æternita tẽ:vbi vestigijs quasi positis virtute om nipotentiæ consistit. h ¶Nõne sunt om nes &c.q.d.vtiq;.Intellige igitur quant⁹ honor nobis existit:vt ad nos sicut ad ami cos ministros angelos suos destinet deus. Quamuis enim multum intersit inter an gelos & homines:propinquos tamen eos nobiscum fecit:quia nostræ saluti studẽt: propter nos discurrunt:nobis suo fungun tur officio:hoc est opus angelicũ,angelicę functionis officium:vt omnia fiant p sa
F lute proximorum.Magis aũt hoc est opus christi: quia angelis nobis superioribus præcæpit ad nostram salutem suum exhibere ministerium.

a ¶siue cœli,siue terra. b ¶.i.fm corpus qđ circundat aiam. c ¶paulatim corrũpentur.
a bis:& omnẽs ũt vestimẽtum ũete
a ¶.i.corpus mutabis i immortalitatẽ.
b rascent.Et vẽlut amictũ mutabis a
a ¶ẽt. b ¶fm aias,q̃ tũc gloriosiores. c ¶in eis p filiũ. d ¶imutabilis.cõtra veterascẽt.
c d eos,ẽt mutãbunt̃:tũ aũt idẽm ipse b
a ¶æternitas tua. b ¶cõtra peribũt. c ¶nõ solum per pręmissa maior angelis ostẽdit̃,
e es:& ãnni tut nõ dẽficiẽt.Ad quẽ c
sed etiam per hoc. a ¶quiesce:iudica.
f autẽ angelorum dixit aliqñ:†Sẽ e
a ¶in potiorib⁹ bonis meis. ¶mihi fm di uinitatẽ æqualis. b ¶æternalr̃. c ¶qđ quo
de a dẽxtris meis:†dõnec põnam f
tidie fit dũ aliq conuertunt̃. a ¶plene sub iectos potentiæ diuinitatis:vel sub huma nitate vt ipsam reuereant̃:& sup se sentiãt.
g inimicos tuos scãbellum pedum
a ¶nulli hoc dixit:qa oẽs mistri sunt filij.
h tuorum.Nõnne sunt omnes angeg
a ¶ex officio. ¶quocũq; placet filio:tamẽ semper assistunt ei qui vbiq; est.
li administratõrii spiritus:in mi
¶actualr̃. a ¶ẽt,ppter hoies.qbus licet mi noribus imperio christi seruiũt. b ¶qbus
nisterium missi proptẽr eos quĩ h
promittitur hæreditas vitæ ęternæ.
hæreditatem capiunt salutis:

cõpetit angelis:& iõ dicendũ:qđ ad lr̃am est pš.factus a dauid lo quens de xpo.Et hoc patet p translationẽ chaldaicã:qa vbi habe tur:Dixit dñs dño meo:chaldaicũ sic habet:Dixit dñs verbo suo &c.Itẽ p illud qđ sequit̃:Ex vtero añ luciferũ genui te.i.ex substã tia mea ante oẽm creaturã.hoc aũt non põt cõpetere nisi soli dei filio:q fili⁹ est ṽbũ dei.Ex hoc igit̃ suppo sito patet:ꝙ apl's bñ inducit auctoritatem huius pš.ad ,pbãdũ æqualitatẽ dignitatis in xpo:q̃ est in deo pr̃e:introducẽs verbũ dei pr̃is ad filiũ,dicẽs sibi: e ¶Sede a de. meis.i.ad ęqualitatem dignitatis meę.Sic em̃ refert̃ ad xp̃um fm diuinã naturã sicut š.expositũ est eo.cap.Sequit̃: f ¶Donec ponã inimicos tuos scabel.&c.Hoc autẽ erit in iudicio futuro:qñ omnia subijcient̃ quantum ad executionẽ perfecte ipsi xpo. Dico aũt quantum ad executionem,qa q; tum ad auctoritatẽ oĩa iam sunt ei subie cta.sed de hoc plenius videbitur.¶Sed in surgit hoc dubiũ:qa videtur ꝙ christ⁹ non debuit sedere ad dexteram dei pr̃is in ęter nũ:sed tm̃ vsq; ad tp̃s determinatũ in quo omnia sibi sunt subijcienda.Quod videt̃ importari per hoc aduerbium,donec.Di cendum ꝙ hoc aduerbium donec,aliqñ te netur finite:qñ.s.significat terminum cui adiungit̃.Sicut cum dr̃:Sede hic donec ve niam.Sensus est ꝙ in aduentu meo termi netur sessio tua:Aliqñ tenet̃ indetermina te:& tunc non significat talem determina tionẽ.Sicut cũ dr̃ iste non pœnituit de pec catis suis donec vixit:Sensus est quia nun q; pœnituit.nec pœnitebit:qa post mortẽ non est locus pœnitentiæ.Isto secũdo mõ ponitur hic aduerbium,cum dr̃.Sede a de xtris meis:donec ponã inimicos tuos sca bellum pedũ tuor; &c.Et ideo sensus est: ꝙ nunq; cessabit sedere ad æqualitatẽ dei patris.Hæc autem æqualitas non compe tit angelis:ideo subdit apostol⁹. g ¶Nõ ne sunt oẽs admini.spiritus.q.d. Sic.Si cut enim in artificialibus videmus:ꝙ aliqui pręcipiunt in operi bus.scilicet architectonici & principales.aliqui exequunt̃ impe rata:sicut inferiores artifices materiam p̃parantes:tñ oẽs isti dicũ tur artifices:vt habet̃.i.Metaphi.Sic in angelis aliq dicunt̃ subsi stere:aliqui aũt exequi imperata.tñ oẽs dicuntur administratores vel administratorij spũs:id est spirituales substantiæ in ministe rium missi.Superiores enim angeli mittuntur tm̃ missione inte riori,medios & inferiores illuminando ordine hierarchico.Infe riores aũt mittuntur ad aliqua circa nos exequenda:& sic mittun tur missione exteriori.Et sic patet ꝙ oẽs sunt in ministeriũ missi: licet diuersimode.Istud aũt ministeriũ exercent angeli ,ppter salu tem electorũ:vt natura humana quæ est inferior:inducat̃ ad deũ per angelicam tanq; per superiorẽ propter hoc subdit̃: h ¶Pro pter eos qui ca.hære.sa.Scđm enim Diony.hæc est lex diuinita tis:vt infima per media reducantur in suprema.
G
†Pš.109
H

NICO. DE LY.

t ✠ corruptio fm ph̃m.iiij.physico.& ẽt fm Aug.status aũt mũ di immutabit̃ in fine:qa cœlũ cessabit a motu completo numero electoꝝ:ad quẽ numerũ finalr̃ ordinat̃,& p ɔñs alteratio & gña tio in elemẽtis:q̃ ẽt elementa p ignẽ conflagrationis purgabunt̃. & iõ(sicut dictũ est)tã i cœlesti corpe q; in elemẽtis erit mutatio: & per ɔñs peribũt quodãmõ a statu in quo mõ sunt.& hoc est qđ dicit:Ipsi peribunt.s.cœli superiores & inferiores.Et qa nõ cor rũpent̃ q;tum ad substantiã.iõ subdit̃. a ¶Et velut am.muta. cos.Sicut em̃ cessante frigore mutatur vestis quæ erat ɔ̃ frigus ne cessaria.non quidẽ tunc mutat̃ sic vestis ꝙ corrũpat̃:sed qa frigus cessat:Sic cœli & elementa dicunt̃ mutari.qa motus cœli & alte ratio elementoꝝ,q̃ sunt ,ppter generationẽ:vt.s.impleat̃ numer⁹ electoꝝ.quo impleto cessabunt,manente tñ substantia & elemẽ torũ & cœloꝝ.Deus aũt solus est oĩno immutabilis:vt iã dictum est.ideo ɔcludit: b ¶Tu aũt idẽ ipse es.i.per oẽm mũdũ immu tabilis:& per ɔñs. c ¶Anni tui non deficient.i.duratio tua non ꝙ in duratione diuina sit aliqua successio sicut est inanis:sed quia æternitas diuina in se simplicissima nõ põt app̃hendi a nobis ex cõparatione ad tp̃s:& per ɔñs ex ,ppriętate temporũ eã exprimi mus.Ex hoc patet coæternitas filij ad patrẽ:qa ex quo sunt vnius substantiæ:vt.š.,pbatũ est.sequitur ꝙ ipsis est vnũ esse & eadem imutabilitas,& per ɔñs ęternitas. d ¶Ad quem.Hic ɔñr probat apl's æqualitatem dignitatis in xp̃o per auctoritatem pš.cix.Qui pš.de xp̃o est intelligendus ad literã.¶Ad cuius euidentiã consi derandum:ꝙ iudæi moderni aliqui dicũt ipsum debere intelligi de abraam.& ꝙ eleazar eius dispensator fecit illum psal.ad reddẽ dum gratias deo de victoria quam habuit abraam contra illos re ges qui captiuauerunt loth nepotem suum:fm ꝙ habetur Gene. xvj.Sed hoc patet falsum ex titulo psal.quia non intitulat̃ ab ip̃o eleazar,sed a dauid.Ideo dicunt alij.ꝙ est Psal.factus a Dauid.& nõ loquitur de ipso,sed de angelo suo.vt sit sensus:Dixit domin⁹ domino meo &c.id est deus cœli angelo me custodienti.Sed hoc patet falsum:quia infra dicitur:Tu es sacerdos in æternum &c. Quod non est intelligendũ de angelo dauid.quia sacerdotiũ non competit

¶In ca.j.vbi dicitur in postil.Multifarie &c.

ADDITIO.

Ad maiorẽ euidentiã quorũdã quę in hoc.c. continent̃:super illa q̃ habent̃ in postil.qdã vident̃ addenda.Circa q̃ p̃supponendũ est ꝙ apl's in hoc loco in dictis suis innuit aliqd qđ fundat̃ in aliqua auctoritate sacrę scri ptur̨ę,vel in dictis apud hebręos auctẽticis:vt patebit.Vñ in hoc qđ dicit.Olim deus loquẽs pr̃ibus in ,pphetis:vr̃ innuere ꝙ añ aduentũ xp̃i p aliqđ tp̃s iã cessauerat ,pphetia.Sicut em̃ tradũt he bræi in lib.q dr̃ Ioma.sup illud pš.Signa nr̃a nõ vidimus:iã nõ est ,ppheta &c.Añ finẽ templi scđi p.xlij.annos:qđ tp̃s cõcurrit cũ passione xp̃i:cessauerant multa signa in tẽplo:qbus ostẽdebat̃ ꝙ deus accæptabat sacrificia ibidẽ oblata.Sil'r & cessauerat ,pphe tia:qa iam nulla ,pphetia inter eos erat.Ex quibus reprobatio il lius stat⁹ quodãmõ ostendebat̃.Qđ apl's intẽdẽs:de hoc hebręos volens instruere dicit:Olim deus loquens pr̃ibus.q.d.Olim lo quebat̃ pr̃ibus deus in ,pphetis:sed iã nũc cessauit illa locutio ad ueniente pfectiori locutiõe,qua nouissime locutus est nobis de⁹ in filio.¶Si aũt obijciatur de iohanne baptista.Dicendum ꝙ pro phetia iohannis concurrit cũ tp̃e christi:cuius fuit p̃cursor imme diatus:& iõ non est computanda inter ,pphetias antiquoꝝ.Itẽ in p̃dictis verbis ostendit idẽtitatẽ illius q pr̃ibus loqbat̃ cũ illo q nouissime loqt̃ cũ dicit:ꝙ de⁹ q pr̃ib⁹ in ,pphetis loqbat̃,nouissi me locutus

A me locut⁹ ẽ in filio:In q̃ innuit ipleri illud Esa.lij.b.Propterea cognoscet ppl's nomẽ meũ i illa die: qa ego q loqbar ecce assũ ,put fuit largi⁹ expositũ i additiõe sup illđ ca. Esa.In q̃ idẽtita te refutat̃ duo errores.s.manicheoꝝ & iudęoꝝ.Manichei ei ãti quũ testm̃ attribuebãt malo pricipio/nouũ ṽo bono.Iudęi ecõ uerso ãtiquũ testm̃ dicebãt eẽ a deo/nouũ aũt nõ.vñ vtrũq; er rorẽ refutãs apl's:asserit p̃dictã idẽtitatẽ.s.int̃ illũ q oli loqbat̃ pr̃ib⁹/& illũ q dieb⁹ istis loqt̃ nobis:sed pri⁹ p ,pphetas:& nũc p filiũ q maior ẽ ,ppheris.Ex q̃ eminẽtia no.legis respectu ve teris õñdit̃.Nã sicut i oibus ptãtib⁹ & artib⁹ ordinatis ille q ẽ supior artifex seu p̃sidẽs:pricipalẽ & pfectũ actũ opat̃ p seip̃m eaṽo q̃ disponũt ad vltimã pfectionẽ opat̃ p mistros:sicut na uifactor ɔpaginat nauẽ p seip̃m/sed p̃parat materiã p artifices subministrãtes : Sic lex noua q̃ data est p ip̃m filiũ dei hoĩem factũ est pfecta:lex aũt vet⁹ q̃ data est p ãgelos seu p ,pphetas ẽ ipfecta.Qđ ẽt hr̃ ex dictis hebręoꝝ.vñ sup illud Eccl's.j.a.Oĩa vanitas exponẽdo ly oĩa/q̃dã glo.eoꝝ sic dicit:Oĩs lex quã ad discim⁹ i p̃senti tp̃e vana ẽ respectu legis messię.q̃ qdẽ glo.ml' tũ cõtinet ṽitatis. Nã sicut medicina q̃ nõ ɔfert sanitatẽ vana dicit̃ sic lex vet⁹ q̃ nõ ducebat ad btitudinẽ vana diceret̃ si nõ supuenisset lex noua q̃ ad btitudinẽ iducit. Sed ɔ̃ p̃dicta iudei murmurãt dicẽtes:ꝙ p auctoritatẽ sacrę scp̃turę pbat̃ ꝙ de⁹ de dit legẽ veterẽ p seip̃m.Legit̃ em̃ i datõe legis Exo.xx.a.Locu tusq; ẽ dñs fmões hos ɔñr et i exordio decalogi dr̃:Ego ei sum dñs de⁹ tu⁹.Ex qb⁹ vr̃ ꝙ lex mosaica a deo imediate fuisset da ta/nõ p ãgelũ.Idẽ intẽdũt ,pbare p illđ qđ legit̃ Exo.xxxiij.b. Loqbat̃ em̃ dñs ad moysen facie ad faciẽ/sicut loq solet hõ ad amicũ suũ.Ex q̃ vr̃ ꝙ reuelatiões factę ipi moysi nõ solũ in da tiõe legis/sed ẽt i alijs erãt imediatę a deo:sic ei loqt̃ hõ ad ami cũ suũ.s.imediate.Ex q̃ nitunt̃ ɔcludere ꝙ lex data p ip̃m moy sen eẽt pfectissima. ¶Ad primũ dicẽdũ ꝙ fm Greg.i.j.mora. angel⁹ q moysi apparuisse legit̃/mõ angel⁹/mõ dñs memorat̃ Angelus.s.,ppter hoc ꝙ exteri⁹ loquẽdo fuiebat. Dñs aũt dr̃: quia interius præsidẽs loquendo efficaci i. ministrabat. Et at tẽdẽdũ ꝙ in serie decalogi in quo principalia legis p̃cępta tra dunt̃/hec sñia Greg. aperte demõstrat̃. Primo enim loquit̃ in psona dei:cũ dicit:Ego sum dñs deus tuus &c.& non sint tibi dij alieni præter me.In qbus loquẽs loquit̃ vt deus. & sequi
B tur.Nõ assumes nomẽ dei tui i vanũ &c In qbus loqñs oñdit se aliũ esse a deo.Nõ em̃ dixit:Nõ assumes nomẽ meũ ivanũ: sed nomẽ dñi dei tui.& sic i seqntib⁹.¶Ad scđm dicẽdũ ꝙ p h qđ dr̃:Loqbat̃ dñs ad moysen facie ad faciẽ nõ itelligit̃ ꝙ de⁹ loqret̃ moysi imediate.Legit̃ ei Deu.v.a.Facie ad faciẽ locut⁹ ẽ vobis dñs de medio ignis.s.toti pplo qđ fm Aug itelligit̃ ,ppt̃ rerũ euidẽtiã & quodãmõ diuinæ maiestatis p̃sentiã.de q̃ dubitari nõ possit.In moyse aũt p h qđ dr̃ ꝙ loqbat̃ ei dñs fa cie ad faciẽ: intelligit̃ q̃dã eminẽs ɔtẽplatio quã moyses fami liari⁹ hẽbat q; ceteri ,pphetę & spãliter i hoc ꝙ de⁹ loqbat̃ sibi sic familiarit̃ :ꝙ q̃cũq; terrore ipediẽte sublato ɔcept⁹ suos deo exprimebat:& ei⁹ reuelatiões plane recipiebat:& hoc sonat ,p prie:sicut loqt̃ hõ ad amicũ suũ.s.absq; errore turbãte: sicẽ alijs ɔtingebat ,pphetis vt patet Dañ.x.& Iob.iiij.& hmõi.Oĩa ista tñ itelligũt̃ circa essentię diuine visionẽ.nã fm Aug.sup Geñ. ad litterã.postq; de moyse legit̃:Locut⁹ ẽ dñs ad moysen facie ad faciẽ &c.postea i eodẽ ɔtextu subdit̃.Oñde mihi gl'iam tuã. Ex q̃ patet ꝙ aliqd qđ nõdũ videbat/videre desiderabat.vñ li cet postea fm Aug.devidẽdo deũ:moyses essentiã vidit diui nã:nõ tñ i datiõe legis q̃ data fuit p angelũ vt dictũ ẽ.Ex h igit̃ ꝙ lex noua data ẽ i filio/,put dictũ ẽ:itẽdit apl's eminẽtiã ei⁹ su per veterẽ legẽ oñdere.Et attẽdẽdũ ꝙ qa ɔtingit i humanis aliq̃s esse filios q nõ succedũt in hęreditate pr̃na,ppter aliq̃s defect⁹. ideo subdit:Quẽ ɔstituit hęredẽ vniuersoꝝ.q.d.fili⁹ de q̃ agit̃ ɔstitut⁹ est heres a pr̃e & nõ solũ pticulariter/sed hæres vniuer soꝝ.qđ itelligit̃ fm gl.respectu oĩm nationũ mũdi.Nõ em̃ so lũ hec hereditas extẽdit se ad isrl'/sicut antea dicebat̃ i carmine mosaico.Pars dñi est ppl's ei⁹/& isrl' hęreditas ei⁹.sed oẽs mũdi natiões i hac hæreditate icludunt̃.in q̃ apl's tacite videt̃ allega re illud psalmi vbi de filio dr̃:Dabo tibi gentes hęreditatẽ tu. &c.q.d.apl's hęc filiatio de q̃ loqr/est illa de q̃ in pš. Fili⁹ me⁹ es tu dabo tibi gen.hęre.&c.Et qa ista ẽt fm naturã assumptã itelligunt̃/q̃ in tp̃e icẽpit esse ideo subiũgit illud qđ cõpetit fi lio tm̃ fm naturã assumẽtẽ/dicẽs:Per quẽ fecit & scl'a.qđ ɔpe tit filio tm̃mõ fm deitatẽ/vt i postil.Et i hoc vr̃ allegare apl's tacite illud Geñ.j.a.In p̃ncipio crea.de⁹ &c.vbi p ly/i p̃ncipio itelligit̃ illud/p quẽ de⁹ fecit oĩa:sicut cũ dr̃ i pš.Oĩa i sapia fe cit.q̃ qdẽ sapia habet se ad creaturas/sicẽ ars i mẽte artificis exi stẽs/ad artificiata.Et sic itelligũt aliq expositores hebręoꝝ di ctũ verbũ:In pricipio creauit &c.Licet hoc obscure & ɔfuse tra ditur,put dictũ fuit in additiõe sup Geñ.ca.j.Et sequit̃: Qui cũ sit splẽdor.

sit splẽdor. ¶Circa qđ notãdũ fm gl.ꝙ ad loquẽdũ digne de deo lingua nõ sufficit:nec ad pcipiendũ p̃ualet intellect⁹.ide ẽ ꝙ etiã ip̃m paulũ videm⁹ q̃si i qbusdã ifirmari/& nõ itegra ,p ponentẽ exẽpla.vt cũ dicit:Qui cũ sit splẽdor pr̃is. Tpalia ei i tegra collatiõe ęternis cõparari nõ possunt:cũ in ęternitate oĩa stãt:i tpalib⁹ aũt alia accedũt/alia succedũt.Quęrim⁹ tñ coęua i creaturis:vt splẽdor igni vl' soli/p q̃ coeterna i creatore.s.pso na filij ad pr̃em itelligam⁹.Qđ qdẽ exẽplũ apl'i i scp̃turis habe tur.vñ.Sap.vij.d.de ipa sapia dr̃:Cãdor ẽ lucis ęternę.Et qa li cet i creaturis & si iuenire possum⁹ aliq̃ coęua/nõ tñ gñans ad generatũ:i qbus gñans semp p̃cedit i creaturis.Idcirco cũ apl's dixisset:Locut⁹ ẽ nobis i filio:ne ex hoc patrẽ p̃cessisse filiũ itel ligeret̃.iõ subiũgit:Qui.s.fili⁹ ẽ splẽdor gl'ię. Ex q̃ itelligam⁹: ꝙ sicut ,pcedit splẽdor ab igne seu a sole licet nõ p̃cedat̃ ab eo tp̃e:sic fili⁹ a pr̃e p gñationẽ ,pcedit:licet ab eo tp̃e nõ p̃cedat̃/ sed sit sibi coęternus:sicut splẽdor coęu⁹ ẽ igni vl' soli.Et sic pa tet rõ q̃re habuit apl's addere istud exemplũ.Qui cũ sit splẽdor gl'ię.s.ad tollendã occasionẽ erroris:ne ex hoc qđ dixerat:In fi lio itelligeret̃ fili⁹ pr̃i successisse i tp̃e:sicut i creaturis generãs p̃cedit tp̃e suũ genitũ. ¶Et sequit̃. Figura substãtię ei⁹. Circa qđ sciẽdũ:ꝙ licet i corporalib⁹ oĩs imago sit figura. nõ tñ ecõ tra oĩs figura ẽ imago.Vñ i ,pposito(saluo semp meliori iudi cio)nõ videt̃ necessariũ ꝙ figura accipiat̃ ,p imagine/ ,put in postil.sed vt accipiat̃ figura in sua ,ppria rõne.s.p aliq̃ qđ ter mino vl' terminis icludit̃:,put est i q̃rta specie q̃litatis.Cõstat aũt ꝙ figura sic accepta ɔtinet totã q̃ntitatẽ illi⁹ figurę : vñ in hoc exẽplo intẽdit apl's oñdere:ꝙ fili⁹ i diuinis totã naturã seu substãtiã vel essentiã pr̃is cõprehendit p gñationẽ sicut figura totã quantitatẽ cõprehendit per ip̃am terminatã & sic p istud exemplũ excludit apl's aliquas dissimilitudines q̃ i p̃dictis no minationib⁹ habent̃.Imago em̃ in filio regis/& multomin⁹ i denario seu statua nõ cõprehẽdit naturã seu essentiã vel substã tiã illi⁹ cui⁹ est imago vt est manifestũ.Similiter nec splendor totã naturã solis seu ignis cõprehẽdit.Figura aũt cõprehendit (vt dictũ ẽ)totã naturã seu quãtitatẽ figuratã p ip̃am:vt circu lus & quadratũ:& hmõi totũ spaciũ in circulo seu q̃drato ɔten tũ figurãdo cõprehendit perfecte. Sed qa in diuinis nõ est quã titas dimẽsionalis/sed pelag⁹ sustãtię seu essentię infinitę.ideo subiũgit.Figura substãtię eius.hoc est dicere. figura dico ɔprę hendẽs substantiã/nõ quãtitatẽ:& sic videt̃ intelligendũ illud. Nume.xij.vbi dñs de moyse q essentiã diuinã fm Aug. vidit i hac vita sic dicit:Et figurã dñi intuet̃/scilicet filiũ dei:q totã diuinã essentiã ɔplectit̃:sicut figura totũ spaciũ i ea ɔtentũ cõ p̃hendit. ¶Si aũt ɔtra p̃dicta qs dicat ꝙ figura supradicto mõ intellecta nõ põt dici i diuinis.Tũ qa figura sic accepta ,pprie ad quãtitatẽ molis ptinet.Tũ qa rẽ finitã seu determinatã de mõstrat:cũ de sui rõne importat inclusionẽ in termino seu ter minis. ¶Ad hoc dicendũ:ꝙ fm gl.illa q̃ de deo dicunt̃ cũ reli giositate debem⁹ accipere:accipiẽdo.s.illa q̃ ptinẽt:& excludẽ do illa q̃ a deo sunt aliena.Sicut i noĩe filij itelligim⁹ gñationẽ nõ aũt tẽpoꝝ successionẽ:& i imagine itelligim⁹ verã rep̃senta tionẽ:nõ aũt liniamẽta corporalia seu attinẽtia/q̃ i q̃libet ima gine creata itelligunt̃.vñ i ,pposito i hoc ꝙ dicim⁹ figurã sub stãtie:itelligendũ est totalẽ cõprehẽsionẽ imẽsitatis essentię seu substãtię diuinę quã p gñationẽ infinitã fili⁹ habet a pr̃e:non aũt molis quãtitatẽ/seu aliquã terminoꝝ finitatẽ.Et isto mõ q dã philosophoꝝ dicebãt de deo/ꝙ ẽ sphera itellectualis:cui⁹ cẽ trũ est vbiq;/& circũferẽtia ẽ nusq;.Vt p hoc qđ dicit:Sphera: itelligat̃ figura i q̃rta specie q̃litatis accępta.Per hoc aũt ꝙ di cit itellectualis amouet ab ea corporeitatẽ dimẽsionalẽ.Per h aũt ꝙ dicit:Cui⁹ cẽtrũ est vbiq;:intelligit̃ ꝙ vestigiũ diuinũ i q̃libet re creata iuenit̃:sicut cẽtrũ qđ est ,ppriũ vestigiũ sphe rę.Per hoc aũt ꝙ dicit:Et circũferẽtia est nusq;:itelligit̃ ꝙ rep̃ sentatio cuiuscũq; creaturę deficit ab oĩmoda reprę̃sentatione dei i infinitũ:sicut circũferẽtia i finito distat a cẽtro.Qđ aũt se quit̃:Portãsq; oĩa ṽbo ṽtutis suę:exponat̃ ,put in post.hoc ad dito ꝙ istud vr̃ fundari Prouer.xxx. a. vbi cũ agit̃ de qbusdã ad sustẽtationẽ seu gubernationẽ p̃ncipaliũ ptiũ mũdi ptinẽ tib⁹ dicẽs: Quis ascẽdit &c. q suscitabit i sustẽtauit terminos terrę.subdit:Qđ ẽ nomẽ ei⁹ & qđ ẽ nomẽ filij ei⁹ si nosti. Ex q̃ patet ꝙ illa q̃ ibi dñr ad sustentationẽ seu gubernationẽ mũdi ptinẽtia ptinẽt ad filiũ sicut ad patrẽ.Per hoc aũt ꝙ dicit:Ver bo ṽtutis suę/metaphorice videt̃ designare fm gl.facilitatẽ cõ tinẽdi oĩa ad modũ illoꝝ q sine vllo labore/verbo/vl' digito mouẽt aliqđ vel efficiũt.Qđ ṽo subdit̃:Purgationẽ peccatorũ faciẽs ,put in glo.pertinet ad xp̃m fm humanitatẽ in q̃ crucis passionẽ & mortẽ ptulit p quã a peccatis nos purgauit:vt ha betur plene Esa.liij.Cętera exponantur ,put in postil. vsq; ibi: Cui em̃ aliqñ angelorũ dixit:Filius meus es tu:ego hodie ge
an oĩs fi gura sit imago.
C
D

Universidad de Deusto Biblioteca

E nui te cōtra qđ posset dici: ꝙ non solū angeli: sed etiam hoīes & aliq̄ creaturæ qñq; in scriptura dicunt̄ filij dei, & a deo gñati. vt cū dicit̄. Deut. xxxij. c. Deum q̄ te genuit dereliquisti. Et iob. xxxviij. c. Quis est pluuiæ pater: aut qs genuit stillas roris. Vnde q̄liter intelligat̄ efficacia rōnis apl'i ex hoc dicto ps. Filius meus es tu: ego hodie genui te: habet̄ plene in additiōe super ps. ij. in verbo predicto. vide ibi.

REPLICA In ca. j. ad hebræos: Burgē. facit lōgā digressionē: i qua nōnulla dubia ad expositionē litteræ impertinentia ponit: de quib9 nō iudico: qa directe ɔ̃ postilla. nō faciūt. Sed illud dissimulandū nō ē: ꝙ cū dicit̄ i eodē ꝙ fili9 est splēdor gloriæ dei & figura substātiæ ei9: exponēdo illud dicit Burg. nō est necessariū figurā accipi ꝓ imagie, ꝓut in postil. sed ꝙ accipiat̄ figura i sua ꝓpria rōne. scilicet i eo ꝙ termino vel terminis includit̄: ꝓut est quarta species q̄litatis. In quo apparet Burgeñ. nō habere ꝓ incōuenieñti deū ponere i p̄dicamēto: qa ponit aliqd formaliter dictū de deo ꝑm ꝓpriā rōnē esse quartā speciē qualitatis. s. figurā dei vel formā. Hoc em̄ Bur. faciēs: audet a fortiori deū in p̄dicamēto substātie ponere: qđ tñ est ɔ̃ magistrū di. viij. lib. j. Nec videt̄ Burgeñ. assignare ꝓpriā rōnē figuræ ꝓut ē q̄rta spēs q̄litatis: dicēdo ꝙ termino vel terminis icludit̄. Nā si diceret rationē mensurabilis vel mēsuræ, ꝓut ipse declarat, figurā totā quātitatē cōprænēdere, ꝑ ɔ̃ñs mēsurare. sed rō mēsuræ nō ē ꝓpria rō alicui9 qualitatis: sed ē ꝓpria rō & itrinseca quātitatis: vt patet ꝑ oēs ꝓcesso quētes. iō q̄litas nō est ꝑm ꝓpriā rōnē mēsuræ quantitatis, sed ecōuerso. Propria aūt rō figuræ & formæ de q̄rta spē q̄litatis, ē resultatio ex ordine & dispōne ptiū toti9. Patet: qa ad positionē illi9 ordinis ptiū resultat figura: & ad mutationē ei9 mutat̄ figura & ad diuisionē partiū ab inuicē desinit eē figura & ꝑm illā ꝓpriā rōnē deo nullo mō cōpetere pōt nomen figuræ. qa in deo, nec est pars nec ordo ptiū: vt fide tenemus. Potuit igitur Burg. stare ɔ̃tētus i dicto postil. q exponit figurā ꝑ imaginem naturalē: distinguēs inter imaginē naturalē & artificialē. Et nō tanter imaginē substātie dei dicit illā figurā: qa est eiusdē substātiæ cū pr̄e plusq; fili9 regis cū rege: q nō hñt vnā substātiā, nisi vnitate specifica, nō nūerali. Dicit ēt Burg. se docuisse circa ps. ij. quō ex allegato hic ꝑ apl'm accipiat̄ efficax rō ɔ̃ iudeos cū dicit̄: Fili9 me9 es tu: ego hodie genui te. Sed vide circa eundem ps. correctoriū competens.

GLO. ORDI.

☞ Ropt̄ea abū. &c. C. II. Postq; locutus est de filio dei multa q̄ ad ei9 cōmendationē valēt: hortat̄ eos qbus scribit vt diligenter aiaduertāt & custodiāt ea q̄ ꝑ illū annunciata sunt eis. Et ad hoc tēdūt oia p̄missa: qa maior ꝓphetis & angelis. b ¶ Abūdāti9. q̄; q̄ de lege dicta sūt. Nomē tñ legis obticuit: qa i astructione sua quā i posterioribus facit manifestū h̄ fac. c ¶ Pereffluam9. Fluim9 ꝑ pœnas mortal' naturæ: effluim9 pctā addēdo: peffluim9 i æterna dānatiōe. Hic suadet audiēda eē v̄ba xp̄i ꝑ pœnā q̄ erit negligētib9. d ¶ Et ois p̄ua. Dic̄ vt ꝓ singl'is pctis sit pœna. nō solū ois p̄uaricator q mltorꝫ re9 ē. e ¶ Iustā. Ne putet̄ pire iusticia ꝑ miam Qđ v̄o ait, retributionē: h̄ ad pœne q̄titatē refert̄: q̄ eq̄lis pctō erit: qa ꝑm ꝙ mai9 vel minus ē pctm̄: maior vel minor erit pœna. Qđ vero ait, mercedis: hoc ad qualitatē pœne refert̄: vt q libidinis igne pierit: igne æterni incendij cruciet̄. f ¶ Quæ cū im. accœ. Ecōtra ostendit inexcusabiles q ɔ̃tenñūt salutē. i. sermonē christi q ē cā salutis. Q. Nō effugiem9 si neglexerimus. g ¶ Per dñm. Alia æditio: ꝑ christū ☞ Et spūs

¶ quia maior ꝓphetis & angelis.
Ropterea abū Ca. II. a b
¶ q̄; qui a ꝓphetis vel angelis: q ministri legis.
dantius oportet nos obser c
a ¶ a filio. ¶ dicta in euangelijs.
uare ea quæ audiuimus: ne forte d
¶ puniamur ¶ Quod ꝓbat per minus.
c pereffluamus. Si enim qui per ange e
a ¶ ad moysen & cæteros: b ¶ dei. c ¶ vt lex ꝑ miracula & minis & promissis confirmata. d ¶ verus.
los dictus est sermo factus est firmus f
a ¶ cōtra vetita facere. b ¶ præcepta dimittere.
d & omnis præuaricatio & inobedien g h
a ¶ quantū meruit. ¶ pro qualitate factorū si q̄
e tia accœpit iustam mercedis retribu i
litas pœne. a ¶ quib9 filius ipse de grā: per quā est salus locutus est. b ¶ gehennam
tionem: quomodo nos effugiemus k l
a ¶ indeficiētem. b ¶ saltē quod minus est q̄; p̄uaricari. c. ¶ in euangelio factā. ¶ Non tāta in veteri testamento. ¶ ibi sermo, hic salus.
si tantam neglexerimus salutem m
¶ salus. ¶ non longe post.
f Quæ cum initium accœpisset enar n o
a ¶ nō cōstitutionis: qđ ab æterno, sed enar. b ¶ & hoc. c ¶ angelorū. i. ꝑ xp̄m. d ¶ apl'is.
grandi per dominum: ab eis qui au p
¶ ab ipso ore xp̄i. ¶ i. in nos iudæos
dierunt in nos confirmata est: cō q r
a ¶ auctoritati apl'orꝫ. b ¶ minorib9. vt morbos depellere: qđ medici possunt. c ¶ maioribus que contra naturam fiunt.
testante deo signis atque porten s

NICO. DE LIRA.

forte per efflu. i. æternā dānationem icurramus. Qđ ꝓbat ɔ̃ñr ꝑ legē veterē, q̄ est minoris auctoritatis, di. e ¶ Si em̄ q per an. &c. i. vetus lex q̄ data eīt ꝑ angelum i mōte moysi: vt p̄dictū ē p̄cedēti ca. f ¶ Factus est fir. i. firmiter iniunctus ad custodiendū. g ¶ Et ois p̄ua. i. trāsgressio legis ꝑ pctm̄ cōmissionis: qđ est cōtra p̄cœpta negatiua. h ¶ Et inobe. i. pctm̄ omissiōis: ꝙ ē ɔ̃ p̄cœpta affirmatiua. i ¶ Accœpit iustā merc. retri. i. pœnā debitā ꝑm quātitatē & qualitatē cris: vt patet in ve. test. in multis locis. Si ergo ita est: k ¶ Quō nos. scilicet catholici l ¶ Effugiemus pœnam debitā: m ¶ Si tā tam ne. sa. i. si inobedientes fuerimus legi nouæ in q̄ sola est salus vitæ æternæ. q. d. nullo mō. Et ɔ̃ñr ostēdit apl's q̄liter hæc lex noua a xp̄o primo data ē apl'is & per apostolos publicata, di. n ¶ Quæ. s. lex noua. o ¶ Cū ini. ac. &c. q apl'is i pricipio eā dedit. p ¶ Ab cis qui au. a christo i ab ipsis apl'is & alijs discipulis. q ¶ In nos cōfir. ꝑ p̄dicationē ipsorū. r ¶ Cōtestāte deo i. confirmāte eo r p̄dicationē ꝑ miracula varia & multa: sicut dicit Marc. vl. d. dño cooperāte & s̄monē ɔ̃firmā te sequētibus signis. Sicut em̄ ea quæ subsunt rōni, confirmant̄ ꝑ hoc ꝙ ad pricipia ꝑ se nota reducunt̄: ita silr ea q̄ excedūt facultatē itellect9 hūani, cuiusmodi sūt credibilia sufficiēt cōfirmāt̄ qñ ad testimoniū talis doctrinæ miracula facultatē toti9 naturæ creatæ excedētia a deo ppetrāt̄: qa cū de9 non possit eē testis falsitatis ꝑ h̄ sufficienter ōndit̄ ꝙ talis doctria merā ɔ̃tiet v̄itatē & hoc est qđ dr̄: In nos cōfir. ē. scilicet lex euāgelica. Cōtestāte deo i. cōfirmāte ipam. s ¶ Signis atq; porte. i. varijs miracul. ¶ Ad cuius euidētiā sciēdū ē: ꝙ miracula ꝑ q̄ ɔ̃firmata est ista doctria euāgelica sūt i triplici differētia. Quia aliq̄ sūt q̄ pñt fieri ꝑ naturā q̄tū ad substātiā facti nō tñ q̄tū ad modū fiēdi. Sic̄ sanatio febris aliqñ fit v̄tute medicinæ ipsam naturā adiunāte: & tūc nō ē miraculū: qa habet cām naturalē. sanatio ei fctā isto mō fit i tpe qa natura ñ p̄t opari i istāti Si āt sanatio febris pfecta i istāti fiat h̄ nō p̄t eē nisi v̄tute diuina. sic̄ socr9 petri sanata ē a febrib9 a xp̄o: vt patet Mat. viij. b. & talia miracula vocātur hic signa. Alia āt sūt q̄ nō pñt fieri ꝑ naturā, nec q̄tū ad substātiā facti, nec q̄tū ad modū fiēdi. sic̄ ē illuminatio cæci, & sanatio leprosi: Et talia dicūt̄ hic ꝓdigia. Et dr̄ ꝓdigiū, q̄si ꝓcul a digito. i. aliqd remotū ab ostēsione vl' cognitiōe hūana: qđ ē supra naturā hūanā, & q̄tū ad substātiā facti, & q̄tū ad modū fiēdi. Alia āt sūt q̄ nō solū excedūt naturā humanam, sed etiā videntur esse contra naturā: sicut ꝙ virgo ⁂ manens

Miracula triplicia.

NICO. DE LY.

Ropt̄ea abū. &c. C. II. Postq; apl's i ca. p̄ce. declarauit eminētiā xp̄i: h̄ ɔ̃ñr ex hoc ōndit q̄ta reuerētia sit exhibēda legi nouæ ab ipso datæ. Et circa hoc, duo fac. qa primo ponit quādā ɔ̃ñam. & scđo cōfirmat ipam, ibi: Nō ei āgelis. Cōseq̄ntia talis ē. Lex vet9 fuit data ꝑ angelos imediate: vt dictū est ca. p̄cedēti. & tñ fuit suscepta a ppl'o isrl' cū reuerētia magna: ꝑm ꝙ patet Exo. xix. vbi dicit̄ ꝙ ppl's añ susceptionē legis ꝑ duo dies vestimēta lauit: & a ꝓprijs vxorib9 ɔ̃tinuit: vt eēt pat9 die tertio ad legē reuerēter suscipiēdam. Silr illa lex fuit diligēter obseruata. qa ei9 trāsgressores puniebant̄ morte: q̄ mlto forti9 lex noua: q̄ data est apl'is imediate a xp̄o q̄ ē dñs āgelorꝫ, & mediātib9 apl'is i mūdo diuulgata est ꝑ p̄dicationē & ɔ̃firmationē miraculorꝫ: suscipiēda ē cū reuerentia & diligēter obsuāda: & trāsgressores magis punient̄. Hoc ē igit̄ qđ ɔ̃cludit apl's. Propterea. i. ꝓpt̄ excellētiā legis nouæ a xp̄o datæ. b ¶ Abūdāti9 oportet nos. christianos. c ¶ Obser. ea quæ au. a christo & apostolis. d ¶ Ne forte peflu. Fluit enim hō per pœnā corporalē: ꝑm dicitur. ij. Regū. xiiij. c. Quasi aquæ dilabimur in terrā quæ nō reuertunt̄. sed vlterius effluit ꝑ culpā sed pereffluit. i. pfecte fluit ꝑ æternā damnationē qđ cōtingit nō obseruantibus xp̄i legē. ideo bñ dicit apl's: Ne forte

Diuisio.

G ☞ a ¶ Et spūssancti distri. &c. Per hoc affluentiā designat gratiarū quæ nō erat apud antiquos: neq; tanta signa, neq; tam diuersa ꝓdigia. ꝑ qđ ostendit: qa nō simplr̄ est eis creditū, sed ꝑ signa & ꝓdigia: loq; dum credimus. nō illis, sed deo nos credere declaratur. b ¶ Nō em̄ angelis. Dixit negligentes dignos esse pœna: q cōtēnunt grām per apl'os & miracula & dona cōfirmatā q̄ dicit xp̄m esse potentē vendicare, & suos ꝑ passionē mortis saluare. Q. Vere nō effugiemus si negligimus salutē xp̄i: cum pro sermone angelorum puniti sunt iudei: qa filio subiecit orbē, qđ non angelis. quorꝫ ministerio & si multa fiunt in orbe: omnia tñ spectant ad imperiū dei. Non subiecit angelis: sed hoc vt subijciat̄ futurū est ei de quo loqmur id est christo. Quod ꝓbat auctoritate dauid: q futura q̄si p̄terita refert. vtpote admissus diuinis cōsilijs: vbi omia futura sunt, facta ꝑm illud Esa. 44. a Esa. Qui fecit q̄ futura sunt. Qui & p̄mittit de christi humilitate. ne ꝑ ea dubitetur de exaltatione: & non tm̄ xp̄i, verūetiā totius generis humani: ōndēs hoiem pro se miserū & abiectum: sed ꝑ dei gratiā exaltatum: vñ subdit: Testatus est &c. V'l ita. Deus subiecit non angelis, sed filio orbē terræ futurū: ita hic dicit futurū sicut alibi dixit: q est forma futuri: de adam & xp̄o loquens: & respectu temporū adæ, futurum ꝑm carnem xp̄m dicit: sicut ēt nunc futurꝫ orbem dicit q̄tum ad xp̄m. Futurus qppe erat orbis quantū ad filium dei qui semper erat. Et ne de altero orbe disputare intelligeretur, addit: de quo orbe loquimur. c ¶ Quid est homo. Pōt legi admiratiue vt per hoiem & filiū hoīs intelligat̄ xp̄us homo. Cuius fuit memor deus in concæptione dando immunitatem a pc̄tō. Et visitauit in resurrectione, dando gloriā immortalitatis. Quid est homo. Vel cū despectu legendū pro terreno. Adam homo sed non filius hoīs. sic hoīes dicunt̄ q portant eius imaginē. Qui christi, filij hominum. Ille vetus homo: dr̄ iste nouus. Homo igitur hoc loco terrenus est: filius autē hoīs cœlestis. Et ille lōge se iūctus est deo: hic aūt præsens est. Et ideo illi9 memor est tanq; in longinquo positi: Hunc visitat quem vultu suo. i. gratiæ suæ præsentia illustrat: Visitas eum. hominem, per filiū hominis quasi per medicum infirmum. d ¶ Homo. quando fragilis, despect9, peccator. Memor. quando peccata dimittit. Aut filius hominis. iam surgit a mēbris ad caput ascendens. id est christus: qui nō ex duobus hominib9, sed de virgine, ibi: Memor: quando patriarchis de cœlo missus hic visitas: cum verbo caro factum: cum medicus ad īfirmos venit Minuisti. dum se exinaniuit formam serui accipiens. Minus. angelis, quia mortalis: Paulo, qa sine peccato. Gloria. in resurrectione, & ascēsione. Honore. in concessu patris. Cōstituisti. Ecce potestas. Super opera. Vt a domini opere nihil excipitur, ita nec a christi potestate. Nihil dimisit. Hic vniuersalem siue voluntariā, siue necessariam subiectionem significat. Necdum videmus. Hic tantum voluntariam fidelium credētium in eum. e ¶ Gloria. Charitate immortalitatis. Honore. ꝙ sibi flectitur oē genu. f ¶ Super opera manuum. digniora: scilicet angelos & homines quæ ꝑ excellentiam dicuntur opera manuum. g ¶ In eo autem. Exponit sensum dauid. ait dauid. Oīa subiecisti. In eo autem qđ scriptura subiecit. i. subiecta ostendit oīa nihil dimisit. i. nihil excæpit de oībus. Vel bene dico orbem terræ futurū christo subiectum: quia in eo ꝙ dixit, oīa: nihil dimisit non subiectū: sed dixit: oīa subiecit, sed tñ nondū omnia subiecta. & ideo dixit futurū. h ¶ Eum autē q modico. Minor angelis: non ꝑp naturam hoīs: sed ꝓpter passionē mortis. Natura hūanæ mētis q̄ ad imaginē dei sine peccato qualem xp̄s assumpsit: solus maior est deus. Minor ergo angelis corpe, non mente. Maiores tñ angeli & hoīe dici pñt: qa maiores sunt homis corpore. Maiores sunt & animo: sed in eo tm̄ ꝙ ☞ peccati origina

a ¶ nō p̄ter naturā: vel de virtutib9 animi ꝙ casti, humiles, q p̄dicant & cętera hmōi. b ¶ qa alijs dabat gña linguarꝫ, alijs alia dona.
a tis & varijs virtutibus, & spūsancti a
a ¶ non ꝑm meritum: sed ꝑm placitum suæ misericordiæ.
distributionibus ꝑm suam volun
b tatem. Nō enim angelis subiecit b
a ¶ orbē futurū subditū ei de quo loqmur: vel de q̄ orbe loqmur, ne putet̄ ali9 orbis.
deus orbem terræ futurū de quo
¶ nō sol9 hoc dico: sed. ¶ hoc idē. a ¶ noto
loqmur. † Testatus est aūt in quo c
vobis. a ¶ sermone. b ¶ notus, egregius ꝓpheta dauid. c ¶ q̄magnū, q̄ dignū. ¶ admiratiue pro christo. ¶ per hoc.
c dam loco quis dicens: † Quid est d e
a ¶ tpalē p̄bēdo salutē qua saluas hoīes cū iumētis. ¶ faciēdo imunē a pctō. b ¶ longe positi. ¶ & homo de hoīe, vt de9 de deo. c ¶ homo spiritualis & cœlestis.
d homo ꝙ memor es eius: aut filius
a ¶ per hoc. b ¶ resuscitando. ¶ quasi infirmum. ¶ pñtia gratiæ. c ¶ in hoc indiguit visitari. ¶ ꝑ passibilē naturā. d ¶ filiū dei.
hois q̄m visitas eū? Minuisti eum f
a ¶ quia & si passibilis tamē imperabit angelis. ¶ sed post.
e paulo minus ab angelis: glia & ho g
a ¶ vndiq; circūdedisti. ¶ ad similitudinem triumphatoris. ¶ stabilem.
nore coronasti eū: & cōstituisti eū h
¶ angelos, hoīes. ¶ nō solū sup, vt dignior sed oīa ei subiecta. ¶ vt oīa adorēt eū. ¶ i eo
f sup opera manuum tuarū. † Om
g nia subiecisti sub pedibus ei9. In
ꝙ dicit oīa subiecisti. a ¶ al's em̄. b ¶ dū dicē omnia nec terrena excipit, nec cœlestia.
eo autē ꝙ ei omnia subiecit, nihil
dimisit non subiectum ei. Nūc au i
¶ quotidie aliq, sed nō oēs donec ī iudicio.
tem necdum videmus omnia sub k
a ¶ nōdum oīa, sed pars prophetiæ iam est impleta in quo constat: qa implebitur & altera: & ideo ne doleas de aduersis.
h iecta ei. † Eum autē q modico q̄ ab l

⁂ manēs virgo pariat: & ꝙ hñs verū corpus, ꝑ corpa absq; eorꝫ diuisione trāseat: sicut ipse xp̄s intrauit ad discipulos ianuis clausis, & cōsimilia. & talia dicunt̄ portenta. Et dr̄ portentū quasi in longinquū tēsum vel extēsum: ad denotādū rei magnitudinē talibus aūt cōfirmata est fides catholica, vt hic dr̄: Signis & portētis &c. & non solū istis, sed ēt. a ¶ Varijs virtutibus & spūssancti distri. Virtutes hic dicunt̄ fides, spes, & charitas: quas virtutes dedit deus p̄dicatores nouæ legis. distributiones spūssancti sunt diuisiōes grārū q̄ sunt datę apl'is ad ędificationē eccl'ię: sicut donū linguarū & ꝓphetiæ & cōsilia de qbus loquit̄ apl's. j. Corꝫ. xij. Ista aūt nō dant̄ p̄dicatoribus ecclesiæ ex suis meritis sed ex diuina liberalitate. iō subdit̄: Secūdum suā voluntatē. b ¶ Nō em̄ angelis &c. Hic ɔ̃ñr apl's confirmat dictam ɔ̃ñam s. ꝙ magis est obediendū legi nouę datę a xp̄o, q̄; legi veteri datæ ꝑ angelos. qa dominium xp̄i maius est q̄; dñium angelorum. Igit̄ circa hoc duo facit: qa prio ostēdit dñium christi esse maius dominio angelorum ꝑ scripturam. Secūdo eam exponit de xp̄o: ibi: Eum aūt. ¶ Ad euidentiam primi notandū: ꝙ duplex est status orbis. Vnus q primus est ꝑm gñationem & corruptionem ad electorꝫ ꝓductionem. Ali9 status erit post iudiciū: in quo cessabit oīs talis transmutatio. Nunc aūt ita est ꝙ licet sit idē orbis q̄tū ad substantiā nūc & post iudiciū: tñ non est idē status vt visum est: & iō orbis quodāmō duplicat̄ ꝑm istā diuersitatē status. Ita ꝙ dr̄ orbis pñs: ꝑm statum qui currit vsq; ad iudiciū. Dicit̄ autē orbis futurus ꝑm statū q erit post iudiciū. Orbis autem ꝑm statū pñtem, subiect9 est quodāmodo ipsis angelis: qa ministerio eorꝫ mouētur corpa cœlestia. & ꝑ ɔ̃ñs trāsmutant̄ ista inferiora ꝑ ipsos & illuminātur hoīes de diuinis. Oia autē cessabunt in iudicio: & iō orbis futurus nō erit angelis subiectus, sed ipsi xp̄o qa tunc oīa erunt ei plene subiecta, non solum q̄tum ad diuinitatem, sed etiam q̄tum ad humanitatē, vt magis videbitur infra. Dicit igit̄. Non enim angelis subiecit de9 orbem terræ futurū. i. ꝑm futurum statum, de quo loqmur: qa de hoc statu apl's intendit loqui. Q. aūt orbis ꝑm illum statum subijciatur xp̄o: probat ꝑ scripturā, dicens: c ¶ Testatus est autem in quodam loco. i. in psal. d ¶ Quis dicens. Sic loquitur in communi qa scriptura hæc nota erat illis quibus scribebat: silr scriptor eorꝫ. e ¶ Quid est homo qđ memor es ei9 &c. Verba sunt ipsius dauid admirātis exaltationē humanæ naturæ in ipsa incarnatione & ideo dicit: Quid est hō &c. q. d. modicū & quasi nihil respectu naturæ diuinę & angelicæ: & tñ memor es ei9, ipm mirabilr̄ visitando & tibi vniēdo in incarnatiōe. Seqt̄: f ¶ Minuisti eū paulo minus ab angelis: qa natura humana sic exaltata in ipsa incarnatiōe, fuit postea minorata ab angelis in ipsa passione. qa angeli non sunt passibilis naturæ. Seqt̄: g ¶ Gloria & honore coronasti eū. Quia ꝑ meritū passiōis obtinuit glīā corporis: qđ ante passionē & resurrectionē nō fuit gliosum: sed passibile & mortale, ad implendū nr̄æ redēptiōis mysteriū. Et qa ex tunc auctoritatiue sunt ei oīa subiecta: ꝑm qđ dr̄ Mat. vlt. d. dicēs apl'is post resurrectionē suam: Data est mihi oīs ptās i cœlo & in terra. iō seqtur: h ¶ Et constituisti eū sup opa ma. tuarū. Omnia subic. sub pedi. eius. Verūtñ: qa nō oīa sunt ei subiecta executiue: sed hoc cōplebit̄ perfecte in iudicio. Sequitur: i ¶ Nunc aūt. i. tempore moderno: qđ currit vsq; ad iudicium. k ¶ Necdū vide oīa sub. ei. s. q̄tum ad executionem. l ¶ Eum autē qui mo. Hic ɔ̃ñr exponit p̄dictam scripturam de xp̄o. Et diuiditur in duas partes: qa primo ponit expositionē suā. scđo remouet circa hoc quandā dubitationē, ibi: Dicebat em̄. Exponit ergo prio auctoritatē p̄dictā eo mo quo est exposita in pte p̄cedēti, dicens: Eū aūt q modico quā ab ang. mino. est. i. iesum christū qui plus q̄; ⁂ angeli

C — al's † testificatus. — Diuisio. — † Ps. 8. b — Duplex status orbis. — D — † 1. Corꝫ. 15. d. — † phi. 2. a — Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ pcti originalis merito corpus aggrauat ipsum aim: sed hoc pnō in xpo. Q, aūt tibi vr nihil magnum de deo patre dici si forma serui maior est qua maiores videnť & angeli: nō recte cogitas: necat tendit quē habeat locū in rebus humana natura: quę cōdita est ad

Ioh. 14. d imaginē dei: cui tñ iniuria facta nō est cū xps dicebat: Pater maior me est: qui nō carni suæ solū, sed et menti quā gerebat humanæ, deum patrē præferebant: q tota sine dubio forma agnoscit serui: qm seruit tota creatura creatori: vt grā dei pro oībus gustaret & mortē. a ¶ Propter passi. Hic iā incipit ostendere non p potentia tm, vel vltione verba christi audienda esse: sed pro dilectione qua dilexit nos vt p nobis morereť. b ¶ Vt gratia dei. Minoratus iō vt gustaret mortē p oībus pdestinatis: vel qa oībus hominibus generaliter: qa oībus preciū sufficit. Ipse est grā dei, q p oībus mortuus: & si nō oēs credunt: ipse qd suū est fecit. c ¶ Auctorem. xpm. d ¶ Salutis eo. i. filiorum ipse em est filius p naturā: cuius hæredes erim⁹ q sumus adoptione filij. Vide qntum est in medio nrm. Et ille filius & nos filij sum⁹. Sed distat q ille saluat: nos saluamur. Ille sanctificat. nos sctificamur. Modo coniungit nos scriptura: mō disiūgit. Multos inquit filios. hic cōiunxit: auctorē salutis eorum: hic discreuit. e ¶ Per passi. cō. Quia aliter hō non redemptus periret. qd si eēt frustra oīa facta essent. Cætera em homini seruiūt, hō deo. Nec in aliqbus deus glorificareť, cū ad hoc oīa facta sunt falsus esset & pdestinatio de adducēdis filijs. f ¶ Cōsummare. Quod in resurrectiōe incœpit: qñ imortalitatis gloria sublimatus est. Et actū in ascensione: qñ ascendit ad dexterā patris. Et perficieť i iudicio: qñ ei oīa subijcienť: & erit oīa in oībus. g ¶ Qui enim.

F Probat q p nostra liberatione xpum pati

i. cor. 15. d decreuerit. Videť enim indecens q auctor salutis patereť: sed non dedecet: qa ex deo pendet: & est ei subditus vt alij hoīes. & iō conuenit pati si opus est. Et q opus fuerit, post dicit ibi: Quia ergo pueri &c. & ipse similiter participauit eisdem, nisi hō esset qui diabolum vinceret: non iuste, sed violēter homo ei tolleretur. sed si homo eum vincit: iure hoīem perdit. & vt hō vincat: necesse est vt deus in eo sit, q faciat eū sine pctō esse. Si em hō p se vel angelus in hoīe, facile peccaret: cum & vtrāq naturā per se constat se sciuisse. h ¶ Ex vno oēs. Sed ille vt propriu s filius, nos adoptiui. Cum dicit: non erubescit fratres vocare: ostendit q non ei naturæ est fraternitas nostra, sed misericordiæ. Quod probat per prophetam: ne putetur nouum ☞ Quia ergo

¶ iam. ¶ saluatorem.
† angelis miorat⁹ est, videm⁹ iesū a
a ¶ hoc merito. b ¶ non quālibet, sed.
a pptēr passiōnē mortis glia & ho b c
a ¶ .i. per gratiam dei: qa homo nō meruit.
b nore coronatū: vt grā dei p oibus d
a ¶ quia amara vel cito transijt. b ¶ gustaret. c ¶ deum patrem.
gustaret mortē. Decebat eni eum e
a ¶ glficādū facta sūt oīa. b ¶ auctorē. c ¶ fa
pptēr quē oīa: & p quē oīa: q mul f g
cta sunt. a ¶ ille filius & nos filij: sed ille sal h
uat: mō ɔiūgit: mō distīguit. ¶ adoptiuos.
b ¶ adducendos præuiderat. c ¶ christum.
c tos filiōs in gloriā adduxerāt: āu i
a ¶ filiorum. a ¶ mortis. c ¶ pficere. ¶ qd in re
f ctorē salutis eōrū p passiōnē cōnsū k l
surrectione intendit. a ¶ christus. b ¶ pdestinatos in christo. c ¶ per eū. i. nos.
g mare. Qui em sanctificat & q sān m n
a ¶ ex deo sunt & pendēt. b ¶ eq. c ¶ pbat q
ex vno oēs. ¶ .i. qa vtriq caput & mēbra ex
h ctificat, ex vnō oēs. Propter quam o p
eodē. a ¶ vel nō erubescit xps, licet a peccato imunis. b ¶ q peccando sunt degeneres.
cām non cōnfundit fratres eōs vo q r
a ¶ in psal. b ¶ post resurrectionē. ¶ afs narrabo. c ¶ famam, gliā deitatis toto orbe.
care, dicens: † Nunciābo nōmen
a ¶ i toto orbe circūqq. ¶ posit⁹ vt colūna.
tuum fratribus meis: in mediō ec s
a ¶ idē auctoritate esaię pbat. b ¶ xps. ¶ qd
clesiæ laudabo te. Et iterum: Egō t
non nisi ex eo esset. a ¶ vt homo. b ¶ patrē.
c ¶ idem probat auctoritate esaię. d ¶ præsto sum seruire.
ero fidēns in ēum. Et iterū: † Eccē v x

G Pria rō.

los. Prima rō talis est. Deus pr est cā efficiens & finalis oim: & per ɔñs habet puidentiā de oībus, ea deducēdo ad finē debitū. sed ipse speciali mō habet puidentiā de electis q deducunť ad btitudinē supnaturalem. pter qd pdestinatio q est respectu electorū tm: dicitur quædam pars spālis ipsius diuinæ puidentiæ: vt patet. i. sniarū. Igiť cum deus pater oīa ɔuenientissime faciat: qa disponit oīa suauiter: vt dr Sap. viij. c. per ɔñs redemptio electorum p quam ipsi deducuntur ad gloriam, conuenietissime facta est. Modus aūt conuenientissim⁹ est vt xps qui est verus homo & verus de⁹ in humana natura passus est: vt sic non remaneret dedecus culpę sine decore iustitię & qui per culpā auersus a deo fuerat: reduceretur per pœnam. Conuenientissimum em erat q hanc pœnam sustineret ille qui est deus & homo vt sic puniretur homo q peccauerat: & satisfaceret deus qui poterat quia offensa primi hominis quandā infinitatē continebat. Hanc autem sniam breuiter tangit apostolus di. Decebat enim eum. id est deum patrē. f ¶ Propter quē omnia. sunt finaliter, vt dictū est. g ¶ Et per quē omnia. sunt efficienter. h ¶ Qui multos filios in gloriam adduxerat. Id est ad gloriam adducere ab æterno disposuerat. Et loquitur hic de effectu prædestinationis: quæ non potest falli. Decebat eū deum patrem. k ¶ Consummare. i. ad finem nostræ redēptionis adducere. i ¶ Auctorem salutis eorum. id est Iesum christū qui est auctor salutis electorum. l ¶ Per passionem. quia passio sua fuit conueniēs modus nostræ redemptiōis, vt visum est. (als † q̃ angeli.)

H Secunda ratio.

m ¶ Qui enim sanctificat. Hic ponit secunda ratio quæ accipitur ex parte christi passionem sustinentis. & est talis: Christus enim fm humanam naturam est eiusdem speciei nobiscum: & per ɔñs caro nostra & frater noster. & ideo sicut communicat in natura passibili nobiscum: ita conueniēs fuit vt communicaret nobiscum in passionibus carnis: vt per hoc impassibilitatem nobis donaret. hoc est igitur qd dicit hic: Qui enim sanctificat. i. christus. n ¶ Et qui sanctificať. id est populus catholicus. o ¶ Ex vno omnes. id est ex vno patre, licet diuersimode. quia ipse est filius dei naturalis: nos autem filij sumus adoptiui. p ¶ Propter quam causam. i. propter communicationem in natura & filiatione pdicta. q ¶ Non confunditur. id est erubescit. r ¶ Fratres eos vo. id est ipsos fideles: quos vocat fratres, dicens ps. xxi. c. Nunciabo nomen tuum fribus meis &c. Ille em ps. loqtur de passione christi. vnde ibidem pmittitur: Foderunt manus meas & pedes meos. Qd non potest itelligi de dauid: nec de mardochæo: de quo dicunt iudæi moderni illum ps. debere intelligi. Ex quo patet eorum falsitas, quia nec dauid, nec mardocheus fuerūt sic confossi. & ideo illa scriptura ad literā intelligenda est de xpo: qui post passionem suam resurgēs a mortuis: nunciauit nomē dei pris fratribus suis. i. aplis. s ¶ In me. cc. lau. qñ in medio aplorum & aliorum discipulorum stetit: & p quadragita dies de lege dei docuit: vt habetur Act. i. Sequitur: t ¶ Et iterū: Ego ero &c. Hæc scriptura loquitur de certa expectatione resurrectionis suæ quam expectabat xps a deo patre. v ¶ Et iterum. Hic consequēter ponit aliam auctoritatem quæ habetur Esa. viij. ad idem probandū. scilicet q christus debuit participare nobiscum in passionib⁹ carnis. quia vocat nos pueros suos: & per ɔñs eiusdem naturæ passibilis cum ipso. Q, aūt illa auctoritas Esa. intelligať de christo patet per illud qd ibi præmittiť: Dñm exercituū ipsum sanctificare in lapidem offensionis & petrā scandali duab⁹ domib⁹ israel: qa gētib⁹ & ex recipientibus christū, iudæi ex magna pte scandalizati sunt & excæcati. & sequiť ibidē: Liga testimoniū: signa legem in discipulis meis. Et qa lex euāgelica data est a christo ipsis aplis & alijs discipulis. & tunc sequiť illud quod hic ponit: x ¶ Ecce ego & pueri mei quos dedi. mi. do. Pueri hic vocantur fideles catholici dati ipsi filio a deo patre: fm q ipsemet dicit Iohannis. xvij. a. Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi: tui erant & eos dedisti mihi. Hoc igitur supposito arguit apostolus dicens: ✻ Quia ergo

†Ps. 21. †Esa. 8.

NICO. DE LY.

✻ angeli minoratus est in passione, vt dictū est. a ¶ Videmus

honor & glia differunt. iesum. sic mioratum. b ¶ Propter pas. mori. i. ex merito passionis. c ¶ Gloria & hono. coro. Differt em honor & gloria. qa honor est exaltatio vnius in testimoniū virtutis. Quæ si fiat in secreto vel corā paucis, dr honor. Sed glia pprie dr talis honor exhibitus corā multis, vñ fm Amb. gloria est clara noticia cum laude. iō dicit Videmus iesum glia & honore coronatū: qa p fidē firmiter tenemus ipm exaltatū corā multitudine ciuiū supnorum. & hoc ex merito passionis vt dictū est. Et qa hoc nō fuit factū ex nris meritis, sed ex diuina gratia & liberalitate. iō sequiť: d ¶ Vt grā dei p oibus &c. Et dicit p oibus: qa licet ei⁹ efficacia nō se extēdat nisi ad iustos ei⁹ tñ sufficiētia extēdit se ad oēs. e ¶ Decebat em. Hic ɔñr remouet quoddā dubiū ex pdictis ortū. Dixerat em prio cap. q xps peminet angelis sicut dñs seruis suis. & in hoc ca. dicit q in passione fuit minorat⁹ ab angelis. & sic illud scd'm videtur repugnare primo dicto: quasi remouens hanc repugnantiā apparentē

Christus conueniēter passus propter tria. ostendit q xps qūis sit maior angelis, & auctor nostræ salutis tñ cōuenienter passus est. & hoc oñdit triplici rōne. Prima accipiť ex parte dei patris passionem filij ordinantis. Scd'a ex pte filij p redēptione nra passionē sustinentis, ibi: Qui em sanctificat. Tertia ex parte naturæ humanæ, redemptione indigentis, ibi: Nusq ange- los.

☞ a ¶ Quia ergo. Q. cū ex vno omnes. Et qa pueri q sanctificandi erant cōicauerant. i. erāt hoies ex aīa & corpe: q per sanguinē accipitur corruptibiles. b ¶ Et ipse. christus. c ¶ Participauit eisdē. pueris. vel eiusdem: id est carne & sanguine: & hoc similiter: idest passibilis & mortalis, vt posset mori: & sic destrueret diabolum: & per mortē legem euacuaret: & iudęos liberos faceret per grām: qui timore pœnarum serui erant legis. Quia ergo: Q. Cōstat, q ex deo ipse, & sanctificati: & ita non dedecet eū si opus fit: Sed qd opus erat pati: ergo qa ex deo oēs: & pueri communicauerūt. Participauit. Ecce vera fraternitas in xpo, & nō ficta humanitas. d ¶ Per mortem. Mirum qd: Mors erat arma per quæ vincebat diabolus, & per eam victus est a christo. f ¶ Et libera. Quantum bonum operatur mors: Timore mortis obnoxij seruituti serui si quidē erant q morterenť. Nunc sancti ad regnū transituri irrident eā. vñ: Cupio dissolui, & esse cum xpo. Et hæc est victoria fidei, quæ vtiq defuisset: si credentes immortalitas mox consecuta esset: Poterat quidem hoc deus dare credētibus: vt nec istius experirenť corporis mortem. Sed si hoc fecisset, carni qdam fœlicitas addereť: minuereť aūt fidei fortitudo. Sic em hoies mortem istam timent vt non ob aliud fœlices dicerent xpianos: nisi q mori oino non possent: ac p hoc nemo pter illā beatā vitam quæ futura est ad christi gratiā festinaret: sed pter remouendam mortis molestiā delicatius crederetur in xpm: esset q fides eneruis & debilis. Quid magnū esset credere videndo nō mori eos qui crederent: Crederes em non moriturus. Quanto fortius ita credere: vt se speret moriturum, sine fine victurum: exemplo christi: qui post mortē in gloria resurrexit: & beata sine fine vita viuit. desideremus ergo vitam christi: quia tenem⁹ pignus mortem christi. Quomodo enim nobis nō dabit bona sua qui passus est mala: In terris istis, & in sæculo isto maligno, qd abūdat nisi: nasci, laborare & mori: Hæc sunt mercimonia regionis nostrę. Ad tales merces mercator dat, & accipit. Dat quod habet: & accipit qd non habet. Etiā christus in hac mercantia dedit. Sed quid accæpit: nisi quod hoc abūdauit. s. nasci, laborare, & mori. Et quid dedit: Renasci, resurgere, & in æternū regnare. O bone mercator grās agimus: qa emisti nos: sanguinem tuū bibimus: euangeliū legimus instrumentū nrm. Serui tui sumus: creatura tua sum⁹: fecisti nos: redemisti nos. Emere quis pōt seruū suū: creare non pōt. Dñs aūt seruos suos, & creauit vt essent: & redemit p mortem, ne semp captiui essent. sic & mortem gustauit: vt timorem mortis fideles vincerent. Vt em medicus non hñs necessitatē ex cibis illius degustat: vt psuadeat ægroto pmptius illos cibos accipere. Sic & dñs cum hoies mortem timerent: psuadens eis, vt fiducialiter ad mortem accederēt: & ipse gustauit mortem. nullam hñs mortis necessitatē. e ¶ Imperium. id est diabolum. Auctor est mortis: qa peccati: ex quo mors: de quo. Ecce venit princeps huius mundi. i. diabolus qui ptātem habebat mortis, & in me nihil īueniet: qa nihil inuenit in xpo vt moreret: sed p voluntate pris, ipse mori voluit, non hñs mortis cām de pctō sub auctore pcti: sed de obedientia & iusticia factus est obediēs vsq ad mortē, p quā nos a seruitute diaboli redemit. Incideramus em in principem hui⁹ sæculi: qui seduxit adā, & seruū fecit & cœpit nos tāq vernaculos possidere: sed venit redēptor, & victus est decæptor. Et qd fecit redēptor captiuatori nro. Tetendit muscipulā crucē suā: posuit ibi quasi escam sanguinē suum: Ille aūt sanguinem fudit. nō debitoris, p qd iussus est reddere debitores fudit sanguinē innocentis, & iussus est recedere a nocentibus. Ille qppe sanguinē suū ad hoc fudit, vt pctā nra deleret. Vñ ergo diabolus nos tenebat, deletū est sanguine redēptoris. Nō em tenebat nos, nisi vinculis peccatorum nrorum. Istæ erant catenæ captiuorum. Venit ille: alligauit fortē vinculis passionis suæ intrauit in domū eius. i. in corda eorum, vbi ipse habitabat: et vasa ei⁹ eripuit. Nos sum⁹ vasa ista: q ipleuerat ille amaritudine sua: quā nro redemptori in felle ppinauit. deus aūt nr eripiēs vasa ei⁹, & sua faciens fudit amaritudinē, & impleuit dulcedine. g ¶ Nusquam. Participauit eiusdē: vt hoies sctificarent. Et recte hæc cā apponiť: qa si nō esset eos liberatur⁹, nō eis participaret. Qd in angelis apparet: qa nusq. i. in nulla scriptura legiť apprehendisse angelos. h ¶ Apprehē. dicit: nō assumpsit. q. lōge fugientē ɔñs. In quo humanæ naturæ dignitas itelligi pōt, & mia & grā q hoc fecit & cura, quā de nobis habuit. Fugiētē qppe añ humanā naturā, & lōge fugientē lōge em eramus: insecut⁹ apphēdit: nō angelicæ, sed hūanæ naturæ data est hæc dignitas vt de⁹ ei in vnā psonā iūgereť. i ¶ Per oīa. Q. nat⁹ educat⁹ creuit passus: mortu⁹. Qui supra: figura prnę substātiæ dict⁹ est. k ¶ In eo. In carne quā suscæpit multa seua passus est. Nouit q qd est ista tribulatio patiētiū p experimentū. l ¶ Qui tē. Tētat de⁹ vt pbet: diabolus vt decipiat: hō vt sciat quod nescit.

C †Esa. 8. d †osee. 13. d. 1. cor. 15. g

a ¶ apli & alij fideles. b ¶ tanq capiti mēbra in vnitate naturæ & grę. ¶ in hoc patet q
† ego & pueri mei: quōs dedit mi
ex deo sunt. ¶ qui sanctificandi.
a hi dñs. Quia ergo pueri commu a
b nicauerunt carni & sanguini & b
a ¶ sctificās. b ¶ pueris: vel carni & saguini.
d ipsē silr pticipauit ēisdē: † vt per c
mortē destrueret eū qui habebat
e mortis imperium: id est diabolū
a ¶ p grām. b ¶ corpis: vel aiæ fuabāt legē quas xps liberauit ab īferno: vt iugo legis.
f & liberāret eos q tiore mōrtis † p d e
¶ subditi. ¶ legis. f
totā vitā obnoxii erant seruituti. g
a ¶ angelicā naturā: vt angelos redimeret.
g Nusq em angelōs apphendit: sed h i
a ¶ .i. carnē de abraā vt filios eius saluaret.
b ¶ Vnde quia semen abraæ apprehendit.
semēn abraæ apprehendit. Vndē k
a ¶ vt passibilis & mortalis.
i debuit per oīa fratribus āssimila l
a ¶ ideo vt sic. b ¶ quod erat in natura.
c ¶ actu. d ¶ nullum fallens.
ri: ūt misericōrs fiēret & fidēlis pōm n
a ¶ mediator. ¶ pons ad deū. b ¶ seipm offerens. c ¶ prope vocatus remoueret.
tifēx ad deūm: & ūt repropitiaret o
a ¶ Qd pōt. ¶ in iferiori subītātia, carne. s.
k delicta populi. In ēo enim in quo p
¶ a pilato. ¶ afs expertus. ¶ a diabolo.
passus est ipse, & tentatus: potens q r
l est & eis qui tentantur auxiliari.

NICO. DE LY.

✻ a ¶ Quia ergo pu. &c. i. fideles cōicauerūt xpo in natura passibili. b ¶ Et ipse silr. hoc em fuit decēs. c ¶ Vt p mor. &c. i. diabolū. Habebat em diabol⁹ mortis imperiū, inqtū ex psuasione sua natura hūana ducta est. ad mortē culpæ, & ex cōsequēti naturæ: qa p culpā natura humana icurrit moriendi necessitatē. d ¶ Et libe. s. iōe xps a seruitute legis. e ¶ Eos q ti. mor. i. p legem veterē: quæ dura fuit: qa erat lex timoris. dr em timor mortis. qa pœnā mortis infligebat. f ¶ Per to. vi. ob. i. obligati. g ¶ Erant seruitu. Ab hac em seruitute cui eram⁹ obligati per legem, liberauit nos xps per suā mortem. h ¶ Nusquam em ang. Hic ponit tertia rō quę accipit ex parte naturæ redēptione indigentis. nā indigens redēptione est natura itellectualis subiacens pctō remediabili. cui⁹ rō est: qa natura carens intellectu nō pōt peccare: & p ɔñs nō idiget redemptione. Silr natura humana lapsum nō subiacebat pctō: & iō redēptione nō idigebat, licet indigeret pduci ad btitudinē duce supnaturali: natura ēt angelica post lapsum licet subiacebat pctō: tñ nō idigebat redēptione: qa illud pctm est irremediabile: nunc autem ita est q natura humana assumptibilis est a verbo ad opus redemptiōis, vt satisfaciat natura q peccauit: & iō humana natura assumpta est a verbo, & nō angelica: & hoc est qd dicit hic apls: Nusquā em an. ap. i. nullo loco sacræ scripturæ inuenit, q natura angelica a supposito diuino assumať. i ¶ Sed se. abraæ ap. i. naturā humanā sibi viuit: sicut. s. pbatū est p scripturā vete. test. pp hoc sequiť. k ¶ Vñ debuit. s. ipse christus. l ¶ Per omia fra. as. hoc est quantū ad oēs pprietates naturæ passibilis: quia talia faciunt ad opus nræ redēptionis non debuit aūt assimilari eis qntum ad defectū culpæ. qa hoc non valeret ad opus redēptionis nræ: sed magis ipediret. seqť. m ¶ Vt misc. fic. p hoc aūt, q ipse habuit naturam passibilē quandā aptitudinē ad cōpatiendū nobis. n ¶ Et fi. ponti. ad deū. seipm misericorditer & charitatiue offerendo p nobis. o ¶ Vt repropitia. delic. po. p eis satisfaciēdo. p ¶ In eo em. i. natura in qua passus, quę est natura humana. q ¶ Et tentatus. primo a dęmone in deserto: postea ab hoībus in sua passione. r ¶ Potens est & eis q tentatur auxi. i. a natura in qua passus est: & tentatus habet quādam aptitudinem: & promptitudinem ad deferendū nobis auxilium in passiōibus, & tentationibus nostris. ¶ Ad euidentiā huius qd dictum est in hoc. c. & in pce. quæriť: vtrū oīa sint subijcienda xpo fm humanitatē in futuro sæculo. ¶ Et arguitur primo q non: qa creatura intellectualis subijcitur christo p conformitatem voluntatis ad ipsum: sed homines dānati, & angeli nunq ei sic conformabunť: qa habebunt voluntatem resistentē ei quantū poterūt. ergo nunq ei subijcientur. Itē si angeli sint ei subiecti: aut hoc erit ratione naturæ, aut rōne grǣ. non ratiōe naturæ: qa natura humana in christo inferior est angelica natura: quia christus fm q homo fuit eiusdem speciei nobiscum. nec ratione gratiæ: quia bonis angelis data est gratia fm proportionem naturalium. fm q diffusius tractatur. ij. Sententiarum. & per consequens in eis est maior gratia q in christo: quia christus secundum humanam naturam inferior est an-

als nō habet † per totā vitā. Tertia rō. D

E ✱gelis vt iā dictū est:& ſm hāc naturā est receptiuus grȩ,& nō ſm diuinā:ergo &c.¶ Contrariū vr in lrā:qa dictū est,ꝙ xp̄o hoī subijcient oīa. Rñdeo i hac qōne sunt errores ꝯrij. Vnus est Orig. q posuit,ꝙ oīa sic subijcient xp̄o,ꝙ dęmōes & hoīes dānati subijcient xp̄o,ſm cōformitatē volūtatis.qa posuit ꝙ p aliqd tp̄s certum post iudiciū dęmones & dānati recipient ad pniam,& vlterius ad glīam:Sed hic error dānat p illud qd hr Mat.xxv.vbi vniformiter describit æternitas pœnæ dānatoꝵ,& glīæ btōꝵ.scdm ꝙ ibidē dr:Ibūt hi in suppliciū æternū:iusti aūt in vitā æternā & iō pari rōne q̄ dānati dicerent redire a pœna:eadē rōne diceret,ꝙ bti possent cadere a glīa. Ali9 est error negātiū ipm eē veꝵ hoīem qa ad hoc seqt ꝙ xp̄o nihil subijciat,q̄tū ad humanitatē si em ꝟa humanitas nō fuit in xp̄o,nihil subijcit ei inq̄tū hō. Hoc aūt seqt ad dictū Arrij qui posuit ꝙ ꝟbū assumpsit solā carnē hūanā:sed nō assumpsit aīam qa ꝟbū supplebat locū aīæ.& ꝯfirmabat illud p dictū qd hr Io.j.b. Verbū caro factū est.¶ Ad hoc aūt seqtur ꝙ xp̄s nō sit hō:qa ꝙ aliqs sit hō nō hñs aīam:est iplicatio ꝯdictiōis cū aīa sit forma hoīs. Nec valet si dicat,ꝙ ꝟbū supplet locū aīæ: qa nō pōt supplere vicē cāę formal' materiā pficiētis.modus aūt dicēdi destruit seipm:qa caro nō pōt hrē spēm carnis,nisi p aīam & iō dicere ꝙ ꝟbū assumpsit carnē,& nō aīam hūanā:est iplicare ꝯdictionē. Ad istud incōueniēs euadēdū dixit ali9 hęretic9.s.apollinaris,& sui sequaces:ꝙ ꝟbū assumpsit aīam sensitiuā,& nō intellectiuā;qa ꝟbū supplebat vicē ipsi9 itellectiuæ:Et ad istā sicut ad primā seqt ꝙ xp̄s nō sit hō:qa hō reponit in spē hūana p aīam intellectiuā. Hō em p intellectū differt ab alijs speb9 aīaliū:vt hr.j. Meta. Silr hæc opinio destruit seipsam:qa dato,ꝙ p aīam sensitiuā xp̄s habuisset carnē:nō tn̄ posset dici,ꝙ hrēt carnē humanam, sed tm̄ brutalē.qa caro nō pōt dici humana:nisi ab aīa intellectiua q̄ est hoīs forma.¶ Itē vtrūq; dictū.s.arrij & apollinaris est manifeste ꝯ euāgelicā ꝟitatē,& ēt ꝯ veteris testamenti scripturā,vbi expsse sit mētio de xp̄i hūanitate ꝟa:qd esset ipossibile ſm eoꝵ dicta. Itē vtraq; scriptura dicit xp̄m esse veꝵ filiū virginis,ſm ꝙ hr Mat.j.d.& Esa.vij.c. Ecce virgo ꝯcipiet:& pariet filiū &c.hoc aūt nō esset verū,nisi xp̄s esset eiusdē spēi cū ꝟgine,& p ꝯñs ver9 hō. Multis ēt alijs vijs possent ipugnari:pdictę hęreses sed ꝓpter ꝓlixitatē vitandā ad pñs omitto. Supponendū igit ſm veritatē fidei catholicæ,ꝙ xp̄s sit verus hō,& verus deus:dico ad qōnē,ꝙ oīa sunt subijcienda ipsi xp̄o,ēt ſm humanitatem:qa ꝙ sint subiecta ſm diuinitatē non est dubiū. Propositū aūt ostendit triplici via.

Error origenis.

Error arrij.

Error apolliaris

F Prima accipit rōne vnionis:quanto em aliqua natura creata est ꝓpinqor ipsi primo principio:tāto est sublimior.sicut corpa cœlestia ꝯsunt quodāmō ipis gñabilib9,& corruptibilib9:& ista generabilia & corruptibilia sunt eis subiecta:pp qd dr.j. Meteororū:ꝙ elementa cōtiguant supioribus lationibus:vt oīs virt9 eoꝵ gubernet inde. Q aūt ista inferiora magis distent a primo principio,patet p pħm.ij.de gñatiōe.vbi dicit,ꝙ ista inferiora corruptibilia sunt pp lōge distare a primo principio. Patet.j.assumpta ꝓpositio incorruptibilibus.s.q̄to aliqua sunt ꝓpinqora prio principio:tanto alia sunt eis magis subiecta.& eadē rōne natura angelica præest ipsis corpalibus.ſm ꝙ dicit Aug.iij.de tri. Nūc aūt ita est.ꝙ natura humana in xp̄o est ꝓpinquior q̄ natura aliqua āgelica:qa cōiuncta est ipsi deo,nō solū p vnionē opationis sicut angeli bti,sed ſm esse hypostaticū:qa in vnitate suppositi.ergo tota natura angelica est sibi subiecta.& p ꝯñs oīa alia. Scd'a rō accipit ex merito suæ passiōis:qd fuit quasi infinitæ efficaciæ rōne suppositi.qa actiōes sunt suppositoꝵ.& iō licet natura humana esset rō tolerandi passionē & merēdi:illud tn̄ meritū erat suppositi diuini. Nūc aūt ita est,ꝙ p illā passionē meruit suā exaltationē.& p ꝯñs meruit exaltari sup oēm creaturā. Hāc aūt rōnē tangit aplus ad phil.ij.b. Humiliauit seipm fact9 obediens vsq; ad mortē:mortem aūt crucis.pp qd & deus exaltauit illū:& donauit illi nomē qd est sup omne nomen:vt in noīe iesu oē genu flectat,cœlestiū, terrestriū,& infernoꝵ. Tertia rō accipit ex pte status futuræ btitudinis q̄ respicit ordinem grę magis q̄ naturæ:& iō vbi est maior gratia:

Christo ſm hūanitatem oīa subijcientur,

gratia:p ꝯñs & dignitas seu excellentia,sublimior. In xp̄o autem hoīe est grā maxima nō solū vniōis,sed ēt psonæ singularis:ſm ꝙ dr Ioh.iij.d.ꝙ spūs datus est ei nō ad mēsurā:& p ꝯñs est excellētior & sublimior oībus angelis,ēt ſm humanitatē. Et hāc rōnē tāgit Ioh.j.b. Vidim9 eū quasi vnigenitū a prē plenū grę & veritatis:Vnigenitū dicit:qa ipse solus est naturalis fili9,& pricipal'. oēs aūt alij bti sunt tm̄mō filij adoptiui,& participatiue dicti.& p ꝯñs ei subiecti. Considerādū tn̄ pp solutionē argumentoꝵ.ꝙ istā excellentiā & dignitatē habuit xp̄s ſm ꝙ hō ab instanti illi9 beatę vnionis naturæ humanæ in diuino supposito:sed hoc fuit tm̄ auctoritatiue:eo ꝙ illa natura,adhuc erat passibilis & passionib9 subiecta:sed post resurrectionē suā habuit eā executiue:inq̄tū illa natura fuit plene glīosa,& oīb9 angelis ꝓposita.iō tūc dixit aplis Mat.vlt.d. Data est mihi oīs ptās in cœlo & in terra.sed plenarie eā hēbit post iudiciū:qñ volūtas ei9,& snīa adimplebit in oīb9 tā bonis q̄ dānatis. Per hoc patet ad augmēta.¶ Ad primū dicēdū, ꝙ licet dānati nūq̄ sint habituri voluntatē xp̄o conformē:erunt tn̄ sibi plene subiecti,inq̄tū snīa suæ sapiæ,& volūtatis cōplebit in eis p pœnā debitā.¶ Ad scd'm dicendū,ꝙ angeli sunt ei subiecti rōne duplici.s.vnionis & psonæ singularis:vt dictū est.& talis ordo subiectionis cōpetit statui btitudinis. Q aūt dr:qa angeli recæperūt grām ſm ꝓportionē naturaliū:& sic vbi est dignior natura,ibi est maior gratia. Dicendū ꝙ verū est si cōparet natura angeloꝵ ad inuicē.qa excellētiores in naturalib9 fortius conuersi sunt ad deū.& sic recæperūt maiorē grām:sed nō est verū si cōparet natura angelica ad naturā humanā xp̄i:qa grā nō est data ipsi xp̄o homini ſm conatū liberi arbitrij ipsius in deū:qa nō accepit grām p talē modū:sed ab instāti creatiōis illius aīæ,& vniōis in psona diuina:quia fuit idem instans vtriusq;:recæpit aīa xp̄i plenitudinem gratiæ,ſm mensuram voluntatis diuinæ,& potentia obedientialem ipsius animæ:& sic licet anima christi sit inferior ſm gradum naturæ,tamen recæpit maius donum gratiæ.

¶ In ca.ij.vbi dr in postil. Testatus est aūt in quodā loco spūs.

ADDITIO.I. In qbusdā libris dr. Testat9 est aūt in qdā loq loco spūs. Et dicit spūs:qa hebræi qb9 loqbatur apl's agiographa in diuinis scripturis cōtera,in qbus psalteriū est principale:dicebāt esse scripta a spūsctō, Alia ꝟo dicebāt ꝓphetica. Vñ apl's istū modū tenet.j.iij.c.vbi dicit:Quapropter sicut dicit spiritussanctus:Hodie si vocem eius audieritis.

¶ In eo.c.vbi dr in postil. Et iō pari rōne q̄ dānati dicerent redire ad pœnā:& eadē rōne diceret,ꝙ beati possent cadere a glīa.

ADDITIO.II. Non vr par rō in reductiōe dānatorū,& ꝯdēnatione btōꝵ. reductio em dānatorū sine ꝑiudicio pcederet ex misericordia diuina,q̄ talē reductionē sine ꝑiudicio suæ iusticiæ posset facere:sicut cū aliqs offensam in se cōmissam dimittat vel liberalr aliqd det,non facit ꝯ iusticiā. Vñ ſm sanctū Tho.in prima pte.q.xxj.arti.iij.in rñsiōe.ij.ar. talis misericordia qñq; est qdā iusticiæ plenitudo. vñ Iac.ij.c. Misericordia supexaltat iudiciū. dānatio aūt btōꝵ esset manifesta ꝯ diuinā iusticiā: ſm quā iusti non sunt puniēdi,sed pmiandi:& multo magis ꝯ diuinam misericordiā. vñ ex parilitate rōnis p postil.allegata nō condēnaret error Origenis.sed auctoritas euangelij dicens:Ibūt hi in supplicium æternum:sufficit ad dicti erroris exclusionem.

REPLICA. In ca.ij.in quo postil.arguit ꝯ errorem Origenis ex illo Mat.xxv.d. Ibunt hi in æternū supplicium:hi aūt in vitam æternā.cū vtrobiq; vniformiter describit æternitas pœnæ maloꝵ & glīæ btōrū:ita pari rōne si ſm Origę. æternitas terminū hrēt in pœna:ēt ęternitas hrēt finem in gloria. Burgeñ.frontose se opponit huic parilitati rōnis:& subsumit q̄ si hæc silitudo rōnis currat quatuor pedibus:subsumit inquā de diuina iusticia,& misericordia,ꝙ non est silis ratio de glīa beatorū & pœna dānatorū. Sed nec postil.vult illā silitudinē esse debere gñalem:sed solū in materia & ratiōe æternitatis.& vide Ioh.xiij. correctionē taliū decæptionū:qbus Burg.sæpe decæptus est i materia similitudinū ꝯ suam ꝓpriā in multis locis positionem.

G

H

GLO. ORDI.

Vnde fratres. Ex Ca.III. omnibus superioribus infert: quia potens:quia passus ꝓ nobis:& potest auxiliari. ☞Qui fidelis

NI. DE LY. Ca.III.

Diuiſio. Vnde frēs &c. Postq̄ apl'us declarauit excellentiā noui testa. respcū veteris p hoc ꝙ ꝑemiet xp̄s āgel': hic ꝯñr ōndit hoc idē,p hoc ꝙ excellit moysē. Et diuidit i duas ptes qm̄ prio ōndit ꝓpositū.& scd'o ex hoc ꝯcludit q̄tū sit christo

NICO. DE LY.

xp̄o obediēdū,ibi:Quapropter. Prima adhuc in duas:qa primo declarat quandā similitudinē.& scd'o ostendit ipsius christi respectu moysi excellentiā, ibi: Amplioris em gloriæ. Circa primū aduertendū:ꝙ dupl'r alloquitur illos qbus scribebat,vt aīos eoꝵ ad intelligendū sequentia magis alliciat dicēs:Vñ fra.sancti &c. vocat em eos fratres ꝓpter nimiam charitatem.sanctos,ꝓpter eorū purā & innocentē cōuersationē:qa talia debēt refulgere in xp̄i fidelibus. ✱adfidem

¶ o vos.

a Vnde fratres Ca.III. a

a ¶ vocati ad cœlestia.i.ad cœlestem hereditatem habendam.

sancti vocatiōis cœlestis, b

b ¶ Vocationis cœlestis partici. quia de iudaismo erant vocati

☞ a ¶ Qui fidelis. Incipit cōparare moysi sicut.s̄.ꝓphetis & angelis:ita vt sit præ moyse fidelis:qa nō suā,sed pris gloriā q̄siuit,nec eius mādata abscōdit. Qui xp̄s fidelis ē pri(sicut moyses)in oī domo iudæoꝵ & gētiū. b ¶ Amplioris. Q ꝙ fidelis effectus indicat:qa dignus est glorię:vt moyses. Quia etiā amplioris præ moyse.i.ꝙ moyses: vel ꝑ moyse ens i merēdo. c ¶ Oīs nāq; do. fa.i. fabricauit dico:p se em pñt fieri: sed ab aliquo. An io a xp̄o: Vere: qa de9 q oīa. Et si oīa:& domū. d ¶ Qui aūt.& domū,& e ¶ Oīa crea. deus est. Vtriusq; em dom9 quā rexit moyses,& xp̄s.factor est deus. f ¶ Et moy. Ondit xp̄m dignū ampliori gloria q̄ moysen:qa xp̄s fabricator est domus, nō moyses. Hic alia rōne idē ōndit:qa xp̄s filius:moyses famulus est:q & carnalia carnalibus tradebat:xp̄s ꝟo spūalia. g ¶ Quapropter. Sicut.s̄.cū ꝑ angelis & ꝓphetis xp̄m commēdasset in multis:subintulit nos oportere obseruare q̄ ab illo audiuim9. Ita nūc cōmēdato ipso ꝑ moyse,hic incipit terrere:ne sint increduli xp̄o,p patrū silitudinē:& post ne amittāt requiē blādit:& ꝓ opportunitatē tpis. h ¶ Hodie. Mō p se loquit:q prius p ꝑcones:si tūc duri:mō estote molles. Historia est de eo,ꝙ miserūt videre terrā:& cū audirent ibi esse iexpugnabiles viros:obliti virtutis dei toties ꝓbatæ,dixerūt: reuertamur i ægyptū. vñ iurauit dñs,ꝙ nō intrarēt in terrā ꝓmissam:q̄ esset requies laboꝵ.& sic oēs perierūt præter duos. Tres reqes memorat.vnam sabbati.secūdā in palæstina.tertiā verā q̄ i cœlo de qua hic dicit loquēs ad veros israelitas di. Nolite duri eē xp̄o loquēti:sicut spūssctūs ꝑmonuit:ne silia patri-☞bus vrīs

a ¶ hæreditatis cū xp̄o. b ¶ Diligēdo & q̄ ꝑcipit operando. c ¶ Quē deus vobis misit.

participēs:cōsiderate apostolum & a

a ¶ mediatorē. ¶ p quē itur ad deū. b ¶ fidei. c ¶ quē nos cōfitemur. ¶ alio nō egemus.

pontificē ꝯfessiōis nrǽ iesum xp̄m:

a ¶ christus. b ¶ deo patri. c ¶ Ex semine dauid ſm carnem. ¶ ſm hominem.

a qui fidelis est ei q fecit illū : sicut & b

a ¶ fidelis fuit. b ¶ iudæoꝵ. c ¶ non moysi. qa ille minister fuit:nō dñs. ¶ iesu vel pris.

b moyses in omni domo illius. Am- d

plioris enim glīæ iste præ moyse di- f g

a ¶ tāto āplioris. ¶ q̄ q dispēsat ea vt famul9

gnus habitus est,quātō ampliorem h

a ¶.i.in domo:vel de domo facta.qd de spūalibus intelligendū est. b ¶ vt dñs.

honorem habet domus qui fabrica i

c uit eā: Omnis nāq; domus fabrica- k

a ¶ dom9 fit ab aliquo:q aūt & domū & oīa facit est deus:quem cōstat oībus ꝑesse. & ita xp̄s qa creator & deus,præ moyse est.

d tur ab aliquo. Qui aūt oīa creauit: l m

¶ ideo etiā amplioris gloriæ. ¶.s.quia.

f deus est. † Et moyses qdem fidelis n

a ¶ nō sua:sed.b ¶ pris vel xp̄i. c ¶ q nō adeo

erat in tota domo eius tanquā famulo

diligit domū vt cui9 est ꝓpria. a ¶ nō vt gratiā daret sed vt testaret ea q̄ cōueniebāt dici carnalibus:q nōdū spūalia capere poterāt.

lus in testimoniū illorū quæ dicen-

a ¶ fidelis est. b ¶ q hæres est cū deo prē.

da erant christus vero tāquā filius i p

a ¶ christi. b ¶ renati.

domo sua. Quæ domus sumus nos q

a ¶.i.spem cū fiducia nō dubiā. b ¶ glorio-

si fiduciam et gloriam spei vsq; ad

sam spem q̄ de iocūditate cœlesti. a ¶.i. pdurāte vsq; ad finē vitæ qñ habebit qd modo sperat. b ¶ Quia hoc mō sumus domus xp̄i videte &c. Vel. Nolite obdurare.

g finem firmam retineamus. Qua- r

a ¶ Ita hoc dico:sicut di.spī. b ¶ in dauid.

propter sicut dixit spiritussanctus:

a ¶ tpe gratiæ:qd pñs erat dauid in spiritu. b ¶ christi per se loquentis. c ¶ quod vere erit,noli obdu.

h †Hodie si vocē eius audieritis:no- s t v

a ¶ vos dico agētes. ¶ prēs vrī fecerunt.

lite obdurare corda vestra : sicut in x

NICO.DE LYRA

✱ad fidē catholicā:ad quā null9 pōt efficaciter & meritorie puenire,nisi pr cœlestis eū traxerit tactu grǽ:ſm ꝙ dr Io.vj.e. Nemo pōt venire ad me nisi pr meus q misit me traxerit eū. a ¶ Cōsiderate apo.& pō.&c. Dr aūt pontifex quasi pontē faciēs:qa p passionem suā fecit nobis pōtes,vt possem9 trāsire ad btitudinē.dr eē pōtifex ꝯfessiōis nrǽ:qa nō sufficit corde credere tm̄:sed oportet etiam cōfiteri ore:ſm ꝙ dicit apl's Ro.x.b. Corde credit ad iustitiā, ore aūt fit cōfessio ad salutē. b ¶ Qui fidelis est ei q fe.il.i.ipsam hūanitatē xp̄i. Dr etiā fidelis deo prī:qa in oībus q̄resiuit glīā pris,& nō suā ſm ꝙ ipsemet dicit Io.viij.f. Ego glīā meā nō q̄. &c. c ¶ Sicut & moy.fidelis fuit. d ¶ In oī do.il.i.in ꝯgregatione fideliū q̄ est domus ipsius dei quā inhabitat p grātiā. Q aūt moyses fuerit in hac domo nō q̄rēs ꝓpriā glīam,sed glīam dei patet pētateuchū inspiciēti. e ¶ Amplioris. Hic ꝯñr ōndit xp̄m excellētiorē moyse: qa licet vterq; fuerit fidelis in domo dei, q̄ est cōgregatio fideliū.principalior tn̄ in hac domo est xp̄s q̄ moyses:qa ille q fabricat aliquā domū,& eā inhabitat vt propriā:excellētior est q̄ ille q habitat in ea,sicut in aliena. xp̄s autē habitat in hac domo sicut dñs & fabricator ipsius: qa hoīes nō pñt cōgregari in fide,nisi ipso deo hoc faciēte. moyses aūt habitauit in hac domo sicut seru9. q̄ in hac domo principalior est ipse xp̄s.& hō ē qd dicit apl's. Amplioris em glo.i.maioris dignitatis. f ¶ Iste.i.xp̄s. g ¶ Præ moy.&c.qd ꝓbat ꝯñr dicēs: h ¶ Quāto am.ho.ha.d.i.in domo ille. i ¶ Qui fa.eā.i. ædificauit illā tāq; suā ꝓpriā:qd verum est de xp̄o,& non de moyse.vt dictum est.& probat hoc ꝯñr. k ¶ Ois nāq; do.fa. l ¶ Ab aliquo. Sicut em partes domus materialis nō cōiungunt ad inuicē,nisi p aliquē artificē eas immediate vniētē:ita silr domus ecclīæ nō cōpaginat ex diuersis gētibus.s.iudæis & gētilibus nisi p ipm xp̄m q pōt vnire corda fideliū.ꝓpter qd dicit Ioħ.x.c. Alias oues habeo,q̄ nō sunt ex hō ouili:& illas oportet me adducere:vt fiat vnū ouile,& vn9 pastor. Q aūt talis cōgregatio non pōt fieri nisi a deo,ꝓbat ꝯñr cū dicit: m ¶ Qui aūt crea.oīa deus. eiusdē aūt potētiæ est creare mūdū, & recreare hoīes p fidē & gratiā.ꝓpter hō dr Iaco.j.c. Voluntarie em genuit nos verbo veritatis,vt simus initiū aliqd creaturæ eius.deus aūt pr oīa operat p filiū:qa idiuisa sunt opa trinitatis: & p ꝯñs fabricauit domū ecclīæ: nō aūt sicut moyses.& hō est qd dicit: n ¶ Et moy.qdē fi.erat in to.do.eius.s.dei. o ¶ Tāq̄ fa.in te.il.&c.i legis dandæ pplō isrl'. p ¶ Christus ve.tāq̄ fi.i d.sua.i.in ecclīa habitat. q ¶ Quæ do.su.nos.qa ecclīa nō est parietes materiales,sed fideles xp̄i:qa sicut in domo materiali reqrit firmitas:sic etiā in fidelibus xp̄i ad hoc ꝙ sint domus principalis dei reqrit stabilitas fidei. Propter qd subdit istā cōditionē: Si fiduciā & glo.spei,vsq; ad fi.fir.retinea. r ¶ Quapropter. Hic ꝯñr cōcludit ex ꝑdictis,ꝙ xp̄o firmiter est obediēdū. Et circa hoc tria facit:qa primo ad hoc inducit auctoritatē scripturæ hoc exhortantē.secūdo exponit illā scripturam,ibi:Videte fratres. tertio ex auctoritate & expositione ꝓbat suā intētionē,ibi:Timeamus ergo fratres. in prīci.seq c. Prima in duas:qa in auctoritate scripturæ,quā adducit primo q̄dā monitio scd'o,ad hoc inducit exēplū, ibi. Sicut in exacerbatione. Dicit ergo primo sic Quia xp̄s excellētior ē moyse:vt dictū est:ideo quasi cōcludendo: & admonendo p scripturam sacrā,di. Quapropter sicut dicit spī.loquens p os psalmistæ. s ¶ Hodie.i tpe grǽ i quo veritas est reuelata:qa tp̄s legis, fuit quasi tp̄s noctis ſm ꝙ dicit apl's ad Ro.xiij.d. Nox ꝑcessit,dies aūt appropinquauit. t ¶ Si vo.eius au.i ipsius xp̄i:& hic ponit si ꝓ qa : qa vox ipsius xp̄i loquētis audita est in euangelio,in natura humana assumpta: In veteri testamēto aūt audita est vox ꝓphetarū eius:ſm ꝙ dicit Aug.li.de sermone dñi in mōte:exponēs illud Mat. v.a. Et aperiēs os suū docebat &c. tūc em ille aperuit os suū,q in ve.lege aperiebat ora ꝓphetarū. v ¶ No.ob.&c. p inobediētiā Hō em inobediens deo ab eo se euertit.& p ꝯñs deus iuste suā gratiā ei subtrahit. Et qa grā dei mollificat cor: p ꝯñs sequit ipsius hoīs obduratio sicut plenius videbit. x ¶ Sicut in ex. Hic ponit exēplū de obduratione antiquoꝵ iudæoꝵ qd hr Nu. xiij.& xvj.vbi dr ꝙ exploratores qui missi fuerāt ad ꝯsiderādū terram filijs isrl' ꝓmissam,terruerūt corda ppl'i:& tūc increduli dño, q tot signa & mirabilia eis ōnderat in deserto,voluerunt reuerti in terrā ægypti:ꝓpter qd dñs iratus voluit eos delere, sed ꝑcib9 moysi ipedita est pcussio ppl'i:verūtn̄ p q̄draginta annos ipeditus est ppl's ab ingressu terræ ꝓmissiōis:quousq; oēs q egressi fuerāt de ægypto a viginti annis & supra mortui sunt in deserto:nec intrauerūt terrā ꝓmissionis,ꝓpter eoꝵ incredulitatē. duob9 tn̄ exēptis.s.iosue filio nū.& caleb filio iephone.q igressi sunt terrā ꝓmissiōis ꝓpter eoꝵ obediētiā & fidelitatē. Hoc est igit qd dr hic: Nolite ob.cor.ve.&c. Dr em illud pctm̄ exacerbatio p silitudinē. fructus em acerbus non est accœptus ad cibū,& opponit maturo:ita peccatū illud fuit maxime obstinationis:qa sicut dictū est erant increduli dño visis tot mirabilibus & signis.& ideo noluit totaliter placari eis:vt dictū est:sicut fructus acerbus nō accœptatur,sed dejcitur. Sequitur ✱Scd'm

C

Diuiſio.

†Nu.12. b.

D

pſ.94.b

Obduratio antiquoꝵ iudæoꝵ.

Universidad de Deusto Biblioteca

E bus vr̄is patiamini: q per moysen tūc
vocē dei audierūt. vos modo p ipsum
a ¶Probauc. i. curiositatis causa ex-
quisierunt an possem. b ¶Offensus.
Valde & culpabiliter iratus. Infensus.
Vel. pximus: adhibēdo correctiōis fla
gella. c ¶In ira mea. Irasci dicitur p
figuram antropospathos. d ¶Si in-
troibunt. Aposiopesis est. i. non introi
bunt. e ¶Cor malū incredulitatis.
Vt putetis xp̄m nō sufficere sine lege:
qd' est malū: qa sic ruit hō in mlta pec
cata. Nec hoc leue: qa hoc est cor disce-
dēdi. f ¶Donec hodie. id est tēpus
gratię: de quo aiebat ppheta superi⁹ in
ps̄. qa nō min⁹ mō pstat credētib⁹ gra
tia ad salutē q̄ ipso xp̄o pn̄te. Si qs
em̄ peccat vsq; quo est hodie/pōt reuer
ti. Nemo ḡ desperet dū viuit. g ¶Fal
lacia pcti. i. diaboli ente causa peccati
h ¶Participes enī xp̄i. Debetis hor-
tari/& nō esse duri: qa qd' nō eramus:
facti sumus p grām: habētes partē cū
xp̄o in hereditate. tn̄ hac cōditione si
initiū substātie. i. fidei/ quæ est initiū
bonorū: p quā deus existit in nobis/&
p quā deificamur/& diuinæ substātiæ
participamus vsq; ad finē retineam⁹.
i ¶Nolite obdu. Vt pr̄es: qa qdā eo
rū duri fuerūt: & ideo perierūt. k ¶Ex
acerbauer̄t &c. Quidē audiētes. Hoc
ideo dicit/ne qs putet satis esse audire
de reqe: qa & illi oēs audierūt sed non
oēs puenerūt. l ¶Quadraginia an.
Quadraginarij pfectio. Quadragenarius em̄ integritatē sæcu
lorū indicat: & totā vitā nostrā signifi
cat. Infensus ergo dicitur illis quadra-
ginta annis: qa peccantibus vsq; ad fi
nem vitæ suæ irascitur deus.

NICO.DE LYRA

F a ¶Scd'm diē tē. qa plures i de-
serto tētauerūt deū: vt patet i decursu
veteris testamēti. Iō sequit̄. b ¶Vbi
tē. me pa. ve. dubitādo de diuina exi-
stētia in eis/& ḡrēdo sup hoc importu
ne signa a moyse: cū tn̄ viderēt dei mi
rabilia quasi oī die & lōgo tpe. s. qua-
draginta annis qbus fuerūt i deserto.
& hoc est qd' dicit: c ¶Probauerūt
& viderūt opa mea. &c. & ideo gra-
uius erat pctm̄ incredulitatis eorū/&
magis puniēdū. Ideo sequit̄: d ¶Pro
pter qd' offen. fui ge. huic. In ps̄. po-
nit̄: Proximus fui ḡnationi huic. pxi-
mus. s. ad punitionē infidelitatis ipso-
rū. & in idē reuertit̄. Sequit̄: e ¶Et di
xi semp hi er. cor. &c. Iste error pcede
bat in eis ex malicia: qa viderant fre-
quētissime dei mirabilē virtutē in eis.
& ideo dubitare de ea & eā nescire nō
poterat ex simplici ignorātia pcedere/
sed animi obstinatione in cōtrariū. &
talis error nō excusat/sed magis aggra
uat pctm̄: ppter qd' sequit̄: f ¶Qui-
bus iu. in ira mea. i. firmiter decreui &
irreuocabilr̄ punire eos. dr̄ em̄ de⁹ ira-
tus metaphorice qn̄ punit: qa ad mo-
dū irati se habet: q̄ aūt fuerit illa puni-
tio subdit̄: g ¶Si intro. in re. meā. i.
nō intrabūt pmissionis terrā: q̄ dr̄ re-
quies: qa in illa reqeuerūt filij isrl' post
ea vnusqsq; sub vite sua & sub ficul-
nea sua. fm q̄ hr̄. iij. & iiij. Reg. i pl'ib⁹
locis. & iterū ca p illā requiē signata
est reqes ɔsciæ q̄ hō reqescit in deo p
grām & reqes fruitionis æternæ qua
reqescit in deo p gl'iam. Q, aūt in re-
quiē pmissionis nō itrauerūt filij isrl'
q egressi

a ¶nolite obdurare fm diem. i. si
cut illi obdurati sunt in die tentationis. Hæc
est vna de exacerbationibus.
exacerbatione fm diem tētationis a
a ¶vbi magis egerēt auxilio: ita i deserto hu
ius mūdi cauete ne tētetis deū: vt nō pereatis
sicut illi. b ¶fm carnē: videte vos 'ne fm
in deserto: vbi tētauerūt me patrēs b
spiritū. a ¶pbabilē inuenerūt: qa vide
rūt. b ¶oculis. c ¶magne virtutis.
a vr̄i pbauerūt & viderūt operā mea c
a ¶in qbus me oia posse expti sunt. b ¶qa
b quadrāgita annis: pptēr qd' † offen d
tētauerūt a ¶irat⁹. ¶tā male. ¶de illis.
sūs fui ḡnatiōi huic: & dixi semp hi e
a ¶ex ppria deliberatione. qa serio peccāt.
Et licet sic monerē: tn̄ noluerunt cognoscere
errāt cōrde: Ipsi autem nō cognoue
opa mea. & ideo si itrabūt: hoc dico sicut iu
c rūt vias meas: quibus iuraui in ira f
raui. i. firmit̄ statui qn̄ irat⁹ fui. & iō/Videte.
a ¶ergo. ¶qa ppter incredulitatē pr̄ib⁹ vr̄is
d mea si introibūt i requiē meā. Vidē g h
reqes negata est. a ¶qa facile pōt ɔtingere.
b ¶qa de multis nō dubitat qn̄ pfecti sint.
e te frēs ne fortē sit i āliquo vr̄m cor i
a ¶a quo qui discedit perdit vitā.
malū icredulitatis discedēdi a deō k l
a ¶de incremēto virtutū. b ¶alij alios: vel
viuo: sed adhōrtamini vōsmetipos m
vnusqsq; seipm̄. a ¶q̄diu. b ¶tps grē. ¶qa
f per singulos dies: dōnec hōdie co- n
non minus modo q̄ ipso xp̄o præsente.
gnominatur: vt non obduretur qs o
a ¶Scitis em̄ qa diabolus fallit eū q obdu-
rat̄ vn̄ post cadit in pctm̄. b ¶habētes par-
g h ex vobis fallācia peccati. Pārtici- p
tē cū xp̄o in hæreditate. a ¶ipse caput: vos
mēbra. b ¶per gratiā qua ei vniti sumus.
pes enim christi ēffecti sumus. Si q
tamen initium substantiæ eius vs-
a ¶vite. b ¶vt nunq̄ deseramus.
q; ad finēm firmūm retineamus:
¶q̄diu. ¶nobis.
dum dicitur. Hodie si vocem eius r
a ¶quēadmodū sua obdurauerūt patres.
i audieritis: nōlite obdurare cor-
da vestra: quemadmodum in illa
a ¶. s. obdurauerūt pr̄es vt p penas eorū de-
terreat: hoc addit. b ¶vocē dei in deserto.
exacerbatiōne. Quidam enim aū- s
a ¶increduli & duri fuerunt.
k dientes exacērbauerunt: sed non t
¶. i. omnes exacerbauerūt. vt caleb & iosue.
his sitis sil'es. a ¶ita nos a tenebris p xp̄m.
vniuersi qui pfēcti sunt ab ægypto
a ¶hor: exacerbantib⁹: an nō exacerbātib⁹?
per moysen. † Quibūs autem infen u
a ¶qbus notat̄ tota vita nr̄a. b ¶Q. nō est
l sus est quadrāginta annis? Nōnne x
dubium. a ¶in hoc apparet ira dei.
illis qui peccauerunt: quōrum ca- y
a ¶sine sepultura. b ¶bestijs & auibus.
dauera prostrāta sunt in dēserto?
a ¶Non solum prostrauit/sed etiā iu.
Qūibus autem iurauit non introi- z a
a ¶eternā. quæ significabat̄ per terrā pmis
sionis. Vel: in ipsam terrā pmissionis ad lit
teram. ¶& non alijs.
re in rēquiem ipsius: nisi illis qui b

G g egressi sunt de ægypto/patet ex præ
dictis: qa mortui sunt in deserto ppter
pctm̄ prædictæ exacerbatiōis. h ¶Vi
dete fra. Hic ɔn̄r exponit prædictā au
ctoritatē: & qa i prædicta auctoritate
tria ḡmiserat. s. exhortationē ad bonū
operādū: culpā malorū ad euitādū. &
pœnā p ea islictā ad timēdū. ideo hæc Diuisio.
tria facit. & primo exponit qd' ptinet
ad exhortationem. scd'o qd' ptinet ad
malorꝝ culpā/ibi: Quidā em̄ audiētes.
tertio qd' ptinet ad pœnā inflictā/ibi:
Quibus aūt. Circa primū dicit: Vide- Alstinus sensus.
te fra. i. diligēter cōsiderate qlibet i se
ipso: & etiā in pximo suo: qa fm q̄ dr̄
Eccli. xvij. b. Vnicuiq; mādauit deus
de pximo suo. i ¶Ne forte sit mali.
ve. cor ma. i. volūtas mala. Sicut enī &
corde orit̄ sensus/& motus in alijs mē
bris: ita volūtas mouet oēs aiæ poten
tias ad agēdū. k ¶Incredu. licet em̄
incredulitas sit in intellectu sicut i sub
iecto: sicut & fides q̄ est eius oppositū.
tn̄ credere est actus ipsius intellect⁹ mo
ti a volūtate: & p ɔn̄s discredere. Dicit
em̄ Aug. sup Ioh. q̄ nullus credit nisi
volēs. l ¶Discedēdi a deo vi. Sicut
em̄ bonū aiæ est adhærere deo p fidē
formatā: ita malū aiæ est recedere ab
eo p icredulitatē. Sequit̄: m ¶Sed ad
hor. vosmet. p sin. di. ɔtinue ɔscias p
prias discutiendo. n ¶Donec hodie
cog. i. q̄diu durat tps grǣ: qd' cogno
minat̄ dies p quādā sīlitudinē/ ppter
noticiā veritatis reuelatæ: qd' nō erat
tpe legis: vt. s. dictū est. o ¶Vt nō ob
duret̄ qa ex vo. falla. pcti. Hoc autē
dicit: qa licet obduratio sit aliquo mō
a deo: tn̄ principiū eius est a libero ar-
bitrio/iclinātē se ad pctm̄: vt videbit̄.
p ¶Participes em̄ xp̄i effecti sumus. H Ioh. 1. b.
qa recipiētes fidē eius/de plenitudine
eius accœpimus. q ¶Si tn̄ initiū sub-
stātiæ eius vsq; ad finē firmum reti.
Qui em̄ in xp̄o baptizat̄/suscipit quā
dā nouā naturā p fidē formatā: qa fi-
des est substātia sperandarū rerū: vt dr̄
j. c. xj. & hoc vocat̄ hic initiū substan-
tiæ: qd' debemus vsq; in finē firmiter
retinere dū dr̄: r ¶Hodie. i. tpe grǣ:
Si vocē eius audieritis &c. Hoc totū
est supra expositū. s ¶Quidā em̄ au.
Hic ɔn̄r hoc exponit/qd' in auctorita-
te prædicta dixerat de culpa exacerba-
tionis prædicta/dicēs: Quidā em̄ au-
dientes exacerbauerunt. Quia popu
lus israel audiēs verba exploratorū in
credulus dño. voluit in ægyptū reuer-
ti: vt prædictū est. t ¶Sed non vni
uersi q profecti sunt ab ægypto per
moysen. Hoc dicit ppter caleb & io-
sue qui non exacerbauerunt dn̄m cum
alijs: sed fideles & obedientes dño per-
manserunt. & sic patet qui peccauerūt
& qui non. v ¶Quibus autē. Hic
exponit de pœna ppter culpā prædi-
ctam inflicta: & hoc est qd' dicit. Qui
bus aūt infensus est quadraginta an
nis. ipse. s. deus puniens eos. x ¶Nō
ne illis qui pecca. q. d. sic: & non alijs:
qd' patet per ɔsequentem effectum/cū
dr̄: y ¶Quorū cadauera pstrata
sunt in deserto. in pœnā prædicti pec
cati. z ¶Quibus autem iura. i. de-
creuit. a ¶Non introire in re. i. in
terrā pmissionis. b ¶Nisi illis q in
creduli fuerunt. q. d. alijs non iurauit:
quia caleb & iosue qui fuerunt credu-
li/ipsi introierunt. & ideo concludit.
Et videmus

Timeamus. Ne qs desit: quasi ad nos pti- Ca.IIII.
neat. ptinet em̄. Etem̄ & nobis nūciatū est: & ingredie
mur credēdo: sicut illi pdiderūt nō credēdo. b ¶Nō
ad fi. &c. Egressi em̄ de ægypto cū multā viā pambu
lassent, & multa iudicia v̄tutis dei accæpissent in ægy
pto: in mari rubro, in eremo: ɔsiliū fecerūt
mittere speculatores q deberēt ispicere na
turā terræ. Illi v̄o cū prexissent reuersi sūt.
Prouinciā qdē magnorꝝ fructuū, & virorꝝ
inexpugnabiliū, & fortiū pcreatricē eē di
cētes. Quib⁹ auditis obstupuerūt q eos mi
serāt: nō credētes verā esse, promissionem.
c ¶Ex his. i. ppter hæc: d ¶Quæ au. ab
exploratoribus: q mala retulerūt nō credi
derunt: v̄ Pfidei sumptæ ex his q̄ audierūt.
e ¶Et qdem. De prima reqe quæ signifi-
cat hic agit. Et quidem ope. Quia dixerat
nunciatū esse de requie, dicit quādo. Etā
legem: & post perfectionē operum septem
dierū per requiē sabbati. Et sub lege quan
do per terrā promissionis designabat̄. Et
tpe gratię in dauid nūciatum est. & sic qui
dem qn̄ nondum completio istius verę re
qei & significatæ: qa ea nullus adhuc poti
tus erat. Et in isto rursum. f ¶Perfectis.
qd' fuit facto hoie p quo oia: & ipse apud
deū glificandus. g ¶Et requieuit die se
ptima. Sex diebus fecit omnia: vt post ni-
hil fieret: nisi de materia ibi facta: vel ad si
militudinem factorū. Septima qeuit quæ
significat requiē. Sic & sexta ætate homo
natus est mūdo ad laborē: sexta die & sexta
diei hora passus, septima qeuit. Sic & nos
diū sub operib⁹ sex dierum viuimus opera
mur: inde exeuntes quiescimus: Si tamen
opera nostra valde bona inueniantur.
Vel, Opibus

NICO. DE LY.

a ¶Et vide. s. per effectū prædictum.
b ¶Quia nō po. intro. ppter incredulita
tem pdictā. ¶Ad euidentiā pdictorꝝ qrit̄
vtrū obduratio cordis sit attribuēda homi
ni. ¶Et arguit̄ prio q̄ nō: qa illud qd' est p
priū dei: nō est attribuendū homini: obdu
ratio cordis est hmōi ergo &c. maior patet
minor pbat̄ p illud qd' hr̄ Rom. ix. d. Cu
ius vult miseret̄ &c. Itē. Idē p sui pn̄tiā &
absentiā est cā ɔriorū. fm qd' dr̄. ij. Physico.
Nauta em̄ p sui pn̄tiā est cā salutis nauis:
& p sui absentiā est cā periclitationis eius-
dem: sed de⁹ p sui pn̄tiā, est cā mollificatio
nis cordis: ergo p sui absentiā est cā obdu-
rationis. ¶Contrariū patet p illud qd' dr̄
in līra nisi em̄ obduratio cordis esset ab ho
mine: frustra admōeret apl's di. Nolite ob-
durare &c. ¶Rn̄deo dicēdū, q̄ nō est incōue
niēs vnū & eundē effectū attribui diuersis
causis: diuersimode tn̄. Obduratio em̄ cor
dis est obstinatio hoīs in peccatū. Dicit̄ ei
cor durū metaphorice ad sīlitudinē corpis
duri. corpus em̄ durū dr̄ q̄ nō cedit tāgēti,
sed resistit: vt hr̄. iiij. Meteororꝝ. & ad sīlitudinē hui⁹ cor homīs dr̄
durū & volūtas: qa cor hic accipit̄ p volūtate: vt dictū est qn̄ nō
cedit vel obedit monitiōi ad bonū, sed magis resistit. Talis āt ob
duratio est ab hoie ichoatiue & demeritorie: inq̄tū p liberū arbi-
trium adheret pctō: & p ɔn̄s auertit̄ a deo q̄tū i se est: & sic demeret̄,
quod de⁹ subtrahit sibi grām suā. Sicut si ipse sol material'r illumina
ret hec inferiora p cognitionē & arbitrij libertatē. iuste retraheret
lumē suū ab eo q se vellet inq̄tū in se eēt ab ei⁹ lumine retrahere.
Deus aūt bn̄ficiū grǣ dat hoib⁹ ex cognitiōe, & mera liberalitate
& iō iuste eam retrahit ab eo q se p pctm̄ auertit a deo. Cor aūt hu
manū p gratiā dei molificat̄. & iō ipa subtracta p pctm̄ obdurat̄.
Et sic patet qualr̄ obduratio diuersimode deo, & hoi attribuit̄: qa
attribuit̄ hoi inq̄tū est culpa. deo aūt inq̄tū est pœna iuste iflicta:
Et sic ex pdictis patet ad qōnē & argumēta ex vtraq; pte inducta.
¶In ca. iij. vbi dicitur in postil. Hodie, id est gratiæ tempore in
quo veritas est reuelata.

Additio

a ¶dño pmittenti. b ¶Iurauit non introire
in requiem: & ita videmus: & aperte scim⁹.
incredūli fuerunt. Et vidēmus qa a b
a ¶æternam sicut nec in terrā promissiōis.
non potuerunt introire in requiē
ipsius propter incredulitatem.
a ¶qa illi perdiderunt requiem.
¶si nō amore, timore hoc facia
Timeam⁹ er- Ca.IIII. c
mus. a ¶per hoc qd' relinquat̄
& cōtēnatur frequens pmissio
dei: vel quam deo in baptismo fecimus.
go ne forte relictā pollicitatione d
a ¶quam terra promissionis significat.
b ¶vero iudicio: & si impudenter
introeūdi in requiēm eius, ēxisti- e f
præsumat inde. a ¶a rege. b ¶Et merito:
metur aliquis ex vobis deēsse. Et g
qa non possumus excusari quasi de re non
dicta. a ¶tpe grǣ. ¶p filiū. ¶de æterna re-
quie: sicut illis p figuram terræ pmissiōis.
enim & nobis nunciātū est quem h
a ¶per famulum. b ¶illis nunciatū est: sed.
c ¶quia non fuit creditus.
admodum & illis: sēd nōn pfuit i
a ¶promissio de requie. b ¶vt sermo & fi-
b illis sermō auditus: nō ādmixtus
des simul iūgerēt. a ¶ppter hæc. b ¶ab ex-
ploratoribus. c ¶Nobis nunciatum est. In
grediemur em̄. Vel qa non crediderunt nō
profuit: qa nobis qui credimus prodest.
c d fidei ēx his quæ audiērūt: Ingrē- k
a ¶veram. b ¶nos.
diemur enim in requīem eius qūi l
a ¶sicut ex opposito spūsctūs dixit de in-
credulis p qd' patet q̄ qui credūt intrabūt.
credimus quemādmodum dixit, m
¶Quid dixit? hoc. s. a ¶illi nec in palesti-
nam: nec in veram: nos in veram.
†Sicut iuraui in ira mea: si introi- n
e bunt in requiē meā. Et quidē ope o
a ¶quæ fecit. b ¶inchoādo. ¶. i. ex quo mū
dus cœpit institui: quia ipse omnia fecit.
ribūs āb institutiōe mūdi hui⁹ per
a ¶postq; poterat quiescere. b ¶spūsctūs.
f fēctis. Dixit ēnim in quodam lo- p
a ¶egregio loco scripturę. b ¶p quā signifi
catur æterna requies. c ¶a noua operatiōe.
g cō de die septimā sic: † Et reqēuit q r

ADDITIO.

Hoc qd' dr̄ in psal. Hodie si vocē eius audie- C
ritis, &c. exponit̄ ab hebræis in libro q dicit̄
Cahanit hierosolymitano, cōformiter ad dictū apl'i. Legit em̄ ibi
sic: Si israel ageret pniam vna die, statim veniret filij dauid. i. xps.
Scriptū est em̄: Hodie si vocē eius audieritis nolite obdurare cor-
da vr̄a. Hæc ibi. Ex cuius dicto manifeste Aduent⁹ xp̄i quare dilat⁹.
hr̄: q̄ non tardabat̄ aduentus messię: nisi p
pter hoc q̄ israelitæ non audierunt vocem
eius. Q, si audiuissent statim venisset. Q,
verbū verificatur quotidie de ipsis. Nam
illi qui audiūt vocē eius. s. xp̄i p fidē, stati
eis venit. Et hęc vr̄ propria expositio isti⁹
versus & nr̄æ fidei fauorabilis: in qua ex-
positiōe ly si, tenet̄ in sua ppria significa
tione. s. ɔditionalr̄: nec oportet q̄ exponat̄
pro qa: sicut in postilla. Ca.IIII.

Timeamus ergo. Postq; apīus
adduxit auctoritatē scripturę &
expositionē illi⁹ ad ōndēdu q̄
xp̄o est firmiter obediendū: hic
ex auctoritate pdicta & exposi
tione eius arguit ad ppositū. Et diuidit in Diuisio.
duas partes: qa primo ōndit, qd' nobis im
minet sollicitudo intrādi in requiē cœle-
stem: q̄ p ingressum terræ pmissionis figu
rata est. scd'o ex hoc cōcludit, q̄ debem⁹ ad
hoc festinare, ibi: Festinemus ergo īgredi.
Prima in duas: qa primo arguit ppositū.
scd'o pbat quoddā qd' in argumento erat
suppositū, ibi: Et quidē operibus. Virtus
aūt argumēti sui in hoc consistit, Sicut pa
tribus pmissa est requies tpalis in terra p-
missionis: ita figuraliter nobis pmissa est
reqes æternæ btitudinis. qa oia in figura
cōtingebant illis vt dicit apl's. j. ad Cor. x.
c. sed illi q fuerunt solliciti seruare deo fi-
dem & obediētiam, introierunt in requiē
illam terrenā: vt patet ex prędictis, & non
alij: ergo sīlr̄ si velimus intrare requiē cœ- D
lestē, de hoc debemus eē solliciti. Dicit igi
tur. c ¶Timeamus ergo. i. solliciti sim⁹
quia timor sollicitudinē inducit. d ¶Ne
forte reli. pol. id est promissione diuina.
e ¶Introeū. in requiē eius. i. requiē cœle
stem. f ¶Existi. aliquis ex vo. &c. hoc di
cit: qa illa impletio promissionis diuinæ
nulli deficit nisi ipse deficiat. g ¶Etenim
& no. nunciatum est. de requie. s. æterna.
h ¶Quemadmodum & il. q fuerūt in ve
te. testa. fuit primo nunciatū de reqe terre- †ps̄. 94. b.
na. i ¶Sed non pfuit illis ser. audi. &c.
quia licet illa promissio fuerit oibus facta:
tamen illi soli qui fuerūt creduli percępe-
runt illius promissionis effectū. & iō con-
cludit: k ¶Ingre. enim in requiem. s. cœ
lestem. l ¶Qui credimus. ipsi christo.
m ¶Quēadmodum di. ipsis. s. incredulis
qbus iuraui in ira mea: si &c. m ¶Sicut
iuraui in ira mea. patet expositio p prædi
cta. quia sicut fideles admittunt̄ ad requiē
cœlestem: ita increduli excludunt̄. o ¶Et †Ge. 2. a
qdem ope. Hic pbat illud qd' suppositū
est in argumēto: videlicet q̄ reqes cœlestis sit figurata per reqem
terræ pmissionis. Et diuidit̄ in duas ptes, fm q̄ hoc pbat dupl'r
per scripturam, secunda, ibi: Et in isto rursum. Prima pbatio ta- Diuisio.
lis est: Productis omnibus creaturis in principio mūdi dicit scri-
ptura, q̄ deus requieuit die septimo. Ista aūt requies non pōt itel
ligi requies terræ promissionis: sed magis requies p quā deus re-
quiescit in seipso. & hęc est requies beatorum: quia mens huma-
na non potest qescere, nisi in deo: & ista figuratur per requiē terrę
promissionis: sicut perfectum per imperfectū & veritas per vm-
bram. Hoc est igitur quod dicit apostolus. Et quidem operibus
ab institutione mundi perfectis. in suis speciebus & naturis.
p ¶Dixit enim in quodam loco. scilicet Genes. ij. Loquitur ta-
men sic in generali, quia illa scriptura erat nota & famosa illis q-
bus scribebat. q ¶Dic septima sic. s. loquitur prædicta scriptu
ra. r ¶Et requieuit deus die septimo ab omnibus operibus
suis. in seipso quiescendo. Et in hoc stat virtus rationis prædi-
ctæ quia

E ☞ a ¶Vel, Operibus. pfectis nũciatũ est. Dixit eñ: b ¶Et in isto. De scd'a quæ significat per signũ & figuram requiei terræ pmissionis. c ¶Qm ergo. Bis p diẽ septimã, & terrã pmissiõis reqes est significata & pmissa. & qa hoc est: ergo iter. i. sub eiusdẽ reqei designatione terminat spũssctũs: & distinguit diẽ quãdã. i. tẽpus egregiũ grę. s. in aduentu xpi: dicendo in dauid hodie. q dauid futuris tpe grę repręsentat verba pribus dicta. Post tm tpis, ex quo illa prib⁹ dicta sunt in deserto. vñ patet nõ de terra pmissionis agi: q iãdudum hẽbatur. Iõ terminat diẽ intratiõis qm superest introire: & nisi videret intraturos, nõ terminaret. Dauid licet sub lege posit⁹ mẽte in tpe grę. dicẽs hodie: tertio nunciat requiẽ in illo tpe consummandã. ¶Vel alio verbo ordine põt legi hęc lra. Qm ergo &c. Q. hoc & illo mõ pmissa est, & signata reqes cœlestis: ergo supest quosdã itroire in illã requiẽ. Et qm hoc est. Et qa hoc nõ sufficeret ad inferendũ qd' illaturus est: addit aliud. s. Et hi qb⁹ &c. Vt ex his duobus tertiũ necessario inferat hoc modo. q. Et qa hoc est. s. Qm supest quosdã intrare. Et qa hi qbus priorib⁹ annũciatũ est, non introierũt pter incredulitatẽ: iõ iterũ terminat diẽ. q. qa necessariũ erat dicere in dauid hodie post tm tpis. Ex q illa dicta pribus, & filij israel in terrã pmissiõis intrauerant. vñ patet q hæc est illa reqes: Sicut &c. q non mutant. d ¶Diẽ quendã hodie. Die tertia significata: & qñ dat quãuis obscure: q per xpum credentibus pmissa est. e ¶Post tm tpis. In hoc patet q hęc est alia reqes de qua Dauid dicit, hodie: q illa ad quã iosue duxit. Nã si illa esset: non loqueret de alia dauid. ergo certum est esse aliã ad quam xps duxit: quæ per illã in palæstina signabat. f ¶Nã si eis iesus &c.

F Superest quosdã intrare: sicut dauid terminat. Nam si eis &c. (Ne videretur dictum hoc de terra promissionis). Eis. i. filijs isrl quibus prius nunciatum est de requie per signum. i. terrã promissionis. req. pstĩ. vt in lra. g ¶Nunquã. i. nullo tẽpore post hac. i. in sequẽti tpe. h ¶Loqueretur de alia die. i. tempore gratiæ. Q. quo deberet dari. Vel nunq post loqueretur de alia. scilicet requie: præter terram promissiõis. dicẽdo hac die: quam supra hodie &c. Sed locutus est de alia. Itaq relinquit. i ¶Sabbatismus. Vera requies significata per sabbatum. (Id est plenæ quietis feriatio & iocunditas) quo dominus requieuit & in lege obseruabatur. Tunc em perfecte vacabimus, gratia maiore refecti & deo pleni. Et sciemus perfecte: quia ipse est deus. Ibi vacabimus & videbimus: videbimus & amabimus. amabimus & laudabimus. Ecce quid erit in fine sine fine. Nam qs alius noster est finis: nisi peruenire ad regnũ cuius non est finis? k ¶In idipm &c. exẽplum: Vel in pœnam qualem illi p incredulitatẽ habuerunt exẽplum dicit vt mentem nram habeamus illic: ne silr excidamus. Et vt magis terreat addit: Vnus est enim. i. qui illos iudicauit: vobis iudex est: scilicet filius dei: cui qui obedit mortem non videbit in æternum. l ¶Sermo dei efficax &c. Quia regalibus sedibus venit. m ¶Viuus est. quem infideles mortuum putant. ☞Pertingens

Finis hominis.

a deus die septimo ab omnib⁹ ope-
a ¶dicit spũssanctus. b ¶loco. c ¶de eadem
b ribus suis. Et in isto rursum: Si in a
requie p signum. a ¶terram pmissionis: q
c troibunt in requiẽ mea. Qm ergo b
signat veram quam moyses promiserat.
a ¶restat post pmissionem. b ¶egregios.
c ¶requiem æternam quæ significabatur.
d ¶quid opus erat illis dicere: nolite obdu-
supest quosdã introire in illãm, et c
rare corda vestra: quia hi quibus prior.
hi qbus prioribus annunciatũ est
a ¶in veram requiem, quam terra promissionis significabat: ad quã non puenerũt.
nõ introierunt propter increduli d
a ¶spũssctũs. ¶distiguit. b ¶quo pñũciata
d tatem: iterũ terminat diem quedã e f
impleantur. a ¶in hoc patet q hæc est alia.
e hodie in dauid, dicendo post tan- g h
¶dicendo hodie sicut iam. ¶tpe gratiæ.
tum tpis, sicut dictũ est: †Hodie si i
¶sicut vere audietis.
vocẽ ei⁹ audieritis: nolite obdura
a ¶Vere hæc est alia. b ¶. i. iosue qui iduxit in terram promissionis. ¶veram. k
f re corda vra. Nãm si ei si iesus reqẽ l
¶ipse præstans vt dux dedisset. m
g h pstitisset: nũq de alia loqueretur n
a ¶futuris seruat, deo pmittente. b ¶plene quietis feriatio & iocunditas sabbati.
i post hac die. Itaq relinquit sabba o p
¶futuro. ¶Vera requies est.
tismus populo dei. Qui enim in- q
¶quam deus dat.
gressus est in reqẽ eius: et ipse re-
a ¶quibus hic laborauit. b ¶ita perfecte.
quieuit ab operibus suis, sicut &
a ¶opib⁹. b ¶qeuit. c ¶& qa hęc ẽ vera reqes.
a suis deus. Festinemus ergo in- r
a ¶per fidẽ & bona opa. b ¶. i. vt nõ aliqs.
gredi in illã requiem: ut ne quis s
a ¶in illam icredulitatem in qua patres fuerunt qui est vobis exemplum. vnde peius est nisi caueatis.
k in idipsum incidat incredulitatis
a ¶Debemus festinare in illam. ¶& ita in eo viuetis. b ¶filius dei.
l m exemplum. Viuus est enim sermo t

NICO. DE LY.

☞ cte: qa per hoc hr, q est alia requies vera & perfecta a reqe data filijs in terra pmissionis. & p pñs figurata p illam: vt dictum est. a ¶Et in isto rursum. Hic ponit aliã scripturã ad pbãdũ hoc idẽ. Et est probatio talis. Dauid rex fuit p magnũ tps, postq filij israel obtinuerunt terrã pmissionis sub iosue, & in ea qeuerant: tamen ipse determinat quẽdã nouũ modũ intrandi in requiẽ dicẽs. Hodie si vocẽ eius audieritis: nolite obdurare corda vra: ne puemini reqe pmissa, sicut pres vestri pp suã incredulitatem. patet igit ex dicto dauid, q est alia requies pfecta: q est reqes beatorũ figurata per quietem

p quietẽ filiorũ isrl in terra pmissiõis. qa si iosue dedisset filijs isrl pfectã qetẽ & vltimatã: dauid q p magnũ tps post eũ fuit nõ hortaret fideles de nouo ad ingrediendũ requiẽ. hoc est igit qd' dicit apls: Et in isto rur. hoc est in hoc loco scripturæ ipsi⁹ dauid iã allegatæ: Si introibunt in requiem meam. patet ppositum. Iõ sequit: b ¶Qm ergo superest itro. quosdã in il. i. in requiẽ perfectã de qua loquit dauid. c ¶Et hi qbus prioribus nunciatum est. de requie in terra pmissionis: quę fuit figura huius. d ¶Nõ introierunt. pter eorũ incredulitatem: vt patet ex dictis ideo: e ¶Iterum terminat. i. determinat sacra scriptura. f ¶Diẽ quendam. hoc est tps aliud ingrediendi requiem perfectam. g ¶In dauid dicendo. i. per ipsum dauid. h ¶Post tantum tpis sicut dictum est. i. post tpis multum postq filij israel sub iosue habuerunt requiem in terra promissionis dicit dauid. i ¶Hodie si vo. eius audie. no. obdu. cor. ve. i. si in tpe isto: qd' vocatur hodie: respectu veteris testamẽti. Ex hoc patet q eis loquitur de alia requie q fuerit requies in terra promissionis. propter quod sequitur. k ¶Nam si eis. i. filijs israel. l ¶Iesus. i. iosue. m ¶Requiẽ præstitisset. id est requiem perfectã & vltimatam dedisset in terra promissionis eos introducendo. n ¶Nunquam de alia loqueretur. i. ipse dauid non loqueretur de alia requie, vel de alio tempore intrãdi in requiem. o ¶Post hac die. i. post illud tẽpus in quo iosue dedit filijs israel requiem in terra promissionis. ex quo concluditur: p ¶Itaq relinquitur sabbatismus pplo dei. i. requies perfecta beatorũ vbi dei populus recipietur. Quæ quidẽ quies p quietem terræ pmissionis figuratur. & illa gestem perfecta consistit in fine vltimato perfecte & pñialiter apprehenso. & hoc est qd' dicitur: q ¶Qui ei ingressus est in requiẽ eius etiam ipse re. ab operi. suis sicut & a suis deus. Hoc est dictum: qa sicut post rerum productionẽ deus requieuit in seipso: sic beati qui quiescunt a laboribus suis hñt quietem in deo ipso perfruendo. Licet enim alia beatitudo sit dei & beatorũ loquendo formaliter: qa alius est actus videdi & amandi hic & ibi: tamen est eadẽ beatitudo obiectiue loquendo: quia idem est obiectũ beatitudinis dei & sanctorũ. Considerandũ tñ: q beati non qescunt ab omnibus opibus generaliter loquendo: quia continue & æternalr vident, amant, & laudant deũ: sed reqescunt ab opibus laboriosis. fm q dr Apo. xiiij. c. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis. r ¶Festinemus ergo. Ostenso q debem⁹ esse solliciti de ingressu ad requiem cœlestem: hic pñr concludit, q debemus festinare ad ipm. Et diuidit in duas partes qa primo hortatur nos ad istam festinationem: secundo adducit ad hoc rõnem, ibi: Viuus est enĩ sermo. Primo igitur dicit sic: Festinemus ergo ingredi in illam requiem. q. d. Ex quo ita est, q nobis incũbit sollicitudo de ingressu regei cœlestis festinem⁹ ingredi in illã requiẽ: q festinatio est p fidẽ & dilectionẽ opantẽ. s ¶Vt ne in idipsum qs incidat incre. exẽplũ. i. ne incidamus in similẽ pœnã in quã ceciderũt increduli veteris legis: q pter incredulitatẽ suã fuerũt exclusi a reqe terre promissionis. & pœna eorũ data est nobis in exẽplũ: ne silr priuemur requie cœlesti si fuerimus tardi & pigri ad ingrediendũ. t ¶Viu⁹ est. Postq posuit suã admonitionẽ: hic pñr ponit suæ monitiõis rõnem. Et diuidit in duas partes, fm duas rões quas facit. scd'a ponit ibi: Habẽtes ergo pontificẽ. Prima rõ pcedit ex xpi excellẽtia in natura diuinitatis. & talis est: Et q habet excellentiã diuinæ naturæ, & virtutis infinitę, gñalis cognitionis, & supremæ auctoritatis credẽdũ est de ipletiõe suæ pmissiõis: & p pñs secure est festinãdũ ad ipam obtinẽdũ. sed xps ĩ natura diuina habet qtuor pdicta ergo &c. In ista rõne sic pcedit apls: q maiorem ppositione

☞ supponit

G ☞ a ¶Pertingens vsq. Et tota cõsideratione perueniẽs ad separationẽ animæ. i. sensualitatis: & spũs. i. rationis. b ¶Diuisionẽ aiæ &c. Aia viuim⁹ cũ bestijs: spũ intelligim⁹ cũ angelis. Ideoq per aiam intelligũtur carnalia pctã. i. quæ actu corporis fiunt vt luxuria: per spm vero spũalia. i. quę sunt mẽtis: vt superbia. Discernit aũt sermo dei inter carnalia pctã & spiritualia qs, qd, quo aio agat. Vel ita: vt p aiam accipiant carnales cogitatiões & malæ: per filiũ spũales cogitatiões & bonæ. Et est sensus pertingẽs vsq ad diuisionẽ aiæ ac spũs. i. vsq ad discretionẽ carnaliũ & spũaliũ cogitationũ. c ¶Aiæ ac spi. Pertingit sermo dei cognitione insuperabili: q cognoscit quõ diuidatur sensualitas a ratione: & ipsa a se: dum plus dedita infimis reb⁹ inferior est: vel ab his reuocata dignior. Sic etiã videt quõ spũs a se ipso diuidat: vel dũ in deũ inhiat de diuina visione cogitãs: vel inferius cœlestia cõsiderat. Vel item inferi⁹ in terra de mũdanis recte agẽdis pertractat. Vel quõ spiritus. i. ratio a sensualitate secernit: dũ qd' in se inferi⁹ est superat qd' in illa alti⁹ est. d ¶Compagũ. dicit iũctura ipsius sensualitatis & rationis quã videt fili⁹ dei. s. quõ & inter se cohæreãt in aliquo vel hęc & illa. i. ratio & sensualitas quõ in suis differẽtijs inter se coueniãt: dũ superior differentia sensualitatis cõsentiẽdo couenit cũ differẽtijs rõnis. Vel inferior differẽtia rationis pressa & captiua aliqñ cõsentit inferiori differẽtiæ sensualitatis. e ¶Medulla. quæ interior est: dicitur quicqd interi⁹ & subtilius est in aia vel spiritu: qd' etiã videt fili⁹ dei: Discernit etiã cogitationes: id est quæ diuersa diuersi cogitẽt. Discernit & intẽtiones earum cogitationũ, quo singulæ tendant ad bonũ vel malũ. Et vt plus dicã: nulla creatura terrena vel cœlestis est ei inuisibilis: sed oĩa sunt nuda & discooperta & etiã aperta: qa ex oĩ parte plene visa. Vel cõpages dicit coniunctiones cogitationũ. Medullas intẽtiones earum qd' ipse aperti⁹ dicit, cogitationũ & intentionũ. Et est ordo discretor cõpagũ. Si enim cogitatio cogitationi coniũgit: ipse nouit quæ sit fm deũ, & quæ fm sæculũ. Nouit quoq quo vergat intẽtio earum. f ¶Habẽtes ergo. Hic incipit de põtifice xpo, quõ sufficiens: quõ dignior veteri sacerdote. Quẽ etiã immutat: & legem quæ sub illo est per meliorẽ legẽ suã & quõ necessari⁹ nobis ad iusticiã & salutẽ. g ¶Non eñ habemus &c. Q. Teneamus & tenere debem⁹: quia cum sit potens, est etiã misericors nostrã expertus infirmitatẽ. h ¶Qui nõ possit cõpati. Impossibile est scire afflictiões afflictorũ, homini q expertimentũ afflictionis nõ habuit: & sensibilr oĩa nõ sustinuit. Christus vero scit nõ solũ per hoc q deus fm q oĩa nouit: sed per hoc q ☞homo & similia

a ¶potens oẽ quod vult facere saluãdo vel damnãdo. b ¶. i. psgicatior ne qua occulta
dei, efficax & penetrabilior omni a b
puteris latere eũ. a ¶oĩ ingenio carnali: vel
a gladio ancipiti: & pertingens vsq c
spũali. a ¶. i. ad discretionẽ carnaliũ et spũalium cogitationũ. b ¶rationalitatis.
b ad diuisionem animæ ac spiritus:
a ¶ad diuisionẽ ptingens. ¶cõpages sunt cogitationes quæ sibi iũgunt, qñ altera alteram sequitur. medullę subtiles intentiões.
d compagum quoq ac medullarũ: d
e & discretor cogitationũ & inten- e f
¶voluntatis.
tionum cordis. Et nõ est vlla crea- g
¶in præsentia deitatis.
tura inuisibilis in cõspectu eius.
a ¶reuelata: discooperta. b ¶manifesta.
†Omnia autẽ nuda & aperta sunt h
a ¶visioni. b ¶filij dei. c ¶. i. cui oportet nos reddere rationem de operibus nostris.
oculis eius: ad quem nobis sermo. i
a ¶quia talis est sermo dei: ergo teneam⁹. & merito: qa idem pontifex est qui obtulit se fm q hõ: & hoc est. b ¶sup oẽs pontifices.
f Habẽtes ergo pontificẽ magnum k
a ¶moyses nec terram promissiõis. b ¶penit⁹ intrauit vt possim⁹ seq. c ¶nõ sctãsctõrum templi. d ¶q etiam saluator & fili⁹ dei.
qui penetrauit cœlos, iesum filiũ
a ¶vt fides etiam sit in ore. ¶. i. fidem cordis cũ cõfessiõe oris. ¶q est cã. b ¶futuræ beati
dei: teneamus cõfessionẽ nræ spei. l
tudinis quam speramus. a ¶Tenere debemus. ¶Hoc ideo dicit ne pro prioribus desperent. a ¶& si alius. Ne dico videat eos abijcere. b ¶condescendere per similitudinem. c ¶fragilitatibus.
g Nõn enim habemus pontificem, m
h qui nõ possit cõpati infirmitatib⁹

NICO. DE LYRA

☞ supponit tãq manifestã minorẽ ponit & declarat eã, dicens: Viuus est eñ &c. In quo tãgit primũ. s. excellẽtia diuinę naturę in xpo: qa sermo accipit hic pro verbo: vnde & in græco sic habet: logos, qd' signat idẽ quod verbũ. verbũ aũt in diuinis est eiusdẽ naturæ cũ eo cui⁹ est verbũ cũ igit xps sit verbũ dei. fm q habet Ioan. j. a. Verbũ caro factũ est. seqtur q in eo sit excellẽtia diuinæ naturæ & bene dr: Viuus est em sermo. qa dei verbũ viuit vita nobilissima: qa eius viuere est diuinũ intelligere: qd' est respectu obiecti nobilissimi. pter qd' cõcludit Phs. xij. metaphy. q primũ ens siue de⁹ viuit vita nobilissima & optima. Et sic patet primũ. Cõsequẽter declarat scd'm. s. q in ipso sit efficacia virtutis ĩfinitę cum subdit: a ¶Et efficax. Tãta est em efficacia: q se extẽdit ad oĩa. fm qd' dicit Sap. vij. c. Oĩm est em artifex, oĩm habẽs virtutem &c. Sed cõsiderãdũ est: q virt⁹ aliorũ artificũ attingit tantũmodo rei factibilis exteriora: sed virtus dei est tãta q attingit cuiuscũq rei intima: qa est causa ei⁹ dans esse & cõseruãs & principia rei cuiuscũq veniẽs & coniũgẽs: pter qd' vicinior est ipsi rei q ipsa res

ipsa res sit sibijpsi. & ad hoc denotãdũ dicit: b ¶Et pe. oĩ gla. an. i. habẽtis cutiẽ ex vtraq pte: & sic nõ ipedit ei⁹ penetrabilitas ex aliqua parte. Silr est de virtute christi qa nullo põt impediri: q ptingit ad intima rei. & ad maiorẽ hui⁹ expssionẽ dicit: c ¶Et pertingẽs &c. Aiæ dicit pter potẽtias ei⁹ aiales, q sunt aiæ & corporis cões. Spũs dicit pter potentias aiæ abstractas qb⁹ couenit cũ substantijs pure spũalib⁹ p hoc vult dicere: q virtus xpi attigit rei intima quãtũcũq subtilia sint: Sequitur: d ¶Cõpagũ quoq ac med. Cõpages sunt corpis iũcturę neruis illigatæ: medulæ sunt intra ossa cõclusæ: p hoc vult dicere q virtus xpi attigit oĩa qtũcũq sint ligata & inclusa: & sic patet scd'm. s. efficacia vtutis xpi. Cõsequenter declarat tertiũ. s. generalitatẽ suæ cognitiõis, q se extendit ad oĩa etiã in pticulari qtũcũq sint occulta. & hoc est qd' dicit: e ¶Et discretor co. q soli deo cognitæ sũt fm cõem opinionẽ doctorũ: & hoc videt p illud qd' dr. j. Reg. xvj. b. Deus autẽ intuet cor. Cõsiderandũ etiã q licet aliq doctores dicãt ipsam cognitionẽ nram eẽ cognoscibilẽ puris substãtijs spũalib⁹: tñ de intentione cogitationis ipsi cõcordãt & concedũt: q est cognoscibilis soli deo vbi grã. si cogitẽ de muliere dicũt q hoc põt cognoscere angel⁹ bonus siue malus etiã ex naturalibus. sed si cogitẽ de muliere intentiõe decipiẽdi ipsam vel ad bonũ informãdi: cognoscit sol⁹ de⁹. & pp hoc subdit apls. f ¶Et intẽ. cor. Quia cognitio xpi nõ solũ se extẽdit ad ipsas cogitationes, sed etiã ad intẽtiões cogitationũ. Ex dictis patet q xps cognoscit ea q sunt ad cognoscendũ difficillima. Ex quo concludit vlteri⁹ q cognoscit oĩa alia, dicẽs: g ¶Et non est &c. Et qa non solũ videt res in superficie: sicut nos cũ videmus hominẽ vestitũ, nõ videm⁹ ea q latẽt sub veste sed ipse oĩa videt in pfundo. Iõ subditur. h ¶Oĩa aũt nuda & apta sũt oculis eius. Et sic patet tertiũ. Cõsequẽter ponit quartũ. s. excellẽtiã auctoritatis i xpo cum dicit. i ¶Ad quem nobis sermo. Ipse em cõstitut⁹ est rex viuorum & mortuorum: ideo habemus sermonẽ ad ipm: qa oportet nos reddere rõnẽ de oĩbus factis nostris & cogitatis. & sic patet qrtũ. Et p pñs patet minor premissę rationis qtũ ad ei⁹ qtuor ptes: scilicet q in christo ratione diuinitatis est excellentia naturæ efficaciæ, & cognitionis, & auctoritatis: & p pñs debem⁹ festinare ad id qd' nobis pcipit. et promittit. s. ingredi in requiẽ cœlestẽ. k ¶Habentes ergo põ. Hic ponit scd'a ratio ad idem õdẽdũ: & accipit ex magnitudine humanitatis xpi: & est ratio talis. Christus in sua hũanitate habet magnitudinẽ per quã potest nos adiuuare: habet etiã pietatis teneritudinẽ p quã est parat⁹ ad nobis cõpati & cõdescendere. ergo secure festinemus ingredi in requiem cœlestẽ: cõfisi de eius adiutorio tẽpore oportuno. qd' est tps pñs: qa est tẽpus grę. In ista rõne sic pcedit apls: qa prio declarat xpi magnitudinem etiã fm suã humanitatem. dicebat em põtifex in lege magn⁹: qa semel in anno intrauit in sctãsanctorũ in sanguine alieno: ergo multo forti⁹ christus debet dici põtifex magn⁹ q intrauit cœlũ in sanguine proprio. Itẽ dicebat põtifex legis magnus: qa erat de filijs aaron. multo fortius debet dici christus magnus qui est naturalis fili⁹ dei: nec potest dici filius dei adoptiu⁹ etiã fm hũanitatẽ et hoc est qd' dicit apls. Habentes ergo põtificem ma. qui pene. cœlos iesum filium dei. Igitur ex quo est ita magnus. l ¶Teneamus spei no. confessionẽ. ore et ope ei⁹ magnitudinẽ cõfitendo et ei obediendo. Cõsequenter õdit pietatis teneritudinẽ in xpo cũ dicit. m ¶Non enim. Christ⁹ em in carne passibili assumpta p nobis passus ẽ ĩ cruce, & tẽtat⁹ in deserto a dæmone: & iõ ex tali experiẽtia habet quãdã aptitudinẽ ad cõpatiẽdũ infirmitati nrę. & hoc est qd' dicit. Nõ em ha. põ. qui nõ pos. cõpa. infir. no. tẽtatũ aũt p oĩa. Considerãdũ tñ q licet xps tẽtat⁹ fuit in carne passibili sicut & nos. tñ alio mõ. qa ex tẽtatiõibus frequẽter ĩ delectationẽ pctĩ & cõsensũ icidim⁹: ipe aũt nullo

C

Cõpages Medullę

†2. q. 1. c. de⁹ omnipotens.

D

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ homo & similia sustinuit. a ¶In auxilio opor. Nunc eñ tempus est auxilij: nũc est tp̃s donorũ: cũ post baptismũ peccãtes per gratiã inuenire pniam possunt. Cũ aũt thalam⁹ fuerit clausus: cũ intrauerit rex videre discũbẽtes: vt ad sinũ patriarchæ venerint: qui eo fuerint digni: tunc malis erit desperationis tẽpus. Nũc aũt dum adhuc agon permanet, & palma pẽdet: nõ est desperãdũ: sed cũ fiducia.i.sine dubitatione accedendũ: vt per gratiã accedatur, inueniat auxiliũ oportunũ. Est eñ auxiliũ quod nõ congruit. Cap.V.

O Mnis nãq; ponti. Quia spũalia nõ sic introducũt infirmos vt corporalia: de his icipit volẽs ostẽdere nouũ meli⁹ vete. testa. Quædã hic christo cõia cum sacerdotibus ponit. Quædã altiora pertinentia soli christo. Quædam humiliora illis tantũ sacerdotibus cõueniẽtia. ☞Quoniam

a ¶& iõ põt cõpati. ¶a diabolo. ¶irrisũ crucifixũ. b ¶genera tẽtationis. ¶.i. quia similis alijs hoibus: vel vt exemplum daret.
nostris: tẽtatũ aũt ꝑ oia ꝑ silitudie a
a ¶tñ. ¶& iõ potest liberare. b ¶& qa põt cõpati. ¶fide intẽtione & opere. c ¶fiducialiter: qa cõpatiens. ¶licet peccatores.
absq; pctõ. Adeam⁹ ergo cũ fiducia b c
a ¶nõ dico ad tribunal iudicij. ¶.i. ad eũ i q̃ gratia regnat. b ¶remissionẽ pctõrũ p̃cedẽtiũ. a ¶ꝑ eũ. b ¶& de reliquo grãm in auxilio: vt auxilietur ne recedam⁹ in hac vita.
ad thronũ grãe ei⁹: vt misericordiã d
cõsequamur: & gratiã inueniam⁹ e
a ¶nunc est tempus auxilij. b ¶est enim quod non congruit.
a **in auxilio oportuno.** Cap.V. f
¶Per eũ possumus cõsequi gratiam & miam. a ¶s̃m legem.
O †Mnis nãq; põntifex ex g
a ¶Ex numero hominũ. b ¶ad aliquid digni⁹ per quod valet alios iuuare. c ¶vt per eum impetrent miam a deo.
hominibus assumptus pro homi h
¶muneribus, hostijs, p̃cib⁹ q̃ ducũt ad deũ.
nibus cõstituit in his quæ sunt ad i
a ¶deo. b ¶primitias & huiusmodi. c ¶de animalibus.
deum: vt offerat dõna & sacrificiã k

NICO. DE LYRA

✠ modo: & ideo eius tẽtatio fuit tñ exterius. & hoc est qd' dicit ap̃ls: a ¶Pro similitudine &c. qa in sĩli carne tẽtat⁹: sed nõ sĩli modo. & qa xp̃s habet p̃tãtem nos adiuuãdi & aptitudinẽ ad hoc ꝑpter pietatis teneritudinẽ: ideo cõcludit apostol⁹. b ¶Adeam⁹ er. per dilectionẽ operantẽ. c ¶Cũ fiducia. de xp̃i p̃tãte & misericordia. d ¶Ad thro. &c. ingrediẽdo requiẽ cœlestẽ. e ¶Et gratiã inuc. sine qua nõ possum⁹ ingredi in illã. f ¶In auxi. op. hoc est moderno tp̃e qñ est tẽpus grãe. Ad euidẽtiã maiorẽ eoꝝ quæ dicta sunt circa principiũ huius cap. quærit vtrũ requies btõrũ fuit figurata per requiẽ filioꝝ israel in terra ꝓmissiõis. ¶Et arguitur primo ꝙ nõ: qa stat⁹ btõꝝ figurat ꝓprie per nouũ testm̃: qa nouũ testm̃ mediũ est inter statũ
F veteris legis & iter statũ btõꝝ: & ideo sicut ea quę fuerũt in ve.le. sunt figura eoꝝ quæ sunt in noua: ita facta noui testa. sunt figura eorũ quæ sunt in gloria cœlesti: sed illud qd' est ꝓpriũ noui test. nõ est attribuẽdũ veteri: ergo reqes filioꝝ israel in terra ꝓmissionis nõ fuit figura reqei cœlestis. Itẽ si reqes btõꝝ esset figurata in veteri lege sibi ꝓmitteret aliq̃ mõ: sed hoc est falsum: qa lex vet⁹ nõ poterat illã requiẽ dare: vt patet ex p̃dictis. & sic ꝓmitteret illud qd' esset sibi ĩpossibile. ergo &c. Itẽ figura debet correspõdere figurato: sed moyses legislator vet.le. requiẽ terræ ꝓmissiõis nõ intrauit. ergo nec lex vet⁹ requiẽ cœlestẽ figurauit. ¶Cõtrariũ patet in lr̃a. Rñdeo: Hic duo sunt vidẽda. ¶Primũ est q̃ sit reqes beatorũ. Scd'm, qualr̃ figurata fuit ꝑ requiẽ in terra ꝓmissiõis. ¶Circa primũ ꝯsiderãdũ: ꝙ reqes nõ accipit hic ꝓut opponit motui & lassitudini corpali. & hoc duplici de cã. Prio qa talis reqes p̃t h̃ri in vita p̃nti: sed beatitudo nõ põt h̃ri in vita p̃nti. Scd'o, qa reqes btõꝝ idẽ est realr̃ qd' btĩtudo ipsoꝝ. beatitudo aũt ista est pfectio aię s̃m ptẽ supiorẽ videlicet s̃m volũtatẽ & itellectũ: vbi reqes q̃ opponit motui corpali & fatigatiõi nõ habet locũ. & iõ qes beatorũ accipit ꝓut opponit motui in sp̃ualib⁹ q̃ mouent ad aliqd' desideriũ. sic eñ mouent a morib⁹ sicut corpa põderib⁹ s̃m ꝙ dic Aug. in li. ꝯfes. Amor me⁹ põdus meũ eo feror quocũq; feror. &
Requies beatorũ. sic reqes btõꝝ ꝯsistit in hoc: ꝙ appetit⁹ eoꝝ totalr̃ quietat ꝑ adeptionẽ summi boni potẽtis qetare appetitũ ꝑpter qd' dicit Aug. in lib. ꝯfes. Inqetũ est dñe cor meũ donec reqescat in te. Ex p̃dictis patet, ꝙ eadẽ est realr̃ qes dei & btõꝝ. si tñ accipiat qes obiectiue: qa idẽ est obiectũ btĩtudinis vtriusq;. Si aũt accipiat formalr̃, differũt sicut creatũ & increatũ: sicut de btĩtudine dei & sctõꝝ dictũ est. & sic patet primũ. ¶Circa scd'm cõsiderãdũ, ꝙ illud qd' est figura alicui⁹ oportet ꝙ sit i se res aliq̃: qa qd' nihil est in se, nõ põt
Requiei beatorũ figura triplex. aliud figurare: & ideo illud qd' est figura alicui⁹ põt accipi triplr̃. Vno mõ ꝓut est res tantũ. Alio mõ, vt est figura tñ. Tertio mõ vt est res & figura simul. Isto mõ triplici inuenit in scriptura aliqd dictũ de reqe terræ ꝓmissiõis. Quia aliqñ aliqd dr̃ de ipsa s̃m se. & hoc modo nõ põt dici figura requiei btõꝝ sicut est illud qd' scribit Deut. xxxij.b. Incrassatus est dilect⁹ & recalcitrauit &c. qa quies & abũdãtia illi⁹ terræ fuit occasio idolatriæ. Inuenit etiam aliquid scriptũ de ipsa inq̃tum est in figura tantũ. Sicut est illud quod habet Ezech. xliij.b. Fili hoĩs locus solij mei & locus vestigiorũ pedũ meorũ, vbi habito in medio filioꝝ israel in æternũ. & sic sensus

G & sic sensus litteralis hui⁹ auctoritatis est tñmodo de requie cœlesti. Inuenitur etiã aliquid scriptũ de reqe p̃dicta inq̃tũ erat res & figura simul: sicut est oẽ illud vbi ꝓmittit reqes in terra ꝓmissionis filijs israel in p̃miũ virtuose operatiõis: qa p̃miũ debet excedere meritũ. sicut finis melior est his q̃ sũt ad finẽ. Nũc aũt ita ẽ ꝙ operatio virtutis melior est q̃ fuerat qes corporalis: & iõ quies illa corpalis nõ potuit esse principale premiũ virtutis, sed fuit quoddã bonũ min⁹ sensibile, tñ eis ꝓmissum: & sub hoc intelligit ꝓmissa principaliter qes beatorũ. Ista aũt quies btõrũ hic inchoatur ꝑ gratiã s̃m ꝙ dr̃ Luc.ij. b. In terra pax hominibus bonę vo. & cõsummat ꝑ glĩam. vtrũq; autẽ dat nobis ꝑ ip̃m christũ q est auctor noui testa. et sic patet ꝙ quies terrę ꝓmissionis fuit figura requiei cœlestis vt exhibẽdę nobis ꝑ christũ: & sic nõ fuit figura ipsius immediate sed mediante statu noui testa. & sic patet scd'm. ¶Ad argumẽta patet ꝑ p̃dicta: qa non concludunt nisi ꝙ requies terræ promissionis non fuit figura immediate requiei cœlestis: vt patet intuenti.

¶In cap.iiij. vbi dicitur in postilla: Timeamus ergo.i.solliciti simus.

ADDITIO. Hoc qd' dr̃: Timeam⁹ ꝙ ne forte relicta pollicitatiõe existimet aliqd nobis deesse li videt sic exponẽdũ. Posset eñ qs dicere licet antiqs fuit ꝓmissum itrare reqem terrenã: nõ tñ alicubi videt fuisse illis ꝓmissum intrare in reqem cœlestẽ & sic ex illa figura nõ acciperet argumentũ efficax ad hoc ꝙ nobis esset ꝓmissa reqes cœlestis. & hoc est qd' dicit ap̃ls. Relicta pollicitatione.i.non cõsiderata pollicitatiõe quã habem⁹ ad intrandum requiẽ cœlestẽ existimet aliqs ex nobis deesse.i.existimet ꝙ nobis deest talis pollicitatio: cũ nõ legat H in ve.te. Qd' refutat ap̃ls di. Etem nobis nũciatũ est queadmodũ & illis.i.nunciatũ est nobis regnum cœleste queadmodũ & illis regnum terrenũ. & hoc est manifestũ: qa christus expresse ꝓmisit regna cœlestia credẽtib⁹: sicut antiqs regnũ terrenũ fuit ꝓmissum obediẽtib⁹. vnde ex ꝯsequẽti arguit ꝙ sicut illis nõ ꝓfuit ꝓmissio ꝑ eorũ defect⁹: sic timẽdum est ne hoc ꝯtigat p̃ntib⁹ &c. Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione &c. †15. di. c. fi. §. ab & pau.

REPLICA. In ca.iiij. vbi dr̃: Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione &c. Bur. videtur sentire, ꝙ ꝓmissiones factæ in ve.le. solũ erãt de terrenis: nõ de cœlestibus. Huius oppositum nitit ꝓbare trib⁹ rõnibus circa.xv.ca.Gen̄. in scd'a digressione & in vltima additiõe circa ca.xlviij.Gen̄. & circa ca.xviij.Leui. & multis alijs locis: effectus tamẽ hui⁹ additiõis est ad idem cũ postilla. Cap.V.

O Mnis nãq; pon. Postq; ap̃ls ostẽdit excellẽtiam noui testa. respectu veteris: per hoc ꝙ christ⁹ p̃eminet angelis & etiã moysi, ꝑ quos data est lex vet⁹: hic ondit hoc idẽ ꝑ hoc ꝙ sacerdotiũ christi p̃eminet sacerdotio aaron. & circa hoc duo facit: Quia prio õndit xp̃m eẽ põtificẽ: scd'o õndit ip̃m esse excellẽtiorẽ põtifice ve.te. Scd'a ps incipit in pricipio. vij.ca. ibi: Hic eñ melchisedech. Circa primũ duo facit: qa primũ õndit xp̃m esse põtificẽ. scd'o p̃parat aios auditorũ respectu sequẽtiũ. scd'a ibi: De q̃ nobis grãdis s̃mo. Pria adhuc in duas: qa primo õndit qd reqrit i põtifice. scd'o declarat ea in xp̃o fuisse. scd'a ibi. Sic & christus. Prima adhuc in tres: qa primo describit põtificis stat⁹. scd'o sui debiti officij debit⁹ vsus, ibi: Qui condolere possit. tertio debitus consecutionis mod⁹ ibi Nec qsq;. Circa primũ ꝯsiderãdũ ꝙ ille q instituit põtifex debet esse hõ, nõ angel⁹: qa debet esse talis naturæ ꝙ subditi possint ad eum familiariter & faciliter recurrere. & hoc est qd' dicit apostol⁹ g ¶Oĩs nãq; pon. ex ho. id est de numero hoĩm debet esse. verũ tamẽ licet sĩlis sit alijs i natura: tñ debet eos excedere in gradu dignitatis. & in vita. iõ sequit: h ¶Assumpt⁹.i.ex cõi statu hominũ sup alios eleuatus: & qa nõ debet quærere ꝓpriũ cõmodũ vel honorẽ, sed subditorũ salutẽ iõ sequit: Pro hominib⁹ cõstituit. & quia nõ instituit vt præsit in tpalibus, sed magis in sp̃ualib⁹. & diuinis. & quia talia debẽt exerceri libere non coacte nec mercennarie. ideo subdit. k ¶Vt offerat do. id est volũtarie oblata: non violenter extorta. l ¶Et sacrificia pro peccatis scilicet ppl̃i ✠ Qui condo Diuisio.

☞ a ¶Qm̃ & ipse. Aufert occasionẽ extollẽdi. b ¶Nec quisquã. Percutit cupidos: q nõ vocant, sed ingerũt se. c ¶Non semet ipsum cla. Clarificat⁹ est fili⁹ a p̃re: cũ dixit: Hic est fili⁹ me⁹ dilectus in quo mihi bene cõpla. Quæ clarificatio lõge ante per prophetã prædicta est. Fili⁹ me⁹ es tu: ego hodie genui te. d ¶Tu es sacer. Sacerdos aũt xp̃s est: non s̃m id qd' natus est de patre deus apud deũ coętern⁹ gignẽti: sed ꝑpter carnẽ assumptã, ꝑpter victimã quã obtulit ꝓnobis. e ¶Melchisedech. Qui nõ tẽporalis fuit scriptura subticẽte initiũ & finẽ ei⁹ vitę in figura xp̃i q caret initio & fine. Et sicut ille obtulit in pane & vino & semel: sic & xp̃s sub specie panis & vini corp⁹ & sanguinẽ suũ discipulis dedit. f ¶Preces & supplicationes. Christi dicit actionẽ & vitã: cuius oĩs actio fideliũ est institutio & ad deũ oratio. Quicqd egit xp̃s: preces & supplicationes fuerũt pro oibus. Sanguinis effusio fuit clamor validus: in quo auditus pro reuerẽtia eiusdẽ passiõis. Reuerẽtia est ꝙ sine peccato passus pro sola charitate. g ¶Exauditus est. per hoc patet ꝙ per eũ possum⁹ conseq miam: cũ iã ad dextrã patris. h ¶Reuerentia. Quia amplius oib⁹ deũ reuerit⁹ est. i ¶Didicit.i.voluntarie suscæpit obediẽtiã vsq; ad mortẽ. ☞Omnibus

¶dimittendis. a ¶ex hominibus sumit: et talis. b ¶qui ex consueta bonitate.
pro pctis. Qui cõdolere possit his a
a ¶ex ignorãtia peccãt. b ¶scienter peccãt. c ¶merito ꝯdolere. d ¶vt illi: nõ ita xp̃s: &
a **qui ignorãt & errãt qm̃ ipse circũ** b
iõ pl⁹ põt iuuare. a ¶pcti. b ¶qa infirm⁹
datus est infirmitate. Et propterea
vt alij. a ¶q̃ necessitate. ¶nõ ita xp̃s: q nisi
debet queadmodũ ꝑ pplo, ita etiã
pro suis. a ¶simili alijs. ¶q̃ sit necessitas illa apit. ¶.f. ¶nõ solũ vt iust⁹ conseruet: sed vt ipse & alij peccatores recipiantur.
pro semetipso offerre ꝑ peccatis.
¶ꝑ hoc iterũ põt ille põtifex ꝓdesse: sic xp̃s.
a ¶vt sibi imputandũ sit: sed deo q vocat.
b **†Nec quisq̃ sumit sibi honorem:** c
a ¶q recte eligit a deo vocat. b ¶indicio virge & incendio inuidorũ. ¶vt sibi sumeret.
sed qui vocatur a deo tanq̃ aaron.
c **Sic & christ⁹ nõ semetipsum clari** d
a ¶ꝑ suas virtutes. b ¶ita. c ¶sed ille clarificauit eũ in baptismo & trãsfiguratiõe & põtificẽ cõstituit: q alibi dicit: Fili⁹ me⁹ es tu: per qd' videt dign⁹. in quo psal. ostẽdit rex & sacerdos.
ficauit ut põtifex fieret: sed qui lo e
¶qd' ei in baptismate dicturus erat.
cut⁹ est ad eũ. †Fili⁹ me⁹ es tu: ego f
a ¶cõsubstãtialẽ: qa idẽ cũ patre. b ¶sic illud locut⁹ est pater de generosa natiuitate filij: sicut alibi de pontificatu eius.
hodie genui tẽ. Queadmodũ & in g
a ¶deus pr̃. b ¶tam dign⁹. c ¶docẽs & orans et offerens a ¶non ad tp̃s: vt aarõ.
d **alio loco dicit: †Tu es sacerdos in** h
b ¶s̃m dignitatem ordinis.i.sacerdotij.
¶in pane & vino, & semel. ¶q nõ tẽporalis.
e **æternũ s̃m ordinẽ melchisedech.** i
a ¶xp̃s. ¶qd egit põtifex: ¶qd ergo post:
b ¶mortalitatis. c ¶nõ timore mortis: sed causa nostrę salutis. ¶vt iam imminẽte passione quando ꝓlixi⁹ orauit totũ pro nobis.
f **Qui in dieb⁹ carnis suæ p̃ces sup** k
¶ał's deũ. ¶ał's sit.
plicationesq; ad eũ q posset saluũ m n
a ¶qui precabatur. b ¶.i. resuscitare. c ¶cũ intẽtione efficacissima. vt qñ ꝓlixi⁹ orabat.
illũ facere a morte cum clamore o
a ¶hoc nõ in euãgelio. b ¶qa qd' q̃ fuit accępit in resurrectiõe.
g **valido & lachrymis offerẽs, exau** p
a ¶.i. sicut sua religio meruit. b ¶exaudit⁹ & qdẽ tp̃e mortalitatis.
h **dit⁹ est pro sua reuerẽtia. Et quidẽ** q
a ¶id est ꝙuis. b ¶s̃m ꝙ homo expertus. ¶obedire. c ¶per ea.
i **cum esset filius dei, didicit ex his** r s

NICO. DE LYRA

✠ a ¶Qui cõ.pos. Hic ꝯñr describit modus debit⁹ vtẽdi officio põtificali: qa cũ sit vicari⁹ ipsi⁹ dei, cui⁹ ꝓpriũ est parcere & misereri: ideo debet peccãtiũ misereri. & hoc est qd' dicit: Qui cõ. &c. his.i.q peccãt ex ignorãtia. b ¶Et errant.i.de his qui peccãt ex infirmitate vel quocũq; alio errore: qa infirmitas passiõis peruertit iudiciũ rõnis. Debet aũt põtifex moueri ad miam circa tales ex consideratione ꝓprię fragilitatis. Vñ dñs permisit beatũ petrũ in peccatũ cadere: vt sciret alijs compati ex consideratione ꝓprij delicti ꝑpter hoc seqt: Qm̃ & ipse circũ. est infir. pro. de. & quead. propo. ita & pro se of. do. pro pctis. Vnde & in veteri lege determinatur ꝓpriũ sacrificiũ pro pctõ põtificũ: & in noua lege dicit sacerdos in canone missæ: Nobis quoq; pctõrib⁹ &c. ꝑcutiẽdo ꝓpriũ pect⁹, in recognitione sui pcti: pro quo offert sacrificiũ sicut & pro pctõ ppl̃i. c ¶Nec quisquã. Hic ꝯñr ostẽdit debit⁹ mod⁹ assequẽdi põtificale offm̃: qa hõ nõ debet sibi ipsum assumere violẽtia precio & simulatione: sed si sibi imponat pro vtilitate ppl̃i, debet cũ timore suscipere. vñ Augu. xix. de ciui. dei. Ociũ sctm̃ quærit charitas negociũ iustũ suscipit necessitas charitatis. quã sarcinã si null⁹ imponit, cõtẽplãdæ veritati vacandũ est. & hoc est qd' dicit ap̃ls: Nec qsquã sumit sibi hono. sed qui vocat a deo tãquam aaron. Ille eñ a deo vocat qui modo debito instituit. d ¶Sic & xp̃s. Ostẽso qd requirit ad pontificẽ: hic ꝯñr ostẽdit illud christo ꝯuenire. Et diuidit in duas partes: qa primo declarat ꝓpositũ. secũdo ex hoc cõcludit intentũ, ibi: Appellat⁹ a deo. Circa primũ sic ꝓcedit: qa ipse primo ostẽdit christũ esse factũ põtificẽ a deo. secũdo agit de ei⁹ officio, ibi: Qui in dieb⁹ carnis suæ. tertio de pietatis exercitio, ibi: Et quidẽ cum esset fili⁹ dei. Prima in duas: qa primo ꝓbat xp̃i pontificatũ esse a deo patre per duplicẽ auctoritatẽ scripturæ. secunda ibi: Queadmodũ & in alio loco. Circa primũ dicit cõtinuãs sententiã literæ immediate præcedẽti. Sic & xp̃s non semetipsum clarificauit vt pontifex fieret. Sicut ambitiosi & hypocritæ vt possint ad dignitates ecclesiasticas ascẽdere. e ¶Sed qui locut⁹ est ad eũ.i. deus pater clarificauit ipsum xp̃m: & hoc est intelligendũ s̃m naturam humanam

C turam humanã. quia in diuina natura habet eandem claritatẽ & gloriã cũ patre: Potest etiã itelligi s̃m diuinã naturã nõ sic ꝙ de⁹ pater filio aliquã claritatẽ vel glĩam de nouo dederit: sed inq̃tũ diuinitatẽ. quã ab æterno habuit a p̃re in tp̃e pater manifestauit. propter qd' petebat saluator Iohan. xiij. Clarifica me pater apud temetipsum claritate quã habui priusq; mũdus fieret. hãc aũt claritatem filij declarat pater, dicens qd' sequit. f ¶Filius meus es tu &c. Et hoc expositũ est. s.c.j. g ¶Queadmodũ &c. Hic ꝯñr inducit apostolus aliã auctoritatem Ps̃. ad ꝓbandum sacerdotium christi esse a deo: quia est ỽbũ patris ad filiũ, di. h ¶Tu es sa. in æter. Dicit aũt in æternũ, ad differẽtiã ipsius sacerdotij veteris legis, quia illud erat temporale & figurale: sacerdotiũ autem christi est æternum & verũ: qa nos introducit ad claram visionẽ in vita ęterna: quod nõ poterat facere sacerdotium veteris legis. Additur etiã alia differẽtia per hoc quod dicitur. i ¶Secũdũ ordi. melchi. Quia sacerdotiũ veteris legis fuit s̃m ordinem aaronicũ seu leuiticum: sacerdotium aũt christi s̃m ordinẽ supiorẽ: q figuraliter tangit, cũ dr̃. Secũdũ ordinem melchi. s̃m ꝙ inferi⁹ diffuse determinat ap̃ls. vij. ca. & ibidẽ plenius exponit hoc verbũ. k ¶Qui in die. Hic ꝯñr agit de officio pontificatus christi primo declarans tempus debitũ, di. Qui in dieb⁹ carnis.i. passibilitatis quia ante resurrectionem habuit carnẽ passibilẽ, sed nõ peccabilẽ & illud tempus fuit tp̃s debitũ vtendi officio põtificis offerẽtis pro nobis sacrificiũ. Scd'o tãgit modũ deuotũ offerendi pro nobis sacrificium &c. cum dicit: l ¶Preces suppli. Dicit preces: qa apud patrem fecit petitiones. Dicit supplicationes: qa in orando habuit modũ hũilẽ & deuotum. m ¶Ad eũ. id est ad patrem. n ¶Qui pos. eũ sal. a. morte. Faciendo ꝙ nõ moreretur si vellet: sed tamẽ noluit propter redemptionẽ nr̃am adimplendã quæ per mortẽ christi cõueniẽtissime impleta est: saluauit eũ tñ a morte alio mõ scilicet eũ a mortuis resuscitãdo. o ¶Cũ cla. &c. of. s. corpus suũ cũ p̃cib⁹ in cruce. Qꝫ autẽ moriens valide clamauerit, dicunt euangelistæ: sed ꝙ ibi lachrymatus fuerit nõ habet de euãgelio exp̃sse. potest tñ haberi ꝑ sisẽ: qa Iohan. xi. dr̃. ꝙ xp̃s in morte lazari lachrymat⁹ est ex pietate: & magis probabile est ꝙ lachrymat⁹ fuerit in cruce pro toti⁹ humani generis redemptione. Dicit etiã. Iohã. vlt. g. ꝙ multa fecit iesus signa q̃ nõ sunt scripta. & iõ cum ap̃ls dicat tũc ip̃m lachrymatũ fuisse: tenẽdum est hoc tanq; certũ, q̃uis in euãgelio nõ sit scriptũ. Et patet ex p̃dictis ꝙ oblatio, & orõ christi fuit facta hũili mõ deuoto, & feruẽti: iõ merito fuit exaudibilis & accæpta: & hoc est quod subdit: p ¶Exauditus est ꝑ sua reue. i. qa vtendo officio pontificis. s. orãdo ꝑ populo & offerẽdo suum sacrificiũ habuit modũ deuotũ & reuerentissimũ. q ¶Et quidẽ. Hic consequenter ostẽdit ꝙ in christo fuit maxima misericordia quæ debet esse in pontifice: qa cum esset deus ab æterno in qua natura pati nõ poterat, ex sua pietate & misericordia q̃ visitauit nos oriens ex alto: assumpsit naturam humanã passibilẽ, in qua pro nobis pateret: & ex passionis experiẽtia ad compatiendũ nobis quodãmodo aptior redderet: & hoc est quod dicit apostol⁹. Et quidem cum esset fili⁹ dei. id est ab ęterno existẽs in natura diuina. r ¶Didicit. Ex tempore in natura humana. s ¶Ex his quæ passus est obedientiã. Sed hoc fuit tantum noticia experimẽtali: qa in noticia habituali nõ ꝓfecit, sed eã totã ab instãti ꝯcæptiõis habuit: & qa ꝑ suã passionẽ meruit gloriã sui corpis

†8. q. 1. ca. in scripturis. De elec. c. q̃liter.
†Ps̃. 2. b
D
†Ps̃. 109. a.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Oibus obtempe. Tantũ valet passio: φ oibus sufficit ad salutem: quæ salus bene põt esse per eum: qa ipse est appellatus &c. b ¶Ininter. Sermo de incarnato filio difficilis est ad interpretãdum: qa debiles sensu estis ad intelligẽdũ ꝓfunda mysteria. Vel, Interpretabilis. Quia hic sunt multa sacramenta exponenda de personæ. s. dignitate & æternitate: & de ritus & tribus mutatione & sacrificij ei⁹ & testa. excellẽtia & nouitate: & de legis atq; sacrificiorũ illius tpis reprobatione & de alijs multis. c ¶Etẽm cum de. Interserit increpationẽ de infirmitate vt alta de xp̃o laborẽt intelligere. d ¶Quæ sunt ele. exor. Exordium sermonũ est simplex doctrina. Elemẽta ei⁹, materia de qua agit vt natiuitas, passio. e ¶Ois em̃ qui la. &c.
Ioh.1.b. Qui nõ capit verbũ caro factũ est: quõ capiet: in principio erat verbũ? Ois de hac
Ibidẽ.a. re sermo quo agit: vt nõ solũ credat verũ etiã intelligat, sciaturq; qđ dicit, onerosus est facili⁹ illos premit q̃ pascit. Ex quo fit, vt spũales ista carnalib⁹ non oino taceant, ꝓpter catholicã fidẽ quæ oib⁹ prædicanda est. Nec tñ sic deserat: vt volẽtes ea perducere ad intelligẽtiã nõ capacem: facili⁹ fastidiri faciãt in veritate sermonẽ q̃ in sermone percipi veritatem. f ¶Ad discre. bo. & ma. &c. Ecce hic ostẽdit qđ sit solidus cibus. s. separare bonũ a malo qđ pfectorũ est q hñt sensus exercitatos. Qui aũt inualida & inexercitata mẽte hoc nõ pñt ꝓfecto nisi quodã fidei lacte teneãtur vt inuisibilia quę nõ vidẽt, & intelligibilia q̃ nõdũ intelligũt, credãt: facile ad vanas & sacrilegas fabulas ꝓmissiõe sciæ seducunſ: vt & bonũ & malũ nõ nisi corporalib⁹ imaginib⁹ cogitẽt: & ip̃m deũ nõ
Malũ qd nisi corp⁹ aliqđ eẽ existimẽt: & malũ nisi substãtiã putare nõ pñt: cum sit poti⁹ ab
F imutabili substãtia mutabiliũ substãtiarũ quidam defectus quas fecit ex nihilo ipsa ☞immutabilis

a ¶nõ solũ preces & supplicatiões obtulit.
quæ passus est obediẽtiã: & ꝯsũma- a
a ¶ad pfectionẽ duct⁹: qñ in dexterã collo-
a tũs fact⁹ est oĩb⁹ obtẽperãtib⁹ sibi b
catus est. a ¶sufficiẽs. b ¶gloriæ æternæ.
causa salutis æternæ: appellatus a c d
a ¶qui realiter hoc ostendit: & nõ mẽtiſ.
deo põtifex iuxta ordinẽ melchi-
a ¶de qua re: quõ ꝭm ordinẽ mel. & ñ ꝭm ordinem aaron. b ¶profundus & subtilis est.
sedech. De quo nobis grandis ser- e f
a ¶id est nõ habilis interpretatui. b ¶ad exponendum vobis.
b mo & †ininterp̃tabilis ad dicendũ:
a ¶non ideo qn ego possem. vel grãdis: qm̃ imbecil. b ¶ad intelligẽdũ ꝓfunda mysteria.
quoniã ĩbecilles facti estis ad au- g
ria. a ¶ibecilles. b ¶qa pri⁹ annũciatũ est
c diendum. Etenim cum deberetis h
vobis. a ¶qa exercitati ĩ lege & ꝓphetis de xp̃o. ¶aliorũ. b ¶qa pri⁹ annũciatũ est vo
magistri esse propter tempus rur- i
bis de xp̃o. a ¶vt a pricipio cathezizatiõis vr̃æ. b ¶sicut pueri, qb⁹ pria elemẽta lr̃arũ
sum indigetis vt vos doceamini
danſ ad legẽdũ. a ¶exordiũ sermonũ, est
d quæ sunt elemẽta exordij sermo-
symbolũ fidei. ¶ad hoc redacti estis.
a ¶ad sĩtudinẽ infantiũ. ¶hũili sermone.
num dei. Et facti estis qbus lacte k
a ¶&. b ¶archanis dei. ¶q cõfirmet vos.
e opus sit: nõn solido cibo. Omnis l
a ¶non solido. ¶cui⁹ pars est lac. ¶vt paruulus non discernit cibos & perit sumendo noxios: sic indoctus. b ¶qđ vos estis.
enim qui lactis est particeps: ex- m
a ¶q iustis & pfectis ꝯuenit. b ¶iõ qa. ¶vt
pers est sermonis iusticiæ. Paruu- n
vos in fide tenelli. a ¶sensu & opere.
lus enim est. Perfectorũ autem est o
a ¶de quo alibi: Sapiẽ. loq. inter pfe. b ¶. s. c ¶ꝯsueti sunt studio & lectiõe scripturarũ.
solidus cibus: eorũ qui pro cõsue- p
a ¶nõ mõ naturalr acutos. b ¶intellectus.
tudine exercitatos habent sensus q
a ¶eũdo. b ¶hic est solidus cib⁹. ¶iter se vl boni a minus bono: & mali a minus malo.
f ad discretionem boni ac mali. r

NICO. DE LYRA

✲ & exaltationẽ: & ꝯñr aliorũ glorificationẽ: ideo seqtur: a ¶Et cõsummatus fa. in bre. Quia in sua resurrectiõe habuit gloriã cõsummatã in corpore: qa pri⁹ erat perfecta tm̃ ex parte aĩæ. b ¶Factus est oĩbus obtẽ. s. per verã fidẽ. c ¶Causa salu. æter. Videm⁹ em̃ in naturalibus φ illud qđ est perfectũ põt facere alterũ sibi simile. Sĩr xp̃s in glĩa pfectissim⁹ est alijs causa gloriæ inq̃tũ deus per modũ principalis effect⁹ & inq̃tũ homo p modũ merentis & instrumẽti, coniũcti tñ in vnitate suppositi: alij aũt sancti se habẽt ad deũ p modũ instrumẽti separati: sicut man⁹ artificis aliter est instrm̃ eius & aliter securis. d ¶Appellatus. Ostenso φ xp̃s habuit perfecte illa quæ debẽt esse in põtifice: hic cõsequẽter cõcludit ꝓpositũ principale: scilicet φ xp̃s est appellatus realiter pontifex & vere, di. Appellatus a deo pon. iuxta or. mel. Hoc aũt addit: qa sacerdotiũ christi nõ cõsistit in oblatione brutorũ aĩaliũ: sicut cõsistebat sacerdotiũ leuiticũ: sed consistit in oblatione corporis & sanguinis iesu xp̃i sub specie panis & vini sicut melchisedech qui erat sacerdos dei altissimi obtulit panẽ & vinũ: vt habeſ Gen. xiiij. e ¶De quo. Ostenso φ xp̃s sit vere pontifex: hic ꝯñr præparat aĩos audientiũ respectu sequẽtiũ. Et diuidiſ in tres partes: qa primo reddit auditores attẽtos. secũdo dociles in pricipio seq. cap. ibi: Quapropter.
Diuisio. tertio beniuolos, ibi: Et hoc fa. Circa primũ sciendũ φ anim⁹ auditoris excitaſ ad attentionẽ qñ doctor ei insinuat dicẽdorũ difficultatem: quæ quidẽ difficultas potest cõtingere dupliciter. Vno modo ꝓpter materiæ arduitatẽ. Alio modo ꝓpter audiẽtis imbecillitatẽ ad capiendũ, & tarditatẽ. Vtrũq; cõtingit in ꝓposito: qa materia incarnationis de qua loquebatur ap̃ls, est valde ardua & difficilis. Item illi qbus scribebat. s. iudæi erant etiã imbecilles ad capiendũ: ꝓpter assuefactionẽ ad contrariũ. & hoc est quod dicit apostolus

ap̃ls: De quo. s. pontifice nr̃o iesu christo, est. f ¶Nobis grã. ser. & ininter. ad di. i. interp̃tatiõe indigẽs propter materiæ difficultatẽ. & iterũ alia causa est. g ¶Qm̃ imbe. fa. estis ad au. i. ad intelligẽdũ. de quo eos rep̃hẽdit, di. h ¶Etenĩ cũ deberetis &c. ꝓpter tp̃s. i. ꝓpter diuturnitatẽ tp̃is. hoc aũt dicit ap̃ls, quia ipsi fuerãt instructi a iuuẽtute ĩ lege & ꝓphetis. i ¶Rursum ĩ di. vt vos do. quæ sint elemen. ex hor. ser. dei. In grammatica elemẽta dicunſ lr̃æ quas pueri primo addiscũt. ad sĩtudinẽ huius dicunſ elementa illa q̃ sunt prima & cõia ĩ fide quę qlibet debet scire. Cõsiderandũ tñ φ ap̃ls nõ dicit φ velit eos de talib⁹ instruere: vt in ca. seq. patet: sed vt sic loquẽdo possit eos melius excitare. propter quod etiam subditur: k ¶Et fa. &c. Sicut enim paruulis datur lac, qđ est cib⁹ de facili cõuertibilis: & nõ dantur eis carnes vel pisces vel alius cib⁹ duræ digestionis: ita simil͛r nouitijs in fide & simplicibus nõ sũt proponenda difficilia fidei: sed ea tantũ quæ possunt de facili capi. propter qđ sequiſ. l ¶Ois em̃ qui lactis est parti. id est idi... gens doctrina facili. m ¶Expers ẽ ser. iu. i. ineptus ad capiendum difficilia quæ tm̃ sunt proponenda pfectis. cuius ratio subdit: n ¶Paruul⁹ est em̃. id est nouellus & impotẽs ad talia. o ¶Perfectorũ aũt est so. ci. i. doctrina subtilis in hisquę ad fidẽ ptinẽt. est tm̃ proponẽda pfectis. & q sint tales oñdit ꝯñr, di. p ¶Eorum qui pro ipsa cõsue. In exercitio scripturarum. q ¶Exercitatos habent sen. id ẽ v͛tutes intellectuales: quæ p sensus aliqñ designantur. sicut aliquando alicui dicit: vides tu hoc. i. intelligis. & ad qđ valeat tale exercitiũ subdit, di. r ¶Ad discretionem bo. ac mali. i. veri & falsi in hisq̃ sunt fidei: qa verũ, est bonũ intellect⁹: & falsum, est malũ ipsius. ¶Ad euidentiam maiorẽ huius partis vltimę quæriſ. Vtrũ mysteria & subtilia fidei sint oib⁹ indifferenter proponẽda. Et arguiſ primo φ sic: qa dicit Matth. vlti. d. Prædicate euangelium oĩ creaturę. sed in euãgelio cõtinenſ oĩa fidei mysteria. ergo &c. Item credere articulos fidei explicite est de necessitate salutis q̃tum ad oẽs. sed nõ possunt talia credere nisi eis proponanſ. ergo articuli fidei sunt omnibus ꝓponẽdi: sed articuli fidei sunt omnibus mysteria et difficilia: ergo &c. ¶Cõtra: per illud quod habet in textu: Et facti estis quib⁹ lacte opus sit: non solido cibo. ¶Respõdeo: Mysteria fidei possunt dupliciter proponi. Vno modo vt credẽda simpliciter p simplicẽ assensum. Alio modo proponunſ vt aliqualiter intelligenda per rationẽ: prout põt ratio haberi in tali materia. Loquendo igitur de primo modo ꝓponendi: dicẽdũ φ fidei mysteria nõ sunt oib⁹ ꝓponẽda. qa nõ debẽt proponi infidelib⁹ obstinatis: qa ex hoc nõ sequiſ eorũ cõuersio sed tm̃ fidei derisio: & ꝓponi debet mors siue occisio. & hoc ẽ qđ dicit saluator Mat. vij. a. Nolite sanctũ dare canib⁹: neq; mittatis margaritas ante porcos, ne forte ꝯculcẽt ea pedibus suis. & canes ꝯuersi dirumpãt vos. Per sc̃m & p margaritas intelligiſ hęc doctrina sancta & p̃ciosa: & canes & porcos intelligunſ obstinati in infidelitate & in immũdicia sua. sed fidelib⁹ & credere volẽtibus & illis de quib⁹ sperat ꝯuersio, ꝓponẽda est fidei doctrina. ¶Aduertendũ tñ φ in doctrina fidei aliqua sunt oib⁹ cõia: qa oẽs tenẽtur illa credere explicite. sicut est mysterium incarnatiõis christi & passiõis & resurrectionis & cõsilia: q̃ cõiter p̃dicanſ ĩ ecclĩa: & talia sũt oib⁹ ꝓponẽda, etiã simplicib⁹ nõ tñ subtiliter, sed p grossa exẽpla ab eis captibilia: qa aliter dareſ eis occasio errãdi. Alia sũt in doctrina fidei q̃ sequunſ ex articulis fidei: ad q̃ credẽda explicite nõ tenenſ simplices, sed tm̃ illi q sũt in ecclĩa supiores: & talia nõ sunt simplicib⁹ proponẽda: nisi ꝓbabiliter timereſ φ i talib⁹ eẽnt mali informati ab hęreticis. i tali em̃ casu sũt de talib⁹ ✲instruendi

G

H

☞ immutabilis & summa substãtia quæ est de⁹. Qđ ꝓfecto quisq; nõ solũ credit, verũetiã exercitat⁹ in exteriorib⁹ animi sensib⁹ intelligit, pcipit, nouit, nõ est iã metuẽdũ ne seducaſ ab eis q malũ putãdo esse substãtiã quã nõ fecit de⁹, mutabilẽ substantiã faciũt ipsum deum sicut manichei. Vel si quæ aliæ pestes ita desipiunt.

Vapropter. Du- Cap. VI. riter eis increpatis & culpatis eo φ velint semp eadẽ ipsa discere: iterũ blãdiſ illis se eis cõnumerãdo: hortãs eos ad pfectionẽ. b ¶Inchoationis &c. Quo rudes sunt cathezizãdi: vt est symbolũ fidei & dñica oratio. d ¶Fundamẽtũ. Quod pri⁹ dixit sermonẽ inchoatiõis, hic appellat fundamẽtũ eo φ ad christianã religionem veniẽtib⁹ pri⁹ ꝓponiſ: & sup hoc qđ pfectionis est ędificaſ. Hoc fundamẽtũ diuidit in sex quæ sunt inchoatio. s. pnĩa, fides, baptismatũ doctrĩa, ĩpositio manuũ, resurrectio atq; iudiciũ. Quicũq; aliquos ad fidẽ cõuertit, pri⁹ facit pœnitere: in deũ credere baptizari in remissionẽ: ꝯfirmari per impositionẽ manuũ: resurrectionẽ, & diẽ iudicij p̃stolari. e ¶Ab operib⁹ &c. Mortua opa dicit pctã quæ occidũt. Vel priora bona quę p sequens malũ mortua erãt. Pœnitere ab his est fũdamẽtũ iacere: sine quo nihil ędificabitur. Quid est aũt a mortuis opib⁹ pœnitere: nisi ab his quæ oportet mortificari vt viuam⁹? Feramur ad pfectionẽ iaciẽtes fundamẽtũ pnĩæ ab opib⁹ mortuis & fundamẽtũ fidei q̃ sit ad deũ: vt oẽs ptes fidei habeat: & nõ aliũde putet iusticia eẽ. Fũdamẽtũ etiã doctrinæ baptismatũ pluraliter: qa est baptism⁹ in aq̃ in pnĩa & in sanguĩe: qa sic mũdaſ hõ a pctis p pnĩam vel sanguinis effusionẽ: sicut p lauacrũ baptismi. Vnũ tñ dr̃ bptisma: qa vna forma, nec iterari p̃t. Vna, ibi est triũ p̃sonarũ opatio. Nõ ergo ideo dr̃ baptism⁹ fieri ĩ pnĩa & ĩ sanguĩe φ sacr̃m baptismi celebreſ vt in aq̃ accedẽte v͛bo: sed qa vicẽ baptismi supplet effusio sanguinis p noĩe xp̃i. Et etiã fides & pnĩa: ibi dũtaxat vbi articul⁹ necessitatis nõ ꝯtẽpt⁹ religiõis sacr̃m baptismi excludit. Ideoq; sic intelligẽdũ est illud: Nisi qs renat⁹ fue. ex aq̃ & sp̃ũ sc̃tõ, nõ itrabit in regnũ cœlorũ. i. q nõ fuerit regenerat⁹ ea regeneratiõe qua renascunſ illi q renascũt ex aq̃ & sp̃ũ sc̃tõ, nõ saluabiſ. Ea v͛o renascũt hoĩes diuersis modis alij p pnĩam: alij p effusionẽ sanguinis: alij p baptismũ. Ideo pluraliter dixit baptismatũ. Fũdamẽtũ etiã ĩpositiõis ma. qa nisi qs credat φ p man⁹ ĩpositionẽ deſ sp̃ũs ad remissionẽ & corroborationẽ, nõ est fundat⁹. Fundamẽtũ etiã resurrectionis mortuorũ: φ nisi qs credat: qa resurrectio xp̃i facit resurrectionẽ mortuorũ: nõ habet sup qđ ædificet. Fũdamẽtũ etiã iudicij æterni: qa qcqd ibi statueſ, in æternũ durabit: qđ iudiciũ q nõ credit, nõ habet fundamẽtũ. Hæc oĩa nisi in fũdamẽto p̃cesserint, nemo põt bene opari. Et qa hęc oĩa illis necessaria sunt, dicit: iaciẽtes hæc oĩa sicut lapis in fũdamẽto iaciſ. c ¶Nõ rur. i. nõ vt olĩ: vt sicut pri⁹ ceciderũt iterũ credãt. Vel nõ rursus iaciẽtes, ita modo iaciam⁹ vt ampli⁹ iacere nõ sit op⁹. f ¶Impossibile. Ne qs v͛o existimet scđm vel tertiũ baptisma post pctã posse fieri. subdit: Impossi. est. Nõ tñ difficile: ne qs in hoc ꝯsideret. g ¶Eos qui sc. i. etiã eos q hęc bo ☞na habuerunt

a ¶qa perfectorũ est solidus cib⁹.
†Vapropter Cap. VI. a
a ¶ap̃ls remittentes. ¶nos amodo. b ¶cum iam aliquid sumus & nondũ sum⁹ perfecti. ¶. i. de initio, fide. ¶in quo christus inchoatur in nobis esse.
b intermittentes inchoationis christi sermonem: ad perfectiora ferã- b
a ¶ꝭm itelligẽtiã & opationẽ. b ¶nos docẽdo: vos audiendo. ¶qa vestrũ portare meũ
reputo. a ¶ita. s. ¶nõ ita negligẽter vt olim vel nõ ampli⁹ iaciẽtes. ¶hęc sunt inchoatio.
d mur. Nõn rursus iacientes funda- c
a ¶. i. pœnitentiã quasi lapidẽ in fundamento. b ¶quæ est. ¶de. ¶quia ibi opera priora peccando fecerunt irrita.
e mentum pœnitentiæ ab operibus
a ¶. i. peccatis. b ¶cõtra hãc fecerũt qui in lege quærũt iusticiã. c ¶si scirẽt oĩa in baptismo dimitti: & per impositionem sp̃m dari lex supflueret: nec prẹter ip̃m aliqd q̃rerẽt, si scirent per eũ resurrecturos mortuos & iu
mortuis & fidei ad deum: baptis-
dicandos. ¶in confirmatione.
matũ doctrinæ: impositiõis quoq;
manuũ: ac resurrectionis mortuo-
a ¶. i. ad pfectionẽ feremur. per b ¶iaciem⁹.
rum: & iudicii æterni. Et hoc facie- d
a ¶. i. si in hac vita spaciũ pnię dederit: nã in alia ĩpossibile est p pnĩam renouari. ¶hęc fundamenta iaciem⁹ vt non rursum oporteat iaci fundamentum.
mus: si quidem permiserit deus:
f g †impossibile est enim eos qui semel e

NIO. DE LYRA

✲ instruẽdi: qa perfidia hæresis nõ tm̃ cõtingit in errore circa articulos: sed etiã in errore eorũ quę sequunſ ex articulis. sicut enim hæreticũ est dicere φ de⁹ nõ sit incarnat⁹: ita hæreticũ est dicere, φ nõ assumpsit ea quę sunt de v͛itate hũanæ naturæ. & ideo manicheus ꝯdẽnat⁹ est vt hæreticus: q dixit dei filiũ assumpsisse carnẽ phantasticã & sĩr multi alij q negauerũt in xp̃o esse aliqua quæ pertinẽt ad naturã hũanã. Si aũt loquamur de scđ͛o modo ꝓponẽdi ea quæ sunt fidei. s. inq̃tũ sunt p rõnẽ intelligẽda: sic tm̃mõ ꝓponẽda sunt hoĩbus intelligẽtib⁹ & exercitatis in scriptura qui possunt cape talia. nõ aũt simplicib⁹ & capere nõ potẽtib⁹: qa hęc possent eis esse erroris materia. Argumẽta patẽt p prædicta.
¶In cap. v. vbi dr̃ in postil. Et exaudit⁹ est p sua reuerẽtia.

ADDITIO. I. Hoc qđ dicitur: Exauditus p sua reuerẽtia põt etiã aliter inteligi ꝭm Glo. s. p reuerẽtia passionis cui maxima reuerentia debetur: eo φ sine pctõ passus est pro sola charitate. C
¶In eo. ca. vbi dr̃ in postil. De quo. s. põtifice nr̃o iesu christo.

ADDITIO. II. Hoc qđ dr̃ hic: De quo grandis sermo nobis & ĩterp̃tabilis ad dicẽdum: ꝭm Glo. referẽdũ est ad sacerdotiũ xp̃i. s. quõ ꝭm ordinẽ melchisedech appellat⁹ ẽ sacerdos: vt statim. s̃. dixerat. De hoc em̃ facit ap̃ls grãdẽ ꝭmonẽ. s. & interp̃tabilẽ s. indigentẽ interpretatione: nõ ꝓpter materię difficultatẽ: qa illa q̃ iam ꝓposuerat de christo in principio hui⁹ ep̃læ, di. Qui cũ sit splẽdor p̃ris, habẽt maiorẽ difficultatẽ, & indigẽt altiori interp̃tatione: vt ẽ manifestũ: sed hæc materia de sacerdotio christi nõ habet in se tantã difficultatem: nisi solũ ꝓpter imbecillitatẽ audiẽtiũ q nõ valebãt discutere intelligẽtiã eorũ q de hoc tradunſ in scriptura: ꝓut ap̃ls declarare itẽdebat. & hoc ẽ qđ subdit: Qm̃ imbecilles facti estis ad audiẽdũ &c. q. di. Nõ indigeremus grãdi sermone & interpretabili, nisi ꝓpter imbecillitatẽ vr̃am. †De pœ. di.4.c. in termittẽtes.

Vapropter &c. In Ca. VI. parte imediate p̃cedẽti apostolus reddit auditores attentos: oñdẽdo dicẽdorũ difficultatẽ Hic ꝯñr reddit eos dociles oñdẽdo eorũ ordinẽ: qa ostẽdit q̃ sũt dimittẽda & quæ ꝓsequẽda. Illi em̃ qb⁹ scribebat erãt exercitati in scripturis. & iõ dicit φ intendit dimittere ea quæ solẽt dici nouitijs: sed intẽdit ꝓsequi ea q̃ solẽt dici pfectis. & hoc est qđ dicitur: Quapropter intermittentes &c. supple, facilia a quibus incipit fidei doctrina. b ¶Ad pfe. fe. id est ad doctrinã perfectorũ. & q̃ sint illa q̃ intẽdit dimittere breuiter tangit: & sunt sex. Primũ, ẽ pnĩa a pctis p̃teritis: sicut enim in motu naturali prior ẽ recess⁹ a termio a quo, q̃ accessus ad terminũ ad quẽ: ita in ꝓcessu grãæ quæ pficit naturã. primũ est pnĩæ sacr̃m: qđ ẽ qdã regressus a pctis. & hoc tãgit cũ dr̃: c ¶Nõ rur. &c. ab o. mor. i. pctis quę sũt opa mortua. dr̃ autẽ pnĩa fũdamẽtũ. qa est illud qđ est primũ ĩ ꝓcessu grę: vt dictũ est. sicut fũdamẽtũ ẽ illud qđ ẽ primũ ĩ ędificatiõe. Scđm qđ ẽ dimittẽdũ, est fides simpliciũ, p quã fit accessus ad deũ. ꝭm φ dr̃. j. xj. ca. Accedẽtẽ ad deũ oportet credere: qa est &c. & hoc tãgiſ ibi: Et fidei. Tertiũ ẽ baptisma, qđ est quædã sp̃ualis g̃natio. & hoc tãgiſ ibi: Baptismatũ doctrinę & dicit in plĩ: qa triplex est baptisma. s. fluminis, flaminis, & sanguinis verũtñ hñt tm̃ v͛tutẽ vni⁹ baptismi & ideo dicit ap̃ls ad Ephe. iiij. b. Vna fides, vnum baptisma. Quartũ est sacramẽtũ cõfirmationis: in q̃ daſ sp̃ũsctũs ad robur: sicut in baptismo daſ ad ꝯsequẽdũ eẽ sp̃uale. & hoc notaſ ibi. Impositiõis q̃q; manuũ. Quitũ & sextũ ptinẽt ad terminũ sp̃ualis ꝓcess⁹. expectam⁹ eĩ resurrectionẽ corporũ futurã: qa hoc amoto inanis esset fides nr̃a: vt diciſ. j. ad Corin. xv. & hoc tangiſ ibi: Ac resurrectionis mortuorũ: quę est qntũ. Expectam⁹ ẽt remunerationẽ nobis fiẽdã in iudicio extremo. & hoc est sextũ: qđ notatur ibi. Et iudicij ęterni. dr̃ aũt iudiciũ ęternũ: qa snĩa ibi data in ęternũ durabit. Ista sex p̃dicta nõ intẽdit ap̃ls ꝓsequi mõ: qa sũt quædã fidei rudimẽta de qb⁹ fidei nouitij sũt instruẽdi: & de talibus ĩstruebanſ ĩ primitiua ecclĩa: vt patet Ac. xvij. & ĩ plib⁹ alijs locis. d ¶Et hoc fa. Hic ꝯñr ap̃ls reddit auditores beniuolos ad ostendendã eis suæ doctrinæ possibilitatẽ & vtilitatẽ. Et diuidiſ in tres. qa primo proponit in generali, φ sua doctrĩa ẽ ꝯueniẽs & possibilis. scđ͛o oñdit ĩ sp̃ali qb⁹ impossibilis ẽ, ibi: Impossibile ẽ em̃. tertio qb⁹ ẽ possibilis, ibi: Cõfidim⁹ aũt. Circa primũ sciẽdũ: φ ap̃ls in principio hui⁹ ca. dixit se velle instruere illos qb⁹ scribebat de his q̃ ptinẽt ad pfectionẽ doctrinæ christi: & q̃uis illud sit difficile: tñ hoc est bñ possibile cũ adiutorio dei. & hoc ẽ qđ dicit ap̃ls: Et hoc fa. &c. si p. i. adiuuerit. min⁹ em̃ dicit et pl⁹ signat. e ¶Impossibile em̃ est. Hic oñdit qb⁹ sua doctrina est impossibilis. Et diuidiſ in duas ptes: qa prio oñdit ꝓpositũ. scđ͛o ad hoc inducit exẽplũ, ibi: Terra em̃. Dicit igiſ φ sua doctrina ẽ inutilis

D

†De pœ. di.2. ca. si em̃. §. nos autem.

Diuisio.

Diuisio.

E ☞ na habuerunt. Nedum penitus malos. a ¶Renouari. Per baptiſmū:cuius virtus in cruce chriſti cōſtat. vnde: b ¶Rurſum cruci. Quia in baptiſmo ſum⁹ cōformes morti eius & ſepulturæ.
Secundo baptizari ꝓhibitum. Qui putat ſecundo baptizari, ſecūdo xp̄m q̄tum ad ſe crucifigit: quod eſt eū habere oſtentui & deriſioni, vt ſemel mortuus eſt. ita nos in baptiſmo ſemel morimur peccatis nō ſcd'o vel tertio. Reno. rur. ad pniam.
Reiteratio baptiſmi. Negat hic apl's reiteratione baptiſmi:ſed nō excludit pœnitētiā. Renouari enim eſt nouū fieri. Nouū autem facere lauacri eſt.
Ps.102.a vnde: Renouabiť ſicut aquilę iuuētus tua hoc fit in baptiſmo. Et eſt ſenſus. Impoſſibile eſt eos q hoc ſemel accęꝑunt rurſus renouari. i. rebaptizari motos ad pniam illos dico ſi rebaptizanť: rurſus crucifigētes filiū dei: & habētes irriſioni, q̄tum ad ſe. Non em̄ in re crucifigūt: ſed ſimiles ſunt irriſoribus & crucifixorib⁹: qa vna mors chriſti, vnū baptiſma conſecrauit: quod ſufficit contra omnia peccata, etiā ſequētia. Si pœnitētia de eis agať: ſicut illa vna mors: ſufficit ad omnia peccata tollenda. Qui vero iterat baptiſmū quaſi illa vna mors & vna ex ea baptiſmū non ſufficiat iterat & mortē: vt ex ea iterata fiat iterata remiſſio. Vel in ſe crucifigūt filium dei & cōtumeliæ habēt: qui gratiā eius vilipedētes in peccatis iacent. Et eſt ratio cur non debeant relicta fide prima in pc̄tā cadere. Non em̄ vltra poſſunt rebaptizari in remiſſionē pc̄torū. Impoſſibile eſt em̄ rebaptizari: qa tm̄ bibere imbrē. i. xp̄i doctrinam poſſunt: qua per pniam fructificent: & hoc eſt ter. em̄ ſe. c ¶Sæpe veniētē. Quia ſi rara nō ſufficit: ſi aſſidua, vileſcit. d ¶Imbrē. Doctrinā ſanctā rorem cœlorū: quē ſitiēti terræ pluūt cœli. i. p̄dicatores verbi veritatis. e ¶Generans her. Significat illos ſæpe bibiſſe per legem & ꝓphetas verbū cœleſtis doctrinæ: & nec ſic prompti fuerunt germina fidei ꝓferre.
F f ¶A quib⁹ co. Cultores terrę q vomere ſpūali arbuſta cōſcindūt, & falce ꝟbi dei noxia pręcidunt. Vel illis a qbus coliť. i. ipſis eiſdē q ſe colūt in bonis opibť: imitari. ſ. maiores ꝟm illud. Et fecerūt fructū
Ps.106.d natiuitatis: qa patres ſuos qui eos in fide genuerūt imitanť. g ¶Cōfidimus aūt de vobis. Non dicimus putādo vos tales ſed timendo ne ſitis tales. Terreo verbis ne ipſa doleatis re. Confidimus. Quia de præſenti nō habet vnde laudet de ſpe futurorū attollit: ad quæ per præterita allicit: & recreat aīos eorū & confortat antiq̄ eis in mētē reuocās: & facit eos exiſtimare deū nō oblitū bonorū quæ fecerūt. Sicut enim priora bona per ſequētia mala mortua fuerant & irrita facta: ita ipſa eadē per pniam & alia bona ſequētia reuiuiſcent.
☞ Operis

a ¶ꝑ fidē baptiſmū, & ſp̄mſc̄m̄. b ¶ꝑ ipām fidem quaſi ſuauē & iocundū guſtū. c ¶remiſſionem peccatorum in baptiſmo.
ſunt illūmiāti: guſtāuerūt etiā dō a
a ¶qui etiā ptici. b ¶habētes genera lingua rum: & alia dona. a ¶ꝙ nos: vel nihilominus ꝙ facti ſunt participes ſpirituſſanti.
num cœleſte: ēt pārticipes facti ſūt b
ſpūſſancti: guſtauerūt nihilōmin⁹ c
a ¶iocundum. b ¶diuinitatem xp̄i: vel angelicam doctrinā. c ¶impaſſibilitatē et immortalitatem quam non prælibauerunt.
bōnū dei vērbū: virtūteſq; venturi d
a ¶poſt hæc oīa. b ¶grauiter. c ¶iuſticia recuperata. d ¶quod hic licet: nō ibi.
a ſæculi ēt ꝓlāpſi ſūt: renōuari rūr e f
a ¶per. b ¶vt rebaptizētur poſt pœnitentiam. ¶qa non poſſunt efficere vt iterū ſibi valeat crucifixio xp̄i. ſibi em̄ fieret crucifixio xp̄i ſi carnē ſuā crucifigerēt cū vitijs & concupiſcentijs: quod hic licet.
b ſus ād pniām: rurſum crucifigētes g
a ¶neq; poſſunt habere xp̄m oſtenſioni vt eū imitentur in nouitate vitæ.
ſibimetipſis filiū dei: & ōſtētui ha h
a ¶in alia vita impoſſibile eſt renouari: qa hic tantum vbi bibit imbrem. ¶vel dixerat feramur ad perfectionē, ſubdēs: & hoc faciemus: nūc addit: & iuſtū eſt: qa, Terra. i. mēs auditorum. ¶proficiēs aīa. ¶a deo.
c bentes. Tērra enim ſæpe venientē i
a ¶ad ſimilitudinē aridę terrę. b ¶doctrinā.
d e ſuper ſe bibēſimbrēm: & germinās
a ¶fidē & bona opera. b ¶cōgruā. c ¶q inde glorificabunť: vel ꝟm illud: Et fecerūt fructū natiuitatis. ¶nō ſolū faciētib⁹: ſed p̄dicatoribus illorū. d ¶aliter non generaret.
f hērbā opōrtunā illis a qb⁹ cōlitur,
a ¶hic augmentū virtutū: in futuro p̄miū. b ¶et terra. c ¶in apertum vt videantur.
accipit bñdictiōnē a deo: ꝓferēs āu
a ¶peccata quæ pungunt. b ¶grauiora quę acutius. ¶adeo.
tem ſpinās ac tribulōs, reproba eſt
a ¶damnationi. b ¶nōdū incidit in maledictionē: ſed proxia eſt: & adhuc licet reuerti.
& mālediction ꝓximā: cui⁹ cōſum k
a ¶finis, ſi perſeuerat. ¶erit. b ¶ęterni incēdij. ¶duriter increpaui: ſed, Cōfi.
g h mātio in cōbuſtiōnē. † Cōfidim⁹ l
a ¶qa talis affectiōis eſtis. b ¶ꝙ ꝯbuſtionē.
aūt in vobis dilēctiſſimi mēliora & m
a ¶ꝙ ſint ſpinę & tribuli. b ¶ideo de vobis cōfidimus: quia olim multa operati eſtis: ꝑ qb⁹ ſi pœniteris de malis bene faciet vobis deus. ¶dure terrendo increpando.
viciniōra ſaluti: tāetſi itā loqmur, n

NICO. DE LYRA

✠ illis qui poſt multa beneficia diuina recæpta per ingratitudinē labunť de pc̄tō in pc̄tm̄: qa de ſe reſurgere nō pñt & iuſte a deo pmittunť depſſi onere pc̄torꝫ. talib⁹ em̄ ſic in pc̄tō ꝓfundatis: & ꝑ ꝯñs quodā modo obſtinatis. ꝟm qd' ſcribiť Prouerb. xviij.a. Impi⁹ cū in ꝓfundū pc̄torꝫ venerit, ꝯtēnit. inutilis eſt doctrina apl'i: qa nō recipiūt hūanā perſuaſionē. & hoc eſt qd' dicit apl's: Impoſſibile eſt em̄ eos qui ſe. ſunt illu. recipiētes baptiſmi ſacr̄m, qd' diciť ſacr̄m fidei: qa illuminat per fidē. Et bene ſemel dr̄: qa hoc ſacr̄m nō pōt adhiberi hoī niſi ſemel. cū nō ſit iterabile. a ¶Guſtauerūt etiā &c. qa in ſacro baptiſmi ꝯferť grā quæ de cœlo dať. b ¶Et participes fa. &c. Quia varia dona ſpūſſancti danť cū grā: quę qdē dona fuerūt in xp̄o pfecte vt hr̄ Eſa. xi. Et in nobis ſunt participatiue. c ¶Guſtauerūt nihilo. &c. Quia a xp̄o recæpim⁹ nō ſolū donorū ſpirituſſancti

G ritusſancti largitionē: ſed etiā ſpūalem nutritionē ꝑ ſuam doctrinā. Non em̄ in ſolo pane viuit homo: ſed in omni verbo qd' ꝓcedit de ore dei. Mat. iiij.a. d ¶Virtuteſq; vē. ſe. Virtutes iſtę ſūt dotes aiē & corpis: dotes aiē, ſunt aperta dei viſio: firma tētio: cōtinua fruitio: quæ habenť in patria perfecte: ſed hic a viris pfectis habentur inchoatiue. ſ. in ſpe & charitate quib⁹ ſuccedūt illæ dotes. habentur etiā aliqn̄ ex ſpeciali grā in quadā diuinæ dulcedinis expiētia q̄ cōcedit aliqn̄ viris ſanctis in via. dotes ꝟo corpis nō habeť hic niſi i ſpe. & qa magna ingratitudo ē poſt tanta bñficia diuina cadere a fide & grā. iō ſequiť: e ¶Et ꝓlapſi ſunt. ſ. illi qui p̄dicta pceperūt. f ¶Renouari rur. ad pœ. ē impoſſibile. ad hoc em̄ referť illud impoſſibile: qd' tm̄ hic accipiť pro difficili: ſicut dicim⁹ de claudo ꝙ nō pōt ambulare: qa male & difficile ambulat. ſic p̄dicti cadētes de difficili reſurgūt: non tn̄ eſt impoſſibile ſimpl'r ꝙdiu ſunt in via. Sequiť. g ¶Rurſum cru. ſibi. fi. dei. quia quantū eſt in ipſis, reiterāt cām ſuę crucifixionis. h ¶Et oſtentui ha. Quia per hoc videť irridere mortē chriſti q̄ſi ꝑ modico eā habētes. Aliter exponiť illa lr̄a ab aliquib⁹ ab illo loco. Et ꝓlapſi ſūt. & dicūt ꝙ apl's remouet hic errorē quorundā q de iudaiſmo erāt cōuerſi ad fidē catholicā. & iō ſicut apud iudęos ablutiōes & baptiſmata frequēter fiebant: ſicut patet ex euāgelio in plurib⁹ locis: ita opinabātur baptiſma xp̄i pluries poſſe reiterari circa eūdem hominē ad delenda eius pc̄tā. ſed hoc remouet apl's, di. Impoſſibile em̄ eſt eos q ſemel illuminati ſunt ꝑ baptiſmū q eſt fidei ſacramentū: rurſum renouari ad pœnitentiā ſi lapſi fuerint: qa ꝑ pniam ſequētē nō poſſunt redire ad renouationē baptiſmalē. qa baptiſm⁹ eſt lauacrum regenerationis & renouationis: vt habetur ad Titū. iij. Et iō nō dicit apl's ꝙ ſit impoſſibile pœnitere: ſed renouari modo prædicto: qa ſacr̄m baptiſmi nō eſt iterabile. Sequiť. Rurſum crucifigētes ſibimetipſis filium dei. In baptiſmo enim configuramur morti & ſepulturæ chriſti: vt habeť Roma. vj.a. Quicūq; baptizati ſumus in chriſto ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. cōſepulti em̄ ſumus cū illo ꝑ baptiſmum &c. & ꝑ ꝯñs dicētes baptiſmū reiterari: dicūt quodāmodo mortē xp̄i iterabilem & ſic deridēt eā, ꝑpter qd' ſequiť: Et oſtentui ha. Licet autē hæc expoſitio ſit ſubtilis: prima tn̄ magis videtur cōcorda re lr̄æ. i ¶Terra em̄. Quia in parte præcedenti dixit ꝙ illi q propter igratitudinē diuinorū bñficiorꝫ labunť i pc̄tm̄, quodā modo ſunt impoſſibiles ad reſurgendū:
H iō hic ꝯñr iducit ad hoc quoddā exēplum de terra: q̄ multo labore culta eſt & irrigata ſi faciat fructus bonos, bñdiciť: ſi autē ſpinas & tribulos, malediciť magis q̄ ſi nō fuiſſet ita diligēter exculta. Sic & in ꝓpoſito de hoīe diuina bñficia recipiēte. & iō in fine cōcludiť: k ¶Cui⁹ cōſum. in cō. Quia tales ingrati finaliter deducunť ad gehenā. alia lr̄a patet ex dic̄tis: l ¶Cōfidim⁹ aūt. Hic ꝯñr oñdit apl's qbus ſua doctrina ſit ꝯueniēs & vtilis. Et diuidit i duas: qa prio ꝓpoīt itētū. ſcd'o ꝓpoſitū ꝓbat, ibi: Nō eī iniuſt⁹. Circa p̄mū ſciēdū ꝙ ex p̄dic̄tis ꝟbis apl'i poſſent illi qb⁹ ſcribebat opinari ꝙ ipſi eſſent tales ꝓut immediate p̄dixerat & per ꝯñs doctrina ei⁹ inutilis eēt. & iō apl's hoc remouet di. Cōfidimus aūt de vobis dilc. Et per ꝯñs reputabat eos eſſe aptos ad capiendum perfectionem doctrinæ chriſti. ꝑpter quod ſubdit. m ¶Meliora & vi. ſa. ſ. cōfidimus de vobis. n ¶Tāetſi ita loqui. q.d. nō locut⁹ ſum in p̄cedentib⁹: eo ꝙ tales ſitis. ſ. ingrati et ad doctrinā xp̄i inepti: ſed ad cautelā futurorū ne efficiamini tales ꝑ caſum: ✠Non em̄

†De pœ. di.2.c. nō eſt. Diuiſio.

A ☞ a ¶Operis. Magna illius teſtificatus eſt. Tria autem bona commendat in eis ſcilicet ꝙ omnia ſua fecerūt cōmunia ſanctis: Ecce opus & hoc ex dilectione quæ informat actiones. Ecce alacritas. & hoc ad gloriam dei: Ecce pura & recta intentio. b ¶Cupimus. Multam dilectionē erga illos oſtendit & eandem circa ſingulos curam demonſtrat: & maiorum enim & minorꝫ ſimiliter curā gerit, & oēs diligit. c ¶Promiſſiōes. Sciebat placere iudæis promiſſiones patrū memorari: vnde modo his laudib⁹ extollit quos ſupra exēplo obduratorū terruit. In hoc autem abraam maxime elegit: cuius filij erunt ſi credūt.
Gen.22.c d ¶Abraæ nāq;. Tria dicit: ꝙ promiſſio facta, & per iuramentum firmata, & in abraam iam impleta. e ¶Niſi benedicens benedicā tibi. & mul. multipli. te. Apoſiopeſis eſt hic. i. defectio. Q. Si hoc nō fecero, nō mihi credať de aliq̄. f ¶In quo abun. vo. &c. Q. Si aūt homini qui mendax eſt per iuramentū creditur quāto magis deo credendū eſt qui mentiri non poteſt. g ¶Confugim⁹. Fugit ad ſpem qui ſpe beatitudinis tribulatiōes ſpernit. h ¶Quā ſicut. Sicut ancora nauem, ſic ſpes animā tenet ne mergať in ſalo huius mundi: cōſentiēdo iniquitati. Et firmam: ☞ ne ſaltem titu.

†Non enim iniuſtus deus vt obli a
a ¶ſcilicet ex qua opera illa bona feciſtis.
a uiſcatur operis veſtri & dilēctiōis b
a ¶ad honorem dei.
quam oſtēdiſtis in nōmine ipſius
a ¶hoc eſt opus. ¶adhuc.
qui miniſtrāſtis ſactis, & miniſtra c d
a ¶Q. per præterita vos laudo: de futuro autem vobis bona cupio. b ¶vt nec vnus de
b tis. Cūpimus autem vnūmquēq; e
ſit. a ¶quam quondam habuiſtis. b ¶frequenter oſtendere. c ¶miniſtrādis ſanctis.
veſtrū eāndē oſtēntare ſollicitūdi
a ¶vt in futuro cōpleať in vobis qd' mō ſpe
nem ad expletiōnē ſpei vſq; in fi f
ratis. a ¶vitæ vr̄æ. b ¶ita oſtētare. c ¶in
nēm: ūt nō ſegnes efficiāmini: verū g h
hac ſollicitudīe. ¶ſanctorꝫ. ¶nos ꝑ genus.
imitatores eorū q fide & patiētia i
a ¶promiſſam ſępe beatitudinem. b ¶an
d hæreditabūt prōmiſſiōes. † Abrāæ k
ſunt factæ ꝓmiſſiones: vtiq;. ¶ideo per ſe.
nāq; promittēs deus, qm̄ neminē l
¶ſe.
habuit per quem iuraret maiorē: m
iurauit per ſemetipſum, dicens:
¶o abraam. a ¶in his q ſtellę. b ¶incremēto virtutū. ¶aſſidue.
e Niſi bēnedicēs bēnedicam tibi: & n
a ¶ſine fide. b ¶in his q arena. ¶in futura beatitudine magnitudine gloriæ. ¶apoſiopeſis. ¶certus abraā.
mūltiplicans mūltiplicabo te. Et o
a ¶inter multa aduerſa. b ¶diu patiēter expectans. c ¶tandem.
ſic lōnganimiter ferēns adēptus p
a ¶ſæpe promiſſam benedictionē. i. æternā btitudinē. b ¶iō iurauit de⁹: qa hoīes iurāt: iō ꝑ ſe: cū maiorē nō hūerit: qa hoīes ꝑ maiorem iurāt.
eſt rēpromiſſionē. † Hōmines em̄ q
a ¶qa ꝑ deū q ſol⁹ verax ex
per māiorem ſui iurant: & omnis r
ſe. ¶altercatiōis. a ¶valēs. b ¶alteri⁹ ptis.
controuerſiæ eorū finis ād cōnfir
a ¶qa ſic inter hoīes.
f mationem, eſt iuramentū. In qūo s
¶abūdanter ꝑ ꝓmiſſionē: ſed abūdanti⁹ ꝑ iuramētū.
abundātius volens deus oſtēdere t
a ¶. i. his q habituri erāt qd' ꝓmittebať.
pollicitationis hærēdibus immo v
a ¶quia vix aliqs nouit ꝑ fidē xp̄i ſaluari hoīes. ¶qd' erat de ſaluādis ꝑ gratiam electis. b ¶iter ꝓmiſſionē & īpletionē.
bilitatem ſui cōnſilii intērpoſuit
a ¶condeſcēdēs hominū cōſuetudini: vt certos faceret. b ¶promiſſionē & iuramētū.
iūſiurādū: vt per duās res immo x
¶in quibus.
biles quib⁹ impoſſibile eſt mētiri y
a ¶qd' in omni aduerſitate fortes nos faciat valētes ad horā pati vt in æternū regnem⁹.
deum: fōrtiſſimū ſolatium habea
a ¶i ꝓcellis tētationū. b ¶i aduerſis. c ¶nō ꝑ aduerſis deſerēdā. a ¶iā nobis in abraā adimpletā. ¶. i. in oībus oblatam.
g mūs: qui cōnfugimus ad tēnendā z a
h prōpoſitā ſpem: quam ſicut anco b
a ¶quę tribulationū impulſu nō deſtruať.
ram habemus animæ tūtam ac fir

NICO. DE LYRA

✠ a ¶Non enim. Hic probat propoſitum: primo ex eorꝫ cōuerſatione. & ſecūdo ex abraæ ꝓmiſſione, ibi: Abraæ nāq;. In prima igiť parte dicit ſic: Rationabiliter dici ꝙ confidimus meliora de vobis. cuius cauſam ſubdit, di. Nō em̄ iniuſtus
B eſt deus vt obli. opc. veſtri. i. ſanctæ conuerſationis veſtrę. b ¶Et dilc. quā oſtē. in no. ipſius. Et quę ſit iſta dilectio oſtendit ex facto, dicēs. c ¶Qui miniſtraſtis ſanctis. i. chriſti fidelibus neceſſaria prębendo. d ¶Et miniſtatis. Opus charitatis cōtinuādo. & quia virtus laudata creſcit: ideo poſt cōmendationē hortatur eos ad virtutis cōtinuationē & augmētationem, dicens: e ¶Cupimus autē vnum veſtrū eandē oſten. ſollicitudinē. i. monſtrare per effectū euidētē. f ¶Ad exple. ſpei vſq; in finem. Quia per cōtinuationem boni operis vſq; in finē expleť ſpes: quæ eſt certa expectatio futuræ beatitudinis incp̄tū cōſeqť actuaľr gloriæ pręmiū. ideo ſubdit: g ¶Vt nō ſeg. efficiamini. id eſt pigri: ſed virtuoſi in bono ꝓficiētes ſicut fuerūt patres ſancti. & hoc eſt quod dicit: h ¶Verū. pro ſed. i ¶Imitatores &c. ſ. hęreditatis cœleſtis. k ¶Abraæ nāq;. Hic ꝯñr idem ꝓbat per ꝓmiſſionē abraæ factam. Et diuiditur in tres partes: quia primo proponit illam promiſſionē. ſecūdo oſtēdit ei⁹ infallibilitatē, ibi: Homines em̄. tertio ex hoc cōcludit veritatē intentā, ibi: Vt per duas res. Circa primū ſciendū: ꝙ abraæ facta eſt ꝓmiſſio de bonis tēporalibus & etiā cœleſtib⁹: propter qd' dictū eſt ei ꝙ ſemen eius erat futurū ſicut arena maris & ſicut ſtellæ cœli: & ꝓmiſſionē illam firmauit iuramēto. & hoc eſt quod diciť: Abraæ nāq; ꝓmittēs de⁹. Nam bona terrena & cœleſtia. & ad ꝯfirmationem huius ꝓmiſſionis iurauit per ſemetipſum. l ¶Quoniā neminē. i. nullam rem. m ¶Habuit per quē iu. maiorē. Et quid iurauerit ſubdit, di. n ¶Niſi benedicam &c. Et ſubintelligiť deficiet ꝟitas mea niſi fiat ſic. o ¶Et ſic lon. ferens.

ferens. id eſt abraam patienter expectans. p ¶Adeptus eſt repromiſ. Quia tandē cōſecutus eſt gloriā. q ¶Homines em̄. Hic ꝯñr oſtendit huius promiſſionis infallibilitatem. Ad cui⁹ euidētiā ſciēdū: ꝙ diſpoſitio dei æterna immutabilis ē: q̄ eſt idē qd' ei⁹ cōſiliū. & iō qn̄ in ſacra ſcriptura aliquid denūciať prout habet eſſe in diuino cōſilio, immutabile ē: nec retractať & hoc mō. i. Regū. xv. diciť de ſaulis abiectione: Porro triumphator iſrael non parcet: nec pœnitudine flectetur. Qn̄ autem aliquid denūciatur in ſacra ſcriptura ꝟm exigētiā meritorū: nō tn̄ ꝓut habet diuinum cōſiliū. ſicut ſubuerſio niniuitarū: Ionæ. iij. Hoc bene retractať: ſicut ſubuerſio niniuitarum a dn̄o prædicta, propter pniam eorū fuit retractata. & hoc eſt qd' diciť Hiere. xviij.a. Repente loquar aduerſus gentē & aduerſus regnum: vt eradicē & deſtruam & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo ſuo agam & ego pniam ſuꝑ malo qd' cogitaui vt facerē ei. & qa talis comminatio diciť ſententia dei: iō dixerūt doctores noſtri ꝙ ſententia dei: mutať, nō tn̄ eius conſilium. Nūc autem ita eſt ꝙ qñcumq; in ſacra ſcriptura aliqd denūciať ſub iuramēto a deo, illud ꝓcedit ex diuino ꝯſilio. & iō ꝓmiſſio facta abraæ patet infallibilis ex duobus. prio: rōne diuini ꝯſilij ex quo ꝓcedit, qd' nō mutať: & ex additione iuramenti diuini ꝑ qd' cōfirmať. His viſis attēdēdū ē ad lr̄am: Hoīes em̄ ꝑ maiorem ſui iurant. Quia cōfirmatio alicuius rei nō eſt niſi ꝑ aliqd certi⁹ & ſtabilius: propter qd' dicit philoſoph⁹. i. metaph. ꝙ antiq poſuerunt aquā principiū oīm: qa dixerūt ipſam eē iuramētū deorū. r ¶Et oīs controuerſiæ eorum finis ad confirma. eſt iuramētum. Quia facta hominum ſunt fallibilia: & iō ad confirmationē oportet recurrere ad diuinā veritatē infallibilē, q̄ in iuramento vocať in teſtē. s ¶In quo. id ē in iuramēto abraæ facto. t ¶Abūdantius &c. qa facta eſt abraæ ꝑ ſe & hæredibus ſuis. v ¶Immobilitatem. per hoc ex abundanti eā immobilē oñdit. erat em̄ firma ex hoc ꝙ ꝓcedat ex diuino conſilio. & iō iuramētū additū firmauit eam ex abūdāti, qn̄ ꝓmiſſioni pri⁹ factę ipi abraę fuit additū: vt hr̄. Gen̄. xxij. x ¶Vt per du. Hic ex p̄dic̄tis apl's concludit intentū videlicet ꝙ illi q ſūt de ſemine abraæ ſi fuerint imitatores fidei, ipſius, certitudinaliter cōſequenť promiſſionē abraæ factā, p̄dicto mō firmatā: & hoc eſt qd' diciť hic. Vt per duas res immo. ſcilicet diuinū cōſiliū & eius iuramētū. y ¶Quib⁹ impoſ. &c. Fortiſſimum ſolatium ha. i. ſecuri ſimus de obtinenda promiſſione: qa ſumus imitatores abraæ ꝑpter quod ſequiť z ¶Qui cōfu. Supple per baptiſmum ad chriſtū per quē adimpleť ꝓmiſſio abraæ facta ideo ſequitur: a ¶Ad tenendam propoſitā ſpem. i. certā glīæ expectationem. b ¶Quam ſicut anco. habemus aīæ tutam & firmam. Sicut eī ancora materialis tenet nauem immobilem inter fluctus maris, ita ſpes tenet animas immobiles inter fluct⁹ variæ & multiplicis tētationis veruntamē ipſa ſpes habet contrarium modū firmitatis reſpectu ancorę materialis: qa ancora materialis ꝑ hoc ꝙ figitur in terra dat firmitatem naui. aīæ autē nr̄ę nō poſſunt in terra ſtabiliri: iō oportet ꝙ ancora ſpei firmeť in loco ꝯtrario. ſ. in cœlo. & hoc eſt quod ſubdiť:

C †De pœ. di.2.c. nō eſt.
Diſpoſitio dei īmutabilis.
†ge.22.c Promiſſio abraę infallibilis ꝑpter duo.
D
†De iure iu. ca. & ſi chriſt⁹. §. iacob⁹ q̄ꝙ.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ ne falsē titubet. a ¶Præcursor. Ad hoc enim præcurrit vt nos sequamur. Qui bene dicit cursor: qa multa culpa eū impediuit: Ps.18.b. fm illud: Exultauit vt gigas ad curren. viā. Et alibi: In via pecca. Ibidē.1.a. non ste. Et præcursor: qa ante nos, & pro nobis cucurrit. b ¶Secundū ordinē mel. Vnde oportet christianos (quorū est pōtifex) superiores iudæis esse quantū distat inter xp̄m & aaron: & meli⁹ sacrificiū hr̄e. s. rationabile obsequiū qd' ducit in cœlū, nō pecudes. Quid aūt est rōnabile obsequiū nisi q̄ per aīam & fm spm̄ offerit: vt sunt Ioh.4.d. virtutes. Spūs em̄ de⁹ est: & eos q adorāt eū in spū & veritate adorare oportet. Ecce qualib⁹ sacrificijs placat de⁹. hæc igit offeram⁹. Illa qdē diuitiaꝝ sunt & diuitū, hęc aūt virtutū. Illa extrinsec⁹: ista intrinsec⁹. Illa glibet opari pōt: hæc aūt pauci. Quāto em̄ melior est pecore hō, tāto hoc sacrificium illis. Hic em̄ aīam tuā in sacrificiū offers: ibi pecora offerebant. Cap. VI.

Hic enim mel. Iam incipit ostēdere quomodo xp̄s fm ordinē melchisedech assimilat⁹ sit filio dei. Melchisedech dicit rex iusticię. i. xp̄s: qui suos per iusticiā regit inter pcellas sæculi: Rex pacis xp̄s: quia quos hic iusticia regit, in pace æterna regere nō desinit. Sacerdos dei: qui se in ara crucis obtulit. Obuia & occurrit: dando gratiam cuiq; fideli: post cædem viciorū quæ per quinq; sensus subintrāt & dominātur: & bn̄dicit ei, dādo incremētū boni opis. Dat panē & vinū. i. corp⁹ & sanguinē suū: q̄ pasti & a p̄teritis mūdant, & in futurū ɔfortant. Cui abraā. i. fidelis dat decimas oīm. i. oēm pfectionē suā ei attribuit. primū melchisedech. i. rex iusticię: post rex salē. i. pacis: qa prius hic regit suos in iusticia: post in futuro regit eos in pace. Sine patre, fm carnē: sine matre, fm deitatē. Sine genealogia: quia filios carnis non habuit. Non habens ini ☞tium neq;

a ¶incedere facientē. ¶qa introducit in rē. b ¶. i. iteriorē & velatā btitudinē, quē nemo vidit. a ¶. i. in q̄ interiora. & ita patet nos posse seq. a ¶introducendis. ¶p nobis.

mam: & incēdentē vsq; ad interio a ra velaminis: ubi præcursor pro b nobis introiuit iesus fm ordinē melchisedech pontifex factus in æternum. Capitulum. VII.

¶Bene dico fm ordi. melchi. ¶melchos vel melchi, rex: sedech, iustus vel iusticia. a ¶fuit.

Hic enim melchisedech rex c

NICO. DE LYRA

☩ a ¶Et incedentē &c. i. ad secreta cœlestia quæ sunt nobis velata: ad quē locū ascēdit iesus xp̄s vt ibi figeret ancorā nostrā: F qa p hoc habem⁹ firmā spem veniēdi ad gloriā: & hoc est qd' subdit: b ¶Vbi præcur. ic. &c. Hoc aūt apl's subdit: qa pri⁹ locut⁹ fuerat de pōtificatu xp̄i: & interposuerat aliqua ad excitationē audientiū: & sic ɔn̄r reuertit ad suū ppositū. s. ad loquēdū de pōtificatu xp̄i: de quo adhuc loqtur cap. seq. ¶Ad euidētiā maiorē cuiusdā dicti in hoc cap. q̄rit: Vtrū in cadētib⁹ post baptismū pnia habeat locū. ¶Et arguit q̄ nō: qa sicut baptism⁹ habet efficaciā a passiōe xp̄i, ita & pnia: sed baptism⁹ nō pōt iterari: ergo &c. Item spūalis curatio q̄ fit p pniam significata est p curatiōes corpales quas xp̄s operat⁹ est: sed xp̄s nō legit aliquē bis curasse. ergo &c. ¶Cōtra Ecci. ij. dr̄: Scd'm magnitudinē ei⁹ sic & mīa illi⁹: sed magnitudo dei infinita est: ergo & ei⁹ mīa: & p ɔn̄s nō tm̄ semel, sed totiēs q̄tiens recipit reuertētē ad pniam etiā post baptismū. ¶Respōdeo in hac qōne fuerūt hęreses ɔriæ occasiōe illi⁹ qd' dictū est in hoc cap. Impossibile est em̄ eos q semel illuminati sunt &c. per qd' intelligit baptism⁹ vt dictū est. s. seqtur: Et q plapsi sunt rursus renouari ad pniam. dixit qdā p̄sbyter roman⁹ noīe nouatus: Error nouati. q̄ null⁹ pōt resurgere ad pniam post baptismū. Sed hoc est falsū & erroneū: fm q̄ dicit Athanasi⁹ in epl'a ad serapionē: & pbat p scripturā p illū corinthiū incestuosum, de quo loqtur apl's. j. Corinthi. v. q tātę enormitatis erat q̄ vxorē pr̄is sui habebat: pter qd' apl's iussit eū tradere sathanæ ad affligēdū: vt spūs eius saluus fieret in die dn̄i nostri iesu xp̄i vt ibidē dr̄: qd' non esset verū nisi pnia in eo haberet locū. Itē de illo eodē scribit. ij. Coꝝ. ij. q̄ de mādato apl'i fuerit iterū recæptus ad cōicationē fideliū: per qd' patet q̄ pnia habet locū in cadētib⁹ post baptismū. Itē paulus apl's scribens galathis q post recæptionē fidei & baptismi fuerāt decæpti a falsis apl'is: dicit Gal. iiij. c. Filioli mei quos iterum parturio donec formetur xp̄s in vobis: ex quo patet q̄ recæpit eos ad pniam Error origenis. post baptismū. Posset etiā error Nouati per rōnē impugnari: sed hoc dimitto: qa hoc tractari habet in. iiij. sniarum. Error aūt ɔrius fuit error origenis qui nimis laxauit pniam: sicut Nouatus nimis restrinxit, di. q̄ nō solum habet locū pnia totiēs quotiēs in vita præsenti: sed habet locū in futuro: qa dicit dæmones & dānatos post aliqd' tēpus ad gratiā & gloriā reuerti. Sed hoc est ɔtra rationem & scripturā sacrā: eadē em̄ rōne videret q̄ beati possent cadere a beatitudine: & q̄ dānati reuertant a dānatione. primū autē est erroneū: ergo & scd'm. Item scriptura eodē modo loquitur de duratione dānationis & beatitudinis: Matth. xxv. d. Et ibunt hi in supplicium

in suplicium æternū: iusti autē in vitā ęternā. Multa etiā absurda G alia continent in errore origenis, q̄ dimitto pter prolixitatē: & qa sufficienter tractatur a doctorib⁹. ij. & . iij. sniarū. Fides aūt catholica inter duos errores p̄dictos tenet mediū. s. q̄ in vita p̄nti etiā post baptismū pōt pœnitentia totiēs quotiēs iterari. & iō verbū apl'i supra iductū, qd' mouit Nouatū ad dicēdū ɔriū, exponēdū ē sicut. s. expositū. Sed ɔ errorē origenis tenet fides catholica: q̄ post vitā istā nō habet locū pnia: qa apli⁹ nō sunt i via, sed in termio. Ad argumētū primū i ɔriū dicēdū, q̄ nō est sile de baptismo q imprimit characterē i aia: q qdē character est idelebilis. & iō baptismus nō ē iterabilis. pnia aūt characterem nō iprimit: ergo &c. Ad scd'm dicēdū: q̄ nō oportet oīmodā silitudinē eē inter figurā & figuratū: & iō si curatio corpis nō fuit reiterata a xp̄o circa eūdē hoiem: pp hoc nō seq̄r pniam eē irreiterabilē. Præterea licet nō legatur christum curasse eūdem hominē pluries: nō pter hoc habetur quin fuerit factū: qa multa christus fecit quæ non sunt scripta. vt habetur Iohan. vltimo.

¶In ca. vj. vbi dr̄ in postilla. Licet aūt hæc expositio sit subtilis prima tamē magis videtur concordare literæ.

ADDITIO. I. Hāc expositionē scd'am vr̄ tenere Glo. & est magis cōformis lr̄æ. Accipit em̄ illud qd' dr̄ ipossibile in quo tota vis rōnis cōsistit in sua ppria significatione: nō autē p difficili, q̄ est significatio large sūpta. Silr̄ q̄ dicit: Rursū crucifigētes &c. magis ɔsonat huic expōni scd'ę qa putat in Glo. q putāt scd'o baptizari, q̄tum ad se christū crucifigūt: qa sicut semel mortu⁹ est in carne, ita nos in baptismo semel peccatis morimur: vn̄ nō est iterādū: sicut nec mors xp̄i est iteranda.

¶In eo. ca. vbi dr̄ i postil. Sed hoc est ɔ rōnē & scripturā sacram.

ADDITIO. II. Prout dictū fuit. s. non videt eadē rō q̄ btī possent cadere a btitudine: & q̄ dānati reuertant a dānatiōe: Tū qa dānatio btōrū eēt manifeste ɔ diuinam iusticiā: silr̄ & ɔ diuinā misericordiā. reductio aūt dānatorū posset pcedere ex mīsericordia diuia sine p̄iudicio plenitudinis iusticiæ suę put dictū fuit i. ij. addi. ij. ca. hui⁹ epl'æ. Tū qa put sctūs Tho. pria scd'ę. q. v. ar. iiij. in corpe q̄stiōis multipl'r ondit. Impossibile est q̄ aliqs vidēs diuinā essentiā vellet eā nō videre: dānati v̄o maxia supplicia sua sentiētes, nō irrōnabil'r ad refutationē erroꝝ suoꝝ p̄teritoꝝ possent reuerti. Ad ɔfutationē tamē erroris origēis sufficit auctas scripturę fm determiationē ecclię itellecta H

¶In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Ad argumētū primū in cōtrarium dicendum q̄ non est simile de baptismo.

ADDITIO. III. Baptism⁹ ē q̄dā regeneratio spūalis: dicēte xp̄o Io. iij. a. Nisi qs renatus fuerit ex aqua & spūsctō. Pnia vero est q̄dā medicia spūalis: Iuxta illud Mat. ix. b. Nō est op⁹ valētib⁹ medic⁹. sed male hn̄tib⁹. ex qbus pōt sumi differētia horū sacroꝝ q̄tū ad eorū iterationē: nā sicut gñatio corpalis ñ iterat, ita nec baptism⁹: & sicut medicia corpalis iterat, ita & pnia. & sic habet alia rn̄sio ad primum argumētū.

REPLICA. In ca. vj. resumit Burg. illud qd'. ij. ca. supra & vide correctionē ei⁹ ibi. & Ioh. xiij. In eodem ca. vbi disputat postil. quare baptism⁹ nō est iterabilis sicut pœnitētia. Et rn̄det: qa baptism⁹ iprimit characterē, nō pnia. Burgē. autē reddit aliā rōnē diuersitatis: qa inqt: baptism⁹ est generatio spūalis: pnia aūt medicina. sicut igit in corpalib⁹ generatio non est iterabilis sed bene medicia: ita hic. Sed istę silitudines vsq;q; nō currūt quatuor pedib⁹. Certū em̄ est peccātē mori mortaliter: sicut em̄ p medicinā nō potest suscitari mortuus ita nec p pniam mortaliter peccās. cōsequēs est falsum: tn̄ añcedēs patet i Ps. vbi hr̄ p impossibili, q̄ medici suscitabūt & cōfitebūt tibi: igit ɔpatio illa nō est vniuersalis: Cæterū pnia pōt cōpari gñationi sicut & baptism⁹: igit p hoc nō dat Bur. causam diuersitatis in proposito assumptū patet: qa sicut pcessus a nō eē ad eē ē ppria generatio in corporalibus: sic pgressio a nō esse gratiæ ad esse gratię est generatio in spūalibus: talis autē pgressio fit p pniam. vt patet: igit pnia est gñatio vl' saltem silis generationi. Et ita patet mod⁹ calūniādi cōsuet⁹ apud Bur. qui silitudines & translationes sæpe cōtra postil. accipit generaliter: & fm generalitatē vniuersaliter subsumens. Cap. VII.

Hic em̄ mel. Aliqb⁹ interpositis ad excitationē audiētiū &c. hic apl's reuertitur ad suū ppositū. s. ad pbādū excellētiā sacerdotij xp̄i. Et diuidit i duas ptes qa primo oñdit excellētiā hui⁹ sacerdotij respectu sacerdotij Diuisio. ☩leuitici se

tium neq; finē: coæternus patri fm deitatē. Et si oēs patriarchæ & pphetæ figura xp̄i fuerunt: melchisedech specialius: q nō de genere iudæoꝝ pcessit in typum sacerdotij christi. Scd'm ordinē melchisedech multis modis. Q. solus rex & sacerdos fuit: & ante circuncisionē functus sacerdotio: vt nō gētes a iudęis, sed iudæi a gētibus sacerdotiū acciperēt: nō vnctus oleo visibili, vt moyses cōstituit: sed oleo exultationis & puritate fidei. nec animalia immolauit: sed pane & vino christi sacerdotium dedicauit. Nō vere sine pr̄e vel mr̄e cum christus fm duas naturas & patrē habuit & matrem. Sed quia in genesi inducitur subito occurrisse abraæ: & nec ante nec post eius nomen in genealogia inuenitur. Huius aūt exēplo affirmat apl's: q̄ sacerdotium aaron & principiū habuit & finē: sed ecclīæ sacerdotiū & in p̄teritum & in futurum æternum sit. a ¶Regresso a cæde regū: & benedi. ei. Sicut in genesi legitur: Quattuor reges aduersus quinq; pugnauerunt: eosq; vicerunt. Sub quinq; deuictis loth degebat: & capt⁹ est a quattuor. Quod cum audisset abraam: cum trecētis decem & octo vernaculis persecutus est eos atq; pcussit: reduxitq; loth & oēm substantiā quā cœperāt. Hinc ergo abraam redeunti occurrit melchisedech: & bn̄dixit &c. Tradunt hebræi melchisedech esse filium noe & quando abraam natus est habuisse trecentos nonaginta annos: & abraæ vt nepoti obuiasse: & panē in refectionē eius & suorum obtulisse: & vt sacerdotem dei decimas recæpisse. Salem plurimi dicūt hierusalem: sed fuit oppidum regionis sichē: quod & hodie salem dicitur: vbi ex magnitudine ruinarum palacium melchisedech ostenditur. Vnde & in euangelio dr̄: Erat iohannes baptizans in ennon iuxta salem. b ¶Neq; initiū dierum, neq; finem vitæ habēs. Christ⁹ oīno nō habuit initiū neq; finē. c ¶In perpe. Quia scriptura obticet q̄ aliquis ei successisset. Vel mystice per eum loquitur de sacerdotio christi. d ¶Intuemini autem quantus hic cui & decimas dedit de præcipuis &c. Immoratur in cōmendanda dignitate melchisedech & excellentis sacerdotij eius: præferēs eū ipsi abraæ patri omniū & oibus leuitis. ☞Et quidē

¶per deum non per hominem.

salē sacerdos dei summi: q obuia a uit abraæ regresso a cæde regum: & b

a ¶abraæ. b ¶melchisedech.

bn̄dixit ei. Cui & decimas omniū c

a ¶de p̄cipuis donauit. ¶dictus est melchise.

diuisit abraam. Primum quidem d

a ¶hic vere xp̄s q iustos facit & regit. b ¶dictus est.

qui interpretatur rex iusticiæ: dein e

a ¶pacis. Salē em̄ pax interpretat. b ¶xp̄s pacificat quæ in cœlis & in terra.

de autem & rex salem, quod est rex

a ¶ens. b ¶nō qa nō habuerit: sed qa scriptura proinde nō memorat in figura xp̄i.

pacis: sine patre, sine matre, sine f

a ¶non habens prolē. b ¶scriptura in figura xp̄i reticente. c ¶qd' scriptura dicat.

b genealogia: Neq; initium dierum

a ¶in omnibus præmissis.

neq; finem vitæ habens. Assimila g

a ¶nō in se sed in xp̄o. ¶. i. sacerdotium eius durat in æternū: nō ei aliud succedit: vt leui

tus autem filio dei manet sacerdos h

tico. a ¶Talis fuit. ¶etiam ex factis.

in perpetuum. Intuemini autem i

a ¶præfert abraę quē iudæi extollūt: de quo gloriant quē xp̄o pponere voluerunt: Nunquid tu maior es pr̄e nostro abraā? b ¶melchisedech. c ¶tanq; minor maiori.

quantus sit hic: cui & decimas de k l

NICO.DE LY.

☩leuitici. scd'o ostendit q̄ fideles debent huic sacerdotio reuerenter subijci. scd'a pars incipit in medio capituli. x. ibi. Habētes itaq; fratres fiduciā. Circa primum sic procedit: qa primo ostēdit excellentiā sacerdotij christi respectu leuitici ex parte psonæ sacerdotis. scd'o ex parte sui ministerij. scd'a incipit in principio sequētis ca. ibi: Capitulū autem &c. Adhuc primo ostēdit excellentiam sacerdotij christi per auctoritatē diuinā. scd'o ostēdit huius sacerdotij necessitatē, ibi: Talis em̄ decebat. Circa primū aduertendum q̄ apl's pbat propositū suum per auctoritatē p̄s. cix. a. Iurauit dn̄s & nō pœnitebit eū &c. Vn̄ tria ostendit ad suū ppositū pbandū. Primum est illud quod in auctoritate ista ponitur. Scd'm ordinē melchi. Scd'm est illud quod ibi dicit: Iurauit dn̄s &c. Tertium est illud quod sequitur: Tu es sacerdos in æter. & ideo diuidit in tres partes: in quibus apl's tria p̄dicta psequit. scd'a incipit ibi. Et q̄tū est nō sine tertia ibi: Et alij quidem plures &c. Circa primū tria facit: quia primo declarat silitudinē ipsius melchisedech ad christū cuius fuit figura. secūdo ostendit excellentiā ipsius melchisedech ibi: Intuemini autē. tertio ex hoc cōcludit principale intentum. s. excellentiam sacerdotij xp̄i respectu sacerdotij leuitici, ibi: Si ergo cōsummatio. Prima adhuc in duas: quia primo ponit cōditiones melchisedech. scd'o per hoc cōcludit similitudinē ad christū sicut figuræ ad figuratum, ibi: Assimilatus autē. Prima adhuc in duas: qa primo ponit ipsius melchisedech multiplicē cōditionē. scd'o ponit eoꝝ interpretationē, ibi. Primū quidē. Circa primū describendo cōditiones melchisedech, primo ponit regiā dignitatē, di. Hic em̄ melchisedech regem rex salem. Dicunt autē hebræi q̄ ipse fuit sem filius noe primogenitus: & erat tūc. cccix. annoꝝ. Salem aūt fm quosdam idē est qd' hierusalē: qa illā ciuitatē ipsemet sem prio ædificauit & in ea regnauit. vt dicit Isido. li. xv. etymol. Scd'm alios

Scd'm alios est idē qd' salem vbi baptizabat iohānes: vt hr̄ Ioh. iij. scd'o ostēdit apl's ei⁹ dignitatē sacerdotalē, dicens. a ¶Sacerdos dei sum. & addit hoc. s. dei summi: ad ostēdendum q̄ nō erat sacerdos idoloꝝ: qa idolatria tūc tpis vigebat per totū mundū: & qa ad ip̄m ptinebat deo offerre sacrificia & conferre pplo spūali: ideo occurrit abraę de victoria reuertenti, vt benediceret ei: & hoc est qd' subditur: b ¶Qui obuiauit abraæ &c. Et hoc habetur Gen. xiiij. Et qa ille qui cōfert pplo spūalia, debet de ipso accipere tpalia: ideo abraam dedit ei decimas de præda. & hoc est quod dicit: c ¶Cui & deci. oim di. abraā. Per hoc em̄ ostēdit se imperfectum respectu melchisedech: quia ei dabat decimam partē: quę signat pfectionē: eo q̄ numerus denarius pfectus est. sibi aūt retinebat nouē partes: quæ signāt impfectiōes. d ¶Primum quidem. Hic ɔn̄r apl's interpretatur quoddam dictū de melchisedech dicens q̄ nomen eius interpretatur, rex iusticiæ: melchos em̄ idem est qd' rex: sedech autē idem qd' iusticia. salem autē interpretatur pax: & ideo per noīa prædicta intelligitur: q̄ melchisedech regnabat in pace & iusticia. ista enim duo se concomitant fm q̄ dr̄ Esa. xxxij. d. Et erit opus iusticiæ pax & hoc est quod dicitur: Primū quidē qui interpretatur rex iu. ratione pprij nois. e ¶Deinde aūt rex salem qd' est rex pa. qd' designat ex loco sui regiminis. sequit. f ¶Sine patre &c. per hoc nō est intelligēdum q̄ melchisedech istis caruerit: sed qa de istis scriptura mentionē facit: quia non loquit de patre eius, nec matre: nec de principio vitæ eius vel fine. Sed per hoc videt q̄ dictum hebræorum sit falsum: q dicunt ipsum fuisse sem filium noe: quia scriptura descibit patrē & matrē ipsius sem & ei⁹ genealogiā. Sed ad hoc posset dici q̄ scriptura de p̄dictis nō loquitur sub hoc noīe melchisedech: de quo arguit & facit apl'us mentionē: & hoc sufficit ad rōnem figuræ quæ frequenter deficit a figurato in pluribus. g ¶Assimilatus autem. Ex p̄dictis dicit apl's ip̄m melchisedech fuisse silem xp̄o & eius figurā. primo rōne nois qd' interpretat rex iusticiæ. scd'o ex loco regiminis: qa dr̄ rex salem. i. rex pacis: & ista duo perfecte cōueniunt christo. fm quod dicit p̄s. lxxj. b. Simul orietur in diebus eius iusticia & abundantia pacis donec auferat luna quod nō potest intelligi de pace facta tpe salomonis: quia illa parum durauit vt habetur. iij. Reg. sed intelligitur de pace & iusticia data per christum. sil'r ea quæ sequunt de melchisedech: Sine patre sine matre &c. perfecte cōueniunt xp̄o: qa sine patre est in natura humana & sine matre in natura diuina. sil'r sine principio, sine fine dierū, & sine genealogia. Et qa xp̄i generatio in natura diuina æterna est: & enarrari nō potest: fm q̄ dicit Esa. liij. c. Generationem eius quis enarrabit? ideo dicit apl's: Assimilatus autē fi. dei. melchisedech supple. h ¶Manet sacer. in æternum. i. in perpetuū: non quia melchisedech sacerdotium fuit perpetuū simpl'r: sed qa scriptura nō loquit de principio & fine sui sacerdotij: nec de successore eius & per hoc p̄figurauit xp̄i sacerdotiū: quod est simpliciter ppetuū. i ¶Intuemini. Descripta silitudine ipsius melchi. ad christū: hic ɔn̄r apl's pbat sacerdotium melchisedech fuisse excellentius q̄ sacerdotiū leuiticum. Et diuidit in duas partes: qa primo pbat propositū. scd'o remouet quoddā dubiū, ibi: Et vt ita dictū sit. Prima Diuisio. in tres: fm q̄ ppositū pbat per tres rationes. scd'a ibi: Et hunc qui ha. tertia ibi: Et hic quidē decimas. Prima rō talis est: Ille q accipit decimas ab alio, maior est illo: qa sicut dictū est iam: ille q dat decimas per hoc pfitetur se impfectū respectu illi⁹ q accipit decimas: sed melchisedech accępit decimas ab abraam: vt habet Gen. xiiij. ergo fuit maior abraā: & per ɔsequēs eius sacerdotiū fuit maius q̄ sacerdotium leuiticum: qa leui descēdit ab abraā: & fuit minor eo quod autē est maius maiore, est mai⁹ minore: & hoc est qd' dicitur: Intuemini aūt. i. diligēter cōsiderate. k ¶Quantus sit hic. i. melchisedech. l ¶Cui & deci. dc. &c. ab. pater. id est princeps patrū: & per consequēs melchisedech fuit maior q̄ leui: & q̄ quicumq; alij patres ab abraam descendentes. Sed videretur alicui q̄ istud argumentum nō valeat: quia si aliquis est maior patre epi: non propter hoc sequit q̄ sit maior ipso epo. sic autem arguit

a ¶Et quidē. Et ex hoc modo intuemini quātus sit: qa aliqui de filijs leui p hoc cp accipiūt sacrificiū & cū aliter nō auderēt, habēt mādatū in lege: sine cui⁹ auctoritate nūcp̄ psumerēt. Et quidē de fi. le. Tāta est sacerdotij excellētia, vt etiā si ses gñe multo ampli⁹ digniores sint fratribus suis. Vnde abraā incircūciso alienigenæ decimas nō dedisset: nisi excellentior esset in quo & ifti leuitici sacerdotes decimas soluere. b ¶Secundū legē &c. Melchisedech aūt fm nullam legem accēpit a patriarcha, cum esset alienigena: & in hoc dignior. c ¶Contestat. Vt rego vel idem in multis locis. d ¶Vi. Gerebat enim typum pontificis nr̄i: cuius excellētia ptātis per illius sil'itudinē ostēdit. Per melchisedech em̄ in quo figura p̄cessit: discernitur sacerdotiū xp̄i a sacerdotio leui: in cui⁹ xp̄i figura dr̄ cp melchisedech viuit. Vñ dicit sacerdos in æternū: q seip̄m obtulit: nō ex aliqua necessitate, sed ex voluntate ppria ptātis. e ¶Adhuc em̄ in lumbis. Sicut adam peccāte q in lumbis ei⁹ erāt, peccauerunt: sic abraā dante decimas, q in lumbis eius erāt, decimati sunt. Sed nō hoc sequit in xp̄o: licet in lumbis adæ & abraæ: quia nō fm cōcupiscentiā carnis inde descēdit. Cū ergo leui & xp̄s fm carnē essent in lumbis abraæ qñ decimatus est: non ideo peraer decimati sunt: qa fm aliquē modū non erat ibi xp̄us quo erat ibi leui. Sed m rone ppe illā seminalē ibi fuit leui: qua rone per concubitū venturus erat in matrē. fm quā rōnem non ibi erat christi caro: cuius fm ipsam ibi fuerit marię caro. leui fm cō cupiscentiā carnalē: xp̄s autem fm substātiam coporalē inde venturus erat. Cū em̄ sit in semine visibilis corpulētia, & inuisibilis ratio: vtrūcp cucurrit ex abraam: vel etiā ex ipso adā vsq; ad corpus mariæ: qa & ip̄m eodem mō concæptū & exortū est. Christus aūt visibilē carnis substātiam de carne virginis sumpsit. Nō vero cōceptionis eius: nō a semine virili, sed lōge aliter ac desuper venit. Proinde fm cp de matre accæpit, & in lūbis abraæ fuit. Ille est ergo decimatus in abraam qui sic fuit in lumbis eius, sicut in lumbis sui patris etiā ipe abraā fuit. i. qui sic est natus de patre abraā sicut de suo patre natus est abraā p legē. s. in membris repugnantē legi mentis & inuisibilem concupiscentiā: cuius eā casta & bona vita nuptiaꝝ non sinat valere: nisi cp̄tum ea pn̄ generi substituēdo, p̄spicere. Ille aūt nō ibi decimatus est: cuius caro in de nō feruorē vulneris, sed materiā medicaminis traxit. Nam ipsa decimatio ad p̄fi gurandam medicinam ptinuerat: illud in abraæ carne decimabat quod curabat, nō illud vnde curabatur. Eadē em̄ caro abraę vel ipsius primi homis simul gerebat & vulnus p̄uaricationis & medicamentum vulneris. Vulnus p̄uaricatiōis in lege mē brorū repugnat legi mētis. q̄ p oēm inde ppagatam carnē seminali rōne quasi trāscribit. Medicamētū aūt vulneris inde sine ope cōcupiscētiali in sola materia corporali p diuinā cōceptionis formationisq; rōnē de virgine assumptū est.

Verū: nō ppagati, sed ppagantium ocupiscibilitate.

Ro.7.d.

f ¶Si ergo. Amb. Incipit hic veteris & no. testa. differētias dare. Si ergo. sacerdotij translatio est, necessario & legis. Non potest

☞em sacerdos

NICO. DE LYRA.

☞ in ppōsito: ergo &c. Dicēdū cp in lege noua sacerdotiū habet dignitatē a christo, & non ex dignitate paterna. Et ideo ille qui est maior p̄e ep̄i: nō ppter hoc est maior ep̄o sed dignitas sacerdotij leuitici, pcedebat ex dignitate paterna. ppter hoc nullus alterius tribus admittebatur: & ideo bene sequitur argumentum. Et cōfirmatur argumentū per illud quod sequit: a ¶Et quidē de fi. le. Ad cuius euidentiā sciendū: cp leuitę gñaliter recipiebāt decimas a reliquo ppl'o isrl'. Inter leuitas aūt illi q erāt maiores illi⁹ tribus: videlicet sacerdotes summi filij aaron: nō solū accipiebāt decimā cū leuitis a ppl'o: sed etiā de parte leuitaꝝ recipiebāt decimā quæ vocabat decima decimæ. Num. xviii. In signū cp sacerdotes erant maiores simplicibus leuitis: & pari rōne melchisedech maior fuit abraam a quo accæpit decimas: & per cōsequens maior ipso leui qui descēdit ab eo: & sic idem qd' prius: & est qd' dicitur: Et quidē de fi. le. generaliter accæptis. b ¶Sacerdotium accipien. Et per consequens erant maiores. c ¶Mandatum habemus &c. fm legem Et cp nōie populi nō solū intelligant illæ tribus: sed cū hoc etiā simplices leuitę: ex ponendo subdit: d ¶Id est a fratribus suis: quāquā & ipsi exierunt de lumbis abraæ. s. melchisedech. e ¶Cuius aute gene. non an. cis. Quia scriptura non facit mentionem de patre & matre & genealogia eius: vt. s. dictū est. f ¶Decimas sum. ab abraam. sicut maior a minore.

g ¶Et hunc. Hic exponitur ratio sc'a, quæ talis est: Benedicens maior est eo cui & illum qui bñdictionē ab eo recipit: sed melchisedech benedixit ipsum abraam: vt habetur Gen. xiiij, ergo fuit maior eo: & in hoc paret magna excellētia ipsius melchisedech: qui benedixit eum cui erat facta repromissio de christo: & hoc est quod dicitur. Et hunc. i. abraam. h ¶Qui habet. repro. bñ dixit. scilicet ipse melchisedech. i ¶Sine vlla au. con. i. generaliter verum est. k ¶Quod minus est a meliore benedicitur. i. a maiore: qa in his quæ sunt quantitate magna idem est esse maius quod & melius. l ¶Et hic quidem. Hic ponitur tertia ratio, quæ talis est. Ille qui semp vi uit, maior est eo qui moritur: sed abraam mortuus est: & sacerdotes veteris testamēti erant mortales: non sic autem melchisedech: ergo maior est ipso abraam: & sacerdotium eius maius sacerdotio leuitico: & hoc est quod subdit: Et hic quidem. i. in statu legis moysi. m ¶Morientes homines decimas accipiunt. i. sacerdotes q sunt mortales. n ¶Ibi autem. id est in ipso melchisedech. o ¶Contestatur. s. scriptura. p ¶Quia viuit. Per prædicta non est intelligendum sicut intellexerunt aliqui hæretici cp ipse melchisedech fuerit immortalis: sed hoc dicitur: quia scriptura non facit mentionem de morte eius, sicut de morte abraæ & sacerdotum veteris testi & hoc sufficit ad rationem figuræ quę debet a figurato deficere, sicut vmbra a veritate. Et ideo melchisedech per hoc qd' de cerdos a dño: reprobatis filijs heli. dño dicente: Qui honorauerit me, honorabo eū & qui inhonorauerit &c. b ¶Translato em̄ &c. Q. alius surgat subsequēter p̄ dñ dicit: quia bñdicēs medius est inter deū & illum qui bñdictionē ab eo recipit: sed melchisedech benedixit ipsum abraam: vt habetur Gen. xiiij, ergo fuit maior eo: & in hoc paret magna excellētia ipsius melchisedech: qui benedixit eum cui erat facta repromissio de christo: & hoc est quod dicitur. Et hunc. i. abraam. h ¶Qui habet. repro. bñdixit. scilicet ipse melchisedech. i ¶Sine vlla au. con. i. generaliter verum est. k ¶Quod minus est a meliore benedicitur. i. a maiore: qa in his quæ sunt quantitate magna idem est esse maius quod & melius. l ¶Et hic quidem. Hic ponitur tertia ratio, quæ talis est. Ille qui semp vi uit, maior est eo qui moritur: sed abraam mortuus est: & sacerdotes veteris testamēti erant mortales: non sic autem melchisedech: ergo maior est ipso abraam: & sacerdotium eius maius sacerdotio leuitico: & hoc est quod subdit: Et hic quidem. i. in statu legis moysi. m ¶Morientes homines decimas accipiunt. i. sacerdotes q sunt mortales. n ¶Ibi autem. id est in ipso melchisedech. o ¶Contestatur. s. scriptura. p ¶Quia viuit. Per prædicta non est intelligendum sicut intellexerunt aliqui hæretici cp ipse melchisedech fuerit immortalis: sed hoc dicitur: quia scriptura non facit mentionem de morte eius, sicut de morte abraæ & sacerdotum veteris testi & hoc sufficit ad rationem figuræ quę debet a figurato deficere, sicut vmbra a veritate. Et ideo melchisedech per hoc qd' de cerdos a dño: reprobatis filijs heli. dño dicente: Qui honorauerit me, honorabo eū & qui inhonorauerit &c. b ¶Translato em̄ &c. Q. alius surgat subsequēter p̄ dñ dicit: quia bñdicēs medius est inter deū & illum qui bñdictionē ab eo recipit: sed melchisedech benedixit ipsum abraam: vt habetur Gen. xiiij, ergo fuit maior eo: & in hoc paret magna excellētia ipsius melchisedech: qui benedixit eum cui erat facta repromissio de christo

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ significationē futurorum: quę per xp̄m oportebat impleri. Quib⁹ aduenientib⁹ remāserūt illa christianis tm̄ legēda ad intelligētiā p̄missę ꝓphetię: nō aūt necessario faciēda: quasi adhuc expectādū esset vt veniret reuelatio dei: q̄ his significabat esse vētura. Proinde nūc quisquis christianorum: sil'r ea celebrare voluerit: quasi sopitos cineres eruēs: nō erit pius deductor vel baiul⁹ corpis sed impi⁹ sepulturę violator. a ¶ Dixit. Tu es sa. in æternum. & q̄ in æternū: iurauit dn̄s. b ¶ Intantū &c. ex laude sacerdotis infert cōmēdationem legis. c ¶ Melioris. quia meliora. i. æterna, promittit: vetus tp̄alia. d ¶ Hic aūt eo qd' ma. &c. Sicut ille p̄manet: ita & lex quam attulit: in qua vera remissio pctōrum: & perpetua grā: quod qa vetus lex nō potuit, exclusa est. Qz aūt p̄manet in æternū ostēdit ex pōtifice: qa vnus est: qd' nō esset nisi esset immortalis: sicut i lege multi, qa mortales. e ¶ Vnde & sal. Ostenso q̄ p̄ sacerdotiū xp̄i vetus sacerdotiū & lex destruitur: cōmēdat actū ipsi⁹ deprimēdo p̄ cōtrariū actū veteris sacerdotij. f ¶ Sanctus: interius. g ¶ Innocens, manibus. h ¶ Impollutus, corpore. i ¶ Segregatus a pec. i. ab omni peccato immunis. ☞ Qui non

a ¶ q̄. b ¶ iesus fact⁹ est sacerdos. ¶ leuitici.
nōn sine iureiūrando alii qdē sine a
¶ quasi quandoq̄ mutandi.
iureiurando sacerdotes facti sunt:
¶ iesus. a ¶ factus est sacerdos. b ¶ facto.
Hic autem cum iureiūrando per b
a ¶ deū patrē. b ¶ iesum. c ¶ incōcussa veritate firmauit. ¶ Hoc dicit propheta. d
a eūm q dixit ad illūm: † Iurāuit dn̄s e
a ¶ Non immutabit factum.
& nō pœnitēbit eū: tu es sacerdos i
a ¶ q̄ cū iureiurādo: & q̄ per eū ꝓximam⁹ ad deū. ¶ vt sacerdotiū p̄ eū & lex eius. b ¶ q̄ sit
b æternū. Intm̄ mēlioris testamenti f
vetus. a ¶. i. assertor. ¶ hoc item mō dignior iesus: quia. b ¶ leuitici.
spōsōr factus est iesus. Et ālii qdem g h
plures facti sunt sacerdotes f̄m le-
gem: idcirco q̄ morte ꝓhiberent p- k
a ¶ in vita hac. ¶ iesus.
d mānere: Hic autem eo q̄ maneat, l m
in æternum, sempiternum habet sa
a ¶ qā manēs sempiternū habet sacerdotiū.
e cerdotium. Vndē & saluare in per- n
a ¶ iesus ipse. b ¶ ad deum.
c ¶ nō p̄ alienas hostias, sed p̄ se viuā hostiā.
¶ non p̄ aliū pontificē. ¶ vn: Nemo venit ad
petuum pōtest: accēdēs per sēmet- o
patrē nisi p̄ me. a ¶ iō pōt saluare qd' nō alij.
ipsum ad deū: sēmp viuēs ad interp p
a ¶ rep̄sentatione sui: ex ea em̄ natura qua pōtifex est. i. humana, quā cœlis intulit interpellat pro nobis. ¶ accedens per se.
pellandū pro nobis. Tālis em̄ dece q
a ¶ filij: serui alios habuerunt.
b ¶ positione virtutum & mente.
f batvt nōbis esset pontifēx, sanctus,
a ¶ ad ꝓximū. b ¶ remotione malorum. c ¶ non
g tantummō impollutus: sed semp̄ sine pctō. r
h innōcens, impōllutus, segregātus s t

NICO.DE LY.

✱ ostēdit p̄ hoc qd' ibidē dr̄: Iurauit do. & arguit sic: Illud qd' statuit sub iuramento, firmius est q̄ illud qd' statuit sine iuramento. Vn̄ & iuramētū diuinū est signum certissimū sui consilij: qd' est immutabile: vt dictum est ca. vj. sacerdotiū aūt xp̄i institutū est a deo & sub iuramēto: vt patet per scripturā ps̄. cix. a. Iurauit dn̄s & non
F pœnitebit eū: tu es sacerdos in æternū. sacerdotium autē leuiticū sine iuramēto institutū est a deo: vt patet Exod. xxviij. vbi dr̄ sic: Applica fratrem tuum aaron cum filijs suis de medio filiorum isrl' vt sacerdotio fungant mihi &c. ibi nullū interponitur iuramētum diuinum: ergo sacerdotiū xp̄i firmius & excellentius est sacerdotio leuitico: & hoc est qd' dr̄ hic: Et quātū est hoc nō si. iu. q. d. magnum est valde q̄ sacerdotium christi non est institutū sine iuramento diuino: qa non sic factū est de sacerdotibus ve. le. propter quod sequitur: a ¶ Alij quidem si. iu. sa. fa. sunt. s. in veteri le. b ¶ Hic aūt. i. christus. c ¶ Cū iureiurando, institutus est. d ¶ Per cum id est per patrem. e ¶ Qui di. ad illum: iurauit dn̄s &c. Et qa sacerdos medius est inter deum & populū: referens ppl'm in deū, & beneficia dei ad ppl'm: ideo quāto melius est sacerdotiū xp̄i, tanto meliora bn̄ficia per ip̄m ꝓmittunt pplo: & hoc est qd' subdit: f ¶ Intantum me. te. i. meliorum bonorum. s. æternorum: qa noīe testamēti designat aliqn̄ bonū qd' datur p̄ testamentū. testamentū aūt nouū ꝓmittit bona cœlestia & æterna: qd' ꝓprie est testamentū xp̄i: ideo sequit: g ¶ Sponsor fa. est ic. In vete. aūt testa. nō ꝓmittebant nisi bona carnalia: quę mentē hois non quietant. h ¶ Et alij quidē. Hic ꝯn̄r ꝓbat sacerdotium xp̄i excellere sacerdotiū leuiticū: p̄ hoc qd' dr̄ i auctoritate ps̄. p̄missa
Diuisio. de xp̄o: Tu es sacerdos in æternum. Et diuidit in duas: qa prio facit qd' dictum est. scd'o ex hoc concludit efficaciam sacerdotij xp̄i ibi: Vnde & saluare. Circa primū sciēdū q̄ illa quæ sunt corruptibilia in corp̄alibus multiplicant in eadē specie: sicut patet ad sensum. ista aūt q̄ sunt incorruptibilia nō sic multiplicant: sicut patet q̄ est vnicus sol & vnica luna. In sacerdotio aūt leuitico fuerūt plures summi sacerdotes sibi inuicē succedētes: qa eleazar successit aaron: & phinees ipsi eleazaro: & sic de alijs. In sacerdotio autē xp̄i est vnicus tm̄ summus sacerdos. s. christus: alij autem oēs non sunt nisi ministri: f̄m q̄ dicit apl's. j. Corum. iiij. Sic nos existimet hō vt ministros xp̄i &c. Ex quibus patet q̄ sacerdotiū leuiticum fuit corruptibile & transitoriū: sacerdotiū vero xp̄i incorruptibile est & æternū. æternū autē excellētius est corruptibili. ergo &c. & hoc est quod dr̄: Et alij quidē plu. fa. sunt sacer. in lege veteri: & causa subdit: i ¶ Idcirco. i. propter hoc. k ¶ Quod morte prohi- berentur

berentur per ma. cū essent corruptibiles. l ¶ Hic autem. i. christus. m ¶ Eo quod ma. in æter. sempiternū habet sacerdotium. G
n ¶ Vnde & salua. Hic ex prædictis cōcludit efficaciam sacerdotij christi effectus em̄ æternus non pōt induci a causa tēporali, sed tantū a causa æterna: & ideo christus q est sacerdos in æternū, pōt dare salutē æternā: & hoc est qd' dr̄: Vnde & salua. in perpe. pōt. Modus autem per quē hoc facit est naturæ excellentia: & pietatis abundantia. primū patet: qa licet habeat naturā humanā: p̄ quā distat a patre: est tamē vnita naturæ diuinæ: per quā indistans est ab eo: & hoc tangit cū dicitur: o ¶ Accedens per se. &c. Accedere enim ad aliquē nō conuenit nisi ei q aliquo mō distat ab eo. christus autē distat a patre f̄m naturā humanā tm̄: & hoc modo cōpetit ei accedere ad patrem. verumtamē qa habet eādem naturā cum patre: ideo accedit per semetipsum. hoc autē non potest competere alicui purę creaturæ. Et quia in christo est excellentia naturæ diuinæ, sequitur q̄ semper viuit: quia semp̄ vita diuina est æterna: & hoc est qd' dicitur: Semper viuens. Excellentia autem pietatis tangitur cum dicit: p ¶ Ad interpel. pro nobis. Quia licet tantæ excellētiæ sit sicut dictū est: tamen ex sua pietate est aduocatus noster: f̄m q̄ dicitur. j. Iohā. ij. a. Aduocatum habemus apud patrē iesum christū. interpellat em̄ ꝓ nobis in corpore qd' ꝓ nobis assumpsit: ipsum patri reprēsentando. sil'r in aīa per ipsum naturale desideriū de nostra salute exprimēdo. q ¶ Talis enim. Postq̄ ostendit sacerdotij christi excellentiam: hic consequenter ostēdit eius necessitatem. perfectū em̄ necessariū est ad exclusionem impfectionis. sacerdotiū autē leuiticum fuit impfectū: & ideo necessariū fuit sacerdotiū christi: quod est pfectū: & ideo ostēdit prio q̄ quicqd pfectiōis fuit in sacerdotio leuitico, totum est in xp̄o. scd'o quia ab eo excludit quicqd erat imperfectionis, ibi: Qui nō habet necessitatē. Circa primum sciendū q̄ in sacerdotio veteris test. requirebatur sanctitas: vt habetur. Leui. xxj. d. Panes dei sui offerūt: ideo sancti erunt. Requirebatur etiam innocentia: Leuit. xxij. b. Custodiant p̄cæpta mea vt non subiaceant pctō. innocētia em̄ est puritas a pctō. Requirebat etiā impollutio. Leuit. xxj. c. Homo de semine aaron sacerdotis qui habuerit maculam, non accedat offerre &c. Item requirebatur segregatio a coinquinatis. Leuiti. xxj. c. Non commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ. Ista autem perfectissime erant in christo: & hoc est quod dicitur: Talis enim decebat vt no. esset pontifex sanctus. Quia christus ab instanti concæptionis fuit sanctus sanctorum. Sanctū em̄ idem est quod applicatum ad diuina. ꝓpter qd' etiā res inanimatæ si ad diuinū cultum applicent, dicunt sanctæ. sicut calix: altare: & consimilia. Humanitas vero christi ab instāti cōcæptionis fuit deo applicata in vnitate suppositi: q est maxia applicatio. r ¶ Innocens. Hoc etiam maxime competit christo qui peccatum non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius: vt habetur. j. Petri. ij. s ¶ Impollutus. i. sine corporali deformitate: qa talis deformitas causatur. vel a causa intrinseca. s. a defectu virtutis formatiuæ: vel ex defectu materię: per quem modum cōtingunt mōstra in natura humana: sed neutrū habuit locū in xp̄o: qa corpus eius fuit formatū virtute spūssancti q̄ est infinita. materia autem sui corporis fuit purissimus sanguis beatę virginis. Aliter causatur deformitas a causa extrinseca. s. q̄ aliquis propter pctm̄ suum priuet manu vel pede vel oculo. aut qa malo regimine aliquis pdit manū, oculū vel pedē: qd' in xp̄o nō habuit locū: vt patet. t ¶ Segre. a pec. Et f̄m hoc videt falsum de xp̄o quod dicit Mat. ix. b. Discumbēte iesu in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes discumbebāt cū iesu & discipulis suis: Dicendū q̄ xp̄s venit tanq̄ medicus pctōrum: & ideo non debuit segregari a pctōribus q̄tum ad cohabitationē: & ideo legit cū pctōrib⁹ comedisse & bibisse: & tanq̄ pijssimus medicus condescendisse propter ✱ eorum salutem H

a ¶ Qui non ha. quo. Qui cum sit talis, non habet necessitatem quotidie offerre. Nō q̄ aliquādo egeat: sed vt ab eo remoueat qd' illis conuenit. b ¶ Hoc em̄ fecit. Adeo magnum est sacrificiū: q̄ licet vnum & semel oblatum sit: sufficit tamē ad æternitatem. c ¶ Lex enim homines. Illi habēt necessitatē quotidie offerre qa infirmi: hic semel sufficit: qa filius pfect⁹.

a ¶. i. prioribus sacerdotib⁹. b ¶ quem oēs angeli adorant. c ¶ omni cœlesti creatura.
peccatōribus: & excēlsior cēlis fa- a
a ctus. Qui non habet quotidie ne- b
a ¶ qui tn̄ figura istius fuerunt: qui non hanc habent necessitatem. ¶ leuitici.
cessitatem queādmodū sacērdotes
prius ꝓ suis delictis hostias offer-
a ¶ nō habet necessitatē hāc: hoc em̄ i. offerre
b re: deide pro ppl'o. Hōc enim fecit
fecit nō ꝓ suis: sed ꝓ ppl'i delictis semel: quia sufficit oibus: & ideo nō est opus iterari.
c semel seipsum offerendo. Lex em̄ c
homines constituit sacerdotes in-
a ¶ peccādi & moriēdi: & iō ꝓ se offerebant.
firmitātem habētes: sermo autem d
a ¶ dictus per dauid.
iurisiurandi: qui post legem ēst: fi-
a ¶ constituit sacerdotem. b ¶ duraturum. c ¶ gratia & veritate.
liūm in æternum pērfectum.

NICO.DE LY.

✱ eorum salutē: fuit tm̄ segregatus a peccatoribus q̄tū ad participationē cū eis in pctō: quia talis segregatio erat virtuosa & saluti nr̄æ accōmoda: non sic aūt segregatio prima. a ¶ Et excel. cœ. fa. quia f̄m naturam diuinā excellit omnē creaturam. b ¶ Qui non ha. &c. Hic ꝯn̄r excludit a xp̄o imperfectiones quæ erāt in sacerdotibus ve. te. erat em̄ imperfectionis q̄ sacerdos ve. test. non solū offerebat sacrificium pro pctis ppl'i in die expiationis: sed etiā cum hoc offerebat vitulū ꝓ pctis ꝓprijs. Item imperfectionis erat q̄ hoc fiebat nō tm̄ semel, sed pluries: quia vna oblatio nō sufficiebat ꝓ oibus pctis: ꝓpter sui impfectionem xp̄s aūt tm̄ vnā obtulit hostiā. s. corpus suū in cruce: nō tm̄ pro pctis ꝓprijs sed pro alienis: & hoc est quod dicitur hic: Quia nō ha. quo. ne. &c. & patet l'ra vsq̄ ibi: c ¶ Lex em̄ &c. infir. ha. i. pronitatē ad peccādū: & sic peccabāt aliqn̄ sicut alij hoīes: nō sic autē xp̄s: ꝓpter qd' subditur: d ¶ Sermo aūt &c. i. verbū diuinum loquens de sacerdotio xp̄i cōstituti per iuramentum diuinū: vt. s̄. dictū est ostēdit q̄ filius dei est cōstitut⁹ sacerdos no. te. qd' est post legē moysi ordine tp̄is: sed nō ordine di-
B gnitatis. Ad maiorē euidentiā illi⁹ verbi qd' habitū est in hoc ca. Quod minus est, a maiore bn̄dicit. Videt q̄ nō sit verū gn̄al'r. Primo, qa papa cōsecrat ab ep̄o hostien. & tn̄ papa maior est ex ipsa sua electione etiā anteq̄ consecret: & archiep̄s cōsecrat a suffraganeis ep̄o minoribus. In cōtrariū est auctoritas apl'i: qa dicit illud esse verū sine vlla ꝯdictiōe. Dicēdū q̄ circa hoc errauerūt qdā hæretici q noīant paupes de lugduno: qa em̄ qlibet iustus maior est quocūq̄ pctōre. iō dixerūt q̄ sacerdos pctōr nō pōt bn̄dicere iusto etiā puro laico: sed econuerso qlibet iustus etiā purus laicus est sacerdos verus & nullus alius. Sed hic error est nimis pernitiosus: qa si sanctitas ministri sit de necessitate sacramēti: nulla erit certitudo in sacramētis eccl'ię: qa null⁹ scit certitudinal'r se esse in statu grāæ: & multo minus pōt hoc scire de alio: & p̄ ꝯn̄s de nullo sciret vtrū esset baptizatus vel nō: Nec de quocūq̄ alio sacramēto esset aliqua certitudo. Et ideo dr̄ q̄ qn̄ aliqs agit in virtute ꝓpria: tunc quærit de ipso, qs vel qualis sit: qa ei⁹ bonitas vel malicia variat solū actionē propriā: sed qn̄ solū agit in virtute alteri⁹, nō variat. Bona em̄ elemosyna datur a bono per malū seruū: & eodē modo de⁹ cōfert bonū & verū sacramētū p̄ malos ministros. Ideo dictū apl'i verū est. s. q̄ minor a maiore bn̄dicit: qa qlibet institutus minister xp̄i maior est quocūq̄ alio inq̄tum est homo vel peccator. Sed adhuc vna obiectio est de sacerdote corp⁹ xp̄i cōsecrāte: & nō videt q̄ sacerdos sit aliquo mō maior ip̄o. Dicēdū q̄ sacerdos cōsecrat ipsam materiā qua maior est. xp̄s aūt inq̄tū de⁹ ꝯsecrat corpus suū: & sic patet ꝓpositū. Ad argumēta dicendū q̄ patēt ex dictis. elect⁹ em̄ in papā submittit se volūtarie inq̄tū est hō ep̄o hostien. inq̄tū ē minister dei: & eodē mō archiep̄s suis suffraganeis. ¶ In ca. vij. vbi dicitur in postil. Sed videtur alicui q̄ istud argumentum non valet.

ADDITIO.I.

Argumētū apl'i non fundat in hoc q̄ si aliquis est maior p̄re: ꝓpterea sit maior filio: quia talis ratio multipliciter deficit: sed ratio apl'i fundatur in hoc q̄ abraam apud iudęos erat maxime dignitatis: intantū q̄ ipsum abraam prę̄ponere volebāt ipsi christo. vnde Ioh. viij. g. Nunqd tu maior es patre nostro abraam? ¶ In eo. ca. vbi dicitur in postilla: Trāslato autem sacerdotio necesse est vt legis translatio fiat.

ADDITIO.II.

Hoc qd' dicit apl's: Trāslato aūt sacerdotio necesse est vt legis trāslatio fiat. nō videtur fundari in cōcomitātia legis & sacerdotij in gn̄ali ꝯsiderata: qa si sic, tota lex esset trāslata translato sacerdotio: qd' est falsum: nam lex vetus etiā trāslato sacerdotio manet q̄tū ad moralia: sed ad verā intelligētiā dictorum apl'i videt attēdendū: q̄ cęrimonialia le. ve. vt sunt sacrificia & hmōi: nō poterāt impleri f̄m ritū mosaicæ legis, nisi p̄ sacerdotes de semine aarō: vt vr̄ Nu. xvj. & in alijs q̄ plurimis locis. Sil'r iudicialia: ad quæ implenda requirit auctoritas iudicis: nō poterant impleri sub eodem ritu nisi per sacerdotes p̄dictos: apud quos erat auctoritas iudicialis. vnde Deu. xxj. a. loquēdo scriptura de quodā negocio iudiciali, sic dicit: Accedētq̄ sacerdotes filij leui: quos elegerit dn̄s deus tuus vt ministrēt ei: & bn̄dicāt in noīe ei⁹: & ad verbū eorum oīe negociū pendet. Ex quo patet manifeste q̄ trāslato sacerdotio vete. test. necesse est vt legis translatio fiat q̄tum ad cęrimonialia & iudicialia tantū: non aūt q̄tum ad moralia: quæ nullā dependentiam habebant a sacerdotio &c. C
¶ In eo. cap̄. vbi dicitur in postilla: Iurauit dominus &c.

ADDITIO.III.

In hoc q̄ dr̄: Iurauit do. &c. Nō videt arguere apl's solū ex maiori firmitate eius qd' statuit sub iuramēto: sed cū hoc etiā videret innuere q̄ istud sacerdotium sub iuramento firmatū est sacerdotiū xp̄i: ex hoc q̄ mysteria xp̄i cōsueuerūt in sacra scriptura sub iuramēto diuino vallari. cōstat em̄ q̄ cū deus denūciasset abrahæ q̄ in semine suo bn̄dicerent oēs gentes: qd' intelligitur ad l'ram de xp̄o: ibi interposuit firmū iuramentū: Gen̄. xxij. c. Per memetip̄m iu. di. do. &c. De quo iuramento apl's agit. s̄. ca. vj. Sil'r cū de regno xp̄i ageret in ps̄. q incipit: Memēto dn̄e da. &c. deus ibi interposuit iuramentū di. Iurauit dn̄s dauid ve. & nō fru. eū &c. Et sic patet q̄ ex interpositione iuramēti intelligi debet hoc sacerdotiū ad xp̄m ptinere. Et notandū q̄ in hoc quolibet p̄dictorum iuramētorum supadditur aliqd ad solēniorē iuramēti firmitatē pertinens. vn̄ Gen̄. xxij. non solū dixit: Iuraui dicit dn̄s: sed addit, p̄ memetip̄m iuraui &c. Et in ps̄. nō solū dicit: Iurauit dn̄s: sed addit, & non pœnitebit eū. Sil'r & in ps̄. Memento dn̄e da. non solum dicitur. Iurauit dn̄s da. sed addit: & non frustrabit eum. Quæ quidē additiones non consueuerunt fieri in sacra scriptura in alijs iuramentis diuinis &c.

Ps̄. 131. a. — D — ps̄. 109. a.

¶ In eo. ca. vbi dr̄ in postil. Ad argumēta dicendū q̄ patent &c.

ADDITIO.IIII.

Sed adhuc ꝯ v'ba apl'i videnť multæ auctoritates esse sacræ scripturæ: in quibus patet q̄ creaturæ bn̄dicūt deū. vt cū dr̄: Bn̄dic aīa mea dn̄o. & Bn̄dicite angeli dn̄i dn̄o: & hmōi. Ad qd' dicendū q̄ bn̄dictio pōt esse duplex. s. actiua & passiua. Actiua est p̄ quā aliqd dat a bn̄dicente ipsi q bn̄dicit: & tali bn̄dictione deus bn̄dicit creaturas: per quā bn̄dictionē eis cōferunt aliqua bona. sicut Gen̄. j. c. Bn̄dixitq̄ eis deus: & ait: Crescite & mul. Bn̄dictio aūt passiua est per quā nihil accrescit illi qui bn̄dicit: sed tm̄ illi qui bn̄dicit, & isto mō creaturę benedicunt deū: qui bonorum nr̄orum nō eget. Vn̄ talis bn̄dictio non est nisi quidā modus laudandi. Bn̄dictiones aūt quæ dantur a sacerdotibus seu ministris dei, reducunt ad primū modum benedicendi: inquantū in p̄sona dei seu eius auctoritate hoc faciunt seu imprecantur & de isto modo benedicendi loquit apostolus.

Ps̄. 102. a — bn̄dictio duplex.

REPLICA.

In ca. vij. vbi apl's arguit sacerdotiū melchisedech digni⁹ sacerdotio leuitico. Post. ponit hoc mediū. s. qcqd est mai⁹ maiore: est etiā mai⁹ minore: sed abraā fuit maior & dignior leui: si igit melchisedech fuit maior abraā: fuit etiā maior leui. Sed Burg. abijcit hoc mediū postil. di. q̄ multipl'r deficit: & ponit aliud mediū rōnis apl'i: videlicet q̄ iudæi reputabant ip̄m abraā xp̄o digniorē, di. Ioh. viij. g. Nunqd tu maior es p̄re nr̄o abraā? Hic dico prio q̄ nō est ꝓbabile q̄ mediū postilla. deficiat, si regulariter assumat. Dicere aūt iuxta illud mediū: q̄ p̄r ep̄i sit maior ep̄o, est regulariter assumptū ex medio qd' nunq̄ fallit in magnitudine molis: sed nec etiā in magnitudine v'tutis vniformiter subsumēdo. Dico scd'o q̄ accępto medio Bur. si verū est adhuc seruit mediū postilla. nā si iudęi reputauerūt abraā maiorē xp̄o: tūc ex medio postil. apl's ꝯcludit intentū sic subsumēdo: melchisedech est maior abraā: igit melchisedech ē maior quocūq̄ minore q̄ abraā: sed leui est minor abraā igit est minor ipso melchisedech. In eo. ca. vbi dr̄: Trāslato sacerdotio necesse est vt trāslatio legis fiat. Circa quē passum Bur. arguit q̄ illud dictū apl'i nō pōt fundari sup̄ cōcomitātia legis & sacerdotij in gn̄ali cōsiderata: qa si sic: tūc trāslato sacerdotio tota lex fuisset trāslata: qd' falsum est. Nā vt inqt Burg. lex vetus mā sit q̄tū ad moralia etiā sacerdotio trāslato hinc dico q̄ Bur. phātasiat: putās p̄cæpta moralia originaliter esse de lege mosaica, qd' falsum est & ꝯ doc. cōiter dicētes q̄ p̄cæpta

Universidad de Deusto
Biblioteca

E q̄ p̄cæpta moralia sunt de lege naturę.q̄uis eī in lege mosaica fuerint magis explicata : ex hoc nō sequit̄ q̄ sint illi⁹ legis originalr̄ sicut sīr̄ mō q̄uis p̄cepta moralia sint in euāgelio magis extēsa & explicata q̄ in lege mosaica : ex hoc tn̄ nō sequit̄ q̄ sint originalr̄ p̄cæpta euāgelicæ legis . est igit̄ cōcomitātia legis & sacerdotij in generali. gnāli.Nec valet qđ Burg.arguit de moralib⁹ qa illa non ptinent originalr̄ ad legē veterē,sed ad legē naturę:& ideo sunt indispēsabilia:sed cærimonialia & iudicialia ptinēt directe & originalr̄ ad vetus testamētū:& de illis generaliter dixit apl's. Translato sacerdotio necesse est legem transferri. Hæc est snīa a postil.& similiter Burg.post fragile argumentum suum , quod putauit insolubile. G

GLO.ORDI.

☞ Apitulū aūt. Quasi Ca.VIII. a pauca dixisset: breuiter ɔplectit̄ dignitatē ei⁹ supra q̄ prius dixit. Capitulū est breuis mltoꝝ cōplexio: sic dictū : qa totā summā breuiter capiat. b ¶ Talē ha. Hic incipit capitulū & finit,ibi:De⁹ & nō hō. c ¶ In cœ.consc.Vel sup materiales cœlos.Vl',sup thronos & dñationes ibi: d ¶ Sanctorū mi.qa sctis augmētum virtutū:& vitā æternā ministrat . Vel in cœlis ministrabat gloriā p sanctasctoꝝ significatam. e ¶ Et mini.taber.veri.i. veritatis quā tabernaculū vetus p̄figurat .i. iusticiā in p̄nti ecclia,gloriā in futura. f ¶ Quod,verū tabernaculū. g ¶ Fixit deus.vt in æternum permaneat:vmbratile vero erat non fixū,sed portabile.& non hō.qa & vetus posuit deus, sed p ministrū hoīem. h ¶ Quod offe.Amb. Et cū aliqd:vel illud erit sup terrā : vel cœleste:sed nō sup terrā:qa si hoc eēt, iā nō esset sacerdos.ergo cœleste est qđ offert. i ¶ Si ergo esset.Amb.Si terren⁹ esset pōtifex sicut aarō: vtiq̄ nō esset sacerdos in æternū b̄m ordinem melchisedech.Sed qa aaron mortuus est, non est sacerdos .Christus vero qa viuit sempiternus est sacerdos:nō talis quales sunt vmbratile sacerdotiū gerentes . Si er.Lanfran .Rō cur xp̄s se obtulit : qa si esset sup terrā qđ p pctō totius mūdi digne posset offerri,nō esset tn̄ sacerdos offerre dignus cū.i.q̄uis essent q offerrent:& ideo mundus se obtulit mundū.Verū F eñ sacerdotiū rite nō posset offerri nisi per sacerdotem iustū & sanctū.Quis aūt tam iustus & sanctus sacerdos q̄ vnicus dei filius :q non opus haberet per sacrificiū sua purgare pctā, nec originalia,nec supaddita? Vel ita: Si er. Q.Et qa oīs sacerdos constituit̄ ad offerendū: ergo & xp̄s obtulit:cuius rei merito :& in cœlum ascendit. Et sic oportebat fieri : qa si esset sup terrā .i.nondū introisset in sanctasctoꝝ.i. in interiora cœli,nō esset sacerdos.i.sui sacerdotij ritus nō celebraret:cū adhuc superesset sacerdotiū b̄m aarō.Restat ergo vt ip̄e se offerat.

¶ Multa de eo dixi:sed mō facio capitulū.

a Apitulū aūt Ca.VIII. a ¶ dignius laudem christi continens q̄ prædicta.

b super ea quæ dicunt̄.Talē b

a ¶ iā diu est q̄ qescit & regnat b̄m diuinitatē ¶ qa de⁹ q hō:q gigas geminę substātię:in q̄ duæ naturę vnitę. b ¶ in æq̄litate sedētis dei

habemus pōtificē q cosēdit in dex

tatis.i.p̄ris:q qescit & iudicat. a ¶ hoc p̄tatis & maiestatis diuinę indiciū est. b ¶ b̄m humanam naturā locatus. a ¶ hoc misericordiæ.

c tera sedis mãgnitudinis in cēlis:

b ¶ nō vmbratiliū:sed tabernaculi veri : qđ est ale sanctoꝝ:quibus dat gaudia æterna.

d e scrōrū minister:et tabernaculi veri:

a ¶ tabernaculū.i. cœlestē ecclesiā & p̄ntem. b ¶ christus est minister:qa omnis pon.constituitur ad ministrandum:& hoc est.

f g quod fixit de⁹,& nō hō.Oīs ei pō e

a ¶ vt panes thus & hmōi. b ¶ de aīalibus.

tifex ad offerēda munera & hostias

a ¶ & qa oīs cōstituit̄ ad offerendū. ¶ christū.

constituit̄ :vndē necesse est & hunc

¶ .i.carnē ex nobis:vel quā pri⁹ nō habuit.

h i habere aliquid qđ offerat. Si ergo f

¶ quod iesus offert. ¶ nedum pōtifex.

k esset super terram : nec esset sacer g

a ¶ nō esset. b ¶ multi.& ita supflue carnalia offerret.

l dos : cūm essent qui offerrent b̄m h

a ¶ .i.sup terrā. b ¶ ne videat̄ ies⁹ eadē digni⁹ offerre,addit:defuiūt.i. plene oīa iplēt: sicut dictū ē moysi:& ita frustra ħ sacerdotiū assumeret ies⁹ q̄ carnale aliqd offerret. c ¶ figurę.

m legem munera . Qui exemplari i

a ¶ mysterioꝝ. ¶ cœlestia dicit ecclīā:cui⁹ ps in cœlis regnat:ps secutura pegrinat̄ i terris.

& vmbræ deseruiunt cœlestium :

NICO. DE LYRA.

Apitulū aūt. Ca.VIII. Postq̄ apl's supius ostēdit eminentiā sacerdotij xp̄i respectu sacerdotij leuitici:& hoc rōne psonę sacerdotis: hic idē oñdit rōne officij sacerdotalis: Diuisio. & diuidit̄ in duas partes:qa prio ostendit hoc in generali.scđo magis in speciali.Scđa incipit in principio capli sequētis,ibi:Habuit qdem &c.Prima in duas:qa prio p̄ponit intentū.scđo pbat,ibi:Oīs eñ pōti .In pria pte ppōnit intentū suū,q̄tū ad duo.Primū est modus dicēdi:dicēs q̄ intēdit hic pcedere summarie : & hoc est qđ dicitur: a ¶ Capitulū au.&c.Capitulū eñ dr̄ a capite:qa sicut in capite virtualr̄ cōtinetur qcqd est in corpe,nō tn̄ formalr̄ & explicite:ita declaratio particularis seu capitularis dr̄ q̄n aliq̄ ibi summatim tractant̄.Scđm in q̄ ponit̄ sua intētio est respectu dicendoꝝ:qa intēdit dicere de dignitate hui⁹ pōtificis:cui⁹ dignitas cōsistit in naturę excellētia:in q̄ est æqualis p̄ri:& hoc est qđ subditur. b ¶ Talē ha.&c.ma.i.p̄ris cui appropriatur magnitudo & potētia in diuinis. Sedere eñ ad dexterā p̄ris importat æqualitatē filij ad patrē:vt.s̄. dictū est ca.j.& qa officiū pōtificis est custodire sacra .iō sequit̄: c ¶ Sanctorum mi.Christus eñ inq̄tū hō,est minister sacroꝝ:sed inq̄tū deus, est auctor ipsorum.Ista autē sacra sunt grā in p̄nti, & glīa in futuro:q̄ nō poterāt administrari in tabernaculo ve.te.sed tn̄ p̄figurari.,ppter qđ sequit̄: d ¶ Et taber.ve. &c.De quo tabernaculo dr̄ in ps.xiiij. a.Dñe qs habitabit in ta.tuo? Istud tabernaculum nō est factū ab hoīe: sicut fuit tabernaculū moysi qđ fecit beseleel:vt patet in Exod. e ¶ Oīs enim ponti. ad offe. mu.&c. Hic ɔñr pbat Diuisio. ppositum.Et diuidit̄ in tres:qa prio ostēdit q̄ xp̄s est minister aliquorum sacroꝝ.scđo q̄ nō est minister sacroꝝ ve.te.ibi : Si ergo esset.tertio ostēdit q̄ est minister melioꝝ sacroꝝ,ibi:Nūc aūt melius.In prima parte arguit sic: Oīs pōtifex est minister aliquoꝝ sacrorum qđ patet per hoc q̄ cōstituit̄ vt offerat sacrificia ad sanctificandum ppl'm,& placandum deū:vt.s̄.dictū est ca.v.xp̄s aūt est pōtifex:vt ibidē dictum fuit.ergo est minister aliquoꝝ sacroꝝ:& hoc est qđ dicit:Oīs pon.&c.& patet littera. f ¶ Si ergo esset. Hic ɔñr ostendit q̄ christus non est minister aliquoꝝ ve. test.aliter non esset necessariū sacerdotium suū: qa illa possunt per alios ministrari.s.per sacerdotes ve. test. ad quoꝝ officium pertinēt administrare talia & hoc est quod dicitur: Si ergo esset super ter.i. si sacrum pertinens ad christi mysteriū. g ¶ Nec esset sacerdos, id est eius sacerdotium non esset necessarium. h ¶ Cum essent qui offer.&c.scilicet sacerdos veteris legis. i ¶ Qui exemplari & vmbræ deser. cœlestium.Dicuntur enim sacra veteris legis in qbus deseruiebant sacerdotes,vmbra cœlestium:inq̄tum imperfecte & obscure illa repręsentabāt:sicut vmbra corpis humani imperfecte figuram eius repręsentant. Dicuntur etiā exemplar cœlestium, inquantum erant quodammodo manuducentia in cognitionem ipsorum.de ratione enim exēplaris est prioritas respectu exemplati .Sed prius aliquid dicitur dupliciter . Vno mō b̄m cognitionem nostram:& sic:sacra veteris legis dicuntur exēplaria cœlestiū vt dictum est.Alio modo dicitur aliquid prius altero simpliciter:& sic est ecōuerso:qa ipsa cœlestia sunt exemplar eoꝝ quę facta sunt in tabernaculo moysi:quod fuit factū ad exemplar cœlestium:&hoc est qđ subditur:Sicut responsum est moysi &c. Prima dupli. ✱ Nunc autem

Chryso.Sup terrā est quicqd in carnalib⁹ vel p carnalib⁹ offert̄. Chryso.Quid eñ tam cōgruenter p hoībus offerret̄:q̄ hūana caro,&quid tam aptū immolationi q̄ caro mortalis? Et qd tā mundum p mūdanis vitijs mortaliū,q̄ sine vlla cōtagiōe carnalis cōcupiscētię caro nata in vtero & ex vtero virginali? Et qd tā graue offerri & suscipi posset,q̄ caro sacrificij nr̄i? Vt (qa q̄ttuor cōsiderant̄ in oī sacrificio.s.cui offerat̄:a q̄ offeret̄:qd offerat̄:p qb⁹ offeratur) idē ipse vn⁹ verusq̄ mediator p sacrificiū pacis recōcilians nos deo:vnū cū illo manēs cui offerebat,vnū in se faceret,offerebat:p qb⁹ vn⁹ ipse esset q offerebat & qđ offerebat:Vel, Si ergo. Aug.Q.Et qa xp̄s cōstituit̄ ad offerēdū: ergo vel est terrenus, vel cœlestis sacerdos.Sed terren⁹ nō:qa, Si esset sup terrā.i.si terrenus esset pōtifex:vt aarō. k ¶ Nec esset: vtiq̄: sacerdos in ęternū b̄m ordinē melchisedech nec necesse foret. l ¶ Cū essent &c. Si ergo esset.Hiero.Quia oīs offert:si esset terren⁹ aliqs q posset mundare genus humanū,nō esset sacerdos b̄m ordinē mel. qa satis essent q offerrēt legalia:sed qa illi erāt mortales & pctōres: & iō humanū genus mūdare nō valētes, venit xp̄s q sufficeret. Nūc aūt.i.in hac nouissima ætate melius ministeriū sacerdotij sortitū est tāto, q̄to melior est lex ei⁹. Iā a sacerdotio & sacrificio trāsit ad differētiā testamentoꝝ. m ¶ Qui exēplari. Amb. Exēplar aūt & vmbras dicit figuras:q̄ & exēplar sunt & exēplū diuersarū rerū . Exēplar est ad cui⁹ sīlitudinē aliqd fit. Exēplū: sīlitudo q̄ inde trahit̄. Deus in mōte veritatē moysi ostēdit.i.ordinē cœlestis curię: quō.s.angeli deo obediant, laudēt & diligāt: seq̄ inuicē & nos diligāt nostrisq̄ pfectib⁹ studeāt: & alia hmōi in qbus a nobis imitādi . Sed qa carnalia populus capere nō potuit : præcæpit vt eā figuris imagina-

2. Coꝝ.5 d.

☞ retur.

☞ retur.In qbus puerilis ppl's enutritus q̄nq̄ veniret ad veritatē:& ita res prius ostensa dicitur exemplar figuratum iuxta se facturū. Chryso.Item figuræ dicunt̄ exemplar veritatis : quæ postea impleta est:sicut illæ figurę p̄signauerāt. b̄m hoc dicit hic deseruiunt exemplari:id est figuris.Et qa exemplar aliquādo est veritas,non figura:addit,vmbræ: quia illa non erant nisi vmbra veritatis leuiter abitura veniēte christo. a ¶ Responsum est &c.Non cum inciperet:quia iam multa figuris expresserat:sed cum per se non posset , cōsuluit dominum:qui & de figuris sicut & de veritate eum docuit. b ¶ Melioris testamenti &c.Iam ecce a sacrificio & sacerdotio transit ad differentiam testamentorum veteri præferens nouum : quod nouum in meli.repro.&c. c ¶ Quod in melioribus. Præcæpta omnia fere eadem . Moralia vtiq̄ vt non occides. Cærimonialia non eadem &c .Sacramenta vero non eadem:quia illa promittunt , hæc dant salutem.Promissa non eadem : quia ibi terrena:hic cœlestia. d ¶ Nam si illud.Probat quod testamentum christi melius est veteri.Nam illud non vacat a culpa : hoc vacat.si enim vacasset a culpa ,nō daretur secundum:sed datur . Et ita apparet illud fuisse imperfectū:hoc perfectū. e ¶ Culpa vacasset.Ita hoc dicit quasi ipsum culpam habeat. quod videtur dum præcipit sine gratia:& præuaricatores facit. f ¶ In quireretur.a domino : qui pri⁹ paulatim instruxit & educauit : vt post perfectū daret testimonium. g ¶ Vituperans eñ. Si quæratur a nobis:Cur non eo ritu colamus deum quo coluerunt eum hebręi patres? Respōdemus:aliud deum nobis præcepisse per patres noui testamenti . Neq̄ hoc contra vetus testamentum: cum & in illo id sit ante prædictum . Sic enim prænunciatum est per hieremiam prophetam vt sequitur: Vituperans enim .Q.Si illud vacasset a culpa : non inquiretur locus secundi:sed inquiritur.Hieremias enim vitu.&c. h ¶ Non b̄m testamentum . Hic prophetatur non perseueraturum vetus: sed futurum nouum. Cumq̄ multis locis hoc idem significetur & prænuncietur nō tamen ipsum nouum legitur expressum. Nempe in veteribus libris aut nusq̄ aut difficile præter hunc propheticum locum legitur facta commemoratio noui testamenti,vt ipso nomine appelletur.Consi dera ergo diligenter differētiam inter duo testamenta:nouū & vetus. Ibi littera quæ sola occidit:hic spirit⁹ qui viuificat. Illud vetus:quia a vetustate peccati non liberat hoc nouum quia innouat . ¶ Si quæsitum fuerit,cur illiūs testamēti auctoritatem teneamus , cuius ritum non obseruamus? Respondetur quod ea legi & accipi oportet: ne prophetias extinguamus: eo quod in vmbra facta sunt omnia illa futurorum : sicut ait Apostolus : Hæc in figura contingebant illis . Cum ergo aliquid tale legitur in instrumento veteris testamenti:quale a nobis obseruari vel iussum est in nouo testamento vel prohibitum quid significet quærendum est,non reprehendendum:quia eo ipso quo iam non obseruatur:non damnatum , sed impletum probatur. i ¶ Quod feci patribus eorum. Et quia quibusdā specialefecerat,determinat. Quod feci in dic. id est legem quæ post exitum de ægypto data est . Quod enim ante legem abraæ dixit: In semine tuo benedicentur omnes gentes compleuit in euangelio.Illa enim spiritualis promissio fuit pertinens ad gratiam. k ¶ Non permanserunt. Vitio eoꝝ deputat quod non permanserunt in testamento:ne lex quam tunc accæperunt culpanda videatur.Ipsa enim est quam non venit christus soluere,sed impleré.Non tamē iustificat sine gratia,pro veteris hominis noxa:quę quia per litteram iubentem & minantem non sanatur ,dicitur,illud vetus:hoc nouum propter nouitatem spiritus:qui sanat a vitio vetustatis.quod euidenter aperit: Hoc cum testamen.&c.

☞ Disponam

¶ a domino.

a sicut rn̄sum est moysi cū cōsumma

a ¶ qd est ei rn̄sum: b ¶ dn̄s. c ¶ oia dicit:& de cōstructione tabernaculi:& de sacrificijs q̄ in

ret tabernaculū: † Vidē inquit oiā

eo oblaturi essent. a ¶ .i.veritatem. b ¶ qa oñdit ei visu in mōte q̄ esset facturus.

facito b̄m exēplar qđ tibi ostēsum

a ¶ Illi seruiunt exēplari & vmbræ : sed iesus meli⁹ ministeriū:qa & spūalib⁹ ministrat,& spūalia dat:qđ nūc patet:cū ostēsum sit non offerre sup terrā & hoc est:Nunc autē &c.

est ī mōte.Nūnc aūt meli⁹ sortit⁹ est a

a ¶ Tanto melius mini.quanto. b ¶ noui.s.

¶ qa æterna promittit.

b ministeriū: quātō & melioris testa b

a ¶ dator est medius inter deū & hoiem. b ¶ nouū. c ¶ ideo melius dixit. ¶ qa cœlū p mittit. ¶ q̄ essent promissiones veteris.

c menti mēdiator est, quōd in mēlio

¶ confirmatum est vt duret.

d rib⁹ repromissiōib⁹ sancitū est. Nā c

a ¶ testamētū. b ¶ .i.si inculpabiles essent ei⁹ obseruatores. ¶ .i.pfecte mundasset hoiem.

e si illud priūs a culpā vacasset : non d

a ¶ oportunitas. b ¶ sed inqrit̄:& hoc auctori

f g vtiq̄ secundi locus inqreret̄. Vitū e f

tate hieremiæ. a ¶ q i lege erāt. b ¶ qa lux mūdo. c ¶ paulatim appropinquāt.tp̄s xp̄i: dies vocat:qa pulsis tenebris lux q̄ illumiat oēm hoiem veniētē in hūc mūdū,ī mūdo appuit.

perans eñ eōs dicit: † Ecce diēs vē g

a ¶ iplebo. ¶ vel ɔsummās dabo. b ¶ vt dñet eis. c ¶ iudęos:q in duo regna diuisi post salo

niēt dicit dñs:& cōsūmābo sup dō h

monem. a ¶ in q̄ fiet qđ pmissum est abraæ.

mum isrl' & sup domū iuda tēstamē i

a ¶ quod nō fit de terrenis vt illud vetus, lex scilicet in sina data.

h tum nōuum. Non b̄m testamentum

i quod feci patribus eorum : in die k

a ¶ quasi per se surgere de lecto nō potentiū vel quasi nutrix paruulorum.

qua apprēhendi manum eorum vt

educerem illos de terra ægypti :

¶ apprehēdi:sed. ¶ ecce quō vituperauerit.

k quoniam ipsi non permanserunt l

✱ a ¶ Nunc autē me.for.est.Hic ɔñr ostendit q̄ xp̄s minister est melioꝝ sacroꝝ:& diuidit̄ in duas partes:qa prio ostēdit p̄positum.scđo reddit cām dicti,ibi:Quāto melioris. In pria igit̄ pte cōcludit ex p̄dictis,q̄ xp̄s sit minister melioꝝ sacroꝝ:qa ostēsum est q̄ ipse sit minister aliquoꝝ sacroꝝ. itē oñsum est q̄ ipse nō sit minister sacroꝝ veteris legis : ex q̄ sequit̄ q̄ ipse sit minister melioꝝ sacroꝝ:sicut & suū sacerdotiū meli⁹ & pfectius est:& hoc est qđ dr̄: Nūc aūt melius sorti. est mi.i. melioꝝ sacroꝝ:& hoc fuit offerēdo carnē suā in cruce:q̄ fuit oblatio optima & cōuenientissima saluti nr̄æ:quia oblata fuit ex maxia charitate & deuotione.Sed ɔ̄ hoc videtur esse illud qđ est p̄dictū.s. q̄ ministeriū xp̄i nō est circa aliqđ terrenū.caro autē xp̄i de terra est.ergo &c.Dicēdū q̄ licet caro xp̄i absolute sumpta sit de terra:non tn̄ dr̄ terra vt caro xp̄i.primo,qa est diuinitati vnita:scđo,qa virtute spūssancti formata.,ppter hoc dr̄ Iohā.iij.d.Qui de terra est de terra loquit̄:qui aūt de cœlo venit,sup oēs est. b ¶ Quanto & me. Hic reddit cām dicti:videlicet q̄re sit melius ministerium xp̄i.Circa qđ sciēdū q̄ ministeriū sacerdotis est reducere ppl'm in deū administrando legē diuinā pplo :qa est mediator dei & ppli.& ideo q̄to melioris testamēti mediator est:tāto meli⁹ habet ministeriū. Q̄ aūt testm̄ nouū meli⁹ sit:cuius administrator est xp̄s, pbat dupl'r . Scđa pbatio ponitur ibi.Nam si illud:Prima probatio talis est: Illud testm̄ qđ pmittit meliora, melius est : sed testamētum nouū pmittit meliora q̄ ve.te.qa pmittit bona spūalia & ęterna:vt patet Mat.v.& in multis alijs locis.vetus autē pmittebat terrena:vt patet Esa.j.e.Si audieritis me,bona terræ comedetis:& hoc est quod dr̄ hic: q̄ xp̄s habet melius ministeriū. Quanto & melio. te.media . est qđ in melioris repromis. sancitum est.i.firmatum .,c ¶ Nam si illud. Hic ponitur secūda pbatio ad idem. Et diuidit̄ in duas : qa prio inducit suā pbationē. scđo ex dictis ɔcludit principalē intētionē,ibi:Dicēdo nouū . Circa primū duo facit:qa prio ponit suā rōnē. scđo pbat minorē huius rōnis per scripturā ,ibi: Vituperans.Rō sua talis est: Perfectū & sine defectu melius est q̄ imperfectū & defectuosum . testamentū aūt nouū pfectū est & sine defectu:vetus aūt imperfectū & defectuosum:sicut multipl'r declaraui in pri. huius operis : & ppter hoc necessariū fuit testamentū nouū ad tollendū veteris testamenti imperfectionē:& hoc est qđ dr̄: Nā si pri⁹ illud a cul. vacasset.i. sine defectu fuisset. Nō potest hic accipi culpa p pctō: qa dr̄:Ro.vij.c .Mandatū sanctū & iustū. d ¶ Non vtiq̄ secundi.i.testamēti noui. e ¶ Locus inquireretur .qa nō fuisset necessariū si primū fuisset sine defectu. f ¶ Vituperās. Hic pbat minorē.s. q̄ pp̄ter imperfectionē primi testamēti necessariū fuit dari scđm per auctoritatē q̄ habet̄ Hiere.xxxj.licet verba sint aliquo mō mutata:qa apl's allegat ipsam b̄m trāslationē.Lxx.& in illa auctoritate prio tāgit̄ cōditio veteris testamēti:& scđo cōditio noui,ibi:Hoc est testm̄.Dicit igit̄ prio sic: Vituperans eñ eos dicit.i.dñs improperādo eis qui erant sub veteri testa.loquitur per Hieremiā id quod sequit̄: g ¶ Ecce dies ve. dicit do.& consum.i.perficiā:qa no.test.cōtinet perfectionē vt.s̄. declaratū est multipl'r in pricipio hui⁹ opis. h ¶ Super domū israel & sup do.iu.qa ad eos venit christus in ppria psona.b̄m q̄ ipsemet dicit Mat.xv.c. Non sum missus nisi ad oues q̄ perierūt dom⁹ isrl'. i ¶ Testamētū no.nō b̄m te.quod &c.qa aliqua vete.te.sunt cassata p nouū.s. cęrimonialia & iudicialia diuersimode tn̄:vt.s̄.dictum est in principio huius operis. k ¶ In die &c.de ter.ægy.quia sicut puer qui per se non pōt ire apprehendit̄ per manū:sic filij israel educti sunt de ægypto virtute diuina:qa nō poterant per se ire.Sequitur: l ¶ Quoniā ipsi non permanserunt in testamēto meo.qa statim post publicatio

C Diuisio. †Exo.25 d. Actuū.7 f. Testa.nouum melius. D †Hiere. 31.e. Diuisio.

✱ nem man

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Disponam.Ita. b ¶Dando le.me.in mentes. Nō in tabulis lapideis:nō atramēto,sed spū:quo p̄sente:q digitus dei,diffun
Rom.5.a ditur charitas in cordibus:q̄ est plenitudo legis. Nō extra terrent
Rom.13.c sed intus diligunt iusticiā.vn̄ hæc merces. Dando le. Ecce testamentū.Et etiam. c ¶Scribam,vt in æternū maneant.Q.Quod debet superesse eisq; dominari. d ¶Et ero illis in deum.i. viuent ex me & mihi: & in futuro me videbūt:quod est pfectio: vt alter alterum non doceat.hæc est distātia veteris & noui q illud in lapide, hoc in corde: ibi merces terra, hic visio dei. e ¶Non docebit vnusquisq;. Quod latebat in littera : & discebat ppl's per traditiones magistrorum . hoc spūs adueniens docuit apl'os:& hoc est quod propheta di
Hier.31.f cit:Non docebit vnus.,pxi. qa oēs sciēt:si
Luc.24.g. cut in euangelio dicitur: Tunc aperuit eis sensum:vt intel. scrip. f ¶Maiorem. Chrys.Maiores: vel tpe vt priores q nos posteriores expectauerunt in denario accipiendo:vel scientia vel virtute digniores: qui scilicet intelligere valuerunt lumē in
1.Cor.13.c. corporeum atq; incommutabile q̄tum in hac vita pōt : qd' minores tm̄ credere potuerunt. Cū ergo venerit qd' perfectū est, & euacuatū fuerit qd' ex parte est:tunc qui assumpta carne carni apparuit,ostendet se ipsum dilectoribus suis :tūc oēs sciēt eū a minore vsq; ad maiorē: qa ēt minim9 tūc pfecte sciet:cū p se, nō a maiore instruct9.

NICO.DE LY.

☙nem mādatorꝝ verbi diuini fecerūt sibi vitulum conflatilē: vt patet in Exodo. a ¶Et ego ne.&c. Quia propter peccatū vituli aliqui fuerūt occisi : & alij permissi sunt cadere in alia pctā: ,ppter q̄ perierunt
F in solitudine eorꝝ cadauera:& sic dr̄ eos neglexisse,inq̄tum dimisit eos sic perire sicut res negligi dicit̄ quæ periri permittit̄. b ¶Quia hoc est testamentū . Hic tangitur cōditio no.test.& primo q̄tū ad eius dationem:qa datū est principaliter iudęis qbus christus p̄dicauit & hoc est qd' dicit̄: Quia hoc est test. &c.Licet enim gētiles sint admissi ad no.test.hoc tamen factū est sicut inseritur oleaster in bonā oliuā : fm q dicit apl's Rom.xj.Scd'o tangitur conditio no.test.q̄tum ad tp̄s dationis,cū dicit̄: c ¶Post dies &c.i. post cursum ve.testa. sicut pfectū est posterius tpe q̄ ip̄m imperfectū:& sicut magister datur post pedagogum . Lex enim pedagogus noster fuit in xp̄o.vt dr̄ Gal'.iij.d.Tertio tangit̄ cōditio no.test.q̄tum ad modū dandi, cum dicit̄: d ¶Dando leges meas in men. eorum. fidem inspirando. e ¶Et in corda corū superscribam eas . per charitatem formādo:qui modus docēdi est proprius ipsius dei.s.interius illuminando : & sic data est lex noua apl'is , quādo christus aperuit eis sensum vt intelligerent scripturas :& quādo misit eis spm̄sanctū. homo autē pōt alium docere formando exterius signa sensibilia: vt voces & consilia:& hoc mō data est lex vetus: vt hr̄ Exo.xx.c. Cunctus aūt ppl's videbat voces & lampades &c. Dicit aūt leges meas in plurali:qa licet lex noua sit vna:tm̄ ibi sunt plura p̄cæpta & cōsilia a spūsancto inspirata.Quarto tāgit no. test.efficaciā, cū dicit: f ¶Et ero eis in deum:& ipsi erunt mihi in popu .Quia lex noua est lex amoris:quia diuidit filios regni a filijs pditionis. g ¶Et non do.vnus.proxi.suū.Hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo de cognitione vię:& sic istud verbū refertur ad apl'os qui oēs instructi fuerūt immediate a xp̄o : & nō vnus ab alio.vn̄ & Paulus qui fuit posterior,dicit ad Gal'.j.b.Notum vobis facio fratres euāgelium quod euangelizatum est a me:quia non est fm hoiem.neq; em̄ ab homine accæpi illud,neq; didici:sed reuelatione iesu xp̄i.Alio modo pōt intelligi de cognitione patriæ:& tunc refertur ad omnes beatos specialiter post iudicium futurum:quia mō angeli superiores illumināt,inferiores de his quę ptinēt ad ex plenda

a¶lege data in sina.qa fecerūt vitulū in oreb
in testāmento meo :& ego neglexi a
& adorauerūt sculptile. a¶ne indignemini si dico neglectos:qa dn̄s dicit.b¶vere nouū
eos dcit dōminus.Q̄uia hoc est te b
nō fm illud:qa hoc est testa.a¶ordinabit̄r.
a stamentum quod dispōnā domui
a¶oim videntiū deū.b¶nō mō:sed. c¶p̄finitos. d¶credite quia dn̄s dicit.
isrāel pōst diēs illos dicit dōmin9: c
¶ecce testamentū.a¶per sp̄m sanctum. b¶intelligentias.
b †dāndo leges meas ī mētēs eorū & d e
a¶in voluntates:quia & intelligēt:& volūtate seruabūt. ¶illud i lapide.b¶vt maneat in æternum. c¶sic.
c d in cōrda eorū sūpscribā eas : ēt ero f
a¶quia dr̄ vere deus in istis :& isti ppl's dei. b¶hoc est, viuēt ex me. c¶hoc quidē in hoc
eis in dēū:& ipsi ērūt mihi in pōpu
mundo.a¶istud in futuro. ¶quem amat.
e lum.Et nōn docebit vnusqsq; ,pxi g
¶quem plus diligit.
mum suū:& vnusqsq; fratrē suū, di
a¶ita. b¶ideo alter alterū nō docebit. ¶ideo hæc oia in vtraq; vita faciam.
cēns:cognosce dominum : quōniā
a¶videbunt me sicut sum :qd' est perfectio. ¶Q.Et hoc perfecte per se:non a maiore. b¶Augu.Non interest si dicatur ecōuerso a maiore vsq; ad minorem.
f omnes sciēnt a minōre vsq; ad ma
a¶tēpore vel dignitate.b¶hæc oia in vtraq; vita faciam eis.
iorēm eorum. Q̄uia propitius ero h
a¶cōtra proximū:pctā in seipsis :sed ,ppiti9 dum hic nō punit in futuro iā nō memorabitur qn̄ nō puniet. b¶in qbusdā libris pctm̄
iniquitātibus eorum : & peccatō i
& accipit̄ de originali. a¶ad pœnā æternā.
rum illorum iam non commēmo
¶propheta dicit nouum.
rabor .Dicendo autem nouum: ve k l
a¶vetus ostēdit,vel vetus factū: & si vetus, finiendum est. b¶in inanimatis.
terāuit prius. Quod autē antiquām
a¶in animatis. b¶antiquatio & senectus sunt prænuncij mortis.
tur & senēscit:propē interitum est.

G plenda ministeria ,ppter electos: sed peracto iudicio cessabit talis illuminatio:& hæc expositio vltima magis cōcordat lr̄æ.Sed qa efficacia noui testamēti:nō solū se extēdit ad cognitionē : sed etiā ad pctōꝝ purgationē.ideo sequit̄: h ¶Quia p.ero.ini.remittēdo in præsenti. i ¶Et pec.&c.non com.ad puniendū in futuro. k ¶Dicendo autem nouum. Hic ex p̄dictis cōcludit pricipale intentū.Ex quo em̄ dn̄s per hieremiā vocauit test.no.cui9 xp̄s est mediator:vt patet per p̄dicta: sequit̄ p ɔn̄s q p̄cedens testamentū dicat̄ vetus:qa nouū dr̄ respectu veteris:& hoc est qd' dr̄: Dicendo autē no. de testamento christi. l ¶Veterauit pri.i.ostendit q testamentum p̄cedens debeat dici vetus. qd' aūt veterascit ,pprie mensurat̄ tpe: & omne tale deficit in tpe.vt hr̄.iiij.phy.ideo sequitur q ve.test.sit euacuatū per nouū.Et hoc est qd' subdit̄: m ¶Quod aūt &c.Ad euidentiam maiorē huius qd' dictū est in p̄te immediate p̄cedēti quærit̄: vtrū lex noua †Hiere. debuit dari a xp̄o in scriptis.Et arguit,pri.mo q sic: qa scriptura deseruit memoriæ in futurū:sed lex xp̄i erat duratura vsq; in finē mūdi:fm illud Lucę.xxj.Cœlū & ter. transi.ver.aūt mea nō transi.ergo videt̄ q christus debuit doctrinā suā scribere. Itē lex vetus fuit figura nouę: vt hr̄ in hoc ca. sed lex vetus fuit descripta a deo: fm q hr̄ Exo.xxiiij.c. Dabo tibi duas tab.la. & legem & mādata q̄ scripsi. ergo lex noua debuit scribi a xp̄o:qa figura debet correspōdere figurato.Cōtra si xp̄s aliqd scripsisset illud potissime debet esse in canone:sed tale nihil ibi hr̄.ergo &c. Rn̄deo dicendum Lex noua a xp̄o q doctrina christi non debuit ab eo describi:qa excellētissimus modus docēdi debebatur excellētissimæ doctrinę:nūc aūt ita est debuit q efficacior est mod9 docēdi verbo q̄ scripto:qa scriptura non est nisi vox mortua: H & ideo xp̄o q est doctor excellētissim9 nō cōueniebat mod9 docēdi p scripturā q est impfectus:sed sol9 modus docēdi p v̄bū: q est pfectissim9.Discipulis aūt suis recedētibus a tāta pfectione ɔueniebat doctrinā christi scribere: ,ppter qd' scripserūt euangelia & alios libros no.test. cōtinentes doctrinā xp̄i.Sil'e huius inuenit̄ apud antiqs philosophos:qa aliq inter eos excellētissimi.s.pythagoras & socrates, dicunt nihil scripsisse:tm̄ discipuli eorꝝ dicuntur multa scripsisse.Scd'o qa nō est cōueniens illum doctorē scribere cuius doctrina nō potest lrīs cōprehēdi.talis fuit xp̄s : fm q dr̄ Ioh. vlti.g.Sunt aūt & alia multa quæ fecit iesus:quę si scribant̄ per singula:nec ipsum mundū arbitror capere posse eos q scribēdi sunt libros.Quod exponēs Augu.dicit q nō est intelligendū ,ppter excessum quātitatis molis,sed v̄tutis.Et ideo xp̄s nō debuit doctrinā suā scribere:qa si,eā scripsisset,crederet̄ q ei9 doctrina nō plus cōtineret q̄ qd' illa scriptura p̄tederet. nō sic aūt credit̄ p scripturā suorꝝ discipulorū:& maxime qa profitent̄ se nō scripsisse ad plenū doctrinam xp̄i: vt patet per verbū Ioh.p̄allegatū. Considerandū tamen q licet xp̄s nō scripserit doctrinā suā in charta mortua: scripsit tamē eā in charta viua.s.in cordibus suorꝝ discipulorꝝ:vt p̄dictum est:& sic erat ,pphetatū per Hiere. vt patet in lr̄a : & iste fuit modus conueniens scribendi hanc doctrinam quæ inducit efficaciter ad vitam æternā:& ideo debuit scribi primo in anima intellectiua:quę habet immortalitatē.propter quod dicit Paulus apl's ij.Corꝝ.iij.a.q hęc epistola scripta sit in tabulis cordis.Ad primū patet ex prædictis q scriptura discipulorum christi sufficit ad memoriam doctrinæ eius.Ad secundum dicendum q figura & figuratum non oino assimilantur:immo oportet q figura deficiat a figurato : & ideo lex vetus quæ erat imperfectior & consistebat in sensibilibus signis,fuit prio descripta in tabulis lapideis:lex autē noua tanq̄ perfectior fuit primo descripta nō atramento, sed spiritu dei viui in tabulis cordis:vt dicit apl's.ij.Corꝝ.iij.

A ¶In cap̄.viij.vbi dicitur in postil. Dicendū q doctrina christi non debuit ab eo describi.

ADDITIO. Scd'm sanctū Tho.j.ij.q.cvj. arti.j. in corpore qōnis.Lex noua principaliter est ipsa gratia spūsscti quæ dat̄ p fidē xp̄i fidelib9.Quæ qdē lex noua est indita hoī:nō solū indicans qd sit faciēdū,sed etiā adiuuās ad illud implēdū.Et hoc ,pbat p multas auctoritates sacræ scripturæ & dicta sctōꝝ.Vn̄ in scriptura euāgelij nō ɔtinent̄ nisi ea q̄ ptinēt ad grām spūsscti:vel sicut dispositiua q̄tū ad itellectū p fidē p quā dat̄ spūsscti gr̄a:vel fm affectū vt sunt ea q̄ ptinēt ad ɔtēpū mūdi per quā hō fit capax gr̄æ spūsscti:vel q̄tū ad vsum spūalis gr̄æ p opa virtutū:ad quæ multipl'r scriptura no.test.hoies exhortat̄:& sunt secūdaria i lege noua:de qb9 oportuit fideles xp̄i istrui v̄bis & scriptis.Et ideo lex noua principal'r est lex indita.s.gr̄a:secūdario aūt lex scripta.Vn̄ fm hoc ad qōnē motā p postil.dicēdū est: q lex noua.s.pricipalis nō solū nō debuit scribi a xp̄o:sed nec etiā potuit scribi. Gr̄a em̄ fm suā essentiā est quędam qualitas mentis C quæ nō est scriptibilis nec etiā ,pnūciabilis.Quantum v̄o ad secūdaria dicēdū q lex noua est lex scripta, vt dictū est.Et de hoc vide plenius in prædicta.q.ar.j.in corpore quæstionis.

REPLICA. In ca.viij.vbi mouet postil.q. Vtrum lex no. debuit dari a xp̄o in scriptis. Circa ei9 solutionem Bur.laborās:inter cętera dicit q lex no.pricipal'r est indita mēti.s.ip̄a gr̄a.igit̄ nō debuit a xp̄o scribi.Gr̄a em̄ cū sit q̄dā spūalis qualitas mētis,nō est scriptibilis.Sed fundamētū huius rōnis erroneū est:qa tollit a xp̄o oipotētiā,p ɔn̄s deitatē.Nā dicere christū aliqd nō posse:qd' tn̄ ɔdictionē nō includit:est tollere oipotētiā:sed q̄litatē spūalē exprimere signo sensibili,sicut v̄bo vel scripto:min9 icludit ɔdictionē q̄ patrē i voce,& sp̄m sct̄m i colūbæ spē sensibiliter exhibere:igit̄ hmōi q̄litatē spūalē sicut ē gr̄a scribere,& ,pnūciare sensibiliter nō ē xp̄o impossibile.Incautū igit̄ ē fundamētū illi9 rōnis p Bur.adductę.& a sancto Tho.recipit.j.ij. q.cvj.,put Burg.allegat.postil.igit̄ rationes potiores sunt.

GLO. ORDI.

☞ HAbuit quidem. Cap̄.IX. Hucusq; differētiā testamētorum ostēdit:& q veteri nouū supereminet & illud imutat. Nūc idē ostēdit ex ipsi9 tabernaculi schemate. b ¶Sanctū.Bed'.non spūale,sed. c ¶Sæculare.qa putabatur ab hoibus sanctū. Et vere habuit sanctū sæculare:qa tabernaculū primū & scd'm. Sciēdū est igit̄. Tabernaculū.xxx.cubitos habuisse in lōgitudine:& decē in latitudine,totidēq; in altitudine.Habebat autem velū ex quatuor preciosis colorib9 contextū,& quatuor deauratis colūnis appēsum qd' separabat inter.xx.& .x. cubitos, inter sancta quæ forinsec9 erāt,& sctāsctōꝝ interposita.Habebat em̄ sct̄m exteri9.xx.cubitos lōgitudinis,& sanctū interius.i.sct̄m
B sancti decē.Et vocat apl's illud primū tabernaculū,hoc aūt scd'm tabernaculū.In primo cādelabro pluraliter:qa licet vnū, septem habebat brachia.Erat em̄ in medio hastile a quo procedebāt brachia tria a dextera parte, & tria a sinistra. Mensa.i.altare post introitū. Et sup mēsam.xij.panes deo ,ppositi q erant de simila:& singulis sabbatis oēs mutabantur.Si v̄o ante sabbatū aliqs esset necessari9:nō poterat sumi,nisi alius statim loco ei9 substitueret̄. Et sup panes erat thus lucidū.Primū dr̄ sctā pro veneratiōe illi9 tp̄is.maxie qa significabat præsentē ecclesiā,q̄ est sctā. Scd'm dr̄ sancta sctōꝝ:qa in maiori veneratiōe erat:& qa significat supcœlestē ecclesiā, vbi nihil peccati. Arca erat de lignis sethim,habēs duos cubitos & dimidiū in lōgitudine,& vnū & dimidiū in latitudie,tātūdē i altitudine.Et i vnoq̄q; angulo aureū anulū:duos a dextris,& duos a sinistris:in qb9 assidue erāt vectes aurei ad portandū.Propitiatoriū est siue oraculū,tabula sup arcā eiusdē lōgitudinis & latitudinis.Sup quā stabāt cherubin in quā & sese continētia auersis vultib9 semp aspiciebāt.Hoc totum est parabola. Primū tabernaculū:præsens ecclesia in qua militam9 deo,anteq; veniat̄ ad cœlū. In qua cādelabra.i.xp̄s fulgēs virtute & sapiētia in medio fideliū q & ipsi candelabra aurea:qa sapiētia lucēt. Ipse xp̄s stipes q portat tria brachia a dextris,& tria a sinistris:qa ipse vitis in q̄ fundati sunt tres ordines:q tpe gr̄æ dextri.i.digniores ante gratiā sinistri. Hi sunt noe, daniel, & iob.i.rectores,cōtinentes,coniugati.Qui & in agro,& in lecto,& in molēdino esse,fm euāgeliū dicunt̄.Prima pars hastiliū erat quasi calami aurei:post cyphi:inde sphęrulę aureæ,tandē lilia.Calami sctī:q in humidis diuini fōtis nutriti sunt,& caui ad trāsfundēdū liquorē alijs.Ipsi cyphi,dum alijs ,ppināt qd' biberūt, sapiētiā.s.& sciam dei. Inde sphęrulæ.i.rotūdi & perfecti & mobiles:quos nihil detineat donec veniāt ad lilia æternæ iocūditatis:q nō habēt timoris angulum,nec elatiōis supciliū.Sup his ponebant̄ septē lucernæ,septē dona spūsscti:quę in xp̄o plenissime māserūt:& fidelib9 fm volūtatē ei9 distributa sunt.Mēsa ad ostiū scriptura diuina quę permanet:quæ intrātib9 ,pponit̄:quæ dū æterna gaudia:& quō ad ipsa perueniat̄,ostēdit:cibū vitæ suggerit.In ea panes mūdi.i.duodecim apl'i & eorꝝ vicarij:qui thus orationū deo offerūt:quorꝝ si qs morit̄:statim alius eius loco substituēd9 est. Sed in septima ætate oēs auferent̄. Scd'm post velū,ecclesia cœlestis:quæ velat̄ q̄diu hic viuimus. Thuribulū,christus igne charitatis plenus,interpellans semper pro nobis. Arca,xp̄s in quo oēs thesauri sapiētiæ & scientiæ abscōditi. Ex omni parte aurea:quia in cognitione & sermone & opere eius nō nisi pura veritas.Longitudo,perseuerantia doctrinæ

¶prope interitū: habuit tamen.
¶ostēdit q̄ necessari9 erat xp̄s:cū per hęc oia null9 itraret in cœlū.
a HAbuit † qdē & Cap̄.IX. a
a ¶testamentū. b ¶non veras sed pro modo. ¶carnales. c ¶carnalis.
b priūs iustificātiōes cultūræ:& sctm̄ b
a ¶quod ad tempus. ¶in figura huius secūdi.in quo quotidie ministrant sancti sacerdotes accēdētes lumen doctrinæ:& pascētes populū pane dei qui super mensam pręsto est a sabbato spei ad sabbatū speciei.
c d sæculare. Tabernaculū em̄ factū est d

tia doctrinę q̄ p vnū cubitū:& operatiōis q̄ p alterū cubitū designat̄:ad cuius pfectionē humanus intellectus imperfectus est:qd' signat dimidi9 cubitus.Latitudo pfectio charitatis: altitudo pfectio spei: ad quam nos dimidij.i. imperfecti sumus. Quatuor anuli:quatuor euāgelistæ perfecti:p quos portat̄ in quattuor mundi partes.Quib9 semp adhærent vectes aurei.i. p̄dicatores sapiētia fulgentes semp parati cōtra hostes.In arca vrna hn̄s māna.i. aia christi cōtinēs plenā sapiētiā: qua reficiūtur & angeli.Virga significat sacerdotalē ptātem xp̄i. Tabulę: q ipse dator legis. Propitiatoriū xp̄s q ,ppitiat̄ nobis. Duo cherubin oēs ordines cœli q in eo existūt:q inuicē dilectione ɔnexi sunt:q & si sapiētes:tn̄ eū obūbrant quantū in se est. In pri9 q̄tidie intrabant sacerdotes:qa hic quotidie se debēt fideles sacrificare,carnem suam cum vitijs & concupiscentijs mortificantes. Aliter enim ad cœlestē nō poterunt peruenire.Pontifex qui semel in anno in scd'o.i.sctōsctōrū introiuit cum sanguine xp̄s: Gal.5.d. q anno benignitatis semel in cœlū intrauit per sanguinē suum: quē ,p pctis hoim fudit.Iuxta parabolā munera & hostiæ offerūtur:qa & hæc etiam aliquid designant in instāti tēpore. d ¶Tabernaculum em̄ factum.Primū tabernernaculum intus habuit D ☞ altare

Al's † tn̄.

NICO. DE LYRA

HAbuit quidē.Postq̄ apl's ōndit dignitatē Ca.IX. sacerdotij xp̄i respectu sacerdotij veteris legis in gn̄ali:hic ɔn̄r declarat hoc idē applicādo magis in sp̄ali. Et diuidit̄ in duas partes:qa prio declarat ,ppositū secūdo ,pbat quoddā in suo ,pcessu suppositū.in pri.c. Diuisio. seq.ibi:Vmbrā hn̄s lex.Pria adhuc diuidit̄ in tres.qa primo tangit ea q̄ fuerāt circa ve.test.scd'o ostēdit eorū signatū,ibi.Hoc signante.tertio ex hoc arguit ad propositū ibi:Et iō no.test.Prima adhuc in duas.qa primo tāgit ea q̄ fuerūt in veteri lege in quodā generali.scd'o ōndit ea magis in speciali,ibi. Tabernaculū enim. Ad euidentiā primi cōsiderādū q oia q̄ sunt in no.& ve.te.ordinata sunt ad cultū diuinū.Ad talē v̄o cultū reddit̄ homo ineptus simpliciter p pctm̄,& apt9 p gratiā.fm qd v̄o p immūdiciā corpalē.Et iō sacra nouæ legis q̄ ɔferūt grām & auferūt pctm̄:reddūt hoiem simpl'r aptū:ad cultū diuinū.Illa aūt q̄ erāt in veteri lege, gratiā nō cōferebāt:sed tm̄ quasdā irregularitates seu imundicias corporales tollebant:,ppter quas ,phibebant̄ hoies accedere ad locū diuini cultus & cœtū fideliū:sicut erat tactus mortui,vel alicuius immūdi:ex qbus reddebat̄ hō ineptus ad accedendū ad locum cultus diuini. Talia autē auferebantur per sacramenta veteris legis:licet p ipsa gratia nō ɔferret̄: sicut diffusius declaratum est in prin.huius operis & hoc est qd' dr̄ hic. a ¶Habuit q.& prius.i.vetus te. b ¶Iustificationes culturæ.i.sacramēta auferentia diuini cult9 impedimēta modo prędicto:verūtn̄ iustificabāt fm qd.ideo subdit. c ¶Et sanctū sæcu.i. emūdationē corporalē.Quæ dicitur sęcularis:qa p̄sens sęculū in corpalibus cōsistit.Et qa sacramēta illa nō erāt duratura nisi ad tēp9. d ¶Tabernaculum enim.Hic ponit p̄dicta magis in speciali.Et diuiditur Diuisio. in duas:qa primo tāgit in speciali ea q̄ pertinent ad tabernaculi moysi dispositionē:secūdo ea q̄ ptinēt ad sacerdotum ministrationē,ibi.His v̄o.Ad intellectū primi cōsiderādū q tabernaculū

altare incēsi: ante fores sub diuo, altare holocaustor: vel qđ foris est significat vetus testa. & est figura figuræ, intus nouū. a ¶ Et arcam. Arca, caro xpi in qua māna diuinitatis: & tabulæ duorū testamentor:, & virga pro sacerdotio xpi. Vrna, ppis in quo xps panis de cœlo. ¶ Aug. Arca significat secretū dei. In arca iussa est poni lex & māna & virga aaron. In lege præcepta sunt: virga est ptās, māna gratia: qa nisi cū gra nō est ptās faciēdi præcepta. Sed qa lex a quouis nō impleť: desup est, ppitiatoriū. Ad hoc em opus est vt deus sit, ppiti⁹. Ideo sup: qa supexaltat mia iudicio. Duo cherubin pēnis obumbrāt. i. velādo honorāt: qa mysteria ista sunt. Inuicē se attēdūt: qa consonāt. Hæc em sunt duo testamēta. Vultus in ppitiatoriū: qa miam dei in qua est spes vel ꝑciliāt vel commēdāt. Vel cherubin. i. rōnalis creatura. Duo pro charitate. Pēnis, ppitiatoriū obūbrant: qa deo, nō sibi pēnas tribuūt. i. deū honorāt. Vult⁹ in ppitiatoriū: qa spes non est nisi in mia dei. Cherubin plenitudo sciæ. i. duo testamēta. Obūbrant: qa in eis latet xps. b ¶ Cherubin. Ambro. Plenitudo sciæ. Propitiatoriū super arcam xps: quia ipsi xpo a deo patre specialiter datum est, vt esset ppitiatio pro peccatis nostris. c ¶ In anno. Q. singulis annis intrabat: signi ficabat non venisse adhuc perfectionē.

Iaco. 2. c.

Non sine

NICO. DE LYRA

moysi sic erat dispositum. Parietes em erāt de qbusdā asserib⁹ cooptis auro, tectū vo tabernaculi erat qđā cortina quatuor coloribus depicta, altitudo tabernaculi erat decē cubitor:, & latitudo decē: lōgitudo vero eius. xxx. & erat qđā cortina interi⁹ diuidēs lōgitudine in partes inæquales: quia ex vna parte cortinæ erāt decē cubiti tm. & dicebat illa pars tabernaculi sctm̄ sctōr:. In alia em parte erāt. xx. cubiti: & dicebat illa pars sctā absolute vel etiā sctm̄. Et sic distinguebant duæ partes tabernaculi sicut in ecclesijs nr̄is chor⁹ & nauis: nisi q opposito modo erāt sitæ: qa chorus in ecclesijs nr̄is est versus orientē. in tabernaculo vo moysi sctm̄ sanctor: erat versus occidentē. ¶ Vlteri⁹ ꝑsiderādū q sanctū sanctor: erant tria arca testamēti, duo cherubin, & ppitiatoriū. Apls aūt addit quartū. s. q⁹ ibi erat thuribulū: qđ exponūt alīq dicētes per hoc intelligi altare incēsi. Sed hoc patet falsum p textū Exo. vlti. a. vbi dr̄ q altare incēsi erat in alia parte tabernaculi. Hoc etiā dicūt Iosephus & Hiero. Et ideo dicēdū q p. thuribulū nō intelligit aliud, nisi q ibi erat incēsoriū: in quo summ⁹ sacerdos intrās sctm̄ sctor: ponebat incēsum: vt nebula inde consurgēs impediret alios: aspectū q erant in alia pte tabernaculi: ne viderēt ea q erāt ītra sctm̄ sctōr:. Sił in alia pte tabernaculi q dicebat sctā, erāt tria mēsa, ppōnis in latere aq lonari: & cādelabrū aureū in latere australi: & altare thymiamatis in medio ītra diuidentē sanctū & sctm̄ sctor:. Prædictor: aūt assignat duplex ratio. vna ꝛalis, & alia mystica. Literalis est ista. Tabernaculū em istud erat ordinatū ad cultū veri dei creatoris totiꝰ mūdi in q sunt duæ partes. V na nobis iuisibilis: videlicet istud qđ est vltra cœlū sidereū vbi est hitatio spūaliū subst̄iarū. & hoc figurabat p illā partē tabernaculi q dicebat sctm̄ sctōr:. in q erāt cherubin repsen tātia ꝛgelicā naturā & arca testamēti clausa: ad designādū q rōnes eor: q fuīt in hoc ſculo visibili ptinēt clausę & nobis occultę in illo scto supiori: sicut & rōnes effectuū in causis artificiator: in artifice ptinent quodāmō clausę: & hoc p tria in arca ptēta. s. tabulas quę repsentāt sapiam qua dirigunt res hūanæ: & virga aaron qua designat ptās regiminis: p quā coercēt hoies a malis: & māna per qđ designat vita hūana: per, ppitiatoriū vo qđ erat quasi loc⁹ dei: & qa inde rādebat sūmo sacerdoti: per hoc designat ipse de⁹ gloriosus & sublimis, præsidēs oīb⁹ creaturis: & sic patet quō per sctm̄ sctor: designant ea q sunt supra cœlū sidereū nobis iuisibilia. Per

Taberna culū duplex ad duas partes mūdi

E

F

a ¶ candelabra sunt dona spūsancti q i ecclesia primū in quo erāt cādelābra & mēsa & a lucent. a ¶ panis præsto est: a sabbato spei vbi in christo a turbine sæculi tuti sum⁹ vsq; ad sabbatū speciei vbi spes implebit. b ¶ qa velo interposito diuidit primum a secundo.

ppōsitio panū quæ dicit sctā. Pōst ve- a ¶ erat. b ¶ significat cœlū intra qđ christus nos ster sacerdos intrauit: nō sine sanguine.

lamētū aūt secūdū tabernaculū quod a ¶ quo signat xps igne charitatis plen⁹. ¶ i quo dicit sctāsctor:, aureū hns thuribulū: offerunt oīones sctor:. a ¶ q cōtinebat testm. b ¶ in circumitu nō extra tantum, sed etiā intus.

& arcam testamēti circūtectam ex oīni a ¶ gomor. b ¶ in memoriam antiqui beneficij.

parte auro ꝺin qua vrnā aurea habēs g a ¶ qua significatur sacerdotalis potestas.

māna: & virgā aaron quæ frōduerat: & b ¶ in qb⁹ lex scripta fuit. b ¶ eam arcā. c ¶ duo

b tabulæ testamēti sup quæ erant chēru- k angeli. a ¶ glorioſe decorata. b ¶ alis connexis.

c ¶ tabulam quæ super arcam erat.

bin glōriæ obūmbrātia prōpitiatoriū: l a ¶ his & hmōi. b ¶ qa pauciora sufficiūt ad executionem nostrę demonstrationis.

dē qbus mōdo nō est dicendū per sin- m ¶ Sed hoc est dicēdū. ¶ tabernaculis. a ¶ quod

gula. His vero ita cōpositis in priōri g minus. i. minoris venerationis: & significabat pśentem ecclesiam. ¶ quotidie.

quidē tabernaculo semp introibāt sa- p a ¶ Ecce qđ supra sanctum ſculare dixit sæcularia sacrificia: quæ nihil ducunt ad perfectum.

cerdotes sacrificiōrū ōfficia cōsūman- q b ¶ intus incensum ponentes, extra sacrificia.

a ¶ introibat. ¶ iste ex pte significat eū q semel

c tes: in scđo aūt semel i anno sol⁹ pōn- r iugressus est cœlū. quem non mox sequimur.

NICO. DE LYRA

cistur sancta sanctorū &c. cīr. ex oīni par. au. Quia erat de lignis sethim opta auro intus & extra: vt habet Exo. xxv. g ¶ In qua vrna. aur. hab. man. fm q dicit Exo. xvi. h ¶ Et virga aaron quæ fron. fm q habet Nume. xvn. i ¶ Et tabulæ testamenti. ista erant inclusa in arca: vt prædictum est. k ¶ Sup quæ erant che. glo. i. gloriose facta: vel potius: quia erāt gloriş dei cui deser uiunt angeli per cherubin significatiua: vnde legit: l ¶ Obumbrantia propitiatorium. quod repsentabat locū diuinū vt dicebat sctā, erāt tria mēsa, ppōnis in latere aq lonari: & cādelabrū aureū in latere australi: & altare thymiamatis in medio ītra diuidentē sanctū & sctm̄ sctor:. Prædictor: aūt assignat duplex ratio. vna ꝛalis, & alia mystica. Literalis est ista. Tabernaculū em istud erat ordinatū ad cultū veri dei creatoris totiꝰ mūdi in q sunt duæ partes. V na nobis iuisibilis: videlicet istud qđ est vltra cœlū sidereū vbi est hitatio spūaliū subst̄iarū. & hoc figurabat p illā partē tabernaculi q dicebat sctm̄ sctōr:. in q erāt cherubin repsentātia ꝛgelicā naturā & arca testamēti clausa: ad designādū q rōnes eor: q fuīt in hoc ſculo visibili ptinēt clausę & nobis occultę in illo scto supiori: sicut & rōnes effectuū in causis artificiator: in artifice ptinent quodāmō clausę: & hoc p tria in arca ptēta. s. tabulas quę repsentāt sapiam qua dirigunt res hūanæ: & virga aaron qua designat ptās regiminis: p quā coercēt hoies a malis: & māna per qđ designat vita hūana: per, ppitiatoriū vo qđ erat quasi loc⁹ dei: & qa inde rādebat sūmo sacerdoti: per hoc designat ipse de⁹ gloriosus & sublimis, præsidēs oīb⁹ creaturis: & sic patet quō per sctm̄ sctor: designant ea q sunt supra cœlū sidereū nobis iuisibilia. Per aliā vo partē tabernaculi q dicebat sctm̄ absolute: designabat alia pars mūdi. p tectū em tabernaculi: qđ erat qđā cortina varijs coloribus distincta, designabat cœlū sidereū, varijs stellis ornatū: p cādelabrū in quo erant septē lucernæ: designabātur orbes septē planetarū: propter hoc erat positū in parte australi: qa cursus planetarū in hemiperio nō semper est ad austrū. p mēsam vo panū erāt panes suppositi: & designabant ele mēta ex qbus cōstituit & nutrit hoim vita: qa ex eis dē sumus & nutrimur: vt dr̄. ij. de gnatiōe. Designabat etiam illa mēsa q illi q in altari deseruiebāt creatori vniuersæ creaturæ: de altario debēt viuere. Rō aūt allegorica p dictorū est: qa p illā partē tabernaculi q dicebatur sctā: designabat vetus testamētū: in quo veritas diuinorū erat latēs sup velaminib⁹ figurarū: sicut aspect⁹ eorum q erāt intra sctm̄ sctōr:. erat intercluſus p cortinā mediā inter vtrāq; tabernaculi partē q dicebatur sctm̄ sctōr:. in qua erāt illa q repsentabant spūalia & diuina, vt dictū est: significabat nouū testamētū: in quo reuelata est veritas diuinorū: ꝑpter qđ in passione dñi in cōsummatū est nouū testm̄: scissa fuit illa cortina q phibebat aspectū eor: qui hieremiæ supra tetigit, præstari dicit & salutē. Q. Hæc pdicta legalia non possunt facere perfectū. Sed xps assistens &c. h ¶ Peramplius. Christ⁹ introiuit tabernaculū noīe signi. i. ita bernaculi: designat signatū. i. cœlū perampli⁹: qa plures capit q̄ terrenū illud: & perfectiꝰ, qa ibi pfecta beatitudo. Vel per tabernaculū. i. per carnem: quæ nō semine viri cōcepta. & formata est assistēs patri &c. ¶ Aug. ita vt per tabernaculū accipiatur xpi caro quā. p nobis obtulit: in qua & diabolū expugnauit. Est em xps rex & sacerdos. Rex expugnauit pro nobis. Sacerdos obtulit se. p nobis. Q̄n. p nobis pugnauit q̄si vi⁹ est: imo vt tūc vicit. Crucifix⁹ ē em: & de cruce in qua erat fixus diabolū occidit, & inde rex noster. Sacerdos aūt qđ. p nobis obtulit. Vnde qa nihil mūdū inuenit in hoib⁹ qđ offerret pro eis: seipm obtulit. Ecce mūda & fœlix & ꝑfecta victima. Carnē ei de vtero virgis accepit: vt mūda offerret. p imūdis. i ¶ In sctā. Exponit qđ dixerit. Tabernaculū nō manufactū: i. ctāsctor:, id est cœleſtia. k ¶ Sí em sanguis hyrcorum & c. Q. per xpm potuerit esse redēptio a minori. ꝑbat: qa per illa

NICO. DE LYRA

rent ea quæ erant intra sctāsctor:. & dispōnerēt leuitarū onera. aſs aūt nō legit intrasse aliqs, nisi summ⁹ sacerdos in festo expiationis. ad offerendū ibi corā ꝑpitiatorio de sanguine hostiæ immolatæ pro pctō ppli & pro pctō ꝑprio. & hoc est qđ dicitur: nō sine san. &c. hoc fi. Hic ostēdit qd signabāt prędicta. & primo qntū ad ve. testm. fcđo qntū ad nouū, ibi: Christus assistēs. In prima parte dicit sic. b ¶ Hoc significāte spūsctō: nōdū ꝑpa. cīle sctor:. qa, sicut dictū est, p hoc q nō patebat accessus sanctorū ad ve. testm. fcđo qntū ad nouū, ibi: Christus assistēs. In prima parte dicit sic. b ¶ Hoc significāte spūsctō: nōdū ꝑpatā

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ illa legalia fiebat mundatio corporalis. a ¶ Hircorum. Hircus xp̄m significat, per similitudinē carnis peccati. Taurus: q̄a duorū testamentorū cornib⁹ vētilat inimicos. b ¶ Cinis vitulæ &c. De iuuēca rufa, cui⁹ cinerē ad aquā aspersionis eorūq; mūdationē qui mortuū tetigerint, pficere lex mādauit, nō est tacendū. Euidētissimū em̄ in ea nouū testamētū præfiguratur.

Nu.19.a. Leui.4.a

De hac dicit̄ in libro Nume. dn̄m dixisse moysi. Loquere filijs israel. Et accipiant a te iuuēcā rufam sine vitio: quæ nō habet in se vitiū. & nō est positū sup eam iugū. Et dabis eā ad eleazar sacerdotē: & eijciēt eā extra castra in locū mūdū: & occident eā in cōspectu ei⁹. Et accipiet eleazar sanguinē eius: & asperget cōtra faciē testimonij septies: & cremabūt ea in cōspectu eius: & pellis eius cū carne, & sanguis cū stercore cōburetur. Et accipiet sacerdos lignum cedrinū, & hysopū, & coccinū: & mittet in mediū cōbustionis iuuēcę: & cōgregabit hō mūdus cinerē iuuēcæ & ponet extra castra in locū mūdū: & erit filijs israel & proselytis legitimū sempiternū vel æternū. Ex isto cinere fiebat aq̄ aspersionis vnde mūdabāt̄ a ɔtactu mortuoꝝ. Ait em̄ sic. Oīs aīa quæ tetigerit mortuū: immūda erit septē dieb⁹. Hic purificabit̄ die tertio & septimo: & mūdus erit. Si vo nō purificatus fuerit, nō erit mūdus. Oīs enim qui tetigerit mortuū & mortuus fuerit nō purificat⁹, tabernaculū dn̄i polluit: & exterminet̄ aīa illa ex israel. Item ait. Et accipiēs hysopū tinget in aqua vir mundus: & asperget super domū, & sup vasa, & super aīas.

Mystice. Iuuēca rufa figura nouæ legis.

¶ Vitula fœminea, caro xp̄i infirma. Rufa, passione cruenta. Hāc accipiunt a moyse qui est figura legis: q̄a ſm legē visi sunt occidere xp̄m: q̄a ſm ipsos sabbatū soluebat: & obseruationes legitimas pphanabat. Sine vitio est iuuenca: quia immunis a peccatis caro xp̄i.

Mat.12.a F

Ad cōfirmationē aūt repetit dicēs quę nō habet se vitiū. Vel ad determinationē. s. q̄ etsi in alijs qui sunt mēbra eius habeat vitiū: in se tn̄ nō habet. Et nō est positū sup eam iugum: quia nō est subiugatus iniquitati: immo & subiugatos inueniens liberauit: & eorū vincula dirupit: & potestatē ponendi animam, & iterum sumendi habuit.

Ioh.10.d.

Non ad aaron, sed ad eleazar data dicitur: quia nō ad tempus quod tunc erat ad posteros illi⁹ sacerdotij dn̄i passio erat peruētura. Eiecta est extra castra: sic & dn̄s extra ciuitatē eiectus est. Et eiecta est in locū mundum: quia dn̄s nō habuit causam malā. Occisa est in cōspectu eleazar: sic occisa est caro christi in cōspectu eoꝝ qui vēturi erant in nouo testamēto dn̄i sacerdotes. Eius sanguinē aspersit cōtra faciē testimonij septies: q̄a xp̄s ſm scripturas fudit sanguinē in remissionē peccatoꝝ. Ideo ɔtra faciem testimonij: q̄a nō aliter declaratū est q̄ fuerat diuino testimonio prænūciatū.

Eph.1.b.

Ideo septies: quia ipse numerus ad mundiciā pertinet spūalem. Extra castra hierusalē iussa est cremari. Cremari ſm græcos a suspensione dicit̄: q̄a ignis sursum mouet̄: & in eū cōuertit̄ qd' cremat̄: qd' est signū resurrectionis. In cōspectu eleazar cremata dr̄: quia illis apparuit resurrectio christi, q̄ futuri erāt regale sacerdotiū.

1.Pe.2.b. Ps̄.21.b.

Pellis eius cū carne & sanguine & stercore cōbusta dr̄: q̄a nō solū substātia mortalis corporis xp̄i: quæ pelle, carnib⁹ & sanguine intimata est: sed etiā cōtumelia & abiectio plæbis (quæ noīe stercoris significat̄) conuersa est in gloriā: quā cōbustionis flāma significat. In mediū cōbustionis mittit sacerdos lignū cedrinū, hysopū & coccinū. Lignū cedrinū est spes quæ in supnis firmiter habitat. Hysopus fides: quę cū sit hūilis: radicib⁹ hæret in petra. Coccinū charitas: q̄a feruorē spūs igneo calore testat̄. Hæc tria debēt mitti in mediū cōbustionis. i. in resurrectionē xp̄i: vt cū illo abscōdita sit vita nostra. Cinis. i. reliquiæ cōbustionis: fama est quæ secuta est passionē & resurrectionē. Hunc cinerē hō mūdus cōgregabat: & in locū mūdū extra reponebat: q̄a hæc fama apud eos maxime claruit q̄ nō erāt de cōsortio iudæoꝝ & erāt mūdi ab interfectione xp̄i, & extra celebrationē iudaicæ ɔsuetudinis. Ex isto cinere fit aqua aspersiōis per quā significat̄ baptism⁹: vnde mūdabant̄ hoīes a ɔtactu mortuoꝝ: q̄a ab iniq̄tate p baptismū xp̄i. Illa aq̄ tam pselyti q̄ gentiles vel iudæi mūdabant̄: q̄a baptism⁹ iudæis & gētibus pdest. Hysopo qui fidem significat, illa aspergebatur: quia fide mūdāt corda: & sine fide non prodest baptismus. A viro mūdo hoc fiebat: quia vere mundi debent esse ministri ecclesiæ, qui portāt psonā dn̄i. c ¶ Ad emūda. car. i. vt caro emundata sit propter legis præceptū: sed in christo est perfectio. d ¶ Obtulit semet. Et medi⁹ inter deū & hoīes dator est noui test. quasi pōtifex nobis est & dator legis nouæ. e ¶ Immaculatum. Alius sanguis nō immaculatus. f ¶ Ab operibus mor. Ambro. id est pc̄tis: quæ qui tangit inquinat̄: sicut q̄ tāgebat mortuum, coinquinabat̄, nec intrat in cœlū, sicut nec ille in tēplū. g ¶ Viuēti. Nemo ergo ei pōt seruire q̄ mortua opera habet. ¶ Amb. Quę morserat necessaria in redemptione nō mō gentiliū, sed & eaꝝ p̄uaricationū quas lex faciebat, nō soluebat. Tantū fuit pc̄m nr̄m: vt saluari nō possemus, nisi vnigenitus dei p nobis moreret̄ debitorib⁹ mortis: sed sic fecit nos dignos testamenti & promissæ hæreditatis: & ita testamētum factum firmū. h ¶ Intercedente. Inter vetus testamentum & nouū: in quibus non solū sacramenta diuisa sunt, sed & promissa: distinctio est passio xp̄i: in cui⁹ morte cōstat terrena nō pmitti sed æterna. In morte em̄ vnigeniti necesse est magna separi. ☞ Vbi enim

a sanguis hircorum & taurorum & a
¶ q̄ significat memoriam passionis christi.
a ¶ contactu mortuorum.
b cinis vitulæ aspersus inquinātos b
a ¶ a corpali macula leprę. ¶ a pc̄tō mūdat: valens ad emūdationē carnis quę a pœna legis liberat. b ¶ nō animæ.
c sanctificāt ad emūdationē cārnis:
¶ & si hoc est.
† quanto magis sanguis xp̄i q̄ per c
¶ Obtulit p spiritū oīa dictantē. Vel immaculatum per spiritū: de quo concæptus immunis fuit a peccato.
d e spm̄ sc̄tm̄ imaculatū obtulit semet-
a ¶ non carnem tm̄.
ipsum deo, emūdauit cōsciētiam
a ¶ Duo facit sanguis xp̄i: a pc̄tō mūdat: & restituta libertate facit seruire deo q̄ dat viuere q̄ est vita ex se viuens. b ¶ .i. peccatis.
f nostrā āb opib⁹ mōrtuis ad seruiē- d
a ¶ sine quo nec quæ de⁹ nos opari vellet, nec quæ speramus sciremus.
g dū deo viuēti? Et ideo nōui testa- f g
a ¶ noui tēsta. dator est ideo: vt vocati accipiant hæreditatē: & hoc morte interueniēte sine qua lex non iuuaret. b ¶ eius. ¶ christi.
h mēti mediator est: ūt mōrte inter- g
¶ interueniente inter dispositionē & completionem.
cedēte in redēptionē earū præuari h
cationū quæ erant sub priore testa
a ¶ a deo.
mēto, repromissionē āccipiāt qui i k
a ¶ ab æterno electi. b ¶ .i. æternā hæreditatem frequenter promissam.
vōcati sunt ætērnæ hæreditatis.

NICO. DE LYRA

✠ virtutis: sed p̄dicta veteris legis tollebant immūdiciā copalē cō tractā ex tactu alicuius immūdi, & a diuino cultu impedientem: vt patet Nu. xix. Ergo multo fortius sanguis christi mūdat aiam: & reddit eā aptā ad salutē æternā & hoc est qd' dr̄. Si eīn sanguis hir. & tau. hoc fiebat in festo expiatiōis. a ¶ Et cinis vitulæ asper. q̄a in aqua lustrationis qua debebant immundi aspergi, ponebantur cineres vitulæ combustæ: & dicit̄ Nume. xix. b ¶ Inquinatos sanctificat ad emūdationem carnis. quia animam mundare non poterat. c ¶ Quanto magis sanguis christi & c. emunda. conscientiā no. ab ope. mor. i. peccatis: quæ mortificant animam morte culpæ & morte gehennæ. d ¶ Ad seruiendū deo vi. Hoc dicit ad differentiam illorum qui putantur dij sed sunt mortui: vt iupiter, hercules & huiusmodi. Tangit autem tria per quæ sanguis xp̄i habet efficaciam ad p̄dicta. Primū est ipse offerens. s. xp̄s: cui⁹ meritū est efficaciæ infinitæ, propter ɔiūctionē ad diuinitatē. & hoc tāgit cū dr̄ Semetipsum obtulit. Secūdū est munus oblatū, qd' fuit sanctissimum. ideo dicitur. Immaculatum. Tertiū est mod⁹ offerendi: q̄ processit ex maxima charitate: qd' notatur cū dicit: Per spiritum sanctum. Cui autem facta sit talis oblatio, ostenditur cū dicitur. e ¶ Deo. s. patri. f ¶ Et ideo noui testamenti. Hic cōsequēter ex p̄dictis q̄ pertinēt ad ve. test. & expositione eorū arguit ad principale intentum. s. q̄ no. test. sit excellentius & efficaci⁹ veteri. Et diuiditur in duas partes: quia primo facit qd' dictum est secundo probat quoddam suppositum in sua ratione, ibi: Vbi enim testamentum est. Circa primū considerandū: q̄ immediate p̄dixit q̄ christ⁹ p propriū sanguinem inrtauit cœlū: & sic inuenit nostrā redemptionē æternam. Hoc autem nō poterat fieri in veteri testamento. Ex quo sequitur & illud testamentū factū est per xp̄m: & p cōsequens debet dici nouum testamentum: quia illud qd' cōcluditur præcedens, dicitur nouum respectu illius. & hoc est qd' dicit apostolus. Et ideo noui testamenti mediator est. scilicet ipse christus: per quem autem modum fit mediator subdit. g ¶ Vt morte intercedente. Id est christi morte interueniente, per quam eius testamentum est confirmatum. h ¶ In redemptionē carū præuari. quæ erant sub priori testamento. id est quas ve. test. non poterat auferre, sed per mortem christi sunt ablatæ. i ¶ Repromissionem æternæ hæredita. accip. per efficaciam passiōis. k ¶ Qui vocati sunt. ad participādū per verā fidē & sacramentorū nouę legis susceptionē. & sic patet q̄ no. test. est efficaci⁹ veteri q̄a mūdat animā & ɔfert gloriam, ve. aūt te. tm̄ exteri⁹ mun- ✠ dabat

Diuisio.

A ☞ a ¶ Vbi enim. dixit: xp̄s est dator no. test. morte intercedēte: nunc q̄ pro cōfirmatione eius oportuerat mori, pbat cōsuetudine humanæ legis. Vbi enim te. Sicut ergo testm̄ morte testatoris confirmat̄, sic & xp̄s in assertione eorū quæ testabat̄ voluit mori: ne q̄s de eis dubitaret: nec aliter poterat nobis esse vita. Morte euangeliū in nobis ɔfirmauit: vt q̄a pro nobis mortu⁹ est præcepta ei⁹ diligam⁹ & in auctoritate habeam⁹: & p mortē gratiā nobis impetrauit qua complere possimus. b ¶ Lecto em̄. Sicut ergo moyses sanguinem p̄dictorū aīaliū accæpit: vt eo aspergeret & mūdaret prædicta. Sic nr̄ moyses xp̄s data noua lege: suū sanguinē q̄ vitulus ppter virtutē crucis, cui⁹ cornib⁹ impios vētilauit: & hirc⁹ pro similitudine carnis pc̄ti: & q̄a hostia p pc̄tō egressum cū aqua de suo latere ad hoc op⁹ accępit: per aquā baptisma sc̄tificās, p̄cio sanguis nō redimēs.

Iob.19.f. Mystice.

Cū lana coccinea q̄ ignei coloris est: & hysopo. Lana em̄ significat ignē dilectiōis xp̄i: hysop⁹ q̄ valet ɔ tumorē pulmonis, hūilitatē xp̄i significat q̄ p feruorē dilectiōis & hūilitatē pro nr̄a redēptione sanguinē suū fudit. Eo sanguine librū. i. euāgeliū sc̄tificauit. i. cōfirmauit: & pp̄l'm fideliū abluit, di. Hic ē sanguis noui testamēti cōfirmator, qd' mādauit de⁹ ad vos.

Mat.26.c

Aspersit tabernaculū. i. ecclesiā. Oīa vasa ministerij: q̄a oēs doctores eccl'iæ in q̄b⁹ ɔtinent̄ mysteria sua. Et sanguīe redemit: & redēptis spm̄ sapię & sc̄ię tribuit: & oīa mūdant̄ p sanguinē xp̄i: & sine eo nulli⁹ pc̄ti fit remissio. Pōt etiā p p̄dicta pp̄l's dei significari. Ipse em̄ liber est tabernaculū: vasa q̄ spūalr̄ mūdant̄ sanguīe merso in remissionē pc̄toꝝ. Ingt em̄ alibi. Qui pro multis effundet̄. hi em̄ sunt pp̄l's dei. i. electi. c ¶ Lana. Charitas xp̄i est nobis lana: de qua vestē faciam⁹.

B

d ¶ Hic san. Ecce q̄ pprie p̄dicit moyses vba, qb⁹ vsus est xp̄s in cœna: q̄n corp⁹ & sanguinē suū discipulis tradidit. e ¶ Et sine san. & c. Hęc determinatio ideo apponit̄: q̄a per aquā aspsionis q̄ fiebat de cinere vitulæ rufæ, fiebat remissio pc̄toꝝ aliq̄n, q̄n nō effundebat̄ sanguis: sed tn̄ effusus erat in imolatione vitulæ. In illis autē sacrificijs q̄uis magis ea p uerso pp̄lo fuerint congruēter imposita, q̄ deo desiderāti oblata: figura tn̄ veritatis fuerūt q̄ xp̄s est: cui⁹ sanguine redēpti & mūdati sum⁹: q̄a vera emūdatio & dei ppiciatio nobis sine sanguīe nulla est. f ¶ Ipsa aūt cœ. Christ⁹ q̄ in q̄busdam significat⁹ est: nō idiguit mūdari, sed oēs sui: sed tn̄ signa eius q̄ in tabernaculo vsum ministratiōis p̄stabāt sanguīe mūdata sunt. g ¶ Non em̄ in ma. Exponit meliores hostias q̄ est vna. i. xp̄s. Vsus loquēdi sic vellet & approbaret scriptū esse. In manufactis sc̄tis exemplarib⁹ verorū. Vel, in manufacta sc̄tā exēplaria verorū: quæ lr̄a in codicib⁹ gręcis repit̄. Non em̄ in ma. Probat q̄ xp̄s mūdauit cœlestia. i. hoīes suo sanguine mūdatos: fecit cœlestes, cœlestium participes. Nam iste per hostiam ☞ suam

a ¶ morte itercedēte: q̄a vbicūq;. b ¶ poterāt ifirmi ex eo q̄ mortu⁹ est xp̄s nō credere pmissionē. & iō pbat hoc hūana ɔsuetudie.
a † Vbi enim testm̄ est: mōrs nēcesse a
a ¶ iteruenīat aū cōfirmationē. b ¶ sic & no. te. i. pmissio ęternę vitę et doctria euāgelica.
est intērcedat testatoris. Tēstamē-
¶ id est p mortem testatorū.
tum enim in mortuis confirmatū
a ¶ si nō interuenit mors testatoris. b ¶ pōt enim mutare si vult. ¶ .i. q̄diu.
est. Aliōgn nōndū valet: dum viuit
a ¶ q̄a oē testamentū morte firmat̄. ¶ & hoc in signū futuri: qd' sanguine christi.
qui testatus est. Vnde nēc primum b
a ¶ confirmatum est.
quidē sine sanguine dēdicatū est. c
a ¶ n̄ sine sāguie. b ¶ pri⁹ oīvt totū ɔfirmaret.
b Lēcto enim ōmni mandato legis d
a moyse vniuerso pplo: accipiens e
¶ simul aqua & sanguis: q̄a nr̄m baptisma ibi figuratum, est passio christi.
sanguinē vitulorū & hircorū cum
a ¶ q̄ significat mūdationē futurorū cū aq̄ baptismi. b ¶ de quib⁹ aspersoriū facit.
c aqūa & lāna coccinea & hysopo:
ipsum quoq; librū & omnē pp̄l'm f g
d aspersit dicēs: † Hic sanguis testa- h
¶ .i. ad confirmandū testamentum.
menti quod mādauit ad vos de⁹.
a ¶ sicut librū. b ¶ tēplū dei sc̄tm̄ ē qd' e. vos
Etiām tābernaculū & omnia vasa i k
¶ habentes officia.
ministerii sanguīe similiter asper- l
a ¶ q̄a q̄dā vasa sola aq̄ baptizabāt̄: sed ī nob
sit. Et omnia penē in sanguine ſm m
nihil sine sanguīe xp̄i mūdat̄ iteri⁹. a ¶ q̄cq̄d
e legem mundantur: ēt sine sangui- n
de alijs. a ¶ i aliq̄ sacrificio facta. b ¶ pc̄toꝝ.
nis ēffusione non fit remissiō. Ne- o
a ¶ q̄n q̄dē moyses ita p̄cępit, & lex ita p̄cipit. b ¶ figuras. c ¶ eccl'ię q̄ ad cœlū ducit̄. ¶ nr̄a
cesse est ergo exēplāria q̄dē cœlē-
ɔuersatio i cœlis ē. a ¶ p̄dictis. b ¶ corpal'r.
c ¶ eccl'ia. s. ¶ significata. d ¶ sed in terra.
f stiū his mundāri. Ipsā aūt cœlestiā p
a ¶ xp̄s & oēs illę hostię: q̄a ī oīb⁹ significat⁹.
g mēliorib⁹ hostiis q̄ istis. Nō em̄ in q

NICO. DE LYRA

✠ dabat: & temporalē hæreditatē pmittebat. a ¶ Vbi em̄ te. Hic pbat qd' supposuit. s. q̄ test. no. sit cōfirmatū per mortē xp̄i: & hoc pbat dupl'r. primo per legē humanā. scd'o per legē diuinā, ibi: Vn̄ nec primū. Circa primū ɔsiderādū q̄ ſm leges humanas, ciuiles, & canonicas: testm̄ nō habet robur q̄diu viuit testator: q̄a tunc pōt semp mutari, cū sit vltima volūtas vitæ p̄sentis: sed in morte ɔfirmat̄. Ita similiter no. test. qd' est pprie testm̄ xp̄i: in sua morte fuit roboratū. ppter hoc tunc dixit. Cōsummatū est: vt habetur Iohan. xix. & hoc est quod dicitur hic. Vbi enim testm̄ est: mors necesse est intercedat. id est interueniat. testatoris & c. et patet litera. b ¶ Vnde nec primū. Hic pbat idē per legē diuinā. in qua pbatione primo ponit no. te. cōueniētiā cū veteri. secūdo eorū differētiā, ibi. Necesse est ergo. Circa primū sciēdum q̄ ve. te. qd' fuit figura noui: fuit cōfirmatū p aspersionē sanguinis: vt habetur Exo. xxiiij. Et sic patet p legē diuinā: q̄ te. no. p effusionē sanguinis debuit cōfirmari: vt figuratū correspōderet figuræ. & hoc est quod dr̄. Vnde nec primū quidē. id est ve. te. qd' fuit primum. c ¶ Dedicatum est. i. cōfirmatum sine sanguine. d ¶ Lecto enim omni mandato legis a moyse vniuerso populo. Hoc habetur Exod. xxiiij. vbi dr̄ q̄ pp̄l's testamentū recępit & obligauit se ad obediendū. & tūc moyses ad confirmationē huius aspersit sanguinē. & hoc est qd' dr̄: e ¶ Accipiēs sanguinem vitulorum & hyrcorum cū aqua & lana & coccinea & hysopo. Sed cōtra hoc posset aliquis dicere: quia Exo. xxiiij. non fit mentio nisi de sanguine vitulorum. Dicēdū q̄ apl's fuit instructus ī lege: & ex vsu & cōsuetudine sciebat qualiter talia fiebant. s. per mixtionē sanguinis hirci & aquæ: vt sanguis esset clarior: lana vero coccinea, & hysopus erāt ibi q̄si aspersoriū ad sanguinē aspergendū. Et ppter hoc moyses tacuit ista. q̄a nō erant principalia: tamē credendū est apostolo q̄ fuerit ita vt describit. Non enim omīa in Exo. sunt scripta. Sequitur. f ¶ Ipsum quoq; librū. scilicet legis. g ¶ Et oēm po. qui legem suscæperat. h ¶ Aspersit dicens. Hic est sanguis testamēti. id est confirmatiuus testamenti. quod mandauit ad vos deus. i ¶ Etiam tabernacu. non aspersit tunc tabernaculū: quia non dū erat: sed postea illud sanguine aspersit quando illud cōsecrauit. k ¶ Et omnia va. ministerij. q̄bus vtebantur in tabernaculo moysi. l ¶ Sanguine sil'r asp. id est per aspsionē sanguinis. m ¶ Scd'm legem mundantur. Dicit pene quia aliqua mūdabant̄ per ignē. s. illa quæ poterant ignē sustinere: vt habetur Nu. xxxi. d. Expiatio tn̄ p pc̄tō nō fiebat sine effusione sanguinis. & hoc est qd' dr̄. n ¶ Et sine sanguinis effusione non fit remissio. quia animalia sacrificabantur p peccatis quorū effundebat̄ sanguis: in signū qd' per effusionē sanguinis christi fienda erat remissio peccatorū: quæ non poterat sanguine aialium fieri, sed tm̄ significari. o ¶ Necesse est ergo. Posita cōueniētia noui & vete. test. quantum ad confirmationem & emundationem: hic cōsequenter ponit differentiam: ostendendo prio q̄ emūdatio noui test. sit melior. scd'o q̄ ē pfectior, ibi: Neq; vt sæpe. Circa primā partē dicit sic: Necesse est ergo exemplaria quidem cœlestium his mundari. i. tabernaculū veteris testamēti: quod fuit quodāmodo exemplar cœlestium: vt declaratū est. viij. cap. debuit mundari talibus hostijs quæ fiebant de animalibus brutis. p ¶ Ipsa autem cœlestia melioribus hostijs quā istis. supple debuerunt mūdari. Et ideo mūdati sunt sanguine christi. Sed diceres: quomodo intelligunt̄ mūdari cœlestia vbi nulla sit macula: Dicendū est q̄ sicut dicebat̄ emūdari tabernaculū: nō q̄a haberet in se aliquā maculā seu immundiciā: sed q̄a tollebantur quædam irregularitates, quibus impediebantur homines accedere ad sanctuarium, ita dicuntur mūdari cœlestia p christi sanguinem & per sacramenta nouæ legis ex eodem sanguine habentia efficaciam, inquātum purgant peccata, quæ impediūt ab ingressu cœlestium. Et ideo dicit hostijs in plurali. Quia licet sanguis christi sit vna hostia: tamē eius efficacia nobis communicatur p varia nouæ legis sacramenta. Et q̄ tabernaculum sanguine christi mundatum sit melius tabernaculo moysi, declarat, dicens. q ¶ Non enim in manufacta sancta iesus introiuit exemplaria verorum. Quale fuit tabernaculum moysi ab homine factū qd' fuit figura tabernaculi cœlestis, vt p̄dictū est. iō subdit

C †gal. 3. b
De cele. mis. c. cū marthæ. ver. testamentum
†Exodi 24.b.
D
Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ suam intrauit in cœlum pro nobis:& ita constat ꝙ sequemur.In cœlum:nam in manufactis.Cur non? Quia illa nõ sunt vera sancta,sed sunt exemplaria.i.figuræ verorũ:& verus sacerdos nõ in vmbratilia,sed in vera intrare debuit.Intuere quantæ differẽtiæ sunt inter vetus & nouum.Pro exemplari.i.tẽplo qđ ibi erat,est hic cœlũ.Differt etiã magnus sacerdos q assistit vultui dei semper viuus ad interpellandum pro nobis.Ibi sæpe offerebat, hic semel:ibi in sanguine alieno,hic proprio:idẽ ergo sacerdos & hostia. a ¶Neq; vt sæpe offe. Probauit ꝙ xp̃s per hostiam suã cœlestia mũdauit:modo ꝓbat ꝙ melioribꝰ hostiis.i.pro sua hostia fuit dignior & efficacior oibꝰ aliis:qa illæ sæpe iteratæ sine cõsummatione:hæc semel oblata ad patriã reducit. b ¶Alioquin oportet. Si semel oblatus non sufficeret oim in se credentiũ pctã exhaurire:oportuisset eũ pati sępius ab origine mũdi:qđ ne fieret,semel passus est in cõsũmatione sæculorũ. c ¶In cõsummatione sæculorum.i.in vltima ætate in qua sunt oia adimpleta quæ ante impfecta.& ideo nõ opꝰ fuit vt incipet pati ab origine mũdi. d ¶Et quẽadmodũ.Lex naturalis etiam ostẽdit quod per incõueniẽs probatũ est. e ¶Semel.Non potest ampliꝰ mori:sed nec indigemus.Nõ est intelligendũ ꝙ aliqua peccati sui necessitate oblatus sit,etiã semel:immo sola voluntate.Verũ vt hõ semel mortuus necessitate & iure naturæ amplius nõ morit:sic & xp̃s eodẽ iure semel oblatꝰ,nõ põt ampliꝰ mori. f ¶Post hoc autem iu.Post semel mori restat iudiciũ:in quo accipiãt fm ꝙ meruerũt:nõ restat vt iterũ surgãt & iterũ moriantur. g ¶Sine peccato.Si nec in die irę hostia: multominꝰ in aliis tpibus.Vel,Sine peccato.i.sine similitudine carnis peccati, F sed potius in carne gloriosa.Vel,tunc nõ erit hostia,sed iusticia in remunerãdo vel damnando.

manufacta sancta iesus introiuit
¶quæ sunt. a ¶per illa significatũ.
exemplaria verorũ: sed in ipsũm a
a ¶vt ꝓ nobis interpellat,& post se trahat. b ¶post cõsummationẽ. c ¶præsentiæ.
cœlũ: vt appåreat nũnc vũltui dei b
a ¶Nũc apparet vultui:nõ ita vt sępe offerat semetipsum,& sępe patiatur i cruce:quia sufficit oibꝰ semel oblatꝰ:& nõ opꝰ est ꝓ singulas gñationes iterari ꝙ si his nõ sufficeret: nec antiqs qui similiter erant redimendi.
a pro nobis.Neq; vt sæpe offerãt se c
metipm: quẽadmodũ põtifex itrat d e
in sctã ꝑ singulos annos i sanguie
¶christꝰ in suo. a ¶nõ sępe.¶si oportet eũ sæpe se offerre. b ¶quod nõ fuit opꝰ.
b alieno.Aliõgn †oportet eũ frequẽ f
a ¶incipiendo a principio mundi. b ¶sępe
ter pati åb origine mũdi.Nũnc aũt g
sed semel:quod nũc cõstat ꝑ inconueniens.
c semel in cõsũmatiõe sæculorũ †ad h i
a ¶vt iã nõ dominetur in nobis:qđ nulla alia hostia potuit. b ¶non sæpe sed semel
destitũtionẽ pcti ꝑ hõstiã †suã ap
oblata.¶patri. a ¶itẽ ꝑ hoc probat semel pati. b ¶lege naturę.
d paruit. Et quẽadmodũ stãtutũ est k
a ¶restat. b ¶vt iudicentur fm merita.
e hoibꝰ semel mori:põst hoc aũt iũ l f
a ¶eadẽ necessitate & iure naturę. b ¶aliter miserabilior esset omnibus hominibus.
diciũ: †sic ẽt christꝰ semẽl oblatus m
a ¶qa nõ oẽs credũt.¶non omnium.
est ad multõrum exhauriẽda pec n
a ¶aduentu. ¶autem. b ¶.i.hostia ꝓ pctõ. c ¶veniẽs ad iudiciũ.
g cata: secũndo sine pẽccato åppa o

ferendo in cruce. k ¶Et quemadmodum. Hic adducit simile G ad suum propositum.s. ꝙ ex peccato primi parentis statutum est ex diuina sententia:ꝙ hoies semel moriant:& postea in iudicio diuino manifeste ꝑsentabunt:sicut christus ꝓ salute hoim in cruce mortuus postea apparebit in iudicio nõ iudicãdꝰ,sed magis ꝑ suũ iudiciũ fidelibꝰ suis ęternã salutẽ redditurꝰ.& hoc est qđ dr̃.Et quemadmodũ statutũ est hoibus semel mori. rõne originalis peccati. l ¶Post hoc autem iudicium.s.extremum. m ¶Sic & christus semel oblatus est.in cruce:non ex conditione originalis peccati quod non cõtraxit:sed ex cõditione mortalis naturę quã voluntarie assumpsit. n ¶Ad multorum exhaurien.pec.Quod dicit:quia licet passio christi se extendat ad delendũ oĩa pctã quantum est ex se:tñ aliqui se reddunt indignos.Et ideo dicit multorum & non omniũ.sequitur. o ¶Scđo sine pctõ appare.qa in secũdo aduentu christus apparebit in forma gloriosa,& sine similitudine pcti.In primo aũt aduentu apparuit in forma hoĩs mortalis habens similitudinẽ pcti:fm ꝙ dicit apl's Roma. viij.a.¶Ad maiorem euidentiã dictorũ (Al's †oportebat.) in hoc ca.quærit:vtrum sanguis xp̃i fuit oblatio deo accæptissima.Et arguitur primo ꝙ non:qa effusio sanguinis innocentis est corã deo abominabilis:xp̃s autem fuit innocentissimus ergo &c.Item illud (Al's †destructionem.) qđ habet similitudinem cũ sacrificiis gẽtilium nõ est deo accæptum:sed oblatio sanguinis innocentis est hmõi:fm ꝙ dr̃ (Al's † habet purũ.) in ps̃.cv.f.Effuderunt sanguinẽ innocẽtẽ:sanguinem filiorũ suorũ & filiarũ suarũ quos sacrificauerũt sculptilibꝰ chanaã ergo &c.Cõtra illud quod dicit in litera. Quãtomagis sanguis xp̃i:q ꝑ spm̃sanctũ seipsum obtulit immaculatũ deo:emundabit cõsciẽtiã nostrã.¶Rñdeo. Non est H hic intelligẽdũ ꝙ solꝰ sanguis christi fuerit oblatus pro nobis:immo tota humanitas eius.& hoc patet ex auctoritate inducta (†Ro.5.b 1.Pe.3.c.) in qua dicit: obtulit semetipsum.Fit tamẽ mentio,in hac oblatiõe segregatim de sanguine xp̃i,inquantũ:fuit separatus a corpore:tñ vtrũq; est de oblationis integritate:propter quod in sacramẽto altaris qđ est memoriale ipsius oblationis,cõsecrat simul caro & sanguis.tñ sub speciebus diuersis:sicut in illa oblatione fuit sanguis separatus a carne.Similiter aĩa xp̃i fuit ꝓ nobis oblata inquantũ ꝑ passionẽ fuit a corpore separata ad satisfaciendum ꝓ nobis Ioh.x.c.Aĩam meam pono ꝓ ouibus meis. Et sic patet ꝙ tota humanitas pertinet ad xp̃i oblationẽ seu sacrificiũ.Q, aũt hoc habeat pfecte rationẽ oblationis vel sacrificii, (Sacrificii virtus triplex.) patet:qa sacrificiũ in lege fiebat triplici de causa.Primo ad tollẽdũ pctm̃ propter hoc in lege dicebantur aliq̃ sacrificia pro pctõ. Scđo ad gratiã cõseruãdã:ꝑpter hoc in lege dicebant aliq̃ hostię pacificæ.Tertio ad hoc ꝙ mẽs hoĩs pfecte deo vniret ꝑ amorem propter hoc in lege offerebatur holocaustũ,qđ totũ incẽdebatur ad honorẽ diuinũ.Ista aũt tria proueniũt nobis a deo mediãte humanitate xp̃i pro nobis oblata:qa per hoc peccata nostra sunt deleta:Apo.i.b.Dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo.Et gratia collata.Ioh.i.b.Gratia & veritas per iesum christum facta est.Et porta gloriæ aperta:in qua fit hois ad deũ vnio perfecta.Propter hoc dicitur infra sequẽti ca.Habemus fiduciam per sanguinẽ eius in introitu sanctorũ.Et sic patet ꝙ sacrificium xp̃i fuit perfectissimũ:qa cõtinet in se perfectissime virtutẽ oim sacrificiorum.sicut perfectio diuina continet in se vnitiue & eminẽtius perfectiones omnium creaturarum.Ad primũ igit dicendum ꝙ effusio sanguinis christi põt referri ad duplex principiũ. Vno modo ad ipsos effundentes:& sic fuit deo abominabilis.& sic fuit peccatum grauissimum.Alio modo ad volũtatẽ ipsiꝰ christi patientis:qui volũtarie se obtulit passioni ex charitate maxia: & sic fuit deo accæptissima.& hoc secundo mõ habuit rationem oblationis & sacrificii,nõ autem primo modo.Ad secundum patet ex dictis ꝙ oblatio sanguinis innocentis in sacrificiis gentilium habet similitudinẽ cum illis qui occiderũt xp̃m.& hoc mõ ※non habet

NICO.DE LYRA

※ a ¶Exẽplaria ve.sed in ipsum cœ. introiuit iesus. b ¶Vt ap.nũc vul.dei. pro nobis.Sicut eñ põtifex legis itrabat sctãsctõꝶ vt appareret corã ꝓpitiatorio, quod erat quasi sedile dei. Sic xp̃s quantũ ad humanitatẽ intrauit cœlũ:nõ ad hoc ꝙ videret faciẽ dei patris de nouo:qa vidit eã ab instãti cõcæptionis:sed qa eius hũanitas de nouo trãslata fuit ad cœlũ vbi facies dei clare videt a beatis:vt per hoc corã deo patre pro nobis interpellet,repræsentãdo humanitatẽ quã assumpsit pro nobis. c ¶Neq; vt sæpe offerat.Hic (Diuisio.) cõsequẽter ostẽdit ꝙ emũdatio no.testa.perfectior est. Et diuidit in duas:qa primo ostẽdit ꝓpositũ.secũdo ad hoc adducit simile, ibi:Et quẽadmodũ.In prima parte facit talẽ rõnem.Illa emũdatio quę nõ reiterat:qa semel facta sufficit:perfectior est q̃ illa quę reiteratur pluries ꝑpter sui imperfectionẽ.Sed illa emũdatio quę fiebat a põtifice veteris legis in festo expiationis quolibet anno reiterabatur expiatio facta per christũ semel tm̃ facta est: qa eius vnica passio sufficit ad delerionẽ omniũ peccatorꝶ:ergo est perfectior.& hoc est qđ dicitur:Neq; vt sæpe offerat semet.id est xp̃s pontifex. d ¶Quẽadmodũ ponti. veteris legis. e ¶Intrat in sancta per singu.an.in san.alieno.quia aliter sequeret inconueniens scilicet ꝙ xp̃s pluries debuisset pati a principio mundi: sicut & sacerdos veteris legis intrabat per singulos annos sanctũ sanctorꝶ pro expiatione peccati ppl'i israel.Nũc aũt ita est ꝙ sicut põtifex veteris legis intrabat sctm̃sctõꝶ pro pctõ ppl'i israelitici: ita xp̃s passus est pro salute totius mundi:qa incæpit a principio creationis:sicut ppl's israel a datione legis.Et ideo si xp̃i oblatio esset iterabilis:debuisset frequẽter pati ab origine mũdi:sicut pontifex legis quolibet anno intrabat sancta a datione legis.& hoc est quod dicit. f ¶Alioquin oportebat cum frequen.pa.&c. Et qa hoc esset incõueniẽs.ideo subdit apl's. g ¶Nunc autẽ.i. tempore gratiæ. h ¶Semel in cõsummatione sæculorũ.id est in vltima ætate in qua cõsummat mysteriũ xp̃i. i ¶Ad destitutionẽ pcti per hostiã suam ap.seipsum in cõspectu omniũ of-

ferendo in

VMbram eñ.Probauit ꝙ semel mortuus:sed quare,vel semel? Quia lex non poterat pfectos facere,ideo agnus sine macula erat offerẽdus. b ¶Nõ ipam ima.i.veritatẽ:vt in pictura,vsq; quo ponat qs colores,q̃dã est subtractio.Vel subtractio vmbra q̃dã est, non imago:cũ vero flores ipsos colorꝶ qs imposuerit,tũc imago efficitur. c ¶Accedentes.Pontifices ꝑ singulos annos in sanctasctõꝶ cũ eisdẽ hostiis licet indesinẽter offerrẽt:nũq; tñ &c. d ¶Cultores semel mũdi.Vna hostia xp̃i pfectos facit:& si milies peccant,nõ indigẽt alia, qa sufficit ad omia: & oẽm cõsciam a pctis lauat: quod nõ vetus.si eñ hoc faceret:non esset opus iterari. Sicut medicamentũ cũ fuerit forte:& salutis efficax,& valens cunctam valitudinem repellere:semel impositũ totum operat.Si ṽo semp imponit :manifestum indiciũ est nõ cõtulisse salutẽ.Sic qa illis sacrificiis nemo curabatur, frequẽter offerebantur. e ¶Commemoratio.Nõ absolutio,infirmitatis accusatio:non virtutis ostẽsio. ꝑpter infirmitatẽ ergo ostendendam:& vt memoria pctõꝶ fieret impetrauit deus illa semp offerri.Et si nos quotidie offerimus recordatio mortis eius est: & hæc hostia vna est,nõ multæ: qa semel tantũ oblata est. Nec a malis hoibus multi xp̃i offeruntur:sed vnus vbiq;, & semp plenus:vbiq; vnũ corpus : semel oblatus nunq; cõsumit. Quod nos agimus recordatio sacrificii est:nec cã infirmitatis suę repetit,qa pficit hoiem: sed nr̃æ q quotidie peccamus.In legalibꝰ ergo hostiis erat cõmemoratio non oblatio.Hic aũt peccatorum deletio,& virtutis cõsummatio,& infirmitatis nr̃æ ostensio. Et celebratur duabus de causis.s.pro nr̃a infirmitate: vt dictum est .Et vt maior christi dilectio nostris infigatur mentibus dum recolimus quanta pro nobis gessit. f ¶Noluisti. A tpe passionis in quo est consummatio omniũ hostiarũ,cœperunt illa displicere. Nunq; ea ante destruxi : sed illis subditus fuit:dum in tẽplo cũ hostiis pñtatus fuit. ☞Corpus aũt

a ¶qa non necessitate:sed voluntate pro peccatis eorum mortuus est.
rebit omnibus ẽxpectãtibus se in
salutem per fidem. Ca.X.
¶oblatus ad exhaurienda peccata:qa lex habens extraneam similitudinem eorum quæ futura erant:nõ
VMbram enim habens lex a
bonorum futurorum, nõ b
imaginem quæ melius exprimit rem q̃ vmbra.
ipam imaginẽ rerũ:ꝑ singlos ãnos
¶quas lex præcipit.
eisdẽ ipsis hostiis q̃s offerũt indesi
¶& si semp facerẽt.¶in sctãsctõꝶ.a¶virtutibus,& beatos.¶ si perfecti fierent.¶hostię.
c nenter: nunq̃ põt accedentes pẽrfe c d
ctos facere: Alioqn cessassent offer e
¶vtiq;.
ri: ideo ꝙ nullã vltra haberent con f
a¶perfecte vna hostia.
d sciam pcti cultores semẽl mundati.
¶hostiis per singulos annos oblatis.
a¶qa pro eis offerunt:& ita constat pctã habere offerẽtes.a¶in ipsis ꝯmemoramur nos esse in peccatis.Nam impossibile.
e Sed in ipis cõmemoratio pctõrũm g
per singulos ãnos fit. Impõssibile h
ei est sanguie hircorũ & taurorũ au
a¶qa hostia xp̃i sufficit:& vetus perfectũ nõ facit:ideo ad hoc confirmandum.
ferri pctã.Ideõ ingrediẽs mũdũ di i k
¶verbis vel rebus. a¶de aĩalibꝰ.b¶de aliis rebus. c¶iam a tpe passiõis. l
f cit.†Hõstiã & oblãtionem nolũisti m n

Primũ ꝓbat dupliciter:primo per rõnẽ.scđo ꝑ scripturã, ibi.Iõ ingrediens.Prima adhuc in duas:fm duas rationes quas ponit secunda ibi.Impossibile enim est. Ad euidentiam primæ rationis C considerandum ꝙ differunt vmbra & imago in hoc:ꝙ vmbra est lõginqua similitudo rei: imago autem est propinqua & expressa rei similitudo.Et ideo sacrificia veteris legis habuerant rationem vmbræ respectu (Vmbra & imago differũt.) bonorum glorię: quia non promittebant illa expresse:sed sub velamine prosperitatis terrenæ.Sacrificium aũt nouæ legis habet rõnem imaginis: qa immediate inducit ad bona gloriæ cœlestis.Hoc autẽ non poterant facere sacrificia veteris legis ,qđ patet ex modo offerendi ipsa:qa quolibet anno reiterabantur:qđ nõ fieret si per ipa offerentes mundarentur: qa tunc talis iteratio esset frustra:& non est dicendũ,ꝙ aliquid frustra præciperetur in lege diuina: ergo non auferebant pctã:& hoc est qđ dr̃ hic:Vmbram eñ habens lex bo. fu.i.bonorum gloriæ quæ expectantur in futurũ quæ in lege promittebant cõfuse per modum vmbræ,& non expresse.ideo sequit. b ¶Non ipsam imagi.re.per singu.an. eisdem ipsis ho . quas offen. indesinen. sacerdotes veteris legis. c ¶Nunquam potest.lex vetus per talia. d ¶Accedẽtes perfec.fa.i.mundatos a culpa,dignos gloria. e ¶Alioquin cessassent offerri. post primam eorꝶ oblationem. f ¶Ideo quod nullam ha.vl.consci.pec.culto.se. munda. Et ideo concludit ꝙ fiebant illa sacrificia ad peccatorum recordationẽ inquantum per talia offerentes ostendebant se habere peccati conscientiam: & hoc est quod dicitur. g ¶Sed ipsis commemoratio pecca.per singu.an.fit. Deletio autem pctõꝶ expectabatur fienda per xp̃m. D Sed videtur ꝙ ratio apl'i non valeat :quia posset dici ꝙ illa sacrificia mundabant a pctis præteritis:non autẽ a futuris:& quia reiterabant pctã:per ꝯñs & sacrificia erant iteranda,nõ frustra:vt arguit apl's:sed ad deletionem pcti iterũ perpetrati. Dicendũ ꝙ apl's ex modo loquendi excludit hoc dictum. Dixit eñ ꝙ lex tm̃ habebat vmbrã (†Ps̃.39. b.) cœlestiũ:nunc aũt ita est,ꝙ peccatũ opponitur cœlestibus:qa excludit ab ipsis:& iõ illud qđ emũdat pctm̃,oportet ꝙ sit cœleste & spũale:& istud qđ est tale,habet efficaciã ꝑpetuã:& per ꝯñs nõ est reiterabile.Sic aũt est dicendũ de oblatione xp̃i in cruce rõne deitatis adiunctæ:& iõ non reiterat:qa semel facta sufficit ad delendũ oĩa pctã cõmissa & committẽda.Sed adhuc diceres:sacramentũ altaris quotidie offertur in ecclesia.ergo &c.Dicendũ ꝙ non est ibi sacrificii reiteratio sed vnius sacrificii in cruce oblati quotidiana cõmemoratio :propter hoc dicitur Lucæ.xxii.b.Hoc facite in meã cõmemorationẽ: qa idẽ offert qđ ipse obtulit. h ¶Impossibile eñ est.Hic ponitur secunda ratio ad idem : qa principalius sacrificium qđ fiebat in lege,fiebat in die expiationis de hirco & vitulo:sed illud nõ poterat auferre pctm̃:cũ esset quid pure corporeum,qđ non attingit ad aĩam.ergo multominus alia legis sacrificia poterãt auferre peccata.Huius rationis ponit minorem dicẽs .Impossibile enim est sanguine hircorum & tau.aufer.pec.Si autem cõtra hoc arguatur de sacramentis nouæ legis,quæ consistunt in quibusdã rebus corporalibus tm̃:& tamen mundant animam.Dicendum ꝙ non est simile:qa in ipsis diuina virtus operat:& ideo operant ad gratiam per modum instrumẽti.non sic aũt erat in sacramentis veteris legis.vt plenius dicã in fine huius capituli. i ¶Ideo ingrediens.Hic probat per scripturã Ps̃.xxxix.qui loquitur de aduentu christi propter imperfectionẽ sacrificiorꝶ veteris legis supplendam per suum sacrificiũ:& facit talẽ rationẽ.Illud qđ aufert peccatum,oportet ꝙ sit deo accæptum:sacrificium aũt veteris legis nõ erat deo accæptum:vt patet per scripturam Ps̃.inductã. ergo &c. & hoc est quod dicitur.Ideo ingrediẽs mundũ.per carnis assumptionem. k ¶Dicit.quia illa scriptura loquitur in eius persona. l ¶Hostiam.in hoc tangit sacrificia quæ fiebant de rebus animatis. m ¶Et oblatio.id est sacrificia de inanimatis. n ¶Noluisti.id est non accæptasti:& sunt verba filii ad patrem.

NICO.DE LY.

※nõ habet rationẽ sacrificii:vt dictũ est: & iõ nõ est similitudo sacrificii christi ad sacrificia illorum.

¶In ca.ix.vbi dicit in postil. Aureũ habẽs thuribulũ,& arcã testamenti circũtectam ex omni parte auro.

ADDITIO. In arca testamẽti q̃ erat i sctãsctõꝶ nihil erat inclusum,nisi tm̃ duæ tabulæ lapideę:q̃s ibi posuerat moyses:vt hr̃ exp̃sse.iii.Reg.viii.b.Vrna aũt hñs mãna & virga aarõ erãt corã illa arca:vt hr̃ Exo.xvi.& Nume.xvii.

REPLICA. In ca.ix.vbi dr̃ de arca Burg.q nitit sępiꝰ oportune,& importune saluare dicta sancti Tho.& aliorꝶ nõ curat hic saluare veritatẽ lr̃æ:cui tñ ille honor debet,ꝙ potius debemus putare nos intẽtionẽ lr̃æ nõ intelligere q̃ cõtradicere.Hic aũt plane dimittit lr̃am apl'i tanq̃ cõtradicentẽ lr̃æ.iii. Reg.viii.Nã hic dr̃:ꝙ in arca erat vrna habẽs mãna:& virga aarõ quæ floruit:ibi aũt dr̃ ꝙ nihil erat in arca nisi duæ tabulę &c.q̃ videtur manifesta cõtradictio.Circa quã differẽtiam laborat dupliciter circa locum allegatum de.iii.Reg. Vno mõ ꝙ littera illa debeat intelligi principaliter:apostoli aũt occasionaliter: quia arca fuit facta,vt tabulæ ibi reponerentur:sed post vrna & virga occasionaliter in memoriã ibidem repositæ sunt. Alio modo:ꝙ factũ fuit quoddã scamnũ appendítiũ ad latus arcæ:in quo vrna & virga reponebant.Et ideo amplius dicit illa fuisse in arca :non ꝙ intrinsecus,sed in appenditione,qđ vnum cum arca censebatur: & sic quidam exponũt quod dicitur Deut.xxxi.g.de libro legis .Ponite eum in latere arcæ &c. Ca.X.

VMbrã &c.In ca.pce. ꝓbauit apl's eminentiã no. te.& in ꝓbatione sua dixit:ꝙ ve.te.nõ auferebat pctm̃.ideo istud qđ ibi supposuit:hic ꝯñr ꝓbat.Et diuidit in duas partes:qa primo facit qđ dictũ est.scđo cõparat sacerdotẽ no.test.ad sacerdotẽ ve.te.ibi. Oĩs q dẽ sacerdos.

Prima probat

☞ a ¶Corpus autẽ. Ablata sunt signa quia exhibita est veritas: tunc tp̃s fuit vt illa auferrentur, & veritas veniret: nec vnq̃ in odoribus illis delectatus est dñs: nisi in fide, & desiderio offerẽtis. Præcæpit tamẽ hæc sibi offerri potiusq̃ offerrẽtur idolis: imposuitq̃ in seruitutem: nõ in iustificationẽ: & vt figura essent futuri. b ¶Aptasti. id est aptum & idoneum corpus: qa sine peccato & passibile & mortale mihi dedisti quod valeat offerri in redẽptionem omnium. c ¶Non placuerunt. Augu. In figuris illis veritas prænunciabatur. Celebrant figuras figuræ, rem multi sciẽtes: sed plures ignorantes, quæ cessare debebant re exhibita. d ¶Tunc. Quando vidi omnia illa displicere: & corpus idoneum ad hoc mihi datum. e ¶Dixi: ecce venio. ad me offerendum: vt faciam & compleam voluntatem tuam: quia tu es meus de⁹. Ideo venio ad implẽdã tuam voluntatem: quia ita scriptum est, & præfiguratum de me in consilio deitatis: quæ est caput mei: qui sum liber humani generis ẽm quod homo: in quo legant omnia sibi necessaria: & ideo non est opus lege. f ¶Superius dicens. Quasi. Non solum notat hæc auctoritas veteres hostias non fecisse perfectos, sed solam hostiam christi: verumetiam ablationem veteris testamenti: & constitutionem noui: si diligenter notentur verba: quia superius dicens: illa noluisti. addit. Tunc dixi. Ecce enim aufert primum sacrificium: & cum eo vetus testamẽtum: & statuit vt stabile nouum sacrificiũ: & cũ eo nouũ testamentum. g ¶Sanctificati su. per oblatio. Facta peccatorum purgatione reconciliati deo.

F

h ¶Et omnis quidẽ sa. Ne videret sanguis per pontifices semel in anno oblatus minus profuisse: & sacrificia quotidie per sacerdotes facta pfectos facere, hoc addit. Quasi pontifex per singulos annos offerens non peruenit ad consummationem: sic etiã omnis sacerdos semper offert: & tñ per ea nunq̃ cõsummat. i ¶Ministrans. Amb. Ministrare est famulorum: sedere dominorũ. Ideo illos famulos ostẽdit apl's: xp̃m vero apl'm. k ¶Sedet in de. &c. Bene potest cõsummare: q sic meruit exaltari. l ¶De cætero. id est de eo qd' restat. s. gloria bonorũ & pœna malorũ. m ¶Scabellũ. qa & si mõ repugnant ei, & non videant subijci: tunc oĩbus apparebunt ei subditi cuius imperio suberunt pœnis. n ¶Postquã. Q. Quod mõ nõ valet ad probationem nostram: adiecit alia quæ corroborãt vtrũq̃ qd' dicim⁹. s. dando le. m. qd' ptinet ad consummationem. & peccatorũ & iniquitatũ eorũ iam non recordabor amplius. quod pertinet ad sanctificationem. o ¶Superscribam. Non dicit scribam sed superscribam: quia leges illæ super vires hominum sunt: in quarũ completione nullus sufficiet: nisi ope gratiæ: in his verbis dicitur quod cõsummat virtutibus. Et peccatorum: hic dicitur quod sanctificat. p ¶Et peccatorum & iniquitatũ eorũ &c. Subintulit: & peccatorum &c. & ideo iã non necessaria est hostia: qd' aperit.
☞Vbi autẽ

a¶quod præ omnibus sacrificijs est.
a b corpus autem aptasti mihi. Ho-
a¶per multa sacrificia vnũ significabat: q̃ si multis v̾bis vna res diceret: vt sine fastidio multũ cõmendaret. ¶q̃ alijs digniora videbant q̃ tota cõburebant: & p pctõ fiebãt: q̃dam etiã nõ p pctõ. b¶Ex quo v̾itas venit.
c locaustomata & pro peccato nõn c d
a¶sine aliqua retardatione.
d placuerunt tibi. Tunc dixi: Ecce e
a¶qa in primo ps̃. Btũs vir q caput psalterij
venio. †In capite libri scriptum est f
dicit. a¶vt qd' lex nõ potuit: p me cõpleat.
b¶in plerisq̃ additur: meus. ¶ẽm q homo.
de me: ut faciam deus voluntatem
a¶quid sentiat ex scriptura illa aperit.
f tuam. Superius dicens: quia ho- g
stias & oblatiões & holocaustoma-
¶iam: & si prius.
ta & pro peccato noluisti: nec pla-
¶tñ. a¶ne videret displicere qa nõ ẽm legẽ.
cita sunt tibi quæ ẽm legem offe-
runtur: tunc dixi, ecce venio v: fa-
ciam deus voluntatem tuam: au- h
¶qd' p moysen statũ est. a¶euãgeliũ. b¶q̃ si
fert primum, vt sequens statuat. i
stabile. a¶. i. in sui oblatiõe ẽm volũtatẽ dei.
b¶& ideo hoc statuit: primum cadit: qa hoc
g In qua voluntate sanctificati su- k
non potuit. ¶scilicet.
mus per oblationem corporis ie-
a¶factã. b¶ampli⁹ expõit v̾tutẽ hui⁹ hostiæ.
h su christi semel. Et omnis quidem l
¶legis. ¶vt spõtane⁹. a¶orões & munera
i sacerdos psto ẽ quotidie mistrãns m
multa. a¶qa nõ itegre mũdãt. b¶de aialib⁹.
& easdem sæpe offerens hostias, n
a¶in illo tpe q̃tũcumq̃ fiant. b¶a cõscia.
quæ nunquã possunt auferre pec- o
¶christus cuius hostia sufficiens est.
cata. Hic autem vnam pro pecca- p q
¶oim. a¶q̃ saluare põt. b¶pacta obediẽtia in æternũ qescit: nõ em eget iterum offerre.
tis offerens hostiam: in sempiter- r
k num sedet in dextera dei: de cæte- s
¶nõ vt aliqd p sua vel suorũ impfectiõe patiat: sed donec. a¶. i. plene subijciãt vt appeant subiecti. ¶ẜ & mõ põt: sed patit vsq̃ ad
ro expectans† donec ponantur ini
m mici eius scabellum pedum eius.
cõe iudiciũ. ¶iõ vna tm̃ obtulit. a¶& a pctõ
Vna eñ oblatiõe cõnsummauit in t
sctificauit, sctõs i oĩb⁹ ɔsũmauit. a¶q̃diu durabit ẜ seclm. b¶ñ solũ ego ẜ affirmo: sed &
† sempiternũ sanctificatos. Cõtesta v x
spũsctũs nr̃a v̾ba ɔfirmat de sctificatiõe & cõ
tur autem† nos & spiritussanctus.
summatiõe. a¶spũsctũs i hiere. b¶v̾e testm̃ v̾a ei sũt q̃ pmittit: & ñ nisi iusta pcipit. ¶. i.
n Postq̃ enim dixit: †Hoc autẽ testa-
mentũ quod testabor ad illos post
nouũ. ¶mihi prænumerato. ¶testabor.
dies illos dicit dominus: † dabo le
¶nõ sic p̃rib⁹ dedi i tabul' lapideis: sed. a¶in
ges meas in cordibus eorum: & in
intellectibus. a¶in volũtatibus. b¶pcæpta
o mentibus eorum superscribam eas
mea. ¶in se. ¶contra pximum.
p & peccatorum & iniquitatum eorũ y

✻Et interponit sacrificiũ patri accæptũ qd' de corpore xp̃i fuit factum dicens. a ¶Corpus aũt apta. mihi. i. corpus passibile aptum immolationi: & qa fuit formatũ & aptatũ sola virtute dei, absq̃ semine virili. b ¶Holocaustomata. quæ totaliter incendebantur. c ¶Et pro pctõ. i. sacrificia q̃ pro pctis offerebantur quorũ vna pars incendebat: altera erat sacerdotis. Et sic apl's tetigit oĩa genera sacrificiorum veteris legis: ostendens, q non fuerũt deo accæpta: qa de talibus subdit. d ¶Non placuerunt tibi. Et ɔñr ostẽditur in serie scripturæ, q sacrificium no. testa. sit accæptũ, cum sequitur de christo. e ¶Tunc dixi ecce venio. per carnis assumptionem. †ps. 39. b f ¶In capite libri scriptum est de me vt faciam deus voluntatem tuam. Liber autẽ iste est noticia prædestinationis diuinæ. Caput huius libri dicit illud quod in diuina prædestinatione principaliter continetur. hoc aũt est mysterium incarnationis xp̃i per quod ad beatitudinẽ pertingunt omnes electi. g ¶Superius dicens &c. Istud quod sequitur est verbum apl'i exponentis auctoritatem. Psal. de exclusione sacrificiorum veteris legis per sacrificium christi: & patet littera per prædicta. Vnde concludit. h ¶Aufert primũ. scilicet sacrificium legis. i ¶Vt sequens statuat. i. cõfirmet sacrificiũ christi accæptum deo patri. k ¶In qua voluntate sanctificati sumus &c. quia per hoc q christus impleuit voluntatem patris seipm offerendo, nos sanctificauit. l ¶Et oĩs quidem sacerdos. Hic comparat sacerdotem no. testa. & vete. testa. adinuicem. Et diuiditur in duas partes: quia primo facit quod dictũ est. secundo declarat per scripturam, ibi. Contestatur autem nos. Ad euidentiam primi considerandum q in lege erat duplex sacrificium solenne. vnum erat in die expiationis: quod solum fiebat per summum sacerdotẽ, vt frequẽter dictum est. Aliud erat iuge sacrificium, qd' repræsentabat æternitatem christi ẽm diuinitatem: & ideo dicebatur iuge: qa quotidie offerebatur mane & vespere: & istud sacrificium non solum offerebatur per summum sacerdotem: sed etiam per alios inferiores sacerdotes. Et de isto sacrificio loquitur hic di. Et oĩs quidem sacerdos. s. veteris legis. m ¶Præsto est quotidie ministrans. quia quotidie offerebatur iuge sacrificium. n ¶Et easdẽ sæpe offerens hostias. s. in specie non in numero. o ¶Quæ nunquã possunt aufer. peccata. vt patet per prædicta: & magis patebit infra. p ¶Hic autem. i. christus. q ¶Vnam pro peccatis offerens hostiam. quæ sufficit in delendum omnẽ culpam commissam: & cõmittendam. †ps. 109 r ¶In sempiternũ sedet ad dexteram patris. vt dñs. Et in hoc patet differentia ipsius ad sacerdotem veteris legis quem oportebat continue stare vt ministrũ. Christus autem non fuit minister, nisi in vnica oblatione qua peracta sedet in dextera patris vt domin⁹. s ¶De cætero expectans donec ponantur &c. inimici eius scabellum pedũ eius. & hoc cõplebitur in finali iudicio: sicut expositũ est supra. i. ca. t ¶Vna enim oblatione consummauit. i. ad perfectum adduxit. v ¶In sempiternum sanctificatos. qa hostia christi habet virtutem æternam sanctificandi: & ppter hoc illa peracta non habuit amplius necessitatem ministrandi, sicut habebat sacerdos veteris legis: x ¶Contestatur autem. Hic adducit ad probandũ idem auctoritatẽ hiere. xxxi. & in fine illius quæ supra exposita est. viij. c. & in fine illius ponitur. y ¶Et peccatorum & iniquitatũ eorum non recorda. amplius. quia ad talem remissionem se extendit efficacia oblationis christi: quæ est oblatio legis nouæ. Et ideo per
✻hoc patet

G

Diuisio.

H

☞ a ¶Vbi aũt ho. re. Nõ solũ ex hac auctoritate videri põt, qd' iesus sctificat & cõsummat: sed q oblatio iã post tp̃s grẽ nõ est faciẽda pro pctis, qñ facta est remissio. b ¶Habentes itaq̃. Finito grãdi sermone de põtifice magno, eiusq̃ noua lege & sacrificio q̃ veteribus ptulit: subducit moralis instructio: in quo eos hortatur ad multa: sed maxime ad fidem, patientiã, pacẽ, mũdiciam & fraternitatẽ charitatis. Et infert ex oĩbus superioribus. q. qa vna hostia cõsummat: & qa sacerdos ẽm ordinem melchisedech: & qa ostẽsa tãta distantia q illa minora, hæc maiora: igit habentes &c. c ¶Per velamẽ. Quia fides nõ habet meritũ cui humana ratio præbet experimentum. Per velamen. Per hoc manet via illa peruia: quia sumunt fideles vt viaticum carnem christi velatam oĩ sensui. Videtur enim panis, & tamẽ vere est caro xp̃i: & per hoc q ille sacerdos semp interpellat pro nobis. d ¶In plenitudine fi. Quia nihil horum iam est visibile: nec sacerdos, nec hostia. e ¶Aspersi corda a con. Per hoc ostendit, q non fides sola: sed vita cũ virtute queritur. Abluti aqua. id est baptismo. f ¶Fidelis enim est. Sicut deus fidelis in promissis ita nos sibi fideles vult esse in promissis nostris. Fidem & confessionem habeamus quantum ad nos. Et cõsideremus. perfectus alios hortando, minor perfectũ imitando. Inde hortatur ad ea quæ conueniunt fidei. g ¶Sicut consuetudi. est. Culpat scindẽtes vnitatem charitatis, quasi inter alios nõ possent habitare causa sanctitatis suæ: qui potius suo exẽplo debuerunt consolari eos. h ¶Sed consolantes. Consolatur laborantem: qui pariter in labore persistit: qa subleuatio laboris est visio collaborãtis. vt in itinere fit. i ¶Voluntarie enim peccantibus. i. nobis in voluntate peccãdi manentibus: nõ prodest xp̃s qui est hostia pro pctis: iam in hoc p̃senti. p qd' constat q nec in futuro post accæptã noticiã veritatis. i. q̃q̃ venissemus ad fidem: pro qua q dã securi sunt quasi nũq̃ pituri. Nõ ait volẽtib⁹ sed volũtarie: qa volũtari⁹ est qui in aliquo assiduus est: volẽs q ad tp̃s. Vel etiã si volũtate, nedũ actu peccemus.
☞Iam non

¶. i. post tp̃s gratiæ. a¶ad æternam pœnam.
b¶nec hic, nec in futuro. ¶Ecce hic dr̃
a iam non recordabor amplius. Vbi a
remissio pctõrũ facta: vbi autẽ hoc est, cessat
aũt horũ remissio: iam non est oblab
oblatio legis. ¶o.
b tio pro pctõ. Habẽtes itaq̃ fratres c
a¶certi q intrabim⁹ in sctã sctõrũ cœlestia p
fiducia in introitu sanctorũ in san d
sanguinẽ xp̃i. a¶quã viã nobis factã. i. quẽ introitũ. b¶xp̃s: q prim⁹ ascẽdit: & p hoc certi
guine xp̃i, quã initiauit nobis viã e
sumus. a¶qa nullus ante eũ intrauit. b¶manentem: qa postea nulli fidelium clausa est.
c nouã & viuentem per velamẽ: id est f g
a¶caro velabat deitatẽ. ¶vel qa sub velamine fidei sumit a fidelibus. b¶per se. c¶xp̃m.
¶qui semp viuit ad interpellandũ p nobis.
d¶præ omnibus.
carnem suã: et sacerdotẽ magnum
a¶pp̃lm dei. b¶ad introitũ sctõrũ. c¶nõ simulato. a¶intellectu. b¶. s. hoc non põt esse
super domũ dei: accedam⁹ cũ vero h
saltẽ plena fide. c¶qd' debem⁹ qa corda spũali aspersione haberemus mundata.
d corde in plenitudie fidei: aspsi cor i k
a¶a ɔscia prauitatis. b¶. i. pctm̃ corpale originale. s. abluit aqua baptismi. ¶illi corpa.
da a consciã mala: & abluti corpus
a¶& quicquid occurrerit. b¶q̃ de æternis.
c¶qui est causa eius.
aqua mũda: teneam⁹ spei nr̃æ cõfes- l
a¶vt nõ ad terrena declinemus. b¶spes nõ
f sione indeclinabilẽ. Fidelis ei est q m
est vacua: nõ cõfundit. a¶quæ speramus.
b¶alter alterũ: nõ vt inuideat & insidiet: sed vt alter alteri⁹ exẽplo puocet ad dilectionẽ
repromisit. Et cõsiderem⁹ inuicẽ in n o
& bene operandũ. a¶quæ in animo.
puocationem charitatis & bonorũ
a¶tpe psecutiõis. b¶collectos in fide nobi-
operum: nõ deserentes collectionẽ p
scum. a¶sunt em q vel timore psecutiõis cedunt: vel ppria p̃sumptiõe a pctõrib⁹ v'l imperfectis vt iusti videant recedũt. ¶vestrũ.
g nr̃am: sicut cõsuetudinis est qbus- q
a¶eos. b¶cõsolemur. c¶. i. quãto magis instat passio: ne qs culpa v̄ra desit. ¶. i. quo p-
h dã: sed cõsolãtes: & tãtõ magis q̃tõ r
piores estis fini & p̃mio. a¶retributionis.
videritis appropinquãtem diem.
¶Charitas tenenda est: & a malis cessandũ.
¶Voluntarie em nõ relinquitur alia hostia
i †Voluntarie enim peccantibus no s
qd' quidã forsitan p̃sumerent credere.
bis post accæptam noticiam verita

NICO.DE LY.

✻hoc patet: q xp̃s non habet necessitatẽ stare, vt minister ad pluries offerẽdum: & hoc est quod subdit. a ¶Vbi autem ho. re. est. s. pctõrũ oĩm. b ¶Iam non est oblatio pro pec. quia frustra fieret. Matt. ix. b. Non est opus valẽtibus medicus. Cætera patent ex dictis. viij. c ¶Habentes itaq̃ fratres. Superius apl's ostendit eminentiam sacerdotis xp̃i: hic ɔñr ostendit q debemus ei reuerenter obedire. Et diuiditur in tres: quia primo ponit apl'us allectiua ad huius subiectionem. scd'o ostendit subiectionis modũ & ordinẽ, ibi. Accedamus cum vero corde tertio subdit ipsius subiectionis rõnem, ibi. Volũtarie enim. Circa primũ cõsiderandũ q duo sunt quæ debent nos allicere ad hoc vt sacerdotio christi subdamur humiliter & deuote. Primum est huius sacerdotij efficacia: qa per ipm introducimur ad cœlestia: & hoc est qd' dr̃: Habẽtes &c. in intro. san. i. cœlestium. d ¶In san. christi. qui est oblatio huius sacerdotij. e ¶Quam ini. no. vi. no. quia nullus ante christum ascendit in cœlum. f ¶Et viuentem. dicitur hæc via viuẽs esse effectiue: quia ducit ad vitam æternã: qualiter aũt christus inchoauit vitam istã ostendit, di. g ¶Per vela. i. carnẽ suam: qa caro christi oblata in cruce erat quoddã velamentũ naturæ diuinæ. Secundum autẽ qd' debet nos attrahere subiectioni p̃dictæ, est potentia huius sacerdotij: quia xp̃s nõ habet solũ ptãtem sup vnã gentem sicut sacerdos legalis sup gentẽ suã: sed habet ptãtẽ sup totã ecclesiam militantẽ & triũphantẽ: & hoc est qd' tãgit. Et habẽtes. super domũ dei. h ¶Accedamus. Hic ɔñr ostendit modũ subijciẽdi nos sacerdotio xp̃i: qa talis modus est primo per verã fidẽ: & hoc tangit cũ dr̃. Accedamus cũ vero cor. absq̃ fictione. i ¶Imple. fi. quia non sufficit credere aliquos articulos fidei: sed oportet credere quicquid credit ecclesia. Scd'o per susceptionem baptismi xp̃i in quo pfitet se homo seruũ christi. Et istud tangit, ibi. k ¶Aspsi corda a con. ma. & abluti cor. aqua mun. qa baptismus nõ solũ lauat exterius corpus: sicut faciebãt ablutiones veteris legis: sed etiam lauat aĩam interius. Tertio subijcimur xp̃o per spem firmã: & hoc est qd' dr̃: l ¶Teneam⁹ spei no. cõ. in. ita q nõ declinemus ab ea in prosperis nec in aduersis: & subdit causam huius firmitatis dicens. m ¶Fidelis enim est q repro. s. deus qui non potest mentiri: & iõ spes nostra debet ei firmiter vniri. Quarto debemus christo subijci per charitatem: licet aũt charitas pricipaliter subijciat deo: tamen manifestatur per dilectionem proximi: ẽm q dicitur. i. Iohã. iiij. d. Qui non diligit fratrẽ suum quẽ videt: deũ quẽ nõ videt quõ diligere? Ideo apl's loquens de charitate per quã debemus christo subijci: tangit dilectionem proximi per quã manifestat dilectio, dicẽs. n ¶Et consideremus inuicem. i. solliciti simus qlibet de proximo. o ¶In prouocationem chari. & hono. ope. quantum ad promotionẽ in bono. p ¶Non deserẽtes colle. no. i. cœtum fideliũ in pressura tribulationis: & in hoc tangit subleuationẽ a malo: quia deserentes eos in talibus nõ sunt veri christiani. de quibus subditur. q ¶Sicut cõsuetu. est quibus. id est fictis christianis deserentibus proximos in pressura tribulationis. r ¶Sed consolantes. oppressos debetis esse. Et tanto magis, quanto videritis appropin. diem. scilicet æquitatis vel iudicij. Cuius ratio est: qa gratia perficit naturam: motus autẽ naturalis fortior est in fine: & sir̃r debet esse de motu charitatis & gratiæ. s ¶Voluntarie enim. Hic ɔñr ponit huius obiectionis rationem. Et diuiditur in duas: quia primo ponit rationem deterrentem. scd'o demulcentem ibi. Rememoramini. Prima in duas: quia primo inducit terrorem ratiõe subtractionis auxilij. scd'o ratione discretionis diuini iudicij, ibi. Terribilis namq̃. Circa primum considerandum q glosa hic distinguit inter illum qui peccat nolens, & voluntarie qa ille qui consentit peccato ex passione, peccat nolens: ille aũt qui ex malicia & habitu inclinante voluntatem consentit peccato, peccat voluntarie: & propter hoc iste non pœnitet: qa operatio procedẽs ex habitu est delectabilis: primus autẽ pœnitet transeunte passione. Auxiliũ vero diuinæ gratiæ non dat nisi pœnitẽtibus. Et ideo subtrahitur voluntarie peccantibus: quia non pœnitent: vt dictũ est. Hoc est quod dicitur. Voluntarie em peccantibus nobis. Aliter potest exponi littera: & magis, vt videtur ẽm intentionem apl'i. Ad cuius intellectum considerandum, q secundum sententiã Aug. & aliorum sanctorum: tempore naturæ lapsæ liberum arbitrium nõ potest diu vitare peccatum mortale anteq̃ reparetur per gratiã postq̃ vero reparatum est, potest vitare omne peccatum mortale. Et ideo magis voluntarie cadit in peccatum reparatus per gratiã, q̃ non reparatus. propter quod nõ reparatis adhibetur efficacius remedium ad tollẽdum peccatum. s. baptismus qui aufert omnem culpam & pœnam: sed si post reparationẽ baptismalem aliqs cadat in pctm̃: iam nõ adhibetur sibi tale remediũ: quia nõ est itera-
✻bile

C

D

Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Iam non relinquitur. Sicut in veteri lege datum est sæpius offerri hostias ꝑ peccato. Nō enim christus iterū immolandus est ꝓ pc̄tis: qđ semel factū est: & scđo non est opus. Sed magis opus manere in fide & veritate. Quod si non: iudiciū te expectat: nisi per pœnitentiā renoueris. ideo subdit. Terribilis aūt. In hoc non pœnitentiam excludit: sed scđm baptismū. Nō dicit: non est vltra pœnitētia vel remissio sed hostia. i. crux secūda: quia vna sufficit: volens ne vltra expectemus: sed pœniteamus. b ¶Duobus vel tri. testibus. Cōuictus. Quid ergo illi cōtra quos ꝓhibent testimoniū angeli & sancti: & ꝓpria ꝯsciētia? c ¶Conculcauerit. Conculcat christum qui libere peccat absq; timore, & pœnitentia: & qui eo indigne participat: sanguinem pollutum ducit: si ab eo mundatus ad vomitum redit, & pœnitere negligit. Spiritui iniurius est qui eius beneficiū grate non suscipit. d ¶Pollutum duxerit. Qui per carnales obseruantias credit peccata dimitti: quibus retrahit nos sanguis christi, & ita pollutus est: & nos polluit: si ab eo vnde remissio nos retrahit. (Christū conculcare.)

e ¶Et spiritui gratiæ contumeliam fecerit. i. spiritui sancto gratis dato? vel qui dat gratiam contumeliam facit: qui remissionem quā ipse spiritus facit ascribit carnalibus obseruantijs: vel qui cum male viuendo a se abijcit. f ¶Rememoramini. Inuitat eos per ante facta. Chrysosto. Rememoramini &c. Sicut optimi medicorum cum alios secuerint, & per incisionē doloris augmētum fecerint: solatium minoris medicamenti & remedium afferunt illi loco vbi dolor inest: & perturbatam refouēt animam. F Sic apostolus facit: postq; concussit a malis eorum & terruit: refouet eos per laudem priorum scilicet rememorando priora eorum bona, vt facilius excitet ad cætera. Q. vt autem non incidatis in manus dei. Rememo. g ¶Pristinos dies &c. Si rudes sustinuerunt: turpe est si modo deficiunt. h ¶Magnum certamen sustinui. &c. Passiones erant eis: tum ex proprijs doloribus tum ex doloribus aliorum, quibus compatiebantur. i ¶Et in altero quidem &c. quasi certamen passionis sustinetis, & in ꝓprijs passionibus, & in compassionibus aliorū: & hæ sunt duæ partes certantium cōtra nos passio tantum. k ¶Spectaculum. Graue est opprobrium: grauius cum spectaculū hominibus fit: non secreto exprobratur. ☞Adhuc

NICO.DE LY.

✱bile sacramentum & hoc est qđ dicif. Voluntarie enim peccanti. nobis post accæptā noti. veritatis. i. post baptismū qui est fidei sacramentū. a ¶Iam non relinquitur pro pc̄tis hostia. i. mors christi nobis cōicanda: ſm totū effectū: sicut fit ꝑ baptismū qui delet totū: eo ꝙ in ipso cōfiguramur totaliter morti christi: ſm ꝙ dr̄ Rom. vj. a. Cōsepulti sumus cum illo per baptismum in mortem &c. b ¶Terribilis. Hic ponit ad hoc rationē ex districtione diuini iudicij: quod est valde terribile transgrediētibus legem xp̄i: & hoc est qđ dicif. Terribilis aūt quædā expecta. iudicij. propter sententiæ irretractabilitatē: & propter pœnæ acerbitatē: quæ tangitur cum dr̄. c ¶Et ignis æmulatio. i. pœna ignis ex æmulatione & zelo diuinæ iustitiæ infligenda. d ¶Quæ consumptura est ad.

¶amplius christus.
a tis iam nō relinquif pro pc̄tis hostia
a¶Q. nō relinquif hostia ꝑ pc̄tis: sed relinquitur quædā expectatio &c. b¶hæc plena interim est.
stia. Terribilis aūt quædā expecta- b
a¶infestatio.
tio iudicii, & ignis æmulatio quæ c d
¶christi. ¶probat per minus.
consumptura est aduersarios. †Irri- e
¶.i. præuaricans.
tam quis faciens legem moysi:
b sine vlla miseratione duobus vel
a¶ꝯuict⁹. b¶morte quā lex ꝑcipit. c¶ergo.
tribus testibus moritur: quāto magis putatis deteriora mereri sup-
¶vilipendit: vt nō credat sufficere ad salutē
c plicia: qui filiū dei cōculcauerit: & f g
& sed aīalia. a¶xp̄i. b¶cōfirmatorem noui.
¶peccata purgare non valentem.
d sanguinem testamenti pollutum
a¶remissionē accępit: & ita ꝓ eū graui⁹ peccat
e duxerit: in quo sanctificatus est: & h
spiritui gratiæ contumeliā fecerit.
¶talis punief. ¶ꝙ verus, ꝙ potēs. a¶iniuriarum vestrarum. ¶seruate.
Scimus enim qui dixit: †Mihi vin- i
a¶si alienas vindicat iniurias: etiā suas.
dictam: & ego retribuam. Et ite-
a¶separando bonos a malis. ¶purgabit.
rum: Quia iudicabit dominus po-
a¶q̄to magis iimicos puniet de⁹: & nō lenif
pulum suum. Horrendum est in- k
a¶incidit q nō ꝑuidet sed subito deꝑhendif. b¶semp qa efficax ē, & potēs facere qđ vult. c¶territos refouet ꝑ laudē priorꝝ. ¶vel: Re-
f cidere in manus dei viuentis. Re- l
cordamini. a¶diu est ꝙ credidistis: & iō ma-
g memoramini autem pristinos di-
gis assueti. a¶fide pro qua venit tribulatio. b¶per passiones cōtra eos certabāt vt patiē-
h es: in quibus illuminati magnum m n
tiam & fidem extorquerent.
certamen sustinuistis passionum. o
¶quia. ¶in altera parte certaminis. ¶ita magnum. a¶vosipsi patientes. b¶in.
i Et in altero quidem opprobriis & p q
¶omnibus estis.
k tribulationibus spectaculum facti:
a¶in altera pte certaminis. s. in dolorē quē habetis pro alijs. b¶apłis & alijs hmōi com passi. ¶quorum exemplo pati deberetis.
in altero autem socii taliter con- r
a¶assidue patientiū. b¶ita socij. c¶q nō po-
uersantium effecti: Nam & uinctis s
terāt sibi necessaria q̄rere. a¶subministrādo
pro qua cā vr̄is vobis ablatis gauisi estis.
compassi estis: & rapinā bonorum
a¶meliora speratis. s. æterna. b¶q̄si donū.
vestrorum cum gaudio suscæpistis
¶ideo: quia:
cognoscentes vos habere melio- t
¶hoc est. a¶vitā æternā. b¶Quia sic cōpassi & cōfisi de substātia meliore & manente:
rem & manentem substantiam. Nō v
nolire deficere. ¶per impatientiam.
lite itaq; amittere confidētiam ve-
a¶hic iā dum sperat. ¶& nō modo habebit.
b¶& ideo non est leuis eius amissio.
stram quæ magnā habet remunera- x

est ad. eos æternaliter cruciando. Et cōfirmatur hoc per simile de lege moysi, cuius transgressores puniunf morte: vt patet ex decursu veteris legis: & multo graui⁹ punietur trāsgressor legis xp̄i: q̄ quāto est sanctior, tanto oportet eā magis obseruari & hoc est qđ dicit. e ¶Irritā qs fa. &c. patet vsq; ibi. f ¶Qui filium dei concul. mādata eius cōtemnēdo. g ¶Et sanguinem testamēti pol. du. in quo san. est. qđ faciūt illi qui post baptismū reuertunf ad vomitū: h ¶Et spūi gratiæ contumeliam fecerit. abijciēdo ipm. Alr pōt exponi de illis q dicebāt legalia esse necessaria ad salutē post baptismū: & sic quodāmō cōculcabāt dei filiū: dicētes ipm impotētē ad saluādū nos ꝑ seipm: & sanguinē eius quodāmō pollutū dicebāt: ex quo ꝑ se nō sufficiebat ad emūdationē pc̄torꝝ: & ꝑ ꝯñs faciebāt cōtumeliā gr̄æ no. te. Q. aūt pdicti mereanf a deo puniri: ꝓbat per scripturam dicētē in ꝑsona dei. i ¶Mihi vindictā & ego re. &c. qa etsi iudices vindicēt hoc tn̄ nō cōuenit eis, nisi inquātum sunt dei ministri. Et qa vindicta deo reseruatur q est fortissimus ad infligendū: & iustissimus: ita ꝙ nō pōt a iusticia flecti. iō cōcludit. k ¶Horrendū est in. in ma. dei vi. Sed cōtra hoc arguif: qa dauid ꝑelegit incidere in man⁹ dei plusq; in manus hoim. Dicendū ꝙ meli⁹ est incidere peccātem in manus dei añ iudiciū finale: q̄n est pr̄ misericordiarū: & sic dauid ꝑelegit: sed horrendū est incidere post iudiciū vel iudicio q̄n aget vt deus vltionū. l ¶Rememoramini. Postq; induxit ad hærendū xp̄o ꝑ rōnes deterrētes: hic inducit ad hoc per rōnes demulcentes ad modū boni medici q post sectionē vulneris apponit vnguenta mitigantia. Et qa ad bñ agendū multū ꝓuocat cōmemoratio de bñ gestis: ideo primo bona eorꝝ cōmemorat. scđo hortatur ad implēdum qđ restat, ibi: Nolite itaq;. In prima igitur parte dicit sic. Rememoramini aūt pri. di. i. pristinā cōuersationē vr̄am laudabilē, & scīam tpe vr̄e ꝯuersionis ad fidē. m ¶In qbus il. per fidē & baptismum. n ¶Magnum cer. passionū. o ¶Sustinuistis. & hoc dupłr exponif. Vno mō in ꝓpria persona oppressiōes & derisiones sustinendo: & hoc est qđ dicit. p ¶Et in altero qdē. i. vno mō certamē sustinuistis. q ¶Opprobrijs & tri. spe. fa. Alio modo inquātū amici eorꝝ talia sustinuerunt: & sic ipsi ꝑ cōpassionē afflicti fuerunt: & hoc est qđ dicit. r ¶In altero aūt so. ta. con. effe. qđ specificat magis in speciali dicēs. s ¶Nā & vinctis cōpassi estis &c. cū gaudio suscæpistis. Et qa talia nō sunt ꝓpter se appetēda, sed tm̄ propter præmium toleranda: sicut medicina amara propter sanitatem: ideo sequitur. t ¶Cognoscentes vos habere meliorē & manentē substātiā. i. diuitias cœli quæ sunt meliores: qa satiant appetitū. Et manentem. qa nō pōt auferri. v ¶Nolite. Hic ꝯñr hortatur ad implendum quod restat. Et diuiditur in duas: quia primo facit quod dictum est. secundo ad hoc inducit auctoritatem scripturæ, ibi. Adhuc enim. In prima parte hortatur eos: quia ex bonis præcedentibus debent moueri ad perseuerandum in bono ne amittant bonum præteritum. & hoc est quod dicit. Nolite itaq; amittere confidentiam vestram. id est firmam perseuerantiam. x ¶Quæ magnam habet remunerationem. quia qui perseuerauerit vsq; in finem hic ✱saluus

G †2.q.4. §.1.& placuit. Deut.17. b. Matth.18. 2.Cor.13.a. †Deut. [illegible] c. Eze.[illegible] ſm.Lxx. H Diuisio.

a ¶Adhuc em̄ mo. Tenēda est patiētia. nam nec lōga nec vehemens. b ¶Viuit. Eterna vita quā meref fide. Q. Nō solū q patif sed & q solā fidē habet: si nō imminet passio saluabif. Ecce quātū valet fides quæ sola saluat. Et qđ ex fide viuat: ꝓbat per cōtrariū. Quia si subtrahit se a fide: nō viuit. Vel. Interim aūt iustus ex fide viuit: & ideo hic ne q̄rat coronā: sed sferat laborē. Ex fide est vita: acquisitio aīæ. c ¶Nos aūt &c. Vel non sumus filij paganorum: sed ꝓphetarum fidelium.

a¶ostēdit quō nō amittaf cōfidentia: In patientia em̄ inquit possidebitis aīas vestras.
¶hoc vnum vobis est opus.
tionē. Patiā em̄ vobis necessaria ē: a
¶per eam. a¶quod hic seminatis.
vt volūtatē dei faciētes reportetis b c
¶vitam promissam. ¶.i. paruo tpe.
a promissionē. Adhuc em̄ modicum d
a¶non vehementer patiendum est.
b¶& mox. ¶quādoq;. c¶retributor.
aliquātulūq;: qvēturus est veniet & e f
a¶qa martyribus statim gloria post mortē.
b¶verba dei per prophetam abacuk.
¶interim autem dicit deus.
nō tardabit. †Iustus aūt me⁹ ex fide g
a¶ꝑ me: nō ꝑ carnales obseruātias. b¶fidei.
b viuit. Quod si subtraxerit se: non h i
a¶volūtate dei. b¶q subtrahit se nō viuit.
c placebit aīæ meæ. Nōs aūt nō sim⁹ k
a¶apostasię: qa nondum prorsus apostatauerant: sed fide geniti, erant: & ideo non debent se subtrahere.
subtractionis filii in ꝑditionē: sed l m
a¶quæ valet.
fidei in acquisitionem animæ. n

NICO.DE LY.

✱saluus erit Matth. xxiiij. b. Modus autem perseuerandi tangitur cum subditur. a ¶Patientia &c. ne est. respectu malorum illatorꝝ: & respectu bonorꝝ dilatorū. b ¶Vt volunta. dei fa. i. eius mandata. c ¶Reportetis re. i. rem ꝓmissam q̄ est btitudo æterna. d ¶Adhuc. Hic ad propositum adducit auctoritatē scripturæ cuius principiū hr̄ Aggei. ij. b. & finis Abacuk. ij. a. q̄ cōiungit apł's, vt oñdat eos vno spū locutos fuisse. Loquif aūt Aggęus de aduentu xp̄i in mundū: tn̄ apł's accæpit dictum eius in sensu mystico de aduētu eius ad iudicium. Et sic xp̄s venit dupłr. Vno mō gñałr respectu oium. Et licet a tpe aggei vsq; ad gñale iudicium fuerit tp̄s magnum, tn̄ dicif modicū respectu æternitatis. Alio modo venit xp̄s particulariter ad iudiciū: & hoc est in morte cuiuslibet hominis: qa qualis in morte inuenief talis ī iudicio ꝑsentabif: & vsq; ad talē xp̄i aduētum est tp̄s simpliciter modicum: qa breues dies homis: & hoc est quod dr̄ hic. Adhuc em̄ modicū aliquantulum. i. valde breue. e ¶Qui venturus est. in finali iudicio ad iudicandum. f ¶Veniet & non tar. qa qualē reperiet hoīem in morte: q̄ de ꝓximo imminet talē ipsum in iudicio ꝑsentabit. Et qa soli iusti remunerabunf. ideo sequif. g ¶Iustus aūt meus ex fi. vi. Per fidem em̄ aīa prio vnif deo: & ideo per ipsam dr̄ viuere sicut & corpus viuit per illud qđ prio vnif aīæ. Et sicut corpus separatū ab aīa morif morte naturę: sic aīa per separationē a deo. ideo subdif. h ¶Quod si subtraxerit se. a deo per culpā. i ¶Non placebit aīæ meæ. i. volūtati meæ: qa cecidit a gr̄a dei. Sciēdū tn̄ ꝙ apł's allegat hic auctoritatem Abacuk ſm translationē Lxx. Hieron. aūt transtulit sic. Non erit aīa eius recta in eo: & est eadē s̄nia: qa volūtas diuina est regula recta humanorꝝ actuū. Igitur qui se subtrahit ab illa cum sit regula recta: per ꝯñs habet aīam non rectam. Cōsequenter concludit intentum, dicens. k ¶Nos aūt non sumus filij subtra. i. subtractio prędicta non debet dñari in nobis: quia videtur aliquis filius eius quod dominatur in ipso: sicut dicitur aliquis filius mortis eo ꝙ meritū mortis dominatur in ipso. l ¶In perditionem. animæ quia ad subtractionem prędictam sequitur mors animæ. m ¶Sed fidei. supple filij sumus renati per fidem & sacramēta: & ideo fides formata debet dñari in nobis ad quā sequitur animæ salus. ideo sequitur. n ¶In acquisitione aīæ. Ad maiorem euidētiā eorꝝ quæ dicta sunt in principio huius ca. quæritur vtrum sacra & sacrificia veteris legis iustificarent. Et arguif prio ꝙ sic: per illud qđ hr̄ Leuif. viij. f. Cūq; s̄ctificasset eos moyses. i. aaron & filios eius de quorꝝ ordinatione loquif. Ex quo patet ꝙ sacra ordinis in veteri lege s̄ctificabāt: & per ꝯñs iustificabāt qa idē est s̄ctificare: & iustificare: ergo &c. Itē ſm doctores sanctos in circūcisione cōferebaf gr̄a: qa mūdabat ab originali culpa: circūcisio aūt erat sacr̄m veteris legis: ergo sacra veteris legis cōferebant gratiam: & per ꝯñs iustificabant. Contrarium dr̄ in lr̄a. Impossibile est em̄ sanguine hircorꝝ & taurorꝝ auferri pc̄tā. Respondeo dicendū ꝙ iustificatio ꝓprie dicta de qua hic est q̄stio: est per gr̄am gratūfacientē quæ aufert culpā, & facit dignū vita æterna: talis aūt iustificatio est a solo deo: sicut a causa principali agente ſm illud Pſ̄. Gratiā & gloriā dabit dñs: & ideo si aliqd aliud ad iustificationē opaf: hoc est tm̄ per modū instrumēti. Instrumentum vero dei est vnū coniunctū, & aliud separatū: sicut in artificialib⁹ patet. Manus enim artificis est instrumentum eius cōiunctum in quantum mēbra sunt quædā aīæ organa siue instrumēta: securis aūt vel dolabrum est eius instrumētum separatum. Et patet ordo huius duplicis instrumēti: qa instrumētum separatum non applicatur ad opus nisi per realem motionē instrumēti cōiūcti. Humanitas aūt christi se habet ad deitatē sicut instrumētum cōiunctum propter qđ

ꝓpter qđ Damasce. vocat ipam organū diuinitatis: & iō opaf ad iustificationē ꝑ modū instrumēti cōiūcti. Sacra aūt nō pñt ad hoc coopari nisi ꝑ modū instrī separati: inquātū recipiūt ꝟtutē a passione xp̄i, vbi eius humanitas diuinitati ad nr̄am iustificationē fuit applicata: ſm ꝙ dr̄ Ioh. j. d. Ecce agnus dei ecce qui tollit pc̄tā mundi: quia per huius immolationē fecit deus nostrā iustificationem. Recæptio autem huius virtutis nō pōt cōpetere sacris veteris legis: sed tm̄modo sacris nouæ legis. Cuius rō est: qa talis recæptio est per realem motionē instrī coniuncti: vt dictū est: nihil aūt pōt moueri realiter anteq; sit in actu. Et ideo sacra veteris legis quæ ꝓcesserūt incarnationem & passionem xp̄i non poterant recipere ab ipso virtutē cooperante instrāliter ad iustificationē: sed sacra nouæ legis, quæ sequunf ipsam: talē virtutem accipiunt: & ideo sunt instrā iustificationis humanæ. Cōsiderandū tn̄, ꝙ licet nūq; possit aliqd mouere ꝑ modum efficientis: & per realē motionē, añq; sit in actu: vt dictū est: pōt tn̄ mouere per modū finis: & per apprehēsionē: sicut sanitas apprehensa causat sumptius desiderium ante ꝙ sit in effectu: & hoc mō passio xp̄i siue meritum incarnationis iustificauit patres veteris legis inquātū erat ab eis credita & desiderata: quia per fidē mediatoris saluati sunt. Sacra autē veteris legis erant quædā ꝓtestationes fidei ipsorꝝ: & ideo significabant tm̄ fidē, per quā hoīes saluabanf: sed nō cōtinebant aliquā virtutē iustificantē: sicut continent sacra nouæ legis nisi accipiaf iustificatio large ꝓut importat amotionem exteriorꝝ impedimentorꝝ quæ cōtrahebantur in veteri lege. s. ex cōtactu mortui vel aīalis immundi per qđ reddebaf hō ineptus ad intrandū locū cultus diuini. Sic sacramēta veteris legis iustificabant: quæ tales immūdicias amouebant. ꝓpter qđ apł's vocat cærimonias legis iusticias carnis: vt supra dictū est ca. ꝑce. Et sicut dictū est de sacramētis veteris legis: ita intelligendū est de oblationibus & sacrificijs illius tpis: ꝓpter qđ sancti dicunt ꝙ sacrificia veteris legis erāt accæpta deo ex fide & deuotione offerentiū tantummō: & nō ex re ipsa. Sacrificia aūt nouæ legis sunt ex re ipsa deo accæpta. Ad primū dicendū ꝙ illa sanctificatio nō erat nisi quædā exterior applicatio ad diuinū cultum quæ nō cōferebat gratiā: licet fides ipsorꝝ applicatorꝝ conferret. Ad secundū dicendū ꝙ in circuncisione cōferebaf gratia non per ipsam circuncisionē: sed per ipsam fidē cuius erat signū ſm ꝙ dicit apł's Rom. iiij. ca. ꝙ abraā accæpit signū circuncisionis signaculum iusticiæ fidei: sacramēta aūt nouæ legis conferunt gratiam ex re operāte. Ad tertiū dicendū ꝙ oblationes & sacrificia veteris legis nō auferebant pc̄tā: sed fides & deuotio offerentiū: & hoc patet in lege veteri: ex modo loquēdi: in oblatione em̄ holocaustorꝝ pro pc̄tō iam mentione facta de sacrificio dicitur. Et orabit sacerdos pro eo, & dimittetur ei. q. d. ꝙ peccatum dimittebatur non ꝓpter ipsum sacrificium: sed propter fidem ipsorꝝ offerentium.

C †Abac.2 a. Sacrificiorū ve. le. q̄lis iustificatio D

¶In ca. x. vbi dicif in postil. Corpus aūt aptasti mihi.

ADDITIO. Vbi hic dr̄. Corp⁹ aūt aptasti mihi: hr̄ in Pſ̄. ſm hebraicā ꝟitatē, & in libris nr̄is correctis. Aures aūt perfecisti mihi: & est sensus ꝙ xp̄s habuit obedientiam perfectam. Obedientia enim in scripturis per aures designatur ad cor deuenire. vnde in Pſ̄. Inclinate aurem vestram ad verba oris mei. i. obedite. Et alibi. In auditu auris obediuit mihi. Dicit ergo Pſ̄. deo patri in persona xp̄i. Aures aūt perfecisti mihi. i. obedientiam tam perfectā dedisti mihi vt facerē voluntatē tuā deus meus volui. Vnde excellētia obedientiæ xp̄i ad patrem. Christus humiliter passionē accæptauit. Iuxta illud ad Phif. ij. a. Christus factus est pro nobis &c. Itē super illud qđ dicif infra. In capite libri. i. cōsilio deitatis quæ est caput mei: qui liber sum humani generis in quo legant oia sibi necessaria: & ideo nō est opus lege vel in capite libri. i. in primo Pſ̄. s. Btūs vir &c. qui caput psalterij dr̄ hæc in glo. Et notādum ꝙ vbi nos habemus. In capite libri: in Pſ̄. In hebræo hr̄. In volumine libri. Eadē em̄ dictio hebraica ponif hic: & Zach. v. a. dr̄. Et ecce volumen volans: ſm quam litterā potest ꝓprie intelligi vel volumen libri tota sacra scriptura vete. testa. q̄ ad christum refertur eius mysteria prænunciando vel figurando. Iuxta illud Lu. xxiiij. f. Oportet impleri ea quæ scripta sunt ī lege pſ̄. & ꝓphetis de me. & sic ꝓprie pōt intelligi in ꝑsona xp̄i. Ecce inuenio

Pſ̄.77.a Pſ̄.17.g.

Universidad de Deusto Biblioteca

E inuenio ĩ volumĩe libri.s.toti⁹ scripturę sacrę qđ scriptū ē de me.'

¶In eo.ca.vbi dr̃ in postil.Mihi vindictā & ego red.

ADDITIO.II. Hoc qđ dr̃.Mihi vindictā :magis videť exponēdū in supplēdo defectū iudicū:q multa mala relinquūt impunita.q.d.& si iudices huius sæculi talia nõ vindicant.Mihi vindictā & ego reddam.

¶In eo.ca.vbi dr̃ in postil. Ad tertiū dicendū,ꝙ oblationes & sacrificia ve.le.

ADDITIO.III. In hac quæstione nõ vr̃ facere postil.nisi tm̄ duo argumenta ꝑ parte affirmatiua:& tm̄ dicit se rn̄dere ad tertiū argumentū qđ potuit contingere ex vitio scriptoꝝ,q forte tertiū argumentū p̃termiserūt:vel forte in scđo argumēto innuit tertiū.Quia si circūcisio cõferret gratiā pari rõne oblationes & sacrificia ve.le.grām cõferrent:& ideo respondet ad hoc tanq̃ ad tertiū argumentum.

REPLICA. In ca.x.vbi dr̃.Mihi vindictā &c.Hoc exponit Bur.in supplēdo defectū iudicū:q multa relinquūt impunita.Sed hoc nõ vr̃ bn̄ dictū cū ap̄ls hic loquať de peccatis infidelitatis & alijs ꝯ deū cõmissis. de qbus iudices sæculi se nõ hn̄t intromittere:qa nõ habēt quęq̃ ad fidē cõpellere. Etiā iudices solū se intromittūt de publicis legis trāsgressoribus non de occultis cõtra deū cõmissis de qbus hic agitur.

GLO.ORDI.

Fidei descriptio & cõmēdatio. EStaūt fi.&c.Cõmē Ca.XI. datio est fidei cui⁹ descriptionē ponit. In qua tria notat.s.quid efficiat in nobis:& ꝙ fundamētum est oim̄ bonoꝝ:& ꝙ de nõ apparentibus est. De qua in ep̄la ad romanos plenius dictum est. Fides est substātia sperādaꝝ rerū.i.est cā q̃ res sperādas faciet qñq̃ subsistere in nobis. Quod est: faciet nos conseq futura bona. Et ꝓprie dr̃ fides substātia:qa sperādis substat, & facit ea eē in credētibus in alia vita. Et est fundamentum oim̄ bonoꝝ qđ nemo mutare põt:& sine quo nõ est bona ædificatio: vel sperāda iā facit esse in corde credētis. Argumentum.i.certitudo rerū q̃ nõ apparēt:& si qs de ea dubitet ꝓbatio: vbi adhuc ꝓbať futura resurrectio:qa ita crediderūt p̃triarchę ap̄li:& alij s̄cti. Fides est cā sperādoꝝ:qa cā iusticiæ ꝑ quā sunt sperāda. Et hoc est. In hac est testimoniū iusticiæ,qđ de⁹ testat⁹ est:iustos eos esse. Senes.nõ ꝙ ætate senes

Ioh.20.f. sed añcessores hoꝝ:& sic cõstat fidē nõ esse nouā,sed tenedā cū antiq tenuerūt. b ¶Sperandarū. Nec thomas qđ vidit credidit:qa hoiem vidit:deū credidit. Si aūt credi dicunť q̃ videnť:sicut dicit vnusq̃sq̃ oculis suis credidisse: nõ ipsa

F est,q̃ in nobis ædificať fides:sed ex reb⁹ q̃ videnť agiť in nobis,vt ea credanť q̃ nõ videnť. c ¶Fide intelligi. Exēplis vtiť ad commendationē fidei:ad oñdēdū ꝙ de nõ apparētib⁹ sit fides. d ¶Sæ

Geñ.1.a. cula. Aug. In principio fecit de⁹ cœlū & terrā:informē materiā & cõfusam(q̃ chaos dicta est) vñ oīa facta sunt cœli & terra (q̃ inde futura erāt) noīe significat.i.noīb⁹ visibiliū rerū,ꝓpter ĩfirmos q min⁹ idonei sunt inuisibilia cõprehēdere. Tūc erāt tenebræ.i.lucis absentia. Sicut inanitas dr̃ locus vbi nõ est corpus. Eadē materia terra dr̃:qa terra inter oīa minus est speciosa. Inuisibilis:ꝓpter obscuritatē. Eadē materia etiā aqua dr̃. Sup quā spūs dñi superfeť: sicut fabricādis rebus volūtas artificis. Ideo aqua: qa oīa in terra ab humore incipiūt formari & nutriri. Eadē dr̃ abyssus. Res ignota notis vocabulis:& nõ vno ne hoc esse putareť,qđ cõsueuerant hoies in illo vocabulo intelligere. Aug. Ex inuisibilibus. Anteq̃ formæ darenť rebus:tenebrę erant:& erāt inuisibilia elemēta:sed in eoꝝ separatione nata est lux. Vel inuisibilis mundus in sapientia dei erat:ad cuius siĺitudinē factus est hic visibilis hæc vtiq̃ visibilia:anteq̃ fieret nõ erāt. Quõ ergo deo nota erāt, q̃ nõ erāt? Et rursus. Quõ ea faceret quæ sibi nota nõ erant? Non enim quicq̃ fecit ignorans. Nota ergo fecit non facta cognoscit. Proinde anteq̃ fierent & erant & nõ erant:erāt in dei scīa:nõ erāt in sua natura: ipsi aūt deo nõ audeo dicere alio modo innotuisse cum ea fecisset q̃ illo quo ea nouerat vt faceret apud quem non est transmutatio

Iaco.1.c. neq̃ vicissitudinis obumbratio. e ¶Fide: plurimam. Quod ☞ patres antiqui

¶de visis nõ ē fides sed agnitio.

C **St aūt fides** Ca.XI. a

¶fundamentum.

b **sperandarum substantia**

a¶ quasi iam sint in nobis. b¶ præmonstratio futurarum rerum.

rerū argumentū nõ apparentium. b

¶ꝑpť hāc. a¶iusticię. b¶a deo vł ab hoib⁹.

In hac em̄ testimonium cõnsecuti c

a¶antiq p̄res. b¶ꝙ fides est argumentū nõ apparentiū.i.credere debem⁹ q̃ nondū apparent.

c **sunt senes.†Fidē intelligim⁹ apta** d

rent,sic etiā fide tm̄ intelligim⁹ sęcu.esse apta ver. a¶sapiēter disposita. b¶p̄cæpto dei cū oīa in materia simul fuissent. c¶informibus elemētis formara vel ex intellectuali mūdo.

d **tā esse sæcula:verbõ dei vt ex inuisi** e

a¶Senes cõsecuti sunt sicut in abel apparet.

¶.i.per fidem plu. ¶accæptabiliorē.i.plu.

e **bilibus visibilia fierēt†fidē:plimā** f

NICO.DE LY.

lens:ꝭm ꝙ dicit Aug.sup Ioh. Et iõ actus fidei q est credere nõ solū habet ordinē ad obiectum intellectus:qđ est verū:sed etiā ad obiectū voluntatis, qđ est finis seu bonum. Habitudo igiť actus fidei ad obiectū volūtatis designať in diffinitione ap̄li cū dr̃. Est aūt fides substātia sperandaꝝ rerū. Res em̄ sperādæ cõtinenť in ipsa btitudine:cū sit status oim̄ bonoꝝ aggregatione pfectus:vt dicit Boetius.iij.de cõsola. Dicitur aūt fides substātia rerū sperandaꝝ in quantū est quædā inchoatio futuræ btitudinis: quia fides est prima virtus infusa:sicut & in alijs rebus prima pars rei dr̃ quodammõ substātia eius:& maxie qñ virtualiter aliquo mõ cõtinet alia:sicut est in proposito. In hoc em̄ speram⁹ btificari:qa videbimus clare illud cui ꝑ fidē nec inhæremus in ænigmate. habitudo aūt act⁹ fidei ad obiectū intellectus designať cū dicit. b ¶Argumētū non ap. qa obiectū fidei †Gē. est veritas nõ visa cui firmiter adhæret fidelis:nõ ex rei euidētia:sed ex auctoritate diuina:& sic patet diffinitio p̄dicta:qa data est ꝑ habitudinē actus fidei ad obiectū intellectus & voluntatis. Si qs aūt velit p̄dictā formam diffinitionis reducere:põt sic dicere. Fides est habitus mētis quo inchoať vita æterna in nobis: faciēs intellectū assentire non apparētibus. Cõsiderandū etiā ꝙ ꝑ verba ap̄li p̄dicta: distinguiť fides ab oībus alijs q̃ ꝑtinēt ad intellectū. Per hoc ei qđ dr̃. Argumentū.i.firma adhæsio:distinguiť fides ab opinione:suspitiõe & dubitatione:in qbus nõ est firma adhæsio intellect⁹. Per hoc aūt qđ dr̃. Nõ apparētiū distinguiť fides a scīa,& intellectu ꝑ q̃ fit aliquod apparēs. Per hoc aūt qđ dr̃. Substātia sperandaꝝ rerū distinguitur fides a fide cõiter sumpta:q̃ nõ ordinať ad btitudinē sperātam: Et per hoc etiā apparet p̄dicta diffinitio fidei bona, qa facit diffinitū differre ab oibus alijs. c ¶In hac em̄. Posita diffinitione fidei. Hic ꝯn̄r ponit ap̄ls exēpla de fide:& p̄rio facit hoc in gn̄ali. scđo in speciali,ibi. Fide intelligimus. In prima igiť parte dicit ꝙ p̄res ve.test.habuerūt testimoniū bonitatis a deo ꝓpter meritū suæ fidei.vñ Geñ.xv.b.dr̃. Abraā credidit deo, & reputa.est ei ad iusticiā:& hoc est qđ dicit ap̄ls. In hac em̄ fide te.consc.sunt senes.i.antiq p̄res. d ¶Fide intel. Hic ꝯn̄r ponit exēpla patrū fidelium in sp̄ali. Et diuidiť in tres ꝑtes:qa p̄rio ponit exēpla de his q̃ crediderūt & docuerūt. scđo de his q̃ ex fide fecerūt,ibi. Fide abel. tertio de his q̃ ꝓpter fidē passi sunt. Alij distēti sunt. Circa primū cõsiderandū ꝙ doctrina vete.test.duplex fuit. Vna manifesta.s.de vnitate dei & creatione mūdi. Alia occulta sub velamine figurarum.s.de incarnatione verbi. Et qa scribebat oībus hebræis ad fidem cõuersis.ideo primā tanq̃ oībus cõem tangit, dicēs. Fide intelli.aptata esse sæcula verbo dei.q.d.sicut antiq crediderūt oīa esse ꝓducta & disposita ꝑ verbū dei, vt habeť Geñ.i.a. Dixit deus fiat,& factū est.ita & nos credimus.ꝓductio em̄ creaturaꝝ,& ordinatio eo mõ quo de hoc loquiť scriptura.vtpote ꝙ tali tp̄e & non añ fuit ꝓducta, est articulus fidei:qa nõ põt demõstrari: licet ꝓductio mundi absolute sumpta possit ꝓbari. e ¶Vt ex inuí. Cõis aūt cõceptio pħoꝝ fuit ex nihilo nihil fieri:& ideo anaxagoras posuit latitationē formaꝝ in materia. Auicēna aūt effluxionē formarum a datrice intelligētia. Plato aūt posuit formas ꝭm esse separatas a materia a qbus ꝓcedebāt materialia. Sc̄ti aūt ponunt ideas in mēte diuina q̃ sunt inuisibiles formę:& tm̄ ꝓcedūt ab ipsis oīa visibilia:sicut artificia visibilia ab exēplari inuisibili qđ est i mēte artificū. Bo.iij.de cõso. Tūc cūcta supno. Ducis ab exēplo pulchrū pulcherrim⁹ ip̄e. Mūdū mēte gerēs similiq̃ imagine formās: & hoc est qđ dicit ap̄ls:vt ex ĩuisibilib⁹. f ¶Fide. hic ꝯn̄r oñdit qđ p̄res ex fide fecerunt. Et diuidiť in tres ꝑtes:qa p̄rio hoc ostēdit de ☩ patribus

G H Diuisio.

NICO. DE LYRA.

Diuisio. EStaūt fi.&c.Supius ap̄ls admonuit fideles subijci xp̄o:& ostēdit ꝙ talis subiectio est ꝑ fidē:iõ hic incipit cõmēdare ipsam fidē:vt ea q̃ sunt fidei libētius amplectamur. Et diuidiť in tres partes: qa p̄rio describit ipsam fidē. scđo ponit diuersa exēpla circa ipsam,ibi. In hac em̄ testimoniū. tertio ad ea q̃ sunt fidei hortať plæbem catholicā.in prin.se.ca.ibi.Iõq̃. In p̄ria ꝑte ponit diffinitionem fidei di. Fides est substātia &c. Ad cui⁹ intellectū sciēdū ꝙ habitus cognoscunť ꝑ actus:& act⁹ ꝑ obiecta. fides aūt est habit⁹ qdam infusus: & iõ debet diffiniri ꝑ ꝓpriū actū in cõparatione ad propriū obiectū. Actus aūt fidei est credere,q est actus intellectus assentiētis ꝓcedēs ex voluntatis imperio:qa nullus credit nisi volens:ꝭm

☞ p̄res antiq ꝑ fidē sint ꝯsecuti testimoniū iusticiæ ostēdit: ponens aliud exēplū ad cõmendationē iusticiæ. a ¶Defunctus ad lo.i. materia est nobis loquēdi:vt de ei⁹ fide exēplū demus. Nõ enim mors extinxit famā fidei. Ex fide & patiētia p̄cedētiū ꝯsolať istos. Abel adhuc loqť:qa alios suo exēplo admonet vt iusti sint. Interemit eū qdē mors:sed non cū eo interemit gl̄iā eius & memoriā. b ¶Quia est. Esse ꝓprie deo cõuenit:qa imutabiliť. c ¶Fide noe &c. Aliud exēplū ponit de noe ad cõmendatiõem fidei di. d ¶Et iusticiæ.i.fuit iustus ex fide:sicut p̄res sui. nisi enim iustus esset:hoc ei deus non præcæpisset. e ¶Fide q vo. hic ad p̄res iudæorū descendit:oñdit in eis & in prioribus oēm iusticiā ex fide habuisse originē. Et ponit exemplum de abraā. f ¶Obediuit. deo dicenti sibi:Exi de terra tua & de cognatiõe. hoc iam fecerat. Hoc em̄ dictū est iā egresso de terra caldæorū & iā cõstituto in mesopotamia nõ ergo dñs corpus:sed aīm a terra sua auertit:ne velit reuerti. Nõ em̄ exierat inde animo:si redeundi tenebatur desiderijs:qđ desiderium deo iubente ac iuuante & illo obediente fuerat amputandum. ☞ Qm̄ fidelem

Gen.12.a

NICO. DE LY.

☩ p̄ribus q fuerunt añ diluuiū. scđo de illis q fuerūt post diluuiū:tm̄ añ legē datā ibi. Fide q vocať abraā. tertio de his q fuerunt sub lege data,ibi:Fide moyses. Ante diluuiū tres p̄res sp̄aliter commendanť de fide.s.abel,enoch,& noe. Et ꝭm hoc prima diuidiť in tres partes ꝭm exēpla quæ ponūtur de istis trib⁹. scđa ĩcipit ibi:Fide enoch tertia ibi:Fide noe re. Circa primū cõsiderandū:ꝙ ex magnitudine fidei abel ꝓcessit ꝙ de melioribus primitias deo obtulit vt hr̃ Gene.iiij. Et hoc est qđ dr̃ hic. Fide, plurimā.i.meliorem. a ¶Hostiā &c. cõsc. est esse iustus.qa fides per dilectionem operans iustificat. b ¶Testi.phi.mu.ei⁹ deo.qa ignis descendit de cœlo sup hostiā eius in signū accæptationis diuinæ. vñ & Geñ.iiij.a. Respexit dñs ad abel & ad munera eius. Translatio theodotionis sic habet. Inflammauit dñs super abel & munera eius. c ¶Et per illā defun. ad lo.inq̃tum factum suum mouet nos ad fidē & deuotionem. põt em̄ hoc referri ad illud qđ dicitur Geñ.iiij.b. Ecce vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra.i.oñdit fidelis innocentis mortem dignā esse vindicta. d ¶Fid. enoch. Hic ponit exemplū de fide enoch.& diuidiť in duas partes. qa primo ponit intentū & scđo ꝓbat ibi: Añ translationē. Dicit ergo ꝙ fides enoch patet ꝑ hoc ꝙ fuit a p̄cōribus segregatus:& in p̄adisum trāslat⁹. & hoc est qđ dicit: Fide.i. ꝑꝑ meritū fidei. e ¶Enoch trāſ.est ne vi.mor. alioꝝ.s.in diluuio:& ēt suā:qa nõ est mortu⁹. morieť tn̄ ĩ fine mūdi:qa oēs sunt debitores mortis ex trāsgressiõe p̄mi p̄ētis. f ¶Et nõ inue.inter hoies p̄cōres:qa trāstulit illū dñs ad p̄adisum terrestrē:vbi ꝯseruať vitia eius vsq̃ ad finē mūdi. Rõ aūt hui⁹ est:qa vet⁹ test. ordinať ad ꝓmissionē noui te.in nouo aūt te. exp̄sse ꝓmittiť vita ęterna. Et iõ vt in veteri te. dareť spes vitæ ęternę:mors enoch dilata est tp̄e legis naturæ:& mors heliæ tp̄e legis datę:vt hr̃.iiij.Reg.ij. Totum aūt vetus test. decurrit ꝑ ista duo tp̄a. g ¶Añ trāſla. Hic ꝯn̄r probat ꝙ enoch translatus fuerit ꝑꝑ meritū fidei. Et facit talē rõnem. Nullus põt placere deo sine fide. sed añ trāslationē enoch placuit deo:vt hr̃ Geñ.v.c. Enoch cū deo ambulauit:ideo habuit fidem:ꝑꝑ quam translatus est, propter hoc ibidem subdiť Gene.v.d. Ideo tulit eum dñs.& hoc est quod dr̃ hic: Ante translationem &c. patet l̄ra ex dictis. h ¶Credere enim. probat ꝯn̄ter ꝙ nullus placeat deo nisi per fidem:qa ad hoc ꝙ aliquis placeat deo opus est ꝙ accedat ad ipsum. iste autem accessus est per fidē. ergo &c. Vlterius considerandū:ꝙ in omni motu vel accessu rõnabili mobile duo intendit.s.terminū motus:& causam quare moueť. In accessu aūt ad deum qui est per fidem terminus est ipse deus.& quantū ad hoc

ris preciꝭ q̃ cain.

hostiam abel q̃ cain ohtulit deo:ꝑ a

a¶fidē. b¶vñ ielus: A sanguie abel iusti.

c¶ꝑ fidē est ꝯsecut⁹ p̄lima.qa ꝑ fidē iustus

quām testimoniū cõsecutus est eē

erat. a¶quia ea recipit. b¶qđ apparuit cū ea cœlesti igne consumpsit.

iustus:testimoniū ꝑhibente mūne b

a¶fidē. b¶tanta fuit ꝙ mors eā nõ extixit.

a **ribus ei⁹ deo:& ꝑ illām defunctus** c

a¶fidei merito. b¶in p̄adisū vñ adā eiect⁹.

adhuc loqť.†Fide enoch trāslāt⁹ d e

a¶Q.nec de lõge in alijs videret mortem.

b¶ne putaretur in alia parte mundi esse.

est nē videret mortē:& nõ inuēnie f

a¶qui poterat abscondere eum. b¶per fidem translatus est:quia per fidem iustus:iustus quia placuit deo.

bať:qa trāstulit illū de⁹. Añ trāslā g

a¶.i.multi testabanť eum placuisse deo.

tionē em̄ eius testimoniū habuit

a¶per fidem placuit:sed.

placuisse deo.†Sine fide aūt ĩpos

¶adeo fides est necessaria.

sibile est placere deo, quenquam.

a¶Sine fide em̄ nõ põt placere:qa nec accedere.

Crēdere em̄ oportet accedentē ad h

dere. a¶credere hoc.s.quia. ¶deus. ¶ꝙ.

¶Quid ergo eis lex?

b **deum,quia est:& inquirētibus se** i

a¶quia credidit deo dicenti:Finis est omnis carnis:& si nulla signa videret diluuij.

c **remunerator sit.†Fide nõe respõ** k

so accæpto de his quæ adhuc non

a¶adeo credebat qđ nõdū videbat:ꝙ metuēs.

videbantur metuēns,aptauit ar l

cam in salutem domus suæ.Perm

tuēs&c. a¶fidē vł arcā. b¶dānabilē ostēdit.¶qa dū videret eā fabricari,ñ credidit.

d **quām damnāuit mundum & iusti** n

ciæ q̃ ꝑ fidē est hæres est institut⁹.

¶per fidem. ¶cum prius abraam.

†Fide qvocatur abraam obediuit o

q̃tum ad hoc dicit:Cre.em̄ opor.ac.ad deū,qa est:vnus.i.æternus. ꝓpter hoc dr̃ Exo.iij.d. Qui est misit me ad vos. Cā aūt quare hõ moueť per fidē in deū est spes remunerationis æternæ.& q̃tum ad hoc dr̃: i ¶Et inqrē.sc remu.sit. ista em̄ duo credere.s.dei vnitatē & eius remunerationē æternā fuit necessariū ad salutem semp apud gētiles:nec plus reqrebať ad salutē gētiliū:q nullā legē recæperunt a deo nisi legē naturæ. Sed ꝯ hoc vr̃ dictū Aug. li.de correctiõe & gr̄a vbi dr̃ sic:Illa fides sana est qua credim⁹ nullū hoiem siue maioris siue paruæ ætatis liberari a contagio mortis & obligatione p̄ēti:nisi per mediatorem dei & hoiem iesum christū ergo credere mysteriū incarnationis fuit semp necessariū ad salutē oībus ēt gentilib⁹. Dicēdum ꝙ mysteriū incarnationis põt credi dupl̄r. Vno mõ explicite:& sic tenebātur credere illi qbus facta est de hoc reuelatio: sicut iudæi in ve.le.tm̄ sacerdotes scripturas intelligētes tenebanť magis cognoscere & credere q̃ alij.& adhuc in noua le. tenenť magis ad hoc christiani:in qua perfecte explicatū est mysteriū christi. Alio mõ põt credi mysteriū incarnatiõis implicite & ad hoc solū tenebanť gētiles:qa nõ erāt obligati ad legem moysi. Talisq̃ fides implicita de mysterio incarnationis continetur in duobus p̄dictis:qa qui credit vnum deū remuneratorē ĩgrētiū ipm̄,credit ipm̄ hr̄e ꝓuidentiā de salute hoim̄:licet modū huius ꝓuidentiæ explicite nõ cognoscat. Modus aūt ꝑ quē deus ꝓuidit saluti hoim̄ est ꝑ incarnationis mysteriū. Ex quo patet ꝙ fides incarnationis ĩplicite contineť in p̄dicta credulitate gentiliū. Videtur ēt alicui ꝙ deū esse non sit creditū:qa a pħis est demonstratū. Dicēdū ꝙ multitudo hoim̄ non capit tales demonstrationes:sed pauci. Et iõ licet nõ sit credibile simpl̄r:qa nõ est credibile oībus:est tm̄ credibile plurib⁹. Ap̄ls aūt loquiť de fide inq̃tū respicit cõitatem hoim̄. k ¶Fide noe. Hic ponit exēplum de fidē ipsius noe. de quo dicit ꝙ ex fide quinq̃ fecit. Primum est ꝙ de futuris contingentibus credidit. Cū em̄ oraret ꝑ populo habuit rn̄sum ꝑ reuelationē a deo ꝙ mūdus p̄iret per diluuiū in futuro & q̃tum ad hoc dr̃. Fide noe rn̄so accæpto de his quæ ad.non vi. Secundū est ꝙ credēs adimpleri dictū dei timuit:& hoc est quod dr̃. Metuens. Tertium est:qa ad mandatū dei implendū fecit arcā.& hoc est qđ dicit. l ¶Aptauit arcam.i.aptam fecit ad habitationem hoim̄,aīalium & auiū ꝭm p̄cæptum diuinū:vt hr̃ Geñ.vj. Quartū est qa pereūtibus alijs saluari cum domo sua sperauit.& hoc est qđ dr̃:In salutem domus suæ. Quintum tangitur cum dr̃: m ¶Per quam dā.mun.i.mundanos damnabiles ostēdit ꝑ salutē suā:inquantū solus cū suis saluatus est. Et ꝯn̄r ostēdit qđ consecutus est ex his q̃ ꝑ fidē fecit:cū dr̃: n ¶Et iusticiæ quæ ꝑ fidē est, hæres institutus. qa in diluuio totus mūdus reliquus perit. Et ideo iustici a in ipso & filijs eius tantummodo remansit. o ¶Fide qui voca. Hic ꝯn̄r ponit exēpla de fide in p̄ribus q fuerunt post diluuium:tm̄ ante legem datā. Et diuidiť in quatuor partes. qa primo ponit exēplū de abraā. scđo de isaac,ibi:Fide & de futuris. tertio de iacob,ibi:Fide iacob. quarto de ioseph,ibi:Fide ioseph. Isti autem quatuor specialiter fuerunt patres iudæorum: tres autem p̄cedentes fuerunt patres tam iudæorum q̃ gentiliū. Prima diuidiť in duas:qa primo ostenditur fides abraæ quātum ad humanā ꝯuersationē. scđo quantū ad diuinā obedientiā,ibi: Fide obtulit. Prima adhuc in tres:qa primo oñdiť quid abraā ex fide fecerit quantū ad inhabitationē. scđo quātū ad generationē, ibi,Fide & ipsa sara. tertio quantū ad conuersationē suam,ibi:Iuxta fidem defuncti. ¶Circa primum considerandum:ꝙ magnitudo fidei abraæ ex hoc patet:ꝙ statim ad verbum domini iuit ad terram alienam sibi a deo promissam:vt habetur Geñ.xij.& per totā vitam suam habitauit in illa vt peregrinus & aduena:qa vt dr̃ Act.vij.a. Deus non dedit ei hæreditatem in illa:nec passum

C †Ge.5.c. Sap̄.4.b Eccl̄iasti.44.c. †1.Mach.2.f. D †Ge.6.b Eccl̄iasti.44.c. †32.q.4.c.qsigno ret. Ge.12.a. et.13.a. Diuisio.

E a ¶Qm̃ fide. esse cre.&c.Prius risit:& si ex gaudio:non tñ plena fide:sed post verbis angeli in fide solidata est.Riserat etiam abraã quando ei promissus est.Sed risus ille admirationis fuit & gaudij nõ dubitationis. b ¶Ab vno.Vtero vel abraã ex emortuo quãtum ad seniorem.Senior em̃ fœmina & si adhuc fluant illi solita mulierꝝ:de sene parere non potest:de iuuene põt.Senior etiã vir gignere potest.sed de adolescentula:sic abraam post mortem saræ de cethuram q̃ iuuenis erat potuit generare. c ¶Tanquã fide.&c.hoc dicit q;tum ad bonos.i.q luce virtutũ & multitudine comparanť sideribus. d ¶Et sicut are.hoc quantũ ad malos.i.q instabilitate & numero comparanť arenæ. Mystice. Mare:gẽtilitas:ora ritus eius cui ,ppinq facti sunt aliq iudæi:nõ tñ in gẽtilitate. e ¶Et salutantes.Vtiť verbo trãslato a nauigantibus q longe ,pspiciunt desideratas ciuitates: q̃s anteq; ingrediant salutatione ꝯueniunt. Ex metaphora ergo nauigãtiũ dicit: Et salutã.i.gaudentes & desiderantes eas:vt faciunt nautæ longe visis ciuitatibus.Et iõ cõfitebanť q; peregrini qui.s.in aliena patria nihil habent. f ¶Hospites.qui de patria non sunt:& isti confitebantur se non esse de mũdo neq; aliqd se hr̃e in mũdo,iõ hoc confitebanť.Qui enim hoc dicũt dãt intelligi q; aliam patriã quærũt.qđ ipsi significare volebant.Et ne putaret qs q; illã de qua exierant q̃rerent,subdit:Et si qdẽ. g ¶Deus eorum.In istis honoratur sicut per malos blasphematur. Deus eorum. Augu.super Iohannem:Qui est deus omnis creaturæ:sed non frustra hunc honorẽ tribuit eis:sed quia in eis nouit sincerã & pcipuam

in locum exire quem accæpturus a
erat in hæreditatẽ:& exit nesciens
a¶ adeo credebat deo. b¶ melioris terræ.i. vitæ æternę. c¶erat vt alienigena & in casulis:qa vt subdit expectabat fundamenta
quõ iret.Fidẽ demõratus est in ter b
hñtem ciuitatẽ.¶ cquis sibi promissa.
ra repromissionis tanquã in alie c
a¶.i.sicut isaac & iacob habitauerũt ibi.nõ em̃ eodem tpe cohabitauerũt.
na:in casulis habitando cũm isaac c
& Iacob cohæredibus repromis
¶Cur ita?
sionis eiusdem.Expectabat enim
¶quia stabilis. ¶cœlestem.
fundamenta habentem ciuitatẽ: d e
cuius artifex & cõditor deus.† Fi f g
a¶in ,ppria psona nõ i vicaria. b¶ fœcũdi
de & ipsa sarã sterilis virtũtem in h
conceptione seminis accæpit:eti i k
tatẽ. a¶ sterilis etiam in senio. ¶ hac fide.
a ãm præter tempus ætatis: quoniã l
fidelẽ credidit esse eum qui repro
¶quia fidelem credidit.
b miserat.Propter qđ & ab vno or m n
a¶ ab vno tot quod mirabile est.
c ti sunt:& hoc emortuo:tãnquã si
d dera cœli ĩ multitudinem:& sicut
arena q̃ est ad oram maris ĩnume
¶.i.adhærentes fidei:vel mortui sunt non accæptis in terra promissionibus:& hęc iuxta fidem eorum.sperabant enim sibi promitti cœlestia:non terrena.
rabilis.Iuxta fidem defuncti sunt o p
a¶ præter enoch translatum. b¶plenarie.
om nẽs isti nõ ãccæptis repromis
a¶ iplẽdas.¶post mortẽ suã in aduẽtu xp̃i.
sionibus.Sed a longẽ eas aspiciẽ q
a¶,pmissiõib9applaudẽtes licet eẽnt remo
e tes & salutãntes & confitentes:qa
f peregrini & hospites sunt super
tæ. ¶ licet morantes.
terram.Qui enim hæc dicunt:si r
gnificant se patriam ingrere.Et si s
quidem illi9 meminissent de qua
a¶patet quia nolebat reuerti.
exierunt: habebant vtiq; tẽmpus
reuertendi.†Nunc aũt meliorem t
a¶patriam.b¶ & quia hanc petunt.
appetunt:id est cœlẽstem.Ideõ nõ v
¶ non erubescit. a¶qui dicitur deus angelorum. b¶abraam isaac & iacob.
g confundiť deũs vocari deus eõrũ.

NICO. DE LY.

F pedis:& tñ semp firmiter credidit diuinã ,pmissionẽ iplendã.& hoc est qđ dr̃ hic.Fide qui vocatur abraam obediuit. ipsi deo. a ¶In locũ &c.& exijt nesciens quo iret:qa illam terram al's non viderat. b ¶Fide de.&c.tanquã in ali.Et q; in illa manserit vt aduena:patet qa non mansit ibi in domo firma:sed in casulis & tabernaculis:q̃ sunt mansiones mobiles.& hoc est qđ dr̃: c ¶In casu.habi.&c.re.eius. qa ipsis ,pmissa est terra sicut & ipsi abraę: vt patet Gene.xxv.&.xxvj.Q aũt abraã habitauerit cũ isaac:patet.quia ipsum genuit & nutriuit.Q aũt habitauerit cum iacob nepote suo probatur sic:qa abraã vixit.clxxv.annis:vt hr̃ Geñ.xxv.& centesimo anno vitæ suę genuit isaac Geñ.xxj.a. Isaac aũt fuit sexagenarius qñ natus fuit iacob:vt habetur Geñ.xxv.d.& sic patet q; abraã vixit cum iacob.xv.annis.Vlterius reddit cãm quare sic habitabant vt aduenæ:qa nihil reputabant qcqd esset sup terrã:sed expectabãt mãsionẽ cœlestẽ.& hoc est quod diciť:Expectabat em̃:ipse abraã cum hæredibus suis. d ¶Ciuitatẽ.Mansio em̃ cœlestis proprie dicitur ciuitas.i.ciuium vnitas:propter similitudinẽ pacis. e ¶Fundamenta habentem.hoc diciť ,propter eius immobilitatem:ẽm qđ dr̃ Esa. xxxiij.d.Oculi tui videbunt hierusalem ciuitatem opulentam:tabernaculum quod nequaq; vltra transferri poterit. f ¶Cui9 artifex & conditor deus.vnde & ab ipso nomen accæpit:ẽm q; dicitur Ezech.vlti.d.Nomen ciuitatis dñs ibidẽ:sicut roma a romulo nominatur. g ¶Fide & ipsa sara.Hic ꝯñter ostendiť fides abraæ quantũ ad generationem.Fuit enim gñatio saræ difficilis propter duo.Primo:qa erat sterilis:vt habetur Geñ.xj.&.xvj.Secundo quia erat extra tempus concipiẽdi.desierant enim sarę fieri muliebria:vt habeť Ge.xviij.& tamen abraã credidit in prima ,pmissione firmiter filiũ ex ea hr̃e.Ex quo patet magnitudo fidei suæ.& hoc

G suæ.& hoc est quod dicitur:Fide.s.abraæ: h ¶Et ipsa sara sterilis,a iuuentute. i ¶Virtutẽ in conceptione seminis accæpit. a deo miraculose. k ¶Etiã præter tẽpus æta.& ideo fuit ibi duplex miraculum. l ¶Qm̃ fidelem credidit esse eum qui repromiserat.Q autem istud sit factũ propter fidẽ abraæ & non propter fidẽ sarę probatur sic:qa sara audiens nuncium de suo conceptu nõ credidit:sed magis friuolum reputauit:& ideo sicut de re friuola risum emisit: propter qđ angelus eam reprehendit:vt patet Geneř.xviij. Q autẽ abraã audito concæptu saræ risit, non fuit ex diffidentia:sed ex gaudio ,pcedente ex diuina ,pmissione:& ideo nõ fuit reprehensus sicut sara:ideo sequitur: m ¶Propter qđ ab vno.id est ab abraã. Et hoc emortuo:quia iam erat vetulus:& ad generandum fere ineptus.Dico autem fere:quia postea genuit filios de cethura: vt habetur Geñ.xxv.quia aliquando contingit q; ille qui propter senectutem fact9 est quasi ineptus ad generandum:generat tamen propter bonã aptitudinem mulieris ad concipiendum. n ¶Orti sunt &c. ad oram maris innumerabilis.De abraã enim orti sunt multi boni & multi mali: & propter hoc comparantur multitudini stellarũ quantum ad bonos:& multitudini arenæ quantum ad malos. o ¶Iuxta fidem.Hic consequẽter ostendit qđ abraã cum isaac & iacob per fidem fecerit:qa isti ita laudabiliter conuersati sunt q; vsq; ad mortem in vera fide permanserunt.& hoc est quod dicitur.Iuxta fidem.quasi habẽtes fidem sociam. p ¶Defuncti sunt omnes &c.Ex quo patet firmitas fidei ipsoꝝ. H Sed contra hoc videtur esse illud quod scribitur Ezech.xxxiij.c.Vnus erat abraam & ipse hæreditate possedit terram . Dicendum q; sic debet itelligi:possedit id est possidendi primus promissionem accepit.nõ tamen actu possedit quia non habuit in ea passum pedis:vt dicitur Act.vij.propter hoc sequitur. q ¶Sed a longe eas aspicientes &c.loquitur ad similitudinẽ nautarum:qui existentes in mari a longe vidẽtes portum gaudent & salutant: sic patres veteris testamenti videntes a longe impletionem mysterij christi gaudebant: ,ppter quod dicitur Iohã.viij.g.Abraam pater vester exultauit vt videret diem meum &c. Et quia longe erant a tempore christi:ideo confitebãtur se esse aduenas & peregrinos propter hoc abraam dixit Geñ.xxiij.a. Aduena & peregrinus sum apud vos:& iacob dixit Geneř.xlvij.b.Dies peregrinationis vitæ meæ &c.Per hoc ostendebant cœlestem gloriam tãquam suam patriam propriam inquirere:& hoc est quod dicitur: r ¶Qui enim hoc dicunt signific.se pa. inqui.Quia posset aliquis dicere q; ,ppter hoc confitebantur se peregrinos quia exierunt de chaldæa vel mesopotamia.q̃s terras reputabant patriam suam:& ideo excludit hoc apostolus dicens. s ¶Et si quidem ip.&c.quia non tantum distabant a mesopotamia vel chaldea vnde exierant: & ideo quin de facili possent illuc reuerti. & ideo non loquebãtur de illa patria quia de præcæpto domini exierant:propter qđ abraã dixit seruo suo Gene.xxiiij.a.Caue ne quãdo filium meum reducas illuc:& licet iacob in mosopotamiam iuerit.hoc tamen non fuit ad manendum:sed ad tempus propter odium fratris sedandum & ad quærendum vxorem.Et ideo concludit apostolus q; non loquebanť de patria terrestri:sed cœlesti, di. t ¶Nunc autem meliorem ap.i.cœlestẽ:& quia in terra adhuc positi reputabant se de patria cœlesti moribus & actu fidei:iõ deus voluit nominari deus ipsorum ex amore & fide speciali: & hoc est quod dr̃. v ¶Ideo non confunditur deus vocari deus eorum.hoc

A præcipuam charitatem:& quia in eis tribus consummauit mirabile sacramentum futuri populi.Per liberas enim genuerũt,& in libertatem.vt abraam per sarã:& isaac per rebeccã:& iacob p liã & rachel.& in seruitutem:sicut ab isaac p rebeccam genitus esau. cui dictum est:Seru9 eris fratris tui.Per ancillas non solũ in seruitute:vt abraam per agar hismaelẽ:sed etiã in libertatẽ:vt iacob p balam,dã & neptalim:& per zelphã,gad & aser.Ita p spũales & boni liberi.sicut per paulũ illi de qbus ipse dicit.Imitatores mei estote sicut & ego christi.Et mali serui:vt per philippum simon magus.Et per carnales non solũ mali:sed & boni:quibus dicitur:Quę dicunt facite:quæ aũt faciũt no.fa. Hoc sacramẽtum quisq; in populo dei prudenter agnoscit:vnitatem spũs in vinculo pacis vsq; in finem quibusdã cohærendo, quosdam tolerando custodit. a ¶Cũ tentaretur. Non tentauit deus abraã quasi fidem eius ignoraret.sed vt ipse abraã & mundus fidei eius vnitatem & firmitatem cognosceret. b ¶Arbitrans quia & a &c.Nõ trepidauit abraam credere qñ ,pmittebatur. Non trepidauit offerre qñ exigebať.Eius dextera erigitur ad sacrificium vt morereť cuius cor erectum est ad fidem vt nasceretur.Nec fuit religio credentis contraria deuotioni obtemperantis.Promissionẽ pater pius fideliter tenens quã per hũc oportebat impleri quem deus iubebat offerri. Non hæsitauit q; sibi reddi poterat immolatus:qui dari poterat non speratus.Non sibi fecit qõnem quasi de contrarijs & sibi aduersantibus verbis dei promittentis filium nasciturum:& postea dicentis:Occide mihi filiũ tuũ.Sed erat in corde eius fides inconcussa & non deficiens:qua credidit deũ qui dedit vt ille de senibus nasceretur:posse ẽt de morte reparare. c ¶Et in parabolam.Fide obtulit abraã nõ solum in re:sed etiam in significatione.Intellexit enim xp̃m significari:cuius deitas nõ moritur:sed aries hærens cornibus inter vepres.i.caro laborans inter iudæos in cornibus crucis potuit deo offerri:spinis iudaicis ante coronata. d ¶Isaac.Fidẽ habuit: non solũ q; benedictus esset melior sed ẽt credidit q; christianus populus supplantaret bñdictionem iudæis. e ¶Adora.sa. vir.Forte tulerat a filio virgam:qñ ei idem filius iurabat:& dum eam tenet, post verba iurantis mox adorauit deum.Non enim pudebat eũ ferre tãti sper insigne potestatis filij sui:vbi figura magnæ rei futuræ præsignabať.& regni christi futuri in gentibus. f ¶De ossibus suis mã. Adiurans filios israel vt asportarent ea in terrã ,pmissionis:& reconderẽt ea in sepulchro patrũ suorũ.s.in speluca duplici:in qua sepulti

a¶appetunt cœlestem vl' non erubescit:qa sui ciues. b¶in qua erunt sui conciues.
Parãuit ei illis ciuitãtẽ.†Fide ob a b
a¶non re sed voluntate. b¶idest cum deus ostenderet quis esset,ad exemplum aliorũ.
a tũlit abraã isaac cũ tentareť:& vni c d
a¶idest in quo factæ erant.
genitũ offerebãt in quo suscæpat e
¶has.
repromissiões:ad quẽ dictũ est:qa
¶ quõ ergo deum ve
b in isaac vocabiť tibi semen.Arbi f
racem:credebat. a¶sicut de nihilo facere.
trãs qa & a mortuis põtẽs est su g
a¶qa tãtã habuit fidẽ.b¶.i.significationẽ.
c scitare deus.Vñ eum & in pãrabo h
a¶habita. b¶quæ non videbantur.
lam accæpit.†Fidẽ & de futũris be i
d nedixit isaac,iacob & esau.†Fide k
a¶qa singl'is cãcellatis manib9 bñdictionẽ dedit & dextra supra ephraĩ posita:leua sup manassen mĩorẽ maiori p̃posuit.¶qa cuiq; ,ppriã bñdictionẽ dedit.¶ephraim & ma
& iacob moriens singũlos filiorũ
e ioseph benedixit:& adorauit fa l
nasse.a¶xp̃m p quẽ ĩ ęgyp.dñiũ & disciplinæ vgã habuit.vl' regnũ xp̃i qđ ĩ illo significabať futuꝝ ĩ gẽtib9.b¶de futuris habita.
stigiũm virgæ eius.†Fidẽ ioseph m
a¶ab ęgypto:vbi significabať fideliũ redẽptio a pctis. a¶ fide futuræ resurrectionis.
moriens de profectiõne filiorum
f israel memoratus est:& dẽ ossi n
a¶parẽtũ:q credebãt deũ facturũ aliqd magni per eum cũ esset adeo elegantis formę.
bus suis mandauit.†Fidẽ moyses o

NICO. DE LY.

eorũ.hoc hr̃ Exo.iij.b.vbi dñs loquẽs moysi dixit:Ego sum deus abraam,deus isaac & deus iacob.sicut em̃ rex denoiať a ciuitate sua principali q̃uis regnũ se extendat ad alias.sicut in scriptura dr̃ rex hierl̃m:rex babylonis vel hmõi.sic deus ab istis voluit nominari:qa verbis & factis oñdebãt se esse de ciuitate cœlesti vt dictum est.iõ sequiť: a ¶Parauit enim illis ci.s.cœlestẽ. b ¶Fide obtu.Hic ꝯñr ostenditur quid abraã ex fide fecit, quantum ad obedientiam diuinam.dñs em̃ promiserat ei multiplicationẽ seminis sui p isaac:Geñ.xx.& .xxj.& tñ ad preceptũ domini voluit eũ imolare.Ex quo patet magnitudo fidei abraæ:qa firmiter credebat ,pmissionẽ dei iplendã de multiplicatione seminis sui per isaac & ipso ĩmolato nõ restabat ali9 modus nisi p resuscitationẽ ei9.Ex quo patet q; abraã credidit resurrectionẽ mortuoꝝ:in q̃ cõsistit vn9 de maiorib9 articulis fidei.Et nõ solũ credidit resurrectionẽ gñalẽ futurã in fine mũdi:sed cũ hoc spãlẽ resurrectionem filij sui ad impletionẽ diuini ,pmissi.& hoc est quod dr̃:Fide obtulit abraam isaac.i.offerre voluit:sed diuinitus ĩpeditus fuit. c ¶Cũ tentareť.Tentat em̃ diabolus,hõ,& deus:sed diuersimode qa diabolus tentat vt decipiat:hõ vt cognoscat.deus vt cognoscere faciat.& hoc modo tentauit deus abraam vt fides eius & obediẽtia notificarentur nobis ad exemplũ imitationis. d ¶Et vnigenitum.Hoc videtur falsum:qa hẽbat iã alium filiũ.sed soluiť p literam sequentẽ. e ¶In quo suscæperat re.ad quem dictum est. qa ,pmissum fuerat abraæ q; semẽ eius vocareť per isaac tm̃.& iõ erat vnigenitus quantũ ad istã ꝯditionẽ.vel iõ dr̃ vnigenit9 rõne matris q̃ non habuit aliũ filiũ. f ¶Arbitrans.i.iudicans vel credẽs. g ¶Quia & a mortuis susci.po.est dñs.& iõ oblatio isaac fuit figura mortis & oblationis xp̃i. Sicut em̃ aries hęrens inter spinas cornib9 immolatus est isaac liberato.sic humanitas adhærens cruci occisa est diuinitate impassibili existẽte.& hoc est qđ dr̃: h ¶Vñ cum & in pa.ac.i.abraam oblationẽ filij sui figuram passionis christi intellexit. i ¶Fide & de futu.Hic ponit exemplum de fide isaac:qui ex fide futurorum benedixit filijs suis.& hoc est quod dr̃.Fide & de fu.be.isaac,iacob & esau.hoc hr̃ Geneř.xxvij.f.vbi dicitur q; in benedictione sua p̃posuit iacob ipsi esau,di.Dñm tuum illũ constitui.& isaac vidit in spiritu hãc benedictionem hr̃e efficaciam in futuro:qa nõ habuit effectũ in personis duoꝝ fratrum: qa esau nunq; seruiuit iacob.sed habuit effectum in duobus populis exeuntibus ab ipsis:qa idumæi filijs israel seruierũt tempore dauid:vt hr̃.ij.Reg.viij. k ¶Fide & ia.mo.sing.filiorum io.bene.&c.Hic ponitur exemplum de fide ipsius iacob:q benedicendo filios ioseph p̃posuit ephraim qui erat iunior ipsi manasse.Geneř.xlviij. qa per reuelationẽ habuit dignitatẽ regiã ad ephraim debere transire & hoc fuit impletum per hieroboã:vt hr̃.iij.Reg.xij.& huius impletionis iacob habuit fidem firmã & hoc est quod dr̃:Fide ia.mo.singu.fi.io.be.Habuit etiam iacob fidem de sepultura & resurrectione xp̃i fienda in terra ,pmissionis:,ppter qđ adiurauit ioseph vt faceret illud corpus suũ deferri.post iuramentum aũt gr̃as agens adorauit dominum conuersus ad caput lectuli:ẽm translationẽ Hiero.vt patet Geñ.xlvij.translatio vero.Lxx.interp̃tum habet vt hic allegatur: l ¶Et adora.fa.vir.eius.& vtrũq; est verũ:qa adorauit versus caput lectuli qđ erat ad occidentẽ:ad quã ptẽ adorant iudæi.& quia erat senex habebat baculum:super cuius summitatem innitebať in adorando deũ.Vñ non est intelligendũ q; adorauerit summitatẽ vgæ vel baculi:sed adorauit deũ innixus sup baculũ.¶Alr̃ exponiť de baculo ioseph:q portabat sceptrũ in signum ptãtis sibi datæ sup ægyptũ.& hoc sceptrũ accæpit iacob quando ioseph cœpit iurare.& postq; iurauerat:anteq; redderet sceptrum ipsi ioseph,adorauit deum innixus summitati illi9 sceptri.¶Aliter exponitur magis ,ppe lr̃am:qa adorauit sceptrum ioseph nõ in se & absolute:sed inquantũ erat signũ & figura ptãtis xp̃i:sicut & nos adoram9 crucẽ inquantũ est signum crucifixi. m ¶Fide ioseph.Hic ponit exemplũ de fide ioseph:qa moriens ex fide fecit memoriã de exitu filioꝝ israel de ęgypto:vt hr̃ Geñ.vlt.& hoc est qđ dr̃:Fide ioseph mo.de profectione filiorũ israel memorat9 est.habuit em̃ fidem de sepultura & resurrectione xp̃i in terra ,pmissionis cõplenda.& iõ mãdauit portari ibi ossa sua vt esset particeps illius resurrectionis.quia christo resurgente multi sancti patres resurrexerunt: vt habeť Mat.xxvij.& hoc est qđ dr̃: n ¶Et de ossibus suis mãdauit.Sed quæritur:quare nõ præcæpit statim post mortem suam illuc portari.Dicẽdum q; ad hoc duplex ratio assignatur.Vna est:quia fratres sui non hẽbant tantam ptãtem sicut ipse.& ideo non poterant facere de ipõ sicut ipse fecerat de patre suo.Scđa ratio est:qa per reuelationem sciebat filios israel multa dura passuros in terra ægypti:& iõ ad consolationem eorum voluit ibidem ad tempus sepeliri, vel potius reponi:vt ibidem dr̃:quia per hoc habebant spẽ exeundi ex ,pphetia ioseph.Vnde & moyses educens filios israel de ægypto tulit secum ossa ioseph:vt habetur Exod.xiij. o ¶Fide moyses.Hic consequenter ponit exempla patrum qui fuerunt tempore legis quæ sub moyse data est:vt dicitur Ioh.j.b.Loquiť p moysen &c. hoc autem tempus distinguitur in tria.Primum aũt tp̃s fuit ante

C †Ge.22.a. Eccl'.44 c. †Ge.27.d. Ibi.48.c &.49.a. †ge.50.d D †exo.2.a

E ☞ sepulti sunt abraã & isaac & iacob & cæteri p̃res: vbi & adã & eua quiescebant. Quod ideo voluerunt: qa in ea terra ꝯuiderunt nasciturum christum: vt cum eo resurgerent. a ¶ Regis edictum. quo omnes masculos hebræorum necari p̄cæperat. (Exo.1.c.) b ¶ Improperiũ. qd' pateret ꝑ xp̄o. Vel significabat improperia christi futura. Vel quod moyses sustinuit a fribus suis quos liberare volebat: sicut xp̄s a suis quos redimere venerat. Illi dixerunt christo: Dæmonium habes. (Ioh.7.c.) Et isti moysi. Vis nos interficere sicut interfecisti ægyptiũ? (Exo.2.c.) qd' tamen patienter sustinuit, sicut & xp̄s. c ¶ Non veritus &c. Chrys. Q. prius fugerat in terram madian: non fuit met⁹, sed fides: ꝙ credebat se a deo liberari. Noluit ibi manere: ne esset cã iactantiæ, si in apertum periculũ se p̄cipitaret & tentaret deũ, qd' diabolicum est. Sancti em̃ quãdiu habent qd faciant, non debẽt tentare deum: vt & dominus locum dedit iudæis. (mat.10.c.) Qui & suis præcępit: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. d ¶ Fide ce. pa. hac. s. quia credidit populum saluandũ illos. scilicet a pharaone: nos a diabolo. e ¶ Transierunt mare rubrum &c. Sic etiam per baptismum fideles transeunt remissis peccatis: tanquam ęgyptijs cum diabolo principe tenebrarum submersis.

natus occultatus est mensibus tri
a¶ qa ab ortu fuit infusa illi magna gr̃a venustatis: non natura, sed dono dei.
bus a parentibus suis: eõ ꝙ vidis- a
¶ parentes eius.
sent elegãtẽ ĩfantẽ: & nõ timuerũt b
¶ per fidem inuisibilium.
a regis edictum. Fide moyses gran- c d
dis factus negauit se esse filium fi- e
a¶ maximę fidei est spernere iocunditatẽ.
liæ pharaonis: mãgis eligens af- f
a¶. i. transitorij.
fligi cũ populo dei q̃ temporãlis g
¶ peccatum putauit se lætari in aula, dũ fratres sui affligerentur.
peccati habere iocunditatem. Ma h
iores æstimans diuitias thesauro i
a¶ qd' sustinuit a suis vt christus a suis.
b ægyptiorũ, improperiũm christi.
a¶ ęternã, ad quã ibat. ¶ patient' sustinẽtiũ.
Aspiciebat enim in remuneratio k l
¶ educens filios israel.
c nem. Fide reliquit ægyptũ: nõ ve- m
a¶ deum quem nõ videbat ac si videret sustinuit: & in eo confidit, expectans qd' promiserat: & ideo non timuit.
ritus animositatem regis. Inuisi- n
a¶. i. expectauit & in eo confidit.
bilem em̃ tanquã vidẽs sustinuit. o
a¶ quia sic credidit populum saluandum.
b¶ moyses. c¶ quod causa transitus fuit.
d¶ q̃ linierũt postes & suplimiaria dom⁹.
d †Fidẽ celebrauit pãscha & sanguĩ p
a¶ angelus percutiens.
nis effusiõem: ne qũi vastabat pri
¶ ægyptiorũ. a ¶ territus sanguie qd' fuit in figura liberandoꝝ ꝑ sanguinem christi.
b¶ qua credebat deo promittenti.
e mitiu a tãngeret eos. †Fidẽ transie q
a¶ & ne videret hoc casu factũ: nõ fide, hoc addit ꝙ experti: vl' ne videret phãtasia fuisse.
runt mare rubrum: tãnquam ꝑ ari
dam terrã. Qd' experti ægyptii de
a¶ sic mundi hui⁹ obstacula cadũt ad voces p̄dicantium dum in hoc tẽpore ecclesia nouatur circũiens orbem terrarum.
uorati sunt. †Fide mũri hiericho r

NIC. DE LY. ☞ Circũitu

✻ exitum de ægypto. scd'm in exitu. tertium post exitũ. Primo ergo ponit exẽpla de hoc qd' factũ est añ exitum. scd'o de hoc qd' in exitu, ibi: Fide reliqt ægyptum. tertio de hoc qd' factũ est post exitũ i terra ꝓmissionis, ibi: Et qd adhuc dicã. (Diuisio.) Prima in duas: qa primo ostendit qd factum est ex fide in natiuitate moysi. scd'o qd ipse fecerit: ibi. Fide moyses grandis. Circa primũ sciendũ: ꝙ filij israel ex ꝓphetia ioseph firmiter credebãt liberari de afflictione ægypti ꝑ aliquẽ de ppl'o suo cũ dei adiutorio: (F) & iõ parentes moysi videntes ip̄m elegãtem puerum præter solitũ modũ: iudicauerũt virtutẽ dei esse in illo ad liberationem populi & ex hac fide seruauerũt eũ ꝯ regis edictũ exponẽdo se ꝑiculo ꝑsonarũ suaꝝ. Et hoc est qd' dr̃. Fide moy. na. occul. est mensibus tribus. ex fide enim parentum factum est hoc: non ex fide moysi: q adhuc non habebat iudiciũ rationis. Et cã subditur. a ¶ Eo qd' vi. ele. infan. i. aptum ad liberandũ populum, de hoc eis inspirãte. b ¶ Et non timue. re. edi. qui præcæperat oẽs masculos ꝓijci in flumen: vt habetur Exo. i. Sed hoc vr̃ falsum: qa dr̃ Exo. ij. ꝙ parentes moysi timore regis posuerunt eũ in flumine: & sic exposuerunt eum morti. Dicendũ ꝙ hoc non fecerunt ad ip̄m interficiendũ sicut p̄cæperat rex: sed qa non poterant ip̄m amplius celare: timebant ꝓbabiliter ne auferret ab eis: & iõ in tali casu tuti⁹ iudicauerũt ip̄m exponere diuinæ custodię in fiscella bituminata: credẽtes ex eadem fide ꝙ deus seruaret eũ vbi deficiebat humana ꝓuidentia: q̄ in talibus nõ deficit. c ¶ Fide moyses. Hic oñdit ꝯñr qd ex fide moyses fecerit: qa adoptatus a filia pharaonis vt habet Exo. ij. & adultus factus visitauit filios israel: & videns virũ ægyptiũ ꝑcutientem vnum de filijs israel interfecit eum. Et sic ꝑ hoc factum negauit se esse filiũ filiæ pharaõis. & hoc ꝓcessit ex magnitudine fidei eius: qa de filijs israel credebat xp̄m nasciturum. & hoc est qd' dr̃: Fide. i. per fidem. d ¶ Moyses gran. factus. i. adultus. e ¶ Negauit se esse filium filiæ pha. interficiendo ægyptium. Et subiũgit duo difficillima ad sustinendũ quę pręelegit sustinere ex fide. Primum est. qa magis voluit affligi tpaliter cum dei cultorib⁹: q̃ iocũdari cũ idolatris. & hoc est qd' dr̃: f ¶ Magis eli. aff. cũ po. dei. i. cum filijs israel: qui colebãt deũ. g ¶ Quã tpalis ꝑeccati hab. iocũdi. i. prosperitatem ægyptioꝝ. Secundum est ꝙ p̄elegit paupertatem sustinere magis, q̃ diuitias ægyptioꝝ cum peccato possidere. & hoc est quod dicitur: h ¶ Maiores diuitias æsti-
mans

mans &c. impro. christi. i. paupertatem vel vituperium pro fide christi venturi sustinere. i ¶ Thesauro ægy. i. q̃ thesaurũ hmõi possidere. Et reddit causam quare moyses tam dura patienter sustinebat, dicens: k ¶ Aspiciebat enim, oculis cordis. l ¶ In remunerationem, futuræ beatitudinis. Sicut amara potio sumitur libenter: non ꝓpter se, sed habendo oculũ ad sanitatem futuram. (G) m ¶ Fide reli. Hic consequenter ostenditur qd' factũ sit ex fide in exitu de ægypto. & diuiditur in tres partes: (Diuisio.) quia primo ostendit quid ex fide factum est in præparatione exitus. secũdo quid in modo exeũdi ibi. Fide celebrauit. tertio quid factum sit in exitu de ægypto, ingrediendo terram promissionis, ibi. Fide muri hiericho. ¶ Circa primum considerãdum: ꝙ moyses bis exiuit de ęgypto. Pri̊o exiuit occiso ægyptio. & de isto exitu non loquitur hic quia ex timore regis tunc exiuit vt habetur Exo. ij. Secũdo exiuit ægyptum ducendo secum oẽs filios israel. & de isto exitu loquitur hic. qa tũc nõ timuit regem eos persequentem: vt habet Exo. xiiij. quia tunc dixit filijs israel. Noli te timere &c. & hoc est quod dr̃: Fide reliquit ægyptum non ve. &c. & reddit cãm quare non timuit, dicens: n ¶ Inuisibile enim tanquã vi. susti. i. eum qui inuisibilis est fiducialiter expectauit. o ¶ Tãquã videns. in spiritu auxilium eius mirabiliter affuturũ. propter quod dixit populo: State & videte magnalia dei quæ facturus est hodie: Exo. xiiij. & hoc totum processit ex fide, quæ est ex non visis. p ¶ Fide celebrauit pas. Hic consequenter ostẽditur quid factum est ex fide in modo exeundi. (Diuisio.) & diuiditur in duas partes: qa primo ostẽdit quid factũ sit in dispositione exeundi. secundo quid in actu transeundi ibi: Fide trãsierũt mare rubrũ. (H) Circa primũ ꝯsiderãdum ꝙ dispositio exitus filiorũ israel de ægypto fuit agni paschalis immolatio: cuius sanguine linita sunt supliminaria & postes domorum filiorum israel: ne interficerent ab angelo ꝑcutiente primogenita ægyptioꝝ: vt habet Exo. xij. (†exo.12.b.) & hoc est quod dicitur: Fide celebrauit pascha. id est immolatiõem agni paschalis: quę fuit figura ĩmolationis christi in cruce. ꝯm qd' dicitur. i. Corin. v. b. Pascha nostrũ immolatus est christus: (†exo.14.) per cuius mortem & sanguinis effusionẽ sumus liberati a ptãte diaboli sicut filij israel ꝑ immolationẽ agni paschalis & effusionem sanguinis in postibus & superliminaribus domoꝝ fuerunt liberati ab angelo ꝑcutiente primogenita ægyptioꝝ. & hoc est qd' dicitur: Neq vastabat primogenita ægyptiorum tangeret eos. q ¶ Fide transierunt mare rubrum. (†iosue.6.) Hic tangitur modus exeũdi: vbi ex fide cõtigerunt duo miracula: Vnum est ꝙ mare c. sicco pede transierunt. & hoc est quod dicitur. Fide transierunt mare rubrum &c. Secundum fuit: quia aqua erat eis pro muro a dextris & a sinistris: vt habetur Exo. xiiij. & patet per hoc ꝙ ægyptij eos sequentes submersi sunt. & hoc est quod dicitur: Quod experti ægyp. deuo. sunt. Talia aũt contingebãt ex fide: qa operatio miraculorũ ascribit fidei: ꝯm qd' habetur Mat. xvij. c. Si habueritis fidem sicut granũ sinapis: dicetis monti huic: transi hinc, & trãsibit: & nihil ĩpossibile erit vobis. r ¶ Fide muri hiericho cor. Hic ostendit quid factum sit per fidem in exitu de ægypto ingrediendo terrã ꝓmissionis. & diuidit in duas partes: qa prio ostẽdit quid factũ sit ꝑ fidẽ ppl'i israel. scd'o quid factũ sit ꝑ fidẽ raab, ibi: Fide raab. ¶ Circa primũ sciendum: ꝙ in ruina ciuitatis hiericho aliqd fuit ex parte ppl'i. s. circũitu ciuitatis septẽ dieb⁹: vt habetur Iosue. vi. quia ex mandato dei hoc fecerunt iudæi: credẽtes firmiter ꝓmissum dei impleri de miraculosa captione ciuitatis. Aliqd fuit ex parte ipsi⁹ dei: videlicet ꝙ muri hiericho diuina virtute corruerunt. & hoc est quod dicitur: Fide muri hiericho cor. Per hoc factum signatum fuit ꝙ impedimenta mundi cadunt per
✻ continuam

A ☞ a ¶ Circumitu die. sep. cõpleto a leuitis arcã dei portantibus: & æneis tubis clãgentib⁹. b ¶ Excipiens explo. Q. ita & vos debetis duo testamẽta ꝑ ap'os tanq̃ exploratores a christo missos, (Iudi.6.g) credẽdo excipere: & ita cũ infidelibus nõ ꝑibitis. c ¶ De gedeõ. qualiter accæpto signo velleris a dño, iuit cõtra madianitas cum (Iudi.4.d.) trecentis viris: eosq̃ noctu expugnauit. d ¶ Barach. De quo in lib. Iudi. legit: ꝙ iabin regẽ chanaan filios israel affligẽte delbora ꝓphetissa, quæ illo tpe israel iudicabat: præcępit barach filio abinoen. vt assumeret decẽ milia pugnatorũ secũ & iret cõtra sysarã principẽ exercitus iabin. Qui dixit se iturũ si ipsa cum eo iret. Itaq̃ & ipsa cum eo iuit. Dñs autem exterruit exercitũ iabin quẽ congregauerat sysara ad torrentem cyson. Fugitq̃ syrasa ad tẽtoria iabel vxoris abner cynei: Vbi cũ abscõdit⁹ dormisset. iabel clauũ tabernaculi cũ malleo percussum defixit in cerebrũ eius vsq̃ ad terram: & mortu⁹ est. Et ecce barach seq̃ns sysarã veniebat. Egressaq̃ iabel in occursum eius dixit ei: Veni & ostendam tibi virum quẽ quæris. Qui cũ intrasset, vidit sysaram iacentem mortuũ. Humiliauit ergo deus die illo iabin regem chanaan corã filijs israel. e ¶ Sanson. Qui vt legit in lib. Iudi. afflixit vehemẽter philistæos. f ¶ Iepte. Qui cum iret ad pugnã contra hostes: vouit domino ꝙ si triumphũ de hostibus assequeretur rediens, qd' primo occurreret offerret deo: occurritq̃ ei filia quam ĩmolauit. ¶ Non laudat iepte ꝙ filiam occidit sed ꝙ per fidem deo iuuante hostes superauit. ¶ Aug. in primo li. de ciui. dei: Quare non culpatur abraam: sed laudat ꝙ filium occidere voluit. Et merito quærit: vtrũ pro iussu dei sit habendum ꝙ iepte filiam sicut vouerat occidit. Nec sanson aliter excusat ꝙ se cum hostibus oppressit nisi qa spiritus latẽter hoc iusserat: qui ꝑ illum miracula faciebat. (B) g ¶ Qui per fidem. Et si recusat dicere quę singuli: dicit tamen quæ qdam operati sunt fide. h ¶ Repromissiones. Promissiones multæ sunt factæ dauid: vt abraæ. ¶ Sapienter hystoriarum cõmemorationem vitat: ne sermonem suũ ꝓtelet, breuiter q̃dã tangens. Nec enim oĩno tacuit: nec dicẽs molestus effectus est: fugit densitatem & longitudinem: ne fatiget auditorem. i ¶ Obturauerunt. Aug. plurale ꝑ singulari: solus Daniel significatur ora leonũ clausisse. solus esaias sectus: vt in ps̃. ij. a. Astiterunt re. ꝑ herode: & principes: pro pilato. Attendendũ ꝙ in veteri testamento sæpe patribus in his q̃ dicta sunt & alijs huiusmodi temporalis fœlicitas monstrat exhibita. Tempus autem talium non est in nouo testamento. Ante dedit talia vt præter eũ non intelligat alius largitor etiam terrenæ fœlicitatis: q̃ ad veterem hoiem ꝑtinet. In christo nouo hoĩe nouus noua promittit: id est æterna: Vnde & ipse irrisus in conspectu inimicoꝝ morit: sed ☞ resurrectionem

a corruerũt circũitu dierũ septẽ. †Fi a
a¶ quia credidit terrã iudæis a deo tradẽdã: & ideo excæpit exploratores.
dẽ raab meretrix nõ periit cũ increb
a¶ qd ergo eos q ꝓphetas & xp̄m audistis?
b dulis: ẽxcipiẽs exploratores cum c
a¶ multa facta fidei dixi. b¶ q̃si ifinita sũt.
pace: Et qũid ãdhuc dicam? Defi- d e
a¶ ep'læ hui⁹, vel vitę si singula vellẽ ꝓseq.
ciet enim me tẽmpus enarrantem
c de gedeõ: barach: sanson: †iepte: f g h
g dauid: samuel & aliis ꝓphetis: q i k l m
per fidem vicerunt regna: operati n
¶ ęquũ iudicium. a¶ fide. b¶ quæ ꝓmittebant, vt victoriã, vel alia. ¶ de deo vl' xp̄o.
h sũt iusticiã: ãdepti sunt reprõmis- o
a¶ non tantum hominis vicerunt: fide: sed & bestias vt daniel.
i siões. Obturãuerũt ora leonũ: ex- p q
¶ vt tres pueri.
tinxerunt impetum ignis. Effuga r

NICO. DE LY.

✻ continuam p̄dicationem: q̃ continuatas ꝑ septenarium figurat. Vñ dr̃. ij. Coꝝ. x. b. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia dei ad destructionẽ munitionũ. a ¶ Fide raab me. Hic ostendit quid factum sit ex fide ipsius raab: q̃ ex auditu miraculoꝝ in transitu filiorũ israel ꝑ mare rubrum: & in alijs mirabilibus quæ eis acciderant, credidit firmiter ciuitatem hiericho tradẽdam virtute dei in manu populi israel. & ideo nũcios israel ex eadem fide conseruauit: ex quo meruit liberari a morte cum sua cõsanguinitate: vt habet Iosue. vi. & hoc est qd' dr̃: Fide raab me. sic enim cognominata est. b ¶ Non perijt cum incredulis. i. cũ alijs ciuibus hiericho: qui credebant ciuitatem posse defendere cõtra deũ israel. c ¶ Excipiens exploratores cum pace. qa eos saluauit: vt dictum est. De ista raab dicunt aliqui: ꝙ ad literã erat meretrix: & ideo exploratores melius potuerũt ingredi domũ ei⁹ vespere: qa tales mulieres indifferenter recipiũt omnes. & ipsi in necessitate positi poterant licite ad eam ire. non ꝓpter luxuriã exercendam: sed ad vitam ꝓpriã conseruandam: ipsa enim minus poterat culpari in recæptione eoꝝ q̃ alius de ciuitate. cũ ipsa indifferenter omnes recipet. & salus exploratorũ non debebat ꝓcurari ꝑ mortẽ alterius: ideo intrauerũt domũ istius q̃uis eẽt meretrix. Sed hoc non videt ꝓbabile: qa tales meretrices parũ habent de fidelitate: & ideo non videt probabile: ꝙ exploratores filiorum israel, qui erant hoĩes sapientes, confiderent in tali muliere de conseruatione vitæ ꝓpriæ. Iõ dicũt aliq ꝙ tũc nõ erat meretrix, sed añ fue-
rat: ꝓpter

rat: ꝓpter qd' tale cognomen sibi remanserat. Sed hoc non vr̃ verũ: qa tales meretrices q̃uis pœniteant, reputant tñ in cõi plæbe ꝑsonæ viles. (C) & iõ si fuisset meretrix, nõ fuisset cõiũcta in mr̃imonio ipsi salmon: q erat nobilior in toto populo israel cũ eẽt princeps nobilioris trib⁹. s. tribus iudæ: qa nobiles iudæi abominabãtur talib⁹ ꝑsonis in mr̃imonio coniungi. (Raab q̃re dicta meretrix.) Et iõ vr̃ melius ꝙ non fuerit meretrix: nec erat: sed tm̃mõ tale cognomẽ hẽbat. (†Iosue.2 a.&.6.d.) multi em̃ cognominant aliquo cognomine, cuius ꝓprietatẽ nũq̃ habuerũt in re. sicut aliq̃n aliqs paup cognominat rex, vl' comes vel aliqd hmõi. Itẽ aliter põt dici & meli⁹ vt credo. Ad cuius intellectũ sciendum ꝙ Iosue. ij. vbi agit de Raab dictio hebraica sibi adiuncta sonat sic: sona: & signat prõptam ꝓprie & qa meretrix prompta est ad offerendũ corpus suũ ideo hoc nomẽ tractum est ad designandũ meretricẽ & similiter qa mulier hospitalaria est prõpta ad transeuntes trahendos ad hospitiũ suum: (†56. dis. ca. nasci. ibi iepte.) tractũ est idem nomen ad stãdũ ꝓ hospitalaria. Vñ Iosue. iij. vbi translatio nr̃a habet: Ingressi sunt domum mulieris meretricis: translatio chaldaica habet: domum mulieris hospitalariæ. & talis fuit raab: ꝓpter qd' exploratores declinauerunt ad domum suam ad hospitandũ. Ad auctoritatem vero Hiero. qui dicit super Mat. ꝙ ponitur in genealogia saluatoris sicut mulier reprehensibilis. solui diffusius super Mat. Potest etiam breuiter dici: ꝙ hoc dicit Hiero. non ꝑꝑ vitiũ meretricij: sed ꝙ fuit alienigena & de idolatris nata. sicut etiã dicit de ipsa ruth: quę tamen fuit mulier magnæ virtutis & famę: vt dr̃ Ruth. iij. c. Scit oĩs ppl's qui habitat ĩtra vrbis meæ portas mulierẽ te esse virtutis. d ¶ Et quid adhuc di. Hic ponunt exempla de fide post exitum de ægypto in terra ꝓmissionis iam obtenta, dicẽs: Et qd adhuc di. q. d. multa possunt dici exempla de fide patrũ: ad quæ enarranda non sufficeret tp̃s vitæ meæ: & hoc est qd' dicit. e ¶ Deficiet em̃ me tẽ. enarran. i. anteq̃ possem enarrare ꝑ singula. f ¶ De gedeon. (D) qui credens promisso dei cũ trecẽtis hominibus confidenter pugnauit contra exercitum maximum ipsius madian: vt habet Iud. vi. g ¶ Barach. q credens ꝓphetiæ delbore iuit cũ populo inermi ad pugnandũ ꝯ sysaram. Iudic. iiij. h ¶ Iepte. qui ex fide iuit ad pugnandũ ꝯ filios ammon: Iudi. xi. e. vnde ibidem dicit. Fact⁹ est ergo sup iepte sp̃us dñi. ꝙ aũt postea filiã suã indiscrete & crudeliter occidit: vt dicit Aug. credendũ est ꝙ ipse pœnituerit. quia ponit in cathalogo sanctoꝝ. Hebræi tñ dicunt ꝙ nõ occidit eam: sed sacrificauit eã dño ꝑ obseruãtiã ꝟginitatis, ꝯm consiliũ sapiẽtium illius tpis: sicut plenius dixi Iudi. xi. & eodẽ mõ dicendũ est de gedeone: qui fecit ephot cõtra p̄cæptũ dñi: vt hr̃ Iud. viij. scilicet ꝙ pœnituerit añ mortẽ: vt dr̃ cõiter. tñ aliter põt dici ꝓbabilr scilicet ꝙ nõ fecit ꝯ p̄cæptũ dñi in illo ephot: sicut plenius dixi Iudicum. i ¶ Dauid. qui ex fide adhuc iuuenis pugnauit inermis contra goliath. k ¶ Samuel. qui ꝑꝑ fidelitatem suã obtinuit ꝓphetiæ spiritum: & vnctionẽ regis & multa alia. l ¶ Et alijs prophetis. s. esaia & hieremia & cõsimilibus. m ¶ Qui ꝑ fidẽ vicerũt reg. In quo tangit actus fortitudinis. n ¶ Operati sunt iusticiã. In quo tangitur actus iusticiæ & virtutis. isti em̃ sunt actus precipui inter actus virtutũ moraliũ: qa conseruãt cõe bonũ: vt habet v. Ethi. & qa virtutes connexę sunt: iõ ꝑ istos actus intelliguntur actus aliaꝝ virtutũ. o ¶ Adepti sunt re. Sed hoc vr̃ eẽ ꝯ illud qd' dictũ est. ĩ. eo. c. Iuxta fidẽ defuncti sunt oẽs nõ adeptis repromissionibus. Dicẽdũ ꝙ triplex ꝓmissio facta est antiqs. (Promissio triplex antiqs facta.) Vna fuit promissio terræ sctẽ: sed hãc nõ accęperũt abrã, isaac & iacob in se. & de hac loqt ap'ls supra cũ dicit: Nõ adeptis repro. &c. accæperunt tñ eã in successorib⁹ suis. Alia est ꝓmissio spũalis: qua ꝓmittitur sctis vita btã. & hãc nullus accæpit añ xp̄i aduentũ. Alia est ꝓmissio singularis qua ꝓmissum est cuilibet aliqd' bonũ ꝑticulare: sicut dauid ꝓmissum fuit regnũ: ezechię sanitas: & sic de alijs. & istas ꝓmissiões ꝯsecuti sunt. & de istis loqt hic. p ¶ Obtu. ora le. Hoc habet ꝟitatẽ de daniele. vt hr̃ Dañ. vi. & de dauid: vt patet. i. Reg. xvij. & de sansone Iudi. xiiij. & in hoc oñdit victoria sanctoꝝ de aĩalibus brutis. q ¶ Extinxerũt im. ignis. hoc patet in trib⁹ pueris positis in camino Dañ. iij. & de Moyse & aaron Nume. xvi. & xvi. & in hoc ostenditur victoria sanctorum de rebus inanimatis. r ¶ Effuga. aciem gladij. i. faciem hostium habentium gladios acutos. hoc frequẽter fecit iosue, gedeon & dauid vt patet in libris

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ resurrectionẽ suã non alijs, sed suis ostendit: vt ibi discerent quid
Iaco.5.c. sibi sperarẽt. Vñ & iacob⁹. Sustinentiã iob audistis: & finẽ xpi vi
distis: quasi patimini vt iob. Sed nõ speretis finẽ eius. i. tpalia: q̃
ei aucta redierunt. sed æterna, q̃ in xpo p̃cesserunt. a ¶ Alij aute
disten. &c. Aug. Et in illis patribus ve. te. q̃uis rara fuerũt, tamen
exempla patiẽtiæ a sanguine abel vsq; ad sanguinẽ zachariæ: quorũ sanguinem dicit dñs ab eis exigendũ: q in patrum suorũ a qbus illi occisi sunt iniqtate psisterẽt. Et in no. test. nõ defuerũt tpali fœlicitate pollentes. in eo misericordiã dei experiamur. b ¶ In melotis &c. Melota vestis de pilis camelorꝝ: vel melius, est animal: qd' & taxus: cuius pellis melota dr: c ¶ Quibus. i. quorꝝ conuersatione non erat mun. dig. & ideo ne viles habeantur pro tribulationibus. Vel adeo viles erant hoibus ꝙ non essent digni stare vel habitare iter eos. Vel illi priores non accæperunt statim pmissam vitam vsq; ad christum: Cur non? d ¶ Deo p no. me. put naturam nostram assumeret: & gloriosius nobiscũ exultaret. Et si illi tenuerunt fidẽ q tãdiu expectauerunt requiem: multo magis nos teneamus qui statim accipimus. e ¶ Consummarẽtur. i. requie & visione dei fruerentur.

NICO. DE LY.

☩ Iosue, Iudi. & Reg. a ¶ Conualuerũt de infir. Hoc spãliter patet de ezechia Esa. xxxviij. qui miraculose ex fide sanatus est. & de pluribus alijs hoc credendum est: qa loquit in plurali. b ¶ Fortes fa. &c. cas. ver. ex. i. alienigenarum. hoc patet de multis: specialiter autem de iosue, dauid & machabęis. c ¶ Accæperunt &c. Aliqui hoc male exponentes, dixerunt ꝙ mulieres accæperunt viros suos resuscitatos: dicentes ꝙ matrimonium non dissoluatur p mortem. & ideo tenebantur illos reaccipe. Sed hoc est contra apl'm Ro. vij. vbi loquit de muliere coniugata: Si mortuus fuerit vir eius soluta est a lege viri. Ideo sciẽdum ꝙ aliqua sunt sacra quæ imprimunt characterem: & talia non reiterant sicut resuscitatus non debet iterũ baptizari: qa character p̃petuus manet in aĩa: q̃ incorruptibilis est: Aliq̃ sunt sacra q̃ nõ imprimũt characterẽ: & talia reiterant: vt patet de pœnitentia: qa si interrũpant p pct̃m mortale: necesse est ipsam itererari. matrimoniũ aũt nõ imprimit characterẽ. & iõ si soluatur p mortẽ viri: mulier non debet eũ admittere si resuscitet: nisi inter eos matrimoniũ iterum contrahatur. ideo sic debet exponi: Mulieres. i. matres: accæperũt de resur. mor. suos. i. filios suos resuscitatos per fidem & orationem sanctorꝝ prophetarũ. sicut patet de muliere sareptana: q̃ ab helia accæpit filium suum resuscitatum. iij. Reg. xvij. & de muliere sunamite: quæ filiũ suũ resuscitatum recæpit ab helisæo. iiij. Reg. iiij. d ¶ Alij aũt dis. sunt. Ostenso qd sancti patres pro fide fecerunt hic ꝯñr ostenditur quid pro fide sustinuerunt. Et diuiditur in duas partes: qa primo ostendit qd passi sunt pro fide: secundo quare pmissiões sunt eis dilatæ, ibi: Et his omnes. Prima adhuc in duas: qa primo tanguntur mala ab alijs illata, secundo mala volũtarie assumpta, ibi: Circũierunt in melotis. Dicitur igitur: ꝙ p fidem vnius veri dei. Alij distenti sunt. i. in tormẽtis extenti. vt patet. j. Macha. &. ij. de septem fratribus: & de pueris ad vbera matrũ suspensis. ij. Mach. vj. e ¶ Non suscipiẽtes redẽ. i. liberationem a præsenti pœna. f ¶ Vt meliorem inueni. resur. in futura gloria. g ¶ Alij vero ludibria experti. sicut patet de sansone Iudicũ. xvj. & de tobia Tobiæ. ij. & de iob: Iob. xix. h ¶ Et verbera. hoc patet de michæa pphera: quem percussit sedechias, iij. Regum, vlti. & de præpositis filiorum israel qui flagellati fuerunt ab exactoribus pharaonis: Exo. v. i ¶ Insuper & vin. &c. hoc patet de hieremia Hier. xxix. &. xxvij. de michęa. iij. Regũ. vlt. k ¶ Lapidati sunt. hoc patet de naboth. iij. Regum. xxj. & de zacharia filio ioiade. ij. Paral. xxiiij. l ¶ Secti sunt. patet de esaia: qui ex præcepto regis manassæ sect⁹ fuit cum serra lignea: eo ꝙ reprehendebat eius facinora. Et de septem fratribus machabæis: q secti sunt in manibus & in alijs corporis ptib⁹: vt patet. ij. Mach. vij. m ¶ Tẽtati sunt. vt ad idolatriã inclinarent: sicut patet de matathia & filijs eius. j. Macha. ij. & de eleazaro. ij. Macha. vj. & de septẽ fratribus. Ibidem. vij. n ¶ In occisione gladij mortui sunt. scilicet quia nolentes cõsentire idolatriæ gladio percussi sunt: vt patet. ij. Machabę. v. & vj. o ¶ Circũierunt in melo. Hic ꝯñr ostenditur qui passi sunt propter fidem in malis voluntarie assumptis. Et reducuntur ad tria. s. ad exteriorem cultum. & quantũ ad hoc dicit: Circũierunt in melo. Melota autem est vestis facta de pelle taxi: q̃ hirsuta est & deformis: & in tali habitu quantũ ad aliquid describitur helias. iiij. Reg. j. & Iohannes baptista Mat. iij. secundo reducunt ad psonę statum: & quantũ ad hoc dicit: p ¶ Egẽtes. quod specialiter patet in helia qui in necessitate pastus est a coruis & a muliere vidua iij. Regũ. xvij. q ¶ Angustiati. hoc patet de helia fugiente iezabel. iij. Regum. xix. & de dauid fugiente saul. j. Reg. xxj. & j. vsq; ad finem primi libri. & absalõ. ij. Regum. xv. r ¶ Afflicti. labore corporali vt habetur de helia: qui lassus obdormiuit sup iuniperum. iij. Regũ. xix. s ¶ Quibus dignus non erat mundus. Per hoc enim ꝙ fugiebant a societate aliorum, patet ꝙ homines mundani non erant digni societate illorum: propter culpam mundialẽ. Tertio reducuntur ad locum. & quantũ ad hoc dicit: t ¶ In soli. &c. Cauerna est fossa facta per artem. Spelunca vero per naturam: vel ex aliquo accidente: sicut de corrosione aquarum vel hmõi. talia autem loca inhabitabant patres antiqui: vt essent in loco apto diuinæ contemplationi. propter qd' phs. j. politicorum postq; probauerat hominem esse animal ciuile: subiũxit: ꝙ ille qui refugit cõem habitationem hoim: vel est bestia, vel melior hoie. Quia si hõ refugiat hoc propter maliciam suam non potens cum alijs cohabitare propter defectũ suum in moribus: cadit a dignitate humana in vitam bestialem. Si aũt refugiat cõinatem hoim, vt liberius vacet contemplationi diuinæ: excedit cõem statum hoim: & est quidã deus inter alios homines: fm philosophũ. v ¶ Et hi oẽs. Hic ꝯñr oñdit apl's quõ & quare promissiones sunt eis dilatæ, di. Et hi oẽs te. fi. pro. vt patet p prædicta exẽpla. x ¶ Non accæ. re. glo. æter. & subdit causam di. y ¶ Deo p no. me. &c. vt nõ si. no. i. ad perfectionem gloriæ perducerentur sine nobis. Ex hoc enim ꝙ patres ve. te. in limbo existentes simul venerunt ad gloriam p christum cũ aliqbus ad nouum testa. ptinentibus: fuit maius gaudium vtrorũq;. ¶ Notandum ꝙ aliqui ex hoc loco accæperũt occasionẽ errandi dicẽtes ꝙ nullus intrabit ad gl'iam, nisi post finalem resurrectionẽ. Sed hoc est ꝯ apl'm dicentẽ. ij. ad Corꝝ. v. a. Scimus em: qm si terrestris domus nr̃a huius habitatiõis dissoluat, ꝙ ædificationẽ habem⁹ ex deo: domũ non manufactã, sed æternã in cœlis. Ex quo patet: ꝙ aĩa a corpore sepata statim recipit in gl'ia: nisi pter debitũ alicuius pœnæ tpalis retardet. Propter qd' consummatio gl'iæ de qua loquit hic apl's, põt referri ad pmiũ essentiale. & sic nõ habuerũt eã patres veteris testamẽti sine nobis. qa nõ habuerũt eã añ nouũ testamentũ. Vel põt referri ad corpis stolam: q̃ non dat gñaliter nisi post vniuersalẽ resurrectionẽ: quãuis aliquibus data sit ante ex speciali priuilegio. & hoc modo patres veteris testamenti simr non consummant in gl'ia sine nobis: quia sancti veteris testamenti & noui simul accipient gl'iam corporis,

F — Sacramẽta duplicia. — Diuisio. — G — Melota quid. — H

a ¶ exercitum accinctũ gladio: vt iosue: dauid & alij multi.
uerũt aciẽ gladii: conualuerunt de a
a ¶ vt ezechias & iob. b ¶ vt iosue, iudas, machabæi & alij. ¶ in prælio.
infirmitatẽ: fortẽs facti sunt in bel b
a ¶ in fugam. b ¶ inimicorꝝ. c ¶ vt per heliam & helisæum.
lo castra vẽrterũt exterõrum. Accẽ c
¶ venientes. i. resuscitatos.
perunt mulieres de resurrectione
a ¶ Ecce quanta p fidem fecerũt: modo quãta pro fide passi sunt. b ¶ i eculeo & alijs tormentis.
a mortuos suos. Alii autẽ distẽnti d
a ¶ euasionẽ de manu inimicorum.
sunt: non suscipientes redẽptiõnẽ e
¶ illa redemptione. ¶ vitam æternã.
vt meliorẽ inuenirẽt resurrectio f
nem. Alii vero ludibria & verbe g h
a ¶ per hoc notat hęc in eisdẽ psonis fuisse.
ra experti: insũp & vincula & carce i
a ¶ vt hieremias in ægypto: ezechiel in babylonia. b ¶ vt esaias.
res. Lapidãti sunt: sẽcti sunt ten k
a ¶ promissionibus. b ¶ gladio facta.
tãti sunt: in occisione gladii mor m n
a ¶ vt vrias, iosias. b ¶ multa loca mundi. c ¶ vt helias & alij.
b tũi sunt. Circũierũnt in melõtis: o
¶ necessarijs.
in pellibus caprinis: egentes, an p
¶ cura animi. ¶ laboribus.
c gustiati & afflicti: quibus dignus q r
a ¶ amatores mundi. b ¶ vt matathias & sequaces eius. & añ helias & filij pphetarum s
nõ erat mundũs: in solitũdinib⁹ t
sub iezabel. a ¶ q̃ naturales sunt.
errãtes in montibus & in spẽlun
a ¶ q̃ aliquo casu fiũt. b ¶ tanta p fidẽ antiq fideles operati sunt vel passi pro fide.
cis & in cãuernis terræ. Et hi om v
a ¶ qd' fides de eis perhibuit. b ¶ adhuc.
nes tẽstimõio fidei pbati, nũnc nõ x
a ¶ duas stolas: & si singulas. ¶ plenam
d accæperunt rẽpromissionẽ deo p y
corporis, & animę beatitudinẽ. a ¶ vt
nobis melius aliquid puidẽte, ũt
in communi gaudio oim maius fiat singulorum. ¶ perficerentur.
e non sine nobis consummarent.

A ¶ In cap. xj. vbi dicitur in postil. Fides est substantia &c. Ad cui⁹ intellectum sciendum.

ADDITIO. I. Ad vlteriorem declarationẽ quorũdã quę in hoc. c. cõtinent, p̃ter illa q̃ hic hñtur. in post. q̃dã vident addenda. Et primo circa hoc qd' dr: Fides est substãtia sperãdarꝝ rerũ &c. ¶ Circa qd' attendendũ: ꝙ licet expositio postil. de hac diffinitione seu descriptiõe fidei quã apl's ponit, sit satis v̓ba & vr̃ esse sumpta a sc̃tõ Tho. ij. ij. q. iiij. ar. j. in corpe q̃st. exponant tñ ẽt hæc v̓ba apl'i fm alios sic: vt cũ dr: Fides est substantia sperãdarꝝ rerũ intelligat cã subsistẽdi in nobis p res sperãdas: q̃ qdẽ sunt bona futura: q̃ rõnabiliter ab hoie virtuoso sperari debent. s. btitudo quæ ab oibus est appetẽda. Vñ in hoc ꝙ dicit: sperandarũ rerũ: excludunt res spatæ q̃ tñ non sunt sperãdæ sic sunt bona mũdana seu tpalia q̃ non ducunt ad verã beatitudinẽ. Bona aũt ad verã beatitudinẽ ptinẽtia subsistũt in nobis p spẽ: quæ a fide generat: vt in glo. Mat. j. Et sic cũ dicit: Substantia sperãdarum rerũ. per ly substantia, intelligit cã. s. fides quæ spẽ causat cũ aũt dr argumentũ nõ apparentiũ: p argumentũ intelligit probatio. p fidẽ ẽm est in nobis q̃dã pbatio rerũ nõ apparentiũ. s. q̃ de se nõ hñt euidentiã: sed p fidẽ, p quã ĩ nobis causat assensus de inuisibilibus sperandis: sicut argumentũ oñdit cõclusionẽ in scibilibus. ¶ Consequẽter circa hoc qd' dicit: In hac em testimoniũ cõsecuti sunt senes. Notandũ ꝙ cũ apl's loqt hebræis quorꝝ cõis status populi q̃diu legẽ obseruabat semp in psperitate fuit. & cum a pcæptis legis declinasset, in multas aduersitates incidebat: sicut patet in hystorijs cõib⁹ veteris le. put in pria scd'æ. q. xcix. art. vj. in rñsione ad tertiũ ar. declarat. iõ in primitiua eccl'ia hebræi ad fidẽ ꝯuersi: sicut ad legalia obseruãda ex primæua ꝯsuetudine inclinabant credentes ipsa esse necessaria cũ fide xpi: sic æstimabãt ꝙ ad iusticiã fidei debebant seq aliqua pñtia & visibilia bona: & spãliter redẽptio eorꝝ a captiuitate gentiũ. Vñ & post passionem xpi qdã de discipulis nõdũ pfecte docti dicebãt: Lu. xxiiij. c. Nos sperabamus ꝙ ipse eẽt redẽpturus israel. & iõ apud hebræos ponere totũ pręmiũ fidei in bonis futuri scl'i: q̃ oĩno in hac vita non habent, nec ad plenũ vident: erat eis durũ ad credẽdũ. Vnde apl's hunc errorẽ intendẽs ab eis excludere, dicit: In hac em testimoniũ consecuti sunt senes. s. in hac fide q̃ est de rebus sperandis, vt iam dixerat: non de rebus visis, seu iã adeptis, seu in pximo adipiscẽdis. Consecuti sunt testimoniũ. s. iusticię a deo. Senes. i. antiq. Ad qd' probandũ. s. ꝙ fides meritoria pprie sit de rebus sperandis, & non adeptis, inducit exempla. Et primo ponit vnũ exẽplũ de fide: quæ est de rebus nõ sperãdis, sed iã existentib⁹. & hoc cũ dicit. Fide intelligimus. Scd'o ponit plura exẽpla de fide q̃ est de rebus sperãdis, ibi: Fide plurimã hostiã. ¶ Circa primũ dicit sic: Fide intelligimus aptata esse scl'a v̓bo dei. Ad qd' sciendũ: ꝙ credere mũdũ esse a deo creatũ: put Geñ. j. dr: licet sit fides vera: nõ est tamen spãdarũ rerũ, sed est de reb⁹ iã existẽtibus: iõ p istã fidẽ solũ nõ legit aliquos testimoniũ iusticiæ fuisse cõsecut⁹: sed p fidẽ de rebus sperãdis vñ notanter dixit: Fide intelligim⁹ nõ aũt dixit. Fide credimus hęc. q. d. hęc fides p quã mũdus credit fuisse creat⁹ a deo: in qua nõ includit aliqd sperandũ, non legit cõmẽdari in sacra scriptura: sic vt aliqs dicat iust⁹ eo solo ꝙ credit mũdũ a deo esse creatum. sed fides illa q̃ de rebus spandis est, spe in scriptura cõmẽdatur: put patet p exempla ꝯñr inducenda. Et primo de abel, q commendat in scriptura tãq; iustus dupl'r. Primo p accæptationẽ munerũ suorũ: cũ de eo dr Ge. iiij. a. Respexit dñs ad abel & ad munera eius. Scd'o p hoc ꝙ deus post mortem dr audisse clamorẽ sanguinis eius: Geñ. iiij. & de hoc ꝙ dicit, ꝙ defunctus adhuc loquit. scilicet clamando de terra. Scd'o ponit exẽplũ de enoch: qui commendat in scriptura tanq; iustus p trãslationẽ eius ad deũ. Ex quibus duobus exẽplis apl's intẽdit oñdere: ꝙ p fidẽ de rebus sperandis, & nondũ adeptis antiq ꝯsecuti sunt testimoniũ iusticię fidei: eo ꝙ p̃dicti non legunt aliqd' opus meritoriũ fecisse: nisi ꝙ crediderũt verã fidẽ de sperandis. Q. si ꝯ prædicta dicat: vnde habet ꝙ abel credidit aliqd sperandũ simr & enoch: cũ tñ scriptura nihil circa hoc dicat de eis? Ad quã tacitã qõnẽ rñdet dicens: Sine fide aũt impossibile est placere deo. Vñ qa p̃dicti duo legunt placuisse deo. Vt patet p prædicta. sequit ꝙ habuerũt fidẽ. sed non de rebus adeptis: cũ talia non legunt habuisse in hac vita. ergo de rebus sperandis: ꝙ est intentũ. Sed ꝯ hoc adhuc posset qs dicere: vñ habetur ꝙ sine fide impossibile est placere deo? Ad qd' rñdet. Credere enim oportet accedentẽ ad deũ, quia est: & inqrentibus se remunerator sit. ¶ Pro quo sciẽdũ ꝙ naturalis rõ dictat homini. ꝙ alicui supiori subdat: pter defectus quos in seipso sentit: in qbus eget adiuuari & dirigi: q apud hoies dr deus: put. ij. ij. q. lxxxv. Ex quo sequit ꝙ si qs ad verꝝ deũ accedere intẽdit oportet ꝙ credat ipm deũ esse supiorẽ illo ad quẽ accedere intẽdit. & sic verificat illud: ꝙ accedentem ad deũ oportet credere, qa est. Oportet etiam ꝙ accedẽs speret ab illo adiuuari & dirigi in futuro: al's frustra ad talẽ supiorem accederet. & sic verificat ꝙ oportet accedentẽ ad deũ credere: & ꝙ inquirentibus ipsum. s. deũ remunerator sit. Ex qbus pbat: ꝙ abel & enoch, qui iusticiæ testimoniũ cõsecuti sunt, fidẽ habuerunt de deo: per quã sperauerunt ab eo remunerari: quã remunerationẽ in hac vita nõ habuerũt. qd' est intentũ apl'i ad fundandã diffinitionẽ seu descriptionẽ suã supradictã. ¶ Sed q̃rendũ videt: cũ ista verba apl'i. s. Sine fide aũt ĩpossibile est placere deo: & credere oportet accedentẽ &c. cõiter ptineãt ad fidẽ de qua agit: quare interposuit illa v̓ba inter testimoniũ abel & enoch: & testimonium noe & sequentiũ? Debuisset em vel præponere illa añ oĩa testimonia antiquorꝝ: vel postponere ea post oĩm fideliũ testimonia. ¶ Ad qd' dicẽdum ꝙ rõ est: qa in illis duobus solis primis. s. abel & enoch non legit expsse aliqua fides de re sperãda: & iõ probat eã p rõnẽ. In alijs vero. s. noe & sequentibus inuenit, clari⁹ fides de re sperãda: vt patet in oĩbus sequẽtibus. Et primo de noe. q diluuiũ futurum credidit: & ab eo eripi p arcam iuxta diuinã reuelationẽ: & sic habuit fidem manifestã de rebus sperandis & nõdũ adeptis. Idẽ hr de abraam & alijs qui sequunt: in quorũ quolibet inuenit fides de reb⁹ sperãdis: vt patet intuẽti p singula. Et exponant cætera vt in postil. vsq; ibi: Et alijs pphetis q p fidem vicerunt regna, opati sunt iusticiã. ¶ Circa quod attẽdẽdũ: ꝙ fides antiquorũ: quæ manifesta fuit seu confirmata in veteri lege p miracula subuertentia aduersarios corporal'r, & liberãtia ppl'm dei: vt in ęgypto & in mari rubro: & hmõi in noua lege, potius fuit ostẽsa vt plurimũ p mirabilẽ patientiã sc̃torꝝ, in cruciatib⁹ acerbissimis, & assiduis psecutionibus. fm quas vere dicunt martyres. i. testes fidei: quã q̃dã differentiã inter antiquos pr̃es & nouos vr hic innuere apl's: q de antiqs dicit: Q. p fidẽ vicerũt regna &c. obturauerũt ora leonũ &c. Quæ oia vsq; ibi: Alij v̓o distẽti sunt, exclusiue ptinẽt ad statũ antiquorꝝ: vbi oia ista & plura silĩa legunt. & sic in illo statu vt plurimũ testimõiũ fidei accipiebat ex victoria fideliũ & liberatiõe ppl'i dei visibil'r & miraculose factis. Et hoc testimoniũ pprie ptinebat ad illũ statũ: q propter eius impfectionem p promissiones tpales deducebat ad obseruantiã p̃cęptorũ: vt in prima scd'ę. q. xcix. ar. vlt. in cor. quæsti. Vnde & ppl's ille cõparat puero sub pædagogo existẽti: vt patet Gal. iij. Et iõ si principales pr̃es antiqui testamẽti: vt patriarchæ, moyses & hmõi tẽporalia oia contẽpsissent: non hr̃et locum ipsorꝝ doctrina. vnde oportebat apud ppl'm illũ qa talia bona p̃cipua æstimabat ꝙ eorũ doctores tanq; magna illa æstimãtes: sic tpalibus bonis publice adhærerẽt vt de eis pmissiones alijs facerẽt. Sicut magister puerorum munuscula puerilia qb⁹ pueros intẽdit puocare ad aliqd' virtuosum opus faciẽdum: illa asserit esse magna & maxime desiderabilia: vt p ea deducant ad opa virtuosa. Et deo deus qui oia suis tpibus & locis suauiter disponit: pr̃ibus illius tpis bona tpalia cõiter p̃stabat quasi in p̃miũ meritorꝝ: vt ex talibus induceret ppl'm ad obseruãtiã p̃cæptorꝝ: quę erãt in suis effectibus potiora. Quod aũt apl's in p̃dictis verbis. s. cũ dixit: Per fidẽ vicerũt regna &c. loquatur de patribus seu de iustis ve. testa. patet manifeste ex plano sensu lr̃ę. Cum em dixisset: Quid adhuc dicã de gedeon dauid, samuel, & alijs prophetis: imediate subiunxit. Qui per fidem vicerunt regna. vbi manifestũ est ꝙ illud relatiuum qui, refertur ad pphetas & alios supradictos: qui oẽs sunt de antiquo testa. Si aũt contra hoc arguat de dauid fugiẽte a saul & absalon. Dicendũ ꝙ dauid de vtroq; aduersantium p̃dictorum tenuit victoriã manifeste in hac vita. Si autem de helia arguat. Dicẽdũ ꝙ non est trahendum in exemplũ: qa fuit vnus tm. & hyrundo vna, fm Philosophum. j. Ethi. non facit ver. Nec docuit ppl'm vt pspera mũdi despiceret: sed vt ab idolatria declinarẽt. Et qa erat in regiõe decẽ tribuũ: vbi omnes erant idolatræ: ideo oportuit eum fugere a cõsortio eorum. De esaia autem & machabæis nõ potest sumi argumentũ: cum psecutiones eorꝝ non legant pab autentica scriptura. Vnde manifestũ est: ꝙ in supradictis apl'us loquit de iustis q fuerunt sub veteri testamẽto. De his aũt qui sub nouo testamẽto fuerunt, subdit. Alij vero distẽti sunt non suscipiẽtes redẽptionẽ. vñ bñ dicit: alij v̓o, vt denotet ꝙ isti de quibus loquit sunt sub alio testamẽto. s. nouo: quorꝝ q̃plurimi, p̃sertim in primitiua ecclesia in qua personaliter erat apl's: non inuenerunt redemptionẽ. s. corporalem. vt meliorẽ inuenirẽt redẽptionẽ. s. spũalẽ. De istis proprie dr: Lapidati sunt: secti sunt: in occisione gladij mortui sunt. egentes, angustiati, afflicti: omnia em ista contigerunt sc̃is in primitiua ecclesia. Et sequit: Quib⁹ dignus nõ erat mũdus qd' põt dupl'r exponi. Vel qa mũdus nõ erat dignus. i. mũdani: vt tales hr̃ent in consortio: Vel quia illis sanctis mundus nõ erat dignus. s. mũdana: fm illud Gal. vj. d. Mũdus mihi crucifixus est: & ego mundo. ¶ Si autem quæratur ratio dictæ differentiæ inter vtrũq; statum ecclesiæ. s. antiquũ & nouũ. Dicendũ ꝙ duplex est: vna. s. q̃ prius

B — C — Fides antiquorũ & modernorum. — D

E fuit facta. & sumitur ex diuersitate populoꝝ sub diuersis statibus prædictis existentiũ. Primi eñ erant imperfecti: & ideo p bona tpalia & visibilia ducebant: Alij vero pfecti: q contẽptis terrenis potiꝰ spualia desiderabãt: iuxta illud apli ad Phil. iij. c. Quæ retro sunt obliuiscẽs ad anteriora me extendo. Alia vero rõ põt sumi ex pte pcedentium. illi ꝙ nondũ pfecti sequabantur vestigia moysi & aliorꝝ patrũ qui superando vincebãt hostes &c. Isti vero vestigia xpi, q patiendo & moriendo vincũt hostẽ. Vnde & de antiqs pro prie dr̃: Vicerunt regna: qa vicerũt ægyptũ, chananæam, idumeã & hmõi: q̃ sunt regna particularia. Nouiv ero põt sumi ex pte pcedentium. illi ꝙ nondũ pfecti sequabantur vestigia moysi & aliorꝝ patrũ qui superando vincebãt hostes &c. Isti vero vestigia xpi, q patiendo & moriendo vincũt hostẽ. Vnde & de antiqs pro prie dr̃: Vicerunt regna: qa vicerũt ægyptũ, chananæam, idumeã & hmõi: q̃ sunt regna particularia. Nouiv ero rõ

E ☞ a ¶Manus.i.effectū charitatis:quo deū cōplectebamini olim,ite
rum erigite sursum ad deū.Et, b ¶Genua.i.fortitudinē quę so
luta est refrigerata charitate. c ¶Gressus.i.vt vestra fides recte in
cedat confitendo quod credit:& si opus est patiēdo.Fides quæ re
cte dicitur pes:qa totum portat.Ita rectos:vt nō aliqs deuiet a ve
ra via fidei:sicut ille qui carnales obseruā
tias recipit:quod est errare.Et non claudi
cet,vt qui timore passionis titubat:sed sa
net si errauit vel timuit.Vel,recti gressus
sunt recta intentio in operibus. d ¶San
ctimoniam.i.castitatē mētis & corporis.
Mat. 5.a. vnde:Beati mūdo corde qm &c. e ¶Sine
qua ne.vi.deum.Ecce qūo exterruit ama
torē boni.i.visionis dei.Non dixit in ignē
mittetur:vel insatigabilibus tortoribꝰ da
bitur:quæ tū vera sunt.Sed volens tę ama
torem boni esse.i.visionis dei,non formi
datorē mali,ait:sine qua nemo vide. deū
&c.Ex eo ipso qđ desideras terreat. Aliud
est timere pœnam:aliud amare iusticiam.
Si timore gehēnæ non facis malum,est q
dem in te fides:qa credis futurum iudiciū
dei.Gaudeo fidei tuæ:sed adhuc timeo ma
liciæ tuæ.Sit ergo in te pax & sanctimōia
sine qua,non videbit deus.Nam vñ deum
videamus non habebimus:si contēdendo
in nobis oculū extinxerimus.Simus paci
fici vt agnoscamur filij:simus mūdo cor
de vt videamus deū.Beati ēm pacifici:qa
Mat. 5.a. filij dei vocabuntur.Beati mundo corde:
quoniam ipsi deū videbūt. f ¶Contem
plantes.Ne dubitetis posse esse tam patiē
tes:qa gratia dei præsto est:sed ne desitis ei
hoc mō potestis retinere gratiā. g ¶Ne
qua radix ama.Delectatio peccati verius
F dr amaritudo:& ideo vitāda.Radix ama
ritudinis.mala cogitatio,quę non dulces
fructus:id est opa,sed amaros generat:qui
bus impeditur iter ad cœlum. h ¶Ne qs
fornica.&c.Hic qūo contēplari debeant
ne qua radix amaritudinis germinet,ostē
dit p partes in qbus aliquos de illis notat.
i ¶Prophanus.Quasi porro.i.lōge a pha
no:id est tēplo dei.i. penitus irreligiosus.
Vel:Ne quis fornicator. vt cum fide te
neat carnales obseruantias: vt concubina
quæ est spūalis fornicatio. Vel, Propha
nus.prorsus fidem negligēs.Vel erant ali
qui inter iudæos sectatores esau in fornica
tione & gastrimargia. k ¶Vt esau.Qui
dicitur fornicator:qa contra voluntatē pa
tris & mris vxores alienigenas duxit.Pro
Ge.25.d phanus dicitur,quia gastrimargus.i.seruꝰ
ventris extitit & gulosus: vēdens primo
genita sua pro lēticula rufa. l ¶Primitī
ua.vel primogenita sua.primitiua hic ap
pellat honorem & dignitatē sacerdotij:qa
ante sacerdotium aaron omnes primoge
niti erant sacerdotes:sicut fuit sem. Et hæc

☞ erat ma

NICO. DE LY.

a ¶Postea autem:id est in futuro.
b ¶Fructū paca.i.beatitudinē q̄ quietat
totaliter appetitū. c ¶Exercitatis p eam
red.iusticiæ. Hoc addit,qa p iusticiam ho
mo beatitudinem meretur.ꝛ̄.Timo.iiij.b.
Reposita est mihi corona iusticiæ. d ¶Propter quod remissas:
Hic ꝓ̄r ostendit apls qualiter se debent habere ad mala culpę vi
tanda. Et diuiditur in duas partes:qa primo ponit suam monitio
nem.secundo monitionis rationem,ibi:Non ēm accessistis.Pria
adhuc in duas:qa primo monet hoiem peccantē,scḋo nō peccan
Diuisio. tem ibi:Pacē sequmini.Primo igit monet ipm:hoiem pōtorē pec
catum vitare omissionis:qđ consistit in duobꝰ.Primo in ocio re
Peccatū omissio nis i duo bus. spectu boni operandi.& quantū ad hoc dicit.Propter qđ remiſ
sas manus erigite.ad bonum operādum.Manus enim est orga
num organorū:vt paret:iñ.de aia,& ideo manꝰ remissa signat ge
neraliter ociū.Scḋo consistit in debilitate respectu mali ꝓ̄ toleran
di:quæ

a ¶sed nō ita est:si qs modo cogitat futura.
plina in pūi quidem videtur non
¶in alia vita.
esse gaudii,sed mœroris:postea ām a
a ¶in oi gete possidendū.ꝛ̄.pacē:q̄ maior
fructū pacatissimū exercitatis per b
nō est.¶ disciplinā.¶ quē iusticia meretur.
a ¶vt habeatis talem fructum.
eā reddet iusticiæ.†Propter qđ red
a ¶pigras in elemosynis.b ¶fortitudine,q̄
firmiē vt genibꝰ stat. c ¶sursum ad deū:vt
nec ocio torpeatis:nec debilitate hæsitetis.
b missas manꝰ & soluta genua erigi e
te:& gressus rectos facite pedibus f
a ¶a via rectitudinis.
vestris:vt nō claudicās quis erretg
a ¶pctis recta intētione operando bona.
b ¶vsq; adeo patiamini,vt pacē ēt cū tribu
lationibꝰ hēatis.¶ q̄ est dilectio & cordia.
magis aūt sanētur.†Pacē sequimi h
a ¶pfectionē i opibꝰ ga sola fides nō sufficit.
ni cum oibꝰ,& sanctimōniā:sine k
a ¶pace scḋm ionia adeo necessaria est ad ēdē
do ēm cū aliis oculū mētis extiguim⁹. ¶ ex
f quā nemo videbit deum. Contem l
eo qđ desiderās te terret. a ¶ sequmini pacē.
¶ attētiōe mīta.b ¶ nō solūvos q̄si dealijs:
ēt sit cura vobis.c ¶ quā humanę prauitatis
plāntes,nē quis desit grātiæ dei:
merituꝫ sępe repellit. a ¶ cogitatio mala.
b ¶ delectatiōis noxiꝫ,ex qua amaritudo.
g Ne qua rādix amaritūdinis sur n
a ¶ ad ꝓsensū & opationē veniēs. b ¶ illam
sūm germinās impediāt:& per ilo o
grām.¶ amaritudinē. a ¶ exēplo:& iō gra
ue est. b ¶ p̄ pres:in qbus aliquos notat.
h lam inquinēntur multi.†Nē quis p
¶ sit. a ¶ alienus a deo. b ¶ ecce q̄ ꝓcul a re
fornicator aut ꝓphanus:vt esaū q̄ q
ligione:qui pro vētre dedit benedictionē.
i propter vnam escam vendidit pri
¶ dignitatē. a ¶ ne sitis sic esau qa reproba
mitiua sua.Scitōte ēm quoniam s
tus est. ¶ ita cauēdū est ne cum post mortē
debēt recipe bñdictionē,reprobēt: & pnia
& postea cupiens hæreditare be
eis non valeat. a ¶ a deo,isaac confirmante
nedictionem,reprobatus est.
bñdictionem iacob.¶ caruit bñdictiōe:nō
q̄ nō pœniteret,sed qa non pœnituit vt de
buit.dicēs:Veniet dies luctꝰ p̄ris mei:& oc
cidam iacob fratrē meum. a ¶ venię & locū
benedictionis per pœnitentiam.
Non enim inuenit pœnitētiæ lo t
ruale.Iacob autem non emit proprie,sed redemit vexationē sua:
sciens q̄ ius primogenituræ suum erat quia de hoc a matre edo
ctus fuerat quæ hoc per reuelationem diuinam habuerat:vt dici
tur Gene.xxvij.& ideo esau merito fuit reprobatus.Vnde sequit:
s ¶ Scitote enim quoniam & postea cupiens hæreditare bene
dictionem,repro.est.Isaac enim in admiratione extasis factus:vt
habetur Genes.xxvij.a.per reuelationem habuit,q̄ a deo factum
erat de translatione benedictionis ad iacob. ideo ipsam non re
uocauit :sed magis confirmauit,& esau ipsi subiugauit:vt patet
ibidem.Vnde ꝓsequitur: t ¶ Non enim inuenit pœnitentiæ
locum. Ad consequendum ius primogenituræ.

☞ Q̄ꝛ q̄ cum

☞ erat magna dignitas:quia & de substantia & de hæreditate pater
na maiorē portionem sumebat.Vestitū ornatus locupletior re
splēdebat,eiꝰ bñdictio dabat.Ecce q̄ ꝓcul a religione esau fuit:
q pro vētre dedit bñdictionē.Cuiꝰ factū iō cōmemorat.vt dehor
tetur ab illiꝰ similitudine. a ¶ Non ēm accessistis.Dixerat:ne qs de
scḋo ea q̄ ptinent ad nouum test.ibi:Sed accessistis. Circa primū C
considerandum:q̄ lex fuit pedadogus nosterꝫ:vt patet Gala.iij. &
ideo fuit conueniens paulus & imp̄fectis q a pedagogo terroꝰ Diuisio.
inducunt ad operavirtutis. Et iō ꝑm hoc qđ dicit hic apls & habe
tur Exo.xix.&.xxx.Ie data fuit in terroribus.& iō apls prio de
scribit illa q̄ fuerūt terribilia populo legē
recipiēti.scḋo oñdit qđ fuit terribile ipsi
legislatori:scilicet moyſi,

E ☞ tē territās:& digito suo scribēs in lapide, nō in corde.hic vero spūs sctūs q est digit⁹ dei venit, vbi congregati erant fideles in vnū in
Act.2.a. igneis linguis:nō de longinquo territās:imo sedit sup singulos eorꝝ.De cœlo qdē fact⁹ est subito sonus:quasi ferret flat⁹ vehemēs sonuit:sed nullus expauit.Ibi ignis & fumus:hic aūt ignis ferens

a ¶Qui conscripti sunt.Q.Ne dubitetis ad angelos puenire:qa vestri antecessores peruenerunt.& hoc est: Qui conscripti sunt.s.cū eis qui ī cœlis sunt,scripti sunt. id est in eorꝝ ordine sunt. b ¶Mediatorē se.Quia em̄ incredibile videbatur qd' ꝑmittebat deus.s.ex hac mortalitate,corruptione,abiectione,informi puluere.futuros hoies æquales angelis dei:non solum scriptura hoibus fecit vt crederent:sed etiā fidei suæ posuit mediatorem:nō quēlibet principalē vel angelū,sed vnicū filiū: vt qua via nos pducturus esset ad illā ineffabilem imortalitatē,& cū angelis æqualitatem:p ipm filiū oñderet & pberet. Parum em̄ erat deo facere filiū suū demonstratorē viæ:iō eū fecit viā vt per illā iremus.Missus est ergo medic⁹ quē nō cognouit ęgrotus.Iōq; eum occidit:sed & aspsus sanguis medici valuit ad medicamētū ægroti.Venit vt visitaret:occisus est vt sanaret.

c ¶Adhuc se.& ego mouc.Q.iā fuerunt mota:sed adhuc mouebo.per semel notat q vlterius non mouenda. d ¶Sed etiam cœ.qd' inferius est.s.aereū:vñ dicunt aues cœli.Totus autem pene aer iste ventosus quem cœlum vel cœlos scriptura vocat: istos vtiq; imos,non illos supremos vbi sol & luna & sidera cōstituta sunt dicit hic scriptura mouendos:& alibi pituros propter magnā sui quādam commutationē.

e ¶Quæ sunt immobilia.Q.id qd' sunt:
F qa quicqd erunt vel in principalib⁹ essentiis,vł in formis extrinsec⁹ sumptis:ṡm id imobilia erunt. f ¶Itaq; frēs,re.immo. Quia cœlū,& terram immobilē ꝑmittit: patet q habemus grām sine qua nō possemus ad illud ꝑmissum puenire:sed per eā suscipimus illud regnum immobile:& iō nullus desit grę.Vel: g ¶Habem⁹ gratiam.i.fidē,spē & charitatē in sancta opatione.Vel:Habeamus grām.i.grās agamus de oibus,non murmurantes in aliq: qa sic bñ seruiť deo. h ¶Deus noster &c. factus ignis.i.spūssctūs:q est donū & grā illa:qa nobis gratis datus.¶Augu.Abraā humanitatis officia pbens:quæ necessaria
Hospitalitas laudatur. nisi infirmæ carni esse non pñt:mirū nisi hoies arbitratus est.sed in qbus deū loqui intellexit:qbusdam indiciis postea angelos esse cognouit,cum se vidente in cœlos
Ge.19.a. irent.Sic & loth qui occurrit & adorauit, angelos intellexit:sed rursum cum ad refectionem iuitat,homines putat. apparebat ergo qbusdam signis diuinitus esse missos qui hoies tñ esse crederentur.Exhibuit itaq; hospitalitatē vt sanctis hoibus in qbus deū esse cognouit.cū eos sicut & ipe abraā angelos esse nesciret.Abraā in tribus,loth in duobus deum nouit:cum singulariter eis loquebantur:tamen homines eos arbitrabantur,cum refectionem ministrabāt.

¶aplorꝝ.¶q primi crediderūt.a¶quorꝝ nomina scripta sunt ī libro vitę.¶ad simitudinē vt pres ꝯscripti.
a primitiuorū: qui cōnscripti sunt a
a¶.i.xp̄m cui pr̄ dedit omne iudicium.¶& ita iudicabitis cū eo.
in cœlis:& iudicēm omniū deum: b
¶spūs.i.animas.¶vel spirituum.
& spiritum iustorū perfectorū: & c
a¶per quem pñt fieri socij angelorum.
b testamenti noui mēdiatorem Ie-
a¶ad emūdationē sanguis xp̄i. b¶qa iste
sum:& sanguinis aspersionē me- c
veniā,ille vīdictā.iste salutē:imo & pseqntibus veniā:cū inqt:Pr̄ ignosce &c.ille dānationē clamat. a¶qa ad iesum accessistis:
lius loquentem q̄ abel. Videte ne f
cui⁹ sanguis meli⁹ lo.&c.ergo. a¶p euāgeliū q carnalia ꝑhibet & spūalia præcipit. b¶patres nostri.
recusetis loquentem.Si enim illi g
a¶pœnā. b¶.i.xp̄m qui terrena.i.carnales obseruātias dabat p moysen & terrena promittebat.¶moysen:vel angelum.
non effugierunt recusantes eūm
qui super terrā loquebatur:mul- h
a¶nō effugiem⁹. b¶eūdē loquentē nobis
to magis nōs qui de cœlō loquen
spūalia & promittentem æterna. ¶qa idē.
tem nobis auertimus :cuius vox i
¶vt comminareť ne recusarent. a¶cum de terra loquebať. ¶Cum legē dabat in sina.
mouit terram tūnc.Nunc autem k
¶non minať,sed ꝑmittit.& iō multo minus debetis recusare. a¶i aggeo hoc legiť.
c repromittit,dicēs:†Adhūc semel l
& ego mouebo:non solū terrā sed
a¶inferi⁹.¶aereū. b¶hui⁹ auctoritatis sen-
d etiam cēlum.Qd' autem adhuc sem
mel dicit,declarat mobiliū trans-
sum exponit.¶p adhuc mo.¶qd' pr̄: qa fe-
lationem tanquā factorum:vt ma n
cit ea.¶hoc notat p semel. a¶postea æter-
e neant ea q̄ sunt immobiliā. Itaq; o
naliter. ¶iam spe.
fratres,regnum imobile suscipiē-
g tes:†habemus gratiā p quā seruia p q
a¶qa de⁹ & iudex oim.b¶amore honoris: qa pr̄.i.diligentes eū vt patrem.
m⁹ placētes deo cū mētu & rēuerē r
a¶per gratiam possumus placere:qa de⁹ cōsumit oia pctā.& per hoc q purgat & facit seruire in virtutibus,placemus deo.
h tia.†Etēm de⁹ nr̄ ignis ꝯsumēs est s

Ad hāc aūt effusionē accedimus p baptismū.in quo nobis cōicať efficacia passionis xp̄i delendo culpā & pœnā:& quantū ad hoc dicit. e ¶Et sanguis as.me.lo.quā abel.Quia sanguis abel loqtur vindictā:vt hr̄ Gen.iiij.Sanguis xp̄i loquiť veniā:qa in effusione sanguis orauit p trāsgressorib⁹:sicut fuerat p̄dictū Esa.liij.d.Et p trāsgressoribus orauit. f ¶Videte ne re.Posita cōditione noui & vete.testa. ex hoc ꝯñr apl's arguit ad ꝑpositū.Et diuiditur in tres ptes:qa primo intentionē suā præmittit.scd'o ad ꝑpositū arguit,ibi:Si em̄ illi.tertio intentū cōcludit ibi:Itaq; regnū.In prima pte dicit sic: Videte ne re. lo.dixerat em̄,q sanguis christi melius loquitur q̄ abel:iō intēdit apl's inducere ad obediendū huic locutioni.Loquiť em̄ nobis primo cōmemorando beneficium suę passionis.Thre.iij.c. Recordare paupertatis &c.scd'o loquiť exhortando ad exēplū imitationis.i.Pet.ij.d.Christus pro nobis passus est,relinquens nobis exemplum. g ¶Si em̄ illi. Hic arguit ad ꝑpositū scilicet q sermoni sit obediendū.Et diuidit in duas ptes:qa primo arguit.scd'o quoddā suppositū in arguēdo ꝑbat, ibi:Nūc aūt. Circa primū facit talē rōnē. Magis obediēdū est voci illius q mouet cœlū,q̄ voci illius q mouet terrā.angelus aūt q loquebatur in mōte sinai mouit terrā.qa Exo.xix. dr̄,q mons tremebat.xp̄s aūt mouet cœlū & terrā.ergo magis est ei obediēdū.& hoc est qd' dicit: Si em̄ illi nō effu.rec.cū qui sup ter.lo.qa iudęi inobediētes angelo loquēti in mōte sinai fuerunt grauiť puniti: vt patet ex decursu veteris testa. h ¶Multo magis nos qui de cœ.lo.no.auer.q.d. nos q scim⁹ xp̄m sedere ad dexterā patris, merito puniemur si fuerimus inobedientes. i ¶Cuius vox mo.ter.tūc.i.vox angeli loquētis in mōte sinai.vt dictū est:sed vox xp̄i mouet cœlū.¶Alr̄ exponitur de xp̄o.Cuius vos ter.mo.i.vox xp̄i:qa angel⁹ loquebať in mōte sinai in p sona dei: & p ꝯñs in p sona xp̄i:qa xp̄s deus est:sicut verbū p̄conis dr̄ verbū regis. k ¶Nunc aūt. hic ꝑbat q xp̄s moueat cœlū:qd' erat sup positū.& ꝑbat hoc p auctoritatē Aggæi. ij.& loquiť ibi ꝑpheta de primo xp̄i aduētu:vt māifeste patet.tūc em̄ xp̄s mouit cœlum cū stellā nouā appere fecit:vel potius cū humanitati eius ascendenti cœlū patuit & hoc est qd' dr̄:Nūc aūt repro.i.ꝑ tēpore noui testa.qa licet ꝑphetia Aggæi fuerit dicta tpe veteris testa.erat tñ ipleta tpe noui in quo xp̄s mouit terrā in sua passione:& cœlū in sua ascēsiōe.& hoc est quod dr̄: l ¶Adhuc se.& ego mouc.nō so.ter. sed ēt cœ.Et bñ dicit semel:qa vltra non claudeť adit⁹ cœli sicut antea claudebať:& per hoc designať amotio legaliū q̄ pp̄ sui imꝑfectionē nō introducebāt ad cœlestia: & hoc est qd' dr̄: m ¶Qd' autē adhuc se. di.de.mo.trāſ,tanquā fa.i.tanq; amotionē legaliū q̄ erant ad tp̄s instituta. n ¶Vt maneant ea quæ sunt im.i.lex noua q̄ est duratura vsq; ad finē mūdi.p hoc ēt intelligiť gl'ia cœlestis q̄ est simpl'r imobilis: ad quam lex noua immediate introducit.

G
Diuisio.
Diuisio.
H
†Aggæi.2.b.
†Deut.4.b.

o ¶Itaq; fratres.Hic ꝯñr ex p̄dictis cōcludit conclusionē principaliter intentā.multipl'r em̄ declaratū est p p̄dicta:q xp̄s in nouo testa.ꝑmittit bona imobilia & æterna:nos aūt sumus participes noui test.ideo hæc bona habere possumus si volumus:qa christ⁹ non deficit promissa soluendo,nisi deficiamus in accipiendo.& hoc est qd' dr̄:Itaq; fratres regnū immobile susci.& subdit per qd possumus:suscipere.dicens: p ¶Habemus grām.i.de facili habere possum⁹:qa gratia & veritas per iesum christum facta est Ioh.i.a. q ¶Per quam ser.pla.deo cum metu & reuerentia.& subdit causam. r ¶Etenim deus noster ignis consumens est. Respectu reproborum:sed est ignis purgans respectu electorum. ✻Dicitur autem

NICO. DE LY.

✻ a ¶Qui cō scripti sunt in cœlis.i.in libro vitæ.Tertiū qd' nobis ꝑmittiť:in nouo testamēto est familiaritas trinitatis beatę & quantū ad hoc dicit: b ¶Et iudicem oim deū.i.ad patrē cuius ꝑpriū est iudicare:qa si filius iudicat,hoc habet a pr̄e:vt diciť Io.v.d.Pater omne iudiciū dedit filio.ad ipm inquā accessistis p fidē. c ¶Et spm̄ iustorū pfectorū.In quo tangitur familiaritas spūssancti q facit iustos pfectos.Familiaritas aūt filij erga nos tāgiť,cū subdiť: d ¶Et testamēti no.med.ie.q per effusionem sui sanguinis confirmauit nouū testamentū:sicut.s̄.dictum est ca.ix.
Ad hanc

☞ CHaritas &c.Sequiť:Quidā.vt loth nesciēs esse angelos:sciēs tñ qs in eis esset.¶Augu.Alia trāslatio.Per hāc em̄ qdā nesciētes hospitio recæperūt angelos:vt abraā & loth recæperūt eos nescientes esse angelos:sed arbitrātes esse hoies in qbus de⁹ esset & loqueret. b ¶Tāquā simul.Sicut vobis vinctis velletis subueniri:vel laborantibus. c ¶Sint mo.Postq; sua perdiderant volebant iterū congregare:qd' ꝑhibet.Sed ne dicerent:quid si necessaria defecerint:subdit cōsolationem.Ipse oipotēs deus dicit: Non te deserā.Hoc dicit omni sperāti in se sicut iosue:ita est nobiscū:vt confidenter dicamus. f ¶Non ti.quid faciat mihi homo.Hō ois aduersarius ēt diabolus, qui hō ab officio:eo scilicet q hoiem deciꝑiat. d ¶Sine aua.Auarus est qui tenax est in largiendo:cupidus in accipiendo. e ¶Neq; te de.Derelinqueret q fame periret.sed qa hoc nō est,non sit hō cupidus. g ¶Memētote p.&c. Quia longū est de singulis dicere:monet sequi magistros. h ¶Christus ie.heri&c.hoc ptinet ad superiorē sniam vbi testatus est deū dixisse: Nō te deseram.neq; derelinquam.Poterat enim illis videri q hæc ꝑmissio ad iosue tñ ptineret:ad qd' r̄ndet,q & nos iuuabit sicut iuuit illū.Q.non dubitandū:qa q heri.i.in p̄terito adiuuit iosue:hodie.i.in pręsenti adiuuat & adiuuabit futuros per omnia sæcula. i ¶Doctrinis var.&c.quia p grām licitum est oibus cibis vti:prædicabāt aliq nō esse pc̄tm̄ escis affluere:sed bonum esse.Alij vero supstitiose docebant abstinendū esse a qbusdā cibis quos lex prohibet:quosdā cocedēs.q escarū differentia & obseruatione multos seducebāt.ꝯ quos apl's.Doctrinis:q̄ variæ sunt a nr̄is.i.diuersæ.Q.Grā q̄ oia ꝑmittit soluendo a lege,confirmare cor debetis:& non studere escis:qa non ꝑfuerūt ad salutē ambulantibus:non dico se sustētantib⁹:sed q pseuerāter studēt in eis.Vel discernendo:vel nimis affluendo. Abstinentia qdē qua abstineť a pc̄tō prodest.Ciborū vero illa custodia nihil ꝑfuit:sed fides.Silr̄ abundare grātī donis ꝑdest. Ventrē vero obruere escarū mole nocet. Hi non absurde comparanť leprosis qui scientiam veræ fidei nō habentes:varias doctrinas profitentur erroris. Non enim abscondunt imperi- ☞ tiā suam

NIC. DE LY.

✻Dicitur aūt hic deus ignis causaliť:qa ignis inferni agit vt instrm̄ diuinę iusticię purgans electos & puniens reprobos.Sicut em in eodem igne aurum rutilat,& palea fumat,sic in eodem igne electi purgantur:& æternaliter reprobi cruciantur: ṡm Greg.iiij.dialogorum. Ca.XIII.

CHaritas f.Superius apl's hortatus est eos quibus scribebat ad mala pferenda:hic ꝯñter hortatur eos ad bona opanda.Et diuidiť in duas:qa primo hortať ad bonū.scd'o cōfert eis suæ orōnis suffragium,ibi:deus aūt pacis.Prima in tres:qa primo hortať eos ad bonū opandū erga pximos.scd'o erga seipsos,ibi:Honorabile connubium.tertio erga prælatos,ibi:Mementote ppositorꝝ.¶Circa primū cōsiderandū q nullū opus est meritorium sine charitate.vt habetur.i.Corinth.xiij.ideo dicit: a ¶Charitas fra.&c.Si aūt sit vera,debet oñdi in opere.& iō ꝯñr tangit tria in qbus debet ostēdi charitas vera.Primū est recæptio hospitū:& quātū ad hoc dicit:Et hospitali.nolite obliuis.& subdit cām,di.Per hāc em̄ pla.qdā angelis ho.recæptis.& hoc patet de abraā & loth:Ge.xviij.&.xix.angelos em̄ apparētes in specie hoim recæperūt hospitio:credentes primo eos esse homines: sed in

¶hinc moraliter īstruit apostolus. ¶charitas sit inter vos:qa fratres estis.
CHaritas Ca.XIII. a
fraternitatis maneat in
a¶qa hāc habuerūt anteq; spoliarenť suis.
vobis:†& hospitalitatē nōlite ob
a¶deo. b¶abraam & loth.
liuisci.Per hāc eī plācuerūt quidā
angelis hospitio recæptis. Memē b
a¶q præter hospites.¶pro fide xp̄i:ita eis compatiendo.¶benefaciendo. b¶ita compatimini & subuenite ac si essetis vincti.
b tote vinctōrū tanquā simul vincti:
a¶quibus imminet labor. ¶benefaciēdo. b¶p qd' expti estis qd necesse sit laborātibus.
& lāborantium tanquam ēt ipi in c d
a¶non meretricabile.
corpore morātes. Honorābile cō e
a¶vt amore filiorum vxor ducatur legitima:tpibusq; certis ab ea abstineatur. ¶sit.
nubiūm in oibūs:& thorus īmacu f
¶non adulterium.
culatus.Fornicatores em̄ & adul- g
a¶æternal'r damnabit.¶& si aliter putēt qdā:dicētes pc̄tā carnis deū nō curare.b¶vi-
c teros iudicābit de⁹.Sint mōres si h
ta. a¶largiēdi tenacitate. ¶ne sint tenaces in habitis. b¶ne sint cupidi nō habitorū.
d ne auāricia:cōtēnti p̄sentib⁹.Ipse i
a¶ad iesum naue. b¶quin dem necessaria: & ideo non sit hōmo tenax.
e em̄ dixit:†Non te dēserā:neq; de- k
a¶non tenacibus,non cupidis ista fit,ꝑmissio.Vnde subdit:Ita &c. ¶scilicet est
relinquam.Ita vt confidenter di-
nobiscum. a¶supplendo necessaria.
camus.† Dominus mihi adiūtor
¶& ideo. ¶etiam si auferat mea.
f est:nō timebo qd faciat mihi hō.
¶vt imitemini:quia boni erāt.s.apl'i & eorum successores.¶quia ipsi sunt.
g Mementote præpositorum vr̄orū: l
qui vobis locuti sunt verbū dei. m
¶vt eos morte imitemini:si op⁹ est moriēdo pro christo vt illi:& in conuersatiōe bonæ vitæ & in perfecta fide.
Quorū intuētes exitū, cōuersatio n
h nis imitamini fidem.Christus Ie o
¶.i.sine fine.
sus heri & hodie:ipse & in sæcula. p q
a¶diuersis. b¶a meis.¶extraneis.
i †Doctrinis vāriis & pēgrinis no- r
a¶a veritate. b¶vt habeatis fidē pfectam. ¶credendo omnia esse munda mundis.
lite abdūci.Optimum est ēm gra- s

sed in fine sciuerūt eos esse angelos in p sona dei loquētes.Scd'm in quo debet charitas ostendi,est cōpassio oppssorꝝ.& quantum ad hoc dicit: b ¶Memētote vin.&c.i.laborate,p illorꝝ redēptione & liberatione tanq; pro vestra.Tertium in quo debet ostendi charitas est subleuatio pauperū & infirmorꝝ & hoc est quod dr̄: c ¶Et laborantium. supple mementote. d ¶Tanquā & ipsi in cor.mo.Et expientia defectuū in vr̄o corpe debet vos ad subuentionē aliorum monere:ṡm q dr̄ Eccl'i. xxxi.b.Intellige q̄ sunt ꝑximi tui ex teipso. e ¶Honorabile cōnu.Hic hortať eos apl's ad bonū quantū ad seipos.& hoc in duobus.Primo in repssione luxurię.scd'o in euitatione auariciæ,ibi:Sint mores.Circa primū considerandū q luxuria quantū ad cōitatem hoim reprimiť p continentiā coniugalē.& hoc est q dicit.Honorabile cōnubiū in oibus.i.quātū ad hoim multitudinē. f ¶Et thorus ima.Per hoc excludiť error dicentiū:q actus matrimōialis semp est in pc̄tō.Per hoc aūt qd' subditur: g ¶Forni.etem̄ adul.iu.deus.i.condēnabit.p hoc excludiť error dicētium q fornicatio simplex non est pc̄tm̄ mortale: qa nullus condēnať a deo nisi pc̄tō mortali. h ¶Sint mores.Hic hortať eos ad euitationē auariciæ q̄ est radix oium malorū, dicens:Sint mo.sine auaricia:contenti præsentibus.Auarus em̄ diciť quasi ęris auidus:qa est nimis sollicitus de cumulādis tpalibus.& subdit cām quare hoc non debet fieri,di. i ¶Ipse em̄ dixit.s.dñs.Iosue.i. k ¶Non te dese.&c.quin tibi necessaria administrem:& ex hoc debet ī nobis cōsurgere fiducia.& hoc est qd dicitur:Ita vt confidēter di. Dñs mihi adiutor:non timebo quid fa.mihi homo. l ¶Mementote.Hic ostendit qualiter debent operari bonū ad p̄latos.Et diuiditur in duas:qa primo oñdit qualiter se debēt hr̄e ad p̄latos mortuos:scd'o ad viuos ibi: Obedite præpositis.Prima in duas:qa primo ostendit qualiter se debent habere ad bonos,scd'o qual'r ad malos,ibi: Doctrinis varijs.In prima ergo pte dicit sic:Mementote p̄po.ve.i.aplorꝝ & aliorum xp̄i discipulorꝝ. m ¶Qui vo.lo.&c.Et quia non solum consideranda est eorꝝ doctria: sed ēt virtutis exēpla.iō sequiť: n ¶Quorum intuē.&c.Et si dicať non est simile de ipsis & de nobis:qa ipi xp̄o seruierūt principaliter:nos aūt non.R̄ndet q immo:qa xp̄s æternaliter est ṡm diuinitatem:æternitas aūt assistit omni tempori.& hoc est qd' dr̄: o ¶Christus iesus hæ.i.in tpe p̄terito. p ¶Et ho.i.in pñti tpe. q ¶Ipse & in sæ.i.in futurę.& nō solum hoc vltimū verum est rōne diuinitatis:sed ēt alio mō rōne humanitatis:quę licet sit in cœlo,tñ est nobiscū pñtialiter in altaris sacro.ꝑpter qd' dr̄ Mat.vlt.d.Ecce ego vobiscum sum oibus diebus vsq; ad consummationē sæculi. r ¶Doctrinis va.Hic ꝯñr oñdit qualiť se debēt hr̄e ad p̄latos malos.s.fugiēdo eorꝝ malam doctrinam.Et diuidiť in duas ptes:quia primo ponit suam monitionē. scd'o monitionis rōnē,ibi.Habemus altare.In prima ergo parte dicit sic:Doctrinis va.& pere.noli.abduci.id est extra veritatem duci.Doctrinæ variæ dicuntur errores & hæreses.Quia sicut a puncto ad punctum non est nisi vna recta linea:multæ autem tortuosæ:sic veritas fidei est vna:sed hæreses ab ea deuiantes sunt multæ.Dicuntur autem tales doctrinę peregrinæ:qa faciunt hominem a sua patria scilicet cœlesti gloria elongare.Contra autem istos errores dat remedium:dicens. s ¶Optimum est em̄ gra.sca.cor.Quia est sicut ancora firma tenens animam immobilē & in vitate stabilē.hoc autē nō faciebat obseruatio legaliū:q̄ gratiam non conferebat.ꝑpter hoc dicitur:
✻Non escis

C
Diuisio.
†ro.12.c.
1.Pe.2.b.
D
†Iosu.1.a.
†ps.117.a.
Diuisio.
†11.di.ca. nolite.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ tiā suā.sed ꝓ summa peritia ꝓferunt in lucē:& iactantiā sermōis ostentāt.Nulla porro falsa doctrina est q̄ nō aliqua vera intermi sceat.Vera ergo falsis inordinate ꝑmixta in vna disputatione vl' narratione:velut in vnius coloris corpe apparentia lepræ cōpan tur humana corpa diuersis coloribus variāti.tales vitādi sunt:sicut hic docet apl's. a ¶ Habemus al.&c. Itē nō studendū escis:qa habem⁹ altare.i. corpus xp̄i:in fide cui⁹ oblatæ p̄ces & opationes sunt accæptę deo. Habem⁹ altare. Refert cōsuetudinē legis ad mysteriū, sensumq; spūalē.

Mystice. Legis p̄cæptū fuit,vt decia die mēsis septimi a festiuitate paschali,in festo videlicet ꝓpitiationis acciperent vitulū & hircū,& imolarēt intra castra quorum sanguinē ferret solus pontifex in sancta sanctoꝝ oraturus ꝓ ppl'o:Carnes vero extra castra cremarent̄:nec esset licitum alicui tabernaculo deseruienti ex illis comedere.Christus ṽo ille vitulus & hirc⁹.ipse

Luc.15.e. est em̄ vitulus quē pius pr̄ in reditu filij ꝓdigi immolauit.Ipse est & hirc⁹ qui ꝓ pec

Ro.8.f. catoribus oblatus.Ipse & pōtifex q intrauit cœlū interpellans ꝓ nobis.Intra castra hierl'm immolatus est vocibus & iudicio iudæoꝝ:sed extra in cruce igne passionis carnes eius cōbustæ sunt.Altare vbi extra castra cremabant̄ carnes,altare est ecclesię vbi consecrat̄ corpus dn̄i.De quo ptātem nō hn̄t edere q corpi seruiunt.i.fornicatores & ebriosi & hm̄oi. Sicut xp̄s,sic & sui extra castra.i.conuersationē sæculariū spū

Col.3.a sc̄tō accēsi cōsumūt qcqd carnale est in eis macerādo se & mortificādo mēbra sua cū vitijs & cōcupiscentijs.¶Vel ēt martyrio sanguis eoꝝ.i.vita laudabilis deo ꝑ xp̄m p̄ntatur.¶Vel,sanguis.i.aīæ eorū in cœlū ferunt̄.In altari.i.fide offerunt̄:Ad qd' nō audent accedere carnales sæculū amantes.

F Propter qd' mysterium implendū iesus extra portā passus est. b ¶ Tabernaculo de. i.obseruātijs legis.vt qui cibos discernūt & alia hm̄oi legalia seruant:quæ noīe tabernaculi signat:qa ad tp̄s sunt imposita. Vel corp⁹ recte dr̄ tabernaculum: quia ad tp̄s in eo manendum est:& ideo non est ei seruiendum in desiderijs.

Allegorice. c ¶Quorum em̄ &c.Per duplicē allegoriam:vnam veteris & alterā noui testa.probat corp⁹ xp̄i non esse edendū ab his qui tabernaculo deseruiunt.Ad hoc enim corpora aīalium extra castra cremant̄:& propterea xp̄us extra portā passus est:vt nos qui corpore & sanguine eius a p̄c̄tis mundari volumus:improperia & angustias passuri,tabernaculi delitias deseramus. d ¶ Aīaliū.Christus per illa animalia significabatur.Agn⁹ est

Christi p quatuor aialia significatio. s̄m mansuetudinem & innocentiam.Hircus:qa caro passibilis & mortalis.Aries:qa vitia ꝓpulit gemino cornu charitatis.Taurus fortitudine resurrectionis.Qd' aūt crematur cinis efficit̄.Per cinerem memoria rei p̄teritæ accipit̄.Extra castra esse,est voluptates corpis exire.His ergo q sunt extra castra cremat̄ corpus.i.memoriale efficitur.si quis em̄ voluptuose viuit,non habet efficacē memoriam xp̄i.Sanguis aūt eius illatus est in sanctasanctoꝝ per pōtificem:qa p se pontificē oblatus est pr̄i:vt sic introiremus in sancta cœlestia.Vel horū sc̄tōrū corpa cremant̄.i.ieiunijs & alijs laboribus affligunt̄:Extra,voluptates carnis:Quorum sanguis in. Quia horū tm̄ est sanguis xp̄i:qbus.s.ꝓdest:per quā intrant ī sancta.Quod totū est:Illis tm̄ ꝓdest sanguis xp̄i qui voluptates deserunt:& corpus affligunt. e ¶Portā pas.sensus corpis:in quorum nullo xp̄s peccauit:& iō extra passus.Et nos ostio sensuū vitijs clauso,extra patiamur. f ¶Per ipsum ergo.q est nobis via: a quo sumimus exemplum ad martyriū. g ¶Confitentiū.Augu.Ergo qui timetis dn̄m,laudate eum.Vt autem libere collatis, eum discite amare quem timetis:& poteritis laudare quē amatis.

2.cor.3.b Timentes em̄ eum hoīes ve.te.ꝓpter lr̄am torrentem.& occidentem,nondū hn̄tes spm̄ viuificantē:currebant cū sacrificijs ad templum,& in figura sanguinis xp̄i quo redēpti sumus:q̄uis nesciētes qd p̄figurarēt:cructas victimas imolabant.Nunc vero in gr̄a no.te.

no.te.spūale sacrificiū laudis offert̄ quo deus honorificat̄:cui⁹ inuisibilis sacrificij illud visibile sacr̄m signum erat. h ¶Bn̄ficientiæ.Euacuata s̄nia prauoꝝ de gula,redit ad mores. Bn̄ficietiæ.i. largitatis in alios.Etsi vr̄a substantia sit ablata:tn̄ ex his quæ habetis elemosynas date:Qd' supra:Non deserentes collectionem. ☞Obedite G

a ¶non indifferentia & affluētia ciborum.
tia stabilire cor:nō ēscis quæ non a
a ¶obseruatoribus & discernētibus cibos:
profuerunt āmbulantibus in eis:
& studentibus ciboꝝ affluētię. a ¶.i.de corpore xp̄i.
a Habemus altare,de quō edere nō b
a ¶licentiā. b ¶corpis voluptati & ciborum affluentię. a ¶ex toto.
b habēt ptātēm qui tabernaculō de
c seruiūnt.†Quorum enim anima d
lium infertur sanguis pro pecca
to in sancta p pontificē:horū cor e
pora cremantur extra castra:Pro f
a ¶nō ꝓpter se.¶.i.ꝓpter illud designādū: vt extra carnis cōcupiscētias viuamus.
ptēr quod & iesus vt sanctificaret g
p suum sanguinē populum:extra
a ¶fide & charitate.¶qa ipse extra castra.
e portā passus est.Exeāmus ergo ad h
a ¶imitandū. b ¶delitias & voluptates corporis. c ¶crucis quod infidelibus videtur.
eūm extra castrā:imprōperiū eius i
a ¶patientes vt ipse. ¶exeamus.
pōrtantes.†Non enim habemus k
¶in hoc statu.¶manēs corpus. a ¶s̄m statū
hic manentem ciuitatem:sēd futu l
futurum corpus. a ¶vt futuram ciuitatē cōsequamur.& improperium portemus.
f ram inquirimus.†Pēr ip̄m ergo m
a ¶quæ per priora signabatur.
offeramus hōstiam laudis semper
a ¶.i.confiteamur nomen eius,qd' laus dei & hostia & fructus:qa alij p hoc ad fidē trahunt̄.
g deo:idest fructum labiorū cōnfitē
a ¶elemosynaꝝ & largitatis in alios.
h tium nomini eius.Benēficientiæ n
a ¶charitatis qua oīa putantur cōmunia.
aūt & communiōnis nolite obliui
a ¶non in illis antiquis.b ¶quia per elemosynas hostes vincuntur:peccata extinguuntur.vnde propheta:Misericordiam volo & non sacrificium.
sci.Tālibus em̄ hōstiis ꝓmeretur o

NICO. DE LY.

✠ a ¶Nō escis &c.Escas hic vocat obseruantias legaliū:qa ibi ꝓhibebat̄ vsus aliquoꝝ ciboꝝ.talis aūt obseruatio legaliū fuit mortua a tpe passionis xp̄i:sed mortifera post p̄dicationē euāgelij.& ideo bn̄ dicit apl's:q̄ non ꝓfuit ambulātib⁹ in eis & hoc dicit apl'us ꝯ illos q cū euāgelio volebāt obseruare legalia. b ¶Habem⁹ altare.Hic reddit suę monitionis rationē. Et diuidit̄ in duas:qa prīo facit qd' dictum est.sc̄d'o cōcludit quasdā cōclusiōes ex dictis,ibi:Exeamus igit̄.Circa primū cōsiderandū q̄ rō apl̄i subtilit̄ sumit̄ ex ve.testa. Ad cui⁹ intellectū sciēdū:q̄ in festo expiationis offerebat̄ solēne sacrificium qd' fuit figura īmolationis xp̄i.vt.s̄.dictū est.Offerebat̄ aūt vitulus & hirc⁹ quoꝝ sanguis a summo sacerdote inferebat̄ intra sanctū sanctoꝝ vt.s̄.dictū est.c.ix.Carnes aūt nō comedebant̄ ab offerentib⁹:qa erat hostia ꝓ p̄c̄tō sacerdotum:pp qd' carnes extra castra cōburebant̄.Hircus aūt & vitul⁹ figurabant xp̄m,pp silitudinē carnis p̄c̄ti:sanguis eoꝝ illatus intra sc̄tm̄ sc̄tōꝝ signabat q̄ p sanguinē xp̄i pateret nobis ingressus ad cœlū.Combustio hostiæ extra castra significabat passionē xp̄i futurā extra portam hierl'm.Q.aūt sacerdotes legales nō comedebant hostiā illā:signabat q̄ obseruātes legalia cū euangelio nō hn̄t in effectu passionis xp̄i ptē:s̄m q̄ dr̄ ad Gal'.v.a.Si circūcidamini,xp̄s vobis nihil ꝓderit.& hoc est qd' dicit apl's:Habemus al.i.crucē in q̄ oblatus est. c ¶De quo ede.nō hn̄t po.q ta.deser.Quia illi qui legalia custodiunt qd' desinat̄ in seruitute tabernaculi:nō habent partē in efficacia passionis xp̄i.& subdit figurā hoc designātē,di. d ¶Quorū em̄ aīa &c.i.vituli & hirci q īmolabātur in die expiationis. e ¶Horū cor.cre.ex. ca.qa offerebant̄ ꝓ p̄c̄tis sacerdotū & ppl'i. f ¶Propter qd'.i.vt figuratū r̄nderet & figurę. g ¶Et ie.vt sā.po.suū.ex.por.pas. est.Quia locus caluariæ vbi crucifix⁹ fuit, erat tunc extra ciuitatē hierl'm.vt hr̄ Ioh. xix. h ¶Exeamus.Hic ꝯn̄r ꝯcludit ex prędictis duas ꝯclusiones.sc̄d'a ponit̄ ibi:Per ip̄m.Quia ergo in pte p̄cedenti dictū est q̄ legalia non ꝓfuerunt obseruātibus ea:in cuius figura xp̄s passus est extra portā:iō concludit,di.Exeamus ergo ad eū extra ca.extra obseruationes legis. i ¶ Improperiū eius por. Improperatū em̄ fuit xp̄o a iudæis q̄ nō custodiebat legē:s̄m q̄ dr̄ Ioh.ix.c.Nō est hic hō a deo qui sabbatū non custodit.& sic fuit improperatū paulo & eius sequacib⁹ in primitiua ecclesia:vt hr̄ Act.xxi.d.Audierūt de te qa discessionē doceas a moyse &c.Et subdit cām qua re sit a legalibus exeundū:di. k ¶Nō em̄ ha.hic ma.ci.i.stabilē mansionē in legis obseruationib⁹:qa fuerunt impositæ solū ad tp̄s:vt dictum est.s̄.c.ix. l ¶ Sed fu.inqui.i.gloriā cœlestem ad quā introducit lex noua:vt patet p supradicta. m ¶ Per ipsum. Hic ponit sc̄d'am conclusionem.dictum est em̄ q̄ sacrificia veteris legis non erant deo accæpta:qa erat carnalia: iō concludit: q̄ deo est offerēdū spūale sacrificiū per iesum xp̄m qui est sacerdos noster:& hoc est qd' dicit:Per ip̄m ergo offeramus hostiam laudis semper deo.Non qa sit continue orandū:sed qa ad sacrificia veteris legis non est recurrendū.Ostendit ēt vlterius q̄ sacrificiū aliud est deo offerendū.s.elemosyna in sustentatione indigentiū. n ¶Bn̄ficientiæ aūt & cō.nolite obli.Et accipit hic cōmunio pro cōicatione bonorū in necessitate.& subdit causam quare tales hostiæ sint deo offerendæ, dicens. o ¶Talibus enim hostijs promeretur deus. Non autem sacrificijs legalibus. ✠ Obedite

Diuisio. H

a ¶Obedi.Haimo.Obediendū est vtiq; p̄latis & p̄dicatorib⁹ in quantū doctrina & mores illoꝝ sancte & pie existunt.Si autem a via rectitudinis deuiauerint nō faciamus qualia agūt:sed qualia dicūt:nisi forte & in doctrina aberrent.Vn̄ dn̄s ait:Quæ dicūt facite:q̄ aūt faciunt nolite facere.Habent quidē dignitatē:licet vitę sint pditæ:& ideo non ad vitam eoꝝ sed ad mores intendite. b ¶Vt cū gau.Augu.Faciamus vtiq; ista cū gaudio qn̄ videmus homines ꝓficere in verbis dei.Tunc em̄ cū gaudio laborat operarius in agris:qn̄ attēdit arbores & fructum videt:qn̄ attendit segetē & videt vbertatē.Tunc intelligit q̄ non sine causa laborauit:non sine causa dorsum curuauit:non sine cā manus attriuit:nō sine cā frigus æstusq; tolerauit. c ¶Non expe.vo. Aug.Non dico non expedit illis quibus ꝓdest tristari de vobis.Nam illi præpositi qn̄ contristantur de malis vestris,expedit illis ipsa tristicia:sed nō vobis.Simul ergo in dominico agro bonū operemur prælati & subditi vt simul de mercede gaudeamus.¶Vel hoc faciant.i.reddant rōnē deo securi de præmio & non gementes,anxij vel hæsitantes de vr̄a damnatione. d ¶Ora.ꝓ no.Superbiam elationēq; mentis quorūdam pontificū pcutit q dedignant̄ p̄cari subiectos quatinus ꝓ eis orōnes fundāt. e ¶Bonā conscientiam.Conscia nos non accusat nec nobis cōscij sumus q̄ vobis insidias fecerimus nihil cū fictione ꝓtulim⁹:nihil negociationis gr̄a fecimus.Ne ergo sinistre quid arbitremini. f ¶In omnibus.Accusabat̄ q̄ suā gentē negligeret:sed ostendit se hr̄e affectum ad omnes iudæos vel gētiles,de quoꝝ p̄teritis bonis gaudet:eisq; in futuro meliora optat. ¶Testamentū est æternū:qa aliud ei nō succedet. g ¶Faciens in vo.Nihil em̄ boni habere potestis nisi illo præueniente & subsequente. h ¶Etenim per pau.&c.Q.nō potest quisquam longitudinem sermonis abnuere.hoc qppe erat qd' aduersarij faciebāt: & ideo latenter hoc tāgit. i ¶Salutate omnes &c.Sicut gn̄aliter oībus scribit:ita gn̄aliter oībus prælatis & subditis salutē optat. Salutare enim est salutem optare.

¶Finit ep̄la ad hebræos.

NICO. DE LY.

✠ a ¶Obedite.Hic ꝯn̄r ostendit qualiter se debent hr̄e ad p̄latos viuentes.Et diuidit̄ in duas:qa primo ostendit qualiter se debēt hr̄e ad alios p̄latos.sc̄d'o: qualiter ad ipsum Paulum scribentem,ibi:Orate pro nobis. ¶Circa primū sciēdū q̄ corpa inferiora quæ regunt̄ p supiora:subiecta sunt eis in duob⁹ scilicet in situ & motu:qa elementa reuoluūtur motu orbis quātū ad illā ptem q̄ excedit altitudinē montiū:vt hr̄.j.meteororū.Eodē mō hoīes inferiores supioribus debent obedientiā vt ad eoꝝ imperiū moueant̄ & reuerentiā eis exhibeāt.& hoc est qd' dr̄:Obedite ppositi.ve.&c.Et subdit ad hoc duplicē cām. Prima accipit̄ ex nobilitate officij:qa p̄lati p̄sunt in spūalibus q̄ corpalibus præferunt̄ quāto aīa melior est corpe.& hoc est qd' dr̄: Ipsi em̄ puigilant:quasi rōnē ꝓ aīab⁹ vr̄is reddituri.Sc̄d'a rō accipit̄ ex mō exercēdi officium:qa qn̄ inferiores bn̄ obediunt,offm̄ prælationis delectabile est superiorib⁹ & vtile inferioribus:si aūt male obediunt contrarium accidit.& hoc est qd' dicit:Vt cum gaudio hoc faciāt & nō gemētes. b ¶Hoc em̄ nō ex vo.hoc patet per exemplū chore & sociorum eius,q rebellantes moysi a terra fuerūt absorpti:Nu.xvi. c ¶Orate ꝓ no.Hic ostendit qualiter se debēt habere erga ip̄m:paulū non em̄ erat p̄latus iudæorum:& iō non petit ob eis talem obedientiā:sed petit.ab eis illud quod tenentur respectu oīm fidelium.s.orationis suffragium,dicens:Orate pro nobis

a ¶q̄tū ad p̄cępta vt.i.faciatis q̄ p eos percipit ecclesia.b ¶vt reuerentiam exhibeatis.
a deus:Obēdite p̄positis vr̄is & sūb a
a ¶solliciti sunt.¶prædicando bonum exēplum dando:& exteriora prouidendo.
iacete eis.Ipsi em̄ ꝑuigilāt q̄si rō
¶obedite.
b nem ꝓ aīabus vr̄is reddituri:vt cū
a ¶qn̄ vident vos proficere. b ¶vigilent.
c ¶cum murmuratione & tristicia.
gāudio hoc fāciāt & nō gēmentes.
a ¶nō gemētes:qa tūc nō ꝓderit vobis cura eoꝝ.b ¶nō dico illis qbus ꝓdest ēt tristari
c Hōc em̄ non expedit vōbis.Ora b
de vobis. ¶de vobis.
te ꝓ nobis.Confidimus em̄ quia d
a ¶de p̄teritis. b ¶voluntatē. c ¶nō solū in
e bonā consciēntiā habēmus in ōm e
gētib⁹. a ¶tā iudęos q̄ græcos. b ¶i futuro.
nibus bene vōlentes conuērsari.
a ¶non solum causa mei:sed magis pro vestra vtilitate. b ¶orare pro me.
Ampliūs autem dep̄cor vos hōc f
facere quo celerius restituar vo g
a ¶ego suadeo ad bonū. ¶q aptare potes: qa est dator pacis:vt viria nō ingrāt. b ¶re
bis.Deūs autem pacis qui edūxit h
suscitauit. a ¶de sepulchro q locus proprie
de mōrtuis pastorem magnum k
mortuoꝝ est.a ¶humiliū.¶pastor ēt factus
ouiūm in sanguine testamēti æter l m
ꝑ effusionē sanguis sui qui ꝯfirmauit testa.
ni dominum nostrum iesum chri
nouū. a ¶aptos faciat. b ¶vt velitis. c ¶ēt.
stum:aptēt vōs in omni bono ūt n
a ¶ope.b ¶ea q̄ ip̄e vl't.c ¶ipse qa nō ex vo.
g faciātis voluntātem eius:faciēns o
in vobis quod placet coram se:
a ¶& hęc.¶non per carnales obseruantias.
b ¶christo vna cum patre & spiritusancto.
¶non carnalibus obseruan.
pēr iesum xp̄m:cūi est gl'ia in sæcu
a ¶ꝯfirmatiōe.q.ita fiat vl' veꝝ est qd' dixi.
la sæculorum āmen.Rogo autem p
a ¶patienter. b ¶.i.epistolam quæ est consolatio & adhortatio,ne dicā admonitio.
vos fratres vt sufferātis vērbum q
a ¶non quasi apl's scripsi vobis.
h solatii.Etenim pērpaucis scripsi r s
¶etiam seruiendo & honorando.
vobis.Cognoscite fratrem † nr̄m t
a ¶coapostolum & coadiutorem in prædicatione.b ¶a me in iter quod volebat vl' ad prædicādum directum vel forsitan a carcere in quo ante detentus fuit.
timōthæum dimissūm:cum quo si v x
a ¶in hoc reddit attentos & mansuetiores.
i celerius venerit videbō vos.Salu y
tate omnes præpositos vestros:

nobis.& si hoc petebat paulus q de gr̄a dei erat certus:multo magis debet hoc petere qcūq; alius quātūcūq; sit sanctus:sed qa possent dicere illi qbus scribebat nō debemus ꝓ te orare:qa tibi non valeret cum doceas discessionem a legalibus:iō hoc remouet,di. C d ¶Cōfidi.e.qa bo.cū.h.p̄dicta docēdo. e ¶In oīb⁹ bene vo. cō.i.desiderātes bonā ꝯuersationē oīm. Subdit aliā cām q̄re petit orōnis suffragium,di. f ¶Amplius autem de.&c. i.pro me orare. g ¶Quo ce.re.vo.quia ab hierl'm fuerat adductus romā vinct⁹: vt habet̄ Act.vl.Vel aliī q̄ si liberat⁹ eēt a carcere intēdebat iterū visitare iudęos qui erant in hispania qbus hanc epistolam scribebat s̄m aliquos:vt dictū est ī principio huius operis. h ¶Deus autē pa.Hic vltimo apl's cōfert ipsis suę orōnis bn̄ficiū.Et diuidit̄ in duas ptes:quia primo ponit suā orōnē:& sc̄d'o format suā petitionē,ibi:Rogo aūt vos frēs.In prima parte optat eis btitudinē quæ nō dat̄ nisi a deo & mediāte gr̄a q̄ hominē aptat ad btitudinē.& hoc est qd' dr̄:De⁹ aūt pa.qa ꝓpriū dei est vnire corda cū sit vnitas prima. i ¶Qui eduxit &c. do.iesum chri.& hoc in resurrectione. k ¶Pastorē ma.oui.i.simplicium & innocentū qui ꝓprie sunt de grege christi. l ¶In sang.i.per sanguinem.qa christ⁹ meruit suā resurrectionē & exaltationē p suā passionē. m ¶Testamē.æter.i.testamenti noui qd' confirmatū est sanguine xp̄i.& dr̄ æternū:qa æterna ꝓmittit. n ¶Aptet vos i omni bo.&c.Sicut em̄ aptitudo potentiæ ad bn̄ operandū politice est p habitus virtutū politicarū: sic aptitudo animæ ad opa meritoria est p habitū gr̄æ & virtutū infusarū quas de⁹ operat̄ in nobis:iō sequit̄: o ¶Faciens in vo.qd' pla.&c.qa per ip̄m rōne diuinitatis ꝯseqmur gr̄am sicut p cām principaliter agentē.rōne ṽo humanitatis sicut per cām instrumentalē coniunctam. D p ¶Rogo.Hic format suā petitionē.Et diuidit̄ in duas:qa primo facit qd' dictū est.sc̄d'o cōplet ep̄lam,ibi.Salutate oēs. ¶Circa primū duo petit.vnum ꝓ se,di. Rogo autē &c.vt suffe.i.patiēter portetis si aliqua scripsi vobis increpando: qa hoc fuit ad correctionem & bonū:& iō magis debet esse ad solatiū:ꝓpter hoc subdit: q ¶Verbū solatij.Excusat ēt se de scripturæ breuitate.qa breuis est ista ep̄la respectu materiæ contentę cum ibi oīa mysteria veteris legis breuiter tangant̄.vt patet ex p̄dictis.& hoc est qd' dicitur. r ¶Etem̄ per pau.i.valde paucis verbis. s ¶Scripsi vobis.Scribebat em̄ hoībus scientibus legē.Et ideo nō oportebat eis oīa explicare:aliud petit apl's ꝓ nuncio ep̄læ, di. t ¶Cognoscite fra. no.timo.i.gratiose & amicabiliter recipite illum. v ¶Dimissum:id est a me missum pro vtilitate vestra. x ¶Cum quo si celerius ve.videbo vos.hoc em̄ disponebat apl's facere supposita diuina permissione.Notandum q̄ timothæus erat circūcisus:& ex mr̄e iudęa:vt patet Act.xvi.ideo per ipsum misit apl's epistolam ipsis iudæis vt esset magis grosa ipsis:& per hoīem gentilē & incircūcisum noluit eā mittere:qa iudæi cōsortiū gentiliū abhorrebant:vt hr̄ Act.x.& xi. y ¶Salu.omnes.Hic apl's complet suam ep̄lam quæ debet terminari in salutatione.ideo dicit:Salutate oēs præpo.vestros.i.apl'os quoꝝ aliqui superuiuebant.Vel dicēdum q̄ præpositos hic vocat episcopos:qui sunt successores apostolorum in ecclesia dei:vt habetur in glos.Lucæ.x.& in decreto.xxi.dist.c.In nouo testamento.

Diuisio. Diuisio.

✠ Et oēs san

Universidad de Deusto Biblioteca

E ✱ a ¶Et oēs sanctos.i.alios ecclesiæ ministros.istos nō intendebat apl̃s instruere:qa non indigebant.sed salutat eos per illos q̃bus scribebat.Salutat ēt illos quibus scribebat ex pte cōuersoꝝ ad fidem qui erant in italia,dicens: Salutāt vos de ita.fratres.& in fine quasi ꝓ sigillo confirmationis ponit. b ¶Grã dei cum omni.vo.Amen.i.confirmet in præsenti & in futuro:p̄stante dn̄o nr̄o iesu xp̄o:cui est honor & gl̃ia in sæcula sclor̄u. Amen.

a ¶subditos sanctificatos in baptismate. b & omnes sanctōs.Salutant vos de a ¶per hoc nota eum a roma scripsisse. b ¶purgatio peccatoꝝ & alia dei munera. b ităliа fratres.Grãtia cum omnib⁹ vobis:Amen.

Finit epistola Pauli ad Hebræos.

Incipit præfatio beati Hieronymi presbyteri in librum Actus apostolorum.

Anit † psalmista:ambulabunt de virtutibus in virtutes.Post apostoli pauli epistolas dudum vno vobis volumine translatas domnion & rogatiane charissimi:act⁹ apostolorum compellitis vt transferam in latinum : quem librum nulli dubium est a luca antiocheno arte medico:qui postea inseruiens paulo ap̃lo christi factus est discipulus fuisse æditum.Ceruices premit imposita sæpi⁹ oneris magnitudo: qa studia inuidiorū reprehensiōe digna putāt ea quæ scribimus.Illorum nunq̃ odio & detractione,iuuante christo meū silebit eloquium.Actus apostolorum nudam quidem vidētur † sonare hystoriam,& nascentis ecclesiæ infantiam texere:sed si nouerimus scriptorem eorū lucam esse medicum † cuius laus est in euangelio:animaduertim⁹ pariter omnia verba illius,animæ languentis esse medicinam.

¶In cap̄.xiij.vbi dr̄ in postil.Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci.

ADDITIO. Per hoc qd̓ dicit apl̃s. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci:ꝓprie pōt intelligi doctrina pharisaica,q̃ in thalmudicis codicibus diffuse habet & dispendiose:in q̄bus multæ falsitates & enormitates continent:prout fuit ostensum in additionib⁹ Esa.xxxiiij.& Zach.v.Et qa f̃m glo.nulla falsa doctrina est q̃ non aliqua vera iter misceat:iō prædictæ doctrinę dicuntur variæ:sicut corpus diuersis coloribus coloratum varium dr̄:similiter & dicuntur peregrinę:qa nō a deo auctore:sed sicut fingūt reuelata fuerunt:sed ab hoībus diabolica inuestigatione inuenta.& de hoc vide plene in prædictis additionibus.

REPLICA. In ca.xiij.vbi Burg.exponit qd intelligit per varias doctrinas:allegat ad hoc thalmudicas traditiones quas ponit Esa.xxxiiij.& Zach.v.& in fine Apoc.traditiones saracenicas mahumeti:q̃ qa non sunt ꝯ postil. transeant alioꝝ iudicio relicta.& sic est finis:& hæc sunt q̃ repperi in dictis Burg.ꝯ postil.correctione digna:pauca aūt q̃ ponit circa actus apl̃orū,canonicas epistolas & apocalypsim,quæ sunt modici ponderis transeo:qa & plurimū al̃s.s̄.tacta sunt
F inq̄tum sunt postil.contraria:quæ sic per me scripta & alia sub debita protestatione offero rectis amatoribus magistri Nicolai de Lyra media charitate corrigenda. Satis enim mihi est per hunc laborem ociū euitasse & maioribus meis dedisse occasionē: vt contra postillatoris corruptorem efficacius exurgant.

¶Postilla venerabilis patris fratris Nicolai de lyra super ep̃las Pauli finit.

¶Postilla eiusdem super Actus apl̃orum incipit.& primo præfatio.

Epleti sunt oēs spiritusancto & cœperunt loqui. Act.ij.a. Sicut lex euangelica per xp̄um deum & hominē fuit data:vt patet in euangelio:ita per apostolos aliosq̄ christi discipulos p orbem fuit publicata:vt patet in hoc libro apostoloꝝ actibus intitulato.ꝓpter quod saluator dixit eis Mar.vlti.d.Eūtes in mundum vniuersum p̄dicate euangelium omni creaturæ. Hæc autem publicatio facta est p spiritumsanctum principaliter & per apostolos ministerialiter:Mat.x.c.Non enim vos estis qui loquimini:sed spūs patris vestri qui loquit̃ in vobis.propter qd̓ verbum propositum ad literā dicit̃ de ipsis:Repleti sunt &c.In quo duo notant̃:scilicet apostoloꝝ aliorūq̄ christi discipulorum p spm̄sanctum confortatio,cum dicit̃:Repleti sunt omnes spiritusancto.Secundum est p eosdem euangelij publicatio,cum subdit̃:Et cœperunt loqui.quæ duo sanctus lucas ꝓsequitur in hoc libro:vt videbitur ꝓsequendo.Circa primum tria ponunt̃.scilicet virtus efficiens,ibi Spiritusancto.Secundo modus sufficiens, ibi:Repleti sunt.Tertio cœtus suscipies,ibi:Omnes.Circa primū sciendum,q ꝓphetæ spiritusancto inspirati locuti sunt:f̃m q.ij. Pet.i.d.Non voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed spiritusancto inspirati locuti sunt sancti dei homines:& legē euangelicam denunciauerunt per christum dandam. Esa.ij.a.De sion exibit lex:& verbum dn̄i de hierusalem,ibi eum legit̃ xp̄us frequenter docuisse.& Hier.xxxi.f.Ecce dies veniunt dicit dn̄s.& feriā domui israel & domui iuda fœdus nouū:non f̃m pactū qd̓ pepigi in oreb &c.& sicut p̄nunciatum fuerat p ꝓphetas p xp̄m hominē

hominē spūsancto repletum fuit lex euangelica data.vn̄ Luc.iiij. G dicit̃ de ipso,q ingressus synagogam legit in libro Esaię qd̓ ī eo scribit̃.lxi.a.Spūs dn̄i sup me:propter qd̓ vnxit me:euangelizare pauperibus misit me.Et sequit̃ ibidem.s.Luc.iiij.d.Cœpit aūt dicere ad illos:qa hodi e impleta est scriptura hæc in auribus vestris.& similiter spiritussanctus apostolos cōfortauit & perfecit vt essent apti ad prædicandum euangeliū:ꝓpter qd̓ de ipso dicitur.i.Coꝛ.xij.b.Hæc autem oia operat̃ vnus atq̄ idem spūs:diuidens singulis ꝓut vult.& sic patet primū.s.causa efficiēs. ¶Circa secundum considerandum q perfectio sufficiens ad prædicationem euāgelij non solum respicit personam ꝓpriam: sed etiam alias per quandam redundantiā quæ sunt instruendę p sanam doctrinam. talis autē fuit apostoloꝝ perfectio collata eis a spiritusancto:nam per sapientiam & eloquentiam facti sunt apti ad p̄dicandū † p̃ã.s.b euangelium per vniuersum mundum.& hoc notatur cum dicitur Repleti.Ecclesiastes.xi.a.Si repletæ fuerint nubes,imbres effundent super terrā.Nubes istę sunt apostoli:de quibus dicitur Esa.lx.b.Qui sunt hi qui vt nubes volant?Nubes istę fuerūt scientia & eloquentia repletæ:propter qd̓ effuderunt super vniuersam terram ibres euangelicæ doctrinæ vnde & in quolibet ipsorum fuit impletum quod dicit̃ Ecci. xxxix.a.Ipse tanquam imbres emittet elo quia sapientiæ suæ.& sic patet secundum. ¶Circa tertium considerandum q donū spiritussancti confirmans & perficiens ad publicationem euangelij non solum fuit datum vni ap̃lo,sed oībus:nec solis ap̃lis, H sed etiā alijs discipulis simul existentibus: f̃m q dicit Hieronymus in ep̃la ad Paulinum de omnibus sacræ scripturę libris.& i.ca.huius libri dicitur:Erat autem turba hominum simul fere.cxx.& hoc notat̃ cū dicitur:Omnes.In quo exprimitur cœtus suscipiēs spiritussancti domum:f̃m quod scribitur infra.ij.cap̄.Et dum complerētur dies pentecostes erant omnes discipuli pa af. † ha de bethfe. riter in eodem loco:& factus est repēte de cœlo sonus tanq̄ aduenientis spiritus vehementis : & repleuit totam domum vbi erant sedentes.& sic patet primum principale.¶Circa secundum vero quod est euāgelij publicatio:quod ponitur ibi:Et cœperunt loqui:duo notantur ad hoc necessaria.s.exclusio timoris:& ostēsio feruoris. † 2.Coꝛ. 8.d. primum notatur cum dicitur:Et cœperūt. Per hoc īsinuatur manifeste q ante loqui non audebant:immo nec etiam apparere: f̃m quod dicitur Ioh.xx.e.Cum sero esset die illa vna sabbatorū & fores essent clausæ &c.sed recœpto spiritussancti dono,qd̓ foras mittit timorem:f̃m quod dicitur.i.Ioh.iiij.d.Perfecta charitas foras mittit timorem.timor iste fuit exclusus ab apostolis & constantia eis data.Vnde quilibet eorū potuit dicere illud Ps̃.lxxvi. c.Nunc cœpi.hęc mutatio dexterę excelsi.quia quilibet cœpit habere constantiam terrore malorum sublato.& hæc mutatio fuit dexteræ excelsi dantis apostolis constantiam p̄dicandi.Secundū vero scilicet ostensio feruoris notatur,cum dicitur:Loqui qui feruor in actu prædicandi recœpto spiritusancto statim fuit ostēsus coram iudæis vulgaribus:cum dicitur infra.ij.c.q petrus feruenter loquutus est de christo,dicens:Viri fratres liceat audenter vobis dicere &c.& subditur ibi:Qui ergo recęperunt sermones ei⁹, baptizati sunt.& appositæ sunt die illa animæ circiter tria millia. Secundo fuit ostensus coram iudæorum principibus: quib⁹ Petrus & Iohannes constanter responderunt.i.iiij.d.Non possum⁹ quæ vidimus & audiuimus non loqui.postea fuit ostensus etiā coram gentibus.vnde.i.xiij.g.iudæis contradicentibus euangelicæ prædicationi dicitur:Tunc constanter paulus & barnabas dixerunt:Vobis oportebat primum loqui verbum dei:sed quoniā repellitis illud & indignos vos iudicatis æternæ vitæ:ecce cōuertimur ad gentes.sic enim nobis præcœpit dominus: Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum.

Vcas medic⁹ antiochēsis greci sermonis nō ignarus scripsit euāgelium:sectator pauli,comes pegrinatiōis ei⁹.Hic etiā aliud volumē edidit,qd̓ titulo actuū apl̃oꝝ p̄notat̃:cui⁹ historia vsq̄ ad bieniū romæ ꝯmorātis pauli puenit.i. ad quartū neronis annū.ex q̃ intelligim⁹ in eadē vrbe librū eē cōpositū.¶De loco qdē in quo Act⁹ apl̃oꝝ scripti sunt,Hieronymi tenēda est snia:q dr̄ græci sermonis nō fuisse ignar⁹:q̃ lingua nouū test.excæpto Matthei euāgelio & ep̃la pauli ad Hebræos tm̄ scriptū est.Oportebat em̄ vt in dicia sermonis diuini ea lingua scriberet̃, ad quā oēs velut ad sapiæ & oīm discipli narū fontē cōcurrūt:qn̄ in fine sæculi in oīb⁹ gētib⁹ de⁹ esse not⁹ voluit.¶Suspicat̃ qdā quotiēscūq̄ paul⁹ in ep̃lis suis dicit: Iuxta euāgeliū meū:lucæ volumē significari:& Lucā nō solū a Paulo didicisse euāgeliū:q cū xp̄o in carne nō fuerat:sed etiā a cæteris ap̃lis.qd̓ ipse in pricipio sui voluminis declarat dicens: Sicut tradiderūt nobis q ab initio ipsi viderūt & ministri fuerūt sermonis.Igit̃ euāgeliū sicut audierat scripsit:Act⁹ apl̃oꝝ sicut viderat cōposuit.¶Itē de causis scribēdoꝝ Actuū apostoloꝝ quędā qdē Lucæ argumēto patefacta sunt.Prima hęc est:vt qa ap̃lici iminutio nn̄eri sanctæ scripturę sermōe narrata est:ipsi⁹ etiā īpletio canonico libro enarret̃.Et vt pauli extra.xij.apl̃oꝝ numerū. assūpti auctoritas teneat̃:vt ei⁹ ep̃læ inter canonicas scripturas habeant̃: p̄cipue canonicę scripturę testimoniū habētes:quę B cōuersionē & cōuersationē ei⁹ plenissime ꝓfert.Tertia causa est vt pfect⁹ pfecti spiritu⁹ aduēt⁹,pfecto apl̃oꝝ numero cōplet⁹ sancti canonis enūciaret̃ historia:Ob hoc igit̃ & horū sīlia quæ post ascēsum saluatoris cōtigerūt:satis vtile,imo & necessarium erat cōscribi actus apostolorū.

Incipit Prologus.

a Vcas antiochēsis natione syrus cuius laus in euangelio canitur:apud antiochiā medicinæ artis egregius & apostolorum christi discipulus fuit : postea vsq̄ ad confessionem paulum secutus apostolum sine crimine in virginitate pmanēs:deo maluit seruire. Qui septuagīta & quatuor annos ætatis agens in bithynia obiit plenus spiritusancto : quo instigante in achaiæ partibus euangelium scribens græcis fidelibus,incarnationem dn̄i fideli narratione ostendit:eundemq̄ ex stirpe dauid descendisse monstrauit.Cui non immerito scribēdorum actuum apostolorum potestas in ministerio datur: vt deo in deum pleno:& filio perditionis extincto:oratione ab apostolis facta:sorte dominicæ electionis numerus compleretur. † Sicq̄ paulus consummationem apostolicis actibus daret quādiu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legētibus & requirentibus deum breui potius volui ostendere sermone : q̃ prolixius aliquid fastidientibus prodidisse † sciens q operantem agricolam oporteat primū de suis fructibus edere.Quem ita diuina subsecuta est gratia:vt non solum corporibus sed etiam animabus eius proficeret medicina.

Explicit prologus.

Quia oīa q̃ fecit & docuit:inceptio q̃dam fuit eadē postea apl̃is faciētibus & docentibus & eorū sequacibus. h ¶Facere & do.Bonū doctorē instituit vel instruit, qui facit quod docet.¶Bed.Sēsus est.scripsi de iesu a tpe quo signa cœpit facere & docere vsq̄ in diē quo ijsdem cōpletis assumpt⁹ est.¶Rab.præcipiēs ap̃lis prædicare euāgeliū per spiritumsanctum per quem prædicatum est euāgeliū:qa verba inspirabat & fiduciā tribuebat. Vel p̄cipiens p spm̄sctm̄.Quod enim fili⁹ p̄cipit hoc & spūssctūs:Vel ꝓpter spm̄ p̄cæpit: quia nō p̄ciperet nisi spūs venturus esset. ☞Elegit C

NICO. DE LYRA

¶Incipit ꝓlogus sup Actus apl̃orū. Vcas antiochēsis &c.In isto prologo,ꝓceditur per hūc modū.primo ponit Hieronym⁹ multiplicē auctoris notificationē:scd̓o in scribēdo euāgeliū ostēdit ipsi⁹ fidelitatē,ibi:Hic spūsctō īstigāte.&c.qa fideliter scripsit euāgeliū. tertio dicit q cōgruū fuit vt scribēdi act⁹ ap̃licos haberet potestatem.vn̄ dicit:Cui nō īmerito &c.quarto dicit Hieronymus se vitare sermōis ꝓlixitatē,ibi: Qd̓ legētibus &c.Quia vero Lucas fuit medic⁹ officio:quinto offici ipsi⁹ ostēdit vtilitatē ibi,Quē ita di.&c.Ista sufficiāt de prologo isto:supra enim fere totus exponitur in prologo super Lucam. Diuisio. † Act.6.f

¶Incipit liber Actuum apostolorum. Capitulum.I.

Rimū quidē ser. Bed̓.i.euangeliū: cui scd̓m addidit.i.act⁹ apl̃orum. Cōpletio primi est ibi:Vsq̄ in diē qua pręcipiēs ap̃lis &c. initiū secundi:qbus & p̄buit seipsum viuū post passionē suā in multis argumentis.Nam in euangelio iesum cœlos ascēdisse:discipulos a bethania hierusalē regressos testat̃.nō tn̄ ibi dicit q per.xl.dies post ei⁹ passionē crebro apparuit:q ascēsurū de regno isrl̃ interro b gauerūt:q eo ascēdēte angeli astiterūt,& hmōi. c ¶Feci.i.scripsi quia scribere est operari.vel qa factis meruit esse scriptor euangelij. d ¶Sermonem. Totus liber c d euāgelij vnus sermo dicit̃ : qa vnū habet sensum. Aut singulare ꝓ plurali.Euāgeliū est bona annūciatio:in qua annunciat̃ requies post laborē: regnū post seruitiū: vita post mortē. e ¶De oībus.Dictis & factis xp̄i quæ iudicauit officio digna vel idonea suæ dispēsatiōis. f ¶Theophile. Dei amicus,vel dei amator:quia si tu sis amicus dei, tibi scribitur. Cui euangeliū scripserat:eidē & Actus apl̃oꝝ scribit Lucas medic⁹ ad salutē aīæ &c. g ¶¶Quæ cœpit.A baptismo iohānis quo iesus baptizatus est,vsq̄ in diē quo assumptus est in cœlū:qa de toto illo tpe Lucas sermones texuit:qui in fine euāgelij ita scripsit: Cū benedixisset recessit ab eis,& ferebat̃ in cœlū.¶Aliter:Cœpit iesus face.&c. Quia omnia

Incipit liber Actuum apostolorum beati Lucæ euangelistæ. Capl̃m.I.

Rimū quidem b a ¶id est euāgeliū. b ¶id est scripsi. sermōnem feci c a ¶non omnia.dicente Iohanne: Si scribantur per singula nec ipsum arbitror mundū capere posse omnib⁹ modis doctrinæ,& quantū singulorū sufficit fidei sacerdotum. b ¶dei amator. e f de oībūs o theōphile, quæ cœpit d g a ¶prius facere: postea docere:ne verbum opere destruatur. b ¶ante assumptionem. h iesus facere & docere ūsq̄ in diem g a ¶vos inq̄ testes estis horum : & ego mitto repromissionē patris mei in vos. ¶præcępta dans quæ vel hic vel in euangelio leguntur. qua prēcipiēs apl̃is per spiritum h

in prologo super Lucam. Cap.I.

Rimū quiden &c.Hic incipit liber actuū apostolorum in quo sanctus Lucas primo se continuat ad præcedentia. D secūdo prosequit̃ subsequētia,ibi:Et cōuescens.Præcedētia vero dicta sancti Lucæ sunt in eius euangelio:in † 2.Tim. 2.b. quo incipiēs a christi præcursore concæptionem christi, natiuitatē,cōuersationē & prædicationē : mortē & resurrectionē & ascēsionē declarauit.& hoc est qd̓ dicit. b ¶Primū quidē.i.prio.s.in euāgelio. c ¶Sermo fe.de om.Non dicit oīa qa oia facta xp̄i n̄ pn̄t p singula scribi:f̃m qd̓ dr̄ Ioh.vl.d.Sunt aūt & alia multa q̃ fecit iesus.q̃ si scribāt̃ p singula:nec ip̄m arbitror mūdū capere posse eos q scribēdi sunt libros.sed dicit: d ¶De oīb⁹.qa de pertinētib⁹ ad xp̄i cōcęptionē,natiuitatem, vitā & mortē:resurrectionē & ascēsionē aliq̃ scripsit. e ¶O theophile.Hic erat qdā ep̄s asiæ cui scripserat euangeliū vt patet in eius ꝓlogo:et eidē scripsit hūc librū: f ¶Quæ cœpit &c. Ne sitis eēt scribis & pharisæis.de qb⁹ dicit̃ improperando:Mat.xxiij.a.Dicunt enim, & nō faciūt.Bene em̄ docere & male viuere nihil aliud ē q̄ se sua voce dānare. g ¶Vsq̄ in diē.Ascēsionis suæ. h ¶Qua p̄cipi. apl̃is p spiri.Q. scilicet p̄dicarēt euangelium:Matth.vlti.vt supra allegatum est. ✱Quos

Moraliter. b ¶Primū quidē sermonē feci de oībus o theophile quæ cœpit iesus facere & docere &c.Per hoc christus dedit formā doctorib⁹ & p̄dicatorib⁹ euāgelij quā docēdo & p̄dicādo debeāt sequi s.vt pri⁹ opa virtutū faciāt:& tūc alijs faciēda ꝓponāt. Per hoc etiā q christ⁹ post opera virtutū & doctrinā sanam dicitur hic ad dexterā patris assumptus:significatur q doctor vel p̄dicator recte viuens & sane docēs sit ad dei gloriam assumendus Moralr̃.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Elegit. Hoc ad laudē apl'orꝫ quorū actus scribere proponit. b ¶Assumpt⁹. A diuinitate: vel a nube assumpt⁹ quasi ver⁹ hō. c ¶Viuū. Corpus viuum vel ꝓpriū, nō phantasticū. qđ & apl'i cognouerunt tanq̃ notissimū. Aut viuū qđ post mortē viuebat. Vel viuum.i. ampli⁹ nō moriturū. d ¶Per dies.xl. Non tñ eis per.xl. dies ꝯtinuos apparuit. post diē em̄ resurrectionis alios quatuor dies interuenisse Iohānes dicit. Post quos rursus apparuit per.xl. qa.xl. horis mortu⁹ fuerat.xl. dieb⁹ se viuere cōfirmat. Et per.xl. typus p̄sentis sæculi quo xp̄s in ecclesia versat̃ pōt intelligi: siue qa hō quatuor ꝯstās ele mētis erudit̃ cōtra trāsgressionē decalogi. e ¶Apparens. Bed'. Ad instruendā fidē suæ resurrectiōis: sæpius quoq; apl'is post resurrectionē viuus apparēs cibū sumit: carnē suā palpandā exhibet. Sed per mysteriū hui⁹ cōuersationis significat se impleturū quæ ꝓmiserat: Ecce ego vobiscū sum vsq; ad cōsummationem sæculi. Iste numerus tpalē vitā significat: qa postq̃ cōsepulti fuerim⁹ cū xp̄o per baptismū in mortē: quasi mari rubro trāsito, necessariū habem⁹ ducatū in hac solitudine: qui ad cœlos nos perducat: & imagines suæ denario remunerās p̄sentia sctīsp̄ūs q̃si vera qete iubilęi remuneret. f ¶Cōuescēs. Signa ṽi corpis annūciat: qa nō vno corpis sensu: sed visu, auditu, tactu, appendo, loquēdo, ꝯuescēdo ꝓbant̃.

Mystice. mat.28.d Cor.2.b.

☞ Promissio

a ¶ad euāgelizandū. ¶de multitudine hūani generis. ¶Non vos me elegistis: sed ego vos elegi.

a b sanctū quos elēgit assumptus est.

a ¶potentia deitatis. ¶nō legatum misit ad resurrectionem.

c Quib⁹ & præbuit seipm viuū post c

a ¶volūtarie susceptā. b ¶vel alijs dissimilem: qa nō pro culpa sua est passus. c ¶ostēsionib⁹.

pāssionē suā in mūltis ārgumētis d

a ¶apparere dr̄ illud qđ isolitū ē.

d e per dies q̄draginta appārēs eis & e

a ¶quod erat signū veritatis.s. solita sibi dicere pri⁹. b ¶.s. de euangelio eccl'ia, regno cœlesti quæ omnia vnum regnū sunt.

f lōquēs de rēgno dei. †Et cōuescēs g

& cum māducasset corā eis sumēs reliquias dedit eis. Secūdo per opera vitæ sensitiuæ: in hoc ꝙ discipulis ad interrogata respondebat & eos salutabat: in quo se oñdit videre & audire. Tertio p opa vitę intellectiuę: in hoc ꝙ cū eis loq̄bat̃ & de scripturis disserebat: Luc. vlti.f. Hæc sunt verba quæ locut⁹ sum ad vos &c. Q etiam resurrexit ad vitam gloriosam ostēdit p hoc: ꝙ ad discipulos ianuis clausis intrauit. & hoc per dotē subtilitatis. Vnde dicit Grego. Homel̃. xvij. Palpādā carnē dn̄s p̄buit quā ianuis clausis itroduxit vt esse post resurrectiononē ostēderet corpus suum eiusdē naturę: & alteri⁹ glorię. ¶De efficacia istorū argumentorū dr̄ ab oīb⁹: ꝙ licet vnū p se sumptū vel duo nō sufficerēt: tñ oīa simul sumpta fuerūt efficacia in suo genere ad manifestandam veritatem resurrectionis dn̄icæ: & cū ad hoc inducta fuerint ab illo cuius perfecta sunt opa. ¶Sed vlteri⁹ pōt q̄ri vtrū ī hac manifestatione fecerint certitudinem euidentiæ: vel adhæsionis tm̄. Ad qđ dicūt aliq ꝙ fecerint certitudinē adhęsionis tantum qualis est in his quę sunt fidei: de quibus est resurrectio christi. Alij vero dicunt ꝙ fecerunt certitudinē euidentiæ: eo ꝙ talis manifestatio fuit per signa sensibilia euidētia. Sed saluo meliori iudicio mihi videtur melius dicendū: ꝙ christus pōt dupl'r ꝯsiderari. Vno mō inq̃tum homo tm̄: & sic argumēta prędicta fecerūt certitudinem euidētiæ de resurrectione humanę naturę: qa sicut dictū est: erāt euidētia sensibus bene dispositis ad qđ etiā reducitur certitudo euidētiæ demōstrationis. Alio modo pōt cōsiderari inq̃tum de⁹ & hō, siue de⁹ humanatus. & sic argumēta p̄dicta de resurrectione dei hoīs nō fecerūt certitudinē euidētię: sed adhęsionis tantum quæ est fidei. qa diuinitas christi & añ resurrectionem & post nō fuit aliter cognita ab apl'is. Et hoc videt̃ manifeste dicere beat⁹ Grego. homel̃. xvij. Thomas aliud vidit & aliud credidit. A mortali quippe homine videri diuinitas non potuit. hoīem ergo vidit, & deū cofessus est, di. Dn̄s me⁹ & de⁹ me⁹ vidēdo ergo credidit: qa considerando verū hoīem, hūc deū quē videre non poterat exclamauit. licet ergo p argumēta p̄dicta euidens fuerit apl'is illum qui dicebat̃ iesus nazarenus vere resurrexisse: nō tñ fuit euidens, sed solum creditum deū a mortuis resurrexisse sicut & creditū fuit tm̄, & nō scitū illū hoīem esse deū. obiectū aūt fidei est ipse deus, nō visus: & ideo articulus fidei ē aliqđ nō visum circa deū ꝓpter qđ articulus fidei est deū resurrexisse a mortuis, & nō hoīem tm̄. Propter quod dictū ē.s. ꝙ illa argumēta nō fuerūt efficacia ad manifestandū euidēter resurrectionē xp̄i prout est articulus. Et per prædicta patet solutio ad rōnes vtriusq; opinionis aliter sentientis. g ¶Et conuescens. Postq̃ lucas continuauit se ad dicta in euāgelio: hic consequenter prosequit̃ dicenda in hoc lib. qui sicut dictum est, de legis euangelicæ ꝓmulgatione. Circa quod ꝯsiderandum: ꝙ sicut corpus mobile subiectū est in tota naturali philosophia sub rōne absoluta: i partialibus vero libris sub rōnibus determinatis. vt in libro de cœlo, & mūdo, corpus mobile ad sitū: in libro vero de gñatiōe corp⁹ mobile ad formā. Ita de⁹ sub rōne absoluta subiectū ē ī tota sacra scriptura: ideo dr̄ theologia quasi sermo de deo sub rōnib⁹ ṽo determinatis est subiectū in libris partialibus vt ostēsum fuit in principio Geñ. & in alijs sequētib⁹ libris. In toto vero nouo testamēto subiectum est vt redemptor in cōmuni: sed in libris ptialib⁹ sub rationibus magis determinatis. Vnde in euāgelio deus redemptor est subiectum vt legis euangelicæ lator. In hoc autē libro vt eiusdem legis per orbem publicator. Primum tamē fecit per seipsū. scđm vero per apl'os ad hoc missos. propter qđ liber iste ab actibus apl'icis noiat̃. Ad hoc autem ꝙ apl'i alijq; discipuli essent ad hanc publicationē idonei, p̄exigebat̃ in eis solidatio & pfectio p donū spirituss̄cti: quo essent diuina noticia p̄diti cōstātes & eloquētes & charitate feruidi. propter qđ liber iste in duas partes diuidit̃. qa primo describit̃ apl'orū debita dispositio. scđo p cōsequens dē euāgelij publicatio. se. ca. ibi. Stans aūt petrus. Debita ṽo dispositio apl'orꝫ facta ē p spūs̄cti donū: vt dictū ē. & iō prio descri- ⁜bitur p

G H

NICO. DE LYRA

⁜ a ¶Quos elegit. præ cæteris ad officiū apl'atus. b ¶Assumptus est. de terra ad cœlū in sua humanitate. ẜm diuinitatē em̄ quæ necessario est vbiq;, nō cōuenit ei de loco ad locū trāsire. Assumptus est aūt a tota trinitate assumptionē illā faciēte: quæ in oībus effectib⁹ principal'r operat̃. Et etiā a seipso. nam corp⁹ gloriosum sic est in ptāte aīæ ꝙ obediuit ei ad nutū ad motū localē. Assumpt⁹ est etiā a nube præstāte ei obsequiū. c ¶Quibus & præbuit seipsum vi. post resurrectionē. d ¶In multis ar. de sua resurrectiōe faciētibus fidē. e ¶Per dies qua. ap. eis. quod non est sic intelligendū ꝙ in illis quadraginta diebus fuerit continue cū eis: sed quia in illo tēporis spacio eis frequēter apparuit. f ¶Loquēs de rē. dei.i. de beatitudine cœlesti. Ad maiorē intellectum dictorū duo hic sunt vidēda. Primū est vtrum resurrectio christi debuit argumētis ꝓbari. Ad quod dicendū: ꝙ argumentū vno modo est ratio rei dubiæ faciēs fidē.i. certitudinē. quod esse nō pōt nisi ꝓcedat ex principijs per se notis: sicut fit in sciētijs demonstratiuis & alijs talibus argumētis nō debuit resurrectio xp̄i ꝓbari quę est articulus fidei. de talib⁹ em̄ nō habet̃ certitudo euidentiæ in pręsenti: saltē de cōi cursu. Alio modo accipit̃ argumētum aliquod sensibile signū. qđ inducit̃ ad manifestationē alicuius veritatis quo noīe argumēti aliqñ vtitur ph̄s in libris suis. & hoc mō accipiēdo argumētū: xp̄s suā resurrectionē declarauit argumētis, inq̃tū per euidētia signa se vere resurrexisse ostēdit: qđ fuit necessariū apl'is fieri. Primo ꝓpter seipsos: eo ꝙ eorꝫ corda nō erāt disposita ad credēdū de facili ei⁹ resurrectionē. Vnde dicit eis Lucæ vlti.d. O stulti & tardi corde ad credēdū in oīb⁹ quæ locuti sunt ꝓphetæ. Scđo ꝓpter alios: vt per hmōi signa eis ostēsa eorū testimoniū de xp̄o efficaci⁹ redderet̃. ẜm illud.i. Ioh.i.b. Qđ audiuim⁹ & vidim⁹ nostris oculis: & man⁹ nr̄æ cōtrectauerūt de ṽbo vitæ: testamur & annūciam⁹ vobis. Scđm est de qualitate & efficacia hmōi argumētorū. Circa qđ sciendū, ꝙ vera resurrectio de qua fit sermo hic, est redit⁹ eiusdē hoīs in nūero de morte corpali ad vitā gloriosam. Et hoc fuit ostēsum in xp̄o tā ex parte corpis q̃ ex parte aīæ. Ex pte em̄ corpis primo fuit ostēsum: ꝙ xp̄i corp⁹ post resurrectionē fuit verū corp⁹ & solidū: nō corp⁹ phantasticū vel rarū: sicut est aer: vel p hoc ꝙ palpabile p̄buit ip̄m. Luc. vlt.f. Palpate & videte: qa spūs ossa & carnē nō habet: vt me videtis habere. Scđo fuit ostēsum ꝙ erat corp⁹ humanū: p hoc ꝙ oñdit verā humanā effigiē oculis distinguibilē ab alijs effigieb⁹. Terio fuit ostēsum ꝙ erat idē corp⁹ numero qđ habuit pri⁹ ante mortē: ostēdendo cicatrices vulnerū: Lucæ vlt.f. Videte man⁹ meas & pedes meos: qa ego ipse sum. & Ioh.xx.g. dicit Thomę: Infer digitū tuū huc: & vide man⁹ meas & affer manū tuā & mitte in lat⁹ meū & noli esse incredul⁹, sed fidelis. Simil'r ex parte aīæ iterato corpi vnitę veritatē suæ resurrectiōis ostēdit: & hoc per opera triplicis vitæ. Primo qdē p opus vitæ nutritiuæ. in hoc ꝙ cū discipulis māducauit: vt hr̄ Luc. vlt.f. Obtulerūt ei partē piscis assi & fauū mellis: & cum man

Christus assumpt⁹ tripliciter. F Argumētum capitur tripliciter. Veritas resurrectiōis xp̄i probatur

⁜ c ¶Quibus & p̄buit &c. quæ posita sunt diffuse in l'rali expositione. & p hoc fuit probata nr̄a resurrectio futura: quia xp̄s est homo ver⁹ eiusdē spei nobiscū ꝓpter qđ ei⁹ resurrectio est nostræ resurrectionis argumētū: vt deducit apl's.i. Corin.xv. Et qa ad sane p̄dicandū reqrit̃ spirituss̄cti donum: ideo ꝓmittit̃ prædicatoribus eccl'iæ cum dicitur: Et conuescens p̄cæpit &c. Seq̄t ⁜igitur qui

A ☞ a ¶Promissionē. Quā promisit per Iohel: vt habetur in sequētibus: & si a xp̄o promissa, a patre tñ cōplebit̃. Vel patris: dicit̃: qa in eius verbo.i. xp̄o ꝓmittit̃. b ¶Quia iohan. Beda. Cū diceret dn̄s: qa iohānes baptizauit aqua: vos aūt &c. nō subiūxit: vos aūt baptizabitis: sed baptizabimini spūsc̄tō: quia neq; apl'i, neq; sequaces eorū vsq; hodie in ecclesia aliter q̃ in aqua baptizare p̄ualēt: sed inuocato noie xp̄i interior virtus spūssancti baptizatorꝫ aīas & corpa purificat qđ in baptismo iohānis nō fiebat. ¶Beda. Baptisma dat̃ in duab⁹ naturis: corpali.s. & spūali: qa hō q baptizat̃, duobus cōstat: corpe.s. & aīa: tñ vnū est baptisma, sicut vnus hō. ¶Bed'. Baptisma, vnctio. vnde & in quibusdā libris inuenit̃ sic: Iohannes †vnxit aqua, vos vngemini spūsc̄tō. Baptisma aūt dn̄i qđ in spūsc̄tō est: non ad illud ipsum respicit quo apl'i & cæteri fideles illi⁹ tpis baptizati sunt aq̃ in remissionē, grā spūs a dn̄o pcæpta: sed ad hoc etiā in quo dn̄o mittēte spm̄ pleni⁹ accæperūt. qcūq; etiā mō baptismū in remissionē accipit in spū baptizatur: cui⁹ dono salutis pc̄tis vt etiā in bono ꝓficiat, adiuuatur. c ¶Vos aūt ba. &c. Aug. Qñ petrus negauit: non erant apl'i baptizati: nō aqua, sed spū. post resurrectionē em̄ dictū est. Vos ṽo baptizabimini spūsc̄tō: nōdū em̄ resurrectione xp̄i & missiōe spūs cōfirmati erant. Sicut iustis circūcisio non fuit necessaria anteq̃ impareret abraę & posteritati suæ: sic postq̃ sacrm̄ noui testamēti.i. baptisma circūcisionis loco datū est a dn̄o dicēte: Nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua & spūsc̄tō &c. Certū est nullū ad corpus xp̄i pertinere nisi baptizatū: pręter eos qb⁹ passio deputat̃ pro baptismo. Itē scriptū est qñ paulus baptizatus est: & non est scriptū qñ alij apl'i baptizati sunt. sed debem⁹ intelligere baptizatos esse ꝓpter illud. Nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua & spūsc̄tō &c. ¶Beda. Nondū fuerant baptizati: vel baptismo iohānis: nō aqua, sed spūsc̄tō: quos intelligim⁹ baptizatos, vel qđ credibilius est baptismo christi. Cōueniēs enim erat eos bapizatos eē q baptizabāt alios. ¶Rab. Hic præmittitur: ꝙ Iohānis baptismo præcelleret baptisma apl'orum. Qui a iohāne baptizati sunt tm̄ aqua: vt patet in andrea & in altero discipulo. Petro etiam dictum est: Qui lotus est nō indiget nisi vt lauet pedes postea a christo firmata est eorū fides: quorū etiam pedes in cœna lauit: & quibus corpus suū dedit, post resurrectionem insufflauit spiritū: die ascēsionis eos benedixit: postea misit spiritum. d ¶Dn̄e si in tpe hoc restitues regnū israel. Beda. Quia apparens eis locutus fuerat de regno dei: & spūssancti promiserat aduētū: ideo in p̄nti quęrūt de regno dei: si in p̄nti aduenięte spū sit restituēdū, an in futuro sanctis reseruādū: Carnales em̄ resurrectione xp̄i impleta. cito regnū israel credebāt esse venturū ẜm illud: Nos aūt spabam⁹ ꝙ esset redēptur⁹ israel. e ¶Nō est vestrū nosse. Nō ait, nō erit: sed nō est: notās adhuc esse infirmos: & ideo ad secretū nō esse idoneos. ¶Cū vero ait: Non est vestrū nosse tpa. Ostēdit ꝙ ipse sciat cui⁹ sunt oīa quæ patris: sed eis nō expedit nosse: sed ita viuant quasi quotidie indicādi. f ¶Quæ pater. Beda. Illius inqt regni tam secretū est tp̄s, vt tm̄ sciæ patris pateat. sed accipietis virtutē spūssc̄ti: vt qđ ꝓpter infirmitatē carnis non potestis, possitis ex virtute spūssc̄ti. g ¶In sua ptāte. Beda. Hoc vt verus hō excusabiliter dixit: sed tñ vna est patris & filij & spūssancti potestas: fili⁹ etiā ptās patris est. h ¶Sed accipietis. Tollit̃ sciētia tēporꝫ: sed diuinū quo indigēt adhibet̃ auxiliū. hoc modo cū pueris aliqd tollit̃: aliud dat̃ ne penit⁹ tristētur.

B

☞ Superuenientis.

a ¶vos autem sedere hic in ciuitate quousq; induamini virtute ex alto.

præcæpit eis ab hierōsolymis ne a

a ¶de visiōe pacis ęternę nō discedit eccl'ia. b ¶ad ꝓbationē fidei: obediētię & patiētię.

a discēderēt: sed expēctarēt ꝓmissio b

nem patris quā audistis inqt per

a ¶nō apostolorū vel aliorū: vel nō patris qui incarnatus non est. b ¶ideo indigetis ꝓmissione spūs: qa in baptismate iohānis nō est datus spiritus.

b os mēum: †quia iohānes quidem c

a ¶multos: vel vos. b ¶sola sine spiritu.

c bāptizauit āqua: vos autem ba d

a ¶ad probandā eorꝫ obedientiā tp̄s interponitur. Multi non erant dies pro celeritate salutis credentiū, quibus erant prędicaturi.

ptizabimini spiritusancto, non

a ¶continuatio: præcępit eis &c. qui ꝯuenerant.

post multos hos dies. Igitūr qui e

rant. ¶præsentes erant ascendenti.

conuenerant interrogabant eum

a ¶feru⁹ hoc ꝓfert. b ¶post tuā resurrectionem superueniente spiritu.

d dicentes. Dōmine, si in tēmpore f

a ¶induces diem iudicij & regnū veri israelis: ¶tpale, vl' spūale: qđ i gręco manifestū est. b ¶qa vtrūq; pri⁹ possessū est postea pditū. ¶nō hui⁹ sed huic israeli. ¶insinuat spūale

hoc restitues rēgnum isrāel: Dixit

regnū a ꝓpheris ꝓmissū fuisse. a ¶.i. nō est hoim diē iudicij nosse: vt q̃si suspēsi sp iudiciū expectēt.

e autem eis: Nōn est vestrum nosse g

a ¶nūerū tēporꝫ vel momentorū vsq; ad finē sæculi.

f tempora vel mōmenta, quæ pater

a ¶nō ponet: qa de⁹ præteritū cernit, qcqd vult futurū esse.

h pōsuit in sua potestate: sed acci h

NICO. DE LYRA

⁜bitur ꝓmissio huius doni. secūdo expectatio ꝓmissi, ibi: Tūc reuersi sunt. tertio collatio expectati, in principio seq. cap. Prima adhuc in duas: qa primo ponit̃ hæc ꝓmissio. secūdo circa hoc mouet̃ quęstio, ibi: Igit̃ q ꝯuenerāt. Circa primū sciēdū: ꝙ licet sctūs Lucas in fine euāgelij sui locut⁹ fuerit de hac ꝓmissione: hoc fuit tamen tamē breuiter & succincte. Hic autē tāgit eā magis diffuse. ꝓpter quod ab ea incipit ꝓsecutionē dicēdorū in hoc libro. Dicit ergo. Et cōuescēs.s. iesus cū apl'is suis: qbus recūbētib⁹ appuit in diē ascēsiōis: vt refert Marcus in fine euāgelij sui dicens: Nouissime aūt recūbentib⁹ illis vndecim apparuit illis iesus &c. a ¶Præcæpit &c. ne dis. donec per spm̄sc̄tm̄ redderent̃ apl'i ad publicationē euangelij. iō subdit̃: b ¶Sed expe. p. patris. Iohan. xiiij.d. Paracletus autem spūssc̄tūs quem pater in noīe meo mittet, ille do. vos oīa. c ¶Quia iohan. qdē ba. aqua. solū nā eius baptismus gratiam non conferebat. d ¶Vos autē ba. spūsc̄tō. Ex hoc loco dixerūt aliq, ꝙ apl'i non fuerunt baptizati baptismo christi qui est in aqua ẜm ꝙ habetur Iohā.iij. Sed hoc nō est consonū dictis sanctorum: nec etiam rationi. Dicit enim saluator Iohā.iij.a. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua & spiritusancto: non potest intrare in regnū dei. & ideo post illam domini sententiā nullus factus est membrū christi nisi per suscæptionem sui baptismi: vel alicuius supplētis eius vicē: sicut est baptismus sanguinis & flaminis. Pręterea. Paulus apostolus vocatus ad fidem de mādato domini fuit baptizatus: vt habetur Act.ix.c. Et idem tenendum est de alijs apl'is: q̃uis non sit scriptum: quia nō omnia christi facta sunt scripta: vt dictū est.s. Item quia Iohan.iiij.a. dicitur: ꝙ discipuli christi baptizabant: & non est verisimile quin essent baptizati eodem baptismo. vnde dicit Augu. ad Seleuciā: ꝙ credibile est discipulos christi esse baptizatos eius baptismo: vt haberet baptizatos seruos per quos cæteros baptizaret: nec defuit humilitatis minister, qui etiā pedes eorū lauit. Vnde super illud Iohā. xiij.b. Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet. dicunt doctores aliqui: ꝙ illa lotio intelligitur de sacramento baptismi igitur quod dicitur hic: Vos autem baptizabimini spiritusancto. Intelligēdū est istud de receptione spiritussancti in signo visibili de qua habetur capitulo sequen. qui dicitur baptismus metaphorice: eo ꝙ gratia spiritussancti vnctio dicitur.i. Iohan.ij. Vnctio autem de liquidis est vt aqua. vnde dicit glo. Rabani. ꝙ in quibusdam libris sic habetur: Vos aūt vngemini spiritusancto. e ¶Igitur qui conuenerant interrogabant cū dicētes. Hic circa dicta mouetur quæstio. Multi enim de discipulis christi de regno eius adhuc carnaliter sentiebāt: vtpote nondum recæpta spiritussancti gratia æstimātes ip̄m tpaliter regnaturū. ꝓpter qđ filij zebedei petierūt: ꝙ vnus ad dexterā ei⁹ sederet, ali⁹ ad sinistrā: Mat.xx.c. Et regnū israel tēporale quod ablatū erat a iudæis per romanos, statim restituēdū: iō q̃sierūt: f ¶Dn̄e, si in tempore hoc restitues regnum israel: Et quoniā hæc q̄stio erat stulta repulit eam dicens: g ¶Non est vestrū nosse tempora vel momenta: quæ pa. po. &c. Quasi dicat: nō pertinet ad vos hoc scire nec quærere. Sicut & petitionem filiorum zebedei repulit vt stulta dicēs: Nescitis quid petatis. sed illud quod sequitur ad vos ptinet cū subditur: h ¶Sed accipietis &c. Ad constanter & efficaciter euangelium prædicandū per orbē vniuersum. iō subdit̃: ⁜Et eri-

C †i.n.b.et 19.d. D

⁜ e ¶Igit̃ qui cōuenerāt inter eū &c. Scđm sensum literalē aliqui de xp̄i discipulis opinabant̃: ꝙ ipse post missionē spūssc̄ti in hierusalē tēporaliter regnaret. & sic regnum israel restitueret: & alia regna regno israel subiugaret. Sicut dicūt moderni iudæi: futurū esse p messiā quē inaniter expectāt, & p istos significāt ecclesiæ ministri q regnū dei qđ est eccl'ia magis q̃rūt augeri in bonis temporalibus q̃ in fide & moribus. ꝓpter quod ipsis dicitur quod subdit̃. g ¶Non est vestrū nosse tpa. Nā ab eis merito subtrahit̃ cognitio veritatis. Et consequenter ostenditur quid debeant quærere cū subditur: h ¶Sed accipietis virtutē superuenientis spiritussancti in vos &c. q.d. hoc debetis petere.s. vt virtutem spiritussancti habeatis in vobis: vt per hoc nomē meū cōstāter p̄dicare possitis ad augmentū eccl'iæ in spūalibus bonis

Moral'r.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Superuenientis spi. Beda. Cum superueniet spūs in vos: nō regnū israel siue regnū dei in israel vt putaris afferet: sed virtutē testificandi de me vobis præstabit: tantūq; illius regni tps longe est: vt prius nō solū hierosolymā, sed oēs fines iudeę & samariæ, mūdi etiā terminos per circuitū fama euāgelij percurret. b ¶In hierusalē & in omni vi. Rab. Cōsequētia ordinis in vocabulis locorum cōseruata est. Hierusalē succedit ,pxima iudææ prouincia: cui samaria situ coniungit: dehinc oīs terræ cōmunio subinfert. ¶In hierusalē.

Mystice. Rab. Mystice. In visione pacis: in confessione veræ fidei: custodia præceptorum dei: & in his qui se alienos fecerint a terra prædicaturos eos prædixit: per quos quasi rotæ radios de medio terræ vbi salutē operatus est, gratia spiritualis & salutaris doctrina per totū orbē defluxit. c ¶Et cū hæc dixis. Aliter Marcus cōmemorat di.

mar.vl.d Et dns quidē iesus postq; locutus est eis, assumptus est in cœlū. Sed quia lucas significantius adiecit: cum hæc dixisset, eleuatus est: cōpletis illis sermonibus quos ꝯmemorauerat, dnm ascēdisse cœlos ostēdit. ¶Beda. In græco sic habetur: Et cū in cœlum intuerētur eunte illo. s. intenderūt in cœlum quo ibat. Vnde & angeli eis dicunt: Quid hic statis aspicientes in cœlū? Q. vero eum in cœlum euntē intuerētur, ibij ostēditur: Sic veniet queādmodū vidistis eum euntem in cœlum. d ¶Astiterunt. Raba. Quia prospera nunciaturi: & læticiam angelorū in ascensu saluatoris significantes, qui humanæ naturæ cōsortio lætantur. ¶Raba. Creatura vbiq; obseqtur creatori: astra indicāt nascentē: patienti compatiuntur: ascendentē nubes suscæpit: redeūtē ad iudiciū comitabitur. ¶Beda. Ob duas causas angeli videntur: vt scilicet ascēsionis tristiciā regressionis cōmemoratione cōsolentur: & vt vere eū ire in cœlum monstrarent: & non quasi in

F cœlum sicut heliam. e ¶In vestibus al. Beda. Albæ vestes cōgruunt exaltationi: & ideo in ascēsione in albis vestibus apparent angeli. Qui enim apparuit in natiuitate humilis deus: in ascēsione ostendit homo sublimis. Etiā loca cōgruunt dum in humili ciuitate natus hō: de mōte sublimi regressus est ad cœlos. f ¶Galilæi. In qbus debet esse prudētior sensus: qa galilæi ceteris iudęis in sapiētia pręcellebāt. Vel galilęi volubiles: qa in stabilitate sui sensus obliti erāt præcæpta dei. g ¶Sic veniet. Beda. In eadē natura veniet iudicaturus: in qua venit iudicādus. Si enim

Mat.17.a immortalitatē accæpit: naturā nō amisit: cuius gloria æterna in mōte trib⁹ discipu-

Esa.26.b ſm.Lxx. lis præostensa, post iudiciū oībus sanctis videbit: qn tolletur impius ne videat gloriam dei. ¶Sulpitius locus ille in quo steterunt vestigia christi ascēdētis, cōtinuari pauimēto cū reliqua stratorū parte nō potuit: respuēs quæcūq; ei applicabant: excussis in ora apponētiū marmorib⁹. Calcati etiā ab eo pulueris hoc documētū est: ꝙ vestigia impressa cernūtur: & eandem adhuc speciē velut pressis vestigijs terra custodit. h ¶Tunc reuersi &c. Raba. Reuersio apostolorū de monte olíueti in hierusalē, significat ecclesiā quæ de actiua in cōtēplatiuā ascēdēs: iterū descēdit in cōuersationē actiualē. Mons em olíueti ab anti-

Mōs oliueti triū luminū. quis mons triū luminū vocabat: lucernæ. s. de tēplo resplēdētis: ac solis ex altera parte oriētis: & olei in ipso monte naturalis lucis quæ tria cōueniunt perfectioni ,pter diuini verbi lucē de ecclesia fulgentē: ,pter solis iusticiæ fulgorē: propter puræ cōsciētiæ

Mystice. nitorem. ¶Mystice. ¶Beda. Qui gloriā xpi intuet ascēdētis: promissione spūsctī ditat⁹, itinere sabbati pacis vrbē īgredit, eritq; sabbatū pro sabbato: qa qui cessauit a malis, requiescet in cœlis.

Et cum

i ¶Et cum introissent. In greco ita ponit: Cū introissent ciuitatē, i cœnaculū ascēderūt vbi erāt manētes petr⁹ &c. In greco sic ē ordo noim: Petr⁹ & Andreas: Iacob⁹ & Iohānes: simō zelotes & iudas iacobi. k ¶Cœnaculū. Bed. Locus est i supiori: designās ꝙ a terra sublati ad superiora scientiæ & virtutis conscendunt. G

¶Rab. Cœnaculum dicitur tertium tectū: figura charitatis fidei superædificatæ & spei. charitas autem diffusa est in cordib⁹ per spiritum. l ¶Petrus & iohā. Petr⁹ primus ponitur: quia princeps & pastor Petrus & iohānes merito primi ponunt: ☞ q simul Rom.5.a

a ¶qa ifirmi. ¶scię signorum ꝯfidētię. b ¶Superuenit spūsctūs qa supior iferiori naturæ ifundit: ſm illud: Spūsctūs supue. in te &c.

a pietis virtūtē superuenientis spiritus sancti in vos: † & eritis mihi testes in hierusalē, & in omni iudæa & samaria: et vsq; ad vltimū terræ.

a ¶nō indigetis illud nosse: qa virt⁹ spūs q apli⁹ ē necessaria supueniet. ¶q vos docebit. b ¶iteri⁹. c ¶vbo & exēplo vel signis. ¶resurrectiōis. ¶visione pacis. ¶confessione. a ¶custodia præcæptorū dei. b ¶ad eos qui alienantur a terrenis. a ¶ex q pcępit ne ab hierosolymis discederēt. b ¶vt q testes resurgētis sūt, sint ēt testes

c †Et cū hæc dixisset: videntibus illis eleuatus est: & nubes suscæpit eū ab oculis eorū. Cūq; intuerētur in cœlum euntē illū: ecce duo viri astiterūt iuxta illos in vestibus albis, q & dixerūt: Viri galilæi quid statis aspicientes in cœlum? Hic iesus qui assumptus est a vobis in cœlum: sic veniet queādmodū vidistis eum euntem in cœlū. Tunc reuersi sunt hierosolymā a monte qui vocatur olíueti: qui est iuxta hierusalem: sabbati habens iter. Et cū introissent in cœnaculū ascēderūt: vbi mānebat petr⁹ & iohānes:

a ¶Rab. eleuat⁹ ē & suscepit: ad i firmitatē carnis respiciūt, vl' hoc referēdū ē ad potētiā diuinitatis. simil' & qđ seqt eūtē i cœlū. ſm ꝙ ait: Nemo ascēdit i cœlū nisi q de cœ. descē. a ¶diuinitate, vl' nube. pri⁹ ei cœlū terrenū corp⁹ nō recepat. b ¶pricipal'r sexus & numer⁹ testiū ostēditur. a ¶Astare i albis dicuntur angeli: quia infirmitatis & culpæ & mortis expertes sunt. a ¶pri⁹ dictū erat: sedete i ciuitate. sed hic stāt i cœlū aspiciētes: qsi subito rediturū sparēt. a ¶i eadē forma & carnis substātia. b ¶videbitis veniētē sicut vidistis euntē. manifeste em veniet. ¶idē ipse in eodem corpe psentibus angelis & hominibus. ¶hoc audito qđ dixerunt duo viri. ¶qa de hierl'm exierūt i mōtē olíueti: reuersi aūt sūt vt sederēt i hierl'm post icrepationē illā qd statis aspiciētes i cœlū. a ¶oliuetū dr multitudo oliuarum. b ¶spacio miliarij distat a hierl'm. a ¶mille passus: qđ cui⁹ sit auctoritas ignorat. a ¶ciuitatē: ascēderūt i cœnaculū. i. excelsā domū qsi obuiā spūisctō. Cœnaculū typus pfectionis: in qua expectādus est spūs. a ¶pseuerātia pfectiōis q spm pmeret. ¶agnoscens. ¶gratia dei.

NICO. DE LYRA

✠ Et eritis mihi testes &c. a ¶Et cum hæc di. vi. il. ele. est. p modū superius dictum in principio huius ca. b ¶Cumq; intue. &c. illū. admirantes de ascensione tam gloriosa. c ¶Ecce duo vi. i. angeli in specie virorum. d ¶In vestibus al. ad designandum solēnitatem huius ascēsionis. ſm ꝙ dicit Grego. e ¶Viri galilæi. natione. est enim galilæa quædam ps iudææ de qua erāt apl'i. saltem pro maiori parte. f ¶Quid statis aspi. in cœlū. q.d. Non expectate ꝙ iesus amplius habitet corporaliter vobiscum sicut antea fecit: tamen videbitis eum in fine mundi venientem ad iudiciū. ideo seqt: g ¶Sic veniet &c. i. sicut ascendit in forma hūanitatis glosa: sic veniet ad iudicandum. h ¶Tunc reuer. sunt. Postq; descripta est sctī spūs promissio: hic cōsequēter ponitur promissi cōueniens expectatio: quę conuenientia ex duobus ostēdit. Primū est pseuerans orō. scd'm est aplici nūeri integratio: q ponitur ibi: In diebus illis. Circa primum dr: Tunc re. sunt hic. sicut fuerat eis dictū Luc. vl. g. Vos autem sedete in ciuitate quoadusq; induamini virtute ex alto. i ¶A monte qui vo. olí. Vnde christ⁹ ascendit in cœlū: & vbi antichristus fulminabitur: sicut dictum est. ē. ij. Thes. k ¶Sabbati habens iter. i. distans a hierl'm, per mille passus, qui faciunt dimidiam leucā. & dr hic iter sabbati: qa licebat iudæis in sabbato a sua ciuitate vel loco tantum elongari. talis em ambulatio magis erat ad recreationē ꝙ ad laborem: propter quod non erat contra sabbati qetem. l ¶Et cum introissent in cœna. ascen. Est autem cœnaculū solarium: & sic prius ascenderūt, & postea introierunt cœnacula. & est figuratiua locutio. sicut cum dicitur moriamur & in media arma ruamus. Ascenderunt autem ✠ discipuli

Diuisio. H

✠ a ¶Videntibus illis ele. est. p hoc significatur ꝙ ecclīæ ministri debēt cœlestia contemplari. c ¶Ecce d. vi. Per istos duos angelos significantur duo viri angelici. s. Petrus & Paulus: qui viuentes in carne astiterūt ecclesiæ, ipsam suis laboribus augmentando: & nūc astant regi gloriæ pro ipsa depcando. Pōt etiā aliter dici. ꝙ per duos angelos significātur helias & enoch antichristi tpe futuri ad eius fraudulentiam detegendam & fidem ecclesiæ confirmandam. h ¶Tunc re. sunt &c. a mō. olí. Mons iste sic noiat: eo ꝙ ibi sunt oliuæ ex qb⁹ hr oleū & ideo significat pietatis excercitium: quod pertinet ad vitā actiuā. Hierl'm aūt quæ interpretat pacifica: qetē mētis significat q ptinet ad vitā cōtēplatiuā. Igit reuersio de monte olíueti hierosolymam, significat trāsitū de vita actiua ad cōtēplatiuā: qđ multi pres scti legūt fecisse tpe senectutis: maxie vt de hoc mūdo transirent in mētis requiē. dicentes illud Ps. iiij. b. In pace in idipsum dormiam et requiescam. m ¶Ascenderūt in cœnaculum &c. Per quod significatur meditatio cœlestium. & postea cōcludit: ✠ Hi omnes Moralr.

A ☞ qui simul currerūt ad monumentū: quia plus cæteris amabant.

Ioh.20.a prim⁹ (si fas est dici) plus cæteris dilexit: aliū plurimū iesus amauit. ¶Raba. Catalogus aplorum ideo ponit: ne extra hos aliq falsi recipiant: & paria ponunt loca singulorū distinguētib⁹ gradib⁹ meritorum. Rab. Hi sunt. xij. filij Iacob. xij. fontes deserti quos israel repperit in helim. xij. panes ,ppositionis xij. lapides in veste pōtificis. xij. signa zodiaci. Duodecim lapides altaris. xij. lapides de iordane eleuati. xij. boues sub ęneo mari. xij. stellæ in corona sponsæ. xij. fundamēta. xij. portę. xij. mēses anni. xij. horę diei. xij. fructus ligni vitæ. a ¶Zelotes. Beda. Zelates hebraice dicit chananæus.

Ioh.2.a. chana zelus interpretat. est aūt vicus vbi dns aquā cōuertit in vinū. hic post iacobū fratrē suū rexit ecclesiā hierosolymorum. ¶Rab. Filio pereūte pditiōis impfect⁹ numerus aplorum remāsit. iuxta sīlitudinē em lunæ crescit & decrescit ecclia: sed vetera trāseūt, & noua fiunt. b ¶In oratione. Bed'. Vnanimes pseuerāt q spm expectāt.

Sap.1.b. Spūs em sctūs disciplinæ effugiet fictū: & ideo q vult eū accipere: pseueret in pcib⁹ & fratrū charitate: qa orō pmeret auxiliū dei. c ¶Maria &c. Rab. Virgo a mulierib⁹ distiguit: quę tn aliqn mulier nō pro corruptiōe, sed p sexu appellat. Ecce principiū nascētis ecclīæ adornat flore virginitatis. ¶Mariæ vel iesu. Bed'. Qđ in græco distincte ponit. Curauit em lucas ostēdere fratres dni eo tpe fidei participes esse,

Ioh.7.a. de qb⁹ ante passionē dictū est: Neq; enim fratres ei⁹ credebāt in eū. d ¶In medio fratrū. Rab. Fratrū. i. filiorum dei: quorum vn⁹ est pr in cœlis: quāq; etiā quatuor modos qbus fratres dicūtur chorus ille habuerit. Natura: petrus, frater andreæ: & iohānes iacobi: & iudas alteri⁹ iacobi. Gēte erant

B oēs israelitæ, & iudęi vocabant. Cognatione etiā illi q fratres dni vel mariæ dicebant erāt inuicē fratres. Affectu quoq; carnali ex vno adā oēs nati sunt. Sed maxie fratres ſm gratiā regenerationis. ¶Raba. In medio iesus stetisse dicit: quasi cōi miseratione cōdescēdēs. hoc exēplū sumēdū est pastorib⁹ ecclesiæ. ¶Rab. Hic nūerus cxx. cōgruit ætati moysi: vt sicut sub hoc nūero moyse defuncto iesus successit, qui pplm in terrā ,pmissiōis iduxit: sic veteri legi in ecclesia principat⁹ xpi successit: ducens verū israel ad regnū cœli: Iste etiā numerus ab vno vsq; ad qndecim crescit: habens septē & octo, typū nouæ & veteris legis. Oportebat em vt sacramētū qđ legislator in annis exhibuit: hoc grē prædicatores numero designarēt. e ¶Viri fratres &c. Beda. In vndenario numero petrus remanere timebat. Oēe em pctm ad vndenariū pertinet. q em puerse agit: pręcepta decalogi trāsit. ideoq; in duodenarium reintegrat numer⁹ aplorum vt p duas septenarij partes (ter q̄terni em duodecim sunt) grā quā prædicabāt etiā in numero seruaret. f ¶Possedit agrū. Rab. Nō qa agrū possederit: sed qa ipsi⁹ fuerat preciū agri qui dnm vitæ vendidit. Amissa terra viuētiū agrū sanguis & mortis ęterna scęleris & nois sui memoria possidet: qa iudas emptū pcio sanguis agrū figuli nō possedit: q traditiōis crimē i se ,ptin⁹ mulctauit: sed possedit dictū est. i. possideri fecit. ¶Ra. Quidā agrū iuda possessū ridicule exponūt ifernū. Alij possedisse agrū illū existimāt: qa cū pegrinis i eo sepult⁹ fuit. ¶Bed. Dignā sibi pœnā traditor iuenit: ☞ dum guttur

a ¶supplantator. b ¶virilis grecū nomen. c ¶os lampadis, vel lampadarum.

& iacob⁹ & andreas: philippus & thomas: bartholomæ⁹ & matthæ⁹ iacobus alphei, & simon zelotes: & iudas iacobi. Hi oēs erāt pseuerantes vnanimiter in orōne cū mulierib⁹ & maria mr̄e iesu & fratrib⁹ ei⁹. In dieb⁹ illis exurgēs petr⁹ in medio fratrū dixit. Erāt autē turba hominū simul ferē cētum viginti. Viri fratres oportet impleri scripturam quā prędixit spiritussanctus per os dauid de iuda: qui fuit dux eorum qui comprehēderunt iesum: qui cōnumeratus erat in nobis: & sortitus est sortem ministerii huius. Et hic quidem possedit agrū de mercede iniquitatis:

a ¶abyssus vel geminus. græce didym⁹: vel qa geminus nat⁹ sit: vel geminus fuerit saluatori: sīlitudinē imaginis ei⁹ gerēs. b ¶syrū nomē. ¶fili⁹ suspēdētis aqs. i. nubes: qđ ad carnem saluatoris pertinet. c ¶donatus. a ¶hic fr dni dict⁹ fili⁹ ē marię materterę ei⁹: quæ dicit maria cleophe, a pre siue familia. b ¶alpheus doctus fugitiu⁹ vel millesimus. c ¶simō zelotes ꝯsobrin⁹ saluatoris: qa patrē ipsi⁹ cleophā fratrē fuisse ioseph Egisipp⁹ testat. a ¶iudas fr iacobi, fili⁹ alphei q iudas vocat, & thade⁹ & lebe⁹: & corcul⁹ cultor cordis sui & aliorum. a ¶cœpisse nō est virt⁹, sed pfecisse. b ¶vni⁹ moris habitāt i domo. c ¶qs habebāt i suo comitatu: sicut & habuit iesus. a ¶pprio noie cęteris dignior designat: qa virgo ē, & mr. a ¶cū eēnt apl'i i cœnaculo supiori. b ¶carne, pp turbā, spū, pp pfectū meriti. vl' exurgere dr q pri⁹ negādo ē laps⁹. a ¶pastor, p ouib⁹ loqt. b ¶parēthesis. i. iter posita ratiocinatio. c ¶nōdū deificatorū qa nōdū spūs venerat qui homines deos facit. a ¶loco & volūtate. b ¶ſm ꝯsuetudinē nūerantiū hoc ponit: nō qa spūs de nūero dubitauerit. a ¶quorum est discutere causas singulorū. b ¶necesse est vel oportunū. c ¶qa iā incępta est nō semiplena debet remanere. a ¶vt pfect⁹ nūer⁹ aplorū spūsctō preparet. ¶loquēs i ,ppha. nō em hoīs sed spūsctī fuit snia. a ¶vię eorū ad hortū: vel osculi ad ,pdendū. a ¶solo nūero coequat⁹: nō merito. a ¶deo nō iuxta psciētiā iudicāte. b ¶apl'atū. a ¶doctrinę & signorū: vel ministeriū: dicit ducatū eorum q cōphēderūt iesū. b ¶possideri fecit ab alijs. ¶suæ.

NICO. DE LYRA

✠ discipuli duplici de causa. Vna vt essent secreti⁹: timētes adhuc calūniā iudæorū qdiu nō essent per spmsctm roborati. Alia vt ibi vacarēt liberius orationi sicut postea subdit. Hi oēs &c. cōsequenter

sequenter ponunt aplorū noia: & patet vsq; ibi. a ¶Iacob⁹ alphei. s. filius. & dr hoc ad differentiā pcedentis iacobi q fuit fili⁹ zebedei. b ¶Et simon zelo. Quod dr ad differentiam simonis petri. c ¶Et iu. iacobi. s. frater. fuit enim fili⁹ alphei. & dr iudas iacobi ad differentiam iudæ proditoris. d ¶Hi omnes erant per. vna. &c. Perseuerantia em est vnitas cordium in bono: quæ facit orōnē exaudibilē. e ¶Cū mulieribus. Deuotis q secutæ fuerant iesum a galilæa: vt habet Mat. xxvij. f ¶Et ma. mr̄e iesu. Quam associabāt mulieres illæ ex deuotione. & inter istas mulieres & maria ponitur, ad differētiā & ad distictionem: quia ista sola erat mater & virgo. g ¶Et fra. ei⁹. i. alios de cognatiōe iesu: qrū plures erant ibi: Et dicunt ei⁹ fres ſm modū loquendi hebraicū: q illi de eadē cognatione fratres dicunt. vn Gen. xiij. b. abraam loth nepotem suū fratrē noiauit, dicens: Ne quæso sit iurgiū inter me & te: & inter pastores meos & pastores tuos: fratres enim sum⁹. h ¶In diebus illis. Hic ꝯñr ponitur ſm dispositiuū ad spūsctī donū. s. aplici numeri reintegratio. Et diuiditur in duas ptes: qa primo ad hoc inducitur ratio. scd'o subdit executio, ibi: Et statuerunt. Prima in duas: qa primo inducit petrus scripturā ad propositū. scd'o cōcludit intātum, ibi: Oportet ergo. Prima adhuc in duas: qa primo petrus scripturā allegat i generali. interposito iudæ casu. scd'o in speciali, ibi: Scriptū est em. Circa primū dr: In diebus illis. i. in tpe medio inter ascēsionē dni & pentecostē. i ¶Exurgens pe. tāq; pricipalis. Dixit, qđ postea subditur. s. nūerus existentiū ibidē iterponi, cū dicit: k ¶Erat aūt turba hominum simul &c. Non dr fere, eo ꝙ spūsctūs qui in Luca loqbat dubitaret de numeri certitudine. sed in hoc seruabat modus numerantiū q cum modicum deficit de magno numero exprimūt magnū numerū cū hac dictione fere: p hoc designando ꝙ illud qđ deficit modicū est, q si nihil reputādū: vt hr. ij. physico. & subdit vbū petri, cum dr: l ¶Viri fratres op. im. scri. quā p. spí. Cui⁹ vbū nō pōt esse falsum. m ¶Per os dauid. Sicut videbitur parte sequenti: sed interponitur casus iudæ proditoris. ideo subditur: n ¶De iu. qui fuit dux eorū &c. vt patet Iohan. xviij. o ¶Qui con. erat in nobis. i. vnus de xij. aplis Mat. x. p ¶Et sor. est &c. id est dignitatem aplicam: quam non habuit a casu vel p sortē, sed p xpi electionē: sicut dr Iohā. vj. g. Nōne duodecim vos elegi & vnus ex vobis diabolus est: Sors em aliquādo accipit pro parte: & sic accipit hic: qm in partem aplorum vocatus est. q ¶Et hic qui. pos. &c. i. possideri fecit ✠ ab alijs

C Fratres se su q dicti Diuisio. D

✠ d ¶Hi oēs erāt perse. in oratione. Quæ ſm damascenū, est eleuatio mentis in deum. h ¶In diebus illis exurgens pe. in me. fra. &c. Hic ad litteram agitur de electiōe matthiæ. cui⁹ necessitas ondit ex casu iudæ & ei⁹ morte. christus autem ordinauerat ꝙ essent. xij. apl'i: vt patet Mat. x. & Lu. ix. Et quoniā episcopi sūt successores aplorum: ex hoc habem⁹ documētū: ꝙ mortuo pontifice illi ad quos ptinet debēt sine moræ dispendio de alio prouidere: Electio vero matthiæ partim fuit ab aplis: qa de multitudine credētiū statuerūt duos magis idoneos ſm suū iudiciū: sed quis eorū esset magis idoneus, recurrerunt ad diuinū iudiciū: dātes sortes eis: postulata tn pri⁹ electiōe diuina p deuotas oratiōes: Datio vero sortiū modo ,phibita est in electiōib⁹ ecclīasticis. q debet fieri p spmsctm: cui⁹ abūdantia data fuit post electionē matthiæ ,ppter qđ electio septē diaconorū fuit facta sine datiōe sortiū: qa fuit postq; apl'i recæperant plenitudinē spūsctī: Moralr.

¶Sexta pars.

✠ Et annume

dum guttur quo vox proditionis exierat, laqueo necauit. Dignũ etiã locũ interitus quæsiuit: vt qui angelorũ & hoim dñm prodiderat: cœlo & terræ perosus, quasi aeris spiritib⁹ sociandus, iuxta exẽplũ achitophel & absalon in medio aeris periret. Digno etiã exitu & mors ipsa successit: vt viscera quæ ꝓditionẽ cõcæperãt, rupta caderẽt: & in auras euoluerẽtur: cui scilicet fraudi vel ꝓditioni vel culpæ similis pœnæ mors. a ¶Viscera. Raba. Quæ sunt sedes fraudis: tanto scelere dirupta, sed cohibere nõ valuerũt. Merito aũt per sedẽ doli viscera fundunt: nõ per locũ osculi. i. os quo osculatus est iesum, q̃quis falsa superficie: sed per aliũ cui virus occultę malicię inerat. c ¶Eorum. Raba. Habitantiũ hierusalẽ: quia & si vtriq; loquebãtur hebraice: distabat tñ proprietas linguæ hierosolymorũ a galilæis: de qb⁹ & apl'i erãt: qđ in passione dñi ostẽditur: vbi etiã petrus nolẽs lingua sua ꝓdit⁹ est esse galilæus. b ¶Ita vt appella. ager. Raba. Hoc vt quidã dicũt Lucas sentẽtiæ petri inserit: quia græce scribẽs agri apud hebræos exprimit nomen: & interpretationẽ nois illius græca lingua posuit. Vel petrus in suæ cõtextu sniæ vocabulũ agri illi⁹ sermone hierosolymorꝝ memorauit: & in galilæã loquelã transtulit. Quis em̃ eiusdẽ linguæ fuerũt iudæi & galilæi: nõ parũ tñ in sermone distant. Vel interpretẽ latinũ hoc addidisse multi æstimãt. Supra dixerat: oportet impleri scripturã: sed pendet snia nondũ terminata hucusq;: Scriptum est in libro psalmorũ. d ¶Fiat cõmora. Hi versus plani sunt: quia iudas præuaricationis pœnã accæpit: & abiens in gehennã humanæ cõuersationis, habitationẽ deseruit: & accipiẽte matthia locũ eius summa apostolici nũeri restituta est. e ¶Deserta. Beda. Donec electus pro eo assumat matthias. Vel nõ sit ipse iudas q habitet in ea: sed alius assumat pro eo: qa pnia indignus iudicatus est. f ¶Duos. Beda. Clemẽs refert hos duos qui ad sortẽ apostolatus statuti sunt, de numero. lxx. discipulorum fuisse. g ¶Qui cognominatus. Beda. In laude barnabæ immoratur: quia pro laude matthias habet q; sorte eligitur. barnabę laus cumulatur: ne velut indignus repelli videretur: quod postea declaratũ est: quia cum paulo gentium apl's ordinat, illi officio reseruatus. h ¶Iustus. Beda. Aut latinũ est, aut hebræum: & interpretat parcens, vel eleuatus. i ¶Et matthiã. Beda. Qui donatus est: vel donum dei interpretatur: cui donũ apl'atus a dño collatum est. vel dei paruus interpretatur. Merito parui transcenditur ille qui laude hominũ erat iustus. Beda. Ostende quem elegeris accipere locũ ministerij vt abiret in locum suũ: id est sortẽ apostolicam

Cõdigna pœna Iudæ. 2. Re. 17. f & 18. d. F

& suspẽsus crepuit medius: & diffusa sunt omnia viscera ei⁹. Et notum factum est omnibus habitantibus hierusalem: ità vt appellaretur ager ille lingua eorũ acheldemach: hoc est ager sanguinis. Scriptũ est em̃ in libro psalmorũ: Fiat cõmemoratio eorum deserta: & non sit qui habitet in ea. †Et episcopãtum eius accipiat ãlter. Opõrtet ergo ex his uiris qui nobiscũ sunt cõgregati in omni tẽpore quo intrãuit & exiuit intẽr nos dõminus iesus: incipiens à baptismate iohannis vsq; in diem qua assumpt⁹ est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscũ fieri vnum ex istis. †Et statuerũt duõs: iosephũ qui vocabatur bãrsabas: q cognominatus est iũstus: & mãtthiam.

a ¶possedit ita vt appellaretur: vel notũ factũ est ita vt appellaret. b ¶syrũ est. a ¶habitantium hierusalem. ¶p hoc ostẽdit vnũ eẽ librũ psalmorũ: nõ gnq;. ¶habitatio. ¶.i. deleatur nomẽ ei⁹ de numero. xij. apl'orũ tam in pñti q; in futuro. a ¶speculationẽ, vel superinspectionẽ. eps em speculator: vel supinspector. b ¶.s. ali⁹ de multis discipl'is: vl' alter ad cõpationẽ iude: vel alter amborꝝ sup q's sortes missę sũt. a ¶qa pdixit spũs ꝓpheticus. b ¶q̃si nõ ex aliis q nõ viderũt testãda: qa testis nõ est idoneus q nõ interfuit testãdis. c ¶nõ fœminis quarũ ad peregrãdũ sexus ĩfirmior est: ad pdicandũ psona verecũdior: ad testandũ auctoritas ĩferior. ¶nõ ex dimidio tpis spacio. a ¶hoc est hũanitatis. ¶in ingressu locorũ & exitu semp fuit q multis ciuitatib⁹ pdicauit: nõ hñs vbi caput reclinaret. vel intrauit incipiẽs a baptismo iohãnis: exiuit in die q̃ assumpt⁹ est. b ¶nobis pñtib⁹ vel inter homines. a ¶.s. noster. ¶bon⁹ seru⁹ & fidelis prius vt consueuerat christũ dominũ suum post ascẽsionẽ etiã profitetur. b ¶quia post baptisma iohãnis cœpit facere et docere. ¶hoc potestatis. ¶quia de resurrectione dixerat: Et eritis mihi testes. a ¶pro charitate, quæ gemina est. ¶Exẽplis equalibus duos pares esse cognouerũt, quo cæteris pferẽdos esse non dubitauerũt: alterꝝ vero pferre alteri non hominũ erat, sed dei. a ¶filius qetis. ¶vel barnabas. Hoc p anticipationẽ dr: qa nois causa in sequẽti mõstrat. a ¶tãtę v'tutis fuit vt etiã a romanis q eũ nossent iust⁹ diceret. b ¶donat⁹ vel donũ dei.

emptus de precio sanguinis christi. d ¶Lingua eorum. i. pricipum sacerdotum q emerũt agrũ illũ. Mat. xxvij. e ¶Acheldemach. Sciendũ v'o q; illæ duæ dictiones agrum sanguinis, in latino signantes non sunt ꝓprie hebraicæ, sed magis syriacę: tamẽ lingua hebriaca & syriaca sunt valde propinquæ vt dicit Hiero. in prologo galeato. hoies aũt notabiliter lr'ati magis vtebantur lingua syra q; hebræa. vñ & libri eorũ q sunt extra bibliã pro magna parte scripti sunt in illo idiomate, literis tñ hebraicis. qđ de facili põt fieri: qa lr'æ hic & ibi sunt eiusdem nũeri et soni: differentes tantum characteribus: vt dicit Hieronym⁹ in prologo galeato. f ¶Scriptum est. Allegata scriptura dauid in generali, & interposito casu iudę hic consequenter ponitur dicta scriptura in speciali, cum dicitur: Scriptũ est em̃ in libro psalmorum. qui dicitur vnus liber non ab vnitate actoris: qa multi psalmos fecerũt: vt dictum fuit in principio illi⁹ libri: sed ab vnitate collectoris: quia psalmi a diuersis actoribus cõpositi, fuerunt collecti p Esdrã: vt cõiter tenet & in vno volumine repositi: vt ibidẽ fuit plenius declaratum. g ¶Fiat commoratio eorũ deserta &c. hoc scribitur. Ps̃. lxviij. f. Et episcopatũ eius accipiat alter. hoc scribitur Ps̃. cviij. a. vterq; tñ psalmus intitulatur a dauid tanq; ab actore. Coniunxit autem beatus Petrus istas duas auctoritates simul: quia loquuntur de pœna pro morte christi inflicta. Prima enim loquit de pœna sacerdotũ mortẽ christi procurãtium sicut dictum fuit pleni⁹ super Psal. illum. In pœnam enim mortis christi tẽplum & ciuitas hierusalem combusta fuerunt per romanos: & sacerdotes partim interfecti, & partim captiuati. & hoc est quod dauid prædixit: Fiat commoratio id est habitatio: eorum deserta &c. Secũda vero loquitur de pœna iudæ proditoris qui christum vendidit principibus sacerdotum: sicut ibidem fuit dictum. Isto enim iuda p suspensionem mortuo, matthias successit ei in apostolatum: vt patebit. j. Apostolatus vero episcopatus dicitur: vnde & ipsi sunt successores apostolorum: fm q; dicitur in decretis. xxi. dist. capi. in nouo testamento & hoc est quod dicitur: h ¶Episcopatum eius. scilicet iudę accipiat alter. i ¶Oportet ergo. Allegata scriptura ad propositum hic cõsequenter petrus concludit intentum, dicens: Oportet ergo, ad reintegrandum numerum apostolicũ. k ¶Ex his vi. q no. sunt congre. in omni tempore quo intra. &c. qui p experientiã nouerũt conuersationẽ iesu christi & ei⁹ opa. l ¶Incipiens a bap. iohan. Non enim legitur iesus docuisse publice & miracula fecisse nisi postq; baptizatus fuit a iohanne. &c. m ¶Testem resurre. eius no. &c. & etiã aliorum ad fidem christi pertinentium resurrectio tamẽ exprimitur: qa cõuersatio christi & miracula quæ fuerunt in palam coram hoibus nõ sic indigebant testimonio, sicut resurrectio: quæ manifestata tm̃ apostolis & aliis discipulis fuit. n ¶Et statuerunt. Posita allegatione petri: hic consequenter ponit executio facti. nam alij statim acqeuerunt eius dicto tanq; rõnabili. iõ dr: Et statuerunt duos. istos nõ distinxerũt ab aliis per sortẽ: sed p electionẽ tanq; magis notabiles in scientia & factorũ christi experiẽtia. o ¶Ioseph qui voca. bar. iste est ille qui infra vocatur barnabas: vt aliqui dicunt. p ¶Qui cognominatus est iustus. ex euidentia sanctitatis. quæ rationabiliter hic exprimitur: ne repulsus ab apostolatu tanq; indign⁹ videretur: vnde cũ paulo postea ad apostolatum assumptus est. j. xiij. cap. vt similiter dicitur prædicti. Sed melius videt dicendũ q; fuerit alius: vt pleni⁹ dicet. j. iiij.

G †ps̃. 68. f †Ibidem 180. a. H †j. 4. & 6. b.

NICO. DE LYRA

ab aliis: quia triginta denarios qbus inique xp̃m vẽdiderat, in tẽplo proiecit: ex quibus principes sacerdotum emerunt agrũ pro sepultura peregrinorũ: vt habet Mat. xxvij. a. Aliqui autem dicũt: q; iudas fuit ibi sepultus: & sic possedit agrum illum. Sed hoc non est verisimile: quia principes sacerdotũ erant intenti circa mortẽ christi procurandã: propter quod non ita cito emerũt agrum illum: nec etiam ager ille emptus statim fuit pro sepultura dispositus: & sic videt fuisse tractus tẽporis intermedi⁹. & ex verbis Mat. xxvij. a. Et proiectis argẽteis &c. videtur eadem die se suspendisse. ꝓpter quod expositio prima melior videtur. a ¶Et suspẽsus cre. &c. vt pœna responderet culpæ. Iustũ enim erat vt viscera quæ tantã proditionẽ cõcæperant, enormiter caderẽt. b ¶Et notũ fa. &c. scilicet enorme factum iudæ. c ¶Ita vt appellaretur ager ille. emptus de

apostolicam. a ¶Et dederunt sor. Beda. Nõ hoc exemplo: vel qa ionas sorte deprehensus est, indifferẽter sortibus est credendũ: cum priuilegia singulorꝝ fm Hiero. communẽ legẽ facere nõ possunt. Hiero. sup Ionam. Sub hoc exemplo non debemus sortibus credere: cũ priuilegia cõem legẽ nõ possint facere. Sicut em̃ in cõdemnationem balaam asina loquitur: caiphas etiã prophetat ignorans: ita & hic fugitiuus sorte deprehendit: nõ viribus sortium, sed volũtate eius q sorte regit incerta. Beda. Si quis necessitate cõpulsus exemplo apl'orum putat dñm sortibus consulendum: videat hoc apl'os egisse: collecto fratrum cœtu, & ad dominum fusis pcibus. b ¶Et cecidit sors. Beda. Hic sorte eligitur ne a lege discrepet: in qua summus sacerdos sorte quęrebatur: sicut de Zacharia dicitur: Sorte surrexit vt incensum poneret: quia quærẽdus erat verus sacerdos donec veniret ille qui per propriũ sanguinẽ intrauit in sanctasanctorum: cuius hostia in pascha immolatur: sed die pentecostes spiritu apparente est consummata: donec veniret veritas, figuram licuit exerceri. Ideo matthias ante pentecosten ordinatur sorte quæritur. Septem diaconi autem postea non sorte, sed discipulorum electione apostolorum vero oratione, & man⁹ impositione sunt ordinati.

Et orantes dixerunt. Tu dñe qui corda nosti omnium: ostẽnde quẽ elegeris ex his duõbus vnum accipere locum ministẽrii hũius & apostolatus, de quo ꝓuãricat⁹ est iudas vt ãbiret in lõcum suũ. Et dederunt sortes eis. †Et cẽcidit sors super matthiam: & annumeratus est cum vndecim apostolis.

¶exẽplũ orãdi sortiẽtibus dat: qa vt ait Salomõ: sortes mittũt ĩ sinũ: sed a dño tẽperant. ¶quæ nos latẽt, q opa sola cernimus. a ¶de scia dei nõ dubitant: & ideo q̃runt ei⁹ ostensionem: vt quod nouit & ipsi noscant. ¶preteritũ ponit: qa iam in pñtia elect⁹ erat. a ¶sciunt alterum esse, sed nesciunt quem. a ¶vt sit vnus testiũ. b ¶id est ipm ministerium & apostolatum. c ¶apostolatus. a ¶deiecit se impietate sua. a ¶ad hoc ad qđ piudicatus est. b ¶infernũ. a ¶cadere de sursum dr: qa sors a deo tẽperata est. ¶vt duodecim apl'orꝝ pfecto numero perfectus daretur spũs. Ecce luna post detrimentum recæpit augmentum.

NICO. DE LY.

dicetur. j. iiij. ca. a ¶Et orantes dixerunt: Tu dñe &c. Licet em̃ istos elegissent vt notabiliores aliis: vt dictũ est: tñ ignorabant qs eorꝝ esset dignior ad apl'atum. ꝓpter qđ super hoc implorauerũt diuinũ iudiciũ per temperationẽ sortium: fm q; dr Prouer. xvj. d. Sortes mittunt in sinum: sed a dño temperant. b ¶Et dederũt sortes eis &c. Et patet q; iste ioseph fuit cognatus xp̃i: vt dicet. j. iiij. ca. Et sibi prepositit matthiã: per hoc ostendens, q; ad officia ecclesiastica nõ sunt hoies ex cõsanguinitate promouẽdi. Ad maiorẽ huius auctoritatis intelligentiã quærit hic: vtrũ vti sortibus sit licitum. Ad quod dicendũ: q; vti sortibus est ex vario euentu seu dispositione alicuius rei sensibilis ꝓpositæ determinare aliqđ dubium vel incertũ: sicut ex festucis ꝓpositis per hoc q; aliqs accipit breuiorem vel longiorẽ: seu in ꝓiectione taxillorꝝ: ex hoc q; aliquis ꝓiicit plura pũcta vel pauca: vel ex cõsilib⁹ aliqđ dubiũ iter hoies determinat. Et si hoc fiat ad alicui⁹ rei diuisionẽ inter hoies vt per hoc determinet qs quã partẽ accipiat vocat sors diuisoria. Si aũt hoc fiat ad aliqd determinate agendũ, vocat sors consultoria. Igitur si dispositio vel euentus sortium expectet a fortuna tm̃ nullum vitiũ est si mittant sortes ad terminandum inter hoies qs quã partẽ accipiat alicui⁹ rei: & hoc ex cõi cõsensu cõmittit fortunæ. causa tñ motiua põt esse pctm̃: vt si propter cupiditatẽ ꝓpriã vel aliqđ vitiũ nõ pñt cõcorditer alio modo diuidere. Si autẽ dispositio sortiũ vel euentus nõ expectet solũ a fortuna: sed ab alia causa: hoc est dupl'r. Vno mõ a causa corpali: vt a dispositiõe stellarum: & sic cũ actus stellarꝝ ad hoc se nõ extẽdat, superstitiosum est & illicitũ: & nõ caret occulto pacto dæmonũ. Alio mõ: qa expectat euẽtus & dispositio sortiũ a causa spũali dirigẽte: & hoc est dupl'r. Vno mõ a dæmone: & hoc est illicitũ: qa includit familiaritatem & pactũ cũ dæmonib⁹. Alio mõ a deo expectat immediate, vel mediãtib⁹ angelis sc̃tis: & hoc nõ est illicitũ fm se: si fiat cũ reuerẽtia debita. vñ dr Pro. xvj. d. Sortes mittunt in sinum: sed a dño temperantur. Põt tñ in hoc pctm̃ quadrupl'r incidi. Primo: si absq; vlla necessitate ad sortes recurrat: hoc enim videt ad dei tentationem ptinere. vñ dicit Amb. sup Lucã: Qui sorte eligit, hũano iudicio nõ cõprehendit. Scd'o: si quis etiã in necessitate absq; reuerẽtia debita sortibus vtatur. vñ sup Actus apl'orꝝ dicit Beda. Si qui aliqua necessitate cõpulsi deum putãt sortibus apostolorꝝ exemplo esse cõsulendum: videant hoc ipsos nõ nisi collecto fratrum cœtu & pcib⁹ ad deũ fusis egisse. Tertio: si diuina oracula ad terrena negocia cõuertant. Vñ dicit Aug. ad inq̃sitiones ianuarij: His qui de paginis euangelicis sortes legunt: & si optandum sit q; hoc faciant potius, q; ad dæmonia consulenda concurrant: tamẽ mihi displicet ista cõsuetudo ad negocia sęcularia & ad vitę hui⁹ vanitatem diuina oracula velle cõuertere. Quarto: si in electionibus ecclesiasticis quæ ex spũsancti inspiratione fieri debent, aliq vtantur sortib⁹. Vnde dicit Beda sup actus apostolorꝝ: Matthias ante pentecosten

ante pentecosten ordinandus sorte quærit: qa nondũ erant sancti spũs plenitudo in ecclesia dei diffusa. septẽ aũt diaconi postea nõ sorte, sed electione discipulorꝝ ordinati sunt. Propter hoc ꝓhibet rõnabiliter talis electio. extra de sortilegiis. c. vlti. Nõ tñ peccauerunt apl'i eligendo matthiã per sortes: quia non erat prohibitũ: & quia fecerũt hoc familiari cõsilio spũssancti quod nõ est trahendũ ad cõsequentiã: maxime quia hoies non sic vsi fuissent pmittendo orationẽ deuotam. sic em̃ licitũ erat ante prohibitionẽ: vt dictum est. Secus aũt est in tẽporalibus, quę ordinant ad terrena disponẽda: & ideo in electione illorum pñt hoies vti sortibus: sicut in diuisione rerum tpaliũ: vt pdictũ est. Si vero necessitas aliqua alia ab electione dignitatis ecclesiasticę immineat: licitum est cum debita reuerentia sortibus diuinum auxilium implorare. vnde dicit Augu. in ep'la ad Honoratum. Si inter dei ministros sit discæptatio qui eorꝝ tpe persecutionis maneant: ne fuga oim, & qui eorum fugiãt ne morte oim deseratur ecclesia. Si hæc discæptio aliter nõ poterit terminari: q̃tum mihi videtur, qui maneant & qui fugiãt sorte eligendi sunt: & hoc modo vsi sunt sortibus viri sancti qui in veteri & nouo testamento vsi fuisse sortibus legũtur: sicut Iosue iudicio sortium puniuit achaz. Iosue. vij. Et Saul in oratione deprehẽdit ionathan filium suum mel comedisse. j. Regum. xiiij. g. Et Zacharias sorte exijt vt incensum poneret: Lucę. j. Et sic patet respõsio ad quæstionem.

C †21. di. c. 1. in prin. 26. q. 2. § 1. & c. nõ statim. & c. nõ exẽplo. Moral'r. xij. Apostolorũ figurę

* c ¶Et annumeratus est cum vndecim apl'is. Et sic fuerũt duodecim apl'i in pluribus locis sacræ scripturæ figurati. s. in. xij. patriarchis: in. xij. fontibus in helym repertis: in. xij. panibus ꝓpositionis: in. xij. lapidibus rationalis: in. xij. lapidibus altaris: in. xij. lapidibus de iordane eleuatis: & in aliis. xij. in iordane positis: & in. xij. exploratoribus terræ promissionis: & in. xij. bobus æneum mare sustẽtantibus: & in duodecim ꝓphetis: & in. xij. lapidibus coronæ sponsæ: & in. xij. portis ciuitatis: & in. xij. fructibus ligni vitæ.

¶In ca. j. vbi dr in postil. Sed saluo meliori iudicio mihi videt melius distinguendũ: quia xp̃s potest dupliciter considerari. D

ADDITIO. Cum doctores dicunt: q; oia argumenta xp̃i simul sumpta sunt efficacia ad manifestandũ veritatẽ dñicę resurrectionis: intelligendũ est cũ testimonio sacrarum scripturarꝝ & angelorꝝ reuelatiõe: ꝓut in tertia pte. q. lv. arti. vj. in corpe quæstionis. Nõ em̃ alia signa per eũ ostẽsa sine hmõi testimoniis videnť sufficisse ad certitudinẽ fidei inducendam. Et hoc patet. nam licet corpus palpabile xp̃s præbuit ad sensum: & in humana effigie ab aliis distinguibili: & cũ sitibus oĩno cicatricibus manuũ & pedum: qa tñ silia corpa virtute angelica formari pñt: ideo talia in corpore xp̃i ostensa nõ sufficiunt ad certitudinẽ fidei inducendam absq; testimoniis pdictis. Silr ea quæ fuerũt ex parte aiæ iterato corpore vnitæ, talẽ certitudinẽ nõ inducũt: sicut apparens mãducatio & collocutio, & declaratio scripturarꝝ: & huiusmodi. silia em̃ prædictorꝝ angeli hoibus apparẽtes fecerunt: vt patet Geñ. xix. & Exo. xiiij. & in aliis locis. vnde nec pdicta oia q̃ sensibiliter apparebãt, videnť suffecisse: nisi propter scripturę testimoniũ & angelorꝝ dicta recte intellecta & applicata ad ea q̃ sensui apparebãt. Et ideo de christo cũ discipulis pñtialiter existente & eis colloquente: legitur Luc. vlt. Aperuit eis sensum vt intelligerent scripturas. Et ibidẽ: O stulti & tardi corde ad credendũ in omnibus quæ locuti sunt prophetæ &c. Non em̃ dixit: O stulti & tardi corde ad credendũ ea quæ palpant seu sentiunt: & huiusmodi: sed ad credendũ in oĩbus quæ locuti sunt ꝓphetæ. Ex quo patet q; sufficiẽtia argumentorꝝ resurrectionis dñicæ pcipue cõsistebat in auctoritate scripturarꝝ bene intellectarꝝ: & ad ea quæ sensui apparebãt applicatarꝝ. Cõstat aũt q; veritas nõ percipit perfecte, nisi ex auctoritate sacrarꝝ scripturarꝝ: & talia non causant certitudinem euidẽtiæ, sed fidei tantum, & sic patet q; loquendo de christo etiam inq̃tum homo: argumenta pdicta non fecerunt certitudinem euidẽtiæ de resurrectione humanæ naturæ: qa sicut dictũ est, talia non erant euidentia etiam sensibus bñ dispositis, nisi mediante sacrarꝝ scripturarꝝ auctoritate modo prædicto: cuius auctoritatis certitudo nõ trãscendit certitudinem fidei: quę tñ certitudo sufficit in ꝓposito: & est magis meritoria q; certitudo euidentiæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ ET cum comple. dies pē. Beda. Iuxta historiā Ca. II. dies pētecostes. i. q̄nquagesimus cōputabat̄ q̄ lex data erat ab occisiōe agni: h̄ aūt nō a dn̄i cœna vel die q̄ crucifixus est, sed ab ei⁹ resurrectiōe ſm Aug. q̄nq̃gesim⁹ cū spūs missus est cōputat̄: q̄ diē dn̄icū suo aduētu cōsecrauit: & eodē die pascha celebrādum esse mōstrauit. Die solēni spūs venit: vt tanta virtus haberet mltos q approbarēt: & varias linguas cognoscerēt. Ideo aūt q̄nquagesimo: qa indulgētia fiebat in iubileo: & p spm̄ pctā remittunt̄: charitas diffundit̄, q̄ opit multitudinē pctōꝝ. In spūali iubilæo rei soluunt̄: debita dimittunt̄: exules in patriā reuertunt̄: hæreditas amissa redditur: serui. i. hoīes pctō venundati a iugo seruitutis liberātur. Rab. Pentecostes: græce, latine quinquaginta. Et antiquus ppl's pentecosten. i. quinquagesimum diem obseruabat. A die em̄ immolationis agni, p quē egressi sunt filij isrl' de egypto: q̄nquagesimo die data est lex ī igne. In nouo etiā testa. quinquagesimo die a pascha christi, descendit spūs in aplos in igne apparens. Lex in monte sina: spūs in mōte sion. Lex in sublimi montis loco. spūs datur in cœnaculo. Sicut quadraginta dies q̄bus post resurrectionē cū discipulis cōuersatus est, p̄sentē ecclesiā designāt: ita quinquagesimus quo spūs dat̄, denariū æternæ remunerationis exprimit. Quinquagīta, sexies septē & octo hn̄t: & septē ad vetus testamētum: qa septima die reqeuit deus ab opib⁹ suis: & septima die sabbati reqes est cōstituta: & septē diebus israel faciebat azyma. Octo ad nouū: qa xp̄s octauo die resurrexit: vel qa nouæ legis p̄cepta in octo beatitudinibus data sunt: vel qa in octaua die resurrectio futura sperat̄. Spūs ergo sanct⁹ duaꝝ legū docēs cōpletionē, quinquagesima die descendit: qui numerus ex septē & octo constat. b ¶ In eodē loco. Cœnaculo. s. qd' ascēderant qui em̄ spm̄ desiderat: carnis domicilium mentis contemplatione transcendens calcat. c ¶ De cœlo. Datur spūs vt diligat̄ deus: in terra datur vt diligatur proximus bis em̄ post resurrectionem est datus: ad duo præcepta charitatis cōmendanda. d ¶ Sonus repente factus. potest dici locutio linguarum de ore aplōꝝ sonās. e ¶ Spiritus. Rab. Ante passionem datus est aplis spūs ad gratiā doctrinæ & sanitatum: post resurrectionē insufflauit iesus spm̄, & ait: Accipite spm̄ sanctū: quoꝝ remiseritis pctā, remittunt̄ eis &c. Quod donū soli petro prius dederat: sed vt credit̄ tūc per anticipationē: nūc cū cæteris per cōpletionē etiā petro tribuit̄: & ptās data est dimittendi illis quos ad officiū mittebat p̄dicationis. In pentecoste de cœlo missus est spūs: vt q in ꝓximo debebāt diuidi, acciperēt linguaꝝ noticiā: ne per mundū euntes interpretibus indigerēt. Et qa deus simplex est natura: semel de cœlo datur spūs. ꝓpter hoīes vero q duplici cōstāt substātia: corpore. s. & aīa, dupliciter est diligēdus. In terra bis datur: pri⁹ in efficacia signoꝝ ad sanitates corpoꝝ: postea indulgētia pctōꝝ ad remedia animaꝝ. f ¶ Vehemētis. Cōparatione p̄cedentiū, vehemēs dr̄ grā aplōꝝ: vel in siītudinē venti vehemētis spūs venit. g ¶ Totam domū. In vna domo sedētibus infundit̄ spūs: vt ecclesiæ vnitas commendet̄: in cœnaculo tertia lege incipiente. Beda. In datione legis plebs lōge stabat præ timore: hic veniente spiritu congregati erant in vnum ex amore. h ¶ Sedentes. Vt compleatur quod dictum erat eis: Sedete hic in ciuitate. Sessio est indicium humilitatis & stabilitatis: quibus præparatur sedes spūisctō, qui super humiles reqescit. Gre. In igne apparuit spūs: sed per seipm̄ loquebat̄ interius: & neq̄ ignis deus, neq̄ ille sonus fuit: sed per hoc qd' exterius exhibuit, qd' intus gerebat expressit. Qui em̄ discipulos zelo succēsos & verbo eruditos intus reddidit, foras linguas igneas ostēdit. In significatione ergo ignem cū sonitu senserūt corpora. Igne vero visibili & voce sine sonitu docta sunt corda. i ¶ Et apparuerūt illis. Beda. Spiritus in igne & linguis apparuit: quia oēs quos replet ardere & loqui: facit ardentes ex se. loquentes de se: ostensum est etiam q̄ vbiq̄ ecclesia dilatata oīm gentium erat locutura voce. Grego. Spūssanctus super discipulos in igneis linguis apparuit: & eis omniū linguarum sciam dedit: designans qa eccl'ia spūsancto repleta oībus linguis erat locutura. hic ergo humilitas meruit v̄tutē: supbia incurrere cōfusionē. Spūssctūs in igne mōstrat̄: qa deus noster ignis cōsumēs est: & p eū rubigo pcti cōsumit̄: & frigus torporis expellitur. Linguas igneas doctores habēt: qa p̄dicando corda auditoꝝ inflāmant: & ipsi æmulatione ardēt, quos spūs feruor accēdit & pœniam punit. k ¶ Disper. &c. Ra. Dispsio linguaꝝ est facta ī turre: sed qd' dispsit supbia, recolligit hūilitas: in supbia dispsio, in humilitate fit cōcordia. Ecce cōplet̄ snia dn̄i quæ ait: Nō vos relinquā orphanos: sed mittā spm̄ paracletū. q eoꝝ aduocatus pro eis, oībus linguis locutus est. Linguas attulit, q pro verbo venit cognationem em̄ habet lingua cum verbo: vt ab inuicem nō possint separari. Sic verbū patris. i. filius, & spūssanctus inseparabiles sunt: immo & vni⁹ naturæ. l ¶ Tanquā ignis. Idem: In igne spūs venit: quia pctō res spūs purgat, illuminat, accendit, vrit. Ignis enim quattuor habet naturas: vrit, purgat, calefacit, illuminat. Similiter spiritus exurit pctā: purgat corda: torporem excutit: ignorantias illustrat. Ignis etiam incorporeus & inuisibilis est in sua natura: sed assumpto aliquo corpore videtur: diuersi coloris apparēs propter materias in quibus ardet. Sic spiritus videri non poterit nisi per creaturas in quibus operatur.

☞ Et cœperunt

[margin: Spūssctūs quare die q̄nq̃gesi movenit] [margin: 1.Pe.4.b] [margin: Geñ .2.a.] [margin: F] [margin: Luce vlt. g.] [margin: Deut. 4. d.] [margin: G] [margin: Ioh. 14. c] [margin: Ignis natura quadruplex.]

ET cum comple- Ca. II. a ¶ genitiuus. rentur dies pentecostes a ¶ null⁹ absens erat: vel qa numerus duodecim cōplet⁹ erat. b ¶ vnū cor & animam habētes. c ¶ nō in diuersis corporal'r. b erant oēs pariter in eodem loco. Et h a ¶ nescit tarda molimina spctūssctī grā: ſm illud: Fluminis im. le. ci. dei. b ¶ vt signaret spm̄ cœlestē eē. c ¶ cū sono. venit q sonos venerat docere. a ¶ siītudo est vel cōfirmatio. b ¶ non tn̄ aliquem terruit sicut in lege. factus est repēte de cœlo sonus tanquā aduenientis spiritus vehe- a ¶ vel sonus vehemēs domū, vel spūs habitatores ei⁹ repleuit. diues em̄ est spūs dn̄i. g mentis & repleuit totam domum d a ¶ ī cœnaculo excelso pfectionē significāte. b ¶ exteri⁹ igneo colore: interi⁹ spūali inspira h vbi erant sedētes. Et apparuerunt tione. a ¶ diuisæ erāt linguæ in specie ignis. ¶ genitiuus potest esse. k illis dispertitæ linguæ tanq̄ ignis: g a ¶ stabilib⁹ stabilis iudex iudicib⁹ nullo ab eis discrimine effugād⁹ q̄ sedet regia ptās est vel qa reqescit ī sctīs. b ¶ qa supior erat. c ¶ in singlis tot⁹: nec ī mltis diuersus aut diuisus. seditq̄ supra singulos eorum. Et a ¶ vt alterū non recipiant spm̄: qa plena nō recipiunt argumentum. repleti sunt omnes spiritusancto:

NICO.DE LY.

ET cū complerentur Ca. II. dies pen. Præmissa ꝓmissiōe & expectatiōe debita spūssancti: hic ꝯn̄r ponit̄ adimpletio pmissi. Et diuidit̄ in duas partes: qa prīo describit̄ hæc adipletio. Scd'o adimpletiōis admiratio, ibi: Erāt aūt. Circa primū notat̄ impletionis tp̄us, cū dicit̄: a ¶ Et cū cōple. di. pē. i. q̄nquaginta dies a penta, quod est quinq̄, & coste, quod est decem: quinquagesima namq̄ dies a paschate celebris erat apud iudæos in memoriā beneficij datæ legis quæ fuit data in monte sinai: Exod. xx. quinquagesima die a principio egressionis de ægypto. Et cōuenienter illa die infusum fuit apostolis spiritussancti donū: per qd' lex euangelica impressa fuit & firmiter radicata in cordibus eorum. b ¶ Erant omnes pariter in eodem loco. Pariter, corpore & animo. c ¶ Et factus est repente de cœlo sonus tanquā adue. spiritus vehemen. i. venti vel tonitrui. non tamen apostoli & alij cum eis existentes fuerunt territi, deo hoc faciente: in signum q̄ dabatur eis spūssanctus q est consolator cordium. d ¶ Et repleuit totam domum. Insolita claritate. e ¶ Vbi erant sedētes. id est manentes: eo modo quo dicitur Deut̄. i. g. Et sedi. in cadesbar. multo tempore. i. mansistis. Apostoli enim tunc erant in oratione: vt probabiliter creditur ex præcedentibus: vbi dicitur, q̄ erant perseuerātes in oratione: quæ non fit communiter sedendo, sed magis flectendo genua: vel stādo. f ¶ Et apparuerunt illis. Visibiliter oculis corporalibus. g ¶ Dispertitæ linguæ tanquā ignis: seditq̄ supra singulos &c. Ad signandum signo visibili exterius inuisibilem gratiā sancti spūs receptam interius per quā essent feruidi in amore dei: & loquentes in oībus linguis ad publicationē euāgelij. Ideo subditur: ✳ Et cœperunt

[margin: Diuisio.] [margin: H]

Moraliter. a ¶ Et cum complerentur dies pentecostes. Illi habitantes & quibus tunc datus fuit spiritussanctus erant simul habitantes & deum orantes, & in his perseuerantes: vt patet ex textu. Per quod patet quod illi qui iuncti sunt charitate, & orant deum deuote & perseuerāt in hac occupatione, donū spūssancti recipiunt abunde & sic loquuntur varijs linguis in oratione & p̄dicatione. Nam in orando ſm doctrinam apl'i. i. ad Timoth. v. deo faciunt aliquādo orationes: aliq̄n postulationes: aliq̄n obsecrationes, petēdo aliqd per rem sacrā: vt cū dicit̄. Per crucem & passionem tuā libera nos: vel hmōi. Aliq̄n gratiaꝝ actiones ꝓ bn̄ficijs a deo receptis. Sic in prædicatione loquuntur varie: quia sicut dixit Grego. in pastora. scd'm qualitatem audientium formādus est sermo doctorum. Aliter enim admonēdi sunt sæculares: aliter religiosi: & inter sæculares aliter admonendi sunt clerici: & inter laicos aliter milites: aliter mercatores: aliter rurales: & sic ſm alios status diuersos.

✳ Stupebant aūt

[margin: Moral.]

☞ a ¶ Et cœperunt. Ecce signum plenitudinis. plenū vas erumpit ignis in sinu non potest occultari. b ¶ Varijs lin. Beda. Quia linguis omibus loquebant̄. vel sua. i. hebræa lingua loquētes ab omnibus intelligebant̄: ac si proprijs singuloꝝ loquerent̄. Idē. In græco: alijs ſm illud ꝓphetæ: In alijs linguis & labijs alijs loquar populo huic &c. c ¶ Prout spiritussanctus. Beda. Spūs diuidens singulis prout vult: vbi vult: quomō vult: quādo vult: quibus vult: quantum vult spirat. Beda. Potuerūt apl'i in spūsancto linguas oīum intelligere, & loqui: & eorum etiā verba maiore miraculo quacumq̄ essent lingua edita ab oībus audientibus æque intelligi. Beda. Varietas linguarum dona significat gratiarum. Ideo primum linguas hominibus dedit spūs quibus humana sapiētia extra docetur & discitur: vt ostenderet quod facile sapientes efficit sapientia dei. d ¶ Ex omni natio. Rab. Ac si diceretur vbicumq̄ nati. Iudæos aūt in oībus gentibus nasci captiuitas fecit: quæ sub antiocho facta est non multis temporibus ante. e ¶ Confusa est. Confusio ista cōfusioni linguarum opponit̄: a qua babel vocabulum sortita est. Sic humilitas aplōrum humanæ superbiæ rn̄det. f ¶ Vnusquisq̄ ling. Rab. Linguæ oēs dicuntur esse septuagintaduæ. vnde & discipuli secūdi ordinis sub hoc nūero sunt electi: vt numerus p̄dicatoꝝ cōcordaret numero linguarum. g ¶ Audiuimus vnusquisq̄. In hoc significabatur vnam ecclesiā oīm gētium linguis locuturam. Beda. Quæritur vtrum hi qui loquebātur, diuersis vniuscuiusq̄ linguæ sermonibus vterentur. i. vt vnusquisq̄ eorum nunc hac, nunc alia lingua loquens sic per omnes curreret: an ita potius, q̄ sermo eoꝝ qualibet lingua pronunciatus vnicuiq̄ audienti ſm linguam suam intelligeret̄: ita vt vno aplōꝝ in ecclesia docēte alijs tacentibus, sermo vnus ad auditum oīm pueniret: habēs in se hāc vim: vt cum diuersaꝝ gentium auditores essent: vnusq̄sq̄ ſm linguā suam vni⁹ sermonis ab aplo ꝓlati susciperet auditum: & caperet intellectum. h ¶ Iudæam. Beda. Iudæam non totā gentem, sed partē illius. i. tribum iuda & beniamin significat ad distinctionē. s. samariæ, galileæ, decapoleos & aliaꝝ in ea prouincia regionum quæ omnes licet hebræa lingua loquātur tamen singulæ domesticam dicendi speciē habent distinctam. i ¶ Cappadociam pontum & asiam: phrygiam &c. Beda. Istæ quinq̄ prouinciæ quæ post iudæam ponuntur, græce quidem loquuntur: sed ex patria consuetudine est in sono diuersitas. Vnde mira in apostolis gratia: quæ nō solum diuersitatem eos docuit: sed etiam distantiam proprietatum in vnaquaq̄ linguarum iuxta numerum prouīciarum in eorum loquela fecit. k ¶ Aduenæ romani. Beda. In græco peregrinantes romani. id est iudæi: qui peregrinam vitam romæ gerebant. l ¶ Proselyti. Beda. Aduenæ sic vocabantur illi qui de gentibus nati circuncisionem & iudaismum suscæperant. Non ergo solum qui natura iudæi erant ex diuerso orbe conuenerant: sed hi etiam qui de præputio nati adhæserant eorum ritui. m ¶ Musto pleni sunt. Beda. Quamuis irridebant: Mystice tamen verum dicebant: quia non vino veteri quod in nuptijs ecclesiæ defecit: sed musto gratiæ spiritualis erant impleti: iam enim vinum nouum in vtres nouos venerat: cum apl'i non in litteræ vetustate, sed in nouitate spūs dei magnalia resonarent.

☞ Viri iudæi

a & cœperunt loq varijs linguis, puta a ¶ Hoc ad vnam vel ad plures referendū est. b c ¶ qui erat linguarum alueus. spiritussanctus dabat eloqui illis. a ¶ id est vrbis habitatores. Erant autē in hierusalē habitantes b ¶ ad diem festum collecti. d iudæi viri religiosi ex omni natio c ne quæ sub cœlo est. Facta autē hac d a ¶ id est repentino sonitu: vel qua cœperūt apostoli loqui. voce, conuenit multitudo & mente e f confusa est: quoniā audiebat vnusquisq̄ lingua sua illos loquentes. f ¶ corde. ¶ facie. Stupebant autem oēs & mirabantur adinuicem dicentes: Nōne ecce g a ¶ sermone galilæi sunt hebetes, distā tes ab hebræis. oēs isti q loquuntur galilæi sunt? g Et quō nos audiuim⁹ vnusquisq̄ ¶ propriam. s. linguam † nostram in qua nati sumus? a ¶ pfecte diuidētes: vel pfectio diuidentiū. b ¶ adæquati vel mensuratores. c ¶ ijdem qui & persæ. Parthi, & medi, & elamitæ, & a ¶ Mesopotamia interpretat̄ ambitus: quia duobus ambit̄ fluminib⁹: tygri & euphrate. b ¶ confessio vel glorificatio. h qui habitant mesopotamiam, iudæam & cappadociam: pontum & a ¶ man⁹ tortoris vel exploratoris: vel man⁹ dn̄o redimens. b ¶ inclinans vel inclinatio. i a ¶ minorē. b ¶ sustollēs dn̄m: vel plasmatio domini: vel gradiēs: vel eleuans seu offerēs: vel elatio. c ¶ conuersio a ruina: vel diuisio cadentium. asiam: phrygiam & pamphyliam a ¶ tenebræ, angustia vel tribulatio. b ¶ veniens, vel introiens. ægyptum & ptes libyæ quæ est circa a ¶ hereditas vl' hrēditatio. b ¶ de tribu iuda. k cyrenem: & aduenæ romani. Iudæi h a ¶ vocati, vel consummati vocatione. b ¶ humiles vel occidentales: callidi vel insidiatores. l quoq̄ & proselyti: cretes & arabes i audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Stupebant ¶ religiosi. aūt oēs & mirabant̄, ad inuicē dicē- a ¶ distantes a religiosis. tes: Quidnā hoc vult esse? alii autē k ¶ manifestus error: nō em̄ multarum locutio num sed vnius linguæ eloquentiam facit. m irridebant, dicentes: Quia musto a ¶ in proposito boni. b ¶ loquitur quasi pastor pro ouibus. pleni sunt. Stans autē petrus cum l m a ¶ altitudine: vel qualitate sua ī id sibi apta. ¶ vt musto repletus. vndecim eleuauit vocem suā: & lo-

✳ a ✳ Et cœperūt loq va. lin. Scd'm q̄ dicit hic glo. apl'i nō solum loquebant̄ & intelligebant oīa idiomata: sed ipsis loquentibus in vno idiomate quodcūq̄ esset illud: oēs audiētes quantūcumq̄ essent diuersorum idiomatum, intelligebant quilibet idioma proprium virtute diuina hoc faciente. Sicut em̄ per rebellionē ad deū diuisæ sunt linguæ: Geñ. xi. ita per infusionē spūssancti sunt vnitæ. b ¶ Erāt autem. Hic consequenter ponitur sequēs huius dicti admiratio: quia non fuerat visum simile vel auditum. Ideo dicit̄: Erant autem in hierusalem habitantes iudæi viri religiosi. id est in cultu diuino deuoti. c ¶ Ex omni natione &c. Qui conuenerant in hierusalē rōne festi. Iudæi enim captiuati per salmanasar regē assyriorum nō redierūt in iudæā: sicut dictū fuit Osee i. Similiter captiuati per regem chaldæoꝝ non redierunt oēs: q̄uis haberent licentiā redeundi: sed remanserūt multi amore filiorum quos ibi genuerant: & possessionū quas ibi acq̄sierāt detēti: sicut dictū fuit. i. Esdræ. Sil'r multi captiuati per antiochum regē græcoꝝ, & diuersis gentibus venditi remanserūt. Verumtn̄ aliq eoꝝ magis deuoti ꝓpter reuerentiam tēpli veniebāt aliq̄n in hierl'm: maxime in solēnitatib⁹ magnis: quaꝝ vna erat pentecostes. d ¶ Facta autem hac vo. s. spūs vehementis vel aplōꝝ & alioꝝ cum eis existentiū: deū voce magna laudantiū q prius timore ducti non audebant loq. e ¶ Cōuenit mul. & men. con. est. i. stupefacta & admirata. Et subdit̄ causa, cum dr̄: f ¶ Q'm̄ audiebat vnus. &c. quia tale miraculū nunq̄ fuerat visum vel auditū. Et patet l'ra: in q̄ noīant̄ habitatores diuersaꝝ regionum, in q̄bus sunt diuisa idiomata total'r: sicut in iudæa & roma & pluribus alijs: vel in parte: sicut lingua picardica & gallica distinguunt̄: & sic erat in mesopotamia quæ est pars syriæ & iudæa, quaꝝ linguæ sunt ꝓpinq̄: vt est s̄. dictū. h ¶ Iudæi quoq̄. i. illi de tribu iuda. i ¶ Et proselyti. id est conuersi de gentilitate ad iudaismum. k ¶ Alij autē irridebant. credentes eos æbriosos esse. l ¶ Stans autem. Posita confirmatione aplōꝝ per donū spūssancti: hic ꝯn̄r ponit̄ per eos publicatio euangelij. Licet aūt per oēs aplos publicatum fuerit euangeliū in diuersis partibus mundi: lucas tn̄ ꝓsequit̄ tm̄ prædicationem petri & pauli: Tum qa isti duo fuerunt inter alios præcipui: Tum qa facta istoꝝ vidit, & maxime pauli: cui⁹ fuit indiuiduus comes: sicut dicit Hieroñ. in lib. illustrium virorum: & sic residuum huius libri in duas partes diuidit̄: qa primo describitur p̄dicatio petri. Et scd'o pauli. ca. xiij. Prima in duas: quia primo ponitur prædicatio petri facta iudæis. Secundo gentilibus: cap. x. Prima adhuc in duas. In partē principalē, & incidētalē: quæ incipit ca. vi. Prima adhuc in duas: qa primo ponitur prædicatio petri verbo. Secundo: facto adiuncto miraculo: sequen. ca. Prima in duas: qa primo petrus remouet æstimationem falsam. Scd'o declarat veritatem, ibi: Sed hoc est. Circa primum dr̄: Stans autem petrus. constanter & intrepide. m ¶ Cum vndecim, apl'is, eleuauit vocem suā. vt loqueretur magis autentice.

✳ Viri iudæi

✳ g ¶ Stupebant autem omnes & mi. &c. Per hoc autē q̄ maligni illam varietatem linguaꝝ imputabant æbrietati, boni v̄o grǣ spūssctī: significat̄ q̄ hoīes puersi orationum & prædicationum varietates & exercitium, reputant fatuitates: illi vero qui sunt deuoti, reputant beneficia dei.

✳ Et appositæ

[margin: C] [margin: al's † suā.] [margin: D] [margin: Diuisio] [margin: Moral'r.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

E a ¶Viri iudæi & c.i. duæ causæ sunt prudẽtiæ q̃ iudæi: & q̃ habirant hierusalẽ quã decet sobrietas. b ¶Hora dici ter. Beda. Spũs̃tus̃ gloriã trinitatis mundo p̃dicaturus, tertia hora cõuenienter descẽdit: qa. ē. dictum est: Erãt in oõne perseuerantes. Recte spũs hora oõnis percipiũt, vt ostendat: qa gra spũs nõ pcipit niſi mens a carnis intentione subleuetur.

Dañ.6.c. Tribus horis daniel flexo genu adorabat: tertia, sexta, nona. Et qa dñs tertia hora missit spm: sexta ascendit crucẽ: nona aĩam posuit: easdẽ horas excellẽtius cæteris nobis intimare & sanctificare dignatus est.

c ¶Effundã. Hoc verbo largitatẽ muneris ostẽdit: qa nõ vt olim pphetis & sacerdotibus tm: sed oibus passim in vtroq; sexu p̃sonis spiritus erat dandus. d ¶De spiritu. Rab. Ad diuersa dona respicit, nõ ad minutionem substantiæ. e ¶Super oẽm carnem. Quæ sit ois caro consequenter exponit, ibi: Et prophetabunt filij &c. Rab. Super oẽm carnem masculi & fœminæ: vel circuncisi & æthnici, sm illud: Nõ

Gal.3.d. Col.3.b. Luc.16.d est masculus & fœmina: circuncisio & præputium: barbarus & scyta: seruus & liber.

f ¶Et prophetabunt. Lex & prophetæ vsq; ad iohannem ex eo regnum euangelizatur. Sed aliud est dexpo. pphetare: aliud ventura prædicere & docere. g ¶Et dabo. Rab. Mystice prodigia in cœlo, labores funt in ecclesia. Signa, super terrã. Vindictæ, in terrenos. Sanguis, in martyrio.

Mystice. Ignis, euangelij vel spiritussancti. Vapor fumi, aĩæ vel cordis cõpunctio. h ¶Prodigia in cœlo. Cum christo nascente, nouum sidus apparuit: eo ascendẽte crucem, sol obscuratus est: & cœlum tenebris obprodigiũ ductum. Beda. Prodigiũ, quod porro dicit, i. significat aliquid: prodigium, quod prodit oculis. Signũ, quo significat aliud.

F i ¶Sanguine &c. Beda. Non solum vulneris, sed etiam sudoris: qũ in oõne fa.ª

Luc. 22.c est sudor eius sicut guttæ sanguinis: qd̃ inter signa deitatis ponit: qa in hũana natura nõ inuenit: ergo significat orbẽ vniuersum sanguine xpi abluẽdũ: vt sicut tabernaculum sanguine victimarũ fuerat consecratum: ita ppls fidelis sanguine eiusdẽ dedicaretur nec solũ hierosolymis locꝰ esset oõnis: sed in oi loco dñationis eiꝰ leuarẽt manus electi per oõnes ad dñm. k ¶Fumi. Beda. Cõpunctionis & fletuũ: sicut fumus ab igne: ita cõpunctio a spũssẽti ardore. Sanguis de latere mortui, pfluẽs: ꝫ natura nr̃ę corpoꝝ loco signi fuit. s. nr̃æ salutis & vitę quæ pcessit de illius morte. Põt & in igne illuminatio fidelium, in vapore fumi cæcitas iudæoꝝ: intelligi. Vñ & dominus legẽ daturus in igne & fumo de

Exo.20.c. scendit: quia humiles claritate sua illuminat: superbos per caliginem obscurat erroris. l ¶Sol conuertetur in tenebras & luna in sanguĩ. &c. Hoc in passione christi partim factũ: partim ante iudicij diẽ creditur vẽturũ. tũc em sol obscuratus est: sed luna in sanguinẽ versa hoibꝰ apparere nõ potuit: qa tunc vtpote in pascha. xiiij. existens interdiu fuerat visibꝰ humanis obiectu terræ occultata. m ¶Quicũq; inuocauerit nomen dñi. Fideliter & perseuerãter.

1.Pet.1.c. sed in omni gente q̃timet dñm & opat iusticiã, acceptus est illis.

☞ Viri israelitæ

NICO.DE LYRA.

r ✻ a ¶Viri iudæi. Qui habetis noticiã scripturarũ: & maxime.
b ¶Qui habitatis hierusalẽ. In qua tũc vigebat studium legis & prophetarum. c ¶Non enim sicut vos æstimatis. Erronee.
d ¶Hi æbrij sunt cũ iit hora diei tertia. Tũc em incipiebãt comedere hoies hora sexta: & maxime iudæi q̃ erãt magis tẽperati: eo q̃ erant cultores vnius diei: & potissime in hierusalẽ vbi vigebat ille cultus. Dicit igit: Cum sit hora diei tertia. q.d. adhuc nõ est comedẽdi & bibẽdi hora. e ¶Sed hoc est. Hic cõsequẽter petrus declarat veritatem. Et diuiditur in duas partes: qa prio ponit hæc declaratio. Sc̃do audiẽtiũ cõuersio, ibi: His auditis. Prima in duas: qa prio petrus declarat propositũ per iohelis verbũ. Sc̃do:

Diuisio. per dauid dictum, ibi: Viri israelitę. Circa primũ allegat scripturã quę habet in principio tertij ca. iohelis. ꝓphetæ sm designationẽ veritatis hebraicę: vt ibidẽ dixi. Circa quod sciendum: q̃ angeli apparentes in ascensione christi eam declarantes simul denunciauerunt aduentũ eius ad iudiciũ, dicentes: Hic iesus qui assumptus est a vobis sic veniet &c. sicut expositũ est. s. Dactio vo spũssẽti in signo visibili fuit manifestatio glię xpi ad dexterã pris assumpti qa nõdũ erat iesus glorificatus. Et iõ iohel. pheta simul pdixit effusionẽ spũssẽti & signa p̃cedẽtia diẽ iudicij. In hac igit eius auctoritate prio denunciat premiũ, cũ dicit:

f ¶Et erit in nouissimis diebus. i. in diebus nouæ testamenti: qui dicuntur nouissimi †Hebraice. mi: eo q̃ nõ succedet aliud testamentũ pro gpter qd̃ dr. i. Ioh. ij. c. Filioli, nouissima hora est. Et Heb. i. a. Nouissime diebꝰ istis locutꝰ est nobis in filio &c. g ¶Effundã &c. Quod exponit Rab. Sal. super iohelẽ: Super oẽm carnẽ. i. sup oẽm hoiem: cuius cor erit tenerũ ad modũ carnis. i. nõ obstinatũ in pctis. Et ad hoc inducit auctoritatẽ Ezech. xxxvj. Auferã cor lapideũ de carne vra & dabo vobis cor carneũ. Dicit etiã idẽ doctor hoc implendũ rpe messię: & in hoc dicit verũ: sed errat dicẽs futurũ q̃d de pterito est impletũ. Corda q̃o apl̃oꝝ erant tenera p deuotionẽ & dispõsita ad spũssẽti recæptionẽ: vt patet p p̃dicta. Põt & aliter exponi. Sup oẽm carnẽ. i. super iudęos & gentiles indifferẽter: sicut hr̃. j. x. ca. ꝓpter qd̃ dr Rom. x. c. Nõ est distinctio iudęi & græci. nã idẽ dñs oim diues in oẽs q̃ invocant illũ: abundãter dando eis spm̃ sanctũ.

h ¶Et prophe. filij vestri & filiæ ve. i. in differenter dabitur spũssanctus personis vtriusq; sexus. vñ & cũ apl̃is fuerũt mulieres in diepentecostes: vt patet ex p̃dictis: quæ receperunt spm̃ sanctũ cum eis. Dicitur etiam Act. xxi. q̃ philippo erant quattuor filię ꝙgines ꝓphetãtes: & de viris. j. xiij. a. dr̃: Erãt in ecclia q̃ erãt antiochię ꝓphetæ & doctores &c. i ¶Iuuenes &c. i. hoibꝰ cuiuslibet ætatis dabit spiritus ꝓphetiæ.

k ¶Somnia &c. i. reuelatiões diuinas in somnis habebũt: ad q̃s peripiendas tũc aia magis est dispõsita, ꝓpter qui etationẽ sen †Hebraice. sũũ exteriorũ: sic pleni in principio li. pfal. gmoꝝ dixi. l ¶Et qdẽ sup fer. &c. Gnali ter eĩ in primitiua eccl̃ia oibꝰ baptizatis ꝓ impositionẽ manuũ apl̃oꝝ: dabãt spũssanctus in signo visibili: vt patet Act. xix. & pluribꝰ alijs locis: & adhuc datur inuisibiliter oibus baptizatis, nisi obex ponatur.

m ¶Et dabo prodigia in cœlo sursum. Hic ponit denunciatio signoꝝ: diem iudicij pcedẽtium, cũ dr̃: Et da. pro. &c. sm q̃ apl̃i dicit Luc. xxi. c. Erũt signa in sole & lu. & stellis. & in ter. &c. n ¶Sanguinem. Nam pfecuto antichristi pcedet aduẽtũ xpi: in qua fundet sanguis innocẽtiũ. o ¶Et ignẽ. i. cõflagrationis pcedentem aduentum iudicis. p ¶Sol conuertetur. &c. Allego. Rab. Beda. Veniens in ea quæ transeunt: non absoluti oculum ab eis qui semper manet: hoc prouidẽs: vt & in eum post temporalia recurrere: & hoc quod peccatum non feci: nec dolus inuentus est in me: non hominĩ, sed deo ascribã propter hoc etiam in cogitatione iocundi tas. & in verbis exultatio: propter resurrectionem scilicet qua mundus liberaf. Prouidebam dominum. Vox christi post resurrectionem exultantis ad dexteram. Sinistra est præsens vita: dextera, ætterna. Ne commouear. Post resurrectionem omnia quæ receperunt spm̃ sanctũ cum eis. Dicitur etiam Act. xxi. ꝙ philippo erant quattuor filię ꝙgines ꝓphetãtes: & de viris. j. xiij. a. dr̃: Erãt in ecclia q̃ erãt antiochię ꝓphetæ & doctores &c. i ¶Iuuenes &c. i. hoibꝰ cuiuslibet ætatis dabit spiritus ꝓphetiæ.

k ¶Somnia son

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ dine diuinæ virtutis & sapiæ p se mortē destruxerit, resurgens ad vitā: sed & de iustis qui per eū via veritatis inuēta ad vitā redeunt & iocūdabunē vidētes faciē eius: qa ille visus est sup oia & btitudo pfecta. a ¶De fructu lumbi. Beda. In græco hr̄: De fructu ventris eius suscitare christū & sedere super sedē eius. Accæpit. Vt verus
Iohel.2.g. hō: vt effundat spm̄ .sicut Iohel dicit: Effū dam &c. Vt accipiūt apl'i ab ipso pmissio
Ioh.16.b nem spūs in euāgelio, qp a prē mitteē spiritus. b ¶Effudit hunc. Beda. Qui prius iesum suscitatum a deo dixit: nunc fidē auditorū altius erigens: hūc esse verum dn̄m assignat, quē effudisse spm̄ confirmat: hoc em̄ deitatis est signū. Et pulchre vbo effusionis vsus est: qd' pphetā Iohel posuisse supra memorauit: vt ex hoc etiā cōstet ipsum esse dn̄m iesum q ante assumptionē carnis loq cōsueuit in pphetis: q signa & pdigia dat in cœlo & in terra: q oēs inuocantes se saluat. Et cætera q̄ ppheta describit, quasi verus deus explet. Beda. In græco: Effudit hoc donū quod nūc videtis & auditis. c ¶Sede a dextris. Beda. Hoc
Infra.3.d est qd' petrus ait de domino: quem oportet cœlū qdē suscipere vsq in tpe resurrectionis oim: tunc em̄ cū venerint tpa refrigerij a cōspectu dn̄i missurus eum est (qui prædicatus est) a regalibus sedibus iesum christū ad iudicandos viuos & mortuos.
Contra Arrium Beda. Si opponat arrius ex hac diuersitate filium minorē: patrem vero maiorē esse. Rn̄demus ei: Nomē inferius illi cōuenire cui sedere imperaē. sicut & petr9 ɔn̄r exponit: qa & dn̄m eū: & christū deus fecit hunc iesum quem vos crucifixistis. Rab. Manifeste petrus ex hoc psalmo regnum christi non terrenū, sed cœleste ostendit: & vtrāq
F naturam eius euidenter astruit: humanam quæ de dauid: diuinā fm quam est ad dexteram patris. In vna dauid filius. In altera eiusdem est dn̄s, vn̄ & subiungit: Certissime ergo. d ¶Dn̄m eū. Beda. ostendens nomē maiestatis & ptātis est: cui oīs creatura debet subijci. Christus regię siue pontificalis dignitatis nomen est. In lege vngebanē reges: & pontifices in figura illius. e ¶Et christum. Beda. Ille vere est christus oī plenitudine spūsctī vnctus: qui de eodem spū potētialiter dedit qbus voluit. f ¶Iesum quē &c. Beda. Iesus est dn̄s & xp̄s: vna in duabus naturis existēte persona: qa in diuinitate æternal'r ex patre nat9, in humanitate tpaliter factus: cū operante spūsctō in vtero virginis est incarnatus. ☞Cōpuncti

NICO.DE LY.

✱ fuit prius passibile & mortale: & sic habuit materiam iocunditatis ex sui corpis glorificatione. a ¶Cum facie tua. i. ex clara visione essentiæ diuinæ, quā habuit anima xpi ab instanti creationis suæ. Ideo dicitur: Cum facie tua. i. cum visione faciei tuæ iam prius habitæ: b ¶Viri fratres. Hic ɔn̄r dicta auctoritas ad propositum applicatur: ostendendo qp non loquitur de psona dauid: sed de persona christi, cum dicitur: Viri fratres. id est israelitæ sicut & ego. c ¶Liceat audenter dicere ad vos. Tanq verum manifestū. d ¶De patriarcha dauid: quoniam defunctus & sepultus est. Vt patet. iij. Regum. ij. e ¶Et sepulchrum eius est apud nos. In quo iacuit per tanta tempora corpus eius quod putrefactionem passum est & incinerationem. propter quod dicta auctoritas intelligi

a¶i ascēsiōe nō semiplena fuit lęticia. b¶videbo facie ad faciē vel cū xpo deo q est facies patris. c¶principalem sexum alloquitur.
iōcunditate cum faciē tua. Viri fra- a b
¶corpore & fide fratres vocando blandiē.
tres liceat audenter dicere ad vos c
¶Hoc dicit, ne indignentur.
de patriarcha dauid: † Quoniam d
defunctus est: & sepult9 est: & sepul- e
a¶vn̄ apparet eū nō de se dixisse: Non dabis
chrū eius est apud nos vsq in ho-
sanctū tuū videre corruptionē. a¶dauid.
diernum diē. † Prophęta igiē cum f
esset: & sciret quia iureiurando iu-
a¶viri luxuria in lumbis eius.
a rasset illi deus de fructu lumbi
a¶qa christus super israel spūalem sedit.
eius sedēre super sedem eius: pro- g
¶a longe.
uidens locutus est de resurrectiōe
¶fm animam.
christi: quia neq derelictus est in h
inferno: neq caro eius vidit cor-
ruptionem. Hunc iesum resuscita
a¶non duo vel tres. b¶qui vidimus eū post resurrectionem. c¶resurrectionis.
uit deus: † cuius ōmnes nōs tēstes
a¶psperitate: vel exaltatus est ipse q est dextera patris. ¶quia dixit ps̄. A dextris est mihi ne commouear.
sumus. Dextēra igitur dei exalta- i k
a¶Iohel. b¶vel in euāgelio: accępta a xp̄o.
¶accæpit vt homo.
tus: ēt promissione spūsancti accæ- l
a¶donū linguaꝝ vel spm̄. ¶vt de9. ¶nō recedit a vbo pphæ Iohel' dicētis: Effundā &c.
b pta a patre, ēffudit hunc quem vos m n
a¶mēte. b¶in linguis igneis. ¶sono. ¶nr̄o sermone. c¶vn̄ patet: qa nō de sua sed de xpi ascensione prædixit.
vidētis & āuditis. Nōn enim da- o p
¶sicut hæc q̄ nouissima sunt dauid nō de se sed de xp̄o pphetauit: qa mittēdus ex sion. i. ex stirpe dauid vēturus & dn̄aturus in medio inimicoꝝ: sic & illa q̄ p̄missa sunt nō a dauid sed ad xpi mortē & resurrectionē pertinēt.
uid ascendit in † cœlum. Dicit au- q
a¶interna rōne verbi coæterni. b¶pater.
c¶homini christo.
tem ipsē. † Dixit dōminus dominō r s
a¶qesce vel iudica. b¶in æternis: vel in vnitate psonę cū filio q est dextera pr̄is. c¶semp quia semper in præsenti & in futuro ponēdi.
c meo sedē ā dextris meis: dōnec t v
a¶dęmones vel hoīes. b¶humiles vel subiectos.
ponam inimicōs tuos scābellum
a¶carnis vl apl'oꝝ. b¶qa ppheta hæc dixit.
pēdum tuorum. Cērtissime ergo x
a¶viri. b¶corporalis vel spūalis.
sciat omnis dōmus israēl: quia y
a¶dauid. b¶de quo dicit: dn̄o meo. c¶. i. regem cū dixit: sede &c. ¶vel, vnxit te de9 &c. ¶vel: Ego cōstitutus sum &c. d¶fm carnem fecit in natiuitate vel in resurrectione.
d e & dōminum eūm & christūm fēcit
a¶pr̄ vel deitas. b¶. s. c¶iesus, ppriū nomē illius est. d¶quē vilē putastis. e¶fm carnē: diuinitas em̄ pati vel crucifigi non potuit.
f dēus: hūnc iēsum quēm vos crū- z a

G intelligi non potest de ipso. Ideo ɔn̄r ostēditur qp intelligenda est de christo, cum dicitur: f ¶Propheta igitur cum esset. domini. sicut habetur ps̄. cxxxj. b. Iurauit dominus dauid veritatem & non fru. &c. qd' principaliter intelligitur de christo descēdente a dauid fm carnem: vt dictū fuit, ibidem. Ideo subdiē. g ¶Prouidens lo. de resur. christi. In auctoritate p̄dicta q̄ in ipso impleta est: vt patet ex dictis. Iō sequit: h ¶Neq dereli. est &c. Et patet littera. i ¶Dextera igitur dei. Hic cōcludiē intentum de collatione sctīspūs a deo. Circa qd' sciendū: qp hæc collatio nō erat implēda ante christi ascēsionem: vt dr̄ Ioh. vij. f. Nondū erat spūs datus: qa nondū erat iesus glorificatus. Ideo concludit: Dextera igiē dei. i. eius potentia. k ¶Exaltatus. ad cœlestia. l ¶Et promis. spūsan. accæpta. Qua sedit ad dexteram patris: sicut erat sibi promissum. Ps̄. cix. a. Sede a dextris meis &c. m ¶Effudit hunc. Spiritum. n ¶Quem vos videtis. In linguis igneis. o ¶Et auditis. In varijs linguis. Erant enim signa sensibilia ad designandum spm̄sanctum habitantem in cordib9 eoꝝ. Sciendū aūt qp sicut miracula fiebant a tota trinitate sicut a causa pricipali: & ab humanitate xpi sicut a cā instrāli cōiūcta: vt dictū est. s̄. ita intelligēdū est de hac infusione spūsctī. p ¶Non em̄. Hic ponit scd'a auctoritas ad ppositū: quę hr̄ ps̄. cix. q psalm9 ad lr̄am intelligiē de xp̄o: vt ibidem diffusi9 declaraui. dicit igit: Non em̄ dauid as. in cœ. Sed fuit sepult9 & incineratus vt p̄dictū est. q ¶Dicit autē ipse. Dn̄o De xp̄o. r ¶Dixit dn̄s. pater. s ¶Dn̄o meo. i. filio eius incarnato. per hoc em̄ pbatur diuinitas christi: Mat. xxij. d. quia si esset hō purus dauid, nō vocaret eū dn̄m: cū esset filius eius naturalis tm̄, & non dei: sed tm̄ adoptiuus: sicut dauid & alij sancti. t ¶Sede a dextris meis. i. ad æqualitatē patris fm diuinitatē: & in potioribus bonis fm humanitatē. v ¶Donec ponam &c. Per hoc nō est intelligendum: qp christus debeat aliq̄n dimittere sessionem ad pr̄is dexterā: qa ly donec, aliq̄n teneē finite. s. qn̄ significat terminū ei9 cui cōiungiē vt cum dr̄: Sedete hic donec veniā. Aliq̄n vero indefinite: vt cū dr̄: Iste nō pœnituit donec vixit &c. i. nunq: qa post mortē pœnitere non potuit: & hoc mō teneē, cum dicit: Sede a dextris meis: donec ponā inimicos tuos sca. &c. i. tibi totaliter subiectos si em̄ accipiatur christus fm diuinā naturam, oīa sunt ei subiecta ab æterno fm fiēdoꝝ dispositionē: nō tm̄ q̄tū ad executionē: sed solū in tpe in quo habēt esse. Si vero cōsidereē q̄tum ad naturā humanā: sic oīa sunt ei subiecta auctoritatiue a principio incarnationis ex vnione ad verbum, executiue vo oīa ei erūt subiecta in fine mundi: cū in oibus exercebit suā volūtatem: bonos p̄miando: & malos puniendo. Et sicut scabellum teriē pedibus & eis supponiē: ita mali ɔterentur in pœnis & supponentur christo fm humanitatē, quæ per pedes designaē. propter qd' concludit: x ¶Certissime ergo sciat omnis dom9 israel. Absq hæsitatione aliqua. y ¶Quia & dn̄m eum & christum fecit deus. Id est tota trinitas. z ¶Hunc iesum. Humanitatem eius vniendo verbo & ad patris dexterā exaltādo. a ¶Quē vos crucifixistis. Per ignorantiam quidē q̄tum ad ppl'm cōmunē: sed per inuidiam & maliciam q̄tum ad pricipes sacerdotū. ✱His autem

†3.Reg. b. Iohel.2. g. †Ps.109. b. H †Ps.109

A ☞ Iohel.2.g a ¶Cōpūcti. Bed'. Impleē prophetia Iohelis: qa post ignē spūs sctī seqē vapor cōpūctiōis: fum9 lachrymas excutere solet: icipiūt flere q irriserāt: tūdūt pect9: dant deo p̄cē sicut sacrificiū vt sanguinē illū gustare valeāt: p eū saluādi, quē sup se & sup filios suos pri9 fuerāt impcati. b ¶Pn̄iam ingt agi. &c. Bed'. Dictur9 de baptismate, p̄misit lamēta pn̄iæ vt pri9 se aqua suæ afflictiōis ifunderēt & post sacra baptismi lauarēt. c ¶In no. ie. Ra. In honore vel in hac forma: vel ī vno triū fides cōtineē. d ¶Et oīb9 qui lō. &c. Bed. Hoc ad illud testimoniū pphetę respic qd' vltimū posuit. s. Iohe.2.g ois qcūq inuocauerit nomē dn̄i salu9 erit. qd' ad gētiū vocationē ptinet spāl'r: q a filijs isrl' lōge factæ p iuocationē nois dn̄i saluādæ erāt. e ¶Testifi. est & ex. i. testificatio & exhortatio. f ¶Saluamini. Hęc est testificatiōis q̄litas & exhortatiōis: sed lucas plurima vba petri breui ɔcludit sentētia. g ¶A gn̄atione ista. Duę sunt gn̄ationes: vna bonoꝝ: alia maloꝝ. h ¶Circiter. Ad numerū dicit: sicut circa ad locum. i ¶Tria mi. Bed'. Vbi primū ecclesiæ celebratū est baptisma pietas diuina ad ɔfessionē trinitatis collegit aiarū tria milia. & moyses qdē qn̄qgesimo die paschę q̄ lex data est, solēnitatē primitiaꝝ præcępit initiari. nūc aūt B supueniēte spūsctō: nō manipuli spicarū sed aiarū sunt dn̄o primitiæ ɔsecratę. k ¶Oēs etiā qui cre. Adiūgiē narratio ēt de cōione & de vēditiōe & æq̄ diuisiōe: i qb9 apparet virt9. l ¶Erant piter. Ro.5.a Charitas diffusa ī cordib9 cito generat dei & pximi dilectionē vn̄ ppter geminū charitatis ardorē bis dat9 est spūs apl'is. m ¶Dn̄s aūt auge. In gręco. Dn̄s augebat eos q salui fierēt q̄tidie. Ecce post altera narratio sic icipit: In idipsum aūt petr9 & iohānes &c. Qd' pōt sic expōi: Cū dn̄s q̄tidie p̄dicātib9 apl'is ecclię suę credētes adiuuaret primi apl'oꝝ ascēdebāt ī tēplū deū rogaturi in idip̄m. i. vt ecclesiā semp augeret. Ca. III.

Petrus aūt & iohan. Virtutē p̄dictā prosequiē. Ita aūt vicissim sibi cōnectuntur vt sermones virtutibus Virtutes succedant sermonibus. ☞Ad horam

NICO. DE LYRA

✱ a ¶His auditis. Postq est posita petri p̄dicatio: hic ɔn̄r ponitur auditoꝝ cōuersio. & scd'o eoꝝ ɔuersatio, ibi: Erāt aūt. Circa primū dr̄: His auditis cō. sunt cor. de xp̄i morte. b ¶Et dixe. ad pe. &c. pati obedire. c ¶Pœnitentiā ingt agi. pctā pręterita detestando. aliter poneret obstaculū spūisctō. d ¶Et bap. &c. in no. ie. in hac em̄ forma baptizauerūt in primitiua ecclīa cōsilio spūsancti

a¶ex quo dixit, viri iudæi. ¶Salomon, verba sapientiū stimuli. fm illud. Et in cubilibus vestris compungimini.
a cifixistis. His auditis cōpūncti sunt corde: & a
a¶Quasi ad medicos & duces cęci loquūē & egri. b¶demonstrate nobis. ¶ecce fructus compunctionis.
dixerūt ad pētrū & ad reliquos apl'os: † Qūid b
a¶quia & ipsi israelitę. b¶feruorem fidei pręripuit.
faciem9 viri frātres? Pētrus vero ait ad illos:
a¶cordis. b¶ope implete. c¶tingaē. d¶null9 pro alio.
b Pœnitēntiā ingt āgite: & bāptizeē vnūsqsq c d
a¶de quo dixim9: & dn̄m xp̄m eū fecit dn̄s. hoc dr̄: qa in filiū dei nō crediderūt. b¶p̄cipue crucis de quo dixerat:
c vestrū in nōie iesu xpi in remissionē pctōrūm e
quē crucifixistis. a¶qd' in nobis miramini. b¶iudęis. ¶vel vobis hic stātib9, & omnib9 iudæis procul positis.
vestrorū: & accipietis dōnū spūsancti. Vōbis f g
a¶illa. s. effundā sup vos de spū meo. b¶etiā gētib9 qui a dono spūaliū nō repellunē. c¶loco vel a noticia dei.
d em̄ est reprōmissio & filiis vr̄is, & ōīb9 q lōgē
a¶gratia non meritis.
sunt: quoscūq aduōcauerit dn̄s deus noster.
¶quæ reticentur: quia eiusdem qualitatis erant.
a¶de christo. b¶adiurauit.
e Aliis etiā verbis plurimis tēstificat9 est: & ēx-
a¶illos egros, & se medicum ostendit. b¶iudæorum qui non pœnitent.
hortabatur eōs dicēs. Saluamini a gn̄atiōne h
a¶quę est puersa & exasperās. b¶illū. s. pniam agi. &c.
ista prāua. Qui ergo recæperūt sermōnē ei9
baptizati sunt & appositæ sunt in die illa aiæ i k
a¶nūer9 fidei ɔgru9: q̄ trina ē & vna. b¶nō vna die tm̄.
circiter tria miliā. Erāt aūt pseuerātes in do- l m
a¶fidei. b¶non solius petri: quia eadē era. oīm. c¶siue communis: siue sancti.
ctrinā āpl'orū & cōicatione fractionis pānis n
a¶exceptis credētib9. b¶impfecte. perfecta em̄ charitas foras mittit timorē. ¶pro prędicatione: siue ppter pdigia quæ sequuntur. c¶appropinquat virtutis narratio.
& orōnibus. Fiebat aūt ōmi aiæ timōr. Mūlta o p
¶prædicationi adiuncta.
quoq pdigia & signa per apl'os in hierusalē
a¶præter centum viginti, de quibus dictum est.
k fiebāt: & met9 erat magn9 in vniuērsis. † Oēs q
a¶Indiciū fraterni amoris est oīa possidere: & nihil proprium habere. ¶agros. ¶pecora.
l etiā q credebāt erāt pariter: & habebāt ōmnia r s
cōmunia: possessiōes & substātias vēdebāt: & t v
a¶non fm honorem sed fm indigentiam: vt manna. x
diuidebāt illa oīb9 pūt cuiq op9 erat. Quo- y
a¶vt apostoli. b¶deus facit inhabitare vnius moris in domo. c¶in oratione. Ecce contemplatio.
tidie quoq perdūrātes vnānimiter in tēplō
a¶Hic actiua vita signaē. b¶nō in tēplo: vt sctūs locus esset orōni, & cōis esset victui. c. ¶sanctū vel corporalē.
& frāngētes circa dōmos pānē, sumebāt cibū z a
a¶in honorem sui magistri. b¶nihil interrogantes. c¶vnanimitate charitatis. d¶cooperantes in laude.
cū exūltatione: ēt simplicitate cōrdis cōllau- b c
a¶de perceptis gratiā agētes: iuxta illud: Et hymno dicto exierūt in montē oliueti. b¶corā plæbe, siue ipsi plæbi gratias agētes: siue in cōspectu plæbis gratiā inueniētes.
dāntes deū: & habētes grātiā ad oēm plæbē. d
¶non solum priores perseuerabāt, sed dn̄s. a¶non solum in pentecosten.
m Dn̄s autē augebat qui salui fiebāt quōtidie e f
a¶vnionem apostolicæ regulæ. g
in idipsūm. Cap. III. h
a¶pręcipuis exhordiatur. ¶qui orat ascēdit.
Petrūs autem & iohannes ascēdebāt i
¶Sexta pars.

lio spūsctī: vt nomē xp̄i qd' erat apud iudæos ɔtēptū & odiosum amabile redderetur & venerandū quo facto redijt ecclīa ad formā a xp̄o institutā Mat. vl. d. Baptizātes eos ī noīe pr̄is et filij & spūsctī Verūtn̄ in noīe xp̄i intelligiē tota trinitas. xp̄s em̄ græce dr̄ vnctus latiē. & sic in noīe xp̄i ītelligiē pr̄ vngēs: & fili9 vnct9: et ī pā vnctio q̄ est spūsctūs. e ¶In re. pec. ve. qa baptism9 delet pctā q̄tū ad pœnā & culpā. f ¶Et ac. do. spī. qd' tūc dabaē baptizatis ī signo visibili p ipositionē manuū apl'orū: vt hr̄. j. x. ca. & xix. g ¶Vobis eī est re. p̄dicta facta p iohelē pphetā: vt dictū ē. s̄. Cętera patēt vsq ibi: h ¶Salua. a ge. ista pra. s. iudaica q̄ p maiori parte remāsit in infidelitare obstinata. i ¶Et appo. sunt. ad numerū fidelium. k ¶In die il. s. pentēcostes: vt patet ex p̄dictis. l ¶Circiter tria mi. In signū hui9 baptizatiōis fiebat ātiqt9 baptism9 gn̄alis in die pētecostes. m ¶Erant aūt per. Hic ɔn̄r poniē cōuersorū cōuersatio cū dr̄: Erāt aūt per. in do. apostolorum. q̄tum ad fidē et mores. n ¶Et cō. fra. pa. tū qa quotidie cōicabāt: tū qa oēs cibos sicut & cætera cōia habebāt. o ¶Fiebat aūt oī aīæ. i. oī hoī, denoīando totū a parte digniori. p ¶Timor. tum propter p̄dicationē petri: tū ppter miracula q̄ p apl'os fiebāt. iō subdiē: Multa q̄q pdigia &c. q ¶Oēs etiā qui cre. in christū. r ¶Erant pariter. in signū charitatis. s ¶Et ha. oīa cō. in signū fraternitatis. & ex hoc oīs religio habuit exordiū: ī q̄ nō licet hr̄e ppriū. t ¶Possessiones quoq. i. agros & vineas. v ¶Et substā. i. pecora: et ɔsilia. x ¶Vēdebāt. vt de p̄cio cōiter oibus puidereē: tm̄ fm idigētias eoꝝ. y ¶Quotidie quo. pdu. vna ī tē. vbi erat locus orōnis q̄ ad oēs: & p̄dicatiōis quo ad apl'os. z ¶Et fran. cir. do. pa. ī reditu suo de tēplo. a ¶Sumebāt ci. cū ex. mētis ī deū. b ¶Et sim. cor. i. sine plica dolositatis & simulatiōis. c ¶Collodātes deū de bn̄ficijs accæptis. d ¶Et ha. gra. ad oēm plæ. vt sic de q̄libet eoꝝ posset dici qd' de sctō sebastiano legiē: Necesse erat vt quē deus tāta pfuderat grā, ab oīb9 amareē e ¶Dn̄s autē au. supple numeꝝ eorū. f ¶Qui sal. fie. p receptionē fidei catholicę. g ¶Quotidie et nō solū ī die pētecostes: sed etiā in alijs dieb9 sequētib9. h ¶In idipsum. idest in vnctionē apl'icę doctrinæ. C D †j.4.g.

Moral'r. ✱ i ¶Et appositæ sūt ī die illa aīæ cir. tr. mi. Et p istū fructū ad p̄dicationē Petri tūc factum, significaē fruct9 multiplex q fit ī ecclesia p laborē p̄dicatoꝝ. C. III.

Diuisio. Petr9 aūt. Hic ɔn̄r describiē p̄dicatio petri adiuncto miraculo. & diuidiē ī tres ptes: qa prio pōiē opatio miraculi. scd'o p̄dicatio petri, ibi: Vi- ✱dens aūt

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Ad horã no. Beda. Apostoli hora nona templũ ingressuri: primo claudũ diu debilem sanãt: post vsq; ad vesperã laborãtes multa milia hoim verbo fidei imbuunt: quia doctores ecclesiæ pri⁹ iudæis, postea
mat.20.a gentibus prædicãt. Hi sunt operarij quos nona & vndecima hora in vineã paterfamilias inducit. b ¶Claudus ex vte. Beda. Populus israel nõ solũ ab incarnatione: sed etiã a tpe legis rebellis: quasi ex vtero
Gẽn.32.f ro matris claudus fuit. quod in iacob cũ angelo luctante & claudicante figurabat, quia ppl's ille christo in passiõe præualẽs in quibusdã per fidẽ benedict⁹: in alijs ex infidelitate est claud⁹. c ¶Portã tẽ. &c.
Allego. Beda. Allego. Porta tẽpli speciosa dñs est per quã qui intrat saluat. ad hanc portam israel debilis, nec ire valens: legis, pphetarumq; vocibus affert: vt ab ingrediẽtibus poscat auxiliũ fidei & sapiẽtiæ: qa vaticinia futurorũ quasi ad portã ponũt auditores. Sed petrus in tẽplũ perducit: cui per cõfessionẽ forte etiã cognomen petrę claues cœli sunt datæ. d ¶Argentum &c.
Mat.10.b Memor illius præcepti: Nolite possidere aurum & argentũ. pecuniã quæ ad pedes apl'orum ponebat: nõ sibi recõdebãt: sed ad vsus pauperũ qui sua patrimonia relique
Allego. rant seruabãt. ¶Bed. Alleg. Argentũ &c. Habuit quidẽ primũ tabernaculũ iustificationes culturæ sanctũ sctõrum auro & argento distinctũ: sed metallis legis sanguis euangelij preciosior emicat: quia apl's qui ante oratos postes debilis iacuerat: in noĩe iesu xpi crucifixi tẽplũ cœleste ingredit. e ¶Et apprehẽ. Beda. Quẽ verbo erigit: hunc & dextera confortat: quia sermo docentis minus valet in auditore: si nõ com
F mendat exẽplo ppriæ actionis. f ¶Et exi. ste. Beda. Ordo perfectionis: primo surgit qui iacuerat: deinde iter virtutum arripit: & sic regni ianuã cũ apl'is intrat. g ¶Stupore & extasi. Beda. Pauore &
Extasis. excessu mẽtis. Dicit etiã extasis: cũ mens a pauore nõ alienat: sed inspiratione reuelationis assumit. h ¶Cucurrit oĩs po.
Allego. Beda. Allego. Saluato israel per apl'os occurrit oĩs mundus ad limita veri pacifici:
Esa.9.b. de quo dicitur: Multiplicabitur eius im
Dañ.2.e. perium: & pacis nõ erit finis. Ipse est lapis de mõte abscisus: qui terreno regno ruẽte solus per orbem pacificũ tenet imperiũ.
☞Deus abraam

NICO. DE LYRA

✱ dens autem petrus. tertio excitatio cœli. seq. cap. Circa primũ notat hora, cũ dr: Petrus autẽ & iohan. ascen. in tem. i. in atriũ mundorum quod erat orationis locus. a ¶Ad ho. orationis no. tribus em horis in die orabant iudæi. vnde dicit Dañ. vi. c. q Daniel trib⁹ tẽporib⁹ in die orabat contra hierusalem. s. mane, hora nona, & vespere. b ¶Et qui. vir. qui c. clau. ex. v. ex quo miraculũ fuit euidẽtius q̃ si fuisset claudus ex aliquo accidẽtaliter. c ¶Baiulabatur. qa non solũ erat claudus: sed etiã sic cõtractus q non poterat incedere. d ¶Quem po. quo. ad por. Ista vt dicũt aliqui est illa porta quam ædificauit ioathan rex iuda sublimissima. ij. Paralipo. xxvij. Sed si intelligebant de porta eadem numero quam ædificauit ioathan: nõ est verũ. nam illa fuit cõbusta per chaldęos. iiij. Reg. vlti. potuit tamen alia in eodem loco reedificari ad similitudinẽ primæ & retinuit non. & antiquũ. e ¶Vt pe. clemo. sicut consuetũ est talibus qui nõ possunt lucrari victũ suũ. Cætera patent vsq; ibi: Respice

¶non orationis, sed diei.
a in templũ ad horã orõnis nonã. Et a b
a ¶cui⁹ difficilis est sanitas. b ¶in hoc diuturna & grauis ostenditur infirmitas.
b quidã vir q erat claudus ex vtero matris suæ baiulabat: quẽ ponebãt c
c quotidie ad portã tẽpli, quæ dicit d
a ¶qdam ornamento speciali. b ¶miam.
speciosa vt peteret elemosynã ab e
¶misericordes fore credidit eos qui tẽplũ frequentarent.
introeũtib⁹ in tẽplũ. Is cũ vidisset petrũ & iohãnẽ incipiẽtes introire in tẽplũ: rogabat vt elemosynã ac
¶ab eis.
ciperet. Intuẽs aũt eum petrus cũ
a ¶Q. pauptatẽ hitu demõstrãtes. b ¶quos
iohanne dixit: Respice in nos. At f g
nosti esse pauperes. a ¶intuebatur.
ille itẽdebat in eos sperãs se aliqd accepturũ ab eis. Petrus aũt dixit:
¶nõ habeo: vel nõ habeo modo: vel nõ est modo ad manũ. ¶alia ostendit se habere.
d Argẽtũ & aurũ nõ est mihi: qd aũt h i
¶gratus seruus non se: sed dominum glorificat vt credatur in eum cui resistebãt.
habeo, hoc tibi do. † In noĩe iesu k
a ¶scti. b ¶a loco alieno. c ¶plenã salutẽ in his duob⁹ dat: ãbulatio ei sanitatis ẽ pbatio.
e xpi nazareni surge & ambula. Et l
a ¶dextera est salutis prosperitas.
apprælẽsa manu eius dextera alle
a ¶nõ medicinali tarditate. ¶nulla itercedit cũctatiõe puteẽ aliũde sanatio. b ¶cõfirmati
uauit eũ: & ptinus cõsolidatæ sunt m
sunt gressus ei⁹. a ¶q enerues sunt i palitis. plãta a planicie dicta est. b ¶nõ exurgẽs
¶iuxta pphetã dicẽtẽ. Exiliet sicut ceru⁹ claudus.
f bases ei⁹ & plantæ. Et exiliẽs stetit n o
a ¶exẽplũ est grãs agẽdi dño. ¶cœlestis.
& ambulabat: & intrauit cũ illis in p
ste. ¶duo præcæpta implebat.
tẽplũ: ambulãs & exiliẽs & laudãs
¶sanitatẽ illius. ¶ecce plenitudo testium.
deũ. Et vidit oĩs ppl's eũ ambulãtẽ
¶non dubitabant de persona.
& laudantẽ deũ. Cognoscebãt aũt illũ: qm ipse erat q ad elemosynã sedebat ad speciosam portã tem
¶non fide.
g pli. Et impleti sũt stupore & extasi
¶bona contingunt.
in eo quod cõtigerat illi. Cũ vide
h rent aũt petrum & iohãnẽ: cucurrit
a ¶non sacerdotes. b ¶adorandos.
oĩs ppl's ad eõs ad porticũ q appel q
labat salomõis, stupẽtes. Vidẽs aũt r
¶cursui & stupori vel vrbi stupenti.
petrus rñdit ad pplm: Viri israeli s
tæ: quid miramini in hoc: aut nos
¶apparet quare currebat populus.
quid intuemini quasi nostra vir
a ¶hęc duo necessaria sũt saluti. b ¶nosipsi non deus.
tũte aut pietate fecerim⁹ hũc ambu

f ¶Respi. in nos. i. cõsidera nos pauperes nihil tibi dare valentes: vt dicunt aliq. & videt hoc glo. interlinearis dicere. Sed saluo meliori iudicio videtur aliter dicendum. Si enim petrus sic ei respondisset: spem recipiendi aliquid ab eis sibi non dedisset: sed magis contrarium: & tamen subdit: g ¶At il. in. in eos spe. &c. Ideo dicẽdũ q petrus & iohãnes q erãt valde misericordes respexerũt eum clemẽtib⁹ oculis cogitãtib⁹ sibi meli⁹ dare q̃ petebat. ideo dixit ei petrus: Respice in nos. non in nostra. propter quod subditur: h ¶Argentum & aurum non est mihi. memor illi⁹ pcepti: Nolite possidere aurum & ar. &c. (Mat.10.b) vt dicit glo. i ¶Qd aũt ha. hoc ti. do. Qd em p amicos possum⁹: quodãmõ p nosipsos possum⁹. ix. ethicorum. sanitatem aũt illam poterat petrus dare virtute dñi sui & amici iesu christi. ideo subditur k ¶In noĩe iesu christi. id est in virtute eius. l ¶Surge & am. neutrũ enim anteapoterat. m ¶Et ptinus conso. sunt ba. eius. i. crura & tibię quibus innititur corporis pondus. n ¶Et plantæ. id est pedes vsq; ad vltimam supficiẽ. o ¶Et exiliens ste. & am. In quo ostenditur curatio perfecta & in instanti: quam solus deus potest facere. p ¶Et intra. cũ illis in tem. vt redderet deo gratias de tanto beneficio. Cætera patẽt vsq; ibi: q ¶Ad por. quæ ap. salomonis. Porticus enim illa quam fecit salomon in templo fuit p chaldæos combusta: sed post reditum captiuitatis babylonicę in eodem loco fuit alia reædificata, retinens nomen antiquum. r ¶Videns autem. Hic consequenter ponitur exhortatio petri: in qua primo arguit iudæorum iniquitatem. Secundo eos inducit ad veritatem, ibi. Et nunc fratres. Circa primum dicit: s ¶Viri israelitæ quid miramini &c. quasi nostra virtute, aut pietate fecerimus sic habent libri correcti: Ad faciendum enim aliquod bonum requiruntur facultas, & bona volũtas: q̃ p virtutẽ & pietatẽ designantur. q. d. petrus: Si fecissem⁹ hæc nostra potestate & voluntate bene esset admirandũ: sed sic nõ est: ppter qd subdit: ✱Deus abraam

G H

Moraliter. b ¶Et quidã vir qui erat clau. ex vte. ma suæ &c. por. tem. Dei templum proprie dicitur loc⁹ beatorũ de quo dicit ps. xxviij. b. In tẽplo ei⁹ omnes dicent gloriam. Nam laus iugis est ibidẽ. Huius aũt templi porta speciosa est beata virgo maria: de qua cãtat ecclesia: Fœlix cœli porta. Per hanc enim portã dei filius venit ad nos redimendum: & per eam ducit nos ad glorificandum. Si quis aũt claudus est ambulare non potens in via morũ: ponatur per deuotionẽ ad ipsam: erigetur diuinitus & fortificabit ad velociter gradiendũ. Si vero fuerit paup et mẽdic⁹: ditabitur plenitudine spũaliũ bonorum: & hæc mutatio dexteræ excelsi, mirabilis est in cõspectu oĩm bonorum. r ¶Videns autem petrus respõdit ad po. &c. Per petrum & iohannẽ cõstãter pdicãtes virtutem christi: & nihil attribuẽtes proprie virtuti: significant pdicatores ecclesiæ: qui fidẽ & mores pdicãt cõstãter: & nihil appropriant sibi honoris vel quæstus tpalis: sed attribuũt deo totum quęrentes salutẽ aiarũ. Per quinq; vero milia p istã pdicationẽ petri ad fidem conuersa: vt dr ca. sequen. significatur multitudo pctõrum conuersorũ ad pœnitẽtiam per doctorum et prædicatorũ ecclesiæ sanam doctrinam. Moralit.
✱Deus abraam

A ☞ a ¶Deus abraã, & deus isaac, & deus ia. Rab. Tres memorant nullo impio intercedẽte: vel ppter principatũ iusticiæ, vel ppter cõtinuã iustorum seriẽ, vel ppter numerũ testiũ. ¶Deus abraã, & deus isaac, & de⁹ iacob. Trinitatẽ notat de⁹: patrũ hic vnitatẽ. Memorans patres fidẽ suadet ne quasi nouũ introducere videret. ¶Rab. In his tribus omne sacramentũ ecclesiæ completur. Aut enim ex bonis boni: vt isaac ex abraã. Aut ex malis mali: vt hismael ex ancilla agar: aut ex bonis mali: vt ex isaac & rebecca esau. Aut ex malis boni: vt filij iacob ex ancillis generati. quod etiã in spiritali generatione sirr obseruat. b ¶Tradidistis &c. Beda. Sapiens doctor loquẽs de dño illis qui eum occiderũt: primo humanitatis qua tradi & interfici potuit recordatur. deinde paulatim resurrectiõe patefacta deum & dei filiũ esse declarat: & auctorem etiam vitæ prædicat. c ¶Interfecistis &c. voluntate & verbo. & hoc contra legẽ quæ dicit: qui occiderit hoĩem volẽs: & ipse occidet. d ¶Integrã sa. In duobus quæ præcæpta sunt. e ¶Per ignorãtiã. Duo cooperata sunt: ignorãtia vestra: & prescientia dei. f ¶Per os omniũ. ideo necesse erat impleri: qa non vnus sed omnes prophetauerũt. g ¶Vt de ve. pe. Beda. Tũc plene delebuntur pctã, cum virtute resurrectionis mors destruet nouissima. h ¶Vt cum ve. Continuatiue ad præcedẽtia. s. vt cũ vene. tpa refri. a cõspectu dñi. tunc deleantur peccata vestra. i ¶Quẽ opor. quidẽ cœlũ &c. Ecclesiã per fidẽ: vel in cœlo ad dexterã pris sedere. k ¶Oportet qui &c. Bed. Hoc est qd eidẽ christo a patre dictũ ppheta testatur: Dixit dñs dño meo: sede a dextris meis: donec po. ini. tuos sca. pe. tuorum. Assumptus em in cœlum sedet a dextris dei in sede maiestatis: semp de⁹ manet: necq; vnq; inde abfuit: sed in humanitate vẽturus est de cœlo ad iudicandũ & restituẽdũ oĩa quę locutus est deus per oẽs prophetas ab initio sęculi: qa sanctis intrãtib⁹ cũ dño in gaudio reprobi subeunt pœnis cũ diabolo: quo cõpleto, nihil restabit de his q̃ promissa sunt a pphetis. l ¶Moyses quidẽ. Exẽpla ponit non de oĩbus qui locuti sunt, vel quæ. m ¶Qm prophetã. Bed. Filius dei de pplo israel carnẽ assũpsit, apparens in similitudinẽ moysi: vt sicut ille carnalem israel cerimonijs & sacris legalib⁹ instructũ & purificatũ in terrã pmissiõis introduxit: ita & iesus per gratiam euangelij spiritalẽ israel ad cœlũ dixit. Et sicut cõtemptores legis moysi de terra pmissiõis ab inimicis sunt eiecti: sic qui doctrinã euãgelij despiciunt, per vltores spũs de cœtu sctõrum pellentur: & hoc est qd seqt: Erit aũt oĩs aĩa. n ¶De fratribus vestris. Rab. Iosue de ephraim, iesum de iuda.
☞Erit autem

a ¶qa abraã ei crediderit etiam tpe præputij.
a lare: De⁹ abraã, & deus isaac, & de⁹ a
a ¶triũ, vel oĩm. ¶nõ est de⁹ mortuorũ, sed viuentiũ.
iacob: deus patrũ nostrorũ glorifica b c
a ¶i sanitate palytici. b ¶nõ nosq̃s imitemini. ¶cõsubstãtialẽ. c ¶saluatorẽ mũdi,
b uit filiũ suũ iesũ: quẽ vos qdẽ tra d
Ad saluãdũ venerat: & vos tradidistis ad mortẽ. a ¶nõ hũc, sed barrabã postulãtes dimitti.
didistis & negastis ante faciẽ pilati: e
a ¶cuius gẽtilis. in quo dãnant iudęi. b ¶i se.
iudicãte illo dimitti: † Vos aũt san f g
¶sine peccato. a ¶ad pximũ. ¶sine iniqtate. h
ctum & iustũ negastis: & petistis vi i
a ¶barrabã auctorem seditionis et homicidij.
rũm hoĩcidã donari vobis: auctorẽ k
a ¶lazari & cæterorũ. ¶præsentis & futuræ. b ¶qui tradit interficit. c ¶pater.
c vero vitẽ interfecistis: quẽ de⁹ susci l m
a ¶lõge: ne iterũ moriat. b ¶xpi. c ¶vel facti.
tauit a mortuis: cuius nos testes su n
mus: & in fide nominis eius hunc o
a ¶sanũ. b ¶paralyticũ. c ¶in sanitate.
quẽ vos uidistis & nostis cõfirma p q
¶cognitio. a ¶inuocatio nois ei⁹. b ¶xpm
uit nomẽ eius & fides quæ p eũm est r s
hoĩem & deũ. a ¶i corpe & aĩa. b ¶corpalẽ.
d dedit integrã sanitatẽ istam, in con
a ¶suauiter scelus eorum arguit.
spectu omniũ vestrũ. Et nũnc fratres t
e scio, qa per ignorantiã fecistis: sicut v
& principes vestri. Deus autem qui x
a ¶vno ore locuti sũt oẽs. b ¶ad differẽtiam pseudo.
f prænũciauit per os omniũ suorum
a ¶vnde & supra xpm fecit deus.
prophetarum pati christum suũ: sic
a ¶qa fecistis sic: ergo poe. ¶de malis. b ¶ad bona. vñ: Declina a malo & fac bonum.
impleuit. † Pœnitemini igit & cõn y z
a ¶licet per ignorantiam facta.
g uertimini: vt deleantur pctã vestra: a
a ¶qa pteritũ ẽ icarnatiõe, vl futurũ i iudicio.
b ¶discretio vniuersalis iudicij & redẽptio iustorũ. a ¶a facie. ¶christi in carne.
h vt cum venerint tempora refrigerij b
a cõspectu dñi: & miserit eum qui c d
i prædicat⁹ est vobis iesum xpm quẽ e
a ¶ambiguitas dictiõis. b ¶ecctiã. c ¶in iudicio. a ¶repletionis vel renouationis.
k oportet quidẽ cœlũm suscipere vsq; f
in tẽpora restitutionis oĩm quæ lo g
¶non ab hoĩbus, sed per hoĩes dicta.
cutus est dñs per os sctõrum suorũ a
a ¶nõ nuper inuẽtũ, sed olim scriptũ. b ¶sensum moysi: nõ verba posuit petr⁹. ¶primũ diuinę legis scriptorem anteponit ceteris.
l sæculo prophetarũ. Moyses quidẽ h
a ¶nõ iesum filium naue: sed dñm iesum.
b ¶nascendo, vel resurgendo.
m dixit: † Quoniã propheta suscita i
a ¶ad pfectũ vrm. b ¶ad distĩctionẽ falsorũ deorum. a ¶obediendo sicut mihi. b ¶verũ hominem vel a me figuratum.
n bit vobis dominus deus vester de
fratribus vestris, tanq̃ meipsum au k

✱ a ¶Deus abraã, & de⁹ isaac, & deus iacob. Vtit hoc modo loquẽdi quia cõmunis erat apud iudæos in assertiõib⁹ veritatis vt patet ex decursu veteris testamẽti. b ¶Deus patrũ nro. q est oĩpotẽs. c ¶Glorificauit filiũ suum iesum. eũ resuscitando et collocando ad dexteram suam. d ¶Quẽ vos quidam tra. pylato ad interficiẽdũ: hoc em fecerant principes: in qb⁹ erat tot⁹ ppl's virtualiter. e ¶Et negastis ante fa. pi. dicendo nõ habemus regem nisi cæsarẽ: Ioh. xix. f ¶Iudicante illo. s. pylato. g ¶Dimitti. supple debere iesum, scilicet innocentẽ: vt hr ibidẽ. h ¶Vos aũt sanctũ & iu. ne. & dicit sãctũ & iustũ absolute: quia sanctus & iustus est. antonomasice: vñ dr: Sanctus sanctorũ: Dañ. ix. i ¶Et petistis vi. ho. s. barrabam: q propter seditionẽ quandã in ciuitate & homicidiũ missus erat in carcerẽ: Lu. xxiij. k ¶Auctorẽ vero vi. corporalis & spiritualis: quod christo competit sm ei⁹ diuinitatẽ. l ¶Interfecistis. in humanitate assumpta. m ¶Quem deus suscitauit. p suam omnipotentiam. n ¶Cui⁹ nos testes sum⁹. nõ tm duo vel tres ad sufficientiã: sed multo plures ad superabũdantiam. o ¶Et in fide nois ei⁹ hũc quem vos vi. nũc sanũ & incolumẽ. p ¶Et nostis. añ fuisse claudum & impotentẽ. q ¶Cõfirmauit. in sanitate. r ¶Nomẽ c. inuocatio nois xpi. s ¶Et fides &c. Nã inuocatio sine fide efficax nõ esset. t ¶Et nũc frẽs. Hic cõnr inducit eos petrus ad veritatem & primo ratione. scd'o scripturæ allegatione, ibi, Moyses. Circa primũ dicit: Et nunc fratres. dulciter eos alloqtur: vt verbũ ei⁹ magis recipiatur v ¶Scio, qa p ignorãtiã fecistis, sicut & principes. ve. Alia tn fuit ignorãtia hic: & ibi. Nã principes qui erant lrati: p scripturas q̃ pdictæ erãt de xpo & p ei⁹ opa, cognouerũt primo de iesu nazareno q ipe eẽt xps in lege & in pphetis pmissus: sicut dictũ fuit pleni⁹ sup illud Matt. xxi. d. Primo aũt agricolę dixerũt: hic est hæres. Sed qa incæpit pdicare cõtra eorũ vitia publice: cõcępe runt cõ eũ inuidiã & odiũ: & sic in eis fuit subuersa dicta noticia: qa corruptio affectionis corrũpit iudiciũ rõnis: & in augmẽtũ maliciæ decęperũt pplm simplicẽ: inducẽtes eũ ad petẽdũ mortem xpi. Mat. xxvij. b. Principes aũt sacerdotum & seniores psuaserunt populo vt peterẽt barrabam: iesum vo perderent. & sic patet q ignorantia principũ fuit multo grauior q̃ popularium. x ¶De⁹ aũt qui pnũciauit p os oĩm suorum pphe. &c. Dicit aũt os in singulari: ad designandũ q oẽs pphetæ vno spũ sunt locuti: et passionẽ xpi oẽs lraliter vel mystice pdixerũt. Sic impleuit: nã malis actib⁹ hoĩm vtit ad bonũ. sunt enim ab eo inceptum actus. y ¶Pœnitemini igit. a pctis vris. z ¶Et cõuertimini. ad xpm a ¶Vt dele. pe. ve. p baptismũ. b ¶Vt cum ve. tẽpora re. i. vltimi iudicij. tũc em ad refrigeriũ beatitudinis transferent electi. c ¶A conspectu domini. sm ordinationem eius. d ¶Et miserit eũ qui pdi. est vo. ie. christum. ad iudicandum sæculum per ignem in forma humanitatis gloriosa. e ¶Quem oportet quidem cœlũ suscipere. i. interim in cœlis ad dexterã patris sedere: vt dictum est. s. ca. i. f ¶Vsq; in tempora resti. oĩm. i. extremi iudicij in quo oĩa reducẽtur ad statum ordinatissimũ sm lineã diuinæ iusticiæ. g ¶Quæ locutus est dominus per os sanctorũ suorũ a sæculo. i. ab antiquo, & nõ solũ de nouo. h ¶Moyses quidẽ dixit. Hic consequenter ad propositum inducit scripturas prophetarum: & primo in speciali dicens: Moyses quidem dixit: Deutero. xviij. i ¶Quoniam prophetam suscitabit vobis dominus de⁹ vester. quod sicut ibidem dictum fuit, intelligitur principaliter de christo: qui dicitur ppheta magnus: Lu. vij. c. Et descẽdit de iudæis sm carnem Matthæi. i. k ¶Tanquam meipsum audie. Id est latorem noui testamenti, sicut me veteris.

C † Matth. 27.b. Mar.15.b Luc.23.c. Ioh.18.g. Diuisio. D † eccl.17.e. Eze.18.g Mat.4.c Mar.1.b. † Deute. 18.d.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Erit autem &c. Beda. Breuiter & lu-
cide prophetarū & legis testimonio docet
christū a cunctis gentibus audiendū: qui
incredulos dānabit: æterna benedictione
fideles donabit. b ¶ Exterminabiť de
ple. A sorte sanctorum: & extorris reddeť:
vel extra terminos beatitudinis eijcietur.
¶ Rab. Resistentes iosue de carnali plæbe
resistētes christo de spirituali exterminā-
tur: vtrāq; inobedientiam mors sequitur
carnalis siue spūalis. c ¶ Et omnes pro.
Beda. Q; uis patriarchæ & sancti prioris
temporis multa de christo verbis & factis
pphetauerūt: pprie tñ tempus pphetarū
eorū. i. qui de xpi & ecclesiæ mysterio ma
nifeste scripserūt, sumpsit exordium a sa-
muele & vsq; ad captiuitatem babylonis
permāsit. d ¶ A samuele. Sub samuele
regū tpa cœperunt in iudæa. e ¶ Testa-
menti. Beda. Ex illo testamento quod ad
moysen, & ex hoc quod ad abraā dictum
est seueritas dei & bonitas patet. Bonitas
in his qui in christi fide meruerunt bene-
dici. Seueritas in his qui pro contemptu
& inobedientia sunt exterminati. Testa-
mēti &c. Qd'. ī. sequitur dicens: In semi-
ne tuo benedi. omnes gētes. f ¶ Patres
vestros. Quia non solū abraā, sed isaac &
iacob pmissum est. g ¶ In semine tuo
benedi. Beda. Semen abraæ christus est:
in fide cui9 omnib9 familijs, iudęis scilicet
& gētib9 benedictio pmissa est. h ¶ Oēs
familiæ. Beda. Non q' oēs: sed quia nulla
Iohā. 1. a. benedicit nisi in eo: sicut & illud. Illumi-
nat oēm hoīem venientē in hunc mūdū.
i ¶ Benedicenť. Beda. In adæ maledictæ
peccato, in xpo benedictæ sunt: in quo &
illi benedicunť q incarnatiōe pręcesserūt:
qa idē hō de9 ianuā cœli aperuit: & in fine
Mat. 25. e dicet oibus electis: Venite benedicti pris
F mei &c. k ¶ Filiū suū. Bed. Intuēdū est,
q' eundē filiū dei quē semen abraæ nuncu
pauit: propter duas eiusdē naturas: ne vel
hoīem tm̄ xpm, vel alterū hois, alterū dei
crederent filium. quo laqueo nestorius &
alij plures decæpti sunt. Cap. IIII.
L Oquētibus autem. l ¶ Sa-
cerdotes & magi. &c. Qui do
ctores & iudices videbanť po
puli. m ¶ Dolētes. q' ad au-
diendos apostolos conflueret
multitudo. n ¶ Saducei. qui negabant
resurrectionē: & ideo in doctrina eorū do-
lebant. o ¶ Resurrectionē ex mor. Hoc
maxime ɔtra saduceos: vtriq; ꝟo dolebāt
q' iesum quē vt hoīem occiderāt, apostoli
adeo patre glorificatū affirmant. p ¶ Et
factus est nu. Si in quinq; milibus hoīm
quos in eremo dñs pauit: ppls legis a xpo
liberat9 accipiť: possunt & hic qnq; milia
ab aplis instructa pplm gentiū designare:
eiusdem legis spiritaliter mysteria secu-
turum. Et bene vtriq; vesperi cœlesti mu
nere donātur: qa cum venerit plenitudo
Gal. 4. a. temporis; misit deus filiū suū in terris &c.
☞ Hic est

NICO. DE LYRA

* a ¶ Oīs aīa. i. oīs homo. Poniť hic
pars principalis pro toto. b ¶ Quæ nō
audit. pro il. legē euangelicā renuendo.
c ¶ Exterminabitur de plæbe. id est de
sanctorum societate. Consequēter indu-
cit scripturas prophetarū in quodā gene-
rali, dicēs: d ¶ Et oēs pphetæ a sa. &c.
Sub illo enim incepit regnum israel & iu
da: vt patet. ī. Regū. x. Temporibus vero
regum & deinceps fuerunt prophetæ qui
clarius

a ¶ p imperatiuo positū. b ¶ nihil diminuē
dictis iuxta omnia quæcūq; locu-
tes, nihil adddentes. ¶ hoc, q' ois aīa &c.
a tus fuerit vobis. Erit autē: omnis a
¶ ps principalis p toto hoīe. a ¶ obedierit.
anima quæ nō audierit prophetā b
a ¶ ab hoīb9. ¶ vel a deo. ¶ ꝭm legē. ¶ vel a
sorte sctōrum. ¶ occidetur. b ¶ spūali.
b illum, exterminabitur de plæbe. c
a ¶ post moysen. b ¶ quasi a principe pro-
phetarum.
c d Et omnes prophetæ a samuele & d
a ¶ vsq; ad iohānē bap. b ¶ pphetice. c ¶ tē
deinceps qui locuti sunt, annun-
pora refrigerij. i. vtriusq; aduentus domini.
¶ per hoc inexcusabiles estis.
ciauerunt dies istos: Vos autem e
¶ vel antiqua consuetudine vel natura.
a ¶ vt sequitur. s. in semine tuo &c.
e estis filii prophetarū & testamenti f
f qd' disposuit deus ad patres † ve- g
a ¶ cui primum facta est pmissio. b ¶ nō in
g stros dicens ad abraam. † Et in se- h i
seminibus sed in vno semine qui est xps.
a ¶ non vna gens.
h i mine tuo benedicentur omnes fa-
¶ vero. ¶ ante gentes.
miliæ terræ: Vobis primum deus k
a ¶ ꝭm carnem. b ¶ incarnari fecit.
k suscitans filium suum misit eum, l m
a ¶ prædicātem, vel benedictos facientem.
b ¶ libertatē arbitrij ostēdat.
benedicentē vobis: vt cōuertat se n
¶ qua impugnatur.
vnusquisq; a neqtia sua. Ca. IIII.
L ¶ petrus precise & iohāne locu-
tus est. vel multitudini duo lo-
quuntur.
Oquētib9 aūt illis ad po- o
l pulū, superuenerunt sacerdotes & p
a ¶ iusti siue iustificati interpretantur.
m n magistratus tēpli & saducei: dolen q
¶ hoc commune oim.
tes q' docerēt pplm: & annūciarēt
o in † iesu resurrectionē ex mortuis:
† & iniecerunt in eos manus: & po r
¶ carceris.
suerunt eos in custodiam vsq; in s
a ¶ hæc est causa custodiendi.
crastinum. Erāt autem iam vespe-
¶ non omnes.
ra. Multi autem eorum qui audie- t
p rant verbum: crediderūt. Et factus v x
a ¶ ouiū q vocē pastoris audiūt v'l agnoscūt.
est numerus virorum quinq; mi-
lia. Factum est autem in crastinum y
¶ tria plæbis consilia erant.
vt congregarentur principes eorū
& seniores & scribæ in hierusalem
¶ seorsum ponitur.
& annas princeps sacerdotum: &
¶ sacerdos q de gñe aarō pricipatū gerebāt.
caiphas & iohānes, & alexāder: &
a ¶ Descriptis principibus sacerdotum, alij
sine numero memorantur.
quotquot erant de genere sacerdo
¶ concilij.
tali. Et statuētes eos ī medio inter- z

clarius locuti sunt de mysterio christi: vt G
est superius ostensum in expositione p-
phetarū. Vñ de Esaia dicit Hiero. q' vide
tur magis euangeliū q' prophetiam texe-
re. e ¶ Vos autem estis filij prophe. id
est in eorum scripturis nutriti. f ¶ Et te
stamenti. id est promissionis. g ¶ Qd'
disposuit deus ad pa. vestros. de futuro.
h ¶ Dicens ad abraā. Gene. xxij. i ¶ In
semine tuo benedicentur omnes fami-
liæ terræ. Quod impletum est in christo
ab abraam descendente. vt patet per oēs
partes orbis, in quibus sunt aliqui xpia-
ni: & adhuc magis implebitur circa finē
mundi: quando omnes conuertentur ad
fidem christi. k ¶ Vobis primum deus
susci. id est manifestans. l ¶ Filiū suū.
quia inter iudæos fuit natus & conuersa
tus. m ¶ Misit eum benedicentem vo
bis. In persona enim propria prædicauit
iudæis: & multa beneficia contulit mor-
tuos suscitando, leprosos sanando, cæcos
illuminando, & huiusmodi. n ¶ Vt cō
uertat se vnusquisq; a ne. sua. Ad hoc Al's tuos.
enim requiritur act9 liberi arbitrij. Vnde † Gētes
Aug. dicit Qui creauit te sine te non iusti
ficabit te sine te. Ca. IIII.
L Oquentibus autē illis &c.
Posita pdicatione petri. conse
quenter poniť excitatio zeli.
Circa qd' primo ponitur du-
plex zelus scd'o vtriusq; pro- Zelus duplex.
cessus, ibi: Factum est aūt. Circa primum
sciendum est: q' zelus aliqn̄ accipiť p in-
uidia: aliquando vero pro singulari ami
citia. Prim9 aūt zelus ponitur, cū dicitur:
o ¶ Loquentib9 autē illis. s. ad populū:
p ¶ Superuenerunt sacerdotes &c. moti H
inuidia contra christum. q ¶ Et saducei
dolentes &c. Isti specialiter exprimun-
tur dolere: quia negabant resurrectionem
mortuorū: vt habetur infra. xxiij. r ¶ Et
posuerūt eos in custodiam: id est in car
cerem: s ¶ Vsq; in crastinum. eo q' iā
transierat hora ducendi eos ad iudicium.
Secūdo ponitur excitatio boni zeli cum
dicit. t ¶ Multi autem eorum qui au-
dierāt verbum. scilicet petri prędictum.
v ¶ Crediderunt. in christum. x ¶ Et
factus est numerus virorum quinq; mi
lia. cum præcedentibus conuersis prius al's tres.
per prædicationem petri: & ꝭm hoc fue- † ij. 5. c.
runt octo milia. quod videtur verius. ꝭm
alios vero tria milia prædicto capitu. ij.
in hoc numero includuntur. y ¶ Factū
est autem. Hic consequenter ponitur
vtriusq; zeli prosecutio. & primo mali,
secundo boni, ibi: Dimissi sunt: Circa Diuisio.
primum primo ponitur apostolorum
interrogatio. secundo petri responsio, ibi
Tunc petrus. Tertio super prædicta col-
latio, ibi: videntes autem. Circa primum
dicitur: Factum est autem in crastinum
vt congregarentur &c. Multi enim &
magni fuerunt conuocati: vt ex hoc apo-
stoli magis terrerentur: & in verbis suis
caperentur. ideo subditur: z ¶ Et sta-
tuentes eos in medio interrogabāt. ex
diuersis partibus ad eos stupefaciendum
* in qua virtu-
Moraliter. o ¶ Loquentibus autem Moralit.
illis ad populum, superuenerunt sacer-
dotes &c. Per istos qui petrum & iohan-
nem conati sunt a prædicatione nomi-
nis christi simpliciter impedire: significā
tur infideles & mali christiani: qui nitun
tur prædicatores ecclesiæ a prædicatione
veritatis suis persecutionibus pturbare.
* Tunc

A ☞ a ¶ Hic est la. Raba. Hic respōdens ad
interrogata de xpo prędicat: & maxime
de dauid cui patriarchæ suo præ cęteris
crediderāt. b ¶ Reprobatus est. Au.
De lapide reprobato historia nō habeť.
c ¶ Edificantibus. Beda. Erant iudæi
qui soli legem & prophetas ad ædifica
tionē legebāt. hi dum ædificabant per-
uenerunt ad lapidē angularē: qui duos
parietes complecteretur. i. inuenerūt in
scripturis christū in carne venturū, qui
duos pplos in seipsum cōderet. Et quia
iudæi in vno pariete stare. i. soli male-
bant saluari reprobauerūt lapidē q nō
erat aptus ad vnū, licet ad duos: sed illis
nolētib9, hūc de9 posuit in caput angu-
li: vt ex duob9 pplis & duob9 testamē-
tis ædificatio surgeret vni9 eiusdēq; fi-
dei. d ¶ Et non est in aliquo alio sa.
Beda. Si in xpo tm̄ salus mūdi est: ergo
& pres nostri eiusdē incarnatiōe & pas-
sione sunt saluati: qua & nos credimus
saluari. Etem sacramēta p tēporū rōne
discrepāt: fides tñ vna eadēq; cōcordat:
qa dispēsationē quā nos p aplos factā,
ipsi per pphetas didicerūt vēturā. Non
em est redēptio nisi in sanguine illi9: q
seipm dedit redēptionē oib9. e ¶ Sine
literis &c. Nō qa literas oino nescirēt:
sed qa grāmaticæ artis peritiā nō habe-
rent. f ¶ Idiotæ. Beda. Idiotæ, q pro-
priū ingeniū nō exercuerāt p doctrinā
ἰδίωμα græce, latine pprietas. ¶ Beda.
Idiotæ dicebanť, q propria tm̄ lingua
naturaliq; sciētia cōtenti literarū studia
nesciebāt. ¶ Beda. Illiterati mittūtur ad
prædicandū: ne fides credentiū, non dei
1. Cor. 1. virtute, sed eloquentia fieri putaretur
ꝭm illud: Non in sapientia verbi: vt nō
B euacueť crux xpi. g ¶ Et vocan. &c.
Math. 10. c. Ne omnino &c. Tunc impletum est.
Odio eritis omnibus hominibus pro-
pter nomen meum. h ¶ Petrus ve-
ro &c. iudicate. Rab. Qui estis iudices
vestrum facite officium: non sermonē
prauum proferēdo, sed iuste iudicādo.
Ecce plenū frumētū in spica inuenitur
quod ante quasi in herba flectebatur.
☞ Non enim pos.

NICO. DE LYRA

* a ¶ In qua vir. aut in quo no. fe.
hoc vos. q. d. patet manifeste q' hæc fe-
cistis artibus magicis. vnde & iste cura-
tus fuerat cū eis detētus vt maleficij par
ticeps. b ¶ Tūc replet9. Hic ɔñr poni
tur respōsio petri dicētis. c ¶ Princi-
pes populi & se. au. i. diligēter veritatē
attēdite. d ¶ Si nos hodie di. i. ad iu-
diciū trahimur vt malefactores. Et acci
piať hic si, pro quia: quia sic trahebātur.
e ¶ In be. hois infir. i. pro beneficio
curationis eius. f ¶ Notū sit omni-
bus &c. quia in no. ie. christi nazareni
quem vos cruci. per milites præsidis.
& hoc ex inuidia & nequitia vestra.
g ¶ Quē de9 su. a mor. ex sua omnipo
tentia. h ¶ In hoc. id est in fide ipsius.
i ¶ Iste astat corā vobis sanus. vere
& nō ficte. cōsequēter inducit scripturā
ad ppositū quæ hř ps. cxvij. k ¶ Hic
est lapis &c. qui de xpo intelligiť ad li
terā: sicut ibidē declaraui per doctores
hebraicos & latinos. Qꝛ em lapis xps
dicit in scriptura veteris testamēti: patet
Dañ. ij. e. Lapis aūt q percusserat statuā,
fact9 est magn9: & impleuit vniuersam
terram. quod ad literā exponiť de xpo
a doctoribus

a ¶ vtrū diuina propter claritatē facti: nō alia
virtute factum dicunt.
rogabāt. In qua virtute, aut in quo a
a ¶ in medio cōcilio vel cōcilij. ¶ in petecoste.
noie fecistis hoc vos? Tunc repletus b
¶ quasi princeps apostolorum.
spūsctō petr9 dixit ad eos. Pricipes c
a ¶ pro an. ¶ interrogatio potest esse.
populi & seniores † audite: Si nos d
a ¶ ad iudices adducimur. b ¶ in sanitate para
lytici.
hodie diiudicamur in bñfactō hoīs e
infirmi in quo iste saluus factus est:
¶ principibus & senioribus.
notū sit oibus vobis & omni plæbi f
¶ a saluatore saluatus est.
israel: qa in noie dñi nostri iesu xpi
nazareni quē vos crucifixistis: quē g
de9 suscitauit a mortuis: in hoc iste h i
a ¶ præsens stat qui ante stare non poterat.
b ¶ quem vos crucifixistis.
a astat corā vobis san9. † Hic est lapis k
¶ ꝭm legem.
b q reprobat9 est a vobis ædificātib9: l
a ¶ quē de9 suscitauit a mortuis. b ¶ vt si prin-
ceps duorum testamentorum & populorum.
d qui factus est in caput anguli: & nō m n
a ¶ nisi in saluatore. b ¶ mundi. c ¶ hominis
huius.
est in alio aliquo salus. Nec em no- o p
men aliud est sub cœlo datū hoibus
in quo oporteat nos saluos fieri.
¶ audaciam.
Vidētes aūt petri cōstātiā & iohānis: q
e comperto q' hoies essent sine literis r
¶ imperiti. a ¶ nesciētes causam constantiæ
f & idiotæ, admirābātur: & cognosce- s t
& virtutis. ¶ illiterato. v
bant eos qm̄ cum iesu fuerāt: hoiem x
¶ apostolis.
quoq; vidētes stātē cū eis q curatus
a ¶ q ipse non esset, vel non sanatus fuisset.
fuerat, nihil pōterant contradicere. y
¶ Extra synagogam facient vos.
† Iusserūt aūt eos foras extra cōciliū z
secedere: & cōferebāt ad inuicē dicē-
a ¶ Ne factum eorū amplius diuulgeť.
¶ idiotis.
tes. Quid faciem9 hominibus istis? a
Quoniā quidē notū signū factū est b c
per eos oibus habitātib9 hierusalē.
Manifestū est: & nō possumus nega-
re. Sed ne amplius diuulgeť in po- d
¶ hoc tm̄ consilium restat.
pulū: cōminemur eis ne vltra loquā e
¶ iudæo vel gentili.
g tur in noie hoc vlli hoim: Et vocan- f g
a ¶ aliqua occasione, vel in aliquo loco.
tes eos denūciauerūt ne oino loque h
¶ prædicarent.
rentur: nec docerēt in nomine iesu.
h † Petrus vero & iohānes respōdētes
a ¶ dum nos aspicit.
¶ apud deū cui veritas placet.
dixerūt ad eos. Si iustū est in cōspe i
a ¶ prohibentes. b ¶ imperantem prædicare.
ctu dei vos poti9 audire quā deum,
¶ Sexta pars.

a doctoribus hebræis & latinis. l ¶ Re- C
probatus est a vo. ædi. i. a vobis sacerdo
tibus & legisdoctoribus: ad quorū offi-
cium spectat ędificare pplm in fide & mo
ribus. m ¶ Qui fa. est in ca. an. cōiun-
gens iudæos & gētiles tanq; duos parie-
tes in vnā ecclesiam. propter quod dicit
Io. x. c. Alias oues habeo quæ non sunt ex
hoc ouili: & illas oportet me adducere: &
fiet vnum ouile & vnus pastor. n ¶ Et al's habet
non est in alio aliquo. id est per aliquem † israel.
alium. o ¶ Salus. quia ipse est media-
tor dei & hominum. p ¶ Nec enim no
men aliud est sub cœ. id est res signata p
nomen saluatoris non est data alteri hoi:
soli enim christo datum est q' sit deus &
homo. q ¶ Videntes aūt. Hic ɔñr poni
tur sup petri respōsionē sacerdotū colla-
tio. & primo ponitur collationis actus. se
cūdo effectus, ibi: Et vocantes &c. Circa
primum dř: Videntes aūt petri con. &
iohan. qa in illo stupebāt nec terrebātur.
r ¶ Comperto q' ho. essent sine lit. id est
carentes scientia acquisita: & tamen alle-
gabāt scripturā, vt visum est. s ¶ Idio. † Ps. 117. b.
id est simplices paruæ industriæ. t ¶ Ad
mirabantur. eo q' ignorabant causam. s. Mat. 21. d
spūscti vnctionē: q docet de omnibus. ī. Mar. 12. a
Ioh. ij. v ¶ Et cognoscebant eos quo- Luc. 20. c
niā cū ie. fu. qui frequēter pdicauerat ī tē 1. Pe. 2. b.
plo: & apli erant cū eo. x ¶ Hominem
quoq; vi. stan. cum eis. perfecte curatum
ab eis. y ¶ Nihil po. contradi. quia di
cere non poterant q' alius esset homo ab
illo claudo prædicto. nec q' non esset cu-
ratus vere & perfecte: quia vtrūq; falsum
apparebat manifeste. z ¶ Iusserunt au-
tem eos fo. extra cōciliū secedere: vt in
eorum absentia possent melius conferre.
a ¶ Quid fa. homini. istis? quasi dicant
Non possumus eos ad mortem vel ad car
cerem condemnare. & causa subditur:
b ¶ Qm̄ quidem no. si. id est miraculū. D
c ¶ Factū est per. & sic interficiendo vel
detinendo eos, cōcitabimus totū populū
contra nos. Si quærať: cur non crediderūt
ex quo signum tam manifeste viderunt.
Dicendū, q' malicia eorū excæcauit eos
ppter quod factū illud attribuebant vir-
tuti dæmonū. sicut & facta christi matth.
xij. b. In beelzebub principe dæmoniorū
eijcit dæmonia. d ¶ Sed ne amplius † ī. 5. f.
diuulgeť in po. com. eis. pręcipiēdo sub
pœna mortis. e ¶ Ne vltra lo. in no-
mine hoc. scilicet nazareno. f ¶ Vlli ho
minum. iudæo, vel gentili. g ¶ Et vo-
cantes. Hic ɔñr ponitur collationis effe-
ctus: quæ est phibitio ex parte sacerdotū
cum diciť: h ¶ Denunciauerunt &c.
Et patet rōnis responsio apostolorū, cum
subditur: i ¶ Si iustū est in conspe. dei
vos poti9 audire quam deū, iudicate.
quasi dicant: Non potestis hoc dicere: cū
nullam auctoritatem habeatis præci-
piendi nisi ab eo. ideo concludunt:
* Non em pos.
* b ¶ Tunc repletus &c. Per hoc au- Moralit.
tem q' ipse malignantes cōfudit. primo p
opus diuinæ virtutis, cui nullatenus est
resistendum, dicens. d ¶ Si nos hodie
&c. scd'o p sacræ scripturæ testimonium
dicit de xpo. k ¶ Hic est lapis qui &c.
cui scripturæ contradicere non poterant
cum apud eos esset autentica: significatur
q' impugnatores veritatis catholicæ con
futandi sunt a prædicatoribus & doctori
bus ecclesiæ. primo per opera virtuosa q
sunt ex dei gratia. secundo per sacram scri

E ☞ a ¶Non enim possumus.Id est nolum⁹: vel in naturā versum est vt angelis cōfirmatis non peccare. b ¶Clarificabant. in græco:Omnes clarificabāt in eo quod factum est:& non habetur,in eo quod acciderat.¶Beda.Clarificantur facta vel dicta:quod fama vulgante in noticiā plurimorū deferunt. Deus aūt glorificat in factis hoīm:quod est propriū christianę pietatis & humilitatis,ipso dicente:Videant opa vestra bona:& glorificēt patrē vestrū qui in cœlis est. c ¶Annorū em̄ &c.Vñ amplior gloria vel gratia virtutis.& ideo nō ætatem hoīs,sed tp̄s infirmitatis dicit. ¶Bed'.Annoꝝ.xl. Iuxta historiā perfecta ætas hoīs calūniātibus ostendit.¶Alleg. Populus israel nō.xl.tm̄ annis in eremo sordes ægypti māna cōtempto reqsiuit: sed etiam in terra ꝓmissionis inter dei & idolorū ritus claudicauit. Vel numerus iste geminæ legis plenitudinē significat. Quater enim deni.xl.faciūt.vtriusq; trāsgressor velut quadragenariā perfectionē iacendo debilis transcēdit. d ¶Qui'cū audissent.Beda. Auditis persecutoꝝ minis:fiduciā resistendi per signa virtutum sibi deposcunt. e ¶Vnanimiter leua. Sine sono.Vel perfectione vnanimitatis: ſm illud. Si duo vel tres conuenerint in vnū in noīe meo:de omni re quā peterint fiet illis. f ¶Patris no. Noster fuit pater,sed tu⁹ puer. g ¶Quare fremuerūt. Beda.Nō quasi nesci⁹ interrogat ꝓpheta sed mirādo insaniā impiorū corripit eos qui in saluatorē cōsurrexerūt:non ab eo læsi,sed in multis adiuti.¶Fremue.Fremitus est vox leonis.Vnde hieremias:Facta est mihi hæreditas mea : quasi leo in silua:dedit super me vocē. h ¶Inania. de christo venturo:vel vt in morte detineretur. i ¶Cōuenerunt. Herodes & pylatus cōuenerūt in amicitiā. k ¶Vnxisti.Nomē christi exponūt.Christi a chrismate:id est vnctione: ſm illud: Vnxit te deus deus tuus oleo læticiæ præ consortibus tuis. l ¶Cum omni fidu.loqui. Hoc deum postulāt:vt cum omni fiducia possint loqui verbum dei. m ¶Per no. Beda.In græco:Per nomen pueri tui iesu: quod magis apl'orum votis cōgruit:qui satagebant:vt hō crucifixus a iudæis,clarescētib⁹ miraculis per nomen ei⁹ in cœlū assumpt⁹ & dei fili⁹ īnotesceret. n ¶Motus est lo. Magna virtus orationis fidelium.hoc aūt ad suscitādas mētes factum est.¶Potest in hoc loco moto intelligi timor eorum,qui credēdo subiiciēdi erant ☞apostolis qui

(Margin: Clarificare & glorificare. — Mat.5.b. — Allego. — Mat.18.c — Hie.12.b — F — Luc.23.a. — Ps.44.a)

NICO. DE LYRA

a ¶Non enim possumus .licite. b ¶Quæ vi.scilicet christi miracula,ei⁹ resurrectionē & ascensionē. c ¶Et audiui.ipsum venturū ad iudiciū:& hoc ab angelis:vt patet.s.cap.i. d ¶Non loq. maxime cū præceperit nobis hoc testificari.s.i.& Lu.vlti. e ¶At illi cō.di.eos. Et subdit causa:Nō inue.quō pu.eos ꝓpter po.Ex q̄ patet,ꝙ repssi fuerūt ab hac punitione hūano timore tm̄. f ¶Quia oēs cla.id qđ fa.erat. cōfidētes hoc esse factū diuina ꝟtute.& subdit cā: g ¶Annorū em̄ erat am.quadra.hō.& sic erat not⁹ oib⁹ fuisse claud⁹ p lōgū tp̄s. Cōfessio' etiā ꝟitatis erat efficax in eo rōne ætatis:ex qb⁹ apparebat factū illud esse diuina virtute. h ¶Dimissi aūt.Posita prosecutiōe zeli mali ex parte sacerdotū:hic consequenter

¶signa.
a iudicate.Nō enim possumus quæ a b
¶prædicantem.
vidimus & audiuimus nō loqui. c d
a ¶ne putarent credidisse. b ¶ꝓpter pp̄lm.
At illi cōminantes dimiserūt eos: e
a ¶causam q̄ placeret pp̄lo, nō ꝯsciæ eorū.
nō inuenientes quō punirent eos
¶nō deū. a ¶deū in cuius noīe hoc fecerūt.
b ꝓpter populū:qa oēs clarificabāt f
a ¶paralytico sanato.
id quod factū erat in eo quod ac-
a ¶causa clarificationis est longum tempus infirmitatis.
c ciderat.† Annorū em̄ erat ampli⁹ g
quadragita homo in quo factū fue
rat signū istud sanitatis.† Dimis- h
¶petrus & iohannes.
si autē venerūt ad suos:& annun-
ciauerunt eis quāta ad eos princi-
pes sacerdotum & seniores dixis-
d e sent.Qui cum audissent:vnanimi i
¶more solito. a ¶nō ad hoīem:vt exēplū ceteris præbeāt a ¶magna potētia ostēdit.
ter leuauerūt vocem ad dominū,&
dixerūt: Domine,tu q fecisti cœlū
& terrā:mare,& oia quæ i eis sunt:
a ¶nō sensu hūano. b ¶q̄si p tubā: vt nō credatur verbū hominis. a ¶ex inuidia.
f qui spūsancto per ōs patris nr̄i da-
g uid pueri tui,dixisti:† Quare fre- k
a ¶ne regnum ad iudæos trāsiret. b ¶iudei. c ¶agitati motu impito et irrōnabili.¶cōciliū fecerūt,sedulo tractātes quō occiderēt eū.
muerunt gentes: & populi medi- l m
a ¶xp̄m nō resurgere. b ¶hærodes & pylatus.
h tati sunt inania? Astiterunt reges n
a ¶nō cœli. b ¶sacerdotū. c ¶in atriū caiphę.
i terræ: & principes cōuenerūt in o p
a ¶patrē. Vñ hoc ꝓbas:qa aduersus xp̄m q est pr̄is eius filius. b ¶pro quia.
vnum aduersus dominū,et aduer- q
¶qui contradicit filio,& patri. ¶de q̄ postea dicitur:Ego autem constitut⁹ sum.
sus christū eius.Conuenerūt enim r
¶maligna. a ¶Qui peccatum non fecit:nec inuentus est &c.
vere in ciuitate ista,aduersus san-
a ¶spūsancto.¶christū fecisti.
k ctum puerū tuū iesum quē unxisti,
herodes & pontius pylatus cum
a ¶duo populi in cruce sunt reconciliati.
b ¶potestas.¶christ⁹.
gentib⁹& pp̄lis israel:facere q̄ ma- s t
a ¶non sua. b ¶præscientia.¶spirirus.
c ¶sicut de christo pręscieras.
nus tūa & consiliū tuū decreuerūnt v x
a ¶vide quid in persecutione facias.Deo cōmēdāt qđ patiūt. a ¶postulāt id quo indigent.
fieri.Et nunc dn̄e respice in minas y
l corum:& dā seruis tuis cum omni z
a ¶etiam inter psecutores. b ¶xp̄m. c ¶potentiā tuam.
fiducia loq verbū tuū:in eo ꝙ mā-
num tuam extēdas ad sanitates &
¶ad corroborationem pręedicationis.
m signa & ꝓdigia fieri p nomē sancti
n filii tui iesu.Et cū orassent mot⁹ est a

G ꝯn̄r ponit ꝓsecutio zeli boni ex parte credentiū:& hoc q̄tū ad duo.s.q̄tū ad deuotā orōnē & scd'o q̄tū ad scientiā cōuersationē q̄ ponit ibi.Multitudinis autē.Circa primū &c.Dimissi autē.& patet litera vsq; ibi: i ¶Vnanimiter leua.v.Corde & ore deprecantes.Et orationē suā fundant primo sup dei potētiā,dicentes:Dn̄e tu q fecisti &c.Scd'o sup ei⁹ grām cū dr̄:Qui spūsctō &c.dixi.de christo ps.ij.q itelligitur ad litterā de xp̄o etiam ſm doctores antiquos hebræorū:vt ibidē fuit declararatū. k ¶Quare fremu.gen.i.gentiles l ¶Et ppl'i.i. iudæi in plurib⁹ tribubus diuisi.vtriq; em̄ egerūt ad mortē christi. Pylatus em̄ & milites christū crucifigētes fuerūt gētiles.Iudas autē ꝓditor, & illi q christū tradiderūt pylato, fuerunt iudęi. m ¶Meditati sunt inania.Dicitur aūt inanis meditatio:qn̄ nō habet ꝓpositum †ps.2.a. sed magis oppositū.Isti enim crediderūt xp̄i nomē extinguere p eius mortem:per quā fuit magis exaltatū & glorificatū.eo ꝙ ad eā secuta est ei⁹ resurrectio, ascēsio, spūsc̄ti missio,& apostolorū,cōstās p̄dicatio.propter quod imīnēte sua morte dixit: Nūc clarificat⁹ est fili⁹ hoīs.et subditur:Et de⁹ clarificabit eum in semetipso. & continuo clarificabit eum. n ¶Astiterunt reges terræ.s.herodes et pōti⁹ pylatus:vt postea exponitur.Et dicūt reges a regendo.nā herodes erat tetrarcha galileæ:et pylatus ꝓcurator iudææ illuc a cæsare missus: vt habet Lucæ.iij. o ¶Et principes.s.iudæorū. †Ps.2.a. p ¶Conuenerūt in vnum aduer.do.i.aduersus deum patrem. q ¶Et aduersus christum eius. ab eo missum in mūdū.ꝓpter hoc qcqd fiebat contra filium missum,fiebat cōtra patrē mittētē.Et sic exponitur cū dicitur: H r ¶Conuenerunt em̄ vere &c.et patet ex dictis litera vsq; ibi: s ¶Facere.iniq volūtate ex parte ipsorū. t ¶Quæ manus tua.i.potentia tua. v ¶Et consilium tuū.i.ordinatio tua. x ¶Decreuerunt fie.ex maxima pietate et misericordia ex pte dei.et ex maxīa charitate et obedientia ex parte hominis christi. y ¶Et nunc domine respice in mi. eorum.vt ipsis non terreamur. z ¶Et da seruis tuis cum fidu.lo.verbum tuum.Et subditur modus:In eo ꝙ manum tuam exten.ad sanitates &c.quæ sunt verbi diuini confirmatiua.Mar.vlti.d.Illi autem profecti prædicauerunt vbiq; &c. a ¶Et cum orassent:motus est locus in quo erant congregati. Per terremotum sub pedibus eorum, significata fuit exaudi- ✻tio peti

✻ptura diuinitus reuelatam.Et hoc duplici mō legitur btūs Dn̄ic⁹ i albigensiū partibus hæreticos confutasse.& alij plures doctores sc̄ti legūtur in aliis partibus mundi filia fecisse. h ¶Dimissi autem venerunt ad suos:& annūciauerūt eis &c.quia cum fidelibus deuotis conferendum est qd agendum sit contra impugnatores veritatis.Et qm̄ optimū remedium est in hoc:vt primo ad auxilium diuinū recurratur.ideo subditur: i ¶Qui cum audissent:vnanimiter leuauc. vocem &c.Et quoniā eorū deprecatio ꝓ christi gloria declaranda erat.s.per opa miraculosa:vt patet in litera:ideo fuit a domino exaudita.ideo subditur postea: a ¶Et cum orassent:motus est locus &c. Per motum enim terrę significatū fuit:ꝙ terrenæ ptātes essent xp̄i fidei subiugandæ. ✻Multitudinis (Margin: Moral'.)

A ☞ apl'is:qui terrenitate discussa resurgere cum xp̄o & cœlestia sapere didicerūt.¶Beda.Qui virtutē & robur cōtra fraudē hostiū quærebāt:indiciū exauditæ orationis terremotu percipiūt:vt scirent corda terrena sibi cessura:sub quorū pedibus spū adueniēte terra est cōcussa pauore. a ¶Multitudinis.Beda.Notāda rerū locorumq; distantia.Si quidē in opere superbę turris lingua & mens humani generis cum esset vna,merito iniqtatis est diuisa: ita vt cum oībus linguis loquerent ibi homines:nemo tn̄ proximi sui voluntatem aut verba cognosceret:Sed in hierusalem sunt linguæ merito humilitatis vnitæ: vnaq; oībus lingua:eadēq; oībus voluntas erat & vna quod vsq; hodie geritur cū electi in multiplici locutione vnito corde & intentione concordi dn̄o famulantur. reprobi diabolo seruiētes diuersa mēte & pugnaci inter se studio & certamine agitantur. b ¶Erat cor vnum. Beda. Qui mundū reliquerāt:non de nobilitate generis gloriātes se aliis præferebant:sed sicut vnius eiusdēq; matris ecclesiæ visceribus editi:eodē fraternitatis amore gaudebant.¶Beda.Conuenit hic locus ei qđ supra dictū est:qa qui spm̄ accæperāt,linguis oīm loquebātur. Adunatio linguaꝝ erat præsagiū:ꝙ ecclesia per spm̄ in diuersis nationibus & linguis vnū cor & aīam erat habitura. Non em̄ oēs credētes loquebātur oīb⁹ linguis:sed diuersarū linguaꝝ adunatio in fide xp̄i indicabat:quia vnus dn̄s,vnū baptisma,vna fides. c ¶Nec quisquā eo. Mystice. Virtutes quas possident iusti:non suas indicant esse:sed eorū quorū vtilitati dispensant. d ¶Cōmunia.Beda.græce κοινα.vnde cœnobitæ.i. cōmuniter viuētes.Cœnobia habitacula eorum.¶Beda.Qui ita viuunt vt sint oīa cōmunia in dn̄o cœnobitæ vocātur quæ B via tanto est fœlicior,quanto statū futuri sæculi imitatur:vbi oīa cōmunia:qa de⁹ oīa est in oībus:Et quia ibi summa pax & securitas:ciuitas in qua typus huius vitæ præcessit hierusalē.i.visio pacis.Dicta est. e ¶Reddebāt apo.Beda.Discernit ordinem doctorū & auditorū. Nam multitudo credentiū reb⁹ tēporalib⁹ spretis:copula charitate inuicē iungebātur.Apl'i vero virtute fulgētes,mysteria xp̄i pandebant. f ¶Ioseph. Raba. Auctus,barnabas fili⁹ cōsolationis interpretat:auctus incremēto & profectu spūalis boni.¶Beda.Hunc puto esse barnabā:qui cum paulo gentiū apl's ordinatus est. g ¶Barnabas.Beda. Quidē arbitrātur collegā pauli eum potius fuisse,de quo cum matthia sors missa est: minus intuentes ꝙ hic barnabas,ille barsabas appelletur:& hic filius consolationis,ille fili⁹ quietis iterp̄tat. h ¶Qđ est interpretatum filius con. Vbicūq; scriptura nomina rerum vel personarum cum interpretatione ponit:sensum sacratiorem eisdem inesse significat. Merito filius consolationis vocatur:qui spretis pręsentib⁹,spe futurorū se cōsolat.Nam & spūsc̄tūs ideo paracletus vocatur:quia in mundo pressurā habētibus infusione sui paraclesim.i.cōsolationē tribuit:sicut etiā petrus ꝓpter gratiā spūs bariona.i.filius columbę vocat⁹ est. i ¶Filius cōso.Rab. Vel propter elemosynā qua pauperes cōsolatus est. Vel pro mercedis cōsolatione quā meruit a deo accipere.Vel quia dignus habitus est,qui pro iuda cōsolaretur apostolos.

locut⁹ in quo erāt cōgregati:& re- a
a ¶Hoc donum postulauerāt, vt cum fiducia possent loqui.
pleti sunt oēs spūsc̄tōsancto:& loque
a bant verbū dei cū fiducia:† Multi- b
a ¶quia dictū est:dn̄s augebat & multiplicabant. b ¶vnus sensus,anima vna & vna voluntas erat oīm. a ¶nō hoīm,sed earū rerum quas possidebant.
b tudinis aūt credētiū erat cor vnum
c &aīa vna.Nec quisq̄ eorū quæ pos c
sidebat,aliqd suū esse dicebat:sed
¶fiducię vel signorū.
d erant illis oīa cōmunia.Et virtute d
a ¶hoc proprie erat eorum quibus dictum est:Eritis mihi testes in hierusalem.
e magna reddebant apl'i testimoniū e
a ¶quā maxime oderāt:& quod fidei principale est iudiciū. a ¶spiritussancti vel cōicationis:de qua sequitur:Vendentes &c.
resurrectionis iesu christi domi-
ni nostri : & gratia magna erat in f
omnibus illis.† Neq; enim quisq̄ g
egens erat inter illos: Quotquot h
enim possessores agrorum aut do-
morum erant : vendentes affere-
bant precia eorum quæ vendebāt:
a ¶ad gressum,vel quasi ad genua ꝓcidētes.
& ponebant ante pedes apostolo-
rum. † Diuidebant autem singu-
¶non ſm ꝓsonas & munera,sed ſm indigētiam.
f lis prout cuiq; opus erat.† Ioseph i
a ¶ioseph. ¶vendentes afferebant precia:& ioseph.
g autem qui cognominatus est bar-
h nabas ab apostolis:quod est inter-
i pretatū filius cōsolatiōis: leuites
cyprius† genere:cum haberet agrū k
¶vbicumq; vel quacumq; occasione.
a ¶causa dispersionis. b ¶al's illum. c ¶nō partem aliquam,sed integrum agri preciū.
vendidit eum: & attulit precium: l
a ¶vt cōmune fieret omnium.
& posuit ante pedes apostolorum. m

sancta.& primo generaliter.secundo specialiter,ibi:Ioseph.Circa primū dicit:Multitudinis aūt credentiū erat cor vnum & aīa.v.Nā cōiūcti erant adinuicem charitate maxima. c ¶Nec quisquā eorū quæ possi.aliquid suū esse dicebat.sibi vel suæ familiæ appropriādo.& ex hac ꝯgregatione habuit ortū omnis religio. C d ¶Et virtute ma.in signis & ꝓdigiis virtute diuina factis. e ¶Reddebant apl'i testimonium.diuinis miraculis cōfirmatum. f ¶Et gratia ma. erat in omnibus illis.s.gratia dei ad seipsos, & omniū ipsoꝝ adinuicem ideo subdit. †s.2.a. g ¶Neq; em̄ quisquā egens erat inter illos.& subdit causa. 8.dis.§.1. h ¶Quotquot em̄ possessores agrorū &c.& patet lr̄a. &.1.q.2. i ¶Ioseph autē.Hic cōsequenter ponit §.1.&.q. exemplum in speciali de ista cōicatiōe sociali.Et diuidit in duas partes.in partem 1.ca.2.& capi.scimus.De principalem & incidētalē:quæ incipit in principio ca.sequentis.Circa primū dicit sū.tri.ca. dānam⁹. Ioseph aūt qui cognominatus est barnabas.Iste ſm Hiero.in libro illustrium virorū:fuit ille q cū paulo vocat⁹ fuit ad apostolatū:vt habetur infra. xiij.Et fuit alius ab alio ioseph q cū matthia accæpit sortes.s.i.capi.vt dr̄.in historia scholastica.Et hoc videt verū:quia ille cognominatus est barsabas,iste vero barnabas:& qa ille fuit filius alphei,& sic de galilea oriundus:iste vero dicit cyprius.i.de cypro natus.dr̄ em̄ genere leuites de qua tribu non videt fuisse alpheus. k ¶Cum haberet agrum vendidit eum.Licet em̄ †s.2.g. leuitæ non haberēt agros in iudæa:tamē 1.q.2.ca. poterant habere in alia terra.Parentes au pastor ec tem istius tempore antiochi,vel alterius clesiæ.& tyranni fuerant ad insulam cypri trans- 12.q.1.ca. lati:vbi agros licite poterāt habere & eos 2.&.c.vi vendere. dentes. l ¶Et attulit precium. integrum,nihil sibi retinendo. m ¶Et posuit ante pedes apostolorum. vt inde prouideretur cōmunitati ſm dispositionem eorum. D

✻ b ¶Multitudinis autem creden. Moral'. erat cor vnum &c.Q̄uis aūt omnes christiani debeant in charitate christi vniri: †12.q.1. c.qa tua. specialiter tn̄ viri religiosi.Nā religionū institutio ortū habuit ex hoc loco.Et adhuc speciali⁹ vniri debent charitate fraterna q sunt de religione vna:vt sic eorū sit cor vnū & aīa vna.Et qm̄ i moralib⁹ magis mouent exēpla q̄ verba:iō ponit hic al's nō habet† gn̄e vn⁹ ꝓ exēplari,cū dr̄: i ¶Ioseph aūt q cogno.est barsa.&c.Ioseph aūt interp̄tat accrescēs:p qđ significatur,ꝙ oīs religionē ingrediēs debet eā ingredi sub firmo ꝓposito spūaliter ꝓficiēdi.Barsabas interpretat filius quietis,vel ꝯsolationis. nā regionē ingrediens & ibi ꝓficiens cōsolatus est de statu suo:& sil'r alii fratres cōsolati sunt de ipso.Dicit etiam cyprius genere.Cypri⁹ aūt mœrens interpretatur:qa bonus religiosus debet esse mœrens ꝓ peccatorū suorū expiatione,& pro cœlestis glorię dilatiōe. k ¶Cū haberet agrum vendidit eum.Nam religiosus ꝓfessionē non facit nisi expropriat⁹. l ¶Et attulit preciū.s.totū. m ¶Et posuit ante pedes apostolorum.Nam de hoc debet dispensari per ordinationem superiorum.

NICO. DE LYRA

✻tio petitionis eorum.s.ꝙ glorificatio noīs christi per terrenas potestates non impediret:& ꝙ finaliter terrenæ potestates christi iugo subiicerent.Qđ adimpletū patet:qa tpe persecutionis ecclesiæ maxime creuit fides & nomen xp̄i:& ipsius iugo submiserūt colla multi principes:maxime a tpe constantini. a ¶Et repleti sunt oēs spūsancto.per augmētū charitatis & gratię. b ¶Multitudinis autem cre. Hic ꝯn̄r describitur credentiū conuersatio sancta

¶In ca.iij.vbi dr̄ in postil.Si em̄ petrus sic ei respōdisset spem recipiendi aliquid ab eis nō dedisset &c.

ADDITIO. Licet petrus in sua respōsiōe nō dedisset spē claudo illi recipiendi aliquid ab eo ꝓut verba plane sonant:non tamen ex hoc sequitur,ꝙ claudus ille non sperasset se aliquid ab eis recæpturum.Chananæa enim licet audisset a domino.Non est bonum sumere panem filiorum,& mittere canibus quibus verbis christus nullam ei dabat spem impetrandi petitionem suam:nihilonimus illa tanq; sperans aliquid recipere,persistebat in sua petitione:vt patet Mat.xv.Vnde similiter posset in proposito dici . ideo glosa interlinearis in suo vigore stare videtur.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ VIr aũt &c. Seqtur: Cap. V. Tentauit. Raba. Præteritum ponit: quia perfecta erat tentatio. Tribus modis tentatio agit: suasione, delectatione, cõsensu: quod totum impletũ est in anania. b ¶Cur tentauit. Beda. Alia translatio: quare impleuit sathanas cor tuũ. Vbi notandũ: ꝙ mentẽ hoĩs iuxta substãtiã nihil implere põt nisi creatrix trinitas: qa tãtũmodo ẽm operationẽ & volũtatis instinctum aĩa de his quæ creata sunt impletur. Implet vero sathanas cor alicui⁹ nõ quidẽ ingrediẽs in eũ & in sensum eius neq; introiens aditũ cordis (siquidẽ hæc ptãs solius dei est) sed callida & fraudulẽta decæptione aĩam in affect⁹ maliciæ trahẽs per cogitationes & incẽtiua vitiorũ, qb⁹ plenus est. Impleuit ergo sathanas cor ananię, nõ intrãdo, sed maliciæ suæ virus inserendo. c ¶Et fraudare. Raba. In hoc videt mẽdaciũ fuisse: quia totũ vouerat. Meli⁹ est aũt nõ vouere, ꝙ post votũ nõ soluere spũisancto: d ¶Sed deo. Supra dixerat spũiscõ: patet ergo spm̃ esse deũ. e ¶Cecidit. Rab. Legũ initia semp vindictis cõmendant. Duo filij aaron ignem offerentes cõsumunt. Oza sustinens arca mortuus est. Cecidit ille, vt cæteri preuaricatores exẽplo eius terreant. ¶Cecidit & expi. Be. Non causa quæst⁹ tam seuerã præuaricatiõis dedit sñiam: sed præuidẽs futura & zizania: quæ simplicitatẽ ecclĩæ prauis morib⁹ adulterarẽt. Ex his em̃ sarabaitarũ gen⁹ exortũ dr: q reb⁹ suis nequaꝙ derelictis, apl'orũ districtionẽ se custodire simulant. Nulla reos passus est pnia curari: sed ad timorẽ posterorꝝ noxiũ germen radicit⁹ amputauit. ¶Raba. Vt trãsgressores legis xp̃i (ꝗuis tpali morte non puniant) mortẽ sciãt sibi iminere æternã. f ¶Et fact⁹ est ti. &c. Beda. Anticipatio: qm̃ solius viri mortẽ ante vxoris exitum pauci audierãt: ꝗuis de paucis dici potuerit ꝙ timuerũt. g ¶Horarũ triũ. Raba. Paruũ tp̃s pniæ datur vxori: cuius culpa magis est venialis ꝙ mariti: vt quę cõsensit capiti. h ¶Dic mihi &c. Rab. Culpã vxoris interrogãs, declarat ex ipsi⁹ cõfessione: quã marit⁹ suã mõstrauerat in ope. i ¶Quid vtiq; &c. Increpatiue dictũ. vel sic distinguẽdũ: qd' q.d. quid est hoc? deinde sibi ipse respõdet & dicit vtiq; cõueni inter vos tẽtare spm̃ dñi. k ¶Tẽtare &c. Raba. Tentatio spũs in hoc erat ꝙ pbauerũt quãta sit eius scientia. l ¶Sepelierunt. Raba. Ex hoc multi exemplũ sumũt: vt vxores viros suos sepeliãt. Alij indignũ putãt vt de præuaricatorib⁹ exẽpla capiãt qb⁹ in crimie simul & morte & sepultura meritũ, æquale fecerat cõsortiũ. ☞Apostolorũ

Tribus modis fit tentatio.

Leui.10.a 2.Regũ 6.b.

F

NICO. DE LYRA

VIr aũt quidã. Hæc Cap. V. est pars incidẽtalis in qua occasione ioseph q totũ preciũ fideliter cõmunicauit: ponit exemplũ de anania: q per oppositũ partẽ defraudauit. nam opposita iuxta se posita magis elucescũt. Et diuidit in duas ptes, qa primo ponit culpa. scd'o pœna, ibi: Audiẽs aũt. Circa primũ dicit: Vir aũt &c. & patet lr̃a vsq; ibi: b ¶Cur tẽ. sa. &c. Promiserãt em̃ deo oẽs de societate illa viuere sine pprio: & sic mẽtit⁹ deo fuit ptẽ sibi appropriãdo. mẽtit⁹ ẽt fuerat hoĩb⁹, dicẽdo ꝙ erat totũ agri p̃ciũ: sicut patet per

Diuisio.

a ¶Nomen eius primo nõ ponitur vt ioseph: quia istũ culpa ignobilem fecit.

VIr autem quidã Cap. V. a nomine ananias cũ saphyra vxore
a ¶iõ fraus fuit: qa totũ vouerat sicut cęteri.
sua vendidit agrum: & fraudauit
a ¶q̃ qa ꝯsors crimis merito fuit & mortis.
de precio agri cõnscia vxore sua: & afferens partem quandã ad pedes apostolorũ posuit. Dixit autẽ
a ¶ꝗuis añ pedes apl'orũ posuisset: tñ petr⁹ q̃si princeps apl'orũ loqt. b ¶icrepatio est.
b petrus † Anania: cũr tẽtauit sathanas cor tuum mẽtiri te spirituiscõ
a ¶contrarius spirituisancto contradicit.
a ¶poteras aliter agere. qa nonne manẽs &c.
c & fraudare de precio agri? Nõnne d
a ¶tuũ erat: tibi pficere poterat. b ¶qd' nũc.
manens tibi mãnebat: & vẽnundatum in tua erat põtestate? Quare f e
a ¶priusꝗ venũdaretur: qa nõ cogimur, sed suademur pfecti esse dño dicente: Si vis pfectus esse: vade vende oĩa quæ habes &c.
a ¶definito ꝯsilio stabiliuisti. b ¶qd' custodire debueras. ¶mentiendi vel fraudandi.
põsuisti in corde tuo hãnc rẽ? Non g
a ¶quod putat secretũ apparet p ifidelitatẽ. b ¶qui scrutatur corda.
d es mẽntitus hoĩbus, sed dẽo: Au h i
¶perdes omnes qui loquuntur mendaciũ.
e diens aũt ananias hæc verba, ceci k
a ¶spm̃ emisit. b ¶hæc velox vindicta magnũ timorẽ incussit. a ¶corda fideliũ oim.
f dit & expirãuit. Et factus est timõr l magn⁹ † sup õẽs q audierũt. Surgẽ m tes aũt iuuenes, amouerũt eum: & efferentes sepelierũt. Factũ est autẽ n
g quasi horarũ trium spaciũ: & vxor
¶nesciens maritum mortuum esse.
ipsi⁹ nesciẽs qd' factũ fuerat, introi
a ¶rei, nõ ṽbo: introitu i vxoris, nõ sermõi.
h uit. † Rẽspondit aũt ei petrus: Dic
¶Si tãti precij partẽ illã apparet fuisse: qd vtiq; conuenit &c. ¶apparet partẽ illã p̃cij fuisse præsentem.
mihi mulier: si tanti agrum vẽn o didistis? At illa dixit: Etiam tanti. p q
i Petrus autẽ ad eam: † Quid vtiq; r
a ¶taliter vt prædictum est. ¶nõ nos hoies
k couenit vobis tentãre spiritũ dñi?
qd' putabatis. a ¶breui narratione totũ cõcludit: qui enim sepelietur mortuus est.
Ecce pedes eorũ qui sẽpelierunt: s
a ¶ad sepulchrũ. ¶hac breuitate etiam eam moriturã ostendit. a ¶qa nõ solũ q faciũt, sed & q ꝯsentiũt facientib⁹ digni sũt morte.
virum tuũ ad ostium: & efferent te. t
Confestim cẽcidit ante pedes eius
a ¶qui ad ostium steterũt.
& expirauit. Intrãtes aũt iuuẽnes
a ¶vt ante dixerat: et efferẽt te.
inuenerũt illam mortuã: & extũle
l runt & sepelierũt ad virum suum. Et factus est timor magnus in vni v
a ¶congregatione fidelium credentium.
b ¶etiam incredulos.
uersa ecclẽsia: & in õẽs qui audi x

patet per verbũ vxoris suæ. ĩ. dicẽtis: ꝙ p tãto pcio agrũ vẽdiderãt, q̃ erat cõscia tacti vt pmissum est: & p ꝯñs pbabile vr̃ ꝙ ipsa & vir su⁹ cõuenerãt in modũ loquẽdi de ista vẽditione, & respõdẽdi. c ¶Et frauda. &c. Retinere ei sibi soli quod est cõe & occulte, est cõmunitatẽ defraudare. d ¶Nõne ma. ti. ma. &c. scilicet ante votũ. e ¶Et venũ. in tua &c. q.d. tũc poteras agrum vendere vel retinere: & de precio tuã volũtatẽ facere, nec aliquis coegit te votum facere, & cõitatẽ istam intrare. f ¶Quare p. i. c. t. h. rẽ. i. dictam fraudẽ. volebat em̃ de medietate precij habere expensas cões, sicut & alij: & de alia medietate viuere lautius in occulto. g ¶Nõ es men. ho. scilicet solum. h ¶Sed etiã deo. vt patet ex prædictis. i ¶Audiens autem. Hic ꝯñr ponitur pœna, cũ dicitur k ¶Cecidit. subito a deo pcussus. Trãsgressiões em̃ alicui⁹ legis seu ordinatiõis grauiter sunt in principio puniendæ: vt lex firmetur: & alij terreant. & hoc mõ nadab & abiu filij aarõ offerẽtes ignem alienũ: pcussi fuerũt a deo in die suarꝝ cõsecrationũ: Leui. x. a. Et colligẽs ligna in sabbato lapidatus. Nu. xv. d. ideo subditur: l ¶Et factus est ti. retrahens alios a cõsimilib⁹. hoc tñ dicitur hic p anticipationẽ qa pauci adhuc sciebãt hoc factũ. qd' patet ex ei⁹ vxore postea veniẽte & factũ penitus ignorante. m ¶Surgẽtes autem iu. &c. Ex hoc aũt dicũt aliq: ꝙ ananias audiẽs verbũ petri pœnituit: & mors illa sibi p expiatiõe culpæ fuit. nam petr⁹ puidit, ꝙ religiosi morientes proprietarij forent ecclĩastica sepultura carituri: et sic nõ pmisisset ananiã sepeliri nisi pœnituisset cũ esset ordinator ecclĩę: sed quicqd sit de veritate, hoc nõ videt valere: qa nõ dicitur hic vbi fuerit sepult⁹. s. ĩ loco sacro vl' non sacro: & videt magis ꝙ in loco nõ sacro & occulto. Si em̃ portat⁹ fuisset ad cymiteriũ cõe: probabile videretur ꝙ vxor sua sciuisset. Alibi aũt sepeliri pñt pprietarij. n ¶Factum est autẽ. Hic ꝯñr ponitur pœna vxoris: & patet litera vsq; ibi: o ¶Si tanti agrum vẽ. i. p tanto precio & non maiori. & expressit petrus precise summam quã vir eius posuerat in cõitate: q̃ rñdit: p ¶Etiã. i. certe. q ¶Tanti: precij. r ¶Quid vtiq; cõuc. vo. tẽ. spiri. do. Hæc enim fraudatio dicit dei tẽtatio: qa p ipsam exquisierunt experiẽtiã de dei noticia occasionaliter, illã fraudẽ grauiter puniendo. Tẽtare enim est experimentũ accipere de aliquo. s ¶Ecce pedes eorum qui se. vi. tu. iam reuersi de c. qd' in eius sepultura. t ¶Et efferent te. punitã terrogasti pœna. Cætera patẽt vsq; ibi: v ¶Et sic factus est timor magnus in vniuersa ecclesia. i. in conuersatione credẽtium in christum, retrahens quemlibet de congregatione a simili transgressione. x ¶Et in omnes qui audie. hæc. nã alij qui nõ ponebãt sic bona sua ĩ cõmuni: nihilomin⁹ ✳ex hoc

G

†12.q.1. ca.2.& 17.q.1.ca. ananias. 23.q.4.c. qd' christus. &c. ea vindicta. in si. &.q.si. legi. &c. occidit. &. ca. petrus.

Als† in.

H

Als† Dixit.

†27. dis. c. qd' in

Moraliter. a ¶Vir autem quidã &c. Postꝗ in fine præcedentis capitu. positũ est exemplum boni religiosi: ponit exẽplũ mali vt opposita iuxta se posita magis elucescant. Per ananiam enim & eius vxorem de agri precio defraudãtes significantur quæcũq; personæ religiosæ viri vel fœminę proprietatis vitio deprauatę: & sic ananias et ei⁹ vxor subito morte corporali pro suo peccato fuerũt puniti. Sic religiosi proprietarij nisi pœniteant, pu✳nient

Moral.

☞ a ¶Apostolorum. Nõ solius petri: licet pro honore ei⁹ cæteri taceant: nõ tñ facta eorꝝ tacent. b ¶Vnanimiter oẽs. Raba. vt. s. dictum est. In hoc mirandi sunt: qa magnitudo gratiæ nõ fecerat sensus diuersitatem. c ¶Cæterorum &c. Exemplo ananiæ, & vxoris pœna em̃ duorꝝ qui fraudulenter eis se cõiunxerãt cæteris tribuit exemplũ. d ¶Augebat creden. in do. mul. Rab. Tanta erat multitudo credentium, vt fidei crescente fortitudine sola sufficeret vmbra. Vel tot erant tunc infirmi a credentibus allati: vt eum oẽs non possent cõtingere. e ¶Saltẽ vm. Beda. Tunc petrus vmbra corporis sui inuisibiliter alleuiabat infirmos: qui nunc inuisibili suæ intercessionis vmbraculo fideles infirmos roborat: Et quia etiã petrus figura est ecclesiæ, ipse rectus incedit: sed vmbra iacentes erigit: qa ecclĩa cœlestibus intendens quasi vmbraticæ trãscurrit in terra: & hic sacramentis & figuris cœlestiũ renouat, quos illic perpetuis donis remunerat. Raba. Implet sñia dñi. Qui credit, opa quę ego facio & ipse faciet, & maiora horꝝ faciet. f ¶Hæresis. Beda. Raba. Hæresis scissio interpretat. Vel hęresis ab electiõe: quia spretis aliorꝝ dictis qd' sequendũ putat eligit. g ¶Saduceo. Beda. Saducei interpretantur iusti dicti a sadoch sacerdote: vel propter genus vel propter mores: iustificantes autem seipsos vendicabant sibi quod nõ erant: corporꝝ resurrectionem negantes: aĩas cum carne perire dicebant: sed nec angelũ, neq; spm̃ vllum esse credebant: omes scripturas præter libros moysi respuebant: & ideo maxime principib⁹ in persecutione apostolorum consentiebant, qui virtute & signis reddebant testimonium resurrectionis christi. h ¶Angelus autem domini per &c. Beda. Non dubitat thomas christum carnem, & ossa habuisse quem ianuis clausis vidit intrasse: ecce ipse cum socijs mortali adhuc carne vestitus clausis ianuis egreditur. ☞Vitæ hu

Ioh.14.b

NICO. DE LY.

✳ex hoc facto fuerunt: territi cogitãtes seueritatem vltionis diuinę. a ¶Per manus autem. Postꝗ superius posita est prædicatio petri apud iudęos singulariter: hic consequenter ponit eius prædicatio apud eosdem cum alijs aplĩs cõiter. Et diuiditur in duas partes. nã prĩo describit hæc p̃dicatio tanꝗ virtuosa. scd'o ex hoc oritur iudæorum concitatio venenosa, ibi: Exurgens aũt. Circa primum ostẽdit apl'orum p̃dicatio virtuosa ex duobus. s. ex miraculis eã cõfirmãtibus: & ex multiplicatione credentiũ ad exhortationẽ apl'orũ: & hoc est qd' dr. Per m. aũt apo. &c. in plæ. Nõ dicit in principib⁹: qa nõ credebãt: paucis exceptis q occulte xp̃iani erant: vt gamaliel, nicodemus, & aliq alij. b ¶Et erant vna. oẽs. s. apl'i. c ¶In porticu salo. vbi erat locus orationis & prædicationis. d ¶Cæterorũ autẽ nemo audebat con. &c. ficte. s. timẽtes pœnã quæ venerat sup ananiã, & eius vxorẽ. e ¶Sed ma. eos po. ppter curationes & miracula q̃ fiebãt: & qa bona p malis suis psecutorib⁹ reddebãt: & subdit de multiplicatione credentiũ cũ dr: f ¶Magis aũt au. &c. patet lr̃a vsq; ibi: g ¶Vt ve. pe. sal. vm. &c. in quo ponit differentia petri ad alios apl'os in opatione miraculorꝝ. Nã alij apl'i curabãt infirmos: p tactum manuũ: sicut dr. s. Per man⁹ apl'orꝝ &c. Petr⁹ aũt nõ solũ per tactũ, sed etiã p vmbrã: qd' est mai⁹: qd' fiebat ad oñdendũ, ꝙ erat principalis apl's. Sciẽdũ tñ ꝙ si cõsiderent miracula ex pte ṽtutis actiuæ vnũ nõ est maius alio: qa oĩa fiũt ṽtute diuina infinita: cũ sint opa totã ṽtutẽ naturę creatę trãscendẽtia. Si aũt ꝯsiderent ꝗtũ ad rẽ factã: sic vnũ est mai⁹ alio: sicut suscitatio mortui ꝙ curatio leprosi: & curatio leprosi ꝙ curatio subita lãguidi. Silr si ꝯsiderẽt ꝗtum ad modum

a ¶non tm̃ per verba vel vmbrã sicut de petro dictũ est. ¶amplior cã timoris describit & zelus principũ q infra dicit suscitatur.
a erant hæc. † Per mãnus aũt aposto a lorũ fiebant signa & pdigia multa
¶vnde succenditur zelus sacerdotum.
b in plæbe. Et erant vnanimiter om b
a ¶sapientes. b ¶in domo sapientis vbi orõni simul instabant & doctrinæ.
c nẽs in põrticu salomonis. Cætero c d
¶infidelium. ¶ficte.
rum autem nemo audebat coniungere se illis: sed magnificabat eos e
a ¶a longe stans & stupens. b ¶crescebat.
d populũs. Magis autem ãugebatur f credentium in domino multitu
¶nullus sexus a regno dei excluditur: nõ est em̃ personarꝝ accæptio apud deum.
do virorum ac mulierum: ita vt in
¶quæ factæ erant.
plateas eiicerent infirmos: & po
a ¶qualibuscũq: ad distinctionẽ grabatorꝝ.
nerent in lectũlis & grabatis: vt veg
¶quasi principe.
e niente petro saltem vmbra eius obumbraret quemq̃ eorum: & liberarentur oẽs ab infirmitatib⁹ suis.
a ¶præter habitatores hierusalem.
Concurrebat autẽ & multitudo ũicinarum ciuitatum hierusalem: af
a ¶morbis & doloribus.
ferentes ægros & vexãtos a spiriti
¶ad differentiam bonorꝝ spirituum.
bus immundis: qui curabant oẽs.
¶ad tenendos apostolos.
Exurgens aũt princeps sacerdotũ: h
a ¶hæc hæresis vna fuit de septẽ hæresibus iudæorum.
f & oẽs q cũ illo erant: quæ est hærẽ
a ¶hunc fructum zelus protulit. ¶qui non modo incæpit: sed illa hora ad plenitudinẽ maliciæ peruenit.
g sis saduceorum: repleti sunt zelõ: i † & iniecerũt manus in apostolos:
a ¶siue ppter firmitatẽ carceris: siue ppter celebritatem virtutis factę in publico.
& posuerunt eos in custodia pũ k
a ¶ad differentiam mali.
h blica. Angelus autem dõmini per l noctem aperiens ianuas carce

ꝗtum ad modum faciendi: sic maius est curare leprosum: vel languidum solo verbo ꝙ tactu: & p vmbrã ꝙ per verbũ. verbũ em̃ est aliqd pcedẽs ex hoĩe habẽs virtutẽ: sed vmbra nihil est ipsius sed tm̃ priuatio lucis ex interpositione corpis. Et qa xp̃s nõ legit curasse per vmbrã sicut petrus. ideo videt impletũ fuisse qd' dixit Ioh. xiij. b. Qui credit in me, opa quæ ego facio: & ipe faciet, & maiora horum faciet. Cætera patẽt in lr̃a. h ¶Exurgẽs autẽ. Hic ꝯñr ponit sacerdotũ cõcitatio venenosa. nã cõcitati inuidia q̃ venenũ est aĩæ, voluerunt apl'os pdere: sed nõ potuerũt: diuina virtute eos ptegẽte. Et ẽm hoc residuũ huius ca. in quattuor partes diuidit: qa primo ponitur apl'orꝝ captio: scd'o captorꝝ increpatio, ibi: Et interrogauit. tertio increpatorꝝ excusatio, ibi: Rñdẽs aũt. quarto excusatorꝝ dimissio, ibi. Cõsenserũt aũt. Prima adhuc in tres: qa prĩo ponit apl'orꝝ iniuriosa captio. scd'o eorꝝ miraculosa liberatio, ibi: Angelus aũt. tertio eorꝝ cautelosa reductio, ibi: Tũc abijt. Circa primũ dr: Exurgens prin. sa. &c. Ex hoc videtur: ꝙ ipse, & qui cũ illo erãt de secta erant saduceorum: qui negãt resurrectionẽ, & spm̃ & angelum: vt habet. ĩ. xxiij. ideo subditur: i ¶Repleti sunt ze. i. inuidia & ira: nam apl'i prædicabãt in iesum resurrectionẽ ex mortuis: vt dictũ est. s. in pricipio ca. p̃cedentis. Dicunt aũt saducei a sadoch qd' est iusticia in hebręo: nam saducei inter alios iudæos erant in iudicijs & punitionibus acerrimi: vt dr in scholastica historia: propter qd' sibi nomen iusticiæ vsurpabant. k ¶Et posuerunt eos in cu. pu. i. in carcere, in quo ponebant malefactores publici homicidæ, latrones & hmõi. l ¶Angelus aũt. Hic ꝯñr ponitur apl'orꝝ mirabilis liberatio: & scd'o huius liberationis admiratio, ibi: Adueniens aũt. Circa primũ dicitur: Angelus autem &c. ape. &c. Dicit hic quædã Glo. ꝙ nõ aperuit ẽm rem, sed ẽm apparentiã: quia eduxit eos per ianuas clausas ita libere ac si essent aperte. Et circa hoc non est dubium, ꝙ hoc potuit fieri virtute diuina: sicut corpus christi nondũ gloriosum exijt de vtero virginis clauso: sed non potuit fieri virtute angelica, quæ se non extendit ad faciendum duo corpora esse simul. Potuit tamen angelus virtute propria ianuas aperire, & claudere sicut prius: & huic modo educendi apostolos videtur littera magis concordare.

C

†De ꝯse. di.5.c.de spiritu.

Diuisio.

D

✳Item & stan.

✳nientur morte gehẽnali. a ¶Per m. &c. ista signa & prodigia erant sanitates corporꝝ virtute noĩs xp̃i factæ: per quas significant sanationes aĩarꝝ, quæ fiunt p salubria cõsilia & hortamẽta p̃dicatorꝝ ecclesiæ. b ¶Et erant v. &c. Salomon qui interpretat pacificus: est dñs noster iesus xp̃s qui per suũ sanguinẽ erga nos pacificauit deũ patrẽ: & in ei⁹ porticu q fides est ecclesiæ, debẽt oẽs catholici in simul habitari. d ¶Cætero. &c. ppter qd' dicit apl'us. ij. Corꝝ. vj. c. q̃ pars fidelis cum infideli? q.d. nulla. h ¶Exurgẽs aũt prin. &c. Isti saducei erãt parũ lr̃ati qa de tota sacra scriptura nõ recipiebant nisi qnq; libros moysi. Ipsi etiã interp̃tant iusti: nõ tñ erãt iusti ẽm ṽitatẽ: sed magis ẽm fictionem vel noĩs vsurpationẽ. & iõ p istos significari pñt sacerdotes duri, & parũ lr̃ati: q mouent ꝯ pauperes p̃dicatores: aliqñ zelo inuidię: aliqñ zelo iusticię fictę: di. ꝙ mouent zelo iusticię ecclĩarꝝ suarum cõseruãdę: & sic impediũt dictos p̃dicatores, & cõfessores ab aĩarꝝ salute. Q; qdẽ inde impedimẽtũ incarceratio põt dici large: nã impedimẽtũ tale est multũ afflictiuũ eorꝝ q zelãt p aĩarꝝ salute. l ¶Ange. aũt &c. p quẽ põt intelligi bon⁹ ep̃s. nã ipsi angeli dicunt Apo. i. d. Septẽ stellæ angeli sunt septem ecclesiarꝝ. i. ep̃i earum: sicut dictũ fuit in expositione litterali. Et sic angelus ianuas aperit quando bonus episcopus dictum impedimẽtum repellit.

Moralr.

†s.4.a. j.12.a.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Vitæ huius.Raba.Chriſtianæ vel æternę.Quod ideo nõ additur: quia famoſa erat ſecta chriſtianorum : pro qua traditi ſunt carceri. b ¶Carcerem quidem &c.Beda. Inſani iudæi q ſtimulante inuidia dicunt furantibus apoſtolis ieſum de monumento ſublatum : quo furto dicent apoſtolos de carcere clauſo ablatos? Mat.28.c

c ¶Magiſtratus.Beda .Secũdum græcum, magiſtratus legẽdum eſt ſingulari numero: ſicut & in ſequenti vbi dicitur: tunc abijt magiſtrat⁹ cum miniſtris. d ¶Ambigebant. Beda. Nec ſi credunt malicia interior cor perfidum ſignis etiam manifeſtis obdurat. e ¶Præcipiendo.Beda.In græco: Nonne præcipiendo præcæpimus vobis? Nam ſic loqui magis interrogãti conuenit. f ¶Repleſtis hic. Raba . Hieruſalem principem ciuitatum, in qua etiam nos cõuerſamur in hoc ignorantes laudant apoſtolos, qui nec territi minis ceſſant prædicare. g ¶Super nos ſanguinẽ. Beda. Oblitus eſt princeps ſacerdotum debiti : quod ipſe ſibi & ſuis imprecatus eſt dicens: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Mat.27.c. Raba. Patet per antiphraſim dictum eſſe: Sanguis eius ſuper &c . Beda . In græco interrogatiue legitur. Et temeraria interrogatio pontificis .refutatur reſponſione prudenti.Raba. Interrogando dictum . Solet enim in verbis eſſe dubietas cum in corde firma teneatur ſententia. F h ¶Deus patrum.Raba.Non nouus nec a nobis nuper inuentus: vt eorum inobedientia ſit inexcuſabilis. i ¶Spirituſſanctus.Beda.Nos roborauit, vt vobis etiam reſiſtentibus magnalia dei firmiter prædicemus : ipſe in nobis loquens format ỽba quæ auditis.

☞Omnibus

NICO.DE LY.

✠ a ¶Ite & ſtantes loquimini in templo. cõſtanter & intrepide. h ¶Plæbi.ibi: conuenienti. c ¶Omnia verba vitæ huius.ſcilicet chriſtianæ: quæ eſt in pręſenti per gratiã: & per gloriã in futuro. d ¶Qui cum audiſſent intrauerunt diluculo . tanq̃ feruidi ad impletionem mandati. e ¶Aduenìens autem . Hic conſequẽter ponit dictæ liberationis admiratio, cum dicitur: Aduenìens autem princeps ſacer. &c.Et patet littera vſq; ibi: f ¶Et miſerunt ad carcerem vt adducerentur. Ad hoc enim poſiti fuerunt in carcere: vt in craſtino inde traherentur ad iudicium, & condemnarentur .Cætera patẽt vſq; ibi: g ¶Et cuſtodes ſtantes ante ianuas: id eſt diligenter cuſtodientes: quaſi dicat : nõ exierunt per defectum clauſuræ vel cuſtodiæ.Cætera patent vſq; ibi: h ¶Ambigebant de illis quid nam fieret.id eſt vbi & quomodo quærerentur & caperentur. i ¶Aduenìens autem quidam.qui viderat aſtantes eos

a¶firmi & ſtabiles:vel manifeſti.
ris & educẽs eos, dixit : Itẽ & ſtantes loquimini a
a¶loco celebri quem ſacerdotes frequẽtabant.b¶nõ ſacerdotibus. c¶nihil præ timore celantes.
a in tẽplõ plæbi oĩa verbã vitæ huius . Qui cũ au b
a¶ſm præcæptum angeli prompta eſt obedientia. b¶ſicut imperatum erat:Loquimini plæbi.
diſſent intrauerũt diluculo in templum & doce d
bant.Aduenìens aũt priceps ſacerdorũ & q cum e
a¶qa ad hoc poſiti erãt in cuſtodia vt ad iudiciũ traherent.
eo erant, conuocauerũt conciliũ : & omes ſenio
a¶ætate.b¶ſacerdotum & ſcribarum. ¶apoſtoli.
rẽs filiorum iſrael: & miſerũt ad carcerẽ vt addu f
a¶quem clauſum inuenerant.
cerentur. Cũ aũt veniſſent miniſtri, & apto carce
re nõ inueniſſent illos: reuerſi nũciauerũt dicen
a¶vt maius ſit miraculum.
b tes.Carcerẽ quidẽ inuenimus clauſum cũ oĩ di
a¶non negligentes.¶vt minor ſit euadendi facultas. b¶non ex latere vel poſt tergũ.
ligentia: & cuſtodes ſtãtes ante ianuas: aperien g
tes aũt neminẽ intus inuenimus : Vt aũt audie
¶potentes vel ſapientes.
c runt hos ſmones magiſtratus tẽpli, & principes
a¶vtrum fraude vel potentia factum eſſet.
d ſacerdotum: ambigebãt de illis quidnã fieret. h
Aduenìens aũt quidnã nũciauit eis: qa ecce viri i
a¶patet nõ fuiſſe fraudẽ:cũ poſt euaſionẽ nõ lateant. b¶quod vos prohibuiſtis.
quos poſuiſtis ĩ carcere, ſunt ĩ tẽplõ ſtãtes & dõ
centes ppl'm. Tunc abiit magiſtratus cum mini k l
a¶ecce magnitudo fidei: ñ timere eos q ſe vixerãt.b¶nõ deũ
ſtris: & adduxit illos ſine vi: Timebant enim põ m n
pulum, ne lapidarent: Et cum adduxiſſent illos
a¶dixerat em dñs: Tradens vos in conciliis.
ſtatuerũt in cõcilio. Et iterrogauit eos princeps o
a¶nõ leuiter diximus, ſed auctoritate põtificali pcæpimus.
e ſacerdotũ dicẽs : Præcipiendo pcæpimus vobis p
a¶ieſu qd' propter claritatẽ vel odiũ tacent. b¶nõ ſolum docuiſtis cõtra noſtrã prohibitionem:ſed etiam repletis.
f ne doceretis in nõie iſto: & ecce repleſtis hierl'm q r
a¶noua & culpabili.b¶ſanguis vindictã, pdicando eũ iuſtũ fuiſſe & chriſtum.
g doctrina vr̃a: & vultis introducere ſup nos ſan s
a¶non dei.b¶ieſu:quod non addunt vt ſupra dictum eſt duabus de cauſis. c¶quaſi princeps.
guinem hoĩs iſtius: † Reſpõdens autẽ petrus & t
a¶ex feruore & zelo nõ patiunt vnũ loqui p oĩbus. b¶breuiter loquẽdo dant exemplũ nõ vtendi verbor̃ circumitu.
apl'i dixerunt: † Obedire oportet deo magis q̃ v
a¶ſupra dixerat: de⁹ abraã, deus iſaac, & de⁹ iacob: iõ nũc breuiter dicit de⁹ patrũ.b¶in reſurrectione:hoc maxime oderãt.
h hoĩbus. Deus patrum noſtrorũ ſuſcitauit ieſum x y
a¶hic manifeſte ſanguinẽ introducunt ſup eos.b¶quaſi reũ maledictum.
quẽ vos interemiſtis ſuſpẽdentes in ligno. Hũc z
a¶totius eccl'iæ, q̃ in cœlo & in terra eſt.b¶hoim. c¶virtutibus vel aſcẽſu in cœlũ.d¶proſperitate æternitatis vel filio.
principẽm & ſaluatorẽ de⁹ exaltauit dextera ſua a b
a¶iõ virtutes factę: ideo in cœlũ aſcẽdit.b¶q̃ eſt fruct⁹ pniæ. c
ad dandã pniãm iſrl', & remiſſionẽ pctorũ: & nos d e
a¶virtutũ, aſcẽſionis, ſpũs miſſionis. b¶teſtis eſt.¶ne vilis ſit ſermo humanus.
i ſumus teſtes horum verborũ: & ſpũſſanctus quẽ f g

G tes eos in templo, & intrepide docentes: Annunciauit eis &c. & patet littera. k ¶Tunc abijt.Hic conſequenter ponitur apoſtolorum cautelosa reductio.Inierunt enim iſti conciliũ ad reducendum eos turpiter, & aſpere ſicut malefactores publicos: ſed videntes deuotionem populi:timentes ne lapidarent, mutauerunt propoſitum: & ad reducendum eos vſi ſunt tantum verbo ſimplici : & hoc eſt quod dicitur: Tunc abijt magiſtratus. Nomen eſt officij : & tenetur collectiue pro maioribus cõmunitatis. l ¶Cum miniſtris.ad capiendũ apoſtolos paratis. m ¶Et adduxit illos ſine vi . Cuius cauſa ſubditur ex parte ipſorum cum dicitur: n ¶Timebant enim &c. Ex parte apoſtolorum cauſa fuit prompta voluntas veniendi, & ſecuritas de aſſiſtentia dei. o ¶Et interrogauit eos . Hic ponitur apoſtolorũ increpatio cum dicitur: p ¶Præcipiendo præcæpimus . id eſt, auctoritate pontificali prohibuimus. q ¶Ne doceretis in nomine iſto. id eſt in noĩe ieſu nazareni. r ¶Et ecce repleſtis hieruſalem doctrina veſtra . contra præcæpta noſtra. s ¶Et vultis intro. ſuper nos &c. quaſi dicat non ſolũ eſtis inobedientes :ſed etiam crimen homicidij nobis imponentes. t ¶Reſpondens autem. Hic conſequenter ponit increpatorũ reſpõſio :quæ eſt duplex. Pria ſcd'a ponitur ibi: Surgens aũt . Pria vero eſt per apoſtolor̃ verba cũ dicitur: Rñdẽs autem petrus & apoſtoli. Diuiſio. Licet gloſa interlinearis dicat, q apl'i ex feruore moti non fuerunt paſſi vnum pro omnibus loqui: nõ eſt tamen veriſimile, q oẽs loquentes ſimul dederint reſponſionẽ quæ ſequitur per ordinẽ: qa ibi fuiſſet cõcluſio vocum: quod nõ eſſet decens nec bene intelligibile. nec ſic pmittitur homĩbus loqui in loco iudicij. H Ideo magis videtur ſaluo tamẽ meliori iudicio: q petrus ſolus dedit reſponſionem : qua data alij apoſtoli approbauerũt eam tanq̃ ſuam : nec illa gloſa cum nõ ſit magiſtralis eſt autentica. v ¶Obedire oportet deo magis quam hominibus. hoc eſt per ſe notum : cũ hoĩes nullã auctoritatem præcipiendi habeant niſi a deo, a quo eſt omnis poteſtas. x ¶Deus patrum noſtrorum . id eſt quem coluerunt patres noſtri. y ¶Suſcitauit ieſum quem vos intere. & ſic non imponimus vobis falſo ſanguinem ipſius. z ¶Hũc principem . eccleſiæ militantis, & triumphãtis. †ẽ.4.d. a ¶Saluatorem . hominum. b ¶Deus exaltauit . ad cœleſtia. c ¶Dextera ſua.i. virtute ſua: ſicut declaratum eſt. ẽ. cap.j. d ¶Ad dandam pœnitẽtiã iſrael. id eſt ad dandum tempus pœnitendi. e ¶Et remiſſionem peccatorum: & nos ſumus teſtes. quia nobis præcæptum eſt iſta teſtificari vt patet. ẽ.j. & Luc.vlt. quaſi dicat propter hoc oportet nos in hoc obedire deo. f ¶Horum verbo. ſ. reſurrectionis, aſcẽſionis, & miſſiõis ſpũs ſancti. g ¶Et ſpũſſanctus. teſtificatur iſta qui loquitur in nobis : & eius virtute fiunt ſigna & prodigia. Sed quoniam homines in malis obſtinati reſponſionem rationabilem non recipiunt, ideo ſubditur: †11.q.3.c.ſi dñs.& 15.q.6.c.iuratos.De ſen.excõ.ca.relatũ.

✠Hæc cum

☞ a ¶Oibus.Ra.Non nobis ſolis, ſed omibus obedientibus: etiã vobis ſi velitis accipere. In hoc ad pœnitentiam prouocat. b ¶Gamaliel.Diſcipulus apl'orũ, vt putabatur : remanens apud iudæos conſilio apl'orum : vt peſſima deſtrueret cõſilia: & furorem eor̃ mitigaret. Beda. Vt clæmẽs dicit: gamaliel cõſocius erat apoſtolor̃ in fide : ſed conſilio eor̃ cũ iudæis manebat vt in tali turbine furorem eor̃ poſſet ſedare. c ¶Theodas.Beda.Ioſephus.Theodas perſuaſit multis ſublatis ex vrbe facultatibus ſuis ripas iordanis obſidere: & cum eſſet magus, prophetam ſe dicebat: & diuiſo fluuio ſe præbere tranſitum pmittebat: Cui iuſſu fadi procuratoris equitũ turba ſuperueniens multis peremptis aut captis, ipſius caput hieroſolymã reuexit. d ¶Iudas.De hoc Ioſephus dicit:quia cogebat populum ne tributa ſoluẽdo romanis libertatem amitteret: proferens ex lege ſoli deo ſeruiẽdum: & eos qui decimas dabant, tributa non dare debere. Quæ hæreſis intantum creuit : vt phariſæi & multa pars populi chriſtum interrogarent: an liceret tributa dare cæſari. e ¶Cæſis.Ra. Ecce fortitudo fidei patet: quæ non verbis cohiberi poterat, nec flagellis . Prius ſunt ſermone prohibiti, modo flagellis cæſi. f ¶Quoniam digni. Non putabant ſe laborare: ſed maximum munus percipere quia beati qui pſecutionẽ patiunt ppter me. g ¶Omi autẽ die. Sæpe talia interponuntur capitula breuiter multa colligẽtia: vt quaſi finis pręterito ſermoni, & fundamentum ſtatuatur ſequenti. Ca.VI.

IN diebus autẽ &c.mur.græ. Beda.Cauſa murmuris erat hebræi viduas ſuas vtpote eruditiores in miniſterio præferebant viduis græcorum.

☞Græcorum

NICO.DE LY.

✠ a ¶Hæc cum audiſ. principes ſacerdotum. diſſecabantur. qa rñſionẽ eor̃ nõ poterant infringere: & tamẽ volebant eos occidere. b ¶Surgens aũt.Hic ponitur ſcd'a excuſatio per gamalielis verba : qui vt dicit Glo.erat diſcipulus apl'or̃, occultus tñ vt iudæor̃ peſſima conſilia diſſiparet. c ¶Phariſæus.in hoc q credebat reſurrectionem, & ſpm̃, & angelũ: ſed nõ ſequendo malicia phariſæor̃. d ¶Legiſdoctor hono. & ſic magis habebat auctoritatem loquẽdi. e ¶Iuſſit foras ad breue ho.ſi.i.apoſtolos: vt in eorũ abſentia efficacior eſſet pro eis eius ſentẽtia. f ¶Viri iſrae. qui eſtis in lege & prophetis eruditi. g ¶Attendite vobis &c.q.d. non debetis eos præcipitanter condemnare , ſed facta præterita conſiderare quorum duo recitat, di. h ¶Ante hos enim dies exti. the. di. ſe eſſe ali. ſcilicet magnum pphetam: q vt dicit Ioſephus magicis artibus multos de hieruſalẽ decæpit : & multis facultatibus ex hieruſalẽ ſublatis duxit eos vſq; ad ripas iordanis : dicens ſe præbere eis trãſitũ per arentẽ alueũ. i ¶Qui occiſus eſt &c. per milites ad hoc miſſos a fado præſide ſyriæ. k ¶Poſt hunc ex.iu. in die.p.i. tpe quo ſinguli de iudęa ibant ad ciuitatẽ ſuã, vt ſe eſſe ſubditos pfiterentur romanor̃: vt habetur Lucę.ij. l ¶Et auertit populum poſt ſe. affirmans publice q illicitum erat iudæis aliquem dominum cognoſcere: niſi ſolũ deũ q eduxerat eos de ſeruitute ægypti. Sed hoc erat falſum:

¶non dabit.¶iam coram vobis.
a dedit deus oib⁹ obediẽtibus ſibi.
¶cordibus.
Hæc aũt cũ audiſſent diſſecabant: a
a¶qa verbis nõ poterant prohibere.
& cogitabãt interficere illos. † Sur b
a¶nõ ſaduceus, qui negabat reſurrectionẽ.
gens aũt qdã in cõcilio phariſæus, c
a¶nõ imperitus qui non audiretur.
b noĩe gamaliel legiſdoctor: honora d
bilis vir vniuerſæ plæbi: † iuſſit fo e
a¶apl'os ſecedere, q̃ ſi excludẽdos iudicaret.
ras ad breue homines fieri. Dixit
a¶qui ſobrij & prudẽtes debetis eſſe. b¶nõ iudicando cum furore.
q ad illos: Viri iſraelitæ attendite f g
vobis ſuper hoĩbus iſtis quid actu
ri ſitis . Ante hos enim dies extitit h
a¶magnum prophetam, vel chriſtũ.
c theodas dicens ſe eſſe aliquẽm: cui
conſenſit numerus virorum circi
ter quadringentorum : qui occi i
ſus eſt : & omnes quicumq; crede
bant ei diſſipati ſunt , et redacti ad
d nihilum : Poſt hunc extitit iudas k
a¶qñ exijt edictũ a cæſare auguſto vt pfiteretur vniuerſus orbis.a¶veritate.b¶multũ vt nõ miremur multitudinem credentiũ.
galilæus in diebus profeſſionis : & l
auertit populum poſt ſe . Et ipſe pem
a¶cõſentiẽtes cũ faciẽtibus par cõprehẽdit
riit: & oẽs quotquot conſenſerũt ei
diſperſi ſunt. Et nunc itaq; dico vo n
pœna.¶nolite interficere.
bis : diſcedite ab hominibus iſtis:
& ſinite illos. Q̃m ſi eſt ex homini o
bus cõſilium hoc, aut opus: diſſol p
uetur. Si vero ex deo eſt : non pote q r
a¶grauius inculcat conſiliũ ne ſpernat.
ritis diſſoluere : Ne forte & deo re r
a¶cõſentire eſt ſenſum ſenſui cõiungere.
pugnare videamini . Cõſenſerunt t
¶ex cõmuni cõſenſu.
e autem illi: & cõuocantes apl'os, cæ v
¶In ſynagogis ſuis flagellabunt vos.
ſis denunciauerunt eis : ne omino
a¶Eritis odio oib⁹ hoib⁹ ppter nomẽ meũ.
loquerent in nomine ieſu: & dimi
a¶Gaudete inquit dñs in illa die & exultate: qm̃ merces veſtra multa eſt in cœlis.
ſerunt eos. † Et illi qdẽ ibant gau
f dentes a cõſpectu cõcilij: qm̃ digni
a¶nõ pro aliquo crimine. Vbi xp̃s in cauſa eſt, ibi maledictio eſt optanda.
habiti ſunt pro noĩe ieſu contume
g liam pati. Omi aũt die nõ ceſſabãt x
a¶tẽplo vicinas: vel toti⁹ ciuitatis. b¶q̃ ptinent ad mores. a¶fidẽ de ieſu q fuit xp̃s.
in templo: & circa domos docẽtes
& euangelizantes chriſtum ieſum.
¶prius dixerat: omi die.
h IN diebus au Ca.VI. y
a¶ſedulitate pdicantium.
tem illis creſcẽte numero
a¶xpianor̃, q illo tpe diſcipuli dicebantur.
diſcipulorum factum eſt murmur

C falſum: qa Hieremias q ſanctus fuit inducebat ſedechiã, & alios de ppl'o iudęor̃ ad ſeruiendũ regi chaldæor̃ : Hiere.xxxviij. Sĩr.ij.Para.vlt. ſedechias inculpat de hoc q fregit iuramentũ qd' fecerat nabuchodonoſor, de ſeruiendo ſibi ſub tributo: qd' ſcriptura nõ feciſſet, ſi iuramentũ illud fuiſſet illicitũ. †j.22.a. Sĩr daniel & ſocij ei⁹ q fuerũt ſcti: humiliter, & fideliter ſeruierũt nabuchodonoſor regi. Propterea etiam ſaluator Mat. xxij. interrogatus : ſi liceret iudæis reddere cenſum cæſari rñdit: Reddite q̃ ſunt cæ. cæſari: q̃ ſunt dei deo. m ¶Et ipſe pe. & o. †ẽ.4.f. quot. cõ. ei. adhærẽtes ei⁹ falſæ doctrinæ. Cõſeq̃nter applicat ad ppoſitũ pdicta, di. n ¶Et nũc ita. di. v. diſ. ab ho. iſtis. i. ab eor̃ pſecutione. o ¶Q̃m ſi eſt ex ho. cõ. hoc. i. ſi doctrina eor̃ eſt humanitus conficta. p ¶Diſſoluetur . ſicut & pdictorũ. q ¶Si vero ex deo eſt. i. ex ordinatione diuina. r ¶Non pote. diſ. Nam eius ordinationẽ nullus põt impedire. s ¶Ne forte & deo re. videa. q. d. cũ hoc incurrẽtis pctm̃ graue, repugnãdo ordinationi diuinæ. t ¶Conſenſerũt aũt. Hic ɔñr ponitur excuſator̃ dimiſſio, cũ dr̃: Conſenſerunt. tum qa legiſdoctor erat honorabilis: tum qa eius pſuaſio erat rõnabilis. Licet tñ cõſenſerũt ei de dimiſſione apl'or̃: nõ tñ de mõ dimittẽdi: qa cõſuluerat ſimpliciter eos dimitti: & ipſi prius fuerũt cæſi, & phibiti pdicare nomẽ xp̃i: iõ ſequit: v ¶Et cõuocãtes &c. Et illi quidẽ ibãt gau. &c. ita q aduerſa nõ ſolũ ſuſtinebãt patienter: ſed etiã gaudẽter: in quo cõſiſtit excellentiſſimus fortitudinis gradus. D x ¶Omni aũt die non ceſ. &c. in nullo verbis aut verberib⁹ territi: ſed magis ad pdicandum chriſtum fortius animati.

✳ b ¶Surgẽs aũt q. in con. &c. Per gamalielem legiſdoctorẽ q rõnabil'r loquẽs mitigauit eor̃ furorẽ: ſignificat bonus doctor catholicus, q doctrina ſana reprimit iram irrõnabil'r motã: qa labor pdicator̃, doctor̃, & cõfeſſor̃ multũ facit ad ſalutẽ aĩar̃, & alleuiationẽ oneris curator̃. Moral'r.

¶In ca.v. vbi dr̃ in poſtil. Dicunt autẽ ſaduchæi a zedec qd' eſt iuſticia in heb. al'†habet illud.

ADDITIO. Sicut arriani dicũtur ab arrio q fuit prim⁹ inuẽtor hæreſis arrianæ: ſic ſaducei dicuntur a quodã q noĩabat ſadoch qui fuit primus inuentor hæreſis ſaduceor̃: vt habet in gloſ. ſuper librum thalmudicũ qui dr̃ aboth. Vñ non dicunt a iuſticia: qa nec reputabantur inter alios iuſtiores: ſed ecõtra nam phariſæi eor̃ æmuli iuſtiores: ſed reputabantur: vt patet Luc. xviij. b. vbi dicitur de phariſęis: q confidebant in ſe tanq̃ iuſti, & ſpernebant cæteros. †23.q.3.§.1.&.q.4.c.qd' chriſtus.

IN diebus autem Ca.VI. &c. Deſcripta prędicatione Petri ſingulari, & cum alijs apoſtolis hic cõſequenter occaſione huius ponitur pars incidentalis, in qua agitur de electione ſeptem diaconorum: ne impediretur oratio, & prædicatio apoſtolor̃. Et diuiditur in duas partes: quia primo ponitur cauſa & actus electionis: ſecundo ſubditur pſecutio de electis, ibi: Stephanus autẽ. Diuiſio. Prima adhuc in duas: quia primo ponitur electionis cauſa ſiue ratio. ſecundo ipſa electio, ibi: Et placuit. Circa primum dicitur: y ¶In diebus autem illis creſcente numero diſci. Non enim poteſt regi tanta pace multitudo ſicut pauci: eo quod difficile eſt quin in magna multitudine ſint aliqui diſcholi.

✳ Aduerſus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex

a ¶Græcorum.Ra.Siue aduenaꝝ gentiliū in ciuitate conuersantium:siue iudæoꝝ genere:q inter græcos nati fuerāt,& nutriti.qui murmurabant:qa despiciebantur: aut qa in ministerium viduæ eoꝝ nō admittebant aut qa p̄ cæteris quotidiano ministerio grauabantur. b ¶Despiciebant.Ra.Ex despectu plus grauarentur. c ¶Non est æquū.Bed.ostēdunt apli eos & doctores eccl̄ie nō debere corpalibꝫ reb⁹ implicari. d ¶Considerate &c.septē &c. Beda.Hic iā discernebāt apli,& successores eoꝝ per ecclesias cōstitui septē diacones:q essent sublimioris gradus cæteris & pximi circa arā quasi colūnę assisterēt:nō sine septenarij mysterio. e ¶Nos vero. De seipsis non interrogant, sed iudicant. f ¶Et elegerunt &c. & orantes &c. Raba.Hic ordo seruandus est in ordinandis: eligat populus:ordinet epi̇s. g ¶Stephanum.Ra.hic primus ponitur,& solus laudatur:vt in vno omnes laudentur: aut primo martyri honor feratur. h ¶Et oranOrdo ser uandꝫ in ordinan dis,
tes.Beda. Cōmunis dispensatio exigebat vt ministri eligerentur:qui vt digni inuēti sunt: crescente gradatim prouidentia cōfilij salutaris,placuit eosdem ipsos sacri altaris & dñici sanguinis, sicut refectionis, & mensæ cōis ministros ordinari .Quod & inde: qa dictū est: orātes imposuerunt eis ma.hoc est,pprij eoꝝ q ad sacrosancti altaris ,pmouenī officiū. Hoc exēplo orationes fiunt in ordinibus:licet oro apl̄oꝝ nō sit scripta. i ¶Et verbum do.&c.Ra. Quasi recapitulatio videtur:quia dixerat: Omni die non cessabant docētes &c. &in hoc ipsum redit,di.Et verbum dñi crescebat.Ra.Sæpe in hoc libro,& in euangelio etiam talia interponuntur capitula:ne subito desinentes,vel subito introductæ vi lescant sniæ.Vnde ad ornādum præteritę narrationis finē & sequentis principiū:& ad euangelij, & apl̄oꝝ laudem inseruntur hæc:Et verbū dñi cresc.& mul.nu. Maior ex hoc nascit.causa persecutionis:qa prius crescente plæbe zelus fuerat concitatus.
k ¶Stephanus.græce, latine corona.qui quod percæpturus erat in re, pśagio nois præoccupabat: qa post crucē xp̄i primus martyrio coronatus est sublimiter :q lapidatus est humiliter . Hebraice interpretat stephanus norma nr̄a:q prio passus sequētibus martyribus factus est forma mori ,p libertini, xp̄o. l ¶Libertinorū.Beda.Libertini dicuntur filij libertinoꝝ,i.eoꝝ q de seruitute manumissi & libertati donati sunt.Cōstat ergo de stirpe seruili fuisse q prio fidei christi restiterūt: q & si ab hoibus emancipati,tamen serui erant p̄ctī figurantes hæreticos & persecutores fidei & sanctitatis.
☞Et nō pote.

NICO.DE LY.

✠ a ¶Aduersus he. Omnes erant iudæi,sed aliqui erant nati in iudæa:& illi dicuntur hic hebręi:& aliqui in græcia ex iu dæis ibidē per antiochum dispersis:& illi dicunt hic græci:& sīr illi q de gentilitate erant ad iudaismum conuersi. b ¶Eoq despi.in ministe. quoti. vi. eorū. Quod exponit dupliciter. Vno mō qa græce mulieres tanc̄ magis rudes repellebantur ab hebrēis ne ministrarent. Alio modo intelligitur iste despectus in hoc: q̄ græcis viduis nō administrabant ita bene necessaria sicut hebræis. c ¶Conuocantes aūt xij. multi. disci. non esse bene regibilem per eos in tpalibus absc̄ detrimēto in spiritualibus. d ¶Dixerūt. Non est æquū nos dere.verbum dei &c.i.prædicationē verbi diuini.nam spūalia sunt tēporalibꝫ præponēda. e ¶Considerate ergo fra. viros ex vobis.quos melius cognoscitis q̄ extraneos: & ipsi me lius possunt scire modū regendi multitudinem hanc q̄ extranei. f ¶Boni testi.i.bonæ famæ. g ¶Septē. Hic numerus cōpetit septenario spūssancti,ideo subdit: h ¶Plenos spūsancto & sa. sup hoc opus.s.administrationē tpaliū. k ¶Nos vero orationi. &c.per quē ascendit in deū. l ¶Et ministerio verbi.per qd̄ fit descensus ad .pximū:ad modum angeloꝝ in scala iacob ascendentiū, & descēdentiū Gen.xvij. m ¶Et placuit. Hic pōr ponitur electio cum dicit:Et placuit scr.co. multi.quia rōnalis erat:& vtilis. n ¶Et elegerunt stepha.virum ple.fi.i. fidelitate:propter quod tale negocium poterat fibi secure cōmitti:& idē intelligendum est de alijs.iste tñ specialiter laudat tanc̄ primus martyr futurus. o ¶Et nicolaum aduc.i.de gentilitate cōuersum ad iudaismum. p ¶Antiochenum.i.de antiochia legumum. q ¶Hos sta.ante con.apo.silli in fi. natum. q ¶Hos sta.ante con.apo.silli in fi. qui eos elegerunt. r ¶Et orantes.scilicet apli. s ¶Imposuerunt eis ma. ipsos ordinando in diaconos.vnde & diaconi per impositionem manus ordinātur. t ¶Et verbū dñi cre.i. effect⁹ p̄dicationis verbi dei per multiplicationem credentium. v ¶Multa etiam tur.sa.obe.fi.propter miracula quę fiebāt manifeste: occulte tñ erāt xp̄iani:sicut gamaliel,etiā eadē ratione. x ¶Stephanus aūt.Hic pōr sanctus Lucas,p̄sequit de electis: & primo de ste. Diuisio. phano.scd̄o de philippo ca. viij.ibi: Philippus aūt.prima in duas: qa primo circa stephanū declarat ȳ tutis opatio. scd̄o cōsurgēs inde p̄secutio,ibi: Tūc submiserūt. Circa primū dr̄: Stephanus autem plegra.ad bene operandū. y ¶Et for.ad auersa tolerādū. z ¶Facīe.pro. Prodigiū dr̄:q̄ si porro.i. prodigium ē digito:eo q̄ nō pōt visibiliter ostēdi. quia Hō ȳo paratus ad martyriū nō aspicit bona mūdi sensibilia:q̄ tāc̄ nobis ,ppinqua pñt oñdi cū digito:sed bona cœlestia.sicut dr̄.s.ad Col.ij.c.Q̄ oculꝰ nō vidit,nec auris audiuit:nec in cor hoīs ascēdit q̄ parauit deus diligētibus se. a ¶Surre. aūt q dr̄ Apoc. iij.c.Quę semp aduersat fideli parato mori nō ē ¶Et intuentes cum.aio & vultu irato. p ¶Viderunt facīe eius tanquam fa.angeli.ex quadam pulchritudine & claritate si diuinitus data ad declarationē suæ sanctitatis & innocentię:vt malicia retraherentur, vel damnabiles magis redderentur.

✠re sapiētiæ & spūi qui loquit̄ in ipso:sicut ꝓmittit Luc.ęxxi.c. Ego dabo vobis os, & sapientiam cui nō poterūt resistere &cōtradicere oēs aduersarij vestri.,ppter qd̄ via salutis & proditionis quærit vti insidijs.vnde subdit: c ¶Tunc submi. vi. mendaces puersis vruntur qui innocētiā persequunt. g ¶Commouerūt ita. plæ.& scn.,puocādo eos cōtra innocentes. Sic faciunt hoies maligni,vt iusticię zelo videant moueri. o ¶Et in.&c.tanc̄ iudices. p ¶Vide. fa.cius tan.fa.an.ad demonstrandū ei⁹ innocentiā virtute luminis diuini. Ex quo apparuit maior malicia q̄ repressi nō fuerunt tali signo a malignitate sua. Istis aūt fisses sunt mali iudices:qui cognita veritate nō dimittunt partem aduersam fouere.

Dixit aūt. Hic poni Ca.VII. tur accusati rnsio. circa quā primo datur rndendi locus,cū dr̄: Dixit aūt ad principes sacer.&c. scd̄o ponit rnsionis actus,cū subditur:Qui ait &c.Circa qd̄ sciendū:q̄ stephanus fuit accusatus de quattuor.s.q̄ locutus fuerat cōtra deū:cōtra moysen:cōtra tēplū:& cōtra legē: vt patet ex p̄dictis: ideo prio excusat se de prio.s.de deo.scd̄o de moyse,ibi:Eodē tpe. tertio de templo, ibi:Tabernaculū.quarto de lege,ibi: Dura ceruice. De prio aūt excusat se per hoc: q̄ ostēdit se colere deū quē coluerūt sancti patres & p̄triarchæ:breuiter replicans eoꝝ historiā, vsq̄ ad moysen. Et diuiditur in duas partes: qa primo recitat historia inciDiuisio. piendo ab abrā, vsq̄ ad iacob .scd̄o a iacob vsq̄ ad moysen,ibi:Et iacob.pria adhuc in duas: quia primo recitat historiam abrae extra promissionis terrā.scd̄o intra ipsam,ibi:Et inde. Ad euidentiā dicēdoꝝ sunt hic aliqua ꝓnotanda ,ppter cōcordiā huius passus ad ea q̄ dicta sunt de abraam: Gen.xj. &.xij .Primum est de apparitione dei dicentis abraæ :Exi de terra tua &c.bis enim videtur hoc deus sibi dixisse. Semel ante patris sui mortē rhare:& de hoc loquitur hic stephanus.verumtn illū exitū non fuit executus, vsq̄ post mortē patris qui senex erat: vt ei obsequiū debitū impenderet:& hoc de voluntate dñi.licet nō sit expressum. Et iterū semel post mortē patris: & tunc dedit executioni : & de ista vice fit mentio:Gen.xij. sicut Iohā.xx.e.dr̄:q̄ xp̄s in die suæ resurrectionis dixit apl̄is: Sicut me misit pater,ita & ego mitto vos.s.ad p̄dicandū : & tn̄ de voluntate eius executio ei⁹ fuit retardata vsq̄ post spūssancti missionem. Vn̄ in die ascēsionis illud mandatū fuit replicatū cū tali retardatione.s.i.a. Accipietis virtutē spūssancti in vos: & eritis mihi testes &c . Nec istud repugnat ei qd̄ dixi Gen.xij.improbans Ra.Sa.dicentem q̄ illud: Exi de terra tua &c.fuit dictum abraæ per.lxx.annos ante mortē p̄ris sui : & q̄ ex tunc exiuit qa nō reprobaui eū, nisi q̄tum ad hoc dictū: Exi de terra &c.ad qd̄ secuta est executio ante mortē p̄ris:qd̄ est falsum. vt dictum est.Scd̄m est de loco apparitionis.Circa qd̄ sciendum,q̄ mesopotamia est nomen ciuitatis,& regionis siue ,puinciæ :sicut babylonia in libris Regū & Paralipomenon , & ꝓphetaꝝ:aliq̄n accipit pro ciuitate babylō p̄cise:& aliq̄n pro tota ,puincia. vn̄ in pluribus locis dicunt iudæi in babylonia captiuati:qui tñ fuerūt in diuersis regni ciuitatibus collocati:& samaria accipit̄ frequenter ,p nōe vnius ciuitatis:vt patet valde in multis locis : & aliq̄n ,p regione:sicut Ioh.iiij.a.dr̄:Venit iesus in ciuitatē samariæ,quæ dicitur sichar:& sic manifeste patet:q̄ samaria ibi accipit̄ ,p regione,vel ,puincia:Similiter mesopotamia aliq̄n accipitur pro ciuitate aran præcise,quæ hic noīat̄ charran : & sic sunt noīa synonima:sicut dictum fuit Gen.xxiij.sed mesopotamia est nomē græcum dictū a meso,qd̄ est mediū:& potamos qd̄ est fluui⁹:qa ciuitas illa est sita inter duo flumina.vn̄ Gen.xxiij.vbi trāslatio nr̄a, habet,mesopotamiā:in hebræo habet:in aran fluuioꝝ. Aran aūt est nomen syrū. Aliq̄n vero hoc nomē mesopotamia accipit̄ pro

Mesopotamiæ acceptio.

μεσος ποταμος

✠ tota

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Viri fratres &pa.Beda.Quia stephan⁹ insimulabat blasphemasse in moysen & deū: in principio sui sermonis illoꝝ calūniæ occurrit:dicēs: deū q loq̄bat pr̄ibus &,pphetis:deū esse maiestatis & gl'iæ.Moysen etiā laudat: sed illos rebelles & semp inobedientes cōprobat.Sed arte loquēdi vsus est ad rebelles: incipiēs quasi timeret eos,sic:Viri fratres & patres: lenis sermo, & clæmens conciliat auditorē: vt commendet actorem.Blande cœpit vt diu audiret:& q accusabat cōtra deū,& legem loq:verū deū p̄dicat in pricipio orōnis.Legem etiam sic exposuit:vt eius esset prædicator cui⁹ accusabatur destructor.in ,pcessu etiam sermonis errores eoꝝ redarguens:vigorem animi,& ꝙ liber erat a timore inimici perdocuit. b ¶Deus glo.

Luc.6.d. &c.Memor stephanus p̄cæpti illius.Diligite inimicos vr̄os &c. persecutorib⁹ suis salutem nunciat. c ¶In mesopotamia. Beda. Mesopotamia in capite syriæ est cōstituta ad aquilonem. Ra. Mesopotamia, & charran in chaldæa sunt. de mesopotamia trāsmigrauit in charran. d ¶Et dixit &c.In genesi videtur contineri:ꝙ post mortem patris sui locutus est dn̄s abraæ, qui in charra mortuus est: vbi cum eo filius habitauit. Sed priusq̄ in illa ciuitate habitaret, cum esset in mesopotamia dictum est ei: e ¶Exi de terra tua & de cogna. Terram & cognationem abraæ chaldæorum patriam genusq̄ appellat: vnde iam exierat: degens mō in mesopotamia: sed adhuc tenebatur spe,& desiderio redeūdi:& ideo audit:Exi de terra & de cognatione tua.non vt corpus extraheret quod iā fecerat:sed amorē cordis euelleret.Ideoq̄ ꝙ sequitur: Tunc exijt de terra &c. nō

F de corpore, sed amore intelligendum est: quo in perpetuum a chaldæis loco & desiderio auulsus est. Iuxta fidem chronicorū eodem anno chaldæam egressus:mesopotamiam ingressus in charran moratus: & in terram promissionis est inductus. Ra. Tertium stephanus prętermisit.i.& de domo patris tui:quod factum est propter nimiam populi peritiam vel imperitiā.Beda.De chaldæa in qua est charran. Raba. De vr chaldæorum abraā exiuit:Vr ignis interpretatur.Ignem chaldæi adorant:cui

Gen̄.15.b etiam homines sacrificāt.Tradunt hebræi aram fratrem abraæ chaldæorum igni immolatum cōbustum fuisse:sed ignē abraæ a deo extinctū: quare inde cum patre suo, & loth filio aram,& tota familia fugit In charran: vbi mortuo patre dictum est ei: Exi de terra tua &c. f ¶Pater eius &c. Sed repromisit &c.Ra.Redit ad originem generis isrl', & amicitiæ diuinæ exordiū:vt nihil prætermittat in quo blasphemare videatur. g ¶Vos habitatis.Nō apl'i terrā reliquerant:nec stephanus qui iam quasi in morte positus erat. h ¶Quia erit se.tuum ac.&c. Beda.Nō ita intelligēdū est:quasi male tractandū & suituti subijciendum diceret hoc semē annis quadringētis &.xxx.sed p hyperbaton legēdū:qa peregrinū erit semē ei⁹ annis quadringētis.xxx.

Gen̄.21.b in pte cui⁹ tpis etiā seruitus accidit:qa scriptū est:In isaac vocabit tibi semen. Ex anno natiuitatis isaac vsq̄ ad annum egressionis de ægypto cōputant anni.ccccv.quibus peregrinū erat futurū illud semen:siue in terra chanaan,siue in ægypto. i ¶Annis quadringentis.Ra.Sic est iungēdū. Accola annis quadringētis.xxx. Ex quo em̄ de⁹ ,pmisit abraæ, vsq̄ ad descēsum iacob in ægyptū anni fuerūt.ccxv.a descēsu iacob in ęgyptū,vsq̄ ad egressum isrl' ex ægypto anni fuerūt.ccxv.hebræi in ægypto annis. cxliiij.fuierunt.In genesi aūt q̄dringenti tm̄ numerant anni.In exodo & stephani p̄dicatione addunt.xxx.Aliqn̄ eī in scripturis, vbi magn⁹ ponit numer⁹,minor nūerus causa breuitatis ptermittit: vbi nō diligentia numerādi,sed magnitudo tm̄ demōstrat: qd' secuta est genesis.Exodus v'o finito tpe accolatus totū peregrinationis spacium diligēter describit.In actibus etiā apl'oꝝ q̄dringētos annos &.xxx.paulus huic numero assignat,dicēs :quasi post quadringētos &.xxx.annos.qui numerus nō a prima ,pmissione,sed a natiuitate isaac vsq̄ ad distributionē terræ promissionis cōpletus est.

Minor numerus sub maiori icluditur.

☞Iudicabo

¶prudentes. ¶coeui. ¶quia vnius erant generis. a¶seniores. b¶aure interiori.

a Qui ait:Viri fratres & pātres āudi- a b

a¶cuius gl'ia in æternū. ¶prio ostēdit se nōc blasphemare deū. b¶per angelū. c¶q̄ fide q̄ & carne.

b te.Deus glōriæ appāruit pr̄i nr̄o a- c d

c braæ cū esset in mesopotamia pri- e f g

d usq̄ā morare- ī charrā:& dixit ad h

e illū:†Exi de terra tua, & de cogna- i

a¶vt maior sit obedientia & patientia.

tione tua:& veni in terrā quā mon-

a¶voluntate. b¶mesopotamia.

strauero tibi. Tunc exiit de terra k l

chaldæorū:& hītauit in charrā. Et m n

¶thare.

f inde postq̄ mortuus est pater eius,

trāstulit illū in terrā istā in qua nūc

g vos habitatis.Et non dedit illi hæ- o

a¶q̄uis multos agros ibi possederit:agrū tn̄ ,ppriū nō habuit.b¶minimā partē: speluncam em̄ cū agro non hæreditate possedit,sed p̄cio emit ab ephrō filio seor etheo.a¶quare merito eius datur semini. b¶hæreditatem.

reditātem in ea :nec pāssum pedis:

sed rēpromisit dare illi eā in pōssessionē:& semini eius post ipsum,cūq p

a¶hoc dr̄ vt magis appareat scīa dei ,pmittentis. b¶per angelū vt putatur.

nōn haberet filiū.†Lōcut⁹ est aūt ei r

¶aduena qui non suam colit terram.

h de⁹:qa erit semē†tuū accōla in terra āliena:& seruituti eos sūbiiciēt: s t

a¶chanaan, vel ægypto.s. b¶ægyptij.

a¶affligentes eo duris operibus.

i & male trāctabūt eos annis q̄drin- v

¶ægyptios.

gentis trigīta & gēte cui seruierint

*tota ,puincia circa dictā ciuitatē. Abraam vero exiens de chaldęa cū pr̄e suo thare prius intrauit mesopotamiā:,put est nomē regionis,q̄ prout est nomē ciuitatis,q̄ alio noie dr̄ charrā.His ergo p̄missis exponēda est lr̄a. a ¶Viri fratres.hoc dicit q̄tū ad sibi coæuos & iuniores. b ¶Et patres.q̄tum ad seniores. c ¶Audite.veritatē. d ¶Deus gloriæ.i. deus gloriosus quē colo, & sic nō sum blasphemus. e ¶Apparuit patri nostro abraæ.pria vice. f ¶Cū esset in mesopotamia.intrasset terminos mesopotamiæ regiōis. g ¶Priusquam mo.in charran. cum patre suo. h ¶Et dixit ad illū: Exi de terra tua.Sed quō hic dicitur: quia iam exierat de chaldæa in qua natus fuerat. nā mesopotamia,& chaldæa prouinciæ sunt distinctę.Ideo dicunt aliqui ꝙ licet exiuisset corpore:non tamen mente:quia proponebat illuc redire. Sed istud dictum improbatur Gen̄. xij. Et ideo dicendum sicut ibi dictum fuit:ꝙ exire hic dicitur ,p se magis elongare:& huic cōcordat littera hebraica Gen̄.xij.Et vbi nr̄a translatio habet:Egredere de terra tua &c.in hebræo hr̄:Vade tibi de terra tua.q.di.pro vtilitate tua vade longius. i ¶De terra tua & co. tua.qa nachor frater abraæ remansit in mesopotamia. k ¶Tunc exijt.i.longius abijt. l ¶De terra chaldæorum.de qua iam ante exierat,vt dictum est. m ¶Et habi.in charran cum patre suo vsq̄ ad mortem eius.supradicta ex ratione. n ¶Et inde. Hic cōsr̄ recitatur breuiter historia abrahæ, in terra promissionis di.Et inde postquā pater eius mor.est transtulit illum .reiterando præceptum illud : Exi de terra tua: fm ꝙ dictum est.s.&habetur Gen̄.xij. Aliqui tamen dicunt: ꝙ illud quod hic dicit: Exi de terra &c.dr̄ per anticipationem :& ꝙ solū dictū fuerit ei semel post mortem pr̄is.Sed melius cōcordat lr̄æ,ꝙ bis:vt dictum est. o ¶Et nō de.illi hæ.in ea &c. sed habitauit in terra chanaā sicut aduena & peregrin⁹. Quod nec est cōtra illud qd' hr̄ Gen̄.xxiij.ꝙ emit agrū ab ephrō etheo qa hoc nō fuit ad habitandū vel colendū, sed ,p sepultura sarę. p ¶Sed repro.da. illi eā in pos.& se.eius. Gen̄.xiij.d.Oēm terrā quā cōspicis,tibi dabo& semini tuo. q ¶Cū non haberet filiū. nondū em̄ natus erat isaac, nec etiam hismael: vt patet Gen̄.xvj. r ¶Locutus est autē ei deus. Gen̄.xv. s ¶Quia erit se.ei⁹ ac. in ter. aliena.s.in terra chanaan & in ægypto. t ¶Et seruituti eos su. & male tra.affligentes eos nimis dura seruitute post mortem ioseph:vt habetur Exo.j. v ¶Annis quadringentis.Isti quadringenti anni sunt incipiendi a natiuitate isaac vsq̄ ad exitum filiorum israel de ægypto:sicut diffuse ostensum fuit Gen̄.xv. Et pōt hic breuiter aliquid repeti.A natiuitate enim isaac,vsq̄ ad natiuitatem iacob fluxerunt anni.xl.Gen̄.xxv.Iacob autem erat annorum.cxxx.qn̄ descendit in ægyptum cum filijs suis.Gen̄.xlvij.Inde vsq̄ ad exitum de ægypto fluxerūt anni.ccx.fm hebræos: quibus simul iunctis habentur anni quadringenti p̄cise: in qbus semen abraæ accola fuit in terra aliena:& sic patet, ꝙ nō fuerunt in afflictione quadringētis annis:sed per partē minorē illius tpis:& ideo ly,quadringētis annis,nō refert ad illud qd' immediate præmittitur:& affligēt eos:nisi per synedochem.s.accipiēdo partē ,p toto:sicut dicit xp̄s iacuisse tribus diebus in sepulchro: sed ,pprie *refertur ad illud

G †Gen̄.12.a. H

Moraliter. a ¶Viri fratres & patres au.&c. Hic ponit beati stephani excusatio vera ad suæ innocētiæ declaratione,& aduersariorum falsitatē.Circa qd' sciendū:ꝙ accusabat de quattuor vt patet ex p̄cedentibus.s.de blasphemia cōtra deū, & contra moysen: contra templum,& cōtra legem. De primo excusat se ostendēs se cultorē illius veri dei quē coluerūt patriarchæ sancti incipiens ab abraā di. d ¶Deus gloriæ appa.patri no.abraā &c. Eodē tempore natus est moyses &c. Hic excusat se de blasphemia contra moysen : confitens ipsum fuisse deo gratum : & ad liberationem israel diuinitus ordinatum:& ,pphetasse christi aduentum, dicēs: *prophetam

☞ a ¶Iudicabo.Ra.Iudiciū aliqn̄ discretionē significat.vt ibi:Iudica me deus,& discerne causam meā.Aliqn̄ pœnā.vt: Iudica illos deus. b ¶Testamentū circū.Ra. Fœdus siue signum ideo factū:vt ppl's isrl' nō solū moribus,sed etiā signo corpali a gentibus diuideret.In mēbro genitali ponit :vt in illa carnis sit immunitio quæ tegit pudicitiæ secreto:& qa p omes progenies erat seruanda in genitali membro est posita. ¶Mystice circuncisio mortificationem carnis designās. In illo fit membro quo voluptas carnis explet. In eo etiā quo tegebat circuncisio carnalis:signat vitādum esse iactationē gl'iæ in circuncisione spiritali. c ¶Die octa.Ra. Octo diebus mysterium circūcisionis nostræ ostēdit:q p octauā no. test.q in resurrectione dn̄i,& octo beatitudinibus continetur:a vitijs octaua die circuncidimur. d ¶Vendide.in ægyp. Breuiter narrans transit ad finem :non em̄ primo ægyptijs sed hismaelitis negociatorib⁹& madianitis vēditus est: & illi vēdiderūt eū in ægyptum putiphar sacerdoti. e ¶Venit autem fa.Ra. Vtrum in toto orbe fames venerit dubitat. f ¶In animabus septuagintaquinq̄.Beda. Hoc fm editionem Lxx.interpretum dicitur.In hebræo.Lxx. tm̄ reperiunt:sed si series animaꝝ fm Genesim computetur:addito iacob& ioseph cū duobus filijs q erāt in ęgypto.lxx.solū modo inueniuntur.Ra.Si iacob & ioseph cum duobus filijs non numerantur. lxvj. tantum erunt illis annumeratis.lxx.fiunt. Lucas quinq̄ superaddit fm editionem Lxx.quam vulgatā nouerat esse:& firmatam auctoritate græcorum.Si ergo obuiaret consuetę auctoritati:non crederet sibi: qui videret derogare olim creditę editioni.Maluit ergo cōsentiētibus interp̄tibus fidem christi firmare: q̄ pro hebraica veritate sermonem suum suspectum facere. g ¶Et descen.Scd'm situ locoꝝ descēsus est de terra promissionis in ęgyptū:sed qa libertati successerat seruitus iacob cū ,pgenie descēdisse in ægyptū dr̄: h ¶Translati.Ra.Synecdoche pro solo ioseph dicuntur translati : cui iacob dixit : Dedi tibi sichimam p̄cipuā extra fratres tuos.iō in libro Iosue ossa eius leguntur in ea sepulta: quæ filij isrl' ipso mandāte de ægypto trāstulerunt.In exod. em̄ legit:Tulit moyses ossa ioseph secum : quia dixerat ioseph filijs israel: Ferte ossa mea hinc vobiscum. Beda.De solo ioseph scriptura testatur:ꝙ ossa eius de ægypto translata in sichē sint tumulata. Sed ex verbis stephani & scriptis Hiero.qui loca illa incoluit,cōstat cæteros etiam patriarchas ibidem esse sepultos:q̄uis memoria ioseph celebrior sit: q hoc de ossibus suis mandauit: ad cuius tribum ciuitas illa pertinuit. Hiero.In historia paulæ sic ait:Transiuit sichem:& vidit xij.patriarcharum sepulchra.Idem.xij.patriarchę nō sunt sepulti in arbe,sed ī sichē. i ¶Et positi sunt in se.&c.Ra.Docet Genesis Abraam ab ephrō filio seor ethei in cariatharbe sepulchrum emisse:in quo ipse,& isaac,iacob & adam sepulti sunt.Itē docet Iacob iuxta sichem partem agri vbi poneret tabernacula,ab emor patre sichē: .c.argenteis accæpisse. Nō ergo emit abraam sepulchrum ab emor patre sichē: sed ab ephron etheo:in quo.xij.patriarchę non sunt sepulti:sed in sichē: vt diximus. Sed stephanus vulgo loquens vulgi opinionem sequit:duas em̄ narrationes cōiungens nō tam ordinē historiæ q̄ causam de qua agebatur intēdit. Qui enim insimulatur contra sanctū locū & legem docuisse:ostendit christum ex lege promissum esse:& ꝙ tunc nec moysi,nec domino seruire voluerunt.

☞In sepulchro

a¶decē plagis:& submersiōe pharaōis cū oī pp'lo in mari rubro.a¶de ægypto.b¶seruire incipiēt.¶liberati de seruitute humana.

a iūdicabo ego dicit domin⁹.Et post a

hæc exibūt:& †deseruiēnt mihi in b

a¶terra ,pmissionis.s.¶ostendit locū sanctū nō blasphemat.

b lōco isto.Et dedit illi testamentum c

a¶.i.circūcisus nō ī ,pputio.

circuncisionis : & sic genuit isaāc

a¶circūcisus circūcisum vt repetat:& iacob circūcisus.xij.patriarchas circūcisos:vt potius laudet eos q̄ vituperet.

c & circūcidit eum die octaua:ēt isaac iacob:& iacob duodecim pr̄iar- d e

a¶qa plus cæteris amabatur a patre.

chas : & patriarchæ æmūlantes io- f

a¶,ppter somnia q̄ pollicebant ei magna.

d seph vendidērūt in ægyptū : & erat g h

a¶de manu fratrum:de cisterna:de manu negociatoꝝ:& dn̄ę ægyptiæ:de periculo mortis:tandem de ipso carcere.

deus cū eo. Et eripūit eū ex oībus

a¶aduersitatib⁹&periculis.b¶corā sacerdote & principe carceris & pharaone.

tribulātionib⁹ ei⁹:& dedit ei grām i

a¶interp̄tandi somniū & ,puidēdi consiliū.

& sāpientiā in cōspectu pharaonis regis ægypti:& constituit eū p̄positum sup ægyptū:& sup oēm domū

¶cū oībus habitatorib⁹ in vniuersa ægypto

e suā. Venit aūt fames in vniuersam k

& chanaan. a¶idem tribulatio & fames.

ægyptum & chanaan, & tribulātio

a¶etiā si q̄rerēt.Ex hoc putat vbiq̄ fuisse famem.

magna : ēt non inueniebant cibos

a¶pr̄iarchæ:patet qa pr̄es nō blasphemat quos etiā suos vocat.¶pter beniamin.

pātres nr̄i:†Cū audisset autē iacob

esse frumentū in ægypto : misit pa- l

a¶pria vice ioseph cognouit eos: & ipsi eū secunda.

tres nr̄os primūm:&in scd'o cognitus est ioseph a fratrib⁹ suis:& ma- m n o

a¶pri⁹ ei celauerat:qa ægyptij ouē adorātes esum ouiū oderant quas isrl' offerebat.

nifestātum est pharaon genus ei⁹.

¶euocauit.

Mittens autē ioseph accersiuit ia- p

a¶ioseph fratres suos.s.& fratrū filios:qa iacob nō erat cognatio sed progenies.

cob patrē suum:&ōem cognationē

¶pars pro toto.

suā in aīabus septuaginta qnq̄. Et q r

a¶Alle.q in ægyptū vadit.i.mūdo adhęret vere descendit. b¶in ægypto.

dēscendit iacob in ægyptum & dē-

¶patriarchæ quisq̄ in sua ætate.

functus est ipse & patres nostri. Et s t

trāslati sunt in sichē:& positi sunt

*refertur ad illud,qd' anteponit : Erit semē eius accola in terra aliena:qa tot annis habitauit semē abraæ in terra aliena:vt ostensum est. a ¶Et post hæc exibunt.sub moyse duce:Exod.xij. b ¶Et ser.mi.in lo.isto.qd' fuit impletū tpe Iosue: sub quo populus isrl' intrauit in terrā promissionis. c ¶Et dedit illi testa. circuncisio.Gen̄.xvij. d ¶Et ia. Hic cōsequenter recitat historiā a tempore iacob vsq̄ ad moysen : & primo recitat historiā tpis seruitutē p̄cedentis.scd'o subsequētis ibi Cum autem.Circa primū dicit:Et iacob.supple circuncidit. e ¶Duodecim pa.filios suos:qui dicunt patriarchę.i.patres principales:a pater,&archos quod est princeps: quia ab ipsis denoīant.xij.trib⁹ israel. f ¶Et patri. æ.io.i .inuidentes ei. Gen̄.xxxvij. g ¶Vendiderunt eum in ægypto.eodem capitulo. h ¶Et e.deus &c.& eri.primo de manibus fratrū volentium eū occidere.scd'o de cisterna, vbi posuerunt eū moriturū fame. tertio de carcere regis ægypti:vbi posuit eum magister militiæ.Gen̄.xlj. i ¶Et de.ei gra.&c.in con.pha.ad exponendum eius somnium de futura fertilitate & sterilitate terræ. k ¶Venit autem fames &c. Gene.xlij. l ¶Misit patres nostros .i. filios suos. m ¶Primū.i.prima vice. n ¶Et in secundo.i.in scd'a missione. o ¶Cognit⁹ est &c.Gen̄.xlij. p ¶Mittens autem ioseph &c.in eodem ca. q ¶In animabus lxxv.Exod.j. Gen̄.tamen.xlvj.c. dr̄.Omnes animæ domus iacob,q̄ ingressæ ægytum fuere.lxx. sed ibi numerant tm̄ personæ egressæ de iacob actu natæ. hic autem Exod.j.numerant cū illis quinq̄ nepotes ioseph:eo ꝙ ptinebāt ad ppl'm isrl'.,ppter quod Lxx.interpretes.Gen̄.xlvj.posuerūt lxxv.quā interp̄tationē sequit hic sctūs lucas. r ¶Et descen.ia. in ægyptum. Hic consequēter recitat descensum in ægyptū dicens:Et des.iacob in ægyptū,& defunctus est.Gen̄.xlix. s ¶Et patres nostri. scilicet.xij.patriarchę.de morte v'o ioseph in ægypto habetur Gen̄.vlti. & de morte aliorum Exo.j. t ¶Et translati sunt in sichen &c.Hæc lr̄a videtur multū intricata & discrepare ab eo quod hr̄ Gene.xxiij. de spelunca quā emit abraā & Gen̄.xxxiij. de agro quē emit iacob a filijs emor. Propter quod ad intellectū huius passus sciendum:ꝙ abraam emit illam speluncam ab ephron etheo : & iacob illum agrum a filijs emor patris sichē: vt patet in textu. In spelūca vero ab abraam empta,fuit iacob sepultus illic portatus de ægypto : Gene. vlti.In agro vero quē emit iacob:&quem dedit ioseph filio suo:vt hr̄ Gen̄.xlviij.sepulta fuerunt ossa ioseph : illic apportata de ægypto vt habetur Ios.vlti .de alijs vero patriarchis non habetur de scriptura satis vbi sint sepulti.Sed Hiero. dicit de sancta paula:ꝙ ipsa pertransiuit vsq̄ in sichē & vidit ibi sepulchra.xij. patriarcharum. Iosephus vero.ij.lib.dicit:ꝙ fratres ioseph mortui in ægypto a posteris suis fuerunt translati in hebron, & ibidem sepulti. & in hoc magis videtur credendum dicto Iosephi q̄ Hieron̄. quia longo tpe fuit ante Hiero.& qa natus fuit in iudæa, & certius cognouit oīa iudeę loca.His ergo p̄missis sciēdū:ꝙ sctūs lucas hic simul recitat duas historias intricate:& exponitur lr̄a sic: Et translati sunt &c.& positi sunt in sepul. quod emit abraā.s.partim hic, & partim ibi:quia ioseph certum est ꝙ sepultus fuit in sichen in spelūcam abraæ:vt p̄dictū est.de iacob vero certū est,ꝙ sepultus fuit in hebron:de alijs patriarchis dubiū est vtrum hic,vel ibi sint sepulti: licet mihi probabilius videatur,quod in hebron:sicut dictum est.

*A filijs

C Diuisio. al'†fuiēt. D †Gen̄. 42.a. Iosephus 2.antiq. ca.3.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶In sepulchro qđ emit abraã.Beda.Hoc de solo iacob : cui⁹ corpus filij de ægypto tollentes, sepelierunt in spelunca duplici: vbi abraam cum sara sepultus est, & isaac cum rebecca : & ibi lya cõdita est.vñ ciuitas illa vocať ebron.i.cõiugiũ:qa p̃res ibi cũ cõiugibus sepulti sunt.Beda.Duas historias cõfundit :& alterã alteri implicat.Non em̃ a filijs emor filij sichem emit abraam, sed iacob ab illis emit sichen.ideo sic iungendũ est . translati sunt in sichen a filijs emor filij sichem:quasi diceretur :in sichen illam quã emit iacob a filijs emor filij sichem . In genesi legiť sichem filius fuisse emor : vnde putãt quidã duos fuisse sichem:quorum alter a luca dr̃ pater emor alter a genesi filius eius . Quidam iungũt principiũ & finẽ sermonis dicentes:a filijs sichẽ:& post inferunt, emor filij.vt hic locus congruat genesi. b ¶A fi.&c.Redit ad ordinem narrationis: anticipatio enim fuit quod p̃misit:translati sunt in sichen a filijs emor filij sichem. c ¶Rex ali⁹.Rex iste diabolus est:qui effœminatos diligit, masculos odit. d ¶Genus nostrum af. pa.no. Patres nostros dicit, & genus nostrum:ne patres blasphemare videatur. e ¶Gratus deo.Ostendit ꝙ moyses non blasphemauerit. f ¶Moyses.Ra.Aquaticus : quia de aqua est assumptus vel liniens:quia inuentus est in fiscella bitumine lita. Rab . Moyses typus est saluatoris: qui percusso diabolo genus suum liberauit : tribus temporibus occultatus est in israel ab abraam scilicet vsq; ad dauid: a dauid vsq; ad transmigrationem babylonis : inde vsq; ad natiuitatem christi : qui proiectus a iudæis,ab ecclesia gentium venientem ad baptismum quæ filia diaboli prius erat : assumptus est & nutritus qui fuit potens in opere , & verbo coram deo & omni plæbe:qui in plenitudine temporum visitauit nos & fecit redemptionem plæbis suæ. g ¶Vindicauit illum & fe.vltio. Ostendit illum qui iniuriam faciebat non esse de genere suo. h ¶Apparuit il.Rab.Sic christus post ascensionem apparuit p apostolos litigantibus iudęis: & infidelibus:qui resistebant apostolis. ☞Quis te

Geñ.vlt. d. — Geñ.33.a — F

NICO.DE LY.

✲ a ¶A filijs emor. istud non coniungitur litteræ immediate p̃cedenti, sed antecedẽti:vbi dicitur: Et translati sunt in sichem, supple emptam a filijs emor per ipsum iacob: vt prædictum est : & sic exponit scholastica historia.Sed huic expositioni videtur obuiare qđ sequiť : Filij sichẽ: quia Geñ. xxxiij.dr̃: ꝙ iacob emit partem agri a filijs emor patris sichẽ : & sic emor nõ fuit filius sichem, sed pater eius.Sequẽdo tamen expositionem istam põt faciliter r̃nderi: ꝙ idem homo frequenter habet patrem & filium eiusdem noĩs . Sicut dñs Carolus comes valesij bonæ memorię habuit patrem regem Franciæ noĩe Philippum, & filium eiusdem noĩs.Et sic põt dici de isto emor, ꝙ habuit patrẽ nomine sichem:de quo fit hic mentio:cũ dr̃: A filijs emor filij sichem : & filiũ eiusdẽ nominis de quo dicitur Geñ. xxxiij.d. A filijs emor patris sichẽ.Sed quia expositio dicta videtur multũ intricata: & qa lr̃a videť prætendere ꝙ abraam emit precio argenti a filijs emor:sciẽdũ ꝙ ideo posset dici (sine tamẽ p̃iudicio) ꝙ ille emor, de quo hic lucas loquitur, fuit idẽ cũ p̃re seor, patre ephrõ: & fuit binomius sicut in scriptura multi leguntť binomij :sic abraã emit a filijs emor quia ab ephron emit de filijs eius : & iste emor alio noĩe dictus seor, habuit patrem noĩe sichem.ille autẽ emor de quo fit mẽ-
tio Geñ.

tio Geñ.xxxiiij.a.habuit filiũ noĩe sichem. Nec incõueniẽs si ponantur eadẽ noĩa diuersoꝝ hoĩm hic & ibi : qa frequẽter hoĩes diuersoꝝ locoꝝ & tẽpoꝝ in noĩb⁹ cõueniũt: & ꝑm hãc expositionẽ lr̃a planior videť.Sciendũ etiã ꝙ sichẽ hic dupľr accipiť, vno mõ ꝑut est nomẽ ciuitatis cũ dr̃: Trãslati sunt in sichen alio mõ ꝑut est ꝓpriũ nomẽ hoĩs,cũ dr̃:Filij sichẽ. b ¶Cũ aũt . Hic recitať historia pro tp̃e seruitutis filioꝝ isr̄l in ęgypto:& primo ponitur huius seruitutis occasio,cũ dr̃:Cum aũt ap.tp̃us ꝓmis. quã confes.fue.deus abraæ,ꝓmittens ei,ꝙ semen eius seruiret ei in terra iudææ.Geñ.xv. c ¶Creuit populus & multi.est.in ægypto.Exo.j.d. Et hęc multiplicatio mouit regem ægypti ad affligẽdum ppl'm isr̄l: vt minus possent vacare generationi, & multiplicari. vt habeť ibidem: d ¶Quoadusq; rex alius sur. in ægy. Dicit enim iosephus: ꝙ regnum tũc translatũ erat ad aliam domũ. e ¶Qui non sciebat io.i.beneficia quæ fecerat ioseph regno ægypti. f ¶Hic circũ.id est fraudulenter opprimens. g ¶Genus no. primo subijciẽs duris laboribus: sed qa p hoc non fuit impedita ppl'i multiplicatio p̃cæpit obstetricibus, vt in partu hebræarum necarẽt masculos:sed qa non fecerũt hoc deum timẽtes : p̃cæpit vt masculi nati in flumẽ ꝓijcerent:Exod.j.& hoc est qđ dr̃:Vt exponerent infantes &c. h ¶Eodem tpe.Hic ɔ̃nr stephanus se excusat de blasphemia cõtra moysen,ostendẽs eũ populi fuisse liberatorem:& primo ponit ad hãc liberationem moysi dispositio. scđo ipsa liberatio,ibi:Cũ aũt.Circa primũ dr̃: Eodẽ tp̃e na.est moy. & fu.gra. deo.qđ apparet ex hoc,ꝙ deus seruauit eũ ne periret cum alijs pueris in flumine. i ¶Qui nu.est tri.mẽ.in do.patris . Vidit eũ elegantem puerũ, & ideo quãtũ potuit seruauit eum quousq; apparebat periculũ mortis:nõ solũ pueri,sed etiã parentũ, occasione eius:& tũc eũ cõmẽdauit ꝓtectioni diuinæ:ponẽs eũ in flumine,inclusum tñ ĩ vasculo scirpeo pice linito. k ¶Exposito aũt il.in flumine.mõ dicto. l ¶Sustulit eum fi.pha.& nu.eum.i.nutriri fecit sibi in filium:qa adoptauit eũ: & hæc omĩa habentur.Exo.ij. vbi diffusus ea exposui. m ¶Et eruditus est moy.in omĩ sapientia ægy.quę sic noĩať:qa primo viguit in ægypto humanę sapientiæ studiũ vt hr̄.j. Methaph. n ¶Et erat po.in ver . & in ope.su.ex quo patet ei⁹ dispositio ad liberandum ppl'm de ægypto. o ¶Cũ autẽ imple.Hic ɔ̃nr describiť ipsa liberatio: & primo figuralis.secundo realis , ibi:Et expletis.Circa primum dr̃ : Cum aũt im.ei tem.xl.an.quod est tẽpus virilis ætatis. p ¶Ascendit in cor eius.deo instigante. q ¶Vt visita.fratres &c.qui erant in dura seruitute. r ¶Et cum vi .quendam. hebræum. s ¶Iniuriam pa.ab ægypto. t ¶Vindicauit illum . ægyptium interficiendo:& subditur ratio cum dicit:Existimabat autem intelligere fratres.i.hebræos. v ¶Quoniam deus per manũ ipsius daret sa.il. iam enim dñs inspirauerat moysi, ꝙ liberaturus erat ppl'm per ip̃m de seruitute ægypti: & sic iam erat cõstitutus a deo tutor & defensor ppl'i : propter qđ non peccauit vindictã illã faciendo:& illa liberatio particularis fuit signũ & figura liberationis generalis totius populi fienda per manũ moysi. x ¶At illi non intel . qđ declarat per factum sequẽs cum dr̃. y ¶Sequenti vero die apparuit illis litigantibus . Id est duobus hebræis adinuicem rixantibus.Exodi.ij.b. z ¶Et reconciliabat eos . volens eos reducere ad pacem & amicitiam. ✲Qui autem

Iosephus — Diuisio. — †Exo.2.a. — H — †Ibidẽ.a.

a ¶speluncã illã emit quadringẽtis siclis ab
a in sepulchro, quod emit abraã pre
ephrõ filio seor etheo. a¶a filijs sichẽ:vt sit explanatio prioris. b¶qui erat filius emor.
b cio argẽti ã filiis emor filii sichẽ. a
a¶anni quadrigẽti triginta.b¶illi⁹ cui dictũ
Cũ aũt appropinquaret tẽpus p̃rõ b
est:post hoc exibũt & deseruiẽt mihi in loco isto. ¶in græco,pollicitus.
missionis qđ cõfessus fuerat deus
a¶israel crucifixo christo:& ap̃lis passis. ¶mortuo ioseph & fratribus.
abraæ:creuit põpul⁹ & multiplica- c
c tus est in ægypto : quoadusq; rex d
a¶ignorabat: vel beneficiũ nõ reddebat.
alius surrexit in ægypto:q nõ sciẽ- e
a¶p̃cipiẽdo obstetricib⁹ vt necarẽt masclos.
d bat ioseph Hic circunuẽniens ge- f g
a¶manifeste imperãdo,vt expõeret infantes
nus nostrum ãfflixit patres nostros
f.vel afflixit dolore ꝑuitutis. a¶in flumen.
vt expõnerent infantes suos ne vi-
a¶.i.viui custodirenť.b¶q̃ surrexit nou⁹ rex
uificãrentur.†Eõdem tpe natus est h
sup ęgyptũ.a¶a quo gratiã habuit.b¶quia
e moyses:& fuit gratus dẽo qui nũ- i
elegantem habuit faciem. ¶occulte.
tritus est tribus mẽsibus in domo
¶in flumine nilo.¶de flumine.
p̃ris sui.†Exposito autẽ illo sustu- k
¶quæ venerat ad flumen vt lauaretur.
lit eum filia pharaonis: & nutriuit
¶ita vt alios vinceret.
f eũ sibi in filiũ.†Et erudit⁹ est moy- m
ses omĩ sapiẽtia ægyptiorũ : & erat n
¶eloquens. ¶fortis.
potens in verbis & in operibus
suis. Cum autẽ impleretur ei qua- o
a ¶de bona cogitatione solet dici ꝙ ascẽdat in cor.
draginta annorũ tempus: ãscendit p
a¶q onere ꝑuitutis infirmabanť.b¶genere.
in cor eius vt visitãret frãtres suos q
filios israel. Et cum vidisset quen- r
g dam iniuriam patientem, vindica- s t
¶fratrem suum.
uit illum:& fecit vltionẽ ei q iniu-
riã sustinebat ꝑcusso ægyptio. Exi-
¶.i.putabat eos intellecturos quę in vno fecerat eũ in oĩbus esse facturum.
stimabat autem intelligere fratres
a¶opus qui meruit esse liberator eoꝝ.
qm̃ deus per mãnũ ipsius daret sa v
¶manifesta est iudæoꝝ figura.
lutem illis . At illi nõ intellexerũt. x
h Sequẽti vero die apparuit illis li- y
tigantibus: & reconciliabat eos in z
¶christus per ap̄los pacem prædicabat.
pace dicens : Viri , fratres estis : vt

☞ a ¶Quis te con.&c.Solus deus. Non est p̃tãs nisi a deo.Ex hoc tale a xp̃o respõsum accæperat:O homo quis me constituit iudicem aut diuisorẽ sup vos? Quis te cõstituit prin.& iudi.super nos? In contentiõe sua illos redarguit iã, tũc legi & moysi fuisse contrarios. b ¶Nunquid interfi.&c. Quidam putãt illũ qui defensus est ex ira rem ꝓtulisse. c ¶Fugit. Moyses fugit in madian.i.xp̃s in gentes. d ¶In igne flãmæ.Ignis in rubo spũssanctus p̃cta ppl'i quasi spinæ:quia ardor spũssancti peccata illius populi non consumpsit qui dẽsas nequitię spinas beneficijs dei opposuit. ¶Rab.Ideo forma ignis q̃ non est imitabilis ostensa est illis:ne aliquã similitudinẽ facerẽt. e ¶Rubi.Raba.Rubus ardet:sed non comburitur.rubiq; nomen monti cõuenit:sinai enim rubus interpretať.Rubus genus est spinarũ significans ecclesiã quæ p̃secutione inflammať:sed non perit:quia xp̃s in eo loquiť. ¶Ra.In flãma rubi signũ fuit liberationis:qa ppl's ille q̃uis tentatione inflãmatus:non erat tñ in tribulatione pariturus. Idẽ in solutione calciamenti designať:qa tam facile est deo a seruitute quẽpiã liberare, q̃ promptũ homini calciamẽtum tollere. f ¶Ego sum.Sum ꝓpriũ dei verbũ est:ꝑm illud:Ego sum q sum & qui est misit me ad vos.Serpentes non sunt timendi vbi deus p̄ns loquitur. g ¶Solue cal.&c.Bed'.Moraliter nos admonet : vt stantes in ecclesia, quę est sancta terra:mortuis opibus renũciemus. h ¶Vidẽs.Rab. Deus totus est visus:totus est auditus,oĩa videt:oĩa audit:sed videre & audire diciť quando misereť. i ¶Vidi afflictionẽ.Rabanus.Qui licet aliquẽ tentari ꝑmittã:nõ tñ putandũ ꝙ nesciam. k ¶Quẽ ne.Synecdoche.multi dicunť negasse:cũ vnus dixerat vl' forsan plures cõsensere. l ¶Principem &c.Magna laus quia princeps & redẽptor & eductor populi diciť: m ¶Hic est.In eos culpam retorquet quam ipsi in obedientes & increduli in moysen refundebant.n ¶Moy.qui &c.Be.Ne noua vi-
☞deať doctri

NICO. DE LY.

✲ a ¶Qui aũt iniu.fa.ĩcrepatus super hoc. b ¶Repulit eum.i.eius monitionẽ & increpationem,di. c ¶Quis te cõ.p. & iu.&c.q.d.tu vsurpas tibi indebitã potestatẽ.Ex quo patet ꝙ iste nõ intellexit ꝙ moyses esset constitutus a deo tutor & liberator populi.Et qa iniuriãs habebat aliquos sibi fauentes & idem sentientes.ideo dixit pluraliter:& illi non intellexerũt. d ¶Nunquid interficere &c.Illud quod erat secretum publicauit intantũ ꝙ venit ad aures pharaonis:& quærebat occidere moysen:Exo.ij.ideo subditur: e ¶Fugit aũt moy.in ver.isto.i.propter publicationem huius facti:ne occidereť. f ¶Vbi genuit duos filios.gersan & eliezer de sephora vxore sua:Exo.ij.d. g ¶Expletis .Hic ɔ̃nr describitur moysi legatio.secundo legationis impletio,ibi: Hic eduxit.Pria adhuc in duas:qa primo sanctus lucas facit ꝓpositum.scđo infert quoddam correlariũ ibi:Hunc moysen.Circa primũ primo describitur tp̃s legatiõis,cũ dr̃:Expletis aũt annis quadraginta.a fuga moysi de ægypto. h ¶Apparuit ei in deserto &c.ang. Exo.iij.dicitur:ꝙ apparuit illi deus.Dicendum ꝙ ꝑm veritatem fuit angelus :vt hic dr̃.sed qa personam dei rep̃sentabat & in eius persona loquebatur:ideo aliqñ deus,
aliquãdo

qđ nocetis alterutrũ?Qui aũt in- a
a¶verbo:sicut & iudæi christum.
iuriã faciebat ꝓximo,rẽpulit eum b
a¶ignarus prophetat:qa moyses princeps
a dicens:†Quis te cõstituit princi- c
& iudex datus est israeli.
b ꝑem & iudicẽ sup nos?Nunquid d
interficere metu vis:queadmodũ
a¶moyses timẽs ægyptios,ꝓpter eũ quem
c interfecisti heri ægyptium?Fũgit e
occiderat. a¶qa volebat occultum esse.
aũt moyses in verbõ isto, & factus
a¶de sephora filia sacerdotis madian:quẽ
est aduena ĩ terra madiã:vbi gẽne f
vxorẽ accæpat. a¶gersan & eliezer. b¶ec
rauit duos filiõs.Et explẽtis ãnis g
ce non blasphemat,sed laudat.
quadraginta, apparuit illi in de- h
a¶cũ miaret gregẽ ad iñiora deserti. b¶mi
chael in ꝑsona dñi.vel ipse angelus magni
d sertõ mõtis sina ãngel⁹ in igne flã i
cõsilij. a¶q̃ iõ facta est:vt timerẽt & scirent
qa deus nr̄ ignis ɔsumẽs est. b¶ꝙ ɔ̃ cõsue-
e mẽ rubi.Moyses aũt videns ãdmi k
tudinem rubus ardens non comburetur.
ratus est visum :& accedente illo l
vt ɔsideraret:facta est ad eum vox m
a¶nũc dñs dic⁹ est:q pri⁹ vocabať angel⁹.
b¶semp p̄ns.c¶nondũ tuus vocãdus.hoc
f dõmini,dicẽs:†Ego sũm deus pã- n
dicẽs ostendit eũ esse veꝝ filiũ eoꝝ. a¶Nõ
recẽs & nouitius. b¶hi tres commemoran
trũ tuorũ:dẽus abrãã:de⁹ isaãc:&
tur:quibus facta est promissio quę impleť.
¶audiens nomen domini.
deus iacob.Tremefactus aũt moy o
ses nõ audebat considerare.Dixit
¶ne putes te esse dominum ecclesiæ.
g aũt illi dñs:†Solue calciamentum p
pedum tuorum.Locus eñ in quo q
a¶& sc̃ti pedes locũ sc̃tm̃ debent ɔtingere.
h stas terra sanctã est.Vidẽs vidi af- r
a¶dicendo:mei misereri se ostendit.
flictionem populi mẽi q est ĩ ægy-
pto:& gemitum eorum audiui:& s
a¶descendere est misericorditer compati.
descẽndi liberare eos.Et nũc veni t
& mittam te in ægyptum . Hunc v x
¶ecce laus,non blasphemia.
k moysen quem negauerunt,dicen
l tes:Quis te constituit principem
a¶soluitur ab humili quod superbus interrogauerat.
& iudicẽ?†hũnc deus principẽ & y
a¶de seruitute ęgypti. b¶ope vel p̃tate qa
priogenita occidit & alias plagas irrogauit.
redẽmptorẽ misit cũ mãnu angeli z
qui apparuit illi ĩ rubo.Hic edu- a
a¶hic cum deo & aaron tertius decem plagis ægyptum percussit.& in deserto in mã-
xit illos:faciẽs ꝓdigia ẽt signa in b
terra ægypti:& ĩ rubro mari:& ĩ de c d
na & petra alijsq; ĩnuberabilib⁹ signa fecit.
m n serto annis q̃dragĩta.Hic est moy e
¶vobis. a¶carne visibilem sed super me maiestatem terribilem.
ses q dixit filiis israel:†Prophetã f g

aliqñ angelus nominatur vt dicit Grego. C
i ¶In igne flãmæ rubi.Angeli em̃ apparent hoĩbus in corporibus formatis.& qa tales apparitiones sunt ad aliqd significãdum:ideo formatur ꝑm cõuenientiam ad id qđ est significandũ.Per ignẽ frequẽter in sacra scriptura significať tribulatio purgans.Prouer.xvij.a.In igne probať aurũ & argentũ:& hoĩes recæptibiles in camino humiliationis.propter qđ angelus apparuit in specie ignis ardentis, sed non cõburentis:ad figurandũ ꝙ ppl's israel in tribulatione ægypti non consumeretur sed purgareť, & purgatus liberareť. k ¶Moyses aũt vi.ad.est.ꝙ ignis ardens non cõburebat rubum qui de facili est cõbustibilis. l ¶Et accæ.illo vt consi.magis de ꝓpe. m ¶Facta est vox dñi.i.angeli loquẽtis in persona dei. n ¶Ego sum deus patuorum.qui coluerunt me cæteris gentibus ad idolatriã declinantibus. o ¶Tremefactus aũt moy.propter diuinã reuerẽtiam. p ¶Solue cal.pe.tuorum.Modus enĩ erat antiquorũ, & specialiter hebręoꝝ: non ingredi loca sancta pedibus calciatis. Vnde & saraceni adhuc tenent hunc modum:qa nõ ingrediunť locum diuini cultus nisi discalciatis pedib⁹:vt a fide dignis intellexi. q ¶Locus eñ in quo stas terra sancta est.propter apparitionem diuinam ibidem modo dicto. r ¶Videns vidi affli.populi mei.oculo pietatis & cum affectu miserationis.iõ sequiť: s ¶Et descendi li.eos.Deo aũt descendere non cõuenit nisi per affectũ miserationis:sed angelo qui loquebať bene cõpetit descendere & ascẽdere ꝑm motũ localem:eo modo quo motus localis cõpetit angelis. t ¶Et nunc veni.prompte obediendo mihi. v ¶Et mittã te in ægy.ad liberandũ populum.sic patet legatio iniuncta moysi. x ¶Hunc moysen.Hic stephanus contra iudæos refert correlarium de rebelliõe eorum,di.Hunc moysen quẽ neg.&c.sicut prædictum est:ille qui hoc verbum dixit habebat cõplices & fautores qui idẽ dixerunt verbo,vel saltẽ facto:ꝓpter hoc qđ dr̃ hic in plurali:Dicentes:qs te constituit principẽ &c. y ¶Hũc deus prin.& red.misit.Quia tñ non erat principalis in hoc facto:sed angelus apparẽs in persona dei.ideo subdiť: z ¶Cũ ma.an.ar̃s ꝑ manum angeli.i.cũ ꝑtãte ipsi⁹.& sic moyses erat illi tanq; minister adiũctus.Per hanc aũt rebellionem ɔ̃ moysen intẽdit stephanus vocare iudæos de rebellione ɔ̃ christũ liberatorẽ totius mundi:de seruitute diaboli:vt exprimitur.j.eo.ca.vbi dicitur.Et occiderunt eos qui p̃nunciabant de aduentu iusti:cuius vos nunc ꝓditores & homicidæ fuistis. a ¶Hic eduxit.Hic consequenter describiť impletio legatiõis iniũctum moysi.Et diuidiť in duas partes qa primo facit ꝓpositum.scđo infert correlarium,ibi:Cũ voluerũt.Circa primum dr̃. Hic eduxit illos.sicut erat sibi iniunctũ. b ¶Faciẽs ꝓdigia & signa in terra ægypti.sicut patet a principio Exo.v.vsq; ad finem.xij. c ¶Et in rubro ma.vt habetur Exod.xiiij. d ¶Et in deserto.vt patet in libro Leuiti. Nume.& Deuterono. e ¶Hic est moyses.cui vos credere dicitis & debetis. f ¶Qui dixit filijs israel. Deuteronomi.xviij.d. g ¶Prophetam vobis susci.&c.quod principaliter intelligitur de christo:vt ibidem dictum fuit: ✲q descendit

Mos antiquoꝝ. — †exo.3.d 32.qõ.4. ca. recurrit.i'pnc. — D — †exo.3.b — ar̃s habet — †sup nos — Diuisio. — †Deute.18.d. — Morar̃.

✲ g ¶Prophetam vob.&c. Sequitur: Morar̃.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ deatur doctrina christi, moyses cui noluerunt obedire patres ve= stri, prædicauit eum in forma hoīs venturum, & præcæpta vitæ
Leui.18.a daturū. a ¶ Verba vitæ. Raba. Duas tabulas cū decalogo & mā data cætera de qbus dr̄: Qui fecerit ea, viuet in eis: b ¶ Ad aarō. Raba. Quasi ad principem. Quasi ignari diuinitatis loquuntur. Deus em̄ verus nō est factus, sed oīa fecit: nec creatura est, sed creator oīm. c ¶ Fac nobis deo. Raba. Deos dicunt, ꝓpter duas columnas quæ præcesserunt eos de ægypto: in honore quarum vnum factū est simulacrum: sed ambæ columnæ adoratæ. & ideo dicunt: Præcedant nos: quia colūna nubis in die: colūna ignis in nocte populum præcedebat. d ¶ Conuertit autē &c. Aug. Manifestum est deum operari in cordibus hominum: ad inclinandas eorū volūtates siue ad bonū, siue ad malū &c. e ¶ Militiæ cœli. Bed'. Militia cœli, aliqñ dicitur exercitus angelorū, sed in hoc loco sidera militiam cœli nominat: cū protin9 addat: sidus dei sui &c. f ¶ In libro ꝓph. Q̄uis multi sint prophetæ vnus tñ liber dicitur esse: & apud hebræos vnus est liber xij. prophetarum. Aug. vero xij. libros nominat. g ¶ Nunquid victimas &c. Rab. Q̄uis necessitate seruiendi deo liberarent mente tñ auersi veraciter seruiebāt idolis: ex quo aurū in caput vituli transformauerunt. Si autem postea leguntur deo obtulisse: non bona voluntate, sed timore pro interfectione eorum qui pro idolis corruerunt factum est. Vbicūq; enim occasio fuit semper corde in ægyptū sunt reuersi. ¶ Be
Questio. da. Quærit̄ quō non obtulerint deo: cum legat̄ deo eos quædā obtulisse: non volū
F tate, sed metu pœnarū. Deus aūt non quæ offerunt̄, sed voluntatem offerentiū accipit. h ¶ Et suscæpistis &c. Be. Q̄uis videremini ad tabernaculum dei victimas & hostias deferre: tota tamē mente phanum moloch siue melchon amplexati estis. Est aūt moloch siue melchon qd' sæpe inueni
Moloch idolum. tur, idolum ammonitarū, qd' interpretat̄ rex noster. i ¶ Sidus dei vestri rem. Be. Dimisistis quidē deū verū & viuum: & sidus rēphā. i. facturæ vr̄æ pro deo suscæpistis. significat aūt luciferū, cuius cultui saraceni erāt mācipati. Et qa remphā interpretat̄ factura vel reges vr̄a: ꝯñr adiungit: k ¶ Figuras quas fc. ado. cas. Rab. Sidus dei vr̄i est lucifer, cui assignauerūt figuras: ijdem dij in figuris & stellis adorabantur. ¶ Ra. quidā sic dicūt: sidus dei vestri: vt ad deū pertineant verbū: qa non ip̄m dominū, sed eius sidus suscæpunt. l ¶ Et trās. Propter hæc sacrilegia trans babylonem ducemini captiui. Non est putādus prim9 martyr errasse: q pro eo quod in propheta scriptū est: trās damascū ducti sunt, dixit, trans babylonē: magis enim intelligenda q̄ verbum posuit: qa trans damascū ducti sunt in babylonē: siue trans babylonem ☞ Tabernaculū

a ¶ non alijs præter vos.
vobis suscitabit deus de fratrib9
vestris: tāquā meipsum audietis. a
a ¶ congregatione populi: nō solus, vt pri9 quādo cum angelo loquebatur. b ¶ deserto montis sina.
Hic est qui fuit in ecclīā in solitū b
¶ tam ei q̄ omni populo.
dine cū angelo q loqbat̄ ei ī mō c
a ¶ filijs israel. ¶ non tm̄ vestris.
te sina: & cum p̄ribus nr̄is: q accæ d
¶ non solum illis.
a pit verba vitæ dare nobis. Cui no f
¶ Dupliciter accusantur: qa noluerūt: & qa non obedierunt. a ¶ & si nō corpibus suis.
luerunt obedire p̄res vr̄i: sed repu
lerūt eū & auersi sunt cordib9 suis g
a ¶ ad quā desiderabāt reuerti: vel in morē ægyptiorū reuersi sunt vitulū adorando.
b in ægyptō, dicētes ad aaron: † Fac h i
a ¶ pluraliṫ dicūt deos: non deū vnum. ¶ errore gentiū. b ¶ ꝓuidentia & potestate.
nobis deos qui nos p̄cedāt. moy
a ¶ derogando & inhonorando hoc dicūt.
si enim hūic q eduxit nos de ter
a ¶ mors vel vita: qa. xl. diebus & noctibus cum domino sederat in monte.
ra ægypti, nescimus qd factum sit
a ¶ ex consuetudine ægyptiorum qui bouē adorant: petulans etiam & hebes popul9 ex hoc demonstratur. ¶ vt adorarēt.
ei. Et vitulū fecerūt in illis dieb9: k
a ¶ plus accusant̄ q̄ si viuo aīali hoc facerēt.
& obtulerunt hostiā simulācro. & l
a ¶ non creatorē suum: sed opa a se facta ve
d lætabant̄ ī ōpib9 manuū suarū. Cōm
nerati sunt. ¶ permisit.
uertit autē de9, & tradidit eos ser n
a ¶ soli, lunę, stellis: qa deo militant peragētes cursus suos.
f uire militi cęli sicut scriptū est in o
g libro ꝓphetarū: † Nunqd victimas p
aut hostias obtulistis mihi annis
quadragīta ī deserto domus isrl̄?
¶ pro tabernaculo dei. ¶ factum. ¶ sicut deo vero.
h Et suscæpistis tabernaculum mo q
a ¶ luciferi quam colitis vt deum.
b ¶ subaudi, suscæpistis adorare.
i loch & sidūs dei vr̄i rēphā, figūras r s
l quas fecistis adorare ea: & trans t v

verba vitæ dare vo. Dicunt̄ autem illa p̄cæpta v̄ba vitæ: non qa conferūt vitā gratiæ iustificantē: ſm qd' dr̄ Ro. iij. c. Nō iustificat hō ex opib9 legis iusticia q̄ facit dignū vita æterna. licet iustificarent iusticia policia: sicut dictū fuit super ep̄lam ad Ro. & Gal. Sed dicunt̄ verba vitæ: qa seruātes ea non incurrebant pœnā mortis corpalis, q̄ transgressoribus infligebat̄: sicut dictū fuit Gal. iij. super illud: Faciēs ea viuet in eis. f ¶ Cui noluerunt obedire patres vestri. Hic ex dictis infert correlarium de rebellione iudæorū contra moysen & deū, dicens: Cui noluerūt obedire patres ve. sicut patet in multis locis Exo. & Nume. g ¶ Et auersi sunt &c. in ægy. ostendentes displicentiā q̄ inde exierant, dicentes moysi Exo. xiiij. e. Quid hic facere voluisti vt educeres nos de ægypto &c. & in pluribus alijs locis simile habet̄. Et non solum ostenderunt hanc displicentiā exitus: sed ēt voluntatē reuertendi dicētes Nu. xiiij. a. Constituamus nobis ducem: & reuertamur in ægyptū. Consequēter ostēdit eos rebelles fuisse & nō solum moysi, sed ēt deo: cum dr̄: h ¶ Dicētes ad aarō. Exod. xxxij. a. i ¶ Fac nobis deos &c. In hoc enim rebellabant deo qui eos eduxerat de ęgypto: & etiam moysi eius ministro, cū subditur: moysi enim huic &c. k ¶ Et vitulum fe. Quia aaron ad faciendum coegerunt & aurū ei ministrauerūt. l ¶ Et obtulerūt ho. quæ debebat offerri soli deo. m ¶ Conuer. autem deus & tra. eos. i. cōuerti & tradi permisit demonibus propter suam maliciam. n ¶ Seruire militiæ cœli. hoc non legitur esse factum tpe quo filij israel fuerunt in deserto: sed postq̄ intrauerunt terram promissionis hoc multotiens & multipliciter fecerūt: vt patet in li. Iudi. & Reg. specialiter in. iiij. & ij. Paralipo. o ¶ Sicut scriptū est in lib. pro. s. xij. qui est vnus liber: vt declaratum fuit ibidem. p ¶ Nūquid victi. &c. hoc subdit Amos. v. g. Et refertur prima pars huius auctoritatis ad tempus quo fuerunt filij israel i deserto: vt patet manifeste. Nō tamen p hoc est intelligendū, q̄ filij israel nullas victimas aut hostias obtulerūt deo in deserto. quia Leui. ix. a. dicitur expresse: q̄ in consecratione aaron & filiorū eius fuerunt p̄les hostiæ deo oblatæ: & sim̄r in dedicatiōe tabernaculi: vt hr̄ Nu. vij. Sed iō dr̄, qa paucæ victimæ fuerūt tūc oblatæ. Vnde dicit Ra. Sa. sup illud Nu. ix. a. Fecerunt filij isrl̄ phase &c. q̄ toto tpe quo i deserto fuerūt, nō fecerūt phase nisi illud tm̄. cū tñ erat solēnitas principalis & p̄cæptū erat Exo. xij. ipsum quolibet āno fieri & ideo si fuit sic omissa in illis. xl. annis: multo magis sacrificia quæ p̄cipiebant̄ fieri in solēnitatibus & in diebus minus solēnibus: fuit em̄ cū ppl'o sup hoc dispensatū a deo ꝓpter incertum motū nubis. sicut & de circūcisione q̄ Gene. xvij. præcipit̄ fieri octauo die: & tñ omissa fuit q̄diu popul9 fuit in deserto vt patet iosue. v. q ¶ Et suscæpit taber. &c. Istud refert ad tp̄s iudicum & regū vt ostēsum fuit Amos. v. & pendet in fine huius auctoritatis. r ¶ Et sidus dei vestri remphā. i. luciferum, siue stellā matutinā: vt dicit Glo. quæ præ cęteris stellis a pluribus odorabat̄. propter ei9 pulchritudinē. s ¶ Figuras: id est imagines diuersas, t ¶ Quas fecistis adorare eas. id est ad adorandū eas. v ¶ Et transferā vos in baby. propter illud peccatum & trāsgressionē. Ex quo patet q̄ idolatria de qua loquit̄ hic amos propheta, fuit causa captiuitatis ✻ iudæorum

G
† Exod. 32.a.
H
† Amos. 5.g.
Morał.

✻ Tabernaculū testimo. fuit &c. Hic excusat se de blasphemia contra templum asserens: q̄ ordinatione diuina ad cultū ipsi9 fuit factū. primo exēplariter in tabernaculo moysi: qd' fuit mobile de loco ad locū. scd'o p fecti9 in tēplo salomōis: sicut dauid p̄cępit fieri ſm reuelationē sibi factā a dño per nathan ꝓphetā. ij. Regū. vij. ✻ Dura

NICO. DE LY.

✻ qui descendit ſm carnē de iudæis. a ¶ Tanquam meipsum
Christus quō propheta. audietis. i. legislatorem noui testa. sicut ego sum veteris. Sciēdū tamen q̄ christus non dr̄ ꝓpheta quantū ad cognitionem euāgelicam. Nam ab instanti cōcæptionis aīa christi habuit claritatem diuinæ visionis. Sed ꝓ tanto dr̄ ꝓpheta fuisse inquantū ꝓpheta dr̄ ille, q annūciat remota a cognitione illorū cum qbus habitat. Christus aūt ante suā passionē fuit viator habitās cū hoīb9: Ioh. j. Et denūciabat trāscēdētia capacitatē intellectus humani: sicut dr̄ ꝓpheta Luc. vij. d. Propheta magn9 surrexit ī nobis &c. b ¶ Hic est qui fuit in ec. i. in cognitiōe hebręorū. c ¶ Cū ange. q loquebat̄ ei in monte sina. dās ei leges & mandata: vt patet Exod. xix. Et deinceps quasi p totū. d ¶ Et cū pa. no. quantū ad decē pręcæpta decalogi quę dedit audiēte populo: Exod. xx. e ¶ Qui accæ. verba

☞ a ¶ Tabernaculum. Bed'. Quia dicebant eū sancto loco ꝯrium: ōndit deum non appreciari ornatū lapidū, sed splendorē animarū. Vñ subintelligit̄ q̄ sicut tabernaculum facto templo est desertū: sic ip̄m templū meliori succedente est delēdū. vñ Hie
Iere.7.a re. Nō ꝯfidētes in verbis mēdacij, dicatis Templū dñi templū dñi est. & postea: Faciā domui huic in qua inuocatū est nomē meū: & in q̄ habetis fiduciam sicut feci sylo, vbi habitauit nomen meū a principio & ꝓijciam vos a facie mea. ¶ Taber. testi. Quia dicebant eū contra sc̄m locū agere: ostendit q̄ in sanctum locū non est locut9 blasphemiam. b ¶ Scd'm for. Raba. Quā ei in sina ōnderat: qa & ſm formam factū, ostenditur ip̄m tabernaculum formā fuisse. ¶ Ra. Hystorice cum iesu dr̄: qa moyses erat defunctus. c ¶ Vt inue. &c. Verū tēplum cuius illud figura qd' loco nō muta
2.Ti.2.c retur. i. ecclesiam: quā pręuidebat futuram
1.Cor.3.c firmā & immutabilē: de qua ap̄s: Firmū fundamentū dñi stat. Et alibi: Fundamentum aliud nemo pōt ponere p̄ter illud qd' positū est: qd' est christ9 iesus. d ¶ Sed nō excel. &c. Ra. Ex sententia salomonis iudæos conuincit qui ædificato tēplo dicit. Si cœlum & cœli cœlorū te capere nō pñt quanto magis domus hæc quā ædificaui.
Esa.66.a Verbo aūt salomonis adiungit testimōiū ꝓphetæ. Cœlū mihi sedes est &c. vt manifestius sit nō in solo templo iudæorū eum habitare. e ¶ Sicut p ꝓphe. &c. Be. De tabernaculo primo qd' fuit vmbra & nō veritas, prius dixit postea testimonium posuit dicētis de tabernaculo qd' verius fuit. Si introiero in ta. do. &c. ad vltimā sñiam posuit Deu. Vt in ore duorū vel trium stet omne verbū. f ¶ Cœlū mi. se. &c. Sic demonstrat se circūdare oīa. vñ alibi cœlum se palmo metiri & terrā pugillo se concludere asserit. g ¶ Terra aūt &c. Terræ exēplo designat omnem creaturam creatoris. h ¶ Aut qs lo. &c. Beda. Non aureus vel marmoreus terrestris habitaculi locus sed illequē ꝓpheta subnectit: Super quē reqescet sp̄us meus: nisi sup humilē & qetū & trementē sermones meos: i ¶ Dura &c. Ra. Purgatus a crimine de quo falsi testes eum arguebant, incipit iudęos arguere: qa qui sine crimine est, dign9 est doctoris officio. k ¶ Et in cir. &c. Be. Ostendit eis circūcisionē de qua cōtra gratiam euangelij gloriabant̄, non valere ad salutem: q cogitationē & auditū habebant immundum. l ¶ Patres vestri &c. Ra. Supra patres nr̄i dicebat ꝑsuadendo loquens: nunc increpādo patres illorum tm̄ vocat qb9 siles sunt in malicia. m ¶ Et occi. Ra. Tres grad9 maliciæ eorum ponit: primus est, q̄ sp̄ui restiterūt: scd's, q̄ prophetas persecuti sunt ter ☞ tius q̄

¶ & in vlteriores p̄tes eius.
a ferā vos in babylonem. Taberna a
a ¶ qa in eo arca fuit, ī qua erat testimoniū.
b ¶ semper communes appellat patres.
culū tēstimonij fuit pātribus nr̄is
a ¶ qui totius artis actor fuit & dispositor.
ī deserto: sicut disposuit illis de9
loqns ad moysen: vt faceret illud
b ſm formā quā viderat. Quod & in b
a ¶ venerandum & humeris portandum.
duxerunt suscipiētēs p̄res nr̄i cū
a ¶ in figura iesu christi. b ¶ chananæorū.
iesu in possessiōnē gentiū: quas ex §
a ¶ cui9 v̄tute delete sunt ab isrl̄ sic dęmōes cū gētilitate a xp̄ianis expulsi sūt. b ¶ sic iuge tabernaculū fuit vsq; ad dies dauid: & in
pulit de9 a facie p̄rm nr̄orū: vsq; in e
dieb9 salomōis tēplū tabernaculo successit.
a ¶ dauid. b ¶ grat9 deo gratis q̄ petebat accę
dieb9 dauid. Quī īuenit grām añ f
pit ab eo. a ¶ sciēs tabernaculū illud non sp sufficere & ecclīę vmbrā eē. b ¶ verū tēplū
c deū: & pētiit vt iueniret tābernacu
cui9 illud figura. s. ecclīā. a ¶ dauid viri sanguinū ꝓhibit9 est: sed salomō figura v̄i pacifici. i. filij dei pacis domum dño ędificauit.
lum deo iacob. Sālomon aūt ædifi
a ¶ non in manufactis habitat dominus.
d cauit illi domū: sed ēxcelsus nō in g
e manufactis hītat: sicut p ꝓphetam
a ¶ scti qb9 ihabitādo de9 p̄sider. b ¶ q̄si thronus est, & nō dom9. c ¶ pctōres q̄s dānatiōe
§ dicit. † Cēlū mihi sedēs est: terrā āt h
ꝓsternit. a ¶ hoc iō dicit: ne sic ī tēplo ꝯfidāt
scabellū pedū meorū. Quā domū i
vt ipi9 tm̄ hitatorē deū eē putāt. ¶ cui thro
hædificabitis mihi dicit dñs aut qs k
loc9 reqetionis meæ est? Nōne ma
nus, cœlū & t̄ra scabellū. a ¶ estis. ¶ nō susti
i nus mea fecit hæc oia? Dura cerūi l
nētes iugū legis. a ¶ iugū xp̄i leue nō portātes circūciso corde. b ¶ & si carne circūcisi, nō tñ corde ab ifidelitate. c ¶ q̄ sīt surdę: nec
k ce & icircūncisis cōrdib9 & aūrib9 m n
a vitijs purgatę. a ¶ nō ego quem accusatis. b ¶ nō mihi, sed sp̄ui sctō. ¶ qa nūq; pniam
vōs sp spiritui sctō † rīstitis: sicut o p
agitis. a ¶ de qbus p̄dixerat: cui noluerunt obedire p̄res vr̄i. ¶ nec mō inceptū. b ¶ illis pares in nequitia. c ¶ nullus est quem
l p̄ēs vr̄i ita & vōs. Quem ꝓphetā q
non sint persecuti. ¶ non nostri.
mrū nō sunt ꝑsecuti p̄res vr̄i? Et occi r
a ¶ hoc ad eorū accusationē q iustū ꝓdentes
derūt eos q p̄nūciabāt dē aduentu s
iusti: cui9 vos nunc ꝓditores & ho t v
occiderūt. ¶ per hoc inexcusabiles ōndit.
micidæ fuistis q accæpistis legē in x
a ¶ ministerio. b ¶ ordiata p angelos lex est in manu mea. ¶ nō aliorū ministrorū q eēnt inferiores. c ¶ opere scienter peccando.
dispōnē āgelorū: & nō custōdistis. y
a ¶ quia zelabant laudem dei.
Audiētes āt hæc dissecābant̄ cordi z

sat de blasphemia ꝯ templū: confitēs illud ordinatione diuina fuisse factū: & prio loquit̄ de tabernaculo moysi: ad cuius simitudinē quantū ad aliqua templū postea fuit factū. dicit ergo: Taber. testimo. &c. sicut dis. s. deus: ꝓut patet Exod. xxv. b ¶ Qd' & indu. &c. cū iesu. i. cū iosue qui erat dux populi. c ¶ Impos. gē. i. est in terrā chananæorum. d ¶ Quas ex. de9. Illud ei fuit magis factum virtute diuina q̄ humana. e ¶ Vsq; in die da. sup. fuit illud tabernaculum ī terra illa. Nā primo positum fuit in sylo: vt habet̄ Ios. xviij. & inde postea translatū in terrā philistinorū. j. Re. v. & inde reductū in terrā israel. j. Reg. vj. & inde pluries translatū de loco ad locum ꝓpter guerras. Vsq; in diebus dauid. q transtulit in hierl'm arcam dñi volens ei ædificare templum: vt habetur. ij. Reg. vij. Sed dominus distulit ædificationem templi vsq; ad tempus salomonis filij sui. ideo dicitur: f ¶ Qui inue. &c. Et patet litera vsq; ibi: g ¶ Sed nō ex. ima. ha. qa est incōprehēsibilis & naturæ sp̄ualis. hoc aūt addit btūs stephanus ad remouendū errorē aliquorū iudæorū existimantiū, q̄ de9 habitaret in tēplo sicut hō in sua domo. ex hoc q̄ ꝓpitiatoriū, qd' erat ī tēplo, dei sedes dicebat̄: sicut dixi plenius Exo. xxv. & ad ꝓpositū inducit̄ auctoritas Esa. lxvj. h ¶ Cœlum mi. se. est. Hęc est locutio metaphorica: ad designandū deū esse præsentē vbiq; in cœlo & in terra. Sibi em̄ non cōpetūt corporis lineamēta. iō subdit̄: i ¶ Quādo ædi. mi. s. ad habitandū modo p̄dicto. q. d. nullā: sed tm̄ ad hoc q̄ ibi fiat oblatio deo orationū & sacrificiorū: vt dixit salomon. iij. Reg. viij. k ¶ Aut qs lo. re. meæ est. q. d. nullus alius a me: qa deus requiescit in seipso: qa p seip̄m est beatus. l ¶ Dura cer. Hic ꝯñr excusat se stephan9 de blasphemia contra legē: confitendo eā sanctā & a deo datam: & retorquendo in suos aduersarios blasphemiā, eo q̄ eam multipl'r violabāt. & hoc est quod dicitur: Dura cer. i. obstinata mente. m ¶ Et incir. cord. a vitijs & sordibus. n ¶ Et auribus. a blasphemijs & detractionibus. o ¶ Vox semp spi. re. loquenti in moyse & ꝓphetis. p ¶ Sicut & patres ve. vt ex prædictis. q ¶ Quem prophetarū non sunt persecuti. q. di. valde pauci sunt. r ¶ Et oc. eos. s. prophetas vt patet de Zacharia filio ioiade. ij. Paral'. xxiiij. & esaia: vt dictum fuit in principio. Esa. & amos: vt dicit Hiero. in prologo & multis alijs locis. s ¶ Qui prænunci. de aduen. iu. id est christi qui dicitur iust9 antonomasice. vnde dicit Rab. Sa. q̄ vniuersi prophetę nō sunt locuti nisi ad dies messiæ. scilicet principaliter. t ¶ Cuius vos nunc prodi. cum iuda tractando. v ¶ Et homici. fui. eius crucifixionem procurando. x ¶ Qui accæpi. le. in dispo. an. qa data fuit per angelum in persona dei loquentem: vt prædictum est. y ¶ Et non custodi. quia irritum fecerant mandatum dei propter traditiones suas: Mat. xv. cap. z ¶ Audientes autem. Hic vltimo ponit̄ ipsius stephani lapidatio iniusta. & secundo eius patiētia perfecta, ibi: Et lapidabāt. Circa primum dr̄. Audientes autem hæc disse. cor. suis. qa non habebant rationem interficiendi eum: & tñ omnib9 modis interficere volebant: & sic dissecabant̄ interius: qa passio pręualēs. ✻ discrepat

C
† Exodi. 25.d.
Heb. 8.b
† Esa. 66. a.
D
Al's † resististis.

NICO. DE LY.

✻ iudæorum de terra sua. & hæc fuit ꝓpetrata post ingressum huius terræ: & maxie tpibus regū. Amos autē. v. g. dr̄: Migrare vos faciā trans damascū. i. vltra damascū: vel longius a terra vestra q̄ sit damascus Babylon autem plus distat a iudæa. nam damascus est ꝓpe terminū iudææ. Vel stephanus posuit in babylonē: qa iudęi duarum tribuū fuerunt trāslati in babylonē: vt patet. iiij. Reg. vlti. iudæi v̄o. x. tribuū fuerunt translati in terrā assyriorū. iiij. Reg. xviij. Et trāsit9 ad illā est p damascū. & iō ad exprimendū vtrāq; captiuitatē q̄ inducta fuit ꝓpter idolatriā, amos scripsit: vltra damascū. Stephanus aūt eodē sp̄ū loquens dixit: in babylonē. a ¶ Tabernaculū. Consequenter stephanus se excusat de

✻ l ¶ Dura cer. & incir. Hic excusat se de blasphemia ꝯ legem: dicens eā esse bonā & sctām, sed a iudęis non custoditā: sed magis dissipatam. & sic contra eos replicat accusationem de seipso factā Morał.

tius,ꝙ crescẽte malicia eos occiderũt. a ¶ Vidit gloriã dei. Ad dexteram dei. b ¶ Stantẽ. immobiliter qa nõ iterũ casurus. vel habit⁹ auxiliãtis, & iniurias iudicãtis, & ꝓ suo pugnãtis sic ostẽdit. c ¶ Video cœ. Ra. Migratur⁹ a terra, cœlos vidit apertos, vt q terrenam vitam ꝓ xpo contẽpsit, mereat hæreditatem cœli: & iõ in ipsa passione videt præmium. d ¶ Filium hoïs. Be. Cũ sit filius dei, maluit tñ appellare filium hoïs: vt cõfundatur iudæorũ infidelitas: qui vt purũ hoïem crucifixerũt: quẽ deũ credere noluerunt. e ¶ Et eiscẽs. Ra. In hoc se implere legẽ glorificabant. moyses em̃ de blasphemãte dixit: Educ eũ foras extra castra: & lapident eũ populus. f ¶ Extra cẽ. Be. Et dñs extra portã passus est qui nos elegit de mũdo ad cœlum. Et stephanus quasi aduena mundi extra ciuitatem lapidatur non em̃ hic habens manentem ciuitatem, futuram tota mente quærebat: & dum martyr mũdi ad cœlos intuitũ dirigit: persecutor duræ ceruicis ad lapides manum mittit.

g ¶ Dñe ie. su. & c. in cœlũ, qđ vidi apertum. Christus dixit pr̃i: Pater in man⁹ tuas cõmẽdo spm̃ meũ. Stephan⁹ quasi seruus dño: Dñe iesu suscipe spm̃ meũ. h ¶ Positis aũt ge. Be. Pro se stans orauit: ꝓ inimicis genu flexit: quorum maior iniqtas maius supplicandi remedium postulabat. Et mira virtus martyris: qui ex cœlo eis a quibus tenebatur, perfidiæ culpam expro brãs ardore charitatis in morte orabat pro occisoribus suis. i ¶ Quia nescĩunt. Ra. Multi eorum occidendo stephanum æstimabãt se iplere legẽ: qa blasphemũ eũ credebant. hoc & christus prædixerat: Veniet inquit ora, vt omnis qui interficit vos arbitretur se obsequium ꝑstare deo. k ¶ Obdormiuit. Pulchre dictum est, obdormiuit: & non mortuus est: quia obtulit sacrificium dilectiõis: & obdormiuit in spe resurrectionis. Sancti non moriuntur: qa in meli⁹ mutant: & vita tpalis in æternã v̄tã.

NICO. DE LY.

c ✻ discrepat a rõne. a ¶ Et strí. dẽ. suis. sicut canes rabidi. b ¶ Cum aũt esset plenus spũ. Hæc enim plenitudo fuit augmentata in martyrio: qđ est actus charitatis perfectæ. c ¶ Intendens in cœ. vbi fiducia suã collocauerat. d ¶ Vidit glo. dei. ad cõfortationẽ suam ex gr̃a speciali. e ¶ Et iesum stan. Hoc dicit ad affirmandã eius resurrectionem. Et qa tales visiones fiunt ꝑm cõuenientiã eius qđ significat: vt ꝓdictũ est. iõ stephanus vidit iesum stãtẽ: ad designãdum ꝙ erat paratus ad ei⁹ roborationẽ. qa stare, ꝓpriũ est iudicãtis vel regnãtis, ꝓpter hoc Mar. vl. d. vbi desc ribit regnũ xpi: dr̃ sedere a dextris dei. f ¶ Ecce vi. cœ. ap. De cõditiõe hui⁹ visiõis pleni⁹ dicet in fine hui⁹ ca. g ¶ Exclamãtes aũt voce ma. ne audirent stephani ỹba. h ¶ Cõtinuerũt au. su. ac si essent blasphematoria. i ¶ Et impe. fe. non rõne, sed furia moti. k ¶ Et eiciẽ. & c. la. tanꝙ blasphemũ. l ¶ Et tc. de. vo. & c. vt ex peditius & celerius eum interficerent. m ¶ Et la. Hic consequenter ponitur beati stephani ꝑfecta patientia. & primo ex eius intentione ad deũ, ibi: Inuocantẽ & dicẽ. Dñe iesu, suscipe spm̃ meum. scd'o ex eius benigna ꝓdescensione ad ꝓximũ actu interficiẽtem ipm̃, cum dr̃. n ¶ Positis autem genibus. vt in orando modus esset deuotus. o ¶ Clamauit voce magna. quia procedebat ex affectu magno ad proximorum salutem. p ¶ Ne statuas ił. hoc pec. reseruando eis pœnam æternam: sed da eis pniam. In aliquibus libris subdit: Quia nesciunt quid faciunt: sed non est de textu nec est in libris correctis. Isti enim, saltem ꝓ parte magna magis fuerunt moti passione qꝫ ignorantia. Ignorantia aũt multoꝝ causa erat ex ꝓcedente malicia. ſ. ex odio & inuidia ꝙ ipm̃: vt dictũ est ō. c. iij. q ¶ Et cũ hoc di. ex feruore charitatis: ꝑm dictum saluatoris Mat. v. g. Orate ꝓ ꝙsequentibus & calũni. vos. r ¶ Obdormiuit in do. Nã eius alia sanctissima absorta fuit in abyssũ supnę claritatis. ¶ Circa prædicta dubitatur: vtrũ visio beati stephani præmissa fuerit mentalis: aut imaginaria: vel corporalis. Et dicunt aliqui ꝙ fuit tm̃ mẽtalis: ita ꝙ ex spẽciali gratia fuit cõcessum stephano videre non solum humanitatẽ christi, sed ẽt diuinitatem: sicut & paulo. De quo dicit beat⁹ Aug. ad Paulinum de videndo deo ꝙ sibi fuit concessum videre diuinã essentiam, eo ꝙ erat doctor gentiũ & moyſi qui fuit doctor iudæoꝝ. Et hoc videtur dicere quędã Glo. sup locũ illum qui talis est. Quidam electorũ adhuc in hac vita derenti, munerato cordis oculo videre meruerũt gloriã dei: vt hic stephanus, & paulus ad tertium cœlũ raptus. Sed hoc dictũ non vr̃ bñ consonare dictis sanctoꝝ & doctoꝝ: q concorditer dicũt ꝙ talis visio nõ est concessa alicui in vita pñti vtẽti sensibus exteriorib⁹ nisi homini xpo. Vñ & paulus nõ dr̃ deũ sic vidisse, nisi in raptu ab iſtis sensibus. Stephanus aũt videt tunc nõ fuisse raptꝰ: sed magis vtens sensibus: vtpote loquens iudæis audientib⁹. Propter qđ alij dicunt ꝙ fuit visio imaginaria: ita ꝙ in eius imaginatione fuerũt effigies diuini⁹ formatæ ad repñtandum deũ & hoïem christũ sicut Esa. vi. a. Efaias vidit dñm sedentẽ sup solio excelsum: & seraphin stantia ex vtraq; parte. sicut ibidẽ fuit plenius declaratũ: & mente cognouit stephan⁹ significatiũ illi⁹ repñtationis. & sic quantũ ad hæc nõ solũ fuit imaginaria: sed ẽt cũ hoc mentalis: sicut fiebat ꝓphetis: vt plenius dictũ fuit in lib. psalmorũ. & nõ est dubium ꝙ illo mõ potuit fieri. Sed ex mõ loquendi scripturæ videt ꝙ fuerit corporalis quia dr̃ in textu: Cũ esset stephanus plenus spũ sancto intendens in cœlum vidit gliã dei &c. Circa qđ aliq dixerũt: ꝙ visus stephani a deo fuit formificatus in tm̃ ꝙ vidit iesum. ſ. existentẽ in cœlo empyreo: cœlos acutię visus penetrando. Sed hoc non vr̃ bene dictũ: qa supponere vr̃ ꝙ visus fiat extra mittendo ab oculo: Visus autem nõ intus suscipiendo ab obiecto qđ ꝓbatur ꝓbat ꝓs lib. de sensu & sensato. Propter qđ sine præiudicio vr̃ probabilis ꝓdicendum ꝙ a corpe christi existẽtis in cœlo fuit immutatus oculus stephani ad visionem humanitatis christi. Nam in poretiãte eius est ꝙ corpus suũ sic videat a longe sicut de ꝓpe. Et forte idem est de alio corpore gl̃oso: qa toraliter est animæ subiectione ecclæ. cũ dr̃. b ¶ Facta est aũt in il. die. i. in illo tpe: qa ꝑsecutio pluriꝫ die bus durauit. c ¶ Et oẽs discipuli dispersi sunt. ꝑm ꝙ dixerat saluator Mat. x. c. Cum vos perseqũntur in ista ciuitate, fugite in aliam. d ¶ Præter apo. Isti erant principales & firmiores: ꝓpter qđ remanserãt in ꝑsecutione: ne ex fuga eoꝝ crederet fidẽ catholicã non hr̃e firmũ fundamentũ. oñr interponit beati stephani sepultura quę. ſ. fuerat omissa, cũ dr̃: e ¶ Curauerunt aũt ſte. i. de center sepelierũt. f ¶ Viri timorati. i. timẽtes deũ. inter quos gamaliel fuit principalis: vt habetur in legẽda de intentione corpis ſancti stephani. g ¶ Et fecc. plã. magnũ sup cũ. ꝑm morẽ iudęo rum, vt habetur Gen. vlt. de morte iacob: & in lib. Nume. de mortibus aaron & marię: & Deu. vl. de morte moysi: & in multis alijs locis de morte notabiliũ personarum. Illi autem qui sepelierũt ſtephanũ erant ꝓuersi de iudaismo: & ideo tenuerunt morem patrum. Consequẽter reuertit lucas ad ſcribendũ ꝑsecutionẽ ecclię, dicens. h ¶ Saulus vero dcuastabat ecclesiã, nitens eam annihilare. i ¶ Trahens in custodiã. i. in carcerem. Non dr̃ ꝓ interceret: qa sicut dicit Glo. deus manus ipsius prę seruabat ne sanguine innocentium polluerentur. Et quia sicut dicit Aug. deus adeo omnipotẽs est & bon⁹, ꝙ de malis elicit bona: iõ de ista ꝑsecutione elicuit bonũ dissẽminationis fidei catholicæ. ꝓp qđ subditur. k ¶ Igit̃ q dispsi erãt ptrãsi. diuersas ciuitates. l ¶ Euãgelizantes verbũ dei. iudæis habitantibus in ciuitatibus illis: vt habetur infra. xi. m ¶ Philippus aũt. Postq̃ lucas ꝑsecutus est de primo diacono. ſ. de stephano: hic ꝓ̃r prosequit de philippo qui ponit scd's. vi. ca. Et diuidit in duas: quia primo ponitur prædicatio philippi. scd'o conuersio sauli, ca. se. Prima adhuc in tres: quia primo describit sanctus lucas eius prædicationem in samaria. scd'o describit eius prædicationẽ ęthiopi in via, ibi: Angelus autem. tertio in terra maritima, ibi: Philippus autem. Prima adhuc in duas. Nam ad prædicationẽ philippi primo ponitur multorum cõuersio vera. scd'o, vnius ficta, ibi: Vir aũt quidã. Circa primum dr̃: Philippus aũt, qui cũ alijs, ꝓpter persecutionẽ exierat de hierlm. n ¶ Descendens in ciui. sa. Quia tpe regum fuerat metropolis in regno decẽ tribuum. o ¶ Prædicabat illis christũ. Habitantes em̃ ibi erant partim iudæi. receperant em̃ quinq; libros moyſi: sicut & sadducæi. p ¶ Intendebant aũt tur. his quæ a philippo dicebantur. de xpo. q ¶ Vna nimiter au. i. reuerenter & deuote. & subditur ratio. r ¶ Et vídẽtes signa quæ faciẽ. id est miracula diuinę virtutis declarata in testimonium veritatis a philippo prædicatæ. s ¶ Multi enim eorum qui habebant spíritus immundos. i. obsessi a dæmonibus. t ¶ Clamantes voce magna exibant. scilicet dæmones, coacti virtute christi. Et ne diceretur ꝙ hoc fieret virtute superioris dęmonis: sicut dictum fuit de christo Lu. xi. b. In beelzebub principe dæmoniorum ejcit dæmonia ideo subditur alia miracula quæ nõ ꝑnt fieri nisi virtute diuina: cuius modi est curatio paralyticorum & claudorum subita, cũ dicitur: Multi autem. v ¶ Factum est ergo gaudium ma. in ciuita. illa. de veritatis cognitione, & dictorum curatione. x ¶ Vir autem. Hic consequenter describitur vnius conuersio ficta, cum dicitur. Vir autẽ quidam erat noïe simon. Cõiter dr̃ a doctoribus: ꝙ iste fuerit simon magus qui postea multum resistebat petro & paulo romę ꝓdicantibus. & iõ dixi ꝙ eius ꝓuersio fuit ficta: qa si & ad horam vera fuit: tñ ad vomitum rediit

Moraliter. a ¶ Saulus autem erat consentiens necĩ eius &c. Sequitur. e ¶ Custodiebant autem stephanum vírí timorati. Non hoïum timore: sed dei. qđ patet ex hoc: ꝙ tunc erat magna persecutio fideliũ in hierosolymis: & tñ constanter curã egerunt de sepultura corporis beati stephani. Patet ẽt ex hoc loco & pluribus alijs sacræ scripturæ locis: ꝙ sepelire mortuos ẽ apud deum meritoriũ tanꝙ opus pietatis, ꝓpter quod sanctus tobias de hoc opere cõmẽdat. k ¶ Igit̃ dispersi erãt &c. Ex hac dispõne duo sunt notanda. Primũ est: qđ tpe ꝑsecutionis ꝑ ecclesiam illi q sunt firmiores debent remanere: ne fuga omnium fides derisibilis videatur. & sic apli remanserunt in hierlm tanꝙ firmi: cæteri vero recesserunt. & erat eis licitum. Vnde dicit Aug. Si fortis es, contẽne mortẽ: si autem debilis, fuge. Scd'm est: qđ deus adeo potens est & bonus: ꝙ de malis elicit bona: nam ex malo iudæoꝝ ecclesiam persequentiũ facta est discipuloꝝ dispersio: & ex hoc per eoꝝ ꝓdicationem fideliũ multiplicatio. vñ subditur: m ¶ Philippus aũt descẽ. in ci. &c. Et concludit postea. v ¶ Factum est ergo gau. ma. & c. de verbi receptione & miraculorum operatione. x ¶ Vir aũt quidam noïe simon &c. De cõuersione istius dicunt cõiter doctores ꝙ fuit ficta. Vñ postea obtulit pecuniã pro ptãte dandi spm̃ sctm̃ in signo visibili sibi concedenda. ꝓpter qđ ab ipso denoiat virtũ simoniæ. ꝙ hoc ẽt significatũ fuit ꝙ in ecclesia semp sunt aliq mali admixti bonis. Est em̃

Saulus aũt erat. Nõ quidẽ lapidauit: sed lapidãtibus cõsensit. vñ perirer, nisi gratia dei & pnia ei subuenirer. qa q facũt & cõsentiũt, digni sunt morte. b ¶ In illa die ꝑ. Ra. Quia stephan⁹ occisus est nõ qa tũc solũ facta: sed qa ab illa die cœpit ꝑsecutio magna, occisorũ no de pricipib⁹ eccl̃ię. c ¶ Ecclesia. collectio vel cõgregatio, siue vocatio. d ¶ Dispsi sunt. Hoc est qđ dñs ꝑcepit. Cũ ꝑsequent vos in ciuitate ista, fugite in aliã. Ei⁹ em̃ nutu gerebat: vt occasiõe tribulationis fieret seminariũ euangelij. e ¶ Timorati. Deũ timentes: siue iudęi timentes deũ & si nondũ xpiani. f ¶ Saulus. Ra. A saulo ꝑsecutore: q rex isrl fuit de tribu beniamin, de qua & paulus: sed iuxta antiquoꝝ confusitudinẽ a maioribus posteri nomina trahunt. g ¶ Deuastabat. Rab. Quasi lupus rapax mane comedet ꝓdam: sero diuidet spolia. h ¶ Trahens. Trahebat, non occidebat: qa fortasse manus eius custodiebat dñs: ne sanguine innocentum polluerent. i ¶ Dispersi. Raba. Quis timore dispersi, tamen stabiles erant in prædicatione euangelij. k ¶ Philippus. Bed. De numero dissẽminatorum fuit: qui primus christum prædicauit samariæ. Diacon⁹ fuit secũdus a stephano. Scd's post ipsum narratur, quasi hæres & eiusdem gradus. l ¶ Intendebant. Raba. Credebant audiẽtes verba & videntes signa. Duæ causæ fidei: propter verba prædicationis, & signa virtuum. Ex præsenti capi. & samaritanę mulieris hystoria probatur animos huius gentis ad credendum promptos fuisse.

NICO. DE LY.

✻ Mat. v. g. Bñfacite his q oderũt vos: & orate. ꝑ ꝙ ꝑsequẽtib⁹ b ¶ Et cũ hoc dixisset. ex feruore charitatis: ꝑm dictum saluatoris Mat. v. g. Orate ꝓ ꝙsequentibus & calũni. vos. r ¶ Obdormiuit in do. Nã eius alia sanctissima absorta fuit in abyssũ supnę claritatis. ¶ Circa prædicta dubitatur: vtrũ visio beati stephani præmissa fuerit mentalis: aut imaginaria: vel corporalis. Et dicunt aliqui ꝙ fuit tm̃ mẽtalis: ita ꝙ ex spẽciali gratia fuit cõcessum stephano videre non solum humanitatẽ christi, sed ẽt diuinitatem: sicut & paulo. De quo dicit beat⁹ Aug. ad Paulinum de videndo deo ꝙ sibi fuit concessum videre diuinã essentiam, eo ꝙ erat doctor gentiũ & moyſi qui fuit doctor iudæoꝝ. Et hoc videtur dicere quędã Glo. sup locũ illum qui talis est. Quidam electorũ adhuc in hac vita derenti, munerato cordis oculo videre meruerũt gloriã dei: vt hic stephanus, & paulus ad tertium cœlũ raptus. Sed hoc dictũ non vr̃ bñ consonare dictis sanctoꝝ & doctoꝝ: q concorditer dicũt ꝙ talis visio nõ est concessa alicui in vita pñti vtẽti sensibus exteriorib⁹ nisi homini xpo. Vñ & paulus nõ dr̃ deũ sic vidisse, nisi in raptu ab iſtis sensibus. Stephanus aũt videt tunc nõ fuisse raptꝰ: sed magis vtens sensibus: vtpote loquens iudæis audientib⁹. Propter qđ alij dicunt ꝙ fuit visio imaginaria: ita ꝙ in eius imaginatione fuerũt effigies diuini⁹ formatæ ad repñtandum deũ & hoïem christũ sicut Esa. vi. a. Efaias vidit dñm sedentẽ sup solio excelsum: & seraphin stantia ex vtraq; parte. sicut ibidẽ fuit plenius declaratũ: & mente cognouit stephan⁹ significatiũ illi⁹ repñtationis. & sic quantũ ad hæc nõ solũ fuit imaginaria: sed ẽt cũ hoc mentalis: sicut fiebat ꝓphetis: vt plenius dictũ fuit in lib. psalmorũ. & nõ est dubium ꝙ illo mõ potuit fieri. Sed ex mõ loquendi scripturæ videt ꝙ fuerit corporalis quia dr̃ in textu: Cũ esset stephanus plenus spũ sancto intendens in cœlum vidit gliã dei &c. Circa qđ aliq dixerũt: ꝙ visus stephani a deo fuit formificatus in tm̃ ꝙ vidit iesum. ſ. existentẽ in cœlo empyreo: cœlos acutię visus penetrando. Sed hoc non vr̃ bene dictũ: qa supponere vr̃ ꝙ visus fiat extra mittendo ab oculo: Visus autem nõ intus suscipiendo ab obiecto qđ ꝓbatur ꝓbat ꝓs lib. de sensu & sensato. Propter qđ sine præiudicio vr̃ probabilis ꝓdicendum ꝙ a corpe christi existẽtis in cœlo fuit immutatus oculus stephani ad visionem humanitatis christi. Nam in poretiãte eius est ꝙ corpus suũ sic videat a longe sicut de ꝓpe. Et forte idem est de alio corpore gl̃oso: qa toraliter est animæ subiectione ecclæ. cũ dr̃. b ¶ Facta est aũt in il. die. i. in illo tpe: qa ꝑsecutio pluriꝫ die bus durauit. c ¶ Et oẽs discipuli dispersi sunt. ꝑm ꝙ dixerat saluator Mat. x. c. Cum vos perseqũntur in ista ciuitate, fugite in aliam. d ¶ Præter apo. Isti erant principales & firmiores: ꝓpter qđ remanserãt in ꝑsecutione: ne ex fuga eoꝝ crederet fidẽ catholicã non hr̃e firmũ fundamentũ. oñr interponit beati stephani sepultura quę. ſ. fuerat omissa, cũ dr̃: e ¶ Curauerunt aũt ſte. i. de center sepelierũt. f ¶ Viri timorati. i. timẽtes deũ. inter quos gamaliel fuit principalis: vt habetur in legẽda de intentione corpis ſancti stephani. g ¶ Et fecc. plã. magnũ sup cũ. ꝑm morẽ iudęorum, vt habetur Gen. vlt. de morte iacob: & in lib. Nume. de mortibus aaron & marię: & Deu. vl. de morte moysi: & in multis alijs locis de morte notabiliũ personarum. Illi autem qui sepelierũt ſtephanũ erant ꝓuersi de iudaismo: & ideo tenuerunt morem patrum. Consequẽter reuertit lucas ad ſcribendũ ꝑsecutionẽ ecclię, dicens. h ¶ Saulus vero dcuastabat ecclesiã, nitens eam annihilare. i ¶ Trahens in custodiã. i. in carcerem. Non dr̃ ꝓ interceret: qa sicut dicit Glo. deus manus ipsius prę seruabat ne sanguine innocentium polluerentur. Et quia sicut dicit Aug. deus adeo omnipotẽs est & bon⁹, ꝙ de malis elicit bona: iõ de ista ꝑsecutione elicuit bonũ dissẽminationis fidei catholicæ. ꝓp qđ subditur. k ¶ Igit̃ q dispsi erãt ptrãsi. diuersas ciuitates. l ¶ Euãgelizantes verbũ dei. iudęis habitantibus in ciuitatibus illis: vt habetur infra. xi. m ¶ Philippus aũt. Postq̃ lucas ꝑsecutus est de primo diacono. ſ. de stephano: hic ꝓ̃r prosequit de philippo qui ponit scd's. vi. ca. Et diuidit in duas: quia primo ponitur prædicatio philippi. scd'o conuersio sauli, ca. se. Prima adhuc in tres: quia primo describit sanctus lucas eius prædicationem in samaria. scd'o describit eius prædicationẽ ęthiopi in via, ibi: Angelus autem. tertio in terra maritima, ibi: Philippus autem. Prima adhuc in duas. Nam ad prædicationẽ philippi primo ponitur multorum cõuersio vera. scd'o, vnius ficta, ibi: Vir aũt quidã. Circa primum dr̃: Philippus aũt, qui cũ alijs, ꝓpter persecutionẽ exierat de hierlm. n ¶ Descendens in ciui. sa. Quia tpe regum fuerat metropolis in regno decẽ tribuum. o ¶ Prædicabat illis christũ. Habitantes em̃ ibi erant partim iudæi. receperant em̃ quinq; libros moyſi: sicut & sadducæi. p ¶ Intendebant aũt tur. his quæ a philippo dicebantur. de xpo. q ¶ Vna nimiter au. i. reuerenter & deuote. & subditur ratio. r ¶ Et vídẽtes signa quæ faciẽ. id est miracula diuinę virtutis declarata in testimonium veritatis a philippo prædicatæ. s ¶ Multi enim eorum qui habebant spíritus immundos. i. obsessi a dæmonibus. t ¶ Clamantes voce magna exibant. scilicet dæmones, coacti virtute christi. Et ne diceretur ꝙ hoc fieret virtute superioris dęmonis: sicut dictum fuit de christo Lu. xi. b. In beelzebub principe dæmoniorum ejcit dæmonia ideo subditur alia miracula quæ nõ ꝑnt fieri nisi virtute diuina: cuius modi est curatio paralyticorum & claudorum subita, cũ dicitur: Multi autem. v ¶ Factum est ergo gaudium ma. in ciuita. illa. de veritatis cognitione, & dictorum curatione. x ¶ Vir autem. Hic consequenter describitur vnius conuersio ficta, cum dicitur. Vir autẽ quidam erat noïe simon. Cõiter dr̃ a doctoribus: ꝙ iste fuerit simon magus qui postea multum resistebat petro & paulo romę ꝓdicantibus. & iõ dixi ꝙ eius ꝓuersio fuit ficta: qa si & ad horam vera fuit: tñ ad vomitum rediit

Diuisio. Diuisio.

Moraliter. Moraliter.

a ¶ Saulus autẽ Ca. VIII. erat cõsentiẽs necĩ eius. ¶ qua stephanus occisus est. b ¶ Facta est autem i illa die persecutio magna in ecclesia quæ erat hierosolymis et omnes dispersi sunt per regiones iudææ et samariæ: præter apostolos. Cu- rauerunt autem stephanum viri timorati de sepultura eius. c ¶ Saulus autem adhuc spirans minarum et cædis in discipulos domini accessit ad principem sacerdotum. d ¶ Et petiit ab eo epistolas in damascum ad synagogas: vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres vinctos perduceret in hierusalem. e ¶ Factum est autem dum iter faceret: vt appropinquaret damasco: et subito circumfulsit eum lux de cœlo. f ¶ Et cadens in terram audiuit vocem dicentem sibi: Saule saule quid me persequeris. g ¶ Qui dixit: Quis es domine. Dominus autem: Ego sum iesus quem tu persequeris. h ¶ Dura tibi contra stimulum calcitrare. i ¶ Et tremens ac stupens dixit: Domine quid me vis facere. k ¶ Et dominus ad eum: Surge et ingredere ciuitatem et ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. l ¶ Viri autem qui comitabantur eum stabant stupefacti audientes quidem vocem neminem autem videntes. m ¶ Surrexit autem saulus de terra apertisque oculis nihil videbat. n ¶ Ad manus autem illum trahentes introduxerunt damascum. o ¶ Et fuit ibi tribus diebus non videns et non manducauit neque bibit. p ¶ Erat autem quidam discipulus damasci nomine ananias et dixit ad illum in visu dominus. q ¶ Ille autem ait: Ecce ego domine. r ¶ Dominus autem ad illum: Surge vade in vicum qui vocatur rectus et quære in domo iudæ saulum nomine tarsensem. ecce enim orat. s ¶ Et vidit virum nomine ananiam introeuntem et imponentem sibi manum vt visum recipiat. t ¶ Respondit autem ananias: Domine audiui a multis de viro hoc quanta mala fecerit sanctis tuis in hierusalem. u ¶ Et hic habet potestatem a principibus sacerdotum vt omnes qui inuocant nomen tuum alligent. x ¶ Dixit autem ad eum dominus: Vade quoniam vas electionis est mihi iste vt portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis israel. y ¶ Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. z ¶ Abiit ergo ananias et introiit in domum et imposita manu super eum dixit: Saule frater dominus misit me iesus qui apparuit tibi in via qua venisti vt videas et implearis spiritu sancto. aa ¶ Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ et recepit visum. bb ¶ Et surgens baptizatus est. cc ¶ Et cum accepisset cibum confortatus est. dd ¶ Fuit autem cum discipulis qui erant damasci per dies aliquot. ee ¶ Et confestim in synagogis prædicabat iesum quoniam hic est filius dei. ff ¶ Stupebant autem omnes qui audiebant et dicebant: Nonne hic est qui expugnabat in hierusalem eos qui invocabant nomen istud et huc ad hoc venerat vt vinctos illos duceret ad principes sacerdotum. gg ¶ Saulus autem magis convalescebat et confundebat judæos qui habitabant damasci affirmans quoniam hic est christus. hh ¶ Et cum agerentur dies multi consilium fecerunt judæi vt interficerent eum. ii ¶ Notum autem factum est saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte vt eum interficerent. kk ¶ Accipientes autem discipuli eius nocte per murum demiserunt eum submittentes in sporta. ll ¶ Cum autem venisset hierusalem tentabat se jungere discipulis et omnes timebant eum non credentes quod esset discipulus. mm ¶ Barnabas autem assumpsit eum et duxit ad apostolos et narravit illis quomodo in via vidisset dominum et quia locutus esset ei et quomodo in damasco fiducialiter egisset in nomine iesu. nn ¶ Et erat cum eis intrans et exiens in hierusalem. oo ¶ Fiducialiter agens in nomine domini iesu. pp ¶ Loquebatque et disputabat cum gentilibus. qq ¶ Illi autem quærebant interficere eum. rr ¶ Quod cognito fratres eduxerunt eum cæsaream et dimiserunt tarsum. ss ¶ Ecclesiæ quidem per totam judæam et galilæam et samariam habebant pacem ædificatæ et ambulantes in timore domini et consolatione spiritus sancti replebantur. tt ¶ Factum est autem petrum cum circumiret omnes transire ad sanctos qui habitabant lyddæ. uu ¶ Invenit autem ibi quendam hominem nomine æneam octo annis jacentem in lectulo qui erat paralyticus. xx ¶ Et ait illi petrus: Ænea sanat te dominus iesus christus surge et sterne tibi. Et confestim surrexit. yy ¶ Et viderunt eum omnes qui habitabant lyddæ et saron qui conuersi sunt ad dominum. zz ¶ In joppe autem quædam discipula nomine tabitha quæ interpretata dicitur dorcas. aaa ¶ Hæc plena erat operibus bonis et eleemosynis quæ faciebat. bbb ¶ Factum est autem in diebus illis infirmata mortua est quam cum lauissent posuerunt in cenaculo. ccc ¶ Cum autem prope esset lydda joppe discipuli audientes quia petrus esset in ea miserunt duos viros ad eum rogantes ne pigritetur venire usque ad illos. ddd ¶ Exurgens autem petrus venit cum illis quo perueniens duxerunt eum in cenaculum et circumsteterunt illum omnes viduæ flentes et ostendentes tunicas et vestes quas faciebat dorcas cum esset cum illis. eee ¶ Eiectis autem omnibus petrus positis genibus orauit et conuersus ad corpus dixit: Tabitha surge. fff ¶ Quæ aperuit oculos suos et videns petrum resedit. ggg ¶ Dans illi manum erexit eam. Et cum vocasset sanctos et viduas assignauit eam viuam. hhh ¶ Factum est autem vt hoc notum fieret per totam joppen et credidit multi in dominum. iii ¶ Et factum est vt moraretur dies multos joppe apud quendam simonem coriarium. kkk ¶ Vir autem quidam erat in cæsarea nomine cornelius centurio cohortis quæ dicitur italica. lll ¶ Religiosus ac timens deum cum omni domo sua faciens eleemosynas multas plebi et deprecans deum semper. mmm ¶ Hic vidit in visu manifeste quasi hora diei nona angelum dei introeuntem ad se et dicentem sibi: Cornelius. nnn ¶ Intuens autem illum et timore correptus dixit: Quid est domine. Dixit autem illi: Orationes tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu dei. ooo ¶ Et nunc mitte viros in joppen et accersi simonem quendam qui cognominatur petrus. ppp ¶ Hic hospitatur apud quendam simonem coriarium cui est domus juxta mare. qqq ¶ Hic dicet tibi quæ te oporteat facere. rrr ¶ Et cum discessisset angelus qui loquebatur cornelio vocauit duos domesticos et militem timentem deum ex his qui illi deseruiebant. sss ¶ Et cum exposuisset omnia eis misit illos joppen. ttt ¶ Petrus autem ascendit in superiora vt oraret circa horam sextam. uuu ¶ Et cum esuriret voluit gustare. Parantibus autem illis excidit super eum mentis excessus. xxx ¶ Et videt cœlum apertum et descendens vas quoddam tanquam linteum magnum quatuor initiis demitti de cœlo in terram. yyy ¶ In quo erant omnia quadrupedia terræ et bestiæ et reptilia et volatilia cœli. zzz ¶ Et facta est vox ad eum: Surge petre occide et manduca. aaaa ¶ Ait autem petrus: Absit domine quia nunquam manducaui omne commune et immundum. bbbb ¶ Et vox iterum secunda ad eum: Quæ deus purificauit tu ne communes. cccc ¶ Hoc autem factum est ter et statim receptum est vas in cœlum. dddd ¶ Et dum intra se haesitaret petrus quid esset visio quam vidisset ecce viri qui missi fuerant a cornelio inquirentes domum simonis astiterunt ante ostium. eeee ¶ Et vocantes interrogabant si hospitatur ibi simon qui cognominatur petrus. ffff ¶ Petro autem cogitante de visione dixit spiritus: Ecce viri tres quærunt te. gggg ¶ Surge ergo descende et vade cum eis nihil hæsitans quia ego misi eos. hhhh ¶ Descendens autem petrus ad viros dixit: Ecce ego sum quem quæritis. Quæ causa est propter quam adestis. iiii ¶ Illi autem dixerunt: Cornelius centurio vir justus et timens deum testimonium habens ab omni natione judæorum responsum accepit ab angelo sancto accersire te in domum suam et audire verba a te. kkkk ¶ Introductis ergo eis hospitio recepit. Die autem alia surgens petrus abiit cum illis et quidam de fratribus ex joppe comitati sunt eum. llll ¶ Et alia die introiit cæsaream. Cornelius autem exspectabat illos conuocatis cognatis suis et necessariis amicis. mmmm ¶ Et cum introisset petrus occurrit ei cornelius et procidens ad pedes eius adorauit. nnnn ¶ Petrus autem eum adleuauit dicens: Surge et ego ipse homo sum. oooo ¶ Et loquens cum illo intrauit et inuenit multos qui conuenerant. pppp ¶ Et ait ad illos: Vos scitis quomodo abominatum est viro judæo adhærere aut accedere ad alienigenam. Et mihi ostendit deus neminem communem aut immundum dicere hominem. qqqq ¶ Propterea sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo quam ob causam accersistis me. rrrr ¶ Et cornelius ait: Quatriduo ab hac hora eram orans in domo mea et ecce vir stetit ante me in veste candida. ssss ¶ Et ait: Cornelius exaudita est oratio tua et eleemosynæ tuæ memoratæ sunt coram deo. tttt ¶ Mitte ergo in joppen et accersi simonem qui cognominatur petrus. Hic hospitatur in domo simonis coriarii juxta mare. uuuu ¶ Qui cum venerit loquetur tibi. xxxx ¶ Confestim ergo misi ad te et tu bene fecisti veniens. Nunc ergo omnes nos in conspectu dei adsumus audire omnia quæcunque præcepit tibi dominus. yyyy ¶ Petrus autem aperiens os suum dixit: In veritate comperio quia non est personarum acceptor deus. zzzz ¶ Sed in omni gente qui timet deum et operatur justitiam acceptus est illi. aaaaa ¶ Verbum misit filiis israel annuntians pacem per iesum christum. bbbbb ¶ Hic est omnium dominus. ccccc ¶ Vos scitis quod factum est verbum per totam judæam incipiens a galilæa post baptismum quod prædicauit johannes. ddddd ¶ Iesum a nazareth quomodo unxit eum deus spiritu sancto et virtute qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo quoniam deus erat cum illo. eeeee ¶ Et nos testes sumus omnium quæ fecit in regione judæorum et hierusalem quem occiderunt suspendentes in ligno. fffff ¶ Hunc deus resuscitauit tertia die et dedit eum manifestum fieri. ggggg ¶ Non omni populo sed testibus præordinatis a deo nobis qui manducauimus et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. hhhhh ¶ Et præcepit nobis prædicare populo et testificari quia ipse est qui constitutus est a deo judex vivorum et mortuorum. iiiii ¶ Huic omnes prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. kkkkk ¶ Adhuc loquente petro verba hæc cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. lllll ¶ Et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui venerunt cum petro quia et in nationes gratia spiritus sancti effusa est. mmmmm ¶ Audiebant enim illos loquentes linguis et magnificantes deum. nnnnn ¶ Tunc respondit petrus: Numquid aquam quis prohibere potest ne baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperunt sicut et nos. ooooo ¶ Et præcepit eos in nomine domini baptizari. Tunc rogauerunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus. ppppp ¶ Audierunt autem apostoli et fratres qui erant per judæam quia et gentes receperunt verbum dei. qqqqq ¶ Et cum ascendisset petrus hierusalem disceptabant adversus illum qui erant ex circumcisione dicentes. rrrrr ¶ Quare introisti ad viros præputium habentes et manducasti cum illis. sssss ¶ Incipiens autem petrus exponebat illis ordinem dicens. ttttt ¶ Ego eram in civitate joppe orans et vidi in mente mea visionem ascendentem vas quoddam sicut linteum magnum quatuor initiis demitti de cœlo et venit usque ad me. uuuuu ¶ In quod intuens contemplabar et vidi quadrupedia terræ et bestias et reptilia et volatilia cœli. xxxxx ¶ Audiui autem et vocem dicentem mihi: Surge petre occide et manduca. yyyyy ¶ Dixi autem: Absit domine quia nunquam manducaui omne commune et immundum. zzzzz ¶ Respondit autem vox iterum de cœlo: Quæ deus purificauit tu ne communes. aaaaaa ¶ Hoc autem factum est ter et recepta sunt omnia r

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a¶ Magus.Ra. Magi de singulis philosophantur:de natura mũdi,cursu siderum & motibus, b¶ Seducens.Seorsum & veritate ducens:vel in excessum siue stuporē & admirationē conuertēs per pstigias suas. c¶ Dementasset.Dementare est rōnalē mētē ab hoībus absentare. d¶ Philippo.Rab. Dicunt quidam istũ philippũ fuisse apl'm & vnum de duodecim:sed non videt' verum ſm seriem huius libri. e¶ Iesu chri.&c.Rab.Cuius erant ignari:vel vt prædictum est in noīe iesu trinitatē pdicauit:qui em̃ vnam psonā de trinitate pfecte credit: credulitate aliarum duarũ carere non pōt. f¶ Tunc simon &c.Bed.Credidit verbis philippi & virtute deuictus vere credidit. vel qd' magis credibile,simulauit se credere quadusq; baptisma susciperet:vt q adeo auidus laudis erat vt christus credi vellet artē addisceret qua miracula facere posset. Quod ēt legunt' fecisse successores eius: q malignis instructi artibus ecclesiā fraudulenter ingressi baptisma furant'. g¶ Miserunt ad e.pe.& io.Petrus iohannem sociat sibi:qa virginitas ecclesiæ grata est & placet. h¶ In noīe ie.Non est sic legēdũ: in noīe iesu tm̃,vt aliæ psonæ excludant'. i¶ Iesu &c.Quia ante in patrem credebāt & spiritumsc̃m̃,sicut alij iudæi.Vel plena fides vnius psonæ fidē trinitatis confirmat. k¶ Imponebant ma.Rab.Philippus qui samariæ euangelizabat,vnus de septem fuit.Si em̃ apl's esset,manus imponere posset,vt spm̃ acciperēt:qd' solis episcopis licet.Nam presbyter siue pñte siue absente epo:cum baptizat chrysmate inungit,qd' ab epo consecratũ est:non tamē frontē oleo signat,qd' solus eps facit cum tradit spm̃ paracletũ baptizatis. l¶ Potestatem.Ra.Non baptizandi tm̃ in aqua&

F prædicandi siue virtutes faciendi quā habebat philippus:sed vt cuicunq; ipōsuero manus &c.¶ Be.Ad pecuniā non poterāt apl'i ptātem illā dare:qbus dictũ est.Gra-

Mat.10.a tis accæpistis,gratis date. m¶ Pecunia tua.Nō nostra:q nō cupimus,sed tua quā spiritui cōparas vt illā p eo vendas:& eā spiritu emas.Iō spiritũ emere volebat,vt alijs vendens eũ,plus accipe posset.¶ Pecu.Ra.Ex hoc exemplũ capit',vt perditorꝝ elemosyna non recipiat'.¶ Be.Apl'i nolētes pecuniā dicunt sit tecum.i.tuā retine & hoc in perditionem:vt p pecunia iniuste cōgregata,pœnam æternam luas. n¶ In perditionem.Be.Iusti cum sniam maledictionis proferunt:non ad hanc ex voto vltionis:sed ex iusticia erumpunt.Iudicium enim dei intus aspicientes,quo maledicto mala debeant foris feriri cognoscunt:&in maledicto nō peccāt:in quo a iudicio dei non discordant.Cũ em̃ & maledicentis innocentia pmanet:& reũ maledictio absorbet,ex vtraq; parte colligit':qa a summo iudice snia pfertur.Vñ simon a petro maledictus æternaliter pijt. o¶ Pniam age. Pro cupiditate & prauo sensu quo putasti de spũ commercium fieri posse.¶ Pœniten.&c.Rab.Vt oēs videant quod es.Nō q ignoret petrus eum pniam non acturũ: sed qa oībus iussus est prædicare,suum facit officium:vt ille sit inexcusabilis.Corā oībus ēt arguit':ne amplius ab eo fallātur. ☞Roga.

NICO. DE LY.

✻ mirũ redijt. a¶ Qui ante fuerat in ciui.ma.i.philosophus vt dicunt aliq,a magnitudine sciæ sic dictus:sicut & illi qui venerunt adorare christum natũ. Mat.ij. Sed huic dicto contrariat' qd' subdit. b¶ Seducens

a¶ semper bonis mala ɔ̃ria aduersantur. b¶ prestigiosus.

a b q ań fuerāt in ciuitate mag⁹:sedu cēs gētē samariæ:dicēs se esse ali- c a¶ pphetā vel angelũ siue deũ vl' dei filiũ. quē māgnũ:cui auscultabant oēs ¶ seruo vel iuniore.¶ regē vel decrepitum a minimo vsq; ad maximum dicē d senē.¶ simō.¶ xps.¶ nō angeli: a¶ ignorabant christi nomen. tes:Hic est virtus dei q̃ vocat' ma- a¶ hoc.s.q. gna.Attendebant aũt eũ:propter f a¶ artib⁹ vel falsis virtutib⁹. b¶ fallendo. c qd' multo tpe māgicis suis dēme- d tasset eos:Cũ vero credidisset phi ¶ vt est illud:Pœnitentiam lippo euāgelizanti de regno dei: agite:appro.enim regnũ cœ.&c. a¶ in xpo e in noīe iesu xpi baptizabātur ũi- g iesu non est masculus vel fœmina &c. f ri ac mulieres.Tunc simon & ipse h a¶ simulate & ficte ne credētib⁹ resistēs despectus haberet'. b¶ corpe nō corde. vole crēdidit:& cũ baptizatus esset,ād bat ei ptātē hr̃e:vt cuicũq; &c. vt.j.sequit'. hærebat philippo.Videns etiā si- ¶ cupiens se talia posse. gna & virtutes maximas fieri,stu- pens admirabat'.Cum aũt audis- i a¶ de qb⁹ nō fuit philipp⁹:de q̃ pdictũ est: sent āpl'i q erāt ī hierosolymis:qa a¶ nunc appet q̃.s.fuit ciuitas samariæ quā g recæpisset samāria verbũ dei,mise pdixit:sed ipsa samaria. a¶ q erāt colũnæ. ¶ non vnũ sed duos:sicut & xps binos misit:vt in ore duorum stet omne verbum. runt ad eos pētrũ & iohānē:q cum a¶ iā eni sola aq baptizati erāt. ¶ visibili'r. venissent:orauerũt p ipsis vt ācci perent spm̃sc̃m̃.Nōdum em̃ i quē k a¶ spũsc̃tũs.b¶.i.tincti erant in aqua tm̃: quā illōrũ venerat:sed bāptizati l non aũt in spũsc̃tō. a¶ ecce exēplũ ɔfirma- h tm̃ erāt ī noīe dñi iesu.†Tũnc ipo- k nebāt manus sup illos:& accipie- tiōis. a¶ qd' mōstrabat':qa ī liguis loqbāt'. bant spiritũsanctũm:Cum vidisset m aũt simō:qa p impositionē man⁹ aplorũ daret spũsanctus:obtulit eis pecuniā,dicens:Date & mihi l hanc ptātē:vt cuicũq; imposuero a¶ quasi princeps loquitur primus. manus,accipiat spm̃sc̃m̃.Pētrus ¶ q.d.pecunia tua tecum pereat. m aũt dixit ad eũ.†Pecunia tua tecũ n ¶ spm̃sanctum qui est deus & donum dei. n sit in pditionē:qm̃ donũ dei existimasti pecunia possideri.Nō est o a¶ in q̃ dictũ est q p man⁹ ei⁹ accipei' spũs. tibi pars neq; sors ī sermōne isto. Cor enim tuum non est rectum co p oram deo.Pœnitentiā itaq; age ab

ducens.i.extra viā veritatis ducēs:qd' nō est p̃hi,cui⁹ est pprium amare veritatē & docere.j.Ethic.sed est ppriũ hoīs arte magica vtētis. c¶ Dicēs se esse ali.ma.s.pphetam:vl' xp̃m.Vñ & Ioh. iiij.dr':q samaritani sicut & iudæi expectabāt xp̃m.vñ dixit illa mulier samaritana:Scio quia messias venit qui dr' xp̃us.Cũ ergo venerit ille,annũciabit nobis oīa.iō subdit'. d¶ Dicē.hic est vir.dei.Et sic loquit' apl's de xp̃o.j.Corin.j.c.Prædicamus christum dei virtutē &c. e¶ Attendebant aũt eũ cre.credētes eis. f¶ Propter quod multo tpe magicis suis artibus dementasset eos.id est mētes eorum a veritate alienasset.Ex quo patet,q supra dictus est magus a magicis artibus. g¶ In nomine iesu christi bap. Hac enim forma vtebatur ecclesia primitiua rationibus dictis.ō.ij.c. h¶ Tunc simō & ipse credidit.s.ficte.vel si vere.hoc tamen fuit tantum ad horam.Et cum baptizatus esset,adhæ.philip.Et subdit' ratio:Videns etiam signa & virtutes maximas fieri &c.Dicitur enim ab aliquib⁹ & probabilit':q ad hoc familiaritatē philippi quærebat vt per hoc consequi posset virtutem seu artem similia faciēdi.Vnde &.j.dicitur,q obtulit pecuniā apostolis: vt per impositionem manuũ posset dare donũ spũsancti in signo visibili.Ex quo videtur q non fuit conuersus vere,sed ficte tantũ. i¶ Cũ aũt au.Descripta pdicatione philippi:hic ɔ̃r describitur collatio spũsancti.Circa qd' sciendũ q philippus erat tm̃ diaconus:ppter qd' licet posset baptizare,non tñ manus imponere:nec per ɔ̃s donũ spũsancti in signo visibili dare.hoc enim ptinebat ad aplos.Vñ & soli epi qui sunt successores eorꝝ.xxj.di.ī nouo testamēto,manus īponunt.ppter qd' philippus significauit apl'is:vt aliqui eorum venirent in samariam,& supplerent illud qd' ad eius officiũ non spectabat.& hoc est qd' dr'.Cũ aũt aud.&c.Et patet litera vsq; ibi. k¶ Nondum enim in quēquā illorum vene.s.signo visibili:venerat tamen in eis inuisibiliter,sicut & modo in baptismo. l¶ Sed baptizati tantum erāt in nomine domini iesu.Hæc dictio tantũ:non est determinatio huius qd' est:In nomine domini iesu.excludendo alias duas personas:sed magis includuntur in eo:vt dictũ est.ō.propter quod ly tantũ,est magis determinatio huius:sed baptizati erant tantum:sed non recæperant impositionē manuũ ideo subditur:Tunc imponebāt &c. m¶ Cum vidisset.Hic ɔ̃r ponitur simonis increpatio.Volebat enim emere potestatem dandi spiritumsanctum intentiōe lucri inde recipiendi: ppter quod ab ipso nominatur vitium simoniæ,quo aliquis vendit & emit spũalia.Et patet litera vsq; ibi. o¶ Non est ibi pars neq; sors in sermone isto.idest in hac potestate:scilicet vt spiritussanctus detur:vt per impositioēm manus tuæ. p¶ Cor enim tuum non est rectum coram deo.Virtute enim dei reuelantis videbat intima sui cordis.

G H †De con se.di.5.c. manus.

✻ In felle Moralit.

✻ sicut sagena nondum ad littus tracta: quæ pisces malos habet cum bonis admixtos.Per hoc autem q beatus petrus dixit simoni. n¶ Pecunia tua tibi sit in perditionem:quoniam donum dei existimasti pecunia possideri.Dedit exemplum ecclesiæ prælatis extirpandi totaliter vitium simoniacæ prauitatis:ita q nō habeant oculum ad potentiam temporalem pmouēdorum in ecclesia:sed ad idoneitatem eorũ in sciētia,pariter & invita. ✻ Angelus

†27.di.c.quod si.

☞ a¶ Roga.de.cui patet cor:de quo,ppheta. Qꝫ bonus israel de⁹.quē fallere nō potes: qa spũsanctus disciplinę effugiet fictum. b¶ In fel.&c.Bed'.Ideo spũs in columba descēdit:vt a simplicib⁹ doceret se suscipi. nā qui amaritudinē in corde seruat:q̃uis baptizatus videat',nō est a vīculo pc̃ti solutus:sed quasi ad punctũ hora baptizandi purgat⁹:mox acriore demone septēpliciter opprimit'.Frustra ergo grãm emere tentat qui se non exuit mente coruina. c¶ Precami.&c.Causa desperationis nō audet ipse precari:sed aplos rogat vt p se precent'.nec p se audet orare q nō credit se exaudiendũ esse.Apl's etiam ficte loquit'. d¶ Quæ dixistis.Non quæ credidi:sed quasi infidelis eis imputat q̃ vētura sunt. e¶ Angelus aũt.Post reditum aplorũ de philippo hystoria texitur. f¶ Cōtra me. Bed'.Bene in meridie quærit',inuenitur& abluit' ille.q deuotione ardens,velut gentiũ primitiæ deo meruit ɔsecrari.In quo illud cōpletũ est:Ethiopia præueniet man⁹ eius deo.¶ Mysti.ad meridiem philippus exit.i.apostoli ad gētes vbi calor fidei est. g¶ Ad viā quæ &c.Non via descendit: sed per viam descenditur ex natura loci. h¶ In gazā.Be.Vetus gaza:quæ termin⁹ quondā chananæorum erat iuxta ægyptũ funditus est destructa:& loco eius alia ędificata.¶ Alleg.gentes designat a cultu dei desertas.Via quæ ab hierl'm descendit & viā salutis aperuit,xp̃s est q est v̄itas & vita.de supna em̃ hierl'm ad ima descēdit & nigredinē pc̃ti vnda baptismi dealbauit. i¶ Vir &c.po.Be.Merito dicitur q in scriptura tantum studebat,vt nec legere cessaret in via:intantũ religionem amabat:vt de vltimis partibus mundi veniret ad tēplum dñi.Vñ merito dũ quęrit interpretē lectionis.Christũ quem quęrebat inuenit & ſm Hiero.plus repetit in deserto fonte ecclesiæ:q̃ in aurato templo synagogæ. Hic æthiops mutauit pellem:quia sordes pc̃ti in lauacro deposuit. k¶ Ethiops,natura & merito.Ethiops enim tenebrosus. Vnde:Ethiopia præueniet ma.eius deo. l¶ Potens can.re. &c.super oēs &c.Be. Regina ęthiopum thesaurum pmittens in hierl'm:ecclesia est gentiũ fidei & virtutũ dona largitura.cui conuenit interpretatio nōis.Candacis em̃ interpretat' cōmutata: de qua in ps̃.scribit':p his q ɔmutabunt'. Et alibi:Audi filia & vide:incli.au.tu.&c. m¶ Cāda.re.mos erat illi⁹ regionis a fœminis regi:& eas candaces vocari. n¶ Reuertebatur.Incipiebat reuerti legens esaiam.Vbicũq; in no.te.salutis narrat' principium:de esaia sumit' testimoniũ:qui interpretatur salus dñi. r¶ Tanquā ouis. Bed'.Ouis cũ ad victimam ducitur,nō reluctatur:& christus passus est voluntate ppria.Vel sicut agnus in pascha immolari solebat:sic christus immolatus est nostrũ pascha.& sicut agnus corā tondente nō solum nos sanguie redemit:sed lana operuit vt algentes infidelitate calefaceret sua veste.vnde dicit apostol⁹:Quotquot in christo baptizati estis,xp̃m induistis. o¶ Putasne &c.Et quomodo &c.Raba.Suas inuicem linguas agnoscunt vel per doctrinam eunuchi:vel per spiritum Philippi. p¶ Quomodo possum si non &c.Hic arguit illorũ audaciā:qui existimant sine doctore scripturā diuinā itelligere. q¶ Locus autem scri.&c.Raba.domino præparante.ita legendum: locus scripturæ erat hic:Vel sic:Hic tanq; ouis ad occisionem. ☞ In humilitate

a¶ .i.duplici malo:cupiditatis.s.& prauæ fidei. b¶ non affirmatiue:sed dubitando a hac neqtiā tua:& roga deũ si forte loquitur,ne desperemus. remittat' tibi hæc cogitatio cordis a¶ perfidiæ. b¶ funiculis quibus peccato b tui.In fellē em̃ amaritudis & ōbli a rum quisq; cōstringitur. a¶ peccati. b¶ q̃uis celes:tñ mihi non est occultum. gatione iniqtātis vidēo te esse.Re c spondēs aũt simō dixit:Precami- b a¶ præsentes plagas ni vos pro me ad dñm:vt nihil vē- timens vult vitare. ¶ Petrus & iohannes. d niat sup me horũ q̃ dixistis.Et illi c a¶ firmius testimonium perhibentes verbis vel signis. qdē testificāti & locuti verbũ dñi d a¶ ſm modũ ɔsuetudinis. ¶ nō solum in samaria. rēdibāt hierosolymā:& multis re- giōib⁹ samaritāoꝝ euāgelizabāt. ¶ Ad distictionē angeloꝝ sathanę. e Angel⁹ āt dñi locut⁹ est ad philip e a¶ perfectionis est indicium in vtroq;. f pũ dicēs:Sūrge & vade cōtra meri a¶ de metropoli,iudęoꝝ in ciuitates gētiũ, g dianum ad viām quæ descēdit ab f q̃ desertę sunt. a¶ gaza philistinoꝝ metropolis.¶ .i.aphricā. b¶ nō via,sed gaza dr' h hierl'm in gāzam:hēc est deserta. g deserta. a¶ in altero pfectio:in altero obedientia. b¶ propter virilem animum. i Et sūrgēs abiit:& ecce ũir æthiops h k a¶ typus gentiũ,q̃ in xp̃o carnalibus desiderijs circũcidunt'. b¶ virtutis & mētis integritate. c¶ Regina austri venit a finibus terræ audire sapientiam salomonis. l m eũnuch⁹ pōtēs,cādacis rēgīæ æthi a¶ consuetudo eunuchorum custodire thesauros potentum. ¶ diuitias. opũ q erāt sup oēs gazas eius:ve- i k a¶ anteq; philippo loqueret'. b¶ pptervrbis celebritatē & tēpli famā.mos gentiũ famosa adire loca cultui deorum dicata. n nerāt adorare in hierl'm:& reuerte batur sedēs sup currũ suũ:legēsq; l ¶ sanctus vel angelus. esaiā pphetā.Dixit aũt spũs philippo:Accede & adiũge te ad currũ istũ.Accurrēs aũt philippus audiuit eum legētē esaiam pphetā: a¶ linguā non ignorabat q librũ legebat. o & dixit:Putasne itelligis q̃ lēgis? p Qui ait:Et qũo possum si non ali a¶ vnde propheta agat. b¶ in figura doctorum qui a gentibus assumpti sunt. quis ostendērit mihi? Rōgauitq; a¶ in hoc profectus.¶ cum sedēte:& reuoluit librum eunuchus,vel philippus. philippũ vt ascēderet & sedēret se q cum.Locus aũt scripturæ quā le- a¶ innocens. b¶ passionem crucis. r gebat erat hic:†Tanq̃ ouis ad ōc- m a¶ vt crucifigeretur. b¶ Ecce agnus dei,ecce qui tollit peccata mundi. cisionē ductũs est:& sicut agnũs n a¶ pilato & iudæis. b¶ pauca pilato & pōtificibus: sed herodi nihil respondit. coram tondēnte se sine vōce: sic

✻ a¶ In felle enim ama.&c.i.in nequitia intentionis:quæ facit amaritudinē culpæ:& ducit ad amaritudinem gehennæ. C b¶ Præcamini vos pro me &c.hoc dixit magis timore ductus pœnę q̃ amore gratiæ. c¶ Et illi qdem testi.& lo.ver.dei. ad confirmationē credētiũ. d¶ Redibāt hic.non ociosi:sed in via per ciuitates prędicando verbum dei. e¶ Angelus.Posita pdicatione philippi in samaria:hic ɔ̃r ponit' eius pdicatio in via:& hoc æthiopi de hierl'm in terrā suam reuertenti.Et diuiditur in duas partes:qa primo ponitur philippi pdicatio.sc̃d'o æthiopis ɔuersio,ibi: Et dum irent.Circa primũ dr':Angel⁹ aũt dñi &c.vade contra merid.Ethiopia em̃ est in plaga australi respectu hierusalem. Diuisio. f¶ Ad viam quæ descendit ab hierusa.Hierusalem enim est in loco altiori q̃ sit illa gaza. g¶ Hæc est deserta.Gaza ei vetus fuit omnino destructa:& postea alia eiusdem noīs fuit ædificata in alio tamen situ.Via autem illa transibat per gazā desertam:& non p gazā de nouo ædificatā. iō ad differentiam illius dr'.Hæc est deserta. h¶ Et ecce vir æthi.eu.Per hoc autē q dr' vir,designatur q non dicebat' eunuchus ex pcisione membroꝝ genitaliũ:sed a castitate& hōestate morũ:ſm q dicit saluator Matt.xix.b.Sunt eunuchi,qui se castrauerunt ppter regnũ cœlorũ. i¶ Qui erat super oēs ga.eius.Erat em̃ eius thesaurarius.& sic gaza est hic nomen appellatiuum.supra vero est nomen ppriũ ciuitatis existentis in terra philistinorũ:vt habetur.j.Reg.vj. k¶ Venerat adorare in hic.multi em̃ gentiles ex deuotione veniebant adorare deum in hierl'm:vt hr' Iohā. xij.Vel forte iste erat cōuersus de gentilitate ad iudaismũ:qd' vr' ex eo quod subdit'. D l¶ Legensq; esa.p.sicut erat edoctus a iudæis.Sicut & multi layci ex deuotione dicunt horas canonicas in latino:quāuis nō intelligāt.Cætera patēt vsq; ibi. m¶ Tāquā ouis ad oc.&c.quod scribit' Esa.liij.c.Et intelligitur ad literā de xp̃o:sicut ibidem diffusius dictum fuit:qa cum verbo vno posset aduersarios omnes psternere: permisit tñ se ad occisionem duci. n¶ Et sicut agnus coram ton.&c.qa verba iniuriosa pro iniurijs nō reddidit:& cũ false accusaret' coram pilato, tacuit:Mat.xxvij.

✻ In humilitate

✻ e¶ Angelus autē dñi lo.&c.Philippus os lāpadis interpretat'.& iō per ipm̃ q libet bonus pdicator euangelij significat'. nā lampas habet in ore splendorē,& interius olei liquorē.pdicator aũt bon⁹ habet v̄itatis splēdorē in ore:& oleũ pietatis iterius in corde. h¶ Et ecce vir &c.p istum significat' hō desideriũ hñs suę salutis. qd' patet ex hoc qd' dr',q venerat adorare deũ in hierl'm de ptib⁹ valde remotis.& p hoc q reuertēs legebat esaiā pphetā:q̃uis non dũ hr̃et ipsi⁹ itelligētiā.Per hoc aũt q philipp⁹ a deo missus est ad docēdũ ipm̃ & baptizandũ.significatur oīs desiderans recte saluari per fidem dñi nr̃i iesu christi.Mittit ei doctorē:vel sibi reuelat īmediate veritatem:nāq; natura non deficit in necessarijs:& multo minus actor naturæ,qui potentiæ & bonitatis est infinitæ.fides autē est necessaria ad salutē.Heb.xj.b.Sine fide impossibile est placere deo.Propter qd' q facit quod in se est,conuertendo se ad deũ p mentis deuotionē:deus illi reuelat fidei veritatē vel mittit ei doctorē.Exemplum habetur infra ca.x.de cornelio centurione.

Moralit. †esa.53.d

Universidad de Deusto Biblioteca

F ☞ a¶ In humilitate iu.eius.Be.Quia iudex oīm ꝟitatē iudicij non repperit:sine culpa seditione iudæorum & voce pilati dānatus.
Phi.2.a. ¶ Humilitate.Rab.Passione qua humiliauit se,factus obediens vsq; ad mortē. b¶ Generationem.Be.Generationē diuinitatis
Ps.109.a impossibile est cognosci:de qua dr̄:Ante lucife.genui te.Part⁹ ēt virginis quō pōt exponi? cuius rōnē quæ
Luc.1.d. renti mariæ dictū est:Spūssctūs supueniet in te:& virtus al.&c. c¶ Tolletur.Secun
1.Co.15.f. dus hō de cœlo cœlestis:sanctitate segregatus a terrenis.Vel de vita in mortem transiuit. d¶ Aperiens phil.Be.Qui interpretatur,os lampadis:pulchre os suū aperit: dum obscuritatē prophetiæ profert in lucem sciæ.Vel hęc circūlocutio designat lōgiorem sermonē.¶ Aperuit.Ra.Thesaurum sciæ aperuit,vel aperuit os vt spūs lo
Ps.80.c. quatur in eo:sm̄ illud:Dilata os tuū:& im
Mystice. plebo illud.¶ Mystice os ecclesiæ philippus aperit:vt ex hoc gentibus p̄dicet quē prius nesciebant. e¶ Euangelizauit.Soluit qōnem illius interrogantis:de quo ꝓphetia dixit.Demonstrat autem ꝙ de iesu prophetatum est. f ¶ Ad quandā aquā Ad hoc enim prædicatio duxerat vt aqua īdigeret:qui de baptismo in via audierat: g¶ Si credis.Ra.Non ignorabat eius fidem:sed volebat manifestam confessionē vt baptizaturis & baptizandis dareť exēplum interrogandi & cōfitendi. h¶ Spiritus domi.Ra.Vel spiritus irruit in eunuchum fortiter:sicut & in apostolos venit. quanto fides fortior,tanto spiritalis impetus maior.Ex hoc ꝙ spiritus irruit in eunuchum,dicitur philippū apl'm fuisse:a quo tamen nec manus impositione nec inuocatione spūssancti missionem legimus factam.Vn̄ apparet in primitias gentiū non manus impositione,nec inuocatione:sed sponte spiritum sctm̄ descēdisse:vt apostoli excusationē haberent contra iudæos ac
F cusantes eos,qa gentes baptizabant.Quis enim posset prohibere spm̄ domini? aut quis arceret ab aqua? in quos spiritus descenderat. i¶ Inuentus.Rab.ab hominibus:q in raptu non inueniebať:qa ambulauit in solitudine,vel nimia velocitate. k¶ Cæs.Be.Cæsareā palæstinæ dicit vbi
j.21.b. j.domum habuisse describitur:q̄ vsq; hodie demonstratur:necnō & cubiculum filiarum quatuor eius ꝓphetantiū virginū.

a¶ qa in passiōe se humilians nō iudicauit,
a non apuit os suū.In hūilitate iu- a b
sed se iuste iudicari pmisit. a¶ in barrabā latronē quē quasi iustū petierunt. b¶ generatio eius cœlestis non pōt enarrari:quā iohannes ex parte dixit.¶ generationem ēt carnalem quis explicare posset quō de virgine natus sine semine?
b dicium ei⁹ sublātū est.Generatio- c d
nem ei⁹ quis enarrabit? Quoniā e
a¶ vt in cœlo,non in terra viuat.
c tollētur de terra vita eius.Respō
a¶ loco scripturæ si ipse reuelabat:vel philippo si ipse legebat.
dens autem eunuchus philippō
dixit:Obsecro te,de quo ꝓpheta
dicit hoc? De se:an de alio aliquo?
a¶ quod nomini suo congruit.
d Aperiēs aūt philippus os suum,
a¶ Tanq; ouis ad occisionem ductus est.
e Et incipiens a scripturā ista euan f
gelizauit illi iesum.Et dum irent g
f per viā:venerūt ad quandā aquā:
& ait eunuchus:Ecce aqua:Quis
¶ fides plena est:aqua ꝓpe:baptizator pn̄s.
ꝓhibet me baptizari? Dixit autē
g philippus.Si credis ex toto cor-
a¶ baptizari. ¶.i.filium esse hōis.
de,licet.Et rn̄dens ait:Credo filiū
dei Iesum eē.Et iussit stare currū:
a¶ debet humiliari baptizandus.Vnde ior danis descensus interpretatur. ¶ finxit.
& dēscēderūt vterq; in aquā,phi-
lippus & eunuchus:& baptizauit
a¶ proficiēdo, b¶ q̄ est quasi fundamētū.
h eū.Cū aūt āscēdissent de āqua,spi- h
a¶ Hiero.dicit hoc angelum fecisse in spiritusancto.
ritus domini rāpuit philippū:& i
a¶ qa perfectus factus non indigebat doctrina:quia paracletus quem pater mittit ipse docet omnia.
āmplius nōvidit eum eunuchus.
a¶ ad patriam,vel ad regnum cœlorum.
Ibat em̄ p viām suā gaudens.Phi- k
a¶ vna est quinq; ciuitatum philistinorū.
i lippus aūt iuētus est in azōto:& pm
¶ non discernens personas.
transiēs euāgelizabat ciuitatibus
k cunctis:donec veniret cæsaream. n

NIC. DE LY.

☩ a¶ In humilita.&c.Esa.liij.c.sic habetur:De angustia & de iudicio sublatus est.Quod sic ibidem fuit expositum:de angustia.s.mortis:& de iudicio quo omnes decedentes ex diuina sn̄ia detinebantur in limbo:sublatus est p potentiā suæ resurrectionis.Et eodem mō exponenda est hæc lr̄a:In humilitate.i.per mortē quam humiliter sustinuit in humanitate assumpta. Phili.ij.a.Humiliauit semetipsum factus obediēs vsq; ad mortem. b¶ Iudicium eius.i.sn̄ia diuina.quę sua erat inquantū deus. c¶ Sublatū est. quia christo resurgēte sancti qui erant in limbo detenti,inde fuerunt sublati. d¶ Generationē eius quis enarrabit? id est multiplicationem fidelium qui regenerantur in christo p baptismū. e¶ Qm̄ tolletur de terra vita eius.s.per mortem.Et in hoc redditur causa multiplicationis fideliū:Ioh.xij.d.Nisi granū frumēti cadens in terrā mortuum fuerit:ipm̄ solū manet &c.Cætera patent vsq; ibi: f¶ Et incipiens a scrip.ista.quæ de christo ad literam est intelligēda:vt declaratū fuit diffusius Esa.liij. g¶ Et dū irent.Hic ꝯn̄r describitur ipsius eunuchi vera conuersio.per hoc ꝙ baptismum deuote petijt & fideliter suscæpit.& patet lr̄a vsq; ibi: h¶ Spiritus domini.id est spiritussanctus,vel angelus:qui in scriptura frequēter nominať spiritus.per hoc autē dicitur:Spiritus domini absolute,intelligitur spūs bonus.Qn̄ autem fit sermo de spiritu maligno,exprimiť:sicut patet.j.Reg.xvj.Spūs dn̄i malus arripiebat saul. i¶ Rapuit philippū,ab aspectu eunuchi: ad ꝯfirmationē suæ fidei.Per hūc raptu cognouit philippū a deo missum spāl'r ad ipm̄ informādū de fide,& baptizādū ꝯ subdit: k¶ Ibat em̄ p viā suā gau.de ꝟitatis cognitiōe & baptismi suscæptiōe. l¶ Philip.aūt.hic ꝯn̄r describit pdicatio philippi in terra maritima.Terra em̄ philistinorꝫ i qua est azotus,claudiť mari mediterraneo in parte occidētali. m¶ Et ptrans.euā.ci.in iudæis habitātib⁹ i illis q fuerāt dispsi a tpe regis antiochi. n¶ Donec ve.cæ.q̄ est ciuitas supra mare mediterraneū sita:sicut patet in descriptione terræ sanctæ.

G

☩ b¶ Ibat em̄ &c.per qd' significať ꝙ illuminatus de veritate fidei & baptizat⁹ in noie xp̄i:debet ire gaudēs in dn̄o p viā huius mūdi:eo ꝙ est i itinere padisi. l¶ Philip.&c.p euā.&c.p qd' significať ꝙ pdicator euāgelicus nō debet esse ociosus:sed postq; sufficiēter ꝓfecit in vno loco,debet ad ꝓficiendum alibi ptransire.sicut ēt dn̄s dixit,Luc.iiij.qa & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei. Moral'r.

¶ In ca.viij.vbi dr̄ in post.Et fuiēt mihi in loco isto.

ADDITIO.I. Qd' dr̄ Exo.xij.Et seruiēt mihi in loco isto:fuit ipletū tēpore moysi:sub quo ppl's isr'l post exitū de egypto accessit ad montē sinai vbi legē a deo recæpit:vt hr̄ Exo.xix.&.xx.

¶ In.e.c.vbi dr̄ in postil.Sed Hier.dicit de sctā paula:ꝙ ipa ptrāsiuit vsq; in sychē,& vidit ibi sepulchrū.xij.patriarcharum.

ADDITIO.II. Ex hoc ꝙ ioseph⁹ lōgo tpe fuit ante Hier.&c.nō seqť ꝙ nō sit magis credendū Hiero.q; iosepho.Tū qa sctī q sunt in nō.te.diligēti⁹ & deuoti⁹ ista pscrutani q; antiq hystoriographi.Tū qa possibile fuit, ꝙ ossa pr̄iarcharꝫ postq; fuissent translata ab ægypto i hebrō:sicut dixit ioseph⁹:ꝯn̄r p⁹ lapsū tpis i de fuissēt trāslata i syche.& sic dicto Hier.nō repugnāt dicta iosephi.

¶ In eo.ca.viij.vbi dicitur in postil.Cū autem appropin.tē.pro.&c.

ADDITIO.III. Non legiť Gen.xv.deū ꝓmisisse abraæ ꝙ semē ei⁹ fuiret ei ī terra iudęæ:sed ꝙ semē ei⁹ hr̄editaret terrā chananæorum &c.vt patet ibidē i lr̄a.

¶ In eo.ca.vbi dr̄ in postil.Cū esset stephanus ple.&c.

ADDITIO.IIII. Visio stephāi n̄ vr̄ fuisse corporalis ex mō loqndi.Qd' patet discurrendo p ticulas lr̄ę hic positas.nā ex hoc ꝙ dicit:Cū eēt stephan⁹ plen⁹ spūsctō.nō hr̄ ꝙ visio illa quā tūc vidit eēt corpalis ex plenitudine em̄ spūsscti qn̄q; hoib⁹ reuelant aliq̄ supnaturalia ēt sine aliq̄ visiōe imaginaria v'l corpali:vt dr̄ de dauid.ij.Re.xxiij.a.Sicut lux aurorę oriēte sole mane absq; nubib⁹ rutilat.Itē nec ex hoc qd' dr̄:intendēs in cœlū,hoc hr̄.Nā hoc pōt plane itelligi de rectitudine intentionis stephani:q solū in deū q in cœlis habitabat,tēdebat:sicut.j.Macha.iiij.dicit: Sed nūc clamem⁹ in cœlū.ad designādū ꝙ affectio oratiū seu clamantiū solū dirigebať in deū habitātē in cœlis.Nec ēt ex hoc qd' sequiť:Vidit glīā dei,hr̄ ꝙ visio illa fuisset corpalis.sicut nec visio ezechielis:in qua legit:Apti sunt cœli:& vidi visiōes dei:Ezechi.j.a.Quæ qdem visio apud oēs cōiter dr̄ fuisse imaginaria:cū mentali tn̄ percæptione:ꝓut est in ꝓphetijs.Vn̄ ꝓbabilius videt dicendū hic:ꝙ visio stephani fuit imaginaria:cuius significatum mentaliter plecte cognouit.Sed attendendū:ꝙ altitudo grad⁹ visionis stephani respectu visionū aliarū ꝓphetaliū ex multis pōt cōsiderari:primo ex vi luminis mentē illustrātis.Nam sicut maior vis ꝓphetici luminis est q̄ aīam occupatā circa sensibilia i vigilādo abstrahit ad supnaturalia,q; illa q aīam abstractā a sensibilibus in dormiēdo inuenit:vt in scd'a scd'ę.q.clxxiij.arti.iij.in cor.q.sic maior vis supnaturalis lumīs est:q̄ aīam maxie afflictā in tormentis

A in tormētis nihilomin⁹ ad supernaturalia abstrahit:q; illa q̄ animā tm̄ circa sensibilia occupatā,sed nō afflictā inuenit sicut i vigilijs.Itē q;to signa in reuelatiōib⁹ ꝓpheticis visa magis sunt expssiua ꝟitatis,tāto altiora sunt in gradu ꝓphetico.sicut signa Hieremiæ oñsa de incēdio ciuitatis,Hier.j.altioris gradus fuerunt:q; signa pharaonis despicis,Geñ.xlj.vt in p̄dicta qōne.Vn̄ qa visio stephani stephani maxīe fuit exp̄ssiua dignitatis xp̄i ad dexterā pr̄is stātis: iō altior ꝯsiderať:& ei⁹ mēs magis vr̄ appropinquare ad cām reuelantē.Itē eius altitudo ꝯsiderať ex ꝯditione christi visi ad dexteram dei stātis:qd' est magis q; deū videre sedentē sup soliū &c.cū seraphin astātib⁹:vt Esa.vj.Sicut maior est dignitas xp̄i ad dexteram dei sedentis q; angelorum:vt apostolus probat ad Heb.j. C

GLO. ORDI. Ca.IX.

☞ SAulus aūt.Redit ad hoc qd' supra dixerat:Saulus adhuc deuastabat ecclesiā. b¶ Minarum & cæ.Minis terrens absentes: cæde afficiebat pręsentes.dubitatur vtrum occideret seu flagellaret: vel vtrūq; faceret. c¶ Spirans.Spirat in modum ignis:nō ab alio incitatus,ipse alios accendebat. d¶ Et cadens &c.Territus ad terram refugit:vel quasi adorans in faciem cadit. e¶ Quid me persequeris.
Mat.25.d Be.Nō ait membra,sed me:quia ipse mēbris adhuc inimicos patiť:& beneficia mēbris collata sibi facta denunciat,cum ait: Esuriui,& dedistis mihi mandu.Et exponendo subiunxit:Q;diu vni ex minimis istis fecistis mihi fecistis. f¶ Ego sum iesus.Beda.Non deum vel dei filium se vocat:sed humilitatis meæ inquit infirma suscipe:& superbiæ tuæ squames depone. g¶ Surge.Beda.Impiger operare vt bos:
Deu.25.a & esto doctor ecclesiæ.In lege scriptū est: Non alligabis os bouis triturātis: h¶ Ingrede.Raba.Ingressurus ciuitatem terretur,ne sanctis tristiciam inferat:dehinc domatus iubetur ingredi,vt fidē discat quā impugnauerat. i¶ Et dicetur tibi &c.
B Exemplum dicendi datur:& superbia īcrepatur:vt nullus alium indignū æstimet a quo doceatur qd' ignoret.¶ Be.Non cōtinuo q̄ facienda sunt monstrat:sed in ciuitate p̄docet esse audienda,vt tanto post in bono solidius staret:quanto prius euersus a pristino errore cecidisset. k¶ Audientes quidem vos.Raba.Vocem pauli vt infra legitur:dicente paulo:Qui mecum erant: lumen quidem viderunt,vocem autē nō audierūt eius q loquebať mecū. l¶ Apertisq; ocu.&c.Rab.Ostenditur ei in corpore quod prius patiebatur in anima.Sicut enim apertus oculus sine visu:sic lex inutilis sine fide christi. Apertisq; oculis nihil &c.Bed'.Oculis non posset rursus benevidere:nisi prius cæcatus:sapientia qua turbabatur exclusa,fidei se committeret. ☞ Et erat

SAulus aūt Ca.IX. a
a¶ nondum deuastare & persequi dimittebat. b¶ in verbis.
adhūc spirans minārum b
a¶ in ope. b¶ qa ita tūc vocabanť xp̄iani.
& cēdis in discipūlos domini, ac c d
a¶ non vocať:sed sponte,zelo ꝯcitante eū. e
cessit ad pricipem sacerdotum:& f
a¶ non ingerunť ei:sed ipse petijt. b¶ ep'la missiua. c¶ syriæ ciuitatē remotā:qa in ꝓximis iam exercuerat persecutionem.
pētiit ab eo ēp'as in dāmascum ad g
¶ iudæorum.¶ qa pauci erant.
synagogas:vt si quos īueniret hu
a¶ qua viuebant discipuli dn̄i. b¶ vtrūq; p
iusvitē viros ac muliēres:vinctos
sequitur sexum. a¶ non ait,vt occideret.
perdūceret hierusalē.Et cum iter
a¶ contingere de bonis dicitur.
faceret:cōntigit vt appropinqua-
a¶ ꝓhibendus erat cū appropinquaret ciuitati. b¶ nescit tarda molimina spūssancti gratia. c¶ vt terreretur.
ret dāmasco.Et subitō circunfūlsit h
a¶ vt pri⁹ apl'is ignis appuit:ita paulo lux
d eū lūx de cœlo:& cadēs in terrā,au i k
fulsit. a¶ increpādo iterať.¶ increpādo,nō
diuit vocem dicētem sibi:†Saūle l
nesciendo interrogat. a¶ in membris.
e saule qd mē psequris? Qui dixit:m
a¶ vtrum deus:vel angelus? ¶ deum legis quærebat:dominum nominat qui de cœlo vocem dabat. b¶ ego deus de cœlestib⁹ loquor:quem mortuum putabas.
f Qūis es dn̄e? Et ille:Egō sum ies⁹
¶ saluator. ¶ vt hominem.
quem tu persequeris.Durū est ti- n
a¶ verbum & potentiam dei. b¶ fulgore.
bi contra stimūlū calcitrare.Et trē- o
a¶ stupebat,nō putās iesum ī cœlo eē.¶ propter vocē q̄ fuit cū stupore. b¶ indica volū
mens acstupēns dixit:Dn̄e quid p
tatem tuam:& ego obediā:intellexit ꝙ stimulus compellebat eum ad opus.
me vis facere? Et dominus ad eū: g h
Surge & ingredere ciuitatē:& ibi q
i dicetur tibi qd te oporteat facere. r
Viri aūt illi qui comitabanť cū eo:
a¶ non ceciderunt. b¶ lumine claritatis.
k stabānt stupēfacti:audientes qui- s
¶ faciem loquentis non vi
dem vocem:neminem autem vi-
derant.¶ modo sponte.
dentes.Surrexit autem saulus de
l terra:apertisq; oculis nihil vide-

NIC. DE LY.

SAulus autem.Præ- Ca.IX. missa prædicatione philippi: hic consequenter describiť conuersio sauli:de quo mentio facta fuerat breuiter in principio præcedentis ca.Et diuiditur in tres partes: quia primo describitur eius conuersio miraculosa.secundo cōuersi regeneratio gratiosa,ibi:Erat autem.tertio regenerati prædicatio virtuosa,ibi:Fuit autem.Conuersus autem fuit in actu persequendi christū,& christo ipsum claritate excessiua excæcante corporaliter:& ad terram prosternente in voce sensibili eum vocante.propter qd' hæc conuersio fuit miraculosa.& eam solēnizat ecclesia.Non sic aūt conuersionē aliorū sctōꝝ:q̄ fit tm̄ per inuisibilē gratiā.Primo igiť ponitur ꝓsecutionis actus,cum dr̄:Saulus aūt adhuc spirās.i.ex vehementi spiritu ignē persecutionis in se & in alijs accendēs cōtra ecclesiā. b¶ Minarum.in verbis iniuriosis. c¶ Et cædis.i.in verberibus & flagellis. d¶ In disci.i.contra credentes in christum:qa tunc dicebanť discipuli:qa nondū nominabanť xp̄iani: vt habetur infra.xj. e¶ Accessit ad prin.sa.non vocatus,sed se ingerens voluntate nocēdi inflammatus. †j.22.a. f¶ Et petijt ab eo epi.vt ex eius auctoritate magis posset fidelibus nocere. g¶ In damascum.vt ibi persequeretur credētes:sicut fecerat in hierusalem .Cætera patent vsq; ibi: h¶ Et subito &c.Vbi ponitur eius illustratio & prostratio,excæcatio & vocatio:cum dicitur:Et subito circūful.eum lux de cœlo. sicut solet fieri in coruscatione & fulgure. i¶ Et cadēs in terram.præ stupore & admiratione. k¶ Audiuit vocē.auditu corporis & mentis. l¶ Saule saule.Hæc duplicatio fit ad magis mouendum eius attētationem. m¶ Quid me persequeris.in membris meis:quę persequebatur saulus, & non christum in propria persona qui sedebat ad patris dexteram gloriosus.iō subditur: n¶ Durum est tibi contra sti.calcitra.i.potentiori te incomparabiliter resistere.ideo subdiť: o¶ Et tremens ac stu.de cognita christi potestate quem ante nō credebat in cœlo regnare:sed magis vt falsum prophetā cum dānatis esse. p¶ Domine quid me vis face.q.d.ex nunc paratus sum tibi in omnibus obedire. r¶ Et ibi dicetur &c.Non statim perfecte eum docuit.Nam sicut cognitione naturali fit processus de imperfecto ad perfectum.vn̄ D
& pueri primo vocant omnes viros pr̄es: †.j.22.b.
& omnes fœminas matres:postea distinguunt primū patrem ab alijs viris:& matrem ab alijs mulieribus:vt dicitur.j.phisicorum.Ita frequenter fit in cognitione supernaturali.hoc tn̄ non prouenit ex impotentia dei:qa posset totū simul in vno instanti reuelare. s¶ Stabāt stupefacti audientes quidem vocem.s.pauli:non autē christi:vt habetur.j.xxij.capi.Et qui mecū erant,lumen quidē viderunt.vocē autem eius nō audierunt qui loquebať mecū.sed quia audierūt paulū dicentē:Quis es dn̄e? quid me vis facere? & non videbant aliquam personam cui dirigeret sermonem: iō stabāt stupefacti.Cætera patēt vsq; ibi: ☩ Et erat

Moraliter. a¶ Saulus autem &c.Per atrocitatem Sauli contra discipulos domini docemur de nulli⁹ salute desperare: quia nescimus quid deus ordinauerit de quocūq;.sicut saulum lupum atrocē fecit ouium pium pastorem. l¶ Saule saule quid me perse.Christus enim reputat sibi factū qd' fit membris suis: tam ꝓspera,q; aduersa.Et hic habetur exemplū in aduersis:de btō martino in ꝓsperis:de quo dixit dn̄s:Martinus adhuc cathecumin⁹ hac me veste cōtexit.Et de vtrisq; simul Mat.xxv.d.Quod vni de minimis meis fecistis &c. p¶ Domine quid me vis fa.q.d. paratus sum obedire:quia vere pœnitens quanto plus deum offendit rebellando:tanto magis se subijcit obediēdo. q¶ Surge & ingre.ciui.& ibi di.tibi quid te opor.fa.Licet enim deus possit p se totum facere:tamen vult hoīes habere coadiutores:vt eis communicet influxum bonitatis suæ.Et in hoc habent exēplū doctores & aliæ psonæ in aliqua gr̄a excellētes illā alijs liberal'r cōicādi.j.Pe.iiij.b.Vnusquisq; prout accæpit gratiā,illam in alterutrū administrantes:sicut boni dispensatores multiformis gratię dei. Moral'r.

☩ Ecce enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Et erat &c.Ra. Hic datur forma pœnitentibus: vt ex triduo incipiant hic ẽt triduo cathecumizarũ gradus dedicat. b ¶Trib⁹ diebus &c. Bed'. Apparet q̃ p triduũ quo cæcatus lucẽ gr̃æ expectabat nõ torpens ocio: sed illustratus a deo cœlestia rimabatur. Credibile est q̃ ẽt eo tp̃e dispensatione euangelij edoctus sit: de quo gl'iatur ad Gal'.j.c. Nec; ab hoie accepi illud nec; didici: sed p̃ reuelationẽ iesu xp̃i. & paulo post: vt reuelaret filiũ suũ in me. vt euãgelizarẽ illũ in gentib⁹ &c. c ¶Non ví. Quia nõ credebat deũ tertia die resurgẽdo mortẽ vicisse suo exẽplo istruitur: q tenebras tridui luce reuersa mutauit. d ¶Non mã. &c. Rab. Hoc aiæ suæ accideratː q̃ cibũ interiorẽ nõ habuerat & potũ. Ex inedia aũt corp̃is & siti ostendit animam indigentẽ satiari oportere. e ¶Ananía. Raba. ludicium familiaritatis aliquem vocari suo nomine. f ¶In vícũ. Raba. Vici dicuntur agri, aut ciuitatib⁹, aut sibi intrinsecus in ciuitate proximi.
g ¶Vade &c. Be. non est timẽdꝰ quasi persecutio: sed ample cẽdus vt frater: q̃ mala quæ sanctis intulit, paratus est sustinere. h ¶Introiuit. Impleta est prophetia esaię dicentis: Habitabit lupus cum agno. i. saulus cũ anania. i ¶Cæci. squa. Be. Serpentis corp⁹ squamis tegit. iudæ serpentes sunt: & genimina viperarum. quorũ perfidiam saulus secutus, quasi pelle serpẽtis oculos cordis texerat: sed cadentib⁹ squamis sub manu ananiæ monstratur in facie qđ lumẽ receperit in mente. ¶Ra. Q̃ cadunt squamæ, similitudo est interioris visionis renouatæ de legis velamine. k ¶Et conti. &c. Implet sermonem dñi dicentis: Qui vult vẽire post me: abne. semetip. &c.
l ¶Nonne &c. Ra. Exemplũ dat non rubescendi, vbi patet veritas mutare sententias suas. m ¶Paulus. Bed'. Petrus & paulus latina vel græca sunt nomina: & nõ hebræa. quia hebręi p̃, non habent.

☞Custodiebant

NIC. DE LY.

✠ a ¶Et erat tribus diebꝰ non ví. s. visu corporali: videbat tamẽ visu mẽtali: qa fm doctores cõiter in isto triduo fuit raptꝰ vsq; ad tertiũ cœlum: & habuit illam excellentem visionẽ q̃ hr̃. ij. Corin. xij. quam exposui ibidem diffuse.
b ¶Et nõ mã. neq; bi. sustentatꝰ illa visiõe: sicut & moyses. xl. diebus in monte. c ¶Erat aũt quidam discí. Hic q̃r ponitur sauli cõuersi regeneratio per baptismũ ad quod agendũ mittitur ananias cum dr̃. Erat autẽ quidam dí. de iudaismo ad christum conuersus: scia & vita famosus: vt habetur. j. xxij. cętera patẽt vsq; ibi: d ¶Et quærere i domo iudæ saulum. hoc spes enim pauli iudas vocabatur.
e ¶Tharsensem. i. de tharso oriũdum, illuc enim pater pauli transIatus

¶manus eius manibus suis tenentes.

bat ad manus autem illũ trahẽtes introduxerunt damascum. Et erat tribus diebus non víb
c a¶vt sciat q̃ oportunum sit animæ liberari a cæcitate.
dẽns, & nõ manducãs, neq; bibens. Erat aũt q̃d
a¶christi. b¶merito vocatur gratia dei: cui a deo data est illuminatio pauli.
dam discípulũs damasci noíe ånanias: & dixit ad illum in vísu dominus. Anania. At illee
a¶confiteur se seruum & obedire paratum.
ait: Ecce ego dominẽ. Et dñs ad illum: Surgef
a¶Nihil aliud intereuniat: sed vt surrexeris vade. b¶in tribu iuda. i. inter iudæos qui ibi erant.
f vãde in vicum qui vocatur rectus: & quẽre in dod
a¶i. de tharso cilicię: vnde cum parentibus migrauerat.
domo iudæ Saulum nomine thársensem. Ecgf
a¶mitem eum feci: nulli timendus est. b¶in vísu. c¶de tribu iuda. ¶vterq; in vísione ostenditur alteri. & nomen eiꝰ indicatur: vt prius sint sibi inuicem noti q̃m se videant.
ce enim órat. Et ũdit virum ånåniam nomihne íntroeuntem: & imponentem sibí manus i
¶interiorem & exteriorem.
vtvísum recípiat. Respondit autem ananias: k
¶ouis lupum timet.
Domine audíui a multís de víro hoc quana
¶in sancta ciuitate sanctis mala fecit: & ideo in ceteris lotamala sanctís tuís fecerit in hiérusalem: Et
cis timendus est. a¶& voluntas non deest.
híc habet pótestatem a príncipibus sacerdotũ
¶persequendi: non occidendi.
alligandi oẽs qui ínuocant nomẽ tuum. Díoa
a¶pbãdus multitudine tribulationũ: vt integer est carne.
g xit autem ad eum dñs: † Vade: qm̃ vas electio l
a¶nomen illud portabit: cuius iuocatores alligare venit.
nis mihi est iste: vt portet nomen meum coram
a¶iudæis. b¶non tu eum docebis sed baptizabis.
gẽtibus & rẽgibus & filiís ísrael. Egõ em̃ ostẽn
a¶in tentatione probatur electum vas: vala enim figuli
dam illi quantã oporteat eũ pati pro nomine o
probat fornax. ¶ad saulum.
h meo. Et abiit ananias: & introíuit in domũ: & p
¶vt cathecumini adhuc ligantur sale.
imponens ei manus dixit: † Saule frater do
a¶cui dixísti: dñe quid vis me facere. b¶signũ dicit vt sea
minus Iẽsus misit me: qui appáruit tibi ívia
dño sciat esse missum. a¶vtroq; modo. b¶in baptismo.
qua veníebas, vt vídeas: & ímpleáris spíritu q
¶ne puteretur casu factum.
i sancto. Et confestím ceciderũt ab oculis eius r
¶quia & ante viderat.
tanquam squamæ: & vísum recæpit. Et surgens baptizatus est. Et cum accæpísset cíbum: t
¶duplicem. ¶dupliciter.
confortatus est. Fuit autem cum discípulísv
k qui erant damasci per dies aliquot. Et contínuo íngressus in synagogas prædicabat do
¶Iesum christum hominem esse.
minũ qm̃ hic est filius dei. Stupebant autem y
a¶infideles qui ignorabant mysterium.
l oẽs q̃ áudiebant, & dicebant: Nõne híc est qui
expugnabat in hierusalem eos q̃ ínuocabant
a¶Iesu quod modo prædicat. b¶non ad hoc venit quod facit. tantam diligentiam adhibuit persecutioni.
nõmen ístud? & hũc ad hoc venít vt víctos illos
a¶tale exordium habuit vasis probatio.
m duceret ad príncipes sacerdotũ. † Páulus auz
tẽ magis conualescebat & confundebat iudæ

latus fuerat de iudæa: & ibi creuerat in ptãte & fama: sic dictum fuit. ē. ñ. Timo. vl. f ¶Ecce em̃ orat. Est enim oratio mentis eleuatio in deum. fuerat autem vsq; ad tertiũ cœlum raptus, & ex illo raptu egressus grãs deo agebat. g ¶Et vídit. in reuelatione domini. h ¶Vírum ananiã nomine. ita q̃ reuelatio fuit sibi facta non solum de persona, sed etiã de proprio nomine. i ¶Introcumtem & ímponẽ. sibí ma. Hæc autẽ impositio non fuit similis illi, de q̃ dicitur ca. præcedẽ. q̃ per impositio nem manuum apostolorum dabat spiritus sanct⁹ in signo sensibili: sed erat ad curationem corporalem. Sicut de beato laurentio legitur: q̃ ppo nebat man⁹ super cæcorũ oculos & illuminabãtur. Non enim erat apostolus iste ananias. k ¶Ñdit ananías. se excusando: eo quod saulus erat famosus in persecutione credentium in christo. l ¶Vade: quoniã vas ele. est. id est specialiter vas electum gratiæ & scientię contentiũ. m ¶Vt portet nomen meum. opere & prædicatione. sicut patebit in sequentibus huius libri. n ¶Ego enim ostendam illi. per effectum.
o ¶Quanta oporteat eum pro nomine meo pati. quia per multas tribulationes oportet trãsire ad regnũ vt habetur. j. p ¶Et abíit ananías. ad exequendum domini mandatũ.
q ¶Et ímplearís spíritu sancto. p augmentum gratiæ in baptismo.
r ¶Et cõfestim ceciderũt ab ocu lís eius tanquam squamæ. i. macu læ albæ & duræ: sicut sunt squamæ di. piscium: quæ caulatæ fuerant in eo a lumine excessiuo ipsum excæcante. s ¶Et sur. bapti. est: in nomine christi. t ¶Et cum ac. ci. cõ. est. duplici confortatione. s. spiritu & corpore. v ¶Fuit autem. Hic q̃r ponitur ipsius sauli baptizati constãs prædicatio: & fec'o ex hoc insurgẽs eũ pśecutio, ibi: Cum aũt. Circa prius dicunt q̃ inter græcos diss'sionẽ sunt nati. ¶Be. Græcos in hierlm, iudæos in damasco ciuitate gẽtiũ docuit: qa in ciuitate dei gentiles adunandi sunt: iudæi v̄o in perfidia gentiũ permãsuri. i ¶Cæsareã. Cęsarea philippi ciuitas est syriæ. Tharsus ciuitas est ciliciæ. k ¶Ecclesia quidem &c. Talia vt supra dictum est in fine narrationum & principio interseruntꝰ sæpe ad laudem apostolorum & ecclesiasticæ fidei.
✠ f ¶Ecce em̃ orat. qa pœnitens debet orare deum p̃ pctõr̃ suorum remissione: & p̃ adipiscenda virtute perfectione. r ¶Et cõ. cecí. &c. tã. squa. p̃ quas significant peccatorũ maculę: qbus amotis pverã ptritio nẽ pctõr̃ statim recipit grãe lumen. s ¶Et surgẽs baptizatus est. Quia post cõtritionem debet sequi lotio confessionis. & postea sacræ cõmunionis. ideo subditur: t ¶Et cũ ac cæpísset ci. confor. est. & consequenter p̃batio sẽt̃ conuersationis: quę notaꝫ cum subdit: v ¶Fuit autem cũ dísci. &c. & vlterius verbã ædificationis in illis q̃ sciũt & possunt proponere. vnde subditur: x ¶Et ambulãs cõtinuo íngressus in synagogas prædicabat dominum, Iesum.

✠Notæ aũt

¶Custodiebant. Nõ iudæi, sed ciues cũ rege suo aretha: vt̃ scribit ad Gal'. iudæis em̃ ꝯcordabant gẽtiles in pśecutiõe christianorum. b¶Acci. aũt &c. dic. Be. christi vl' ecclesiæ. In græco nõ est additum eius: vt gñaliter discípuli xp̃i vel ecclesiæ intelligantur. ¶Murum. Bed'. hoc

os qui habitabant damasci: affírma
¶Iesus homo est christus deus.
manus qm̃ hic est christus. Cũ aũtb
¶a baptísmo. ¶vel consilium. a¶vtrũ in
íplerent dies multi, conciliũ fecẽc
damasco dubitat: sed tũ magis vĩ ibi factũ
runt ín vnũ iudæi: vt eum interfíesse. ¶aut per indiciũ hoĩm: aut p̃ spiritum.
cerẽt. Notæ aũt factæ sunt saulo in d
¶non solum consilium fecerunt: sed &c.
a die eorũ. Custodiebant autẽ por e
tas die ac nocte: vt eum interfice
¶christi, vel ecclesiæ.
brent. † Accipiẽtes aũt eũ discípuli
c ei⁹ nocte, p̃ murũ dimíserũt eũ sub f
d mittẽtes in sporta. Cũ aũt veníssetg
e in hierusalem tentabat se íunge h
re discípulís: & oẽs timebant eum i
nõ credentes qđ esset discípulus. k
¶Ieuites.
Barnabas aũt app̃hensum illũ du i
a¶barnabas de paulo: siue paul⁹ de seipso. n
xit ad apłos: & nárrauit illís qũo o
in vía vidísset dñm: & qa locut⁹ est
a¶qñ vt prędixit hystoria p̃dicabat iesum.
ei: & qũo in dãmasco fiducialiter p
egerit in noíe Iesu. Et erat cũ illísq
íntrãs & exíẽs hierusalẽ: fiduciali
ter agens in nomie dñi. Loquebaꝛr
tur quoq; gentibus: & dísputabat s
¶iudæis inter græcos natis.
h cum græcis. Illi aũt q̃rebant occi t
dere eũ. Quod cum cognouíssent v
¶ipse nõ timuit: sed fr̃ibus cõsensit. a¶palestinæ. ¶vnde dñs: In quacũq; ciuitate persecuti vos fuerint, fugite in aliam.
i fratres, deduxerũt eũ cæsareã: & y
a¶quasi ad amicos ecclesiæ.
k dimíserũt thársum. Ecclía qdẽ per z
a¶non solum hierosolymis. b¶vñ dominus: Eritis mihi testes in hierusalem, iudæa sue samaria &c.
tõtã iúdæa & galilæa & samariam
a¶in seipsa. b¶in vnum sanctum templũ dei. c¶conuersando vel crescendo p̃ gradus sermonis.
habebat pacẽm: & ædíficabãt ám a
1 bulãs in timore dñi: & cõsolatiõe
¶qa paracletus est. ¶siue multiplicabat.
spũsancti replebaꝫ. Factũ est autemb
¶discurrendo, prædicando.
vt petr⁹ dũ pertransíret vniuersos,

sito: vt sic valeãt, pficere in alio loco. Et sic xp̃s dicit Mat. x. d. Cũ vos p̃sequent̃ in ista ciuitate, fugite in aliã. g ¶Cum aũt ve. &c. & oẽs ti. qa refugiebãt eũ recipe, ppter mala q̃ prius fecerat q̃ suę fuerũt assecurati p̃ barnabã de sua ꝓuersiõe. Et in hoc docemur hoíes ínfamatos fugere donec ꝓstet de sua emẽdatiõe. s ¶Et dísp. &c. quære. oc. cũ. pp qđ abiit in tharsum: qa pśecutio p̃sonalis erat sicut & p̃cedẽs. b ¶Factũ est &c. p trãl. vní. in hoc dedit exẽplũ discurrẽdi platís & p̃dicatorib⁹ p̃ loca fideliũ ad ꝑfirmandum eos in bonis: & sanandũ eos ab infirmitatibus pctõr̃. Vũ subdit:

✠Inuenit

mul. q fluxerunt a baptísmo sauli vsq; ad eius reditũ de arabia in damascũ. c ¶Concíliũ fe. tractando de morte, eius eo q̃ per eum fides christi multum conualescebat.
e ¶Custodi. &c. ne ab alijs perciperetur.
f ¶Per mu. di. &c. & ipse tanq; miles strenu⁹ consensit, vt ab obsidione liberat⁹ p fide catholica vtilius & efficacius certaret: & impleto suo cursu martyrium romę cõstanter sustinuit sub nerone. g ¶Cũ aũt ve. in hic. immediate post dictam euasionem. h ¶Tenta. se. iunge. di. i. credentibus in christũ. qa tunc adhuc nõ nominabantur christiani. i ¶Et oẽs ti. cũ. refugiẽdo eius societatem & familiaritatẽ. & subditur cã: k ¶Non cre. qđ esset dí. s. christi verus. nã post baptismũ eius in damasco abierat longe in arabiam: vt prædictũ est. & sic ignorabãt facta eius: & per q̃s q̃ ẽrt xp̃i discípulus verus saltem de hoc multi dubitabant. l ¶Bar. aũt, alijs cõstantior, & qa forte plus alijs audíuerat de cõuersione sauli. m ¶Appre. il. familiaritatem & societatem q̃hẽdo cũ illo. vñ & infra. xiij. símul vocanꝫ ad apłatum. n ¶Duxit ad apo. s. petrum & iacobum fratrem dñi: ad Gal'. j. o ¶Et mar. il. qũo ín vía ví. d. s. cũ do de hierlm in damascum ad capiendum credentes in xp̃m. p ¶Et qũo in damasco. s. primo & secundo. vt prędictum est. q ¶Et erat cũ illís. i. habitans cũ illis. xv. diebus: & tunc mansit apud Petrũ. r ¶Loque. quoq; gen. i. gẽtilibus: quoꝝ plures veniebãt in hierlm adorare: q̃bus p̃dicabat christũ. s ¶Et díssp. Isti erant iudæi in græcia: tũ nati p̃ dissp̃ionẽ iudęoꝝ: factam tp̃e regis antiochi. vt̃ tũ glo. dicere q̃ hæc dísputatio cũ græcis nõ fuit in hierlm: sed in via eũ deversus syriã & ciliciã. sed textꝰ magis oñdit q̃ in hierlm: iõ de dicta glo. q̃ est magr̃alis, parũ est curandũ. t ¶Quæ oc. cũ. qa non poterãt resístere verbis eiꝰ.
v ¶Qđ cũ co. fra. i. in christum credẽtes.
x ¶Dedu. eũ cæ. q̃ est ciuitas vnita super mare mediterraneum. y ¶Et dí. thar. p nauigium em̃ iuit in tharsum: quę est ciuitas ciliciæ. z ¶Eccle. &c. hoc additur ad reddendũ cãm quare frẽs potuerunt sic deducere saulum de hierlm vsq; ad cæsareã: & ad oñendũ pacẽ ecclię redditã in iudæa post persecutionẽ occasione sancti stephani mortã. a ¶Et æ di. p. multiplicationẽ fideliũ. q̃ qdẽ multiplicatio nõ erat tm̃ nũero, sed ẽt merito. iõ subdit: Ambu. ín &c.
b ¶Factũ est au. Superiꝰ descripta est p̃dicatio euangelij p̃ petrum in hierlm: & incidentaliter p̃dicatio stephani & philippi: & sílr conuersio pauli: hic consequẽter reuertitur lucas ad principale propositũ: scilicet

✠ad descri

✠ d ¶Notæ autẽ sa. &c. Ex eius fuga do centur p̃dicatores ecclesiæ sugere persecutionem q̃ est p̃sonalis: sicut fuit in ꝓpositione q̃ est p̃sonalis: sicut fuit in ꝓpositione q̃ est p̃sonalis: sicut fuit in ꝓpositione

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Noie æneam. Raba. Eneas signat genus humanū languens amore terrenorū: sed apłorū ope & ore sanatū. qa em mūd⁹ quatuor plagis distinguit: & cursus sęculi quatuor tpibus variat: q pñtia amplectit quasi octo annis grabato sternit. Grabatū est segnicies in qua qescit animus: æger: q̄ infirmat voluptate carnis & delectatione sæculi. b ¶ Surge. Quē de paralysi curauerat surgere & sternere sibi p̄cæpit: insinuans vt q fidē in corde pcæperat: non solū torporē discutiat, sed ēt opera paret in qbus qescat. c ¶ Lyd. & sa. duæ ciuitates fuerūt cōuersæ ad deū. ideo em fiebāt virtutes in eis. d ¶ Noie tha. Raba. Thabita de hebræo in latinū dorcas transfert: vel damula: vt in exēplarib⁹ iuenit. e ¶ Dor.

Allegorice. Allego. i. damula vel capra: significat animam studio virtutis sublimem sed hoim opinionē contēptibilē. Interpretationem em nois lucas ponens mysterium inesse significat. hæc aialia morātia in montibus acute vident: vnde ab acumine visus dorcades græce vocantur. Sic meritis operum excelsi superius intendūt: & sibi circūspecte inuigilāt: simplr viuunt: discreto gradu opis quasi fissa vngula incedunt: verbum dei assidua meditatione ruminant.

f ¶ Factū est autē &c. Bed. Sancti cū per fragilitatē naturæ delinquūt, quasi in diebus bonorū operū subita infirmitate occūbūt. Sed cū mox lachrymis insistūt spē recuperandæ virtutis ascendūt: sanctorū auxilia inuocant: & bona intermissa recogitant: faciūt qđ sequit: Quā cū la. &c. q̄

F de petri vocatione: & elemosynarū dorcadis ostensiōe narrant. ¶ Be. Si sancti ignorantia vel infirmitate mortē animæ incurrunt: p rectæ intentionis integritate suscitari merent. sicut petro ɔtigit: cui recte qđ de dorcade scriptum est, aptari potest.

g ¶ In cœna. Ra. In loco superiori ponit: vel propter altitudinem meriti: vel ꝑpter sublimitatē miraculi qđ faciendū erat de ea. h ¶ Viduæ flentes. Bed. Sunt piæ cogitationes aiæ pœnitentis: q̄ pristinum vigorem quasi viri regimen ad tp̄s obmiserant: hæ p aia delinquente supplr exorāt. Opus misericordiæ illius oñdūt: vt pateat

Mar. 5. d. ꝙ merito fleant: & iō petrus eis compatit. i ¶ Eiectis. Rab. Iuxta exemplum christi filiam archisynagogi principis resuscitātis hoc factū est, ad vitandā elationē: vel ne in digni signum viderent: k ¶ Aperuit. Be. Rectus ordo resurgentiū: prius oculos mētis aperit: postea agnita voce petri resedit: lumen suæ circūspectionis amissum recæpit: vt ad doctrinā eorꝫ qui adiuuāt, viuāt. Aperuit ocul. resc. cre. Isti sunt tres gradus resuscitationis. l ¶ Dans autem illi &c. Cōtacta manu petri thabita resurgit: quia anima languens peccatis nullo meli⁹ ordine ꝗ sanctorum exemplis cōualescit.

NICO. DE LY.

✱ ad describendū euāgelij publicationē per petrū. & hoc extra hierłm: iudæis tñ. Et

Diuisio. diuidit in duas ꝑm duo miracula p petrū facta. ad quæ credidit multitudo magna. scđm ponit ibi: In ioppe. Circa primū dr: Factum est autem vt pe. vt dum transi. vni. s. in christum credentes in diuersis locis iudeæ habitantes: ad quorꝫ cōfirmationem in fide discurrebat petrus tanꝗ bon⁹ pastor. a ¶ Deueniret ad san. id est i xp̄m credentes: qui sunt sanctificati per baptismum. b ¶ Qui ha. lyd. est nomen ciuitatis. c ¶ Iuuc. autem &c. Exprimitur aūt nomen

deueniret ad sctōs q hītabant lyd- a b
dæ. Inuenit autē ibi hoiem quen- c
a ¶ non nouem: vt virtus sit gloriosior.
a dā noie ænea ab annis octō iacen- d
tem in grabato: q erat paralytic⁹.
a ¶ frater. ¶ eneas interpretat frater. b ¶ nō
Et ait illi petrus: Eneā: sanet te dō
ego: dñi sui, non suam quærit gloriam.
a ¶ ipletur illud: saliet sicut ceruus claudus.
b ¶ tu. ¶ non alius tibi sternat.
b minus iesus xp̄s: † Sūrge & sterne e
a ¶ sine mora. b ¶ quia pars operis ponitur pro omni opere.
tibi. Et continuō surrēxit. Et vide f g
c runt illū oēs qui habitabāt lyddæ
¶ cum prius essent auersi.
& saronæ: q cōuersi sunt ad domi h
nū. In ioppe autem fuit quædam i
¶ christiana.
d discipula noie thabita: quæ inter k l
e prerata dicit, dorcas: hæc erat ple-
a ¶ nihil imperfecti habens.
nā operibus bonis & elemosynis
¶ non accipiens personas.
f quas faciebat. Factum est autē in
a ¶ qbus petrus venit lyddā. b ¶ nō subita
diēbus illis: vt infirmāta morere
mors fuit. a ¶ in quibusdam codicibus inuenitur: Cum lauissent vnguentis.
tur. Quā cū lauissent, posuerūt eā
g in cœnaculo: Cū aūt ꝑpe esset lyd-
da † ab ioppe: discipuli audientes
qa petrus eēt in ea: miserunt ad eū
a ¶ numerum testium quem dñs mittebat.
b ¶ sexum prudentiorem.
duōs virōs: rogantes, ne pigri- m
¶ cām nō indicāt: ne venire recuset pp hu-
teris venire vsq ad nos: Exur-
militatē. a ¶ ipiger & humilis nulla excusa
gēns autē petrus venit cum illis.
Et cū aduenisset duxerunt illū in n
tiōe est vsus. a ¶ sanctę p sctā sctm precant.
cœnaculū: & circūsteterunt illū ōes o
a ¶ miseriæ suæ miseri cordem: & flent corā eo qui erat misericors. b ¶ non suis vocib⁹
h viduæ flēntes: & ostēndentes ei tu p
pro defuncta, sed ipsius operibus precant: quia elemosyna non solum a secunda, sed
nicas & vestes quas faciebat illis
etiam a prima morte liberat.
i dorcas. Eiectis autem oibus foras q
a ¶ orat vt seruus: iesus aūt implet vt deus.
pētrus ponēs genua orauit: & cō r s
uersus ad corpus dixit: Thabita t v
a ¶ in nomine iesu: non in meo.
¶ facta oratione.
k surgē. † At illa oculos aperuit: & x
¶ ex visione petri resedit.
l viso petro resedit. Dans autē illi y
a ¶ auxilium. b ¶ boni operis exemplum.
mānū erēxit eam. Et cum vocasset
¶ quibus præbuerat beneficia.
sctōs & viduas: assignauit eam vi-
uā. Notū aūt factū est p vniuersam z
¶ hæc erat præcipua causa virtutum.
ioppē: & crediderūt multi in dño:
Factū est autē vt dies multos mo-

G nomen eius ad maiorē hystoriæ certificationem. d ¶ Ab an. oc. &c. & sic ex infirmitatis diuturnitate & eius incurabilitate sequens curatio subita mirabilior declaratur: cum subdit: e ¶ Surge & ster. ti. q. d. de cætero non indigebis leuāte te de lecto nec parāte sibi lectum: sed ista poteris per te facere. f ¶ Et conti. sur. virtute christi: quæ est infinita. g ¶ Et vi. cū &c. subito, perfecte curatum quē cognouerāt infirmitate longa & incurabili per naturam detētum. h ¶ Qui cō. &c. petro declarāte eis virtutem & diuinitatem iesu xp̄i. i ¶ In ioppe. Hic ponitur secūdum miraculum de suscitatione mortuæ: cum dicit: In iop. autem fu. quæ dis. credentes in christū: vt prædictum est. k ¶ Noie tha. sic vocabatur in hebræo. l ¶ Quæ interpre. dicit dor. & hoc in græco sermone: in quo scripsit lucas hūc librū: & vtrūq nomē in latino habet eandē interp̄tationē. s. capra, vel damula. Cætera patent vsq ibi in litera. m ¶ Ne pe. ve. vsq ad nos. Sperabāt em eam resuscitari per orationē petri: qđ & factum fuit. n ¶ Duxerūt illū in cœna. vbi erat funus positū. o ¶ Et circūsteterunt illum oēs vi. flentes: vt mouerent petrū ad pietatē & ad deprecandū dñm p suscitatione defunctæ. p ¶ Et ostendentes ei tunicas &c. Dicunt aliqui ꝙ ipsa multū laborauerat in consuendis vestibus pauperum. Sed qm̄ cōsuere videt esse modicum: & tñ. s. dr, ꝙ erat plena operibus bonis & elemosynis: ideo melius exponit: Quas faciebat. i. fieri faciebat de suis sumptibus quantū ad pānū & futurā. q ¶ Eiectis autem oibus foras. vt in opere miraculoso elationem vitaret: & vt deum secretius &

H efficacius exoraret. r ¶ Petrus ponēs ge. in terra. s ¶ Orauit, deuote deū quousq intellexit se exauditum. t ¶ Et cō. ad corpus, examine dixit. in xp̄i v̄tute. v ¶ Thabita sur. a somno mortis. x ¶ At illa &c. resedit. exercens duo opera vitæ. s. videndo & seipsam mouendo. y ¶ Dans autē illi manum erexit eam. & sic apparuit perfecte viua. z ¶ Et credid. mul. in domi. videntes virtutem christi in hoc facto. Cętera patent.

Moralr. ✱ c ¶ Inuenit autem ibi hominem quē dam &c. Eneas pauper & miser interpretatur: ideo per ip̄m peccator diuturnus significatur. q pauper est: qa bonis gratijs spoliatus: & miser, qa gehēnæ miseriæ deputatus. Per hoc autem ꝙ ad vocem petri surrexit sanus virtute christi significat sanatio peccatoris per bonam monitionē prędicatoris vel confessoris, operante principaliter gratia sanatoris. g ¶ Et viderunt &c. qui conuer. per qđ significatur ꝙ ex euidenti ɔuersiōe bona pc̄toris noti emēdant plures alij. i ¶ In ioppe autem fuit &c. Moraliter per mortē corporalē istius quæ erat intenta bonis: significatur mors spūalis cuiuslibet psonę prius bonis opibus intentæ: sed per fragilitatē humanā & diaboli suggestionem in pc̄m lapsę: quæ tñ ꝑpter pristinam vitā bonā & fidelium orationē refugit ad pristinā bonitatem: sicut ista fuit a morte corporis suscitata.

¶ In. c. ix. vbi dr in postil. Ego em ostendam illi, p effectū: quanta oporteat &c.

ADDITIO. Hoc qđ dr: Ego enim ostendam illi quanta oporteat eū p noie meo pati: videtur impletum quando raptus fuit in paradisum vt habet. ij. Corꝫ. xij. In hac enim visione intelligit p̄mia btōꝝ vidisse quæ excedūt totam

A totā humanā facultatē. nā qđ oculus nō vidit nec auris audiuit &c. i. Corin. ij. b. & sic ostēsum fuit sibi: ꝙ nō sunt cōdignę passiones huius sæculi ad futurā gloriā &c. ad Ro. viij. d. ex quo ostēdit manifeste quāta oporteat pati p amore christi. Ca. X.

☞ Vir autem &c. Rab. Merito perfectiōis & opere virili: ꝑm illud: Vir erat in terra hus nomine iob. b ¶ Cornelius. Beda. Non virtutib⁹ ad fidē, sed fide ptingebat ad virtutes. ¶ Grego. ait. Corneli⁹ cuius elemosynæ ante baptismū angelo testāte laudant: nō operib⁹ ad fidē, sed fide venit ad opa. Si em ante baptismū deo non credebat: quō orabat aut quō hūc deus exaudiret: si pfectum boni ab ipso nō peteret? Sciebat igitur deū creatorē oim: sed ignorabat filiū incarnatū: fidē habuit, cui⁹ elemosynæ & orōnes deo placuerūt: bono ope pmeruit vt deū cognosceret: & mysteriū incarnationis credēs ad baptismū veniret: p fidē ergo venit ad opa: in fide v̄o solidat per opera. c ¶ Religi. & ti. &c. Rab. Et hæc oia bono naturę & iudæorꝫ familiaritate, ac spiritali inspiratiōe collata credunt: qa iudæi ꝙuis dispersi in synagoga per omē sabbatū legis mādata legebāt: tñ hoc plus deputat diuinæ inspirationi ꝗ bono naturali: vt ecclesia gētiū primitiua in similitudinē mariæ virginis de spū sine virili semine. i. doctrina mgr̄i cōcępisse credat. d ¶ Is vidit. Rab. Non in nocte: non in somnis: qa gētiles grosso sensu spūales & mysticas visiones videre nō cōsueuerāt. In hoc etiā declarat mysteriū diuinū gentib⁹ sine figura & ænigmate manifestādū esse. e ¶ In nona ho. Bed. Bene oraculū baptismi petēdi nona hora accæpit: qa in morte illi⁹ baptizandus erat q spm̄ tradidit, nona hora. ¶ Raba. Mystice gētiles in

B fine sæculi credentes nonæ horæ operarij sunt. hæc etiā hora dedicat orationi: sicut pri⁹ in petri & iohānis exemplo ostēsum fuit. f ¶ Angelū dei. Rab. Nō sathanæ. In hoc excusant apłi gētib⁹ prędicantes & eas baptizātes: qūo em celaret ab hoie qđ manifestabat ab angelo: g ¶ Introeūtē ad se. Raba. ad se forsitan vocantē eum: & dat excusandi occasio petro. iudęis ɔ eum discæptātib⁹ & dicētib⁹. Cur introistis ad viros p̄putiū habētes &c. h ¶ Corneli. Familiaritas ostēdit, qua nomē gētilis hominis noticiæ angelorꝫ est isertū. i ¶ At ille intuēs. Bona opa & elemosynæ angelicū tēperauerūt fulgorē vt posset sustinere. k ¶ Orationes tuæ & ele. Bed. Cū elemosynis precibusq̄ suscæptis mox doctor salutis accersiri iubetur: manifeste innuitur: ꝙ elemosynis & precib⁹ plenā noticiā suæ salutis quærebat a deo. l ¶ Et nūc mit. Rab. His incipit retributio: vt q misericors es, misereat tui deus. quia: Beati misericordes: qm̄ misericordiā &c. m ¶ In iop. Beda. Nō ipse corneli⁹ ad petrū mittit: qa baptizāda erat tota familia ei⁹. Ioppe. Ra. Ciuitas est terræ pmissionis mari tyrrheno pxima: & in ipsi⁹ oriētali littore sitā: in quā ionas descēdēs itrauit nauē vt fugeret. n ¶ Hospitat &c. Beda. Hospitat petr⁹ in domo simonis. i. obediētis: q est coriari⁹: qa doctor ecclesiæ ibi libēter habitat: vbi sunt obediētes: q castigant corpus & seruituti subijciūt: trāsgressi fluct⁹ sæculi libertate mētis ɔstātia ei fidei fluxā gloriā mūdi, & terrores ɔtēnit. o ¶ Et cum discessisset. Raba. Nō ait, cū euigilasset corneli⁹: cui nec per somniū nec in extasi: sed manifeste angelus visus est. p ¶ Duos domesticos &c. Be. Tres misit corneli⁹ ad petrū: qa credēs gētilitas apostolicæ ☞

a ¶ pulchra vł pulchritudo. b ¶ i domo obedientis moratur.
raretur in ioppe apud simōnem
a ¶ coriarum a curia: vel coriariū a corijs.
quendam cōriarium. Cap. X.
a ¶ a cęsare sic vocata in honorē cuius ædificata est.
Vir aūt quidā erat in cēsa- a b
a ¶ priceps perfecti numeri centum habens sub se.
b rea nomine cornelius: cētūrio co- c d
a ¶ militum romanorum. b ¶ missa a roma quæ est in italia. c ¶ supra gradum timoris.
c hōrtis q̄ dicit itālica: religiōsus & e f
a ¶ infra gradū religionis. b ¶ domus suæ. ¶ hic appet gratia: qa religiosa & timorata
timēns deū cū omi familiā sua: fa- g h
erat ois familia. a ¶ sine discretiōe psonarū.
ciens elemosynas multas plēbi: & i
a ¶ iuxta apłm dicentē: Sine intermis. orate.
d dēprecās deū semp. Is vidit in visu k
e manifeste quasi in nona hora diei
f angelū dei itroeūtē ad se, & dicētē l
g sibi: Corneli. At ille intuens eū ti- m n
a ¶ qa hō inferior angelo. ¶ nō tñ in faciem cecidit. b ¶ ad quid venisti?
mōre correpta⁹ dixit: Quis es dñe? o
k dixit aūt illi. † Orōnes tuæ & ele- p q
a ¶ de valle gentilitatis cui⁹ obliuiscit de⁹. b ¶ vt retribuat in cœlo tibi. ¶ qa oīb⁹ bñfi
mosynæ tuæ ascēdērūt i mēmoriā i
cia pbueris. a ¶ ne differas iussa iplere. b ¶ se
l cōspectu dei. † Et nūnc mitte virōs
xum principalē. a ¶ hacten⁹ ignotū tibi.
m in ioppen: & accersi simonē quēdā
a ¶ ad distictionē coriarij: in cui⁹ domo hospi
n qui cognominat pētr⁹: hic hospi-
tabat. a ¶ ad cui⁹ differētiā petri cognomē
tatur apud simōnē quēdā coriariū
positum est. ¶ tyrrhenum.
cuius est domus iuxta mare: hic
dicet tibi quid te oporteat facere.
o Et cū discessisset angelus q loque- r
a ¶ non distulit obedire. b ¶ ampliorē numerum mittit testium & testes idoneos.
p batur illi: vōcauit duos dōmesti- s

NICO. DE LYRA

Vir aūt quidā. Postq̄ sanct⁹ lucas descripsit Cap. X. publicationē euāgeli per petrū inter iudæos: hic pn̄r idem facit de prædicatione petri inter gētiles. Et diuiditur in duas

C dit in duas partes: qa prīo describitur hæc p̄dicatio. scđo subdit petri psecutio. ca. xij. Prima in duas: in partē principalē & incidētalē ca. sequenti, ibi. Et illi qdē. Prima adhuc in duas: qa prīo per p̄dicationē petri describit cōuersio cornelij & pluriū aliorꝫ. scđo ex hoc orit discæptatio iudeorū: ca. sequenti. Prima adhuc i tres: qa primo ponitur apparitio angeli scđo bona vocatio petri, ibi. Et cū discessisset tertio conuersio cornelij, ibi. Aperiens autem. Circa primū sciendum ꝙ apparitiones angelicę fiūt illis q hoc merent ex bonitate vitæ. & ideo primo ponit cornelij virtus, cū dr. Vir aūt qui. sic dictus a corporis virtute & mētis. b ¶ Erat in cæsarea. quæ erat ciuitas fortis ex situ. nā erat supra mare mediterraneū: & etiā ex fortitudine murorū. ꝑpter quod in ea habitabant milites romani pro terræ custodia: q̄ romanis erat subiecta. c ¶ Cēturio. i. habens centum milites sub se. d ¶ Cohortis quæ dicitur italica. Erant em illi milites de itatia: cuius caput est roma: & sic videbantur esse de principalibus militibus ad terræ custodiā deputatis. e ¶ Religiosus. Vnū deū colendo sicut & multi alij gentiles legem moysi non habentes. f ¶ Et timens deum. Offensas eius cauendo. g ¶ Cum omni domo sua. Quam sic erudierat. h ¶ Faciens elemosynas mul. plæbi. id est pauperibus iudæis. i ¶ Et deprecans deum semp. id est oibus tpibus ad hoc aptis, vt eum dirigeret in viā salutis. Ex hoc loco dicūt doctores cōiter: ꝙ si aliquis paganus conuertat se ad deprecandū primā cām, cuius per seipsum pōt hr̄e noticiā aliquā: rogādo vt dirigat eū ad salutē suam: & caueat a pc̄tis: deus reuelabit sibi de fide catholica quantum necessariū est ad salutem. vel mittet sibi doctorem. k ¶ Is vidit. Hic secundo ponit angeli apparitio, cū dicit. Is vidit in visu. corporali. s. qa angelus apparuit sibi in corpore assumpto: vt patet ex hoc qđ dr hic. l ¶ Angelū dei introeuntem ad se & dicentem. voce sensibili. m ¶ Corneli. in hoc excitat eius attentionem m ¶ At ille intuens cum timore correptus. propter fulgorem insolitū pcedentem de vultu angeli. o ¶ Dixit: quis es dñe? videbat em maior hoie p ¶ Dixit aūt illi. Nō respōdit aūt ei qs esset: sed qd cornelio vtile foret. vñ videtur fuisse angelus custodiæ cornelij deputatus. q ¶ Orationes tuæ & elemosy. tuæ &c. sunt corā deo accæptę: ꝑpter qđ prouidit tibi de salutis tuæ doctore. Ideo subditur: Et nunc mitte &c. & patet litera. r ¶ Et cū discessisset. Hic pn̄r describitur vocatio petri: & scđo eius receptio in domo cornelij, ibi. Altera autem die. Prima aūt diuidit in duas: qa primo ponitur missio nūciorū. scđo diuina reuelatio, ibi. Postea aūt. Circa primū dr. Et cū discessisset angel⁹, disparēdo ab eo. Nā sicut i ptāte angeli est formare corpus vt appareat: ita & dissoluere vt non appareat: vel subito trāsferre ip̄m ad aliū locū vñ videri nō possit. s ¶ Vocauit duos domesticos &c. De duobus domesticis nō exprimitur hic ꝙ essent timētes dñm: quia. s. in principio isti⁹ capituli erat expressum: ꝙ cornelius erat timēs deum cum omni ✱ domo sua

† Tobiæ 12. c. 26. distinctio. c. deinde. in fi. 2. q. 7. c. non omnes. de cō. di. 4. nō dubito. † i. 11. a

D

Diuisio.

Moraliter. a ¶ Vir aūt quidā erat in cæsarea. noie corneli⁹ Qui sicut dr in textu, viuebat deuote erga deū: & pie ac iuste erga pximū: tñ mysteriū incarnationis ignorabat i quo est salus oim ꝑpter qđ de⁹ qui vult oēs saluos fieri & ad agnitionē veritatis venire: puidit sibi de doctore bono. s. btō Petro. & ex hoc dr cōiter a doctoribus ꝙ si quis deuote se habeat ad deū et iuste et pie erga pximum: ignoret tñ aliquid de necessarijs ad salutē: de⁹ reuelabit sibi p se vel per doctorē: & propter hoc dixit petr⁹ infra eo. ca. In veritate comperi, ꝙ non est personarum accæptor deus: sed in omni gente qui timet eū & operatur iusticiam, accæpt⁹ est illi. Moralr.

E ☞ tas apostolicæ fidei: europã, asiã, aphricãq; subegit: partim studijs militarib⁹, hoc est instãtia prædicãdi: partim domesticis negocijs occupãdo. Notãdũ aũt q vnus miles & duo domestici mittunt: quãto enim fortiores, tãto pauciores in ecclesiæ mẽbris. Inuenies plures q audire q̃ qui sciãt verbũ dicere. a ¶ Militẽ. Rab. Non dicit domesticos metuẽtes dñm: qa dixerat eũ religiosum fuisse timẽtẽ dñm cum omni domo sua. b ¶ Appropinquãtibus. Beda. Alia litera. Apparẽtib⁹ illis. s. qui a cornelio missi sunt. i. tñ ppinquantibus: vt videri possent a domo simonis coriarij. c ¶ In superiora. Rab. Alia lr̃a. In cœnaculũ etiã videt: qa gẽtilis ppl's est quasi supior dom⁹, synagoga ṽo est ifra: qa mũdo immersa. In su. Bed. Significãs ecclesia relicta cupiditate terrenoꝝ cõuersationẽ in cœlis habiturã. Sexta hora petrus inter preces esurit: salutẽ vtiq; mũdi: quẽ iesus sexta ætate sęculi quęrere & saluare venit: qd' indicauit cũ eadẽ hora sup puteũ samariæ sedit. (Ioh. 4. a.) d ¶ Cum esu. Ra. Salutẽ gẽtiũ cõpatiẽdo esurit quæ nũc in visione ostẽdit: q̃ ideo sexta hora est visa: qa sexta ætate sæculi est facta. e ¶ Cœlũ ap. Beda. Aptio cœli reuelatio est sacroꝝ cœlestiũ pximo futura gẽtib⁹. Designat in hoc cœlos gẽtib⁹ esse aptos: & introitũ esse pandendũ. f ¶ Vas quoddã. Beda. Ecclesia incorruptibili ṽitate & fide prædita. Lintheũ aũt tinea cõsumit quę vestes alias corrũpit: ideo fideles excludit de corruptionẽ malæ cogitationis: sic incorruptibiliter firmatus fide: vt praua cogitatione: quasi a tinea nõ rodat in mẽte. Aliter. Tinea hæreticus vestẽ dñi corrũpere volẽs: sed nõ valẽs: qd' in illa tunica dñi est significatũ: quã milites nõ diuiserunt. Quatuor initia qbus lintheũ dependebat: quatuor sunt plagæ orbis qb⁹ extendit ecclesia. F Vel quatuor initia: euãgelistæ quatuor sunt p quos ecclesia cœlesti dono imbuta sublimat. g ¶ Lintheũ. Pro ecclesia: pro cãdore sc̃titatis: & mortificatione carnis. h ¶ De cœ. in ter. Rab. Inde monemur: vt vbi caput nostrũ est & radix cui⁹ rami sum⁹: illuc penetret ancora spei nostræ. i ¶ Oĩa quadrupe. Beda. Oẽs gẽtes crediturae & in vnitatẽ corporis xp̃i assumẽdæ: vt oẽs efficiãtur mẽbra eius. Oĩa qua. & ser. Beda. Aĩalia illa gẽtes sunt in errorib⁹ immundæ: sed trina submissione. i. mysterio trinitatis in baptismo mũdatæ: quę relicta hoĩs imagine bestiarũ & serpentiũ figuras sumpserunt. (Ps̃. 48. d) ¶ Beda. De oĩb⁹ malis dicit. Homo cũ in honore eẽt nõ itellexit: cõparat⁹ est iu. in. Virũ aũt. i. corruptũ hoĩem salomon ostẽdit dicẽs: (eccs. 12. d) Deũ time: & mãdata eius obserua: hoc est oĩs hõ. k ¶ Occide. Munda, mortifica & macta: vt hostiã deo facias: vt eruti de vetustate in nouitatẽ trãseant. l ¶ Manduca. Beda. Qui mãducat cibũ foris positũ: in suũ trajicit corpus. Præcepit ergo gentes per incredulitatẽ foris positas, societati ecclesiæ quã petrus significat inseri. m ¶ Manducaui oẽ cõ. &c. Iudæi cibos cões vocant: qbus oẽs hoĩes vtuntur. Et illa aĩalia immunda quæ vngulam nõ findunt: nec ruminãt: nec squamosa in piscib⁹ sunt. Immũdi ṽo cibi dicunt bestiarũ vel reptiliũ carnes nulli hoĩm comestibiles. Vngulã nõ diuidit: qui literã a spũ, vel trinitatis psonas nõ distinguit. Nõ ruminat: q verbũ dei qd' audit in memoria nõ retractat: nec ope seruat. ¶ Beda. Cõgrue petro ostẽsa sunt hæc: cum cornelius gẽtilis ad eum misit: ne dubitaret incircũciso tradere fidẽ: erat enim ipse de aĩalibus in vase ostẽsis. ¶ Beda. Gẽtiles. Petr⁹ immũdos putabat: sed puisio dei iam inter mũdos computat. Cõe pro immũdo ponit: qa qui varijs seruit illecebris, mũdus non est: ꝑm illud: (Mat. 6. c.) Nemo põt duob⁹ dñis seruire. Deo & mãmonę q mũd⁹ esse desiderat: mentẽ nõ diuidat: sed in sola dei dilectione cõstringat. Beda.

a cos suos: & militem metuentem
a ¶ ex centum militibus subditis sibi.
dominũ ex his qui illi parebant. a
¶ quæ sibi angelus dixerat.
Quib⁹ cũ narrasset oĩa: misit illos b
¶ post visionem cornelij.
in ioppen: Postera autem die iter d
¶ ioppe.
b illis facientibus & ciuitati appro-
a ¶ supiora mysteria visur⁹ q̃si obuiã ascẽdit
c pinquãtib⁹ ascẽdit petr⁹ in supe- e
visioni. a ¶ datur exẽplũ orãdi illa hora.
riora: vt oraret circa horã sextãm:
¶ ieiunij & orationis simul dant exempla.
a ¶ historice: vel gentibus prędicare.
d & cum esuriret voluit gustãre. Pa- f g
a ¶ ministris prãdiũ parãtib⁹. b ¶ de sursũ. de cœlo: vel a deo. c ¶ humanam naturã.
rãntibus autẽ illis cẽcidit sup eũm
a ¶ eleuatio a terrenis. b ¶ esuriẽs corpe spũ sariat salutẽ gẽtiũ q̃s cõuertere iubet. c ¶ nõ reseratiõe elemẽti: sed diuia reuelatiõe et spiritali.
e mẽtis excessus: & uidit cœlũ apertũ h i
¶ corporis christi.
f & descendens vas quoddam velut k
a ¶ qa sine semine cõcęptũ cãdorẽ castitatis custodit. ¶ qa mortuũ. b ¶ qa resurrexit.
¶ ppter deitatis cõsortium.
g lintheũm mãgnũ quatuor initiis l
¶ euãgelijs q̃ de christo sunt scripta. ¶ i. q̃tuor ãgelis. a ¶ qa de cœlo descẽdit. b ¶ qa eccl'ia gratia supueniẽtis spũs ꝯseruat & auget.
h submitti de cœlõ in terram in quo m n
a ¶ animalium genera. ¶ tria gẽtiũ genera quæ in vnitatem reducta fiunt eccl'ia.
b ¶ hęrentes terrenis. ¶ virulenti & dolosi.
i erant õmnia quadrupedia & ser-
a ¶ superbi.
pentia terræ: & volãtilia cœli: Et o
a ¶ ad euãgelizãdũ. ¶ ite baptizate o. &c.
facta est vox ad eum: Sũrge petre: p
a ¶ i gẽtib⁹ qd' fuerãt: & faq qd' es. ¶ recipe i vnitatẽ corporis eccl'iæ: cui⁹ petrus priceps:
k l õccide & manduca. Ait aũt petrus: q
a ¶ significat fastidiũ cõtra gentes futurũ.
b ¶ designat metũ eũdi in gẽtes ppter scãdalũ iudæorũ: vel ppter imũdiciã & crudelitatẽ gentiũ.
m Absit domine: quia nũq̃ mandu- r
a ¶ apud gẽtes. b ¶ apud iudęos.
caui omne cõmũne & immũdũm.

¶ Bed'. Quia p quatuor partes mũdi mysteriũ trinitatis a duodecim ap'lis erat p̃dicandũ: ideo quatuor lineæ tertia vice de cœlo sunt emissæ. Vel iuxta ambrosiũ: tertio repetita figura operationem trinitatis expressit. & ideo in ministerijs interrogatio trina defertur: & cõfirmatio trina celebrat: nec aliqs nisi trina cõfessione purgat. Ideo & petrus tertio interrogatus de dilectione dei: trina correxit responsione, quod ter negando peccauit. ☞ Statim

NICO. DE LYRA

✻ domo sua: sed in isto milite exprimit q non erat de domo sua, sed de isti⁹ stipendijs: in ppria domo viuebat. a ¶ Ex his qui il. pa. erat eñ de illis centũ militib⁹ q erãt ei subiecti. b ¶ Quibus cum nar. oĩa. ab angelo sibi dicta. c ¶ Misit il. in ioppen. ad q̃rendum petrũ. d ¶ Postera autem. Hic ꝯñr ponit reuelatio facta petro. & diuidit i duas ptes: qa prio ponitur visio petri. scd'o visionis expositio, ibi. Et dum intra se. (Diuisio.) Circa primum dr̃. Postera aũt die. i. immediate sequẽti: qa nũcij cornelij recesserunt in die visionis sibi factæ, & secunda die venerunt in ioppen. e ¶ Ascendit pe. in su. vt ibi secretius & deuotius oraret ante comestionem: sicut etiã de btõ francisco legitur. f ¶ Et cũ esu. v. gu. orõne tñ pmissa: vt dictũ est. g ¶ Parãtibus aũt il. &c. excessus. i. raptus a sensibus exteriorib⁹. h ¶ Et vi. visione imaginaria. i ¶ Cœlum aper. sicut fieri solet in coruscatione. k ¶ Et descendẽs vas quoddam velut lin. ma. Dicit velut: quia totũ erat in imaginaria visiõe. l ¶ Quattuor initijs. i. angulis. m ¶ Submitti de cœ. in ter. p chordas in angulis ligatas. n ¶ In quo c. oĩa. q. &c. i. aĩalia immũda ꝑm leg' moysi p q intelligebant gẽtiles, quos iudæi abominabant vt immũdos: nec etiã cũ eis cõuersabant. Per quadrupedia tñ in spãli itelligebãt auari. Per serpentia inuidi & venenosi pleni. Per volatilia supbi q̃ vitiai gẽtilib⁹ abundabant. o ¶ Et fa. est vox ad eum. de cœlo. p ¶ Surge pe. oc. interficiendo in eis vitia. q ¶ Et mã. incorporando eos eccl'iæ p fidem & sacra. Quia tamẽ petr⁹ hoc tũc nõ intellexit, iõ rñdit r ¶ Absit &c. im. i. cibũ in lege phibitũ qd' apud iudæos dicebat immũdũ & etiã commune: eo q a gentilibus cõiter comedebatur: sicut carnes porcinæ & hmõi. ✻ Et vox ite

(Moralr.) ✻ g ¶ Parã. sequit. k ¶ Et dc. v. &c. Per illud vas literaliter significatur ecclesia: & p aĩalia immũda in vase existentia gentiles significant q ppter idolatriã & alia vitia immũdi dicebant: & tñ pœnitẽtes recipiẽdi erant in ecclesia: sicut de⁹ ostẽdit btõ petro in visione ista: prout pleni⁹ dixi in expositione lrãli. ¶ Mystice vero (Mystice.) per istud vas religionis status potest designari. Per quatuor initia p q̃ vas de cœlo submittebat, quattuor religionũ patroni instinctu spũs sc̃ti. s. btũs Aug. Bñdict⁹, Dominicus, & btũs Franciscus: Per immũda aĩalia significant illi q pœnitentes de cõtractis immũdicijs, ad religionem transeunt de statu sæculari. Per petrum vero qui cerimonias legis nimis tenens abominabatur comedere: significãtur religiosi nimis cerimoniales: q horrent tales recipere, & sibi p pfessionẽ incorporare: cum tñ aliqñ magis pficiant in religione q̃ aliq alij q videbant in sæculo deuoti. vñ dr̃ in collationib⁹ patrũ collatiõe Pafuncij abbatis q abbas moyses qui metu mortis necessitate cõpulsus fugit ad monasterium: multo plus pfecit ibidem q̃ alij multi q nulla necessitate, sed sola deuotione fuerãt ingressi. ideo dicit petro. i. præsidenti monasterio. p ¶ Surge. ad peccatorũ cõtritorũ receptionem. q ¶ Occide. eos quãtũ ad insolentiã sæcularem: & mandu. eos incorporando p obseruantiã regularẽ. Et sic de ipsis ✻ põt dici

A ☞ a ¶ Statim recæ. est. Beda. Post trinam emissionẽ lintheũ cœlo recipitur: qa post sæculi cõuersationẽ: qua fide & baptismo mundata eccl'ia peregrinat: ad cœlestẽ habitationẽ fœliciter suscipiet. b ¶ Vas in cœlũ. Beda. Corpus xp̃i in ascẽsione: vel ecclesia in extremis ascensura est: qñ congregabunt electi a quatuor ventis. c ¶ Descẽdẽs. Be. Descẽdere de tecto, & ad prędicãdũ ire iubet: vt eccl'ia dñm nõ solũ alta subeũdo speculet: sed etiã in infimis, & quasi adhuc exteri⁹ positis: si tñ ostiũ simonis. i. obediẽtiæ pulsantib⁹: ad actiuã redeũdo velut ex lecto surgẽdo prædicet. Domus simonis iuxta mare esse dr̃: id est fluct⁹ sęculi & furores: vbi improbi hoĩes q̃si pisces se deuorant. (Phil. 3. d) Sc̃oꝝ ṽo cõuersatio est in cœlis. d ¶ Ecce ego &c. Ostẽdit se scire aduentũ illoꝝ: humilitatis etiã dat exẽplũ: dimittens circũitum verborũ. e ¶ Quæ causa est &c. Spũs adesse milites dixit: & qua causa venerant tacuit: qa ad cõseruandã humilitatem aliqñ prophetiæ spũs ex parte animũ tãgit: & ex parte nõ tangit. f ¶ Respõsum. Elemosynis & orationib⁹ eius per angelũ rñdit dñs. g ¶ In domũ. Per hoc suadent: quia angelus iussit introire in domũ ei⁹ q̃uis gentilis. h ¶ Introducẽs igitur &c. hic incipit communio apostolorũ cũ gẽtib⁹: qa descenderat ad eos: q audierat ab angelo pręceptũ vt intraret in domũ gentilis. ideo gentiles hospitio recipit. i ¶ Cõuocatis cognatis &c. B Duplex causa conuocationis, proximitas cognationis: & amicitia. k ¶ Obuius ve. Beda. Doctori obuiam venit auditor: qui mundo corde & inrẽta aure cũ desiderio verbũ fidei suscæpit. Nam qui ad credendũ pertrahit: quasi a doctore iacens erigitur. Si quis maculas suas erubescens procidẽdo in faciem hũilitatis & pudoris indicia pfert: iure a suo pręceptore meret erigi. l ¶ Et loquẽs cum illo introiuit & inuenit &c. Beda. Communionẽ æqualitatis meruit sanctitas actionis: sicut in ananiæ & saphyræ culpa zelus vltionis ius aperuit potestatis. ☞ Ostendit

NICO. DE LYRA

✻ a ¶ Et vox iterũ secũdo ad eum. ad repellendũ eius responsionem. b ¶ Quod deus puri tu ne cõc. i. immundum. c ¶ Dixeris. Christus eñ passus est non solum pro salute iudæorũ, sed etiã pro salute gentilium: propter quod nõ sunt reputandi immũdi. Similiter per suam passionẽ euacuauit legis cerimonialia: sicut. s̃. declaratũ est in principio epistolæ ad hebræos. & in pluribus alijs locis ad quę pertinet phibitio ciboꝝ: & sic eos purificauit licitos faciendo. & hoc etiam dicit Rab. Moy. in glo. magna super Geñ. Omnis bestia quæ immunda reputat in hoc sæculo: de⁹ sc̃tus & benedictus faciet eam mundã in futuro sæculo: sicut primit⁹ fuit filijs noe. Geñ. ix. a. Omne quod moritur aut

a ¶ facta est de gentibus dicẽdo: Occide & mãduca. b ¶ pri⁹ in vete. secũdo in no. te. pcipit salus p̃dicari in gẽtib⁹. c ¶ p crucem christi purificantur salui de gentibus.
Et võx iterũ secũdõ ad eũ: Qd' deus pũrificauit a b
a ¶ id est vos ostensum pro cõmẽdãda veritate visionis: vel pro fide trinitatis: in qua gentes baptizandę sunt.
tu ne cõe dixeris. Hõc autem factũ est per ter: & c d
statim recæptũ est vas in cœlum. Et dum intra se e
hæsitaret petrus quidnã esset visio quã vidis-
¶ quasi ad reserationem occulti mysterij.
set: ecce viri qui missi erãt a cornelio inquirẽtes
¶ coriarij. ¶ quendam.
domũ simonis astiterunt ad ianuã. Et cum vocassent, interrogabant: si simon qui cognominabatur petrus illic haberet hospitium. Petro f
a ¶ sc̃tũs iteri⁹ loquẽs, vel ãgel⁹ q cornelio visus fuerat. ¶ in mẽte, nõ aure carnis.
autem cogitante de visione, dixit spiritũs ei: g
a ¶ in figura horũ triũ tibi fuerat ostẽsa visio. ¶ numerus testiũ & principalis sexus. b ¶ explanat quod dictum est. Surge occide & manduca.
Ecce ũiri tres quærunt te. Sũrge itaq; & de- h i
a ¶ ad hoc respicit qd' dictũ erat: absit dñe. b ¶ Propterea dictum erat: Quod deus purificauit &c.
scende & vãde cum eis: nihil dubitans, quia l
a ¶ qa spũs dixerat: descẽde, nõ expectat nũciũ ad se ab illis mittẽdũ.
c ego misi illos. Dẽscendens autem petrus ad
d viros, dixit: Ecce ego sum quem quæritis. Quæ
a ¶ non q ignoret interrogat: sed vt cõfiteantur: & iactantiæ vitandę relinquit exemplum.
cãusa est propter quam venistis? Qui dixerunt:
Cornelius centurio vir iustus & timens deum:
a ¶ vestra: qa & tu iudęus es. hoc auditũ ad psuadẽdũ.
& testimoniũ habẽs ab vniuersa gẽnte iudæorũ,
a ¶ non a spiritu immundo.
f respõsum accæpit ab ãngelo sancto accersiri te
a ¶ obedire iubẽti. b ¶ in his ṽbis apparet: qa visionẽ narrauerat eis cornelius.
g h in domũ suam: & aũdire vẽrba abs te. Introdu- m
¶ nocte illa manserunt.
cens igitur eos rẽcæpit hospitio. Sequenti autẽ n
die surgens profectus est cum illis: & quidam o p
a ¶ qa spũs in corneliũ & suos ante baptismũ descẽdit b ¶ nocte illa manserunt in pia.
ex fratribus ab ioppe cõmitati sunt eum. Alterã q r
autem die introiuit cæsaream. Cornelius vero s
a ¶ desiderium & diligentiam eius ostendit.
i expectãbat illos conuocatis cognatis suis, & t
a ¶ necessarij dicũt isepabiles amici: q nec i necessitate discedũt.
necessãriis amicis. Et factum est cum introisset v
a ¶ prõpt⁹ obedire. b ¶ gestu corpis demõstrat deuotionẽ quã int⁹ hẽbat.
k petrus: õbuius venit ei corneli⁹: & pcidẽns ad x y
a ¶ iuxta ꝯsuetudinẽ orãdi. b ¶ vt deũ: qd' fuit ĩpitia nõ neqtia: nõ ei ãgel⁹ eũ deũ docuit, doctorẽ demõstrauit vt de saulo dictũ est.
pẽdes eius adõrauit eũ. Petrus vero eleuauit eũ
a ¶ vt tu. ¶ ver⁹ & nõ de⁹.
l dicẽs: Surge: & egõipse homo sum. Et loquẽs cũ z
¶ domum. a ¶ cognatos & amicos quos cõuocauerat.
illo, introiuit & inuenit multõs qui cõuenerãt:
a ¶ interrogatio est vel affirmatio.
dixitq; ad illos: Võs scitis quõ abominatum sit a
viro iudæo coniũgi aut accedere ad alienigenã,
¶ Sexta pars.

morit, aut viuit erit vobis in cibũ &c. Præsens aũt sęculũ vocat vsq; ad aduẽtũ messię: futurũ aũt a tpe messiæ & vltra. Et eodem mõ accipit Ra. Sa. & alij doctores hebræi loquẽtes de pñti sęculo & futuro. C c ¶ Hoc aũt factum est per ter. Ad maiorẽ exp̃ssionẽ. d ¶ Et statim recæptum est vas in cœ. Ad significandũ q gẽtiles p fidẽ christi habent ingressum ad cœlestia: sicut & iudęi. e ¶ Et dum intra se hæ. Hic ꝯñr aperit intellectus dictę visiõis qa nondũ petrus intelligebat: ppter qd' dr̃. Et dum intra se hæsitaret petrus &c. Et patet lr̃a vsq; ibi. f ¶ Petro autem cogitãte de visione. quid significaret. g ¶ Dixit spiritus ei. reuelando intellectum. h ¶ Ecce viri tres quærunt te. Qui sunt gentiles. i ¶ Surge itaq;. de oratione. k Et descẽde. Ad eos. Orauerat enim in superioribus domus: vt dictum est. l ¶ Et vade cum eis nihil dubitans, de communicando cum ipsis. Et tunc intellexit petrus verbum dei dicentis. Quod deus purificauit &c. intelligendũ esse de gentilibus principaliter: et de cibis lege prohibitis consequẽter: Cætera patent ex supradictis vsq; ibi. m ¶ Introducens igitur eos recæpit hospitio. communicans eis ex domini verbo. n ¶ Sequenti aũt die surgens. absq; dilatione. o ¶ Profectus est cum illis. obediẽs diuinis mandatis. p ¶ Et quidam ex fratribus. id est credentibus de iudaismo. q ¶ Ab ioppe comitati sũt eum. Quod autem subditur in aliquibus libris. Vt petro testes sint non est de textu. nec habetur in libris correctis: sed primo fuit quædã glo. interlinearis: postea textui inserta per ignorantiam scriptorum: sicut & i multis alijs locis veteris ac noui testamẽti. D r ¶ Altera autem die. Hic ꝯñr describitur recæptio petri in domo cornelij, cũ dicitur. Altera autem die. i. in crastino recessus petri ex ioppe. s ¶ Cornelius vero expectabat illos: cum magno desiderio audiẽdi verbum. t ¶ Cõuocatis cognatis suis. vt omnes essent participes gratiæ dei. x ¶ Obuius ei venit cornelius. vt reciperet eum reuerentius. y ¶ Et procidens ad pedes eius adorauit eũ Adoratione duliæ. sciebat enim eum non esse deum, sed eius nuncium. z ¶ Surge: & ego ipse hõ sum. nõ angelus: sicut ille q apparuit tibi: ppter qd' nõ decet tantã reuerẽtiã mihi fieri. Cætera patẽt vsq; ibi. a ¶ Vos scitis quomodo abominatum sit viro iudæo cõiũgi aut acce. ad alie. Hoc eñ sciebãt p experientiã: qa gentiles erãt & inter iudæos habitabant. ✻ Sed mihi.

(Moralr.) ✻ potest dici. b ¶ Quod deus purificauit tu ne commune dixeris &c. n ¶ Sequenti autem die sur. profectus est cum illis &c. Per hoc ostendit: q p̃dicator euãgelic⁹ sine dilatione debet ire ad laborandum pro animarum salute. v ¶ Et factum est cum introisset petrus: obuius venit ei cornelius &c. Ostendens q reuerẽtia doctori debetur: maxime cũ pro animarum salute mittitur.

 ✻ Aperiens

E ☞ a ¶Ostendit.Rab.Vbi dixit.Vade cum illis nihil dubitans.vel ibi quæ deus purificauit tu ne cõ.dixeris. b ¶A nudius quar. die &c.Beda. In græcis & in qbusdã codicibus ita scriptũ est. A quarta die vsq; ĩ hãc horã ieiunãs & adorãs a sexta vsq; ad nonã. Et ecce vir &c.Decebat illũ exaudiri,q instãtiã deprecãdi tribus horis cõtinuis a sexta properabat vel ꝓtrahebat ad nonã: quo tpe dñs(q rogabat) pro salute mũdi orauit extensis in cruce manibus. Rab.Prima die vidit angelum:& misit nũcios. secũda nũcij peruenerũt ioppen.tertia ꝓfectus est cũ eis.q̃rta venerũt cæsareã. c ¶In cõ.dei.Rab.In greco.In cõspectu dei assum⁹.qđ recte dr̃ ab eo qui deo prõpt⁹ erat obtẽperare:credẽs eũ vbiq; p̃sentẽ esse. d ¶Nõ est perso.&c.Beda.Patet deũ nõ esse ꝑsonarũ accæptorẽ:qa filiũ vnigenitũ q oĩm ꝯditor & dñs est,misit facere pacẽ hũano generi:in cuius noĩe testãtib⁹ ꝓphetis remissionẽ pctõꝶ:nõ iudæi tm̃ sed oẽs credẽtes acciperent. e ¶Vos sci. &c.Beda.Oia quę in symbolo dicuntur breuiter cõplectit:ꝙ iesus sit xp̃s:ꝙ oĩm dñs ad recõciliationẽ mũdi missus:iohãnis voce prę conizat⁹:spũsctõ perũct⁹:deo inhabitãte ꝑ miracula declarat⁹:crucifixus,mortu⁹:suscitat⁹:suis manifestat⁹:iudex oĩm vẽtur⁹:ecclesiã per totum orbẽ dilaturus fide. ¶Ra.Sic legendũ. Scitis iesum vt prædicauit iohãnes:iesum a nazareth:quõ vnxit eum &c. Vel:hoc p̃dicauit iohãnes:ꝙ vnxit eũ:sed nõ terreno more,sed spũ & virtute signoꝶ. F ¶Beda.Alia editio.Sicut vnxit eũ de⁹:prædicauit ergo iohãnes iesum sicut vnxit eũ de⁹ spũsctõ:dicẽs. Ipse baptizabit in spũsctõ.Et iterũ vidit spm̃ descẽdentẽ super eum sicut colũba &c. f ¶Vnxit eũ &c.Beda. Nõ oleo visibili,sed dono gr̃æ:qđ significat oleũ visibile quo inunguntur baptizati.Nec tũc inũct⁹ fuit spũ sctõ,qñ colũba descẽdit sup eum: tũc em̃ ecclesiã p̃figurauit:in qua baptizati spm̃sctm̃ accipiunt:sed mystica & inuisibili vnctiõe perunctus est:qñ verbũ caro factũ est.i. humana natura ṽbo dei in vtero virginis copulata,facta est cũ eo vna ꝑsona:& iõ ꝯfitemur eũ natũ de spũ & virgine maria. Meli⁹ est em̃ sic ĩtelligere,ꝙ diuinitatẽ filij cũ hoĩe quẽ assumpsit cohabitãtẽ significare:ne xp̃i ꝑsonã geminemus,cadẽtes in doctrinã nestorij:

†1.q.7. tali coniugio. †32.q.4. ca. recurrat.§. hic etiam. De insti. ca.ad decorem.

NI. DE LY. ☞Qui per

a ¶invase. b ¶sine dubitatione. c ¶hoiem. ¶intellexit petr⁹ de oĩbus gẽtib⁹ dictũ esse. d ¶qa nullus hõ discernẽdus est.
a Sed mihi õstẽdit de⁹:nẽminẽ cõẽm,aut immũdũ a b
a ¶qa null⁹ hõ discerned⁹ ẽ:cũ apud deũ nõ sit ꝑsonarũ accę c
dicere hoĩem:ꝓpter qđ sine dubitatiõe veni ac d
ptio.¶nõ interrogat ꝑ ignorãtia:sed propter ꝯfessionẽ eoꝶ.
cersitus.Interrogo ergo:quã ob cãm accersistis f
b me?Et corneli⁹ ait:A nudius quarta die vsq; ad g
a ¶ieiuniũ & oratio digna opa sunt visione angeli.
hãc horã orans erã hora nona in domo mea:Et
a ¶in forma viri semp angeli pene vident,ꝓpter excellẽtiã sexus. b ¶stare angeli est,nõ cadere. c ¶qa nũciabat ꝓspera.
ecce ũir stẽtit ante me in veste cãdidã,& ait:Cor
¶Instãtia tãti ieiunij & oratiõis ꝓmeruit obtinere qđ q̃rebat.
neli exaudita est oratio tua:& elemosynæ tuæ
c cõmemoratæ sunt in cõspectu dei.Mitte ergo in
¶qui loquetur necessaria tibi.
ioppen:& accersi simonẽ q cognominat petr⁹:
hic hospitatur in domo simonis coriarii iuxta
a ¶quasi obediẽs. b ¶sicut & ego ad te mittẽdo. ¶nõ male vt iudæi putabãt. a ¶dũ bñ fecisti veniẽdo. b ¶ego & amici & cognati mei quos ante aduentum tuum collegi.
mare.Cõfestim igit misi ad te:& tu bẽne fecisti
veniẽdo.Nũnc ergo omnes nõs in cõspectu tuo h
a ¶obedire. b ¶nihil addem⁹.¶nihil dimittem⁹. c ¶doct⁹ a petro:non putat eum deum,sed dei apostolum.
assum⁹ aũdire oĩa quæcũq; præcæptã tibi sunt a i
a ¶gentibus. b ¶qui patienter audierat,quasi clauso ore.
dño.Apẽriens autem pẽtrus os suũ dixit: † In k l
a ¶non solũ in visiõe:sed manifestis signis cornelio narrãte q̃ ei angel⁹ reuelauit. b ¶nõ discernit inter gẽtiles & iudęos.
d veritãte cõperi:qm̃ nõn est personarũ accæptor m
a ¶tã iudęa ꝙ gẽtili. b ¶vt tu times. c ¶elemosynas,orones ieiunia quæ tu opat⁹ es. a ¶sicut & te accæpit. b ¶euãgelij. ¶filiũ incarnari fecit qui est verbũ patris. c ¶Nõ sum missus nisi ad oues quæ perierũt do.israel. d ¶de⁹ per verbũ suũ iesum christum.¶id est reconcilians.
de⁹:†sed in õmni gẽte q̃ timẽt eũ & opat iusticiã n o
ãccæpt⁹ est illi.Vẽrbũ misit de filiis israel:ãnnũ p q
a ¶nõ per aliũ nũciũ. b ¶qa.¶iesus qui verbũ patris,& verbum caro factum est. c ¶non vnius gentis. r s
ciãs pacẽ per iesũm christũ:hic est omniũm dñs. t v
¶vel ꝙ. a ¶non alibi prædicauerat iesus.
e Vos scitis quod factũ est per vniuersam iũdæã x y
a ¶p̃dicatio euãgelij. b ¶De hoc matthæ⁹ ait:Exinde cœpit iesus prædicare. c ¶quo baptizatus est iesus.
verbũm.Incipiẽns enim a galilæa post bãptis z a
mũ quod prædicauit iohãnes,iesum a nazareth b
f quomodo vnxit eum deus spũsancto & virtute: c d

✻ a ¶Sed mihi.ostẽ.de⁹.scilicet in visione prædicta & eius expositione. b ¶Neminẽ.cuiuscũq; nationis. c ¶Cõem,aut immun.dicere ho.i.ꝙ nõ licet alicui hoĩ dicere de quocũq; alio, ꝙ sit immũdus. d ¶Propter qđ sine du.alicui⁹ trãsgressionis. e ¶Veni accersitus.a vobis gentilib⁹. f ¶Interrogo ergo: quã ob cau.&c.licet autem audisset causam in generali a nuncijs cornelij:tñ adhuc magis volebat audire in speciali. g ¶A nudius quarta die vsq; ad hãc ho.Eadẽ em̃ die qua cornelius circa horam nonã vidit visionẽ,misit nuncios:vt dicit glo.& secũda die venerũt in ioppen:quæ distat a cæsarea per.xxxiiij.miliaria: vt habet in descriptione terræ sanctę.Tertia ṽo die petrus iuit in ioppen:& die quarta intrauit cæsaream. Cætera patẽt ex.s̃.dictis vsq; ibi: h ¶Nunc ergo omnes in conspc.tuo assumus.parati cum magno desiderio & deuotione. i ¶Audire oĩa quæcũq; præcc.ti.pro nostra salute. k ¶Apericns aũt. Hic ꝯñr describitur ipsius corneli & eorũ q cũ eo erãt cõuersio.& scđo eorũ baptizatio,ibi.Adhuc loquẽte.Cõuersio aũt eorũ facta est ꝑ p̃dicationem petri.ideo dr̃.Aperiẽs aũt petrus os suũ di.incipiẽs per modũ breuis procemij a iusticia & bonitate diuina. l ¶In veritate cõ.i.experimẽto ꝓbaui. m ¶Qm̃ nõ est ꝑsonarũ accæptor deus.i.discernẽs inter gentiles & iudæos quantũ ad salutẽ ęter.nã:qa vult oẽs saluos fieri,et ad cognitionẽ veritatis venire. j.Timoth.ij.b.Ideo subditur. n ¶Sed ĩ oĩ gen.qui ti.deũ.declinando a malo. o ¶Et opatur iu.faciẽdo bonum. p ¶Acceptus est il.Sed cõtra hoc videtur quod dr̃ ab oĩbus doctorib⁹ nullũ vnq; fuisse saluatũ nisi ꝑ fidem mediatoris,nec ꝑ ꝯñs gratiam habuisse:quę facit deo accęptum:quam non habebant gentiles.Dicendum ꝙ fides mediatoris semper fuit necessaria ad salutem:nõ tñ vniformiter omni tpe & omnib⁹ populis.Post publicationem enim euangelij oẽs tenentur habere fidẽ explicitã de mediatore quantũ ad articulos incarnationis,natiuitatis & huiusmodi:quæ cõiter in ecclia oĩbus proponunt credenda. Ante declarationem vero natiuitatis xp̃i maiores iudæorũ quib⁹ data est lex & ꝓphetæ,de istis facientes mẽtionẽ tenebant hr̃e fidẽ de mediatore:minus tñ explicitam ꝙ in no.testa.in quo veritas est magis elucidata. Minores vero iudæorũ adhuc minus explicite. H Et sufficiebat eis ad salutem credere messiam futurũ:sicut lex & ꝓphetæ nũciabãt: in quodã tñ generali licet significatiõe legis & prophetarũ,nõ intellexerũt in speciali.Ante vero legẽ & ꝓphetas:scilicet tpe legis naturę,sufficiebat oĩbus credere vnũ deũ remuneratorem bonorũ ꝑ modũ ab eo cognitũ:iõ dr̃ He.xj.b.Accedentẽ ad deum oportet credere,qa est:& inquirẽtib⁹ se remunerator sit.Et in hoc implicite cõtinetur fides mediatoris:ꝑ quem fit remuneratio bonorũ & punitio malorum:ſm ꝙ dicit ioh.v.d.Pater omne iudiciũ dedit filio.Et qa gentilibus nõ fuit data lex nec ꝓphetiæ.ideo talis fides sufficit eis vsq; ad publicationẽ euangelij.talem aũt habuit cornelius & eius domestici:vt satis patet ex textu. q ¶Verbum. Præmisso per modum procmij de iusticia et bonitate diuina:hic cõsequenter petrus accedit ad ꝓpositum annunciando christum,dicens. Verbũ.s. euãgelicum. r ¶Misit deus fi.is.primo. s ¶Annũ.pa.internã grę & supnam glorię. t ¶Per ie.q in ꝑsona ꝓpria filijs israel p̃dicauit.& ne credat hõ purus,subditur. v ¶Hic est oĩm do.& per ꝯñs verus deus. x ¶Vos sci.qa inter iudæos habitastis. y ¶Qđ factũ est ver.ꝑ.&c.i.res verbo significata.Et q̃ sit illa subdit post: z ¶Incipiens Iesum a naza.s.venisse ad p̃dicandum salutem. a ¶Post ba. enim a ga.ibi em̃ incæpit p̃dicare.vt patet Lu.iiij. b ¶Qđ p̃di.io.i.s.iohannis:qa añ non legit publice p̃dicasse. b ¶Qđ p̃di. quod mysterium christi futuri iohanes p̃dicauit: vt patet ex decursu euangelij. c ¶Quõ vn.eum &c.s.iesum in hũana natura. d ¶Spiritusancto.i.plenitudine gr̃ę. e ¶Et vir.in opatione miraculorũ: in qbus humanitas christi erat instrm̃ cõiunctũ.

Fides iudæorũ & gentilium. †Ro.2.d Eph.6.b Col.3.d. Diuisio. Moralr.

✻Qui ptransiit

✻ k ¶Aperiens aũt os su.&c.Per hoc oñdẽs ꝙ doctor catho✻licus hñs in prõptu beniuolos auditores,attentos & dociles: quales erant isti statim ꝓcedere debet ad actũ docendi:& bon⁹ effect⁹ subdit cũ postea dicit m ¶Adhuc lo. pe. ver.hæc ce. spũs. sup oẽs q au.Et per hoc ostendit ꝙ illi q deuote & attẽte audiũt verbũ dei,recipiunt gr̃am spũsctĩ.licet nõ recipiãt in signo visibili.

A ☞ a ¶Qui pertransiit &c.Beda. In græco additur:per.xl.dies. nõ ꝙ quotidie cũ illo mãducarẽt & biberẽt: nam esset cõtrariũ iohãni:qui octo dies interponit qbus eis visus nõ est:vt tertio manifestaret,& totidem dieb⁹ ieiunauit ante mortẽ cibo indigens:quot mãducauit post resurrectionem iam cibo nõ indigẽs. Ieiunauit ante mortẽ:vt nos abstinerem⁹ a desiderijs huius sæculi. Mãducauit:docẽs in hoc ꝙ nobiscũ est vsq; ad ꝯsummationẽ sæculi.Ieiuniũ est in certamine:qa q in agone est: ab oĩb⁹ se abstinet.Cibus est in spe pacis: quæ ꝑfecta erit cum mortale hoc induerit imortalitatẽ.nos aũt cũ viã dñi carpim⁹, a vanitate sæculi ieiunamus:& futura repromissiõe reficimur. ¶Rab.per.xl.dies: nõ assidue,sed qbusdã vicib⁹ in illo quadragenario dierũ numero factis. b ¶Et bi.Bed.Hic exponit petr⁹ qđ in euãgelio tacet:post resurrectionẽ se bibisse cũ xp̃o nisi illic credam⁹ indicatũ vbi ait.Donec illud bibã vo.in re.pa.mei. c ¶Cecidit. Beda.Repente descẽdit.Vel de monte iudæorũ cecidit in vallem gentiũ:ſm illud: Valles abũdabũt frumẽto. d ¶Spũssanctus &c.Beda.Spũs donũ dei est:inquãtũ eis dat q per eũ diligunt deũ:apud se autẽ de⁹ est,etiã si nulli det,pr̃i & filio coæternus nec qa illi dãt & ipse datur:minor est illis.Ita em̃ dat sicut donũ dei,vt seipsum det sicut deus.Spũs enim vbi vult spirat. ¶Beda.Ne baptisma dubitet tradere gentibus:spũsctĩ testimonio ꝯfirmat.Et hoc factũ est,ne rep̃hẽdat petr⁹:& vt obstupescerent comites eius testes futuri cõtra iudæos.& ideo ante baptismũ:nec per inuocationẽ petri descẽdit spũs.& nouo ordine p̃currẽtis spũs in testimoniũ fidei gentium:nũq; ṽo in iudæis euenisse reperit. B e ¶Nũquid aquã quis &c.De⁹ qđ maius est prius dedit:& ordinẽ prępostera uit nunqd qđ min⁹ est põt ꝓhibere? Vos venistis ad hoc vt testes sitis: ergo iudicate. Nũquid aquã &c. f ¶In nomine &c. Cũ sit regula ecclię:baptismũ tradi ĩ noĩe trinitatis:lucas tñ testatur in noĩe iesu xp̃i illũ dari. Qđ ambrosius solues,dicit per vnitatẽ noĩs mysteriũ plenũ fieri:qa qui christũ dicit:& patrẽ a quo filius & spiritumsanctũ etiã designat:q etiã patrẽ dicit & filiũ & spm̃ pariter ostẽdit:& quę spm̃ nominat patrẽ a quo ꝓcedit spũs,& filiũ cuius etiã spũs est nũcupat. Vnde vt rõni copulet auctoritas: etiã in spũ baptizat:ſm illud. Vos aũt bapti.in spiritusctõ.& apostolus:In vno spiritu baptizati sum⁹. ¶Beda.Præcipue cõgruit nos in noĩe xp̃i baptizari.ſm illud.Quicũq; baptizati sumus in christo iesu:in mor.ip.ba.sumus. ☞Quadrupedia

Corin. 15.g. Mat.26.c Ps.64.c Io.3.a. Act.4.g

a ¶nõ hñs vbi caput suũ reclinaret. b ¶impiger & humilis. c ¶mores instruẽdo.
a qui pertrãsiit benefãciẽdo & sanãdõ a b
a ¶corpali vexatiõe.quã sæpe ꝑmittit sathanas ĩferre.¶q a maligno spũ vexabant. b ¶pater cum filio.¶deitas cum vero hoie.
oẽs oppressos a diabolo: qm̃ deũs c
a ¶vt ipse ait & eritis mihi testes &c.¶nos testes sum⁹ ĩ regi.&c.vl'omniũ q fecit ĩ regiõe.
erat cum illo.†Et nos tẽstes sumus d
oĩm quæ fecit in regione iudæorũ &
a ¶hic patet ꝙ merito reprobãt iudęi gẽtilib⁹ electis. b ¶vt maledictũ & reũ hoiem.
hierl'm: quẽm occiderũt suspẽdẽtes
¶pater vel diuinitas. a ¶visitauit nos post biduũ.
in ligno.†Hũc de⁹ suscitauit tertiã
a ¶post resurrectionẽ.
die:& dedit eũ mãnifestũ fieri:nõ oĩ e f
a ¶quos elegerat de⁹ & ĩ multis p̃figurauerat.
pplo,sed testibus p̃ordinãtis a deo:g
a ¶piscẽ,panẽ,& fauũ mellis:q̃ ṽi signa sũt
b nobis q madũcauim⁹ & bibimus cũ
illo postq̃ resurrexit a mortuis.Et h
corpis. a ¶quod figurauerũt ciborũ reliqæ. b ¶nõ iudæis tm̃:sed etiã gentilibus.
p̃cæpit nobis p̃dicãre pplo & tẽstifi
a ¶patre qui omne iudiciũ dedit filio.
cari:qa ipse est q cõstitutus est a deõ i k
a ¶iustorum:vel qui viui in aduẽtu xp̃i inuenient. b ¶pctõrũ:vel q ante mortui dormierunt. c ¶non nos soli testes sumus.
iudex viuõrũ & mõrtuorũ.Huic õẽs l
ꝓphæ testimoniũ phibẽt remissionẽ
a ¶q iuocauerit nomẽ dñi salu⁹ erit. b ¶tã iudæi q̃ gẽtiles.
pctõrũ accipe per nõmen eius õẽs q
a ¶fide cũ opib⁹. b ¶necdũ si
credũnt in eũ.Adhũc loquẽte petro m
nitis ṽbis. a ¶ĩ eũ cadit spũs sup quẽ humilẽ
§ verba hæc:cẽcidit spũssanctus super
regescit. a ¶corneliũ cũ suis. b ¶nesciẽtes gratiã pertinere gentes.
õẽs q audiebãt verbũ.Et obstũpue n
runt ex circũcisione fideles q vene
a ¶gentes. b ¶dona.
rãt cũ petro:qa & in nãtiones grãtia
a ¶ſm iohel.Effundam de spiritu meo &c.
spũssancti ẽffusa est.Audiebãt enim
a ¶signum est in linguis ꝙ spirit⁹ descẽderit. b ¶qa nõ inania loquẽtes linguis:sed magnalia dei.
illos loquẽtes lingũis & mãgnificã
¶stupori sociorum.
e tes deũ.Tũc respõdit petrus:Nũqd o p
aquã qs ꝓhibere põt vt nõ baptizẽ
tur hi qui spm̃sctm̃ accæperũt:sicut
a ¶a socijs suis vel a seipso.
& nos?†Et iussit eos bãptizati in noq
mine iesu xp̃i.Tunc rogauerũt eum r
vt maneret apud eos aliquot die
bus. Cap.XI.

A Vdierũt autem apostoli & s t
a ¶præter apostolos.
frãtres qui erant in iudæa:v
a ¶propter eunuchũ & corneliũ.
quoniam & gẽntes recæperunt ver x
bum dei. Cum autem ascendisset y

NICO. DE LYRA

✻ a ¶Qui pertrãsijt benefa.quantũ ad informationẽ morũ,& sanationẽ languidorũ. b ¶Et sa.oẽs op.a dia. mẽte & corpore. c ¶Qm̃ deus er.cũ il. per plenitudinẽ grę:& per vnionẽ ꝑsonalẽ in supposito ṽbi. d ¶Et nos te.su.&c.per visum & auditũ. e ¶Et de.eũ ma.fi.per multa argumẽta suã resurrectionẽ declarãtia q̃ posita sunt.s̃.j.ca. f ¶Nõ oĩ po. sed te.&c. ſm em̃ ꝙ dicit Diony.li.cœlestis hierar.hæc est lex diuinit⁹ instituta: vt ea q̃ trãscẽdũt cognitionẽ naturalẽ primo superiorib⁹ reuelent:& per supiores alijs manifestent:sicut patet in spiritib⁹ angelicis in ordĩe hierarchiæ. Nã supiores imediate a deo illuminant.medij ṽo a superiorib⁹: & inferiores a medijs.Resurrectio autẽ xp̃i est de trãscẽdẽtib⁹:& iõ prio manifestata est apl̃is & cũ ipsis manẽtibus:ꝑ quos tñ ꝑ testes idoneos alijs manifestata est: de qua idoneitate subditur. C g ¶Nobis q mã.& bi.cũ il. postquã re.a mor. Ad declarãdũ veritatẽ suę resurrectionis:vt dictũ est.s̃.j.c. h ¶Et p̃cæpit no. &c.vt hr̃.s̃.j.c. Et eritis mihi te.&c. i ¶Quia ipse est q cõ.est a deo. k ¶Iudex viuorũ & mor.id est iustorũ q viuũt vita gr̃æ: & iniquorũ q mortui sunt morte culpæ.ꝑp qđ dr̃: Io.v.d.Pater omne iudiciũ dedit filio. l ¶Huic oẽs ꝑ testi.phi.q.d.nos soli nõ sum⁹ ei⁹ testes,sed etiã oẽs ꝓphetæ antiq diuinit⁹ ĩspirati:Vñ dicit Ra. Sa.hebræ⁹ sup Zac.ꝙ vniuersi ꝓphetę nõ sunt locuti nisi ad dies messiæ.s.de pricipali ĩtẽtione: m ¶Adhuc lo.Hic ꝯñr ponit cornelij & cũ eo existẽtiũ baptizatio & prio ꝑ receptionẽ spũsctĩ ĩ signo sensibili:q dr̃ q̃dã baptizatio.c. se.&s̃.j.ca.de q̃ subdit. Cecidit spũs. &c. n ¶Et obstupuerũt ex cir.fi.ad mirãtes ꝙ tãta gr̃a daret gentilib⁹ sicut & iudęis nutritis in lege et ꝓphetis: Cõsequẽter ponit baptizatio in aqua sub inuocatione noĩs xp̃i,cũ dr̃. o ¶Tũc r̃ndit pe.illis q cũ eo venerãt admirãtibus. p ¶Nũquid aquã qs ꝓ po.&c. q.d.nõ.ex quo spũssctus nõ distixit inter nos & ipsos gentiles, sicut videtis. q ¶Et iussit eos ba.in noĩe iesu xp̃i. in hac em̃ forma dabat baptism⁹ in primitiua ecclia rationibus dictis.ij.ca.s̃. r ¶Tũc ro.eũ &c.vt plenius instruerentur in fide & solidarentur.

†s̃.1.a. †s̃.2.c. Moralr. D

¶In ca.x.vbi dr̃ in postil.In veritate comperi.i.experimento probaui.

ADDITIO. Hoc qđ dr̃ hic.In veritate cõpi:non vr̃ referendũ ad experimentũ sensibile seu corpale qa scire ꝙ de⁹ nõ ẽ acceptor ꝑsonarũ,nõ cadit sub sensu. Referẽdũ est igit ad veritatẽ rõnis ſm quã cõperit ꝙ de⁹ q summe bon⁹ & summe iustus est nõ debet esse ꝑsonarũ acceptor. Si aũt dicat ꝙ ex hoc ꝙ gẽtiles q in primitiua ecclia baptizabant ꝓphetabãt: & hẽbat dona linguarũ sicut & iudæi baptizati:ꝑ hoc expimẽtũ ꝓbat ꝙ de⁹ nõ discreuit inter iudęos & gẽtiles q̃tũ ad salutẽ æternã. Dicẽdũ ꝙ ꝓphetare et liguis varijs loq sũt gr̃ę gratis datę tm̃ & nõ gratũ faciẽtes.& iõ ꝑ talia nõ ꝓbat ꝓpositum. Ca.XI.

†De ꝯse. dis.4.ca. cos. de bap.ca.1.

T Vdierũt autẽ apl̃i. Postq̃ descripta est cornelij cõuersio:hic ꝯñr põit ex hoc orta disputatio. Circa quã prio qõ ꝓponit.& scđo soluit,ibi.Incipiẽs Circa primũ dr̃. Audierũt aũt apl̃i.vndecim.s.ir. t ¶Et fra.i. alij fideles cũ eis existẽtes. v ¶Qui in iu. Cæsarea em̃ ad quam iuerat petrus erat in terra phistinorum. x ¶Qm̃ & gẽ.re.ver. dei.s.corneli⁹ et amici sui. y ¶Cum autẽ as.pe.hic.hoc dr̃ qa hierusalem erat in altiori situ ꝙ cęsarea quæ est sup mare medi✻terraneũ

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Quadrupedia Cap. XI. terræ &c. Rab. Miror quosdam hoc interpretari super escis quibusdam lege prohibitis: cũ nec serpentes nec reptilia edi possint nec petrus sic intellexit: sed oẽs homines in euangelium æqualiter vocari: & nullum ẽm naturam esse pollutum. Non enim quia bestias comederit: sed quia gentibus communicauerit increpatus mysterium huius visionis exposuit. b ¶Et sex fratres. Beda. Quia sex diebus factus est mundus: per sex fratres opera perfecta monstrantur quę doctorem comitantur: quando auditoribus inter verba exhortationis demonstratur exemplũ perfectionis. c ¶Ergo & gentibus pœnitentiam &c. hoc est
Iob.37.d quod in Iob legitur. Ab aquilone aurum veniet: & ad deum formidolosa laudatio: quia prius frigido gẽtium in pectore splendor fidei exortus est: & pro eadem inopinata fide iudæa deum tremendo glorificat. d ¶Et illi quidem qui dispersi &c. Reuertitur ad id quod dixerat: igitur qui dispersi erant pertransibant euangelizantes verbum dei. Interserta est enim narratio de philippo, petro, iohanne, paulo. e ¶Erant autem quidam. Ra. Non de illis qui fuerant dispersi ab hierusalem, sed de cypro & cyrene fuerant. Aut excæpta antiochia, in cæteris: id est in cypro & cyrene ad græcos sunt locuti. Aliter

F

NICO. DE LYRA

✠ terraneũ sita. a ¶Discæptabant aduersus illum qui erant &c. id est conuersi de iudaismo. c ¶Quare introistis ad viros &c. quasi dicat non est licitum cõmunicare cum incircuncisis. c ¶Incipiẽs autem. Hic consequenter soluitur quæstio & hoc per reuelationem factam petro: qa fuit sibi ostẽsum neminẽ reputari debere immundum: & per verbum spiritussancti dicentis φ iret cum gentibus & cõmunicaret cum eis sine dubitatiõe. Et patet litera ex dictis cap. præceden. quia repetitio est illius quod dictũ est ibi vsq; ibi. d ¶Sicut & in nos in initio. i. in die pentecostes. e ¶Recordatus sum autem &c. Ex quo patet φ talis datio spiritussancti in signo sensibili: dicitur quædã baptizatio. & in fine concludit petrus. f ¶Si ergo eandẽ gratiam. i. signo sensibili. g ¶Dedit illis. incircuncisis. h ¶Sicut & nos. circuncisis. i ¶Qui credidimus in dominũ iesum christum. quasi dicat. Circuncisio aut præputium nihil facit ad hoc: sed fides iesu xpi. k ¶Ego quis eram qui sum puluis & cinis. l ¶Qui possem prohibere dominũ. scilicet dare gratiam suam ẽm suũ beneplacitũ. Quod autem in aliqbus libris subditur. Ne daret spiritũsanctũ credẽtibus in no

petrus hierosolymam: discæptabant aduersus illũ a
a ¶non comites, sed credẽtes ex iudæis qui erant in hierusalem.
qui erant ex circũcisione dicentes. Quare introi b
¶duo contra legem fecisti.
sti ad viros præputium habentes: & mãducasti cum
¶a principio visionis. vel, Incipiens salutẽ gẽtibus nũciare.
illis. Incipiẽs autẽ petrus exponebat illis ordinem c
a ¶in qua hora deus me falli nõ sineret.
dicens: † Ego eram in ciuitate ioppe orãns: & vidi
in excessu mẽtis meæ visiõnẽ, descẽdẽs vas quoddã
velut lintheum magnũ quatuor initiis submitti de
a ¶nõ ab alio nunciatũ est mihi. b ¶ solerter & sine negligẽtia.
cœlo: & vẽnit vsq; ad me. In quod intuens cõnside
a rabã: & vidi quadrupedia terræ & bestias, & reptilia
¶ego, & nõ alius.
& volatilia cœli. Audiui autẽ & vocẽ dicentẽ mihi:
a ¶familiaris ostẽdit ex noie. b ¶ ecce prima excusatio. c ¶sicut & vos modo refutatis.
† Surge pẽtre: occide & mãduca. Dixi aũt: Nẽquaq̃
dñe: quia cõe aut immũdũ nũq̃ introiuit in os meũ.
¶Ecce scd'a excusatio. a ¶facta. b ¶ nõ ali⁹. c ¶ .i. pcepit mũdari.
Respõdit aũt vox secũdo dẽ cœlo: Quæ dẽus mũdã
a ¶nõ solũ facto: sed & vbo refutare noli. b ¶ q̃ est firmitatis indiciũ. vñ tertia excusatio nascit. c ¶ex hoc significat gẽtes ĩ cœlũ
uit, tu nẽ cõe dixeris. Hõc aũt factũ est p ter: & rẽcæ
esse recipiẽdas. ¶Ecce quarta excusatio. a ¶ ne pro alia cã visio ęstimet ostẽsa. ¶Quinta excusatio numero testiũ veniẽte & sexu
pta sunt oĩa sursum in cœlũ. Et eccẽ viri tres confe
principali. a ¶non ego primo illos adij.
stim astitẽrũt in domo in qua erã, missi a cæsarea ad
¶Ecce excusatio sexta. a ¶ phibuit me facere quę facitis: & iussit
me. Dixit ãt spũs mihi vt irẽm cũ illis nihil hæsitãs.
quæ arguitis. ¶ Septima excusatio, testimoniũ factum.
b Venerũt aũt mecũ & sex frẽs isti: & ingressi sumus in
a ¶Excusatio octaua, narratio. s. fidelis viri de visione angeli in domo sua ob cuius ingressum petrus vocabatur.
domũ viri. Nãrrauit aũt nobis quõ vidisset ãgelũ in
a ¶solito more angelus stare dicitur.
domo sua stãntẽ & dicẽtẽ sibi: Mitte ĩ ioppẽ & accersi
simonẽ q cognominat petr⁹: q loquet tibi verba in
a ¶Decima excusatio: quia angelus salutẽ nũciat quã negatis.
qb⁹ salũ⁹ eris, tu & vniuersa dom⁹ tua: Cũ aũt cœpissẽ
a ¶Vndecima excusatio, descẽsio spũs. b ¶ eodẽ modo & nõ inferius. c ¶Duodecima excusatio: sermo dñi de spũscto ad ipsos factus c completus est in gentibus.
loq cẽcidit spũsctũs sup eos: sicũt & ĩ nos ĩ ĩitio. Rẽ d e
cordat⁹ sũ aũt verbi dñi sicut dicebat: † Iohãnes qdẽ
baptizauit aqua: vos aũt baptizabimini spũscto. Si f
ergo eadẽ gram dedit illis de⁹ sicut & nobis q credi g h
a ¶ nolite conari: Si em ego nõ potui: nec vos poteritis. i
dim⁹ in dñm iesum xpm: ẽgo qs erã q possem phi k l
a ¶ab increpatione petri. b ¶ gratias egerũt saluatori.
bere dñm? His auditis tãcuerũt: & glorificãuerunt m n
a ¶vt nobis. b ¶Quod apparet in descẽsu spũs. o
c deum dicentes: Ergo & gẽntibus pœnitẽntiã deus p
d dedit ad vitã. Et illi qdẽ qui dispersi fuerãt a tribu q r
a ¶a morte eius incæpta.
latione quæ facta fuerat sub stephãno, perambula s t
a ¶prouinciam syriæ occidentalem. b ¶ syriæ ciuitatem. c ¶ prę terq; in antiochia in qua loquebantur: vel non erat de his qui loquebantur in antiochia.
uerũt vsq; ad phẽnicẽ & cyprũ & antiõchiã, nẽmini v x
a ¶exemplo christi dicentis nõ sum missus nisi ad oues q̃ perierũt y domus israel.
e loquẽtes verbum: nisi solis iũdæis. Erãt autem qui z a

G
bus in nomine iesu xpi. nõ est de textu: nec habetur in libris correctis: sed fuit quædam interlinearis glo. per scriptores textui inserta. m ¶His audi. rationabilibus & veris. n ¶Tacuerunt. ab increpatione petri eius factum approbantes. o ¶Et glo. deum. gratias agendo de hoc φ gratiam suam extenderat ad gentiles ideo sequitur: p ¶Ergo & gen. pœ. de. i. tempus & locum pœnitentiæ. q ¶Ad vi. s. æternam consequẽdã. r ¶Et illi. Hęc est pars incidentalis. & diuidit in duas ẽm duplex ĩcidẽs. scd'm ibi. In his autẽ diebus. Primum autem incidens est de publicatione euãgelij p fideles q recesserunt de hierusalem p pter persecutionem ecclesię in morte Stephani motam: vt habetur. s. in pri. viij. ca. & hoc est quod dr: Et il. quidem qui dis. f. a tri. i. ppter tribulationẽ. s ¶Quæ facta sub ste. i. in morte eius. t ¶Perãbu. vsq; ad phœ. quæ prouincia est syriæ. v ¶Et cyprũ. Insula est maris satis nota. x ¶Et anti. Ciuitas est ab antiocho magno denominata. y ¶Nemini lo. ver. euangelicum. z ¶Nisi so. iu. postea etiã locuti sunt gentibus audiẽtes φ petrus prædicauerat cornelio & alijs gentilibus. ideo subditur. a ¶Erant aũt qui. i. ex dispersis de hie ✠ rusalem

† ã.10.a. Diuisio. † 33.q.2. c. interfectores. §. in hoc. H

Moralit. Moraliter. a ¶Discæptabant autem &c. Ex hoc habet argumentũ: qñ supior facit aliqd insolitũ: licet sit bonũ: tñ oñdere debet illud esse rationabiliter factũ ad pacẽ aliorũ: & illi debẽt acquiescere audita sup hoc ratione: sicut fecerunt isti audita narratione petri vñ subditur postea. o ¶His audi. &c. Et illi quidem qui dis. erant a tribulati. quæ facta fuit. sub stepha. &c. adhuc ostendit bonũ quod deus elicuit ex dispersiõe discipulorũ propter tribulationem occasione bti stephani motam. nam ex hoc publicata fuit fides ad aliam gentem: & p hoc significatũ fuit φ maior ecclesiæ fructus foret tpe persecutionis tyrãnorum, q; tempore pacis sub dominio principum catholicorum. Vnde beatus bern. exponit illud Esa. xxxviij. d. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. vt sit verbum ecclesiæ propter insolentias insurgentes tempore pacis amaricatę. tempore vero persecutionis tyrannorũ valde creuit ecclesia nũero & merito fideliũ. sicut de filijs israel dicitur Exo. j. φ quãto opprime ✠bant eos

† Ioh.1.b. & 1.a. j.19.a.

A ☞ cuti. Aliter græci illi quibus locuti sunt: iudæi fuerãt genere, sed inter græcos cõuersati sunt in dispsione. a ¶Multusq; nu. cre. Beda. Iam post reuelationẽ syndonis: in qua sctã aĩalia supna spe quiescerẽt, cœpit ecclesia crescere: cũ per exteras pũcias, insulas & ciuitates nõ solũ iudæis: sed etiã gẽtibus euãgeliũ prædicatur. b ¶Et miserũt bar. Rab. Barnabas virilis in bonitate. Barnabas sæpe in hoc libro laudatur: ne ob indignitatẽ meriti apostolatu caruisse credatur: qui postea ab aplis gentium apls est ordinatus. c ¶Et hortabat oẽs in pro. cor. Nihil mutauit vel addidit: sed perseuerãtiã docuit: qa vera & plena fides erat in eis. d ¶Tharsum. dictũ est em. s. φ fratres deduxerũt eũ nocte cęsareã: & dimiserũt tharsum. e ¶Vt quæreret sau. Ecce bonitas barnabæ: q nõ solũ psumit docere plæbẽ: sed aplatus quærit cõsortẽ. f ¶Vt cognomi. &c. Rab. Oẽs sectæ nomẽ trahebant de suo auctore: ideo fundata fide & firmitatẽ obtinẽte: primũ in antiochia: vbi præ cæteris locis fides florebat: sumptũ est a xpo nomẽ christianũ. g ¶Discipuli xpi. Beda. Vident discipuli in hoc nõ seruasse mãdatũ dei dicẽ
Mat.6.d tis. Nolite solliciti esse de crastino. Sed cõstat nõ hoc eũ improbare, si quis humano more ista pcuret: sed non pro eis deo militet: vt in ope suo nõ regnũ dei sed tpalia intueat. Ad hãc ergo regulã hoc præcæptũ redigit: vt in horũ prouisione regnũ dei attẽdamus: sed in militia dei ista nõ cogitem⁹. h ¶Prophe
Ioel.2.g tæ. Rab. De qbus dictũ est. Et prophetabunt filij vestri. Laus est antiochiæ φ multi perfecti cõueniebãt. i ¶Agabus. Beda. Nũcius tribulationis interpretat: q ẽm nomen suũ & hic famẽ generalẽ, & infra paulo vincula pphetat.
Inf.21.c. k ¶In iudæa. Beda. Sciebãt in iudæa & maxime hierosolymis famem acrius
B sæuituram vbi erãt pauperes sanctorũ qui rebus suis domibus & agris venditis precia aplis detulerãt: pecuniæq; acquirẽdæ vlterius nõ multũ vacabant. Nonnulli etiã pro fide a iudæis ablata substantia mulctabantur: de quib⁹ apo
Heb.10.g stolus. Et rapinã bonorũ vestrorũ cum gaudio suscæpistis. Cap. XII.

H Odẽ aũt tpe. Beda. Non famis tpe: quã quarto claudij anno factã historiæ referũt: cum herodes tertio eiusdem anno sit defunctus: sed illo tempore quo oblationes deferebantur hierosolymã. ¶Beda. Non est putandum herodẽ qui tetrarcha erat, postea regem factum: hoc capitulo designatũ. Refert Iosephus Gaium imperio suscæ ☞ pto: continuo

NICO. DE LYRA

✠ rusalem. a ¶Viri cyprij & cyre. de cypro & cyrene nati. Et dicunt hic aliqui doctores & satis probabiliter: φ isti fuerãt gẽtiles: conuersi tñ primo ad iudaismũ: deinde ad christũ: & de istis subditur: b ¶Qui cum intro. an. per aliquod spaciũ temporis ibi manẽdo. c ¶Loquebant ad græ. i. ad gentiles. d ¶Annũciantes dñm ie. vt sicut iudæi natione agebant ad cõuersionẽ iudæorũ: sic isti ex gẽtilibus nati ad cõuersionem gentiũ. e ¶Et erat ma. dñi. id est virtus dei in operib⁹ miraculosis. f ¶Cũ eis. ad cõfirmationẽ suæ doctrinæ: cuius subdit effectũ cũ dicit: Multusq; &c. g ¶Perueni aũt &c. eo φ apostoli erant ibi, qbus significabatur pfect⁹ fidei. h ¶Et miserũt bar. &c. ad informandum plenius credentes & confirmandũ

dam ex eis viri cyprii & cyrenei: qui a b
cũ introissent antiochiã loquebãtur c
ad græcos, annũciantes dñm iesum: d
a Et erat man⁹ dñi cum eis. Multusq; e f
nũer⁹ credẽtiũ cõuersus est ad dñm.
¶ φ etiam græcis locuti sunt.
Peruenit aũt sermo ad aures ecclĩæ g
a ¶ de istis grecis in antiochia credentibus.
b quæ erat hierosolymis supẽr istis: & h
a ¶ad probandam eorum fidẽ.
miserũt bãrnabã vsq; ad antiochiã.
¶virtutem.
Qui cũ peruenisset & vidisset gratiã i
a ¶ postq; multus numerus conuersus est.
c dñi, gãuisus est: & hortabatur oẽs in k l
¶ sicut pposuerat & icępãt. a ¶ ĩ fide dñi vel
pposito cordis pmanere in dñõ: qam
vt sint mẽbra dñi. a ¶bonus bona hortat.
erat vir bõnus & plenus spũsctõ & n
¶ i aduẽtu barnabę. ¶ ad priorẽ nũerũ credẽtiũ
fide: & apposita est mlta turba dño. o
d Profect⁹ est aũt tharsum vt quæreret p
saulũ. Quẽ cũ ĩuenisset: pduxit an
a ¶ad fideles a quibus non erat timendum.
b ¶ non ociose.
tiõchiã: & annũ totũ cõuẽrsati sũt in
a ¶ quam prius dixerat domino appositam cũ his qui per annum augebantur.
f ecclĩa. Et docuerũt tũrbã multã ita vt q r
g cognominarẽt primũ antiochiæ di
a ¶ hoc noie pri⁹ vocabãt xpiani. b ¶ illo anno q ibi cõuersati sunt. c ¶ q̃ si de eminẽtiori loco tam situ q; merito.
scipũli xpiani. † In his aũt dieb⁹ sũ s
¶gratia.
h peruenerũt ab hierosolymis pphetæ
¶ corpore: qm multitudini loquebat.
antiochiã: & surgẽs vn⁹ ex eis noĩe t
i agabus: significabat per spm famẽ v x
a ¶ grauem, vel quia per totũ orbem. b ¶ nõ per locorum interualla.
mãgnã futurã in vniuẽrso orbe ter
a ¶ tps dicit & locus & vt certior sit pphetia.
rarũ: quæ facta est sũb claudio. Disci y z
a ¶ nõ iuxta volũtatẽ: sed substantiæ q̃litatẽ.
puli aũt pũt qsq; habebat: pposue a b
¶ collectione elemosynę.
runt ministeriũ mittere habitãtib⁹
¶ nõ sibijpsis.
k in iudæa fratrib⁹: qd' & fecerũt mit c
¶ qui probati sunt: vel erant fideles ministri.
tentes ad seniores per manus bar d
nabæ & sauli. Cap. XII.
a ¶ In quo paulus & barnabas missi sunt in ministerium. b ¶Per ministros. Quod qs iubet, ipse facit. c ¶qui passioni xpi interfuerat: filius herodis sub quo natus est christus.
l H O dẽ aũt tpẽ misit hẽrodes c
¶Sexta pars.

cõfirmãdũ. i ¶Qui cũ &c. gra. dei. in multiplicatiõe fideliũ. C
k ¶Gauisus est. valde propter honorem dei & salutẽ proximi. l ¶Et horta. &c. qa q pseuerauerit vsq; in finem hic salu⁹ erit. Matth. x. c. m ¶Quia erat vir bonus. per virtutes acquisitas. n ¶Plenus spũscto & fi. p infusas. o ¶Et apposita &c. per pdicationẽ barnabæ ad illam multitudinẽ quæ prius crediderat. p ¶Profectus est aũt thar. vbi saulus fuerat: vt dictũ est. s. pręce. ca. videbat em se nõ sufficere ad tantã multitudinem erudiendã & regendã sine sauli societate. q ¶Et do. tur. mul. q̃ creuit ĩ aduentu sauli. r ¶Ita vt co. primũ an. di. chri. aũ em credẽtes in xpm vocabant tñ discipuli: sed tunc cœperũt noiari xpiani a xpo: sicut platonici a platone. s ¶In his aũt die. hic ponitur ẽm incidẽs de pnũciatione futuræ famis cum dicit. In his aũt diebus superuenerunt pphetæ ab hie. an. tunc em in ecclesia erant multi hñtes spiritũ pphetię ẽm φ pdixerat Iohel ppheta: & allegatũ est. s. ij. ca. t ¶Et surgens vnus. vt in tanta multitudine melius audiretur: v ¶Significabat per spm. i. denũciabat in spiritu prophetico. x ¶Famẽ magnã &c. q̃ facta est: & sic apparuit veritas pphetię y ¶Sub clau. i. tpe claudij imperatoris. z ¶Discipuli aũt. i. xpiani q erant antiochiæ. a ¶Prout quisq; ha. i. ẽm suã facultatẽ, non volũtatem: qa libẽter plus fecissent si potuissent. b ¶Proposue. ĩ mi. mit. ha. in iu. fra. i. in hierlm illi em tãq; magis religiosi renũciantes pprietati vẽdiderunt possessiones: vt inde puideretur cõitati: vt. s. iiij. ca. Fuerãt em bonis mobilibus spoliati in persecutione: quę mota fuit in morte stephani: propter qd' indigebãt ab alijs credentibus auxiliari maxime tpe famis: qd' & fecerunt, suũ bonũ propositũ adiplendo. a ¶Mittẽtes ad sc. curã multitudinis hñtes. d ¶Per manus bar. & sau. q erant ad hoc fideles & apti nuncij. D

✠bant eos ęgyptij, tãto magis multiplicabãtur & crescebãt. g ¶Peruenit aũt ser. &c. Ex hoc ostẽdit φ ecclia romana q̃ nũc superior est qñ dilationẽ fidei audit in aliq̃ regione remotiori: debet illuc mittere viros idoneos rõne vitę & sciæ: ne p curatione dæmõis aliq̃ zizania misceat: & illud qd' est ibi de bono multiplicius augeatur: sicut isti miserũt barnabã de q̃ dr hic. Quia erat vir bo. & ple. spi. &c. p ¶Profect⁹ est autẽ thar. vt quæ. sau. vt p eius societatẽ fieret in ecclia anthiochẽsi maior pfectus fideliũ: q secutus est tãtus, vt ibi fideles primo noiarent xpiani: p hoc aũt arguunt illi q ĩ q̃cũq; cõmunicatiõe volũt magisterium habere soli. s ¶In his aũt dic. &c. p hoc aũt φ fideles q erãt antiochiæ disposuerũt mittere de facultatibus suis illis q erãt in hierlm, q vẽdiderãt possessiones suas vt viuerẽt magis religiose: vt hr. s. iiij. c. prouidẽtes eis 9 famẽ, q̃ pphetice dicebat futura docent illi xpiani q hñt pprias facultates, vt ex illis adiuuẽt illos q pp xpm oĩa reliq̃rũt maxie tpe necessitatis. Ca. XII.

Moralr. j.21.b.

H Odẽ aũt tpe. Postq; superius descripta est petri prædicatio: hic interpositis incidẽtib⁹ dictis describit 9 eũ orta psecutio. Et diuidit in duas ptes: qa prio ponit psecutio petri. scd'o pũitio aduersarij, ibi: Descẽdẽsq;. Prima ĩ duas: qa primo ponit persecutionis occasio. scd'o ✠ ipsa persecu Diuisio.

Moraliter. e ¶Eodẽ aũt tempore misit herodes rex ma. vt &c. Doctores aliqui exponẽtes moraliter incarcerationẽ petri dicunt φ per ipsam significat lõga ✠ detentio Moralr.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ pto:continuo iudæorū principatū herodi filio aristoboli(quē tn̄ ille agrippā noīat)quarto aūt.i.vltimo imperij sui anno eidē & sedē pariter ɔtulisse.Ipsum ṽo herodē q iohānē occiderat:vel in passiōe xp̄i interfuerat,grauiter cruciatū:exilio perpetuo dānasse. Porro hunc herodē siue agrippā tertio claudij anno sui vero regni.vij.ab angelo ꝑcussum regnū agrippæ filio reliqsse. Aristobolus(quē dixi)a patre ꝑsido.i.herode sub quo nat⁹ est xp̄s: cū fratre alexādro fuerat īterfect⁹. a ¶Occidit aūt ia.Beda.De hoc iacobo clemēs alexādrinus historiā refert. Et is(inquit) qui obtulerat eū iudici ad martyriū,iacobum.s.& ipse cōfessus est se esse xp̄ianū:& cū ducerent in via rogauit iacobū dari sibi remissionē.At ille parūper deliberans: pax tibi inquit:& osculatus est eum:& ita ambo capite simul puniti sūt. b ¶Quatuor qua.Quaternio dr̄ priceps quatuor militū:sicut em̄ cēturio centū:ita q̄ternio quatuor sub se milites habet. c ¶Producere.Rab.Amplior em̄ gr̄a esset si ipsi eū occiderēt iudæi,qa princeps erat:nō ipse herodes, sicut & iacobum. d ¶Milites vin.&c.Ra.Quatuor difficultates cumulant custodiā:milites catenæ,carcer custodes. e ¶Lumē. Signū p̄ntiæ angeli dei: cui⁹ p̄ntia soli petro lumē p̄bebat nec alijs refulgebat. f ¶Percussoq3. Be. Percussio lateris cōmemoratio est passiōis xp̄i: de cui⁹ latere salus nr̄a profluxit:& nobis etiā p̄ssura catenarū retētis,tale solatiū petrus reddit,di. Christo igit̄ in carne passo & ṽos eadē cogitatione armamini. Percussoq3.Rab.Tactū corporalē corpore ex aere assumpto potuit hr̄e angel⁹. g ¶Præcinge. Beda. Prophetas & ap̄los cingulis ṽsos fuisse legim⁹: sed petrus propter rigorē carceris:ligamēta ad horā laxauerat: vt tunica circa pedes dimissa,frigus noctis vtcūq3 tēperaret.Exemplū præbēs infirmis:vt cū molestiā corporis vel iniuria tētātur humana:liceat aliqd laxare de ꝓpositi rigore:& qa dictū est.Sint lumbi vestri præcincti:& calciati pedes in pręparatione euāgelij pacis: sp̄ualiū virtutum verbiq3 prædicādi resumere iubemur insignia. h ¶Venc.ad p.fer. Be.Angusta immo ferrea erat porta q̄ ducit ad hierl'm cœlestē:sed ap̄lorū vestigijs nobis est facta meabilis qui sanguine ꝓprio ostiū ferreū vicerūt.Ferrea eī ostia petro cedūt custodi aulæ cœlestis:q ecclīæ retinēs cacumē in- ☞fernum

Quaternio. — 1.Pet.4.a. — F — Luc.12.e. Eph.6.c.

NICO. DE LYRA

Herodes tres.

✱ipsa ꝑsecutio,ibi:Quē cū &c. Ad intellectū primi sciendū ꝙ tres herodes fuerunt in iudæa:de qb⁹ scriptura facit mentionē.Prim⁹ fuit institut⁹ rex iudææ a romanis:cui⁹ pr̄ fuit idumæus:iste vocatus fuit herodes ascalonita:& tpe ipsi⁹ natus fuit xp̄s.Mat.ij.ꝑpter quē iste occidit innocētes. scd's fuit vocat⁹ herodes antipas fili⁹ herodis ascalonitæ:nō tn̄ primogenitus:& iste nunq3 fuit rex: sed tetrarcha galilææ. Lucę.iij.& iste decollauit iohannē baptistā:tādē accusat⁹ apud imperatorem romanū,missus fuit in exiliū apud lugdunum. tertius vocat⁹ fuit herodes agrippa fili⁹ aristoboli filij herodis ascalonitæ,& frater herodis antipæ.& licet iste in principio fuerit pauper:tn̄ postea fauētibus sibi duobus imperatorib⁹ romanis.s.gaio & claudio fuit eleuat⁹ ad regnū:& iste de roma veniēs in iudææ honorifice valde recæpt⁹ fuit a iudæis:ꝑpter qd' in fauorē eorū occidit iacobū fratrē iohānis & īcarcerauit petrū.vn̄ ṽsus.Ascalonita necat pueros:antipa iohānē. Agrippa iacobū:claudēs in carcere petrū,& f'm hoc patet s̄nia huius partis vsq3 ibi: a ¶Erant aūt dies azymorum

a ¶ad tenēdos et ligādos quosdam de ecclesia. b ¶tormentis. c ¶quasi inferiores de ecclesia.
rex mān⁹:vt affligeret quosdam de
a ¶nō solū aliquos afflixit:sed etiam occidit. b ¶zebedei.
a ecclesia.Occidit aūt iacobū fratrē iohānis gladio.Vidēs aūt qa placeret
a ¶afflictiōi q̄rūdā,et occisioni iacobi. b ¶qa plus placeret vbi princeps occideretur.
iudæis,āpposuit apphendere & pe-
¶ideo nō est occisus sed apprehēsus:vt & de xp̄o dixerūt:Nō licet in pascha occidere quē-
trum.Erāt aūt dies azymorū.Quem a b
q3. a ¶q3diu nō licet occidi,licitum putēt in angustia cruciari.
cum apprehendisset,misit in cārcerē
a ¶nō sufficiebat solius carceris custodia.
b tradēsq3 quatuor quaternionib⁹ mi c
litū ad custodiēdū:volēs post pascha d
c ꝑducere eū pp̄lo.Et petr⁹ qdē serua
a ¶exēplū orandi pro periclitādis: & maxie ꝑ ecclīæ pastoribus.¶ sic enim orādū est f'm illud:Multū valet depcatio iusti assidua.
bat in carcere:orātio aūt fiebat sine e
intermissiōe ab ecclesia ad deū ꝑ eo.
Cū aūt ꝑductur⁹ eum esset herodes: f
a ¶qua oportuna erat solutio. b ¶nō habens spem euadendi illa hora.
in ipsa nōcte erat petrus dōrmiens g h
d inter duos milites vinctus catenis
duab⁹:†& custodes ante ostiū custo
a ¶quatuor hęc custodiā exaggerāt milli.cate. cu.carcer. ¶nota,dn̄i:&,astitit.
diebant cārcerē.Et ecce angelus dn̄i i
a ¶ex præsentia angeli.
e astitit:& lumē refulsit ī habitaculo: k
¶tactu corporali.
f percussoq3 latere petri excitauit eū l
a ¶prima soluitur angustia.
dicens: Surge velociter.Et cecide m
runt catenæ de manib⁹ eius.Dixit
a ¶exēplū dat̄ nō ambulādi sine calciamētis: angelo iubente,& apostolo complente.
g aūt angel⁹ ad eū:Præcīgere,& cālcia n o
a ¶caliga genus est calciamenti.
te cāligas tuas.Et fecit sic.Et dixit
illi: Circūda tibi vestimentū tuum:
¶timor non impediat.
& sequere me.Exiēs sequebatur eū:
a ¶non putabat fieri:sed ostendi imaginarie.
& nesciebat,quia vērū esset ꝙ fiebat
per angelū.Existimabat autē se vi- p
a ¶duos milites.¶primū quaternionē cū suis.
sum videre.Transeūtes aūt primām q
a ¶custodes carceris.¶ secundum quaternionem cum suis.
h & secūndam custodiam : venerunt r

G — Diuisio. — H — 4.re.6.d. Iō.16.c. — Moralr.

dies azi.s.qn̄ apprehēdit petrū:& addit̄ hoc,ad significādū cām q̄re stati nō occidit petrū sicut fecerat de iacobo:volebat ei expectare trāsitum solēnitatis paschalis:in q̄ iudęi septem diebus vescuntur panibus azimis. b ¶Quē cū ap.Posita occasiōe ꝑsecutionis petri:hic ɔn̄r describit̄ ipsa ꝑsecutio.Et diuidit̄ in tres partes qa prio ponit̄ ei⁹ īcarceratio iniuriosa:secūdo ei⁹ liberatio miraculosa,ibi. Cū aūt tertio cū suis associatio gr̄osa, ibi.Cōsiderāsq3.Circa primū dr̄.Quē cum ap.mi.in c.ne posset effugere. c ¶Tradēsq3 quat.qua.mi.Dr̄ aūt q̄ternio q habet q̄tuor milites sub se:& sic q̄ter q̄tuor sūt sedeci:q eū custodiebāt. d ¶Volēs post p.ꝑ.pe.i. exponere morti ad volūtatē pp̄li. e ¶Oro aūt fi.vt xp̄s suū vicariū adhuc seruaret in vita. f ¶Cū aūt.hic ɔn̄r describit̄ liberatio petri miraculosa,cum dr̄. Cū au.s.de carcere vt occideret̄. g ¶In ipa n.imediate p̄cedēte. h ¶Erat p. dor.ī d.mi.&c.ita custodit⁹ ꝙ nō patebat vlla euasio via hūana.Sed qa deficiēte hūano subsidio solet adesse diuinū.iō subdit̄. i ¶Et ecce an.do.a.ad petri liberationē. k ¶Et lu.reful.ī ha. ad ei⁹ cōsolationē. l ¶Percussoq3 la. pe.vt excitaret eū a somno. m ¶Et ce. ca.diuina virtute,vel āgelica cui natura corpalis obedit ad motū localē:pp qd' potuit illas catenas statim dissoluere. n ¶Præcingere.vt sis apt⁹ ad ambulādū:resoluerat em̄ petrus cingulū suū vt vestis posset cooperire pedes cōtra frigiditatē carceris:hoc em̄ sibi erat licitū:& maxie cōtra iminēs periculū. o ¶Et ca.te ca.tu.Est aūt caliga gen⁹ calciamēti nō h̄ns coriū sup pedē vt dicit glo.In gręco in quo scripsit sc̄tus lucas hr̄ sandalia:pp qd' aliq dicūt ꝙ vera lr̄a est:calcia te caligas:gallice,galloches. p ¶Existimabat aūt se vi. vi. fortitudo em̄ carceris & diligens custodia fecerūt sibi imaginationē de euadēdi impotētia,ꝑpter qd' rē gestā sōniū ęstimabat. q ¶Trāseū.aūt pri.& se. c.s.militū q erāt oppssi somno:vel qa vigilātes erāt acrisia ꝑcussi:sicut.iiij.re. vj.dr̄ de militibus qui capere volebāt helizeum. r ¶Venerunt ad portam fer.&c.Illa erat exterior porta carceris. ✱ Quę dicit

✱detentio pc̄tōris hoīs in pc̄tō.Sed ꝙ ꝑ hoiem sc̄tissimū significet̄ pc̄tōr,mihi videt̄ extraneæ dictū:cū sens⁹ mysticus fundari debeat sup lr̄alē. Propter qd' aīr expono.s.ꝙ ꝑ herodē significat̄ qlibet tyrān⁹ ꝑsecutor fideliū.Et post vni⁹ occisionē alium incarcerat: expectans tempus occisioni ipsius oportunum.Per incarcerationem aūt eius pōt intelligi q̄libet afflictio iusti: per custodes vero satellites tyrāni in malorū executione ministrātes sibi. Per duas vero catenas quibus iniuste ligat̄ & tenet̄ tyranni potentia & eius nequitia significant̄:q̄ simul existētes ꝑlōgāt iustorū afflictiones.Nam potentia sine neqtia nō nocet bonis:nequitia vero sine potentia non multū potest nocere eis.Per angelū vero liberātē a carcere,intelligi pōt quilibet agēs ꝑ bonorū liberatiōe nā in hoc est minister. Per hoc autem ꝙ petr⁹ æstimabat se visum videre cū per angelum educeret̄:significat̄ ꝙ oīs liberatio a pœna corporali nō est nisi somniū,vel res modica respectu liberatiōis a pœna purgatorij.Per hoc aūt ꝙ petrus liberatus ad aliū locum transijt vbi poterat facere fructū aiarū:significatur ꝙ p̄dicator euangelij in ꝑsonali ꝑsecutione debet alibi vbi ꝑficere valeat se transferre ✱Statuto

☞fernum superat. a ¶Ad se reuer. A culmine cōtemplationis ad hoc reuersus est: quod in intellectu cōi prius fuit. b ¶Processit puella &c.Et dn̄m de tumulo egressū pria oīm mulier discipulis nūciauit: vt vbi abūdauit delictū, supa.& gr̄a. c ¶Angelus eius est.Hiero.Magna dignitas aiarū:vt vnaqueq3 ab ortu natiuitatis habeat angelum in custodiam sibi deputatum. Ticonius.Videtur angelus hois esse hō interior,:q deū semp fide cōtēplat̄. Beda.Q3 vnusquisq3 habeat angelum scriptura testat̄.vn̄ dn̄s. Angeli ingt eorū semp videt̄ faciē patris. Et iacob. Angelus qui eruit me de cūctis malis.Et hic discipuli angelum petri venire credebāt. d ¶Tacerēt.Donec narraret virtutē.Vel tacere iubet,ne clamore gaudentiū aduentus eius in ciuitate cognoscatur. e ¶Descēdensq3.Ra. Vt petri solutio nulli noceret, nō pmittitur herodes vindicare in custodes. f ¶In cæsarcā.Beda. Q3uis iuxta situm locorū cæsaream philippi dicere videat̄: ideo ꝙ & hæc sicut tyrus & sidon ciuitas sit phœnicis:tn̄ Iosephus dicit hæc in cæsarea palestinæ gesta:quæ olim turris stratonis dicta est in cōfinio phœnicis & palestinę ī littore maris magni sita. g ¶Alerent̄. Be.Necessariā habebant amicitiam vicini regis: ideo ꝙ regio eorum valde angusta esset galilææ & damasci finibus pressa. ☞Confestim &c.

Ro.5.d. — Mat.18.b. — Gē.48. — Iosephus — B

NICO. DE LY.

✱ a ¶Quæ du.ad ciui.Ex quo vr̄ ꝙ ille carcer erat extra ciuitatē:sicut fit in pluribus locis b ¶Quæ vltro apta est eis. virtute diuina vel angelica,mō p̄dicto de catenis. c ¶Et exeuntes ꝑcesserunt vicū vnū. Ad maiorē petri assecurationem. d ¶Et conti.discessit angelus ab eo.subito disparendo: sicut dictū est.s̄.x.c. e ¶Et petrus ad se reuer.&c.&tūc ꝑcepit ꝙ nō erat somniū:sed res gesta. f ¶Cōsiderānsq3.Hic ponit̄ ɔn̄r restitutio petri ad fideles,cum dicitur. Cōsiderānsq3.s.vbi esset, & quo diuertere posset ne a custodibus inueniretur: nō timore passiōis ductus,sed qa ꝑ visitationē angeli circa ꝑlongationē vitę suę sciebat volūtatē dei eē. g ¶Venit ad domum mariæ.quę non solum erat fidelis: sed etiā hospita fidelium. h ¶Pulsante aūt eo ad ostium ia.quæ clausa erat de nocte, & pro infideliū ꝑsecutione. i ¶Præ gaudio.s.liberationis petri & eius aduentus. k ¶Sed introcurrens.vt bonos rumores velociter nunciaret. l ¶Insanis.ꝑpter fortitudinem em̄ carceris & custodiā diligentē credebāt euasionē petri impossibilē esse. m ¶Angelus eius est.Ex hoc loco, & ex hoc qd' dr̄ Mat.xviij.b. Angeli eorum semp videt̄ faciem patris:dicūt cōcorditer sancti & doctores: ꝙ singuli homines habent singulos angelos ad sui custodiam deputatos: & aliquando

a ¶quę putat̄ fuisse in atrio carceris. b ¶patet extra ciuitatem fuisse carcerē:vel in exteriore parte ciuitatis.
ad pōrtā ferream:quæ ducit ad ciuitatē:quæ a b
a ¶a seipso.
vltrō aperta est eis.Et exeuntes processerūt c
a ¶vt sciret verū esse qd' fiebat:& non visionē.
vicum vnum : & continuō discessit ange- d
a lus ab eo. Et petrus ad se reuersus dixit: e
¶ostendit:qa hoc prius nesciuit.
Nunc scio vere : quia misit dominus angelum suum : & eripuit me de manu herodis : & de omni expectatione plæbis
¶vbi esset.
iudæorum. Consideransq3 venit ad do- f g
mum mariæ matris iohannis : qui cognominatus est marcus : vbi erant multi con-
a ¶causa orōnis pro petro:vel ex euentu.
gregati & orantes. Pulsante autem eo ad h
b ostium ianuæ, processit puella ad vidēdum:
a ¶videns:vel fortis vel visio fortitudinis:vel visionis
nomine rhōde.Et vt cognouit vocem petri
fortitudo. ¶ex impatientia.s.nunciandi aduentū petri.
præ gaudio non aperuit ianuam :sed intro- i k
currens nunciauit stare petrum ante ianuā.
a ¶qa sciebant petrum incarceratum esse.
At illi dixerūt ad eam:†Insānis. Illa autem l
¶rem.
affirmabat sic se habere.Illi autem dicebāt:
c angelus eius est. Petrus autem perseuera- m
bat pulsans.Cum autem aperuissent ostium
a ¶qa certū habebāt ꝙ ab hoībus nō dimitteret̄.
viderunt eum:& ōbstupuerūt.Annuens au- n
¶silentium indicendo.
d tem eis manu vt tacerēt:narrauit quomodo
a ¶nō hoīes:non sua cālliditas:vel fortitudo.
dominūs eduxisset eum de carcere.Dixitq3:
a ¶virtutē donatā p̄cibus eorū. b ¶iusto.s.filio alphei.alter iacobus decollatus erat. c ¶orantibus pro me.
Nunciāte iācobo & frātribus hæc. Et egres- o
a ¶eadē nocte in aliū locū timore herodis & iudæorum.
b ¶crastina post eductionem petri de carcere.
sus ābiit in alium locum. Facta autem die b p q
a ¶& custodes. b ¶apparet ꝙ clausum reliqt petrus carcerem:quo aperto nō esset ambiguū eum euasisse.
erat non parua turbatio inter milites :quīd-
nam factum esset de petro. Herodes autem r
¶in carcere. a ¶inq̄siuit vtrū custodes nossent qd de eo
cum requisisset eum & nō inuenisset:inquī- s
factum esset. a ¶ad se vt in eos vindicaret.
sitione facta de custodibus, iussit eos dū- t
ci. Descendensq3 a iudæa in cæsaream, ibi v x
¶ideo finibus eorū ꝓximauit. ¶tyrus & sidon ciuitates
commoratus est. Erat autem iratus tyriis y
sunt ꝓuinciæ phœnicis. a ¶tyrij & sidonij.
& sidoniis. At illi vnānimes venerunt ad z
¶& persuaserūt. a ¶quasi thesaurorū custos.
eum.Et persuaso blasto, qui erat super cūbi
a ¶amicus em̄ eorū erat & patronus:& forte p̄tes.
g culum regis postulabant pacem : eo ꝙ alē- a
a ¶præfinito ad cōdictum.
rentur regiones eorum ab illo.Stātuto autē b
a ¶describit̄ glia vt postea maior sit miseria. b ¶in,vel
die herodes vēstitus veste regia sedit prō c d
super. a ¶vbi locus erat iudicij. b ¶blādiendo & adulan-
tribūnali : & conciōnabatur ad eos. Po- e f
do. a ¶adulatio & prauitas fidei ostendit̄.
pulus autem acclamabat, dēi voces & non g

C — Diuisio. — †j.26.f. — D — Moralr.

aliquando apparent in specie illorū: sicut angelus in specie beati Ambro. mediolani existentis, apparuit turonis in sepultura beati Martini:& beatus Franciscus in remotis agens apparuit in capitulo arelatēsi. n ¶Et obstupuerunt. præ admiratione videntes petrū liberatum: & ignorātes liberationis modum. ꝑpter quod petrus cœpit narrare ipsum cū dicitur: Annuens autem &c. o ¶Nūciate iacobo & fra.hæc. vt reddāt gratias deo qui exaudiuit petitionem eorum pro me factā:vt dictū est.s̄.Orō autē fiebat &c. p ¶Facta autem die.in qua ordinatum erat occidi petrum. q ¶Erat non par.tur.inter mi.quia timebāt negligētiæ eorū imputari:& p ɔn̄s puniri:sicut & factū est.Vn̄ subditur. r ¶Herodes aūt cū re.eū.s. petrū. s ¶Et non in.& portæ carceris inuentæ fuissent aptę:sicut exp̄sse dicit̄ de porta ferrea. t ¶Iussit eos du.s.in carcerē tanq3 suspectos de liberatione petri: vt postea punirētur: sed herodes fuit impedit⁹ celeri morte præuentus:vt hr̄ parte sequenti. v ¶Descendensq3.Hic ɔn̄r describitur herodis punitio. Et primo ponitur eius pœna. Secundo ponunt̄ duo corollaria,ibi. Verbum domini.Circa primum dicitur. Descendensq3 a iudæa.id est a hierusalem quæ est in altiori situ iudææ. x ¶In cæsarcā: Non philippi : vt dicit Glo. quæ est in prouincia phœnicis:sed in cęsareā palestinæ :quæ antiquitus dicebatur turris stratonis: & est in confinio palestinæ & phœnicis. Et causa subditur, cum dicitur. y ¶Erat autem iratus tyrijs & sidonijs.Qui erant de prouincia phœnicis: propter qd' terminus eorum appropiquauit vt eos debellaret & puniret. z ¶At illi vnanimes venerūt ad eum.Ad placandum per oblationem emendę: & vt hoc melius facerent, rogauerūt ei⁹ cubicularium qui erat eius secretari⁹ vt esset huius negocij mediator pro eis.Et subditur causa cum dicitur. a ¶Eo quod alerētur regiones eorum ab illo.id est ab herode. Nō em̄ terra eorum poterat habere victualia sufficienter:nisi de terra herodis accæpta: vel per eam transportata. b ¶Statuto autem die. Ab herode vt tyrij & sidonij eius audirent sententiam. c ¶Herodes vestitus veste regia.Id est insignijs regalibus decoratus , ad suam magnificentiam ostendendam. d ¶Sedit pro tribunali.Magnifice. e ¶Et concionabatur ad eos.Loquēs valde egregie. f ¶Populus autem acclamabat. Adulando herodi. g ¶Dei voces , & non hominis . Dicebant enim:quod talis eloquentia non erat hominis puri, sed deitatem habētis. c✱Cōfestim autem

✱ b ¶Statuto autem die herodes vestitus veste regia sedit pro tribunali.Per hoc autem quod accęptans diuinos honores adulatorie sibi impensos per angelum fuit ꝑcussus & miserabiliter mortuus: doceri debent prælati & principes: vt non accæptent sed magis impediant incōuenientes sibi honores.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Confestim &c.Be.Ioseph⁹ dū impietatē illicitę adulationis nō exhorreret: respiciēs paulopost, imminentē & insistentē capiti suo vidit angelū: eūq; sensit cōtinuo exitij sui ministrū quē prius nouerat ꝓuisorem bonoꝝ: inde cōtinuis septē diebus ventris dolore cruciatus, vitam violenter abrupit.

Ca.XIII.

Rant aūt &c. ꝓphe.& docto. &c.Idem erant ꝓphetæ & doctores.Vel, alij eoꝝ prophetæ alij doctores fuerunt. c ¶Niger.Ra. A colore: si latinū est. Vel ascendēs interpretat̄: si hebræum est. d ¶Segregate mihi bar.& sau.Beda.Videtur saulus iuxta ordinē historię.xiij.anno post passionē apłatum cū barnaba, & pauli vocabulū accæpisse: quartodecimo aūt anno iuxta condictū iacobi cephęq; & Gal.2.b. iohānis ad magisterium gentiū ꝓfectū esse. Et historia ecclesiastica consentit: dicens apłis fuisse p̄cæptū: vt.xij. annis in iudæa prædicarēt. e ¶Missi a spūsancto.Rab. Ab hoībus dimissi, mox a spūsancto mittuntur ad seleuciā. Dux itineris eoꝝ fuit: qui eos separauit a cæteris. f ¶Abierūt seleuciā.Ra. In quibusdā exēplaribus inuenitur. Abierunt seleuciā q̄ est salamina: duo sunt autem nomina vnius ciuitatis. g ¶In synagogis iudæorum.Bed. Propter ignaros locorum semel annotādum credidi: vbicumq; synagogam iudęoꝝ videris: scito in ciuitate gesta quæ dicuntur.

☞Bariesu

NICO.DE LY.

✱ a ¶Confestim aūt percussit eū angelus dñi. vehementi dolore ventris: vt dicit Iose. in lib. antiqtatū. b ¶Eo quod F non dedisset ho. deo. Considerādo ꝓpriā fragilitatē: sed magis cōgaudens de hoc ꝙ apłs attribuebat sibi diuinum honorem. c ¶Et consumptus a ver. ex. Computrescentibus enim intestinis generabant̄ ibi vermes eū interius corrodētes. d ¶Verbum aūt. Hic ponunt̄ duo corollaria. Primum est de multiplicatione fidei mortuo herode ipsius ꝑsecutore: & patet ex dictis. Scd'm est de reditu sauli & barnabæ in antiochiam. e ¶Expleto ministerio. pro quo venerāt hierusalem: vt habet̄ in fine. capituli p̄cedētis. Ca.XIII.

Rant aūt. Superius descripta publicatione euangelij facta p p̄dicationē petri, cū aliquibus tamen incidentibus: hic ꝯñr Diuisio. describitur eadē publicatio per p̄dicationē pauli. Et diuiditur in duas partes: quia primo describitur eius ad apłatum vocatio. scd'o huius officij executio, ibi. Et ipsi quidem. Circa primum dr̄. f ¶Erāt autē in ec. quæ erat antio. ꝓphe. denunciātes futura per donū ꝓphetię: vt dictū est de agabo.s̄.xj.ca.& plures alij erant silem gratiā habentes. g ¶Et doctores. sacrā scripturam exponētes per dona sapīæ & scię & interpretationis sermonū. h ¶In quibus bar. Iste ſm Hierony. in lib. illū viroꝝ est ille qui.s̄.iiij.ca. vocatur ioseph leuites cyprius genere. i ¶Et simon qui voca. ni. Ad differentiā simonis petri. k ¶Et lucius cy.i. natus de cyrene. l ¶Et manahen qui erat he. tetrār. Ille est qui dictus est herodes antipas: & decollauit iohannē baptistam: vt dictum est in prin. ca. pręce. m ¶Collactaneus.i. de eodē lacte nutritus. n ¶Et saulus. de cuius vocatione ad apłatū pricipal'r hic agit̄. o ¶Ministrātibus aūt illis dño. in bonis opib⁹ ſm suos grad⁹ & officia. p ¶Et ie. vt mēs esset eleuatior ad diuina. q ¶Dixit illis spūsctūs. vtrū aūt hoc fuerit v̄bo mētali tm̄ in reuelatiōe: vel v̄bo sensibili diuinitus formato: vel vtroq; mō: nō hr̄ ex textu. Glo. tñ interlinearis dicit ꝙ

a hoīs. Confestim aūt percussit eū an a
a¶ ꝑsequēdo apłos: & nomē dei respuēdo.
gelus dñi: eo ꝙ nō dedisset honorē b
¶paulatim, non subito.
deo: & cōsumpt⁹ a vermib⁹ expira c
a¶ falso dño mortuo dei v̄bū crescit. b¶ in fidelibus. c¶ in his q quotidie augebantur.
uit. Verbū aūt dñi crescebat et mul d
a¶ reddit ad id qd' dixerat: Mittētes ad seniores per manus barnabæ & sauli.
tiplicabatur. Barnabas autē & sau
lus reuersi sūt ab hierosolymis ex e
pleto misterio: assūpto iohāne q co
gnoīat marc⁹ Ca.XIII.
¶ præter illos qui veniebāt ab hierosolymis.
Rant autem in ecclesia f
quæ erat antiochiæ pro
a¶ de futuris. b¶ id est. c¶ de præteritis.
phetæ et doctores: in qbus barna g h
a¶ exaudibilis: audiēs merore: aut nomē habitaculi. a¶ ipse eleuans vel consurgens.
c bas & †symeōn q vocabat̄ niger: & i k
b¶ de cyrene ciuitate supradicta.
lucius cyrenēsis: & manahen, q erat l
a¶ qui eodē lacte alitur collactaneus dicit̄.
herodis tetrarchæ collactaneus: & m n
¶qui nunc nominati sunt.
saulus. Ministrātib⁹ aūt illis dño, & o p
¶prophetis.
ieiunantibus: dixit illis spūsctūs: q
a¶ separaie, vt soli seruiāt doctrinę. b¶ patet eos a hierosolymis antiochiā redisse.
d †Segregate mihi barnabam & sau r
a¶ apłatus. b¶ ideo vas electionis paulus dr̄ & segregatus in euangeliū dei. ¶assumā: futura em̄ deo sunt quasi præterita.
lum i opus ad quod assumpsi eos. s
a¶ vt p̄dicatio eis ꝑparetur. b¶ in modū ordinandoꝝ. a¶ in opus ad qd' assumpti sunt.
Tūnc ieiunātes & orātes impōnen t
tesq; illis manus dimiserunt eos &
¶saulus & barnabas.
f ipsi qdē missi a spūsctō abierunt se v x
a¶ a seleuco rege sic vocatam.
leuciā: & ide nauigauerūt cyprū. Et y
¶quæ est in cypro.
cum venissent salaminā: p̄dicabant z
a¶ propter reuerenciā, siue duriciā iudæoꝝ.
g verbū dei in synagogis iudæorum.
a¶ qui dicebatur marcus. b¶ prædicationis.
Habebāt aūt & iohannē in ministe a
rio. Et cum perambulassent vniuer b
sam insulā vsq; paphū: inuenerunt c
¶ maleficum.
quendam virū magum pseudo pro

G dicit ꝙ hoc dictū fuit ꝓphetis: & per ꝯñs in reuelatione tamē illa glo. nō est multū autentica. r ¶Segregate mihi bar. & sau. vt ꝓcedāt ad cōuersionē gentiū. tūc em isti duo fuerūt ad apłatū vocati. s ¶In opus ad quod assumpsi cos.i. in opus publicationis euangelij: sicut & alij apostoli ad hoc sunt assumpti. t ¶Tūc ieiunantes & orantes imponentesq; illis manus. In morem ordinandorum: vt dicit interlinearis glo. Propter qd' aliqui expositores dicunt ꝙ hic breuiter inculcātur duæ historię: ita ꝙ illi q erāt antiochię ieiunauerūt & orauerūt pro ipis: & tūc miserunt eos in hierusalē vbi erant apostoli: ad quos solū manuū impositio ꝑtinebat. Sed text⁹ hoc nō videt̄ innuere: ꝓpter qd' melius dicit̄ vt videt̄ ꝙ iam in antiochia in qua notabiliter creuerat ecclesia: vt dictum est.s̄. in fine.xj.ca. ad regimen ipsius fuerant ab apostolis aliqui epi ordinati & illuc missi: & illi imposuerūt barnabæ & saulo manus: qd' spectat ad officiū epoꝝ: eo ꝙ sunt successores apostolorū.xx'.dist. ca. in nouo testamento. v ¶Et ipsi quidem missi a spiritusancto. Hic consequēter describitur officij impositi executio. Et primo publicatio euāgelij per saulum cū barnaba. Secūdo cum syla. c.xv. ibi. Post aliquot dies. Prima diuiditur in tres partes: Diuisio. quia primo ponitur prædicatio sauli & barnabæ in cypro. Secundo in iconio: sequenti capitulo. Tertio ponitur cuiusdā subortæ quæstionis determinatio: ca.xv. Prima adhuc in duas: quia primo ponitur apostolorum prædicatio. Secundo iudæorum contradictio, ibi. Videntes autē. Prima adhuc in duas: quia primo ponit̄ prædicatio apostolorum in cypri insula. Secundo in antiochia, ibi: Et cum a papho. Circa primum dicitur. Et ipsi quidem missi a spiritusancto. Vt patet ex dictis. x ¶Abierunt seleuciam. quæ est ciuitas ædificata a seleuco rege asiæ: de quo fit sermo.ij. Machabæorum.iij. y ¶Et inde nauigauerunt cyprum. Quæ est insula famosa. z ¶Prædicabant verbum dei in synagogis iudæorum. Quia debebāt eis denunciare verbum euangelicum: vt habetur infra eodem capitulo. a ¶Habebant autem & iohannem in ministerio. scilicet prædicationis: & hic est qui cognominatus est marcus, in fine capituli præcedentis. c ¶Inuenerunt quendam virum magum pseudo. Qui sua malicia decæperat proconsulem & populum. †75.di.c. quod die dñico.

✱Cui nomen

Morali. Moraliter. f ¶Erant autē in eccle. &c. Hic autem exprimunt̄ ꝑsonæ solēnes: vt promotio barnabæ & sauli ad apostolatū ostendat̄ solēnius celebrari. Nam hæc electio auctoritatiue & imperatiue fuit a spiritusancto. ꝓpter qd' dr̄. o ¶Ministrātibus autem illis dño & ieiunā. dixit illis spūssanctus. Segregate mihi bar. & sau. &c. Fuit aūt executiue per hoies sanctos & prophetas. vnde subditur. r ¶Tunc ieiunātes & orantes impo. illis ma. dimi. eos. Per hoc autē significat̄, ꝙ promotio (vt epoꝝ: qui sunt apostoloꝝ successores (vt dicit̄ in decretis dist.xxi. in nouo testamēto) debet fieri instinctu spūsctī: & per ꝑsonas deū p̄ oculis habētes: & nō p potētias sæculares: vel per minas aut promissiōes. v ¶Et ipsi quidē missi a spūsancto abierunt &c. Ex hoc patet ꝙ eoꝝ itineratio & nauigatio non erat a casu, sed spiritussancti ductu: ſm illud Ezechielis.j.c. Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur. Contra illos prædicatores q ſm carnis impetum gradiunt̄.s. vbi credunt habere lautū conuiuiū, vel temporale lucrū: alia loca declinādo in quibus esset maior necessitas prædicandi. b ¶Et cum perambulassent &c. Sequitur.

✱Saulus autem

☞ a ¶Bariesu. Beda. Corrupte legitur, bariesu: vel vt alij bathien. b ¶Sergio pau. Duo vnius noia sunt sergius & paul⁹. c ¶Elymas. Ra. Elymas ſm quosdā interpretatur: dei mei mēsura, vel magus: & iō resistebat. d ¶Auerte. Ra. Eum q in cæperat cōuerti a fide ad trāsgressionē volebat cōuertere iuxta nomē suum. e ¶Saulus. Ra. interp̄tat̄ tentatio respiciētis: vel securitas: vel mirabilis. f ¶Qui & pau. Bed. A sergio paulo procōsule quē fidei subegit sortit⁹ est nomē pauli. Beda. Apte gentiū apłus de gentili nomē sortitur. Ra. A sergio paulo sic dictus: cū meritis mutant̄ & noia. Saulus filius doloris erat cū ecclesiam ꝑsequeret̄: fili⁹ aūt dextrę paulus: qñ nō se tm̄: sed etiā plures ad dexteram vocauit. Sicut em̄ barnabæ mutatum est nomē: vt ꝓ ioseph vocaret̄ barnabas.i. fili⁹ cōsolationis: sicut saulus post gradū apłatus pauli nomē accępit: q de supbo humilis factus pro saule vocat⁹ est paulus. Saulus a saule impio & ꝑsecutore: paulus a modico & humili spū vocat̄. Vñ & nomē suū interp̄tādo dicebat. Ego sum minim⁹ apłoꝝ q nō sum di. &c. g ¶Et n. &c. eris cæcus. Be. Oportuit paulū miracula agere ad cōsummationē apłatus: quādiu ꝯ stimulū calcitrantē dñs elegerat. h ¶Et cōfe. ce. &c. Ra. hic impleī qd' in cañ. legit̄. Capite n. vul. p q̄ demo. vi. qa paulus pseudo ꝓphetam cœpit exterminantē rudē vineā.i. ꝓcōsulis mētem. Sciebat apłs sui memor exempli, de tenebris oculoꝝ posse lumen mētis surgere. Nō em̄ merebatur habere oculos carnis: q mētis oculos laborabat auferre alijs. i ¶Venerūt an. Beda. Duæ sunt antiochię. Vna in syria a seleuco rege condita: q̄ reblata ante vocabat̄: in qua primo cognominati sunt discipłi christiani. Altera de qua modo dictū est in ꝓuincia psidię. k ¶Antiochiā psi. Rab. Ad differentiam alterius antiochię vt credit̄: sed a multis eadem esse putatur. l ¶Sederunt. Ra. Quasi audituri legē, nō prædicaturi. Ecce exemplum humilitatis.

☞Terra chanaan

NICO.DE LY.

✱ a ¶Cui n.e. bar. Sic est in græco & in libris correctis: & tm̄ valet sicut filius iesu. b ¶Qui c. cū ꝓ. ser. pau. Ab isto mutatū est nomē sauli in paulum: vt cōiter docto. dicūt: qa fuit pria ꝑsona notabilis q̄ legit̄ cōuersa p p̄dicationē sauli. Antiqtus em̄ hoies ex aliquo facto notabili sortiebantur noīa noua: sicut iohānes fili⁹ simonis machabæi ex victoria quā habuit de hircanis, iohānes hircanus vocat⁹ fuit: vt hr̄ in histo. schola. c ¶Resistebat aūt il. ely. Iste est qui vocatus est bariesu. Elymas enim interpretat̄ dei mei mensura vel census: sic enim faciebat se vocari: vt crederetur nuncius dei. d ¶Quærens auer. &c. vt eum magis in sua familiaritate posset tenere. e ¶Saulus aūt &c. hic est ille q prius saulus vocabat̄: & mō paulus rōne dicta. f ¶Replet⁹ spū. cui⁹ v̄tute videbat ea quæ erāt alijs occulta. g ¶Intuens in eū di. ꝓnuncians dei sñiam. h ¶O plene omni dolo. in agibilibus. i ¶Et omni falla. incredibilibus. k ¶Fili diabo. per imitationē in operibus.

a¶ filius in malo: vel filius maleficij. ¶.i. maleficus.
a phetam iudæum: cui nomē erat † barieñ: a
a¶ ꝓconsul nomē dignitatis: secundus a consule.
b qui erat cum ꝓconsulē sergio paulo viro b
a¶ qui ex bono naturæ verbū dei desiderabat.
prudente: hic accersitis barnaba & paulo
desiderabat audire verbum dei. Resiste c
a¶ maleficus qd' alijs cōmune est, ei est propriū.
c bat aūt illis elymas magus: sic em̄ interp̄
a¶.i. magus: qd' ad transgressionē respicit quæ semper deo resistit.
d tatur nōmen eius: quærens auertere pro d
consulem a fide. Saulus autem qui & e
a¶ olim: vel nunc viuacius. b¶ per spiritū.
paulus repletus spiritusancto, intuens f g
a¶ elymam. b¶ plena nō recipiūt augmentum.
in eūm dixit: O plene omni dolo & omi h i
¶nō nascendo, sed imitando. a¶ dei & legum
fallacia fili diaboli, inimice omnis iusti k l
eius. a¶ fidem & pniam. ¶ mandata.
ciæ: non desinis subuertere vias domi m n
¶ id est potestas.
gni rectas. Et nunc ecce manus domi o
a¶ extra sicut & itra es. b¶ sicut nō vides solē iusticię.
ni super te: & eris cæcus nō videns solem p
a¶ pnię v'l mortis. b¶ nō fortuitu: sed desursū a deo.
h vsq; ad tempus. Et cōfestim cecidit in q
a¶ cęcitatis initiu. ¶ ipsa cæcitas. b¶ in circuitū severtens in modū cæcoꝝ. a¶ ad se ducendum.
cum caligō & tenebræ. Et circumiēns quæ
rebat qui ei manū daret. Tunc proconsul r
a¶ id est cū doctrina xp̄i virtutem miraculi.
cum vidisset factum credidit: admirās su s t
per doctrina dñi. Et cum a papho naui v
a¶ ex quibus erat barnabas.
gasset paulus & qui cum eo erant: vene x
a¶ ciuitatem. b¶ illius regionis.
runt in pergen pamphyliæ. Iohannes y
a¶ hæc est cā futuri discidij. b¶ vñ cū eis venerat.
autem discēdens ab eis reuersus est hiero
a¶ paulus & barnabas cum suis. b¶ pedibus, non nauigantes.
i solymam. Illi vero ptranseuntes pergē: ve z
k nerunt antiochiam † psidiæ. Et ingressi sy a
a¶ qua cōsueuerant cōuenire & legem legere, & prophetas ad modum dominicę diei.
l nagogam die sabbatorum sederunt. Post b
a¶ nō pōt ciuitas abscōdi supra montē posita. d
lectionem aūt legis & prophetarum misē
runt principes synagogæ ad eos, dicētes:
a¶ qa iudęi estis. b¶ q̄si diceret: hoc est opus diei hui⁹ quo nihil aliud opant̄. ¶ dubitādo dictū: qd' est psi
Viri fratres si quis est in vobis sermo
die signū. a¶ nō p̄dicationis nō electionis. b¶ nō ad nos q nō indigemus. c¶ iuxta cōsuetudinē legentiū propter multitudinem audientium.
exhortationis ad plæbem, dicite. Sur e
a¶ aliquo.s. cōsueto silentij signo.
gens autem paulus: & manu silētium in
a¶ iudæi. b¶ gentiles. c¶ timētes segregat: qa nō oēs
dicens ait: Viri israelitæ & q timētis deū f g
timebāt deum. a¶ vtriq;. b¶ præ cūctis plæbibus q̄ alios deos colebant. ¶ elegit, ex omni genere hoīm. c¶ nō patres eū. ¶ abraam &c.
audite. Deus plæbis israel elegit patres h

in operibus. l ¶Inimice oīs iu. acqsitæ & infusæ. m ¶Non desinis sub. quantum est in te. n ¶Vias dñi re.i. fidē & mores. C o ¶Ecce manus dñi super te.i. eius vindicta. p ¶Et eris cæcus. vt pœna rñdeat pctō.s. cæcitas corpis cæcitati tuæ mētis. al's † bariesu. q ¶Et cōfestim &c.i. in instāti: ad ostendendū ꝙ cæcitas illi nō fuit a causa naturali, sed supernaturali. r ¶Tunc ꝓcon. cū vi. fa. ꝓcidens ex diuina v̄tute in testimoniū doctrinæ per apłos p̄dicatę. s ¶Credidit. Cognoscēs ꝙ deus qui veritas est prima, non potest esse testis falsitatis. †23.q.4. c. qd' xp̄s in fi. t ¶Admirās sup do. dñi. ꝙ esset tantæ excellētiæ ꝙ cōfirmaret̄ opib⁹ diuina virtute factis. v ¶Et cū a pa. hic ꝯñr describit̄ apłoꝝ p̄dicatio in antiochia. Circa quā prio ponunt̄ q̄dā p̄ambula.s. de recessu iohānis & accessu ad antiochiam. Scd'o ponit̄ ipa p̄dicatio ibi. Surgēs aūt paul⁹. Circa primū dr̄. Et cū a p. na.s. barnabas & iohannes. x ¶Venerūt in p. nomē est ciuitatis in regno pāphylię. y ¶Iohānes aūt di. Hui⁹ aūt recessus cām nō exprimit textus. Nō vr̄ tñ fuisse rōnabilis: qa ꝓpter ipm paulus iudicauit eū non esse iterū recipiēdū in societate eoꝝ: vt hr̄ i.xv.ca. z ¶Illi vero &c. ve. an. psi. Hoc dr̄ ad differētiā antiochię ædificatę & denoiatę ab antiocho magno: de qua dictū est in prin. hui⁹ ca. a ¶Et in. sy. In qua congregabantur iudæi. c ¶Sederūt. ad audiendū. lō subdit̄. d ¶Post l. &c. m. &c. ex q̄ patet ꝙ eoꝝ p̄dicatio fuit efficacior ex hoc ꝙ se nō ingesserūt ad p̄dicandū: sed rogati fuerunt. D e ¶Surgēs aūt. Hic ꝯñr ponit̄ ipsa p̄dicatio: in qua paul⁹ ad eoꝝ cōuersionem facit talē rōnē. Ille deus q̄ tot bñficia pr̄ibus antiqs cōtulit, redēptionē vobis in semine dauid ꝓmisit sed hāc in iesu nazareno impleuit: ergo ei adhęrendū est tāq; v̄o redēptori. Primā aūt ꝓpositionē cōcedebant, & adhuc ꝯcedūt oēs iudei: sed scd'am negabāt & adhuc negāt. Sic ergo ꝓcedit apłs: qa prio tangit bñficioꝝ collationem & bñdictionis ꝓmissionē. Scd'o ei⁹ adimpletionē, ibi. Hui⁹ de⁹. Tertio infert cōclusionē intentā, ibi. Videte ergo. Circa primū dr̄. Surgēs āt pau. vt melius audiret̄ in tanta multitudine. f ¶Viri is. q habetis legis & prophetarum noticiā. al'† syrię. g ¶Qui timetis deū. vitātes eius offensam: hoc em̄ dicit captando eoꝝ beniuolētiam: & vt melius recipiant eius exhortationem. h ¶De⁹ plæ. israel ele. &c. in abraā.

✱Et plæ. ex

✱ e ¶Saulus aūt &c. O plene oī dolo &c. Moral'r. Ex hoc patet ꝙ ꝯdicētes fidei vel eius multiplicationē impedientes nō sunt blādiendi, sed acriter arguēdi. o ¶Et nūc ecce &c. Per hoc designat̄ ꝙ impedientes prædicationem verbi dei incurrunt tenebras culpæ: & nisi pœniteant incurrent tenebras gehennæ. a ¶Et ingressi synagogā. quæ est locus orationis. b ¶Die sabbatorum. quæ est tempus prædicatiōis. Ideo sequitur: e ¶Surgens autem pau. &c. Vbi ponit̄ prædicatio pauli in qua plures historias tangit veteris & noui testamenti: quaꝝ mysticus sensus positus est in locis suis, ꝓpter qd' nunc pertranseo. Et postea sequit̄ huius prædicationis fructus, cum dicit̄.

✱ Cumq; dimissa

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Terra chanaan. Ra. ſ. repromiſſionis q̄ iō (vt plæriſq; videtur) iſraeli eſt data: qa in pria diuiſione poſt diluuiū hāc ꝓuinciā ſemē ſem ſortitū eſt: ſed poſtea a chananęis violēter eſt poſſeſſa. Et iō iure p̄lijs priſtinis hītatorib⁹ reddit. merito aūt chananæi delent: de quoꝝ ſtirpe dr̄. Maledictus chanaan: ſeruus
Gen̄.9.d ſeruoꝝ erit. cuius pater cham in patrē impius fuit: & ideo maledici meruit. b ¶Quadringentos. Beda. Dixerat
Ibi.15.c. deus ad abraā. Erit ſe. tuū ac. in ter. &c.
Ibi.21.b. & itē ait: qa in iſaac vocabit tibi ſemē ab exortu ergo illi⁹ ſeminis vſq; ad exitum iſrl' ex ægypto: fuerunt iuxta exodum anni quadringēti qnq;. his adde xl. annos in deſerto: & quinq; in terra chanaā: qbus pactis vr̄ terra qeuiſſe a p̄lijs & ſors fuiſſe miſſa ſuper eā: & inuenies annos quadringētos quinquaginta. c ¶Dedit iudices vſq; &c. Tp̄s iudicū tranſit ad ꝓbandā patientiam dei. d ¶Annis quadraginta. Beda. Liber regum nō aperte exponit quot annis ſaul regnauerit: ſed ap̄lus vulgo loquens hoc qd' fama crebrior habebat dixit. Chronica vero teſtatur ꝙ ſamuel & ſaul annis quadraginta iſraeli præfuerunt. e ¶Vobis. Rab. Iudæis. Non veni niſi ad oues quæ pe
Mat.15.c. rierunt domus iſrael. Vel vobis qui eſtis diſperſi: qa vt ſequit: habitatores hieruſalem repulerūt illud. f ¶Iudicantes. Rab. Ieſum eſſe reum mortis. Vel iudicantes voces prophetarū. id eſt non credentes: qui enim detrahit fratri, detrahit legi: & iudicat legem: quanto magis chriſto detrahentes.
✱Hanc deus

NICO.DE LY.

F ✱ a ¶Et plæbē exal. per ipſum ioſeph. b ¶Cum eſſent incolæ in terra ægyp. In qua poſt mortem ioſeph ſubiecti fuerunt graui ſeruituti: vt patet Exod. i. c ¶Et in brachio excelſo. id eſt in ſignis mirabilibus. Eduxit eos ex ea. vt patet in Exo. d ¶Et per quadraginta annorum tempus mores eorum. malos. e ¶Suſtinuit in deſerto: quia multotiens rebellauerunt domino: vt patet in lib. Exo. & Nume. f ¶Deſtruens gentes ſeptem. ſcilicet chananæos, amorræos, euæos, iebuſæos, pherezeos, gergezeos, & ethæos: vt patet in libro Ioſue. g ¶Sorte diſtribuit eis terrā eorum. vt patet Ioſue. xiij. h ¶Quaſi poſt quadringentos & quinquaginta annos. ſcilicet a natiuitate iſaac a qua vſq; ad exitum de ægypto fluxerunt anni quadringenti: vt oſtenſum fuit Gen̄. xv. & ſupra vij. cap̄. & quadraginta vſq; ad ingreſſum terræ promiſſionis & inde decem quibus pugnauit Ioſue contra gentes prædictas ante diuiſionem terræ. vnde dicitur Ioſue. x. c. Multo tempore pugnauit ioſue contra reges iſtos. i ¶Et poſt hoc dedit iudices. Ad regimen populi. Iudi. i. k ¶Vſq; ad ſamuel prophetam. incluſiue: quia fuit vltimus iudex. l ¶Et exinde poſtulauerunt regem. i. Regum. viij. m ¶Et dedit illis ſaul filium cis. i. Regum. x. n ¶Annis quadraginta. In hoc numero includitur tēpus quo ſamuel populum iudicauit: qa ſaul tm̄ annis viginti regnauit. o ¶Et amoto illo. propter peccata ſua. p ¶Suſcitauit illis dauid

a¶ nō veſtros: qd' dicit ad pſuadendū. b¶ de ſeruitio.
c¶ ſeruientes in luto & latere.
noſtros: & plæbē exaltauit cū eſſent incolæ in a b
a¶ ptāte q̄ ægyptios plagis multis percuſſit. b¶ chriſto,
terra ægypti: & in brachio excelſo eduxit eos c
qui eſt brachiū patris. a¶ longam dei ſignat patientiā.
ex ea: & p quadraginta annorū tp̄s, mores eo d
a¶ grauitas eorum oſtenditur.
rum ſuſtinuit in deſerto. Et deſtruens gentes e f
a¶ vitia ſeptē: vel innumerabilia. b¶ pacē deſignat & di
a ſeptem in terra chanaā, ſorte diſtribuit eis ter g
b ram eorū quaſi poſt quadringētos & qnqua h
uiſionis q̄litatē. a¶ .i. poſt quadringētos annos & qnqua
c ginta annos. † Et poſt hoc dedit iudices vſq; i k
ginta, & diuiſionē terræ. a¶ cōtra voluntatem dei.
ad ſamuel ꝓphetā. Et exinde poſtulauerunt l
a¶ cumulat patia dei. b¶ malū de nouiſſima tribu: qd' vi
regem: ēt dedit illis ſaul filiū cis: virū de trim
dictę genus eſt. a¶ cū tp̄e ſamuelis: ſic em̄ eſt in chronicis:
d bu beniamin, annis quadraginta. Et amoto n o
Samuel & ſaul anni. xl. a¶ ꝓpt̄ hūilitatē radicis & pſonę
vel in figura xp̄i ſuſcitati. b¶ cōtinua oſtendit patiētia.
illo ſuſcitauit illis dauid regē: cui & teſtioniū p q
a¶ niſi ego q̄rerē nulli appareret. b¶ puę ſtirpis. c¶ hoc p
phibēs dixit. † Inueni dauid filium ieſſe virū
pter ip̄m: vel xp̄m de dauid ſemine natū. a¶ ꝟ xp̄o maxie
ſm cor meum: qui faciet omnes voluntates
cōuenit. a¶ ad hoc tēdebāt p̄dicta. b¶ nō ſubito: ſed poſt
mlt'as ꝓphetaꝝ ꝓmiſſiōes hoc factū eſt. ¶ iſtā q faciet oēs
voluntates meas. ¶ de fructu ventris tui po. ſup ſe. tuā.
meas: Huius deus ex ſemine ſm ꝓmiſſionem r s
a¶ trāſlatione ſimul cū noie ponit: qa ieſus ſaluator interpretat. ¶ ſpūalr. b¶ nō dāte qd' xp̄o ꝓuabat. c¶ cui⁹ aucto
eduxit iſrael ſaluatorē ieſum: p̄dicāte iohān t
ritas magna. a¶ in modū lucernę. vñ Paraui lucernā xp̄o
meo. b¶ remiſſionis: qa per pniam pc̄tm̄ remittitur.
ne ante faciem aduētus eius baptiſmū pœni v
tentiæ omni pp̄lo iſrael. Cum impleret autē
a¶ p̄curſoris officiū an̄ faciē xp̄i. b¶ ecce q̄ de eo ꝓphetata
ſunt. ¶ interrogādo vel nō ſum ego xp̄s quē me arbi. eſſe.
iohānes curſum ſuū, dicebat. † Quē me arbi x
a¶ eſſe propriū deitatis eſſe. b¶ quia eius p̄curſor ſum.
tramini eſſe: non ſum ego: ſed ecce venit poſt
a¶ iohānes nō erat ſpōſus ille de quo: Tanq; ſponſus ille
&c. calciamēto. i. incarnatione xp̄i, q̄. ſ. xp̄m decuit nō in
digens. al's nō dignus. b¶ myſteriū incarnationis apire.
me cuius nōn ſum dignus calciamenta pedū y
a¶ ſmo ſuauis. b¶ iudæi. ſ. c¶ vel de gentibus pōt accipi.
ſoluere. Viri fratres, filii generis abraam: ēt
a¶ iudæis. b¶ euangeliū vel chriſtus verbū patris.
e qui in vobis timent deum: vobis verbum ſa z a
lutis huius miſſum eſt. Qui enim habitabāt b
a¶ ieſum ignorantes eſſe ſaluatorem.
hieruſalem & principes eius hunc ignorātes c d
† & voces prophetarum quæ per omne ſabba e
a¶ qa iudices plebis erāt. ¶ ieſum. b¶ ꝓphetiā neſciētes.
f tum leguntur iudicātes implēuerūt. † Et nul f g
a¶ quis inquirerent. b¶ tolle, tolle, crucifige eum. h
lam cauſam mortis inuenientes in eo: pētie i
¶ per manus militum.
runt a pilato vt interficerent eum. Cumq; cō k
a¶ ipſe in cruce dixit. Cōſummatū eſt. b¶ qa per eos oia
facta ſi manus inermis: os armatū. ¶ quæ impleuerūt vt
dictum eſt. c¶ quæ de paſſione prophetata.
ſummaſſent omnia quæ de eo ſcripta erant:

illis dauid regem. i. Reg. xvi. tunc em̄ vnctus fuit per ſamuelem. q ¶Cui & teſti. phi. dixit &c. i. Reg. xiij. r ¶Huius deus. Hic ꝯn̄r ap̄s declarat diuinæ ꝓmiſſionis impletionē. Scd'o ad hoc inducit ſcripturæ teſtificationem, ibi. Et nos vobis. Circa primū dicit. Huius deus. ſ. dauid. s ¶Ex ſemine ſm promiſ. &c. ꝙ em̄ fuerit de ſemine dauid patet Matt. i. hoc etiā cōtinet in annalibus iudæoꝝ. Intelligendū tm̄ eſt xp̄m a dauid deſcendiſſe ſm corpulentā ſubſtantiā tm̄: & non ſm rationē ſeminalem. Quod autē ieſus nazarenus ſit ſaluator iſrael: declarat primo per prædicationē iohānis baptiſtæ quæ fuit ſic autentica, ꝙ xp̄s eſſe credebatur, nō ſolū a vulgaribus: ſed etiam a maioribus: vt patet Ioh. i. Et ideo ſubditur. t ¶Prædicante iohanne. denunciādo xp̄m venturū de ꝓximo: & ip̄m oſtēdēdo cū digito dicens. Ecce agnus dei &c. Iohan. i. d. v ¶Baptiſmum pniæ. vt populus eſſet diſpoſitus ad chriſtum recipiendū: & vt baptiſm⁹ iohānis eſſet diſpoſitiuus ad baptiſmum xp̄i. x ¶Quē me arbitramini eſſe &c. Per hoc apparet iohannis humilitas & etiā veritas. y ¶Cuius non ſum di. cal. pe. ſol. i. officium ſibi etiam minimum impendere. Nō enim intelligit per hoc ꝙ chriſtus calciatus inceſſerit: ſed ꝙ iohannem improportionabiliter exceſſerit. Hic enim modus loquendi non ſolum ad hoīes ſed etiā ad inanimata applicat: ſicut de vino multum debili comparando ipſum ad vinum optimū dicit: ꝙ nō eſt dignum illud diſcalciare: ſignificando ꝙ nullius eſt momenti reſpectu illius. z ¶Vobis ver. ſcilicet incarnatū. a ¶Salutis huius miſ. eſt. ſ. principaliter. Tum qa in ꝓpria pſona iudæis prædicauit. Tum qa in medio iudęę. ſ. in hieruſalē operatus eſt ſalutē. Ideo ſubditur. b ¶Qui enim habi. hic. quantum ad vulgares. c ¶Et prin. eius. quantū ad maiores. d ¶Hunc igno. ſcilicet ieſum nazarenum eſſe xp̄m verē. Alia tm̄ fuit ignorantia principū. Alia vulgarium: ſicut dictum eſt ſ. c. iij. tm̄ neutra excuſabat a toto: immo primo aggrauabat: quia procedebat ex malicia. e ¶Et vo. pro. De xp̄o loquentiū quas ſacerdotes & ſcribę p inuidiā excæcati male interp̄tati ſunt: & ſic pp̄lm decæperunt. f ¶Iudicantes. ſ. ieſum morte eſſe dignum. g ¶Impleuerūt. prophetias de eius paſſione prædictas ſm ꝙ dr̄ Eſaię. liij. c. Tanq; ouis ad occiſi. &c. & in multis alijs ꝓphetarum dictis. h ¶Et nullam cauſam mor. inue. in eo. ſicut patet in euāgelio & pilati teſtimonio. i ¶Petierunt a pilato vt interficerent eū. per milites ipſius: & licet primo reſtiterit: tamen finaliter petitioni eorū acquieuit: iudæorum fauore & cæſaris timore. k ¶Cumq; cōſummaſſent omnia quæ &c. Iudæi mali.
✱Deponentes

H †Ioh.1.d. †Iſa.53.d. †Luc.23.

☞ a ¶Hāc deus adim. Be. In gręco. Q̄m hāc deus adimpleuit filijs eoꝝ nobis. b ¶Sicut & in pſal. ſcd'o. Quidā codices habēt, in primo: qd' ita exponit primū & ſcd'm apud hebręos in vnū pſalmū eſſe cōpoſitos: qa & a btitudine incipiat, & in eadē finiat. c ¶Fili⁹ me⁹ &c. Be. Nō eſt putādū hoc exēplū pſalmi ad reſurrectionē xp̄i (cui⁹ ꝓxime meminit) ꝑtinere: ſed ad incarnationē de qua. ſ. locutus fuit: nā ſequens verſus manifeſte teſtat de reſurrectione. Cum em̄ ſ. de incarnatione, paſſione, reſurrectione egerit: vtraq; teſtimonijs ꝓphetę aſtruit. q ergo inqt. Etern⁹ es an̄ ſæcula filius: nūc in tp̄e natus apparebis. d ¶Sancta da. Ra. i. templum ſanctum ex dauid ſemine natum. i. corpus xp̄i reſuſcitatū in incorruptionē. Sancta d. fi. Be. Eſaias noui teſta. myſteria prærogans ait. Conſtituā vobis teſtm̄ æternū ſancta dauid fidelia. In hebræo. Et feriam vobiſcum pactū ſempiternum: miſericordias dauid fidelis. e ¶Non da. &c. Rab. poſt reſurrectionem non morit. mors illi vltra nō dn̄abit: & ideo dicit, ſc̄tā fidelia id eſt incorrupta & æternalr̄ pmanſura. f ¶Videte contē. In græco. Audite cōtemptores & reſpicite & diſpergimini. g ¶Admiramini. Rab. Sic iunge. Admiramini & diſper. ab aſſyrijs & chaldæis: nouiſſime a romanis: quia op⁹ operor. vtriuſq; vindictæ. h ¶¶Nō creditis &c. Ra. Vel propter vtriuſq; vindictæ magnitudinē non credere dicuntur donec cōpletæ fuerint.
☞Et colentium

NICO.DE LY.

B ✱ a ¶Deponen. eū de li. ſ. boni iudæi, ioſeph & nicodemus vt habet Ioh. xix. g. Sacra em̄ ſcriptura ſub vno cōtextu frequenter trāſit de bonis ad malos: & econuerſo ſicut Pſ. lxxvij. d. Cum occideret eos quærebant eum. occiſi non poterant eum quærere: & ideo cū dicitur. Cum occideret eos: intelligit de obſtinatis in pc̄tō. Et quod ſubditur. Quærebant eū. intelligit de pœnitētibus & reuertētibus a malo: & hoc ſm illū modū exponēdi ſacram ſcripturā qui dr̄ de corpore dn̄i vero & ſimulato: ꝓut plenius dixi in prin. Gen̄. b ¶Deus vero ſu. eū. ſ. hoīem xp̄m. c ¶Qui viſ. eſt viuens. d ¶Per dies multos. ſcilicet. xl. vt dictum eſt. ſ. i. ca. e ¶His q ſimul aſcen. i. ap̄lis: qui vſq; nunc ſunt te. eius. per viſum & auditū & operationē miraculoꝝ in nomine ipſius. f ¶Et nos. Hic ꝯn̄r inducit ſacram ſcripturam ad ſuū propoſitum, dicens. Et nos vobis annun. &c. re. fa. eſt. De verbi incarnatione, & eius a mortuis reſurrectione. g ¶Sicut & in pſal. &c. qui ad lr̄am intelligit de xp̄o ſicut ibi plenius dictū fuit. h ¶Filius meus es tu. naturalis: & p cōſequens eiuſdē ſubſtātię: qa natura diuina non eſt multiplicabilis: alij vero ſunt filij adoptiui. i ¶Ego hodie genui te. id eſt æternaliter. Eternitas em̄ per p̄ns ſignificatur: eo ꝙ in æternitate nihil tranſit in præteritū: nec aliquid expectat futurum. Et ſic ex auctoritate pſalmi declarata eſt

a¶ nō iudęi infideles, ſed ioſeph q fuit iudęus gnē: & p
pter eū iudęi dn̄r hoc feciſſe. ¶ deponi pmittētes, ꝓpter
ſabbatū: ne lōgius corpa in cruce remanerēt ꝯ legis p̄cę
ptum. b¶ hoc de iudæis dr̄ ꝓpter ioſeph: ſicut & prius.
depōnētes eum de ligno poſuerūt in monu a
vel qa iudęi ſepulchrū munierūt. a¶ diuinitas ſua: quę
cū patre & ſpū vna eſt. b¶ ſm hominem.
mento. Deus vero ſuſcitauit eū a mortuis b
a¶ quadraginta. ¶ notis vel certis cognitoribus.
tertia die: q viſus eſt per dies multos his q c d
a¶ ad montana proxima hieruſalem. e
ſimul aſcēnderant cum eo de galilæa in hie
a¶ nō eorum ſucceſſores. b¶ idonei.
ruſalem: qui vſq; nunc ſunt teſtes eius ad
a¶ & filijs veſtris. b¶. ſ. repromiſſionem.
plæbē. Et nos vobis annūciamus eam quæ f
a¶ ꝙ ſuſcitauit eum.
ad patres noſtros repromiſſio facta eſt: qm̄
a¶ prophetiā qua dicitur: genui te: vt infra. b¶ oſtendit
hanc eſſe repromiſſionem.
a hanc deus adimpleuit filiis vr̄is, reſuſcitās
b ieſum. Sicut & in pſalmo ſcd'o ſcriptum eſt: g
a¶ nō ſeruus vt cæteri. b¶ cōſubſtātialis. c¶ hoc ꝓpriū
deitatis. ¶ in diuinitate: vbi nec heri nec cras. d¶ de vir
gine: etenim illa natiuitas eſt a deo.
c † Filius meus es tu: ego hodie genui te. Qd' h i
autem reſuſcitauit eum a mortuis amplius
iam nō reuerſurū in corruptionē: ita dixit:
a¶ Implebo quæ dauid ꝓmiſi. ſ. xp̄m de eo naſciturū.
b¶. i. xp̄i, q verus dauid manu fortis. c¶ ſine mēdacio.
d Quia dabo vobis ſc̄tā dauid fidelia. Ideo k
¶ corpus chriſti.
e ꝙ & alibi dicit: † Non dabis ſanctum tuum l
a¶ putrefactionē. b¶ ideo hæc p̄dicta de xp̄o ſunt & nō
de dauid. c¶ quartadecima generatione ab abraā.
videre corruptionem. Dauid enim in ſuam
a¶ feciſſet voluntatē dei. vñ. ſ. Qui faciet oēs volunta
tes meas. a¶ vt naſcentiū ita & morientiū numero appo
generatione cum adminiſtraſſet voluntati n o
dei dormiuit et appoſitus eſt ad patres p
ſitus. ¶ experimento. ¶ vermium.
ſuos: & vidit corruptionem. Quem vero q r
deus ſuſcitauit: non vidit corruptionem. s t
a¶ Reſpōdet ad id qd' dixerat: deus vero ſuſcitauit eū.
b¶ ieſum ſaluatorem.
Notū igitur ſit vobis viri fratres: qa p hunc v x
vobis remiſſio peccatorum annunciatur: y
¶ pc̄tis. a¶ hoc dr̄: ne legi cōfidant. b¶ q fuit virtus &
ab oībus qbus nōn potuiſtis in lege moy z
augmentum peccati. a¶ qa iuſtus ex fide eſt.
ſi iuſtificari. In hoc omnis qui credit iu a b
a¶ dum credēs iuſtificat. b¶ cōtingat vos cōtemptores c
f ſtificatur. Videte ergo ne ſuperueniat vo d e
eſſe. ¶ in vno libro multoꝝ prophetarum.
bis quod dictum eſt in prophetis: † Vi f
a¶ cauete infideles. b¶ incarnationē xp̄i: cui nō creden
do contemptores eſtis.
g dete contemptores & admiramini: & di g
ſpergimini: quia opus operor ego in die h i
a¶ negantes incarnationem verbi.
h bus veſtris: opus quod nōn creditis ſi k
quis enarrauerit vobis. Exeuntibus au l
tem illis, rogabant vt ſequenti ſabbato m n

diuinitas xp̄i: humanitas ꝟo ei⁹ apparuit ad ſenſum inter hoīes cōuerſando & in ea moriēdo. Cōſequēter declarat eū reſurrexiſſe ad vitā immortalē: idūcēs ad hoc auctoritatē Eſa. lv. a. vbi em̄ nr̄a trāſlatio habet. Feriā vobiſcū pactū ſempiternum mias dauid fidelis. Trāſlatio. Lxx. habet qd' hic dr̄. k ¶Da. vo. ſan. da. fi. i. adimplēdo vobis ꝟba dauid firma & veriſſima. Et quæ ſunt illa, ſubdit. l ¶Nō da. ſanctū tuū &c. Pſ. xv. c. qd' itelligit de corpe xp̄i ſanctiſſimo qd' nō fuit putrefactū, nec incineratū: ſed ꝟtute diuina celeriter reſuſcitatū: vt dictū eſt. ſ. plenius. ij. c. Et ꝙ hæc ſcriptura nō intelligatur de dauid ſed de xp̄o ꝯn̄r oſtendit, di. m ¶Dauid enim in ſua ge. i. in ſuo tempore. n ¶Cum ad. regnū iſrl'. o ¶Voluntati dei. ſupple obediens. p ¶Dormiuit. ſomno mortis. q ¶Et vidit cor. i. putrefactionē & incinerationē. r ¶Quē vero d. ſu. ſ. homo chriſtus. s ¶Non v. i. nō eſt paſſus. t ¶Corruptionē. nā accelerata fuit eius reſurrectio, & ad vitā immortalē. v ¶Notum igit ſit vo. abſq; aliq̄ dubitatione. x ¶Quia per huc. tanq; p ſaluatorē. y ¶Vobis re. &c. Facta p eius humanitatē meritorie: & per eius diuinitatem effectiue. z ¶Quibus non po. in lege moyſi iu. ſm ꝙ dicit Heb. x. a. Impoſſibile eſt em̄ ſanguine hircorum aut tauroꝝ auferri pc̄tā. a ¶In hoc. ſ. in xp̄o. b ¶Oīs qui cre. fide formata charitate. c ¶Iuſtificatur. Vñ Gen̄. xv. b. dr̄. Credidit abram deo & reputatū eſt ei ad iuſticiā. d ¶Videte cr. Hic ꝯn̄r ap̄ls infert cōcluſionē intentā: videlicet ꝙ non debent eſſe increduli xp̄o: ne ſuper eos veniat pœna & maledictio, dicēs. Videte cr. i. diligenter cauete. e ¶Ne ſu. vo. quod di. eſt in pro. i. in libro. xij. prophetaꝝ. Abacuk em̄ primo ſm tranſlationē noſtram dr̄. Aſpicite in gētibus: & videte & admiramini & obſtupeſcite: qa op⁹ eſt factū in diebus vr̄is qd' nemo credet cū narrabit: ſm vero trāſlationem Lxx. quam allegat hic Lucas dicitur. f ¶Videte con. diuinæ ꝓmiſſionis p xp̄m adimpletæ. g ¶Et ad. de magnitudine mali ſuper vos vēturi. ideo ſubdit. h ¶Et di. per romanos, q in pœnam mortis xp̄i deſtruxerūt ciuitatem & tēplū: & pp̄lm iudæoꝝ ptim occiderūt, & partim captiuauerūt: diſpergentes eos p diuerſas partes orbis. Et iſta captiuitas q̄ maxia eſt & irreparabilis fuit figurata p captiuitatē babylonicā de qua loquit Abacuk: p illā tanq; p figurā dās intelligere captiuitatē factam p romanos & tūc futurā, de q̄ loquitur hic paulus. i ¶Quia opus ope. ſ. opus incarnationis xp̄i, paſſiōis & reſurrectionis. k ¶Quod no cre. &c. Licet em̄ ad p̄dicationē xp̄i & ap̄lorum plures de iudæis crediderūt: vt patet ex p̄dictis: tm̄ illi fuerūt pauci reſpectu nō credētiū. l ¶Exeūtibus autē il. ſ. paulo & barnaba. m ¶Rogabāt. ſcilicet principes ſynagogæ. n ¶Vt ſequenti ſab. lo. ſibi ver. hæc. Dicunt expoſitores, & glo. videtur innuere, ꝙ rogauerūt hoc malicioſe. Iam em̄ moti erāt cōtra barnabam & paulū: eo ꝙ paulus dixerat, ꝙ in lege moyſi nō poterant iuſtificari: & ideo volebant hoc iterum audire ex ore eius vt ſic haberent maiorem occaſionem eos magis perſequendi: ſicut poſtea fecerunt.
✱Cumq; di.

C D †Pſ.2.b †Pſ.15.c †abacuk 1.b.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Et co.Ra.Melius legiť colentium deũ: sicut in græco hr̃. Significat aũt eos, q natura gẽtiles erãt: sed religiõe iudæi græce vocati ꝓselyti. b ¶Primũ.Rab. Primo filiam principis curare venit iesus: sed mulier fluxum sanguinis patiẽs, præripuit sanitatẽ. c ¶Eternæ vi.Ra. Nõ qa scirent vitã æternam esse quam respuebãt: sed ex suo sensu & fide sua locuti sunt apl̃i. d ¶Sic ci &c.Ra. Prophetia p̃cæptũ immobile est: nobis primũ dr̃: deinde infertur ꝓphetę testimoniũ ad ꝑsonã patris loquentis ad filium. e ¶Posui te.Ra. Non ait. Posui vos: qa qđ xp̃o dr̃, hoc ad apl̃os qui mẽbra eius sunt ptinet. Beda. Quod dictũ est sp̃aliter xp̃o, hoc sibi dictum esse arbitranť apl̃i: qa mẽbra ipsius sunt: sicut propter eiusdem corporis vnionem dictũ est. Saule saule qd me.&c. f ¶Præordinati. Ordo est: vt post labores pręsentes & mortificationem carnis vita sequatur. g ¶Religiosas mu.Raba. Siue de iudæis quæ legis religionem seruabãt siue de gentibus religionẽ seruare incipientes. h ¶Excusso pul.&c. Scd'm p̃cæptum euãgelij excutiť puluis in testimonium ꝙ inanẽ fecerũt laborem. Beda. Puluis excutiť in testimoniũ laboris sui: qui ingressi sunt ciuitatẽ illorum & p̃dicauerũt eis. Vel excutitur puluis vt nihil accipiant ab eis q euangelium spernunt nec etiam necessaria victui. Rab. Quia in iudicio sic a xp̃o eijcientur: sicut puluis quem proijcit ventus a facie terræ. Si vero apl̃os reciperent pedes suos.i. sensus: a puluere id est vitijs soluerent. i ¶Discipuli quoq;. Beda. Iudæis fidẽ ꝑsequẽtibus discipuli ecõtra sp̃uali gaudio ditanť. F

Mat.9.c. — §.9.a.

☞Confugerunt

NICO.DE LY.

✱ a ¶Cumq; di. esset sy. quolibet redeunte ad domum suam. b ¶Secuti sunt mul.iu. vulgariũ xp̃o credẽtium: nõ aũt principũ synagogę cõtra apl̃os machinantiũ. c ¶Et col.deũ ad.i. cõuersoꝝ de gẽtilitate ad iudaismum. d ¶Qui lo.sua.eis vt per.in gratia dei.& firmiter starẽt in fide xp̃i ad quã erãt vocati per grãm dei. Cætera patent. e ¶Videntes aũt. Posita pauli p̃dicatiõe: hic ɔñr poniť ɔ̃dictio principũ synagogæ, cũ dr̃. Videntes aũt tur. fauentes apl̃is. f ¶Repleti sunt zelo: & con. his quæ a pau. di. ex motu inuidiæ & non ex veritatis amore. g ¶Blasphemantes. dicendo ꝙ erant populi seductores. h ¶Tunc con.pau.& bar.di. postposito timore. i ¶Vobis opor.pri.lo.ver.dei.i. verbum euãgelicum. k ¶Sed qm̃ re.il. veritati contradicendo. l ¶Et indignos vos iu. Facto. m ¶Eternæ vi. quæ datur a xp̃o. n ¶Ecce con. ad gen. p̃dicãdo eis euãgelicã veritatem. o ¶Sic em̃ præ.no.do. sicut habetur §.ca.j.a. Eritis mihi testes in hierusalẽ & in omni iudæa & samaria & vsq; ad vltimum terræ. Et Mar.vlti.d. Euntes in mundũ vniuersum &c. Inducit etiã ad hoc auctoritatem Esa. xlix. quæ ad litteram intelligitur de christo: vt ibidem dictum fuit. p ¶Posuit te in lumen gen. quæ per apl̃oꝝ prædicationem deuote recæperunt fidem christi. q ¶Vt sis in sa.&c. quia fides xp̃i diuulgata est vbiq; etiam a tp̃e apl̃orũ: sicut

a¶ impleť illud qđ dictũ est: Nõ credetis si q̃s enarrauerit vobis. a¶ ab apl̃is: vel cum inciperẽt ad domos redire. b¶ non principes.

loquerentur sibi verba hæc. Cumq; di- a missa esset synagoga, secuti sũt multi iu- b

a¶ deũ. ¶ hoc de iudęis intelligendũ. b¶ qui ęstimantur gẽtiles fuisse: vel iudæi veniẽtes de dispersione.

a dæorum & cõlentiũ deũ aduenarũ paulũ c & barnabã. Qui loquẽtes suadebant eis d

a¶ vt nõ solũ auditores, sed factores essent tã icipiẽtes ꝙ pfecti. ¶ perseuerando. b¶ quã accæperãt: sed adhuc rudes erant. a¶ habitatores ciuitatis.

vt permanerẽt in grã dei. Sequenti vero sabbato pene vniuersa ciuitas conuenit

a¶ s̃m cõsuetudinẽ iudæoꝝ. b¶ cõuenire ad apl̃os.

audire verbũ dei. Vidẽtes aũt turbas iu- e

a¶ nõ parũ. ¶ inuidię. c¶ inuidia veritati ɔ̃dicit.

dæi repleti sunt zelo: & contradicebant f

a¶ qui cõtradicit veritati, blasphemus est.

his q̃ a paulo dicebanť: blasphemantes. g

a¶ nõ timentes iudæoꝝ principes. b¶ ex zelo dei.

Tunc cõstanter paulus & barnabas dixe h

a¶ s̃m illud: Non veni nisi ad oues q̃ perie. domus israel. ¶ quia promissum.

b rũt: † Vobis oportebat primũ loq verbũ i dei: sed qm̃ repellitis illud: & indignos k l

a¶ vt sanet emorrois mulier. b¶ transferunt mõtes in cor maris. ¶ prædixit.

c vos iudicatis æternæ vitæ: ecce conuerti m n

d mur ad gẽtes. Sic enim præcæpit nobis o

a¶ iam fact9 erat xp̃i aduẽt9. ¶ post tenebras ꝑfidię. b¶ in manifesto. c¶ nõ i vna tm̃: sicut pri9 in gẽte iudeoꝝ. a¶ q̃ necessaria est ɔ̃ pc̃ti infirmitatẽ. b¶ p oẽs terminos. a¶ post tenebras de lumine: post languorem de sanitate.

e dñs. † Posui te in lumen gentibus: vt sis p q in salutem vsq; ad extremum terræ: Au- r dientes aũt gẽtes, gauisæ sunt: & glifica- s

a¶ euãgeliũ: vel xp̃m verbũ patris cõfitebantur & gratias agebant.

bant verbũ dñi: & crediderũt quotqt erãt t

¶ a deo. a¶ qua se idignos iudicauerũt iudęi. b¶ qa verum semẽ est. ¶ Reprobatis iudæis seminať inter gentes: sed tamẽ vtrisq; prædicabatur.

f p̃ordinati ad vitam æternã. Disseminabã v tur aũt verbũ dñi p vniuersam regionẽ.

g Iudæi aũt concitauerũt religiosas mulie x y

a¶ pricipes primarios. b¶ ãtiochię illi9 de q̃ dixim9

res & honestas: & primos ciuitatis: Et ex z citauerunt persecutionẽ in paulũ & bar-

a¶ primarij: quia non credebant.

nabam: & eiecerunt eos de finibus suis.

h † At illi excusso puluere pedũ i eos vene b

a¶ id est christiani: vt sæpe dictũ est.

i runt iconiũ. Discipuli quoq; repleban- d

a¶ gaudiũ est de fructibus sp̃ũsancti.

tur gaudio & sp̃ũsancto. Ca. XIIII. f

¶ ciuitas est.

F Actum est autem in iconio vt g

a¶ paulus & barnabas.

simul introiret synagogam iu- h dæorum: & loquerentur ita vt crederet i k

a¶ græci sunt gentiles: vel iudæi dispersi.

iudæorum & grecorum copiosa multitudo. Qui vero increduli fuerunt iudæi: l

sicut declaratũ fuit Ps̃.xviij.a. sup illud. In oẽm ter.&c. Et Ro.x. r ¶Audiẽtes &c. De sui illuminatione & salutis consecutione. s ¶Et glo.ver.i.xp̃m, q est verbũ p̃ris. t ¶Et cre.quot.e.p̃.s. a deo: cuius ordinatio nõ põt frustrari. v ¶Disseminabatur aũt ver.domi. vtitur aũt tali mõ loquẽdi, eo ꝙ semẽ est verbũ dei: vt dr̃ Luc.viij. x ¶Iudæi aũt.i. pricipes synagogę. y ¶Cõcita.re.mu.&c. fauentes apl̃is eis administrantes necessaria de bonis suis. z ¶Et pri.ci. q habebat regere cõmunitatem. a ¶Et ex.p̃se. inuidia mori vt.s̃.dictum est. b ¶At illi ex.pul. pe. sicut dixerat saluator Mat.x.& hoc in testimonium proprij laboris ad cõuersionem infideliũ, & obstinationis recipere verbũ dei nolẽtium. c ¶Venerũt ico. sicut dixerat saluator Matt. x.c. Cum vos pse.fu.in vna ci.fugi.in aliã: nõ timore supplicij sed amore publicationis euãgelij. d ¶Disci.quoq;.i. credentes in deũ. e ¶Replebanť gau. de cognitione veritatis & assecutione salutis. f ¶Et sp̃ũsancto. a quo hmõi gaudium causatur.

Moraliť. ✱ a ¶Cũq; di.&c.se.sunt mul.s.ad fidẽ cõuersi. Ideo subditur. d ¶Qui lo.&c. vt per. qa p̃dicatores non solũ debent laborare ad cõuersionẽ pc̃toꝝ: sed etiã ad pseuerãtiã ipsoꝝ. c ¶Viden autẽ tur.&c.re. sunt ze.i. inuidia quæ tm̃ malũ facit ꝙ bonã doctrinam peruertit. Nã paulũ quẽ añ rogauerãt de iterata p̃dicatione, per inuidiã impedierunt obstinate. Et istis sunt similes illi qui bonã doctrinã alicuius doctoris deprauare nituntur, ne ipso inferiores videantur. x ¶Iudæi aũt cõ. mu.re. Istę sustentabant apl̃os de suis facultatibus s̃m cõsuetudinẽ apud iudæos existentem: & isti hoc ex inuidia nequiter impediebãt. Et istis sunt siles illi q in testamẽtis vel in alijs pijs opibus impediũt elemosynas elargiri religiosis pauperibus: maxime circa studium & prædicationem laborãtibus. z ¶Et pri.ci. Sic faciunt illi q per superiores procurãt pauperes religiosos in p̃dicationib9 & cõfessionib9 impediri. b ¶At illi ex. pul.&c. p qđ designať: ꝙ si aliqua culpa leuis dictis p̃dicatoribus adhæreat vtpote impatientiæ ex humana fragilitate cõsurgentis p tali impugnatione debent eã statim per p̃niam detergere ne increscat.

†12.q.2. Futura ecclesiam. De remi. cnissis. ꝓpter autem.

H †Esa.49 b.

Ca. XIIII.

F Actum est in ico. Descripta prædicatione apl̃oꝝ in cypro & antiochia: hic ɔñr poniť eorũ prædicatio in iconio & quibusdam alijs locis ꝓpinquis. Et prĩo circa hoc poniť ꝓgressus ad p̃dicandum. Scd'o regressus ad cõfirmandum, ibi. Cumq; euangelizassent. Circa primum describiť eoꝝ p̃dicatio in tribus ciuitatibus. Et prima fuit iconiũ de qua dr̃. g ¶Factum est aũt in iconio vt simul.s. paulus & barnabas. h ¶Introirent synagogã iu. vbi cõueniebant: & maxime diebus sabbatorum. i ¶Et lo. eis verbum euangelicum. Et ɔñr subdit Lucas huius prædicationis effectum. k ¶Ita vt cre.iu. & græ.&c. Et dicunť hic græci s̃m aliquos iudęi in grecia nati, sed ad iudaismum cõuersi. l ¶Qui vero in. fuerunt iudæi. scilicet natione. isti enim magis contradicebant euangelicæ veritati.

Diuisio. †Matth.10.c. Mar.6.b Luc.9.a

✱Aduersus

G ☞ a ¶Confugerũt.Ra. Fuga apl̃oꝝ nõ plus fuit ex timore ꝙ amore verbi dei. b ¶Et v.&c.Bed. Quod in gręco sequiť. Deus aũt pacẽ fecit: qdã latini codices minus hñt. Et ibi euan.erãt. Sequiť in gręco. Et cõmota est oĩs multitudo in doctrina eoꝝ. Paulus autem & barnabas morabanť in listris. Et hi etiã versus in qbusdã nr̃is codicibus nõ habenť. c ¶Claudus.Beda. Sicut claudus ille quẽ petrus & iohannes ad portã tẽpli curãt, ꝑfigurant iudæoꝝ salutẽ: ita hic licaonius æger gẽtes a legis & tẽpli religione remotas: sed pauli p̃dicatione collectas. Dexteras inqt dederũt mihi & barnabæ societatis: vt nos in gentes, ipsi aũt in circũcisionẽ. Sed & tp̃a expositioni cõueniũt: qa ille prio fidei tp̃e cũ nec dum gẽtib9 verbũ crederet: hic ṽo iudæis ob ꝑfidiã repulsis & damnatiõis puluere respersis, inter noua cõuersę gentilitatis gaudia saluatur. d ¶Dixit ma.vo.&c.Beda. in græco: Dixit magna voce: Tibi dico: ĩ noĩe dñi nr̃i iesu xp̃i surge sup pedes tuos rectus. e ¶Leuauerũt.Ra. In quo notatur petulantia. Vel altior erat s̃nia ꝙ sua lingua barbara & vni9 dei ignara. f ¶Mercuriũ.Beda. Qui eloquens & lr̃atus fuisse traditur: & linguam & eloquiũ hoĩbus p̃stare putať. Vñ mercurium quasi medio currentẽ.i. inter aures & linguas latini vocãt: græci ṽo ερμην id est interpretem. g ¶Coronas. Ra. Vt faciẽ templi iuxta ritũ gentium ornaret: vel eis quasi dijs immolaturus imponeret. Beda. Mos erat gẽtilium: vt deorum suorum honori sacrificantes sumerent coronas victimis simul coronatis. h ¶Conscissis.Bed. Pauẽtes scindunt vestimẽta: qa deoꝝ cultu honorantur. hoc faciebãt iudæi quotiẽs aliqd blasphemũ ɔ̃ deũ audie

☞bant.Herodes

NICO.DE LY.

✱ a ¶Aduersus fratres.i. aduersus credẽtes in xp̃m. Vel aduersus paulũ & barnabã: cui expositioni magis videť sequẽs lr̃a cõcordare. b ¶Fidu.age.in do. humano timore postposito. Et subditur causa. c ¶Testimo.perhi.s.d̃ño. d ¶Verbo gratiæ suæ.i. ṽbo euãgelico: qa grã & veritas per iesum facta est. Ioh.j.b. Et subdiť modus testificandi: cũ diciť. e ¶Dante signa &c.s. apl̃oꝝ. Cætera patent. f ¶Cũ aũt. Hic scd'o ponitur publicatio euangelij per paulũ in locis licaoniæ. Et diuiditur in quatuor partes: qa prio describiť hæc p̃dicatio. Scd'o p̃dicationis confirmatio ibi. Et quidã vir. Tertio erroris remotio, ibi. Turbæ autẽ. Et quarto insurgẽs ꝑsecutio, ibi. Superuenerunt aũt. Circa primũ dr̃. Cum autem factus esset im.&c. qa nõ mouebanť cõtra apostolos rõne: sed passione iræ & iracũdiæ. g ¶Confugerunt ad ci.&c. s̃m verbum christi allegatum ca. p̃ce. h ¶Et ibi euã.erãt. officiũ sibi iniunctũ fidelr̃ & diligẽter exequentes. i ¶Et quidam vir. Hic ɔñr poniť dictæ p̃dicatiõis cõfirmatio p opus miraculosum. hoc em̃ mõ ɔfirmanť illa q̃ trãscẽdũt itellectũ hũanũ: cuiusmodi sunt ea q̃ sunt fidei, cũ dr̃. Et quidã vir. notus quã tum ad

suscitauerũt & ad iracundiam concitauerunt

a¶ qui credebant.

aĩas gentium aduersus fratres. Multo igitur a

a¶ iconij. b¶ cum fiducia p̃dicantes.

tp̃e demorati sunt fiducialiter agẽtes in dño: b

a¶ in signis & prodigijs. b¶ baptismi: in quo per sp̃m sanctum datur remissio.

testimonium perhibẽte verbo gratię suæ: dan c d te signa & prodigia fieri per manus eorũ. Di- e uisa est autem multitudo ciuitatis. Et quidã quidem erãt cum iudæis. Quidam vero cum apl̃is. Cum aũt factus esset impetus gentiliũ f

¶ tormentis.

& iudæorum cum principibus suis, vt contumeliis afficerent & lapidarent eos intelli-

a¶ s̃m illud: Si vos perse.in vna ci.&c. b¶ regionis.

a gentes confugerunt ad ciuitatem licaoniæ, ly g

a¶ duæ ciuitates sunt.

b strãm derben, & vniuersam in circũitu regio-

a¶ ad hoc fugerant vt ibi euangelizare possent.

nem: & ibi euangelizantes erant: † Et quidam h i

a¶ qa nec stare, nec ambulare poterat.

c vir lystris infirmus pedibus sedẽbat claudus

a¶ maior virtus in sanatione illi9 q ab vtero claudus nũ- ꝙ ambulauerat.

ex vtero matris suæ: qui nunquam ambula-

a¶ spiritusancto monstrante

uerat: hic audiuit paulum loquentem. Qui k l

vel signis infirmitatis & fidei apparentibus. a¶ tãta erat fides vt p eã saluari posset: vel hoc credidit vt

intuitus eum: & vidẽs quia fidem haberet vt m n

saluus fieret. a¶ qui hucusq; sedisti. ¶ in noie dñi. o ¶ bonus seruus dñm glorificat.

d saluus fieret: dixit magna voce: Surge super p q

a¶ nõ vt ante alienos. b¶ velocitas ostẽdiť sanitatis. ¶ vt saliet sicut ceruus claudus. c¶ cõsuetudine diuturna: ne ad horã tm̃ exiliuisse putetur.

pedes tuos rectus. Et exiliuit: & ambulabat. r s

a¶ quarum sensus turbatus.

Turbæ autem cũ vidissent quod fecerat pau- t v

e lus: leuauerunt vocem suam licaonice dicen- x y

a¶ hoc dicunt ex traditione gẽtiliũ: inter quos dij in diuersis formis sæpe apparuisse referunť. ¶ stultus error gentilium: qui oẽe quod supra se vident, deos esse putant.

tes: Dii similes facti hominibus descenderũt z

a¶ qui prior esse videbatur. b¶ deorũ patrẽ & hoim regẽ. c¶ qui erat dux verbi.

ad nos. Et vocabant barnabam, iouem: pau- a b

a¶ sermo vel eloquentia interpretatur.

f lum vero, mercurium: qm̃ ipse erat dux verbi.

¶ lystris.

Sacerdos quoq; iouis qui erat ante ciuita- c

a¶ ad immolãdũ. b¶ ad ornãdũ caput dei aut aliquo religionis mõ nobis ignoto obtulit. a¶ barnabę quasi ioui.

g tem: tauros & coronas ante ianuas afferens d e

b¶ .s. ꝙ vellẽt sacrificare. c¶ nõ moranť: nec patiẽter ferũt iniuriam, dei honorem sibi deferri.

cum populis volebat sacrificare. Quod ubi f g

a¶ signũ magni doloris. ¶ commoti animo.

h audierunt apostoli barnabas & paulus, con- h scissis tunicis suis exilierunt in turbas:

tum ad ꝑsonã & infirmitatis incurabilitatẽ. k ¶Hic au.pau.lo. & credidit. l ¶Qui.s.paulus. m ¶Intuitus eũ. visu corporali, & mẽtali. Ideo subdiť. n ¶Et vi. qa fi.h. Fides em̃ oculis corporalibus videri nõ põt. o ¶Vt sal.fi.mẽte & corpe. p ¶Dixit ma.v. vt magis attẽderet miraculũ ad honorẽ diuinũ. q ¶Surge sup pe.tu.re. coram oĩbus astãtibus. r ¶Et exi.i. agiliter surrexit. s ¶Et am. ad declarationem subitæ & pfectæ curationis. t ¶Turbæ a. Hic ɔñr poniť erroris remotio: qa primo describiť & scd'o remoueť, ibi. Qđ vbi. Circa primum dr̃. Turbæ autẽ. idolatriæ deditæ. v ¶Cũ vidissent quod fecerat paulus. Credentes hoc eum fecisse ꝓpria ṽtute. x ¶Leuauerũt vocem suam li.i. proprio idiomate. y ¶Dicẽtes: Dij similes facti ho. de.&c. Credebant enim eos de cœlo descendisse in humana effigie. a ¶Et voca. bar.io. eo ꝙ videbať senior ætate. b ¶Paulũ vero mer. qm̃ ipse erat dux verbi.i. proponẽs ædificationis verbũ: vt patet in textu. Mercurius enim dicitur fuisse eloquentissimus: & propter hanc excellentiam dicebatur a gentilibus deus eloquentiæ: & ꝙ eam daret hoĩbus. c ¶Sacerdos quoq; io.i. eius cultui deputatus. d ¶Tauros. ad immolandum. e ¶Et coro. ad templum ornandum: sicut dr̃.j. Macha. iiij.g. Ornauerunt faciẽ templi coronis aureis. f ¶Cum populis vo. sa. barnabę & paulo. g ¶Quod v. Hic ɔñr dictus error remouetur per apl̃os, facto & verbo ipsum detestãtes. Ideo diciť. h ¶Conscissis tu. In signis doloris: eo quod homines volebant eis impendere honorem diuinum quem exhibere & recipere erat nefarium. Ideo subditur. C

Mercuri9 dicebať deus eloquentiæ.

†§.3.a. D

✱Et dicentes

Moraliter. a ¶Multo igitur tẽpore demorati &c. Videntes ꝙ ibi proficiebant in conuersione infidelium per doctrinam, signis & virtutibus confirmatam: vt patet lr̃am intuenti. Et per hoc docentur p̃dicatores euangelij, vt ꝙdiu proficere possunt in vno loco vel diocesi: si tum insurgat ꝑsecutio ꝑsonalis, per quã sua p̃ntia esset in periculum suum & profectus impedimentũ debẽt alibi se transferre vbi valeant fructificare. i ¶Et quidam vir lustris infirmus pedibus &c. Per istum qui claudus erat ex vtero matris suæ, significatur quilibet descendens ab adam seminali virtute: quia nascitur cum fomite peccati: qui facit eum a rectitudine rationis declinare. Genesis. vj.a. Sensus & cogitatio humani cordis prona sunt ad malum ab adolescentia sua. Sed per vocem pauli. id est doctoris euangelici vel prædicatoris erigitur, cum ad eius persuasionem per boni operis exercitium ad virtutis rectitudinem reducitur: & tunc per pedes suos. id est affectus recte stabilitur. z ¶Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos. Per istos significantur adulatores diuinos honores prælatis vel principibus seu quibuscumq; hominibus impendentes. f ¶Quod vbi audierunt apostoli barnabas & paulus conscissis tunicis suis exilie.&c. In signum doloris eo ꝙ sibi vellent hoies exhibere id quod est proprium diuini honoris. Et per

Moralr̃.

✱hoc docenť

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ bant. Herodes qui non dedit honorē deo: ſed acquieuit immoderato fauori ppl'i: ab angelo pcuſſus eſt. a ¶ Implens ci. &c. Ra. De carnalibus loquit: qa lętitia de cibis & vino qd' lætificat cor hois. b ¶ Superuenerūt &c. Beda. In græco ſic incipit hæc narratio. Demorātibus eis & docentibus ſuperuenerūt quidā &c. c ¶ Traxerunt. Rab. Ad lapidandū ſicut cadauer. de hoc ipſe ad Corinth. Semel lapidatus ſum &c. d ¶ Surgēs &c. pfectus eſt cū bar. in der. Beda. Prius anticipando dixerat: fugerat ad ciuitates licaoniæ, liſtris & derbē. & poſtea per partes narrauit prio qd' factū eſt in liſtris: mō qd' in derbē. e ¶ Vt per. Raba. Contra multas tribulationes: quia multitudo tribulationum fidei poſcit perſeuerantiam. f ¶ Qm̄ per mul. tri. Rab. Labor pręmittitur: dehinc regni introitus prędicat: quia ſpes pmij ſolatium eſt laboris. Raba. Quis tribulationum difficilis ſit via: appetendum eſt tn̄ regnum cœloꝝ: quo itur ad vitā. Hanc exhortationem ſic concludunt: quaſi incertū habētes vtrum ad eos amplius ſint reuerſuri. Et hoc eſt. Cum conſtituiſſent. i. ordinaſſent pro ſe qui erant migraturi. Illo autem tempore eiuſdem nois erant epiſcopi & preſbyteri. ☞ Seditione

2. Cor. 11 f.

NICO. DE LY.

✲ a ¶ Et di. Viri quid hæc fa. i. facere vultis: quod eſt blaſphematorium diuinę maieſtatis. b ¶ Et nos morta. ſumus. & non dij. c ¶ Annuncian. vo. ab his va. con. ſupple recedere: quæ dicuntur: vana quia nulla veritas aut vtilitas eſt in idola tria, ſed magis damnabilitas maxima.

F d ¶ Conuerti ad deum vi. i. q eſt ipſa vita per eſſentiā. Et dr̄ hoc ad diſtinctionem eorum qui ſunt mortui & erroneæ putantur dij: vt iupiter, mercuri⁹ & huiuſmodi. e ¶ Qui fecit cœ. & ter. &c. creando de nihilo ſua potentia infinita. f ¶ Qui in præte. gene. vſq; ad publicationem euangelij. g ¶ Dimiſit oms gen. i. gentiles. h ¶ Ingredi vias ſuas. id eſt agere ſm libertatem arbitrij: quia nō dedit eis legem reſtringentem & prophetas, ſicut dedit iudæis. i ¶ Et quidem non ſine te. ſe. re. ſ. oſtendere ſe eſſe verum deū oīm gentium ſed oſtendit hoc teſtificans per multiplicē effectū. Ideo ſubdit. k ¶ Benefaciēs de cœlo &c. Vñ & philoſophi naturali rōne ex effectibus multipliciter pbauerūt vnitatem dei: vt patet. xij. Metaph. & in pluribus alijs locis. l ¶ Vix ſeda. tur. propter pnitatem eaꝝ ad idolatriā. m ¶ Superuenerunt. Hic ɔn̄r ponit cōtra paulū perſecutio, cū dr̄. Superuenerunt aūt quidā ab an. quæ eſt in regione perſide. vel perſidiæ ſm aliam litteram. n ¶ Et iconio. vbi prædicauerat paulus: vt patet in hui⁹ capituli principio. o ¶ Et perſuaſis turbis. Quæ de facili ad malum mouentur. p ¶ Lapidantes pau. tra. extra ci. tanq; vile cadauer indignum ſepulturæ: ſed ab auibus & beſtijs deuorandum. q ¶ Circundantibus aūt eū diſ. ne perciperetur adhuc viuus a iudæis. r ¶ Surgens in. ciuita. ſ. lyſtram a deo curatus: quod patet ex eo quod ſubditur. s ¶ Et poſtera die &c. Non enim virtute naturę poſt dictam lapidationem poſſet ita tranſire in aliam ciuitatem. t ¶ Cumq; euan. Hic ɔn̄r deſcribitur apl'oꝝ regreſſus ad confirmandū illos qui crediderant in xp̄m. Et patet littera vſq; ibi. x ¶ Et antiochiam. quæ eſt in regione

clamantes & dicentes: Viri qd hæc faci- a
a¶ mortalibus.
tis? & nos mortales ſumus ſiles vobis b
¶ non dij. a¶ ioue, mercurio: & cæteris dijs.
hoies annūciātes vobis ab his vanis cō- c
a¶ qa aduerſi eſtis. b¶ nō mortalē: vt nos & dij vr̄i.
c¶ noie cœli terræ maris oēs creaturas cōprehēdit.
uerti ad deū viuū: † q fecit cœlū & terrā, d e
mare & oia q̄ in eis ſunt: q i pteritis gñā f
a¶ liberi arbitrij. b¶ nō viā ppt erroꝝ diuerſitatē.
tionibus dimiſit oēs gētes ingredi viās g h
a¶ nō dei. b¶ ſed per creaturas & bñficia ſe deū teſ-
ſuās. Et quidem non ſine teſtimonio ſe i
tatus eſt. a¶ nō ex toto reliqt: ſed bñfaciens &c.
metipm reliqt bñfaciens: de cœlo dans k
a¶ ventri & voluptati carnis ſatiſfaciens.
a pluuias & tpa fructifera: implēns cibo &
¶ ad oſtenſionē infirmitatis ſuæ.
lætitia corda eorum. Et hæc dicētes vix l
ſedauerunt turbas ne ſibi immolarent.
b Superuenerūt aūt quidā ab antiochia & m n
¶ in occiſionem pauli.
iconio iudæi: † & pſuaſis turbis lapidā- o p
a¶ vt abominabilem.
c teſq; paulū traxerunt extra ciuitatē: æſti
a¶ ne videret a iudeis: & ſic eū defendere volebāt.
mantes mortuū eſſe. Circūdātibus autē q
d eū diſcipulis: ſurgēs intrauit ciuitatē: & r s
poſtera die pfect⁹ eſt cū barnaba in der-
¶ verbum dei.
ben. Cūq; euāgelizaſſent ciuitati illi, & t
a¶ qa nō oēs recipiebāt. b¶ p eadē veſtigia p q̄ ve-
docuiſſent multōs: reuerſi ſunt lyſtram v
nerant. a¶ nō fidē deſtruētes, ſed cōfirmātes funda
& iconiū & antiochiā, cōfirmātes aias di x y
tam. a¶ exorātes pro eis dn̄m vel ipſos diſcipulos exhortantes vt permanerent.
e ſcipulorū: exhortanteſq; vt pmanerēt in
f fide: † & qm̄ p multas tribulatiōes opor z
tet nos intrare in regnū dei. Et cū conſti- a
tuiſſent illis per ſingulas eccl'ias pſbyte
a¶ cū diſcipulis ieiunātib⁹ vñ & manifeſtū eſt & ip
ros: & oraſſent cū ieiūnationib⁹: cōmen b
ſos ieiunaſſe. a¶ orōne vt fortiores eēnt. ¶ diſcipl'i.
dauerunt eos dño in quem crediderūt.
a¶ regionē in qua erat alia antiochia. b¶ regionē
Tranſeunteſq; pſidiām venerūt in pām
in qua erat ciuitas pergen.
phyliam: & loquentes dñi verbū in per- d
a¶ ciuitatē vt plures dicunt.
gen, deſcēderūt i athāliā: & inde nauiga f
a¶ illā priorē ex q̄ exiuerāt ſegregati a ſpū in opus euāgelij. b¶ a fratribus. c¶ ſpūſctō dicēti: Separa-
uerūt antiōchiā: vñ erāt trāditi grē dei i g h
te mihi paulum &c. ¶ antiochiam.
op⁹ qd' cōpleuerūt. Cū aūt veniſſent & cō i
a¶ aſſignauerūt fructū ſui laboris. b¶ in doctrina
gregaſſent eccleſiā: retulerūt q̄ta fēciſſet k
& ſignis. a¶ coopatus eſt obediētię illoꝝ. b¶ xp̄m vel fidem quæ eſt omnium.
deus cūm illis: & qa apuiſſet gētib⁹ oſtiū l
fidei. Morati ſunt aūt tp̄s nō modicum m
a¶ in antiochia.
cūm diſcipulis.
¶ de iudæis: chriſtiani quidā, ſed adhuc iudaizantes.
ET quidam Ca. XV. n

regione perſidię. y ¶ Confirmantes aīas diſ. in moribus & fide, dicentes. z ¶ Et qm̄ per mul. tri. &c. q. d. nō debēt vos retrahere perſecutiones & mala tpalia ſine qbus nō habent bona cœleſtia & ęterna quę tpalibus bonis ſunt incomparabiliter meliora. a ¶ Et cū conſti. illis per ſin. ec. p̄. noie pſbyteroꝝ hic intelliguntur etiam alij eccleſiæ miniſtri: vt epi, diaconi: & hmōi. b ¶ Et oraſſent cū ie. qa per ieiuniū caro refrænat: & p orōnē mens in deum eleuat. c ¶ Commen. eos do. ſine cuius cuſtodia ſpāli nō poſſent perſeuerare in bono. Pſ. cxxvj. a. Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem &c. d ¶ Et loquētes dñi verbū in per. quæ eſt ciuitas in regione pamphilię. e ¶ Deſcenderūt in atha. ſm aliquos eſt nomē ciuitatis: ſm alios vero regionis. f ¶ Et inde nauigauerunt antio. quæ eſt in ſyria & ab antiocho magno noiata. g ¶ Vñ erāt tra. gratiæ dei. vt dictū eſt. ſ. in prin. pce. ca. h ¶ In opus. pdicationis euangelij. i ¶ Quod compleuerunt. i. fideliter ſunt executi. k ¶ Retulerūt quāta feciſſet deus cum illis. in doctrina & miraculis. l ¶ Et quia aperuiſſet gentibus oſtium fidei. vocans eos per grām ſuam: ſine qua gratia non ſufficeret doctrina & miracula. Nam audientium eandem prædicationē, & vidētium idē miraculū: vnus credit alter nō. Ideo dicit ſaluator Ioh. vj. e. Nemo pōt venire ad me niſi pater qui miſit me traxerit eum. Et Ioh. xv. a. dicit apl'is. Sine me nihil poteſtis facere. m ¶ Morati ſunt autem ad tempus non modicum cum diſcipulis. Confirmando eos in fide, vita & doctrina pariter.

G †Pſ. 126. a. †2. Cor. 11. c.

H ✳ hoc docent principes & plati & quicumq; in dignitatibus cōſtituti: vt non permittant ſibi honores exceſſiuos exhiberi, ne puniant a deo: ſicut fuit herodes: prout hr̄. ē. xij. ca. m ¶ Superuenerunt autem q. ab ant. &c. Sequitur. s ¶ Et poſtera die profectus eſt cum barnaba in derben. Fugiendo propter perſecutionem perſonalem vt alibi proficerent per ſuam prædicationē: in hoc dantes exemplum in caſibus conſimilibus alijs eccleſiæ pdicatoribus. v ¶ Reuerſi ſunt ly. & ico. & an. con. ani. &c. Per hoc dantes formā prædicatoribus eccleſiæ: vt ſint ſolliciti nō ſolum de pctōꝝ conuerſione a malis: ſed etiam de eorum confirmatione in bonis: ſicut bon⁹ hortulanus poſt arboris plantationem ſollicitus eſt eam rigare quouſq; bene firmauerit radicem. Ca. XV.

Moral'r. Diuiſio.

ET quidā deſcēden. &c. Deſcripta pauli & bernabę prædicatione: hic ɔn̄r ponit determinatio cuiuſdam quæſtionis ſub ortæ. de legaliū obſeruatione: quā ✲ quidam deſcē

Moraliter. n ¶ Et quidam deſcēdentes de iudæa: docebāt fratres: quia niſi circūcidamini ſm morē moyſi nō potc. ſal. &c. Per iſtos q nimis iudaizantes circunciſionē & ✳ alioꝝ obſer

A ☞ a ¶ Seditione nō. A paulo & barnaba contra illos qui hæc dicebāt. b ¶ Statuerūt. Rab. ſ. hi q deſcēderāt de iudea: & fratres quos docebāt circūcidi, & etiā ipſi apl'i. c ¶ Vt aſcen. Beda. De hac aſcēſiōe ſua paulus ſcribit ad Galathas: Deinde poſt annos. xiiij. aſcēdi hieroſolymā cū barnaba aſſūpto & tito. & cōtuli cū eis euāgeliū qd' prędico in gētibus vbi numer⁹ annoꝝ quē poſuit recēſendus eſt. Petr⁹ & paul⁹ poſt paſſionē dñi anno. xxx. i. vltimo neronis paſſi ſunt martyriū. Petr⁹ romę. xxv. annis in cathedra epāli ſedit. Sed. xxv. & xiiij. trigintanouē faciūt: ergo & petr⁹ eodē xiiij. anno poſt paſſionē dñi, quo eū hieroſolymis alloqr paul⁹. i. quarto claudij cæſaris, romā veniſſe credit: ſimulq; hac expōne paulū eodē anno quo dñs paſſus eſt & reſurrexit: ad fidem veniſſe pbat. d ¶ Quia op. &c. Hoc errore decepti galathæ: circūciſionē legiſq; obſeruātias cum grā baptiſmi miſcebant. e ¶ Cōuenerūtq; apo. Ra. Hic dat exēplū faciēdi cōuēt⁹, ad diſcernēda ea q̄ fidei ſunt neceſſaria. f ¶ Per os meū. Ra. Nō alteri⁹ ex apl'is. q. d. q prim⁹ pdicaui gētib⁹ prim⁹ ab eis iugū legis excutiā. nam eunucho null⁹ apl'oꝝ pdicauit ſed philipp⁹ diacon⁹: & gratuito impletus eſt dono. g ¶ Fide pu. &c. Be. Nō ergo circūciſiōe carnis illos mūdari op⁹ eſt, quoꝝ tāta fides corda purificat: vt ēt ante baptiſma ſpm̄ accipe mereāt. Sed p gratiā xp̄i credim⁹ ſaluari ſicut & illi. Si ergo illi. i. pr̄es portare iugū legis nō valētes: p gratiā ſaluādos ſe crediderūt: tūc hæc grā antiqs iuſtos viuere fecit ex fide: & ideo ſacra: & ſi tpib⁹ diuerſa: ad vnitatē tn̄ eiuſdē fidei cōcorditer cōcurrebāt. h ¶ Quid tē. deū. Beda. Cōſtat multipl'r intelligēdū qd' dictū eſt: Non tētabis dn̄m deū tuū. Ille ergo tētat qui aliter q̄ ipſe pcipit facere laborat. Qui pręcepta ei⁹ ſine grā ſe poſſe ſeruare cōfidit. Sed petr⁹ graue iugū legis a ceruice diſcipuloꝝ tollere q̄rit: vt iponat ſuaue iugū libertatis. i ¶ Neq; nos ne. &c. Ra. Vel nō potuim⁹ præ intollerabili grauitate: ſed p gratiā dei, & nō per circūciſionē nos circūciſi etiā credimus ☞ ſaluari

Gal. 2. a. B Gal. 6. c

NICO. DE LYRA

✲ quidā credētes de iudaiſmo dicebāt eſſe neceſſariā ad ſalutē, etiā gētilib⁹ cōuerſis. Paulus aūt & barnabas aſſerebāt cōtrariū. quia per legē nouā iudæi ſunt abſoluti a debito obſeruādę legis: gētiles vo nūq; fuerūt ad eā obligati: qa nō fuit eis data niſi q̄tū ad moralia q̄ ſunt de dictamie legis naturæ q̄ oēs obligāt ſicut plenius declarat in epl'is pauli ad Roma. & Gal'. & in pluribus alijs locis. Primo igit p determinatiōe hui⁹ dubij ad apl'os in hierl'm recurrit. ſecūdo hoc dubiū ſoluit, ibi: Surrexerūt. Circa primū dr̄: Et quidā cōuerſi. de ſecta phariſæorū. a ¶ Deſcendētes de iudæa. quæ eſt in altiori ſitu q̄ ſit antiochia. b ¶ Docebāt fratres. de gētilitate cōuerſos. c ¶ Quia niſi cir. Et per ɔñs ſeruetis oīa legalia qa circūciſio eſt q̄dā proteſtatio & obligatio vniuerſæ legis ſeruādę: vt dr̄ Gal'. v. d ¶ Facta ergo ſe. &c. pau. & b. qa aſſerebāt ɔ̄riū i hoc dicere erat euacuare euāgeliū. e ¶ Statuerūt &c. & patet l'ra. f ¶ Surrexerunt

a¶ ad literā, ſm ſitū loci vel paruitatē ſenſus.
b¶ ad literam. ¶ vera confeſſione. c¶ de gentibus credentes.
deſcēdentes de iūdæa dōcebāt fr̄es: a b
† quia niſi circūcidamini ſm morē c
a¶ nō ſufficit ſola ſpiritalis circūciſio & fides
moyſi: nō pōteſtis † ſalui fieri. Facta d
xp̄i. ¶ a iudæis. a¶ contra paulum.
a autem ſeditione nō minima pāulo
a¶ contra barnabam.
b & barnabæ aduerſus illos ſtatuerūt e
a¶ ſitu loci, vel altitudine ſenſus.
c vt aſcēnderēt paulus & barnabas &
¶ ex vtriſq; diſſentiētib⁹. a¶ ętate vel gradu.
q dā alii ex aliis ad apl'os & preſbytē
a¶ vtrū credētiū eſſet de gētib⁹.
ros in hierl'm ſuper hac q̄ſtiōne. Illi
¶ qui ſtatuerunt vt aſcenderent. a¶ in principium itineris. b¶ antiochiæ, quam dixit eſſe congregatum.
ergo dēducti ab ecclēſia pertrāſibāt
phœnicē & ſamariā, narrātes cōuer-
a¶ charitas congaudet veritati.
ſationē gentiū: & faciebāt gāudium
magnū oibus fratrib⁹. Cum autem
veniſſent hieroſolymā: ſuſcæpti ſūt
ab eccleſia & ab apoſtolis & ſeniori-
bus: annūciātes quāta deus feciſſet
a¶ corpore vel incontinentia animi.
cum illis: Surrexerūt autem quidā f
a¶ qui prius phariſęi, modo in xp̄m credebāt
b¶ in chriſtum.
de hæreſi phariſæorū q crēdiderūt, g
d dicentes: Quia oportet circuncidi h
a¶ oportet vos o iudices. ¶ gētiles credentes.
cōs: præcipue quoq; ſeruare legem
a¶ ad videndum vtriuſq; partis ſententiam poſt eorum annunciationem.
e moyſi. Cōuenerūtq; apoſtoli & ſe-
niores iudææ de verbo hoc. † Cū aūt
a¶ vtriuſq; partis q̄ſtio inter iudices. b¶ Surgere frequēter dr̄: & prę oib⁹ q̄ſi prīceps loqt.
māgna cōquiſitio fieret: ſurgēns pe i
¶ ex quo corneli⁹ baptizatus eſt.
trus dixit: Viri fr̄es: vos ſcitis qm̄ k l
ab antiqs diebus deus in nobis elem
f git per os meū audire gentes verbū
euangelii & credere: Et qui nouit n
a¶ veram fidem eorum.
b¶ ſine eius teſtimonio non auderem.
cōrda de⁹: teſtimoniū phibuit: dans o p
¶ linguis loqui.
illis ſpiritūſanctum ſicut & nobis
a¶ quia eūdem ſpiritum dedit & eadē dona.
b¶ circūciſos. c¶ incircūciſos.
& nihil diſcrēuit inter nōs & illōs: q r
a¶ non circūciſione. b¶ per ſpiritū.
g fidē purificans corda eorum. Nunc s t
a¶ quia teſtimonium perhibuit. b¶ q̄ſi teſtimonio nō credentes. c¶ non nos. ¶ qui dedit ſpiritum incircunciſis.
h ergō quid tentatis dēum imponere v
a¶ grauitatem circunciſionis & legis.
b¶ robur fidei credētiū.
iūgum ſuper cēruices diſcipulorū:
¶ quia non potuimus p legē oia implere. vel omnia quę erant in lege obſeruare.
i qd' neq; nos, neq; pr̄es nr̄i portare x

runt. Hic ɔn̄r ponit ſolutio dubitationis & diuiditur in tres partes: qa primo pro vtraq; parte fit allegatio. ſecūdo veritatis determinatio, ibi: Et poſtq; ta. tertio veritatis determinatæ publicatio, ibi: Tunc placuit. Circa primum primo allegatur pro parte affirmatiua, cum dr̄: Surre. &c. de hc. id eſt ſexta. g ¶ Phariſæorum. Erant enim tunc apud iudæos tres ſectæ. Vna ſaducæorū qui negabāt reſurrectionem & ſpiritū & angelū. Altera phariſęorū: q vtrūq; cōfitebant. Tertia vo eſſenorū: q cōfitebāt reſurrectionē, ſpm̄ & āgelū: ſicut phariſęi: ſed viuebāt religioſius hn̄tes oia in cōi: vt dicit Ioſeph⁹ antiqtatū li. xviij. h ¶ Dicentes quia &c. Et patet l'ra vſq; ibi: i ¶ Surgens pe. vbi allegat pro parte altera, cū dicitur. k ¶ Viri fratres vos ſcitis. quia factū fuit notoriū. l ¶ Qm̄ ab an. di. &c. i. ſatis prope tempus miſſionis ſpūſcti in die pentecoſtes in ſigno viſibili: vt habetur. ij. capi. m ¶ Deus in nobis &c. q. d. non iui ad prædicādū cornelio & alijs gētilib⁹ exiſtētibus cū eo propria volūtate, ſed ex diuina miſſiōe: vt patet. ē. x. ca. n ¶ Et q no. de. Hō em̄ videt ea q̄ patēt de⁹ aūt intuetur cor. j. Re. xvj. b. o ¶ Teſtimoniū phibuit. q erant iuſtificati, licet eſſent incircūciſi. p ¶ Dans illis ſpm̄ſctm̄. i. ſigno ſenſibili. ſ. in dono linguarū. q ¶ Et nihil diſ. inter nos. circunciſos. r ¶ Et illos. incircunciſos. s ¶ Fide. ieſu chriſti. t ¶ Purificans corda eorum. Et nō ſm circunciſionem carnis & obſeruationem legaliū: & ex hoc concludit propoſitū di. v ¶ Nunc ergo quid tētatis deum. Vt em̄ dr̄ in glo. Ille deū tentat, qui aliter q̄ ipſe pcæpit facere laborat. Sic faciebant illi qui dicebant legē euāgelicam ſine obſeruatione legalium nō ſufficere ad ſalutem. x ¶ Quod neq; nos neq; pa. noſtri &c. Hoc dicit de iudicialib⁹ pręceptis & cerimonialibus: propter iudicialiū ſeueritatem, & cerimonialium multitudinem. Moralia vero pręcæpta quæ ſunt de dictamine legis naturalis: obſeruabilia ſunt & remanent in lege noua. Sciēdum tamē q iudicialia & cerimonialia nō fuerunt ſimpliciter inobſeruabilia. Vnde dicit Hiero. in expoſitione fidei catholicæ. Anathema ſit qui dicit deum aliquid impoſſibile pcæpiſſe. Sed dicuntur inobſeruabilia: quia de difficili obſeruabilia ſicut dicitur aliquid intranſibile, quod eſt de difficili tranſibile. v. metaphyſice. ✲ Sed p

C Diuiſio. †Gal. 5. a Al's. † ſaluari. Tres iudæorum ſectę. D Al's † videre.

✳ alioꝝ obſeruātiā volebāt imponere quaſi neceſſariā ſup cōuerſos de gentilitate ad fidem xp̄i: ſignificant illi qui ſuper populū catholicum ſtatuta nimis grauia ponūt: & ſic libertatē chriſtianæ religiōis in ſeruitutē nimis oneroſam conuertunt de quibus dicit Aug. ad inquiſitiōes. Ianuarij: Ipſam religionē noſtram quam in pauciſſimis & in manifeſtiſſimis celebrationū ſacramētis dei miſericordia voluit eſſe liberā, ſeruilib⁹ premunt oneribus: adeo, vt tolerabilior ſit conditio iudæoꝝ q legalibus ſacramētis, & non humanis pſumptionib⁹ ſubijciunt. Et ſicut beatus Petrus & apl'i appoſuerūt ɔueniens remediū: vt patet in ſequentibus hui⁹ capituli ſic ſūm⁹ pōtifex cū ſuo collegio remediū adhibere debet non ſolū in ſtatutis prelatorū inferiorum, ſed etiā in ſuis, ſi nimis grauia videantur. Pro cęteris huius capituli ſufficit expoſitio literalis.

Moral'r.

saluari. a ¶ Tacuit aũt oĩs mul. Norandus ordo loquendi vel loquentium: quia singulis loquentibus tacent primum petro. Mystice. b ¶ Reuertar & rædifi. &c. Mystice: reuertar ad gentes quas prius dixerat ingredi vias suas: cui sensui firmando iacobus testimoniũ intulit. Hoc aperte testimoniũ cõcordat verbis simonis.

c ¶ Tabernaculũ da. Rab. Vmbra legis: quæ traditionibus pharisæorũ corrupta, dño reuelãte. i. dño in carne apparẽte per gratiã est erecta: vt nõ tm iudæi, sed etiam gẽtes nomẽ eius requirãt. d ¶ Sup quas Nũe. 6. d im. &c. Rab. fm illud. Inuocabãt sacerdo- Pẽ. 98. b tes super israel. Et inuocabitis nomẽ meũ sup filios israel. Et alibi. Moyses & aaron in sacerdotibus eius &c. e ¶ Inuocatũ est. pro futuro more pphetico. f ¶ Qđ ego iudico. Rab. Recte iudicandum erat, quod trium testimonio firmat, duorum apostolorũ & prophetarũ. g ¶ Et suffo- ezec. 4. d catis. Beda. Suffocatum est morticinũ, de quo Ezechiel dicit. Omne morticinũ & captum a bestia de auibus & pecoribꝰ sacerdotes non comedãt. Hoc præceptũ cõuenit seruare illis qui vnãi sunt oleo spirituali: ne comedãt illud cuius sanguis nõ est effusus: quod epistola apostolorũ seruandũ decreuit. ¶ Et suf. & sang. Beda. id est a fundẽdo sanguinẽ: vel mãducãdo cum sanguine. Hæc qđẽ veniẽtibꝰ de gẽtilitate pro rudimentis fidei & inueterata gẽtilitatis ꝓsuetudine cõcessa sunt: sed ne putarent, eadẽ & perfectioribus sufficere, vigilanter adiunxit: Moyses &c. h ¶ Et sanguine. Rab. Effusione humani sanguinis: & quæ nõ vult sibi fieri, alteri ne fa- Mat. 7. b ciat. Hoc est præceptũ dilectionis ꝓximi, quod est inferiꝰ. Alterum est superiꝰ. Oia quæcũqꝫ vultis vt faciãt vobis hoĩes: ita & vos illis facite. Per vnũ malicia compescitur: per aliud benignitas propagatur. Quasi vero adhuc rudibus superius non imponit: sed vt casti sint & abstineãt &c. Et sequtur: i ¶ Moyses eñ a tẽpo. &c. Beda. id est: Etsi præceptorum acerbitate non grauent a nobis: procedẽte tñ tẽpore dum frequẽtius ad lectionẽ legis & prophetarũ cõuenerint: paulatim vitæ institutа & seruãdæ inuicẽ dilectionis iura suscipient. Primitiuã eñ ecclesiã adhuc iudaizantẽ hic sabbatis celebrasse constat.

k ¶ Tunc placuit apo. Rab. dicẽte petro, narrantibus barnaba & paulo iudicante iacobo hierosolymorũ episcopo merito, placuit sententia. l ¶ Placuit mit. anti. Raba. Missi a christo legati suos possunt mittere legatos

NICO. DE LYRA

✠ a ¶ Sed per gra. dñi no. iesu xpi credimus saluari, & nõ per opera legis. b ¶ Quẽadmodũ & illi. s. patres veteris testamẽti. Vnde de abraam dr Gen. xv. b. anteqꝫ esset circũcisus credidit abraã deo: & reputatũ est ei ad iustitiã. Ex quo patet qꝫ nõ fuerat iustificatꝰ ex circũcisione: sed ex fide circũcisionẽ prẽcedẽte: fm qꝫ dedu cit apls Rom. iiij. c ¶ Tacuit autẽ ois multi. cõsentiẽs petro. d ¶ Et audiebat barnabã & paulũ narrãtes &c. vbi ponitur aliud argumẽtũ pro parte ista. Nisi deus conuersionẽ gentiũ incircũcisarum approbasset: signa & prodigia in eis per apostolos nõ fecisset. e ¶ Et postquam. Hic ꝭr ponit veritatis determinatio, cũ dicit: f ¶ Rñdit ia. Erat eñ eꝑs hierosoly mitanus: & ideo licet petrꝰ esset principalis inter apłos: tñ detulit ei in sua diocesi, vt determinationẽ dubiꝫ ꝓferret, di. g ¶ Viri fratres. fide, licet non carne. Audite me.

h ¶ Audite me. in quæstiõis determinatiõe. i ¶ Simõ nar. &c. & patet ex dictis ira. k ¶ Et huic. s. dicto eius. l ¶ Cõcor. ver. pro. de gẽtiũ vocatiõe loquẽtiũ. Induxit tñ in spãli vnã auctoritatẽ ad propositũ, cũ dr: m ¶ Sicut scĩe. Amos. ix. c. q̃ sicut ibi dẽ dictũ fuit: intelligit ad literã de reædificatiõe eccliæ ꝓ vnione iudæorũ & gẽtiũ i vna fide xpi. Et ad itellectũ hui⁹ auctoritatis, quę allegat hic fm trãslationẽ. Lxx. aliqua breuiter reperẽda sũt q̃ dauid in scriptura veteri: Osee. in. Post hæc reuertentur filij israel: & q̃rẽt dñm deũ suũ, & dauid regem suũ. vbi trãslatio chaldaica apud hebrẽos autenticos sic habet: Post hęc reuertẽtur filij israel: & q̃rẽt cultũ dei sui: & obediẽt messiæ filio dauid regi suo. Et sist Hier. xxx. b. Seruiẽt dño deo suo, & dauid regi suo. vbi trãslatio chaldaica sic habet: Colent corã dño suo: & obedient messię filio dauid: Secũdũ est: qꝫ vna est ecclesia q̃ icæpit a prio abel iusto, vsqꝫ ad vltimũ electũ q in fine mũdi est nascitur⁹: vt dicit btus Grego. homeł. vij. Tertiũ est: qꝫ ista ecclia vocãt a bernaculum dei siue christi. Esa. iiij. b. Et tabernaculũ in vmbra. diei &c. & Apo. xxj. a Ecce tabernaculũ dei cum hoibus. His præmissis exponatur ira cũ dr in persona dei:

n ¶ Post hæc. id est post cursum vete. testa. o ¶ Reuertar. ad genus humanũ naturam humanam assumẽdo. p ¶ Et reædifi. ta. da. i. ecclesiã dei siue xpi ꝓ prædicationem xpi & apłorum. q ¶ Quod decł. p multa peccata, & maxime ꝓ idolatriã. r ¶ Et dis- † Amos ix. c. ruta eius rcædi. qa gẽtiles erãt diuisi ꝓ ido Beda. his aũt dieb⁹ impletũ est latriã multiplicẽ: aliquib⁹ colẽtibus iouem & alijs dianã: & sic de alijs dijs gentium. Si militer & iudæi erant diruti, & diuisi ꝓ variosꝫ errores: Nã aliqui negabãt resurrectionẽ, spm & angelũ: vt dictũ est. s. & aliqui iterum faciebãt mãdata dei propter traditiones suas qđ est valde erroneũ: q̃ oia sunt amota ꝓ pdicationẽ xpi & apłorũ. s ¶ Et erigã illud. ꝓ magna & multa miracula ad exaltationem fidei catholicę facta. r ¶ Vt requirant cæteri hominum dõ. Rab. Ita dicit: quia cõsequenter ad id quod dixerat de vocatione gentium, subiungit: vt requirant cæteri hominum dõminum: & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum: dicit dñs faciens hæc. Notum a sæculo est domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum: sed scribere ad eos: vt abstineant se ab

¶ gentiles credũt.

a modũ & illi. Tacuit aũt ois multitudo: & audiebant barnabã & paulũ narrãtes quãta deus fecisset signa & pdigia in gẽtibꝰ per eos: Et postq̃ tacuerũt: respondit iacobus, dicens: Viri fratres audite me: simon narrauit quemadmodum primum deus visitauit sumere ex gentibus populum nõmini suo: & hũc concordant verba prophetarum: sicutm scriptum est: † Post hæc reuertar: n et reædificabo tabernaculum dauid quod decidit: & diruta eius reædificabo: & erigam illud: vt requirant cæteri hominum dõminum: & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum dicit dominus faciens hæc. Notum a sæculo est domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum: sed scribere ad eos: vt abstineant se ab

¶ gratuitũ donũ dei sine operibus legis.

potuimꝰ? Sed per grãtiã dñi nri iesu xpi credimꝰ saluari quẽadmodũ & illi.

¶ gentiles credũt.

a ¶ qa præputiũ virtutes nõ impedit.

¶ cõcordãs petro.

a ¶ præter apostolos & seniores.

a ¶ præter apostolos & seniores.

¶ ex iudæis.

a ¶ qa præputiũ virtutes nõ impedit.

¶ cõcordãs petro.

a ¶ quia infirme.

a ¶ qua ratione.

a ¶ qua ratione.

¶ cultibus.

cõtaminationibus simulacrorũ:

a ¶ vt casti sint. b ¶ ne ifirmiores se suffocent. ¶ carnibus, ne comedant.

& fornicãtiõe, & suffocãtis: & sanguine. † Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eum prædicent in synagogis: vbi per omne sabbatũ legitur. Tunc placuit apostolis & senioribꝰ cũm oĩ ecclesia eligere viros ex eis: & mittere antiochiã cũ paulo & barnaba iudã, qui cognominabat barsabas: & silã viros primos

a ¶ qui non erat de apostolis. b ¶ barnabę & pauli.

a ¶ qui non erat de apostolis. b ¶ barnabę & pauli.

a ¶ qua ratione.

a ¶ ne rudes adhuc grauarent.

a ¶ ne rudes adhuc grauarent.

a ¶ sobrietatem & temperantiam docet talis institutio.

a ¶ qua ratione.

a ¶ qua ratione.

a ¶ qua ratione

a ¶Assumpto mar. Beda. Qui affinitate sibi coniūctus erat. legunt em̄ fuisse ↄsobrini. Barnabas a paulo dimissus patriā insulā repetijt: & nihilomin⁹ op⁹ euāgelij sibi iniūctū exercuit. b ¶Electo sy. Ra. Ad hoc remanere eū fecit dn̄s: iuxta illud: Visū est aūt sylę ibi remanere: vt paulo cooparet sicut marc⁹ barnabę. fuit em̄ in hoc diuinū cōsiliū.

Cap. XVI.

Deuenit &c. Seqtur: c ¶Viduæ fi. Ra. vel iudeę. & iudęā eā fuisse apparet ex hoc qđ ait pr̄e gētili. d ¶Et circūcidit eum. Nō ꝙ figuræ legis post veritatē euāgelij aliqd vtilitatis afferrēt: sed ne p occasionē gētiū iudæi a fide recederēt: qb⁹ vmbra vet⁹ paulatim tollenda erat sicut gentib⁹ idolatria. Legales vero vmbræ, quia a dn̄o institutæ interdū ab apl̄is illo tpe sunt vsurpatæ pro declināda iudæorū perfidia: gētilis aūt institutio a sathana repta, a sanctis nūꝙ est recæpta. ¶Ra. Timothæū circūcidit pro scandalo iudæoꝝ: ne legem moysi videret dānare: sed ea quasi nō necessariā gētib⁹ nō imponere. Titū nō circūcidit: ne occasionē circūcidēdi acciperēt gentes ab eo. Et hoc est qđ dicit: Sed ꝓpter subītroductos fratres falsos &c. ¶Raba. ¶Propter iudæos, ne ipsum ꝑsequerētur: vel timothæū: vel ne offensi a fide alienarent. e ¶Custodire dogmata quæ erāt &c. Ra. Nō p̄dicabāt quod ipsi fecerāt: sed ꝓpter volūtatē dei apl̄i decreuerāt. Et est exemplū recte docēdi etiam qđ non feceris. ¶Raba. In figura huius facti fœminalibus induebantur sacerdotes: velut seminaturi opus, nō facturi. f ¶Et ecclesiæ quidē &c. Ra. Hoc est de sæpe dictis capitulis, quæ narrationibus inseruntur. g ¶Vetati sunt &c. Beda. Terribilis deus in consilijs super filios hoīm. Quidam se magistrū sequi per oia promittit, nec permittitur: alter sequi iussus, sepelire patrē prohibetur. Inuitus ac repugnās trahit saulus Cornelio preci bus & elemosynis insistenti: velut remunerationis vice via salutis ostenditur. Et deus qui nouit corda: beneficij gratia doctorem remouit ab asia: ne sc̄tm̄ detur canibus: & cor iniquum de cōtempta prædicatione grauius iudicetur. h ¶Tentabant ire. &c. Raba. Permittūtur apostoli velle, sed nō ire vt appareat infirmitas humana: & ꝙ diuino cōsilio sit subdita, di. Fiat volūtas tua. Referunt ꝓuinciæ a quibus apostoli vetantur: vt alij prædicēt in eis: vt iohānes & philippus in miori asia euangelizauerunt, lucas in bithynia &c. i ¶Vir macedo. Angelus illius gentis assimilatus viro macedoni, proprietate linguæ, vel forma speciali, vel indi- cio verbi

Timothæus circuncisus & nō tit⁹

exo.28.g. Eze.44.e.

Ps.65.a.

F

Mat.8.c. 9.9.a. 8.10.a. Mat.7.a.

Mat.6.b

NICO. DE LYRA

locis. a ¶Et bar. &c. naui. cy. vnde erat oriūdus: vt habet. s. iiij. cap. vt cōfirmaret eos in fide. b ¶Paul⁹ vero. Hic ↄn̄r ponit prædicatio pauli cū syla. Circa quā primo ponit multiplex pauli discursus per orbē ad prædicandū. secundo eius recursus in hierusalē ad tolerandū vt vbi persecutus fuerat ecclesiā: ibi pro ea sustineret ꝑsecutionē. secūda incipit. xix. cap. ibi: His aūt ex circa mediū cap. prima in duas: qa primo ponit discursus pauli ad cōfirmādū cōuersos. secūdo ad cōuertēdū nondū cōuersos. seq. cap. ibi: Trāseūtes aūt. Prima adhuc in tres: qa primo discursus ad cōfirmādū incipitur. secūdo associatio timothæi interponitur, in principio seq. cap. tertio discursus ad cōuertendū resumit, ibi: Cū aūt pertransiret. Circa primū dr̄: Paulus vero electo syla. in sociū pro barnaba: profectus est ad prædi candum

Diuisio.

et labor prædicantis est alibi necessarius. et sic saluator. Lu. iiij. g. dixit turbis eū detinere volētib⁹: qa et alijs ciuitatibus oportet me euāgelizare regnū dei. Et hoc significat p bithyniā: q̄ iterp̄rat virtutis filia: talis aūt est plebs sufficiēter instructa. s ¶Desce. troia. & vi. &c. Vir ma. q̄ interp̄tat orientalis: & iō significat per ✱sonam

candū. c ¶Tra. gra. dei. i. recōmēdat⁹. d ¶A fratrib⁹. pro eo deuote orantibus. e ¶Perā. au. s. & ci. con. quas ante cum barnaba instituerat. f ¶Præcipiens cu. p̄c. posita ca. p̄ce. ad vnionem gentiliū & iudæorū. ¶In ca. xv. vbi dr̄ in post. Et suffocatis & sanguine &c. hūc em̄ cibū conuersi de iudaismo abhorrebant.

a ¶non vitio commoti: sed spiritu instigati, separantur vt pluribus prædicent.

rent ab inuicē. Et barnabas quidē a assumpto marco nauigaret cyprū: b †Paulus vero electo syla profectus b a ¶dimissus vel cōmendat⁹. b ¶spūs̄cto. est: trāditus grātiæ dei a fratribus: c d a ¶Breuiādo narrationē nō ponit noia singulorū locorū. Perambulabat autem syriām & ci- e a ¶quæ iam fundata erat. liciā: cōfirmans ecclēsiā: præcipiēs f custodire præcæpta apostolorū & seniorum.

Cap. XXI.

Deuenit autem in derben g & lystram. Et ecce discipu h lus quidam erat ibi no- a ¶beneficus interpretatur. c mine timōthæus, fili⁹ mulieris vi- i duæ fidelis, pr̄e gētili. Huic testi- k moniū bonū reddebāt q in lystris erāt & iconio fr̄es. Hūc voluit pau l d lus secū pficisci: & assumēs circūci- m a ¶Ra. Iudæis factus sum iudæus, vt eos lucrifacerem. dit eū ꝓpter iūdæos q erāt in illis a ¶listris & iconio. b ¶& filius eius incircūcisus nō traderet dogma circūcisionis: & nō voluerant circuncidi. lōcis: Sciebāt enim omnes ꝙ pāter n eius erat gētilis. Cum autem per- o transirent ciuitates tradebant eis ¶statuta. e custodire dogmata quæ erant decreta ab apostolis & seniorib⁹ qui f erāt hierosolymis. Et ecclesiæ qdē p a ¶in his qui ante crediderant. b ¶in his q conuersi ad fidē baptizabantur. cōfirmābāt fide: & ābūdabāt numero quotidie. Trāseuntes aūt phry- q a ¶a qua sūt galathæ. sic noiati a cādore corporis: & interpretantur lactei. g giā & gālathiæ regionē: vetati sunt ¶qui præsciebat asiæ homines non modo credituros. a ¶minore: quia fere omnes p̄dictæ ciuitates & regiōes i maiore asia sunt. a spūs̄ctō loq verbū in āsia. Cū ve- a ¶quæ est europa. tūc enim de asia transierunt in europam. b ¶. i. rursus in asiam. h nissent aūt in mysiām: tētabāt ire a ¶in qua non erat fidei ostium apertum. in bithyniām: & nō pmisit eos spūs a ¶saluatoris. qa nō erāt salutem recepturi. b ¶in qua erat apertum fidei ostiū. iēsu. Cū aūt ptrāsissent mysiām: de- r scēderūt troadē: & visio per noctē t i paulo ostensa est. Vir macedo qdā v

ADDITIO. Carnes aialiū suffocatorū hebręi credūt eē illicitas ad esū. et hoc hn̄t p traditiōes thalmudicas. et iō p decollatiōes eas iterficiūt. In q̄ et saraceni eos sequūt. vn̄ non abstinēt a talib⁹ carnib⁹ qa eas abhorrent: sed qa eas æstimāt illicitas. †s.15.g.

Ca. XVI.

Deuenit aūt. Hic ponit associatio timothęi, cū dr̄. h ¶Ecce dis. qdā. s. notabilis in fide & moribus. i ¶Mulieris vi. fidelis. i. credētis in xp̄m. k ¶Huic te. bo. re. de fide & moribus. Ex quo patet, ꝙ i sanctitate erat famosus: l ¶Hūc vo. pau. se. pfi. ad prædicandū verbum dei. m ¶Et assumens cir. cum pro. iu. i. ne scandalizaret eos, ducendo se cum hoīem incircuncisum de mr̄e iudæa natum. Nec ista circūcisio fuit ficta: vt dicit Hiero. sed vera, vt dicit Augu. qa illo tpe nati de iudaismo & cōuersi ad xp̄m, poterāt licite legalia seruare. ꝑles em̄ seq turvētrē & q maior ē certitudo de mr̄e ꝙ de pr̄e: & iō ꝙuis pater ei⁹ esset gētilis: reputabat tm̄ iudæ⁹. n ¶Sciebāt em̄ &c. pa. ei⁹ e. gen. Hoc aūt dr̄: qa simpl̄r erat notū ꝙ pr̄ nō miserat eū circūcidi. Sic igitur paul⁹ eū circūcidēdo nō male fecit qa per hoc ꝙ erat licitū vitauit scandalū iudæorū. Titū q gentilis erat ex pr̄e & mr̄e nō circūcidit: vt habet Gal. ij. o ¶Cū aūt hic resumit p̄dicatio ad cōfirmādū credētes. & patet lr̄a vsq ibi: p ¶Et ec. q cō. fi. ita ꝙ augmētabant fideles & merito et numero. q ¶Transeuntes. Hic ↄn̄r describit prædicatio pauli ad conuersionē infideliū. et prio oñdit in qb⁹ regionib⁹ ꝓhibiti sūt p̄dicare, et ex hoc diuina reuelatione. s. in asia et bitynia: quia pro tunc maior fructus imminebat in alijs locis p̄dicando et patet litera. r ¶Cum autem ptrāś. Hic ↄn̄r ostendit in qb⁹ regionib⁹ p̄dicauit paul⁹: qa prio prædicauit in regno macedonię. sc̄d'o in qbusdā alijs bus græciæ. secūda incipit ca. se. ibi: Qui aūt deducebāt. Prima in duas: qa primo describit vocatio pauli ad macedoniam: sc̄d'o ei⁹ p̄dicatio ibidē, ibi. Eramus autē. Circa primū dr̄. Cū aūt p. my. de. t. noia sūt ciuitatū extra macedoniam. t ¶Et v. &c. o. ē. a deo. v ¶Vir ma. i. similitudo ✱viri

G

H

Diuisio.

Peruenit &c. Sequit. k ¶Huic testi. &c. Ex hoc patet: ꝙ socius prædicatoris euangelici debet esse boni nois et idone⁹ in scientia et vita: vt possit eum adiuuare propter quod in hui⁹ figura dr̄. Deu. xxij. b. Nō arabis simul in boue et asino. qa p̄dicatori in agro dn̄ico laborāti, nō debet socius stolidus aut insufficiens assignari. q ¶Trāś. au. &c. v. sūt a sp. l. ver. Idem dr̄ ↄn̄r de bithynia. Verbū em̄ dei subtrahitur duplici cā. Vna ē: qn̄ ppl̄s ē obstiat⁹ in malo. et sic dr̄ Ezech. iij. g. Et eris mut⁹ nec q̄si vir obiurgās: qa dom⁹ exasperās est. Et hoc significat p asiā: q̄ interpretatur sustollens. i. repellens dei verbum. Alia est qn̄ ppl̄s est sufficienter instruct⁹,

Moralr. Subtrahit verbū dei propter duo

cio verbi. a ¶Adiuua nos. Rab. Hoc ex persona hoīs dictum: non enim angeli humano auxilio indigēt. Vel hoc dicit angelus ꝓpter illos qbus præsidet: vt baptizent & salui fiāt. Dicēdo: Adiuua nos. Ostendit macedones vel angelos a deo inspirari: vel aliqs doctores cœpisse doceri. b ¶Samothraciā. Thracia, neapolis & phylippis ciuitates sunt. c ¶Colonia. Beda. Est quæ defectu indigenarū nouis cultoribus impletur. vnde a cultu agri colonia dicta est. d ¶Aliquot conferētes. In qbusdā libris inuenit. Conferētes verbū dn̄i die sabbati. e ¶Purpuraria. Beda. Regina induta regali purpura: vel purpuræ textrix. vel purpurā vendens: significat ecclesiā: quę purpurā vendit, dum sanguinē pro christo fundit, vt vitam mercari possit. Purpura recte sanguinē colore & natura designat: quia de sanguine conchyliorū est cōfecta. Lydda apostolū cū socijs suis domū intrare coegit: quia repulsam prædicationē a iudæis ecclesia deuoto corde suscæpit. f ¶Coegit nos. Rab. Hic datur exemplū vel duo exēpla dantur. vnū hospites cogēdi, alteꝝ ad nuper cōuersos intrandi. g ¶Puellā quandā ha. spm̄ phytonē. Raba. Phyton nomen maligni spiritus: per quem phytonissæ hoc agunt vt mortuos ad locutionem & diuinationē, incātationē suscitēt. ¶Beda. De phytonica diuinatione in libro regum inuenitur: vbi rogante saule phytonissa vel animā samuelis: vel pro ea potius spm̄ immūdū euocauit ab inferis: qđ gen⁹ magycæ ab apolline phytio repertū: & ab eius cognomine dicitur sic vocatū: cui hebræū etiā nomen cōgruit: quia phytona os abyssi dicit. ¶Bed. Qui purpurariā ecclesię adunauit: ipse phytonissam immūdo ore magnalia dei prædicantem districte puniēs arte sua priuauit. Hæc est em̄ potestas apl̄oꝝ: vt quę ligauerunt super terrā, sint ligata & in cœlo: & ecōuerso. h ¶Subsecuta paulū. Raba. Quāuis obuiasset: non in facie, sed post eos clamat, fœmineā seruās pudicitiam. i ¶Isti hoīes. Beda. Non est voluntatis ista cōfessio, sed timore spūssancti cogēte vera spūs mendax loqtur: non ausus luce præsente suas tenebras celare. k ¶Præcipio &c. exiuit &c. Beda. Barieu. Qui fidē impugnabat arte priu[ati]ū excæcauit. Hanc quæ (peruersa licet mente) vera loquebatur: arte solūmodo priuauit: qa indignū erat vt verbū euāgelij spūs immūdus nūciaret. Exire & silere p̄cępit: qa dæmones & cū tremore debent deū cōfiteri. non laudare

A

1.Re.28.c

Mat.16.c B

Lu.4.b.

NICO. DE LYRA

✱viri habētis habitū & effigiē macedonis. a ¶Trāsiēs in maced. adiuua nos. annūciādo nobis viā salutis. b ¶Vt autem &c. Quia paulus fuit certificat⁹ ꝙ nō erat visio vana, sed a deo immissa: & de hoc socios suos certificauit. Cætera patet vsq ibi: c ¶Et inde phi. Ciuitas est denominata a philippo rege macedonū pr̄e alexandri magni. d ¶Quæ est pri. &c. Est enim prima ciuitas occurrēs exeūtib⁹ de mari, ex illa parte qua paulus cum suis socijs exiuit. e ¶Ciuitas colonia. Dicit autem colonia: qa defectu indigenarū repletur colētib⁹ alijs: ideo sic noiatur a cultura agri. f ¶Eramus autem. Descripto accessu ad macedoniā: hic ↄn̄r describitur prædicatio facta ibidē. & primo in philippis ciuitate. secundo in thessalonica, quæ etiā est ciuitas macedonię: vt dicit Hiero. in ꝓlogo super primā epl̄am ad Thessal. secūda pars

Diuisio.

a ¶āgeli sp stare dn̄r. b ¶ex forma hūana. erāt stans & deprēcans eum, dicēs: ¶Hinc patet macedonem hominem fuisse. a Trāsiēs i macedoniā adiuua nos. a a ¶velox obediētia per statim notat. Vt aūt visum vidit: stātim q̄siuim⁹ b a ¶Hic lucas ostendit se fuisse comitē pauli. prōficisci in macedoniā: certi facti ꝙ vocasset nos de⁹ euāgelizare eis. ¶plenis velis. Nauigātes aūt a troade recto cursu b venimus samothraciā: & sequenti die neapolim: & inde philippis, q̄ c d a ¶venientib⁹ a mari prima occurrit. est p̄ma parte mācedoniæ ciuitas e c colonia. Eram⁹ aūt i hac vrbe dieb⁹ f g ¶consiliando, vel cogitando. d aliquot † cōferētes. Die aūt sabba- h torū egressi sum⁹ foras portā iuxta a ¶id est locus aptus locutioni prædicantiū vel prædicationi orantium. flumē: vbi videbat ōrō esse: & sedē- i a ¶ostēdit ꝙ orationem vocauit locutionē. tes lōqbamur mľierib⁹ q̄ ↄuenerāt. k e Et q̄dā mulier noīe lydda purpu- l m a ¶plæbis illius ciuitatis. b ¶natura, vel le raria ciuitatis thyāthirenorū cōlēs n o ge audita a iudęis. a ¶verū. b ¶ostiū fidei. dēum audiuit: cuius dn̄s apēruit p a ¶diabolus corda claudit: sed deus aperit. cōr intēdere his quæ dicebantur a paulo. Cum aūt baptizata esset & q dom⁹ eius, deprecata est dicēs: Si a ¶id est si digna sum vt in me habitet deus & maneat: introite & manete. iūdicastis me fidelem dn̄o esse: in- r a ¶in domos gentiliū nō cōsueuerāt intrare cā iudæoꝝ. b ¶māsiōe alicui⁹ interualli. troite in dōmū meā & mānete. Et s f coegit nos. Factum est aūt eūtibus t g nobis ad orationē puellā quandā v habentē spm̄ phytonē obuiare nobis: quæ quæstū magnū præstabat a ¶diuinatiōis precio. h dn̄is suis diuinādō. Hæc subsecu- i ta paulū & nos, clamabat dicēs: Isti x a ¶ꝙuis sint humiles: tn̄ excelsus ē eorū de⁹ cui⁹ serui sunt. b ¶Seruos dei: & deū eiusꝙ doctrinam breuiter laudat. hoīes serūi dei excelsi sunt: qūi annūciāt vobis viā salutis. Hoc a ¶. i. clamabat, aut p bonū naturæ, aut deo cogēte p spm̄ phytonicū. b ¶illā a diabolo possideri. aūt faciēbat multis dieb⁹. Dōlens y ¶qa post eū clamabat. aūt paulus & cōuersus dixit spiri- a ¶potestate, nō adiuro orone. b ¶nō meo. k tui: † Præcipiō tibi in nōmine iesu christi exire ab ea. Et exiit eadem ¶puellę. hora. Vidētes autem domini eius z

sc̄d'a pars incipit se. ca. Pri a i duas: qa prio ponit pauli p̄dicatio sc̄d'o insurgēs ꝑsecutio, ibi: Factū ē aūt. Circa primū dr̄: Eramus aūt in hac vr. s. philippis. g ¶Dieb⁹ ali. cō. Volebat em̄ paulus considerare cōditionē ppl̄i priusꝙ ꝓponeret verbū. h ¶Die aūt sab. &c. por. iu. fl. i. qetis ab opib⁹ in quo magis cōgregatur ppl̄s. i ¶Vbi vi. o. esse. i. loc⁹ apt⁹ ad orādū & p̄dicādū. k ¶Loque. mu. &c. Solent em̄ magis esse deuotæ ꝙ viri. l ¶Et quæ. m. n. lyd. Exprimit aūt ei⁹ nomē ad maiorē historię certitudinē. m ¶Purpuraria. qa purpurā vēdebat, q̄ est res p̄ciosa: erat em̄ diues: vt patet in sequē. n ¶Ciuitatis &c. De hac ciuitate dr̄ Apoc. ij. e. Et angelo thyathiræ ecclesiæ scribe. De hac em̄ ciuitate erat hæc mulier oriunda: sed manebat in philippis: q̄ repleta erat alijs colonis vt dictū est. o ¶Colēs de. iā em̄ an̄ cōuersa fuerat de gentilitate ad iudaismū: in quo colit vn⁹ de⁹. p ¶Cuius dn̄s. Hō em̄ nō pōt docere nisi exteri⁹ credenda ꝓponendo: sed deus docet interius mētē illumināдо. iō dicit p̄dicatoribus: Io. xv. a. Sine me ni. po. f. q ¶Cū au. ba. es. do. i. familia q̄ erat magna: iō subdit postea. r ¶Introite & ma. vt ibi qescatis & reficiamini: nō tm̄ vna die, sed pl̄ib⁹. hoc ei iportat māsio: & sic patet eā diuitē fuisse, & ēt valde deuotā. iō subdit s ¶Et c. n. p̄cib⁹ valde efficacib⁹. t ¶Factū ē au. Hic ↄn̄r describit insurgēs ꝑsecutio cui⁹ primo ponit occasio cū dr̄: Factū &c. ad o. i. ad locū orōnis. v ¶Puel. &c. phy. i. diuinātē nō em̄ ista puella erat sic phytonissa sicut illa mulier phytonissa, de q hr̄. i. Re. xxviij. a. Illa enim non erat obsessa a dęmone, sed p artē magicā faciebat appere dæmonē in silitudine alicui⁹ mortui ad dādū r̄n̄sum de occultis: vt dictū fuit ibidē. Ista ꝟo (imo dæmō) existēs in ea dabat r̄n̄sa. qa mľta sunt a dæmonibus cognita q̄ hoīb⁹ sunt occulta. & hoc mō r̄n̄dendo: p̄sta. ma. quæ &c. x ¶Clama. &c. Dicit hic glo. ꝙ timore spūs̄cti cogēte spūs mēdax vera loqbat. Sed hoc nō videt verū: qa subdit. y ¶Dolens &c. Non doluisset de hoc si spūs̄ctō cogēte factū fuisset: nec illud ipediuisset: Propter qđ videt meli⁹ dicēdū ꝙ paulus imposuit illi puellæ silentiū, ejciendo ab ea dęmoniū eo mō quo xp̄s hoi habēti spm̄ imūdū & dicēti ei. scio qa sis sc̄tūs dei, dixit. Obmutesce & exi de hoie: Mar. i. c. hoc em̄ fecit xp̄s ne veris falsa misceret: sicut venenum sub melle ꝓpinat: & qa nolebat hr̄e testioniū sc̄titatis a dæmōe, ne p hoc daret appētia dicto pharisæorū, q dicebāt eū facere miracula in beelzebub principe dęmoniorū. Et eisdē causis paul⁹ hoc eiecit dęmoniū: qa iponebat sibi & alijs apl̄is ꝙ vterent magicis artib⁹. z ¶Videntes aūt &c. Posita occasione, hic ↄn̄r subdit

✱sonā vel gētē q cognoscere icipit fidei lumē: & desiderat āpli⁹ edoceri. ꝓpter qđ paul⁹. i. p̄dicator euāgelicus debet ad talē gētē vel personā accedere, & eā docere sicut & petrus ad corneliū accessit & eū instruxit, vt dictū est. s. x. c. l ¶Et quæ mu. &c. seqt: q ¶Cū aūt ba. &c. p hoc ei ꝙ p̄cib⁹ suis coegit paulū domū suā itrare: & ibi cū socijs suis necessaria mīstrare. significat quęlibet ꝑsona xp̄iana q̄ de suis facultatib⁹ ministrat xp̄i mēbris: & illis potissime qui annunciant verbū salutis. t ¶Factū est autē &c. Per hoc autem ꝙ paulus ꝓhibuit se et socios laudari a dæmone in illa loquente. sicut ēt xp̄s Mar. i. c. dæmoni dicenti: Scio ꝙ sis sanctus dei, ✱silentiū

C

Al's † cōsistentes.

D

Moralr.

†26.q.2. cap. illud quod. de cō. dis. 4. c. nullus autem.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ nō laudare cū gaudio. a ¶Cū simus ro. Beda. Iam decretum erat a romanis: ne quis deus reciperet, nisi approbāte senatu. b ¶Miserūt eos in car. Rab. Et per hoc maior virtus est liberantis. Ad idē spectat quod seqt: Misit in interiorē carcerē & pedes eorum strinxit ligno. c ¶Media aūt no. &c. Orandum est media nocte, & in periculis seruāda diligētia orōnis. d ¶Terremot⁹ fa. est ma. &c. Beda. Deuotio orantiū & virtus orationis exprimit: qa illis in carcere hymnos canētibus laus eorū terrā mouet, carceris fundamēta ɔcutit: ostia aperit: catenas victorꝫ soluit. ¶Alle.
Allego. Qui omne gaudiū æstimat cū
Iaco.10.a in tētationes varias inciderit: libēterq; gloriat in infirmitatibus suis: vt in eo habitet virtus xp̄i: hic cū paulo & syla in carcere deū laudat, di. cū pro-
ps̄.31.c. pheta. Tu es refugiū meum a pressura quæ circundedit me: exul. mea &c. e ¶Cla. autem pau. Nihil feceris &c. Raba. Magna vox est, quæ sciētia occultorꝫ declarat. nouerat enim etiā in tenebris illū q volebat se interficere: & inimico custodi pepercit. f ¶Procidit &c. Rab. Propter potētiā & sciam, potentia: quia terremotu ostia sunt aperta, sciētia: qa cognouit paulus cur se vellet interficere: iō præ oib⁹ paulo & sylæ
F procedit ad pedes. g ¶Lauit pla. corū. Beda. Pulchra varietas: qb⁹ plagas vulneris lauit, p eos plagas criminis amisit. h ¶Cōtinuo. Rab. Velocitas obediētię signat. Nescit tarda molimina spiritussancti grā. i ¶Cūq; perduxisset eos in domū suā: apposuit eis mēsā. Rab. Optimū vtriusq; exēplū: ingressus domus, & mensæ appositio.

NICO.DE LYRA

✠ subdit psecutio: & secūdo diuia liberatio, ibi: Media aūt nocte. Circa pmū dr: Vidētes aūt &c. & p ɔn̄s dolētes de dāno tpali. a ¶Apphē. paulū & sylā pdu. in forū. vbi tractabant lites. b ¶Ad prin. vt punirēt eos tāq; malefactores: iō subdit eos accusando: c ¶Hi homi. cō. ci. &c. iō sunt digni morte tāq; aduersarij reipublicæ. d ¶Et annū. more &c. s. iesum xp̄m esse deū. e ¶Cū sim⁹ ro. Iā em erat decretū a romanis ne qs reciperet de⁹, nisi approbāte senatu. f ¶Et currit plæbs ad. moti ipetu passiōis & nō ductu rōnis. g ¶Et &c. & scis. tunicis. s. pauli & sylæ ɔtēptibilr. h ¶Iusse. vir. eos cædi cru. & ad augmētū crudelitatis subdit: i ¶Et cū multas &c. & patet lr̄a. k ¶Miserunt eos in car. q erat fortior & grauior. l ¶Et pedes corū strinxit

quia exiuit † spes quæstus eorū: apphendētes paulū a & sylā perduxerūt in forū ad principes: & offerētes b eos magistratus dixerunt: Hi hoies cōturbāt ciui c
a ¶ qui mali sunt: vel captiui: vel alterius legis. b ¶ fidē iesu christi: in cuius nomine phytonic⁹ exierat spiritus.
tatem nostrā cum sint iūdæi: & annunciant mōrem d
¶ auditu. ¶ actu.
a quē nō licet nobis suscipere, neq; facere: cum sim⁹ e
a ¶ qui meliores iudæis: vel dn̄i vel dissimilis legis.
rōmani. Et cucurrit plæbs aduersus eos & magistra f g
¶ alterū ad abominationem, alterū ad pœnā spectat.
tus: & scissis tunicis eorū iusserūt † virgis eos cædi. h
b Et cū multas plagas eis intulissent: miserunt eos in i k carcerē: præcipiētes custodi vt diligēter custodiret eos. Qui cum tale præceptū accæpisset: misit eos in interiorem carcerē: & pedes eorum strinxit ligno. l
a ¶ Media nocte surgebam ad confitendum tibi.
c Mēdia autem nocte paulus & sylas adorantes lau m dabant deū: & audiebant eōs qui in custōdia erant.
¶ als hymnū dicebant. a ¶ paulum & sylam. b ¶ vincti.
a ¶ ad timorē incutiēdū, & ad ostia carceris aperienda.
d subito vero tērremot⁹ factus est magnus: ita vt mo n uerentur fundamenta carceris: & stātim aperta sunt
a ¶ magna virt⁹ orōnis, qua oia ostia iteriora. s. exteriora apiunt.
a ¶ nō solū pauli & syle, sed & aliorū vinctorum.
omnia ostia: & vniuērsorum vincula soluta sunt.
¶ ex terremotu magno.
Expergefactus autē custos carceris: & vidēs ianuas o apertas carceris: euaginato gladio volebat se inter p e ficere, æstimans fugisse vinctos. Clamauit autem q paulus voce magna dicens: Nihil feceris tibi mali:
a ¶ vincti quos custodiebas. b ¶ a ministris.
vniuērsi enim hic sumus. Pētitoq; lumine intro f gressus est: & tremefactus procidit paulo & sylæ ad r s
a ¶ de carcere. b ¶ honorare eos incipit pl⁹ q̄ decuit.
pedes: & producens eos fōras ait: Dōmini, quid t v
a ¶ sentit se hactenus malefecisse.
mē oportet facere vt salu⁹ fiā? At illi dixerūt. Crede
a ¶ non in multos dominos: vt de nobis dixisti. b ¶ saluatorem nunciant illi qui quærebant salutem. c ¶ nō tu solus, sed etiam.
d ¶ credens in iesum.
in dōminū iēsum: & saluus eris tu & dōmus tuā. Et
a ¶ non vnus tantum: sed ambo p̄ gaudio: qa ostiū fidei aptum erat illa hora noctis. Vel ostenditur æquitas benefaciendi.
lōcuti sunt ei verbū dn̄i cū oib⁹ q erāt in domo ei⁹:
a ¶ de quib⁹ dixerat. Et cū multas plagas eis intulissent.
¶ lauans lauatus est.
g & tollēs eos in illa hora noctis, lāuit plagas eorum: h & baptizat⁹ est ipse & ois domus ei⁹ cōtinuo. Cūq; i perduxisset eos in domū suā: apposuit eis mēsam:
a ¶ baptismate accæpto spiritalis fruct⁹ sequitur. i. lęticia.
& lætāt⁹ est cū omi domo sua, credēs deo. Et cū dies x y factus esset: miserūt magistratus lictores dicentes:
a ¶ hoc custodi. b ¶ ne plures credant. c ¶ quasi despectos.
Dimittē hōies illōs. Nunciauit autē custos carceris z verba hæc paulo: qa miserūt magistratus vt dimitta mini. Nūc igit excūtes ite in pace. Paulus aūt dixit a
a ¶ sine reatu certo a iudicibus prolato. b ¶ censum professos.
eis: † Cæsos nos publice indēnātos hoies rōmanos b c
a ¶ occulta displicebat eiectio: qa publica fuerat flagellatio. d
miserunt in carcerem: & nunc ōcculte nos eiiciunt. e
Non ita: sed veniāt: & ipsi nos eiiciāt. Nunciauerūt f g
¶ ad hoc qd' dixerat paulus.
autem magistratus lictores verba hæc. Timuerūtq; audito q romani essent: & veniētes deprecati sunt eos: & educētes rogabant vt egrederentur de vrbe.

strinxit ligno. ad maiorem securitatem, ponēs eos in cyppo. G als † spūs
m ¶Media autem noc. Hic ɔn̄r ponitur eorum liberatio & prio miraculo diuino. secundo humano mādato ibi: Et cū dies. Circa primū dicitur: Media autem nocte paulus & sylas adorātes. s̄m illud Ps̄. Media nocte surgebā ad confitendum tibi. Ps̄.118.h. n ¶Subito vero &c. ad ostendēdū orationis eorum virtutem, & ad incutiēdū hominibus domini timorem. †2.Cor.11.c. o ¶Expgefac. autem cu. car. ex terremotu. p ¶Euaginato gla. vo. se. in. &c. ne propter euasionē pauli & sylę de quorꝫ diligenti custodia habuerat p̄ceptū strictū & spāle puniret graui & contemptibili morte. q ¶Cla. aūt pau. sciēs p spm cām q̄re volebat se interficere. r ¶Et tremefa. cognoscēs terremotū diuina virtute factum s ¶Procidit pau. & si. ad pe. ad quorum orōnē fuerat factū miraculū. & qa a morte fuerat liberat⁹ p pauli v̄bū. t ¶Et p du. eos fo. carcerem. v ¶Ait dn̄i: qd me opor. fa. &c. q. d. parat⁹ sum viam salutis audire & fideliter obedire. Cætera patēt vsq; ibi: x ¶Et lętatus est. de euasiōe mortis corpalis p v̄bū pauli: & etiā spūalis per suscæptionem fidei. y ¶Et cū dies. Hic consequenter ponit eorū liberatio mādato hūano, H cū dr: z ¶Dimitte hoies illos. Trāseūte em passiōis impetu: aduerterunt magistratus, q paul⁹ & sylas iniuste fuerūt v̄berati & incarcerati. iō volebant eos liberare. a ¶Paulus autem dixit illis. i. lictorib⁹: q venerant pro eorū liberatione. b ¶Cæsos nos publice. qd' nō debet fieri nisi publicis malefactoribus. c ¶Indēnatos. qa puniti fuerunt impetu passiōis, & nō iudicio rationis d ¶Homines romanos. qb⁹ magis debet deferri q̄ alijs: eo q romani habebant dominiū orbis. Q autem paulus esset ciuis roman⁹: habetur. i. xxij. ca. e ¶Et tunc occul. nos eiici. volentes crimen suum occultare. f ¶Non ita. supple, erit. g ¶Sed veniāt & ipsi nos eiiciāt. facto ɔfitētes q iiuste nos v̄berauerūt & icarcerauerūt, & ita factū ē. vt patet ex lr̄a seqn.
✠ Exeun.

Moraliter ✠ silētium imposuit: oñdit q p̄dicator v̄bi diuini vitare debet laudes malorꝫ hoim q sūt mēbra diaboli: qa sicut dicit: Seneca libro de v̄tutib⁹. Idem est laudari a turpib⁹, & ob turpia. †10.di.c. si in adiutorium. m ¶Media autem noct. &c. paul⁹ & sy. ado. lau. dn̄m &c. Per terremotum ipsis orātib⁹ factū: significata fuit sequēs liberatio pauli & sylæ de carcere et custodis carceris, et familiæ suæ ab infidelitate.

☞ Vm aūt &c. Ca. XVII. a ¶De scripturis &c. Be. Vtrūq; pariter de scripturis insinuat. s. qa xp̄m pati & resurgere oportuit: & q passio ac resurrectio ad nullū aliū nisi ad iesum ptineret. Iudæi em qui passionē & resurrectionē negare non poterāt antixp̄m expectātes, ea ad iesum ptinere ɔdicebāt & iō paulus nō modo xp̄i mysteria p̄dicat: sed docet in christo iesu oia esse consummata. d ¶Et de colen. genti. i. & de his q gentilē ritū iudaismo mutauerūt: & de his q gentiles pmāserāt multi ad xp̄m confluebant. Rab. Prima causa maliciæ: q de vulgo. Scd'a q & mali erant præ vulgo. c ¶Trahe. ia. &c. Beda. In græco: iasonē, & quosdam alios frēs. vn̄ intelligendū est iasonē fratrē & fidelē fuisse. d ¶Regē ali. Ra. Præter cæsarē, qd' ɔ decretū cæsaris erat. vn̄ in euāgelio: Ois qui se regem facit, cōtradicit cæsari. Apl̄i v̄o contradicebant xp̄m regē esse iudæorum. i. cōfitentiū. vnde & iudæi ip̄m xp̄m accusabāt. e ¶A paulo. q erat dux verbi: & iō postea solus dimissus est vt iret de macedonia ad mare. ☞ Prose.

NICO.DE LY.

✠ a ¶Execun. aūt de car. quē reintroierūt: ne custos carceris post eorꝫ recessum: iculparet ppter eorꝫ eductionem. b ¶Introie. in ly. nomē est regionis s̄m Glo. c ¶Et vi. fra. i. xp̄ianis ibidē habitātib⁹. d ¶Cōso. sunt eos. sua p̄ntia, & scā doctrina. e ¶Et pfe. sunt. alibi ad p̄dicandū v̄bū dei.

¶In ca. xvi. vbi dr in post. Nec ista circuncisio fuit ficta vt dicit Hieron. sed vera.

ADDI. I. Simulatio quā hic ponit Hiero. nō sic intelligenda est: quasi illos actus s̄m rei veritatē nō fecisset: sed quia nō faciebat tanq; legis cærimonias obseruās: sed solū quadā pia simulatione, ne scandalizaret iudæos, & eorꝫ conuersionē impediret. sicut si quis pelliculam vilis mēbri abscinderet ppter sanitatem, nō causa legalis circūcisiōis obseruandæ: vt in pria scd'æ. q. ciij. arti. iiij. in respōsione primi argumenti.

¶In eo. ca. vbi dr in postil. Dicit hic Glo. q timore spūsscti cogente spiritus mendax vera loquebatur.

ADDI. II. Paulus nō intelligit hic doluisse de hoc qd' spūsancto cogēte factū erat: sed de hoc, q puella a diabolo possidebat: vt in Gl. interlineari: & ideo glo. quā reprobat postillator non videt reprobanda.

Ca. XVII.

Vm autē perambu. Hic ɔn̄r ponit p̄dicatio pauli in alijs locis macedoniæ: & prio in thessalonica secundo in beroe: ibi. Fratres vero. Pria in duas qa prio ponit p̄dicatio. scd'o insurgēs psecutio ibi: Zelātes. Circa primū dr: f ¶Cū aūt perām. amphipo. & apollo. ciuitates sunt in qbus nō cōtraxerūt moram. g ¶Vene. th. vbi e. sy. In illa em ciuitate cum gentilibus habitabant multi iudæi. h ¶Secūdū &c. ini. ad e. s. iudæos:

Exeuntes autē de carcere: introierunt ad a b
¶ regionē. a ¶ xp̄ianis in lydia cōuersantib⁹. b ¶ apl̄i.
lydiā: & visis fratribūs cōnsolati sunt eos: c d
a ¶ aduentu suo exēplo & doctrina. ¶ post verbū consolationis.
& prōfecti sunt. Ca. XVII. e
Vm autem perambulassent am f
¶ nomina sunt ciuitatum.
phypolim & apolloniam, vene g runt thessalonicam: vbi erat syna
¶ iudæorum vel pauli.
goga iudæorum. Secundū cōsuetudinem h autem paulus introiuit ad eos: & per sab i a bata tria disserebat eis de scripturis ada k periens & insinuās: † quia christum opor l m tuit pati: & resurgere a mortuis: & quia n hic est iesus christus: quem ego annuncio o p vobis. Et quidam ex eis crediderunt: & ad q r
a ¶ deū iudæis. s. religiosis. b ¶ qui prius nō colebant.
b iuncti sunt paulo & silæ: & de cōlētib⁹ gēn s t
a ¶ ideo mulieres prius credunt: vt viros facilius trahant.
tilibusq; magna m'ltitudo, & mūlieres no
a ¶ illos qui crediderant.
biles non paucæ. Zēlantes aūt iudæi assu v x mentesq; de vulgo viros quosdā malos, & y
a ¶ propter turbatum sensum.
b ¶ ad conuentū cōmouent. c ¶ thessalonicam.
tūrba facta cōcitāuerūt ciuitātē: & assisten z
¶ viri fidelis. ¶ paulum & silā.
tes domui iasonis, quærebāt eos pducere
¶ putantes eos esse occultatos.
c in pplm. Et cū nō inuenissent eos: trahebāt a b iasonē & quosdā fratres ad principes ciui c tatis clamantes: qm̄ hi q vrbē concitant, & d
a ¶ apostoli & eorꝫ suscæptores.
hucvenerūt: quos suscæpit iason: † & hi ōēs e f d cōtra decreta cæsaris faciūt regē aliū, dicē g
¶ ipsi prius concitati cōcitant plæbē.
tes esse iesum. Concitauerūt autē plæbē, &
a ¶ etiā concitauerūt cum plæbe principes. b ¶ qd' negauit se suscæpisse: vel pœnitentiā professus est.
principēs ciuitatis audiētes hæc. Et āccæ h
a ¶ qui defendebant & excusabant.
pta satisfactione a iasone, & a cēteris dimi
¶ iasonem & cæteros.
serūt eos. Fratres vero cōfestim p noctē di i
a ¶ ciuitas est. b ¶ Fortitudo fidei ostendit: qa nec pro iudæorum persecutione loqui cessant.
miserūt paulū & silā in bēroam. Qūi cū venissent i synagogā iudæorū introierūt: Hi k
a ¶ qui suscæperunt eos in beroam. b ¶ genere vel aio q verbo audiendo & scrutando instabāt.
āutē erāt nōbiliores eorū q sunt thessaloni l m cæ: qui suscæperūt verbum cū oī auiditate: n o quotidie scrutātes scripturas si hæc ita se p q
¶ de beroensibus.
haberēt. Et multi qdē crediderūt ex eis: & r s gentiliū mulierū honestarū: & † viri nō pau
¶ qui erant.
ci. Cum autē cognouissent in thessalonica t
¶ qui erat dux verbi.
e iudæi: qa & beroe p̄dicatū est a paulo verbū dei: venerūt & illuc cōmouētes & turbātes multitudinē. Statimq; tūc paulū dimi v serunt fratres: vt iret vsq; ad mare. Silas x

iudæos: qb⁹ paul⁹ cōsueuerat pri⁹ p̄dicare q gētilib⁹: vt patet ex p̄cedēti. C
i ¶Et p &c. de sc. legis pphetarum. k ¶Adape. & in. ex eis. l ¶Quia christū. in lege & pphetis pmissum. m ¶Opor. pa. &c. sicut patet esa. liij. & osee. vi. & in plurib⁹ alijs locis: sicut declaraui exponendo dicta pphārū. n ¶Et qa hic est xp̄s. s. iesus nazarenus. o ¶Quē ego an. vo. ita q non solū declarabat ex scripturis passionē xp̄i, & eius resurrectionē. sed etiā ista esse completa in iesu nazareno. & sic nō esse expectandū aliū xp̄m sicut expectāt iudæi hmōi vero scripturas p qs ista pbat, ego posui saltē in pte in qdā qōne de aduētu messiæ. p ¶Et q. ex e. s. iudæis. q ¶Cre. in christū. †Luc.24 g. r ¶Et adiūc. &c. fide & societate. s ¶Et de co. i. de gētilibus pri⁹ ɔuersis ad iudaismum: & sic colebāt vnū deum. t ¶Gentili. i. de eis qui vsq; tūc pmāserūt in gētilitate. v ¶Zelan. aūt. Hic ɔn̄r ponit insurgēs psecutio: cū dr. Zelātes aūt iu. inuidia moti. x ¶Assu. de &c. ma. q proni sunt ad faciēda mala. y ¶Et tur. fa. con. ci. cōtra pau. & silā: & s̄m q dicit Io. chryso. A veritate se esse vacuos pfessi sunt, q multitudine se armauerunt. z ¶Et assi. d. ia. in qua paulus & silas fuerant hospitati. a ¶Et cū non in. eos. qa iam alibi transierant. b ¶Trahe. &c. fra. i. xp̄ianos cū eo. c ¶Ad princi. ciui. vt punirentur. d ¶Clamā. qm̄ hi. s. paulus, & silas. e ¶Quos sus. ia. & ideo pticeps est D maleficij eorꝫ. f ¶Et hi om. con. de. cæ. fa. & subdit in quo. g ¶Regē a. d. i. esse. s. nō subiectum cæsari: sed magis ei⁹ dn̄m. Impatores em̄ romani bn̄ pmittebāt alios reges esse: dum tn̄ eis essent subiecti: & redderēt eis tributum. h ¶Et accæ. &c. per rōnabilem excusationē, vel emendę solutionem: vel alio cōueniēti mō: qa nō hr̄ in tex. modus huius satisfactionis. †Ioh.18 g. i ¶Fratres. Hic ɔn̄r describit p̄dicatio pauli: & silæ in beroe: & patet lr̄a vsq; ibi. k ¶Hi aūt. s. iudæi manētes in beroe. l ¶Erāt no. genere vel aīo, vel vtroq; mō. m ¶Eorū qui sunt thessa. i. magis nobiles q̄ illi q habitabāt in thessalonica. n ¶Qui susc. verbum euangelicum a paulo & sila propositum. o ¶Cū omni auidita. id est ardenter & deuote. p ¶Quotidie scru. scri. legis & prophetarum. q ¶Si hæc ita se habe. s. q essent impletæ in iesu nazareno sicut paulus & silas asserebāt. r ¶Et multi quidam cre. ex eis. s. iudæis. s ¶Et genti. mulierum hone. s. iam ante conuersatum ad iudaismum. t ¶Cum aūt. hic ɔn̄r mouet quęstio contra paulū: & patet littera vsq; ibi: v ¶Statimq; tunc di. &c. vt alibi posset prædicare euangelium christi. x ¶Silas autem & timo. reman. ibi. ad plenius instruendū & cōfirmandum in fide ✠ als † virorum.

Moraliter. f ¶Cum aūt pambu. am. &c. Hic describit fructus p̄dicationis ipsi⁹ pauli in thessalonica, & beroa: & ei⁹ recessus ab vtraq; ppt psonalē psecutionē: & eisdē rōnib⁹ qb⁹ dictū est supra ip̄m de alijs locis recessisse: & eadē moralitas est hic & ibi. Moralr.

E a ¶Profecti sunt &c.Ra.Ab athenis fratres illi qui duxerūt paulum.Quidā de sila dictū putant,& timotheo:ꝙ de macedonia ad paulū pfecti sint. b ¶Epicurei.Rab. Vocant ab auctore suo:q dr voluptatis assertor.Stoici græce,latine elementa:q cōtendebāt paria esse pctā.i.oē pctm vniforme esse.Beda.Epicurei pcæptoris sui traditionē secuti, fœlicitatē hoīs in sola voluptate corporis:stoici in sola animi virtute posuerūt. Qui inter se dissidentes: aplm vnanimiter impugnāt:quia hoīem docebat beatum esse in aīa & corpe:nō in pn̄ti:nec ex se sed ex grā dei p iesum xp̄m in resurrectione. c ¶Quid vult se.&c. Seminiuerbius est qui verbū seminat.Vel seminiuerbius.i.sermologus: quia semen est verbū dei. vn̄. Si vobis seminauimus spi.&c.Augu.Legimus paulū aplm dictū fuisse seminatorē verbor.qd dictū est ab irridētibus, sed nō respuēdū a credētibus. erat qppe seminator verbor: sed messor morum.Et nos licet paruuli: nec illi cōparandi in agro dei(qd est cor vestrū)seminamus verbum dei:expectantes vberem frugem vel fructum de moribus vestris. d ¶Alij vero &c.Rab.A iudæis audierūt vocabulū dæmoniorū esse abominabile: & ideo huic abominationi cōparāt doctrinā pauli.Vel iudæi sunt q hoc dicūt id est saducei. e ¶Ad ariopagū.Rab.Nomen est curię apud athenas:dictū ab idolo martis quod apud eos arios vocat. f ¶Viri athenīēses &c.Quod igno.c.h.am.&c. Rn̄det ad hoc quod dixerant vel præmiserant. Noua quædam infers. quasi dicat. Noua quæ infero inter vetera vestra habetis. Hoc autem dicit ad persuadendum ne qua noua refutent sua verba. ☞Ignoto

Luc.8.b.
1.Cor.9.b.

¶beroe.
aūt & timothæus remanserunt ibi. Qui aūt deducebant paulū perdu a b
a¶ quæ est ciuitas atticę, vel achaiæ.
b¶ vel solo verbo, vel per epistolam. ¶paulo.
xerunt eum vsq athenis. & accæ c pto mandato ab eo ad sylam & timothæum vt quam celeriter veni a rēt ad illum, profecti sunt. Paulus d e autem cum athenis eos expecta ret: incitabatur †spiritus eius in ip f so videns idolatriæ deditam ciuitatem. ¶inspitante spiritu. Disputabat igitur in synago g ga cum iudæis & colentibus: & in h ¶cum gentibus. foro per omnes dies ad eos qui au b dierāt. Quidam autem epicurei & i stoici philosophi disserebant cum k c eo. Et quidā dicebant: †Quid vult, l m d seminiuerbius hic dicere? Alii ve n o ro dicebant: nouorū dæmoniorū vi p detur annūciator esse: quia iesum, & resurrectionem annūciabat eis. e Et apprehensum eum ad ariopa q gum duxerunt, dicētes: Possumus r scire quæ est hæc noua quæ a te dicitur doctrina? Noua em̄ quædam infers auribus nostris. Voluimus ¶qualia sint, & ad quid tendant. ergo scire quidnam velint hæc esse. Athenienses autem omnes & adue s t næ hospites ad nihil aliud vaca v a¶ nō vt firmiter crederent sed tm̄ mirarent. ¶ideo & pauci de doctrina interrogabāt q lis sit vt crederent. bant: nisi aūt dicere: aut audire ali x y z quid noui. Stans autem paulus in a f medio ariopagi, ait: Viri athenien b a ¶vel hominum genera: vel per omnia dogmata. ses, per omnia quasi superstitio

NICO.DE LY.

F ✱dum in fide conuersos ad christum. a ¶Qui aūt deducebant.Hic consequēter prædicatio pauli describit in aliis partibus græcię: & primo in ciuitate atheniēsi.scdo in corinth.ca.sequē. tertio in ephe so,ibi.Paulus vero.Circa primum primo describit eius ad athenas peruentio . scdo cū philosophis disputatio,ibi:Paulus autem.tertio pdicatio eius,ibi.Stans autem. Circa primum dr:Qui autē deducebant paulum.Vt per mare iret alibi ad pdicandum. b ¶Perduxerunt eū &c. Consolati eius societate & doctrinæ veritate. c ¶Et ac.m.ab eo . & per illos qui deduxerunt eum vsq ad athenas. d ¶Profecti sunt.Instructis plenius & confirmatis beroensibus,ad qd remanserāt. e ¶Paulus aūt.Hic ꝯn̄r describitur pauli disputatio cū philosophis.cuius prio ponit motiuum,cum dr: f ¶Incitabatur spi.eius in ipso &c . Nam ex zelo fidei moleste ferebat idolatriā quæ vigebat in ciuitate: & alios errores ideo subditur: g ¶Disputabat igitur in sy. & co.&c.s.vnū deum: & isti erant gentiles conuersi ad iudaismum: & isti cū iudæis errabāt cōtra christum: dicentes eū esse venturum paulus autē asserebat contrarium: ostendēs per scripturas iesum nazarenum esse christum. h ¶Et in foro.i.in loco cōi vbi cōueniebāt philosophi: & disputabat cū eis. i ¶Quidā aūt c.& s.p.disse.i.disputabāt. k¶Cū eo.De fœlicitate hoīs:quā epicurei dicebāt cōsistere in corpis voluptatib⁹.Stoici vo in aīæ vtutib⁹,tm̄ in pn̄ti vita. nā vtriq.s.epicurei & stoici negabant resurrectionē: & p ꝯn̄s aliā vitā . Paulus aūt asserebat eā esse in aīa & corpore, & hoc in vita futura.nā btitudinē aīę dicebat esse in apta dei visiōe & fruitione.j.Cor.xiij.d. Videmus em̄ nūc p speculū, & in ænigmate: tūc aūt facie ad faciē btitudinē vero corpis & ex dotib⁹ claritatis, subtilitatis, agilitatis & impassibilitatis:q causabunt in corpe ex redundātia glię aīę q fiet in resurrectione: & hoc ex xp̄i vtute Phil.iij.d. Saluatorē expectam⁹ dn̄m iesum xp̄m q reformauit corp⁹ hūilitatis nr̄æ cōfiguratū corpi claritatis suę. Et qa ista videbant eis impossibilia: ideo subditur:

Fœlicitas vera hois.

subditur: l ¶Et qui.di.Quid v.se.&c.i.seminator verborum. n ¶Dicere.q.d.nō est nisi multiplicator verbor friuolor. Alij vo supple dicebāt.qd nō est de textu: licet in aliqb⁹ libris ponat. p ¶Nouorū d.vi.an.esse. Dicit glo.ꝙ philosophi illi audierūt a iudęis inter eos habitātib⁹ ex dispsione eor facta tpe antiochi regis,nomē dęmonij esse abominabile: & iō doctrinā pauli vocabāt annūciationē dæmonior tanq eis abominabilē. Sed istud nō videt verū: qa subdit ꝙ duxerūt paulū ad ariopagū, vbi erat locus studij: volētes plenius audire q esset ei⁹ doctrina: qd nō fecissent si esset eis abominabilis . Itē h̄ nomen dæmō vel dæmoniū: nō est nomē hebraicū, sed grecū: vt dicit Isid.viij.etymo. & iō hoc vocabulū nō didicissent greci ab hebreis: sed magis ecōuerso: & fm ꝙ ibidē dicit. Isid.dæmō græce interpłat sciēs, aut peritus latine: & p ꝯn̄s dęmoniū interpłat scia vel pitia. Sic ergo vr̄ hæc lr̄a exponē da. Philosophi em̄ disputātes cum paulo nō erāt eiusdē cōditiōis vel opinionis: vt satis patet ex textu: & iō illi q doctrinā ei⁹ reputabāt friuolā: vocabāt eū seminiuerbiū. Illi aūt q volebāt eū audire pleni⁹ taq bonā reputātes eā : licet nō intelligerēt ad plenū, dicebant paulū annūciatorē nouorum dęmonior.i.nouar sciar.,ppter qd. q ¶Eum ad a.duxerūt.vbi erat locus docendi. s ¶Athenienses &c.i.de terra illa natiui. t ¶Et ad.ho.qui aliunde illuc venerāt rōne studij: sicut mō cōueniūt parisius. v ¶Ad nihil al.va.principaliter. x ¶Nisi aut dicere.q̄tum ad magistros. y ¶Aut audire.quantum ad discipulos. z ¶Aliqd noui . Et in hoc eis assimilant parisienses multi. a ¶Stans autem.Hic ꝯn̄r describit prio pauli pdicatio: & scdo auditor distinctio,ibi: Cū audissent. Prima in duas: qa prio incipit paul⁹ a quodā qd erat atheniēsib⁹ notū & ꝯcessum. scdo psequit intentū, ibi. Deus q fecit mundū. Circa primū dr: Stās aūt paulus: vt melius audiret a multitudine. b ¶Ait: Viri athe.per om.sup.i.idolorum cultores. ✱Vos video

†43.dis. c.sitres ftor.cite ca.si.

G

H

✱ a ¶Qui &c.per a.vt pauli sapiētia manifestaretur: & eor aliq ad xp̄m ꝯuerterent: sicut & factū fuit vt hr̄ īfra. e ¶Paul⁹ &c.ex.s. sylā & timothæū.licet em̄ esset plen⁹ sapia acqsita & infusa: tm̄ expectabat eos ad cōferendū cū eis anq publice pdicaret. Et nos multomagis q nihil sum⁹ respectu ipsius: debem⁹ cū sapiētib⁹ ꝯferre anq aliqd notabile pferre, maxie corā psonis notabilib⁹ psumamus. i ¶Quidā aūt c.&c. Epicurei tm̄, q fœlicitatē hois ponebant in voluptatibus corporis erant magis longinqui a doctrina pauli : & isti dicebant de eo. m ¶Quid vult se. Reputantes eius verba friuola. o ¶Alij &c.dæmo.s.sciar. dæmō em̄ in græco in q lucas scripsit hūc librū, idē est qd sapiēs. vn̄ iris dr arcus dæmonis.i.sapiētis li.meteoro.in antiqua trāslatione. Moralr p hoc significat: ꝙ sapiētes sapia mundana q terrena est & aīalis, & diabolica: reputāt ecclīæ pdicatores vbor inaniū seminatores. Illi vero q de deo incipiūt aliqd sentire, volunt perfectius audire dicentes: r ¶Possumus &c.no.d. Prædicatio em̄ euāgelij bn̄ dr noua doctrina.s.formalr & effectiue.formalr, qa est doctrina noui test. effectiue, nam inducit effectiue ad nouitatē grę, & finaliter ad gloriæ nouitatē. a ¶Stans aūt pau.&c.Hic ponit pdicatio pauli: in qua cōstāter & intrepide declarat diuinitatē xp̄i, & philosophorum stoliditatē: qa cū essent lr̄ati erant, tm̄ idolatriæ dediti . ppter qd Dionysius & qdā alij magis intelligētes ei⁹ doctrinā diuinis testimonijs cōfirmatā, crediderūt: vt dr in fine huius ca. Per cōstantiam vo pauli significat cōstantia pdicatoris euāgelici: q cōstanter debet fidem & mores pdicare: & sapientes mundana sapia quę stulticia est apud deum, cōfutare. de quibus dicitur Rom.j.c. Dicētes enim se esse sapientes stulti facti sunt.

Moraliter

☞ a ¶Ignoto deo.Ra.i.vero deo: quem nemo nouit: vt est. Nemo enim nouit filium nisi pater: nec patrē nisi filius : & iuxta hunc sensum, a paulo ignotus deus dr: Aliter aūt ex eorum sensu ignoto deo dedicata est hæc ara: id est illi deo quem gētiles ignorant. Ergo vel scriptū erat ignoto deo dedicata est: siue aliquid simile qd tacet: vel simplr scriptum erat, ignoto deo. Beda. Notus in iudæa deus: sed nō receptus. Ignotus achaiæ deus: q̄uis p multa quæsitus. Et ideo q ignorat ignorabit. Præuaricator dānabit, neuter immunis a culpa: sed excusabilior qui fidē nō obtulit xp̄o quē nesciebat: q̄ q manus intulit xp̄o quē sciebat. b ¶Deus qui fecit &c. Be. No: a ordinē huius disputationis: qa prio vnū deū auctorē mundi oīm docet esse: in quo viuimus mouemur, & sumus: cuius & genus sumus: vt nō solū p luce & vita sed etiā p cognatione gn̄is diligēdus ostē datur. Postea opinionē q est de idolis rōne destruit: ꝙ mundi cōditor, & dn̄s tēplis saxeis non includat: ꝙ largitor oīs bn̄ficij sanguine victimar nō egeat : ꝙ hominū creator, & oīm gubernator nō possit manu hois causari. postremo docet deū, ad cuius imaginē est factus hō nō esse silem metallis . Erroris remedium dicit pœnitendi studium. Si aūt primo destrueret cærimonias idolorum : gentes nō audirent eum. Cū ergo vnū deū psuaderet adiunxit: per xp̄m salutem nobis datam: magis tn̄ eum nominās hoīem q̄ deū : incipiēsq ab illis q gessit in corpe, supra hoīem ostēdit esse qui victa morte resurrexit, paulatim em̄ fides crescit: vt cum supra hoīem esse mōstraret, deus credat . Nō interest quo quisq credat ordine. Nō in primis psecta quæruntur: sed de initijs ad psecta ascenditur. c ¶Ex vno omne ge.ho.Beda. In græco: ex vno sanguine : quia sanguis propaginem carnis designat: & per carnē homo intelligit: d ¶In ipso em̄ vi. Augu. Quia id operat in nobis: ꝙ viuimus, mouemur & sumus: & hoc opus est quo cōtinet oīa: qa eius sapia ptingit a fine vsq ad fi . fortiter & dis.o.s.Per hanc dispositionem in illo viuimus, moue.& su. Q. si hoc opus suum rebus subtraxerit: nec viuemus: nec mouebimur: nec erimus. Aug. In his quæ creauit ostenditur deus indesinenter operari. Neq em̄ tanq ei⁹ substātia sic in illo sumus: sicut dr vitā habere in semetipo. Sed cū aliud simus q̄ ipse: nō aliud in ipso sumus: nisi qa id operat, ꝙ viuimus, mouemur & sum⁹. Et paulopost : Nō cœlū & terra, & oīa q in eis sunt vniuersa.s.spiritalis & corpalis creatura ī seipa manet: sed ī illo de q dr: ī illo viuim⁹, mouemur & sum⁹ qa si ps pōt eē ī toto cui⁹ ps ☞ est: ipm to

a¶ ideo superstitiosos vos iudico: qa prætériens &c.
sos vos †iudico. Prætēriēs enim & a b a¶ deor q vobis sunt noti. b¶ pter aliorū videns simulācra vestra : inueni & deor aras. a¶ singulis aris titulus ponebat indicās cui dedicatę essent. b¶ Q.ignoto dedicata est hæc ara. a arā in q scriptūm erat. Ignoto deo. a¶ vt ara cōfitetur. b¶ qa arā eius habetis. Quod ergo ignorantes cōlitis : c a¶ nō noua vt dicitis, sed hoc idem illud.s. ignotū. b¶ vt nō sit ignotus deus. c¶ p creaturas creatorem notificat. b hōc ego annūciō vobis. †Dēus qui d a¶ fructus & habitatores cœli & terræ. fecit mundum & ōmnia quæ in eo a¶ mūdi qui significatur cœli & terræ noīe. sunt: hic cēli & terræ cum sit domi e ¶Nō puo loco claudit: nec varijs coloribus nus , non in manufāctis templis f distinguit sicut simulacra. a¶ fit. ¶quasi fa habitat : nēc manibus humanis g cientium eū. a¶ ad hoc vt colatur vt deus. colitur indigēns aliquo: cum ipse h i a¶ aiam quā inspirat. b¶ aerē. det omnibus vitām & inspiratiō k ¶ex homine. ¶adam. c nem & omnia : fecitq ex vno om l m ne genus hominum: inhabitare su n o per vniuersam faciem terræ : defi p a¶ ætatū & regnor. b¶ .i. fines gentiū singu niens statūta tempōra : & termi q larum. a¶ fide. ¶ ad hoc fecit genus humanū nos habitationis eorum quærēre r vt quærant deum. ¶charitate. deum: si forte attrectent eum , aut s ¶quærit ab hoīe q̄uis sit prope. inueniant : quāuis nō longe sit ab t d vnoquoq nostrum. †In ipso enim v

NICO.DE LY.

✱ a ¶Vos video. hoc patebat ad sensum: quia in ciuitate illa erant idola multa. ideo subdit: b ¶Prætériens em̄ &c. Ignoto deo. In qualibet em̄ ara erat titulus supscriptus illius cui⁹ erat honori consecrata: vt ioui, mercurio, & hmōi. In hoc autē altari erat talis titulus: Ignoto deo: supple cōsecratū est hoc altare. De cui⁹ cōsecratione varie dictum est. Aliqui em̄ dixerunt, ꝙ fuit cōsecratum & institutū a posteris herculis: qa post eius mortē eiecti de regno suo & ptāte, recurrerūt ad auxiliū athenienſiū per qd restituti fuerūt ad statū pristinū: ppter qd dixerūt mīam in athenis posuisse sibi sedē: cui cōsecrauerūt aram: sed qa mia non erat aliqua psona quæ fuisset nota hoībus: sicut iupiter & mercurius, & hmōi fuerāt: quos gentiles ad deos translatos esse dicebāt. vn̄ &.ij. Machab.xi.e.dr. Patre nostro inter deos trāslato &c. iō illud altare intitulatum fuit: ignoto deo: & determinatū, ꝙ nō fierent oblatiōes & sacrificia nisi de gemitibus, lachrymis & pcibus miserorū ibidem miam postulantiū. In scholastica vero historia dr, ꝙ philosophi athenis existentes, & tenebras factas in die passionis christi cōsiderantes, ꝙ non poterant esse virtute naturæ: eo ꝙ non factæ fuerūt p interpositionē lunę: vt dicit Dionysius se vidisse lunam retrocedentem

retrocedentē ab oriēte, & supponētē se soli: tūc em̄ erat quintadecima: & iterū eā redeuntē ad locū suū vsus orientē. talis aūt mot⁹ lunę erat ꝯ cursum naturæ : ppter qd illa eclypsis nō fuit naturalis . Itē qa illa eclypsis solis incępit a parte orientis, & in eadē pte fuit determinata: vt patet ex dictis . Eclypsis aūt naturalis ipsius solis semp incipit a pte occidentali : & in pte opposita terminat. Itē qa in illa eclypsis durauit trib⁹ horis.s.ab hora sexta vsq ad horā nonā: vt hr̄ Matt.xxvij.e . eclypsis aūt solis naturalis nō tantū durat: sed modico tpe. Hęc igit, & silia attēdētes philosophi cōsecrauerūt altare deo: q talia mirabilia faciebat: quē vocauerūt ignotū : & bn̄ si cōsideret ei⁹ excellētia q incōprehensibilis est a quacūq creatura etiā btā: & per ꝯn̄s aliquo mō sibi incognita: & mlto magis nō btā. Dixerūt etiā: ꝙ iste de⁹ nolebat sacrificiū de aīalib⁹, sed de pcibus deuotis & orōnibus. Cōsequēter apls applicat ad ppositū, di. c ¶Quod er.ig.c.h.e.an.v. s.iesum verū deū & hoīem. Et hęc applicatio patet fm vltimā institutionē dicti altaris. Cōuenit etiā xp̄o fm primā institutionem: qa dr cōsecratū mīæ: qa xp̄o proprie nomē mīæ cōuenit. ppriū em̄ eius est misereri & pcere. ppter qd mia vocatur. Ps. lxxxiij.b. Oñde no.d.mi.t.& sa.tu.da.no. d ¶Deus q f.&c. Hic ꝯn̄r apls psequit intentum: ostendēs prio cōditionem christi, q̄tū ad diuinitatē. scdo q̄tum ad humanitatē, ibi. Et tpa. Circa primū dicit: Deus q fecit mū.& o. quæ in e.sunt . Hāc ppositionem cōcedebāt cōiter phi, vocātes deū primā causam oīm. Et licet auerrois neget deū habere rōnē causę efficiētis: dicit eū tn̄ hr̄e rōnē causæ finalis: & imponit aristoteli hoc sensisse . hic tn̄ nō hr̄ ex dictis aristo. expsse, sed magis oppositū: vt dicūt alij expositores Aristo . Plato aūt dixit deū cām efficientē mundi, & etiā ex tpe. vn̄ dr. viij. physi. ꝙ solus plato generauit tps. Alij vero philosophi q ponebāt mūdū ęternū ponebant tm̄ vnā cām efficiētē oīm, vt patet de auicēna, & multis alijs : & ex hoc ꝯn̄r declarat, ꝙ deus nō cōcluditur aliquibus locis determinatis, di. e ¶Hic cœ.& ter. cū sit d.vt patet ex dictis. f ¶Nō in manu.tē.ha.taq ibi cōtentus: sed magis cōtinet oīa taq cā, dans eis esse & cōseruās: & ex hoc cōcludit vlteri⁹, ꝙ nō indiget sacrificijs hūanis & oblationib⁹, di. g ¶Nec ma.hu.colitur.i.sacrificijs humanis manibus sibi oblatis. h ¶Indi. aliquo. cū sit per se sufficiens, & oīa alia eo indigētia. ideo subdit: i ¶Cū ipse det om.vi.q̄tum ad spirituales creaturas: cuiusmodi sunt angeli. k ¶Et inspirationē. q̄tum ad aīalia q viuūt p respirationē aeris ad refrigeriū cordis, in quo cōsistit vita . Vel per aliqd supplens vicē respiratiōis: vt sunt pisces & hmōi: & per hoc intelligunt homines viuētes vita spūali q̄tū ad aīam: & corpali ad respirationē. l ¶Et oīa. qa qcqd boni est in creatura quacūq : totū est a dono dei. m ¶Fecitq ca vno.s.ex adā hoīe primo. n ¶Omne ge. ho.per generationis continuationē. o ¶Inhabita.vni.fa.ter. qa multiplicato genere humano cœperūt inhabitari diuersæ partes terræ. p ¶Definiēs sta.tē.nā ante diluuium vixerunt hoīes maiori tpe q̄ post. q ¶Et ter.h.co.nam in vna regione diutius viuūt q̄ in alia: sicut in regiōe pigmeor viuūt hoīes.ix.annis tm̄ vel circiter. Pōt etiā alr exponi qa determinauit q̄tū qlibet gens debeat in terra sua manere & postea ab ea expelli : sicut chananæi fuerūt expulsi de terra pmissionis per filios israel: & sic de multis alijs. vnde dicit Dan.ij.c. Ipse mutat tpa & ætates transfert regna atq cōstituit. Cōsequenter ostēdit ad quid fiant ista prædicta, di. r ¶Quærere deū. i.ad hoc ista fiūt, vt hoīes quærant deū per cognitionē. s ¶Attrectent eū aut inue.per amorē. t ¶Quāuis non lon.&c. immo ppe qd ostēdit ꝯn̄r, di. v ¶In ipso em̄ &c. sicut in causa efficiēte. Nam causat in nobis viuere, moueri & esse & sic est intimior nobis q̄ nosipsi: qa cōūgit pricipia intrinseca. Sciēdū tn̄, ꝙ viuere hois est intelligere: nā hō est hō per intellectū ppter qd dr. j.meta. Aīalia imaginationibus & memorijs viuūt: ✱homo autem

C
af †habet video.
†ps.145.a.
ē.14.c.
Apo.14.b.
D
†23.q.1.§ 1.in fi.
26.q.7.c nō obseruetis.i fi.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ est:ipm totū nō nisi in illo a quo cōditū est. Neq; hoc ſm corpus dicit: qa & de mundo silr posset dici: in quo sum⁹ moue. & vi. iō de mēte q̄ ad imaginē dei accipiendū est quodāmodo excellēti & intelligibili: qa quid nō ex ipso, de quo dr. Ex ipso & p ipm & in
Ro.n.d. ipso sunt oia; a ¶Sicut & quidā vestrorū poetarū. His q pro phetas non recipiebant, non moysi, non esaiæ vel alicuius pphetarꝝ: sed auctorum suorꝝ loquitur testimoniū: versum Arati ponēs: & de falsis eorꝝ quibus contradicere nō poterāt: suā veritatē cōseruat, & confirmat. b ¶Ipsius em̄ & genus. De arato poeta hoc sumptum est testimoniū: nō de diuina pagina: ne noua videat̃ inferre. c ¶Genus ergo &c. non de &c. Raba. homo in medio est: habens deū superiorem: aurum & argentum cū cæteris huiusmodi inferiora: quæ non debent ei comparari. d ¶Despiciens deus. Rab. i. ignoscēs vt venialia: & tunc despiciens. i. indigna iudicans sua noticia. e ¶Fidem præbens omnibus. Rab. Resurrectionis suæ exemplo. Vel statuit iudicare: & post sic iungendum est: fidem pbens oībus ꝙ resurgent. f ¶Dionysius. Beda. Hic est dionysius q postea eps corinthiorꝝ ordinat⁹ bn̄ rexit ecclesiam ad cuius vtilitatē etiā multa reliquit volumina cognomē a loco cui pꝰat accipiens. Ariopagus est athenarum curia nomen trahens a marte q græce arios dr: pagus villa. Ca. XVIII.

P Ost hæc c. &c. Eo. &c. Be. hoc iosephus. ix. anno claudij factū narrat. Suetonius dicit, ꝙ claudius iudæos roma expulit. ☞Scœno-

NICO.DE LY.

✻homo aūt ratione & intellectu. Viuere etiā viuētib⁹ est esse: & sic intelligere est esse humanū. Est etiam mouenti ipsius in q̄tum cæterę potētiæ mouent̃ p voluntatem & intellectū & ſm hoc inducit auctoritatē poetæ Arati, di. a ¶Sicut & quidam poe. vc. dixerunt. s. Aratus & eius sequaces: cuius auctoritas erat atheniensib⁹ nota & autentica: nō sic aūt sacra scriptura propter qd' nō allegauit eā: & subdit auctoritas, cū dr: b ¶Ipsius etem̄ ge. su. i. propinquitatem seu affinitatē ad ipm habentes: inquantū sumus intellectualis naturæ, sicut & ipse: in qua facti sum⁹ ad imaginē ei⁹. Verumtn̄ qa ista intellectualitas nō est eiusdem rōnis in ipō & nobis: ideo nō dicimur eius imago, sed ad imaginem eius facti. Filius aūt q est eiusdē naturę cū patre dr imago eius, in quo apparet excellentia xpi respectu nr̄i. c ¶Genus ergo. Posita deductione sua: hic infert cōclusionem intentā, di. Genus er. i. intellectualis naturæ: tn̄ infinitis gradibus distantibus ab eius perfectione. d ¶Non debemus æsti. &c. Iungat̃ sic lr̄a: nō debemus æstimare diuinū. s. ens diuinū. e ¶Esse simile auro & ar. &c. Nā ista sunt infra hoīem quia sunt irrōnabilia, & etiā insensibilia deus aūt supra hoīem, vt dictū est propter qd' latria q̄ est cultus deo debit⁹, nō est talibus idolis adhibenda. f ¶Et tempora. Hic ɔn̄r declarat cōditionē xpi q̄tū ad humanitatē in q̄ inter hoīes apparuit: annuncians eis viā salutis. prio per seipm: postea p apl'os & discipulos alios: & hoc est qd' dr: Et tpa q. hui⁹ ig. qua cult⁹ diuin⁹ impendit̃ idolis. g ¶Despiciens deus. id est nolens vltra deos durare. h ¶Nūc. i. tpe grę. i ¶Annunciat hoībus. Per filiū suū: & per credentes in eum. k ¶Vt oēs vbiq; pniam agāt. de idolatria, & alijs pctis. l ¶Eo ꝙ sta. diē in qua iu. est or. in æq. Reddendo debitas pœnas p pctis, & pmia p meritis. m ¶In vi. in quo sta. i. p virū p quē diffiniuit iudicare sæculū. s. hoīem xpm q iudicabit in

a¶vtraq; vita. b¶vtroq; mō. s. motu mēbrorum, & discursu locorꝝ. ¶corpal'r siue spūal'r
viuimus & mouemur & sumus: si- a
a cut & quidā vestrorum poetarū di
a¶nō natura, sed spū ei⁹ editi, volūtate creati & adoptione recreati: & iō rectissime dictū est: genus. ip. s.
b xerūt ipsius em̄ & genus sum⁹. Ge b
nus ergo cū simus dei nō debem⁹ d
¶opus dei nō debet adorare opera hoīm.
æstimare auro aut argento aut la-
pidi sculpturæ artis & cogitatio-
¶præterita.
nis hoīs diuinū esse sil'e. Et tēpora f
¶qbus ignoratus est deus.
d qdē huius ignorātiæ despiciēs de⁹ g
a¶per apl'os. b¶prudētibus. c¶personæ.
nunc annūciāt hōminibus: vt oēs h i
¶in oī loco. ¶nulla persona: nullus locus excipit vel refellit. a¶ad hoc oīa dicta sunt: vt pniam q̄ est in corde agāt in ope. b¶qa deo nihil futurū est. ¶dies statutus cā pniæ est.
vbiq; pœnitētiam agant: eo ꝙ stā- l
a¶introducit qd' oderāt illi q resurrectionē mortuorꝝ non credebant.
tuit diem in qua iūdicaturus est
a¶nō ſm psonarꝝ accæptionē. b¶hoīe vero virili vel forti. ¶xpo. Pater non iudicat quē q; sed omne iudicium dedit filio.
orbē in æqtāte ī virō in quo statuit m n
e fidē pbēs oībus: suscitās eū a mor o p
tuis. Cū audissent aūt resurrectio- q
nē mortuorū: quidā quidē irride-
a¶quasi id dicant: modo non credimus: nec respuimus.
bant: quidā vero dixerunt: Aūdie
mus te de hoc iterum? Sic paulus
a¶quasi excommunicans eos.
exiūit de medio eorum. Quidam
a¶non remanentes ex timore.
vero viri adhærēntes ei credide-
f runt: in quibus & dionysius ario r
a¶iudex curię illius cui nomen ariopagus.
pāgita: & mulier noīe damaris: & s
alii cum eis. Ca. XVIII.
¶paulus.
P Ost hæc egressus ab athe- t
nis: venit corinthū: & in- v x
ueniēs quendā iudæum noīe aqui
lā, pōticū gn̄e: qui nup venerat ab
italia: & priscillā vxorē eius: eo ꝙ y
præcipisset claudi⁹ discedere om-
nes iudæos a roma accessit ad eos: z

G cabit in forma hois gl'iosa: sicut dictū est. s. i. ca. Hic iesus q assumptus est a vobis sic veniet. s. ad iudiciū: sicut fuit ibidē expositum: & de hoc iudicio dicit̃ Ioh. v. d. Pater nō iudicat quemq; sed ome iudiciū dedit filio. Et qm̄ hoc iudiciū erit in resurrectione generali quam pcessit resurrectio xpi sicut eius exēplar, & causa ideo subditur: n ¶Fidē præbēs. Ordinet̃ sic littera: o ¶Suscitās eum. s. hoīem christū. p ¶A mortuis. Quā mortē sustinuit pro salute oīm ex maxima charitate ad genus humanum, & obedientia ad partē deum: Fidem præbens hominibus. resurrectionis futuræ: qa resurrectio xpi causa est, & exēplar resurrectionis nostræ. q ¶Cum audis. Postq; descripta est pdicatio pauli: hic ɔn̄r ponit̃ auditorꝝ distinctio & diuiditur in tres partes: qm̄ aliq resurrectionem mortuorꝝ reputabāt impossibilē. de qbus dr: Quidā quidē irridebāt. Alij vero volebant cōsiderare: & isti dixerūt: Audiemus te de hoc iterū. Tertij ꝯo crediderūt. inter quos noīant̃. r ¶Dionysius ariopagi. tanq; famosior. s ¶Et mulier no. da. q ab aliquibus dicitur fuisse vxor eius. Diuisio.

¶In ca. xvij. vbi dr in postil. Item quia eclypsis durauit tribus horis.

ADDITIO. I. Eclypsis solaris bn̄ durat qnq; trib⁹ horis crescēdo, & minuēdo in obscuritate: licet in mora obscuritatis valde modico tēpore duret.

¶In eo. ca. vbi dr in postil. In ipso enim viuimus, mouemur & sumus &c.

ADDITIO. II. In hoc dicit apl's: In ipō ei viuim⁹, mouemur, & sumus pn̄t intelligi tria in q qd' principaliter aspiciunt metaphysici q tractant de ente inq̄tum ens: & de hoc dicit apl's: sumus. Scd'm pricipale: est mot⁹, de quo tractāt physici cōsiderātes corpus inq̄tum mobile: vt in libris physicorꝝ & hmōi. de quo apl's dicit mouemur. Tertiū est vita, de qua tractāt in libris de aīa, & de aīalibus, & plātis & hmōi: & de hoc dicit in ipso em̄ viuimus. q. d. apl's philosophis atheniēsibus. Q̄uis nō longe sit ab vno quoq; vr̄m. i. nō est, nec debet esse lōge ab vno quoq; vr̄m. Quod dr: In ipso em̄ viuimus mouemur, & sumus. i. ab ipso habemus vitā & motū, & esse: circa quorꝝ triū cognitionē cōiter laboratis. Ca. XVIII. H

P Ost hæc egressus ab ath. &c. Hic ɔn̄r describit pdicatio pauli in corintho: & diuidit̃ i duas ptes: qa prio ponit̃ hæc pdicatio. scd'o aduersariorꝝ insurrectio, ibi: Gallione aūt. Pria adhuc in duas: qa prio ponit̃ quoddā pdicationi pūiū. s. eius aduētus ad corinthū, cū dr: v ¶Venit corinthū. Quæ est ciuitas in puincia achaiæ. vt patet. i. eodē capitulo. x ¶Et inue. &c. aqui. Qui tn̄ in xpum credebat, cū priscilla vxore sua: vt manifeste patet in sequētibus. y ¶Eo quod pcæpisset claudius discedere oēs iudæos a ro. Huius aūt imperialis pcæpti causa non exprimitur. Sed in scholastica historia dicit: ꝙ hæc fuit causa: qa iudæi habitantes romæ familiaritatē cōtraxerant cū agrippina ei⁹ vxore, & faciebant eā iudaizare. z ¶Accessit ad eos. Tum qa erant catholici: tum qa erant eiusdem artis scænofactoriæ: a scæna quod est tabernaculum si: ie tentorium. Operabatur enim paulus in hac arte pro victu suo habendo: ne grauaret eos quibus prædicabat, sumptus ab eis accipiēdo: & vt per hoc repellerent̃ pseudo apostoli propter quæstū prædicātes. ✻Et disputabat

Moraliter. t ¶Post hæc &c. vc. co. Vbi inuenit aqlā & ei⁹ vxorem priscillā q erāt xpiani: vt patet ex sequētib⁹ in hoc capitulo. ✻Et qa eiusdem Moral'r.

a ¶Scænofactoriæ ar. Bed. Quasi exules & peregrini tentoria sibi quibus in via vtantur ædificant. Beda. Scęne vel scęnomata obumbracula: quæ sagis vel arborum frondibus, vel virgultis veteres componebāt. Mysti. Sicut petrus a fluctibus sæculi per rætia fidei extraxit: sic paulus vmbracula protectionis erigendo ab vmbra criminis, ardore tentationis, & a ventis insidiarum verbo & opere defendit. b ¶Sanguis vester &c. Rab. Annunciaui vobis iniquitatem vestram. Si iniquo non annūciaueris iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram. c ¶Titi iusti. Beda. Aut propriū nomen viro fuit. Aut merito iusticiæ sic cognominatus est. Nō fuit hic titus discipulus pauli: cui ipse epistolam scripsit: & cretę episcopum ordinauit: cum quo & barnabas ascendens hierosolymā: cōtulit euāgeliū cū apl'is: inquirens in cōsilio eorꝝ an recte pdicaret p baptisma fidei gentes sine circuncisione saluari: nō qa ipse de hoc dubitaret: sed vt mentes dubitantiū apl'orum auctoritate confirmaret. d ¶Incipiente autem pau. &c. Raba. Implendo illud: Ne taceas: ppter quod ego sum tecum. Et ex hoc apparet deum cū eo fuisse, di. e ¶De verbo. Q. dicat de verbo declarato nunc, & narrato. i. euangelio: & nomini. iesu, & dei vel dei patris. In græco: apprehendentes omnes græci sosthenem. ☞Qui sibi

NICO.DE LY.

✻ c ¶Et disputabat in synagoga per omne sab. &c. Hic ponitur pauli prædicatio, cum dicitur: Et disputa. in syna. per oīne sab. alijs autē diebus intendebat operi manuali. d ¶Cū venissent autē &c. insta. ver. pdicationis. Quod aūt subdit̃ in aliqbus libris euāgelij nō est in libris correctis: sed sub intelligitur. Ante aduentum autē sylæ & timothæi prædicabat paulus tm̄ in diebus sabbatorum sed post eorꝝ aduentum cœpit pdicare frequentius. e ¶Testificans iudæis iesum esse christū. in lege & pphetis pmissum: & hoc per testimonia legis & pphetarꝝ. f ¶Cōtradicēti. aūt & blas. ipm iesum. g ¶Excutiens vesti. su. in signū quod fecerat debitum suum de annunciando eis verbum veritatis. h ¶Sanguis vester sup ca. ve. i. pœna debita veniet super vos ex rebellione vestra. i ¶Et migrās inde. non transiens ad aliam ciuitatem: vt patet ex sequentibus: sed ad aliū locū eiusdē ciuitatis. ideo subditur: k ¶Intrauit in domū. cuiusdā no. ti. prius aūt manebat in domo aqlę & priscillę. l ¶Cuius do. erat cō. sy. p hoc em̄ paul⁹ poterat facere maiorē fructum in pdicatione: eo ꝙ ppl's cōueniebat illic. ideo subditur: m ¶Crispus autē. iste est quem baptizauit paulus sicut scribit. j. Corith. j. Cętera patent vsq;

& qa eiusdē erat artis manebat apud eos & a
a¶faciēdo tabernacula: vel funes: qa scenos gręce latine funis. ¶scene tabernacula dicuntur quæ obumbrant.
a opabat̃. Erant aūt scænofactōriæ artis Et di- b c
sputabat in synagoga per oē sabbatū: inter
ponens nomen dn̄i iesu: suadebatq; iudæis
& græcis. Cum venissent autem de macedo- d
¶euangelij.
nia sylas & timothæ⁹: instabat verbo paul⁹
a¶deum esse. vel iesum hoīem, illū esse xpm. i. deum.
b¶christum non esse.
testificās iudæis ēsse iesum christū. Cōtrādi e f
centibus autē eis & blasphemantibus: excu g
a¶euāgelij complet pcæptum excutite puluerē &c.
b¶reatus vestræ mortis cadat.
b tiēns vestimenta sua: dixit ad eos: Sanguis h
a¶animam. b¶ad designandam mundiciam ab hoc sanguine excussit vestimenta.
vester super caput vēstrum: Mūndus ego ex
hoc ad gentes vadam. Et migrans inde: in- i k
¶gentilis.
c trauit in domū cuiusdam nomine titi iusti
a¶hoc nō frustra dr: ideo deū colebat qa de pximo legē
cōlentis deum: cuius domus erat cōiuncta l
audiebat. a¶hic est quē a se baptizatū paulus ait: Neminem baptizaui nisi crispū & gaium. b¶princeps illius synagogæ cuius domus cōiuncta erat.
synagogæ. Crispūs autem archisynagōgus m
credidit domino cū omni domo sua & mul-
ti corinthiorū audientes credebāt & bapti-
zabantur. Dixit aūt dn̄s nocte per visionem
a¶proximam ostendit tentationem. b¶euangelium.
c¶veritatem propter timorem.
paulo: Nōli timere: sed loquerē, & ne tāceas.
a¶vobiscū sum vsq; ad cōsummationē sæculi.
Propter quod ego sum tēcū: & nemo appo-
net tibi vt noceat te: qm̄ ppl's est mihi mul-
tus in hac ciuitate. Sedit autē ibi annum & n
sex mēses docēs apud eos verbū dei. Gallio o
a¶regionis, in qua est corinthus.
ne aūt pconsule āchaiæ insurrexerunt vno
aīo iudæi in paulum: & adduxerūt eū ad tri
a¶vbi proconsul sedebat.
būnal dicētes: Quia contra legē hic persua- p
a¶alterum iesum: vel deū iudæorum sed aliter coli pcipit. i. quasi patrem.
d det hominibus cōlere deum. Incipiente au q
a¶iuxta illud: ne taceas: ppter qd' ego sum tecū.
tem paulo āperire os, dixit gallio ad iu- r
dæos: Si quidem esset iniquum aliqd, aut s t
a¶scelus manifestū etiā gētib⁹ & magnū. b¶ad iudęos enim loquitur. c¶iudex inter vos essem.
fācinus pessimū o ūiri iudæi: recte vos sūsti- v
e nerē. Si vero q̄stiones sunt de verbo & noī- x
a¶non nostræ, nec nobis notę. b¶iudicetis.
bus lēgis vestræ: vos ipsi vidēritis: Iudex y
ego horum nolo esse: Et minauit eos a tribu z
a¶in christum credentes. b¶infidelem.
nalī. Apprēhendētes autem oēs sosthēnem a
a¶Iudæis cum ignominia expulsis a tribunali gentiles principem eorum maiore contumelia verberantes afficiebant.
principēm synagogæ, pcutiebāt eū ante tri-
a¶cura pro ablatiuo. vel curę pro datiuo.
bunal: & nihil eorū gallioni cūræ erat. Pau- b
a¶psecutionē maiorē: vel morā. b¶annū & sex mēses.
lus vero cum adhuc sustinūisset diēs mul-

patent vsq; ibi: n ¶Sedit autē ibi. i. mansit. sicut dr Deu. i. g. Sedistis ergo in cadesbarne multo tpe. i. mansistis. o ¶Gallione autē. Hic ɔn̄r describit̃ aduersariorꝝ insurrectio cōtra paulū & patet lr̄a vsq; ibi: p ¶Dicētes quia cōtra le. hic psua. s. cōtra legē moysi docet: qa lex moysi docet colere deū p cærimonias legis quas paulus debere cessare dicebat: vt patet in epl'is suis in pluribus locis. q ¶Incipiente autē pau. apc. os. ad rn̄dendum. r ¶Di. gallio ad iu. respondens pro paulo. s ¶Siquidem esset ini. ali. inferēdo nocumentum alteri in rebus suis furto rapina vel aliquo hmōi. t ¶Aut facinus pessi. nocendo alteri in persona propria, vel sibi coniuncta vtpote in vxore, vel ple: qd' est peius q; ferre nocumentū in rebus. v ¶Recte vos susti. audiendo quærimoniam vestrā, & faciēdo iusticiā. x ¶Si vero quæstiones &c. erat em̄ gentilis & ideo nō curabat: nec ad eum ptinebat discutere quæstiones iudaicæ legis. z ¶Et mina. eos a tri. tanq; detinentes tempus in friuolis. a ¶Apprehendē. autem oēs. s. ministri proconsulis qui tales repulsos a iudice solent percutiendo expellere. b ¶Paulus vero. Hic ɔn̄r describitur pauli in epheso pdicatio: & hoc dupliciter prio in suo aduētu. scd'o in suo reditu. ca. seq. Prima in duas. s. in parte principalē: & incidentalem quæ incipit ibi: Videns autem Circa primum dicitur: Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies. id est expectasset dies multos in corintho. ✻Fratribus C Diuisio. D

✻ a ¶Et quia eius. c. ar. &c. & opa. Licet aūt posset accipe sumptus ab illis qbus pdicabat: tn̄ opabat̃ manib⁹ ne grauarentur. Vnde dicit. ij. Thessal'. iij. b. Memores em̄ facti estis fratres laboris nostri, & fatigatiōis nocte ac die opantes ne aliquē vr̄m grauaremus. Et. j. xx. g. dicit: Argentū aūt & aurum aut vestē nullius cōcupiui, sicut ipi scitis: qm̄ ad ea q̄ mihi opus erāt, & his q̄ mecū sunt ministrauerūt man⁹ istę. In hoc aūt paul⁹ apl's dedit exēplū epis q sunt successores apl'orꝝ: ne grauēt in expensis abbatias & prioratus, qn̄ visitāt suas dioceses: & silr archidiaconib⁹, & qbuscūq; alijs visitātibus suos subditos. Itē opabat̃ in faciēdis tabernaculis sicut dr in textu. b ¶Erāt aūt scæ. artis. Tabernacula vero sunt dom⁹ portatiles ad ptegendū habitātes in eis ab ardore solis, & pluuijs & a vētis. Per q̄ moral'r significat̃ doctrina pauli per quā ptegimur ab ardore cupiditatis: & a pluuijs carnalitatis & a vētis supbię, & vanitatis. sicut patet suas epl'as intuēti. f ¶Contradicētibus &c. segregauit se, & suos ab illis ppter eorū obstinationē: & iunxit se illis in qbus poterat pficere per doctrinā: & ibi diu māsit ſm diuinā monitionē: vt in textu patet: Et hoc faciēs dedit exēplū alijs pdicatoribus in sili casu silr faciendi. o ¶Gallione aūt pcon. achaiæ &c. Sequitur: y ¶Iudex ego &c. In hoc dedit exēplū alijs iudicibus, vt non intromittāt se de imptinētibus ad ipos. Qui sibi toton. in cenchris ca. moraliter aūt tondere, & supflua deponere, & hoc pdicatorib⁹ euāgelij necesse est. Moral'r.

✻Iudæus aūt

a ¶Quí sí.to.Ra. Paulus vel aqla. Vt multi putãt: paulus vel timore iudæoꝝ, vel auiditate cõuertẽdi eos. Ambigue dictum est: sed ꝑm Hiero. de paulo est intelligẽdum.
b ¶Cenchris.Beda. Portus est corinthi. vbi naue ascẽsurus caput exvoto totõdit iuxta legẽ, q se deovouerant comã nutriebãt: dum nazarei fieri volebãt: & post eã tondentes igni tradebant. Hoc ergo fecit paulus nõ oblitus qd de abolitiõe legis cum aliis apl̃is statuerat hierosolymis: sed ne scandalizaret credẽtes ex iudeis: simulauit se iudẽ, vt iudæos lucrifaceret. Quidã codices habẽt: totondẽrũt caput priscilla & aqla: sed aug, & hie. singulari numero de paulo interptant. Hie. sic ponit: Nauigabat syriã: & cũ eo priscilla & aqla: & totondit caput in cenchris. votum enim habebat.
c ¶Cæsare.Ra. Cæsarea metropolis est cappadociæ. Nondũ in syriã phœnicis venerat.
d ¶Contulit m. Alia trãslatio: profuit multũ credentibus p gr̃am. hoc est qd apl̃us scribit. Ego plãtaui: apollo ri. &c.

Actũ est Ca. XIX. &c. sequitur: e ¶Iohannes bap. bap. pœ. Beda. Nõ pẽtã remisit, sed pœnitentiã docuit. Nam sicut circũcisio in patriarchis signaculum fidei quam habebant fuit: ita & hoc lauacrum ppl̃s pœnitens quasi signaculũ suæ deuotionis accæpit: qd christi baptisma in quo fit remissio figurabat. Raba.

☞ Non est

NICO.DE LY.

✻ a ¶Fratribus valc. nauiga. in syriam. i. versus syriam: ga tunc venit ephesum: vt patet ex sequẽtibus: quę nõ est in syria, sed in asia.
b ¶Qui sibi toto. in cen. Qui est portus corinthiorum.
c ¶Caput ꝑm ritum nazareorũ cõpleto tempore voti sui. Hoc em̃ fecit paul⁹ q erat natione iudæus ad euitandum iudæorum scandalũ: vt dictũ est. ꝯ. xvi. ca. de circũcisione timothei. iõ ꝙ voluit spũsc̃tus vt in primitiua eccl̃ia nõ statim inhiberet his q ex iudeis conuertebant observatio legalium, sicut inhibebat his q ex gentilibus cõuertebant ad gẽtilitatis ritus: vt inter hos ritus differentia ostenderet. Nã gentilitatis ritus reputabat tanq̃ omino illicitus & semp a deo prohibitus. Ritus aũt legis cessabat tanq̃ impletus per xp̃i passionem: vt pote a deo in figurã christi institutus, quæ cessat aduenιente veritate. Sed nõ statim oĩno cessare debuit: ne ab aliqbus crederetur semp fuisse illicitus sicut gentilitatis ritus: ꝓpter qd cõuersis de iudaismo licebat legalia obseruare tẽpore medio inter passionẽ xp̃i & publicationem euangelij: sic ñ ꝙ nõ ponerent fidẽ, credentes ꝙ sine tali obseruatione fides christi non sufficeret ad salutem.
d ¶Deuenitq̃ ephesum: & il. ibi re. scilicet aquilã & priscillã.
e ¶Ipse v. in. syna. dis. Ostendens per scripturas in iesu

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶christianis. b ¶bñdicẽs. c ¶rediit de europa in asiam: sed esse cõpletas. f ¶Rogan. aũt vt am. tem. ma. ad pleniorẽ informationem. g ¶Nõ cõsensit. Volẽs alibi proficisci vbi nondũ ꝑdicatus erat euangeliũ: ordinauit tñ ibi ministros ecclesiæ ad fidelium instructionẽ. h ¶Sed va. & dicẽs. Ad sui excusationẽ, & eoꝝ consolationem. i ¶Iterũ reuer. ad vos &c. Quod & fecit: vt patet ca. se. Quod aũt in aliqbus libris interponitur. Oportet me diẽ solẽnẽ aduenιentẽ facere hierosolymis: nõ est de textu nec est in libris correctis: ga nec nec paulus iuit in hierl̃m: sed postea p magnum tps. k ¶Et descendentes cæsaream. Quæ est metropolis cappadociæ: vt dicit gl. alia aũt est cæsarea philippi in ꝓuincia phœnicis: & iterũ alia in palestina de q̃ bus habitũ est. ſ. ſ. Cætera patẽt vsq̃ ibi: l ¶Confirmans oẽs di. i. christianos in fide xp̃i. m ¶Iudæus aũt. Hæc est pars incidẽtalis: in qua occasione ꝑdicationis pauli de qua sanctus lucas locut⁹ fuerat faciẽs mentionẽ de ꝑdicatione quã apollo fecit ibidẽ, di. Iudæus aũt. q natione.
n ¶Apollo no. exprimit ei⁹ nomẽ qa erat famosus.
o ¶Alexãdrinus genere vir eloquens: doctus scripturis: huius ꝓfessionis erat. Vel alexãdria natus ꝑ disciplinã iudæoꝝ quã fecerat antioch⁹.
p ¶Potẽs in scri. legis & ꝓpheta rum.
q ¶Hic erat edo. viã do. i. euangeliũ xp̃i: imperfectẽ tñ. ideo subditur.
s ¶Sciens tñ &c. Sed agla, & priscilla q remãserãt ephesi hanc impfectionẽ suppleuerunt. Ex quo patet quod dictum est. ſ. in principio cap. eos esse christianos.
t ¶Qui cũ ve. ſ. in achaiã in qua est corinthus.
v ¶Contulit &c. Vel ꝓprium nomẽ: & interpretat cõtinẽs eos vel ꝓfirmans.
d ¶Per biennium. Be. Hoc tpe paulus in epheso scripsit primam epistolã ad Corinth.
e ¶Semicinctia. Raba. Vestes ex vno latere pendentes. vel zonæ siue vestes nocturnæ. vel genꝰ sudarij. quo hebrei vtunt in capite.
f ¶Exorcistis. Bed'. Iosephus. Exogitauit salomõ & docuit suos modos exorcismi. i. coniurationis: quibus imundi spũs expulsi nõ audebãt ad hoies reuerti. Fit aũt hoc per reprobos ad condẽnationem ipsorum: & vtilitatem eorũ qui vident & audiũt. qa licet illos despiciant qui signa faciunt: tamen deũ honorãt: ad cuius inuocationem fit.
g ¶Erãt aũt. Be. In gre co: Erãt aũt eiusdẽ scene, ꝓprium nomẽ sacerdotis iterpretat vero vulpecula clamans vel loquens.
h ¶Septẽ filij. Be. Quoniam sathanas transfigurat se in angelum lucis: ministros etiam suos eadem simulatione colorat. vñ qa ꝓ septenariũ grã spũsc̃ti designat: in qua figura xp̃s post resurrectionẽ cũ septem discipulis est epulatus: filij scene quasi spũs malos expulsuri, septenario cõsentur.

☞ qui qa non

NICO. DE LY.

✻ em̃ baptismus iohãnis quędã ꝓtestatio faciendi pnĩam & disponendi se ad baptismum christi in quo datur gratia iusti ficans.
a ¶Dicens in eũ qui ven. esset post ipsum &c. Hoc enim ꝑdicabat iohannes: vt patet Mat. iij. & Ioh. ſ.
b ¶His auditis ba. sunt in nomine dñi iesu. In hac em̃ forma dabatur baptismus in primitiua ecclesia, rõnib⁹ dictis. ſ. ij. c. Cætera patent.
c ¶Introgressus autem. Hic ꝓꝛ ponit doctrina pauli quãtũ ad publicationẽ euãgelij, cum dr̃.
d ¶Cũ fiducia loquebatur. postpositio timore humano.
e ¶Disputans, cum contradicentibus.
f ¶Et suadens, audientibus voluntarie.
g ¶De regno dei. i. de superna

Non est baptisma qd̃ non dat̃ in noie trinitatis. Baptizati a iuda nõ rebaptizant: qa in fide trinitatis. sed baptizati a iohãne: qa iohãnes in aqua tm: xp̃s in spũsancto baptizat. Cũ ergo bonꝰ vel malus minister baptizat si plena est trinitatis fides dñs baptizat.
a ¶Quí ſola a iohãne baptizati: a paulo sunt rebaptizati.

¶baptizando.

ttæ pp̃m dicens: ¶in eũ qvẽturus esset post ipm, a ¶quasi dicatur: credere in spiritum sanctum non est iohãni contrarium, ratione cuius ipse pręcursor fuit.
b ¶dicentem: Ite baptizate omnes gentes in nomine patris & filij & spiritus sancti.
c ¶non rebaptizati: quod audierat iohan. vt crederẽt: hoc est in iesum. His auditis bapti/ ni congruere.

zati sunt in noie dñi Iesu. †Et cum imposuisset ¶consummationis.
a ¶signũ consuetũ spũsancti suscæpti. illis manus paul⁹, venit spũsc̃tus sup eos: & lo/
a ¶docendo vel futura prædicando.
a quebant linguis, & ꝓphetabant. Erãt aũt oẽs vi/ ri fere duodecim. Introgressus autem synogagã c
¶breuiando tacet quid loquebatur.
cum fiducia loquebat̃ per tres menses: disputãs d & suadens de regno dei. Cum aũt quidam indu e
a ¶non solum non credentes.
b ¶Doctrinam.
rarent & non crederẽt maledicẽtes viam dñi co/ f
a ¶Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita.
b ¶ne inficerẽtur infidelitũ blasphemijs.
ram multitudine: discẽdens ab eis segrẽgauit di/ g
a ¶. i. in ædificio in quo
scipulos: quotidie disputans in schola tyranni/ h
tyrannus docebat. ¶in illo loco prædicat vt vbi abundauit
per biduã fides florebat. ¶Disputatio in schola.
d cuiusdam. Hoc autem factum est per biennium: i
¶minore.
ita vt oẽs qui habitabant in asia audirent verbũ j
a ¶nulla erit impossibilis deo: qui nullo ꝓdit loco.
b ¶non domini iudæi atq̃ gẽtiles. Virtutesq̃ nõn quas/ k
modicas. Nulla virtus dei modica est. ¶faciebat.
libet faciebat deus per manum pauli: ita vt etiã l
¶Suo more narrationes breuiat.
super languidos deferrentur a corpore eius su/ m
a ¶quibus laborantium sudor tergitur.
b ¶zonæ: vel genus vestis vel sudarij.
e dariã & semicinctiã: & recedebant ab eis languo/ n
res: & spiritus nequã egrediebantur. Tentaue/ o
a ¶inconsiantibus.
b ¶exorcista adiutor. ¶quibus ars erat exorcizandi.
f runt aũt quidã & de circũeuntibus iudæis exor/ p
cistis inuocare super eos qui habebãt spũs ma/
¶ecce exorcismus.
los: nomen dñi iesu dicentes. Adiuro vos ꝑ Ie/ q
a ¶nos non prædicamus. ecce signum infidelitatis.
g sum quem paulus prædicat. Erant aũt cuiusdam r
h scene iudæi principis sacerdotũ septẽ filii qui s

¶Sexta pars.

schola tyranni cuiusdam. Tyrannus dicitur a tyro græce, quod est fortis latine. Paulus enim accæpit domum per locationem a quodam viro potenti: cuius timore aduersarij pauli non auderẽt molestiam facere sibi: & ibi fecit scholam. ꝑm sensum literalem.
¶Moraliter autem per ĩstum fortem & potentẽ significatur christus: qui dicit de seipso Matth. v Iti. d. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Domus autem eius est ecclesia: in qua doctor catholicus habet scholam: quando docẽs tenet christi & apostolorum doctrinam. qd̃ non faciunt hæretici, hanc doctrinã deprauantes: nec doctores vane glorioſi curiosa & inutilia docẽtes.
x ¶Tentauerunt autem quidam & de circumeuntibus &c. Per istos qui abutebantur nomine christi cum essent increduli, significant eccl̃esiæ ministri indigne sacramenta ministrãtes: in qbus sit inuocatio noĩs dñi. Et sicut illi fuerũt a dæmoniaco nudati: & vulnerati corpaliter: vt dr̃ in textu. sic & isti indigne sacr̃a ministrãtes denudant̃ bonis grat uitis: & i bõis naturalib⁹ vulnerant̃.

FF ✻ Multi aũt

Moraliter. x ¶Factũ est aũt &c. Sequitur: y ¶Dicit &c. ſ. paul⁹, ✻ Si spũs sanctũ

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ qui qa nō credēdo, sed tentando xpi & aplo॰ nomē inuocāt: nō tm̄ a deo, sed ēt a dæmonibus subdolæ falsitatis merito condēnatur. Et bn̄ filij scene dicunt: qui vulpecula clamans interpretatur. Quod aial doli & astutiæ sagacissimū: iudæos, gētiles & hæreticos ecclesiæ insidiantes & garrula voce pstrepētes oñdit. de qbus custodib⁹ ecclesiæ p̄cipit. Capite nobis vulpeculas q̄ deuastant vineas. a ¶ Multi aūt &c. curi. se. Be. Magicæ artis industriā: cuius sectatores merito libros incēdūt, licet precio magno ęstimatos: qa dęmones qbus seruierant iesum appellare & aplos eius vidēt honorare. b ¶ Quinquaginta miliū. Be. Et in euangelio debitoribus sub quinquagenario numero debita laxant: qa nos quinq; sensib⁹ corpis subsistētes, in hac vita decalogi p̄cæpta transgredimur: hic aūt pp̄ter enormitatem magici sceleris millenarius est adiectus. Aliter qnquagenarius numerus refert ad pniam & pctorū remissionē. Vñ & qnquagesim⁹ est pnię psalm⁹: & qnquagesim⁹ est remissionis ann⁹. c ¶ Romā videre. Ra. Quā prius nō viderat forsitan: vel qa leuē ducebat tribulationē quā ibi passurus erat. Videre tantum dicit: non multa pati. d ¶ In macedoniam. Rab. Transire volebat de asia: in qua est ephesus: in europam, vbi macedonia & achaia sunt: & sic rursus ire in asiam. id est hierusalem cū elemosyna: de qua scripsit corinthijs. e ¶ Demetrius. Be. Iste dum viam domini turbare nitit nomen proprium factis exequit. Interpretatur enim, nimium persequens. Vnde templa dianæ argento ædificat. Argentum qppe eloquiū significat: & gentilis versutia religionem suam nudo sermonis nitore solet astruere. f ¶ Qui manibus. Beda. Mira gētilium stulticia talia colere quæ ab homine constitui vel destrui posse cognoscunt. (Cañ. 2. d.) (Luc. 7. f.) F

☞ Non solum

¶ similiter.
hoc faciebant. Respondens autē spūs nequā di-
a ¶ de hoc Aratus ver. dicit: Cognosce furorem gen⁹ inimica tuū. Demō regnare fatet: quē venisse negas. Atq; hoc ɔuinceris ipso quo stimulāte ruis. b ¶ tētātes iuocare nomē iesu xpi.
xit eis: Iesum noui, & paulū scio: Vos autem qui a b
estis? Et insiliēs hō in eos in quo erat dæmoniū
a ¶ graue ad nocendum. b ¶ non ipsi eis dominati sunt. c ¶ duorum exorcistarum.
pessimū: & dñatus amborum inualuit cōtra eos, c
ita vt nudi & vulnerati effugerent de domo illa.
a ¶ .s. q̄ inualuit. b ¶ .i. diuulgatum.
Hoc autem notū factum est oibus iudæis atq; gē d
¶ propter hoc factum.
tilibus q habitabant ephesi: & cecidit timor sup e
omnes illos: & magnificabatur nomen dñi iesu. f
†Multiq; credentiū veniebāt cōfitētes & annū- g h
¶ philosophi.
a ciantes actus suos. Multi aūt ex eis qui fuerant i
curiosa sectati: cōtulerunt libros & cōbusserunt k l
a ¶ exemplum relinquētes. b ¶ quæ inde possent haberi siuē derentur: vel quibus comparati erant.
eos cōram oibus: & cōputatis pciis illorū inue m
¶ Hoc dicitur vt maior sit fides illorū.
b nerunt pecuniā denariorū quinquaginta miliū.
a ¶ q̄ combusserunt libros: vt prædictum est.
Ita fortiter crescebat verbum dei & confirmaba n o
¶ biennio. a ¶ sancto: vel suo.
tur. His aūt expletis pposuit paulus in spiritū p q
a ¶ quia iam ibi prædicatū fuerat: & ideo trāsitus sufficiebat.
transitā macedonia & achaia ire hierosolymam: r
a ¶ præponit futura mnarrationem.
c dicens: Qm̄ postquā fuero ibi, oportet me & rō- s
a ¶ q̄uis præposuerat transire: tamē interim mittit legatos ad præparandam elemosynam: quam hierosolymam erat allaturus: ne cum ipse veniret tunc fierent collectę.
d mam videre. Mittens autē in macedoniā duos t
ex ministrantibus sibi, timothæum & erastum:
¶ minore.
ipse remansit ad tps in asia. Facta est autem illo v
a ¶ dissentio inter paulum cum fidelibus, & demetrium cum infidelibus.
e tpe turbātio non minima de via domini. Deme x y
trius em̄ quidā noīe argentarius faciēs ædes ar- z
¶ eadem operantibus.
gēteas dianæ: pstabat artificibus non modicum a
quæstum. Quos conuocans & eos qui eiusmo-
a ¶ quia de precio artificij lucra habebant.
di erant opifices, dixit: Viri scitis quia de hoc b
artificio est nobis acquisitio: & videtis & au-
¶ vbi est.
ditis: quia nō solum ephesi, sed pene in totius
asiæ Paulus hic suadens auertit multam tur- c
a ¶ ore proprio se condemnant.
f bam, dicens: quoniam non sunt dii qui ma-

G dei credentiū. p ¶ His aūt ex. Supius posit⁹ est multiplex pauli pgressus p orbē ad p̄dicandū: hic ɔñr ponit eius regressus in hierusalē ad tolerandū p fide catholica: quā psecutus fuerat ibidē vt dictū est. s. viij. c. & ix. Et diuidit in tres partes: qa primo ponitur ppositi inspiratio. scd'o remotio ipedimenti, ibi: Facta est autē. tertio psecutio inspirati: seq. ca. ibi: Nos vero. Circa primum dr̄: His aūt exple. s. discursibus pauli pro prædicatione euangelij. q ¶ Propo. pau. in spū. i. non ppria volūtate, sed magis spūssancti reuelatione & ordinatione. r ¶ Transita macedo. ad confirmandum credentes & accipiēdā collectam portandā fidelib⁹ pauperib⁹ q erāt i hierl'm. s ¶ Opor. me &c. Tunc em̄ fuit sibi reuelatum, q̄ de hierl'm iret romā. modus tñ eundi & causa non fuerūt tunc sibi reuelata: sed. ī. xxiij. cap. t ¶ Mittens autem in mac. &c. hoc fecit vt collecta esset facta ante q̄ illuc veniret. qd' erat sibi honestius & expeditius: qa non sic oportuit eum ɔhere morā pp̄ter dictam collectam. v ¶ Facta est aūt. Hic ɔñr ponit remotio ipedimenti. & diuidit in duas partes s̄m duplex ipedimentū. Secundū ponit. c. seq. ibi: Vbi cum fuisset. Pria in tres: qa primo ipedimentum ponit. scd'o tollit, ibi: Et cū sedasset. tertio iter pauli resumit in prin. se. c. Prima adhuc i duas: qa primo ponit impedimēti motiuum principiū. scd'o eius exercitiū, ibi: His auditis: Demetrius em̄ fecit illud ipedimentū: cōmouens ciuitatē ɔ paulū & ei⁹ socios motus pp dānū tpale & cultum dianæ. Et patet lr̄a: paucis exceptis q̄ exponēt. x ¶ De via dñi. i. de fide xpi. z ¶ Fa. ædes ar. Luna aūt vocat diana: a dian qd' est lux græce: & neos qd' est nouum qa eius lux renouat oi mense. Dicebat ēt a gētilib⁹ p̄ses viarū. qa eas ostēdit de nocte. & qa illis nihil crescit: pingit diana in virginis figura tenētis sagittas: eo q̄ radios suos emittit vsq; ad terrā. tales ergo imagines dianæ faciebat de argēto iste demetri⁹: & tabernacula argētea p reponēdis imaginib⁹: sicut freq̄nter fit in ecclia de imaginib⁹ sctor॰. a ¶ Præstabat artif. inter quos erat principalis. b ¶ Scitis quia &c. acq. magni lucri. c ¶ Paulus hic sua. a. &c. ab emptiōe taliū imaginū: dicēs in eis nihil esse numīs aut v̄tutis. (Diuisio.) (†Depo. di. i. c. voluisset.) (Diuisio.) H

✻ Non solum

NICO. DE LY.

✻ a ¶ Iesum noui & paulum scio. i. virtutem eorū cognosco. b ¶ Vos autem qui estis? q. d. ad vos non pertinet virtutes eorum inuocare: cū sitis increduli. c ¶ Et dñatus amborum. i. duorum de septem filijs principis iudæorū. Consequenter ponit fructus huius repressiōis, cum dr̄: d ¶ Hoc autem notum factum est oibus. per diuulgationem eor॰ qui viderant. e ¶ Et cecidit timor super omnes il. vt nullus auderet talia attentare. f ¶ Et magnifica. nomen domini iesu. tanq̄ magnæ virtutis existens. g ¶ Multiq; cre. ve. ad paulum. h ¶ Confitentes. peccata sua & relinquētes idola. i ¶ Multi aūt ex eis qui fuerant curiosa secta. i. artes magicas: k ¶ Contu. li. i. apportauerunt ad apl'm. l ¶ Et cōbusserunt. in cōtemptū diaboli: & honorem iesu christi. m ¶ Et computatis precijs il. Hoc addit, ad ostendēdū q̄ hoc fecerūt ex magna volūtate, comburētes libros quos emerāt ita care. Sciendū ēt q̄ denarius valebat decē nūmos vsuales: iō sic denoīat a nūero denario. n ¶ Ita fortiter cre. ver. dei. p multiplicationē fideliū. o ¶ Et confir. per augmentum fidei credentium

✻ i ¶ Multi autem &c. cu. se. i. magica: cognoscētes virtutē christi, artem magicam dimiserūt: & libros combusserunt. & hoc modo fecit Cyprianus magus: vt habet in legēda cypriani & iustinę. y ¶ Deme. enim &c. Iste faciebat idola argentea. propter quod per ipm significat pmouens in ecclesia minus idoneos pp argentū. Nā talr pmoti idola debēt dici: sicut dr̄ Zach. xi. d. O pastor & idolū derelinquēs gregē. Et nomē demetrij conuenit taliter pmouenti. Interpretat em̄, nimiū persequens. Taliter aūt pmouēs maximā psecutionē in ecclia facit: qa p vitiū simoniæ idonei officij ecclesiasticis priuant: & inutiles & nociui pmouent. Per scribā vero qui seditionē sedauit, significatur bonus p̄latus & ɔstans: qui simoniæ vitiū dissipat & repellit. (Moralr.)

☞ a ¶ Nō solum autem hæc pe. Be. i. non solum opera nr̄a vna nec mercede digna redarguentur verum & religio nr̄a dehonestabit, si pauli doctrina p̄ualuerit idola deos nō eē. b ¶ Magna dia. Bed'. Quia demetrius perituram dixit dianam: & illi econtrario magnam esse mirātur. c ¶ In thea. Be. Locus semicirculi formā habens in quo ppl's stās ludos scænicos inspiciebat. vñ & a spectaculo græce theatrum nomē accæpit. De hoc Arator: Nō alio decuit causas meritumq; dianæ, Q̄ lasciuo tractare foro. capit area turpis Cōcilij deformis opus &c. d ¶ Alij autem aliud cla. Rab. Vt veniant in theatrum. Vel, deum alium dicebant magnū: siue aliud idolum. Vel in paulum opprobria. e ¶ Confusa. Rab. i. collectio illa quæ theatro affuit, erat permixta fidelibus simul & pfidis diuersa clamantibus. f ¶ Vox fa. est vna omnium: Magna dia. &c. Merito extrahunt iudæi scribā alexandrum de turba illa: quæ tota dianam adorabat. g ¶ Neq; sacrile. Raba. Sacrilegi dicunt a prophana diligentia. Sacrum enim mūdum, & prophanum significat. h ¶ Et cū hæc. Ra. Hoc ait quasi iudæus: nolēs iudæos ab idolorū cultorib⁹ occidi. Aut quasi christianus locutus est. Ca. XX.

Postquā &c. sequit: k ¶ Ad græciā. Be. Quæ est prouincia achaię ad hanc venit paulus post macedoniā: qa sic pposuerat: vt. s. dictum est: transita macedonia & ☞ Achaia

NICO. DE LY.

✻ a ¶ Non solum aūt hæc. periclī. no. pars in redarg. vc. qa redarguimur de falsitate faciendo imagines nullam virtutem habētes. b ¶ Sed & magnæ dianæ tēplum &c. id est cultus ei⁹ totaliter deficiet quē seruauerūt patres nr̄i. c ¶ His auditis. Hic consequenter ponitur cōmotionis exercitiū cōtra paulū & socios ei⁹: quos volebant interficere p ciuitatis cōmotionem ɔ eos. & patet litera vsq; ibi. d ¶ Et impetū fecerunt vno aīo in theatrū. locus erat vbi puniebant rei. & dr̄ a theoro. i. spectaculo: eo q̄ multi veniebant ad talia speculandū. illuc em̄ violēter traxerunt comites pauli. Cætera patēt vsq; ibi: e ¶ Erat em̄ ecclesia. i. congregatio populi. f ¶ Confusa. q̄m pro magna pte ignorabat cām illius commotiōis. g ¶ De turba autem &c. Alexander autem ma. si. quia volebat excusare paulum. sed nō habuit auditum: sed magis clamoris tumultum. h ¶ Et cum se. Hic impedimentū dictę cōmotionis

a ¶ venditoribus & emptoribus. b ¶ acquisitio lucri.
a nibus fiunt. Non solū autē hæc piclitabit nobis pārs a
a ¶ quia inculpabitur.
in redargutionē venire: sed & magnæ dianæ tēplum b
a ¶ sic enim docebat paulus, dicens idolum nihil esse.
in nihilum reputabit: sed & destrui icipiet maiestas
eius: quā tota asia & orbis colit. His auditis repleti c
¶ destrui non poterit.
b sunt ira: & exclamauerūt dicētes: Magna diana ephe
a ¶ huius clamoris vel duarum partium.
siorum. Et impleta est ciuitas tota confusione: & im d
a ¶ spectaculū vbi rei puniebant ibi & paulū cū suis punire volue
c petum fecerunt vno aīo in theatrū: rapto gaio & ari-
starcho macedonibus comitib⁹ pauli. Paulo autem
runt. a ¶ theatrū: qa non timebat puniri. b ¶ sui vel fideles amici
volente intrare in populū non pmiserunt discipuli:
Quidā aūt & de asiæ principibus q erant amici ei⁹:
pauli. a ¶ vbi conuentus populi.
miserunt ad eum: rogantes ne se daret tn theatrum.
a ¶ catholica. b ¶ a cultoribus dianę.
d Alij aūt aliud clamabant: Erat em̄ ecclesia confusa: e f
& plures nesciebant qua ex cā conuenissent. De tur- g
a ¶ pro reuerentia. b ¶ ne occideretur: vel ne paulum defenderet.
ba aūt detraxerunt alexandrū: ppellentibus eum iu
a ¶ dum trahitur manu silentium postulat.
dæis. Alexander aūt manu silentio postulato vole-
a ¶ .i. vt populus redderet causam cōcilij: vel ipse redderet pro paulo & suis. b ¶ alexandrum.
bat rationem reddere populo. Quē vt cognouerunt
a ¶ contra deum indæorum.
f iudæū esse: vox facta est vna oim quasi p horas duas
a ¶ vix. ¶ ad silentium.
clamantiū. Magna diana ephesiorū. Et cum sedasset h
a ¶ fortasse hæc est ratio. b ¶ nullus vestro clamori contradicit.
scriba turbas dixit: Viri ephesii: quis enim est hōmi i
num qui nesciat ephesiorū ciuitatē cultricē esse ma-
gnæ dianæ iouisq; plis? Cum ergo his cōtradici non k
a ¶ in paulum & suos.
possit: oportet vos sedatos esse: & nihil temere age-
a ¶ ex industria coīter loquitur, ne paulum defendere videatur.
g re. Adduxistis enim hoīes istos: neq; sacrilegos, ne-
q; blasphemantes deā vestrā. Quod si demetrius & l
¶ christianorum.
qui cū eo sunt artifices hñt aduersus aliquē cām: cō- m n
a ¶ in foro vbi cāę ventilant: non theatrales vbi dānati puniunt.
b ¶ vt iudicēt. c ¶ Demetrius & sui. ¶ corā consulibus discæptent.
uentus forenses agunt: & pconsules sunt: accusent o p
a ¶ pter causam artificū. b ¶ vbi de legibus agit, nō de occisione.
inuicē. Si qd aūt alteri⁹ rei quæritis: in legitima ec- q r
a ¶ iō agāt. nā. b ¶ putabimur seditionē aduersus aliquos ɔcitare.
clesia poterit absolui. Nām & periclitāmur argui se- s t
a ¶ reus & occidi dignus. v
ditiōis hodiernæ: cū nullus obnoxi⁹ sit: de quo pos- x y
a ¶ causam conueniendi. b ¶ alexander deseruit vel dimitti fecit.
h simus reddere rationem cōcursus istius. Et cūm hæc z a
dixisset, dimisit ecclesiam. Ca. XX. b
i Postq̄ aūt cessauit tumultus vocatis paulus c d
discipulis & exhortat⁹ eos valedixit & pro e f
a ¶ vt proposuerat. g
fectus est vt iret in macedoniam. Cum autem peram h
¶ suo more hystoriam breuiat.
bulasset partes illas & exhortatus eos fuisset multo i
k sermone, venit ad †græciā. Vbi cū fuisset mēses tres: k l
a ¶ obsederunt iudæi viam expectantes nauigaturum.
factæ sunt illi insidiē a iudæis nauigaturo in sy- m
a ¶ ad hierusalem. b ¶ fugiendo insidias.
riām: habuitq; consiliū vt reuerteret p macedoniā. n
¶ Sexta pars.

motionis tollit, cum dicit: Et cum sedasset scri. tur. Hic em̄ habebat officium publicum in ciuitate. propter quod poterat ppl'm magis sedare. i ¶ Quis enim est ho. &c. q. d. non oportet hoc proclamare, cum sit notum oibus. k ¶ Dianæ iouisq; pro. i. dianæ progenitę a ioue de latona eius concubina vt scribunt poetæ. Cætera patent vsq; ibi: l ¶ Quod si demetrius &c. aduer. aliquē. istorū hominum. m ¶ Causam. aliquam rōnabilem. n ¶ Conuētus foren. agunt, in quib⁹ causæ ventilant. o ¶ Et pconsules sunt. s. pñtes ad iudicandū. p ¶ Accusent inuicem: coram iudicibus si habent rationabilem causam. q ¶ Si qd autem alterius rei quæritis: p̄ter cām demetrij: & qui cum eo sunt artificū. & in hoc alloquit populum per artifices commotum. r ¶ In legi. ecclesia. i. in cōgregatione pconsulū legitime iudicantiū. s ¶ Poterit ab. i. declarari. t ¶ Nā & picli. i. in periculo sumus. v ¶ Argui sed. ho. a p̄side vel impatore: tanq̄ negligentes de custodia ciuitatis i pace. x ¶ Cū nullus. s. nostrum sit obnoxius: id est reus. y ¶ De quo nos possi. red. ra. nostris superioribus. z ¶ Cōcursus istius. i. cōmotionis populi. a ¶ Et cū hæc dixisset. ille scriba. b ¶ Dimisit eccliā. i. congregationem populi: præcipiens vt quilibet iret in pace ad domum suam. Ca. XX. C D

Postquā aūt cessauit &c. Hic ɔñr resumitur iter pauli, cū dr̄: d ¶ Vocatis paulus disc. catholicis. e ¶ Et exhor. cos: vt i bono inchoato pmanerent. f ¶ Valedixit: recedens ab eis. g ¶ Et profec. est vt iret in ma. sic enim p spiritum sanctum ordinatū fuerat vt prius trāsita macedonia, iret versus hierusalem: vt dictum est capitu. præcedenti. h ¶ Cum aūt peram. partes illas. scilicet macedonię. i ¶ Et exhor. cos fuis. mul. ser. vt firmiter permanerent in fide. k ¶ Venit ad græ. i. ad aliā partem græciæ. nam & macedōia est i gręcia large dicta. l ¶ Vbi cum fuis. mē. tres: factæ sunt illi insi. Hic ponitur scd'm impedimentum sibi factū ex insidijs iudæorum in via disposita ab eis eum occidere volentium. n ¶ Habuitq; consiliū vt reuerteretur per maced. ad euadendum illas insidias. & sic fuit retardatus ab itinere.

✻ Comitatus

Moraliter. Postquā aūt &c. Sequitur: m ¶ Factæ sunt il. insi. s. paulo. Per hoc autem q̄ paulus ad euadendum insidias retrocessit p macedoniam: docuit nos i picul' nō omittere ea q̄ pñt fieri s̄m puidētiā humanā. Nam hæc (Moralr.) (als † athenas.)

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ achaia ire hier̃m. a ¶Sosipater.Be.Antiqui sic distinguebãt Sosipater pyrrhi:ac si di.Sosi qui erat pater pyrrhi:quasi pyrrhus filius clarior fuerit ꝙ pater.Aliter: Comitat⁹ est eũ sosipater:vt sit vnum nomẽ pyrrhi,subaudis filius.In hebręo sosipater interpretatur,narrans dispsionẽ:vel saluans dispsos. b ¶Vna aũt sab. Nomẽ diei dr̃:vt sit pparatio virtutis faciendæ & dicẽdæ.¶Be. Allego.

Allegorice. Cœnaculũ altitudo chrismatũ.Nox obscuritas scripturarum. Lampades expositiones secretorum.Dies dominica recordatio resurrectionis christi, vel nostræ.Hic monetur doctor spiritualis dulcedine resurrectiõis & vitæ gaudio illectus,auditores ad summa prouocare:& prolixa disputatione secreta scripturarũ attingere:& eadẽ ppter infirmos lãpade plenę expositiõis illustrare:iuxta apl̃m:qui cum

Gal.4.c. dixisset: Abraam duos filios habuit &c.subiunxit.Hæc aũt sunt duo testamenta. c ¶Eutichus.Beda. Hebraice,amens:græce,fortunatus interpretatur:quorũ vnũ ei q p adolescentiæ voluptatẽ de virtutũ culmine ceciderit:alterũ ei q p cõdescẽsionẽ p̃dicatoris ad virtutũ summa redierit,ɔgruit. d ¶De tertio cœnaculo.Be.Tria cœnacula in quorũ supremo paulus disputat:

1.Co.13.b fides,spes,charitas.maior aũt his est charitas.qm̃ qui per ignauiam deserendo inter apl̃i voces dormitare cœpit:iã inter mortuos computat̃.

Iaco.2.b In vno em̃ offendẽs,omniũ reus est. e ¶Sublatus est mor.Bed.Interuerba p̃dicationis occurrit occasio curatiõis:vt dulcedine miraculi,& doctrinæ sermo firmetur,& vigiliarum labor arceat̃:memoria etiã magistri iã

F discessuri artius mẽti infigat̃. f ¶Cũ descendisset paulus incu.Be.Descẽdit & incubuit,cõplexus est.Hoc est

Gal.4.c. qd' paulus di.filioli quos iterũ pturio:donec christ⁹ formetur in vobis. Operosior enim est suscitatio eorum qui p negligentiã ꝙ qui p necessitatẽ & infirmitatem peccant.& hæc p euthicum:illa per thabitã a petro suscitatam exprimit̃.Iõ illa ĩ die moritur:

ẽ.9.g. hic in media nocte.Illa post mortem in cœnaculo. ponitur:hic tertio cœnaculo delapsus moritur.iste præsente & docẽte:illa magistro absente illa mox viso petro rescedit:hic nocte defunctus tandẽ mane resurgit:& sole iusticię afflante rediuiuus adducit̃. g ¶Anima eiũ.Rab.Non ex toto discessit vel redijt.hoc propter incredulos dixit:vt nõ est mortua puella,sed

Mar.5.d. dormit:sic enim desperatio tollitur.

☞Pentecosten

NICO. DE LY.

✱ a ¶Cõmi.est cũ so.pyr.&c.s.filius. b ¶Beroensis.i.de ciuitate beroe. c ¶Hi cum præcessi.susti.nos tro.i.expectauerunt.Lucas enim qui loquitur remanserat cum paulo,a recta via propter insidias declinante. d ¶Nos ve.na.&c.Remotis,impedimentis itineris pauli:hic ɔñr ponitur prosecutio itineris inchoati.s.versus hierusalem.& primo ponitur perviã processus.scd'o ad terminũ accessus:ca.se.ibi:Post dies aũt istos.

Diuisio. Prima diuidit̃ in quatuor partes ẽm quatuor loca:in quibus paulus fecit aliquam morã:quæ patebunt psequendo .Primus vero locus fuit ciuitas troade:ad quã primo describit̃ pauli puẽtio,cũ dr̃.Nos vero nauiga.post dies azymorũ.i. solennitate paschali transacta. e ¶A philippis.q̃ est ciuitas macedonię quam primo paulus intrauit:vt habetur.ẽ.xvj.capitu.& ab ea vltimo recessit:

cessit:vt habetur hic. f ¶Et venimus ad eos tro.vbi habitabãt comites pauli:qui eum præcesserant.vt dictum est. g ¶Vbi demorati sumus diebus septem.ad credentium confirmationem. h ¶Vna aũt sab.Hic scd'o ponit pauli prædicatio,cum dicitur: Vna autem sabbati.i.die dñica:quæ est prima post sabbatum.

a¶narrans dispersione:vel saluans dispersos. b¶dissoluens vel dissolutus. c¶nominatiuus.
a Comitatus est aũt eum sosipãter pyrrhi bẽroen a b
a¶nomen proprium,interpretatur eleuans vel elatio.vbi
sis:thessalonicẽsiũ vero aristarch⁹:& secũdus
habent alij secindus. a¶a ciuitate.
& gaius,dẽrbeus & timothæ⁹:asiani vero tithi
a¶recto itinere:non eni timebant insidias. b¶paulum & lucam & cæteros in circũitu venientes.
cus & trophim⁹.Hi cũ p̃cẽssissẽt sustinuerũt nõs c
troade:nos vero nauigauim⁹ post dies azymo d
¶quæ est prima pars macedoniæ.
rũ a philippis:& venim⁹ ad eos troadẽ in dieb⁹ e f
quinq3 :vbi demorati sumus diebus septem. g
a¶.i.die dñico:qui est primus a sabbato. b¶.i.ad mysteria celebranda congregati essemus.
b Vnã aũt sabbati cũ cõuẽnissemus ad frangendũ h i
a¶corporalem vel spiritualem. b¶ideo in nocte disputat: quia in crastino profecturus erat.
pãnẽ:paulus disputabat cũ eis,pfectũr⁹ in cra k l
stinũ:ptraxitq3 sermonẽ vsq3 ad mediã noctẽ. m
Erant autem lãpades copiosæ in cœnaculo vbi n
eramus congregati.Sedẽs autem quidam ado o
a¶Hystorice,vel mystice fidem.
c lescens noĩe euthicus super fenẽstram,cũ mer
a¶carnali,vel spirituali. b¶præ infirmitate fidei. c¶hec est causa somni,longitudo disputationis.
geretur somnõ grãui disputãnte diu paulo:du
a¶hystorice:vel aliquem errorem trinitatis indicat.
d ctus somno cecidit de tertiõ cœnaculo deor
a¶de terra:vel de prauitate sensus. b¶carne,vel spiritu.
e f sum:& sublãtus est mortuũs.Ad quem cum de
¶de cœnaculo:vel compatiendo.
scendisset paulus,incubuit sup eũ:& cõplexus p
g dixit.Nolite turbari:Aĩa em̃ ipsius in ipso est. q
¶cibum paruum.
Ascẽdẽs aũt frãgẽsq3 panẽ & gustans:satisq3 al r s
locutus est vsq3 in lucẽ:& sic profectus est.Ad t v
¶passiue est legendum. x
duxerunt aũt puerũ viuentẽ:& cõsolati sunt nõ
¶paulo per terram iter agente.
minime.Nos aũt ascendẽtes nauem nauigaui y z
¶ciuitas est,vel insula.
mus in asson,inde suscæpturi paulum.Sic em̃
disposuerat ipse,p terrã iter facturus.Cũ autẽ
conuenissemus in asson:assumpto eo venimus a b
a¶insula est q̃ est contra asiam.interpretat̃ enim,declinans siue transmigrans:vel ciuitas in cypro insula.
mytilenẽm. Et inde nauigantes sequenti die c
¶ciuitas,vel insula.
venimus contra chium:& alia die applicui d
mus samum:& sequenti die venimus myle e
a¶insula est.
tũm.Proposuerat enim paulus transnauigare

i ¶Cũ conuenissemus ad frã.pa.pro refectione corporali. k ¶Paulus dis.cum eis:prius reficiẽs eos pane verbi diuini. l ¶Profectur⁹ in crasti.vt verba q̃ recedens dicebat,artius in cordibus audientiũ impssa remanerent. m ¶Protraxitq3 sermo.multũ sollicit⁹ de cibo spũali:& parum de corporali. o ¶Sedẽs.Hic tertio ad cõfirmationẽ doctrinæ pauli ponit̃ suscitatio mortui.& patet litera vsq3 ibi. p ¶Incubuitq3 super eũ.ex magna ɔpassiõe deũ orãs p ei⁹ suscitatiõe. q ¶Nolite tur.Sciebat em̃ p spm̃ adolescentẽ resuscitandũ. r ¶Ascẽdens autẽ,ad cœnaculũ vnde iuuenis ceciderat. s ¶Frãgẽsq3 panem & gustans.i. modicum accipiens. t ¶Satisq3 al. est.circũstãtes verbis ędificatoris. v ¶Vsq3 in lu.diei:& sic profectus est.ex quo patet sollicitudo pauli pro salute pximi.qa pfecturus in crastinũ p totã noctẽ nõ dormiuit,intent⁹ p̃dicationi vsq3 ad mediã noctẽ:& tũc resuscitato euthico & modico pane gustato sermonem resumpsit vsq3 ad diẽ clarũ:& sic iuit viã suã. x ¶Addu.autem &c.cõso.sunt non mi.de vita pueri & facto miraculo ad gloriã dei. y ¶Nos aũt ascẽ.Hic ɔñr ponit̃ scd's loc⁹ in quo paulus ɔxit morã.s.apud myletũ: ad quẽ prio describit̃ accessus. scd'o ɔñs fructus,ibi:A myleto au.tertio flebil̃ recessus, ibi.Et cum hæc dixisset.Circa primũ dr̃:Nos aũt ascẽ.na.sine paulo. z ¶Nauig.in asson.Asson est nomen loci:ad quẽ paulus venit per terram. a ¶Assumpto eo.s.paulo. b ¶Venimus mytile.Mytilene est nomen insulæ. c ¶Et inde nauigã.&c. veni contra chium.Aliqui dicuntur ꝙ sunt duæ dictiones: alij ꝙ vna tantũ. d ¶Alia die applicui.sa.Samum nomẽ est portus. e ¶Et sequenti die veni. myle. vbi proposuerat.

✱paulus

✱nam.Nã hoc esset tẽtare deũ nisi diuina reuelatio eẽt ad opositũ. n ¶Erant aũt lã.co.in cœ.s.in quo paulus docebat.p qd' significat̃ ꝙ euangelica doctrina in luce doceri debet tãꝙ verissima.p hoc aũt ꝙ paul⁹ docebat in tertio cœnaculo:vt ex sequentibus patet:significatus fuit ipsius raptus vsq3 ad tertiũ cœlũ:vt habetur.ij. Corin.xij. Moralr.

Item ẽm glo.p tria cœnacula significantur tres virtutes theologicæ scilicet fides,spes & charitas.de q̃bus paulus docebat efficacit & deuote.Per euthicũ qui obdormiuit paulo ptrahẽte sermonẽ, significat̃ hõ negligens audire q̃ necessaria sunt ad salutẽ:& sic p mittẽte deo cadit a tertio cœnaculo.i.de charitate,cõmittẽdo peccatum mortale.Per paulũ v'o descẽdẽtẽ ad ipm̃ & cõplexantẽ:si & p gni sit p̃dicator vel cõfessor:q per charitatẽ ad eũ descẽdit:& p ✱sacras

G H

☞ a ¶Pentecosten.Be.Constat paschæ tp̃s & pentecosten tp̃ibus apl̃orũ celebratum esse.¶Be.Præcæpto legis oẽs iudæi ter in anno.i.in pascha,pentecosten,& scænophegia hierosolymã conueniebãt.& apl̃s ruptis sæculi nexibus diẽ quinquagesimũ.i.remissionis & spũsscti agere festinat. b ¶Alligat⁹ ego &c.ig.nisi &c. Be.Aperte ostendit ꝙ ea quę futura erant:non sibijpsi,sed alijs de se reuelata cognouit.ex quibus erat agabus ,ppheta:& illi discipuli qui eum in tyro monebant per spm̃ ne ascenderet hierosolymã. c ¶Posuit episcopos.Bed.Dictum est supra p̃sbyteros ephesi myletũ vocatos:quos nunc episcopos.i.superinspectores vocat.non em̃ vna ciuitas pl̃es episcopos habuit: sed eosdem presbyteros nominẽ episcoporum significat.cõiũctus est em̃ gradus:& in multis pœnis simillim⁹. d ¶Deĩ: quam acqui.san.suo.Be.Non dubitat sanguinẽ dei dicere ppter vnionem personæ in duabus naturis iesu christi:p qua dictum est:Filius hominis qui est in cœlo.Cesset nestorius filium hominis a filio dei separare:& duos facere christos.

☞Memo.re.

NICO. DE LY.

✱paulus aliquantulum pausare.Et reddit rationem quare nauigando transierat ephesum absq3 applicatiõe ad locũ:quæ tamen erat ciuitas metropolis: in qua paulus frequenter prędicauerat,cum subditur: a ¶Ne qua mora &c.in asia.Si em̃ declinasset illuc,oportuisset eum diutius morari propter multitudinem credentiũ & solẽnitatẽ loci.Et cã festinationis pauli subditur:cum dr̃: c ¶Vt diem pente.fa.hiero.i.solennizaret. erat aũt dies illa solennis,ppter dationem legis quantũ ad decalogi p̃cepta:Exo.xx.q̃ manent in lege noua:& propter dationem spũssancti credentibus in signo visibili.ẽ.x.c. d ¶A myleto autem &c.Hic ponit̃ consequens fructus:qa paulus mãdauit ibi conuenire ministros ecclesiæ de tota ephesina diocesi:exhortans eos ad bonũ regimen ecclesiæ dei:informãs eos primo ɔ̃ sęuitiam persecutorũ secundo contra fraudulentiam deceptorũ,ibi:Attendite.tertio ɔ̃ cõcupiscentiã temporalium bonorũ,ibi: Argentum aũt.& in oĩbus ponit se pro exẽplari, docens facto ac verbo.Pria ps patet vsq3 ibi: e ¶Et tentatiõnibus.id est periculis mortis. f ¶Quæ mihi acciderunt ex insidijs iudæorum.pro quib⁹ nihil omisi de contingentibus ad vestram salutem. g ¶Et docerem vos publice & per domos:id est priuate. h ¶Testificans iudæis atq3 gẽtilibus, indifferenter. i ¶In deum pœnitentiam & fidem in dominum no. &c.i.annunciãdo eis pœnitentiã in deũ ordinantẽ.

Et nunc

¶ad,vel præter.
ephesum:ne qua mora illi fieret in asia .Festinabat a b
a¶vel,stes.i.quinquagesimæ.
a enim si possibile sibi esset,vt diem pentecõsten face c
a¶non nauigans ad ephesum.
ret hierosolymis.A myleto aũt mittens ẽphesum:vo d
a¶vt presbyteros:vt in græco habetur.
cauit maiorẽs natu ecclesiæ.Qui cũ venissent ad eum
a¶non gloriatur,sed exemplum de se proponit vt imitentur.
& simul essent dixit eis:Võs scitis a prima die qua in
a¶vt dictum est:deuenitq3 ephesum &c.supra ca.xviij.
gressũs sum in asiam,qualiter vobiscum per omne tẽ
pus fuerim seruiens dño cum omni humilitate & la
chrymis & tentationibus:quæ mihi acciderũt ex insi e f
¶non vestris.
dijs iudæorum:quomodo vobis nihil subtraxerim
¶verborum. ¶verbo. ¶facto.
vtilium:quo minus annunciarem vobis & docerem g
¶contra hæreticos. ¶in occulto.
vos publice & per domus:testificans iudæis atq3 gen h
tilibus in deum pniam:& fidem in dñm nostrũ iesum i
a¶quasi coactus ad illud iter. b¶sancto p̃sciente:vel mente mea.
b christum.Et nunc ecce alligãtus ego spiritũ vado in k l
hierusalẽ:quæ in ea ventura sunt mihi ignorãs:nisi m
¶vbiq3,non semel in vno loco.
quod spiritussanctus per omnes ciuitates protestat̃ n
¶& per me,& per alios.
mihi dicens:Qm̃ vincula & tribulationes hierosoly
¶vt vbi aliqñ psecutus est ecclesiã:ibi nunc p pace ecclesię doceret.
mis me manẽt.Sed nihil horum vereor:nec facio ani o p
¶vitam quæ inspiratur ab anima temporaliter:quã pro nihilo ducit qui æternæ vitæ gaudia expectat. ¶.i.animam meam.
mãm meam preciosiorem q̃ me:dummodo ego con q
¶more militari.Vnde:cursum consummaui.
summem cursum meũ & ministeriũ verbi quod accæ
a¶remissionis peccatorum:vel spiritalis gratiæ.
pi a dño iesu:testificari euangeliũ grãtiæ dei.Et nunc
ecce ego scio:quia amplius non videbitis faciẽ meã
¶qui estis in prouincijs quibus prædicaui.
vos omnes per quos transiui prædicans regnum dei.
a¶ideo quia non videbitis faciem meam:vel testamenta relinquo: quia mundus sum &c. a¶quia non peperci vitijs eorum.
Quapropter contestor vos hodierna die:† quĩa mun r s
a¶non dimisi vel subterfugi aliquem sermonem doctrinæ.
dus sum a sanguine omnium.Nõn enim subterfugi: t
a¶maxime de incarnatione.
quo minus annunciarem omne consiliũm dei vobis. v
a¶hoc dicit maioribus natu. b¶.i.vos & vniuersum gregem vobis commissum custodite ab hæreticis.
†Attenditẽ vobis & vniuerso gregi:in quo vos spiri x y z a
a¶speculatores. b¶non propter solum nomen vel honorẽ, sed vt regatis. c¶non nostram.
tussanctus posuit episcõpos regẽre ecclesiam dẽi:quã
a¶non paruo precio. b¶ideo attendendum.
acquisiuit sanguinẽ suo.Egõ scio quoniam intra b c
a¶qui de foris sunt & extra ecclesiã.b¶de mũdo.q.d.tũc timẽdi.vobis cum absens ero.c¶hæretici callidi in fide:fortes in disputatiõe
bũnt post discessiõnem meam lũpi rapaces in vos nõ
crudeles in occisione. a¶prẹter eos qui de foris intrabũt. b¶de his Iohannes dicit:Ex nobis exierunt:sed ex nobis non fuerunt.
parcentes gregi. Et ex võbisipsis exũrgent viri lo d
¶in superbiæ elatione.
quentes peruersa: vt abducant discipulos post se.

k ¶Et nunc ecce ego alligatus spiritu.id est ex reuelatione spiritussancti ad hoc astructus:cui tamen volo promptus in omnibus obedire. l ¶Vado in hierusalem.quæ in ea ventura sunt:igno.in spãli.sciebat tñ ea generaliter:iõ subdit̃: m ¶Nisi qd' spiritussanctus per oẽs ciuitates.id est frequenter. n ¶Protestatur mihi dicens:qm̃ vincula & tribulationes hierosol.me manent.id est ibi me expectant. o ¶Sed nihil horum vereor:id est timeo sustinere propter christum. p ¶Nec facio animã meã.id est vitam meã sensibilem. q ¶Preciosiorem quã me.i. ꝙ animam meam intellectiuam q̃ dr̃ ipse homo:eo modo loquendi quo totum nominat̃ a parte nobiliori.Cætera patent vsq3 ibi: r ¶Quapter cõtestor vos hodier.die.i.hac vltima die pro omnibus. s ¶Quia mundus sum a sanguine oĩm.s.vr̃m etsi decętero incurratis aliqd' graue peccatum.& subditur causa: t ¶Non em̃ subterfug.,ppter quæcunq3 picula iminentia mihi. v ¶Quominus annunciarem omne consiliũ dei vobis.de pertinentibus ad salutẽ. x ¶Attẽdite vobis.Hic consequẽter informat eos contra fraudulentiam deceptorum,dicens: Attẽdite vobis.in personis pprijs. y ¶Et vniuerso gregi,commisso vestro regimini. z ¶In quo.scilicet grege. a ¶Vos spũssanctus posuit episcopos.i.ministros .Sub noĩe enim ep̃orum intelligũtur alij ecclesiæ ministri.Vñ episcopus græce superintendens est latine.Ex huiusmodi vigilantiæ subdit causam dicens: b ¶Ego scio,per reuelationem spiritussancti. c ¶Quoniã intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos.id est falsi apostoli,ad decipiendum vos. d ¶Et ex vobisipsis exurgent viri loquentes peruersa:id est hæretici corrumpentes articulos fidei.

✱Propter qd'

Moralr. ✱sacras monitiones ipsum refouet & instruit:& sic deo miserante lapsus ad vitã gratiæ redit. b ¶Festinabat em̃ si possibile esset vt diẽ pentecosten faceret hierosolymis.Per hoc docentur catholici generaliter & ecclesiæ ministri & religiosi specialiter: vt in diebus festiuis sint in sacris locis. d ¶A myleto autem mittens ephesum:vocauit maiores natu ecclesiæ &c.docens eos & exhortans vt essent solliciti de bono regimine gregis sui.ponens exemplum suæ sollicitudinis quam fuerant multipliciter experti.& hoc facit p totum residuũ huius ca.& in hoc dedit exẽplũ oĩbus ecclesias regentibus silr̃ faciendi.

†2.Reg.3.f. Dañ.13.c †95.dis.c.ecce.7.q.1.c.sug gestum.

C D

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Memo.re.Rab.Qđ dixerat memoria retinēdū.nō em̄ parua est custodia diuini pcæpti memoria. b ¶Qm̄ p triē.Hæc Arator breuiter exponit dicens:Qui canit ecclesię tria dogmata sępi⁹ edit.Hystoricū morale sonans:typicūq; volumē.Hinc iudęa vacans:sterilis quæ dr̄ arbor.Expectat,a tribus fructū nō attulit annis. c ¶Oia ostendi vo.Be.i.non solum doctrinæ inter p̄ssuras & lachrymas insistēdū:& ne qs infirmorꝝ grauet manibus

Luc.10.f. eē laborādū.hoc est ꝙ alibi dr̄:Qđcūq; superogaueris,cū rediero reddā tibi.euangeliū.s.p̄dicare:& ex euāgelio sumptus non

1.Co.9.b q̄rere. d ¶Bea.est.Ra.hoc in euāgelio nō

Ioh.vl.g legiť:nō eī oia scripta sunt.sed paulus forsitan hoc ab apl'is audiuit,vel a spū sctō accæpit.vel pōt dici:ꝙ si nō ꝟba,sensū istū

Lu.6.e. iesus idicauit di.Omni petēti da.Et alibi:

Mat.10.b Nolite accipe aurū &c.¶Be.non illis qui

Ibid.19.d relictis oibus secuti sunt dn̄m,diuites elemosynarios præponit:sed illos maxie glificat,q cūctis q̄ possidēt in semet renūciātes:nihilominus laborāt opando manib⁹

Eph.4.g vt habeāt vñ tribuāt necessitatē patienti.

Ca.XXI.

Cum autem &c. choum, rhodum:& inde patharam.Rab. Chous & pathara insulæ sunt.

NIC. DE LY.

Deducē*

a ¶Pro.qđ vigi.sup custodia gregis vobis cōmissi. b ¶Memo.re.ea q̄ sollicite vos docui.iō subdiť: c ¶Qm̄ p tri.&c. Et qa nisi dn̄s custodierit ciuitatē: frustra vi.q cu.eā.Ps.cxxvj.ideo subdit: d ¶Et nunc &c.& ver.gratiæ eius.i.facto vel effectui. Verbū eīn in scriptura frequenť accipiť pro facto.ij.Reg.j.a.Quod est verbū qđ factū est.& maxime in deo:cuius dicere est facere:Ps.cxlviij.a.Ipse dixit & facta sunt. e ¶Qui po.est ædi.p gratiā in præsenti. f ¶Et dare hæ.gloriæ in futuro. g ¶In san.oibus.nā ibi nullus admittiť nisi sanctus. h ¶Argen.& aurū.Hic ɔñr informat eos contra concupiscentiā tēporaliū p sup̄ius exemplū:qđ erat eis p experientiā notū. i ¶Ministrauerunt ma. istæ. Apud eos enim vixerat de ꝓprio labore:Et subdit cām dicens: k ¶Oia ostēdi vo.ꝓ exemplo pfectionis: l ¶Qm̄ sic la.i.de ꝓprio labore viuētes. m ¶Oportet sus.ad doctrinā fidei. n ¶Infirmos.q sunt auari & ad dandū tardi.Licet em̄ paulus posset accipere sumptus ab illis quib⁹ p̄dicabat:tñ frequenter abstinebat,ne fructus p̄dicationis ipediretur in illis:qm̄ ꝓpter auariciam suā ab auditu p̄dicationis retraherentur.subdit ēt aliam causam di. o ¶Acme.&c.supple oportet. p ¶Qm̄ ipse dixit.licet hoc non habeať in euāgelio:tenendū tñ est firmiter propter verbū apl'i qđ dixit.qa nō oia eius facta sunt scripta Ioh.vl.g.& multominus ei⁹ verba:sed p reuelationē paulus habuit hoc xp̄i verbū:sicut & eius euangeliū:Gal'.j. q ¶Bea.est &c.Ex hoc voluerūt aliq dicere:ꝙ maioris pfectionis est diuitias ꝓprias in sc'lo erogare paupib⁹,ꝙ in religiōe mēdicare.sed hoc reprobať li.de ecclesiasticis dog.vbi dr̄:Bonū est cū dispensatione bona paupib⁹ erogare:sed meli⁹ est intētiōe sequēdi xp̄m totū sil' dare:& absolutū a sollicitudine cū xp̄o egere.Et Hier.ɔ Vigilantiū dicit ꝙ asserit meli⁹ facere q vtunť reb⁹ suis:& paulatim fruct⁹ possessionū paupib⁹ diuidūt &c.Seqť:Nō a me,sed a deo rn̄deť: Vade & vēde oia q̄ habes & da pau.& veni & sequere me.pp qđ ꝟbū istud.Beati⁹ est &c.intelligēdū est ceteris parib⁹:q̄ non sunt in ꝓposito. r ¶Et cū hæc dí.Hic vltīo poniť pauli flebilis recessus:eo ꝙ dixerat ꝙ nō viderēt amplius faciē eius.Et patet lr̄a:hoc excepto: s ¶Orauit cum omnibus illis.s.p conseruatione eorꝝ a quibus recedebat:& directione sui & eorū quos secū ducebat.

¶In ca.xx.vbi dicitur in postilla:Verbū enim in scriptura frequenter accipitur pro facto.

ADDITIO.I.

Verbū grǣ in hoc loco sm Glo.intelligiť verbum quod præstat gratiam agentibus.

¶In eo.ca.vbi dr̄ in postil.Beati⁹ est magis dare ꝙ accipere.

ADDITIO.II.

Hæc ɔclusio apl'i.s.ꝙ beati⁹ ist magis dare ꝙ accipe:vr̄ hr̄e nō modica in rōnis dictamine fundamēta.Pōt em̄ primo in silitudine seu pticipatione diuinæ btitudinis fundari sic.Nā diuina btitudo cōplectiť oēs btitudies:sicut & diuina pfectio cōplectiť oēm pfectionē:vt i.p.q.xxvj.Constat aūt ꝙ deo maxime cōpetit dare oibus creaturis tā in esse naturæ ꝙ in esse grǣ & glīæ:put cōiter scriptura testať.nō aūt cōuenit sibi accipe:qa bonorū nrorū nō eget:vt in Ps.ergo beatius est dare sm ꝙ deo assimilamur,ꝙ accipe: per qđ a pticipatione diuinæ silitudis deficimus.Itē qa dans acqrit in datione bonum honestū:sed recipiēs nō acqrit in receptione nisi bonū vtile.Bonū aūt honestū melius est ꝙ bonū vtile sm ph̄m.Itē ad dantē ptinet agere:ad recipientē aūt ptinet pati.& sic hr̄ intentū.Itē excellētius est agere ꝙ pati:& p ōns virtuosius:qa virtus circa difficile cōsistit.q qdē tres vltimæ ratiōes pñt hr̄i a ph̄o i.ix.Ethi.vbi tractat de amore bñficiatoris ad bñficiatum:& ecōtra.his aūt dimissis qa apl's fundat se in auctoritate diuina,di.Qm̄ ipse dixit.s.xp̄s Beati⁹ est magis da.&c.Attendēdū est:ꝙ licet ista ꝟba nō cōtineanť sic sub eadē forma in euāgelio:continenť tñ virtualiter.Loquendo em̄ de datione,put ptinet ad elemosynam vel ad bñficentiā:de qbus vel saltē de altero eorū apl's ad pn̄s agit:vt i litera patet. Constat ꝙ xp̄s in multis locis euāgelij dationem cōmēdauit:p̄cipiens seu cōsulens actus ad hoc ptinentes.De elemosyna em̄ patet cū dicit Luc.xj.f.Date elemosynā:& oia munda sunt vobis.Abscondite elemosynā in sinu paupis &c.& sic i multis alijs locis.De datiōe ꝟo quæ ptinet ad bñficētiā Mat.v.g.dr̄:Bñfacite his q ode.vos vt sitis fi.pa.ve.q solē suū facit oriri &c.Nō tñ legitur cōmendasse,p̄cæpisse seu consuluisse recæptionē,nec mendicationē.Silr in hoc ꝙ dicit:Vade & vē.oia quæ hab.& da pau.& ve.& se.me.manifeste ostendit: ꝙ pfectio consistit in dando oia paupib⁹ & sequēdo xp̄m.& licet sequela christi sit perfectior:tñ datio illa seu erogatio a xp̄o p̄cæpta seu consulta est dispō ad illam perfectionē:non tñ accæptio ei opposita.vñ accæptio elemosynarū seu beneficiorꝝ nō præcipiť,nec consuliť seu commendatur. vñ nec habet rōnē btitudinis seu virtutis. necessitas tñ ad eam qñq; compellit:q necessitas rōnem meriti ab ea excludit:iuxta illud Apl'i.j.Corin.ix.c.Si euangelizauero,nō est mihi glīa:necessitas tñ mihi incūbit.Auctoritas aūt q̄ tæ allegatur in postil.de ecclesiasticis dog.non obstat.nā ibi commendať egestas non pp seipsam:sed ꝓpter solutionē a sollicitudine.Si em̄ aliquis abūdans diuitijs tantæ pfectionis esset:vt ex earū sollicitudine non ipedireť a dei dilectiōe:nihilomin⁹ eēt pfectus:quantū ad statū viæ ptinet.De abraā em̄ qui magnis abūdabat diuitijs legiť Gen.xvij.a.Ambula corā me & esto pfectus. Silr patet de dauid & de multis alijs.Idē dicendum de auctoritate Hiero.qa in rn̄siōe diuina quā allegat,tota pfectio principalr dependet a seqla xp̄i,cū dr̄,veni & seqre me.Ex qbus oibus pōt cōcludi ꝙ simplr̄ loquēdo:beatius est dare ꝙ accipe:put sonāt ꝟba apl'i:nihil eis addendo:licet qñq; sm quid agere sit pfectius sicut egere ꝓpter sequelā xp̄i.

Ca.XXI.

Cum aūt &c.Hic pōit terti⁹ loc⁹ i quo paul⁹ fecit aliquā morā.s.ciuitas tyri:ad quā prio poniť accessus & exp̄munť hic aliq loca p que trāsiuit paulus sine mora.& patet lr̄a.Sciēdū tñ ꝙ illud qđ poniť i aliqb⁹ lib.Deide myrrhā,nō est de textu:nec est in libris correctis. v ¶In phœnicē.nomē *est prouinciæ. Moraliter.

Moraliter. t ¶Cū aūt &c.Hic oñditur feruor p̄dicādi in paulo. *nam ad hoc

¶quia intrabunt & exurgent.

a Propter qđ vigilate memoria retinētes:qm̄ p trienniū nocte & die nō cessaui cū lachrymis monens vnū

a¶fragiles designat epos. b¶vt eos custodes aliorꝝ custodiat de⁹.

quēq; vr̄m.Et nūc ɔmēdo vos deo

a¶ipū scti q i paulo loqbať:vel ꝟbo grę qđ p̄stat gratiā audientib⁹. b¶vos in vnā domū.i.ecclesiā.

& verbo grē ipi⁹,q potēs ē ædificare

a¶cœlestē.i.vt ædificet & sibi hæreditatē det in sctis:vt ipsi sint hr̄editas eius.

& dare hr̄ditatē in sctificatis oibus.

¶In hoc cognoscūť lupi ꝙ hoc ɔcupiscūt.

†Argētū & aurū aut vestē nulli⁹ cōcupiui:sicut ipi scitis:qm̄ ad ea q̄ mihi opus erant & his q mecū

a¶exēplū opādi ēt epis,est sinū quo discerni

sunt ministrauerunt manus istæ.

a lupis. a¶excpla maxie opādi. b¶vt

Oiā† oñdi vobis:qm̄ sic laboran

ego cui⁹ manus mistrauerūt. a¶ad mistrandū infirmis:sicut ego feci his q mecū sunt.

tes oportet suscipēre infirmos:ac meminisse verbi dn̄i iesu:qm̄ ipse dixit:Beatius est magis dare q̄ accipe.Et cū hæc dixisset positis genibus suis orauit cū oibus illis.

a ¶cōmendando illos deo,orauit etiam p se qui profectur⁹ erat:maxime propter suū discessum & luporum aduentum.

Magnus aūt fletus factus est oim. Et ꝓcumbētes supra collū pauli: osculabanť eū:dolētes maxime in verbo qđ dixerat:Qm̄ āpli⁹ faciē ei⁹ nō eēnt visuri:& deducebāt cū ad nauem. Ca.XXI.

Cum aūt factū eēt vt nauigaremus abstracti ab eis: recto cursu venimus choum:& sequenti die rhodū:& inde patharā.Et cū inuenissemus nauē

¶prouinciam syriæ vbi tyrus & sydon.

trāsfretātē i phœnicē,ascēdētes na

a¶propinquaremus vt videri possemus.

uigauimus.Cum appāruissemus autem cypro:

a¶ad occidentē retrorsum euntes consueto more nautarum.

relinquentes eam ad sinistrām nauigauimus in

¶.i.phœnicem. ¶vrbem phœnicis.

syriam, & venimus tyrum:ibi enim nauis:exposita erat onus.Inuentis autem discipulis,mansimus ibi diebus septem.Qui Paulo dicebant

a¶suum:vel propheticum:scientes eum esse alligandum.

per spiritūm:ne ascenderet hierosolymam.Et ex

a¶septem prædictis. b¶de tyro. c¶hierosolymam.

pletis diebūs profecti ibāmus: deducentibus nos omnibus cum vxoribus & filiis vsq; foras ciuitatem:& positis genibus in litore orauimus.

¶alterutrum.

Et cum vale fecissemus inuicem ascendimus in

¶homines ciuitatis.

nauem:illi autem redierunt ad sua.Nos vero na

a¶hucusq; mari vehuntur.

uigatiōne † expleta a tyro descendimus ptolæ

¶ciuitas est.

maidam:& salutatis fratribus mansimus die vna

¶per terram. ¶palæstinæ.

apud illos.Alia autem die profecti venimus,cæ

¶non apostoli,sed prædicatoris qui in samaria euangelizauit eunucho.

saream:Et intrantes domum Philippi euāngeli

¶diaconibus.

stæ:qui erat vnus de septem:mansimus apud eū. Huic autem erant filiæ quatuor virgines pro

a¶vt iohel:Et prophetabunt filij & filiæ vestræ &c.

phetāntes.†Et cum moraremur per dies aliquot: superuenit quidam vir a iudæa propheta, nomine agabus.Is cum venisset ad nos tulit zonam pauli:& alligans sibi pedes & manus dixit:Hæc dicit spiritussanctus:Virum cuius est zona hæc sic alligabunt in hierusalem iudæi:& tradent in manus gentium.Quod cum audissemus, rogabamus nos & qui loci illius erant:ne ascenderēt hierosolymam.Tunc respondit paulus & dixit:

a¶per hoc fortitudo fidei in paulo monstratur.

Quid facitis flentes & affligentes cor meum? Ego q aūt non solum alligari:sed & mori in hierl'm paratus sum propter nomen domini iesu:Et cum ei suadere non possemus:qeuimus dicentes:Domi

a¶de vita pauli vel de morte. b¶ad voluntatem domini siue mori siue viuere.

ni voluntas fiat.Post dies autem istos præpārati ascendebamus hierusalem.Venerunt autem quidam ex discipulis a cæsarea nobiscum:adducentes hunc apud quem hospitaremur Iasonem

¶olim fidelem.

quendam cyprium antiquum discipulum.Et cum venissemus hierosolymam libenter excæperunt nos fratres.Sequenti autem die intro

a¶apostolum filium alphæi:qui erat episcopus hierosolymorum.

ibat Paulus nobiscum ad Iacobūm:omnesq; col

¶paulus.

lecti sunt seniores.Quos cum salutasset:narrabat per singula quæ deus fecisset in gentibus per ministerium illius.At illi cum audis

¶Sexta pars.

a ¶Deducētib⁹ &c.Be.Hic est ipleta ꝓphetia q̄ dicit:Filij tyri in munerib⁹ vultū tuū depca. oēs di.ple.&c.vsq; ad finē psal. Nulla em̄ ciuitas cū maiori dulcedine apl'm suscępit:tenuit:dimisit.Deniq; hodie mōstrať locus i arenis vbi pariter orabāt. b ¶Philippi euā.Be.Ob prōptum p̄dicationis offm̄ euāgelista meruit vocari. c ¶Huic aūt erant quat.Ra.Alibi filiæ philippi apl'i ꝓphetisse leguntť fuisse:sed veritati hui⁹ loci non est ɔdicēdū:nisi fortasse vterq; filias ꝓphetissas habuisse itelligatur. d ¶A iudæa.Bed'.Hoc iō dr̄:qa cæsarea in qua morabanť ad samariā ptinet,in cōfinio phœnicis & palęstinę sita. e ¶Hæc dicit spi.Be.ꝓphetas veteres imitať,qui dicere solebāt.Hæc dicit dn̄s de⁹.qa spūs sctūs ęque vt pr̄ & filius dn̄s & deus est:nec eorꝝ separari opatio pōt quorū natura & voluntas vna est. f ¶Quicuim⁹ di. Eat paul⁹ hierl'm:sicut dixerat: Ecce alligat⁹ spū vado hierl'm. g ¶Hūc apud q.ho.Rab.Vel hūc.i.philippū euangelistā adducentes.Vel hūc.i.iasonē adducētes.ad hoc. h ¶Ad iacobū. Be.Iacob⁹ iste fr̄ dn̄i,filius mariæ sororis m̄ris dn̄i fuit:q post passionē stati ab apl'is eps ordiat⁹.xxx.ānis ecclīā rexit.i. vsq; ad.vij.Nerōis ānū,q iuxta teplū

NIC. DE LY.

*est ꝓuinciæ. a ¶Et veni. tyrū.Et subdiť cā cum dr̄:Ibi em̄ na.in qua erat expo.on⁹. q.d.ꝓpť hoc necesse fuit ꝙ ibi applicarem⁹. b ¶Inuē.aūt di. i.christianis. c ¶Māsi.ibi die bus sep.ad cōsolationē nr̄am corpalē post nauigationē:& ad credētiū ibi manētiū spūalē cōsolationē. d ¶Qui pau.di.p spm̄.ꝓphetię. e ¶Ne ascen. hiero.Sciendū ꝙ hoc non dicebant imediate p spm̄sctm̄,qui paulo dicebat illuc ascēdere:& sic ɔ̄ria diceret.sed p spm̄ ꝓphetię hēbāt ꝙ si paul⁹ ascēderet in hierl'm,ibi sustineret psecutionem pp qđ ei cōpatiētes ex suo spū suadebāt ne illic ascēderet. est em̄ hierl'm i situ altiori ꝙ tyrus.Cętera patēt. f ¶Nos vero.Hic poniť q̄rt⁹ loc⁹ vbi moratus fuit aliq̄tulū paul⁹.s.cęsarea:ad quem describiť accessus, cū dr̄:Nos vero na.ex.i.disposita & p̄pata. g ¶A ty.descē. pto.q nūc dr̄ achō. h ¶Et sal. fra.i.christianis ibi manētib⁹. i ¶Mansimus die vna ap.il. ista mora pp sui breuitatē non addiť ad nūerꝝ aliarū quatuor. k ¶Alia aūt die ꝓ.ve.cæ.palęstinę quā herodes noie cæsaris appellauit:q̄ pri⁹ turris strathonis dicebať. l ¶Et in do.phi. euāge.Aliq dixerūt,ꝙ iste fuit philipp⁹ apl's:eo ꝙ dr̄ hic euangelista.i.annunciator euāgelij. qđ ꝓprie ptinet ad apl'os.sed istud remouetur p hoc quod subditur. m ¶Qui erat v.de sep.s.diaconibus:de qbus hr̄.vj.c.Si em̄ eēt philippus apl's:diceretvnus de.xij.dr̄ em iste euāgelista:qa tpe psecutionis verbū euāgelicū p̄dicauit feruenter.s̄.c.viij. o ¶Sup.qdā vir pro. hn̄s spm̄ prophetię:vt hr̄.s̄.xj.ca. p ¶Tulit zonam &c.& al.in hoc imitabať modū ꝓphetarꝝ antiquorū.q ꝓphetizabāt aliqñ non solū verbis,sed ēt sensibilibus factis sicut ēt hieremias posuit catenas ligneas in collo suo.Hiere.xxvij.ad significandū:ꝙ illi de qb⁹ ꝓphetizabat ducerenť in captiuitatē catenari cętera patēt. r ¶Post di.Post ꝙ descript⁹ est ꝓgressus pauli per viā:hic ɔñr describiť eius accessus ad terminū.s.hierl'm:vbi per spm̄ veniebat ad tolerādū psecutionē: sicut ibidē psecut⁹ fuerat ecclīā.iō diuidiť in duas ptes:qa prīo poniť eius benigna recęptio a xp̄ianis.secūdo eius maligna psecutio a iudæis,ibi:Dum aūt septē dies.Pria in duas:qa primo describiť pauli recęptio.scd'o sibi facta persuasio, ibi:Dixeruntq; ei.Circa primū dr̄: Post di.&c.mansionis in cęsarea. s ¶Ascē.h.quę est in altiori situ ꝙ cæsarea. t ¶Ve.autem qui.ex di. volentes ꝓuidere paulo & suis socijs de hospitio. v ¶Cyp.genere, an.di.i.a longo tempore in fidelitate probatum.iste iason videť habuisse domicilium inter cęsaream & hierusalem:vbi charitatiue recępit paulum. x ¶Et cum ve.hier. li.excæ.nos fra.i.xp̄iani in hierusalem habitantes. y ¶Sequenti aūt die in.&c.ad iac.episcopum *hierosolymi

Diuisio. al'†explicita. †.s̄.11.d.

*nā ad hoc p loca varia nauigauit.cuius processus describiť vsq; ibi: k ¶Alia autem die &c.Et in do.phi.Iste erat vnus de septē diaconib⁹ electis ab apl'is:vt habetur: s̄.vj.b.Et iste prædicauit samaritanis & pluribus alijs gētibus:vt hr̄ s̄.viij.ca.pp qđ paulus mansit ibi vij.diebus ad ɔferēdū de profectu xp̄ianę religionis:& ad qescendū post laborē nauigatiōis. n ¶Hu. aūt e.qua.fi.Per philippū qui os lāpadis interp̄tať,p̄dicator euāgelij significať.nā in ore lāpadis est lumis splendor:quē fouet existētis interi⁹ olei liquor.nā in ore p̄dicatoris debet eē splendor ꝟitatis:quē fouet & nutrit dulcor pietatis.p q̄tuor virgines significanť quatuor ꝟtutes cardinales:q̄s verus p̄dicator nutrit ꝟbo & exēplo sicut charissimas sibi filias. o ¶Su.q.v.a iu.pro.&c.al's plib⁹ vicib⁹ significatū fuerat paulo p spm̄sctm̄,ꝙ alligādus foret in hierl'm:sed ista ꝓphetia exp̄ssius hoc significauit nō solū verbo:sed ēt sēsibili signo:ꝓpter qđ assistentes catholici rogabāt paulū vt nō ascēderet hierosolymā.sed ipse nō acqeuit:sed magis cōstantiā oñdit di. q ¶Ego āt non so.al.sed & mo.in hier.para. sum &c.Et in hoc dedit constantiæ exemplum vsq; ad martyriū. Moralr.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ tēplū vbi p̄cipitatus fuit sepult⁹ est. a ¶Dicēs &c.eos cir.Be. In doctrina em̄ christi dānas velut sacrilega:nec deo mādāte scripta quæ a moyse sunt ministrata.Hoc dicebant de paulo:nō illi q sciebant q̄uo fideles iudæi hæc obseruarēt.s.p cōmēdanda auctoritate dei,& illoꝝ sacroꝝ sctitate:non p adipiscēda salute q̄ in xp̄o reuelata p baptismum dabaſ.Sed illi hoc sparserāt,q sic legalia obseruabāt q̄si necessaria credentib⁹.Paulus em̄ vehemēs gētē p̄dicator eis aduersabaſ: docens nō p illa,sed p grām xp̄i hoīem iustificari:quæ p̄nunciabaſ in vmbra legis.lōq̄ psecutionē in eū suscitare moliebanſ tanq̄ inimicū legis & mandatoꝝ dei.hāc falsam criationē cōgrue deuitauit:eadē celebrando q̄ dānare videbaſ:sic ondens nec iudęos tūc ab eis sicut nefarijs phibendos:nec gentiles ad ea tanq̄ necessaria cogēdos.Iā tamē apl̄i decreuerant:ne qs cogeret gētes iudaizare:sed iudæi nō phibebātur. b ¶Neq̄ f̄m consue.ingre.Bed.Non sunt phibiti eo tēpore iudęi in xp̄m credētes f̄m legem ingredi:stante adhuc tēplo & sua religiōe: quāuis in sacramentis no.te.salutē habituri:sed credentes ex gentibus phibebantur ad legē conuerti:q tn̄ legis mādata ad mores & mundiciā corpis pertinentia vt est: Non cōcupisces &c.diligenter obseruare iubebanſ.Quarta synodus hierosolymis hæc habita est.Prima fuit de electione alterius apl̄i pro iuda.Scd'a de electione septē diaconoꝝ.Tertia de circūcisiōe nō iponēda illis q credebāt de gentib⁹.Quarta hæc de iudæis illo tpe non phibendis:vbi necessitas exigeret legalibus cerimonijs initiari.pꝑter scandalū eorum qui putabant apl̄os legē moysi sicut idolatriæ dogmata damnare. c ¶Quia quæ de te au.fal. Be.Nō em̄ ita reprobas legalia sicut dictū est.si aūt ideo celebraret:vt actione simulata suā occultaret sn̄iam:non hoc diceret iacobus. d ¶Cum aūt septem dies cō.Be. Nondum consummati erant:sed eorū cursus agebaſ adhuc.vnde in græco exp̄ssius dr̄:Cū incipiebant septē dies cōsummari. alioqn nō staret qd' ipse post qnq̄ dies aduentus sui in cæsareā pręsidi dixit:qa non sunt plus dies mei q̄.xij.ex quo ascēdi adorare in hierl̄m.Si em̄.vij.his,&illis quinq̄ diebus concilij dies quo ipse pharisæos & saducæos dissociauit:& ille quo iudæi eū occidere voluerunt adijciant:plusq̄ duodecim dies inueniunſ. e ¶Concitauerūt oēm po.Bed'.Quia videbant gentiles gratiæ sectatores minus cerimonias legis & templi solennia frequentare:timebant ne venirent romani & tollerent locum & ☞gentem.

Apostolorū synod⁹ quadruplex.

F

NIC. DE LY.

✻ hierosolymitanum.Cætera patent. a ¶Dixeruntq̄ ei.hic ꝯnr describiſ psuasio facta paulo.Circa quam sciendū:q̄ aliqui detrahentes paulo seminauerūt discordiam in hierl̄m:q̄ ipse p̄dicans iudæis per alias partes disp̄sis,affirmabat illicitū eis esse etiam illo tpe circūcisionē & alias legis cerimonias seruare.qd' non erat verū: imo ipsemet timotheū circūcidit:vt dictū est.s.xvj.& in cenchris sibi caput totōdit. s.xviij.ca Propter quod ad remouendum scandalū iudæoꝝ in hierl̄m habitantium psuaserūt paulo iacobus & alij seniores:vt purificareſ in templo cū qbusdā nazareis:vt sic oibus appereret falsum qd' de ipso dictū fuerat:& ipe ꝯsensit:vt p hoc qd' erat sibi licitū illo tpe amoueret scādalū infirmoꝝ.Prio ergo circa hoc poniſ psuasio iacobi.scd'o assensus pauli,ibi:Tūc paulus.pria ps & scd'a patēt ex dictis paucis exceptis q̄ discurrent. b ¶Et oēs æmu.sunt le.s.seruādæ:ne statim dimittaſ tāq̄ illicita:sicut rit⁹ gētiliū. c ¶Audierūt autē de te:qa di.do.a mo.qd' tn̄ non est veꝝ. d ¶Oportet cōuenire mul.de te verbis falsis scandalizatam. f ¶Et impē.in illis.id est fac oblationem

Diuisio.

¶gratias ei agentes.
sent, magnificabant deum,dixe a
¶interrogando dicunt.
rūtq̄ ei:Vides frā quot milia sunt
a¶zelatores legis aduersum te.
in iudæis q crediderūt:&oēs æmū b
a¶inde est zelus.
latores sūt legis.Audierūt aūt de c
¶.i.a moysi lege.
te:qa discessionē doceas a moyse
a eorū q pgētes sunt iudæorū:dicēs
non debere eos circūcidere filios
a¶antiquam. b¶in synagogam,vel versari in lege.
b suos:neq̄ f̄m cōsuetudinē igredi.
a¶in cōcilio eorum.¶quid audierunt de te:¶vel quid tibi faciēdū est: b¶necesse ē vel oportunū.
Quid ergo est?Vtiq̄ oportet conuenire multitudinē:audiēt em̄ te d
supuēisse.Hoc ergo fac qd' tibi dicim⁹.Sūt nobis viri quatuor votū e
hn̄tes sup se:his assumptis sctifi-
¶iunge te illis.
ca te cū illis:& impēde in illis vt ra f
c dāt capita:& sciāt oēs qa quæ de te
audierūt,falsa sūt: sed ambulās & g
a¶Q.d.non contra legem nos
ipse custodiens legē.De his aūt q h
dicimus modo. a¶non tantum dicentes.
crediderūt ex gētib⁹nos scp̄simus i
a¶nihil tale custodire eos nisi vt obseruēt se ab idolothitis &c.
iudicāntes:vt abstineāt se ab idolis imolato & sanguine:& suffocato & fornicatiōe.Tūc paul⁹ assum
a¶quatuor hn̄tibus votum. b¶radens caput.
ptis uiris postera die purificatus
¶donec offerretur &c.
cū illis itrauit in tēplū:annūcians k
¶finem.
expletionē dieꝝ purificatiōis:donec offerreſ p vnoquoq̄ oblatio
d eorū.Cū āt septē dies cōsūmarēt:l
¶minore.
hi q de asia erāt iudæi cū vidissent m n
e eū i tēplo:ꝯcitauerūt oēm populū o
& iniecerūt ei man⁹,clamātes:Vi p
ri israelitæ adiuuate.Hic est hō q q
¶quia credentes docebat esse veram hierusalem:& nouam legem præferebat:& locū esse dei dicebat totam ecclesiam.
aduersus pplm & legē & locū hūc

G

fac oblationē cū illis q̄ solet fieri in talibus. g ¶Sed amb.& ipse cu.le.tanq̄ adhuc seruari licitā:dū tn̄ ibi nō ponaſ fides tenēdo q̄ sine tali obseruatione fides christi non sufficeret ad salutem.ideo dicitur: h ¶De his aūt q cre.ex gē.quos saluari credimus p fidem iesu christi sine circūcisione & alijs legalibus:vt habetur.s. xv. i ¶Scripsimus iud.vt se absti.&c.p iudęorū & gētiū cōi societate seruanda:vt dictū est.s.xv. k ¶Annūciās exple.dic. puri.hoc em̄ denūciabat factus purificat⁹ cū illis nazareis qui purificabanſ termino sui voti expleto.Nume.vi. l ¶Cū autē. Hic ꝯnr describiſ pauli persecutio a iudęis. & primo ponitur hęc persecutio.secundo subditur pauli appellatio:cap.xxv.ibi:Festus autem.Prima in duas:quia primo ponitur psecutio pauli in hierl̄m.scd'o apud cæsaream:ca.xxiiij.Prima adhuc in duas: quia primo poniſ illa persecutio.secundo persequentiū dissentio.xxiij.ca.ibi.Sciens aūt paulus.Prima adhuc in duas qa prio interfectio pauli quęriſ.scd'o eripitur,ibi. Quærentibus.Circa primum dr̄:Cū aūt septem di.cōsum. Consummatio istorū dierum accipiēda est a principio ascensus pauli in hierl̄m.Dicit tamen Glo.q̄ non dū erat ista cōsummatio:sed appropinquabat:ita q̄ f̄m veritatē erat dies qnta.&hoc dicit Glo.ad verificandū verbum qd' dicit paulus.ī.xxiiij.Nō sunt mihi plus dies q̄ duodecim:ex quo ascendi adorare in hierusalē.qa cū istis qnq̄ oportet addere diē in qua dissoluit paul⁹ saducæos pharisęos ab inuicē:& iterū aliā in qua ductus fuit cęsareā:vt patet in textu.&iterum qnq̄ post quos princeps sacerdotū accusauit paulū in cęsarea:vt habeſ.ī.xxiiij.qbus simul iūctis sunt duodecim dies p̄cise.Sed hic modus loquendi videſ extraneus.s.q̄ p qnq̄ diebus dicaſ septē.lō aliter potest dici.s.q̄ dies illa purificationis fuit septima ab ingressu pauli in hierl̄m:vt textus innuit.& qnq̄ dies qbus priceps sacerdotū venit cæsareā accusare paulū,incipiunt a pauli purificatione & captione exclusiue.& sic habenſ.xij.dies p̄cise.Dies aūt in qua soluit ab inuicē pharisæos & saducęos:& alia in qua ductus fuit cæsareā,simul cōcurrerūt cū duob⁹ primis in illis qnq̄ qb⁹ priceps sacerdotū venit cæsareā. m ¶Hi qui de asia erāt iu.in iudaismo obstinati qui ibi dē paulo ꝯdixerāt. n ¶Cum vi.cū in tē. vbi erat iudęorū obstinatorū multitudo. o ¶Concitā.oēm popu.contra paulum. p ¶Et iniece.ei ma. clamā.eum morte dignum.lō subdit: q ¶Hic est hō &c.insuper & gē.in.&c.hoc dicebant qa paul⁹ p̄terebat gentiles verbū dei deuote recipientes,iudæis ipsum repellentibus vt patet in pluribus locis.s.& quia legem nouā præferebat veteri:& qa dicebat verum sacrificium.s.eucharistiam vbiq̄ posse offerri:& non solum in hierusalē vbi tantummodo licitum erat offerri sacrificia iudæorum. ✻insuper & gē.

Diuisio. H Moralr.

✻ c ¶Audierunt aūt de te &c.Iudęi qui habitabant in asia odiebāt eū:vt patet ex supradictis.propter qd' diffamauerant eū in hierosolymis:dicētes q̄ docebat publice iudæos legalia statim dimittere tanquā illicita eis seruari.quod erat falsum:immo facto ostendit ꝯrium quando timothæū circūcidit.s.xvj.& qn̄ caput totondit.s.xviij.& sic in tēplo purificatus fuit,ad repellendū de ipso falsum seminatū:put i expositiōe lrāli diffusi⁹ fuit dictū. Per qd' ostēdiſ q̄ doctor falso notat⁹ de mala doctrina,debet istā notā remouere:tum p se vt ab infamia libereſ:tum pro alijs qb⁹ sua doctrina sana odibilis redderetur. e ¶Sunt no.vi.quat.&c. Per istos quatuor viros cū qbus paul⁹ dr hic purificatus:pn̄t intelligi quatuor euangelistæ:cū qbus paulus fuit veraciter purificatus:eandē fidē & charitatē p̄dicando quā ipsi docuerūt scribēdo.

✻Et cū cœpisset

☞ gentem. a ¶Cum venis.ad gra.Be.Gradus descensionis de tēplo:sed ascensionis in castra significat. b ¶Græce nosti?Ra.Interrogatio:vel affirmatio:quia vt putaſ tribunus greca lingua loquebaſ:vel ne iudæi cognoscerent: c ¶Nōne tu es ægyp.Be. Quidā ægyptius venerat in iudæā quę sidē sibi pphetię magica arte consciscens.xxx.milia iudęorum congregauit:quos ducens p desertum venit ad montē oliueti paratus irruere in hierl̄m:& eam sibi subiugare.Sed occurrēs ei fœlix cū armatis,ægyptio cū paucis fugato alios occidit. d ¶Quatuor mi.&c.Bed.Non est de hoc numero satellitū inter tribunū q hæc locutus est:& iosephū qui de ęgyptio scripsit habenda controuersia:potuit enim primo cū paucis tyrannidem exercentibus adueniens:postea p̄es publica fraude coniunxisse.Tēpore aūt fœlicis hoc genus latronum surrexit: qui sicas.i.gladios breues manu gestantes,pplo permixti occulte vulnerabant:vt quærelam mors præueniret:& percussor lateret. e ¶A tharso ci.Rab.Quo captus cum parentibus commigrauit.

Iosephus ...

V Iri &c. Ca.XXII. Sequitur: g ¶Nat⁹ thar.&c. Be. Nat⁹ in oppido galileæ giscali nomine fuit paul⁹: quo capto a romanis cum parētibus suis tharsum ciliciæ migrauit.ob studiū aūt legis hierosolymam veniēs,a gamaliele est eruditus.Non vocat se ciuē,sed municipē,a municipio.i.territorio illius ciuitatis in qua nutrit⁹ est. Diciſ municipiū,q̄ tm̄ munia.i. tributa debita vl' munera reddat: Quis ergo giscali natus:tn̄ se tharsensem dicit:sicut xp̄s in bethleē natus nazarenus est appellatus.

NI. DE LY.

☞Emulator

✻ a ¶Insup & gē.indu.in tē. Licet aūt gentiles possent ingredi templū quantū ad aliquā ptē in qua orabant hoīes imundi:tn̄ ingredi nō poterāt vbi purificabantur nazarei ad quem existimabāt paulū gētiles induxisse. b ¶Et app.pau.tra.eū ex.tē.vt ibi occidereſ.Sicut ioiada pōtifex fecit educi athaliā extra septa tēpli vt ibi interficeretur.ij.Paral.xxiij.c. c ¶Et stati clausæ sunt ia.ne tēplū contaminareſ ex eius morte. d ¶Quęrē.aūt eū occ.Hic ꝯnter paulus de iudęoꝝ manib⁹ eripiſ. & primo tribun⁹ eripit illū.scd'o paulus petit alloq populū,ibi:Et cū cœpisset.Circa primum diciſ: e ¶Nūci.est trī.cui erat imposita custodia ciuitatis. f ¶Et iussit allig.ca.du.ne posset euadere donec ingsiuisset de eo.Cetera patēt vsq̄ ibi. g ¶Tolle eū.s.de vita pn̄ti tāq̄ viuere idignū. h ¶Et cū cœ.du.Hic ꝯnr paul⁹ petit alloq pplm.Et diuidiſ in duas ptes:qa primo poniſ allocutiōis ꝯcessio.scd'o allocutiōis executio,ibi:Et cū ille.Circa primū dr̄.Et cū cœ.du.in ca.i.intra fortaliciū vbi manebat tribun⁹ cū militib⁹. i ¶Silicet mihi lo.&c.humilr petit vt citi⁹ ipetraret qd' quærit. k ¶Qui dixit ei:græce nosti?Ex hoc vr̄ q̄ iste tribun⁹ fuit græcus:ppter qd' petebat si paulus sciret linguā græcā vt sibi loqreſ in idiomate magis sibi noto:& vt iudęi assistētes nō intelligerēt. l ¶Nonne tu es ægyp.qui an̄ &c.De isto dicit Iosephus.xx.lib. antiquitatum

oēs vbiq̄ docēs:insup & gētiles induxit in tēplū, a
a¶ciuitatem hierusalem vel templum.
& violauit sanctū lōcū istū.Viderāt em̄ trophimū
¶hierusalem:non in templo.
ephesum in ciuitate cū ipso:quē æstimauerūt qm̄
in tēplū introduxisset paulus.Cōmotaq̄ est ciui-
tas tota:& facta est cōcursio populi.Et apphendē b
a¶ne in templum refugeret.
tes paulū trahebāt eū extra tēplū:& statim clausæ c
sunt ianuæ.†Quærentibus aūt eū occidere:nun- d e
ciatū est tribuno cohortis:qa tota confundiſ hie
rusalē.Qui statim assumptis militibus & cēturio
nibus decurrit ad illos.qui cū vidissent tribunū
a¶qui parati erant,vel iam incæperant. b¶vel ascendens.
& milites,cessauērunt pcutere paulū.Tunc accæ-
a ¶donec causa eius iudicaretur.
dens tribunus apphendit eū:& iussit alligāri cate f
nis duabus:& interrogabat qs esset,& qd fecisset.
a¶diuersi diuersa dicebant:quia certam causam non habebāt.
b ¶quæ turbidam profert sententiam.
alii aūt aliud clamabant in turbā.Et cū non posset
certum cognoscere præ tumultu:iussit duci eū in
a¶suorum militum:ne iudæi occiderent eum. b¶quib⁹ascenditur in templum.
a căstra.Et cum venisset ad gradūs,cōtigit vt porta-
a¶ideo a fortibus portabatur.
ref a militib⁹ pꝑtēr vim ppl'i.Sequebaſ eū multi-
a¶ad mortem noli inquirere cām. ¶hoc dictum est de isto qd' & de christo dictum est. b¶cum pararetur eius inductio,
tudo populi clamās:Tōlle eū.Et cūm cœpisset du g h
nondum tamen a gradibus exierat.
ci in castra paulus,dicit tribuno.Si licet mihi lo- i
b qui aliqd ad te?Qui dixit ei:græce nosti?Nonne k l
tu es ægyptius qui an̄ hos dies tumultū cōcitasti
a¶gladiatorum.sica enim gladius dicitur.
a & eduxisti i desertū quatuor milia virorū sicārio m n
a¶non ægyptius.
rū?Et dixit ad eū paulus:Ego hō sum qdē iudæus o p
a¶quidā libri p municeps hn̄t,ciuis. ¶munia capiēs.i.cēsum.
c a tharso ciliciæ:non ignotæ ciuitatis mūniceps. q r
a¶Q.d.romanus censum professus. ¶quia vester sum.
Rogō āt te,pmitte mihi loqui ad populū.Et cum s t
ille pmisisset,paulus stans in gradib⁹,annuit ma v x
nu ad plæbē:& magno silentio facto,allocut⁹ est
¶vt totus populus intelligeret:vel vt plus taceret.
hebræa lingua dicens. Ca.XXII.
¶cōui. ¶seniores.
f V Iri fratres & patres audite quā ad vos y z
nunc reddo rationem. Cum audissent a
autem quia hebræa lingua loqueretur
ad illos, magis præstiterunt silentium.Et dixit: b
g Ego sum vir iudæus nat⁹ tharso ciliciæ:nutritus c d e

C

antiquitatū.q̄ venit in iudæā fingens se prophetā:& congregauit sibi multitudinē educēs eā extra hierl̄m dicēs q̄ ad ei⁹ iussum muri hierl̄m corruerēt:& sic intrarēt subito & bona raperēt ciuitatis:sed fœlix p̄ses p̄ueniens cū multis armatis multos ex eis occidit:& aliquos viuos cœpit.Ille v'o falsus ppheta p fugā disparuit:& pbabile est q̄ multi cū eo sic euaserunt:licet Iosephus non dicat. m ¶Et edu.in de. Primo enim illos iduxit in desertum.& postea reduxit ppe hierusalem vt deprædarenſ ciuitatem mō p̄dicto. n ¶Quatuor miliavi.si.Est aūt sica gladius breuis quo tunc vtebātur latrones & homicidę:& inde sicarij dicebanſ. o ¶Et dixit ad cū pau.se excusando. p ¶Ego hō sum qdē iu.& nō sum ille ęgypti⁹. q ¶Nō ig.ci.imo famose. r ¶Muni.i.ihabitator. s ¶Rogo āt te pmit.volebat em̄ p narrationē suę cōuersiōis annūciare iesum xp̄m & incredulitatē iudæoꝝ:vt patet ex sequētib⁹. t ¶Et cū il.pmisisset. Hic ꝯnr poniſ allocutionis executio in qua paul⁹ prio ad hoc disponiſ.scd'o ppositū exequitur.sequenti ca.Circa primum dicitur:Et cum ille.s.tribunus paulo pmisisset loq. v ¶Paulus stans in gra.vt melius audiretur ab existentibus inferi⁹. x ¶Annuit manu ad plæbē. vt facerent silentium.

†23.q.3. ca.maximianus.

D

✻ h ¶Et cū cæ.du.in ca.paulus,di.tri.Si licet mi.loq &c. In hoc appuit feruor pauli circa fidem xp̄i:quia percussus,captus& ligatus:vt patet ex textu quęrebat publice dicere modū suæ cōuersionis ad laudem dn̄i iesu:p hoc ondens q̄ p̄dicator euangelij nō debet cessare a p̄dicatione & dei laude.si tn̄ patiatur ipedimētū,pōt alibi se trāsferre ex causis de paulo supradictis.

Moralr.

Ca.XXII.

V Iri fra.& pa.audi.&c.Hic ꝯnr paulus propositū exequiſ.& primo poniſ ei⁹ narratio.scd'o plæbis acclamatio,ibi:Audiebant autē.tertio causæ discussio,ibi: Vociferantibus autem.Prima in tres:quia primo paulus narrat suam iudaicam conuersationem.secūdo suam ad christum conuersionem,ibi:Factum est autem.tertio sibi factam in tēplo visionem,ibi: Factum est autem mihi.Circa primum dicit: y ¶Viri fratres.quantum ad minores. z ¶Et patres.q̄tum ad maiores. a ¶Audite. diligenter q̄ sequunſ. b ¶Magis præstiterunt silentiū.Tū quia per hoc sciuerunt ipsum esse iudæum:Tum quia linguam suam melius intelligebant q̄ aliam. c ¶Ego sum vir iudæus.natione & religione. d ¶Natus tharso ciliciæ.vbi pater pauli translatus fuerat. e ¶Nutritus autem in ciuitate ista.scilicet hierusalem vbi fuerat missus a patre pro studio sacræ scripturæ:quia vigebat ibi.

Diuisio.

✻Secus pedes

Moraliter. y ¶Viri fratres & pa.&c.Hic paulus declarat suā innocentiam ex natione,ibi: c ¶Ego sum vir iudæus natus tharso ciliciæ:nutritus autem in &c.& ex legis cognitione,ibi

Moralr.

 ✻Eruditus

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Emulator lc. Be. In græco: æmulator legis dei existens ẽm illud: Testimoniũ illis phibeo, ꝙ æmulationẽ dei hñt: sed non ẽm sciẽtiã. b ¶Saule sau. Raba. Quædam exẽplaria habent: Saul saul: vt ostendatur de noĩe saulis saulum noĩatum esse. c ¶Lumen quidem vi. &c. Beda. Supra de hac visione narrat historia: ꝙ comites illius starent stupefacti: audiẽtes quidem vocem, neminẽ autem videntes. vnde colligitur eos sonum vocis confuse, non discrimen verborum audisse. d ¶Audierũt. Raba. Intellexerunt: sed solum sonum vocis Pauli: vel eius qui paulo loquebatur. e ¶Et ibi tibi dicetur. Rab. Exemplũ humilitatis, contra doctores non disputandi: nec de nobis p̃sumendi quasi a deo simus edocti. f ¶Saule fra. respice. Rab. Duo erant in oculis Pauli: excæcatio, & illuminatio: et iõ merito credidit. g ¶Præordinauit te. Raba. Conueniens ordo primo præordinatus in præsciẽtia dei. Deinde cognoscit veritatẽ: videt iustum: audit ex ore ipsius: postea fit testis eorum quæ cognouit, vidit, audiuit. h ¶Fieri me in stupo. me. &c. Be. Hoc non narrat ad elationẽ: sed propter necessitatem: vt videatur idoneus euangelizare gentibꝰ. i ¶Consentiebam. Be. Cõfitendo ꝙ cõsensit: notat qa non occidit. nisi cædens accipiatur pro occidens.

Ro.10.a. §.9.a. F

☞Proijcientibus

NIC. DE LY.

a ¶Secus ped. gamalielis. id est in doctrinã eius qui erat doctor valde famosus: vt habetur. s̃. v. capitu. c ¶Emulator leg. id est zelans pro eius obseruatione. quod declarat per effectum, dicens: d ¶Qui hanc viã. scilicet doctrinam christianam. e ¶Persc. sum vsq ad mor. intendens annihilare ipsam: vt habitum est. s̃. viij. & ix. c. f ¶Sicut princeps sacerdotum mihi testimo. red. Reseruauerat em̃ literas sibi datas a principe sacerdotum de consilio maiorum. s̃. ix. c. quæ sibi erãt in testimoniũ eorũ. g ¶Factum est autem. Hic consequenter narrat suam mirabilem conuersionem: & patet snia ex dictis. s̃. ix. c. vsq ibi: h ¶Deus pa. no. præordina. te. sua benignitate. i ¶Vt cog. vo. eius. de mea cõuersione. k ¶Et videres iu. s. xp̃m homiem & deum quem vidi in raptu nõ oculis corporeis,

a¶in hierusalem. b¶ad obsequium: vel quia puer & humilis sedebat ad pedes magistri.
aũt in ciuitate ista secus pedẽs gamalielis: eruditus iu- a b
a¶imitator vel zelator aduersus christianos.
a xta veritatem paternæ legis: æmulatoꝛ legis sicut & vos c
a¶christi quam nunc prædico.
omnes estis hodie: † qui hanc viãm persecutus sum vsq d e
a¶christianorum, vel stephani: vel mori paratus pro lege. b¶carceris.
ad mortẽ: alligans & tradens in custodiãs viros ac mulie
a¶Expertum vocat in testimonium. b¶verborum in pręsenti: vel epistolæ testimonium pontifex reddiderat.
res: sicut princeps sacerdotum mihi testimõnium red- f
dit & oẽs maiores natu: a qbus & epistolas accipiens ad
fratres damascum pgebã vt adducerem inde vinctos in
hierusalem vt punirent. Factũ est aũt eunte me & appro- g
a¶vt sciatur sole esse lucidior lux quæ circũfulsit eum. b¶a deo.
pinquante damasco: mẽdia die subito de cœlõ circũful-
sit me lux copiosa: & decidens in terram audiui vocem
¶increpando nomen iteratur.
b dicentẽ mihi: † Saule saule quid me persequeris? Ego au
a¶deum esse credebat qui desursum loquebatur.
tem respondi: Quis es dominẽ? Dixitq ad me: Ego sum
¶non faciem.
c iesus nazarenus quẽ tu psequeris. Et q mecũ erãt lumen
d qdem viderũt, vocẽ aũt eius nõ audierũt q loquebaẽ me-
a¶te cognoscens tibi obediam.
cũ. Et dixi: Quid faciãm dñe? Dominus aũt dixit ad me:
e Surgens vade damascum: & ibi tibi dicetur de oĩbus q̃
a¶quæ excæcauerat me.
te oporteat facere. Et cum non viderẽ præ clãritate lumi
¶non ad oculum.
nis illius: ad manũ deductus a comitibus veni damascũ.
a¶idoneus. b¶testimonium habebat a deo: sed plus credebatur iudæis.
Ananias autẽ quidã ũir ẽm legem testimõniũ habens ab
oĩbus cohabitantibus iudæis: veniens ad me & stans di
f xit mihi: Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi
a¶non recens deus vt iudæi putabant.
g in eum: At ille dixit: Deus pãtrum nostrorum præordi- h
nauit te vt cognosceres voluntatem eius: & videres iu- i k
a¶christum: vel euangelium. b¶christi, non apostolorum: non enim ab hominibus vel per hominem &c.
stũm: & audires vocem ex ore eiũs: quia eris testis illius, l m
a¶per scripturam & famam suam: vel ad omnes ętates, conditiones, linguas, sexus. b¶in luce fulgenti. c¶in voce vocãte.
ad omnẽs homines eorum quæ ũidisti & ãudisti. Et nũc
quid moraris? Exurge, & baptizare: & ablue peccata tua n
a¶locum & tempus præterit. b¶post magnum circũitum de damasco redijt.
inuocato nomine ipsius. Factũm est aũt reuertẽnti mihi o p
a¶sanctam ciuitem. b¶ne sathanas illuderet. c¶domo dei. d¶extasi.
h in hierusalẽm & orãnti in templõ, fieri me in stupõre mẽ q
Alij ponunt, in pauore: alij alienatione. a¶christum. b¶necessitate & admonitione dei omnia fecit.
tis: & videre illũm dicentem mihi: Festinã & exi veloci- r s
ter ex hierusalem: quoniam non recipiet testimonium t
a¶sufficeret eis exemplum meæ conuersionis.
tuum de me. Et ego dixi: Domine ipsi sciũnt quia ego v
eram concludens in carcerem: & cædens per synago-
gas eos qui credebant in te. † Et cum funderetur san-
¶martyris. ¶etiam.
i guis stephani testis tui: ego astabam & consentiebam:
& custodiebam vestimenta interficientium illum. Et di-
a¶ q̃si diceret: q̃uis sciãt, tñ nõ recipiẽt. b¶nõ iudęos. c¶tã fide q̃ loco.
xit ad me: Vadẽ quoniam ego in natiõnes lõnge mittam x
a¶Mittam te ad nationes.
te. Audiebant aũt eum vsq ad hoc vẽrbum: & leuauerũt y

lis corporeis: sed mentis. l ¶Et audires vocẽ ex ore eius. dicentis: Saule qd me persequeris &c. m ¶Quia eris testis il. s. xp̃i ad omnes hoies iudæos scilicet & gentiles. n ¶Baptizare & ablue peccata tua. per virtutẽ baptismi, qui est sacramẽtũ fidei. o ¶Inuocato nomi. ipsius. tunc enim in nomie xp̃i dabaẽ baptismus ratiõibus dictis. ij. c. p ¶Factum est aũt. Hic ɔñr narrat visionem sibi factã, dic. Factũ est autẽ reuertenti mihi in hierusalem. Hoc non fuit imediate post suã cõuersionem: sed cũ lustrata arabia redijt damascum, & inde hierusalem: vt dictum est. s̃. xx. cap. & habetur ex ep̃la ad Gala. j. q ¶Fieri me in stupore mẽtis. id est raptu. r ¶Et videre illum. scilicet christum in visione imaginaria & intellectuali. s ¶Festina & exi velociter ex hierusalem. q. d. inutiliter ibi remaneres: & subditur causa: t ¶Quoniam non recipient testimonium tuum de me. admirãs paulus rñdit. v ¶Domine ipsi sciunt &c. quasi diceret: per ea quæ feci cõtra te & fideles tuos debent esse certi, ꝙ nullo modo te prædicarem nisi de veritate certus essem. x ¶Vade quoniam ego ad na. lon. mittã te. quasi dicat gentiles verbum meum recipient quod iudæi in hierosolymis ipugnant. y ¶Audiebam aũt eum. Hic consequenter ponitur ortus clamoris contra paulum: quia per verbũ eius vltimũ insinuabatur: ꝙ maxime habitantes in hierusalem a deo essent reprobati: & gentiles quos iudæi viles reputabant, essent a deo electi. Ideo clamabant paulum debere mori.

G †s̃.8.a. †s̃.9.a. 1.Co.15.b H

⁂Vociferanti

Moralit. ✱ b ¶Eruditus iuxta veritatem pater. lc. &c. & hoc dicit vt magis audiantur sequentia. quod & factum est. vnde sequiẽ postea: y ¶Audiebant aũt &c. qa non solum christum cõmendabat: sed & eorum reprobationẽ & electionẽ gentium asserebat: quos tamen iudæi viles reputabãt: propter qď cum eis non communicabant. & iõ qñ audierunt gẽtiles sibi præferri, fuerunt terribiliter concitati, eius mortẽ clamoribus & signis horribilibus postulantes. Ipsis aũt sunt similes mali clerici & mali religiosi: q cũ audiunt in prædicationibus vel lectionibꝰ sua vitia recitari: & vitã simplicium xp̃ianorum cõmendari, turbantur sicut furiosi. †s̃.7.g. 10.di.ca. si possis. & vt præterea.

✱Dic mihi

☞ a ¶Proijcientibus vesti. sua. Beda. In passiõe xp̃i solus sacerdos de throno exiliens vestimenta scidit: qa tunc sacerdotiũ vetus erat imutandũ. Nunc vero quia tota gens glĩa regni spolianda erat, oẽs idumẽta pijciũt: & clamorẽ puluere mixtũ ad cœlũ tollũt: ẽm illud: Supbia eorũ q te oderũt ascendit semp. b ¶Ego mul. sum &c. Be. alia editio manifestiꝰ insinuat qd dixerit tribunꝰ. Dixit tribunus: tã facile dicis ciuẽ romanum te esse. Ego em̃ scio quanto p̃cio ciuilitatẽ possedi istam. c ¶Ciuil. Be. i. socialem inter ciues cõuersationẽ, vel reipublicę administrationem. Nõ em̃ tribunus ciuitatis romanę ciuis esse nõ posset: sed cõsortium ciuitatis emerat, vt esset particeps: Paulus eo magis erat ciuis romanus. ꝙ nõ cõparãdo, sed hoc nascẽdo habebat. d ¶Ego aũt & na. Be. Id est in hoc sum romanus plus q̃ tu: qa non alibi natꝰ romanum nomen emi: sed in ipsorum ciuilitate sum progenitus. Ca. XXIII.

Mat.26.f Ps.73.d.

INtendẽs aũt &c. Percutiet. Ra. Non pcutiat: qa prophetia est, non maledictio: Paulo dicente: Bñdicite & nolite maledicere. Et iterum: Bñdicite maledicẽtibus. Hoc aũt non solum de anania, sed & de sacerdotio iudæorũ accipiendũ est: qď p veteri lege & ficta supficie dealbato parieti cõparat. Alia exẽplaria hñt, pcutiat: qď nõ ex iracũdia sed inspiratione diuina dixit apostolꝰ. f ¶Percutiet te deus paries dealbate. Beda. non pturbatione animi motꝰ hoc dixit: quia illud pontificium siue parieti dealbato percutiendũ erat & destruẽdũ superueniente christi sacerdotio: qď prędicãtibus apostolis est reuelatum. Et iõ ait: percutiet: futurum esse significãs. Qui tranquillo autem animo hoc dixerit, sequens responsio ostendit. g ¶Nesciebam fra. qa princeps est sacer. Be. id est non cognoscebam esse ananiã. Vel subtiliter dicit se nescire principem: quia sacerdotium iudæorum reprobatum est. ¶Beda. Et si huncvere nouerat in nouo testamento principem non esse sacerdotum: tamen erudiens alios, modestius se habere erga eos quorum sunt in potestate, temperate respondet.

Mat.5.c. Ro.12.d. B

☞Sciens autem

NICO. DE LY.

a ¶Vociferãtibus autem eis. Hic ɔñr inquirit causa dicti clamoris. Et diuiditur in duas partes: quia primo attentatur indebitus ingrendi modus. secũdo subdiẽ alius debitus, ibi: Postera autem. Circa primum dr: Vociferantibus aũt eis. vt p clamorẽ obtinerent qď p rationem nõ poterãt. b ¶Et pijcientibꝰ vestimenta sua. in signum doloris. c ¶Et puluerẽ iactantibus in aerẽ. in detestationem verborum pauli. d ¶Iussit tribunus eum induci in ca. vt causam dicti clamoris inquireret per tormenta. e ¶Et cũ astrinxisset eum lo. vt flagellaretur & torqueret. f ¶Dixit astanti sibi centurioni. qui præerat tortoribus ne modũ consuetũ torquendi excederent vel diminuerent. g ¶Si hominem romanũ & indẽnatum licet vobis fla. quasi diceret: certũ est ꝙ nõ. Ciues em̃ romani reputabanẽ nobiles p totũ orbẽ: eo ꝙ ciuitas romana dñabaẽ toti orbi. Nobiles aũt non q̃stionabanẽ tũc tpis: & adhuc nõ q̃stionanẽ in multis locis. Cętera patẽt vsq ibi: i ¶Ego multa sum. s. pecuniæ. k ¶Ciuilitatẽ istã cõ. sum. vt ciuis romanꝰ essem. q. d. Qũo ciuem romanum ita te faciliter dicis qui pauper & abiectus

¶tribuno.
vocẽ suã dicentes: Tolle de terra hmõi: nõ
em̃ fas est eũ viuere: Vociferantibus autẽ. a
¶vt occiderent eum: vel in signum mœroris.
a eis & pijcientibus vestimẽta sua: & pulue- b c
¶vel mœrore: vel more brutorum animalium.
rem iactantibus in aerẽ: iussit tribunus in d
a¶quia prius præparatum fuerat: nunc impletũ. b¶vt eius tormentis satiarentur.
dũci eum in castra, & flagellis cædi: & tõr-
a¶ideo iussit non occidi.
queri eũ: vt sciret propter quã causam sic
a¶ad flagellandum.
acclamarent ei. Et cũ astrinxisset eum lõris, e
dixit astanti sibi cẽturioni paulus: † Si ho- f g
a¶iudiciario ordine nullo reatu conuictum.
minem romanum & indẽnãtum licet vobis
flagellare? Quo audito cẽturio accessit ad
tribunum: & nunciauit ei: dicens: Quid
acturus es? Hic enim ciuis romanꝰ est. Ac-
cedens autem tribunus dixit illi: Dic mi- h
hi: si tu romanus es? At ille dixit: Etiã. † Et
b respondit tribunus: Ego multa summa ci- i
c uilitatem hanc consecutus sum. Et paulus k l
d ait: Ego autem & natus sum. Protinus er- m
go discesserunt ab illo qui eũ torturi erãt.
Tribunus quoq timuit, postq̃ resciuit qa n
ciuis romanus esset: & quia alligasset eum.
Postera autem die volens scire diligentiꝰ, o
qua ex causa accusaretur a iudæis soluit
eum: & iussit sacerdotes conuenire & om-
ne concilium: & producens paulum statuit
inter illos. Ca. XXIII.
e INtendens aũt in conciliũ, paulus p
a¶quia ignorans persecutus sum.
ait. Viri fratres ego omni cõnsciẽ-
a¶reus non sum.
tia bonã conuersatus sum ante deum vsq
in hodiernum diem. Princeps autem sacer q
dotum ananias præcæpit astantibus sibi, r
¶quasi imprudenter gloriantis.
percutere os eius. Tunc paulus dixit ad
¶destruet. a¶qa videris esse quod non es.
f eum: † Percutiet te deus pãries dealbate. s
a¶suoer cathedram moysi. b¶prauo iudicio & ficto a superficie ex tuo sensu. c¶quæ dicit: Educ blasphemũ extra castra & lapidet eum omnis populus.
Et tu sedẽns iudicãs ne ẽm legẽm: & con-
a¶dicentem: Innocentem & iustum non opprimes, vel maledices.
tra legẽm iubes me percuti? Et qui astabãt
a¶hoc dicunt, vt reum percussiõis eum esse ostendãt.
dixerunt: Sũmmum sacerdotem dei male- t
g dicis? Dixit autem Paulus: Nescie- v x
bam fratres, quia princeps est sacerdo-
a¶ideo dico nesciebam: quia si scirem principem esse: reus essem.
tum. Scriptum est enim: † Principẽm y

& abiectus videris. l ¶Et paulus ait: Ego aũt & natus sum. ciuis romanꝰ. q. d. pinguius ius habeo in hac ciuilitate q̃ tu. Pr̃ em̃ pauli insigne nobilitatis habuit a romanis: vt dictũ fuit. s̃. ij. Timoth. iiij. & sic paulus eius filius natus fuit ingenuus. omnes autẽ igenui erãt ciues romani. n ¶Tribunus quoq ti. ne ex applicatione pauli ad tormenta accusaretur superioribꝰ & puniretur. o ¶Postera autem die &c. Hic ɔñr ponitur alius ingrendi modus & licitus: partes scilicet vocando & eas diligenter audiendo. Et patet litera vsq ibi. C

Nequaquam Ingenuus aut is qui statim vt natus est liber est, nemo autem est, [illegible] qui dicat omnes quilibet nascuntur ciues Romanos

✱ h ¶Dic mihi si tu ro. es &c. Per ciuitatem romanam quę tũc toti mundo dñabaẽ, ciuitas cœlestis vnde pcedit regimen oĩm bene significaẽ. Cuius ciues sunt aliqui a sua natiuitate. s. illi qui sũt nobiles moribus & fide: sicut oẽs ingenui erant ciues romani. Propter qď dicit Paulus: m ¶Ego autem & natus sum. Et sic nobilitas fidei & morum facit homies ciues cœlorum. Ephe. ij. d. Iã non estis hospites & aduenæ: sed estis ciues & domestici dei. Aliqui vero sunt ciues cœlestes p pecuniã de qua faciunt elemosynas pauperibus quibus merentur ascribi cœlestibus ciuibus. & de talibus fuit zachæꝰ qui dixit dño Lu. xix. b. Ecce dimidium bono. meo. domine do pauperibꝰ & si quid aliquem defraudaui reddo quadruplum. Et sic fœlix iste fuit ciuis romanꝰ: ideo dicit: Ego multa summa ciuilitatem hanc consecutus sum. Ca. XXIII.

Moraliᷣ. †10.di.c. si in adiutorium. D

INtendens autẽ &c. Ego omni conscientia bona cõuer. sum ante deũ &c. & nõ solum añ hoies sicut faciunt hypocritę. q. d. sine cã pseq mini me. q ¶Princeps aũt sa. an. dolens em̃ de hoc ꝙ paulus se iustificabat. r ¶Præcæpit astã. sibi percu. oẽs eius. per hoc insinuans ꝙ falsum dicebat. s ¶Percu. te deus pa. de al. i. hñs tãtum apparentiã iustitiæ, sed non existentiã. t ¶Summũ sac. dei ma. q. d. si nõ esset aliud crimẽ, ex hoc tamẽ incurristi grauem pœnam. v ¶Dixit autem pau. se excusando. x ¶Nesciebã fra. &c. de longinquis enim partibus venerat: vt patet ex p̃dictis: & parũ in hierusalẽ steterat propter qď psonã sũmi sacerdotis nõ cognoscebat. y ¶Scriptum est. Exodi. xxij. d. †23. q. 1. c. paratꝰ.

✱Sciens autẽ

Moraliter. p ¶Intendens aũt &c. Ego omni conscientia bo. &c. in hoc veritatem dicebat: tamen ppter hoc fuit pcussus. & idẽ frequẽter cõtingit ꝙ ppter veritatem dictã hoies patiunẽ calũniã. s ¶Percutiet te &c. nam illi qui ppter veritatẽ dictã aliquẽ psequunẽ, a deo grauiter punienẽ. Itẽ p parietẽ dealbatũ bñ significaẽ hypocrisis vitiũ: qď est a deo grauiter puniẽdũ. nã sicut dicit Hiero. Simulata sctĩtas duplex est iniqtas. x ¶Nesciebã &c. Ex hoc patet ꝙ superiori ẽt malo debetur reuerentia quãdiu toleraẽ a deo. & hoc mõ sanctus dauid reuerentiam exhibebat sauli sicut patet. ij. Regum. in pluribꝰ locis

Moraliᷣ. †Exodi. 22.d.

✱Sciens autem.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Sciens aũt pau.Be.Sicut vnitas bonorũ vtilis est:sic malorũ vnitas semper bonis est nociua.iõ paulus persecutores suos dissociare satagit:vt quem vniti cinxerant,dissociati laxarent. Sic mare rubrũ qđ solidum filios israel artauerat.diuisum ab ægypto liberauit.Q̃ aũt se filiũ pharisæorũ:siue iuxta grecũ,filium

5.22.a. pharisęi testat:hoc est qđ supra gloriabat se ante pedes gamalielis qui pharisæus erat,pphetas & legẽ didicisse. b ¶ Pharisæi autẽ vtraq; cõ.Raba. Angelum & spiritũsanctum:vel resurrectionẽ & angelũ: vt idem sit angelus quod spiritus. c ¶ Quid si spũs locut⁹ est ei:Ra. Hic apparet iuxta Hiero. saducęos spm̃ sc̃tm̃ non confiteri & angelos. & iõ spiritum noĩant,& angelũ.qa hoc nouerant contrarium esse illis. d ¶ Ne discer.paulus ab ip.Rab. Saducæis volentibus eum rapere: vel ab vtrisq; simul cõtendentib⁹. e ¶ Deuouerunt se di.Be.In græco anathematizauerunt.hoc verbũ quantæ sit auctoritatis,norunt qui anathemate sacerdotali a societate christi & ecclesiæ alienantur. f ¶ Neq; man.neq; bi.&c.Bed.cũ

Mat.5.a. dominus dicat:Beati qui esuriunt & sitiunt iusti.Illi econtra iniquitatem esuriunt,& iusti sanguinem sitiunt:adeo,vt etiam cibos a se abdicent,donec morte iusti satiẽtur:sed non est sapientia:non est prudẽtia vel concilium ꝯ deum.eripitur eñ paulus ab eorũ insidijs:vt seruatus

F romæ testimonium reddat christo. ☞ Parate

a populi tui nõ maledices.Sciẽs aũt paulus quia vna pars esset saducæorũ,& altera pharisæorũ: exclamauit in cõcilio:†Viri fratres ego pharisæus sum fili⁹ pharisæorũ.De spe & resurrectione mortuorũ ego iudicor.Et cum hæc dixisset facta est dissensio inter pharisæos & saducæos:

a ¶ dimissa vt rediret ad sua loca.

& soluta est multitudo.†Saducæi autem dicunt non esse resurrectionẽ mortuorum:neq; ange-

¶ sanctum.

lum,neq; spm̃:Pharisæi autẽ vtraq; confitẽtur: Factus est aũt clamor magnus:& exurgẽtes qui-

¶ pro paulo contra saducæos.

dam pharisæorũ,pugnabant dicẽtes:Nihil ma-

¶ mirandum. ¶ sanctus.

li inuenimus in hoĩe isto.Quid si spũs locut⁹ est ei,aut angelus?Et cum magna dissensio fa-

¶ conuelleretur.

cta esset:timens tribunus ne discerperetur paulus ab ipsis,iussit milites descendere & rapere eum de medio eorum:ac deducere eum in castra.Sequenti autem nocte assistens ei domin⁹

a ¶ oportuna adhibetur consolatio. b ¶ significat eum de cętero laboraturum.vel solanum est volẽtis eum testificari coram multis.

ait:Constãns esto.Sicut enim testificatus es de me in hierusalem:sic te oportet et romæ testificari.Facta autem die collegerunt se quidam ex

a ¶ maledictione astrinxerunt.

iudæis & deuouerũt se dicentes neq; manducaturos,neq; bibituros:donec occiderent paulum.Erant autem plus q̃ quadraginta viri qui hanc coniurationem fecerant:qui accesserunt ad principem sacerdotũ & seniores,& dixerũt: Deuotione deuouim⁹ nos nihil gustaturos,do-

a ¶ non q con

nec occidamus paulum:Nunc ergo vos nõtum

iurauimus,sed vt producat eum:& hoc totum facite cum calliditate concilij ex communi consensu ad celandam coniurationem.

facite tribuno cum consilio:vt adducat illũ ad

a ¶ .i.causa eius & reatu.

vos tanq̃ aliquid certius cognituri de eõ.Nos vero priusq̃ appropiet:parati sumus interficere illum.Quod cum audisset filius sororis pau

NICO. DE LY.

✻ a ¶ Sciens aũt pau.Superius descripta est pauli psecutio:hic ꝯñr describitur persequentium dissensio.Sicut eñ vnitas bonorũ vtilis est,sic vnitas malorũ nociua est bonis:ppter qđ dissensio eorũ est expediens,vt p hoc eorũ malicia ĩpediat:ppter hoc paulus eorũ dissen-

Diuisio. sionẽ procurauit.Et diuidit ĩ duas partes:quia primo ponit huius dissensionis pcuratio.scđo oritur cõtra paulũ noua machinatio,ibi:Facta aũt die.Circa primum dicitur: Sciens aũt pau.qa p magnũ tpus ante incæperant istę sectæ:vt dicit Ioseph⁹ antiqtatis iudaicę li.xviij. b ¶ Exclamauit in concilio.vt ab oibus audiret. c ¶ Ego pha.sum. quantũ ad hoc q credebat resurrectionem mortuorum,spm̃,& angelum. d ¶ Filius pharisæorũ. Pater eñ suus spũalis qui eum instruxerat,scilicet gamaliel pharisæ⁹ fuerat:vt patet.s.v.c.& similiter pater suus carnalis q eũ posuerat sub disciplĩa gamalielis. e ¶ De spe & re.mortuorum.i.propter spem vitæ futuræ quę est expectatio &c.quã expecto:& resurrectionem mortuorum quam prædico. f ¶ Ego iudicor.i.ad mortẽ condemnari quæror. g ¶ Et cũ hæc di.facta est dissensio &c.nam pharisæi eius dictum approbãt saducæi vero reprobant & causa subditur cum dicitur. h ¶ Saducæi autem di.non esse resurre.mortuorũ.& sic negabant resurrectionem futurã:nihil enim immortale dicebant in homĩe esse. i ¶ Neq; angelũ.Negabant eñ oẽm creaturã spũalẽ. k ¶ Neq;

erroris saducæorũ origo. spm̃:gñaliter:nam & ipm̃ deum dicebãt esse corporeũ,ppter qđ de libris sacræ scripturę recipiebãt tm̃ quinq; libros moysi q minus expresse loquunt de istis q̃ libri pphetarum.Et hic error processit ex hoc:q intellectus human⁹ semp intelligit cũ phãtasmate:qđ non põt corporalia trãscendere.Vñ cogitans angelũ,format sibi phantasma hominis alati:& cogitans deum,format sibi phantasma cuiusdã regis magni omnibus præsidentis.Processit etiam

etiam ex falso intellectu scripturæ:quæ deo attribuit formã corporeã:vt manus,oculos,aures & cætera corporis mẽbra:p quæ virtutes eius spũales intelligunt:vt dicit Greg.in moralib⁹.Habere nãq; oculos dr̃:qa cuncta videt:manus,qa oĩa operatur:& sic de alijs.Et ex eisdem causis processit error quorũdam simplicium monachorũ deũ eẽ corporeũ existimantiũ:ppter qđ vocati sunt antropomorphitę.vt dicit libro de collationibus patrum. l ¶ Factus est aũt clamor magnus.pharisęorũ cum saducæis disputantiũ. m ¶ Et exurgentes quidã pharisæorum pugnabãt verbis.p paulo. n ¶ Dicentes:Nihil mali &c.quem prius persequebant ad mortem mõ dicunt innocẽtem. o ¶ Quid si spũs.s.diuinus. p ¶ Locut⁹ est ei,aut angel⁹:quasi diceret nihil est mirandum:qa vtrũq; legitur in libris moysi,quos recipiebãt saducæi. Nã deus legit locut⁹ cũ abraã:& ẽt angelus in plurib⁹ locis in Geñ.& ĩ hoc arguebãt contra saducęos ex scriptura ab eis recæpta. q ¶ Times tribunus ne discerperetur paulus ab ipsis.s.saducæis.Cætera patent in lr̃a vsq; ibi. s ¶ Sic te oportet & romæ testificari.& ex hoc motus fuit ad cæsarẽ appellare.ĩ xxv. t ¶ Facta autẽ die collegerunt se quidam ex iudæis. Hic consequenter noua machinatio,ꝯ paulum cogitatur.& scđo dissipat, ibi:Qđ cum audisset.Circa primũ dicitur:Facta aũt die sequẽti collegerũt se quidam ex iudæis: dolentes q paulus sic euaserat sapienter. Cætera patent vsq; ibi: v ¶ Nunc ergo.vt cito expediamur a ieiunio & vos habeatis intentũ. x ¶ Vos notũ facite tribuno cũ concilio.lũgatur sic lr̃a:Vos cum cõcilio: id est vos simul conciliati pharisæi & saducęi:ne per vestram dissensionem impediatis pauli mortem:Notum facite tribuno.rogantes eum:Vt adducat illũ &c.& patet lr̃a: y ¶ Qđ cũ audisset.Hic ꝯñr dicta machinatio frustrat.circa qđ primo ponit

Moraliter. ✻ a ¶ Sciens aũt paulus &c. Sequit:Et cũ hæc dixisset facta est dis.&c.Glosa.Sicut vnitas bonorum vtilis est: sic malorum vnitas semp bonis est nociua.iõ paulus persecutores suos dissociare satagit: vt quem vniti vinxerant,dissociati laxarent.Sicut mare rubrum quod solidum filios israel artauerat,diuisum ab ægypto liberauit. Et sic dicitur Esa. lviij.b. Dissolue colligationes impietatis. r ¶ Sequenti autem nocte assistẽs ei dominus ait:Constans esto &c.Per hoc autem q dominus dixit paulo:q post testificationem eius de christo in hierusalẽ quæ metropolis erat iudæorum oportebat eum testificari romæ quæ metropolis erat omnium gentium:significabat fructus prædicationis pauli futurus in conuersione gentium & iudæorũ. t ¶ Facta autem die collegerunt se quidam ex iudæis &c.Glo.Cum

Mat.5.a. dominus dicat:Beati qui esuriunt,& sitiunt iusticiam illi econtra iniquitatem esuriunt & iusti sanguinem sitiunt:adeo,vt etiam cibos a se abdicent donec morte iusti satiẽtur.Sed non est sapiẽtia,nõ est prudentia,vel est cõsilium ꝯ dominum.eripitur enim paulus ab eorum insidijs:vt reseruatus testimonium reddat christo.Pro residuo huius ca.sensus mysticus non occurrit mihi.

G

H

A ☞ a ¶ Parate milites .Raba.Hoc,ne ideo iudæi auferrent:& ipe tribunus criminis accusaretur apud præsidem tanq; accæpturus pecuniã a iudęis,& pciũ mortis pauli. ☞ Nazaræ.

li insidias:venit & intrauit in castra,nunciauitq; paulo.Vocans aũt paulus ad se vnũ ex centurionibus ait:Adolescentem hũc perduc ad tribunũ.Habet eñ aliquid indicare illi.Et ille quidẽ assumens eum duxit ad tribunum & ait:Vinctus paulus rogauit me hũc adolescentem perducere ad te:habentem aliquid loqui tibi.Apprehendens autẽ tribunus manũ illius,secessit cũ eo seorsum:& ĩterrogauit illũ:Quid est quod habes iudicare mihi?Ille autem dixit.†Iudæis conuenit rogare te:vt crastina die paulum pducas in cõsilium:quasi aliquid certius inqsituri sint de illo:tu vero ne crederis illis.Insidiant eñ ei ex eis viri ampli⁹ q̃ quadraginta,qui se deuouerunt nõ manducare neq; bibere, donec interficiant eũ:& nunc parati sunt expectã-

¶ quid promittas.

tes pmissum tuũ.Tribunus igit dimisit adolescẽ-

¶ tribuno.

tem p̃cipiens ei ne cui loqueret,qm̃ hæc nota sibi fecisset.Et vocatis duob⁹ centurionib⁹,dixit illis:

¶ pedestres.

a Parate milites ducentos vt eant vsq; cæsaream:& equites septuaginta:& lanceareos ducentos a ter-

¶ paulo & comitibus eius.

tia hora noctis:& iumenta parate:vt ĩponẽtes pau

a ¶ tribunus ad p̃sidem quasi minor ad maiorem mittit causam.

lum,saluũ pducerent ad fœlicem p̃sidẽ.Timuit eñi ne forte raperẽt eũ iudæi & occiderent:& ipse postea calũniã sustineret:tanq̃ accæpturus pecuniã scribens ei epl̃am cõtinẽtẽ hæc:Claudius lysias,optimo p̃sidi fœlici salutẽ.Virũ hũc cõprehẽsũ a iudæis & incipiẽtẽ interfici ab eis,supueniens cũ exercitu eripui:cognito qa romanus est.Volensq; scire cãm quã obiiciebãt illi,deduxi eũ in cõsiliũ eorũ.Quẽ inueni accusari de qõnibus legis ipsorũ:nihil vero dignũ morte aut vinculis habentem crimen.Et cũ mihi platũ esset de insidiis quas parauerãt illi,misi eũ ad te:denuncians & accusatoribus vt dicant apud te:Vale.Milites vero sm̃ præcæptum assumẽ

a ¶ ciuitatem de nomine antipatris dictam.

tes paulum,duxerunt illũ per noctem in antipãtri-

¶ septuaginta.

dem:& postera die dimissis eqtibus vt irent cũ eo,

a ¶ pedestres. b ¶ ab antipatride. c ¶ equites.

reuersi sunt ad castra.Qui cum venissent cæsaream & tradidissent epistolam præsidi:statuerũt ante illum & paulũ.Cũ legisset aũt & interrogasset de qua puincia esset:& cognoscẽs qa de cilicia esset:audiã q te inquit cum accusatores tui venerint. Iussitq; in

¶ antiqui præsidis.

prætorio herodis custodiri eum. Ca.XXIIII.

a ¶ ad accusandum paulum.

Ost qnq; aũt dies descẽdit prĩceps sacer

a ¶ qui loqueretur contra paulũ.

dotũ a nanias cũ seniorib⁹ qbusdã:& tertul

¶ ad collocutionẽ.

lo,quodam oratore,qui adierunt præsidem aduersus paulũ.Et citato pau

¶ o fœlix.

lo,cœpit accusare tertullus,dicens:Cum in multa pace agamus per te:&

¶ opera. a ¶ multa opera.

corrigantur multa per tuã prouidentiam,semper & vbiq; suscipimus opti

¶ distendam

me fœlix cum omni gratiarumactione.Ne diutius aũt te ptrahã oro breui-

NIC. DE LY.

✻ mo ponit dictæ machinationis reuelatio.scđo eiusdẽ frustratio,ibi:Tribunus igit.Circa primum dr̃:Quod cũ au.fi.so.pauli,q erat p eo sollicitus ingrẽdo quid p eo vel ꝯ eum posset fieri. a ¶ Venit & in.in ca.non eñ sic tenebatur paulus quin amici sui ad eum possent ingredi & ministrare ei.tũ qa non erat p iudiciũ cõdẽnatus:tũ qa erat ciuis romanus. b ¶ Vocãs autem paulus ad se vnum de cẽ.Dicitur aũt cẽturio qui habet centũ hoĩes in armis sub se.& sic misit minorẽ ad maiorẽ.Cætera patent vsq; ibi: c ¶ Apprehendes aũt &c.seces. cũ eo seorsum.vt loqueretur ei secretius:& forsitan credẽs q paulus ad eũ aliquod exenium mitteret in secreto. d ¶ Ille aũt dixit iudæis:cõ.ro.te.i.iudæi fecerũt conuentionem de rogando te. e ¶ Vt crastina die pau.producas.volentes proditorie occidere eum. f ¶ Expectãtes pro.tuũ. i.q tu promittas eis eductionem

B pauli ad eos,& impleas opere. g ¶ Tribunus igit &c.Hic ꝯñter describitur reuelatæ machinationis frustratio per hoc q iterũ ductus fuit cæsaream ad p̃sidẽ qui erat iudex superior.& hoc est qđ dr̃:Tribunus igit dimisit adolescentem.vt iret viam suam. h ¶ Precipiens ei ne cui loqueret.ne forte p hoc deductio pauli in cæsarea impediret.cætera patent vsq; ibi: i ¶ Timuit enim &c.totũ istud vsq; ibi inclusiue: tanquã accæpturus pecu.nõ est de textu:nec est ĩ libris correctis: sed fuit q̃dã glo.reddens ratiõnẽ quare tribun⁹ mittebat paulum cum securitate tanta:q̃ postea per scriptores fuit textu inserta. k ¶ Scribẽs ei epi.cõ.hæc.s.cãm missiõis,& cũ sumptib⁹ tantis.& patet lr̃a,hoc excepto: l ¶ Eripui cognito qa ro. est. Hoc dicit ad acqrendã p̃sidis beniuolẽtiã q̃si hñs magnũ zelũ de ciuib⁹ romanis:qa qñ eripuit eũ de manibus iudæorũ,non cognouit q esset ciuis roman⁹:sed postea cognouit qñ eũ qõnari voluit:vt habetur in fine cap̃.xxij. m ¶ Duxerunt &c.vt euaderet insidias iudæorũ. n ¶ In anti.Nomẽ est cuiusdam ciuitatis existẽtis inter hierl̃m & cęsareã,tñ magis ppe cæsaream. o ¶ Et po.die &c.irent cũ eo.scilicet paulo. p ¶ Reuersi sunt ad ca.s.ad munitionem q̃ erat in hierusalẽ:iõ aũt reuersi fuerunt milites & lancearij q erant pedites:qa paul⁹ erat extra piculũ insidiarũ. q ¶ Au.te.inqt &c.Meli⁹ eñi inqrit veritas in p̃ntia partiũ q̃ in absentia alterius. r ¶ Iussitq; in præto.he.

præto.her.i.qđ fuerat herodis. s ¶ Custodiri eũ.Herodes eñ ascalonita renouauit & ampliauit ciuitatem illã: vocans eam cæsareã in honorẽ cęsaris:q̃ prius dicebat turris strathionis:& ibi ędificauit ptoriũ qđ adhuc retinebat nomẽ actoris. C.XXIIII. C

Ost quinq; autẽ dies &c.Superius descripta est psecutio pauli in hierusalẽ:hic ꝯñr ponitur eius persecutio apud cęsareã.Et diuidit in tres ptes: qa primo ponit pauli accusatio.scđo eius defensio,ibi: Rñdit ãt paul⁹.tertio iudicis rñsio,ibi:Distulit aũt.Circa primũ patet litera vsq; ibi: x ¶ Et citato paulo.per viã iudicij vt rñderet ad obiecta. y ¶ Cœpit accu.tertul.orator ad hoc adduct⁹.Et primo sm̃ modum boni oratoris captat beniuolentiam iudicis. z ¶ Dicẽs:Cũ in multa pace aga.p te.i.vitã istã trãseamus. a ¶ Et corrigant multa.ad cõseruationẽ pacis cõmunis. b ¶ Per tuã puidẽtiam.id est per tuũ regimen. c ¶ Semper & vbiq; suscipimus.regimẽ tuũ. d ¶ Cum omni gratiarũactiõe.deo & tibi de tali regimine. e ¶ Ne diutius autem te ptrahã.detinendo tempus in verborũ prolixitate. f ¶ Oro breuiter audias nos pro tua clementia.quasi diceret:quę petim⁹ sunt exaudiri digna:Cõsequẽter accusat paulũ,dicẽs ✻ Inuenimus

†23.q.3. ca.maximianus.

Diuisio.

D

Moraliter. t ¶ Post qnq; autem dies descendit princeps sacerdotũ ananias &c. Per istos qui ad accusandum paulum descenderunt cæsareã,significant illi qui nitun tur ĩpugnare veritatẽ.iõ dr̃: Descẽdit.s.a culpa in culpã: qa prio cogitauerũt homicidiũ:& nũc deducere volebãt ad effectũ.Itẽ qa venerunt in multitudine.s.pricipes sacerdotũ & seniores:& cũ eis multi satellites:& sic faciũt veritatis ĩpugnatores.Iohannes os aureũ:A veritate se eẽvacuos pfessi sunt,q multitudine se armauerũt. v ¶ Et tertullo oratore.Sic ĩpugnatores veritatis secum habent q falsitatem sciant verbis colorare. ✻ Inuenimus. Moralr.

Universidad de Deusto Biblioteca

F ☞ a ¶Nazare.Bed.illo tpe christiani p opprobrio nazareni vocabātur.Postea inter iudæos surrexit hæresis quæ dicta est nazarenoꝝ: qui xpm filiū dei credunt de maria natū,passum ēt & resurrexisse omnia veteris legis mādata custodiētes:sed dū volūt iudæi & xpiani esse, neutrū sunt. b ¶Quē & ap.In hoc loco qdam nr̄i codices minus hñt aliquos versus:qui in græco ita legunt: Quē apphēdimus & ẜm nr̄am legē voluim⁹ iudicare.Trāsiliēs aūt lysias tribunus cū multa vi de manibus nr̄is eduxit.iubēs ei⁹ accusatores ad te venire,quo possis ipse dijudicās de omnibus istis cognoscere &c. c ¶Sectā.q.d.hæ.Bed.Melius in græco hr̄:ẜm viā quam dicūt hæresim.Sic deseruio patri deo.non enī conuenit eum q græce locut⁹ est dicere sectā,quā dicunt hæresim:cū idē sit latine secta:q̄ grece heresis.Sed ait:Sic deseruio patri deo ẜm illā viam quam increduli hæresim.i.sectā vocant:quasi magis habeant ptinaciā qualibet sectandi,q̄ industriā recta dinoscēdi. d ¶Patri & deo.Raba.cuius filius demonstror,non seruis.vt in alijs codicibus hr̄. e ¶Nisi de vna hac &c.Rab.Hoc per antiphrasim.sciebat enī hoc eis placere.quasi dicat nihil cōmisi,nisi quia prædicaui qd & ipsi credūt

C.XXIIII. Nazarenorū hæresis.

NIC. DE LY. ☞De suis

F ✠ a ¶Inuenimus hūc ho.pe. Nomen eius non exprimit,quasi p nimia malicia noīari indignū. b ¶Et cōci.sedi.oī.iudæis.cum tñ esset pdicator euāgelicæ pacis. c ¶Et auctorem s.se.naza.id est christianorū,a iesu nazareno sic dictorum. d ¶Qui et tē.vio.cona.est.inducendo ibi gētiles hoc enī imponebant sibi falso:vt patet ex prædictis.s.xxj.capitulo. e ¶Quæ & apphensum.in templo. f ¶Volum⁹ ẜm leg.no.iu. q.d.istud pertinet ad nos:sicut & cultū tēpli custodire.Cætera patent vsq ibi: g ¶Adiecerūt autem & iu.ad approbādū & cōfirmādū verba tertulli. h ¶Rñdit aūt pau.Hic ɔñr ponit̄ pauli defensio.& primo captat beniuolētiā dicēs: i ¶Ex multis annis te esse iudicē huic gē.rebelli & male regibili. k ¶Sciens.q.d.per hoc manifeste patet bōitas tui regiminis,q̄ tādiu habuisti regimē huius gentis.& hoc ego sciens. l ¶Bono aīo p me satis.cōfidēs de tua iusticia,& mea innocentia. Consequēter rñdet ad obiecta & primo ad primū.s.de ɔcitatiōe seditionū in hierl'm,di. m ¶Potes enī cog.per multos testes fidedignos. n ¶Quia non plus sunt mi.dies &c.sicut declaratum est s.xxj.c. o ¶Et neq in tē.in.me cum alī.disp.quæ disputatio facit aliqñ cōmotionē audiētium. p ¶Aut concur.facientem tur. quod est seditionis signum. q ¶Neq in sy.neq in ci.supple,

ter audias nos pro tua clementia.Inueni a
mus hunc hominem pestiferum& concitan b
tem seditiones oīibus iudæis in vniuerso
a¶ a nazareno.i.iesu.
a orbe:& auctorem seditiōis sectæ nazareno c
a¶ inducendo in illud gentiles.
rum:qui etiam templū violare conatus est: d
b quē & apprehensum voluimus ẜm legē no e f
stram iudicare.Superueniens aūt tribunus
lysias,cum vi magna eripuit eum de mani
bus nostris:iubens accusatores eius ad te
¶tribuno.
venire:a quo poteris ipse iudicans de oīb⁹
¶ veritatem eorum.
istis cognoscere de quibus nos accusamus
eum.Adiecerunt aūt & iudæi,dicentes hæc g
a ¶ signum faciente manu.
ita se habere.Rñdit autem paulus ānuen h
te sibi præside dicere.Ex multis annis esse i
¶q.d.amicitiam vestram noui. ¶cum fiducia.
te iudicem genti huic sciens:bono animo k l
¶ excusabo me. ¶a testibus.
pro me satisfaciam.Potes eni cognoscere, m
¶non est antiquum tempus.
qa non plus sunt dies mihi q̄ duodecim ex n
¶ non violare templum.
quo ascendi adorare in hierusalem:& neq o
in templo inuenerunt me cum aliquo di
¶questionantem.
sputantem aut cōcursum facientem turbæ: p
neq in synagogis:neq in ciuitate:neq pro q r
bare possunt tibi de quibus nunc me accu s
¶nazarenorum.
c sant.Confiteor autē tibi hoc:q ẜm sectām t v
a¶dicentes:Inuenimus auctorem seditionis.
b¶ scissionem.
d quam dicūt hæresim,sic deseruio patri & x
a¶ vt pharisæi,nō vt saducæi reprobantes quædam
deo meo:credens ōmnibus quæ in lege & p y
de his quę in lege & prophetis.
a¶ de resurrectiōe mortuoꝝ.
phetis scripta sunt:spēm habens in deum, z
quam & hi ipsi expectant resurrectionē fu a
¶credens.
turam iustorū & iniquorū.In hoc & ipse stu b
deo sine offendiculo cōsciam hr̄e ad deum c
& ad hoīes semp.Post annos autem plures d
¶in hierusalem.
elemosynas facturus in gentem meam ve e f
ni:& oblationes & vota in quibus inuene g h
¶raso capite seruantem legem. i
runt me purificatū in templo:non cum tur k
ba neq cum tumultu.Et apprehēderūt me
clamantes & dicentes:Tolle inimicum no
¶me inuenerunt in templo. ¶asianos.
strum.Quidā aūt ex asia iudæi quos opor l m
tebat apud te præsto esse:& accusare si quid
a¶ananias cum senioribus
& tertullo.
haberent aduersum me:āut hi ipsi dicant: n o
¶modo.
si quid inuenerunt in me iniquitatis cum
e stem in cōsilio,nisi de vna hac solummodo p
voce qua clamaui inter eos stans:Quo
niam de resurrectione mortuorū ego iudi

G ple,inuenerūt me prædicta facientem. r ¶Neq pb.pñt ti.illa supple. s ¶De qbus nūc me ac.& tamen debent pbare cum sint actores. t ¶Confiteor.Hic respondet ad scd'm.s.de secta christianorum:quam cōfitetur se tenere tanq sanctam & bonā,di.Cōfi.aūt hoc ti.tanq iudici. v ¶Qd ẜm sectā xpianorum quā di.hære.i.magis teneri ex pertinacia & ignorātia populariū,q̄ ex testimonijs scripturaꝝ.Vnde dicebant Ioh.vij. c.Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum:ex pharisęis:sed turba hęc quæ non nouit legem maledicti sunt. x ¶Sic de.deo patri.oīm. y ¶Credēs oībus &c.scripta sunt.& in Iesu nazareno adimpleta sunt. z ¶Spem habēs in deū.de beatitudine consequenda per ipsum. a ¶Quā & hi ipsi expe.quantum ad pharisæos:quę etiam ẜm eos nō habebitur nisi in resurrectione mortuorum:in qua iusti æternalr̄ premiabūtur & iniqui dānabunt̄. b ¶In hoc & ipse studeo sine offen.cō.habere.id est sine scandalo actiuo. c ¶Ad deum & ad hominem semper.non solum cauēs offensam dei,sed etiam hoīm quantum est ex me & sic offensa accusatoꝝ meoꝝ procedit ex eoꝝ mera malicia. d ¶Post ānos. Hic ɔñr respondet ad tertium.s.de violentia templi,di.Post annos aūt plu.a conuersione mea ad xpm. e ¶Elemo. sa.in gē.m.i.infideles in hierl'm manentes,qui suas vendiderāt possessiones:vt habetur.s.iiij.c.propter qd paulus pro eis faciebat collectas in gentibus alijs:vt habetur.s.in epistolis suis. f ¶Veni.in hierusalē. g ¶Et oblationes.facturus. H h ¶Et vo.deo redditurus. i ¶In quib⁹ inue.&c.Et sic ipsum non violaui:sed magis honoraui. k ¶Non cū tur.neq cū tu.inuenerunt me:sed offerentem oblationes meas deuote.Cōsequenter ostēdit qui fuerunt illi qui in templo eū inuenerunt,& tumultum fecerunt,dicen. l ¶Quidam aūt &c.vt patet ex supradictis.xxj. m ¶Quos oportet &c.Sed eorū absentia ōndit eos magis culpabiles esse de ɔcitatione in templo facta quā fecerant sine causa. n ¶Aut hi ipsi.q fūt hic præsentes. o ¶Dicant &c.in cō.id est in iudicij loco. p ¶Nisi de vna hac solummodo vo.quasi dicat ego non fui causa dissensionis eorum:sed ipsimet in uicem pro defensiōe sectarum suarum.

✠ Distulit

Moralr. ✠ a ¶Inuenimus hunc ho.pestiferū. immo ẜm veritatem salutiferū:sicut patet per responsionē pauli dicentis infra. Post annos autem plu.elemosy.fa.in gē.meā veni.& obla.&c. Item proposuit tertullus contra paulum. b ¶Et cōcitantē sedi.qd patet falsum p responsionem pauli dicentis.j.Inuenerūt me purificatum in tēplo:non cum tur.neq cum tumultu.Item proposuit. c ¶Et auctorem seditionis sectæ nazarenorum.i.christianoꝝ.quæ nō est secta seditionis,sed vniōis populi ad deū. ideo ad hoc dicit paulus: v ¶Secundū sectam quam dicunt hæresim.falso m̄. x ¶Sic deseruio deo patri credens omnibus quæ in lege & prophetis scripta sunt.Item proposuit. d ¶Qui etiam templum violare conatus est.q ex responsione Pauli patet falsum:quia non conatus est ipsum violare,sed honorare per orationes & vota:vt patet in litera.

✠ Distulit.

☞ a ¶De suis mi.Raba.Discipulis & socijs. Aliter iussit non prohibere quemq ministrare ei de suis rebus vel facultatibus. b ¶Tremefactus &c.& sperans.&c.Ra. Sic iunge:tremefactus & sperans pro his duobus dimisit eū liberæ custodiæ,prę timore dei & spe pecuniæ. c ¶Biennio autem ex.Bed.Biennium dr̄ conuersationis pauli in cæsarea:& nō præsidatus fœlicis: cum.s.dictū sit,q multis annis iudex fuerit illi genti:præsertim cum hystoriæ narrent,scd'o neronis āno missum romā apostolum:Claudiū vero cęsarē eo q tpe quo agrippā filium herodis,quē angelus cæsareæ percussit,iudæorū regē cōstituerit:fœlicem quoq totius puinciæ samariæq & galileę pcuratorē misisse. d ¶Reliquit. Ra.Vtrū viuēs an moriēs reliquerit,incertum est:sed tamen melius videt̄ q viuens iudæis gratiā præstiterit. Ca.XXV.

[F]Estus aūt cum ve.in prouin. Raba.Palestinæ:sicut palestinæ pſides alij semp alijs succedentes a romanis mittebātur. ☞Cæsarem

NIC. DE LY.

✠ a ¶Distulit autem.Hic ɔñr ponitur responsio iudicis.& scd'o sui successoris.c. seq.Prima in duas:quia primo ponitur iudicis responsio.scd'o pdicationis pauli auditio,ibi:Post aliquot:Circa primum dicitur:Distulit autem illos fœlix.differēdo dare sniam. b ¶Certissime sciens de via.veritatis pro paulo.formidabat tamē turbare iudæos motus timore humano:sicut & pilatus sciens innocentiam christi. Tradidit eum tamen iudęorum voluntati:ne contra eū aliquid machinarent̄ erga cæsarem,di.pro excusatione dilationis. c ¶Cū tribunus ly.descē.de hierusalē in cæsaream:quę est in inferiori situ. d ¶Audiam vos.Hāc aūt excusationem accępit ex verbis tertulli.qui in allegatione sua dixerat,q de oībus quæ dicebat fœlix poterat a lysia cognoscere veritatē. e ¶Iussitq centurioni custo.eū.s.paulū. f ¶Et habere requiem.scilicet a catenis vel infestationibus suis. g ¶Nec quemquā phi.de suis.amicis. h ¶Ministrare ei.necessaria victus & vestitus. i ¶Post aliquod.Hic ɔñr ponit̄ prædicatio pauli fœlici & eius vxori,cum subdit: k ¶Et audiuit ab eo fidem &c.vxore sua iudæa ad hoc inducente virum suum. l ¶Disputante aūt illo. id est prædicante. m ¶De iusticia:seruāda ad proximum. n ¶Et castitate.ad semetipsum. o ¶Et de iudicio futuro.cuius consideratio inducit timorem diuinū. p ¶Tremefactus fœ.ex auditu talium. q ¶Respondit:Quod nunc atti.vade. tunc enim liberauit eum a clausura carceris dans ei libertatem eundi p ciuitatē:ita tñ q rediret ad mandatum ipsius. r ¶Simul & sperans &c.q.d.non solum dedit hanc libertatē paulo diuini iudicij timore: sed etiam cupiditate pecuniæ. s ¶Biēnio autem ex.Istud bienniū non est tempus præsidatus fœlicis:aliter non videretur verum:quod dixit ei paulus supra eo.ca.Ex multis annis te esse iudicē huic genti sciēs &c.sed est tempus more pauli in cæsarea. Tempore enim fœlicis surrexerunt in iudæa multi latrones:& falsi prophetæ populum seducentes,& cōmunitatem pturbantes:vt dicit Iosephus.in quibus capiēdis & reprimēdis fœlix fuit occupatus:ita q causam

a¶iudicare inter illos.
cor hodie a vobis.Distulit autem a
a¶veritatis q̄ in paulo erat vel de via quā
illos fœlix:certissime sciēs de viā b
faciebant paulo. a¶hoc dicit vt iudicium
differat:& qa paul⁹ dixerat: A quo poteris
hac dicens:Cum tribunus lysias c
descenderit, audiam vos:Iussitq d e
veritatem cognoscere.¶paulum.
centurioni custodire eum:& habe f
re requiem : nec quēq prohibere g
de suis mīstrare ei . Post aliquot h i
autem dies veniēs fœlix cum dru
silla vxore sua quæ erat iudæa,vo
cauit paulum,& audiuit ab eo fi k
dem quæ est in iesum christū.Di l
sputante aūt illo de iusticia & ca m n
stitate,& de iudicio futuro:treme o p
¶seruili timore territus.
factus fœlix rñdit:Quod nunc atq
a¶liberam ostendit custodiam.
tinet vāde:tpe aūt oportuno accer
siam te,simul & sperans q pecūia r
¶quia sperabat pecuniam.
ei daretur a paulo:propter quod
a¶paulum.
& freqnter accersiēs eū, loquebat̄
a¶prȩsidatus fœlicis:vel ex quo paulus ad
fœlicem est adductus.& hoc melius videt̄.
cū eo.Bienio aūt expleto accæpit s t
successorē,fœlix porciū festū.Vo
¶non soluendo paulum.
lēs āt grām pstare iudæis fœlix reli v x
qt paulū victū.Ca.XXV.
[F]Estus aūt cum venisset in y
a¶ex quo venit.
prouinciā:post triduum z
ascēdit hierosolymam a cæsarea.
Adierūtq eū pricipes sacerdotū:
¶Locuturi.
& primi iudæorū aduersus paulū:
& rogabant eū postulantes gratiā a
¶paulum.
aduersus eū:vt iuberēt eū pduci ī b
hierl'm:insidias tēdētes vt eū inter c
ficerēt in via.Festus aūt rñdit ser d
uari quidē paulū ī cæsarea:se autē
¶celerius.
maturi⁹ pfecturū.Qui ergo in vo
bis ait,potentes sunt descendētes
simul:si qd est in viro crimē accu
sent eū:Demoratus aūt inter eos,
dies nō amplius q̄ octo aut decē,
descendit cæsareā:& altera die se
dit pro tribunali:& iussit paulum e
adduci.Qui cū pductus esset,cir f
cūsteterūt eū qui ab hierosolyma
descenderant iudæi:multas & gra g
ues causas obiicientes:quas non h
poterant probare,paulo rationē
reddente:qm neq legem iudæo i
rum,neq in templū,neq in cæsa
rem quicq̄ peccaui.Festus autem k

q causam pauli non determinauit:& quia eius determinationem differre volebat vt patet ex prędictis. t ¶Accæ.suc.fœ.por. fes.Ita scribitur in libris correctis & ita nominat eum Iosephus.xx.libro iudaicæ antiquitatis. v ¶Volens autem gratiā præstare iudæis fœlix.timens ne accusaretur ab eis de malo regimine terræ. x ¶Reliquit paulum vinctum.reuocans libertatem quam dederat ei:tamen per hoc non euasit accusationem iudæorum apud cæsarem:non pro paulo,sed propter malam terræ gubernatiōem:vt dicit Iosephus libro prædicto.& idem contigit pilato qui in fauorem iudæorum condēnauerat christum.nam accusatus a iudæis fuit relegatus in exilium. C

Moralr. ✠ a ¶Distulit aūt illos fœlix.Per istum iniquus iudex designatur,qui differt dare sententiam pro innocente in fauorem partis aduersæ:& per hoc credens pecuniam obtinere:sicut dicitur hic de isto fœlice,q sperabat habere pecuniam a paulo: quam tamen non habuit:propter quod volens gratiam præstare iudæis,paulum vinctū reliquit:vt dicitur in fine huius capituli.

[F]Estus autem Ca.XXV. cum venisset in prouinciam. Posito tractatu fœlicis circa paulum:hic consequenter ponitur tractat⁹ sui successoris erga eum.& primo ī pauli absentia.scd'o in ei⁹ pñtia,ibi.Et altera die.Circa primū dicitur: y ¶Festus ergo cum venisset in prouinciam.iudææ. z ¶Post triduum ascendit hierosolymam a cæsarea.eo qd erat metropolis terræ.Cætera patent vsq ibi: c ¶Insidias tendentes:id est tēdere disponentes. d ¶Festus autem respondit seruari quidem paulum in cæsarea. D Quia in causis maxime arduis,sicut est mors vel vita hominis:non est procedendum leuiter,sed maturę. e ¶Et altera die sedit pro tribunali & iussit paulū ad.Hic consequenter ponitur tractatus in pauli præsentia.Et patet litera vsq ibi: f ¶Circunsteterunt eum qui ab hierosolyma descenderant iudæi &c.vt eorum multitudine & circundatione terreretur. g ¶Multas & graues causas obijcietes quas non poterant probare:quæ non exprimuntur hic:sed ex respōsione pauli patent in parte,cum dicitur: h ¶Paulo rationem reddente.ad excludendum excusationes eorum. i ¶Quoniam neq in legem iudæorum neq in templum neq in cæsarem quicquam peccaui.vt patet ex responsionibus pauli.capitu.prçceden. k ¶Festus autem volens iudæis gratiam præstare.Superius est descripta multiplex persecutio Pauli a iudæis in hierusalem & in cæsarea:hic consequenter ponitur eius appellatio:p quam exiuit de iudæa & iuit romā sicut dñs dixerat ei.s.xxiij.ca.Et diuiditur in tres partes.quia prīo pauli appellatio interponitur.secundo de appellante consulitur,ibi:Et cum dies aliquot.tertio romā mittit̄ cap.xxviij.Circa primum dr̄:Festus autem volens gratiā præstare iudæ.qa timebat accusari ab eis. Diuisio.

✠ sicut & plures

Moraliter. y ¶Festus autem cum venisset in prouin.&c.Sequitur. a ¶Postulantes gratiam aduersus eum.s.paulum: b ¶Vt iube.eum perdu.in hieru. prius enim petierunt eum interfici:vt patet ex hoc qd dicitur.j.in eodem.capitulo. Moralr.

✠ Postulantes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Cæsarē app. Bed'. Qz cæsarem appellat, ꝙ romā ire festinat: iō facit vt diutius insistēdo p̄dicationi, multis credētibꝫ coronatꝰ eat ad xp̄m. b ¶ Agrippa rex &c. Hic agrippa qui cū vxore venit cæsareā: filius fuit herodis agrippæ quē angelꝰ interfecit: qui vsq; ad subuersionem hierlm regnum iudææ tenuit. c ¶ De quibus ego su. Raba. His causis vel rebus siue verbis: de quibus ego suspicabar. i. ab accusatoribus expectabam: vel mala de qbus suspicabar. Aliter de quibus. i. accusatoribus suspicabar malum: qui nullam cām dignā morte deferebant: d ¶ Sua superstī. Rab. Amborum. i. pauli & iudæoꝝ. legem vocabat supstitionem. e ¶ Cum mul. am. Rab. i. multa turba ambiente eos: vel cum multo desiderio paulum audiēdi. ¶ Be. Pro ambitione in græco ponitur, phantasia. i. multiplex apparatus & pompa regalis officiꝫ. qua illam ambiente vndiqꝫ stipabatur.

NICO. DE LY.

✠ sicut & plures alīꝫ in eodē officio p̄esserant. a ¶ Respondēs paulo. Nō ad eiꝰ verba, ꝓpter quæ debuisset eum dimittere tāq; sine culpa. b ¶ Dixit. volens eū inducere vt consentiret in hierlm duci & ibi iudicari: quod erat paulo periculosum: ꝓpter quod habuit causam appellandi. ideo subdit:

F e ¶ Ad trī. cc. sto. qa Festus nō hēbat auctoritatē iudicādi nisi a cæsare. Cætera patēt vsq; ibi: d ¶ Ne. po. me illis do. cū sim innocēs. quod patet ex p̄dictis: quia iudæi nihil poterāt de grauibus ꝓbare in quibus eum excusabāt. iō format suam appellationem, dicens. e ¶ Cæsarē ap. tanq; iudicem superiorē ad quem licet appellare ab inferiori. f ¶ Tunc festus cū consil. Io. i. habito consilio cum sapiētibus sibi assistentibꝰ. g. ¶ Respondit: cæ. app. deferendo appellationi sicut iustum erat & dignum. h ¶ Et cum dies. Hic ꝓpter de paulo appellante quęrit Diuisio. consilium quantū admissionis eius modū. & primo in eiꝰ absentia. sed'o in eiꝰ p̄sentia, ibi: Altera autem die. Circa primū dr: Et cum dies aliquot transacti essent. ab appellatione pauli.

i ¶ Agrippa rex. Iste fuit filius herodis agrippæ quem pcussit angelus domini: vt habetur. 8. xij. k ¶ Et bernice. sororeius: vt dicit Iosephus lib. primo de iudaico bello. l ¶ Descenderunt cæ. &c. Tenebat enim iste agrippa regimen suum a cæsare: ideo voluit salutare festum, q in iudæa tenebat cæsaris locum. Cætera patent vsq; ibi.

m ¶ Postulantes &c. dānatiōnem. mortis. n ¶ Ad quos re. &c. donare volens iudæis gratiā præstare: mōdens paulo dixit:

¶ Optionem dat: quia ciuis romanus erat.

Vis hierosolymam ascēdere: ergo ibi de his iudicari apud me? Dixit autem paulus: Ad tribūnal cæsaris c stо: ibi mē oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci: non recuso mori. Si vero nihil est eorū quæ hi accusant me: nemō pōt me illis donare. Cæsarem appello. Tunc festus cū consilio locutus mōdit: Cæsarē appellasti: ad cæsarē ibis. Et cū dies aliquot h transacti essent, agrippa rex & bernice descenderūt i cæsaream ad salutandum festum. Et cū dies plures ibi morarētur: festus regi iudicauit de paulo dicēs: Vir quidam est derelictus a fœlice victus: de quo cū essem hierosolymis, adierunt me principes sacerdotum & seniores iudæorum, postulantes aduersus illum damnationem. Ad quos rndi: ga non est consuetudo romanis damnare aliquē hoiem: priusquā ꝙ ois multitudo iudæorū interpellauit me hierosolymis qui accusatur p̄ntes habeat accusatores: locūq; defendēdi accipiat ad abluēda crimina quæ ei obiiciū tur. Cū ergo huic conuenissent: sine vlla dilatiōe sequenti die sedēs pro tribunali, iussi adduci virum. c De quo cum stetissent accusatores, nullā cām deferebant: de quibus ego suspicabar malū. Quæstiōes d vero quasdam de sua supstitione habebant aduersus eum: & de quodam iesu dēfuncto: quē affirmabat paulus viuere. Hæsitans aūt ego de huiusmodi s quæstione dicebam: si vellet ire hierolymam & ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante, vt seruaretur neronis. iudicio. retur augusti cognitioni: iussi seruari eū donec mittam eum ad cæsarē. Agrippa aūt dixit ad festum: Vovlebam & ipse hoiem audire. Cras inquit audies eū. e Altera aūt die cum venisset agrippa & bernice cum multa ambitione: & itroissent in auditoriū cū tribunis & viris principalibus ciuitatis: iubēte festo adductus est paulus. Et dixit festus: Agrippa rex & oēs q sil' adestis nobiscū viri: videtis hūc hoiem de quo ois multitudo iudæorū interpellauit me hierosolymis petētes & ācclamātes, nō oportere eū viuere amplius. Ego vero cōperi nihil dignū eum morte admisisse. Ipso aūt hoc appellante, ad augustum iudicaui mittere. De quo q̄d certum scribam dño non habeo: propter quod perduxi eum ad vos: & maxime ad te rex agrippa: vt interrogatione facta habeam quid scribam. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum: & causam eius non significare.

Capitulum. XXVI.

Grippa vero ad Paulum ait: Permittitur

¶ quam ignorabam. ¶ vbi sapientiores.

¶ pro vellem nunc.

¶ iudææ. b ¶ ananias & præsentes iudæi.

¶ domum vbi causæ audiuntur coram iudicibꝰ.

¶ non solum hierosolymis. sed etiam in hoc loco. i. in cæsarea.

¶ cæsaream.

¶ spacium excusandi.

¶ Altera aūt. Hic ꝓr querit cōsiliū in p̄tia. & prio cōsiliū q̄rit. sed'o paulo locus loq̄ndi. cōcedit. ca. xxvij. pria ps patet, paucis excæptis q̄ discurrent.

y ¶ Cū mul. am. i. cū multo apparatu: & cultu vestiū & sociatis. z ¶ Petē. & ac. vt ex magnitudine clamoris inclinaret animus festi ad ꝓcedendū more pauli. a ¶ De quo &c. scri. qa sic dictū est gētil' erat ignorās qēnes & discordias q̄ sunt inter iudæos & christianos. b ¶ Et ma. ad te rex a. q es iustus. c ¶ Vt iter. fa. a paulo p te. d ¶ Habeā qd. f. de ipso. & subditur cā: Sine ra. enim.

✠ m ¶ Postulantes ad il. dā. Moraliter. Sed qa nō potuerūt hoc obtinere vt ibidē dr: tūc petierūt vt in hierlm ducerēt: intēdētes eū occidere p insidias in via. Sic igit p paulū vinctū, significat gliberet innocēs iniuste grauatos p iudeos aūt iniq̄ p̄sequntes iustū: p festū aūt p̄t intelligi iudex malus fauēs ptī fortiori. vñ de ipso dr: b ¶ Festus aūt vo. &c. A tali ꝙo iudice pōt & debet gliberet innocēs grauatꝰ exēplo pauli appellare: nō solū pp. suū pī culū euitandū: sed ēt ne iusticia peat & ꝙculcet'. Ca. XXVI.

Grippa vero. Hic ꝓn r paul⁹ ingrit. Et diuidit i duas pres: Diuisio. q̄a prio audit pauli nsio. secū lo sup ea hr collatio ibi: Et surrexit res. Pria adhuc i duas. q prio ponit subiectus. tanquam malefactor & reus. l ¶ In qua. scilicet spe. m ¶ Duodecim tribus nostra. nostē ac die seruiē. deo. n ¶ Spe. aut deuenire. Nam pharisæi nō credentes christo, sperabāt ipsum gis desiderat audire doctorem ✠ ductus curiositate

Moraliter. e ¶ Agrippa. Per agrippam vero volentem paulum audire loquentem: significatur curiosus auditor, qui magis desiderat audire doctorem venturū & resurrectionē mortuorum facturum. Saducæi vero sperabant ipsum venturū hominē tamen purum: sed temporaliter regnaturū & romanorum potentiā ablaturū: negabant tamē resurrectionē mortuorū. Iudæi vero in christū credentes tenebant aduentū eiꝰ primū in iesu nazareno impletum: sperabāt tū ipm sc'o venturum ad iudiciū: & suscitaturum mortuos, pœnas & præmia eis secūdū merita & demerita redditurū.

C Pharisęorū sadugabant iudæorū decretio

a ¶ De oībus qbus accu. &c. Beda. Hūc versum Ca. XXVI. alia trāslatio sic habet: Estimo me ipsum beatū apud te, incipiēs rationem reddere hodie, qd' Hiero. cū sua expositione sic ponit.

a ¶ more concionantium: vel ad faciendum silentiū.

tibiloq ꝓ temetipso. Tūc paulus extenta manu a cœpit rationem reddere. De oībus quibus accuso

¶ esse dicendum a te.

sor a iudæis rex agrippa: æstimo me btm apud a ¶ estimo me btm. b ¶ quia peritꝰ es iudaicæ ꝓsuetudinis.

te: cū † sim me defensurus hodie: māxīe te sciēte, b o ¶ De q̄ spe accusor a iudæis alē † sis.

¶ bonę.

te oīa: quæ apud iudæos sunt, consuetudines & ¶ malę.

rex, a pharisęis obstinatis: de hoc ꝙ paulus dicebat iesum nazarenū esse christū in lege & prophetis promissum. a saducæis vero de spe resurrectionis mortuorū, ideo subdit. p ¶ Quid incredibile iudicatur apud vos &c. q. d. non est; ratio: quia deus legitur mortuos suscitasse in veteri testamēto ad preces heliæ. iij. Reg. xvij. & ad preces helisæi. iiij. Regum iij. q ¶ Et ego quidem existi maueram. Hic consequēter narrat persecutionem quam fecerat credentibꝰ in christū. & patet sententia ex supradictis. viij. & ix. c. vsq; ibi: r ¶ Et cum occide. Ex quo videt: ꝙ in illa persecutione nō solꝰ stephanꝰ fuit occisus: sed etiā plures alīꝫ. s ¶ Detuli sentētiā. nō tamē sicut iudex: quia paulus nunc non erat iudex, sed adhuc iuuenis, sed quia sententiam datam a principe sacerdotum & aliis senioribus deferebat executoribus. vnde. ē. in fine. vij. ca. dicitur: ꝙ testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescētis qui vocabatur saulus: & lapidabant stephanum &c. t ¶ Cōpellebam blasphema. idest negare iesum nazarenum esse christum. v ¶ Et amplius insaniēs in eos. nam non faciebat sana mente, sed errore. x ¶ Persequebar vsq; ad exteras ciuitates: quæ sunt extra iudeam: sicut patet de damasco quæ est in syria: sicut dicitur Esaiæ. vij. b. Caput syriæ damascus. y ¶ In quibus dum irem damascum. Hic consequenter narrat conuer Diuisio. sionem suam mirabilem. & primo eam narrat, secundo ad propositum applicat. ibi: Hac ex causa. prima pars patet ex dictis. ē. ix. capitu, vsq; ibi: z ¶ Omnes ꝙ nos cum decidissemus in terram. Hic suppleur quod. ē. ix. & xxij. omittitur. scilicet de casu sociorum pauli cum eo non tamen ibi dicitur ꝙ solus sauluscidit: sed casus aliorum non exprimitur. Cætera patent ex di. †ē. 9. a. ētis. ē. ix. capi. vsq; ibi. a ¶ Ad et. 22. b. hoc enim apparui tibi. in raptu. b ¶ Vt constituam te ministrum &c. eorum quæ vidisti: & audisti, Istud enim est efficax testimonium. scilicet per visum & auditum. c ¶ Et eorum quibus apparebo tibi. sicut in hoc libro leguntur plures apparitio alīs † i q̄s nes diuinæ & reuelationes pau ambos. lo postea factæ. d ¶ Vt conuertantur. a tenebris errorum.

GG ✠ Ad lu.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Insanis paule. Beda. Insaniam putat: ꝙ homo vinctus loco defendendi accepto nō de calumnia qua premitur: sed de cōscientia qua gloriatur sermonē facit: & reuelationem qua de persecutore mutat⁹ est in apostolū percurrit. Insup dispēsationē redēptoris: resurrectionē mortuorū concionātis habitu disserit. Sicut vero stulta amentia est ꝙ filius patrem deserens porcos pauit: sic spiritualis est amentia. de qua paulus ait: Siue mente excedimus, siue sobrij sumus deo. Et propheta: Non respexit ī vanitates & īsanias falsas. b ¶Multæ te lit. &c. Rab. Philosophi gentium multa legendo sectas commutabant. c ¶Ad insaniam. Raba. Mutabilitatis. Vel insaniā dicit resurrectionem mortuorū quā annūciat. d ¶Scio quia cre. Beda. Hoc non adulādo: sed vere locutus est. Agrippa enim ritu iudęorum & legibus imbutus credebat prophetas vera dixisse, sed ignorabat ad christū illā veritatē pertingere: quis in concione quadā cū iudæis habita dixisse legatur. Sed de religiōis auxilio præsumitis: cum iam orbem discipuli iesu repleuerint: haud sine dei nutu putam⁹ illam crescere religionem.

Lucæ.15.c. 1.Cor.5.c. Ps.39.a.

NICO. DE LYRA.

✠ a ¶Ad lucē. fidei christianæ. b ¶Et de potesta. satha. in qua detinentur captiui per idolatriā. c ¶Ad deum. per latriam. d ¶Vt accipiāt remis. peccatorū. per gratiā in præsenti. e ¶Et sortē in. san. per gloriā in futuro. Et quia hæc acqrūtur per verā fidē. subditur. f ¶Per fi. quæ est in me. tāꝗ in redēptorē hoīm & glorificatorē. g ¶Vn̄ rex agrip. nō fui īcre. quod est nephariū. Oīa vero prædicta narrauit paul⁹, vt agrippa magis sibi crederet. h ¶Sed his qui sunt da. pri. vt patet s.ix. i ¶Et hierosolymis. Non immediate post damascū: sed prius lustrata arabia redijt paulus damascū: & inde venit hierl'm annuncians ibi xp̄m, vt dictum est. s. cap. ix. & xxij. k ¶Digna pœni. opera fa. vt ſm quantitatē delictorū sit quātitas bonorꝫ operū. Vn̄ dicit Greg. homel. iiij. Tāta debet psꝗ a se licita rescindere: quanta se meminit illicita perpetrasse. l ¶Hac ex causa. Hic consequenter narrationem suā applicat ad suā intentionē. s. ꝙ captus fuerat & ligatus propter suā iusticiam di. Hac ex causa. s. quia annūciabam iudæis & gētib⁹ cōuersionē ad deū pœnitentiæ opa. m ¶Me iudæi cū essem in tēplo. in loco deuotionis, & nō cōtentionis. n ¶Cōprehensum tē. volentes me interficere: vt habet. xxj. ca. o ¶Auxilio aūt adiu. dei. me protegētis. p ¶Vsꝗ in hodier. di. sto. firmus & cōstās in sancto proposito. q ¶Testificans mino. atꝗ maiori. i. indifferēter omnibus fidē xp̄i. r ¶Nihil extra dicens. &c. & moy. q prædixit de xp̄o futuro, & impleta sunt in iesu nazareno. s ¶Si passibilis christus. Hic accipitur si, pro quia. hoc em̄ dixerunt prophetæ: sicut declaraui in plurib⁹ locis exponendo libros eorū. Et vnū replico qd' habet Esa. liij. qd' totū intelligit ad literā de christo: sicut ibidē fuit declaratū. & ibi dicitur de ipso: Tanꝗ ouis ad occisionē ducet, et quasi agnus coram tondēte se obmutescet &c. Similiter moyses hoc pdixit p sacrificia legis: & potissime agni paschalis: significās christum pro salute mundi immolandū, ppter qd' iohānes baptista de iesu nazareno dixit: Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Ioh. j. d. Similiter moyses scribens prophetiā patriarchæ iacob: Gene. xlix. b. Non auferetur sceptrum de iuda & dux de femore eius: donec veniat qui mittendus est &c. quæ prophetia dicitur ad literam de christo: vt ibidē fuit declaratū. & sic moyses scripsit

F — Prophetiæ de xp̄o.

tant a tenebris ad lucem, & de po- a b
¶hæc sunt ¶.i.lucem. tenebræ.
testate sathanæ ad deum: vt acci- c d
¶hæreditatem.
piāt remissionem pctōrū: & sortē in e
ter sanctos per fidem quæ est in f
me. Vnde rex agrippa, non fui g
a¶quia de cœlo est ostensa visio illa.
incredulus cœlēsti visioni: sed his h
qui sunt damasci primum & hie- i
rosolymis: & per omnem regiōem
iudææ, & gentibus annunciabam:
vt pœnitentiam agerent & conuer-
terentur ad deum: digna pœniten- k
tiæ opera facientes. Hac ex causa l
me iudæi cum essem in templo: cō- m n
prehensum tentabant interficere.
Auxilio autem adiutus dei: vsꝗ o p
a¶perseuero: vel in mortē nō cado.
in hodiernum diem stō testificans q
¶ætate vel persona.
minori atꝗ maiori: nihil extra di- r
cens quā ea quæ prophetæ sunt lo
a¶si, pro quia. b¶erit.
cuti futura esse, & moyses: si passibi s
a¶hic sensus eorū que prophetæ prędixerāt & moyses. b¶quia primus resurrexit, nō iterum moriturus. ¶si pro quia.
lis christus: si primus ex resurre- t
ctione mortuorum lumen annūcia u
¶israel.
turus est populo & gentibus. Hæc x y
loquēte eo & rationem reddēte: fe z
a¶mutabilis es de doctrina in doctrinam.
a stus magna voce dixit: † Insanis a
b paule: multæ te literæ ad insaniam b
c cōuertūt. Et paulus: Non insanio c
a¶falsitas et petulātia insaniæ
inquit optime feste: sed veritatis d
& sobrietatis verba eloquor. Scit e f
sunt propria. ¶quæ de meipso & de christo narraui.
em̄ de his rex: ad quē & constanter
a¶que de me, vel de christo narraui.
loquor. Latere em̄ eū nihil hōrum
arbitror: neꝗ enim in angulo quic
quam horū gestum est. Credis rex
a¶hoc ad persuadendum loquitur. b¶quicquid dictum est de prædictis vel de christo.
d aggripa prophetis? Sciō quia cre-
dis. Agrippa autem ad paulum: in g
modico suades me fieri christianū.
¶.i.deprecor deum vel christum.
Et paulus: Opto apud deum & in
¶ętate vel persona: vt & supra.
modico & in magno: nō tātum te,
sed etiā omnes qui audiunt hodie
¶christianus.s. ¶non enim opto vinctos esse vos.
fieri tales qualis & ego sum: excæ-
ptis vinculis his. Et exurrexit rex h
& præses & bernice: & q assidebant
eis. Qui cum secessissent loquebā- i

ses scripsit ipm de tribu iuda ſm carnē nasciturū: & p ɔ̄ns carnē passibilē habiturū. Itē Deut. xxij. c. Deū qui te genuit dereliqsti & oblit⁹ es dn̄i creatoris tui. ſm doctores antiqs hebręos hæc est litera: Deum qui te nasci fecit debilitabis & obliuisceris deū doloratū tuū. t ¶Si primus ex resurrec. mor. si, p quia, qa primus resurrexit ad vitā imortalē: sicut manifeste prædixit ppheta dauid Ps. xv. c. Non derelinques animā meā in inferno: nec dabis scm̄ tuū videre corruptionem &c. sicut expositū est. s. ij. ca. v ¶Lumē annūciatur⁹ est po. israel. x ¶Et gētib⁹. hoc ei fuit pdictū Esa. xlix. b. quod ad literā intelligit de xp̄o: sicut ibi fuit expositū. Parū est vt sis mihi seru⁹ ad suscitādas tribus iacob & fœces israel cōuertēdas. dedi te in lucem gentiū: vt sis salus mea vsꝗ ad extremū terræ. y ¶Hæc loquē. eo & ra. red. Hic ɔ̄nr ponit responsio pauli ad festū psidē, q paulo loquēti de resurrectione mortuorꝫ dixit: a ¶Insanis paule. quia resurrectionē mortuorū credebat īpossibilē tanꝗ gentilis. propter qd' dictū pauli vocauit insaniā. b ¶Multæ te litteræ ad īsa. cōuer. hoies em̄ circa multas scripturas conuertētes vehemēter suū studiū habēt aliqn̄ cerebrū turbatū, & organū phātasiæ læsum, & p ɔ̄ns itellectū impeditū: q ī actu suo īdiget phātasmate necessario. c ¶Nō īnsanio inquit optime feste. Nō dixit hoc ex adulatiōe, sed qa talis erat mod⁹ loqndi cū reuerētia locū īperatorꝫ tenētib⁹. d ¶Sed veritatis. euāgelicę. e ¶Et sobrietatis verba elo. qa nō excedebat modū debitæ locutiōis. f ¶Scit em̄ de his rex. agrippa: q erat īstruct⁹ ī lege & pphetis. Cętera patēt vsꝗ ibi: g ¶In modico sua. me fieri christianū. Qd' dupliciter potest itelligi. Vno modo negatiue. In modico. i. in nullo: sicut frequēter dicitur in cōmuni sermone. Alio modo affirmatiue. In modico suades. i. aliquantulū inclinas me ad hoc: sed non perfecte. & hic sensus magis congruit sequenti literæ: vt videbitur. Cętera patēt. h ¶Et exurrexit rex & præ. Hic consequenter supra verba pauli habet collatio, cū dicit. i ¶Qui cum secessissent loquebā. ad partem vi secretius loquerentur.

G — H — †s.12.c.

✠ Dicentes.

Moralit. ✠ ductus curiositate ꝙ pro dicenda veritate. Residuum autem huius capi. est narratio pauli de conuersione sua mirabili. de qua dictum est. s. ca. ix. Sequitur: z ¶Festus magna voce dixit: insanis paule &c. Homines enim excellenter contemplatiui, qualis fuit paulus, frequēter reputati sunt a mundanis hominibus amētes & insani. Tū quia contēnebāt mūdana: Tum quia multū ardua loquebāntur: quę mūdanis aliena videbant. vn̄ iiij. Reg. ix. c. ille ppheta qui venit ad inungēdum hieu, fuit reputatus insanus: ppter qd' illi qui cū hieu erāt dixerūt ei: Quid venit iste insan⁹ ad te? Et de dn̄o nostro iesu christo dicitur Mar. iij. c. Et exierunt sui tenere eū dicentes: qa in furorē versus est. Et silr illi q ɔtēptis torrētis vacāt diuinę cōtemplationi a multis fatui reputant,

☞ V ¶T aūt iudica. &c. Beda. In græco. Cap. XXVII. Vt iudicatū est nos nauigare in italiam: tradiderunt paulū & quosdā alios vinctos centurioni. b ¶Hadrumetinā. Ra. i. ad romā nauigātē ſm qsdā. sed melius deriuat de noie ciuitatis aphricæ q̄ hadrumetis dr̄: c ¶Venimus listrā. Beda. Pro listra, in græco smyrna scriptum est. Hierony. vero myrrham ponit. d ¶Gnidum. Bed'. vel cōtra chiū. sed melius in quibusdā legit cōtra gnidum quę est insula contra asiam. e ¶Ieiuniū. Ra. Fames magna in nauigio, infirmiores reddens nautas. Alij dicunt quadragesimam ante natale dn̄i: quod nō est probabile. Melius ieiunium septimum putandum est: in quo occisus erat godolias. Vel dies ieiunij decimi in ianuario: quando cognouerūt in babylone captiui tēplū esse destructū.

NICO.DE LY. ☞Portū

✠ a ¶Dicentes: qa ni. morte &c. Et inter istos sic dicentes fuit agrippa primus & principalis: tam propter dignitatem regiāꝗ ppter eius sapiētiā. fuit em̄ sapiens valde & eloquens: vt refert Iosephus. j. lib. de iudaico bello: propter qd' cōtulit conclusionē cō silij, di. festo: b ¶Dimitti po. hō hic. sicut inocēs. Et hoc mō patet ipm inclinatū fuisse aliquo modo ad credendum xp̄o: aliter non dixisset paulū innocentē, sed magis morte dignū tanꝗ pseudo xp̄i prædicatorē. Vnde legitur in historia scholastica ꝙ imminente destructione iudææ & hierl'm per romanos: xp̄iani qui erant ibi monitu angeli trāsierunt in regnū agrippæ: qui erat confœderatus romanis: vt patet per iosephum de iudaico bello: & ibi fuerunt pacifice recæpti. c ¶Si non appel. cæsarem. Ex quo em̄ ad superiorē erat appellatio interposita & recępta: & paulium insequebat vt morte dignū pars aduersa: non poterat eū pses absꝗ suo periculo dimittere liberū.

¶In ca. xxvj. vbi dicit in postilla: Vt cōstituā te ministrū & testē eorꝫ quæ vidisti & audisti.

ADDITIO. Licet in rebus hūanis efficax testimoniū principalr est per visum, nō per auditū: tn̄ in his quæ pertinent ad fidē testimoniū efficax est etiā per auditū. Fides em̄ ex auditu: vt ad Roma. x. ca. præsertim cū illa quæ habentur ex auditu scilicet autoritate sacræ scripturæ, proprie applicant ad ea q̄ videntur: tunc em̄ testimoniū reddit, magis efficax. Sicut cum illa quæ credebant de xp̄o in lege, psalmis & prophetis, implebantur in eo: tunc auditus & visus silr verū testimoniū tribuebant & xp̄o. vnde Lucæ. xxiiij. f. Oportet impleri ea quæ scripta sunt in lege, psalmis & prophetis de me. de qua concordia scilicet visus & auditus psal. dicit: Sicut audiuimus, ita vidimus &c. & de tali visu & auditu reddebat apls testimoniū.

Cap. XXVII.

V T aūt iudicatū est. Habito consilio de missione pauli ad cæsarē hic consequenter describit lucas huius consilij executionem. & primo describitur pauli progressus. scd'o ad Romā eius accessus, ibi. Post mēses aūt tres. c. se. Pr̄ia diuidit in tres ptes: qa prīo ponit pauli per mare nauigatio. scd'o eius naufragatio, ibi: Multo autē tpe. tertio post naufragium recreatio. in principio sequentis ca. Circa primum sciendū: ꝙ multa noia ponunt hic de qbus aliq dicūt ꝙ sunt noia insularū. alij ciuitatum maritimarum. Vtrūꝗ tn̄ in pluribus habet parum de certitudine. Tum quia ex longitudine tēporis multa noia sunt mutata villarum, terrarum & insularū

tur adiuicem dicētes: Quia nihil a
morte, aut vinculis dignū qd fe-
cit hō iste. Agrippa autē festo di-
¶solui a vinculis.
xit: Dimitti poterat hō hic si nō b c
appellasset cæsarē. Ca. XXVII.
¶Decreuit agrippa.
a V †T autem iudicatum est d
eum nauigare in ita-
liam & tradi paulum e
cum reliquis custodiis
centurioni, nomine iulio, cohor f
a¶ a nomine augusti, qui milites miserat.
tis augustæ. Ascendentes autem g
b nauem hadrumetinam incipien
a¶non ad italiā, sed iuxta asię loca ad aquilonem nauigare incipiebant.
tes nauigare circā asiæ loca su- h
stulimus: perseuerāte nobiscum i
¶præside.
aristarcho macedone thessaloni-
¶egressi su-
cense. Sequenti autem die veni- k
mus cæsaream. a¶ad aquilonem.
mus sidōnem. Humane autem † l
¶cogitans.
tractans iulius paulum: permim
¶in sindonem vrbem fœnicis. a¶Procurationem nauigationis.
sit ad amicos ire & cūram sui agen
¶a sidone. a¶ad occidentē.
re. Et inde cū sustulissemus: sūb- o p
a¶ideo cypro approximauimus.
nauigauimus cyprum, pptērea ꝙ
essent venti contrarii. Et pelagus q
ciliciæ & pamphyliæ nauigātes:
¶ciuitas,
c venimus lystram quæ est lytiæ. r
a¶sicut hæc alexandrina dicitur, ita illa hadrumetina.
Et ibi inueniens centurio nā-
uem alexandrinam nauigantem
¶de naui in nauem.
in italiam, transposuit nos in eā. s
Et cum multis diebus tarde na- t
uigaremus: & vix deuenissemus u
a¶ insulam.
¶ideo tarde nauigauimus.
d contra gnidūm prohibentē nos x
¶insula est.
vento: adnauigauimus cretæ iu- y
¶nomen loci. ¶salmonem.
xta salmonem. Et vix iuxta naui a
¶in creta.
gantes: venimus in locum quen
¶a bonitate: vel proprium est.
dam q vocat boniportus: cui iu-
xta erat ciuitas thalassa. Multo b
aūt tpe peracto cū iā nō esset tuta c
e nauigatio: eo ꝙ ieiuniū iā pteris-

C — & insularū. sicut Parisi⁹ antiqtus luthecia dicebat. Tū quia noia sunt æquoca: sicut babylonia ad illā q est in ægypto: & ad illā q fuit antiqtus in chaldæa. dicitur autem: d ¶Vt aūt iudicatū est nauigare. per cōsiliū pdictū. e ¶Et tradi paulū cū reliqs custodijs. idest vinctis vel custodia detentis. f ¶Centurioni no. iu. cohor. augustæ. Cohortes autem militū habebant propria noia: vt q libet citius congregari posset ab alijs distincta. vnde & illa cui præerat corneli⁹ vocabat italica: vt habet. s. x. c. g ¶Ascēdētes na. hadrumētinā. sic dictā a ciuitate hadrumes noie, q est in aphrica, vt dicit gl. h ¶Sustulim⁹ i. a terra retraxim⁹ ad altitudinē maris. i ¶Perseuerāte no. aristarcho. alijs qui cum paulo venerāt hierusalem: vt habetur. s. xx. reuertētib⁹ ad loca sua. k ¶Sequēti aūt die ve. sido. in qua ciuitate paulus ante prædicauerat. m ¶Permisit ad a. ire. ad eos salutandum & in fide firmandum. n ¶Et curā sui a. accipiendo ab eis necessaria nauigantib⁹ pro se & suis socijs. p ¶Subnauigauimus cy. appropiando insulæ. sed non ibi descendendo: propterea quia vēti essent cōtrarij, q non permittebāt nauem currere versus italiam: & sic declinabāt ad latus. q ¶Et pelagus cili. & pam. na. hinc & inde euagādo. r ¶Venimus ly. nomen ē ciuitatis q est in puīcia lytiæ. s ¶Trāsposuit nos in eam. vt citius & expediti⁹ veniremus romam. t ¶Et cū mul. die. tar. na. propter defectum venti. v ¶Et vix deue. cōtra gnidū. nomē est insulæ: ſm glo. x ¶Prohibēte nos vē. qui mutatus erat a debili: pro eis tamē in contrariū & fortiorem. y ¶Adnauiga. cre. i. prope cretam: quæ est insula. z ¶Iuxta sal. quę est ciuitas maritima dictę insulæ opposita. a ¶Et vix iu. na. &c. q vocatur bonipor. in creta, nō tamē sic dict⁹ a bonitate: vt patet. ī. vbi dicit ꝙ nō erat aptus ad hyemādū: sicut aliquādo aliqua villa nominat bonavilla, quę tn̄ est multū defectiua. b ¶Multo aūt tē. Hic cōsequenter describitur naufragatio. Et diuidit in tres partes: quia primo ponit periculi denūciatio. secūdo nauigantiū aliqualis consolatio, ibi: Et cū multa. tertio naufragij perpessio, ibi: Cū autē dies. Circa primū dicit: Multo aūt tpe peracto: non in portu: qa ibi nō manserūt: vt. j. dicit. c ¶Cū iā nō esset tu. na. eo ꝙ ieiu. iā præterisset. Aliq dicūt ꝙ istud ieiuniū fuit christianorū an̄ natiuitatē dn̄i. vel iudæorū pro morte godoliæ. vel pro tēpli destructione. sed nullū istorū videt verū: qa centurio & milites & etiā nautæ, saltē p maiori pte erāt gētiles hæc ieiunia nō seruātes. ideo magis videt ꝙ hoc ieiuniū fuit in mari: vbi ppter tēpestatē nō vacabat nautis comedere nisi parū: ppter nauis regimē: & alijs ppt timorē: ppter qd'

†7.q.1.c. aduersitas. 2.Cori. 11.f. — D — Diuisio.

✠ nautæ debili

Moralit. Moraliter. d ¶Vt autem iudi. &c. Sequitur. l ¶Humane autem tra. &c. Per hoc ostendit ꝙ deus cōdescendit sustinētibus ppter ipsum. & hoc patuit in daniele & socijs suis, & in pluribus alijs veteris ac noui testamē. psonis. o ¶Et inde cū sustu. subna. cy. per mare quod procellis cōcutitur præsens sæculū designatur. Per paulū vero doctor vel ɔfessor prudens & animarum cœlum habens. Per hoc ergo ꝙ nauigantes contra eius cōsiliū incurrerunt dāna magna: vt patet ex sequētibus. & etiā suarum periculū personarū: significatur ꝙ illi qui trāseunt per vitā huius mūdi in qua debēt ad portum salutis na-

 ✠ uigare, si

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Portum cretæ respicientem. Rab. portꝰ cretæ dicitur q est in phœnice e regione cretæ. portum autem cretæ petebant, quia cretæ nauigabant. b ¶ Ad aphricũ & ad chorũ. Beda. Aphricus flat inter meridianam plagam & occidentalem: magis vergens ad occidentalem. Chorus inter septentrionalem & occidentalem, plus deflexus ad occidentem. Et prouincia phœnicis cretam habebat ad occidentem.

c ¶ Asson. Rabanus. nomen loci sic vocati, quia inde soluebantur naues in mare progredientes.

d ¶ Typhonicus: qui vocatur. Alia translatio: ventus tempestuus. e ¶ Euroaquilo. Raba. idest boreas ventus inter aquilonem & orientem. hic vĕtus erat contrarius nauigaturæ in phœnicem.

f ¶ Cumq; arrepta esset nauis & non posset conari in ventum: Beda. Alia trãslatio manifestius dicit: Arrepta nauicum non possent vento occurrere: commodata nauifluctibus colligere vela cœperũt. Tũc transcurrimus insulam: quę dicitur cauda: quam occupare non potuerunt. Sed scapha missa: adiuuare cœperunt nauem: præcingentes eam. Trahebant autem & ancoras: timentes ne incurrerent in syrtes. Ex quo patet cp funibus a medio nauis latere vtrinq; circa eiusdem anteriora demersis: ancoras his qui traherentur adiunxerunt. quod fiebat ad retardandum nauigium ne præpropere incursu inciderent syrtes solo aditu terribiles, quia omnia rapiunt ad se.

g ¶ Scapham. Beda. Est leuis nauicula ex vimine facta: crudo corio contexta. dicta græce a contemplando, quod per eam nautæ vel piratæ terras & littus prospiciant. Hanc ergo cum pro adiuuanda maiore naui deposuissent in mari: vix fluctu feruente potuerunt obtinere ne laberetur.

h ¶ Timentes &c. Beda. Alia translatio: timentes ne in syrtes inciderent, laxantes antemnam ita ferebantur.

i ¶ Syrtim inciderent. Rabanus. Angustia siue tribulatio.

k ¶ Oportebat quidem o viri &c. Rabanus. Q.d. Dum nõ audistis, vnde. ꝛ. hortabatur eos paulus. Vel oportebat me audito: idest vt audiretis me.

☞ Astitit

NICO. DE LYRA.

✻ nautæ debiliores erant facti.

a ¶ Consolabatur eos paulus. dans eis bonum consilium si accipere voluissent.

b ¶ Viri video. spiritu prophetico, qui certior est experientia nautica.

c ¶ Quoniam cum iniuria & multo &c. idest cum periculo magno rerum & corporũ nostrorum.

d ¶ Centurio autem gubernatori &c. ma. cre. propter nauticam scientiam. Est autem nauclerus dñs nauis possessiue, vel conductiue. & dicit a naue, & cleros quod est sors;

e ¶ Et cum aptus portus nõ esset ad hyemandũ: cum tamen hyems immineret.

f ¶ Plurimi statuerunt cõsiliũm. i. firmiter deliberauerunt.

Nauclerus,

¶ hortabatur.

set: consolabatur eos paulus, dicẽs

a ¶ ex signis tẽpestatẽ, vel spũ prophetico.

eis: Viri videõ, quoniam cum iniuria & multo damno nõ solum oneris & nauis, sed etiam animarũ nostrarũ incipit esse nauigatio. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat q̃ his q̃ a paulo

¶ bonus.

dicebãt: Et cũ aptꝰ portꝰ nõ esset ad hyemãdũ: plurimi statuerũt cõsiliũ

a ¶ retro vnde venerant.

nauigare inde si quo mõ possent deferri

a ¶ insulã. vel ciuitatẽ in creta.

a uenientes phœnicẽ hyemare: portũ cretæ respicientẽ ad ąphricum & ad

a ¶ ad meridianã occidẽtis plagam, quæ de aphrica nomen accæpit.

b cretæ respicientẽ ad ąphricum & ad

a ¶ a creta. b ¶ q̃ a borea portꝰ erat cretę.

chorũ. Aspirãte aũt austro æstimantes,

a ¶ ad portum cretę peruenire.

tes, ppositũ se tenere: cũ sustulissent o

c de asson, legebant cretã. Non post multũ aũt misit se cõtra ipsam ven

a ¶ a nomine regionis. ¶ typhos, inflatio.

tus typhonicꝰ, qui vocat euroaquilo.

¶ a vento.

f Cũq; arrepta eẽt nauis & nõ posset

¶ contra. ¶ cessante remigio.

conari in vẽtũ: data naue flatibꝰ fe

rebamur. In insulã aũt quandã decurrẽtes q̃ vocat cauda, potuimus

a ¶ pene euasisset scapha. ¶ Bed. Leuis nauicula est, eriam de vna arbore cauata.

b ¶ a fluctibus.

g vix obtinere scãphã. Qua sublatã

a ¶ scaphę. b ¶ in ꝓcinctu tẽpestatis armãtes.

¶ vase quodã faciẽtes eã grauiorẽ. vñ sequitur, submisso vase.

adiutoriis vtebãt, accingẽtes nauẽ:

a ¶ nauis & scapha.

h timẽtes ne in syrtis iciderẽt, submisso

a ¶ idest scapha. b ¶ vento contrario.

so vase sic ferebãt. Valida aũt nobis tempestate iactatis: sequẽti die

a ¶ eiectionem eorum quæ erant in naui.

iactũ fecerũt: & tertia die suis manibus

¶ vtensilia.

busarmamẽta nauis piecerũt. Neq; sole aũt, neq; sideribꝰ apparentibꝰ plures dies: & tẽpestate nõ exigua imminẽte: iã ablata erat spes oĩs saluti

a ¶ voluntaria pro periculo, vel necessaria pro penuria.

tis nĩæ. Et cũ mlta ieiunatio fuisset, tũc stãs paulꝰ in medio eorũ dixit:

a ¶ vasorum. b ¶ cuius me nõ audistis.

Oportebat quidẽ o viri audito me

a ¶ et sic. ¶ vitare, per antiphrasim. b ¶ tempestatis.

k nõ tollere a creta lucriq; facere iniuriã

a ¶ vasorum. b ¶ cuius me nõ audistis.

tiã hãc & iactũrã. Et nũc suadẽo vobis

¶ sano & forti.

bis bono aio esse. Amissio em̃ nullius

rauerunt. g ¶ Nauti inde. contra pauli consilium. h ¶ Si quo modo possent deuenientes phœnicẽ. quæ est prope locum vnde recesserãt. Phœnicea enim propinqua est palæstinę: in qua est cæsarea de qua recesserãt, vt patet ex ꝓdictis.

i ¶ Hyemare. ibi enim. s. in phœnice erat portꝰ aptꝰ ad hyemãdũ.

k ¶ Portũ cre. vnde volebãt recedere: vt patet ex prędictis & ex sequentibus.

l ¶ Respicientẽ &c. ly, respicientẽ refertur ad phœnicẽ quæ respicit cretã, siue portũ cretæ ad partẽ occidentalẽ. Aphricus em̃ & chorus sunt venti occidentales laterales: tã aphricus ex parte meridiei, chorus aũt ex parte aglonis. Glo. vero aliter ordinat literã, dicẽs cp portꝰ cretæ de quo fit hic sermo, est in phœnice, sed dicitur portꝰ cretæ, eo cp respicit cretã ad occidentẽ. Sed prima expositio melior videt, & magis cõsona consueto modo loquẽdi.

m ¶ Aspirante autem austro. q̃ est vĕtus meridionalis.

n ¶ Estimãtes se, ꝓpo. sc. te. scilicet nauigare in phœnicẽ perventũ lateralẽ quo frequenter vtunt nautæ: volebant em̃ nauigare versus orientem: vt patet ex ꝓdictis.

o ¶ Cum sustu. de asson. Locus est vnde soluũt naues mare ingredientes, q̃ in latino dicit statio.

p ¶ Legebãt cre. i. nauigio trãsibant ab ea recedẽtes. Legere em̃ est equocũ: quia significat furari, colligere, nauigare, trãsire & literas sonare. vñ versus. Fur, aurũ, virgo flores, mare nauis ta libros Cleric⁹, æquiuoce singula quisq; legit. Bed. Nemo sæculi tempestates euadit: nisi qui pane vitæ pascitur: & q̃ in nocte tribulationũ: sapiæ, fortitudini, temperãtiæ & iusticiæ innitit: auxilio dñi coruscãte portũ salutis consequit: ita vt sęculo expeditus flãma dilectiõis qua caleſiunt interiora quærat.

f ¶ Eramus vero vniuersæ. Ra. Non aĩt viri: quia fortasse erant & mulieres. Vel ꝓpter confusionẽ christianos: militũ & nautarũ ita dicitur.

g ¶ Artemone. Bed. Artemo modicum velum directioni nauis portꝰ accõmodatũ cp celeritati.

h ¶ Bithalassum. Beda. Græci thalassan vocant mare. Bithalassum vero significat littus in mare protentũ eodemq; mari sed diuidẽte, hinc & inde circũdatũ. Raba. Bithalassum vbi terræ interiectu duplex mare conuenit. Q. mare græce vocatur thalassum.

i ¶ Et prora quidem fixa ma. &c. Beda. Ideo nauis ista perijt: quia non leui cursu fluctibus supposita est: sed æquoris fundo lapsa est.

k ¶ Nisi in naui manse. Bed. Quia in naufragio magis nautarũ scia, qui gnari erant maris: cp̃ militũ arma proderat: iõ melius fere bant schapha cp nautas exciere.

e ¶ Sumere cibum. Bed. Nemo sæculi tempestates euadit: nisi qui pane vitæ pascitur: & q̃ in nocte tribulationũ: sapiæ, fortitudini, temperãtiæ & iusticiæ innitit: auxilio dñi coruscãte portũ salutis consequit: ita vt sęculo expeditus flãma dilectiõis qua caleſiunt interiora quærat.

f ¶ Eramus vero vniuersæ ai

E ☞ [E]T cũ eua. &c. Ca. XXVIII. a ¶ Pyra. Rab. Quidã dicunt pyrã nomẽ ligni esse. b ¶ Cũ congregasset. &c. Bed. Egressus de mari apostolus ignẽ accendit: quia corda quæ vndis tempestatũ docẽdo eripit, amoris ignis calefacit. Sarmenta sunt exhortationes charitatem accendẽtes: decerpta integritate scripturarũ quasi frõdib⁹ excisis ramorũ. c ¶ Super ignẽ. Beda. Eodem igne quo suos fouet bestiã cõburit: qa eisdẽ virtutib⁹ & sancti proficiũt: & impij cũ suo auctore inuidendo deficiũt. vnde ꝓpheta: Zelus apprehẽdit populũ ineruditũ & nũc ignis aduersarios comedit. d ¶ Vipe. a ca. Be. qa spirit⁹ immũd⁹ flãma ꝟtutũ de cordib⁹ fideliũ pulsus, doctorib⁹ ꝟitatis venenũ ꝑsecutiõis ĩfundit: quo manũ sauciet. i. bonũ ☞ opus impedi

Mystice. Sarmẽta. Esa. 26. b ſm Lxx.

NICO. DE LYRA.

✻ ibi natare. a ¶ Puppis vero soluebatur a vi maris. ex impetu enim fluctuũ a parte posteriori irruentium soluebatur cõpago lignorum. Cætera patẽt vsq; ibi. b ¶ Iussitq; eos qui &c. isti erãt milites, dicit enim Vegetius in libro de re militari q tyrones romani a principio addiscebant artem natãdi quæ frequenter est necessaria in exercitibus. Cætera patent.

Moralit. ✻ nocente innocẽs eris: & cũ electo electus eris, & cũ peruerso puerteris. c ¶ Et cæteros alios in tabulis. &c. Per hoc aũt q plurimi p tabulas fuerunt corporaliter saluati: significat̃ q p pniam q̃ est scd'a tabula post naufragiũ spũale multi saluant̃ & ad portum salutis æternæ fœliciter deducuntur. F

¶ In ca. xxvij. vbi dr̃ ĩ postil. Et cum iã nõ esset tuta nauigatio eo q ieiu.

ADDITIO. Hoc q̃d dr̃: Cũ iã nõ esset tuta nauigatio: eo q ieiuniũ iã preterijsset, nõ videt referẽdũ ad debilitatẽ nautarũ ꝑpter paucitatẽ comestiõis p̃terite. Tũ qa ꝑpter hoc nõ ꝓprie diceret̃ non esse tuta nauigatio sed q nautæ erãt debiles. nauigatio em̃ tuta fuisset cũ fortiorib⁹ nautis. Tũ qa nautæ ꝑpt̃ tẽpestatẽ & timorẽ nõ desinũt sustẽtatiõnẽ cibi sumere intãtũ q dicant̃ ieiuni. Vñ meli⁹ videt̃ dicẽdũ q iõ hui⁹ qd' dicit̃: Cũ iã nõ eẽt tuta nauigatio. est ꝑpter tẽporũ differẽtiã: qa iã tẽpus autũnale icipiebat ĩ quo nõ sunt tutæ nauigatiões, ꝑsertim lõginq̃. q aũt iã icipiebat autũnale tẽp⁹: declarat cũ subdit: Eo q ieiuniũ iã p̃terisset. Ad qd' sciẽdum: q ieiuniũ principalissimũ & celeberrimũ iudæorũ: est festũ expiationis: quod est decima die mensis. vij. vt habetur Leuit. xvj. qui quidẽ mẽsis cõcurrit cõiter cũ mense septẽbri. & sic eius decima dies cõiter est prope æquinoctium autũnale a parte ante, vel post, & sic iã incipiebat tẽpus ineptũ ad nauigandũ. Nec obstat quod obijcit postillator: dicens q cẽturio, milites & nautæ talia ieiunia nõ seruabant, qa hæc ratio nõ depẽdet ex obseruantia ieiunij: sed ex mutatione tẽporũ ab æstate in autũnum. Ca. XXVIII.

[E]T cũ euasis. Hic ɔñr post naufragiũ ponit̃ passorum recreatio: & scd'o hui⁹ bñficij recõpẽsatio, ibi: Contigit aũt. Circa primũ dicit̃: d ¶ Et cum euasisse. tũc cogno. per habitatores insulæ e ¶ Quia mytile. sic habẽt libri correcti. f ¶ Barbari vero. i. habitatores insulæ, q dicuntur

¶ dirumpebatur.
mobilis: puppis vero soluebat̃ a a vi maris. Militum aũt cõsiliũ
¶ vinctos.
fuit vt custodias occiderent: ne qs cũ enatasset effugeret. Centurio autẽ volẽs seruare paulum prohibuit fieri: iussitq; eos qui b possent natare emittere se ĩ ma-
¶ ante vinctos.
re, ꝑrios & euadere, & ad terrã
¶ non natantes.
exire. Et cæteros alios in tabu- c
¶ preter tabulas.
lis ferebant, quosdam super ea quæ de naui erãt. Et sic factum est vt omnes animæ euaderent ad terram.

Cap. XXVIII.

[E]T cum euasissemus, d tunc cognouimus q̃a e †mytilene insula vo-
a ¶ habitores insulę.
cabatur. Barbari vero præsta- f g bant non modicam humanita-
¶ igne.
tem nobis: Accensa enim py- h
¶ calore.
ra reficiebant nos, omnes pro- i pter imbrem qui imminebat & b †frigus. Cum congregasset au- k
a ¶ Sarmenta sunt vinearum. i. ramusculi sustentantes vuas. qui arefacti comburebantur.
tem paulus sarmẽtorũ aliquan tam multitudinem: & impo- l suisset super ignem: vipera a ca- m
¶ fugiens calorem.
a ¶ intrauit, non destruxit.
lore cũ processisset: inuasit ma- n num eius: Vt vero viderũt barbari pendẽtem bestiam de ma- nu eius: adinuicem dicebant:
a ¶ quia sciebãt homicidã debere mori.
Vtiq; hõmicida est homo hic: o
¶ diuina.
qui cum euasit de mari, vltio p nõ sinit eum viuere. Et ille qui- q r dem excutiens bestiam in ignẽ nihil mali passus est. At illi exi- s
a ¶ secundũ morẽ pcussorũ a serpẽtib⁹.
stimabant eũ in tũmorẽ conuertendũ: & subito casurũ & mori.
a ¶. i. sperantibus mori paulũ.
Diu autem illis expectantibus & vidẽtibus nihil mali in eo fie-
a ¶ idest facies suas inuicem conuertẽtes inter se.
ri: cõnuertentes se dicebãt eum t v esse deum. In locis autem illis x
¶ vineæ vel agri.
erãt prædia pricipis ĩsulæ noĩe publij: q nos suscipiẽs, triduo y z benignę exhibuit. Contigit au- a

G dicũtur barbari: eo q non loquebant̃ hebraice, græce, nec latine. alia enim idiomata barbarica dicuntur. g ¶ Præstabãt nõ &c. hu. cõpatiẽdo naufragis. h ¶ Accensa enim py. idest cõgerie lignorũ ardẽtium: quæ dr̃ pyra a pyr qd' est ignis. i ¶ Reficiebant nos. qui de mari exieram⁹ aqua totaliter madefacti: vt patet ex dictis: & cum hoc erat frigiditas temporis. k ¶ Cum cõgregasset &c. In quo apparet eius charitas: qui totus madefactus nõ statim cucurrit ad ignem, sed collegit sarmẽta ad ignis augmentationem. l ¶ Vipera. serpẽs est venenatus sic nominatus: eo q vi pariat. Nam catuli existentes in ventre matris quando crescunt, latera eius rodunt, & sic exeũt matrem interficiendo. m ¶ A calore cum processisset. fugiens ignis calorem. n ¶ Inuasit manum eius. ipsum mordẽdo. Cætera patent vsq; ibi. o ¶ Vtiq; homicida &c. sciebant enim quia cõmune est apud oẽs gentes, q homicida debet mori. p ¶ Vltio. Idest iustitia diuina. q ¶ Non sinit eum viuere. mortem sibi debitã quã euaserat in mari supplens per aliam viam. r ¶ Et ille qdẽ excu. bestiã. &c. ſm saluatoris missionẽ. Luc. x. d. Dedi vobis virtutem calcandi super serpentes & scorpiones: & nihil vobis nocebunt. s ¶ At illi existimabant &c. secundum morem consuetum taliter percussorum. t ¶ Conuertẽtes se. vnus alteri colloquendo. v ¶ Dicebãt eum esse deum. credentes eum immortalem: Deos enim dicebant. gentiles homines immortalitatem consecutos, secundum suam æstimationem: vt saturnum, iouem & sic de alijs. x ¶ In locis autem &c. prædia. i. possessiones & domicilia. y ¶ Qui nos suscipiens. charitatiue. z ¶ Triduo benigne exhibuit. victualibus reficiendo. a ¶ Contigit autem patrem &c. Hic consequenter describitur dictorum beneficiorum recompensatio, charitatiue tamen. quia bona dei non cadunt sub precio: sicut dictum est. s. viij. & hoc est qd' dicitur: Cõtigit aũt pa. pu. pricipis ĩsulæ H

al's habet †mylitene. †2. Cori. u. f.

✻ Febribus &

Moralit. Moraliter. b ¶ Et cum euasissemus tũc cognouimus quia mytilene insula vocabatur. quæ transmigratio interpretatur. & ideo significatur per hoc q euadentes de spirituali naufragio per tabulam pœnitentiæ debent ad virtutes efficacius transmigrare: vt sic tempus amissum valeant recuperare. f ¶ Barbari vero &c. Ex hoc habetur argumentũ q homines alij qui ciuiliter sunt nutriti, multo magis debẽt naufragijs & quibuslibet alijs angustiã passis affectu & effectu cõpati. k ¶ Cum congregasset &c. In hoc dedit superioribus & p̃latis exẽplũ cõpatiendi: nõ tm̃ spiritualiter, sed etiam corporaliter inferioribus suis. l ¶ Vipera a ca. &c. Per viperã quæ species est serpẽtis, diabol⁹ significat̃: q serpẽs ĩ sacra scriptura frequenter nominat̃. Per manũ pauli bonum opus doctoris vel confessoris significat̃: quod diabol⁹ veneno spirituali corrumpere conat̃: sed ex hoc in ignẽ deijcitur, nã ei⁹ pœna in igne gehennæ p hoc augmentatur. a ¶ Contigit autem pa. &c. Per calorem febrium ardor cupiditatis: per dysenteriã quæ attenuat corporis substantiam vitium prodigalitatis designatur. Per hoc igitur q pater publij febribus & dysenteria vexabat̃: significatur q ꝓdigalitas & cupiditas frequẽter in eodẽ hoĩe sociant̃. Nã sicut dicit̃. iiij. Ethic. Omnis prodigus est etiã cupidus. nã vitium prodigalitatis non potest diu cõtinuari de proprijs bonis & sic ex habitu malo ꝓcedit ad cõtinuãdũ de alienis. Per alias sanitates quas fecit paulus in insula: significantur spirituales curationes quas doctor bonus vel prędicator

✻ facit in ecclesia

☞ opus impediat. a ¶ Dysenteria: vel disin. Beda. est passio intestinorũ. b ¶ Et cũ. Beda. Cur infidelẽ infirmũ pce saluat: q timothæum trophimũq; infirmos fideles: vnũ curat alterũ reliqt. Nisi qa ille p miraculũ foris sanãdus erat q interius nõ viuebat: hoc aũt nõ indigebãt q intus salubriter viuebãt. c ¶ Insigne casto. Rabanus. Quia aliq forsitan castra ibi antiquitus fuerant ædificata. Vel, Cui naui: quia sub forma castrorum insignia velis erant intexta nautarũ. Vel castrorũ. i. plæbis. ¶ Insigne castorũ sine, r, Beda. Gemini aũt castores sunt castor & pollux: quos ob id gentiles in mari deos inuocant: quia in prodigijs nautarum si solæ stellæ in naui vel antemnis apparuerint periculosi: si vero geminę, ꝓsperi cursus sunt nũciȩ. Alia translatio, Cui erat signum iouis filio qa ferũt fabulæ castorem & pollucem iouis filios fuisse. d ¶ Puteolos. Puteoli loc⁹ est vltra romã vbi virgilius fecit balnea medicinalia, singula proprijs inscripta titulis: vt dicitur: contra quam. s. valerent ęgritudinem. Vñ salernitani inuidia ducti: superueniẽtes in manu forti titulos destruxerunt & ædificia mutilauerunt. e ¶ Audissent fratres. Rabanus. Christiani romæ habitantes. vnde patet paulum non primo prædicasse romanis. ☞ Quia bene

NICO. DE LYRA.

✻ a ¶ Febribus & dysen. idest fluxu vẽtris cũ excoriatione intestinorũ: b ¶ Vexatum iacere. His enim duabus infirmitatibus simul ɔcurrẽtibus est hõ morti ꝓpinquus. c ¶ Ad quẽ pau. intrauit. visitãdo eum charitatiue. d ¶ Saluauit eum. statim ab vtra q̃ infirmitate. e ¶ Qui etiam multis honorib⁹ nos hono. de beneficijs gratis: & in paulo cognoscentes dei virtutem operari. f ¶ Post menses. Describitur multiplici processu per viam: hic ꝓñr describitur ei⁹ accessus ad terminũ s. romam. Et primo describitur accessus. Secũdo cõmorãdi modus, ibi: Cũ aũt: Circa primũ dicit̃. Post men. autẽ tres. Vtrũ autẽ hoc tẽp⁹ incipiat a principio nauigationis de cæsarea: vel aduentus ad hãc insulã, textus non dicit. Videt̃ tamen magis ꝓbabile q cõputetur ab aduentu ad insulã, na vt patet ex p̃dictis intẽdebãt hyemare alicubi. nec videntur hyemasse alibi q̃ in hac insula. g ¶ Cui erat insigne castorũ. sic est in libris correctis. Duo enim germani. s. castor & pollux qui dicũtur hic castores in plurali a primogenito sic nominati: audiẽtes helenam sororem suam esse raptã insecuti sunt per mare et orta tempestate nunq; comparuerũt ꝓpter quod gẽtiles crediderũt illos immortales esse factos: vocãtes eos deos maris: & propter hoc eorum insigne habebat illa nauis. h ¶ Et cum venisse. syra. siciliæ ciuitatẽ. vñ fuit beata lucia. i ¶ Inde circumlegẽ. i. circa insulam nauigãtes. k ¶ Deuenimus rhegyum. villa est ĩ calabria. l ¶ Secunda die ve. puteolos. Hic est locus vltra romã: vbi Vergilius ædificasse dr̃ balnea supponẽs titulos singulis ɔtra quas infirmitates valerẽt q̃ salernitani postea destruxerunt. m ¶ Et sic veni. ro. i. ꝓpe romã. n ¶ Et ĩde cũ audis. fratres. s. christiani romę habitãtes. Ex quo patet: q paul⁹ non fuit primus q p̃dicauit romæ christum. o ¶ Occurrerũt nobis vsq; ad apij forum sic nominatũ a quodã cõsule Claudio apio: a quo est via apia nũcupata. p ¶ Et tribustabernis. Est nomẽ vnũ cõpositũ ex duobus integris, & est

¶ a feruore. a ¶ profluuio ventris.
a tẽ patrẽ publij febribus & dysentẽria vexatũ iacere. Ad quẽ paulus intrauit. Et cũ orasset & ĩposuisset ei man⁹, saluauit eũ. Quo facto & oẽs q in ĩsula habebãt ĩfirmitates: accedebãt & curabant̃. Qui etiã multis honorib⁹ nos honorauerũt: & nauigãtibus imposuerũt q̃ necessaria
a ¶ ex quo primũ venerãt de asia. vel ex quo in insulam deuenerunt.
erãt. Põst mẽses aũt tres nauigauim⁹ in
¶ altera. ¶ mytilene.
naui alexãdrina q̃ in ĩsula hyemauerat:
¶ insulæ. ¶ al's castrorum.
cui erat insigne castorũ. Et cum venissemus syracusam: mansimus ibi triduo.
¶ circũnauigantes circa siciliam. ¶ ciui
Inde circumlegentes deuenimus rhegyum:
a ¶ q̃ indigebãt romã nauigaturi.
& post vnum diẽ flante ãustro secunda die venimus põteolos: vbi inuẽtis fratribus rogati sum⁹ manere apud eos dies septẽ, & sic venimus romam.
a ¶ insulam. ¶ Multi legũt puteolos im.
Et inde cũ audissent fratres: occurrerũt
a ¶ ab apio claudio ɔstructũ, ꝓximũ mari. b ¶ trib⁹ domib⁹ ĩ littore positis ex vno fũdamẽto ędificatis.
nobis vsq; ad ãpij forum & tribustabernis. Quos cum vidisset paulus: gratias
¶ minus timuit.
agẽs deo accæpit fiduciam. Cũ autẽ venissemus romã,
a ¶ a pricipe pegrinorũ: cui ɔmẽdabant̃ peregrini.
pẽrmissum ẽ paulo manere sibimẽt cũ custodiẽte se milite.
a ¶ nõ cũ cæteris peregrinis. b ¶. i. cũ vno viro vel militibus lysię tribuni, & præsidũ fœlicis & festi.
Post tertium autẽ diẽ conuocauit primos iudæorũ. Cũq; cõuenissent dicebat eis. Ego viri fratres nihil aduersus plæbem faciens aut morem paternum, vinctus ab hierosolymis tradit⁹ sum in manus romanorũ.
¶. s. quid cõmiserim.
Qui cum interrogationem de me habuissent, voluerũt me dimittere: eo q nulla cã eẽt mortis in me. Contradicentibus autẽ iudæis coactus sum appellare cæsarem: non quasi gen-
a ¶ coram cæsare.
b ¶ quia nulla causa mortis est in me.
tem meam habẽs aliquid ãccusare. Propter hanc igitur causam rogaui vos vi-

C tegris, & est indeclinabile ꝓpter qd' est hic accusatiui casus. Est autẽ ꝓpriũ nomẽ cuiusdã notabilis domus tres fontes consimiles habẽtis: in qua vẽdebant̃ venalia p transeuntib⁹: & vbi hospitabãtur. q ¶ Quos cum vidisset paulus: gratias agẽs deo. De inuẽtione christianorũ. r ¶ Accæpit fiduciã. ꝓficiẽdi ibi in p̃dicatione euangelij. s ¶ Cum autẽ venis. Hic ɔñr describit̃ manendi modus. Et primo q̃tum ad pauli cõditionem, cum dicitur: t ¶ Permissum est pau. permanc. &c. idest vbi voluisset. v ¶ Cum custodiente se milite. ita q nõ habebat carcerẽ clausum. x ¶ Post tertium. Hic secundo ponitur modus manendi q̃tum ad accusationem pauli. Circa quã primo ponit̃ narratio causæ suæ appellationis. Secũdo ponitur ab eo verbum ædificationis: ibi. Cum constituissent. Circa primum dicitur. y ¶ Cõuocauit primos iudæorum. In quibus alij virtualiter consistunt. z ¶ Nihil aduersus plæbem fa. Nam in templo inuentus sum oblationem faciẽs ſm modũ iudæorum. a ¶ Vinctus ab hierosolymis. vt patet. s. xxj. b ¶ Qui. s. romani. c ¶ Cum interrogationem de me &c. vt patet. s. xxiiij. & xxvj. d ¶ Cõtradicẽtibus autem iudæis. Quia volebant me occidere insidijs, vt patet. s. xxiiij. & xxvj. e ¶ Coactus sum appella. cæsarem. quia videbã iudicẽ inclinatũ ad faciendũ omniũ iudæorum petitionem iniustã. f ¶ Non quasi gentem meam. s. iudaicã. g ¶ Habens aliquem accusare. erga cæsarẽ. h ¶ Propter hanc igitur causam rogaui &c. Ad ostendendum vobis innocentiam meam.

✻ Propter spem D

Moralit. ✻ facit in ecclesia. e ¶ Qui etiã mul. honoribus &c. qa spiritualia bona cõferentib⁹ debent exhiberi corporalia. f ¶ Post menses &c. Per hanc autem nauigationem versus romam illorum qui euaserant de naufragio, significatur processus debitus ad cœlestem patriã illorũ qui euaserant de naufragio per pœnitentiæ tabulam. Nã mytilene sicut. s. dictũ est transmigrationem ad virtutes significat q̃ quidẽ transmigratio est virtutis exercitatio. Hanc autem exercitationem sequitur habitus virtuosi generatio: quam comitat̃ operis delectatio. Signum enim habitus generati est delectatio in opere, & hoc significatur cũ subditur. h ¶ Et cum venis. sy. quæ interpretatur materia lętitiæ. i ¶ Inde circumlegẽtes deuenimus rhegyũ. qd' interpretat̃ pascẽs eos. Habẽs enim habitũ virtutis delectabiliter operat̃ virtuosa: & sic alios reficit refectione bona q̃tum est in se. Sed quoniam ex opere bono procurãte diabolo surgit aliquãdo elatio: ideo debitus processus virtuose operantis est: vt se muniat contra vitium elationis: quod fit p consideratione suæ fragilitatis: quod significatur cũ subdit̃: l ¶ Secũda die venimus puteo. Cuius iterp̃tatio est, declinatio. Per humilitatẽ enim declinat vnusqsq; ad considerandũ propriã fragilitatẽ: Micheæ. vj. d. Humiliatio tua in medio tui. Et qa secũdũ dictũ saluatoris. Luc. xiiij. c. Qui se humiliat exalta. ideo subditur: m ¶ Et sic ve. ro. quæ sublimitas interp̃tatur. x ¶ Post tertiũ aũt diem &c. Supra. xxiij. c. dixit dñs paulo: Esto cõstans. sicut em̃ testificatus est de me in hierl'm: sic & romæ oportet te testificari. & ideo paul⁹ post aduẽtũ suũ ad ciuitatẽ romanã, voluit dei mãdatũ exeq: loquẽdo cõstanter primo iudęis, & postea gẽtilibus fidẽ xp̃i. ꝓpter qd' dicit̃ in fine hui⁹ capituli.

 ✻ Et susci.

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Quia bñ ſpũſſctũs lo.eſt p eſaiã.Beda.Hãc ,pphetiã quam apoſtolus a ſpũſctõ:,ppheta a dño dictã eſſe,pnũciat.Ex quo oſtẽditur vna eſſe & volũtas & natura dñi & ſpũſſcti:& in noĩe ſpũs etiã nomẽ dñi ĩtelligi. b ¶Incraſſatũ.Beda.Ne puteť craſſitudo cordis & grauitas auriũ naturæ eẽ,nõ volũtatis:ſubiũgit culpã liberi arbitrij,dicẽs: cõpreſſerũt: ne forte vi.ocu. c ¶Ne for.vi.oculos. Beda.i.ipſi p̄cedentibus meritis cauſa fuerunt: vt deus eis oculos clauderet. Vel ad ſuperiora iungendũ eſt: dicẽte dño ad ,pphetã: Vade ad populum:& peccata qb⁹ cæcitatẽ meruerũt illis improperа ſi forte vel ſic audiãt & ad me conuertantur. d ¶Conduc. Rab. In libera cuſtodia per quam conducebatur:vel in ſua †cõciõe q̃ contra iudeos diſputabat. e ¶Sine prohibitio.Beda.Nõ ſolũ enim romæ non eſt prohibit⁹ p̄dicare:ſed necdũ neronis imperio roborato,nec in tanta erumpente ſcelera eſt dimiſſus in occidentis partibus prędicare. Poſtea vero,i. vltimo neronis anno retentus ab eo martyrio coronatus eſt.¶Hiero,Paulus romam vinctus ingrediť,vt vinctos ſuperſtitionis erroribus liberaret.Manens in hoſpitio cõducto per bienniũ vt nobis vtriuſq; inſtrumenti donũ reddat æternũ.Hac expoſitione docemur.Cętera quæ in hoc volumine de paulo vel de alijs ſcripta ſunt,non ſolũ fructum eccleſiaſticæ doctrinæ p̄mõſtrare: ſed etiã medullã ſpiritualis ſenſus & virtutem habere.¶Ra. Poſt paſſionẽ domini.xxv.ãno.i.ſecũdo neronis: eodẽ tẽpore quo feſtus iudææ procurator ſucceſſit fœlici paulus romam vinctus miſſus eſt:& p bieniũ ĩ libera manẽs cuſtodia aduerſus iudæos de aduẽtu xp̄i quotidie diſputabat.Sciendum vero nondum roborato neronis imperio ab eo paulum dimiſſum eſſe, vt euangeliũ in occidente p̄dicaret:cuius permiſſionis tẽpus decenniũ fuiſſe putatur qñ bienni illius finis.xxvij.anni poſt paſſionẽ dñi.i.neronis quarti cõpletionem incurrit.xxvij.anno paſſionis domini.i.neronis.xiiij.petr⁹ et paulus martyrio coronati ſunt.

Eſa.6.c. — al's † ,ꝑductione.

F

¶Finit liber actuũ apoſtolorum.

¶reſurrectionis.
dere & alloqui.Propter ſpem enim iſrael catena hac circũdatus ſum.At illi dixerunt ad eũ:Nos neq; literas accæpimus de te a iudæa:neq; aduenies aliquis fratrũ nunciauit aut locutus eſt quid de te malũ.Rogamus autem a te audire quæ
¶chriſtianorum.
ſentis:Nam de ſecta hac notũ eſt nobis: quia vbiq; ei contradicitur.Cum conſti
¶iudæi,vel illi paulo.
tuiſſent autem illi diem : venerũt ad eũ in hoſpitium † plurimi:quibus exponebat teſtificans regnũ dei: ſuadenſq; eis de ieſu ex lege moyſi & prophetis a mane vſq; ad veſperam.Et quidã credebãt his q̃ dicebantur: quidam vero non cre
a¶fideles & increduli.
debãt.Cũq; inuicem non eſſent cõſentientes,diſcedebant:dicente paulo vnũ a verbum:quia bene ſpirituſſanctus locutus eſt per eſaiam prophetam ad patres
a¶Myſtice chriſto & vnicuiq; doctori hoc diciť.
noſtros,dicẽs, Vade ad populum iſtum
¶doctrinam.
et dic ad eos: † Aure audietis & nõ ĩtelli
¶ſigna.
getis:& videtes videbitis, & nõ pſpicietis.Incraſſatũ eſt em̃ cor ppl'i hui⁹:& au
¶quia ſurdi erant.
rib⁹ grauiter audierũt:& oculos ſuos cõ c preſſerũt ne forte videant oculis:& auribus audiãt:& corde intelligãt:& cõuer
a.¶Q.d.& ſi ĩtelligerẽt & cõuerterent ſanarẽ eos.
tanť & ſanẽ eos.Notũ ergo ſit vobis:qm̄
a¶Chriſtus,vel euangelium.
gẽtib⁹ miſſum eſt hoc ſalutãre dei:& ipi
a¶non vt iudæi.¶intus.
audient.Et cũ hæc dixiſſet : exierunt ab eo iudæi multã habẽtes iter ſe q̃ſtionẽ.
a¶hoſpitio quod ipſe cõduxerat.
d Mãſit aũt biennio toto in ſuo cõductu:
a¶non ſolum iudæos:ſed etiam gentes,quas dixerat ſaluandas reprobatis iudæis.
& ſuſcipiebat omnes q ĩgrediebant ad eum:p̄dicãs regnũ dei:& docens q̃ ſunt
a¶qa nullus ,phibebat vel prohibere poterat.
e de dño ieſu chriſto:cũ omi fiducia ſinẽ prohibitione.

Finit liber actuũ apoſtolorum.

G

NICO. DE LYRA.

✱ a ¶Propter ſpem enim iſrael. De chriſto ,pmiſſo in lege & ,pphetis q̃ in ieſu nazareno impleta eſt:& de reſurrectione mortuoꝝ,q̃ in ei⁹ aduentu ſcd'o impleбiť. b ¶Catena hac circũ.ſum.eo ꝙ iſta p̄dicaui & prædico. Cætera patent vſq; ibi: c ¶Rogam⁹ aũt a te audi.q̃ ſen.De ieſu nazareno. d ¶Nã de ſec.hac. ſ.chriſtianorum. e ¶Notum eſt no.quia vbiq; ei contradicitur.a principibus iudęorũ : vt patet ex ſupradictis in multis & diuerſis locis. f ¶Cum conſti.autem illi diẽ. Hic cõſequẽter paul⁹ ad eorũ petitionem proponit verbũ euãgelicæ p̄dicationis prout ſubdiť. g ¶Quib⁹ expone.ſcripturas veteris teſtamenti. h ¶Teſtificãs regnũ dei.ideſt ianuã beatitudinis apertã per paſſionẽ chriſti. i ¶Suadenſq; eis de ieſu.nazareno qui eſt vere chriſtus. k ¶Ex lege moyſi & prophetis.i.ex eorum ſcripturis. l ¶A mane vſq; ad veſperam.in quo apparet eius ſollicitudo circa prædicationem. m ¶Et quidam. A deo interius tracti Iohã.vj.e.Nemo põt venire ad me, niſi pater q miſit me traxerit eũ. n ¶Quidã vero nõ cre. A deo ,ppter ſua demerita reprobati. o ¶Diſcedebant. ſcilicet nõ credẽtes. p ¶Dicẽte paulo vnum verbum.obſtinatis. q ¶Quia bene ſpũſſan.lo.eſt p eſa.,pphe. r ¶Vade ad po.iſtũ & dic ad eos. q auctoritas allegata ꝟm tranſlationẽ Lxx.referť ad tẽpus xp̄i ꝟm ſenſum literalẽ:vt ibidẽ pleni⁹ dictũ fuit:p̄nũcians iudęoꝝ obſtinationẽ ,p parte maiori in p'io aduẽtu xp̄i. s ¶Aure.ſ.corpali. t ¶Audietis & nõ ĩtel.qa iudęi audierũt p̄dicationẽ xp̄i & eius ap'lorũ:& pro maiori parte veritatẽ ab eis dictam non recæperunt credendo. v ¶Et vi.vi.& nõ perſpicietis. quia viderũt miracula xp̄i corporalib⁹ oculis & nõ cognouerũt virtutẽ ſuæ diuinitatis. x ¶Incraſſatum enim eſt cor po.hu.metaphorica eſt locutio.qa ſicut craſſitudo circa cor congregata ſuffocat vitam corporalem:ita malicia iudæorum exaggerata in mente eorum extinxit in eis vitam ſpiritualẽ. y ¶Et auribus grauiter audierũt. dicentes Iohan.vj.e.Durus eſt hic ſermo : quis poteſt eum audire? z ¶Et oculos ſuos.ſcilicet mentales. a ¶Compreſſerunt. ideſt a veritate decliuauerunt. b ¶Ne forte videãt ocu. &c. Et hoc diciť propter libertatẽ arbitrij per quã poterãt a veritate auerti & ad eã cõuerti:ad quã ſi conuerſi fuiſſent gratiã ſanantẽ diuinitus habuiſſent. c ¶Notum ergo ſit vobis.iudæis. d ¶Qm̄ gen.miſſum eſt hoc ſalutare. iudæis repellẽtibus ipſum.nã ap'li ex ordinatione dei p̄dicauerunt gẽtibus euangeliũ xp̄i,iudęis repellẽtib⁹.ſicut dixerũt barnabas et paul⁹.ſ.xiij.a.Vobis oportebat primũ loqui verbũ dei: ſed qm̄ repellitis illud & indignos vos iudicatis æternæ vitę:ecce conuertimur ad gentes:ſic enim præcepit nobis dominus. e ¶Et ipſi audient. ſicut patet in pletum per orbẽ terrarum. f ¶Et cũ hæc dixiſſet exie.&c.indignati:qa gẽtiles eis præponebat. g ¶Multã habentes q̃.Nam aliqui credebãt paulo aliqui diſcredebant. h ¶Manſit autem.Hic ſecundo ponitur prædicatio pauli indifferẽter omnibus iudæis & gẽtilibus cũ diciť: Manſit autem bi. to.ſ.romæ. i ¶In ſuo condu.i.in hoſpitio ab eo locato. k ¶Et ſuſcipie. oẽs.indifferenter. l ¶Qui ingredie. ad eum.ad audiendum dei verbum. m ¶Prædicans regnũ dei.ideſt beatitudinem æternam. n ¶Et doces quæ ſunt de domino ieſu chriſto.eaq̃ ſunt neceſſaria ad ſalutem. o ¶Cum omni fiducia. de adiutorio ſaluatoris. p ¶Sine prohibitio.imperatoris.Ex hoc aũt quod hic diciť:Mãſit aũt biẽ. toto &c.& quod dicebat de ieſu: ſine prohibitione:innuiť veriſimiliter:ꝙ iuit ad p̄dicandũ in partib⁹ occidentis & maxime in hiſpania:ſicut ſcripſerat romanis.xv.Per vos proficiſcar in hiſpaniã.Paul⁹ enim anno ſecundo neronis fuit adductus romam, & biẽnio mãſit ibi:vt diciť hic.Nero vero imperauit.xiiij.annis:in quorũ vltimo interfecit petrũ & paulũ.& ſic videť ꝙ tpe intermedio paulus iuerit ad p̄dicandũ in partib⁹ occidẽtis:& maxime ĩ hiſpania:& poſtea redijt romã vt circa finẽ imperij neronis ipſe cum beato petro per martyrij palmã tranſiret ad gloriã.Ad quã nos perducat qui cũ patre & ſpũſancto viuit & regnat in ſæcula ſeculorũ.Amen.

al's † pl'es — H — † Eſa.6.c. Mat.13.b Mar.4.b. Luc.8.b. & Ioh.12.f.

✱ k ¶Et ſuſci.oẽs &c.p̄di.&c.& in hoc dedit exẽplũ p̄dicantibus euangeliũ:vt ſine perſonarũ acceptione doceãt oẽs qui volunt audire cum omni fiducia de adiutorio dei in præſenti:& eius præmio conſequendo.Quod nobis concedat &c.

¶Poſtilla venerabilis patris,fratris Nicolai de Lyra ſuper actus ap'lorum vna cum moralitatibus eiuſdem finit.

A ¶Incipit Poſtilla venerabilis patris, fratris Nicolai de Lyra ſuper epiſtolas canonicas ſanctorum Iacobi, Petri, Iohannis euangeliſtæ, & Iudæ.& primo præfatio.

QVattuor ſunt minima terræ:& ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus:Prouerbio.xxx.d.Septem epiſtolæ quæ canonicæ.i.regulares nũcupanť editæ ſũt a quattuor ap'lis: Iacobo: Petro, Iohanne & Iuda.& in vno libro collocãtur.Ideo debẽtur his auctoribus,ſed miniſterialiter tantũ .nã auctor principalis eſt ſpirituſſanctus:ideo poteſt conuenienter dici verbum propoſitum: Quattuor ſunt minima terræ &c.In quo circa iſtos apoſtolos tria notantur.Numerationis typus ibi:Quattuor ſunt. Humiliationis actus, ibi : Minima terræ . Contemplationis exceſſus. ibi : Et ipſa ſunt ſapientiora ſapiẽtibus ¶Circa primum ſciendum: ꝙ quaternarius eſt primus numerus quadratus : quia conſurgit ex ductu primi numeri : ſcilicet binarij in ſeipſum: bis enim duo quattuor ſunt .quadratura vero perfectionem virtutis figurat: vt Philoſophus . j . ethicorum . virtuoſum vocat quadratum , dicens: Qui vtiq; vere bonus & quadratus ſine vituperio.Nam ſicut corpus quadratum in quolibet latere optime ſedet:ita virtuoſus in quolibet caſu & fortuna bene ſe habet. Iſti vero quatuor apoſtoli fuerunt virtute perfecti : propter quod in multis quaternarijs ſunt figurati . iſti enim ſunt quattuor fluuij paradiſi aqua ſapientiæ militantem eccleſiam irrigantes:Geneſis.ij.b.Quatuor aurei circuli in arca teſtamenti quæ eſt chriſtus in eius lateribus exiſtentes:Exodi.xxv.b.Quatuor venti cœli mortuos viuificantes:Ezechie.xxxvij.b.Quatuor viri in fornace tribulationibus illæſi ꝑmanentes: Danielis.iij.c.vbi dicitur ꝙ ſpecies vnius quaſi ſpecies filij dei,quia beatus Iacobus dei filio ieſu chriſto in forma et figura corporis fuiſſe dicitur ſimillimus, Hi ſunt quatuor fabri cornua peccatorũ deijcientes : Zacha.j.& alij plures quaternarij poſſent ad propoſitum induci de ſacra ſcriptura:ſed iſti ſufficiãt. ¶Circa ſecundum ſciendum.ꝙ humilitas eſt decus & cuſtos omnium virtutum.Gregorius.Qui cæteras virtutes ſine humilitate cõgregat:quaſi puluerem in ventum portat. Iſti vero quatuor apoſtoli ſicut ex eorum actibus & doctrina patet,fuerunt humillimi:quod notatur:cum dicitur:Minima terrę.Vnde quilibet eorum potuit dicere illud.j.Corinth.xv.b.Ego ſum minimus apoſtolorum.Fuerunt enim apoſtoli de natura principiorum , quæ ſunt minima quãtitate & maxima virtute.ſic iſti apoſtoli per veram humilitatem minimi fuerunt in ſua reputatione:et maximi per ſuam prædicationem infidelium multiplicatione:ſecũdum illud Eſaię.lx.d.Minimus erit in mille:& paruulus in gentẽ fortiſſimam.¶Circa tertium conſiderandũ:ꝙ ſicut dicitur Prouer.xj.a.Vbi humilitas,ibi ſapientia : propter quod circa iſtos apoſtolos poſt actum humiliationis notatur exceſſus contemplationis:cum dicitur:Et ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus. Sapientes autem huius mundi reputati ſunt philoſophi:qui tamen ad veram ſapientiam quę xp̄s eſt,non attigerunt, ſecũdum quod dicit Hieronymus in epiſtola ad Paulinũ de omnibus ſacræ ſcripturę libris.Hoc doct⁹ Plato neſciuit.hoc Demoſthenes eloquẽs ignorauit.Iſti autem apoſtoli hanc ſapientiam attigerunt:& ſic ſapiẽtiores ſapientibus fuerunt.De quo poteſt exponi quod dicitur. j.Corin.j.d.Quod ſtultũ eſt dei.ideſt quod dicitur de deo ꝟm errorem gentiliũ:ſapientius eſt hominibus.i.continet maiorẽ ſapientiam q̃ ab hominibus poſſit capi ad plenum.Dei autem fuerunt:& ſunt iſti apoſtoli tanq; mẽbra principalia corporis eius myſtici.Et licet ſtulti ac ſtolidi fuerunt a mũdi ſapientibus reputati:tamen fuerunt ſapientiſſimi.Sapientia em̃ philoſophorum fuit deorſum deſcendens ex cognitione iſtorum ſenſibilium & corruptibiliũ,& ducẽs in amorẽ terreſtriũ: propter quod dicitur terrena animalis & diabolica:Iaco.iij.d.Sapientia vero apoſtolorũ fuit deſurſum deſcẽdens a patre luminũ:eorum mentibus impreſſa per ſpiritũſanctum,propter quod fuit pudica,pacifica,modeſta,ſuadibilis,bõis cõſentiẽs,plena miſericordia & bonis fructibus,quibus perfecte fructur electi in aula cœleſtis gloriæ. Ad quam nos perducat qui ſine fine viuit & regnat.

B

¶Finit præfatio.

Incipit Prologus ſancti Hieronymi in ſeptem epiſtolas canonicas.

NOn ita ordo eſt apud græcos.qui integre ſapiunt et fidem rectam ſectantur epiſtolarum ſeptẽ quæ canonicæ nũcupanť : ſicut in latinis codicib⁹ ĩueniť: vt qa petr⁹ eſt primus in ordine apoſtolorũ:primæ ſint etiã eius epiſtolæ ĩ ordine cæterarũ. Sed ſicut euangeliſtas dudũ ad veritatis lineã correxim⁹:ita has ,pprio ordini deo iuuãte reddidimus. Eſt em̃ prima earũ vna iacobi:duæ petri:tres iohãnis: et

¶Expoſitio prologi in canonicas epiſtolas incipit.

C

NOn ita ordo eſt apud græcos &c.in iſto ,plogo tria tangit Hieronymus quæ reddunt auditores dociles, beniuolos,& attentos.Primo tangit ordinẽ & numerum canonicarum epiſtolarũ : per quod auditor docilis redditur.Dicit enim Tullius : ꝙ dociles auditores habere poterimus , ſi ſummam cauſæ breuiter exponamus.Secundo tangitur vtilitas & difficultas operis:per quod auditoris attentio excitatur.Dicit enim Tullius: Attentos habebimus:ſi pollicemur nos de rebus magnis , nouis, & inuſitatis verba facturos. Tertio conuertens ſermonem ad euſtochiũ, tangit incommoda quæ eum circunſtant propter interpretationem ſacræ ſcripturæ: per quod beniuolentia captatur . Dicit quidem Tullius : Beniuolos auditores facere poſſumus ſi noſtra incommoda referimus: inopiam , ſollicitudinem , calamitatem &c. Secunda pars incipit ibi:Quæ ſi ſic vt ab eis digeſtæ ſunt &c.Tertia ibi:Sed tu virgo chriſti &c.In prima parte duo tanguntur . Primũ eſt:ꝙ latini non ita ordinant iſtas epiſtolas ſicut græci.Secundum eſt: quod earum rectus ordo habetur ſecundum traditionem Hieronymi quod notatur,ibi: Sed ſicut euangeliſtas.Dicit ergo: a ¶Non ita ordo eſt apud græcos,qui integre ſapiunt & fidem rectam ſectantur epiſtolarum ſeptem. Gloſ. ſeptem ſunt propter ſeptem dona ſpiritu ſancti. Vel propter fidem ſanctæ trinitatis quam continent quæ per quatuor mundi partes diffuſa eſt .Ordo & numerus & auctores iſtarum epiſtolarum habentur per iſtum verſiculum:Vna Iacobi Petri duæ:tres ſunt Iohã.vnica Iudæ. b ¶Quæ canonicæ nuncupantur.ideſt regulares:ad differentiam earum quas fecerunt pſeudo ſub nominibus apoſtolorum.Vel catholicæ.ideſt vniuerſales a fide vniuerſalis eccleſiæ:quia non vni populo,nõ vni ciuitati ſcriptæ ſunt:ſed vniuerſali eccleſiæ.Catholicon græce,vniuerſale latine.¶Non eſt(inquam)ita ordo apud græcos qui integre ſapiunt. q̃tum ad cognitionem credendorum . Et fidem rectam ſectantur.q̃tum ad opera fide.q.d.habent cognitionis perfectionem in credendis:habent fidei directionẽ in agẽdis.vnum enim iſtorum nõ ſufficit ſine reliquo.vnde Iaco. ij. d. Fides ſine operibus mor.eſt.Et cõſequẽter dicitur ibi de abraam: Fides cooperabatur operibus illius:& ex operibus fides conſummata eſt. c ¶Sicut in latinis codicibus inuenitur. ſ. qui ſcripti ſunt ante tranſlationem Hieronymi:vt ſcilicet. d ¶Quia petrus eſt primus in ordine apoſtolorum. cui principaliter datæ ſunt claues ligandi atq; ſoluendi:Matth.xvj.c.Tibi dabo claues regni cœlorum.Vnde eccleſia cãtat de eo:Tu es paſtor ouiũ princeps apoſtolorum: e ¶Primæ ſint etiam eius epiſtolæ in ordine cæterarum. Hic quæritur:quare a Hieronymo aliter ordinantur?Reſpondeo,poſſunt ordinari ꝟm ordinem & dignitatem ſcribẽtiũ,& ſic primæ ſunt epiſtolæ Petri.Vel ꝟm ordinem temporum quibus ſcripſerunt:& ſic prima eſt epiſtola Iacobi, qui primus ſcripſit inter apoſtolos.Iacobus enim triginta annis rexit eccleſiam hieroſolymitanam poſt paſſionem domini ſcilicet vſq; ad ſextum annum Neronis : & tunc fuit martyrizatus, Petrus vero.xxxviij.ideſt vltimo anno Neronis: Et certũ eſt,ꝙ in vltimo tẽpore vitæ ſuæ ſcripſit.Vnde dicit.ij.Petri.j.c. Certũ eſt ꝙ velox eſt depoſitio tabernaculi mei.Ex quo patet quod ſcripſit poſt Iacobũ.Iohannes vero multũ poſt euangelium & epiſtolas ſcripſit.ſ.poſt mortẽ Domiciani quia reuerſus de exilio inuenit eccleſiã per hęreticos perturbatam:& tunc ſcripſit euangelium & epiſtolas cõtra ipſos. f ¶Sed ſicut euangeliſtas dudũ. Hic oſtenditur,ꝙ ꝟm tranſlationem Hieronymi recte ordinanť. Litera plana eſt.Hic quæritur quid eſt quod dicit hic: Euangeliſtas correximus?Reſpondeo:Correxit quod pertinebat ad euãgelij veritatem:quod per pſeudo fuerat deprauatum : & quod per tranſlatorum imperitiam fuerat immutatum. g ¶Ita has. epiſtolas:proprio ordini reddidimus.ſcilicet ꝟm ꝙ ordinatæ ſunt apud græcos:& non ꝟm latinos antiquorum codices qui rectum ordinem non habebant. h ¶Deo iuuante reddidimus. ſine quo nihil poſſumus facere bene : nec etiam cogitare bonum . ij. Corinthiorum. iij. b. Fiduciam talem habemus per Chriſtum ad deum:non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis,ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt.

D — Canonicarũ ordo duplex.

✱ Quæ ſi ſic vt

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ HVic operi Hieronymus præmittit prologum: in quo ostendit quia ad certum ordinem digestionis secundum græcos epistolas redegit, & veritatem in translatione seruauit: quod nõ alij ante se. Canonicæ dicuntur hæ ep̃læ: vel iõ qa in canone eccl̃iasticę scripturę receptę sũt: vl' qa regulã supplẽt. Docẽt nãq; custodiã in fide: tolerãtiã in persecutiõe. Instruũt etiã ad alias ꝟtutes multas. a ¶ Catholicis. Catholicæ dicuntur hæ epistolæ. s. vniuersales: a fide vniuersalis ecclesiæ nõ discordãtes. Vel canonicæ. i. regulares ad distantiã earũ quas fecerũt pseudo sub nominib⁹ apostolorũ. Septẽ sũt hæ epistolæ: propter septẽ dona sc̃ti spiritus: vel ꝓpter fidẽ sanctæ trinitatis quam continent: quæ per quattuor mundi partes diffusa est. Prima ponitur epistola Iacobi. nõ quia ꝓimũ scripta fuerit. sed ꝓpter dignitatẽ: quia scripta est iudæis qui digniores erant: qa dominus in ꝓpria persona prędicauit illis: & ꝓpter eos fuerat missus: & ipi primũ fidem suscæperãt: quorũ episcopus Iacobus iste fuerat ordinatus. Secũda Petri ponitur: quia electis aduenis græce proselytis scripsit id est de gentilitate ad iudaismum, de iudaismo ad euangelicæ electionis gratiam conuersis. F Legimus occiso beato Stephano: quia facta est persecutio magna in illa ecclesia quæ erat hierosolymis & omnes dispersi sunt per regiones iudęæ & samariæ: præter apostolos. His ergo dispersis qui propter iusticiam passi sunt, mittit hanc epistolam. Scribit etiam illis: qui percæpta fide christi necdum operibus perfecti esse curabant. Nec non etiam & eis qui fidei exortes durabant: qui & ipsam in credentibus quantum valuere persequi, & perturbare curabant. Qui tamen omnes in dispersione fuerunt varijs casibus a patria profugi: & innumeris cædibus mortibusq; & erumnis vbicunq; erant ab hostibus oppressi. Itaq; iustos hortatur ne in tentationibus a fide deficiant, peccantes castigat & admonet, vt a peccatis se contineant: virtutibus proficiant. Ne infructuosum sibi sit: immo etiam damnabile, ꝙ fidei sacramenta percæpissent. Incredulos admonet vt pœnitentiam de nece saluatoris cæterisq; quibus implicantur sceleribus gerant: antequam vltio cœlestis vel inuisibiliter vel etiam visibiliter irruens percellat: quia in circuncisione ordinatus erat Iacobus apostolus: curauit eos qui ex circuncisione erant sicut præsentes colloquendo docere: sic & absentes per epistolam consolari: increpare: instruere: corrigere. ☞ Hierony. in

vna iudæ. Quæ si sic vt ab eis digestæ sunt, ita a b quoq; ab interpretibus fideliter in latinum eloquium c verterentur: nec ambiguitatem legentibus d facerẽt: nec sermonum sese varietas impugnaret e: illo præcipuo loco vbi de trinitatis vnitate in prima iohannis epistola positũ legimus f: in qua etiam ab infidelibus translatorib⁹ multum erratum esse a fidei veritate cõperimus trium tantũmodo vocabula: hoc est aq̃: sanguinis: & sp̃us in ipsa sua æditione ponentes: & patris, verbiq;, ac sp̃us testimoniũ omittentes: in quo g maxime & fides catholica roborat̃: & patris & fi h lii & sp̃ussancti vna diuinitatis substãtia cõprobatur i. In cæteris vero epistolis quãtum a nostra k aliorũ distet æditio: lectoris prudẽtiæ derelinquo l. Sed tu virgo xp̃i eustochiũ, dum a me im m pẽsius scripturæ veritatẽ inquiris: meã quodã n modo senectutẽ inuidorũ dẽtibus vel morsib⁹ o corrodẽtẽ exponis: Qui me falsariũ corruptorẽ p q q; sanctarum scripturarũ pronunciãt. Sed ergo r in tali opere, nec æmulorũ meorũ inuidẽtiã pertimesco: nec sanctæ scripturæ veritatem poscen s tibus denegabo.

Explicit prolog⁹ i septẽ epistolas canonicas.

Incipit Argumentum in eadem.

IAcobus petrus iohãnes & iudas septẽ epistolas æddiderunt tã mysticas quam succinctas: & breues pariter ac lõgas. Breues in verbis, lõgas in sentẽtiis, vt rarus sit qui non in earum lectione cæcutiat.

Prologus hieronymi in epistolam sancti Iacobi ex libro de illustribus viris.

IAcob⁹ q appellatur frater domini cognomẽto iustus: vt nõnulli existimãt ioseph ex alia vxore, vt autẽ mihi videtur mariæ sororis matris domini: cui⁹ iohannes in libro suo meminit filius: post passionem domini & resurrectionẽ statim ab apostolis hierosolymorum episcopus ordinatus vnam tãtum scripsit epistolam quæ de septem a catholicis est: quæ & ipsa: & alio quodam nomine eius ædita asseritur: licet paulatim procedente tẽpore obtinuerit auctoritatem. Egesippus vicinus apostolorum temporum in quinto cõmentariorũ libro de iacobo narrans ait: Suscæpit ecclesiã hierosolymæ post apostolos frater dñi iacobus: cognomẽto iustus: hic de vtero matris sanctus fuit: vinum & siceram non bibit carnem nullam comedit: nunquam attonsus est: nec vnctus vnguento: nec vsus balneo. Huic soli licitum erat ingredi sancta sanctorum. Vestibus laneis non vtebatur, sed lineis: solusq; ingrediebatur templum: & fixis genibus pro populo precabat̃: intantũ, vt camelorũ duriciã traxisse eius genua crederentur. Dicit & alia multa quæ enumerare longũ est. Sed & ioseph⁹ in vicesimo libro antiqtatũ: & clæmens in septimo hypotiposeon. i. informationũ: dicunt mortuo festo q iudæã ꝓcurabat, albinũ successorẽ ei⁹ missum a nerone: qui cũ necdũ ad ꝓuinciã venisset

✠ a ¶ Quæ si sic vt ab eis &c. In hac parte tria tanguntur. Primum est vtilitas translationis debitæ. Secundum est error translationis antiquæ, ibi. i qua etiã ab infidelibus &c. Tertiũ periculum incidens vel iminens ex hmõi errore, ibi: In quo maxime &c. Lr̃a est plana. b ¶ Digestæ. i. ordinatæ: eo. s. ordine q̃ sunt scriptæ. Nota ꝙ digero ris, dicit̃ ordinare vel explicare, vel ordinem describere: vel in numerũ ordinare, vel exponere, vel diuidere ordinatim vel euacuare: vel ebrietatem deponere cum cibaria & potus diuidunt̃: & q̃dã ps purior trãsmittitur ad mẽbra ad alimentũ vitæ: q̃dã grossior emittit̃ in secessum. & inde dr̃ digestus ta. tũ. c ¶ Ab interp̃tibus. latinis. d ¶ Ambigui. i. dubietatem in ordine. e ¶ Nec sermonũ varie. propter diuersitatem lr̃æ. f ¶ In p̃ria io. epistola. j. Io. v. b. Tres sunt q testimoniũ dãt i cœlo: pr̃ verbũ, & sp̃ussanctus. & illud omiserant latini interpretes. g ¶ In q̃. s. testimonio: patris, verbi, & spiritus. h ¶ Fides ca. maxime robo. i. cõfirmat̃ cõtra hæreticos ipugnãtes. i ¶ Vna diuinita. substãtia comprobatur: patris & filij & spiritussan. i. ꝙ sit vna substantia trium p̃sonarũ. qd' negat arrius, sicut sabellius negat earum trinitatẽ. vñ versus: Arrius horret idẽ: dicitq; Sabellius idem. k ¶ In cæteris. s. a prima iohãnis. l ¶ Sed tu virgo christi. Hic tanguntur duo primo enim tanguntur icommoda occasione interpretationis sacræ scripturæ ipsum circunstantia. Secundo fortitudo ipsius siue cõstãtia, ibi: Sed ego in tali opere &c. Dicit ergo: Sed tu virgo christi custochium. Vide. s. versus finem prologi sup iosue: & iuenies satis de eustochio. m ¶ Impensius. i. instantius. i. frequenter & cũ magna instantia. n ¶ Meam quodãmõ senectutẽ. i. me senem. o ¶ Dentibus. idest mordacib⁹ detractionibus. eccl̃s. x. c. Si mordeat serpens in silentio: nihil eo minus habet q occulte detrahit. ꝓuerbio. xxx. b. Generatio quæ pro dẽtib⁹ gladios habet. p̃s. Lingua eorũ gladius acutus. P̃s. 56. p ¶ Falsa. intermiscendo falsa. q ¶ Corruptoremq; sanctarum scripturarum: pronunciant.. dãnando verum: ra ab alijs scripta. & hoc cõtra asteriscos & obelos, quib⁹ supplebat diminuta iugulabat & damnabat superflua in tali ope tã vtili. r ¶ Nec emulorum meorum inuidentiam pertimesco. Prouer. xxviij. a. Fugit impius nemine p sequente: iustus autem quasi leo confidens absq; terrore erit. s ¶ Nec sanctæ scripturæ veritatem poscentibus dc. hoc em esset inuidere: imo cõmunicabo ex charitate: & maxie poscẽtib⁹. Sapiæ vij. b. Quam sine fictione didici. & sine inuidia communico.

¶ Finit expositio prologi.

G ☞ Hierony. In martyrologio. Iacobus zebedei ab herode agrippa decollatus gladio interijt. Alphei autẽ filius in perside defunct⁹. Tertius aũt qui est frater dñi: qui de pinna templi præcipitatus interijt. Idẽ in expositiõe Esaiæ duæ oliuæ & tres, quatuor & quinq; quatuordecim ap̃li itelligunt̃. i. duodecim q a dño electi sunt: & tertiusdecim⁹ Iacob⁹ q appellat̃ frater dñi. Paulus q̃q; ap̃s vas electionis quartusdecim⁹ est. ¶ Pro inuestigatiõe de qnq; marijs quas agiographia sæpe commemorat. Notandũ tres fuerunt sorores: maria. s. mater dñi, & maria mr̃ iacobi alphei et ioseph: et maria mr̃ filiorũ zebedei. s. maioris iacobi, & iohãnis euãgelistæ. Maria mr̃ domini fuit filia ioachim & annæ: quã cleophas frater ioseph accæpit vxorẽ ioachĩ defuncto: & generauit ex ea filiã quã vocauit mariam: deditq; eam cuidã noĩe alpheo. Vñ ille iacob⁹ minor qui cognominat⁹ est iustus, & frater dñi dictus: dr̃ iacobus alphei. i. fili⁹ alphei a patre. Desponsauit etiã cleophas filiastrã suã. s. mariã virginẽ matrẽ dñi ioseph fratri suo: cui⁹ virginitatis custos & solatiũ partus extitit & nutritor. Maria autem vxor zebedei: & filia ipi⁹ annę et cuiusdã salome fuit: q post cleophã habuit eã. vñ legit̃ in euãgelio: Maria iacobi & salome. maria magdalenæ soror lazari & marthæ fuit: q̃ dñi pedes lachrymis suis lauit: & capillis suis extersit. Quapropter ei ipse p̃cõrũ verã ablutionẽ & spiritalem vnctionẽ retribuit: de qua dñs septẽ dęmones eiecit. Quinta vocat̃ ægyptia: ca cuius prosapia ad præsens non inquiritur.

H ¶ Incipit expositio in epistolã beati Iacobi apostoli canonicam. Capitulũ. I.

IAcobus. Iste ecclesiæ hierosolimitanæ post ap̃los ad p̃dicandum missus curam & regimen suscæpit. b ¶ Duodecim tri. Præcipuã solicitudinem de istis habere ad se ꝓtinebat apostolos: qui legatione ꝓ dño in circuncisionẽ fungebant̃. Vñ & paulus dicit: Iacobus & cephas, & iohanes q videbant̃ colũnæ esse: dextras dederũt mihi & barnabę societatis vt nos i gẽtib⁹: illi aũt i circũcisione &c. Idcirco eis scribit præcipue: & qa ipse a cęteris apostolis sup eos ordinat⁹ erat episcopus. c ¶ Oẽ gau. Ne indignemini si mali in mũdo florẽt: si vos patimini: qa nõ ẽ xp̃ianę veritatis i t̃palib⁹ exaltari: sed poti⁹ deprimi. Mali nihil hñt i cœlo: vos nihil i mũdo. Spe illi⁹ boni ad qd' tẽditis qcqd ivia cõtigat gaudere debetis. d ¶ Cũ i tẽtationes va. incideri. A pfectiorib⁹ incipit de extrinsecis tẽtationibus. e ¶ Scientes. Iõ tẽtamini aduersis: vt per hoc probare possitis: ꝙ firmam fidem futuræ retributionis in corde gesteris: qd' est intelligere virtutẽ ipsius patientiæ. f ¶ Probatio fidei vestræ patientiam operatur. Eadem sñia: sed cõuerso ordine i paulo ☞ legitur:

ananus pontifex adolescens, anani filius, de genere sacerdotali: accæpta actione consilium congregauit: & compellens publice iacobũ vt christũ negaret. Contradicẽtem lapidari iussit. Qui cũ præcipitat⁹ de pinna templi: confractis cruribus semianimis, diceret: Domine ignosce illis: † quid enim faciãt, nesciũt. Fullonis fuste cerebro percussus interiit. Tradidit itẽ iosephus tãtæ eũ sanctitatis fuisse & celebritatis in populo: vt propter eius necẽ subuersam hierusalẽ creditum sit. Testãtur acta apostolorũ multa de eo. Triginta annis hierosolymã rexit, vsq; ad septimũ neronis annũ. Iuxta tẽplũ vbi p̃cipitatus fuerat sepultus est. Titulum vsq; ad obsidionẽ titi & vltimã adriani notissimum habuit, Quidã e nostris putauerũt eum in monte oliueti cõditum: sed falsa eorum opinio est.

Argumentũ in epistolã Iacobi.

IAcobus apostolus sanctũ [illegible]tituit clerũ de cultura cœlestiũ p̃cæptorũ: & regula catholicæ obseruantiæ: & de inuictæ patiẽtiæ maiestate: & de reuelatione plurimorum: & de mandatione magistrorum.

Finit argumentum.

Incipit epistola canonica beati Iacobi apostoli. Capitulũ. I.

a ¶ Supplãtator viciorũ: vel luctator. ¶ celebris

IAcõb⁹ dei et dñi a p̃sona. a ¶ officiũ celebre. nr̃i iesu xp̃i sẽr b a ¶ nõ oĩbus, sed aliqbus de oĩb⁹. uus duõdeci tri c bubus quæ sunt in dispersio d

a ¶ fidem & constantiam, vel vitã æternã optat. b ¶ Tribulatio in præsenti iustitiã, in futuro auget coronã. ¶ nihil est vnde doleatis: vnde dubitetis.

ne salũtem. Omnẽ gaudium exi e f

a ¶ quia ex eodẽ patre sunt idem habituri.

stimate frãtres mei cum in tenta g h

a ¶ vel a persecutione, vel a cõcupiscentia. b ¶ q varie tentãt. c ¶ q̃si ex alto vestrę fidei.

tiones varias incideritis: scientes i

a ¶ . i. tribulatio qua fides probatur. b ¶ quã exigit fides nostra. c ¶ facit intelligere & habere virtutem patientiæ.

ꝙ probãtio fidei vestræ pãtientiam k

¶ Incipit postilla venerabilis patris, fratris Nicolai de Lyra super epistolam sancti Iacobi apostoli canonicam. Ca. I. C

IAcobus dei &c. Liber iste diuiditur in quatuor partes secũdũ quatuor apostolos huius libri scriptores: sicut dictũ fuit de libro duodecim ꝓphetarũ: q diuidit̃ secũdũ numerũ. xij. scriptorũ. partes aũt libri patebũt prosequẽdo. Diuisio. Prima pars cõtinet ep̃lam beati Iacobi: quæ diuidit̃ in duas partes. s. in procemiũ & in tractatum. Secũda incipit ibi: Omne gaudium. In prima parte primo describit̃ persona salutans ex noie cũ dr̃: Iacobus. Iste est Iacobus minor frater iudæ ap̃li & filius alphei. Alius vero Iacobus qui dr̃ maior: fuit frater ioannis ap̃li & euangelistę & filius zebedei. Sc̃d'o ex religione, cum dr̃: b ¶ Christi seruus. Nõ aũt dicit apostolus: qa scribebat conuersis ex iudaismo: qui præferebant se conuersis ex gentilitate: vt patet Act. vj. & in epistolis pauli in pluribus locis. propter quod vt eos induceret ad humiliationẽ exemplo sui non noiat se ap̃lm, qd' nomẽ est dignitatis: sed seruũ, qd' nomẽ est subiectionis. Consequenter describunt̃ personæ salutatæ, cũ dr̃: c ¶ Duodecim tri. Ex quo patet ꝙ scribebat conuersis de iudaismo. Ppl's em̃ iudaicus in duodecim tribus diuidebat̃. d ¶ Quæ sunt in dispersio. id est extra terram iudææ. Illos em̃ qui erant in iudæa poterat informare verbo: q modus informandi efficacior est q̃ scripto: erat em̃ ep̃s hierosymitanus: & sic illi qui erant in iudæa, cuius metropolis est hierusalem, erant de diocesi sua. Consequẽter exprimuntur bona optata cũ dr̃: e ¶ Salutẽ. s. per gratiam in pręsenti: & gloriam in futuro. f ¶ Omne gaudiũ. Hic incipit tractatus in quo btũs iacobus informat credẽtes bñ se habere. Primo respectu sui. Sc̃d'o respectu proximi: ca. seq. Tertio respectu dei: c. iiij. ibi: Adulteri ſm ordinem doctrinæ magis notis ad minus nota procedendo. Diuisio. Ista tñ diuisio non est sic p̃cisa quin in vna parte ponat̃ aliquid de pertinentibus ad alias, & econuerso: & hoc propter cõnexionẽ virtutũ. ¶ Circa primã partẽ considerandum, ꝙ respectu sui homo bñ se habet per hoc, ꝙ tentationibus viriliter resistit: & per hoc ꝙ veritati humilr̃ acqescit. Quia p primũ vitant̃ vitia & acquirunt̃ virtutes morales. Per sc̃d'm vero expellit̃ ignorantia & acquirunt̃ virtutes intellectuales. Sc̃d'a incipit, ibi: Scitis fratres mei. Prima diuiditur in tres. D Nam beatus Iacobus primo ponit suam informationem. Secundo infert intentam conclusionẽ, ibi: Glorieẽ aũt. Tertio remouet erroneã opinionem, ibi: Nemo cum tentatur. Prima adhuc in duas: qa primo inducit ad resistendum tentationibus in casibus certis. Sc̃d'o in dubijs, ibi: Si quis aũt. Ad euidentiã primi cõsiderandũ: ꝙ, tẽtationes metũ inducentes de amissione boni iam habiti, sunt væhemẽtiores q̃ illæ quæ inducunt appetitũ de acquisitione non habiti. vnde dicit Augu. Terrena diliguntur artius adepta q̃ concupita constringant. nam illa velut incorporata præscindunt̃. ista vero velut extranea repudiantur. & quãto sunt magis intrinseca tãto met⁹ de amissione est væhemẽtior: sicut metus de amissione vitæ vel mẽbrorũ aliquorum, q̃ de amissione bonorũ possessorũ: & iõ q bñ resistit tẽtationibus istis: bñ põt resistere & alijs. Quia ſm ꝙ dicit qdã: nõ est cõsentaneũ rõni, cupiditate eum vinci q metu nõ frãgit̃. Et iõ btũs iacobus docens resistere tẽtationibus ponit exẽplũ de tẽtationibus metũ inducentibus de amissione boni iam habiti: cuiusmodi sunt p̃secutiones in p̃sonis vel rebus iã possessis. Dicit ergo. Oẽ gaudiũ. i. cœleste gaudiũ qd' includit in se perfectionẽ eminentius oĩs boni gaudij. g ¶ Existimate fratres mei. finaliter consequi. h ¶ Cum in tenta. va. incide. si fortiter eis restiteritis. i ¶ Sciẽtes ꝙ ꝓbatio fi. vestræ. in persecutionib⁹ per quas declaratur homo fideliter adhærere deo quando per aduersa quæcumq; non separatur ab eo. k ¶ Patientiã operatur. Nam per talẽ sufferentiã frequentatã virtus patiẽtiæ acquiritur: per quem quidem habitum sufferentia talium quæ primo erat sibi difficilis: redditur facilis.

Al's non habet † qd em faciãt, nesciunt.

✠ Patientia

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ legitur: Sciẽtes ꝙ tribulatio patiẽtiã operať: patientia vero ꝓbationem, probatio vero spẽ. Patiẽtia em̃ operať ꝓbationẽ: qa cuius patiẽtia: p tribulationes nõ vinciť: pfectus ꝓbať, q̃ sñia hic qꝫ diciť: Patiẽtia opus perfectũ habet: & ꝓbatio operať patientiã: quod est tribulatio q̃ datur ad probationẽ fidei, facit per patientiã exerceri, p qd fides pfecta ꝓbať. (Ro. 5. a.) a ¶ Si quis aũt vestrũ indi. sa. Tãta est vtilitas tribulationũ: quã si qs ignorat, nõdũ illuminať per spiritũ sanctũ petat igitur vt p spiritũ sctm aperiat sensus suus: & cognoscet qua pietate pr corrigit filios quos recipit. (Heb. 12. b.) Nec quisq̃ cõscius suæ fragilitatis diffidat: qa dat oibus. Bñdicit em̃ oẽs timẽtes se: pusillos cũ maioribus. Et qa multi petũť q nõ merenť accipere subdit q̃liter petere debẽt: Postu. aũt in fide ni. hæsi. b ¶ Qui aũt hæsitat. Qui cõsciẽtia pcti pssus dubitat de pmijs cœlestibus supueniẽte vero tẽtationũ: facile deserit fidei statũ: et fm tẽtatoris volũtatẽ distrahiť ad errorẽ: & fit a deo alienus. c ¶ Vir du. (Vir duplex qs dicať.) Duplex est: q genu ad pces flectit, et mordẽte ɔsciẽtia de ipetratiõe diffidit. Duplex: q vult gaudere cũ sclo & gaudere cũ deo: qui de bõis q̃ agit: nõ deũ, sed fauorẽ q̃rit. vñ dicit, (Eccli. 2. c) Væ igrediẽtibus terrã duabus vijs. d ¶ Diues aũt. Diuitẽ vocat q totã spẽ in diuitijs põit. nõ nocet hrẽ diuitias, sed amare. Diues aũt, glorieť. Ironice. Q. nõ debet gl'ari i sua glia qua supbit: & alios opprimit: qa finiẽda ẽ et humiliãda i iferno. Vel, gl'ictur in hũilitate sua. i. nõ supbiat sed humiles se subseruiẽdo alijs de diuitijs. e ¶ Q̃m sicut flos &c. (Ps. 91. c.) Iustus vt palma floret: iiustus vt fœnũ: qa ille manet: hic cito trãsit. Flos iusti spes q̃ fructum expectat: radix iusti charitas q̃ imobilis mãet. Mali radix, cupiditas, flos, delectatio tpaliũ. f ¶ Diues i iti. &c. Viæ diuitis tpalia qbus btificari q̃rit. q̃ cito destruenť. (F) Ardor solis, aduẽtus seueri iudicis vl' in morte cuiusq; iprouisus, vel i iudicio cõiter. In q̃ iustus vt arbor fructifera mãebit. g ¶ Btũs vir. qa difficile ẽ hortari ad contẽptũ mũdi: subdit de magnitudie pmij: Beatus vir &c. Nõ solũ verbera & carceres debetis pati: sed & amissionẽ rerũ tpaliũ q̃ sunt viles & trãsitorię: & amatores earũ puniendi. h ¶ Nemo cũ tẽ. Hactenus de tẽtatiõibus exterioribus: nũc de illis q̃s iterius istigãte diabolo, vl' ẽt fragilitate naturę toleramus. Vbi etiã illorũ errorẽ destruit, q dicebãt malas cogitatiões sicut & bõas a deo nobis inspirari, et hominẽ quasi ex necessitate peccare.

☞ Quoniam a deo

a ¶ .i. pfecte operãtes facit. ppť hoc qdẽ sequiť
operatur. † Patientia autem opus a
vt sitis pfecti nõ deficientes in tormẽtis: & in futuro integri plenã beatitudinẽ suscipiẽtes.
perfectum habet: vt sitis perfecti b
& integri in nullo deficientes. Si c
a ¶ q̃ possit itelligere ꝙ vtilis sit tribulatio.
quis autem vestrum indiget sapiẽ
a ¶ spm̃ illuminatorẽ. b ¶ pie petẽtibus. Nõ ei ois q dicit mihi, dñe dñe intrabit in regnũ cœlorũ: nec oi iusto dat qd petit: si cõtra suã salutẽ petat: sicut & Paulo cui dictũ est dũ peteret
tia, postulet a deo: qui dat omni e
stimulũ tolli: Sufficit tibi grã mea. a ¶ qa dona eius non sunt ad mensurã. b ¶ fragilitatẽ.
bus affluenter: & non impropẽ f
a ¶ ipa sapiẽtia q̃ de cœlo venit. b ¶ sic credat & sic viuat vt dignus sit exaudiri: qa q obdurat vel declinat aurẽ ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis.
rat: & dabitur ei. Postulet autem g h
b in fide nihil hæsitans. Qui autẽ hæ i k
sitat similis est fluctui maris: qui a l
a ¶ Quia a vento tentationis mouetur vt fluctus. b ¶ Q̃m qdẽ q hęsitat, silis est fluctui maris.
vento mouetur & circunfertur. Nõ m
a ¶ carnalis q hęsitat. b ¶ ex merito. ¶ vel hic, vel in futuro.
ergo existimet homo ille quod acci
¶ q hęsitat nõ accipit: qa q hęsitat duplex est
c piat aliquid a domino. Vir duplex n
& duplex nõ accipit. a ¶ facile aduersis terret: & prosperis irritatur vt a veritate diuertat.
animo inconstãs est in omnibus o
viis suis. Glorietur autem frater p
a ¶ factus paup & depressus iter malos. hanc humiliationẽ intelligat apud deum exaltationẽ.
d humilis in exaltatione sua: diues q r
e autem in humilitate sua: quoniam s
a ¶ cito grãm suã amittit. b ¶ hæc glia. c ¶ vere flos cito trãsit: qa. a ¶ iusticiæ xps.
† sicut flos fœni transibit. Exortus est t
enim sol cũ ardore: & arefecit fœnũ: u
a ¶ tũc. b ¶ decidẽte flore tota pulchritudo fœni perit. ¶ honor sæculi: amici, & talia.
& flos eius decidit: & decor vultus
a ¶ in actibus peribit. qa iter dñi rectũ negligit.
f eius reperiit: Ita & diues in itine x
a ¶ vere debetis pati tentationem.
g ribus suis marcescet. † Beatus vir y z
a ¶ qa p exercitiũ tẽtationũ pbať i fide pfectus: ppť qd etiã tẽtať. b ¶ verus fidelis p tẽtationẽ.
q suffert tẽtationem: q̃m cũ pbatus a b
a ¶ vt triumphatores.
fuerit accipiet coronã vitæ: quam re c d
¶ p prophetas & apostolos. ¶ non mũdana.
h promisit deus diligẽtibus se. Nemo cũ e

e ¶ Postulet a deo &c. nã oibus hoibus dat bona naturæ, q̃ sunt magna valde: & super hoc se disponentibus dat bona gratiæ, quæ sunt maiora: & pseuerantibus bona gloriæ, quæ sunt maxima. f ¶ Et nõ improperat. s. gratis nã frequẽter ingratis iudæis iproperauit p pphetas bñficia eis exhibita in exitu de ægypto in deserto et in terra promissiõis. g ¶ Et dabiť ei. nã petitio semper exaudiť quando fit pie, pro se, & pseuerãter. h ¶ Postulet aũt in fi. iesu xpi. i ¶ Nihil hæsi. (†Ro.) de diuina potestate ac etiam voluntate dandi petentibus debite. s. pie: pro se, & perseueranter. k ¶ Qui autem hæsi. de potestate vel volũtate diuina l ¶ Similis est fluctui maris. quia est instabilis non habens mentem in deo stabiliter fixam. m ¶ Non ergo existimet homo ille ꝙ acci. aliquid a domino. de pertinẽtibus ad bona gratię: quia naturæ bona sunt bonis & malis cõia. Matth. v. g. Qui solem suum oriri facit super bonos & malos &c. Si autẽ aliquis hæsitet de proprio defectu in petendo: dubitans ne petat insufficienti modo: pro tali hæsitatione nõ impediť suę postulatiõis exauditio: sed hæsitãs de deo ipedit. De q̃ adhuc subdit. n ¶ Vir duplex animo. nunc deo adhærens nunc mundo. o ¶ Inconstãs est in omnibus vijs suis. idest operibus suis, nihil ducens ad perfectum. p ¶ Glorietur autem. Postq̃ beatus Iacobus induxit ad resistendum persecutionibus: hic consequenter concludit intentum. scilicet ꝙ non solum sunt sustinendæ patienter, sed etiã gaudenter propter præmium: secundum quod dicit saluator Matthæi. v. a. Beati estis cum maledixerint vos homines & persecuti vos fuerint &c. Sequitur: Gaudete & exultate: quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Et hoc est quod dicitur. Glorietur autem frater humilis. idest abiectus & depressus. q ¶ In exaltatione sua. in cœlestibus futura r ¶ Diues autem in humilitate sua. Ironica est locutio: vt dicit glo. cui concordat sequens litera, cũ dicitur. s ¶ Quoniã sicut flos fœni transibit. ita cito deficiet eius potentia: Et ponit exemplum sensibile, dicens. t ¶ Exortus est enim sol cum ardore. existens in cancro vel leone. v ¶ Et arescit fœnum & flos eius. (†Eccli. 14. c.) Quia deficit eius viror & decor: Et ap. x ¶ Ita & diues in itineribus suis. (Esai. 40.) Scilicet potentia & gloria. y ¶ Marcescet. (1. Pet. 1. d) scilicet in morte, & etiam aliquando ante mortem. z ¶ Beatus vir. in spe. a ¶ Qui suffert tentationem. Ita quod non vincitur ab ea: sed vincit eam. (†Iob. 5.) b ¶ Quoniam cum probatus fuerit. sicut aurum in fornace. c ¶ Accipiet coronam vitæ. Et tunc erit beatus in re. (De remi. c. nisi. &. verum.) d ¶ Quam repromisit deus diligentibus se. Quia nihil est accæptum deo nisi fiat ex charitate. primi Corinth. xiij. b. Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum &c. sequitur: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. e ¶ Nemo cum tentatur. Se

G. H

NICO. DE LYRA.

✱ a ¶ Patientia aũt opus pfectũ habet. In psecutionibus em̃ illud qd prio occurrit sustinẽti, est tristicia: ex hoc vlterius insurgit ira, q̃ est appetitus vidictæ cõtra psequẽtẽ, & tertio odiũ. Virtus ãt patiẽtię aufert tristiciã istã vt patet ex dictis, & sic pscidit radicem duobus alijs: qa q nõ tristať in psecutiõe, nõ irasciť ɔtra psequẽtẽ: nec odit eũ. iõ bñ dr ꝙ i hoc habet opus pfectũ. ppter qd subditur. b ¶ Vt sitis psc. &c. qa q bñ resistit tentatiõibus istis, de facili resistit alijs: vt. s. dictũ ẽ. c ¶ In nullo defi. qa sicut. s. dcm̃ ẽ nõ solũ p hoc euitanť vitia, sed etiã acq̃runť oppositæ vtutes. d ¶ Si qs. Hic ɔñr docet resistere tẽtationibus in casibus dubijs: tẽtať enim qs aliq̃n de aliq̃ ppetrãdo qd ignorabat ẽẽ licitũ. & aliq̃n de malo sub specie boni. ppter qd ad resistẽdũ tẽtationi i hmõi casibus necesse habet ab alio dirigi. Infallibile vero directiuũ est ipe deus: q nõ deficit ad se veraciter recurrẽtibus. qa si natura nõ deficit i necessarijs: multo minus actor naturæ ppť qd tales dirigit p seipm: vl' p ministrũ: sicut patet Act. x. de cornelio: ad cuius directionẽ misit petrũ. Iõ dicit btũs Iacobus: Si qs aũt vestrũ indiget sapiẽtia: qd ɔtingit in dubijs.

Postulet

Hic consequenter circa prædicta remouet errorem duplicem. Secundũ remouet, ibi: Nolite itaq;. Circa primum sciendum: ꝙ qa potentiæ animæ sunt a deo & actus earũ: i deo dixerũt aliq, ꝙ tẽtatio iducẽs ad malũ est a deo, ita ꝙ deus est actor mali culpæ: volẽtes per hoc peccata sua excusare: ppter qd remouens hoc dicit: Nemo cum tentatur. idest per tentationẽ ad peccatũ inducitur.

✱ Dicat quõ

A ☞ a ¶ Quoniã a deo tentetur. Exteriorẽ tentationẽ immittit deus ad probationẽ suorũ: interiorẽ vero qua sæpe cõcipitur furtum, adulteriũ, homicidiũ: nõ immittit deus. b ¶ Vnusquisq; ten. (Gen. 22. a) Duo sunt genera tentationũ. Vnũ quod probat: fm qd tentauit deus abraã. Aliud quod decipit: fm qd deus neminẽ tentat. Cum super fundamentũ lignũ, fœnũ, stipulam ædificamus: diabolus superponit incẽdiũ. Edificemus aurũ, argentũ, lapides preciosos: & tẽtare nõ audet: nec tñ oĩno desistit sed sedet in occultis vt interficiat innocẽtem. ¶ Aug. (Tentatio tribus modis fit.) Tribus modis tẽtatio agitur: suggestione hostis: delectatione: vel etiã consensu nostræ fragilitatis. Q, si suggestioni nõ cõsentimus, tẽtatio nobis ad victoriã prouenit. Si suggestio illicit. delectando offendimus: sed nõdũ mortẽ incurrimus. At si delectationẽ cõcæpti facinoris in corde seqtur partus prauæ actionis: iam nobis mortis reis victor hostis abscedit. ¶ Diuersa intẽtione tentat deus & diabolus. Diabolus tentat: vt tentatũ in tristitiam mittat, in amaritudinẽ, in murmurationem cõtra deum, & in desperationẽ. Deus tentat: vt homini suam infirmitatẽ agnoscenti & cõfitenti: in sola spe diuinæ misericordiæ constare fortitudinẽ ostendat. (2. Corin. 12. c.) vnde: Nam virtus in infirmitate cognoscitur, siue perficitur. Et in ps. (Ps. 17. b.) Infirmata est: tu vero perfecisti eam. In tentationibus tristicia repellitur gaudio. In successibus autem superbia timore deprimitur. c ¶ Generat mortem. Sicut qui tentatus superat præmia vitæ: ita qui concupiscentijs illectus superatur, merito ruinã mortis incurrit. d ¶ Omne datum &c. Ostenso ꝙ vitia nõ a deo nobis, sed a nobis sunt: ecõtra ostẽdit, quia quicqd boni agimus: nõ a nobis, sed a deo est. vnde patrem luminũ vocat. i. auctorẽ omniũ spiritualiũ donorũ. (B) Datũ referť ad naturam, donum ad gratiã: & datũ ipsi homini donum gratiæ solet ascribi. Sed & bonũ naturæ a deo est. In baptismo gratia datum optimũ: & in datione spũssancti donum pfectũ põt intelligi. e ¶ Nec vicis. &c. Lumen eius aliqua vmbra nõ intercidit: vt aliqua mala immittat: sed semp bona locis dona in nobis aliq̃n sunt dona dei: quæ superueniẽtia obumbrant peccata: quod nõ in deo. f ¶ Volũtarie. Omne bonum est a deo: & nõ meritis vestris ad hoc accessistis, sed sola gratia diuinæ voluntatis. g ¶ Vt simus initium &c. Nec per hanc geniturã putemus nos esse quod ipse est: sed quendã principatũ in creaturis adoptione nobis cõcessit. Vnde alius translator: vt simus primitiæ creaturarũ eius. h ¶ Sit autem omnis homo velox ad audiendum. Supra monuit ad tolerãtiam tentationum: deinceps instruit moralibus pręceptis. Primo admonet aurem accommodare docenti: sero os aperire ad docendũ: quia stultũ est quod non didicit homo alijs prædicare. Qui ergo sapientiã diligit, primo hanc a deo postulet: dehinc magistrũ veritatis inquirat: & linguã nõ solum ab ociosis sermonibus coerceat: sed etiam a veritate prædicanda quam nuper accæperat. Vnde salomon. Tempus tacendi, tempus loquendi: quia tutius veritas auditur q̃ prædicatur. i ¶ Tardus ad iram. Non temere & sine causa irascatur, vel cõtra subditos peccantes, vel contra quoslibet fratres, vel contra fœlicitatem malorum: quia maturitas sapientiæ non nisi tranquilla mente percipitur. Et qui iratus iudicat: etiam si iusticiam iudicat: tamen diuini examinis iusticiam, in qua perturbatio non cadit, nõ potest imitari. k ¶ Propter quod. Monuit ad inquirendã doctrinam: ad quam suscipiendam, & vt in ea possint proficere, hortatur ad mundiciã corporis & aiæ. Qui nõ declinat a malo, non potest bonũ facere.

☞ Insitum

a ¶ Cũ tentatiõe interiori capiatur. b ¶ qua si deus immittat malas cogitatiões.
a tentať: dicat q̃m a deo tẽtetur. Deus a b
a ¶ nõ est immissor. b ¶ tentamẽtorũ.
enim intentator malorum est: ipse c
a ¶ nullum in tentationem inducit.
b enim neminem tẽtat. Vnusquisq; d
a ¶ a deo nullus: sed potius. ¶ vel cũ caro sua viã sibi quærit: vel cũ diabolus incentiua immittit. a ¶ a recto itinere. b ¶ ad malum.
vero tentatur a cõcupiscentia sua e
abstractus & illectus. Deinde con f g
a ¶ delectando vel cõsentiẽdo. ¶ facinus in corde. b ¶ pduxit ad actũ manifeste.
cupiscẽtia cũ cõcæperit, parit, pec h
a ¶ p actũ, & in consuetudinẽ prauę vitę p
catũ: peccatũ vero cũ consummatũ i
ductũ. a ¶ & qa peccata non sunt a deo.
c fuerit, generat mortẽ. Nolite ita k l
a ¶ existimando ꝙ tentamẽta vitiorũ a deo pcedant. b ¶ quibus nihil inutile psuaderẽ. ¶ q̃si diceret: a nobis dissentire non debetis.
ꝙ errare fratres mei dilectissimi.
a ¶ mala nõ a deo potius bona. ¶ qa pria grã & eius augmẽtũ a deo ẽ. b ¶ vt castitas & alię vtutes. c ¶ executũ ipsarũ vtutũ: vl' vita ęterna.
d † Omne datũ optimũ, & omne donũ m n
na q̃ est pfecta. a ¶ quasi radius solis a sole.
perfectũ: desursum est descendẽs a o
a ¶ in cuius natura nulla mutabilitas, sed idẽtitas. & non solũ in natura sed etiã in distributione donorũ: qa sola dona lucis & nõ tenebras errorũ immittit.
pre luminũ: apud quẽ nõ est trans p
e mutatio, nec vicissitudinis obum q
a ¶ per aquã regenerationis in filios lucis.
f bratio. Voluntarie enim genuit r
a ¶ prius filios tenebrarũ. b ¶ Doctria euãgelij. c ¶ ad hoc.
g nos verbo veritatis: ut simus initiũ s
¶ ꝙ a vobis habuistis ad vitia labi: a dño superna grã illustrari. ¶ & vt
aliquod creaturæ eius. Scitis fra t
initiũ creaturę ad quod geniti estis in vobis perseueret. ¶ a doctoribus veritatis.
h tres mei dilectissimi. Sit autẽ ois v
homo velox ad audiendũ: tardus x
a ¶ ne ante tempus præsumat docere.
i autem ad loquendũ: & tardus ad y
a ¶ iracũdus & si apud homines, apud deũ nõ est iustus. b ¶ quia.
iram. Irã enim viri iusticiã dei nõ z a
a ¶ quia attenti debetis esse ad audiendum.
k operať. † Propter quod abiiciẽtes b

✱ a ¶ Dicat quoniam a deo tentetur. quoniã hoc est falsum. C
b ¶ Deus enim inten. ma. est. Sed bonorum tantum: sicut dicitur Geñ. xxij. a. Tentauit deus abraam: vt eius obedientiam innotesceret alijs, & daretur eis in exemplum: c ¶ Ipse enim neminem tentat. inducens eum ad peccandum. d ¶ Vnusquisq; vero tentatur. tali tentatione ad peccatum inducente. e ¶ A concupiscentia sua. Inordinata propter quod dicit Aug. xiiij. de ciui. dei: ꝙ amor sui vsq; ad contẽptũ dei facit ciuitatem diaboli ad quam pertinet homo per peccatũ generaliter ideo amor sui tẽdens ad contemptum dei: qui est idem quod cõcupiscentia inordinata, est causa ois pcti: & subdiť pcessus cũ dr: f ¶ Abstractus & ille. Quia prio isurgit cõplacentia seu delectatio absq; cõsensu pfecto: & tũc adhuc stat i terminis pcti venialis. g ¶ Deinde concupiscentia cũ concæperit. i. inualuerit. h ¶ Parit peccatum. inducens ad consensum pfectum. i ¶ Pctm̃ vero cũ cõsum. fuerit. in opere exteriori. k ¶ Generat mortem. nam inducit ad reiterationem & consuetudinẽ ad quã sequiť obstiatio q̃ ẽ mors aię. Nec argumẽtũ inductũ, ꝙ deus sit actor pcti valet: qa actus pcti i q̃tũ actus est aliqd bonũ: & iõ reduciť i deũ sicut i cãm primã efficiẽtẽ. Sed inq̃tũ malus ẽ priuatio: nec habet cãm efficientẽ, sed deficiẽtẽ. s. maliciã volũtatis vel eius defectũ. sicut motus claudicationis est a virtute gressiua effectiue deformitas autem talis motus est ex curuitate tibiæ. l ¶ Nolite. Hic remouet secũdũ errorẽ: qa sicut dixerũt aliq deũ esse actorẽ pcti, vt dictũ est: ita alij dixerũt bonũ meriti esse ab hoie. s. pelagiani dicẽtes hoiem sine grã posse vitã æternã mereri qd remouet di. Nolite errare. & subdit i quo. (†1. q. 2. q̃ pio.) m ¶ Oẽ da. optimũ. qd est bonũ meritoriũ, faciẽs hoiem vita ęterna dignũ n ¶ Et omne do. pfec. i. bonum gloriæ. o ¶ Desursum est &c. et nõ est ab hoie. D qa bonũ meritoriũ excedit pportionem naturę creatæ: sic et finis ad quẽ ordinať: fm illud. i. Cor. ij. b. Oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoĩs ascendit &c. p ¶ Apud quẽ nõ est trans. Immutabil'r ei facit mutabilia: sicut nr̃ itellectus immaterialiter itelligit materialia. vñ dicit Boetius de cõ. imobilis manens dat cuncta moueri. et idem declarat philosophus. viij. physicorũ. q ¶ Nec vicis. obũ. Nã in eo nõ sunt plures actus itelligẽdi et volẽdi sibi succedẽtes: sed vnico actu simplicissimo et ęterno itelligit et vult se et oia alia. r ¶ Volũ. em̃ g. nos ver. i. p vbũ incarnatũ qd ẽ ipa vitas. Ioh. xiiij. a. Ego sũ via vitas et vita. s ¶ Vt si. ini. ali. cre. c. q̃tũ ad esse grę qd hic inchoať, et in cœlo pficiť: qa glia est gratia consummata. t ¶ Scitis fratres mei. Postq; beatus iacobus induxit fideles ad resistendum tentationi: hic consequẽter eos inducit ad acquiescendũ veritati. et prio eã deuote audiendo. scd'o ope adimplẽdo, ibi: Estote aũt. Circa primũ dicit: Scitis fratres mei dilectis. id est scire debetis quod subdiť. (†11. q. 3. ca. ira em̃) v ¶ Sit autem omnis homo velox ad audiendum. veritatis verbũ. x ¶ Tardus aũt ad loquẽdum. Nam hoc pertinet ad doctoris officiũ: ad quod se ingerere est pręsumptuosum. y ¶ Et tardus ad iram. Nã ira quæ est per vitiũ oculũ mentis excæcat: et ira quę est per zelum, ipsum aliq̃n pturbat: vt dicit Greg. in quinto moraliũ. (Ira duplex.) z ¶ Ira em̃ viri. q̃ est per vitiũ. a ¶ Iusticiã dei non operatur. Minus dicit: et plus signat: nam ira quæ est per vitiũ: nõ solũ iusticiã omittere facit: sed etiã frequenter ad faciendum iniusticiã inducit. Cõsequenter propositum concludit, dicens: b ¶ Propter quod abijcientes omnẽ immundiciam: corporis et animæ, quæ intellectum hebetat.

✱ Et abũdan

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Insitum ver. quod vestris cordibus prædicãdo imponim⁹: vel verbũ quod insitũ & seminatũ est in die redẽptionis,qñ vos genuit de⁹ nũc perfecti⁹ suscipite,& operib⁹ implete,qđ in myste rio tenetis. b ¶Cõsideranti vul.&c. Alleg.Qui ꝓponit in aio suo cõsiderare in scripturis q̃si in speculo vultũ natiuitatis:qualr homo sit natus:q̃ fragilis,vel qđ futur⁹: q̃ breuis æui,in quãtis miserijs posit⁹:cõ punctionẽ magnã & volũtatẽ pœnitẽdi cõtraxit:& statim aliqua tẽtatiõe seduct⁹, obliuiscit compũctionis:& ad pctã redit. Cui⁹ incõstãtiæ cõparat: q libẽter verbũ audit,& iplere negligit.Et est silitudo iter illũ q spõte sua sine doctore se ad scriptu ras cõplicuit:& illũ qui ab alio scripturas audit:cũ neuter ipleuerit.¶Puer cũ nascit vagit p qđ indicat dolor aię q̃ inuita in trat ad miserias carnis:quẽ dolorẽ postea obliuiscitur , consueta illecebris carnis. c ¶In lege pfe.li.Legẽ pfectę libertatis, gratiã vocat euãgelij:q pfecte liberos fa cit a seruitute timoris.Qui legẽ tenebãt, in timore seruiebãt.Quisqs eã trãsgredie bat,sine miseratione lapidabat. Hæc lex neminẽ ad pfectũ pduxit:qa & si cogebat timore seruire:nõ dabat gratiã vt cõple ret amore:& a pœnis inferni nõ poterat li berare.Sed charitas quæ dat in euãgelio, mittit foras timorem:& ducit ad vitam. d ¶Si quis aũt pu.se.&c. Monuerat vt verbũ dei nõ solũ audirẽt,sed etiã iplerẽt nunc vt vndiq̃ munitos reddat,addit nil valere hæc oĩa,nisi etiã lingua refrænet a detractionib⁹:mẽdacijs,blasphemijs,stul tiloquijs,multiloqo. Quia corrũpũt bo nos mores colloqa praua. e ¶Religio munda.&c. Quia dixerat factorẽ operis beatũ:nũc quę facta maxĩe placeãt dicit.s. misericordia & innocẽtia. Nã in eo q̃ pu pillos & viduas visitare iussit:cũcta quæ erga proximũ agere debem⁹ insinuat.Qz imaculatos a sæculo iubet custodire:vni uersa in qbus nos castos obseruare decet, ostẽdit.In qb⁹ sunt & ea quæ supra obser uare monuit: vt tardi ad lo quendum : tardi ad iram.

Allego. 1.Iohan.4.d. 1.Co.15.d F §.eo.c.

FRatres mei.Ostẽ Cap.II. dit q̃ hi quibus scribebat,fi de imbuti,sed operibus vacui ☞erant:& ele

a ¶in exterioribus.¶aię & corporis. b ¶sm malos homines abũdãtes in diuitijs.
omnẽ immũdiciã & abũndantiã a
a ¶Malicia ꝑprie ad interioris hois prauita tem respicit. b ¶cõtra irã. c ¶cum magno honore. ¶& non solo auditu suscipite,sed etiam opere implete:quia non auditores le gis iusti sunt,sed factores.
mãliciæ:in mãnsuetudine suscipi b
a te insitũ verbũ quod potest saluare
a ¶& si in corpore tẽtationes vel etiã mor tem patimini. ¶opere.
animãs vestras.† Estote autem fa c
¶sine operibus.
ctores verbi : & non auditores tm̃
a ¶si per solũ auditũ saluãdos vos putatis.
fallẽntes vosmetipsos.Quia si qs
auditor est verbi,& non factor:hic d
b cõparabit viro cõsideranti vultũ na
a ¶corporali:vbi sola vmbra relucet.
tiuitatis suæ in spẽculo.Cõsidera e
a ¶qa nõ rẽ sed solã vmbrã vidit:sic & ille q habet verborũ vmbram nõ corpus opis.
uit em̃ se,& abiit:& statim õblit⁹ est
a ¶q solo auditu putat se saluari,fallit:sed.
b ¶audiendo verbũ euãgelij.
qualis fuerit.Qui autẽ perspexe f
¶continuatione operis.
e rit in lege pfectæ libertatis & per g
mãserit in ea nõ auditor obliuio
sus factus, sed factor operis : hic h
a ¶nõ in auditu. b ¶i futuro:& si hic miser.
d beatus in factõ suo ẽrit. † Si quis i
a ¶nõ solũ sitis factores vbi:sed & liguã re frenare. a ¶p fidẽ quã habet et p opa fidei.
autem putat se religiõsum esse:nõ k
rẽfrænans linguam suam , sed se l
a ¶non intelligẽs se puniẽdũ ꝑ pctõ liguæ
b ¶inutilis,nõ mũda.
ducẽns cor suum : huius vãna est m
a ¶in cordis intẽtiõe. b ¶operis executiõe.
e religio. Religio mũnda & immã n o
a ¶qui non fallit in discernẽdo sicut hoies. & qui filijs pie consulit & retribuit.
culata apud dẽum & patrẽ hæc est: p
a ¶succurrere. b ¶q carent psidio patrũ & maritorũ:de qb⁹ dr:q̃diu fecistis vni de his fratribus meis minimis mihi fecistis.
visitãre pũpillos & viduas in tri
a ¶in tpe necessitatis. b ¶qui mũdũ diligit immaculatum se a sęculo nõ custodit.
bulãtione eorũ:& immãculatũ se
custodire ab hoc sæculo.
¶Et vt possitis esse immacu lati.
FRatres mei Cap.II. q

NICO. DE LYRA

✠ a ¶Et abũdantiã mali. i. iræ pro cessum & augmentũ vsq̃ ad opus iniusti ciæ:quod intellectũ excæcat,vt dictũ est. b ¶In mãsuetudine suscipite insi.ver. id est verbũ fidei qđ debet mẽtibus inseri humanis.Est aũt mãsuetudo quædã tra ctabilitas mẽtis:propter quod est debita dispositio ad recipiẽdũ impressionẽ ver bi diuini : sicut ceræ tractabilitas ad im pressionẽ sigilli. c ¶Estote.Hic ꝯñr in ducit ad acquiescendũ veritati ipsam ope adimplẽdo:& primo facit ꝓpositũ.secũ do remouet oppositũ ibi:Si qs aũt. Circa primũ dicit: Estote aũt factores ver.& non au.tm̃.Præcæpta em̃ diuina saltẽ in plurib⁹ sunt de operabilib⁹:& ideo non sufficit audit⁹,sed reqritur opus. Propter qđ dicit philosophus.ĩ.ethi.q̃ illi q sunt ꝯtẽti sciẽtia morali absq̃ opere:sunt silẽs illis q attẽte medicos audiũt,sed nihil fa ciunt eoꝝ quæ dicũt.Et sicut isti nõ habẽt corpus bene curatũ:sic nec illi aĩam:ꝑpter qđ de tali auditore subdit. d ¶Hic cõpa. viro cõsi.vul.nati.i.vultũ suũ corporalẽ in quo nat⁹ est. e ¶In speculo.in quo videt vmbratice & impfecte:ꝑpter qđ talis cõ sideratio paruã,aut nullã facit impssionẽ.Sic est de auditu præcæ ptorũ dei sine opatiõe. f ¶Qui aũt pspe.in lege pfe.liber.i.in lege euãgelica,q̃ dr lex libertatis: Tũ qa est lex amoris.lex aũt ve tus fuit

Mansuetudo.

tus fuit lex timoris.Aug.in libro ꝯtra Adamãtiũ.Differẽtia legis & euangelij,timor &amor.timor autem respicit ꝯditionẽ seruilẽ amor autẽ liberam.Tum quia lex noua liberat a seruitute legis veteris & onere:vt frequẽter dictũ est.ŝ. g ¶Et pmãserit in ea. sm eã viuẽdo: h ¶Hic beat⁹ in fa.suo.erit.i.i ope suo. i ¶Si quis.Hic ꝯñr remouet oppositũ:qa aliq volebãt viuere ociosi:credentes q̃ eis suf ficeret ad salutem suscæptio fidei propter qđ hoc improbat di.Si quis aũt pu.se cẽ re.i.verũ & pfectum christianũ. k ¶Nõ re.lin.suã.iactando se q̃ hoc credere sibi sufficit ad salutẽ. l ¶Sed sedu.cor suũ. per falsam opinionem. m ¶Huius va na est reli.qa nõ inducit ad finẽ debitũ:si cut medicina dr vana q̃ nõ iducit sanita tẽ. n ¶Reli.aũt.s.christiana: o ¶Mũ da & imma.apud deum.i.accæpta apud deũ. p ¶Hæc est visi.pu.&c.i. excerce re se in opib⁹ misc̃diæ erga ꝓximũ:& in operibus mundiciæ erga seipsum. G †Ro.2.d
¶In ca.i.vbi dr in postilla,Oẽ gaudiũ id est cœleste gaudium.

ADDITIO.I. Rõ aũt hui⁹ dicti: Oẽ gaudium æsti mate fratres &c.declaratur in glo.vbi sic dr:Nõ est xpianæ dignitatis in tpalibus exaltari,sed poti⁹ deprimi.Mali nihil ha bent in cœlo:boni nihil ĩ mũdo. Sed spe illius boni ad qđ tẽditis qcqd in via cõ tingat gaudere debetis.hæc in glo.
¶In eo.ca.vbi dr in postil.Sit aũt oĩs homo velox ad audiendum &c.

ADDITIO.II. Licet hoc qđ dr Sit autem omis homo velox ad audiendum,tard⁹ ad lo quendũ:satis proprie intelligatur de au ditu a docente,& hmõi ... videt etiã hoc documentum se extendere ad alias collo cutiones humanas:in quib⁹ homo prius debet audire q̃ loqui:iuxta illud Prouer. xviij.c.Qui añ respõdet q̃ audiat: stultũ se demonstrat & confusione dignum.Et hæc expositio magis concordat literæ se quenti,cum dicit:& tardus ad iram.Ex lo cutionibus enim inordinatis consueuit ira prouocari magis q̃ ex hoc q̃ quis se in gerat ex officio doctoris. H †5.q.4.c. in loco. 1.Pe.3.b.
¶In eo.ca.vbi dr i postil.In speculo in quo videtur vmbratice & imperfecte.

ADDITIO.III. Sup illud: Hic comparabit vi ro consideranti vultum natiuitatis suę in speculo.Glo.Sicut talis considerans non rem,sed solum vmbram videt:sic ille qui habet solum vmbram verborum,nõ cor pus operis.

Cap.II.

FRatres mei.Postq̃ beatus ia cobus informauit fideles ad bene se habendũ respectu sui: hic cõsequenter:idem facit re spectu proximi.Et diuidit in duas partes.qa prio inducit fideles ad bñ se habẽdũ erga ꝓximũ in collatiõe boni. secundo in euitatiõe mali ca.seq. Prima i duas : quia primo facit propositum in collatione boni honorabilis.secundo in collatione vtilis,ibi:Sic loquimini. Ad euidentiam autem primi,duo sũt pmittẽ da.Primũ est,quid sit personarũ accæptio Secũdũ qualiter habet locũ in exhibitiõe bonorum.Circa primũ sciẽdũ q̃ ęqtas di stributiuæ iusticiæ in hoc cõsistit:q̃ aliqua diuersis tribuunt sm ꝓportionẽ vel dignitatẽ vniuscuiusq̃.Propter qđ si in tali di stributione attendatur ad causam propter quã aliquis ꝓportioat ad tale donum:fit sm æqtatẽ iusticiæ distributiuæ.vt si cancella rius parisiensis promoueat aliquẽ ad magisteriũ attẽdẽs ad suam suffi cientiã scientiæ per quã efficiatur ꝓportionat⁹ vel dignus respectu talis honoris.Si aũt attendat ad psonã tm̃, vel ad aliam ✠ quãcumq̃

Diuisio. Eqtas iu sticiæ di stributiuæ.

A ☞ erant:& elemosyna quã predicabat,nõ pauperib⁹ ꝑpter æterna, sed diuitibus ꝑpter tpalia cõmoda faciebãt.vnde eos redarguit. a ¶Nolite &c.Q. dñs diuites inuitaret ad fidẽ & pauperes despi ceret.Non ita est:qa dñs pauperes elegit in hoc mũdo,& eos fide donauit.Mũdus pauperẽ abijcit:diuitẽ colit:fides xpi ecõtra do cet:qa oĩs gloria diuitũ tãq̃ flos fœni mia in pauperes floret in æternũ. b ¶Dñi glo.Dñm gloriæ noiat:vt ei⁹ iussus obe diat q sempiterna glia remunerat qcqd pro ei⁹ amore pauperib⁹ datur. c ¶Tu se.&c.Tu sta.&c.Aug.Si hãc distãtiã se dẽdi & stãdi ad honores ecclesiasticos refe ram⁹ nõ est putãdũ leue esse pctm̃ in pso narũ accæptiõe hre fidẽ dñi gloriæ.Quis em̃ ferat eligi diuitẽ ad sedẽ honoris eccle siæ,ꝯtẽpto paupere ĩstructiore & sanctio re.Si aũt de quotidianis cõsessib⁹ loqtur: quis nõ hic peccat. Non tñ peccat,nisi cũ apud semetipsum intus ita iudicat : vt ei tãto melior q̃to ditior videat.hoc em̃ vi detur significasse,subdendo: Nõne iudi catis apud vosmetipsos & fa.estis iu.&c. d ¶Audite.diligẽti⁹ attẽdite:qa nõ qui ditiores in sęculo,hi meliores in examine diuino:& ideo nõ sunt præferẽdi.Nã de⁹ nõ diuites sed paupes elegit.i.hũiles pro ꝯtẽptu rerũ visibiliũ:fide aũt inuisibiliũ diuitiarũ,mũdo despicabiles apparẽt:sed hos tñ expectationẽ futuri regni pclaros reddidit & nobiles. e ¶Nõne de⁹.Pau peres elegit de⁹ di.Nolite timere pusillus grex:qa cõplacuit pri vestro dare vobis regnũ.Paupes etiã parẽtes quoꝝ nutriret officio elegit. f ¶Nõne diuites. Aper tius ostẽdit quos diuites superi⁹ dixerit.s. illos q diuitias xpo præferũt:& ipsi alieni a fide eos q credũt,per potẽtiã opprimũt & ad iudicia potẽtioꝝ trahunt. Et est alia causa quare nõ sunt eligẽdi:qa mala infe runt fidelib⁹. g ¶Blasphemãt. Hęc apo stolorũ tpibus plures gẽtiliũ & iudæorũ maxie priores fecisse inueniũtur. h ¶Si tñ le. pfi. Quia aspe & de ꝯtẽptu diuitũ locut⁹ erat:& q̃dãmodo ꝯrius legi diuinę quæ oẽs diligi pcipit:ne oino ꝯtẽnẽdi di uites putent,subdit. Quasi ꝑpter pdictas causas nõ sunt eligẽdi.Sed tñ si perficitis hãc legẽ q̃ dicit.Diliges ꝓximũ:bene faci tis:qa & si diuites ꝑpter diuitias nõ sunt eligẽdi:nõ tñ ꝑpt deũ min⁹ sunt diligẽdi. i ¶Regalẽ.i.excellẽtẽ.vel qa cõis est oĩ bus & oẽs cõplectit.Vel q̃ dicit. Nõ ꝯfun das psonã paupis:nec honores vultũ po tẽtis.& alibi.Nulla erit distãtia psonarũ. ☞Ita paruum

1.Pe.1.d. Luc.12.d B Mat.22.d Le.19.c Deut.1.c.

a ¶qcũq̃ diuitẽ propter diuitias eligit:& pp paupertatẽ pauperẽ abijcit:vtrobiq̃ peccat.
d a nolite in persõnarũ accæptione hrẽ a
b fidẽ dñi nri iesu xpi gloriæ.Etem̃ si b c
¶als in conspectu vestro.
introierit in cõuẽtũ vestrũ vir aureũ
anulum habẽs in veste candida:in
troierit aũt & pauper in sordido ha
bitu:& intẽdatis in eũ q indutus est
c veste præclara,& dixeritis ei:tu sede d
¶in honesto loco.
hic bene:pauperi autẽ dicatis:tu sta f
illic, aut sede sub scabello pedum
a ¶qđ est:nõne pctm̃ opamini? b ¶nõ a deo
meorũ:nõnẽ iudicatis apud võsmet
a ¶.i.iudicare debetis apud vosipsos:q̃ praue cogitatis in accæptione personarum.
ipsos:& facti estis iũdices cogitatio
¶i.humanarum.
d num iniquarum? Audite fratres di g
e lectissimi: Nonne deus elegit pau h
a ¶inopes rerum temporalium,sed.
perẽs in hoc mundo:diuites autem i
in fide & hæredes regni,qđ repro
a ¶non mundana.
misit diligentibus sẽ : Vos autem
a ¶als in.¶dicendo,tu illic sta.
f exhõnorastis pauperẽ.† Nonne di k
a ¶auferendo bona verberãdo.
uites per potentiã opprimũnt vos:
a ¶& sine culpa faciunt vos condemnari.
& ipsi trahũt vos ad iudicia? Nonne l m
¶etiam. ¶salutiferum christi.
g ipsi blasphemãt bonũ nomen quod
¶ad ꝓtectionem vestrã.
h inuocatum est super vos. Si tamen n
¶gratiæ. a ¶excellentem inter alias.¶sm q̃
i legẽ perficitis regãlem sm scriptu o
scriptura testatur. a ¶.s.hanc.
ras: † diligẽs proximum tuum sicut p
teipsum, benefacitis.† Si autẽ per q
a ¶.i.pauperes propter paupertatem abijcitis & diuites ad honores propter opulentiam ꝓ mouetis.
sonãs accipitis:peccatum operami

NICO. DE LYRA

✠ quãcũq̃ causam.quæ nõ facit ad hoc q̃ ꝓportionet ad talẽ honorẽ:vt qa est cõ sanguineus cõpatriota,vel diues:vel ali quid hmõi,facit cõtra æquitatem iusticiæ distributiuę:& per ꝯñs peccat:qa nõ opponit virtuti nisi vitiũ.& tale pctm̃ vocat accæ ptio psonæ seu psonarũ.Cõtingit tñ aliquã cõditionẽ psonæ fa cere eã dignã respectu vni⁹ rei,nõ tñ respectu alteri⁹:sicut cõsan guineitas facit aliquẽ dignũ vt instituat hæres pŕimonij:nõ aũt vt det ei magisteriũ vel plãtio ecclĩastica.Circa scđm sciendũ:q̃ honor dat alicui in testimoniũ virtutis.iiij.ethi.Et ideo sola vir tus est causa debita honoris exhibẽdi:& hoc cõtingit duplr.Vno modo virtus ꝓpria:& sic virtuosa debet honor.Alio mõ virtus aliena:& sic pricipes & plati sũt honorãdi:etiã si sint mali,inq̃tũ gerũt psonã dei & cõitatis cui psunt.Et cadẽ rõne parẽtes & dñi ꝑpter participationẽ diuinę dignitatis:qm̃ de⁹ est oĩm pr & dñs. Silr senes ꝑpter signũ virtutis qđ est senectus.Et silr diuites:qa maiorẽ locũ obtinẽt in cõitatib⁹.Si aũt solo intuitu diuitiarũ ho norant,est accæptio psonaꝝ:& sic pctm̃.& sic loqt Greg.homel. xxviij.Supbia nra retũdit:q i hoib⁹ nõ naturã q̃ ad imaginẽ dei sunt facti,sed diuitias honoram⁹. His igit pmissis accedam⁹ad li terã:i q̃ btũs iacob⁹ excludit a fidelib⁹ psonaꝝ accęptionẽ:p quã indebite

indebite honor exhibet:& sic eos rẽducit ad debitã honoris exhi bitionẽ.In qua sic ꝓcedit:qa primo ꝓponit intẽtũ.scđo inducit exẽplũ ibi.Etem̃.tertio ꝓbat assumptũ,ibi.Audite fres.q̃rto ex cludit falsum intellectũ,ibi:Si tñ.Circa primũ dicit: a ¶Noli te in p.ac.habere fidẽ.iducẽdo ad fidẽ:vel recipiendo ad eam p administrationẽ sacramentorũ:vel nu triendo in fide p bonã exhortationẽ cũ psonarũ accæptiõe:Quod fit qñ in istis debita cã nõ attẽdit:vt patet ex pdictis sed idebita.s.attẽdẽdo ad ꝓpriũ quęstũ vel ad alia hmõi:ꝑpter q̃ pdicta nõ de bent exerceri.Si aũt attẽdat ad honorẽ diuinũ & ecclesiæ bonũ,& deuotionẽ recipientis fidẽ vel exhortationẽ non est accæptio personarũ i talib⁹ si pdicta magis exhibeant aliqb⁹ q̃ alijs,sm ma ioritatẽ deuotiõis eorũ vel honoris di uini & ecclĩæ.Sicut cõuersio Cõstãtini ad fidẽ:ex cui⁹ exẽplo valde mlti vene rũt ad fidẽ:& ex ei⁹ sctõ ẽ ecclia ꝓmota & honorata q̃si p totũ orbẽ.Sic ẽt labo rare ad ꝯuersionẽ & nutritionẽ i fide di uitũ & potẽtũ magis q̃ pauperũ:nõ est psonarũ accęptio:attẽdẽdo ad bona q̃ ex ipsis ꝓuenire pñt magis q̃ ex paupi bus. b ¶Dñi no.iesu xpi glo.i.fidẽ xpi q est dñs & dator gliæ:nõ sm pso naꝝ accęptionẽ,sed grãm meritoꝝ gra dus & ꝓportionẽ. c ¶Etem̃ si in.Hic ꝯñr ponit exẽplũ ad ꝓpositũ de diuite & paupe igrediẽtib⁹ cõgregationẽ fide liũ in ecclia.& põt duplr intelligi.Vno mõ de paupe & diuite infidelib⁹:q sũt ad fidẽ inducendi.Alio mõ de paupere & diuite fidelib⁹:qui sunt in fide nutriẽ di.Si igitur pauper infidelis vel fidelis sic cõtẽnat:vt de ei⁹ cõuersiõe & nutri tiõe in fide parũ aut nihil curet:semp ẽ pctm̃.Silr si diues pp diuitias tantũ in istis pponat.qa vtrobiq̃ ẽ accæptio p sonarũ.& in his duob⁹ casib⁹ videt loq btũs Iacob⁹.Si autẽ diues phonoret & pponat in pdictis pauperi:nõ habẽdo respectũ ad diuitias pcise,sed ad bonũ qđ ex eius cõuersione vel nutritione i fide ꝓbabiliter æstimatur ꝓuenire: nõ videt esse psonarũ accæptio,nec pctm̃. Et sic intelligẽda est ista litera cũ subdit d ¶Et dixe.ei.s.diuiti. e ¶Tu sede hic bñ.attendendo ad diuitias pręcise. f ¶Pauperi aũt di.tu sta &c.ipm cõ tẽnẽdo:vel ꝑpter paupertatẽ pcise ipm min⁹ honorabilẽ & amabilẽ deo iudi cãdo.ideo subdit:Et facti estis iu. co gitatio.iniquarum. g ¶Audite.Hic ꝯñr probat suppositũ.s.q̃ diues ꝑpter diuitias præcise nõ est magis honorabi lis:nec pauper propter paupertatẽ con temptibilis:& hoc dupliciter. Prio di uina auctoritate,cum dr: h ¶Nõne deus e.pau.vt patet de aplis.tamen a pricipio elegit aliquos di uites,vt zacheũ & lazarũ. i ¶Diuites i fide &c.q.d.ei debetis cõformari:& sic debet in ecclesia fieri:quia pauperes i tẽporalib⁹ diuites tamen in spiritualib⁹ si ex eorum spiritualib⁹ diuitijs ma gis prouenit honor diuinus & bonũ ecclĩæ:diuitib⁹ in tẽporali bus sunt phonorãdi.Scđo hoc idẽ probat ex diuitũ austeritate di cẽs. k ¶Nonne di.per.po.op.vos.in bonis possessis dãnificã do. l ¶Et ipsi tra.vos ad iudicia.vt cõdẽnemini ad mortẽ in personis.hæc enim frequẽter fiebãt in ecclesia primitiua.Tertio hoc probat de diuitũ malignitate di. m ¶Nonne ipsi blas.bo. no.s.iesu christi:quod sicut Berñ.dicit:Est mel i ore,melos in au re,iubilus in corde. n ¶Si tñ legem.Hic remouet falsum in tellectũ circa pcedentia. Ex his em̃:q̃ dixit de diuitib⁹ posset ali quis credere quia essent a fidelib⁹ odiendi:qđ remouet di. Si ta men legem perficitis re.i.a rege regum datam. o ¶Secũdum scri. veteris ac noui testa. p ¶Diliges p.&c.i.ad eandẽ beati tudinem cõsequẽdã.Et noie ꝓximi intelligit oĩs hõ:qa ad ima ginem dei factus,& ad beatitudinem aptus. q ¶Si aũt psonas

C Discret⁹ honor di uitis. D †Le.19.c Ro.2.b. Act.10.f.

E Ita paruū vt magnū audietis:quia iudiciū dei est. a ¶Quicūq; autem. Ne putarēt contēptibile esse peccatū in hac vna re legem trāsgredi, addit: Quicūq;. b ¶Offendat aūt &c. Vere q in vno offendit est trāsgressor toti? legis: qa q peccat, cōtra auctorē legis facit: quē in sua lege negligit: & contra charitatē, quæ est causa & mater toti? legis. Hāc sniam ex fiti videamus. Si quis me offenderet: oēs fratres & amicos meos in me offenderet: & quodāmodo cōtra oēs peccaret. Sic q vnū mandatū negligit: cætera quæ cōpleta videbātur adiuuare, sibi inutilia reddit. ¶Vel aliter. Charitas est plenitudo legis: in cuius præceptis tota lex pēdet. Qui aurē cōtra charitatē facit: merito oīm reus est. Nemo aūt peccat nisi cōtra charitatē faciat: quia nec deū vere diligit cui? legē negligit: nec pximū in quē delingit. Quia ergo supius ostēderat eos in charitate peccare, qđ' dicunt pauperi: tu sta illic: cōpetēter subdit. Qui in vno. i. charitate offendit (quæ est radix oīm præceptoꝝ) ab oīb? præceptis quæ sunt quasi filij charitatis, accusatur. Recōciliatio aūt illo vno in quo offenderat, cætera oīa recōcilianť. Cur ergo nō dicuntur paria pcā, nescio: nisi forte, qa magis facit cōtra charitatē: & magis offendit ecclesiā q graui?, & minus q leui? peccat.

c ¶Omniū reus. Apud deū q nihil dimittit impunitū: q scit cē necessariū legē dederit: q negligit mādatū, credit illud a deo inaniter instituti. d ¶Sic loquimini &c. Qñ quidē malū est diuitē ,ppter diuitias eligi, pauperē abijci: & qa bonū est ,ppter deū etiā diuites diligere, pupillos & viduas visitare: ergo sic loq̄mini: & sic facite. Hoc loquēdo & faciendo curate: vt pximos diligēdo, a deo diligi mereamini: miam impendētes, misericordia digni existatis. Lex libertatis lex charitatis: quā superius regalē vocauit, quæ dicit. Diliges ,pximū tuum sicut teipsum. qua lege vos deus iudicat, cū magnā miam donat: quia nō iudicamini per legem pœnarū & seruitutis, sed per legē gratiæ: quæ spontaneos vocat ad pœnitentiā & peccata dimittit. ¶Aliter. Grauius iudicať q legem moysi, cē qui naturalē gtenit. Graui? etiā q legē gratiæ, cē qui legē moysi despicit. Q. Bene loq̄mini, & bñ facite: qa si negligitis, graui? dānabimini cē qui fuerūt in tpe moysi, qa cui pl? cōmittit, plus a deo exigit. Quo plus maiorē qs miam a dño cōsequtur: eo iniustius indigēti ,pximo misericordiā negat: & iustius luit pœnas impietatis. e ¶Superexaltat aūt &c. Sicut in iudicio dolebit qui non fecit miam: ita qui fecit, remunerať exaltabit atq; gaudebit. ¶Aliter. Superexaltat, superponitur miæ iudicio. In quo inuentū fuerit opus miæ: & si habuerit aliqd in iudicio quō puniať: tanc; vnda opere miæ ignis peccati extinguitur. ¶Aliter. Superexaltat.

Mat.5.a. Plures per miam colliguntur, scilicet qui miam prestiterūt. Beati em misereordes: qm ipsi miam cōsequētur. ¶Hic lati? dilatat de operibus miæ: vt quos præcedēte sententia terruerat, cōsolet: docendo quibus remedijs expientur quotidiana peccata: sine qb? nō agit vita: ne illi q nō in vno rm, sed in multis offendūt: in iudicio inueniant rei oīm. f ¶Sic & fides &c. Sicut sola verba pietatis nudū vel esurienti nō recreāt si nō & cib? præbeat & vestis: ita fides y boten? seruata nō saluat.

Mat.16.d Quod legit. Qui crediderit & baptizať fuerit, saluus erit: de fide pfecta quę per dilectionē operať, est intelligēdū. g ¶Sed dicet quis. Non solū ,ppter prædictas rōnes debetis ad bene operādū incitari, sed etiā ,ppter hoc, ne improperēt ab aljs patiamini: qa aliquis sumpta fiducia de suis operib?, vt ostēdat solam fidē non valere: improperando dicet, tu fi. &c. h ¶Tu credis. Probauit eos qui opera non habent, veram fidem non habere: nunc cuiusmodi fidem habeāt, patefacit: ne illam talem fidē magnificent.

Gen.8.d. a ¶Et dæmones credunt. Scriptū est. Exibāt dęmonia ab hoīb? clamantia & dicētia: qa tu es filj? dei, sed & legio q hoīem obsidebat, timēs clamabat. Quid mihi & tibi fili dei fūmi. Adiuro te per deū ne me torqueas. Qui ergo deū nō credūt, vel creditum nō timēt: dæmonib? tardiores & pterviores sunt. b ¶Vis aūt scire o hō inanis. Probato q fides sine operibus mortua est: vt euidēti? ad bonā operationem inuiteet eos, elegās exēplū bonę operationis abraā patriarchā ,pponit illis q de circūcisione crediderāt: vt bonū patrē q̄si boni filij imitenť i tētatiōe & in operatiōe. c ¶Abraā pater noster &c. Q. abraā p fidē sine opib? iustificať? dr̄. de opib? q̄ pcedebāt intelligitur: qa per opa q̄ fecit iust? nō fuit, sed sola fide. hic de opib? agit q̄ fidē sequunť: p q̄ ampli? iustificať: cui iā p fidē fuisset iust?, vñ Paul?: Fide abraam obtulit isaac cum tētaret. Hæc oblatio est opus & testimoniū fidei & iusticiæ. Paulus in abraam fidei ostātiā: Iacob? laudat operū magnificentiā: qa vtroq; fuit pfect? abraā: & de vtroq; in exēplū ,pponit. d ¶Offerens filiū. Magna tētatio cū filiū iubebať occidere: magna fides cū etiā de mortuo credebat posse semen accipere. Magnum opus cum dilectissimū nō dubitaret offerre.

e ¶Vides. Quia obtulit illū in q̄ accęperat ,pmissionē: apparet magna virt? fidei qa et si eū offerret, credebat ,pmissionē implēdā: qa poterē credebat deū etiā suscitare mortuum. f ¶Credidit abraā &c. Aug. Aliud est credere ī deū: aliud credere deo: aliud credere deum. Credere illi, est credere q̄ sit deus. Credere illi, est credere vera esse quæ ille dicit. Credere in illū, est tēdere cū charitate i illū. Primū & secūdū, dæmonum & multorū malos esse nō dubitať. Tertiū tm est bonos. g ¶Sil'r. Ne causarent opera tāti pris se imitari nō posse: pśertim cū mō nullus cogat filios offerre addit exēplū peccatricis mulieris: q̄ pa miæ & hospitalitatis soluta est a pctis: & ascripta ciuis israelitici ppli: & annumerata in gnationib? saluatoris.

h ¶Raab. Latitudo: q̄ significat ecclīā fide dilatatā. Huius exemplo monet patriæ pereūtis interitū cauere: per opera misericordię nuncios christi suscipe & seruare, & ad iesum remittere: sicut legitur bea

a ¶Redargu. a le. Deut. i. c. Ita paruū audietis vt magnū, nec accipietis cuiusq; psonā. Et subdit ma lū qđ' inde seq̄t, cū dr̄. b ¶Quicūq; aūt &c. qđ' est intelligēdū de pœna dāni. quæ est carentia diuinæ visionis: quā incurrit hō p vnā trāsgressionē legis diuinę: qa pctm mortale est trāsgressio legis diuinæ. sed pœnā sensus incurrit grauiorē q plures transgressiōes facit. Et cp de pœna damni intelligať, ībi sequens ostendit cū dr̄. c ¶Qui em dixit non mœchaberis: dixit & non occides. &c. Abuno em deo sūt oīa, ,pter qđ' p vnā trāsgressionē offert dit & p ons eī? visio tollit. d ¶Sic loquimini. Hic ,sequēter būs Iacob? in formā fideles de collatione boni vtilis: q̄ cōsistit in opibus miæ. Et diuidit in duas ptes. qa primo facit ,ppositum scd'o remouet oppositū, ibi. Quid ,prodesť. Circa primū dicit. Sic loquimini & sic facite. vt opera vestra sint y bis conformia. & qualiter, subdit. e ¶Sicut p legē liber. i. legē euāgelicā: f ¶Incipientes iudi. i. ad iudiciū futurum debite disponi: vbi dabit sententia beatitudinis consequendæ pro operib? mię Mat. xxv. c. Venite bndicti patris mei &c. & subditur: Esuriui em: & dedistis mihi manduca. &c. g ¶Iudicū cī sine mi. &c. Mat. xxv. d. Ite maledicti i ignem æternū. Sequitur: Esuriui enim & non dedistis mihi manducare. &c. cp.

h ¶Superexaltat aūt misc. iudi. Nā in casibus dubijs inter iusticiam & misericordiam, semper declinandum est ad partē misericordiæ. Vñ dicit Ra. Sa. super Exo. cp apud hebræos fuit antiquitus cōstitutū: cp si maior pars iudicium in vno condēnet aliquē ad mortē: non propter hoc est interficiend?: sed expectāda est maior deliberatio: Si autem maior pars in vno liberet eum: est liberādus. i ¶Quid proderit. Hic conse quenter remouet oppositū. s. cp fides sine operibus misericordiæ valeat ad salutem. Et remouet primo p rationē. secundo per exemplum, ibi: Vis aūt scire Circa primū ponit quadruplex ratio. Prima accipitur ex defectu talis fidei. & est talis. Illud qđ' ē mortuū spirituali ter, nō potest saluare æternaliter: Fides sine operibus est hmōi: quia viuificať ,t.q.c. per charitatē. Amor autem dei nūcp est fertur. ociosus. Operať em magna si est: si aut tem operari renuerit, amor non est: vt vnđ'cit. dicit Grego. homel. xx. Et hoc est intelligendum, habita oportunitate operandi propter qđ' fides q̄ per dilectionem nō opať, mortua est: & sic inefficax ad salutem & hoc est quod dicit: Quid ,proderit fra. mei &c. q. d. nihil proderit ad salutem. k ¶Si autem. Hic ponitur secūda ratio quæ accipitur ex simili. Fides em sine operib? fidis est verbo sine intellectu. Sed tale verbum nihil prodicit: sicut si aliquis dicit famelico: vade & comede: & nō det ei aliquid ad comedēdum. tale verbum nihil prodest: sed & derisorium. & hoc est quod dicit: Si tus cōstituťur: cp si maior pars iudicium in vno condēnet aliquē ad mortē: non propter hoc est interficiend?: sed expectāda est maior deliberatio: Si autem maior pars in vno liberet eum: est liberādus. i ¶Quid proderit. Hic consequenter remouet oppositū. s. cp fides sine operibus misericordiæ valeat ad salutem. Et remouet primo p rationē. secundo per exemplum, ibi: Vis aūt scire Circa primū ponit quadruplex ratio. Prima accipitur ex defectu talis fidei. & est talis. Illud qđ' ē mortuū spirituali ter, nō potest saluare æternaliter: Fides sine operibus est hmōi: quia viuificať ,t.q.c. per charitatē. Amor autem dei nūcp est fertur. ociosus. Operať em magna si est: si aut tem operari renuerit, amor non est: vt vnđ'cit. dicit Grego. homel. xx. Et hoc est intelligendum, habita oportunitate operandi propter qđ' fides q̄ per dilectionem nō opať, mortua est: & sic inefficax ad salutem & hoc est quod dicit: Quid ,proderit fra. mei &c. q. d. nihil proderit ad salutem. k ¶Si autem. Hic ponitur secūda ratio quæ accipitur ex simili. Fides em sine operib? fidis est verbo sine intellectu. Sed tale verbum nihil prodicit: sicut si aliquis dicit famelico: vade & comede: & nō det ei aliquid ad comedēdum. tale verbum nihil prodest: sed & derisorium. & hoc est quod dicit: Si

Diuisio.

Diuisio.

a ¶nō improbo: sed nō sufficit.. b ¶Ne putes cp aliquid magnum facias: nam & de.

a qm̄ est vn? de?: benefacis. Et dæmō a ¶vnū esse deū. b ¶qđ' plus est. ¶nō solū rōnibus sed etiam exemplo & auctoritate vtar.

b nes crēdunt & cōtremiscūt. Vis aūt a ¶sine operib?.

scire o homo inanis: qm̄ fides sine b a ¶licet abraā p fidē quā hēbat iust? erat: tm̄ p opa q̄ habebat & addit ampli? est iustificať: q nisi fecisset meritū precedentis fidei amisisset.

c operibus †mortua est? Abrāā pater d noster nonne ex operibus iustifica a ¶ex his. s. ¶. i. offerre volens. b ¶arbitrabať enim cp & mortuos potens est suscitare deus.

d tus est: offerēns filiū suū isaac sup e a ¶p fidē ante erat iustus: & fides duxit ad opa & cp opa fides ipsa est augmēnata & cōprobata & ita per illā fidem quæ duxit ad opera apparet veritas scripturæ credidit filiū promittēti: & eundem immolare iubenti.

e altare? Vidēs quoniā † fides coope f rabatur operibus illius: & ex operi g bus fides consummata est? Et † sup h pleta est scriptura dicēs: † Credidit abraam deo: & reputatum est illi ad iusticiā: & amicus dei appellať est.

a ¶qa sic est in abraam. b ¶fidei.

Vidētis quoniā ex opēribus iustificatur hōmo, & non ex fidē tantū. a ¶nō solū abraam per maiora opera sed etiā raab per minora opera est iustificata.

g †Similit̄er & raab meretrix nonne k h ex operibus iustificata est: suscipiēs a ¶Iosue. b ¶ne a viris ciuitatis occidertur. nūncios & aliā via eiiciens? Sicut l ¶vere abraā p opera fidei iustificať ē qa sine opib? nō fuisset iust? ēt ipe abraam nedū alij. em̄ corpus sine spiritu mortuū est, ita & fides sine opib? mortua est. n

mata est. Habit? em̄ firmatur & manifestatur per opa. Et sic firmatur & manifestatur per opa. Et sic firmatur & manifestatur per opa. Et sic

Cap.III.

E gitur beatus gamaliel seciſſe.

MOlite. Sicut monui vos ad opera facienda: ſic moneo ad vitranda ſtulta magiſteria. Nolite plu.&c. Multi ſuere tpibus apſor: qui deſcẽdẽtes de iudæa antiochiã: nõ bene eruditi in lege ſidei docebãt credẽtes ex gẽtib⁹ debere circũcidi: & alios

prædicatoribꝰ nõ paruũ laborẽ qõnis cõtulerũt. Hos ergo ab officio ꝙ bi remouet ne ipediãt veros ꝓdicatores. b ¶Maius ĩu. Qui indoct⁹ officiũ docendi vſurpat, & xp̃m nõ ſinceriter nũciat, maiorẽ dãna a tionẽ meret q̃ ſi ſolus ſuo ſcelere periret. Sicut ꝙ bene miniſtrat, gradũ ſibi bonũ acqrit. c ¶In multis &c. Vere piculoſum eſt: quia nõ tm̃ vos min⁹ eruditi, ſed nos oẽs ꝓdicatores etiã maiores in multis offendim⁹: alij male docẽdo: alij male viuẽdo, & alijs modis. Se illis cõnumerat vt liberꝰ arguat. Aſr iuſt⁹: aſr mal⁹ offendit. Iuſtus carnis fragilitate: nec iuſt⁹ eſſe deſinit. vñ ſalomõ: Septies ĩ die cadet iuſt⁹ & reſurget. Sicut q̃tidiana eſt offẽſio: ita q̃tidiana eſt medela oronũ & bonorũ operũ. Sed ipſ⁹ corruũt ĩ malũ. d ¶Siqs. Vult oñdere ineuitabilẽ ꝙ bi offẽſionẽ: vt imperitos deterreat ne cupiãt ꝓlationẽ: qa q cupit ꝓeſſe, oportet alĩs ꝓfectiorẽ eẽ: ne offendat dũ debet ꝓdeſſe. ſed iperiti nõ ꝓnt in ꝓdicãdo nõ offendere. e ¶In verbo. illo videlicet, cui⁹ offenſionẽ hũana pot vitare fragilitas. Vt verbũ doli, detractionis, ſuphiæ, iactãtiæ, ſed & ocioſe & ſuperfluæ locutiõis. f ¶Si aũt frẽ. equis in ora mit. ſubaudis: & in ora noſtra multo magis debemus mittere. Quidã libri hñt: Sicut aũt frænos e. &c. & ꝓ ĩgit ad ſequẽtia. Si aũt frẽ. eqs in ora mittim⁹ &c. ita & lingua mo. q. m. eſt, & magna ex. ¶Siſitudo de eqs ad linguã, q uenientia & facultatem refrænãdæ linguæ oſtẽdit. Siſitudo de nauib⁹ etiã præmiũ cõtinẽtiæ vel pœnã ĩcõtinẽtię ꝓpõit: dũ dicit linguã magnã exaltare. ¶Allego. Magnę naues in mari, mẽtes hoim in mũdo: vẽti a q̃b⁹ minant, appetit⁹ mẽtiũ: p quos naturaſr cogũtur aliq̃d agere p q̃d pueniãt ad bonũ fin̄, vel ad malũ. Gubernaculũ, cordis intẽtio qua boni trãſgreſſis ſeculi fluctib⁹ ſalutis portũ petũt: reprobi quaſi ſcylla vel charybdi intereũt. Et qa ex abundãtia cordis os loqtur, recte ſubiũgit. Ita & lĩgua mo. g ¶Et ma. exal. ſ. præmia: ſi impet⁹ dirigẽtis bene eã gubernat. Si male: ſibi ſuiſq̃ magna ꝓditiõis exaltat, vñ ſalomõ: Mors & vita in manib⁹ linguæ. Vitã exaltat, ſi bene docet eccleſiã. Mortẽ, Si male. Agit nãq̃ ꝓtra illos q̃ & vita & ſcięntia deſtituit docere preſumebãt. ¶Magna exal. Quidã libri: & magna exultat: quia cæterorũ ꝙ ba & ſenſus deſpiciẽs, ſingulariter ſe ſapiẽtẽ iactat & facũdũ. Contra quod: Nolite multiplicare loqui ſublimia gloriãtes. h ¶Ecce quã ig. Sic & lingua incõtinẽs magnã materiã bonorũ operũ perire facit. Et cũ fere ſit impoſſibile vitari pcm̃ etiã linguæ a pfectis: nõ quiuis debet appetere magiſteriũ. i ¶Vniuerſitas. Quia per eã cũcta fere facinora, aut cõcinnant: vt latrocinia, ſtupra, aut patrant: vt periuria, falſa teſtimonia. aut defendunt: vt cũ glibet impurus excuſando ſcelus q̃d admiſit, ſimulat bonũ q̃d nõ fecit. k ¶Quæ ma. Et quia talis eſt lingua totũ corpus maculat: & immundũ facit reputari in cõſpectu dei. & ideo graue eſt ſubire magiſteriũ: qa cõſtituit⁹ in mẽ. no. vna eſt de mẽbris noſtris nimis ꝓpinqua nobis. l ¶Inflãmat ro. Cõtaminat totũ, ꝓcurſum vitæ tpalis q̃uſq̃ ad mortẽ: vel vt currẽte rota agimur. Vel, rotã na. no. qa merito primę ꝓuaricatiõis ab tterna fœlicitate, pieti, huc illucq̃ vagamẽte raptamur: vt ibi piculũ, vbi ſit fal⁹ ignorem⁹. Inflãmat em̃ hęc rota igne linguæ: cũ vitiũ natiuæ ꝓurbatiõis ineptis etiã noxijs fermonib⁹ accumulat. m ¶Gehẽna. diabol⁹, ꝓpter quẽ facta eſt gehẽna. Sicut gehẽna ſemp ardet: ſic diabol⁹: vbicũq̃ ſit, vel ĩ aere, vel ſub terra ſecũ ſert tormẽta ſuæ flãmæ: & hac pœna cõmot⁹, flãma vitiorũ ſuggerit hoib⁹: & ea q̃ eis inuidẽdo ſuggeſſit: p linguę incõtinẽtiã aperit: p cætera mẽbra ad effectũ ꝓducere cogit. n ¶Ois cĩa. Legim⁹ in Plinio immaniſſimã

Prouer. 24.b.

Mat. 12.c

Prouer. 18.d.

1.Regum 2.a.

a ¶ quib⁹ bona cupio.

magiſtri fieri fratres mei: ſcientes b

¶ vſurpãdo magiſterium.

b quoniam maius iudicium ſumitis.

a ¶ qa & in ꝙ bo & ĩ cęteris: & ita nõ ſum⁹ pſecti qa ille tm̃ eſt pfect⁹ q̃ in verbo nõ offẽdit.

c In multis enim offendim⁹ omnes. c

d Si quis in verbo non offendit: hic d

a ¶ nõ ali⁹. b ¶ Qui põt offẽſionẽ ꝙ bi cauere poteſt oia mẽbra corpis q̃ facili⁹ corrigunt ad bona opa circũducere: ne a recto itinere diuer

perfectus eſt vir. Põteſt etiam fræno e

tanꝝ. a ¶ conuenit vt in ora noſtra frenos cõtinentiæ immittamus ad ꝓſentiendũ noſtro creatori: vt ꝓ linguę cuſtodiã operũ q̃ę rectitudinẽ obtineamus quia ita eſt in hoc ſimili.

f circunducere totũ corpus. Si autẽm frænos equis in ora mittim⁹ ad con ſentiẽdũ nobis: omne corpus illorũ

a ¶ Aliã ſimilitudinẽ ad idẽ ꝓbãdũ induco.

circunferimus. Et ecce nãues cum

¶ alꝰ valentibus.

magnæ ſint & a ventis validis mi nentur: circũferũtur autẽ a modico gubernaculo vbi impetus dirigẽtis voluerit. Ita & lingua modicũ quẽ g dem membrũ eſt: & magna exaltat. g

a ¶ q̃ę paru⁹ vl exilis. b ¶ vl ecce modic⁹ ignis.

h Eccẽ quãtus ignis q̃ magnã ſiluam h

a ¶ virtutũ ſiluam male loquendo deuorat.

¶ ipſa eſt.

i incendit. Et lingua ignis eſt vniuer i

ſitas iniqtatis: lingua cõſtituitur in l

¶ inter membra. a ¶ peterando & alĩs modis.

k membris noſtris, quæ mãculat totũm l

corpus, & inflãmat rotã natiuitatis n

a ¶ .i. ſuggeſtiõe diaboli. ¶ & vere mala lingua.

noſtræ inflãmata a gẽhẽna. Ois eſm̃ o

gnum, circunducitur cũ fræno paruulo. Secũdũ artificiale: quia nauis magna mouetur cum paruo gubernaculo. Tertiũ naturale: qa modicus ignis magnã ſiluã incẽdit. Et eodẽ modo lingua q̃ eſt modicũ membrũ multa mala facit per contentiões, detractiones, ſeditiões & huiuſmodi ita q̃ fere oĩa mala ꝓueniũt ex vitio linguæ. Et ex dictis patet ſra paucis excæptis quæ diſcurrent. Põt ẽt frænis patere

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ quetur in opere. a ¶Suadibilis bo.cō.Si quo minus agit:vel ꝑpter ignorātiā vel ꝑpter negligētiā bonorū suasioni assensum praebeat. b ¶Fruct⁹ aūt.Postq̄ sapiētiā per singulas virtutes distinxit:vt facilius inuitet ad hanc,fructū eius subiūgit: c ¶In pace.Non postulat videri doctior vel sanctior q̄ est:non lacerat ꝓximū ad cōmēdationē sui:qd' cōtētiosa facit sapia. Non solū ꝑpter p̄dicta debet hmōi sapiam appetere,sed etiā iō:qa a faciētib⁹ pacē quasi iaciētib⁹ hoc semen seminat̄:& p̄parat̄ in pace aeternae btitudinis fruct⁹.i.merces iusticiae quę pro iustis opib⁹ retribuit̄.Qui hic studet paci:& terram cordis sui operib⁹ pacis quasi semēte aspergit:iustū est vt habeat aeternā pacem quasi fructū huius seminis. Cap.IIII.

VNde bella & li. Prohibuerat zelū & cōtētionē.vnde etiā latius disputat, addēs etiam alia vitia quae inde sequuntur.Ex cōtētione cōcupiscētia:ex concupiscētijs bella & li.Qui em̄ cupit p̄ferri vel tpalibus abūdare:odit,inuidet,occidit. e ¶Propter quod.Propter hęc.s.q͂ deum digne nō postulatis.si em̄ illū pia intercessione postularetis:etiam tpalia ad vsum necessaria,nō solū sempiterna daret.¶Et qa possent dicere:dicis nos nō postulare certe quotidie petim⁹.Rab.Petitis quidem aliquādo:& nō ac.eo q͂ male pe. f ¶Adulteri.Dixerat.s.de apertis inimi-
ſ.2.b. cis dei:Nōne diuites ꝑ potētiā opprimūt vos:& ipsi trahūt vos ad iudicia &c.Sed ne putentur hi soli esse inimici qui aperte blasphemāt & ꝑsequunt̄:agit hic etiā de oībus amatorib⁹ mundi,q͂ inimici sunt dei. Nō debetis in ꝯcupiscētijs insumere: qa ꝑ haec ꝓbamini amatores mūdi:& ita adulteri:quia relicto amore sapiētiae coelestis,ad amplexus mūdi declinatis:&per
F hoc inimici dei. g ¶An putatis &c. spūs qui h.in vo.Non debetis litigare. nam spūs q in vobis est nō cōcupiscit ad inuidiā:sed poti⁹ facit cōcordes. & hoc dicit scriptura:& an putatis q͂ inanis sit scriptura? h ¶Scriptura.quae a malorum societate fideles coercens,ita per moysen
Deu.7.a loqtur:Non inibis cū eis foedus:nec cum
Exo.23.d dijs eorū.Et rursus:Non facies opera eorū: sed cōfringes statuas eorū. i ¶Ad inui. cō.Vel spūs cōcupiscit ad.i.contra inuidiam.i.hoc desiderat vt inuidia tollatur. Vel cupit vt inuideatis mundo:nec ametis eum.Vel spiritus cuiuslibet hoīs cupit tēporalia ad inuidiā:qa inuidet alijs qd' non habet. k ¶Maiorē autem dat &c. Spiritus gratiae non facit inuidere:immo dat gratiā.i.gratuita dona maiora q̄ sunt diuitiae saeculi. Propter quod.i.vt sciamus quibus dat & quibus non dat,dicit scriptura.

☞Superbis

a ¶ꝑ elationē se a deo vel ꝓxiorū societate nō disiūgit. b ¶in qbuscūq̄:nō vltra modū nec infra subsistit.c ¶qd' bonis placere videt:sibi
a pacifica,mōdesta, suadibilis, bōnis
non displicet. a ¶in animo.
consentiens, plena misericordia,&
a ¶operib⁹ misericordię ieiunijs vigilijs orō-
fructibus bonis:iudicans sine simu a
b latione.Fructus aūt iusticiae in pace b
nibus. ¶opera pacis.
seminat̄ facietib⁹ pacē. Cap.IIII.
a ¶Q.ex sapientia pax & hic & in futuro:sed ecōtra in vobis. b ¶ni a zelo & contentione?
VNdē bella & lites in vobis? d
Nonne ex concupiscentiis vestris? f
a ¶quia quod mēs praua suggerit: manus & lingua intemperanter obedit.
quae militant in membris vestris? g h
a ¶Vere ex concupiscentijs:nam hoc ordine.
b ¶quod cupitis.
Concupiscitis & non habetis:occi- i k
¶et vt habeatis.¶tamen.
ditis:& zelatis:& non potestis adi- l m
¶etiam pro temporali gloria.
pisci. Litigatis & belligeratis,& nō n
¶digne deum.
e habetis:ꝑpter quod nō postulatis. o
a ¶deo datori ingrati.¶qa magis illa q̄ deū amatis.¶ad superfluitatem.
Petitis & non accipitis: eo q͂ māle p q
petatis: vt in concupiscētiis vestris r
f insumatis.†Adulteri:nescitis quia s t
amicitia hui⁹ mūdi inimica est deo? v x
Quicūq̄ ergo voluerit amicus esse y
saeculi hui⁹:inimic⁹ dei cōstituitur.
g An putatis quia inaniter scriptura z h
a ¶concupiscit ad inuidiam id est cupit vt inuideatis?non.
i dicat? Ad inuidiā concupiscit spi- a
a ¶sanctus qui datur in baptismo.
k ritus qui habitat in vobis? Maiorē b

dicit. d ¶Vnde bella.qbus infert̄ nocumētū corporis. e ¶Et lites.id est iudicijs,quibus infertur nocumētū in rebus possessis. G
f ¶Nōne ex concupi.ve.supple talia oriuntur. g ¶Quae militāt.i.dominantur. h ¶In membris vestris?qa mēbra mouētur in talibus malis a concupiscentia contra dictamē rectę rationis. i ¶Concupisci.& non ha. quia frequenter tales nō assequuntur intentum. k ¶Occiditis.inocētes. l ¶Et zelatis.bonis iuidētes. m ¶Et non po.adipi.satisfactionem concupiscentiae vrae,q̄ semper ad malum accendit̄. n ¶Litigatis & belli.& nō habe.Repetitio est eiusdē sententiae ad maiorē exaggerationē. o ¶Pro.qd' non po. aliqd a deo,p̄sumētes obtinere qd' ꝯcupiscitis vra fortitudine. p ¶Petitis & nō ac.q.d.si aliqn̄ aliq̄ petitis a deo, nō accipitis.& subdit̄ ratio: q ¶Eo q͂ male pe.petēdo ea q̄ sunt saluti vestrae cōtraria:vt inimici mortē,vel passionem:vel aliquid huiusmodi,iō subdit̄: r ¶Vt in cōcu.ve.insu.i.cōcupiscentias vestras impleatis.Insumo insumis est verbum cōpositū ab in & sumo.& sic isumere est int⁹ sumere:qd' ē cōcupiscētiā malorū adiplere. s ¶Adulteri.Superi⁹ beatus iacobus docuit fideles bene se habere respectu sui & ꝓximi:hic cōsequenter idem facit respectu dei.Et primo facit hoc ratiōe diuinae bonitatis,q̄ debet hoīes attrahere. Diuisio. Secūdo ratiōe suae seueritatis:q̄ debet recedētes ab eo terrere.ca.seq.Prima in duas.nā primo mouet a mūdo & diabolo recedere.recessus em̄ ab vno contrario concedit accessum ad aliud:Secūda incipit ibi:Appropinquāte deo. Circa primū primo monet recedere a mūdo.secūdo a diabolo,ibi. Resistite. H Prima in duas.qa primo monet relinquere mundū.Scd'o inducit scripturā ad suū propositū, ibi: An putatis.Igit̄ primo monet recedere a mūdo.i.ab inordinata cōcupiscentia delectabiliū huius mūdi,di.Adulteri.a propria spōsa quae est lex diuina:Sap.viij.a.Exqsiui eā a iuuētute mea: & q̄siui eā sponsam assumere.Fornicarie adhęrentes:scilicet cōcupiscētiae mūdanae. t ¶Nescitis.q.d.bene deberetis scire ex rōnis dictamine,& ex frequēti vobis facta admonitiōe. v ¶Quia amicitia huius mū.id est inordinata adhaesio delectabilibus hui⁹ mūdi. x ¶Inimica est deo.qa facit recedere ab ipso. y ¶Quicūq̄ ergo voluerit &c.hoc seqtur ex prio & patet.Cōsequēter inducit scripturā ad suū ꝓpositū, dicēs z ¶An putatis qa inani.scriptu.dicat.q.d.hoc nō est putādū: qa nō continet aliquod falsum aut supfluū: a ¶Ad inuidiam cōcupisci. spūs qui habi.in vobis.Hęc litera dupliciter exponitur.Vno mō de spiritu hūano.& sic legit̄ depressiue:& itelligitur assertiue.Et est sensus:q͂ spūs humanus tendit ad inuidiā.i.ad tristiciam de bono alterius,quod iordinate cōcupiscit:quod ptinet ad amicitiā huius mundi:vt patet ex prędictis.Et ꝭm hūc sensum haec litera accipit̄ de Gen̄.viij.vbi dicit:Sēsus em̄ & cogitatio cordis humani prona sunt in malum ab adolescentia sua.Apl̄s nāq̄ non semp allegāt verba scripturae,sed frequenter sensum tmmō Et ꝭm hunc sensum quod immediate subditur:Maiorem aūt dat gratiam.dicitur de alio spū,scilicet diuino.Alio mō legitur dicta litera interrogatiue:& intelligit̄ negatiue:Ad inuidiam concupi.spūs qui habi.in vo.q.d.nō.Et est sensus:Spiritus sanctus qui habitat in vobis.q datus fuit vobis in baptismo,nō cōcupiscit.i.non facit vos cōcupiscere.ad inuidiā.i.nō inducit vos ad tristitiā de bono proximi:quod facit amicitia hui⁹ saeculi.Et ꝭm hoc ista lra sumit̄ ex primo ca.Sapiētiae:benign⁹ em̄ est spūs sapię.& sic nō iducit ad iuidiā,sed magis ad mutuā charitatē.iō subditur. b ¶Maiorē aūt d.gr.qa dat dona spūalia,q̄ sunt maiora & meliora.Et hęc expositio melior videt̄ q͂ pria.qa magis cōtinuat li-

❈teram.

†5.q.4.c haec autē §.ex his omnib⁹.

NICOLAVS DE LYRA

❈oīb⁹ modū debitū teneat.iō dr̄: Modesta.scd'o vt ī his ī qb⁹ ipse si sibi nō suffic,alioꝝ monitis acqescat & q̄tū ad hoc subdit̄. Suadibilis & hęc duo ptinēt ad hoc:q͂ hō pacē hēat ī seipso.Sed vlteri⁹ad hoc q͂ sit pacific⁹ ēt alijs:prio reqrit̄ vt eoꝝ bonis nō repugnet.iō dr̄:Bonis ꝯsentiēs.Scd'o q͂ defectib⁹ ꝓximi cōpatiat̄ ī affectu,& subueniat ī effectu:& q̄tū ad hoc subdit̄: Plena mīa & fructib⁹ bonis.Tertio reqrit̄ vt defect⁹ alioꝝ emēdare charitatiue satagat:& hoc est qd' dr̄. a ¶Iudicās si.si.s.ne correctionē exerceāt ex odio p̄cedēti charitatis ostēsiōe.Hęc aūt hoīs pacificatio ī se & cū alijs ī via:est q̄dā p̄libatio pfectę pacis ī pr̄ia:& sic ē finis sapiae ꝓut hr̄ ī via:iō subdit̄: b ¶Fruct⁹ aūt iu.i.btitudo aeterna q̄ ꝑ iusticiā acqrit̄:& ī fruitiōe btā ꝯsistit. c ¶In pace se.qa sicut semē ꝯtinet fructū futurū potētialr & ipfecte:sic pacificatio ī via de q̄ dictū est:ꝯtinet pacē eternę glię.

VNde bella. Postq̄ btūs iacobus mo- Cap.IIII.
nuit ne ꝓximo malū inferat̄ v̄bo: hic ꝯn̄r inducit ad hoc q͂ nō inferat̄ facto:cui⁹ radicē volēs praescindere dicit.

☞ a ¶Superbis resi.Malos oēs punit deus:sed superbis specialiter resistere dr̄:qa maiori poena plectunt̄,qui deo subdi poenitēdo negligūt.Sed humilib⁹ dat gratiā: q in suoꝝ plagis vitioꝝ manib⁹ veri medici se subdūt. b ¶Detrahit le.Quae detractionem prohibuit.q.d.lex non recte fecit.Vel qui detrahit fratri legem facienti detrahit & iudicat legē quare talia iussa dederit:q̄ iniurias fratrū iubet obliuisci. c ¶Tu aūt qs es?Nō solū ideo debes vitare detractionē:ne vt trāsgressor a deo iudiceris.Sed ideo etiā qa fortasse in nullo p̄cellitis illos quos vituperatis. d ¶Ecce nūc q dicitis.Post increpationē detractionis arguit illoꝝ temeritatem:qui nō habētes certitudinem vitae,cupiditate temporalium vitā & lucrū ꝓmittūt sibi in futurū.

☞Faciemus

NICO.DE LY.

❈terrā:vt patet: & qa in libris correctis punctat̄ interrogatiue mō dicto:& ꝑ cōsequens intelligitur negatiue. a ¶Propter quod.i.ꝑpter maiora bona quae dat spūs diuin⁹. Dicit.s.scriptura: Prouer.iij. b ¶Deus super.resi. denegādo eius gratiae dona. c ¶Humilibus autē dat gratiam.nam humilitas est debita dispositio ad eam.haec em̄ lra hr̄ Prouer.iij.ꝭm trāslationem.Septuagīta.vbi nostra lra habet. Ipse deludet illusores:& mansuetis dabit gratiā.ꝑpter qd' cōcludit: d ¶Subditi ergo esto.deo.tanq̄ vere humiles: vt det vobis gratiam suam. e ¶Resistite.Hic cōsequēter monet a diabolo recedere .Circa qd' sciendū: q͂ diabolus est supbus ꝭm q͂ dr̄ de eo Iob.xlj.d.Ipse est rex super omnes filios superbiae.Quāto aūt aliquis est superbior,tanto magis abhorret superari. Propter qd' diabolus vidēs aliquē fortiter resistentem,dimittet eū tentare: timens ne ab eo superet̄: ꝑpter qd' recedit ab eo ante faciē belli.Bene dicit Amb.sup Lucam:q͂ diabolus instare formidat:qa frequentius refugit triumphari:& hoc est qd' dr̄:Resistite autem dia. viriliter repugnando.Et fugiet a vobis. f ¶Appropinqua. deo. Hic consequenter beatus Iacobus monet accedere ad deum rōne suae bonitatis,quae debet attrahere:quia ab eo ꝓcedit esse gratiae,& esse naturae.Primo ergo inducit rōne primi.scd'o ratione scd'i,ibi :Ecce nūc. Circa primū sciendū: q͂ ad deū accedim⁹, per dilectionē: dilectio vero dei icludit dilectionem ꝓximi : ꝑpter qd' inducit prio ad diligendū deū.scd'o proximū,ibi:Nolite detrahere . Prima adhuc in duas :quia primo inducit ad dei dilectionem .secūdo ad quaedā habētia ad ipsam cōnexionem, ibi:Emundate.Circa primū dicit: Appropinquate deo . quae appropinquatio terminat̄ ad dilectionē: q̄ est vnio amātis cū amato. g ¶Et appropinqua.vo.dona grae suae conferendo:& etiā augmētando. Sed contra hoc videtur qd' dr̄ .j.Ioh.iiij.d. In hoc est charitas : nō quasi nos dilexerimus deum : sed qm̄ ipse prior dilexit nos, Dicendum q͂ diligere est velle alicui bonum.Si igitur cōsideret̄ actus diuinae dilectionis q est in ipso,p̄cedit oīa tpalia cum sit aeternus: & sic loquitur iohannes in auctoritate in ducta.Si aūt cōsideret̄ huius dilectionis effectus q est tpalis : sic aliqd est p̄cedens ex parte dei:& aliqd ex parte hoīs.Sicut em̄ deus in fluxu generali cōuertit omia ad seipsum sicut ad finē vltimū ꝭm esse naturae : sic influxu spāli conuertit humanā naturā ad se,sicut ad finē supernaturalē: & hic influxus spālis,nō est aliqua gr̄a habitualis : sed est motio diuina siue instinct⁹ qua monet naturā humanā ad bonū meritoriū:nec denegatur alicui q̄diu est in hac vita pn̄ti:Sed hoīes diuersimode ad hunc instinctū se habēt:qa aliq acquiescūt & sequunt̄:& sic ad gratiam

¶in parabolis salomonis iuxta antiquā translationem.
aūt dat gratiā.Propter quod dicit: a
a †Deus supbis resistit:hūilibus aūt b c
a ¶vitā aeternā:bonā opationē.b ¶qa humilibus dat gratiā,voluntatē dei implete.
dat grātiā.Subditi ergo estote deo d
a ¶mala suggerenti. b ¶ita.
resistite aūt diabolo,& fugiet a vo- e
a ¶ꝑ bona opa,ꝑ hūilitatē.b ¶dando gratiā
vt ꝓmoueamini in meli⁹: & liberādo ab an
bis.Appropinquate deo, & appro f g
gustijs.a ¶& ideo vos q hucusq̄ fuistis pctōres:Emun.m. innocentiā manuū habete:& ne sitis duplices aīo:vt ęterna & tpalia simul diligatis. b ¶innocentiā manuū habete.
pinquabit vobis.Emūdāte manus h
pctōres, & purificate corda dupli- i k
a ¶memores scelerū q̄ miseri fecistis . Al's q miseros fecistis,miserias hui⁹ mūdi & paupertatem tolerātes. b ¶in aīo pro cōmissis.
ces aīo . Miseri estote , & lugete & l
a ¶qui fuit de leuitate saeculi.
plorate:†risus vester in luctum cō- m n
a ¶animi ꝑ ppetratiōe alicui⁹ pcti. b ¶& ita oibus modis humiliamini pauptatē & tribu
uertatur,& gaudiū in moerorē.†Hūo
latione ei⁹ amore ferēdo:vos ipsos abijciēdo.
a ¶in vita aeterna.
miliamini in cōspectu dn̄i: & exāl- p
a ¶nō solū erga deū ita vos habeatis,sed etiā erga fratres boni sitis. Vitiū detractionis ad venenum linguae respicit.
tabit vos.Nolite detrahere alteru- q
a ¶ꝑpter aliquod leue pctm̄:vel pro-
trū fratres mei. Qui detrāhit fratri r
pter aliquā scientiam:vel aliquid tale.
b aut qui iudicat fratrē suū: detrahit s t
a ¶Ne putarēt leue pctm̄ detrahere legi , ad-
legi & iudicat legē. Si aūte iudicas v x
dit esse puniēdos sicut trāsgressores. ¶vitu-
legē:non factores legis,sed iudex. y
perator.¶Et nō debes iudicare:qa a deo iudi
Vnus est enim legislator & iudex: z
careris:qa q dedit legē vt impleret̄ , iudicat nō implentes:& ipse potens est.
a ¶non implentes.b ¶implentes.
c qui potest perdere & liberāre.†Tu a b
¶forsitā neqor es ipo:& tu ipe in maiora po c
tes p̄cipitari pctā:& ille pōt surgere ad bona.
autem quis es qui iudicas proxi-
a ¶dixi vitandā detractionē:ecce aliud iudiciū.¶ecce vos estis q dicitis. b ¶stulta leuita
d mum? Eccē nunc qui dicitis : ho- d
te animi spaciū vitae proponentes.
die aut crastino ibimus in ciuita-

gratiam habitualē de congruo disponunt̄:qb⁹ dispositis deus dat grām habitualē ꝑ quā meritorie opant̄.Alij v̄o resistūt instinctu diuino:& sic merito eis habitualis gr̄a denegat̄ .Patet igitur q͂ dispositio ad gratiam de cōgruo quae est ab hoīe mō p̄dicto, p̄cedit collationē grae habitualis,q̄ est a deo:& sic dr̄ hic: Appropinquate deo & appro.v. Verumtn̄ hanc dispositionē de cōgruo p̄cedit diuinus instinct⁹ seu motio ad bonū meritoriū :ad quod natura hūana de se nō pōt assurgere:& sic dicit saluator Ioh.vj.e.Nemo pōt venire ad me,nisi pr̄ meus&c.& sic patet q͂ pricipiū meriti simplr̄ est a deo, & non a libero arbitrio. h ¶Emundate. Hic ꝯn̄r inducit ad quaedā annexa diuinae dilectiōi.Emūdate ma.i.opa. i ¶Et puri.cor.qa qui diligit cordis mūdiciā :ꝑpter grām labiorū suoꝝ habebit amicū regē:Proū.xxij.b. k ¶Duplices aīo.i.qui prius fuistis duplices aīo:nūc deo:nūc diabolo,nūc mundo adhaerendo. l ¶Miseri esto.i.statū miseri assumite recurrēdo ad deū cuius ꝓpriū est misereri & ꝑcere. m ¶Risus ve. per dissolutionē. n ¶In lu.cō.ꝑ cōtritionem.Est aūt risus lęticia exterior: Gaudiū mentē respicit interiorē:vt sit mutatio integra,in facie.s.& mēte. o ¶Humilia.in con.d.q videt oīa,quaecūq̄ latētia:&non solū in cōspectu hoīm q tm̄ vidēt patētia. p ¶Et exalta.vos.in coelo vbi est pfecta dilectio. q ¶Nolite de.Hic ꝯn̄r inducit ad dilectionē ꝓximi remouendo dilectionis impedimēta, di. Nolite detra. alte.ꝑ qd' infert̄ famę detrimētū:& ꝑ hoc innuit oppositū.s.cōseruationē bonę famę,&ei⁹ augmentū : qd' est opus dilectiōis ꝓximi. r ¶Qui detra.fra.in ore. s ¶Aut qui tu.fra.su.esse malū in corde. t ¶Detrahit le.q̄ ꝓhibet hoc fieri:Leui.xix.c. Non eris susurro, nec criminator in populo. v ¶Et iu.le.facto, designās eā esse malā: qa facit tanq̄ licitū,qd' ipa dicit illicitum. x ¶Si aūt &c.non fa. obediēs ei vt superiori. y ¶Sed iu.tanq̄ superior ipsi:qd' tn̄ est falsum.ideo subdit̄: z ¶Vnus est le.s.deus. a ¶Qui pōt ꝑ. trāsgressores. b ¶Et li.legis factores. c ¶Tu aūt quis es.q.d.tu vsurpas tibi officiū diuinū : Ad cuius maiorē intellectū sciēdū,q͂ iudicare ꝓpria auctoritate soli deo cōuenit . hoīb⁹ aūt ex diuīa cōmissiōe tā ī foro eccl'iastico q̄ in sęculari. Ista tn̄ ꝯmissio nō se extēdit ad ea q̄ sunt oīno occulta :sed diuino iudicio reseruant̄ . De his aūt q̄ aliq̄ mō patēt: vel ꝑ facta vel ꝑ signa pn̄t hoīes iudicare. Et hoc pōt esse dupl'r . Vno mō cū ꝓcessu ad punitionē:& hoc solū pertinet ad iudices.Alio mō sine tali ꝓcessu: & hoc etiā ꝑtinet ad alios hoīes.Sciēdū tn̄:q͂ iudicium importat sn̄iam firmā de aliq̄. si ergo ꝓcedat ex euidētia facti,nullum est pctm̄.vt si qs iudicet aliū homicidā : qa videt eū homicidiū cōmittentē.Et idē v̄r,si ꝓcedat ex vehemētib⁹ signis. vt si qs videat solū cū sola,nudū cū nuda in eodē lecto:nisi appareat aliqd vn̄ possit hoc excusari ī toto vel in pte: vt cōsanguineitas multū ꝓpinqua sicut est mr̄is ad filiū vel infirmitas grauis seu aliqd' hmōi:& sic vidēs iudicat ꝑsonas esse fornicarias si ambę sint solutę:vl' adulteras si ambę vel altera sint ligatę. Si autē ꝓcedat iudiciū ex ꝓbabilib⁹ seu leuib⁹ signis:& est iudiciū de graui pctō,pctm̄ est mortale : qa tale iudiciū est ꝯ charitatē ꝓximi,& ex puerso affectu.Si aūt nō fit iudiciū vel firma sn̄ia:sed magis suspitio qua qs incipit dubitare de bonitate proximi:sic est veniale pctm̄:graue tn̄,vel minus graue ꝭm maioritatē vel minoritatē suspitionis,& ꝓbabilitatis & leuitatis signoꝝ. d ¶Ecce.Hic ꝯn̄r inducit ad amorē dei ex bonitate ei⁹ qua dat & cōseruat esse naturale inducēs ad hāc cōsiderationē & remouens opposita,di . Ecce

C †1.Pet.5.b. †Proue.14.b. Hiere.31.c. Ioh.16.d. †1.Pet.5.d. D Iudiciū hoīm qn̄ pctm̄ & qn̄ nō. †Ro.14.a.

 ❈nunc qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Faciemus ibi &c. Multimodā stulticiā notat: qa & de lucro augmēto agūt: & se multo tpe victuros arbitrāt: & suę ptātis ęsti mant vt annū faciāt: & in his oīb⁹ supni iudicis examē ad mentē reuocare contēnunt. b ¶Quæ est cīa. Nō cōsenit illis q dicūt post mortē nihil esse, & mortē ipsam nihil esse. Sed vt docet: qa vita prauoꝝ breuis est in pñti: quā tñ i futuro mros æterna sequit. c ¶Sciēti. Per totū epłam textū ostēdit q hi qb⁹ scribebat sciam boni faciēdi habebant: & rectā fidē didicerāt: ita vt alijs se magistros fieri pſu merent: nec tñ operū pfectionē nec⁊ mētis humilitatē, nec⁊ monis cōtinentiā adepti erāt. Propter qđ inter alia increpatiōis & exhortatiōis verba, mō eos multū terret: qa sciētes bñfacere, & nō facientes: maius pctm̄ habent, ęſ si nescirent: licet ipa boni ingnorantia: magnū sit pctm̄: cū scriptū sit: Ignorans ignorabitur. Ca.V.

1.Cor. 14.g.

MIgite nunc. Tępore accępto in die salutis futuras pœnas fletibus, & elemosynis redimite. c ¶Et eru. eo. &c. Non solum immisericordes diuites visibilis gehēnæ ignis cruciabit: sed etiā memoria inaniū diuitiaꝝ qb⁹ suas culpas redimere potuerūt & añ iudiciū aias eoꝝ, & post resurrectionē etiā carnes exuret: cū sibi ira sci cœperint cīre culpas elemosynis nō redemerint. Vñ dr diuiti: Fili recordare, qa recępisti bona i v. &c. Ecce erugo pecunię vertit in testimoniū negtię & augmētum pœnæ: qa intelligit se male cōgregasse ea qb⁹ nō indigebat ad vsum vitæ: & ppter ea graui⁹ puniet. f ¶In testi. i. ad augmētum pœnaꝝ. i. vt hāc visibilē intuēdo maiores cruciat⁹ sustineatis. g ¶Manduca bit car. Corpa vel carnales cōcupiscētias: qa luxuriosas aīas, & exteri⁹ sæuiēs flāma cruciabit: & interi⁹ pungēs dolor suæ tenacię accusabit. h ¶Sicut ſg. Qui cōsumit metalla & cæteras res: sic erugo vras carnes. i ¶Thesauri. Vere ita patiemini: qa qñ neglecta cura pauperū thesauros pecunię cōgregabatis: irā interni iudicis vobis cumulastis: q si nondū apparet: in nouissimis diebus iā certissima restat. k ¶Ecce mer. Magna inigtas cū pauperes nolūt suscipere: etiā mercēnarijs, & famulis debitā laboris mercedē nolūt reddere. vñ Iob: Si aduersum me terra mea clamat, & sulci eius deflēt: si fructū⁹ eius comedi absq⁊ pecunia. l ¶Mercēs &c. cla. Et si pauperes patienter oia ferētes nō clamant: merces tñ retenta clamat. m ¶Epulati estis. Nec tantū peccastis supflue cōgregādo: aliena rapiēdo: sed etiā supflue expendēdo. Neglectis gaudijs cœlestib⁹, ad q per ieiunia & afflictiones venire oportet: carnales epulas diligitis: quas tāta fames & siris in futuro sequit: vt nec gutta aq̄ inueniri possit p quā ardēs lingua possit refrigerari. Apparet qa illos diuites alloquit, ex q ait: Agite nunc diuites q in necē dñi cōiurauerāt: & necdū fidē eius qua saluarent accæperāt. De qb⁹ &. s. loquit ad credētes. Nōne diuites per potentiā opprimūt vos: & ipſi trahūt vos ad iudicia? Nōne blasphemant bonū nomen qđ inuocatū est super nos? Et qa. xij. tribubus scribit, q̄ sunt in dispersione: ita fideles monet opa fidei facere: vt eos etiā q necdum cred iderāt, ad fidē, & eius opera cōuerti suadeat. Improperās illis mortē si

Luc. 16.f.

5.2.a.

Iob.31.b.

F

Iq̄ dei: & quasi nihil mali fecissent: luxurio se & auare viuebant, quibus ꝓprie cōuenit quod ait. Auariciā carnes eoꝝ instar ignis manducaturā: & qa thesaurizauerunt sibi in nouissimis diebus irā: hoc em in eis post occisionē iacobi completum est: cū hierlm, immo oīs iudæa expugnaret, & vastaretur a romanis in vltionē dñici sanguinis: & cęterorꝝ scelerū quæ fecerūt.

☞ Patientes

c ✠ nunc qui dicitis ho. & crasti. sbimus &c. quasi vestrū esse, & operari sit totaliter in vra ditione. cū tamē nō sit ita ideo subdit. a ¶Qui ignora. quid erit in crasti. i. futurum: quia deus poterit interim opus vestrū & vitā subsirahere ideo subdit. b ¶Quæ est &c. & rndet: c ¶Vapor est admo. p. i. valde cito transiens.

d ¶Pro eo vt dicatis. id est propter hoc debetis dicere tanquam coacti a veritate. e ¶Si dñs vo. &c. i. præponentes suppositionem diuinæ voluntatis in oibus factis vris: ex qua depēdet vita, & oīs operatio vestra. f ¶Nunc autē ex. &c. Quasi diuino adiutorio non indigeatis.

g ¶Ois &c. ma. est. i. malo igne ignitā: quia a dæmone procedens: & ad ignē gehennæ disponens: & maxime hoies īratos & scientes. fm qđ dr Lucæ. xij. f. Seruus qui cognouit voluntatem dñi sui, & nō facit: vapulabit multis scilicet plagis: & hoc est quod dr: h ¶Scienti &c. peccatū est illi. Et si sit bonū necessitatis, eius omissio est peccatum mortale. Si autem sit bonum supererogationis, peccatum est venialē: & aliquando nullum. Ca.V.

TAgite nūc dī. Postq̄ beatus Iacobus induxit ad adhærēdum deo ex cōsideratione suæ boni tatis: hic oñr idē facit ex cōsideratione suæ feueritatis: q̄ maxime in iudicio apparebit. Sciendū tñ q̄ ille lud iudicium sicut erit terribile malis: sic erit consolabile iustis. vñ saluator de ipso loquens Lucę. xxi. f. dixit apłis: His autem fieri incipientibus respicite & leuate capita vestra. id est exhilarate corda vestra: vt enim exponit Grego. homel. j. Ideo beatus iacobus malis primo incutit iudicis terrorem: vt a peccatis resiliant. secundo iustis eius fauorem, vt ei inseparabiliter adhæreant, ibi: Patiētes igitur: Circa primum primo incutit timorem iudicis cupidis & auaris, di. i ¶Agite nunc diui. scilicet vestras voluntates: & est ironica locutio: quæ est intelligenda per contrarium, ideo subdit: misericordes ꝓhibuit quæ sunt aperta pctā: addit etiā hoc, q̄ bus dam leue vī, vt iurādi cōsuetudinē tollat: qm̄ oē ociosum verbū qđ locuti fuerint hoies: reddēt rōnē de eo in die iudicij. h ¶Neq⁊ aliud quod. iudicans interdixit: q in aduersitatibus ingemiscere

Universidad de Deusto Biblioteca

Esto

a ¶Tristatur.Quia in pſſuris ingemiscere,phibuit:nunc q uid econtra gerendum ſit oſtendit. b ¶Oret. Ne murmuret: ne iudicia dei vituperet : ſed ad eccleſiam currat flexis genibus. vt deus conſolationē mittat. Oret . ne ſæculi triſticia q̄ mortem operatur abſorbeat & crebra pſalmodiæ dulcedine nociuam triſticiæ peſtē de corde pellat. c ¶Et ſi in peccatis. Multi propter peccata etiam corporis plectuntur morte. Si ergo infirmi in peccatis ſunt: & hoc preſbytero confeſſi perfecto corde reliquerint, & emendare fategerint: dimittuntur eis . Neq; enim ſine cōfeſſione emēdationis queūt pctā dimitti. vt recte ſubditur: Confite. d ¶Helias homo &c. Ne trepidaret noſtra fragilitas: reputās ſe nō poſſe facere ſimilia tanto ꝓphetæ q̄ curru igneo rapi meruit ad cœlos: conſulte dei eius oratione locuturus ab humilitate inchoauit . Similis nobis paſſibilis helias carne infirmus a vidua paſcitur: mēte infirmus, vnius mulierculæ minis exterritus fugit per deſerta. e ¶Oratione ora. Aſtruit exemplo quantū valet iuſti deprecatio aſſidua: cū helias tantū vna oratione orādo tam longo tempore continuerit cœlos: terris imbres auerterit: fructus mortalibus negauerit. f ¶Et rurſum. Vbi tēpus perſpexit: vbi tabe longe inediæ cor ſuperbi regis & gentis,idolatræ ad pœnitentiam inflexum vidit, vna oratione orauit : & fructus & aquas quas negauerat terris reſtituit. Tanta vnus helias vna oratione impetrauit: qd ergo multi fideles multis orationibus? g ¶Si quis ex vobis. Oſtēſa efficacia orationis: oſtēdit quanti ſit meriti pro fratribus orare, & ad ſoſpitatē reuocare: vt qui in ſuperiori parte a lingua noſtra malignā & ocioſam locutionem remouit: in fine epiſtolæ quid loqui debeamus oſtenderet. Oremus, & pſallamus quotiens aduerſis pulſamur pctā confiteamur: pro inuicē oremus vt ſaluemur: pro ſalute proximoꝝ nō ſolū tpali, ſed potius æterna. Si em̄ magnæ mercedis eſt a morte eripere corpus q̄nq; moriturū: quanti meriti eſt a morte aīam liberare in cœleſti patria ſine fine victurā? h ¶Saluabit aīam &c. Quidam codices habent: ſaluabit aīam ſuam a morte. Et vere qui errātem corrigit : per hoc ampliora gaudia vitæ cœleſtis ſibi conquirit.

2.Cor.17 c.

3.Reg.17 a.

4.Reg.2. b.

3.Reg.19. a.

F

Simon petrus. Sequit.

Si ¶A plæ.eius &c. Sed ad,repellendū eoꝝ opinionem qui negant ſecūdam petri eſſe epiſtam, ſancti Hiero.offerenda eſt ſnia: vbi dicit cōſtigens contra iouinianum: Nolui omnem locum ſecundæ epiſtolæ petri ponere, & euangelij iuxta marcum: qui interpres eius dicit. Tempore quo cœpit eccleſia quidā de gentilirate qui tranſierant ad iudaiſmum crediderant deo : q̄ ꝓpter fidē patiebant, & diſperſi erant. hos confortat apoſtolus. Scribit autem a roma tempore Claudij cæſaris.

a ¶ pro illata iniuria: vel pro aliqua culpa: vt domeſtico damno: vel qualibet re.

b Triſtat aliquis veſtrum: oret æquo animo & pſallat. Infirmatur qs in vobis: c

a ¶ non ad iuniores minuſq; doctos cauſam ſuæ imbecillitatis referat: ne forte qd per eos allocutionis, vel cōcilij nocētis accipiat.

indūcat preſbyteros eccleſiæ: vt orent d

a ¶cōſecrato: vel qñ inūgit .b ¶nomē dñi inuoce

ſuper eū, vngentes eū ōleo in nōie dñi.

tur. a ¶fratrem. b ¶ab infirmitate

Et oratio fidei ſaluabit infirmū: & ālf

corporis. ¶etiā ſi contigerit mori.

c leuiabit eū dñs. Et ſi in pctis ſit, remit/g

¶gratia. ¶cœqualibus.

tentur ei. † **Cōfitemini ergo alterutrū h**

a ¶ quotidiana & leuia grauiores lepræ immūdiciam ſacerdoti pandamus & quanto iuſſerit tpe purgare curemus.

peccāta veſtra: & orate p inuicē vt ſal/i

uemini. Multū em̄ valet deprecatio iu k

¶ nota, iuſti & aſſidua. ¶ origie carnis. ¶ cuius nulli hoim virtute ſecundus. ¶ nondū tranſlatus.

d ſti aſſidua: † Helias homo erat ſimilis, l

a ¶ vt nos mētis & carnis fragilitate. b ¶ ad cōuincendam ſuperbiā regis, & idolatræ gētis duriciā.

e nobis paſſibilis: & oratione orauit vt n

nō plueret ſup terrā: & nō pluit annos o

f tres, & menſes ſex. Et rurſum orauit: & p

cœlū dedit pluuiā, & terra fructū ſuum.

g Fratres mei: ſi qs ex vobis errauerit a q

a ¶ vel bene monēdo : vel tacēte lingua exempla bonę actionis oſtendendo.

veritate, & cōuerterit qs eū: ſcire debet s

qm̄ q conuerti fecerit pctōrē ab errore

h viæ ſuæ : ſaluabit aīam eius a morte & t

a ¶ a conſpectu interni iudicis ſuppoſitione vitę melioris abſcondit.

ōperit multitudinem peccatorū.

Finit epla beati Iacobi apoſtoli.

Prologus bti hieronymi in epl'as ſcti petri ex libro de illuſtribus viris.

Simō petrus filius iohānis, p uinciæ galileæ vico bethſaida frater Andreæ apli & principes apoſtolorū : poſt epatū antiochenſis eccleſiæ, & p̄dicationē diſperſionis eorū q de circūciſione crediderant in pōto, galathia, cappadocia, aſia & bithynia : ſcd'o claudii anno ad expugnandum ſimonē magū romā pergit. Ibiq; viginti quinq; annis cathedram ſacerdotalē tenuit : vſq; ad, vltimum annū neronis .i. quartūdecimū. A quo & affixus cruci martyrio coronatus eſt: capite ad terrāverſo, & in ſublime pedibus eleuatis: aſſerens ſe indignum q̄ ſic crucifigeret vt dñs ſuus. Scripſit duas epl'as q̄ canonicæ noīantur; quarū ſcd'a a plæriſq; eius eſſe negatur, ꝓpter ſtili cū priore diſſonantiā. Sed & euangeliū iuxta marcū, qui auditor eius & interpres fuit hui? dicit. Libri autem eius e quibus vnus actorum eius ſcribit ; alius euangelii ; ter-

*Vir multum iurās replebit iniquitate. G

a ¶ Triſtat. Hic p̄r inducit ad dei reuerentiā in feruēti deuotiōe, di. Triſtatur qs &c. i. patitur accidiam, quæ eſt quædā triſticia in obſequiꝰ diuinis. b ¶ Oret æquo aīo & pſallat. i. nitatur ſp̄m erigere ad orandū deo deuote, tam ſecrete: iō dr̄, Oret. c̄ꝑ publice : Et pſallat . Oratio em̄ & pſalmodia ſunt contra dictā triſticiā optima remedia. c ¶ Inſir. Hic p̄r inducit ad dei reuerentiā in ſumptione ſacramēti. & primo facit propoſitū. ſecundo declarat quoddā dictū, ibi: Multū em̄. Primū facit ī duplici ſacrō. ſ. vnctionis extremæ, & pœnitētiæ. Qz̄tū ad primū dicit: Infirmat qs &c. Inſirmitate deq̄ phabiliter dubitat mori. nā iſtud ſacramētum eſt exeuntium de hac vita. d ¶ Induc at p̄ſ. &c. Licet iſtud ſacr̄m fuerit a chriſto inſtitutū: m̄ per btm̄ iacobū fuit hic expſſ? publicatū. e ¶ Et oro fi. fal. inſir. copora liter & ſpiritualiter. ideo ſubditur: f ¶ Et alle. eū dñs. Ab infirmitate, ſi expediat ei.

†Depr. di.d.c.q. aliq̄s cuncta.

g ¶ Et ſi in pec. ſit remit. ei. virtute huius ſacramenti. Conſequenter inducit ad reuerenter ſumendum pœnitentiæ ſacramentū quo remittuntur peccata mortalia, dicens:

h ¶ Confitemini ergo alterutrū. Ex quo patet q̄ cōfeſſio debet fieri nō ſolū deo, ſed etiā hoi. Vñ & in lege veteri ſacrificia quæ offerebant deo, p̄ctis, offerebant p manū ſacerdotis. i ¶ Et orate pro inuicē. Nā cōfeſſor teneē orare pro cōfitente: & ecōuerſo. k ¶ Multū em̄ . Hic p̄r declarat quoddā dictū. ſ. q̄ oro ſit magnæ efficaciæ: qa dixerat, q̄ valet cōtra triſticiā, & ad dei reuerentiam in ſacramētoꝝ pœptione: ideo dicit: Multū em̄va. &c. Nā ecōtra de iniuſto dr̄: Eccī. xv. b. Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. l ¶ Aſſidua . Nam vna de conditionib? quæ faciūt orationē ſemp exaudibilem, eſt q̄ ſit pſeuerās. Aliæ vero duę, q̄ſ. pia, & pro ſe. m ¶ Helias homo erat ſimilis nobis paſſibilis . Nā timore mortis fugit a facie iezabelis. iij. Reg. xix. n ¶ Et oratione orauit vt non plueret. iij. Regum xvij. o ¶ Sup terrā. ſ. iſrael. Nā ꝓpter maliciam achab fuit illa plaga inducta : vt dictum fuit ibidē. p ¶ Et rurſum orauit & cœlū dedit pluuiā. iij. Reg. xviij. q ¶ Fratres meꝰ. Hic vltimo inducit ad dei reuerētiam in fraterā correctiōe: quæ eſt actus dilectionis, pximi: & per cōſequēs ordinatur ad dilectionem & reuerentiam dei, dicens:

H

r ¶ Si quis ex vobis errauerit a veritate. fidei, vel morum. s ¶ Et conuerterit qs eum . Ab infidelitate ad fidem: vel a vitiis ad virtutes. t ¶ Saluabit animam eius a morte. ſcilicet culpæ & gehennæ. v ¶ Et operit multitudinē peccatorum. Vt non videanē a deo puniēda pœna æterna : & ſic ab eo recipiet in gloria: ad quā nos ꝓducat qui cum patre, & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſæcula ſæculorum: Amen.

¶ In ca. v. vbi dr̄ in poſtil. Donec accipiat temporaneum & ſero. &c.

ADDITIO

*terra, ꝓmiſſionis, q̄ duplicem fructū in anno redderet: nec de hoc commendatur Deute. viij. vbi de aliꝰ ptinentibus ad fertilitatem, ſeu fructificationē terræ laudatur. multi etiā peregrini ibi transeunt, qui hoc non referunt. Hoc autem qd̄ dicitur: Donec accipiat temporaneum & ſerotinum : p̄t intelligi de hoc qd̄ communiter contingit in oibus regionibus. ſaliq; peſtiue c̄ꝑ aliꝰ quoꝝ primi dicuntur tempo/ ranei: ſecundi vero ſerotini.

¶ Incipit epiſtola prima petri apoſtoli. Ca.I.

Petrus &c. Electis. Ad hoc, vt per dationem ſpūs ſanctificarentur mundati ab oibus pctis: vt obedire inciperent chriſto qui per inobedientiā petierāt: vt aſperſi ſanguine xp̄i diaboli poteſtatē vitarent: ſicut iſrael

a.a per agni ſanguinē de ægypto exiuit. In veteri lege quæ cum; ſctificāda erāt, ſanguine hoſtiaꝝ ſolebāt aſpergi. b ¶ Aduenis. Aduenæ latine: græce, pſelyti. Sic appellabant iudæi illos qui de gentibus nati in deū credere, & circuciſione accepta iudaico more viuere iuxta legē deivoluerunt. Electos ergo aduenas dicit, qui de gentilitate ad ſuſcæptionem legis & poſtmodum ad acceptionem ſi dei peruenerunt. Sed & nos ſi veraciter cum propheta dicere poſſumus: Quoniam incolæ nos ſum? apud te in terra, & peregrini ſicut oēs patres noſtri. ad nos quoq; epiſtolas beati petri ſcriptas credere, & vt nobis miſſas legere debem?. Denię; in ipſis epiſtolis admonet nos quaſi alibi patriam habentes: Chariſſimi obſecro vos tanq; aduenas, & peregrinos a.v. a ¶ Vel Aduenis . id eſt aduenis diſperſis a facta eſt ſub ſtephano, & aliꝭ multis perſecutionibus: tum a iudæis tum a gentibus : pro fide xp̄i afflictis, & ſæpe a ſedibus ſuis expulſis. c ¶ Diſperſionis. Anno aſcēſionis mortuus eſt ſtephanus : & multi timore diſperſi. d ¶ Ponti, galathiæ, bi. Oēs hæ, puinciæ græcoꝝ ſunt in aſia : ſed eſt & alia bithynia in europa : de qua illi q in aſia ſunt bithyni originem habuerunt. Illa aūt q̄ in aſia eſt bithynia, & maior phrygia vocat . quæ littera flumine a galathia diſtermiatur. e ¶ Gratia vo. Sine gratia xp̄i ad pacē recōciliationis ei? nun q̄ venīt: nihil pacificū niſi p gratiam eius habere valem?. f ¶ Et pax. Nulla aduerſitas retrahat vos laudibus dei: oīs tribulatio inuiter vos ad laudem : quia omnia fœlicitatē multiplicanē. vt q̄d̄ bene cœpiſtis, perfecte cōpleatis.

b b

c c

d d

e e

f f

g ¶ Regenerauit. Cū noſtris me ritis generati eſſemus ad mortem: ſua mia nos regenerauit ad vitam. Sic dilexit vitam noſtram, vt pro hac filiū diſponeret mori : & mortuus eſt ne mori timere deret. Mortuus eſt ne mori timeremus: ſurrexit vt reſurrectionē ſperaremus. Si de pñti ad hoc regenerauit: vt eſſetis hæreditas ei? quos poſſideret ſicut aliquis homo hæreditatem . Incorruptibilē ne corrumpamini criminalibus. Incōtaminatā: ne etiam mediocribus

g g

h ¶ Incorruptibilē. Nam hæreditas cœleſtis nunq; deficit. v ¶ Et incontaminatam. qa nihil immundū recipit. x ¶ Immarceſſi. nam ſuū decorē nūq̄ minorauit. Sed qa non oēs renati per baptiſmum hanc hæreditatem cōſequunē, ſed ſolū perſeuerantes in bono : ſm quod dicit Mat. x. c. Qui autem perſeuerauerit vſq; in finem , hic ſaluus erit. ideo ſubditur. y ¶ Conſeruatam in cœlis. nō oībus renatis: ſed. z ¶ In vobis. id eſt pro vobis. a ¶ Qui in virtu. dei cuſtoditi. perſeuerantes in bono: quæ perſeuerantia principaliter eſt a deo.

h h

i i

k k

l l

m m

n n

o o

p p

q q

r r

s s

t t

v v

x x

y y

z z

a a

b b

c c

d d

e e

f f

g g

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ si nos fuerimus parati. a ¶Nūc si o. con.Si.i.q̄uis oportet. Vel, si oportet contristari, subauditur ne deficiamus. Vel ita, si nō oportet contristari inueniat̃ ꝓbatio vr̄æ fidei in laudē: & tunc non erit in libro, sit. b ¶Vt proba. &c. in laudē. Cum iudex laudans eam Mat.25.c dicat: Esuriui & dedistis mi.man.&c. e ¶Et gloriā. Cū glorificās eā dicet: Ibidem. Veni.bene.pa.m.&c. f ¶Honorem. Esa.26.b Qn̄ dicet: Tollatur impius ne videat gl'iā dei: & tūc iusti ibūt in vitā ęternā. Mat.25.d. vn̄. Si q̄s mihi ministrauerit honorifi Ioh.12.d. cabit eū pater meus q est in cœlis. Vel d ¶In laudem. Vt laudabiles, & gloriosi sitis p cōstantiā: in reuelatione.i. in die iudicij: qn̄ reuelabit q̄ magnæ potentiæ sit deus. Et hono. vt dicatur vobis: Venite benedicti patris mei. Mat.25.c c ¶Preciosior sit au. Patiētia sanctorum auro cōparat̃: qa sicut in metallis aliqd auro p̄ciosi⁹ nō est: ita hæc apud deū oī laude dignissima est. Sicut ei aurum in fornace examinatū, ꝓlatū foras cui⁹ sit fulgoris appebit: ita fideliū cōstantia inter p̄ssuras cōtēptibilis videt̃ sed finito certamine ī iudicio quātę sit Ps.115.a. gl'iæ ostēdet̃. vn̄ dr̄: Preciosa in cōspe. do.m.sctōꝝ eius. vn̄ & subiūgit: Inueniatur &c. g ¶Salutē aiarū. Quæ salus multū est amanda: qa de hac salute multū exq̄sierūt, qn̄ vel quo ordine salus æterna mundo adueniret. vn̄ dicit̃: Mat.13.c. Multi ꝓphetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis: & non viderūt. h ¶Prophetauerūt. Palā hoībus loquendo & exponēdo q̄ in occulto F internę cōtēplationis ipsi cognouerūt. i ¶Quod vel quale tp̄s. Q tp̄s, q̄ anno, vel sub q̄ principe. Quale: bellicosum, vl' pacificū: vel q̄ ordine, p partū virginis, vel quo alio mō. k ¶Spūs xp̄i. Archangelos & ꝓpinquos vocat spūs: per quos operat̃ dn̄s: q xp̄o sunt subiecti. l ¶Posterio.glo. Duę sunt glorificationes dn̄i, ꝑm suscæpti hoīs formā. Vna qua resurrexit a mortuis: & alia quę ascēdit in cœlū ante oculos apl'oꝝ. Restat tertia: & ipsa in cōspectu hoīum: cū in maiestate venerit vt reddat cuiq; ꝑm opa sua. m ¶Vobis aūt &c. Hoc iō: vt moneat illos curā gerere salutis ablatę, quā sic amauerūt priores sctī. n ¶Spūsancto. Spūs in prophetis, spūs in apl'is: ita appet: q ꝓphetæ & apl'i eādē salutē nunciāt. Illi venturā: isti impletā. Vna itaq; eccl'ia: cui⁹ pars p̄cessit aduētū xp̄i: pars sequitur: o ¶In quē. Tāta est ei⁹ q passus est p nobis hoīs gl'ia posterior: vt etiā angelicæ in cœlo v'tutes, cū sint æterna fœlicitate pfectę: nō solū īmortalis deitatis magnificētiā, sed assumptę hūanitatis ei⁹ claritatē semp aspicere gaudeāt. Sed cur cernere desiderāt: cui⁹ faciē nūq; cernere cessant? Nisi qa cōtēplatio diuinæ p̄ntiæ ita angelos btificat: vt ei⁹ semp visa gl'ia satient̃: & semp ei⁹ dulcedinē q̄si nouā insatiabil'r esuriāt. Vel ī quē spm̄sctm̄: q tātę est maiestatis & gl'iæ, vt semp ei⁹ visio, sicut ēt ipsi⁹ pr̄is & filij, desideret̃ ab angelis: quē gr̄a diuinæ pietatis ad terras cū hūanę salutis misit & illustrādis fideliū mētibus infudit. p ¶Propter qd'. qa tāta gr̄a vobis est ꝓmissa, vt reuelate videtis illā quam nūc vidēt angeli: tanto amplius digni esse curate vt eam percipere valeatis.

(Margin: Dn̄i sunt duæ glorificationes. Act.1.a. Mat.16.d.)

☞Sperate

dei custodimini p fidē in salutem a b
a¶ qn̄ nouissima destruetur inimica mors.
paratam reuelari in tēpore nouis- c
a¶ tempore. b¶ sicut triumphatores.
simo. In quo exultabitis modi- d e
a¶ vbi ęterna merces tribuit̃ breue & leue videbitur: qd' in tribulationibus sæculi æternum videbitur & graue. b¶ quia nō nisi per tristiciam pōt in gaudia perueniri.
a cūm nunc si oportet cōtristari in f
a¶ nō coueniunt vobis tribulationes ad malum: sed ideo vt probatio.i. vos probati fide
b variis †tentationibus: vt probatio g
a¶ tribulationibus les in camino tribulationis excocta omni rubigine vetustatis.
c vestræ fidei multo preciosior sit
a¶ plus placet deo summo artifici vr̄a fides
auro quod per ignem probatur:
q̄ alicui artifici aurū. a¶ tandem.
d inueniatur in laudem & gloriam & h i
¶ in die iudicij.
f honorem in reuelatione Iesu christi k
a¶ quia q̄uis nō videtis mō eū corpal'r nec etiā spūal'r sicut est: tn̄ per fidē diligetis.
sti: quē cū nōn videritis diligetis. l
a¶ remuneratorem.
In quē nūc quoq; nō vidētes credi- m
a¶ qa nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hois ascen.&c.
tis: credētes aūt exultabitis, lætitia n
inenarrabili & glorificata: reportā
a¶ ip̄m deū. b¶ nullā infirmitatē passuri.
g tes finem fidei vr̄æ, salutē aiarū ve-
strarū. De qua salute exq̄sierūt atq; o p
a¶ illi q tantā cognitionē de deo habuerūt.
scrutati sunt ꝓphetæ: qui de futura
a¶ in occulto a dn̄o, vel ab angelis. Vnde & vn⁹ eoꝝ p magno scię salutaris amore vir desideriorꝝ a dn̄o, vl' ab āgelo meruit appellari
h in vobis gratia ꝓphetauerūt: scru-
a¶ quotidiano vsu.
i tantes in quod vel quale tempus q
a¶ q̄uis in eis esset spiritus.
k significaret in eis spiritus christi: r
a¶ capite & membris.
prænuncians eas quæ in christo s
a¶ nō tm̄ aduētū ei⁹, sed etiā passiones. ¶ quę per crucē finiēdę. b¶ tardas & diu desideratas præcedentibus tribulationibus.
l sunt passiones, & posteriores glo- t
a¶ scrutātib⁹ inter cætera occulta hoc etiā intimatur. ¶ sicut em̄ stella a stella differt in claritate. b¶ istud.
rias: quibus reuelatū est: quia non v
¶ ipsi nō erāt dn̄i nr̄ę salutis sed ministri: vn̄ vobis &c. a¶ nō diebus ipoꝝ ea salus: sed in vestris potius: q in fine sæculoꝝ nascimini est ventura.
m sibimetipsis, vobis autem mini- x
a¶ oīa mysteria redēptoris quæ mō sunt impleta & nunciata quæ multos latent.
strabant eā quæ nūc nunciata sunt y
a¶ per tam valentes nuncios discipulos.
vobis per eos qui euangelizaue- z
a¶ nō mēdose nō phātastice, sed spūsctō di-
n runt vobis spiritusancto misso a
o de cœlo: in quem desiderant an- b
ctante. a¶ vt etiā supfluas cogitationes resecetis a mente.
p geli prospicere. Propter quod c

✠ a ¶Per fidem. charitate formatam. b ¶In salutē.s.cōsequendā. c ¶Paratam reue. in tpe no.i. in finali iudicio. tunc em̄ reuelabitur manifeste. nā electi apparebūt gloriosi in aia & corpe. d ¶In quo &c. Hic ꝯn̄r beatus petrus r̄ndet cuidā tacitæ q̄stioni quæ posset ex p̄dictis oriri. Nam ex hoc qd' dictū est baptizatos esse filios dei adoptiuos: & cohæredes regni cœlestis: posset aliq̄s infirmus fidelis quærere: Igit̃ quō dimittit nos deus filios suos, tot & tantas tribulatiōes sustinere? Nam in ecclesia primitiua credentes sustinebant multas tribulationes. Ad qd' r̄ndet petrus dicens: q hoc nō est ad malū credentium sed ad bonū eoꝝ. sicut aurū in fornace ꝓiectū inde nō deteriorat̃: sed purius & melius efficitur: & hoc est quod dicit: In quo exulta. æternaliter: e ¶Modicum si oportet contristari. temporaliter. f ¶In varijs ten. persecutionum: in rebus possessis, aut in amicis, vel etiam corporibus proprijs. oēs enim pœnę temporales modicę sunt respectu æternitatis. g ¶Vt proba. vestræ fidei. in tribulationis fornace. h ¶Inueniatur. id est cedat vobis. i ¶In lau. & gloriam. sempiternā. k ¶In reue. iesu christi.i. tempore iudicij in quo manifestabit gloriam electoꝝ: vt prędictum est. l ¶Quē cū non vi. diligetis. Licet em̄ aliq adhuc viuerent, qui humanitatē xp̄i viderāt: tn̄ eius diuinitatē nō viderant: de qua est fides ideo subditur: m ¶In quē nūc quoq; non vi. credi. Fide formata charitate: quæ facit credentem dignum vita beata. ideo subditur: n ¶Credentes &c. sa. aia. v. Et patet l'ra ex p̄dictis. o ¶De qua sa. Hic ꝯn̄r cōfirmat prædicta oraculo ꝓphetali, d. De qua salute. sic dicta per xp̄um. p ¶Exquisierunt atq; scru. sunt ꝓ. Nō naturali lumine, aut rōne, sed sup naturali illustratione. q ¶In qd' vel quale tp̄s.s. xp̄i mysteriū impleretur: tpe ꝓpinquo vel lōginquo: & si implereť tpe pacifico, vel bellicoso: de vtroq; em̄ ꝓphetauerunt. Nam Gen̄.xlix. p̄riarcha iacob ꝓphetauit, q eēt implendū tpe q̄ deficeret regnū iudæoꝝ, dicēs. Non auferet̃ sceptrū de iuda, & dux de femore eius, donec veniat q mittēdus est. Sil'r prophetauerunt, q tpe pacis esset implendū. Esa.ij.b. Et cōflabant gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Christus enim oībus regnis pacatis sub imperio romanoꝝ nat⁹ est: Luc.ij.b. r ¶Spūs xp̄i. qui loquebat̃ in ꝓphetis. q dr̄ spūs xp̄i, sicut & pr̄is: qa ꝓcedit a patre & filio. s ¶Prænūciās. q̄ in xp̄o sunt impletæ. t ¶Passiones & po.&c. sicut patet Esa.liij. vbi multipliciter loquitur de passiōe xp̄i & gl'ificatione ipsi⁹ in fine capituli. Dicit tn̄ passiones, & glorias in plurali: qa nō solū est passus in se: sed etiam in membris suis. sic eius gl'ia deriuat̃ ad mēbra. v ¶Quibus reue. est quia non sibimetipsis. Mysteriū em̄ xp̄i, quod fuit eis reuelatū, nō fuit eoꝝ tpibus adimpletū, sed tpe christianoꝝ. ideo subdit̃. x ¶Vobis aūt ministrabant. prænunciādo futura. y ¶Quæ nunc nun. sunt vobis impleta. z ¶Per eos qui euan.i. prædicauerūt euangeliū. a ¶Spūsancto misso de cœlo. in signo visibili, in die pentecostes. Tunc em̄ fuerunt illuminati, & cōstantes effecti ad prædicandum euangeliū in oībus linguis. ꝓpter quod eis non minus credendum est q̄ ꝓphetis: quia eodem spū locuti sunt, immo magis: inquantum per eundem spm̄ fuerunt magis illuminati. b ¶In quem de. an. ꝓspicere. Nam eadē est visio, & fruitio trium personarum. istud tn̄ desideriū non importat expectationem nō habiti, sed continuationē habiti. c ¶Propter qd'. Hic ꝯn̄r inducit renatos ad mundiciā vitæ: & primo ponit suā monitionem. scd'o

✠nem. scd'o

G H

☞ a ¶Sperate. Securi expectate mente: & corpore casti. Nam qui dn̄o se placere nō nouit: merito spe bonorū carens ne citius adueniat metuit. b ¶Filij. Et vt secure possitis expectare: sitis filij obedientes patri corripienti. c ¶Qui vo. vos san. id est sanctificatum, & sanctificātem vos vt in oī cōuersatione sitis sctī: Vn̄: Estote & vos perfecti sicut &c. d ¶Sine accæ. Nō vt carnalis pr̄: q filijs peccātibus indulgētius q̄ seruis parcere cōsueuit. Sed deus pater, & seruos obedientes immo & hostes manū sibi dantes in filios sibi adoptat: & qui filioꝝ noīe videbant̃ honorabiliores pro inobedientia hæreditatis reddit exortes. e ¶Incolatus ve. Et vt possitis esse sancti, conuersamini tpe vestri incolatus q̄diu in hui⁹ mundi exilio estis, in timore. Btūs em̄ q semp est pauidus. hoc dico si inuocatis. quasi: Afr aūt nō īuocatis: nisi solliciti & timidi sitis. f ¶Scientes q non cor. Quāto maius preciū quo redēpti estis a corruptione vitæ carnalis: tāto amplius timere debetis: ne reuertendo ad corruptelam vitioꝝ, animū vestri redēptoris offendatis. g ¶Sed p̄cio. san. Ordo: Sed precioso sanguine xp̄i quasi agni incontaminati & immaculati. Hic tangit leuiticas, & sacerdotales celebrationes. Significat autē aiam mundam per iusticiam quę offertur deo. h ¶Agni. Mansueti, nō aperientis os suū: lana sua vestimētis nos in p̄dicatione sua. i ¶Simpli.&c. Nō aliquo commodo, vel incōmodo. Nō ex sanguinib⁹: neq; ex vo.vi.&c. k ¶Non ex se.c. Sicut ex semine corruptibili caro q̄ corrumpitur, nascit̃: sic p aquā verbo dei cosecratam vita q̄ finē nesciat, tribuet̃. qd' etiam apte ꝓphetico testimonio astruitur: quia oīs caro fœnum. Sicut incorruptibile est p̄ciū dn̄icę passionis quo redēpti sum⁹: ita & incorruptibile est sacr̄m sacri fontis q̄ renascimur. Quæ ita sibi inuicē cōnectunt̃, vt vnū sine altero salutē cōferre nequeat. Ita enim vos dn̄s tempore incarnationis suæ sanguine suo omnes redemit: vt nos quoq; nostro tempore viritim pro regeneratione baptismi ad consortium eiusdem regenerationis peruenire mereamur.

☞Verbum

NICO.DE LY.

✠nem. scd'o inducit ad hoc multiplicē rationē, ibi: Et si patrem. Circa primum dicit. Propter qd'.i. qa estis filij dei p adoptionē: vt p̄dictū est. a ¶Succincti lum. men. vestræ. id est casti corpore & mente. b ¶Sobrij. in victu & vestitu. c ¶Perfecti. in oī virtutis actu. d ¶Sperate in eam &c.i. sperate ad consequendā gloriā quæ est gratia consummata: quæ offertur qn̄ gr̄a in p̄nti datur, quæ est arra gloriæ. e ¶In reuela. iesu christi.i. per eius reuelationem qn̄ aperte facie ad faciem videbitur. f ¶Quasi filij obe. in mandatorum dei adimpletione. g ¶Non configu.i. nō cōformati. h ¶Prioribus igno. vestræ desi.i. carnalibus vitijs quibus eratis dediti anteq; de tenebris ignorantiæ vocati essetis ad lumē fidei. i ¶Sed ꝑm eum qui vo. vt ei cōformemini. ꝓpter qd' subditur: k ¶Vt & ipsi sancti &c. imitātes eum ꝓut poteritis. l ¶Qm̄ scri. est: Le.xix.a. Sancti eritis &c. m ¶Et si pa. Hic ꝯn̄r inducit ad suum propositū multiplicem rationē, prima accipit̃ ex dei timore q facit ab immundicia recedere: Prouer.xv.d. Per timorem declinat omnis hō a malo

di. Et si

¶ in vita.
succincti lumbos mētis vr̄æ: sobrii a b
a¶ cōstanter pseuerādo. b¶ manifestat̃ gratis a christo & a sanctis. ¶ danda.
a perfecti sperate in eam quæ offert̃ c d
vobis gratiam in reuelatione. Iesu e
a¶ ne sitis canes redeuntes ad vomitū.
b christi: quasi filii obedientiæ nō con f g
a¶ per hoc quodammō pri⁹ etatis excusabiles: sed iā nostis veritatē. a¶ exemplo xp̄i.
figurati prioribus ignorantiæ vr̄æ h
c desideriis: sed ꝑm eum qui vocauit i
a¶ ad hoc vocauit. b¶ filij ei⁹. c¶ firmi cōtra vitia, cōtra tribulationes.
vos sanctū: vt & ipsi sancti in omni k
conuersatione sitis: qm̄ scriptū est: l
a¶ pr̄ vester q tales vos volo qualis sum.
†Sancti eritis: qm̄ ego sanct⁹ sum.
a¶ dicēdo in orone: Pr̄ noster q es in cœlis.
d †Et si patrē inuocatis eum qui si- m n
ne accæptione personarum iudicat
a¶ ne p negligentiā & desideria tāto pr̄e sitis indigni: & dū tpe exilij vr̄i securi sitis, ad patriam btitudinis peruenire nō possitis.
ꝑm vniuscuiusq; opus: in timore o p
e incolatus vestri tpe conuersamini. q
a¶ ideo ita cōuersamini vos dico. Scientes.
b¶ his p̄cijs solent p̄ctā redimi inter hoīes.
f Sciētes q nō corruptibilibus auro r
a¶ etiam a p̄uaricatione legis.
vel argēto redēpti estis de vana vr̄a s
g cōuersatiōe p̄rnæ traditionis: sed p̄
a¶ qa immunis ab oī p̄ctō. b¶ ab actuali.
h cioso sanguine: q̄si agni incōtami-
a¶ ab originali. b¶ pordinati a deo q p eū
nati & immaculati christi: præco- t
gniti quidem ante constitutionem
fieret redēptio. a¶ per assumptā humanitatē.
mundi: manifestati autem nouissi-
a¶ saluandos. b¶ per institutionem
mis temporibus, ꝓpter vos q per v
eius. ¶ vt membra.
ipsum fideles estis in deo: qui su- x
scitauit eum a mortuis: & dedit y
a¶ in ascēsione. ¶ vt eandē gloriā vos speretis habere per ip̄m. b¶ hoc totū nō ideo q ipse indigeret: sed vt fides vestra.
ei gloriam: vt fides vestra & spes z
a¶ vt eandē gratiā per ip̄m speretis vos habere. b¶ ergo inuicē diligite, vos dico castificantes aias v. vt vni sponso seruent fidem.
esset in deo. Animas vestras casti- a b
a¶ ex dilectione dei obediētes sitis ad oīa ferenda. a¶ etiā si fratres vobis noceāt.
ficantes in obedientia charitatis: c
i in fraternitatis amore: simplici d e
¶ q̄ hucusq;.
ex corde inuicem diligite atten- f
a¶ iō hoc agite. b¶ carnis: nō ex lege q̄ ī mutabilis deficit, sed euangelio immutabili.
k tius. Renati nō ex semine corrupti g
a¶ verbū.i. fili⁹ dei, vel euāgeliū corrūpi nō pōt. a¶ hanc natiuitatē dico incorruptibilē: qa alia natiuitas est corruptibilis.
bili, sed incorruptibili: per verbum
dei viui & pmanētis in æternū: †qa h i
a¶ trāsitoria. b¶ oēs delectationes carnis.
omis caro vt fœnum: & omnis glo-

C di. Et si patrem inuocatis eum. Et accipitur hic si, pro quia: quia fideles inuocant deum tanq; patrem suum. n ¶Qui sine accæ. perso. iudi. in æquitate iusticiæ. o ¶Scd'm vniuscuiusq; opus. reddens ei pœnā vel præmiū. propter hoc est magis timendus. p ¶In timore &c. iungatur sic litera: q ¶Incolatus vestri tempore conuer.i. tpe præsentis vitæ. in timore: qui facit offensam dei patris cauere. r ¶Scientes. Hic ponitur secunda ratio quæ accipitur ex hominis valore: quæ patet ex hoc: q redemptus est tanto precio.s. sanguine christi precioso. propter quod nō debet se paruipēdere vitijs carnalibus maculādo. vn̄ dicit Hugo libro de arra sponsæ. Amplius mihi esse vilis nō debeo: qa tm̄ deo placui, vt mori pro me eligeret ne me perderet. ideo dr̄: Sciētes q non corruptibilibus &c. s ¶De vana vestra conuer. †Leui.19.a. pater. tradi. Conuersi enim de gentilitate a parentibus erant informati idolis seruire: †Cor.3.d. quod est valde vanum. nam idolū nihil est. i. Coꝝ.x. Sicut cōuersi de iudaismo Iaco.2.b. erant informati a parentibus spūalibus.s. sacerdotibus relinquere mandata dei propter traditiōes hoīm. vt habetur Mat.xv. quod erat etiam valde malum. Potest etiā hoc intelligi de cærimonijs veteris legis: quæ dicuntur vanæ: Tum quia non cōferebant gratiam: Tum quia cessauerunt in morte christi q̄tum ad obligationem. t ¶Præcogniti quidem ante mun. constitu. nam ab æterno mysterium xp̄i fuit præordinatū a deo. v ¶Propter vos.i. ad vtilitatem vestram. x ¶Qui susci. eum a mortuis. Suscitatio vero xp̄i licet facta fuerit a tota trinitate: attribuit̃ tamē patri: sicut & potentia per quam facta est. D y ¶Et dedit ei glo.s. corporis quam accæpit in sua resurrectione. nam ab instanti concæptionis habuit gloriam animæ. z ¶Vt fides vestra & spes. de beatitudine consequenda. a ¶Esset in deo.i. ab ipso recipienda. b ¶Animas ve. Hic ponitur tertia ratio quæ accipitur ex fraternitatis amore qui turbatur qn̄ aliqui vitijs se maculant quæ alij abhorrēt ideo dicit: Animas vestras castifican.i. vosmetipsos. totum a digniori parte nominādo. c ¶In obedien. cha.i. ex charitate mādata dei seruando: in quibus prohibet̃ adulterium: & etiam cōcupiscentia vxoris alienæ. d ¶In frater. amo.i. sicut veri fratres in fide. e ¶Simplici cor.i. sine plica dolositatis seu falsitatis. f ¶Inuicē dili. attentius. quia si homo diligit fratrem suum carnalem: quanto magis debet diligere spiritualem fratrem suū. g ¶Renati. Hic ponitur quarta ratio quæ accipitur ex originis honore homo enim attendens nobilitatem suæ originis etiam ꝑm carnē abhorret vitijs fedare eam: & multo magis debet abhorrere fedationem suæ spiritualis originis, quæ incomparabiliter est dignior: & hoc est quod dicit: Renati nō ex semi. corru. debetis supple vosmetipsos castificare. vnde refertur ad id qd' prædicatur: Animas vestras castificantes. Per verbum dei viui. expressum in sacramento baptismi in quo fit regeneratio. Accedente enim verbum ad elementum fit sacramentum. h ¶Et permanentis in æternum. in suo effectu. Character enim †Esa.40.f. baptismalis est indelebilis gratia: etiam ibi data est arra vitæ æternæ. i ¶Quia Ecci.14.c. omnis caro vt fœnum. & hoc accipit de Esa.xl. per quod ostenditur q omis nobi- Iaco.1.b.

✠litas carna.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Verbū &c.Sicut ergo corruptibilis corruptibile generat : ita v̄bū qđ manet in æternū, dat vitā ęternā renatis ex aq̄ & spūsctō.

Deponentes igitur oēm ma.Aug.Quid est Ca.II. malicia? nisi nocendi amor.Qui dolus? nisi aliud agere, aliud simulare.Quid adulatio? nisi fallaci laude seductio.Quid inuidia? nisi odiū fœlicitatis alienę. Quid detractio nisi mordacior q̄ veracior reprehensio.Malicia malo delectat alieno.Dol⁹ duplicat cor.Adulatio linguā.Detractio vulnerat famā. c ¶Sicut mō ge.&c.Quia sic renati estis, & filij æterni facti tales estote per studiū bonæ conuersationis, quales sunt infantes recēter nati per naturā ętatis. d ¶Rōnabi.&c. Et si infantes p maliciā remotā, rōnabiles tn̄ per sapiam: nec ratio aliqua ad versutias sęculi nos trahat: sed sine dolo sitis. vnde: Estote pru.si.s.&c.
Mat.10.b
e ¶Lac concupiscere. Tangit illos q ad audiendas sacras lectiones fastidiosi adueniunt ignari illius sitis & esuriei .de q̄ dn̄s ait: Bt̄i q esuriunt & sitiunt iusticiā.ideoq̄
Ibid.5.b.
tardius ad pfecta salutis incremēta perueniunt: quo possint solido cibo verbi refici.i.arcana cognoscere diuina: vel maiora facere bona. f ¶Vt in eo cres.Vt etiā bene dicendo per sacra dn̄icæ incarnationis pueniatis ad cōtemplationē diuinæ maiestatis. g ¶Si tn̄ gust.Hoc pacto purgata cordis malicia: vitalē xp̄i alimoniā concupiscite, si quanta sit diuina dulcedo sapitis. Nam qui nihil de ei⁹ dulcedine gustat nō est mirum si hunc terrestribus desiderijs sordidare non euitat. h ¶Ad quem
1.Cor.3.c.
ac.Q.Accedite ad eū qa accedētes per fidē superædificamini: qa fundamentū aliud nemo pōt ponere p̄ter id quod positum est, qđ est xp̄s iesus. i ¶Lapidē.Super quē
F
fundat æterna ciuitas: nō materialē lapidē sed viuū: qui nullis cōcussionibus potuit deijci: sic nec illi qui fundati sunt in eo. k ¶Tanquam la.viui. Per infidelitatem duri & insensibiles: sed per discretionē eruditi viuificantur & apti sunt: vt in dei ædificio charitate cōpingant. l ¶Edificamini &c.Ad offerendū bona opera, elemosynas, preces & vosipsos: m ¶Per iesum christum.hoc ad oīa refertur: ædificamini, sacerdotes estis, offertis : & hoc totū per iesum xp̄m cuius gratia om̄ia habetis. n ¶Propter quod.Confirmandū q̄ dn̄s propter firmitatē suam iure sit lapis vocatus. o ¶Vobis igitur crede.est ho. Sed ☞non cre-

a¶ qa aliqd pmittūt ex se, & nullū tn̄ afferūt fructū. b¶ vl' fœni. c¶ infirmitate, vl' morte.
ria eius tanq̄ flos agri. Exaruit fœ-
a num, & flos eius decidit: verbū aūt
dn̄i manet in æternum. Hoc est aūt a
a¶ per me & alios apostolos.
verbū qđ euāgelizatum est in vos.
b Deponentes Ca.II. b
a¶ voluntatē nocendi alijs.
igitur omnem maliciā, & c
a¶ decæptionem. b¶ cum aliud in corde, aliud in ore. c¶ cordis contra successus aliorum.
oēm dolum, & simulationes: & inui d e
a¶ in verbis.
c dias: & oēs detractiones: sicut mō f g
a¶ sine ruga duplicitatis.
d geniti infantes, rōnabiles sine do-
a¶ simplicia rudimēta fidei de vberibus matris ecclesiæ quærite.i. de vtriusq̄ testamēti doctoribus qui diuina eloquia scripserunt vel viua voce prædicant.
e f lo lac concupiscite: vt in eo cresca- h i
g tis in salutē: si tn̄ gustastis q̄m dul- k
¶fide & imitatione.
h cis est dn̄s. Ad quem accedentes la- l m
i pidem viuum ab hominibus qui- n o
a¶ cū dicerēt: Nō habemus regē nisi cæsarē. b¶ q nō fallit in sui dispositiōe. ¶ ne timeatis reprobari. c¶ vt faceret vtraq̄ vnum.
dem reprobatū: a deo autē electum p
a¶ in miraculis, in ascēsione. b¶ etiā vos tanq̄ lapides.i.solidi in fide viui in virtutibus.
k & honorificatum. Et ipsi tanquā la- q r
a¶ contra pluuias, ventos, flumina. s
l pides viui superædificamini do- t
a¶ vos dico existentes sacerdotes digni oleo lætitiæ inuncti. ¶ non sicut in veteri lege.
mos spirituales in sacerdotium v
sanctum: offerentes spirituales ho x
m stias acceptabiles deo per iesum y
n christum. Propter quod continet z
a¶ Esaiæ. a¶ qa in iudæa natus. b¶ solidum.
scriptura: † Ecce ponā in siōn lapi- a b
a¶ perfectiorē oībus. b¶ duos pp'os coniungentem. c¶ ex omnibus.
dem sūmū, āgularē, pbatū, electū, c d
a¶ redēptiōis p̄ciū. ¶ q in p̄ciū datur. b¶ imitando eum. a¶ neq̄ in p̄nti de casu erubescet neq̄ in futuro vacuus erit p̄mio.
p̄ciosum: & qui crediderit in eum e f
b¶ ab auctoritate prophetæ.
o non confundetur. Vobis igitur g h

eos de educatione cōsequēti: sicut in ope naturæ nutritio sequit. Et diuidit in duas ptes: qa prio inducit ad hanc educationē. scđo ad cōsequendā pfectionē, ibi: Ad quē accedētes. sicut in naturalibus pfectio sequit educationē: nutritio v̄o in fide & morib⁹ p̄supponit vitioꝝ abiectionē.ideo dicit: b ¶Deponentes igit oēm ma.i. malam cogitationem cōtra pximū adhuc in corde latentē. c ¶Et omnem dolum.i.verbum proximi deceptorium. d ¶Et simulationes.bonitatis apparentis tantum. e ¶Et inui.i.tristicias de bonis pximi. f ¶Et oēs de. qbus infertur nocumētū pximo in eius fama, q̄ est p̄ciosior pecunia. g ¶Sicut mō ge.in.Regenerati em̄ per baptismū debēt esse sil'es infantibus q̄tū ad innocētiā, sed nō q̄tū ad ignorantiā. h ¶Lac concu.s.facilioris doctrinæ: fm q̄ dr̄.i.Cor.iij.a. Tanq̄ paruulis in christo lac vobis potū dedi. Non enim de nouo baptizatis debent ardua, & difficilia fidei pponi, q̄ non sunt ab eis capibilia : sed tn̄ leuia : sicut nec pueris corporalit dantur statim cibaria solida, vt carnes & pisces: sed de facili conuertibilia, vt lac & hmōi. i ¶Vt in eo cr.in sa.i.p noticiam faciliū ascendatis ad noticiā magis difficiliū: & pficiatis in augmēto fidei, & morū. k ¶Si tn̄ gu. &c. Sicut em̄ cibus corporalis nō pficit nisi sapiat, sic nec spiritualis. l ¶Ad quem.Hic ɔn̄r inducit fideles ad pfectionis adeptionē.scđo ad ɔptæ diffusionē, ibi: Vos aūt. Prima in tres qa in prio facit suā admonitionē. scđo inducit scripturæ cōfirmationē ibi: Propter qđ.tertio infert suā ɔclusionē, ibi: Vobis igitur.Circa primū sciendū, q̄ xp̄s est fundamentū ecclię: fm q̄ dr̄.i.Cor.iij.c.Fundamentū aliud nemo pōt ponere p̄ter id qđ positū est: qđ est xp̄s iesus.huic aūt fundamēto adhærēt fideles per fidē charitate formatā: & sic proficiunt ad augmentū fidei & morū: & hoc est qđ dicit: Ad quē.s. christū. m ¶Acceden. fide formata charitate. n ¶Lapi.vi.non tantum formaliter, sed etiam effectiue: quia causat in alijs vitā spūalē. o ¶Ab h. qui re.i.a iudæis perfidis humana tn̄ sapiētibus, & nō diuina. p ¶A deo au.ele.ad salutem mundi fiendā per ip̄m. q ¶Et h.in miraculorū opatione, & in sua gl'osa resurrectione, & ascēsiōe, & spūs sc̄ti missione. r ¶Et ipsi. id est vosips̄. s ¶Tanquā l.vi.p fidem charitate formatā. t ¶Supædi.d.sp.i.in domos spūales. v ¶Sacerdo.&c.Circa qđ sciendū: q̄ sicut hō christus est dei templum: qa in eo habitat diuinitas : & sacerdos & si hostia: inq̄tū obtulit semetipsum deo pr̄i p salute mundi: sic fideles ei cōformati sunt dei dom⁹, vel tēplū: inq̄tū deus habitat in eis p grām. sunt etiā sacerdotes & hostia: inq̄tū seipos offerūt deo p deuotionem & sanctā operationē.ideo subdit. x ¶Offerentes spi.ho.nō carnales sicut in le.vete. y ¶Accæpta. deo per iesum chri.per quē sumus deo pr̄i recōciliati.ppter quod in fine oblationū, & orationū ecclesiæ ponitur: Per dominū iesum xp̄m vel aliquid simile: quia per ipsum nostræ oblationes & orationes sunt accæptæ.

G Diuisio; †Eph.4. f.; Col.3.b.; Heb.5.a; H; †Esa.28. d.

NICO.DE LY.

✻litas carnalis originis, nihil est respectu spūalis. a ¶Hoc est aūt ver.qđ e. est in vos.i.apud .Nā prio p̄dicat regeneratio baptismalis: & postea cætera sacrā.

¶Prima petri in cap.i.vbi dr̄ in postil. Aduenis: aduenæ dicebantur illi q de gentilitate conuertebantur.

ADDITIO. Aduena in sacra scriptura nō accipit pro illo q de gētilitate cōuertit, & hmōi: sed p illo qui aduenit de alia regione ad cohabitandum cū indigenis alterius terræ: sicut erāt iudæi q a hierosolymis pp̄ter aliquas psecutiōes ad alias terras trāsibāt. Vn̄ Gen̄.xxiij.a.abraam dicebat ethæis: Aduena ego sum apud vos.qđ nō pōt itelligi ex hoc, q̄ abraā cōuerteret ab eorū gētilitate: sed solū ppt hoc, q̄ ab alia regiōe venerat ad habitādū cū eis.Illi aūt q cōuertebant de gētilitate dicebant pselyti .Et cū hoc cōcordat pria gl.in hoc loco: licet scđa videat discordare. prima tn̄ est tenēda.Nec etiā est verisile, q̄ btūs petr⁹, qui apl's circuncisionis erat, specialius scriberet circūcisis proselytis, q̄ circuncisis fidelibus antiquis &c.

Deponentes &c.Postq̄ beatus petrus instruxit fideles de regeneratione spirituali: hic ɔn̄r instruit Ca.II. eos de

z ¶Propter quod.Hic ɔn̄r ad ppositū inducit scripturā di.Propter quod continet scriptu. Esa.xxviij.fm translationem .Lxx. a ¶Ecce po.in sion.i.in ecclesia per sion figurata: eo q̄ ibi xp̄s p̄dicauit, & apl'is spm̄sanctū misit. b ¶Lapi.sum.i.christū sicut ibidē declaratū fuit etiam per dicta hebraicoꝝ doctoꝝ: c ¶Angularē.Quia xp̄s cōiunxit iudæos & gentiles in vna eccl'ia tanq̄ duos parietes. d ¶Electum.a deo ad opus nostræ redēptionis. e ¶Preciosum.per inhabitationē deitatis. f ¶Et qui cre.&c. tanq̄ in saluatorē oīm fide formata charitate. g ¶Non cōfun. sed magis honorabit cœlesti honore. h ¶Vobis igitur.Hic ex dictis infert conclusionem, di. Vobis igitur cre.ho.erit supple ✻in cœlestibus

☞ nō cre.&c.quē re.ædi.ita reprobat⁹ ab istis sicut ab illis. & ille lapis hic.i.credētib⁹ est fact⁹ i ca.an.& ifidelib⁹ fact⁹ ē lapis offensiōis & pe.scā. a ¶Nō cre.&c.qa sicut ipsi i sua ædificatione eū reprobauerūt: sic & ip̄e i suo aduētu reprobabit illos accipe i ædificationē dom⁹ suę q̄ ē i cœlis. b ¶Et lapis of.&c.cū lapis sit in quo sustētent & tuti qescāt boni: icreduliserit cā offensiōis in p̄nti nō credētib⁹ in eū & iō cadētes sunt de vitio i vitiū. Est in futuro petra scādali: qa ad illū quē humilē cōculcauerūt collidunt gressus eorū & cadēt in ignē æternū q pa.ē dia. & an. ei⁹. c ¶Offendunt car.Offendit v̄bo, q eo q̄ verbū audiuit offendit aīo: dū qđ audiuit nō credit.cuius stultitiam exaggerat: Nec cre.i quo & po.sunt.p naturā ad hoc sūt facti hoīes: vt credāt deo, & volūtati eius obtēperent. d ¶Vos aūt ge.electū &c. hoc testimoniū laudis quōdā antiq̄ pplo per moysen datū, gētib⁹ dat apl's q i xp̄m credunt: qui veluti lapis angularis in eam quā in se israel salutē habuerat gētes aduniauit. e ¶Electū.per fidē electi & distincti ab illis q reprobātes lapidē facti sunt reprobi. f ¶Regale sa. summi sacerdotis corpori vniti: q regnum sperare, & hostias imaculatę ɔuersatiōis deo offerre debebāt. g ¶Acqsiti.in sanguine redēptionis ei⁹, qua erat quōdā ppl's israel redemptus sanguine agni de ægypto. Vn̄ & i sequēti versu mystice recordat veteris historiæ, & hanc specialiter in vno pplo iplerā docet. h ¶Annūcietis. Sicut liberati de ægypto triūphale carmē dn̄o cātauerunt: ita nos post tenebras dissolutas: post accæptā remissionē per xp̄m docēdi ad p̄riam supernę claritatis debemus deo rependere grās dignas cœlestibus bn̄ficijs. i ¶Qui aliqn̄ &c. Hic pbatur qa hāc epistolā scribit his q de gentibus ad fidem venerant. Assumunt hi versus de prophetia osee in q agit de vocatione gētiū. k ¶Charissimi.Hucusq̄ gn̄aliter instruxit ecclesiā explicās vel bn̄ficia qbus nos de⁹ ad salutē vocare: vel dona qbus aliqn̄ iudæos, nūc aūt nos honorare dignatus est: hic diuersas fideliū psonas solerter hortatur, ne carnaliter viuēdo se reddant indignos tanta gloria spūs ne degenerent a gl'ia nobilitatis sibi pmissę.& prio liberos & seruos, dehinc mulieres & viros tādē seniores & adolescētes qualiter sese hr̄e debeant docet: & aperte liberos abstinere a carnalib⁹ desiderijs admonet: qa solet libertas vitæ remissioris maiora illecebrarū titillantiū tolerare pericula. l ¶Tāquā aduc.Eo minus animū terrenis reb⁹ supponite, q̄ vos patriā i cœlis habere meministis. Reprobi hic habēt p̄riam: cui⁹ desiderijs inhiāt. ideo relegabunt in ppetuū exiliū, carētes voluptatibus. m ¶Ex bo.ope.vos cō. Plærūq̄ cōtigit vt pagani q vituperabāt fidē xp̄ianorū: postea cōsiderātes bonam eoꝝ cōuersationē, xp̄m laudare inciperēt. n ¶In die visi. In tpe visitationis quāta sit vobis gloria donāda per deū iam nūc recognoscūt increduli cū vos instāter illū per oīa pericula seq perspexerint. Vel, visitationis, qn̄ visitabit dn̄s illos conuertēdo. o ¶Subiecti e. Et vt cōuersatio v̄ra oībus placeat: nō resistatis alicui dignitati hominū: alicui psonæ: alicui principatui. cui de⁹ vos subdi voluit: qa nō est potestas nisi a deo: & q potestati resistit, dei ordinationi resistit. Et creatura per partes exponit. p ¶Tanquā ab eo missis. Multotiēs deus aliquē malū tyrannidē exercere permittit vt & mali cōfundant, & boni magis probentur. q ¶Ad vindictam. Nō q̄ semper ita fiat: sed q̄ esse debeat actio ducis, simpl'r narrat: q etiā si bonos dānat, nō minus ad laudē eoꝝ pertinet qđ agit, si patienter improbitatem eius tolerant boni, & sapiēter ei⁹ ☞ astutiæ resi

¶ credētes i filiū honorabit pr̄: et i aduētu ei⁹
a credētibus honor: nō credētib⁹ aūt a
nō cōfundent. a¶ quē noluerūt ponere i fundamēto cordis sui iudęi carnaliter legē suā tenēdā ɔfirmātes, & oēm suā iusticiā ɔstituere
†lapis quē reprobauerūt ædifican
voletes. ¶& tn̄. a¶ in xp̄iana ædificatione.
b tes, hic factus est i caput āguli: et la b c
¶ factus est.
pis offensiōis, & petra scādali his d
a¶ v̄bo, qa q male loquūt de deo, erubescēt
c qui offēdūt verbo: nec credūt i quo e
cū viderit tātā gl'iam ei⁹. a¶ qa i ip̄o viuim⁹ mouemur & sumus. b¶ per fidem.
d e & pōsiti sūt. † Vos aūt gen⁹ electū: f
¶ q̄tum ad se.
f regale sacerdotiū: gēs scā: popul⁹ g h
a¶ i sanguie redēptiōis ei⁹. b¶ nō iā viuētes i in passiōibus & desiderijs: sed scē & iuste viuētes. a¶ sicut illos duxit in colūna ignis.
g h acqsitiōis: vt virtutes ānūcietis ei⁹ k
qui de tenebris vos vocauit in ad- l m
a¶.i.q eratis alienati a ɔuersatione ppl'i dei.
i mirabile lumē suū. † Qui aliqn̄ nōn
¶ tēpore gr̄ę. ¶ ppl'o eius vniti. ¶ q nec
ppl's dei, nūc aūt ppl's dei: q nō con o p
misericordiam sperare noueratis.
secuti miam, nūc aūt miam cōsecu- q
a¶ quia estis misericordiam cōsecuti: ergo.
k l ti. Charissimi obsecro vos tanq̄ ad r s
a¶ sunt aduenæ q cōmanēt i alieno loco, ad dit pegrinos. q sēp de loco ad locū trāseūt. ¶ nō in hoc mūdo, sed alibi patriā habētes.
uenas & peregrinos, abstinere vos t
a carnalibus desiderijs q̄ militant u
¶ dū cōcupiscētijs blādiētib⁹ caro eneruiter subiugat: ide vitioꝝ exercit⁹ firmiter aduer
aduersus aīam cōuersationē v̄ram x
sus animam armatur. a¶ bene operando.
inter gentes hn̄tes bōnā: vt in eo q̄
a¶ putātes vos stultos, q deos eoꝝ reliqstis: & ppter p̄ctā v̄ra vos i mūdo affligi credūt.
detrāctāt de vobis tanq̄ de malefa
¶ ex vestra casta cōuersatione.
m ctoribus: ex bonis operib⁹ vos cō-
¶ vestram dignitatem.
n siderātes, glorificent deum in die y
o visitationis. † Subiecti igitur esto z
¶ & fidelibus & incredulis.
te oī hūanæ creaturæ propter deū: a
a¶ ne vel i hoc fidei xp̄ianæ religiōis possit detrahi: q̄ p eā trahuntur iura conditionis.
siue regi, quasi pcellenti: siue duci-
¶ rege, vel deo. ¶ pœnam.
p q bus tanq̄ ab eo missis : ad vindi b

✻ a ¶Nō creden.aūt &c.ædi.i.iudæorū scribæ & sacerdotes. C
b ¶Hic fa.est i ca.an.cōiūgēs iudæos & gētiles i vna eccl'ia dei. c ¶Et lapis of.&c.hoc accipit de Esa.viij.& itelligit ad literā de reprobatione iudæorū: vt ibidē dictū fuit, ideo subdit. d ¶His q offen.ver.i.iudæis obstinatis blasphemātib⁹ christū. e ¶Nec cre.in quo & po.sunt. Ad hoc em̄ fuit eis data lex, vt disponerent ad xp̄m. fm q̄ dicitur Gal.iij.d. Lex pedagog⁹ noster fuit in xp̄o & ipsi pro maiori pte remāserūt icreduli. f ¶Vos.Postq̄ iducit fideles ad huius pfectionē ɔsequendā hic ɔsequēter inducit eos ad hui⁹ pfectiōis diffusionē. tūc em̄ dicit aliqd pfectū cū pōt alterū facere †Ps.117. qualē ip̄m est.iiij.Mete. Et primo inducit c. ad hāc diffusionē faciendā v̄bo prædicatiōis. Mat.21.d secūdo exēplo sacrę conuersationis, Mar.12.a ibi: Charissimi. Circa primū dicit: Vos autē Lu.20.c. genus electū. supple estis p baptismū, Act.4.b in quo facti estis filij dei adoptiui: & p cōsequens de genere eius. g ¶Regale sacerdo.i.conformati xp̄o, q est rex & sacerdos fm ordinem melchisedech. q fuit rex & sacerdos: Gen̄.xiiij. Et sic est de veris xp̄ianis †Exo.19 q sunt reges per subiectionē passionū, & a. sacerdotes per oratiōis deuotæ sacrificiū. De sacra ideo dicitur Apo.v.c. Fecisti nos deo nr̄o vncti.c. regnū, & sacerdotes &c. h ¶Gens sancta vnico.6. .i.per baptismum lauata & mundata. q.1.c.bea i ¶Popul⁹ acqsitionis. p̄cioso sanguie tus ibi p̄ christi vt dictū est ca. p̄cedē. k ¶Vt vir. cipiebat. annun.eius. verbo sanctę exhortationis. l ¶Qui de te.ignorātiæ. m ¶Vos vo. in ad.lu.su.s.fidei & gratię, & finaliter ad †Osee.1. lumē gloriæ. n ¶Qui aliqn̄ non pote. c. dei. ante cōuersionē. Hæc aūt scriptura ac Rom.8.c cipit de Osee.j.& intelligit ad literā vocatione gētiū ad fidē. vt ostēsum fuit ibidē, & hic inducit. Quia sicut dictū est in principio hui⁹ epl'æ, beatus petrus videt eā specialiter scripsisse conuersis de gentilitate. Gētiles aūt dicebant nō popul⁹ dei, eo q̄ erant idolatriæ dediti. Iudęi vero dicebantur eius ppl's, vt patet i multis locis ve.te. D eo q̄ erāt cultores vnius dei. o ¶Nunc autē po.dei.q.d. nunc aūt e cōuerso est. nā iudæi obstinati facti sunt nō ppl's dei: gētiles vero cōuersi ppl's ei⁹, quia xp̄o incorporati. p ¶Qui nō conse.mi. quia gentiles nō habuerūt pphetias & legē diuinitus datā sicut iudæi. q ¶Nūc aūt mi.cō. p legis euāgelicæ suscæptionē. r ¶Charissimi. Hic ɔn̄r iducit fideles ad diffusionē fidei p exēplū sanctæ ɔuersatiōis. scđo p exēplum debitæ subiectionis, ibi. Subiecti estote. Circa primum dr̄: s ¶Obse. vos &c. ad. & pe. a ciuitate cœlesti: Heb. xiij.c. Non habemus hic manentē ciuitatem, sed futurā inquirimus, ideo peregrini sumus. t ¶Abstinere vos a carnali. deside. Peregrini em̄ nō q̄runt in delitijs †Ro.13.e manere, sed festinant ad patriā transire & 11.qō.1.c. hoc potissime competit prædicatoribus magnū. fm q̄ dicit apl's.i.Corin.ix.d. Castigo cor de maio. pus meū, & i seruitutē redigo: ne forte cū & obe.c. alijs p̄dicauerim: ipse reprob⁹ efficiar deui solite. ctus a delitijs carnalibus. ideo subditur. v ¶Quæ mi.ad.aīam.a culmine virtutis ipsam deijciēdo. x ¶Conuersationē ve.inter gen.ha.bo. Non ad laudem propriā, sed ad dei gloriā & pximi ædificationē. ideo sequit. y ¶Glorificet deū i die vi. diuinæ gr̄æ, eos ad fidē ɔuertēdo. z ¶Subiecti. Hic ɔn̄r inducit eos ad dādū exēplū debitæ humiliatiōis, q est fundamētū & custos oīs v̄tutis, dicens Subiecti estote. vera hūilitate. a ¶Oī humanæ cre. ppter deū. In quātū eius imago relucet in ea: & potissime superioribus psonā dei rep̄sentātib⁹. ideo subdit: Siue regi &c.& seqtur. b ¶Ad vindictā malefactorū. Sicut sunt extirpatores vitiorum: & conseruatores virtutū, ppter qđ eis debetur honor qui exhibend⁹

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ astutię resistunt. a ¶ Laudem vero bonorum. Quia sic est voluntas &c. Vere quicquid duces agunt, boni laudem consequuntur, quia hoc vult deus, qui etiam malis vtitur in bonum, vt vos vtentes etiam illis in bonum siue boni, siue mali sint faciatis obmutescere impruden. hominū ignorantiam. Vt illi duces ignorantes quomodo eis in bonum vtamini, & per eos ad laudem mereamini non inueniant quid in vobis vituperent: dum etiam ipsos honoratis & patimini q̄uis sint immundi. b ¶ Non quasi velamen. Nō habētes libertatē vestrā in velamen malicię. Libertas vestra nō obuoluat corda vestra: vt tāto licētius peccetis quanto minus seruitute deprimini: & ne culpam vestrā nomine libertatis prætexetis. Vult autē liberos eos esse a seruitio culparū: vt permaneant serui creatoris boni et fideles. Vnde addit: Sed sicut serui dei. c ¶ Fraternitatem dilgite. Et inter omnia fratres: amate etiam illos qui conditione temporali subiecti sunt vobis, vt fratres in christo diligite. d ¶ Serui subditi estote. Hucusq; exhortatus est liberos ad subiectionem: nunc seruis loquitur vt & ipsi subiecti sint dominis. e ¶ Non tantum bonis. Alia trāslatio Nō tantum bonis & modestis, sed etiā difficilioribus. f ¶ Discholis. idest in disciplinatis. Schola græce, latine loc⁹, in quo ad audiendos magistros liberaliū artiū conueniebant, vñ schola vacatio interp̄tatur: qa ibi vacabant studijs. Scholastici igitur sunt eruditi. Discholi indocti & agrestes. Ecce quomō supra monebat subdi humanæ creaturę propter deum. g ¶ Si propter conscietiā dei. Si propter deū scientem bonā intētionē aliqs patiēs a domino verberatur iniuste, cū ei bene seruiat sustinet: idest leues reputet tristicias. hæc est grā & per hoc efficitur grat⁹ deo & hoc exigit gratia fidei. h ¶ Patiens iniuste. Si iniuste patimini, gratiam dei acquiritis. Nā si vos suffertis patienter pœnas illatas a dominis, vos dico peccantes nolendo obedire eis, & colaphizati ab ipsis dominis idest sæpe correcti ab illis, vt per colaphos ad obediendum inducemini: quæ gratia erit vobis inde? Nihil propter hoc accipietis a deo. i ¶ In hoc enim vocati estis. Multum glorificat conditionē seruorum: quos benefacientes & absq; culpa vapulātes a dominis crudelibus improbis affirmat imitatores dominicæ passionis. k ¶ Quia & christus. Cum supra specialiter seruos, nunc totam ecclesiam instruit: vt etiam dominis in memoriā reuocet, quid pro eorū salute vel liberatione suus auctor pertulerit. l ¶ Tradebat autem iudicāti se iniuste. Illis iudicātibus ſm iniustā legē: vtpote iustus existēs. Siue tradebat deo patri iniuste iudicātes: idest eos qui eum nequissime condemnabant: et neci eius instabāt: vt supplicia sumētes erudiantur. Tangit euangelicam parabolam: vt pius pastor relictis nonagīta nouē ouib⁹ in deser. venit visitare vnā ☞ quæ perierat

†8.dis. c. q̄ iure. — F — Luc. 15. a.

NICO. DE LYRA.

✻ est alicui ratione virtutis in se, vel in alijs: vt dictum est supra. Iaco. ij. a ¶ Quia sic est volun. dei. quā implere debetis.

a ¶ remunerationem.
a ctam malefactorum laudē vero
bonorū. Quia sic est voluntas a
dei: vt benefacientes obmute- b
scere faciatis imprudētium ho
a ¶ & hæc bona facite. Quasi liberi.
minū ignorantiam. Quasi libe c
a ¶ q̄ maiori libertate vtimini apd' hoies eo liberi⁹ diuio famulatui sitis subiuga
b ri: et non quasi velamen haben d
tes maliciæ libertatē: sed sicut e
ti. a ¶ fuit⁹ dei hūilitatē reqrit. b ¶ Reddite q̄ sūt cęsaris cęsari. ¶ vnūquęq; p mō
c serui dei. † Oēs honorate: fra- f g
suo. a ¶ obseqo. b ¶ in oī obseqo timor
ternitatē diligite. Deū timēte, h
dñi p̄cedat. a ¶ q̄si p̄cellētē ampliori honore veneremini. b ¶ vt nec deū offen-
d † regē honorificate. † Serui sub i k
datis, nec dñis obedire recusetis.
diti estote i omni timore dñis: l
a ¶ fide vita, moribus. b ¶ modeste iperā
e non tantum bonis & modestis: m n
tib⁹ & ɔdonātib⁹. a ¶ .i. per hoc efficitur
f sed etiam discholis. Hęc est em̄ o p
hō gratus deo: & hoc exigit gratia fidei.
g gratia: si propter cōscientiā dei q
¶ leues reputet tristicias.
h sustinet quis tristicias patiens r s t
iniuste. Quæ est em̄ grā, si pec- v
cantes & colaphizati suffertis?
¶ q̄uis benefacientes.
Sed si benefacientes patienter x y
¶ mala illata a dominis.
sustinetis: hæc est gratia apud z
a ¶ vt patiamini. b ¶ & hoc exēplo xp̄i.
i deum. In hoc enim vocati estis: a
a ¶ Q. gaudes. qa p te mortu⁹ ē xp̄s attē
k † quia & christ⁹ passus est p no- b
de qd' seqt: vobis re exē. a ¶ ɔtumeliarū, tribulationū, flagellorū, crucis et mortis.
bis vobis relinquēs exemplum
vt sequamini vestigia ei⁹. † Qui
¶ licet pateret. a ¶ a iudæis & pharisæis obseruantibus eum.
pc̄tm̄ nō fecit: nec inuentus est
a ¶ nec v̄bo peccauit. b ¶ q̄si seductor &
dolus in ore ei⁹. † Qui cū male
demoniacus. a ¶ nō improperabat illis mala quæ in eis vera erant.
diceret: nō maledicebat: cū pa-
l teret, nō cōminabat. Tradebat c
a ¶ .i. pœnam
aūt iudicāti se iiuste. † Qui pecc d
p peccatis debitā. a ¶ oim cōmuniter.
cata nostrā ipse ptulit in corpo
a ¶ posito. b ¶ sicut ipe corpalr mortu⁹ ē
re suo sup lignū, vt pc̄tis mor e f
a ¶ sicut ipe viuit noua vita. b ¶ sola dilectiōe vel carne ei⁹ facta liuida i passiōe. vel qa p sola iuidia iudei eū morti adiu
tui, iustitiæ viuam⁹, cuius liuo- g h
dicauerūt. ¶ nam infirmi eratis.
re sanati estis. Eratis enim sicut i k
a ¶ p vitia dilacerati spinis vitiorū. b ¶ sine pastore. c ¶ in passiōe xp̄i: corpe & aia reuersi ad eū qui vos pascit v̄bo v̄itatis. l
oues errantes: sed cōuersi estis m

re debetis. b ¶ Vt benefaciā obmute. faciatis &c. Quia per hoc ab eis auferetis materiā loquendi vobis. c ¶ Quasi liberi. ſm veritatē, quæ est libertas a vitijs. d ¶ Et non quasi ve. ha. maliciæ libertatem. q. d. libertas vestra sit ad bonū: & nō ad malū. Qd' dicit ɔtra aliqs q dicebāt se esse liberos a tributo, eo q erāt filij dei p baptismū, qd' nō est verū: & sic retinēdo illd' qd' debebāt dñis tpalibus cōmittebāt furtū. e ¶ Sed sicut serui dei. q. reddunt vnicuiq; q est sibi debitū: Matth. xxij. b. Reddite q̄ sunt cæsaris cæsari, & q̄ sunt dei deo. f ¶ Oēs honorate. i. inquātū relucet in eis imago dei. g ¶ Fraternitatem diligite. q. d. licet omnes sint charitate diligēdi: tñ specialiter christiani qui sunt fratres vestri ex christo & eccl'ia sicut & vos regenerati. h ¶ Deum timete. timore filiali. i ¶ Regē honorate. inquantum gerit psonā dei. k ¶ Serui subditi estote. Postquā beatus petrus informauit omnes generaliter. Hic ɔñr informat existentes in aliquibus statibus specialiter. & primo in statu seruili. secundo in statu cōiugali. seqūē. capi. tertio in statu pastorali: in princi. v. cap. quarto in statu iuuenili, ibi. Similiter adolescētes. Prima in duas, quia primo ponit suū documentū. scd'o, cōfirmat p exēplū, ibi. In hoc enim. Circa primum dicit. Serui subditi estote in oī timore dñis. Hic accipitur omne, pro toto: totum autem & pfectū idē sunt. v. Metaphi. est igitur sensus. l ¶ In omni timore. i. perfecto timore. Est autē timor pfectus qñ qs cauet non solum offensam dei. sed etiā hoīs propter deū, ideo subdit: m ¶ Non tm̄ bonis. idest bene morigeratis. n ¶ Et modestis. idest operantibus ſm moderamē rationis. o ¶ Sed etiam discholis. idest discordantibus ab istis moribus & imperādi modo: p ¶ Hæc est enim gratia. idest res gratiosa coram deo: quia est supererogationis. q ¶ Si pter cō. dei. i. propter ɔsciētiā, timorosam quā aliqs habet de deo: quia nō solum vult implere mādata, sed etiā cōsilia. r ¶ Sustinet quis tristi. i. illatas a dñis pœnas. s ¶ Patiens iniuste. i. patiēter sustinēs qd' infert iniuste. qd' declarat ɔñr, di. t ¶ Quæ est em̄ gratia. supererogatiōis. v ¶ Si peccātes & cola. suffertis. q. d. nulla: sed est magis iusticia. x ¶ Sed si bn̄fa. i. bene seruiētes dñis vestris. y ¶ Patienter susti. propter deū pœnas ab eis illatas vobis. z ¶ Hæc est gra. apud deū. vñ di. reddet superogatiōis p̄miū. a ¶ In hoc em̄. Hic cōsequēter dictū suū cōfirmat p exēplum, di. In hoc em̄ vo. estis. vt iniuriam patiēter toleretis. b ¶ Quia & christ⁹ passus est p no. silia & maiora & paret lrā vsq; ibi. c ¶ Tradebat aūt iu. se iniu. i. pilato q iudæorū fauore: & cæsaris timore cōdēnauit eū iniuste. Ioā. xviij. b. Tradidit aūt se pilato: quia tradidit se iudæis eū q̄rentib⁹ ad mortē. Quib⁹ obuiauit dicens: Ego sum: si ergo me queritis, sinite hos abire. sciēs q tradituri erant eum pilato. Hæc aūt traditio ex parte christi processit ex obediētia ad patrē, & maxima charitate ad nos ex parte vero iudæ ex maxima cupiditate: ex parte iudæorū ex maxima malignitate, ppter quod in christo fuit summe meritoria: in alijs aūt damnabilis & iniqua. d ¶ Qui pc̄tā nostra ipse ptu. &c. pœnā p ipis debitā sustinēdo. e ¶ Super lignū. sanctę crucis. f ¶ Vt pc̄tis mortui. i. vt āpli⁹ nō peccem⁹. sicut mortui corporalr cessant ab actu operandi. g ¶ Iusticiæ viuamus. idest xp̄o, q est nr̄a iusticia effectiue. h ¶ Cuius liuo. quē habuit i corpe ex colaphizatiōibus & pcussiōib⁹. i ¶ Sanati estis. a pc̄tōrū infirmitatib⁹, qd' declarat vlteri⁹, di. k ¶ Eratis em̄. ante cōuersationē. l ¶ Sicut oues erran. p deuia vitiorū. m ¶ Sed cōuer. estis nūc ad pasto. i. christū, q pascit vos corpe et sanguine ✻ suo in eu

G — †Ro. 12. — Diuisio. — †Eph. 6. a. — Col. 3. d. — Titū. 2. a. — 11. q. 3. c. magnū. — H — †De cons. di. 2. c. Ie. mis. c. cū marte. §. xp̄s. — †de pœni. di. 2. ca. si em. v. ita — †45. dist. ca. ep̄m. — De pœni. dis. 2. c. si enim. — †50. dist. iesus. — Esa. 53. b. — 1. Ioh. 3. a.

☞ quæ perierat. a ¶ Et ep̄m aīarū. Vel visitatorem, qd' idē est. Ep̄s em̄. i. superintēdēs: quia oculi dñi super iustos: & aures ei⁹ in p̄ces eorū, vt visitauit nos oriens ex alto.

Cap. III.

S Imiliter & mulieres. Videt q mulieres eorū q in tribulatiōe erāt ɔtēnebāt viros suos: & etiā vt alijs placerent se pulchre ornabāt hoc fieri phibet. c ¶ Vt & si qui &c. Ita bōas mulieres vult viris incredulis subdi: vt nō solū nihil mali ad imperiū eorū faciant: sed ēt in tā sctā ɔuersatiōe psistāt insupabiles, vt ipsis viris etiā exēplū sint charitatis, castitatis & fidei. d ¶ Quarū non sit. Quare cult⁹ nō sit capillatura: aut aurū circūdans, aut nō sit cult⁹ vestimentorū idumenti. i. nō sint festiua vestimenta qb⁹ iduant. Sed sit vobis ornat⁹ hō cordis iterior soli deo not⁹ i icorruptibilitate spūs: spūs dico qeti ab ipugnatiōe vitiorū: & modesti, ne supbiat q talis spūs etsi hoib⁹ nō patet: tñ i cōspectu dei est diues. e ¶ Aut circumdatio. Sicut Cyprianus ait: Serico & purpura indutæ, xp̄m induere non pñt. Auro & margaritis & monilib⁹ adornatæ, ornamēta cordis & corporis perdiderunt. Qd' si petrus mulieres q̄q; admonet coercendas & ad eccl'iasticā disciplinam religiosa obseruatione moderādas, q̄ excusare cult⁹ suos pñt p maritum: quātomagis id obseruare virginem fas est: cui nulla ornatus sui cōpetit venia: nec diuertere possit in alterū mēdaciū culpæ: sed sola ipsa remaneat in crimine. Quia exterior homo vester corruptus est & beatitudinem integritatis q̄ ppriē est virginitatis, hr̄e destitistis: imitamini incorruptionem spūs per abstinentiā: & qd' corpore non potestis mēte præstate. Has em̄ xp̄s diuitias, & hos vestræ cōiunctionis quærit ornatus. Apud pythagoram naturali scientiæ lege dictante eadē sciētia inuenit. Vera ornamenta matronarū pudicitiam, nō vestes esse. f ¶ Viri. Sicut præcepi vxorib⁹ vt per sanctā cōuersationē suā lucrifaciant maritos & seruiant illis. Silr præcipio vobis o viri, vt p vestrā conuersationē lucrifiāt mulieres & custodite eas, vos dico cum illis, reddēdo debitum cohabitantes. Et hoc ſm conscientiam, nō in passionib⁹ desiderij. sed sicut deū itelligim⁹ velle. s. vt gñetis filios in cultū vnius dei: vos dico impertiētes honorē vasculo muliebri: q̄si ifirmiori, & ivestib⁹ & i alijs necessarijs eis puidētes: & si aliqñ placet illis a coitu cessare: impedite honorem, quia infirmiores sunt. Impedite etiam tanquam cohæredibus gratiæ: in præsenti datæ a deo: & vitæ dandæ in futuro: vel vitæ pro gratia dā- ☞ dæ. Imperti

B

a nunc ad pastorē & episcopum ani- a
marum vestrarū. Cap. III.
S ¶ sicut serui dñis propter deum. a ¶ patientes cū sponsis: vel ab ipsis sponsis.
b † Imiliter & mulieres sub b
¶ non adulteris. a ¶ mariti.
c ditæ sint viris suis: vt & si qui nō c d
a ¶ euangelij. b ¶ pene se habētiū
credunt verbō: per mulierum con e f
& humiliter patiētiū oia. a ¶ prædicationis.
b ¶ conuertantur ad fidem.
uersationem sine verbō lucrifiant: g h
a ¶ tantummodo.
cōsiderantes in timore sanctā con- k
a ¶ habitam in timore dei conseruato.
d uersatiōne vestram. † Quarū nō sit l
e extrinsecus capillatura: aut circum m
datio auri, aut indumenti vestimē- n
torū cult⁹: sed q abscōdit⁹ est hō coro
dis in icorruptibilitate qeti & mop
desti spiritus q est in cōspectu dei
a ¶ etiam ante tempus gratiæ.
locuples. Sic enim aliqñ & sanctæ q r
a ¶ non in ornatu vestium.
mulieres sperantes in deo ōrna- s
bāt se subiectæ ppriis viris. † Sicut t v
a ¶ etiam in his q̄ grauia videbantur.
¶ ex reuerētia.
sara obediebat abraæ, dominū eū x
¶ honorando maritos.
vocās, cui⁹ estis filiæ bñfaciētes, & y z
¶ Nō inde perturbemini si aliquid mali infertur a maritis.
non ptimētes vllā perturbatione.
f Viri similiter cohabitātes ſm sciē- a

NICO. DE LYRA.

✻ suo in eucharistiæ sacrō. a ¶ Et episcopū animarū vc. saluti superintēdendo. Ep̄s enim græce, supintendens dicitur latine, ab epi, quod est supra & scopos, quod est intentio.

¶ In ca. ij. vbi dicitur in postil. Et regale sacer. i. confortati xp̄o qui est rex & sacerdos.

ADDITIO. I. Notādū q ppl's dei sub ātiquo testō exñs dicebat regnū sacerdotale, Exo. xix. Vñ regnū apud illos ponebat in substātiuo tanq; principale. sacerdotiū vero in adiectiuo tanq; minus principale. sacerdotiū em̄ illi⁹ tēporis erat iperfectū: nō em̄ offerebat ibi nisi sanguis hircorū & vitulorū, & hmōi. Sed genus i no. te. existēs dr̄ regale sacerdotiū vt hic: i q ponitur sacerdotiū i substātiuo tanq; pricipale, & regale in adiectiuo sicut minus pricipale. qa sacerdotiū nouæ legis ē perfectissimū per qd' xp̄s imolat. de ecclesia tñ supiori vbi hæ dignitates cessant dr̄. Fecisti nos de nr̄o regnū & sacer. Apo. v. c. qa ibi nulla est præeminentia rōne dignitatis sacerdotalis seu regalis: nisi ſm ppria merita personalia.

¶ In eo. ca. vbi dr̄ in postilla. Qui aliqñ nō ppl's dei &c.

ADDITIO. II. Hoc qd' dicit btūs petr⁹, Qui aliqñ non ppl's dei: nūc aūt ppl's dei, pōt bñ dirigi ad cōuersos ad fidē de pfidia iudaica: i qua existētes nō erāt ppl's dei: & nūc p grām baptismalē facti sunt ppl's dei. Vñ ex hoc non habet, q btūs petr⁹ ep̄lam istā spāliter scripsisset cōuersis de gētilitate: prout vult postillator. nec obstat q auctoritas ista sit sumpta ab Osee. ij. vbi agit ad lrām de vocatiōe gentium. nā & si ibi sic accipiat: hic tñ allegat p simile ad vocationē iudæorū ad fidē christi recipiēdā & ei⁹ sacrā. vñ in hoc loco dicit gl. q in hoc versu. s. aliqñ non ppl's, mystice recordat veteris hystoriæ: & hāc in nouo pplō impletā spiritualiter docet. hæc in glosa.

¶ In eo. cap. vbi dicit in po. Et nō quasi velamen habentes maliciæ libertatem.

ADDITIO. III. In hoc qd' dr̄: Velamē maliciæ potest itelligi ignorātia: q̄ est q̄si velamē occultās factū. vñ cū aliqs ignorāter vult vt excusationē peccati habeat. ſm illud Iob. xxj. b. Sciētiam viarū tuarū nolumus. talis ignoratia affectata pprie dicit velamē maliciæ libertatis: qa p illā quos vult liber eē a iusticia &c. Capitulū. III.

S Imiliter &. Hic ɔñr informat existētes i statu cōiugali. & secūdo reuertit ad iformādū oēs i gñali: ibi. In fide aūt oēs vnanimes. Pria i duas qa prio iformat sexū muliebrē. scd'o virilē, ibi: Viri silr. Pria adhuc i duas: qa prio mulieres informat de debita subiectiōe. scd'o de hōesta ɔpositiōe, ibi: Quarū sit: Circa primū dicit: Similiter & mu. sub. sint. In hoc cōtinuat se ad partē p̄cedentē: in qua agit de subiectione seruorum ad dominos suos. c ¶ Viris suis. i qb⁹ magis viget rō q̄ in mulierib⁹: ppter qd' ad eos ptinet regimē & administratio dom⁹. d ¶ Vt & si qui. s. viri. e ¶ Non credunt ver. prædicationis. f ¶ Per mu. cō. i. per vxorū suarū ɔuersationē sctām. g ¶ Sine ver. p̄dicationis cōis. h ¶ Lucrifiāt. i. ɔuertant ad fidem ſm qd' dicit. j. Cori. vij. c. Sāctificat⁹ ē vir ifidelis p mulierē fidelē. i ¶ Considerātes sctām cō. vc. O vos mulieres. k ¶ In ti. filiali ipsius dei. & mutatur hic modus loqndi de tertia psōa ad scd'am qd' fit frequēter in sacra scriptura. l ¶ Quarū. Hic ɔñr agit de mulierū ɔpositiōe: q̄ debet esse honesta & nō curiosa. ideo dicit. Quarū non sit ex. capil. i. non sit extrinsecus apparens vidētib⁹: qa hoc est ad puocationē icōtinētiæ. m ¶ Aut cir. au. i. ornamēta aurea circa caput suum: sicut coronę aureæ: et hmōi. n ¶ Aut in vc. cul. Iūgat sic lrā. Aut cultus. i. ornat⁹. Indumēti indumentorū. i. idumēti nimis preciosi aut curiosi. ppter qd' dr̄ idumētū vestimētorū: p excellētiā sicut rosa dr̄ flos florū. o ¶ Sed qui ab. est hō cor. i. mens ipsa q̄ dr̄ hō iterior. ij. Corin. iiij. d. Licet is q deforis est hō nr̄ corrūpat: tñ is q itus est renouat de die i diē. nā ē icorruptibilis. & dr̄ hō iterior i muliere sicut i viro: qa cōis gñis ē hō. vñ v̄sus. Est cōis hō pariter cū v̄gine latro. p ¶ In i. &c. spi. dr̄ aūt spūs hūan⁹ qet⁹ qñ nō pturbat a passionibus ɔcupiscibilis & irascibilis. & dr̄ modest⁹, qñ i actib⁹ hūanis tenet modū debitū ſm moderamē rectæ rōnis. primū fit p v̄tutes morales q̄ sūt circa passiōes. ſm aūt p v̄tutes circa opationes: sicut, iusticia, liberalitas, & hmōi. & qa istę sūt veræ diuitiæ: sicut dicit Gre. homel. viij. Veræ diuitiæ sūt q̄ nos diuites v̄tutib⁹ faciūt iō subdit. Qui ē i cō. dei lo. q ¶ Sic em̄. Hic ɔñr iducit exēplū ad suū propositū de ornatu & subiectiōe mulierū, di. Sic em̄ ali. i. tpe p̄terito. r ¶ Et sanctæ &c. in deo. & nō in labili mūdo. s ¶ Ornabāt se. ornatu virtutū iteriori: & parū curabāt de exteriori. t ¶ Subiectæ pro. vi. eis obediendo in licitis & honestis. v ¶ Sicut sa. obe. ab. vñ Gen. xviij. ad eius dictū celeriter cōmiscuit similas, faciēs inde panes. x ¶ Dñm cū vo. vñ & ibidē dr̄: Post. q̄ cōsenui & dñs meus vetulus est, voluptati operam dabo. y ¶ Cui⁹ estis fi. bñ. qa sic eā imitamini tanq; matrē. z ¶ Et nō p vl. per. q. d. sic eā imitādo nō habetis timere q p vos erga virū vel familiam veniat aliqua turbatio. a ¶ Viri silr. Hic ɔñr instruit viros, di. Viri silr co. ſm sciētiā. Aliq exponunt hāc cohabitationē de redditione debiti: q̄ debet fieri ſm ɔsciētiā, vt vir ✻ nō moueatur

C — †Cor. 3. c — Eph. 5. c. — †1. tim. 2. c. — Diuisio. — †Gen. 18 b. — D

dæ. a ¶Impertientes ho. Si abstinemus nos a coitu, honorē tribuimus, si nō abstinem⁹, pspicuū est honori ɔtrariū eē ɔcubitū. b ¶Vt nō impe.o.ve. Impediri orōnes officio ɔiugali commemorat, qa quotiescūq; vxori debitū reddo, orare nō possum. Quā si iuxta apl'i sermonē sine intermissione orādū est: nūcq; ergo mihi ɔiugio seruiendū ē: ne ab orōne cui sēp ista re iubeor, vlla ppediar hora. c ¶In fi. āt oēs vna. Diuersas psonas, diuersas conditiōes, diuersos sex⁹ docui: iā nūc oēs cōiter admoneo in causa dñicæ fidei: vnū cor & vnā aiam habeatis. d ¶Nō red. Non solū cessetis reddere malū p malo: sed etiā p maledicto date bñdictionē. e ¶Quia in hoc &c. qa phibuerat malū p malo reddere: sed poti⁹ maledicētib⁹ bñdicere iusserat: recte pphetico testimonio astruit fraterna īspectiōe, & bonos sēp & malos videri: vt meminerim⁹, & patiētiā nr̄am q̄ patimur malos: nr̄am beniuolētiā q̄ psequētib⁹ bona optam⁹, æterno p̄mio munerādā, & psecutores digno plectēdos supplicio: si ꝟo pœnituerit, nos q̄q; p ipsoꝝ salute quā p̄cabamur coronā accæpturos. f ¶Vt bene. Dicēte iudice. Venite bñdicti p. mei, p. r. Vł bñdictio, q̄ sctī futura vita bñdicēt deū. Qd' ergo q̄sq; ī futuro venire desiderat. hoc ī pñti meditari et agere satagat: conditorē & frēm bñdicat, & se dignū fraterna bñdictione reddat. g ¶Et qs est &c. Iō debetis a malo declinare & facere bonū: qa nemo pōt vos retrahere a bono. nec a corona, si psisterevolueritis: si mo psunt dū nocere volūt. Et qs. Si ꝟba ɔtumeliosa si reꝝ dāna si iferūt tormenta: nō nocēt, sed patiētiā v̄ram exercēt. Si qs aūt his vict⁹ deficit: nō ille q malū intulit: sed ipse q malū nō ptulit, nocuit. Tentaf oīs domus, & ea q̄ sup petrā: & ea q̄ supra arenā fundaf: sed vniformitas fundamēti coronā pseuerātiæ tribuit. alterā fragilis structura strauit. h ¶Timorē āt. In futuro eritis bti: ī pñti aūt ne timueritis timorē eorū. i. illa q̄ in eis pñt videri timēda vt regia ptās, & hmōi. i ¶Dñm āt. Sctītatē xp̄i, q̄ sit icōphēsibilis gl'iæ ītimo cordis affectu intuemini: & sic ip̄m xp̄m sctīficate ī vobis: & nō a memoria, nō ab amore recedat. Qui hāc sctītatē nō ɔsiderat, deficit ad insidias hostis. k ¶Oī po. Volenti mutuo accipe rōnabiles pecunias, nō negemus vñ paul⁹. In sapiētia ābulate ppt eos q foris sunt: sciētes quō oporteat singulis r̄ideri. Foris em̄ exñtes. i. nōdū fideles volūt aliqd cognoscere de spe q̄ in vobis ē. Qui ergo eccl'iastico præest magisterio: doceat patiētes: obstruat resultantes.

Act. 4. f.
Ro. 12. c.
Mat. 25. c
F
Col. 4. a

tiā: quasi infirmiori vasculo muliebri: impertiētes honorem tāquam
a ¶ideo ita modeste vos habete cū vxoribus
cohæredibus grāe vitæ ūt non impediant oratiōes vestræ. In fide autem omnes vnānimes: cōmpatientes: frāternitatis amatores: misericordes, mōdesti, humiles: † non reddētes mālum pro malo: nec maledictū pro maledicto: sed econtrario bñdicentes: quia in hoc vocati estis: vt bñdictionem hæreditate possideatis. † Quī enim vitam vult diligere: et dies vidēre bonos: coerceat linguam suam a malo: & lābia eius ne loquātur dolū. Dēclinet autem a malo & faciet bonū: inquīrat pācē, & pérsequat eā: quia oculi dñi sup iustos: & aūres eius in p̄ces eorū: vūlt⁹ autē dñi sup facientes mala. Et quis est q vobis noceat: si boni æmulatores fueritis? † Sēd & si quid patimini propter iūsticiā, btī. Timorē autē eorū ne tīmueritis: vt non conturbemini. Dñm autē christum sanctificate in cordib⁹ vestris: † parati semper ad satisfactionē oī poscēti vos

a ¶ideo ita modeste vos habete cū vxoribus. vt nō imp.o.ve. Si em̄ discordes essetis orationes vestræ non placerent. a ¶vt nec cogitatiōe discrepetis. b ¶vt alter alteri⁹ onus & īfortuniū suū putet. a ¶ne destruatis frn̄itatē ne p hoc a fide liberius recedatis. a ¶cōdonando pctā, imponēdo elemosynas: & væ his ne superbiatis. b ¶Oīa cum mō faciētes. a ¶quod fm iusticiā sæculi iusti videf posse fieri. b ¶in actu. c ¶in verbis. a ¶qui vult oñdere se bñdictionē hr̄e. ¶cum in hoc sæculo dies mali. ¶interius non remurmuret. a ¶exterius ne proferat aliquid dolosum. a ¶Si etiā occasio exterius datur vt peccet. a ¶vt rem abscōditam. b ¶cū deo cū fratre. c ¶vt rem fugitiuam. a ¶respectus miæ. b ¶propter celerē effectū. a ¶iudicium, vel manifestatio. ¶vel primo loco: vel reddendo aliis. a ¶Non solum non nocet quod a malis irrogatur: sed etiā prodest: quia patiētiā exercet. a ¶tenendam vel assequendā. a ¶recedēdo a fide & dilectiōe.

In fide &c. Fides aūt accipit vno mō vt est virtus theologica: & sic īducit eos ad vnitatē eccl'iæ, vt nō sint iter eos schismata. Alio mō vt est ꝟtus moralis: & sic fides idē est qd' fidelitas, & hoc mō īducit eos ad vnitatē fidelitatis mutuæ. & qd' subdit in aliqbus libris: In orōne estote, nō ē de textu, nec ī libris correctis. f ¶Cōpatientes. adinuicē. sicut mēbra vni⁹ corporis mystici ipsi⁹ xp̄i p hoc em̄ alleuiaf ille q patif, cū pcipit alios sibi ɔpatiētes: sicut sustinēs graue pōdus corpale, qñ alij cū eo oneri se supponunt: vt di. Philosoph⁹. ij. rheto. g ¶Fraterni. ama. i. cōitatis fideliū. qa licet q̄libet p se sit diligēd⁹: tñ magis ē cōitas diligēda. h ¶Misicor. elemosynas īdigētib⁹ tribuēdo. i ¶Modesti. in omnibus modū debitū tenendo. k ¶Hūiles. vt nō de p̄dictis bonis p superbiā eleuemini, sed totū attribuatis gratiæ dei. l ¶Nō red. Hic ɔñr ordinat fideles in ppessiōe mali. in q̄ qs pōt duplr deordinari: vno mō p audaciā vicē repēdēdo. alio mō p timorē ī pusillanimitatē decidendo. Igit prio remouet primū. scd'o scd'm ibi: Et qs est. Pria in duas. qa prio monet vicē nō repēdere, scd'o īducit ad hoc auctoritatē scripturę ibi: Qui em̄. Circa primum dicit: Nō red. ma. p ma. in factis iniuriosis. m ¶Nec ma. p ma. in ꝟbis contētiosis. n ¶Sed ecō. bñ. huius rōnē assignat, di. o ¶Quia ī hoc vo. estis. ad fidē catholicā. p ¶Vt bñ. dei hæ. p. q̄ nō datur maledicis ppter qd' dicit saluator Lu. vj. d. Bñdicite maledi. vobis. q ¶Qui em̄ vi. Hic ɔñr inducit ad ppositū auctoritatē scripturę. pē. xxxiij. di. Qui em̄ vult vitā diligere. s. btām in qua nullus morif. r ¶Et di. vi. bo. in btītudine cœlesti vbi dies noctibus nō interrūpūtur: faciat supple qd' sequif: s ¶Coer. lin. &c. vt nō reddat maledictū p maledicto ī apto. t ¶Et la. &c. do. ɔtra maledicētē sibi machinando malū in occulto. v ¶Decli. autem a ma. in opere. x ¶Et fa. bo. Hæ sunt em̄ duæ ptes iusticiæ. y ¶Inqrat pa. cū pximo, etiā iiurioso: Ro. xij. d. Qd' ex vobis est, pacē cū oib⁹ hoībus hñtes. z ¶Et psc. eā. i. pfecte sequatur. & subdif rō cum dr̄: a ¶Quia o. &c. iuſ. sicut sup spiritualif dilectos. oculus em̄ dirigif ad id qd' spāliter amatur. b ¶Et au. eius in p̄. eorū. tāq; parate ad exaudiēdū. c ¶Vult⁹ aūt do. s. iræ & indignatiōis, vñ in hebræo sic habef. Iræ dñi. d ¶Sup fā. ma. ad eos puniendū. vnde ī Ps. subdif: Vt perdat a terra. s. viuentium memoriā eorū. e ¶Et qs est. Hic ɔñr remouet timorē inordinatū, p quē hō cadit in pusillanimitatē: & frāgif p incōstātiā, dicēs. Et qs est q vo. n. vos persequendo. f ¶Si boni æmu. fu. q. d. nullus. est hic boni genitiui casus & neutri generis. amatorib⁹ em̄ boni et imitatorib⁹, qd' iportatur p æmulari. (vñ ꝟsus: Emulor, iflaf, amat inuidet ac imitaf.) psecutiōes nō sunt ad detrimētū, sed magis ad ꝟtutis augmētū. iō subdif. g ¶Sed & si qd pati. &c. beati supple, estis in spe: & postea eritis i re si pseueretis. ideo concludit: h ¶Timorē aūt &c. ne ti. timore deiiciente a bono ꝟtutis. i ¶Vt nō cōtur. impatiēter aduersa sustinēdo. k ¶Dñm autē. Hic ɔñr ordinat fideles ad deū. & scd'o īducit exemplū ibi. Quia & xp̄s. Ad deū aūt bene ordinaf homo p fidem charitate formatam & hoc in tribus. Primū est, q̄ hæc fides in eius corde firmetur: & quātum ad hoc dicit: Dñm autem christū sanctificate: i. firmate: Sanctū enim in vna significatione idem est quod firmū. l ¶In cordibus vestris. sibi firmiter adhærendo: quia firmus est in se ipso. Secundū est, vt hæc fides ad alios deriuetur. & quātum ad hoc subdit: m ¶Parati semper ad satisfactionem. quæ fit dupliciter. Vno modo fideli simplici qui petit a magis prouecto in fide plenius erudiri. Alio modo infideli fidem irrationabilem

G Fides dupliciter accipitur.
H
† Pro. 20. c.
† Ro. 12. d.
† Ps. 33. c. Iaco. 1. d.
† Mat. 5. a.
† 36. dist. c. ecclesia Hō p. sta. de ordinatione iur. Iud. ciui. in sup. sacerd. hō sibi.

NICO. DE LY.

☞ Rationem

✱ nō moueaf ad hoc libidine, sed plus amore ad dei cultū educādæ. Pōt ēt exponi vt magis ɔsonet p̄cedētib⁹ & seq̄ntib⁹: vt videbif de cohabitatiōe domestica i q̄ mulier debet eē subiecta: vt dictū ē: & eodē mō vir q p̄est debet p̄esse fm sciam: ita q̄ non tractet vxorē sicut ancillā, sed sicut sociā. vñ & mulier facta est de latere viri Ge. ij. iō subdif: a ¶Quasi infir. &c. Nā mulieres īfirmiores sunt viris corpe de cōi cursu. & etiā mēte: qa min⁹ vigēt itellectu & rōne. b ¶Imp. ho. eis, puidēdo de victu & vestitu sufficiēti, & hōestæ fm statū et pprias facultates. c ¶Tā quā co. g. vi. i. vitę btē ad quā p grām puenif. ex q̄ em̄ vir et vxor sūt cohæredes vitæ futuræ: debēt ī pñti socialr & amicabiliter cōuiuere. iō subdif: d ¶Vt nō ora. &c. Nā cū vir & vxor nō sūt bene concordes, min⁹ pñt orōni vacare: & eoꝝ orōnes sunt minus exaudibiles. e ¶¶In si. Apostol⁹ hic reuertif ad informandū oēs cōiter ordinādo prio eos ad pximū. scd'o ad deū, ibi. Dñm āt. ter tio ad seip̄m. ca. se. Pria in duas: qa prio ordinat eos ī collatione boni. scd'o ī ppessione mali, ibi. Non reddētes. Circa primū dr̄: In fide

Diuisio.

✱ repusand

A ☞ a ¶Rationē. Duobus modis de spe nr̄a & fide rōnem debemus reddere: vt q̄rentib⁹ fideliter vel infidelr rectas cās spei & fidei in timemus: & ipsam fidē & spē inter p̄ssuras illibatā teneamus ostēdentes p patiētiā, q̄ rōnabilr eā ɔseruādā didicim⁹: p cuius amore nec aduersa pati, nec mortē subire formidam⁹. b ¶Sed cum mode. &c. In ipa doctrinæ sciētia q̄litatē docēdi monet obseruari: vt hūilitatis & viuēdo & loq̄ndo monstref. c ¶Vt in eo q̄ de. Vel curate benefaciētes: vt q v̄ræ bōæ ɔuersationi detrahūt, veniēte tpe retributiōis cōfundanf: vidētes vos cū xp̄o coronari: se cum diabolo dānari. d ¶Melius est. Ita debetis calūniatores pati & cōfundere: qa tutius est vobis pati pro bñfactis, q̄ pro malefactis. Hic illos arguit q cū p culpis arguunf a fratrib⁹, vel etiā pœnis coercētur, patiēter tolerāt: sed si absq; culpa aliquid eis īferf a fratrib⁹, mox prorūpūt in irācundiā. & q hacten⁹ videbantur innoxij per impatiētiā & murmurationē reddūt se noxios. Vtilius fuit tobiæ pcuti cæcitate sine culpa: vt pbaref ei⁹ patiētia: q̄ elymæ mago, q p pfidia pcussus a creditoꝝ demētatione remouef & æternæ vltioni p̄paraf. e ¶Quia & xp̄s. Qui ergo iustus patif, xp̄m imitaf: q flagellis corripif, latronē imitaf: q cū xp̄o ī cruce cognito paradisum intrauit: q nec flagellis corrigif, sinistrū latronē imitaf: q ppter peccata ascēdit in crucē & post crucē iuit ī tartara. f ¶Offerret deo. qa etiā tunc si qui ad predicationē dñi quā per vitā fidelium p̄tendebat, credere voluissent: & ipsos offerre deo prī gaudebat. Si q autē detrahebāt de bonis quasi de malefactoribus imminēte diluuio cōfundebantur. g ¶In carcere. Qui habent sensum obscuratū tenebris, merito etiā in hac vita dicunf carcere inclusi: & in hoc interiori carcere mentis opib⁹ iniustis grauanf, donec carne soluti in exteriores tenebras pijcianf æternę dānatiōis. Habēt & iusti hic carcerē sed tribulationū: reprobi ꝟo vitioꝝ. h ¶Spi ri. ve. p̄di. q nr̄is tpibus carne veniēs iter vitæ mūdo p̄dicauit, ipse etiā añ diluuiū eis q tūc increduli erāt, vixerātq; carnalr: spū veniēs p̄dicauit p spm̄ em̄ sctm̄ erat ī noe & ī cæteris bōis: p quoꝝ bonā cōuersationē alijs malis p̄dicabat vt conuertenf ad bona. i ¶Qñ expec. dei pa. Cū patiētia dei īuitaret illos ad ɔniam, parcēs illis p cētū annos qb⁹ noe ædificabat arcā: per quā ostendebatur quid futurū esset in mūdo, ipsi nō vtebantur patientia dei ad pœnitentiā: sed expectabāt eā quasi esset duratura semp. k ¶Noe. Qui iterptaf reqes, significat christū q dat suis fidelib⁹ requiem aiarū. l ¶Cū fabricaref arca. Sicut arca fabricata est de lignis leuigatis: sic ecclesia de collectione fideliū animarū. sicut pereūte mundo pauci saluantur per aquā: sic ad cōparationē pereūtiū paru⁹ est electorū nūer⁹. qa āgusta ē via quæ ducit ad vitā: & pauci sunt q inueniūt eā. m ¶Qd' & v. nūc si. f. Baptisma facit saluos: baptisma dico similis formæ. i. p oīa ☞ assimilatū

B

a rationē de ea q̄ in vobis est spe & fide: sed cum modestia & timore: a cōscientiā habētes bonam: vt in eo q̄ detrahūt de vobis, † cōfundant q calūnianf vestrā bonā in christo cōuersatione. Meli⁹ ē em̄ d vt bñfaciētes si vōluntas dei velit pati, q̄ malefacientes † quia & christ⁹ semel pro pctis nr̄is mortuus est: iustus p iniustis: vt nos offerret deo: mortificatos quidē carne, viuificatos aūt spū. In quo & his qui in cārcere erant, spū veniēs p̄dicauit q incrēduli fuerāt aliqñ: qñ expectabāt dei patientiā in dieb⁹ noe cū fabricaref arca in q̄ pauci, idest ōcto aiæ saluæ factæ sunt p aquā. † Quod & vos

a ¶& nō tm̄ doctrinā: sed ēt ī doctrina modestiā habeatis, q̄ est mr̄ oim virtutum. vel fm modestiā & timorē: vt qd' exterius ostenditis, intus habeatis. ¶q fidē & spē cœlestiū quā videre nō pñt ī ꝟbis irridēt p v̄ra bona opa confundantur: quę bona esse negare non possunt. a ¶Q. de hoc cōfundanf q̄ calūniantur. a ¶q̄ maior est, p̄parat retributionem. a ¶si nos semel morimur. i. tpali morte p q̄ reddetur merces ęterna. a ¶offert nos xp̄s deo prī. i. vitā nostrā laudabilem in cōspectu prīs oñdit: cū p mortificationē carnis p illo gaudem⁹ imolari vel offert nos deo, cū absolutos carne nos in æternū regnū itroducit. ¶sctō vel nr̄o. a ¶tenebrarū & infidelitatis: vel in carcere. i. in carnalibus desiderijs viuens. a ¶per noe. b ¶non credebāt deo per noe cōminānti. a ¶crediderūt deo. b ¶per illos q submersi sūt ī diluuio: significaf mortificatio carnis. p illos q saluati sunt significaf viuificatio spūs. ¶qui spē octauæ habebant.

b ¶Quā male fa. i. indebite resistētes. i ¶Quia & christ⁹. Hic ad propositū inducit exemplū de xp̄o: in quo nō potuit poni exēplū q̄tum ad primā fidei cōditionē. s. eius cōfirmationē ī corde credētis. nā in eo nō fuit fides, sed clara visio ab instāti cōcæptionis, sed quātū ad alias duas. s. q̄tum ad fidei deriuationē in alijs, & sufferētiā aduersoꝝ ppter ei⁹ veritatē ponit exēplū de xp̄o. & primo q̄tū ad vltimā vt cōtinuet se literę immediate p̄cedenti, di. Quia & chri. semel p peccatis. s. alienis. k ¶Mortu⁹ est. q. d. dedit nobis exemplū in hoc. Et dicit semel: qa resurrexit ad vitā immortalē. & qa vna mors ei⁹ sufficit ad oīa pctā delenda. l ¶Iustus p iniustis. vt ipsos iustificaret. ideo subditur. m ¶Vt nos offer. deo: mor. quidē car. i. insensibiles factos ad desideria carnis. n ¶Viuifi. autē spū. i. insensibiles & mobiles factos ad sequēdū instinctū spūsctī. o ¶In quo. Hic ɔñr ponit exēplū de alia conditione. s. de deriuatione fidei & p̄dicatione. & primo pōit malefactorib⁹ exemplū. scd'o infert corollarium: ibi: Qd' & vos. Circa primū sciendū: q̄ p̄dicatio noe vocando ad pniam pctōres sui tpis ne perirent in diluuio, fuit figura p̄dicationis xp̄i per se & discipulos vsq; ad finem mūdi, vocādo pctōres ad pœnitentiā ne pereāt in iudicio finali. ppter qd' de hoc pōit exemplū p locū a minori faciens argumentū: qa si illos vocauit ad pniam: multo fortius vocauit & vocabit alios, & hoc est qd' dr̄: In q̄. i. ad figurandū pctōrū mortificationem in carne, & viuificationē in spiritu mō dicto. p ¶Et mel. &c. his q in car. erant. ligati consuetudine peccandi. fm illud Prouer. v. d. Iniqtates suę capiūt impiū: & funibus pctōrū suorū cōstringef. qd' erat tpe noe. fm quod dr̄ Geñ. vj. b. Oīs caro corruperat viā suā. q ¶Spiritu veniēs prædi. s. per noe: cui inspirauit facere arcā, & p̄dicare pniam. licet em̄ nō fuerat adhuc hūanitas christi: tñ suppositū est æternum. Heb. xiij. b. Iesus christus heri & hodie ipse & in sæcula. r ¶Qui incredu. fuerāt. aliquādo. ipsi deo loquenti per noe. qa nō credebant q̄ diluuium deberet inundare. s ¶Qñ expectabāt dei pa. pctōres ad pœnitentiā. cxx. annis. fm q̄ dicitur Geñ. vj. a. Erūtq; dies illius. cxx. annorū. t ¶Cū fabricaretur arca. per noe & filios eius. v ¶In qua pau. i. octo aīæ. s. noe, & tres filij eius, & vxores eorū: Gene. vij. x ¶Saluæ factæ sunt per aquā. inquātū eleuauit arcā ī sublime a terra: Gene. vij. Isto modo exponit glosa & doctores cōiter passum istum. Sed quia hæc expositio accipit mystice carcerem pro consuetudine peccādi: ideo aliter potest dici absq; præiudicio tñ q̄ hic accipif carcer p limbo inferni, in quo detinebanf patres antiq sic exponēdo. In quo. s. vt plures offerret deo prī. Et his qui in car. erāt. i. in limbo. Spiritu ve. quia in aīa descēdit ad detētos in limbo corpore iacēte in sepulchro Prædicauit. quia tūc eis mysteriū suæ incarnatiōis & redemptionis īpletū esse declarauit. inter quos erāt aliq q perierāt ī diluuio corporaliter. & pōt dici pbabiliter, q̄ vidētes diluuiū īcrescere, fm q̄ p̄dixerat noe: crediderūt multi q prius erāt increduli & pœnituerūt: de pctis suis. & sic descenderūt ad limbū cū patribus alijs. Si aūt cōtra hoc dicaf q̄ diluuiū venit sic subito, q̄ nō potuerunt pœnitere: fm q̄ videf saluator dicere Lu. xvij. f. Edebant & bibebant &c. & venit diluuiū & perdidit omnes. Dicendū q̄ licet subito venerit in vallibus & plana terra: non tñ sic in mōtibus: qa aquæ in augmento suo posuerūt. xl. dies. & xl. noctes. & sic habitātes in locis arduis, videntes aquas increscere sicut dixerat noe, potuerūt pœnitere. Et forte de alijs sicut de istis dicitur. Qui īcredu. fuerāt aliqñ. s. añ inūdationē diluuij, sed tūc crediderūt: vt dictū est. Cætera exponātur sicut pri⁹. y ¶Quod & vos nūc. Hic ex prædictis infert corollariū. dixerat em̄ paucos per aquā fuisse saluatos in diluuio, inquātū arca eleuauit eos a terra. Ideo dicit q̄ simili mō aqua baptismalis saluat spūaliter: qa per gratiā ibi datā eleuat mentes a terrenis desiderijs ad petēdū cœlestia & hoc est quod dicit: Qd' & vos nūc sal. fa. spūaliter. Iungatur sic litera.

C
D
† Rom. 5. b.
† Mat. 24. c.
Luc. 17. f.
† de con. dist. 4. c. verus.

NICO. DE LYRA.

✱ reputanti. Prima satisfactio est per doctrinā charitatiuā. secūda vero p fidei rōnabilē defensionē: ostendendo q̄ continet oēm sctītatē: & qa p miracula a deo ɔfirmata est q nō pōt eē testis falsitatis & hmōi. fm grām a dño datā ipsi defendenti. vnde & ille pmittit. Lu. xxj. d. Ego dabo vobis os & sapientiā cui nō poterunt resistere & cōtradicere oēs aduersarij v̄ri. verūtñ ista defēsio debet carere p̄sumptiōe & iactātia. ideo subdif: Sed cū modestia. i. mō debito & honesto. a ¶Et timore &c. bo. ita q̄ sit bōa dispositio interi⁹ & exteri⁹. b ¶Vt in eo. q̄ de. &c. reputantes vos fatue & male credere. c ¶Cōfundantur. in seipsis ex bona v̄ra r̄nsione & sctā ɔuersatiōe. Tertiū est: q̄ propter quæcūq; aduersa hō a fide nō euellaf. & q̄tum ad hoc subdif: d ¶Melius est em̄. Et iungaf sic lr̄a: e ¶Bñfaciētes. fide p dilectionē operāte. g ¶Pati. aduersa quæcunq;. f ¶Si volun. dei ve. pro fidelium probatione Quam male

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ assimilatū illi arcæ: qa qcqd ibi carnaliter, hic spūaliter geritur. ¶ Quā aq diluuij nullos saluauit extra arcā positos, sed occidit, significabat oēm hęreticū: licet habētē baptismi sacrm̄: nō alijs: sed ipis aqs ad iferna mergēdū: qb⁹ arca subleuat ad cœlū. a ¶ Nō car. de. sor. Non dico illū baptisma saluare vbi tantū est depositio sordium carnis. i. vbi caro tantū abluitur exterius: qđ hæretici habuerunt: sed vbi est interrogatio purę cōscientiæ. i. vbi interrogat & exigitur a baptista bona ꝯsciētia baptizādi: qa tale baptisma saluat: aliud occidit: Interrogatio facta & tendens in deū vt p bonā cōscientiā vnū efficietur cum deo. b ¶ Deglutientes mor. Quod deglutimus: agimus vt in corporib⁹ nostris assumptū nusq̄ pareat dñs sic mortem funditus consumpsit: vt nihil contra se valeret: & manente specie veri corporis, abesse labes priscæ fragilitatis. Quod etiā nobis promittitur. vnde addit: vt nos vi. æter. hæ. effi. c ¶ Profectus. Sicut christus resurgens ascendit in cœlū: & sedet ad dexteram dei: sic etiā nobis per baptisma viam salutis & regni cœlestis patriæ introitū signauit. d ¶ Subiectis si. an. Semper angelos subiectos fuisse filio dei nō dubitam⁹. sed hoc ideo subiectionis meminit vt assumptam humanitatem. ita in resurrectione sublimatā monstraret, q̄ omni angelicæ dignitatis potētiæ pferat. Vñ Oīa subiecisti sub pedib⁹ eius. Ps. 8. b. Ca. IIII.

CHristo igitur passo. Post q̄ exemplū dñicæ resurrectionis & nostræ ablutionis de arcę & diluuij sacramēto astruxit: redit ad hoc qđ inceperat: vt imitātes saluatorem inter bona quæ agimus patienter malorū nequitiā toleremus. F Quisqs iustorum martyrio corpus subijcit: nihil in mundo habens vbi peccet: hoc tantum desiderare cogit: vt finito certamine percipiat coronā vitæ. Taliū mentes cupit petrus semp imitari cū proposito dominicæ passionis exemplo: Nos eadē cogitatiōe cōtra nequitiā prauorum, cōtra oblectamenta vitiorū præcipit armari: volens intelligi: q̄ etiam nos in pace ecclesiæ qescētes: si habitum patientis induimus facile iuuante deo lapsus vitamus peccatorum. f ¶ Quia qui passus. Qui timore iudiciorum cœlestium carnales in mente concupiscentias extinguit: iam similis christo crucifixo quasi mortuus existens peccatis: dei tantum seruitio viuit. g ¶ Blasphemātes. Et si blasphemant vos segregatos a perfidia sua: tamen in conuersatione vestra opera iusticiæ & pietatis videntes mirantur. & fidem quodam modo venerantur. h ¶ Propter hoc enim. Tanta cura est deo nos mortificari carne, viuificari spiritu: vt his quoq qui maioribus criminibus inuoluti, inter mortuos erāt numerandi verbum fidei euangelizare præcepit: vt iudicētur quidē. i. ꝯdēnent a seipsis ẽm hoīes. i. ẽm hoc q̄ ad morē pctōrū vixerūt in carne. i. i carnalib⁹ desiderijs: & abiectis vitijs viuant in spiritu. i. spiritualiter iuxta voluntatē dei: vel iudicentur ẽm homines, idest secundū rationē quā deus dedit hominibus: vt ratio ipsorū damnet mala in impijs. i ¶ Omnium. Quia dixerat in iudicio iudicando viuos & mortuos: ne quis blādiretur sibi de longinquitate

☞ te futuri

nunc filis formæ saluos facit ba a
ptisma: nō carnis depositio sor b
a ¶ nō sufficit hr̄e baptizando bonā conscientiam nisi ad interrogationem ecclesię fidem suam ostendat.
diū sed cōsciētiæ bonæ iterroga c
a ¶ & hoc p resurrectionē: vt sicut xp̄s surrexit a mortuis p gliā pris: ita & nos purgati a vitijs per aquā generationis in nouitate vitæ ambulemus.
tio in deū: p rēsurrectionem iesu d
a ¶ qui potest: qa est in. d. &c.
christi a mortuis qui est i dēxte e
bra dei; deglutiens mortē vt vitæ f
a ¶ & post destru
æternæ hæredes efficeremur: prō
ctam mortem. a ¶ angeli primus.
d fectus i cœlum, subiectis sibi āng
a ¶ ptātes scd's. b ¶ virtutes tertius ordo.
gelis & pōtestatib⁹ & virtūtib⁹.
¶ qa deglutiuit, quia hæredes
e CHristo igit Ca. IIII. h
erim⁹. a ¶ non in deitate.
b ¶ sicut ipse spōte: & nos spōte tolerauit omnia, & nos tolerarem⁹: vnde venit vtilitas.
passo in cārne, & vos eādem cogi
f tatiōe armamini: qa q passus est i
in carne desiit a pctis; vt nō iam k l
a ¶ confirmando se in bonis operibus.
desideriis hoīm, sed vōlūtati dei m
qđ reliquū ē in carne viuat tpis. n
a ¶ vere iā cessat a pctis: qa cōsiderata immanitate sceleris, sufficit impēdisse pteritū tempus. b ¶ ẽm.
† Sufficit em̄ pteritū tēp⁹ ād volū o p
a ¶ ita ꝯsūmādā: q̄ sicut gētes ābulauerūt de vitio in vitiū. nō stabiles in vno vitio:
tatē gentiū: cōsūmmandā: his q q
ambulauerūt in luxuriis, deside r
riis, vinolētiis, comesatiōib⁹, po s t
tationib⁹, ebrietatib⁹, & illicitis v x
a ¶ qa carnem crucifixistis cum vitijs & concupiscentijs.
idolorū cultibus. In quo admira y
tur non cōcurrētibus vobis in eā z
a ¶ in quam priuscurrebatis.
g dē luxuriæ confūsionē blasphe a
a ¶ iō minus curate si bñfaciētes blasphemamini a reprobis: qa etsi vos tacetis: nō
mātes: † qui reddēt rōnē ei q pa b
tacebit iustus iudex: q & illis blasphemię & vobis patientiæ pręmia restituet.
rat⁹ est iudicare viuos & mortu
a ¶ ideo non debetis curare: qa.
h os. Propter hoc em̄ & mortuis c
euāgelizatū est: Vt iudicent qdē d
ẽm homines in carne: viuāt autē e f
i ẽm deum in spiritu. Oīm autem g

✻ a ¶ Baptis. si for. i. modo siīr: tū qa pauci saluant p baptismum respectu nō saluatorꝝ: tum qa eleuat a terrenis ad superiora mō dicto: sicut aqua diluuij saluauit noe & q cū eo erant corpaliter eos eleuādo ad superiora. b ¶ Non car. depo. sor. q. d. virtus baptismi nō est solū in lotiōe corpis, sed pricipaliter i lotiōe mētis: iō subdit. c ¶ Sed cōsciæ bo. iter. &c. Nā a baptizādo quęrit: Credis in deū, & rñdet: Credo per se si est adultus: vel per patrinos si est puul⁹. Fides aūt charitate formata facit ꝯsciētiā bonā in deū tēdentē. & ideo ꝯiūgit cū eo q̄ pdicit: Cōscientiæ bonæ. supple tendētis in deū. d ¶ Per resur. ie. xp̄i. per quē habemus introitū ad cœlestia: ẽm q̄ dr̄ in collecta paschæ. De⁹ q hodierna die per vnigenitū tuū æternitatis nobis aditum deuicta morte reserasti &c. e ¶ Qui est ī dex. dei. per suā ascensionē: Mar. vl. d. Assumpt⁹ est i cœlū & sedet a dextris dei. f ¶ Deglutiēs mortē. qa resurrexit ad vitā imortalē: & qa abstulit a nobis mortem culpæ. g ¶ Subiectis sibi &c. Hic angelorꝝ tres ordines exprimunt. vn⁹ de iferiori hierarchia, cū dr̄: Angel⁹ & duo de media, ibi. Et ptātibus & virtutib⁹. & p hos oēs alij itelligūtur qbus homo xp̄s pręficitur. Cap. IIII.

CHristo igitur pas. Hic beat⁹ petr⁹ ordinat fideles respectu sui. & scd'o reuertitur ad ordināndū eos respectu pximi, ibi: Ante oia. Talis em̄ reuersio maxime fit i moralib⁹ pter ꝯnexionē virtutū. vñ & ph's. j. Ethicorꝝ tractat de fœlicitate: & iterū redit ad tractādū de ea in fine libri. Respectu vō sui bñ se habet hō, qñ caro subdit spūi. hoc aūt fit p macerationē & ꝯcupiscētiarꝝ repssionē: & p diuinę punitiōis appropiquationē q pōit ibi: Oim finis. Circa primū dr̄: h ¶ Xpo igitur pas. &c. & vos ea. co. ar. quia talis cogitatio inducit ad macerationem carnis, & repressionē ꝯcupiscentiæ carnalis. ideo subdit: i ¶ Quia qui passus est in car. idest redegit carnē suam in obedientiam animæ. k ¶ Desijt a pecca. carnalibus. l ¶ Vt non iam ho. desi. idest voluptatibus carnis quas cōmuniter desiderant homines. m ¶ Sed voluntati dei &c. Iungatur sic littera: Sed volūtati dei viuat: ei obediēdo. n ¶ Quod reli. est in carne vi. tē. idest residuum præsentis vitæ: o ¶ Sufficit enim prēte. tempus &c. i. debet pœnitenti sufficere q̄ pterito tpe vixit carnaliter: quam vitā gentes volūt cōiter & appetūt. † Eph. 4. f. Et p hoc quod dicit: Sufficit: nō intelligēda est approbatio vitæ pteritæ: sed magis reprobatio. Pōt etiā aliter exponi vt hæc litera: Sufficit em̄ pteritū tēp⁹: iungat cū eo quod subdit: p ¶ Ad volūtatē gentiū cōsummandā. Qm̄ aliqui selaxant ad peccata carnalia per aliorum monita. q ¶ Qui ambulauerunt in luxurijs. q̄tum ad actū exteriorē. r ¶ Desiderijs. q̄tum ad affectū interiorem. Consequenter tangit vitium gulæ qđ est incitamētū luxuriæ, di. s ¶ Vinolentijs. per excessum in vino. t ¶ Comesationibus. in cibo. v ¶ Potationibus. inebriatiuis quibuscunq: quarum aliquæ sunt aliæ a vini potatiōe. x ¶ Et illicitis ido. cul. q cultus frequēter oriūtur ex prædictis, Exo. xxxij. b. Sedit ppl's manducare & bibere: & surrexerunt ludere. i. idolatrare. y ¶ In quo admirantur. infideles & luxuriosi. z ¶ Non concurrentibus vobis in eadem luxu. cō. i. qa non concomitamini ampli⁹ eos i pdictis vitijs. † de ꝯse. dist. 2. ca. oia in fi. a ¶ Blasphemantes. christum in quē creditis. b ¶ Qui red. rationē. in iudicio finali. c ¶ Propter hoc em̄ & mor. i. infidelibus ẽm illud Matth. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: d ¶ Euangelizatum est vt iudi. id est vt credentes condēnentur. e ¶ Secundū homines in car. i. ab hoibus carnaliter viuentibus f ¶ Viuant autē ẽm deū. Ex conuersione em̄ ad fidem ista duo consequūtur: sed primū occasionaliter secundū aūt ex intentione euāgelizātiū fidē. g ¶ Oīm autem. Hic ponitur scd'm repressiuū carnaliū vitiorū, cū dicitur Omniū autem fi. appropin. Quia de die iudicij nemo scit: Pro

✻ pter quod

A ☞ te futuri iudicij: cōsulte admonet: qa etsi incert⁹ aduētus est extremi discriminis: tamen certū est oibus q̄ in hac vita diu subsistere nequimus. a ¶ Vigilate in ora. ne animus aliqd cogitet præter id solū quod precat. Cū ad orandū stamus oīs carnalis cogitatio absistat: intētio cordis sincera deū nō sono vocis, sed sensu animi oret. b ¶ Charitatem. cōti. haben. &c. Qui per charitatē proximū monet, increpat, castigat: per charitatē operit multitudinē pctōrū: qa qui cōuerti fecerit pctōrē ab errore viæ suæ, saluabit animā eius a morte: & operit multitudinem pctōrum. c ¶ Quia cha. ope. Ex fragilitate carnis non semper orationi & hospitalitati vel alijs vtutib⁹ insistere possum⁹: quas p officiū corporis & oportuna tpa fieri necesse est. Ipa aūt charitas cui⁹ istinctu hæc foris agunt: q in teriori hoi psidet, sēp ibidē hri q̄uis in publicū non semper ostendi pōt. d ¶ Si qs lo. &c. Si qs habet sciam loquēdi: nō sibi: sed deo imputet. timeat ne pter voluntatē dei, vel auctoritatē sctārū scripturarū, vel pter vtilitatem fratrē doceat: nec quod dicendū est taceat. e ¶ Si quis mi. Cū oia bene & ẽm voluntatē eius feceritis: nō vestris meritis, sed gratiæ ei⁹ attribuatis: vt alij videntes vr̄a bona opa, glificēt patrē vestrū q in cœlis est. f ¶ Charis. Si patimini feruorē tribulationū quę cōtra rōnē inferunt ad vestrā probationē & gloriā: nō ideo putetis vos esse exules a mēbris xp̄i, & nolite mirari de illatis malis: vt p illa tētet vos de⁹ & pbet: qa antiquū & frequēs est electos dei pro æterna salute in præsenti aduersa pati. g ¶ Beati eritis &c. Qui patit p noie xp̄i, btūs non em̄ debetis credere q̄ sine remuneratione B patiamini. sicut illi q p suis sceleribus patiunt: & inuiti puniunt. Vel nemo erubescat pati p noie xp̄i, sed erubescat cōmittere scelera, p qb⁹ iuste puniat. Qđ si patit vt xp̄ian⁹ p fide & cōfessiōe nois xp̄i: non erubescat, sed poti⁹ glificet deū: pmanens in hoc noie: vt possit dici bon⁹ est dñs iste q habet tā fideles seruos. h ¶ Spi. ei⁹ sup vos re. Quia reqescēt sup vos patiētes & in pn̄ti ex pte ad bene operādū: & in futuro pfecte ad remunerandū. Qđ est honoris, vt & in pn̄ti sitis honorabiles i bonis operibus & in futuro participes honoris xp̄i. Et qđ est gloriæ: in psenti pura cōsciētia: in futuro sine oī corruptione tā in anima q̄ in corpore. Et qđ est virtutis: & in pn̄ti & i futuro sup diabolū & mēbra ei⁹. Et vnde hæc oia subiungit: Et requiescet super vos spiritussanctus: qui est ei⁹ christi. Ipse enim pleniter accæpit: & membris suis dedit & in futuro maxime dabit.

☞ Qm̄ tempus

NICO. DE LYRA.

✻ pter qđ est cogitāda tāq semp ppinqua: & talis cogitatio reprimit carnalia vitia: ideo subdit: a ¶ Estote itaq pru. i. vobis puidētes vt appeatis mūdi. b ¶ Et vigila. in ora. vt deus vos dirigat: sine cui⁹ directione non potestis viuere munde. c ¶ Ante oīa. Hic ꝯñr reuertitur ad ordinandū fideles respectu proximi: et prio in cōicatione bonorꝝ. scd'o in perpessiōe malorū, ibi: Charissimi. Circa primum dicit: Ante oīa &c. in vo. cha. &c. quia charitas excellentior est cæteris virtutibus. j. Cori. xiij. d. Maior autem horū est charitas. ideo subditur: d ¶ Quia cha. ope. mul. pec. ne videātur tanq diuino iudicio puniēda. Sed qa charitas debet ostēdi in ope: aliter nō eēt vera, ẽm q̄ dicit Grego. homel. xx. Amor dei nūq est ociosus: operatur em̄ in magna si est: si aūt operari renuit, amor nō est, ideo subdit: e ¶ Hospitales

finis apropinquabit. Estote itaq a
a ¶ nō deficiētes a fide. b ¶ & vt intelligatis modū orādi: & ipetrare possitis qđ oraueri
a prūdentes: & vigilāte in orationi b
tis hr̄e charitatē iter vos: nō pter vestra exteriora: sed i vobis ipis vos ipi sitis cā dilectio
bus. Ante oīa aūt mutuā in vobis c
b metipsis charitatē cōtinuam habē
nis. a ¶ Cū p alias vtutes culpę diluunt, maxime p charitatē, p quā proximis debita dimittunt, vt a deo nobis nostra dimittantur.
c tes: † quia charitas operit multitu d
dinē pctōrū. † Hospitales inuicē: e
sine murmuratione. Vnusquisq si f
a ¶ a deo gratias. b ¶ quodlibet donū.
cut āccæpit gratiā i altērutrum illā g
spiritussancti ad seruiendū alijs tā sæcularibus q spiritualibus.
administrantes, sicut boni dispēsa h
a ¶ formatæ ẽm desideriū vniuscuiusq: sicut manna sapiebat ẽm cibos quos volebat.
d tores mūltiformis gratiæ dei. Si qs i k
a ¶ vel elemosynā vel aliquod bonū opus:
e loquit, † qsi sermones dei. Si quis l m
humiliter impendat: quia nihil habet a se ipso quod impendat: sed a solo deo.
mistrat tāq ex virtute quā admini n
¶ actibus vestris.
strat deus: vt in omnibus honorifi o
¶ adiutorem & mediatorem.
cetur de⁹: per iesum christū cui est p
¶ fama. ¶ potestas.
gloria & imperiū in sæcula sæculo
a ¶ hæc bōa facite: & p nulla tribulatiōe cessate. b ¶ ab amore dei ne estuetis deficientes a fide. ¶ vel mirari.
f rū: amē. Chārissimi: nolite perēgri q
nari in feruore q ad tentationē vo r s
bis sit: quasi noui aliquid vobis t
¶ repręsentando.
contingat. Sed communicantes u
christi passionibus gaudete: vt &
a ¶ qñ oē velamē auferetur. b ¶ animo.
in rēuelatione gloriæ eius gāudea x y
¶ corpore. ¶ quia.
tis exultantes. Si exprobramini in z a
¶ permanentes.
g noīe christi, beati ēritis: qm̄ qđ est b c
honoris gloriæ & virtutis dei, & q d
a ¶ christi. b ¶ qui corpore laboratis: spū requiescitis.
h est eiūs spirit⁹ sup vōs requiescit. e
a ¶ hic vbi nulla remuneratio expectatur: sed forsitan initium est pœnæ.
Nemo aūt vestrum pātiatur quasi f
a ¶ Tanq maledicus patitur: qui passionis suę tempore in sui salutem iniuria persecutoris effrenatur.
homicida, aut fur, aut māledicus,
aut alienorū appetitor. Si autem g

spitales inui. sine mur. i. sine expēsis hospitū. f ¶ Vnusquisq sicut ac. gra. a dño liberaliter. g ¶ In alterutrum illam admi. alijs communicādo gratis & benigne. h ¶ Sicut boni dispen. dño vestro cōformes: qa dat gratis & liberaliter. i ¶ Multiformis gratiæ dei. Videtur em̄ hoc beat⁹ petrus loqui de gr̄a gratis data: q̄ dat ad vtilitatē ecclesiæ dei: & hæc est multiformis: sicut dicit apl's. j. ad Cori. xij. Alij qdē p spm̄ datur sermo sapientiæ alij sermo sciētiæ &c. in fine cōcludit: Hęc aūt omnia operatur vn⁹ atq idē spirit⁹ diuidēs singulis put vult. Sed qa in vsu talis gratię requiritur intētio recta. ideo subditur. k ¶ Si quis loquitur, exhortationis verba. l ¶ Quasi ser. dei. idest totum bonū attribuat deo & non sibi. m ¶ Si quis mi. egentibus tpalia bona. n ¶ Tāquā ex virtu. quā ad. deus. idest attribuat hoc deo: qui dedit sibi voluntatem & facultatē hoc faciēdi: ideo subditur: o ¶ Vt in omnib⁹ hono. deus. j. ad Corinth. x. g. Omnia in gloriam dei facite. p ¶ Per iesum christum. qui est mediator dei & hominum. q ¶ Charissimi. Hic ordinat fideles in perpessione mali pœnæ ab aduersarijs fidei: Vñ hic inuitat eos ad gloriam martyrij. Circa quod prio inducit ad cōfidentiā. scd'o tollit erubescentiā, ibi: Sed tantum. exprobramini. Circa primū dicit: Charissimi: nolite peregrinari. idest a fide alienari. r ¶ In feruore, persecutionis sic exponit cōiter. pōt etiā aliter exponi magis literaliter sic: Nolite peregrinari. i. corpore elongari timore mentis imminentis. In feruore, persecutionis: licet em̄ licitū sit fugere: tñ perfectius est remanere. nisi i casu vtpote qñ psecutio est psonalis, & qñ ex fuga apparet maius bonū ecclesiæ: pter qđ fit elōgatio ad tēp⁹, & nō timore mortis: sicut paul⁹ fugit de damasco: & de hierusalē: Act. ix. s ¶ Qui ad tentationem vobis fit. idest ad probationem fidei vestræ. t ¶ Quasi noui aliquid vobis cōtingat. idest nolite peregrinari dictis modis, quasi persecutio ad mortē sit aliquid nouum: quia multi ante vos sustinuerunt martyrium. v ¶ Sed communi. christi pas. per tolerātiā martyrij, gaude. spiritu. x ¶ Vt in reue. glo. eius. i. in aperta visione ipsius ad quam per martyrium peruenitur: y ¶ Gaudeatis exultan. æternaliter cum angelis. y ¶ Si exprobramini. Hic consequenter tollit erubescentiam: & primo in verbis, dicens: Si exprobramini, per verba ignominiosa vobis illata. a ¶ In nomine christi. idest propter cōfessionē nois ei⁹: b ¶ Beati eritis. primo in spe, & postea in re. c ¶ Qm̄ quod est ho. & glo. & vir. dei. ita q̄ honor refertur ad opus virtuosum, gloria ad consciētiæ bonum testimonium: virtus vero ad triumphū de diabolo habitum. d ¶ Et qui est eius spiritus. idest spiritussanct⁹, qui dicitur spiritus filij sicut & patris. nā ab vtroq procedit. e ¶ Super vos requiescit: in vobis spiritualiter habitando. Vel aliter: Super vos requiescit. sicut sessor super equum ducens eum secundū suum libitum: sic spiritussanctus inducit tales ẽm suum instinctum, ad Romanos. viij. c. Qui spiritu dei aguntur hi filij dei sunt, et per consequens quod est honoris & gloriæ meritoriū & virtutis operatiuum habitat in eis. f ¶ Nemo autem vestrum patiatur. Hic secundo tollit erubescentiam in factis, dicens. Nemo autem vestrum patiatur quasi homicida. Illi enim qui patiuntur pro suis criminibus, rationabiliter erubescūt. g ¶ Si autem vt christianus. i. pro fide christi patiatur, & nō pro crimine.

✻ Non erube

E ☞ a ¶Qm̄ tp̄s &c. Ideo patiēdū est ꝑ noīe xp̄i: qa cū nullū malum sine pœna possit trāsiri, & de⁹ sit in vltimo malos iudicaturus: aspere in p̄n̄ti flagellat & corripit oēs
Eccli.2.a quosvult recipe ad salutē. Vn̄ Salomō: Fili accedēs ad seruitutem dei: p̄para cor tuum ad tētationē. Duo sūt iudicia ei⁹: vnū
Iudiciū dei duplex. occultū: & aliud manifestū. Occultū pœna q̄ nunc vnusq̄sq̄ hō, aut exercet ad purgationem: aut monet ad conuersionē: aut si ꝯtemnit vocātē, excæcat ad condēnationem. Alterum manifestū: q̄ vētur⁹ est iudicare viuos & mortuos: & nūc est tp̄s vt ecclesia per exercitia sæculi ad glīā p̄paret.
Iob.21.b Reprobi ꝟo nūc ducūt in nobis dies suos & in pūcto ad inferna descēdēt. b ¶Et si iustus &c. De ꝓuerbijs assumptū est iuxta veterem editionē. In nr̄a q̄ ꝑm hæbraicā
Pro.11.d. veritatē ita est. Si iustus in terra recipit. quāto magis impi⁹ & pc̄tōr. i. si tanta est fragilitas mortalis vitæ: vt nec iusti quidē q̄ in cœlo coronādi sunt hāc sine tribulationibus ꝑpter innumerabilem vitiatę naturæ labem trāseūt: quanto magis hi q̄ cœlestis glīæ sunt exortes certū dānationis suæ ꝑpetuæ exitiū spectāt? Aug. Quę
Quare iustus vix saluabit. ritis cām quare iust⁹ vix in dei iudicio saluus esse possit. & quare? nisi qa dei iusticiā tantam esse! certū est: vt interdū q̄ vident
1.Reg.16. g. in hoīb⁹ nostro iudicio esse iusta, iudicio dei inueniunt iniusta. ꝑm illud: Hō videt in facie: de⁹ aūt intuet cor. Nō est laboriosum deo liberare iustum: Sed vt ostendat ꝙ merito fuerit damnata tota hūana natura: non vult facile de tanto malo necipse deus liberare, ꝑpter qđ & peccata ꝑclivia sunt, & laboriosa iusticia: nisi amantibus: Sed charitas q̄ hoīes amantes facit, ex
F deo est. c ¶Comēdēt aīas suas. Et quia
Ac.14.d. incipit iudicium a domo dn̄i: & ꝑ multas tribulatiōes oportet ingredi in regnū dei itaq̄ hoc restat illis passuris. vt qn̄ patiuntur ꝑm ꝙ deus vult. i. ꝑpter iustitiam: cōmendent aīas suas deo: nil de se p̄sumentes: vt & hic ꝑm ꝙ vult purget: & in futuro btificet: qa fidelis est bona reddendo illis quos creauit, Patiūtur dico in benefactis, non propter peccata. CA. V.
Eniores. Cū. s. distincte monuisset liberos & ꝑuos, viros & ip̄as mulieres: post iterpositā cōem exhortationē hic alloquit senes & iuuenes. e ¶Pas.
Ioh.vl.e Sicut dn̄s petro totius gregis curā habere iussit: ita petr⁹ sequētib⁹ eccl'iæ pastorib⁹ iure mādat: vt eū q̄s q̄ q̄ secū est gregē dei sollicita gubernatione tueat. f ¶Nō coacte. Nō p̄dicate euāgeliū ꝑpter inopiam tp̄aliū rerū: vt de euāgelio viuere possitis: sed spōta: ꝑm deū. s. tm̄ ītuitu supnę mercedis. Non tm̄ ꝑpter inopiā vitandā nolite p̄dicare. Nullus q̄stus vos ipellat: qa cūcta opa religionis debent esse volūtaria: sicut ī ꝯstructione tabernaculi: q̄ p̄n̄tē ecclesiæ ꝯstructionem significat oīs multitudo filior: israel mēte deuota primitias dn̄o ad faciendū opus tabernaculi: & ipsi artifices spōte se obtulerūt. g ¶Sil'r ado. Postq̄ seniores quō p̄essent, docuit: etiam minores p̄rn̄ę eorum ꝓuisioni ad obediēdum īstruit. Nihil aliud monet: nisi vt senibus quos prius instruxerat subditi sint, et exempla eorum respiciant, & imitent. Sed ne p̄lati hoc audientes, putatent subditis suis & non sibi humilitatis iura esse seruanda, continuo generaliter admonēdo subdit: h ¶Omnes autē &c. insi. & senes docendo, & iuuenes subseq̄ndo.
☞ Humiliamini

¶patit. a ¶vn̄: Absit glīari nisi in cruce dn̄i
vt christianus, non erubescat: glō- a b
nostri &c. ¶christiano.
a rificet aūt deum ī isto nomine: qm̄ c
a ¶vn̄. iusticia & iudi. p̄pa. sedis eius.
tempus est vt incipiat iudiciūm
a ¶vel a. b ¶. i. a fidelib⁹. ¶ex q̄ cœpit eē domus dei. ¶si primū fit iudiciū a nobis: si hic
dē domō dei. Si autem primum d e
cruciat quos amat, si flagellat filios: quid debent sperare serui nequissimi?
a nobis: quis finis eorum qui non f
a ¶qui verba dei audit: suscipit & āplectit: non cōscius sibi alicuius mali.
b credūt euangelio dei? †Et si iūstus g
a ¶ęstuādo, decertādo cū magno certamine.
b ¶ī deū. ¶q̄ verbo dei ꝯtradicit oīno extra
quidem ūix saluabitur: impiūs h
deum. a ¶in ꝑximū. ¶qui & si ꝟba recipit: tn̄ ip̄m cōtēnit & mēbra ei⁹ affligit.
b ¶in fetido loco.
& p̄eccator vbi pārebunt? Itaq̄ & i
hi qui patiūtur ꝑm voluntatē dei: k
c fideli creatori commēdent animas l
suas in benefactis.

S ¶& qa oportet pati: & q̄ patiūt aīas cōmendant deo: igitur patimini & laborate pro eo.
d Eniores Ca. V. m
a ¶senes sunt obsecrandi.
ergo quoniam vobis sunt ōbsecro n
a ¶simili ætati cōfauete. b ¶qa p̄sens illo patiēte astiti: pro noīe eius carcerē & vincula ꝑtuli, & quæ vidi de eo scripsi.
cōnsenior & tēstis christi passio- o p
a ¶cū in sancto mōte cœlestem gloriā vult⁹ eius cū iacobo & iohāne vidit: cui⁹ etiā sperat se participē fore. siue cū resurrectionis & ascēsionis eius potentiā cū alijs apostolis q̄ affuerunt vidit.
num: qui & eius qūæ ī futuro reueq
landa est gloriæ communicator:
a ¶inter vos: vel vosipsi qui estis.
e Pascite qui est in vōbis gregē dei: r
a ¶illis subditis de omnibus necessarijs.
f proūidentes non coacte, sed spon- s t
¶nihil p̄dicetis nisi ꝑm deum.
tanee secūdū deum: neq̄ turpis lu- u
a ¶hūilitatē. s. qua subditos hr̄e vultis: ipsi pri⁹ & actu mōstretis: & aīo intento seruetis.
cri gratia, sed voluntarie: nēque vt x y
a ¶ꝑ vos informetur grex ad humilitatem.
dominantes in cleris, sed formā z
a ¶& inde hoc cōsequimini præmiū.
facti gregis ex animo. Et cūm a b
a ¶qui prior humiliatus est.
apparuerit princēps pastorum,
percipietis immarcessibilem co- c d
gronam gloriæ. Similiter adole- e f
¶. s. ex animo.
scentes subditi estote senioribus.
a ¶et senes et iuuenes debēt humilitatē hr̄e:
h Omnēs autē inuicē humilitatem g
qa de⁹ supbis &c. a ¶alijs oñdit ꝟbo & exēplo. ¶ī sinu semp hr̄e. b ¶Auctoritate salomonis deterret a supbia: q̄ diabolū deiecit.
insinuāte: quia dēus superbis re h
¶sicut hominibus pœnitentibus.
sistit: humilibus aūt dat gratiam.

✠ a ¶Non eru. qa hoc est op⁹ ꝟtuosum qđ nō ē erubescibile, sed magis honorabile: iō subdit: b ¶Glorificet aūt deum in isto no. i. ꝙ nō solū vocabit xp̄ian⁹: sed ēt fidelis xp̄i testis ꝑ martyriū. Martyr em̄ grę ce testis dicitur latine. c ¶¶Quoniā tempus est vt incipiat iu. idest cōdemnatio ad mortē. d ¶De do. dei. i. a fidelibus christi in primitiua em̄ ecclesia multi trāsibāt per martyriū: sicut p̄dixerat saluator Ioh.xvj. a. Venit hora: vt oīs q̄ interficit vos arbitretur obsequiū se p̄stare deo. e ¶Si autem primum a no. incipit talis condemnatio. f ¶Quis finis eorum qui nō cre. q. d. incomparabiliter durior. s. condemnatio ad mortē æternam. g ¶Et si iustus quidem vix sal. qa per multas tribulationes oportet eū ingredi regnū cœlorum. Actu.xiiij.d h ¶Impius & pc̄tōr vbi pa. q. d. nusq̄ nā in inferni profundo absconditi erunt. & sic concludit propositū de iustis patientibus, di. I ¶Itaq̄ & hi qui patiū. martyrium. k ¶Secūdū volū. dei. qui sic fieri ordinauit. l ¶Fideli crea. cū aīas suas in benefactis. & sic secure eos conseruat: & cū angelis gloriose coronat. Cap. V.
†Prouer bio.11.d.
Eniores ergo qm̄. Postq̄ beat⁹ petrus. informauit fideles generaliter: & seruos & ꝯiugatos specialiter: & postea interposuit informatiōes aliq̄s ī cōi; hic informat specialiter exn̄tes in statu pastorali, di. m ¶Senio. ergo. Dicūtur autem seniores epi p̄sbyteri & doctores. vnde. j. de aīa. vbi trāslatio nr̄a habet: Si senex haberet oculū iuuenis: videret vtiq̄, vt iuuenis. antiqua habet. Si p̄sbyter haberet oculum iuuenis &c. debēt em̄ eē ministri eccl'iæ maturi moribus & ætate. n ¶Obsecro. humiliter & charitatiue. o ¶Cōsenior. i. cōsimilis eis ætate & officio. p ¶Et testis christi passionū. quas ego vidi. Vel aliter: Testis christi passionum. quia pro eo fui paratus ad martyrium in carcere herodis. Actuū. xij. q ¶Et eius &c. cōicator. i. ad horā particeps factus visionis gloriæ christi in trāsfiguratiōe: vbi se tūc ostēdit petro iohāni & iacobo in forma humanitatis gloriosa: in qua apparebit manifeste in iudicio. Vel aliter: Cōmunicator. i. p̄dicator gloriæ christi: quæ reuelanda est in futuro modo prædicto. Cōsequenter ponit formā suæ obsecrationis, dicens: r ¶Pascite qui in vo. est gregē dei. idest populum cōmissum vestro regimini. s ¶Prouidentes. populo de dei verbo & eucharistiæ sacramento. t ¶Non coacte. sed sponta. i. non amaro animo, sed libero. v ¶Neq̄ turpis lu. gratia. i. ꝑpter quæstū tēporalē. x ¶Sed voluntarie. ꝑpter honorē diuinū. y ¶Neq̄ vt do. in cle. idest nō eleuati per superbiā rationē prælationis. z ¶Sed forma facti grę. ly facti, est noīatiui casus & pluralis numeri. i. tenentes debitam humilitatē, ad subditorū informationē. a ¶Ex animo. ita vt humilitas sit vera & nō ficta. b ¶Et cū ap. prin. pastorum. s. christ⁹ in iudicio. c ¶Percipietis immar. i. indefectibilem. d ¶Coronam gloriæ: in anima simul & corpore. e ¶Similiter. Hic vltimo informat existētes in statu iuuenili. & primo de humilitate: q̄ debet esse in iuuenibus, di. f ¶Adolescentes subditi estote senioribus: reuerentiam & obedientiam debitam exhibendo g ¶Oēs aūt inui. hu. insi. i. ꝟbis & operib⁹ demōstrate vt excitetis vos mutuo ad opera humilitatis: h ¶Quia deus su. re. &c. vt patet in eiectiōe angelorū
✠ superbientium

G A ☞ a ¶Hūiliamini. Quę sit grā quam ꝯfert humilib⁹, subdit vt q̄ magis hūiliati fuerint ꝑpt̄ ip̄m tp̄e certaminis eo glīosius
Humilitatis genus duplex. exaltent tp̄e retributionis. Humilitatē dicim⁹, vel qn̄ aliq̄s ꝑ abluendis pc̄tis incipit salubriter atteri: vel qn̄ spōtanea mentis deuotiōe ꝑfectiores deo & hoīb⁹ humiliant: vel, qn̄ ꝯtra ꝑsecutores ꝑ patientiæ virtutē inuict⁹ aīus armat. Et ad oē genus hūilitatis sequit cōgrua merces exaltationis. b ¶Tāquā leo ru. Sicut rugitus leonis impedit aures ne aliū sonum excipiāt sic diabol⁹ fideliū mētes terrēdo & illicita suggerēdo a via veritatis, ne vocē xp̄i audiāt, auertit. c ¶Circumit: tāq̄ hostis obsidēs muros clausos explorat an sit ꝑs aliqua murorū min⁹ stabilis: cuius aditu ad interiora penetretur. Offert oculis formas illicitas & faciles voluptates: vt visu destruat castitatē. aures per canora: vt emolliat christianū rigorē: linguā ꝯuitio prouocat: manū iniurijs lacessentib⁹ ad cædē instigat. honores terrenos ꝑmittit, vt cœlestes adimat. Et cā latenter nō pōt fallere, addit aptos terrores. in pace subdol⁹: in ꝑsecutiōe violēt⁹: cōtra quē aīus debet tm̄ esse parat⁹ ad resistēdū q̄tū parat⁹ est ille ad impugnādū. d ¶Scietes. Tāto maiorē hr̄e fiduciā, quāto ꝯstat qa nō vos soli tētamini, sed ipsa passio q̄ vos fatigat est eadē & cōis nr̄æ fraternitati. i. fraternæ ecclesiæ: q̄ est ꝑ totū mundū: & qa a ꝯstitutione mūdi semp passi sunt iusti: pudeat vos solos p̄ oīb⁹ nō posse pati. e ¶Scripsi, vobis nō vt iperans, sed obsecrans &
B ꝯtestās auctoritate scripturarū hāc esse verā grām quā scribēdo p̄dico: qa nō est in alio aliquo sal⁹: ī quo oportet vos saluos fieri. Vel obsecrās vos vt faciatis hāc gratiā in qua statis qua imbuti estis esse verā gratiā vestrā & ꝑficiētē vobis. Qui grām spernit nō grām minuit: sed hāc nō suā. i. nō sibi vtilē reddit. f ¶In ba. Romā vocat babylonē ꝑpter ꝯfusionē multiplicis idolatriæ: in cui⁹ medio sc̄tā eccl'ia adhuc rudis & parua iam fulgebat sicut plæbs israelitica paruo nūero & captiuata sedens sup flumina babylonis absentiā sc̄tē terræ deflebat: nec cāticū dn̄i ī aliena terra cātabat, & bn̄ dū auditores hortat ad patientiā aduersitatū p̄n̄tiū, dicit ecclesiā q̄ secū est in babylone ꝯstitutā. i. in ꝯfusione tribulationū: qa sc̄tā dei ciuitas a ꝑmixtiōe & p̄ssura diaboli nō pōt esse immunis.
¶Ep'a prima petri finit.
¶Incipit ep'a sc̄d'a petri. Ca. I.
S Imon. Istā eisdē qb⁹ & primā scribit ep'am: electis ꝑselytis disp̄siōis pōti galathię, cappadociæ, asiæ & bithyniæ: cōfirmās eos aduersus pseudo: q̄ ve rā doctrinā auertētes, suos inducebāt errores, vt q̄ ꝑsecutoribus nō cesserūt hæreticis nō cedant. h ¶Seruus & apostolus iesu. Commendatur persona scribentis.
☞ Coæqualem

NICO. DE LYRA.

✠ supbiētiū: & ī eleuatiōe hoīm hūiliū ad loca angelorū. ꝑpt qđ ꝯcludit: Hūiliamini &c. a ¶Oēm sol. ve. ꝑ. in eum. nō qđ omittāt facere qđ in se est: nā hoc eēt tētare deū: sed ꝙ ipsi credāt asseq oē bonū ꝑ virtutē dei. b ¶Sobrij estote. Hic secūdo informat eos de vigilantia & sobrietate: q̄ sunt multū necessariæ, dicēs: Sob. esto. in victu & vestitu. c ¶Et vigila. i. diligenter a pc̄tis p̄cauete. d ¶Quia ad. ve. &c.

a †Humiliamini igitur sub potenti
a ¶qui hic estis in peregrinatione.
manu dei: vt vōs exaltet in tempore
¶iudicij. ¶corporis & animæ.
visitationis. †omnē sollicitudinem a
a ¶sicut ancoram in mari.
vestrā ꝑiicientēs in eum: qm̄ ipsi cu
a ¶ita ꝑijcite, vt & vos collaboretis adiutrici gratiæ. ¶non intēti delectationibus sęculi.
ra est de vobis. Sōbrii estote & vi- b
gilate: qa aduersarius †vester diabo d
lus tanquam leo rugiens circūit q̄ e f
rēs quem deuoret: cui resistite for- g
a ¶fides sit quasi murus.
d tes in fidē, scientes eandem passio- h
¶quod ex vobis est facite.
nē ei quæ in mūdo est vr̄æ fraternita i
a ¶fidei, spei & aliarum. ¶dator.
ti fieri. Deus aūt oīs gratiē qui voca k l
uit nos in æternam gloriam suā in m n
¶existentes vt membra.
christo iesu modicum passos ipse o p
a ¶illis ꝟtutib⁹ quas iā habetis supaddet alias virtutes. b ¶ad perferendas tribulationes.
c ¶membra timore & errore dissoluta in vnitatē ecclesiæ reducet.
perficiēt, confirmābit, solidābitq̄. q r
Ipsi gloria & īperiū in sæcula sæcu-
a ¶qui mihi necessarius erat: sed causa vestræ salutis eum dimisi.
lorum: amē. Per siluānum fidelem s
fratrem vobis vt arbitror, breui-
¶vt cito possitis intelligere.
e ter scripsi: obsecrans & contestans, t v
hanc eē veram gratiam dei in qua x
¶quod ego dico vobis, dicunt & alij.
statis. Salutat vos ecclesia quæ est y z
a ¶euāgelista a me baptizatus: a me doctus.
f in babylone collecta: & marcus fi- a b
a ¶in signum cōis fidei.
lius meus. Sālutate inuicem in ocu c d
a ¶pacifico: colūbino: non ficto, nō subdolo.
b ¶a gratia incæpit: in gratia finit.
lō sancto. Gratiā vobis omnibus e f
a ¶Q. qđ p̄nominatis eccles̄ijs scribo: oībus ꝑ orbem terrarum ecclesijs scribo.
qūi estis in christo iesu: amen. g
Finit ep'a prima bti petri apostoli.

Argumētum in secundam epistolā canonicam beati petri.
S Imon petrus per fidē huic mundo sapiētes mortuos esse declarat: eisdemq̄ pietatis quāta sit magnitudo luce ipsa clarius manifestat.
Incipit epistola canonica secūda btī petri apl'i. Ca. I.

a ¶obediens. s. fidei.
b ¶agnoscēs ꝟitatē
Imōn pētrus ser h i
firm⁹ in fide. a ¶humi k
lis. b ¶nūcius saluatoris & regis nostri.
uūs & āpostolus
iesu christi: his q l

ve. &c. rugi. ꝑ sæuitiā. e ¶Circumit. C
per malicia. f ¶Quærens quē de. i. corporādo sibi ꝑ mortalē culpā. g ¶Cui re. for. in fi. formata charitate: q̄ ē armatura sufficiēs ad sibi resistēdū. h ¶Scietes eādē pas. i. dæmonis insultū & temtationē. i ¶Ei q̄ ī mū. &c. i. frīb⁹ vr̄is ꝑ mūdū disp̄sis. q. d. resistite diabolo sicut & ipsi. Et qa talis resistētia īdiget diuina resistētia: iō subdit: k ¶De⁹ āt oīs. g. s. dator. l ¶Qui vo. nos. ꝑ fidē. m ¶In æter. glo. suā. finalit. n ¶In xp̄o iesu. cōsequēdā. i. ꝑ xp̄o iesu. o ¶Modicū pas. Oīs enim pœna tp̄alis est modica respectu ęternæ vitę: & ēt respectu mercedis expectatę. p ¶Ipse per fi. s. ad qđ vestra virtus nō sufficit. q ¶Confirmabit, vestram fragilitatē. r ¶Solidabitq̄, gratiā vobis datā. Ipsi gloria &c. s ¶Per silua. Hæc est vltia pars siue ꝯclusio hui⁹ ep'æ: ī qua prio oñdit ꝑ quē scribit: vt recipientes eā sint magis certi ꝙ emanauerit a petro, & nō ab aliquo pseudo apl'o, di. Per sil. fidelē fra. vo. vt arbitror bre. scrip. vt meli⁹ possitis retinere & ope adimplere. t ¶Obsecrās. i. obsecrādo monēs: & nō imperās de p̄dictorū adimpletione. v ¶Et cō. &c. gra. d. s. fides catholica. x ¶In qua statis. firmiter radicati. Sc̄d'o eos salutat ex parte fideliū q̄ cū eo erant romę vn̄ scripsit hāc ep'am, dicens. y ¶Salutat vos eccle. i. congregatio fideliū. z ¶Quæ est in ba. i. in roma. quā figuralit babylonē vocauit: ꝑm ꝙ dicit Hiero. in lib. illustriū vi. qa sicut babylon fuit ciuitas maxīa & idolatriæ dedita. sicut patet ī Danie. sic roma fuit postea ex
D
fili ope. vn̄ dicit Leo papa ī sermone de sc̄tis apl'is petro & paulo de ciuitate romana: ꝙ magnā credebāt fecisse religionē, si nulli⁹ respueret falsitatem. i. idolatriā. a ¶Colle. s. ad fidē xp̄i, sicut & alię eccl'iæ: b ¶Et m. fi. m. s. sp̄ūalis in baptismo et doctrina. c ¶Salutate iuicē. ī signo mutuæ charitatis. d ¶In os. sancto: nō adulatorio: sicut absalon oscula
Osculū quintuplex. bat ppl'm. ij. Reg. xv. a. Nō simulatorio sicut ioab amasan. ij. Reg. xx. c. Nō ꝑditorio: sicut iudas dn̄m. Matt. xxvj. e. Nō impudico: sicut mulier adultera iuuenē. Prouer. vij. a. Sed osculo sc̄tō: qđ ē charitatis signū & ei⁹ fomētū. e ¶Gratia. s. dei. f ¶Vobis oībus. s. sit. g ¶Qui estis in chri. &c. incorporati sibi ꝑ fidē.
†Iac.4.c
†Lu.12.c
Rom.12.c.
†3.q.1.c. nulli.

¶Finit postil. venerabilis p̄ris fratris Nicolai de Lyra super ep'am canonicā beati Petri apostoli primam.
¶Incipit ep'a sc̄d'a beati petri. Ca. I.
S Imon petrus. Hic incipit secūda Petri ep'a: quā scripsit eisdem quibus & primā. & diuiditur in duas partes. s. in salutationē, & ꝑsecutionē. sc̄d'a ibi: Vos autē. In prima parte prio describitur persona salutās ex nomine primo cū dicit: h ¶Simon. quod nomen habuit anq̄ vocaret a christo. & ab adiūcto, cū dicit: i ¶Petrus. Hoc nomen sibi imposuit xp̄s a firmitate fidei: & ad discretionē alterius simonis q̄ dictus est zelotes Act. i. Describitur etiam ex humilitate, cū dr̄: k ¶Seruus. & ex officij dignitate, ibi: Et apostolus iesu christi. l ¶His qui. Hic secūdo describitur ꝑsonę salutatæ, cū dr̄. His q̄ coæqualē nobiscum sor. sunt fi. per ly co-
Diuisio.
✠ æqualem

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Coæqualẽ. Coæquales sibi cognoscit, nõ p circũcisiõe: sed qa eãdẽ quã ipsi accæperãt xpi grãm & fidẽ & hãc per opa exercebãt. b ¶In iusticia. hanc iusticiã nõ hũana prudẽtia repperit: nec legis institutio docuit: sed noster saluator in euãgelio ostendit:
Mat.5.c. Nisi abũdauerit iusticia vestra plus q̃ scribarũ, & pharisæorũ nõ intrabitis regnũ cœlorũ. c ¶Gratia vo. In prima multiplicet, in hac adipleatur: qa illã incipientib⁹: hãc perfectiorib⁹ scribit. Multiplicat gratia bene proficien
Ioh.17.a tibus in hac vita per fidẽ: adimplebit pueniẽtib⁹ ĩ alia vita per spem. Vnde addit, in cognitione dei. i. vt noscatis vnum verũ deum & quẽ misit iesum xpm. d ¶Quomodo omnia no. Ita adimpleatur: vt per eũ cognoscatis quomodo. i. q̃ pfecte sunt nobis donata per grãm eius omnia dona non infirmitatis sicut in veteri lege: q̃ ne
Heb.7.c. minẽ duxit ad perfectũ: sed dona virtutis suæ, q̃ sunt sufficiẽtia ad vitã & pietatem:
Ioh.15.b. quia oĩa quæcunq; audiuit a patre nota fecit. Vel si legat, quæ ad vitam & pietatẽ, donata est. ita exponitur, vt cognoscatis q̃uo dñs nobis oĩa virtutis suæ dona iuxta modũ nostræ capacitatis p̃stiterit: quæ virtus donata est ad vitã & pietatem consequendã. e ¶Propria gloria. non angelũ, non archangelũ ad saluandũ misit: non in nobis aliqd boni per quod saluaremur, inuenit: sed infirmos & inglorios sua virtute reparauit & gloria. f ¶Maxima & p̃ciosa nobis promissa do. idest vitam æternã: quã per eius cognitionem cõsequimur. Vel, quæ pmisit nobis de cõuersione aliorũ per nos. vel, aduẽtu spiritus sancti: vel, de potẽtia miraculorũ dona
F uit. g ¶Nobis pmissa do. Vel ideo nobis, q natura sum⁹ iudæi, q magisterio ipsius corporaliter vsi sum⁹, oĩa sacra reserauit: & ideo maxima & p̃ciosa spũsctĩ promissa donauit: vt p hoc etiã vos q ex gẽtibus estis, q carnalr xpm nõ vidistis: diuinę suæ naturæ donaret eẽ participes: vt sicut nos pmissa ab illo vel accæpim⁹: vel accæpturos cõfidimus: sic & vos credẽtes de donis ei⁹ sitis indubij. h ¶Ministrate in fi. Nõ solũ fugiatis cõcupiscẽtiã mũdi sed etiã ministrate in fide vestra virtutem
Iaco.2.d. quasi seruili & humili mõ oñdite fratrib⁹ virtutẽ. i. ɔstantiã vr̃æ bonæ cõuersatiõis q̃ fidei ingerenda est: ne sine operib⁹ fides ociosa sit: vt alios vr̃o exẽplo in bona cõuersatione cõfirmetis. Vos, dico, omnem cu. subin. In solo deo sit oĩs vr̃a cura in occulto cordis: ne sitis molles & dissoluti. i ¶In scientia autem abstinentiam. Cũ bona facere didiceretis, spe vitæ æternæ mox a malis abstinete: & in cogitatione & in opere: ne in vacuũ scientia cœlestiũ si cedat se ab illecebris sęculi aliquis nõ coerceat. k ¶Impietate aũt amorẽ fraternitatis. Non alterius rei intuitu pietatis opera aduersarijs vestris ĩpendatis, nisi fraternæ dilectionis, vt pro eis oretis vt conuertantur: q doctrina vestra vel increpationib⁹ nolunt cõuerti. l ¶Charitatem. dei quæ merito amori fraternitatis adiũgitur: quia nec deus sine pximo: nec pximus sine deo pfecte diligit. m ¶Hæc em̃ si vobiscum &c. Ideo hęc tenete & alijs ministrate: quia hæc omnia si assint vobis in affectu cordis: & etiã superẽt, idest aduersum vitiorum bella præualuerint, nõ vacuos ṽtutib⁹ cõstituẽt ĩ ☞hoc sæculo:

¶diuina electione.
a coæqualẽ nobiscũ sortiti sunt fidẽ ĩ
a¶nõ ĩ circuncisiõe legis æq̃ti estis ãtiq̃ plæbi
iusticiã dei nr̃i & saluatoris iesu xpi
dei: sed fide q̃ sine opib⁹ legis saluat. ¶vel ag.
c grã vobis & pax adipleat ĩ cognitio
a¶i q̃ ẽ vitæ æternæ ɔsũmatio. vñ sunt ɔsum
d nẽ dei & iesu christi dñi nostri. Quõ
mati in vnũ. a¶dona. ¶obtinendam.
oĩa nobis diuiæ virtutis suæ, q̃ ad vi
¶cõseruãdã. a¶& hoc. ¶p cognitionẽ saluatoris oĩa mysteria diuinitatis qb⁹ saluaremur co
tã & pietatẽ dõata sũt p cognitionẽ
gnouim⁹. a¶qñ trãsfiguratus est in monte.
e ei⁹ q vocauit nos ppria gloriã & vir
a¶miraculorũ. b¶vel per quẽ xpm vel p quę dona. ¶cognitionẽ. c¶quãto pfectius qs deũ
f tũte: per quã mãxia & p̃ciosa nobis
cognoscit: tãto plus promissorũ ei⁹ magnitudinẽ sentit. a¶grã sit vobis & pax: vt per hæc.
promissa donauit, ũt per hæc efficia
a¶coheredes filij dei nõ p naturã: sed p grãm: ita tñ vt sitis fugientes: ne corrũpamini a con
mini diuinæ cõsõrtes naturæ fugien
cupiscentia.
tes eius q̃ in mũdo est concupiscen
tiæ corruptionem. Vos autem curã
h oẽm subinferẽtes: ministrate in fide
a¶bonæ opatiõis. b¶ĩ bona ɔuersatiõe disci
vestra virtũtem: in virtũte autem
te bñfacere spe ęternorũ, nõ tpaliũ. a¶discretionis sciẽdi qd, cui, qñ vel quõ, sed qa sub specie discretiõis solet blãdiri voluptas, iõ in sci. ministra. absti. ¶a malis. ¶a voluptatib⁹.
i sciẽtiã: in scientia aũt abstinentiã:
a¶abstinendã patiẽtia sequit. vt q a voluptatibus mũdi se ɔtinet: aduersa q̃cq; eius sustineat.
in ãbstinẽtia aũt patientiã: in patien
a¶vt erga eos q̃s toleratis pie, sollicite & cha
k tia aũt pietãtem: in pietate aũt amo
ritate sitis.
rẽ fraternitatis: in amore aũt frater
¶dei.
l nitatis charitatẽ. Hæc em̃ si vobiscũ

Nõ est distinctio iudæi & greci. nã idẽ dñs oĩm diues ĩ oẽs q inuocant illũ. vñ & Act. x. Corneli⁹ et alij gẽtiles q erãt cũ eo spm sctm recęperũt: eodẽ mõ sicut iudęi recæperũt in die pẽtecostes. & hoc est qd̃ dr̃: His. i. gẽtilib⁹ ɔuersis qb⁹ scribebat petr⁹: vt dictũ est ĩ pri. epl̃æ p̃cedẽtis. a ¶Coæqualẽ no. s. iudęis, de qbus erat petr⁹ b ¶Sortiti sunt fi. & etiã alia dõa dei. iõ subdit. c ¶In iusti. dei. i. data p eũ & accipit hic iusticia put est oĩs virt⁹: sicut accipit phs vno mõ. v. ethi. sed ibi loquit de iusticia acq̃sita: hic aũt agitur de ifusa. d ¶Gratia. Hic tertio describũt optata bõa: cũ dr̃: Gratia vo. ĩ pñti. e ¶Et pax. ĩ futuro: vbi q̃etabitur totus hoĩs appetit⁹. f ¶Adimpleatur ĩ cog. dei &c. i. p cognitionẽ ei⁹ ĩ pñti. q̃ dirigit ad pacẽ illã, cognoscẽdo de xpo q̃ sequunt. Quõ oĩa &c. totum est sub vno ṽbo vsq; ibi: Vos aũt exclusiue: & iõ est de salutatiõe ĩ q̃ exprimũt optata bona. & ẽ lr̃a itricata: ppt qd̃ sic iũgat. g ¶In co. dei & ie. &c. vt cognoscatis q̃ benigne et pfecte dõata sũt nobis oĩa q̃ ad vitã gratiæ ptinẽt. i ¶Et pietatẽ. i. cultũ latriæ: q̃ pietas, a Tullio & doctorib⁹ catholicis noĩat. h ¶Diuiæ virtutis. i. per virtutẽ diuinã: q̃ est in eo. s. xpo. Verũtñ quia cognitio xpi et donorũ ei⁹ deriuata est ad gentiles per p̃dicatione apl̃orũ immediate illuminatorũ ideo subdit. k ¶Per cog. ei⁹. s. xpi nobis donatã ab eo. l ¶Qui vo. nos p glo. & vir. cũ essemus simplices & idiotæ. Act. iiij. ppter qd̃ totum est ab ip̃o. m ¶Per quã. s. gloriã & virtutem xpi. n ¶Maxi. & p̃. ci. no. pro. do. s. spm sctm signo visibili & donũ linguarũ: sicut pmiserat Luc. vlt. g. Vos aũt manete ĩ ciuitate donec iduamini ṽtute ex alto, & Iohã. xvj. b. Si em̃ nõ abiero paraclet⁹ nõ veniet ad vos: si aũt abiero mittã eũ ad vos. Et subdit ibidẽ: Cũ aũt venerit ille spũs ṽitatis docebit vos oẽm veritatẽ. o ¶Vt p hæc. dona spũsctĩ vobis data. p ¶Efficiamini: credentes nr̃æ p̃dicationi. q ¶Diuinæ cõ. na. p dona grã sicut & nos: sicut em̃ pfectiones naturales sũt q̃dã diuiæ naturæ pticipatiões ĩ eẽ naturali: sic dõa grã in eẽ supnaturali: & q̃m accessus ad terminũ ad quẽ ĩcludit recessum a termĩo opposito. iõ subdit: Fugiẽ. eius &c. et patet. r ¶Vos aũt. Hic incipit psecutio epl̃æ in qua prĩo credẽtes ĩducit ad tenendũ firmiter fidei ṽitatẽ. scd̃o ad p̃cauendũ oppositã falsitatẽ: c. seq. Pria ĩ duas: qa prio ponit dictã ĩductionẽ. scd̃o inductiõis rõnẽ, ibi: Hæc em̃. ¶Circa primũ sciẽdũ q̃ fides sine opib⁹ mortua est: vt dictũ est. s. Iaco. ij. ppter qd̃ nõ est pfecta vsq;quaq;: nõ ppter aliquã falsitatẽ: nã fidei formatæ nõ subest falsum: sed ppter opis defectũ: iõ credẽtes ĩducit ad fidẽ operatã p dilectionẽ & alias ṽtutes ãnexas, di. Vos autẽ. supple sitis. s ¶Curã oẽm sub. ad ĩplẽdũ qd̃ subditur. t ¶Ministrate in fi. ve. vir. s. bñ operãdi: vt appeat viua. v ¶In vir. aũt sciam. i. discretionẽ opis directiuã. x ¶In sciẽtia aũt abstinẽtiã. non solũ ab illicitis: sed etiã ab aliqbus licitis peruenientes ad consiliorũ pfectionẽ. y ¶In abstinentia autẽ patientiã. sicut dr̃ Matth. vj. b. Cum aũt ieiunatis, tpibus nõ iniunctis. s. noli te fieri sicut hypocritæ tristes &c. z ¶In pa. autem pietatem. hoc est em̃ perfectionis q̃ hõ sit sibi durus per abstinentiã: & alijs pius p ɔdescẽsionẽ. a ¶In pietate aũt. circa aliquas psonas singulares. c ¶Fraternitatis. i. cõitatis fidelium. b ¶Amorẽ. qa bonũ cõius est diuinius & melius. d ¶In amore aũt fra. cha. id est vnionẽ ad deũ: q est vinculũ pfectiõis: Col. iij. c. & per ɔñs omniũ p̃dictorũ pfectiua. e ¶Hæc em̃. Hic ɔñr ponitur inductiõis dictæ ratio: & prima rõne sumpta ex parte ĩductiõis. scd̃o ex parte inducẽtis, ibi: Propter qd̃. Prima rõ: qa si sic acquiescat inductiõi dictæ, puenit ĩde magnũ bonũ: & euitat magnũ malũ. & hoc est qd̃ dicit: Hæc em̃, prædicta. f ¶Si vo. assint. inseparabiliter ※Et separent

NICO. DE LYRA.

※æqualẽ, nõ excludunt diuersi grad⁹ in fide circa obiectũ: nam ad fidẽ ĩ quolibet reqrit. q̃ articuli fidei credant. si qs em̃ vnũ solũ articulũ discrederet, nulli⁹ fidẽ pprie dictã h̃ret. tñ in fide sunt grad⁹ q̃tũ ad explicationẽ. licet em̃ oẽs fideles credant oẽs articulos saltẽ ĩplicite: tñ habẽtes maiorẽ noticiã plura credũt explicite. siĺr q̃tũ ad intẽtionẽ: qa vn⁹ credit feruẽti⁹ & firmi⁹ alio. sed p ly coæq̃le excludit distictio iudęorũ et gẽtiliũ: qa gẽtiles credẽtes æqualr recæperũt dõa dei: iter q̃ ẽ fides sicut & iudæi. vñ Ro. x. c. Non est

G H

☞ hoc sæculo, vel sine fructu in futuro. Vel nõ vacuos ĩ vobisipsis sicut vas oĩ bono liquore vacuũ, nec sine fructu, ĩ alijs q̃s exẽplo vr̃o cõuertitis. a ¶Cæcus est & ma. tẽ. Oculus sciẽtiã, manus operationẽ designat. Cæc⁹ est & manu tẽtas, qui sciẽtiã rectę operationis nõ habẽs: quicqd sibi rectũ videt, operat: & lumẽ veritatis ignorãs quasi manũ ad op⁹ qd̃ non videt extẽdẽs, gressus in iter qd̃ non p̃uidet extollit: ideoq; miser ĩ ruinã pditiõis quã præscire nequibat, incidit. b ¶Obliuionem acci. Qñ hõ de peccato in pc̃m cadit videt oblitus pacti. quod in baptismo cũ deo inijt. c ¶Certã voca. ve. Multi vo. pau. ele. Certa ergo est vocatio cunctorũ q ad fidẽ veniũt. Qui ṽo fidei sacramẽtis q̃ p̃cæperũt, bõa opa q̃q; pseuerãter adiungũt: isti suã vocationẽ: etiã electionẽ certã ĩuẽtibus faciũt. Sic & q post vocationem ad vitia vertunt. cũ in his vitijs ex hac vita migrauerint: iã oĩbus certũ reddit q̃ reprobi fuerint. d ¶Non pec. aliquãdo. i. ad vitã æternã attingetis: vbi amplius nõ peccabitis. vel criminalia vitabitis. q̃ qui egerit, non habet hæreditatem in regno xpi, a qb⁹ immunis iuuãte dño pmanet, q supradictis ṽtutibus se mãcipauerit. Sine venialibus ṽo nullus esse potest. e ¶Sic em̃ abun. &c. Ezechiel loquens de ædificio ĩ mõte cõstituto, ait: Et in octo gradibus ascẽsus ei⁹. Et hic petr⁹ octo virtutũ gradus numerat, fidẽ, virtutem, sciẽtiam, abstinentiã, patientiã, pietatẽ, fraternitatis amorẽ, charitatẽ, quibus fugiẽtes mundialis cõcupiscentiæ corruptionẽ, ad habitationẽ regni cœlestis ascendere debemus. De qbus Ps̃. Ascẽsiones in corde suo disposuit in valle lachrymarũ in loco quem posuit. Et infert: Et ambulabũt de virtute in ṽtutẽ, & videbit de⁹ deorũ ĩ siõ. f ¶Incipiã. Vt sit vobis introit⁹ patens ad sctã sctorũ, iterũ & iterũ monebo vos: & semp ero in incæptione. qa nũq; erit finis monitionis. Qd̃ ergo nõ est mihi pigrũ sæpius iterare: vobis nõ sit onerosum sæpius audire. g ¶Et quidam scientes. Quare vult monere illos qui sciunt & cõfirmati sunt? Ideo. s. vt scientiam quã habent operibus exerceant: & veritatẽ cuius præsentia confirmati sunt fixa mente custodiant: nequando per magistros erroris excidant a simplicitate & castitate fidei. h ¶Iustũ aũt &c. Ideo monebo: quia iustum arbitror (per hoc q̃ dñs benigne vocauit me, & confirmauit: & alios cõfirmare monuit, dicẽs. Confirma fratres tuos.) suscitare vos quasi dormiẽtes ad hæc prædicta semper existẽs in commonendo sollicitus. i ¶Depositio tabernaculi mei. Pulchre non mortem, sed depositionẽ vocat: quia sic est famulis dei carnis retinacula exuere: sicut viatoribus cõfecto itinere domũ propriã pro habitatiõe tabernaculi adire & sicut positis in expeditiõe prostrato hoste ad patriam redire. k ¶Dabo autem operam. Quia cito transiturus ideo interim dũ viuo dabo operã, vt vos frequẽter. s. quotiẽs instabunt pseudo, & volẽt vos abstrahere: habeatis hæc in memoria post obitum meũ: quãdo me p̃sentẽ nõ habebitis doctorẽ: nõ quolibet mõ habere: sed ita vt horum memoriam faciatis opere adimplendo, & alios docendo. l ¶Post obitum. Obitus dicitur sanctorũ quando exeunt obuiã spõso. m ¶Nõ enim indoc. fa. Hic & paganos tangit & hæreticos. Pagani quicquid eos delectabat, deos appellare nõ timuerunt. Hæretici accæptis dei veri mysterijs: decætero non diuinis scripturis attẽdere, sed potius ad sensum erroneum has male interpretando trasferre studuerunt. ☞sed spe

a¶bella vitiorũ. b¶in pñti. ¶q̃ ad vosipsos.
¶non apparebit in cõspectu meo vacuus.
assint & superẽt: non vãcuos, nec si
a¶in futuro. ¶quo ad alios. ¶virtutum.
¶mercedis.
ne fructũ vos cõstituẽt in dñi nostri
a¶in die iudicij, qñ cognoscet iesus: vel in cognitione. i. propter hoc quia cognouistis.
b¶vere hæc tenenda sunt: quia.
iesu christi cognitiõe. Cui enim non
a¶a lumine diuini soli alien⁹. b¶nõ habens
præsto sunt hæc cæc⁹ ẽ & mãnu tẽtãs:
ducẽ bõi itineris. a¶p baptismũ vl̃ p pnĩam.
obliuionem accipiens pũrgationis
a¶originaliũ: vel in quibus diu consueuerat.
b¶actualiũ. c¶qa cæcus est q hoc non habet.
veterũ suorũ delictorum. Quãpro
a¶maiori studio ad hæc retinenda laborare.
pter fratres mãgis satagite: vt p bõa
a¶ostẽdatis vos certe vocatos a deo & electos bñfaciẽdo faciatis vos certos de p̃mio vestræ
opa cẽrtam vocationẽ vestram & ele
vocationis. ¶Hæc ministrate: quia.
ctionẽ faciatis, hæc enim faciẽtes nõ
a¶mortalr. b¶ĩ futura vita. c¶mistrãdo hæc.
peccãbitis ãliqñ. Sic ẽnim abundan
a¶. i. virtutes per q̃s introibitis ad vitã.
ter ministrabitur vobis intrõitus in
æternũ regnũ dñi & saluatoris nostri
¶quia adeo vtilia.
iesu christi. Propter qd̃ vos incipiã
a¶vel super his. ¶octo gradibus.
semper cõmonere dẽ his. Et quidem
¶qd̃ in pñti de his potest sciri. ¶monebo.
b¶cuius cõfirmati sitis c¶in futuro melius videbitis: & meli⁹ cõfirmati eritis. nec erit
sciẽtẽs & cõfirmãtos vos in præsen
ti veritate. Iustum autem arbitror
opus moneri. a¶idest corpore ĩ quo iter hui⁹ vite agit, & contra aduersarios veritatis certamen agit. a¶iõ magis iusto: qa cito remoue
q̃diu sum ĩ hoc tabernãculo: suscita
re vos in cõmonitione: certũs q̃ ve
bora vobis, & multi pseudo subintrabũt, cõtra quos vos oportet armari.
lox est depositio tabernaculi mei
secundum q̃ & dominus noster ie
a¶vt: Venio romã iterũ crucifigi. & alibi. Extendes manus tuas & alius te cinget &c.
sus christus significãuit mihi. Da
bo autem operam: et frequenter
¶volo.
habere vos post obitum meum: vt
¶habeatis.
horum omnium memoriam facia
¶ideo adeo sum sollicitus: quia magna res est quam doceo.
tis. Non enim indoctas fabulas se

※ a ¶Et super. opposita vitia. b ¶Nõ vacuos nec sine fructu. immo plenos meritis & præmijs. c ¶Vos consti. finaliter. d ¶In dñi nostri iesu xpi cog. i. eius aperta visione: Ioh. xvij. a. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum deũ: & quẽ misisti iesum christũ. e ¶Cui em̃ &c. cæcus est. in itellectu. f ¶Et manu ten. i. dubi⁹ in effectu. g ¶Obliuionem ac. &c. idest p effectũ videt oblit⁹. h ¶Purgationis. per baptismũ in quo accæpit nouã vitam per fidem charitate formatã, & alijs virtutibus operantẽ. i ¶Quapropter fratres magis satagite. pcedẽdo de bono ĩ meli⁹. k ¶Vt per bo. opera cer. vo. ad fidẽ catholicã. l ¶Et electionem: ad beatitudinem. m ¶Faciatis: Quasi dicat: si essetis a bonis operibus ociosi: videtur vocatio & electio vestra magis eẽ s̃m p̃sentẽ iusticiã q̃ s̃m æternã dei prędestinationẽ. Sciendũ tñ: q̃ hic accipitur certitudo p probabili coniectura quæ certitudo est in moralib⁹ et humanis agibilibus requirẽda: s̃m q̃ dicitur. j. Ethico. Disciplinati enim est intantum certitudinẽ inquirere s̃m vnũquodq; genus, inquantum natura rei recipit. pximũ enim videtur mathematicũ persuadẽtẽ accæptare: & rhetoricum demonstrationes repetere. n ¶Hæc enim fa. i. opera bona ɔtinuãtes: o ¶Non peccabitis aliquãdo. s. mortali pc̃õ: quia veniale nõ põt vitari oĩno. p ¶Sic em̃ abũ. i. per multa merita. q ¶Ministrabitur vobis introitus ĩnæter. reg. qd̃ est summe desiderãdum. r ¶Propter quod &c. Hic cõsequẽter inducit ppositũ rõne sumpta ex parte inducẽtis, & hæc est duplex scd̃a ponit ibi: Nõ em̃. Prima vero accipitur ex cura pastorali: quæ mouere debet pastorem ad informãdũ subditos ĩ bono et confirmãdũ, & maxime qñ scit obitũ suũ ppinquũ, & sic erat ĩ petro pastore fideliũ. & hoc ẽ qd̃ dixit: Propter qd̃ vos incipiã semper cõmo. de his. idest de operib⁹ bonis. et dicit: Incipiã. i. ita frequẽter hoc faciã ac semp essem in principio. s ¶Et quidem scien. bonũ facere. t ¶Et confirmatos vos. v ¶In præsenti veri. supple desidero esse: propter quod ponitur in aliqbus libris: Volo: quia subintelligit, licet nõ sit de textu. x ¶Iustum autem arbitror. ratione officij mihi ipositi. y ¶Quãdiu sũ in hoc tabernaculo. idest viuens in hoc corpore: qd̃ dicit tabernaculũ animæ. z ¶Suscitare vos in commo. i. excitare vos ad bonũ. a ¶Certus q̃ velox est depositio tabernaculi mei. Sciebat enim mortem suam propinquã per xpi reuelationẽ. b ¶Dabo autem operã: idest efficaciter & frequenter hoc faciã. c ¶Habere vos: supple memoriam de cõmonitionibus meis. d ¶Post obitum meum. Pastor em̃ bonus desiderat & quærit salutem sui gregis, nõ solum pro tempore suo, sed etiam pro futuro. e ¶Vt horum memoriam faciatis. Id est opere impleatis. Ex dictis patet: q̃ hanc epistolã scripsit romæ, sicut et prędẽtem. nam sicut dicitur hic: propinquus erat passioni suæ quã sustinuit romæ. f ¶Non enim indoctas fa. Hic ponitur secũda ratio quæ accipit ex doctoris certitudine: qui tanto magis mouetur ad docendũ, quanto scit suam doctrinam esse veram. Erat autem petrus de veritate suæ doctrinæ duplici via certus. scd̃a ponitur ibi: Et habemus. Prima via fuit p auditũ immediate a deo patre: a q̃ nulla falsitas põt eẽ: iõ dicit: Non em̃ idoctas fa. secuti. sicut sequunt poetę & doctores falsi. ※Notam

C D Diuisio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

E ☞ a ¶Sed speculatores fac. il. ma. Trāsfiguratio dñi & claritas ei⁹ signū erat resurrectiōis suæ, & nostræ. Per heliā q cū eo apparuit: itelligit̃ resurrectio eorꝝ q fuerūt ante legē. Per moysen eorꝝ qui sub lege. Per petrū & iacobū & iohannē, eorꝝ q sub grā. Vel, per moysen mortuū mortuorū: per viuos viuorū. b ¶Et habem⁹ firmiorē. Qđ dixi vobis nō ē fabulosum sed certū: & nō tantū his signis declaratū: sed etiā ad confirmationē nostræ prędicationis habemus propheticū sermonē dauid: Dñs dixit ad me: filius meus es tu &c. Ps. 2. b. firmiorē inter alios prophetas: quia clari⁹ alijs de christo prophetauit. c ¶Firmiorē pphe. sermo. Si qs testimonio nostro minus credit: quia in secreto gloriā redemptoris conspeximus: certo sermoni pphetico nullus audebit cōtradicere. d ¶Cui attendentes bc. Vt lucem possitis habere sciētiæ: hoc intelligentes: quia null⁹ sanctorꝝ pphetarū ppria sua interp̄tatiōe populis dogmata vitæ prædicauerit: sed quę a deo didicerant in secreto, hæc plæbi dei obseruanda tradebant. Diuini gentium de corde suo fingebāt. Sicut ergo prophetæ nō sua, sed dei verba scribebant: ita lector nō sua interp̄tatione vti debet: ne a fide exorbitet. Sed laboret attēdere quō verba sua voluerit intelligi ille qui scripsit. e ¶In caliginoso loco. In huius sæculi nocte plena tentationibus & vitijs & erroribus: vbi difficile inuenitur quisq̄ q nō offendat: contra quæ necessaria est hæc lucerna. Sed nunquid semp erit necessaria? Non vtiq̄: sed donec di. illu. in futuro appareat claritas dei. & luci. idest clarus intellect⁹ noster: vel ipse xp̄s oriatur in cordibus no. F Dilectio erit qualem nūc optamus, & quia nō est, suspiramus: & qualis erit singuli in singulis videbim⁹: quo mō nūc facies nostras alterutrū videm⁹. Interim ad nocturnā lucernā pertinet: q filij dei sumus & nondū apparuit qd erimus. Ad cōparationē impiorū dies sumus: ad ꝯparationē futuræ vitæ lucerna idigem⁹. f ¶Hoc primū intelligentes. Attendite pphetico sermoni: nā a deo est. Qđ potest pbari per hoc, q pphetia nō est talib⁹ verbis & tali modo locutionis scripta, quali vtunt̃ hoies in locutiōe sua: & quali sæculares scripturæ sunt cōpositæ: & interp̄tatæ. Et vere nō est locutio prophetarū fm suā vel audientiū voluntatē: sed fm volūtatē spiritussancti: q loquebatur in illis. g ¶Non em volū. huma. Sicut in potestate pphetarꝝ nō erat semp hr̃e spm̄, semper futura p̄dicere: ita non erat ptātis eorū vt quæcunq̄ vellent docerēt: sed ea sola docebant q̄ a spū didicerāt. Hæc ideo dicūtur: ne quis ad libitum suum scripturas exponat.

cuti: notam fecimus vobis domini a
a¶ qua omnia operatur & continet.
b ¶qua omnia futura ab æterno preuidit.
nostri iesu christi virtutē & prescie b
a ¶potius docemus vos ea magna q̄ vidimus & audiuimus de illo transfigurato in monte. b¶sumus.
a tiam: sed speculatores facti illius c
a¶qa hoc magnū fuit. ¶Q. accepit a deo fm
magnitudinis. Accipiens enim d
q hō. a¶quando facies & vestimenta eius fulserūt. b¶per vocem delapsam gloria dei tatis eius claruit.
a deo patre honorem & gloriam
¶clarificandum.
voce delapsa ad eum huiuscemo e f
a¶a patre glorioso magnificante & glorificante filium. ¶consubstantialis. g
di a magnifica gloria: † Hic est fi h
lius me⁹ dilectus: in quo mihi cō k
¶quia nullus ei succedet.
placui: ipsum audite. Et hanc vo l m
a¶petr⁹, iacob⁹, iohānes. b ¶ad cōprobādā
cem nos audiuimus de cœlo alla
eius diuinā naturā. a¶thabor vel simile ei audiuim⁹ i alio mōte. i. olueti qn̄ orabat.
tam cum essemus cum ipso in mon n
te sancto. Et habemus firmiorem o
d propheticū sermonem: cui benefa p
¶operando. ¶vel ardenti.
citis attedētes quasi lucernæ lucēti q
e in caliginoso loco: donec dies illu r
cescat & lucifer oriat̃ in cordibus s t
f vestris. Hoc primum intelligētes: u
a¶. i. propria prophe
q omnis prophetia scripturæ pro x
tantis volūtate: sed spūsancto in eo loquēte.
g pria interpretatione non fit. Non y
em volūtate humana allata est ali
qn̄ prophetia, sed spūsancto inspi
rati locuti sunt sancti dei homines

G buit petrus ex scriptura pphetica: cui⁹ intellectū habuit per xp̄m Lucæ vlti. g. Aperuit illis sensum vt intelligerēt scripturas. s. pphetarū. & hoc est qđ dicit: Et habemus firmiorem propheticū sermonem. quæ firmitas pōt ad duo referri. s. ad sermonē petri. & sic sermo ppheticus nō est firmior sermone ei⁹ simpliciter: sed magis econuerso. nā apl̄i magis fuerunt illuminati a deo q̄ prophetæ antiq. Erat tn̄ firmior aliquo: vtpote iudæo in pphetali doctrina nutrito. homines em magis credunt cōsuetis dici apud eos. sicut dicit philosoph⁹. ij. Metaph. q aliqui magis assentiunt fabulis & dictis poetarꝝ q̄ rationibus certis philosophorū. Inter gentiles autem quibus petrus specialiter scribebat erāt aliqui de iudaismo conuersi: eo q fiebat vna ecclesia ex iudæis & gentib⁹. Potest etiā dicta fraternitas referri ad sermones aliorū pphetarū a dauid: cuius sermo firmior est q̄ aliorū: eo q fuit eximi⁹ prophetarū: vt dicitur in principio Glosæ libri psalterij. eo q alij pphetæ veritatem sibi reuelatam in visiōibus imaginarijs viderūt: vt ibi dicitur: dauid aūt per intellectū sine talibus imaginibus. Sicut clarius videt qui demōstrationes geometricas capit sine descriptione figurarū, q̄ illi q nō rapiūt sine tali descriptione vt plenius dixi cū tractarem de gradibus prophetiæ in principio libri psalmorū. Et hoc mō videtur petr⁹ loqui, cū dicit: Habemus firmiorē propheticū sermonē. nā fm Glo. intelligit de sermone dauid: q habetur in Ps. ij. b. Dñs filius me⁹ es tu: ego hodie genui te. qui ad literā itelligitur de christo: sicut ibi fuit ostensum, etiam per antiquos doctores hebræorū. Hanc autem auctoritatē non exprimit hic beatus petrus: qa eadem est in sententia cum prius allegata: Hic est filius meus dilectus q̄tum spectat ad propositum. p ¶Cui benefacitis attendentes. scilicet sermoni pphetarū. q ¶Quasi lucernæ ardenti in caliginoso loco. id est in hoc mundo ignorantiæ tenebris obscurato. r ¶Donec dies elucescat. id est clara visio veniat. s ¶Et lucifer. id est diuina claritas. t ¶Oriatur in cordibus vestris. quia non est visibilis oculis corporalibus: sed tantum mentalibus. v ¶Hoc primum intelligētes. Hic reddit rationem sui dicti. s. q sermoni pphetico debet attendi: quia procedit ex diuina reuelatione: & nō ex humana fictione. & hoc est quod dicit: Hoc primum intelligentes: q oīs pphetica scriptura. i. sacra scriptura posita quod dicit ad excludendum pphetias alias quæ non sunt alicuius firmitatis. x ¶Propria interpretatione non fit. i. non fit sensu humano: ideo subditur. y ¶Non enim voluntate humana allata est aliquādo prophetia: sed spūsancto inspirati &c. a quo nō potest nisi veritas inspirari & in virtute eius pronunciari.

† Mat. 17. a Mar. 9. a Luc. 9. d.

H

¶Sc'a petri. j. ca. vbi dr̃ in postil. His. i. gētilibus conuersis.

ADDITIO I. Hoc est qđ dicit btūs petr⁹: His qui coæqualem nobiscū sortiti sunt fidē. nō solū itelligitur de ꝯuersis a gētilitate: prout postillator dicit: sed etiā a iudaismo: specialiter de illis iudæis qui per tēpus postq̄ apostoli accæperūt spm̄ sc̄tm̄ in die pētecostes, fuerunt ad fidem conuersi. & ideo de illis dicitur: q fuerūt sortiti fidem cū apostolis primitiuis: intelligēdo coæqualitatē nō fm gradum: sed prout in postilla. Et sic hæc epistola sicut & p̄cedens vtrisq̄ conuersis dirigitur.

¶In eo. ca. j. vbi dicitur in postilla: Et habemus firmiorem propheticum sermonem &c.

ADDITIO II. Per hoc quod dicit apostolus: Habem⁹ firmiorem propheticum sermonē. satis habetur q loquebatur conuersis de iudaismo principaliter: qui prophetica verba recipiebant ab antiquo. De hoc autem quod dixit postillator: q dauid fuit eximius prophetarū vt dicitur in principio Glosæ libri. in additione super principiū libri Psalterij habetur plenius.

NICO. DE LYRA.

☙ a ¶Notam fecimus vobis dñi nostri iesu christi virtutē. vobis prædicando & sermonē miraculis xp̄i noīe factis cōfirmādo ad suæ diuinitatis ostēsionē. b ¶Et præsciētiā. nā inq̄tū de⁹ nouit oīa ab æterno, & inq̄tū hō, ab instāti cōcæptionis nouit q̄ cognoscit deus sciētia visiōis: q̄ respicit habētia eē fm quancūq̄ differentiam tēporis. c ¶Sed speculatores facti illius magni. i. magnificæ trāsfiguratiōis: quā viderūt petrus, iacobus, & iohānes: in qua transfiguratione apparuit eis in forma humanitatis gloriosa. d ¶Accipiens em a deo patre hono. & glo. idest testimonium honoris & gloriæ diuinæ. e ¶Voce delapsa, de cœlo. f ¶Ad eum. sensibiliter. h ¶A magnifica glo. i. a deo patre. g ¶Huiuscemodi. i. quæ vox fuit talis. i ¶Hic est filius me⁹ dilectus. s. naturalis, & per ꝯns eiusdē naturæ: & eiusdem glorię. mecū. k ¶In quo mihi cōpla. vt per eū perficiā salutē generis humani. l ¶Ipsum audite. aure cordis & mētis, credentes eius doctrinæ. m ¶Et hanc vocē nos audi. sensibiliter & intelligibiliter. n ¶Cū essemus cum ipso in mōte sancto. q dicitur sanctus ratione huius apparitiōis sanctæ q̄ describitur Matth. xvij. o ¶Et habemus. Hic ponitur secūda via certitudinis quam habuit petrus

buit petrus

A ☞ FVerūt &c. Ideo ita vos cōmoneo & Cap. II. tot auctoritatib⁹ vtor: ne decipiamini p pseudo: qui fingūt xp̄m nōdū venisse: vel si venisse fatētur aliquos errores interserūt: q grauiter puniet̃ pro mēdacijs suis cū suis sequacib⁹. Sicut in populo israel fuerūt pseudo pphetæ: qui falsa annūciabāt: & iudiciū perpetuæ dānationis sustinuerunt: sic & isti. b ¶Sectas. Sectæ latine, hæreses grece: cū qs stulta obstinatione errorē quē semel ꝯcæpit, semper sectari nullatenus cessat: quod ppriū hæreticorꝝ est. c ¶Perditionē. Merito perditionē sibi inducunt q redēptorē suū negāt: vel nō qualē veritas ostēdit, sed qualē sibi ipsi fingūt & prædicāt. & ppterea alieni a redēptore nil certi⁹ q̄ fouēā expectāt. d ¶Via veri. blas. Per hæreticos: nō solū in eis quos suæ hæresi seductos associāt: sed in eis quoq̄ quos per impurissima facta sua & sacrificia vel mysteria execrāda, quæ faciūt in odiū xp̄iani noīs cōcitāt: existimātib⁹ imperitis oēs christianos hmōi flagitijs mācipatos. e ¶Si em deus an. Si apostatas angelos traditos pœnis inferni ad maiores cruciatus reseruat in die iudicij: si etiam mundū propter scelera deleuit: si sodomitas deleuit: & noe & loth saluauit: constat, quia nouit dñs pios de tētatione eripere: iniquos vero in diem iudicij cruciādos reseruare. Quāuis hunc inferiorē aerem quasi carcerē accæperint: qui q̄tum ad cœlū infernus dicitur: restat adhuc pœna vltimi iudicij: quia parat⁹ est ignis diabolo & angelis eius. nō em permittit illos deus cōsumi: sed seruat vt grauius puniātur cum suis membris: sicut christus glorificādus est cum suis. f ¶Rudentibus. Rudentes sunt funes qbus nautæ vela suspēdunt: vt flante aura portus tranqllitatē deferāt: seq̄ semp ambiguis fluctibus credāt. Quibus rudētib⁹ cōuenieter immūdorū spirituū conamina cōparant̃: qui mox vt flāte superbia impulsi, se aduersus creatorem erexerūt: ipsis elationis suæ conatibus in abyssi profunda sunt rapti. g ¶Originali mundo. Idē mūdus est post diluuiū qui & ante. Sed tn̄ ille quasi alius fuit: quia ille mūd⁹ aq̄ perijt: & tota facies terræ & tot⁹ ille aer altitudie aq̄rū mutatus est. h ¶Octauū. Sex sunt ætates sæculi. septima est illa vita vbi aiæ sc̄torꝝ fœlici sabbato. i. æterna reqe pfruunt̃. Octaua cōis resurrectio. Occulte ergo isinuat p tpalis diluuij discrimē futuri iudicij diē: qn̄ dānatis reprobis oib⁹, iusti gloriā vitæ perpetis accipiēt. i ¶Et ciuita. Hæ ciuitates dupl̃r in ignē sunt redactæ: qa & primo eas p incēdiū cū adiacētib⁹ terris in cinerē redegit. Et cū loca incēdij postmodū mortui maris vnde cōtexerint: seruare adhuc voluit regionē circa positā speciē priscæ pœnæ. Nascūt em poma pulcherrima quæ & edendi cupiditatē spectātib⁹ generāt. Si carpas fatiscūt, & resoluunt̃ in cinerē: fumūq̄ excitant quasi adhuc ardeāt. k ¶In cine. Ignis q sodomitas semel puniuit: significat q ipij sine fine sunt passuri. Q, terra fumigabūda q fruct⁹ pulcherrimi cinerē intus habēt & fetorē: innuit, qa dilectio carnalis & si stultis arridet: nil tn̄ in inuisibilib⁹ nisi incēdiū sibi reseruāt: vel vt fum⁹ tormētorꝝ eius in sc̄la sæculorꝝ ascēdat. l ¶Loth opp̄ssum. Cruciabāt ☞ iustum iniqua

Eadem.
Iuda. 5. d
B

FVerunt vero & Cap. II. a
pseudo prophetæ in po
pulo. Sicut & in vobis b
a ¶iam sunt, sed timore cōprimuntur: sed post obitum meum manifestabuntur. b ¶in corda vestra.
erūt mgr̄i mendaces: q introdu c d
a ¶doctrinas quæ secāt & separant a deo vn̄ peribūt. b ¶christum. c ¶sanguine.
b cent sectās pditiōis: & eum q emit
a ¶esse. b ¶negata veritate inducūt falsitatē pro qua cito periclitabuntur.
† eos dēū negāt: supdūcētes sibi ce e
a ¶a qb⁹ graue ē caueri: qa multi &c. ¶nullam spem vitæ futuræ habentes, cōcupiscētias prædicāt: qb⁹ carnales facile cōsentiūt.
c lerē pditionē. Et multi sequēt̃ eorū f
a ¶castitas & cætera bona opa.
d luxurias: p quos viā veritatis blas g h
a ¶nō causa religionis, sed auaricię vt aliqd lucrent̃ fingūt nouas doctrias: nec vos emūt deo, sed de vobis sibi aliqd cōmodi acqrūt.
phemabit̃: & in auaricia fictis ver i
a ¶magistris & sequacibus.
bis de vobis negociabunt̃. Quib⁹ k
a ¶pœnę æternę iā olim apud deū eis puise nō cessāt: pn̄tialr̃ excruciāt: nec fine carebūt.
iudiciū iā olim nō cessat: & perdi m
a ¶diabolus modo decipiens: postea tormētaturus. b ¶pbat a maiori.
e tiō eorū nō dormitat. † Si em deus n
a ¶qui dignioris naturæ. b ¶alia trāslatio. Et carceribus caliginis inferni retrudens: tra
f angelis peccātib⁹ nō pepcit: sed ru o
didit in iudicio puniendos seruari.
detib⁹ inferni detractos in tartarū p q
a ¶. i. tradidit vt reseruarēt i iudiciū. i. dānatio r
tradid̃t cruciādos in iudiciū reser s
nē. a ¶. i. hoīb⁹ fm originē primi pcti viuē
g uari: & originali mūdo nō pepcit: t
tib⁹. a ¶qa iusticię opa faciēs q̄lr corā deo
h † sed octauū noe iusticiæ præconē v x
viuēdū eēt ostēdit. a ¶inducēs mūdo diluuium
custodiuit: diluuiū mūdo impiorū y
. i. submersionē impiorū. a ¶si.
i inducēs: et ciuitates sodomorū & z
k gomorræorū in cinerem redigens
a ¶patēter significās oīno pituros q similes istis forent. ¶si.
euersione dānauit: exemplū eorū a
qui impie acturi sunt ponens: † & b
l iustū loth oppressum a nefandorū

FVerūt vero. Postq̄ btūs petr⁹ inducit fideles Cap. II. C ad tenēdū fidei veritatē: hic ꝯn̄r iducit eos ad præcauēdū oppositā falsitatē. & prio circa aduētū xp̄i in mūdū. sc̄do circa aduētū ei⁹ ad iudiciū ca. se. pria falsitas ē hereticorū fidē xp̄i corrūpētiū: q̄rꝝ prio oñdit maliciā. & sc̄do pœnā ibi. Quib⁹ iudiciū. Circa primū dic. a ¶Fuerūt vero & pseu. p. in po. s. iudęorū añ xp̄i aduētū: sicut patet i libris Paral. & Regū in plibus locis. b ¶Sicut & i vo. christianis. c ¶Erūt magistri mē. quales fuerunt pseudo apl̄i & hæretici. d ¶Qui introdu. sectas pdi. sicut ebion & cherintus negantes diuinitatē christi etiam a tēpore aplorū. ppter qđ btūs Iohā. i pricipio euāgelij sui declarauit diuinitatē christi di. In principio erat ꝟbū &c. fm q dicit Hiero. in prologo super Iohānem: et postea arrius et multi alij errauerūt circa fidē christi. e ¶Superducentes sibi celerē perditio. i. cām perditionis: et nō solū sibi sed etiā alijs ideo subdit: f ¶Et multi sequent̃ eorum luxu. ad hoc em pl̃es eos seq̃rent̃, concedebāt carnales delitias ad q̄s hoies sunt proni. Als † nos g ¶Per quos via ve. i. fides catholica. h ¶Blasphemabitur. a paganis et iudæis tanq̄ mala, p hoc enim datur infidelib⁹ occasio deridendi et contemnēdi fidem catholicam. i ¶Fictis verbis. id est ad decipiendum compositis. k ¶De vobis nego. bona vestra tpalia subtrahendo. l ¶Quibus iudi. Postq̄ ostendit hæreticorū maliciā: hic cōsequēter declarat eorū pœnā. et secūdo pœnæ grauitatē, ibi: Magis aūt. Diuisio. Pria diuidit in duas: qa primo facit propositū. sc̄do inducit ad hoc triplex exēplū ibi: Si em angelis. Circa primū dicit: Quib⁹ iudiciū. i. pœna ad quā cōdēnabuntur. m ¶Iā olim nō ces. qa semper durabit: vt exponūt aliqui sed hęc expositio videtur excludi p hoc qđ p̄mittit̃: Iā olim. et sic loquitur de p̄terito duratio illa sempiterna et de futuro. ideo melius sic exponit̃ vt videtur: Iam olim non cessat. i. a principio mūdi est p̄parata. Nā a principio distinctionis rerū locus inferni est ab alijs distinctus. & sic dicit̃ Esa. xxx. g. Præparata est ab heri tophet, a rege p̄parata profunda & dilatata: nutrimētū eius ignis & ligna multa. flatus dñi sicut torrens sulphuris succendens eā. † Iob. 4. d. D n ¶Si em de⁹. Hic cōsequenter pbat ppositū p triplex exēplū. primū est de angelis peccātib⁹ de quib⁹ dicit. Si em de⁹ angelis peccantibus non pepercit. a pœna debita. o ¶Sed rudentibus. i. funibus. p ¶Inferni. qui funes sunt pctā: q̄ sunt cā detractionis ad interna: fm q dicit̃ Prouer. v. d. Iniquitates suæ capiunt impium: & funibus pctōrū suorum constringitur. q ¶Detractos. a societate angelorū sanctorū. r ¶In tartarū tra. cru. in iudicium. id est post iudiciū. † Ge. 7. a s ¶Reseruari. prio enim ceciderunt in hunc aerē caliginosum vbi sunt ad exercitiū bonorū: habentes tn̄ suam pœnam et suppliciū. Post iudiciū vero detrudent̃ in inferno deficiēte sanctorū exercitio: & tunc crescet eorū pœna accidētalis ex his quos induxerūt ad pctm̄ et dānationē: sicut glia sc̄torū angelorū ex his quos induxerūt ad bonū et salutē: Et ex dictis supplendū est: q sil̃r deus non parcet hæreticis. t ¶Et originali. Hic ponit̃ secūdū exēplū de submersis in diluuio propter pctā eorū, di. Et ori. mūdo non pepercit. † Ge. 19. c Dicitur aūt hic originalis mūdus hoies qui fuerūt ante diluuium: eo q tūc currebat pria ętas mūdi q̄ terminata fuit i diluuio. v ¶Sed octa. noe. qa cū eo fuerūt septē psonæ a diluuio saluatæ. x ¶Iusticiæ præconē. qa p̄dicauit hominibus illius tpis pœnitētiā, vt dictū est supra ep̄la prima. iij. ca. y ¶Diluuium mundo impiorū inducens. Dicit aūt mūdo: qa tūc oīs caro corruperat viā suam: Geñ. vj. z ¶Et ciuitates. Hic ponit̃ tertium exemplū de ciuitatibus tempore loth: vt habetur Geñ. xix. e. dicens: Et ciuitates sodomorum et gomorræorum in cinerem redigens. quia pluit super eas ignem & sulphur. vt habetur ibidem. a ¶Exēplū eorū qui impie acturi sunt ponens. i. ostendens q sic punient̃ nisi pœniteant. b ¶Et iustū loth oppressum a nefandorum iniuria. fm q dicitur Geñ. xix. d. Vimq̄ faciebāt loth vehemētissime &c.

Universidad de Deusto Biblioteca

F ☞ iustum iniqua proximorum facta & dicta: quæ cernēs corrigere nō valebat. ipse aūt in bonis actib⁹ se seruabat. Nec visis, vel auditis flagitiis se fuscabat: vel visu, vel auditu iustus: qa nihil in illo videbāt: nihil de eo audiebāt: nisi quod pertinebat ad iusticiam. a ¶Iniquos. Pseudo & eorū sequaces, & ideo nolite eos sequi. b ¶In diem iudicij. Et ante diem iudicij soluti corpore pœnas luūt: & in iudicio grauiora expectāt: qñ corpore & aīa cruciabuntur. c ¶Dnationeq̄ contē. Superbos dicit & arrogātes: qui & ipsi grauiora generalibus luituri sunt supplicia. d ¶Sectas non me. Hæreticos dicit: qui blasphemātes fidē vel vitā orthodoxorū sectas sui nois. i. hæreses inducūt qb⁹ etiā grauior instat tribulatio. e ¶Vbi. id est in qbus malis: qa ɔtēnunt dominationē: quia audaces, & cætera quę sequūtur. Hęc nāq̄ faciēdo angeli dæmonia fieri, ac pœnas suæ superbię soluere meruerūt: & qđ natura eorum nō patitur vt faciāt: vt pollui carnalib⁹ cōcupiscētijs: ad illud homines alliciunt & pro illis etiam damnabūtur. f ¶Vbi angeli. ibi cruciabuntur iniqui: vbi angeli mali qui pri⁹ cōtra deū superbierāt, & inde puniti sunt. iam nō portāt, sed poti⁹ abijciūt iudiciū superbiēdi cōtra deū: quod est execrabile aduersus seipsos: quia pro illo grauiter puniūtur: & territi magnitudine pœnarum, iam ab illo iudicio præsumptionis desistunt: sed isti iniqui nōdū desistūt. Vel torquebūtur ibi: id est apud deum: vbi angeli boni nō sustinēt, sed vindicāt si quid execrabile cōtra illos
Gen.19.e dicit: Sicut subuerterūt sodomitas: sic & apl̄i aliqñ vindicabāt: vt cū petrus occi-
Act.5.a. dit ananiam. g ¶Velut irrationa. pe. Sicut irrationabilibus animātibus naturale est causa pabuli sæpius in captionē &
F perniciem ignorāter incidere: ita hæretici comparati iumētis insipiētibus, propter appetitū suæ corruptionis explendū incorruptam catholicæ ecclesiæ doctrinam blasphemantes & vitam sibi perditionis laqueos nectunt. de quibus cum dixisset: blasphemantes in corruptione sua: recte addidit: & peribunt. h ¶Mercedem iniusticiæ. id est pœnam pro malis operibus: & maxime illi qui cū corruptioni carnis seruiāt: & vesanis tenētur errorib⁹: conuersationem iustorū blasphemant: & eis qui sane sapiūt detrahere non cessant. ☞Volu-

iniuria ac luxuriosa cōuersatione a eripuit. Aspectu em̄ & auditu iu- b c
a ¶ qđ erat difficile, iter tales iusticiā seruare.
stus erat: habitās apud eos qui de d die in diē aīam iustā iniqs opibus e f
a ¶ & si hoc & illud oia ista: ȝ. b ¶ sic noe &
cruciabant. † Nōuit deus piōs de g
loth. a ¶ sicut diabolū originalē mūdū, so-
tētatione eripere: iniquōs vero in h i
diem iudicii reseruare cruciādos. k
domitas. a ¶ reseruabit. b ¶ fornicatores dicit: qui p reatu fide corruptiōis maiora in iudicio patientur tormenta q̄ generales iniq. l
Magis aūt eōs q post carnē in con- m
a ¶ .i. qui more brutorū animaliū luxuriāt. n
cupiscentia immūndiciæ ambulāt: o
a ¶ Dūm iesū iustū iudicē taliū recognoscere nolūt. b ¶ ad maiora crimina. p
c dōminationē cōtēnūt: audāces q
a ¶ i ppetratis. b ¶ sine tīore vltiōis separāt r
d sibi plācentes: sectās non metuūt s
hoies a deo, & instruūt ad blasphemādū. t
f introducere blasphemantes. Vbi v x
a ¶ Omnes hi reseruant ad maiora: vbi tāta vis est pœnarū q̄ & angeli mali q sūt maiores fortitudine, & robustiores ad perferēdū q̄ hoies nō portant quasi on⁹ intolerabile.
angeli fortitudine & virtute cū sint y z
maiores: nō portāt aduersū se exe- a b
a ¶ q̄tū ad patientes. i. maiores penas.
¶ magistri erroris.
g crābile iudiciū. Hi vero velut irra c d
¶ tendunt.
tionabilia pecora, naturalr̄ in ca- e
¶ sic isti. ¶ q̄re blasphemēt.
ptionē & pnicię in his quæ ignorāt f
¶ in corrupto sensu.
blasphemātes, i corruptiōe sua pe- g h
¶ a consortio sanctorū. a ¶ vt q in sordib⁹ est: sordescat adhuc.
h ribūt: pcipiētes mērcedē iniusticiæ i

NICO. DE LYRA

✻ a ¶Ac luxuriosa cōuersatione. Nam vitiū contra naturā volebāt exercere. b ¶Eripuit. per angelos qui eum cū vxore ac filiabus extra ciuitatē duxerūt: vt habetur ibidem. Et subditur causa: c ¶Aspectu enim & auditu iustus erat. i. vita & fama: eius iusticia apparebat. d ¶Habitans apud eos qui de die in diem.. i. quasi cōtinue. e ¶Animā iustā. ipsius loth. f ¶Iniquis operibus cruciabāt. Nam emendare nō poterat: & sic cum dolore oportebat. Cōcludit ergo, g ¶Nouit deus pios de tentatione. id est de morte. h ¶Eripere. quando expedit eis: vt patet de loth, & noe. i ¶Iniquos vero in diē iudicij. scilicet extremi. k ¶Reseruare cruciandos. quia tunc cruciabuntur non solum in anima: sicut ante iudicium: sed etiam in corpore. Et ex dictis exemplis concludendū est: q̄ similiter hæreticis de pœna
Diuisio. debita nō parcetur. l ¶Magis autem eos. Hic cōsequēter ostēdit huius pœnę grauitatē: de qua primo ponitur duplex ratio. secundo primæ rationis declaratio, ibi: Hi vero. Prima adhuc in duas fm duplicē rationē. secūda ibi: Angeli. Prima vero ratio accipitur ex parte culpæ pœnā merētis. Ex quātitate em̄ culpæ accipitur quātitas pœnæ: Deute. xxv. a. Scđm mēsurā peccati, erit & plagarū modus. Scđm aūt expositores beat⁹ Petrus dicit hic hæ-
Hæretici dęmōib⁹ graui⁹ puniuntur. reticos grauius puniēdos q̄ dæmones: & alios de quibus posuit exēpla: ita q̄ non solū hoc est argumētū a simili: sed etiā a maiori negatiue, cū dicit: Si deus angelis peccātib⁹ nō pepercit: & alijs de qb⁹ cōsequēter psequtur: multo minus hęreticis. ex hoc sequtur pec catum eorum

catum eorum esse grauius. Et hoc satis patet de pctō mortuorū i diluuio & subuersione sodomæ & gomorræ. Nā pctā pp q̄ principaliter inductæ fuerūt punitiones illæ, fuerūt carnalia: vt patet ex prædictis. Hęresis vero est peccatū infidelitatis, quod est directe contra deum. & sic fm suū genus grauius est peccatis carnalibus. Iterum hæresis est grauior species in fidelitatis: nā grauius est fidem suscæptā corrumpere vel negare qđ faciunt hæretici: q̄ non suscæptā, qđ faciunt iudæi & pagani. sicut apud hoies peius est promissum denegare, q̄ nō promissum non facere & sic sequit q̄ pœna hæreticorū sit grauior & maxime qñ sunt inuoluti cū hoc peccatis carnalib⁹, q̄les describunt hic p btm petrū: vt patet ex pcedētib⁹ & sequētib⁹. De pctō vero & pœna dæmonū magis ē dubiū. Verūtñ idē pōt dici pbabilr de ipsis, saltem q̄tū ad multos eorum. qa doctores catholici dicūt cōcorditer: q̄ homines boni p merita sunt assumēdi ad singulos ordines angelorū: & sic ad æqualē gloriam. Et eadē ratione videt: vt hoies mali p sua demerita fm plus vel minus puniendi sunt in similib⁹ gradib⁹ pœnalibus dæmonū. Cū igit hæresis sit pessima species infidelitatis, quæ est valde graue pctm, sequit q̄ eorū pœna sit grauior q̄ multorum dæmonum. & maxime qñ sūt hæresiarchæ & alijs vitijs irretiti: q̄les describunt isti vel saltē eorū aliq. His dictis patet prima rō grauis punitiōis hæreticorum: q̄ accipit ex grauitate culpæ eorum cū dr: Magis aūt eos. s. hæreticos reseruat deus cruciādos. m ¶Qui post carnem. ei. obediendo. n ¶In concupiscētia immundiciæ. i. luxuriæ quæ fedat totum hominem: & maxime in pctō cōtra naturā, quod frequēter in scriptura noiat immūdicia. o ¶Ambulāt. sic viuēdo. p ¶Dnationeq̄ cōtē. i. christū. q nō solum dr dñs in cōcreto, sed & dñatio in abstracto, pper excellētiā dominij: quia est rex regum & domin⁹ dñantiū: Apo. xix. e. q ¶Audaces. affirmādo falsum p vero. r ¶Sibi placentes. i. de seipsis magnam sapientiā æstimātes. quod est argumentū insipiētię. s ¶Sectas. hæresum. t ¶Nō metuunt facere. eas adinueniendo & docendo. v ¶Blasphemantes. fidei veritatem. & per cōsequens eius auctorem. x ¶Vbi. Hic ponitur secunda ratio grauitatis pœnæ hæreticorum: quę accipitur ex parte subiecti pœnam sustinentis. Nā dæmones qui sunt fortiores ad sustinendum vix possunt sustinere pœnā inferni & multo min⁹ hęretici qui sunt debiliores virtutis. & sic ex hac parte grauius affligunt. & hoc qđ dicitur: Vbi: id est in pœna inferni. y ¶Angeli. scilicet mali. z ¶Fortitudine & virtute cum sint maiores. qa naturalia remanserunt in eis integra: vt dicit Dionysius. a ¶Non portāt. id est vix sustinēt. sicut enim impossibile dicitur qđ est de difficili possibile. v. metaph. ita importabile dicitur q̄ cū difficultate portat. b ¶Execrabile iu. i. pœnam: quæ non dicit execrabilis incptum est a deo: quia sic est iusta: sed ex parte dæmonū q execrāt eam tanq̄ iniustam. c ¶Hi vero. Hic declarat primā rationē de grauitate pœnæ hæreticorū, pper grauitatē culpę ipsorū. & primo ponit hęc declaratio: scđo intēta ɔclusio, ibi: Si em. In ista vero declaratione notant de luxuria, insipiētia, & supbia. & supra in principio ca. de auaricia. ideo ista quatuor declarat in quatuor ptib⁹ q̄ patebūt prosequēdo. Prio declarat eorū insipiētiā dicēs: Hi vero. hæretici supple sunt. d ¶Velut irrationabilia pecora. carentes intellectu veritatis. e ¶Naturaliter in capti. & pni. i. ex impetu naturæ brutalis ad pabulū. & sic incidunt in laqueū & capiunt & necant. & sic ducunt in pniciē: quæ dicit a p, & neco necas. f ¶In his quæ ignorant blasphemantes. i. sic hęretici blasphemātes: in his quæ ignorāt. i. articulis fidei, cōtra quos ex errore latrāt. g ¶In corruptiōe sua. i. in sensu suo corrupto quo corrupti sunt & alios corrumpunt. h ¶Peribūt. pœna gehēnæ. i ¶Percipiētes mer. i. pœnā debitā suę malicię. ✻Volupta-

G H
†De pœ. di. 2. ca. si em̄. § rursus.

A ☞ a ¶Voluptatē. Voluptas bona, vel mala. Voluptas bona recte dies vocatur qua sancti in domino delectant. Voluptas mala mox: cum reprobi ad perficiēda opera tenebrarū peruerse delectant. Iniusti ergo delitias coinquinatiōis & maculæ existimāt voluptatē diei: qa cū vacent delitijs impurissimis & execrādissimis: has optimas & quasi lucifluas iudicant. b ¶Pelliciētes. Pellices dicuntur meretrices a pollutione vel a pellis formositate qua incautos illiciunt. Pelliciūt ergo animas instabiles variorum dogmatū erroneis sectis quasi cōstuprantiū luxibus subdendo. c ¶Secuti viā balaā. Aliquādo hæretici tam execranda dogmata proferūt: vt etiā pagani stulti, qui diuina cognitione carent, illorū detestentur insaniam: illorū distorta & deo cōtraria itinera sapiēdo sanius redarguāt. Et quod peius est multi catholicorū intantū amāt mercedē iniqtatis: vt etiā docti clerici ab indoctis laicis merito la-
Nu.22.d cerētur. Qui cōparant prophetæ qui verbis asinæ contra naturā loquentis corripit. Nec tm̄ a proposito praui itineris retardatur. Qui veniūt de bosor. Bosor carneus, siue in tribulatiōe dicitur: quia nulla alia causa magis adulterant verbū veritatis, q̄ pro cōcupiscētia carnis. Vnde & in tribulatione sunt positi: nō q̄ pro
B dño patiantur: sed animos infirmorū suis doctrinis & peruersis exemplis opprimūt ne respicere possint. Balaam vanus ppls: vel præcipitās eos: qđ illis cōuenit. Qui enim agnitā veritatē spōte deserunt: vanus ppls sunt: & in præcipitiū suos mittunt auditores: qbus nō salutaria quæ corrigant, sed erronea quæ delectent prædicāt de qb⁹ subdit: Hi sunt fontes sine aqua, pmittūt imbrē doctrinarum quē non habēt. Velut nubes pphetica ad quas perueniat veritas dei: & turbinibus dæmonū & vitiorum agitātur: loquūtur grandia: & totus eorum sermo supbia est. d ¶Hi sunt. Nō sunt imitādi pseudo: qa licet videantur vtiles: nihil tñ in eis est nisi vanitas & immundicia. e ¶Superbia. Superbe dicētes se esse iustos q̄uis sit vanū: carnaliter desiderātes: & luxuriose viuētes pelliciunt qui parū effugiunt: qui cū similes eis sunt: tñ aliquatenus declināt eorū societatem: & a peccatis aliquatenus abstinēt. f ¶In desiderijs carnis &c. Immūdus est omnis qui exaltat cor suum, vt qui paululū refugerint a peccatis, ad suū reuertantur errorē & student in luxuria. g ¶Si enim &c. in cognitione dñi nostri & saluatoris iesu christi &c. Refugiētes coinquinationes animæ & corporis quas mūdus immittit: rursus implicati his sicut ante baptismū superant ab illis coingnatōib⁹: apparet q̄ facta sunt posteriora deteriora priorib⁹: qa magis offēdūt deū q̄ ante baptismū: & maiores pœnas patient q̄ mēdaces sunt pmissiōes factę in baptismo. ☞Contigit

Voluptas duplex.
Meretrices quare pellices vocētur.

a voluptatē existimantes diei deli- a b
a ¶ & fm malam existimationem. c
tias coinqnatiōis & maculæ dēli- d e
¶ vt ibi vos decipiant.
tiis affluentes in cōuiuiis suis: lu- f
a ¶ et i gestu corporis pfitent neqtiā animi. vel ocul⁹. i. aīa q̄ debet puidere. vel ocul⁹ magister eorum cupit adulteria, vel cū vxorib⁹ vl
xuriantes vobiscū: ocūlos haben- g
cum diabolo. a ¶ vel incessabilib⁹ delictis.
tes plenos adulterii & incēssabilis h
a ¶ qb⁹ nō facile cessat. qa sūt q̄si naturalia: vt saturitas, ebrietas somnolentia.
b delicti: pellicientes animas insta- i k
a ¶ vel excęcatum. b ¶ quia quicquid agūt causa auaricię faciunt.
biles: cor exercitātum in auāricia l
a ¶ iā possessi a maledictione æterna. b ¶ ex rōne ei cognoscebāt qd credere, & quō viuere deberēt.
habētes: mālediciionis filii dēre- m n
¶ a statu mentis.
linquētes viam rectā errauerunt, o
a ¶ Ad idem tendentes ad quod ille tetēdit, q veniebat maledicere populo israel cōtra volūtatē dei: sed cōtinget illis sicut balaam contigit: quē corripuit asina de sua vesania.
c † secūti viam balaam ex bosor: qui p q
mercedē iniquitatis amauit: cor- r
reptionē vero habuit suæ vesaniæ.
¶ quia asina.
Subiugale mutum animal in hois voce loquēs prohibuit prophetæ s
a ¶ non lauantes sed potius coinquinantes.
d insipiētiam: † Hi sunt fontēs sine t
¶ obscurantes instinctu diaboli.
aqua & nebulæ turbinibus exagi- v x
a ¶ pseudo vel hęreticis. b ¶ obscuritas peccatorum seruatur. vt sordescant ampli⁹. vel infernales pœnę.
tatæ: qbūs caligō tenebrarū reser- y z
e uatur. Superbia em̄ vanitatis lo- a
f quentes pelliciunt in desideriis b c
carnis luxuriæ eos qui paululum d
a ¶ errāt & alios errare faciūt. b ¶ vl ɔuersati.
effugiunt: qui in errore cōuersan- e f
a ¶ in sua secta pmittūt eē libertatē comedēdi & bibēdi & dormiēdi & regnādi ī ęternū.
tur: libertātem illis promittentes: g
a ¶ .i. serui corrupti vel serui diaboli corrūpentis. ¶ & vere sunt serui: qa.
cum ipsi serūi sint corruptionis. h i
A quo em̄ quis superat⁹ est: huius k
¶ & vere sūt serui acqsiti: qa cū pri⁹ liberi essent, mō coguntur seruire grauius q̄ antea.
g & seruus est. † Si enim refugientes l
coinquinationes mūdi in cogni- m
tione domini nostri & saluatoris
iesu christi his rursus implicati n
superant: facta sunt eis posteriora o p
a ¶ vere deteriora. ¶ min⁹ malū.
deteriora prioribus. Melius enim q

✻ a ¶Voluptatē. Hic ɔñr declarat hæreticorū luxuriam di. Voluptatem existimantes diei delitias. Circa quod sciendum: q̄ voluptas idem est quod delectatio: q̄ potest esse bona & mala. bona si sit de operibus virtutū intellectualiū vel moralium. mala autem si sit de actibus venereis. Voluptas igit q̄ idē est quod delectatio, pōt esse bona et honesta: mala & turpis. licet autē frequētius accipiatur p delectatione carnis q̄ turpis est: maxīe in venereis: tñ hic accipit pro delectatiōe honesta in operib⁹ bonis. iō dr voluptas diei: qa q facit veritatē venit ad lucem. Iohā. iij. c. Est igitur sensus q̄ hæretici luxuriosi delectationes carnis reputant esse voluptatem diei. i. eas esse licitas & honestas. & sic iungatur litera. Volup. diei. id est delectationem honestam. b ¶Existimantes. supple eē. c ¶Delitias coinqui. id est luxuriæ: vbi est coinquinatio ex duarum psonarum coniunctiōe. d ¶Et maculæ. i. gulæ: ideo subditur: e ¶Delitijs affluentes in cōui. suis. in quo notat excessus i qualitate & quantitate cibi & potus. f ¶Luxuriantes vo. i. vos ad hoc pertrahentes. g ¶Oculos habentes plenos adulterij. id est signis adulterij. h ¶Et incessa. delicti. i. gulæ q̄ satisfactionem repetit quotidie. i ¶Pellicientes. id est decipiētes. k ¶Aias instabiles. i. quę non sunt in fide firmatæ. l ¶Cor exerci. Hic cōsequēter declarat eorū auariciam di. Cor exercitatū in auaricia habentes. qa frequēter cogitāt q̄liter bona simplicium ad se trahant. m ¶Maledictionis fi. id est maledictiōe diuina digni: sicut dr mortis filius ille q ē morte dignus. ij. Regū. xij. n ¶Derelinquentes viā rc. iusticię. o ¶Errauerūt. per deuium auariciæ. p ¶Secuti viā ba. ex bosor. qui cupiditate ductus iuit ad maledicendum populo israel. Nu. xxij. qđ erat iniquum. ideo subdit: q ¶Qui mercede iniquitatis amauit. tanq̄ cupidus & auarus. r ¶Correctionem vero habuit suæ vesaniæ. Subiugale mutum animal. scilicet asinā suā: quæ corripuit eum a via declinando, & pedē eius parieti allidēdo: & etiam diuina virtute loquendo: vt hr Nu. xxij. s ¶Prohibuit prophetæ insipientiam. ostendendo p hæc signa q̄ ibat ad balach mente peruersa. t ¶Hi sunt. hoc declarat hæreticorū superbiā di. Hi sunt fontes sine aqua. nam ab eis non emanat fons sapientiæ. v ¶Nebulæ propter obscu. erroris. x ¶Turbinibus exagita. id est vētis tēpestuosis supbię. y ¶Quibus cali. tene. inferni. z ¶Reseruat. vt pœna rñdeat culpæ. a ¶Superbia enim vanitatis loquētes. erroneam doctrinam. b ¶Pelliciunt. id est decipiunt. c ¶In desiderijs car. id est luxuria carnalis ad distinctionem idolatrię q̄ est luxuria spiritualis. d ¶Eos qui paululum effu. id est aliquantulū se subtrahūt a doctrina ecclesię: tales enim cito ab hæreticis decipiuntur. e ¶Qui. s. hæretici. f ¶In errore con. i. indurati. g ¶Liber. illis promit. dicēdo q̄ licite possint vti delectabilib⁹ carnis: vt sic citius decipiant, laxantes ad ea quæ sunt homines proni. h ¶Cū ipsi. scilicet hęretici. i ¶Serui sint corrup. quod probat ɔñr di. k ¶A quo enim quis superatus est: huius & ser. est. ipsi ℘o superati sunt a corruptione vitiorū. vt patet p pdicta ergo &c. l ¶Si em̄. hic infert cōclusionē intentā. s. q̄ hęretici sint alijs pctōribus grauius puniēdi: qa recidiuū. ad infidelitatē & alia vitia, eorū culpā aggrauat p īgratitudinē, & hoc est qđ dr: Si em̄ refugiē. coi. mū. id est vitia luxuriæ, gulę, & auaricię, & superbiæ. m ¶In co. dñi no. id est p receptionem fidei quę talia prohibet. n ¶His rur. implica. per recidiuum. o ¶Superātur. p cōsuetudinē. p ¶Facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. propter aggrauationem pdictā. ideo subdit q ¶Melius em̄ erat illis nō cognoscere viam ius. &c. qa p recidiuū ingratitudo diuini bñficij paccæpti aggrauat pctm̄. Cętera patēt.
¶In ca. ij. vbi dr in postilla. Sed rudentibus. i. funibus.

ADDITIO. Super illud verbū rudētibus. Glo. Rudētes sunt funes quibus nautę vela suspendūt.

C
Voluptas qd & quotuplex.
†Nume. 22.d. 2.q.7.ca. secuti.
† Iude.d. De pœn. dist.2.ca. si em̄. §. rursus.
D
†De pœ. dist.4.c. si refugiētes.

Prouer. 26.b.

E ☞ a ¶Contigit enim illis &c. In puerbijs cum expositione positum est: Sicut canis q reuertit ad vomitū suū: ita stultus q iterat stulticiā suā. Et post apl's addit de suo: & sus lota in volu. lu. Canis cū vomit profecto cibū qui pectus deprimebat, pӯcit: sed cū ad vomitū reuertit, vnde leuiat⁹ fuerat rursus occupat. Sic q nequitiā quę mētis intima pmebat, ɔfitēdo pӯcit: post cōfessionē dū repetit, resumit. Sus dū in luto lauat sordidior reddit. Sic q pctm plāgit, nec tn̄ deserit: pœnæ grauiori se subӯcit: q & ipsam quā flēdo impetrare potuit veniā cōtēpsit: & quasi in lutosa aq̄ semetipm voluit: qa dū fletib⁹ suis vitæ mūdiciā subtrahit: ante dei oculos sordidas ipsas etiam lachrymas facit.

Anc ecce vobis. Cap. III. Iam aliā eplam scripsi ad repellēdos pseudo: Et vt meam magnam sollicitudinē vobis ostēdā: ecce p eadē causa hanc etiā secūdā scribo eplam. c ¶Vt memores. Vt per illas eplas sitis memores eorū verborū quæ ego ipse psens pdixi vobis. Verborū dico accæptorū, a sctis pro. quę aucāte sctōrū pphetarū cōfirmant: & sitis memores pcæptorū sctōrū apostolorū: ne pcæpta quę scti apli dederūt vobis, dimittatis pro pdicatione illorū pseudo: & quæ præcæpta sunt etiā dn̄i & salua. qa ipse dn̄s q venit saluare nos, hęc pcæpta instituit & seruare pcæpit. d ¶Illusores. Illudētes fidei & spei xpianorū: qp tps resurrectionis futurū sibi frustra pmittāt: non iuxta catholicā fidē: sed fm pprias cōcupiscētias ambulātes, nouis pctis gaudētes & dicētes: Vbi est pro. Hoc volūt vobis inducere: vt oēs pmissiōes de xpo vanas credatis. Q. nō sunt ipleta in xpo: quæ de illo prędicta sunt in pphetis. Aut vbi est aduētus ei⁹? Q. qd signū de aduētu eius potestis ostēdere? Q. null⁹ aduēt⁹ est futurus. Iō nō credūt futurū aduētū: qa ex quo patres nostri dor. i. a tpe resurrectiōis qn̄ patres fessi eū expectādo requieuerūt: vbi primū cœpit pdicari resurrectio mortuorum: oia cursus & ordo oim creaturarum sic perseuerāt sicut modo: & nihil mutatum est ad testimoniū aduent⁹ ei⁹: & hoc ab initio creaturæ. Sicut fuit in pricipio mūdi, sic adhuc est: & iō nō credūt vllum aduētū futurū. e ¶Vbi est pmissio? Paulus scribēs thessalonicēsib⁹ coercet eos q diē dn̄i instare autumabāt. Petr⁹ reprehēdit illos q aduentū & pmissa dn̄i tardare asseuerāt. Vn̄ cōstat oib⁹ q diligūt aduētū ei⁹, mētē in hac opinione tēperāti⁹ cohibēdam: vt neq; vicinū citiusq; aduēturū diē dn̄i, neq; rursum tardius hūc aduētare suspicemur: sed hoc solum pcurem⁹: vt siue oci⁹, siue sero aduenies paratos nos possit inuenire dū venerit. f ¶Latet. Ideo dicūt oia eodē mō pseuerare: qa vel vere nesciūt: vel fingūt se nescire: vt vos decipiāt. Duo dei iudicia: alterū p aquā qd pterӯt: alterū p ignē qd restat. Hoc dicit latet eos qp cœli. i. iste humid⁹ aer & turbulēt⁹ de quo dr: Milu⁹ in ☞ cœlo cogno-

F

Hier. 8.c.

erat illis non cognoscere viā iusti-
a ¶quia præter mala quæ sicut prius agūt, puaricatores promissionis sunt.
ciæ, q̄ pōst agnitionē retrorsum cō-
uerti ab eo quod illis traditum est
¶pbat auctoritate sub specie canis qp sunt nequā serui. ¶illis conuenit illud verū prouerbium, vel illa pars libri quę continet illud prouerbium.
a sancto mādato. Contigit eīm illud
eis veri puerbii: † Canis reuersus
ad suū vomitū: & sus lota in volu-
tabro luti. Cap. III.
b Anc ecce vobis charissi- a
mi secundam scribo epi-
a ¶epistolis. ¶vobis qb⁹ scribo epistolam.
stolam in quibus vestrā excito in b
a ¶vt vos commoneam: & vos alios commoneatis.
c cōmōnitionē sincerā mētē: vt me- c
mores sitis eorū quæ prædixi ver-
borum a sanctis prophetis & apo- d
stolorū vestrorū, præcæptorū dn̄i &
saluatoris. † Hoc primū scientes: e
a ¶tpe antixpi: cuius iā sunt isti præcones.
qp venient in nouissimis diebus in f
d decæptione illusores iuxta pro- g
prias cōcupiscētias ambulantes,
e dicentes: Vbi est promissio, aut h
a ¶ex parte stultorum nō est promissio, aut aduentus: qa ex quo antiqui patres mortui sunt: nihil videmus mutatū in mundo: neq; aliquid immutabiur nisi sicut modo est.
aduentus eius? Ex quo enim pa- i
tres dormierunt: omnia sic perse- k
a ¶hic apl's ex sua parte.
f uerant ab initio creaturæ. Latet l
a ¶nullū iudicium esse futurū. b ¶alia, translatio: cœli erant olim de aqua & per aquā cōstituti. c ¶alterius modi.
enim eos hoc volētes: qp cœli erant m n

potissime circa antichristi tpa. f ¶In decæ. illuso. i. illusores veritatis habentes verba composita ad decipiendū. g ¶Iuxta p. cōcu. am. i. fm delectabilia mundi & carnis viuētes. h ¶Dicētes &c. Circa qd sciēdū: qp circa futurū iudiciū fuit vn⁹ error a tpe aplorū. s. qp illud iudiciū erat valde propinquum. Quē remouet paulus apl's. ӯ. Thes. ӯ. a. dicens: Rogamus aūt vos fratres vt nō cito moueamini a vestro sensu: neq; terreamini q̄si instet dies domini. Alius autem error est totaliter cōtrarius. s. illorum q negāt iudiciū futurū. & ēt error illorū q dixerūt diuinā prouidentiā non se extēdere ad actus hūanos: et etiā illorū q negāt immortalitatē aiæ humanæ: ad vtrūq; ei errorē seqt iudiciū nō esse futurū. Errores aūt isti renouabuntur & inualescēt circa tpa antichristi: & p ɔn̄s conclusio sequēs de generali iudicio non futuro. Ratio vero motiua ipsorū est pp cursum naturæ: q a tēporib⁹ de qb⁹ nō ē memoria pcessit p reuelatiōes dierū & annorū: ita qp nō fuit mūdi notabilis mutatio: nec sir erit vt dicūt: & hoc ē qd dicit: Dicentes: vbi est pmissio aduētus ei⁹? q. d. nō potest ostēdi p aliqd apparens qp sit christ⁹ vētur⁹ ad iudicādū: nec per ɔn̄s qp ipletur⁹ sit illas promissiōes q̄s christiani dicunt in eis iplere: fm qp dr Luc. xxi. e. His aūt fieri incipiētibus respicite & leuate capita vestra: qm̄ appropinquat redemptio vr̄a. Et subdit dicti cōfirmatio, cum dr: i ¶Ex quo eīm patres dormierūt. antiqssimi. k ¶Omnia sic pseuerāt. in suo cursu. & eadē rōne sic pseuerabūt sine tali mutatione quæ dr in iudicio futura. l ¶Latet eīm. Hic ɔn̄r ponit rōnis exclusio. In hac enim rōne duo implicantur. Vnum est qp non fuit de pterito notabilis mutatio. ex quo cōcludit. qp nec erit de futuro: Aliud est qp promissiōes factæ christianis nō sunt ipletæ nec iplebunt: & ex tali retardatione impletionis arguitur iudiciū nō esse futurū. Propter qd btūs petrus primo excludit primū. secūdo secundū, ibi: Vnū vero. Primū aūt excludit tāq̄ falsum p diluuiū: qd notabiliter mutauit mūdū submergēdo oē vitiū: pter illa q̄ saluata fuerūt in arca: Gen. vӯ. Terra ēt fuit notabiliter immutata. nā an̄ pferebat fructus plures & meliores. propter quod esus carniū & pisciū: cōcessus est post diluuium: Gen. ix. & pro debilitatiōe humanæ naturæ igit p hāc mutationē prio dictū aliorū excludit. & secūdo ppositū cōcludit, ibi. Cœli aūt. ¶Circa primū sciendū qp lr̄a dupliciter est exponēda fm duas expositiones de formatiōe rerū & earū distinctione: quas diffuse posuit in principio. Gen. Vna est qp materia oim corporaliū. excepto cœlo empyreo, pducta fuit prio sub vna cōi forma. ppter qd vocat plurib⁹ noib⁹. s. terra. Gen. i. a. In principio fecit deus cœlū & terrā. fm Bedā eīm & Strabū & alios sequētes hūc expositionis modū: per cœlū intelligit cœlū empyreū: qd statim factū angelis est repletū. per terrā vero materia corporaliū. Vocat etiā abyssus & aqua. ibidē: Tenebræ erāt sup faciē abyssi: & spūs dn̄i ferebat sup aquas: sicut volūtas artificis fu p materiā de qua vult aliq̄ distincte formare. ita qp de illa pria die formata ē lux. scd'a die cœlū stellatū et crystallinū sup ipm. tertia die q̄tuor elemēta. Sciēdū ēt qp btūs petr⁹ nō loquitur hic de aliq̄ cœlo nisi de aereo: eo qp fuit purgatū per diluuiū, ascendens. xv. cubitos supra cacumina mōtiū: de qua purgatiōe loquit hic btūs petrus. Igit fm hūc modū sic exponit lr̄a. ¶Latet eīm eos. i. illos qui dicūt mutationem notabilē mūdi nō esse factam in pterito. Hoc. s. quod sequit postea. m ¶Volētes. quasi di. hæc ignorātia est affectata: quia poterant scire per sacram scripturam quæ loquitur de diluuio, de quo subditur: n ¶Qd cœli erant pri⁹. i. qp ante diluuium erat cœlū aereum: qd dicit cœli in plurali pp eius duas partes. s. superiorem, quæ transcendit cacumina mōtiū quę cum cœlo reuoluitur motu diurno: vt habetur. i. Meteororū & inferiorem quę nō sic reuoluitur propter impedimētū mōtiū. ✠ Et terra

G

†15. q. ӯ. hi q. 33. q. 2. ca. de his. De pœ. di. 2. ca. ӯ risor.

H

†1. Tim. 4. a. 2. Ti. 3. a.

Formationis rerum expositio duplex.

NICOLAVS DE LYRA

Anc esse vobis cha. Postq; apl's remo- Cap. III. uit errorē circa primū xpi aduētū ɔtingētē: hic ɔn̄r docet pcauere errorē futurū circa scd'm ei⁹ aduētū. Circa qd sic pcedit: qa prio fideles īducit ad tenēdū suā doctrinā di. Hāc ecce vo. cha. scd'am scri. epi. in qb⁹. s. prima & scd'a. b ¶Vestrā ex. in cō. i. p monitionē charitatiuā. c ¶Vt me. sitis eorū quæ pdi. ver. sctōrū vt ea retineatis ī mēte, & ipleatis ope. Et subdit cui⁹ sunt ṽba, dicēs: d ¶Prophetis & apo. ve. pcæ. dn̄i & sal. i. quæ ṽba sunt dn̄i pcępta: nos aūt sum⁹ ei⁹ ministri & denūciādo vobis ipsa. e ¶Hoc primū. Hic ɔn̄r īducit ad pcauēdū errorē: q error prio ponit & ei⁹ motiua rō. scd'o rōnis exclusio, ibi: Latet eīm eos. tertio ṽitatis determinatio, ibi: Adueniēte aūt. Circa primū dicit: Hoc pri. sciē. qp ve. ī dieb⁹ no. potissime

Diuisio.

A ☞ cœlo cognouit tps suū. Erāt prius. i. inter priores creaturas mūdi, vel prius. i. ante diluuiū. Et qp terra erat pri⁹ cōsistēs de aqua. i. per remotionē aquæ: quæ operāte ṽbo dei ɔgregata est in vnū: & ita apparuit arida, & cōsistēs p aquā: qa diuina dispositione venis aquarū est tota plena: sicut corpus aialium sanguine: ne ariditate deficeret: si irrigatio aquæ deficeret: p quę duo. i. in qb⁹ duab⁹ partib⁹ aere & terra: quæ tunc erat mūdus alteri⁹ modi q̄ iste, perӯt: inūdat⁹ aqua diluuӯ. Nā supiores partes nō attigit diluuiū. Cœli aūt q nūc sunt & terra eodē ṽbo dei: repositi in eam formā quā non hn̄t sunt reseruati igni in meli⁹ cōmutāda: in die iudicӯ & pditiōis ipiorū hoim. a ¶Per quæ ille tūc mū. aqua inun. pe. Perӯt terra, qa submersa tāto tpe fructificare destitit: postea etiam dissimilē plærisq; in locis ab ea quē prius acceperat faciē recæpit, perierūt cœli fm spēs huius aeris. Occupauit eīm aqua totā istā capacitatē vbi aues volitāt. Sūt & cœli superiores: sed vtrū & ipsi perituri sunt igni: an hi soli q etiā in diluuio perierūt: discæptatio est aliqn̄ scrupulosior iter doctos. b ¶Vnū vero hoc. Probato qp iudiciū vere erit: ostēdit q̄ efficax fuerit. Si dicit vobis a pseudo: qd vultis potestis facere: qa tm̄ tps restat vsq; ad diē iudicӯ: qp ex lōginqtate tpis iudex scire multa nō poterit, nō credatis eis: qa qcqd pōt fieri mille annis ita videt, sicut illud quod fit vna die. Si dicunt: mille annis pœnitēdo nō asseqmini veniā delictorū, nō credatis qa vn⁹ dies verę pn̄iæ tātū valet q̄tū mille anni: sicut latroni. Si dicūt, nō oportet tādiu laborare: vna die potestis respirare, nō credatis qa mille anni laboris nō pl⁹ sufficiūt ad vitā q̄ vn⁹ dies. Et qn̄quidē futurū est iudiciū: ergo nolite seduci per pseudo q dicūt vobis: qp & si sit futurū iudiciū: nō tn̄ vobis timēdū: qa cū sint tot cogitationes & tot act⁹ hoim: si sigillatim debeāt discuti: nō sufficiēt milia annorū: cū in vno solo die dicat futurū iudiciū: & sic multa poterūt latere iudicē. Sed nō lateat vos istud: qp tātū valet apud deū vn⁹ dies ad agēdū aliqd: quātū mille anni hoib⁹ ad solā rē faciēdā. c ¶Sicut mille anni. In agnitiōe diuinę virtutis & pterita & psentia & futura æquarr psentia ɔstāt: & quæ lōga nobis vel breuia vident tēporū curricula, æqualis sunt spacӯ apud cōditorē tēporū: q oia æquarr & magna & parua cōspicit. Ideo hoc cōmemorat apl's: vt ɔuincat eos q dicebāt: vbi est pmissio, aut aduēt⁹ ei⁹? ostēdēs deū nequaq; oblitū suę pmissiōis, aut aduēt⁹. Sed cū ita vnūquēq; diē sæculi nr̄i æterna sua memoria ɔtēplet vt annorū mille circūit⁹: & ita mille annos vt vni⁹ diei spaciū sine labore circūspiciat: manifeste itelligēdū est: qp ipsorū quorū dierū & annorū oim finē certissime nouerit: & absq; vlla dubitatiōe hoc quoq; pnouerit, qn̄ aduēt⁹ ipsi⁹ claritas reuelāda: qn̄ pmissa sctis sint reddēda pmia. Vn̄ & recte subiūgit. d ¶Non tardat dn̄s. Et qa oia videt, potestis credere qp dn̄s nō tardat pmissis implēdis: qa nondū est tps implēdi: sed tpe quo puidit implēda iplebit. Sed iō differt: vt electorū summā quā puidit prius adimpleat. vn̄ in apocal. Et dictū est illis vt reqescerēt adhuc modicū tps donec cōpleant conserui eorū. e ¶Cœli magno. Alleg. Cœli. i. sancti si q d in eis purgādum est per ignē purgabūtur. f ¶Elemēta. Quatuor, qb⁹ mūdus ɔsistit, ille maxim⁹ ignis absumet. Nec cūcta intātū absumet vt nō sint: sed duo in totū cōsumet: duo vero in meliorē restituet faciē. Vn̄ i sequētib⁹: Nouos cœlos & nouā terrā: & pmissa ipsi⁹ ☞ expectamus &c.

Luc. 23.f.

B

Apo. 6.c.

Grego.

prius & terra de aqua & per aquā a b
a ¶duo. i. in quib⁹ partib⁹ aere & terra. c
a consistens dei verbo: per quæ ille d
a ¶pollutus pctis hoim p aquā purgat⁹ est. e f
tunc mūdus aqua inūndat⁹ periit. g h
¶post diluuium & coinquinant pctis reseruati sunt vt purgent p ignē cū suis malis habitatoribus in die iudicӯ. i k
Cœli aūt q nunc sunt & terra eodē l
m
verbo † repositi sunt igni, reser- n
uati in diem iudicii: & perditiōis o p
b impiorū hoim. Vnum vero hoc nō q
lateat vos charissimi: † quia vnus r
c dies apud dn̄m sicut mille anni: &
d mille anni sicut dies vnus. Non s
tardat dn̄s promissionē suā: sicut t
quidā existimāt: sed patiēter agit v
a ¶vt vos in virtutib⁹ crescatis. b ¶et vt alӯ qui cōuertēdi sunt conuertantur.
propter vōs: nōlens aliquos peri- x y
a ¶vel resipiscere.
re, sed oēs ad pœnitentiā rēuerti.
¶nō tardat: sed poti⁹. a ¶īprouis⁹, rapiēs ad iudiciū.
†Adueniet autē dies dn̄i sicut fur: z a
a ¶q i diluuio trāsierūt: qa tm̄ ascēdet iudicӯ ignis q̄tū ascēdit aqua diluuӯ.
b ¶inuoluentis ignis. c ¶in aliam formā.
e in quo cœli magno īpetu trānsiēt: b c
f elementa vero calore soluentur: d

cessit ex tribus elementis pdictis patet Gen. vӯ. vbi dr Rupti sūt oēs fontes abyssi magnę. i. oceani: qa cauernositates terræ, itra q̄s cōtinet mare, ruptæ fuerūt: & sic aq̄ maris effusæ fuerūt sup terrā factū habitabilē. Ex quo patet qp p aquā & terrā factū est diluuiū. Sir p aerē. nā ibi subdit: Et facta est pluuia sup terrā. xl. dieb⁹ & . xl. noctib⁹: & sic magna ps aeris cōuersa fuit in aquā. Alia ṽo expositio accipit fm dictū hebræorū & pluriū doctorū catholicorū qui dicunt a principio creationis omnia corpalia q̄tum ad principales mūdi partes. s. corporalia cœlestia & q̄tuor elemēta fuisse simul pducta sub formis suis substātialib⁹ ab inuicē distictis: & formatio seu distinctio eorū q describit in pricipio Gen. facta prima die, secūda, tertia & quarta nō accipit nisi fm proprietates & q̄litates accidētales. sic dr aliqs hō fieri qn̄ puenit ad ætatē adultā: & hoc pp debitā quātitatē & robur corporis & similia q tūc attingit: & tn̄ nō sūt nisi pprietates accidentales: qa fm suā substātiā factus est homo a pricipio vnionis aiæ cū corpe. & sic lux q̄ dr facta prima die est ipsa claritas solis, q̄ est ei⁹ q̄litas. Q. aūt dr sol fieri tertia die hoc est fm motū ei⁹ ppriū ab occidēte in oriētē. Cœlū ṽo qd dr factū scd'a die. i. corpa cœlestia: hæc factio accipit fm soliditatē tūc eis datā fm hebræos. fm alios vero est virt⁹ influēdi in inferiora q̄ tūc fuit eis data. Sir formatio elemētorū seu distinctio facta tertia die fm proprietates accidentales. nā ante diē tertiū elementū aq̄ nō habuit debitā dēsitatē: sed vaporaliter eleuabat p totū aeris spacium: & sic vnū elemētū non videbat ab alio distinctū nec sir terra: qa erat aqs cooperta. sed tūc aq̄ fuit data debita densitas: & sic occupauit minorē locū: & factæ fuerūt cōcauitates in terra, vbi recæpta fuit vna pars elementi aq̄ & sic remāsit discoopta vna ps terræ aqs p habitatiōe hoim & aialiū & aer apparuit in sua trāsparētia: sicut plenius dixi in principio Gen. Et fm hoc exponēda est sic lr̄a hęc, cū dr: Cœli erāt pri⁹. i. duę ptes aeris, supior & iferior. Et terra. i. elemētū terræ. De aq̄ formata, mō dicto: qa p dēsitatē aq̄ & recęptionem eius intra cōcauitates terrę apparuerūt elemēta distincta. Cętera exponant sicut prius. k ¶Cœli: Hic ex dictis cōcludit ppositū: arguēs a sir, qp sicut mūd⁹ fuit īmutat⁹ p aquā a tpe noe: sic adueniēte iudice īmutabit p ignē ɔflagratiōis, q fm doctores catholicos tm̄ ascēdet q̄tū aq̄ diluuӯ ascenderūt. & hoc est qd dicit: Cœli aūt qui nūc sūt. i. supior ps aeris & inferior. l ¶Et terra. i. elemētū terræ. p qd ēt intelligit elemētū aq̄: eo qp nō ē totalr separatū a terra: sed ptes aliq̄ aq̄ cōmiscent ptib⁹ terræ: & aliq̄ itra cōcauitates ei⁹ cōtinent vt dictū est. m ¶Eo. ver. diuīo. n ¶Repositi sunt. i. cōseruati: qm̄ si virt⁹ dei cōseruās ab eis retraheret in nihilū redigerent. o ¶Igni re. in die iu. i. p ignē purgandi. p ¶Et pdi. im. ho. tūc eīm corpe & aia dānabūt. q ¶Vnū vero. Hic excludit scd'm motiuū de retardatione impletionū diuinorū pmissorū: qa non est retardatio ex pte dei: licet nobis videat. pp qd dr: r ¶Quia vn⁹ di. a do. si. mil. an. sic aūt loquit petr⁹ fm qd dr ps. lxxxix. b. Mille anni an̄ oculos tuos tāq; dies hesterna q̄ præterӯt. Per millenariū eīm intelligit quātacūq; reuolutio tēporū, q̄ modica est & nulli⁹ momēti cōpata diuinæ ęternitati. ppter qd mēdēdo eorū argumēto subdit: s ¶Nō tar. d. p. i. ī redditione promissorū nō tardat vltra debitū. t ¶Sicut q. exi. erronee pp hoc negātes futurū iudiciū. vt pdictū est. v ¶Sed pa. agit. iudiciū differēdo. x ¶Propter vos. vt iusti. s. ī merito pficiāt: et mali p pn̄iam redeāt. iō seqt: y ¶Nolēs ali. pi. q̄tū ex se. z ¶Aduc. Postq; exclusit errorē circa iudiciū futurū: hic ɔn̄r determiat ṽitatē: & prio ponit hęc determinatio. scd'o subdit vtilis monitio, ibi: Cū igit hęc. tertio doctrię pauli approbatio, ibi: Sicut & charissim⁹. q̄rto cōcludit itēta ɔclusio, ibi: Vos igit. Circa primū dr: Adueniet aūt dies dn̄i. i. dies iudicӯ q dr dies dn̄i, qa tūc ī oib⁹ fiet volūtas ei⁹ ī punitiōe malorū et pmiatiōe bonorū. & subdit mod⁹ veniēdi, cū dr. a ¶Si. fur. i. repēte et ex īprouiso sicut dr Mat. xxiiӯ. c. De die aūt illa et hora nemo scit &c. b ¶In quo cœli. i. supior ps aeris & inferior. c ¶Magno im. trā. a statu in q̄ nūc sūt p īpetū ignis cōflagratiōis. d ¶Elementa vero ✠ calore so.

C

Ex quib⁹ fuerit diluuium.

†Ps. 89. b.

†1. Thes. 5.a. Apo. 3.a.

D

NICOLAVS DE LYRA

✠ a ¶Et terra. i. elementū terræ. b ¶De aqua. i. de informi materia: quę noiat aq̄ vt dictū est: & de illa facta sunt elemēta, vt dictū est. c ¶Et p aquā cō. qa partib⁹ terrę admiscent aquæ: vt terra habeat ɔtinuationē & ɔsistētiā. alr eīm resolueret ī pulueres. d ¶Dei verbo. supple facta sunt ista: vt patet Gen. i. e ¶Per quæ. s. tria elemēta pdicta: aerē, aquā & terrā. f ¶Ille tūc mū. i. tpe noe. g ¶Aqua. s. diluuӯ. h ¶Inūdat⁹. a sordib⁹ factis in mūdo sēsibili. i ¶Perӯt. qa oia viuētia fuerūt mortua exceptis saluatis ī arca. Elemēta ēt fuerūt deteriorata. Q. aūt diluuiū processit ex

E ☞ expectam⁹ &c.Vel:Elemēta sancti,qui fuerūt alijs materia bene operādi:per tēporale suppliciū soluētur in melius. a ¶Nouos vero cœ.Nō ait alios:sed veteres & antiquos in meli⁹ cōmutādos.
Ps.101.d. Vnde dauid:Ipsi peribūt:tu aūt permanes:& oīa sicut vesti. veterascēt.Et sicut opertoriū mutabis eos & muta.&c. Quæ mutabuntur:Constat pro certo:qa cōsumpti per ignē,mox abeūte igne gratiorē resumēt speciē.De igne & aqua nihil tale habem⁹:qn potius
Apo.21.a. habemus in apocalypsi.Et mare iā
Esa.65.c. nō est.Habem⁹ & in pphetis. Lux
apo.14.g lucernæ non lucebit ibi amplius. b ¶Et pmissa ipsi⁹ expe. Alleg.
Allego. Nolite credere illis q dicūt nihil eē impletū de oīb⁹ quæ de natiuitate xpi pmissa sunt,dicentes vbi sunt noui cœli & noua terra quę pmissa sunt:Nouos cœlos credimus illos in qb⁹ iusticia inhabitat:& nouam terrā illos,q serūt fructū nouitatis: & hos dicim⁹ pmissa dei : vel nos in qbus iusticia habitat:& veritatē scim⁹.Cœlos.i.sctōs expectam⁹ nouos futuros:& terrā nouā:qa pmisit: c ¶In quib⁹.i.quo tpe futuri sæcli.iustitia habitat:qa tūc cuiqȝ fideliū p modo certaminis corona reddet iusticiæ:qd' in hac vita fieri non pōt. d ¶Satagite immacu. & in.Hæ sunt vigiliæ de qbus dr:
Luc.12.e. Beati serui illi quos cū venerit dn̄s inuenerit vigilātes.Vigilat q se a sordib⁹ imunē custodit:q quātū in
Ro.12.d. se est cū oīb⁹ hoīb⁹ pacē habet:qui oēs illecebras carnis spūs regimini subdit: in seipso pace fœlicissima vtens. e ¶Et in.i.a dn̄o.Ille solus pfecte mūdus est,q diuino iudicio mūd⁹ est:hūana sępe fallūt iudicia.
F f ¶Frater noster pau.Paulū illis scripsisse dicit.In quo ostēdit.qa q paul⁹ qbusdā specialr ecclesijs scripsit,oīb⁹ ecclesijs quæ sunt p orbē generalr scripsit.Petr⁹ sapiam pauli laudat.Paul⁹ de se dicit:Ego sum
1.Corin. 15.b. minim⁹ aplor: qui nō sum dignus vo.&c.Paul⁹ pro priori se infidelitate humiliat:& alior aplor innocentiā pfert.Ecce prim⁹ aplor oblitus sui primat⁹ & datar sibi clauiū datā paulo mirat sapiam : qa mos est elector,vt magis aliorū q suas mirent virtutes:& p has se ad profectū excitent. g ¶Difficilia. In eplis pauli quæ deprauant ab hæreticis dicit maxime illa qb⁹ de gra dei loqtur:quæ iustificat impios.i. ex impijs facit iustos. Dicit enim:
Ro.15.d. Vbi abūdauit pc̄m,supabūdauit gratia.Ne qs desperaret de cōmissis pc̄is,hæretici ita interptant:q suadeat plura facere pc̄ā,vt potiora per hæc recipiant bona.Contra quos petrus subiūgit:Vos igit fratres prescīētes:qa insipiētes multifarios introducēt errores.Quidā iudiciū futurū negātes:quidā diuina eloquia falsantes:qdā male interpretātes:quidā luxuriæ fræna laxātes:& alia multa. h ¶Deprauāt. Nullus veteris vel noui testamēti liber in quo hæretici aliquid non peruerterint:vel demēdo,vel addendo:vel mutādo.Vnicum remediū indoctis:humili stabilitate verbis doctorū auditum prębere: quam stabilitatem quia hęretici non habent:vento superbiæ quasi palea leuis de ecclesia tolluntur:vnde ad suam ipsorum perditionem.

¶Finit epistola secunda Petri apostoli.

terra autem & oīa quæ in ipsa sunt a
a ¶quandoquidē in tanto iudicio mali in pei⁹ boni in melius sunt mutandi.
exurētur. Cūm igit hæc oīa dissol b
uēda sint quales oportet vos esse c
¶in nobis. ¶ad alios.
in sanctis cōuersationib⁹ & pieta d
a ¶per spem. b ¶bene agendo:vt tales sitis propter quos saluandos dominus veniat ad iudicium.
tibus:expectātes & properātes in e f
a ¶iudicij.
aduētū diei dn̄i:per quē cœli ardē h
tes soluent:& elemēta ignis ardo
¶priora deficiēt:sed.
re tabescēt:†Nouos vero cœlos & i
nouā terrā†& pmissa ipsius expe k
ctamus: in qbus iusticia habitat. l
¶qa dies dn̄i venit.
Propter qd' charissimi hæc expe m
a ¶ē venialibus in corpore. b ¶a criminalibus in mente.
ctātes:satagite imaculati & inuiō n o
a ¶ab eo,vel ad honorē eius veniētis & pulsantis. b ¶pacificari remissis peccatis.
lati ei inueniri in pace:& dn̄i no p q
a ¶ne putetis q tardet promissionē dn̄s:sed intelligite q ideo lōganimiter expectat dn̄s vt plures saluentur.
stri iesu christi lōganimitatem &
salutē arbitramini:sicut & charissi r s
mus frater noster paulus fm datā t
sibi sapientiā scripsit vobis:sicut v
¶ipse paulus.
& in omnibus epistolis:loquēs in x
a ¶epistolis. b ¶quæ ego pręd ixi vobis,vt hæc faciatis quæ docui. c ¶epistolis pauli.
geis de his in qbus sunt quædā dif y
a ¶sine lumine iusticiæ.
ficilia itellectu:quæ indocti & in z a
a ¶mente:quia inter doctos donec erudiant non permanent.
stabiles deprauāt : sicut & cæteras b
scripturas ad suā ipsor†pditionē. d
¶hęc.
Vos igit fratres pscīētes custodite e f
ne insipiētiū errore traducti exci g h
¶fidei. ¶sed potius.
datis a propria firmitate.Crescite i
vero in gratia & cognitiōe dn̄i nr̄i k
& xpi iesu saluatoris. Ipsi glia & l
a ¶iter quotidianas aduersitates. b ¶& maxime cum diu desideratus videbitur.
nūnc & in diēm æternitatis:Amē.
Finit epl'a secūda Petri apl'i.

G ☩ ca.sol.q.d.non solum aer,sed etiā elementa igne purgabunt a ¶Terra aūt & omnia &c.Nō solū terra, sed etiā oīa q in ipsa sunt facta : & de ipsa:producta exurentur. b ¶Cū igitur hæc. Hic ex dictis subdit vtilis monitio:qa si tāta districtio iudicis apparebit in sensibilibus elemētis:hoīes meriti & demeriti boni & mali capaces debent esse solliciti,q sint in aduētu iudicis pparati.& hoc est qd' dicit:Cum igitur hæc oīa elemēta dissoluenda sint.modo dicto. c ¶Quales oportet vos esse in sanctis conuer.ad vosipsos. d ¶Et pietatibus.ad pximos.q.d.oportet vos esse multum in talibus præparatos. e ¶Expectantes.cum securitate. f ¶Et properātes.cum hilaritate. g ¶In aduentum diei.s.extremi iudicij.sicut dicit saluator Luc.xxi.f.His aūt fieri incipientibus respicite & leuate capita vestra.id est exhilarate corda. vt exponit Greg.homel.i.Per quem scilicet aduentum diei iudicij. h ¶Cœli ardentes.exponat vt supra. i ¶Nouos vero.cœlos &c. Nō dicit alios,sed nouos id est eosdem substantia in melius tn̄ immutatos:& sic innouatos. k ¶Et promissa ipsius.Esaiæ.lxv.c.Ecce ego creo cœlos nouos & terram nouam. l ¶In quibus iusticia habitat.id est habitabit:& loquitur de futuro per modum pręteriti,propter certitudinē pphetiæ:qa tunc omnia ad lineā iusticiæ reducentur.ideo concludit: m ¶Propter quod charissimi expe.s.iustā retributionē p meritis vel demeritis. n ¶Satagite im.a peccatis carnalib⁹ o ¶Et inuiolati.a spiritalib⁹. p ¶Inueniri in pace.conscientiæ. q ¶Et domini nostri lon. id est remunerationis vestræ ab ipso dilationē. r ¶Salutem arbitramini.id est reputate ad augmentū pmij vestri & meriti. s ¶Sicut & ch. Hic ōnr ponit doctrinæ pauli approbatio:cui pseudo apli detrahebāt:dicentes q non erat apostolus eo q nō fuerat cum christo sicut alij.& iō dicebant doctrinam eius nō esse recipiendam vt aplicam.scd'o dicebant eam cōtinere erronea puertentes eius intellectū:Verbi grā.Ex eo quod dicit Ro.v.d.Vbi abūdauit delictum, superabūdauit & gratia:dicebant eū inducere homines ad frequentationem peccati vt consequerentur augmētum grǣ.Qd' nō est verū:sed intēdit ibi dicere:q sicut tpe legis mosaicæ pc̄m abundabat eo q ipsa oñdebat pc̄m,sed non sanabat:sic per xp̄m sub lege factū grā abūdat.iō dr̄ Iohan.iiij. ca.q salus ex iudæis est.Igitur petrus apostolus vtrūqȝ remouet.Vn̄ primo ostendit paulū eē verū apl'm,nominās ip̄m fratrem charissimum, dicens: Sicut & charissimus &c.secundo ostendit eius doctrinā esse sanctam dicēs: t ¶Secūdū datam sibi sapiam:a deo:scripsit vobis: non instinctu pprio,sed diuino. Ostēdit etiam ipsum esse cōformē suæ doctrinę,dicens: v ¶Sicut & in omnib⁹ epl'is loquens in eis.s.epl'is. x ¶De his.i.de eisdē de qb⁹ scripsi vobis.s.de veritate fidei catholicæ:& de præparatione ad futurum iudiciū: sicut patet in epl'is pauli in pluribus locis. y ¶In qb.sūt quædā diffi.inter.maxime rudibus.ideo subdit. z ¶Quæ indocti.in sacris scripturis. a ¶Et instabiles.in fide et moribus. b ¶Deprauant. male interpretando. c ¶Sicut & cæteras scripturas.scilicet euangelij et prophetarum:quas iudæi et hæretici corrumpunt. d ¶Ad suam ipsorum perditionem.vt dictū est supra ca. præcedenti. e ¶Vos igitur fratres præsci.Hæc est vltima pars in q concluditur intētū:Vos igitur fratres pscien. iudicem esse venturū et fallacias hæreticorum. f ¶Custodite.i.diligenter cauere.Quod seqt in aliquibus libris:Vosmetipsos:nō est de textu. g ¶Ne insipiētiū errore tradu.id est extra regulā fidei ducti. h ¶Excidatis a propria firmitate.fidei et morum. i ¶Crescite vero in gratia.merendo eius augmentum per opera bona. k ¶Et in cognitiōe dn̄i nostri & christi iesu salua.i.vt magis explicite cognoscatis articulos fidei et beneficia iesu xpi. l ¶Ipsi gloria & nūc & in diem æternitatis.i.sine fine.Amen. H

†apo.21.a. Als† fm Als†dānationē

A ¶In cap.iij.vbi dicitur in postilla.Circa primum sciendum q littera hæc dupliciter est exponenda &c.

ADDITIO. Sicut dictū fuit in additiōe sup Gen.primo ppter varietates opinionū circa formationē rerū & earū distinctionē nō est variāda expositio lr̄alis sacræ scripturæ de pductiōe rerū q in illo capitulo tradit:idē dicēdū est de expōne ṽbor btī petri ī hoc loco cū dr:Latet em̄ eos &c.qd' nō depēdet ex varietate opinionū pdictar:sed ppria expō huius satis hr̄ in Glo.vbi sup illud ṽbū:Latet em̄ eos hoc volētes q erāt cœli pri⁹ &c.sic dicit:Iō debēt oīa pseuerare eodē mō:qa vel vere nesciūt: vel fingūt se nescire vt vos decipiāt: duo dei iudicia alterū p aquā qd' pręteriīt:alterū p ignē q restat hoc dicit: Latet eos q cœli.i.iste aer humid⁹ &
Hier.8.c. turbulēt⁹:de quo dr:Miluus in cœlo cognouit tp̄s suū.Erāt pri⁹.i.iter priores creaturas mūdi.Vel pri⁹.i.ante diluuiū.Et q terra erat prius cōsistēs de aqua.i.p remotionē aquæ:q opante ṽbo dei ōgregata est in vnū,& ita apparuit arida & ōsistēs p aquā:qa diuina dispōne venis aqrū est tota plena: sicut corp⁹ aīalis venar sanguine:ne ariditate deficeret si irrigatio deficeret aqrū p quæ duo.i.duab⁹ partib⁹, aere & terra quę tūc erāt mūd⁹ alteri⁹ modi q iste perijt,inūdat⁹ aq diluuij. Nā supiores ptes nō attigit diluuiū. Cœli aūt q nūc sūt & terra eodē ṽbo dei repositi:in eā formā quā mō hn̄t, sunt reseruati igni in meli⁹ cōmutādi in die iudicij.Hęc ī glo.q ppria est & ōsona lrę:nec īdiget itroductiōe variarū opinionū:vt patet bn̄ ōsiderāti.

GLO.ORDI.

B ☞ IOhannes apostolus &c. a ¶Super qua re cū per or. ad papi.&c. De quo sic loqtur Hiero. Papias iohānis auditor hieropolitan⁹ ep̄s,in asia gnqȝ tm̄ scripsit volumina:q p̄notauit explanationū sermonū dn̄i.In qb⁹ cū se ī pfatiōe asserat nō varias opiniōes seq:sed aplos hr̄e auctores ait: Cōsiderabā qd andreas:qd petr⁹ dixissent:qd philipp⁹: qd thomas:qd iacobus:qd iohānes: qd matthę⁹:vel qd ali⁹ qlibet discipulor dn̄i:qd etiam aristiō & senior iohānes discipuli xpi loqbāt:Nō em̄ tm̄ mihi libri ad legēdū psunt,quātū viua vox & vsqȝ hodie in suis auctorib⁹ psonās.Ex quo apparet in ipso cathalogo nominū:aliū esse iohānē q inter aplos ponit:aliū esse seniorē iohānē quē post aristionē enumerat. Hoc aūt dixim⁹,ppter priorē opinionem:quā a plerisqȝ retulim⁹ traditā in duas posteriores epl'as iohānis:nō apl'i esse,sed p̄sbyteri. ¶In principio epl'æ ad cōmēdationē sermonis,diuinitatē & humanitatē xpi designat:in quo charitatē dei ad hoīes & suā ad illos qb⁹ scribit insinuat. Scripserat Iohānes euāgeliū aduersus dogmata hæreticor:q de ṽbi æternitate male sentiebāt & male prædicabāt.Scribit etiā epl'am aduersus eorūdē hæreticorū stulticiā:in qua de fidei & charitatis pfectiōe agit:vt itelligam⁹ qd credere,qd diligere debeam⁹. Multi eī prauis dogmatib⁹ īducti:de sinceritate fidei & charitatis nō bene itelligebāt.Dicebāt ei opa eē charitatis:& crebro ōuiuari:luxuriari:ōsentire vitijs alienis:pdicētes cōicare passiōib⁹ christi:& cæteris quæ implent p charitatē dei & pximi.

Præfatio Hieronymi in epistolas canonicas Iohannis ex libro de illustribus viris.

IOhannes apostolus quem iesus dilexit plurimū:fili⁹ zebedei:frater iacobi apostoli:quē herodes post passionem dn̄i decollauerat:nouissim⁹ omniū scripsit euangeliū:rogatus ab asiæ episcopis aduersus cherinthū aliosqȝ hæreticos. Et maxime tunc Ebionitarū dogma cōsurgēs:q asserūt christū ante mariā nō fuisse.Vnde etiā cōpulsus est diuinā eius natiuitatē edicere. Sed & aliā causam huius scripturæ ferunt. Qd' cum legisset Matthæi Marci & Lucæ volumina:probauerit quidē textum historiæ:& vera eos dixisse firmauerit : sed vnius tm̄ anni in quo passus est post carcerem iohannis historiam texuisse. Prætermisso itaqȝ anno cuius acta a trib⁹ exposita fuerant,superioris temporis anteq iohannes clauderetur in carcerē gesta narrauit:sicut manifestū esse potest his qui quatuor euangeliorū volumina legerint:quæ res diaphoniam quæ videbatur iohannis esse cum cæteris tulit.Scripsit autem vnam epistolā:cuius exordiū hoc est:Quod fuit ab initio qd' audiuimus:oculis nostris quod perspeximus,& manus nostræ tractauerunt de verbo vitæ:quæ ab vniuersis ecclesiasticis & erudissimis viris cōprobatur.Reliquæ autem duæ quarū principium est.Senior electæ dn̄æ & natis eius.& sequens: Senior Caio charissimo,quē ego in veritate diligo &c. iohannis presbyteri asserūtur:cuius & hodie alterum sepulchrū apud ephesum ostēditur:Et nōnulli putant
a duas memorias eiusdē iohānis euāgelistæ esse. Super qua re cum per ordinē ad papiam auditorē eius ventū fuerit differem⁹.Quartodecimo igit anno secūdā post neronē persecutionē mouēte domiciano in pathmos insulā relegatus scripsit apocalipsim.Quā interptant iustin⁹ martyr,& hyreneus. Interfecto aūt domiciano: & actis eius ob nimiā crudelitatē a senatu rescissis,sub nerua principe rediit ephesum:ibiqȝ vsqȝ ad traianum principē perseuerās,totas asiæ fundauit & rexit ecclesias. Confectusqȝ senio:sexagesimooctauo anno post passionē dn̄i mortuus:& iuxta eādē vrbē sepultus est.

Argumētū in primā epl'am canonicā beati Iohānis.

RAtionem verbi,& q deus ipse sit charitas manifestat:& susurrones fratrum nec deum scire nec pios fieri posse eousqȝ dissertat : vt esse comprobet homicidas:eo q odiū sit interfectionis occasio.

Incipit epistola prima beati Iohannis apostoli.

¶In principio erat verbum & verbum erat apud deum &c. ¶Id est ab initiali : id est a patre.

QVod fuit ab initiō, Caplm.I. a

C ¶Incipit epl'a prima btī Iohānis apl'i. Ca.I. QVod fuit ab initio.In vero esse deitatis:quod audiuimus,per legē & ppheras:qd' vidim⁹ sensibilr hoīem venientē qd' perspexim⁹ diuinitatē aduertētes in hoīe et manus contrectauerunt:de verbo vitæ:non fortuitu cōsentientes ei q ī carne visus:sed cū multa cōtrectatiōe perscrutātes scripturas phibentes testimonium de ipso ṽbo. Qd' vidit aliqs nunciare pōt alijs:qd' pfecte cōspexerit aliquādo nō pōt explicare ṽbis. a ¶Ab initio. Fuit ab initio dei fili⁹:sed eūdē in carne viderūt & audierūt discipuli. ☞Et ma-

NI.DE LY.

¶Postilla venerabilis pr̄is fratris Nicolai de lyra super primā epl'am Io.incipit. Ca.I.

QVod fuit ab initio. Hic incipit tertia pars principalis huius libri in qua ponunt epl'æ btī Iohānis apl'i et euangelistę.Et qa fm ordinē doctrinę coīa debēt specialia pręcedere: ideo ponit prīo epistola ad informādū hoīes generalr.secūdo ad iformādū aliqs psonas spālr in pricipio epl'æ scd'ę. D
Pn̄s in duas partes diuidit.s.i pœmiū: et tractatū q incipit ibi.Et hęc ē anūciatio:In prologo tria facit:qa prīo reddit auditores attentos. secūdo,dociles siue doctos,ibi:Et vita. tertio beniuolos , ibi:Quod vidimus Diuisio.
Circa primū sciēdū q difficultas materię reddere debet auditores attentos.nā ad capiēdū talia reqrit maior attētio. Inter illa ṽo q spectāt ad doctrinā catholicā maxia difficultas est circa emanationē filij a pr̄e i diuinis de q tractat j.v.cap.dicēs: Tres sunt q testimoniū dant in cœlo:pater, j.5.b. verbū,& spūs sctūs.Sir maxima difficultas est circa incarnationem psonę filij assumētis naturā humanā ī vnitate suppositi:de qua dicit.j.iiij.a.Oīs spūs q cōfitet iesum xp̄m in carne venisse, ex deo est.& hoc est qd' dicit: a ¶Qd' fuit ab ini.&c.Constructio est

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

Lu. vlti. f ☞ a ¶Et ma. Magna familiaritate ei coniūcti veram carnē habere palpādo ꝓbauimus, & ante & post resurrectionē: qbus dicit: Palpate & videte. b ¶Vidim⁹. manifestatā: ꝙ nō infideles & testes sumus. Vidimus & incredulis annūciātes martyres effecti sumus. c ¶Annūciamus vo. Sic per eos audiuim⁹ nos: sed nō vidim⁹: min⁹ ergo fœlices ꝗ illi. d ¶Vt & vos so. Quicūq₃ vult socius dei fieri, pri⁹ debet societati ecclesiæ adunari. Hæc min⁹ hñt q per apl̃os ꝗ q ꝑ seipm crediderūt. Vñ dr̃:
Ioh. 20. g Beati q nō viderūt & crediderūt. Et iterū:
Ibi. 17. c. Nō ꝓ his rogo tm̃: sed & ꝓ his q credituri sunt ꝑ ṽbū eoꝝ in me. e ¶Et hæc est an. Quare ṽbū caro factū est: qd noui attulit mūdo? Cur venit pati? Non frustra fuit. vide qd voluit docere: qa de⁹ lux est. Hac snia diuinę puritatis excellētiā monstrat: quā imitari iubemur. Hinc manichei ꝯfutant q dei naturā a principe tenebrarū dicunt bello victā & vitiatā. f ¶Annunciauim⁹ vo. qm̄ &c. Applicuim⁹ nos ad lucē: & lux nobis irradiauit. Tenebrę eramus: mō ꝑ lucē lux sum⁹, & alios illuminam⁹: dū pc̃tā dimitti & tenebras expelli nūciam⁹. g ¶De⁹ lux. Qui ergo vult hr̃e societatē cū luce pellat tenebras pc̃tōꝝ: qa tenebrę cū luce societatē hr̃e non pñt. Vñ seqr̃: Si dixeri. hoc est: cur ṽbū caro factū est: vt hoc annūciaret mūdo. h ¶Si dixerim⁹. Hacten⁹ cōmēdatio epl̃æ: hic ondit qualr̃ charitas sit habēda. i ¶Et in tene. am. mē. Persistētes in pc̃tis & alios obscurātes nō cōputant in mēbris ei⁹. vñ: Quæ
2. Corin. 6. c. cōuentio xp̄i ad belial? quæ societas luci ad tenebras? k ¶Si aūt in lu. Ita sumus mundi: sed tamen nō debem⁹ putare nos ☞ ꝗdiu

Contra manicheos.

a ¶Et verbum caro factum est. b ¶cū hoīb⁹ cōuersantē. c ¶Et vidim⁹ gloriam eius.
qd' audiuimus: qd' vidimus oculis a b
a ¶vitā. s. eius: & mores & etiā spūalib⁹ oculis diuinā virtutem eius in mōte cognouim⁹.
b ¶verū corp⁹, nō phantasma.
a **nostris: qd' pspexim⁹, & man⁹ nostræ** c d
a ¶viuificāte in aia & i corpore. b ¶Panis angelorū assumptiōe carnis hoibus innotuit: miraculis claruit: surrexit: & alios fecū surgere fecit per hæc vita manifestata est.
cōtrectauerūt de verbo vitæ: & vita e f
b **manifestata est: & vidimus & testa-** g h
¶esse cū fidelibus. i
c **mur & annūciam⁹ vobis vitā æternā** k l
¶in æterna diuinitate. a ¶ex tpe i hūanitate.
quæ erat apud patrē: & apparuit no m n
a ¶Repetit. b ¶in carne. c ¶verba ex ore eius.
bis. Quod vidimus & audiuimus o
a ¶Q. debetis credere illis qui viderūt & audierunt. b ¶q nō vidistis. c ¶nō pro aliquo temporali quæstu: sed vt bene viuendo. bene credendo: patienter omnia ferendo.
d **annūnciamus vobis: vt & vos socie** p
a ¶et ꝑ nostrā societatē trāseatis ad dei societatem. ¶vt sim⁹ hæredes dei: cohæredes christi.
tatem habeatis nobiscū: & societas q
nostra sit cum patre & filio ei⁹ iesu
a ¶nō trāsitorie nūciam⁹: sed memorię ꝯmēda
e **christo. Et hæc scribimus vobis vt** r
mus. a ¶i hoc sęculo in vnitate ecclesię: et in futuro i angelorū societate. b ¶vt multos ad eandem societatem ducamus. c ¶vel nostrū.
gaudeatis: & gaudium vestrum sit s
plenum. Et hæc est annunciatio quā t v
¶credendam.
f **audiuim⁹ ab eo & annūciamus vo-** x
a ¶qa pellit tenebras pc̃tōꝝ. b ¶i. ignorātia
g **bis: qm̄ deus lux est: & tenebræ in eo** y z
vel neqtia. ¶ergo. a ¶ꝑ fidē & charitatem, q̄ a
h **nō sunt vllæ. Si dixerim⁹ qm̄ sociē-**
deo sociant. a ¶in peccatis.
i **tatem habemus cū eo: & in tenebris** b
a ¶peccatum peccato addētes. b ¶in nobis. ¶ore et opere. c ¶dū alios ad idē mēdaciū exēplo nostro inducimus.
ambulam⁹: mētimur & veritatē nō c d
¶Si eadē causa dicimur lux qua christ⁹ dictus est lux. i. exemplo eius illuminantes altos.
k **facimus. Si aūt in luce ambulamus:** e

NICO. DE LYRA

✱ ctio est suspēsiua vsq₃ ibi: Annunciamus vo. & iō sic ꝯstruēda est lr̃a: Annūciamus vobis qd' fuit ab initio. i. ṽbū quod ꝓcessit æternalr̃ a pr̃e, q est principiū seu initiū toti⁹ emanatiōis ꝑsonarū, ſm ꝙ dicit Aug. iiij. de trini. Pr̃ est principiū toti⁹ trinitatis. principiū em̄ significat id a quo aliqd ꝓcedit: ṽbū siue fili⁹. nam & eodē ṽbū quo & fili⁹ ꝓcedit a pr̃e. ideo pr̃ dicit pricipiū siue initiū filij siue ṽbi. Et ꝙ ille sit itellect⁹ hui⁹ lr̃æ: patet per hoc qd' subditur: aliqb⁹ tm̃ interpositis, de ṽbo vitæ. Cōsequēter ꝓcedit ad mysteriū incarnationis dicēs. a ¶Qd' audi. s. a btō iohāne baptista incarnati ṽbi p̄cone: cui⁹ discipulus fuit ille iohānes apl̃s & euāgelista. Et dicūt cōiter doctores: ꝙ ipse & andreas fuerūt illi duo discipuli: q audito a iohāne baptista de xp̄o: Ecce agnus dei: secuti sunt iesum: Iohā. i. d. Sed iohānes exp̄ssit nomē andreæ & suū tacuit: qa nolebat se cōmēdare. b ¶Quod vidi. ocu. no. cū ipso cōuersando: ſm qd' dr̃ Iohā. i. a. Verbum caro factū est & habitauit in nobis: & vidim⁹ gloriā ei⁹. Oculis em̄ corporalib⁹ viderūt ei⁹ humanitatē: & diuinitatē ei⁹ oculis mētalib⁹ per fidē: & nō solūmodo ꝑ fidē cōem quę est ex auditu: sed etiā ꝑ illustrationē specialē: q̄ est quodāmō ex visu. ideo subdit: c ¶Qd' pspexim⁹. i. pfecti⁹ inspexim⁹. Viderūt em̄ apl̃i xp̄m cæcos illuminantē: mortuos suscitātē & hmōi: quæ nō possunt nisi diuina virtute fieri, & talia frequēter faciebat imperādo tāq₃ ꝓpria virtute: & sic virt⁹ diuinitatis videbat quodāmō in opib⁹ illi⁹ sicut causa in effectib⁹ suis suo modo: d ¶Et man⁹ no. cōtrc. ad declarationē ṽitatis suæ resurrectiōis: Lucę vlti. f. Palpate & videte qa spūs carnē & ossa nō habet sicut me videtis hr̃e. e ¶De verbo vitæ. qa verbū incarnatū est vita per essentiā, & etiā ꝑ efficaciā. Est em̄ auctor vitæ gr̃æ, naturæ, & gl̃iæ. f ¶Et vita. Hic reddit auditores dociles. Illa em̄ quæ clari⁹ cognoscunt, clari⁹ ꝓferunt. vnde Hiero. in prologo super pentateuchū dicit: Quod melius nouimus, melius & ꝓferimus. Apl̃i ṽo de diuinis fuerūt magis illuminati ꝗ

F

illuminati ꝗ alij p̄cedentes vel futuri. propter qd' clari⁹ potuerūt docere de diuinis. & hoc facit auditores dociles. iō dicit: Et vita. i. verbū qd' est vita ꝑ essentiā. vt dictū est. g ¶Manifestata est. ꝑ opa diuina in humanitate assumpta exercitata. h ¶Et vi. nos apl̃i cæteris clari⁹. i ¶Et testa. de visu & auditu. k ¶Et annū. vo. vt edocti sitis. l ¶Vitā æter. i. verbū icarnatū: vt dictū est Ioh. xvij. a. Hęc est vita ęterna: vt cognoscāt te solū deū verū & quē misisti iesū xp̄m. m ¶Quę erat apud pa. vt ꝑsona distīcta ab eo ꝑ æternam gñationem in diuina natura. n ¶Et appa. no. tpaliter in humanitate assumpta. o ¶Qd' vi. Hic vltimo reddit auditores beniuolos ex bonitate finis huius doctrinæ. nā per eā hr̃ vita gr̃æ in præsenti: & vita gl̃iæ in futuro & hoc est qd' dicit: Qd' vi. &c. iā expositum est. s. p ¶Annū. v. vt & vos so. h. n. ꝑ charitatē q̄ est eadē cū gr̃a: vel ei insepabiliter annexa. q ¶Et so. n. sic cū pa. & fi. Et ꝑ hoc itelligit spūssctūs q est tertia in trinitate ꝑsona ꝑ charitatē em̄ tota trinitas ihabitat mētes iustorum: sicut amās habitat in amato, econuerso. propter qd' dr̃. j. iiij. c. Qui manet in charitate, i deo ma. &c. Sic autem nō est in peccatorib⁹: licet sit i eis ꝑ pñtiā, essentiā & potētiā: ꝑ quē modū ē est i cæteris creaturis. Et qa societas gr̃ę est dispositio ad societatē gloriæ. iō subditur: r ¶Et hæc scri. v. vt. g. de gl̃ia iā habita in spe. s ¶Et gau. v. sit plæ. qñ habebit i re. t ¶Et hæc est an. Finito ꝓœmio, hic accedit ad tractatū. in q̄ agit de his q̄ i ꝓœmio sūt breuiter ꝑlibata. Sūt aūt tria vt patet ex p̄dictis. s. ęternalis ṽbi gñatio: tpalis ei⁹ incarnatio: fideliū ad iuicē & cū deo associatio: & de his tractat i ꝓcessu hui⁹ epl̃æ: non tm̄ eodē ordine. Nā vt cōtinuet dicenda dictis imediate primo tractat de vltio s. de dei & fideliū associatione. scd'o de verbi incarnatiōe. iiij. ca. tertio de eius gñatione ca. v. Circa primū sciendū: ꝙ societas dei & hoim i charitate ichoat i via & ꝯsummat i pr̃ia. igit prio tractat de ea vt i via hr̃. scd'o ꝓut i pr̃ia expectat c. iij. Pria diuidit i tres ptes. nā prio excludit hui⁹ societatis ipedimētū. secūdo iducit ad ei⁹ ꝓmotiuū, ibi. Et in hoc scim⁹. tertio vt euitet p̄dictæ societatis factæ dissipatiuū, ibi: Nolite diligere. Pria adhuc in duas, qa primo declarat propositū. scd'o cōcludit intētū. i prin. ca. se. Prima adhuc i duas qa prio facit ꝓpositū: scd'o remouet quoddā falsū dictū, ibi: Si dixerim⁹. Circa primum sciēdū: ꝙ silitudo facit associationem. Ecci. xiij. c. Oē aīal diligit sibi sile. Oīs caro ad sibi silem cōiūget. & oīs hō sibi simili associabit. & ꝑ oppositū dissimilitudo impedit eam. ij. Cor. vj. c. Quæ em̄ pticipatio iusticiæ cū iniqtate? aut q̄ societas luci ad tenebras, pc̃m aūt tenebra est: & ideo facit dissimilitudinē ad deū q est lux ṽa: & ꝑ ꝯñs ipedit societatē cū eo. Dicit ḡ: Et hæc est annū. i. res annūciatiōe digna. v ¶Quā aud. ab eo. i. a ṽbo icarnato. x ¶Et an. vo. tāq₃ ei⁹ apl̃i & mīstri. & qd sit illud subdit: y ¶Qm̄ de⁹ lux est & c. hoc audierūt ab eo Io. ix. a. Q₃ diu sum in mūdo, lux sum mūdi: lux em̄ habet rōnē manifestatiui. i ṽbo aūt diuiō ora declarant: ꝑꝑ qd' ꝓprie lux dr̃. Vñ Aug. iij. sup Ge. Xp̄s nō dr̃ sic lux sicut lapis: sed illud ꝓprie, hoc figurate. z ¶Et te. ignorātiæ & culpæ. a ¶In e. n. sūt. vl. nullus em̄ defect⁹ i eo pōt eē. iō subdit. Si dixerim⁹ & c. b ¶Et in tenebris. s. culpę et ꝑ ꝯñs ignorātię: q̄ sp ꝯcomitat culpā. iij. ethi. Ignorat oīs mal⁹ et Pro. xiiij. c. Errāt q opant malū. c ¶Mentimur. verbo: qa sum⁹ cōscij malorū nostrorū. d ¶Et veri. nō fa. mētiēdo facto, et nō solū verbo hypocrisis em̄ mēdaciū est in facto. e ¶Si autem luce ambulamus. viuēdo in meritorijs operibus. ✱ Societa

G

Deus in bonis et malis diuersimode.

H

Diuisio.

☞ ꝗdiu viuimus oīno posse a pc̃tis mūdari. a ¶Sicut & ipse est in luce. De⁹ in luce esse dr̃: qa summa bonitas vbi ꝓficere valeat nō inuenit: hō in luce ambulat, qa virtutū operibus ad meliora ꝓficit. Aug. Deus lux est quā nō capit locus: vox quā non capit tps: odor quē nō spargit flatus: cibus quē nō minuit edacitas: amplexus quē nō diuellit satietas. b ¶Si dixerimus &c. Illi etiā nō habēt charitatē qui de meritis superbiētes se dicunt esse mundos. c ¶Habemus. nō ait: nō habuim⁹. Ne forte de præteritis dictum videretur. d ¶Si confi. Quia sine pc̃tō in hac vita esse nō possumus, pr̃ia salutis spes est ipsa cōfessio: plus ex humilitate ꝗ ex necessitate: deinde dilectio qua diligim⁹ eū cui humiliamur: & charitas operit multitudinē pc̃tōꝝ. Superbia extinguit charitatē: charitas extinguit pc̃tā. ergo roboret humilitas charitatē: humilitas ducat ad confessionē. e ¶Remittat nobis pc̃tā nostra. Vel peccata maiora: iniquitatē minora. f ¶Mendacem. Solus deus ecce verax: hō ex deo verax: ex se mēdax. Impossibile est quēlibet sc̃m aliqñ nō cadere in minimis pc̃tis. Nec iusti esse desistūt: qa ocius opitulante deo resurgūt. g ¶Et ver. Aug. in. xv. de tri. ca. xj. Voces quas ꝓferim⁹ signa sunt rerum quas cogitamus. Proinde verbū qd' foris sonat, signū est verbi qd' intus lucet: cui magis verbi cōpetit nomē. Nam illud qd' ꝓfert ore carnis vox verbi est: verbūq₃ & ipm dr̃: ꝓpter illud a quo vt foris appareat assumptū est. Ita verbum nr̃m vox quodāmō corpis fit, assumendo eā formā in qua ipm manifestet sensib⁹ hoim: sicut verbū dei caro factū est: assumēdo eā in q̄ ipm manifestet sensibus hoim. Et sic verbum nostrū fit vox, nec mutat invocē, ita verbum dei caro factum est, nec mutatur in carnem. Ca. II.

14. b

Verbi diuini et humani cōparatio.

B

Filioli mei hæc scri. vobis vt nō pec. ne malā securitatē assumatis, audiētes vos a deo mundari: sed vtilē timorē habeatis. i ¶Si qs pec. Si ex hūana fragilitate nō potestis omia vitia cauere: date operā, vt saltē maiora & aptiora caueatis: vt nō apprehendat vos tētatio nisi hūana. Quod si qs etiā post admonitionē meā ceciderit, nō desperet. k ¶Aduocatū. Nō est aduocat⁹ nisi eū vocātibus. Displiceāt peccata tibi. clama: & ipse audit & liberat. l ¶Habemus. Iohānes vir iustus cōtēperans se infirmis: nō dixit, habetis: sed habemus. Ponit se in numero pc̃tōꝝ: vt habeat aduocatū. m ¶Iustū. Iustus aduocat⁹ in iustas causas nō suscipit: q tm̄ iustos nos defendet in iudicio, si nos accusam⁹ iniustos. n ¶Et in hoc scimus qm̄ cognouim⁹ eū. Scire, vel cognoscere nō semp ꝓpter noticiā dr̃, sed ꝓpter expimētū & vnionē alteri⁹ rei. Cognoscim⁹ deū qñ vnimur ei. q sic noscit: mādata ei⁹ seruat. In hoc sci. i. noticiā habem⁹: qm̄ cognouim⁹ vniti & adherētes ei. ☞ Si mandata

¶per charitatem.
a **sicut & ipse est in luce societatē ha** a
a ¶& hoc merito. ¶sacr̃m dñicæ passiōis oia
bemus ad inuicē: †& sanguis iesu b
pc̃tā originalia & actualia laxauit.
christi filii ei⁹ emūdat nos ab omni
¶elati de nostra aliqua iusticia.
b **pc̃tō. †Si dixerimus qm̄ pc̃m non** c
¶ad maiora peccata.
c **habemus: ipsi nos seducim⁹ & veri** d
a ¶qa de⁹ ab elatis se subtrahit: sed. ¶ex hūilitate.
d **tās in nobis non est. Si cōfiteamur** e
a ¶de⁹ q ꝓmisit grām hūilib⁹ fidelis est exequēdo: & iust⁹: qa vere cōfessioni iuste dimittit. a ¶vt reis. b ¶sine qbus nō viuit. c ¶post dissolutionē carnis. ¶in æterna vita.
e **pc̃tā nr̃a: fidelis & iustus est vt re-** f g h
¶vt nec peccare velimus, nec possimus.
mittat nobis peccata nr̃a: & emūdet i
¶si cōfiteamur mūdamur: sed si nos ipsos honorare volum⁹. a ¶quasi nō egem⁹ absolui.
nos ab omi iniquitate. †Si dixeri- k
b ¶Iob. ¶q dicit: Nec infans vnius diei sine pc̃tō est. a ¶christus per quē remissio, nō manet in superbis: vel verbū qd' dixit: Quanto maior es, humilia te in omnibus.
f **mus qm̄ nō peccauimus: mendā-** l
g **cē facimus eū: & verbum eius non** m n
est in nobis. Ca. II.
a ¶quibus debeo ꝓuidere, & vos mihi obedire.
h **Filioli mei hæc scribo** o p
a ¶vt memoria teneatis.
b ¶dicendo: non peccauimus.
i **vobis vt non peccatis. Sed & si qs** q
k **peccauerit: aduocatum habemus** r
a ¶ꝓpitiās nos deo p̄dicatiōe & intercessiōe.
m **apud patrē iesum christum iustū:** s
& ipse est ꝓpitiatio pro pc̃tis nr̃is: t
¶qui mō in carne viuimus: sed pro oi ecclia noli dicere: ecce hic xp̄s: ecce illic xp̄us: vbiq₃ est xp̄s: vbiq₃ propitiatur.
nō ꝑ nr̃is aūt tm̄, sed etiā pro toti⁹ v
n **mundi. Et in hoc scimus quoniam** x y

pc̃tō mortali carere: iā incurrit pc̃m iactātiæ & supbiæ: & etiā falsitatis: asserēdo qd' nescit. Ideo subdit. Et veritas in nobis nō est. e ¶Si confiteamur pc̃tā nostra. humiliter & vere. f ¶Fidelis. in reddēdo ꝓmissa. g ¶Et iustus est. qa promissum est aliquo modo debitū: & sic reddere est iustū. h ¶Vt remit. no. pc̃tā no. Sic em̄ ꝓmisit. Mat. iij. a. Pniam agite: ap. em̄ reg. &c. i ¶Et emun. nos ab oī ini. per ecclię sacr̃a: vt dictū est. k ¶Si dixe. qm̄ non pec. de p̄terito. l ¶Mendacem fa. eū. i. deū dicētē cōtrariū si quærat. Vbi dicūt doctores aliq, ꝙ hoc dixit Iob. xv. b. Quis est hō vt immaculat⁹ sit & vt iustus appareat natus de muliere? vbi translatio alia habet: Nemo mūdus a sorde: neq₃ infans cui⁹ est vni⁹ diei vita sup terrā. Sed isti nō vident bñ dicere: qa ṽbū allegatū non est ipsius dñi: nec sc̃i iob ex spū dei loquētis: sed est ṽbū eliphaz themanitis: q licet in ꝓcessu libri multa vera dixit: tm̄ falsam ꝯclusionē nitit sustinere: vt patet ꝑ sniam dei in fine libri. ꝓpter qd' dicere ꝙ ṽbū ei⁹ sit verbū dñi nō vr̃ cōueniēter dictū. Sed alibi dicit de pc̃tō originali ꝑ os dauid ꝓphetæ Ps̃. l. b. In iniq. cōcæptus sum: & in pec. cō. me mr̃ mea. Et de actuali dicit Mat. vi. vbi docet oēs orare pro pc̃tōꝝ suoꝝ remissiōe. Dimitte nobis debita nr̃a: qd' est friuolū ei q nō hr̃et pc̃tā & ꝑ apl̃m Ro. iij. a. Est aūt de⁹ verax: oīs hō mēdax. m ¶Verbum eius. i. xp̄us qui est verbū dei patris. n ¶Nō est in no. per grām sanctificantē.

C

†Heb. 9. c.

†De pœ. dis. 2. c. si em̄ inqt. De cōse. disti. 2. c. iterat.

¶In canonica prima beati Iohānis ca. i. vbi dr̃ in postil. Quod audiuimus. s. a beato iohāne baptista.

ADDITIO. I. Hoc quod dr̃ a beato iohanne: Quod audiuim⁹ pōt referri ad illa q̄ in antiqs scripturis sacris de xp̄o traduntur: quę per fidē, q̄ ex auditu est intelliguntur. vt ad Ro. x. c. Quod vidim⁹ oculis nr̃is, refert ad illa q̄ apl̃i viderūt in cōuersatione xp̄i q̄ ꝓprie erāt ꝯformia illis q̄ audierūt in p̄nosticis ꝓphetaꝝ: eo mō q̄ xp̄s dixit Lu. vij. d. Ite renūciate iohāni q̄ audistis & vidistis. ꝓut fuit expositū in additione sup illud ṽbū: Quod ꝓspexim⁹ in trāsfiguratione. in q̄ gl̃iā humanitatis xp̄i diligētes inspexerūt. Et man⁹ nr̃ę cōtrectauerunt in resurrectione: ꝓut in postilla.

D

¶In eo. ca. vbi dr̃ in postil. Dicūt doctores aliq ꝙ hoc dicit Iob. xv. b. Quis est hō vt immaculatus sit.

ADDITIO. II. Q₃ aūt auctoritate diuina testet ꝙ oīs hō pc̃tōr ē: habetur expresse Ecci. vij. c. vbi dr̃: Nō est em̄ hō iustus in terra qui faciat bonū & non peccet. Silr̃ in Ps̃. Omis homo mendax. Ps̃. 115. a.
Ca. II.

NICO. DE LY.

✱ a ¶Societatē ha. adinui. ꝓpter silitudinē ad ipm. b ¶Et san. ie. chri. filij eius emun. nos ab oī peccato. qa sacr̃a nouæ legis de qbus est, baptismus & pñtia qbus auferi oē pc̃m efficaciā habēt a passione xp̄i. c ¶Si dixerimus. Hic remouet quoddam falsum dictū quo aliq iactabāt se immunes esse a pc̃tō: ostēdēs ꝙ aliqs nō pōt hoc dicere de pc̃tō pñti, nec de p̄terito: nisi sibi reuelatum fuerit a deo. Dicit igit: Si dixerimus qm̄ pc̃m non ha. de pñti. d ¶Ipsi nos se. i. extra societatē dei ducim⁹ ꝑ falsitatē: qa si de pc̃tō veniali sit sermo: illud non pōt in pñti vita totalr̃ vitari. De illo ei dr̃ Pro. xxiiij. b. Septies in die cadit iust⁹ & sic null⁹ pōt veraciter affirmare se illo carere. Sed qa pc̃m veniale nō separat a dei societate: iō meli⁹ vr̃ ꝙ de pc̃tō mortali loquat null⁹ em̄ pōt scire se pc̃tō carere nisi de⁹ sibi reuelauerit: Eccs. ix. a. Nescit hō vtrū amore vl' odio dign⁹ sit, ꝓpt qd' si absq₃ dei reuelatiōe asserat se oī peccato

Filioli mei. Hic ex p̄dictis infert cōclusionē intentam: ꝙ. s. debemus pc̃m vitare, dicēs: Filioli mei hæc. p̄dicta. p ¶Scribo vobis vt non pec. ne societati diuinæ impedimentū ponatis: q ¶Sed & si qs pec. ex humana fragilitate. r ¶Aduocatū habemus apud patrem iesum xp̄m. Ostendentem patri pro peccatoribus vulnera. s ¶Iustum. q. d. non interpellat pro quibuscumq₃ peccatoribus: sed solū pro vere pœnitentibus. t ¶Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris.. actiue & passiue. Nam seipsum obtulit pro nostra expiatione. v ¶Non pro nostris autem tantum: sed pro totius mundi. scilicet ꝗtum ad sufficientiam: sed pro electis tantum ꝗtum ad efficaciam. nam alij ponūt obicem. x ¶Et in hoc scimus. Hic ꝯñr ponitur dictæ societatis promotiuum: quod est opus meritorium: per quod charitas per quam deus in nobis habitat, & nos in ipso: meretur augeri vt aucta mereat & perfici: sic igitur ꝓcedit beatus iohānes: ꝙ primo ad opus meritoriū inducit omnes generaliter. Scd'o aliquos specialiter, ibi: Scribo vobis filioli. Prima in duas: quia primo inducit ad opus meritoriū. Scd'o cōfirmat suum dictū, ibi: Charissimi. Circa primum dr̃: Et in hoc scimus. probabili tm̄ coniectura. y ¶Qm̄ cognouimus eum. Noticia amatiua quę est practica: ꝓut praxis extēdit ad effectum.

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Si man.eius.Debemus fragilitatē nostrā attēdere: debemus in pctis aduocatū q̄rere: qđ vt impetrem⁹ de custodiēdis mādatis laborem⁹, p q̄ ad cognitionē ipsi⁹ venit. b ¶Qui dicit se nosse &c. Nō est magnū vnū deū nosse: cū & dęmones credāt & cōtremiscāt. (Iaco.2.d.) c ¶Nō mā. nouum scri. Eadē charitas mādatum vetus est: qa ab initio cōmēdata. Eadē nouū mādatum: qa tenebris eiectis desiderium nouę lucis infundit. d ¶Quod verū est. Scđm qđ ꝓmisi p obseruationem mādatoꝝ dei ad ipsi⁹ cognitionē & dilectionē peruenire. (Phil.2.d) e ¶Et in ipo. xpo impletū: qa obediuit pri vsq; ad mortem: & iō glificat⁹. f ¶Et in vo. quoꝝ qdā iam p hoc cū deo glriant: & vere est nouū: qa tenebræ iā trās. Tenebræ ad veterē hoiem ptinēt: lux vo ad nouū hoiem. g ¶Tenebræ trās.i.corp⁹ passibile & miserię carnis in xpo transierūt, & verū lumē imortalitatis iā lucet in eo: q̄ illumīat etiā alios q fuerūt vet⁹ hō & tenebræ: nūc aūt lux in dño. h ¶Qui di. se i lu. Determinat qđ mādatum accipiat.i. charitatē & q̄r charitas ipsa habēda sit.s.dilectio dei & ꝓximi. i ¶Qui di.fra. Est in lumine sciæ & opatiōis: sed q odit est in te. ignorātię: & p ipam ignorantiā ambulat de vitio in vitiū: & nescit.i. non ꝓuidet, quo eat: ad quā pœnā recipiēdus sit. Vel, nescit quo eat.i.ignorat viā q̄ cōuertat ad meli⁹: & hoc nō iō qn via apta sit: sed qa te. obcæ.ocu. ei⁹. Qui a lumie xpi recedens pctis & carnali voluptate ita ꝑpedit: vt etiā si bonū videat, nō tn̄ exequatur. Qui dili.fra. tolerat oīa ꝓpter vnitatē charitatis: etiā si fratri adhibet correctionē: non irascit: nō ignominiosa infert. Pax em̄ multa diligētibus legē tuā.i.charitatē: & nō est illis scādalū. (Ps.118.x.) k ¶Scri.vobis filioli. Præponit cām q̄ posset eos abstrahere ab amore mundi quia baptizatis in noīe christi: & inuocantibus nomen xpi, dimittunt pctā. Ergo xpo magis adherendū est q̄ mundo. l ¶Filioli. Hoc etiam modo pōt haberi charitas si diligitis deum: & mundū & oīa quæ sunt eius ne cogitetis. Et hęc scribo vobis vt rem vtilē. Oibus scribo: quibusdā vt filijs: qbusdam vt patribus: alijs vt iuuenibus. Filioli. patres adolescentes, iuuenes. Ideo filij: quia remittunt peccata. Ideo patres: quia cognouistis antiqua. Ideo iuuenes: quia fortes: quia vicistis.

Adolescētes

a¶hoc est nosse deū qđ amare. b¶charitatē.
a cognouim⁹ eū: si mādata ei⁹ obser
a¶q mādata seruat ille scit: nā q nō fuat ne
b uam⁹. †Qui dicit se nosse deum: & b
scit. a¶hoc est pceptū meū vt diligatis inuicē
mādatā ei⁹ nō custodit: mēdax est d
sicut dilexi vos. a¶vel in hoc. b¶xpi, q dicit
& in eo veritas nō est. Qui aūt ser e
ego sum via, veritas & vita. ¶quasi dicat: il
uat verbū ei⁹: vere in hoc charitas f
le noscit eum. ¶& si mandata eius seruam⁹.
dei perfecta est: In hoc scimus qm̄ g
a¶viuimus vera vita: nō morimur. b¶vere obseruāda sunt mādata: qa post baptismum dicim⁹ nos in ipso manere: & qui dicit se.
in ipso sumus. Qui dicit se in ipo h
¶in via iusticiæ & charitatis & patientiæ.
a¶q ꝓ inimicis orauit. b¶q dicit: q vult venire post me: abne. semetipm & tol. cru. suā & se. me.
mācre: debet sicut ille ābulauit, & i k
a¶de v̄tute in v̄tutē. ¶ꝓ mō suo. b¶& atten
c ipse ābulare. Charissimi non man l
dēda sunt hęc mādata: qa nō in. a¶& inaudi
datū nouum scribo vobis: sed man
tum. ¶vsitatū ab abel & sctis pribus: nō qa ad veterē hoiem pertineat. a¶fidei vestræ.
datū vetus qđ habuistis ab initio.
a¶hoc & verbū istud qđ audistis a me & ab alijs p̄dicatorib⁹ est illud vet⁹ mādatū. iō ve
Mādatū vetus est verbum qđ audi
tus: qa audistis. a¶Et hoc mādatū debetis tenere: qa nō tm̄ semel p̄dico & ꝯmēdo: sed qa multū vtile video, iterū & iterū illud quasi nouū replico. b¶quod innouat.
stis. †Iterū mandatū nouum scribo m
¶non vmbratile.
d vobis: qđ verū ē & in ipo & i vobis n o
f ¶in hoc apparet esse nouū & etiā verū: qa. p
a¶nox p̄cessit: dies aūt appropinquabit.
b¶Liquide oib⁹ loquit v̄itas: sed nō oēs liq
g qa tenebræ trāsierūt & verū lumen q r
de audiūt. a¶xpianę fidei vl bonę opatiōis. s
h iā lucet. †Qui dicit se i luce esse: & t v
a¶quē deus p̄cipit diligi. b¶.i.deputat⁹ tenebris inferni. ¶trabē in oculo hñs. ¶in pctis i qbus natus erat. ¶etiam postq̄ per
frātrē suū odit: in tenebris est vsq
baptismū ad deū accessit. a¶sed.
i adhuc. Qui diligit fratrē suum: in x y
a¶bonoꝝ operū: qa tūc ei bona opa & lux fidei prosunt. b¶vnde turbat oculus.
lumine manet: & scādalū in eo nō ē. z
¶ignorantiæ.
Qui aūt odit frēm suū in tenebris a
a¶de vitio in vitiū. b¶qa reatū suū nō intel
est: & in tenebris ābulat: & nescit q
ligit. a¶ira turbat oculū: odiū excæcat.
eat: qa tenebræ obcæcauerunt ocu
a¶inuisibiles qb⁹ deus videt. b¶obediētes patri: vel nup geniti. ¶paruuli nō ætate, sed
los ei⁹: Scribo vobis filioli: qm̄ re b
scientia. a¶non pauli: non donati.
mittunt vobis pctā ꝓpter nomē ei⁹ d c
a¶nō ætate, sed sapia. ¶venerādi senes qb⁹ iam debet amor mūdi frigescere. ¶quoꝝ est meminisse antiq: & iunioꝝ p̄dere. b¶scitis xpm cū patre & spūsancto semp fuisse: & hoc alijs nunciatis.
Scribo vob p̄res: qm̄ cognouistis e

G a¶Si mā. eius ob. qa sicut dicit Greg. Homel. xx. Amor dei nūq̄ est ociosus: opat em̄ magna si est: si aūt renuit opari, amor nō est. Ideo subdit: b ¶Qui dicit se nosse de. noticia charitate formata. c ¶Et manda. eius non cu. facultate habita. d ¶Men. est. quia veritas nō subest dicto eius. e ¶Qui aūt ser. ver. ei⁹. corde retinendo & ope adimplēdo. f ¶Vere in hoc cha. dei p. est. pfectū dr̄ cui nihil deest. v. Metaph. Sed hoc pōt intelligi dupl'r quo ad pn̄s. Vno mō cui nihil deest de his ad quæ tenet: & sic q seruat verbū dei q̄tū ad ei⁹ p̄cepta dr̄ in charitate perfectus. Alio mō accipit cui nihil deest de his quæ pōt habere: & sic charitas nō est perfecta in via: qa semp potest qlibet quātūcūq; pfect⁹ in merito crescere: vnus tn̄ dr̄ alio pfectior inq̄tū nō solū seruat mādata q̄ sunt necessitatis: sed etiā cū hoc cōsilia quæ sunt supererogationis. Et sic dicit saluator iuueni viā perfectionis quærēti: Mat. xix. a. Si vis pfectus esse: vade, vende oīa quæ habes & da pauperibus: & veni & sequere me. Et quāto qs seruē tius ei⁹ mādata vel plura de cōsilijs ex charitate seruat & stricti⁹, tāto dr̄ magis pfectus. Et qa p charitatē de⁹ habitat in nobis: iō subdit. g ¶In hoc sci. qm̄ in ipso su. Tn̄ hic accipit scia large pro cōiectura ꝓbabili: vt dictū est ca. p̄ce. nisi super hoc habeat reuelatio diuina. Quod aūt sequit in aliquib⁹: Si in ipso perfecti fuerimus: non est in libris correctis. h ¶Qui dicit se in ipso ma. per charitatē. i ¶Debet sicut ille am. inter hoies cōuersando. k ¶Et ipe am. ipsum imitādo nō solū in obseruatione p̄ceptoꝝ: sed etiā cōsilioꝝ s̄m suā possibilitatē: q̄uis ad hoc nō teneatur de necessitate. l ¶Charissimi. Hic ꝯn̄r cōfirmat dictum suū. s. q̄ præceptū de dilectione dei & ꝓximi ex quo ꝓcedunt opera bona, est ab antiquo datū dicens. Charissimi non mādatū nouū scribo vo. &c. Est em̄ hoc mandatū de dictamine legis naturalis q̄ hō diligat deum a quo habet esse & viuere: & hoiem sibi silem in specie. Vn̄ & bruta aīalia hoc faciunt: Eccl. xiij. c. Omne aīal diligit sibi sile: & sic est insertū mēti humanæ a sua prima conditione. Est etiā de lege scripta diuina Deut. vi. c. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo &c. Et de dilectione ꝓximi dr̄ Leuit. xix. d. Diliges ꝓximū tuū sicut teipm: & sic est datum ab initio legis. m ¶Iterū man. nouū. scribo vo. qa idē p̄ceptū de dilectione renouatum est in euāgelio: qđ dr̄ lex amoris. n ¶Quod verū est.i.verificatū. o ¶Et in ipso. s. de hūanato: q ex charitate maxima passus est pro nobis. p ¶Et in vo. qa per hoc dedit hoib⁹ maximū incentiuū amoris. ꝓpter qđ imminente sua passione dixit Ioh. xiij. d. Mādatum nouū do vobis: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. q ¶Quia te. i. figuræ & vmbræ veteris testamenti. r ¶Transierunt. in passione dñi: in cui⁹ signū velum tēpli tunc fuit scissum: Luce. xxiij. s ¶Et verū lu. iam lu. i. veritas euangelij. t ¶Qui dicit se in lu. esse. i. in veritate euangelica viuere. v ¶Et fratrē suū odit in te. est. culpæ & ignorantiæ. Et per oppositum. x ¶Qui di. fratrē. in deo & s̄m deū, qđ est charitatiue diligere. y ¶In lu. ma. s. grāæ: & per ꝯn̄s in lumine increato: in quo manet per gratiā, sicut amans in amato. z ¶Et scan. in eo non est. s. actiuū & passiuū. Scādalū em̄ est dictū vel factū minus rectū, alteri p̄bens occasionem ruinę. Manēs aūt in lumine dicto mō: ex facto vel dicto suo nō p̄bet alteri occasionē peccādi: nec ex facto alterius vel dicto ruit in pctm̄. a ¶Qui aūt odit &c. Patet ex dictis snīa. b ¶Scribo vobis. Hic ꝯn̄r ad opera meritoria inducit aliquos specialiter. Et prio baptizatos ab eo: de quoꝝ salute erat specialr̄ sollicitus: non em̄ oēs eiusdē ciuitatis vel patriæ baptizauit vel cōuertit. nam in partibus illis paulus p̄dicauit & timothæus & plures alij: vt patet ex epl̄is Pauli & Actibus aploꝝ. Dicit ergo: Scribo vobis filioli. Illi filioli, ꝓprie dicūt alicuius a quo baptizati sunt: vel de baptismo leuati. c ¶Qm̄ remit. vobis peccata. idest remissa sunt in baptismo: qui delet totam culpam & pœnā. d ¶Prop. no. eius. s. christi in cuius nomie dabatur baptismus in primitiua ecclia: vt hr̄ Act. ij. Q. d. de cætero nō debetis inquinari per pctm̄. Scđo inducit cōuersos moribus & scia de qbus est multū curandū: eo q̄ bonū ipsoꝝ redūdat in totam ecclesiā. ꝓpter qđ vocat eos patres, dicēs. e ¶Scribo vo. &c. qui ab initio est. i. verbū incarnatum ꝓcedens

†Depe. dis.2.c. enim. j.4.b. Perfecti dr̄ dupl'r.

H †Iohā.13.

a ¶Adolescentes. Adolescentiæ tp̄s ꝓpter incentiua carnis lubricū: sed ꝓpter robur ætatis habile certamini: & hi tentamēta voluptatū verbi dei amore vicerūt: & psecutiones cōtempserūt. b ¶Infan. Hūiles spū: q quo magis humiliant sub potēti manu dei: eo sublimi⁹ norūt arcana diuinitatis. vn̄: Reuelasti ea puulis. (Luc.10.d.) c ¶Scribo vobis iu. Considerate etiā atq; etiā, qa iuuenes estis: pugnate vt vincatis: vincite vt coronemini: hūiles estote, ne in pugna cadatis. d ¶Et vicistis. Trahebant tūc tpis ex cōsuetudine ad lupanar: sed isti viril'r resistendo vincebāt. e ¶Noli. di. mun. Vtimini mūdo ad necessitatem: sed nō diligite ad supfluitatem. (Rom.13.d.) Et carnis curā ne feceritis in desiderijs. Nolite dilige. mūdum. Vnū cor duos sibi aduersarios amores nō capit. Radicati in charitate, super hanc radicē nihil ædificeritis: nisi qđ cōuenit charitati: qa nō potestis duob⁹ dñis seruire. (Mat.6.c.) Sicut dilectio dei fons oīm virtutū. ita dilectio mūdi oīm vitioꝝ. vn̄ sequit: f ¶Qm̄ oē qđ est in mūdo. Oēs dilectores mūdi nihil hn̄t nisi hæc tria: qb⁹ oīa vitioꝝ gn̄a cōprehendunt. Cōcupiscētia carnis: est desideriū oīm q̄ ad voluptatē & delitias corpis ptinēt: vt cibus, potus, cōcubit⁹ & hmōi. Concupiscētia oculorū est oīs curiositas q̄ fit in discēdis artib⁹ magicis: in cōtēplādis spectaculis: in supuacuis acqrēdis rebus tpalib⁹: in dinoscēdis carpēdisq; vitijs ꝓximoꝝ. B Supbia vitæ: cū quis se iactat in honorib⁹: magnas familias expetit. Per hęc tria victus est adā: (Gen.3.a.) qa cibū vetitū cōcupiuit: voluit esse sciēs bonū & malū: voluit esse sicut de⁹. Hec tria vicit xp̄s: quia nō est captus amore panis corporalis: (Mat.4.a) nō descēdit de pinna qđ esset tentare deū: noluit extolli super regna mūdi. g ¶Cōcupiscētia. Quæ cōcupiscētia & supbia nō est ex p̄re. Pugna vitioꝝ nō ex deo est p̄re & cōditore: sed ex mūdi amore quem deo p̄ferim⁹. Fecit deus hoīes rectos: ipsi se miscuerūt infinitis q̄stionib⁹: De⁹ intētator maloꝝ est: sed vnusq̄sq; tentat a ꝓpria cōcupiscentia. h ¶Qui aūt facit voluntatē. Hoc etiā modo pōt haberi charitas: si nullo instictu hæreticoꝝ deuicti estis a fide & cæteris quæ sunt dei. Et vt eā teneatis pmaneant in vobis q̄ audistis ab initio: ꝓponit causas. Filioli: qa nouissima hora. i ¶Filioli mei nouissi. ho. Et propter hæc debetis psistere: qa multi antichristi q vos volunt seducere: sicut audistis: qa antichristus ve. Cum quāto em̄ impetu & errore audistis vēturū antixp̄m: cū tanta violētia & isti veniūt. In vndecima hora sumus. venit saluator in carne: & secutura est pestis antixp̄i: quæ præconia salutis impugnet: quæ vineā quā xp̄s excolit, extirpet: & hui⁹ neqssimi capitis iam mlta mēbra p̄missa sunt: a qbus cauēdū est: qa iā imminet finis sęculi. Vel. Nouissima hora. i. sitis nouissimæ. Sitis est hæc psecutio illi futuræ. k ¶Nunc antixp̄i mul. Antixp̄i omes hæretici. oēs qui fidem quam confitentur verbis destruūt actibus. omes christo econtrarij: qui venturo suo capiti testimoniū reddunt: quia mysteriū iniquitatis iam operat. l ¶Antichristi. Quia baptizati & crismate vncti per quę melius possunt decipere, sunt xp̄o & ecclesiæ eius cōtrarij.

Ex nobis

eum q ab initio est. Scribo vobis a
a adolescentes: quoniā vicistis mali
¶humiles spiritu.
b gnū m. Scribo vobis infantes: qm̄ b
cognouistis patrē. Scribo vobis pa
a¶cōmendat & repetit. Mementote vos esse
tres: quoniam cognouistis eū qui
patres si obliuiscimini eū q ab initio est, ꝑditis paternitatem.
c ab initio est. Scribo vobis iuue c
a¶qui in virtute animi & amore v̄bi dei incentiua carnis vicistis, & diabolo viriliter restitistis. b¶non ex vobis: sed qa verbū dei.
c¶filius dei, prædicatio filij dei.
nes: quoniā fortes estis: & verbum
a¶& turpe esset vinci ab illo quē vicistis.
d dei in vobis manet: & vicistis ma d
a¶vobis oibus hoc scribo. b¶abundantiā mundi, vel pulchritudinem eius.
e lignum. Nolite diligere mundum: e
a¶vt aurū & argētū, & oem fluxū diuitiaꝝ.
b¶qa. ¶sicut per odiū ꝓximi: ita per amorē
neq; ea quæ in mūdo sunt. Si qs di f g
mundi extinguitur amor dei &c.
ligit mundū: nō est charitas p̄ris in h
i k eo. Qm̄ oē qđ est in mundo concu
a¶cum per tactū vel gustū caro delectatur.
b¶qn̄ visu delectat: vt in pulchris vestib⁹ & auro & talibus.
piscentia carnis est: & concupiscen l
a¶omnis ambitio sæculi. b¶nō est ex
tia oculorū: & supbiā vitæ q̄ nōn est m n
deo creante & paternæ nobis ꝓuidēte: sed ex o eo q̄ nos applicamus ad mundū. a¶patri debemus adhærere, non mundo: quia.
ex p̄re: sed ex mūdo est, † & mūdus p q
a¶in nouā formā. b¶qa in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.
h trāsibit & cōcupiscētia eius. Qui r s
a¶non qui tm̄ dicit: dñe domine.
autē facit voluntatē dei: manet in
a¶qa ęterna q̄ siuit. ¶ꝓpe est finis vnicuiq;.
i æternū. Filioli mei, nouissima hora t v
¶deo & ecclesię eius cōtrarius.
est: & sicut audistis qa antixp̄s ve x
k nit: nūc antixp̄i mlti facti sunt. Vn y z
¶& qa multi antixp̄i sunt. a¶absq; dilatiōe veniet dies iudicij.
de scim⁹, quia nouissima hora est. a

tum ꝓcedēs a p̄re. vt dictū est in pricipio huius epl'æ. q. d. eis: Ex q̄ habetis maiorē sciam alijs: debetis esse alioꝝ exēplū virtutis. Tertio inducit adolescentes, in quibus incipiunt concupiscentiæ carnis vigere ꝓpter quod laudat eos de castitate: vt ad eā magis animent. nā virtus laudata crescit: Ideo dicit: a ¶Scribo vobis ado. qm̄ vi. mali. i. mali ignis incētiuum: qui est ignis cōcupiscentiæ carnalis. Q. d. de cætero non debetis permittere vos vinci a carnalibus desiderijs. Quarto inducit infantes, tn̄ aliquo modo rōnis capaces: qui licet pauca cognoscant de diuinis: tn̄ recognoscunt deū esse patrē iustoꝝ. Dicit igitur: b ¶Scribo vobis infantes: qm̄ cognouistis pa. q. d. ex quo cognouistis eū debetis eū reuereri: & pro... possibile vobis est imitari. Quinto inducit iuuenes qui iam habent robur corporis, dicens: c ¶Scribo vobis iuuenes: qm̄ fortes estis. q. d. sicut estis fortes in corpore ita sitis mēte: vt nō deficiatis in quacumq; tribulatione. Et subditur ad hoc ratio: d ¶Et vicistis malignum. i. diabolum renunciando ei & pompis eius in baptismo. q. d. debetis firmiter stare: ne de cætero vincamini ab ipo. e ¶Nolite diligere. Hic ponitur diuinę societatis cum hoibus dissipatiuum vt euitetur: quod est duplex. s. cupiditas, quæ est venenū charitatis: in qua charitate cōsistit dicta societas: & hæresis peruersitas: quæ dictā societatem dissoluit. Ergo primo docet cauere primū. Scđo scđm ibi: Filioli. Circa primum dicit: Nolite diligere mundū. Nō accipitur hic mundus pro vniuersitate creaturaꝝ: sicut dicit Ioh. i. a. Mundus per ipm factus est. Creaturæ enim diligendæ sunt: inq̄tū per eas ascēdimus tanq̄ per scalā ad cognitionē creatoris. Ro. i. c. Inuisibilia em̄ ipsius. i. dei a creatura mūdi. i. ab hoīe per ea quæ facta sunt intellecta cōspiciuntur: Sempiterna quoq; virtus eius & diuinitas. Sed accipit hic mūdus pro hoibus delectabilia huius mundi inordinate quærentibus: de qbus dr̄ Ioh. i. a. Mundus eū nō cognouit: qa occupatio circa delectabilia mundi impedit cognitionē dei. Licet aūt natura sit in ipsis diligēda vitiū tn̄ est odiendū & fugiendū. nā amicus stultorum silis efficiet Prouer. xiij. d. Noiat aūt hic mundus rōne vitioꝝ. Ideo subdit: f ¶Neq; ea quæ in mun. sunt. i. vitia eoꝝ. g ¶Si qs diligit mundū. hoc mō dictū. h ¶Nō est cha. pa. in eo. Nā amor delectabiliū huius mūdi retrahit ab amore diuino. i ¶Qm̄ oē quod est in mun. i. in hoibus mundanis. k ¶Concupiscētia carnis est. quæ viget in voluptuosis. l ¶Et concupiscentia oculorū. in cupidis & auaris. m ¶Et sup. vitæ. in ambitiosis. n ¶Quæ. s. triplex cōcupiscentia. o ¶Non est ex patre. quia nihil vitiosum est a deo: licet res cōcupitæ sint ab eo: & etiā potentia cōcupiscibilis, & eius actus q̄tum ad ens: nō aūt inq̄tū deordinatus. p ¶Sed ex mundo est. qa prouenit ex defectu seu malicia hoīm mundanoꝝ. q ¶Et mundus. i. homines mundani. r ¶Transibit. de hoc mūdo per mortē. vita em̄ pn̄s non est nisi quidā trāsitus: Sap. ij. b. Vmbræ transitus est tp̄s nostrū. s ¶Qui aūt fa. vo. dei. ma. in æternum. qa de statu gratiæ transit ad statum gloriæ. quæ est gratia consummata. t ¶Filioli. Hic ꝯn̄r docet primo p̄cauere hæreticorum peruersitatem. Et scđo firmiter tenere catholicam veritatem, ibi: Vos quod audistis. Tertio circa dicta facit breuem recapitulationem ad maiorē dictorum firmitatem, ibi: Hæc p̄scripsi vobis. Prima in duas: quia primo monet hæreticos cauere. Scđo docet eos cognoscere, ibi: Sed vos. Circa primū dicit: Filioli. Hic accipit filioli largius q̄. s. s. pro oibus fidelibus. qui dicunt filioli beati Iohannis: eo q̄ erat apl's in illis partib⁹. v ¶Nouissima hora est. i. sexta ætas & vltima huius mundi: q̄ simul currit cū septima, q̄ est ætas qescentiū in cœlo a tpe passionis xp̄i: per quam aperta est ianua cœlestis. Aliter exponit de tpe antixp̄i: qđ dicitur hora nouissima: eo q̄ est futurū circa finē mundi: tn̄ aliquo mō incæpit a tpe apl'i in q̄ ebion & cherinthus surrexerūt & plures alij hæretici: q fuerūt figura antixp̄i. sicut beatus Iohānes baptista dr̄ venisse in spū heliæ Lucæ. i. Et huic expositioni magis concordat lr̄a sequēs, cum dr̄: x ¶Et sicut audistis quia antichristus venit. i. venturus est tempore suo. y ¶Nunc antichristi mul. facti sunt. s. hæretici corrumpentes veritatem euāgelij sicut faciet antichristus. z ¶Vnde sci. i. ex hoc perpēdimus. a ¶Quia nouissima hora est. i. quod tempus antichristi quodāmodo incæpit in eis.

C D †1.q.4.c ecclia.§. his ita. Diuisio.

Ex nobis

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Ex nobis pdierunt &c. Sed licet sint multi antixpi: nō tñ vos terreat: si ad iudaismū vel paganismū redierunt ne puteris ecclesiā ex hoc pati aliqd' dānum qa si ex nobis exierūt: tñ nō erant ex nobis veraciter. Nō potuissent egredi nisi essent xpo cōtrarij: q nō est xpo contrarius in corpe xpi manet. Sic sunt ficti in eccl'ia quō humores mali in corpore qñ euomunt releuat corp⁹: sic qñ exeunt mali, releuat ecclesia. b ¶Sed vt manifesti. Multi q nō sunt ex nobis accipiunt nobiscū sacramēta xpi: se... tatio probat quia nō sunt ex no... illis tentatio venerit: quasi ... casione venti volant foras: qui... nō erāt. Omnes tunc volab... cum area dominica cœperit ... quidam ante vltimam permittere... exeunt de ecclesia: ostendentes se nō fuisse de corpore christi vt per hoc manifeste clarescat: qm̄ nō sunt oēs ex nobis q nobiscū intra positi sacramenta xpi recipiunt: & ideo non debet vos grauare eoꝝ sepatio. c ¶Sed vos vnctionē. Cū de hereticis loqueret repente ad suos cōuersus dicit eos habere vnctionem a sancto: vt econtrario ostendat, ꝙ hæretici & omnes antichristi sunt gratię spiritualis munere priuati: nec pertinent ad eum qui sanctus vocatur a prophetis. d ¶Nostis oīa. Nostis veritatē fidei & vitæ, docti per vnctionem spiritus: nec opus habetis doceri, nisi vt persistatis in eo ꝙ cœpistis. e ¶Et quoniam omne mendacium.

F Dixerat: omne mendacium non est ex veritate: Sed quia multa sunt genera mendaciorum inter se disparia: nunc singulare ponit mendacium negationis christi: in cuius comparatione cætera aut parua, aut nulla videantur. Hoc proprium est iudæorum: vt dicāt: iesus non est christus: sed & omnium qui christi mandatis obtemperare contemnunt. f ¶Hic est antichristus. Ecce admoniti sumus quomō cognoscamus antichristū .s. quicumq negat christum. g ¶Qui negat patrē. Frustra confitetur deū patrem qui negat filium qui ex deo procedit. h ¶Omnis qui negat filium. Ne quis dicat: xpm nō colo, sed deum patrem colo. addit: Omīs. i ¶Quod audistis ab initio &c. Si quis dixerit: ecce hic christ⁹: ecce illi ne credideritis. qd' ab aplīs audistis tenete. k ¶Et vos in filio & patre. Ita eritis membra patris & filij vt a memoria & protectione patris & filij non excidatis: & hoc debetis appetere, vt sitis in patre & filio: quia inde mercedem consequimini. l ¶In filio & patre.

Ioh. 14. a Filium primo ponit quia nemo venit ad patrem, nisi per filium. m ¶Hæc est repromissio. Memoria pmissę mercedis perseuerantem te faciat in opere. n ¶Doceat vos. Nemo docenti tribuat quod ex ore docētis intelligit nisi intus qui doceat sit lingua doctoris exterius, in vacuū laborat. nec tñ doctor taceat: quod pōt agat. o ¶Sed sicut vnctio eius. i. spūsſctūs: cui⁹ sacrm est in vnctiōe visibili. vel vnctio, charitas

Rom. 5. a q̄ diffundit in cordibus nrīs p spmſanctum qui da. est no. Quæ ad obseruāda dei mādata cor qd' implet, inflammat. p ¶Et ve. est & nō est me. Alia trāslatio. Et verax ē. s. vnctio: & nō ē mēdax.

☞Manete

a¶ab vnitate catholica recedentes.

a † Ex nobis pdierunt: sed ex nobis a b

a¶inde pbat ꝙ nō erāt ex nobis. ¶pdestinatione & electione dīni.

nō erāt. Nā si fuissent ex nobis: p c d

a¶qui em̄ vsq in finē perseuerauerit, hic saluus erit.

b mansissent vtiq nobiscum. Sed vt e manifesti sint: qm̄ nō sunt omes ex

a¶vos debetis pmanere: qa habetis baptismū vel spm̄sctm̄ p quē oīs dolor ignorātiæ

c nobis. † Sed vos vnctionē habetis f g

& pcti pellit. a¶q sint boni. q mali: nec est opus vt doceamini: qa vnctio vos docet.

b¶q̄ tenēda sunt de fide. c¶vere nouistis oīa

d a sancto: & nostis omnia. Nōn scri h i

nam. a¶si ignoraretis q̄ tenēda essent de fide

psi vobis quasi ignorantibus ve

possem vobis q̄ puulis lac ministrare: sed qa pfecti estis in scia, sicut perfectis scribo.

ritatem: sed quasi scientibus eam.

¶& hæc etiā scietibus: nullū mēdaciū ex veritate: & q mentitur non est ex christo.

e Et quoniam omne mendacium ex

a¶sed specialiter.

veritate non est: quis est mendax? k

¶proprium nomen.

nisi is qui negat, quoniā iesus est l m

¶messias in lege promissus.

f christus. Hic est antichristus qui n

g h negat patrem & filium. Omis qui

a¶iesum esse. b¶nec filiū, nec ipm patrē ha

negat filium: nec patrem habet.

bet placatum. a¶corde, voce, & opere.

b¶iesum esse christum.

Qui confitetur filium: & patrem

¶placatū. ¶ppitiū. a¶ergo. b¶per pdicato

i habet. Vos quod audistis ab ini p

res. a¶cōuersationis vrǣ. b¶per obseruationem memoriter teneatis.

tio, in vobis permaneat: quia si in q r

a¶hic per fidem in futuro per spem.

vobis permanserit quod ab initio

k audistis: & vos in filio & pre mane s

m bitis. Et hæc est repromissio quā ip t

a¶q nō metit. b¶p se, & p suos pdicatores.

c¶non aurum nec aliquid terrenum.

se pollicit⁹ est nobis vitam æternā.

¶Q. atteti sitis ad hæc q̄ dico: qa pter illos

Hæc scripsi vobis de his qui vos v

malos vitādos scripsi hæc. a¶vel puersis dogmatib⁹ vel p alias illecebras: vel p aduersa seculi a vita æterna vos retrahūt. b¶& vt doctrinā quā exterius facio bn̄ teneatis: curate

seducunt. Et † vnctio quam ac x y

vt spūsſcti gra quā i baptismo cōsecuti estis integrā in corpore & corde seruetis.

cepistis ab eo, maneat in vobis. z

¶& sic fit: vt docēte vos interi⁹ spū, min⁹ in

Et non necesse habetis vt aliquis a

digeatis extrinsecus hoīm institutiōe doceri.

n o doceat vos: sed sicut vnctio ei⁹ do b

a¶quæ tenēda sunt. b¶qd' pdico. q afr pdi d

cant falsi sunt: nec inuenietis vitā eternā, nisi sequamini charitatē fidei quā p me audistis.

c¶& ideo quia verū est. ¶. i. nō est mutabile

p cet vos de oībus. Et verū est: et non e

vt vetus lex. ¶vnctio.

est mendacium: Et sicut docuit vos f

⁂ a ¶Ex nobis p. i. ex societate nrā. Nā hæretici pprie dicunt q fidē catholicā suscæptam corrūpūt. b ¶Sed ex nobis nō erant fm æternā dei pdestinationē. c ¶Nā si fu. ex nobis. hoc mō. d ¶Permāsissent vtiq nobiscū. qa diuina pdestinatio non frustrat effectu suo. e ¶Sed vt ma. sint. supple exierunt de societate nostra: vt sic a fidelibus melius euitent. f ¶Sed vos. hic ɔñr docet modum cognoscēdi hæreticos q aliqn̄ aliunde ve... ad subuertendū fidē simpliciū. Et prio tangit a pte fideliū, dicens: Sed vos vnctionē. grǣ. g ¶Habetis a sancto. supple spū, q̄ data est vobis in baptismo. h ¶Et nostis oīa. s. ad salutem necessaria. Natura em̄ non deficit in necessarijs: & multo minus auctor naturæ: veritas aūt fidei necessaria est ad salutē: tñ magis vel min⁹ explicite, fm statum credētiū. Nā sacerdotes plura tenent explicite cognoscere de his q̄ sunt fidei, ꝙ simplices laici. Et iō si veniat hæreticus ad corrūpendū fidē: & fidelis se cōuertat ad deū ad habendū ei⁹ vnctionē dirigentē: nō deficiet qn eū dirigat p se vel p aliū: fm ea q̄ ptinent ad statū suū: & sic in prāte est habere vnctionē docētem de oībus necessarijs ad salutē. Illud aūt hrē dicimur qd' est in ptāte nrā habendi. i ¶Non scripsi quasi ignorā. Hoc dicit specialiter p maioribus qui sciebāt falsitates hæresum, & veritatē articuloꝝ discernere. Scd'o dat mod i cognoscēdi ex parte hæreticoꝝ, dicens: k ¶Quis est mēdax. s. in fide. l ¶Nisi is qui ne. i. negationem quæ sequitur affirmat esse veram. s. m ¶Qm̄ iesus non est christus. hoc em̄ affirmant iudæi obstinati: dicentes ꝙ iesus nazarenus nō est xps in lege & pphetis pmissus. hoc etiā affirmabant hæretici qui iudaizabant post suscæptionē baptismi. n ¶Hic est anti. i. xpo contrarius. o ¶Qui nc. pa. & fi. sunt ei correlatiua: quæ posita se ponunt & perēpta se perimūt. ideo q negat vnū, negat & alterū: & sic q cōfitet vnū, cōfitet & alterū. p ¶Vos qd'. hic ɔñr monet eos tenere fidei veritatem, dicēs: Vos quod au. ab initio. vestræ conuersionis. q ¶In vo. per. sine hesitatione & deuiatiōe. r ¶Quia si in vo. per. s. fides charitate formata quā recæpistis i baptismo. s ¶Et vos in fi. & patre ma. in pñti per grām. t ¶Et hæc est re. quā ip. pol. est no. dare i futuro. s. vitā æternā. Ioh. vj. d. Hæc est voluntas eius qui misit me prīs: vt oīs q videt filiū & credit in eū, habeat vitā æternā. v ¶Hæc scripsi. Hic ponit circa pdicta recapitulationem ad maiorē affirmationē, dicens: Hæc scripsi vobis de his q vos sedu. i. conantur vos decipere. x ¶Et vos vnctionem. gratiæ. y ¶Quam ac. ab eo. i. a deo in baptismo. z ¶Maneat in vo. in ptāte em̄ hois est illā grām ɔseruare: qa de⁹ nō subtrahit grām suā ab aliq: nisi ipe pri⁹ subtrahat se a deo p malam volūtatē. a ¶Et non ne. ha. vt ali. hō. b ¶Doceat vos. Nō est per hoc intelligendum ꝙ fideles simplices cōtēnere debeāt doctrinā superioꝝ: vel etiā negligere cū eā pñt hrē: qa doctrina dei est: sed hoc dr: qa si hūana doctria deficeret, de⁹ suppleret: vt. s. dictū est c ¶Sed sicut vnctio eius. i. dei quæ est sufficiens. d ¶Docet vos de omnibus. necessarijs ad salutē: maxīe in casu in quo deficit humana doctrina. Vñ frequēter inueniuntur aliq simplices nutriti in cāpis clari⁹ vidētes in his q̄ sunt necessaria ad salutē: ꝙ illi q quasi quotidie audiūt fmones in ciuitatibus magnis. e ¶Et ve. est & non est mēda. nā ab eo qui est regula veritatis non potest procedere nisi verum. f ¶Et sicut docuit vos manete in eo. per bonam voluntatem.

⁂Vt cū ap.

G † 24. q. 4. nabuchodonosor. De pen. di. 4. si ex bono. De cō. di. 4. c. solet.

† De sacra vnctio. ca. vnico.

H

als † vos vnctionem.

☞ a ¶Manete in eo. Et nunc fi. ma. Crebra iteratione inculcat vt mentibus artius infigat. Manete in eo. Et si qd boni habetis, illi totū & nō vobis imputate: mala vobis a diabolo iputate. b ¶Filioli ma. in eo. q inter psecutiōes in dño manet nō cōfusus, spem habet in ei⁹ aduētu: sed q hic erubescit cōfundet in ei⁹ aduētu: cui⁹ pcepta neglexit. c ¶Ois q fa. iu. Iusticia pfecta vix est in angelis vel in sctis viris, q semp manēt in cōtēplatione dei. In nobis iusticia incipit ex fide. Initiū iusticiæ confessio pctoꝝ. Perficiet iusticia qñ non erit lucta cū carne: sed triūph⁹ de hoste. d ¶Ex ipo na. est. Iā nati sum⁹ ex iusto: iusticiā iusti pris seq oportet. Ca. III.

V Idete qualē cha. Quātis & q̄libus donis ostēderit deus erga nos paternā charitatē. Dedit ei vt hoc seculo noie & actu noiaremur filij dei: & in futuro simus, possidēdo hereditariā btitudinē. f ¶Dedit no. pater. Vt eū amare nouerim⁹ & possimus nō tm̄ vt dñm sui, sed etiā vt patrē filij. Vñ dr: Quotquot aūt recæperunt eū: dedit eis po. fi. dei fieri. g ¶Filij dei su. q. d. esse & dici filios dei, q̄ dignitas est? Rñdet. Charissimi nūc filij dei sumus. Nunc per miracula q̄ facimus: & p puritatē vitæ apparet ꝙ sum⁹ filij dei: sed qcqd est in pñti parum est ad respectū futuri. h ¶Sil'es ei erimus. Cū immutabilis æternæ diuinitatis cōtēplatione pfruemur: nos q̄q immortales & æterni in illo erim⁹: nō idē qd' ipse, sed siles: qa creatura & ad silitudinē ei⁹ facti sumus. i ¶Qm̄ vide. Scd'm ꝙ verbū caro factum est viderūt mali: & in iudicio sunt visuri: sed quō verbū in principio erat apud patrē, videbūt soli iusti: & tollet impius ne videat gl'iā dei. k ¶Sanctificat se. Nō aufert liberū arbitriū, dum dicit ꝙ hō se sctificat: nec tñ cōsentit pelagianis q dicunt hoiem nō indigere gratia: Sed sicut

B gloriā diuinæ silitudinis p mō nrō pcipimur sperare: sic mundiciā diuinæ sctitatis p nrā capacitate iubemur imitari: vt pcūte grā vitare mala laboremus dicētes deo: Adiutor meus es tu: ne derelinquas me. l ¶Et pctm̄ est iniq. Græce nomos lex: inde anomia. i. iniqtas q̄ est cōtra legē vel sine lege. Inde dicit: Pctm̄ est iniqtas. quicquid peccam⁹ ɔ legē dei facimus. vñ: Præuaricantes reputāt oēs pctōres terræ. nō solum q scriptā legē contēnunt sed etiā q innocentiam naturalis legis corrumpunt. m ¶Et scitis. Ne nos q pctis & iniqtatibus carere nō possumus, de salute desperaremus, subdit: ꝙ p xpm a pctis soluimur. Nō solū p grām facti sum⁹ filij dei & speramus qd' ei siles erim⁹: sed etiā ab iniqtate liberamur: qa iō apparuit, vt pctā tolleret: de q̄ iniqtate nemo se excuset. n ¶Pctā tol. Tollit dimittēdo facta: adiuuando ne fiant: ducēdo ad vitā vt fieri oīno nō possint.

☞Ois qui in

a manete in eo. Et nunc filioli mane a b

a¶hoc cōmodū habituri. b¶ad pmiū bono

te in eo: vt cum apparuerit habea a b

rum, & maloꝝ dānationē. a¶p eo neglecto

mus fiduciā, & nō cōfundamur ab c

vel negato. a¶si hoc cōstat. b¶principalr au

eo in aduētu ei⁹. Si scitis qm̄ iust⁹ d

ctor & natura totius iusticiæ. a¶& hoc.

c est: scitote qm̄ & oīs qui facit iusti e

a¶ministrante. b¶de malo in bonum.

d ciam, ex ipso natus est. Ca. III. f

¶Et si nō intelligitis ꝙ oīs iusticia sit ex deo: per hoc probate.

V Idete qualem charitatem g h

a¶gratis. b¶indignis.

dedit nobis pater, vt filii i

a¶in hoc sæculo. b¶in futuro possidendo.

c¶ꝙ filij dei dicimur, amatores mūdi nō di

dei nominemur & simus. Propter k

ligunt nos: nō pcipiunt nostrā dignitatē: nō nos venerantur, sed affligunt.

hoc mūdus nō nouit nos: qa nō no l

¶patrē. a¶cū despecti sumus mūdo.

uit eū. Charissimi, nunc filii dei sum m

¶nō ascēdit in cor hoīs q̄ pparauit de⁹ di. se.

mus: & nondū apparuit qd erim⁹. n

a¶in scd'o aduētu. b¶fm corp⁹ imortales &

h Scimus quoniā cū apparuerit siles o p

impassibiles sicut ipse fili⁹. a¶sola em̄ visio q btificat. Bti mūdo corde: qm̄ ipsi deū vide.

i ei erimus: qm̄ videbim⁹ eū sicuti ē: r

a¶ꝙ ad silitudinē dei puetur⁹ sit. b¶in pñti

k & oīs q habet spem hāc i eo: sancti s t

sanctitatē dei imitat pie viuēdo: sæcularia desideria abnegādo. ¶sancti estote sicut & pr vester. a¶qui habet spem sed sanctificat. s. Omnis qui. s.

ficat se sicut & ille sanct⁹ est. † Ois v x

a¶volūtate & actu. b¶nemo dicat: ergo ego hō pctōr sum, sed iniqu⁹ nō sum. ¶q peccat cōtrarius nimirū æqtati diuinæ legis existit.

qui facit pctm̄, & iniquitatem facit:

l m Et pctm̄ est iniquitas. Et scitis quia y

a¶prio aduētu. b¶ecce agnus dei: ecce &c.

n ille apparuit vt peccata tolleret: z

NICO.DE LY.

⁂ a ¶Vt cū ap. in iudicio. b ¶Habea. fi. i. certitudinem de btitudine nrā. c ¶Et nō cō. ab eo in ad. ei⁹. Audiēdo illā terribilē sniam q̄ hr̄ Matt. xxv. d. Ite maledicti in ig. æter. &c. d ¶Si scitis qm̄ iu. qa cuilibet fideli hoc notū est de deo. e ¶Scitote &c. fa. iu. i. opa iusticiæ. f ¶Ex ipso n. est. i. hoc facit inqtū habet esse ab eo. Et si loquit de opib⁹ iusticiæ q̄ est vtus politica, verum est qa ab ipo est oē bonū naturæ: & multo fortius est verū de opib⁹ iusticię infusę: q̄ dat cū grā, p quē hō cōstituit in quadā pticipatiōe supnaturali eē diuini: fm qd' dr. ij. Pet. j. a. Maxia & pciosa nobis pmissa dōauit: vt p hęc efficiamini diuię ɔsortes naturę. ¶In ca. ij. vbi dr̄ i po. Charissimi: nō mādatū nouū scribo vobis.

ADDITIO. Præcæpta de dilectione dei & pximi in qb⁹ tota lex & pphetæ pendent: vt dr̄ Matt. xxij. inqtum sunt de necessitate salutis implenda, in veteri lege ad plenum continent. s. Leuit. xix. Deut. vj. Sed inqtū ad perfectionem impletionis dictoꝝ pcæptoꝝ ptinēt tanq ɔsilia nō in lege veteri sed in lege noua cōtinent. Quod de prio patet Mat. xix. c. Si vis pfectus esse &c. De scd'o vō Ioh. xiij. d. Mādatū nouū do vobis vt diligatis inuicē sicut dilexi vos. Modus em̄ dilectiōis xpi ad discipulos seu ad humanū genus: q quidē modus declarat cū dicit: Sicut ego dilexi vos: attingit summū gradū pfectionis dilectionis pximi. put fuit plene declaratū in additione sup euāgelium Ioh. c. supradicto. Vñ pdicta pcæpta qtū ad ea q̄ sunt de necessitate salutis in veteri lege cōtinent: & iō nō sunt noua: qtū vō ad ea q̄ ptinēt ad pfectionē p modū ɔsilij, tm̄ in lege noua ɔtinent: & fm hoc dnr noua. Et sic pprie intelligunt vba bti Ioh. cū dicit: Nō mādatū nouū scribo vobis: sed mādatū vet⁹. s. qtū ad ea q̄ sunt de necessitate pcæpti. Et cū dicit: Iterū mandatū nouum scribo vobis &c. intelligēdū est qtū ad ea q̄ ptinent ad pfectionē impletionis. Et de hoc vide amplius in additione prædicta. Ca. III. C

V Idete qualē charitatē. Postq beatus Iohānes tractauit de societate dei & hoīum quæ hr̄ in via: hic ɔñr tractat de illa q̄ in pria expectat. Et diuidit in duas ptes: qa prio declarat eius pfectionē. Scd'o debitā ad ipsam dispositionem, ibi: Et oīs. Circa primū dicit: g ¶Videte. i. diligēter attēdite. h ¶Qualē cha. de. no. pater. cœlestis nos in filios adoptando Ioh. j. c. Dedit eis potestatē filios dei fieri, his q credūt in noie eius. Ideo subdit: i ¶Vt filij dei no. & simus. in veritate: ita ꝙ hoc nomen in nobis non est vacuū, nec inane: & per ɔñs habem⁹ ius in cœlesti hrēditate. k ¶Propter hoc mun. non nouit nos. noticia approbationis. Hoīes em̄ mūdani nō approbant, sed reprobāt illos q terrenis contemptis tendūt ad hæreditatē cœlestē: eos miseros & stultos reputātes. Et subdit causa cum dr: l ¶Quia non nouit eū. Per hęc em̄ ꝙ hoīes mūdani sunt terrenis totaliter intenti: auertunt a cognitione dei pris: inquantū est dator cœlestis hæreditatis. propter qd' nō approbāt, sed reprobāt cōtemptores terrenoꝝ, & appetitores cœlestiū. Et si qrat q̄ sunt ista cœlestia? Respondet: m ¶Charissimi nūc fi. dei. su. per gratiā adoptionis. n ¶Et nō ap. qd eri. qa illa bona cœlestia nō sunt cōprehensibilia. q. d. nō pñt sufficiēter exprimi ab hoīb⁹ vitę pñtis. j. Coꝝ. ij. c. Oculus nō vidit: & auris non au. & in cor &c. o ¶Scim⁹. q. d. hoc tm̄ scim⁹ in gñali de cœlestib⁹. p ¶Qm̄ cū ap. i. cū nobis se patrē ostēderit: in possessione cœlestis hæreditatis nos ponēdo. q ¶Sil'es ei erimus. in ipsum quantum possibile est transformati & ei coniuncti. Et subdit modus huius cōiunctionis & trāsformationis, cū dr: r ¶Qm̄ vide. eū si. est. vidēdo ipm clare trinū & vnū. Cognitio em̄ fm oēs philosophātes fit p assimilationē cognoscētis ad cognitū: hęc aūt visio est pfectissima cognitio q̄ pōt haberi a creatura itellectuali: & p ɔñs est ibi assimilatio pfectissima ad deū & trāsformatio p amorē annexum: & in hoc cōsistit societas dei & beatoꝝ. s ¶Et oīs. Hic ɔñr declarat debitā dispositionē ad hāc societatē cōsequēdā: q̄ duplex est. Scd'a ponit ibi: Oīs q nō est iustus. Pria in duas: qa prio facit ppositū. Scd'o remouet quoddā dictū erroneū, ibi: Filioli. Prima vero dispositio ad visionē dei cōsequendā est puritas mentis: fm dictū saluatoris: Mat. v. a. Beati mūdo cor. qm̄ ipsi deū vide. Ideo dicit: Et oīs qui habet spem hanc in eo. hoc est in deo: sperās ipsum videre facie ad faciem clare. t ¶Sanctificat se. cōscientiam emundando. v ¶Sicut & ille sanctus est. pper qd' nō admittit ad sui visionē nisi sanctos. Et qa ad ea repellunt immūdi: ɔñr ostēdit, cū dr: x ¶Ois qui fa. pec. & in fa. nā pctm̄ est trāsgressio legis diuinæ. lex aūt diuina est ipsa æquitas: & ideo in oī pctō mortali est æqtatis corruptio: & p ɔñs iniqtas. y ¶Et sci. qa il. ap. in carne assumpta. z ¶Vt pctā tol. q̄ sunt diuię visiōis impe

⁂dimenta

Diuisio.

D

† De pœ. di. 3. c. ille rex tantus.

Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Omnis q in eo ma. Quasi. Et qd pdest nobis: qa sine pctō venit? Responsio. Omnis qui in eo manet, nō peccat. b ¶Qui pec. non vi. eū. Et qui manet in eo nō peccat. Et in hoc nemo vos seducat: dicēdo q vel iusticia sit ex hoie: vel q cū pctō possit aliqs in deo manere: qa & ois iusticia ex deo: & oīe peccatū ex diabolo. c ¶Qui facit iusticiā. i. qui habet actū iusticiæ & intētionē: iust9 qdē est, sed non ex se: sed sicut ille est ab eadē radice pcedit. Iusticia in illo principaliter: in isto secūdarie in illo naturalr: in isto per adoptionē. Quod est: q iustus est, ab illo iustus est. d ¶Sicut & il. &c. Sicut non semp in æqualitate dici solet. Vbi gra: vt multū interest inter faciem hoīs & imaginē de speculo: qa hic corpus, ibi tantū imago: & tñ hic & ibi oculi: hic & ibi aures. ita nos habemus imaginē dei, iusticiam dei, scītatē dei: sed nō imaginē qua filius est æqualis pri: nō iusticiā dei qua ille iustus est incōmutabili pepetuitate. Nos credēdo in eū quem nō videmus vt aliqn videam9, nō sanctitate qua ille sanctus est æternitate: nos sancti fide. e ¶Ex diabolo est. Nō carnis originē ducendo: sicut manicheus voluit de cunctis hoib9: sed imitationē & suggestionem peccādi sumendo ab illo. sicut filij abraæ dicunt imitando fidem eius: & iudæi deserētes fidem abraæ facti sunt nō filij abraæ, sed diaboli. f ¶Vt dissoluat. id est destruat illam natiuitatē quā a diabolo

F lo traximus. Adam a deo fact9: sed peccando a diabolo natus, tales genuit qualis fuit. Cū concupiscentia nati sumus anteq nostra debita addamus. De illa dānatione qa nascimur, morimur. Sed natus est christus homo: vt soluat pctā hoīm vt reducat ad vitā. g ¶Pctm non facit. Non de oī peccato dixit: Si di-

8.i.c. xerimus quia pctm non habemus nosipsos seducimus: sed de violatione charitatis: quā qui semen dei & verbū dei quo renat9 est in se habet cōmittere non pōt: & ad hoc sequētia spectāt. Vel de quolibet criminali pōt accipi. h ¶Qm semē ipsius est. Verus filius pris nō potest legem dimittere. Lex patris est,

Ioh. 15. c. Diligite inuicem. i ¶In hoc manifesti sunt. Dilectio est certum signū quo discernunt filij dei, & filij diaboli. Alia sunt cōia bonis & malis. In hoc fonte nō cōicat alienus. Quicqd vis habe: hoc solū nisi habeas: nihil tibi prodest. Alia nō habeas:

Ro. 13. c. hoc habe implesti legē: qa plenitudo legis charitas. k ¶Qm opera eius maligna erāt. Vbi est inuidia, nō est fraternus amor. Opera cain mala non dicit: nisi inuidiā & odiū fratris. Opera abel iusta nō dicit: nisi charitatem. hinc discernūtur homines. Nemo attendat linguas vel facta. Cor si non benefaciat pro fratribus suis: ostēdit quid in se habeat. Cain recte offerebat, creatura creatori: sed non bene diuidebat: quando credebat placere munera quæ offerebat cum odio fratris. Abel cum dilectione obtulit: & placuit. l ¶Nolite mirari fratres. Non miror si amator mundi fratrem odit separatum ab amore mundi & cœlestibus intentum desiderijs. Religio peccatori est abominatio.

☞Nos scimus

a¶Et potuit: qa pctm in eo nō est si esset in illo pctm, illi esset auferēdū. ¶vere imunis ipse

a †& peccatum in eo non est. Omnis a b

est a pctō: qa etiā illi q adhærent ei: ex hoc q

qui in eo manet, nō peccat. Et om c d

adhærēt vitāt pctā. a¶fide. ¶in humanitate.

b nis qui peccat, non uidit eum, nec e

a¶als sciuit. ¶in deitate. b¶gustādo suauitatem eius. Si em gustet q suauis dns, nō peccādo a videnda eius gloria se remoueret.

cognouit eum. Filioli, nemo vos se f

¶sed.

c ducat. Qui facit iusticiam iustus g h

¶per participationem.

d est: sicut & ille iustus est. Qui facit i

¶imitator eius.

e peccatum ex diabolo est: quoniam k

a¶suæ creationis incipiēs peccare peccat cōtinue vsq in pnti. b¶in veritate nō stetit.

ab initio diabolus peccat. †In hoc l

¶per carnem.

f apparuit filius dei: vt dissoluat m

a¶quibus ligatur homo. b¶Ita soluit: quia Omnis. c¶in baptismo.

opera diaboli. †Omnis qui natus n

g h est ex deo: peccatum non facit: qm o p

¶p hoc vitat pctā: qa vbū p qd generat manet. ¶nō pōt arbor bona ma. fru. facere. ¶Iniquitatem odio habui &c. ¶nec tm nō peccat sed nec pōt peccare qdiu verbū retinet.

semen ipsius in eo manet: & non q

a¶in quo pctm non est.

potest peccare: quoniam ex deo

a¶q non peccāt. b¶A fructibus eorum cognoscetis eos. a¶in hoc q peccant. b¶quia qd ex deo est nō peccat: ergo qd peccat ex deo non est.

i natus est. In hoc manifesti sunt fi r

lii dei: & filii diaboli. Omnis qui s t

a¶nō rependēs deo qd debet. b¶vel de.

nō est iustus, nōn est ex deo: & qui v x

a¶nō est ex deo. b¶vere est habēda dilectio.

non diligit fratrē suum: Quoniam y

¶hoc est præceptum meum: vt dili. inuicē.

hæc est annunciatio quam audi z

stis ab initio: vt diligatis alteru a

a¶existentes. b¶diabolo q

trum. †Non sicut cain: qui ex ma b

inuidit deo, & cecidit: inuidit hoi, & deiecit.

ligno erat, & occidit fratrem suum. d

¶vide vnde processit homicidium.

k Et propter qd occidit eū? Qm opa e f

¶qa inuidebat fratri.

eius maligna erant: fratris autem

a¶iusta per charitatē. b¶dilectionē habete: nec pter mundi odiū, vel psecutiones dilectionem dimittite: qa tētationib9 pbamini.

l eius bona. † Nolite mirari fratres: g

✱dimēta. a ¶Et pctm in eo nō est. i. esse nō pōt. Iō subdit: b ¶Ois qui in eo ma. fide formata charitate. c ¶Non pec. qdiu sic manet: qa cōtraria simul esse nō pnt in eodē subiecto. d ¶Et ois q peccat vidit eū. vidēs em deū clare: cū videat ipm summū bonū, nullo mō pōt auerti ab eo p pctm. e ¶Nec cognouit eū. fide formata charitate. Nec per hoc est intelligēdū q hns fidē charitate formatā: nō possit peccare: vt aliq dixerūt & male: Apo. ij. a. Charitatē tuā primā reliqsti: memor esto itaq vn excideris &c. Sed sic est intelligendū: q nullus vtens actu fide formata charitate, vel existēs in ea peccat. Ideo dr: Nec cognouit eū. s. actu peccando. f ¶Filioli. Hic pnr remouet quoddam dictū erroneum. erant em aliq dicētes q cognitio fidei sine opibus sufficiebat ad salutē: cōtra quē errorē scripsit btūs Iacobus: vt visum est. s. in epla sua: & sic cōtra ipm dicit btūs Iohānes: Filioli (mei) nemo vos seducat. pdicto errore. g ¶Qui facit iusticiam. i. opera iusticię. h ¶Iustus est. & non ille qui credit sine operibus. i ¶Qui facit pctm, ex dia. est. Licet dicat se esse christianum. k ¶Qm ab initio dia. pec. Nō est p hoc intelligendū qa creatus fuerit malus: vt dixerūt aliq: qa scribit Gen. j. d. Vidit deus cūcta q fecerat: & erāt valde bona: sed qa ex quo prio peccauit, semp in pctō pseuerauit. nā pctm eius est irremediabile: & ad peccandū hoīes induxit. l ¶In hoc apparuit fi. dei. in humanitate assumpta. m ¶Vt dissol. opa dia. per mortē suā, & ecclīæ sacra ab ei9 morte efficaciā habētia. Ideo cōcludit. n ¶Ois qui na. est ex deo. per sacrm baptismi qd est sacrm fidei formatę. o ¶Pctm non facit. inqtū sic natus: qa fides formata charitate non stat cum pctō mortali. Ideo subdit: p ¶Qm semen ip. in eo manet. s. gra q non compatitur secum tale pctm. q ¶Et non pōt peccare. inqtum habēs grām, q nō pōt esse rō peccādi: sicut sedes inqtū sedēs nō pōt ambulare: & in hoc sensu, sedentem ambulare est impossibile. pōt tñ peccare per vertibilitatē liberi arbitrij: qd nō cōfirmat in bono p grām in pnti, nisi in aliqbus ex gra spāli. pter qd infert distinctionē filiorū dei & diaboli, dicens: r ¶In hoc manifesti sunt fi. dei. s. q non peccant mortaliter. s ¶Et filij diaboli. per operationē pcti. Et sic patet q nō sunt aliq filij dei semp fidē sine opibus: qd cōcludere intēdebat. t ¶Ois. Hic ponitur scda dispositio. ad btitudinē: quæ est charitas fraterna: Mat. v. a. Beati misericordes: qm ipsi miam cōsequent. Et diuidit in duas partes. nam primo inducit ad fraternę charitatis actum. Scdo declarat debitū modū, ibi: Filioli. Circa primam partē primo cōtinuat se ad pdicta dicēs: Ois qui non est iu. iusticia infusa. v ¶Non est ex deo. qa illa sola facit dignū æterna vita. x ¶Et qui non diligit, fratrē. sicr non est dignus vita beata. y ¶Qm hæc est annunciatio. i. res annunciata. z ¶Quam audistis ab initio. conuersionis vestræ. a ¶Vt diligatis alterutrum. charitatiue. b ¶Non sicut cain. supple sitis. c ¶Qm ex maligno erat. id est diabolo. d ¶Et occidit fratrem suum. abel. Gen. iiij. e ¶Et propter qd occidit eum? respondet. f ¶Quoniam opera eius maligna erāt &c. Ista fuit occasio preuia. Nam munera abel propter eius iusticiam erāt accæpta deo: in cuius signum ignis descendit de cœlo: & consumpsit eius sacrificium. vnde Gen. iiij. a. vbi dicitur: Et respexit deus ad abel & ad munera eius: interpretatio theodotionis habet: Inflammauit deus super abel. talis enim inflammatio signum est accæptationis diuinæ: vt patet. vj. Iudicum, de oblatione gedeonis: & xiij. in oblatione manue. & iij. Reg. xviij. in oblatione heliæ. & ij. Paral. iiij. de oblatione salomonis. Quod videns cain concepit odium contra fratrem & inuidiam: ex quo odio sicut ex causa propinqua occidit eum. Dicuntur autem opera cain fuisse maligna: quia licet offerret deo: tñ de peioribus & ex voluntate peruersa. Ideo dr Gen. iiij. a. Ad cain aūt & ad munera eius nō respexit. q. d. pter maliciā cain munera ei9 nō accæptauit: & ex hoc cōcludit dicēs: g ¶Nolite mira. fratres si odit vos mū. qa opa eius maligna

✱sunt: vestra

G †Esa. ij. c. 1. Pet. i. d. †Ioh. 8. e. †De poe. disti. i. c. porro. §. item Iohannes. H Diuisio. †Gen. 4. c. b. †Ioh. 15. c.

☞ a ¶Nos scimus &c. Nemo de virtutibus se extollat: nemo suarū viriū pauptatē metuat. q fratrē diligit aptū dat indiciū qa ad sortem iustorū ptineat. b ¶Manet in morte. Vita carnis aia: vita aiæ deus. Corpis mors amittere spm. aiæ mors amittere deū. Qui ergo per odiū fratris amittit deū, amittit vitā. c ¶Qui odit fratrem. Qui ex odio insequit fratrē, puocat ad irā & discordiā: & sic qtū ad se occidit eū in aia. Si qs cōtēnat odiū fris: nō ptēnet in corde suo homicidiū? Nō mouet man9 ad occidendū: & homicida iā tenet: viuit ille: & iste interfector iudicat. d ¶Nō habet vi. æter. In ppetuo cū cain dānabit: q hoc gne homicidij tenet vt discordet a fratribus. e ¶In hoc co. cha. dei. Præpositis multis rōnib9 de habēda charitate: tādē supponit de charitatis pfectione sub exēplo passionis dnicæ. Hāc petr9 monet hre cū dno iterrogāti pfiteret se amare: cui dr:

Ioh. 21. e. Cū aūt senueris extēdes man9 tuas: & alius te cinget: & ducet quo tu non vis. In qbus verbis vt aiam p ouib9 poneret, docebat:

Ioh. 15. b. Maiorē ei charitatē nemo habet: q vt aiam suā ponat qs p amicis suis. f ¶Qui habuerit sub. huius mū. Si vel ex tpis opportunitate: vel ex hūana infirmitate nō cōtigerit aias ponere: debem9 saltē res nras p fratrib9 deponere: & hoc est nutrimētū charitatis. Qui didicit rem suā dare: qn q poterit seipm deponere. g ¶Filioli. Quia nō est pfecta charitas in illo: q nō ponit aiam p fratrib9, vl q saltē nō dat pecuniā. ergo vt pfectā charitatē habeatis filioli eiusdē pris: nō dili. &c. h ¶Nō diligam9 verbo neq lin. In vbo pura locutio, nō op9 in lingua multiplex oro intelligit. sicut qdā sæpe repetitis smonib9 effectū suū volūt cōmendare. i ¶Sed o. Quia si etiā fallimur in dilectiōe ex hūana infirmitate: nō fallimur in mercede: qa maior est corde nro: &

B nouit q zelo fiāt oia. k ¶Et ve. Vt simplici intētiōe bnficia pstem9 nō ppt iactātiam, vel ppt aliqd tpale cōmodū: sed respectu soli9 dei. l ¶In hoc &c. s. c. no. In hoc q vitatē diligim9, scim9 q ex vitate sumus. i. scim9 nos ex deo (q est vitas) hāc veram dilectionē hre: & ex hac dilectiōe scimus nos esse in cōspectu. i. pmereri ei9 cōspectū: & in hac etiā suadem9 corda nra ad meliora opa excogitāda. m ¶Et in cō. &c. i. tales cogitatiōes corda nra hre suademus: q diuinis sint dignę cōspectib9. Oēs em q aliqd facere disponūt: ad idē factum meditādū corda sua se pertere suadēt. Sed q mala cogitat, si posset deo occultaret: q vo bona, hi facillime cordib9 suadēt: vt cōspectui dei patefieri desiderēt: qd est idiciū magnę pfectiōis cū sua opatio vl cogitat9 a deo gaudet videri: qa q facit vitatē, vēit ad lucē vt māifestēt ei9 opa: qa i deo facta sūt. n ¶Qm si re. Et hoc magnū ē q p dilectionē ita mūdas hēm9 cogitatiōes q deo eas vo☞lumus osten-

a¶mundi amatores. b¶pter mundū nō debet minui dilectio.

a si odit vos mundus. Nos scimus a b

¶quia. ¶æterna.

qm translati sumus de morte ad vi b c

¶per hoc. ¶sed.

tam: qm diligimus fratres. † Qui d e

¶fratrē. a¶non tm venturus est in æternum mortē, sed iam manet. b¶aiæ. c¶diligere debemus, nō odisse qa, qui odit.

b non diligit, manet in morte. † Om f

c nis q odit fratrē suū, homicida est. g

a¶qui vel ferro pcutit, vel odio insequit.

d Et scitis qm ois homicida non ha h

a¶& si per fidem hic inter sanctos viuere cernitur.

e bet uitā æternā in se manentē. † In i

a¶multis modis habēdā esse charitatē pbaui: vt vo ad finē veniā, ex charitate debem9 aiam pro fratribus ponere sicut xps aiam posuit pro omnibus nobis.

hoc cognouimus charitatem dei:

qm ille pro nobis aiam suā posuit:

& nos debemus p fratribus aias † k

f ponere. Qui habuerit substātiam l

huius mūdi: & viderit fratrē suū nem

a¶victus vel vestitus. b¶vt nō cōpatiat miseriæ illius: vel nihil det, etiā si cōpatiatur. ¶Si superflua nō potes dare fratri: aiam tuā non potes ponere pro fratre.

cessitatē patientē: & clauserit visce n

ra sua ab eo: quō charitas dei ma o

g h net in eo? Filioli mei, nō diligam9 p

a¶contra verbo & lingua.

i k verbo, neq ligua: sed ope & verita q r

a¶cū opera pietatis in veritate facim9: patet s q ex deo q est veritas sumus, cū ei9 pfectionē pro modo nostro imitamur.

l te. In h cognoscim9 qm ex veritate t v

a¶ad meliora excogitanda.

m sum9: & in cōspectu ei9 suadebim9 x

n corda nra. Qm si rephenderit nos y

cor nrm: maior est deus corde nro: z

& nouit oia. Charissimi, si cor nrm a

NICO.DE LY.

✱sunt: vra aūt bona. Et subdit cām bonitatis, dicēs: a ¶Nos scimus. Certitudinaliter: si referat ad apłos q recæperūt spmsanctū in signo visibili: & in gra fuerūt cōfirmati: & de hoc p diuinā reuelationē fuerūt certificati. Si aūt ad alios referat: tunc hoc scire accipit p pbabili coiectura. b ¶Qm trāslati su. de mor. culpę. c ¶Ad vitā grę. d ¶Qm dili. fra. Opa vero ex charitate facta sunt meritoria. ideo subdit p oppositū. e ¶Qui nō diligit manet in morte. qa caret charitate q est vita aiæ. f ¶Ois q odit fratrem suū. qd est peius q nō diligere eū. g ¶Homicida est. sibi ipsius spūalr, & fratris sui corpalr: dispositiue tm. nā odiū est dispositio ad homicidiū. sicut dictū est de cain. h ¶Et sci. qm ois homicida nō ha. vi. &c. qa nō habet grām q est in nobis qdā inchoatio vitæ æternæ: q cōsummat in gra: q est gra cōsummata. i ¶In hoc co. Hic pnr inducit ad actū frnę charitatis p exēplū xpi: q mori voluit p nra salute. Et prio facit suā inductionē. Scdo aliquorū exclusionē

exclusionē: ibi: Qui habuerit &c. Circa primū patet lra vsq ibi: k ¶Et nos de. pro fr. ani. p. i. vitā corpalē p salute eorū spūali exponere. Et hoc debitū patet ex ordine charitatis: sm quē de9 super oia diligēdus est: & post ipm aia ppria: & tertio loco aia pximi. quarto & vltio ppriū corp9: sm Aug. j. de doctrina xpiana. Bonū vero minus diligibile sm ordinē rectū debet exponi p salute magis diligibilis. propter qd vita corpalis est exponēda p spūali salute pximi. Nō tm oēs semp ad hoc tenentur: nec vniformiter. Cui9 rō est: qa cuilibet semp iminet cura sui corpis: nō autē cura de salute spūali pximi: sed solū in casu necessitatis. vt si qs videat piclitari pximum spūalr: & nō possit sibi alr subueniri, nisi p hoc q talis vidēs exponit se morti, corpali in tali casu tenet hoc facere, & nō als. Et hoc mō vr btūs vitalis martyr vrsicinum medicū in articulo mortis positū p fide xpi & expauescentē suis exhortationibus roborasse: p quo ad mortē fuit condēnatus. Illi vero q curā aiarū hñt: vt sacerdotes curati, epi & alij plati: nō solū in hoc casu: sed etiā in alijs tenent pro salute subditorum suorū vitā exponere corporalē: vt pote si lupus intret gregē ad corrumpendum eū in fide vel moribus: alr non esset pastor, sed mercēnarius: sm testimonium saluatoris Ioh. x. l ¶Qui habuerit. Hic pnr ostēdit in aliqbus defectū huius charitatis, dicēs: Qui habuerit substantiā huius mundi. i. diuitias. Hic tāgit duplex casus in quo elemosynam facere necessitatis est & pcępti. Vnus accipit ex pte faciētis. s. qn habet superfluū victui & vestitui: cōsideratis necessitatibus personæ & status: & nō solū sm pntē statū, sed etiā sm ea q probabiliter pnt occurrere & frequēter occurrunt. Et sm hoc dr Lucæ. xj. f. Quod super est, date elemosynā. Vn Basilius: Famelici panis est quē tu tenes: nudi tunica quā in cōclaui cōseruas: discalciati calceus qui apud te marcescit: indigentis argentū qd possidemus inhumatū: quo circa tot iniuriaris quot dare valeres. Et hoc idem dicit Amb. in decretis di. xlvij. c. sicut hi. Et hoc notatur cum dr: Qui habuerit substantiam huius mundi. i. diuitias superfluas modo dicto. Secundus casus accipitur ex parte recipientis. s. qn patitur vrgentē necessitatem, & nō apparet vn sustētari possit nisi per elemosynam istius: & tunc iste tenetur dare nō solū de superfluo, sicut in casu prædicto: sed etiam de necessario: nō personæ suæ sm indiuiduum cōsiderate: (quia plus quilibet tenetur sibi q alteri, si sit in necessitate simili) sed de necessario sui status. nam quilibet debet se restringere vt proximū adiuuet in vltima necessitate. Et sm hoc subditur: m ¶Et vi. fra. su. ne. pa. s. vltimam. n ¶Et clauserit viscera. subuētionē ei denegādo. o ¶Quō charitas &c. q. d. nullo mō. in tali em casu est trāsgressor pcæpti diuini. propter qd dicit Amb. Pasce fame moriētem: si nō pauisti, occidisti. p ¶Filioli. Hic pnr inducit ad debitū diligendi modum dicens: Filio. mei, si non diligamus verbo. s. tm: sicut illi q vbo dicūt se fratrib9 cōpati: sed de facto nihil: & hic est amor fictus siue vanus. q ¶Neq lingua. s. fallaci: sicut ioab dixit amasę. ij. Regum. xx. c. Salue mi frater. Et statim interfecit eū: & hic amor nō solū est fict9 & vanus: sed etiam proditorius. r ¶Sed opere. Contra primū. s ¶Et veritate. Cōtra secundū. t ¶In hoc. s. efficaciter & veraciter. v ¶Cognoscimus qm ex veritate su. i. ex deo q est ipsa veritas. x ¶Et in conspectu eius suadebim9 corda nostra. ad verę charitatis opera. Vel aliter: Suadebimus corda nostra. i. cōfidenter præsentare poterimus corā eo corda nra. q si aliter diligeremus. s. vane vel false: hoc facere non possemus. Ideo subditur. y ¶Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum. de vana vel falsa dilectione. z ¶Maior est &c. nouit omnia. propter quod talis vanitas vel falsitas non latebit eum. a ¶Charissimi si cor nostrum non reprehenderit nos. De vana vel falsa dilectione.

✱Fiduciam

C Ordo dilectionis. †De poe. disti. i. c. porro. §. cū ergo. †6. q. i. c. summa. De poe. di. i. c. homicidiorum. †Ioh. 13. b. al†habet nostras. D diuiti nihil proprium.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ lumus ostendere qa etiā si cōsciā accusaret nos intus & vellet latere deū: qa nō bono aīo bona nr̄a facerēꝰ, tñ deo latere nō possemꝰ: qa maior est corde nr̄o, & nouit oīa. valet ergo dilectio q̄ nos cōmēdat illi quē latere nō possumꝰ. a ¶ Et quic.pe. Magna ꝑmissio & desiderabilis fidelibus. Sed si qs adeo puersus vt cœlestibus ꝑmissis nō delectet: saltē timeat qđ ecōtrario sapia terribilr intonat: Qui auertit aurē suā vt non audiat legē: oratio eius erit execrabilis. Prouer. 28.b. b ¶ Et hoc est mā. Mādatū singulari mō ꝓponit: & duo subiūgit: qa hæc nequeūt separari. c ¶ Et q ser.man. qua mercede hæc mādata si dei & dilectionis seruēter exequit. d ¶ In illo ma.&c. Act.2.a. Primis tpibus crescētis ecclīæ cadebat spūs sup credētes: & loquebant linguis: & faciebant miracula. Sed nūc nō neget ecclīa exterioribus signis. Oīs q habet fidē & charitatem testatur in se spm̄ manere. Ca.IIII.

CHarissimi.no.&c. Multi hæretici, multi schismatici cōfitent iesum in carne venisse: sed factis negāt, non habendo charitatē. Charitate verbū caro factū est. q nō habet charitatē: negat eū venisse in carne: & hic conuincit spm̄ ex deo nō habere. spūs dei nō sono linguæ, sed amādo & faciēdo dicit iesum in carne venisse. Iesus venit vt colligat: hereticus spargit: hic nō habet spm̄ dei. f ¶ Qm̄ multi. charitatē non habentes: & vnitatē ecclīę prauo dogmate scindentes: nihilominus spm̄sctm̄ in se cōtendunt, esse subdit: vt per fructus ꝓbent si sunt pseudo vel veri ꝓphetę: qa nō colligunt de spinis vuę neq; de tribulis ficus. Mat.7.c. g ¶ Oīs spī.&c. multi hæretici qui vnitatē ecclīæ separare prauo dogmate volebāt hūc versiculū ex epl̄a raserunt ne per eū errores cōuincerentur. h ¶ Soluit. F Qui deū ab hoīe distinguit: qui membra a deo diuidit: q verba dei male interpretat: qui a deo male viuēdo recedit. i ¶ Ipsi de mū. Hi spūs nō sunt diligēdi: nō sunt audiēdi. Quia etsi xp̄i nomē inuocāt: & signo xp̄i se notāt: tñ sunt de illoꝝ numero qui mundana cupiunt: qui cœlestia ignorant. k ¶ Ideo de mundo lo. Rōne mundanæ sapiæ ꝓbantes, nō posse deū hominem mortuum suscitare: hominem mortalē in cœlis habere mansionem: & alia huiusmodi. ☞ Charissi.

a ¶ i dilectiōe: sed certi sumꝰ ꝙ purā dilectionē fratrū hēmꝰ salutē fratr ī q̄rētes nō aliud emolumentum. Itē si nō rephēderit ī orōne dñica: dū dicimꝰ: Dimitte nobis de. nr̄a: sicut & nos &c.
nō reprehēderit nos, fiduciam habe a
a ¶ ex radice charitatis. b ¶ & si aliqñ nō ad voluntatem semp tñ ad salutē. a ¶ charitatis.
a **mus ad deū: & qcqd pētierimꝰ acci** b c
piemus ab eo: qm̄ mandata eius cu d
¶ aīo. ¶ opa charitatis. a ¶ ī abscōdito vbi ipe videt. a ¶ quasi aliqs q̄reret: qđ est illud mādatum: fides & dilectio.
stodimus: & ea q̄ sunt placita corā eo
b **facimus. † Et hoc est mandatū eius:** e
vt credamꝰ in nomine filii eius iesu
a ¶ qa nō est aliud nomē in q̄ oporteat saluos fieri. a ¶ h̄ est mā. meū vt diligatis inuicē sicut & dilexi vos. Amate vos ad hoc ad qđ vos diligo.i. vt ad btitudinē ptigatis. b ¶ ita puro amore: nō sicut latrones vel qlibet scelerati se diligūt, sed nō caste. ¶ amāt se inuicē mali: sed amor iste tartareꝰ est & peior q̄ discordia.
christi: & diligāmꝰ alterutrum sicut
a ¶ nō amas regē cuius cōtemnis legem.
c **dedit mandatū nobis. Et qui seruat** f
a ¶ deo vt in domo vt in tuto refugio.
d **mandata eius: in illo manet, & ipse** g
a ¶ vt in mundo vase & in pñti & in futuro. b ¶ si seruamꝰ charitatē manet in nobis: & si dubitamꝰ an in nobis habitet, manifestis signis hoc possumꝰ ostēdere: qa dedit nobis gñā linguaꝝ, grām sanitatū, & cætera charismata.
in eo. Et in hoc scimus: qm̄ manet in h
¶ sancto.
nobis de spiritu quem dedit nobis. i k
e **CHarissimi Ca.IIII.** l
a ¶ spūalr loquenti vt eū eligatis ad imitādū: qa q̄dā dona spūs sūt cōia tā bonis q̄ malis: p̄ter charitatē.
nolite omni spiritui cre m
a ¶ si s̄m deū, sūt spūales: si charitate nitat qa si mysteria oīa noue. charitatē āt nō ha.&c.
dere: sed probate spūs si ex deo sint: n
a ¶ iō p̄munio vos: qm̄ &c. b ¶ q sub obtētu si dei errores p̄dicāt & malis exēplis corrūpunt.
¶ charitatem nō habentes.
f **quoniā multi pseudo ꝓphetæ exie** o p
a ¶ quō ꝓbare possumꝰ: hoc signo noscit spūs dei.s.ꝙ. Oīs spi. ¶ voce & opatiōe & ea charitate īstruit auditores q̄ charitate deꝰ factꝰ ē hō.
runt in mūdum. In hoc cognoscitur q
g **spūs dei. Omnis spūs qui confitet** r
a ¶ & huic credendū.
iesum christū in carne venisse: ex deo
a ¶ qui diuinitatē vel aīam vel carnē negat vl̄ p̄cæpta negligit.
h **est. Et oīs spūs qui soluit iesum: ex** s t
¶ præambulus.
deo non est. Et hic est antichristus: v
a ¶ imminente dei iudicio.
de quo audistis: quoniam venit: &
a ¶ habitās in mētibꝰ eoꝝ q xp̄o ṽbo vl̄ ope repugnāt. nā iā opat mysteriū iniqtatis. b ¶ fama toribus mundi. c ¶ illi nō sunt ex deo, sed vos.
nunc iam in mundo est. Vos ex deo x
a ¶ cōfitendo iesum venisse in carne habendo charitatem. b ¶ antichristum.
estis filioli: & vicistis eum: quoniam y z
a ¶ sed nō ṽtute liberi arbitrij: sed qa maior est deus ad ꝓtegendū q̄ diabolꝰ ad impugnandū.
¶ docet habere spem & charitatē.
maior est q in vobis est q̄ q in mūdo. a b
k **Ipsi de mundo sunt: ideo de mūdo** c d

NICO.DE LY.

※ a ¶ Fiduciā ha.ad deū. in nostris necessitatibus recurrendi ad ipsum. b ¶ Et quicqd pe. de pertinentibus ad nostrā salutē & pseuerranter. c ¶ Accipiemus ab eo. nō tñ semper statim: sed tpe oportuno. nā aliqñ differt petitiones fideliū implere: vt nō sic vilescat qđ p̄stat: & vt ꝓlixiori desiderio & postulationis repetitione meritū eis accrescat: & subdit rō impletionis, cū dr̄: d ¶ Qm̄ man. eius cu.&c. Ipse aūt custodiētibus mādata eius vitā æternā promittit. Matt.xix.c. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: & fidelis est adimplēdo ꝑmissa: & q̄ sint eius mādata subdit, dicens: e ¶ Et hoc est man.&c. hic accipit singulare pro plurali: qa oīa mādata eius cōtinent in fide ꝑ dilectionem operante. Ro.xiij.c. Plenitudo ergo legis est dilectio. f ¶ Et ser.man.eius. per dilectionem adimplendo. g ¶ In illo ma. sicut amans in amato: & etiā econuerso &c. h ¶ Et in hoc scimus quoniam manet in nobis. dicto modo. i ¶ De spiritu. hoc est, per spiritum. k ¶ Quem de nobis. si hoc intelligatur de beato iohanne & alijs apostolis, istud scire est per certitudinem diuinæ reuelationis. si autem de alijs: & per probabilem cōiecturam: vt dictum est s̄.eo.capitulo. Ca.IIII.

CHarissimi. Hæc est scd'a pars pricipalis tractatus huiꝰ epl̄æ: in q̄ btūs iohānes agit de ṽbi incarnatiōe: & prio veritatē declarat. Scd'o declarōnē cōfirmat, ibi: Et nos vidimꝰ. G Diuisio. Pria in duas: qa primo determinat ṽitatē. Scd'o inducit ad charitatē, ibi: Charissimi. Diuisio. Et qa opposita iuxta se posita magis elucescunt. iō determinādo ṽitatē pōit iuxta oppositā falsitatē. Et diuidit in duas ptes qa prio determinat ṽitatē in cōparatione ad docētes. Scd'o ad audiētes ibi: Ipsi de mūdo sunt &c. Circa primū dicit. m ¶ Nolite oī spi. cre.i. oī loquēti de spūalibꝰ inter q̄ incarnatio verbi est de maioribus. †Ioh.5. b. n ¶ Sed ꝓbate spūs. modus autē ꝓbādi postea ponit: sed prio ponit rō ꝓbandi, cū dr̄: o ¶ Qm̄ multi pseu.ꝓphe.i. multi doctores falsi de incarnatione. p ¶ Exierūt in mū.s. ebiō & cherinthꝰ: vt dictū est s̄. Et subdit modꝰ ꝓbatiōis, cū dr̄. q ¶ In hoc co.spi.dei.i. loquens de spūalibꝰ ex inspiratione diuina. r ¶ Oīs spūs &c. ex deo est.i. loquitur ex inspiratione diuina. Christꝰ em̄ est nomen suppositi in duplici natura.s. diuina & humana. In diuina, ab æterno: in hūana, ex tpe. Venit igit in carnē humanā naturam assumēdo in ṽgine: sed venit in carne nascēdo de ea ī carne assumpta. Et sic patet ꝙ venisse ī carne, includit venisse in carnē: qa scd'm p̄supponit primū: ꝑpter qđ apl̄s magis expressit scd'm q̄ primū. s ¶ Et omīs spūs qui soluit iesum. H Sicut ebion & cherinthus negātes eius diuinitatem: & oē male sentientes de incarnatione ṽbi. t ¶ Ex deo nō est.i. non loquit ex spū diuino: sed maligno. Ideo subdit: v ¶ Et hic est antichristus. Nō solū in ꝑsona sed in figura: vt dictum est. s̄.ij.ca. Et sic patet lr̄a sequens, cū dr̄: De q̄ audistis: qm̄ &c. x ¶ Vos ex deo estis filioli. Per baptismū regenerati. y ¶ Et vicistis eū.s. figuralē antichristū: cōfitendo iesum xp̄m esse deū & verū hoīem. Vel, Vicistis eū.i. mundū, deuincendo cōcupiscentiā oculoꝝ & carnis: & superbiam vitæ: q̄ noīe mūdi intelligūtur: vt dictū est. s̄.ij.ca. z ¶ Qm̄ maior est qui in vobis est. spiritus dei ī quo vicistis cōcupiscētias mūdi: & nō virtute ꝑpria. a ¶ Quā q in mū.i. q̄ spūs malignus q habitat in hoībus mundanis, & excitat cōcupiscentias p̄dictas. b ¶ Ipsi. Hic cōr determinat veritatē ex parte audientiū. Circa qđ sciendum ꝙ quilibet libenter audit illud ad qđ ꝑnitatē habet: & oppositū abhorret. ideo heretici in doctrina sua laxabant hoībus mūdanis delectabilia: vt sic faciliꝰ puerterēt eos circa credibilia. Et hoc est qđ dicit: Ipsi.i. heretici qui sunt figura antichristi. c ¶ De mūdo sunt.i. q̄rentes huiꝰ mundi delectabilia. vñ dicit Aug. in lib. de vtilitate credēdi. Hereticꝰ est q alicuius tpalis cōmodi, & maxime glīæ principatusq; sui grā falsas ac nouas opiniōes gignit vel sequitur. d ¶ Ideo de mūdo lo. nā ex abundantia cordis os loquitur. ※ Et mundus

A ☞ a ¶ Charissimi dilīga.nos. Commendauit charitatē multis modis: iam ad eius singularem laudem accedit: in quo eum maxime debemus audire scilicet qui diligit ex deo natus est: & deum nouit: quia deus charitas est. Dixerat: charitas ex deo est: hic superaddidit: deus charitas est. Charitas ¶ Augu. Charitas est affectus animi ad diligendum deum propter deum: & proximum propter deum. Itē alibi: Tu autem domine neq; affectꝰ animi, neq; animus es: sed dominꝰ deus animi tu es. Qui facit contra charitatem, contra deum facit facile q̄q; videatur cuius facere contra hoiem: sed contra deum facere qs non timet? b ¶ Charitas ex deo est. Filius deus est ex deo: spūssanctus deus est ex deo: & non tres dij, sed vnus deus pater, filius & spiritussanctus: & ille diligit in quo habitat spiritussanctꝰ. Ergo dilectio est deus: sed deus qui ex deo: & ita vere dicit: & dilectio ex deo & deꝰ dilectio est. Cum dicit, ex deo: aut filius intelligitur, aut spiritussanctus. Io.5.a. Cum apl̄s dicat. Charitas diffusa est in cordibus nostris per spiritumsanctum qui datus est nobis intelligimus dilectionē spiritumsanctū esse. Hic est fons in quo nō cōicat alienus: cū in oībus alijs sacramentis ecclesię cōicet. Ad hunc fontem bibendū nos hortatur, dicens: Diligamus inuicē. c ¶ Qm̄ deus charitas Nō differt ī deo. vt iustus & iusticia dicat: vt diligēs & dilectio dicat: quia nō transnoīatiue a iusticia dr̄ iustus, vel diligens dilectione, qa iusticiā vel dilectionem habeat: sed quia est iusticia vl̄ dilectio. B d ¶ In hoc apparuit. Probādo ꝙ deus charitas est: & ꝙ nos diligit, voluit īducere nos suo exēplo vt inuicem diligeremus, & ad noticiā eius veniremus. Sicut deꝰ non expectauit vt eū diligeremus: sic nos nō expectemꝰ vt alij nos diligant: sed priores diligamꝰ. Dilectio patris ꝓbata est: quia misit filium: dilectio filij, qa mortuus est. e ¶ Non quasi nos &c. Non priꝰ diliximus, vt quasi merito nostræ dilectionis ipe diligeret nos, sed & ipse prior dilexit nos: vt præeunte gr̄a eius nos eū diligamꝰ. f ¶ Propitiationem. Alia translatio: litatorem, id est sacrificatorē pro peccatis nostris. g ¶ Et nos debemꝰ alterutrū diligere. Dilige: & qđ vis fac. Siue taceas, dilectiōe tace: siue clamas, dilectione clama. De hac radice non pōt nisi bonū exire. h ¶ Deū nemo vidit vnquā. sicut videntur ista visibilia corporis sensibus nota, sic non videt deus. Sed & si aliqñ hoc modo videndi visus est: non sicut istę naturæ vident: sed voluntate visus est: specie qua voluit apparens, latente natura & incōmutabiliter in se permanente. Eo autē modo quo videtur sicut est, nunc fortasse vr̄ ab angelis: a nobis tunc videbitur cū æquales angelis erimus. Sed nec tūc videbitur sicut ista visibilia quæ corporali visione cernunt: sed vnigenitus qui est in sinu patris, ipse narrabit. quod nō ad oculos, sed ad mentiū visionem pertinet. Sicut ergo si solem iustū videre vellemꝰ oculum corporis purgaremus: sic volentes videre deum, oculū mentis purgemus. Sed quia hęc visio in futuro speratur: quid agendū est, quo solatio vtendum, dum adhuc peregrinamur in corpore? i ¶ Diligamus inuicem. sic deus in nobis manet. k ¶ Et charitas eiꝰ in nobis perfecta est. Incipe diligere, cœpit deus in te esse cresce in dilectione, & amplius habitando in te deus faciet te perfectum: vt diligas & inimicum: sicut & ipse inimicos dilexit. ☞ In hocco.

a ¶ sed spūalium corda non pñt auertere.
loquuntur: & mundus eos audit: a
¶ qa charitatē habemus. a ¶ p charitatem.
Nos ex deo sumꝰ. † Qui nouit deū b c
a ¶ p̄dicatores veritatis. b ¶ qui charitatem non habet.
audit nos: qui non est ex deo, non d e
a ¶ Carnalis non p̄cipit ea quę sunt spūs dei. b ¶ q audit nos, habet spm̄ veritatis: q non audit, habet spm̄ erroris.
audit nos: In hoc cognoscimꝰ spm̄ f
a ¶ & qa ex deo sumus non ex mūdo. ergo.
a **veritatis, & spm̄ erroris. Charissi** g
a ¶ verbo opere.
b **mi diligamꝰ nos inuicē: qa charitas** h
ex deo ē. Et oīs q diligit † frēm suū i
¶ qa ꝑmanet apud deū. a ¶ & hic, & in futuro plenius. a ¶ ad noticiam dei non venitur nisi per charitatem qa in maliuolā a. non in. spi. sa. ¶ fraterna dilectio ducit ad
ex deo natꝰ ē, & cognoscit deū. Qui k l
c **nō diligit, nō nouit deū: † qm̄ deꝰ** m n
noticiam dei qui est summa dilectio.
d **charitas ē. In hoc appuit charitas** o
¶ inuisibilem in se.
dei in nobis: qm̄ filiū suū vnigeni p
a ¶ mori pro mundo.
¶ visibilem ex carne. b ¶ prius mortui.
tū misit deus in mundū vt viuamꝰ q
a ¶ resuscitatū. b ¶ in hac missiōe. c ¶ manifesta.
e **p eū. In hoc est charitas: nō quasi**
nos dilexerimꝰ deū: † sed qm̄ ipse r
a ¶ amauit iniquos: sed non iniqtatē.
b ¶ experimentum dilectionis.
prior dilexit nos: & misit filiū suū s
¶ destruendis. a ¶ Estote ergo imitatores dei, sicut filij charissimi: & ambulate in dilectione. ¶ sed non iniquitatem.
ꝓpitiationē p p̄ctis nr̄is. Charissi t v
g **mi si deus dilexit nos: & nos debe**
a ¶ Non em̄ videbit me hō & viuet.
h **mus alterutrū diligere. † Deū ne** x
a ¶ sed tñ. b ¶ sincera & disciplinabili charitate nō remissa & desidiosa māsuetudie.
i **mo vidit vnq̄. Si diligāmus inuicē:** y
a ¶ inspirando bona. b ¶ habitando in te.
k **deus in nobis manet: & charitas** z a

※ a ¶ Et mundus eos au. Nam ad ea quæ prædicant efficitur. C b ¶ Nos ex deo su. regenerati. c ¶ Qui nouit deum fide formata charitate. d ¶ Audit nos. acquiescendo doctrinæ nostræ. e ¶ Qui non est ex deo, nō audit nos. sed magis abhorret doctrinam nostrā. f ¶ In hoc co.spm̄ ve. & spm̄ erro.i. doctorē & discipulū veritatis: & doctorē & discipulū erroris falsi. g ¶ Charissimi. Declarata veritate de verbi incarnatione: hic reuertitur ad tractandum de charitate de qua in hoc libro principaliter intendit: vt patet ex processu libri. propter quod tractando de alijs, †Ioh.8.f intermiscet de charitate. Ad quam inducit hic quadruplici ratione. Prima sumitur ex filiatione dei quam per charitatem consequimur. nam ipsa diuidit inter filios regni & perditionis ideo dicit: h ¶ Diligamus nos inuicem: quia charitas ex deo est. id est a deo infusa est. i ¶ Et omnis qui diligit fratrem suum, ex deo natus est: quia charitas est quædā participatio diuinæ naturæ in nobis. k ¶ Et cognoscit deum. Hic ponitur ratio secunda quæ excipitur ex dei cognitione, quā debemus appetere. & sic hanc habemus per charitatem. Nam sicut malicia voluntatis per habitum vitiosum peruertit rationis iudicium: ita econuerso bonitas eius quæ est per charitatem causat in intellectu iudicium rectum propter quod dicitur .j. Corin.ij.d. al's † deū. Animalis homo non sapit ea quę sunt spiritus dei: spiritualis autē iudicat omnia. Et hoc est quod dicitur: Et cognoscit deum. scilicet habens charitatem. l ¶ Qui non diligit. dilectione charitatiua. m ¶ Non nouit deum. scilicet noticia meritoria. †Ioh.3.b n ¶ Quoniā deus charitas est. 11.q.3.ca. abijt. Non est per hoc intelligendum, ꝙ deus sit charitas mouens immediate volūtatem humanam ad actum diligendi sine habitu medio. vt videt sentire magister sententiarum in. xvij. distin. primi libri. quia sic tolleretur ratio delectabilis ab actu diligendi. Nam habitus perficiens potentiam facit actum delectabilem. v. Ethic. Deus autem non potest esse forma perficiens potentiā voluntatis creatæ: ergo &c. D Similiter ratio meriti. nam sic in actu diligendi voluntas esset tantummodo mota & sic non diligeret libere: nec per consequens meritorie. †de conse.di.2.c. iteratur.ī fine. Ideo tenetur ab omnibus doctoribus: ꝙ deus mouet ipsam voluntatem ad actum diligendi meritorium per habitum charitatis infusum: sicut intellectum ad actum credendi per habitū fidei. Est igitur sic intelligendum: Quoniam deus charitas est. scilicet increata: sicut est bonitas & sapientia: ad cuius cognitionem rectam inclinat charitatis habitus: vt dictum est. s̄. Obiectum enim huius cognitionis non est verum absolute, sed verū cōfuse se habens appetitui recto. ideo subtracta dilectiōe charitatiua quę facit appetitum intellectiuū rectum, maxime circa deum: non remanet talis cognitio. †Ioh.1.b 1.Ti.6.c. o ¶ In hoc apparuit. Hic ponitur tertia ratio: quę accipitur ex dei imitatione quæ est ex dilectione dei ad nos. p ¶ Quoniam filium suum vnigenitum mi. id est in humanitate assumpta. q ¶ Vt viuamus per eum. vita gratiæ quā influit nobis: sicut caput influit sensum & motū membris suis. r ¶ Sed qm̄ prior ipe dilexit nos. Diligere eī est velle alicui bonū. Quicquid aūt boni naturæ vl̄ gratię vel gloriæ in nobis est vel potest esse: totum est a deo agente voluntarie. s ¶ Et misit filium suū propitia.i. hostiā p quā deus pr̄ nobis ꝓpitius redderet. t ¶ Pro p̄ctis no.s. tollendis. Ex hoc concludit intentū, di. v ¶ Charissimi &c. & patet lr̄a. x ¶ Deum. Hic ponitur quarta rō, quę accipitur ex diuina mansione in nobis: quā debemus appetere summe: & hanc facit charitatiua dilectio: non aūt visio quę non hr̄ in pręsēti vita. Et hoc est qđ dicit. Deū nemo vidit vnquā. Exo.xxxiij.d. Non videbit me hō & viuet. Dicit tñ Augu. ꝙ concessum fuit paulo & moysi videre diuinā essentiā: sed hoc fuit in raptu & trāsitorie, & nō māsiue. de q̄ māsiōe est hic sermo: vt patet ex litera. y ¶ Si diligamꝰ in. charitatiue. z ¶ Deꝰ in.&c. sicut amatū ī amāte. q̄ q̄dē māsio est aliqualr eadē cū māsiōe pr̄ię. Nā habitꝰ charitatis nō euacuat adueniēte statu pr̄ię: sed manet & pficit: sed cognitio vię euacuat. a ¶ Et charitas eiꝰ in &c. Exponat sicut. s̄.ij.ca.

¶ Sexta pars. LL ※ In hoc co.

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶In hoc cognoscimus. Vnde sciemus si habeamus spm̄ dei? Interroga viscera tua si sint plena charitate, habes spm̄ dei. Quia
Ro.5.a. cha. dei dif. est in cordibus nostris per spiritū qui datus est nobis. b ¶Qm̄ in eo ma. Deus in nobis manet & nos ī deo: & nemo de salute desperet: qa & si morbi scelerū nos deprimunt: oīpotēs est medicus q saluet. Gaudeam⁹ in spe vt veniamus ad rē. c ¶Quisqs cō. Supra dixerat: si diligam⁹ deus manet in nobis: hic dicit: q confessus fuerit qm̄ ie. est filius dei: in deo manet, & deus in eo. Insinuās: ꝙ qsqs habet dilectionē in frēs: ille vere testatur iesum esse dei filiū. Quare em̄ causarū effect⁹ ꝯueniūt: & ipsæ causę ꝯueniunt. d ¶De⁹ in &c. Vicissim in se habitāt q cōtinet & q continetur. Habitas in deo: sed vt contineaǀris. habitat in te de⁹: sed vt contineat ne cadas. qūo cadet quē ꝯtinet deus? e ¶Et nos cog. Nos vidimus & testamur ꝙ deus misit filiū suum: & cognouimus qua cā hoc fecit. non qa indigeret: non qa aliqd deberet, sed sola charitate: cum haberet vnicū: noluit illum esse vnum: sed vt fratres haberet: & adoptauit illi qui cum illo possiderent vitam æternā. f ¶Deus charitas est: & qui manet in charitate in deo manet &c. Idem superius dixerat ecce iterum dicit vt amplius commendet: & vt alium effectum charitatis adiungat. Supra dixit per charitatem factum esse primū aduētū filij dei in mundū ad salutē mundi: hic per eandē charitatē annunciat salutē fidelium in secundo aduentu in die iudicij. Dum dilectionem cōmēdat, dilectionē dei nec penitus tacet: nec frequēter noīat: dilectionē
F inimici omnino tacet: fraternæ charitatis frequentissime meminit. Cur hoc? Cū dicat non esse magnum si diligamus eos qui nos diligunt: nisi etiam ad inimicos dilectio pertingat. Sed qui vsq; ad dilectionē inimicorum peruenit, nō transibit fratres. oportet enim vt (sicut ignis) prius occupet proxima: & sic in longinquiora descēdat. Qui optat de inimico vt frater fiat: fratrem diligit. Nō enim amat in illo quod est, sed quod vult esse: sicut faber amat lignum de silua recisum: de quo aliquid est facturus non amat quod est, sed quod facturus. Nō minus ergo monuit de charitate. In mutua dilectione est perfectio charitatis diuinæ. g ¶In hoc perfecta est. Hoc signo potest probare quicunq; quantum fecerit in charitate. Interroga cor tuum: & respondebit tibi. Credit aliquis diem iudicij: sed qa nō est perfectus in charitate, cœpit timere: sed si perfectus esset, fiduciam haberet: & si desideraret non timeret: Quando conuertitur aliquis ad pœnitentiam: incipit timere: sed processu bonæ conuersationis dicit
Phil.1.d. non timere: sed optare vt veniat. sicut Paulus: Cupio dissolui & esse cum christo. h ¶Quia sicut ille est & nos sumus in hoc mundo. Vt expositum est: sicut, non semper ad æqualitatem, sed ad quandam similitudinem dicitur. sicut aures habeo. Sic & imago. si ad imaginem dei facti sumus quare non sicut deus sumus? i ¶Timor nō est in charitate. Per hoc intelligitur pfecta charitas: quia in tali charitate q̄ ad imitationem diuinæ bonitatis etiam inimicis benefacit, nō est timor. k ¶Foras mit-
Prou.1.a tit timorem. illum de quo dicitur: Initium sapientię timor domini: quo timet quisq; incipiens opera iusticiæ: ne veniat districtus iudex & se minus castigatum damnet. Perfecta charitas perfectā facit iusticiam, nec habet vnde timeat, sed desiderat. Aliud est timere deum ne mittat in gehēnam: qui timor nondum castus cessabit: Aliud timere deum ne te deserat qui timor cast⁹ permanet in sæculum sæculi: quia desiderat aduentum sponsi. l ¶Quoniā deus prior dilexit nos. Dilectio dei dedit nobis vt diligeremus
Ioh.15.c. eum vnde dicitur: Non vos me elegistis: sed ego elegi vos.

deus faciet te pfectū. a ¶si diligim⁹ manet
a ei⁹ ī nobis pfecta ē. In hoc cōgno-
in nobis: qd' talis expimēto ꝓbam⁹ qm̄ de
b scim⁹ qm̄ ī eo manem⁹ & ipe ī nobis
spū &c. ¶Subtil'r de diuinitate sua facit sci
qm̄ de spūsctō suo dedit nobis & b
re & loq. a ¶p hoc ꝓbamus ꝙ de spūsctō
dedit: qa vidim⁹. i. p inspiratē spm̄ fide no
uimus: & p testificātē spm̄ testificamur: qd'
nō hi q spm̄ sctm̄ nō accæperūt. b ¶qa ī mū
do erat: & mundus eum non cognouit.
nos vidim⁹ & testificamur: qm̄ pr̄ c d
a ¶ad cognitionē hoīm. b ¶nō mō saluato e
misit filium suū saluatorē mūdi. f
rē, sed & iudicē. a ¶Nos p spm̄ datū credi
mus & testificamur: & exēplo nr̄o qsqs per
eūdē spm̄ ꝯfessus v'a ꝯfessiōe cordis: vt nec
hæreticoꝝ fraudib⁹ nec psecutoꝝ tormētis
nec carnaliū fratrū exēplis nec ꝓpria fragi
litate titubet. b ¶nemo dicit dn̄s iesus nisi
c Quisqs cōfessus fuerit quoniā ie g h
d sus ē fili⁹ dei: de⁹ ī eo manet: & ipe ī k
in spi. &c. a ¶xpiana fide ac si viderimus.
e ī deo: Et nos cognouimus & credi l m
¶quæ neminem fallit.
m⁹ charitati, quā habet de⁹ ī nob.
f De⁹ charitas ē: & q manet ī chari n o
g tate ī deo manet, & deus in eo. In p q
¶p hoc oñdimur pfecte deū diligere: si ad- r
uētū iudicij ei⁹ nō timem⁹. q timet nō est p
hoc pfecta est charitas nobiscū: vt
fect⁹ ī charitate. a ¶nō timētes appere iudi
h fiducia hēamus ī die iudicii: qa si s
ci. ¶p hoc habem⁹ fiduciā: qa imitamur p
fectionē dilectiōis ei⁹ ī mūdo amādo et ini
micos sicut ille pluit sup iustos & iniustos
cur ille ē: & nos sumus ī hoc mūdo: t
in cœlo. ¶quæ pro merito iusticiæ fiduciā
habet: sed & præsentes tribulationes facit
i Timor nō ē ī charitate: sed pfecta x y
non timeri charitas. a ¶seruilem.
k charitas foras mittit timorē: quo
a ¶qa torqt cor ꝯscia pctōꝝ cū nondū facta
niā timor pœnā habet: Qui aūt y z
est iustificatio. ¶vt pfecti sim⁹ diligamus.
timet: nō est pfectus in charitate. a
l Nos ergo diligamus deū: qm̄ de⁹ b
a ¶nulla necessitate: sed vt de inimicis ami
cos &c. b ¶quia multi verbotenus
dicunt diligo. subditur. Si quis.
prior dilexit nos. Si quis dixerit: c
qm̄ diligo deum: & frēm suū oderit, mēdax est. Qui enim non dili d

※ a ¶In hoc cog. &c. exponatur vt. s. in fine. c. pce. b ¶Et nos. Supra in principio huius ca. tractauit de incarnatiōe verbi: hic cōfirmat dictā determinationē. & primo facit ꝓpositū. scd'o īducit ad dilectiōis actū, ibi: Deus charitas est. Determinationē v'o suppositā de incarnatione v'bi ꝯfirmat p hoc, ꝙ ꝯuersatus fuit cū v'bo incarnato: & opa ei⁹ vidit: & hoc est qd' dicit: Et nos. & alij apl'i. c ¶Vidimus. Viderūt ei⁹ humanitatē oculis corpalib⁹, & ei⁹ diuinitatē oculis mētalib⁹: nō in se, sed in effectib⁹ suis: sicut vr̄ cā in effectu videtur. rūt em̄ eū faciētē miracula v'tutē toti⁹ naturę creatæ trāscēdētia: & nō solū orando sicut alij scti, sed et īperādo tanq̄ v'tute propria. d ¶Et testi. de visu dicto mō. e ¶Qm̄ pr. eiusdē naturę & ptātis cū eo. f ¶Salua. m. p suā passionē in humāitate assumpta. iō concludit. g ¶Quisqs cō. fu. corde & ore ꝯfessiōe charitatiua. h ¶Qm̄ ie. hō verus. i ¶Est fi. dei. ita ꝙ idē est suppositū vtriusq; naturæ diuinę. s. & hūanæ. k ¶De⁹ ī eo ma. p gratiā. l ¶Et nos cog. v'bū incarnatū mō pdicto. m ¶Et credim⁹ &c. i. & credimus ipm̄ spāliter habitare nobiscū per charitatē. n ¶De⁹ cha. est. Hic inducit ad charitatē: & vt magis moueat prīo cōmendat eā. scd'o ad eā iuitat, ibi: Nos ergo. Circa primū cōmēdat eā de tribus. Prīo: qa facit nos pticipare deitatē. & hoc est qd' dicit Deus cha. est. s. increata. o ¶Et q ma. in cha. creata: q̄ est q̄dā pticipatio charitatis icreatę q̄ est deus. p ¶In deo ma. sicut participās in pticipato. q ¶Et deus in eo. sicut participatū in pticipante. Scd'o qa cōtra horrorē futuri iudicij dat securitatē. & hoc est qd' dr̄: r ¶In hoc pfe. est cha. &c. Amor em̄ facit confidere de pñtia amati. iō subdit: s ¶Quia sicut il. est. s. bn̄faciēs de cœlo iustis & iniustis. t ¶Et nos su. &c. pro amore eius amicos & inimicos diligendo: ꝭm ꝙ dr̄: Matt. v. g. Diligite ini. ve. &c. & subditur: Vt sitis fi. pa. vestri qui in cœlis est. qui solē suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos. Tertio: qa excludit timoris seruilitatē. iō dicit: v ¶Timor nō est in cha. qd' intelligitur de seruili timore, & inquantum seruilis est. x ¶Sed pfc. &c. Charitas aūt q̄cūq; excludit timorē seruilē. & iō qd' dr̄ hic: Charitas pfecta est. i. perfectio charitatis etiam minime habet timorē excludere. y ¶Qm̄ ti. pœ. habet. i. tiori seruili debetur pœna. qa facit cauere pc̄m̄ solūmō ne puniatur: non pp detestationē vitij, nec propter vitandam offensam dei. sicut mulier habens voluntatē adulterādi. abstinet aliqn̄ timens a viro puniri. z ¶Qui aūt ti. hoc mō. a ¶Non est perfc. in cha. nō habet charitatem ipm̄ perficientem. Alio mō exponitur de timore initiali: q facit cauere pc̄m̄ partim propter pœnam, & partim ꝓpter offensam. tn̄ principaliter ꝓpter offensam dei. & hic timor dei inquantū respicit pœnā: sēp minuitur crescente charitate. & iō cū dr̄: Timor nō est in charitate: subintelligitur pfecta. b ¶Nos ergo. Præmissa charitatis commendatione: hic ꝯn̄r inducit ad charitatē hn̄dā. & primo ad charitatē dei, di. Nos ergo diliga. &c. Exponatur vt. s. eo. ca. Consequenter inducit ad charitatē ꝓximi, di. c ¶Si quis dixe. &c. mendax est. quia dilectio proximi includitur in dilectione dei. & ad hoc inducit rationem, dicens. d ¶Qui em̄ nō di. Ad cuius intellectū sciendū: ꝙ dupl'r est aliquid cā dilectionis. Vno mō sicut id qd' est rō diligendi. & hoc mō bonū alicuius est cā diligēdi ipm: nā vnūquodq; diligit inquantū bonū. Alio mō sicut id qd' est via quędam ad acquirendū dilectionē. & hoc mō visio alicuius est cā dilectionis eius: nō tn̄ sic ꝙ ea rōne sit diligibile: qa est visibile: sed qa p visionē hmōi ducitur qs ad dilectionē eius. igitur nō oportet ꝙ illud quod est magis visibile sit magis diligibile, vl' quod magis diligatur: sed

G H

Aliquid est cā dilectionis duplicit.

Deum quem ※ bene

A a ¶Deum quem non videt. Ideo non videt deum: quia non habet dilectionē. iō nō habet dilectionē: qa nō diligit frēm: qa si haberet dilectionē, videret deū. ergo purgato oculo p dilectionē: tēdamus ad cōtuendā incōmutabilē dei substātiā. b ¶Et hoc mā. Ne quis audeat dicere: diligere possum deū, ēt si non diligā fratrē addit: & hoc mā. &c. q. qūo diligis eū cuius negligis mandatum. Ca. V.

Omnis qui cre. Credit q sic vixit qūo xp̄s præcępit. al'r & dęmones credunt. Opera autem præter fidē, vel nulla: v'l etiā si bona videantur sunt inania: qa præter viam xp̄m. c ¶Oīs qui cre. Vere q diligit deū diligit fratrē. Nā qui diligit deū patrem, diligit deū filium a patre genitum: & qui diligit deū filium: diligit etiā dei filios mēbra illius capitis: Ergo diligamus filios dei, vt diligamus filium dei cuius membra sunt & diligendo filium integrum, diligamus patrē: dilectio em̄ cōpaginat corpus christi: vt sit vnus christus. Ita q amat fratrem, amat seipm̄. Cum illo em̄ ipse vnū est. Nec pōt non diligere christum q mēbra christi diligit. Sic qui filiū diligit q est idem cū patre: necessario & patrē diligit. ¶Oīs q cre. Et vere qui diligit deū diligit & fratrē. Nā qui diligit deū qui genuit diligit eū qui genitus est: scd'm ꝙ genitus est ab eo. Et quis natus? qui credit &c. & quis est q genuit? deus pater. Qui ergo diligit deū generantē in fide: diligit generatum in fide. Et conuenienter loquens de dilectiōe, meminit fidei: quia si qs adeo est durus vt negligat amare hominem ꝓpter hoc ꝙ homo est, ꝙ in eodē exilio est: mouendus est vt saltem ideo diligat, quia
B ex deo natus est: quia particeps eiusdē gratiæ est. Sed quia multi diligunt proximos propter consanguinitatem, vel propter tēporale commodum: determinat quis ver⁹ amator est ꝓximi. d ¶Grauia non sunt.
Mat.11.d. Non trahunt deorsum vt talentū plumbi: sed sursum vehit, & excelsos facit custodia mandatorum dei. Grauia non sunt. Iugum enim dei suaue, & onus leue. Quæ enim natura sua dura sunt & aspera: amor dei & spes præmij facit leuia: Si quis grauia esse dicat: infirmitatem suam accusat: quia forti sunt leuia. & vere non sunt grauia: quia omne quod nascitur, nascitur ex deo. Qui diligit deum & proximum. Qui de mādatis dei ita se instituit vt ea ad actionem perducat: & hic vincit mundum: contemnit blandimenta vel aduersitas sęculi.
Col.3.c. etiam ipsam mortem corporis: quærit quæ sursum sunt non quę super terram. Et ne quis sua virtute confidat se posse vincere mūdum subdit: e ¶Et hæc est victoria quæ vincit mundum fides nostra. Illa fides q̄ per dilectionē operatur: quæ dei auxiliū flagitat. f ¶Quis est autem qui vincit mūdum: nisi qui credit &c. Determinat quæ fides vincit, scilicet fides christi. Quasi. vere per fidem vincit mundum quia per aliud non vincitur. Fides nostra. Ecce quæ fides vincit duę credit verum hominem & verū deum.

Hic est

a git frēm suū quē: videt: deū quem a
a ¶qa res incognita amari non potest.
b nō videt quō pōt diligere? Et hoc b
mādatū habemus a deo: vt q dili-
a ¶qa si fratrem non diligit: nec deum diligit cuius natos non diligit.
git deū: diligāt & fratrem suum.
c Omnis qui credit Ca. V. d
qm̄ Iesus est xp̄s: ex deo e f
¶messias. a ¶in hac fide. g
natus est. Et oīs q diligit h i
¶deum. ¶in fide. ¶hoiem. ¶in fide.
est q genuit, diligit & eū q natus
¶eo. ¶Ille recte probatur diligere ꝓximū:
est ex deo. In hoc cognoscim⁹ qm̄ k
qui ēt deū diligit: Et ne qs seipsum de amore dei falleret verboten⁹ dicēs se amare deū,
diligimus natos dei: cum deū dili
addit: & mādata eius facim⁹. Probatio dilectionis exhibitio est opis.
a ¶hoc est præcæptum meum vt dili. inui.
gamus: & mandata eius facimus. l
a ¶per hoc probatur charitas dei esse in nobis si mandata eius custodim⁹ diligēdo filios dei. ¶Ideo coniūgo vt deū diligamus & mādata ei⁹ faciam⁹ qa al'r nō est dilectio.
Hęc est enim charitas dei: vt man m n
Non diligit regem qui eius legem non diligit. Ex amore regis lex eius debet impleri.
¶Q. Libenter custodienda sunt: qa.
data eius custodiamus: & manda o
d ta eius grauia nō sunt. Qm̄ oē qd' p
a ¶demonstratiue: quasi digito ostendit fidem tanq̄ consistentem & permanentem.
e natū ē ex deo vicit mūdū: † & hęc ē q r
victoria q̄ vincit mūdū, fides nr̄a. s
¶Quis possit contemptum mūdi habere,
f Quis est autē q vincit mūdū: nisi t
nisi qui credit iesum esse eum qui prophetatus est xp̄s: & qui iungit digna opa fidei.
qui credit qm̄ iesus est filius dei? v

ne perfectiōis: sicut pater de pueritia & de statu virili. c ¶Et hoc man. ha. a deo. Mat. xxij. vbi præcæptū de dilectione proximi cōiungitur mandato de dilectione dei. C
¶In ca. iiij. vbi dr̄ in posti. Qm̄ deus charitas est. Non est p hoc intelligendū ꝙ deus sit charitas mouens immediate voluntatē.

ADDITIO. Quis rōnes quas tāgit postilla. ad ostēdendum ꝙ nō est intelligendū deū esse charitatem mouentē imediate voluntatē ad actū diligēdi meritoriū sine aliquo habitu medio, sicut efficaces: & cōiter a doctorib⁹ teneantur: tn̄ videndū est qd dicendū sit ad auctoritates sanctoꝝ: pcipue Augu. ex qbus vr̄ ꝙ deus est illa dilectio q̄ hō diligit proximū: vt in. viij. de trini. dicit: & in. xv. de tri. Qd' ita dictū est: Deus charitas est, sicut dr̄: Deus spūs est. sed manifestū est ꝙ deus essentialiter dr̄ spūs: ergo & charitas est ipe deus essential'r. Ad quas auctoritates rn̄dēdum est ꝭm sctm̄ Tho. scd'a scd'æ. q. xxiij. ar. ij. in rn̄siōe primi argumēti: ꝙ ipa essentia diuia charitas est. sicut & sapia est: sicut & bonitas est. Vn̄ sicut boni dicuntur bonitate q̄ deus est, & sapiētes sapia q̄ deus: qa bonitas qua formal'r boni sumus est participatio q̄dā diuinæ bonitatis: & sapia qua formal'r sapientes sumus, est participatio diuinæ sapiæ: Ita ēt charitas qua formaliter diligimus ꝓximū, est participatio quædā diuinæ charitatis. Hic em̄ modus loquēdi consuet⁹ est apud platonicos: quorum doctrinis Aug. fuit imbutus: qd' quidam nō aduertentes: ex verbis eius sumpserunt occasionem errandi. hæc ille. Ca. V.

De⁹ quo mō charitas.

Omnis q credit. Hæc est tertia pars principalis tractatus hui⁹ epistolæ: in qua tractat beatus iohannes de æterna verbi emanatione. Et diuiditur in duas partes. qa primo continuat se prędictis immediate de dilectione proximi. secūdo tractat de emanatiōe verbi, ibi: Hæc est victoria. Circa primum dicit: d ¶Oīs qui cre. fide charitate formata. e ¶Qm̄ iesus. nazarenus. f ¶Est christus. in lege & ꝓphetis ꝓmissus. g ¶Ex deo natus est. per regenerationem baptismalem. h ¶Et omnis q di. eum qui ge. i. deū quo fideles suos filios fecit. i ¶Diligit & eum qui nat⁹ est ex deo. i. quēcunq; fidelem. aliter non diligeret sufficienter deum nisi cum eo diligeret membra ei⁹. Ideo subditur: k ¶In hoc cognoscim⁹ quoniam diligimus natos dei cum deum diligamus. Nam dilectio

D Diuisio.

† 15. q. fi. c. finali.

NICO. DE LY.

※ bene est illud qd' prius nobis occurrit ad diligendum. Et hoc modo arguit apl's: ꝙ ꝓxim⁹ eo ꝙ est magis nobis cognit⁹, occurrit magis nobis diligēdus ꝓpter qd' si aliquis ꝓximū nō diligit argui pōt ꝙ deū non diligat. nō qa proxim⁹ sit magis diligēdus: sed qa nobis primo occurrit diligendus, vt dictū est. Vn̄ dic. Grego. homel. xxxvij. Ex his quæ animus nouit, surgit ad incognita quæ non nouit: vt p hoc qd' sic notū diligere discat, & incognita amare. Et sic intelligitur qd' dr̄ hic: Qui em̄ non di. fra. su. quē vi. Et sic occurrit sibi primo diligendus rōne similitudinis in specie Ecci. xiij. c. Omne aīal diligit sibi simile &c. a ¶Deū quem nō videt. & sic primo non occurrit diligendus. b ¶Qūo potest di. q. d. non est ꝓbabile. qa dilectio ꝓximi est quædā via ad dilectionē dei. non tn̄ sequitur ꝓpter hoc ꝙ sit maior v'l pfectior: sed magis ecōuerso. Nā illud qd' est prius in via gnationis, est posteri⁹ ordine perfectionis

dei includit dilectionē proximi: vt dictum est. Sed quia amor dei non est ociosus. operatur em̄ magna si est: vt dicit Greg. homel. xx. ideo subditur: l ¶Et mandata eius faciamus. Probatio em̄ dilectionis exhibitio est operis. m ¶Hæc est enim cha. dei. i. hoc exigit dei charitas. n ¶Vt mandata eius custodiamus. corde retinendo, & opere adimplēdo. Et ne aliquis se excuset propter difficultatem: hoc remouet, di. o ¶Et mādata ei⁹ grauia nō sunt. scilicet amāti. Nam illa q̄ de natura sui dura sunt & aspera: amor dei & spes præmij facit leuia. ideo sequitur. p ¶Quoniam omne quod natum est ex deo. per fidem charitate formatam. q ¶Vincit mundum. id est tentationes diaboli, mundi & persecutiones. r ¶Et hæc. Posita continuatiōe dictis de dilectione proximi. hic consequenter determinat de emanatione verbi. Et primo ponitur determinatio. secundo determinationis manifestatio, ibi: Et spūs est. tertio manifestationis intētio, ibi. Et hoc est testimoniū. Circa primū continuādo se ad hoc quod dixerat immediate: Omne quod natum est ex deo, vincit mūdum. ostendit quid sit illud qd' facit vincere, dicens. Et hæc est victo. quæ vin. mundum. i. facit vicere. s ¶Fides nostra. de verbo dei. ideo subditur. t ¶Quis est autem qui vin. mun. nisi qui credit. fide formata. v ¶Quoniam iesus est filius dei. naturalis & per consequens eiusdē naturæ cum eo: non idētitate specifica. quia natura diuina non est diuisibilis sicut humana. sed idētitate numerali: distinctus tamē in persona. qa natura non patitur nec rō, ꝙ gignens & genitus ab eo sint

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Hic est qui ve.p aquā.Q; qa sola fides & ꝯfessio diuinitatis non sufficit ad salutem ad vincendū mundū,addit & de humanitate. b ¶Spiritus.i.humana aīa quā emisit in passione. Aqua & sanguis q̄ fluxerūt de latere:quod fieri nō posset si verā carnis naturā nō haberet.Sed & ante passionē sudor fac⁹ est sicut guttae sanguinis: ostendit veritatē carnis. Hoc autē ꝙ de latere iam mortui cōtra naturā aqua & sanguis viuaciter fluxit:testabat ꝙ corpus dn̄i post mortē melius esset victurū: & mors eius vitā nobis daret. Q; vero sudor sicut sanguis in terrā fluebat: signabat ꝙ suo sanguine ecclesiam toto orbe lauaret. c ¶Qm̄ tres sūt qui. Per hoc apparet ꝙ iesus est veritas, ver⁹ deus, verus hō:q de vtroq; habem⁹ certū testimoniū:de deitate per patrē & filiū & spm̄ sanctū:de humanitate per aīam, aquā & sanguinē.Pater dedit testimoniū deitatis Mat.3.d. qn̄ dixit:Hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹. Ipse fili⁹ Ibi.17.a. dedit,qn̄ in mōte trāsfigurat⁹ est: & potētiā diuinitatis & spem æternæ beatitudinis ostēdit.Spūssctūs dedit,qn̄ sup baptizatū in specie colūbæ requieuit:vel qn̄ ad vocationē noīs xp̄i corda credētiū impleuit. d ¶Si testimoniū hoīm.Magnum est testimoniū dauid hoīs qd' de filio dei phibet:Dixit dn̄s dn̄o meo:sede a dextris Ps̄.2.b. meis.Qui etiā inducit filiū loquētē:Dn̄s dixit ad me:filius meus es tu.Maius testi- Matt.3.c. moniū pcursoris,q ait: Ego baptizo vos aqua:ille baptizabit vos spūsancto. Sed maius est testimoniū patris:qui spm̄ quo semp plenus erat:in eū visibiliter misit. q.di. Si creditis hoīb⁹ pnūciātib⁹ aduētū: credite patri testificanti aduenisse christū. e ¶Qui credit in filiū dei &c.Intelligit patrē veracē in testimonio filij:q nō credit,dicit patrē mentitū.Frustra igit dicūt iudæi se credere in patrē,q ꝯtēnunt xp̄m. F f ¶In filiū. Quia pater testat de filio credamus in filiū:qa qui credit in filiū:ita vt bene operando tēdat in ipsum filiū habet testimoniū dei in se:quasi de eo etiā testat de⁹:ꝙ ipse sic credēs erit in numero filioꝝ Ioh.12.d. dei ipso filio suis ita pollicēte:Si qs mihi ministrauerit: honorificabit illum pater meus.Si ergo deū testē tuę fidei habueris: quid te hoīm infamia vel psecutio lędit? Rom̄.8.f Si de⁹ pro nobis:quis cōtra nos? g ¶Et hoc est testimoniū.De filio testatus est, & etiā de nobis filijs adoptiuis:ꝙ per filium suū vnicū etiam nobis iam in spe, quādoq; in re vitā æternā daret. h ¶Et hæc est vita. In fide & cōfessione noīs,in percæptione sacramentoꝝ eius:qa nemo venit ad patrem nisi per eum.Et,non est Ioh.14.a. aliud nomen in quo oporteat saluos fieri.Et ne parum videre- Act.4.c. tur dixisse vitam esse in filio:addit,ipsum filiū esse illam vitam. ☞Sicut enim

¶qui erat ętern⁹ venit ad salutem et petōrū remissionē p aquā baptismi et sanguinē passionis:et nō solū dignatus est baptizari propter nostram ablutionem,et vt baptismi sacramētum nobis consecraret:sed et sanguinē pro nostra redemptione dedit.

a Hic est q venit p aquā & sanguinē a b
iesus xp̄s:nō in aqua solū,sed in aq d
¶Et licet ꝑm hoīem sit passus tn̄ spūs visus fu per eū baptizatum in specie colūbę:vel spūs. id est oīs spūalis doctor testat hoc ꝙ christ⁹ est veritas:verus dei fili⁹ nō phantasma:ver⁹ mediator reconciliator immunis a peccato et sufficiens ad auferenda oīa pctā mundi.
b & sanguine. Et spūs est q testificat: h i
c qm̄ xp̄s est veritas:†Qm̄ tres sunt q k
testimoniū dāt in cœlo:pater,verbū, m n
a ¶vnus deus de eadem re testantes.
& spūsctūs:& hi tres vnūm sunt. Et o p
tres sunt q testimoniū dant in terra: q
spūs,aqua & sanguis:& hi tres vnū r s
¶et quia ita certa testimonia habemus: ergo t debemus hęc accipere:quia etiam testimonia hominum quæ mentiri pn̄t solemus accipe.
d sunt. Si testimoniū hoīm accipim⁹: v
a ¶melius accipiendū.
testimoniū dei mâi⁹ est,Qm̄ hoc est x y
¶per quod probo.¶.s.quia tes.est.
testimonium dei quod maius est:
a ¶Hic est filius me⁹ di.in quo mihi bene cō.
e qa testificat⁹ est dē filio suo.†Qui z
f credit in filiū dei:habet testimoniū
a ¶sed.¶dicit nō esse filium vel minorē p̄re.
dei in se.Qūi vero nō credit in filiū a
a ¶dicendo:Et ego & p̄r vnū sum⁹. b ¶i hoc
mendacē facit eum:quia nō credit b
a ¶Tu es fili⁹ me⁹ dilect⁹:in te cō placuit mihi.Et in passione.Clarificaui & iterum clarificabo.
in testimonio quod testificatus est
g deus de filio suo.Et hoc est testimo- d
nium:quoniam vitam æternam de- e
h dit nobis deus: & hæc vita in filio f

potest esse falsum. k ¶Qm̄ christus est ve.i.dei patris fili⁹ qui procedit a patre p modū intellect⁹:& sic est eius verbū,idē em̄ est verbū & filius,ꝑpter hoc illa q̄ ptinēt ad intellectū:vt veritas & sapiētia & hmōi,appropriāt filio in diuinis. l ¶Qm̄ tres.sunt. Hic ponit scd'a manifestatio q̄ est p aptā visionē.nā ipsa btā trinitas manifestat se beatis q̄tum ad personarū distinctionē & verbi emanationem a patre,& spūssancti ab vtroq;.& hoc est qd' dicit:Qm̄ tres sunt q testi. dāt.&c.veritatē manifestādo. nam testimoniū dare est veritatē manifestare. m ¶Pater. ingenit⁹. n ¶Verbū.ab eo genitū. o ¶Et spūssanct⁹.ꝑcedēs a patre & verbo. p ¶Et hi tres vnum sunt.in essentia:& sic vnus de⁹ sup oīa gloriosus. q ¶Et tres sunt.Hic ponitur tertia manifestatio,q̄ est p xp̄i passionem in qua anima christi fuit a corpore separata:& a corpore mortuo fluxerūt sanguis & aqua: Iohā. xix.f. Dicit igit: Et tres sunt qui testimoniū dāt in terra,vitate filij dei manifestādo. r ¶Spiritus.id est anima christi:in qua ad limbum patrum descendit:et eis se manifestauit:ostēdendo suā deitatem & paternalem proprietatem.ex tūc enim deum clare viderunt.Propter quod dominus dixit latroni Luc.xxiij.f.Hodie mecum eris in paradiso. s ¶Aqua & sanguis quæ veritatē manifestant in ecclesiæ sacramentis habentibus efficaciā ex ipsis quæ quidem sacramenta conferuntur in fide & cōfessiōe trinitatis. t ¶Et hi tres vnum sunt. quia conueniunt in assertione vnius veritatis. v ¶Si testimonium.Hic ponitur quarta manifestatio quæ fuit per sensibilem vocē. Nā in baptismo christi & eius trāsfiguratione audita fuit vox sensibilis patris dicētis de christo:Hic est filius me⁹ dilectus.hic singulariter dicitur p hoc ostēdens ꝙ ipse solus est eius naturalis fili⁹ & per consequens vnus cū ipso in natura & persona distinctus.cęteri vero qui plurificant sunt eius filij adoptiui.Dicitur ergo: Si testimoniū hominū accipimus. Accipitur hic si pro quia.nā testimonium hominum recipimus tanq̄ sufficiens in rebus humanis. x ¶Testimonium dei maius est.Id est certi⁹. nam ei non potest subesse falsum:sicut subesse pōt testimonio hominū:& per cōsequēs est magis credibile in reb⁹ diuinis,q̄ testimoniū hominū humanis. y ¶Quoniam testificat⁹ est de filio suo.in trāsfiguratione & baptismo,vt prædictum est. z ¶Qui credit in filium dei:habet testimoniū dei in se.Id est effectum illius testimonij. a ¶Qui non credit filio.doctrinæ eius acquiescendo. b ¶Mendacem facit eū. scilicet deum patrem:qui dixit testificando:Hic est fili⁹ meus dilectus.et adiunxit:Ipsum audite: vt habetur Matthæi.xvij.ideo subdit: c ¶Quia nō credit in testimonio quod testificatus est deus.& patet ex dictis. d ¶Et hoc est testimonium. Hic cōsequenter ponitur pdictæ manifestatiōis intētio:& primo ex parte dei testificantis.secundo ex parte iohānis scribētis,ibi.Hęc scribo vobis Circa primum sciendum:ꝙ pdictę manifestatiōis intētio ex parte dei est:ꝙ homines per hoc consequentur æternā vitam & hoc est quod dicitur:Et hoc est testimoniū.id est intentio eius siue finis. e ¶Quoniam vitā æternā dedit nobis deus. Si em̄ accipiatur vita beata formaliter,quæ est visio & fruitio diuina:sic dedit eam in præsenti in spe:et in futuro in re:& de psenti illis qui iam sunt in beatitudine.Si autem accipiatur vita beata obiectiue:sic filius dei ratione deitatis est ipsa visio beata principaliter:in cuius aspectu beati reficiuntur interius,& ratione humanitatis secundario:in cuius aspectu reficiuntur exteri⁹:sicut dicit Augu.sup iohannem.Et sic quodammodo dedit nobis vitam beatam:quoniam dedit nobis filium suum verū deum & hominem ideo subdit: f ¶Et hæc vita in filio suo est.s.obiectiue. ✻Qui habet.

G †De si. tri.ca.dā namus. De cele. missa.ca. in quadā. †Ioh.3.d H

NICOLAVS DE LYRA

✻vnum in supposito. a ¶Hic est.s.dei filius æternaliter a patre genit⁹. b ¶Qui venit.in mūdū ad nos saluādū. c ¶Per aquā.baptismalē:qa per tactū suæ sacratissimæ carnis in baptismo dedit vim regeneratiuā aquis. d ¶Et sanguinē.effusum in preciū nostræ salutis. e ¶Iesus xp̄s.verus homo. f ¶Non in aqua solū.sicut iohānes baptista:cuius baptism⁹ solum lauabat corpora:sed non auferebat peccata,sicut facit baptismus christi. g ¶Sed in aqua & san.i.in baptismo virtutē regeneratiuā habente:& sanguine(ad īfinitas aīas si essent,redimēdas)sufficiēte. h ¶Et spūs est. Hic ꝯn̄r ponit dictę determinationis manifestatio:& est quadruplex:nō tn̄ ponunt hic ꝑm ordinē tpis.Vna fuit per spūssancti missionē sup ap̄los in signo visibili:in testimoniū ꝙ iesus ad dexterā p̄ris glorificat⁹ est ei⁹ naturalis filius,vnus cū ipso deus.Et de hoc testimonio prædixit saluator Iohā.xv.d.Cū aūt venerit paracletus quē ego mittā vobis a p̄re spm̄ veritatis qui a p̄re pcedit:ille testimoniū phibebit de me.& hoc est qd' dr̄: Et spūs.s.sanctus. i ¶Est qui testificat.cuius testimoniū non pote st

A ☞Sicut em̄ pater habet vitā in semetipso:sic dedit & filio vitā hr̄e Ioh.5.d. in se q dat suis vitā æternā. a ¶Et hæc est fidu. Multipliciter eadem q̄ supra ꝑmiserat,inculcat:vt nos ad orandū viuaci⁹ excitet. b ¶Secundū volun. Vt quod velit rogemus:vel quales nos esse desiderat,ad rogandū veniamus. Si volumus nr̄am salutē & pximorū:nō discordemus a voluntate dei.Si voluntas nostra per ignorantiā a voluntate dei recedit:bona voluntas dei nostram stultam corrigit.vt apostolo paulo contigit.Secundū vo.Non ꝑm nostra carnalia desideria:quid oremus sicut oportet,nescimus:nisi ipse suā ostēdat voluntatem: qui melius:q̄ nosipsi nostrā intelligit vtilitatem.Si petimus ꝑm voluntatē eius,impetramus:sicut qn̄ petimus pro fratre pro quo est petendum. c ¶Scimus qm̄ &c. Quia scimus qm̄ habemus ab eo petitiōes quas petimus.nihil petam⁹ quod ei sit aduersum:nihil nisi quod nos docuit:quod nobis inspirauit,petamus:& si in aliquo erramus,statim corrigimur: d ¶Qui scit fratrem.Loquitur de quotidianis & leuibus peccatis:quæ sicut difficile vitātur,ita facile curantur:Si dicto,vel cogitatu, vel obliuione, vel ignorantia peccasti:confi- Iaco.5.a. tere fratri,sicut iacobus docet:postula vt p te interueniat.Et si ille iterum tibi confitetur:tu etiam pro illo interueni.Hic sufficit dominica oratio:& mutua confessio leuis est pœnitentia:Porro si graue peccatū fue- Iaco.5.c. rit induc presbyteros ecclesiæ:& ad illorū examen castiga te. e ¶Est peccatum ad mortem.quod separat a deo.sicut mors separat animam a corpore.Est peccatū ad mortem.Dominus pro persecutorib⁹ orare iubet:hic dicit non orandum pro qbusdam.quia sunt in fratrib⁹ peccata quę inimicorum persecutione sunt grauiora Peccatum fratris est ad mortem:cum post agni- B tionem dei quæ per gratiam data est,aliquis oppugnat fraternitatem:& aduersus gratiam qua reconciliatus est inuidiæ facibus agitatur.Est peccatum non ad mortem:si quis amorem a fratre non alienauerit:sed per aliquam infirmitatē animi officia fraternitatis non exhibuerit.vnde chri- Luc.23.c. stus:Pater ignosce illis:quia nesciūt quid faciunt.Nondum enim per gratiam spūs Act.7.g. participes facti,societatem sanctæ fraternitatis inierant.Sic & stephanus orauit pro illis qui gratiam dei non accæperant.Paulus pro alexandro non orat:quia cum iam frater erat,fraternitatem impugnabat.Pro 2.Ti.4.c illis qui timore succubuerant,orat.vnde: Omnes me dereliquerunt:sed nō illis imputetur. f ¶Omnis iniquitas peccatū. Omnis.Q.Vere orandum est pro peccantibus non ad mortem:qa multis peccatis occupantur omnes:& nemo potest esse sine peccato:quia omnis iniquitas est peccatum.Sed supra alia est peccatum ad mortem:quod non humana fragilitate cōmittitur:& iō oratione iustorum non purgat: 1.Co.15.f qm̄ qui talia agunt.regnum dei non consequētur. g ¶Omnis qui natus est.Qui natus est ex deo non peccat ad mortem:qui non est natus,peccat. sed nos sumus de illis qui nati sunt ex deo:ideo non peccauimus: non tangemur ab hoste.sed mundi amatores sunt subiecti maligno hosti. h ¶Non peccat.Dauid grauiter peccauit:sed quia ex deo natus est ad societatem filiorum dei pertinebat:non peccauit ad mortem:sed veniam pœnitendo meruit. i ¶Sed generatio. Quia voluntarie & non naturaliter filius est dei homo hmōi:cōpetenter adiecit:Sed generatio &c.Qui in generatione dei pseuerant peccare non possunt:neq; a maligno cōtingi.Qūo dies & nox misceri nequeūt:sic iusticia & iniquitas,malignus & generatio dei.Tangit ergo aliquos malignos lædēs & affligens:sed non ad malum eoꝝ. k ¶Et mundus totus.Non solū mundi amatores,sed ēt nuper nati:qui nō habent discretionē boni & mali pro ☞pter primam

¶credendo & imitando.
eius est.Qui habet filiū dei:habet a b
¶sed.
vitā:q nō habet filiū dei,vitā ñ ha c d
¶his debetis adhibere fidē:qa. a ¶vt certi sitis futuræ vr̄æ btītudinis.¶ne seducamini
bet.Hæc scribo vob:vt sciātis qm̄ e
fraudibus eoꝝ qui negant christum esse filiū dei:qa merito fidei vitam habebitis.
vitā hētis æternā,q creditis ī noīe f
a¶ & nō tm̄ ī futuro bona cœlestia spare debetis ex fide xp̄i:ꝑm ēt ī hac vita est fiducia: ꝙ ipetrabimus qcq̄d salubriter petierim⁹.
a filii dei.Et hęc est fiducia quā ha- g
bem⁹ ad deū:qa qd'cūq; petierim⁹ h
a¶q dixit:Primū q̄rite reg.dei:& o.a.vo.
b ꝑm volūtatē eius,aūdit nos.Et sci i k
a¶ & nō mō in futuro tpe audiet:sed ēt scim⁹ ꝙ quotidie audiuit & audit:& p hoc ꝙ mō audimur sum⁹ certi de futuro.¶& non tm̄ in futuro tpe dando effectum petitioni.
m⁹ qa âudit nos qcq̄d petierim⁹.
c Scim⁹ qm̄ habem⁹ petitiōes quas l
¶per confessionem vel alio modo.
d postulauim⁹ ab eo.Qui scit fratrēm m
¶non criminaliter vel non vsq; ad mortē.
suū peccare pctm̄ non ad mortem:
¶p eo.¶a deo. a¶p orōne tua.b¶ei dico.
petat,& dabit ei vita peccāti nō ad n o
a¶non crialiter.¶sed. b¶vsq; ad mortem vitæ.¶qa qd' in hac vita nō corrigit,eius venia post mortē frustra postulat.pōt & de omni criali accipi.qcq̄d ab ęqtatis rōne di-
e mōrtē.†Est pctm̄ ād mortē:non p p q
screpat inter peccata numerat sed minima iustis non obsunt:sed q̄dā ab oī iusticia ita
f illo dico vt roget qs.†Oīs iniqui r
discordāt,vt nisi corrigant mergāt in pœ-
tas pctm̄ est: & est pctm̄ ad mortē. s t
nam. ¶qui semen dei habet in se:non pōt peccare ad mortem:simul enim non potest operari iusticia & peccatum.
g †Scimus qm̄ oīs q nat⁹ est ex deo v
¶pctm̄ ad mortē. ¶gratia qua renati sunt ꝑm propositum quo vocati sunt sancti:seruat ne committat pctm̄ ad mortem:& si in qbuslibet humana fragilitate deliquerint: ne a maligno hoste possint tangi defendit.
h nō peccat:sed gn̄atio dei cōseruat x y
eū:& malignus nō tāget eū.Scim⁹ z a
¶renati in baptismo. b
k qm̄ ex deo sumus:& mūdus totus c

✻ a ¶Qui ha.fi.dei.per fidem charitate formatā. b ¶Habet vitam.s.beatā in spe:& si habet filium per visionem & fruitionē habet eam in re. c ¶Qui nō habet filiū dei.hoc modo vel illo. d ¶Vitā non habet.cōsiꝰ:qa sicut affirmatio sequit ad affirmationem,ita negatio ad negationem. e ¶Hæc scri.hic ꝯn̄r ponit intentio iohānis scribētis.& primo quātū ad bonum habendum.secundo quantum ad iā habitum,ibi:Scim⁹ qa.Pria in duas, ꝑm duplex bonum consequendum.secunda ibi:Et hæc est.Circa primum sciendū: ꝙ voluntas btī iohannis conformis erat voluntati dei testificantis.& ideo intendebat ꝙ illi qbus scribebat:p hoc vitā beatā consequerent.iō dicit:Hæc scri.vo.&c.q creditis fide per dilectionem operante. f ¶In noīe filij dei.si tamen perseueretis. g ¶Et hæc est fid.Hic ponit scd'm bonū consequendū.s.orationū suarum effectū. & primo illud ponit.scd'o circa hoc quandam distinctionē facit,ibi:Qui scit. Circa primum dicit:Et hæc est fidu.quā ha.ad de.s.ad dei filium. h ¶Quia quod peti. ꝑm volun.eius.s.beneplaciti. i ¶Audit nos.non tn̄ semp statim,sed tpe competēti. k ¶Et scimus qa au.&c.Quod est itelligendum qn̄ petitio est pia,ꝑ se,& perseuerans.his em̄ concurrentibus semp exauditur:& sic est intelligendum qd' subdit. l ¶Scimus &c.qa repetitio est eiusdē ad maiorem assertionem. m ¶Qui scit.Hic ꝯn̄r circa petitionem pro peccatoribus facit quandā distinctionē, dicens:Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem.i.excludendo impœnitentiam finalem,qua qs moritur:& in peccato mortali peccat. n ¶Petat:orādo p eo. o ¶Et dabitur ei vita.s.gratiæ.quia talis peccator in gratia morietur:de quo scitur,tamē ꝙ sit peccator non ad mortem:sciri nō potest nisi per diuinā reuelationem. p ¶Est peccatum ad mortem.s.finalis impœnitentia,qua qs in mortali peccato moritur. q ¶Non pro illo dico vt roget quis.qa non est orandum pro dānatis.Et si ipso viuente sciretur ꝙ esset de prescitis:similiter non esset pro eo orandum,vt pœnam ęter nam euaderet:prout dicunt aliqui. Posset tn̄ orare,p eo.vt minus peccaret:& per cōsequens minus puniretur in inferno. Sed quia hoc nescitur.quia quilibet peccator quādiu viuit potest redire ad gratiā.ideo pro omnibus peccatoribus adhuc viuentibus est orandum. r ¶Omnis iniquitas. i.transgressio diuinorum præceptorū:quę continent æquitatē iusticiæ. s ¶Peccatū est.mortale. t ¶Et est peccatum ad mortem.si quis in eo perseueret vsq; ad finem vitę inclusiue. v ¶Scimus.Hic ponitur intentio beati iohannis circa bonum iam habitum.& est duplex:secundū ponit ibi: Et scimus.Intentio vero beati iohānis est assecurare filios dei per adoptionem de vitatione peccati mortalis:si voluerint p donum gratiæ quod iam habent ideo dicit: Scimus quod omnis qui nat⁹ est ex deo: per gratiam baptismalem. x ¶Non peccat.quādiu in ea stat. & intelligitur de peccato mortali:quod non potest peccare cum gratia. y ¶Sed generatio dei.id est ipsa gratia per quam constituitur in quodam esse diuino supernaturali. z ¶Conseruat eum.quantum est de se. a ¶Et malignus non tanget eum.inducendo ad mortale peccatum:nisi volūtarie declinet a statu gratiæ,subijciendo se maligno per peccatum mortale ex liberi arbitrij defectibilitate. b ¶Scim⁹ quoniam ex deo sumus.Si hoc referatur ad apostolos qui erant in gratia confirmati,& de hoc per reuelationem certificati:istud poterant scire per certitudinem. Si autem referatur ad alios iustos:est per probabilem coniecturam, sicut dictum est supra. c ¶Et mundus totus.id est homines in delectabilibus mundi finem suum ponentes.

C Diuisio. D †de pœ. di.1.c.importuna. in fi. †de pœ. di.3.c.ille rex tantus. †de pœ. di.2.ca.si enim.in prin.

Universidad de Deusto Biblioteca

B ☞pter primã præuaricationẽ pertinent ad regnũ diaboli, nisi gratia dei eruantur a tenebris. a ¶Et scimus qm̃. Nemo sine diuia cognitione ad vitam æternam peruenire, nemo cognoscere sine gratia dei potest: quia nemo nouit filium nisi pater: neq; patrem
Mat.11.d. quis nouit nisi filius: & cui voluerit filius reuelare: & patrẽ & filiũ. Vtrũq; em̃ filius reuelat: qui carne visibilis apparẽs diuinitatis arcana p euãgelium mundo patefecit. b ¶Filioli. Et qa verũ deũ & verũ hoiem cognoscitis, & vitam æternã expectatis: custodite vos a doctrinis hæreticorũ: qui speciem sctitatis sibi assumunt: q prauis dogmatibus gloriã incorruptibilis dei in silitudine corruptibilium rerũ mutant. Au-
Eph.5.b. ricia em̃ est simulacrorum seruit⁹ q ẽt mundũ deo pponunt, idolatræ sunt. c ¶Custodite. Cũ testimoniũ perfectionis in multis phibuerit illis: põt tamẽ timeri, ne aliqs nuper cõuersus reliquias superstitionis mente retinuerit.

¶Finit epl'a pria sancti iohãnis apl'i.

¶Incipit scd'a epistola Iohã. apl'i.

Senior electæ dominæ. Cũ qdam dubitent. vtrum hę duę epistolæ sint iohannis apl'i. Per hoc autẽ q sunt similes primi, & ĩ verbis & in simili assertiõe fidei & charitatis aduersus hęreticos: pbantur esse apl'i, nõ iohãnis presbyteri: Scribit aũt ad quandam babyloniam: quæ proprio noie electa vocabatur: monens ipsam & natos eius: ne propter hæreticos discedant a pposito fidei. Per hanc electã significatur vniuersalis mater ecclesia. Per filios eius, minores ab ecclesia geniti in fide. Scribit ergo vniuersali ecclesiæ, non esse fidei perfectionem extra charitatem: & hæreticos detestatur qui diuidunt iesum xp̃m. e ¶Non ego so. Scripturus contra hæreticos qui a veritate exciderunt: dicit oim qui veritatẽ nouerunt vnam dilectionem in sanctos esse: vt similitudine catholicorũ ab hæreticorum deterreat societate. Omnes fideles in vna veritate consentiunt: hæretici in erroribus displicẽt. f ¶Et a christo. Erant tunc tpis hęretici q negabant dñm iesum verum dei filium: quos confutat. g ¶Gauisus sum valde. Q. Qd' tenetis tenete: nihil aliud ab hæreticis re☞cipite: qa

a in maligno positus est. Et scimus qm̃ filii⁹ dei vẽnit: & dedit nõbis sensum ut cognoscãmus verũ deũ: & sim⁹s in vero filio eius. Hic ẽst verus deus & vita æterna. Filioli: Custodite vos a simulacris.

a¶p carne, nõ nisi pp nrãm salutẽ. b¶ credenti bus. a¶credendo verũ dei filiũ. b¶amando. ¶vt membra. a¶ per hoc erimus dei in deo viuentes sine fine: in viuente sine initio vel termino. ¶sicut vasa sancta.

Finit epl'a prima bti iohannis apl'i.

Incipit argumentum in secundã epistolam eiusdem.

Vsq; adeo ad sanctã fœminã scribit: vt eandem dñam nõ dubitet lr̃is appellare: eiusdẽq; filiis testimoniũ q ambulent in veritate perhibet.

Explicit argumentum.

Incipit epl'a scd'a beati iohãnis apl'i.

Senior electæ dñæ & nãtis eius quos ego diligõ in veritate ẽt non ego solus sed & oẽs q cognouẽrunt veritatem: propter veritatem quæ permanet in vobis: & vobiscum erit in æternũm. Sit vobiscũm gratiã & misericordiã, pãx a deo patre: & a christõ Iesu filio patris in veritãte & chãritate. Gãuisus sum valde.

a¶ego senior tã ætate q; morib⁹ vel sapia scribo. b¶ pprium est. a¶ tam natura q; fide. a¶ vero amore: vel qa pseueratis in veritate. a¶ vt sit maior auctoritas. a¶ quæ deum eligunt ad imitandũ: & solũ deũ operibus charitatis quærunt. b¶ non ob aliam cãm vos diligimus, nisi propter veritatem fidei quæ inexpugnabilis perdurat. a¶ vsq; in finem vitæ: vel durans inæternum. a¶ perseuerans. b¶ remissio peccatorum. c¶ si post baptismum in aliquo lapsi estis. d¶ ne amplius deum vel fratres offendatis. a¶ qui coæternus & coæqualis patri. i. cum patre potest & operatur. a¶ fidei quã in baptismo promisistis. b¶ dei & proximi. c¶ in domino de vestro bono principio.

rãda est differẽtia inter istas duas victorias q̃ fiũt p fidẽ. qa p vnã dicunt vinci regna: p aliã dr̃ vinci mundus. Ad qd' sciẽdũ: q antiq. s. pr̃es sub ve. te. existẽtes, p fidẽ vincebãt regna sicut moyses ægyptũ, iosue chananęã, dauid idumęã & hmõi: q̃ sunt regna particularia. & hoc patet in historijs ve. te. Sed sancti sub no. te. in primitiua eccl'ia existẽtes: nõ solũ p fidẽ vicerũt regna: sed ẽt mũdũ: & iõ de eis dr̃: Hæc est victoria q̃ vincit mundũ: fides vr̃a. Cuius rõ est. nã ille iust⁹ q tormẽta mũdi vsq; ad mortẽ patiẽdo immobilr̃ in fide manet: non solũ vnũ regnum vel plura regna vincit: sed mundũ. Mundus em̃ congregatus nõ posset ampli⁹ facere cõ vnum hoiem q; ipm multiplr̃ torqre, & finaliter interficere. & iõ sancti q ista sustinuerũt, p fidẽ totũ mundũ vicerũt: superando oia q̃ mundus cõ illos posset facere iuxta illud Lu. xxij. a. Ne terreamini ab illis q occidunt corpus: & post hoc non habent amplius qd faciant. Antiq tñ q hmõi doctrinã non habuerũt explicitã v̾bo, nec exẽplo expſã: licet p fidem vicerunt regna aliqua, vt dictũ est: non tñ mũdũ p hoc vicerũt. qa forte diceret, q si plura regna fuissent cõgregata contra eos: nõ potuissent ea vincere sicut illa pauca vicerunt. vñ notãter dicit de illis: q per fidem vicerunt regna, non mundum. de nouis vero dicitur: Hæc est victoria quæ vincit mũdum, fides vestra. Et de ista materia vide pleni⁹ in additione. s. dicta ad Hebræ. xij.

¶Expositio scd'æ epl'æ Iohã. apl'i.

Senior electæ dñæ. Postquã btũs iohãnes in epl'a prima instruxit fideles gñaliter: hic cõñr in duabus epl'is instruit aliquas psonas specialiter. Diuiditur aũt hæc epl'a in tres partes. s. salutationem, psecutionem & conclusionẽ. secũda ibi: Gauisus sum. tertia ibi: Plura hñs scribere. In prima parte notat prio persona salutans, cum dr̃: Senior. & hoc rõne ætatis, puectę & status seu officij. illi em̃ q tunc regebãt eccl'ias, senes vel seniores dicebant rõne discretionis & maturitatis in moribus: inter rectores v̾o ecclesiarũ qui tũc erãt in asia iohãnes erat principalior. iõ dr̃ hic: Senior: Secundo notant psonæ salutatæ, cum dr̃: i ¶Electæ dñæ & na. eius. Erat enim magna & nobilis dña noie. Electa, hñs prolẽ & familiam fidelẽ: & ministros ecclesiæ sub stentabat. k ¶Quos ego di. in veri. i. charitatiua dilectiõe absq; fallacia & simulatione. l ¶Et non ego solus sed & oẽs qui cog. ve. i. oẽs fideles qui cognouerunt christum: qui est ipsa veritas. m ¶Propter veritatẽ. s. fidei & bonę vitæ. n ¶Quæ perma. in vo. per gratiã. o ¶Et vobiscũ erit in æter. per gloriã: q̃ est grã consummata. Tertio ponũtur optata bona cum dr̃: p ¶Sit vobiscũ gratia. iustificans. q ¶Misericordia. pœnam pct̃is præteritis debitã relaxãs.

†93. di. c. legimus.
H Diuisio.
a1s †nobis & nobiscum.

☩ a ¶In malig. i. in malo igne concupiscentiæ. positus est. b ¶Et scimus. Hic ponit scd'm bonum habitũ. s. dei cognitio, cum dr̃: Et scimus qm̃ fili⁹. d. v. in mundũ: c ¶Et dedit no. sen. vt co. ve. deũ. Hoc enim dedit apl'is qñ apuit illis sensum vt intelligerent scripturas: Luc. vl. g. Alijs aũt fidelibus dat sensum cognoscendi deum per fidem: quam habens scit se habere illam: saltem illam q̃ est ex auditu: q;uis nesciat se habere charitatem. d ¶Et simus in vero filio eius. ei adhęrentes per fidem. Apl'i vero cognouerũt se esse in eo p fidẽ charitate formatam, & hoc certitudinaliter: alij v̾o iusti cõiecturaliter. e ¶Hic est verus de⁹. scilicet filius q est vnus deus cũ pr̃e. In hoc excludit error oim negantiũ xp̃i veram deitatẽ. f ¶Et vita æterna. s. obiectiue: vt prędictum est eo. cap̃. Vltimo dicit: g ¶Filioli: custodite vos a simula. i. a cultu idolatriæ. per hoc insinuans: q diligenter studeãt in cultu vnius veri dei inseparabiliter permanere. ¶Amen. Hoc dicitur ad præcedentium confirmationem.

¶In ca. v. vbi dicitur in postil. Omne qd' natũ est ex deo &c.

ADDITIO. Circa quod dr̃ hic. Hæc est victoria q̃ vincit mundum, fides nr̃a. attendendum est: q apl's supra Heb. xj. f. dicit de sctis: q p fidẽ vicerunt regna. Vñ cõside randa

r ¶Pax. i. æterna btitudo appetitũ totaliter quietans. s ¶A deo patre. a quo sunt ista bona. t ¶Et a christo iesu filio pa. in ver. & cha. p quam intelligit spũssanctus, cui charitas appropriat: & sic tres personæ exprimuntur: eo q indiuisa sunt opa trinitatis. Alr etiã põt dici, q p expressionẽ pr̃is & filij subintelligit spũssanct⁹ qui est amborum nexus: & cum subdit: In veri. & charita. supplendum est: vt pficiatis in charitate & veritate. i. in dilectione & eius cognitione. v ¶Gauisus sum valde. Finita salutatione, hic incipit prosecutio: in qua primum hortatur dñam prædictã & eius domum ad bonum prosequendum. secundo ad malum prẽcauẽdum, ibi: Qm̃ multi. Circa primum sciendum, q virtus laudata crescit. ideo beatus iohãnes vt incitet ad pficiendũ in futuro: laudat bonũ de præterito, dicẽs cõgratulando: Gau. sum val. in dño. ☩ Qm̃ inuẽ

A ☞cipite: quia in his quæ habetis gaudeo: nihil aliud ad salutem vobis superaddi expecto. Cum ergo gaudeam de vestro bono pricipio: ne faciatis dolere defectu vestro: qa vt sollicitus custos oia q̃ circa vos fiũt cognosco. a ¶Ambulantes in ve. Posi-
Gẽ. 2. c. tus est adam in paradiso: vt operaretur & custodiret illum. Operatio effectus prouectionem custodia perfectionis ipsius statũ atq; constantiã designat. b ¶Non tãquã mã. Arguit hæreticos qui relictis quæ ab apl'is audierant noua inducebant: & p hoc fraternæ charitatis fœdera dissipabant. c ¶Qm̃ mul. hoc de hæreticis potest accipi: qui confitentur iesum incarnatum. Sed vel veram eius carnẽ, vel veram diuinitatem, vel verum eius patrẽ deũ, aut aliquid tale negant. Vel põt de iudæis accipi: qui iesum nondũ ad salutẽ mundi venisse denegant: sed expectãt venturũ antichristũ. d ¶Videte vos &c. Istis talibus ne cõsentiatis: sed potius attendite qualiter sitis pfecte instructi ad fidem & constantiam. e ¶Mercedem. Deum plenũ cum iocũditate capiatis: perseuerando in doctrina vobis tradita: & non consentiendo eorum errori. f ¶Et non per. Si qs separat se a diuina doctrina: vt extra rectã fidẽ cõuersationẽq; mandatorum dei sit: separat se a deo, ne hẽat deũ. Per actualẽ & contemplatiuã vitã fit alicuius de⁹: qui est creator oim. g ¶Qui perma. Manet in euangelica doctrina, qui s̃m eam sapit & agit. Separat se ab illa qui aliter sapit & agit. h ¶Si quis venit &c. Cum iohannes apud ephesum balneas lauandi grã intraret & videret cherintũ exiuit, dicens: fugiamus hinc: ne balneæ ipsæ corrumpant nos in quibus cherintus lauatur veritatis inimicus. Fecit ergo qd' docuit. Tanta enim apl'i, atq; eorum discipuli tunc in religione cautela vtebant: vt nec verbi quidem cõionem cũ aliquo eorũ q a v̾itate deuiauerant hr̃e paterent. i ¶Nec aue ei di. Quia signum vr̃ consensus erroris: hoc em̃ dicimus amicis quorum opera nobis placent: & vos si forte decæpti nõ essetis, alij forsan p talem vr̃am familiaritatẽ possent decipi: qui crederent illos placere vobis: & sic crederent illis. k ¶Plura habens. Intelligite hanc admonitionẽ vobis fore perutilem: qa ad confirmationẽ illius decreui ẽt venire ad vos: nec tñ ex toto interim potuit silere. l ¶Salutant te. Sicut aduersarijs veritatis aue phibet dicere: ita cõ electos ex psona electorum salutat.
B

¶Finit epistola sancti iohannis scd'a.

a de: qm̃ inueni dẽ filiis tuis ambulãntes in vẽritate, sicũt mãdatum accæpimus a pr̃e. Et nũnc rogo te dña nõ tanq̃ mãdatũ nouũ scribẽs tibi: sed qd' habuim⁹ ab initiõ vt diligãm⁹ alterutrũ. Et hæc ẽ charitas vt ãbulẽmus s̃m mãdãta ei⁹. Hoc em̃ ẽ mãdatũ: vt quẽadmodũ audistis ab initio, in eo ãbuletis: Quõniã multi seductorẽs exiẽrt ĩ mũndũ: qũi nõ confitent iẽsum christũ venisse ĩ carne: Hic est seductõr & antichristus. Videte vosmetipsos ne perdãtis quæ opati estis: sed vt mercedem plenã accipiatis. †Oẽs q pcedũt, & nõn pmanẽt ĩ doctrĩa xp̃i: deũ nõ hñt. Qũi pmanet ĩ doctina: hic ẽt pr̃em & filiũ habet. Si quĩs venit ad vos, & hãc doctrinã nõ affert: nõlite recipe eũ ĩ domũ: nec aue ei dixeritis. Qui em̃ dicit illi aue: cõicãt opib⁹ ei⁹ malignis. Ecce pdixi vobis: vt in die dñi nõ cõfundamini. Plurã habens vobis scribere, nolui p chãrtã & atramentũ scribere. Spero em̃ me futurum apud võs & õs ad õs loq: †vt gaudiũ vr̃m plenũ sit. Salutant te filii sororis tuæ electæ. Gratia tecum.

Finit scd'a epl'a bti Iohã. apl'i.

a¶aliquos forrasse non omnes. a¶quotidie pficiẽdo. b¶i v̾a fide. c¶tã perfecte. a¶& per ea q̃ habes certificatus iã de cætero confidenter rogo vt rem debitam. a¶fidei: vel a prioribus patribus. a¶vt antiq̃ fides & dilectio illibata pmaneat. a¶. i. seruemus mãdata: nõ exeam⁹ ad aliquos errores: nõ cessem⁹ ab ope virtutũ. b¶id est de ea charitate data. a¶& necesse est vt perseueretis. a¶pri⁹ xp̃iani nois cõfessores. b¶de nr̃o cõsortio. c¶ad amorem & doctrinam mũdi. a¶nec doctrina, nec vita. b¶magistrum & normam sctitatis. a¶a quibus cauete: nam hi tales sic & q eis consentiunt. ¶& ideo. a¶deficiendo, illam mercedem quam operando meruistis. b¶nitimini. ¶in futuro: v̾l hic grãm. ¶qui simulant se alios pire sapia & doctrina: & ex supbia discedũt ab humili pdicatiõe xp̃i. a¶p aliquã seductionẽ vel timorẽ. a¶sed si pseuerauerit vsq; in finẽ salu⁹ erit. a¶vn⁹ em̃ ver⁹ de⁹ sunt pr̃ & fili⁹. nõ est fili⁹ posterior non est minor pr̃e. a¶qñ q dẽ p hãc doctrinã & hic & in futuro deus hr̃, & non per doctrinam illorum: ergo, Si quis. a¶nõ tm̃ assentiatis, sed nec ad horã recipiatis: ne dũ hospitales eẽ vultis, p mala eorũ colloquia corrumpuntur boni mores vr̃i. a¶s̃m q vox est instituta, cõem se oñdit cũ illo: aliogn silatio est: q̃ ĩ xp̃ianis eẽ nõ debet. a¶de cõmonitiõe eiusdẽ rei: vel forsitã ẽt de alijs. a¶p scripturã q̃ non adeo vos cõmouebit quantum vita & pñtia magistri. a¶instruẽdos. b¶meũ. c¶vr̃m instruendũ. vel ad os illorum puersorum obstruẽdum. ¶illis confusis, vr̃a fide confirmata. ¶Vel ad lr̃am: vel forsitan filij alterius metropolis ecclesiæ. ¶quod ego ex parte mea dico.

☩ a ¶Qm̃ inue. &c. ambulan. i. proficientes. b ¶In verita. fidei & morum. c ¶Sicut mã. ac. a pa. i. a christo qui est pater oim christianorum. Cõsequenter inducit ad pficiendũ in melius, di. d ¶Et nũc ro. te domina. de profectu in mandato dilectionis in qua tota lex impletur. Ro. xiij. c. Plenitudo legis est dilectio. e ¶Nõ tãquam mandatũ &c. qa sicut dictũ est. s. ij. ca. mandatũ de dilectione est de dictamine legis naturalis. & sic a principio conditionis humanæ. & de lege mosaica: & sic est ab initio legis datę: & renouatum est in lege noua: & sic est ab initio legis euãgelicę. f ¶Vt diligamus al. in deo & ppter deũ. g ¶Et hæc est charitas vt am. semper pficiendo. h ¶Secundũ mãdata eius. ea opera adimplendo. i ¶Hoc em̃ est mã. s. dilectionis dei & proximi, in quo implicite conti-
cite continentur oia mandata. q̃ sunt quędam explicationis mandati dilectionis. C
k ¶Vt quẽadmodũ au. ab ini. vestræ conuersionis. l ¶In eo ambuletis. semp pficiendo. m ¶Qm̃ multi. Hic cõñr inducit ad præcauendum malũ. & primo ostendit ipm, & inducit ad cauendũ. scd'o tradit cauendi modũ: ibi. Si quis circa primũ dicit: Qm̃ multi sedu. q. di. ad hoc monui vos in bono proficere: quia multi seductores inducunt ad contrariũ: a quibus est cauendum: & qui sunt illi subdit. n ¶Qui non confitentur iesum christum venisse in car. i. ipsum esse verum deũ ab æterno, & hominem in tpe: sicut sunt iudæi obstinati & hæretici peruerse sentientes de christo. o ¶Hic est sedu. qui sic de eo puerse sentit. p ¶Et antichrist⁹. in figura: licet non in persona. q ¶Videte vosmetipsos: Id est diligenter considerate & cauete. r ¶Ne perdatis. oia opa bona. s ¶Quæ operati estis. nam perdunt per corruptionem hæresis. t ¶Sed. supple sic in bono perseueretis. v ¶Vt mercedem plenam ac. in patria, vbi totaliter satiatur appetitus. x ¶Omnis qui præcc. i. in primo bñ incedit per viam iusticię. y ¶Et non pma. in do. chri. a via iusticiæ recedẽdo. z ¶Deũ non habet. per gratiam, quæ perditur per vnũ pct̃m mortale. a ¶Si quis. Hic cõñr tradit pcauendi modum, di. Si quis venit ad vos: sub spẽ religiositatis. b ¶Et hanc doct. scilicet christi. c ¶Non affert. sed magis contrariam. d ¶Nolite recipe eũ in do. i. nolite communicare cum eo in potu vel cibo seu habitaculo: ne seducamini ab eo. e ¶Nec aue ei dixeritis. cõicãdo ei in verbo. & hoc est similiter propter periculum corruptionis. f ¶Qui em̃ di. il. aue. cõicãdo ei in verbis: g ¶Cõicat opibus eius ma. i. exponit se periculo cõicandi cum eo in opere maligno. Aliter etiam exponitur ista lr̃a de hæreticis ab ecclesia præcisis per excõicationem: qa participãs scienter cũ talibus incurrit excõicationem saltem minorem: nisi in casibus concessis. h ¶Ecce prædixi vobis. ea quę dicta sunt scilicet perseuerantiã in bono, & declinationem a malo. i ¶Vt in die domini. i. iudicij. k ¶Non confundamini. cũ reprobis: sed magis honoremini cum electis. l ¶Plura habens vobis scribere. Hæc est conclusio huius epistolæ in qua primo se excusat de breuitate scripturę, dicẽs. Plura habens vobis scribere. quæ non continẽtur in hac epistola. m ¶Nolui per chartam & attramẽtum scribere. quæ est vox mortua. n ¶Spero enim me futurum apud vos: & os ad os loqui: per vocem viuam quæ habet maiorem efficaciã. Vñ dicit Hieronymus ad Paulinum de omnibus sacrę scripturę libris: Habet nescio qd latentis energiæ viuæ vocis actus: & in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. o ¶Vt gaudium vestrũ plenum sit. ex mea pręsentia, & efficaciori doctrina. Vel aliter: Vt gaudium vestrum plenum sit. id est vt per meam doctrinam perueniatis finaliter ad patriã vbi est gaudij plenitudo. p ¶Salutant te filij sororis tuæ electæ. Habebat enim ista domina sororem eiusdem nominis cum ea: cui⁹ filij erant cum beato iohanne euangelista. q ¶Gratia tecum: amen. hæc est cõfirmatio epistolæ in qua apostolus optat isti dominæ confirmationem in gratia adoptionis. tamen iste versus non est in libris correctis.

†24. q. 1. c. omnis.
D
†Io. 16. c. 1. Ioh. 1. b

Universidad de Deusto Biblioteca

E ¶Scd'a iohãnis vbi dr̃ in posti.Senior:& hoc rõne ætatis,puectę

ADDITIO.I. Beatus iohãnes (& status seu officij &c. tãtę humilitatis fuit,ꝙ in libris suis nõ nominat se apl'm:nec de se dicit aliqd' nomen dignitatẽ designans: sed noiat se in euangelio discipulũ quẽ diligebat Iesus:non exprimens nomen suũ propriũ ex humilitate.Sil'r in prima sua canonica nõ exprimit nomẽ suũ,nec offm̃,nec aliquid hmõi:quę omnia ad magnã ptinẽt hũilitatẽ.Vñ ex hoc vr̃,ꝙ cũ hic dr̃ Senior, referẽdũ est solũ ad ætatẽ q̃ nõ iportat aliquã dignitatẽ nec statũ altiorem

altiorẽ:sed solum quãdam maturitatẽ q̃ cõiter in senib⁹ debet inueniri.iuxta illud:In antiquis est sapientia &c.& sic nõ cõmẽdat se ex rectoria seu plãtia:sed solũ ex ãtiqtate dieꝝ: ẽm quã suis ẽmonibus deberẽt acqescere.&sic intelligẽdũ est in sequẽti canonica. G Ioh.12.b.

¶In eadẽ epl'a vbi dr̃ in postil.Non tanq̃ mandatum nouum.

ADDITIO.II. Qualiter intelligatur ꝙ mandatũ de dilectione dei & proximi non est nouum. & qualiter debet intelligi esse nouum,habetur supra in additiõe prima.ij.cap.vide ibi.

GLO. ORDI.

¶Incipit epl'a tertia eiusdẽ.

Enior ga.ch.&c. Gaius fide christi suscæpta, bon⁹ in actibus predicatores & auditores verbi dei suscipiebat:& de facultatibus ministrabat: sicut in epistola declaratur.Commẽdat autem hospitalitatem: & ne ab ea desistat exemplo, & instinctu diotrepis inuitat. Diotrepes eñ asserebat inutilem eẽ hospitalitatem. Videtur gaius fuisse corinthi⁹.vñ a paulus:Grãs ago deo meo,ꝙ neminem vr̃m baptizaui nisi crispũ & gaiũ. (1.Co.1.d.) Et alibi:Salutat vos gaius hospes meus & totius ecclesiæ. (Ro.16.d.) b ¶De omnibus oratione&c.sicut nũc abundat tibi,& bona voluntas largiendi indigentibus:& facultas operum,ita semp virtutibus plenam dño adiuuante vitã ducere possis. F c ¶Gauisus sum valde.Indecẽs eẽt: si deficiente fide mõ dolerem de quo hactenus gaudebã:& iõ non tm̃ ppter salutẽ tuam, sed ẽt propter meã auctoritatẽ isiste hospitalitati. d ¶Maiorẽ ho.lõ gauisus sũ:qa horũ fratrũ veniẽtiũ nõ habeo maiorẽ gratiã.i.qñ fratres veniũt ad me,in nullo facto vel ṽbo coꝝ magis gaudeo:q̃ de hoc ꝙ annũciant filios meos quos p̃dicãdo vel baptizãdo genui: ṽitatẽ rectę fidei,& bonę opatiõis obſuare. e ¶Charissime fi.lõ nõ debes deficere ab hospitalitate,& elemosynis:qcqd em̃ oparis in frẽs fidel'r.i.sicut fidelis.i.sicut decet fidelẽ facis nõ p vana gl'ia sed fidẽ tuã operibus ostẽdis. f ¶Pro no.eñ eius &c.Qui vere sunt honorãdi.nõ em̃ p suis sceleribus expulsi sunt a p̃ria:sed sponte pfecti sunt p noĩe xp̃i ampliãdo:& p noĩe eius patiẽdo. g ¶Nos ergo de.Iohannes oĩa dimiserat,& se diuitib⁹ cõnumerat:vt alacriores reddat & promptiores ad cõmiserendũ pauperibus. h ¶Scripsissem &c.Perseuerare debes in elemosyna:quia vtilitatẽ tantã in ea intelligo: ꝙ nõ solum tibi,sed ẽt toti ecclesię scripsissem de cõmẽdatione elemosynę.sed hac necessitate dimisi qa diotrepes non curat nr̃am auctoritatẽ. (Elemosynæ cõmẽdatio.) Diotrepes hęresiarcha illi⁹ tpis noua dicẽdo pricipatũ sibi vsurpabat.Diotrepes speciose insulsus siue decor insinuans interpretaĩ:vt perfidiam cordis etiã noĩe signet.

☞ Ecclesiæ

Incipit argu.in tertiã epl'am eiusdẽ.

Aium pietatis causa extollit:atq; vt in ipa pietate maneat exhorta::diotrepẽ impietatis & supbiæ cã obiurgat:demetrio aũt bonũ testimoniũ phibet cum fratribus vniuersis.

Explicit argumentum.

Incipit epl'a beati Iohã.apl'i tertia.

¶ego.
†Enior Gaio cha/ a b
rissimo quem ego c
¶nõ tpaliũ bonorum gr̃a,sed ppter ęterna.
diligo inveritate.
Charissime de oĩ/ d
a¶ hoc a dño crebris p̃cibus exopto:vt bene quod agis,bene perficias.
b bus orone facio prospere te ingredi e
a¶corpore & aĩo.b¶ pficit in elemosynarum operibus.¶vt sicut aĩa valeas & corpe. c¶iter
& valere:sicut prospere agit animã f
na mentis intentio. ¶a te.
c tua.Gauisus sum valde venientibus g
¶peregrinis. a¶veræ charitati,q̃ nõ cessat ab
fratribus & testimoniũ phibẽtib⁹ ve/ h
opere. a¶tam studiose reddunt testimonium q̃ studiosus tu es ad bene operandum.
ritati tuæ:sicut tu iveritate ambulas.
d Maiorẽ horum non habeo gratiã q̃ i k
¶ẽm fidem. ¶vera fide.
vt filios meos audiã in veritate am/ l
e bulantes. Charissime fideliter facis m
a¶a quibus nihil expectas tpale.¶quos nõ no
qcqd oparis in frẽs:& hoc i pegrinos n o
scis. a¶operibus misericordiæ. p
qui testimoniũ reddiderũt charitati q
a¶& ita exemplo tuo alij incitẽtur ad hospitalitatem. b¶dum apud te sunt.
tuæ i cõspectu ecclesiæ:quos bñfaciens r s
¶ad alia loca ad quæ volũt ire. a¶in mistris
f deducens dignẽ deo.Pro noĩe enim t
deũ honoras. a¶alienati reb⁹ proprijs.b¶vt anxietate famis cogerentur negare fidem.
c¶suis contribulibus.
eius pfecti sunt:nihil accipientes a v x
a¶qui possumus supplere indigentiã eorum.
g gentilibus.Nõs ergo debemus su/ y
a¶.i.domesticos fidei. b¶qui non sufficimus
scipere huiusmodi: vt cooperato/ z
prædicare. a¶prædicandæ fidei.
h res simus veritatis: Scripsissem a

NIC. DE LY.

¶Eiusdẽ expositio in tertiã epistolã Iohannis.

Enior gaio.Hæc epl'a sicut & p̃cedens diuidit in tres partes.s. salutationẽ:prosecutionẽ:& cõclusionẽ.scd'a ibi charissime.tertia ibi:Multa. (Diuisio.) In prima pte describit prio psona salutans ex ætate & officio.cum dicitur: a ¶Senior. sicut dictum est in epistola p̃cedenti.Scd'o persona salutata ex nomine & familiaritate cum dicitur: b ¶Gaio charissimo.Ille erat corinthius ille de quo dicit paulus j.Corin.j.b.Gratias ago deo meo,ꝙ neminem vestrum baptizaui nisi crispum & gaiũ.& de quo dicit Rom.xvi.d.Salutat vos gaius hospes meus:recipiebat enim & sustentabat prædicatores verbi diuini:propter qd' erat apostolo charissimus. (†93.di.c. legimus.) Tertio notatur affectus salutantis ad salutatum,cum dicitur: c ¶Quem ego di.in ve.non verbo solum aut lingua: d ¶Charissime.Hic incipit psecutio huius epistolæ.in qua beatus iohannes primo monet gaium de perseuerantia in bono.scd'o de declinatiõe a malo,ibi:Scripsissem.Circa primũ vt gaius efficacius recipiat suã monitionem:primo grãs agit de suis bonis operibus præteritis,deprecans pro futuris,di.Charis.de omni.s.bonis operib⁹ quę facis. e ¶Orationẽ fa.pro.te in.& v.i.de bono in meli⁹ semper pficere. f ¶Sicut pro.agit a.t.q.d.ista nõ sunt opera ficta:sicut sunt hypocritarũ opera,q̃ nõ procedunt ex conscia & intentione recta.iõ subdit: g ¶Gauisus sum val.ve.fra.i.p̃dicatoribus & peregrinis fidelibus. (H) h ¶Et te phi.ve.tuæ.in fide & operibus misericordiæ. i ¶Maiorẽ horũ nõ ha. gra.i.nihil mihi est gratiosius audire. k ¶Quãvt fi.me.au.non carnales:qa virgo in æuum permansit:sed spũales. l ¶In veritate am.peruiã fidei & morum.ideo consequenter in bono confirmat eũ, di. m ¶Charissime fi.fa.erga deum & proximũ. n ¶Quicquid.boni. o ¶Operaris in fra.per baptismum regeneratos nobiscũ. p ¶Et hoc in pe. supple maxime est acceptum deo.Dicuntur aũt hic peregrini fideles de suis ciuitatibus ppter fidẽ christi ab incredulis eiecti. q ¶Qui testimoniũ reddi.charita.tuæ.quam eis exhibuisti. r ¶In conspectu ecclesiæ.& ppt hoc multi moti sunt ad sisse faciendum exemplo tui. s ¶Quos benefacies deducens di.deo.Iungatur sic litera:Quos scilicet peregrinos cum ad te venerint.Deducẽs,id est tuis elemosynis prouidens,vt inde transeant ad alia loca. Benefacies digne deo.i.ad honorẽ domini.& subditur ratio: t ¶Pro nomine enim.i.pro fide vni⁹ veri dei,& non pro criminibus suis. v ¶Profecti sunt.id est compulsi sunt exire de locis suis spoliati bonis proprijs. x ¶Nihil accipientes a gentilibus.id est a suis contribulibus & ciuibus:vt dicit Glosa.non quia non possent accipere:sed quia illi nolebant dare:vt egestate compulsi redirent ad idolatriam gentilitatis.& concludit: y ¶Nos ergo debemus suscipere huiusmodi.cum expensis nostris.Hoc autem dicit iohannes,nõ quia haberet diuitias:sed quia de cõsilio eius diuites talia faciebãt: & quia bona ecclesiæ data pro pauperibus ipse dispensabat in epheso:sicut apostoli alij in hierusalẽ: vt habetur Act.iiij. z ¶Vt cooperatores sim⁹ veritatis.ministrando necessaria illis qui veritatem prædicant:& illis qui pro veritate fidei tribulationes & exilia sustinent. a ¶Scrip.for.Hic consequenter instruit gaium de euitatione malorum & associatione bonorum, dicens: Scripsissem forsi.eccl.Id est cõmunitati fidelium in tua ciuitate.

☙ Sed is

A ☞ a ¶Ecclesiæ. Illi ecclesiæ quæ forsitan. id est dubitatiue est eccl'ia:& vt p obseruationẽ elemosynę mereref pfecta fieri ecclesia scripsissem. b ¶Commoneã.i.in omniũ noticiã manifestius arguendo producam:quoꝝ exemplar nusq̃ habet: sed facit ea,& noua inuenit garriens falsis rationib⁹ vtẽs in nos cõfutãdos:& sic ad vos a fide retrahẽdos.¶Nota sicut linguas detrahẽtiũ nostro vitio nõ debem⁹ excitare ne pereãt:ita per suã maliciã excitatas debem⁹ æquanimiter tolerare vt meritũ nobis crescat:aliquãdo etiã compescere:ne dum de nobis disseminant eorum qui audire bona poterant corda corrumpant. c ¶Demetrio testimoniũ.Quod bonum illũ velit imitari,aperit:vt imitetur demetriũ:vt sili laude oĩm possit & ipse dignus existere. d ¶Pax tibi. Amicis gratiam pacis & salutis: mãdat vt veritatis inimicos a salute mõstret extraneos.

¶Finit epistola tertia sancti Iohannis.

Incipit epl'a Iudæ apostoli. Cap.I.

B Vdas. q & thadeus cõtra eosdẽ fidei corruptores scribit: quos petrus & iohannes in suis dãnant epistolis. Intendit aũt cõmonere fideles ne cõsentiãt peruersoribus, quia fidei & castitatis gr̃a retrahebãt. f ¶Seruus iesu &c.frater iacobi.Non displicet christo nec discordat a iacobo mea prædicatio. g ¶Cõseruatis & vocatis.Vocat,conseruat: diligit filios & membra dei facit. h ¶Misericordia vobis & pax & charitas. Si deus cœpit: misereri vobis cõdonando delicta:impleat misericordiam superaddenda bona: ducendo ad æterna.Si est recõciliatus inimicis: æternam pacem det factis amicis in qua in nullo ab eo dissentiatis. i ¶Charissimi. Ego qui vestræ saluti puidere habui, necesse propter pseudo qui vobis se ingerunt:scribẽdi vobis admonitiones de vestra salute cõi:id est de fide quę est tam mea salus q̃ vestra,& oĩm fideliũ.s.fides quæ per dilectionẽ operaĩ:ego dico faciens omnẽ sollicitudinẽ scribendi vobis.i.oĩa quæ pertinent ad sollicitũ. Oro pro vobis: disputo ꝯ seductores vestros: & vt vobis sciatis,puidere scribo vobis

☞ de illis

¶appetit.¶dominari.
a forsitã ecclesiæ:†sed is qui amat primatũ a b
a¶nostram auctoritatem.¶nostram epistolã.
gerere in eis diotrepes,nõn recipit nos. c
¶qa deprauat nos,& nr̃a scripta. a¶patefaciam.
b Propter hoc si venero cõmõneã ei⁹ opera d e
¶mendacia & errores asserentib⁹.
quæ facit,verbis malignis garriẽs in nos. f g
a¶ꝙ mihi detrahit,quod hospitalitatem dissuadet.
b¶ad dãnationẽ. c¶quod prędicat agit.
Et q̃si ei istã nõ sufficiãt,neq; ipse suscipit h i
¶indigẽtes. a¶ne ipẽdãt curã humanitatis. b¶tã
fres:& eos q suscipiũt phibẽt & de ecclia k l
suscipiẽtes q̃ susceptos. a¶nõ de ꝯsortio fideliũ.sed de loco vbi cõueniũt. b¶quicquid ille dicat:tu.
eiicit. Charissime nõli imitari malũ: sed m
¶quia.
qd' bonũ est.Qui bñ facit ex deo est:q aũt n o
¶ꝙ suscipiat.
c male facit nõ videt deũ.Demetrio testimo p
a¶ad eum venientibus & recedentib⁹. b¶a deo.
nium reddit ab oĩbus:& ab ipsa veritate: q r
a¶ad cõmẽdationẽ hospitalitatis. b¶illi. c¶p alia
sed & nos testimoniũ perhibem⁹:& nõsti s t
testimonia mea q̃ pbasti vera. a¶de cõmẽdatiõe elemosynę,& de alijs etiam.
qm̃ testimoniũ nr̃m verũ est.Multa habui v x
scribere tibi:sed nolui per atramẽtũ & ca/
lamũ scribere tibi.Spero aũt ptin⁹ te vide
a¶meũ loqui ad os tuũ.Vel os diotrepis obstruẽdũ.
b¶ab illo diotrepe & ab omnib⁹ malis sit tibi pax.
d re:ẽt os ad os loqmur.Pax tibi.Salutãt te y z
a¶Q.quod te doceo:doce alios. b¶vel p nomen.
amici. Saluta tu amicos nominatim. a b

Finit epl'a sancti Iohãnis apl'i tertia.

Prologus in epistolã canonicam Iudæ.

Vdas frater Iacobi quæ de septẽ canonicis est paruã epistolã reliquit.Et quia de libro enoch qui apocryphus est: in ea assumpsit testimoniũ,a plærisq; reiicitur: tñ auctoritate,vetustate, etiam & vsu meruit inter sanctas scripturas computatur.

Incipit argumẽtũ in epl'am bti Iudæ apl'i.

Vdas apl's fratres de corruptoribus viæ veritatis ita informat:vt illicitũ esse differtet de sub iugo semel erutos seruitutis denuo operam suam officiis nouare seruilibus.

Finit argumentum.

Incipit epl'a canonica Iudæ apostoli.

a¶confitens tam ṽbo q̃ facto. b¶cõmẽdatio psonæ.
Vdas seruus Cap.I. c d
a¶natura,fide,doctrĩa,vita.
iesu xp̃i:frater iacobi: e
a¶qui sunt membra dei:q deum habent patrem & patronum.
his qui sunt in deo pa f
a¶propter fidem & opera. b¶qui per filiũ habent accessum ad patrem. c¶contra peruersores.
g tre dilectis & christõ Iesu cõnseruatis & g h
a¶ad hanc diuinitatem: ad æternam gloriam.
h vocatis:Misericordia vobis & pax & cha/ i k
i ritas adimpleatur. Charissimi omnẽ sol/ l m n

☙ a ¶Sed is qui amat.i.cupit inordinate. C b ¶Primatũ &c. dio. nomen est cuiusdam hæresiarchæ q vsurpabat sibi primatũ illius ecclesiæ. (†42.dis. si quis.) c ¶Nõ recipit nos.i.epistolam nostram. d ¶Propter hoc si ve.ad locũ illũ. e ¶Cõmoneã eius opa &c.i.arguam in palam,& puniã.Apl'i eñ tales rebelles tradebãt aliquando sathanę ad vexãdũ corpal'r:vt habetur.j.Corin.v. f ¶Verbis malig.i. malo igne ignitis:scilicet igne superbiæ & inuidię. g ¶Garriens in nos.i.inaniter & irratiõabiliter loquens cõtra nos veros xp̃i discipulos. h ¶Et quasi ei ista nõ suf.p nimia pietate. i ¶Neq; ipse su. fra. i. pauperes fideles,& veritatis prædicatores non recipit hospitio. k ¶Et eos qui suf.p. sub cõminatiõe pœnę ne decætero recipiant. l ¶Et de ec.eij.si contra phibitionẽ eius faciant:iniustissime tñ cũ opa charitatis faciãt.ppter qd' de isto, & suis sequacib⁹ subdit: m ¶Charissime no.&c. sed quod bonũ est.& subditur rõ. n ¶Qui bene fa.ex deo est.nã omne bonũ pcedit ab eo. o ¶Qui autem ma.fa.nõ vi.deum. cognitione formata charitate. p ¶Demetrio testi.redditur.bonum de opibus charitatis. q ¶Ab omnibus. ipsum cognoscentibus. r ¶Et ab ipsa ve.i.a deo qui est ipsa veritas. s ¶Et nos testi.perhi. quia experti sumus. t ¶Et nosti.sil'r p experiẽtiã. v ¶Quoniã te.nostrum verũ est.q.d.istum debes imitari & associare:diotrepem autem et eius sequaces deuitare. x ¶Multa habui scrib. &c. Hic ponitur conclusio epistolę:& exponatur sicut cõclusio epl'æ præcedentis:vsq; ibi: y ¶Pax tibi.in quo optat Caio pacẽ internã conscientiæ:& pacem fraternã amicitiæ:& pacem supnam glorię. z ¶Salutãt te ami.id est fideles q sunt apud me. a ¶Sa.tu ami.i.fideles qui sunt apud te. b ¶Nominatim.ad maiorẽ charitatis exp̃ssionẽ:q̃ est inchoatio futurę fœlicitatis:Ad quã nos pdu.qui vi.& reg.&c. D

¶Incipit postil.venerabilis patris fratris Nico.de lyra super epistolã Iudæ. Cap.I.

Vdas iesu christi ser. Hic incipit epistola beati Iudę apl'i:quæ sicut duę p̃cedẽtes diuidit in tres ptes.s. salutationẽ:psecutionẽ,et ꝯclusionẽ.scd'a ibi:Charissimi oẽm.tertia ibi:Ei aũt q potẽs est. (Diuisio.) In pria parte notificaĩ persona salutans ex nomine, cum dicitur: Iudas.secundo ex religione,cum dicit: d ¶Seruus iesu christi.Id est fidelis christianus.& ex cognomine cũ subditur: e ¶Frater iacobi. sic autem fuit cognominatus,ad distinctionẽ iudæ pditoris.Secundo ponunĩ psonę salutatæ cum dicitur: f ¶His qui in deo patre sunt.fide formata charitate. g ¶Dilectis.a deo,& a me,& fidelibus cunctis. h ¶Et xp̃o iesu conseruatis & vo.id est christo Iesu adunatis & congregatis:sicut membra vniuntur capiti:& hoc per vocationem ad fidem et conseruationem in eadem,quæ sunt ex gratia diuina.Et licet vocatio ponatur hic posterior cõseruatione:tñ prior est tpe.nec est vis in hoc facienda:qa trãspositio nominũ nõ variat significationẽ eorũ. Tertio ponunĩ optata bona cũ dr̃: i ¶Misericordia vo. peccata vestra relaxans. k ¶Et pax.conscientiam quietãs. l ¶Et charitas.deo cõiũgens. m ¶Adimpleatur.i cœlesti gl'ia:vbi & nõ alibi charitas perficitur. n ¶Charissimi.Hic icipit epistolæ prosecutio:q̃ diuiditur in duas ptes:qa primo iudas apostol⁹ pponit intẽtũ.scd'o psequitur propositũ,ibi:Cõmonere.Est autẽ propositũ apl'i cõfirmare fideles cõtra hereticorum decæptiones.& hoc est qd' dicit:Charissimi oẽm sol.fa.qa pastor debet esse sollicit⁹ de ouibus.

☙ Scriben=

Universidad de Deusto Biblioteca

de illis: detego neqtias eorꝝ: ōndo vobis qualiter fidē & dilectionē debeatis tenere: & cū sim ita sollicitus ꝓ vobis admonitionē meā recipere deberis. Ego dico, deprecās nō supaddi aliā fidē vr̄ę fidei: sed sc̄tē fidei semel traditæ vobis, & oib⁹ sc̄tis ab ap̄lis: supcertari vsq; ad mortē, vt ꝓ ea si necesse est moriamini. & iō scripsi vt scire statū vr̄æ fidei: & meā sollicitudinē ōndere vobis: & sic in fide confirmemini. a ¶ Gratiā trās. Duriciam & districtionē legis: q̄ dicit oculū ꝓ oculo: dentē ꝓ dente, tēperat gr̄a euāgelij: in quo purgantur scelera cōmissa per pniam, & elemosynę fructus. Sed hāc gr̄am trāsierūt in luxuriā: q nūc tāto liceti⁹ peccāt: quāto minus vident se asperitate legis de facinorib⁹ examinari. b ¶ Solū dñā. Pater cum filio, & spūsancto solus dñator. filius cū patre, & spūsancto solus dñator: spūssctūs cū pr̄e, & filio solus dñator. Quicūq; ergo hæreticus patrem xp̄i verum deū bonum & iustū negat: solū dñatorem & dñm nr̄m negat. Qui iesum filiū dei esse negat: & hic dñatorē solum, & dñm nr̄m negat. Qui spūssancti potētiæ detrahit: & hic solū dñatorē & dñm nr̄m negat. c ¶ Oia. Oia arcana fidei: & non habetis opus recētia quasi sanctiora a nouis audire magr̄is. i. pfecte scitis oia q̄ scienda sunt de fide: & ideo nō est opus vt audiatis illos. d ¶ Qm̄ iesus. Cōfutatis hæreticis: deinde vt reuocet eos qui crediderant malignis & impijs, ostēdit q̄ta sit magnitudo dñi quā negant: ostēdēs q̄ ipse est q eduxit pplm israel ex ęgypto. Qm̄ ie. Sicut filij israel clamantes ad dñm ex ægypto saluati pp concupiscentiā quā in ægypto habuerant, diffidentes de potētia dei in æremo puniti sunt: sic isti magr̄i īmūdiciæ, & eorꝝ sequaces q per aquas baptismi de tenebris ignorantiæ exierūt credentes si ad prioris vitæ concupiscentias mente redeunt, dānant̄. Sicut prius ꝑ fidē, & bona opera merent̄ saluari: sic secundo ꝑ murmurationē & īmundiciā merent̄ dānari. Vel scd'o. i. bis perdidit: qa malos & nūc & postmodū punit. Nam quos pn̄tia mala non corrigūt, ad sequentia pducūt. e ¶ Angelos vero. Et vere nō sunt imitādi qui iesum non verū deū, sed hoīem de vtroq; sexu genitū mentiunt̄. Si em̄ angelis peccantibus non pepercit: nec hoīb⁹ superbientibus parcit. f ¶ Non seruauerūt suū prin. Sic hoīes q non seruāt principatum quo ꝑ gratiā adoptionis filij dei sunt effecti. Sed relinqūt domiciliū. i. vnitatē ecclię: ī qua renati sunt. vel sedes regni cœlestis quas accæpturi erāt si fidē seruarēt & ante iudiciū grauiter, & grauius in vniuersali iudicio dānabit. g ¶ Dei vinculis. i. superbia & corde impœnitenti. Vel sentētia diuina quæ eos in perpetuū coartabit. Vel vincula cupiditas infimarū rerū. qua vincti ad supiora reuerti non pn̄t. h ¶ Sicut so. Dederat exēplū dānationis eorū q solū dñatorē negāt cōmemorato iteritu infidelis ppl'i vel angelorꝝ erigentiū se ɔ̄ deū: dat ēt exemplū pœnę illorū q dñi gr̄am trāsferūt ī luxuriā, cōmemorās incēdiū sodomorꝝ. ☞ Exemplum

deu. 19. d — F — 2. Pe. 2. a.

litudinem † faciens scribendi vobis de cōmūi vestra salute, necesse habui scribere vobis deprecans supcertari semel tradite sc̄tis fidei. Sūbintroierunt enim hoīes quidā q olī prēscripti erāt in hoc iudiciū ipii: dñi nostri gr̄am trāsferētes in luxuriā: & solū dñatorē: & dominū nr̄m Iēsū xp̄m nēgātes. Cōmonere aūt vos volo sciētes sel' oia: qm̄ Iēsus pplm de terra ægypti saluās scd'o eos q nō crēdiderūt perdidit. Angelos vero q nōn ſuauerūt suū pricipātū: sed dereliqrūt suū dōicīliū: ī iūdiciū magni dei vīcul' æt'nis sub cāligie reſuarit. † Sic sodoma & gomorra & finitimæ ciuitates simi mō exfornicātæ: & abeūtes p⁹

¶ vos. ¶ vobis a sanctis. a ¶ iō necesse habui: qa. ¶ sub spē religiōis quasi fidē iesu p̄dicent. b ¶ hnmanæ sapiæ. c ¶ ignoti deo & sanctis. a ¶ ab æterno in p̄scientia dei puisi sunt iusto dei iudicio vt sordescerēt, & alios ī sordes p̄cipitarēt: & īde iudicabunt ad mortē. ¶ vel dei. a ¶ ipsi dico ipij diuina scriptura quodā dolo vtētes ad destruēdū cultū dei. a ¶ tam volentiū q̄ nolentium. b ¶ singl'r christianorū. a ¶ cum patre & spūsancto. b ¶ saluatorē nr̄m. ¶ regem nr̄m. c ¶ & qa illi negant & volunt vos inducere vt negetis: contra illos volo vos commonere. a ¶ nō filius naue, sed dñs nr̄: q nō a ptu virginis initiū habuit: sed erat de⁹ ętern⁹: q natus de v̄gie nomē iesus accępit. b ¶ prīo hūi les. ¶ postea murmurātes. a ¶ v̄bis moysi i æremo. b ¶ per serpentes: & alijs modis. ¶ quorꝝ natura & potētia maior. a ¶ ꝑ hūilitatē, ꝑ obediētiā. a ¶ quo ꝑ gr̄am dei alijs pricipabāt̄ s̄biectis spiritib⁹. b ¶ ꝑ supbiā. ¶ cœlestē habitationē: spūalē dei visionē. a ¶ vēturos ad iudicē cui resistere, vl' aliqd occultare non poterūt. a ¶ hui⁹ aeris iā dānatos reseruat grauiorib⁹ pœnis. ¶ iō ēt nō sunt imitandi: qa ex eorꝝ imitatione mors æterna sequitur. ¶ sodomę & gomorræ. a ¶ extra naturam.

diuinum cultum. hæretici vero sub specie religiositatis & diuini cultus introduxerunt ɔ̄rium: ꝓpter qđ dicuntur impij. h ¶ Qui olim præ. sunt. i. ab æterno p̄sciti a deo. i ¶ In hoc iudiciū. i. cōdemnationē. Aliter potest dici: Qui olim p̄sciti sunt. i. a longo tēpore p̄figurati. & hic sensus vr̄ magis concordare sequentib⁹. Et ponunt̄ plures p̄figurationes istorū hæreticorum. k ¶ Dñi nostri gra. i. fidē catholicā nobis gratis datā. l ¶ Trāsferētes in lu. q̄ eī traherēt hoīes ad suā sectam: concedebant pc̄tā carnalia tanq̄ licita: ad quæ proni sunt hoīes: ac etiam ipsi exercebant vt frequenter dictum est. s. m ¶ Et so. domina. Per hoc aūt q̄ iesus xp̄s dr̄ hic solus dñator & deus: non excluduntur pr̄ & spūs sanctus: qa dictio exclusiua adiūcta vni psonæ in diuinis respectu p̄dicati essentialis non excludit alias. & sic est in proposito. Solus em̄ idem est, qđ non cū alio: propt qđ excludit solum id quod īportat alietatem. pr̄ autem & spūssctūs non sunt alius deus & dñator a filio, sed vnus. n ¶ Negātes. falsa doctrina & vita mala. o ¶ Commonere aūt v. Hic ɔ̄nr̄ prosequtur propositum. s. confirmando fideles ɔ̄ versutiā hæreticorum. In quo sic ꝓcedit: qa prīo multipl'r eorꝝ prauitatem declarat. scd'o fideles in veritate cōfirmat: ibi: Vos aūt. Primum vero facit dupl'r. prīo ꝑ scripturas figurales. scd'o ꝑ sīlitudines naturales, ibi: Similiter hi sunt. Prīa adhuc ī tres ptes. qa prīo inducit tria de scriptura. scd'o ad ꝓpositū applicata ipsa. ibi: Silr̄ & hi carnē. tertio inducit alia tria ibi. Væ illis. Primum autē est punitio iudæorū propter incredulitatē suam rebellātiū in deserto. vt patet Exod. xvj. & Nu. xiiij. & in pluribus alijs locis. Dicit ergo: Cōmonere aūt vos vo. & nō docere de nouo. & subdit̄ ratio: p ¶ Sciētes. vos scilicet. q ¶ Semel. i. perfecte: ita q̄ non oportet vos iterū docere: sed de sciētis in habitu commonere. r ¶ Omnia. s. ad salutem necessaria. s ¶ Qm̄ ie. s. xpus. t ¶ Populum de ter. ægyp. sal. per virtutem suæ diuinitatis quæ ab æterno est. iō dr̄ Heb. xiij. b. Iesus christus heri & hodie ipse. & in sæcula. v ¶ Secūdo. id est post. x ¶ Eos qui non cre. pe. i. destruxit in deserto: vt dictum est. y ¶ Angelos vero q non seruauerunt suum principa. Hic ponitur scd'm. s. casus angelorum. de quo habetur Esa. xiiij. & Ezech. xxviij. qui ꝓpter suam superbiā deiecti fuerunt in hūc aerē caliginosum ad bonorum exercitium. sed finito hoc exercitio in die iudicij finalis retrudentur in inferno. & hoc est qđ dr̄. Angelos vero q non ser. suū prin. i. suæ conditionis nobilem statum. z ¶ Sed de. su. do. Glo. interlinearis: cœlestē habitationē spūalē visionē dei. Si ꝑ visionē dei intelligit ipse glosator visionē apertā essentię diuinæ non dicit verū: qa nullus videns diuinā essentiā pōt peccare. Si aūt intelligit cognitionem naturalē angelorꝝ de deo: adhuc non videtur bene esse verū: quia naturalia remanserunt in eis integra. Ideo melius dicitur vt videtur: Sed dereliquerunt suū domicilium: id est in cœlum empyreum in quo creati fuerunt tanq̄ in loco conuenienti suæ naturæ: & ab illo deiecti fuerunt: vt dictum est. a ¶ In iudicium magni dei &c. Cōstruatur sic litera: Reseruauit. scilicet deus peccātes angelos: Sub cali. id est in hoc aere caliginoso, ratione prædicta. In iudicium magni dei. id est vsq; ad tempus extremi iudicij. Viculis æternis, datiui casus est: quia tunc tradentur vinculis æternis. i. in inferno retrusi. b ¶ Sicut sodo. Hic ponitur tertium exemplum: qđ habetur Gen. xix. de ciuitatibus subuersis & igne sulphureo combustis propter habitantiū fœditatē: in quibus vigebat vitium ɔ̄ naturam. & hoc est quod dicitur. Sicut sodoma & gomor. & finitimæ ciuitates. i. propinquæ duabus dictis. c ¶ Similimodo exfornicatæ. id est eodem vitio infectę. d ¶ Et abeuntes post carnem alteram. id est, inconuenientē: masculi in masculos turpitudinem operātes. ✠ Facti

G — Diuisio. — H — † Ge. 19. f

NICO. DE LY.

✠ a ¶ Scribendi vob. &c. In hac em̄ ep̄la instruit beatus iudas oēs fideles gn̄aliter, & non personas aliquas specialiter: sicut facit beatus Iohānes in duabus ep̄lis p̄ce. b ¶ Necesse ha. scri. vo. ꝓpter hæreticos insurgentes vt postea subdetur. c ¶ Deprecans. supple vos. d ¶ Supcertari. i. fortiter certari a vobis. e ¶ Semel tra. san. fi. q. d. illud certamen est fidei: idest pro fide tradita. Sanctis. s. ap̄lis a christo. Semel. i. perfecte qn̄ aperuit sensum eis vt intelligerent scripturas Luc. vlti. Dicit̄ etiam: semel: propter vnitatem fidei, & auctoris ipsius Eph. iiij. a. Vnus dn̄s: vna fides: vnū baptisma. Et subditur dicti certaminis cā cum subdit̄: f ¶ Subintroierunt em̄. i. sub specie pietatis, introierūt: g ¶ Homines quidā &c. impij. scilicet hæretici. Pietas enim vno modo signat diuinum cultum.

a ¶ Exemplū ignis. i. significatio æternæ cōbustionis. Sicut exarserūt igne libidinis: arserūt igne tpali qui tpalis non fuit purgatorius, sed initiū pœnæ & signum futuri. b ¶ Dñationem sper. In minorib⁹ pc̄tis maiestatē blasphemātes: in cribus nolēdo hūiliter ɔ̄fiteri & pœnitere: nullū hn̄tes timorē: nec fidē venturi iudicis. c ¶ Cum michael. i. moyses: q vt de⁹ erat cōstitutus pharaoni: & q erat prīceps & nuncius, quantū ad alios: disputans cū pharaone: altercaretur. i. signa faceret alterna contra signa magorꝝ: de corpe moysi. i. populo israel: vt pmitteret illos sacrificare deo suo: nō est ausus inferre pœnā blasphemiæ huius sæculi. Sed dixit iperet tibi dn̄s. Vel aliter. Cum dn̄s iesus altercaretur cum pylato, de corpe moysi. i. de ecclesia: noluit aliquam blasphemiam inferre: sed tanq̄ ouis ad occisionem duct⁹ est. ¶ Cum michael. De quib⁹ scripturis hoc testimonium assumpserit: non patet. Sed allegorice planū est. Corpus moysi populus israel quia moyses illius populi portio fuit iōq; quod de populo factū legitur in Zacharia recte de moysi corpe factum forsan dicit ap̄ls. In zacharia legitur. Ostēdit mihi dominus iesum sacerdotē magnum stantem corā angelo dñi: & sathan stabat a dextris eius: vt aduersaret̄ ei: & dixit dn̄s ad sathā. Increpet dn̄s in te sathan: & increpet dominus in te qui elegit hierusalem. Quia iesus sacerdos desiderabat israel de captiuitate liberari: & in terram propriā redire: resistebat ei sathanas: nolens populum liberari, sed hostibus gentilibus mancipari. Iō angelus, qui populi adiutor erat increpabat: atq; ab iniuria populi remouebat. Sed vbi cūq;, vel quandocūq; hæc altercatio angeli cum diabolo facta fuerit: hoc diligenter intuendum est. Quia michael archangel⁹, si diabolo sibi aduersanti blasphemiā dicere noluit: sed modesto eum sermone coercuit: quanto magis hominibus oīs blasphemia est cauenda, & maxime in creatorem. Diabolus in substantia bonus sed voluntate malus: & ideo ab angelo non blasphematur: qa aliquid ꝓferre aduersus bonam naturam blasphemiā reputat archangelus. & si mala esset natura diaboli, dominus non increparet pro bono opere quod in mala natura non posset esse. Sed cū dn̄s increpat aliquid boni, ex bona natura prouenire posse ōstendit. Potest fingi angelum egisse altercationem cū diabolo de corpore moysi, quasi nollet sepulturā moysi iudæis reuelatam esse: ne eum quasi deū adorarent: ad qđ efficiendū conabat̄ diabolus. sed non inuenit̄ in auctoritate. ¶ Aliter legit̄: quia abscondit dn̄s corpus moysi. Et ob hoc forsitan ne populus israel more gentiliū, q amicos sibi reges, & principes post mortē factis eorꝝ statuis colebant vt deos, corpus adorarent: & ꝑ idolatriam hmōi a deo puaricarentur. Pōt ergo videre quasi fuerit certamen, & altercatio michaelis cū diabolo volente corpus moysi reuelare, vt populū per idolatriam deciperet. Michaele aūt prohibente ne populus cuius princeps erat peccaret. Quod & si nunq̄ in vet. te. legit̄ ꝓpter auctoritatē tn̄ ap̄l'i: q secretiora q̄dā nouerat, q̄ nobis occulta sunt: non debet a quopiā refelli. ¶ Vl' sic: Mortuo moyse subtraxit dominus misso angelo corp⁹ moysi: ita vt null⁹ de pplo cui p̄fuerat sciret sepulturā. Pręuiderat em̄ dn̄s moysen post mortē a iudæis adorādū: & sic corpus hr̄ent ꝓ deo hn̄dū. & iō diabolus cultū legis desiderās verti in idolatriā, altercat⁹ fuisse dr̄ cū illo angelo. qa a deo missus fuerat, michael dr̄. i. qs vt de⁹. d ¶ Væ illis. Quia ꝑ oia hæretici mōstrati sunt a v̄bo v̄itatis cecidisse, ostēdit eos diuersis malis subiectos. Væ illis q in via cain. Viā cain abeūt qui ꝓpter inuidiam meliorꝝ sibi doctorꝝ nomen vt honorificent̄ assumunt: q non tristant̄ si a deo repellunt̄: iustos frēs nolunt imitari: sed eos ex inuidia spūaliter, aliqn̄ & corporaliter occidunt. A vultu ēt dei expellunt̄: nihil iā putātes in se dei ꝓuidentia prouenire: sed oīm quę hn̄t se auctores credunt. Errore balaam peunt, qui ꝓ amore terrestrium commodorū: veritatē quā nouerunt īpugnāt. e ¶ Contradictione cho. per. Qui increpatione sc̄tē eccl'iæ nolūt emēdari: sed appetitu indebiti primat⁹ ab vnitate ecclesię sediuidunt: & sciētes quantū mali gerāt, ad scelerū tn̄ tartara descendūt. ☞ Maculæ

Esa. 53. c. — Zach. 3. a

a carnē altērā facti sunt exemplum ignis æterni pœnam sustinentes. Similiter & hi qui cārnē quidem maculant: dñationē autē spernūt: māiestatē autē blāsphemāt. † Cūm michael archāgelus cū diabolo disputās altercaret̄ de moysi corpe nō est ausus iudiciūm inferre blasphemiæ: sed dixit: Impet tibi de⁹. Hi āūt q̄cūq; qdē ignōrāt blāsphemant: quæcūq; aūt nāturaliter tāquā mutā aīalia norūt, in his corrumpuntūr. † Væ illis qui in viā cain abierūt: & errore balaā mercede effusi sunt: & in contradictione chore perierūt. Hi sūnt in ēpu

¶ masculorum. a ¶ non debitā cōcubitui. ¶ temporalium. ¶ sicut sodomitę. ¶ sunt dānandi. a ¶ suā vel aliorum. ¶ sicut populus non credens. a ¶ id est angelos sanctos. b ¶ sicut angeli apostatæ. c ¶ Vos non debetis blasphemare: quia nec michael &c. ¶ contendens. a ¶ vt malediceret ei quasi malę creaturæ. ¶ vt quiescas. a ¶ ille nō ē ausus blasphemare: sed Hi &c. b ¶ blasphemāda eē. c ¶ ex supbia nō aliq̄ cā. a ¶ solo appetitu carnis sic bruta aialia. a ¶ nulla rōne ab alijs discreta. ¶ implēdis. a ¶ totum affectū ad hoc inclinant. b ¶ dānatio erit. c ¶ Gladio malę doctrinæ armant̄ in frēs vt cain malo consilio decipiunt̄, vt balaā. cōtra doctores se erigunt, vt chore. a ¶ ideo ēt cauendi. b ¶ vbi deberēt honestati & vtilitati suę vel comedentiū ꝓuidere.

✠ a ¶ Facti sunt exē. i. sīlitudo & figura. b ¶ Pœnā sustine. incendij sulphurei. c ¶ Ignis æter. s. gehēnæ. d ¶ Similiter. hic consequenter tria prædicta applicat ad maliciam hęreticorum & prīo facit ꝓpositū. scd'o declarat quoddā dictū, ibi. Cū michael. Circa primum dicit. Silr̄ & hi. s. hæretici. e ¶ Carnē quidē ma. & sic sunt sil'es sodomitis: & in hoc notantur non solū de fornicatione vl' adulterio, sed etiam de vitio naturam. f ¶ Dñationem aūt spernunt. i. ipsum christum: qui non solum dr̄ dn̄s in concreto: sed ēt dñatio in abstracto propter excellentiam dominij sui Apocal'. xix. c. Habet in vestimēto, & in femore suo scriptum: rex regum & dominus dominantium. & sic assimilant̄ hæretici angelis de cœlo eiectis ꝓpter suā superbiam. g ¶ Maiestatem autem blasphemant. id est sanctam trinitatem: quia blasphemia eorum contra christum redūdat in totam trinitatem: & in hoc assimilātur iudæis existentibus in deserto. de quibus dicitur Nume. xiiij. b. Vsq; quo detrahet mihi populus iste? & sic merentur condemnari & puniri sicut prædicti. h ¶ Cū michael. Hic consequenter declarat vltio dictū. s. q̄ blasphemia sit valde graue peccatum, per hoc quod michael non fuit ausus blasphemare dæmonem propter eius naturam bonam: Et per hoc patet: q̄ blasphemare deum cuius natura est excellentior in infinitum: est grauissimum peccatum. Dicit ergo: Cum michael &c. volebat enim diabolus reuelare corpus moysi iudæis ad idolatriam pronis vt eum adorarent tanq̄ deum: michael autem tunc princeps synagogæ hoc volebat impedire. i ¶ Non est &c. ipi diabolo ratione dicta. k ¶ Sed dixit: ipe. ti. de. vt desistas a dicta reuelatione. Licet autē hoc non sit scriptū in fine Deut̄. vbi agit̄ de sepultura moysi: tamen credendum est firmiter sic fuisse, ꝓpter dictum apostoli loquentis ex spiritu dei. l ¶ Hi aūt. s. hæretici. m ¶ Quæcūq; quidem ignorant. circa articulos fidei: & maxime circa trinitatem personarū in vnitate essentiæ: & vnionem naturæ diuinæ & humanę in supposito v̄bi. n ¶ Blasphemant. afferentes esse falsa. o ¶ Quæ. au. na. n. i. cognouerunt sensuali cognitione esse carni delectabilia quæ cognitio dicitur esse naturalis prout natura diuiditur contra rationem. ideo subditur: p ¶ Tanquam muta animalia. quæ sunt ratione carētia. q ¶ In his corrumpuntur. per sensum, id est consensu voluntatis, & per abusum consuetudinis. r ¶ Væ illis. Hic iterum inducit tria de scriptura contra hęreticos. Primum est de cain: qui ex inuidia fraterna, & odio interfecit abel: sic hæretici ex inuidia, & odio veros apostolos & fideles persequebātur ad mortē. Propter quod imprecatur eis non optando, sed prænunciando ipsius cain maledictionem, dicens. Væ illis qui in via cain ab. Est autē væ comminatio maledictionis æternæ. Scd'm est de balaam qui cupiditate ductus voluit maledicere filijs israel. vt hr̄ Num. xxij. & xxiij. & qm̄ nō potuit a deo prohibitus: docuit balach ponere scandalum coram filijs israel per meretrices eos ad idolatriam ꝓuocantes Nu. xxv. Sic hæretici propter quæstū prædicantes, veris ministris christi maledicebant & eos quantū poterant scandalizabant. ideo subdit̄: s ¶ Et erro. ba. mer. ef. sunt. i. propter quęstum tp̄alem se malis exposuerunt: Tertium est de chore: q ex ambitione sacerdotij seditionem mouit. propter quod a terra cū sibi adhærentibus absorptus fuit. Nume. xvij. Sic hæretici pro ambitione honoris & gloriæ sectas erroneas finxerūt. & per consequēs pœnam chore meruerunt. ideo dicitur. t ¶ Et in contradictiōe. i. & væ illis qui contradictione chore: id est propter seditionē in ecclesia motam ad similitudinem chore. v ¶ Perierūt. Id est perire meruerunt. x ¶ Hi sunt. Postq̄ declarauit maliciam hæreticorum per scripturas figurales: hic consequenter idem facit per similitudines naturales. & diuiditur in tres partes: quia primo facit propositum. secūdo inducit ad hoc propheticum dictum, ibi: Prophetauit autem. tertio apostoli dictum, ibi: Vos autem. Circa primū dicit. Hi sunt in epulis suis maculæ conuiuantes. Et notantur hic de excessu notabili in cibo & potu. qa non solū dicunt̄ ✠ maculati

C — † Ec. 21. d Zach. 3. a 24. q. 3. c. si igitur. — † Nu. 17. a. & 22. b & 26. b. 2. Pe. 2. d — D — Diuisio.

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Maculæ.Non solum in comesationibus,& ebrietatibus carnalibus pereunt & maculantur:sed etiam sunt maculę aliorum:& alios secū perdūt,dñi gratiā in luxuriā transferentes. b ¶Nubes. Cōparant se p̄dicatoribus pluētibus iusticiā:coruscātibus p miracula:sed ipsi sunt nubes obscurantes,solē ponentes in cœlū os suū per superbe docendo sine aqua sapientiæ. c ¶Arbores autū.Cōparant se arboribus bonum fructum ferentibus:sed sunt arbores autūnales:tarde ferunt bonū fructū sicut arbor in autūno plātata.vl' qa tunc folia cadūt & fructus.vel si supercrescit fructus,adulterinus est &inutilis.Si qd enim faciunt quod bonum videatur:non bona intentiōe agunt:sed vt bona q̄ sunt i aliis extirpent. d ¶Bis mortuæ.Semel morit quæ non facit fructum bonum:Bis moritur q̄ facit fructum malū.Vel bis mortuę: qa ante tempus fidei mortui:sed inde visi surgere p fidē,rursus redeūt ad ipietatē: & iō eradicatæ ab hęreditate quam sperabāt se habituros:vel a soliditate charitatis in qua sancti dicunt radicati. e ¶Sidera.In hoc apostatas significat:quia in similitudinem diaboli,de sedibus angelorum ceciderunt:quibus propter apostasiā tenebræ reseruantur. Sidera.Lucem veritatis promittunt in hoc mari vitiorum.Sed nunq in eodem statu docendi,vel vitę perdurāt: & aliis causa naufragii sunt: & ipsis pro tenebris quas in ecclesia dei inducebant,tenebræ inferni parantur: &qui pacem fidei mūdana tempestate turbabant,pcella tormētorum percelleant. f ¶Prophetauit.
F Non solum mea auctoritate probo q puniendi sunt.sed etiam auctoritate enoch: q iā olim p̄scripti sunt in tale iudiciū ipii hoies,q nr̄is tpibus subintroierūt ad subuertendā fidem priorū. g ¶Enoch.In stirpe cain enoch,q dedicatio interpretat primus nascitur.In electorum vero progenie enoch septim9 memoratur:qa reprobi in hac vita,quæ ante est:seipsos ędificādo dedicant:electi vero ædificationis suæ dedicationē in fine tpis.i.in septimo expectāt. h ¶Ecce veniet dn̄s.Vera sentētia,q dominus arguet impios,& de operibus & de verbis.Sed notādū,q liber enoch de quo hoc assumpsit testimoniū apocriphus:deputatur ab alio quodā,sub noie enoch cōpositus:in quo libro multa †credibilia cōtinentur vnde & hæc epistola iudę quę de apocrypho testimonium habet,priscis tēporibus a plærisq reiiciebatur.Sed tn̄ auctoritate iam,& vetustate & vsu meruit:vt inter sanctas scripturas computetur.Maxime:quia tale testimonium de apocrypho sumpsit:qd' non apocryphum & dubiū, sed vera luce esset perspicuū:Licet enim de apocryphis testimoniū veritatis sumere. i ¶Hi sunt mur.Si fratrib9 aliquid boni contingit:murmurant & conqueruntur:q̄si sua fœlicitas illorum prosperitate minuatur.Auari em quibus nihil sufficit,etiam aliis inuident. k ¶Murmurantes & querulo.Tāto amplius qsq murmurat, & cōqueritur de pn̄tibus ecclesiæ laborib9 quāto minus in se desideria carnis extinguit. Sed contra sanctus daniel,& cęteri sanctorum desideriorum viri:quanto obnixius sola superna desiderant:tanto magis despiciunt transitoria,& cuncta quæ videntur aduersa. l ¶ Spiritum non habentes. Quia spiritumsanctum ,quo congregatur ecclesia & spiritualis efficitur non habent ; ideo animales, inscii : non prouidentes

al's †in

Beda.

a¶studentes gulę vltra modū. b¶oia ma
a lis suis maculæ cōuiuātes : sinē a
la cum multo contēptu faciētes. a¶nō pauperes christi.¶non sunt sub vero pastore.
b timore semētipsos pascentes:nu b c
a¶qa alios obscurant. b¶quia ad suggestionem
bēs sine aqua quæ a ventis circū d
stionem spirituum immūdorum in diuersos vitiorum errores raptantur.
c feruntur:arbores autumnales in e f
¶nullā vtilitatē:vel sibi vel aliis faciētes.
a¶nūc in aia postea in corpe.¶omittendo
d fructuosæ : bis mortuæ, eradica g h
& cōmittēdo. a¶semp inqeti,tumidi,tenebrosi amari,stabilitatē ecclīæ ipugnantes.
b¶ad silitudinē tumentiū vndarum supbientes alti9 se attollūt:sed tāto apli9 ↄfusi q̄si in spumas leuissimas dissoluuntur & pereūt.
tæ:fluct9 fieri maris, despumātes i k
e suas cōfusiōes: sidera errātia : q l m
a¶non ad tempus vt hæretici dicunt.
bus pcella tenebrarū ↄseruata ē in n
f æternū.Prophetauit autem de his o
g h septimus ab adā enoch dicēs:† Ecce p q
a¶patenter & terribiliter. ¶existens.
b¶sanctorum qui cum eo iudicabunt.
ce veniet dn̄s in sctis milibus suis
a¶pœnas inferēdo. b¶malos. c¶cōuince
facere iudicium cōtra omnes:& ar r s
re eos qui prius latebant:ostendendo ope t
guere omnes impios de omnibus
ra impietatis eorum q̄ prius occultabant.
operibus impietatis eorum qui
¶in actu operis.
bus impie egerūt : & de omnibus
¶blasphemantes maiestatem.
duris quæ locuti sunt contra deū
¶in hoies.¶in deū. ¶etiā. ¶contra dei di
i k peccatores impii. Hi sunt † mur v x
spositionē. a¶vel queruli.¶q̄cūq sibi cōtingāt. b¶in nullo carnis desideria frenan
murātes querulosi : sm desideria y z
tes. a¶de vitio in vitiū. b¶iactāt se nullo timore dimissuros qd' agūt:se solos deū co
sua ambulātes:& os illorū loquit a
gnoscere.a¶honorantes.b¶diuinū.¶pauperes contemnunt. c¶non cā dilectionis.
supbiā:mirātes personas quæstus b c
a¶sed quicquid illi dicant vel faciunt. d
b¶corde & opere.
cā. Vos autem charissimi memo e
res estote verborū q̄ pdicta sūt ab f
a¶qbus credēdū:qa nūcq dñi,& pteritorū et pphetæ futurorum.b¶illuminati spūsctō.
aplis dñi nr̄i Iesu christi: qui dicē g
a¶tpe antichristi.cui9 isti iā sunt pambuli.
bāt vobis:qm̄ in nouissimis tēpo h
a¶non missi a deo.b¶veritatis.c¶quos tali signo potestis cognoscere:q gulosi:auari
ribus venient illusores sm deside i
ri. a¶vel sm desideria impietatum.
¶diuini cultus.
ria sua ambulantes in impieta k
a¶sorte iustorum.
tibus. Hi sunt qui segregant se l
a¶animę concupiscentias sequentes.
l metipsos, animales † spiritū non m n
a¶sed vos hoc modo ab illis dissentiatis.
habentes. Vos autem charissimi o

maculati in concreto:sed etiā maculæ in abstracto iō subdit: a ¶Sine ti.dei & bonorum hominum. b ¶Semetipsos pascentes.supflue in q̄titate,&qualitate. c ¶Nubes sine aqua.sapientię salutaris. d ¶Quæ a ventis circunferunt.supbiæ motibus &vanitatis. e ¶Arbores autū. apparentiæ,folia tantum habentes.iō subditur: f ¶Infructuosæ.id est bonis operibus carentes. g ¶Bis mortuæ.semel ante cōuersionem per mortale peccatum: & iterum post lapsum in hæresim. h ¶Eradicatæ.a radice charitatis. i ¶Fluct9 fieri ma.i.inquieti & bonorum turbatiui. k ¶Despumantes suas confusiones.id est cum magno statu,& superbia suas hæreses pronunciantes:ex qbus deueniēt ad confusionē æternam. l ¶Sidera errā.p varios errores. m ¶Quibus procella tene.i.tempestas pœnarum. n ¶Conseruata est in æter.s.in inferno vbi nulla est redemptio. o ¶Prophetauit autem.hic ad propositum inducit dictum ppheticū, di.Prophetauit autem de his.s.hæreticis futuris. p ¶Septimus ab adam enoch. ambobus autem computatis:vt habet Genes.v.&.i.Para.i.di. q ¶Ecce ve.do.in san.mili.scilicet angelorum sibi assistentium & ministrantium:sm q dr Dan.vii. c.Throni positi sunt:& anti.dierū se.&c. & subdit:Milia milium ministrabant ei: & decies mi.cen.&c. r ¶Facere iudiciū. condemnationis. s ¶Contra oēs.s.reprobos.iudicium em electorum non erat cōtra eos,sed pro eis. t ¶Et arguere oēs impios.sicut dicit saluator.mat.xxv.d.Ite maledicti in ignem æternū.Esuriui & nō dedi.mihi manduca.&c. v ¶Hi.s.hæretici. x ¶Sunt mur.contra veros apostolos,& dei ministros. y ¶Querulosi. de defectu simulato victus & vestitus:vt pecuniam extorqueant ab illis quibus prędicant,vt lautius viuant.ideo subditur: z ¶Secundum de.sua am. Pecunia nāq præbet facultatem viuēdi voluptuose.sm illud Eccē.x.d.Pecuniæ obediunt omnia. a ¶Et os illorum loquitur supbiam.de suis operibus & doctrina falsa & inaniter se iactando,& prædicatores veritatis contemnendo. b ¶Mirantes.i.mirabiles dicentes. c ¶Personas. diuitum & potentum. d ¶Quæstus tā.adulando em diuitibus &potentibus dicebant eos facere mirabilia facta ad honorem dei,cōis boni:& sic ab eis dona,&pecunias extorquebant. e ¶Vos autem.Declarata hæreticorū prauitate per dictum propheticum,hic consequenter idem facit per aplicū,di.Vos aūt charissimi memo.estote.corde & opere. f ¶Verborū quæ præ.sunt ab apostolis. de hæreticis. g ¶Qui di.vo.ad cautelam contra falsos doctores. h ¶Quoniā in no. tē.ve.illusores. per doctrinā erroris. Licet em a principio ecclesiæ aliq venerit: tn̄ imminēte antichristi tpe plures veniēt q erūt eius nūcq de ppinquo. i ¶Secundum de.sua amb.i.carnaliter viuentes.& hanc vitā hoibus laxantes ad quā sunt p ni. k ¶In impietati.i.vt p hoc auertant eos a vero cultu diuino q pietas noiatur. l ¶Hi sunt qui se.semetipsos.ab vnitate fidei catholicæ. m ¶Animales.i. sensualitatem sequētes:sicut animalia bruta. n ¶Spm̄ non hab.scilicet sctm̄:sed magis spiritum erroneum. o ¶Vos autem.Declarata multipliciter hæreticorum prauitate:hic consequenter fideles solidat in fidei firmitate dicens : Vos autem charissimi

G

†apo.i.b

H

Al†mur murato res.

†24.q3.3.c.de illis.

A dentes:ideo defluunt:quia coagulū charitatis nō habēt. a ¶Superædifican.vos.&c.i.ædificantes vosiipsos in bonis operibus super fundamentū fidei:vt lapides viui ponamini in domo dei. b ¶In spūsancto orantes.Vt de vestris virib9 nō præsumatis: sed in diuinæ tuitionis adiutorio speretis:nō per vos saluari putantes:sed aduētū spūsancti in vos petite:quo inspirati ardētius oretis ne cū his qui spm̄ nō habet,ab ecclesia segregemini. c ¶Illos autem sal.Qui nō sunt damnati apud deū,sed iam prope cadunt in ignem:docete vt seipsos liberēt. d ¶In timore.Hoc ad tria illa adiūgendū est. Nam & apostatas cum quisq arguit & damnabiles ostendit: in timore debet arguere : ne forte sibi suisq aliquid tale contingat.& qui de incēdio vitiorū alium castigans eripit: timeat ne & ipse tentetur:& qui pœnitenti proximo miseretur:circunspiciat ne forte plus iusto vel seuerus existat, vel pius. e ¶Odientes eam &c. Nā corpus sed maculatū esse odisse debemus:& arguere:vt immaculatū reddamus:vt de carnali spūale efficiat. Qd' qa nostri arbitrii potestate,sed dei gratia perficiēdum est:recte subiūgitur:Ei autem &c. f ¶In exultatione.Quos superius monebat in timore deo seruire,dicit constituēdos in exultatione: quia quāto magis trepidi de actibus in præsenti fuerim9:tanto amplius in futuro de percæpta mercede lætabimur. g ¶Gloria,magnifi. Si habetis gloriam puræ fidei & cōsciētiæ:& magnificentiam in operatione:& imperium super infirmitatē,vel super dæmones: & potestatē resistēdi vitiis vel tortoribus:deo,nō vobis imputate: qui ante tēpora in pręsenti &post oīa tēpora est
B gloriosus in essentia:magnific9 in operibus:imperās tam volētib9 q nolentibus: & potens cui nihil resistit.
¶Finit epistola beati Iudæ apl'i.

¶vt sitis templum dei.
a superædificātes vosmeipsos sctissimæ a
¶dei vel vestro sanctificato.
b nostræ fidei:in spūsancto orantes vos b c
metipsos in dilectiōe dei seruate:ex d
pectātes misericordiā dñi nostri iesu
a¶cōuincite ad vtilitatē:nō illorū:sed ecclesię.
xp̄i in vitā æternā.Et hos qdē arguite e f
a¶certissime damnatos diuino iudicio. b¶vitiorum:& sic de igne tormentorum.
c iudicatos : illos vero saluate de ignē g h
a¶quadam vi. b¶vel quos in peccato obstinatos videtis:misereminī:dolentes q non potestis eos saluare. c¶pœnitentibus proximis. i
d rāpientes. Aliis autem miserēmini in k l
a¶quia concupiscentiis carnis polluitur. m
e timore:odiētes eam quæ cārnalis est n
a¶corpus mortale & passibile quo velat aīa.
māculatam tunicam. Ei autē qui po o
a¶in oībus vestris opib9.¶in pręsenti.
tens est vos cōnseruare sine peccato:
a¶i futuro. b¶corā angelis q cōtēplant dei gloriam.¶ab omni sorde.
& cōstituēre ante cōspectū gloriæ suæ p q
f immaculatos in exultatiōe:in aduētu r s
a¶ei. b¶q sol9 ē creator & saluator.mittēdo filiū
dñi nostri iesu christi: sōli dēo salua t
tori nostro:per iesum christū dominū v
¶imputet.
g nostrū: gloria, magnificentia, imperiū x y
& potestas ante omnia sæcula:& nunc z a
& in omnia sæcula sæculorū : Amen. b

Finit epistola beati Iudæ apostoli.

NICO. DE LYRA

simi. superædificantes vosmet. in sanctis operibus & meditationibus. a ¶Sanctissimæ nostræ fi.i.superaddentes ista fidei nostræ sanctissimæ,sicut firmo & stabili fundamēto. b ¶In spiri.oran. qui eleuat fideliū mētes.Oratio enim sm Damascenū,est ascēsus mētis in deum. c ¶Vosmetipsos in di.dei ser.opera charitatis ↄtinuādo.Nam ista dilectio nō subtrahitur ex parte dei:nisi prio deficiat ex parte hoīs:& sic in eius potestate est hanc dilectionem conseruare. d ¶Expectātes misericordiā dñi nostri iesu xp̄i.& hoc in spe:quæ certa expectatio est futuræ beatitudinis,ex gratia & meritis proueniēs. e ¶Et hos quidem.s.hæreticos obstinatos. f ¶Arguite iudicatos.i.arguēdos ostēdite tanq condēnatos. g ¶Illos vero.qui non sunt adhuc obstinati. h ¶Saluate,per bonā doctrinā & vitā. i ¶De igne rapi.i.ne descendent ad ignē gehēnæ. k ¶Aliis aūt.s.peccatoribus qui nō sunt hæretici. l ¶Miseremini. eis compatiētes & ad emēdationem eorū laborātes. m ¶In timore.ne forte cōtingat vos similiter peccare. n ¶Odientes & eam quæ car.est macu.tu.i.conuersationem.Istud additur eo q dixerat:Aliis aūt misereminī.quia licet peccatoribus sit compatiēdū:tamen eorū vitiū est odiendū. o ¶Ei autem.Hæc est vltima pars & cōfirmatio hui9 epistolæ: quā terminat beat9 iudas in diuina laude,dicēs:Ei aūt qui potēs est vos cōseruare sine peccato.s.deo:sine cuius gratia hō nō potest,a peccato resurgere:nec in bono meritorio pseuerare. p ¶Et constitue.s.vos. q ¶Ante cōspectū gloriæ suæ. per apertam visionē. r ¶Immaculatos.Quia nullus habēs maculā admittitur ad eam.Apocal'.xxi.g.Non intrabit in eam aliquid coinquinatum. s ¶In aduētu dñi nostri iesu xp̄i.ad iudiciū:tūc enim dabit electis gloria perfecta in corpore & aīa. t ¶Soli deo saluatori nostro.Ipse solus pōt nos saluare æterna salute. v ¶Per iesum christū dñm nostrū.Nam humanitas christi est humanæ salutis instrumentū diuinitati coniunctū:vt frequēter dictum est supra. x ¶Gloria.in qtum apparet dignus omni laude.Est em gloria clara cum laude noticia. y ¶Magnificentia:ex diffusione suæ bonitatis semper omnia. z ¶Imperium.ex obedientia totius creaturæ ad ipsum. a ¶Et potestas:in punitione malorum &præmiatione bonorum. b ¶Ante omnia sæcula.Licet enim prædicti actus circa creaturas sint temporales : tamen virtus diuina qua talia facit est æterna. Amen.

¶Finit postilla venerabilis patris fratris Nicolai de lyra super epistolam Iudæ apostoli.

C

¶Eiusdem venerabilis patris fratris Nicolai de lyra in librum Apocalypsis Iohannis præfatio incipit.

OPortet te iterum prophetare populis & gentibus. Apoca.x.d. Sicut dixi i principio Genes.vetus & nouū testamētum adinuicem correspondent. nam se habent sicut rota in medio rotæ:Ezech.i.d.Et hoc patet per libros vtriusq. In veteri enim testamento sunt libri legales:historiales: sapiētiales,& prophetales.In nouo vero legi respondet euangelium:libris historialibus, actus apostolorum:sapientialibus vero epistolæ pauli cū septem canonicis:prophetalib9 autem,apocalypsis.Vnde bene dicitur btō iohanni verbum propositum:Oportet te iterū prophetare populis & gentib9.Et dicitur iterum.id est post prophetas veteris testamēti.Vnde in verbo pposito pn̄t notari quatuor cōditiones huius libri. Prima est ei9 necessitas:q̄ notatur , ibi: Oportet.Secūda est ipsius veritas, ibi: Te pphetare: Tertia ordinis qualitas, ibi:Iterum. Quarta eiusdem generalitas, ibi : Populis & gentibus . ¶Circa primum considerandum:q sicut dicit apostolus Heb.x.g.Patiētia vobis necessaria est quā facilius habem9:si tribulationes futuras aliquo modo præcognoscamus:sm q dicit beatus Grego. Homel'.xxxiii.Minus iacula feriūt quę præuidentur:& nos tolerabilius mundi mala suscipimus,si contra hæc per prouidentiæ clypeum munimur.Beatus vero iohannes in hoc libro prophetico describit tribulationes ecclesiæ futuras a suo tempore vsq ad finē mundi sm catholicos doctores:vt contra ipsas patientię clypeo necessario muniamur.& sic patet necessitas huius libri.Propter qd' dicitur iohanni infra.i.d.Scribe ergo quæ vidisti & q̄ sunt,& q̄ oportet fieri cito:quasi dicat scribe in hoc libro quę vidisti.i. reuelationes diuinitus factas tibi.Et quæ sunt:quia tribulationes ecclesiæ iam incæperāt.Et quæ oportet fieri cito:sm diuinam ordinationem ad patientiæ fidelium probationē:Post hęc.nā licet a principio nascentis ecclesiæ resurrexerint tribulationes cōtra cœtum fidelium.vt patet in Actibus apl'orum: tamen maiores surgent circa finem mundi tempore antichristi.¶Circa secundum considerandum:q in cognitione habita inuestigatione humana frequenter falsitas contingit:nam licet prima principia sint per se nota:tamen in deductione ipsorum ad conclusiones maxime remotas contingit frequenter errare.Sed in cognitione habita reuelatione diuina non potest esse falsitas:cum ipse sit regula veritatis.Cognitio vero prophetica qualis est in hoc libro contenta: non procedit ex inuestigatione humana:sed reuelatiōe diuina.ii. Petri.i.d.Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia : sed spiritusancto inspirati locuti sunt sancti dei homines propter quod in hoc libro non est falsitas aliqua,sed veritas mera.Ideo dicitur ei vltimo capitulo. b.Et dixit mihi,scilicet angelus loquens iohanni:Hęc verba fidelissima & vera sunt:& dominus deus spiritum prophetarum misit angelum suū ostēdere seruis suis quæ oportet fieri cito.¶Circa tertium in quo notatur ordinis qualitas,cum dicitur:Iterum.id est post prophetas veteris testamenti:considerandum q sicut libri prophetales in veteri testamento sunt vltimi sm ordinem quem habēt in bibliis nostris cōmuniter:nā apud iudæos est aliter.Licet aūt libri machabæorum ponantur

Apocalypsis cōditiones q̄tuor.

D

Universidad de Deusto
Biblioteca

Erum ponãtur in bibliis nostris post libros ꝓphetarũ:tñ nõ sunt de canone:ſm q̃ dicit Hiero.in ꝓlogo galeato: qui præmittitur libris Regũ.Scideo inter libros canonicos veteris testamẽti libri ꝓphetales sunt vltimi:sicut dixi.& simili⁹ inter libros noui testa. liber apocalypsis est vltim⁹.Vnde potest exponi illud qđ dicit Iohan.xxi.a. Manifestauit se iterum iesus ad mare tyberiadis. Ad cuius intelligẽtiã sciendũ q̃ locus aliquãdo accipit pro habitãtibus in ipso:sicut dicit cõiter.Paris⁹ fecit tale festũ vel spectaculũ.i.ppls habitans parisius.Beatus vero iohãnes prope mare galileę:quod altero noie dicit mare tyberiadis,fuit natus:& in eodem piscationi⁹ suis occupatus:& inde a xp̃o vocatus:vt habet Matth.iiij.ꝓpter quod cõuenienter põt nomine tyberiadis designari:vt sit sensus. Manifestauit se iterũ iesus ad mare tyberiadis.i.ad iohannẽ cuangelistam.Iterum,id est post ꝓphetas veteris testamenti. Item aliter.Iterum.ſ.semel in euangelij descriptione: & alias in apocalypsis reuelatione. ¶ Circa quartũ cõsiderandũ,q̃ ꝓphetæ veteris testamenti licet ꝓphetauerint de pluribus populis & gentibus:vt patet libros intuẽti:tñ ꝓphetauerunt tñ vni populo siue genti,ſ.iudæor̃. Iona tñ excæpto qui fuit missus ad ꝓphetandum niniuitis:cæteri vero ad ꝓphetandũ iudæis.Iohãnes ꝙ ꝓphetauit in hoc libro oibus gẽtibus & populis: ꝙphetauit vniuersali ecclesiæ ex oibus gentibus & ppls & linguis cõstitutæ:vt magis videbit in libri ꝓsecutione:ꝓpter qđ de ipso põt dici illud Esa.lv.b. Ecce testẽ populis dedi eum ducem,ac præcæptorẽ gentib⁹.Dicit,testẽ:q̃a protestat⁹ fuit vniuersali ecclesiæ de futuris tribulationib⁹. Ducẽ ac præcæptorẽ:vt per eius vitam & doctrinã oẽs gẽtes(si sequãtur ipsum)ad cœlestẽ gloriã deducant:ꝓstante dño nr̃o iesu xp̃o:q̃ cũ patre & spũsancto viuit & regnat in sæcula sæculor̃.Amen.

¶ Finit præfatio.

¶ Eiusdem venerabilis patris fratris Nicolai de Lyra in præfationem Gilberti super Apocalypsim iohannis expositio.

Mnes qui pie volunt viue re &c. Qm̃ effectus efficienti & opus artifici conuenienter respõdet. Artificũ autẽ quidẽ est artifex auctoritate:quidam ministerio:sic etiã de efficiẽte.Gilbertus huic operi p̃mittẽs prefationẽ istã:primo ipsam determinat in relatione ad artificẽ siue efficiẽtẽ auctoritate.scđo in relatiõe ad artificẽ siue efficientẽ ministerio,ibi:Vidit autem iohãnes & scripsit &c.Qm̃ aũt artifex nõ est operãs cum impetu:sed præcedente dispositione quã quidã cõsequtur operatio circa materiã:& ipsam operationẽ informet intẽtio ex parte agentis:& motus ex parte operis:ad quẽ vel quæ seqtur ipsum operatũ in effectu:primo determinat de efficiẽte siue artifice in⁊tũ est disponẽs.secũdo in⁊tum est agens,ibi:Reuelauit aũt tota trinitas.tertio de materia actionis,ibi:De qua reuelatiõe hunc librũ scrip.&c. quarto de intẽtione agẽtis,ibi:Vt quos denũciata supplicia terrẽt.quinto deo ipso operato,ibi:Ideo iste liber in reliquas scri.&c. sexto de modo actionis,ibi:Cũ aũt iohãni hæc in visione fuerũt reuelata.Et in his sex tangunt quatuor causæ vna cũ causato.Efficiẽs aũt in⁊tũ est de duplici differẽtia.ſ.disponẽtis & agẽtis.Præmittens igitur expositor huj⁹ libri.ſ.Gilbertus in prima parte istius præfationis:breuẽ fideliũ trãslationẽ ex verbis ipsius cõsolatoris christi.subiũgit qualiter deus disposuit tribulationes futuras ecclesiæ reuelare.Et quia dispositioni rationabili respõdet ratio cõueniẽs:interserit rationẽ quare de⁹ sic disposuit,ibi:Propterea videns deus pater tri.Tria igitur in hac particula primo tanguntur:scilicet cõsolatio fidelium:ratio dispositionis diuinæ:& ipsa dispositio.Dicit ergo: a ¶ Oẽs qui pie & iuste.id est religiose.

Incipit præfatio Gilberti pictauiensis in apocalypsim iohãnis.

a †Mnes qui pie volunt viuere in christo:sicut ait apostolus:persecutionẽ patientur. b Iuxta illud: c †Fili accedens ad seruitutem dei sta in iustitia & timore:& præpara d animã tuam ad tentationẽ.† Tentatio nãq; est vita hominis super terrã.Ne autem fideles in his deficiant,cõsolatur eos dñs:atq; confirmat dicens:† Vobiscũ sum vsq; ad cõsummationẽ sæculi,† & non lite timere pusillꝰ grex.Propterea e videns deus pater tribulationes quas passura erat ecclesia ab apof stolis fundata super petrã christũ: vt minus timeãtur disposuit vna g cum filio & spiritusancto eas reuelare.Reuelauit autẽ tota trinitas h christo ſm humanitatem:christus i vero iohanni per angelũ:iohãnes ecclesiæ:De qua reuelatione hunc librum composuit. Vnde & liber k iste apocalypsis dicitur:id est reuelatio:qa hic cõtinenť quæ deus reuelauit iohanni: & iohãnes ecclesiæ:quãta scilicet ecclesia passa sit in tẽpore primitiuo:& nunc patiatur:& in nouissimis temporib⁹ antichristi passura sit:qñ tanta erit tribulatio:vt si fieri potest etiã mouẽtur electi:& quæ pro his & nũc & in futuro præmia sit susceptura:vt quos denunciata supplicia terrent,promissa præmia lætificent.Ideo iste liber inter reliquas ecclesijs quæ sunt in asia:sed generaliter vniuersæ. z ¶ De qua reuelatione.id est de quibus reuelatis:vel aggregatiue:id est de quibus reuelationibus. a ¶ Hunc librum composuit. scilicet iohannes. b ¶ Vnde.id est quia de hac reuelatione. c ¶ Apocalypsis dicitur.id est reuelatio ab apo.quod est re: & calypsis quod est velamentum:quasi reuelamentum vel reuelatio:quia ibi multa reuelantur:vnde apocalypsor ris:idem est quod reuelare: quia hic continentur. d ¶ Quæ deus reuelauit iohanni &c.in tempore primi.id est tempore fundationis & plantationis suæ:Et quanta. e ¶ Nunc.id est tempore moderno,patiatur.Et quãta. f ¶ In nouissimis temporibus antichristi passura sit:quando tanta erit tribu.vt si fieri potest moueantur electi.Mat.xxiiij. g ¶ Et quæ pro his & nunc,in aliquibus mẽbris. h ¶ Et in futuro.in omnibus:præmia sit susceptura. Vel:Nunc,quantum ad dona gratiæ.In futuro,quantũ ad dona gloriæ. i ¶ Vt quos denunciata supplicia terrent.Hic tangitur intentio reuelantis. k ¶ Promissa præmia lætificent,quia secundum Bernardum:Consideratio præmij minuit vim flagelli:Seneca:Spes præmij solatium sit laboris. l ¶ Ideo iste liber inter reliquas &c. prophetię nomine censetur. Hic declaratur de ipso operato. & primo simpliciter.secundo eius excellen-

A ✠tiam respectu aliarũ ꝓphetiarũ manifestat,ibi: Quæ aliis est excellẽtior ꝓphetijs.tertio eius auctoritatẽ declarat,ibi: Ad cuius cõfirmãdã auctoritatẽ.Determinat igit ẽre iste liber dr̃ ꝓphetia,cũ dr̃:Io.q.d.qa hic prænũciant tribulationes ꝓcedẽtes & præmia quæ sequunť. Ideo iste liber &c. a ¶ Quæ aliis ex. &c. Hic declarat de eo in cõparatione:& determinat primo q̃ excellit alias ꝓphetias.secũdo hoc plurib⁹ de causis siue rõnib⁹ ostẽdit,ibi: Quia de christo & ec.&c. Dicit ergo: Quæ aliis excellentior est ꝓphetijs. Et mod⁹ excellẽdi subiungit: b ¶ Sicut enim no.test.&c. Qño aũt præstat nouũ testm̃ veteri: Nõne dr̃ Ezech.iij.q̃ rota erat in rota:& vetus testa.in no.& econuerso: ergo vnũ alteri præstat.Rñsio: vetus est in nouo p explicationẽ:sed nouũ in veteri per implicationẽ.Præterea vetus est in nouo materialiter:nouũ in veteri formaliter:& ideo nouum p̃stat veteri,quasi forma p̃stantior & elegãtior materia. c ¶ Quia de xp̃o & ec.mag.ex parte &c. Hic tãgunť rões duæ quare hæc ꝓphetia est excellẽtior aliis. Vna est:quia multa de mysterijs xp̃i & ecclesiæ iam cõpleta ꝓphetat. Alia est:qa illi data est trifaria prophetia: alijs vnifaria. Nota q̃ forsaris cõponit cũ vnus:& dr̃ vnifarius ab vni.i.de vno loquẽs.vñ vnifarius dicit ꝓpheta q tm̃ ꝓphetat de vno tpe.bifari⁹ q de duob⁹. Et q̃nq; bifari⁹ ponit pro bilingui.trifari⁹ q de trib⁹. In aliqb⁹ vero libris scribit vnipharia per ph: & tũc cõponit ab B vnus vna vnũ:& phares q̃ est diuiſio.vnde vnifaria: id est simplex dei ꝓphetia: tripharia:triplex. d ¶ Ad cuius cõfirmandã auctoritatẽ &c. Hic declarat auctoritatẽ. Q.d.ex his habet auctoritatẽ liber iste:qa trinitas ea quæ ibi dicunť,reuelauit:& reuelationes angel⁹ apportauit:& iohãnes apſs eas ecclesiæ nũciauit. His tribus testib⁹ credẽdũ est:qa in ore duorum vel triũ testiũ stabit oñe verbũ: Deuť.xix.d. & Matt.xviij. b ¶ Cũ autem so.hæc in vi.fu.re.Primo determinat mod⁹ actionis,secũdo subiungit distinctio visionũ, ibi: Visio eñ alia corporalis &c. tertio determinatur sub quo genere visionis fiebat hæc reuelatio,ibi:Qño vidit io.quæ in hoc lib.re.&c.Dicit ergo: f ¶ Visio eñ alia corpo.&c.aliquid videmus.Sicut balthasar vidit manũ scribentẽ in pariete:Dañ.v.a.Et helisæus curr⁹ igneos:in qb⁹ helias rapt⁹ fuit. iiij.Reg.ij.b. g ¶ Alia spũalis &c. Imagines rerũ cernim⁹ quib⁹ aliqd aliud signifi.cą cernit:supple.Sicut, h ¶ Vidit pha.spi.i.spicarũ imagines:Geñ.xli. i ¶ Et mo.ru.ardere. Exo.iij. k ¶ Ille dor. iste vigil.Sed cõtra:corpalib⁹ oculis vidit moyses: & hoc corpale erat qđ videbať:ergo visio rubi nõ erat spũalis visio.Rñsio:referẽdo visionẽ ad illud qđ erat corpe vel corporaľ visum,erat visio corporalis: referẽdo aũt ad signatũ per id quod sic videbať imaginaria seu spũalis dici põt. Vel forte vt qui dam dicũt: videbať ignis qui reuera non erat ignis.Visio aũt imaginaria fuit scripturas nouí testamẽti prophetiæ manifestat,ibi: Quæ aliis est excellẽtior ꝓphetijs.tertio eius auctoritatẽ declarat,ibi: Ad cuius cõfirmãdã auctoritatẽ.Determinat igit ẽre iste liber dr̃ ꝓphetia,cũ dr̃:Io.q.d.qa hic prænũciant tribulationes ꝓcedẽtes & præmia quæ sequunť. Ideo iste liber &c. a ¶ Quæ aliis ex. &c. Hic declarat de eo in cõparatione:& determinat primo q̃ excellit alias ꝓphetias.secũdo hoc plurib⁹ de causis siue rõnib⁹ ostẽdit,ibi: Quia de christo & ec.&c. Dicit ergo: Quæ aliis excellentior est ꝓphetijs. Et mod⁹ excellẽdi subiungit: b ¶ Sicut enim no.test.&c. Qño aũt præstat nouũ testm̃ veteri: Nõne dr̃ Ezech.iij.q̃ rota erat in rota:& vetus testa.in no.& econuerso: ergo vnũ alteri præstat.Rñsio: vetus est in nouo p explicationẽ:sed nouũ in veteri per implicationẽ.Præterea vetus est in nouo materialiter:nouũ in veteri formaliter:& ideo nouum p̃stat veteri,quasi forma p̃stantior & elegãtior materia. c ¶ Quia de xp̃o & ec.mag.ex parte &c. Hic tãgunť rões duæ quare hæc ꝓphetia est excellẽtior aliis. Vna est:quia multa de mysterijs xp̃i & ecclesiæ iam cõpleta ꝓphetat. Alia est:qa illi data est trifaria prophetia: alijs vnifaria. Nota q̃ forsaris cõponit cũ vnus:& dr̃ vnifarius ab vni.i.de vno loquẽs.vñ vnifarius dicit ꝓpheta q tm̃ ꝓphetat de vno tpe.bifari⁹ q de duob⁹. Et q̃nq; bifari⁹ ponit pro bilingui.trifari⁹ q de trib⁹. In aliqb⁹ vero libris scribit vnipharia per ph: & tũc cõponit ab B vnus vna vnũ:& phares q̃ est diuiſio.vnde vnifaria: id est simplex dei ꝓphetia: tripharia:triplex. d ¶ Ad cuius cõfirmandã auctoritatẽ &c. Hic declarat auctoritatẽ. Q.d.ex his habet auctoritatẽ liber iste:qa trinitas ea quæ ibi dicunť,reuelauit:& reuelationes angel⁹ apportauit:& iohãnes apſs eas ecclesiæ nũciauit. His tribus testib⁹ credẽdũ est:qa in ore duorum vel triũ testiũ stabit oñe verbũ: Deuť.xix.d. & Matt.xviij. b ¶ Cũ autem so.hæc in vi.fu.re.Primo determinat mod⁹ actionis,secũdo subiungit distinctio visionũ, ibi: Visio eñ alia corporalis &c. tertio determinatur sub quo genere visionis fiebat hæc reuelatio,ibi:Qño vidit io.quæ in hoc lib.re.&c.Dicit ergo: f ¶ Visio eñ alia corpo.&c.aliquid videmus.Sicut balthasar vidit manũ scribentẽ in pariete:Dañ.v.a.Et helisæus curr⁹ igneos:in qb⁹ helias rapt⁹ fuit. iiij.Reg.ij.b. g ¶ Alia spũalis &c. Imagines rerũ cernim⁹ quib⁹ aliqd aliud signifi.cą cernit:supple.Sicut, h ¶ Vidit pha.spi.i.spicarũ imagines:Geñ.xli. i ¶ Et mo.ru.ardere. Exo.iij. k ¶ Ille dor. iste vigil.Sed cõtra:corpalib⁹ oculis vidit moyses: & hoc corpale erat qđ videbať:ergo visio rubi nõ erat spũalis visio.Rñsio:referẽdo visionẽ ad illud qđ erat corpe vel corporaľ visum,erat visio corporalis: referẽdo aũt ad signatũ per id quod sic videbať imaginaria seu spũalis dici põt. Vel forte vt qui dam dicũt: videbať ignis qui reuera non erat ignis.Visio aũt imaginaria fuit

a manifestat,ibi: Quæ aliis est excellẽtior ꝓphetijs.tertio eius auctoritatẽ declarat,ibi: Ad cuius cõfirmãdã auctoritatẽ.Determinat igit ẽre iste liber dr̃ ꝓphetia,cũ dr̃:Io.q.d.qa hic prænũciant tribulationes ꝓcedẽtes & præmia quæ sequunť. Ideo iste liber &c. a ¶ Quæ aliis ex. &c. Hic declarat de eo in cõparatione:& determinat primo q̃ excellit alias ꝓphetias.secũdo hoc plurib⁹ de causis siue rõnib⁹ ostẽdit,ibi: Quia de christo & ec.&c. Dicit ergo: Quæ aliis excellentior est ꝓphetijs. Et mod⁹ excellẽdi subiungit: b ¶ Sicut enim no.test.&c. Qño aũt præstat nouũ testm̃ veteri: Nõne dr̃ Ezech.iij.q̃ rota erat in rota:& vetus testa.in no.& econuerso: ergo vnũ alteri præstat.Rñsio: vetus est in nouo p explicationẽ:sed nouũ in veteri per implicationẽ.Præterea vetus est in nouo materialiter:nouũ in veteri formaliter:& ideo nouum p̃stat veteri,quasi forma p̃stantior & elegãtior materia. c ¶ Quia de xp̃o & ec.mag.ex parte &c. Hic tãgunť rões duæ quare hæc ꝓphetia est excellẽtior aliis. Vna est:quia multa de mysterijs xp̃i & ecclesiæ iam cõpleta ꝓphetat. Alia est:qa illi data est trifaria prophetia: alijs vnifaria. Nota q̃ forsaris cõponit cũ vnus:& dr̃ vnifarius ab vni.i.de vno loquẽs.vñ vnifarius dicit ꝓpheta q tm̃ ꝓphetat de vno tpe.bifari⁹ q de duob⁹. Et q̃nq; bifari⁹ ponit pro bilingui.trifari⁹ q de trib⁹. In aliqb⁹ vero libris scribit vnipharia per ph: & tũc cõponit ab B vnus vna vnũ:& phares q̃ est diuiſio.vnde vnifaria: id est simplex dei ꝓphetia: tripharia:triplex. d ¶ Ad cuius cõfirmandã auctoritatẽ &c. Hic declarat auctoritatẽ. Q.d.ex his habet auctoritatẽ liber iste:qa trinitas ea quæ ibi dicunť,reuelauit:& reuelationes angel⁹ apportauit:& iohãnes apſs eas ecclesiæ nũciauit. His tribus testib⁹ credẽdũ est:qa in ore duorum vel triũ testiũ stabit oñe verbũ: Deuť.xix.d. & Matt.xviij. b ¶ Cũ autem so.hæc in vi.fu.re.Primo determinat mod⁹ actionis,secũdo subiungit distinctio visionũ, ibi: Visio eñ alia corporalis &c. tertio determinatur sub quo genere visionis fiebat hæc reuelatio,ibi:Qño vidit io.quæ in hoc lib.re.&c.Dicit ergo: f ¶ Visio eñ alia corpo.&c.aliquid videmus.Sicut balthasar vidit manũ scribentẽ in pariete:Dañ.v.a.Et helisæus curr⁹ igneos:in qb⁹ helias rapt⁹ fuit. iiij.Reg.ij.b. g ¶ Alia spũalis &c. Imagines rerũ cernim⁹ quib⁹ aliqd aliud signifi.cą cernit:supple.Sicut, h ¶ Vidit pha.spi.i.spicarũ imagines:Geñ.xli. i ¶ Et mo.ru.ardere. Exo.iij. k ¶ Ille dor. iste vigil.Sed cõtra:corpalib⁹ oculis vidit moyses: & hoc corpale erat qđ videbať:ergo visio rubi nõ erat spũalis visio.Rñsio:referẽdo visionẽ ad illud qđ erat corpe vel corporaľ visum,erat visio corporalis: referẽdo aũt ad signatũ per id quod sic videbať imaginaria seu spũalis dici põt. Vel forte vt qui dam dicũt: videbať ignis qui reuera non erat ignis.Visio aũt imaginaria fuit visio petri:Act.x.b.qñ.ſ.positus in extaſi vidit quadrupedia & serpẽtia & dictũ est ei Macta,& manduca. l ¶ Alia intelle.&c.sicut est capimus.Hac em̃ visione res itellectuales q̃ sunt sine imagine videmus.vñ Glo.ij.Cor.xij.a. dicit: Hac visione quæ dicitur intellectualis,ea cernuntur q̃ nec sũt corpa,nec vllas gerunt formas eorũ sibes:velut ipsa mens & ois affectio bona. m ¶ Quõ vidit iohan.&c.earum significata mente intellexit.Contra quædam glosa dicit Iohannes in mẽte imagines vidit.Respõsio ſm diuersos respectus imaginaria fuit & intellectualis:qa mẽtis intellectu illumiato a spũscto veritatẽ cognouit.p hoc patet q̃ verissime fuit prophetia.Nota q̃ nõ dr̃ visio nisi p̃tineat aliud mystice,qđ deo reuelãte sciať.& ideo triplex visio dicit triplex cœlũ. n ¶ Vidit autem iohan.& scrip. in path. &c. In hac secũda parte ptationis determinat de ipso opere ſm q̃ referť ad efficiẽtẽ siue ad artificẽ ministerio:q est iohannes:Progrediť igit in hac pte sic prio exponit quis est iste artifex:& quę sit eius actio.Et qa hęc actio cum sit materialis requirit locum & temp⁹:subiũgitur de loco & tpe ibi:In pathmos ĩ sula.vbi tangiť quo loco scripsit:& quo.ſ.tpe exilij sui:qđ datur intelligi p̃ hoc qđ dr̃:Relegatus participiũ em̃ tẽp⁹ cõsignificat.Et qa artificiose operans opať aliq causa motus:consequenter subdit de causa mouẽte eũ ad scribendum:quæ est duplex. vna est pullulatio errorũ:q tãgit ibi:Hac eũ ad scribẽdum copellẽte causa &c. Alia causa est instructio ecclesiarũ asię & ecclię gñalis. Vnde prima causa fuit extirpatio malor̃.scđa informatio siue instructio bonorũ:q̃ tangit, ibi:Scribit aũt iohannes septẽ ecclesijs asiæ &c.generalem ecclesiam docens.ſ.per asiã minorẽ.De qua dicit Isido.etymo.xiij.a. Asia minor ab oriẽte cappadocia tangiť ab aliis partib⁹ vndiq; mari circũd atur.nam a septẽtrione pontũ euxinum habet:ab occasu,ꝓpontidẽ:a meridie ægyptium mare &c. Alia est asia maior dicta a noie cuiusdam mulieris:q̃ apud antiquos imperium tenuit orientis hæc in tertia parte orbis dispositaťab oriẽte ortu solis a meridie oceano:ab occiduo nostro mari finiť: a septẽtriõe meotide lacu,& thanai fluuio terminatur &c.Et qa actio hmõi requirit materiã consequenter subdit de materia huius operis,cum dr̃:Est itaq; materia iohannis in hoc opere status specialiter asianę ecclesię:necnõ &totius videlicet:Quę.i.quanta mala in p̃senti patiaťur:& quæ præmia in futuro recæptura sit,Et qa intentio regit agentẽ siue informat,& modus operationis oñr tangiť intentio scribentis, cum dicit:Intẽtio vero eius est monere ad patientiã:quæ seruanda est:Tũ quia breuis labor: Tum quia p̃miũ magnum.Deinde subditur modus, cum dicitur: Modus tractandi talis: Primo ptæmittit prologum & salutationem:vbi reddit auditores benignos & attentos &c. Sex igitur sunt particulę istius partis:& sic ordinatæ

Asia duplex.

†esa.43.b.

¶ Sexta pars. MM ij ✠Prio

Universidad de Deusto Biblioteca

E ✻ Primo enim tangitur de efficiente inq̃tum est efficiens,ibi:Qui scilicet iohannes scribēs.Secūdo de loco & tēpore quib⁹ scripsit. Tertio de causa motiua ad scribendum. Quarto de materia. Quinto de intētione. Sexto de modo. Dicit ergo: Vidit autem iohānes & scripsit in pathmo: Apoca.j.c. Fui in insula quæ vocatur pathmos. Et nota φ dicit hic pathmos,& hic pathmus pathmi in eadē significatione: & vtrūq; habet pathmo in datiuo & ablatiuo:sicut claros claro:tenedos tenedo: delos delo. o ¶ In ecclesijs quib⁹ præerat.asiæ minoris:cui⁹ metropolis erat ephesus: præfuit enim iohannes septem ecclesijs illius asiæ. p ¶ Pullularūt.inchoatione. Pullulo pullulas dicitur germinare vel multiplicare. q ¶ Atq; inoleuerunt. id est creuerunt cōsuetudine: vitia,quæ mores corrumpūt:atq; diuersæ hæreses,quę violabant fidē. r ¶ Erant em̄ quidā.manifestat cuiusmodi hæresæs pullulabāt ibi scilicet in asia. s ¶ Alpha. principium elementorū græcorū.O finis:qd' bene cōuenit ei:de quo dicit Esa.xliiij.b.Ante me nō est formator deus:& post me non erit. v ¶ Ante finem sæ.desi.i.defecturam a desino nis.desij vel desiui,desinere:desitū desitu. Hæc aūt. t ¶ Dicebāt.nō credētes veritati:quę dicit Mat.vlti.d.Vobiscū sum oībus dieb⁹ vsq; ad cōsummationē sæculi. x ¶ Et pro labore nō præ.æter. non fuscæ.cum tn̄ dicatur Sap.x.d. Reddet deus mercedē laborū sanctorū suorū. y ¶ Et ecclesiā per exer.tribula.supple ostendit. z ¶ Non desinere, sed proficere,quod facit Apoc.xij.vbi dicit φ mulieri datæ sunt duę alæ aquilæ magnæ:vt volaret in desertū locū.Sed profice.sicut aurū in igne nō deficit,sed ꝓficit. Sap.iij. dicitur de iustis: Tanq; aurum in fornace ꝓbauit illos. a ¶ Et pro his.scilicet modicis tribulatiōib⁹. b ¶ Brauiū æternū recipere.i.vitam æternā.ij.Timoth.ij.Si cōmortui sumus,& cōuiuemus:si sustinemus,& cōregnabimus.Hoc erit qn̄ spōsa ducta in thalamū sponsi,dotabitur dote bona dicēs cum lya illud Gen.xxx.c.Dotauit me domin⁹ dote bona. c ¶ Quæ in præsenti sæculo patiatur:& quæ in futuro recæptura sit.s.præmia æterna pro modica & leui tribulatiōe.ij.Cor.iiij.d. Id qd' in præsenti est momētaneū & leue tribulatiōis nostræ,supra modū in sublimitate æternū gloriæ pondus operat in nobis. d ¶ Intentio vero eius. Hic tangitur intētio scribētis quæ est monere ad patientiā.Intētio enim iohānis fuit supra scilicet subditos iustruere,q̃tum ad intellectū:hic aūt intēdit eos informare q̃tum ad effectū. e ¶ Modus tractandi talis. Hic tangit formalis causa ꝑm φ attendit penes modū agēdi.Primo pręmittit iohānes prologū,cū dicitur:Apocalypsis iesu xpi &c.& salutationē,ibi:Iohannes septē ecclesijs &c.Quo præmisso accedit ad narrationē,ibi:Ego iohānes frater vester &c. & cap.vij.scilicet ꝑm septē ecclesias quibus scribit ꝑm septem status ecclesiæ generales.

Vide textū supra in alio latere.

F

¶ Finit expositio istius præfationis.

GLO. ORDI.

¶ Prothemata in apocalypsim.

SIcut in sæcularibus libris tria quęrunt:Intētio.s.vtilitas:&cui parti philosophiæ supponat. Sic quoq; in hoc libro diuino tria quęrunt:materia,intētio; vtilitas

c & totius videlicet quæ in præsenti patiat:& in futuro recæptura sit. d Intentio vero eius est monere ad patientiā: quæ seruanda est. tum, quia breuis labor:tum,quia præmiū magnū. e Modus tractādi talis: primo præmittit prologū & salutationem:vbi reddit auditores benignos & attentos:quo præmisso accedit ad narrationē. Ante narrationem vero ostendit christū esse ab æterno sine principio & fine: inducēs ipsum loquentē:Ego sum alpha & o:id est principiū & finis. Postea accedens ad narrationem distinguit septem visiones:quib⁹ terminatis iste liber cōsummatur. Præmittit autem prologū,dicens: Apocalypsis iesu christi:subaudis hæc est: Sicut in aliis. Visio esaiæ hæc est:& parabolæ salomonis hæ sunt.

Item alius prologus Hierony. in eandem.

IOhannes apl's & euāgelista a christo electus atq; dilectus:in tanto amore dilectionis vberior habitus est:vt in cœna super pect⁹ eius recūberet:& ad crucē astāti soli matrem ꝓpriā cōmēdasset:vt quē nubere volētē ad amplexū virginitatis asciuerat:ipsi etiā custodiendā virginē tradidisset. Hic itaq; cum ꝓpter verbū dei & testimoniū iesu christi in pathmos insulā sortiret exilium:illic ab eodē apocalypsis præostēsa describit:vt sicut in principio canonis.i.libri genescos,incorruptibile pricipiū prænotat: ita etiam incorruptibilis finis per virginē in apocalypsi redderetur, dicētis:Ego sum alpha & o,initiū & finis:Hic est iohānes q sciēs superuenisse sibi diē egressionis de corpore:cōuocatis in epheso discipulis descēdit in defossum sepulturæ suæ locū:orōneq; cōpleta reddidit spm̄:tā a dolore mortis fact⁹ extraneus,q̃ a corruptione carnis noscit alienus. Cui⁹ tn̄ scripturæ dispositio vel libri ordinatio ideo a nobis per singula nō exponit:vt nesciētib⁹ inqrēdi desideriū collocet:& quærētib⁹ laboris fruct⁹:& deo magisterii doctrina seruet.

Explicit prologus.

vtilitas:& cui parti humanitatis.i.vitæ subiaceat:Vita enim alia philargyca,alia practica:alia theorica id est contemplatiua: cui liber iste subiacet. Intentio est auctoris huius ponere signa p q̃ cōmēdet nobis patientiam.id est faciet non patientes ꝓ nomine christi:vt de patientia eūdo ad contemplationem cœlestis gloriæ peruenire possimus ad vtilitatem,ad remunerationem scilicet patientiæ nostræ id est ad duplicem stolam,animæ scilicet ac corporis beatitudinem. Et notandum quomodo patientiā commēdat:ostēdēdo.s.p varias similitudines:vt p equos & sīlia:psecutiones præsentis & futuræ ecclesię in tempore antichristi.i. diuersas tribulationes diuersorū statuū ecclesię p̄munit nos referendo:vt fortiores sim⁹ ad sustinēdū. Nā leuius lædit quicquid p̄uidim⁹ añ. Illud quoq; sciēdū:φ potius cōmēdat patiētiā: ideo videlicet:qm̄ fundamētū est oīm virtutū:Prudētio teste:q ait. Vidua vel debilis est virtus quam non patientia firmat. G

DEus pater præuidens tribulationes quas passura erat sancta ecclesia postq; ab apostolis fuit fūdata: disposuit cum filio & sancto spiritu eas tribulationes & earum præmia reuelare. Iacula enim quæ præuidenf minus lędūt. Ita christo manifestauit ꝑm hūanitatē.xps iohanni:& iohannes ecclesiæ reuelauit:qui excellebat oībus priuilegio castitatis. & qui gratia dei interpretatur.q oia bona q̃ agebat gratię dei ascribebat:& q oia immania tormentorū æquanimitate mētis sustinebat.Sed qa cōstat hāc reuelationē factam esse visione,videndū est sub quo genere visionis est:Visio em̄ alia corporalis est alia spiritualis:alia itellectualis. Visio corporalis est, qua videmus. cœlum & terram & cætera talia. Visio spiritualis est,qn̄ in eo quod videt,aliud p̄tenditur. sicut fuit de moyse:qui vidit rubum non ardentem ardere: qd' aliud significabat. Intellectualis vero,qn̄ spūsancto intimāte aliquis conspicit aliquid mysticum sicut sanctus iohānes in hoc libro fecit.Nā non realiter ista vidit:sed diuino flamine inspirante: conuenientia signa passionū designatiua intellectui suo configurauit. Nunc quæ sit materia illius, videamus: Materia illius sunt septem signa id est genera tribulationum.Intentio vero est nos inuitare ad patientiam:vt per patientiam veniamus ad contemplationem:per contemplationem ad reuelationem. inde ad beatitudinem in qua habemus finalem causam huius operis.Et quia non quæritur in diuinitate de philosophia,sed de vita,videamus cui vitæ supponatur. ¶ Vita alia theorica:id est contemplatiua. Alia practica:id est actiua sed practica ad theoricam constat referri. ¶ Et notandum est, quare nos magis ad patientiam q̃ ad alias virtutes inuitet. Ad quod dicendum est φ sicut fides est fundamentum omnium virtutum:sic patientia quodammodo est sustentamentum. vnde Prudentius: Vidua est virtus quam non patiētia firmat. ¶ Notandum vero est quandam partem huius libri pro procemio vel pro prologo accipi scilicet vsq; ad illum versum: Ego iohannes fui &c. In qua parte nos inuitat ad legendum & ad audiendum & ad seruandum:quia si hoc fecerimus,beatitudinem consequemur.& sic commendat opus suum. Legendus est iste liber: quia est apocalypsis iesu christi id est re-

Visionū tria genera. H

Materia hui⁹ operis.

☞ uelatio non

A ☞ uelatio non cuiuslibet,sed iesu christi legendus est liber hic:quia beatus est qui legit & qui audit verba prophetiæ lectionis huius apocalypsis:id est reuelationis iesu xpi.

APocalypsis hæc inter reliquos noui testamēti libros ꝓphetia vocat:sed aliis excellētior ꝓphetijs : quia de xpo & ecclesia magna ex parte adimpleta iā sacra denunciat. Vel etiā ideo:qa cū aliis vnifaria,isti trifaria data est ꝓphetia simul.s.de p̄terito:de pn̄ti:& de futuro. Et sicut euāgeliū legis obseruātiā:sic ista ꝓphetia excellit veteres a lōge ꝓspiciētes vēturas ꝓphetias. Ad cui⁹ roborādā firmitatē occurrit etiā auctoritas mittētis,deferentis & accipiētis. hanc
Mar.1.a. em̄ deus.i. tota trinitas misit. Nā de patre dicit. Mittēs p angelū
Mala.3.a suū. Fili⁹ aūt dicit:Ego iesus misi angelū. Sed & de spūsancto hoc
Gen.17.a scriptū est: Dn̄s deus oīpotens. Sciēdū itaq; qa cū sine additamē-
Ioh.4.d. to spūs ponit,tota trinitas frequēti⁹ intelligit. vnde est. Spūs est
Apo.3.8.c. deus. Et: Qui habet aurē audiēdi audiat qd spūs dicat ecclesijs. Et quāq; angelus soli⁹ verbi incarnati personā gesserit:tota tn̄ trinitas in angelo operata est. Q' aūt iohānes in exilio ista vidit:manifestat xpi fidē in terrenis pressuris cœlū vēdicare. Et sciendū φ cū dicit apocalypsis:subaudiēdū est,hæc est. sed hūc modū locutionis qui cū diminutione verbi fit,frequēter inuenim⁹ in diui-
Pro.1.a. nis scripturis. vnde Salomon ait sine adminiculo v̄bi:Parabolæ
Esa.1.a. salomonis. Et Esaias: Visio esaiæ.

Esa.43.b ALpha principiū est elemētorū græcorū:& o finis:qd' bene ꝯuenit illi de quo dicit Esaias: Ante me nō est formator de⁹:& post me nō erit. Causa quæ btm̄ iohannē scribere monebat:qa interim dū ipse exul teneret a domiciano:in ecclesijs qb⁹ ipse præerat,neqtiæ multæ inoleuerūt. ad q̃rū correctionē ipse cōmonet p angelū in visiōe siue dormiēs siue spūalr rapt⁹. Per hoc φ iohānes omi hūano elogo & auxilio destitutus, diuinit⁹ est visitat⁹:innuit nobis φ q̃to magis ab hoc tumultu recedim⁹ tanto magis diuina visitatione digni iudicabimur. Et est materia in hoc libro ecclesia: de qua oēs fiūt visiones. Quicquid aūt inducit de antichristo & dęmonib⁹ ad cōprobationē ecclīæ fit. Hoc aūt mō tractat de hac materia.s.oñdēdo cōditionem ipsius ecclīæ ꝑm pn̄tē & futurū statū. Scd'm pn̄tē φ multas psecutiones oporteat hic pati ecclesiā. Et itē in pn̄ti etiā multas dignitates:vt remissionē pc̄torū:iluminationē aiarū:& talia. In futuro aūt obtinere vitā & interminabilē læticiā. Finalis cā est:vt sibi subditos quibus pricipaliter scribit,deinde cæteros admoneat ad sustinēdas tribulatiōes cū patiētia:nisi diffidētes de remuneratiōe magna. Nomē etiā auctoris q̄rit:qd' gr̄a dei dr̄,qd' est iohannes. Qd' bn̄ cōuenit itētiōi:oēs ei ꝓ xpo patiētes gr̄a dei.i.au-
xilio dei patiūt:aliter em̄ deficerēt. sicut dicit apl's:Gr̄a dei sum 1.Co.15.b
id qd' sū. Loc⁹ q̃q; in quo cōposuit notat:pathmos videlicet īsula in q̃ posit⁹ in exiliū fuerat a domiciano cęsare pp verbū dei quod p̄dicabat. Per quā insulā designat ecclesia:q̃ quotidie assult⁹ huius sæculi patit immobilis tn̄ existēs. pathmos em̄ ebullitio vel fretū interp̄tat. Vidēdū quo mō visiōis iohānes talia vidit. Tres nāq; modi visionū sunt. Vn⁹ cū cœlum & terrā & sīlia corporeis oculis videm⁹. Alius cū dormiētes vel etiā vigilātes aliqd vide-
mus:per qd' aliud figuram⁹ sicut pharao vidit crassas vaccas vel Gen.4.c
boues,& macras. Alius modus est intellectualis:cū aliquid mente concipimus non per imagines:sed sicut est. vt dauid ī psalmis dicens: Audiam quid loquatur in me dn̄s de⁹. Iohānes vero imagines in mente vidit:& in eis veritatem intellexit.

Visio triplex. C

¶ Materia status asiæ & totius præsentis ecclesiæ. Litera sic, acsi
ita commoneret: Attendite hanc visionem : quia visio reuelata Ps.84.b
est in christo iesu. Qualitas.i.modus tribulatiōes intus & exteri⁹ ecōtrario consolationes locus breuis labor & certa præmia. Intētio,patienter ferte omnia.

¶ Prologum pręmittit:salutationē in vtroq; captat. Cap.I.

APocalypsis iesu xpi. Præparat auditores beniuolos & attentos sicut & ibi iohānes septē ecclesijs quæ sunt in asia. b ¶ Quam dedit illi deus &c. ꝑm hominē accępit eam a patre & verbo sibi counito & spiritu sancto. c ¶ Quæ oportet fieri. Q.& ineuitabile est quin fiāt:& vtile vt fiāt. Oportet vt patiātur tribulationes cito. d ¶ Cito,dicit,vt separēt:ne sit graue pati,cito finiendi sunt labores & præmia danda. Breuis labor:festinata gloria. e ¶ Et significauit,deus pater filio: & filius iohanni sub sigillo.i.sub scripto:ne locus sit furibus peruertēdi: & vt gratius sit fidelibus q̃ cum exercitio cōsequētur. f ¶ Qui testimoniū perhibuit. qui testatur verba ipsi⁹ xpi habita tam de verbo.i.diuinitate q̃ de humanitate iesu christi. g ¶ Verbo dei. Filius vocatur verbū dei:quia per eum manifestatus est in mundo pater. ☞ In his

B

Incipit argumentum in Apocalypsim beati Iohannis.

APocalypsis iohannis tot habet sacra quot verba. Parū dixi:& pro merito voluminis laus oīs inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.

Incipit liber Apocalypsis beati Iohannis apostoli.

¶ hæc est reuelatio.

Poca- Cap.I. a

lypsis iesu christi

a ¶ de⁹ p̄r vt nihil debens. ¶ christo.

sti quam dedit b

a ¶ v̄bo & exēplo.

illi de⁹ pālā fa- c

a ¶ non iudæis,nō philosophis. b ¶ de his.

cere seruis suis quæ oportet fieri d e

a ¶ vel in breui. b ¶ id est per signū ostēdit.

cito:& significauit,mittēs,per an- f

a ¶ personam christi habentem. b ¶ non superbo,sed humili.

gelum suum seruo suo iohāni qui g h

testimonium perhibuit verbo dei:

NICO. DE LYRA

¶ Incipit postilla venerabilis patris fratris Nicolai de lyra super librū apocalypsim beati Iohānis apostoli. Cap.I.

Diuisio.

APocalypsis iesu xpi &c. Liber iste in duas partes diuiditur:in procemiū,& tractatū:qui incipit in ca.seq. In procemio vero tria facit:quia primo reddit auditores attētos.secūdo beniuolos,ibi:Iohānes septē ecclesijs.tertio dociles siue doctos,ibi:Ego iohānes.quę tria in ꝓlogis fieri ꝯsueuerūt. Primū facit dupl'r.primo ex auctoritate & arduitate huius doctrinæ.secūdo ex ei⁹ vtilitate,ibi:Btūs q legit. Ad hæc em̄ duo solēt hoīes attēdere. Circa primū sciēdū:φ sicut dictū fuit in principio libri psal.reuelatio ꝓphetica quę fit cū imaginaria visione q̄lis est ista q̃ describit ī hoc lib.(nā iohānes habuit imaginarias visiōes:& qd significarēt intellexit)altioris grad⁹ est qn̄ apparet aliqua ꝑsona instruēs de occultis,q̃ si fieret sine tali apparitione personæ.& quāto ꝑsona sic apparens est altior:tanto reuelatio est gradus altioris:sicut persona angelica altior est q̃ humana,& diuina q̃ angelica:Licet autem angelus apparuerit iohanni eum instruens in apocalypsi:tamē apparebat tāq; repn̄tās personam filij dei hūanitati:& in ei⁹ ꝑsona loquens:vt postea magis apparebit:ꝓpter hoc reuelatio in hoc libro cōtēta est valde ardua & autētica.& hoc est qd' dr̄. Apocaly.ie.xp̄i.i.reuelatio facta in persona iesu christi modo dicto. b ¶ Quā dedit illi deus.pater nam filius deitatē habet a patre. c ¶ Palā fa.id est manifestare. d ¶ Seruis suis.id est deuotis fidelibus & studiosis. e ¶ Quæ oportet fi.ci.s.tribulatiōes ecclesiæ,quas oportet fieri,nam hoc ꝓcedit ex diuina ordinatione q̃ nō potest frustrari.& hoc fit ad ꝓbationem fideliū & augmentum gl'iæ ipsorū. f ¶ Et sig.mit.an.dicto modo apparētem. g ¶ Ser.suo io.euangelistæ. h ¶ Qui testimo.perhi.verbo dei. In principio euangelij sui q̃tū ad emanationem eius æternā,
dicens. In principio erat v̄bū:& verbū erat apud deum:& deus erat verbum.& q̃tū ad eius incarnationem temporalem dicens: Et verbum caro factum est &c. Ideo subditur. ✻ Et testimo- Ioha.1.a.

D

Moraliter. a ¶ Apocalypsis iesu christi &c. Sicut dictum fuit in expositione literali beatus iohannes in principio libri hui⁹ reddit auditores beniuolos,dociles & attentos Per librum autem istum q dicitur apocalypsis.i. reuelatio pōt intelligi tota scriptura sacra:quæ est diuinitus reuelata. Ad quam reddūtur auditores dociles p fidē,q̃ apit ipsius intelligētiā:sicut dr̄ Esa.vij.b.ꝑm aliā trāslationē: Nisi credideritis nō itelligetis. & ad Heb.xi.b.dr̄:Credere em̄ oportet &c.& sic est etiā ī alijs sciētijs ī qb⁹ oportet discipulū ī multis credere doctori:q̃ postea itelligunt ab ipso. Attēti v̄o reddunt auditores p spem:quæ est certa expectatio futuræ beatudinis:cui⁹ viā ostēdit sacra scriptura. qlibet aūt attentus est ad cōsiderādū viā q̃ ducit ad terminū desideratū. Beniuoli vero reddūt auditores p charitatē q̃ facit ad deum cōformitatē.i.Iohā.iiij.c.Qui manet in cha.&c.ꝓpter quod talis est beniuolus ad audiēdū dei v̄ba quæ tradunt in sacra scriptura.

Moralr.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶In his quæ vi. In his quæ corporaliter vidit, vt possum: vel sola mēte, vt fuisse cū patre ante oia. b ¶Beat⁹. Christus dedit mihi. beat⁹ aūt q a me accæperit. Beatus. qa hæc apocalypsis est iesu xp̄i &c. c ¶Qui legit. i. qui narrat aliis quę audiuit: qa plures ab vno legēte possunt audire. Vel, audiēt. & in hoc notat auditores: qa plures. Illi soli beati q audiūt vt mēte recōdant: & mēte recōdūt: vt opere cōpleāt: & opere implēt vt vitā æternā possideāt. d ¶Seruat ea. Ita dico si seruat. (Iacob.1.d.) Non eni auditores legis, sed factores iusti sunt. Seruat ea. qui fidē xp̄i & ecclesiæ non violat: & timet minata: & quærit ꝓmissa, vere btūs: qa nec longa mora laboris, & præmia vicina. e ¶Septē ec. principaliter illis qb⁹ magister erat cōstitutus: & per sile aliis. Deus dedit xp̄o: xp̄s iohāni: iohānes aūt ecclesiis: vel per septē vniuersę ecclesiæ: quia septē vniuersitatē significāt: vel qa septiformi spū illustrantur. (Asia duplex.) f ¶In asia. Asia est elatio: ecclesia ergo nūc est in elatione virtutū: vel olim vitiorū. Asia est ista: nō magna, illa. s. quę dicit tertia pars mūdi: sed quędā ꝓuincia vbi erāt septē ciuitates, & septē ecclesię cū septē epis. ¶Asia minor est pars maioris asiæ, ꝯtinēs septē ciuitates: q̄rū ephesus est metropolis. In hac minori euāgelizauit paul⁹: sed postea in diuisione apostolorū iohānes eā obtinuit. Ephesus metropolitana sedes toti⁹ asiæ in q̄ iohānes prefuit. g ¶Gratia vobis. Pręparat auditores in salutatiōe beniuolos & attētos: sicut & in ꝓlogo. h ¶Qui est & qui erat &c. æternaliter: cūuis natus ex tpe: iam imutabilis per hūanitatē: & olim corruptibilis: talis vēturus est: & si modo non apparet talis. i ¶Et a septē spi. Spūs idē sonat qd' charitas: vnde attribuit spūi remissio pctōrū: F & alia dona quę sunt dona toti⁹ trinitatis vt intelligam⁹ trinitatē ex sola dilectiōe operari. Personam patris tacet: qa de deo creatore nemo male itellexerat: ponit personā filii & spūsctī de qb⁹ oēs nascunt in ecclesiis hęreses. k ¶Throni, sunt angeli ei⁹ & sctī hoies in qb⁹ nūc sedet de⁹ & iudicat ne in futuro iudicet. l ¶Primogenit⁹ &c. Dicit ꝓpter desperātes de morte xp̄i: (Luc.vlt.c) vt illi qui dixerūt: Nos putabam⁹ ꝙ ipse esset redēptur⁹ israel. m ¶Mortuorum. (1.Pet.2.d) Qui vos nō terreat: qa surrexit & est impassibilis. vel pri⁹ mortificantiū se: qa pc̄tm̄ non fecit. n ¶Princeps regū ter. Princeps terrenarū potestatū: potes eas remouere: & ad vtilitatē suorū vel sanctorū permittēs impios seruire. o ¶Qui dilc. Commendat personā filii qui hāc reuelationē per angelū fecerat iohāni. q. d. Credite huic reuelationi & patēti adhortationi, quā xp̄s manifestauit: q ꝓ nobis passus est & resurrexit. p ¶A pec. no. originalib⁹ vel actualib⁹ nō suis, sed nostris: qa nō peccauit. Regnū, potētes vitiis resistere: & pro nobis & ꝓ fratrib⁹ nosmetipsos deo offerētes. q ¶Ecce ve. Et vere debetis glorificare: qa ipse est q vētur⁹ est ad remunerādū, cum nubi. i. cū sanctis: q nubes fuerūt, cōpluēdo aliis doctrinā: & miracula faciēdo. Vel, sicut in nube ascēdit, in nube veniet: per quā dei clæmētiā itelligim⁹, ꝙ bonis est refrigeriū & illuminatio: malis vero terror & excæcatio: qd' & significatū est p nubē: q̄ educti sunt filii isrl' de ęgypto. (Exo.13.d) r ¶Et vi. cū. Alia trāslatio habet: videbit ois terra talē. q. d. talē videbūt qualē impii vēturū nō credebāt. s ¶Ois ocu. Boni vt lætent mali vt cōfundant, videbūt. t ¶Plangēt. seu collident sup eū, oipotētes ei⁹ impio resistere: ad silitudinē lapidis: & fictilis: vel, Plangēt se. i. dolebūt respiciētes eos q fundati sunt sup eū: qa nō tm̄ delebūt de ipso tormēto, q̄; ꝙ repellēt a tali ꝯsortio. ☞Etiam amen.

a & testimoniū iesu xp̄i in his quæ a b
¶vt literati.
b cūq; vidit. †Beat⁹ qui legit & qui c d
¶vt laici & addiscentes. ¶libri. a ¶lector & auditor.
d audit verba ꝓphetiæ hui⁹ & seruat e f
ea quæ in ea scripta sunt. †Tp̄s enī g
¶autem.
e ꝓpe est. †Iohānes septē ecclesiis q̄ h
a ¶remissio pctōrū. b ¶quies a vitiis.
g sunt i asia. Gratiā vobis & pāx ab i k l
a ¶id est a christo.
h eo q est: & q erat: & q vētur⁹ est & am
a ¶a septiformi spiritu: qui quidē vn⁹ natura gratiarū distributione multiplex. b ¶vt illuminet eos in quibus sedet deus.
k septē spiritib⁹ q in ꝯspectu throni n
a ¶psa dicitur⁹ repetit de xp̄o fm hūanitatē. b ¶q se eē deū nec ꝓ iminēte morte negauit.
ei⁹ sunt: & a iēsu xp̄o, q est tēstis fi o
a ¶vel testis fidelis. b ¶operū nostrorū i die iudicii quando dicet: Vidistis me esurientē & si. &c. venite benedicti patris mei &c.
l m delis: primogenit⁹ mōrtuorū: & pri p q
n ¶regētiū terrenitatē. a ¶spāfr p̄dicatores.
o ceps regū terræ. †Qui dilēxit nos: r
a ¶qa sola dilectiōe lauit nos. b ¶origina libus vel actualib⁹. c ¶non vituli: nō arietis: sicut in veteri lege.
p & lāuit nos ā pctis nr̄is i sanguine s t
¶fm ꝙ homo.
suo: & fecit nos regnū & sacerdotes v x
¶fm ꝙ deus. a ¶ideo vt laudet. b ¶vt ei obediatis.
deo & pr̄i suo. Ipsi glīa & imperiū y z
q in sæcula sæculorum amen. †Ecce b
a ¶tam bon⁹ q̄; mal⁹.
r s venit cū nubibus: & videbit eū oīs f
¶vt magis crucient.
oculus: & qui eum pupugerunt. Et g h
a ¶& omnes terreni & vitiis dediti.
t plangent se super eum oēs tribus

auditores attētos ex hui⁹ libri vtilitate: quæ cōsistit in beatitudinis consecutione. di. Beat⁹ q le. q̄tū ad doctores. d ¶Et qui audit: q̄tum ad discipulos studiosos. e ¶Verba ꝓphe. hui⁹: mente attendendo. f ¶Et ser. ea &c. tribulationes futuras patienter sustinendo: & subditur ratio. g ¶Tempus enim ꝓpe est. i. cito transiens. q. d. labor patientiæ breuis est: & præmiū beatitudinis æternū. h ¶Iohannes. Hic consequenter reddit auditores beniuolos. (G) (Diuisio.) (†i.22.b.) Et diuidit in duas partes: quia primo ꝓpositū facit. secundo q̄stionem tacitam soluit, ibi: Ecce venit. Primū facit ex hoc, ꝙ eis optat bona spūalia & æterna, dicens: Iohan. se. ec. Per hunc septenariū intelligit consequēter vniuersitas ecclesiarū in orbe constitutarū. (†i.22.c.) Vnde dicit Greg. homel. xxv. Quia septem diebus omne tempus comprehenditur, recte septenario numero vniuersitas figurat. i ¶Gratia vo. in præsenti vita. k ¶Et pax. in futura. nam ibi quietabit totaliter humanus appetitus. l ¶Ab eo qui &c. id est a deo ęterno. (æternitas quid.) Eternitas enim fm Boetium de consolatione, est interminabilis vitę tota simul & perfecta possessio sed a nobis qui intelligimus continuo & tempore, simplicitas eius non apprehenditur nisi p cōparationem ad tempus. Nā assistit omni tempori, etiā infinito si esset propter quod nobis hoc exprimitur per differentias temporis præsentis, præteriti & futuri. m ¶Et a septem spiritibus. id est vniuersitate angelorum: qui ministri sunt nostrę salutis. n ¶Qui in conspectu throni eius sunt. parati eius exeq voluntatem. o ¶Et a iesu christo. (†Heb.9.c.) qui est tes. fi. paternæ gloriæ & maiestatis vt pater in euangelio. (1.Ioh. H) p ¶Primogenitus mor. id est primus inter resurgētes a mortuis: licet ante ipsum lazarus & plures alii fuerint a morte resuscitati: hoc tamen fuit ad vitam mortalem: quæ magis proprie dicitur mors q̄; vita fm ꝙ dicit btūs Gre. homel. xxxv. propter quod vera resurrectio fit ad vitam immortalem ad quam christus resurrexit primus. nam eius resurrectio est causa resurrectionis aliorum. (†Matth. 24.d. Lu.24.c.) q ¶Et princeps regum terræ. propter quod dixit in sua resurrectione: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra: Matthæi vltimo. d. r ¶Qui di. nos & la. nos. id est sola dilectione sua & nō meritis nostris nos lauit. s ¶A peccatis nostris. originalibus & actualibus. t ¶In sanguine suo. Sacramētum enim baptismi & pœnitentiæ quibus deletur originale peccatum & actuale, habent efficaciam a sua passione benedicta. v ¶Et fecit nos regnum. i. ascribi ciues cœlestis regni. x ¶Et sacerdotes, offerētes hostias laudis acceptabiles per ipm. y ¶Deo. id est toti trinitati. z ¶Et patri suo. ad cuius gloriā omnia ordinat. a ¶Ipsi gloria, in seipso. b ¶Et imperium. super omnia alia. c ¶In sæcula sæculorum: amen. id est æternaliter. d ¶Ecce venit cum nu. Hic consequenter rn̄det cuidā tacite quęstioni: qua posset queri: quando dabitur fidelibus vita beata quā iohannes optat: Et respondet ꝙ in iudicio finali, qñ in corpore & aīa erunt totaliter beati: cuius expectatio breuis & nulla est comparata ęternitati. ideo dicit: Ecce venit. de propinquo. e ¶Cū nu. sic enim veniet ad iudicium: Matth. xxiiii. Videbunt filium hominis venientē in nubib⁹ cœli cū virtute multa & maiestate. f ¶Et videbit eū oīs oculus. qa in iudicio apparebit i forma humana: q̄ est visibilis oīb⁹: iō subdit: g ¶Et qui eū pupugerunt. i. iudęi q eū lingua crucifixerunt: et milites manu: et pilatus iudicādo. Visio tm̄ ipsius erit valde delectabilis iustis: nā veniet eis saluator, ꝓpter qd' loquens de suo aduentu ad iudiciū Luc. xxi. His aūt fieri incipientib⁹ respicite & leuate capita vestra i. exhilarate corda: vt exponit beatus Grego. homel. i. Quoniam appropinq̄t redēptio vr̄a. Sed erit terribilis impiis: qa veniet eis punitor: ideo subdit: h ¶Et plangent se super eum omnes tribus ter. id est omnes quorū corda in terrenis affectib⁹ sūt defixa. ☙Etiam

NICO. DE LYRA

☙ a ¶Et test. ie. chri. i. de iesu xp̄o. b ¶Quæcūq; vidit. in eius cōuersatione miraculorū operatione, morte & resurrectione sicut patet in euāgelii sui ꝓsecutiōe. c ¶Beatus. Hic ꝯn̄r reddit auditores

A ☞ a ¶Etiam amen. Per hæc duo aduerbia: quorū vnū est græcū. s. etiā significant gentes: per amen qd' est hebræū, iudæi: q oēs deū videbūt in iudicio. b ¶Ego sum. vere veniet: & qa ipse ꝓmittit se vēturū: vel p̄missa salutatiōe reddit attētos. q. d. ne a me hoc dictū, sed ab ipso xp̄o credatis. c ¶Alpha, prin. ante quē null⁹ vel a quo oia cœperūt. d ¶O, finis. post quē nullus: vel in quo oia terminabunt. e ¶Ego iohan. Finita salutatione ꝓgredit ad narrationē iponēdo q̄tuor: ꝑsonā, locū, cām ipsi⁹ loci, tp̄s: q̄ valēt ad cōmēdationē ipsi⁹ reuelatiōis. Ego io. q. d. scio quia tribulamini: sed exēplo xp̄i patiēter sufferatis: vt sitis participes regni ipsius. f ¶Frater vester &c. in xp̄o. In fidei vnitate: & ꝓpter illam fidē tribulat⁹ fui, sicut & alii p qd' ad regnū puenire patiēter sustinui: habēdo xp̄m in oīb⁹ exēplū. g ¶Pathmos. i. fretū. s. tribulatio: in qua magis cœlestia a fidelib⁹ aperiunt. (Ecclesia insula maris.) Eccl'ia cōparat insulæ: quia sicut insula marinis ꝓcellis illudit: ita eccl'ia p secutorib⁹ marinorū. i. mūdanorū affligit. h ¶Propter verbū dei &c. i. ꝓpter testimoniū diuinitati & hūanitati exhibitū. i ¶In do. die. (Gen.18.a) Solet rerū qualitas ex tpe notari, vt abraā (Ibi.19.c.) in feruorē fidei, angelū in meridie vidit. (Ibidē.3.b) Loth in ꝑditionē sodomæ vespere. Adā (3.Re.3.b.) post meridiē au. vo. dn̄i. Salomō nō referuatur⁹ sapiētiā nocte suscæpit. k ¶Aud. post me vo. Post se audit: qa dū de p̄ntib⁹ educt⁹ in anteriora verę ꝯtēplatiōis se extēderet: & alios respicere admonit⁹ est. Vel post se audit: qa a lege & ꝓphetis p̄dictū est hoc, idē itelligit. l ¶Qd' vi. scri. &c. Cōis admonitio fit iohanni: qua monuit cōiter mittere ecclesiis asię. & per eas intel- B ligēdæ sunt oēs aliæ eccl'iæ. Hæc cōis admonitio fit vsq; ibi: Et angelo ephesi &c. Siue simul & vno intuitu, siue per tpa diuersa hāc visionē vidit iohānes: angelus vtrūlibet ei ꝯferre potuit. m ¶Epheso. Volūtas mea iterp̄tat, vel lapsus ꝓfund⁹: vel cōsiliū. n ¶Et cōuer. sum. Et ideo: qa audiui vocē, ꝯuersus sū &c. o ¶Septē cande. i. septē ecclesias ardētes etiā illuminatas sapiētia diuini verbi. p ¶Aurea. sicut aurū per ignē ꝓbatū pcussiōib⁹ extēsum candelabrū efficit: sic eccl'ia tribulationib⁹ purgata tētationū ictib⁹ in lōganimitatē extēsa ꝯsummet. Si habeat vocē in ore & nō in ope: candelabrū quidē est, sed nō aureū. q ¶Simile fi. ho. i. angelū in ꝑsona xp̄i: qui iam nō fili⁹ hoīs, sed silis: qa iā nō morit. Vel, filio hois silis: qa nō cū peccato, sed in silitudinē carnis pc̄ti apparuit xp̄s: in quo oia necessaria ad regimē ecclesiæ. r ¶Podere. i. sacerdotali veste. i. carne in qua se obtulit: & quotidie offert, representans se deo patri. Vel, poderis est ecclesia: qua vestit de⁹ vt tunica quæ est talaris: qa vsq; ad finē mundi duratura. s ¶Præcinctū (Dan.10.a) ad man. Daniel cinctū renes vidit in vete. testa. quia ibi carnalia cōstringūt. hic māmillas: qa in no. test. etiā cogitatiōes iudicant. ☞Capilli

a ¶quod omni lingua firmādū. ¶& tamē.
a b terræ: ētiā amen. †Ego sum alpha a b
c d & o: principium & finis, dicit do
a ¶dn̄s dico. ¶More ꝓphetarū hoc dicit.
minus dēus: qui est, & qui erat, & c
¶a persona.
e qui venturus est omnipotēs. Ego d
¶humilitas magistri. ¶vel socius.
f iohānes frater vester & particeps e
in tribulatione & regno & patien f g
¶in exemplo christi.
tia in christo iesu, fui in īsula quæ h
¶locus. ¶causa.
g h appellatur pathmos: propter ver i
bum dei & testimoniū iesu christi.
a ¶in excessu mētis. b ¶i spe resurrectionis futurę per resurrectionem christi. ¶tempus.
i †Fui in spiritū in dōminica die: k l
a ¶cognoui. b ¶quia de futuris vel de magnis manifestationem.
k & aūdiui post me vōcem magnamm
a ¶qua incitat ad bellū. b ¶qd' visur⁹ es vel
l tanq̄ tūbæ dicentis: Quōd vides, n o
iam vides. a ¶in mēte recōde. vel ad literā.
scribē i libro: & mitte septē eccl'iis p
¶vel asię: ephesum: & smyr. &c. ¶cāticum.
m quæ sunt i asia: epheso, & smyrnæ
¶diuisio cornuū. ¶illuminata. ¶principiū
& pergamo: & thiatyræ: & sardis: &
pulchritudinis. a ¶seruans vel saluās.
b ¶tribus amabilis. ¶ideo.
philādelphiæ, & laōdiciæ. Et con q
a ¶. i. memoriā habui de subditis. b ¶vt itel
uersus sūm vt vidērem vocē quæ r
ligerē. ¶qa conuersus sum.
n loquebatur mihi. †Et conuersus s
o p vidi septē candelabra aurea: & in t
¶id est in cōmuni: quia omnibus se offert deus id est præsto est subuenire.
medio septē candelabrorū aureo
q rum similē filio hominis vestitum v
a ¶caput in se ostēdit qd' a suis exigit.
r s podere: & præcīctūm ad māmillas x

mum dicit: Ego iohannes frater vester. nō carnali cognatione sed spirituali regeneratione p sacramētū baptismi. (C) e ¶Et parti. in tri. Nā ꝓpter xp̄m fuit mersus in feruētis olei doliū. f ¶Et regno cœlesti. ad qd' oportet p multas tribulatiōes intrare. Actuū xiiii. g ¶Et patiē. in chri. ie. i. propter iesum: qa dat patientiā in tribulatiōib⁹. h ¶Fui in insula quæ ap. path. De feruentis eī olei dolio non adustus exiens: sed vt fortis athleta pūct⁹ ad insulā pathmos fuit in exiliū relegat⁹: in qua dn̄o reuelāte apocalypsim cōscripsit: & sic tangit loc⁹. i ¶Propter verbum dei & testi. iesu. In quo tāgit causa suæ relegationis ꝓpter hoc enim ꝙ nolebat xp̄m negare, nec a p̄dicatione noīs ei⁹ cessare: fuit in exilium relegatus. Consequenter tāgitur reuelationis tp̄s, cū dicit. k ¶Fui in spiritu. id est in extasi mentis. l ¶In dn̄ica die. q̄ deputata est contemplationi diuinæ: & per consequēs apta est reuelatiōi fiēdę. m ¶Et audiui. Hic ꝯn̄r tangitur in breui reuelationis materia & modus. Et diuidit in quatuor ptes: qa primo ponit reuelantis descriptio. scd'o audiētis trepidatio, ibi. Et cū vi. tertio timētis consolatio, ibi: Et posuit. quarto scribentis informatio, ibi Scribe ergo. (Diuisio.) Circa primum dicitur Et audiui post me vocē magnam tanquā tubæ. (†i.4.a.) In quo designatur virtus & auctoritas angeli loquentis in persona christi. n ¶Dicentis. mihi. o ¶Quod vides scribe in lib. ad instructionem fideliū. p ¶Et mitte septē ec. &c. epheso & smyr. &c. his em̄ septem ecclesiis primo scripsit: & ꝯn̄r aliis vniuersis vt prædictū est: & in ꝓsecutiōe ampli⁹ apparebit. q ¶Et conuer. sum. Per hanc conuersionē intelligit, ꝙ in apprehēsiōe reuelationis diuinæ oportet mētem a terrenis auerti: & ad cœlestia cōuerti. r ¶Vt viderem vocem. (D) id est vocis ꝓlatorem: qa vox proprie nō est visibilis. pōt tm̄ sic exponi: Vt viderem vo. i. perciperem: sicut Exo. xix. c. Cunct⁹ autē ppl's videbat voces. s ¶Et conuersus vidi sep. can. au. septem ecclesias significātia: vt exponitur. i. t ¶Et in medio sep. can. au. si. fi. ho. id est angelum rep̄sentantē christū: qui filius hois frequenter in euāgelio nominatur: (†93.di.c. diaconi sunt. in pricipio.) vt patet intuēti: & vt ostēdat ꝙ ille qui appebat erat angelus & non xp̄s: ideo nō dr̄ hic ꝙ iohānes viderit filiū hominis, sed similē filio hoīs. Per hoc autē ꝙ dicit: In medio septem candelabrorū. intelligit ꝙ xp̄s est in medio ecclesiarū in nomine ei⁹ cōsecratarū: fm ꝙ dicitur Mat. vlt. d. Ecce vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationē seculi. v ¶Vestitū podere. Est autem poderis vestis sacerdotalis linea, quæ communiter dicitur alba. & dicitur a pos quod est pes & hæreo hæres: quasi pedibus hærens: nā attingit vsq; ad pedes. x ¶Et præcinctum ad māmillas. Per præcinctionem ad renes intelligitur restrictio carnis: quæ p̄cipit i veteri testamēto. Per eā autem quæ est ad mammillas circa pectus: intelligitur restrictio ☙mentis.

NICO.DE LYRA

☙ a ¶Etiam amen. Etiam est aduerbiū affirmādi in latino: & similiter amen in hebræo. Et p hāc duplicē affirmationē isinuat, ꝙ est irretractabilis veritas. Et subdit rō cū dr̄: b ¶Ego sum al. &c. q. d. nō pōt frustrari vel immutari mea sn̄ia. Dicit aūt alpha & o: nā alpha est prima lr̄a græcorū: & o vltia. & p hoc insinuat ꝙ de⁹ est pricipiū oim effectuū: & finis ad quē oia ordināt. ꝓuer. xvi. a. Vniuersa ꝓpter semetip̄m opat⁹ est dn̄s. & iō qd' subdit: Principiū & finis. est expositio lr̄e duplicis p̄cedētis. c ¶Qui est & qui erat & qui vē. &c. exponat vt. s. d ¶Ego iohā. Hic ꝯn̄r reddit auditores dociles p hoc, ꝙ modū & materiā reuelatiōis in hoc libro ꝯtētæ tāgit sub quadā breuitate: qd' in librorū procœmiis fieri cōsueuit. Et diuidit in duas partes: qa primo tāgit hui⁹ reuelationis loc⁹ & tp̄s. secūdo materia & modus, ibi: Et audiui. Circa primum dicitur:

✳ s ¶Et conuersus vidi septem candelabra au. &c. fm sensum literalē per similē filio hois existentē in medio candelabrorum aureorum, intelligitur christus existēs in medio eccl'iarū per orbē diffusarū ad cōseruationē & cōsolationē earū: sicut ꝓmisit Mat. vlt. d. Ecce vobiscū sum oībus dieb⁹ &c. (Moral'r.) Moral'r aūt p xp̄m potest intelligi qlibet bon⁹ p̄lat⁹: eo ꝙ est ei⁹ vicari⁹: ꝓp qd' dr̄: Lu. x. c. Qui vos audit me audit: iō p̄lat⁹ debet eē silis filio hois. i. xp̄o: cui debet eius vicarius conformari quantū potest fragilitas nostra pati. v ¶Vestitum podere. i. tunica linea alba vsq; ad talum ꝑtingentē: p quā significatur castitas perseuerans vsq; ad finem vitæ. x ¶Et præcinctum ad māmillas zona aurea. Per zonam auream significatur charitas: quę preciosior est virtutib⁹ aliis, sicut aurum cæteris metallis. Et bene dicitur zona: quia iungit & stringit hominē cū deo & ꝓximo dilectione firma: & dicit ✳esse cir

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Capilli erant candi.id est sancti extenuati: & adherentes ipsi capiti vel cogitationes eiꝰ. b ¶Tanquã la. Vel, sicut lana alba apta est ad quoscũq; colores accipiẽdos: sic sancti ad tribulationes. c ¶Nix. Nix candor immortalitatis: qa candidior omĩ creatura. d ¶Oculi.i.dona spũssanti. Qui sunt xp̃i habẽtis & dantis, sunt ecclesiæ accipiẽtis: quæ illuminãt & faciũt ardere. Vel, oculi sunt ipsi spũales in ecclesia vel diuina præcæpta. e ¶Et pedes.i. vltimi fideles: qui multis cõcussionibꝰ nõ retinebũt priorẽ naturã: sicut aurichalcũ: qđ sæpe incẽditur: & meliorẽ accipit colorẽ. f ¶In ca.arden. In alia translatione habet: aurichalco libani per quod ostẽditur: ꝙ in illa regione vbi dñs crucifixus est, maxime illa tribulatio est valitura. g ¶Et vox.i.p̃dicatio eius obtinet vim aquæ: qa mũdat. vel, quam vocem recæperũt iam multi populi: qui comparant aquæ ꝑpter fluxũ: tanto magis cõstare debetis. Vel, vox datrix multarũ aquarũ.i.gratiarũ: vnde vox seqtur: h ¶Stellas. Stellæ ep̃i: qui debent aliis lucere verbo & exẽplo vitæ: qui & si peccauerũt, stellę vocant: ſm ꝙ instituti sunt quos habet in dextera.i.in potioribꝰ donis: quæ per dexterã significant. i ¶Et ex ore.i.de insinuatione exiuit prædicatio quæ vtrũq; secat: in veteri testa. carnalia opera: in nouo ɔcupiscẽtias. vnde: Nõ
Mat.10.c enim vos estis qui loquimini: sed spũs patris vestri qui loqtur in vobis. k ¶Sicut sol lu.in vir.i.in meridie sine nubibus. Vel, sicut ipse christus in resurrectione. Vel, qñ fixus erit in æternum. l ¶Et cum vi. Ecce iohannes qui stare videbatur, viso dño cecidit, tanq; mortuus: quia vnusquisq; vir sanctus quãto se ad cõtemplandum diuinitatẽ altius erexerit: tanto apud se introrsum inferius cadit: quia in comparatione dei eius magnitudo quam
F persuasit, facile despicit. Hinc est ꝙ abraã viso domino se puluerẽ & cinerẽ cogno-
Ioh.42.a uit. Item Iob: Auditu auris audiui te &c.

a ¶cingulo charitatis. qa dilectionẽ seruat.
a zona aurea. Caput autẽ eius & ca- a
a ¶id est vestimenta contra frigus & vitia.
b pilli erant candidi tanq̃ lana alba,
a ¶imortalitas cũ glia: gloriosior est oĩ creatura. b ¶& fideles in ecclesia: q ex vtraq; parte videre debent.
c d & tanq̃ nix. † Et oculi eius velut b
e flãma ignis: & pedes eius similes c
a ¶nõ cuilibet: sed,
f aurichalco sicut in camino ardẽti. d
g Et vox illius tanq̃ vox aquarum e
multarum: & habebat in dextera f
¶per p̃dicatores vel scripturas.
h i sua stellas septem. †Et ex ore eius g
gladius vtraq; parte acutus exi-
¶iusti similes ipsi lucebunt id est similes fient illi.
k bat: †& facies eius sicut sol lucet h
¶quia.
l in virtute sua. Et cũ vidissem eum, i
m n cecidi ad pedes eius tanq̃ mor-
a ¶i.sup vires humanitatis meæ.
o tuus: & posuit dexteram suam sũ- k
¶ideo.
p per me dicens: Noli timere: †Ego l m
¶æternaliter.
sum primus & nouissimꝰ & viuus n
¶ſm carnem. ¶propter vos.
q & fui mortuus: & ecce sum viuens o p

f ¶Et ha.&c. stel. sep.i. episcopos: vt exponitur in fi.ca. qui dicũtur stellæ: qa debent ecclesiam illuminare vita pariter & doctrĩa Dañ.xij. Qui ad iusticiam erudiũt plurimos. quasi stellæ in perpetuas æternitates. Dicuntur autem esse in dextera xp̃i. sine quo non possunt recte operari. Iohã.xv.a. Sine me nihil potestis facere. hoc dixit apostolis: quorum successores sunt espicopi in ecclesia dei: vt dicitur in decretis di.xxj.ca. In nouo testamento. g ¶Et ex ore eius gladius vtraq; parte acu.exi.i.sententia iusta. h ¶Et fa. eius sicut sol lucet in virtute sua. Nã est lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundanum Iohan.j.a. i ¶Et cum vidis. Hic consequenter ponitur iohannis trepidatio: cum dicitur Et cum vi. cum, ceci. ad pe.&c. Hoc autem factum est, ad declarandum fragllitatem humanam iusta virtutem angelicam Simile legitur de daniele in angeli visione. Danieř x. hoc tamen magis habet locum in proposito: in quo angelus apparebat vt repræsentans personam diuinam, vt prædictum est: quæ incomparibiliter excedit angelicam. k ¶Et posuit dexteram suam super &c. Hic consequenter ponitur timẽtis consolatio: cum dicitur: Et posuit dexteram suam super me. ad confortandum fragilitatem meam. Ideo subditur, dicens. l ¶Noli ti. & subdit rationem. m ¶Ego sum primus & nouissimus. p hoc idẽ signatur quod supra dicitur: Ego sum alpha & o &c. Similiter exponatur quasi dicat potens sum te saluare: iõ nõ debes timere. o ¶Et fui mor. in humanitate assumpta ꝓ generis humani salute, propter quod non debes timere p ¶Et ecce sum vi. in sæcula sæc. quia xp̃s homo resurrexit ad vitã immortalẽ. ✻Et habeo

G †j.2.c.& 19.c. †De pri. c. ex ore. i prin. j.19.c. †mat.17. a. †Esaiæ 44.a. j.22.c. Moraliř. H

✻esse circa mãmillas: id est ꝓpe cor: qa quod charitate diligitur, corde habetur. a ¶Caput autem eius & capilli erant candidi. Per quod significatur maturitas moris & ætatis. b ¶Et oculi eius velut flamma ignis. Per qđ significatur viuacitas intellectus in cognitione veritatis. c ¶Et pedes eius similes aurichalco sicut in camino ardẽti. Per qđ significatur feruor affectionis ad procurandũ honorem dei & salutem ꝓximi. e ¶Et vox illius tanquam vox aquarum multarum. Per quam significat efficacia verbi tam in prædicãdo ꝙ̃ in corripiẽdo: quæ debet esse in prælato. f ¶Et habebat in dextera sua stellas septem. Per stellas significantur sapiẽtes alios dirigentes. Danie.xij.b. Qui ad iusticiam erudiunt plurimos, quasi stellæ in perpetuas æternitates: Idem quia septem diebus omne tempus reuoluitur: recte septenario numero vniuersitas designatur. Prælatus igitur septem stellas habet in sua dextera, quando sapientes suæ diocesis sunt de cõsilio ac familiaritate sua. g ¶Et ex ore eius gladius ex vtraq; parte acutus exibat. Per quod ostenditur: ꝙ sententia prælati debet esse sic iusta, ꝙ non faueat iniuste vni parti vel alteri. h ¶Et facies eius sicut sol lucet in virtute sua. Nam aspectus talis superioris est delectabilis omnibus bonis. De quo potest dici illud Eccs.xj.c. Dulce lumen & delectabile est oculis videre solem. i ¶Et cum vidissem eum cecidi ad pedes eius. Per hoc significatur reuerentia quæ bono p̃lato debetur. k ¶Et posuit dexteram suam super me &c. qa sicut subditus debet prælatum reuereri: sic versa vice prælatus debet subditum consolari. m ¶Ego sum primꝰ & nouissimꝰ. Quia bonus prælatus debet esse primꝰ ad laborem: & nouissimꝰ ad requiem temporalem. Vnde sup illud Apostoli: Qui episcopatum desiderat: bonum opꝰ desiderat. (1. Ti.3.a.) Dicit quædam glosa. hoc dictum fuit, quando is qui populis præficiebatur primus ad tormenta ducebatur. & hoc patet per effectũ. si tempus ecclesiæ primitiuę ad memoriam reducat. n ¶Et viuus. vita gratię. Nam & si bonus prælatus de hoc non habeat certitudinẽ: habet tamen probabilem coniecturam, & aliquando certus est per reuelationẽ diuinam. o ¶Et fui mortuus. saltem morte originalis culpæ. p ¶Et ecce sum viuens in sæcula sæculorum. quia iustus proprie non moritur: sed transit de vita gratiæ ad vitã glorię sempiternam. Propter quod obitus sanctorũ natale dicitur ipsorum.
✻Et habeo

m ¶Cecidi. qui proieci curam humanitatis ad similitudinem vltimorũ fideliũ. n ¶Tanquã mor. Mortuꝰ mũdo viuus deo: vel nil terrenitatis cupiens. o ¶Dexteram suã.s.sanctũ spiritũ confortantẽ.i.auxiliũ suum. p ¶Noli ti. pati pro me tribulationes & mortẽ: qa ego qui nõ indigebã ꝑpter me: cum sim primus & nouissimus, fui mortuus & viuus. q ¶Sum viuẽs. Sed non ideo terreamini: qa manifeste surrexi: nec amplius moriar.
☞Et habeo

NICO. DE LYRA

✻ mentis: quæ præcipit in nouo. vnde Mat.v.c. Audistis quia dictũ est antiquis: nõ mœchaberis. ego aũt dico vobis. Quicũq; viderit mulierẽ ad concupiscẽdũ eam, iam est mœchatus eam in corde suo. Apparitio vero angeli fiebat ad designandũ continẽtiam quæ debet esse in ministris xp̃i pro statu noui test. Sciẽdũ tñ ꝙ lex vetus ꝓhibebat cõcupiscẽtiã alienæ vxoris. Exo.xx.c. Nõ concupis. vxo. proxi. tui. tamen quia nõ puniebat, nec puniendũ aperte dicebat: ideo dicit in glo. Phil.ij. ꝙ lex vetus prohibebat manũ, nõ animũ: qa nõ ita expresse & efficaciter ꝓhibebat sicut lex noua. & quod modicũ est, quasi nihil reputatur: lib.ij.physi. a ¶Caput aũt eius & capil. erant can. Apparebat em̃ angelus in specie sacerdotis: quia vestitus podere: & etiam iudicis: in hoc ꝙ gladius ex vtraq; parte acutus ꝓcedebat de ore eius: vt habet.j. maturitas aũt ætatis & morũ, quę per caniciem designatur, decet iudices & sacerdotes: propter quod in canicie apparebat: ecõtrario vero indecens est iuueni canicies: & ideo christus Cañ.v. vbi describitur vt iuuenis sponsus, dicuntur eius capilli nigri. comæ capitis eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi coruus. b ¶Et oculi eius velut flãma ignis. nam acuties sui visus ꝑtingit vsq; ad intima rerꝫ cognoscẽdã. Oĩa em̃ nuda & aperta sunt oculis eiꝰ. Hebrę.iiij. c ¶Et pe. eiꝰ simi. auri. ignito: ideo subdit: d ¶Sicut in ca.ar. in quo designat ardor tribulatiõis xp̃i fidelibꝰ imminẽtis. e ¶Et vox illiꝰ tãquã vox aquarũ mul. In quo notat virtꝰ & auctoritas loquẽtis: sicut.s. per vocẽ tubæ. est em̃ eadem significatio replicata per illã similitudinẽ ad maiorẽ exp̃ssionẽ.
Et ha.&c.

☞ a ¶Et habeo. Et ideo nõ partiar vos tentari supra ꝙ̃ potestis ferre: quia habeo potestatem super diabolum & super membra eius. (1.Cor. c.) Qui clauem alicuius domus habet: quẽ vult intromittit: & quem vult ab ingressu domus repellit. Claues igitur mortis & inferni possidet: qa quos vult a dãnatione perpetuæ mortis liberat: quos vult aũt eodẽ damnationis periculo iuste remanere sinit. b ¶Mortis & infer. Diabolus est mors: quia causa est pc̃ti.i. mortis, ministri eius infernꝰ in qbꝰ habet locũ. c ¶Quæ opor. fieri post hæc. In vltimis fidelibus: per quorꝫ exemplũ isti multum debent animari. d ¶Sacramentum.s. mysterium: vbi aliud videt, & aliud intelligitur. Hæc prima visio est de correptione ecclesiarum. Angelus allegoriã in parte aperit vt doceat vtiq; debere requiri.

E T angelo.i.ep̃o scribit de manu cuius pc̃tã subditorum reqrit: & sine cuiꝰ cõsensu subditos iudicare nõ præsumit ipse iohãnes. Ca.II. f ¶Ephesi. Ephesus ſm bene persistentiũ partẽ volũtas interpretat: quorꝫ operibus deus delectatur: de quibus ꝓponit, vt per horꝫ exẽplum q lapsi fuerãt corrigant: ſm ꝙ ephesus interpretat cõsiliũ.i. indigens cõsilio: siue lapsus profundus: vel voluntas mea. g ¶Septem. Incipit singulares admonitiones: quę singulæ & vniuersales esse p̃nt ſm diuersa membra cuiuslibet ecclesiæ. h ¶Non potes sustinere. vi humanitatis. Vel, non potes sustinere. malos quin emendes vel expellas. i ¶Tentasti eos. Non tentantur nisi qui intus sunt in ecclesia: k ¶Sustinuisti ꝓpter nomen meũ. Vel hoc nõ fecisti pro humana laude: sed
B propter nomen meum glorificandum. l ¶Et non defecisti. Notat causam humani defectus fuisse. nisi auxilium præuenisset. m ¶Sed habeo &c. Vel episcopus in persona sua, affectus tædio vitiorum in subditis: vel subditi amore terre-
Reg.2.c norum. Heli sacerdos fuit bonus, & tamẽ damnatus est: qa filios corrigere nolebat.
☞Mouebo

a in sæcula sæculorũ. † Et habeo cla- a
b ues mortis & inferni. Scribe ergo b
a ¶sicut passionem & resurrectionem.
b ¶p̃ntes tribulationes & p̃ns auxilium.
c q̃ uidisti: & quæ sunt, & quæ opor- c d
¶vel mysterium.
d tet fieri post hæc. Sacramentum se- e
ptem stellarũ quas vidisti in dextera mea: & septem cãdelabra aurea:
Septem stellæ: angeli sunt septem f
ecclesiarum: & septẽ candelabra, septem ecclesiæ sunt. Ca.II.
¶iohãnes. ¶Nota ꝙ in oĩbus his non soli ep̃o: sed & cõmissis loquitur.
e f E T angelo ephesi eccle- h
a ¶licet peccauerint, adhuc nõ dimittit eos.
g siæ scribe: Hæc dicit qui tenet se- i
a ¶sicut dona diuidẽs vel nondũ quietus.
ptem stellas in dextera sua: qui
¶qa nondum tales vt in eis quiescat.
ambulat in medio septem candela
¶id est approbo.
brorum aureorum. Scio opera tua k
a ¶tribulationem. b ¶qa non murmuras de dilato præmio.
& laborem tuum & patientiã tuã: l m
a ¶inhumane cõtra te agentes.
h & quia non potes sustinere malos n
¶id est probasti doctrinã eorum. ¶missos a deo, vt facilius decipiant.
i tentasti eos qui se dicunt aposto- o p
los esse & non sunt: & inuenisti q r
a ¶mala p̃dicatione eorum & mala vita.
b ¶in malis quæ ipsi conuincti ingerunt per terrenas potestates.
eos mendaces: Et patientiam ha- s
¶id est per.
k bes: & sustinuisti propter nomen t
a ¶hoc ad consilium pertinet.
l m meum: & non defecisti. Sed ha- v
¶contrarium coronæ.
beo aduersum te†: quod charitatẽ x

Prima diuidit in septẽ ptes ſm septẽ ecclias: q̃ patebũt ꝓsequẽdo. In prima vero parte informat ecclesia ephesina: cuius p̃mittit cõmendatio: vt melius recipiat sequẽs correctio quæ ponit ibi: Sed habeo aduersum te. In prima parte dr̃: h ¶Et an. ephe. ec.i. eius ep̃o: sicut p̃dictum est: & ita accipiatur in sequẽtibus. Et informando ep̃m qui est caput illius ecclesiæ informat ppřm sibi subditum: vt ex sequentibus apparebit. Dicunt autem expositores cõmuniter ꝙ iste fuit timothæus pauli discipulus quem cõstituit episcopum ecclesiæ ephesinę: sicut dictum est.s.j.Tim.j. tñ beatus iohannes apostolus erat super omnes episcopos asiæ: cuius ecclesias fundauit & rexit vt habetur in libro illustrium virorum: tamẽ cõmuniter manebat ephesi. i ¶Hæc di. qui te. sep. stel. &c. exponatur vt.s. k ¶Scio opera tua.i. approbo. l ¶Et la.i. tribulationem ab aduersariis fidei: m ¶Et pa. tuam. in tribulatione tibi suscitata. n ¶Et quia &c. sustima. cum eis communicando: sed magis eos reiicis a consortio fidelium ne corrumpatur malis eorum. o ¶Et ten. cos. experimentum accipiendo de ipsis per vitam eorum & doctrinã. o ¶Qui se. di. apostolos esse.i. a christo missos ad docẽdum populum. q ¶Et non sunt. sed magis subuersores fidelium: quales erãt ebion & cherinthus & cæteri hæretici qui tunc in asia surrexerũt: & similiter pseudo apostoli qui dicebãt se missos ab apostolis in hierusalem manentibus scilicet petro & iacobo: & sub hoc p̃textu, falso tamẽ docebant obseruationem legalium simul cum euãgelio esse necessariam ad salutem: vt patuit supra in epistolis pauli in pluribus locis: r ¶Et inuenisti eos mendaces. Nõ solum in doctrina, sed etiam in vita quia exterius sanctitatem simulabant: vt simplices magis deciperent. s ¶Et patientiam habes. in tribulationibus quas excitauerunt cõtra te. t ¶Et sustinuisti propter nomen meum. non propter inanem gloriam. v ¶Sed habeo aduersum te. Hic cõsequenter subditur correctio: & vt melius portet cõmẽdatio subdit ibi: Sed hoc habes. Circa primum dicitur: Sed habeo aduersum te. defectum corrigẽdum: quod subditur cũ dicit: x ¶Quã charitatem tuam primã: id est opera charitatis quæ habuisti in principio tuæ cõuersiõis.
✻Reliquisti

C †Esa.22. f. Iob.12.c. j.3.b. D

Moraliter. h ¶Et angelo ephesi &c. Ephesus consilium meum interpretatur ideo hæc scriptura moraliter dirigit illorꝫ cõgregationi quæ nõ solũ ad præcepta decalogi, sed etiam ad euangelij consilia saltem aliqua sunt obligati: cuiusmodi proprie sunt religiosi. i ¶Hæc dicit qui tenet septẽ stellas in dextera sua.i. christus. ſm sensum litteralem. k ¶Scio opera tua. id est approbo. nam bonorum religiosorum opera a deo sunt approbata. m ¶Et patiẽ. tuam. quæ religiosis est necessaria. nam in religione quacumq; sunt aliqua grauia sustinenda. n ¶Et qa non po. sustinere malos. Nam in religione bñ disposita seruatur disciplina regularis: qa puniunt. o ¶Et tẽ. &c. di. apo. Per istos intelligi possunt hypocritæ q sub specie maioris sanctitatis quærunt latenter peccare: & quando de talibus experimentum habetur deiiciuntur: qa mendaces inueniuntur. Quia tñ tales habẽt aliqñ potentes defensores: inde est, ꝙ arguentes eorꝫ maliciã aliquãdo sustinere habent iniuriã: ꝓpter quam tamen non debent deficere a veritate. v ¶Sed habeo aduersum te: ꝙ charitatem tuã primam reliquisti. id est feruorem deuotionis ad deum & pietatis ad proximum. Omnis enim religio quantumcumq; bene steterit in obseruantiis regularibus: tamen multum declinasse videtur a paternis traditionibus. propter quod non dicitur hic charitatem reliquisti absolute: sed charitatem primam. id est aliquem perfectionis gradũ a primis patribus obseruatũ. vñ debemus recordari: & ad primũ gradũ quantũ possumus reuerti. ideo subdit:
✻Memor

Moraliř. al†habe. pauca.

NICO. DE LY.

✻ a ¶Et habeo claues mor. &c.i. potestatem educendi inde iustos: qđ fecit in sua resurrectione: & ibi recludẽdi impios qđ maxime faciet in iudicio finali, dicens illud terribile verbum Mat.xxv.d. Ite maledicti in ignẽ æternum. b ¶Scribe ergo. Hic ɔñr ponitur scribẽtis informatio: in quo etiam tangitur materia huius libri in quodam generali, cum dr̃: Scribe ergo quæ vi.i. apparitionem iam dictam. c ¶Et quæ sunt.i. tribulationẽ ecclię iam inchoatam: & circa finẽ mundi magis ingrauescentẽ. ideo subdit. d ¶Et quæ opor. fieri. in futuris tribulationibus ad probationẽ electorꝫ. e ¶Sacramentũ se. stella.i. sacrũ secretũ p ipsas significatum. Quod ɔñr exponit cũ dr̃: f ¶Septẽ stel. au. sunt septem ecclesiarũ.i. ep̃i ipsarꝫ: vñ angelus q interpretat missus est hic nomen ep̃alis officij. sicut Mala.ij.b.dr̃: Labia sacerdotis custodiunt scientiam: & legem ex ore eius requirẽt: angelus em̃ dñi exercituũ est. Ep̃s enim est sacerdos principalis in aliqua diocesi. vñ & in lege supremus inter ministros dei vocat sacerdos summus. g ¶Et septem cande. au. &c. Nam sicut candelabra sustentant luminaria: sic ecclesiæ doctores qui sunt luminaria ecclesiæ, de bonis ecclesiæ debent sustentari. Et dicuntur aurea: nam hoc debet ex charitate fieri, quæ per aurũ signatur: qa sicut aurum excellit oĩa alia metalla, sic charitas alia dei dona. j. Corꝫ.xiij.d. Maior aũt horum est charitas.
✻ a ¶Et habeo cla. mor. & infer. qa p̃latus habet ꝑtãtem malignos excommunicandi. Ca.II.
E T angelo ephesi. Finito proœmio: hic incipit tractatus. Et diuiditur in duas partes. nam primo informant septẽ ecclesiæ in speciali. scđ'o tota ecclesia in generali. iiij.ca.
Prima

a ¶Mouebo cande. Auferã virtutes & dona spũsscti per q̃ sunt cõstituta candelabra. b ¶Sed hoc habes bo. Quãuis hoc est ad uersum te, tñ nõ desperes: q̃a habes bonum. c ¶Facta. t. cõmunem v sum mulierẽ & comestionẽ idolothitor. d ¶Nicolaita rum. Nicolaus stultus ppls. i. gẽtiles deũ ignorãtes: publice vxo ribus vtẽtes: q̃ idolothita comedũt: &iouẽ regnare credũt: Hæretici quoq; stulti apud deũ q̃b⁹ error idolor. cultura imputat & fornicant, immũdicię carnis fuiẽtes stulti q̃ iudæi. stulti etiã falsi christiani q̃ terrenis dediti colunt mundum. e ¶Qui habet aurẽ &c. Cur audiendũ? q̃a pseuerãti xp̃s est lignũ vitę: q̃a vmbraculũ & robur & dãs fructũ. i. corp⁹ & sanguinẽ: & hic, & maxime in futuro. f ¶Smyrnæ. Smyrna canticũ interpretat: vel quasi myrrha, etiã canticum in quib⁹ delectat: myrrha sic est amara vt etiam corpa a putredine seruet. g ¶Hæc dicit prí. Talẽ describit xp̃m q̃ valeat ad consolationem eorum quib⁹ tri bulationes ingerunt. Hæc dicit primus. q.d. ne deficiatis vos: quia ego tantus propter vos passus sum mortem de qua resurrexi: q̃ idem expectetis & vos. h ¶Ali quos ex vo. Hic patet q̃ nõ de vno solo, sed de pluribus intelligatur. i ¶Vt tentem ini. id est vt p̃bemini: vel despectui habeamini in diabolo & membris eius.

☞Diebus

NICO.DE LY.

✠ a ¶Reliqsti. Ex hoc apparet q̃. ō. dictum est. s. q̃ verbũ dñi dirigit ad epm nõ solũ p se, sed etiã p ppło sibi subdito. Nã cũ timothæus esset pauli specialis discipulus & p̃dilect⁹: nõ est verisile q̃ pcesserit in spũalib⁹ deficiẽdo: sed magis pficiẽdo ppter q̃ istud intelligit ppło sibi subdito. Cõsueuerũt ei sustẽtare paupes xp̃ianos ferutẽr & deuote: & elemosynã mitte re fidelib⁹ in hierl̃m habitãtibus qui suas possessiones vendiderãt ad sustentationẽ xp̃o credentiũ: vt patet Act. iiij. & refrigeratus erat ab hoc seruore. ideo nõ dr̃ q̃ reliquerit simplr charitatẽ: sed primã. i. seruoris gradũ prius habitũ: ad quẽ reducit, cũ dicitur. b ¶Memor esto itaq; vñ ex. i. a quãto gradu charitatis. c ¶Et age pœ. de omissione tanti boni. d ¶Et prima opa fa. i. sic ferutẽr & deuote sicut prius. Ex hoc patet q̃ noie angeli non intelligit hic angelus sanctus custos ecclię ephesinæ: vt voluerunt aliqui dicere. nã angeli sancti nõ pñt ab aliquo gradu suę pfectionis excidere. e ¶Sin aũt. supple te corrigas. f ¶Veniõ ti. i. ad te puniendum.

g ¶Et mouebo can. &c. subtrahendo subditos tuos ab obedientia tua vt exponũt aliq. Sed hoc nõ videt bñ dictum: q̃a sic culpa principalr retorqueret in epm, & nõ in ppłm: q̃d⁹ est improbatũ. Posset etiam dici, q̃ infrigidatio dicta primę charitatis nõ cõtigit tpe tanti doctoris. s. timothæi, sed alterius sibi succedẽtis. nã illo tpe epi sancti q ppło pficiebant, primi ad tormẽta ducebãtur: & sic frequẽter mutabant. Illi em̃ q dicũt q̃ timotheus hic intelligit angel⁹ ephesi eccliæ: mouent ex hoc q̃ circa illa tpa null⁹ eo excellẽtior inuenit rexisse ecclesiã ephesinã: & hoc magis mouet ad oppositũ: q̃a tpe plati excellẽtioris minus cõtingũt defect⁹ in eccl̃ia sibi cõmissa., ppter q̃d⁹ saluo meliori iudicio magis videt: q̃ fuerit alius a sctõ timothæo. h ¶Sed hoc habes. Hic p̃r subdit cõmendatio: vt more boni samaritani post vinũ mortificatiuũ infundatur oleũ lenitiuũ, cũ dr̃: Sed hoc habes. s. bonũ & cõmẽdatione dignũ. i ¶Quia odisti fa. nico. nõ dixit nicolaitas sed facta: q̃a pionæ sunt ex charitate diligendę: sed eor̃ vitia odio sunt habẽda. Iste nicolaus fuit in primitiua eccl̃ia habẽs valde pulchrã vxorẽ: & impositũ fuit sibi q̃ nimis zelabat eã, ppter q̃d ad ostendendũ cõtrariũ cecidit in peius vitiũ: fm illud poeticũ: Decidit in scyllam cupiẽs vitare charibdim. Exposuit em̃ vxorẽ suam alĩs xp̃ianis: dicẽs erronee fic vxores esse cõicãdas sicut & alias res. Dicitur in scholastica historia lib. iij. ca. xix. quod nicolaus ipse vixit sancte

Hæresis nicolaitarum.

a ¶q̃m quidẽ aduersum te est.

tuam primam reli quisti. † Memor b
¶de cõsortio fidelium.
esto itaq; vnde exciderís : & age c
¶ dignos fructus pniæ. a ¶ primis fiłia op⁹.
pœnitentiam : & primã opera fac. d
¶ sed. ¶ vt aia & corpore interficiã.
a Sin autem : venio tibi & mouebo e
a ¶ id est in hoc q̃ interpretat voluntas. g
candelabrum tuum de lõco suo
¶ hic iterũ voluntas.
b nisi pœnitentiam egeris. Sed hoc f
c habes bonum : † quia odisti facta i
a ¶ q̃ ideo odisti q̃a & me odisse videbes.
d nicolaitarum : quæ & ego odi. Qui k
a ¶ quæ vni dico oĩb⁹ dico. b ¶ diuinũ intellectum. c ¶ id est triniras.
hãbet aurem, ♁audiat quid spiritus h
dicat ecclesiis : Vincenti dabo ede/ 3
a ¶ in horto delitiar. i. ecclesia.
re de ligno vitæ : quod est in pára/
a ¶ m humanitatem.
f diso dei mei. Et angelo smyrnæ p
g ecclesiæ scribe : Hæc dicit primus q
& nouissimus qui fuit mortuus &
viuit. Scio tribulationem tuam r
¶ ad lr̃am. a ¶ in spe remunerationis.
& paupertatem tuam : sed diues es s
¶ nulla pestis efficacior q̃ domestic⁹ hostis.
¶ cumulus miserię tribulatis si infamant.
& blasphemaris ab his q̃ se dicunt v
a ¶ cõfitẽtes. ¶ si filij abraæ essent opa abraæ facerent. b ¶ i. cõgregatio sathanæ : id est ad/
iudæos eẽ & nõ sunt : sed sunt synã x
uersarij. ¶ sed tamen.
goga sathanæ. Nihil horũ tímeas y
¶ an patiar.
quæ passurus es. † Ecce missurus z
h est diabolus aliquos ex vobis in
¶ carcerem ponit pro omni tribulatione.
i carcerem vt tenteminí : & habebitis a b
a ¶ cõsolatio. b ¶ dies. c ¶ tribulatio.
decem dierum. Hoc dicit, quia tribulatio
decem modis fit. Primo modo per diabolum
tentantem. Secundo per membra diaboli
persequentia. Tertio per mundum
delectantem. Quarto per carnem
concupiscentem. Quinto per
superbum spiritum. Sexto per
infirmitatem. Septimo per
tribulationem. Octauo per
tentationem. Nono per
desolationem. Decimo per
mortem. Vel decem dies, id est
totum tempus huius vitæ. Vel
decem dies, id est totum tempus
huius mundi. Vel decem dies,
id est totum tempus huius
ecclesiæ. Vel decem dies, id est
totum tempus huius
generationis. Vel decem dies,
id est totum tempus huius
saeculi. Vel decem dies, id est
totum tempus huius
temporis. Vel decem dies, id est
totum tempus huius
aetatis. Vel decem dies, id est
totum tempus huius
mundi. Vel decem dies, id est

E Dan.2.e. Prouer. 17.b.

a ¶Et da.ei cal.can. In daniele: Abscissus est lapis sine manib⁹. In puerbijs: Gemma grauissima expectatio ꝓtolantis. Idē corp⁹ solidū vel seipm luciduꝫ: candiduꝫ tutibus & spe immortalitatis.

b ¶Et in cal.no.nouū. Vel sup baptismū addo martyriū cuius vim no intelligit hypocrita qui p laude hoim patitur.

c ¶Scriptum. Quinq; lris. s. quinq; vulneribus ostē sum fuit in corpe eius in cruce ꝙ martyr fuit.

1.Ioh.2.a

d ¶Nisi qui accipit. q opere cōpleat: ga qui dicit se nosse deum & mandata eius nō custodit mendax est. e ¶Noui opera tua & fidē & cha. Filius dei dona spūssancti habet. i. dat cui vult vel ausert. Ideo videant isti qui iam recæperunt illa dona, ne per consensum malorum perdant ea. Vel, charitatem & fidē ordo retrogradus: non ꝙ prius sit charitas ꝙ fides. Prius fides ex fide, charitas ex charitate bona opera. f ¶Iezabel. Fluxus sanguinis vel fluens: vel sterquilinium. Vt mulieres tēpore menstrui fluxum sanguinis patiuntur: sic reprobus qui male concipit mox vt tempus est persicit & cum post flamma augetur, totus fluens dicitur: dum vero in consuetudinem ducit, fetorē late spargit. Et hi sunt tres mortui suscitati: vnus in domo: alius extra portam: tertius in sepulchro. Iezabel. vxor achab: vel huius episcopi: & per hanc intelliguntur hæretici qui singunt se bonos: sed ad moliciem & lasciuiam inducunt. g ¶Fornicari. Fornicatio dicitur quadriformis in animo si videris mulierem ad concu. cā &c. In actu ipso: in amore terrenorum: in cultu idolorum. h ¶In lectum: & qui mœchantur &c. In securitatem peccandi: vel lectum doloris. Alia translatio ponit luctum pro lecto: quo æternam miseriam designauit.

Mar.5.d. Luc.7.c. Ioh.11.f. 3.Reg.16 g. Mat.5.d.

☞Non mit

F

NICO.DE LY.

☞ a ¶Et dabo ei calculum candidum. i. corpus dote claritatis decoratum: quod dicit calculus siue lapill⁹: quia est terreum a dñio sicut & lapis. b ¶Et in calculo nomen nouum scriptum. ga tunc qlibet beatus manifeste & corpaliter per dotes corpis gliosi erit ascriptus ciuilitati cœlestiū. c ¶Quod nemo scit nisi qui accipit. fm qđ dr. s. Corin. ij. b. Oculus non vidit, & auris nō audiuit, & in cor hois nō ascēdit quæ pparauit deus diligentib⁹ se. immēsitas em illi⁹ dulcedinis nō est cognoscibilis a viatoribus: sed a comprehensoribus qui iam accæperunt. d ¶Et angelo &c. Hæc est pars principalis in qua inf matur thiatyrensis eccliа. Et diuiditur in tres partes: quia primo ponitur eius cōmendatio sed⁹ malos; reprehensio, ibi: Sed habeo tertio bonos; a malis discretio, ibi: Vos autem. Circa primum dr. Et angelo tiathyre. g ab aliquibus dr fuisse sanctus Hireneus qui nō solum istā ecclesiam, sed & multas alias vita & doctrina illustrauit: & vsq; ad lugdunum, quæ est gallos; ciujtas peruenit. Sed hoc nō videt probiliter dictū primo quia nō fuit cō temporaneus beato iohanni: qui videtur scribere episcopis sibi comtemporaneis: floruit autem hireneus sub commodo aurelio: vt dicit Hiero. in libro illustriumviros; qui cœpit imperare anno domini. clxxxij. Secundo quia non est verisimile ꝙ eps tantæ vitæ & doctrinæ in ecclesia sua permitteret illa quæ infra scribuntur: Propter quod saluo meliori iudicio videtur mihi, ꝙ fuerit alius minoris excellētiæ & iohanni contemporaneus tunc regens ecclesiam thiatyrenensem.

Diuisio.

e ¶Hæc dicit filius dei. naturalis, qui est christus: Cæteri sunt filij adoptiui. f ¶Qui habet oculos tanquā flammā ignis: & pedes &c. Exponatur vt supra. j. ca. g ¶Noui. per approbationem. h ¶Opera tua. in effectu. i ¶Et fidem. in intellectu. k ¶Et charitatem. in affectu. l ¶Et ministerium. seruiendo deo deuote. m ¶Et patientiam tuam. in tribulatione. n ¶Et opera tua nouissima plura prioribus. procedendo scilicet de bono in melius. o ¶Sed habeo. Hic consequenter arguit suos defectus qui notantur. cum subditur. p ¶Quia permittis mulierem iezabel. Certum est quod nō est illa quæ. iij. Regum dicit idolatra & fornicaria: quia fuit pedibus equorum conculcata. iiij. Regum. ix. Et dicunt aliqui ꝙ erat vxor episcopi. Sed hoc non est verisimile ꝙ vir tam bonus sicut præmissum est talē haberet vxorē. Et ideo icendū, ꝙ fuit alia falsa, ppheticissa: vel forte aliquis hæreticus qui figuraliter designatur nomine mulicbri propter molliciem carnalis vitij. vñ & frequenter homo mollis & effœminat⁹ fœmina nominatur. q ¶Quæ sedicit prophetē. falsē tamē. r ¶Docere. errorē. s ¶Et seducere seruos meos. i. simplices christianos. t ¶Fornicari. Dicēs. hoc esse licitum. multi etiam dixerunt erronee fornicationem simplicem esse licitam. Vel hoc intelligitur de errore nicolai qui tunc vigebat: vt supra dictum est. v ¶Et manducare de idolothitis. in veneratione idolorū: aliter non esset illicitum nisi ratione scandali simplicium. fm quod docet apostol⁹. i. Corinth. viij. x ¶Et dedi illi tempus vt pœnitentiam ageret. Et sic erat obstinata. propter quod subditur pœna.

y ¶Ecce ego mitto eam in lectum. in fernalis pœnæ. de quo dicitur Esa. xiiij. c. Detracta est ad inferos superbia tua: concidit cadauer tuum: subter te sterne tur tinea: & operimentum tuum erunt vermes. z ¶Et qui mœchantur cum ea. cōmunicando malis ipsius. a ¶In tribulatione maxima erunt. in inferno cum ea. b ¶Nisi pœnitentiā egerint. in præsenti vita. c ¶Et filios eius: id est imitatores ipsius. d ¶Interficiam in mortem. scilicet gehennam. e ¶Hæc scient omnes ecclesiæ. Tunc manifeste quod est modo occultum. f ¶Quia ego sum scrutans renes & corda. examinans & puniens concupiscentias & malas cogitationes. g ¶Et dabo vnicuiq; vestrum secundum opera sua. ꝓ quib⁹ punientur.

h ¶Vobis autem dico & cæteris qui thiatyre estis &c. Hic ponitur diffinitio bonorum a malis: & primo specialiter informando. secundo præmium promittendo, ibi: Et qui vicerit. Circa primum dicitur: Vobis autem dico & cæteris qui thiatyre estis &c. Et qui sunt illi subditur:

✳ a ¶Et da. ei cal. candidum: id est christum qui dicitur lapis. Pō. cxvij. c. Lapidem quē reprobauerunt ædificantes hic factus est &c. & est candidus ex forma corporis gloriosa. b ¶Et id calculo nomē nouum scriptum &c. s. emanuel: quod interpretatur, deus noscum. d ¶Et angelo thiati. cc. &c. Quæ interpretatur illuminata & ideo significat ecclesiam aliquā particularē fide xpi illuminatam & bonis opibus adornatam. de quibus subdit: g ¶Noui opera tua & fidē &c. Sed ignorantia seu negligentia ꝓsidentis seu ꝓsidentiū permittitur aliqua mala. de qbus subdit: o ¶Sed ha. aduer. te pauca ga permit. mu. ieza. &c. per quam significantur diuinatrices & sortilegę q decipiūt simplices: & frequēter sunt mediatrices luxuriæ & ideo dr. t ¶Fornicari & manducare de idolothitis. Idolū autē luxurioſi est mulier cōcupita: propter qđ idolothitū dr illud quod pro eius concubitu donatur. x ¶Et dedi il. tps vt pœ. age. &c. Quia tales vetulę in malis veteratæ vix aut nunq; volunt ad bonum redire. h ¶Vobis autem dico & cæteris qui thiatyre estis &c. id est qui doctrinam talem pestiferam non recipiūt.

✳Non mittam

a ¶Non mittā. Quidā pseudo terrebant eos: ga adhuc missurus erat dñs maiores tribulationes ꝙ passi essent: cōtra hoc dicit ꝙ nō mittet: vel legales observātias. b ¶Dabo il. stel. Stella matutina lucifer: q ort⁹ diē nūciat. i. xps q resurgēs fidei lucē & immortalitatis intulit mūdo dabit ergo stellā matutinā seipm & gloriā resurrectionis. vel stella maturina resurrectio prima.

G

H

B

Ca.III. ET angelo ec. sar. Sardis principiū pulchri- tudinis q primū nihil vel parū turpis per vitia. vel hypocritæ q extra pulchri, int⁹ deform⁹. Vel principiū pulchritudinis est de mūdo exisse. d ¶Scio opa tua. Et scio ꝙ in oībus opibus tuis quæris humanā laudem. e ¶Esto vigilās. Vel ideo vigila: ga licet sis mēte immotus: vel in mēte laudabilis nō es tm perfectus, nisi cæteros excites. vel nō est satis xpm cōfiteri, nisi etiā opa fecēris. f ¶Non em inuc. &c. Dū sine charitate: vel, p laude: vel ga cōmittit crimina. le. g ¶Audieris. a sctis pīb⁹: ga qui in vno offendit oīm reus est. Vel recęperunt mercedē suā. Vel, charitatē aūt non habeā nihil sum. h ¶Non inqui. vestī. tua. vestem immortalitatis & innocētię: quas accęperūt in baptismo. vel sua bona opa.

Ca.III.

ET angelo ecclesiæ sar⁹ ¶principiū pulchritudinis: vel apta principio pulchritudinis.

dis scribe. Hæc dicit q⁹ habet septem spiritus ¶id est nosco.

d dei, & septem stellas. Scio opera, t tua: quia nomen habes ꝙ viuas: & u a ¶ga q in vno offendit oīm reus est. b ¶i. sollicitus de salute.

e mortuus es. Estō vigilans & cōfir⁹ z a ¶vel reliqua.

f ma cætera quæ moritura erant. Nō b ¶vigila dico: non enim. ¶& ideo non sunt in beneplacito.

em inuenio opera tua plena corā ¶& ga nō sunt plena. ¶incæpisti operari. deo meo. In mēte ergo habe quali d a ¶opere comple. b ¶de hoc quod

g ter accæpis & audieris & fuā: & pē f dimiseras.

nitentiā age. †Si ergo nō vigilaue⁹ g ¶excæcando te. a ¶vel spoliam & occidam.

ris veniam ad te tāq; fur: & nescies h ¶contra te.

qua hora veniam ad te. † Sed ha. k ¶quasi paucos noiatos. i. bonos q noiatio- bes pauca nomina in sardis † qui ne digni sunt. a ¶criminali macula: vel factā maculam lachrymis deleuerunt.

h non inquinauerunt vestimēta sua: ¶ideo. a ¶de virtute in virtutē. b ¶sicut ego præcæpi vel præuidi.

& ambulabunt mecum in albis: 1 a ¶ex vobis. b ¶ꝙ sine lege nō sit salus.

thiatyræ estis: quicumq; non hā a bent doctrinam hanc: & qui nō co⁹ b a ¶. i. nō approbauerunt. b ¶superbiam.

gnouerunt altitudinē sathanæ quē c a ¶quidā egressi de iudæa. ¶me missurum.

admodum dicunt: non mittā super d a ¶veteris legis. b ¶quis illi hoc dicūt: tñ. ¶q. d. Laborate ne pdatis quæ iam dedi: sed

vos aliud pōdus. Tamen id quod e ad maiora nitimini. ¶retribuere.

habetis tenete donec veniam. Et g ¶nō cedens eis. ¶& cū hoc. ¶vitæ suæ: vel h qui vicerit & custodierit vsq; in fi⁹ i vsq; ad persecutionē. ¶in hoc sæculo.

nem opera mea: dabo illi potestatē k ¶gentiliter viuentes. a ¶iustitia inflexibili.

super gētes: † & reget illas in virgā m a ¶quod vt oīno peant: quidā vt in melius

ferrea: & tanquā vas figuli cōfrin n immutentur. ¶fm humanitatem.

gentur: sicut & ego accæpi a patre o ¶in futuro.

meo & dabo illi stellā matutinam. p

Qui habet aurem, audiat quid spi q ritus dicat ecclesiis. Ca. III.

T angelo ecclesiæ sar⁹ r ¶principiū pulchritudinis: vel

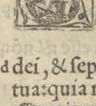

dis scribe. Hæc dicit q⁹ habet septem spiritus ¶id est nosco.

d dei, & septem stellas. Scio opera, t tua: quia nomen habes ꝙ viuas: & u a ¶ga q in vno offendit oīm reus est. b ¶.

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Nõ delebo.Delet reprobos:ꝭm illud:Indurauit dñs cor pharaonis. b ¶De libro vitæ.Liber vitæ præsciẽtia dei est in qua
Exo.10.g oĩa constantia. c ¶Confitebor no.eius.dicens.Venite bñdicti
Mat.25.c patris mei.Vel hic:dedistis mihi mãducare & bibere. d ¶Hæc dicit.Quasi dicat:labora de cõuersione fratrũ sicut cœpisti : quia
Ioh.14.b in eo ꝙ promisi: quodcumq; petieritis patrem in nomine meo,dabit vobis:sum verax in promissis.vñ scire potestis: ꝙ multos congregabo vobis sicut desideratis. e ¶Clau.Vt q̃ramus:aperit,vt inueniamus:vt inquisitor fructũ accipiat sudoris sui:& largitor gr̃as suæ bonitatis habeat. f ¶Ecce dedi co.&c.qa mo.&c. Merito dedi : quia aperte non poteras habere per te:qa modicã habes virtutẽ. g ¶Ostiũ. Corda hominum prius dura.Vel scripturas obscuras.Vel, meipsum qui sum verum ostium ad vitam.vnde discipuli pro
Act.4.b hibiti loq & cæsi dixerũt: Nõ possum⁹ q̃ vidimus nõ eloq. h ¶Iudæos.Hoc nomen perdiderunt dum de christo dixerũt.
Ioh.9.f. Hunc nescimus. i ¶Mentiũ. Nituntur cõprobare verbis & quibusdã simulationibus. k ¶Ecce faciã il.vt ven.&c.Parati imitari opera tua per sĩl'itudinẽ humilitatis suæ. l ¶Scient &c.Extra positi non crediderunt deũ diligere ecclesiã quã permittebat affligi: qđ nunc faciet fidem dilectionis.i. certitudinẽ ne succumbatis qa venio ad remunerãdum. m ¶Seruasti ver.pa.Præcæptum de patientia quod in me ostendi orans pro persecutoribus. n ¶Ab hora tẽ.quæ ven.&c.s.vel generalis persecutionis in xp̃ianos statim post neronẽ futuræ.vel vltimo tp̃e antichristi. o ¶Tentare ha.in ea.Sicut in sequẽtib⁹ sexto sæpius ordine,sic & hic in sexto angelo nouissima designatur persecutio : in
F qua quidem iudæorꝝ sunt decipiendi :quidam heliæ monitis legẽ spũaliter impleturi,hostem creduntur victuri. p ¶Ecce venio cito. Tentatio vero veniet,sed ne succumbatis :qa venio ad remunerandũ. q ¶Columnam in templo. Firmum in se & sustentãtem alios verbo & exemplo.
c✱Nõ egredietur

NICO.DE LY.

✱ a ¶Qui vicerit sic: vestietur &c. q.d.nõ solũ isti:sed qcũq; vicerit mũdum carnem, & diabolũ , stola gloriæ vestietur. b ¶Et non delebo nomen eius de libro
Liber vitæ quid. vitæ.Est aũt liber vitæ dei prædestinatio in quo nullus scriptus simpliciter deletur quia finaliter saluabitur:dr̃ tñ deleri ꝭm qd, qñ cadit a iustitia: & rescribi gr̃a recuperata. c ¶Et confitebor no . eius.i .ꝙ vere sit christianus. d ¶Qui habet aurẽ audiat qd spũs di . ecclesijs. exponatur vt.s̃. e ¶Et angelo phila. Dicunt expositores cõiter,ꝙ iste fuit quadratus: de quo dr̃.iiij. Ecclesiasticæ historiæ libro. iij.ca. ꝙ fuit homo sacris litteris valde intelligens :& multa scripsit ad fidei christi declarationẽ & infidelium confutationem. Sic ergo ꝓceditur:qa primo ponit eius cõmendatio. scd'o per ip̃m infideliũ cõuersio,ibi:Ecce dabo.tertio p̃mij promissio,ibi:Qui vicerit.Circa primũ dr̃. f ¶Hæc dicit sanctus & verus.i.xp̃s q est sanctus sc̃torꝝ:Dañ.ix.& ipsa veritas Ioh.xiiij.a.Ego sum via, veritas,& vita. g ¶Qui habet cla.da.i.ptãtẽ aperiendi intellectũ scripturarꝝ:Luc.xxiiij.g.Aperuit illis sensum &c. h ¶Qui apit & ne.clau.&c.qa nullus põt impedire ab intellectu scripturarũ eos quos vult erudire:nec aliquis potest eas intelligere :nisi ipso reserante. i ¶Scio opera tua.id est approbo. k ¶Ecce de.co. te ostium apertum.ad scripturas intelligendũ.vt prędictum est. l ¶Quod nemo põt claude.i. te impedire a doctrinæ veritate. m ¶Quia mo.ha.vir.q.d.quia nõ dedi tibi gratiã miraculorꝝ. sicut multis

¶& sĩr de imitatoribus horum.
qa digni sunt.† Qui vicerit sic:ve a
¶.i.sĩr vestie.ve.al. a¶nõ subtraham gratiam.Minus dicit & plus intelligit.
a stietur vestimentis albis : & nõn b
b delebo nomen eius de libro vitæ:
¶in beneplacito.
c & confitebor nomen eius coram c
¶& in gaudio angelorum.
patre meo & coram angelis eius.
Qui habet aurem,audiat quid spi d
ritus dicat ecclesiis . Et angelo e
a¶ amor fratris,vel saluans hæreditatẽ.
d philadelphiæ eccl'iæ scribe . † Hæc f
dicit sanctus & verus & qui habet g
¶carnẽ de dauid sed & de adã nõ nouã:merito cui⁹ oia bona.a¶corda ad fidẽ vel scripturas.
clauem dauid : qui ãperit & nemo h
a¶ ante porcos,qui cõculcarẽt. ¶subtrahendo gratiam.
e claudit : claudit & nemo aperit:
¶approbo.¶bona.¶& scilicet.
f Scio opera tua . Ecce dedi coram i k
g te ostium apertum quod nemo po l
a¶ non superbam:vel modicam
test claudere : quia mõdicam ha m
comparatione futuræ vbi nullus labor.
bes virtutem : & seruasti verbum n
¶in angustijs.
meum : & non negasti nomen me o
¶& qa talis es. a¶in sexta visione loquitur de cõuersione angelorum.
um. Ecce dabo de synagogã satha p
h næ qui dicunt se iudæos esse :& nõ q
¶quõ dabo.
i sunt,sed mentiuntur. Ecce faciã il r
k
a¶ad iidem. b¶venerẽt.vt ioseph adorauerunt fratres sui.
los vt veniãnt & adõrent ante pe s
l des tuos : & scient quia ego dilexi t
mte. Quoniam seruasti verbum pa v
¶qa seruasti.
ntientiæ meæ: & ego s̃uabo te ab ho x
ra tentationis quæ ventura est in
o orbem vniuersum tentare habi y
p tantes in terra. Ecce venio cito . Te z
a¶& iõ tene interim qđ habes.s.fidẽ & opa.
nẽ quod habes : vt nemo accipiat a
¶quia.
coronam tuã : Qui vicerit, faciam b
q illum columnã in templo dei mei: d

i ¶Scio opa &c.i.approbo. k ¶Ecce de.&c.os.ap.s.gl'iæ .qđ superbis claudit. m ¶Quia mo.ha.vir.ꝭm tuam opinionẽ:sed realiter magnã:qa vere humiles parũ aut nihil v̇tutis sentiunt de seipsis:Luc.xvij.c.Cũ oia bñ feceritis,dicite:serui inutiles sumus. p ¶Et dabo de sy.sa.i.de malis xp̃ianis & sup̃bis eos ad tuã humilitatem conuertendo.Ideo sequitur: r ¶Ecce fa.il.vt ve.& ado.ante pe.tu.&c.& ego ser.te ab ho.ten.quæ ven.&c.&iam venit.nã oi hora diabolus insidiatur fidelibus vt eos peruertat. b ¶Qui vicerit fa.illũ columnam in templo dei mei &c.i. firmum & stabilẽ in gl'ia. de cuius rõne est securitas . Ideo subditur.
✱Et foras

G sicut multis alijs ep̃is illi⁹ tp̃is:recõpensaui tibi in intellectu sacrarum scripturarꝝ excellẽti. n ¶Et seruasti ver.meũ.opere & doctrina. o ¶Et nõ ne.no.meũ.in p̃secutione fideliũ. p ¶Ecce dabo.Hic ponit ꝯñr infidelium cõuersio per ip̃m. in diocesi em̃ sua multi habitabãt iudæi quorꝝ plures p ei⁹ doctrinã fuerũt cõuersi & hoc est qđ dr̃. Ecce da. de sy.sa.i. alijs de iudæis quorꝝ cõgregatio dr̃ synagoga sathanæ ꝑ illo tp̃e:qa post resurrectionẽ xp̃i,& ascẽsionẽ ad cœlos,& p̃dicationẽ ap̃lorꝝ manebãt in infidelitate. q ¶Qui dicũt se iu.esse & non sunt. Hebræi ei vocati sunt iudęi a iuda p̃riarcha a quo descẽdit xp̃s ꝭm carnẽ :& iõ postq̃ negauerunt xp̃m,nõ remansit in eis res huius nois: sed in christianis cõfitẽtibus xp̃m de tribu iuda venisse: circũcisi spũ,& nõ carne: ꝭm ꝙ dr̃ Ro.ij.d. Nõ em̃ q in manifesto iudæus est:neq; q̃ in manifesto in carne est circuncisio: sed q in abscõdito iudęus est:& circũcisio cordis in spũ,non l'ra. r ¶Ecce faciam il. vt veniant & ado. ante pe. tuos. qa plures de iudęis vt dictũ est, cõuersi fuerunt ad xp̃m humiliãtes se corã eo, & eius ministro quadrato. s ¶Et sciet.ꝑ illuminationem fidei. t ¶Quia ego dilexi te. ꝑmouẽdo nõ solũ ad fidẽ catholicam: sed etiã ad ep̃alem dignitatẽ. v ¶Qui seruasti verbũ pa.meæ.verbo & ope. x ¶Et ego te ser. ab ho.tẽ.quæ vẽ.est in vniuer. or. per imperatores romanos dñantes toti orbi & vbiq; fidẽ catholicã persequentes. Sed cõtra hoc vr̃: nã ista p̃secutio iam fuerat sub duobus imp̃atoribus .s. nerone & domiciano : vt hr̃ in legẽda beati iohãnis euãgelistæ :qui de p̃cæpto domiciani fuit missus in exiliũ in insulã q̃ dr̃ pathmos:in qua scripsit hũc librũ: & eodẽ anno domicianus interfectus fuit. Dicẽdũ ꝙ licet p̃secutio xp̃ianorꝝ p̃ aliquos imparatores trãsisset tñ maior erat futura per aliquos alios sequẽtes, de qua loquitur hic iohãnes ꝑ modũ futuri: & anteq; veniret iste fuit assumptus a
H dño.Ideo subdit. y ¶Ecce venio cito. ad te accipiendum. z ¶Tene quod ha.i. gratiã tibi datã. a ¶Vt nemo ac.co.tuã. Cadentibus em̃ aliquibus a iustitia in p̃senti alij eis surrogant: sicut patet in legẽda.xl.martyrũ: qa vno ex eis cadẽte clauicularius surrogatus fuit, & eius coronã accæpit. b ¶Qui vi. Hic ꝯñr ponit p̃mij ꝑmissio.istud tñ p̃miũ videt esse augmẽtum gr̃æ in p̃senti tp̃e. Dicit igitur: Qui vice.malignum. c ¶Faciam illum co.i. fortẽ & poteteẽ in fide nõ solũ ꝓ se:sed etiã pro alijs confortandis & sustentandis.ꝭm hunc modum petrus & iohannes & iacobus columnæ dicuntur: ad Galathas.ij.b. d ¶In templo dei mei. id est in ecclesia militante: vt patebit ex sequentibus.
✱Et foras

✱ e ¶Et angelo phi.&c. q̃ interpretatur saluãs adhærẽte dño .iõ p ip̃am significat hũilitas vera,q̃ est custos virtutũ:& p ꝯñs salus deo adhærentiũ.ꝑpter qđ humilib⁹ dr̃.Hæc di. san.& ve.q habet cla. dauid qui aperit.humilib⁹ sua secreta. Et clau. ea arrogantibus: Mat.xi.d. Cõfitebor tibi dñe pr̃ cœli & terræ:qa abscõdisti hæc &c. Moraliter.

a ¶[illegible] Cũ sit deo certus nũerus [illegible] labitur alius [illegible] sicut per supbiã iudæorꝝ gentilitas subintrauit [illegible] ppl's exierat :sed morte vituli saginati [illegible] conciliatus nõ exibit amplius. b ¶Nouæ. Vbi [illegible] plena visio pacis. c ¶De cœlo. de cõformi[illegible] creaturarum. d ¶Testis. [illegible] patre intrepid⁹.Vel, [illegible] in omnibus . Vel, [illegible] orum apud patrem. [illegible] est: qa per eũ p̃m' [illegible] patris [illegible] f ¶Neq; fri. neq; ca.qa [illegible] ignoras neq; aperte ne[illegible] g ¶Vtinã fri. Nõ optat [illegible] talẽ de quo maior [illegible] te euome. Rem [illegible] tepidi excõicandi [illegible] ni credebant :dicit [illegible] hoc sibi credat:& [illegible] rint, ꝑmittit cõser[illegible] fidẽ. i ¶Ex ore [illegible] in deteriora p̃cipi[illegible] morit. k ¶Diues [illegible] purgat⁹ [illegible] tismo.Vel, diues sciẽ[illegible] diuinæ [illegible] aris. l ¶Suadeo ti. Quia talia op[illegible] perducunt ad salutem. m ¶Non ap. [illegible] Melius est hic erubescere coram paucis, q̃ in futuro coram omnibus.Vel non dimittam pro erubescentia. n ¶Collyrio . Oculi vt videamus inungentur : cũ ad cognoscẽdum veri luminis claritatẽ intellectus nr̃i aciẽ medicamine bonę opationis adiuuamus.Collyrio in. Præcæptũ dñi illuminãs oc'los.Vel inũge dono spũssc̃ti mẽtẽ quã terrena ꝯcluserãt.
☞Ecce ego

NICO.DE LY.

✱ a ¶Et foras non egredietur amplius. per apostasiam: nec per excõicationem. b ¶Et scri.&c.dei mei. quia tales in scriptura dicũtur dij.P̃s.lxxxi.b. Ego dixi dij estis.quod exponens saluator Ioh.x.g.dicit:Illos ad quos factus est sermo dei deos dixit repræsentat enim in ecclesia personã dei. c ¶Et no.ciuita.&c.no.hieru.id est ecclesiæ militantis . quod patet ex hoc qđ subditur. d ¶Quæ desce.de cœlo. &c. Nam ecclesia militãs regitur & ordinatur a spũsancto. Notãdũ vero ꝙ xp̃s inquantũ hõ,loquitur hic nominans deũ suũ & nomẽ meũ nouũ: qa dr̃ xp̃ianus a christo: quod nomẽ nõ habuit a principio.licet vocatus fuit iesus in circũcisione .Lu.ij.sed post baptismũ inter hoies vocat⁹ est xp̃s.Et sĩr ei⁹ fideles a principio nõ fuerũt vocati xp̃iani:sed tm̃ discipuli:postea fide diffusa vsq; in antiochiam fideles ibi multiplicati primo vocati christiani : vt habetur Act.xi. e ¶Qui habet aurem audiat &c .exponatur vt.s̃. f ¶Et angelo lao. Hæc est septima pars principalis in qua scribit episcopo laodicẽsi : quem aliqui expositores asserunt fuisse sanctum. Segarem hoc allegãtes ex.v.libro eccl'iasticæ historię.xxiij. ca.Sed salua eorꝝ reuerentia non nominatur ibi ep̃s:sed sacerdos & martyr: & ibi dr̃ ꝙ laodiciæ requiescit.plures aũt alij ibidem noĩati sub noĩe episcopi exprimuntur.Dato tñ ꝙ fuerit laodiciæ ep̃s:non habetur ꝑpter hoc ꝓpositũ : sed magis vt videtur oppositum. nam illud quod sequitur in textu:Quia tepidus es & non calidus,nec frigidus:incipiam te euomere ex ore meo: non videtur conueniẽter sibi applicari:qa ex feruore charitatis obtinuit palmam martyrij:nec etiã pp̃lo sibi subiecto:r[illegible] p̃dictis in cõsilib⁹ articulis.Iõ saluo meliori iudicio dico:ꝙ [illegible] minoris pfectionis existẽs.Tũc e ñ vt p̃dictũ est sc̃ti ep̃i fr[illegible] ter occidebant: vel in exiliũ mittebãt:& succedebãt eis alij m[illegible] deuoti.Sic g̊ ꝓcedit:qa prio ponit culpæ rep̃hẽsio sc'do salub[illegible] monitio,ibi:Suadeo tibi.tertio p̃mij ꝓmissio ibi:Qui vicerit. Circa primũ dr̃: g ¶Hæc dicit amen.

¶non patiar eum amplius discedere.
a & foras non egredietur amplius. a
a¶plus q̃ mens hoĩs capiat.
b¶quodammõ erit deus.
Et scribam supẽr eum nomen dẽi b
¶ciuitas dei vocabitur munitus virtutibus.
b mei:& nomẽ ciuitatis dei mei no c
c uæ hierusalẽ: quæ descẽdit de cœ d
a¶qa deus mittit oẽs virtutes. b¶.i.xp̃ian⁹.i.
lo a dẽo meo : & nonmẽn meum
vnctus gratia.a¶qa nihil habet de adã.
nõuum . Qui habet aurem au e
diat quid spiritus dicat ecclesiis:
a¶Laodicia interpretatur vomitus: vel tribus amabilis.
Et angelo lãodicæ ecclesiæ scri f
d be . Hæc dicit amen testis fidelis g h
a¶in oibus verbis. b¶primę creationis vel
e & vẽrus:q est principium creãturæ i
recreationis.a¶non me latent.
f dei. Sciõ opa tua:quia neq; frigi k l
¶non iugis desiderio.
g dus es:neq; calidus:vtinam frigi m
a¶qa spes est de frigidis maior. b¶torpens.
dũs esses,aut calidus:sed quia tẽ n
pidus es:& nec frigidus nec cali
a¶excõicando., b¶de cõsortio sc̃torꝝ remouere. c¶per p̃dicatores meos in qb⁹ loquor.
h dus incipiãm te euõmere ex õre o
k meo :quia dicis ꝙ diues sum & lo p q
a¶& tibi repletus v̇tutibus. b¶& ego ex pter
cuplẽtatus: & nũllius egeo:& ne s t
mea addidi. a¶cũ p ignorantiã tuã pereas.
scis quia tu es miser & miserãbilis v
a¶ab operibus virtutis. b¶qa vitia nõ recognoscis. c¶a virtutibus in animo.
d¶sed misericordiã nõ denego.
& pãuper & cẽcus & nũdus. Sua x y
a¶fructũ pniæ. b¶meipsum vel charitatẽ.
c¶in igne positum vel ignientem.
deo tibi ẽmere a me ãurũ ignitũm b
a¶igne tribulationis. b¶operibus virtutũ.
c¶ipsis virtutibus.
probatũ.vt locuplẽs fias:& vẽstimen c d
tis albis iduaris:vt nõ appeat cõfu e
¶a virtutibus.
n sio nuditatis tuæ†& collyrio inun f
a¶causa præmissa.
ge oculos tuos vt videas . † Egõ g
a¶facio cognosce.pc̃m̃. b¶castos reddo.
c¶quos vides pati aduersa.
quos amo,arguõ & castigõ. Emũ h

di.a.aduerbiũ est hebraicũ:& signat idẽ qđ vere.ꝑpt qđ attribuit xp̃o q dicit de seip̃o Ioh.xiiij.a.Ego sum via veritas & vi. h ¶Te C
stis fi.paternę maiestatis:ꝭm qđ dr̃ Ioh.iij.b.Quod scimus loquimur:& qđ vidimus testamur. i ¶Qui est prin.cre.dei.Nã oia per ipsum fa.sunt:& sine ipso fa.est ni.Iohã.i.a. k ¶Scio opera tua.esse supple,imperfecta.ideo subditur. l ¶Quia ne.fri.es.deuitans transgressiones pœnæ timore. m ¶Neq; cali.i.implens præcæpta mea feruore charitatis. n ¶Sed qa te.es.i.tardus ad bonum,accidiosus & ociosus. o ¶Incipiã te euo.i.a me te reijcere sicut qd abominabile . nam ociositas oĩm vitiorꝝ ẽ sentina: p ¶Quia di.te falso iactãdo demeritis: q ¶Quod di. sum.scia & virtute. r ¶Et lo.ex exercitio doctrinæ. s ¶Et nul.egeo.i.doceri ab aliquo. t ¶Et ne.&c.mi.per carentiã gratiæ. v ¶Et misc. per reatum pœnæ. x ¶Et pau.bonis spũalibus. y ¶Et cæ. qa non vides tuos defectus. z ¶Et nu.i. virtutibus spoliatus. a ¶Suadeo tibi. Hic ꝯñr ponit salubris monitio, cũ dicit. Sua.&c.eme.opibus bonis: b ¶Aurũ igni.i.sapiam charitate accẽsam:ar̃ inflaret per supbiã. Sed cõtra hoc dictũ videtur ap̃s dicere Ro.xi.a.Si aũt gratia ,iam non ex opibus:alioqn gr̃a iã nõ est gr̃a. Charitas aũt idẽ est cũ gr̃a: vel ei iseparabil'r an- Gratię & meriti acceptio duplex.
nexa:& p ꝯñs nõ emitur p opa . Dicendũ ꝙ gr̃a vno mõ accipit ꝑ habitu aĩam gratã faciẽte deo: Alio mõ ꝑ motione diuina q̃ mouet aĩam ad bonum supnaturale:sicut motione generali mouet oĩa ad bona sibi cõnaturalia.Sĩr meritũ dupliciter accipitur.vno mõ ꝑ merito condigni.alio modo ꝑ merito cõgrui. Si aũt accipiat gratia prio mõ & oĩno pria :sic nõ cadit sub merito cõdigni: & sic intelligit dictũ ap̃li p̃al
legatũ.tñ habẽs gr̃am primã ex opib⁹ me D
retur de cõdigno eius augmẽtationẽ. pria tñ gr̃a bñ cadit sub merito cõgrui qa si hõ faciat qđ in se est se disponẽdo ad gratiam cõgruũ est ꝙ deus illi infundat eã.si aũt accipiat gr̃a scd'o mõ :sic nõ cadit sub merito:sed p̃cedit oẽ meritũ cõdigni & cõgrui talis em̃ influxus diuin⁹ cõiter fit oĩb⁹ hoĩbus q̃diu sunt in vita p̃nti: sed aliq sequũtur hũc influxũ p conatũ liberi arbitrij se disponẽtes ad supnaturale bonũ:& sic merent de cõgruo gr̃am habitualẽ sibi infundi a deo: & p eã eius augmẽtationẽ de cõdigno.alij v̇o nõ sequunt: ꝑpter qđ demerentur sibi ipsis relinq & vlterius in pc̃tã labi per defectibilitatẽ liberi arbitrij.Sequitur: c ¶Vt lo.fi.diuitijs spũalibus. d ¶Et ve.al.i.virtutibus. e ¶Vt nõ ap.&c.coram deo & angelis sc̃tis. f ¶Et col.&c.i. gr̃a spũssc̃ti q̃ illuminat oculos mẽtis .Di
cunt aũt: Inũge:qa licet gr̃a sit a solo deo †49.dis.
data:tñ in ptãte hoĩs est vt sibi detur :quia c. hinc et
potest se ad eam disponere modo dicto. enim.
g ¶Ego quos &c.sicut pr̃ filios dilectos. †Pro.3.
h ¶Emulare ergo. id est imitare bonos. b.
c✱Et pœniten. Gen.12.b
✱ a ¶Et fo.&c.Et scri.qa cõscript⁹ erit Moraliter.
inter ciues cœlestes. f ¶Et an.lao.quo interpretatur,fuit in vomitu:& significat accidiosum:q ingressus religionẽ ex hoc reputat se saluãdũ. Sicut ille ep̃s laodicẽsis dicebat fidẽ sine opib⁹ sufficere ad salutẽ: & sic nec frigus timoris, nec calor charitatis eũ excitãt ad bonũ opus, ꝑpter qđ abominabilis est deo & angelis ei⁹: & p ꝯñs de cõsortio sc̃torꝝ euomẽdus: q ¶Quod di.sum & lo.&c.in spũalib⁹:eo ꝙ habes habitũ religiosum. t ¶Et nescis qa mi.es. priuatus bonis spũalibus magis q̃ sæcularis etiã malus: cæteris tñ paribus: a ¶Suadeo ti.a me emere.per exercitationẽ bono ope. b ¶Aurũ ig.i. charitatis incendium. e ¶Vt non ap.con. &c.in iudicio finali. f ¶Et col.inunge &c. studio sacræ scripturæ: qđ illuminat intellectum. h ¶Emulare ergo.i.imitare bonos.cætera patent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Ecce ego sto ad ostiũ & pul. si quis au. &c. Expecto vel inspiro vel per p̄dicatores voco. b ¶Sede. mecũ. Iudicare in illis in qb⁹ sedeo & iudico. Hæc de p̄latis & per p̄latos de subditis. c ¶Sicut & ego vici & sedi. Quia victoria & sessio eius est causa victoriæ & sessionis eorum.

Ca. IIII.

Post hæc vidi. Hæc visio de reuelatione mysteriorum. correctos em̃ cõpetẽter sequit̃ secretorum reuelatio: Hęc visio potest appellari reuelatio mysteriorum: quæ spũ aperiunt̃. d ¶Post hæc vi. In hac sc̃d'a visione agit de sedẽte in throno, & de ornatu eius: & de agno aperiente librum. i. diuinã dispositionẽ de reparatiõe humani gñis: & de soluẽte. vij. sigilla. i. obscuritates: vt cũ viderim⁹ deũ tãtã intelligentiã scripturarum impẽdisse hoib⁹: grati ei simus, ne p eo pati formidemus. Visio hęc nõ pria, sed sc̃d'a ponit̃ qa iam suos inuitat ad tribulationes, quas nõ valent pati, nisi neglecta prius corrigant̃: qđ fuit in prima correctione. Fere hæc tota visio de fidelibus vltimis agit, qđ multũ valet ad aiationẽ p̄sentiũ pauca etiã de his inducit q ante incarnationẽ xp̄i passi sunt: qđ ad idem valet. e ¶In cœlo. i. scriptura quæ est via ad vitã: vel xp̄s est ostiũ cuius mysteria ante clausa: mõ apta his q fide & opere sunt cœlũ. f ¶Tanquam tubæ. Non dissentiẽtis a rõnalitate mea dando rõnes. g ¶Ostendã tibi. Quæ iam p̄terierũt dicit q adhuc oportet fieri: vtpote in eodem statu quo cœperint p mãsura. Vel post correctionẽ oportet videre secreta p q animẽtur in p̄lia. Vel quæ oportet fieri cito post hæc. i. in vltimis fidelibus. Vel post hæc fui in spũ. h ¶Statim fui in spũ. Nõ repugnaui: sed abieci curã toti⁹ terrenitatis. i ¶Et cc. sedes. Maiores in qb⁹ sedet deus & iudicat: sed & etiã in subditis vbi alij. Vel quidã ita erant apti vt cõpetenter de⁹ sederet & quiesceret in eis. k ¶Sedens. Christus supra inter candelabra ambulãs nunc sedẽs. i. iudicãs merita singulorum: de quo digne facit his memoriã, quos hortatus est ad pugnã. l ¶Qui sedebat. Vbi tm̃ boni sunt: nõ est corpus indicare. i. discernere: vbi boni & mali, ibi discretione opus est. m ¶Sil'is erat aspe. Prius incognitus per carnẽ mũdo apparuit cõfringens inimicos, robur suis tribuẽs. n ¶Iaspidis & sar. Per colorẽ duorum lapidũ notat deũ & hoiem. o ¶Et iris. Quasi vidi p̄parãtes se ad hoc vt acciperẽt deũ sessorem: & ne deficerent vidi auxiliũ. Hoc est: iris erat in circumitu sedis similis visioni &c. i. pax. i. propitiatio dei q̃ est in circũitu vt protegẽs. Quam & baptismus qui est viridis color & sanguis xp̄i facit qui est rubeus color. Vel his coloribus notatur iudicium ☞ aquæ p̄teritum

a ¶de tepiditate. ¶& debes

a lare ergo & pœnitẽtiam age. Ec- a b

agere. a ¶cor clausum. b ¶increpo.

ce sto ad ostium & pulso. Si qs au- c d

¶intelligendo. ¶ad opus faciendum.

dierit vocẽ meã, & aperuerit mihi e

a ¶per verã fidẽ. b ¶in secreto cordis. c ¶per gratiæ infusionẽ. d ¶qa fide & opere eius delectabor. ¶per eiusdem iustificationem.

ianuam: introibo ad illũm: & cœnã f g

a ¶qa ipse lætabit̃ dẽ meo auxilio. s. p bonæ cõscientiæ iocunditatem. b ¶quid plura?

bo cũ illo, & ipse mecum. Qui vice h

a ¶per quẽ iudiciaria p̄tãs. ¶scilicet nõ solũ priuilegiali dignitate: sed etiam charitatis & voluntatis vniformitate.

b rit, dabo ei sedere mecũ in thronõ i

c meo: sicut & ego vici: & sedi cũ p̄re k l

meo in throno ei⁹. Qui habet aurẽm m

audiat qđ spiritus dicat ecclesiis.

¶non tempore, sed ordine.

d Post hæc vi- Ca. IIII. n

¶videre potuit: quia.

di: & ecce ostium apertũ

a ¶qñtum ad ea quæ in hac visione vidi.

¶. s. vetus testamentũ qđ p̄cedit nouum.

e i cœlo: & vox primã quam audiui o

a ¶hortantis ad bellum: tñ quod ad idem valet vt pati debeant.

b ¶reddens rõnem cur pati deceat.

f tamq̃ tubæ loquẽtis mecũ, dicẽns:

a ¶tu correctus amplifica animũ ad ista alia.

g Ascendẽ huc, & ostendam tibi quæ p q

h oportet fieri cito: Post hæc statim r

¶& quia ita desiderabam.

i fui in spiritu: Et ecce sedes posita s

¶vt excedens.

k erat in cœlo: & supra sedem sedẽs. t

¶paratus ad iudicandum.

l m Et qui sedebat sil'is erat aspectui la- v

a ¶diuinitas intret & suis dat pascua.

b ¶caro in passione rubet.

¶idest pax.

n o pidis iaspidis & sardis. Et iris erat x

mationem totius ecclĩæ generalr. Nã in spũ su[illegible] quibusdã imaginibus vidit decursum ecclĩę ab ap̄lorum tpe vsq; [illegible] mũdi, q̃rũ ad tribulatiões, cõsolatiões & immutabilitates [illegible] quarũ tñ aliquæ iã p̄cesserũt, & aliq̃ sunt futuræ. Visiones aũt [illegible] tas imaginarias beatus iohãnes scripsit: intellectũ tñ earum nõ e[illegible] licet ad plenũ intellexerit. aliq[illegible] fuit per quæ datur via ad [illegible] liqua a[illegible] pienda: sicut. ẽ. j. ca. di[illegible]. Sept[illegible] aurea septẽ ecclĩę sunt: & septẽ [illegible] angeli. i. ep̄i earum: & siĩr in sequ[illegible]us ali qua dicit: licet raro ad aper[illegible] quãr intellectũ occultorum: vt pateb[illegible] is sui dño cõcedente. p̄pter qđ inte[illegible] l'ralis nõ est ille q p voces significa[illegible] ediat sed ille q p imagines significa[illegible] Iud. ix. b. dr̃ q ligna dix[illegible] ad arborẽ ham num: veni & impe[illegible] obis sensus l'ralis nõ est de arboribus v[illegible] lignis sed de viris sichem per ligna significatis q fecer[illegible] per se abimelech regẽ. Sciendum etiam q istę visiones nõ distinguunt̃ ex parte tpis in quo factæ sunt: qa iohãnes totum vidit vna die. qđ patet per hoc qđ dicit. j. ca. Fui in spũ in dñico die: sed distinguunt̃ a parte temporum in qb⁹ partim implete sunt & ptim implẽdę: vt magis videbit̃ inferius p̄sequendo. Residuũ igitur huius libri in duas partes diuidit̃: qa primo ponit̃ modus huius visionis. sc̃d'o cursus impletionis: ca. vj. Circa primũ sciendũ: q tota trinitas reuelauit apocalypsim hoĩ xp̄o: xp̄s aũt iohanni per angelum in eius p̄sona loquentem. xp̄s em̃ hõ superior est angelis: p̄pter vnionẽ ad suppositũ diuinũ & plenitudinem gratiæ: licet sit minor angelis rõne naturæ humanæ. fm qđ dr̃ Hebr. ij. Igitur primo ponit̃ maiestas dei reuelãtis sc̃d'o dignitas hoĩs christi reuelationẽ recipientis: ca. seq. Primũ declarat̃ ex tribus. s. ex imperiali throno: & ex nobili cõsortio, ibi. Et in circumitu sedis & ex reuertẽti obsequio, ibi: Et requiẽ non habebant. Circa primum dicit beatus Iohãnes: n ¶Post hæc vidi: & ecce ostiũ aper. in cœlo. Sic em̃ videbant imaginarie ac si ostium cœli aperiret̃: per qđ designabat̃ q decursus ecclesiæ sibi reuelabat̃: quæ cœlũ in scriptura noĩatur: fm qđ dicit Gregorius homel. xxxvij. Regnum cœlorum præsentis tẽporis ecclesia dicit̃: in qua doctor qui mandatũ soluit minimus vocatur &c. o ¶Et vox prima quam au. &c. In quo notat̃ auctoritas angeli loquentis: vt dictũ est. ẽ. j. ca. p ¶Ascende huc. ad videndũ ecclesię decursum. ideo subditur: q ¶Et ostẽdam tibi quæ oportet fieri post hæc. fm ordinationem dei quæ nõ potest frustrari. Et, r ¶Statim fui in spũ. visionẽ imaginariã intelligẽdo. s ¶Et ecce sedes posita erat in cœlo. Per quam sedẽ intelligitur auctoritas & potestas dei ecclesiã regentis. t ¶Et supra sedẽ sedẽs. s. deus trinus & vnus. v ¶Et qui sedebat similis erat aspe. la. iaspi. & sardinis. Tales apparitiones fiunt fm conuenientiã ad id quod reuelatur: deus aũt sic apparebat vt gubernans ecclesiã militantem circa quã se habet consolabor vt & charitatis incensor. p̄pter quod in primitiua ecclĩa sup ap̄los misit sp̄m sanctum in silitudine ignis. Ideo dr̃ hic coloris iaspidis. i. viridis: color est cõfortatiuus visus: & sardinis. i. rubei coloris: qui propter sĩĩtudinem ad ignem signat incendium charitatis. x ¶Et iris erat in circuitu sedis. Per quam designatur fœdus dei ad ecclesiam suam. Nã iris signum est fœderis inter deum & terram: vt dicitur Genes. ix.

☙ Similis visio

Moraliter. n ¶Post hæc vidi: & ecce ostiũ apertũ. Per qđ intelligitur xp̄s, qui dicit de seipso Ioh. x. b. Ego sum ostiũ. Et istud ostiũ dr̃ apertũ: qa xp̄s paratus est semp ad recipiẽdũ misericorditer pœnitẽtes. Sed qm eius mĩa nõ est sine iusticia: Ideo sequitur: s ¶Et ecce sedes po. s. dei iudicantis: hoc debet p̄dicator qui per iohannem significat̃ attente videre & populo nunciare: ne de xp̄i misericordia nimis confidant; vel de rigore suę iusticiæ desperẽt.

✳ Et in circuitu

NICO.DE LY.

☙ a ¶Et pn̄iam age. de peccatis perpetratis. b ¶Ecce sto ad ostium. cordis humani. c ¶Et pul. ad bonũ sup naturale monẽdo. d ¶Si qs &c. vo. mea. monitioni meæ cõsentiẽdo. e ¶Et ap. mi. ia. per conatũ liberi arbitrij ad bonũ. f ¶Introibo ad illum. s. per grãm gratũ facientẽ habitãdo in illo. g ¶Et cœnabo cũ il. & ipse mecũ. Nam deus in tali hoĩe delectat̃: & ipse in deo. h ¶Qui vicerit. Hic vltimo ponit̃ p̄mij p̄missio, cum dr̃ Qui vice. insult⁹ mũdi, carnis, & diaboli. i ¶Dabo ei sedere me. in thro. meo. i. quietem in cœlesti regno. k ¶Sicut & ego vici. p passionẽ meã. l ¶Et sedi cũ patre meo. Marci. vlt. d. Assumpt⁹ est in cœlum & sedet a dextris dei. m ¶Qui habet aurẽ. Exponatur vt supra.

Ca. IIII.

Post hæc vi. &c. Descripta visione bti Iohãnis q̃ respicit informationẽ septẽ ecclĩarum asiæ sp̄alr: licet ex q̃nti respicit aliarum ecclĩarum informationẽ: vt p̄dictũ est: hic p̄nr ponunt̃ visiones eiusdẽ respicientes directe informationem

☞ aquę præteritum: ignis futurũ, in quib⁹ suos saluabit. a ¶Smaragdinæ. Per colorem viridẽ smaragdi, qui color est aquaticus baptism⁹ intelligit̃: Per ruborẽ eiusdẽ, dona sp̄ũsancti in baptismo accæpta: per quæ comburunt̃ pc̃tã. b ¶Vigintiquatuor seniores. Duodecim p̄phetæ. xij. apostoli: q̃uis plures vtriusq; ordinis. ¶Doctores alias dicuntur. xxiiij. als. xij. Oẽs doctores veteris siue nouæ legis dicuntur. xij. propter fidem trinitatis quã annũciant. iiij. ptib⁹ mũdi. Vel xxiiij. fiũt p sexies. iiij. Sex referũtur ad opa q̃. vj. dieb⁹ fecit: q̃tuor ad euãgelia i. hæc q in nouo & iueteri testa. opa dei colit. c ¶Circũamicti sto. al. Peccata tegũtur & albẽt virtutibus. d ¶Coronas. i. victoriã p sapiẽtiã & charitatẽ etiam ad inimicos. e ¶De throno. i. ecclesia. i. æque pluit fulgura. i. miracula q̃ terrẽt & illuminant. f ¶Septẽ spirit⁹. Lampades: dona sp̄ũsancti: q̃ accẽdunt & illuminãt: parata oibus illis q sunt sedes dei. g ¶In cõspectu. Quia intelligunt sacramentum & rem sacramenti: nec recipiunt nisi quos idoneos viderint & cognouerint. h ¶Mare vitreũ. Baptism⁹ sinceritate fidei lucidus: post quem tribulationis igne electi ducũtur ad firmitatẽ bonorum operũ: sicut ex aqua durescit cristallus. i ¶In medio. Planiciẽ quandam ad similitudinẽ iudicis, q habet plateã latã et spaciosam vbi sedet & iudicat iudicia. k ¶Sedis. Hierl'm velut sustẽtatores: vt hõ, vt vitul⁹, vt leo, vt aqla. l ¶Quatuor. p̄p̄ officiũ q̃drifariæ p̄dicatiõis. m ¶Aialia. Xp̄s: q natus est, passus, resurgẽs, ascẽdẽs. Fideles q rõnales & mãsueti, vt hõ. Sine terrore ferẽtes aduersa, vt leo. Sese mortificãtes, vt vitul⁹. Cœlestia petẽtes, vt aqla. n ¶Plena ocu. Memores p̄teritorum peccatorum: & cauẽtes sibi in futurũ vel habẽtes cognitionẽ de his q̃ de⁹ fecit, vel facturus est in fine mũdi. vel vete. & no. testa. vel placẽt deo & hoibus. o ¶Leoni. Leo mortu⁹ nascit̃. die tertia voce patris viuificat̃. Sic et xp̄s die tertia resurrexit, et resurgere oportuit, qa mortu⁹ fuit, & mori potuit, qa hõ: & cũ hõ & mortu⁹ resurgere oportuit: qa aqla. i. de⁹. ¶Quia Ezechiel q qđ futurũ erat p̄uidit pri⁹ hoiem posuit: post leonẽ. quia xp̄s in p̄dicatione leo fuit post vitul⁹: qa sacrificatus fuit. tandem aquila: qa ascẽdit i cœlos Iohannes impleta videns, leonem præponit quasi fundamentũ totius fidei. p ¶Et quatuor animalia singula corũ habe. &c. Quasi, ad hoc vt ista de christo prædicarent bene instructi erant ☞ Alas senas

Doctorũ numer⁹.

a i circumitu sedis similis visiõi sma a

a ¶smaragd⁹ viridis & rubeus. b ¶vt appendicia & in iudicio eius consentientia.

rãgdinæ. Et in circumitũ sedis sedi- b

a ¶minor ecclĩa tã inveteri q in nouo testa.

liã vigitiquatuor: & supra thronos c

¶vidi.

b viginti quatuor seniores sedentes,

a ¶vel vestimẽtis. ¶q̃ in baptismo induerũt qbus amiciũtur electi. b ¶i. in mentibus.

c circumamicti stolis albis: & in capi- d e

¶vel næ. ¶vel reę.

d e tib⁹ eorũ coronas aureas. & de thro f

no procedebant fulgura & voces & g

¶comminationes.

tonitrua: & septem lãpades arden- h

f tes ante thronũ: q̃ sunt septem spũs i

a ¶. i. dediti contẽplationi cœlestiũ, & accipiẽtes curam vel recordationem de subditis.

g h dei. †Et in cõspectu sedis tanq̃ ma- k

i re vitreum simile crystallo: & in me- l m

a ¶circũquaq; velut excubiæ.

k l dio sedis & in circũitũ sedis q̃ttuor

¶animata & inanimantia.

a ¶propter officium.

m animalia plena oculis ante & retro.

o Et animal primum simile leoni: & n

secundũ animal simile vitulo: & tertiũ animal habens faciem quasi hominis: & quartũ animal simile aquilæ volanti. Et quattuor animalia o

p

nũciatio p̄miorum pro bonis operibus, & terror suppliciorum p malis. Ista vero tria in primitiua ecclesia & post tẽporib⁹ multis concedebantur a deo ecclesię prelatis. h ¶Et se. lã. ar. ante thronũ. s. dei. i ¶Quæ sunt se. spi. Et exponẽdo qđ p lampades septem itelligat̃: aperit: aliq̃ aliter ad alia capiẽda. Dicũtur aũt hic septem spiritus dei septẽ dona spũsc̃ti, parata dari disponẽtibus se. ideo dicunt̃ añ dei thronũ esse. Vel per septẽ spiritus itelligit̃ vniuersitas sanctorum angelorum parata ad dei beneplacitum exequendum. fm illud Hebre. j. d. Oẽs administratorij spũs sunt &c. Qui dicũtur lãpades ardẽtes, quia illuminant & accendũt fideles ad cognitionẽ & amorẽ cœlestiũ: k ¶Et i cõspe. sedis tanquã ma. vitreũ. i. baptismi sacramentum. l ¶Simile crystallo. Quia non est mobile vel fluidũ, sed imprimit characterẽ indelebilẽ: p̄pter qđ nõ est reiterabile. m ¶Et i medio sedis &c. quatuor animalia. i. q̃tuor euãgelistę, vt dicũt aliũ. Sed l'ra seq̃ns videtur in aliquo dissonare. vbi dicit̃. Et animal primũ simile leoni &c. & tertium animal habẽs faciẽ quasi hoĩs. nam per faciẽ hoĩs intelligitur Matthæus: vt dictum fuit. ẽ. in principio euãgelistarum: & i hoc cõcordãt sc̃ti doctores. Matthæus vero nõ est tertius in ordine euangelistarũ, sed prim⁹: & primũ scripsit euangelium, vt dicit Hiero. in p̄lo. sup Matthæũ. Ideo vidẽtur alij probabilius dicere. s. q per quatuor animalia intelligũtur quatuor patriarchales ecclesię: quarum prima est hierosolymitana. nã ibi incæpit ecclesia: & assimilatur leoni: p̄pter constantiam ibi existentium: vt patet de petro & iohanne: Act. v. qui constanter dixerũt principib⁹ iudæorũ. Obedire oportet deo magis, q̃ hominibus. & iterum: Si melius est in conspectu dei vos potius audire: q̃ deũ, iudicate. nõ em̃ possumus quæ audiuimus & vidimus nõ loqui. Sc̃d'a est antiochena: quæ assimilatur vitulo: qa fuit parata obedire mandatis apostolorum in hierusalem existẽtium: vt patet. Act. xv. & quia primo in ea vocati sunt discipuli christiani. Act. xj. Tertia est alexãdrina: quę assimilat̃ homini. nam in ea a principio fuerunt doctores docti, nõ solũ in literis diuinis, sed etiã hũanis, vt Pherichæus philosophus & Athanasi⁹ & plures alij. Quarta est constantinopolitana, quæ assimilatur aquilæ volanti. nam in ea fuerunt viri per contemplationem eleuati: vt Gregorius nazanzenus: & plures alij. o ¶Et quatuor animalia &c. alas senas. Ala prima est lex naturalis. secũda lex mosaica, tertia prophetarũ oracula. quarta euangeliũ consiliorũ. quinta doctrina apostolorũ. sexta statuta generaliũ consiliorum. Istis enim alis sex viri ecclesiastici debent ascendere sursum p cõtẽplationem diui-

†De elec. c. scriptũ i prin. al's habet †missi in oẽm t'rã. Ecclesiæ p̄riarchales q̃tuor

NICO. DE LYRA.

☙ a ¶Similis visioni smaragdinæ. Smaragdus autem est viridis coloris: & hic est vnus de coloribus iridis, & sic apparebat ille iris imaginarius q color viridis intensior cæteris videbatur. In quo designatur consolatio dei suis electis affutura: maxime in tribulationibus ecclesiæ futuris, eo q viridis color est consolatiuus visus. b ¶Et in circumitu sedis. Hic consequenter describitur dei maiestas ex nobili consortio, cum dicitur: Et in circumitu sedis sedi. viginti. Per quæ designãtur vniuersæ cathedrales ecclesiæ, quæ licet sint multæ: tamen sub tali numero designantur, p̄pter cõcordantiã noui testamẽti ad vetus in quo legitur. j. Parali. xxv. q sc̃tũs dauid volens augmẽtare cultũ diuinum, statuit vigintiquatuor sacerdotes in tẽplo per hebdomadas successiue ministrãtes. in sacra em̃ scriptura frequẽter ponit̃ determinatus numer⁹ p indeterminato: sicut. ẽ. dictũ est. j. ca. q p septẽ spũs dei intelligit̃ multitudo angelorum sc̃torũ: & sic dicit Greg. Home. xxv. q per septẽ dæmones vniuersa vitia figurantur. c ¶Et su. thro. vi. se. &c. Per quos designantur vniuersi ep̄i in quib⁹ debet esse ætatis & morum maturitas. d ¶Circumamicti sto. albis. Nam in ipsis debet refulgere castitas. e ¶Et in ca. eorum co. au. Nã in mentibus eorũ quæ dicuntur capita respectu virium sensitiuarum, debet refulgere sapientiæ claritas: quę per aurum frequẽter in sacra scriptura designat̃. f ¶Et de throno. s. dei. g ¶Procedebãt fulgu. & vo. & tonitrua. idest coruscatio miraculorum, & denunciatio præ-

✳ b ¶Et in circũitu sedis sedi. viginti. i. societas electorum ad tres angelorum hierarchias assumptorum: fm tres octonarios in xxiiij. contentos. Octonarius vero quietem beatitudinis significat. h ¶Et septem lampades. i. angelorum societates. ideo subdit̃. i ¶Quæ sunt septem spiritus dei. i. vniuersitas angelorũ: Nã per septenarium numerum vniuersitas sicut frequẽter dictũ est figuratur. k ¶Et in conspectu sedis tan. mare vitreum. i. baptismi sacramẽtũ: sine quo nõ est accessus ad dei cõspectum. Ioh. iij. a. Nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua et spũsc̃tõ, nõ põt introire i re. dei. m ¶Et in medio sedis & circũitu se. quatuor aialia. idest quatuor euangelistæ. n ¶Et animal pri. si. leo. &c. Nam euãgeliũ Mar. qui per leonem significatur, euangeliũ petri dr̃, qa Marcus scripsit euangeliũ sicut petrũ referentẽ audiuit: vt habet̃ libro virorũ illustriũ. Et siĩr ibidẽ dr̃: q cũ paulus in ep̄is suis euangeliũ suum nominat: intelligit de lucæ volumine: vt dixerũt doctores aliq. Et quia petr⁹ & paul⁹ sunt apostoli præcipui: ideo euangeliũ Marci & Lucæ hic primo ponunt̃. Iohã. autẽ vltimo scripsit euãgeliũ. vt in p̄dicto libro dr̃, ideo ponit̃ hic in quarto loco sub similitudine aquilæ: & per consequens euangelium Matthæi tertiũ tenet locũ in facie hominis. o ¶Et quatuor animalia singula corum habe. alas senas. Prima ala est lex. secunda prophetæ. tertia agiographa. quarta euãgeliũ. quinta doctrina apostolorũ. sexta instituta patrũ. Istis autem alis debẽt ecclesiæ prædicatores

Morał'r.

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Alas senas. Prima ala lex naturalis. secūda lex moysi, tertia prophetiæ. quarta euangelium. qnta institutiones apłorū. sexta quorūcūq; vt Aug. Greg. Ambro. p quas ecclesia alta petit: & a quib⁹ pdicatores accipiunt toti⁹ pdicationis fundamētū. Vel sex alæ cognitio operū dei factorum. vj. dieb⁹, quorū noticiā ī altū subleuant qui in eis bene operantur.

b ¶In circumitu & intus. Vel per literā simplices, per allegoriam perfectiores instruūt. Vel quia in medio in, finibus terrę illumināt. c ¶Plena sunt ocu. Quia se mundos seruant & alios exemplo informāt. ¶Vel, plena sunt oculis intus. i. in cōscientiā mūdi: & in circūitu. i. in cōspectu hoim irreprēhēsibiles. d ¶Qui vētur⁹ est. Fili⁹ corpaliter apparebit: tota deitas fidelib⁹ se manifestabit. e ¶Et bñdictionē. Phil. 2. b Supnę remunerationis: vel in exaltatione vt ei oē genu flectat cœle. ter. &c. f ¶Et ado. Qd' a se nō habebāt ab illo reqrebāt voce & ope. g ¶Dicētes. In secreto cordis attribuentes deo victoriam vitiorum vel tribulationum. h ¶Creasti omnia. Ideo oīa ad te referenda: qa omnia a te habent initium. Inuisibilia etiam vel angelos & aīas vt spirituales esse dicit, cum de impijs facit pios spiritualiter creatos.

i ¶Propter vo. tuā erāt & crea. sunt. Et non de subito, sed qd' factū est in ipo vita Iohā. 1. a. erat. k ¶Erant. In arte priusq; formarentur in opere. l ¶Creata sunt. Visibiliter existēdo, quædā fm spiritualem intelligētiam vel creationem. Cap. V.

ET vidi in dexte. In filio p quē oīa fecit. ad quem totius libri intētio. n ¶Librum. i. duo te. q̄ idē sunt: foris. s. vet⁹ significās, vel qa forinseca pmittat. F Intus. s. nouū significatū: vel qa interdū pmittit beatitudinē. Vel int⁹. i. in occultorib⁹, s. pfectiores. foris in simplicioribus verbis. s. minus pfectos. ¶Vel liber dispositio diuina de reparatione hominū: q est scriptus. i. manifestatus int⁹. i. obscure, in Exo. 12. a veteri testa. vt moyses. Ad vesperum immolabitis agnum. ibi manifestans in vltima ætate futurā nostrā reparationem per xpi immolationem: & foris euidēter. i. in no. te. o ¶Signatū. Factæ sunt scripturæ prophetarum clausæ & obscuræ: sed p ☞ eum post

a singula eorū habebant alas senas. b & in circūitu & int⁹ plena sunt ocu a
a ¶nō cessabāt. b ¶i. psperis vel ī aduersis: vl'
lis. Et requiem non habebāt die ac b
continue. a ¶ter: qa trinitas in personis.
nocte, dicentia: † Sanctus, sanct⁹,
¶semel, qa vnitas in maiestate.
sanctus, dominus deus omnipo d
a ¶sine principio. b ¶immutabilis.
tens: qui erāt, & qui est, & qui vētu e
a ¶idest, qa. b ¶attribuerēt & profiterētur & pdicarent. c ¶prædicatores vbiq;.
rus est. Et cūm dārent illa ānima f
a ¶fidei suę in resurrectiōe, vel in ascēsione. b ¶operationis.
e lia glōriam & honorēm & benedi
¶honore operationis: vel in ascensione.
ctionem sedēti super thronū viuē
a ¶hūiliabant se. ¶oēs iudices ve. & no. le.
ti in sæcula sæculorum: pcidēbant g
a ¶q supius pdicatores: hic iustius iudices.
vigītiquatuor seniōres ante seden
¶i. beneplacito.
f tē in throno: & adorabāt viuētē in sæcula sæculorū & mittebāt corōas h
a ¶exemplū alijs dātes.
g suas ante thronum, dicentes: Di i
¶dignus est cui referamus.
gnus es dñe deus nr̄ accipere glo
a ¶qd' supra benedictionem.
h riā & honorē & virtūtē, qa tu crea k
a ¶iuxta. b ¶in arte. i. ī sapiētia dei viuebāt.
i sti oīa, & pptēr volūtatē tuā erānt l
& creata sunt. Ca. V. m
ET vidi in dextera se n
dētis supra thronum li o
a ¶diuinā dispositionē. b ¶i. muniē.
n o brū scriptū intus & foris: signātum p

NICO. DE LYRA.

✱ tionē diuinorū: & descēdere deorsum ad ædificationē pximorū, & volare ad dexterā p gratiarū actionē in prosperis: & ad sinistrā per patiētiā in aduersis. a ¶Et in circūitu. & intus ple. sunt ocu. cōsiderando, psentia, pterita & futura. b ¶Et requiē non ha. Hic oñr ostēditur dei maiestas ex obsequio reuerenti: & primo in patriarchalibus ecclesijs, cum dicitur, Et requiem non ha. s. quatuor aīalia q̄tuor pr̄iarchales ecclesias signantia. c ¶Die ac noc. dicentia: sctūs &c. Nā illis ecclesijs primo valde deuote celebratum fuit diuinū officium diurnū pariter & nocturnū. Et ponit hic ter sanctus: ad designādū trinitatē personarū. & subdit: d ¶Dñs deus ops. ad designandum vnitatē essentię. nā tres personę sunt vn⁹ deus & dñs ops. e ¶Qui erat, & qui est &c. p hoc exprimit eius æternitas: quæ nō apphēditur a nobis in via nisi per cōparationē ad differētias tpis: vt. s. dictū est. j. ca. f ¶Et cum darent. Consequēter describitur obsequium diuinæ laudis q̄tum ad alias cathedrales ecclesias per ordinē constitutas q̄ in diuinis officijs celebrādis sequi debēt ordinationem quatuor ecclesiarū patriarchaliū: cū ecclesia tamē romana q̄ principalis & caput est oīm, & hoc est qd' dr̄: Et cū darēt illa aīalia glo. &c. ei seruiendo & ipm collaudādo in plurib⁹ modis officiorū & ministrationib⁹ sacramentorū. g ¶Procidebāt vigin. se. i. aliæ cathedrales ecclesiæ se eis conformantes. h ¶Et mitte coro. su. ante thro. in signū reuerētiæ: p hoc confitentes q habēt a deo claritatem virtutis & sapiētiæ: q̄ per coronas aureas designātur: vt dictū est. s. i ¶Dicētes. Dignus es dñe de⁹ noster acci. glo. &c. Nō est per hoc intelligendū q deus accipiat aliquid de

quid de nouo: vel q ei aliquid accrescat ex operib⁹ & laudib⁹ humanis: sed q hoīes ex beneficijs ab eo recæptis tenent assurgere ad laudandum & glorificandum excellentiā æternæ suæ maiestatis. k ¶Quia tu creasti omnia. de nihilo producendo. l ¶Et propter voluntatem tuam erant. in dispositione tua ab æterno anteq; crearentur: sicut domus materialis antequam sit in effectu præexistit ī dispositione artificis. & fm hoc dicit. vij. metaphysi. q domus in materia. fit a domo q̄ est in anima. omnia vero creata se habent ad deum sicut artificiata ad artificem: Sap. vij. c. Omnium enim est artifex omnem habens virtutem &c. m ¶Et creata sunt. idest producta ī effectu in tempore: & hoc ex diuina voluntate: non ex naturæ necessitate. G Esa. 6. b.

✱ & doctores volare ad prædicandum et docendū. de quibus dicitur. Esa. lx. b. Qui sunt isti qui vt nubes volāt &c. Et assimilari debēt q̄tuor animalib⁹ pdictis leoni per constantiam: vitulo per patientiā qui est animal immolaticiū. homini per mansuetudinem: & aquilę per comtemplationis altitudinem. f ¶Et cum darent illa quatuor animalia gloriam & honorem &c. Sequitur: g ¶Procidebant vigintiquatuor seniores &c. nam ex eorum doctrina sancti ecclesiæ militantis adorāt deum viuentem in sæcula sæculorum. Moral. Ca. V.

ET vidi in dexte. &c. Hic oñr describit dignitas christi hois reuelationem accipientis. Circa quā primo pmittitur profunditas diuini secreti secūdo difficultas aperiendi, ibi: Et vidi tertio infertur dignitas christi, ibi. Et vnus. Circa primum dicitur: n ¶Et vidi in dextera sedentis supra thronum. Iste sedens est deus trinus & vnus, vt dictū est. o ¶Librū. Liber iste est diuina sciētia ī qua omnia sunt scripta. Sciēdum tamen q in deo ponitur duplex scientia, vel potius vna duplici mō dicta: scilicet scientia simplicis noticiæ, q̄ se extendit ad omnia possibilia. quæ nunq; fuerunt nec erūt, Et scientia visionis, quæ respicit existētia p quæcunq; differentia temporis: scilicet præteriti vel psentis vel futuri, & ista sunt ī virtute dei operatiua: inquātū operatur ipsa in aliquo tpe. Talia vero sunt illa q̄ reuelata sunt homini christo, & ab eo iohāni apostolo virtus vero dei operatiua metaphorice dicitur manus eius dextera: quia per manum dexteram operamur. & ideo liber qui dicit dei noticia de dispositis ab eo fieri: conuenienter dicitur esse in dextera manu dei. p ¶Signatū. Signatio ista designat clausionē diuinę scientiæ de dispositis ab eo fieri quousq; sint ab eo reuelata fieri, vel ī effectu pducta. ✱ Sigillis H Scientia dei duplex. Ezech. 2. d.

Moraliter. n ¶Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum. Secūdum sensum literalem hic liber est dei præscientia eorū quæ futura erant in ecclesia. Moraliter autem hic liber est sacra scriptura quę deriuata est a scientia diuina. Et dicitur hic liber script⁹ intus & foris. foris q̄tum ad sensus historicos & patentes. intus aūt q̄tum ad mysticos & latentes & signat⁹ sigillis septē. Circa qd' sciēdū: q ad hoc scriptura sigillatur vt magis autentica reddatur. Septē aūt sunt q̄ sacrā scripturam præ cæteris autēticā reddūt q̄ sunt agentis auctoritas: qui est spiritussanctus subiecti nobilitas, qd' est ipse de⁹. formę tractandi veritas: qa nullum patitur falsum finis bonitas: quod est ineffabile gaudiū sententiæ multitudo, nā sub vna litera plurimos habet sensus cōtinentiæ latitudo: nā hæc scriptura quodāmodo se extendit ad omnia, inquātū habent habitudinem ad deū qui est eius subiectum ipsius singulis aptitudo. Vnde Greg. in plogo moraliū: Diuin⁹ sermo sicut in mysterijs prudētes exercet: sic plerūq; superficie simplices refouet. Habet in publico vñ paruulos nutriat, seruat in secreto vñ mētes sublimiū admiratione suspēdat. Est em̄ quasi quidā fluuius planus & altus: in quo agn⁹ ambulet, & elephas natet. ✱ Quis est dignus Moralit. Scriptura sacra autētica propter septem.

A ☞ eum post apertæ. a ¶Sigillis. idest vniuersis obscuritatib⁹. vel clausus septiformi spiritu, p quē fides aperit. b ¶Septē. Dicit quia in sequentibus determinabit illa septē sigilla. i. albū equū & rufum & nigrū &c. quę aperta & nota fuerūt in exordio ecclię quæ fuit albus equus supra quem sedit christ⁹, & doctrina & exēplo muniuit: quā rufus equ⁹ impugnauit. c ¶Angelum. Sancti patres intellexerūt aliquando a deo dispositam reparationē hierusalē: & qñ fieret videre exoptabant: sed quō fieret ignorabāt dōec. s. reuelauit anteq; fieret quibusdā. d ¶Prædicātem. Inquirentē & alijs annūciantē & præ nimio desiderio tandiu differri cōquerentē. e ¶Aperire li. et soluere si. Diuinam dispositionē vel vniuersas obscuritates scripturarum tollere. f ¶Flebam multum. qm̄. Hoc in persona priorū patrū, q non intelligebant: vel dilatam reparationem Luc. 10. d dolebāt. vñ. Multi reges & pphetę voluerunt videre q̄ vos &c. g ¶Et vnus de se. Quilibet propheta q christi aduentum annunciādo cōsolatur alios. h ¶Vicit Leoni ꝑs cōpatur. leo. Leo dū fugat per mōtes fugit: & nodo quem habet in cauda vestigia delet ne inueniatur. Ita christus fugit per mōtes. i. diuinitus iudæos latuit: assumpta carne diuinitatem texit ne posset agnosci. Leo dormit apertis oculis: ita christus expirauit diuinitate viuente. i ¶Et ecce ī medio throni &c. Ecclesia quæ a christo tanq; thronus possidetur: tanq; animalia pascitur, tanq; seniores in iudicio potestatis honorat: ipsa sup xpm ędificata in septē cornibus fortitudinis regno exaltatur: in septem oculis signis & virtutibus illuminatur. k ¶Tanquā occisum. Quia & si mortu⁹, ex virtute dei viuit. Vel iter suos B tanq; occisus est: in quib⁹ quotidie mortificatur. l ¶Cornua septem &c. Quia dat regnum, quod in cornibus notatur. Oculos, quia illuminat. Vel cornua eminentiores sancti in capite christo funda ☞ ti carnem ex

¶.i. vniuersitatibus. ¶audiui. a ¶quē
a b sigillis septem. Et vidi angēlum a b
c libet priorum patrum.
d fortem prædicantem voce magna:
¶implere vel accipere.
c Quis est dignus aperire librum c
¶verba iohānis.
et soluere signacula eius: Et nemo d e
¶vt angelus. ¶vt homo.
potetat neq; ī cœlo, neq; ī terra, ne f g
¶aiæ exutæ a corpe. ¶iplere. ¶pfecte itelligere. vnde: Generationē eius qs enarrabit?
q subtus terrā aperire librū, neq; h
f respicere illum. Et ego flebā mul l
¶quia omnes inquinati.
tum: quoniam nemo dignus inuē
¶per incarnationem. ¶perfecte intelligere.
tus est aperire librum: nec videre
gillum. Et vnus de senioribus dixit k
¶diabolum.
h mihi: Ne fleueris. Ecce vicit leo l
a ¶procedēs a dauid: vel firmamentum dauid. b ¶ad hoc vt aperiat.
de tribu iuda rādix dauid āperire m n
librum: & soluere septē signacula
a ¶sicut ille prædixerat. b ¶exequitur quomodo vicit leo, & vbi.
i ei⁹. Et ūidi & eccē in medio throni o
et quatuor aīaliū: & ī medio senio
a ¶xpm q fuit victima. b ¶certātes adiuuātē
k rum āgnum stāntem tanq̄ occisum
l habētem cornua septem, & oculos p
septē: qui sunt septem spiritus dei
¶. s. agnus. ¶homo christus.
missi in omnem terram. Et venit & q r
a ¶ad cognitionē hoīm per carnē. b ¶a verbo sibi vnico. ¶vel de.
accæpit de dextēra sedētis in thro
¶& quia.
no librū. † Et cum aperuisset librū s
¶. i. predicatores omnes.
quatuor animalia et vigintiqua r v

NICO. DE LYRA.

✱ a ¶Sigillis septem. i. omnimodis obscuritatib⁹, vt exponūt aliq: & fm hoc ponit hic numerus determinat⁹ pro indeterminato. s. septenari⁹ pro obscuritatū multitudine: sicut dicit Greg. Home. xxv. Maria ergo septē dæmonia habuit q̄ vniuersis vitijs plena fuit. Sed hoc dictū non bene cōsonat his q̄ sequunt ca. sequēti de apertione sigillorū pcedendo a primo sigillo vsq; ad septimū determinate. ex quo patet: q septenari⁹ sigillorū non ponit ibi pro indeterminata multitudine obscuritatū. Ideo videt meli⁹ dicēdū: q sigilla ista nō sunt aliud nisi dei volūtas claudens & aperiēs suū secretū, put & qñ & quō sibi placet: q̄ licet sit vna in se. dicit tñ multiplex ad varios effect⁹ relata fm illud Ps. cx. a. Magna opera dñi exqsita in omnes volūtates eius. Septenarius igitur sigillorū est septenarius reuelatiōis diuinæ voluntatis ad reuelāda iohāni distincta reuelationib⁹ septē, vel fienda in septē tpibus. b ¶Et vidi. Hic oñr describitur difficultas aperiēdi, cū dr̄. Et vi. an. for. Iste videt fuisse gabriel qui interpretatur fortitudo dei. c ¶Quis est di. ape. librum. i. manifestare dei secretum. d ¶Et sol. signa. eius. idest sigillatim ostēdere qualiter singula de quibus dicet pcedunt ex diuina volūtate. e ¶Et nemo po. in cœlo. q̄tū ad angelos. f ¶Neq; in terra. q̄tum ad homines. g ¶Neq; subtus terram. q̄tum ad dæmones: in quibus remāserūt naturalia integra. h ¶Aperire librū. Quia nullus istorum potest ad secreta diuina attingere, nisi deo reuelāte: q prio reuelauit christo homini: & xps iohāni. i ¶Et ego flebam multū. Per hunc fletum designatur iohannis desiderium de sciendo ecclesiæ futurū processum. k ¶Et vnus. Hic oñr infert diuinitas christi: qui solus inuent⁹ est dignus dicta secreta primo accipere & alijs per iohānē nūciare, cū dr̄: Et vnus &c. Cōsolando me de desiderij mei impletione. Quis aūt erat iste senior non dicitur. Et

nō dr̄. Et dicunt aliq q fuit Matthæus euāgelista: q dixit in persona xpi Mat. vlti. d. Data est mihi omnis ptās in cœlo & in terra. ideo dr̄: l ¶Ecce vicit leo de tribu iuda &c. Nam christ⁹ victor fuit in sua resurrectione. Sed quicquid sit de veritate: ratio tamē nō videtur valere: qa iohānes nō accæpit hāc noticiā p Matthæi scripturā: sed p reuelationē specialem. Est autem dictū. s. q per seniores intelligunt ecclesiæ plati, & ideo videt melius: q iste senior fuerit petr⁹: & dicit vn⁹. i. prim⁹ inter apostolos: eo mō loquendi quo dicit Gen. j. a. Factum est vespere & mane dies vnus. i. primus. transierat em̄ iam beatus petrus per martyriū ad gloriam: quia sub nerone passus fuit. Iohannes autē postea tēpore domiciani hanc reuelationē accæpit: & sic aīa petri assistēs christo: vel aliq effigies petrū repræsentans dixit iohanni Vide ne fleueris &c. m ¶Radix dauid i. de radice dauid descendens fm carnem fm q pdixerat Esa. xj. d. Egredietur virga de radice iesse: & flos de radice eius &c. n ¶Aperire librum. idest manifestare ecclesiæ decursum a deo præordinatum. o ¶Et vidi et ecce in medio throni &c. agnum. idest christum in medio ecclesiarum per orbem in nomine eius constitutarū: sicut ipse dicit Matt. vlti. d. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad cōsummationē sæculi: qui sicut dictus est leo rōne resurrectionis, ita dicit hic agn⁹ ratione immolationis. pter quod etiam dicitur stans, quia resurrexit ad vitam immortalem. Roma. vj. b. Christus resurgēs ex mortuis iam non moritur, & tanq; occisus, qa quotidie in ecclesia immolat nō fm carnē: quia resurrexit ad vitā īmortalē, vt dictū est: sed fm effectū & repræsentationē: qa per oblationē eucharistiæ cōmunicat nobis effect⁹ suæ passionis. Ipsa etiā est silitudo repsentatiua ipsi⁹: fm qd' dicit Lu. xxij. b. Hoc facite in meam commemorationē. illud em̄ qd' repræsentat aliquid, nominat nomine ipsi⁹: sicut imago petri nominat petrus, & eadē ratione eucharistiæ agnus immolatus. & ad hoc designandum nō dicitur hic agnus occisus simpliciter, sed tāq; occisus. p ¶Habentem cornua septem. i. potestates. Et idem designatur per septē spiritus: quia septē dona sanctispūs sunt quasi septem cornua siue potestates ad reprimendū virtutem inimici. q ¶Missi in omnē terram. Quia christus paratus est dare dona spiritussancti omni homini ad ea se debite disponenti. r ¶Et venit et accæpit &c. librum. Non est per hoc intelligendum q christus tunc accæperit noticiam de processu ecclesiæ. Nam anima christi ab instanti suæ creationis diuinitati coniuncta, habuit noticiam omniū quæ de⁹ cognoscit scientia visionis. inter q̄ est processus ecclesię, vt patet ex prædictis. Et ideo per hoc q iohannes vidit accipere eum librum: designatur accæptio noticiæ a principio creationis animæ christi: sed de nouo iohanni reuelandæ, & per eum vniuersali ecclesię. s ¶Et cum aperuisset librum. Hic consequēter describitur assistentium christo iocunditas: & primo sibi assistētium in ecclesia militante secundo in triūphante. ibi: Et vidi & audiui. Circa primū dr̄. Et cū aperuisset librum. ad reuelādū ecclesię processum. t ¶Quatuor animalia. idest quatuor ecclesiæ patriarchales. v ¶Et vigintiquatuor se. idest vniuersæ cathedrales ecclīæ per orbem diffusæ. & p hoc etiā subintelligūtur aliæ ab eis cōstitutæ. ✱ Ceciderunt C D Tj. 6. a.

✱ c ¶Quis est dignus aperire librum, et soluere signacula eius? Quasi diceret: nullus sit christus. Vnde Hierony. in epistola ad Paulinū. Quanti hodie putant se nosse literas: tenent signatum librū: nec aperire possunt nisi ille reserauerit qui habet clauem dauid: qui aperit & nemo claudit: claudit & nemo aperit: propter qd' multi legūtur magis pfecisse in intellectu sacræ scripturæ per orationē, q per studij exercitationem. Moralit.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ ti carnē excedētes. a ¶ Ceciderunt corā &c. Humilia de se senserūt: & ipm imitantur. Vnde seqtur: Habētes sin. b ¶ Citharas. Mortificationes vitiorū & concupiscētiarū. In cithara lignū & chorda per lignū crux christi: per chordas caro sctōꝝ: q̄ tenditur in ligno, dum diuersis tormentis eūdē sonū reddētes crucē xp̄i imitātur. c ¶ Cantabāt cā. &c. Cum exultatiōe nouū testamentū eccl'ia ope ꝓfitet: dū i morte eius baptizat. d ¶ Tribu. Dicit a trib⁹ ordinibus: in quibus .lxxij. linguæ in singulis: quarū multi populi, in ꝓp'o nationes. Tres ordines saluandorū: noe, daniel, iob. Vel tres ordines gentium, græci, hebræi, christiani. e ¶ Vidi & audi. Nō solum aialia & seniores ex officio suo idem attestantes, sed etiam audiui. f ¶ Angelorum .i. supernorū spirituū: q ecclesiam muniūt & custodiūt: q de reparato sctōꝝ cōsortio gratulant: q testimoniū ꝑhibēt xp̄o: & in natiuitate quādo apparuerunt pastorib⁹, & in passiōe, & in resurrectiōe, & ascensione testati sunt iudicē venturū. Vel angeli minores subditi in ecclesia angelicā vitā ducētes: q circūdāt & honorāt suos prædicatores & suos iudices testimonio eoꝝ cōsentientes & se conformantes. g ¶ Multorū. Quāto plures tāto maior attestatio, & mai⁹ gaudiū. h ¶ Milia miliū. qa finitū est apud deū qd' hoīb⁹ infinitū. i ¶ Sapiētiā. Cognitionē oīm reꝝ sicut v'bū sibi vnitū. k ¶ Bn̄dictio. i. augmētatio quā habem⁹ i bonis opib⁹, & honor q ide sequit: & gl'ia de v'tutib⁹ q̄s i baptismo accipim⁹, & ptās qua ꝯcupiscētijs resistim⁹: nō nobis: sed tibi attribuatur. l ¶ Et quatuor aīa. Oēs seniores & aīalia testimonio angeloꝝ assensum ꝑbēt: oēs insimul. m ¶ Ceciderunt &c. Non superbiunt ꝗ alios iudicant: sed humiliant se.

ezech. 14.c.

F

ET vidi. Postq̄ agn⁹ Ca. VI. q̄ de se ꝑdicta erāt impleuit: et ecclīam suā testimonio ꝓphetarū & angeloꝝ in fide solidauit, aperuit eis sensum vt itelligant scripturas: & p ꝑdicatores exteri⁹ denūciat ꝙ ꝓ hac fide pati deceat, & q̄ auxilia, vel quas coronas suis ꝑferat, qa facta memoria de reparatione: si de tribulatiōib⁹ taceret, iā possent deficere si de improuiso tribulatio isurgeret. o ¶ Quod aperuisset. Signatus erat: quia omnia christ⁹ vel in se, vel in suis aperuit. Ipse enim suis aperuit sensus: vt hæc sigilla in scripturis intelligerent. In primo sigillo aperto vnde egressus est equus albus: intelligitur ecclesiæ dealbatio per baptismū. In secūdo de equo rufo aperta ꝑsecutio fundētiū sāguinē vnde baptizatis insurgūt tribulationes. In tertio nigro: hæreticorū ꝑsecutio occulta. In quarto pallido, falsoꝝ fratrū aperta & occulta. p ¶ Veni & vide. Et a mysterio transi, & completam vide ☞ veritatem

NICO. DE LYRA.

※ a ¶ Ceciderunt co. ag. nā ex hoc habuerūt materiā venerādi ipsum. b ¶ Habentes sin. ci. &c. qd' exponit cū subdit. c ¶ Quæ sunt ora. san. metaphorice. & per hæc & similia aperitur aliquo mōvia ad exponendum reliqua: vt prædictū est d ¶ Et cantabant can. no. idest pertinēs ad nouū testamentum. e ¶ Dignus es dn̄e deus &c. & patet ex supradictis sn̄ia. f ¶ Qm̄ occi. es. Meritum p̄cedit illud qd' cadit sub merito. ꝓpter qd' accæptio noticiæ pro-

¶ omnes iudices.
a tuor seniores ceciderūt corā agno a
a ¶ læta corda etiā ad dilectionē inimicorū. a ¶ suauiter redolentiū.
b habentes singuli citharas & phialas aureas plenas odorāmētorum b
c q̄ sunt oratiōes sctōrū: & cātabāt cā- c
a ¶ sine pctō. ¶ qa imunis a pctō.
ticū nouū, dicētes: Dignus es dn̄e e
¶ vel accipere.
aperire librū & soluere signacula eius: † quoniam occisus es: & rede f
misti nos deus in sanguine tuo ex g
d omni tribu & lingua & populo & natione: & fecisti nos deo nostro re h
¶ spiritualiter regnā tes. a ¶ nosipsos offerē tes & pro alijs orantes.
gnum & sacerdotes: Et regnabi- i k
a ¶ sup terrenitatē vel super terrā viuentiū.
e m⁹ super terrām. Et vidi & audiui l
¶ existentium.
f g vocem angelorū multorum in circumitu throni & aialiū & seniorū:
¶ .i. multa milia.
h & erat numerus eorū † milia miliūm
a ¶ quasi: nō erubescim⁹ p̄dicare de te: qa.
dicentium voce magna: Dignus n est agnus qui occisus est accipere
a ¶ immunitatē a peccato. b ¶ qa deus fuit et si visus mortuus.
i virtutē & diuinitatem et sapientiā
a ¶ quia vicit diabolū constans in passione. b ¶ in resurrectione. c ¶ impassibilitatem & immortalitatem.
et fortitudinē et honorē et glōriā
a ¶ in exaltatiōe. b ¶ & accipere. c ¶ vt in nomine iesu omne ge. flec. cœ. &c.
et benedictionem. Et omnem crea o
¶ terrestrium.
turā quæ est ī cœlo: et q̄ super terrā p
a ¶ infernorum. ¶ ad literam: vel mundum. c ¶ & omnia.
et subtus terram: et mare: et quæ in q eo sunt: omnes audiui dicentes:
a ¶ trinitati. b ¶ ꝑm humanitatem. c ¶ exaltatio.
k sedenti in throno et agno: Bene-
a ¶ impassibilitas. b ¶ in resurrectione. c ¶ quia omnipotens.
dictio et honor et glōria et pōte-
a ¶ Ad prædicatores ex officio conuenit alios cōfirmare.
l stas in sæcula sæculorum. Et quat-
a ¶ nota confirmationis.
tuor animalia dicebant: amen. Et
m vigīti quattuor seniores ceciderūt
¶ in corda sua. ¶ mēte, ore & opere.
in facies suas: et adorauerūt viuentem in sæcula sæculorum. Ca. VI.
n o ET vidi quod aperuisset r agnus vnum de septem
a ¶ Iohānē. i. primitiui sequentē inuitant ecclesiam.
sigillis et audiui vnum de quat- s tuor animalibus, dicens tanquam
¶ quia terret.
p vocem tonitrui: Veni et vide. Et vi- t

G noticiæ processus eccl'iæ q̄ p̄cessit mortem christi: vt dictum est: nō cecidit sub merito ipsius: sicut nec gl'ia aīæ xp̄i: sed gloria corporis q̄ secuta est sub merito bene cecidit, meruit em̄ sui corporis glorificationē & exaltationē. Et eodē nō potest dici de reuelatiōe dicti processus facta iohāni: & ꝑ eū vniuersali eccl'iæ ad declarationē bonitatis & maiestatis christi: nam hæc reuelatio facta est post passionē. g ¶ Ex omni tribu &c. nā ecclesia est ex oīb⁹ gētib⁹ collecta. h ¶ Et fecisti nos deo nostro regnum. i. regni eius participes. i ¶ Et sacerdotes. hostias laudis deo offerentes. † ō. 7. d. k ¶ Et regna. super ter. nō dicit: In terra vbi sancti cōculcant: sed sup terrā. i. in cœlo vbi scti cū xp̄o dominātur. l ¶ Et vidi. Hic ꝯn̄r ponitur iocūditas assistentiū xp̄o in eccl'ia triumphāte, cū dicitur: Et vidi et audiui. vocē ange. multo. &c. in hoc notatur ipsorū multitudo maxima: ꝑm illud Iob. xxv. a. Nūqd est nūer⁹ militū ei⁹? Et idē designat i hoc qd' subdit: m ¶ Et erat nu. eorū mi. mili. Sicut enim corpora cœlestia totā regionē elemētarē excedūt: q̄si incōparabiliter in q̄titate ꝯtinua sic āgeli oīa corpalia i quātitate discreta: accipiendo quātitatē discretā ꝓ qualibet multitudine nūerabili vel nūerata. † Dan. 7. c. n ¶ Dignus est agnus &c. Omnia ista habuit vel saltē plura an̄ passionē: qd' dico, ꝓpter gloriam corpis & hmōi q̄ secuta sunt. & iō accæptio taliū hic accipitur ꝓ manifestatione eoꝝ ad laudē & honorem nois xp̄i. Et ꝯn̄r ponit laus xp̄i in oīb⁹ creaturis, cū dicit. o ¶ Et oēm cre. q̄ in cœ. est. q̄tū ad hoies q iā sunt in pr̄ia. p ¶ Et q̄ sup ter. quātū ad existētes adhuc invia. q ¶ Et subtus ter. &c. Nā oēs creaturæ & irrōnales & vita carētes dicunt laudare christū, inquātū sunt materia & occasio laudādi ipsum: qa intellectuales creaturæ ꝑ eas ascēdunt ad cognoscēdū deū: & per ꝯn̄s ad ipsum laudādū & glorificādū. Cætera q̄ sequuntur patēt ex prædictis. Ca. VI. H

ET vidi ꝙ apc. Postq̄ descript⁹ est mod⁹ diuinæ reuelationis hic ꝯn̄r describit decursus ipletiōis, & hoc sub septē sigilloꝝ apertionib⁹: q b⁹ sigillos liber dicebat signat⁹. & iō ꝑm septē sigilla diuidit i septē ptes, q̄ patēt i l'ra. Igit in prima pte dicit. r ¶ Et vidi ꝙ apc. agn⁹ vnū &c. s. primū eo mō loqndi q̄ dr̄ Gen. i. a. Et factū est vespere & mane dies vn⁹. i. prim⁹. vn̄ & ꝯn̄r ibi dr̄: Factū est vespe & mane dies scd's: & sic ꝯn̄r vsq; ad septimū eodē mō: Cōseqnter describit aptio scd'i sigilli & tertij vsq; ad septimū. s ¶ Et audi. v. &c. i. primū eadē rōne q̄ & de sigillis dictū est. nā ꝯn̄r agit de alijs trib⁹ aialib⁹. Et ꝑm illos q ꝑ aialia dicunt signari quatuor euangelistas. Iste fuit marc⁹ in silitudine leonis designatus: quę similitudo ponit prima. s. ca. iiij. Sed qm̄ illud dictū non cōsonat ordini euangelistarū. in quo matthæus ponit prim⁹ & marc⁹ scd's. iō dixi. s. c. iiij. ꝙ ꝑ quatuor aialia quatuor pr̄iarchales ecclesiæ designant: et sic habeo ꝯn̄r dicere: ꝙ ille qui per primū aīal designatur fuit patriarcha primæ eccl'ię patriarchalis. s. hierosolymitanæ, qui fuit beatus iacob⁹ appellatus frater domini, eo ꝙ fuit similimus sibi, & hic an̄ iam trāsierat per gladium sub nerone: vt patet per Iosephum xx. libro antiquitatum. hęc autē reuelatio facta fuit iohanni tempore domitiani. t ¶ Veni & vi. decursū eccl'iæ primitiuę ※ Et ecce

A ☞ veritatem vel iusticiā. a ¶ Ecce equus alb⁹. Eccl'ia i baptismo dealbata: vel maxime p̄dicatores q vbiq; deū ferūt. b ¶ Arcum. idest christ⁹ habet scripturā q̄ illuminat suos, & occidit iimicos. c ¶ Et exiuit vin. &c. Quod prædicatores faciūt deo attribuunt. d ¶ Et cum apc. &c. Videns diabolus ecclesiam institui ad locū supplendū vn̄ ipse ceciderat: eā subuertere nitit pri⁹ aperte. e ¶ Equ⁹ ru. Supiori ꝯtrari⁹. s. apti ꝑsecutores & sanguinolēti. f ¶ Sumeret pa. i. concessum est a deo vt auferret oēm qetē animi ab his q sun terrenis dediti. g ¶ Interficiāt. Magna ptās iterficiēdi: qa nō solū i minores: sed ēt in maiores vt i petrū. h ¶ Et ecce equ⁹ ni. Vidēs diabol⁹ se ꝑ aptas ꝑsecutiones nō ꝑfecisse: immittit hæreticos qui falsis rōnibus contendant vt facilius decipiant. ☞ Statheram

NICO. DE LYRA.

※ a ¶ Et ecce equus al. Per quē vt dicunt expositores aliqui, designatur gaius imperator qui successit immediate tyberio sub q̄ passus xp̄s fuerat. Et designat ꝑ equū albū: eo ꝙ non fuit xp̄ianis molest⁹ sed magis consolabilis. nam pilatū misit in exiliū q xp̄m inique iudicauit. & similiter herodē qui decollauerat iohannē, & christū in passione spreuerat: Lucæ. xxiij. iō subdit: Et exiuit vincēs vt vinceret. s. aduersarios xp̄i: vt dictū est. Sed hoc non videt mihi conueniēter dictū. Nā iste gaius intātū fuit elat⁹ & puersus: ꝙ per orbē misit statuā suam vt in illa adoraretur vt deus. & qa habitantes in iudęa renuerunt hęc facere: misit petroniū cum exercitu in iudæā: vt in tēplo poneret dictam statuā & renuētes interficeret, vt dicit Iosephus libris antiqtatum, & de iudaico bello. Tn̄ petronius non dedit hoc executioni: quia gaius fuit morte p̄uentus. Et in illo tpe apl'i & alij christiani habitabant in hierusale & iudæa. & sic patet ꝙ gaius nō fuit eis ꝯsolabilis, sed magis horribilis: eo ꝙ præ cęteris habitatorib⁹ iudeæ horridū erat eis mādatum gaij de dicta adoratiōe. Licet autē ipse miserit in exiliū herodē & pilatū: hoc tn̄ nō fuit propter xp̄m, sed pro alijs causis totaliter desperatis: vt refert iosephus: quas causa breuitatis omitto. similiter quod subdit: Exiuit vincēs vt vinceret nō vr̄ sibi cōueniēter applicari: qa romæ fuit turpiter interfectus ꝓpter suas malicias: & vxor ei⁹ gladio cōfossa, & ei⁹ vnica filia parieti allisa. ꝓpter qd' vident alij meli⁹ dicere. s. ꝙ ꝑ equū album intelligit cœt⁹ apostolorū: dealbat⁹ sanctitate vitæ: & qa btūs iacob⁹ hierosolymitanæ eccl'iæ ep̄s: vt dicit Hiero. in li. illustriū virorū. dr̄ vsus fuisse tūc nō vestibus laneis, sed lineis: & ꝑ consequēs albis. & idem æstimari pōt probabiliter de alijs apl'is. vnde & mahumetus vocat eos viros dealbatos. Per sedentē sup equū illū intelligit xp̄s sessor & ductor eorum: ꝑm illud ad Romanos viij. c. Quicūq; spiritu dei agunt: hi filij dei sunt. & ꝑm hoc sic est l'ra exponenda: Et ecce equus albus. scilicet apostolorū senatus. b ¶ Et qui sedebat super illū. s. christus. c ¶ Habebat arcum in ma. sua. i. verbum prædicatiōis in manu operatiōis, qa cœpit facere & docere: Act. i. & sic fecerūt, apostoli ꝑ instinctū & ducatū ipsi⁹. d ¶ Et data est ei corona. In sua resurrectiōe & ascēsione. e ¶ Et exiuit. Per effectū suum dando apostolis in signo visibili spiritum sanctum. f ¶ Vincens. Aduersarios suos in iudęa primo. nā eodem die conuersi sunt ad eum prædicante petro tria milia. Act. ij. & altera die quinq; milia. Act. iij. g ¶ Vt vinceret. Per totum orbem subijciendo sue fidei iugo colla gentium. nam in breui tēpore per p̄dicationē apl'orum & alioꝝ christi discipulorum xp̄o cooperante & sermonē eorū signis sequentib⁹ ꝯfirmāte: Mar. vlti. p̄dicatū fuit euangelium. Nam viuēte adhuc beato petro fides catholica diffusa fuit vsq; ad fines terræ habitabilis, prout declaraui super illud Ps. xviij. a. In omnem terram &c. & sup epistolā Ro. x. h ¶ Et cū aperuisset sigillum secundum. Hæc est secūda pars in qua describitur status ecclesiæ a tpe Neronis vsq; ad Titum imperatorē, cū dr̄: i ¶ Audiui ꝑm animal. secundū p̄dicta iste fuit primus pr̄iarcha eccl'iæ antiochenæ. s. btūs petrus: qui primo rexit illā ecclesiam: vt habetur libro illustriū virorum. qui tempore huius visionis iā transierat ꝑ martyriū, dicens: k ¶ Veni & vide. statū ecclesiæ sub nerone. l ¶ Et exiuit alius equus ru

Ioseph⁹. B

a di: et ecce equus albus & qui sede- a b
a ¶ diuinam scripturam.
b bat super illum habebat arcum: c
a ¶ de⁹ in sctis coronat: vel ꝑm humanitatē. ¶ .i. potestas. b ¶ in iudæis vel in se.
c & data est ei corona: & exiuit vin- d e
¶ gētes cum membris.
d cens vt vinceret. Et cum aperuisset f g h
¶ ordine viuendi: nō tempore.
sigillum secundū: audiui secundū i
a ¶ qa qd' in corde habet opere cōplet.
animal dicens: Veni & vide. Et exi k l
¶ .i. diabolus.
e uit alius equus rufus, & qui sede- m
¶ auferret.
f bat super eū datū est ei vt sumeret n o
¶ gladio mate
g pacem de terra, & vt inuicem se in- p q
riali, vel persuasionis.
terficiant, & datus est eis gladius r
magn⁹. † Et cū aperuisset sigillum s
tertium: audiui tertium animal di t
h cens: Veni & vide. Et ecce equus u
a ¶ offuscās suavitia qbusdā operib⁹ bonis. b ¶ ipsi diabolo. quod sui operant per eum tribuimus.
niger: et qui sedebat super eum ha x y

alius equus rufus. i. romanus popul⁹: qui dr̄ rufus tēpore neronis dupliciter. Vno modo accipiendo rufedinē ꝓ rubedine: sicut in pluribus alijs locis accipit scriptura: eo ꝙ Nero multos romanorū occidit ex sua crudelitate. nam etiā matrē ꝓpriā, vxorē, fratrem & sororē ac etiā senecā suū p̄ceptorē dr̄ occidisse. Alio mō magis ꝓprie pro ipsa rufedine: qa nero ciuitatem romanam incendi fecit in magna parte: vt videret quale fuerit antiquit⁹ incendiū troiæ. In tali vero incēdio ex commixtione fumi & flāmæ apparentia rufedinis causat. m ¶ Et q sc. super eū. scilicet nero habēs dominium. n ¶ Datū est ei. i. a deo permissum. o ¶ Vt sume. i. auferret. p ¶ Pacem de terra. Quia turbata fuit ciuitas per romanū imperium ꝓpter sua maleficia. q ¶ Et vt inui. se interficiant. Nam ex occasione suæ perfidiæ, ipso interfecto: otto galba, vitellius voluerunt vsurpare imperiū: & ex eorū pugna ad inuicem valde multi fuerūt interfecti. r ¶ Et datus est ei gladius magnus. id est potestas interficiēdi christianos. nā ipse primā ꝑsecutionē mouit cōtra eccl'iam loquēdo de ꝑsecutionib⁹ motis per imperatores romanos. nam antea persecutionē sustinuerat ꝑ iudæos. Mādatum vero crudele gaij suprapositū: nō fuit directe cōtra ecclesiā, sed cōtra habitātes iudæā: quorū pauci cōparatiue erāt christiani: nec etiam mādatū illud fuit datū executioni, & ideo prima ꝑsecutio eccl'iæ attribuit Neroni. † ō. 5. c. Claudi⁹ etiā imperator q fuit medi⁹ inter gaium & neronē non legit fecisse christianis aliquā persecutionem. Nero autē apostoloꝝ principes. s. petrū & paulum occidit, & alios multos christianos romæ: et ꝑ imperium occidi fecit. s ¶ Et cum aperuisset. D Hæc est tertia pars in qua describitur ecclesiæ status sub tito, cum dicitur. t ¶ Audiui ter. animal. i. patriarchā primū eccl'iæ alexādrinæ. s. beatum Marcū: ꝑm ꝙ in libro illustriū viroꝝ habet. v ¶ Et ecce equus niger. i. exercitus roman⁹. q dicit niger effectiue, sicut sol dr̄ calidus. Exercitus enim romanus sub tito intātū afflixit habitantes hierl'm, ꝙ fuerūt fame denigrati & alijs afflictionibus: ꝑm ꝙ refert iosephus libro de iudaico bello. x ¶ Et qui sc. sup eū. s. titus regens illū exercitū. y ¶ Habebat sta. in manu sua. idest diuinā iusticiā: quā ope exequebat. nam ex ordine diuinæ iusticiæ ꝓcessit, ꝙ exercit⁹ romanus iudæos partim occidit, & partim captiuauit in vindictā mortis christi: sicut manifeste p̄dixit Lu. xix. g. Ecce venient dies in te: & circūdabūt te inimici tui &c. qa tn̄ erat p̄ter intentionē titi & exercit⁹ sui: qui ꝓpter aliā causam venerūt ꝯtra iudæos, supple ꝓpter rebellionē ipsoꝝ cōtra imperiū romanū: vt patet ꝑ Iosephū libro de iudaico bello. ideo dr̄ ꝙ habebat statherā in manu, & non in mente nā exequebat opus diuinæ iusticię mō p̄dicto. ꝑ manū em̄ opus intelligit: qa ꝑ eā efficit. ※ Et audi

Moralr. ※ a ¶ Et ecce equus albus. & q sede. super eū. Moraliter per equū albū significat hō castus candore castitatis dealbatus. ꝑ sessorē autē eius, angelus bonus custos ipsius, per viā mūdiciæ ducēs eū sicut sessor equū. vnde dici pōt illud Roma. viij. c. Qui spū dei agūtur, hi filij dei sunt. c ¶ Habebat arcū. i. virtutē repellendi spm̄ malignū impellentē ad luxuriæ casum. d ¶ Et data est ei co. Nā angelis custodibus ex salute traditorū suæ custodiæ augetur gl'ia. e ¶ Et exiuit vin. & vin. Sūt enim prompti ad protegendum traditos suæ custodiæ ꝑm voluntatem dei. h ¶ Et cum aperuis. si. &c. Seqtur. l ¶ Et exiuit ali⁹ equus rufus. Per quē moraliter significat hō carnalis igne luxuriæ adustus. m ¶ Et qui se: super eum. Per hunc sessorem significatur spiritus malignus impellens ipsum ad hoc vitium. Et qm̄ ex hoc vitio freqnter oriunt dissensiōes, homicidia & guerræ graues: sicut patet de bello troiano famosissimo qd' ortū fuit de raptu helenæ & simile ꝯtigit multotiēs de vitio luxuriæ. ꝓpter qd' seqtur. n ¶ Datū est ei. i. ꝑmissum est dicto maligno spūi. vt su. pa. &c. s ¶ Et cū aperu. &c. sequitur: v ¶ Et ecce equus ni. Per quē significatur prælat⁹ de vitio simonię notatus, & sic fama denigratus. x ¶ Et qui sedebat super eum. per quē significat dęmon ip̄m impellēs ad hoc vitiū: & cuius sequitur instinctum. y ¶ Habebat stathe. &c. Nā inducit ad ponderandū multū tpalia, & modicū æterna,

Universidad de Deusto
Biblioteca

E ¶ Statheram. Q̃ua dicunt se habere verā discretionē in scripturis. b ¶ Et audi. tanquā. Quia hic in pugna hæreticorum est magis periculum, ptenditur auxilium. c ¶ Bilibris &c. Volo fideles ne timeatis, qui ante vos poterant lædere, & vos diaboli ne lædatis istos. q̃a nō proficietis: q̃a bilibris tritici &c. d ¶ Tritici. Triticū plectiores q̃ p tribulationē at triti igne decocti sunt deo cib⁹ suauis. Hor deū minores i eo dē gñe. Vinū, ꝓ quidē attriti, sed nō ita excocti acres tm in se: & alios ad bñ operādū inebriātes: Oleū sūt nō alios inebriātes sed puris oīonib⁹ vngētes. ¶ Vel vinū & oleū cōfessores, p feruore charitatis & dulcedine miæ quā habēt in se & i alios. Per triticū intelligim⁹ maiores martyres, q̃ sunt bilibres. habēt em̄ pter martyriū opa & dilectionē dei & ꝓximi: vel fidē & opa. Per hordeū minores martyres. s. q̃ solā fidē habēt trinitatis sine operib⁹ & sine vlla dilectiōe: sed sola fide saluanē in sanguine. Qui sunt tres bilibres, ꝓ fidē trinitatis. ¶ Vel alit: sicut em̄ triticū pri⁹ multū terit & postea optimus panis efficit: sic xp̃s multū iustus diuersis ꝑsecutiōib⁹ fact⁹ est nobis panis vitæ, dādo nobis corp⁹ suū & sanguinē. Et ita fideles multis tribulatiōib⁹ terunt: & cib⁹ optim⁹ deo effecti, imitatores tritici. i. christi efficiuntur. ¶ Vel sunt pleni tritici, i. triticeæ prædicationis: q̃a prędicatio fidei ita audientium corda reficit. sicut triticum sustentat corpora. Et per oēs segetes q̃ ostendit. Et qui sunt imitatores tritici, ꝑdicatio peperit in vno denario. idest q̃ vnanimes obediunt denario. i. decalogo. i. decē præceptis legis. Libra cōstat ex. xij. vncijs. p quod notant. xij. apli. per bilibrē ꝙ bina dilectio dei & ꝓximi. Vel, bilibres dilectionem dei & proximi habētes atq; fidē trinitatis: & quatuor euāgelia habētes. per bilibrē: dilectionē dei & proximi. Per triticū possumus intelligere nouū te. per hordeū vetus. Bilibre dicitur triticū. i. nouū te, ꝓpter duplicē intelligentiā. s. historialē & spūalē. Q. Ne timeatis vos fideles: dabitur eīs vobis ꝑfectio per quā poteritis resistere hæreticis. e ¶ Et vi. & oleum. i. istos q̃ sūt refecti, & ideo vino. i. sanguine meo & oleo. i. spūsancto vncti. Vinū silr emit denario vno. f ¶ Et cum ape. sigil. quartum. Videns diabolus nec per apertas tribulatiōes, nec per apertas hæreses posse se, pficere. ꝑmittit falsos frēs, q̃ sub habitu religionis obtinēt natūrā & rufi equi, & nigri: peruertendo fidē. g ¶ Et qui sede. i. mors, q̃a per eum mors accessit. vel ad lrām: q̃a occidit q̃ fidā in carne: quosdā in aīa. h ¶ Et infer. s. i. insatiabiles terrenis eū imitātur: vel in inferno apponēdi. i ¶ Super quat. i. sup oēs malos vbi⁹ morātes. vel sup iudæos & gētiles, hæreticos & falsos xp̃ianos. k ¶ Et cū a. q̃. Ostēsis tribulationibus q̃ in pūi ī minēt fidelib⁹: ne deficiāt aliquatē⁹ certificās de pūi corona patiētes consolat. l ¶ Vidi sub. i. capiti suo hūiliātes se. vel sub. in

absconso

NICO. DE LYRA.

✠ a ¶ Et au. tā. vo. i me. qua. a. i. de throno dei in cuius circuitu erāt quatuor aīalia: vt dictū est. ō. ca. iiij. & p hoc designat ꝙ sta ctū titi ꝓra iudæos, ꝓcedebat ex ordinatiōe diuina a qua, ꝓcedit malū pœne: ꝑm ꝙ dicit Amos. iij. b. Non est malū in ciuitate qd̄ non fecerit dñs. b ¶ Bilibris tri. dena. vno &c. Ad intellectum huius sciendū: ꝙ dicit Hugo floriacensis de fine belli romanorū cōtra iudæos. Fessi deniq; romani multa cæde q̃rebant q̃bus mācipia caperent, ꝓdicatio peperit in vno denario. idest q̃ vnanimes obediunt denario. i. decalogo. i. decē præceptis legis. Libra cōstat ex. xij. vncijs. p quod notant. xij. apli. per bilibrē ꝙ bina dilectio dei & ꝓximi. Vel, bilibres dilectionem dei & proximi habētes atq; fidē trinitatis: & quatuor euāgelia habētes. rer em̄ quatuor sunt. xij. q̃ numer⁹ libra cōstat ꝓ tres fidē sanctę trinitatis per. iiij.

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Reges terræ &c.Scd'm diuersos honores seculiq̃s nolentes pdere deserẽt fidẽ. b ¶Diuites.quicquid male volũt implẽtes. c ¶Fortes.In subuertẽdis aliis.Seruus pcti,liber iusticia.Hi desperantes a sanctis,auxilia dæmonũ q̃rũt vt se illi liberẽt in qb⁹ confidebãt. d ¶Et dicũt mõ.Petent vel suffragia angelorũ:q sunt mõtes eminentia, & petræ firmitate: vt eorũ pcib⁹ misericordiã iudicis impetrẽt.¶Rogãt boni sctõꝝ intercessionibus se ptegi a facie dei irati. Iratus dicitur,qñ suos sic affligi permittit.Et illa talis tribulatio a deo pmissa q̃si facies irati dr̃. Vel rogãt mali dæmões quos imitati sunt,vt eos defendãt ab ira iudicis. Ca.VII.

Ost hæc &c. Multiplici ecclesiæ bello descripto. subiicit tẽpore hui⁹belli diabolũ nocere paratũ,sed a deo refrenatũ: ne sui aliquatenus torpeant vel desperẽt. f ¶Quatuor.Pro quatuor partibus mũdi in qbus nocent. g ¶Angelos.Diabolus angelus dicitur.i.missus:et a deo ad probationem bonorum & decæptionẽ malorum:& principe diabolo ad subuersionem cunctorum. h ¶Tenẽtes quat.In tpe tribulationis nihil magis est necessariũ q̃ prædicatio,& ideo nitit diabol⁹ detinere aĩam in omni loco. i ¶Vẽtos.Ventus nubes excitat: terram rigans fructiferam facit, faciẽ eius hilarẽ reddit: sic pdicatio mẽtes hoim. k ¶Super mare.Habitantibus in insulis vel diuersis vitiis fluentibus. l ¶Et vidi alterum angelum.Hic angel⁹ est ille lapis sine manibus pcisus:q statuã quatuor metallis constantẽ ɔfregit:hic quatuor ventos soluit. m ¶Ascendentẽ.Ex quo xp̃s expirauit, ascendit,dũ diabolũ ligauit,& per pdicatores mundũ illuminauit fide: sicut sol lumine.Vel,ascendit ab ortu solis. idest a patre, proficiens sapientia & ætate. Vel a se descendit: quia non per concubitum viri carnem assumpsit:sed ipse eam creauit, qui est ortus solis: idest patris.

Dañ.2.e.

F

a ¶.i.carni resistentes maiores

a suis motæ sũt.Et reges terræ & pri a
& minores.a ¶terræ. b ¶qui iura tribuunt. c ¶operibus. d ¶contra tẽtationem diaboli.
cipes & tribuni:& diuites & fortes
a ¶.i.cõiugat⁹ vel seru⁹dei.b ¶a pctõ vel cõ
& omnis seruus & liber abscondeb
iugio.¶ad literam.
runt se in speluncis et in petris mõ
a ¶implorabũt auxilia sanctorum.
d tium:† & dicũt mõtibus et petris: c
¶affectione. ¶orationibus.
Cadite super nos,& abscõdite nos
¶.i.a psentia.a ¶patris & filii et spirissancti.
a facie sedentis super thronũ & ab d
a ¶.i.christi hoĩs. b ¶necesse est vt cadatis.
ira agni, quõniam venit dies mae
a ¶reproborũ.¶nisi adiutus vestris precib⁹
gn⁹ iræ ipsorũ.Et qs poterit stare? f
¶non notat diuersitatem visionum,sed ordinem.

Ost hæc vi Cap. VII. g
a ¶propter quatuor regna quib⁹ dñantur.
b ¶quia missos a deo.
c ¶immorantes.
f g di quatuor angelos stantes super h
¶etiã in remotissimis locis.
h quattuor angulos terræ tenentes i
a ¶propter q̃tuor pdicabilia:vel ppẽ euangelia. b ¶priori ɔtrariũ & ab eo diuersum.
i quattuor ventos terræ ne flarent
a ¶hitãtib⁹i terra:vel terrenis deditis.¶sup.
k super terrã, neq̃ super mare, neq̃ k
a ¶.i.qui iam excessisset terrenitatẽ: vel qui iam paratus sit ad fructificandum.
l in vllam arborem.Et vidi alterum l
¶qa noua gaudia mundo nunciauit.
m angelum ascendentem ab ortu solis

pp̃li facit regnare hoĩem hypocritam. Ca.VII. G
Ost hæc vidi.Postq̃ descripta est acerbitas psecutionis:hic ɔñr describitur suauitas ɔsolatiõis q̃ facta est ĩ ecclesia dei tpe ɔstãtini ex helena nati. Et diuiditur in duas ptes:qa prio ponitur hec ɔsolatio q̃tũ ad exñtes in ecclesia militãte.Scd'o q̃tũ ad existẽtes in ecclesia triũphãte,ibi:post hęc vidi tur. Prima adhuc in duas:qa prio pmittit psecutionis breuitas.s.quatuor tyrãnoꝝ ĩ diuersis ptib⁹ iperii romani dñantiũ.Scd'o eoꝝ repssio p cõstãtinũ,ibi:Et vidi alteꝝ. Circa primũ sciendũ:q̃ sicut dr̃ in ecclesia stica historia.ix.lib.postq̃ diocletian⁹ & maximian⁹ deposuerũt insignia imperii: nes constituti sunt imperatores duo.s.galeri⁹ & constantin⁹.Galerius aũt duos cæsares instituit.s.seuerũ in italia: & maximianũ in oriente.Constantinus aũt ex helena genuerat filiũ noĩe cõstãtinũ:q mortuo patre fact⁹est imperator,& assumpsit in consortiũ iperii liciniũ.q licet prio fuerit pacificus christianis,tñ cito postea fact⁹est persecutor.Maxẽti⁹ ṽo romæ tyrãnizabat:& sic erant quatuor persecutores ecclesiæ in quatuor ptib⁹ iperii.s.maximian⁹ in oriẽte,seuerus in italia,maxentius romæ,licinius alexandriæ:q̃ est in ęgypto. Item notandũ:q̃ hoies maxime potẽtes & ĩ dignitate cõstituti in hoc libro frequẽter noiantur angeli,sicut dictũ est.s.ca.i. de epis septẽ ecclesiarũ qui angeli noiant:& si sunt boni,sunt angeli dei,& si mali,magis sũt angeli sathanæ:saltẽ pillo quo sunt mali:sicut dictũ est.s.iii.ca.de angelo sardis: Nomẽ habes q̃ viuas & mortuus es. Hoc ergo mõ quatuor persecutores ecclesiæ dicti noiant hic angeli,cũ dicitur: g ¶Post hæc &c. an. stan. i.dñantes. h ¶Super quat.an.ter.i.quatuor partes imperii: vt dictũ est. i ¶Tenẽtes quat.vẽ.&c.i.ipedientes doctores ecclesiæ ne verbũ dei pdicarent.De quo flatu dr̃. Cãtic.iiii.d.Surge aquilo & veni auster:persla hortum meũ, & fluent aromata illius:qa per flatũ pdicationis fœcundat hortus ecclĩæ militantis. k ¶Sup terrã &c.Christianorũ eñ aliq habitabãt in arida:aliq in ĩsulis maris: & aliq in siluis persecutioɴẽ fugiẽtes, & oẽs isti designant noib⁹ locoꝝ istoꝝ.Sicut habitãtes parisius designãtur noĩe ipsius:vñ cõi modo loquendo dicitur,Parisius fecit tale festũ.i.popul⁹habitans ibi. l ¶Et vidi.Hic consequẽter describit dictorũ quatuor tyrannorũ repssio.Circa quã prio ponitur repressionis actus.Secundo subdit sequens fructus, ibi:Et audiui.Circa primũ pmittitur reprimentis conditio, cũ dicitur: Et vidi alterũ angelum. Idest imperatorem Constantinum. m ¶Ascendentem ab ortu solis.Nam ex ordinatione solis iusticiæ ascendit ad dignitatem imperialẽ, vt daret pacem ecclesię.

Quatuor persecutores. (margin)

H

Nota. (margin)

Signum

NICO. DE LYRA.

a ¶Et reges terræ &c.In oibus eñ partibus orbis iã diffusa erat fides catholica vt.s.dictũ est,& de oĩ statu hoĩm maiorũ:minorũ & mediocriũ aliq crediderũt, q rabiẽ persecutiõis morę p diocletianũ & maximianũ nõ ferẽtes,quęrebãt se abscõdere in locis cauernosis sub montib⁹.Ideo subdit: b ¶Absconderũt se &c. Et aliq etiã eorũ timẽtes ibi capi & longo cruciatu ad mortẽ deduci: desiderabãt mori breuiter.supposita tñ dei voluntate,ne vi tormẽtorum inclinarent ad christũ negãdũ. Et hoc desideriũ exprimitur, cũ dr̃: c ¶Et dicũt mõ.&c.et abscon.nos a fa.seden. irati contra nos,liceti deo nõ cadat ira pprie,dr̃ tñ irasci metaphorice cõtra aliq̃s qñ flagellat eos:qa admodũ irati se habet.Tñ qñ flagellat electos hoc facit magis ex sua benignitate ad augmentũ meriti ipsoꝝ ac pmii. d ¶Et ab ira ag.i.hoĩs christi q videbat irasci contra suã ecclesiã mõ dicto. e ¶Qm̃ venit dies ma.iræ.i.tp̃s persecutionis magnæ ab eis pmissæ. f ¶Et quis poterit stare? q.d.valde pauci.Ceciderat eñ marcellus papa qui caput erat ecclesiæ:vt pdictũ est,ppẽ qd'videbat difficile q̃ alii ĩferiores possent stare.¶Aliter aũt exponit ab aliquib⁹illud: Et dicũt montibus et petris.Cadite sup nos &c.q̃ per mõtes & petras intelligunt scti qui iã erãt in patria:q dicuntur mõtes ppter suã exaltationẽ ad cœlestia:& petrę ppter confirmationẽ in bono:quoꝝ suffragia postulabant fideles in psecutiõe positi.Et sic est sensus: Et dicũt montibus et petris. i.sanctis. Cadite super nos &c. idest cõdescendite nobis.Et abscõdite nos a facie &c.i.pregite nos orõnibus vestris erga deũ & agnum:vt cesset a nobis rabies hui⁹persecutionis.Sed alia expositio videtur magis literalis.

Moralit. a ¶Et re.terræ &c.i.hoies laici cuiuscũq̃ stat⁹ pro ɔsilio aĩarũ suarũ recurrũt ad loca claustraliũ:qa nõ inueniũt ĩ ecclĩa ppẽ præsidẽtis malũ. e ¶Qm̃ venit di.ma.iræ. Permissio enim mali plati signum est iræ dei ɔtra populũ. Iob.xxxiiii.d. ppter pctã populi facit regna

Habentem

Moraliter. g ¶Post hæc &c.Hoc literaliter exposui de q̃tuor tyrãnis.Moraliter aũt exponi põt de q̃tuor vitiis ipedientib⁹salutẽ hoĩs.Circa qd' sciẽdũ:q̃ natiuitas hoĩs põt dici ei⁹oriens:mors ṽo occidẽs: psperitas tpalis ei⁹auster:& aduersitas eius aquilo:secũdũ illud Hiere.i.ca.Ab aquilone pandet omne malũ.Ort⁹ aũt hoĩs vilis est,ppter qd' inde flare debet spũs humilitatis quẽ impedit superbia.Mors autẽ vel eius occasus est cum angustia et incertitudine.ppter qd' inde flare debet ventus timoris:quem impedit fatua spes lõge vitæ. Ab austro ṽo psperitatis debet flare gratiaꝝ actio:quẽ flatũ impedit ingratitudo.Ab aqlone aduersitatis debet flare patiẽtia ex ɔsideratiõe bñficioꝝ diuinoꝝ:exẽplo bti Iob dicẽtis.Si bona suscæpim⁹ de manu dñi:mala aũt q̃re nõ sustineamus?Sed hũc flatũ impedit cõtẽptus diuinoꝝ iudiciorũ. l ¶Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis: habentem signum dei viui.Per quẽ generaliter significari potest prædicator:qui tanq̃ alter angelus est annũciator verbi diuini:et in prĩcipio pdicatiõis suæ signat se signo crucis. Specialiter autẽ significari põt btũs Frãciscus stigmatib⁹ christi cõsignatus. Ipse vero et alii prædicatores pdicare,debẽt cõtra quatuor vitia prædicta & clama

Moralit. (margin) hoĩs flat quadruplex. (margin) Iob.i.c. (margin)

A a ¶Signũ.i.crucẽ q̃ suos signaret:vel potẽtiã pr̃i ęqualẽ vel immunitatẽ a pctõ p quã de⁹ apparet:qa ois hõ pctõr. Hoc signũ & si nõ re, fide tñ antiq patres ptulerũt.Signũ geritur in fronte:ne celet in tribulatiõe:nã signatio pectoris,cõfessio est cordis.Cum catherizat infans,inũgit in pectore vt fidẽ cordis habeat:in fronte ne erubescat:sed cõfiteatur.Corde enim credit ad iusticiam:ore aũt cõfes. fit ad sa. In scapulis,vt onus xp̃i portet.In vertice, vt rõnẽ conseruet,q̃ est vertex & caput hominis ĩterioris. b ¶Centũ qua.Finitum ponit:qa de⁹ sub certo nũero oẽs cõprehẽdit. c ¶Ex oĩ tri.fi.is.i.ex oibus fidẽ iacob imitantibus. d ¶Ex tri.iu. i.pueris qui nati & baptizati sola confessione patrum spiritualiũ saluãtur. Iuda.confitens hoc sufficit his q nõ reseruãtur hic vt viuant.Iudas q prim⁹ ordine generationis fuit quart⁹:p quẽ innuit spũalis prosapia attendenda.Ex genere dan nascetur antichrist⁹:Ideo hic pmittit:vt ex oĩ numero sctõꝝ ostẽdat antixp̃s eiiciendus. Vel dã, transiẽs iudiciũ hebræoꝝ: qa postq̃ veritas venit,legalia trãsierũt:& gentilis popul⁹idoloꝝ oblitus,in veritatem surrexit christo nato in sexta ætate. e ¶Duodecim.Per duodecim habemus eos qui fide trinitatis in quatuor mũdi partibus sunt signati.& vt hos psectos ostẽdamus duodecim,p quatuor multiplicamus:& fiunt quadragintaocto.vt vero ad trinitatẽ hęc perfectio referat.xlviii.multiplicamus & sic fiunt.cxliiii. f ¶Symeon. Tristiciæ siue mœroris exauditio.i.semper de pteritis pctĩs dolẽs ad virtutis conuersationẽ. g ¶Leui.i.additus. i.etiã non iniuncta sibi faciẽs. h ¶Isachar.idest merces: id est ad remuneratiõem tendens:vt: Cupio dissolui,& esse cum christo. i ¶Zabulon.idest habitaculum fortitudinis: idest laborẽ nõ recusantes:sed aliquãdo pro necessitate fratrũ de materia ad martham descendentes. k ¶Ioseph.idest augmentũ. i.ecclesiã numero sanctorũ locupletãtes. l ¶Beniamin.idest filius dexterę.i.a propitiatione dei oĩa & nihil a se reputantes. m ¶Post hæc &c.Cum secundũ figurã designandos sub certo numero vidisset, & tantummodo

Inũctio infantis. (margin) Ro.10.c. (margin) Phil.1.c. (margin) B

a ¶vexillum crucis:vel potestatem faciendi miracula & dimittẽdi peccata.
a lis habentem signũm dei viui: & a b
a ¶clamare dei ẽ facere.¶qñ dęmões in passiõe refrenauit.a ¶.i.magno iperio. b ¶.i.pmissum.c ¶nõ tãtũ quãtũ volũt. d ¶.i.auagelis.
clamauit voce magna quatuor an
gelis quibus datum est nocere ter c d
ris:sed tñ cõuertendis. a ¶Q.ne laboretis.
ræ & mari, dicens: † Nolite noce e
re terræ et mari, neq̃ arboribus
¶dõec ego ĩteri⁹et mei exteri⁹signo crucis discernam⁹.a ¶.i.itellexi q̃les essent signandi.
quoadusq̃ signemus seruos dei f
nostri in frontib⁹ eorum. Et audi g
b ui numerum signatorum centum
¶propter perfectionem.
quadragintaquatuor milia signa
g ti ex omni tribu filiorũ israel. Ex h
e tribu iuda,duodecim milia signa
a ¶filiũ vidẽs.i.opera: hoc ad reseruatos ad operandum.
ti.Ex tribu rubẽ, duodecim milia
a ¶accinctus: si tribulatio immineat.
signati. Ex tribu gad: duodecim
a ¶idest beatus,mundanis non intentus.
milia signati. Ex tribu aser: duo
a ¶.i.latitudo.i.ex charitate sua aliis largiẽs.
decim milia signati. Ex tribu neptali:duodecim milia signati. Ex
a ¶.i.oblitus nec prouidẽs quæ ad vsum pertinent vitæ.
tribu manasses duodecim milia si
f gnati.Ex tribu symeon,duodecim
g milia signati. Ex tribu leui: duo
h decim milia signati. Ex tribu isachar, duodecim milia signati. Ex
i tribu zabulõ,duodecĩ milia signa
k ti.Ex tribu ioseph: duodecĩ milia
l signati. Ex tribu beniamin:duo
a ¶sicut erat quasi pdictũ: sic vidi adipletũ.
m decim milia signati:Post hæc vidi i

nituit quoadusq̃ vixit.i.nũq̃ pœnituit: qa post mortẽ pœnitere nõ potuit. g ¶Et audiui nume.signa.Hic ɔñr describit dictę repressionis fruct⁹,q est multiplicatio credẽtiũ christo. Et dicũt expositores,q̃ hic prio ponit nũer⁹cõuersoꝝ ad xp̃m de iudaismo. & iõ subdit.Ex oĩ tribu fi.israel. & postea cũ subdit: Post hæc vidi turbã magnã &c. ponit multitudo conuersorũ de gẽtilitate.q̃ fuit multo maior q̃si incõpabiliter q̃ iudaismo.Sed saluo meliori iudicio,primũ nõ videt rõnabilr dictũ:qa añ tpa ɔstãtini iudæi iã erãt ĩ sua ifidelitate obstinati:ppẽ qd' nõ videt q̃ tpe Cõstãtini tot fuerit baptizati: sicut dr̃ hic.s.cxliiii.milia.Itẽ qa ex q̃libet tribu excæpta tribu dã:loco cui⁹ noiat trib⁹ ioseph,dicunt.xii.milia signati:& tñ ŝm hebræos & latios decẽ trib⁹fuerũt captiuatę & iclusę vltra mõtes caspios: & sic de illis nõ videt.tũc aliq fuisse baptizati.Silr ŝm de ɔuersiõe gẽtiliũ non videt pbabilr dictũ,qa text⁹dissonare videt i plurib⁹, qd' magis videbit psequẽdo.Sic igit q̃tũ mihi videt ad pñsi hac pria pte describit multitudo ɔuersoꝝ ad xp̃m tpe Cõstãtini de q̃cũq̃ gẽte vel natiõe:q p baptismũ rẽ nominis isrl' ɔsequũt ŝm q̃ pdixit Esa.xliiii. a.Effundã spm meũ sup semẽ tuũ:et bñdictiões meas sup stirpẽ tuã:& germinabũt. Et seqt:Iste dicet:Dñi ego sum:et ille ĩuocabit in noĩe iacob:& hic scribet ĩ manu sua dño:& ĩ noĩe isrl' assimilabit. q̃ itelligit de gẽtib⁹ɔuersis ad xp̃m: sicut ibidem plenius fuit dictũ.Hoc etiã dicit apostol⁹ Ro.ii.d.Nõ eñ q in manifesto iudæ⁹ est, neq̃ q̃ in manifesto in carne est circũcisio sed q ĩ abscõdito iudeus est.s.p fidẽ xp̃i & circũcisio cordis in spũ.s.p recisionẽ vitiorũ.Et sic patet q̃ nomẽ israelis ŝm rem & veritatẽ trãsiit ad pplm in christo regeneratum:& per ɔñs noĩa duodecim tribuum israel ad duodecim apl'os noui testamẽti: q corrñdẽt duodecĩ pr̃iarchis vete.te.Tribus ṽo dan hic omittit:eo q̃ de ipa dr̃ ãti christ⁹nascitur⁹.Sciẽdũ etiã:q̃ cũ dicit hic cxliiii.milia signati:ponit numerus determinatus p indeterminato.nã multo plures tẽporib⁹illis p diuersas ptes orbis fuerũt baptizati: sicut.s.iiii.ca.Per vigintiquatuor seniores intelligitur vniuersitas prælatorũ ecclĩæ,q̃ est multo maior,sicut dictum fuit ibidẽ.His ṽo dictis patet litera. i ¶Post hæc vidi. Hic consequenter describitur consolatio quantũ ad existentes in ecclesia

C

†i.9.a. (margin)

D

NICO. DE LYRA.

a ¶Habẽtẽ sig.dei vi.i.signũ crucis christi.Scribit enim ecclesiasticę historię li.ix.q̃ cõstãtin⁹veniẽs romã ɔtra maxentiũ ibi tyrãnizantẽ.& frequẽter cogitaret de dispositione belli:& pro victoria exoraret deũ cœli,q̃uis nondum esset baptizatus:aspiciens in cœlum vidit signũ crucis rutilãs, & cũ miraret de insolita visione:vidit ãgelos assistẽtes & dicẽtes sibi:In hoc signo vinces.Tũc de victoria futura secur⁹:signũ crucis sicut viderat,depingi fecit in militarib⁹ vexillis,& sic pcedẽs cõtra maxẽtiũ,obtinuit plenũ triũphũ. b ¶Et cla.vo.ma.quat.ang.i.quatuor tyrannis pdictis. c ¶Quibus datum est.i.pmissum est: d ¶Nocere terræ & mari.i.xp̃ianis habitantib⁹in terra arida & in ĩsulis maris, dicens: e ¶Nolite nocere &c.Nã istos quatuor tyrãnos repressit a nocumento christianoꝝ,aliq̃s debellãdo: sicut dictũ est de maxẽtio:& idẽ postea accidit de licinio cõtra christianos crudeliter insurgẽte in alexandria & ægypto.alios aũt duos suo mãdato deterrẽdo:& hæc habent ecclĩasticæ historiæ li.ix. f ¶Quoadusq̃ sig.ser.dei &c. Cõstãtin⁹eñ a btõ siluestro baptizat⁹ honorauit & exaltauit ecclesiã,& potissime sacerdotes & alios ecclĩæ ministros: & multa priuilegia xp̃ianis dedit.& sic exẽplo & ṽbo multos ad baptismũ iduxit:& sic p ministeriũ sacerdotũ eius seruos xp̃i consignauit.Sciendũ autẽ q̃ hæc dictio quoadusq̃,non tenetur hic finite: sic intelligendo q̃ signatis fidelibus tpe Cõstãtini,quatuor tyrãni pdicti deberent redire ad psecutionẽ ecclĩæ:sicut cũ dr̃. Sedeas hic quoadusq̃ veniã.p qd' designat q̃ me adueniente nõ debeas amplius sedere:sed tenet indefinite:sicut cum dicitur: Iste nõ pœnituit quoadusq̃

Moralit. ¶cta,& clamare cũ orõne ɔtra malignos spũs de quatuor vitiis prædictis tẽtantes. g ¶Et audiui numerum signatorũ &c. Per istos signatos, significãtur illi q p prędicationẽ ad bonũ cõuersi,nõ solũ operant bonũ qd' est necessitis:sed etiã aliqd' qd' est superogatiõis. h ¶Ex tribu iuda. Per hoc significant eminentes in laudibus diuinis:qa iuda confitẽs interpꝛtat, siue laudans.Per tribũ rubẽ,eminentes in contẽplatione,qa rubẽ interpꝛtat filius visionis.Per tribum gad,eminẽtes in bello cõtra dæmones:qa gad interpꝛtat accinctus. Per tribũ aser, qui interpꝛtat btũs:sentiẽs dulcedinẽ btitudinis. Per tribum neptalim,q interpꝛtat latitudo effusi in operib⁹pietatis.Per tribum manasse,q interpꝛtat obliuio:illi q obliuiscunt mũdanę cõuersationis.Per tribũ symeõ,q interpꝛtat audiẽs, auditores deuoti diuini sermonis.Per tribũ leui,q iterpꝛtatur additus, illi qui studẽt addere bona bonis.Per tribũ isachar,q interpꝛtatur merces, habẽtes oculũ ad mercedẽ æternæ retributiõis.Per tribum zabulõ q interpꝛtatur habitaculũ:pparãtes dño habitaculum suæ mẽtis. Per tribũ ioseph,q interpꝛtatur accrescẽs:pficiẽtes in augmento virtutis.Per tribũ beniamin,q iterpꝛtatur fili⁹dexteræ:illi q dicũtur filii xp̃i rõne alicui⁹specialis assimilationis. i ¶Post hæc vidi turbam magnã &c. Per istos significantur illi qui conuersi ad bonum seruãt ea q̃ necessaria sunt ad salutem. Sciendũ autem: q̃ cũ dicitur hic. De tribu iuda.xii.milia signati:ponitur numer⁹ determinatus pro indeterminato: sicut frequẽter fit in libro isto.

E et tm̃mõ de filijs israel: nũc apte docet ꝙ p illũ nũerũ vniuersi fideles: & p.xij.trib⁹ accipiẽdæ sunt oẽs gẽtes. a ¶ Stantes. s. parati deo obedire iudici, vel etiam suis platis hoc in p̃senti. b ¶ Salus deo nostro qui sedes &c. Nõ p nos, sed p agnũ habemus salutẽ.i.remissionẽ pctõrum, & bonã operationẽ & æternã gloriã. c ¶ Et oẽs angeli. Per supradictos angelos intelligi p̃nt maiores p̃lati: p istos minores prælati, vel subditi tm̃. sicut sunt ãgeli & archãgeli: & tñ oẽs angeli.i.nũcij. Scilicet modo sunt maiores & minores p̃lati.i.archiep̃i & episcopi. ¶ Angelos inducit de consortio sanctorũ gaudentes: & testimonium eorum confirmantes; vtpote illos quorũ officio turba quã viderat in hac fide perstiterat. Vel p supradicta intelligamus iudices in ecclesijs. hic v̾o de subditis eorum subditur: d ¶ Amen. Q. si attribuitis deo. benefacitis. Vel, amen. ad sequentia legetur sic: Amen. idest veritas in promissis: & benedictio.i. exaltatio quam habet super omnẽ creaturã: vel nostra exaltatio in virtutibus: & claritas.i. impassibilitas: vel vestra in operib⁹. ¶ Amen benedictio &c. Q. numerat omnia beneficia de qbus sunt habendæ grates. e ¶ Et respondit vnus. Visa turba in tãta dignitate: monetur attendere qua via potuit illuc ascendere, vt idem alios doceat inspicere. f ¶ Stolas suas et de. &c. innocentiam in baptismo accæptam: vel corpora sua. g ¶ Non esurient, neq̃ sitient &c. Qui dedit cognitionem angelis: dabit etiam eãdem illis cognitionem, h ¶ Deducet eos ad vitæ fontes &c. Et per hoc
F in futuro deducet ad oĩmodã refectionẽ.

☞ Absterget

NICO. DE LYRA.

❋ tes in ecclĩa triũphante. Nã sicut post psecutionẽ acerbissimã tẽporib⁹ diocletiani & maximiani facta est ꝯsolatio magna in ecclesia militante per constãtinum pacem ei attribuentem: sic in ecclesia triumphante de martyribus illius tpis facta est lętitia magna p xp̃m aĩas eorũ suscipiẽtẽ. Igit̃ hæc lætitia primo describitur. Secũdo iohãnes de hoc pleni⁹ istruitur, ibi: Et respõdit. Circa primũ dicit: Post hæc vidi turbã magnã. martyrum. a ¶ Quam dinumerare nemo poterat. Tẽporibus enim diocletiani & maximiani tot fuerũt martyrizati: ꝙ per homines non potuerunt ad certũ numerũ reduci: nã infra triginta dies legit̃ur.xvij. milia martyrizati vt dictũ est. Vna etiam vice maximianus interfecit legionẽ thebeorum: in qua erãt sex milia. Dc. lxvj. milites christiani. Iudices etiã in diuersis partibus de mandato istor̃ iperator̃ tot interfecerunt xp̃ianos, ꝙ non poterant sub certo numero redigi. Nam diocletianus legit̃ viginti annis imperasse. b ¶ Ex oĩbus gentib⁹ & tribubus et populis et linguis. Ex hoc videt̃ ꝙ nõ agitur hic de conuersis ex gentilitate tm̃: sicut dicũt aliq: sed de martyrizatis per diocletianũ & maximianũ: iter quos fuerũt aliq de iudaismo cõuersi ad christũ & de omni populo & gente. c ¶ Stantes ante thronum. Per clarũ diuinitatis aspectum. d ¶ Et in conspectu agni. Quia sicut beati reficiuntur interius in aspectu diuinitatis: ita exterius in aspectu humanitatis christi: secundum ꝙ dicit Augusti. super Iohan. e ¶ Amicti stolis albis. Per gloriam animæ. quæ per stolam albam designatur:

a ¶ numerus deo certus: hominibus est incognitus.

turbã magnam quam dinũmerare a
¶ idest de barbaris, etiam.
nemo poterat ex omnib⁹ gẽtibus b
a ¶ in vnaquaq̃ gẽte. b ¶ in vna vrbe.
c ¶ in eodẽ populo sunt diuersę linguę.
& tribubus & põpulis & ligũis,
¶ vt conspiciant.
a stantes ante thronũ: & in cõspectu
a ¶.i. christi hoĩs. b ¶ prius in baptismo: & post lachrymis. hoc in p̃nti. c ¶.i. victorię q̃ sequuntur ex operibus: hoc de futuro.
ãgni ãmicti stolis albis: & pãlmæ
a ¶ in p̃nti clamabant: & maxime in futuro.
in manibus eorũ. Et clãmabant vo
¶ magno desiderio.
b ce magna, dicentes: Salus deo no h
a ¶ idest nos ipsos in quibus iudicat.
stro, qui sedes super thrõnum, &
¶ vt iuuantes.
c agno. Et omnes angeli stabant in i
¶.i. in protectione eius. a ¶ prędicatorũ noui & vete. testamenti.
circũitu throni & seniõrum & qua k
a ¶ humiliauerũt se corã deo. b ¶ ad hoc vt inspicerent.
tuor animaliũ: & ceciderunt in cõn l
¶ rationabiliter.
spectu throni in facies suas. & ado
a ¶ idest veritas sit deo: & benedictio.
d rauerunt deũ, dicentes: Amẽn. Be m n
a ¶ qua oia scit: vel nos scientes facit.
nedictio & claritas & sapiẽntia et o
¶ qd' habet in se, & dat alijs. a ¶.i. potẽtia resistendi. a ¶ effectus virtutis.
gratiarum actio, honor & virtũs &
fortitudõ deo nostro in sæcula sæ p
a ¶ fiat fiat. b ¶ desiderio satisfaciens.
c ¶ omnes seniores vnus, quia idẽ docent.
c culorum: amẽn. Et rẽspondit vnus q
¶ exponens.
de seniorib⁹: & dixit mihi: Hi qui r
¶ quoniam digni.
amicti sunt stolis albis: qui sunt &
vnde venerũt? Et dixi illi: Dñe mi s
¶ Q. Nescio: sed doce me, quia tu scis.
tu scis. Et dixit mihi. Hi sunt t
¶ veniunt & venturi sunt.
qui venerunt de tribulatione ma
a ¶ qa nemo sine pctõ, p̃ter xp̃m. b ¶ qa non tm̃ ptinet ad martyres. c ¶ p nouã opationẽ.
f gna: & lauerũnt stõlas suas, † & deu
¶ in fide passionis.
albauerunt eas in sanguine agni.
a ¶ ante dominũ iudicẽ: vel in cõsortio angelorũ. a ¶ continue: vel hic. b ¶ in ecclesia vel in cœlo.
Ideo sunt ante thrõnum dei: & ser x y
uiunt ei diẽ ac nocte in tẽplõ eius:
& qui sedet in throno habitabit z a
¶ qa fruentur vino, pane, & fonte vitæ.
g super illos. † Non esurient, neq̃ si b
tient amplius: neq̃ cadet sup illos
a ¶ maior vel minor tribulatio.
sõl, neq̃ vllus æstus: quoniã agn⁹ c
q in medio throni est: reget illos: d
¶ de virtute in virturem in pręsenti.
h & deducet eos ad vitæ fontes aqua e

designatur: vt dictũ est ca. p̃ceden. f ¶ Et palmæ &c. In signũ perfectæ victoriæ: q̃ nõ habet̃ in p̃senti vita: in qua homines quantũcũq̃ sancti sunt semper i pugna: et sic nõ loquit̃ hic: vt videt̃ de baptizatis existẽtib⁹ in via: sed de martyrizatis in patria. g ¶ Et cla. voce mag. Nam in cœlis est laus dei continua. h ¶ Dicentes: salus &c. salus quã habemus inest nobis a deo & agno. i ¶ Et oẽs angeli stabant i circuitu throni. Tanq̃ parati ad exeqndum voluntatem dei. k ¶ Et seniorum et quatuor aĩaliũ.i. ep̃orũ & patriarchar̃ iã in cœlo regnantium. l ¶ Et ceciderũt in conspectu throni &c. Gratias agentes deo de triumpho martyrum. m ¶ Dicẽtes: Amen. Post laudem martyrum supra positã: Sal⁹ deo nostro &c. Et subdit̃ eor̃ laus, cum dr̃: n ¶ Benedictio. idest laus. o ¶ Et claritas. idest diuulgatio nominis: & cætera q̃ sequũtur: supple, attribuãtur. p ¶ Deo nostro in sæcula sæculo. Nõ ẽ p hoc itelligẽdũ ꝙ ex creaturis aliqd accrescat deo in seipso, sed tm̃ in effectib⁹ suis. q ¶ Et respondit vn⁹ de senioribus &c. Hic ꝯñr iohãnes de dictis martyribus instruitur pleni⁹, cũ dicit: Et respondit vn⁹ de senioribus. s̃m illos q dicũt, ꝙ lr̃a immediate p̃cedẽs loqtur de ꝯuersis ex gentilitate tẽpore constantini. Iste senior fuit beatus siluester. Sed hoc nõ videtur cõuenienter dictũ: qa iohãnes nõ fuit istruct⁹ a beato siluestro per multa tpa post nasci turo: qa floruit tpe ꝯstãtini: q cœpit iperare anno dñi. cccix. Et ideo videtur meli⁹, ꝙ iste senior fuerit btũs Petrus, q dicit̃ vnus senior.i. prim⁹ iter p̃latos ecclĩæ: sicut dictũ est.s̃.ca.v. r ¶ Hi qui amicti sunt &c. q.d. tu debes scire. s ¶ Et dixi illi: Domine mi tu scis. Qui regnas in sæcula cũ eis. nã ante reuelationẽ iohanni factã per martyriũ trãsierat ad gl'iam: vt ostensum est.s̃.ca.v.q.d. iohãnes: Tu qui scis potes me docere de ipsis. t ¶ Et dixit mihi: Hi sunt qui venerũt &c. exeũtes de mundo per martyriũ tpe diocletiani & maximiani iperatorũ: qa tũc fuit tribulatio maxima: vt dictũ est. Ex hoc etiã videt̃, ꝙ nõ loquit̃ de cõuersis ad fidẽ tpe cõstantini: qa tũc nõ fuit ecclĩæ tribulatio, sed maxima ꝯsolatio. ꝑpter qd' loquit̃ sicut dixi de martyrib⁹ tpis p̃cedentis. Ideo subditur: v ¶ Et la. &c. in sangui. agni. Propter qd' eorũ sanguis fuit effusus. et ideo merito dr̃ sanguis agni: qa est sanguis mẽbror̃ ipi⁹ in qbus dicit se psecutionẽ pati: Act.ix.a. Saule saule quid me psequeris? Martyres aũt p̃dicti acceperũt primã stolã.i. aĩę gloriã: vt.s̃. dictũ est p effusionẽ sui sanguis. x ¶ Ideo sunt ante thronum dei. Videntes eum facie ad faciem. y ¶ Et ser. &c. in tẽ. eius. quia ibi est laus iugis: Ps̃. lxxxiij. a. Bti q habitãt in domo tua dñe: in sæcula sæculorũ laudabunt te. z ¶ Et q sedet in throno. s. deus. a ¶ Habitabit super illos. qa nõ possunt ab eo euelli. b ¶ Nõ esuri. neq̃ si. am. i. nullam tribulationẽ aut inquietudinem patientur ampli⁹. nã in btitudine quietat̃ appetitus. c ¶ Qm̃ agnus qui est in medio throni. s. christ⁹. d ¶ Reget illos. Immediate. fideles autem in terra existentes reguntur ab eo p ministros ecclesiæ. e ¶ Et deducet eos ad vitæ fontes aquarum. Continuando in eis gloriam animæ quousq̃ cum hoc accipiant gloriam corporis in futura resurrectione: & tunc erũt in fontib⁹ aquar̃ vitæ p duplicẽ gloriã. s. corpis & animę.

❋ Et absterget.

† s̃.c. — † Esa.25. c.s̃.21.a.

H

A ☞ a ¶ Absterget deus oẽm la. Omnẽ dolorẽ siue pro delictis suis siue pro aduersis: vel exilio vel cæteris huiusmodi. Cap̃. VIII.

Iosu.6.b. ET cũ aperuisset. In hac tertia visiõe sunt materia septẽ angeli canẽtes tubis ad destructionẽ inimicor̃ & ad similitudinẽ illor̃ qui canẽtes tubis destruxerunt mœnia hiericho. In q̃ intentio satis patet. Q.d. cũ itellexissem saluationẽ iustor̃: ex alia pte itellexi damnationẽ impiorũ p officiũ p̃dicatiõis boñis iniunctũ. c ¶ Septẽ angelos. Vniuersos: vel septiformi spũ imbutos. d ¶ Et datæ sunt illis septem tubæ. Quia nõ displicet deo damnatio impiorum. e ¶ Et alius angelus venit &. Stetit angelus ante altare paratus immolare ad similitudinem sacerdotis vel christus altare qui se obtulit: & super quem ecclesia offert deo preces. Stetit (ergo) ante altare.i. ante seipsum: qa nõ habet mediatorẽ p quẽ placeat. Vel, stetit ante altare.i. anteq̃ esset altare.i. offerret se: stetit.i. adiuit suos a tẽpore natiuitatis. s. Vel, altare: ecclesia quę charitatis igne accẽsa deo p xp̃m sua mittit munera. f ¶ Habẽs. Dictur⁹ ex p̃dicatiõe iustor̃ euenturã dãnationẽ impiorũ, p̃mittit quasi excusationẽ: ne eis culpa de dãnatione ipiorũ imputet̃: qa q̃tũ ad ipsos p̃dicatio eor̃ bona, & a bono doctore iniũcta. g ¶ Thuribulũ. i. apostolos: q sunt vasa ignis.i. spiritusscti, & de quib⁹ exeunt orõnes quæ eleuantur coram deo.

☞ De orationibus.

a rum: & absterget deus oẽm lachry a
mam ab oculis eorum. Cap̃. VIII.
b ET cum aperuisset sigillũ b
septimum factum est si c
a ¶ qa post mortem antixp̃i pax erit in ecclesia.
lentiũm in cœlo quasi me d
a ¶ quia cito veniet ad iudicium.
c diã hora. Et vidi septem ange e
¶ idest laborãtes nõ timore curui.
d los stantes in conspectu dei: &
¶ a quo. a ¶.i. officiũ p̃dicandi. b ¶.i. maior.
e datæ sunt illis septem tũbæ. Et ãli f
¶ christus. ¶ idest humanitatẽ sibi vniuit.
us angelus venit & stetit ante alta g
¶ idest apostolos.
f re habens thuribulum aureum: † h
a ¶ a sanctis offerũtur xp̃o. b ¶ oratiões deo delectabiles.
& dãta sunt ei incẽnsa multa: i

de qualibet tribu facit mẽtionẽ: p̃ter tribũ dan, q̃ omittit̃ ex rõne ꝯtẽta in postil. Silr̃ sequit̃. Post hæc vidi tur. ma. &c. p hoc intelligitur multitudo cõuersorũ de gẽtilitate, quæ fuit multo maior q̃ multitudo fideliũ de filijs isrl̃. Et iõ dicit de ea, ꝙ nũerari nõ põt. Fuit etiã sine distinctione tribuũ: de qua multitudine btũs Iohannes loq̃ns trãsit ad multitudinẽ cœlestis ecclesiæ q̃ est mr̃ oĩm. & s̃m p̃dictã expositionẽ lector põt applicare singula singulis cõpetẽter: nõ obstantib⁹ obiectionib⁹ postillatoris. Ca. VIII. ET cum apc. Posiq̃ superi⁹ in aptiõe sex sigillor̃ descripta est ecclesiæ pugna ꝯtra tyrannos: vt patet ex p̃dictis: hic cõseq̃nter describit̃ ecclĩæ pugna ꝯtra hæreticos sub aptiõe septimi sigilli. Ista tñ diuisio nõ est p̃cisa. nã a tpe aplor̃ ꝯtra ecclesiã isurrexerũt hæretici, vt patet ex supradictis i aplor̃ ep̃lis, & post tp̃s Cõstãtini fuerũt, & erũt aliq tyrãni. sed hæc distictio accipit̃ s̃m illd' qd' p̃cipaliter describit̃ in p̃cedẽtib⁹ & subsequẽtib⁹. Hæretici v̾o futuri sũt iter xp̃ianos vsq̃ ad finẽ mũdi: sicut oñdit saluator Mat. xiij. per parabolã zizaniæ seminatæ i medio tritici, quam noluit eradicari vsq̃ ad messem: p quã itelligit̃ tẽpus iudicij. ꝑpter qd' ps ista in generali durat vsq̃ ad finem seu terminũ huius libri. Et diuidit̃ in tres partes nã primo describit̃ status ecclesiæ iudiciũ præcedẽs. Secũdo iudiciũ cõcomitãs. xix. ca. ibi: Et vidi thronum magnum. Tertio subsequens, ibi: Et ego iohannes. Prima pars diuiditur in duas partes. Nã primo describitur pugna inter ecclesiã & hęreticos dictos ꝑprie. Scd'o iter ip̃am & hęreticos dictos extẽso noĩe: ca. xij. Prima adhuc in duas. Nã primo agit̃ de inuẽtorib⁹ hęresum. Secũdo de fautorib⁹ eorũ: ca. se. Prima adhuc in duas: qa primo cõtinuat se p̃dictis. Scd'o exequitur de hęreticis, ibi: Et septẽ angeli. In p̃cedẽti vero parte duo sunt dicta de statu ecclĩæ. s. psecutio tyrannorũ, & consolatio sequens per cõstantinũ. Primo ergo se cõtinuat primo. Postea scd'o, ibi: Et angelus. Circa primũ ponit̃ quædã breuis persecutio post tẽpus Cõstantini excitata per iulianum apostatã qui interfecit paulũ & iohannẽ & plures alios, & multa mala & dãna intulit christianis. & de ipso dr̃ hic. c ¶ Factum est silẽ. in cœ.i. ecclesia militãte: quę frequẽter in libro hoc cœlum nominatur, vt p̃dictũ est. Iste em̃ Iulianus præcæpit ecclesias claudi prohibens diuinũ officium solenniter celebrari; & sic factum est silentium in cœlo. Quia tñ iulianus apostata parũ imperauit. s. anno vno & sex mensibus s̃m Hieroñ. ideo subdit̃. d ¶ Quasi media ho. Nam ipso in bello persarũ interfecto apertę fuerũt ecclĩæ, & cœpit religio christiana gaudere, vt habet̃ in legenda sanctorũ martyrũ iohannis & pauli. Consequẽter ponitur cõtinuatio ad sequẽtia, cum dr̃: e ¶ Et vidi septem angelos &c. De istis vero septem angelis & eorum tubicinijs dicetur in sequentibus sigillatim. f ¶ Et alius angelus. Hic ponitur continuatio ad secundum præcedẽs: qd' fuit ecclesiæ liberatio p Cõstantinũ, ad quã secuta fuit ecclesiarũ ædificatio & diuinorũ solennis celebratio. Ad hanc aũt celebritatem addidit Damasus papa, qui satis cito post tẽp⁹ iuliani apostatæ prefuit ecclesię romanę, & ordinauit p oẽs ecclesias psalmos die noctuq̃ canere, & vt i fine psalmorũ diceretur: Gloria patri & filio &c. Propter quod de ipso dicit̃: Et alius angelus. s. papa damasus: qui fuit alius a septem prædictis. g ¶ Venit & stetit ante altare. Quia pręfuit ecclesię romanę. h ¶ Habens thuribulum aureum. i. cor deo deuotum: secũdum illud Ps̃. cxl. Dirigatur oratio mea sicut incẽsum in cõspectu tuo. i ¶ Et data sunt ei incensa multa. q̃ sunt orationes sanctorũ. nam p auctoritatẽ apostolicã a deo sibi datã, oratiões sanctorũ augmẽtatæ sunt, & multiplicatæ sunt p orbẽ.

❋ Vt daret

als † ima nu sua. — Diuisio. — C — D — Psalmorũ cãtus istitutio.

NICO.DE LYRA.

❋ a ¶ Et absterget deus omnẽ la. Nam vltra non habebunt aliquã tristiciæ materiã, sed plenã & perfectã cõsolationẽ. Cõtra hãc expositionẽ quam posui ex textu posset argui. Primo qa dr̃. Post hæc vidi turbam magnã &c. Ex quo videt̃ ꝙ nõ loquit̃ de martyrib⁹ tpe Cõstãtini p̃cedentib⁹: de q̃ añ fecerat mentionem:
B sed magis de ꝯuersis ex gẽtilitate tpe ipi⁹: sicut dicũt expositores aliq. Scd'o qa. j̃. xxj. Iohãnes loquẽs de ciuitate cœlesti dicit: Et tẽplũ non vidi in ea. hic aũt dr̃: Et seruiẽt die ac nocte in tẽplo eius. Ex quo videt̃ ꝙ nõ loquit̃ de martyribus existentibus iam in patria: sed de fidelibus qui sunt adhuc in via. ¶ Ad primũ dicendũ ꝙ cũ dicitur: Post hæc vidi &c. ly post, non refertur ad ordinẽ rei gestæ: sed ad ordinẽ visionis seu descriptiõis. Illa enim quę sunt prius facta, frequenter sunt posteri⁹ ostensa ꝑphetis & descripta: sicut manifeste patet in scriptura veteris ac noui testamẽti: ꝑpter quod non valet argumentũ. ¶ Ad secundum dicendum, ꝙ post illud verbum Iohannis subdit̃ immediate. Dñs em̃ deus omnipotẽs templũ illius est & agnus: Ex quo patet: ꝙ per verbũ Iohãnis nõ excluditur a ciuitate cœlesti templũ oĩmode: sed tm̃ tẽplũ materiale & figurale: quare fuit in veteri testamento respectu noui, & in nouo respectu cœli. Cultus em̃ dei in nouo testamẽto est quædã figura & rep̃sentatio cult⁹ ipsius siue laudis ab ãgelis sanctis & beatis in cœlo: qa cult⁹ cœli nõ est ad aliud ordinat⁹. ideo nullo modo est figuratiuus: quia ibi de⁹ colitur & laudat̃, vt clare & p̃sentialiter visus sine figura & ænigmate: & sic negatur ibi tẽplũ figurale, & dñs omnipotens dicitur templum ei⁹, sicut plenius ostẽdetur qñ erimus ibi domino concedente.

¶ In ca. vij. vbi dr̃ in postil. Et dicunt expositores aliqui, ꝙ hic primo ponitur numerus conuersorum &c.

ADDITIO. Licet opinio expositor̃ quã reprobat postillator rõnabiliter videat̃ ipugnari: posset tñ sustineri. Nã s̃m Isi. in prio lib. de sũmo bono septẽ regulæ sunt seu claues circa expositiões sacræ scripturæ, q̃s etiã postil. i scd'o ꝓlogo sup Geñ. repetit: quar̃ quarta regula seu clauis est de pte & toto. s. ꝙ sacra scriptura tractãs de pte, qñq̃ trãsit i totũ, & ecõuerso: vt ibidẽ exẽplificat̃ de quadã ꝓphetia Esa. xiij. vbi ꝓpheta tractãs ad literã de ciuitate babylonica, dicens. Onus babylonis: transit ad intelligendũ verbũ de toto mũdo, & postea reuertitur ad loquẽdũ ꝯtra babylonẽ sp̃aliter: ꝓut ibidẽ pleni⁹ ꝯtinet̃: Vñ et i ꝓposito btũs Iohãnes tractãs de ꝯuersis ad xp̃m dei iudaismo tpe Cõstãtini: trãsit ad loquendũ de tota synagoga antiqua quæ fuit sub fide xp̃i futuri, quã ꝓprie designat p numerũ signatorũ de. xij. tribubus israel: qa a tpe abel iusti a quo incæpit synagoga fideliũ: multi fuerũt sub fide xp̃i, & de q̃libet tribu. qa in hoc spacio includit̃ tẽpus ante transmigrationẽ decem tribuum: & ideo

de qualibet

Moraliter. b ¶ Et cũ aperuis. sigil. &c. Literaliter hoc exposui de tpe iuliani apostatæ, qui claudi fecit ecclesias ne solenniter celebrarent̃ diuina, per quem q̃tum ad hoc significatur p̃lat⁹ qui terrã supponit interdicto sine ratione bona. b ¶ Et alius an. venit & ste. ante al. &c. qui ad literã dicitur fuisse damasus papa: q ordinauit vt clerus die & nocte caneret psalmos in ecclesijs, & p ipsum significatur qlibet superior religiosus vel sæcularis, qui sollicitus est de diuinis deuote celebrãdis. Ideo subditur: i ¶ Et data sunt ei incensa multa: per se & alios deuotos. Et quia Moralr.

❋ non solũ

E ☞ a ¶ De orationib⁹. dicit: nõ orõnes: q̃a nõ oẽs rep̄sentat p̄ri: sed eas exaudit q̃ ad salutẽ ptinent. De orationibus &c. Quia illi
1. Cor. 12 b. aliq̃n petũt q̃d petendũ nõ esset: vt paulus. b ¶ Super aureum altare. i. illi q̃ est supra se ẽm hũanitatẽ ẽm quã est altare. s. trinitati. c ¶ Fumus. Compunctio procreata oratiõis studio: igne visionis dei interius accensa. d ¶ Et accæpit & impleuit. Quos accæperat ad illuminandum, christus accipere dicitur ad illud officium. e ¶ Præparauerunt. idest prius impleuerũt opere quę dicturi erant ore. Vel, Præparauerunt. idest præuiderunt quid conueniret vnicuiq; personæ. f ¶ Et primus angelus. Ordine narrationis: vel q̃a hæc cæcitas iudæorum pri⁹ cõtigit prædicantibus apostolis. g ¶ Et facta est grando. i. prædicatio alijs suauis: visa est eis contundens & grauis. h ¶ In terram. Iudæi terra exculti per legem & prophetas. i ¶ Et tertia pars. Duæ partes iustorũ perfecti & minus perfecti: oẽs vero reprobi in tertia parte intelligẽdi sunt. k ¶ Arborum. Arbores maiores iudæi, qui in lege sine querela conuersabantur. l ¶ Et secundus angelus. ẽm ordinẽ narrationis, & ẽm q̃ impletum fuit iudæis enim excæcatis: & apostolis ad gẽtes conuersis.

¶ repræsentaret eas patri.
a vt daret de orationibus sancto-
a¶. i. in beneplacito sedẽtis in throno.
b rum omnium super aureum al-
tare quod est ante thronum dei.
¶ quia ita illi sunt data.
c Et ascendit fumus incensorum
¶ procedens.
de orationibus sanctorum de ma-
a¶ operatione. ¶ vñ ascẽdit. ¶ x̄p̄o existente. ¶ vel x̄p̄s est man⁹ dei p quẽ oĩa fecit. ¶ vbi.
d nu angeli coram deo. Et accæpit b
a¶ de eodem spũ quo ipse plenus erat.
angelus thuribulum: & impleuit il
a¶. i. in illos qui erant apti ferre fructum.
lud de igne altaris & misit in ter- c
a¶ ab illis. b¶ minæ. c¶ suasiones.
ram: & facta sunt tonitrua & voces & d e
a¶ miracula. b¶ q̃busdã ad bonũ: q̃busdã ad malũ.
fulgura & terremotus magnus: f g
a¶ vniuersi p̄dicatores ap̄los inuitãtes. ¶ officium prędicandi.
& septem angeli qui habebant se- h
e ptem tubas p̄parauerunt se vt tu-
¶. s. chorus ap̄lorũ in iudæa.
f ba canerent. Et primus angelus tu- i k
a¶ terribiliter malis: suauiter bõis. b¶ iõ irati sunt cõtra prędicatores. ¶ idest flagellũ p̄secutionis exterius.
g ba cecinit. Et facta est grando & m n
¶ interi⁹. a¶ q̃a hæc duo fuerũt cã vt iterficerẽt eos. b¶ etiã istud totum. i. grãdo, ignis & sanguis missus est. ¶. s. per iram dei.
ignis, mixta in sanguine: et mis- o
¶. s. oẽs reprobi.
h sum est in terram: & tertia pars p
¶ terrenis deditorum. ¶ malorũ prepõderat.
terræ combusta est: & tertia pars q
a¶. i. maiorũ. ¶. s. q̃tũ ad p̄latos: q̃ nec cõtẽplatiui, nec actiui: sed terrenis dediti. b¶ a deo excæcata & a ministris eius damnata.
k arborum concremata est: & omne r
a¶. i. oẽs in flore mũdi reqescentes & cito ardẽtes. ¶. i. luxuriosi. ¶ tpe martyrum.
l fœnum viride combustum est. Et s
a¶ ordo predicatorum. ¶ gentibus.
secundus angelus tuba cecinit: & t
a¶. s. ratione tumoris. b¶ diabolus mons p elatione. c¶ inuidia.
tanquam mons magnus igne ar- v x

NICO. DE LYRA.

✻ a ¶ Vt daret de orationib⁹ sctõrũ omniũ &c. Ad summũ em̃ põtificẽ pertinet referre deuotionẽ p̄p̄li in deũ: cũ sit caput vniuersalis ecclesiæ. b ¶ Et accæpit angelus thurib. & impleuit illud de igne alta. Nam a deo accæpit donum feruidæ charitatis. c ¶ Et misit in terram. Quia ex feruore charitatis a deo accæptæ, induxit ad feruorem deuotionis habitatores terræ, vt dictũ est. d ¶ Et facta sunt tonitrua. sanctæ p̄dicationis. e ¶ Et voces. diuinæ laudis. f ¶ Et fulgura. coruscationum in miraculis. Nã illo tempore multi prælati & alij deuote habuerũt gratiã miraculorũ i ecclesia dei. g ¶ Et terremotus magnus. Nã per ista mota fuerunt corda terrena ad operationem boni.
F Consequẽter ponitur cõtinuatio ad seq̃ntia, cũ dr̄: h ¶ Et septem angeli &c. De q̃bus statim dicet postea. i ¶ Et primus angelus. Hic cȭr exequit̄ de hęresiarchis. & licet multi fuerũt: tñ de quatuor tm̃ facit exp̄ssam mẽtionẽ: cõtra quos quatuor
Diuisio. gñalia cõcilia & principalia fuerũt cõgregata. Et ẽm hoc diuidit̄ in quatuor partes
Arrius. q̃ patebũt p̄sequẽdo. In hac prima fit mẽtio de Arrio: q̃ superbia inflatus errorẽ asseruit cõtra articulũ sanctæ trinitatis, dicens: q̃ sicut pater & fili⁹ & spiritussanct⁹ sunt distincti in p̄sonis, ita etiam in essentijs: Et sic solus pater esset verus deus, fili⁹ & spũssctũs creaturæ, & neuter posset dici deus, nisi tm̃ participatiue. Contra hũc errorẽ cõgregatũ est gñale cõciliũ. cccxviij. episcopo[rum] in iudæa ciuitate bithyniæ & condẽnatũ est ibi dogma peruersum arrij. Nõ tñ ab errore destiterunt plures eius discipuli sed eum renouantes infecerunt etiã plures principes & imperatores persecutionem cõtra catholicos mouentes: vt in sequentibus apparebit. De hoc igitur arrio dicitur: k ¶ Et primus an. i. arrius. Nam homines mali ita nominantur in hoc libro angeli sicut & boni vt dictum est in principio capi. p̄cedentis. l ¶ Tuba cecinit. Cũ magno boatu & superbia dictã hæresim publicando. m ¶ Et facta est grando. idest grandis tẽpestas, q̃ noĩe grandinis frequenter & vulgari locutiõe designat̄ in ecclesia: quæ per hoc fuit intra se diuisa. vñ dicit̄. x. lib. ecclesiasticę historiæ. Ea tempestate facies ecclesiæ fœda & admodũ turpis erat. nõ enim sicut pri⁹ ab externis, sed a p̄prijs vastabat̄: fugabat alius, & alius fugabatur: & vterq; de ecclesia esse se dicebat. n ¶ Et ignis, mixta in sanguine. i. ignis æmulatiõis: ex qua secuta est effusio sanguinis. & potissime tpe Valẽtis imperatoris q̃ lapsus in hæresim arrianã p̄sequebat̄ catholicos: eo[rum] aliquos cõburendo: & alios gladio occidẽdo: & alijs modis varijs affligendo. p ¶ Et tertia pars terræ combusta est. Dicitur autẽ hic tertia pars terræ christiani: aliæ duæ partes iudæi & pagani qui legem moysi non habuerũt, nec fidem christi recæperũt. Igit̄ de tertia parte q̃ christianitas dicit̄ loquit̄ hic iohannes: q̃ igne arrianæ perfidiæ fuit corrupta in laicis. qui per terrã designãtur, eo q̃ terrenis actib⁹ sunt intenti: & in p̄latis & clericis. q̃ signãtur per arbores: eo q̃ per cognitionẽ scripturarum sunt super alios eleuati. Per fœnum viride intelligũtur nouelli ad christianitatem dispositi, & hi fuerũt p̄p̄ls gothorum. qui volẽs x̄p̄ianus fieri, misit ad Valentem imperatorẽ pro sacerdotibus christianis habẽdis, qui docerent eos de fide catholica & ecclesiasticis sacramentis. & ipse misit eis presbyteros arrianos sicut ipse arrianus erat, qui corruperunt eos hęresi arriana. Ideo dicit: Et tertia pars terræ combusta est &c. Et patet ex dictis littera. s ¶ Et secundus angelus. Hic consequenter agitur de secundo hęresiarcha, scilicet macedonio, qui differebat ab arrio: dicens filium esse eiusdem naturæ cũ patre, sed conueniebat cum eo, dicens spiritumsanctum esse creaturam & seruum filij. Ideo de ipso dicitur: Et secundus angelus. idest macedonius, qui dicitur angelus sathanæ. Macedonius. t ¶ Tuba cecinit. idest flatu superbiæ motus errorem docuit. v ¶ Et tanquam mons magnus. idest hæresis magna. x ¶ Igne ardens. scilicet perfidiæ, Missus est in mare: Idest ecclesiam ratione baptismi per mare designatam, eo quod mare est recæptaculum omniũ aquarũ, & ecclesia vnica est per baptismi sacrm̃

H Moralit. ✻ nõ solũ sollicitus est de celebratiõe officij, sed etiã de p̄dicatiõe v̄bi diuini, ideo subdit̄. b ¶ Et ecce angel⁹ thuribu. &c. Sequitur: d ¶ Et facta sunt toni. i. prædicationes terrentes, q̃ sunt de diuinis iudicijs & punitionibus. e ¶ Et voces. i. p̄dicationes demulcẽtes, q̃ sunt de diuinis p̄missionibus. f ¶ Et fulgura. idest prędicationes ab amore mundi diuidentes. g ¶ Et terremotus magnus. idest prædicationes ad timorem dei inducentes. i ¶ Et primus angelus tu. cecinit &c. Per septem angelos q̃ dicunt̄ tuba canere ẽm literalẽ sensum, significant̄ septẽ hęresiarchę q̃ fuerũt angeli sathanæ, & p ip̄os moraliter significant̄ hoĩes maliciosi & maligni. Prim⁹ fuit arrius, qui diuisit vnitatẽ essentiæ in diuinis p̄sonis. Ideo p illũ moraliter significat̄ diuisor p̄sonarũ pacẽ ad iuicẽ habẽtiũ. De quo dr̄ Eccli. xxviij. b. Susurro & bilinguis maledictus, multos turbauit pacẽ habentes. m ¶ Et facta est grando. i. tempestas grandis quæ sequitur ad turbationem pacis. n ¶ Et ignis. scilicet iracundię. Nam ira est accẽsio sanguinis circa cor. o ¶ Mixta sanguine. Nam ad ista sequitur sanguinis effusio. p ¶ Et tertia pars terræ combusta est. idest laici, qui sunt tertia pars populi. Aliæ duæ partes sunt clerici et religiosi. In turbatione vero pacis laici percutiuntur corporaliter: quia pugnant manualiter. q ¶ Et tertia pars arborum. i. religiosorum. r ¶ Et omne fœnum viride. idest clerici generaliter. In tribulatiõe nãq; pacis omnes isti lędũtur. s ¶ Et secundus angelus. Iste fuit macedonius qui dixit spiritum sanctum non esse deũ: & sic ipsum repulit a deitate. & iõ p ip̄m significant̄ illi q̃ repellũt viã spũssancti in electiõe p̄lato[rum]. & sic p̄curãt litigia aduocato[rum]. v ¶ Et tãquã mons ma. igne ar. mis. est in mare. Per hoc significatur talis repulsor spũssancti, q̃ dicit̄ mõs magnus p elatiõnẽ, & ardẽs p ambitionem. & missus in mare p̄ñtis sæculi p diaboli p̄curatiõnẽ.
✻ Et facta est

G ☞ A uersis. a ¶ In mare. Gentiles sunt mare. i. fluentes in multa vitia. in q̃bus cum añ esset diabolus: vere tñ missus dr̄: q̃a q̃busdam recedentibus alios retinere nitit̄. b ¶ Mortua est ter. pars. Duæ
Rom. 1. d partes. i. boni oẽs crediderũt. tertia. i oẽs reprobi dati sunt in reprobũ sensum. c ¶ Quæ ha. ani. &c. i. illo[rum] gentiliũ q̃ ab alijs digniores reputabant̄ pro quibusdam bonis operibus. d ¶ Et tertius. ordine narrationis: & q̃a istud post illa duo contigit. Postq̃ enĩ diabolus omnes iudæos & gẽtiles excæcare non potuit. immisit hæreticos, & quosdã subuertit. e ¶ Fontes, dicunt̄ in quibus summa & quasi toti⁹ fidei origo cõprehendit̄: sicut est euãgeliũ. Flumina, q̃ inde trahunt̄: sicut expositiões eo[rum] sunt. in quibus sunt duo sensus fidelium: historialis & allegoricus. tertius est hęreticorũ: cũ hęreses suas cõfirmant prauis expositionibus scripturarũ. f ¶ Et quartus an. Quartus ordine narrationis, & ordine rei. Cũ enim diabolus quosdã de iudæis & gentilibus excæcasset. tandẽ ipsos filios eccl'iæ expugnare egressus est: & q̃sdam rapuit tam maiores q̃ minores: Has quatuor damnationes vt præteritas narrauit: vtpote quæ quotidie vident̄ in ecclesijs. Tres vero futuras prænũciari facit: vt doceat in nouissimis tp̄ibus & grauiores præteritis imminere q̃d etiam ad consolationem præsentium põt redigi. g ¶ Vni⁹ aquilæ. Aquila oẽs prædicatores: qui mẽte longinqua conspiciunt: & ecclesiã circũeuntes prædicando, futura muniunt: q̃ oẽs vnus: quia non ad idem tendunt.

a¶ ad nocendum. b¶. s. promissione diuina. c¶. i. in gẽtiles: qui sunt tumidi per superbiã, fluctuantes idolatriam.
a dens missus est in mare. Et facta est a
a¶ q̃ nec apte nec occulte recæpunt doctrinã. b¶. i. p̄ctõ[rum]. c¶ effundẽtes sanguinẽ. d¶ exiccata. a¶. i. sapientes mundi: vl' philosophi q̃ nec ductu rõnis nec p̄dicatione sunt cõuersi.
b tertia pars maris sanguis: & mortua b
c est tertia pars creaturæ eorum quæ c
¶. i. discretionem.
habebant animas in mari: & tertia d
a¶. i. alios gubernãtium. ¶. s. tpe hæretico[rum].
d pars nauium interiit. Et tertius an- e
gelus tuba cecinit: & cecidit de cœ- f
a¶. i. ecclesia: vel ad literã. b¶. i. hæresiarcha. c¶. i. diabolus inuidens: vel sapiẽs hęreticus.
lo stella magna ardens tanquã facu- g h
¶ incendit & consumitur.
la. Et cecidit in tertiam partem flu- i k
e minum: & in fontes aquarũ: & nomẽ l
¶ amaritudo.
stellæ dicitur absinthiũ. Et facta est m
tertia pars aquarum in absinthiũ: & n
multi homines mortui sunt de aq̃s: o
¶. s. tempore hypocritarum.
f quia amaræ factæ sunt. Et quartus p q
angelus tuba cecinit: & tertia pars r s
a¶. i. maiores doctores. ¶ prælatorum. b¶. i. excæcata. ¶ subtratione gratiæ. c¶ minores prædicatores. ¶ id est clericorum.
solis percussa est: & tertia pars lunæ t
a¶ simpliciores. ¶. i. religiosorũ. b¶ vt amitterent cognitionem & bonam operationem.
& tertia pars stellarum: ita ut obscu- v
raretur tertia pars eorum: & diei nõ x
a¶ illuminati a maioribus. b¶ illuminati a minoribus.
luceret pars tertia, & noctis siliter.
g Et vidi & audiui vocem vnius aq̃læ y
a¶. i. ecclesiæ quæ in se celat secreta diuina. ¶ vel li.
volantis p mediũ cœlum, dicẽtis vo- z a

NICO. DE LYRA.

B ✻ ptismi sacramento. a ¶ Et facta est tertia pars maris san. i. deturpata est tertia pars aquæ baptismalis. accipiendo partem tñ valde large. Baptismus enim cõfertur in noĩe trinitatis: cuius tertia p̄sona est spũssanct⁹: qui ẽm errorem macedonij dicitur deturpari: per quem asseritur creatura esse seruilis conditionis, vt dictum est. b ¶ Et mortua est. in eo. i. in errore dicto. c ¶ Tertia pars crea. q̃a multi per baptismum regenerati & noua creatura facti corrupti fuerunt per errorem macedonij. d ¶ Et tertia pars na. interijt. q̃a maxima pars prælatorum & curatorum per quas duci debent alij ad salutis portũ, corrupti fuerunt per errorem dictum. Contra hunc vero macedonium congregata fuit secunda vniuersalis synodus in constantinopoli. cl. ep̄orum in qua dictus error fuit con-
Terti⁹ angelus. demnatus. e ¶ Et tertius angelus. Hic consequenter agitur de tertio hęresiarcha. s. pelagiõ: qui tempore Arcadij & honorij errauit circa gratiam spiritussancti: asserens q̃ sine ea poterat homo ex puris naturalibus mereri vitam æternã. Dicebat etiam: q̃ pueri nascunt̄ sine culpa originali: & per cȭs q̃ a culpa non purgãtur aqua baptismali. de hoc ergo dicitur: Et tertius angelus. i. pelagius. Tuba cecinit. Exponatur vt prius. f ¶ Et cecidit de cœlo. i. de ecclesia militante. quæ frequenter cœlum noĩatur in scriptura noui testamenti: vt supra dictum est. De hoc enim cœlo cecidit pelagius in errorem prædictũ: de quo subditur. g ¶ Stella magna. Fuit enim homo literat⁹ & religiosus. scilicet monachus. h ¶ Ardẽs tanquã fa. Multos em̃ corrupit rõne literaturæ, & rõne apparentiæ sanctitatis in habitu religioso & conuersatione. i ¶ Et cecidit in ter. par. flu. &c. Per fontes & flumina designat̄ ecclesia baptismalibus aq̃s congregata & sanctificata. l ¶ Et nomen stel. dicitur absin. quia contra dulcedinẽ gratię spiritussancti prędicabat. m ¶ Et facta est ter. pars aquarum in absin. quia magna pars ecclesiæ corrupta fuit per eius dogma peruersum. n ¶ Et multi ho. mort. sunt. spiritualiter. o ¶ De aquis. id est de eius dogmatibus peruersis. p ¶ Quia amaræ fa-
Quartus angelus. ctæ sunt. i. contrariæ dulcedini spũssancti, & spiritualiter viuificanti. q ¶ Et quartus ange. Hic cȭr agitur de quarto hæresiarcha. s. eutice: qui in dño nostro iesu x̄p̄o asseruit esse vnam naturã, sicut & vnam personam: di. q̃ ex natura diuina & humana in incarnatione facta est vna natura per quandam cõfusionẽ seu cõmixtionem. sicut elemẽtis suo mõ resultat vna mixti natura: Q̃d est impossibile: cum natura diuina non sit alteri commiscibilis, nec aliquo mõ trãsmutabilis. igitur de ipso dr̄: Et quartus angelus. s. eutices. r ¶ Tuba cecinit. exponatur vt. s̄. s ¶ Et tertia pars so. p̄cus. est. i. deitatis, q̃ dr̄ sol: Sap. v. b. Et sol intelligentiæ non luxit nobis. tñ hic pars accipitur valde large: inquantũ filius est vna de tribus personis in diuinis. qui ẽm errorem euticis dicit̄ percussus. q̃a ẽm ipsum non esset homo, nec deus: sicut mixtum non est aliquod elementorũ: sed alia natura ex eis resultãs. t ¶ Et tertia pars lunæ. i. ecclesiæ: cuius multi simplices infecti & percussi fuerũt dicto errore. v ¶ Et tertia pars stel. id est ep̄orum: quo[rum] aliqui eutici consenserunt & subscripserũt: & sic obscurati tenebris erroris fuerunt. x ¶ Et diei nõ luceret pars tertia, & noc. similiter. Per diem intelligitur nouum testamentũ, & per noctẽ vetus. Ro. xiij. d. Nox p̄cessit: dies aũt appropinquauit &c. Est igit̄ sensus: q̃ iste eutices cum suis sequacib⁹ obscurauerunt scripturas veteris & noui testamenti: quæ loquuntur de natura diuina & humana christi, tanq̃ de distinctis & inconfusis eas exponendo peruerse. y ¶ Et vidi. Postq̃ beatus iohannes locutus est de hæresum inuentoribus: hic consequenter loquitur de earum fautoribus. & primo præmittit breuẽ præfationem. scd'o prosequitur intentionẽ. c. seq. Circa primum dicit: Et vidi & audiui vocẽ vnius aquilæ. i. ipsiusmet iohãnis qui per aquilam designat̄. Loquitur em̃ hic de semetipso tanq̃ de alia p̄sona sicut communiter loquitur in euãgelio suo. Vñ cap. vlti. dicit de seipso. Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his &c. D z ¶ Volantis per mediũ cœlum. quia vidit ecclesiæ decursum: vt prædictum est. quæ quidem ecclesia in hoc libro frequenter cœlum nominatur. a ¶ Dicentis voce mag. Per quod designatur magnitudo tribulationis futuræ.

✻ a ¶ Et facta est tertia p̄s maris sanguis: quia per talia litigia procedit̄ aliquãdo ad effusionẽ sanguinis. Moralit. c ¶ Tertia pars creaturæ eorum &c. Ista creatura ad literam sunt pisces per quos significantur in aquis voluptatum viuentes. d ¶ Et tertia pars nauium. Per quas intelligũtur habentes curam animarum: quia alios debent deferre ad portum salutis. & plures taliũ p̄eunt in contentionibus prædictis. e ¶ Et tertius angelus &c. Iste fuit pelagius. qui dixit beatitudinem posse haberi sine gratia. ideo per istum moraliter significatur præsumptuosus. ideo sequitur: f ¶ Et ceci. de cœlo stel. &c. Præsumptuosus enim est quasi stella ẽm suam præsumptionem: tñ cadit propter suam p̄sumptionẽ: & ardet per ambitionem. k ¶ Fluminum & in fontes aquarum: & nomen stellæ dicitur absinthium. Per quæ significantur magistri & scholares: qui inficiuntur eius doctrina peruersa. q ¶ Et quartus an. Iste fuit Eutices: qui dixit vnam naturam factam in x̄p̄o ex diuinitate & humanitate quod est impossibile. & ideo per ipsum moraliter significatur ille qui coniungit ea q̃ non debent cõiũgi. scilicet fideles simplices cũ infidelibus. nã per hoc de facili corrũpunt̄. Ideo dr̄. ij. Cor. vi. c. Nolite iugũ ducere cũ ĩfidelibus. Quę em̃ participatio iusticiæ cũ iniq̃tate? s ¶ Et tertia pars solis percussa est, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarum. q̃a p dictã cõiunctionẽ simpliciũ cũ infidelibus diminuit̄ fides & deuotio ad x̄p̄m, qui est sol iusticiæ: & ad beatã virginẽ, & alios sctõs, p lunã & stellas figuratos. Et eadẽ s̄nia significat̄ per hoc quod subditur: x ¶ Et diei non luceret tertia pars & noctis similiter. quia nox & dies non habent lucem nisi ex sole & luna & stellis. y ¶ Et vidi & audiui vocem vnius aquilæ volantis per medium &c. Per quam significatur prædicator constans cõtra peccatores, & dicẽs:

¶ Sexta pars.

Universidad de Deusto Biblioteca

☞ T quintus an. ordine narrationis & ordine Ca.IX. tpis. Hic est em dānatio eorꝝ quos diabolus immittit ad pparandas vias añ faciē antichristi. b ¶Et vidi stel. flāma hæreticorꝝ de qua pauca dixerat, quo fomite creuit, exponit. c ¶Stellā.i.diabolū cadentē:& ne qs in locū suū.i.i pādisum eat laborātē. d ¶Et d.est il.cl.p.ab. Abyssus.i.tenebrosi. Puteus.i.pfundiores hæretici:quia alios mergūt prauis sentētijs. In hos clauē.i.ptātem accipe dr:qa tūc nō sicut mō a deo refrenabit. Vel clauis illa principes p quos hęretici opabant. e ¶Apuit pu.abyssi. Hæreses q latebant in cordibus eorꝝ pferre fecit. f ¶Fumus for. fiṡis doctrinę antichristi q est fornax purgās bonos,& in cinerē redigens malos. g ¶Obscuratus est sol & aer. Et p hoc pcussi sunt quidā illuminantes alios,& qdā illumiati ab eis. h ¶Exierunt lo. Discipuli eorū locustis cōparant: qa neq; volant in altū vel in contēplationem p cognitionē:nec firmiter gradiūtur per bonā operationē sed superbia saliunt,& in pœnis recidunt:& qa sunt corrosores bonorū. i ¶Sicut hñt sc. Scorpius blandus facie, cauda pūgit occulte. Vel scorpioni cōparat:qa sicut scorpius cauda sic hæretici decipiunt per tpalia:q̄ debēt post eē, sicut cauda posterior pars in aiali. Vel iō comparat:qa qñ scorpius pungit, non sentitur:postea diffundit venenū. sic decæpti ab hæreticis non sentiunt sed tandem perimuntur. k ¶Præcæp.est il.ne læ. qa dolos istorū refrænat deus:licet ipsi nō intelligant. l ¶Ne occiderent. Cum per dolos nequeunt hæretici, in aliqua subuertere volunt, ꝯ quos dei pcæptū est, vt corpa occidāt, sed aias nō decipiāt. m ¶Mensibus quinq;. Alia lr̄a dicit mensibus sex p pter sex ætates quibus hæc vita distinguitur. n ¶Vt cruciatus scor. Cum data sit potestas cruciandi:non aperte tormentāt: sed apud sæculi principes accusant.

☞Et fugiet

F

a¶quia in toto mundo, vel magna stabilitate. b¶non filijs ecclesiæ.
ce magnā. Væ væ væ habitantibus a b
a¶accipietis hæc tria væ.
in terra. De cæteris vocib⁹ triū angelorum qui erant tuba canituri.
¶Hic ōdicat angel⁹ ꝙ diabol⁹
Et qnt⁹ angel⁹ Ca.IX. c
¶cecidit. ¶de ecclia. vel ad lrām.
tuba cecinit:& †vidi stel d
a¶damnatione. b¶dominantem terrenis.
d lam de cœlo cecidisse in terram:& e f
data est illi clauis putei abyssi. Et g
e aperuit puteum abyssi:† & ascen h
a¶multos subuertit doctrina eorum excæcans. b¶.i.similis doctrinæ antichristi.
f dit fumus putei sicut fumus fornacis magnæ:& obscurat⁹ est sol i
h & aer de fumo putei. †Et de fumo k l
a¶per totum mundum. b¶.i.discipuli antichristi & hæreticorum.
putei exierūt locustæ in terrā:& m
i data est illis potestas:sicut habēt
k †scorpiones terræ. †Et præcæptū n
a¶rudes in fide & decipi faciles.
est illis ne læderent fœnum terræ: o
b¶& si quosdam. c¶iam prouectos.
neq; omnē viride. neq; omnem
a¶iam fructificantes. ¶nullum penitus.
arborem:nisi tātū homies qui nō p
¶in veritate. ¶in mente. a¶.i.qui non audent in aperto confiteri.
habent signū dei in frontib⁹ suis.
l Et †dictum est illis ne occiderent q
a¶.i.in corporibus quinq;
meos:sed vt cruciarent mēsibus qn r s
sensibus indigentibus.
n q; . Et cruciatus eorum vt cru t

G

illi cla.pu.abys.i.potestas releuandi & exaltādi hæresim arrij condemnatā. nam p ptātē iperialē misit sacerdotes arrianos ad ificiēdum populos multos. iō subdit: g ¶Et a.&c.& as.fu.i.doctrina erronea veritatis obscuratiua. iō subdit: i ¶Et obscu.est sol.i. xp̄s:qui fm hæresim illam negat esse verus deus:vt dictū est.c.pce. k ¶Et aer.i.ecclia. q̄ illuminat a xpo sicut aer a sole visibili. Tēporibus aūt illis ecclesia errore arrij fuit obscurata, intantū ꝙ maior pars ecclesiæ facta fuit arriana. l ¶Et de fu.p.exi.lo.i.vuandali hæresi arriana infecti:qui dicunt locustæ:qa sicut locustæ saltant de loco ad locū:sic vuādali de hispania transierūt in aphricā:& inde postea intrauerūt italiā & galliā, eas vastādo. iō subdit: m ¶Et data est il.p.s.nocēdi hoib⁹ cautelis, decæptiōib⁹ & armis hoc ei pmissum est eis a deo suo iudicio occulto. †j.20.a. n ¶Et pcæptū est il.i.pphetatū a deo. o ¶Ne læderent &c. Ad cuius intellectū sciendū:ꝙ aphrica añ ingressum vuādalorū erat habitata ptim a xpianis,& partim a paganis:sicut & multę terræ tpibus illis: †j.14.c. paganos aūt occiderunt non aūt xpianos: &.19.a. qui xpiani quantū ad minores significant per fœnū terræ, quātū ad mediocres p omne viride:quantū ad maiores per arbores. p ¶Nisi tm ho.qui non ha.si.dei.i.paganos q non signo crucis cōsignati. q ¶Et dictum est il.&c. †s.7.a. Istud refert ad xpianos: de qbus pdixerat. Sub vno em cōtextu lrę sacra scriptura trāsit aliqñ de aliquib⁹ personis ad alias loquendo, ac si essent eædē. vt patet ps.lxxvij.d. Cum occideret eos q̄rebant eū.& tñ certū est ꝙ alij erant occisi: al's habebant tpāte. & alij quærentes eum pœnitētia ducti. Et eodem mō loquitur hic de habitatoribus aphricæ:qui partim erāt xpiani:& partim pagani:& sic de vna parte transit ad aliam sub eodem contextu. r ¶Sed vt cru.&c. H Licet em non occiderent xpianos vt dictū est:tñ afflixerunt eos multipliciter:& spāliter epos & doctores expellendo & aliqs corporaliter affligendo. vñ Honoric⁹ vuādalorum rex multos epos in exiliū misit: & silr Transcemundus qui post eū regnauit.& Gillorine, qui aliquibus epis orthodoxis linguas fecit extrahi,& radicitus amputari: al't data. qui tñ postea dono dei loquebant & prædicabant:fm ꝙ dicit Gre.dial.li.iij. s ¶Mēsibus quinq;. Per hoc designatur ꝙ regnum vuandalorum durauit tpibus quinq; regum:& tūc fuit exterminatū per Helisarium patricium a iustiniano iperatore in aphricā missum. t ¶Et crucia.&c. Nā aliqui istorū regum prio simulauerūt beniuolentiā xpianis:& eos postea grauiter afflixerūt: intātū ꝙ multi eorꝝ magis vellēt mori q̄ videre talē ꝯculcationē ecclīarū & mini

✻strorum.

NICO. DE LY.

✻ nis futuræ. a ¶Væ væ væ habi.&c. per qd' designatur ꝙ sub tubicinio triū angelorū sequentiū describit maior tribulatio q̄ sub tubicinis quatuor pcedentiū. Dicit aūt: b ¶Habitantibus in ter. qd' est cōe bonis & malis. nam vtriq; sunt habitatores terræ fm cursum vitæ psentis. Tribulationes em descriptę sub tubicinio trium angelorꝝ sequentiū, partim fuerunt catholicorꝝ,& partim hæreticorū:vt videbit psequendo. Pōt aūt pars ista alr exponi:vt vox aqlæ de qua dr hic, fuerit vox cuiusdā sc̄ti patriarchæ cōstantinopolitani per aqlam designati:vt dictū est.s.c.iiij. quem assistentē deo vidit iohānes & dicentem quæ hic ponuntur. Cæterorum expositio non mutat.

Moralr. ✻ a ¶Væ væ væ. scilicet corporalis miseriæ, culpæ & gehēnæ. b ¶Habitantibus in terra. id est in terrenis affectibus habentibus corda defixa.

Ca.IX.

Diuisio. Et quintus angelus. Hic btūs iohānes psequit intentum de hæresim fautoribus:q dicunt proprie hęretici. Et diuidit in tres ptes. qa prio agit de hæreticis dictis proprie quantū ad vuādalos. scd'o quantū ad italicos, ibi:Et sextus angelus. tertio q̄tū ad gothos.xi.c.ibi:Et in illa hora. Pria in duas. qa prio iohānes exeqt ppositū. scd'o declarat quoddā dictū, ibi:Et silitudines. Circa primū sciēdū:ꝙ Valens iperator ad terrā gothorū volentiū recipe fidē xpi misit sacerdotes arrianos:vt .s. dictū est:p quos infecta est gēs illa hęresi arriana.& silr gēs vuādalica q̄ magnā tribulationē fecit in aphrica & postea in italia,& ēt in gallia:vt hr̄.xxj. libro speculi historialis:& in pluribus chronicis dr̄. Dicit igitur: c ¶Et quintus an.i. Valens:q cœpit ipare āno dñi.ccclxvij. d ¶Et vidi stellā de cœlo ceci.i.valentē:qui ex persuasiōe vxoris suæ de altitudine fidei catholicæ cecidit in hæresim arrianam, vt dictum est qui dr angelus hic & stella:sicut.s.i.ca. ijdem homines stellæ dicuntur & angeli. Septem stellæ angeli sunt septem ecclesiarum. f ¶Et data est illi cla,

Moraliter. c ¶Et quintus &c. Scd'm lrālē sensum iste fuit Valens imperator arriana pfidia deprauatus. a quo vuādali patierūt vt mitteret eis sacerdotes xpianos qui eos instruerent & baptizarent:& ipse misit eis sacerdotes arrianos qui eos hęresi arriana corruperunt. Et iō per ipm significatur eps malus:q ad regimē ecclesiarum mittit sacerdotes moribus & scia deficientes:p quorū exēpla mala subditi peiorātur.& sic dr: d ¶Et vi.stel.i.epm malū. qui stella dr rōne officij. vt hr̄.s.j.ca. stellæ septē angeli sunt ecclesiarum.i.epi. e ¶De cœlo ceci.inter.p terrenorum cupiditatē. f ¶Et data est illi cl.ab. quia pmittit ei abuti ptāte epali. g ¶Et aperuit puteū. aperiendo viā simonię q̄ est abyssus culpę. h ¶Et ascendit fu.s.infamiæ.& obscuratus est sol.i.xps:in quē quodā mō iste fum⁹ redūdat. nā hoies aliqñ murmurāt ꝯ eū:eo ꝙ pmisit talē platū pmoueri. l ¶Et de fumo putei exierūt lo.s.sacerdotes & ministri simoniacę pmoti. m ¶Et da.est il.po.s.lędēdo populū subditū malis v'bis & exēplis. n ¶Et p.est il.ne læ.&c. oc vi.i.hoies virētes sc̄tā ꝯuersatiōe,& radicatos in fide. tales em non lędunt malis eorꝝ:qa scādalizari est pusillorꝝ. iō subdit: p ¶Nisi tñ ho.&c.i.q nō sunt firmi in fide formata charitate ad ꝯfitendū ꝯstanter xpm opere & sermone. q ¶Et dic.est il.ne oc.s.corpaliter: vt dicit Glo. iterlinearis. r ¶Sed vt crucia.eos mē.quin. mēsis

✻dicitur a mene

A ☞ a ¶Et fugiet mors ab illis. quia cura gregis eos astringit labori. b ¶Similitudines lo. Cū ostendisset qualiter nocerent:& per dolos & per occultam impugnationem,& in vtroq; dei refrænationem:nunc ondit quales ipsi sint p quos opari pñt. c ¶Similes eqs. Quia veloces ad discurrendū,& feroces ad ipugnandū:& nō prouident quos incurrāt, siue in vicinos, siue in hostes. d ¶Tanquā coro.i.victoriæ de præcipitatis acquisitę, non pveram sapientiam. e ¶Et habebant ca.i.mores lapsos & effœminatos qui eis adhęrent:& ab eis ad deceptionem aliorum dependēt. Vel, capilli minores:quos adhęrentes sibi decipiunt. f ¶Dentes leo. Laniatum habēt & fetorem. g ¶Loricas.i. corda obstinata:quæ sagitta veritatis nō penetrat. Vel sententias deceptionib⁹ munitas quas infringit veritas. h ¶Sicut vox cur. Diuersi currus diuersis vijs & a diuersis equis ad idem bellum rapiuntur:sic isti licet diuersis hæresibus vnanimiter ecclesiam impugnant. i ¶Et habebant caudas simi. scorpi. Postq; non valet ratio vel tumultus eorum, quęrunt auxilium principum, qui caudæ dicuntur:quia vt astringāt, terrent & blandiuntur:Vel caudę dolosę sententiæ:quibus coram blandiuntur & latēter pungunt. k ¶Et habebant. Ostenso quales in se sint:monstrat per quem hæc possunt. l ¶Cui nomen. quasi dicat. Ad hoc cauete vobis hebræi, græci & latini: ideo omnis ecclesia:quia christi euangelium aliqua harū trium linguarum est scriptum & receptum. m ¶Væ vnum abijt. ordine narrationis & ordine tpis:hæc est em dānatio malorū q̄ erit tpe antichristi.

☞Ex quatuor

B

¶per hoc insinuatur grauitas tribulatiōis.
ciatus scorpii cū pcutit hoiem. Et a
¶timentes lapsum.
in diebus illis q̄rent hoies mortē
¶vt probationes reddantur. a¶& nō qualitercūq; q̄rent, sed desiderabunt vel cupiēt.
& non inuenięt eā:& desiderabunt
a¶hoc dicitur de prælatis & subditis.
a b mori:& fugiet mors ab illis:†Et si b
a¶.i.imaginariæ locustę. b¶.i.hæreticorū.
¶erant.
c militudines locustarū siles equis
a¶super doctores. b¶.i.in mentibus vbi in se & coram alijs superbiunt.
paratis in prēliū:& sup capita earū c
a¶quia non verę coronę. b¶non de vero auro:id est sapientia. c¶vultus.
d tānquā coronæ similēs auro:& fā d
a¶qa demōstrāt se hoies pios cū it⁹ sint feri.
e cies earū sicut facies hominum. Et e
¶sicut mores mulierū sunt molles & flexibiles in omne vitium.
habebāt capillos sicut capillos mu
a¶.i.ipsi alios laniantes.
f lierū:& dētes earū sicut dentes leo f
g nū erant. Et habebant loricas sicut g
a¶.i.tumultus sniarꝝ quę faciunt postq; deficiunt.
loricas ferreas:& vox alarū earum h
h sicut vox curruū equorū multorū
i currentium in bellū. Et habebant i
a¶.i.pctm:qa peccare faciunt.
caudas similes scorpionum:& acu
a¶Q.d.sed tñ vos boni ne timeatis quia.
lei erant in caudis earum:& potē k
a¶malis fm quinq; sensus tantum.
stas earum nocere hominibus mē
k sibus quinq;. Et habebant super se l
a¶diabolum dominantem in terrenis.
l regem angelum abyssi:cui nomen m
hebraice abaddon, græce autem
apollion:& latine habens nomen
¶a patria vitæ.
m exterminans. Væ vnum abiit:& n o
a¶vel post hunc sextus angelus.
ecce veniunt adhuc duo væ post p
hæc. Et sextus angelus tuba ceci q

oppositum sunt angeli mali ea ipellentes ad malū. igitur de angelo malo præsidente regno vuandalorꝝ dr hic:Et habebant super se re.an.abyssi. cōpellentem eos ad vastationē boni. iō subditur: C m ¶Cui nomen hebraice abad.i.dispergens vel exterminans. Et ponitur hoc nomen in tribus linguis principalibus:qa plures homies de linguis istis exterminauerunt. Vel qa iohannes scribebat vniuersali ecclesiæ quę fundata est in omnibus linguis p tres principales hic significatis. n ¶Væ vnum abijt.i.vna grauis psecutio.s.vuādalorum. o ¶Et ecce ve.adhuc duo væ. id est duæ graues tribulatiōes aliæ. q ¶Et sextus ange. Hic consequenter agitur de fautoribus hæresum quantū ad italicos & principes constantinopolitanos: Ad cui⁹ intellectum sciendū:ꝙ anastasius imperator hæresi euticiana corruptus, cœpit iperare anno dñi.cccexciij.& iperauit annis.xxv.& tunc regnabat in italia theoderic⁹ rex arrian⁹. Et tunc tpis electi sunt duo papæ in contentione.s.symmachus,& laurētius. Ecclesiæ dissēsio. pro quibus facta est contētio magna in populo christiano & in clero, procedēs vsq; ad homicidia multa. Finaliter tamen ecclesia laurentium repulit,& symmachū approbauit. Paschasius autem diacon⁹ cardinalis, licet als esset sanctus & deuot⁹: tñ in hoc errauit qa laurentium quantum potuit sustinuit:propter qd' post mortē suam inuentus fuit in pœna purgatorij a germano epo capuano:vt refert Greg. dialogorꝝ libro.iiij. Ex hoc autē mota est tribulatio magna in ecclesia per quatuor hoies prædictos.s.laurentium & symmachum pro papatu.& anastasium & theodericum pro zelo hæresum suarꝝ. Nā videntes clerū catholicum contendentē vsq; ad homicidia: D reputauerunt eum peiorē q̄ ante,& silr doctrinam catholicam. pter qd' incitati fuerunt ad eius persecutionē. Et isti quatuor pdicti noiant hic angeli:qa nomē angeli in hoc libro indifferenter attribuit bonis & malis:vt patet ex supradictis. His igitur Diuisio. premissis sic procedit:qa primo ponit ecclesiæ tribulatio. scd'o eius cōsolatio cap.seq. Prima adhuc in duas.s.in partem principalē & incidentalē, q̄ incipit ibi:Et cæteri hominum. Circa primum dicitur:Et sextus angelus tuba cecinit.s.laurentius q conatu improbo & verbo superbo ad pa

✻patum anhelauit.

Moralit. Defectus qnq; malorum sacerdotū.

✻dicit a mene qd' est defectus. Et per hoc significant quinq; defectus qui sunt in malis sacerdotibus .s.sciæ, vitæ, eloquentiæ, misericordiæ & iusticiæ:per quos subditis bona debita subtrahuntur,& opposita mala inferunt. a ¶Et in dieb⁹ illis quærent hoies mor. Nam hoies zelum dei habentes videntes talia, dicunt aliqñ turbati:Vtinā non vidissemus talia mala. sicut j.Mach.iij.g.dr:Melius est nobis mori in bello q̄ videre mala gentis nostræ & sanctorꝝ. b ¶Et similitudines locu.&c. quia tales sacerdotes parati sunt ad faciendū malum. c ¶Et super ca.earum tanquā coronæ. quia propter tonsuram clericalem & ordinem hoies deferūt eis honorē. e ¶Et habebant capillos sicut capil.mulierum. eis vtendo prout hñt ad ornatum illicitū. f ¶Et dentes earum. per qd' significat crudelitas ipsorum. g ¶Et habebant loricas.i.falsas excusationes malorum suorum. h ¶Et vox alarum ea.&c. Istæ sunt alæ, potentia tpalis & superbia:ex qbus pcedunt verba iactatiua & cōtumeliosa. i ¶Et habebant caudas &c.i.familiares malos eos sequētes. k ¶Et potestas earum nocere &c.& exponatur sicut prius. l ¶Et habebant super se regem &c. scilicet diabolum:cuius sequuntur instinctum. p ¶Post hæc & sext⁹ angelus &c. Hic ad literam dicitur fuisse laurentius:qui per cōtentionem conatus est papatū obtinere:ex quo secuta fuit turbatio ecclesiæ.& per ipsum significat qlibet ambitiosus q per ꝯtētionē iniquā obtinere nitit ecclīę dignitatē:& p hoc soluunt quatuor āgeli sathanę qb⁹ nitit

✻proopositum

NICO. DE LYKA.

✻ strorum eius:sicut dicitur.j.Mach.iij. g. Melius est nobis mori in bello q̄ videre mala gētis nostrę & sanctorum:iō subdit. a ¶Et in diebus illis quærent homines mortem &c. b ¶Et similitudines. Hic consequenter declarat quoddam dictum. Vuandalos em dixerat locustas:iō cōditiones aliquas vuandalorꝝ exprimit noīe locustarū di. Et similitu.loc.si.eqs paratis in prælium. per hoc designans ꝙ vuādali fuerunt homines bellicosi. c ¶Et super ca.ca tanquā co.si.au. Per aurū in scriptura signatur fulgor sapientiæ. vuandali vero inter cæteros barbaros plus habere videbantur de fulgore naturalis industrię. q̄ si ordinetur ad bonum, sortitur nomen sapientiæ:quę dr sciētia sapida. si autem ad malum, sortit nomen cautelæ. Sic aūt erat in eis.& ideo non dr ꝙ haberent coronas aureas, sed similes auro:nā per quandā similitudinem bonū ad malū transferimus v. Methaph. sicut dr sapiens latro vel bonus, qui procedit in furtis suis cautelose.

d ¶Et facies earum sicut faci.hominum. qa rō qua distinguitur hō a cæteris aīalibus, plus vigebat in eis q̄ in cæteris barbaricis gentibus:vt dictum est. e ¶Et habebant capil. sicut capil. mlīu. quia nutriebant capillaturā:sicut fit adhuc in aliquibus gētibus. f ¶Et dentes earum sicut den.leo.erant. in quo designat ferocitas eorum. g ¶Et habebant lo.fer. nam armati erant ad gentes alias impugnandum. h ¶Et vox ala.earū sicut vox curruum &c. quia cum magno strepitu:processit eorum exercitus per italiā & galliam:vt prædictum est. i ¶Et habebāt cau.similes scor. Patet snīa ex dictis.s. vsq; ibi: l ¶Et habebant super se re.ang. abyssi. Ad cuius intellectū sciendū:ꝙ fm Diony. in dęmonib⁹ naturalia remanserūt integra:& per ꝯns remāserūt in eis ordines distincti:prout sequuntur distinctionē naturę. Tenet aūt cōiter a doctoribus:ꝙ aliqui ceciderunt de singulis ordinibus & sic noīa singulorū dęmonū remanēt in dęmonib⁹. Primus aūt ordo inferioris hierarchię noīat ordo principatuū:qa psunt diuersis regnis. Et sicut angeli scti pmouēt diuersa regna sibi cōmissa ad bonū: sic p oppositū

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Ex quatuor cor.Per quatuor quę de christo prædicantur:quę sunt natiuitas,passio,resurrectio & ascensio:circa quæ alia sunt. c ¶Altaris au.Altare christus:cornua altaris p̄dicatores christū subleuantes,& pro eo mori parati:sicut sanguis ponebat̄ in cornibus altaris.Vel aliter.Ecclesia.s.se immolans:in qua cornua.i. defensores alioꝝ:qui oēs ad idē tēdūt.Vel quatuor cornua euangelia:q̄ docent detegi fraudes antichristi. b ¶Vocē vnā di. præcones præteriti tp̄is p̄monent illos q erunt tp̄e antichristi. d ¶Solue qua.an. Pro quatuor ptibus mundi:vel qa q̄tuor: de christo p̄dicata impugnant.Solue.qa euphrates fluuius circūiens babylonem.i. principes mūdani p quos diabolus cū in ipsis esset occulte opabat̄,hos iubet excōicari:vt q in eis erat quasi ligat⁹,p eos sibi traditos apertius operet̄.Vel quatuor angeli īmundi spūs in quatuor partibus mūdi regnantes:q fuerūt refrænati in passiōe christi. e ¶Soluti sunt &c.Soluto diabolo multi præcipitant̄,qui ad alios excæcandos moliuntur. f ¶In ho.& die.Vel per horā accipe medietatem anni,p diem vnū annū,p mēsem aliū annū,& p annū tertiū:nā p tres annos & dimidiū durabit persecutio antichristi. g ¶Vigies mi.de. mi.Sancti decem præceptis legis perfecti: contra quos duplex numerus ponit̄ malorum:qa mali plures sunt bonis. h ¶Et au.&c.Et bn̄ pono sub certo numero:qa audiui.i.intellexi ꝙ plures essent mali ꝙ boni. i ¶Et ita vi.i.sicut intellexerā ꝙ ad destructionē alioꝝ equitabāt: sic intellexi ꝙ p diabolū hoc faciebāt:quē sicut eq portabant.vel eq diaboli,super quos mali fundant̄. k ¶Habebant lo.ig.i.mūiebāt eos sentētijs de qb⁹ sequit̄ æterna pœna vbi est ignis & fetor & fumus.Vel ha. F lo.ig.i.æternā pœnā,q̄ nunꝙ dimittit q̄s accipit. l ¶Tanquā ca.le.Superi⁹ in plaga locustaꝝ vidit faciē hoīm,hic leonū.qa hęretici aliqd hūanitatis ondūt:mīstri āti christi qd̓ docent dictis & signis,hoc etiā pœnis cogunt confiteri. m ¶Procedebāt ig.cā æternæ pœnæ.Vel ignis.id est cupiditas.fumus.i.supbia.sulphur.i.fetor malorum operū. n ¶Fumus & sul.Propterea qa cæci & in tenebris positi,ppter fetorem vitioꝝ & maloꝝ operū. o ¶Occisa est tertia pars.i.oēs reprobi de ecclesia:& similiter omnes iudæi vel pagani:q nunꝙ fuerunt baptizati,nec ab ecclesia separati. p ¶Similes serpentibus.qui blādiūtur facie,& occulte immittunt venenum.

a b nit.Et audiui vocem vnam ex qua a
a¶super quo qcqd offertur a deo accipitur.
c tuor cornibus altaris aurei qd̓ est
añ oculos†dei,dicentem sexto an b
a¶.i.p̄dica esse solutos vt caueāt sibi electi.
d gelo qui habebat tubā:soluē qua c
¶q̄tuor supradicta:videlicet natiuitas,passio,resurrectio & ascensio. a¶& ita illis dā
tuor angelos qui alligati sunt in
e flumine magno euphrate.Et solu
ti sunt quatuor angeli qui parati d
natis.¶continue & diu. ¶diu & diu.
f erant in horā,&diem,& mensem,&
¶reprobos omnes.
annū vt occiderēt tertiā partem ho e
minū.Et numer⁹ equestris exerci f
g h tus vigies milies dena milia:& au g
i diui numerum eorum.Et ita vidi h
a¶diaboli vel hoīes super eos fundati.
equos invisione:& q sedebant sup i
a¶propter ignem iræ & libidinis.
k eos habebant loricas igneās:& hia k l
a¶lapis fumidi coloris.b¶.i.maiores inter m
cynthinās & sulphureas:& capitā n o
ministros diaboli. a¶qa ore laniāt & tetēt.
l equorum erant tānquā capita leo p
a¶.i.de prædicatione aperte mala.
m num:& dē ore ipsorū procedebat q
n ignis & fumus & sulphur:Et ab his r s
o tribus plagis occisa est tertia pars t
hominum:de igne & de fumo &
sulphure quæ procedebant ex ore
¶vere de ore:quia.
ipsorum.Potestas em̄ equorum in v
a¶.i.mala p̄dicatione. b¶.i.in occultis decę
orē eorū est,& in caudis eorū.Nam x y
ptionibus si apte nequeūt. a¶& vere in caudis habent potestatem.
p caudæ eorū similes serpētibus ha z
¶alios maiores qui mordent.
bentes capita:& in his nocent. a

G stasiū imperatorē hæreticū:q multos ep̄os in exiliū misit & multos catholicos afflixit.& partim p theodoricū regem arrianū:qui totā italiā quantū ad orthodoxos gladio pdere voluit:& sctm̄ iohannē papā & symmachū & boetiū viros p̄clarissimos & consules martyrizauit:vt hr̄ in legenda scti Iohānis papæ & martyris. f ¶Et nu.eque.ex.i.adhęrentiū p̄dictis quatuor & mouentiū eos ad turbationē xp̄ianorum. g ¶Vigies mi.Hic ponit̄ numerus determinatus p numero indeterminato:sicut.s.iiij.ca.& designat̄ ꝙ ibi erat magna multitudo. h ¶Et ita vi.equos in vi.i.subditos p̄dictis quatuor & obedientes eis in malo:& spāliter anastasio & theodorico. i ¶Et q sede.&c.s.quatuor prædicti angeli eos docentes. k ¶Habebant lor.Sicut in bonis hoībus iusticia dr̄ eorū lorica.Ephe.vj.c.Induite loricā iusticię:sic p oppositū iniusticia dr̄ hic lorica maloꝝ. l ¶Igneas.p appetitū feruidum nocendi. m ¶Et hia.i.cœlestis coloris.in quo designatur apparēs zelus fidei.Nā hęretici asserentes se hr̄e fidei veritatē:ex hoc excitāt ꝯ vere catholicos psecutionē: n ¶Et sul. ppter fœditatem vitioꝝ existentē in eis,& pcedentē extra in operibus malis. o ¶Et ca.equorū.i.principes maloꝝ ei obedientiū. p ¶Erant tanquā ca.le.in quo notatur crudelitas eoꝝ. q ¶Et de ore ipsorū pro.ignis.s.æmulationis,quantū ad symmachū & laurentiū. r ¶Et fumus.vanitatis quantū ad anastasiū. s ¶Et sul.fetoris,quantū ad theodoricū arrianū. t ¶Et ab his &c.tertia pars ho.i.magna ps christianorum modo prędicto. v ¶Potestas em̄ equo.in o.&c.i.in quatuor principalibus p̄dictis:sicut & os est prima pars capitis. x ¶Et in cau.eorū.in ministris sequētibus eos ad malum. y ¶Nam cau.eorū si.ser.ppter astutiā serpentinam q̄ erat in eis ad catholicos persequendum. z ¶Habentes ca.Nam in exercitibus sunt tribuni & centuriōes & hmōi:q sunt capitanei respectu subditoꝝ sibi. a ¶Et in his no. incitabant em̄ suos subditos ad persequē- ✱dum vere H

†als dā

Morali. ✱propositū obtinere.s.falsitas aduocatorum malignorum p eo loquentium,malignitas detractorum ꝯ impedientes ipsum: duplicitas adulatorum falso ipsum cōmēdātium:& cupiditas magnatorum ipsum muneribus substinētiū.de quibus dicitur: c ¶Solue quatuor angelos &c.Euphrates frugifer interpretatur.& ideo significat cumulationem diuitiarum:cuius appetitu ligati sunt prædicti quatuor:& ideo qn̄ datur eis munera:soluuntur ad loquendū

NICO. DE LY.

✱patum anhelauit. a ¶Et au.v.s.vocem Paschasij cardinalis de collegio ecclesiæ romanæ existentis:qui in electionē dedit vocem suam laurentio:& eius partem sustinuit contra ecclesiæ īmunitatem. b ¶Dicentem sex.an.i.laurentio. c ¶Solue qua.an. qui al.&c.euphrate.i.in romano imperio:qd̓ vocat̄ flumē magnum ppter multitudinem populoꝝ in eo existentiū:sm ꝙ dr̄.j. xvij.d.aquæ multæ populi multi.Noīatur ēt euphrates:qa sicut euphrates est quart⁹ fluui⁹ paradisi:Ge.ij.c.sic inter quatuor regna principalia regnū romanum dr̄ quartum:Dan.ij.f.In hoc aūt imperio quatuor angeli.s.laurentius,symmachus,anastasius & theodoricus tenebant̄ ligati añ electionem laurentij inquātū cessabāt ab ecclesiæ turbatione:q per eius electionē ad turbationē ecclesię excitati fuerunt modo prædicto.iō subditur:Et soluti sunt &c. d ¶Qui para.erant in ho.&c.s.continue ecclesiā pturbare.Sciēdum tm̄ ꝙ paschasius stans pro laurentio nō intendebat hanc turbationē,sed qa secuta fuit,licet p̄ter eius intentionē:ad electionē laurentij cui vocē suā dedit:ideo dr̄ hic dixisse laurētio:Solue quatuor an.&c.qa per eius ambitionē ipse & alij tres processerunt ad ecclesiæ turbationem. e ¶Vt occiderēt tertiam partem hoīm. Hæc tertia pars dicitur populus catholicus:vt dictū est supra.iiij. ca.qui in magna parte fuit occisus:partim per malos adhærentes laurentio:& similiter per adhærētes symmacho:& partim p anastasium

pro malicia promouenda. d ¶Qui parati erant in horam & diem,& mensem & an.&c.id est continue. e ¶Vt occiderent tertiam partem hominum.ad inuicē litigantiū quorum vna ps habet iustitiam.& alia pars oppositū:& tertia pars est iudicantiū. partē vero iustā parati sunt p muneribus quantū pn̄t ipugnare. f ¶Et numerus equestris &c.Per hoc designatur multitudo magna talium.& ponit̄ hic numerus determinatus pro indeterminato. h ¶Et ita vidi equos &c.Per hoc intelligunt̄ p̄dicti quatuor qui dicunt̄:equi eo ꝙ sequunt̄ instinctum dæmonis,sicut equus sessoris.iō sequitur: i ¶Et qui sedebāt super eos habebāt lo. ig.quia dęmones inflāmant eos igne cupiditatis:qd̓ significatur per loricas igneas.& colorant eos fraudulētia iusticiæ apparētis: quod per hiacynthinas significatur:eo ꝙ hiacynth⁹ est coloris cœlestis.& sedant eos fetore luxuriæ & carnalitatis:qd̓ p sulphureas significatur. o ¶Et capi.equorum &c.Per hoc designatur crudelitas istorum qui sequuntur habenas dæmonum. p ¶Et de ore eorum procede.ignis.dissensionis inter homines. r ¶Et fum⁹: vanitatis. s ¶Et sulphur.fœditatis infamiæ. t ¶Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum.scilicet iustoꝝ modo prædicto. v ¶Potestas enim equorū &c.nam aduocati,detractores & adulatores & iniuste sustētātes verbis suis dicta mala. x ¶Et in cau.eorū.i.in familijs.eorū q̄ eis assimilant̄ in malicia.
✱Et cæteri ho

A ☞ ET vidi aliū ange.Quia fortis armatus Ca.X. forte diabolū exuperauit. b ¶De cœlo.i.cognitione angeloꝝ. c ¶Amictū nu.i.se humilitatē assumptione carnis:vel qa cognoscibilē fecit.Latentē in carne:q̄ est vobis refrigeriū ꝯ vitia. d ¶Et iris in ca.Qui verā de deo habet cognitionem reputat eum deū. e ¶Tanquā colū.ig.i.illi in quib⁹ vere lucet imago dei vt in cōtemplatiuis: vel p̄dicatio. f ¶Et habebat in ma.oēs scripturas operatione sua cōpletas,partim prædicando:partim q̄ de se dicta erant cōplendo.tandem suis sensum aperiendo. g ¶Pedē suū de.i.portatores firmi in fide & alios sustinentes. h ¶Sinistrum autē super ter.i.sup eos q quoquo mō sustentabant:& si nō credebāt.Hoc est:posuit maiores & firmiores prædicatores super maiores peccatores,minores super minores. i ¶Quemadmodū cum leo ru.Vox leonis ostēdit eius virtutem & infert terrorē. Cum leo cauda circa siluam sulcum fecerit & rugit,nulla ferarum audet exire: ita christus suos in fide concludens,rugit ne aliquis exeat. k ¶Scripturus eram.Hic refert personam eorū qui antichristi tēpore volent p̄dicare ex p̄cedentium imitatione. l ¶Signa quæ lo.inspirationem diuinam:vel angelicā admonitionē. m ¶Et angelus &c.Cum tanta desolatio erit in ecclesia ꝙ etiam prædicatio erit ablata: ne fideles desperent accipiunt consolationē, non ad detrimentum suæ salutis prædicationē subtrahi.

NICO. DE LYRA.

B ✱dum vere xp̄ianos. a ¶Et cæteri homines.Hæc est pars incidentalis.nā iohānes in hoc libro describit statum ecclesiæ: tp̄e vero theodorici regis de quo īmediate añ dixerat:contigit quædā occisio magna in paganis qui nō sunt de ecclesia.& sic describitur hic incidētaliter.tunc em̄ saxones contra thuringos pugnauerunt:& plures eorum fuerūt occisi hinc & inde.ꝙ de xp̄ianis in prædicta anastasij & theodorici psecutione.& hoc est quod dr̄:Et cæteri hoīes.s.saxonū & thuringoꝝ qui nō confitebantur xp̄m. b ¶Qui nō sunt occisi in his pla.i.p fide xp̄i,supple sunt occisi morte corpali & æterna.& hic est modus loquendi qui apud hebræos dicit̄ decurtatus:sicut.ij.Reg.v.b.Proposuerat dauid in die illa præmium ei qui percussisset iebusæum &c.& tamen non dicitur quale sit illud præmium:sed est supplendum ꝙ esset princeps militiæ:sicut supplet̄.i.Paral.xj.& sic subintelligendū est hic:ꝙ isti non solum erāt mortui morte corporali, sed etiā gehennæ.& subdit causa cum dr̄: c ¶Neꝙ pœnitentiā egerunt.i.de peccatis cōmissis.& notant̄ quinꝙ genera peccatorum.s.multiplex idolatria,multiplex homicidium,multiplex veneficium,& luxuria:& furtum.Et patet litera.

Quinꝙ spēs peccatorū.

Moralit. ✱a ¶Et cæ.hoīes &c.Quia prędicti mali & ēt alij vt frequenter prosperant̄ in vita præsenti:possent aūt per hoc aliqui credere ꝙ euaderēt punitionem dei.iō hoc remouet̄ cum dr̄:Et cæteri hoīes q non sunt oc. his plagis.i.qui non sunt per impugnationem maloꝝ tribulati. c ¶Neꝙ pœnitentiam egerunt.de malis suis.quæ ꝯn̄r magis explicantur cum dr̄. d ¶Vt non adorarent dæmo.&c.sed magis obstinati permanserunt & subintelligitur,grauius in inferno punient̄:quæ qdē grauitas explicari non potest verbis humanis: iō ad hoc significandum hic tacetur. Ca.X.

Diuisio. ET vidi &c.Postꝙ descripta est ecclīæ multiplex tribulatio:hic ꝯn̄r describit̄ eius initialis consolatio.& prio ponit̄ actus ꝯsolatiōis.scd̓o fruct⁹ deuotiōis.c.se.Pria in duas:q a prio ponit̄ dicta cōsolatio p ipatorē iustinum.scd̓o

¶peribunt.
Et cæteri hoīes qui non sunt occi a b
a¶qa iō pereunt,qa non egerunt pn̄iam.
si in his plagis,neꝙ pœnitentiam c
egerūt de operibus manuū suarū:
a¶nō egerūt ita qn adorarēt. b¶qd̓ turpi⁹.
vt nō adorarēt dæmonia & simū d
lacra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea:quæ neꝙ videre possunt,neꝙ audire,neꝙ ambulare:& non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis,neꝙ a veneficiis suis,neꝙ a fornicatione sua,neꝙ a furtis suis. Ca.X.
a¶illis contrarium.
a ET vidi aliūm angelū for e
b tem descendentem de cœ f
a¶Deus erat in christo mūdum reconsilians sibi.
c d lo amictum nube:ēt iris in capite g h
eius.Et facies eius erat vt sol:& pe i k
a¶qa spūsancto accēsi & alios illuminātes.
e des eius tanquam columna ignis.
f Et habebat in manu sua libellum l
a¶.i.prædicatores firmiores.
g apertum:& posuit pēdem suum dem
a¶.i.in peccatum fluxiores.
b¶.i.minus firmos.
h xtrum supra mare:sinistrūm autē
a¶de magnis agente.
super terrā:clamauit voce magna n
a¶ram terribiliter.
i quemadmodūm cū leo rugit.†Et o p
¶& ideo quia isti ab eo missi prædicauerūt.
cum clamasset,locuta sunt septem
¶.i.quia.
tonitrua voces suas.Et cum locu
a¶vniuersi successores terrorem inferentes.
ta fuissent septem tōnitrua voces
a¶tempori eorum cōgruas vel aquæ.b¶intellexi:quia illi tunc intelligent.
k suās:& ego scripturus eram.Et āu
diui vocem de cœlo dicētem mihi.
a¶id est sigilla vt amicis pateat & inimicis lateat.
l Signa quæ locuta sunt septē toni
a¶id est manifestare infidelibus in quib⁹ locum non habent.
m trua & noli ea scribēre.†Et angel⁹ q
quē vidi sta ntem supra mare & su

num.scd̓o eius continuatio p iustinianū nepotē suū,ibi:Et audiui vocē.Circa primū sciendū:ꝙ iustinus senior post anastasiū hæreticū iperauit annis.x.& cœpit ipare āno dn̄i qngētesimo.xviij. q amore religionis xp̄ianæ feruens voluit in ptibus oriētis ecclesias arrianoꝝ eis auferre:& p ep̄os catholicos cōsecrari.sed nō perfecit ipeditus p̄cib⁹ iohānis papæ:ne occasione hui⁹ oēs xp̄iani de italia occiderētur gladio p theodoricū regem arrianū:q tn̄ postea interfecit sctm̄ iohānē:vt p̄dictum est.Igit̄ de iustino dr̄ hic. e ¶Et vidi alterum ange.for.ppter iperialem ptātem. f ¶Descendentē de cœlo.i.militantis ecclesiæ per regenerationem baptismalem. g ¶Amictum nube.baptismalis gratiæ. h ¶Et iris in ca.eius.qa nūciauit pacem ecclesiæ.Est em̄ iris signum fœderis.Gen̄. ix. i ¶Et facies eius erat vt sol.propter fidei suæ splēdorē. k ¶Et pedes eius tanquā colum.ig.Per pedes intelligunt̄ affectiones:quia sicut corpus mouet̄ pedibus, sic animus affectibus.Habuit autē iste iustinus affectiones accensas igne charitatis ad pmotionem xp̄ianitatis. l ¶Et habebat in manu sua li.aper.qa scripsit & misit ep̄las per totum imperium suum in fauorem christianorum. m ¶Et posuit pedem suum dex.su.ma.sini.autem super ter.qa scripsit habitantibus in terra & in insulis maris.Vel aliter.Per mare quod est locus aquarū,itelligitur populus christianus:per aquā baptismi regeneratus:p terram vero pagani ī terrenis desiderijs fixi. de vtrisꝙ vero multi erant de imperio iustini:sed fuit magis fauorabilis christianis propter qd̓ dr̄:Et posuit pedē suum dextrum supra mare &c. n ¶Et clamauit vo.ma.dans imperiali auctoritate mandata. o ¶Queadmodū cum leo ru.ad terrorem arrianorum.vn̄ dicitur Prouer.xx. a.Sicut rugitus leonis ita & terror regis.Et sicut clamor iste fuit terribilis arrianis: ita fuit consolabilis catholicis.ideo subditur: p ¶Et cum cla.lo.sunt se.to.vo.suas.id est vniuersitas ecclesiarum septenario numero designata:eo ꝙ vniuersitas septenario designatur:vt dicit Grego.home.xxv. Et clamauit in voces laudum diuinarum. Verūtamen qa iustinus non pfecit contra arrianos qd̓ intendebat rōne prædicta: iō prohibetur iohānes ea scribere.vn̄ subditur:Signa quæ locuta sūt &c. q ¶Et angelus.Hic ꝯn̄r describit̄ ecclesiæ consolatio promissa per angelū iustini.Circa qd̓ sciendum:ꝙ imperatores & reges habent duos angelos custodes vnū rōne singularis personę,sicut & cęteri hoīes.Mat.xviij. a.Videte ne cōtēnatis vnū ex his pusillis. Dico em̄ vobis qa angeli eoꝝ semp vidēt faciē patris mei q in cœlis est.& isti angeli sunt de ordine inferiori.Alterū v̓o ratiōe ✱dignitatis seu C D

†93.di.c. diaconi sūt quos in prin.

Moraliter. e ¶Et vidi aliū ange.for. Hoc ad literam exposui de imperatore iustiniano.Moraliter aūt pōt exponi de summo pontifice bono qui imperiali pileo coronatur.& dr̄ angelus fortis,propter magnitudinem ptātis.& descendens de cœlo:qa dat̄ a deo. g ¶Amictum nube.i.diuina protectione. h ¶Et iris in ca.eius.Sicut em̄ iris est signum diuini fœderis:sic papa bonus a deo datus,signum est ꝙ deus est ecclesiæ pacificatus. k ¶Et pedes eius tanquā co. ig.nā eius affectiones accensæ sunt igne charitatis. l ¶Et habebat in ma.sua lib.quia potestatem coercendi malos per bullam. m ¶Et posuit pedē suū su.ma.&c.quia sua potestas se extēdit ad habitantes in terra,& nauigantes in mari. n ¶Et clamauit vo. magna &c.excōmunicando hęreticos & rebelles. p ¶Et cū cla. lo.sunt sep.to.&c.Per septenarium tonitruorū significatur vniuersitas p̄latoꝝ,qui ptātem habent excōicandi suos subditos contumaces.Per hoc aūt ꝙ iohannes phibet̄ hic scribere:significat̄ ꝙ ✱hmōi censuræ

Moralit. † dañ.12. e.de iure. iur.c.& si christus.

E tionem subtrahi. a ¶ Iurauit. Et per hoc firmiter statuit: qa deus erat nā si xp̄s resurrexit, & nos resurgemus. b ¶ Et ea quæ in il. C. i. dicit. creauit ea quæ in eo sunt: hęresim quorūdā destruxit: q astruūt res quasdam nō creatas a deo, sed a dæmone. vt bufonem. c ¶ Tp̄s am. nō erit. i. nulla varietas: sed æterna stabilitas, aīarum imortalitas. Hoc illi vltimi ɔsiderantes patient libent. d ¶ Cōsummabit my. quia tpe antichristi tanta erit destructio, phibet illis q erūt tpe ipsius p̄dicatio: q̄uis p̄dicare velit, cū & ex antecessorib⁹ suis hēbant offm̄ p̄dicandi. Illi aūt iō p̄dicauerunt: qa a xp̄o ad hoc instituti fuerunt. xp̄us vō eos instituit. qa tunc tp̄s p̄dicandi erat: & ipse ad hoc venerat. sed mō vide destructionē tpis antichristi ɔ̄riam constructioni quam xp̄s fecit: & p hoc ppende p̄dicationē merito subtrahi. Vel alr. Descripta sæuitia antichristi: cōsolationē subdit quā habebūt tūc tpis. s. q fideles considerabunt talia de xp̄o in corde suo: qd' erit eis consolatio. e ¶ Mysterium. i. remuneratio sanctorū.
i. Co. 2. b qd' est secretū qd' nec oculus vi. nec au. au. f ¶ Sicut euā. Intētio pphetarū fuit primo de aduentu dñi & de cōsummatione sæculi. g ¶ Et au. vo. q. d. Oñsa destructione q erit tpe antichristi & inde ēt prædicatione subtracta: & ob hoc fidelibus consolatiōe adhibita: monet quæ vidit interim p̄dicare: quasi dicat apte sibi: Ecce reuelaui tibi oīa: mō vade & prædica: nec qa sunt aspera deuita: nec terrearis p tribulatione aliq̄: qa non tāta patieris quanta patient q psequerabunt tpe ātichristi. hoc ad ɔsolationē pn̄tis ecclīæ hoc apponit vbi maior tribulatio pnunciat. h ¶ Vade. Qd' bn̄ sciebat intelligere monet: vt p admonitionē alij p̄dicaturi informētur. i ¶ Stantis supra
F ma. qa īplere graue est humanitati: quę est mollis & fragilis. k ¶ Et abij. qa deus si quē paratū videt: qd' necessariū est sponte offert. l ¶ Ad ange. i. ad scripturam a deo cōpletā & fidelibus intimatā. m ¶ Et dixit mi. Oportet te. &c. Cum ego reciperē licet amara intelligerē, monuit vt nec pro morte dimitterē. Ca. XI.

E T datus est mi. ca. Cū iniūxisset p̄dicationem: adiutrices dat scripturas p quas eam exerceat. o ¶ Metire. id est ita fm vniuscuiusq capacitatem prædica, vt cōstituas. ☞ ecclesiam

a ¶ id est exaltauit. b ¶ id est humanitatem quam operatus erat.
pra terrā leuauit mānum suā ad cœ-a
a lum: & iurauit p viuentē in sc'la sæ-b
a ¶ quia qui de nihilo omnia fecit: suos & in melius recreare potuit.
b culorū qui creauit cœlū & ea q̄ in il-
lo sunt & terrā, & ea q̄ in ea sunt, &
a ¶ qa immortales & impassibiles efficient: cum econtra tempus malorum sit in sęcula.
c mare & ea q̄ i eo sunt: qa tēpus am-c
plius non erit: sed in diebus vocis
a ¶ cum prędicauit q diu non durabit.
septimi āgeli cūm cœperit tuba ca-d
d/e nere, cōsummabitur mysteriū dei: e
f sicut euangelizauit p seruos suos f
a ¶ diuinam admonitionem.
g prophetas. Et audiui vōcem de cœ-g
¶ De eisdem.
lo iterum loquentem mecum & di
a ¶ rationem reddentem. b ¶ .i. per eam intellige. ¶ .i. promerere dei gratiam.
h cēntē: Vade & accipe librum aper-h
a ¶ .i. parati adiuuare oēs accedentes.
i tum de manu angeli stāntis supra i
a ¶ sicut obediens & ampliaui mentē.
k/l mare & sup terram. Et ābii ad ange
a ¶ operatione & oratione.
lum dicēns ei, vt daret mihi librū.
a ¶ .i. tractatum inquirendo & operando.
Et dixit mihi: accipe librūm, & de-k
uora illū: & faciet amaricari ventrē l
a ¶ sed placebit cogitando & prædicando.
tuum: sed in ore tuo erit dulcē tāq
a ¶ .i. operatione xp̄i subsequendo.
mel. † Et accæpi librū de mānu an-
geli & deuoraui illum: & erat ī ore
meo tanq̄ mel † dulce. Et cum deuo
rassem eū: amaricat⁹ est vēter meus.
a ¶ quia exibis de carcere.
m Et dixit mihi: O pōrtet te iterum pm
phetare populis & gentibus & lin-
guis & regibus multis. Ca. XI.
n E T datus est mihi cala-n
a ¶ scriptura calamo scripta. b ¶ id est sceptro: quia reges cōstitui tadmonens.
mūs similis virgē: & di
¶ erige ad prædicandum.
o ctum est mihi: Surge & metire tem-o

G d ¶ Cū cœ. &c. nā in principio iperij iustini iunioris fuit hoc cōpletū, vt videbit. e ¶ Consum. m. i. secretū a deo puisum. f ¶ Sicut euā. per ser. q p̄dixerunt dn̄m iesum xp̄m cū suis fidelibus regnaturū. & sic tpe septimi angeli pualuerunt xp̄iani contra hæreticos infideles: & tunc audiuit iohannes de cœlo voces, di. Factum est regnum huius mundi dñi nostri & xp̄i eius: vt hr̄ ca. se. g ¶ Et au. v. Hic ɔ̄nr ponit cōsolationis ecclesiæ cōtinuatio p imperatorē iustinianū: q in pricipio sui regni fuit vere catholicus: & cœpit iperare anno dñi qngētesimo. xxviij. Fuit aūt hō lrat⁹. & leges romanas abbreuiauit: & i vno volumine cōpilauit: qd' dictū est codex iustiniani: in quo multas leges xp̄ianis fauorabiles posuit. de quo loquit hic iohānes di. Et au. vo. Ista fuit vox angeli p quem xp̄s loquebat iohāni: vt hr̄ in prin. hui⁹ libri. h ¶ Vade & ac. li. i. codicē iustiniani: q dr̄ hic accipiēd⁹ a iohāne, qa fauorabilis erat ecclīæ: vt dictū est: i ¶ De ma. an. &c. Hic fuit angelus iustiniani rōne iperij, vt videbit. k ¶ Et di. &c. de. tanq rē in ore delectabilē. l ¶ Et fa. a. vē. tu. qa iustinianus in fine vitæ suæ fuit hæresi deprauatus: & sic eius memoria in libro ɔtenta facta fuit fidelib⁹ amara, q̄ in principio vitę suę erat dulcis. Ex hoc patet q angelus iste q tradidit librū iohāni, non fuit iustinian⁹ quia lapsum suū in hæresim non p̄uidit: sed angelus eius q ēt addidit loquens iohanni: m ¶ Oportet te iterū p. po. &c. quia postea de multis gentibus & populis iohannes prophetice scripsit in hoc libro.

Moralr. ✱ hmōi cēsuræ nō sunt multiplicāde: sed solū vtēdum est eis in magna necessitate. b ¶ Et iurauit p vi. in sæ. sæ. i. firmiter disposuit. c ¶ Quia tp̄s amplius nō erit. Sicut dixi in expositione lrali: hoc nō intelligit de cessatione tpis simplr: sed quantū ad hæresim arrianam. & similiter papa debet destruere oēm hæresim & erroneam
H doctrinam. h ¶ Vade & ac. li. &c. hoc fuit dictū iohanni p quē p̄dicator significatur q habet a papa ptātem exercendi officium p̄dicandi: & sic istud officium dulce est pter spē p̄mij. sed cū postea p̄dicator percipit q fm suā p̄dicationē non viuit, amaricatur eius cōscia. nam arguit ppria culpa. & sic dicit poeta: Turpe est doctori cū culpa redarguit ipsum. Ca. XI. (Ezec. 3. d. — 23. di. ca. exorcista & cap. lector. — als † dulcis.)

E T datus est mihi ca. Post actū ecclesiasticæ consolationis, ponitur hic fructus deuotionis. & scd'o reuertit iohānes ad describendū pōdus cuiusdā ecclesiasticæ tribulationis, ibi: Et ciuitatē sanctā. (Diuisio.) ¶ Circa primū sciendū: q fœlix papa q tēporibus illis p̄fuit ecclesiæ romanæ: instituit festiuitatē dedicationis ecclesiæ p annos singulos celebrari. (Dedicationis templi institutio.) In dedicatione vō ep̄s circuit ecclesiam dedicandā. & sic se habet per modū mensurantis muros ei⁹ exterius: & in pauimēto ecclesiæ ab angulo in angulum transuersaliter scribit alphabetum græcum: & sic quodāmō mensuratur spaciū interius: Et fm hoc dicit iohānes in persona ecclesiæ, loquens prophetice: Et datus est mihi calamus similis virgæ. nam dedicans templum in manu sua portat aspersorium. o ¶ Surge & metire templum. Verbū est fœlicis papę ✱ ad quēlibet

Moralit. Moraliter. n ¶ Et datus est mihi ca. &c. Hoc literaliter exponitur de fœlici papa: qui festū dedicatiōis ecclesiæ solēniter instituit celebrandū. ¶ Moralr aūt tēplū dei mens est cuiuslibet boni christiani. i. Cor. iij. c. Templū dei sc̄m est qd' estis vos. Hoc aūt templū metiēdū est p diligētē cōsciæ discussionē: ne ibidē aliqd lateat quod oculos diuinæ maiestatis offendat. Per altare qd' est quadratū, significatur quadratura virtutū cardinaliū. Per adorātes in eo, bonæ conceptiōes in aīo. & ista disponi debēt a quolibet xp̄iano. ✱ Atrium autem

NICO. DE LY.

✱ dignitatis seu officij. Singulis em̄ regnis p̄sunt angeli q dr̄ principat⁹. & sunt de supiori ordine inferioris hierarchię. & isti sunt custodes spāliter regū: inquātum in eis virtualr consistunt regna. pter qd' noiantur principes in scriptura: Dan. x. d. Nemo est adiutor meus in oībus his, nisi michael princeps vr̄. Et ibidem: Cū egrederetur apparuit princeps græcorū veniēs. & iō isti angeli aliqn̄ accipiunt p regibus seu regnis qbus p̄sunt & sic est in pposito: vt magis videbit psequendo. Dicit igit: Et angelus &c. i. angelus iustiniani rōne imperij. a ¶ Leuauit &c. & iu. ad maiorem rei futuræ assertionē. c ¶ Quia tem. am. non e. Non est p hoc intelligenda cessatio tpis simplr: qa post tubiciniū septimi angeli in hoc libro describit magnus decursus tpis vsq ad finem mundi: sed cessatio tpis quātum ad virtutem hæresis arrianæ: vt videbit ca. se. qd' fuit impletū iustini iunioris tpe qui fuit terti⁹ iperator ab isto iustino seniore. Ex quo patet q illud qd' dr̄ hic de angelo stante supra mare & sup terram: q leuauit manum suam, & iurauit &c. nō pōt intelligi de iustino seniore: qa non habuit noticiā de fiendis post mortē suā. sed angelus suus cognouit per diuinā reuelationē: q voluntas iustini senioris de destructione arrianę hęresis, q̄ tn̄ fuit ipedita rōne p̄dicta, tpe iustini iunioris foret ɔplēda & sicut p̄cognouit, sic iurauit Cum cœpe

A ☞ clesiam & in ea altare. a ¶ Atriū. i. falsos xp̄ianos qui se ecclesiā simulant, sed factis abnegant. b ¶ Ciuitatē san. i. ecclesiā ad iuste viuendū congregatā, & virtutibus imbutā psequent mēsib⁹. xlij. id est tribus annis & dimidio, quibus regnabit antixp̄s. q. d. sciatis oēs psecutiōes q̄ sunt in pn̄ti, & q̄ fuerūt in p̄terito ab antichristo pcedere: sicut illas quę erunt tēpore suo. c ¶ Et dabo. q. d. cum minor est tribulatio non debetis cessare: qa tempore ipsi⁹ cum grauior fuerit, faciam illos p̄dicare. d ¶ Duobus te. De helia & enoch agit per quos prædicatores alij intelligūtur. e ¶ Diebus mille. Nota q hi dies nō pficiunt tres annos & dimidium sicut & christus non cōpleuit dimidium annū p̄dicationis suæ. f ¶ Hi sunt duæ oli. Et ad exemplum horū debetis prædicare. nam isti. g ¶ Super aquas. i. sup doctrinas suas quæ sunt fidelibus aquę irrigantes. h ¶ In sanguinē. in peccatū: vel cum audita negligitur: vel cum audiri etiam contemnitur. i ¶ Egyptus. id est tenebrosa sine cognitione dei. ☞ Et munera

a ¶ .i. christum. b ¶ .i. cōstituas qualr ibi adorēt.
plum dei & altāre, & adorāntes in eo.
a Atrium autem quod est foris templū a
a ¶ excōicādo oñde te eē foris. b ¶ oino subtrahe p̄dicationē. a ¶ .i. ɔformes facti sunt gentilib⁹.
eiicē foras: & ne mētiaris illud: quo-b
b niam dātum est gentibus. Et ciuitatē c
¶ & ipsi gentiles.
sanctam calcabunt mensibus quadra- d/e
c gintaduobus. Et dabo duob⁹ testibus f
a ¶ .i. trib⁹ ānis & dimidio: sicut ipe xp̄s p̄dicauit.
e meis & pphetabunt diēbus mille du-g
a ¶ .i. prædicātes pœnitentiā & exēplo oñdētes.
f cētis sexaginta āmicti saccis. Hi sunt h/i
a ¶ in spiritusancto inuncti.
duæ ōliuæ & duo candelabra lucentia, k
¶ qd' deo placeat accēdētes. a ¶ dātes lumē alijs.
in conspectu dñi terræ stantēs. Et si qs l/m
¶ a proposito reuocare. ¶ spūalis sententia.
voluerit eos nocere: ignis exiet de ore n
¶ damnabit.
illorum: & deuorabit inimicos eorū. o
¶ corporali morte.
Et si qs voluerit eos lædere: sic opor- p/q
¶ .i. spūali sententia.
tet eū occidi. Hi habēt potestatē clau- r
a ¶ .i. scripturas quæ celant arcana. b ¶ quia non prædicabunt nisi congruo tempore.
dendi cœlūm ne pluāt diebus prophe s
g tiæ ipsorum: & ptātem habent super t
a ¶ quantum ad hos quos reprobatos viderint. b ¶ id est peccatum.
h aquas cōuertēdi eas in sanguinēm: & v/x
a ¶ .i. terrenos. b ¶ memor esto plagarū ægypti.
pcutere terrā omni plagā quotiēscūq y
a ¶ quod erit per tres annos & dimidium.
voluerint. Et cū finiērint testimoniū z
¶ antichristus. ¶ ad regnū. ¶ per tenebrosos.
suum: bestia quæ ascēdit de abysso fa- a/b
¶ disputationibus.
ciet aduersus eos bellum: & vincet il-
¶ corporaliter.
los: & occidet eos: Et corpora eorum c/d
a ¶ vt quicūq viderint timeant eis conformari. b ¶ hierlm. c ¶ olim in virtutib⁹, nūc in malicia.
iacebūt in platæis ciuitātis māgnæ: q̄ e/f
a ¶ .i. mura: qa nemo p̄dicabit spūaliter.
i vocatur spūaliter sodōma & ægyptus: g
a ¶ xp̄s. b ¶ helię & enoch. c ¶ p̄dicendo veritati.
vbi & dōmin⁹ illōrū crūcifix⁹ est. Et vi h/i/k
a ¶ quidam oculis, quidam fama.
dēbūt de pplīs & tribub⁹ & linguis &
gētibus: † & iacebūt corpa eorū p tres l

NICO. DE LYRA.

✱ ad quemlibet ep̄m pro dedicatione ecclesiæ. a ¶ Atriū autē qd' est fo. &c. Ipse em̄ instituit q non celebraret missa nisi in loco consecrato. b ¶ Qm̄ data est gē. quæ offerunt sacrificia sua nō solū in locis cōsecratis, sed ēt in pphanis. c ¶ Et ciuitatē san. Hic ɔ̄nr reuertit beatus iohannes ad describendam tribulationem quandā ecclesiæ excitatam p arthemium patriarcham constantinopolitanum:
B qui propter hęresim euticianam qua erat corruptus, p agapitum papam fuit depositus: & loco eius mēnas seru⁹ dei mōachus institut⁹. Sed theodora imperatrix infecta eadem hæresi, petijt a silverio papa arthemium restitui. sicut patet in legenda sancti siluerij. & qa renuit hoc facere: theodora idignata, & iustinianus eius maritus hæresi euticiana perar themium deprauatus mouerunt persecutionem contra ministros ecclesiæ: ita q siluerius fuit depositus & in exiliū relegatus per belisariū patricium: & mēnas seru⁹ dei ī carcere afflictus Et hoc est qd' dicit iohannes: Et ciuitatem san. i. ecclesiam: quæ dr̄ ciuitas sancta. nā est vnitas ciuium sp̄ūsc̄tō congregata. d ¶ Calcabunt. arthemius, iustinianus, theodora & belisarius: ecclesię ministros grauiter opprimendo. e ¶ Mensibus quadragintaduo. Tanto em̄ tpe vel circiter dr̄ illa persecutio durasse. s. per tres ānos & dimidium. f ¶ Et dabo duo. testib⁹ meis, constantiam & sapiētiam supple. Et isti fuerunt siluerius & mēnas dei serus: qui constanter steterunt contra fautores hæresis euticianæ veritatem prędicando. ideo subditur: g ¶ Et prophetabunt di. mille ducen. sexa. quæ faciunt idem tempus quod prius. s. tres annos & dimidium, vel circiter. h ¶ Amicti sa. i. vilibus vestimentis. nam siluerius papa spoliatus fuit veste papali, & indutus veste monachali. i ¶ Hi sunt du. oli. propter plenitudinem pietatis. k ¶ Et duo cā. propter ardorem charitatis. l ¶ In cōspectu domini ter. stā. per constantiam veritatis. m ¶ Et si quis vo. cos no. sicut factum fuit per p̄dictos psecutores ecclesiæ. n ¶ Ignis exiet de ore eo. i. verba ex feruore fidei procedētia. o ¶ Et de ini. eorum. eos feriendo sententia excōmunicationis. iō subditur: p ¶ Et si quis vo. cos læ. gladio materiali scilicet. q ¶ Sic opor. cum oc. gladio spirituali. r ¶ Hi habent potestatem clau. cœ. per claues ecclīę. s ¶ Ne plu. die. pro. ip. nam beneficia ecclīæ nō pficiunt excōicatis iuste.

C tis iuste. t ¶ Et ptātē ha. sup aquas. i. hæreticorū doctrinas. de q̄bus dr̄ Prouer. ix. d. Aqua furtiuæ dulciores sunt. v ¶ Conuertendi eas in san. oñdendo eorū falsitatē. x ¶ Et pcutere ter. i. hæreticos in terrenis fixos. vñ dicit Augu. Si terram diligis, terra es. y ¶ Omni pla. i. sp̄ūali snia excōicationis aggrauando. z ¶ Et cū finic. testi. suū. veritatē cōstanter defendendo. a ¶ Bestia quæ as. de abys. i. belisarius patricius: eo mō loqndi quo crudelis hō dr̄ leo, vel canis rabid⁹. b ¶ Faciet aduer. e. bel. mō p̄dicto. c ¶ Et occidet eos. morte ciuili per relegationem exilij. d ¶ Et corpora eorum iace. i. reputabuntur vilia, sicut cadauer iacens in terra. e ¶ In platæis ciui. ma. id est infidelium congregatione: quæ tunc erat valde magna. f ¶ Quæ vo. spi. sodo. pter vitiorū vilitatem. g ¶ Et ægypt⁹. propter errorū tenebrositatē. h ¶ Vbi & dominus illo. scilicet xp̄s. i ¶ Crucifixus est. ex hoc em̄ q p̄dicabat cōtra vitia scribarum & pharisæorū concæperunt iuidiā & odium ɔ̄ eum ex quo ɔ̄nr obscurata est illa cognitio quā habebāt de christo p scripturas prophetarū: sicut plenius declaraui super illud Mat. xxj. d. Agricolæ aūt dixerunt: hic est hęres &c. & sic obscurati processerunt ad eius occisionē. k ¶ Et videbūt de populis & trib⁹ &c. nā mors eorū ciuilis & eiectio multis populis & diuersarū linguarum fuit nota. l ¶ Per tres dies & di. Hic accipitur dies p anno. fm illud Ezech. iiij. b. Diem pro anno dedi tibi. Tātū enim durauit deiectio eorum, vt prędictū est. ✱ Et corpora

Moralit. ✱ a ¶ Atriū &c. Per hoc significatur q nullum sacrificium extra vnitatē ecclīæ factū est deo accæptū: cuiusmodi sunt in fideliū oblationes & hæreticorū: q quan-
D tum pn̄t calcant ecclesiā omni tpe. qd' significat & menses quadragintaduos: ac cipiēdo numerū determinatū p indeterminato: sicut frequenter fit in hoc libro. f ¶ Et dabo duo. te. meis. s. p̄dicatorib⁹ ptātē arguendi falsitatē hęreticorū & infideliū. Et dicunt duo. qa sicut dicit Greg. homel. xxxix. Dn̄s binos misit discipulos ad p̄dicandū: vt per hoc īsinuaret q q charitatē erga alterū non habet: p̄dicationis offm̄ nullatenus suscipere debet. h ¶ Amicti sac. p qd' significat aspitas vitæ q̄ in p̄dicatorib⁹ esse debet. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meū & in ser. re. ne forte cū alijs p̄dicauerim ipse reprob⁹ efficiar. i ¶ Hi sunt duæ oli. p affluentiā pietatis. k ¶ Et duo cā. per refulgentiā honestatis. l ¶ In conspe. dñi ter. stantes. per constantē p̄dicationē veritatis. m ¶ Et si qs vo. eos no. prædicationem eorum impediēdo. n ¶ Ignis exiet de ore eo. i. feruens prædicatio. o ¶ Et deuo. ini. i. deuorandos eos in igne gehennali denunciabit. p ¶ Et si qs vo. eos læde. corporaliter. q ¶ Sic oportet eū oc. spūaliter & æternaliter. r ¶ Hi habent po. clau. cœ. &c. hoc fit qn̄ p̄dicatores cessant prædicare pter maliciā populi. sicut fuit dictū Ezech. iij. g. Eris mutus nec quasi vir obiurgans: qa domus als nō habet † & iacebunt. exasperans est. t ¶ Et ptātē habēt sup aquas. i. hæreticorum doctrinas. de quibus dr̄ Prouer. ix. d. Aquæ furtiuæ dulciores sunt. v ¶ Conuertendi eas in san. i. ostendendi earū falsitatem. x ¶ Et percutere ter. id est cupidos & auaros. y ¶ Omni plaga. s. inferni: qua p̄dicatores pcutiūt pctōres. qn̄ denunciant ipsam super eos venturam. z ¶ Et cum finic. testi. su. id est prædicationē q̄ terminabit circa mundi finem. ideo subdit: a ¶ Bestia quæ ascē. de abysso. i. antichristus qui per se & suos satellites interficiet prout poterit ecclesię p̄dicatores: & aliq eorū di-

¶ Sexta pars.

 ✱ mittentur in se

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Et munera. Dona ad lr̄am: vel cōgratulationes & confabulationes ad inuicem de eis loquentes. b ¶ Et post tres. Ostensa tribulatione eorū, p quorū exēplū istū inuitabat ad p̄dicandum: & si necesse fuerit ad compatiendū: ōndit & ipsorū coronas: vt sisr istū iohānē. s. vel quēlibet aliū de corona sua pro modo suo certū faciat. c ¶ Sup pe.i.sup seipsos q pri⁹ fuerūt nō indigētes aliquo quo nitant: sed erunt firmi. d ¶ Vocē ma. quæ illos refrigeret & inimicos terreat. e ¶ Terremotus.i.terreni moti sunt vt puniātur in inferno. Vel ad destructionē ecclesiæ occisus magistris. f ¶ Et decima pars. i.hō: quæ ad hoc constitutus videtur vt decimus ordo restauretur. g ¶ Occisa sunt in terre. omnino destructa in inferno: vel postea non resipuerunt. h ¶ Gloriam: id est laudes deo de iusto- ☞ rum sal-

¶ ne memoria eorum habeatur.
dies & dimidiū: & corpora eorū nō si- a
nent poni in monumētis. Et inhabitā- b
a ¶ iustorum afflictio impiorum est epulatio.
tes terrā gaudebūt sup illos & iocūda- c
a buntur: & munera mittent inuicē: qm̄ d
a ¶ contradicendo iniquitati.
hi duo pphetæ crūciauerunt eos q ha-
¶ al's tabant. a ¶ .i.annos tres & dimidiū.i.post mortem antichristi.
b bitant sup terrā. Et pōst dies tres & di- f
a ¶ oia æternal'r viuificans. b ¶ vidi intraturum.
midium spiritūs vitæ a deo intrauit in g
a ¶ iam immortales & impassibiles.
c eos. Et steterūnt sup pedes suos: & ti- h
a ¶ .i.pœna infernalis: vel reuerentia dei.
b ¶ al's contingit. ¶ vt pondus opprimens.
mōr magnus cēcidit sup eos qui vide-
a ¶ al's alios. ¶ ita glificatos. b ¶ magnæ ptātis.
d rūt eōs. Et audierūt vōcem magnam de i
a ¶ a christo. vel archangelo. b ¶ .i.hæc operantē.
c ¶ .i.ad consortium sanctorum.
cœlō dicēntē eis: ascēndite huc. Et ascē-
derunt in cœlum in nube: & viderunt k
a ¶ id est in ipso tempore glorificationis horum, vel in illa hora cum helias & enoch occisi sunt.
illos inimici eorū. Et in illā hora fact⁹ l m
g est terremot⁹ magnus: & decima ps ci- n
¶ in pœnas de ecclesia.
g uitatis cecidit. Et occisa sunt in terre- o
a ¶ quos deus præsciuit ad mortē vt nō terreant quoquo mō fideles. b ¶ oēs perfecti in malicia.
c ¶ qn̄ illi ceciderunt in pœnas vel in peccatum.
motu noīa hōim septē milia: & reliqui p q
a ¶ .i.in reuerentiam dei. vel timent ne cadant.
b ¶ nihil sibi attribuentes.
h in timōrē sunt missi: & dedeīt gl'iā deo r

NICO. DE LY.

☩ a ¶ Et corpora corū non si.po.in mo.i.principes euticiani non pmittent eis exhiberi aliqđ bn̄ficiū humanitatis. b ¶ Et inhabitantes ter.s.euticianā: q̄ tunc dn̄abat in terra. c ¶ Gaudebūt su. illos, de eorum deiectione. d ¶ Et munera mit.in.in signū læticiæ. e ¶ Qm̄ hi duo pro.cru.&c. excōicationibus & aggrauationibus. f ¶ Et post dies tres &c.i.post tres ānos & dimidiū. g ¶ Spiritus vi.a deo in.in c. quia restituti fuerunt ad statum pristinum: & sic viuificati fuerunt a morte ciuili. siluerius em̄ anno dn̄i qngitesimo.xxxvj. sedit iterū in sede papali. h ¶ Et ti.ma.ceci.su.eos. scilicet euticianos. i ¶ Et audi.vo.ma. de cœ.i.de militante ecclesia eos restituēte ad gradū pristini honoris. Verūtamē F beatus siluerius in exilium remissus ibidem mortuus fuit: & sic per palmā martyrij ad cœlū ascendit. & idē tenendū de seruo dei menna. & sic aliter pōt exponi qđ dr̄: Et audi. vo. mag. s. dei vocantis eos ad gloriam. k ¶ Et vide. il. ini. co. per miracula suam glorificationē testificantia. Scribit em̄ in legēda bti̅ siluerij: φ ip̄o mortuo i loco exilij: occurrit multitudo male hn̄tiū, & salui fiebāt. Passus autē iste supra positus cōiter exponit de enoch & helia: q dicunt futuri testes xp̄i ad p̄dicādū ꝯ pfidiā antixp̄i trib⁹ ānis & dimidio. Amicti saccis.i. in habitu abiecto: qui dn̄r duæ oliuæ p exuberantiam pietatis: & duo candelabra p ardorē charitatis: & stantes in conspectu dei, per constantiā ꝯ antichristi maliciā. Dicitur ēt hic φ ignis ex et de ore eorū.i.verbū feruidæ p̄dicationis, quo malicia antichristi & suorū deteget: & verbū deuotæ ōronis, quo meritorie antixp̄s & magna pars sui exercitus fulminabit: sicut dictū fuit plenius.ij. Thessa.ij. Facient & tunc miracula vera ꝯ signa antichristi mendacia: quib⁹ antixp̄s cum suis affliget. ideo subditur: Hi habent ptātem &c. finaliter tm̄ antichristus qui dr̄ hic bestia, ppter suā crudelitatē. Ascēdens de abysso, ppter dęmonis sibi priuati ptātem. Occidet eos: & iacebūt corpora eorū insepulta ad terrorem xp̄ianorū. In medio ciuitatis magnę.i.congregationis antichristo adhærentis: q̄ erit valde magna. Et dr̄ sodoma & ægyptus.i.vilis & tenebrosa. & videbunt de pplis & tribubus: qa de cūctis gentibus multi adhęrebūt antixp̄o. Per tres dies.s.naturales, & partem quarti diei. Et inhabitantes terrā gaudebunt.i.adhærētes antixp̄o. Et post tres dies & dimidium sp̄us vitæ &c. qa resuscitabunt: & ad cœlestia transferent in testimoniū veritatis suæ p̄dicatiōis. Et hæc expositio magis cōcordat lr̄ę φ p̄cedens. vtraq͂ tm̄ pōt dici lr̄alis. Ad cuius euidentiā sciendū: φ illud qđ est alteri⁹ figura necessario est in se res aliqua: qa qđ nihil est. nō pōt aliqd figurare vel significare: ppter quod figura tripl'r potest accipi: Vno mō vt res in se tantū. Alio mō vt figura alterius tm̄. Tertio mō vt res in se & figura alteri⁹ & hic triplex modus inuenit frequenter in sacra scriptura: verbi grā qđ de salomōe dr̄.iij.Re.xj.a. Deprauatū est cor ei⁹ p mulieres &c. dr̄ de eo fm̄ se tātū, & nullo mō vt fuit figura xp̄i. & sic sensus lr̄alis est tm̄ de salomōe. & illud qđ de eo dr̄ ps̄.lxxj.d. Ante solē permanet nomē eius: nō pōt intelligi de salomone fm̄ se, sed tm̄ vt fuit figura xp̄i:

figura triplex est.

ppter qđ sensus lr̄alis tm̄ est de xp̄o: sicut ibidē plenius fuit declaratū. illud aūt qđ dn̄s dixit de eo.ij.Reg.vij.b. Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filiū intelligit de salomōe fm̄ se, & fm̄ φ fuit figura christi: quia fuit filius dei per adoptionis gloriam, saltem in principio regni sui: vt patet.ij.Reg. & fuit figura christi, qui est dei filius per naturam: quæ filiatio perfectior est φ alia. & sic est ibi duplex sensus lr̄alis. vnus de salomone rōne filiationis adoptiuæ alius de xp̄o rōne filiationis naturalis p illā figuratę. & hoc scđo mō inducit apl's dictā auctoritatē Heb.j. ad pbādum diuinitatē xp̄i. q̄ pbatio nō fit p scripturā efficaciter: nisi accipiat in sensu lr̄ali: sicut dicit Aug. ꝯ donatistas. Sic aūt est in pposito duplex sensus lr̄alis. Et vnus est ipletus in siluerio papa, & mēna dei seruo: q fuerūt figuræ enoch & heliæ. & alius implebit ī enoch & helia: cui magis ꝯcordat lr̄a, vt visum est: & pfectius in eis implebit: ppter qđ de ipsis est sensus principal'r intentus. l ¶ Et in il.ho. Descripta persecutiōe ecclīæ ab vuādalis & principib⁹ constantinopolitanis & italicis: hic ꝯn̄r ponit eiusdē psecutio a gothis q fuerūt arriani: vt dictū est.s̄.c.viij. Et diuidit in tres ptes. nā in prima ponit gothorū persecutio. scđo eorū destructio, ibi: Et septimus an. tertio deuotionis augmentatio, ibi: Et apertū est tē. Circa primū est sciēdū, φ eo tpe quo iustinianus & theodora & arthemi⁹ psequebant ministros ecclesiæ: vigili⁹ papa fune in collo ei⁹ missus fuit tract⁹ p ciuitatē cōstātinopolitanā: & clerus q cū eo erat adductus fuerat dānat⁹ ad metalla scindēda p diuersa loca. pp φ dei iudicio totila rex gothorum collecto magno exercitu iuasit iperiū. & multas puincias puagatus italiā vastauit: & sc̄tm̄ herculanū ep̄m pusinū cū populo ciuitatis interfecit, & multos alios xp̄ianos p diuersas puicias: & hoc est qđ dr̄: Et in il.ho.i.tpe iustiniani hæresi arriana deprauati, cito post mortē siluerij & mennæ serui dei: de qbus immediate ante fecerat mentionē. m ¶ Factus est terre. &c. id est commotio magna habitantium in terra per totilam regem. vt dictum est. n ¶ Et de.pars ciui.ceci.i. magna pars populi christiani: ita vt ad decimam partem vel circiter posset æstimari. o ¶ Et oc.&c.no.h.i.hoim noiatorū. p ¶ Septem mi.i.in magno numero: qa ponit hic numerus determinat⁹ p indeterminato. sicut. s̄.iiij.c. q ¶ Et reliqui &c.s.ppl's roman⁹: qui multū timuit qn̄ totila ciuitatē cœpit. Verūtn̄ qa pplm nō occidit nec ciuitatē incendit, iō subdit. r ¶ Et de.gl.deo cœ. de sua ☩ euasione

G Diuisio. H

☩ mittent insepulti in conteptū xp̄i. b ¶ Et inha. ter.i.dn̄antes in ea: cuiusmodi erunt antixp̄s & exercitus eius. c ¶ Gaude.su.il. qa nullus audebit p̄dicare ꝯ eos. f ¶ Et post di.tres & di.i.persecutionem antixp̄i q tribus annis & dimidio durabit. g ¶ Spirit⁹ vi.a deo in.in c.i.intrabit. nā aliq timore antichristi se occultātes manifeste apparebūt & p̄dicabūt. Vel est hic siīis modus loqndi, sicut ps̄.lxxvij.d. Cū occideret eos quere.eū: non idē numero sed in spē: qa occisi nō q̄rebāt: sic pōt hic dici de p̄dicatoribus p̄dictis. i ¶ Et au.vo.&c. qđ pōt itelligi de voce xp̄i qua dicet: Venite bn̄. pa.m.&c. vt hr̄ Mat.xxv. l ¶ Et in il.hora &c. Istud lr̄aliter exposui de psecutione gothorū qua psecuti sunt ecclesiā. Et p eos mystice pn̄t intelligi sp̄us maligni q sp̄ual'r eā psequunt & continue. iō dr̄: In illa hora.i.quacūq͂. m ¶ Factus est ter.ma. nā insultu dæmonū mouent corda terrenorū. n ¶ Et deci.pars ciui.ce. Nā per impulsum dæmonū multi xp̄iani q erant de ciuitate dei cadunt a statu grǣ: & fiunt de ciuitate diaboli. & hæc multitudo cadētiū p decimā partē ciuitatis, & p.vij.milia occisorū in terremotu significat: eo φ vterq͂ numer⁹.i.denarius & septenari⁹ vniuersitatē significat: vt.s̄.dictū est in pluribus locis. & sic ponit hic numerus determinat⁹ p indetermiato. nā p hoc significat magna multitudo. q ¶ Et reliq in ti.sūt mis. Nā illi q nō ceciderūt a statu grǣ debēt sibi de casu timere. r ¶ Et de de.glo.deo cœ. qa suū statū attribue ☩ rede

Moralit.

A ☞ rum saluatione & malorū dānatione. a ¶ Factum est. Qui prius vilis erat & abiectus, iam regnat coronās bonos: malos cōdēnās. b ¶ Et regna.i.pmanebit regnū ipsius in se.s.nō vt quidā hęretici putāt, sctōs post diffinitum tp̄s in mūdi vitā redituros. c ¶ Et vigintiqua.seni.non tm̄ minores ita glorificant deū, sed ēt maiores. d ¶ Cecide.in fa. In faciem cadit: qui in hac vita culpam agnoscit, eāq͂ pœnitēdo deflet. Retro cadit: qui in hac vita repēte decidit: & ad q̄ supplicia ducatur nescit. e ¶ Qui cor.ter.i.seipsos per malā operationem, & alios per malum exemplum. f ¶ Et apertū est. In hac quarta visione habet materiā bn̄ ornatā & bona auxilia habentē. s. de pugna ecclīæ q̄ a diabolo ipugnatur & aperte & occulte. & in oībus his ostēdit eā supare: p qđ maxime armat fideles ne deficiāt in aliqua tribulatiōe. De pugna ecclīæ pēdet: de reuelatiōe mulieris & pendet ex tertia visione q̄ est de iniuncto officio p̄dicandi. Aptū est tēplū dei.i.dat⁹ est sp̄usscts: p quē mysteria ecclīæ quæ p scđm tabernaculū figurabat, reuelata sūt fidelibus. g ¶ Arca. Christus arca in quo oēs thesauri sapiæ abscondit: q compleuit Col/2.a. vetus te. & instituit nouū. h ¶ Et grā.m. quibusdā visa est p̄dicatio intolerabilis.

ET signū. Et ex his Ca.XII. vidi istud, pcedere.s.fidei grām i.quoddā magnū significantē. Hic facit mētionē de reuelatiōne mysteriorū q̄ fuerūt in scđa visione: & de iniuncto offō p̄dicatiōis qđ habuimus in tertia: vt istā quartā q̄ de pugna ecclesiæ & diaboli est, ex his duabus: id est secunda & tertia ostendat pendere. ☞ Luna

cœli. Væ scđm abiit: & ecce væ ter- a b
a ¶ ordine narrationis & temporis.
tiū veniet cito. Et septimūs angel⁹ c
tuba cecinit: & factæ sunt voces ma- d e
a gnæ in cœlo, dicentes: Factum est f
¶ .i.patris & filij.
regnū huius mundi dn̄i nr̄i & xp̄i
b eius: & regnabit ī sæcula sæculorū:
c amen. Et vigintiquatuor seniores g
a ¶ .i.considerantes qđ deo placeat. b ¶ .i.iudicant quod est in pn̄ti. c ¶ .i.sibi cōmissis.
q in cōspēctu dei sedēnt in sedibūs
a ¶ .i.tunc humiliabunt se. b ¶ .i.i corda sua.
c ¶ eo scilicet φ hic conseruasset eos.
d suis cēciderūt ī faciēs suas: & ādo-
a ¶ iō, qa saluasti nos: & inimicos damnasti.
rauerūt deū, dicētes: Grās agimus h
tibi dn̄e deus noster oīpotens qui
a ¶ immutabilis. b ¶ olim cū despiciebaris.
c ¶ resurgendo:
ēs, & q erās, & q vēturus es: quia ac-
spm tuis dando: ecclesiam congregando.
cæpisti virtutem tuam magnam &
a ¶ tuos a diabolo defendisti. b ¶ & p tuo re-
regnāsti. Et irātæ sunt gentes, & ad- i k
gno. a ¶ ꝯ illos. b ¶ & aduenit oportunitas tam bonorum φ malorum.
uēnit ira tua & tempūs mortuorum l
a ¶ aduenit tp̄s. b ¶ vt diuidantur boni a malis vel iudicare vt iudices.
iudicari: & reddēre mērcedem ser- m
a ¶ prouidentibus sibi & alijs. b ¶ in fide cō-
uis tuis prophētis & sanctis ēt ti-
firmatis. a ¶ & non tam maioribus, sed qui-
mentibus nomen tuum, pūsillis &
buscūq͂ fidelibus. a ¶ & aduenit tempus.
magnis: & extērminandi eos q cor- n o
a ¶ Hic in plęrisq͂: xij. capitulum inchoatur.
f ruperunt terram. Et āpertum est p
¶ .i.in ecclesia.
g templū dei in cœlo: & visa est arca q
a ¶ .i.in ecclesia q̄ est in cœlo p bonam vitā.
testamenti eius in templō eius. Et r
a ¶ & data intelligentia. b ¶ miracula. c ¶ exhortationes. ¶ quidā ad fidē: quidā a i iram.
factā sunt fulgūra & vōces & toni- s t
h trua & terremot⁹ & grādo magna. v x
¶ figuram significantem.
ET signum ma- Ca.XII. y
¶ id est in ecclesia.
gnum apparuit in cœlo.

NICO. DE LYRA.

B ☩ euasione. a ¶ Væ scđm abijt.i.tribulatio prædicta. b ¶ Et ec. væ ter. &c. scilicet gothorū destructio: ppter qđ istud væ nō fuit sup catholicos. Idē dictum fuit.s̄.viij.ca. Væ væ vę habitantib⁹ in terra. qđ est cōe catholicis & arrianis. c ¶ Et se.an. Hic ꝯn̄r describit gothorum destructio. Iustinus enim iunior successit in iperio ip̄i iustiniano: & cœpit imperare anno dn̄i qngentesimo sexagesimosexto. Hic aūt constituit narserē patriciū romanorū virū in armis strenuū: mittens eū ad reprimēdum gētē gothorū qui collecto exercitu magno gothos expugnauit: & regem eorū occidit: & sic italia ab eis liberata, xp̄o absq͂ timore seruiuit. & hoc est qđ dr̄. Et se.an.i.imperator iustinus. d ¶ Tu.ce.&c. auctoritate imperiali narserē in italiā misit. e ¶ Et fa.sunt v.m.in c.i.in ecclesia militante. qa gothis occisis ecclesia prupit in voces diuinæ laudis. f ¶ Dice.s.est &c. Tunc em̄ italia ī qua est roma q̄ caput est regni xp̄i in terra libere xp̄o seruiuit: a gothis & cęteris arrianis liberata. g ¶ Et vigītiqua.&c. i.vniuersitas epōrū & ecclīarū suarū: vt dictū est.s̄.iiij.c. h ¶ Gratias agi.ti. de liberatiōe ecclīę: ad quos rumor hui⁹ facti deuenit. i ¶ Et ira.sunt gē.i.gothi de regis eorū interfectiōe & sua debellatiōe. k ¶ Et ad ira.t.i.punitio tua sup gothos. qn̄ em̄ deus punit, ad modū irati se habet vt frequēter dictū est.s̄. l ¶ Et tp̄s mor.i.tp̄s punitiōis gothorū p catholicis interfectis ab eis. m ¶ Et red.mer.&c. qa int̄ illos interfectos a gothis fuerūt aliq p̄dicatores magni, q dicunt pphetæ annūciantes pœnas & p̄mia futura: & aliq valde scti: & ali qui in scl'o magni: & alij mediocres & parui. n ¶ Et exter.cos.i. gothos & alios arrianos. o ¶ Qui cor.ter. nostrā corporalit̄ armis: & sp̄ual'r falsę doctrinæ v̄bis. p ¶ Et ap.est. hic tertio ponit deuotiōis augmētū: nā illis tp̄ibus ꝯtigit magna moralitas in constātinopoli: ad quā reprimendā institutū fuit festum purificatiōis btē mariæ virginis scđa die februarij solēniter celebrari. in q̄ btā virgo

Festi purificatio, marię institutio.

C virgo obtulit filium suum in tēplo qui dr̄ arca testamenti. nam in eo est plenitudo sciæ & veritatis p tabulas designata: & ptātis per vrnā: & pietatis p māna: q̄ tria fuerūt in arca. & tūc cessauit mortalitas. & hoc est qđ dr̄: Et aptū est &c.i.in ecclīa militāte in qua tēplū materiale fuit apertū ad dictū festum solēniter celebrandum. q ¶ Et visa est ar.te.i.xp̄s: de cui⁹ oblatione in tēplo, & manifestatiōe p sctm̄ symeonē & annā pphetissam fit memoria ī purificationis festo: qđ festū a cōstantinopoli ad alias ecclīas p orbē est deriuatū. iō subdit: r ¶ Et fa.sunt ful.i.accēsa luminaria ad modū fulguris lucētia, q̄ a fidelib⁹ portant in festiuitate dicta. s ¶ Et voces. diuinæ laudis. t ¶ Et toni. sanctæ prædicationis. v ¶ Et terremo. qa multi terreni ad deuotionem fuerunt moti. x ¶ Et grando ma. quia ptās dæmonis dictam pestilentiam procurantis fuit repressa.

☩ re debent grǣ diuinæ. c ¶ Et sep.an. &c. Istud literaliter exposui de iustino imperatore: q per principē ab eo missum gothos debellauit. ¶ Mystice pōt exponi de deo patre: q per filiū ab eo missum de malignis spiritib⁹ triūphauit. de quo triūpho magna fit solēnitas in ecclīa militāte: spāliter in solēnitate paschali: & multo maior in ecclesia triūphante. iō subdit: e ¶ Et factæ sunt vo.ma.&c. sicut dr̄ Matth.vlt.d. Data est mihi omnis pote. in cœ. & in ter. i ¶ Et ira. sunt gē.&c.i. dæmones qui gētes dicunt eo φ a gētibus in idolis colebātur. Vel ad lr̄am gentes.i.romani imperatores q multū conati sunt destruere fidem xp̄i. p ¶ Et apertū est. Hoc lr̄aliter exposui de institutione festi purificatiōis ī qua xp̄s fuit oblatus corpal'r. Mystice vero potest exponi de institutiōe festiuitatis eucharistiæ in qua xp̄s offert sacraliter. & sic dr̄: Et aper. est tē.d.i. materialis ecclesia ad cōgregādū in hac solennitate ppl'm xp̄ianū. q ¶ Et vi.est ar.te.i.xp̄s mō sacramētali. q dr̄ arca testamēti: qa sicut arca testamēti continebat māna, tabulas testimōij, & virgam aaron. sic xp̄s cōtinet dulcedinē mīæ: plenitudinem sciæ: celsitudinem dignitatis sacerdotalis & regiæ. r ¶ Et facta sunt fulgura.i.luminaria refulgentia: q̄ debēt adhiberi in tanta solennitate. s ¶ Et voces. multiplicis laudis diuinæ. t ¶ Et tonitrua. prædicationis autenticæ. x ¶ Et grā.ma. quæ propter sui frigiditatē significat timorem ne aliquid omittatur de debitis in tanta festiuitate. Ca.XII.

Moralit. Mystice. D

ET signum magnū. Descripta impugnatione ecclesiæ ab hæreticis dictis pprie: hic ꝯn̄r describit eiusdē ipugnatio ab hæreticis large dictis: p quem modum pagani, saraceni, scismatici discipuli antixp̄i & infideles alij heretici dici pn̄t: & fm̄ hoc ptes principales hui⁹ libri in seqn̄tibus apparebūt. Igit prio agit de ipugnatione a paganis. & prio sub cosdroe psarū rege. scđo sub ei⁹ successore.se.ca. Pria adhuc in duas. qa primo describit ecclīæ dispositio. scđo cosdroe psecutio, ibi: Et visum est aliud signū. Circa primū sciendū φ phoca īperāte: q cœpit iperare anno dn̄i sexcētesimoqnto: psæ sub cosdroe rege grauissima bella gerētes multas romanorū puincias & ipsam hierosolymā iuaserūt, & destruētes ecclīas sctāq͂ loca pphanātes: int̄ ornamēta sacra q̄ abstulerūt, vexillū dn̄icæ crucis exportauerūt: vt hr̄ ī legēda exaltatiōis sctē crucis. Igit ecclīa sic afflicta cruciabat dōec peret filiū xp̄ianū q libaret eā ab afflictiōe cosdroe & suorū. & hoc ē qđ dr̄: Et si ma.ap.i cœ. militātis ecclīę. ☩ Mulier amicta

Moraliter. y ¶ Et signū ma. hoc lr̄aliter fuit expositū de ecclīa q̄ fuit afflicta tpe cosdroe. ¶ Moraliter aūt potest exponi de qualibet deuota psona q̄ numero & merito membrum est ecclīæ. iō dr̄:

Moral.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶ Luna sub pe.eius. Licet mundanis sustentet:tñ non affectat. b ¶ Et in ca.eius co.stel.duo.i.xij.apl'i qbus mundus credidit:vl in qbus mundum vicit. c ¶ Cruciat. Prædicando aduersa patit: vel cruciatur a seipsa.i.carnē suam macerat, vt prædicatio sit idonea. d ¶ Draco ma. Non de effectu:sed de potentia draconis loqtur. e ¶ Et cornua &c.i.regna, diuitiæ qbus principes decalogū legis impugnant. f ¶ Et cauda.i.decæptiones quibus celant vitia:vt cauda celantur turpia. g ¶ Stellarum.i.illorꝝ qui illuminant ecclesiā doctrina non vita. h ¶ Stetit ante muli. Quæ patiebatur dolorem:per quod credebat cito cessuram. Per passionem credebat diabolus ecclesiā sibi subiugatā. i ¶ Deuoraret. Paratus erat draco ad deuorādū: sed non potuit, quia natus est qui prohibuit. k ¶ Et peperit. Carnali generatione christus de abraam & dauid processit. Vel peperit ecclesia filium.i.fidem christi in cordib⁹ auditorum. l ¶ Dieb⁹ mille. i.toto tempore quo subsistit ecclesia prędicatione xp̄i tribus annis & dimidio facta.

☞ Prçlia.

a ¶ .i.ecclesia. b ¶ quia induit christum qui eam illuminat. c ¶ omnia terrena, quæ nō in eodem statu permanent.
a Mulier amicta sole, & lunā sub pe- a b
a ¶ in christo:vel in primordio ecclesiæ. c
b dibus ei⁹:& ī capite ei⁹ corona stel- d
a ¶ .i.in virgine maria. b ¶ verbum dei.
larū duodecim. Et in vtero hābens: e
¶ prædicabat. ¶ .i.cupiens alios generare.
c & clamabat parturiens:& cruciat f
a ¶ parit cum suos in lucem emittit.
vt pariat. Et visum est aliud signū g
a ¶ .i.in ecclesia expugnanda. b ¶ pro fortitudine magnę potestatis. c ¶ qa homicida.
d in cœlō. Et ecce draco magnus rū- h i
a ¶ .i.vniuersos principes per quos operat. k
e fus habens capita septē & cornua l m
a ¶ .i.vniuersę victorię de subuersis.
decē:& in capitibus suis septē dia- n
a ¶ de fide ad infidelitatem.
f demata:& cauda eius trahebāt ter- o
a ¶ oēs reprobos. b ¶ .i.illos tractos amore terrenorꝝ illexit.
g tiām partē stellarū cœli:& misit eās
a ¶ .i.diabolus tali ptāte cōfisus. b ¶ nō horarie sed laborās. c ¶ contra ecclesiam.
h in terrā. Et dracō stetit ante mūlie- p
¶ .i.aliquem
rem q̄ erat paritura:vt cū peperis- q
in fide generasset. a ¶ ad pctm̄ retraheret.
i set filium ei⁹ deuōraret. Et peperit r
k filium masculū:q recturus erat oēs s t
a ¶ in potentia vel iusticia. b ¶ inflexibili.
c ¶ caro vi diuinitatis.
gētes in virgā ferreā. Et rāpt⁹ est fi- v
a ¶ ad ęqualitatem dei. b ¶ vt cū prę iudicet.
lius eius ad dēū & ad thrōnū eius:
a ¶ per auxilium huius filij. b ¶ a voluptatibus mundi. c ¶ mentis desertum spreto mūdi tumultu, vel iocunditate.
& mūlier fūgit in solitūdinem vbi x
a ¶ Deserens mundū confortat a deo.
habebat locum pārātum a deo: vt y
a ¶ deus. ¶ doctrina prædicationis.
l ibi pascāt eā diebus mille ducentis z
¶ Ecce aliud auxilium.
sexagīta. Et factū est p̄lium magnū a b

NICO. DE LYRA.

✳ a ¶ Mulier.i.ecclesia generalr & hierosolymitana spiritaliter:quæ coniuncta est christo sicut mulier viro. b ¶ Amicta so.i.christo qui est sol iusticiæ. Gala.iij.d. Quicunq; in christo baptizati estis, xp̄m induistis. ipse em̄ est sponsus & paranymphus ecclesiæ. c ¶ Et lu.sub pe.c.i.oĩa mutabilia & defectiua per lunā significata:quorum dispō pertinere debet ad vltia ecclesiæ membra.j.Corin.vj.a. Sæcularia igitur iudicia si habueritis cōtemptibiles qui sunt in ecclesia:illos cōstituire ad iudicandū. d ¶ Et in ca.eius co.stel.xij.i.prędicatio.xij.apostolorꝝ:quæ resplenduit in primitiua ecclesia:quæ dr̄ caput ei⁹ eo mō loquēdi quo principiū alicuius rei cōirer dr̄ caput ei⁹. e ¶ Et in vte.hñs:& cla.ptu. nam in angustia posita clamabat ad eū vt cito daret sibi filium qui liberaret eam ab oppressione infideliū. g ¶ Et visum est. Hic ɔñr describitur cosdroe persecutio.& scd'o ecclesiæ liberatio, ibi: Et peperit. Circa primum dicit. Et visum est aliud sig. in cœ.&c.i.cosdroe rex persarū:qui dr̄ in cœlo militantis ecclesiæ fore visus tanquā grauis persecutor ipsius. de quo subditur: h ¶ Et ecce dra. propter astutias eius & dolositatem. i ¶ Magnus.ppter ptātis magnitudinem: k ¶ Rufus.i.rubeus propter multi sanguinis effusionē. Q. aūt rufus accipiatur aliqñ pro rubeo:patet.j.Reg.xvj. vbi dicit de dauid, q erat rufus & pulcher aspectu.i.rubicundus fm expositores. Dicitur etiam cosdroe rufus propter incēdiū ecclesiarum & locorum sanctorum. l ¶ Habens ca.septem.i.sex reges sibi subditos:& ipse erat septimus. vnde postea subditur. n ¶ Et in ca.suis se.dia.quæ sunt signa regia. m ¶ Et cor.decē. id est decem acies in suo exercitu. vnde.j.Mach. Acies ordinata ad bellandum vocatur cornu. vbi dicitur: Bacchides autē erat in dextro cornu &c. Aliter exponit ab aliqbus: vt p septem capita itelligat vniuersitas principum sibi subditorꝝ:per decē cornua vniuersitas suorum bellatorꝝ. nam per septenarium vniuersitas aliqñ intelligit:eo q totū tp̄s septē diebus replicādo cōprehendit.& similiter p denariū:eo q sequētes numeri sunt replicatiões denarij & eius partiū:vt dr̄.iij.Physi. o ¶ Et cauda eius.i.exercitus seqns eum. trahebat tertiam partē stel.i.fidelium.qui dicuntur stellæ in scriptura Deut.j.b. Estis hodie sicut stellæ cœli plurimi. Exercitus em̄ cosdroe de ægypto & libya & terra sctā & alijs locis, multos valde xp̄ianos interfecit:& alios captiuos duxit. intantum, vt æstimarent quasi ad tertiā partē xp̄ianorꝝ in terris illis existentiū. Cōsimili mō loquit Dan.viij.de antiocho epiphane:q deiecit de stellis & conculcauit eas.i.de filijs israel colentibus deū:quos iterfecit in iudæa & hierusalem. p ¶ Et draco ste.ante mu.&c.quia cosdroe

cosdroe oībus modis insidiabatur ad interficiēdum quēcūq; principem xp̄ianum insurgentē ad ecclesiā defendendū. r ¶ Et pepe. si. Hic ɔñr describit ecclesiæ liberatio.& diuiditur in duas partes: qa primo facit ppositū. scd'o declarat quoddā dictū, ibi: Et datæ sunt. Prima adhuc in tres. qa primo ponitur īperatoris eraclij creatio. scd'o cosdroe debellatio, ibi: Et factum est p̄liū. tertio subditorum oppressio, ibi: Væ terrę & mari. Circa primū dr̄: Et peperit filiū.i.eracliū catholicum q post phocā impauit annis.xxx.& cœpit īperare anno dñi sexcentesimo.xiij. s ¶ Masculū. hoc addit ad denotandū q erat vir strenu⁹ & armis exercitatus:vt dr̄ in legenda exaltatiōis sanctę crucis. t ¶ Qui re. erat omnes gē. in vir.fer. qa rexit imperiū romanū:cui rebellantes domauit per gladium. v ¶ Et raptus est fi.eius ad deū &c.i.in protectione dei positus q ptexit eraclium contra machinationes & dolos cosdroe qbus q̄rebat occidere eū. x ¶ Et mu.fu.in so. nam ecclesia q̄ erat in asia timore Cosdroe transito mari, qd' dr̄ brachium sancti Georgij, fugit in græciā. q̄ dr̄ hic solitudo non quia esset inhabitata: sed dr̄ solitudo fugitiuis:eo mō loquendi quo fugitiui ad aliam terrā dicunt ibi esse quasi in exilio seu deserto. y ¶ Vt ibi pas.cā. christiani habitantes ibi: z ¶ Diebus mil.se.q faciunt tres annos & dimidium.&.j.eo.cap. dicitur de hac muliere: vbi aliter per tp̄s & tpa & dimidiū tpis.i.p tres annos & dimidiū. Tēpus em̄ sumptū singulariter in scriptura significat vnum annū pluraliter vero absq; numero significat duos annos: sicut dictū fuit plenius Dan.xij. Ista tempora simul iuncta septē annos faciunt:& tantum durauit bellum īter persas & eracliū. a ¶ Et factum est. Hic ɔñr describitur cosdroe debellatio.& scd'o ex hoc gratiarum actio, ibi: Et audiui vocē. Circa primū dr̄: Et factum est prælium. inter persas & eraclium. b ¶ Magnū.s.intensiue:qa multi bellatores erant ex vtraq; parte.& extensiue, quia durauit tēpore lōgo:vt dictū est. ✳ Michael &

G Diuisio. H Moralit.

✳ a ¶ Mulier ami.so.per appetitum cœlestium. c ¶ Et luna sub pe.eius.per contemptum bonorum mutabiliū. d ¶ Et in capi.eius coro.stel.duo.per quas significantur.xij.fructus spūssancti, qui ponūtur Gal.v. e ¶ Et in vtero hñs.s.in aīo cōcæptum boni ppositi. f ¶ Et cruciat vt pa. per qd' significatur intēsum desideriū implendi in opere quod concæpit in mente. h ¶ Et ecce dra.ma.ru.i.diabolus supbus & maliciosus. l ¶ Habens cap.septem. i.inferiorꝝ dæmonū vniuersitatē. m ¶ Et cornua decem.i.vniuersos modos impugnandi naturā humanam:quia per septenariū & denarium vniuersitas designatur. n ¶ Et in capitibus eius septem diadc.i.multa:quia per spiritus malignos sibi subiectos frequenter debellat plurimos. o ¶ Et cauda eius trahebat ter.par.stel.cœli:& misit eas in ter.qa magnam partem angelorum traxit secum. p ¶ Et draco stetit ante mulierem. nam insidiatur cuilibet personæ ad impediendum sanctum eius ppositū. q ¶ Vt cum peperisset deuo.filium eius.qa qñ impedire nō potest concæptū animi bonū quin exeat in opus: nitit illud peruanā gloriā deuorare. r ¶ Et peperit masculum &c.s.christum nam ipse dicit Mat.xij.d. Quicūq; fecerit voluntatē patris mei:hic me⁹ frater & soror & mater est. Qui vero bonū concæptum pducit ad effectū, ipse facit voluntatem dei patris:& sic est mater xp̄i spūalis ipsum spūaliter pariendo. v ¶ Et raptus est fi.eius ad deū. quia bonū opus p angelos pñtat ad dñm. sicr xp̄s corporalr assumptus est in cœlū. x ¶ Et mulier fu.in solitu.i.extra pctōrū multitudinem. y ¶ Vt ibi pascat eam dic.mil.ducentis sexa.id est christi doctrina quā docuit trib⁹ annis & dimidio: qui cōtinēt dies mille ducentos sexagita. a ¶ Et factū est præliū &c.p hoc significatur repressio dæmonū: per angelos sctōs, ne impugnent bonos hoies ✳& deuotos

A ☞ a ¶ Præliebant. Ecclesiam sustentantes:orando, auxiliū ferendo. b ¶ Non valuerūt. Remouere auxilia angelorꝝ:qa non potuerūt ecclesiā ducere in pctm̄. c ¶ Et audi.vo. Cum ostendisset diabolū in hoc certamine occulto ab ecclesia victū ab auxilio filij & angelorum:subiūgit exultationes angelorū ipsorꝝ, vel sanctarū aiarū de victoria fratrum:vt laborent vincere q de victoria sua āgelos vel sanctas animas audiunt exultare: d ¶ Accusabat. Officium diaboli est accusare.i.per peccatū accusabiles reddere. e ¶ Die ac no. Vel in prosperis delectando:vel in aduersis cōtristando. f ¶ Descendit. De cœlo:vel de minoribus sanctis, in quibus iā non habet locum tentatio. g ¶ Sciens qd' modicum tempus habet. Quia videt multos sibi subtrahi:& in locum suum substitui. h ¶ Et postquam vi. Cum vidit diabolus se p occultā fraudē non posse pficere: apta tribulatione aggredit expugnare. i ¶ Et datæ sunt mulieri alæ duæ &c. Quæ etiā ɔ apertam tribulationē habet auxiliū ab eodem filio a quo habebat ɔ occultā ipugnationē. k ¶ Aqlæ. Qui p cōuersationē vitę cœlū petūt.& iō ī deo fixū hēt ituitū.

☞ Per tempus

a ¶ maiores. b ¶ minores.
a in cœlo. Michaēl & angēli eius præ- a
liabātur cum dracone:& draco pu-
b gnabat & angeli eius:& non valueb
rūt:neq; locus inuētus est eorū am- c
a ¶ .i.ecclīa q̄tū ad bonos. b ¶ auxilio horꝝ.
plius in cœlō. † Et pīectūs est draco d
a ¶ pro violentia. b ¶ p calliditate. c ¶ .Q.d.
ille māgnus serpēns āntiquus qui e
a ¶ quo cauete oēs. a ¶ .i.seorsum fluens a bonis ad malos. b ¶ .i.aduersarius.
vocat diābolus & sathanās:qui se- f
a ¶ .i.reprobos.
ducit vniūersum orbem:& pīectus g
a ¶ cadens de fidelibus acrius ipugnant amātes terrena.
est in tērrā:& angeli eius cum illo
¶ id est exultationem.
c missi sunt. Et audiui vocem ma- h
a ¶ in angelis:vel aialibus sanctis. b ¶ a tpe christi:quod non est in natura hominis.
gnam in cœlō dicentem. Nūnc fa- i k
a ¶ remissio pctōrum in baptismo. b ¶ & regit suos de virtute in virtutem dirigens.
cta est salūs & virtus & rēgnum dei
¶ & hæc omnia per xp̄m operatus est.
nostri & potestas christi eius:quia
proiectus est accusator fratrum no- l
d strorum qui accusabat illos ante
a ¶ qa deum nihil latet: per qd' maxie terret. b ¶ continue.
e cōspectūm dei nostri diē ac nocte.
a ¶ liberum arbitriū opponentes. b ¶ .i.suggestionē eius.
Et ipsi vicērunt illūm propter san- m
a ¶ quem imitantur.
b ¶ quia non tacent vbi necesse est.
guinem agni:& propter verbūm te-
a ¶ .i.fidei quam testatus est christus. b ¶ .i. non sic fouerunt carnē suā vt animę pirent.
stimōnii sui:& non dilexērunt aīas n
suas vsq; ad mortem. Propterea læ- o
a ¶ angeli, vel sancti. b ¶ in maioribus habitant minores sancti:vel oēs in angelis.
tamini cēli:& qui hābitatis in eis:
a ¶ .i.in vitia fluentibus & in eodē vitio stabilibus. ¶ occidendum.
f Væ tērræ & mari:qa descendit dia- p q
bolus ad vos habens irā magnam:
a ¶ vnde feruentius grassatur.
g h sciens q mōdicū tp̄s habet. Et post r s
quā vidit draco q proiectus eēt in
terram: persecutus est mulierem t
i quæ peperit masculum. Et datæ v
a ¶ duo testamenta:vel duæ dilectiones:vel duæ vitæ.
k sunt mulieri alæ dūæ aquilæ ma-
gnæ:vt volaret in desertū, in locum

NICO. DE LYRA.

✳ a ¶ Michael & angeli eius. Quod exponunt aliqui de michaele archangelo q est princeps ecclesię:sicut tempore ve.test. fuit priceps synagogæ:Dan.x. propter qd' cum angelis suis astabat ad protectionem & directionem eraclij & exercitus eius qui pugnabant p ecclesia. Sed qa per draconē & angelos eius intelligit Cosdroe & suus exercitus fm oēs expositores:conueniēti⁹ est vt sicr per michaelē & angelos eius intelligat eraclius & bellatores eius. michael em̄ interpretat, qs vt deus: Eraclius em̄ in hoc bello pro ecclīa erat dei vicarius. ex supradictis etiam patet. q in hoc libro boni & mali hoies frequēter nominant angeli. b ¶ Et non valu.i.cosdroe & viri eius:sed pluries debellati fuerunt. c ¶ Neq; lo.inuentus est eorū amplius in cœ.i.i ecclīa nam eraclius persequens cosdroe, fugauit eum de æthiopia & libya & terra sancta in quibus ante vigebat ecclīa:& compulit eū turpiter redire in terrā suam. ideo subdit: d ¶ Et proiectus est drac.il.ma.ser.antiquus. tamen quia ipsemet cosdroe erat antiquus ætate:propter quod postea satis cito tradidit regnum filio suo:vt postea dicet: e ¶ Qui vocat diabolus & sa.præ nimia eius neqtia:sicut de homine nequā dicit cōiter, q est vnus diabolus vel sathanas. f ¶ Qui sedu.vniuer.orbem. nam ab illis quos subijciebat faciebat se sicut deū adorari: ppter qd' dr̄ in legenda exaltationis sctē crucis: Fecerat turrē argenteā: in qua interlucentib⁹ gēmis thronū extruxerat aureū: ibi solis quadrigā & lunæ & stellarū imaginē collocauerat, atq; p occultas fistulas aq meatus adduxerat:vt quasi deus pluuiā desuper infundere videretur. Per hoc aūt qd' dr̄ vniuersum orbē: nō est intelligendū, q ipse sibi totū orbē subieceerit: sed est locutio hyperbolica: ad designādum q magnā partem orbis sibi subiecit, & dicto mō seduxit. sicut cōiter dr̄: tota ciuitas currit ad tale spectaculū: licet maior ps remaneat. g ¶ Et piectus est in terrā &c. qa cum exercitu suo cōpulsus fuit in terram suam refugere. h ¶ Et audiui. Hic consequenter ponit gratiarum actio a filijs ecclesiæ p cosdroe deiectione cū dr̄: Et audiui vo.ma.ad grarum actionem. i ¶ In cœlo. id est ecclesia militante. k ¶ Nunc facta est sa.&, vir.&c. qa fideles potuerūt xp̄o libere seruire liberati a

B Cosdroe elatio.

rati a cosdroe oppressiōe. l ¶ Quia proiectus est &c. fra.no. Id est xp̄ianorum quos faciebat accusabiles coram deo ad malū eos impellendo: cogens eos ad latrię cultū sibi impendendū: vt dictū est. m ¶ Et ipsi vicerunt illū &c. Istud non refertur ad eosdē christianos in numero: sed ad illos qui non acquiescebāt ei: magis eligentes mori.& sic erāt victores per palmā martyrij. ideo subditur: n ¶ Et non dilexerunt animas suas. id est vitam suā corporalem: simile habetur Psal.lxxvij.d. Cū occideret eos quærebant eum. non enim de eisdem numero potest itelligi q essent occisi:& quærerent eum pœnitentes: cum pœnitentia non sit post mortem: sed de alijs eiusdem populi. o ¶ Propterea lætamini cœli. de martyrum glorificatione. & de Cosdroe deiectione. p ¶ Væ terræ. Hic consequenter describitur subditorum cosdroe oppressio: qui compulsus redire ad terrā suam fuit valde iratus, & cœpit grauare subditos suos per exactiōes & extorsiones multiplices: ad multiplicandum sibi bellatores vt regnum suum posset defendere ab eraclio imperatore. & hoc est quod dicitur: Væ terræ & mari. quia non solum dominabatur in arida: sed etiā in pluribus insulis maris:& quia de mercimonijs per mare portatis augmētauit exactiones.& pedagia. q ¶ Quia descendit diabolus. Id est Cosdroe fugatus: qui nominatur diabolus in parte præcedenti. sicut visum est. r ¶ Sciens quod modicum tempus habet. erat enim iam senex:& sic non hēbat tempus vitæ in quo se posset de Eraclio vindicare: propter qd' tradidit regnum filio suo. s ¶ Et postquam vidit draco. Licet enim ante persecutus fuisset ecclesiam, maxime extra terram suam: tamen tunc cœpit grauamen eius augmentare in terra sua: in qua habitabant multi christiani ei⁹ tributarij: quos cœpit non solum in rebus, sed etiam in personis grauius persequi. Sicut sennacherib fugiens de iudæa propter percussionem exercitus sui tempore regis Ezechiæ, cœpit grauius affligere iudæos habitantes in sua terra q̄ ante. vt habet Thob. j. v ¶ Et datæ sunt. Hic declarat quoddam superius dictum: scilicet qualiter mulier amicta sole fugit in solitudinem: nam hoc fuit per auxilium Eraclij. ideo dicitur: Et datæ sunt mul. alæ duæ aquilæ mag. Aquila vero signum est imperij romani: ideo per ipsam intelligitur Eraclius. Alę vero eius sunt acies sui exercitus. vnde & ala vna significatione est acies militaris. Et dicuntur hic duę, propter metaphoram seruandam. nam auis nō volat vnica ala, sed duabus. Dicitur autem exercitus Eraclij iuuisse ecclesiam sub rege persidis cōmorantem: quia Eraclius misit milites ex parte græciæ ad recipiendum christianos fugientes de perside. Vel quia regnū persidis sic fortiter inuadebat in extremitatib⁹ suis q cosdroe bellatores erant ibi totalit occupati q xp̄iani de perside facili⁹ potuerunt in græciā transire. vel vtroq; modo. ✳ Vbi alitur

C †De pœ. dis.2.c.si enim. ante finem. D

✳ & deuotos supra id qd' possunt sic dæmones ab eis dejciuntur: de qua deiectione dominus est laudandus: ideo subditur: h ¶ Et audiui vo.mag.in cœlo dicētem &c. Id est in ecclesia triūphante & militante. Et de malis hoib⁹ q subijciūt dęmōib⁹, subdit: q ¶ Væ terræ & ma.i.cupidis bonorꝝ terrestriū & demersis in aqs carnaliū voluptatum. t ¶ Persecutus est mu.quæ pe.qa nititur patientes bonum concæptū quantū pōt pturbare. v ¶ Et da. sunt m. alæ duæ.q̄ sunt amor dei & pximi: p quas euolat a facie diaboli.

Moralr.

✳ Et missit

☞ a ¶Per tps & tē.&c. Si accipit illius ecclesiæ status q erit tpe antichristi dicetur aliter p tps & tpa & di. p pdicatioe helię & enoch. Si gnalis ecclesiæ accipit: dr per tps & tēp.& di.t.asr pro prædicatione xpi facta tribus annis & dimidio: qua xpi pdicatione pascit ecclesia quotidie. b ¶Et adiuuit ter.s.xps ecclesiæ suæ dedit vires patiendi. c ¶Et apc.i.præparauit, & idoneam se fecit vt reciperet quicquid sibi inferrent ad similitudinem os aperientis quod in passione sua fecit: in quo suis exēplum patiendi se proposuit. d ¶Absorbuit flu.i.oēs pœnas in se destruxit: fact? immortalis & impassibilis: qd idem facit in suis. e ¶Irat? est dra.&c.i.qa licet nō possit deuincere, nō tn desistit inuidere & locum inuadendi quærere. f ¶Et stetit supare. Non tn oēs illos vicit miores: sed tm super arenā.i.infructuosos morā fecit qbus appent signa vestigij. Ca.XIII.

E T vidi de ma.best. Bestia vel spiritaliter antichristus: vel generaliter tota collectio malorum: vel integer antichristus caput & corpus. h ¶Capita. Ad hoc vt bene posset istos vincere talem familiā sibi instituit. i ¶Nomina blasphe. Varijs hæresibus erat plena: vel varijs simulationibus occultans vitia.

☞Quasi occi.

¶.i.per tres annos & dimidiū.
a suum vbi alitur per tps & tēpora & a
a¶a præsenti impugnatione.
dimidium temporis a faciē serpen
¶& quis ita parata esset. a¶ex inspiratiōe.
b¶quia ad eam
tis. Et misit serpens ēx ore suo pōst b
non attingit. a¶tribulationē inundantē.
mulierē aquam tanq flūmen: vt eā
a¶in peccatum.
b faceret trāhi a flumine. Et adiuuit c
a¶vel sctī orando. b¶sctī stabiles vt terra.
c terrā mulierem: & aperuit tērra os d
d suum, & absorbuit flumen qd mi e
e sit draco de ore suo. Et irat? est dra f
co in mulierem: & abiit facere præ g
a¶cum minoribus de eadem ecclesia.
lium cum rēliquis de semine eius
a¶opere complent. b¶qui cum credunt
g custōdiunt mandata dei: & hābēt
& timent præferri.
f testimoniū iesu christi. Et stetit su h
per arenam maris. Ca.XIII.
a¶.i.de collectiōe malorum.
g E T vidi dē mari bestiam i k
a¶φ principium: vl per alios
malos se extollentem. l
h ascēdēntē habentē capi m
a¶.i.principes. b¶vniuersos malos. c¶.i.
tā septēm, & cōrnua decem: & su n
eos per quos principes impugnāt decalogū.
a¶quia non est aliquod præcæptum quod per principes non infringatur & de quo ipsi non coronētur.
per cornua eius dēcem diadema o
a¶.i.principes.
i ta: & super capitā eius nomina p
a¶quia dicunt christum nō deum, sed magnum fuisse.
blāsphemiæ. Et bestia quam vidi q
¶missi a principibus.
similis erat pardo: & pedes eius si r
¶maiores in sermonē. a¶qa deuorēt &
cut pedes vrsi: & os ei? sicut os lēo s
ferēt. a¶aliud per qd nocent. b¶faciendi
nis. Et dēdit illi draco virtutēm t
miracula. a¶seducendi multos.
suam & potēstatem magnam. Et vi x

NICO. DE LYRA.

☩ a ¶Vbi alitur per tps & tē.& dimidi.tempo.&c.i.per tres annos & dimidiū. vt dictum est.s. b ¶Et misit serpens ex ore suo post mulie.aquam.id est gentem multam. sm quod dicitur.j.xvij.d. Aquæ multæ populi multi ad interficiendū christianos fugientes. c ¶Et adiuuit terra mulie.scilicet habitatores græciæ. vel milites eraclij modo prædicto. e ¶Et absorbuit flu.qa tunc gens a cosdroe missa fuit debellata. f ¶Et iratus est dra.in muli.i.contra catholicam plebem. g ¶Et abijt fa.prælium cum reliquis de semine ei?.i.cum illis christianis qui non potuerunt fugere cum alijs: vel cū eraclio & ei? exercitu: ne intrarent regnum persidis: iō subditur. h ¶Et stetit super arenam maris. Per mare qd est congregatio aquarum intelligitur cosdroe regnum: qd erat valde populosum: Aquæ em multę populi multi. Per arenam quæ est in litore maris: intelligitur extremitas regni persidis in qua stetit exercitus cosdroe ne eracli? cum suo exercitu posset transire.

Moralit. ☩ b ¶Et misit serpens ex ore &c. quia diabolus fugientibus ab eo mouet persecutionem tpalem vt per impatiētiam eos frangat. d ¶Et aperuit terra os &c. hoc est virgo maria de qua dicitur Esa.lxv.b. Aperiatur terra & germinet saluatorē. ipa naq; sibi deuotos adiuuat cōtra dæmonē. Bernardus super missus est. in periculis, in angustijs, & in rebus dubijs respice stellā, inuoca mariam. g ¶Et abijt facere prælium cum re.&c. quia quando diabolus ab vno sancto deuincitur vadit ad alium impugnandū. h ¶Et stetit super arenam maris. per quam significantur steriles in bono super quos stat tanq; in proprio loco. Ca.XIII.

Diuisio. E T vidi de mari. Descripta persecutione ecclesiæ sub Cosdroe: hic idem describitur sub eius filio sibi succedente. & diuiditur in tres partes. quia prima describitur successio regni. Secundo processus prælij, ibi: Et vidi. Tertio terminus belli persarum & Eraclij, ibi: Si quis habet aurem. Circa primum dicit Iohannes: i ¶Et vidi de mari: id est de regno persidis ratione pdicta. k ¶Bestiam. id est filium Cosdroe bestialiter viuentem. l ¶Ascendentem. ad regni persidis potestatem. m ¶Habentem capita septē & cornua decem. exponatur sicut præcedenti capitulo de patre suo. n ¶Et super cornua eius decem diademata. quia capitanei suarum acierum impendit quasi honorem regium: vt fortius decertarent contra Eraclium. p ¶Et super capita eius nomina blasphemiæ. quia dicti capitanei prorumpebant in blasphemiā xpi: sicut & pricipes eorum: vt hr parte sequēti. q ¶Et bestia quam vidi similis erat pardo. propter varietatem vitiorum in quibus obstinatus erat. sm illud Hierem.xiij.d. Si potest æthiops mutare pellem suam & pardus varietates coloris sui: & vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. r ¶Et pedes eius sicut pedes vrsi. habentes plantas magnas ad calcandum: sic iste anhelabat ad calcandū ecclesiam. s ¶Et os eius sicut os leonis. propter crudelitatē. t ¶Et dedit illi draco virtutem suam: quia cosdroe pater ei? tradidit illi regnum suum: sedens in turre sua argentea: vt dicitur in legenda exaltationis sanctæ crucis. v ¶Et potestatem magnam: id est exercitum fortem ad pugnandum contra eraclium. x ¶Et vidi vnum de capitibus suis. Hic consequenter describitur processus prælij. Circa qd sciendum: φ expositores aliqui dicunt hic φ exercitus eraclij, & exercitus filij cosdroe occurrerunt sibi iuxta danubium: & ex cōsensu vtriusq; partis eraclius & cosdroe filius pugnauerunt ad singulare certamen: tali pacto quod victus subijceretur victori cum toto populo suo. Eraclius autem victor extitit: & sic filius cosdroe cum toto suo populo ei se submisit. & sm hoc dicit iohannes: Et vidi vnum de capitibus suis: Id est primum & principale caput. Vnum enim in scriptura sacra aliquādo ponitur pro primo: Genes.j.a. Et factum est vespere & mane dies vnus: id est primus: & istud caput vnum fuit filius Cosdroe: qui fuit vnum de septem capitibus bestiæ: sicut prædictum est capitulo præcedenti de patre eius cosdroe. Quasi occi.in mortem: id est deuictum & subiectum Eraclio. Et quia per hoc nō fuit mortuus simpliciter: ideo non dicitur occisum absolute, sed quasi occisum. Et plaga mortis eius curata est: quia postea rebellauit eraclio. & sic curatus fuit ab eius subiectione. Sed illud quod sequitur: Et adorauerunt bestiam dicentes: Quis similis bestiæ & quis po.pugnare cum ca. quasi dicat nullus. non cōcordat cum dicta expositiōe. φ enim deuictus ab eraclio rebellaret: nō est argumētū ☩ φ esset inuincibilis:

Moraliter. i ¶Et vidi de mari bestiā ascendentem. Hic ad literam describitur persecutio ecclesiæ sub filio Cosdroe, qui capitulo præcedenti vocatus est draco: iō per eius filium significatur tyrannus qui est diaboli filius per eius imitationem. Et dicitur hic bestia habens septem capita: per quæ significantur septem vitia capitalia. n ¶Et cornua decem. Id est vniuersos modos impugnādi bonos. o ¶Et super cornua eius decem diadema. Id est omnem spem subijciendi sibi iustitiā. p ¶Et super capita eius nomina blasphemiæ: quia semper paratus est deum & eius membra blasphemare. q ¶Et bestia quā vidi similis erat pardo. quia conformatus est in malo. Hiere.xiij.d. Si mutare potest æthiops pellem suam: & pardus varietates coloris sui: & vos poteritis benefacere cum didiceritis malū. r ¶Et pedes eius sicut pedes vrsi. qui sunt lati ad calcandum: sic tyrannus studet calcare populum. s ¶Et os eius sicut os leonis. quia quærit deuorare bona aliorum. t ¶Et dedit illi draco virtutem suam. quia diabolus tales adiuuat ad pficiēdum maliciā suam. x ¶Et vidi vnum de capitibus suis quasi occisum in morte: & plaga mortis eius curata est. Quia propter infirmitatem vl aliud malum superueniens tyrannus territ? aliquando incipit emendationem: sed illo malo transeunte reuertitur ad pristinam nequitiam vel maiorem.

☩Et admirata est

☞ a ¶Quasi occisum. Similabit se antichristus mortuum: & p triduū latens post apparebit dicens se suscitatum. b ¶Et pla. mor. Arte magica ascendet in aera ferentibus eū dæmonibus: & sic curabitur plaga mor.e.qa qui prius mortuus credebatur, post viuēs reputabitur. c ¶Et apc.os suū. In tantā fiduciā prorupit: vt qd occulte ante, iam tunc publice audeat blasphemare. d ¶Et taber.eius.i.oēm institutionem eius p quā laudabilis apparet. e ¶Occisus. In suis vt in abel. Vel qa añ oia dispositū est, φ in fine tporum occideretur. Vl occisus.i.in agno mystice quē abel obtulit: vl in ipso abel a frē occiso pfiguratus est. f ¶Qui in capti. Qui captiuat hoies nunc a fide, tandē a salute.s.antichristus: vel ipse diabolus. g ¶Qui in glad. oc.&c. Antichristus & sui occidūt gladio materiali, & persuasionis: & perierunt gladio æterni iudicij. h ¶Hic est pa.i.patiētiā & fidē tenebūt: qa illo destructo sciunt se remunerandos. Respiciendo pœnā malorū & remuneratione bonorū patientes fiunt & fidē tenent. i ¶Et vidi. descripta tribulatiōe q erit p antichristū, & suos participes: subiungit aliā quæ fiet p suos apostolos: quos ipe per totum mūdū sparget.

☞Cornua

¶antichristum. a¶fingentē
a di vnum de capitib? suis quasi ōc a
se tanq; mortuum. ¶simulatorie.
b cisum i mortē: & plaga mortis eius b
¶per ascensionem.
curata est. Et admirata est vniuersa c
¶imitans bestiales. a¶.i.antichristum.
terra post bestiām. Et adorauerunt d
a¶.i.diabolum. b¶resurgendi vt videbat.
drāconem: qui dedit potestatē be
¶antichristum.
stiæ: & adorauerunt bestiam dicen e f
¶cum resurrexit.
tes: Quis similis bestiæ: & quis po
a¶voluntati eius resistere.
b¶permissione dei.
terit pugnāre cum ea? Et dātum est g
a¶magniloquio se extollens. b¶qa
dicere se filium dei.
ei os lōquens magna & blāsphe
mias: & data est ei potestas face h
¶id est operari per menses.
c re menses quadragintaduos. Et
a¶negando deum esse. b¶id est contra deū:
apuit os suum in blāsphemias ād
vel vsq; ad deum.
d deū: & blasphemare nomē ei? & ta
a¶.i.oēs illos qui ab illis maioribus prote
bernaculū eius, ēt eos q in cœlo ha
guntur. ¶permissum.
bitant. Et datum est illi bellū face i
¶corporaliter. ¶vel eos.
re cum sanctis: & vincere illos. Et k
data est ei potestas in oēm tribū &
populū & linguā & gentem: & ado
a¶.i.dediti terrenis.
rauerūt eam oēs qui inhābitabant
¶.i.reprobi tantum.
terrā quorū nō sunt scripta nomia l
a¶qui liber est agnus: ipse em idem est agn?
e in librō vitæ agni, qui occisus est m
& liber. ¶.q.d.cauete omnes.
ab origine mundi. Si quis habet n
¶intellectum. ¶intelligat.
f aurem audiat. Qui in captiuita o
¶in pœnas infernales.
tem duxerit, in captiuitatem va
g det: † qui in gladio occiderit, opor p
¶.i.in respectu pœnarum
h tet eū gladio occidi. Hic est patien q
& remuneretionis. a¶priore minorem.
i tia & fides sanctorū. Et vidi āliam r

NICO. DE LYRA.

☩ φ esset inuincibilis: sed magis ad oppositum: sicut ipse iam fuerat deuictus ab eraclio: & pr eius pluries debellatus. Item qa qd isti expositores dicūt, φ hæc rebellio fuit post recessum eraclij de pside: inter fecto cosdroe & reportato vexillo crucis dñicæ. hic aūt dr: Et admi.est vniuer.ter. post bestiā, pp eius curationē. Et adora. draco. per quē intelligit cosdroe. nō enim adorauerūt eum post mortē suā sed añ: vt dictū est.s. Propter qd aliter exponit hæc lra de vulneratione lætali filij cosdroe in vno conflictu ꝯ eracliū: a quo vulnere cōtra spē humanā fuit satis cito curatus: propter qd gentes sibi subditæ crediderūt in eo esse aliqd numinis cuius virtute fuerat sic sanatus: sicut & patrē suū adorauerant: vt dictū est. sm hoc dr: Et vidi vnū de ca. su.i.filiū cosdroe rōne iā dicta. a ¶Quasi oc.in mor. Id est lætalit vulneratū. b ¶Et plaga mor.c.cur.est. inopinabilr. c ¶Et admirata est &c. pter talē curationem. d ¶Et ado.dra.i.cosdroe: quia dedit potestatem bestiæ tradendo regnum filio suo. e ¶Et ado.be.i.filium cosdroe credentes in eo aliquid numinis esse. f ¶Dicētes: quis si.be.&c.q.d. nullus: qa si in prælio vulneraret, curabitur sicut prius. g ¶Et d.est ei os lo.ma.& b.p iactantiā & blasphemias ꝯ xpm & ecclā. h ¶Et da.est ei ptās fa.mē.qua. qui faciunt tres annos & dimidiū. dictū em est.s. φ bellū eraclij cōtra persas durauit septē annis. & sic medietas illius tpis ascribit cosdroe: & alia medietas filio eius. i ¶Et d.est il.b.f.cū san. qa sctm anastasiū cū.lxx.mōachis & multos alios interfecit. k ¶Et data est ei po. in om.tri.&c. quia multæ gentes & diuersarum linguarū erant sub potestate sua. & est hic hipbolica locutio, accipiēdo omnē pplm & gentē pro multo pplo & gente: sic ut frequenter fit in scriptura, & in cōi mō loquendi. sicut dr, tota ciuitas est i ta li festo. ad denotandū, φ sunt ibi multi de ciuitate. & silr qd subditur: Et adorauerūt eā oēs &c. l ¶Quorū nō sunt scr.n.in lib.v.a.i.in libro pdestinationis diuinæ: q dr liber vitæ agni rōne deitatis, & ēt rōne humanitatis. inquantū oēs pdestinati saluant in fide mediatoris. m ¶Qui occisus est &c. qd duplr pōt intelligi. Vno mō dispositiue. qa sic deus ab æterno disposuit mundū facere. quę qdē dispō pōt dici qdā mūdi origo: inquantū ad exēplar mūdi pcōcæpti æternalr a deo, pductus est mūdus tpalr in effectu. vnde Boetius libro de ꝯsolatione: Tu cuncta superno ducis ab exēplo, Mūdū mente gerēs similemq; imagine formans. Alio mō figuratiue. & sic ab initio mundi xps in abel fuit occisus. nā occisio abel innocētis fuit figura occisionis huius agni. vñ dicit Aug. φ fuit in abel occisus & in pphetis exhonorat?. n ¶Si qs habet. Hic vltio describit finis belli persarū & eraclij: cum dicitur: Si qs habet au.i.intellectū. o ¶Audiat. supple finē belli eraclij & persarū. qa persę q multos xpianos duxerāt captiuos, ab eraclio & eius exercitu fuerūt captiuati. p ¶Qui in gla.oc.&c. qa cosdroe q multos occiderat ab eraclio ē occisus. q ¶Hic est patiē.& fides sanctorū. qa zacharias patriarcha hierosolimitanus qui cum alijs pluribus sanctis ductus fuerat in pside captiuus, habuit meritū patientiæ: & per eraclium cum eis fuit in hierusalē reductus.

Diuisio. r ¶Et vidi aliā be. Descripta ecclesiæ persecutione a cosdroe & eius filio: hic ꝯñter idem describitur sub mahumeto & ei? populo. et diuidit in tres ptes. nā hæc psecutio primo incipit. scd'o alia intercipit se.c. ibi: Et vidi & ecce nubē. tertio primo resumit.xvj.c.ibi: Et sex. Prima adhuc in tres. qa primo ponit conditio sectæ saracenorum. scd'o psecutio xpianorum. in principio seq.ca. tertio punitio psecutorum, ibi: Et alios angelos. Prima adhuc in duas. qa primo ponit dictę sectę cōditio. scd'o cuiusdā sniæ secretæ velatio, ibi: Hic sapientia est. Circa primū sciendū, φ licet de inchoatione sectæ mahumeti varia dicantur a diuersis: tn conuenientius tenet, φ incæpit circa finem tpis eraclij: de quo dictum est in parte præce. hic autem mahumetus de paupertate ad diuitias eleuatus cogitauit fieri rex hismaelitarū de quo populo erat: qui proprie dicūtur agareni. nam hismael fuit filius agar ancillæ saræ: Geñ.xvj. dicunt tn vsurpatiue saraceni a sara libera. (Saraceni agareni.) Ad obtinendum vero propositū vsus fuit cōsilio, & auxilio cuiusdā monachi hæretici, noīe særgij: condendo legem falsam & carnalē: & quibusdam auctoritatibus veter.ac no.test. coloratam: vt sic non solū a gentibus ad carnalia pronis, sed etiam a simplicib? christianis & iudæis de quib? aliqui habitabant cum hismaelitis, facili? reciperetur finxit etiam legem illam a deo reuelatam tanq; prophetæ dei summo. Igitur de ipso dicitur: Et vidi aliam bestiā.i. mahumetū vitam voluptuosam ducentem. quæ bestialis dicitur.j.Ethic. nam fuit luxuriosus & libidinis ardore succensus super omnes homines orientalis regionis: iactans se so☩lum sup

Moralr. ☩ c ¶Et admirata est vniuersa terra. de tali euasiōe mali: quia communiter bonis hominibus non contingit. d ¶Et adorauerunt draconem &c. quia reuerendo tyrannum reuerentur diabolum cuius est membrum. g ¶Et datum est ei os &c.i. permittitur loqui superba & blasphematoria. (†Ge.9.a. mat.26.a) h ¶Et data est ei pote.fa.mē.qua. Mensis dr a mene qd est defectus. & iō facere menses.i.defectus, est deficere. tyrannus aūt deficit in obseruantia decalogi & euangelij, & duplicis dilectionis pręcepti: qd significat per menses.xlij. nā quadraginta sunt quater decē: & sic significat decalogum & euangelum quadruplr descriptum. & per duos supadditos duplex charitatis pręceptum. k ¶Et data est illi pote.in om.tri.&c.i. super multos bonos. & est hic hyperbolica locutio. n ¶Si quis habet aurē au.q.dicat sicut tyrānus bonos captiuat & occidit temporaliter: sic æternaliter captiuabit & ad mortem gehennæ ducetur. r ¶Et vidi aliam bestiā ascendentem de ter. hoc literaliter exponitur de mahumeto qui legem falsam dedit hismaelitis. ideo mystice potest exponi de quolibet hæresiarcha q doctrinam erroneā dat discipulis suis. iō subditur:

☩Et habebat

E ☞ a ¶Cornua duo. Quia simulabūt se habere innocentiam: & puram vitā & verā doctrinā & miracula quæ xp̄s habuit & suis dedit. Vel duo testamēta sibi vsurpabūt. b ¶Et loquc. si. i. pseudo ap̄li ita loquent̄ sicut diabolus in antixp̄o erat locut⁹. c ¶Et ptā tem pri. Quia in oībus caput suum sibi p̄ponebant. s. antichristo. d ¶Terrā. i. terrenos & in amore terræ perseuerantes. vel terra s̄m corpus, habitantes in ea s̄m animam. e ¶Adorare bes. pri. cu. cu. est pla. mor. Quia & hi simulata resurrectione prædicationis suæ faciunt fundamentum sicut & apostoli xp̄i fecerunt. f ¶Ignem. i. malignū sp̄m super suos faciet descendere: vt loquantur varijs linguis. Vt ap̄lis datus est spiritussanctus in specie ignis: sic & illi dabunt spiritum malignum in specie ignis. g ¶In conspec. ho. Vt omnes videre possint cum ap̄li in
Act. 2. a. conclaui accæperūt. h ¶Vt loquat̄ ima. Qui magica arte faciet statuam loqui & futura prędicere. i ¶Habere characte. &c. In manu & in fronte ponent signa: vt omnes deum confiteantur suū verbo & ope.

☞Numerū

a ¶pseudo apostolos. b ¶in superbiā vel perditionem proficientem. c ¶per amantes terrena.
bēstiā ascēdēntē de terrā: & habe- a b
a ¶qa si qd boni in eis videbitur simulatio
bat cornua duo similiā agni. Et lo c
erit. a ¶. i. omnes modos deci-
c quebatur sicut draco. Et pōtestatē d
piendi quibus antichristus decipit.
prioris bestiæ oēm faciebat in cō- e
d spectu eius: & fecit terrā & inhabi f
¶antichristum.
e tantes in ea adorare bestiā primā:
cui⁹ curata est plaga mortis. Et fe g h
¶ad confirmationem prædicationis.
f cit signa magna: vt etiam ignē fa- i
g ceret de cœlo descēdere in terrā in k
conspectu hoīm. Et seduxit habi- l
a ¶permissione dei.
tantes in terra, ppter signa q̄ dātam
a ¶in inuocatione nois antixp̄i. ¶p̄cipiēs.
sunt illi facere in cōspēctu bestiæ: n
dicēs habitātib⁹ in terra vt faciant o p
a ¶se conformans illi. ¶vel ad literam: id est aliquam statuam.
imāginem bestiæ q̄ habet plagam
a ¶mortis. b ¶resurrexit. c ¶a diabolo pro
gladii & ūixit. Et dātum est illi vt q r
missione dei. a ¶conformibus antichristi.
daret spiritūm imagini bestiæ: & s
a ¶diuersis linguis. b ¶. i. conformes eius.
c ¶per principes seculi.
h vt lōquat̄ imagō bestiæ. Et faciēt t
a ¶. i. conformantes se ei: vel ad l̄ram.
vt quicunq; non adorauerit imā-
a ¶morte corporis. b ¶qui dicent deū suū
ginē bestiæ ōccidat̄. Et faciet ōēs v
& omnes recipere & neminem abijcere.
pusillos & magnos, & diuites &
i paupes, & liberos & seruos habe- x
re characterem in dextera manu: y
aut in frōtib⁹ suis: & ne qs possit z a
a ¶ad literam. vel seruos dei acquirere: vel ad spiritualem sensum.
emēre, aut vēdere nisi qui habeat b

G & nihil in me remansit virum. angeli vero ignis vocant̄. Ps. ciij. a. Qui facis angelos tuos sp̄us, & ministros tuos ignem vrentem. Sed quia istud erat falsum, ideo subditur: k ¶In conspectu hominum. i. in opinione falso sibi credentium. Dixerunt etiā sui discipuli: q lunā a se vocatā fecit descendere, q̄ ratione luminis conuenit cū igne. & sic s̄m opinionem hoīm fecit ignē descendere. l ¶Et seduxit habitan. in terra. per se & discipulos suos. m ¶Propter sig. quæ falso dicta sunt de eo. n ¶In cōspectu bestiæ. Id est suīpi⁹ sciebant enim q erant signa mēdacia. Vel aliter: In conspectu bestiæ. id est populi bestialis & de facili seducibilis: qualis erat populus hismaelitarum habitans in desertis. o ¶Dicens ha. in terra. sibi subiecta. p ¶Vt faci. ima. bes. quæ habet pla. &c. Hoc additur ad designādum, q bestia hic accipitur pro ipso mahumeto, & non pro populo per ipsum decæpto. Dicitur autē eius imago lex ab eo data: in quo repręsentatur eius conditio & vita: quam prępcepit firmiter custodiri. & hoc est quod dicitur: Vt faciant imaginem &c. i. opere adimpleant eius legem. q ¶Et datum est illi. i. permissum a deo. r ¶Vt daret spiritū imagini. i. vigorem suæ legi. Lex enim dicitur viua quādiu viget: & mortua cū abrogatur. s ¶Et vt loquatur imago bestiæ. i. sententiam suam ostendat. sicut dicitur: Lex talis loquitur in tali casu. nam omnia fere accipiunt̄ hic metaphorice. t ¶Et faciet vt quicunq; non adorauerit imaginem bestiæ. Nam præcæpit sub pœna mortis legem suam haberi in magna reuerentia. v ¶Et faciet omnes pusi. & ma. &c. id est omnes homines cuiuscūq; cōditionis. x ¶Habere chara. i. circuncisionem. vt dicūt aliqui. nam saraceni sunt circuncisi sicut & iudæi. Sed litera sequēs dissonare videtur, cū dicitur: In dextera manu: aut in frontibus suis: quia circūcisio non fit in partibus istis. Et ideo per characterem videtur hic intelligi determinatus modus viuendi s̄m legem mahumeti: quo saraceni ab alijs gentibus distinguunt̄. iō dicitur: y ¶In dextera manu. quantum ad operationem. z ¶Aut in frontibus suis. per apertam cōfessionem. a ¶Et ne quis posset emere aut vendere. id est cum saracenis in suis legalibus communicare. b ¶Nisi qui habeat characte. bc. id est modum viuendi dictum. H

✱Aut nomen

Moralit. ✱ b ¶Et habebat cornua duo similia ag. scilicet christi. cuius duo cornua sunt duo testamenta: quorum vetus dedit per prophetas: nouum autem per semetipsum. sicut dicit̄ Heb. j. a. Olim deus loquēs patribus in prophetis &c. Heresiarcha vero suā doctrinam nititur defendere per scripturā veteris & noui testamenti. qa tn̄ male allegat eam: non dr̄ haberi cornua agni, sed similia cornibus agni. c ¶Et loquebat̄ sicut draco. i. sicut diabolus suggerit ei. d ¶Et potestatem prioris bestiæ &c. per quam significatur tyrānus, vt dr̄tū est: cuius amicitiam & familiaritatē quærit heresiarcha: vt ad defensionem suæ hæresis vtatur eius ptāte: sicut legitur de arrio & pluribus alijs: & sic potestatem eius facere dicitur inquantum ea ad malum vtitur. f ¶Et fecit terram & habitantes in ea adorare bestiam pri. i. tyrannum: inducens populum ad eius reuerentiam: vt sic magis habeat eius amicitiam. h ¶Et fecit signa magna ita vt etiā ignē faceret descen. &c. Hoc fuit in pelagio cuius discipuli dixerūt: q fuit sp̄ussanctus qui est ignis diuinus. Et qa hoc erat falsum, ideo subditur: k ¶In conspectu hominum. i. s̄m falsam estimatione credentium. o ¶Dicens habitantibus in terra vt facerēt imaginem &c. i. vt facerent reuerentiā filio tyranni, qui est eius imago naturalis. vt sic ad defensionem suæ hæresis succederet patri. q ¶Et datum est illi vt daret spiritum imagini. i. voluntatem filio tuendi suam hæresim verbis & factis.

NICO. DE LYRA.

✱ lum, sup quadraginta hoīes ex diuino munere virtutē generatiuā & coeundi ptātem h̄re: vt scribitur historiæ orientalis ecclesię lib. j. ca. v. qui aliter noīatur. s. liber ep̄i aconensis: qa fuit auctor hui⁹ libri. a ¶Ascendentem de ter. quia per mercationes & rapinas ascēdit de paupertate ad diuitias: vt dicitur ibidem. b ¶Et habebat cor. duo simi. agni. id est christi: cuius duo cornua dicuntur hic prophetia inquātum
F fuit viator: prout declaratum fuit Lu. vij. c. super illud: Propheta magnus surrexit in nobis &c. & lator legis nouæ. Mahumetus vero finxit se esse prophetam, & legis diuinæ latorem: vt dictum est propter quod dicit̄ habere duo cornua similia cornibus agni: quia non fuerunt talia s̄m veritatem: sed s̄m humanam fictiōem. c ¶Et loquebat̄ sicut dra. s. astute mēdaciter & dolose. d ¶Et potestatem prioris best. omnem facie. Quod exponunt aliqui de potestate filij Cosdroe qui. s̄. nominatus est bestia. nam mahumet⁹ & eius sequaces potestatem regni persarum transtulerunt ad saracenos. & sic dicit̄ hic fecisse omnem potestatem prioris bestiæ. Sed huic expositioni videtur contradicere quod sequit̄: Et fecit terram, & habitantes in ea ado. bestiam primam. nam auferendo ptātem a persis non fecit adorare regem eorū: sed magis p̄rium. Propter quod mihi vr̄ saluo iudicio meliori: qd' hic prior bestia sit ipse mahumetus: qui dicitur bestia ratiōe vitæ bestialis. vt dictū est: & prima, quia primus rex fuit saracenorū bestialiter viuētium. Modus aūt primi regis in aliquo regno est regimen suū firmare & dilatare quantum pōt. quod fecit ipse mahumetus. iō dr̄. Et potestatem prioris bestiæ omnem faciebat. qa quicqd solet facere primus rex ad firmandum & dilatandum suam ptātem, diligentius agebat. e ¶In conspectu eius. i. put sibi ad finem intentum expediens videbatur. f ¶Et fecit terrā &c. adorare bestiam pri. s. seipsum: qui dicitur bestia prima ratione dicta. non tn̄ fecit se adorare tanq; deum: sicut fecit cosdroe: sed sicut pphetam dei summū. g ¶Cuius curata est pla. mor. Mahumet⁹ enim in quodā bello fuit grauiter vulneratus: sed postea curatus: vt dicit̄ primo libro historię orientalis ecclesię ca. v. h ¶Et fecit signa ma. falsa tn̄. i ¶Vt etiam ignem faceret de cœlo descendere in terrā. Hic accipitur ignis metaphorice sicut & alia q̄ dicuntur hic. Mahumetus em̄ postq; iā magnus erat effectus, cœpit cadere epilentica passiōe. ppter qd' ne ex hoc vilificaret̄ dixit se hoc pati ex apparentia gabrielis archangeli: vtpote hō purus non potēs sustinere refulgentiam ipsius. sicut Daniel. x. d. dixit angelo sibi apparenti. Domine mi in visione tua dissolutæ sunt cōpages meæ: & nihil in

A ☞ a ¶Numerum no. i. q expectāt ab eo remunerationem minorē, vel mediocrem, vel maximā. b ¶Qui habet in. Cū liber græce sic editus: s̄m græcos numerus est quęrēdus: apud quos oēs l̄rę numerū significant nomē eius antemos qd' ei cōpetit qui xp̄o p̄rius dr̄. a. vnū. n. qnqnaginta. t. ccc. e. quinq;. m. quadraginta. o. septuaginta. s. cc. Vel arnoyme. i. nego q xp̄m negat deū in quo idē numerus. a. vnū. r. cc. n. qnquaginta. o. lxx. y. cccc. m. xl. e. quinq;. Vel teitan. i. sol, gigas: qd' vere xp̄o, vsurpatiue ꝯuenit antichristo. T. ccc. e. quinq;. i. x. iterū. t. ccc. a. vnum. n. l. Vł latinis l̄ris. Diclux. qa ipse se lucē esse dicet. D. qngenti. i. vnū. c. centū. l. quinquaginta. v. qnq;. x. decem, & sic eadē summa. ¶Sex primus pfectus numerus est: & significat illos minus p̄fectos q coniugati sunt: & p mō suo decē p̄cępta seruāt. Sexagita significat mediocriter pfectos: q dimissis legalib⁹ cōiugijs in castitate pmanēt: & iter decem p̄cępta p mō suo cōplent. Centū significat pfectissimos: q mentis & corporis integritatē non violāt: & decē pręcæpta pfectissime seruant. Hi reddūt fructū: alij tricesimū, alij sexagesimū, alij cētesimū. Et discipuli antixp̄i tunc dicēt neminē posse saluari: nisi antichristo obtulerint aliquem de fructibus illis.
Mat. 13. b

a ¶qa signati sunt noīe eius: & eū fatebunt̄.
chāractere, aut nomen bestiæ, aut a b
a ¶vel nomen. b ¶quia res obscura
a numerū nois ei⁹. Hic sapiētia est. c
attentos facit. a ¶vel nomē.
b Qui habet intellectū cōputet nū- d e
a ¶licet p hoc deus videat̄, sapienti pur⁹ hō
merū bestiæ. Numer⁹ em̄ hois est: f
apparebit. a ¶vel antemos: vel diclux.
& nūerus ei⁹ sexcēti sexagitasex. g

NICO. DE LY.

✱ a ¶Aut nomē: sicut saraceni ficti. nā sicut inter xp̄ianos sunt aliqui ficti: ppter quod pmittunt̄ cōicari xp̄ianis veris: sic est iter saracenos. b ¶Aut nu. no. eius. sicut serui saracenorū, alterius tn̄ legis: qui cōicant cū eis in humanis: eo q sunt de numero familiæ domus saraceni. c ¶Hic sapiētia est. Hic ponit̄ velatio cuiusdā secretæ sniæ. s. numerus annorū respiciens mahumetū. ideo dicit̄: Hic sapi. est. i. res occulta ad intelligendū: quā cape pprie est sapientū. d ¶Qui habet in. viuacē & penetratiuum occultorum.
B e ¶Cōputet nu. be. i. mahumeti: qui bestia dr̄: vt patet ex p̄dictis. f ¶Numerus em̄ hois est &c. sexcenti &c. s. anni. & ad qd referatur determinate iste numerus patet, q nō refert̄ ad numerū annorū vitæ ipsi⁹: qa non tm̄ vixit: sed. lxiij. annis: vt h̄r in historiali speculo. Propter qd' aliqui dixerūt. q refert̄ ad duratione legis ipsi⁹: quæ tm̄ debet durare. Sed hoc non vr̄ verum. nam lex illa fuit data circa finem tpis eraclij: vt p̄dictum est q cœpit iperare āno dn̄i sexcētesimo. xiij. & imperauit. xxx. annis. a fine aūt huius tpis vsq; ad pn̄tē annū q est annus dn̄i. M. cccxxix. fluxit maius tp̄s: vt patet ꝯsiderāti. & tn̄ adhuc durat lex mahumeti. Propter qd' aliq dicunt̄: q post mortē mahumeti lex ei⁹ fuit correcta p sapientes saracenos. & ab illa correctione debet incipe numer⁹ annorū durationis illi⁹ legis. Sed hoc non vr̄ pbabiliter dictū. Tū qa non diceret̄ lex mahumeti, sed sapientiū. Tum qa illi sapiētes dicunt̄ fuisse discipuli mahumeti: & sic illa correctio non fuit post eius dationē a mahumeto p tp̄s notabiliter magnū. & sic ab illa correctione iam fluxerunt sexcēti. lxvj. anni; vel de valde ppinquo sunt cōplēdi. & tn̄ lex mahumeti non vr̄ hic ppinqua cessationi. nam a paucis ānis multū inualuit. Tartari em̄ q sunt in maxio numero, legem illā percæperūt p maiori parte illius ppl̄i: sicut audiui assertiue a quodā ep̄o ordinis nr̄i: qui p plures annos inter tartaros habitauit. Propter qd' saluo meliori iudicio vr̄, q iste numerus annorū sit incipiēdus ab incarnatione dn̄i: & terminādus in morte mahumeti. de quo pphetice loquit̄ hic iohannes. Qd' sic pōt declarari. nā ab anno incarnationis dn̄i, vsq; ad finē imperij eraclij fluxerūt anni sexcēti. xliij. vt patet ex p̄dictis. & mahumetus vixit. lxiij. annis: vt dictū est. & isti numeri simul iuncti faciunt septingētos sex annos. a qbus oportet subtrahere annos qbus mahumetus vixit cū eraclio al'r illi anni bis cōputarent̄: vt patet intuenti. isti vo anni æstimant̄ probabil'r fuisse quadraginta: qa mahumetus primo fuit pauper. & postea inualuit per mercationes. & postea per rapinas & fraudes: anteq; attētaret se regē facere, & legē dare: quā dedit circa mortē eraclij. & sic de vita mahumeti vident̄ pbabiliter fluxisse. xl. anni ante tp̄s mortis eraclij: qbus dēptis a septingentis sex remanent p̄cise sexcenti sexagintasex anni ab incarnatione domini vsq; ad mortē mahumeti. & s̄m hoc pōt l̄ra exponi: Numerus em̄ hois. s. xp̄i qui fuit hō pfectus sciētijs, & virtutib⁹ ab instāti incarnatiōis. g ¶Et nu. eius est. s. mahumeti sexcēti. lxvj. qa tantus numerus annorū fuit a anno quo dn̄s factus est hō vsq; ad terminum vitæ mahumeti: vt p̄dictum est. Sciendū aūt q liber apocalypsis fuit script⁹ in greco. in quo h̄r hoc nomē antemos: vbi dicit̄ hic sexcēti. lxvj. cuius significatū pprium est, p̄ri⁹. qd' pprie cōuenit mahumeto: q fuit p̄rius xp̄o negans eius diuinitatē: vt prędictum est: & persequens xp̄ianos: vt dicetur in parte sequēti. Significatū aūt dictę

Supputatio nūeri xp̄o ad mahumetum.

autem dictæ dictionis accōmodatū est huic numero sexcēti. lxvj. C
Ad cuius intellectū sciendū, q sicut in latino aliquę l̄rę accommodatę sunt ad significandū numeros: sicut l̄ra. c. ponit̄ p cētū: & l. pro qnquaginta, & sic de aliqbus alijs. ita sil'r in græco l̄rę aliquę ponunt̄ p numeris. & ille qbus scribitur hoc nomen antemos in græco significat̄ hoc mō latine sexcentos. lxvj. pp qd' in aliquibus biblijs ponit̄ sic: Numerus em̄ hois & numerus eius est diclux. q̄ dictio significat apud latinos nūerum p̄dictū p l̄ras qb⁹ scribit̄: qa l̄ra. d. ponit p qngētis. i. p vno. c. pro centū. l. p qnquaginta. v. p qnq;. x. p decē: & hęc sil'iūcta faciūt sexcētos sexagintasex. qui numerus cōpetit mahumeto modo dicto. & qa ista ponuntur valde obscure: vt patet, ideo præmittitur: Hic sapientia est &c.

¶In ca. xiij. vbi dr̄ in postil. Et vidi aliam bestiā. Descripta ecclię psecutione sub cosdroe & eius filio: hic ꝯn̄r &c.

ADDI.

Circa sectā saracenorū, & eius sacrilegū actorē: de qbus btūs iohannes s̄m postillatorem incipit agere ab ista visiōe vbi dr̄: Et vidi aliā bestiā ascēdentē de terra & hēbat cornua duo &c. q̄dā occurrūt attendēda: q̄ ad maiorē informationē fideliū p̄sertim simpliciū sunt notāda. Primū de ei⁹ sectę initio seu inchoatiōe. scd'm de falsis & ficticijs hui⁹ sectę fundamētis. tertiū de errorib⁹ & vitijs multiplicib⁹ in ea cōtētis. quartū de rōne & cā quare multitudo gētiū ad tātos errores ꝯfluxit. qntū de diuturnitate duratiōis ei⁹. ¶Circa primū sciēdū: q licet oēs historiographi ꝯueniūt in hoc q tpe eraclij ipatoris circa finē vitæ suę hæc secta nefanda habuit initiū: nō tn̄ oēs ꝯueniunt de mō, cā seu occasiōe hmōi initij. Et forte iō postillator pręterimisit hmōi cām seu occasionē declarare vr̄ tn̄ q hoc tradit̄ sufficient̄ i q̄dā historia breui f̄ris ptolemęi de luca. q de historijs isidori & richardi & martini multa collegit ad hoc ptinētia: i qua qdē historia h̄r: q cā seu occasio ex qua hmōi error sumpsit pricipiū, fuit magna tyrannis eraclij ipatoris: q post victoriā de psis habitā, i supbia eleuatus & nimia cupiditate accēsus: nimis p̄mebat psas & arabes & caldeos & alios ꝯfines eiusdē: in tributis & alijs exactiōib⁹ grauib⁹ & inordinatis: ex quo ppl'i illarū regionū iclinati fuerūt ad resistēdū exactorib⁹ ipatoris: qd' tn̄ nō audebāt cōmittere, timētes ei⁹ tyrānidē & magnā ptātē: Sed mahumet⁹ q maxie audacię & vsutiæ erat, & ēt magnis artib⁹ erudit⁹ se eis adiūxit: q inueniens dispōnē gentiū p̄dictarū, ad rebellandū romano ipio eos incitauit ad cōmittendā p̄dictā rebellionē: spāl'r in denegādis tributis sub colore liberādi illas gētes a p̄dictis exactiōib⁹. Vn̄ & gētes illę accęperūt eū in ducē & caput sub quo sæpe debellauerūt collectores. Et gētes iperij de qb⁹ p̄dict⁹ mahumet⁹ obtinuit multas victorias. Et vt firmius hmōi pricipatū seu ducatū sibi vsurparet: conat⁹ est dare eis nouū cultū & ritū: sub quo in dicta rebelliōe pseuerarent. vn̄ ꝯsilio seu suggestione cuiusdā hęretici monachi sergij noīe accępit q̄dā q̄si prima sacra legis mosaicę & euāgelij xp̄i: vt. j. patebit: vt sic crederet̄ a rudibus ppl'is ip̄m esse ꝯseruatorē vtriusq; legis seu testamēti. Vn̄ recte ꝯsideranti, hęc secta nefanda pprie assimilat̄ sectę seu idolatrię hieroboā in suo initio de quo agit̄. iij. Reg. xij. b. vbi h̄r: q pp fatuitatem roboā, q respuēs cōsiliū seniorū minat⁹ est ppl'm aggrauare in suis exactiōib⁹: hieroboā cœpit occasionē rebellādi regi: & deinde puertēdi ppl'm a cultu diuino q qdem error pseuerauit in decē tribub⁹ vsq; ad eorū totalē trāsmigrationē seu pditionē. vt planius h̄r. iij. & iiij. Re. Post vo hmōi initium in p̄dictis regiōib⁹ habitū multę alię gētes sunt cōmotę ad adhęrendū p̄dictis sub colore p̄dictę libertatis. Et spāl'r de radice mōtis caucasi egressa est gēs pfida p̄ eracliū: q̄ qdē gēs nabathęa vocat̄: q̄ s̄m Hiero. a nabaoth priogenito hismael descēdit. q̄ qdē gēs deuastauit regiones iperij vsq; in syriā & iudæā. deinde pmittente deo & malicia humana crescēte, totā aphricā, & deinde hispaniā fere occupauerūt. & licet ab hispania diuina miseratiōe opitulāte, & pbitate regū hispanię p deo militātiū p maiori pte sunt eiecti: adhuc tn̄ hodie ad exercitiū bonorū aliq̄ radix germinans fel remanet. ¶Circa scd'm. s. de falsis & ficticijs hui⁹ sectę fūdamētis sciēdū: q seductor p̄dictus attēdēs, q tpe illo iā idolatria fuerat ab orbe exclusa p doctrinā ap'lorū & discipulorū xp̄i: put pphetatū fuit Esa. ij. de tēpore xp̄i. Et idola penitus cōterentur. similiter & cosdroe qui se fecerat vt deum adorare, cū eius sequacibus fuerunt p eraclium deuicti & suppressi: nō inuenit aliū modū introducendi ritū & cultum nouū nisi fingendo se legis diuinę hacten⁹ approbare cōseruatorē & executorē. & qa lex diuina ędificata est sup fundamentū apostolorum & pphetarū: vt dicitur ad Ephe. ij. ideo finxit se esse pphetam & ap'm. Vn̄ his duobus nominibus communiter apud oēs qui hunc

origo, occasio, & tp̄s sectæ mahumetanæ.

D

Universidad de Deusto Biblioteca

E qui hunc errorē fatent̄ seductor ille appellat̄. Vocāt et eū ꝓphetā simplr̄ quasi antonomasice vt intelligat̄ eximius ꝓphetarū. Vocant ēt eū nunciū seu apl̄m dei cōiter in suis oratorijs execratis: vt vtriusqꝫ legis cōseruator atqꝫ eruditor æstimaret̄: p ꝓphetiā .s. respectu antiqui testa. per apl̄atum ꝟo respectu noui. Recte igitur in reuelatiōe facta btō iohanni figurat̄ p bestiā ascendentē de terra: qa bestialr̄ viuens: vt .j. patebit de gentilib⁹ & cogitationib⁹ terrenis ad sublimē potētiā mundanā ascendit. ¶ Dicitur ēt hr̄e duo cornua sil̄ia agni: qa sicut veritas euāgelica p duo cornua fuit diuulgata .s. ꝓpheticū & apl̄icū. p ꝓpheticū .s. p̄nunciantē: & p apl̄icum declarantē seu testificantē. sic falsitas saracenica fuit ampliata p dictum seductorē fingentem se hr̄e p̄dicta duo cornua sil̄: vt dictū est. Vn̄ notanter dicunt̄ duo cornua sil̄ia agni: ad oñdendū, ꝙ nō erāt vera agni cornua .s. ꝓphetia & apl̄atus: sed sil̄ia .i. ficta seu sil̄ata. ¶ Et notandū ꝙ saraceni hæc duo cornua falso nitūtur fundare in dictis vtriusqꝫ testamenti. De cornu em̄ ꝓphetico allegant illud Deut̄. xviij. c. Prophetā suscitabo eis &c. qđ dicunt de prædicto adimpleri. De scđo vero allegant illud Ioh. xiiij. d. Paracletus aūt spūs sctūs quē mittet pr̄ in noīe meo, ille vos docebit oīa. Sed falsitas vtriusqꝫ allegatiōis euidēter hr̄. Nā in prima manifeste hr̄: De medio fratrum tuoꝝ. qđ non pōt de prædicto seductore intelligi: quē ipsi cōfitent̄ fuisse hismaelitā. In scđa aūt manifeste hr̄: ꝙ ille q mittendus erat habebat docere oēm veritatē, & suggerere oīa quæ xp̄s p̄cæpit. constat aūt ꝙ doctrinā euangelicā p̄dictus seductor quantū in se fuit subuertit: vn̄ de illo nō pn̄t aliquo mō verificari verba p̄dicta. Silr̄ illud qđ legit̄ Lu. xxj. c. Ego em̄ dabo vobis os & sapientiā: cui nō poterūt resistere aduersarij vr̄i. non pōt intelligi de p̄dicto seductore, q nullo mō docuit veritatē: nec ipse & ei⁹ sequaces p sapiam resistūt: sed solū p violentiā, & armoꝝ potentiā; vt p experientiā hr̄: & in suo alchorano expresse tradit̄: ꝙ deus mādauit sibi: vt p gladiū cogeret populos ad recipiendū fidē suā. Ad designandū aūt seu fingendū: ꝙ ipse erat vtriusqꝫ testamēti ꝯseruator: & sic haberet̄ tanqꝫ ꝓpheta & apl̄us: p̄cæpit seruare primū sacramentū antiq test. .s. circūcisionē: & primum noui .s. baptismū. oēs em̄ sub p̄dicta secta errantes masculi circūcidunt̄: & tam viri qꝫ fœminę baptizant̄ aqua. In vtroqꝫ tn̄ errauit manifeste ab vtroqꝫ testamento. Nā circūcisio q̄ in octaua die præcipit̄ fieri: vt Leui. xij. a. in ætate adulta, iuuenili, & vltra p ipsos fit: & sic p̄dicta circūcisio nō est mosaica prout voluit fingere: sed hismaelitica seu nabaothica. Baptismus aūt qui f̄m veritatē apl̄icæ doctrinæ nō iterat̄: cū sit gñatio spūalis correspōdēs generatiōi carnali, nō est nisi vnica. vn̄ ad Eph. iiij. a. Vna fides: vnū baptisma. nam f̄m glo. vna xp̄i mors vnū baptismum consecrauit. Ipsi vero fatuizātes sæpe & sæpissime baptizant̄: seu aqua abluuntur pro īmundicijs tn̄ corpalibus: nā de spūalibus immundicijs minime curant. & sic dicentes se cōseruare vtrāqꝫ legē vtriusqꝫ se manifestant corruptores. & sic patet ꝙ huius sectæ fundamēta sunt falsissimæ fictiones.

Duo cornua.

Errores mahumeti circa circuncisionē & baptismū.

¶ Circa tertiū .s. de errorib⁹ & vitijs multiplicibus in ea contentis. Sciendū ꝙ prout hr̄ in quodam tractatu fratris Nicolai de ordine prædicatoꝝ, qui incipit: Qđ sunt dies serui &c. qui q̄dem frater in ciuitate famosissima saracenoꝝ, q̄ dr̄ baldacū: in ptibus oriētalib⁹ remotis sita: vbi gñale studiū saracenorum hr̄: linguā & l̄ram arabicam didicit: & legē seu sectā eorū diligentissime studuit: & cū magistro ipsoꝝ frequenter conferens magis ac magis puersitatē p̄dictæ legis apprehendit. Iste em̄ seductor vt plurimū secutus est in credendis errores famosorū hæreticorum. vn̄ negat trinitatē in diuinis: in quo sequit̄ arriani & sabelliani errores. Negat ēt deitatem xp̄i. licet ꝯcedat ip̄m fuisse creaturam supeminentē oībus alijs creaturis, & sctīssimū & virtuosissimū sup oēs hoies: intm̄ ꝙ ip̄m noīat verbū dei & sp̄m dei & aīam dei: Negat ēt xp̄m esse deū per vnionē personalē. silr̄ concedit ꝙ fuit sine pr̄e, & de virgine natus: asserit ēt ꝙ iudæi non occiderūt xp̄m, sed quendā sil̄em, & ꝙ deus trāstulit ip̄m ad se: sed appebit circa finē mundi, & occidet antichristū: & postea deus faciet ipum mori. Tradit ēt: ꝙ dęmones pn̄t saluari p alchoranum. & ꝙ multi ex eis facti sunt saraceni. Ponit ēt in deo corporeitatē. Narrat em̄: ꝙ cū ipse iuisset ad deū, qui eum vocauerat p gabrielem, ꝙ de⁹ im posuit ei manus: & sensit tantā frigiditatē tactus a deo inter humeros, ꝙ puenit frigiditas vsqꝫ ad medullā spinæ dorsi. Quæ quidē supradicta & multa alia falsa: & ēt absurda, quæ in suo alchorano tradunt̄ credenda, ꝓut in p̄dicto tractatu habet̄ cā breuitatis omittuntur: quæ oīa ꝯ̄dicunt euangelicæ veritati: & aliqua ēt rōni naturali, vt patet intuēti. Circa speranda ēt falsa & hæretica tradidit. ¶ Vn̄ prout in prædicto hr̄ tractatu: p̄dictus seductor perniciosus asserit: ꝙ vltima btītudo hoīs consistit in comedendo & luxuriādo, & in vestib⁹ p̄ciosis, & hortis irriguis & hmōi. Qđ ēt veri phi fide catholica carentes minime ꝯcedunt. ex dictamine em̄ naturalis rōnis cogunt̄ cōcedere: ꝙ fœlicitas humana nedū contemplatiua: sed

F

Errores varij mahumeti.

tiua sed ēt politica, consistit tm̄mō in bono honesto: qđ est bonū rōnis. Nā f̄m Boe. in .iij. de consola. Si voluptates beatos efficere possent: nihil causę est qn pecudes btē dicerent̄. de quo pleni⁹ in .j. Ethi. Iste vero fatuus intantū attribuit verā & vltimā btītudinē delitijs carnalib⁹: ꝙ in præmiū vltimū hoc ꝓmittit btīs: asserēs, ꝙ in padiso cœlesti hn̄t edere & bibere epulēter, & vti virginib⁹ & hmōi: qđ ridiculū est dicendū inter sensatos. ¶ Circa ꝟo agēda cōcedit pluralitatem vxoꝝ, & cōcubinarū & ancillarū quantas qsqꝫ cœpit in bello, & pōt nutrire: accæpit ēt ipse indifferenter vxores alioꝝ. In quo vr̄ conuenire cū nicolaitis hæreticis. Videt̄ ēt concedere sodomiā tam cū viro, qꝫ cū muliere: licet ipsi pallient qbusdā expositionibus extortis. De virtutibus aūt: vt de humilitate, patiētia, mīa: vel de pace vl̄ de charitate dei & ꝓximi nihil dicit: dignū relatu: nisi ꝙ ipse multū commendat psalteriū, & alios ꝓphetas: & iob & legē moysi: & sup alia cōmendat euangeliū xp̄i. Et dicit ꝙ xp̄s in euangelio ꝓphetauit de ipso filijs israel dicens: Annūcio vobis de nūcio dei qui post me venit, & nomē eius est mahumet⁹. qđ quidē nomē asserit esse scriptū ab æterno in throno dei in superiori pte ad dexterā: q̄ & multa alia fabulosa & derisione digna in suo alchorano ad l̄ram cōtinent̄. ¶ Sed qa nihil hoꝝ in lege diuina antiqua nec noua ꝯtinet̄, vt est manifestū: & ipse pręcepit frequenter legē & euangeliū oīno obseruari: iō finxit aliā falsitatem notoriā .s. ꝙ iudæi corruperūt legem moysi & ꝓphetarū: & xp̄iani corruperūt euāgeliū: & ꝙ nō remāsit de veritate legis & euāgelij, nisi tm̄ in alchorano. Falsitas aūt huius fictionis satis est manifesta. sed ad hoc pn̄t adduci rōnes q̄ p̄dictā falsitatē clarius demonstrant. Prima est. nā talis corruptio scripturaꝝ p̄dicta nō potuit eē gñalis: & manifesta: qa sic alienationes sciuissent: & illa corruptio fuisset notoria: qđ est falsum notorie. Nec potuit esse pticularis & occulta: qa sic aliq codices incorrupti remāsissent: qđ est falsum. Nā in omni lingua, & omni regiōe inuenit̄ lex & euāgeliū vniformiter scripta. Itē textus veteris legis apud hebreos est in lingua ꝓpria & l̄ra quę fuit in mōte sinai data pr̄ibus p moysen. Et postqꝫ fuerunt expulsi a terra ꝓmissionis: & p orbē dispersi eandē legem tenent vbiqꝫ terraꝝ sine aliqua variatione. Et qđ amplius est: tpe templi scđi post transmigrationē decem tribuū per regē assyriorum, & duarū tribuū per regē chaldęoꝝ: de quibus hr̄ in .iiij. Reg. fuerunt cōgregati in ægypto. Lxx. interpretes de pitioribus eorū: q iussu ptolemæi regis ægypti fecerūt. lxx. trāslationes: vnusqsqꝫ eorū seorsum vnā. q̄ quidē. lxx. translationes fuerūt vniformes, ac si vno ore & calamo fuissent scriptę: vt hr̄ in historia scholastica. & apud hebręos q hanc translationē chaldaicā hn̄t, est notissimū. Vn̄ talis corruptio non pōt ve. testa. applicari: & multo min⁹ nouo testa. Nā quatuor sacra euāgelia, q̄ per orbē terraꝝ fuerunt diuulgata. & aliqua hebraice, & aliq̄ grece, & aliqua latine scripta: postea fuerūt a pseudo apl̄is & hęreticis multiplr̄ ipugnata: suffragantibus nōnullis iperatoribus, & alijs viris potentissimis varijs hæresibus infectis. q̄ tn̄ sacra dei euangelia diuina gr̄a opitulāte, per sacra quatuor gñalia ꝯcilia fuerūt firmiter approbata: nō sine signis vel diuinis miraculis. Vn̄ & hodie nō solum apud latinos, sed ēt apud grecos, q nobis aduersant̄ textus euangelioꝝ vniformis hr̄ nemine discrepante. Ex quo patet ꝙ p̄dicta fictio nō solū est euidenter falsa: sed potius ꝯ̄ eum facit: Qūo em̄ mandat obßuari legem & euāgeliū: Nā non illa q̄ apud nos sunt cū ipsa dicit eē corrupta: nec ēt alia ab istis: cum nulla talia īueniant̄ in toto orbe: vt est manifestū. Item qūo xp̄iani potuerunt cū iudæis conuenire in tali corruptione a quibus tam antiquo odio diuidunt̄? Qūo ēt conuenirent xp̄iani, & iudæi in corruptione eius in quo maxime discordant .s. in xp̄o: quem iudæi dicunt non esse deū, nec bonum hoīem: xp̄iani vero nō solū dicunt eū esse sanctissimū hoīem, sed etiam verum deū. Multæ ēt aliæ rōnes ponuntur in p̄dicto tractatu. ex qbus hr̄ manifeste, ꝙ p̄dictum alchoranū est plenum erroribus & vitijs: vn̄ & proprie figuratum fuit in reuelatione btī iohānis per bestiā & meretricem: vt per bestiā intelligantur errores in cognitione: qa sicut bestia caret cognitione rōnis, & solum sensibilibus adheret: ita & isti. Per meretricē vero ītelligitur: ꝙ illa cōgregatio pessima in libidinibus carnalibus effronte & inuerecunde implicat̄. vn̄ Hier. iij. b. Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. Et iō licet postillator hoc qđ dr̄, bestia & meretrix, applicet diuersis rōnib⁹ eoꝝ .s. turcis & ægyptijs: tn̄ vtraqꝫ natio f̄m magis & minus vtrūqꝫ participat vitiū modis p̄dictis. & hoc de tertio. ¶ Circa quartū quærendū vr̄: qūo ad sectam quæ tot errores & vitia enormia continet, tanta multitudo hoīm & gētium diuersitas confluxit & ei tā firmiter adhęret: cū rō naturalis hoīm prout in .j. Ethi. semp ad optima deprecatur: & per ꝯn̄s homines ex ductu ratiōis hmōi falsitates & errores abhorrerēt. ¶ Ad qđ dicendum. ꝙ ꝓut potest hr̄i a sctō Tho. in summa ꝯ̄ gentiles libro .j. ca. vj. mahumetus introducendo errorē suum ꝓcessit via contraria

G

Integritas ve. & no. testa.

H

A contraria illius viæ qua veritas euāgelica per xp̄m & eius discipulos fuit in orbe introducta. Veritas em̄ euāgelica nō humano modo seu mūdano, sed solum diuino fuit in mundo introducta. secta ꝟo huius mahumeti modo totaliter opposito: qđ sic patet. Nā in veritate euāgelica oēm humanū intellectū excedētia prædicant̄ vt trinitas ꝑsonaꝝ cū vnitate essentię in diuinis: & natura diuina & hūana in xp̄o ꝯiūctę in vnitate ꝑsonę: & hmōi q̄ cognitionē naturalis intellect⁹ hūani excedūt. In secta ꝟo p̄dicta nihil tradit̄ credēdū, nisi qđ de facili a quolibet mediocriter intelligēte naturali ingenio cognosci possit: vt vnitas dei, & excellētia xp̄i hois. Et qa multi hoies substātias spūales sepatas nō cognoscūt: ideo in deo asseruit esse corporeitatē: vt dictū fuit in .iij. arti. Itē in veritate euāgelica voluptates carnis maxie cohibent̄: & oīa q̄ in mūdo sunt ꝯtēni docent̄: & quæ a tota hūana multitudine fere appetunt̄: vt sunt libidines & delectatiōes gulæ: honores & principatus: & hmōi: qb⁹ animi mortaliū maxie afficiunt̄. In secta ꝟo p̄dicta voluptati carnaliū habenæ relaxant̄: & etiā fast⁹ & pōpæ hūanæ tāqꝫ maxie virtuosa docent̄: vt patet ex dictis superius. In ꝟitate etiā euāgelica ꝓmittunt̄ p̄mia nō solū inuisibilia, sed etiā ab hoib⁹ mortalib⁹ incōprehēsibilia. vn̄ Esa. lxiiij. a. Oculus nō vidit. & apl̄s .j. Coꝝ. ij. b. Qđ ocul⁹ nō vidit, nec au. audi. &c. Ad ista em̄ nō inclinant̄ naturalr̄ corda hūana: quæ tn̄ sibi cognita f̄m naturā poti⁹ amplectunt̄. In secta ꝟo p̄dicta bona sensibilia: immo & carnalia pro p̄mio finali ꝓmittunt̄: vt iam dictū est. ex qb⁹ patet rō q̄re multitudo magna imo maxia hoīm huic sectæ sit adhæsit. Stultoꝝ em̄ infinit⁹ est nūerus: Eccs. j. a. Et f̄m cōsiderationē ad maximū miraculū euāgelicę legis reputādū est: ꝙ animi mortaliū p fidē euāgelij ad tantū deueniūt vt ꝯtēptis visibilibus sola iuisibilia finalr̄ capiāt. ¶ Et ad tēdēdū etiā: ꝙ secta p̄dicta in armoꝝ potētia tāqꝫ per signa a deo data fuit ītroducta: cū tn̄ talia sæpe latronib⁹ & tyrānis nō desunt. cui⁹ ꝯ̄riū fuit in veritate euāgelica: quæ nō per armoꝝ coactiuā potētiā: sed per terribiliū persecutionē patientiā, per apl̄os & alios discipulos est introducta. ¶ Notandū etiā: ꝙ nō sapiētes in reb⁹ diuinis seu hūanis a principio p̄dictā sectā recæperūt: sed hoies bestiales in desertis morātes oīs doctrinæ diuinę prorsus ignari: per quoꝝ multitudinē alioꝝ armoꝝ violētia ad hāc legē coegerūt. vn̄ licet in ꝓcessu tpis aliq philosophi in arabia, & in alijs partib⁹ huic sectæ subiectis surrexerūt: vt alpharabius, algazelus, auicēna, auerrois, & alij: isti tn̄ nō fuerūt in prima recæptiōe sed post magnū tpis ꝓcessum: q licet in publico timore hūano ꝯsenserint p̄dictæ sectæ: sicut multi philosophoꝝ idola publice exteri⁹ colebāt: tn̄ intus ea vana esse crediderūt. ¶ Sed cōtra hoc qđ dr̄: ꝙ secta p̄dicta delectatiōis habenas relaxauit forte posset dici oppositū. nā ꝓhibitū est eis vinū oīno: qđ est de vehemētiorib⁹ delectabilib⁹ gulæ. silr̄ fuit eis iniunctū ieiuniū. xxx. dierū in anno: qđ videt̄ satis afflictiuū. ¶ Dicendū ad primū duplr̄: primo qa secta ista initiū habuit & fundamentū in regionib⁹ calidissimis: vbi vinū nō est tm̄ desiderabile ꝓpter æstū: sed in illis partibus frigida sunt magis appetibilia: & ideo mahumet⁹ fingēs ꝙ man⁹ dn̄i corporalr̄ eū tetigit: asserit ꝙ fuit a deo infrigidat⁹ vsqꝫ ad medullā dorsi: volēs deo attribuere frigiditatē q̄ maxie appetit̄ ab ęstuatis. Scđo dicēdū: ꝙ seductor ille sicut & alij tyrāni timebant gētes sibi subditas, ne cōtra eū tumultuose insurgerēt: & qa p vinū ꝯsueuerūt rixæ & multa origo turbationū scādala: p̄sertim inter hoies brutales, sicut erāt gentes illarū regionū: vt dictū fuit .s. idcirco ad talia præcauendū vinū ꝓhibuit oīno: & silr̄ etiam rōne finxit, ꝙ xp̄s nō fuit occisus a iudæis: ne ppl̄s crederet ꝙ possent suū ꝓphetā occidere: cū iam xp̄s quē ꝯfitet̄ excellētiorē se occisus fuerat ab alijs. ¶ Ad secūdū vero dicendū ꝙ ieiuniū illud ab eo institutū potius facit ad repletionē vētris & crapulā ꝓcurādā qꝫ ad abstinētiā sustinēdā: comedūt em̄ tēpore ieiunij: vt cōiter semel ꝓpe aurorā: & iterū post solis occasum: & de omni comestibili: & sic manifestū est ꝙ nō est ieiuniū ad abstinētiā ptinēs: sed poti⁹ ad gulæ obsequiū: & hoc de q̄rto. ¶ Circa qntū de duratiōe illi⁹ sectæ attēdēdū: ꝙ nōnulli mirant̄ de hoc ꝙ secta ista tam erronea & vitiosa, vt dictū est, tā diuturne durat: cū ex decursu ve. ac noui testa. vsqꝫ ad ipsam exclusiue nulla secta falsa seu ritus erroneus tātæ fuit duratiōis. Videm⁹ em̄ ꝙ assyrij & caldæi, persi & græci q ppl̄m dei p interualla tēporū afflixerūt, fuerūt paruæ duratiōis respectu duratiōis isti⁹ sectæ. Silr̄ romanoꝝ & idolatrarū secta modicū durauit respectu isti⁹. Q, si dicat̄ ꝙ hmōi durationis nō est causa quærēda, cū sit ex volūtate diuina hoc ꝓmittēte: cui⁹ volūtatis causa nō est quærēda. Hoc nō videt̄ sufficere. nā licet de volūtate dei q̄ est ei⁹ essentia nō est causa q̄renda: cū sit prima causa oīm: nihilomin⁹ tn̄ de ei⁹ effectib⁹ a sctīs & iustis viris q̄runt̄ causæ spālr̄ in silib⁹. vn̄ Hiere. xij. a. deo dicit: Quare via impioꝝ ꝓsperatur? &c. j. Plātasti eos: & radicem miserūt & ꝓficiunt &c. Et abacuk deū alloquēs in .j. cap. sic dicit: Mundi

Excellēs differētia euāgelij a secta mahumeti.

B

Quare mahumetus in lege sua vinū ꝓhibuerit.

Durationis sectæ mahumetanæ inquisitio.

Mundi sunt oculi tui ne videas malum: & respicere ad iniquitatē nō potes. Quare non respicis sup inique agentes: & taces deuorāte impio iustiorem se? Quę verba ꝓprie possent applicari ad hoc propositū. nā deus videtur tacere ꝓmittēdo ꝙ ppl̄s tantis erroribus & vitijs implicatus ppl̄m iustiorē se deuorat .s. christianū: & hoc p tā insuetā durationis diuturnitatē. nam vt dicit postillator .j. eo. ca. iā trāsiuerāt plusqꝫ septingēti. xxx. anni ab initio huius sectę vsqꝫ ad tp̄s in quo hāc postillā scripserat: & hodie .s. anno domini. M.cccccxxxj. iā trāsiuerūt octingenti & quattuor fere anni ab initio huius sectæ vsqꝫ nunc: nec tn̄ adhuc apparent signa consummationis ipsi⁹ de quo nō solū multi mirantur tātę duratiōis cām nō inueniētes: sed etiā quidam alij claudicāt murmurātes de dei prouidētia & eius æquissima iusticia. ¶ Ad cui⁹ aliqualē r̄nsionē: salua semp incōprehēsibilitate iudicioꝝ dei & viarū eius iuestigabilitate: videt̄ dicēdū ꝙ īter sectā saracenicā & sectas aliorū paganorū p̄cedētiū sunt aliquæ differētiæ. Nā licet oēs tā ista secta qꝫ p̄cedētes cōueniūt in rōne infidelitatis: oēs em̄ tam isti qꝫ illi carnei fide vera: differūt tn̄ in multis & specialiter in tribus q̄ ad propositum faciūt. Quorū primū est: ꝙ hęc secta licet mala & pessima: vt dictū est: nō tn̄ est idolatrica: nec cultū idolorū publice in suo dominio ꝓmittit sicut alię sectę p̄cedētes cōiter faciebāt vt est manifestū. Nam a tpe assyriorū & chaldæorū vsqꝫ ad tēp⁹ Cosdroe inclusiue: cuius dominiū ꝓpinquū fuit ipsi mahumeto semp viguit cult⁹ idolorū inter gētes q̄ ppl̄m dei vexabāt: vt patet in veteri testamēto & in historijs ecclīasticis & in legēdis sanctorū. Cōstat aūt ꝙ inter oīa pctā quib⁹ de⁹ offendit̄ pctm̄ idolatriæ est potissimū: intantū, ꝙ deus se ostendit feruēti⁹ seu ardēti⁹ illud punire qꝫ alia pctā. vnde Exo. xx. solū sup p̄cæptū de ꝓhibitione idolatriæ, & non sup alia deus dr̄ zelotes. nā cū dixisset: Non adorabis ea .s. idola, nec coles. subdit: Ego sum dn̄s de⁹ tuus fortis zelotes. & ibidē. xxxiiij. cum dixisset: Nō adorabis deū alienum. statim subdit: Qm̄ dn̄s zelotes nomē eius &c. & Deu. xxix. loquēs de hoīe idolatra, di. Tunc qꝫ maxime furor eius: id est dei & zelus contra hoīem illum. & sic in multis alijs sacrę scripturæ locis. Cuius rō est: nā zelus importat intēsionē affect⁹ ex quo qs vehemēter quærit excludere illud qđ sibi repugnat: f̄m Aug. li. lxxxiij. q. & qa cult⁹ idolorū īter cætera pctā magis repugnat cultui diuino: iō circa hoc pctm̄ dr̄ de⁹ zelotes & zelare singulari⁹ qꝫ in alijs pctis: vn̄ & nō tātū tolerat durationē ei⁹ sicut aliorū pctōrū. Eo mō quo viri dicūt̄ zelare vxores: ne per cōsortiū alioꝝ impediat̄ singularitas quā ī vxore quęrūt vn̄ nō tādiu tolerāt zelotipiā sicut alia vitia quę de vxorib⁹ suspicātur. Et quia ista secta nō incurrit pctm̄ idolatriæ cōmittēdo nec permittēdo: iō nimirū si deus eā longiori tpe tolerat qꝫ alias sectas p̄cedētes quarū q̄libet publice idolatrabat. Si autem dicat̄ de hoc: ꝙ idolatriā multo maiorib⁹ tpib⁹ de⁹ ꝓmisit: incæpit em̄ f̄m quosdā a tpe enos, q fuit terti⁹ ab adā: de quo Geñ. iiij. f̄m ꝟo alios a tpe nemroth de quo Geñ. x. & qcqd sit de hoc manifestū est: ꝙ tpe moysi ęgyptij idola colebāt. vnde in Exo. In dijs ægypti faciā iusticiā. & in tpe dauid legit̄ in psal. Oēs dij gentiū dæmonia &c. vn̄ rō p̄dicta nō videtur hr̄e locū: cū sit manifestum ꝙ deus per multa maiora tēporis spacia idolatriā in gētib⁹ ꝓmisit. Ad hoc dicendū: ꝙ idolatria est nomē gñis sub quo cōtinent̄ multæ & variæ species idolorum & cult⁹ eorū. vn̄ diuersę gētes seu natiōes diuersa idola colebāt sub diuersis ritib⁹. vn̄ Iudicū. x. de filijs isrl̄ dicebat̄, ꝙ seruierūt dijs arā, & dijs sidō, & dijs moab, & dijs amō, & dijs philistijm & hmōi. Cū aūt aliqua gens aliā superabat deos illius gētis deuictæ destruebat & cultum eorū. vnde & Esa. xxxvj. d. rapsaces in noīe sennacherib qui multas gentes deuicerat, dicebat: Vbi sunt dij emath & arphath: & vbi sunt dij †sephar & vain &c. q. d. ꝙ sicut vicerat gētes illas: ita & deos eoꝝ. Ex q̄ patet ꝙ sicut nulla fuit ptās mūdana q̄ tantū durasset sicut ptās hui⁹ sectæ de qua loquimur: ꝓut in historijs pōt haberi. ita nec fuit aliqua idolatria intātum durās. nā vna specie idolatriæ superata seu destructa per aduersarios suæ gentis alia species idolatriæ .s. alteri⁹ gētis supantis insurgebat. Et sic licet de⁹ multo tēpore idolatriā sub rōne generis ꝓmitteret: nullā tn̄ spēm idolatriæ diu tolerabat sed vnā p aliā puniebat. Et iō quādo romanū imperiū vt oēs nationes sibi subiugaret, oēs species idolatrię recępit: vt ī historijs scholasticis legit̄ de phano pantheon: tunc deus oēs hmōi idolatrię species p christū & eius doctrinā destruxit prout fuit ꝓphetatū Dañ. ij. e. ꝙ lapis scilicet christ⁹ abscisus sine manibus .i. absqꝫ humana potestate: statuā .i. idolatriā diminuit: quo ad oēs ei⁹ species: ꝓut largius fuit declaratū in additione danielis ca. supradicto in r̄nsione ad primū argumētum. Et sic patet ratio quare ista secta nefanda de qua loqmur in ꝓpria specie & ritu in tot tēporib⁹ p̄dictis plusqꝫ aliqua species idolatriæ tolerat̄: nā in ista est īfidelitas sine idolatria: in alijs vero præcedentibus fuit idolatria cum infidelitate

C

Differentiæ triplicis sectæ mahumeti a p̄cedētib⁹ ratio prima.

D

Ps. 85. b.

Al's † sepharuaī.

Universidad de Deusto Biblioteca

E idolatriæ autem punitio zelo diuino subiacet quo deus feruētius
Secunda ratio. & celerius punit q̃ alia pctā: vt dictū est. ¶ Secundū vero in quo differt ista secta ab alijs præcedētib⁹. est q̄ præcedētes vt cōiter cogebant fideles ad adorādū seu thurificandū idolis: vt patet in Daniele de trib⁹ pueris: & in libris machabæorꝝ: & multo frequēti⁹ & clari⁹ in legēdis apl'orū & martyrū qui per tyrānicam ptātem multipliciter torquebant̄, vt cultū idolis præstarēt: sup quo innumerabilia tormēta patiebant̄ vsq̄ ad sanguinis effusionē. Tenētes vero istā sectā saracenicā cōiter, & vt in plurib⁹ nō cogūt fideles ad apostatādū. Nā in alchorano præcipit̄, ꝓut habet̄ in prędicto tractatu: q̄ oēs hoies nō recipiētes legē suam occidant̄: nisi soluāt tributū. Ex quo patet q̄ ꝑ solutionē tributi soluunt̄ ab hac coactione. solutio aūt tributi supiorib⁹, etiā si sint infideles licita est: dicēte xp̄o Luc. xx. Reddite quæ sunt cæsaris cæsari. Q. aūt saraceni nō cogūt fideles ad apostatandū in fide, est manifestū per experiētiā. nam in partib⁹ ægypti & iudææ & in cæteris ꝯfinib⁹ cōmorant̄ fideles xp̄iani: & etiā in partib⁹ turciæ & alijs regionibus oriētalib⁹ ꝑmittunt̄ fideles xp̄i nō solū ad habitādū, sed etiā ad habēdū parua monasteria & aliqua oratoria. Manifestū est em̄ q̄ in sctō sepulchro hierosolymis: & in ciuitate bethleē sunt monasteria fratrū minorꝝ deuote viuētium: & in turcia & alijs partibus oriētalib⁹ sunt monasteria p̄dicatorꝝ religiose viuētiū: & in mōte sinai vbi lex mosaica fuit data, & corpus beatæ katherinæ requescit sunt multi monachi deo seruiētes sub regula scti Basilij: & ego vidi aliquos habētes breuiaria, & aliquos libros canonis in lingua caldaica, & celebrātes missas suas sub ritu ecclesiæ: licet cū aliqb⁹ alijs cerimonialib⁹ differētijs, quæ nō variāt substātiā celebratiōis. Patriarcha etiā alexādrin⁹ q fidē catholicā tenet, licet ab ecclię vnitate per viarū discrimīa aliqualr̄ deuiet: est tm̄ in illa ciuitate magna quæ dr̄ alchayra fungēs officio patriarchat⁹: ꝓut oēs veniētes ab illis partibus testant̄: cū tm̄ in illa magna ciuitate cōiter pręsidet soldanus q maxim⁹ est inter saracenos: & nō solū ꝑmittit p̄riarchā p̄dictū in p̄dicto officio: sed etiā ipsum honorat & ꝑmittit q̄ regat oēs fideles cōmorātes in ꝑtib⁹ ægypti, alexādriæ & damasci & hierl'm: q qdē fideles sunt in magna multitudine. Et sic patet rō quare ista secta licet mala & ꝑnitiosa, nō tm̄ fidelib⁹ tā nociua nec ꝑiculosa sicut aliæ sectæ p̄cedentes: q̄ conabant̄ cogere xp̄ianos ad apostatādū de fide & negādo xp̄m: vnde
F nimirū si diuti⁹ tolerent̄ q̄ sectæ erroneæ p̄cedētes. ¶ Sed forte ꝯtra p̄dicta dicetur: q̄ licet ista secta cōiter nō cogat fideles ad recedēdū a v̄itate fidei: tm̄ supprimit eos vehemēter: ita q̄ viuūt īter eos quasi sub iugo captiuitatis & seruitutis. ¶ Itē p̄dicti quotidie mouent bella ꝯtra xp̄ianos: & multos occidūt & captiuāt & termīos eorꝝ & terras deuastāt. ex qbus videt̄ q̄ ꝓ honore nois dei nō tm̄ debuissent tolerari. ¶ Ad primū dicēdū q̄ viuere abiecte & sub iugo seruitutis nō diminuit aliqd de v̄itate eccl'iasticę dignitatis.
Ecclesię proprietates. nā vt ait Hilari⁹ in. vij. de trini. Hoc habet ꝓpriū eccl'ia: vt dū ꝑsecutionē patit̄, floret: dū opprimit̄, crescit: dū ꝯtēnit̄, ꝑsistit: dū læditur, vincit: dū arguit̄, ītelligit: tūc stat, cū supari videt̄. hæc ille. Ex quo patet manifeste: q̄ v̄itas eccl'iasticę dignitatis nō ꝯsistit in ꝓsperitatib⁹ mūdanis, dicēte xp̄o Ioh. xviij. g. Regnū meū nō est de hoc mūdo: sed poti⁹ in aduersitatib⁹ mūdanis pro noīe xp̄i tolerādis. Quod etiā ex ꝓcessu primitiuę ecclesię, in bonis spūalib⁹ pōt haberi. Manistū est em̄ q̄ in eccl'ia primitiua a tp̄e ap̄lorꝝ vsq̄ ad tp̄s siluestri papæ, qn̄ nulla ptās mūdana erat apud fideles: tūc ecclesia maxime ꝓsperabat̄ in spūalib⁹: florebat em̄ in frequētibus triūphalib⁹ martyrijs: qn̄ pro fide xp̄i sustinēda summi pontifices & alij p̄lati & viri religiosi & etiā simplices vtriusq̄ sexus pro xp̄i noīe gaudēter tormēta & rabiē tyrannorꝝ vsq̄ ad mortē acerbissimā sustinebāt. Ex qbus manifestabat̄ q̄ virtutes diuinæ scilicet fidei & spei & charitatis pro tūc in ecclesia, q̄ sunt vera & maxima bona spūalia, maxime abundabāt: qn̄ aūt in ꝓcessu tp̄is fideles magnas ptātes sæculares obtinuerūt, tūc p̄dictæ virtutes & si per miam diuinā nō ex toto defecerūt: nō tm̄ sub eodē vigore cōiter reperiunt̄ sicut in primitiua: vt est manifestū. Inter infideles etiā cōmorātes his tp̄ibus in partib⁹ vltramarinis multi reperiunt̄ deuotiores q̄ in istis partib⁹: qd' satis patet ex magna patiētia eorū in tolerādis opprobrijs & iniurijs saracenorꝝ frequēter ꝓ xp̄i noīe. Ad scd'm v̄o dicēdū: q̄ fm̄ Aug. in. xiij. de trini. ca. xvi. & allegat̄ a magistro. i. dist. xlvi. Mala q̄ ab iniqs infidelibus fideles pie perferūt: ipsis. s. fidelib⁹ vtiq̄ ꝓsunt ad emēdāda pctā: vel exercēdā ꝓbandāq̄ iusticiā. hæc ille. Vnde in hmōi debellationib⁹ saracenorꝝ qn̄q̄ de⁹ operat̄ infligēdo pœnā xp̄ianis propter multa pctā q̄ ab eis cōmittunt̄: & in talib⁹ saraceni reputādi sunt vt flagellū dei & virga furoris ei⁹: ꝓut Esa. x. & sic talia proprie siūt ad emēdāda pctā. Qn̄q̄ v̄o ad exercēdā ꝓbādāq̄ iusticiā. nam de⁹ q sine testimonio suæ bonitatis nullū tp̄s reliqt languētib⁹ seu tabescētib⁹ prædictis principalib⁹ virtutib⁹ prouidit ecclesiæ

G suæ dās ei & reges & principes q vtiliter & fortissime se pe cōtra aduersarios fidei ꝑ modū bellicū & militarē strenue pugnāt: prout patet in historijs germanorū & gallorū & aliorū orthodoxorum europæ principū. & p̄sertim in historijs hispaniæ, ī qb⁹ hr̄: q̄ serenissimi reges antiq bonę memorię multa certamina & varia bella dn̄i cōtra saracenos hmōi exercuerūt: & multas ciuitates & regiones de manib⁹ hostiū crucis recupauerūt ad laudē dei & honorē eccl'iæ: Vnde & hodiernis tp̄ib⁹. s. ī pria Iulij. s. anno dn̄i. M. cccc xlj. anni p̄ntis suprascripti: illustrissim⁹ rex noster iohānes cum magna ptē regni sui: licet nō totā intrauit terram saracenorū vsq̄ ad ciuitatē metropolim. s. Granata, vbi rex eorū residebat: vbi ꝓpe illā bellū iniuit cū magna multitudine saracenorū: in quo bello suffragante diuina clemētia & btā virgine intercedēte cū btō iacobo patrono nr̄o totā illā multitudinē deuicit: & vsq̄ ad portas ciuitatis fugauit: occisis de inimicis crucis christi pl⁹ q̄ quinq̄ milib⁹: & nisi solis occasus supuenisset, multo maior fuisset eorū ruina. Ex quo magnę deo laudes referēdæ sunt & grarū actiōes sperātes de sui clemētia circa hoc maiora & viciniora saluti ꝑ serenissimū regē nr̄m p̄fatū fiēda. ¶ Ex quibus patet: q̄ sicut olim cōtra idolatras feroces q cogebāt fideles ad recedēdū a cultu diuino & ad idola adorādū, de⁹ disposuit martyrū cōstantiā: ꝑ quā ostēderet̄ firmitas fidei eccl'iæ erga deū sic cōtra falsos saracenos in armorū potētia cōfidentes, prouidit de potētib⁹ et fortissimis principib⁹ ꝓ deo strenue militātib⁹, in quo diuina ꝓuidētia q̄ in sui dispositiōe nō fallit̄, se ostēdit fideliū iuste et pie gubernatiuā. ¶ Tertiū v̄o in quo differt ista secta a p̄cedētib⁹ est, q̄ p̄cedētes sectæ idolatrarū dignitatē xp̄i in oībus & ꝑ oīa denigrabāt: negātes nō solū ei⁹ verā deitatē, sed etiā eius bonitatē seu virtuositatē humanā asserētes ip̄m fuisse seductorē et maleficū et hmōi. vn̄ cū viros iustos et fideles ad recedendum ab eius fide cogebāt: deridebāt eos ꝑ crucē et passionē xp̄i: dicentes: quō inter deos debet cōputari et tanq̄ de⁹ coli, qui seip̄m non potuit, saluū facere: in quo ꝯueniebāt cū iudæis xp̄m improperātibus. quæ quidē blasphemia christi cōiter inuenit̄ in legēdis sanctorū martyrū: q sub tyrānica potestate romanorꝝ et psarꝝ et aliorū tyrānorū post passionē christi martyrio sunt coronati. Secta vero ista hoc nō facit. Nā vt dictū est. s. in. iij. art. licet deitatē xp̄i negat, q̄ est summa & ineffabilis excellentia diuinę ꝑsonę: concedit tm̄ ip̄m fuisse excellētissimū sup oēs creaturas mundi: vt dictū est. Vnde nō mirū si cōtra istā sectā tolerabilius se habeat diuina iusticia, diutius eā sustinēdo q̄ alias p̄cedētes christū hoīem vituperātes. Et attendendū q̄ circa finē mūdi antichrist⁹ surget: ꝓut ij. The. hr̄. ij. ca. q oēs persecutiones oīm sectarū p̄dictarū excedet nam fideles nō solū coget ad recedendū a cultu christi: sed etiam ad adorandū ip̄m antichristum tanq̄ deū, vt ibidē. & iō nō solū dr̄ antiapostolus et antipropheta. sicut mahumet⁹. vt dictum est: sed etiā antichristus tāq̄ cæteris magis christo cōtrari⁹: Et ideo sicut de⁹ disposuit cōtra ꝑsecutionē idolatrarū q̄ maior fuit q̄ saracenorū, vt dictū est: martyres qui fortissimi fuerūt in fide: intātū q̄ mundū vicerūt: oīa mūdana tormēta ꝓ fide christi sustinēda: iuxta illud: Hæc est victoria q̄ vincit mūdū. s. fides nostra. i. Ioh. v. a. Sic cōtra ꝑsecutionē saracenorū disposuit reges: q licet in fidei firmitate nō tantum gradum attingerēt sicut martyres sancti fuerūt tm̄ in fide stabiles, & in armorū potētia deo strenue militātes intm̄ q̄ de ipsis potest dici q̄ ꝑ fidē vicerūt regna, licet nō mūdū: vt habetur in additione ad Heb. xi. et. i. Ioh. v. et hæc fuit sufficiens prouisio ad saracenorꝝ maliciā refrænādam. sic etiā disposuit cōtra maximā persecutionē antichristi fm̄ aduentum suum perficiēdum: vt contra summū ꝑsecutorem summus insurgeret liberator. Quib⁹ cōsideratis patet ratio maioris et minoris durationis harum sectarum: quę sumenda est ex maioritate seu minoritate persecutionum earꝝ. Nam qa persecutio antichristi erit maxima: iō erit breuissima: iuxta illud Marc. xiij. c. Et nisi abbreuiasset dominus dies illos, nō fuisset salua omnis caro. Et pari ratiōe quia persecutio saracenorum inter cæteras est minor: vt patet ex p̄dictis tribus differentijs: ideo eius duratio est valde longior cæteris. Et quia ꝑsecutio idolatrarum fuit quasi media inter eas: iō eius duratio est quasi media inter durationes p̄dictas et hoc loquendo de duratione in communi non attingēdo ad mensuram temporū exqsitā: qa hoc esset inquirere de tēporibus & momentis, quæ pater posuit in potestate sua: Act. i. a. in quibus omnibus maxime relucet sapientia diuina q̄ vincendo maliciā diabolicā pariter et humanā, attingit a fine vsq̄ ad finem fortiter et disponit oīa suauiter: Sap. viij. a. quæ qdē sapiētia nos dignet̄ suauiter disponere nunc per gratiam, et in futuro per gloiam. Amen.

Christianorum victoria.

Tertia ratio.

H

¶ Additiones Pauli ep̄i Burgeñ. ac Replicæ magistri Matthiæ thorink super Apocalypsim finiunt.

A ☞ ET vidi & ecce agnus sta. Ostensa Cap. XIIII. grauissima persecutione quam patietur ecclesia ab antichristo & eius aplis: ad cōsolationē ostēdit qualē habeat adiutorem: & qualem ipse habeat familiam. b ¶ Centū quadraginta. mi. In virginitate perfectissimos: in fide trinitatis ex quatuor mūdi partib⁹ collectos. c ¶ Tonitrui. Quia terret eos qui ad cōsortiū suū venire suffugiunt. d ¶ Citharedorū. Quia ipsi, qui ad hoc se instituerūt vt extēderēt sua corda deuota super lignū crucis. e ¶ Citharizantium. Qd' ex officio habebāt, opere implebāt. f ¶ Et cantabāt. i. de integritate aīæ & corporis exultabūt. qd' gaudiū nunq̄ eis veterascet: sed semper est eis vt nouū. g ¶ Qui empti sunt. i. quos ad hoc vt essent virgines sanguis xp̄i eleuauit. h ¶ Ex oīb⁹ primitiæ deo & agno. vt ex grege optim⁹ equus. vel ex fructib⁹ primitiæ. i ¶ Et vidi. Descripta impugnatione facta per duas bestias: supposito q̄ auxilio agni & dignitate familiæ ei⁹ ostēsa, subiūgitur admonitio: vt ad hanc familiā accedant: & cōminatio vt ab illa alia declinent. k ¶ Alterū. i. prædicatores qui sunt alterius a christo. i. vicē eius exequētes. l ¶ Per mediū cœ. Per cōem ecclesiā quam verbis & exemplis secum ☞ trahunt

a ET vidi & ec- Cap. XIIII. a
a ¶ christus pro nobis immolatus. b ¶ vt adiuuans.
ce agnus stabat supra mō- b
a ¶ id est ecclesiam virtutibus celsam & deū contemplantem.
b tem siōn: & cum illo centū quadra c
a ¶ tales quales fuerūt.
ginta quatuor milia, habētes no- d
a ¶ qa christiani vocabūt̄. b ¶ qa dij dicent̄.
men eius & nomē patris eius scri- e
a ¶ indelebiliter. b ¶ qa in manifesto cōfitētur. c ¶ desideriū vel admonitionē.
ptūm in frontibus suis. Et audi- f
a ¶ ab his qui cum eo erant.
ui vocem de cœlo tanquā vocem
a ¶ i. multorū populorū: qa de multis populis cōgregati sunt.
aquārum multarum: & tanq̄ vocē g
c tonitrui magni: & vocem quam h
¶ vel erat.
d audiui sicut citharedorum citha-
¶ non alienis.
f rizantium in citharis suis. Et can- i
tabant quasi canticum nouū an- k
a ¶ id est in præsentia eorū in quibus sedet. b ¶ id est prædicatores.
tē sedem & ante quatuor animalia l
a ¶ i. iudices. b ¶ id est de ītegritate sua gaudere.
& seniores: & nemo poterat dicē- m
a ¶ nisi illi virgines.
canticum nisi illā centum quadra
g ginta quatuor milia qui empti n
a ¶ iō qa de terra estis ne desperetis. b ¶ cū aliquibus sordibus mundi. vel ad literam.
sunt de terra. Hi sunt qui cūm mu- o
lieribus non sunt coinquinati:
a ¶ id est imitantur christum. ¶ integritate animæ & corporis.
virgines enim sunt. Hi sequuntur p q
agnum quocumq̄ ierit. Hi empti r
¶ patri. ¶ christo.
h sunt ex oīb⁹ primitiæ deo & agno:
a ¶ & si aliquādo fuit. b ¶ in illis inuenitur in quibus manet.
& in ore eorum non est inuentum s
¶ verbi. ¶ operatione.
mendaciū. Sine macula enim sunt t
a ¶ ante deū iudicem. b ¶ minorem.
i ante thronū dei. Et vidi alterū an- v
¶ a terrenis se remouentem. ¶ ex iniuncto officio.
l gelū volātē per mediū cœli habētē x y

NICO. DE LYRA

Diuisio. ET vidi. Hic Cap. XIIII. cōsequēter describit̄ præmiū persecutionē mahumeti sustinentiū. Et diuidit̄ in duas partes. s. in partē principalē & incidentalē, quæ incipit ibi: Et vidi alterū angelū. Circa primū sciendū q̄ sicut dicit̄ in chronica hugonis floriaceñ. circa finē imperij eraclij, agareni q & saraceni dicū-
B tur mahumeto duce cœperūt ægyptū & æthiopiā grauiter inuadere. sir Hommarus mahumeti discipulus damascū, & regionē phœnicis, & hierusalē, totāq̄ syriā occupauit: & antiochiā cōprehēdit: & in his terris erāt multi religiosi christiani in cœnobijs magnis ducētorum trecētorꝝ & ampli⁹ monachorꝝ in castitate viuentiū: quorꝝ maior pars vel multi erāt virgines: & in illa ꝑsecutiōe per gladiū saracenorū transierūt ad regnū cœlorꝝ. Et hoc est qd' dicit hic iohannes: a ¶ Et vidi & ecce agnus. i. christ⁹ qui dicit̄ agnus dei: Ioh. i. b ¶ Stabat supra mōtē sion. i. in ecclesia triūphāte quæ dr̄ mōs sion: Hebrę. xij. qui describit̄ hic stās: eo q̄ adiuuit dictos martyres in tolerātia martyrij. sicut Act. vij. g. dicit̄ de stephano in agone posito: q̄ vidit iesum stantē: quia stare ꝓpriū est adiuuātis in prælio: sedere v̄o ꝓpriū iudicantis. propter qd' Mar. vlti. d. describit̄ vt sedens a dextris dei. c ¶ Et cum illo centū quadra. milia. In tāto em̄ numero vel circiter æstimant̄ prædicti occisi probabiliter. d ¶ Habētes nomē eius &c. & per ꝯn̄s spūsancti q est nexus amborꝝ. e ¶ Scriptū in frontib⁹ suis. ꝑ apertā & liberā cōfessionē. f ¶ Et audiui vo. &c. aquarū multarū. i. multitudinis sctōrꝝ: fm̄ quod dicit̄. i. xvij. d. Aquæ multæ ppl'i multi. multitudo em̄ centū quadragintaquatuor miliū magnifice laudat deū de sua victoria & gloria adepta. g ¶ Et tanquā vocē to. magni. in quo designat̄ magnitudo laudis: non solū ex laudantiū multitudine, sed etiā ex modo laudis & qualitate. h ¶ Et vocē quā audiui sicut citharedorū &c. Nam hæc laus est corā deo & angelis gratiosa. i ¶ Et cantabāt quasi canticū nouū. qa dicti laudantes sunt de numero sanctorum noui testamēti. k ¶ Ante sedem. scilicet dei. l ¶ Et ante quatuor animalia & se. i. in præsentia sanctorꝝ patriarcharum & episcoporum

& episcoporū in cœlis existentium sicut dictū est. s. iiij. ca. n ¶ Et nemo poterat di. cā. ex voto enim cōtinentiæ habuerūt aliquid speciale in merito: & similiter habent in p̄mio: sicut & de quolibet sancto cōfessore canit ecclesia: Nō est inuētus similis illi: rōne specialis meriti. n ¶ Qui empti sunt de terra. sanguine christi. o ¶ Hi sunt qui cū mulie. nō sunt coinquinati. Vel simpliciter integritatē carnis tenendo: vel saltem post votū castitatem seruando. p ¶ Virgines enim sunt. Virginitas em̄ in scriptura aliquando accipit̄ stricte ꝓ integritate carnis: aliqn̄ magis large ꝓ cōtinētia: maxime voto consecrata. q ¶ Hi sequunt̄ agnum quocumq̄ ierit. qa sequunt̄ christū non solū ꝑ viā mandatorū, sed etiā consiliorꝝ. r ¶ Hi empti sunt ex omnibus primitiæ. id est gratiosi: sicut primi fruct⁹ sunt magis delectabiles. s ¶ Et in ore eorū non est inuentum mendacium. Nam veritatem fidei confessi sunt omnino & cōstāter. t ¶ Sine macula enim sunt ante thronum dei. Nā si aliquam maculam cōtraxerāt, purgata fuit virtute sui martyrij. v ¶ Et vidi alterum angelum. Hæc est pars incidentalis, in qua describitur quædam infideliū conuersio mirabilis q̄ contigit circa illa tempora. Sanctus em̄ bonifacius missus fuit a pontifice romano ad prædicandum fidem catholicā gētilibus thuringiæ, austriæ, frisiæ: in qua legatiōe multos valde cōuertit ad christum. & hoc est qd' dr̄: Et vidi alterum angelum. id est sanctum bonifacium: nam angelus interpretatur nuncius. Ipse vero fuit nūcius verbi diuini: vt dictum est. x ¶ Volantem per medium cœli. Nam velociter & prompte executus fuit officium sibi iniūctum. y ¶ Habentem. in corde & ore. ※ Euāgeliū C

Moraliter. a ¶ Et vidi &c. Istud exponitur de christo suscipiēte animas interfectorū ab hōmaro successore mahumeti: Moraliter potest exponi de pio pontifice christi vicario, qui dulciter fouet et nutrit obseruantes castitatē: q̄ est quoddā martyriū specialiter in iuuenib⁹: et maxime qn̄ firmat̄ per votū solēne & sic dr̄: Et vidi & ecce agnus. id est pastor pius. b ¶ Stabat supra mon. sion. id est ecclesiam militātē: de qua dr̄ Ps. lxxxvi. a. Diligit dn̄s portas sion super omnia tabernacula iacob. c ¶ Et cū illo centū quadraginta quatuor milia. i. vniuersi continētes voto solēni. ideo subditur: d ¶ Habentes nomen eius & nomen patris ei⁹ scriptū &c. in quo designatur firmitas cōtinētiæ ꝑ votum solēne. f ¶ Et audi. vocem de cœlo &c. per qd' significat̄ laus deo accæpta. h ¶ Et vo. quam au. quasi citharc. &c. Est aūt cithara figuræ triāgularis: per quod significat̄ fides trinitatis sine q̄ laus nō est deo grata. i ¶ Et cantabāt quasi canticum nouū. i. pertinēs ad nouū test. k ¶ Ante sedē. i. ad honorē dei & omniū sctōrū, & non ad laudē hoīm. m ¶ Et nemo po. di. cā. &c. qa continentes habent aliqd' meritū spāle qd' nō hn̄t alij. o ¶ Hi sunt qui cum mu. &c. Hoc potest intelligi simpliciter fm̄ oē tēpus: et sic est virginitas proprie: Alio mō a tēpore voti continētiæ: et sic pōt dici virginitas large. q ¶ Hi se. ag. &c. s. mente & corpore, fide, & opere. r ¶ Hi empti sūt ex oī. pri. i. gratiosi in cōspectu dei: sicut primi fruct⁹ sunt alij magis grati. v ¶ Et vi. al. an. &c. hoc ad literā dicit̄ de sancto bonifacio: q missus a papa p̄dicauit ppl'o thuringiæ et austriæ & frisiæ: et multos conuertit ad dn̄m. Moraliter aūt pōt exponi de q̄libet p̄dicatore magnū fructū faciente. iō subdit̄: x ¶ Volantē ꝑ mediū cœ. i. prōpte discurrētē ad p̄dicādū verbum dei. y ¶ Habētem euang. æter. i. prædicationē ad ęternitatē glię perducentem.

Moralr. D

¶ Sexta pars.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ trahunt. a ¶Euāgeliū æter.i.prædicationē æterna ꝓmittentē complentes ad æternitatē ducentē. b ¶Timete dñm & da.&c. Bene operādo:& bene de eo annūciādo, vt per vos gloriosus appareat. c ¶Quia ve.&c.Q.nō deficiatis:qa nō lōgo tpe patiemini. d ¶Et alius an.quia prædicatores sibi īuicē succedunt.

e ¶Cecidit.Bis positū infinitatē significat:vel valet:in quo oīmodo destructio intelligitur. f ¶Vino iræ for.i.vitijs,& præcipue idolatria quæ est dulcis potus peccātib⁹ qbus alios inquināt:& ne recto tramite gradiant,inebriāt:vnde debetur eis ira dei.Purū vinū bibit dum flagellat de⁹ hic ad emēdationē:turbidū dū infert æterna dānatio. g ¶Et angelus terti⁹. Tres ponit ꝓ fide trinitatis cū tria hæc in eadē ꝑsona possint cōsiderari. h ¶Qd mixtū.Q.qui nō corrigit vindicta eius ad correctionē data,punief æterna pœna. i ¶In calice. Calix vindicta dei vbi de super merū quod ad correctionē hic vindicat; subtus fœx.i.damnatio in vltimis bibent impij.de vino ergo.i.de fœce:qd vinū:qa vult ad comparationē meri ostēdere turbidū,addit qd mixtū est. k ¶Et fumus tor. Q. quædā de dānatione malorū numerat:nō dicit pro dānatiōe describenda;sed tm̄ ꝓ errore inferēdo illis quos deterret ab eorum cōsortio. l ¶Ascendet in sæ. Cum dicit,ascendit in sæcula: notat æternā pœnā cōtinuari, vbi addit: ☞ Nec habent

NICO. DE LYRA

✠ a ¶Euang.æter.i.euāgeliū christi. quod dicit æternū nam ei aliud nō succedet. b ¶Vt euāge.se.super ter.&c.i.populis p̄dictis in qb⁹ diuersificant linguæ saltē in aliquo.Et qa nō solū paratus erat prædicare dictis pplis:sed oībus gētibus generalr eū audire volētib⁹:ideo subdit.
F Et super oēm gen.&c. c ¶Dicēs ma. vo.in quo notat efficacia p̄dicatiōis suæ. d ¶Timete dñm.timore filiali. e ¶Et date illi hono.sicut filij patri. f ¶Quia venit ho.tu.eius.generalr in fine mūdi: & singulariter in morte cuiuslibet. nam in quali statu qs morif,in tali iudicio presentabit. g ¶Et adorate eū &c. qui est creator omniū:& nō idola vana. h ¶Et alius.Hic ꝯñr describit punitio persequētium xp̄ianos. Et diuidit in duas partes: Diuisio. qa primo describit eorū punitio, secūdo hui⁹ occasione bonorū præmiatio,ibi: Et audiui vocē.Circa primū sciēdū ꝙ Constans nepos eraclij cœpit imperare anno dñi sexcētesimo.xliiij.& persuasus a paulo cōstātinopolitano epo incidit in heresim monacholitarū duplicē naturā in xp̄o negantiū:& multos ecclesiæ ministros nō assentiētes hæresi dictæ grauiter afflixit:& in exiliū relegauit.Propter quod sctūs martinus papa ꝯuocato ꝯcilio dictā hęresim cū suis fautorib⁹ dānauit: ꝓpter qd in ꝯstātinopolim fuit duct⁹:vt assentiret dictæ hæresi: quod renuēs in exiliū fuit missus & ibidē mortu⁹:& de hoc exponunt aliqui locū istū,cū dicit: Et alius angel⁹.i.papa martinus. i ¶Secut⁹ est dicēs.dictā hæresim ꝯdēnādo. k ¶Cecidit ce. baby.i.imperiū græcorū:qd fuit magnū.nā impatore i hæresim cadēte:vt dictū est:multi alij silr ceciderūt.& qa hoc erat cōfusibile:ideo vocat imperiū illud babylon.i.ꝯfusio.dr aūt hic bis,cecidit:ꝓpter duplicē casum.s.pr̄iarchæ & īpatoris. ¶Itē sciēdū ꝙ sic dr in chronica sigisberti:leo q post theodosiū sumpsit iperiū: (In leonē eccl'iastica cēsura) cœpit impare anno dñi septingentesimo.xviij.& īperauit annis xxiiij.& anno impij ei⁹.xij.papa Grego.ij.p̄fuit eccl'iæ:& leonē hæresi deprauatū redarguit:& de cōsilio romanorū ei vectigalia denegauit:& ne pcussura sui nūmismatis reciperet ordinauit:& ꝙ ei⁹ effigies de eccl'ia tolleret:& ne nomē ei⁹ ī missarū solēnijs recitaret.& s̄m hoc exponit ab eis qd subdit. l ¶Et an.ter.i.papa Greg. m ¶Dicēs vo.ma.in q̄ notat ordinatiōis suæ auctoritas. n ¶Si qs ado.be.leonē bestialr viuētē,deferēdo ei honorē imperialē. o ¶Et ima.ei⁹.quā fecit de eccl'ia remoueri:vt dictū est. Et accæpit

¶& hoc ideo habebat.
a euāgeliū æternum vt euāgelizaret a b
a ¶.i.morātib⁹ in cōtēptu mūdi. b ¶.s.oīs
sedentib⁹ super terrā:& super oēm
modā diuersitatē illorū:q i terrenis demorāt
gētē & tribū & linguā & pplm,dicēs c
a ¶persuasiōe. b ¶casto amore. c ¶nō illas
b magna vōce: Timēte dñm & dāte d e
bestias. a ¶vel claritatem.
c illi hōnorē:qa venit hora iudicii f
a ¶faciēdo vos sibi ꝯformes. b ¶& si timetis defectum,petite ab eo subsidium.
eius:& adōrate eū qui fecit cœlū & g
d terrā,mare † & fōtes aquarū.Et ali⁹ h
a ¶s̄m diuersam annunciationem.
e angel⁹ secūt⁹ est eū,dicēs: † Ceci i k
a ¶.i.oēs cōfusi in vitijs. b ¶ꝓ multitudine
dit cecidit bābylō illa māgna quæ
vel superbia. a ¶prauo dogmate munita.
f a vinō iræ fornicationis suæ pota
¶gentiliter viuentes.
guit oēs gentes.Et angelus tertius l
¶non timidus.
secut⁹ est illos,dicēs voce magna: m
a ¶id est antichristum.
†Si qs adorauerit bēstiam & ima n o
a ¶i.se sibi conformē fecerit. b ¶signū nois
ginēm ei⁹,& accæperit charactere p
eius. a ¶qui eū cōfitent. b ¶q ope mutat.
in frōnte sua aut in mānu sua:hic q r
a ¶sicut babylon. b ¶de eterna dānatione.
c ¶quod iratus deus propinat.
h bibēt de vinō iræ dei:quod mixtū
i est mero in calice iræ ipsi⁹:& cru s
a ¶.i.fetore. b ¶vt visa eorū claritate tabescat.
ciabit igne & sulphūre in cōspēctu
angelorū sanctorū:& ante cōspectū
¶.i.tenebrositas.
k agni:† & fumus tormentorum eo t
¶perseuerabit.
l rum ascendet in sæcula sæculorū.

p ¶Et accæpit cha.&c.confitendo eum manifeste imperatorē. G q ¶Aut in ma.sua.accipiendo nūmisma eius charactere figuratum. r ¶Hic bi.de vi.iræ dei &c.pœnā excōicationis & aggrauationis incurrendo.licet aūt hæc expositio probabilis videat: qa tñ añ impatorē Cōstantē fuerūt impatores alij tm̄ vel magis hæresi deprauati:vt patet ex supradictis: videt min⁹ cōueniēter expositū qd dr.ē. s.de eius casu.Cecidit ba.i.imperiū græcorū:n mō p̄dicto maxime cū eius filius cōstātin⁹ ecclesias diruptas reparauerit & cōtra hæresim monacholitarū insurrexerit.vñ & vniuersalē synodum in constantinopoli cōgregauit ducentorū octoginta nouē epōrū q duas naturas esse in dño nro iesu christo cōprobauerūt & ꝯdēnerūt Silr ꝙ subdit de grego.papa.& leone imperatore:ꝙ accipiens leonis nummisma. Bibet de vi.iræ dei &c. excōicationem incurrendo:videt minus cōuenienter dictum:qa subdit. s ¶Et cruc.ig.& sul.ꝑ qd itelligi videt pœna gehēnę:q est æterna.vñ subdit. t ¶Et fum⁹ tor.&c.& sic non videtur loqui de pœna excōicatiōis seu corporalis incēdij:quā cōtigisse dicūt cōstātino filio leonis:q ministrorū eccl'ię fuit maxim⁹ ꝑsecutor.ꝓpter qd saluo meliori iudicio videt littera ab illo loco.Et alius angelus &c.mahumeto & ei⁹ sequacib⁹ exponēda:de quorū ꝑsecutiōe ꝯ xp̄ianos ante fecerat mētionem:& eorū pœnā non dixerat:& ideo iohānes describit hic ꝯñr eorū punitionē:& prio q̄tū ad pœnā tēporalē.scd'o q̄tum ad pœnā æternam, ibi:Et tertius angelus.Circa primū dicit, Et a.an.s.sctōs iohānes loquēs.Secutus est.hoc nō refert ad partē immediate p̄cedētē sed ad p̄cedētē in q̄ locut⁹ fuerat de cētū quadragita q̄tuor milib⁹ interfectis ꝑ christo a saracenis,dicēs eorū punitionē tpalē:Cecidit baby.i.gens babylonica. H nā lex ei⁹ est cōfusiōib⁹ plena:qa ibi laxatur vita voluptuosa:q̄ vita pecudū dicit j.Ethi.& etiam ꝓpter cōfusum ꝓcedenti modū:nā inordinate tradit:& idē frequēter & inutilr repetit:nec rōne vel scriptura autentica fulcit: vt patet illa intuēti.Illa ma.nā gēs illa in breui fuit multū multiplicata & dilatata.Dicit aūt cecidisse:qa circa tpa illa ꝯflixit cum romanis:in quo cōflictu tres amirei saracenorū cū multis alijs sunt perempti:vt hr in chronica sigisberti.Quæ a vi.iræ fornica. suæ pota. omnes gen.Hyperbole est ad designandum magnā multitudinē gentium errore mahumeti infectam cōcedit enim carnis delectabilia, ad q̄ multitudo hoīm est ꝓna.Et ter.an.hic ꝯñr describitur pœna eorū æterna,cū dr:Et ter.an.s.ad lrām:vel aliqs p̄dicator sctūs cōtra mahumeti sectā.Si quis ado.be.i.mahumetū:vt dictū est ca.p̄ce.vbi dictū est de ei⁹ imagine & de ei⁹ characteris accæptione.Hic bi.de vi.iræ dei.i.punief a deo grauiter. Qd mixtū est mero.Dr aūt punitio dei vinū merū,qñ qs punit tpaliter ad eius correctionē:mixtū vo qñ post punitionē tpalē sequit eterna.sicut ē i ꝓposito:qa saraceni puniti fuerūt morte tpali: vt p̄dictū est:& cū hoc eterna.iō subdit.Et cru.ig.& sul.i.pœna gehēnę.Et fum⁹ tormē.&c.Nam illa pœna est eterna a pte post. ✠ Nec ha

als habet † et oia q in eis sūt †Psal.145.a. Act.14.c †Esa.21.c Hie.51.a. j.18.a. †j.19.a.

✠ b ¶Vt euangelizaret se.sup ter.&c.nā p̄dicatio debet esse cōis oibus. (Moralr.) c ¶Dicēs ma.vo.ti.dñm &c.qa prædicator prio & principalr debet inducere pplm ad cultū diuinū.et p ꝯñs ad destructionem idolatriæ,& oīm ad ipsam pertinentiū.ideo subdit. h ¶Et alius an.se.est cū di.Cecidit ce.ba.quæ interprat cōfusio.iō significat idolatriæ pertinētia.& qa nō solū debet idolatriā destruere ostēdēdo vtilitatē culpæ sed etiā grauitatē pœnę.iō seqt: l ¶Et an.ter.se.est il.dicēs vo.ma.Si quis ado.be.&c. id est exercuerit idolatria vel aliqd pertinens ad ipsam. r ¶Hic bibet de vino iræ dei &c.i.valde grauiter æternaliter puniet:vt patet p lrām sequētē:Licet autē hic nominent tres angeli:tamen istæ tres denunciatiōes vel prædicatiōes possunt vni & eidē p̄di ✠catori

A ☞ a ¶Nec habēt re.Q.Non mirū si illi qui antichristū adorauerunt tēpore ipsius punient:qa sui etiā præcedētes ministri eandē pœnā habebūt. b ¶Hic pa.san.i.hic debēt patiēter pati sancti ne veniāt ad æternā pœnā. c ¶Opera.i.mercedes.operūquæ sequūtur.Q.dum in mūdo erāt maiores tribulatiōes ad maiorē coronā ingruebāt:vnde adeo abiecti reputabant:sed iam nihil patient. d ¶Et vidi.Ostensa remuneratione bonorū per quod inuitabat ad cōsortiū eorū:suppōnit dānationē impiorū:vt per terrorē ducat ad idē propositū. e ¶Similē fi.ho. Quia nō iam vere erat filius hoīs:qa immortalis. f ¶Angelus.i.sancti q vsq huc fuerāt in fidelib⁹ occulti,in claritate apparent iudicaturi:orantes cum desiderio, vt deus separationē faciat bonorū & malorū. g ¶Exiuit de tem. Exire dicūtur sancti de tēplo cū iam apparēt nō q̄les olim fuerāt:sed quales in æternū māsuri. h ¶Mitte falcē.i.iudiciariā sn̄iam a bonis malos separātē. i ¶Quia venit ho. Quia iam est oportunū,cum complet⁹ sit numerus tuorū. k ¶Et alius angelus. Cū ostēdisset deum ptātem iudicandi habentē a sanctis implorari,& sic iudicium fieri:ostendit eandē ptātem sanctos habere:& christū vt iudicent imperare:& illos imperio obedire. Alius angelus. id est christus qui occult⁹ & vilis fuerat,in fide ☞ libus clarus

NICO. DE LYRA

✠ a ¶Nec habent re.&c.Nā est continua:vt patet ex dictis cap̄.præce.& quia s̄m ꝙ dicit Augu.vna causa q̄re permittunt mali in hoc mundo est exercitiū bonorū in virtute patientiæ.ideo,subditur: b ¶Hic patiētia san.est. quia patiētia
B christianorū multotiēs & multiplr exercitata est per saracenos. c ¶Et audi.Pars ista ab aliqb⁹ exponit de morte qua quis morit mūdo per religiōis ingressum.Nā illis tpib⁹ qdā vir potēs deuotione duct⁹ reædificauit cœnobiū scti Bñdicti apud castrū cassinū:qd per lōgobardos p multos annos ante fuerat destructū:& ibidē seruiēs suo exēplo multos induxit ad seruiendū xp̄o. Tūnc etiā tpis multi nobiles in diuersis partib⁹ relicta pompa sæculari ad seruiendū xp̄o habitū religionis assumētes fuerūt mundo mortui.de qbus s̄m istos dicit:Beati mortui &c.& etiā quod subdit:Iam dicit spūs:vt requiescant a laborib⁹ suis.Nam a labore vitæ actiuæ trāsierūt ad requiē cōtēplatiuæ:sed quia sic morientes mūdo nō moriuntur in dño ꝓprie sed magis incipiūt viuere in ipso: nec a laborib⁹ bonis quiescūt: sed magis eos amore christi assumūt.s. vigilias,orationes,ieiunia & cōsimilia:ideo meli⁹ videt dicendū:ꝙ hic post punitionē malorū æternā,describit retributio bonorū æterna:sicut dictū est.ē.vt sic opposita iuxta se posita magis elucescāt.ideo dr hic iohāni: d ¶Scribe.tanq̄ rem notabilissimā. e ¶Beati mor.qui in dño mo.i.in ꝯfessione dñi nostri iesu xp̄i per palmā martyrij:quales fuerūt centū q̄draginta quatuor milia.de qb⁹ dictū est cap̄.præce. f ¶Amodo iam dicit spūs.s.sanct⁹ q cū patre & filio est vn⁹ deus.exprimit tñ hic spāliter:nam opa sunt meritoria p charitatē per quā spūs sanctus habitat in nobis:& sic retributio mercedis quodāmodo speciali attribuit ei. g ¶Vt requie.a la.suis.nam in beatitudine appetitus totaliter quietat. h ¶Opera eīm illorū. meritoria vitæ æternæ. i ¶Sequunt illos.in beatitudine quā recipiunt pro ipsis. k ¶Et vidi.Inchoata ꝑsecutiōe saracenorū:hic interponit alia.s.lōgobardorū:& hoc ꝓpter successionē tpis:cuius ordinē iohānes ꝓseqtur in hoc libro. Et diuidit in duas partes:nā (Diuisio.) primo ponit a lōgobardis eccl'iæ liberatio. scd'o pluriū aliorū eā persequentium

a Nec habēt requiē die ac nocte qui a
adorauerūt bestiam & imaginem
a ¶silr nō habet re. b ¶idiscrete aliqd signū
eius:& si quis accæperit characte
de p̄dictis. ¶.i.pro contuitu æternæ pœnæ.
b rem nois eius. Hic patientia san b
a ¶& eorū. b ¶ope complēt. c ¶de gemina
ctorum est qui custodiunt mandā
dilectione. a ¶qa eū deū confitent. b ¶q̄ si
ta dei & fidēm iesu. Et audiui vo c
illi miseri sed isti fœlices. ¶i corde tuo & au
cem de cœlo dicētem mihi:Scribe: d
ditorum. a ¶sęculo. b ¶in cōfessiōe dñi.
Beati mōrtui qui in dōmino mo e
a ¶qñ corp⁹ & aīa resoluunt. b ¶a tēpore
resurrectionis. c ¶.i.tota trinitas.
riūntur. Amōdo iam dicit spirit⁹ f
a ¶amplius nō patiantur. b ¶eorū q hucusq passi sunt.
vt rēquiescant a labōribus suis. g
c Opera eīm illorū sequuntur illos. h i
a ¶.i.sctōs,vel dñicam carnē. b ¶christ⁹ super sctōs sedet,vel diuinitas sup hūanitatē.
d Et vidi,& ecce nūbē cādidā:& sūp k l
a ¶dico. b ¶quia iam impassibilis & immortalis.
e nubēm sedentē similēm filio hoīs m
a ¶i seipso vel ī diuinitate. b ¶ad silitudinē triūphantis. ¶qa vicit diabolū p sapiētiā.
hābētē in capite suo cōronā aureā n
¶potestate. ¶a christo.
& in manu sua falcē acutā.Et alius o p
¶in hoc ꝙ seruus. q
angelus exiuit de templo:clamās r s
¶ad christum.
voce magna ad sedentē sup nubē: t
a ¶exerce iudiciū. b ¶.i.collige tuos.
†Mitte fālcē tuā & mēte:qa venit v x
a ¶qm̄ consecrata est nequitia malorū,& iā non habet locū. b ¶vel venit. ¶vel aruit.
hōra vt metat:qm̄ matūruit messis y
terræ. Et misit qui sedebat super z
a ¶.i.separauit bonos a malis.
nubē falcē suā ī terrā & mēssuit eā.
a ¶supradicti sancti aliud officium habentes. b ¶Qualis esset apparuit.
k Et aliūs angel⁹ exiūit de tēplo qd a b
a ¶.i.de secreto loco. b ¶sicut christus. c
est ī cœlō:habēs & ipse fālcē acutā. d
a ¶de lōco secretiori in quo sancti.
Et alius angelus exiuit de āltari: f

perseq uētium percussio,ibi:Et post hæc vidi.Circa primū sciēdū ꝙ anno dñi septingētesimo quinquagesimotertio. Astruph⁹ longobardorū rex in italia multū afflixit eccl'iam pp qd stephanus papa trāsijt in frāciā quærēs auxilium cōtra dictū regē:qd imperauit & hoc describit in hac pte.Quę diuidit in duas ptes qa primo describit hoc auxiliū tpe pipini.scd'o tēpore caroli magni filij sui ibi:Et ali⁹ angelus:Circa primū dr:Et vidi:& ec.nubem cādi.p quā intelligit regnū franciæ candidatum præ cæteris moribus & fide. (C Afflictio christianorum per astruphum lōgobardorum regē Diuisio.) l ¶Et sup nubē sedentē.s.Pipinum regem. m ¶Similem filio hois.i.conformatum christo in fide & iusticia:licet hęc assimilatio fuerit valde lōgiqua. n ¶Habentem in ca.co.au. nam reges franciæ ad literam aurea corona coronāt. o ¶Et in manu sua.i.potestate sua. p ¶Falcēm acutam.i. exercitum valde bellicosum: per quem pipinus multas & magnas victorias habuit. q ¶Et ali⁹ an.id est papa stephanus. r ¶Exiuit de templo.romanæ eccesiæ. s ¶Clamans voce magna. id est deprecans ex magno affectu. t ¶Ad sedentem super nubem.id est pipinū regem. v ¶Mitte fal.tuā & mete.dirigēdo exercitus tui potētiā cōtra astruphum tyrannizantem. x ¶Quia ve.ho.vt metatur.id est vt eius tyrannis p tuā potentiam tollatur. y ¶Qm̄ aru.messis.i.ipe & exercit⁹ obdurati sunt in sua iniqtate. z ¶Et misit qui se. sup nubē falcē suā in terram.Nam pipinus valida manu intrauit in italiam: & messuit terram.nam cōtra astruphū viriliter pugnauit & reddere compulit beato petro quæcumq sui iuris erant. a ¶Et alius angelus.Hic cōsequenter describitur auxiliū ecclesiæ cōtra longobardos tempore caroli magni Et diuiditur in duas ptes: qa prio ponit (Diuisio. D) auxilium caroli.secūdo dilatio cultus diuini.ca.se.Circa primū sciēdū:ꝙ āno dñi septingentesimo septuagesimoquinto carolus rex franciæ ad p̄ces adriani papę intrauit italiā cū exercitu forti contra Desideriū longobardorū regem eccl'iam multipliciter affligentē:quem impugnās tandē cœpit & secū in frāciā duxit:in quo lōgobardorū regnū defecit.& hoc est qd dr hic.Et alius angelus.s.carolus magnus. b ¶Exiuit de templo.s.nomoniensi:in quo coronatus fuit:vt habetur in chronica Sigisberti. (†Iohe.3.c.) c ¶Quod est in cœlo. militantis ecclesiæ: quæ frequenter cœlum nominatur in scriptura. d ¶Habens & ipse falcem acu.i.exercitum fortē:immo exercitu patris sui fortiorē. e ¶Et ali⁹ angelus.id est papa adrianus. f ¶Exiuit de al.ad quod accesserat pro missæ celebratiōe:vt de⁹ vellet ecclesiā protegere. ✠ Qui habe

✠ catori conuenire:sicut dicit Glo. super locum istum: (Moralr.) c ¶Et audiui vocem &c. Qm̄ opposita iuxta se posita magis elucescunt:ideo post denūciationē punitionis pctōrū,hic ponit p̄miatio sctōrū,cum dr: d ¶Scribe:beati mortui q in domino moriuntur &c.Est eīm beatitudo status oīm bonorum aggregatione perfectus:vt dr libro de cōsolatione. h ¶Opera eīm illorum sequuntur illos:Quia s̄m quantitatem meritorū sequitur q̄titas præmiorum. k ¶Et vidi,& cc.nubē &c.Hic lraliter ꝑ duas falces describunt duę punitiones tyrannorum. ¶Moraliter autē significant duo modi quibus puniunt mali xp̄iani.primus est p excommunicationē,qua p̄scindunt a cōmunione eccl'iæ ꝓpter suā cōtumaciā.iō dr:Mitte falcē tuā &c.& seqt: y ¶Quoniam aruit messis terræ.Per istam ariditatem significat induratio siue ꝯtumacia,ꝓpter quam est cōmunicatio serēda:Secūd⁹ vero mod⁹ est per exterminationē siue gladiū materialem:& pertinet ad iudicē sæcularē:& de ista subdit:Et exiuit sanguis de lacu. (Modi duo punitionis christianorum.)

¶Sexta pars.

Universidad de Deusto Biblioteca

E libus clarus apparuit:& veniēs de altari.i.de loco secretiori:qd' nūqꝫ alij sancti.s.cognit⁹ ab oīb⁹ deo cōsubstātialis. a ¶Mitte fal.&c.Per messem terræ & vuas vineæ eorūdē malorꝫ dānatio intelligit:sed tn̄ per vineā illos determinati⁹ habem⁹ q maiori studio mala operabant:sicut vineæ:vt fructificet maior cura cꝫ terræ adhibet. b ¶Et misit in la.Vnde
Zac.9.c. pphēta:Lacus vbi nō erat aqua.i.refrigeriū. c ¶Et ex.san. Eterna pœna p pctō sanguis nō vinū qd' i cellario dei ponit. d ¶Vsqꝫ ad fræ.i.vsqꝫ ad ipsos rectores iniquorū puniēdos.s.diabolos. e ¶Per sta.Oēs ludis mūdi.i.vitijs detētos:q vel simpliciter in hoc sunt pfecti,qd' per sex habem⁹:vel pfectiores,qd' per centū:vel perfectissimi,qd' per mille. Cap.XV.

ET vidi. In his trib⁹ visionib⁹ supradictis.i.reuelatione mysteriorꝫ,& in datiōe tubarū,& in pugna mulieris ꝯ diabolū a pricipio redēptiōis psecut⁹ est ordinē vsqꝫ ad diē iudicij:in his vo tribus sequētibus circa vltima tpa imorat: qa de his p̄cedētib⁹ in alijs diuinis scripturis dictū est enucleati⁹:de illis vo parū & occulti⁹.In hac ergo qnta visiōe materia sunt septē angeli tenētes phialas:in qbus cōtinent plagę.i.destructiōes iniquorꝫ q tpe antixp̄i erūt:q̄ destructio maxiē hortatur pijres ad patiēdū.¶In his trib⁹ visiōibus tres dicit: cū q̄tuor sint supradictæ. Sed omissa prima q̄ fuit de correctiōe ecclesiarū de alijs trib⁹ dicit:ꝯsideratiōe tn̄. g ¶Et mirabile.Mirū est hoīem hr̄e tātā ptātē vt alios possit dānare. h ¶Plagas septē.i.oēm excæcationē & destructionē illorꝫ q tpe antixp̄i erūt. i ¶Qm̄ in il. Vere plagas habebūt:qa irā dei sup iniquos exercebūt:& vere nouissimas:qa in mundo post eas non inferet deus alias.
F k ¶Tāquā ma.i.baptismū,vbi fidei puritas exigitur & hoīes a vitijs mūdantur. l ¶Habētes ci.i.mortificātes carnē:qd' deus eis iniūxit:vel quod prior ipse fecit. m ¶Canticū moy.i.veterem legē.& est exultatio bene intelligētibus.i.spūaliter. Viæ,id est

a ¶Q.bene poterat præcipere:quia poterat etiam dare. b ¶id est æternam pœnam.
qui habebat ptātem supra ignē a
a ¶vel sup dæmones & malos hoīes.¶imperio magno. b ¶id est ad sanctos.
†& clamauit voce magna ad eum b
¶potestatem iudiciariam.
qui habebat falcem acutā,dicens:
a ¶.i.exerce iudicium. b ¶.i.separa maturos i neqtia. a ¶qa malicia eorꝫ ꝯpleta est.
a Mitte falcē tuā acutā:& vindemia c
botros vineæ terræ:quoniā matu e
a ¶& tali imperio. b ¶.s.bonorꝫ cœtus.
ræ sunt vuæ eius.Et misit angelus f
a ¶in terrenos qui iudicandi sunt.
falcē suā in terram & vindemiauit g h
a ¶.i.in infernū,vbi multi irā dei patiētur.
b vineā terræ.Et misit in lacum iræ i
a ¶.i.puniti sunt in inferno positi.
dei magnum.Et calcatus est lacus k
a ¶qa pœna illa nō erat purgatoris. b ¶ecclesiā & cōgregationē bonorꝫ:quæ est ciuitas sanctificata.
c extra ciuitatē:& exiuit sanguis de l
a ¶.i.vsqꝫ ad rectores subditorum. b ¶per
d lacu vsqꝫ ad frænos equorum per m n
omnes voluptuosos ludentes vanitatibus.
a ¶perfectos in malo. b ¶mediocres & etiā minores.
stadia mille sexcenta. Cap.XV.
¶id est figurā aliud significātē.
f ET vidi aliud signum in o
a ¶quia qui significant,in cœlo conuersantur.
g cœlo magnum & mirabile: ange p q
a ¶prædicatores. b ¶.i.iniq̄tas a deo sibi.
h lōs septem habētes plagas septem r
i nouissimas:quoniam in illis con s t
k summata est ira dei.Et vidi tan v
¶& cū illis angelis. a ¶qa in eo baptizatis
quam mare vitreum mixtū igne: x
spūssctūs datus est. a ¶.i.antichristū.
& eos qui vicerūt bestiam & ima y z
a ¶id est conformitatem eius imitantes vel vitam. b ¶qui per hos nō sunt decæpti.
ginem eius, & numerum nomi a
a ¶stant q gratiā baptismi seruāt integrā.
nis eius:stantes supra mare vi b
l treum:habentes citharas dei & c
¶cum exultatione adimplentes.
cantantes canticum moysi serui d
a ¶.i.nouum testa. b ¶alios admonentes.
m dei: & canticum agni dicentes:

NICO. DE LYRA

a ¶Qui habebat po.su.ig.i.ad inferendū excōicatiōis & aggrauatiōis pœnam.Quęlibet em̄ pœna noīe ignis aliqn̄ designat.Aliq libri habēt:Et aquā:sed nō est de textu : nec habet in libris correctis. b ¶Et cla.vo.ma.&c.ex affectu magno: deprecās carolum vt ferret sibi auxilium. c ¶Mitte falcē tuā acutā.i.exercit⁹ tui potentiā. d ¶Et vindemia botros.i.lōgobardos,eorum auferendo potentiam. e ¶Qm̄ ma.sunt vuæ eius.i.lōgobardi sunt destructiōe digni. f ¶Et misit an. id est carolus. g ¶Falsam suā.i.exercit⁹ potētiā. Aliq libri hn̄t.Acutā in terrā. sed nō est de textu. h ¶Et vindemiauit vineam ter.auferēdo potētiā lōgobardorꝫ de terra italiæ. i ¶Et misit in la.iræ dei ma.Nā regē deduxit captiuū. k ¶Et cal. est la.ex.ci.qa regē cū vxore duxit in exilium extra terrā suā:vt dictū est. l ¶Et exi.san.de &c.Nam in regis captione multi lōgobardi fuerunt occisi. m ¶Vsqꝫ ad frænos equorum.nam ex sanguine occisorꝫ fræni militū caroli fuerūt rubricati:sicut in talib⁹ bellis solet fieri. n ¶Per sta.mil.sex. Nam fama hui⁹ victoriæ caroli fuit lōge lateqꝫ diffusa.i.per q̄tuor orbis partes,p numerū dictū designatas:eo ꝙ est nūerus q̄drat⁹ q cōsurgit ex ductu nūeri in seipm sicut quaternari⁹ q cōsurgit ex ductu binarij in seipm.nā bis duo sunt q̄tuor.et sīr nouenari⁹ q ꝯsurgit ex ductu ternarij.nā ter tria sunt nouē.Et sic est in pposito.nā mille sexcēta est nūer⁹ ꝯsurgēs ex ductu q̄dragenarij in seipm.q̄dragesies em̄ quadragita faciūt mille

G mille sexcēta:vt patet cōsiderāti:& sic p numerū prædictum designant quatuor orbis partes. Cap.XV.
ET vidi aliud signū.Descripta longobardorꝫ destructione:hic consequenter describitur persecutio pluriū persecutorū ecclię.Et diuiditur in duas partes:qa primo pponitur hæc psecutio. secundo subdit persecutiōis executio, ibi:Et post hæc vidi.Prima in duas.qa prio describitur psecutio dicta. scd'o subditur ex hoc laus diuina,ibi:Et vidi.Circa primū dr: o ¶Et vidi aliud si.Nam erat rei futurę signatiuum. p ¶Magnum & mirabile. Nam persecutiones inimicorum.ecclesię per hoc signatæ factæ fuerunt diuina virtute. q ¶Angelos septem.de quibus postea singulariter dicet capitulo sequēti. r ¶Habentes septem plagas.id est virtutes a deo inferendi eas. s ¶Nouissimas.Non simpliciter,sed respectu temporis p̄teriti:sicut Gen.xlix.a.dicitur:Cōgregamini vt annunciem quæ ventura sunt vobis in nouissimis diebus & tamē illa sunt iam completa a magno tempore. t ¶Qm̄ in illis cōsūmata est ira dei id est per illos posita est vindicta dei de reprobis in effectu. Ira enim est appetitus vindictæ:ideo tunc cōsummatur cum in effectu ponitur. v ¶Et vidi.Hic consequenter describitur laus diuina:quæ licet secuta fuerit psecutiones reproborum:tamen hic præmittitur executioni earum immediate.frequenter enim prius facta ponuntur post in scriptura & quia sancti in cœlo præuidentes persecutiones istas locuti sunt anteqꝫ essent in effectu. Dicit igitur iohannes:Et vidi tanquā mare vitreum.id est ecclīam militantē:q̄ sic nominat rōne baptismi : vt dictū est.s̄.iiij.ca. x ¶Mixtum igne. sanctispiritus q datur in baptismo. y ¶Et eos qui vicerunt bestiam.id est gentem saracenicam hic per bestiam designatam:eo ꝙ mahumetus cuius sectam tenet,sīr nominatur s̄.cap.xiij. z ¶Et imaginem eius. id est similes saracenis. a ¶Et numerū nominis eius.adhærentes eis.Vel per numerū nominis eius intelliguntur infideles qui cumqꝫ christo contrariantes & ecclesiæ. Nam nomen numeri eius supra positum est antemos:quod de principali significato signat contrarium,scilicet christo : vt dictum est supra capitulo.xiij.in fine. Septem em̄ plagæ seu persecutiones sequentes sunt saracenorum & eis similium, & christo & ecclesiæ contrariantium:vt patebit inferius psequendo. b ¶Stantes per vitæ sanctitatem. c ¶Habentes citharas dei &c. Et per hoc intelliguntur gratiarum actiones in vniuersa ecclesia de victorijs sequentibus contra reprobos & infideles.Et quia ecclesiæ oratiōes partim accipiuntur de veteri testamento: & partim de nouo.ideo dicitur. d ¶Cantantes canticum moysi &c.dicen.Ma. & mi. sunt opera tua. Nam dictas victorias attribuerunt potentiæ diuinæ. Iuste & ve

al's habet †& aquā
H

Moraliter. o ¶Et vidi.Seqt: q ¶Angelos septem habentes plagas septem &c.per quas significantur omnes pœnę in generali quæ sunt peccatorib⁹ infligēdæ:eo ꝙ septenario numero vniuersitas figuratur. Et magis explicatur capitu.sequenti. Præmittitur tamen laus iustorum de euasiōe dictarū pœnarum:& de diuinæ iusticiæ impletione,cum dicitur: v ¶Et vidi tanquā mare vitreum mixtum igne.Per quod significatur baptismus:eo ꝙ cōfertur in aqua & spūsancto qui est ignis diuin⁹. c ¶Habentes citharas dei & cantantes canticū moysi &c.id est laudes diuinas de sua euasione et diuinæ iusticię impletione in malorum punitione.Et patet litera. Moralit.

A a ¶Viæ.i.institutiones dei per quas nos ad deū, vel ipse ad nos venit,sunt iustæ:qa vnicuiqꝫ p merito reddūt:& verę:qa pducūt quo pmittūt. b ¶Iudicia tua ma. Qꝫ quosdā eligis:quosdā reprobas:vt cognoscāt fideles esse ex iusticia. c ¶Et post hæc.Cū ostendisset illos angelos habere potestatē plagādi : dicturus quas plagas illi sunt illaturi,prius pponit cām qua ostēdit illos dignos esse q plagas sunt passuri.s.qa oia mysteria ecclīæ sunt reuelata oibus volētibus intrare:quę isti [illegible] merito suo nō pñt intelligere. d ¶Aper. est tem.i.reuelata sunt mysteria ecclię: in qua deus habitat:& q̄ ad honorē dei militant. e ¶Et exierūt.Et qa ita aperta erāt exibūt p̄dicatores & rephendēt male operantes. f ¶Et vnū .qa qd' illi p̄dicabunt ex institutione priorꝫ patrū habebūt : qui oēs vnus dñr,qa vnū docent. g ¶Iracūdiæ.i.iræ:qa corrigunt: corripiunt irā dei peccantibus minant:aliqn̄ etiā excōicant. h ¶Fumo a ma.&c.nemo &c.Qꝫ tūc oia erunt ita aperta fidelibus:tn̄ ipsa erunt clausa & obscura infidelibus. i ¶Introire.i.intelligere illud occultum dei iudiciū quare alios eligit,alios reprobat donec in fine mundi aperte cognoscent sancti. Vel introire interim in ecclesiam donec cōpleta sit omnimoda damnatio malorū in iudicio:quia postea cōstat non intraturos.
ETau.&c.Sequit: Ca.XVI. k ¶Ite & effun. Vos q boni estis q̄tū ad vos proficite:& in malis dānationē exercete. pficite,pertinet ad ite exercete, ad effundite.Cū isti iam p̄dicēt:& aperta sint quæ p̄dicāt:& tn̄ qdā intrare recusant:habent plagādi oportunitatē:& in hoc diuinam admonitionem.In sexto sigillo & in
B sexto angelo sæpe locutus est de eisdē malis:sed hoc respectu,ꝙ ostēdebat quales & quantas tribulationes inferrent sctis: ꝙ si etiam ibi erat aliqd' verbū de damnatione malorꝫ:hoc incidēter ponebat ad cōfirmationem patientiæ:hic vero tantū loquitur de plagis quasi ipsi sancti inferent malis. Vulnus

a ¶in prima creatione. b ¶in recreatione.
Magna & mirabilia sunt opera tua
a ¶qa vnicuiqꝫ pro merito reddunt. b ¶qa p ducunt quo promittunt.
dñe deus omnipotens: iustæ & ve a
a ræ sunt viæ tuæ dñe:rex †sanctorū.
a ¶ergo. b ¶id est ex timore tibi seruiet.
†Quis non timebit te dñe: & ma
¶opere & p̄dicatione. a ¶Et vere timebūt.
gnificabit nomen tuū? Quia solus b
a ¶qa gratis saluas. b ¶& vere magnificabūt c ¶aliqui de omnibus. d ¶fide.
pius es:quoniam omes gentes ve c
a ¶in spū & veritate. b ¶in beneplacito.
nient & adorabūt in conspectū tuo,
¶Et vere magnificabunt.
b qm̄ iudicia tua manifesta sunt.
a ¶.s.q̄ p̄dicta sint. b ¶.i.spū reuelāte cognoui
c Et post hæc vidi:& ecce apertum est d
a ¶.i.occulta vel sacra xp̄i. b ¶ecclīæ militātis. c ¶.i.q̄ cōtinet in se vetus & nouū testa.
templum tabernaculi testimonii i
a ¶.i.vniuersi prædicatores.
e cœlo.Et exierunt septem angeli ha f
a ¶.i.plenitudinē intelligentiæ scripturarꝫ q̄ sunt plagę. b ¶postqꝫ illos q sunt ecclīa confirmauerunt. ¶iesu christo missi.
bentes septē plagas de templo ve g
a ¶id est xp̄o in baptismo. b ¶qa sine pctō. ¶firmitate. c ¶a vitijs. ¶ppt cōuersationē. d ¶virtutib⁹. ¶.s.in signū ministerij p̄latorꝫ.
stiti lapide mundo:& cādido:& præ h
a ¶etiā malas cogitatiōes. b ¶retinaculo charitatis. a ¶.i.p̄dicatores primitiui:vel ipse christus qui fuit quattuor animalia.
cincti circa pectora zonis aureis.
i Et vnum ex quattuor aīalibus de j k
a ¶.i.p̄dicatoribus . b ¶.i.fecit eos vasa iram dei cōtinētia. ¶illuminatos diuina sapiētia.
dit septem angelis septem phialas
g aureas plenas iracundiæ dei vi
a ¶.s.& potētis punire. b ¶.i.in æternum.
uentis in sæcula sæculorū. Et impletū l
a ¶.i.scriptura.s.q̄tum ad malos. b ¶obscuritate. c ¶a præsentia dei.
h est templum fumo a maiestate dei
a ¶qa cui claudit nemo apit. b ¶de reprobis.
i & de virtute ei⁹:& nemo poterat in m
a ¶.s.peruerā intelligentiā:qa excæcauit eos malicia eorꝫ. b ¶in pœna oculos aperit quos culpa claudit.
troire in tēplū donec cōsummaren
tur septē plagæ septē angelorum.
Capitulum.XVI.
a ¶.i.diuinā inspiratione: vel aliquam admonitionem.
ET audiui vocem ma n
a ¶id est ecclesia,vel cœlo.
gnam de templo dicentem septem o p
a ¶nō ei nisi mittant debēt p̄dicare. b ¶.i.annunciate peccatoribus pœnas debitas.
k angelis : Ite, & effundite septem
¶in terrenos.
phialas iræ dei in terram . Et abiit q

NICO.DE LY.

a ¶Iustæ & veræ sunt viæ tuæ &c. obstinatos puniēdo:& pœnitētes suscipiēdo.iō sequitur: b ¶Quia solus pius es. pctōres reuocādo.ideo subdit: c ¶Qm̄ oēs gen.ve.s.ad fidē xp̄i ante finē mundi. multi etiā infideles vidētes victorias xp̄ianorꝫ mirabiles q̄ infra describuntur,vexatione itellectū eis dāte:crediderūt in xp̄m: vt dicet in ca.seq.spāliter de saxonibus & hmōi. d ¶Et post hæc. Hic ꝯñr describit septē plagarꝫ executio : & diuidit in duas partes:qa primo ponit psecutionis dispositio.scd'o ipsa persecutio:ca.se.Circa primum dr:Et post hæc vidi:& ecce apertū est templum.i. diuinū secretū per impletionem in effectu. e ¶Et exierunt sep. an.i.dei nuncij:qui postea noiabunt psequendo. f ¶Habentes septem pla.i.habentes potestatem infligendi septem vindictas. g ¶Vestiti lapide mundo.i.xp̄o qui dicitur lapis abscisus de mōte sine manibus:Dan.ij.e.Et mundus:quia pctm̄ nō fecit : nec est inuentus dolus in ore eius.j. Petri.ij.d.quo dicuntur indui hoīes sancti Ro.xiij.d. Induimini dñm nostrū Iesum xp̄m per imitationē operum suorꝫ.Et hoc patet:ꝙ per istos septem angelos de qbus sigillatim postea dicet,homines catholici & sancti intelliguntur. h ¶Et præcincti circa pectora zonis aureis. per hoc designatur castitas mētis:quæ præcipitur in nouo

C nouo testamēto, sicut per renes accinctos castitas corporis pertinens ad vetus testamentū.Mat.v.d.Audistis quia dictum est antiquis:Nō mœchaberis.Ego autem dico vobis : quicumqꝫ viderit mulierem ad cōcupiscendū eam : iam mœchatus est in corde suo. i ¶Et vnum de quattuor animalibus.i. de quattuor euangelistis:vt dicūt aliqui,dicentes ꝙ iste fuit lucas:qui magis loquit de punitione reproborum:sed ſm ea quæ dicta sunt.s̄.cap.x. iste magis videtur fuisse marcus : vt dictū fuit,ꝙ p quattuor aīalia intelligunt quattuor ecclesiæ p̄riarchales siue quattuor patriarchæ eis præsidētes . Marcus vero fuit vere p̄riarcha alexādrinus. k ¶Dedit septem angelis septē phialas &c.i.potestatem puniendi reprobos ex ordinatione diuina. l ¶Et impletū est tem.dei fu.&c. per quod signatur diuina condescensio.sicut.iij.Reg.viij.dr ꝙ nebula impleuit domum dñi:ad designandum dei præsentiā accæptando deuotionē salomonis & ppli sic in pposito deus percutiendo reprobos condescendit electis. m ¶Et nemo poterat introire in templum &c. qd' exponunt aliqui de ecclesia hierosolymitana: quam fideles nō introierūt donec septem plagæ sequētes consummatæ fuerunt:qd' completū fuit tpe Godefridi ducis lothoringiæ capta hierłm per xp̄ianos.Sed hoc dictum nō videt verū.nā ante cōpletionē septem plagarꝫ habitata fuit hierusalem a christianis:vt videbit ca.seq. Propter qd' aliter est dicendū.s. ꝙ iohannes dicēdo ꝙ nemo poterat &c.alludit ei quod dicit.iij. Reg.viij.b.Nebula impleuit templū dñi. Et subdit ibi : Et non poterant sacerdotes stare:quia retraxerunt se ppter reuerentiā præsentiæ dei.vt diffusius dictum fuit ibidem.Per hoc ergo quod dr: Et nemo po. in.&c.Designatur ꝙ ministri ecclesiæ reuerentius solito se habeant ad deū vt impleantur plagæ sup inimicos ecclesiæ : vt sic liberius possint ecclesias ingredi ad celebrandum officiū diuinū sublato impedimento infidelium. Ca.XVI. D
ETau. Descripta dispositione ad septē plagas inferēdas :hic ꝯñr describit executio earꝫ:& primo in gñali, cū dr:Et audiui vocem magnā .in quo denotat magnitudo auctoritatis diuinæ. o ¶De tēplo.s.glīæ dei. p ¶Dicētem sep.an.&c.ad exequendum diuina mādata de reproborꝫ punitione. q ¶Et abijt. Hic consequenter ponitur executio in speciali.Et pōt diuidi in septem partes ſm numerum septem plagarꝫ:quæ patebunt psequendo.Circa primū sciendum:ꝙ Constantinus q cœpit impare anno dñi septingentesimoquadragesimo fuit pessimus. Nam sicut dicit Sigisbertus, imaginē xp̄i & sanctorꝫ ab ecclesijs remouit:eosqꝫ q dei genitricē inuocabāt,& q vigilias in ecclesijs agebāt,& q a iuramētis & ab immundis abstinebāt p̄rimonijs priuauit & multipliciter cruciauit.Monachos etiā & moniales contrahere matrimonia coegit. qd' multi vitantes ab eo martyrizati sunt.Postea vo imperāte Hirene vxore leonis cū filio suo cōstantino:quorꝫ imperiū incæpit anno dñi septingentesimo octuagesimo scd'o Adrianus papa ad instātiā p̄riarchę cōstātinopolitani cōgregauit synodū in nycea:in qua cōdemnauit hęresim execrantium

al's †seculorum.
†Hie.10.a.
Diuisio.
Cōstantini malicia.

Moraliter. q ¶Et abijt primus &c. phia.per quā significatur punitio cupidorum qui defixi sunt in amore terrenorum. Vñ dicit Augu. Si diligis terram,terra es. Moralr.

 Et factū

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Vulnus. Inobediẽtia est cã quare vulnus illud fiat. b ¶Et factus est san. i. dnãtio eius illata est p sanguine quem effuderũt. c ¶Sanguis. i. dãnatio illa erit tanquã mor. i. irreuocabilis. Sicut em̃ mortuus nõ redit ad vitã: sic illa sniã dãnationis nõ reuocabitur. d ¶Ois aia vi. Oẽs cõsentiẽtes: q viuere videnť qa ap te nõ pſequunť: sed ꝓpter cõſensum dãnabuntur. e ¶Sup flu. &c. & factꝰ est san. Quia ſilr isti dãnabunť pro sanguine quẽ fuderũt vel corpalr vel spũalr. f ¶Audiui. i. intellexi ipſos ꝑdicatores q hãc vindictam faciẽt nõ sibi, sed dño attribuẽtes & iuste fieri cõfirmãtes. g ¶Quia es & q es. Venturũ nõ ponit: qa in ꝓximo ventu rum intellexit. h ¶Et san. eis &c. i. æternam pœnã, ꝓ effusione sanguinis, in qua ꝓmerẽda sunt delectati. i ¶Et audi. &c. Quod magistri dicũt, discipuli cõfirmãt. k ¶Etiã dñe deus omni. &c. Ex magna affectione conuertunt sermonem ad deũ.

Iusta

NICO.DE LY.

Crantium imagines xpi & sanctoꝝ: qa sunt libri laicoꝝ mouẽtes eos ad deuotionem. Vnde & beatus Lucas imagines xpi & beatæ mariæ virginis primo dr̃ depinxisse. Cõdemnauit etiã hęresim scelicianã quæ ponit in xpo duplicẽ dei filiationẽ. s. verã in natura diuina: & adoptiuã in humana. Ad qd̃ sequit in xpo duplicẽ esse pſonam: vnã in natura diuina: aliã in hũana. sicut dixit Nestorius: & ad hoc sequit q̃ beata v̈go nõ sit mater dei: sed tm̃ hois. istæ vero hæreſes hũt silr̃itudinẽ cũ ꝑfidia mahumeti. nã saraceni imagines execrant dicunt etiã iesum filiũ marię virginis esse hoiem purũ. igit̃ de dãnatione huius duplicis hęresis dicit: Et abijt primus angelus. id est papa adrianus sanctus & bonus. a ¶Et effudit phi. suã in ter. proꝑciẽdo excõicationis sniam in terrenos hoies dictas hæreſes tenentes. b ¶Et factum est vul. sæ. ac peſ. nã excõicatio quæ est spũalis plaga, peior est q̃ tpalis pœna in obſtinatis. c ¶In ho. qui ha. cha. bestiæ. i. similitudinem mahumeti modo prædicto. d ¶Et in eos qui ap. be. & ima. eius. reuerendo principes mahumeto cõformes. e ¶Et secundus. Hic ponit plaga scḋa. Circa qd̃ sciendũ: q̃ aliq ciues romani cõtra leonẽ papã: q ꝓfuit eccl̃ię anno. v. hirenæi & cõstantini eius filij: cõiurauerunt ei linguã bis ꝑscindẽtes & oculos eruẽtes: & eum in suo sanguine volutatum quasi semimortuũ reliquerunt. De hoc igit̃ exponunt aliqui lr̃am istã dicentes: q̃ ille ciuis romanus, q alios induxit ad dictã enormitatem dr̃ hic angelus secũdus: qui effudit phialã suã in mare. i. eccleſiã rõne baptiſmi mare noiatã. Ille nãq̃ ciuis effudit maliciam suã & irã in papã: qui erat caput eccleſiæ: & factus est sanguis tanq̃ mortui: quia papa fuit cruentatus suo sanguine: & quasi mortuus relictus: sed istud nõ vr̃ rõnabiliter dictũ: qa sicut patet ex ꝑdictis, ꝑ septẽ angelos intelligunť viri septẽ catholici & sctĩ. Iste v̈o ciuis romanus fuit pessimus. atẽ qd̃ subdit: Et omis aia viuens mortua est in mari: nõ bene cõsonat prę dictis. nam alij de eccleſia non fuerunt occiſi cum leone papa: qa persecutio illa fuit personalis. Ideo aliter potest exponi & melius: vt videt̃ de carolo magno rege franciæ: q tpe illo saxones debellauit: q̃ per mare hic designant, ꝓpter multitudinẽ illius ꝑpli: ex mõ loquendi quo dr̃ infra seq. ca. Aquæ multæ ꝑpli multi. Mare nãq̃ est congregatio aquaꝝ: multarum. Item qa saxones per mare nauigãtes plures terras xpianoꝝ afflixerunt. Dicit igitur iohannes: Et secũdus an. i. carolus rex deo & eccl̃ię deuotus. f ¶Effudit phialã suã in ma. exercẽdo diuinam vindictam in saxones. g ¶Et factus est san. tanquam mor. quia multi valde de saxonibus fuerunt occiſi: sed qa de remanẽtibus aliq videtes victoriã caroli factã virtute dei, baptiſmũ suſcæperũt. iõ nõ dr̃: Et factꝰ est sanguis mortui simplr sed tanq̃ mortui. Cæteri v̈o obſtinati fuerũt occiſi. nã de illis vna die carolus quattuor milia & quingẽtos fecit decollari. iõ subdit: h ¶Et o̊is aia vi. &c. qa q capti fuerũt viui in infidelitate saxonũ obſtinati occiſi fuerũt: vt dictũ est. i ¶Et tertius. Hæc est tertia pars: quæ silr̃ exponitur de carolo magno imperatore tm̃ facto: iõ noiat̃ hic bis angelus. s. scḋs & tertius: eo mõ quo dr̃. i. Reg. x. de Saule facto rege q̃ mutatus fuit in virum alterũ. Carolus em̃. xxx. annis regnauit sup̃ francos: & post̃ imperator fuit factus. xxxiij. annis: vt dicitur in chronica si gisberti: & anno. iij. imperij sui mauros, q & huni dicuntur & multas terras christianorum affligẽtes depopulauerant, totalr debellauit: & eos qui remanſerũt fidei catholicæ subiecit. ideo dr̃: Et tertius. s. carolus imperator iratus. k ¶Effu. phi. sua. id est dei vindictã. l ¶Sup flumina &c. id est sup̃ mauros siue hunos: q sic noiar̃, eo q̃ habitabant primitus iuxta paludes meotidas. vbi sunt multę ebullitiones aq̃rum per modũ fontiũ. Et quia cũ ante paludes illæ putarenť immeabiles, huni eas transierunt: & gothos qui vltra illas paludes habitabant in scythia debellauerũt exqua victoria eleuati alias terras v sq̃ in gallam sub athila rege ferro & igne vastauerunt. m ¶Et factus est san. quia caroli exercitus multos interfecit hunos. n ¶Et audi. an. &c. Ad intelligentiã huius sciendum: q̃ angeli boni q sunt de ordine principatuum præsunt diuersis regnis & gentibus: & ideo, ꝓcurant bonũ gentium sibi cõmiſſarum, ꝓpter qd̃ videnť sibi inuicẽ resiſtere q̃n cõtrariant̃ adinuicẽ gentes sibi cõmiſſæ anteq̃ sciant determinationẽ diuinæ voluntatis de futura illius gentis vel illius subiectione: & hoc mõ Dan. x. dixit gabriel Danieli: Princeps regni persarum reſtitit mihi. xxj. diebus. sicut ibidẽ suit expoſitũ diffusius. Sed q̃n sciunt diui nam voluntatem per reuelationẽ, vel effectus poſitionẽ: concorditer approbant di uinam sniam. nam voluntates eoꝝ semp sunt cõcordes diuinæ volũtati: & ſm hoc dr̃ hic: Et audiui angelũ aquarũ. i. hunorum p fontes & fluminã ſignificatoꝝ: vt ꝑdictũ est. o ¶Dicentem iustus es &c. approbando: diuinã sniam de commiſſa sibi gente deuicta. p ¶Quia sanguine sanctorum &c. effude. Huni namq̃ ante q̃ debellarentur per carolum multos christianos interfecerant: inter quos erant alii qui prædicti sanctitate & dono prophetię. r ¶Et san. eis dc. bi. eos puniendo similia pœna. Vnde vulgariter dicit de sic puni to: iste bibit cum tali cypho cũ quali alios potauit. s ¶Et au. al. s. angelum franco rum. t ¶Dicentẽ: etiã &c. nã ambo angeli diuinã sniam approbauerũt cõcorditer.

✳ b ¶Et factum est vulnus æternum: id est punitio grauis: quæ est infernalis. c ¶In hoĩs qui habebant characterem. i. tyranni: vt. s. dictum est. & isti sunt cupidi: qa sicut tyrannus aliorum bona rapit violenter: ita cupidus fraudulẽter per vsuras & calumnias falſas & alias fraudes falſas et exaquiſitas. e ¶Et secundus angelus effu. phia. per quod ſignifiecatur punitio inuidoꝝ. Nam sicut mare est amarũ: sic inuidi amaricantur de bono alio. h ¶Et o̊is anima viuens &c. quia licet inuidus viuat corpaliter: tm̃ mortuus est spũalr̃ & morti ſecũde, q̃ est mors inferni, deputatus æternaliter. i ¶Et tertius an. effu. phi. &c. per qd̃ ſignificat punitio carnaliũ: q delectantur in aggs voluptatum. m ¶Et fa. est san. qa delectatio voluptatũ veritẽ eis in amaritudinẽ pœnarũ. vñ dicitur. j. xvij. Quantũ se gloriſicauit & in deliciis fuit, tantũ date ei tormentũ & luctũ. p ¶Quia san. san. apo. i. nũcioꝝ tuoꝝ. q ¶Effude. volũtate: & ſi nõ opẽ, nam hoies voluptuoſi illos odiunt qui eoꝝ vitia reprehendunt.

✳ Et quartus

a ¶Iusta. Iustũ em̃ est vt qui sanguinẽ fudit, bibat vindictã sanguinis. b ¶Et æstua. Vel, afflicti afficiẽt tortores æstu iracũdię, dum inuenientur inſeparabiles: & ſic æstuauerunt inuidia & ira. c ¶Negꝫ egerunt &c. interius pœnitẽtes dolebãt: extra cõfiteri non audebãt. d ¶Sup se. Quia corpora tm̃ sunt, & non spũs: super quos ſedebit: qa corpalia & nõ spũalia dabit. e ¶Commanducauerũt &c. mutua detractione in se omnes reſicientes. f ¶Præpareť via &c. qa finito mundo eric resurrectio fidelium: qui veniẽt ab ortu ſolis. i. a xpo qñ incœperit lucere. i. se manifeſtare. Alia transla. habet regi. i. christo.

Vidi

¶quod promittunt efficientia.

a Iusta iudicia tua. Et quartꝰ angelꝰ a a ¶antixpm: q se dicit ſolẽ mũdi. ¶in vanã gloriam. b ¶a deo permiſſum.

effudit phialã suã in ſolem: & datũ b ¶antixpo. ¶. s. ambitionis. a ¶maiori tribulatione. b ¶minore.

est illi æstu affligerẽ hoies & ignẽ. c a ¶. i. defecerunt quidã in illa tribulatione. b ¶. s. fideles. ¶. s. afflicti.

Et æstuauerunt hoĩes æstu magno b ¶. s. corde & ore.

& blaſphemauerunt nomẽ dei ha- h ¶qa qbus vult dat: & qbus vult amouet.

bentes ptãtẽ sup has plagas: neq̃ a ¶. i. reſipuerũt: neq̃ pœnã suũ coſeſſi sunt. b ¶etiã: si corde doleret nõ sunt ausi, ꝓferre.

egerunt pœnitẽtiã vt dãret illi gloriã. Et qntus angelus effudit phia- i a ¶. i. sup oẽ corpus. ¶. i. ministros. b ¶ antidam suã sup̃ sedẽ bestiæ: & factum l christi. a ¶. i. ipſa ſedes. b ¶. i. magis excęcatũ.

est regnũ eius tenebroſum: & com- n a ¶. i. refecti sunt alter malo sermone alteri⁹. ¶detrahẽdo veritati. b ¶. i. præ inuidia quã habent erga sanctos.

manducauerunt linguas suas prẽ a ¶ dicẽtes fuisse magnũ & purã creaturã. b ¶. i. illatis plagis per quas excęcat.

dolore: & blaſphemauerunt deum p a ¶ quæ ipſi fecerunt cõmanducationem linguarum.

cœli prẽ doloribus & vulneribus suis: & non egerunt pœnitentiã exq ¶. i. finaliꝫ impœnitẽtes fuerũt. a ¶. i. ꝑdicauit

opibus suis. Et sextus angelꝰ effu- r iram dei. a ¶ in oẽs diuitias affluentes.

dit phialã suã in flumen illud ma- t a ¶ euphrates interpr̃at fertilitas. b ¶. i. ꝑdicagnũ eũphratẽ & siccauit aquã eius vt bunt cito siccandã affluentiã mundi. a ¶. s. ad impugnandum eccleſiam.

pararetur viã regibus ab ortu ſolis. y f

NICO.DE LY.

a ¶Et quartus an. Hic ponit quarta plaga. Quã exponũt aliq de quodã noĩe. Creſcẽtius: q factus patricius romanus debuit eccleſiã, ꝓtegere: sed eã cõtrario ipugnauit gregorij papæ sanctũ deſiderãtes, & loco eius quẽdã noĩe iohanẽ, nulliꝰ aut parui meriti hoiem intrudẽdo: & ſm hoc dr̃ b. Et quar. an. i. creſcentius. b ¶Effudit phi. suã. i. indignationem & iram. c ¶In ſo. i. in gregorij papæ xpi vicarij: & ſic locum ſolis iuſticię tenentẽ. Sed hoc dictum nõ videt̃ verũ: qa sicut dictũ est. ẽ. per hos septẽ angelos intelligunť septẽ hoies iusti & sctĩ. Creſcẽtius aũt iste fuit peſſimus. ꝓpter qd̃ meli⁹ exponit de leone papa sctõ q redditis sibi diuinit⁹ viſu & loquela misit nũcios ad carolũ magnũ: petendo eius auxiliũ: & ſm hoc dr̃: Et quartus an. i. leo papa bonus & sanctus: vt patet ex ꝑdictis. Effu. phi. &c. denunciãdo animi sui amaritudinẽ carolo imperatori: eo q̃ iniuſte & in dei cõtemptũ fuerat excæcat⁹ & lingua priuatus: & de petri ſede deiectus. Dr̃ autẽ carolus imperator sol: qa sicut sol p̃cellit planetas alios: sic carolus ſide & magnanimitate refulgẽs præcellebat cunctos reges terrenos. d ¶Et datũ est illi æstu affliho. &c. qa data sibi a deo virtute romam adiit: causas examinauit: & deo rebelles & eccl̃iæ grauiter afflixit & puniuit: & leonẽ papã in ſede sua iterũ collocauit: vt hr̃ in chronica Sigiſberti. f ¶Et æstua. ho. s. mali. g ¶Estu tua. doloris & iracũdiæ: eo q̃ nõ poterãt carolo reſistere. h ¶Et blaſ. no. deĩ. hoc dr̃ q̃tũ ab obſtinatos: q tũc in pctis suis fuerũt mortui. i ¶Et qntus an. Hic ponit qnta plaga: in qua reuertitur iohanes ad pſecutionẽ saracenoꝝ & punitionẽ eoꝝ. vt dictũ est. s. ũ aliq exponunt partẽ istã de ottone imperatore: q vt dicunt gregoriũ papã electũ per creſcẽtiũ, in papatũ repoſuit: iohanẽ intrusum expellẽdo: & ſm hoc dr̃ hic: Et quintus an. i. orto dictus. k ¶Effudit phia. suã sup̃ sc. bc. i. iohannis papæ intrusi viuctis vita bestiali: sed qa in ſupioribus noĩe bestiæ intelligit̃ mahumetus: vt patet ex ꝑdictis: iõ pars ista meli⁹ exponi videt̃ de saracenis. Circa qd̃ sciendũ: sicut dicit Helinandus ꝓiarcha hieroſolymitanus de ciuitate depulſus, a carolo imperatore petijt subſidiũ: denũciãs ei⁹ terrę sctẽ diſcidiũ q collecto exercitu maiori q̃ ante vnq̃ habuiſſet: adijt terrã sanctã: & inſide libus partim occiſis, partim ſugatis ꝓiarchã in ſede sua collocauit: & terrã sanctã xpianis reſtituens in bono statu reformauit & ſm hoc dr̃ hic: Et quin. an. i. ꝓiarcha hieroſolymitan⁹. Effu. phi. sup. i. carolũ imperatorẽ: q fuit inſirumẽtũ dei ad puniendũ gentem mahumeti. iõ subdit: l ¶Sup se. be. dr̃ aũt hic ꝓiarcha hieroſolymitanus hanc phialẽ effudiſſe: qa carolum incitauit ad puniendũ cõtẽptũ dei & eccl̃iæ. m ¶Et fa. est re. ci⁹. s. mahumeti. n ¶Tenebro. qa saraceni partim fuerũt occiſi: & partim de terra sctã cõſubiibiter expulſi. o ¶Et cõ. lin. su. p. d. mod⁹ei est hois multũ irati & afflicti mordere labia sua, & trendere dentibus: q̃si manducãs linguã suã. p ¶Et blaſ. deũ cœli: ex nimia impatiẽtia moti. Vel, deũ cœli. i. xp̃m: qui vere deus est cœli & terrę: sara ceni tm̃ dicunt eũ esse hoiem purũ: & sic blaſphemant eũ. q ¶Et non ege. pœ. in sua perſidia obdurati. r ¶Et ſex. an. Hic ponit ſexta ſuæ cupiditatis affligunt ſubditos eoꝝ bona iniuſtis extorſionibus rapiendo: & eos sua vita mala ſcandalizando. ideo subditur: h ¶Et blaſ. deũ pœ. Nam hoies sic afflicti ex impatientia prorũpunt aliqñ in blaſphemiã dei. sicut dr̃ de dauid. ij. Reg. xij. ꝙ fecit hoies blaſphemare nomen dñi: qa ꝓpter adulteriũ eius cũ bethſabee, & homicidium vriæ plurimi dicebãt deum egiſſe iniuſte: reprobando saul, & dauid eligendo. i ¶Et quintus angelus &c. Hic ponitur punitio malorũ: principum. ideo subdit: l ¶Super ſedem be. i. principãtes tyrannice. nã bestia dicit̃ quaſi vaſtia a vastando. m ¶Et factum est re. eius tenebroſa: per hoc ducitur ad tenebras gehennæ: & ꝑpls sibi subditus patitur tenebras anguſtiæ. ideo subditur: o ¶Et cõmanducauerunt linguas &c. Modus em̃ hoĩs irati est linguã & labia mordere. p ¶Et blaſphemauerunt deum. exponatur sicut prius. r ¶Et ſextus an. &c. Hic ponitur punitio ſuperboꝝ: qui excedunt metas ſuas: sicut euphrates ſiccatur, quando ſuperbi potentia tollitur seu defalcat. x ¶Vt pararetur viã regibus ab ortu ſolis. Per istos pñt̃ significati homines contenti ost. nam in ortu ſolis iuſticiæ qui christus est pax clamata fuit per angelos dicẽtes: Gloria in altiſſimis deo & in terra pax hoĩbus bonæ voluntatis. Ab hoc ortu recedũt cõtentiosi: qui veniunt cõtra ſuperbũ qñ videt̃ ipm̃ in potẽtia diminutũ.

✳ Et vidi

✳ a ¶Et quartus angelus effu. &c. per qd̃ ſignificat punitio malorũ platoꝝ. Platus em̃ debet esse ſicut ſol illuminãs & cõfortãs pꝑm suũ: sed mal⁹ facit cõtrariũ. iõ subdit: d ¶Et da. est il. i. pmiſſum diabolo pcurante. e ¶Effu. af. ho. &c. nã æstu bus rapiendo: & eos sua vita mala ſcandalizando. ideo subditur: h ¶Et blaſ. deũ pœ. Nam hoies sic afflicti ex impatientia prorũpunt aliqñ in blaſphemiã dei. sicut dr̃ de dauid. ij. Reg. xij. ꝙ fecit hoies blaſphemare nomen dñi: qa ꝓpter adulteriũ eius cũ bethſabee, & homicidium vriæ plurimi dicebãt deum egiſſe iniuſte: reprobando saul, & dauid eligendo. i ¶Et quintus angelus &c. Hic ponitur punitio malorũ: principum. ideo subditur: l ¶Super ſedem be. i. principãtes tyrannice. nã bestia dicit̃ quaſi vaſtia a vastando. m ¶Et factum est re. eius tenebroſa: per hoc ducitur ad tenebras gehennæ: & ꝑpls sibi subditus patitur tenebras anguſtiæ. ideo subditur: o ¶Et cõmanducauerunt linguas &c. Modus em̃ hoĩs irati est linguã & labia mordere. p ¶Et blaſphemauerunt deum. exponatur sicut prius. r ¶Et ſextus an. &c. Hic ponitur punitio ſuperboꝝ: qui excedunt metas ſuas: sicut euphrates ſiccatur, quando ſuperbi potentia tollitur seu defalcat. x ¶Vt pararetur viã regibus ab ortu ſolis. Per istos pñt̃ significati homines contenti ost. nam in ortu ſolis iuſticiæ qui christus est pax clamata fuit per angelos dicẽtes: Gloria in altiſſimis deo & in terra pax hoĩbus bonæ voluntatis. Ab hoc ortu recedũt cõtentiosi: qui veniunt cõtra ſuperbũ qñ videt̃ ipm̃ in potẽtia diminutũ.

Morall.

✳ Et vidi

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Vidi:effusionē phialę sup istos:& ipsos nō corrigi,sed in maiorem excæcationē pcipitari. b ¶Spūs tres.i.oēs impios q pro nimia malicia dicēdi sunt spūs immūdi:vel ipsos dęmones quos in cordibus alioꝝ generāt.Sicut fideles sua doctrina generāt fidē xp̄i in cordibus alioꝝ:sic isti malicia diabolum. c ¶Ranarum. Ranæ in luto morātur:& garrulæ sunt:& alijs quietē auferūt:sic & isti. d ¶Procedunt ad re.to.terræ con .Procedunt dæmones & congregabit diabolus:quia omnes vnus. e ¶Et congrega.i.faciēt illos habere fiduciā in antichristo: qui est refugium oib⁹ volētibus furari sctis fidē suā: vel ad quē gl'iabunt oēs mali diuersarum sectarum. f ¶Et sep.ang. Ostenso super quos angeli phialas suas effundant supponit qd cōtigit ipsis malis per effusionē istā.s.qa hic quantū poterūt repugnabūt: quasi ab ipsa infusione accęperūt incremētum: sed tandem detrudentur in infernū. Et fra

a¶de verbis apl'oꝝ antixp̄i.b¶de inspiratione diaboli.a¶.i.de consilio diaboli.
a Et vidi dē ore draconis & de ore be b
stiæ & de ore pseudo pphetæ exire c
¶.s.ppter subtilitatē malicię negādo fidē trinitatis.a¶ppter opa immundiciæ.b¶tales sunt hypocritæ.¶vere immundi.
b spūs tres immundos in modum ra e
narum.Sunt enim spiritus dæmo f
a¶miracula.b¶.s.missi ab antixp̄o.
d niorum faciētes signā:& procedūt g h
a¶mūdi.b¶.s.nō q̄tū ad vnitatē loci:sed cōsensus & volūtatis malę.a¶contra fideles.
ad reges totius terræ cōngregare il i
b¶sed malo suo:qa cito ducent ad diē iudicij.
los in p̄liūm ād diē magnū oipotē k
a¶vere veniet qa ipse testat.b¶sicut fur dormiētes occidens. c¶& ideo.
tis dei.Ecce venio sicut fur. † Bea l m
a¶.i.q sollicit⁹ est de salute sua.b¶innocentiā in baptismo accęptā.
tus q vigilāt & custodit vestimenta n
a¶a vtutib⁹.b¶resurgat. c¶sancti & angeli.
sua ne nūdus āmbulet & videāt tur o p
¶pctā. a¶ipse diabolus q in oibus illis est.
e pitudinē eius.Et cōgrēgabit illos q
a¶procedunt congregare & congregabunt.
b¶mons furū vel mons globosus.
in lōcū qui vocat hebraice hērma r
f geddō.Et septimus angel⁹ effudit s t
a¶.i.cōtra diabolos quoꝝ locus est aer.
b¶.i.in manifestum venit.
phialā suā in āerē:& exiūit vox ma v
a¶.i.magna annunciās.b¶de ecclesia.
c¶quem ecclesia a deo concæpit.
gnā de templō a thrōno dicens:Fa x y

†Mat. 24.d. Luc.12.e 1.Thes.5.a.

NICO.DE LY.

✱ a ¶Et vidi. Hic ponit septima plaga:cuius prio ponit motiua rō . scd'o eius executio,ibi:Et septim⁹ angelus.Circa primum sciendū q a tpe cosdroe regis psarū p maiori parte ppl's catholicus in terra pmissionis habitās & circa,fuit in afflictiōe & seruitute dura vsq ad eius liberationē p principes occidētales xp̄ianoꝝ: & tpe godefridi de buillon ducis lothoringiæ. Nã alię liberationes dicti ppl'i per eraclium & carolū magnū:de qbus supra dictū est:fuerunt quasi momētaneę:qa cito transierūt. nā recedēte eraclio de hierl'm post cosdroe interfectionē & sanctę crucis reportationē arabes hommaro duce terrā sanctā & plures alias sibi subiugauerūt: & silr̄ post recessum caroli magni de terra sctā saraceni dñantes in ægypto iudæā sibi subiugauerunt: & postea turci eam de manu caliphæ ægyptij auferētes eā tenuerūt: vsq quo debellati fuerūt per principes p̄dictos in partibus antiochenis. tūc em̄ debilitata turcorum virtute ægyptij abstulerūt hierl'm & iudæā de manib⁹ eoꝝ:vt dicit ep̄s tyrenēsis li.vij.ca.xij. Sed infra annū vel circiter xp̄iani de manibus ægyptioꝝ eā abstulerunt vi armoꝝ.Notandū etiā:q sicut inter xp̄ianos sunt p̄dicatores eos excitātes ad impugnādū saracenos:sic inter saracenos sunt aliq lr̄ati excitātes alios cōtra xp̄ianos.qd' iohānes p̄uidens dicit: Et vidi de ore dra.i.summi principis in regno psidis :q vocatur draco: vt.s.xij.ca. b ¶Et de ore be.i.caliphæ seu summi principis in ægypto. c ¶Et de ore pseu.pro.i.p̄dicatoꝝ saracenos cōtra xp̄icolas excitātiū:& ponit hic singulare p plurali.s.pphetæ, p pphetaꝝ:sicut frequēter fit in scriptura. d ¶Exire spi.tres im. &c.verba em̄ pphetaꝝ dictoꝝ & etiā principū dr̄ spūs immūdi qa inducūt ad immūdiciā pcti. e ¶In modū ra.nā suo garritu alios inquietāt. f ¶Sunt em̄ spi.dæ.qa dæmōes ad hoc excitāt. g ¶Faciētes signa.nā inter infideles pmittunt dæmones aliqñ facere signa iusto dei iudicio:licet nobis occulto. h ¶Et procedunt ad re.to.ter.in qua habitant infideles supradicti:& dicunt hic reges admirarij satrapæ & potētes : & alij sub summis principibus cōstituti. i ¶Cōgregare illos in p̄liū.Dicunt hic expositores aliq:q saraceni tā de ægypto q̄ de alijs partibus transmarinis circa annum dñi Millesimū.lxvj.cōgregati fuerūt ad deuastādum pplm christianū:nō solū in iudęa,sed etiā in gręcia.Sed hoc nō videtur verū:qa fm q dicit ep̄s aconēsis & etiā ep̄s tyrenensis in libris quos scripserūt de historijs transmarinis:post mortē mahumeti saraceni in duas sectas fuerunt diuisi:nam vna pars sedem

Saracenorū diuisio.

suam posuit in ægypto:alia vero in persidis regno:& nō solū fuerunt diuisi locis:sed etiam in aliquibus pūctis suæ legis:ita q isti vocant alios subuersores & schismaticos . propter qd' extunc inter ipsos fuit cōtentio & guerra vsq ad tps saladini:qui cœpit regnare anno dñi.M.clxxix.post liberationē terræ sctē p principes supradictos per magnū tēpus. Hic enim saladinus induxit saracenos habitantes in ægypto ad tenendū cærimonias alioꝝ in perside existentium:& sic reduxit eos ad cōcordiam , nec ante nec post eorum

eoꝝ diuisionē legunt in aliqua historia notabili in vnū exercitū cōuenisse cōtra pplm xp̄ianū.ppter qd' illud qd' hic dr: Congregare illos in p̄liū.nō est intelligēdū simul q̄tū ad oēs:sed successiue sicut dictū est.s. k ¶Ad diē mag.oipo.dei. q per cōgregationes istas infideliū puniuit diuersis tpibus pctā xp̄ianoꝝ:vt dicunt ep̄i memorati.vñ subdit: l ¶Ecce ve.sicut fur. Tales em̄ punitiones immittit dñs repente sup pctōres in suis impietatibus dormientes.propter quod subditur: m ¶Beatus qui vi.attendendo diuinam iusticiam. n ¶Et custodit vestimenta sua.s.virtutum. o ¶Ne nudus ambulet.nam ipsis spoliatur per mortale peccatum. p ¶Et vi.tur.eius.s.deus & angeli eius. q ¶Et congre.illos.successiue modo prædicto. r ¶In locū qui vo.hebraice,hermageddon.& fm Hiero.interpretatur,consurrectio.Nam in terra promissionis christus passus fuit & surrexit. s ¶Et septimus.Hic p̄nr describit septimæ plagæ persecutio: & primo in generali.scd'o magis in speciali:ca.seq.Circa primum sciendū:q aliq expositores dicūt q iste septimus angelus fuit alexius imperator cōstantinopolitanus:q scripsit lr̄as vrbano papæ,p releuatione terræ sanctę:sed hoc nō videt verū.nā ille alexius cōtra latinos fuit fallax & dolosus & multiplr̄ machinatus fuit destruere exercitū pricipū occidentalium ad dictā releuationē deuote pcedentiū.fm q describit dñs ep̄s tyrenēsis & alij q peregrinationē illā diligētius descripserūt. Propter qd' dicendū q angelus iste fuit petrus æremita de diocesi ambianensi natus:qui deuotione motus cum multis laborib⁹ & periculis iuit vltra mare ad visitandū loca sancta: & cū intrasset in hierl'm,dato tributo pro ingressu turcis ibidem dñantibus,per dies aliquot mãsit cum patriarcha & alijs catholicis in vrbe manētib⁹:& sic nō solū ex eoꝝ relatu,sed etiā ex visu cognouit miserias in qb⁹ erat ppl's christianus:nō solū in vrbe, sed etiā in alijs locis iudææ .Quibus cōpatiens dixit eis:q possent habere remediū si supplicando scriberent summo pontifici:qui fideles ad hoc poterat exhortari :& etiam se obtulit ad eoꝝ lr̄as deportandum:cui gratias agentes sibi negocia commiserūt.Ille autem q̄ cito potuit venit ad papā vrbanū,lr̄as ei p̄sentās: & plura alia quę viderat enarrans.Qui condolēs sanctæ terræ,anno dñi Millesimo.xcv.venit in galliam & celebrauit cōcilium apud claromontem:vbi multa bona statuit:& in fine miseriā exponens terræ sanctæ,ad succurrēdum fideles efficaciter animauit : & p̄latos ecclīæ negociū crucis p̄dicari mandauit.Petrus etiā prædictus per principes & per prælatos discurrēs negociū fideliter,pmouit:ita q anno dñi.M.xcvj. multi valde tam de principibus q̄ de alijs de francia,hispania,anglia,alemania,italia,& alijs partibus occidētis crucē suis humeris affixerunt:vno aīo christianis in seruitute detentis succurrere intendentes.Quod p̄uidens iohānes dicit: Et septimus angelus.i. petrus æremita. t ¶Effudit phi.s.in aerē.qa verbis efficacibus papæ & principibus terræ dictæ miseriam exposuit.verba em̄ ex aere respirato formantur:& per aerē diffunduntur: vt habet.ij.de anima. v ¶Et exiuit vox ma.de tem.i.de ecclīa. x ¶A throno.i.ab auctoritate summi pontificis. y ¶Dicens:Factum est. id est exaudita est petitio populi christiani in hierusalē habitātis. ✱Et facta

Moralr. ✱ a ¶Et vidi de ore dra.&c.i.diaboli: qui dicitur bestia a vastando:& draco insidiādo:& ppheta false mētiendo. d ¶Exire spūs tres immun.&c.per istos tres significantur mali relatores, aduocati dolosi & adulatores:qui sua verbositate mundi potētes excitant ad contentiones. s ¶Et septimus angelus effu.phialam suā in aerē &c.Per qd' significat punitio maloꝝ doctorum: qui suis verbis peruersis verberāt aerem, errores & hæreses seminando. v ¶Et exiuit vox magna de templo a throno.Per tēplum significantur prælati fauentes hæresi : & per thronum principes.sicut legit de pluribus p̄latis & principibus arrianæ hæresi adhærentibus & catholicos grauiter persequentibus.ideo subdit: ✱Et facta

A a ¶Et fracta est ci. Et ppter istā dānationē & propter pctā q ipsi addunt dānata est ipsa ciuitas:& diuisa est pœna vnicuiq p merito:iudæis.s.& gentilibus,& falsis xp̄ianis. b ¶Ciui.i.oēs collectiones maloꝝ in gñatione prima manētiū dānabunt:carnali nō in scd'a regeneratiōe spūali. c ¶Venit in me.i.recordat⁹ est de⁹ singula pctā eorum quoꝝ prius videbat oblitus. d ¶Dare ei ca.Ad hoc vt ipse deus daret illis pœnā mēsuratā p delectationibus quas habuerūt.Retribuit dñs malis p meritis.i.qd' meruerūt:sed nō q̄tum meruerūt: vt in ipsa retributione vbi patet iusticia,sit etiā mia.Vniuersæ em̄ viæ dñi mia & veritas.Bonis etiā dat p meritis:& plus q̄ meruerūt:vt mia ibi iusticiæ p̄ualeat. e ¶Et oīs.Et vidit q oēs qui p deo afflicti in mūdo & virtutibus eminētes respectu harū pœnaꝝ:in vita sua vitauerūt cōsortia impioꝝ: & ideo nō sunt inuenti in pœnis eoꝝ. f ¶Talētū.Est magnum.cxx.libraꝝ.mediū.lxx.duaꝝ:min⁹ qnquaginta.De medio hic dicit: qa pctōres in.lxxij.linguis nō effugiēt hāc vindictam. g ¶Et blasphemauerūt. i. in inferno positi q̄uis sciant se p merito puniri:dolebūt tñ q de⁹ tantā potētiā habet,q plagas eis inferat:& hoc est blasphemia.

Ps.24.b

E T venit vnus. Ca.XVII. Cū descripsisset plagas quas inferent p̄dicatores tpe antixp̄i, & dānationē æternā quā inde patient impij: monet attēdere causas ipsi⁹ dānationis.q.d.ostendi vobis qd in illo futuro fiet mō cauete vobis vos p̄ñtes:qa idē diabolus q tunc ita apte decipiet,occulte decipit quotidie : & ad eundē interitū quo & illos ducet. i ¶Ange.&c.

B Angelus hic habet psonā docētis iohānes dicētis: k ¶Dāna.me.i.cām dānationis maloꝝ:q relicto creatore fornicant cū dæmone:idola:colēdo:terrena amando :immundiciæ seruiēdo. l ¶Merc.Meretrix ista magna.i. antixp̄s & mali qui tpe eius erunt:q iam sedet sup aquas.i. iam regnat sup malos p̄ñtes: quoꝝ oim ip̄e est caput. m ¶Quæ sedet.i.q regnat super multos ppl'os:quos attrahit ad se luxuria . vñ dñs ad iob: Virtus eius.s.diaboli in lūbis eius. Qñ viros quoꝝ seminariū in lūbis est,decipit:& in vmbilico:dum mulieres quaꝝ semen est in vmbilico,decipit.Vñ ppheta ad hierl'm quasi ad meretricē: In die ortus sui.i.hoc tempore sæculi,nō est pcisus vmbilicus tuus.i.non refrænasti luxuriā. Inebri.

Iob.40. b. Ezech.16 a.

a¶cōsummata sunt oīa, & finis mūdi adest. ¶ab illis malis:vel ab illis bonis . b¶miracula. c¶blandiciæ.
ctum est.Et factā sunt fulgurā & vō a
a¶cōminationes. b¶.i.mali mouebunt cōtra sanctos.
ces & tōnitrua:& terrēmot⁹ fact⁹ ēb
a¶.i.a tpe abel:qui prim⁹ terrā calcauit.i.despexit:vel q primus iustus.
magn⁹ qlis nūq fuit: ēx quo hoīes c
a¶tam turpis.¶.i.tam grauis.
fuerūt sup terrā:tālis terremot⁹ sic
¶.i.reproborum collectio.
a magn⁹. Et fracta est ciuitas magna d
a¶.i.iudæos,paganos,& malos christianos.
b¶id est gentiliter viuentium.
b in trēs ptes:& ciuitates gēntiū ceci e f
¶.i.collectio peccatorum.
c derūt.Et babylō magna venit in me g h i
¶.s.ad puniendū.a¶q procedit ab illo indignante & irato.
d moriā ante deū dare ei cālicem vini
a¶.i.cōgregatio sanctoꝝ.
b¶.s.societatē reproboꝝ & pœnam eoꝝ.
e indignatiōis iræ ei⁹.Et oīs īsulā fū k
a¶.s.in pœna.b¶.i.æterna pœna cōtundet.
git:& mōtes nō sūt inūēti.Et grādō l m
a¶.i.pōderosa & mēsurata.b¶.s.a deo missa
f magna sicut tālētū descēdit de cœlō
a¶.i.impatientes & carnales. b¶.s.dicentes eum esse iniustum.
g in hōīes :& blasphemauerūt hōīes n o
deū ppter plagā grādinis: qm̄ ma p q
a¶.i.crucians eos intolerabiliter.
gnā facta est vehemēter.Ca.XVII.
¶per intelligentiam.
h E T venit vnus de septem r
i angelis qui habebant se
ptē phialas & locutus est s
¶per intelligentiam.
k mecū dicēs:Veni oñdā tibi dānatio t
l m nem meretricis magnæ q̄ sedet sup v
¶principes sæculi.
aqs multas:cū q̄ fornicati sūt reges x

NICO.DE LY.

✱ a ¶Et facta sunt ful.vo.& to.Per voces & tonitrua intelliguntur crucis p̄dicationes:& p fulgura signa & visiōes mirabiles quibus moti fuerūt plures ad crucis negociū assumendū. b ¶Et ter.fa.&c.multis valde terras pprias relinquētib⁹,p dicta expeditione. c ¶Qualis nū.fu.&c.qa sicut dr in chronica Guil.nūq tot gentes in vnū cōuenere:sed opinionē hoīm vincebat numer⁹ q̄uis æstimaret sexagies centū milia. d ¶Et fra.est ci.i.exercit⁹ ille:qui dicit ciuitas quasi ciuiū vnitas .nā aīo vno hierosolymā pergebāt. e ¶In tres p.nā ppter hospitia & victualia recipiēda vnus exercitus prio secutus est petrū æremitā:ali⁹ aūt ppl's secut⁹ est principes godefrido duci se iungētes:alius exercit⁹ exiuit p nauigium cū boamundo duce apuliæ. f ¶Et ci.gen.i.saracenorū. g ¶Ceci.qa a nycea bithyniæ & antiochia:q sunt in regno psidis vsq in hierl'm & vltra vsq ad riuū ægypti ciuitates ab infidelibus detētæ,fuerūt per dictū exercitū subiugatæ: vt describit ep̄s tyrenensis. h ¶Et ba.ma.i.secta saracenia q dr babylon.i.cōfusio:qa legibus & mādatis cōfusibilibus est plena. i ¶Ve.in me. &c.ad ipsam puniēdū.ideo subdit.Date il.ca.&c. k ¶Et oīs insu.fu.qa saraceni habitātes in insulis ppe transitū xp̄ianoꝝ p mare nauigātiū fugerūt timore ipsoꝝ. l ¶Et mon.&c.inuē.qa multa fortalicia in montibus sita per xp̄ianos fuerūt expugnata. m ¶Et grando ma.si.ta.&c.i.bellum importabile saracenis nō tam virtute

tam virtute humana q̄ diuina:multotiens em̄ fuerūt a christianis debellati. n ¶Et blas.ho.i.saraceni. o ¶Deum.i.christū:qui est verus deus. p ¶Propter pla. gran . eis inflictā a christianis. q ¶Quoniam ma.fa.est ve.quia non poterant eam sustinere:sicut scribit diffusius tyrenensis episcopus supra memoratus. C

Moralr. ✱ a ¶Et facta sunt ful.&c.i.tempestates in ecclesia. c ¶Qualis nunquā fuit: q̄tum ad oēs eius cōditiones.sicut de quolibet confessore cantat ecclesia:Non est inuentus similis illi. d ¶Et fra.est ciui.i. ecclesia : quæ debet esse ciuium vnitas. e ¶In tres par. Nam aliqui adhærebant arrij doctrinæ:aliqui vero doctrinæ ecclesiæ:& aliqui erant dubij de vtraq. f ¶Et ciui.gen.ce. Nam aliqui gentiles ad fidē conuersi, videntes talem diuersitatem reuertebantur ad pristinam infidelitatem. h ¶Et babylon ma. id est arrij perfidia. i ¶Venit in me.&c.nam ex ordinatione dei simpliciter est destructa. k ¶Et omīs insula fu.&c.Nam arriani non habuerūt refugium hic vel ibi. m ¶Et grādo magna sicut &c . id est grandis pœna ex dei ordinatione cecidit super arrianos scilicet pœna gehennę,vbi damnati blasphemāt iusticiam dei. Ca.XVII.

E T venit vnus. Hic p̄nr describitur plaga septima magis in speciali : & hoc fm opinionē illoꝝ, qui dicūt q tota lr̄a ab hoc loco vsq ad illū:Et cū cōsummati fuerint mille &c . circa medium xx.ca.sit iam cōpleta de præterito.fm quā primo exponam totam litteram istam:postea dicam,quid mihi supra hoc videatur. Et diuiditur in duas partes:quia primo describit in speciali hæc plaga.secundo christianæ religionis promotio noua:cap̄.xx. Diuisio.

D Circa primum dicit: Quoniam ista plaga saracenorum est: vt patet ex p̄dictis : ideo primo describitur saracenorum vilitas .secundo christianorum ipsos percutiētium probitas:sequenti ca.Primo describit sub quadam metaphora:quæ primo ponitur: Secundo exponitur,ibi.Et dixit mihi.Circa primum dicitur: r ¶Et venit vnus de septem angelis qui habebāt septem phialas &c.Per quod, vt dicunt tenentes opinionem dictam , designat alexius imperator : qui fm eos supra dicitur angelus septimus.Sed hoc fuit ibidem reprobatū. Nec potest conuenienter dici , quod per hunc angelum designatur petrus æremita:quem dixi supra fuisse septimum angelum :quia hic angelus dicitur hic iohannē euangelistam docuisse.Vnde & subditur. s ¶Et lo.est me.di.Veni & ostendam tibi damnationem meretricis magnæ quæ &c .Petrus autem æremita per nongentos annos & amplius fuit postq̄ iohannes scripsit hunc librum.Ideo melius dicitur q beatus Iacobus qui supra dicitur vnus de septē angelis habentibus phialas,fuit angelus iste : qui anteq̄ iohānes videret hanc visionem,per palmam martyrij trāsierat ad gloriā: Actuum.xij.a.& sic poterat eum docere de futuris ex diuina ordinatione. t ¶Damnationem meretricis magnæ :id est sectæ saracenicæ:vt postea magis dicetur. v ¶Quæ sedet super aquas multas.id est dñatur populis multis:vt exponitur infra. x ¶Cū qua fornicati sunt re.qa multi reges recæperūt legē mahumeti. ✱Et inebria

Moraliter. r ¶Et venit vnus de septem angelis.Sequitur: t ¶Veni ostendā tibi damnationē meretricis magnæ.Moraliter exponendo,hæc est mulier de qua dicitur Zach.v.ca. Hæc est impietas.Bestia vero super quam sedet, est congregatio maloꝝ: qa bestialiter viuunt.Hæc aūt mulier & bestia dicunt ornatæ preciosis:qa talia cōmunius reperiunt in malis.Septē capita hui⁹ bestiæ sunt septē vitia capitalia q̄ dicunt reges: qa multa vitia sub se continēt & montes:& hoc propter superbiam quæ continet in eis.nam in omni pctō mortali est contemptus dei .Per decem cornua ipsius significatur omnimoda psecutio decem p̄ceptoꝝ dei. afr.
✱Bestia

E a ¶Inebriati sunt qui inha. ter. de vi. &c. Sicut ebrius nihil timet. sic terrenis inhærentes intantū excæcabunt amore terræ, vt nec deū diligāt, nec pœnas timeant. b ¶Muli. se. &c. i. illos molles qui eu͂ a qua pctm incæpit cōformant: qui habent diabolū fundamentū: q est sanguineus & in se & in suis. vel qa sanguinē sanctorū fundūt. vel eloquia dei male intelligunt. c ¶Capita septē. i. sensus: & postea errorem: & tandē antixpm: per quæ septē diabolus ducit hoīes ad pctm. d ¶Cornua de. i. decē regna q̄ erunt tpe antixpi: per q̄ alia intelligunt. e ¶Circunda. pur. i. regali veste: qa dicunt se reges vt decipiant. f ¶Auro. qa videbunt diuina sapia illuminati. g ¶Poculū aureū. i. diuinā scripturam: qua potantur fideles ad salutem. h ¶Abominatione. i. quæ ſm illas expositiones debēt abijci ab hoībus: qa immūdiciam carnis docent, & fornicari a deo. i ¶Et in fronte. Quis sit ita habilis ad decipiendum, tñ fideles ne desperetis quia habet in frōte. i. in manifesto signum, qd' rudibus est mysterium istud solū. i. dādo exemplū faciendi pctā pro qbus terreni a salute fidelium repellent. k ¶Ebriam. i. depſſam vindicta p effusione sanguinis: vt pro doloribus nimijs nesciat vbi sit. l ¶Et miratus sum. Hic habet iohannes personā illoꝝ: qui cū vidēt malos in mūdo exaltatos, mirant, cū audiunt pœnas q̄ ipsis malis pmittunt: & cū ita sint puniēdi: quare deus permittit illos exaltari. Sed docentur intelligere illam exaltationē datam ad maiorē excæcationē: & tandem iuste inferri æternā damnationē. F m ¶Ego tibi dicā. i. quare puniant isti mali. i. diabolus q eos peccare fecit: qd' est incognitū nisi doctis. n ¶Bestiæ quæ p. Bestia. i. diabolus: portat. i. regit, mulierem. i. omes malos effœminatos. q em alios regit quasi onus regiminis portare dr. o ¶Fuit. Ante aduentū xpi habuit diabolus maximam ptātē: sed post licet nō penitus amisit, tñ nō modice est debilitata. p ¶Ascēsura est. Quia tpe antixpi ptātē recipiet. Ascen. est de ab. i. per illos q in pctis profundi sunt, ascēdet in elationē. q ¶Et in interitum ibit. quia mortuo antixpo amplius nō habebit tentandi locū. r ¶Mirabuntur &c. Cū viderint mali potestatē suā ita annihilatā dolebunt: nō quasi pœnitentes, sed tm admirātes. s ¶Septem ca. Quia per hæc septē erigit diabolus homines in superbiā: & in qbus innitunt infideles. t ¶Quinq; ce. Adā, si in obediētia perseuerasset, sensus corpis ad nullam voluptatē verterent, malā. s. sed per peccatū ita corrupti sunt, vt iā naturale sit lenia tactu, sapida gustu, nare odorifera, vi-

NICO.DE LY.

a ¶Et inebriati &c. nā ppli sub dictis regibus existentes silr recæperunt legem saracenicam immundicijs plenam. b ¶Et abstulit me in de. ad videndū statum saracenicū a deo pter pctā sua derelictum. c ¶In spū. Nam hæc visio non fuit corporalis, sed imaginaria & intellectualis. d ¶Et vi. mu. se. super be. p hoc intelligunt saraceni in duas partes diuisi: vt dictū est. s. turci per mulierē: pter eorum maliciā & astutiā serpētinā. ægyptij vero p bestiā: qa sunt intellectu minus vigentes: & per ɔns magis bestiales. Dr aūt mulier sedere sup bestiā nam turci ab ægyptijs abstulerūt iudæā & syriā. e ¶Coccineā: idest sanguine christianorum rubricatā.

a terræ, & inebriati sunt q inhabitāt
¶manifeste fornicationis.
terrā de vino pstitutionis eius. Et b
a¶in corda reproboꝝ a gratia dei deserta. b¶in visione spirituali. ¶quia talia corporeis oculis non possunt videri.
abstulit me in desertum in spiritu. c
b Et vidi mulierem sedentē super be d
a¶quia dicunt mala quæ faciunt deo non displicere.
stiam coccineam plēnam nomini e f
c bus blasphemiæ: habentem capita g
a¶& per illā bestiā talis erat mulier ista.
d septem, & cornua decem. Et mu h
e lier erat circundata purpura &
a¶qa occidūt nolētes acqescere. b¶id est carbunculo. i. charitate quā dicunt se habere.
f coccino: & inaurata auro & la
¶alijs virtutibus.
pide precioso & margaritis: ha i
g bens poculum aureum in ma
a¶in prauis expositionibus.
h nu sua plēnum abominatione &
immundicia fornicationis eius.
i Et in fronte eius nomen scri k
a¶istud videlicet. b¶. i. magna confusio.
ptum mysterium: babylon ma
gna mater fornicationum & abo l
¶istud videlicet.
minationem terræ. Et vidi mu m
¶vidi peccatum mundi: vidi etiā pro peccato damnatum.
k lierem ebriam de sanguine san
a¶minorum. b¶illorum qui non timent testari se christum deum.
ctorum: & de sanguine marty
l rum Iesu. Et miratus sum cum n
†viderem illam admiratione ma
gna. Et dixit mihi angelus: Qua o p
a¶Q. noli mirari, sed intellige qd sit. b¶id est ego reserabo ita vt possis intelligere.
m re miraris? Ego tibi dicam sa q
n cramentum mulieris & bestiæ r
quæ portat eam: quæ habet capi
a¶. i. diabolus, qui bestiales facit.
ta septem & cornua decem. Bestia s
a¶ante aduentū xpi. ¶parū regnauit. b¶qa xpo nato vim pdidit.
o quam vidisti fuit & nōn est: & asce t v
a¶locum habebit quia malos inueniet.
q sura est de abisso: & in interitum x
r ibit: & mirabuntur inhabitantes y
terrā quorum nomina scripta non
sunt in libro vitæ a constitutione
mundi, videntes bestiam quæ erat
a¶Q. respectu huius pœnæ poteitis vobis cauere.
& nōn est. Et hic est sensus qui z a
s habet sapientiam. Septem capi b
ta septem montes sunt: supra c
a¶quia per hæc eadē regit infernum.
quos mulier sedet: & rēges se d
¶transacta infantia.
t ptem sunt. Quinq; ceciderunt e

f ¶Plenam no. blas. quia saraceni dicunt xpm eē hoiem purū: & sic blasphemāt eū: & silr beatā virginē, negātes eā esse dei matrem. g ¶Ha. ca. sep. & cor. de. de quib⁹ quid significēt. j. dr. h ¶Et mu. erat cir. pur. qa turci fuerūt opulētissimi in istis & in alijs rebus pciosis. i ¶Ha. po. aureū &c. qa multas gētes induxerūt & traxerūt ad immundiciā suæ legis. k ¶Et in fronte eius no. scri. my. ba. &c. Per hoc q dixit, mysteriū: ostēdit iohānes q nō loquit de ciuitate babylonica: sed magis de secta saracenica q̄tū ad turcos. l ¶Mater for. & abo. terræ. nā oriētales pplos p maiori parte satis traxerūt ad errorē suæ sectæ. m ¶Et vidi mu. ebriā de san. sanctorū &c. qa supra numerū & mēsurā effuderūt xpianū sanguinē. Ebria em dr quasi extra briā. i. mēsurā. turci em crudeliores fuerūt xpianis, ægyptijs & saracenis: ſm q dicit tyrenēsis eps lib. j. n ¶Et mira. sum &c. de patiētia dei erga sectā neqssimā mahumeti. o ¶Et di. mi. Hic ɔnr ponit executio parabolę. circa quā angelus prio pponit intentū dicēs iohāni: p ¶Quare mi. q. d. totū cedet ad dei gloriā & electoꝝ: qbus meritū accrescit ex psecutiōe maloꝝ. q ¶Ego tibi di. sa. i. significationē occultam. r ¶Mulic. & bc. i. regni turciæ & ægypti: vt dictū est. s ¶Bestia. Hic psequtur intentū exponēdo pabolā: & prio circa regnū ægypti designatū p bestiā, dicēs. Bestia quā vidisti, fuit &c. Nā ægyptij prio occupauerūt dominiū hierl'm & iudææ: & postea pdiderūt, turcis terrā illam occupātib⁹: vt dictū est. s. ideo dr q bestia fuit pri⁹ dñans in iudæa. t ¶Et nō est: inde p turcos eiecta. H v ¶Et ascēsura est de abys. i. de ægypto: q̄ tenebra interpṫat: & hoc fuit qñ debilitata vtute turcoꝝ p xpianos ægyptij recuperauerūt iudæā & hierusalē: vt dictū est. s. x ¶Et in in. ibit. Nā ægyptij p xpianos fuerūt occisi: & residui inde eiecti: vt referūt epi aconēsis & tyrenensis describentes historiā terræ sanctæ. y ¶Et mi. &c. quo. no. scri. nō sunt &c. i. saraceni: q non sunt pdestinati, sed psciti. mirabant em saraceni q iō rex tā potēs & magnus a pplo xpiano de partibus extraneis & tā longinqs venięti esset debellat⁹. z ¶Et hic est sen. i. intellectus. a ¶Qui ha. sa. i. circa occultā scripturaꝝ intelligētiā. b ¶Sep. ca. sep. mōtes sunt. i. puinciæ. c ¶Supra quos mu. se. qa regnū turcię inualuerat sup ægyptū d ¶Et re. sep. sunt. i. principes illarum prouinciarum. e ¶Quinq; ceciderunt: a domino ægy-

afs† vide dissen.

Morali. * e ¶Bestia quā vidi &c. impietas em fuit maior ante tps xpi q; post: pter idolatriā q̄ vigebat in toto orbe: paucis valde excæptis. iō dr fuisse an tps xpi & non esse tpe ipsi⁹: qa nō est tāta: licet sint multi mali: sed tpe antixpi erit valde magna: ſm q dr Mat. xxiiij. b. Abundabit iniqtas & refrigescet charitas multoꝝ. iō dr q ascēsura est de abysso. nā antixps habebit dæmonē priuatū: cuius totaliter sequet instinctū. y ¶Et mi. inha. &c. qa vidētes potētiā antixpi & signa mēdacia q̄ faciet admirabūtur & ipm sequent: exceptis electis: iō seqtur. Quorum non sunt scri. no. in li. vi. d ¶Et re. sep. sunt &c. hoc refert ad terminos seu ad tpa in qb⁹ fuit & erit iniqtas seu malicia. quoꝝ primū fuit a pctō adæ vsq; ad diluuiū. scd'm a diluuio vsq; ad abraā. tertiū inde vsq; ad moysen. quartū inde vsq; ad dauid. qntū inde vsq; ad xpm. iō dr: e ¶Quinq; cc. nā isti qnq; termini trāsierūt.

A su pulchra quærere. Hi sunt quinq; reges per quos diabolus in puericia regit: quia ipse fuit causa quare corrumperent. Hi sunt quinq; viri samaritanæ. In iuuēta succedit error: nā postq; discretionem habet: & si peccat iam nō sensibus: sed errori imputat de
Ioh.4.c. quo dñs. Quem nunc habes non est tuus vir. a ¶De septē est. Quia similiter peccat, & silr punietur: & octaua quia oēs trāscendit & in nequitia & in pœna. b ¶Populi sunt & gentes & linguæ: id est præsentes mali ex omni diuersitate hoīm collecti. c ¶Desolatā facient. Solatiū diaboli est perditio malorū: quos perdet completo numero impiorum. d ¶Et nudam. Diabolus habet potestatem faciendi signa ad decipiēdum: hanc perdet completo numero bonorum: quia postea tentatio nō habebit locum. e ¶Carnes: Fornicariæ manducare dicuntur: quia in inferendis pœnis delectabuntur. f ¶Igne cōcremabūt. id est tormentabuntur pro delectationibus eius quas secuti sunt. g ¶Cōsumētur verba dei. De promissione premioꝝ vel pœnarum.

NICO. DE LYRA

pti dñio turciæ subiugati. a ¶Vnus est. scilicet dominans in iudæa & syriā: & iste est rex turciæ: qui dicit hic sextum caput bestiæ. b ¶Et alius. i. rex ægypti qui dicit hic caput septimū. c ¶Nōdū venit. Ad recuperandū de manu turcorū iudæam. d ¶Et cum venerit. Debilitatis turcis. e ¶Oportet illum breue tempus manere. Quia hierusalē a turcis ablatam non tenuit rex ægypti nisi per annū: vt dicunt historiographi prędicti. f ¶Et bestia quæ erat & non est. id est rex ægypti vt expositū est. g ¶Et ipsa B octaua est. cum septem capitibus prædictis. h ¶Et de septem est. id est de septē capitibus. est enim caput septimū, vt dictum est. & sic computatur bis: eo q hierusalem bis obtinuit. sicut cap. præce. carolus magnus dicitur angelus quintus ratione regni francorum: & sextus propter adeptum imperium. i ¶Et in interitū vadet. Quia pluries fuit debellatus per christianos. vt dicunt episcopi. s. memorati. k ¶Et decem cornua quæ vidisti decem reges sunt. id est principes sub rege ægypti. m ¶Qui regnum. id est potestatem. n ¶Nondum accæperūt. ab eo: sed potestatem tanq; reges: quia nō fuerūt reges simpliciter, sed rectores acierum exercitus regis ægypti. o ¶Vna hora accipient. id est illo tempore quo fuit ordinatū de illo exercitu. p ¶Post bestiam. id est sub rege ægypti, qui bestia nominatur: vt dictum est. & ly post, non dicit hic ordinem temporis, sed subiectionis. q ¶Hi vnum consilium habent. Pugnandi cōtra christianos pro rege ægypti ideo subditur. r ¶Et virtutem & potestatem suam bestiæ tradent. eam exponendo pro rege ægypti. s ¶Hi cum agno pugnabunt. in membris suis scilicet Godefridi de Buillion, & alijs principibus & bellatoribus christianis. t ¶Et agnus vincet illos. Nam ægypti fuerunt per christianos pluries debellati. v ¶Quoniam dominus dominorum est, & rex regum. Et sic nullus potest ei resistere. x ¶Et qui cum illo sunt. per fidem charitate formatam vsq; ad mortem stabiles. y ¶Vocati & electi. Ad gloriam. z ¶Et fideles. In præsenti per gratiam. a ¶Et dixit mihi. Hic exponit parabolam quantum ad regnum turciæ specialiter. b ¶Aquæ quas vidisti vbi meretrix sedet. id est turciæ regnum: vt dictum est. s. c ¶Populi sunt

a¶. i. in matura ætate error. b¶antixps q maxime facit peccare.
vnūs est: & aliūs nondū venit: Et cū a b
a¶sed non est timendus: quia.
venerit opōrtet illū breue tēmpus c d e
¶antichristus.
manere. Et bestia quæ erat & non f
a est, & ipsa octaua est: & de septē est: g h
a¶tpe antichristi: vt daniel dicit: Erūt decē regnat: quorum reges in cornibus notātur.
& in interitū vadet. Et dēcē cornua i k
quæ vidisti, decē reges sūt: q regnū l m
a¶nō vere reges, sed tyranni.
nondū accæperūt: sed ptātem tānq n
a¶iō nō timeatis. b¶a capite sui scd'i ituri.
reges vnā hora accipient pōst be o p
¶negādi christum, credendi in antichristū.
stiam. Hi vnum consiliū habent: & q r
a¶quā habent in se. b¶quā sup alios habebunt. c¶qa illi omnia subtrahent.
virtūtem & pōtestatē suam bēstiæ
a¶verbo & opere vt fideles sibi subtrahāt.
tradent. Hi cum agno pūgnabunt: s
a¶faciēdo suos ɔstātes, & dānādo eos ī suo capite. a¶vtens malis ad vtilitatē fideliū.
& agnus vincēt illos: † quoniam t v
b¶& ideo reges vincet.
dōminus dñorum est, & rēx regū:
a¶per prædicatores. b¶ab æterno.
& qui cū illo sunt, vōcati & elēcti & x y
a¶exequentes opera.
fidēles. Et dixit mihi. Aquæ quas z a b
a¶. i. antichristus iam regnat per mysteriū.
b vidisti ūbi meretrix sedet, populi c
sunt & gentes & linguæ: & decem d
cornua quæ vidisti in bestia, hi e
¶& iō nō debetis ei conformari: quia ipsi q modo adhærent ei quandoq; dolebūt.
c odient fornicariam, & desolatam f
d facient illā & nudā: & carnes eius g
a¶quia cum ipsis & pro peccatis eorum punietur diabolus.
f manducabunt: & ipsām igne con h
a¶& merito malis meritis suis excęcauit eos deus.
cremabūt. Dēus enim dedit in cor i
¶scilicet.
da eorum vt faciant quod placitū
¶. i. pmittāt se regi a diabolo.
est illi: vt dent regnum suum be k
a¶ope cōpleant. ¶boni & mali pmissa recipient.
g stiæ: donec cōnsumētur verba dei. l
a¶. i. multitudo malorum.
Et mulier quam vidisti, est ciūitas m
magna: quæ habet regnum super n
a¶qa maxime superbiūt ipsi reges.
rēges terræ.

puli sunt & gentes & linguæ. Quia regnum turciæ subiecit sibi syriam & iudæam & orientales populos pro maori parte. C d ¶Et decem cornua quæ vidisti in bestia. id est decem principes exercitus regis ægypti: vt dictum est. c ¶Hi odient fornicariam. id est regnū turcię. inter ægyptos em & turcos erat odiū primo propter dissensionem eorum in superstitionibus suis de lege. secundo quia turci abstulerant ab ægyptijs syriam & iudæam. f ¶Et desolatam facient illam & nudam. Primo per christianos: quibus in obsidione antiochiæ existentibus calypha ægyptius misit salutationes & numera, eo q aduersarios eius impugnabant: & sic christianorum exercitum confortauit contra turcos: vt scribitur in historia hierosymitana. Secūdo per seipsos quia debellatis turcis in partibus antiochenis ęgyptijs expulerunt eos de hierusalem, & de iudęa: vt dictū est supra. g ¶Et carnes eius manducabunt. Metaphorica est locutio sicut dicit de vsurario q comedit illum cuius bona surripit per vsuram. h ¶Et ipsam igne concremabūt. Nam aliquos turcos in fortalicijs existentes simul cum eis combusserunt. i ¶De⁹ enim dedit in corda eorum vt faciant quod placitum est illi. Licet deus non sit actor mali culpę: est tamen actor mali pœnæ. & sic turcos per ægyptios puniuit. k ¶Vt dent regnum suum bestiæ. Id est vt recuperent regnum iudæę regi ęgypti quod possederat per multos annos ante turcos. l ¶Donec consumentur verba dei. De recuperatione terræ sanctæ per exercitum christianum quod factum fuit quasi per annum post q; ægyptij expulerant inde turcos, vt dictum est supra. m ¶Et mulier quam vidisti est ciuitas magna. id est turcorum multitudo valde numerosa. n ¶Quæ habet regnum super reges terræ. Nam plures reges sibi subiecit in partibus orientis vt prædictum est. D

Turci ægyptijs odiosi.

†1.Ti.6.c

* a ¶Vnus est. scilicet terminus: vel tempus christi. b ¶Et alius nondum venit. Scilicet termin⁹ antichristi. d ¶Et cum venerit oportet illum breue tempus manere. Quia sicut dicitur Matthæi xxiiij. b. Dies illi pter electos breuiabūtur. Veruntamen iniquitas erit maxima intensiue, & iniquorum multitudine: intantum q poterit ęquiparari ille termin⁹ duobus. ideo dicitur: f ¶Et bestia quæ erat & non est & ipsa octaua est: & de septem est. Quia vnus terminus computatur pro duobus. i ¶Et in interitum vadet. Nam in finali iudicio omnis malicia retrudetur in inferno. k ¶Et decem cornua quæ vidisti. Per quæ significantur omnes modi persecutionis decalogi. sicut prædictum est. l ¶Decem reges sunt qui regnum nondum accæperunt. scilicet q̄tum ad suam maximā potestatem. quia licet modi persequendi iusticiam quæ in decalogo continentur multum inualuerunt: tamen antichristi tempore erunt in se maxima potestate. q ¶Hi vnum cōsilium habent. s. impugnandi iusticiā mō pdicto. r ¶Et virtutem & potestatē suā bestiæ tradēt. Seruiendo iniusticiæ & iniquitati ad iniqtatem. s ¶Hi cum agno pugnabūt. Fidē christi q̄tum poterunt impugnando. t ¶Et agn⁹ vincet illos. Aliquos ipsorum simpliciter damnando: & aliquos per fidem sibi subiugādo. De quib⁹ subditur: c ¶Hi odiēt fornicariam. Id est iniquitatē quantū dilexerant eam prius & ampli⁹. f ¶Et desolatam facient illam & nudam. Id est desolationē eius futuram denunciabunt constanter contra vitia prædicando. Morali.

¶Sexta pars. QQ

Universidad de Deusto Biblioteca

Et post hæc vi. In hac sexta visiõe Cap. XVIII. agit de vltimis pœnis quas patiẽtur impij in inferno pro singulis pc̃tis. & primũ de babylõe oñdit: postea de bestia & pseudo ꝓphetis: tãdẽ de ipso diabolo in quo finis patet: in q̃ dãnato erit finis. Istã dãnationẽ executur⁹ a xp̃o p̃dicatã esse dicit vt maior ei fides habeaẽ. b ¶ Cecidit ceci. Bis pro duplici dãnatione aiæ & corpis: vel q̃a æternalr̃ punienẽ. c ¶ Spũs imũ. Dęmones in prauis cordib⁹ pro carnis illecebris sunt imũdi. ꝓmẽtis elatiõe volucres: vel q̃a p hũc aera discurrũt. d ¶ De vir. id est de pc̃tis p quæ acq̃runẽ diuitiæ: q̃a oĩs diues, vel iniquus, vel hæres iniqui. e ¶ Et audi. &c. Dicẽs futurã illã dãnationẽ ad p̃sentes, supponit admonitionẽ. ¶ Exite &c. q̃a modicũ tp̃s superest quo pro merito accipiẽt. g ¶ Q̃m per pec. Pc̃tã proueniũt vsq; ad contẽptũ dei per impœnitentiã. h ¶ Reddite illi. Sicut vindictã meã de vobis q purgabimini exercuit: sic vos iniuriã meã vindicate in illis. i ¶ Duplicate du. i. animæ & corpori maiores pœnas inferte q̃ ipsi vobis. k ¶ Quantũ glo. Quia alij plus, alij minus, causa discretionis hui⁹ repetit quod dixerat superius. l ¶ Et vidua nõ sum. quia habeo consolationẽ in tẽporalibus. m ¶ Mors. Absentia vitæ. id est dei: q̃a ☞ presentia eius

Et post hæc Cap. XVIII. a
¶ id est christum.
vidi alium angelũ descen b
¶ in carne. ¶ De æqualitate pr̃is.
dentem de cœlo habentem pote c
¶ ecclesia.
statem magnam: & terra illumi d e
a ¶ pulsis tenebris ignorãtię. b ¶ a gloriosa
nata est a glõria eius. Et excla f
p̃dicatione. a ¶ prędicauit. b ¶ quod dixit effectu non carebit.
mauit in fortitudine, dicens: † Ce g
b cidit cecidit babylon magna, & fa h
a ¶ & iõ cadet: q̃a. b ¶ dæmonum collectio.
cta est habitatio dæmoniorum: &
a ¶ q custodit se diabolo vel diabolus custodit eam sibi.
c custodia oĩs spirit⁹ immũdi: & cu
stodia oĩs volucris immũdæ & odi
a ¶ .i. de fornicatione pro qua irascit deus.
bilis: q̃a de vino iræ fornicationis i
a ¶ .i. principes sæculi.
eius abierunt oẽs gentes. Et rẽges k
a ¶ .i. qui aias vẽdũt ambitione secularium.
terræ cũ illa fornicati sunt: & mẽrca l
d tores terræ de virtute deliciarũ ei⁹
e diuites facti sunt. Et audiui aliam m
a ¶ .i. diuinã inspirationẽ. vel xp̃i vel suorũ prædicationẽ. b ¶ opera eius ne faciatis.
f vocem de cœlo dicentem: Exite de n
a ¶ facientibus cõsensum ne p̃beatis.
illa populus me⁹: & ne participes
a ¶ Q. si dissimiles eritis in vita non eritis similes in pœna.
sitis delictorum eius: & de plagis
g eius non accipiatis. Quoniã per o
uenerũt peccata eius vsq; ad cœlũ:
a ¶ q̃uis videretur oblitus dum permittere prosperari.
recordatus est dñs iniquitatũ eius. p
a ¶ & ideo quia a deo iam placet vindicta.
h Reddite illi sicut & ipsa reddidit q
i vobis: & duplicate duplicia fm
¶ fm q ipsi peccauerũt. a ¶ .i. sicut ipsa vobis tormẽta itulit: sic vos illis vestro iudicio
opera eius. In poculo quo miscuit
k vobis, miscete illi duplũ. Quantũ
glorificauit se & in delitiis fuit: tm̃
¶ in corpore. ¶ in anima.
date illi tormẽtũ & luctũ. Quia in r
¶ quasi non mouendo.
l corde suo dicit. Sedeo vt regina & s t
a ¶ honorem & dignitatẽ habeo. b ¶ quia non præcauet futura mala.
vidua nõ sum: & luctũ non videbo. v
¶ .i. in die iudicij.
m Iõ in vna die veniẽt plagæ ei⁹ mors x y
a ¶ cõtra hoc q hic riserunt. b ¶ quia deo q est refectio carebunt.
& luctus & fames, & igni cõburet: z a b
a ¶ .i. nullis precibus flexibilis. c
quia fortis est de⁹ q iudicabit illã. d

NICO. DE LYRA

Diuisio. Et post hæc vi. Ca. XVIII. Descripta saracenorũ vilitate sub metaphora meretricis & bestiæ: hic c̃nr describiẽ ꝓbitas xp̃ianorũ sub angelica similitudine. & primo q̃tũ ad viros ecclesiasticos. scd'o q̃tũ ad pricipes laicos, ibi: & sustulit vnus angelus. Prima in duas fm duas notabiles ꝑsonas. scd'a ibi: Et audiui aliam vocẽ. Circa primũ dr̃. Et post hæc vidi aliũ an. i. ademarũ pondiẽsem ep̃m angelicæ mũdiciæ virũ: q in exercitu principũ occidẽtaliũ & aliorũ christianorũ suscępit legatiõis officiũ ad directionem exercit⁹ xp̃iani. b ¶ Descẽdẽtẽ de cœlo. id est procedẽtẽ a sublimitate sedis ap̃licæ c ¶ Habẽtẽ po. ma. in sp̃ualib⁹, maxĩe tãq; legat⁹ missus a latere. d ¶ Et terra. i. exercitus xp̃ianus. e ¶ Illuminata est a glo. eius. i. ex eius vita & doctrina. f ¶ Et exclama. in for. di. prædicans v̾bo & opere. g ¶ Cecidit ce. ba. magna. i. gẽs saracenica: & dicit bis, cecidit: q̃a primo per xp̃ianos fuerunt debellati turci: postea v̾o ægyptij: vt habeẽ in historia frequẽter supius noĩata. hunc aũt saracenorũ casum denũciabat dictus ep̃s christianis: si tamen viriliter agerẽt de dei adiutorio confidentes. h ¶ Et facta est ha. dæmo. q̃tum ad occisos, q perierunt in aĩa & corpore: & q̃tum ad fugitiuos, q visa dei vindicta remãserũt tñ obstinati in sua infidelitate: & sic a dęmonibus fuerunt magis possessi q̃ ante. qui dęmones per volucres & spiritus immundos designanẽ. Et huius punitionis causa subdiẽ. i ¶ Quia de vino &c. biberunt omnes gen. i. multæ: & est hyperbolica locutio: ad designãdũ magnã multitudinẽ gẽtiũ infectarũ perfidia mahumeti incurrẽtiũ per hoc irã dei. k ¶ Et reges ter. cũ illa for. sunt. Multi em̃ reges dictam perfidiã recęperũt. simr̃ etiã multi q ꝓpter tẽporale lucrũ frequẽtauerũt terram saracenorum per hoc deprauati sunt. Vñ & ego audiui a fratre fidedigno: q viderat naues impleri de

F

G pleri de pueris christianis quos mercatores emerant a parẽtibus eorũ pauperibus vẽderent eos soldano ꝓ magno precio: qui eos faciebat iformari in lege mahumeti: quia de xp̃iana nihil adhuc sciebant: vt adulti facti cõtra christianos pugnarent. ideo subditur. l ¶ Et mercato. terræ &c. & patet ex dictis litera. m ¶ Et audiui. Hic consequenter agitur de secundo viro notabili ecclesiastico: cuius primo ponitur sancta monitio. secundo gentis saracenicæ percussio, ibi: Reddite illi. tertio pe[rc]ussæ lamentatio, ibi: Et flebũt. Circa primum sciendum q in exercitu christiano fuit inter alios quidam sacerdos deuotus: cui reuelatum fuit a domino q multi de exercitu peccauerunt cum mulieribus saracenis: propter quod plures deo permittente in manu saracenorum ceciderunt: & plures caderent de futuro nisi pœnitentiam agerent quam fecit exercitus ad exhortationem dicti sacerdotis. Et hoc est q dicit Iohannes. Et audiui aliam vocem de cœlo. quia cœlitus facta est dicta reuelatio. n ¶ Exite de illa: id est de immũdicia saracenica. o ¶ Quoniam peruenerunt peccata eius vsq; ad cœlum. id est coram deo ad puniendum. p ¶ Et recordatus est dominus iniquitatum &c. In deum non cadit obliuio: nec per consequens recordatio proprie: sed dicitur recordari peccatorum metaphorice quando ea punit. nam tunc ad modum recordantis se habet. q ¶ Reddite. Hic consequenter describitur percussio saracenorum: quia tunc christiani tantum & plus eos afflixerunt quantum fuerant ab eis afflicti. ideo dicitur. Reddite illi sicut & ipsa reddi. &c. & patet litera. Et subditur huius percussionis ratio: r ¶ Quia in corde suo dicit. scilicet gens saracenica superbiẽdo de sua potentia. s ¶ Sedeo vt regina. super alios populos: & potissime super christianos. t ¶ Et vidua non sum. Nam gloriabatur in regibus cum ea fornicantibus prædicto modo. v ¶ Et luctum non videbo. quia nimis cõfidebat in sua potentia temporali. x ¶ Ideo in vna die. Id est vno tempore. y ¶ Venient plagæ eius. & quę sinc illę subditur: z ¶ Mors. quantum ad occisos. a ¶ Et luctus. quantum ad fugitiuos. b ¶ Et fames. quantum ad obsessos. c ¶ Et igni cõburetur. Nam multi incendio perierunt per ignem positum in ciuitatibus & villis. d ¶ Quia fortis est qui iudicabit illam. id est condemnauit ad hãc pœnam scilicet deus cuius nõ potest iudiciũ ✳ impediri

Diuisio. †Esa. 21. c. Hie. 51. a. 8.14.b. Recordatio dei. H

Moralr̃. Moraliter. a ¶ Et post hæc vidi aliũ angelum descendentem de cœlo. Hoc literaliter exponitur de ademaro episcopo podiensi. Moraliter autem potest exponi de quolibet prælato vel doctore, qui per bonam vitam & scientiam illuminat ecclesiam: & prædicat constanter contra ciuitatem diaboli, quæ est congregatio malorum, dicens. g ¶ Cecidit cecidit babylon. Et dicitur bis cecidit. primo ꝓ casu culpæ. secundo pro casu gehẽnæ. m ¶ Et audiui aliã vocem de cœlo dicentem. quia prædicator vel doctor non solũ debet denũciare vtilitatẽ culpæ & magnitudinem pœnæ futuræ ciuitatis diaboli: sed etiam monere populum vt fugiat de ea, ne forte inuoluaẽ eius malis & pœnis futuris: ideo subditur: n ¶ Exite de illa popul⁹ meus: & ne participes sitis delictorum eius. Et exprimuntur in speciali principes cum dicitur: ✳ Et plangent

A ☞ præsentia ei⁹ vita est. a ¶ Et flebũt &c. Contra hi gaudium perpetuum habent. b ¶ Reges terræ. Vel illi qui bene rexerunt terrenitatẽ suam: & aliquãdo tamen fornicati sunt, cum ista dolebũt: q nunq; similes illis fuerunt. c ¶ Cum viderint fumum incen. &c. Cum defecerint diuitiæ quod est signum æterni incendij iudicij. Vel cum viderint pœnam exaltatam vltra modũ. d ¶ Et negociatores terræ flebunt. Quia illa perire dolebũt in qb⁹ suã deputabant ꝓsperitatẽ. e ¶ Auri & argenti & lapidis preciosi & margaritæ & byssi &c. Per aurum sapientia: argento diuina eloquia: christus in lapide precioso significatur: apostoli in margaritis: in bysso candido, sanctorum iustificatiões: in purpura, martyrium: in serico, virginitas: in cocco rubeo, charitas: in ligno thino imputribili, constantia indeficiens: in ebore, virtutum pulchritudo: in ære, fortitudo & longanimitas: in ferro, sublimitatis acumẽ: in marmore inuicta humilitas. Hæc habere se simulãt reprobi: & dolent cum deficit quod in eis intelligitur. ¶ In auro mundana sapientia: in argento facundia: in lapide precioso & margaritis, pseudo prophetas accipimus & hæresiarchas. In bysso simulata iustitia. in purpura martyres hæreticorum: in serico integritas carnis ad operimentum corruptæ mẽtis: in cocco crudelitas simulatione charitatis palliata: in ligno thino mentis obstinatio simulans cõstantiam: in ebore simulata virtutũ pulchritudo: in ære pro fide recta firma perfidiæ prædicatio: in ferro decæptionis acumen: in marmore simulatæ subiectionis fortitudo: in odoramentis pigmentorũ & thure orationes sanctorũ figurantur: quas imitatur in orationibus vana sedulitas hæreticorum. Per vnguentum diuinitas incarnata: quod [sub] falsa lenitate pseudo christianorũ asperitas imitatur. Et ista subtracta deflent reprobi sicut hęretici mortem arrij. Similã & triticum amisisse se simulant, cum zizania & paleas amiserunt. Iumenta electos, significant: qui cum psalmista dicũt. Vt iumẽtũ factus sum apud te. Oues, sanctos quibus dicitur. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Per equos & rhedas prædicatores accipe iuxta helisęum dicẽtem. Pater mi: currus israel & auriga eius. Per mancipia electi qui seruituri dei subijciũtur. Reprobi dolent se amisisse iumenta, equos & rhedas id est illos quos fortes deputant ad aliorũ portãda onera: cum debiles ad om̃e opus bonum amiserũt, poma virtutes sanctorum sunt. Et pars bestiæ omnia se habere simulant. f ¶ Cinnamomum. In cinnamomo odor virtutum quas simulant. g ¶ Similæ & tritici. Carnis christi qua fideles vere satiantur, reprobi irritanẽ. h ¶ Mancipiorũ & animarum. Distinguit: quia quidam fiunt serui tantum corpore, vt ioseph: quidam etiam animo: vt si ægyptius venditus iudæo ritu eorum circuncidatur, vel paganorũ idola colat. ☞ Exultate su-

B Ps. 72. d. Mat. 10. b. 4. Re. 2. b.

NICO. DE LYRA

✳ impediri. a ¶ Et flebunt & plangent se super illam reges terræ. Hic cõsequenter ponitur dictæ gentis percussæ lamentatio. & primo regũ. secũdo mercatorũ, ibi: Et negociatores terræ flebunt. tertio nautarũ, ibi: Et omnis gubernator. Circa primum

a ¶ .i. dolorẽ in aĩo patienẽ. b ¶ dolorẽ corporis ostẽdẽt. c ¶ quia in illa fuerũt fundati:
a Et flebunt & plangent se sup illam a
¶ .i. principes sæculi.
b reges terræ, q cũ illa fornicati sũt &
c in deliciis vixerũt: cũ viderit fumũ b
a ¶ volũtate. b ¶ .s. q̃a vellẽt fugere si possent.
incẽdii ei⁹: lõge stãtẽs ꝓpter timorẽ c
a ¶ in aĩa & in corpore.
tormentorũ eius, dicentes. † Vę væ
¶ collectio malorum.
ciuitas illa magna babylon: ciui d e
tas illa fortis: quoniã vna hora ve f g
a ¶ vel ad lr̃am: vel ꝓ terrenis animas dãtes.
d nit iudiciũ tuum. Et negociatores h
terræ flebunt & lugebũt super illã:
¶ q̃ ad sensus corpis ꝑtinẽt perire dolebũt.
quoniã merces eorum nemo emet
e amplius: merces auri & argẽti & la
pidis preciosi & margaritæ & byssi i
a ¶ subaudi: & nemo emet.
& purpuræ & serici & cocci & omne k
lignũ † thinum & oĩa vasa eboris, & l
oĩa vasa de lapide precioso & æra
f mento & ferro & marmore: & cin m
¶ & nemo emet.
namomũ & amomũ, & odoramen n
torũ & vnguẽtorũ & thuris: & vini
¶ noui testamenti qd' inebriat. a ¶ vnctio spiritussancti. b ¶ & nemo emet mœrorẽ:
g & oleĩ: & similæ & tritici & iumen
¶ quia eadem sacramenta percipiunt.
torum & ouiũ & equorũ: & rhedarũ
h & mancipiorũ & animarũ hoĩm: & o p
a ¶ quia etiam pro minimis si immoderate haberent damnabuntur. q
poma desiderii aiæ tuæ decesserũt
a ¶ in pinguibus animę sagina intelligitur.
a te: & omnia pinguia & præclara r
perierũt a te. Et ampli⁹ illa iam nõ
¶ hominum.
inueniẽt mercatores horũ. Qui diuites facti sunt ab ea ciuitate: lõge
stabunt propter timorẽ tormẽtorũ
eius: flentes & lugẽtes ac dicentes.
† Væ væ ciuitas illa magna quæ s
amicta erat bysso & purpura & cocco: & deaurata est auro & lapide
precioso & margaritis: quoniã vna
¶ id est aliquid certi desiderant habere: vt episcopatum aliqui.
hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ.
Et omnis gubernator & oẽs qui in t
lacũ nauigãt, & nautæ qui in mari
operanẽ lõge steterũt: & clamauerũt
vidẽtes locũ incendii eius dicẽtes.
Quæ silis ciuitati huic magnæ: &
a ¶ .i. concupiscentiam terrenorum.
b ¶ sup mẽtes: vl ꝑ similitudinẽ pœnitẽtis.
miserunt puluerẽ sup capita sua: &
clamauerunt flentes & lugentes,
dicentes. Væ væ ciuitas illa magna
a ¶ vel ad literã oĩa ista visa de diuitijs sunt.
in qua diuites facti sunt omnes q
habebant naues in mari de preciis

C Circa primum sciendum q sicut dictum est ibi, multi reges in partibus orientis receperant legem mahumeti: ad quos non peruenit exercit⁹ christianorum qui festinabat versus hierusalem. & ideo dicti reges dolebant de saracenorum interfectione quos non audebant nec poterant adiuuare & hoc est quod dicitur: Et flebunt & plangent se super illam reges &c. Et patet litera vsq; ibi. b ¶ Cum viderint fumum incendij eius. id est cognouerint certa relatione. visus enim propter subtilitudinem frequẽter ponitur pro alijs sensibus. Exo. xx. c. Populus videbat voces: & etiam pro cognitione intellectus. Vnde communiter dicitur. Vides tu hoc: id est intelligis. c ¶ Longe stantes propter timorem tor. eius dicentes. Plures enim de regibus orientis timebant dare subsidium illis qui erant in partibus antiochenis quas inuaserat exercit⁹ christianus: ne pœnã similem paterenẽ. d ¶ Ciuitas illa magna babylon. id est gens saracenica nomine babylonis significata: vt dictum est supra. e ¶ Ciuitas illa fortis. Propter multitudinem bellatorum & diuitiarum. f ¶ Quoniam vna hora. id est breui tẽpore. g ¶ Venit iudicium tuum. id est punitio tua. h ¶ Et negociatores. Hic consequenter ponitur lamentatio mercatorum qui in terra saracenorum exercebant mercationes multas & magnas: vendendo quæ aliunde apportabant & emendo: quæ inde alibi deferebant: & sic dupliciter lucrabãtur: propter quod dolebant de vastatione terræ, qui non poterant ibi talia exercere. Et patet litera paucis exceptis quæ discurrentur. i ¶ Et byssi. Idest lini candidissimi. k ¶ Et cocci. i. tincturæ rubææ. l ¶ Et omne lignum thinum. Quod est valde album & spinosum crescens in ophir: & inde fecit salomon citharas & lyras cantoribus. iij. Regum. x. capi. n ¶ Et amomum: Species est aromatica redolens. m ¶ Et cinnamomum. Et inde traxit nomen. o ¶ Et mancipiorum. id est seruorum. p ¶ Et animarum hominum. redimendo nobiles a saracenis captos: nam inde habebant mercatores emolumentum magnum. Et accipiuntur hic animæ pro hominibus: denominando tum a parte digniori: sicut Exo. j. a. Omes animæ quæ egressæ sunt de femore iacob &c. q ¶ Et poma desiderij animæ. id est fructus desiderabiles. r ¶ Et omnia pinguia. id est omnes diuitiæ: sicut homo diues dicitur pinguis metaphorice. s ¶ Quæ amicta erat bysso: id est plena talibus preciosis. t ¶ Et omnis gubernator. Hic describitur lamentatio nautarum nã in terra a saracenis occupata erãt multi portus magni & boni in quib⁹ applicabant nautæ apportantes ex terris alienis bona venalia: & inde reportantes alia: & sic lucra duplicia reportabant. propter quod de vastatione terrę & portuum dolebant. Et patet litera vsq; ibi. ✳ Exultate

†Hiere. 51. a. Als † cedrinum. D †Hiere. 51. a.

Moralr̃. ✳ a ¶ Et plangent se super illam reges terræ qui cum illa fornicati sunt & in delitijs &c. Sub quibus intelliguntur milites & terrarum rectores. h ¶ Et negociatores terræ flebũt. Sub quibus intelliguntur manu artifices, in mari vel terra de negociatione viuentes: vt prosequitur litera satis diffuse. per qd' insinuatur. q prædicatio debet esse communis.

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Exultate super eã. Postq̃ predixit hãc dãnationẽ futurã impijs: monet bonos exultare, vt cõcordent diuino iudicio: vel qa his dãnatis seqͥ eorũ remuneratio. b ¶Et sustulit. Eleuat deus malos: vt grauius puniat, vel corruant. c ¶Lapidẽ quasi mo. Ad literã etiã oĩa ista visa sunt. d ¶Hoc impe. &c. Post q̃ descriptæ sunt singulæ pœnæ ostenditur sibi modus dãnatiõis. Q. qđ vidi pdictũ, vidi etiã iam ipletũ. i. sicut vides in hac figura: vel quanto plus exaltati sunt: tãto grauius cadent. e ¶Mercatores. qa illi dãtes aĩas pro terrenis nimiã ptãtẽ exercuerũt: qđ iã pati nõ pñt. f ¶Et in ea san. per. Nunc ad ipsam babylonẽ loqͥ de suo casu quasi cõdolẽs miseriæ eius: nũc ad auditores cõuertit vt fideles exhortetur. Cap. XIX.

POst hæc au. quasi vocẽ. i. dãnationẽ malorũ videt cõpletã sicut a xp̃o audierat cõplẽdã: modo subiũgit q de ista dãnatione sancti exultãt sicut moniti erant ad exultãdũ in versu ŝ.18.f. illo. Exultate super eam cœli: per quod multo grauior intelligiͭ pœna malorũ. h ¶Alleluia. Ideo dicimus alleluia: qa laus est deo nostro: & quia talia nobis fecit. vnde antonomasice eum laudare debemus. i ¶Et ceciderunt viginti. Non minores sc̃ti solũmõ de hac dãnatione laudauerũt deũ: sed etiã illi maiores q in ecclesia fuerũt iudices & doctores aliorũ. k ¶Amen. Et vere laudãdus est de hoc: q inimicos nostros ita punit. l ¶Et vox de thro. Dicta dãnatione malorum

NICO. DE LYRA

F ✱ a ¶Exultate super eã. vbi per oppositũ describiͭ exultatio xp̃ianorũ: qa per hoc facta est vindicta de xp̃ianis per saracenos afflictis, captis & occisis. Exultate super eam cœ. i. ecclesia militãs. b ¶Et sc̃ti apostoli. i. ep̃i q sunt successores ap̃lorũ. c ¶Et ,pphetæ. i. doctores ecclĩæ. d ¶Qm̃ iudi. de⁹ iud. ve. i. punitionẽ pro malis vobis illatis: plures em̃ ep̃i, doctores & fideles alij p saracenos fuerãt multipl̃r afflicti & occisi.

Diuisio. e ¶Et sustulit. Hic ɔñr describiͭ christianorũ ,pbitas quãtũ ad principes laicos. & primo tp̃e godefridi primi regis. secũdo tp̃e balduini sibi succedẽtis seq. cap. Prima adhuc in duas partes: qa primo describiͭ xp̃ianorũ victoria. secũdo cõsurgẽs ex hoc lætitia in prin. cap. seq. ibi: Et vidi ostiũ apertum.

Christianorũ victoria. Circa primũ sciẽdũ q capta hierl̃m per xp̃ianos, & saracenis ibidẽ occisis pro maiori parte & alijs eiectis principes & exercit⁹ xp̃iani instituerũt godefridũ ducẽ lothoringię regẽ ad custodiendũ terrã recuperatã & acquisitã. Et tunc soldanus ægypti cũ magno exercitu venit ad debellandum regẽ institutũ: q sibi occurrẽs cũ paruo exercitu respectiue: qa multi xp̃iani repatriauerãt: & cæsis octo milibus paganorum compulit eos fugere: & in porta ascalonis suffocati sunt vsq ad duo milia. & multi valde inter spineta etiã in mari fugiẽtes perierũt, quorũ numerus ignoraͭ: & hoc est quod diciͭ. Et sustulit vn⁹ angelus fortis. i. godefridus rex primus. f ¶Lapidẽ quasi molarẽ. i. exercitũ fortẽ & cõstãtẽ. g ¶Et misit in ma. i. in exercitũ saracenorũ: q dr̃ mare hic:

a eius: qm̃ vna hora desolata est. Exul- a
a ¶.i. conscij secretorum dei. b ¶per partes.
tate super eã cœli & sc̃ti ap̃li & ,pphetæ: b c
a ¶vt illa dãnauit vos iniuste, damnabiͭ iuste.
qm̃ iudicauit deus iudiciũ vestrum de d
a ¶christus. b ¶qa aereas potestates deuicit.
b illa. Et sustulit vnus angelus fortis la- e f
a ¶qa p mũdana voluunt. ¶dura corda habẽtes.
pidẽ quasi molarẽ magnũ: & misit in g
¶id est in infernũ. a ¶.i. in infernũ iam.
d mare, dicens. †Hoc impetu mittẽtur h
babylon ciuitas illa magna: & vltra iã
¶sicut quidam hæretici putant.
non inuenietur. Et vox citharedorũ & i
musicorũ & tibia canẽtiũ, & tuba nõ au
a ¶q̃tũ ad practicã. b ¶q̃tum ad theoricam.
¶Hinc est argumẽtum: q damnati obliuiscanͭ
dieͭ ĩ te ampli⁹: & oĩs artifex oĩsq ars k
sciæ acq̃sitæ. a ¶ibi nõ exqrentur delicatissimi panes. ¶et p hoc remoueͭ delectabile gustus.
nõ inuenieͭ in te ampli⁹. Et vox molæ
¶quo ad visum.
nõ audieͭ in te ampli⁹. Et lux lucernæ
¶id est lætitia nuptiarum.
nõ lucebit in te ampli⁹. Et vox sponsi l
¶quo ad auditum.
& spõsæ nõ audietur adhuc in te: quiam
¶ideo. a ¶ad literam: vel in veneficis persuasionibus. ¶hoc q̃tum ad concupiscibilem.
e mercatores tui erant principes terræ: n
a ¶hoc q̃tũ ad rationalẽ. b ¶.i. maleficijs. i. malis psuasionib⁹ qb⁹ alios errare fecisti: c ¶quidã
quia in veneficiis tuis errauerunt õẽs o
de omnib⁹. a ¶& iõ iterũ: qa. b ¶vindicta sanguinis.
f gentes. Et in ea sanguis prophetarũ & p
¶Si malus malum occidit, occisorem non excusat nequitia occisi.
sanctorũ inuẽtus est: & omniũ qui interfecti sunt in terra. Cap. XIX.

g POst hæc audiui quasi vocem q
¶prædicatorum.
magnam tubarum multarũ
a ¶in ecclesia sanctorum. b ¶laus humanis verbis inexplicabilis.
in cœlo dicentium, alleluia. Laus & r s
a ¶immortalitas & impassibilitas. b ¶quia deuicit diabolũ. c ¶& iõ laus est ei. ¶dando quod
gloria & virtus deo nr̃o est: qa vera & v
promisit. a ¶vnicuiq ſm merita reddendo. b ¶iudicio cõdenationis. c ¶de malorum congregatione.
iusta iudicia ei⁹ sũt, q iudicauit dẽ me- x
gregatione. ¶id est ipsi seipsos, vel ali⁹ aliũ.
retrice magna †q̃ corrupit terrã ĩ ,pstitu- y
a ¶quẽ effudit impia multitudo.
tiõe sua: & vindicauit sanguinẽ seruorũ z
a ¶requirent eum. b ¶per hanc iterationẽ debemus intelligere laudem æternam.
suorũ de manib⁹ ei⁹. Et iterũ dixerũt: a
¶iudicauit & æternaliter puniri sunt.
h alleluia. †Et fum⁹ ei⁹ ascẽdit in sc̃la sæ- b c
¶oẽs sancti iudices. xij. patriarchæ. xij. apostoli.
i culorũ. Et ceciderũt viginti q̃tuor senio- d
res, & q̃tuor aĩalia: & adorauerũt deũ e f
a ¶verum est, q deus ita gloriosus est.
k sedẽtẽ sup thronũ dicẽtes: †amen alla.
a ¶admonitio. b ¶.i. de illis in qb⁹ deus sedet.
c ¶ad audientiam omniũ.
l Et vox de throno exiuit, dicẽs. Laudes g h

re hic: tũ qa p mare venerat: tũ qa ibi multitudo maxia ppl̃i erat q̃ per mare designaͭ in quo sunt aquę multę: ſm qđ diciͭ ca. pce. Aq̃ multę ppl̃i multi. z ¶Dicẽs hoc &c. ba. i. saracenorũ exercitus qui fuit ibi valde confusus. G i ¶Et vox ci. &c. nã in tristiciam versa fuit eorum lætitia. k ¶Et oĩs ar. &c. Nã illi q venerũt ad faciẽdũ machinas p xp̃ianorũ destructione, fugerũt cũ magna cõfusiõe: & sil̃r alij q venerãt ,p ciborũ ,pparatiõe: ideo subdiͭ Et vox mo. l ¶Et vos spõ. & sp. q. d. nõ erit inter eos materia gaudij, sed luct⁹: & subdiͭ cã cũ diciͭ. †Hiere. 51.c. m ¶Quia mer. tui. hauriẽtes bona aliarũ gentiũ. n ¶Erãt pri. ter. i. sup gẽtes al's eleuati p supbiã. & subdiͭ alia cã. o ¶Quia in v. t. er. multi em̃ ppl̃i videntes saracenorũ ,psperitatẽ tp̃alẽ recæperũt eorũ legẽ erroneã: & iterũ subdiͭ tertia causa. p ¶Et in ea san. p. &c. Nã multi doctores & fideles xp̃iani a saracenis fuerũt interfecti. Cap. XIX.

POst hęc au. Descripta christianorũ victoria: hic ɔsequẽter describiͭ vniuersalis ecclĩæ lętitia. & diuidiͭ in duas partes: qa prio describiͭ exultatio. sc̃do beati iohannis gratiarũactio, ibi. Et dixit mihi. Diuisio. Circa primũ dr̃. q ¶Post hæc au. qua. v. ma. i. grarũactionẽ. r ¶In cœ. militantis ecclesiæ de rãta saracenorũ deiectione, & christianorũ subleuatiõe: & etiã in cœlo triũphãtis ecclĩæ, ĩ q̃ sc̃ti gaudẽt & grãs agũt deo de beneficijs ĩ terra fideliũ collatis. s ¶Dicẽtium al. duæ dictiones sunt in heb. nã alle. idẽ est qđ laudate: lu. nomen: ia. dñi. t ¶Laus & glo. nã dicta victoria est deo attribuẽda. v ¶Quia ve. & iu. &c. cui⁹ duplex rõ subdiͭ. Pria dũ dr̃. H x ¶Qui iu. de me. m. i. de gente saracenica quantum ad turcos specialr̃, vt dictum est. ŝ. cap. xvij. eam puniendo. y ¶Quæ c. t. &c. qa multos ppl̃os interfecit pfidia mahumeti. Et cõsequenter poniͭ rõ sc̃da, cũ dr̃: z ¶Et vi. &c. a turcis & ægyptijs occisorũ. a ¶Et ite. di. al. prio ,p debellatione turcorũ & sc̃do ,p debellatione ægyptiorum. Vel aſr. ſ. prio ,p deuictis saracenis. & secundo ,p recuperatione sc̃tẽ ciuitatis. b ¶Et fu. eius. ſ. gẽtis saracenicę. c ¶Asce. in sæ. sæ. Nã occisi descẽderunt ad ignem gehẽnæ. d ¶Et c. vi. ſc. id est vniuersę cathedrales ecclesiæ. e ¶Et quat. a. i. quatuor ecclesiæ patriarchales cum prælatis suis. vt dictũ est. ŝ. ca. iiij. f ¶Et adorauerũt deũ. de tanto beneficio christianis collato. †ŝ.6.c. g ¶Et vos de throno. id est de sede ap̃lica. h ¶Exiuit. excitãdo omnes ✱ christia

Moral'r. q ¶Post hæc &c. Hic describitur laus sc̃torũ de sua euasiõe a p̃dictis malis: & de impletiõe diuinę iusticiæ ĩ dãnatis. ſm illud ps̃. lvij. b. Lætabiͭ iust⁹ cũ vide. &c. & describiͭ ista laus q̃tũ ad ecclĩam triũphãtẽ: & q̃tũ ad militãtẽ q̃ debet q̃tũ põt triumphãti cõformari. ſm qđ dr̃ ĩ illa ,psa. Supnæ mr̃is gaudia repñsentet ecclĩa. q̃ ab aliqb⁹ dr̃ eẽ bti Greg. ab alijs autẽ hugonis de sc̃tõ vict. ideo diciͭ. s ¶Dicẽtiũ al. ,p ecclĩa triũphãte. & subdiͭ post. a ¶Et iterũ di. al. pro militãte. Moral'r. †ŝ.9.a. &.14.c.

✱ Et cecidi.

A ✱ malorũ & exultatiõe sc̃torũ, supponit admonitionẽ ad p̃sentes. q. d. vidistis dãnationẽ: vidistis exultationẽ: modo vos ,puidete vobis ad vestrã salutem. a ¶Pusilli. Qui nequeunt altiora penetrare mysteria: nec dei possunt implere consiliũ. Mar.10.c Vende oĩa & sequere me. b ¶Et audiui quasi vocẽ. Ostẽsa lætitia quã habebãt sancti de perditione malorũ: supponit ecclesia aliã lætitiã ipsorũ quam de saluatione sua quam d[e]…urus est, habebunt. c ¶Et vxor eius. Et coueniens erat vt iungerẽtur: quia ipsa ecclesia fecit se idoneã vt reciperet. d ¶Et da. est illi. In hac vita vt se posset præparare. Alia litera: datũ est illi byssinũ splẽdẽs, candidũ dente candido. e ¶Et cecidi ante pedes ei⁹ vt adorarẽ eum. Quia maiorẽ me intellexi & obedire parat⁹ fui: sic & vos obedite mihi. f ¶Videte ne fece. In veteri lege nõ prohibuit se adorari: sed post ascẽsionẽ vidẽs sup se exaltatũ hoĩem, ab hoĩe timuit adorari. g ¶Testimonium enim iesu est spiritus prophetiæ. Quicquid prophetæ dixerunt perhibet christo testimonium. h ¶Et vidi cœlum apertũ. Dicta dãnatiõe babylonis & exultatione quam inde habebũt sancti: supponit damnationẽ ipsius antichristi & apostolorũ eius, quod est ibi. Et apprehẽsa est bestia. Et isti quare dãnabũtur: quia pugnauerũt contra christũ quãtũ potuerũt: & tamen xp̃s bene poterit vincere: qui tantã habet potestatẽ ſm diuinitatẽ & humanitatem, Iob.9.b. q nullus possit resistere ei: & ideo debemus eũ imitari. Vnde & ipse admonitionẽ interponit. Et vidi vnum angelũ. Vidi vocatos ad nuptias: vidi etiam & qui possunt venire: nam bonum adiutorem & bonos habent admonitores. i ¶Equus albus & B qui sedebat super eum &c. id est caro christi portans verbum dei ad bellũ contra diabolum. k ¶Sicut flamma ignis. Quia cõburit vitia, & accẽdit & illuminat. ¶Hęc oĩa sine respectu alicuius: vt tantũ notem⁹ qualis sit & quãta possit. l ¶Verbũ dei. Ps.32.b. id est ipse dixit & facta sunt per quẽ oĩa pater fecit: & per quẽ pr̃ mũdo se annũciauit. ✱ Vesti

NICO. DE LYRA

✱ christianos ad laudandũ deum de tanto beneficio relatione certa cognitio. a ¶Et audiui quasi vocem tubæ magnæ. id est hierosolymitani patriarchæ. b ¶Et sicut vocẽ aquarũ multarũ. i. populorũ multorũ gratulãtiũ; sicut dictum est. ŝ. xvij. d. Aquæ multæ populi multi. c ¶Et sicut vocem tonitruorũ magnorũ dicentiũ. i. prædicatorum inducentiũ alios ad laudandũ deũ. d ¶Quoniã regnauit dominus noster omnipotens. scilicet iesus christus qui dicitur tunc in terra sancta regnasse, quãdo saracenis deiectis christiani sibi seruierũt ibidẽ libere. e ¶Gaudeamus. Mente interiori. f ¶Et exultemus & demus gloriam ei. exteriori. Exultare enim dictum est quasi extra saltare: quod fit quãdo gaudium cordis manifestaͭ exterius sensibilibus signis. g ¶Quia venerunt nuptiæ agni. Tunc enim ostendit signum dilectionis ecclesiæ collectæ in partibus hierosolymitanis, sicut sponsus reconciliatus sponsæ. h ¶Et vxor eius præparauit se. Ad seruiendum sibi deuote i ¶Et datum est illi. A deo. k ¶Vt cooperiat se byssino splendenti. Per interiorem sanctitatem, & exteriorem honestatẽ quod patet ex hoc qđ subditur. l ¶Byssinum enim iustificationes sanctorum sunt. Et patet litera. m ¶Et dixit mihi

¶vel serui.
dicite deo nostro oẽs sancti eius:
a ¶casto amore, & timore filiali.
a & q timẽtis deũ pusilli & magni.
a ¶q fuerunt tubæ in mundo nũc exultãt
b Et audiui q̃si vocẽ tubæ magnæ, a
in cœlo. a ¶qa de multis ppl̃is collectis
& sicut vocẽ aq̃rũ mltarũ, & sicut b
sunt. a ¶qa terrebit impios sc̃torũ exultatio.
vocẽ tonitruorũ magnorũ dicen- c
a ¶Q. antea regnauerunt impij.
tium: alleluia: qm̃ regnauit dñs d
a ¶beatitudinem animæ habentes.
deus nr̃ oĩpotẽs. Gaudeamus & e f
a ¶in corpore glorificati. b ¶id est nos omnia habere a deo reputemus.
exultemus & demus gloriã ei: qa g
a ¶id est iuncta est ecclesia xp̃o. b ¶ecclesia sc̃torũ in re: quæ prius fuit spõsa in spe.
c venerũt nuptiæ agni, & vxor ei⁹ h
d præparauit se. Et datum est illi vt i k
¶iustificationibus.
cooperiat se byssino splendenti
a ¶qa nullis maculis fuscaͭ sciẽtia sc̃torũ.
& candido. Byssinum enim iusti- l
¶Locutus de nuptijs futuris inuitat præsentes ad eas.
ficationes sanctorũ sunt. Et dixit m
mihi. Scribe. †Beati qui ad cœnã n o
nuptiarũ agni vocati sũt. Et dixit p
a ¶nõ mea: & ideo vera.
mihi. Hæc verba dẽi vera sunt. q r
e Et cecidi añ pedes ei⁹ vt adorarẽ s
f eum. Et dixit mihi. †Vide ne fece- t
a ¶Ego & tu & oẽs fratres tui vnum deum habemus & vnum dominũ.
ris. Cõseruus tuus sum & fratrũ
tuorum habẽtium testimonium
giesu. Deum adora. Testimoniũ v x
enim iesu est spirit⁹ prophetiæ.
a ¶mysteria reuelata q homo possit ascẽdere cœlum & cognoscere deũ.
b ¶& quis aperuit: iste.
h Et vidi cœlum apertum: & ecce y z
¶.i. diuinitas.
i equus alb⁹ & qui sedebat super a
a ¶quia promissa implet. b ¶qa ipse veritas est & veraces facit.
eum vocabatur fidelis & verax: b
a ¶qa vnicuiq iuxta opa sua reddit. b ¶i suis contra diabolum.
& cum iusticia iudicat & pugnat. c d
¶id est dona spiritussancti: vel charitas.
k †Oculi autem eius sicut flamma e
¶in diuinitate. a ¶qa per eã ipse & sui
ignis: & in capite eius diade- f
coronanͭ. ¶deus homo vel iesus.
mata multa: habens nomen scri- g
¶infidelis. ¶& sui per eum.
ptum quod nemo nouit nisi ipse.
a ¶id est carne passa: vel ecclesia quæ in suis martyribus occiditur.
†Et vestitus erat veste aspersa h
sanguine: & vocabatur nomen i
a ¶id est fideles ɔtra diabolũ dimicantes.
l eius, verbum dei. Et exercitus k
a ¶in ecclesia. b ¶imitabantur.
qui sunt in cœlo sequebantur eũ l

xit mihi. Hic consequenter subdiͭ ipsius iohãnis gratiarũactio. & prio causa præmittiͭ, cum dr̃: Et di. mi. ſ. angelus reuelans mysteria diuina iohanni. C n ¶Scribe. Ad futurã memoriã. o ¶Bti qui ad cœ. nu. agni. i. ad percæptionem eucharistiæ sacramẽti. p ¶Vocati sunt. Per fidem charitate formatã. q ¶Hæc verba dei. Cuius nuncius erat angelus loquens iohanni. r ¶Vera sunt. Nam a deo nullum falsum procedere potest. s ¶Et cecidi ante pe. eius. scilicet angeli loquentis ad faciendum sibi reuerentiam. quam tamen angelus renuit. quia post incarnationem filij dei per quam humana natura assumpta est a supposito verbi, angeli reformidãt sic venerari a natura humana quã vidẽt super se eleuatã in filio dei: qui est eiusdẽ naturę nũero cũ pr̃e. v ¶Deũ adora. Adoratione latrię. x ¶Testimonium enim ie. est spi. prophetiæ. i. oĩs prophetę testimoniũ perhibent iesu christo ſm q dicit Actuũ. x. y ¶Et vidi cœ. apertũ. Hic cõsequẽter describiͭ victoria christianorũ tp̃e Balduini regis secundi: q successit godefrido fratri suo anno domini millesimo centesimo. Cui⁹ primo describitur cõditio nobilis. sc̃do quædã ei⁹ victoria notabilis, ibi. Et vidi vnum angelum. Circa primũ dr̃: Et vidi cœ. aptũ. qa iohanni reuelatum fuit cœlitus quod erat in dei præsciẽtia clausum. z ¶Et ecce equus alb⁹. i. regnum hierosolymitanum decore sanctitatis dealbatum: vt p̃dictũ est. †Matth. 22.a. Luc.14.d a ¶Et qui sedebat sup eũ. ſ. balduinus rex institutus. b ¶Vocabatur fidelis & verax. Nã ad literã fidelis fuit in factis, & verax in verbis. c ¶Et cum iusticia iudicat. Populum sibi subditũ. †ĩ.22.b. d ¶Et pugnat. Nam rex institutus statim cœpit dilatare notabiliter regnũ suũ ,p expugnationẽ saracenorũ. D e ¶Oculi autem eius sicut flamma ignis. Nam aspect⁹ ei⁹ erat terribilis saracenis. f ¶Et in ca. eius diademata multa. Nam in terra philistinorum & tyri & sidonis plures obtinuit ciuitates, in quib⁹ antiquit⁹ erãt reges. g ¶Habens nomẽ scriptũ &c. Bona enim opera sua quãtum poterat celabat a laude humana. g ¶Et vestitus erat veste aspersa sanguine. scilicet saracenorũ ab eo occisorum. i ¶Et vocabatur nomẽ eius, verbum dei. Nam ad honestatem verbi dei terram natiuam dimisit & vltra mare iuit. k ¶Et exercit⁹ qui sunt in cœlo: id est templarij & hospitalarij, quorum tunc ordines fuerunt instituti ad militandum contra aduersarios christi: vt dicunt expositores dicti. l ¶Sequebantur eum. In prælijs. ✱ In equis

✱ s ¶Et cecidi ad pedes eius. Per hoc ostenditur. q non solum debet grã reddi deo de suis beneficijs: sed etiam suis ministris per quos reuelat hominibus veritatẽ, vel alia beneficia subministrat. Moral'r. †ŝ.1.c. &.2.c. t ¶Et dixit mihi vide ne feceris &c. Per hoc arguuntur homines superbi qui quærunt indebite ab alijs honorari. y ¶Et vidi cœlum apertum. Hoc literaliter intelligi videtur de christo per ea quæ sequuntur. Moraliter autem potest exponi de quolibet ei⁹ bono vicario in spiritualib⁹ cuiusmodi sũt p̃lati: vel tp̃alib⁹, cuiusmodi sũt pricipes terreni & eorũ subditi boni: q parati sunt eis obedire in licitis & honestis ideo subdiͭ: †Esaiæ 93.a. k ¶Et exercitus eius qui sunt &c. in eqs al. i. in corpib⁹ mundis.

¶Sexta pars.

✱ Et ipse

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Vestiti byssino albo & mun. id est in corporib⁹ mūdis:qui ab illicitis refrę-nantur & stimulo charitatis ad bona incitant.i.ad iustitiā. b ¶Gladi⁹ ex vtraq; parte acut⁹.i.diuina snia incidēs prauas cogitationes mētis & illicitos mot⁹ corporis.vel vetus & nouū testm̄. c ¶Reget eas. Sanctos de virtute in virtutem malos de vitio in vitiū. d ¶Calcat torcular.i. mortem quę ab irato deo primo homini peccanti illata est,resurgens destruxit.Vel,torcular tribulatio:quā scilicet in qua positos sanctos calcat dñs ampliat.quā deus iratus adæ peccāti intulit: furiosus in ꝓpagine eius extēdit:sed fiūt vinum in cellario dei ponendū:in quo positi nō erunt vinū furoris. e ¶Et habet in ve.Vel in cordib⁹ fideliū qui sunt vestimentū filij,scriptum est:rex regum. f ¶Et vidi vnum angelū. Ostensa dignitate xp̄i per quā diabolū expugnare poterit:subdit admonitionē de pn̄ti.q.d. ipsi tali adhærere debetis. g ¶Omnib⁹ auibus.Oibus fidelibus qui agiles & leues sunt in promotione bonorū operū. h ¶Venite.Bene operādo in eadē fide, non diuersas hęreses sequētes sicut mali, vel de partibus mundi diuersis. i ¶Et congregamini &c.q.d.Multum deberis esse solliciti vt ad hanc cœnā venire possitis:quia nisi bene pugnaueritis diabolo succumbetis:quia multū paratus est nocere vobis:cū tn̄ auxilio dei superare poteritis. k ¶Viui missi sunt.Antichrist⁹ & sui apostoli maiores pœnas patientur q̄ alij:ad similitudinē illius qui viuus cōburitur. l ¶Et cæteri.i.sequaces eorum
F minore pœna punientur:vel illi q erunt cæteri:id est ad eum cōuersi occisi mūdo, viuent deo. m ¶Et omnes aues.i.oēs sancti delectati sunt de pœna illorū & de profectu fratrum.

NICO. DE LYRA

a ¶In equis albis.i.in corporib⁹ castitate dealbatis.nam de ꝓfessione eorū est votū castitatis. b ¶Vestiti byssino. per interiorē & exteriorē mundiciam:vt dictum est.s. c ¶Et de ore ipsius procedit gladius.Nam verbis efficacib⁹ hortabatur & excitabat bellatores suos cōtra gentes infideles. d ¶Et ipse reget eas in virga fer. earū pluries superbiā frangendo. e ¶Et ipse calcator vi.&c.quia fuit executor diuinę iustitiæ in saracenici sanguinis effusione. f ¶Et habet in vestimēto in femore suo scriptū:rex regū & dn̄s dominātiū.ex p̄dictis em̄ patet q̄ habuit cōditiones regis valde excellētis: propter qd' dicit rex regū pro tpe suo:eo modo quo rosa dicit flos florū. g ¶Et vidi. Postq̄ descripta est balduini regis cōditio nobilis:hic ꝯn̄r describit quædā ipsius victoria valde notabilis.Ad cuius intellectū sciendū:q̄ anno.v.regni balduini principes ægypti dixerūt suo caliphæ:q̄ tp̄s erat aptū ad recuperādū terrā a christianis occupatā.Tū qa plures christiani principes ad terras natiuitatis suæ redierāt.Tum quia remanētes bellis frequētibus afflicti & depauperati erant:vt dicit episcopus tyrenensis.xj.lib.cap̄.iij. Addunt etiā expositores aliqui:q̄ ad hoc etiā erāt excitati per quosdā falsos ꝓphetas saracenorū:q asserebāt in breui petrā sancti sepulchri frustratim conterendā & crucē sanctā in profundū maris submergendam, & christianitatem de terris illis peni-

¶id est iustitia.
a in equis albis:vestiti byssino albo a b
a ¶profectu virtutum. b ¶id est de prædicatione.
& mūdo: †et de ore ipsius pro- c
b cedit gladius ex vtraq; parte acu-
a ¶quosdam ad mortem:quosdā ad vitam.
tus: vt in ipso pẽrcutiat gentes.
a ¶id est inflexibili iustitia.
c †Et ipse reget eas in virgā ferrea: d
a ¶furor continuatione iræ.
d & ipse calcat torcular vini furõ- e
e ris iræ dei omnipotentis.Et habet f
a ¶.i.in hūanitate. b ¶vt denotet se de vera progenie priorum patrum fuisse.
in vẽstimento & in femõre suo scri
a ¶indelebiliter b ¶id est sanctorum,qui se & alios regunt.
ptũm.†Rex regum & dominus do
a ¶qui dominium exercet super subditos.
b ¶prædicatores stantes in aperto.
f minãntium.Et vidi vnum angelũg
a ¶in lumine intelligētiæ scripturarū & feruore. b ¶id est intentione.
stantẽ in solẽ,& clamauit võce ma- h i
a ¶quorū cōuersatio in cœlis est. b ¶id est cœlestia contemplabantur.
g gna dicẽs oib⁹ auibũs quæ võlabãt k
a ¶per catholicam fidem,quæ cōmunis est.
b ¶id est bene operamini.
h i per mẽdium cœli.Venite & cõngre-
a ¶id est ad ipsum deum qui vobis refectio erit. b ¶vt delectemini in cruciatu impiorū maiorum q̄ minorum.
gamini ad cœnãm magnam dei:ṽt l
mãducetis carnes regum,& carnes
¶iudicum aliorum. ¶in corpore.
tribunorū,& carnes fortiū,& carnes
a ¶subditorum alijs. b ¶prælatorum.
ãquorū & sedẽtiū in ipsis:& carnes
¶iustitia. ¶peccati.
omniū liberorū ac seruorū & pusil-
a ¶scilicet antichristum.
lorum ac magnorū.Et vidi bẽstiam m
a ¶id est apostolos eius. b ¶id est omnes ei seruientes.
& rẽges terræ & exẽrcitus eorum n o
congregatos ad faciendum præ- p
a ¶id est cōtra christum & suos blasphemijs & tribulatione & miraculis.
lium cũm illo qui sedebat in equo
a ¶id est æternaliter punita.
& cum exercitu eius.Et apprẽhẽsa q
est bestia,& cum illa pseudo pro-
pheta:& qui fecit signa corã ipso, r s
a ¶id est qui in eum crediderunt.
quibus seduxit eos qũi accæperũt
characterem bestiæ: & qui adora- t
a ¶vt iudæi,qui eum cū gaudio suscipient.
b ¶conformitatem.
k uẽrunt imãginem eius.Viui missi v
sunt hi duo in stagnum ignis ar- x
¶propter tenebras.
l dentis & sulphuris: & cæteri oc- y
cisi sunt in gladio sedentis super
equum qui ꝓcedit de ore ipsius.
m Et omnes aues saturatæ sunt car-
nibus eorum.

lis penitus delendam. Quibus assentiens dictus calipha p̄parauit exercitū magnū p terrā & mare ad obtinendum qd' erat ei suggestū.quo audito christiani pauci existētes cōparatiue fuerūt territi.sed patriarcha hierosolymitan⁹ eos cōfortās promittebat eis si de dn̄o confiderent tantam victoriam affuturā,q̄ aues cœli de carnibus saracenorum essent saturandæ:præferens quasi de vexillo dominicæ crucis lignū. Sic igitur nostri cū quingentis equitū & duobus milib⁹ peditū cōtra hostes quorū numerus erat quindecim miliū absq; illis qui in classe venerant, animosius procedentes,prostrauerūt ex hostibus maximā multitudinē:& residui cōuersi sunt ad fugam.de classe etiam illa magna pars a nostris fuit retenta. Dicit ergo iohannes.Et vidi vnum ange.i.patriarcham hierosolymitanum. h ¶Stantem in sole.per eminentiam vitæ & doctrinæ:s̄m illud Eccl'.l.a.Sicut sol refulgens,sic ille refulsit in templo dei. i ¶Et cla. vo. mag. in exhortatiōe prædicta. k ¶Dicēs oibus aui.&c.quia per congressum ad eius exhortationem factā aues satis habuerūt ad comedendum. m ¶Et vidi be.id est ægypti soldanum. n ¶Et reges terræ. sibi subiectos. o ¶Et exercitus eorū congre.in mari & in terra. p ¶Ad faciendum præ.cū il.id est cum rege balduino & exercitu suo. q ¶Et apprehensa est bestia &c.i.rex ægypti & prophetæ falsi qui in astutia sua fuerūt cōphensi,nā cōtrarium eius quod cogitauerant euenit. r ¶Et qui fecit sig. falsa. s ¶Coram ipso,qui.sedu.cha.bestiæ.i.arma & vexilla sectæ mahometicę. t ¶Et qui adorauerunt imaginē eius.i.caliphā ægypti repræsentantē personam mahumeti. v ¶Viui missi sunt hi duo.scilicet calipha & ꝓpheta,qui nō fuerūt in dicto bello:& accipitur hic singulare pro plurali.s. propheta pro prophetis.sicut Exo. viij. f.Venit musca grauissima:id est muscæ. x ¶In stagnum ignis ardentis.qa manentes in infidelitate descēderunt ad ignē gehennæ. y ¶Et cæteri occisi sunt.scilicet illi qui fuerunt ad pugnandum contra regem balduinum.Et patet ex dictis litera.

Moralr. * e ¶Et ipse calcat torcu.&c.i.bon⁹ christi vicarius punit iuste malefacta. f ¶Et habet in vestimento & femore suo scriptum.rex regum &c.quia sub se plures bene regentes habet:qui reges dici possunt a regendo.Dicit autem hoc scriptum in vestimento & in femore suo:femur est intrinsecum homini:vestimentū autem extrinsecum.In actib⁹ autē intrinsecis talis superioris apparet:qn̄ populū sibi subditū vult dicto modo gubernari. g ¶Et vidi vnum angelum stantem in sole.Per solē potest intelligi claritas iustitiæ:de qua dicit.v.Ethic.q̄ neq; hesper⁹ neq; lucifer est ita admirabilis.Angelus igitur stans in sole,est prædicator constāter prædicans contra obstinatos seueritatem iustitiæ diuinæ. ideo subditur. k ¶Dicens omnibus auibus.id est dæmonibus:qui sunt executores diuinæ iustitiæ in dānatis.Q autē per aues significantur dæmones:patet per verbum saluatoris in parabola seminātis. l ¶Vt manducetis car.re.&c.i.obstinatorum in culpa ideo sequitur. q ¶Et apprehensa est bestia &c.Sequtur.Missi sunt in stagnū ignis ardentis.

G †s̄.1.d. de priuil. & excel. præla.ca. ex ore. †s̄.2.g. Psal.2.b. †s̄.17.d. 1.Ti.6.c. de sen.& re iud.ca. fi.i cle.j. H

A ☞ ET vidi angelū. Dicta dānatione babylonis & antixp̄i & pseudo apostolorū,supponit dānationē ipsius diaboli:& præponit causam quare,& tp̄s quo dānabit:& qs illū poterit vincere.s.ille q in humili aduētu potuit illū ligare quātū voluit, glorificatus eundē omnino destruere potuit. a ¶Abyssi. Abyssus tenebrosa corda impiorū.Vel ipse diabol⁹ q̄s dn̄s sæuire pmittit & refrenat. c ¶Apprehēdit.i. peccasse oñdit dū se immunē a pctō ille diabol⁹ occidit. d ¶Ligauit eū. Sciēdū q̄ sīr in abraā & alijs fidelib⁹ diabolus fuit ligat⁹ sicut in istis pn̄tib⁹:sed in illis ligauit spes futuri xp̄i, in istis ipse xp̄s aduenies ligauit. e ¶Et misit eū.
Mat.8.d. Quia eiectus a fidelib⁹ in malis cœpit dn̄ari atroci⁹ hic legit in euāgelio:q̄ intrauit in porcos. f ¶Signauit super illū.i.sigillū posuit.i.signū crucis: qd' eum sic superat vt a fidelibus repellat. g ¶Et post hoc opor. illū solui &c.vt recipiat ptātem quā habuit ante aduētū xp̄i. h ¶Et vidi sedes.s.ligato diabolo.vidi solutos fideles:& minores prælatis suis obedire paratos & p̄latos iudicare subditos.Vidi in tpe ligationis ecclesiā ad bene operādū ita solutā:& hoc eodē tpe illos q pro xp̄o moriunt,vidi statim in gloriā intrare:nūq̄ ad inferos descēdere:sicut abraā & cæteri ꝓphetæ descēderūt q̄uis iusti fuerūt. i ¶Et aīas de col.&c.Et vidi sīr aīas eorū qui non adorauerūt. k ¶Et vixerūt &c.Et nō dico viuent & regnabunt in futuro:sed etiā in hoc p̄senti.s.ex quo iterfecti sunt vixerūt & regnauerūt cū xp̄o. l ¶Cæteri vero mor.nō vixe.i.æternas patiētur pœnas:& in hoc p̄senti scilicet q̄ sta-
B tim moriuntur. m ¶Hæc est resurrectio.scilicet q̄ diabolus ita ligat⁹ est:& q̄ a pc̄tis resurgūt hoies:& q̄ ipsis mortuis statim animę fruunt æterna requie. n ¶Prima.Ad differētiā illi⁹ quæ erit simul in aīa & corpore.Quod de decollatis dixerūt,de alijs minorib⁹ hic dicit. ☞Qui ha-

NICO. DE LYRA

Diuisio. ET vidi angelū. Cap̄.XX. Descripta in gn̄ali & speciali septima plaga:hic ꝯn̄r describit ecclesiæ ꝓmotio noua.& diuidit in duas:qa primo describit hæc ꝓmotio.scd'o christianorū iterata ꝓsecutio,ibi.Et vidi sedes. Sciendū tn̄ q̄ primā partē & secundā in parte exponunt aliq de calixto papa,& henrico impatore hui⁹ nois qnto q cogente eū papa sub interiectione anathematis:renūciauit consuetudini qua vsi fuerāt impatores.s.inuestiēdi ep̄os & abbates p baculū & anulū,p trecētos annos & ampli⁹.s.a tpe caroli magni:quæ ptās ei cōcessa fuerat ab adriano papa in cōcilio romæ celebrato:vt hr̄ in chronica sigisberti & sic exponūt hāc literā. a ¶Et vidi ange.i.papā calixtū. b ¶Habētē cla.abyssi.i.ptātē excōicādi,qua segregat qs a cōsortio fideliū. c ¶Et ca. ma.in ma.sua.i.multitudinē cardinaliū & p̄latorū in hoc facto sibi assistētiū. d ¶Et ap.draconē.i.romanū impatorē. e ¶Et ligauit eū.Per censurā ecclesiasticā:ne ampli⁹ dicto mō vsurparet sibi eccl'iasticā iurisdictionē. f ¶Per annos mille.i.p tp̄s xp̄i qd' currit vsq; ad antixp̄m:& ponit hic nūer⁹ determiat⁹ p indetermiato.sicut p.xxiiij.seniores designat vniuersitas epor̄.s.cap̄.iiij. g ¶Et sig.sup il.&c. i. sub pœna excōicatiōis restrinxit eū ne ampli⁹ se itromittat de iurisditione eccl'iastica.iō subdit. h ¶Et vi.sedes.i.sūmi ipatoris & pōtificis distinctas iurisdictiōes. i ¶Et se.su.eas &c. Vn⁹ exercēs ecclesiasticā iurisdictionē, & ali⁹ tēporalē.Sed huic expōni nō ꝯsonat sequēs lr̄a q̄ sequtur in eodē ṽsu.Et aīas decollatorū &c. qd' exponunt

¶christum.
E †T vidi angelū Cap̄.XX. a
a ¶hūiliātē se in carne. b ¶pr̄is secreto. c ¶Ecce potētia ieuitabilis.
dẽscendentem de cœlõ hã- b
a ¶potestatē supra diabolū. b ¶ineuitabilē potentiam quæ omnia constringit.
b bentem clãuem abyssi: & cãthenam c
a ¶.i.in operatione passionis & resurrectiōis.
c magnam in manũ sua. †Et appre- d
a ¶p violētiā nocēdi. b ¶p fallaciā decipiēdi.
hendit dracõnem serpẽntem anti-
a ¶quia principio mūdi nocuit. b ¶deorsum fluens. c ¶aduersarius.
quũm qui est diabõlus & sathãnas:
a ¶.i.priore potestate priuauit: b ¶.i.toto tēpore ab incarnatione vsq; ad finem sæculi.
d e & ligãuit eum per annõs mille: & f
a ¶corda reproborū. b ¶.i.licētiā egrediendi viā interdixit nisi occulto dei iudicio.
misit eum in ãbyssum: & clausit & g
f signauit super illum:vt nō seducat
a ¶.i.donec antichrist⁹ veniat.
ampli⁹ gẽtes dõnec cōsumentr̄ mille
¶quia deus ita constituit.
g anni.Et post hoc oportet illū solui
¶ideo nō timēd⁹. a ¶fideles subditos. b ¶maiores bene regnando.
h modico tpe.Et vidi sedẽs:& sedẽrūt h i
¶& hoc iō qa de⁹ iniūxit eis hoc iudiciū. ¶p̄-
super eas:& iudiciū datum est illis. k
latis. a ¶vidi. ¶martyrum. ¶humanitas.
i Et animãs de collatorū propter testi l
¶id est diuinitatem.
moniū iesu:& propter verbū dei:&
a ¶.i.antichristum. ¶.i.pseudo ap̄los.
qui nō adorauerūt bẽstiā:neq; ima-
¶signum eius.
ginẽ eius: nec accæperūt characterẽ
¶etiā manifesta cōfessione. a ¶in operatiōe.
eius in frōtib⁹ aut in mãnibus suis:
a ¶in pręsenti per gratiā & in futuro p gloriā.
k ẽt vixerūt & rẽgnauerūt cum christo m
¶id est in anima mortui.
l mille annis. Cæteri vero mortuorū n
¶id est ęternas patientur pœnas.
non vixerūt donec cōsumentur mil- o p
m n le anni. Hæc est resurrectio prima. q

exponūt aliqui de ꝓsecutiōe saladini:in qua multi xp̄iani fuerūt occisi.Itē de hoc sathana alligato p mille ānos dr̄ hic q̄ post hoc oportet illū solui modico tpe.qd' exponūt de antichristi tpe,in quo laxabitur ptās dæmonis ad decipiendū gentes.& ideo q̄ dicit hic p sathanā intelligi romanū impatorē, videt esse ꝯdictio & p ꝯn̄s nimis extorta expositio.pp qd' exponēdo lr̄am istā tāq; iplera de pterito,saluo iudicio meliori videt hęc litera meli⁹ exponi de papa inocētio.q approbauit ordies fratrū minorū & p̄dicatorū p q̄rū doctrinā et p̄dicationē eccl'ia ē quodāmō renouata & ptās dæmonis ē restricta.vn̄ multe dęmonū illusiōes q̄ an̄ fiebāt cessauerūt.Et hoc est,qd' dicit iohannes.Et vi.an.i.inocētē papā tertiū. Descē.de cœ.i.de apice pōtificali ꝯdescēdētem s̄ctis frācisco et dn̄ico.Ha.cla.abys. i.ptātē approbādi dictos ordies ad reprimēdā ptātē diaboli.Et ca.ma.&c.i.fratrum vtriusq; ordinis multiplicitatē.Et apprehen.dra.&c.qa p eorū vitā & doctrinā ptās dæmonis est repssa & reprimet vsq; ad antichristi tpa iō subdit:Et liga.eū p an.mil.Quia tn̄ tūc ptās eius laxabit:ideo subdit.Et post hoc opor. il.sol.modi.tpe.Nam antichristi ꝓsecutio breuis erit respectu ꝓsecutionū p̄cedētium.s.iudæorū,tyrānorū,hęreticorum & saracenorū.Et vi.se.Hic ponit xp̄ianorū renouata ꝓsecutio:quā aliqui exponunt de persecutione saladini:vt dictum est sed mihi videtur me⁹ exponi de tartaris:q āno dn̄i.M.ccij.de terra sua exeūtes multos pp̄los tam christianos q̄ paganos occiderunt.& sic dr̄:Et vidi se.id est pluriū regnorū metropoles ciuitates. Et se.su.eas.supple tartari eas subijciēdo sibi. k ¶Et iu.da.est illis.id est potestas iterficiēdi hoies s̄m demerita illi⁹ temporis. l ¶Et aīas de &c.Hoc dicit q̄tum ad christianos ab eis occisos nomē iesu christi cōfitētes:& mahumetū,q supra bestia dr̄ & legē ei⁹ & mores & cultū totaliter denegantes. m ¶Et vixerūt vita gloriæ in aiab⁹. n ¶Cæteri vero mor.q̄tum ad paganos & infideles occisos a tartaris. o ¶Nō vixerūt. supple vita glīæ:sed mortui fuerūt in animab⁹ morte gehennæ. p ¶Donec con. mil. anni.i. tp̄s christia.nā resurgēt cum alijs i fine mūdi:vt puniāt sīr in aīa & corpe. q ¶Hæc est re.pri.Hoc refert ad illud qd' dicit de christianis.Et vixerunt. supple vita glīæ i aīab⁹ suis.q glīæ vita dr̄ hic resurrectio pria.scd'a vero erit qn̄ resurgēt in corpib⁹ glīosis.& qa isti iā sūt securi de sua btitudine quā iā hn̄t in aīa & postea habebūt cū hoc i corpe.iō subditur:

Moral'r. a ¶Et vidi an. &c. per istum angelū intelligit qlibet bon⁹ christi vicarius qui amore iustitiæ non timet ligare vinculo excōmunicationis vel interdicti tyrānos ꝓsequentes iusticiā dei. k ¶Et vi.sedes &c.s.superioris p̄lati & bonorū suffraganeorū in repressione maliciæ tyrānicæ sibi ꝯstāter assistentiū. l ¶Et aīas de sustinētiū dāna rerū vel corporū pro veritate de quib⁹ fuit s̄ctūs Thomas cantuariē.& ꝯsīles. m ¶Et vixerūt.vita gratiæ. m ¶Et regnauerūt.regēdo iuste i pn̄ti,& postea in regno gloriæ. n ¶Cæteri ve.mor.Qui ꝓ xp̄o nihil passi sunt vel recæperūt charactem bestiæ:id est demonis quē beat⁹ martin⁹ cruentam bestiam nominauit. o ¶Nō vixerūt.s.vita gratiæ,vel glīæ. p ¶Donec con.mil.an.i.nunq̄ sicut Ps̄.cix.a Sede a dex.me.&c.nō est intelligendū q̄ christus cesset sedere ad dexterā pr̄is qn̄ ei⁹ inimici totaliter sibi subdent in iudicio finali sic in ꝓposito p ly donec,nō est, intelligēdum q̄ cōsummatis mille annis dānati debeāt viuere vita gr̄æ & glīæ. q ¶Hæc est re.pri.s.de pc̄tō ad grām,vel de corporali morte ad gloriam animæ q̄tū ad illos q non habent aliquid purgādum.ideo subdit.

C †s̄.9.a. †De pœ. dist.2.c.si em̄.an̄ fi. & .c.citi⁹. §.q̄ vero reprobi. &.c. principium vltra medium. D Moralr.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Qui habet. Et si oēs perfecti esse nō possunt: nec in eadē claritate futuri sunt. b ¶Secūda mors. i. dānatio æterna quæ erit in corpore & in aīa: qa in nullo augeť. c ¶Sederunt sa. dei. i. æternas laudes offerētes diuinitati & humanitati. d ¶De carcere. i. de cordib⁹ reprobo℞ in qb⁹ modo ligat⁹ est: ne pro velle sæuiat. e ¶Magog. id est detectos. i. oēs persecutores diabolum in se tegentes: & tandem ad apertam persecutionē procedentes. Vel ad literam has duas gentes prius seducet & per eas ad alios procedet. f ¶Et circūierūt castra sanctorū. i. eosdē sanctos in virtutib⁹ munitos & vnanimes in hoc ☞

NICO. DE LYRA

✱ditur. a ¶In his sec̄da mors. i. pœna gehēnæ. b ¶Non habet ptātem: sed erūt sacerdotes dei &c. i. colētes eū charitate pfecta. d ¶Et regnabunt cū illo mille annis. hoc est vsq; ad resurrectionē generalē: & sic patet q̄ loquitur de gloria quā habēt sancti ante diē iudicij. Patet igitur qualiter hęc litera a principio .xvij. ca. vsq; ad istū locū pōt exponi vt iam completa. Verūtñ hæc expositio impropria videť in plurib⁹ & extorta. prio qa .xvij. cap̄. dictū est q̄ per bestiā habentē capita septē intelligiť rex ægypti: & per mulierē fornicariā rex turcię: & postea dictū est: q̄ vnū de septē capitib⁹ bestiæ. s. sextum est rex turciæ qđ dissonat p̄cedētib⁹: maxie qa rex ægypti & rex turciæ erāt adinuicē inimici: vt in eo. cap̄. dictū est. & etiā supra. Itē cap̄. xviij. vbi agiť de punitione sectæ saracenicæ sub noīe babylonis plura dicunť, ex qbus videť intelligi totalis eius destructio, cū dr̄: Cecidit cecidit babylon magna: & facta est habitatio dæmonio℞ &c. Itē ex eo qđ postea subdiť. In vna die veniēt plagæ eius: mors & luctus & fames & igni cōburenť. Itē ex eo q̄ postea subdiť in eo. ca. Hoc impetu mittetur babylon ciuitas illa magna, & vltra iam nō inueniet: ex qb⁹ videť intelligi ei⁹ destructio totalis s̄m expositionē dictā: cū tñ saraceni remāserūt in regno ægypti & turciæ: quæ tūc nō fuerūt per xp̄ianos acqsita, nec postea: sed solū vna pars syriæ & iudæa: & cū hoc ista loca perdiderunt christiani pro maiori parte tpe saladini quasi per .lxxx. annos postq̄ fuerāt a christianis occupata: & postea illa quæ remanserant christianis, scilicet achon, tripolis & quædam alia fuerūt a saracenis partim destructa: & partim possessa. Itē quod postea .xix. cap̄. exponiť de balduino rege. Et in capite eius diademata multa, ppter aliquas ciuitates regias quas acqsiuit, videť impropriē dictū: qa regnū eius nūq; sic creuit quin remāserit satis paruū. Itē qđ ibi subdiť: Habens nomen scriptū: quod nemo nouit nisi ipse: quia nomen dicti regis & eius cōditiones fuerūt aliis notæ talis etiā occultatio nominis videtur conuenire tantū diuinis personis. Mat. xi. d. Nemo nouit filiū nisi pater: neq; patrē quis nouit nisi filius &c. ppter qđ hæc litera nō videť intelligi de rege balduino: sed tm̄ de xp̄o. vnde ibi subdiť. Et vocabiť nomen eius verbū dei: quod nomen cōuenit soli filio in diuinis: vt patet Iohan. j. b. Verbum caro factū &c. Itē quod postea subdiť. Et habet in vestimēto suo & in femore suo scriptū: rex regū & dn̄s dominantiū: de christo exponiť ad literā a sanctis & doctorib⁹ catholicis. Itē illud quod ibidē interponiť. Et exercitus qui sunt in cœlo sequebanť eū &c. quod expositū est de templariis & hospitalariis, nō videtur bene dictum. nam illa victoria notabilis quæ ibi describiť, fuit anno regni balduini: vt dictum est. s̄. qui regnare cœpit anno domini M. c. ordo vero templariorum approbatus fuit anno domini M. cxxviij. & exēplo templario℞ hospitalarij cœperūt in armis exerceri: licet ante eos fuissent instituti: vt dicit ep̄s achonensis cap̄. lxv. & sic non videtur q̄ fuerunt in exercitu dicti balduini regis, qui regnauit .xviij. annis tantum: vt dicit idem episcopus achonensis. cap̄. xciij. Item s̄m expositionem prædictam omnia scripta in trib⁹ dictis cap̄. huius libri ab annis ducētis & amplius sunt completa

Retractatio superiorum. F I. Ti. 6. c.

a ¶qa beatitudinē ɔsecut⁹. b ¶qa in ea erit firmus. ¶& vere beatus.
a Beatus & sanctus q habet partē in
b resurrectiōe prima. †In his secūda a
c mors nō habet ptātē. Sed erūt sa- b
a ¶in hoc præsenti. ¶.i. seipsos in meli⁹ regent. ¶non solum in futuro de quo constat.
cerdotes dei & xp̄i ei⁹: & rēgnabūt d
a ¶cū trinitate & humanitate.
cūm illo mille annis: & cū cōsūmati e
a ¶.i. recipiet priorē ptātē.
fuerint mille anni soluet sathanas f
a ¶id est exercebit potestatē. b ¶a christo ad se ducet.
d de carcere suo: & exibit & seducet g
gētes quæ sunt sup q̄tuor angulos
a ¶tectū. b ¶detectio. ¶.i. occulte & manifeste psequetur. c ¶nō localiter, sed mēte.
e terræ gōg & māgog: & cōgrēgabit h i
a ¶p q̄s apte pugnabit. b ¶gog & magog.
cōs in p̄liū: quorū nūerus est sicut
¶ita inumerabiles & steriles. a ¶.i. supbiēt.
arena maris. Et ascenderunt super k
a ¶id est in orbe. b ¶quasi inuadentes: intrare nō potuerūt. c ¶paratos ad bellum.
f lātitudinē terræ: & circūierūt castra l
a ¶ecclesiam sanctorum. b ¶a deo.
sanctorum: & ciuitātem dilēctam. m
¶Q. nō timendi, qa cito pibunt. ¶repētin⁹
Et descendit ignis a deo de cœlo n
interitus. a ¶ita q̄ nō redibūt.
& dēuorauit eos: & diabolus qui o
a ¶profundā pœnam inferni.
seducebat eos missus est in stā-
a ¶Diabolum & suos in pœnis simulat: vt per hoc maxime deterreat.
gnum ignis & sulphuris: vbi & bē p
stia & pseudo prophetæ cruciabū- q r

sunt cōpleta: vt patet ex prædictis. litera vero sequens & immediate exponitur ab oib⁹ de tempore antichristi. Q̃ autem de statu ecclesię q̃tū ad contingentiam in tanto intermedio tēpore cū adhuc aduētus antixp̄i propinqu⁹ nō appareat, nihil scripsit Iohannes: non videtur conueniens. maxime cum dicatur cōmuniter a doctoribus: q̄ iohānes in hoc libro scripsit notabilia circa ecc̄liam cōtingentia vsq; ad mundi terminū. Propter hæc & alia plura q̃ dici possent ɔtra expositionem prædictam videtur saluo meliori iudicio: q̄ tota l̄ra a principio .xvij. ca. vsq; ad locum istum nondum sit impleta. Et quia non propheta sum, nec fili⁹ prophetę nolo de futuris aliquid dicere nisi illud quod a scripturis sancta vel dictis sanctorum & doctorum autenticorum elici potest. propter quod expositionem literę dictæ sapientioribus dimitto. si vero circa hoc dominus dederit mihi intellectum, libenter aliis communicabo. e ¶Et cū consummati. Hic describitur persecutio antichristi: de qua sacra scriptura & sancti loquuntur in pluribus locis, cum dicitur: Et cum consummati fuerint mille anni. id est tempus ecclesiæ vsq; ad tempus antichristi. f ¶Soluetur sathanas. cuius potestas fuit restricta per christi prędicationem & eius passionem. & per apostolorum & sanctorum prædicatorum doctrinā: sed relaxabitur antichristi tempore. ideo subditur: g ¶Et seducet gentes quæ sunt sup quatuor angulos terræ &c. quia de omnibus mundi partibus aliqui adhærebunt antichristo seducti a suis prædicatoribus, diabolo cooperante mendacibus signis. ij. Thessal. ij. sicut euāgelium christi publicatum fuit per apostolos domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis veris. Marci. vlti. d. h ¶Gog & magog. Per gog qui interpretatur tectum: intelligitur antichristus, qui erit dæmonis habitaculū: per magog qui interpretať de tecto intelligunť adhærentes antichristo sicut dictum fuit plenius Ezechieł. xxxix. i ¶Et congregabit eos in prælium. contra cœtum fidelium. k ¶Et ascenderunt sup lati. ter. ad cogēdum omnes antichristo obedire. loquitur tamen hic de futuro per modum præteriti: ppter certitudinē prophetiæ, quod frequenter fit in prophetia.

G al's habet †Et. H

l ¶Et circumierunt castra sanctorum. id est christianorum ad eos destruendum. m ¶Et ciuitatem dilectam. Id est hierusalē quæ tunc a christianis habitabitur. vt dictum fuit Ezech. xxxix. n ¶Et descendit ignis a deo de cœlo: quia antichristus fulminabitur per michaelem archangelum christo præcipiente: & magna pars sui exercitus peribit cum eo. vt dictum fuit. ij. Thessal. ij. o ¶Et diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis &c. quia tunc restringetur sicut prius: & amplius potestas sua religabitur in inferno. p ¶Vbi & bestia. Id est bestialiter viuentes. q ¶Et pseudo prophetæ. antichristi qui eos decipient. r ¶Cruciabuntur die ac nocte &c. Id est sine fine. Per hoc autem q̄ dicitur hic. Et circumierunt ciuitatem dilectam: & descendit ignis &c. patet q̄ Iohannes non loquitur hic de tartaris vt voluerunt aliqui dicere: quia non inueniunť tartari hierusalem a christianis habitatā obsedisse: nec ignis de cœlo descē ✱dens eorū

Moraliť. ✱ a ¶In his secunda mors non habet potestatem. s. mors inferni. c ¶Sed erūt sacerdo. dei. id est sacras laudes deo dātes. d ¶Et regnabunt cum eo mil. annis. i. tempore a deo præfinito: ita q̄ ponitur hic numerus determinat⁹ pro indeterminato. sicut frequenter fit in hoc libro: sicut patet per supradicta. e ¶Et cum consum. fuerint mil. an. soluetur satha. &c. Hoc ad literā dr̄ de antichristo. Moraliter aūt exponi pōt de quolibet tyranno & adhærentibus sibi: de quib⁹ dr̄. j. Iohā. ij. c. Iam antixp̄i multi sunt. n ¶Et descēdit ignis de cœlo. i. dei sententia condēnās eos ad ignem gehennæ. p ¶Vbi & bestia & pseudo pphetæ cruciabunť. Id est bestialiter viuentes & perniciose mendaces. ✱Et vidit thro

A ☞ mes in hoc bello. a ¶Die ac no. i. respectu gliæ sancto℞ quę est dies: & pœna℞ sua℞ quę est nox. b ¶Et vidi thro. Dicta destructione diaboli & suo℞ mēbro℞, supponit destructionē mundi ad maiorē pœnā impio℞. Cōpetit em̄ vt destructis malis mūdus destruatur, s̄m q̄ ab eis fuerat corruptus. Sæpe locutus de glificatione sancto℞ & de pœnis impio℞ nō fecerat mentionē corpo℞, si deberēt glificari vel puniri: qđ hic aperte ostēdit. c ¶Et libri aperti. Libri. i. diuina p̄cepta: q̃ q̄ dimiserunt, sciēt se p merito puniri. vel libri cōscientiæ singulo℞: quæ aperte oībus erūt. d ¶Alius liber. i. xp̄s q tūc oībus apparebit potēs & suis dabit vitā. Vel, liber. præsciētia dei: qa tūc apte sciēt mali se nō p̄destinatos ad vitā quā in mundo existētes sibi pmittebant. e ¶Ex his quæ scri. Per cōparationē sancto℞ impij dānabunť legent in illis quæ agere noluerunt. f ¶Et dedit. Vult aperte ostēdere corpora mortuorum quātumcūq; fuerint disiecta in illo iudicio viuificari: quod quidam nō credunt. g ¶Hæc est mors. q. d. cauete vobis a morte prima: quia ex illa prima sequitur hæc secunda. Ca. XXI.

ET vidi. In hac septima visione agit de innouatione elemēto℞ & glificatione sctō℞: describēs merita per q̃ sancti ita glificati sunt. i ¶Cœlū nouū & ter. nouā. Immutatio aeris & terræ dubitabilis nō est quin per ignem fiat. Sed de aqua dubitatur. nam purgationem in seipsa habere creditur. k ¶Sicut sponsam ornatam. Sicut sponsus p̄mittit munera sponsæ anteq; eam ducat: sic christus ecclesię fidem & virtutes & bona opera antequam eam suscipiat in gloria.

B ☞Vocē magnā

NICO. DE LY.

✱dens eo℞ exercitū deuorasse. e ¶Et vi. Superius iohānes descripsit statū ecclesiæ generalē iudiciū p̄cedentē: hic ɔñr describit ip̄m iudiciū, dicēs: Et vidi thronum magnum. In quo designatur iudicātis xp̄i potestas infinita. b ¶Candidum. In quo designatur iudicij claritas. qđ notū erit oībus esse iustum. c ¶Et sedente super eum. s. xp̄m hoīem & deū. d ¶A cuius con. fu. cœ. & ter. Nam tunc immutabuntur a statu in quo sunt. e ¶Et vidi mor. ma. & pu. quia sicut dicit apostol⁹. ij. Co℞. v. b. Oportebit nos oēs ma. ante tri. christi. f ¶Et libri aperti sunt. supple, cōscientiarum. nā oīa merita & demerita oībus erunt nota: vt sic appareat oībus iudicantis iusticia. g ¶Et alius liber aper. est qui est vi. Et hic liber idem est qđ p̄destinatio diuina, quæ diciť liber metaphorice: eo q̄ in ea repræsentantur expresse illi qui ordinati sunt simpl̄r ad cōsequendam vitam beatā qui liber aperietur in iudicio qa tunc apparebit manifeste q sunt ad beatitudinem assumendi: & qui non. h ¶Et iudicati &c. in libris. supple conscientiarum: quia non solū iudicabunť s̄m opera & dicta: sed etiam s̄m intentiones interiores & cogitata. i ¶Et dedit mare mortuos &c. Istud fiet ante iudicium, qđ præcedet resurrectio mortuorum: licet hic scribatur post: qa frequenter in sacra scriptura prius facta posterius narrantur. Resurgent autem tam dimersi in mari q̄ in arida mortui: quæ per mortē hic designatur: aīæ etiam in inferno detentæ redibunt ad corpora: licet iam sint mortuæ morte culpæ & gehēnæ. Ideo diciť hic. k ¶Et infernus de mor. su. &c. Repetitio est eius quod dictum est. s. ad maiorem assertionem l ¶Et infernus & mors mis. sunt

¶.i. assidue.
a tur die ac nocte in sæcula sæculorū.
a ¶ecclesiā. b ¶per multitudinē. c ¶per imortalitatem & impassibilitatem.
b Et vidi thrōnum māgnum cāndi- a b
a ¶.s. xp̄m sedentem in illis, qui hanc destructionem faciet.
dum: & sedēntem sup eum: a cuius c d
¶in præsentia. a ¶ab hac specie. b ¶.i. aer.
cōnspectu fūgit terra & cœlūm: &
¶s̄m priorem statum. ¶cœlo & terra.
locus non est inuentus ab eis. Et e
a ¶.i. malos tam maiores q̄ minores.
vidi mortuōs magnos & pusillos
a ¶corporaľr. b ¶qa sancti cōspiciūt merita singulorum. c ¶conscientiæ.
c stāntes in cōnspectu throni: & libri f
a ¶.i. præscia dei quæ mō latet.
d aperti sunt: & alius liber apertus g
a ¶id est mali.
est q est vitæ. Et iudicati sunt mōr- h
e tui ex his quæ scripta erāt in libris
☞¶qa alij pœna maior dabiť: alij minor. a ¶.i.
f s̄m opera ipsorum. Et dedit mā- i
mundus. a ¶.i. corpora mortuo℞.
re mōrtuos suos qui in eo erant: &
a ¶diabolus. b ¶.i. tenebra℞ locus. c ¶.i. animos mortuorum.
mōrs & infērnus dederūt mōrtuos k
suos qui in ipsis erant: & iudicatū
¶sine accæptione personarū.
est de singulis s̄m opera ipsorum.
a ¶profundi vitijs. ¶.i. locus tenebra℞.
b ¶.i. diabolus.
Et infernūs & mōrs missi sunt in l m
g stagnum ignis. Hæc est mors secū-
¶.i. ad fidem non p̄destinatus.
da stagnum ignis: & qui non est in
uentus in libro vitæ scriptus, mis-
sus est in stagnum ignis. Ca. XXI.
a ¶id est aerem innouatum.
h i ET vidi cœlūm nouum: & n
a ¶innouatam.
terram nōuam. † Primūm o
a ¶id est status ille quo prius erant amplius nō est necessarius.
ēnim cœlum & prima terra abiit:
¶s̄m priorē statum. ¶quia grossicies & amaritudo aufertur.
& mare iam non est. Et ego iohan- p q
a ¶.i. ecclesiā in omnimoda quiete positā.
b ¶.i. firmiter quod habet habituram.
nes vidi ciuitatem sanctām hieru- r s
a ¶.i. immortalē, impassibilē. b ¶.i. deū q est pax plene videntē. c ¶qa intellexit qcqd boni habet ecc̄lia a sola dei grā accæpisse.
salē, nouā descēdentē de cœlo ā deo s t
a ¶virtutibus cōpositā. v
k paratam, sicut sponsam ornātam vi

mis. sunt in sta. ignis. i. in pœnā gehēnæ: & per mortē hic intelligitur diabolus, cuius inuidia mors intrauit orbē terrarū. sicut sol dr̄ effectiue calidus & nō formaľr: dæmones em̄ sunt immortales. Per infernū aūt intelligunť pctōres dānati cū dęmonib⁹. sicut em̄ cōsentiūt eis in culpa: sic associabunť in pœna: Mat. xxv. c. Ite maledicti in ignem æternum &c. C Sap̄. 2. d.

Moraľr. ✱ a ¶Et vidi thro. mag. Hoc litteraliter exponitur de iudicio finali. Moraliter aūt exponi pōt de iudicio discretiōis, quo reprobi discernunť a bonis: qđ quidē iudicium est in p̄nti. s̄m qđ dr̄ Ioh. xij. Nunc iudiciū est mūdi &c. Et p thronū hic intelligitur auctoritas & ptās iudicādi diuina: iō thronus iste dr̄ magnus: nā ad oīa se extendit: & cādidus: qa clare discernit. color em̄ cādidus plurimū habet de luce. c ¶Et se. su. eū a cu. cō. f. ter. nā respectu dei nihil est oīs creatura. e ¶Et vidi mor. &c. Oēs em̄ viuētes in mundo mortui dicunť ppter necessitatē moriendi, & sic dictum fuit adæ: Gen. ij. c. Quocumq; die comederis ex eo, morte morieris. propter necessitatem moriendi quam incurrit comedēdo. h ¶Et iudicati sunt &c. in libris. s. conscientia℞. i ¶Et dedit ma. mor. suos &c. Per hoc significať q̄ nihil occultari pōt iudicio diuino. k ¶Et infernus & mors. i. hoīes ī pctīs obstinati: q dum adhuc viuūt dicunť diaboli. m ¶Missi sunt in sta. ig. i. ad mittendū puisi ppter qđ etiā viuentes dicunť stipula inferni. Ca. XXI.

ET vidi. Descripto finali iudicio: ɔñr describiť. ecc̄liæ status post iudiciū. Et prio in gñali. Scđo magis in spāli, ibi: Et venit vn⁹. Circa primū p̄dicit iohannes innouationē mundi sensibilis, di. n ¶Et vi. cœ. n. & ter. n. Et per ista duo intelligunť elemēta media: ignis, aq̄ & aer. Hæc em̄ oīa innouabunť & in meli⁹ mutabuntur. Iō subdiť: o ¶Primū em̄ &c. ab. nō est p hoc intelligēdū q̄ auferť eo℞ substantia: sed ea manēte meliorabunť in q̄litatibus & pprietatib⁹: vt in claritate, diaphaneitate & in silib⁹: & totū cedet ad gloriam electo℞: q ex creaturis laudāt deum. q ¶Et ego. Hic scđo iohānes describit innouationē hūanæ naturæ q̄tū ad electos, dicēs. r ¶Vi. ci. san. hic. i. electo℞ societatem pfecta charitate vnitā. s ¶Nouā. q̄tum ad corpo℞ gloriā. Corpa em̄ sancto℞ quę mō sunt corruptibilia, grossa, pōderosa & obscura: resurgent immortalia, subtilia, agilia & clara. Et qa hoc fiet per gloriā aīa℞ ad corpa redundantē. ideo subditur: t ¶Descendētem de cœlo. empyreo: vt corpora resumant & in iudicio cōpareāt. v ¶A deo paratam. dotibus aīæ & corporis. Ideo subditur: Sicut sponsam &c. ✱Et audiui D †2. Pet. 3. c.

Moraľr. Moraliter. n ¶Et vidi cœ. hoc lr̄aliter exponiť de renouatione mundi sensibilis futura. Moraľr aūt pōt exponi de renouatione spūali hoīs: q dr̄ a phis minor mundus cuius terra est corpus, & cœlū aīa: qa sicut terra germinat ex influentia cœli: sic corpus moueť & viuit ex aīæ v̄tute. hoc ergo cœlū. s. aīa renouať qñ per pn̄iam verā pfecte purgať: & terra. s. corpus qñ munde seruať. p ¶Et m. iā non est. i. amaritudo pcti. nā per pn̄iam est ablata. q ¶Et e. io. vi. ci. s. hic. i. fidelē personā quālibet deuotam q̃ dr̄ ciuitas. i. ciuiū vnitas: ppter concordiam viriū inferio℞ ad rōnem: & sancta. i. xp̄i sanguine tincta in baptismo: & hierusalē. i. pacifica ppter concordiam dictā & descendens de cœlo: propter gratiæ infusionē in eius augmento. v ¶A deo. pa. i. diuinis charismatibus adornatam: propter quod de ea subditur.

 ✱Ecce tabernaculū

☞ a ¶Vocem magnam de thro. dicen. Cum dixisset se vidisse innouationẽ elemẽtorum, & glorificationẽ sanctorum: qa incognitũ erat & incredibile videreť, apponit auctoritatẽ sctorum patrũ qui hoc pdixerunt. b ¶Et ecce taber. dei. i. in euidẽti est q in eadẽ gl'ia erit humanitas xpi in qua militauit: & hoies eum imitati & rone bñ vsi. c ¶Et ipsi ppl's eius. i. in nullo offendentes: quod non esse põt dum sunt in carne. d ¶Omnem lachrymã. Q. Ibi gloria & nulla tristicia: quia vtrumqʒ simul esse nõ posset ibi. e ¶Et mors. Vere non erunt ibi lachrymæ: quia non erit causa lachrymarum. f ¶Et di. q. d. scribe: quicqd ostẽsum est mihi de hac inuocatione, pro vtilitate pñtium factum est quib⁹ hæc scribere iussus sum. g ¶Scribe: quia hæc &c. Iubens scribere & alijs nũciare, supponit exhortationem vt omnes ad hãc innouationem laborent pertinere. h ¶Et dixit mihi. Posita auctoritate sanctorum de hac innouatione: ponit auctoritatem ipsius dei. i ¶Factum est. Ne quæreret aliquis quid post illam innouationem futurum esset, dicitur sibi nihil restare ad faciendum. k ¶Alpha & o. q. d. hanc innouationem facere potero: quia ego omnia creaui: & in me oĩa consummabuntur. l ¶Sitienti. Non dabo sitiẽti ad horã: sed pseueranti. m ¶Possidebit hæc. i. meipsum q sum principium oĩs beatitudinis. n ¶Timidis. i. illis qui timore pœnarũ fidem accipere fugiunt, vel accæptam relinquunt. ☞Veni

a¶.i.annunciationem propheticam.
a ro suo. Et audiui vocem magnã de a
a¶qa de secretis agit principaliter. ¶.i.ab illis in qbus deus seder. b¶christi humanitas in qua contra diabolum militauit.
b throno dicentẽ: Ecce tabernaculũ b
a¶.i.sicut sibi illa æterna gl'ia erit sic & suis.
dei cũ hoibus: & habitabit cũ eis.
a¶ ̃m diuinitatem & pñs eis.
c Et ipsi ppl's eius erunt. Et ipsẽ de⁹
a¶qa nunqʒ ab eis repelleť: quia nunqʒ peccabunt.
cũ eis erit eorum de⁹. †Et absterget c
a¶quæ pro qualitate rerũ diuersarum.
d de⁹ oẽm lachrymã ab oculis eorũ:
a¶.i.dissolutio aię & corpis. b¶ctinu⁹ flet⁹.
e & mors vltra nõ erit: neqʒ luct⁹: ne
¶aliqua inqetatio. a¶subitus & trãsitorius.
q clamor, neqʒ dolor erit vltra quæ d
a¶.i.iã nõ est locus eorum cũ non sit peccatum de quo hæc procedunt.
f prima abierũt. Et dixit q sedebat i e
¶Q.in euidenti & statim. a¶superius dicta.
throno: †Ecce noua facio oĩa. Et f g
a¶.s.in corde tuo & aliorum.
g dixit mihi: Scribe: qa hæc verba fi
a¶habilia qbus fides habeať. b¶qa complebuntur. a¶cõpleta sunt q̃ cõplenda fuerunt.
h delissima sũt & verã. Et dixit mihi: h
i k Factũ est. †Ego sũ alpha & o: initiũ i k
a¶.i.desiderãti. b¶.i.meipm. ¶q est ipe xps
l & finis. Ego sitiẽti dabo de fontẽ l m
a¶qa viuere facit. b¶p solã gratiã. c¶firmi
m a quæ viuẽ gratis. Qui vicerit põssi n o
ter obtinebit. a¶deũ immortalẽ. b¶æterna p
debit hęc. †Et ero illi deus: & ipse q r
satietas. a¶in pñti per gratiã, & in futuro p gloriam. b¶quod supra populus.
n erit mihi filius. Timidis autem & s t
a¶de hac innouatione desperantibus.
b¶.i.excommunicatis.
incredulis & execratis & homici v x
dis & fornicatoribus & veneficis y z
a¶quibus mendaciũ est in vsu.
& idolatris & omibus mendacibus a b
a¶.s.pticipantes vel plus vel minus. ¶pro
pars illorũ erit i stagno ardẽti igne c d
qualitate culpæ. ¶corporis & aiæ.
& sulphure, quod est mors scd'a. Et e
venit ad me vnus de septẽ angelis

NICO.DE LY.

✱ a ¶Et au. vo. ma. Hic tertio describit iohãnes finalẽ cõsummationẽ. Et primo q̃tum ad electos. Scd'o q̃tũ ad reprobos, ibi: Timidis autem. Circa primum dicit: Et audi. vo. ma. scilicet diuinę maiestatis. b ¶Dicentẽ: Ecce taber. &c. i. cohabitatio dei cũ hoibus inseparabilis: qa beati habebũt semp eã pñtẽ per apertã visionem & perfectã fruitionẽ: Et qa per hoc excluditur oẽ malũ culpæ & pœnæ: iõ subditur: Et mors vltra nõ erit. d ¶Quæ pri. abierunt. Nã in ecclesia militante q̃ dr terrestris hierl'm, ista sunt & erunt vsqʒ ad iudicium. e ¶Et di. qui se. in thro. s. deus trinus & vnus. f ¶Ecce no. fa. oĩa. s. cœlos, & elementa & electorum corpa: vt patet ex pdictis. g ¶Et di. mi. Scri. &c. Ad informationẽ ecclesiæ &c. h ¶Et di. mi. f. est. i. cõsummatum est gaudiũ electorum. i ¶Ego sum alpha & o. Quod exponit cum subdit. s. k ¶Initiũ & finis. Alpha enim est prima littera græca: & o vltima. Deus enim est pricipiũ effectiuum a quo omnia producuntur: & finis in quem omnia ordinantur. l ¶Ego sitienti. i. debito modo desideranti. m ¶Dabo de fonte aquæ viuæ. id est participationem vitæ beatæ. n ¶Gratis. Licet enim habentes gratiam mereantur de condigno beatam vitam: tamen ipsa gratia per quã opera fiunt meritoria de condigno, gratis datur: alioquin gr̃a iam nõ esset gratia: Rom. xi. o ¶Qui vicerit. carnẽ, mundũ & diabolũ. p ¶Possidebit hæc. hæreditate ppetua. q ¶Et ero illi deus. Dans gloriã. r ¶Et ipse erit mihi filius. Per assimulationẽ perfectã. j. Ioh. iij. a. Cũ apparuerit similes ei erimus: quia videbimus eum sicuti est. s ¶Timidis autẽ. Hic consequenter ponitur finalis consummatio q̃tum ad reprobos, cum dicitur: Timidis autem. timore mundano declinantibus ad peccata mortalia: & in eis perseuerantibus. t ¶Et incredulis. id est iudæis saracenis & cæteris fidem catholicam respuentibus. v ¶Et execratis. id est reuertẽtibus ad peccata enormia post eorum condonationem: sicut canis ad vomitum. x ¶Et homicidis. Facto vel voluntate deliberata. y ¶Et fornicatoribus. Et per fornicationẽ intelligũtur cætera carnis vitia. z ¶Et veneficis. i. magis & sortilegis. a ¶Et idolatris. Cultum deo debitũ tribuentibus creaturis. b ¶Et omnibus mendacibus. Mendacio pernitioso. Et per hæc vitia intelligunť omnia alia vitia mortalia. c ¶Pars illorum. id est retributio. d ¶Erit in stagno ardenti igne & sulphure. id est in pœna gehennæ: quæ dr mors secunda. e ¶Et venit ad me vnus de septem angelis. Hic cõsr describitur status post iudicium magis in speciali. Sciẽdum tamen: q aliqui aliter exponunt de tẽpore ante iudiciũ & etiã ante aduentũ antixpi: qd' nituntur ostẽdere ex hoc quod dr. j. se. ca. Qui nocet, noceat adhuc: & q in sordibus est, sordescat adhuc: & iustus iustificetur adhuc post iudicium vero non erit tempus, nec locus meriti vel demeriti. Dicunt igitur q per angelum hic introductum intelligitur. Innocentius papa tertius, qui approbauit ordines fratrum minorum & pdicatorum: qui dicuntur hic ciuitas hierusalem noua. ̃m illud Prouer. xviij. c. Frater qui adiuuatur a fratre quasi ciuitas firma. Ambo em̃ ordines ad idem opus sunt ordinati. s. ad prædicationem euãgelij. Dicunt igitur: q fundamentum huius ciuitatis sunt beati franciscus & dñicus, horum ordinum fundatores: dicuntur tamẽ in numero duodenario hæc fundamenta: quia sunt duodecim apostolorum imitatores: murus vero regularis obseruãtia per præcæpta & statuta portæ vero religionũ ingressus: qui ducunť ad quattuor orbis partes: nam ex omnibus mundi partibus aliqui ingrediuntur istas religiones. Angeli vero in portis existẽtes, sunt ministri & puinciales priores: q per se vel per alios recipiunt ad ordines veniẽtes: & sic alia hic dicta adaptant ad suum ppositũ put pñt. Licet autẽ hæc expositio saluari posset in aliquo sensu mystico: non tñ in sensu lrali sicut credo. Primo: quia dicitur hic q angelus introductus docuit iohannẽ, dicens: Veni & ostendã tibi &c. qd' nõ põt verificari de Innocentio papa: cũ post iohãnem fuerit ille per mille annos & amplius. Itẽ quia. j. dr de hac ciuitate. Et templũ nõ vidi in ea. dicti aũt ordines ecclesias habent. Item qd' subditur: Et ciuitas non eget sole neqʒ luna. Et postea: nec intrabit in eã aliquid coinquinatũ abominationẽ faciẽs & mendacium. dicti aũt ordines indigẽt illuminatione solis & lunæ: nec omnes intrãtes sunt immaculati: nec omnes bene intrantes perseuerãt in bono: sed multi fiunt apostatæ & pessimi. vnde dicit August. Sicut non inueni meliores his qui in monasterijs profecerunt: ita non inueni deteriores, his qui in monasterijs defecerunt. ppter quæ & plura alia q̃ possunt induci ✱cõtra expo

Diuisio. F — G — †õ.7.d. — Esa.25.c. — H — †õ.1.b. — †Esa.43 c. & 65.c. — 2. Cor.5 d. — †Heb.5. d.

Moralr. ✱ b ¶Ecce tabernaculum dei &c. Nã in talibus deus habitat per gratiã. c ¶Et absterget deus omnem lachrymã. Trãsferendo tales secum ad gloriã. e ¶Et dixit qui sedebat in throno: Ecce noua fa. omnia. s. in resurrectione qñ sancti habebunt corpora gloriosa. h ¶Et dixit mihi. Factum est. i. cõsummatum est hois præmium. i ¶Ego sum alpha & o. i. principiũ a quo cuncta oriuntur: & finis ad quem ordinantur. l ¶Ego sitienti dabo de fonte aquæ viuæ. i. de vera beatitudine. n ¶Gratis. Sicut dicitur Rom. vj. d. Gratia dei vita æterna. o ¶Qui vi. &c. s. mundum, carnem, & diabolum. s ¶Timidis autem. Timore male humiliante. t ¶Et incredulis. Veritati diuinæ. v ¶Et execratis. i. iuste separatis a sacramentis ecclesiæ. y ¶Et veneficis. i. infectis veneno inuidiæ. b ¶Et omnibus mendacibus perniciose. c ¶Pars illorum &c. i. participatio eorum cum dæmonibus in gehenna. e ¶Et venit ad me &c. Qm̃ bonum non mouet nisi aliquo modo cognitũ: ideo quilibet fidelis debet cõsiderare statum supernæ ciuitatis vt afficiatur ad ipsum. Ideo subdit. ✱Veni &

A ☞ a ¶Veni & osten. Descripta gl'ia quã habituri sunt sancti: dicit quo merito vel q̃ auxilio sint accæpturi. b ¶In montẽ magnũ. Christus mons: qa munimẽtũ suorum magnus est: qa totũ mundũ replet: ali⁹ qa insupabilis. c ¶Ostẽdit mihi ci. Et sup illũ montem ostẽdit ecclię fundamentũ. d ¶Lumẽ. Ipsa lucẽs p mõ suo: sis xpo q fuit in pposito firmus, & lucẽs in ṽtutibus. e ¶Iaspidis. Durus hic & viridis. sic ecclia nitet fide: & in ea firmata est. f ¶Murũ. i. xpm defensorem qui magnus in sion: altus cũ pre. Vel defensores aliorum: qui magni in vincendo alios. Alij ne vincanť. i. apl'os, vel pphetas, vel angelos veritatis nuncios. g ¶Portas duodecim. i. patriarchas: perquorum exemplum alij ad fidem introducunť. Vel portæ apostoli, qui alios introducunt in ecclesiam. †Angeli. i. subditi qui pfecte instructi in loco angelorum sunt substituti. Numer⁹ portarum duodecim: q̃ per quattuor mundi partes sub ternario comprehenduntur, ad mysteriũ ptinet duodecim apostolorum: per quos fides trinitatis diffunditur per orbẽ quadripertitum. h ¶Nomina. i. memoria sanctorum patrũ in veteri lege est in apostolis: qa qd' illi pdixerũt futurũ, hi docẽt cõpletũ. Vel oẽs gentes in fide apl'orum positæ & dilectione eorum. Vñ: Epl'a nostra vos estis scripta in cordibus nostris. l ¶Ab oriente. Oriens iudæi, a qbus sol iusticiæ ortus est: & in his portæ tres: quia his primum fides trinitatis nunciata ab apl'is & a pphetis. Aquilo frigidæ gentes q̃ post iudæos crediderunt. Ab austro: id est a claritate fidei quæ est ab aduentu christi. Ab occasu. i. ab vltima ætate mundi quæ per heliam & enoch fidem trinitatis recipiet. ☞Murus

als† angeli. — 2.Cor.3. a. — B

a¶q̃tum ad malos.
habẽtibus phialas plenas septẽ plã
gis nouissimis: & locutus est mecũ,
a¶amplia intellectum. b¶modo per fidẽ.
a dicẽs: Veni & ostẽdam tibi spõsam a
a¶in futuro glorificandam & traducendã.
vxorem agni. Et sustulit me in spi b
a¶xpm. b¶q̃tũ ad humanitatẽ. c¶q̃tum ad
b ritu in montem magnum & altum: c
diuinitatẽ. a¶in qua deus per gr̃am habitat.
c & ostendit mihi ciuitatem sanctam d e
¶per infusionẽ gr̃æ.
hierusalem descendẽtem de cœlo a f
a¶.i.cognitionẽ de deo. b¶.i.luminosa opa Endiadis figura est.
d deo habentẽ claritatẽ dei. Et lumen g h
a¶nihil ibi cõtristans, sed totum delectans: sicut viriditas iaspidis.
e ei⁹ †sil'e lapidi pcioso tãq̃ lapidi iã i
a¶nihil zelans: qa ibi pura cõfessio.
spidis sicut crystallum. Et habebat k l
g murũ magnũ & altũ: habẽtẽ portas m
a¶.i.in fide & ivestigijs pphetarum. b¶apl'os.
duodecim: & i portis †angelos duo n
a¶.i.memoria sctorum patrũ in veteri lege.
h decim: & noĩa inscripta q̃ sunt noĩa o
i duodecim tribuum filiorũ isrl'. Ab p
oriẽte, portæ tres: ab aquilone, portæ tres: ab austro, portæ tres: & ab

NICO.DE LY.

✱cõtra expositionẽ pdictã: inquantũ dicũt eam lr̃alẽ esse, videť mihi q ciuitas hic descripta est hierl'm superna. vñ post pmissa verba de ingressu ciuitatis, subdiť: Nisi q scripti sunt in libro vitæ & agni qui sunt pdestinati: qui etiã hierl'm supernã ingrediunť & nulli alij. Et ideo sicut iã pmisi describiť hic status eccliæ triumphantis magis in speciali. Et prio quo ad situm sublimẽ pmittiť tamen psona alloquẽs beatũ iohãnẽ, q̃ dr: Et venit ad me vnus de septem ange. &c. Per hunc em̃ intelligiť beatus Iacobus q. õ. xvij. ca. dictus est vnus de septẽ angelis habentibus phialas & pcessit beatum iohannem in gloria. ppter qd' ex dei voluntate potuit ei reuelare secreta cœlestia. a ¶Veni & ostendam tibi sponsam. i. hierl'm supernam: vt dictũ est in principio capituli. quæ dicitur vxor agni modo speciali: quia coniungitur ei inseparabiliter & æternaliter: nõ sic aũt ecclesia militans: quæ cessabit in fine mundi: sicut imperfectũ veniente perfecto, & figura figurato adueniente. Sicut enim lex vetus imperfecta fuit: & figura respectu nouæ legis: sic ecclesia militans respectu triumphantis: cuius status omnino pfectus erit in resurrectione generali. extunc em̃ electi separabunť a reprobis: & erũt in aĩa & corpore perfecte beati: resurgent em̃ in corporibus gloriosis per animæ gloriã ad corpora redundantẽ. b ¶Et sustulit me in spiritu. Hoc dicit ad ostẽdendum q nõ vidit tũc gloriam electorum prout erit in se: sed in aliquo eam repræsentãte. s. in ciuitate quæ infra describiť quã vidit imaginaria visione: & cuius significationẽ intellexit aliter nõ fuisset visio pphetica: sicut declaratũ fuit diffusius in prin. li. Psal. & in prin. li. Dañ. c ¶In montem magnum & altum. Per quẽ designatur cœlum empyreũ: qd' ̃m sanctos & doctores est locus beatorum: & in corporalibus habet situm supremum. d ¶Et ostẽdit mihi. Hic cõsr describitur q̃tum ad pulchrum aspectum, cum dicitur: e ¶Ciuitatẽ sanctã hierusalẽ. s. supernã. f ¶Descendentem de cœlo. Nam animæ beatæ descẽdent ad resumendum corpora, & cõmunicandum eis gloriã: vt dictum est. õ. in prin. ca. & etiã ibi incipiet status pfectus beatitudinis electorum. Potest etiã aliter exponi: quia beatitudo cœlestis nõ põt ab electis haberi, nisi prius quodammõ ad eos descẽdat in pñti. nã donũ gr̃æ per qd' efficiunť digni vita beata, est quædã inchoatio & pticipatio gl'iæ ppter qd' in orone dñica scd'a petitio poniť: Adueniat regnũ tuũ id est ad nos veniat: qa non possumus venire ad ipsum nisi prius ad nos veniat mõ dicto. g ¶Habentẽ cla. dei. nã claritas beatorum q̃tum ad gloriã aĩæ & etiã corpis, est quædã pticipatio diuinæ claritatis per quã beati sibi cõformanť. j. Ioh. iij. a. Scimus qm̃ cum ap. si. ei eri. h ¶Et lumẽ eius sil'e la. pcio. i. christo qui dicitur lapis preciosus. j. Pet. ij. b. Ecce ponam in sion la. sum. an. elec. preciosum. In beatitudine namqʒ cœlesti per gloriam corporis & animæ conformabuntur homini christo sicut membra capiti. i ¶Tanquã lapidi iaspi. sicut crystallum. Nominatiui casus est & neutri generis ̃m accæptionem antiquorum. Cõparatur aũt christus iaspidi: tum ppter pluralitatem colorum: & in christo sunt tres naturæ. s. diuina, & anima intellectiua, & corpus. Tum quia iaspis confortat visum: & beati delectãtur in visione christi. nã aspectu suæ diuinitatis reficiuntur interius: & aspectu suę humanitatis exterius. ̃m q dicit Augu. exponens illud Ioh. x. Ingredieť & egre. &c. k ¶Sicut crystallum. Quod valet contra sitim & ardorem. Et similiter christus est remedium cõtra sitim & ardorem cupiditatis: eo q tenuit viam paupertatis. l ¶Et habebat. Hic consequenter describitur superna hierusalem q̃tum ad ciuitatis ædificium. Et primo in generali. Secundo magis in speciali, ibi: Et qui loquebatur mecum. Circa primum dicitur: Et habebat murum magnum & altum. id est spissum & altum per quem designatur securitas diuinæ protectionis quæ maxime relucet in statu supernę beatitudinis quam nullus habens potest amittere. m ¶Habentem portas duodecim &c. quę sunt obseruationes mandatorum: per quas habetur ingressus ad beatitudinis statum: Matth. xix. c. Si vis ad vitam ingredi &c. Et ideo sunt duodecim. Nam obseruatio decem præcæptorum decalogi cũ duobus præcæptis charitatis facit ad vitam ingredi. n ¶Et in portis angelos duodec. Nam electorum animæ deferuntur ad cœlum per ministerium angelorum. Luc. xvj. e. Factum est autem vt mo. me. & por. &c. o ¶Et nomina inscripta: quæ sunt nomina duo. tri. filiorum israel. i. omnium fidelium qui indifferenter admittuntur ad regnum sine accæptione personarum. p ¶Ab oriente portæ tres &c. Nã ex oĩbus orbis partibus colligunť electi intrantes ianuas paradisi. Dicunť etiã portæ tres ad quãlibet orbis ptẽ pricipalẽ. nã in fide trinitatis recipiunť electi ad gl'iã cœlestẽ. ✱Et murus

Mat.6.b — C — Christus cõparať iaspidi. — Diuisio. — †Ezech. 28.c. — als† angelos. — D

Moralr. ✱ a ¶Veni & ostẽ. tibi spon. vxo. ag. i. ecclesiã triumphantẽ. b ¶Et sustulit me in spũ in mõ. mag. quasi in cõtemplationis excessum. d ¶Et ostendit mihi ciuita. s. hierusalem cœlestem. f ¶Descendentẽ de cœlo. Hoc dr: qa nõ possumus ascendere ad gloriã nisi prius ad nos descẽdat per gr̃am: ppter qd' petimus in orone dñica: Mat. vj. b. Adueniat regnũ tuum. g ¶Habentem cla. dei. i. dei clarã visionẽ. h ¶Et lumẽ eius sil'e la. precioso. i. xpo hoi: qui dicitur lapis abscisus de monte sine manibus: Dañ. ix. Eius enim gloriæ cõformanť cæteri sancti: sicut mẽbra capiti. i ¶Tanq̃ lapidi iaspidis. In quo est varietas colorum: designãs in homine xpo varietatem charismatum & donorum. k ¶Sicut crystallum. quod dr sedare sitim: & christus sua deitate sedat totaliter desiderium humanũ. l ¶Et habebat murũ magnum. Per quẽ significatur securitas possessionis. m ¶Habentẽ por. duo. Per quas significanť decẽ pcæpta decalogi, cum duobus pcæptis charitatis: per q̃ tanqʒ per portas est ingressus supernæ ciuitatis: Mat. xix. c. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. n ¶Et in por. ange. duo. Per angelorum em̃ ministerium inducuntur electi ad regnum cœlorum. Luc. xvj. e. Factũ est aũt vt moreretur men. & por. ab an. &c. o ¶Et no. inscri. quæ sunt no. duo. tri. is. i. bonorum christianorum: ad quos deuoluta sunt noĩa filiorum israel: vt habetur Ro. ij. p ¶Ab oriente portæ tres &c. Nam per fidem trinitatis descriptam a quattuor euangelistis est introitus supernæ fœlicitatis. Euangelium vero Matthæi dicitur ab oriente: eo q describit christi ortum. Lucæ vero ab occidente: qa discribit passionis occasum. Iohannis autem ab austro, vnde maior est refulgentia lucis: quia describit claritatem diuinitatis. Marci vero ab aquilone: qa describit iudiciariam potestatem: quæ incutit frigus timoris. ✱Et qui loquebať

4. euãgeliorũ distinctio.

E ☞ a ¶Murus.i.fides xp̄i quæ muniuit ipsam ciuitatē, habet duodecim pr̄iarchas per quos fundat̄: qa illi primi hāc fidē tenuerūt: & in illis innitunt̄ quicunq; ad fidē accedunt. b ¶Et in ipsis duodecim. Quā fidem isti tenēt illi venturā intellexerūt & pnunciauerunt. c ¶Et qui loquebatur mecū &c. Vidi ciuitatem istam ita munitam & ornatā, & nō oēs. Ibi vidi æquales inter se: sed tñ vnūquēq; perfectū pro mō suo. d ¶Mensurā arūdineā auream &c.i. diuinam scripturā dei sapiētia cōpositā, qua tangit & illustrat corda fidelium. e ¶Vt metiretur ciui. & portas eius.i. s̄m mensuram daret etiam minoribus intelligentiam: ipsarum scripturarū. f ¶In quadro posita est. (Quattuor latera virtutū.) Quattuor littera: fides, spes, charitas, operatio. quæ sunt æqualia: quia quantum quis credit, tantū sperat: quantum sperat, tantū diligit: quātum diligit, tātum operatur. In quadro ergo: quia robusta fide, longanimis spe, ampla charitate: efficax opere. Vel quattuor latera quattuor principales virtutes: quarum vna non debet aliam excedere in homine prudentia appetendi boni & vitandi mali: quam sequitur temperantia: vt a voluptatibus homo se retrahat: post hæc fortitudo, vt quod intelligit operetur: de hinc iusticia: vt sic suos actus temperet, ne nimis iustus vel sapiens sibi videatur: g ¶Per stadia. (Stadiū.) Stadium est locus & cursus & mensura: & octo faciunt militare notat tendentes ad brauium. h ¶Duodecim milia. Qui perfecti sunt in fide trinitatis ex quattuor mūdi partibus. i ¶Mensura hominis quæ est angeli. Iuxta litteram ostendit angelum apparuisse sibi in specie hominis: vt aperte denoteteum qui significabatur verum angelum. id est filium dei, & verum hominem fuisse. ☞ Et erat

a occasu portæ tres. Et murus ciuitatis habens fundamēta duodecim:
a ¶vel sup ea. ¶.i.in memoria & p̄dicatione eorū. b ¶qa super fidē pr̄iarchar̄ fuit fundata fides & doctrina apl'or̄.
b ēt in ipsis duodecim noīa, duodecim
a ¶quē dixerūt venturū. b ¶angelus in psona christi. c ¶ad beneplacitum meū.
c apl'orū & āgni. Et qui loqbat̄ mecū
d habebat mēsuram arūdineā auream
a ¶.i.illos q alios ad fidē introducunt.
e vt metiret̄ ciuitatē & portas eius: &
a ¶.i.defensores aliorum.
f murū. Et ciuitas ī q̄dro posita est &
a ¶.i.fides. ¶expositio quadratiōis. b ¶.i.charitas, qua quantū credit tantū amat.
lōgitudo ei⁹ tāta est q̄ta & latitudo:
¶.i.minorem ecclesiam.
Et mēsus est ciuitatē de arūdine au
a ¶q̄tū ad incipiētes, pficientes & pfectos. b ¶.i.fides vel longanimitas.
rea p stadia duodecim milia: & lōn
a ¶.i.charitas. b ¶.i.spes vel cōtemplatio.
gitudo & latitudo & altitudo ei⁹ æq
a ¶quo ad rōnē eliciendi actū: nō quo ad meritum. b ¶id est defensores eorum.
lia sunt. Et mēsus est muros ei⁹ cētū
a ¶cubitus in quo est manus, operationem significat.
i q̄draginta q̄ttuor cubitorū, mēsura q

F

NICO.DE LY.

✠ a ¶Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim. i. duodecim articulos fidei. nam s̄m q̄ dicit apl's Heb. xj. a. Fides est substantia sperandar̄ rerū. i. bonor̄ cœlestium quæ sunt res sperandæ. Et in hac diffinitione fidei accipitur substantia pro inchoatione siue fundamento: eo q̄ fundamētum est inchoatio domus. Per fidē vero formatam inchoatur beatitudo cœlestis in nobis: sicut plenius fuit dictum Heb. xj. b ¶Et in ipsis duodecim nomina, duodecim apostolorū & agni. i. xp̄i. Nam duodecim articuli fidei sunt de xp̄o: sex pertinentes ad eius diuinitatem: & sex ad eius humanitatem: & hoc s̄m communiorē distinctionem articulor̄ q̄uis aliqui distinguant quattuordecim articulos fidei: septem de diuinitate: & septem de humanitate. Dicuntur autē noīa apl'or̄ in ipsis fundamentis: scripta quia primo publicauerūt fidē christi p̄dicando, & pro ipsa moriēdo. c ¶Et qui loquebatur. Hic cōñr describitur ædificium ciuitatis cœlestis magis in speciali. Et primo proponit intentum, dicens: Et qui loquebatur mecum. s. angelus. d ¶Habebat mensurā arundineam aureā. i. silēm arundini in figura: quia nō posset esse aurea & cum hoc arundo vera. e ¶Vt metiretur ciuitatē. q̄tū ad spacium inter muros cōtentum. f ¶Et portas eius & murū. q̄tum ad eius latitudinē. Nam habita mensura spacij intra murū contenti, habet̄ mensura muri. Nā interior pars muri & dictū spaciū cōtiguantur. g ¶Et ciuitas in quadro. æquilatero. h ¶Posita est. i. disposita. qd' patet ex eo qd' subdit̄: i ¶Et longitudo eius tanta est &c. Quod nō posset esse nisi quadrū esset æqlaterū. per hoc aūt intelligit̄ quadratura quattuor virtutū cardinaliū: q̄ manet in pr̄ia, s̄m doctores catholicos: tñ s̄m alios actus q̄ in via. (Actus virtutū cardinaliū in patria.) Nā actus prudētiæ est ibi: nullum bonum deo præponere vel æquare. Fortitudinis aūt deo firmissime inhærere. Temperantiæ vero nullo defectu noxio delectari: iusticiæ deo subditum esse. k ¶Et mensus est. Hic exequitur ppositū. Et primo q̄tum ad ciuitatis spaciū. Scd'o q̄tū ad murū, ibi: Et mēsus est. Tertio q̄tū ad fundamenta, ibi: Fundamenta. Quarto q̄tū ad portas, ibi: Et duodecim por. Circa primum dicitur: Et mensus est ci. i. spacium ciuitatis. l ¶Per stadia duo. milia. Nam potest intelligi q̄ ista duodecim milia stadia cōtineant totū spacium ciuitatis & p̄cise. nā illud spacium oportet esse quadrū æqlater̄: vt dictū est. Duodecim aūt nō est numerus

G est numerus quadratus. Dicit̄ aūt quadratus numer⁹ q resultat ex ductu vnius numeri in seipm semel: sicut ex ductu binarij in seipsum resultat quaternarius. nā bis duo sunt quattuor: ter tria nouē: quater quattuor sedecim: & sic cōñr per q̄ patet q̄ inter nouē & sexdecim nō est aliqs numer⁹ quadratus: & iō si spaciū ciuitatis esset duodecim miliū stadior̄ p̄cise, nō posset esse quadrū æqlaterū, ppter qd' dicēdū: q̄ ista duodecim milia stadia mēsurant vnū latus huius quadri: & per cōñs totū spaciū cōtinet duodecies duodecim milia stadia, q̄ sunt in vniuerso centū quadraginta q̄ttuor milia stadia: & est numerus quadrat⁹ resultās ex ductu duodenarij in seipsum. Hic aūt numerus cōtinet nonies sedecim. Cū ergo octo stadia faciāt miliare vnū: & duo miliaria leucā vnā: sequit̄ q̄ p̄dictum spaciū ciuitatis cōtinet. xviij. milia miliariorum, & nouē milia leucar̄, & qd'libet latus muri duodecim milia stadia: & totus eius ambitus quadragintaocto milia stadia: quia murus ponitur quadrat⁹ æquilaterus. Nec tñ computat̄. hic spissitudo muri: sed tm̄ supficies interior: vt patet ex dictis. Hæc aūt significāt magnitudinē loci btōr̄: s̄m q̄ dicit Baruch. iij. c. O isrl' q̄ magna est domus dei & ingens locus pos. ei⁹ &c. Tñ cœlū empyreū qd' est locus beatorum est, q̄si incōparabil'r maius q̄ ciuitas hic descripta. nā in hoc libro maiora p minora frequēter significant̄: sicut. s̄. ca. iiij. p vigintiquattuor seniores, intelligit̄ vniuersitas epor̄ q̄ multo maior est: vt dictū fuit ibidē. m ¶Et longitudo & latitudo & altitudo eius. s. spacij. n ¶Equalia sunt. De lōgitudine & latitudine iā patet ex dictis. nā spaciū quadrū est æquilaterum. De altitudine vero q̄tū ad murum nō fit hic mentio: sed postea de altitudine spacij qd' accipit̄ s̄m altitudinē montis in quo describit̄ hæc ciuitas sita. s̄m q̄ dicit̄ s̄. eo. ca. Et sustulit me in spū in montē magnum & altū: & ostendit mihi ciuitatē sanctam &c. Et s̄m hoc altitudo mōtis huius est duodecim miliū stadior̄, sicut longitudo spacij & eius latitudo: vt p̄dictū est. o ¶Et mensus est muros eius. Hic cōñr agit̄ de mēsura muror̄, cū dr̄: Et mē. est mu. eius. Et licet esset tm̄ vn⁹ murus: tñ dicit muros in plurali ppter q̄ttuor ei⁹ latera spaciū p̄dictū includētia. p ¶Centū quadragintaquattuor cubitorū mē. hoīs. i. accipiēdo cubitum humanū q cōtinet pedē & dimidiū s̄m vnā acceptionē. s. a cubitu brachij vsq; ad manū. s̄m aliā vero duos pedes. s. a cubitu brachij vsq; ad summitatē digitor̄. Ex quo patet q̄ nō accipit̄ hic mēsura lōgitudinis muri s̄m suū ambitū. nec etiā s̄m latus vnū. nā murus hñs q̄ttuor latera & qd'libet longitudinis centū quadragintaquattuor cubitor̄, nō posset claudere spaciū p̄dictū: nec etiā duodecimā ei⁹ partē, nec etiā minimā. s. vnū stadiū quadratū. nā vnū solū stadiū cōtinet centū vigintiq̄nq; passus: & qlibet passus q̄nq; pedes: & p cōñs vnū stadiū quadratū. cccxij. cubitos & dimidiū quadratos s̄m maiorē accæptionē humani cubiti: vt patet ex p̄dictis & iō dicēdū q̄ hic accipit̄ mēsura muri s̄m ei⁹ altitudinē, q̄ est multo minor q̄ eius lōgitudo: cuius mēsura accipit̄ s̄m mensurā spacij: cuius qd'libet latus est lōgitudinis duodecim milia stadiorum: & p cōñs qd'libet latus muri: qm̄ cōtiguat̄ spaciū in parte interiori. vt. s̄. dictū est. ppter qd' hic tacet̄ mēsura lōgitudinis muri: qa sufficiēter hr̄ per mensurā supradictā spacij cōtenti. Dictum est aūt. s̄. q̄ per murū intelligit̄ securitas btitudinis. ppter qd' ei⁹ altitudo dr̄ cētum quadragintaquattuor cubitor̄: q est numerus quadratus: vt dictū est. s̄. & significat stabilitatē btitudinis: sicut corpus quadratū firmiter stat in quolibet latere. ppter qd' etiā virtuosus cōparatur quadrato. j. Ethicor̄. q ¶Mensura hoīs quæ est an. Per hoc designatur q̄ homines electi ad æqualitatem angelorum assumuntur: Matth. xxij. c. Erunt sicut angeli dei in cœlo. ✠ Et erat

H

✠ c ¶Et qui loquebat̄ mecū habebat men. &c. (Moralis.) Per hoc significantur diuersi gradus gl'iæ s̄m hoīm merita qui assumunt̄ ad ordines angelorum. Ideo in fine dicitur: q ¶Mensura hoīs &c. Et erat structura eius muri ex lapide iaspide, per quem significat christus: vt prædictum est: cuius merito ibi loquatur omnis qui ibidem ponit̄: sicut dicitur Act. iiij. b. Nō est in aliquo alio salus. ✠ Ipsa vero

A ☞ a ¶Et erat. Dixerat in hac ciuitate esse muros & portas & fundamenta: & ipsos inter se alios maiores, alios minores: hic exequitur murus ipse qualis sit: & qualis ipsa ciuitas & fundamenta & portæ. b ¶Structura muri eius ex lapi. i. si aliqs ad hoc instruitur vt sit defensor alior̄: hoc habet ex fide quā firmiter tenet & p̄dicat quam iaspis viridis significat: vt sit defensor aliorum. c ¶Aurum. Sapientiam denotat: vitrū fidei puritatē, quæ ore pmittit quod corde credit. (Naturæ xij. lapidum.) d ¶Iaspis viridis virorem fidei immarcescentem significat Vel, iaspis. est sanctorū fides nō marcescens, sed semp in opis virore perseuerās. e ¶Saphyrus. Silis sereno cœlo qui percussus radijs solis ardentem emittit fulgorem, significat altitudinem spei sanctorū: quor̄ cōuersatio in cœlis est: q & a vero sole innouati ardētius æterna q̄runt: & alios q̄rere docent, dicētes. (Phil. 3. d.) Nostra cōuersatio in cœlis est. f ¶Chalcedonius. colorē pallentis lucernę habet fulget sub diuo, in domo obscurus: oīm sculpentiū argumentis resistit: radio solis vel digitorum attriti excandens paleas ad se trahit: significat flammam internæ charitatis sanctor̄: qui foris despecti lucent in occulto: quæ charitas in abscondito bona agit: & in secreto cōsciētiæ suæ quantum ad hoc q̄ se celat & alios operatione sua lateat non lucet. Sed cum alijs prodesse iubetur, tunc apparet qd fulgoris habeat intus. Sculpentibus resistit: qa inter aduersa sæculi fortis & insecabilis est, a nullo vinci pōt. Vel si qs eam vult sculpere & pingere adulatoria laude resistit: nō ei cōcedit: qa vanā gloriā cōtemnit. Et hi tales calefacti radijs solis veri. i. xp̄i: vel digiti. i. spūssancti: quasi cōtrectati paleas. i. peccatores & fragiles ad se trahunt sibiq; coniungunt. g ¶Smaragdus. Quartus nimiæ viriditatis super oēs herbas & frondes: vt etiā circūfluū aerē reddat viridē. Huius multa gn̄a, sed p̄ciosus reperit̄ in scythia regiōe deserta: quos custodiūt gryphes aīalia leoninū corpus, pedes aūt caput & alas vt aquilæ: hn̄t quattuor pedes qbus vt leones sup terrā currūt: p aerē volant vt aues: B q seruāt p̄dictos lapides: nō sibi sed hoībus auferūt: cōquos arima spus pergens pugnat, & eis aufert. Gryphes diabolus q xp̄m vel fidei gemmā a fidelibus conat̄ auferre. Sed cōtra pugnat ppl's ille habēs vnū oculū. i. xp̄m, q nō incedunt duabus vijs: nec habēt duplex cor: xp̄m vel fidem eius rapiūt. Quarta dr̄ propter quattuor euangelia. h ¶Sardonix. Quintus tricolor: niger in imo, candidus in medio, rubeus in summo. i. sancti in passione exteri⁹ rubei: interius candidi, sed per humilitatem despecti: quæ quia ex infirmitate corpor̄ descēdit qd' quinq; sensibus agitur, quinta dicit̄. i ¶Sardius. Sextus sanguinei coloris vnicolor: martyrij gloriā significat. Sextus: quia sexta feria crucifixus est xp̄s. Vel sardius rubeæ terræ habens speciem, significat sanctos: qui licet cum mētis sublimes intellectu: tamē fragilitatis suæ recordant̄: attēdentes se filios adæ, qui rubra terra dicitur: qui sexta die factus est: vnde & sardius sextus inducitur. k ¶Chrysolithus. Aureum fulgorē habet: & videtur scintillas ardentes emittere. i. spūalis inter miracula prædicatio aurum superna sapientia: scintillas quas emittit, exhortationes vel miracula quibus ad amorem dei & pximi accendunt significantur: quod quia per spm̄sanctū fit, septimo loco ponitur. Inde etiam chrysolithus dictus: quia fulget vt aurum. ☞ Berillus

¶vel qa æquales angelis: vel qa tantę multitudinis.
a b hoīs q̄ est angeli. Et erat structura a
a ¶lapide christo: vel viris fortibus in fide.
muri eius ex lapide iaspide: ipsa b
a ¶.i.minor ecclesia. b ¶qa fulgebunt sancti &c. c ¶q̄tum ad animam.
c vero ciuitas aurū mūdū simile vi c
a ¶qa & corda sctōr̄ trāslucebunt. b ¶q̄tum ad corpus. c ¶.i.prophetæ.
trō mūndo: & fundamenta muri ci d
a ¶.i.omi genere virtutū, vel imitatoribus q vita & gloria ecclesiam ornant.
uitatis omni lapide p̄cioso ornata.
d Et fundamentū primū iaspis: secū e
f dum saphyrus: tertiū chalcedoni⁹ g
h quartū smaragdus: qntū sardonix: h i
k sextū sardius: septimū chrysolith⁹: k l

NICO.DE LYRA.

✠ a ¶Et erat structu. muri eius ex la. ias. Sicut. s̄. dictū est per murum intelligitur securitas btitudinis, per iaspidē vero ipse xp̄s ppter qd' murus dr̄ de lapide iaspide. nā ipse xp̄s est securitas beatorum, a quo nō possunt diuertere nec auelli. b ¶Ipsa vero ciuitas aurum mundum. Ciuitas aūt est ciuiū vnitas: ideo p ipsam intelligit̄ societas btōr̄. Per aurū vero qd' cæteris metallis est preciosius, intelligit̄ charitas quæ p̄ cæteris dei donis est donū excellentius. Ideo dr̄. Ipsa vero ciuitas aurū mundū. Nā societas supernorum ciuiū vnitur feruētissima charitate: s̄m q̄ dr̄ in psa. Supernæ matris gau. &c. q̄ ab aliqbus dr̄ esse beati Greg. ab alijs vero Hugonis de sancto victore. in qua subditur. Nec languor hic nec senium, nec fraus, nec terror hostium: sed vna vox lætantium & vnus ardor cordium. c ¶Simile vitro mundo. i. peruiū sicut vitrum: qd' recipit lumen non solū exterius, sed etiam interius per qd' significatur q̄ societas beator̄ in resurrectione penetrata erit lumine gloriæ interius & exterius per gloriā corporis & animæ. Et fundamenta

d ¶Et fundamēta. Hic cōñr describit̄ ciuitas superna quantū ad ornamentū fundamētor̄, cum dr̄. Et fundamēta muri ciuitatis omni lapide p̄cioso ornata. C Ex quo patet q̄ nō accipit̄ hic fundamentū p silitudine illius qd' in ædificijs abscōdit̄ sub terra. nā ibi ornamentū nō habet locū: sed accipit̄ ad silitudinē partis inferioris ædificij: quæ tamē apparet super terrā. e ¶Et fundamentum primū iaspis. Dictum est. s̄. q̄ duodecim articuli fidei intelliguntur per ista fundamenta. (xij. Articulor̄ fidei ad. xij lapides p̄ciosos adaptatio.) Inter sex articulos pertinentes ad xp̄i diuinitatem primus est de vnitate dei, qui est principium credentibus tollendi errores varios gentilium plures deos ponentium: ideo per iaspidem designatur qui oculos purgat, visum acuit & cōfortat: vt dr̄ in li. de pprietatibus rerum. Et ibidē ponunt̄ proprietates sequentiū lapidū. s̄m qd' inferius assignantur. f ¶Secundum saphyrus. Secundus articulus est de trinitate personar̄ cuius fides augmentat corpus ecclesię mysticum: quod prius erat in vna gente modica iudæor̄: sed mō per fidē trinitatis prędicatam se extendit ad multitudinem gentilium cōuersor̄: ideo significatur per saphyrum, qui corpus humanū vegetat: & integra mēbra conseruat. g ¶Tertium chalcedonius. Tertius aūt articulus est de opere creationis quod soli deo cōuenit: & valet fides huius articuli contra dæmonum illusiones: vt nō adorentur sicut creatores: ideo significatur per chalcedonium: qui valet contra illusiones dæmonū, & virtutes cōseruat. h ¶Quartum smaragdus. Quartus aūt articulus est de opere sanctificationis per gratiā: quæ curat casum peccati mortalis & dat verba persuasiua in oratione deuota: ideo significat̄ per smaragdū, q valet cōtra morbū caducū: & in causis dat verbū psuasiuū. i ¶Quintum sardonix. Quintus autē articulus est de opere resurrectionis corpor̄: cuius fides humilē facit & pudicū: cogitationē inferendo: q̄ corpus est corruptibile: sed finaliter ad gloriā resuscitandū debet teneri in humili gestu & apparatu, rōne mortalitatis p̄sentis: & mundū rōne glorificationis futuræ: ppter qd' significat̄ per sardonicem q facit humilē & pudicū. D k ¶Sextū sardius. Sext⁹ aūt articulus est de opere glorificatiōis: cuius fides generat in animo gaudium & expellit timorē: qa cogitans glorificari nō timet pro christo mori: sed etiam aliqn̄ gaudet. Matt. v. a. Cum vos oderint hoīes & exprobrauerint & eiecerint nomē vestrum tanq̄ malum mentiētes ppter me: gaudete & exultate qm̄ mer. vestra co. est in cœlis. Ideo significat̄ per sardiū, qui accendit & expellit timorem. l ¶Septimum chrysolithus. Primus articulus pertinens ad humanitatem xp̄i, est de concæptione & natiuitate eius ex virgine: cuius fides confortat humanā naturam in cōcæptione xp̄i verbo vnitam: & valet cōtra timores nocturnos vitior̄: eo q̄ nato xp̄o in noctis medio, dixit angelus pastoribus. Nolite timere. Lu. ij. b. Et ibidē subdit̄. Gloria in altissimis deo: & in terra pax hoīb⁹ bonæ voluntatis: ideo significat̄ per chrysolithū qui cōfortat intellectū: & per cōñs naturam humanam per intellectum ab alijs aīalibus distinctam. j. Metaphysice: & expellit timores nocturnos. ✠ Octauum

✠ b ¶Ipsa vero ci. aurū mū. simile vi. mun. nam ibi est perfecta charitas & visionis claritas. (Moralit.) d ¶Et fundamenta muri ciuitatis omi lapide precioso &c. Ista fundamēta sunt apl'i, qui post xp̄m dicunt̄ ecclesiæ fundatores. vñ &. s̄. dr̄. Et murus ciuitatis habens fundamenta. xij. & in ipsis. xij. noīa apl'orū & agni. (xij. apl'orum ad xij. lapides p̄ciosos adaptatio.) e ¶Et fundamen. primum iaspis. per qd' pōt intelligi petrus xp̄i vicarius: ppter qd' eius significatio quæ est per iaspidē vt p̄dictū est, cōicatur petro. f ¶Secūdum saphyrus. qui est coloris cœlestis: ideo significat paulū qui fuit raptus ad tertiū cœlū. g ¶Tertiū chalcedonius. qui valet cōtra illusiones dæmonum: ideo significat iohannē dicentē. Nolite credere omi spiritui: sed pbate spirit⁹ vtrum ex deo sint. h ¶Quartū smaragdus. valens cōtra morbum caducum: ideo significat iacobū, qui primus inter apl'os sustinuit martyrium: & sic fuit alijs firmitatis exemplū. i ¶Quintum sardonix. faciēs humilē & pudicū: ideo significat iacobū minorem ex vtero mr̄is sctm̄. k ¶Sextū sardius. q gaudiū accendit & pellit timorē. ideo significat andreā: qui vidēs a longe crucē sibi paratā dixit. O bona crux diu desiderata & iam concupiscenti animo præparata: securus & gaudens venio ad te &c. l ¶Septimum chrysolithus. qui pellit timores nocturnos: ideo significat mattheum qui a sponsa xp̄i repulit æthiopem tenebrosum. ✠ Octauum

Universidad de Deusto Biblioteca

E a ¶Berillus. Octauus est pdicantiū operatio. Lucet vt aqua sole pcussa. Vrit etiā manū tenētis: qa q sancto iungit eius cōuersatio ne accendit. Dicunt & alij qa bicolor est, viridis & pallēs: significat sctōs in cōtemplatione positos virides: sed cura terrenæ administrationis ad pallorē actiuæ vitæ redeuntes. b ¶Topazius.

Topacij nobilitas.

Nonus, quo rarior, eo preciosior: & habet duos colores ex auro & ætherea claritate maxime lucens cum splendore solis tangitur, superans omnium gemmarum claritates: in aspectum suum singulariter prouocans aspicientes: quem si plus polis, obscuras: si naturæ relinquis, clarior est: & nihil est carius regibus inter diuitias. Contēplatiuam vitam significat, quam sancti reges oībus operū diuitijs & gemmis virtutum præferūt: & in eam maxime aspectus suos dirigunt: & tanto amplius, quāto frequentius diuina illustrantur gratia. Ex interna charitate color aureus: ex dulcedine contemplationis æthereus, quæ ex attritu sęculi semper obscurascit vix enim potest quis simul doloribus attingi: & tranquilla mente cœli gaudia intueri. Vel si polis, quasi si dignitatibus sęculi honoras eos & ornas, obscuras: quia contemplationi minus vacant, vel minoris meriti sunt. Et sicut in octauo actiua vita: sic in nono contemplatiua, quæ est angelorum: quorum sunt nouē ordines. Dicunt quidā: q omnium lapidum colores habet. vnde & nomen habet: quia pan. i. omne. Et inuenitur in insula ægypti: quæ dicitur topazon significat sanctos omnibus coloribus virtutum fulgidos. c ¶Chrysopassus. In india nascitur, viridis aureæq mixturæ. Quidam etiam purpureus cum guttis aureis, significat eos qui viuorem æternæ patriæ charitate merentur: & aliam purpureā martyrij ostendunt: & quia exemplū domini sequuntur, in india. i. pe ortum solis sunt: & cum christo regnare expectant. In denario F numero sunt: & decalogus implebitur per dilectionem quæ non finit. igitur in chrysopasso, opus martyrij signat, & pmiū. Chryson aurum, pa..os porrum dicitur. d ¶Hiacynthus. Vndecimus cum aere mutatur: in sereno perspicuus, in nubilo obscurus: significat discretissimos doctores, omnibus qualitatibus, moribus, ætatibus, intellectibus se contemperantes. vt paulus qui dicebat. Sapientiam loquimur inter perfectos. Item. Non potui vo

1.Cor.2.b. bis loqui &c. Item. Quis infirmatur &c. Item. Omnibus oīa factus sum vt oēs lucrifacerem. e ¶Ametisthus. Duodecimus

Ibidē.3.a purpureus, mixto colore violę & rosæ: quasdam flammulas de se

2.Cor.11.g. effundēs. Purpureus color, significat cœlestis regni habitus & angelicæ societatis principatum: ad quem venturi sunt sancti. Vio

1.Cor.9.d. la humilem sanctorum verecundiam: cum odore bonæ operationis. Rosa preciosam mortem martyrū qui non modo inter se: sed etiam ad inimicos & persecutores flammas charitatis emittunt. Significat igitur ametisthus cœlestis regni semper memoriam in cordibus humilium: & illam egregiam virtutem: vt etiā pro inimicis orent & de salute eorum curent, quæ est virtus virtutū. Colorum varietas, virtutū multiplicitas. f ¶Et duodecim portæ. Q. Dixi esse. xij. portas: & cū ita sint. xij. illę portę. i. pphetæ introducentes ad fidem trinitatis ex quattuor mundi partibus: per singulas. i. per instructionē singulorū: sunt margaritæ. i. imitatores eorū: qui de quacumq parte mūdi ad fidē trinitatis vocentur, sunt splendidi virtutibus. g ¶Singulæ portæ erant &c. Q. Ad hoc vt essent portæ, oportuit esse margaritas. h ¶Plateæ ciuitatis aurum. i. sapientia vel claritate pleni, mundi a criminali macula. i ¶Vtrum perlucidum. i. nullas sordes in se celantes. Vel quia possunt mali in operibus nequitiam suā velut in speculo cognoscere. k ¶Non eget sole neq luna. Hic egent ad seruitium sole & luna, ibi non: deus enim plene illuminabit eos. Vel, nō eget sole neq luna. id est maioribus vel minoribus prædicatoribus.

Et ambula

a octauum, berillus: b nonū, topazi⁹: c decimum, chrysopassus: d vndecimū hiacynthus: e duodecimum, ametisthus. f Et duodecim portæ g duodecim margaritæ sunt per singulas: & singulæ portæ erant ex singulis h margaritis: et plateæ ciuitatis aurum i mundum tanq vitrum perlucidum. Et templū nō vidi in ea. k Dñs l enim deus omnipotens tēplum illi⁹ est & agnus. † Et ciuitas nō eget m sole, neq luna ut luceat in ea. Nā n claritas dei illuminabit eā: & lucer

¶cum sint.

¶qa & ipsi sifr virtutibus splendidi.

a¶.i. coniugati. ¶.i. simpliciores qui laxius mundo vtuntur.

a¶hoc est, locus orationis & oblationis: quę ibi locum non habebit.

a¶.i. oimoda requies.

a¶sifr est templum eius.

a¶lumine fidei. b¶scia acqsita. c¶ad hoc.

a¶.i. trinitas. b¶.i. lumine. s. continens deitatem.

pazius. Tertius articulus ad humanitatē xpi ptinens, est de descēsu aīæ eius ad inferos: cuius fides valet cōtra pericula a dæmonib⁹ inferēda: qa per hūc descēsum fuerūt spoliati: & ptās eorū diminuta: ideo significat per topaziū q valet cōtra irā. i. cōtra lunaticam passionē, q frequēter per dæmones iratos excitat vel augmentat. c ¶Decimū chrysopassus. Quartus vero articulus est de resurrectiōe xpi, quæ est causa nostræ resurrectionis futuræ: ppter qd' fides eius valet cōtra corruptionē corporis & aīæ per pctm. nam oīs corruptio tollet in resurrectione xpi. Ideo designat per chrysopassum: qui valet contra leprā. d ¶Vndecimum hyacin. Quintus articulus est de ascensione xpi ad cœlos in humanitate assumpta: cuius fides dat vigorē fidelibus: vt ipsam sequantur tanq membra eius. Col. iij. a. Quæ sursum sunt sapite &c. ppter qd' significat per hiacynthū: qui dat mēbris vigorē, & salutiferū facit saporē. e ¶Duodecimum ametisthus. Sextus articulus est de aduentu ad iudiciū in quo apparebit xps in forma humanitatis gloriosa: cuius fides reddit hoīem sollicitum & vigilē vt in illo tremendo iudicio, de factis, dictis & cogitationibus suis possit reddere rōnem. Ideo significat per ametisthū, q facit vigilē & expellit malā cogitationem. f ¶Et duodecim portæ. Hic ōnr agitur de ornamento portarū, cū dicit. g ¶Duodecim margaritæ sunt per singulas. s. portas. Licet aūt margarita sit nomē vnius speciei, quæ gallice vocatur perle: tñ hic & in pluribus locis sacrę scripturæ accipitur gñaliter pro quolibet lapide precioso. Quales autē sint lapides

G

†Esa.60 d.

istarum duodecim portarū nō exprimitur: ppter qd' probabiliter videtur q sint eiusdem speciei cum duodecim pdictis, & etiā eiusdem significationis. i ¶Et plateæ ciuitatis. Hoc iam expositū est. s. k ¶Et templum. Hic ōnr describit superna hierl'm quantum ad dei cultū. Ad cuius intellectū sciendū q cultus dei tpe veteris testamēti fuit figuralis respectu cultus qui obscurat tempore noui. j. Cor. x. c. Oia in figura cōtingebāt illis. Cultus vero testamenti noui est suo modo figuralis respectu cultus cœlestis. nā militans ecclia repræsentat prout pōt cœlestia præconia: [illegible] dr in il la prosa. Supernæ matris gaudia repræsentet ecclesia: q quidē repræsentatio fit in tēplo materiali & per corpalia obsequia: status vero supernæ beatitudinis nō est figuralis alicuius expectati vel nō habiti. nā deus clare videt ibi, & psentialiter habet & venerat. Propter quod dicit beatus iohannes. Et templū non vidi in ea. Quia deus non colitur ibi per figuralia, sed in sua præsentia. Ideo subditur: l ¶Dominus enim deus omnipotens templum illius est & agnus. Nam beati reficiuntur interius in aspectu diuinitatis: exterius vero in aspectu humanitatis christi. Et sic vtramq naturam colunt & adorant, inquantum humanitas est diuinitate coniuncta. m ¶Et ciuitas non eget sole neq luna vt luceant in ea. id est illustratione corporali. m ¶Nam claritas dei illuminabit eam. Quia perfecte electi illustrantur.

H

*Et ambula

Moralr.

* a ¶Octauum berillus. q reddit mitē & facit benignū. ideo significat simonē, qui audiēs interpretat. Mitis em & benigni, pprium est audire pacifice quod dicitur. b ¶Nonum topazius. Qui valet contra lunaticam passionem: ideo significat bartholomeum, qui filiā regis polemij ab hac passione curauit, & baptizauit. c ¶Decimum chrysopassus. Qui valere dicit contra leprā ideo significat thomam, qui per diligentiā inquirendi veritatē resurrectionis repulit a nobis lepram infidelitatis. d ¶Vndecimum hiacynthus. Qui dat mēbris vigorem: ideo significat philippum, qui debilitatos & ægrotātes ex flatu draconis restituit ad vigorem perfectæ sanitatis. e ¶Duodecim ametisthus. Qui facit vigilem & repellit malā cogitationē: ideo significat iudā qui interpretat cōfitēs siue laudās: nā cōfessio culpæ & laudis diuinæ vigilē facit & cogitationē malā repellit. Istæ vero proprietates lapidum accæptæ sunt de libro qui dicitur de proprietatibus rerū. h ¶Et singulæ portæ erāt ex singulis margaritis. Sicut apostoli dicti sunt fundamenta, ita possunt dici portæ & exponi de eis prædictæ margaritæ, sicut iam sunt expositæ. k ¶Et templum non vidi in ea. Nam in ciuitate cœlesti nihil figurale reperit, sed deus in seipso adoratur.

NICO.DE LY.

* a ¶Octauum berillus. Secundus articulus est de passione christi, morte eius & sepultura: cuius fides inuictum reddit in tribulationibus huius mundi. j. Petri. iiij. a. Christo igitur in carne passo & vos ea co. ar. Ideo significatur per berillum, qui contra lites inuictum reddit: & sic mitem facit & benignū. b ¶Nonū topazius

A a ¶Et ambulabunt. Tanta erit lux in futuro q vsq ad finē mūdi, ambulabunt gentes. i. promouebuntur de bono in melius: b ¶In lumine. In spe hui⁹ luminis: vel per lumē: vel p lucē: vel radios cognitionis eius. c ¶Reges ter. i. illi maiores q regūt serenitatem suā & aliorū. d ¶Et por. In pñti aliqñ subtrahit pdicatio ne fures intrēt & cōculcēt dū nox est. i. loc⁹ insidiarū: sed qa ibi dies ppetua, & oīs timor auferet. e ¶Afferent. Ad sitFitudinem victorū q spolia in suas vrbes [illegible]erūt. f ¶Nō intra. in ea. Dicta honesta ciuitatis ne qsq falsus frater aliquē horum graduū ptingere psumeret: determinat q sunt itraturi, q nō. C. XXII.

E T ostēdit. Postq sitū ciuitatis dignitatē ei⁹ & muros & fundamenta ondit: describit refectionem quā de⁹ ciuitati pbuit: & i pñti, & maxime in futuro. In pñtia deitatis vel in imitatione vitę agni: q ppposuit nobis in se exēplū. h ¶Fluuiū. i. aquā fluētem. i. æternā btitudinē. In specie aq notat per ablutionē baptismi ad hoc peruenisse. i ¶De se. dei. i. de illis in qb⁹ principalr sedebit deus: qa in illis maxime est: & p instructionem eorū minores coronabuntur. k ¶Et vtraq &c. Circa flumē. i. in hac vita habem⁹ lignū vitæ. i. corpus & sanguinem xpi: in qbus reficimur. vltra flumē. i. in futuro habebim⁹ ipm pñtē. Vel p circa flumē accipiamus tps añ baptismū: p vltra illud qd' fuit post baptismū: vt denotemus fideles & in veteri & in noua lege saluatos p xpm. qd' significauit moyses q duxit filios isrl' vsq ad flumē iordanis: & iesus filius naue q de flumine iordanis du

B xit eos in terrā promissionis. l ¶Lignū vitæ. Quasi: ipse refectionē dat: ipse etiam dat eis qui pararēt eos quibus ipse reddat: & hoc est, afferēs fructus duodecim. Lignum. Alia lra: Lignum vitæ reddēs fructum suū per duodecim mēses. i. p duodecim apl'os: qu[illegible] xps dies & annus: apl'i, horæ vel men[illegible] vt ibi dr: Nōne duodecim horæ sunt [illegible] q. d. vos estis subditi mihi: & mihi præ[illegible]lendum est, non vobis. Et alia ligna sunt ibi reddentia fructum suū id est sancti, qui reddent pro meritis præmia sibi subditis. m ¶Fructus duodecim. i. pphetas & apl'os in fidem trinitatis per quattuor mundi partes fructificantes.

Ioh. 11. b.

Et folia

a na eius est āgn⁹. Et ambulabūt gentes i lumie ei⁹: & reges terræ afferēt d gl'iam suā & honorē in illā. † Et pōrtæ ei⁹ nō claudent p † diem. Nox ei e nō erit illic. Et afferent gl'iam & honorē gentiū in illā. Non intrabit in f eā aliqd coinqnatū, aut abōminationem faciēs & mēdaciū: nisi q scri g pti sūt i libro vitæ āgni. Ca. XXII. h

a¶id est humanitas. b¶ab aliorū illuminationem. c¶minores & subditi. ¶maiores.

a¶.i. aeqsitos, p qbus coronabunt. b¶puritatem cōsciæ. c¶pro ea habēda. d¶ad vidēdum & laudandū deū intellectus & affectus.

a¶hoc de futuro. b¶per aliquā aduersitatem. a¶in ipso futuro. ¶.i. repñtabūt deo patri. b¶glorificatas gentes. c¶.i. puritatē con scientiarum gentium.

¶vel ea. a¶cū alijs per cōsensum inquinatū qtum ad pctm cordis. b¶.i. aliqd criminale.

a¶qtum ad pctm operis. b¶mendaciū facit q in mendacijs inueniēdis delectat. ¶vel qtum ad pctm oris. c¶Q. quid per singula nemo intrabit nisi.

a¶id est humanitatis per quā dabitur.

a¶æternam beatitudinē.

E T ostendit mihi fluuium i aquæ viuæ splēndidū tanq crystāllum procedentem de sede dei & agni. † In mēdio plateæ eius o & ex vtraq partē fluminis lignum p vitæ afferens frūctus duodecim r

a¶qa refrigerat post laborem & æternalr viuificat. b¶qa ęternalr fulgebūt. a¶ppter cordiū & corporū trāsparentiā. b¶.i. de maiorib⁹ q sunt sedes dei in minores. a¶.i. in cōi eorū q latiori via incessē runt. a¶in via & patria btitudinis. b¶xps. a¶mercedē immortalitatis. ¶æternaliter.

refectionē aūt corporis duo requirunt. s. cibus & potus. Prio ergo describit pot⁹ cū dr: m ¶Et ostēdit mihi flu. aquæ viuæ. p quē intelligit spūsctūs. vñ dicit saluator Ioh. vij. f. Qui credit in me si cut dicit scriptura: flumina fluēt de vētre ei⁹ aq viuæ. qd' exponēs euāgelista subdit: hoc aūt dixit de spū quē accæpturi erāt credētes in eū. Spūs autē sctūs cui appropriat bonitas & suauitas, reficit beatos p modū dulcis potus: iō significat p fluuiū aq viuæ. i. dantis gloriā vitæ. n ¶Procedentē &c. Nam spūssanctus ex patre & filio pcedit. o ¶In medio plateæ eius. Ad reficiēdū totū cōsortium beatorū. p ¶Et ex vtra. Hic ōnr describit refectio cœlestis qtū ad cibū, cū dr: Et ex v. per flu. i. hinc & inde. q ¶Lignū vitæ. i. xps q sm diuinitatē est vbicūq, sicut & spūsctūs, cū vnū sint in essentia. r ¶Afferēs fru. duo. q etiā dicūtur fruct⁹ spūs: Gal. v. d. Nā indiuisa sunt opa trinitatis: & p ōns filij & spūsctī. Sciēdum tñ q isti fructus alr habent in via per gratiā: & alr in patria p gloriā sicut dictū est de quattuor virtutib⁹ cardinalibus ca. pce. sic sunt alij actus viatoris & cōprehensoris. Primus ergo fructus vt Gal. v. dr: est charitas: q in patria est in deū visum totalr per amorē trāsformari. Scd's est gaudiū, q est in deo viso delectari. Tertius est pax, q est in ipso totalr qetari. Quartus est patiētia, q in via est in aduersarijs nō frangi: in patria vo vbi nulla est aduersitas, est i deo firmiter stabiliri. Quint⁹ est benignitas. i. bona igneitas, q est in beatis ad amorē pximi inflāmari qtū ad affectū. vñ in eis est vnus ardor cordiū vt dr in illa psa: Super nę mris gau. &c. Sextus est bonitas. i. diffusio pprij boni ad pximū sm effectū. nam bonū est sui diffusiuū. bonū aūt vni⁹ beati redūdat in alterū: nā vn⁹ gaudet de alteri⁹ bono sicut de suo pprio. Septimus est longanimitas, q est ęquanimis expectatio boni futuri. aiæ vo btōrū æquanimiter expectant gloriā corpis. Octauus est māsuetudo, q est in via irę moderatio: sed i pñia nō habet locū ira qtū ad suū materiale qd' est accēsio sanguinis circa cor: sed qtū ad suū formale qd' est appetit⁹ vindictę habet ibi locū: qa bti vindictā appetūt obstinatorū pctōrū. sm illud Ps. lvij. b. Lætabit iustus cum vi. vindictā: man⁹ suas lauabit in sanguine pctōris: & qm appetit⁹ iste moderatus est in btis sm regulā diuinæ iusticię. iō sm hoc est ibi māsuetudo. Nonus est fides q si accipiat vt est virt⁹ theologica, nō est in pñia, cū nō sit de apparātibus: Heb. xj. sed ei in pñia succedit visio clara. Si aūt accipiat fides p fidelitate: sic est in btis maxie. Decimus est modestia, q excellēter est in pñia: nā vires inferiores aiæ sunt oīno supioribus subiectę. Vndecim⁹ est cōtinētia: est aūt cōtinens q cōcupiscētias inordinatas patit: sed ab eis deducit, contra passiones fortiter se tenēs. hmōi vo cōcupiscētiæ nō sunt in pñia. ppter qd' nō est ibi cōtinentia qtū ad cōcupiscētias pati: tñ est ibi qtum ad nō deduci. nam beati nō pñt in aliquod malum flecti. Duodecimus est castitas, quæ put importat mundiciam, est in patria nam in eam non intrat aliquid coinquinatum: vt dictū est. s.

C

†Esa. 60 c.

al'† nocte

Duodecim fructus spūs

D

†Ezech. 47. e.

NICO.DE LY.

* a ¶Et ambulabūt gen. i. electi. b ¶In lu. eius. Nā oīa sa ciunt ex illustratione dei. c ¶Et reges terræ af. &c. Rex dr a regendo oīa vo corpalia & hoīes p angelos sctōs administrant & regunt: ppter q hic & in pluribus alijs sacræ scripturę locis angeli reges terræ dicunt. Ex electis vo q per eorū administrationē ad beatitudinē deducunt: eorū gl'ia augmentat. Et sm hoc afferre gloriam suā in supnā hierl'm hic dicunt. d ¶Et por. e. nō clau. Nā a tpe passiōis xpi p quā aptæ sunt ianuæ cœli, manēt & manebūt apertæ: nā ibi statim recipiunt aiæ purgatæ. Dicit aūt tps a dicta passione dies: qa tunc sanctis patribus in limbo detentis data fuit lux gloriæ: ppter q xps dixit latroni pendēti in cruce: Hodie mecum eris in paradiso: Lu. xxiij. f. e ¶Nox eīn non erit illic. q. d. portę tuę decætero nō claudent: qa dictum est q nō claudunt per diem. f ¶Et afferent gloriā &c. mō pdicto. g ¶Non intrabit in ea ali. coinqui. vitio carnis. h ¶Aut abominationem fa. i. pctm cōtra naturā. i ¶Et mendaciū. i. hypocrisim quæ est mendacium in facto. Et vt excludat oēe aliud pctm, subdit: k ¶Nisi qui scripti &c. i. in diuina pdestinatione: & hic liber etiā dr liber. l ¶Agni. i. xpi: inqtū est vnus deus cū patre. Ca. XXII.

Diuisio.

E T ostendit mihi flu. &c. Hic vltimo describit superna hierl'm qtum ad refectionem ciuium. Et diuiditur in duas partes: quia primo describitur hoc cōuiuium. Secundo conuiuarum exercitium, ibi: Et omne maledictum non erit &c. Circa primū sciendum: q refectio beatorū nō intelligit a nobis nisi per similitudinē corporaliū. Ad refectionem

Moraliter. m ¶Et osten. &c. Hoc lraliter exposui de processu spūssancti q a sctis in patria vr. licet non cōprehendat. vita vero cœlestis in sacræ scripturę studio inchoat. sicut dicit Hier. in epl'a ad Paulinū de oībus sacræ scripturæ libris: Oro te frater charissime inter hæc viuere ista meditari. nihil aliud nosse, nihil aliud quærere. Nōne videt tibi iam hic in terris regni cœlestis habitaculum &c. Propter qd' hoc flumē dici pōt sacra scriptura q per reuelationem pcedit a sede dei & agni aquę viuę nā ab eo q est vita p essentiam fluit per reuelationē: & refluit per clarā visionē. ipsa est fons saliētis. i. salire faciētis in vitā æternā: Ioh. iiij. sicut aquæ materiales a mari fluunt & in mare reuertuntur. p ¶Et ex vtraq &c. i. christus vtraq enim pars huius fluminis est vetus testamentū & nouum: & in vtroq describit christus: in nouo tamē magis clare. r ¶Afferens fra. d. Qui exprimunt: Gal. v. d. Fructus autē spūs.

*est charitas

Moralr.

*Per menses

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☞ a ¶Et folia ligni. Q. Et φ christus reddet fructū. Hoc erit: sic φ apl'i & post eos alijs etiam sparget folia ipsius xpi. b ¶Et dixit mihi. Sicut in principio posuit commendationem visionis: sic etiam iam ad vltimum ponit. c ¶Dominus deus spiritum prophetarum misit. Et bene debes credere: quia ille qui in potestate habet dona spūssancti per quē locuti sunt oīa pphetæ dixerunt. d ¶Angelū suū ostendere seruis suis. Sicut angelus iohanni, sic iohannes commēdat discipulis suis. q.d. nō propter me facta est hæc annunciatio mihi, sed vt vos mihi credatis. e ¶Et postq̄ audissem & vidissem. Hic dat nobis intelligere: φ pro his in veneratione debemus eum habere: nec tantum eum, sed deū adorare: & per obseruantiam verborum libri parificationem angelorum cōsequi. f ¶Et fratrum tuorum prophetarum & eorū qui &c. Nō sunt a munere prophetiæ alieni putandi qui habent gratiam interpretandi: vt Augustinus: Hiero. Ambro. Grego. g ¶Qui nocet, noceat adhuc. Quia posset obijci: φ malū esset prophetare malis cum grauius essent inde puniendi. dictum est sibi: ne ideo cesset quia iustū est. h ¶Qui in sordibus est, sordescat adhuc. Alia littera. Qui in sordibus est, sordescat adhuc: & iustus iustificetur adhuc. ☞Beati

NICO.DE LY.

✱ est cha. & gau. &c. a ¶Per mēses singulos &c. Mensis apud hebræos incipit a prima lunatione: ꝓpter quod nouitatem designat: per singulos intelligit' continuatio: & sic per menses singulos intelligitur
F æternitas huius fructus: quia semper manet in sua nouitate & sua duratiōe. Et hoc modo dicitur Esa. vlti. g. Et erit mensis ex mense: & sabbatū ex sabbato &c. b ¶Et folia ligni ad sanitatem gentiū. Per folia intelliguntur verba etiam ꝑm communem modum loquendi. Ergo folia ligni sunt verba christi in euangelio contenta: quæ sunt ad sanitatem gentium. Nam per prædicationem euangelij gentes per orbē dispersæ cōuersæ sunt ad christū. c ¶Et omne maledictum non erit &c. Hic consequenter describitur conuiuarum exercitium. Circa quod sciendum: φ in cōuiuijs carnalibus solent hoīes relaxare linguas suas ad blasphemias & conuitia: propter φ diues epulo positus in inferno, magis cruciabatur in lingua Luc. xvj. d. Hoc autem remouetur a conuiuio cœlesti, cum dicitur: Et omē ma. non erit am. sed gratiarum actio & vox laudis. d ¶Sed sedes dei & agni in illa erūt. Nam ibi maxime relucet eorū maiestas. e ¶Et serui eius. scilicet angeli sancti & beati. f ¶Seruiēt illi. Exequendo quicquid placitum est ei. g ¶Et videbunt faciē eius. clare & aperte. h ¶Et nomen eius in frontibus eorum. id est manifeste patebit omnibus φ sint serui eius. i ¶Et nox vltra nox erit. Hoc expositum est .s. hic tamen repetitur ad maiorem assertionem. Et quia seruire deo, est regnare: ideo sequitur: k ¶Et regnabunt in sæcula sæculorū. id est æternaliter a parte post. l ¶Et dixit mihi. Hæc est vltima pars principalis huius libri quæ ponitur in fine per modum epilogi. In quo primo ponitur huius libri commendatio. Scd'o pscriptorum breuis recitatio, ibi: Qui nocet. Tertio dictorum confirmatio, ibi: Cōtestor em. Circa primum dicitur:

a¶p singulas ætates: vel assidue. b¶refectio
per mēses singulos reddēs frūctum a
nem. a¶.i. pcæpta xpi, quæ tegunt & ornāt fructum. b¶si implentur.
a suū: & foliā ligni ad sanitatem gen b
a¶.s. subtractio grāe nō fiet amplius. ¶pc̄tm propter qd' meretur maledictionē.
tium. Et ōme maledictū nō erit am c
¶.i. æternal'r reqescet de⁹ trinitas & xps hōi
pli⁹: sed sedes dei & agni i illa erūt: d
illis. a¶nō timoris, sed dilectiōis. b¶nullo mō inqetabūt. c¶nō enigmate vt nūc, sed sicut est.
& serui eius seruiēt illi. Et vidēbūt f
a¶dei vocabunt' & agni. b¶.i. in apto g
faciē eius: & nōmē ei⁹ in frōntibus h
sicut in apto eū ꝯfessi sunt. a¶aliq̄ ignorātia.
eorum. †Et nōx vltra non erit: & i
a¶.i. doctrina veteris legis vel alicuius mediocris pdicatoris.
non egebunt lūmine lucernæ, neq̄
lumine solis: quoniam dñs deus
¶lumine alior. ¶cū eo.
illuminabat illos: & regnabunt in k
¶qd' repugnat ad egere lumine alior. ¶idē
b sæcula sæculorum. Et dixit mihi: l
angel⁹ q cętera oñderat. a¶.i. qcqd v'bis & figuris ostendit mihi. b¶quia adimplebunt'.
¶Id est habilia quibus fides adhibeatur.
†Hæc vērba fidēlissima sunt & ve m n
c ra. Et dominus deus spiritum pro o
d phetarum misit angelum suum:
a¶nō regibus nō pħis. ¶nō timore. b¶quia non possunt remanere inexpleta.
ostendere sēruis suis quæ opōrtet p q
¶& vere cito fiet: qa ipse dicit.
fieri cito. Et ecce venio velociter. r
a¶& hoc dixit: Beatus &c. b¶ōpere cōplet.
†Bēatus q custodit verbā ꝓphetiæ
a¶q nihil falsū soleo vobis dicere. b¶v'ba.
libri huius. Et ēgo iohānes qui aū s
¶figuras.
e diui & vidi hæc. Et postq̄ audissem, t
¶id est humiliaui me.
& vidissem: cecidi vt adorarē ante u
a¶Q. pro hac causa.
pedes angeli qui mihi hæc ostendē
a¶caue. b¶ꝓpter humanam naturā in xpo exaltatam. ¶qa vnius dei.
bat. Et dixit mihi: Vidē ne fecēris.
f †Conseruus enim tuus sum: & fra
a¶.i. pdicantium. b¶.i. pdicantibus obediētiam prophetiæ.
trum tuorū prophētarum: & eōrum
qui seruant verba libri huius. Deū
a¶ne sigillaueris: sed palā pone oībus.
adora. Et dixit mihi: Nē signaue v
ris verbis prophetiæ libri huius.
a¶.i. in quo oportet acqrere fratres. b¶q̄ ma li inferūt bonis inferant. a¶.i. post ostēsionē libri. b¶.i. in propria nequitia.
g Tēmpus enim prope est. Qūi no x y
h cet, noceat ādhuc: & † qui in sōrdi z a
a¶modus permissiuus nō impetratiuus iusto iudicio dei.
bus est sordēscat adhuc. Et qui iu b
a¶.i. bonum inferēs alijs impensius inferat. ¶in se.
stūs est, iustificetur adhuc: & sanct⁹ d e

dicit: Et dixit mihi. angelus: m ¶Hæc verba. a te scripta. n ¶Fidelissima & vera sunt. Nam a prima veritate ꝓcesserūt. Ideo subditur: o ¶Et dñs deus spiritū prophetarum. Licet vnus spūssanct⁹ tangat mentes oīm ꝓphetarū: tamen effectus eius sunt varij & multi in mētibus ipsorum. p ¶Ostendere seruis suis. per iohānem. q ¶Quæ oportet fieri cito. quia sunt pordinata a deo: cuius ordinatio nō potest frustrari. Ideo subditur: r ¶Et ecce venio velociter. ad ipsam implendū: & sic apparet huius libri veritas. Scd'o tangitur eius vtilitas, cū dr': Beatus qui custodit. Tertio eius auctoritas ex pte scriptoris, cū dr': s ¶Et ego iohānes. q adhuc viuēs in terris: fuit maior hoīe, par angelis: ꝓpter qd' angelus renuit accipere reuerētiā quā sibi voluit exhibere, cum dicit'. t ¶Et postq̄ audissem &c. Et patet lr̄a. Quarto tangit' huius libri aliqualis itelligibilitas, cū dr': v ¶Et di. mi. Ne signa. &c. i. nō occultes oīno intellectū verborum. ꝓpter qd' in pluribus locis ponunt' aliqua satis plane, ex qb⁹ aperit' via studiosius ad alia intelligēda aliqual'r, saltē in multis: sicut superi⁹ declaraui in locis suis. x ¶Tps enim ꝓpe est. Impletionis scriptorum. y ¶Qui nocet. Hic interponit' breuis recitatio pscriptorum. Nā superius actū est de distinctione electorum & reproborum. Et q̄tū ad hoc dicit: Qui nocet. Peccando contra proximum. z ¶Noceat adhuc. i. nocebit: ita φ ponitur hic optatiuus pro indicatiuo. Et loquitur de reprobis præscitis, qui moriūtur in peccato mortali. a ¶Et qui in sordibus est. Peccando in seipsum. b ¶Sordescat adhuc. i. sordescet. c ¶Et qui iustus. Recte viuendo ad proximum. d ¶Iustificetur adhuc. i. iusticiam faciet. Et loquit' de iustis pdestinatis qui decedunt in gratia finali. e ¶Et sanctus &c. viuendo munde ad seipm. Scd'o in superioribus frequēter dictum est de retributione bonorum & reproborum: & q̄tū ad hoc dicit in psona xpi. ✱Ecce ve

G — Diuisio. — †Esa. 60 d. — †s. 21. b. — H — †s. 1. a.

✱ a ¶Per mēses singulos. Mensis dr' a mene, qd' est defectus: isti vero fructus reuelant singulos defectus. b ¶Et folia ligni &c. folia possunt dici christi verba qbus multitudo gentiū est ab infidelitate sanata. c ¶Et ōme male. nō erit am. Nihil em̄ continet' in sacra scriptura qd' non sit inductiuum ad bonū. d ¶Sed sedes dei & agni in illa erunt. Nā in ipsa vtraq̄ reperitur descripta. e ¶Et serui eius. id est deuoti studentes. f ¶Seruient illi. prædicando populis, & deum colendo. g ¶Et videbunt faciem eius. Per speculum & in ænigmate in pn̄ti, & facie ad faciem in futuro. h ¶Et nomen eius (scriptum est) in frontibus eorū. per fidelē & apertam confessionem. i ¶Et nox vltra nō erit. i. nulla obscuritas, sed visio clara. Cætera patent vsq̄ ibi: t ¶Et postq̄ au. &c. Et exponatur sicut. s. xix. v ¶Et di. mihi: Ne signaueris verba &c. quia sacra scriptura nō est occultanda, sed magis explananda & prædicanda: locis tamen & temporibus debitis. Vnde in eius persona dicitur Ecclesiastici. xxiiij. c. Qui elucidant me vitam æternam habebunt. y ¶Qui nocet, noceat adhuc. Id est nocebit ita φ ponitur optatiuus pro indicatiuo. Et similiter cum dicitur. a ¶Et qui in sordibus est &c. Quasi dicat: per sacrā scripturam non mutatur liberum arbitriū quin flexibile sit ad bonum & ad malum. ✱Et ecce ve

Moralit. — †s. 19. b. — †s. 1. a. — †47. dis. c. q̄tūlibet.

A ☞ a ¶Beati qui lauant. qa dixerat: nocens noceat: sordēs sordescat: ne aliquis mal⁹ diceret, cū sim mal⁹, quare me pœniteret, dicit, non solū beati sunt q maiorē recipiunt psecutionē: sed etiam illi q cōtaminauerunt stolas suas quas in baptismo accæperunt: si deinde lauerunt eas: & eos peccasse pœniteat. b ¶Ego iesus. Commendauit librū per angelū p sui dignitatē: modo etiam per auctoritatem ipsius christi. q. d. oēs audientes sciant φ ego iesus mi. a. m. testificari vobis hæc. c ¶Stella splendida. Clara stella. idest magna claritas annuncians diem. i. futuram beatitudinem, per meam resurrectionem in mane factam. d ¶Et spiritus. i. trinitas q̄ pro puritatis excellentia spiritus dicit'. Et spūs & spon. Hic etiam subdit testimonium trinitatis & fidelium. Q. ideo deberis recipere: qa spiritus & spōsa &c. e ¶Et qui sitit. Et nō tm̄ quilibet, sed ille tantum veniat qui sitit. i. credere desiderat. f ¶Qui vult ac. Et non est labor: quia sola volūtas sufficit. g ¶Cōtestor. Postq̄ commendationem posuit per se, per angelum, per christū, per trinitatem, per fideles: quia quosdam sciebat esse in asia qui pro suis erroribus fouendis aliquid adderent vel demerent: supponit excommunicationē. h ¶Gratia domini. cōsummatio apl'i in verbo christi.

NICO. DE LY.

✱ a ¶Ecce ve. cito &c. φ hoc possit ostendit, di. b ¶Ego sum alpha & o.
B i. causa effectiua & finalis omniū: sicut alpha est pria litera greca, & o vltima,
†36. di. c. q ecclia sticis. §. ecce. c ¶Beati q lauerūt sto. suas. aquis pœnitentiæ in psenti. Qd' aūt in aliquibus libris subditur, In sanguine agni: nō est de textu: nec habetur in ātiquis biblijs. d ¶Vt sit potestas eorum in ligno vi. idest in futuro fruantur christo: cuius diuinitate reficiuntur beati interius & eius humanitate exterius. e ¶Et per portas intrēt in ciui. idest p obseruationes mādatorum intrant ad vitam æternam. f ¶Foris canes. idest gulosi & detractores contra bonos latrantes. g ¶Et venefici. idest inuidiæ veneno pleni. h ¶Et impudici. idest seipsos interficientes. i ¶Et homicidæ. corporales & spirituales. k ¶Et idolis seruientes. quod est peccatum directe cōtra deum. l ¶Et oīs qui amat & facit men. Ille amat q delectatur mendacia proferendo: sed hypocrita facit mendaciū, nam hypocrisis est mendacium in facto. m ¶Ego iesus misi ange. meum testi. vo. s. punitionem malorū & pmiationē bonorū. n ¶In eccle. q̄ sunt per orbē vniuersum. Tertio in superioribus dictū est frequēter de christi excellentia: & q̄tū ad hoc subdit' in eius persona. o ¶Ego sum gen⁹ et radix dauid. idest de radice iesse: sicut dauid est de genere eius quantum ad humanitatem. ꝑm φ dicit' Esa. xj. a. Egredietur virga de radice iesse & flos de radice eius ascē. &c. qui flos est christus ꝑm sensum lr̄alē: sicut diffusius fuit ibi dictū. p ¶Stella splendida & ma. quātū ad diuinitatē, illustrās oēm hominē venientē in hūc mundum. Io. j. q ¶Et spūs & sponsa dicunt veni. Nota hęc est vera litera & sic habent libri correcti. dicit autem spiritussanctus christo. r ¶Veni. s. ad iudiciū ad iustos pmiādū. Qd' dupliciter pōt itelligi. Vno mō: qa facit iustos hoc dicere: qui præmiari desiderant a

¶vel: iusticiā faciat, alia lr̄a. ¶vere tps est breue.
sanctificetur adhuc. Ecce venio ci a
to: et merces mea mecum est redde
¶.s. a¶vel secundū. b¶vni plus, alij minus. c¶& potero facere qa ego &c.
revnicuiq̄ iūxta operā sua. †Egō sum b
a¶oim rerū. b¶omniū creaturarū. c¶a quo omnia cœperut. ¶in quo omnia consummātur.
ālpha & o: primūs & nōuissim⁹: princi
a piū & finis. Beati q lauant stolas suas c
¶ita dico lauant vt &c.
†in sanguine agni: vt sit potestas eorū d
¶vt possint ędere de ligno vitæ. a¶.i. fidē docto
in ligno vitæ: & per pōrtas intrēt in ci e
rū. a¶sed. ¶sunt. b¶oblatrantes & immundi. c¶ad literam.
uitatem. Fōris aūt cānes & vēnefici & f g h
¶sunt hi miseri, & illi beati.
impudici et homicidæ et idolis ser i k
a¶audiendo. b¶inuenit.
uientes: & omnis qui āmat et fācit l
a¶& mihi hoc est credendum: qa.
b mendacium. Egō iesus misi angelum m
meum testificari vobis hæc in ecclesiis n
a¶Et mihi hoc est credendū: quia. b¶cum & ab eo genitus. c¶sustentamentū. d¶idest huius mūdi noctem illuminans.
c Egō sum gēnus & rādix dauid: stellā o p
¶vel: sponsus & sponsa.
d splendida & matutina. Et spirit⁹ & spō q
a¶ad noticiā libri. b¶librū intelligit. c¶alijs. d¶ad noticiā eorū quę in hoc libro sunt.
sa dicunt vēni. †Et qui aūdit dicāt: ve r s
a¶desiderat credere xpo. b¶per verā fidē. c¶se t præparando & volendo.
ni. †Et qui sitit vēniat: & q vult ācci v x
a¶sine precio meritorum. b¶Q. angel⁹ testificatus y est mihi: similiter ego conte. &c.
g piat aquā vitæ grātis. Cōntestor enim z a
omni audienti verba prophetiæ li
a¶hoc. s. ꝯtestor. b ¶vt errorē inde fouear.
bri huius. Si quis āpposuerit ad b
hæc: apponet deus super illum pla
¶de phialis supra & tubis.
gas scriptas in libro isto, et si quis di
minuerit de verbis libri prophetiæ hu
ius: auferet deus partem eius † de li
bro vitæ: & de ciuitate sancta: et de his
quæ scripta sunt in libro isto. Dicit q c
¶q.d. excōicatiōis. a¶cauete vobis, quia ego ve.
testimoniū phibet istorū. Etiam vēnio d
a¶cōuersio ad deū. ¶& iam quasi vera sunt oia & qui mutat excōicatur. b¶ad remunerandum. ¶veni domine & noli tardare. c¶sicut supra incœpit gratia ita finit.
h cito. Amēn: Vēni dñe iesu. Grātia do e
mini nostri iesu christi cum omnibus
vobis: Amen.

Finit liber Apocalypsis
beati Iohānis apostoli.

derant a christo iudice: eo modo loquēdi quo dr' Ro. viij. e. Spūs postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus, idest postulare facit ꝑm oēs expositores catholicos. Alio modo: qa sicut filius missus fuit in mūdū a patre & spūsancto: sicut in persona eius dr': Esa. xlviij. c. Misit me deus & spūs eius: sicut ibidem plenius fuit ostēsum: sic in aduētu ad iudiciū mittet' a pr̄e & spūsancto. Et spōsa: idest ecclīa militans q̄ desiderat cōiūgi ecclesiæ triūphanti: qd' fiet in iudico finali. s ¶Et qui au. a spiritu per ispirationē, & ab ecclesia p prædicationē. t ¶Dicat, veni. desiderando secūdum aduentū xpi. vnde Lu. xxj. f. dicit saluator loquens de ei⁹ aduētu ad iudicium. His autē fieri incipiētib⁹ respicite & leuate capita vr̄a. i. exhilarate corda: ꝑut exponit Grego. quoniam appropiquat redēptio vestra. v ¶Et qui si. desiderādo gloriā. x ¶Veniat. per gratiam. y ¶Et qui vult accipiat aquam vi. i. gloriā q̄ est vita aīæ. z ¶Gratis. nam hic habet' per xpi meritū in baptismo: dū tm̄ non ponat' obstaculum. a ¶Cōtestor. Hæc est vltima pars in qua ponitur pdictorū cōfirmatio: qa nihil ibi ꝯtinet' supfluū aut diminutū. iō subdit'. b ¶Si quis apposuerit ad hoc. s. discrepātia a veritate euangelij: sicut faciebant ebion & cherintus hæretici, qui tēpore illo addebant aliqua discrepantia a veritate euangelij, & aliqua diminuebant de eius veritate dicentes christum ante mariā non fuisse, p hoc tamen nō excluditur quin possint aliqua dici licite q̄ faciunt ad declarationem sacræ scripturę & sic fecerunt doctores sancti. c ¶Dicit q testimoniū perhibet istorū. s. christus. d ¶Etiam venio cito. ad iudicium cuilibet in morte: nam qualis vnusquisq̄ inuenit' in morte: talis psentabit' in iudicio: generaliter aūt veniet oībus ad iudicium in generali resurrectione. e ¶Veni dñe iesu. hoc dicit iohānes cōformādo se spirituisancto et ecclesię: ideo subdit' eius oratio pro oībus fidelibus cum dicitur. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

✱ a ¶Ecce venio cito. scilicet in morte cuiuslibet hominis: cuius est vita breuis. c ¶Beati qui lauant stolas suas &c. idest conscientias per verā pœnitentiam. d ¶Vt sit potestas eorum in ligno vitæ. ipsum degustando inchoatiue per gratiam & consummatiue fruendo per gloriam. q ¶Et spiritus & sponsa dicunt, veni. Glosa interlinearis: ad noticiam libri. s. sacræ scripturæ: ad cuius noticiam inducunt christus & ecclesia spōsa eius. s ¶Et qui au. i. intelligit. t ¶Dicat, veni. nam intelligentes sacram scripturā inducere debent alios ad eius intelligentiam. v ¶Et qui sitit vc. nam desiderantes ipsam, inueniunt eā. a ¶Cōtestor enim omni &c. per hoc præcludit' via præsumptuosis addendi vel diminuendi in expositione sacræ scripturę aliquid dissonum a fidei veritate, & qa verus intellectus sacræ scripturæ non habet' nisi per donū gratiæ. subditur in fine. ¶Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

C — †esa. 44. a. s. i. b. et d. — †al'. non habet in sanguie agni. — †Esa. 55. a. — D — Moralit. — al'. † de ligno.

¶Explicit postilla venerabilis magistri Nicolai de Lyra super Apocalypsim.

¶Sexta pars. RR

Universidad de Deusto Biblioteca

E Incipit libellus eiusdē venerabilis magistri Nicolai de lyra, continēs pulcherrimas quæstiones iudaicā perfidiā in catholica fide improbantes.

PRIMO QVERITVR VTRVM ex scripturis recæptis a iudæis, possit efficaciter ꝓbari saluatorē nostrū fuisse deū & hoiem. Et arguit̄ primo ꝑ sic: qa tn̄ q̄stio duo icludit. Vnū qd̄ ptinet ad ꝑsonā xp̄i. s. ꝙ sit deus & hō. Aliud ad tēpus, s. ꝙ sit xp̄i mysteriū cōpletū & ideo de vtroq̄ arguit̄. ¶ Et primo ꝑ id qd̄ habet̄ Hiere. xxiij. a. Ecce dies veniūt dicit dn̄s: & su. da. ger. iustū &c. Ex quo patet, xp̄m ꝓmissum ex semine dauid: & ꝑ ꝯn̄s verū hoiem. Et sequit̄ in eadē auctoritate q̄ de xp̄o loquit̄. In diebus illis saluabit̄ iuda: & israel habitabit ꝯfidēter: & hoc est nomē qd̄ vocabūt eū: dn̄s iust⁹ nr̄. Ex quo patet eius diuinitas. ¶ De scd̄o videlicet de tp̄e arguit̄ ꝑ illud Aggæi. ij. b. vbi de xp̄o dr̄. Veniet desiderat⁹ cūctis gentib⁹: & re. do. istā gloria, dicit dn̄s exercituū. ꝓpheta autē ibi loquebatur de domo dei ædificata a filijs isrl̄ post reditū de captiuitate babylonica: ergo stāte illa domo venit xp̄s: dom⁹ aūt illa destructa fuit. xlij. anno a passione dn̄i ꝑ Titū & Vespasianū: ergo ante erat cōpletū xp̄i mysteriū. & sic patet ꝓpositū. ¶ In ꝯtrariū aūt arguit̄: qa inter iudæos sunt & fuerūt multi hoies ingeniosi: & i scripturis legis & ꝓphetarū valde studiosi, ergo si p̄dicta possent hr̄i efficaciter per scripturas ab eis recæptas: nō esset verisimile ꝙ tādiu stetissent in tali errore. igitur &c. Rn̄deo: hic sunt principaliter duo intēdenda. Primū est q̄ sunt scripturæ a iudæis recæptæ. Scd̄m vtrū prędicta possint ꝑ illas scripturas ꝓbari ꝓbatione efficaci. ¶ Circa primū sciendū ꝙ libri canonici veteris testamēti sunt ab eis recæpti tāq̄ deo inspirāte scripti: & sunt in vniuerso. xxij. ꝭm antiquā cōputationē: & xxiiij. ꝭm modernā: qa lamentationes Hieremiæ & liber Ruth, ponunt̄ mō ꝓ duobus libris, a libris Hieremiæ & Iudicū separatis. De istis autē libris aliq̄ dicunt̄ legales. s. qnq̄ libri moysi & sunt in prio ordine apud iudęos. Alij dicunt̄ ꝓphetales. s. iosue iudicū, samuel. i. primus & scd̄s regū Malachim. i. tertius & quartus regū. Esaias, hieremias, ezechiel. & liber. xij. ꝓphetaꝝ: q dr̄ tereasta, & isti octo sunt i scd̄o ordine. Reliq̄ v̄o dicunt̄ agiographi idest scripturæ sc̄tē, vel sc̄toꝝ scripturæ. Et sūt isti, liber iob, liber psalmoꝝ, parabolæ, eccl̄iastes, cāticacāticoꝝ, paralipomenon, daniel, esdra, & hester, ruth, lamētationes hieremiæ, & isti sunt in tertio ordine. ¶ Cōsiderandū etiā ꝙ isti libri sunt apud eos multipl̄r ꝯscripti. Vno mō pure hebraice & sic prio traditi sūt: videlicet sermone hebraico cū l̄ris hebraicis. Alio mō hebraice, sed nō pure: videlicet ꝭmōe chaldaico: sed l̄ris hebraicis. Sed qa hebraicū & chaldaicū cū sunt idiomata ꝓpinq̄ eūdē numerū l̄rarū hn̄tia: q̄ l̄ræ q̄uis discrepēt i figura, tn̄ cōueniūt i sono & v̄tute: vt dicit Hiero. in ꝓlogo galeato, & iō vnū idioma pōt faciliter scribi ꝑ l̄ras alteri⁹. Hoc igit̄ mō plures scripserūt vetus testm̄: & maxime ionathā fili⁹ oriel: cui⁹ scriptura est ita autētica apud hebræos ꝙ nullus adhuc ausus fuit sibi cōtradicere: ꝓpter qd̄ in libris notabilibus iudæoꝝ ponit̄ hebraicū purū in vna colūna & chaldaicū scriptū ab isto ionathā l̄ris hebraicis in altera: & vtunt̄ iudæi isto chaldaico quasi pro expositiōe: qa aliqua q̄ erāt multū obscura in hebraico puro, clarius ponunt̄ & quasi exponunt̄ in isto chaldaico: vt. j. patebit magis. Et iō illa trāslatio necessaria est ad disputādū cum iudæis in passib⁹ multis. Silr̄ trāslatio. Lxx. interpretū apud eos, hr̄ saltē apud aliquos studiosos. Illi enim. Lxx. fuerunt electi de toto ppl̄o isrl̄ tāq̄ excellētissimi & studiosissimi ac periti i l̄ra hebraica & græca: ꝭm ꝙ dicit Ioseph⁹. xij. li. antiq. ipsi aūt nō semꝑ trāstulerūt de hebraico i gręcū, v̄bū ex v̄bo: sed freq̄nter sensum ex sensu: mutātes aliq̄ vel occultātes ex industria ea q̄ possent esse cā erroris ptolemæo regi. Hāc aūt trāslationē voluerūt hr̄e studiosi hebræoꝝ tāq̄ factū sapiētissimoꝝ viroꝝ. & dato ꝙ nusq̄ ab eis haberet̄: nō tn̄ pn̄t ipsam negare: cū fuerit facta a sapiētissimis & valentiorib⁹ de toto ppl̄o & i tāto numero. Et iō de illa possum⁹ nos iuuare ad ꝓbādū aliqd ipsis iudęis: sicut. j. patebit. ¶ Item p̄ter scripturas canonicas sunt aliæ scripturæ a iudæis recæptæ tāq̄ autēticæ. s. Thalmud. & ꝭm eos scriptura ista nō differt a scripturis canonicis: nisi sicut lex data verbo a lege data scripto: qa ista fuit reuelata moysi a deo sicut illa q̄ sunt scripta i libris moysi: sed tūc moyses nō scripsit ea q̄ ꝯtinentur in thalmud. Et hoc potuit eē duplici de cā. vtpote qa non erat necessariū vt ppl̄s sciret talia: sicut erat necessariū de p̄cæptis in lege: vel qa ista erāt magis in secretis habēda: moyses tn̄ tradidit ea iosue & alijs senioribus verbo sicut habuerat a dn̄o: & alijs posterioribus eodē mō: & sic ꝯn̄r quousq̄ scripta sunt talia ꝑ posteriores doctores, ne cederent in obliuionem. ¶ Silr̄ dicta doctorū hebraicoꝝ q glosauerūt vetus testm̄ sunt autētica apud eos multomagis q̄ apud nos dicta Hiero. & Augu. & aliorum

Scripturæ a iudæis recæptę.

F

Auctoritas septuaginta. Ioseph⁹.

Thalmud.

alioꝝ doctoꝝ catholicoꝝ. Et hoc potissime ꝑ id qd̄ scribit̄ Deute. xvij. b. Nō declinabis neq̄ a dex. &c. vbi loquit̄ scriptura de sacerdotib⁹ & doctorib⁹ ad quos p̄cipit scriptura in dubijs recurrere: & eoꝝ sn̄iam indiscusse tenere. Licet aūt hmōi scripturæ i magna parte sint falsæ. s. thalmud & glosę doctoꝝ hebraicoꝝ: tn̄ ꝑ eas possumus ꝯtra eos efficaciter arguere: ex q̄ sunt ab eis p̄dicto modo recæptæ. Sicut ecōtrario argumētū qd̄ facerēt ꝯ nos ex euāgelio & scripturis apl̄oꝝ, hmōi eēt efficax ꝯtra nos: licet reputēt hmōi scripturas falsum ꝯtinere. Viso q̄ scripturæ sint a iudæis recæptę: scd̄o videndū est an id qd̄ in q̄stione p[...]it possit ꝑ illas scripturas efficaciter ꝓbari. Et distinguo prim[...] de ꝓbatione efficaci: qa ꝓbatiōis efficacia pōt dupl̄r accipi. Vno mō ꝙ sit [...]a efficax ꝓbatio ꝙ nullo mō possit euitari sine euidēti negatiōe vel cōtradictiōe scripturæ p̄dictæ, & sic mihi vr̄ ꝙ adhuc nō sit ꝓbatū qd̄ in q̄ne q̄rit̄ ꝑ nis dudictā scripturā. Cui⁹ rō est qa mysteriū trinitatis & icarnatiōis xp̄i expssius ponit̄ in nouo testamēto q̄ veteri: sicut patet manifeste et ab oībus ꝯcedit̄: & tn̄ multi hæretici totū nouū testm̄ recipiūt & ꝑ suis erroribus exponunt. Aliq̄ tn̄ ipsoꝝ negāt trinitatē ꝑsonarū i diuinis: sicut sabellius: aliq̄ negāt diuinitatē in christo, sicut arri⁹, aliqui verā humanitatē, sicut manichæus: q dixit xp̄m habere carnē phantasticā: ad qd̄ sequit̄ ip̄m nō fuisse verū hoiem: quia caro vera est de veritate naturæ humanæ. Silr̄ arrius dixit ipsum nō habere aiam intellectiuā: sed verbū supplere aiæ locū: qd̄ tn̄ v̄bū dicit̄ esse creatū. Silr̄ apollinaris dixit ip̄m non hr̄e aīam intellectiuā licet assumpserit aīam sensitiuā: & ad dictum vtriusq̄ sequit̄ xp̄m nō fuisse veꝝ hoiem, cū ab aīa intellectiua accipiat̄ species hūana. Si igit̄ dicti hæretici exponebant ꝑ se scripturam noui testamēti: multomagis iudæi pn̄t ꝑ se exponere scripturā veteris testamēti. Alio mō pōt accipi ꝓbationis efficacia ꝑ scripturā: sic ꝙ licet scriptura possit aliter exponi aliquo mō, saltē ad euadēdū absq̄ ꝯtradictione manifesta: tn̄ simpl̄r loquēdo nō pōt alio mō rōnabiliter exponi qn semꝑ appareat expositio fidei catholicę rōnabilior. Et hoc mō credo ꝙ id qd̄ positū est in q̄ne ꝓbatū est satis ꝑ scripturā veteris testamēti: & iterū pōt hoc idē ꝓbari hoc mō ꝓcedendo. In q̄stione aūt ponunt̄ duo: vt dictū est. Vnū qd̄ ptinet ad tp̄s. s. vtrū tp̄s aduētus xp̄i sit p̄teritū. Scd̄m qd̄ ptinet ad ꝑsonam xp̄i vtrū sit deus & hō in vna ꝑsona: & istud implicat duo: qa fides catholica ponit vnionē naturæ diuinæ & humanæ in determiata ꝑsona. s. filij, & nō p̄ris nec sp̄ūsc̄ti: & ex hoc supponit̄ pluralitas ꝑsonarū in diuinis: qd̄ fortissime negat̄ a iudæis. Et ideo ad ꝓbandū qd̄ in q̄stione ponit̄ per scripturā a iudæis recæptam, ista tria sunt ꝑ ordinē declarāda ex eadē scriptura. Primū est ꝙ in vnitate diuinæ essentiæ est pluralitas personarū siue supp[...]toꝝ. Scd̄m ē ꝙ in ꝑsona filij, natura humana & diuina sunt vni[...]ita ꝙ ip̄e est verus deus & verus hō. Tertiū est ꝙ hoc factū est d[...]erito: & nō expectandū de futuro: sicut expectāt iudæi: & in ho[...]nt valde decæpti. ¶ Ad declarationē primi primo induco argumētū magistri sentē. di. ij. primi libri: q ꝓbat pluralitatē ꝑsonarū in diuinis ꝑ illud qd̄ scribit̄ in prin. Gen. In principio creauit deus cœlum & terram &c. Hebraica v̄itas sic habet. In pricipio creauit heloim cœlū & terrā. Heloim est nomē plurale huius nois hel vel helon, qd̄ significat deū i singulari, & hoc satis patet sciētib⁹ ꝓprietates idiomatis hebraici. ꝑ hoc aūt ꝙ nomē plurale diuinū ꝯiūgit̄ cū verbo singularis numeri, cū dr̄. Creauit heloim: ac si diceret: creauit dij: ostendit̄ in scriptura ꝙ i deo est aliqua pluralitas in vnitate essentiæ: qa talis mod⁹ loquēdi sæpe in veteri testamento inuenitur de deo & de nullo alio. Ex quo patet ꝙ aliqua pluralitas i vnitate diuinæ eēntię est q̄ in nulla alia inuenit̄ natura: et hæc est pluralitas ꝑsonarū in vna simplici essentia, q̄ in p̄dicto mō loq̄ndi designat̄ ꝑ verbū singularis numeri cōiūctū noī plurali. Sed ad hoc rn̄dent dicētes ꝙ hoc nomē heloim indifferēter accipit̄ in pl̄ali & singulari: & qn̄ dr̄ de deo vero: semꝑ accipit̄ ꝓ singulari: & sic ē i ꝓposito qn̄ dr̄. In principio creauit heloim &c. i. de⁹. Sed ꝯ hanc solutionē argu[o] ex textu sacræ scripturæ: ꝙ hoc nomē heloim & alia noīa diuina dicunt̄ freq̄nter de deo v̄o in pl̄ali: qd̄ patet manifeste: qa cōiungit̄ cū adiectiuis pluralib⁹ & verbis pluralis numeri. Exemplū de adiectiuis Iosue vlti. e. Nō poteritis seruire dn̄o: qa dn̄s sanctus ip̄e. Veritas hebraica sic habet. Nō poteritis ꝭuire dn̄o: qa heloim sc̄ti ipse. Itē Hiere. xxiij. g. Peruertistis verba dei viuētis dn̄i exercituū dei vestri tetragrāmaton. Et nota ꝙ ibi ponitur nomen dei tetragrāmaton: quia veritas hebraica sic habet. Peruertistis verba heloim viuentium dn̄i exercituū dei vestri. Et nota ꝙ ibi ponitur nomē domini tetragrāmatō dei vestri, cum dicitur in auctoritate p̄missa. Domini exercituū, vbi habemus nomen dn̄i in hebraico ponitur nomē dn̄i tetragrāmaton, qd̄ signat diuinam naturā ꝭm duas ꝓprietates intrinsecas absq̄ respectu ab extra: vt magis patebit infra. Et sic patet ꝙ in intrinsecis diuinitatis est aliqua pluralitas per pluralitatē immediate p̄cedentē, cum dicit̄ in auctoritate.

※ Peruertistis

G

Efficacia plex.

H

Pluralitas personaꝝ in vnitate essentiæ diuinæ Heloim.

A ※ Peruertistis v̄ba heloim haim. i. deoꝝ viuentiū. Et coniūgit̄ ista pluralitas noī dei tetragrāmaton: tn̄ imediate subdit̄. Dn̄s exercituū &c. in singulari. & sic ꝑ hoc patet: ꝙ i vnitate diuinę essentię est aliq̄ pluralitas cū sūma simplicitate: q̄ nō est i alijs, qa sꝑ vbi scriptura ponit aliq̄d significās pl̄alitatē ꝑsonarū: ibi deide pōit ꝙ ōndit eēntię vnitatē: vt ꝑ authoritatē p̄dictā patet: vt. j. subsequēter patebit. Itē Esa. liiij. b. Dn̄abit̄ tui q te fecit: dn̄s exercituū nomē ei⁹. hebraica v̄itas sic habet. Dn̄atores tui factoris tui: dn̄s exercituū nomē ei⁹. In hac auc̄te vbi ponit̄, dn̄s exercituū nomē ei⁹: ponit̄ nomē dn̄i tetragrā[mat]on. Et iō ex hac auc̄te pōt argui sicut ex p̄cedēti. Silr̄ hoc nomen heloim frequēter ꝯiūgit̄ cū v̄bo pl̄aris nūeri. v̄bigrā. ij. Reg. vij. d. dr̄. Quę est aūt vt ppl̄s tu⁹ isrl̄ gēs in terra ꝓpter quā iuit de⁹ vt redimeret eā sibi in ppl̄m &c. hebraica v̄itas sic habet. Quis est vt ppl̄s tu⁹ isrl̄ gēs vna in terra ꝓpter quā iuerūt heloim ad redimendū sibi ppl̄m. Itē Ecc̄s. ij. b. Quis est hō inquā vt possit seq̄ regē factorē suū: hebraica v̄itas sic habet. Quis est hō vt itret post regē q iā fecerūt eū. Patet igit̄ ex p̄dictis ꝙ p̄dicta euasio est falsa: qa nomē heloim dictū de deo v̄o accipit̄ frequēter i sacra scriptura in pl̄ali: vt patet ex auc̄tib⁹ p̄dictis q̄ nō pn̄t itelligi ad literā nisi de deo v̄o. Propter qd̄ alij soluerūt al̄r alibi. s. in glo. sup illud Ecc̄s qd̄ dictū ē. Quis est hō vt itret post regē q iā fecerūt eū: Glo. hebraica. Si q̄rat̄ q fecerūt eū. s. hoiem. pōt dici de⁹ sc̄ūs & dn̄s ꝯsilij sui. & ꝯsil̄r rn̄det̄ i glo. sup p̄s. xlix. q fact⁹ est ab asaph. De⁹ deoꝝ dn̄s locut⁹ est &c. In hebraico sunt tria noīa diuina. s. hel, heloim: & nomē dn̄i tetragrāmaton. loco hui⁹ habem⁹ hoc nomē dn̄s. Querit ibi glosator: q̄re asaph ter noīauit deū in prin. hui⁹ p̄s. Rn̄dit vt ōnderet ꝙ de⁹ in trib⁹ ꝓprietatib⁹ creauit sæculū. Si ꝯsiderāt̄ istæ rn̄siões, duę sūt v̄issimæ. Prima em̄ q̄ dicit, ꝙ de⁹ & dn̄s ꝯsilij sui fecerūt hoiem. & ꝓpter hoc dr̄ i pl̄ali Ecc̄s. ij. b. Quis est hō vt intret post regē q iā fecerūt eū: qa dn̄s accipit̄ hic ꝓ p̄re. dn̄s ꝯsilij sui, ꝓprie dr̄ fili⁹ q est v̄bū mētis p̄rnæ: & sp̄ūsc̄tus amor ex ipsis ꝓcedēs. Silr̄ scd̄a rn̄sio, q̄ dicit: ꝙ asaph ter noīauit deū: qa de⁹ in trib⁹ ꝓprietatib⁹ creauit mūdū: est verissima: qa tres sunt ꝓprietates in diuinis. s. p̄rnitas, filiatio, & spiratio: q̄ sunt ꝓprietates ꝯstituētes. Et creat⁹ mūdus est in trib⁹ proprietatib⁹ istis: qm̄ indiuisa sunt opa trinitatis. Patet etiā ex istis ꝙ nō est ꝯtra intētionē hebraicoꝝ doctoꝝ antiquoꝝ ꝙ aliq̄ pluralitas ponat̄ in deo seu in diuinis: dū tn̄ seruet̄ vnitas deitatis: quā vnitatē catholici v̄issime ꝯfitēt̄. Hāc igit̄ vltimā rn̄sionē, q̄ vt visum est ꝯtinet veritatē, posteriores iudæi deprauāt dicētes ꝙ diuina sapiētia, bonitas & potētia sunt istæ tres ꝓprietates in qb⁹ de⁹ creauit mūdū & oīa fecit. & iō in prin. Gen. dr̄. In principio creauit heloim, in pl̄ali: ad denotandū istas tres ꝓprietates siue attributa in deo in qb⁹ oīa opat̄. Et eo modo exponū[...]ctes alias. Sed ista rn̄sio nō ē rōnabilis. Prio, qa sicut de⁹ opat̄ ꝑ potētiā, sapiām, & amorē: ita artifex creat⁹ opat̄ ꝑ artē suā sicut ꝑ regulā directiuā & ꝑ potētiā trāsmutādi materiā: & ꝑ lucri amorē sicut ꝓpter finē. Si igit̄ ꝓpter p̄dicta. s. ꝓpter potētiā sapiētiā & bonitatē diuinā nomē dn̄i ponit̄ i pl̄ali qn̄ opat̄: eadē rōne & maiori debet scriptura sic loq̄ de artifice creato opatione ipsi⁹ exprimēdo: qd̄ nō iuenit̄: & talis mod⁹ loquēdi i sacra scriptura de deo frequēter hr̄. Et ꝯfirmat̄ rō: qa potētia, sapia & amor pl⁹ differūt i artifice creato q̄ i deo: qa differūt. s. re absoluta: qd̄ nō pōt eē in deo. ergo mod⁹ loquēdi i pl̄ali magis cōpetit i exp̄ssione opatoris creati artificis q̄ ipsi⁹ dei. Item arguit̄ sic. Intētio moysi erat iducere ppl̄m ad cultū vni⁹ dei, & ip̄m ab idolatriā reuocare: ad quā ille ppl̄s erat ꝓn⁹: vt patet ex toto decursu ve. test. Cū igit̄ ꝑ modū p̄dictū loquēdi i pl̄ali possit hr̄i aliq̄ occasio cogitādi absolutā pl̄itatē i diuinis: nō est v̄isil̄e ꝙ moyses cognoscens ꝓnitatē ppl̄i ad idolatriā vsus fuisset tali vocabulo vel mō loquēdi, & i scripturis reliq̄sset nisi ꝑ hoc subtil̄r sapiētib⁹ indicare voluisset, ꝙ cū vnitate simplicis essentiæ in deo stat pl̄alitas ꝑsonarū: al̄r em̄ suus mod⁹ loquēdi eēt ꝯri⁹ suę intētioni. Est aūt sciēdū ꝙ in hebraico mysteria abscōdita, & solū sapiētib⁹ nota ex mō scribēdi incōsueto frequēter resignāt̄. ¶ Ista sunt q̄ dixi de hac rn̄siōe: & hāc q̄nem determinaui. ¶ Sed postea venit ad manus meas q̄dā libell⁹ hebraice script⁹, vbi p̄dicta rō al̄r soluit̄. Et quātū ad illud argumētū dixit sic auctor illi⁹ libelli: ꝙ illi q arguūt pluralitatē ꝑsonaꝝ i diuinis ꝑ hoc nomē heloim, qd̄ pluralitatē signat: & tn̄ dr̄ de deo: innitūt̄ sup baculū arūdineū ꝯfractū qa talis mod⁹ loquēdi alibi inuenit̄ de vno solo: sicut patet. j. Re. xxviij. vbi scriptura loq̄t̄ de suscitatiōe samuelis, cū dixit mulier phytonissa. Vidi heloim ascēdētes de terra. seq̄t̄ v̄bū saulis. Qualis est forma ei⁹ &c. Itē nō solū loq̄t̄ sceiptura sic de hoc noīe heloim, sed ēt de aliqb⁹ alijs. v̄bigrā. Ezech. xlvi. f. dr̄ sic. In die aūt kalēdarū vitulū de armēto imaculatū &c. In hebraico aūt ponit̄ Thamin, qd̄ signat imaculatū: sed thaminū qd̄ est plurale hui⁹ nois thamin vl̄ theman: & ꝯiūgit̄ cū vitulo i singl̄ari. & ꝑ hoc tn̄

interpretatur

Tria sūt noia hebraica diuina.

Tres sūt ꝓprietates in diuinis.

B

interp̄tat̄ aliqua pl̄alitas ergo &c. Itē aliq̄n verba ꝑ l̄alis numeri cōiūgunt̄ cū noīb⁹ & ꝓnoībus singularis nūeri verbi grā. Cañ. j. a. Trahe me post te: curre. &c. & sic nō valet argumētū quo ꝯcludebat̄ pl̄itas ꝑsonarū ex hoc, ꝙ noīa diuina ꝯiūgunt̄ cū v̄bis pl̄alis nūeri, vt videt̄. & sic ꝑ ista loca scripturæ arguit̄ ꝯ p̄dicta. Sed ꝑ ista nullo mō infringunt̄ ea q̄ dicta sunt: qa ꝭm expositores hebraicos samuel nō surrexit solus, sed moyses cū eo. Dicūt em̄ ꝙ samuel surrexit tūc: nō virtute magica, sed virtute diuina seu ꝑmissiōe. Qd̄ dictū cōuenit cū illa opiniōe quā tāgit Aug. in ep̄la ad simplicianū. & hr̄ i glo. j. Re. xxviij. Sup locū illū dicūt iudęi ꝙ samuel timuit ad diuinū iudiciū euocari: iō rogauit moysen venire secū: vt esset sibi testis ꝙ integre seruasset legē ab eo scriptā. Mulier igit̄ phytonissa q̄ solū samuelē vocauerat vidēs aliū ip̄m associātē, admirās dixit in pl̄ari. Deos video ascēdētes de terra. i. hoies diuinos: & indicauit modū suæ visiōis sauli: licet breuius scribat̄. j. Re. xxviij. Saul aūt nō quæsiuit nisi de figura ipsi⁹ q prio appuerat, & nō de associāte ip̄m: & ꝑꝑ hoc q̄siuit in singulari di. Qualis est forma ei⁹: qa cū solo samuele volebat loq̄. Et sic patet ex dictis doctorū hebraicorū passum istū exponētiū: ꝙ nō ifrigit̄ nr̄m argumētū p̄dictū, sed ꝯfirmat̄ magis: qa heloim de duob⁹ dr̄. Si aūt dicat̄ ꝭm aliā opinionē quā etiā tāgit Aug. ꝙ nō fuit vere samuel q appuit. Tūc rn̄deo ꝙ duo alij apparuerūt: videlicet dęmō priuat⁹ illi mulieri magicę: et q̄dā forma rep̄n̄tās samuelē. & ꝑꝑ hoc dixit in pl̄ali: Video deos &c. Saul aūt nō nisi de vno q̄siuit. s. de samuele quē vocari fecerat. Ad scd̄m argumētū dicēdū est: ꝙ thamin, qd̄ significat imaculatos in pl̄ali nō ꝯiūgit̄ cū vitulo in singulari. vt ipse arguit & male: sed cū grō pl̄alis numeri: nō em̄ hn̄t variationē casuū sicut nos: sed tn̄ variant̄ noīa ꝭm nūeꝝ pl̄alē & singularē. Et est sensus: In die aūt kalēdaꝝ vitulū de armēto imaculatoꝝ. i. de nūero illoꝝ imaculatoꝝ q ad hoc reseruabant̄, faciet sacrificiū &c. Ad cui⁹ euidētiā est notādū: ꝙ ex statuto legis in pricipio cuiuslibet mēsis debebat offerri vitulus vn⁹ imaculat⁹: & ideo ordinauerūt sacerdotes in vno loco ꝓpe tēplū: vt tales vituli seruarent̄, saltē. xij. ad min⁹. & de illis saltē ad hoc reseruatis semꝑ accipiebat̄ ille q i pricipio mēsis seu kalēdarū qd̄ idē est, offerebat̄. De tali aūt oblatione loq̄t̄ Ezech. in loco p̄dicto & iō ad hoc denotādū posuit thaminū in pl̄ali: ad innuēdū ꝙ vnus de illis plurib⁹ sic debeat offerri. Et sic patet ꝙ p̄dicta nō infringūt ea q̄ dicta sunt de hoc noīe heloim: ꝑꝑ quod antiq̄ doctores hebręorū al̄r nitebant̄ soluere p̄dictū argumētū: vt patuit ex p̄dictis. Ad tertiū est dicēdū: ꝙ liber cāticorū a doctorib⁹ hebraicis expōit̄ de deo & synagoga, sicut de xp̄o, et etiā a doctorib⁹ catholicis: vt. j. dicet̄. Igit̄ ꝭm illos illa verba: Trahe me post te: sunt verba synagogæ, q̄ dr̄ spōsa dei ideo talis spōsa nō est vna ꝑsōa singularis, sed collectio fideliū. & iō ad hoc denotādū subdit̄ i plurali, Currem⁹: & iō hoc ponitur ad denotādū pluralitatē ꝑsonarū. & iō ex hoc nō infringit̄ argumētū de hoc noīe heloim & alijs noīb⁹ diuinis: etiā de noīe dn̄i tetragrāmatō: quæ cōiūgunt̄ cū verbo pl̄alis nūeri: ad denotādū ibi aliquā pluralitatē ꝑ modū p̄dictū: sed magis ꝑ hoc argumētū p̄dictū ꝯfirmat̄. Quædā etiā alia inducit auctor p̄dicti libelli ad suū p̄positū: quę omitto ad pn̄s. Tū qa p̄dictis solutis alia patēt. Tū qa intendo libellū illū iprobare ꝑ oīa decurrēdo: qa ibi multa cōtra fidē xp̄ianā tāgunt̄. ¶ Itē nō solū arguit̄ pl̄alitas ꝑsonarū i diuinis ex hoc noīe heloim, vt ipse supponit: dicēs ꝙ innitimur baculo arūdineo cōfracto: sed eādē pl̄alitatē clari⁹ exprimūt ꝓphetę in multis locis v̄bi grā i p̄s. xliiij. q nō pōt exponi nisi ad l̄ram de xp̄o vt diffusi⁹ declaraui sup ep̄lam ad Heb. j. c. et ibidē dr̄ de xp̄o. Sedes tua i sæculū sc̄li: virga æq̄tatis, virga regni tui. Dilexisti iustitiā & odisti iniq̄tatē: ꝓpterea vnxit te deus deus tuus. In hac auctoritate exprimit̄ xp̄s tāq̄ deus vnct⁹: qa in hūana natura assumpta vnct⁹ est plenitudine grāæ. exprimit̄ hic etiā de⁹ vngēs ip̄m tāq̄ ꝑsona distincta ab ipso vncto: qa scriptura sacra de ipso vngēte loq̄t̄ tāq̄ de alia ꝑsona. Notādū etiā ꝙ ex pte dei vngētis duplicat̄ hoc nomē deus cū dixit. Vnxit te deus deus tuus: ad denotandū ꝑsonā p̄ris & sp̄ūsc̄ti. Et sic patet ex hac auctoritate pl̄alitas ꝑsonarū & diuinitas ipsi⁹ xp̄i: ꝓpter qd̄ ad idē ꝓpositū ꝓbādū inducit eā ap̄ls ad Heb. j. Itē p̄s. cix. a. dr̄. Dixit dn̄s dn̄o &c. ꝙ & ista sint v̄ba p̄ris ad filiū: patet ꝑ trāslationē chaldaicā q̄ dicit sic. Dixit dn̄s verbo suo: sede a dextris meis. Patet etiā ꝑ id qd̄ seq̄t̄ i eodē p̄s. Ex vtero an̄ luciferū genui te. qa nō potest cōpetere nisi filio dei. ꝑ hoc em̄ ꝙ dicit̄ hic. De⁹ v̄bū ex vtero. i. genit⁹ de substātia dei ōndit̄ vnitas diuinæ eēntię: qa deitas plurificari nō pōt ꝑ hoc aūt ꝙ dr̄ genit⁹ de substātia dei, ōndit̄ distictio ꝑsonaꝝ: qa nulla res seipsam gignit. silr̄ ꝑ hoc qd̄ dr̄: sede a dextris meis. vna em̄ ꝑsona nō dr̄ sedere ad dexterā suipsi⁹. Et sic ex hac auctoritate patet pl̄alitas ꝑsonarū. & maxie qa hic p̄s. nō pōt exponi ad literā nisi de christo: sicut prius declaraui in ep̄la ad Heb. j. propter

C

D

Universidad de Deusto Biblioteca

E ✻ quod saluator allegat eam in hoc sensu.Mat.xxij.& apl's vbi.s.
Itē pluralitas ꝑsonarū nō solū exprimit in scriptura ve.test.sed
etiā determiata pl'alitas:videlicet btā trinitas.Esa.xlviij.c.Nō a
principio in abscōdito locut⁹ sum:ex tpe anteꝗ̄ fierēt ibi erā:&
nūc dn̄s me⁹ misit me & spūs ei⁹.Ista sunt v̄ba dei loquētis:vt pa
tet ex textu imediate p̄cedēti.Sil'r ex hoc qd' imediate subdit.Hoc
dicit dn̄s de⁹ redēptor tu⁹ sctūs isrl.In hac aūt auctē imediate pre-
missa Esa.exp̄sse loqt de datione legis:qa fuit data in manifesto:
quia de die & audiēte toto pp'lo vocē dei loquētis:vt patet Exo.
xix.&.xx.Et hoc est qd' dicit:Nō a principio in abscōdito locut⁹
sum.i.qn̄ lex primo fuit data:& imediate subdit.Et nūc dn̄s de⁹
misit me & spūs ei⁹ vbi de⁹ dicit se missum a deo & spū ei⁹.Nūc
aūt est ita ꝙ inter mittētē & missū semp est distictio ꝑsonalis:igit
est distictio ꝑsonarū in diuinis.s.trinitas.s.dei missi,& dei mittē-
tis,& spūs ei⁹.Deū aūt missū dicim⁹ deū icarnatū.s.filiū:deū aūt
mittētē & spm̄ eius dicim⁹ patrē & spm̄sctm̄.& sic patet trinitas
ꝑsonarū.Ad euadēdū aūt istud dictū Ra.Sa.vnū mēdaciū adinue
nit sup locū istū,dicēs ꝙ oēs ꝓphetæ fuerūt cū moyse in monte
sinai:& ibi acceperunt ꝓphetias suas,sicut & moyses legem:sed
postea illas ꝓphetias denūciauerūt pp'lo tpe a deo determiato:&
iō dicit ꝙ v̄ba p̄dicta sunt v̄ba Esa.ab isto loco.Ex tpe anteꝗ̄ fie-
rent ibi erā.i.a tpe datiōis legis,de qua fit sermo,ibi fui in mōte
sinai.& qd' seqt.Et nūc dn̄s de⁹ mi.me &c.refert ad tp̄s q̄ Esaias
missus est ad annūciādū pp'lo illa q̄ pri⁹ accæpat in mōte sinai a
dn̄o.Sed istud dictū patet eē falsum multipl'r.nā imediate p̄mit-
tit v̄bū dn̄i loquētis de datiōe legis,cū dr̄.Nō a pri.in abscō.&c.
& iō imediate subdit.Ex tpe anꝗ̄ fierēt ibi erā.& sic ex mō loquē
di patet ꝙ est v̄bū eiusdē.& sic patet ꝙ illud scd'm nō ē v̄bū Esa.
sed ipsi⁹ dei,sicut & primū.Q2 aūt primū sit v̄bū dei loquētis de
datiōe legis:patet ꝑ literā p̄cedentē:qa ibi p̄mittit.Ego prim⁹ &
ego nouissim⁹:manus mea fundauit terrā &c.qd' nō pōt dici de
esaia.Itē glo.hebraica q̄ apud eos autētica reputat sup locū illū.
Exo.xx.a.Ego sum dn̄s de⁹ tu⁹ &c.dicit sic.Si dicis in secreto fuit
sermo.s.legis:nōne iā dictū ē Esa.xlviij.c.Nō a pri.in abscō.&c.
& sic patet ꝑ istā glo.apud eos autēticā:ꝙ istud v̄bū Esa.in ꝑso
na dr̄ loquētis dei:& hoc de datiōe legis.Itē sup illud Exo.xix.a.
Venerūt i solitudīe sinai.dicit sic glo.autētica hebraica.Data est
lex in publico:vt oīs q voluerit recipe eā recipiat.Seqt.Et ecce
de⁹ sctūs & bn̄dict⁹,dicēte Esa.xlviij.c.Non a princi.in occul.lo.
sum:ex tpe anteꝗ̄ fierēt ibi erā.Et idē dr̄ sup illud Exo.xx.a.Ego
dn̄s de⁹ tu⁹.& sic patet nō solū ex textu p̄cedēti & sequēti,sed etiā
ex glo.hebraicis apud iudæos autēticis ꝙ auctoritas præallegata
F Esa.nō a pri.&c.nō est intelligēda de ipō Esa.loquēte in ꝑsona
ꝓpria,sed magis loqt in ꝑsona dei:qa primo dedit legē in mōte
sinai:& postea missus i mūdū a deo p̄re & spū ei⁹ ad redēptionē
hūani gn̄is s'm ꝙ exprimit manifeste i p̄dicta auctē.& iō in fine
illi⁹ autoritatis ponit.Hoc dicit redēptor tu⁹ sctūs isrl.Itē ꝙ dicit
Esaiā fuisse i mōte sinai est valde absurdū:qa Esa.adhuc nō erat
nat⁹:imo fuit nat⁹ post fere ꝑ.dclxxxvj.annos:qa ab egressu de
ægypto vsꝗ̄ ad q̄rtū annū regni salomōis in q̄ fundatū est tēplū:
fluxerūt anni.cccclxxx.vt hr̄.iij.Reg.vj.& extunc vsꝗ̄ ad primū
annū oziæ regis iuda:sub q̄ cœpit esaias ꝓphetare,fluxerūt.ccvj.
anni:vt pōt hr̄i de facili,cōputādo tp̄a regū itermedioꝝ,ispiciē-
do tertiū & quartū librū Regū.Si aūt dr̄ ꝙ esaias postꝗ̄ accęperat
ꝓphetiā i mōte sinai mortu⁹ sit:& postea tpe oziæ resuscitat⁹.Il-
lud vr̄ ficticiū:qa sacra scriptura hoc nullo mō innuit,sed magis
ꝯriū:& maxie qa oporteret s'm eū dici idē de oīb⁹ ꝓphetis:vt pa-
tet ex p̄dictis.Si aūt dr̄:ꝙ aīa Esa.fuit creata an̄ corp⁹:& sic fuit in
mōte sinai i aīa & nō i corpe:& postea illa aīa tpe oziē fuit ꝯiūcta
corpi ꝑ viā naturę gn̄ato & organizato.hoc dictū est ꝯ scripturā.
Ge.j.et.ij.c.Formauit hoīem de⁹ de limo ter.et ispi.&c.Ex q̄ patet
manifeste ꝙ organizatio corpis hūani p̄cedit origine creationē
& ifusionē aīæ.Itē Zach.xij.a.dr̄.Hoc dicit dn̄s extēdēs cœlos &
fundās terrā,& fingēs spm̄ hoīs i eo:ex q̄ patet ꝙ aīa hoīs creat in
ipso corpe iā organizato.Vn̄ & glo.hebraica sup locū istū sic di
cit.Creator creat aīam cū ꝑfectiōe figurę hūani corpis.Itē arguit
ꝯtra vtrāꝗ̄ rn̄sionē sil':qa si Esa.fuit i mōte sinai tpe legis datę:&
hoc siue i aīa tm̄,siue i aīa & corpe sil':& ibi accæpit ꝓphetiā quā
postea denūciauit,& sic alij ꝓphetę:seqt ꝙ scriptura ve.test.i ma
gna pte sit falsa:qa sępissime dicit ꝓphetas accępisse spm̄ ꝓphe-
tādi de nouo:sicut patet de Helisæo.iiij.Regum.ij.& de ezechiele
Eze.j.& de m'tis alijs.Sil'r ꝙ reuelatiōes sunt factę ipsis ꝓphetis
de ipis q̄ ignorabāt:sicut patet de heliseo.iiij.Re.iiij.e.vbi dicit de
illa muliere sunamite.Aīa ei⁹ i amaritudīe est & dn̄s celauit a me.
Sil'r de daniele de q̄ scribit Dan.j.ꝙ de⁹ dedit illi intelligētiā vi-
sionū.&.ij.cap.q̄liter reuelatū est ei somniū nabuchodonosor &
ei⁹ interp̄tatio.&.ix.cap.itroducit angel⁹ gabriel reuelās danieli
dictū mysteriū hebdomadaꝝ:& i pl'ib⁹ alijs locis eiusdē libri sil'e
inducitur

Non oēs ꝓphetæ prophe-tias accæperūt in mōte sinai

G inducit.sil'r etiā in alijs libris ve.test.vt patet ituēti:q̄ omitto ꝓp
ꝓlixitatē vitādā.hæc aūt oīa & silia essent simpl'r falsa.si ꝓphe
tæ ꝑfecte accæpissēt ꝓphetias suas i mōte sinai qa extūc fuissent
de oīb⁹ illuminati:siue fuissent ibi in aīa tm̄ siue in aīa & corpe.
Et sic patet ꝙ rō Ra.Sa.nō solū est ꝯ totā scripturā ve.te.& ꝓphe
tiā:q̄ dicit ꝙ aīa p̄cedit corp⁹:sed & ꝯ totā scripturā ꝓhorū:vt ex
p̄dictis patet.Et sic ex p̄dicta auctoritate.Esaiæ trinitas ꝑsonarū
patet in diuinis.Ad idē etiā facit illud Eccs.iiij.c.Funicul⁹ triplex
difficile rūpit.Glo.hebraica.Sēsus videt eē mysteriū trini dei &
vnius,nō de facili discutit.Sed h[...] gl.antiquā moderni iudæi ꝑ
uerterūt retorquētes hāc triniat[...] tria attributa diuia,q̄ sūt po
tētia sapīa & bonitas:sed hoc e[st].s.impro[b]atū.Idē in p̄s.Verbo Ps.52.b.
dn̄i cœli firmati sunt:& spū oris eius &c.& sic de alijs.Patet igit
principale:qualiter pluralitas ꝑsonarū possit ꝓbari per scriptu-
rā a iudæis recæptā:similiter & trinitas determinata.

¶Probatio incarnationis diuinæ personæ.

SEcūdū pricipale est ꝓbādū.s.incarnationē diuinæ ꝑ
sonæ:ita ꝙ messias ꝓmissus in lege & ꝓphetis sit ve
rus de⁹ & ver⁹ hō.Et ad hoc ꝓbādū adduco auctē Hie
re.xxiij.a.Ecce dies ve.di.& su.da.ger.iu.& per hoc pa
tet & apparet xp̄i humanitas:quia hęc auctoritas s'm
omnes expositores hebręorū intelligitur de xp̄o ad literā sequit
in eadē serie text⁹ & in eadē ꝑsona.Hoc est nomē quod vocabūt
eū:dn̄s iustus noster.& ꝑ hoc exprimit xp̄i diuinitas vera:qa vbi
habem⁹:Iust⁹ dn̄s noster:i hebraico hr̄,nomē dn̄i tetragrāmatō:
qd' nomē est proprijssimū inter noīa diuina:& ꝓpter hoc de nul
lo dr̄ nisi de vero deo.Sed ad hoc rn̄dēt aliq dicētes ꝙ nomē dn̄i
tetragrāmatō nō dr̄ de vero deo tm̄,sed etiā de alijs.vt hr̄ Ezech.
vl.de illa ciuitate q̄ describit ibi.Et nomē ciuitatis dn̄s ibidē.vbi
habem⁹,dn̄s ibidē:in hebraico ponit nomē dn̄i tetragrāmatō &
sic illud nomē dr̄ de illa ciuitate:q̄ tm̄ nō est idē qd' de⁹.ergo &c.
Itē Gen̄.xxij.c.dr̄.Vocauit abraā nomē loci illi⁹ dn̄s videt.vbi
habem⁹,dn̄s:in heb.ponit tetragrāmatō.sic locus ille noīatur il
lo noīe vt videt.Itē Iudi.vj.d.Edificauit igitur ibi gedeon altare
dn̄o:vocauitꝗ̄ id dn̄i pax.In heb.hr̄,dn̄s pax:& ibi est nomē dn̄i
tetragrāmaton:& sic idē qd' pri⁹.s.dictū est habet.Itē Exo.xvij.
d.Edificauit moyses altare dn̄o.& vocauit nomē ei⁹,de⁹ exalta-
tio mea.Vbi nos habem⁹,dn̄s:in hebræo est nomē dn̄i tetragrā- H
maton.& sic idē qd' pri⁹.¶Sed ista responsio nulla est:qa nullū
p̄dictoꝝ noīat proprio noīe dei:quod est nomē dn̄i tetragrāma
tō:sed noīat quodlibet p̄dictorū a q̄dā effectu dei:qa sol⁹ de⁹ no
minat hoc noīe:& hoc nō est incōueniēs:sicut aliqs hō bn̄ vocat
adeodat⁹,vl' deusdedit,vel aliqd hmōi nō tn̄ vocat[ur de]⁹ absolute:
qa hoc eēt ipiū.et hoc patet discurrēdo ꝑ oīa p̄dicta q[i]a Eze.vl.
nō dr̄.Nomē ciuitatis dn̄s:ita ꝙ noīet nomē dn̄i tet[rag]rāmaton
sed dr̄ ibi:nomē ciuitatis dn̄s ibidē.i.denoīari debet a [d]iuia inha
bitatiōe:& hoc patet ꝑ chaldaicā trāslationē q̄ sic habet.Nomē ci
uitatis exponēs adiecit.A die qua fecit dn̄s descēdere suā diuini-
tatē ibidē.Sil'r Ge.xxij.nō [d]r̄.Vocauit abraā nomē loci illi⁹,dn̄s
absolute:sed dn̄s videt qa locus ille nō est noīat⁹ nōmē dn̄i tetra
grāmatō:sed est noīat⁹ [a] visiōe diuina qa vidit ibi humilitatē et
afflictionē ipsius isaac,liberans eum a morte,& arietē loco eius
ponēs.Vel al'r ꝙ abraā vidit ibi in spū [t]ēplū deo ædificādū ꝑ sa
lomonē:in quo deus visur⁹ erat p̄ces pp'li sui & oblatiōes.& hoc
patet ꝑ trāslationē chaldaicā,vbi dr̄.Adorauit ibi abraā & ait co
rā d̄no:hic erūt colētes corā deo gētes.Sil'r Exo.xvij.Moyses non
vocauit id altarę noīe dn̄i tetragrāmatō absolute:sed vocauit id
dn̄s exaltatio mea:a quodā effectu diuino qa dn̄s liberauerat ibi
pp'lm a manib⁹ amalech ad p̄ces moysi:vt patet ibidē.Sil'r Iudi.
vj.gedeon nō vocauit altare illud nomē dn̄i absolute,sed a q̄dā
effectu diuino.Et iō vocauit illud,dn̄i pax,vel dei pax:qa dn̄s ꝓ
miserat sibi pacē ab inimicis ꝑsequētib⁹ eū:& de facto cōpleuit: Iudi.6.c.
& hoc patet ꝑ trāslationē chaldaicā,q̄ sic habet.Edificauit ibi ge
deō altare dn̄o:& seruiuit sup illud deo qui fecit ei pacē.Patet igi
tur ex p̄dictis:ꝙ nomē dn̄i tetragrāmaton non dr̄ de aliq̄ nisi de
deo vero tm̄.Hoc etiā exp̄sse dixit Ra.Moyses in libro directiōis
ꝑplexorū:dicens exp̄sse ꝙ oīa noīa diuina deriuata sunt ab ope
ribus diuinis:p̄ter nomē tetragrāmaton,qd' est appropriatū al-
tissimo creatori:& s'm ipsum solū denotat diuinā essentiā cū pro
prietatib⁹ suis intrinsecis.Cætera aūt noīa diuina imposita sunt
ab operib⁹ diuinis:sicut patet de hoc noīe heloi & adonai.q̄ iter
cætera noīa sunt magis propria.& tn̄ hoc nomē heloi vl' adonai
imponit ad significādū deū ex gn̄ali prouidētia.& propter hoc
cōicatur alijs.Vnde iudices & sapiētes & diuina sapiētia prædi-
ti aliqn̄ noīant heloi in sacra scriptura:vt dicit p̄s.Ego dixi dij Ps.81.b.
estis &c.In hebraico ponit heloim:& cōsimilia habent in pluri
bus locis.Et similiter habet de hoc noīe adonai:quod imponi-
tur ab vniuersali præsidentia,& ideo bene dicitur in scriptura de
✻ potentib⁹

A ✻ potētibus & regibus:nō autē ita est de noīe dn̄i tetragrāmaton:
quod significat diuinā essentiā nudā & puram absꝗ̄ respectu ad
extra:vt dicit doctor p̄dict⁹:& ideo nō est cōicabile alteri:& ideo
cū ipse xp̄s noīet hoc noīe:vt patet ꝑ auctoritatē allegatā Hiere.
xxiij.patet ꝙ ipse xp̄s est verus de⁹.Propter hoc alij soluerūt al'r
auctoritatē p̄dictā corrūpentes verā literā:dicētes ꝙ sic est in he-
bræo Hiere.xxiij.Et hoc est nomen eius q vocauit eū:dn̄s iustus
noster:ita ꝙ nomē dn̄i tetragrāmaton,loco cui⁹ ponit in trāsla-
tione nr̄a,dn̄s:vt dictū est,[n]ō refert ad messiā filiū dauid:sed ad
deū verū q vocauit ipsum ad [op]erationē pp'li israel qn̄ placuerit
sibi.¶Cōtra istā solutionē nō [po]t argui:nisi ostēdēdo ꝙ ibi cor-
rumpūt verā literā:& [n]egāt veritatē vt negēt xp̄i diuinitatē:hoc
aūt posset optime fieri ex antiqs biblijs quæ nō essent corruptæ
in passu isto & in alijs in qb⁹ fit mētio de diuinitate xp̄i,si haberi
possent.& hoc modo illi q p̄cesserūt nos ꝯtra eos in hoc passu &
cōsilijs arguebāt.Licet aūt ego nō viderim aliquā bibliā iu-
dæoꝝ q̄ nō sit in passu isto corrupta:tn̄ audiui a fidedignis rōne
vitę & ꝯsciæ & sciæ:affirmātib⁹ iuramēto ꝙ sic viderāt in antiqs
biblijs sicut habet trāslatio Hiero.supius inducta.Si aūt nō pn̄t
haberi antiquæ bibliæ nō corruptæ:recurrēdū est ad alias trāsla-
tiones q̄s iudæi rōnabiliter negare nō pn̄t.Et ꝑ hoc poterit p̄di-
cta falsitas dep̄hēdi.Et primo dep̄hēdit ꝑ trāslationē.Lxx.inter-
pretū:q̄ sic habet vt trāslatio Hiero.vt patet ꝑ offim̄ ecclesiasticū
quod de ista trāslatiōe assumptū est:in quo qdē officio sic ponit
ista auctoritas.In dieb⁹ illis saluabit iuda:& in isrl' habitabit cō
fidēter:& hoc est nomē qd' vocabūt eū:dn̄s iust⁹ nr̄.Ex hoc patet
ꝙ nomē dn̄i tetragrāmatō ad xp̄m refert.Sed q̄reret aliqs & bn̄:
quō.Lxx.interp̄tes sic trāstulerūt:qa quātū poterāt in sua trāsla-
tione operiebāt diuinitatē ipsi⁹ xp̄i:ne rex Ptolemæus crederet
eos adorare duplicē diuinitatē:vt dicit Hier.in ꝓlogo pētateuchi
& in plurib⁹ alijs locis.Ad hoc est dicēdū:ꝙ.Lxx.in hoc loco suf-
ficiēter operuerāt diuinitatē xp̄i:qa trāsferēdo de hebraico in grę
cum nō posuerūt nomē dei tetragrāmaton:sed loco ei⁹ posuerūt
nomē cōe:kyrios:qd' i græco sonat idē qd' dn̄s apud nos.Et hoc
nomē pōt dici de deo vero seu de q̄libet magno principe seu ma
gnate.& eodē modo Hiero.trāsferēs de hebraico in latinū posuit
nomē cōe,dn̄s:qa nō habuit nomē ꝓpriū correspōdēs noī dn̄i
B tetragrāmatō.ideo loco ei⁹ posuit hoc nomē dn̄s:qd' indifferēter
dictū est de deo & q̄libet hoīe magno:ꝓpter qd' auctoritas Hier.
xxiij.sil'r nō est efficax ad ꝓbandū xp̄i diuinitatē s'm trāslationē
Hiero.sed solū ex hebraica v̄itate s'm quē modū ego ꝓcessi.Scd'o
patet falsitas iudæoꝝ in loco p̄dicto ꝑ trāslationē chaldaicā quę
est autēti[ca] apud eos,q̄ sic habet.Ecce dies veniūt dicit dn̄s:& su-
scitabo [q]uid messiā iustū:vbi habem⁹:germē iustū.Ex q̄ patet
ꝙ hęc [auct]oritas intelligit de xp̄o ad literā.& seqtur in trāslatiōe
chaldaic[a].Et hoc est nomē ꝙ ipsi appellabūt ei:dn̄s iustus nr̄.&
Hiere.xxiij.b.trāslatio chaldaica habet.Et hoc est nomē qd' ipsi
dicēt ei:dn̄s iustus nr̄.& ibi ponit nomē dn̄i:tetragrāmaton,vbi
posuit hoc nomē dn̄s.Ex quo patet ꝙ in hebraica veritate nō est,
vocabit:sed vocabūt.& sic patet ꝙ nomē dn̄i tetragrāmaton re-
fert ad messiā:quo noīe dicit hieremias ipsum appellādū seu no-
minādū a pp'lis sibi subditis.Et ideo alij aliter soluerūt:dicētes ꝙ
per hoc nomē nō hr̄ ꝙ messias sit de⁹:qa nō dr̄ ꝙ debeat esse de⁹,
sed vocabit de⁹.Sed ista rn̄sio nō valet:qa ista noīatio vel voca
tio si vera esset,seqtur ꝙ sit de⁹ re sicut noīe:sic aūt est i ꝓposito:
qa ibidē de⁹ p̄mittit de ipso sic noīato.Ecce dies veniūt dicit dn̄s
& suscitabo dauid germē iustū:& regnabit rex & sapiēs erit:& fa
ciet iudiciū & iusticiā in terra.Hoc aūt esset falsum si nomē diui-
nitatis ꝓpriū sibi vsurparet,& illo noīe vocari se ꝑmitteret:nisi
s'm veritatē de⁹ esset.Itē licet iudæi expectēt messiā purū hoīem
futurū:tn̄ expectāt eū sicut ꝓphetā sctissimū & sanctiorē moyse:
hoc aūt esset impossibile si ꝑmitteret se vocari noīe dn̄i tetragrā-
maton:nisi sic esset s'm veritatē:imo icurreret pctm̄ blasphemię:
& sic patet ꝙ illa obiectio nulla est.¶Itē ad ꝓbādū xp̄m [a]sseverū
deū & hoīem:adducat illa auctoritas Esa.ix.a.vbi de xp̄o sic dr̄.
Paruulus nat⁹ est nobis & fili⁹ dat⁹ est nobis:& fact⁹ est principa
tus super humerū ei⁹:& vocabit nomē eius admirabilis:cōsilia-
rius:de⁹ fortis:pater futuri sæculi.princeps pacis.Et ꝑ hoc qd' dr̄.
Paruulus nat⁹ &c.ostēdit ipsi⁹ xp̄i vera humanitas.per hoc aūt
quod seqtur.Et vocabit nomē ei⁹ admirabilis &c.apparet ei⁹ di
uinitas.Sed ad hoc respōdēt dicētes:ꝙ in hebræo nō habet,voca
bitur:sed vocabit.& sic illud quod imediate seqtur qd' exprimit
diuinitatē,nō refert ad paruulū natū:sed ad verū deū noiantem
ipsum:& nomē pueri ponit in fine auctoritatis cū dr̄.Princeps
pacis:ita ꝙ s'm eos nō est princeps in noīatiuo:sed poti⁹ in voca
tiuo:o princeps.vel potissime in accusatiuo,principē pacis.Qd'
de facili possunt dicere:qa noīa apud eos sunt indeclinabilia:&
ideo eodē modo scribit noīatiuus & accusatiuus.Est igit sensus
auctoritatis s'm eos.Paruulus nat⁹ est nobis &c.& vocabit ille q
est admirabilis

Quare lxx.iterp̄tes operiebāt diuinitatē.

est admirabilis cōsiliari⁹:deus fortis:p̄r futuri sæculi nomē ei⁹: C
id est paruuli nati principem pacis.& ideo dicūt ꝙ ista auctoritas
est intelligēda de principe Ezechia rege iuda sub quo dn̄s dedit
pp'lo pacē interfecto exercitu.Sennacherib regis assyriorū ab an
gelo diuinit⁹ misso:vt habet.iiij.Reg.xix.Vel si dicat:ꝙ de xp̄o
debebat intelligi:ꝑ hoc nō ꝓbat eius diuinitas Sed qa sic respō
dentes corrūpunt textū:ideo recurrendū est ad alias trāslationes
sicut feci in auctoritate supradicta.Et primo patet hoc falsum ꝑ
Lxx.interp̄tes q hn̄t hic:vocabit:sicut Hiero.in sua translatione.
sed tamē in hoc differūt a trāslatione Hiero.qa noīa exprimētia
diuinitatē xp̄i celauerāt in sua trāslatione,rōne p̄dicta in præce-
denti auctoritate.& ideo sic trāstulerūt.Puer natus est nobis.& fi
li⁹ dat⁹ est nobis cuius imperiū sup humerū eius:& vocabit no
men ei⁹ magni cōsilij angel⁹:Et isto mō in officio missæ recitat
in natiuitate dn̄i:qa officiū eccl'iasticū in his q̄ accipiunt de vete
ri testamēto,seqt trāslationē.Lxx.interpretū:saltē in plurib⁹ per
hāc aūt trāslationē patet ꝙ in hebręo nō est vocabit,sed vocabit
vt isti dicūt corrūpētes textū.& ꝑ ꝯn̄s ꝙ ista noīa,admirabilis,
cōsiliari⁹ & de⁹ fortis &c.q̄ sunt exprimētia diuinitatē referūtur
ad puerū natū:sicut & illud ꝙ istis noīb⁹ correspōdet in trāslatio
ne.Lxx.s.hoc.Et vocabit nomē eius magni cōsilij angelus:quod
idē significat implicite & velate,qa ista noīa diuinitatē christi ex
primētia significāt explicite & manifeste:ꝙ maximū cōsiliū & se
cretū diuinū fuit incarnationis diuinę mysteriū anteꝗ̄ in effectu
cōpleret.Patet etiā ꝑ hāc trāslationē ꝙ hæc auctoritas nō pōt in-
telligi de ezechia rege iuda.qa ista noīa diuinitatē xp̄i exprimen
tia.s.admirabilis & deus fortis &c.nō pn̄t ei cōuenire:& ꝑ ꝯn̄s in
fine auctoritatis nō hr̄ in hebraico:principē pacis,in accusatiuo
casu vt ipsi dicūt corrūpētes sn̄iam:sed poti⁹ priceps pacis in no
minatiuo.qa sicut dictū est in auctoritate p̄mittit vocabit & nō
vocabit:& ꝑ ꝯn̄s si in fine auctoritatis poneret,principē pacis i
accusatiuo:male esset dictū:vt de se patet.Itē ꝙ istā pacē dicūt de
bere intelligi de pace quā habuit pp'ls isrl' sub ezechia rege inter
fecto exercitu sennacherib:patet falsum per sequentē textum:qa
immediate subdit in auctoritate p̄dicta esaię.Multiplicabit eius
imperiū:& pacis ei⁹ nō erit finis.qa ista pax quā habuit tunc sub
ezechia pp'ls,fuit satis breuis:vt patet intuēti quartum librū Re.
Itē p̄dicta respōsio iudęorū patet falsa per trāslationē chaldaicā
q̄ sic habet.Infans datus est nobis:& filius datus est nobis:& re-
cipiet super se legē ad seruandū eā:& vocabit nomē eius de ante D
admirabilis cōsilio:deus fortis permanēs in sæcula sæculorum
messias in cui⁹ diebus multiplicabit pax.Per hoc em̄ qd' dicitur
hic messias,patet ꝙ hæc auctoritas nō est intelligēda de ezechia,
sed de xp̄o.per hoc aūt qd' hic dicit.Et vocabit nomē eius de ante
admirabilis cōsilio,deus fortis:patet ꝙ noīa diuinitatē exprimē
tia referunt ad christū:ita ꝙ ipse est verus deus:Q2 aūt interponi
tur hic ista determinatio de ante,qd' nō est in hebræo:hoc est ad
denotādū ꝙ nomē christi prius fuit vocatū a deo & etiā ab ange
lo anteꝗ̄ tpaliter nasceret s'm ꝙ habet Lu.ij.& Matt.j.Q2 autē in hac
trāslatione chaldaica dr̄.Et recipiet super se legē ad seruandum
eam:loco cuius in hebręo & in translatione Hiero.habetur.Et fa
ctus est principatus super humeꝝ eius:hoc est ad denotandum ꝙ
christus erat impleturus legem & seruaturus.s'm ꝙ ipsemet dicit
Mat.v.b.Non veni soluere legem sed adimplere.Item notandū
ꝙ in p̄dicta auctoritate Esaię vbi de christo dicit.Et multiplica-
bitur eius imperiū.in hebraico ponit:lemarbe qd' in latino so-
nat multiplicabit.Et scribit hæc dictio hebraica p̄dicta sic ꝙ hęc
l'ra mē,clausa ponit in medio dictionis:qd' est cōtra naturam hu
ius literæ.& modū scribendi hebræorū:q̄ nunꝗ̄ alibi ponit nisi
in fine dictionis.s'm ꝙ tangit Hiero.in ꝓlogo galeato:vbi dicit
ꝙ sunt quinꝗ̄ l'ræ duplices apud hebræos:qa per has aliter scri-
bunt fines dictionū,aliter pricipia & media:& de his quinꝗ̄ l'ris
duplicib⁹ vna est men clausa:alia est men apta.Men clausa sem
per ponit in fine dictionis.Men autē aperta in pricipio & in me
dio:hic autē vt dictū est ponit men clausa in medio dictionis cō
tra naturā literæ & modū scribēdi:ad denotandum ꝙ christus de
quo loquit ꝓpheta,erat nasciturus de virgine clausa cōtra modū
naturę:& ꝙ mysteriū incarnationis erat clausum & secretū:sicut
enim poetæ ꝑ figuras grāmaticales signāt aliquid subtiliter in-
telligentibus:sic ꝓphetæ per talē modū scribēdi insolitū myste-
ria occulta aliqn̄ designabāt.Et hoc mō moyses significabat plu
ralitatē personarū in vnitate diuinæ essentiæ:coniūgēdo hoc no
mē heloim cū verbo singularis numeri:vt dictū est.Itē ꝓbat ter
tio incarnatio diuinæ personæ per auctoritatē Michęę.v.a.Et cū
bethleē ephrata paruulus es in milibus iuda.ex te em̄ egrediet q
sit dn̄ator.Et egressus eius ab initio a diebus æternitatis.Q2 autē
hec auctoritas ad literam intelligatur de christo:patet per transla
tionem chaldaicam quæ sic habet.Ex te enim egredietur mes-
sias,vbi nos habemus.Ex te enim egredietur qui sit dominator.

Universidad de Deusto Biblioteca

E ✱ Per hunc enim exitū de bethleē ostēditur ipsius xp̄i vera humanitas:& etiā ẜm carnē natus est de semine dauid q fuit de bethleē: vt habet.j.Reg.xvj.ꝓpter qđ scribę iudæoꝝ & periti in lege interrogati ab herode de loco natiuitatis xp̄i:r̄nderūt ꝙ nasceret in bethleē:& ꝯfirmauerūt dictū suū per hāc auctoritatē micheæ:vt patet Mat.ij.a.sed per exitū eius a dieb⁹ æternitatis exprimit natiuitas eius æterna qua semp̄ nascit a patre,& semp̄ nat⁹ est.Sed ad hoc r̄nderūt aliq ꝙ per hoc nō intelligit xp̄i æternitas ẜm diuinitatē:sed p̄uisio siue p̄destinatio suæ natiuitatis q̄ est ī hūana natura tm̄.Sed hoc nō valet:qa æternitas talis p̄uisionis est oib⁹ cōis:qa oia quātūcūq; minima sunt a deo p̄uisa æternal'r & p̄ordinata:& iō si hoc mō itelligeret p̄dicta auc̄tas:p ipsam nō exprimeret sp̄ālitas in xp̄o respectu alioꝝ quātūcūq; minoꝝ:ꝓpheta aūt itelligit & intēdit p ipsam exprimere p̄eminētiā &excellētiā xp̄i:vt patet ituēti.Propter qđ dicūt aliq iudęi ꝙ septē res fuerūt creatæ a deo añ mūdū.s.lex:pn̄ia:gehēna:dom⁹ sāctuarij:thron⁹ gl'ię:hort⁹voluptatis.& nomē messię.& iō sic exponūt illud Gene.ij.b.de horto voluptatis.Plātauerat aūt dn̄s hortūvoluptatis a principio.i.añ mūdū p duo milia an.& hoc mō exponūt illud quod dicit Mich.v.a.Egressus ei⁹ ab ini.&c.qa nomē messię fuit creatū añ mūdū mō p̄dicto.Sed hoc dictū ē ita irrōnabile ꝙ nō īdiget reprobatiōe.Lex eñ nō potuit p se creari,sed ī aliq̄ itellectu: hoc aūt nō pōt eē in itellectu diuino ī q̄ nō pōt aliqd creari.Nec angelico vel hūano pōt sic creari añ mūdū:qa angel⁹ vel hō nō ponūt inter creata añ mūdū ẜm ipsos.Sil'r ꝙ pn̄ia q nō est nisi de pc̄tō p̄terito fuit añ mūdū:& p ꝯñs añ pc̄tm̄:qđ ē valde absurdū. Hoc aūt mō posset argui de istis &de alijs ꝯseq̄ntib⁹:sed dimitto qa dicta eoꝝ friuola apparēt & oīno absurda. ¶Itē īcarnatio dei ꝓbat p auctoritatē Cañ.iij.d.Egredimini filię siō! & videte regē salomonē ī diademate q̄ corōauit eū mr̄ sua.Nā ẜm oēs doctores hebręoꝝ vbicūq; ī libro Cañ.pōit nomē salomōis:sub illo noīe itelligēd⁹ ē de⁹ ipse q est magn⁹ salomon.i.pacific⁹:qa facit pacē & cōcordiā ī creaturis p ꝯnexionē partiū vniuersi:ẜm qđ hr̄ Iob xxv.a.Qui facit ꝯcordiā ī sublimib⁹ suis.Vñ dicūt ꝙ ī toto illo libro agit de deo &synagoga sub noīe salomōis& sp̄ōsę seu amicæ:sicut doctores catholici dicūt:ꝙ ī eodē lib.sub p̄dictis noīb⁹ agit de ꝯiūctione xp̄i & eccl'ię.Hoc supposito arguo ad ꝓpositū: qa in p̄dicta auc̄te dr̄ de mr̄e salomōis.si igit noīe salomōis itelligēd⁹ est de⁹ etiā ẜm sensum literalē ẜm ipsos:ergo oportet eos ꝯcedere ꝙ de⁹ hēat matrē:hoc aūt ē ipossibile ẜm naturā diuinā:

F & sil'r ẜm naturā angelicā:ergo talis natura est natura hūana in q̄ ꝯuenit sibi hr̄e matrē:etiā qa natura hūana est nobilior iter illas naturas q̄ sunt p gn̄ationē:&sic patet icarnatio diuīæ p̄sonę.Sed ad hoc r̄ndēt aliq iudæi dicētes:ꝙ de⁹ q est magn⁹ salomō vocat hic ecclesiā isrl' matrē,ad exprimēdū magnū amorē quē hūit ad eā aliqñ filiā,aliqñ sororē,aliqñ matrē appellādo. Sed ꝯ hoc arguit:qa vn⁹ sacræ scripturæ passus obscur⁹ nō debet exponi nisi p aliū locū clariorē eiusdē scripturæ:nūq; aūt ī scriptura vet.test. inuenit sic,ꝙ de⁹ vocat ecclesiā isrl' matrē:sed bñ iuenit ꝙ vocat eā sp̄ōsam,amicā,filiā & hmōi:ẜm ꝙ dr̄ Hier.ij.a.Recordat⁹ sum tui miserās adolescētiā tuā & charitatē desp̄ōsatiōis tuę qñ secuta es me ī deserto.Et Hiere.xxxj.d.Reuertere virgo isrl' ad ciuitates tuas vsq;quo delitijs dissolueris filia vaga.ergo p̄dicta expositio nō est rōnabilis.Itē mr̄ respectu filij habet rōnē pricipij:hoc aūt nullo mō pōt dici de eccl'ia respectu dei vel alicui⁹ dignioris &c. & sic remanet p̄dicta nr̄a expositio rōnabilis & vera. ¶Itē ꝓbat diuinitas & hūanitas xp̄i p auctoritatē Zach.ix.c.Exulta satis filia sion:iubila filia hierl'm:ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator ipse paup ascēdēs sup asinā:ẜm doctores hebręoꝝ ista auctoritas nō pōt expōi ad literā nisi de messia.Per hoc qđ dr̄ hic.Pauper & ascēdēs sup asinā:ōndit ei⁹ hūanitas:in qua sicut paup cū hoīb⁹ ꝯuersat⁹ est.p hoc aūt qđ dr̄.Rex iustus & saluator:ostēdit in eo natura excellētior p quā pōt saluare &regnare:qa paup inquātū hmōi est ī potēs ad talia:& iō fuit in vnū sil' diues & paup: diues ī natura diuina:& paup ī natura hūana. Et ꝙ sic debeat intelligi auc̄tas p̄dicta Zachariæ:patet per glo.hebræoꝝ apud eos autēticā sup illud Cañ.i.a.Exultabim⁹ & lætabimur ī te gl'ia.i. in te sc̄tō & bñdicto.Sil'e est eñ hic cuidā reginæ cui⁹ marit⁹ filij &generi trāsierūt mare:postea p magnū tp̄s dictū est ei.Venerūt generi tui.r̄ndit:qd ad me:lętent filię meę.Dictū est ei:venerūt filij tui.R̄ndit:qd ad me:lætent nur⁹ meę:qñ aūt dictū ē ei.Venit vir tu⁹,dixit:nūc facta est p̄fecta lęticia mea.Sic factū est vt essent ꝓphetæ dicētes ad hierl'm.Filij tui de lōge venerūt.r̄ndit:qd ad me:lætent filię iudę:sed cū dictū est ei illud Zach.ix.c.Ecce rex tu⁹ venit:tūc fuit ei lęticia p̄fecta.vñ ibidē satis p̄mittit.Exulta satis filia sion:iubila filia hierl'm &c. Ex ista glo.patet ꝙ Zacharias ꝓpheta loqt de aduētu dei ad filios isrl':si igit ẜm eos ista auctoritas loqt de messia,qa etiā ī eadē auc̄te dr̄ venire ī pauptate: ꝯcludit ꝙ ipse sit de⁹ & hō:ita ꝙ si paup rōne hūanitatis & potēs saluare

Vanitas iudæoꝝ.

G saluare rōne diuinatis.Patet ergo ex p̄dictis secūdū principale.s. q̄liter ex scripturis receptis possit ꝓbari īcarnatio diuinę p̄sonę.

Restat probare tertiū principale.s.ꝙ tp̄s hui⁹ incarnatiōis sit p̄teritū. Ad hoc aūt induco prophetiā iacob Geñ.xlix.b.Non auferet sceptrū de iuda nec dux de femore eius donec ve.q mit.est:& ipse erit expectatio gentiū:sed mō ablatū est regimē & dominatio a iudæis a tempore herodis ascalonitæ sub quo natus est iesus:ergo ab illo tp̄e venit xp̄s.Ad hoc r̄ndēt aliqui iudæi ꝙ hæc auctoritas nō est intelligēda de xp̄o a[...]m:sed de nabuchodonosor rege babylonis q missus est ex ordinatione diuina ꝯ hierl'm propter pc̄tā ppl'i.vt hr̄.iiij.Reg.xxiiij.Extūc [...] defecit regimen iudæorū:qa cœpit sedechiā & excæcauit eū,& filios eius occidit: vt hr̄ ibidē ca.xxv.nec postea aliqs de eius stirpe regnauit.Sed hoc dictū appet falsum:qa post captiuitatē babylonicā habuerūt duces & principes sicut patet de zorobabel, esdra: neemia & machabæis.Habuerunt etiā reges:qa iohannes hircanus:simeonis machabæi fili⁹ īposuit sibi diadema regni:& extunc regnauerūt filij ei⁹ vsq; ad herodē q fuit alienigena a gēte iudæorū:& iō vsq; ad illud tp̄s nō fuit amotū oīno dn̄iū iudęorū.Si aūt dicat,ꝙ a tp̄e nabuchodonosor fuit amotū a tribu iuda:de q̄ amotione loqt ꝓpheta p̄dict⁹:qa illi q regnauerūt postea fuerūt de alia tribu:qa machabęi fuerūt de tribu sacerdotali.Nō valet hoc dictū:qa zorobabel q post captiuitatē babylonicā fuit eorū dux fuit de tribu iuda.vt patet manifeste ex textib⁹ multis sacræ scripturę:sil'r machabęi:qa tribus sacerdotalis &regia erāt cōmixtę. Et iō alij soluūt aliter dicētes ꝙ intelligit de roboā filio salomonis a quo recesserūt.x.trib⁹ & adhæserūt hieroboā filio nabath: vt hr̄.iij.Re.xij.sic ergo exponūt p̄dictā auctoritatē.Nō auferetur sceptrū de iuda &c.donec veniat silo:qa vbi Hier.trāstulit:mittēdus,hebraica veritas habet silo:& est nomē loci vt dicūt,qa ī illo loco venit roboā vt cōstitueret post patrē rex:& ī illo loco recessit ppl's isrl' ab eo:& cōstituerūt sup se regē hieroboā q erat de alia tribu.s.ephraim:& sic ablatū fuit sceptrū tūc de iuda.verūtñ qa ipsi filio salomōis remāserūt duę trib⁹:iō seqt ī hebraica v'itate.Et ei aggregabūt gētes.Vbi Hier.trāstulit.Et ip̄e erit expectatio gētiū.Sed ista r̄nsio patet falsa p textū.iij.Re.xij.qa ibi dr̄ ꝙ ille loc⁹ vbi roboā fuit a ppl'o derelict⁹ vocat sichē:& est loc⁹ bñ remot⁹ ab illo q vocat silo.Itē hmōi r̄nsio p̄cedēs & cōsil'es apparēt,falsæ p trāslationē chaldaicā:qa vbi Hiero.transtulit.Donec

H veniat q mittēdus est:hebraica veritas habet:donec veniat messias:qa id qđ erat obscurū p hoc voluit declarare.& sic patet ꝙ p̄dicta auctoritas nō poterat intelligi de nabuchodonosor, nec de roboā:nec de alio q̄ de xp̄o.Qđ aūt seqt in hebra[ico]:Et ei aggregabunt gētes:sic est intelligēdū:qa iudæi in aduētu [xp̄i] p maiori pte sunt obstinati in sua infidelitate:& gētiles q n[omi]ne gentiū designant,aggregati sunt ipsi xp̄o:fidēq; eius deuote suscipiētes ẜm ꝙ dicit ap̄ls Ro.xi.d.Cęcitas ex tp̄e cōtigit in israel donec plenitudo gētiū introiret &c.Qđ aūt tp̄e herodis ablatū est a iudæis sceptrū,patet:qa ipse fuit prim⁹ alienigena q regnauit in iudæa: pater eñ fuit idumæ⁹.Iste herodes romanorū auxilio fret⁹ debellauit ātigonū regē iudęoꝝ q descēderat a machabęis & oēm ꝓlē regiā occidit:& libros de genealogia regum cōbussit,ne postea deprehenderent ipse & filij eius alieni a regno dauid:interfecit etiā doctores legis q docebāt in pp'lo iuxta illud Deu.xvij.c.De medio fratrū tuoꝝ pones sup te regē:vt sic auferret a iudæis oēm viā recuperādi sceptrū.Qđ etiā patet per effectū:qa ab illo tp̄e vsq; nūc fluxerūt mille.cccix.anni ad min⁹:qa tali anno īcarnationis cœptū est hoc op⁹ & adhuc iudæi vident magis a p̄dicto sceptro longinq q̄ a pricipio.Cū eñ ablatio sceptri fuit signum eis p̄dictū de aduentu xp̄i:manifeste patet ꝙ illud impletū est tēpore herodis:q̄ regnāte nat⁹ est xp̄s iesus.& sic patet ꝓpositū.s.ꝙ tp̄s incarnationis sit præteritū.Itē hoc idē ꝓbat auctoritate Aggæi.ij.d.Hæc dicit dn̄s exercituū,adhuc modicū vnū est & ego mouebo cœlū & terrā,mare & aridā:& mouebo oēs gētes:& veniet desiderat⁹ cūctis gētib⁹.Et seqt.Magna erit gl'ia isti⁹ domus nouissimæ magis q̄ primæ:dicit dn̄s exercituū.ẜm oēs expositores hebræorū hr̄ ꝙ iste desiderat⁹ est messias siue christ⁹.Patet igitur p plura in auctoritate p̄dicta posita ꝙ tempus aduētus christi sit p̄teritū:prio' p id qđ dr̄ ibidē.Adhuc vnū modicū.Et subdit de aduētu xp̄i.Veniet desiderat⁹ cūctis gētib⁹ &c.Aggeus ꝓpheta dixit hoc verbū scđo anno darij regis p̄sarū:ab illo aūt tēpore vsq; nūc fluxerūt anni:M.dclix.ẜm cōputationē iudæorū:& plures adhuc ẜm cōputationē nostrā.M.dccj.Talis enim numer⁹ nō dr̄ in scriptura modicū cū eñ dicat ꝓpheta in scriptura restare tēpus modicū vsq; ad tp̄s desiderati cūctis gētibus:patet ꝙ tp̄s sui aduētus est præteritū.Sed ad hoc r̄ndent aliqui ꝙ tantum tēp⁹ in scriptura bñ dr̄ modicū,qa in Ps̄.lxxxix.a.dicitur:Mille anni ante oculos tuos tāq; dies hesterna q̄ præterijt.Sed ꝙ hæc respōsio

✱nō valeat

A ✱ nō valeat patet:qa si tp̄s mille annoꝝ cōparet æternitati,modicū est:& sic loquit auctoritas Ps̄.p̄dicti qđ patet p hoc qđ dicit Mille anni &c.qa diuina cognitio q̄ p oculos designat,ęternitate mēsuratur:sed si referat tp̄s mille annoꝝ ad expectationē ppl'i: sic nō pōt dici rōnabil'r loquēdo,tp̄s modicū:sed magnū.vñ & Baruch vj.tp̄s captiuitatis babylonicę p̄dicit magnū & longū:qđ tñ fuit valde modicū respectu.s.lxx.annoꝝ.Itē ꝓpositū per id qđ in auctoritate subdit.Veniet desideratus cūctis gētibus: & replebo domum istā gl'ia . Et loquit ꝓpheta de domo dei ædificata a iudæis post captiuitatē babylonicā.i[n] [qua] [ci]tāte illa domo venit iesus xp̄s: qa ꝓpheta dicit eā replendā gl'ia [per] aduētū ipsius desiderati cūctis gētibus ad eā.Domus aūt illa destructa est p Titū & Vespasianū xlij.anno post dn̄i passionē.ergo &c.Itē tertio p hoc idē patet,ꝓpositum per illud qđ sequit in auctoritate p̄dicta.s. Magna erit gl'ia istius domus nouissimæ magis q̄ primæ.Et cōstat ꝙ ꝓpheta loqtur de domo ędificata post captiuitatē babylonicā:vt dictū est:ad cuius ædificationē inducebat ppl'm & p̄dixit gl'iā ei⁹ maiorē futuram q̄ fuit gl'ia dom⁹ ædificatę p salomonē.hoc aūt nō intelligit ꝓpter maiores diuitias seu honores seu cultū diuinū vel ædificatores:qa status ppl'i tūc erat quasi nullus respectu illius domus & status q fuit sub salomone.Propter hoc dr̄.j.Esdræ.iij.ꝙ sacerdotes q viderāt primā domū lachrymabāt,alijs exultātibus in dedicatione domus scđæ:qa q̄si nullius momēti erat respectu primę: & iō nō pōt intelligi gl'ia eius maior:nisi p aduentū ipsius desiderati cūctis gētibus q eā gl'ificauit p̄ñtia sua:qa in ea fuit a mr̄e oblatus:ẜm ꝙ ꝓpheta Malachias p̄dixerat.iij.a.Statim veniet ad tēplum sc̄tm̄ suū dn̄ator quē vos q̄ritis: & angelus testamēti quem vos vultis.Ipsam aūt domū frequēter honorauit qñ ibi docuit & p̄dicauit.Dicūt aūt aliq iudæi ad hoc:ꝙ maior fuit gl'ia scđæ domus q̄ primæ in annis:qa plus durauit.Sed hoc nō valet:qa licet verū sit ꝙ plus durauit:hoc tñ non fuit ad gl'iā,sed ignominiā:qa plurib⁹ tp̄ibus fuit cōculcata & dehonorata:qa antiochus epiphanes posuit ibi abominandū idolū:&fecit ibi prostibula mulierū: ẜm qđ hr̄.j.Mach.&.ij.Sed qa librū istū nō recipiūt iudæi: iō pōt dici ꝙ hoc idē hr̄ Dañ.viij.Hoc etiā dicit Iosephus li.xij.antiqtatum.Sil'r qñ ciuitas hierl'm fuit capta p pompeiū impatorē romanorum.Itē iterū al's per herodē ascalonitā:& vltimo qñ destructa fuit p Titū & Vespasianū.Oib⁹ eñ istis tp̄ibus fuit illa dom⁹ deiecta & cōculcata.Itē ista maioritas durationis nō vr̄ esse alicuius

Iosephus

B gl'iæ notabilis:al'r eñ lapis diceret maioris honoris & gl'iæ q̄ natura humana:qa est maioris durationis.Itē si cōputemus durationem domus scđæ ẜm iudæos,dicētes eā durasse.ccccxx.annis:habebimus ꝙ p[ri]ma domus plus durauit:qa plures anni fluxerūt a quarto anno salomonis in quo fundata est dom⁹ pria,vsq; ad.xj. annū sedechiæ i quo destructa fuit:qa fluxerūt anni.ccccxxvij.cōputando o[mnes] [re]gū intermedioꝝ in.iij.&.iiij.li.Reg.p̄fecta aūt fuit xj.anno salomonis & stetit p̄fecta.ccccxxiij.& sic plus q̄ scđa durauit:sic accipiat duratio scđæ dom⁹ ẜm cōputationē iudæoꝝ.Licet aūt domus scđa plus durauit:vt.s.dictū est:tñ ista obiectio est efficax ꝯ iudæos qa ꝓcedit ex suppositione cōputatiōis eoꝝ quā reputāt verā.Patet ergo ex p̄dicta auctoritate Aggæi:ꝙ tp̄s aduētus xp̄i est p̄teritū.Sed restat ōndere ꝙ in p̄dicta auctoritate vr̄ dubium.s.ꝙ in aduētu desiderati cūctis gentibus sit impletū qđ ibi dr̄.s.Adhuc modicū & mouebo:nō solū terrā:sed cœlū. Dicendū est ꝙ cœlū in aduētu xp̄i motū est:large accipiēdo motū ꝓ oī innouatiōe : qa magna īnouatio in cœlo apparuit qñ in natiuitate xp̄i noua stella est visa:ꝓpter qđ reges venerūt ad ip̄m adorandū.Itē circa illud tp̄s.s.tp̄e herodis sub quo nat⁹ est xp̄s iñ iudæa:de quo magis loquit ꝓpheta q̄ de alijs terris, fuit maximus terremot⁹ in tantū ꝙ gentes ꝓpinquæ credebāt ꝙ in iudæa nullus hō remāsisset:vt dicit Iosephus in.j.lib.de iudaico bello.Et ex hoc arguit ꝓbabiliter aliquā cōiunctionē fuisse planetaꝝ notabilē, siue cōstellationem ex qbus solēt accidere talia.Qđ aūt motæ tūc fuerūt oēs gentes,patet:qa imminēte xp̄i natiuitate,p̄cæpit cæsar august⁹ describi vniuersum mundū:& oēs gētes romanoꝝ tributarias se ꝓfiteri:& ꝓpterea singuli ibāt ad loca dū erāt oriūdi ad p̄dicta faciēda:ꝓpter qđ etiā ioseph de galilæa ascēdit in bethleē cū maria sibi desp̄ōsata p̄gnāte vt ibi ꝓfiteret,vt patet Lucę.ij.In iudæa etiā tūc fuit facta magna cōmotio:qa qdā noīe iudas natiōe galilæus: publice asserebat iudęis esse illicitū cognoscere aliū dn̄m p̄ter deū & multi iudæi secuti sunt ip̄m:& postea interfecti ab exercitu romanoꝝ:vt dicit Iosephus.ij.li.antiqtatū.Et idē hr̄ Act.v.g. Ante hos dies extitit iudas &c.De cōmotione aūt maris nō oportet exēplum ponere:qa frequēter solet accidere.Itē ꝙ tp̄s aduētus xp̄i sit cōpletū:patet p auctoritatē Dañ.ix.f.vbi angelus gabriel instruit eū de tp̄e aduētus xp̄i,dicēs.Septuaginta hebdomadæ abbreuiatę sunt sup ppl'm tuū & sup vrbē sanctā tuā vt cōsummet p̄uaricatio & finē accipiat pc̄tm̄:& deleat iniqtas & adducat iusticia sempiterna

Cœlum quō sit motū in aduentu xp̄i.

piterna:& impleat visio & prophetia:& vngat sc̄tūsc̄toꝝ.Ad intellectū huius ꝓphetiæ prio videndū est qual'r hic accipiat hebdomada vel hebdomadas:qđ idē est.In sacra eñ scriptura accipitur hebdomada dupl'r:Vno mō pro tp̄e septē dierū.Et hoc mō cōiter accipit.nam hoc mō loquit scriptura de hebdomada Leuit.xxiij. vbi dr̄ ꝙ septē hebdomadæ accipiendæ sunt a festo paschæ q̄ faciunt.xlix.dies:&.l.die celebrandū est festū pentecostes .Alio modo accipit hebdomada ꝓ tp̄e septē annoꝝ. Et hoc mō loquit scriptura Leuit.xxv.b.vbi dr̄.Numerabis septē hebdomadas annorum:quæ faciunt.xlix.annos:&.l.annus sequens dr̄ iubileus:qui apud iudæos dr̄ annus remissionis.Nō inuenit autē hebdomada posse accipi pluribus modis:& ideo hic nō pōt accipi pro hebdomada dierū:qa al's tota ꝓphetia danielis fuisset cōpleta infra annū & dimidiū.ergo per locū a diuisione oportet ꝙ accipiat ꝓ hebdomada annoꝝ:& in hoc oēs catholici & hebræi cōueniūt.Sed differunt in hoc,qa aliq catholici,vt Beda & alij dicunt ꝙ isti anni intelligendi sunt anni lunares:q breuiores sunt annis solaribus.xj. diebus.Motus aūt fuit ad hoc dicendū ex duobus.Primo ex textu quia dr̄.Hebdomadæ abbreuiatæ:& sicut dictū est.Anni lunares sunt breuiores solaribus : & per ꝯñs hebdomadæ annoꝝ lunariū sunt breuiores.Scđo,qa angelus loquebat danieli q erat hebręus & iudæi computabāt per annos lunares:vt dicit Beda.& ideo angelus posuit numerū p̄dictoꝝ lunariū.Sed salua reuerentia Bedæ vtrūq; videt falsum esse:qa in hebræo nō ponit abbreuiatę in de truncationē seu diminutionē ꝓut sonat: sed ponit p̄cise prout denotat tp̄is determinationē.i.nō plus neq; minus.Sil'r scđ'm videt falsum.si eñ iudæi haberēt annū breuiorē.xj. diebus q̄ annus solaris quo vtimur:cū ẜm legē teneant primo mense cuiuslibet anni facere pascha in die determinato.s.xvj.die primi mensis:sequeretur ꝙ pascha iudæoꝝ huius anni antecederet seu anticiparet pascha anni p̄cedentis in.xj.diebus:& eodē mō pascha anni sequentis p̄cederet per.xxij.dies:ad qđ sequeret ꝙ ipsi celebrarēt pascha suū ex obligatione p̄cępti infra breue tp̄s in quolibet mēse totius anni.Hoc aūt apparet manifeste falsum ex vsu eoꝝ : semp eñ faciunt eodem tp̄e.Et ideo patet ꝙ computant per annos solares sicut & nos:licet enim incipiant ipsi menses a lunationibus:tñ tertius annus apud eos habet.xiij.lunationes:ita ꝙ per embolismos faciunt æquationem tp̄is : & sic computāt per annos solares sicut nos:dato tñ ꝙ cōputarēt per annos lunares:nihilominus haberet propositū nostrū:vt videbit.Scđo videndum est quot annos cōtinent hebdomadæ p̄dictæ:& patet per hoc: qa si multiplicentur lxx.per.vij.resultant.ccccxc.& sic.lxx.p̄dictæ hebdomadæ continent annos.ccccxc.Tertio videndū est a quo anno incipiat cōputatio istaꝝ hebdomadaꝝ.Et dicunt aliqui iudæi ꝙ incæpit ab vndecimo anno regis sedechiæ qñ destructum est primū templum. Alij dicunt ꝙ incæpit a primo anno darij regis mœdi:qa illo tp̄e dixit ista angelus danieli.Alij dicunt ꝙ incæpit a reditu captiuitatis sub zorobabel duce:anno scđo cyri regis persaꝝ.Alij dicūt ꝙ incępit a secundo anno regni artaxerxis,qñ missus est neemias ad reædificandū ciuitatē sanctā . Quæ aūt istaꝝ opinionum sit vera & aliaꝝ improbationē,omitto propter prolixitatē vitandā:quia istud diffuse scripsi sup danielē. Et ẜm oēs istas tres cōputationes habebitur sufficienter ꝓpositū.s.ꝙ tp̄s aduentus xp̄i sit præteritū qđ patet:qa angelus determinate assignat.ccccxc.annos vsq;quo impleatur visio &ꝓphetia,& vngatur sanctussanctoꝝ.i.xp̄s.Sed qualitercūq; incipiant anni solares vel lunares:&vbicumq; incipiatur cōputatio ẜm p̄dicta:qa inferius nō pōt accipi q̄ in secūdo anno artaxerxis:totū tñ tp̄s p̄dictum iam diu est præteritū: & hoc sufficit ad ꝓpositū nostrū.Si aūt aliqs velit plenius videre qualiter iste numerus annoꝝ p̄dictus impletus est per partes singulas: & qual'r in medio hebdomadæ vltimæ passus est christus:& cætera quæ faciunt ad expositionē huius textus : pōt recurrere ad id qđ scripsi sup danielem:vbi ista diffuse tractaui:& cōtraria dicta vt potui improbaui.Verū hic volo remouere quandā solutionē falsam quā dat Ra.Sa.ad rōnē p̄dictā:dicens ꝙ illę.lxx.hebdomadæ nō cōtinent tp̄s p̄cisum vsq; ad xp̄i aduentū & passionis eius mysteriū : vt p̄dictum est: sed cōtinent tp̄s p̄cisum a destructione primi templi vsq; ad destructionē secundi per Titū & Vespasianum,dicens.Et.lxx.p̄cise hebdomadæ sunt.i.p̄finitæ. Sup ppl'm tuum & super vrbem sanctā tuam:anteq; veniat perfecta captiuitas ipsoꝝ quæ facta est per romanos comburentes ciuitatē & templum:& ejcientes inde ppl'm iudaicum.Vt cōsummetur p̄uaricatio.i.vt desistant a p̄uaricationibus castigati per p̄dictā captiuitatem & afflictionē.Et deleatur iniquitas eoꝝ.s.per captiuitatem & afflictionē p̄dictā quæ est eis ꝓ pœna.vt dicit.Et adducat iusticia sempiterna.i.vt in æternum iustificentur per prædictam captiuitatem,pro peccatis pœnam tolerando . Vt sic finaliter impleatur visio & prophetia.i.visiones de christo promissæ per prophetas.

C *Hebdomada accipit dupliciter.*

D

Universidad de Deusto Biblioteca

E Et vngāt ſctūſſctōꝝ.i.arca dn̄i & vaſa ſanctuariȷ̄: q̄ recuperabunt p meſſiā in fine hui⁹ captiuitatis iudæoꝝ venturū: vt dicit. Sed q̄diu rum debeat durare iſta captiuitas, nō dr̄: & per ꝯñs determinat⁹ aduentus xp̄i ipſi⁹ hic nō diffinit. Qualr aūt exponat lr̄am ſequentē hic omitto: tum qa nō eſt neceſſariū ad ꝓpoſitū: tū qa diffuſe tractaui hoc ſup Dan. Q̄ꝫ aūt iſta expoſitio ſit falſa & extorta facta p eos, patet p lr̄am p̄cedentē: vbi dr̄ ꝙ angelus gabriel venit ꝓpter orōnē danielis orātis ꝓ liberatiōe ppl̄i: ad declarandū exauditionem ſuæ petitionis. Et iō nō ſolū nūciauit ei liberationé de captiuitate babylonica: ſed etiā ꝑfectā liberationē fiendā p xp̄m: de q̄ pricipalr daniel orabat. Et iō dicere ꝙ angelus veniebat ad denūciandū danieli ꝑfectā liberationē ſui ppl̄i, & nullū certū tp̄s liberatiōis fiēdę p xp̄m: hoc eſt valde abſurdū & p̄cedēti lr̄æ cōtrariū: qa angelus nō veniſſet ad cōſolationē danielis: ſed magis ad eius deſolationē. Itē qd' dicit: ꝙ p captiuitatē in qua ſunt deſiſtāt a p̄uaricationibus, hoc manifeſte eſt falſum: qa ſup oēs gētes intendunt ſortilegȷ̄s & auguriis: vt ſciūt illi q nouerūt facta illoꝝ: & tn̄ iſta maxime ꝓhibent in lege diuina: ſicut patet in Deut. & Exo. & in plurib⁹ aliȷ̄s locis veteris teſt. Itē ꝙ dicit impleri viſiones ꝓphetarum p merita eoꝝ: eſt ꝯ id qd' dr̄ Deut.ix.b. Scito ꝙ nō ꝓpter iuſtificationes tuas dn̄s deus tuus dederit tibi terrā hāc optimā in poſſeſſionem &c. & multo minus ꝓpter iuſticias eoꝝ eſt implēda ꝓmiſſio: & maxīe qa de eo ſcribit Eſa.viij.c. Et erit in lapidē offenſionis & petrā ſcādali duabus domib⁹ iſrl' &c. Itē ꝙ dicit p vnctionem ſctiſſctōꝝ intelligi vnctionē arcæ & ſanctuariȷ̄ q̄ recuperabūtur p meſſiā regē: hoc eſt ꝯ illud qd' dr̄ Hiere.iij.c. Cūq; multiplicati fueritis & creueritis in terra iſrl' in diebus illis ait dn̄s, nō dicēt vltra arca teſtamēti dn̄i: neq; aſcendet ſupra cor neq; recordabunt illius: neq; viſitabunt: nec fiet vltra hoc eſt dictū: ꝙ cęrimonię veteris teſtamēti oīno ceſſauerūt poſt paſſionē xp̄i: extūc em̄ fuerūt mortuæ. Pluribus etiā aliȷ̄s modis argumētatus ſum ſup danielē cōtra p̄dictū errorē: ſed iſta ad pn̄s ſufficiāt. Itē ꝓbat tp̄s aduentus xp̄i eſſe p̄teritū: per id Dan.ij. vbi dr̄ ꝙ nabuchodonoſor vidit ſtatuam magnā. Huius autē caput ex auro puriſſimo & optimo fuit: pectus aūt & brachia ex argēto puro: vēter & pedes eius & femora ex ære: tibiæ aūt ferreæ &c. Sequit: Abſciſus eſt lapis de mōte ſine manibus: & pcuſſit ſtatuā in pedib⁹ eius ferreis & fictilibus: & cōminuit eos. Per hanc aūt ſtatuā deſignant quattuor regna magna ſibi in orbe ſuccedētia: ſm ꝙ daniel diuinitus inſpiratus ibidē expoſuit.

F Primū eſt regnū chaldæoꝝ: qd' ſignificat per caput aureū: vt ibidē dr̄. Scd'm eſt regnū perſaꝝ qd' ſignificat per argentū: qd' ſubiecit ſibi regnū chaldæoꝝ. Tertiū eſt regnū græcoꝝ ſeu alexādri: qd' per æs ſignificat: qd' ſubiecit ſibi regnū perſarū. Quartum eſt regnum romanoꝝ: qd' per ferrum deſignat: qd' ſubiecit ſibi regnum græcoꝝ & alia regna mundi: ſicut ferrū domat oīa alia metalla. Per lapidem aūt abſciſum de monte ſine manibus: deſignatur ipſe xp̄us ieſus, ſiue regnū eius: cui ſubȷ̄ciendū erat romanoꝝ imperium: vt p̄dicit. Iſta aūt plenius declaraui ſup Danielē. Sed pono hic breuiter: ꝙ in p̄dicta expoſitione oēs expoſitores tam catholici q̄ꝫ hebręoꝝ cōcordāt. Tunc hoc ſuppoſito arguo ſic. Quia in p̄dicta ꝓphetia exprimit: ꝙ ille cui ſubȷ̄ciendū erat regnum romanoꝝ, erat ipſe xp̄s. Cum hoc igitur impletum ſit tp̄e Conſtantini & ſilueſtri papæ: quo tp̄e romanū imperium per fidem verā ſubiectum eſt ieſu filio virginis mariæ: patet ꝙ ipſe eſt verus xp̄s & meſſias. Poſtq̄ꝫ aūt probatum eſt tp̄s aduentus xp̄i præteritum per ſcripturā canonicam: hoc idem etiā probat per gloſas & dicta doctoꝝ hebræoꝝ apud eos autentica. vnde Eſa.vlti.c.dr̄. Anteq̄ꝫ parturiret peperit. Gloſa hebręoꝝ. Quia anteq̄ꝫ natus fuiſſet ille q in ſeruitutem vltimam redegit, natus fuit redēptor: ergo ante natiuitatem Titi qui ciuitatē deſtruxit: ppl'm captiuauit & ſeruituti expoſuit: intantū ꝙ dabant triginta iudęi pro nummo argenteo: vt dicit Hugo flo. fuit natiuitas ipſius xp̄i. Hoc idē patet per trāſlationem chaldaicā ibidē. Adhuc nō erit ei veniens anguſtia & redimetur: & adhuc nō venit ei tremor cū doloribus ꝓpter partum reuelabit rex meſſias: dolor em̄ & anguſtia partus exprimunt maximam calamitatē quā ſuſtinuerūt iudæi in obſidione Titi & Veſpaſiani: ergo ante obſidionē illā & miſeriā illam venit xp̄s. hoc cōcedunt multi apud eos. Dicunt tn̄ ꝙ ipſe xp̄s natus ſit in die deſtructionis templi. Sed cū ab illo tp̄e fluxerunt .M.ccxxxv. anni: quæritur ab ipſis vbi ſit ipſe xp̄s: & vbi per tantū tp̄s fuerit. Et dicunt aliq ꝙ ipſe cū angelis viuens in eo modo quo moyſes vixit .xl. diebus in monte ſinai & expectat præceptū dn̄i ad ſe oſtendēdum. Aliȷ̄ dicūt ꝙ eſt vltra montes caſpios expectans p̄ceptū dn̄i de liberatione ppl̄i. Aliȷ̄ dicūt ꝙ vadit per mundū ſicut pauper & leproſus & humiliatus, ꝓpter pc̄tā ppl̄i: ſm ꝙ dr̄ Eſa.liij.b. Et nos reputauimus eū quaſi leproſum &c. quouſq; appareat ex p̄cæpto dn̄i in virtute ad liberationē filioꝝ iſrael de ſeruitute & miſeria in qua ſunt. Talis aūt varietas oſtēdit manifeſte ꝙ dictū eoꝝ quantum ad

[Margin: Vanitates iudęorum de xp̄o.]

G hoc eſt ficticiū: ſed verū eſt quo ad hoc ꝙ tp̄s aduentus xp̄i iam diu eſt p̄teritū. Itē hoc idem patet quandā traditionem apud eos autenticā: & cōtinet in quodā libro q apud eos vocatur liber Iudicū ordinarioꝝ, traditus a domo heliæ.i. a diſcipulis eius. Per ſex mille annos erit mundus: duo milia vanitatis: duo milia legis duo milia meſſiæ. Ad intellectū huius eſt ſciendū: ꝙ hebręi dicūt hoc fuiſſe dictū a filio mulieris ſareptanæ quē ſuſcitauit helias: q etiam poſtea habuit ſp̄m ꝓphetiæ: & ꝓph[et]auit de duratione mūdi ꝙ duraret, vt dictū eſt ſex milia an[nis]. Duo milia autē dicunt tempus vanitatis: qa a principi[o m]ūdi vſq; ad vocationē abraæ: qa dictū eſt ei a dn̄o. Egredere d[e t]erra &c. Gen̄.xij.a. mūdus deſfluxerat in vanitate pc̄tōꝝ. Primo per luxu[riam]: vt patet tp̄e Noe: propter qd' factū eſt diluuiū: qa oīs caro corrūperat viā ſuā. Scd'o per idolatriā poſt diluuiū: qm̄ circa natiuitatē abraę totus mūdus erat idolatriæ deditus: ipſe autē primo auſus eſt publice vnū creatorē & deū p̄dicare: vt dicit Ioſephus .j. libro antiquitatū. Et iſtud tp̄us durauit per duo milia annoꝝ & .xxiij. qa abraam habuit .lxxv. annos qn̄ vocatus eſt. Extunc aūt incæpit tp̄s legis: qa lex nō dat niſi ppl'o adunato: per abraā aūt incæpit ppl's adunari ſub fide vni⁹ dei, & ad legē ſuſcipiendam diſponi: ꝓpter qd' abraæ data eſt lex circuncīſionis ad diſtinctionē illius ppl̄i qui erat legē accæpturus ab aliȷ̄s ppl̄is: ab illo aūt tp̄e.ſ. a vocatione abraæ vſq; ad natiuitatem xp̄i fluxerunt duo milia annoꝝ: niſi ꝙ deficiunt .xxix. Si igit accipiant .xxiij. qui ſuperabundant vltra duo milia p̄dicta quę dicuntur tp̄a vanitatis: habebimus quattuor milia annoꝝ a principio mundi vſq; ad natiuitatē xp̄i, niſi ꝙ deficiunt .v. anni. Si igit quinq; anni quibus xp̄s latuit in ægypto ꝓpter ꝑſecutionē herodis iungant p̄cedentibus ita ꝙ dies meſſiæ incipiant cōputari ab illo tp̄e quo de ægypto eſt reuerſus: habebimus de principio mūdi quattuor milia annoꝝ vſq; ad dies meſſiæ.ſ. duo milia vanitatis: duo milia legis ſm ꝓphetiā p̄dictā. Vtrū autē dies xp̄i debeat tm̄ durare per duo milia annoꝝ vel plus vel minus, nō me intromitto: qa finē mundi determinandū dicere nō intēdo: ſed ſufficit mihi ſm prædictā traditionē iudæoꝝ, ꝙ tp̄s aduentus xp̄i ſit præteritum: ex quo iam dictū eſt ꝙ tranſierūt a principio mūdi quattuor milia annoꝝ: qa a principio mūdi ipſi cōputant qnq; milia & .lxx. annos vſq; ad annū dn̄i .M.cccix. quo pn̄s opus fuit ſcriptū. Item oſtendo ꝓpoſitū per rōnē ex ſcriptura ſumptā. cōſiderando em̄ ꝓceſſum vete. teſta. apparet ꝙ q̄diu filȷ̄ iſrael fuerūt ſeruiētes deo fuerūt in ſtatu proſpero: & ſi aliqn̄ fuerūt captiuati & afflicti:

[Margin: Tria tp̄a mundi.]

H hoc fuit ꝓpter pc̄tm̄ ppl̄i illius: nūc aūt ita eſt ꝙ añ captiuitatē babylonicā fuerūt idolatrę peſſimi & occiſores ꝓphetaꝝ eos a pc̄tis ꝓhibentiū: intm̄ ꝙ repleuerūt ciuitatē hierl'm ſang[ui]ne ꝓphetaꝝ vſq; ad os: vt dr̄ .iiij.Reg.xxj.c. Et multa alia fecer[unt] ꝓpter quæ captiuati ſunt in babylonia: & illa captiuitas non d[urau]it niſi per .lxx. annos. Cū aūt captiuitas in qua ſunt nūc durau[erit] per annos .M.ccxxxv. nec adhuc apparet eorum liberatio de ꝓximo: oportet eos cōcedere: ꝙ pc̄tm̄ ꝓpter ꝙ tamdiu captiuati ſunt fuit maius q̄ꝫ pc̄tā p̄cedentia captiuitat[em] babylonicā: cum pœna debeat rn̄dere pc̄tō: hoc aūt nō pōt dici niſi ꝓpter illud grauiſſimum pc̄tm̄ quo xp̄m eis in lege & ꝓph[et]is ꝓmiſſum negātes & ꝑſequētes crudeliter occiderūt: qa poſt reditū captiuitatis babylonicæ nō legunt idolatraſſe & ꝓphetas occidiſſe, & tant[a] crimina ꝑpetraſſe in aliȷ̄s ſicut ante. Et iō rōnabiliter nō pōt aſſignari cauſa tantæ captiuitatis & miſeriæ, niſi illa q̄ dicta eſt.ſ. ꝙ nō cognouerūt tp̄s viſitationis ſuæ: vt Luc.xix. hoc aūt dicit Ra. Moyſes in libro Iudicū ordinarioꝝ. Ieſus nazarenus viſus eſt eſſe meſſias: & interfectus eſt per domum iudiciȷ̄: & ipſe fuit cauſa & promeruit vt deſtrueret iſrael in gladio. Item doctrina aliqua declaratur vera: & hoc dupliciter. Vno mō per reductionē ad principia euidētia: & hoc mō declaratur veritas eoꝝ quæ ſubiacēt facultati naturalis intellectus. Alio modo per diuinū teſtimoniū.ſ. qn̄ ad cōfirmationē talis doctrinę ſit tale miraculū de quo certū eſt ꝙ nō pōt fieri niſi virtute diuina ſicut eſt ſuſcitatio mortui, illuminatio cæci: & cōſilia. Cōſtat igit ꝙ nullo mō deus pōt eſſe teſtis falſitatis: & ideo ſi tale miraculum vel factū diuinū perpetrat ad declarationē alicuius doctrinę ſufficienter cōcludit propoſitum.ſ. talē doctrinā eſſe verā: & hoc mō declarata eſt veritas eoꝝ q̄ excedunt intellectus facultatē: ſicut patet ꝙ hoc mō declarata eſt veritas q̄ dicta eſt per moyſen, ioſue & cōſil'es. Nunc aūt ita eſt ꝙ opera diuina ſunt multa valde: & manifeſte facta ſunt ad declarationē xp̄i & doctrinæ eius & ſuoꝝ: vt patet per ſcriptores veriſſimos, & famā publicā vſq; nūc cōtinuatā quæ in talibus faciunt ſufficientē fidē: ſicut firmiter tenemus Ariſtotelē fuiſſe ph̄m & Platonē: & tn̄ nō habemus inde aliā ꝓbationem niſi per famā publicā: igitur etiā ſic fuit de doctrina xp̄i. hoc etiā patet per libros apud iudæos autēticos. Scribit em̄ in quodā libello qui apud eos intituleт de ieſu nazareni generatione: q leproſos mūdauit: & claudū ex vtero matris ſuæ ſtare fecit: & mortuum ſuſcitauit

[Margin: Doctrina declarat vera dupliciter.]

A tuū ſuſcitauit: & multa alia q̄ fieri nō poterāt niſi virtute diuina. Dicit tn̄ ibidē ꝙ talia fecerat virtute nois tetragrāmaton: qa qui ſciret illud debito mō ꝓnunciare, poſſet virtute illius miracula facere: vt in eodē libro dr̄. Ieſus aūt nazarenus ꝓnunciationē illius nois didicit: vt ibidem dicit: ꝙ in tēplo dn̄i lapidē ſuper quē ſteterat arca dn̄i antiquitus inuenit: in quo erat ſcriptū tale nomen expoſitum: vocat aūt expoſitio illius nois deſcriptio & determinatio qualr debeat ꝓnūcia[ri]. Licet aūt hoc dictū nō ſit verū: tn̄ ex hoc cōtra iudæos hr̄ argum[entum ...] nomē dn̄i tetragrammaton qd' eſt inter alia noīa ſanctiſſimū: ſm [...] nō pōt habere virtutē ad agendum aliqd' contrariū honori diui[no]: ſed magis ad id qd' eſt honori diuino cōſonum. Cun[1] igitur dicūt ꝙ virtute illius nois ieſus nazarenus fecerat miracula: oportet eos concedere ꝙ doctrina xp̄i ad cuius confirmationē faciebat talia miracula non erat falſa: nec honori diuino cōtraria: ſed magis cōſona: cū ergo docuerit ſe eſſe verum deum: verum xp̄m a deo miſſum & verum hoīem: ſequit per conſequens ꝙ iſtud ſit verum: aliter ſequeretur ꝙ ipſe fuiſſet falſus propheta & aſcriberet ſibi blaſphematorie diuinitatē: & ꝙ ad confirmationē iſtius falſitatis fuiſſent facta vera miracula virtute diuini nois ſanctiſſimi: & tunc deus in cuius virtute talia miracula fierent, quæ alia virtute fieri nō pn̄t eſſet teſtis falſitatis qd' eſt inconueniens. Item ꝓnunciatio cuiuſlibet nois nō pōt talia facere: ſed ſolus deus talia fecit, & facit ad inuocationem ſui nois & virtutis. Si igitur chriſtus virtute nois p̄dicti fecit prædicta oportet concedere ꝙ illa fecit virtute diuina: & per ꝯñs ꝙ doctrina eius ad cuius cōfirmationē talia fecit fuit vera: cū deus non poſſit eſſe teſtis falſitatis: vt.ſ. dictum eſt. Hæc etiam & alia videtur dicere ioſephus expreſſe: qui fuit maximus hiſtoriographus iudæorū & apud eos autenticus. Dicit em̄ ſic li.xviij. antiquitatum deſcribēs tempora Tyberȷ̄ cæſaris: ſub quo paſſus eſt ieſus. Fuit hiſdē temporibus ieſus ſapiens vir: ſi tn̄ eū virū noīare fas eſt: erat em̄ mirabilium operū effector: & doctor eoꝝ hoīm qui libenter audiūt ea quæ vera ſunt: & multos quidē iudæoꝝ & multos ex gentibus ſibi adiunxit. xp̄s hic erat. Hunc accuſatione primoꝝ nr̄æ gentis virorum cū pilatus in crucē agendū decreuiſſet: nō deſeruerūt eū hi qui ab initio dilexerant eū. Apparuit em̄ eis tertia die iterū viuus ꝙ diuinitus inſpirati ꝓphetę vel hæc, vel alia de eo innumera miracula futura eſſe p̄dixerant. Item qn̄ ſcriptura dicit aliquid futu-

[Margin: Ioſephi teſtimonium de xp̄o.]

B rum & determinatum tp̄s, modum & locū: & ſi oīa iſta cōcurrant in vnū: manifeſte patet ꝙ illud qd' fuerat p̄dictū eſt adimpletū: ſacra aūt ſcriptura p̄dixerat aduentum xp̄i: vt patet in multis locis: determinauit etiā tēpus veniendi: videlicet qn̄ fieret tranſlatio regni: vt habe[tur] Gen̄.xlix.b. Non auferetur ſceptrū de iuda &c. ſilr locum naſc[en]di &c. Micheæ.v.a. Et tu bethleem &c. ſilr modum viuendi [...]ps in paupertate viueret. Zach.ix.c. Ecce rex tuus venit iuſtus & [ſal]uator: ipſe pauper &c. determinauit ſcriptura modum moriendi.ſ. ꝙ in humilitate & patientia ex parte ipſius pſonæ chriſti: ſed in crudelitate maxima ex parte ipſorum occidentiū eum: vt habetur Eſa.liij.c. Tanq̄ꝫ ouis ad occiſionē ductus eſt &c. Cum aūt hæc oīa manifeſte ſint adimpleta de ieſu nazareno rationabiliter concluditur ꝙ ipſe ſit verus xp̄s. Sed contra hoc arguūt iudæi multipliciter. primo per id quod habetur Eſa.ij. vbi loquitur de tempore aduentus Chriſti di. Erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus dn̄i in vertice montium &c. Sequitur. Conflabunt gladios ſuos in vomeres: & lanceas ſuas in falces: non leuabit gens cōtra gentē gladiū nec exercitabunt vltra ad prœlium. Ex his em̄ formant quadruplex argumentum. Primo ex hoc. Erit in nouiſſimis diebus. Ieſus aūt non fuit in nouiſſimis diebus: qa poſt natiuitatē eius fluxerunt multa tp̄a: igitur non fuit xp̄s cuius aduētus ꝓmittit in nouiſſimis diebus. Scd'o ex eo qd' ſubditur ꝙ mons domus dn̄i erit in vertice montium. Mons em̄ ille dr̄ mons ſion vbi fuit templū ædificatum: ſed mons ille in aliquo eſt eleuatus: ergo adhuc nō venit xp̄s. Vn̄ occaſione huius verbi dicūt aliqui doctores hebræoꝝ: ꝙ dn̄s debet portare montē thabor in montem ſinai: & montē carmeli ad locū vbi eſt hieruſalē: & ſuper verticem iſtoꝝ montiū ponere montē ſion. hoc aūt nondū eſt adimpletum: ergo &c. Tertio arguunt ex eo qd' ſubdit. Et fluent ad eū oēs gentes: qa non oēs gentes crediderunt in ieſum nazarenū: nec adhuc credunt. igitur non fuit xp̄s. Quarto per id qd' ſubdit. Non leuabit gens contra gentem gladium &c. quia nō ceſſauerūt bella per orbē: vt patet manifeſte: & maxime qa poſt mortē ieſu in iudæa fuerunt bella atrociſſima tp̄e titi & veſpaſiani. igitur ipſe nō fuit vere chriſtus. Ad primum dicendum eſt ꝙ dies nouiſſimi dicuntur.ſ. dies meſſiæ in ſacra ſcriptura: q̄ꝫ ſm doctores hebręoꝝ debent ad minus durare per duo milia annorum: vt patet ex prædictis: & non ſolum dies meſſiæ dicuntur dies nouiſſimi, ſed etiā aliqua tempora per ipſum xp̄m pręcedentia: vt patet Gen̄.xlix.a. vbi patriarcha iacob dixit filȷ̄s ſuis. Congregamini vt annunciē quæ ventura

[Margin: Argumēta iudæorum.]

[Margin: Rn̄ſio ad argumēta.]

C ſunt nouiſſimis diebus: & ibidem non ſolū denunciat de aduentu xp̄i: ſed de multis aliȷ̄s quæ impleta ſunt a tp̄e regum iſrael & iudicū: vt patet lr̄am intuēti: & etiā ſm expoſitores hebræoꝝ: & ideo nō valet p̄dictū argumentū. Ad ſcd'm argumentum eſt dicendū ꝙ eleuatio mōtis ſion nō intelligit ſm localē eleuationē: vt intelligūt iudęi: ſed ſm nobilitatē & ſignoꝝ magnitudinem: ſm etiā ꝙ dicit Ra.Sa. magnus doctor apud eos: hoc eſt dictu ꝙ tanta ſigna & maiora debēt fieri in aduētu xp̄i in mōte ſion q̄ꝫ in p̄dictis aliȷ̄s mōtibus: & hoc patet impletū per ieſum nazarenum q illuminauit cæcū natū: & ſanauit languidū in ꝓbatica piſcina: & multa alia miracula fecit ibi. Ibidē etiā ſp̄m ſctm̄ apl'is dedit: qd' fuit maximū miraculū: qa hoīes idiotę & ſimplices habuerunt noticiā ꝑfectā ſcripturaꝝ & loq̄bant idiomata oīm linguarum. Si aūt diceret ꝙ hæc ſolutio ſumat ex euangelio: & iō nō eſt efficax cōtra eos, nec valet: qa ad ꝓbandū aliquid iudæis, oportet vti ſcripturis apud eos autēticis in rn̄dendo eorūdem dictis. Dico ꝙ hoc nō oportet ſemp. Item nō ſolum euāgeliſtæ ſcribunt xp̄m feciſſe miracula vera: ſed etiā doctores hebræoꝝ: vt patet ex p̄dictis: propter qd' iſta ſolutio habet efficaciam ex eoꝝ libris. Ad tertium eſt dicēdū ꝙ ibi eſt diſtributio ꝓ generibus ſinguloꝝ: & nō pro ſingulis generū, ſicut dr̄ ꝙ oē aīal fuit in arca noe: qa de ſingulis ſpeciebus aīaliū fuerunt ibi aliqua indiuidua in arca noe. Silr de oībus gentibus aliqui crediderūt in xp̄o: vt patet per diffuſionem fidei in toto orbe. Aliter pōt dici ꝙ oīs, in ſacra ſcriptura ponitur pro multis aliqn̄ & frequēter: ſicut hr̄ .ij.Reg.xvij. Dixit abſalon & oēs viri iſrael: melius eſt conſilium. Certum eſt em̄ ꝙ ibi non erant omes viri iſrael pn̄tes: ſed multi. Et ſic eſt in propoſito: qa multi cōuerſi ſunt de gentibus ad fidē catholicā, etiā tp̄e apl'orum: qa in oēm terrā exiuit ſonus eoꝝ.ſ. p̄dicationis & annunciationis fidei xp̄ianæ. Ad quartū eſt dicēdū ꝙ circa tp̄a xp̄i fuit pax diuturna in toto orbe: & maxime in iudęa: qd' patet ex hoc: qa imminente natiuitate xp̄i pacificatis oībus regnis & ſub imperio romano redactis, p̄cęptū fuit a cæſare auguſto vt deſcriberet vniuerſus orbis: & ab illo tp̄e vſq; ad .xl. annū poſt paſſionē xp̄i, qn̄ incęperunt iudæi rebellare romanis nō legunt aliqua bella notabilia fuiſſe in iudæa: nec iudæos vſos fuiſſe armis: qa terra illa cuſtodiebatur a militib⁹ romanis: & ideo ꝓbabile eſt ꝙ tunc ꝓpter diuturnitatem tp̄is pacis iudæi inſtrumēta quibus prius vtebant in bellis mutauerunt in inſtrumēta agriculturæ apta: ſicut ſenſibiliter videmus fieri in terris vbi eſt pax diuturna: & ideo dr̄ in auctoritate p̄dicta. Cōflabunt gladios &c. Quod aūt ſubdit. Nō leuabit

[Margin: Ioh.9.a. &.5.a.]

[Margin: Act.2.a.]

[Margin: Ro.10.]

D gens cōtra gentē &c. nō importat pacis æternitatē: ſed diuturnitatem: vbi aūt habem⁹, vltra: in hebręo hr̄, aad: quæ dictio nō ſignificat æternitatem: vt patet .iiij.Reg.vj. vbi nos habemus. Et vltra nō venerūt latrones ſyriæ in terrā iſrl'. In hebræo hr̄: aad, vel aazri inuaſerūt & deprędati ſunt terrā iſrael: ſed importat diuturnitatem tp̄is ad longū tp̄us: hoc eſt, ne illis accidat ſicut illis accidit q̄s in ſamariā deduxit heliſæus: de qb⁹ eſt ibi ſermo. Quinto arguūt ibi iudæi cōtra aduentū xp̄i, per id qd' hr̄ Eſa.xj.a. Egredietur virga de radice ieſſe &c. vbi ſcriptura loquit de auentu xp̄i etiā ſm oēs doctores hebræoꝝ & catholicos. Sequitur ibidē. Habitabit lupus cum agno: & pardus cū hædo accubabit. Et ſequit ibidē. Delectabitur infans ab vtero ſup foramē aſpidis: & in cauerna reguli qui ablactatus fuit, manū ſuā mittet. dicūt ſic iudæi: ꝙ in aduentu xp̄i aīalia ſilueſtria debent ſe domeſticare: ſic ꝙ pacifice habitabūt cū aīalibus naturaliter manſuetis: & aīalia venenoſa non nocebunt hoībus vel pueris: immo ſecure infantes cū eis ludent. hoc aūt nō eſt impletū vt patet ad ſenſum. igitur nō venit xp̄s. Ad hoc eſt dicendum ꝙ ibi eſt locutio metaphorica: qa ibi noīant hoīes noīb⁹ aīaliū. Simile hr̄ Gen̄.xlix.d. Beniamin lupus rapax &c. Et ibidē. Neptalim ceruus emiſſarius. Et ibidē. Dan coluber in via. Et igit dicendū eſt in ꝓpoſito ꝙ iudæi & gentiles q prius erāt ad inuicē nociui & odioſi: pacifici ſimul habitabūt cōuerſi ad fidē xp̄i vt dr̄ Act.iiij.f. Multitudinis credentiū erat cor vnū & aīa vna: & tn̄ illo tp̄e fuerūt ad fidē xp̄i cōuerſi aliqui gentiles: vt patet eodem libro. Et eodē mō exponendū eſt de pueris qd' ſequit, & de aīalib⁹ venenoſis: qa ſimplices & pueri nō lędunt ab eis q ante cōuerſionem ad fidē xp̄i erāt veneno infidelitatis & ꝑfidiæ repleti. Quod aūt talis modus loquēdi ſit in p̄dicto ca. Eſa. patet per id qd' p̄mittitur ibi: qa ſtirpē ieſſe vocat virgam: ſilr ipſum ieſum vocat florem cū dicit. Et flos de radice eius aſcendet &c. Et ſilr cū ſubiūgit. Erit iuſticia cingulū lumboꝝ eius: & fides cinctoriū renū eius: manifeſte hr̄ ꝙ ibi cingulū & cinctoriū metaphorice accipiuntur. Et hæc oīa patent per tranſlationem chaldaicam, quæ ſic habet. Exibit rex de filȷ̄s eſa: & meſſias de filȷ̄s filiorum eius. Sequitur. Et erunt iuſti circumcirca ei: & fideles adhærentes ei: & erit iuſticia cingulum lumboꝝ eius: & fides cinctorium renum eius. vbi nos habemus

Universidad de Deusto Biblioteca

habemus.Habitabit lupus cū agno . ibi ſequiẗ . Et pax in diebus eius multiplicabiẗ . Ex quo patet ꝙ eſt locutio metaphorica . Pōt etiā dici ꝙ adimpletū eſt ad lrām in fidelibus xp̄i:qa feræ māſuetæ factę ſunt frequēter corā fidelibus xp̄i eoꝶ deuorationi expoſitæ:ſilr beſtiæ venenoſæ nō poterāt eis nocere:vt eis ſaluator promiſerat in euāgelio.Dedi vobis virtutē calcandi ſup ſer. & ſcor. &c.& Act.xxviij.b.dr̄: ꝙ paulus ꝑcuſſus a vipera in nullo læſus eſt:ꝓpter qđ barbari vidētes hoc & admirātes, dicebant ip̄m eſſe deū:vt patet ibidē.Sexto arguunt per id qđ habeẗ Deuẗ.xxx.a.Si ad cardines cœli fueris diſſipatus:inde retrahet te dn̄s deus tuus:& aſſumet atq; introducet te in terrā quam poſſederunt p̄res tui &c. Ex hoc ibi arguunt:cum ſimus diſperſi per totū mundum & non cōgregati:ſequiẗ ꝙ nō venerit xp̄s.Ad hoc eſt dicendū ꝙ hoc fuit impletum in reditu eoꝶ de captiuitate babylonica.Sed cōtra hoc arguunt per id qđ habetur Ezech.xxxix.g.Scient ꝙ ego dn̄s eoꝶ: eo ꝙ tranſtulerim eos in nationes:& cōgregauerim eos ſuper terram ſuam:& nō dereliquerim quemcūq; ex eis ibi.Multi em̄ derelicti ſunt de captiuitate babylonica & aſſyrioꝶ: qa nō oēs reuerſi ſunt:igitur tunc nō fuit impletum tp̄s xp̄i.Ad hoc dicendū ꝙ nulli fuerūt ibi derelicti qui voluiſſent reuerti: qa cyrus qui erat monarcha in oībus illis regnis dedit licentiā generalē oībus reuertendi:immo etiā munera dedit reuertētibus: vt patet Eſdræ.j.& ideo in hoc impletum eſt verbū Ezechielis & ipſius moyſi : qa nullus derelictus eſt ibi qui voluerit reuerti:illi aūt qui noluerunt , facti ſunt indigni diuino bn̄ficio.Aliter pōt dici ſic: ꝙ p̄dicta cōgregatio pōt intelligi per fidē & charitatē, q̄ cōgregatio eſt per xp̄m ieſum,ſm ꝙ exponit:Ioh.xj.f. vbi dicit ꝙ caiphas ꝓphetauit ꝙ ieſus erat moriturus ꝓ gente,& nō tm̄ ꝓ gente, ſed vt filios dei qui erāt diſperſi cōgregaret in vnū:nullus aūt extra hāc cōgregationē derelinquiẗ qui velit intrare:qa nulli claudiẗ gremium eccl'ię.Septimo arguunt iudæi per id quod hr̄ Zach.vj.d.Et oriens nomē eius.Tranſlatio autē chaldaica ſic habet . Meſſias nomen eius.Ex quo patet de xp̄o intelligiẗ:& ſequitur in eadē auctoritate .Et ædificauit templū dn̄o.Ieſus aūt non ædificauit aliquod templū dn̄o igitur nō fuit chriſtus.Ad hoc eſt dicendū: ꝙ hæc auctoritas intelligitur de ſcđo tēplo ædificato per zorobabel vt dicit Ra . Sa.doctor eoꝶ:& ideo ex hoc cōtra nos nō habent argumentū.Sed dato ꝙ intelligaẗ de xp̄o ad lrām:eſt dicendū ꝙ ipſe ędificauit tēplum de lapidibus viuis & ſpūalibus:videlicet de ipſis fidelibus:& talis ædificatio debebaẗ ipſi xp̄o quæ eſt perfectiſſima. vnde ſup illud Gen̄.xxviij.d.Nō eſt hic aliud niſi domus dei &c.i.dom⁹ quæ ædificata eſt in terris nil eſt reſpectu domus cœleſtis. Illa proprie ædificatur ex lapidibus viuis: videlicet ex fidelibus in p̄nti compaginatis ad inuicē & cōglutinatis per gratiā, & in futuro per gloriam.vbi habeẗ in glo.hebrai. ꝙ patriarcha iacob vidit dei domū ædificandā terris & domū dei in cœlis.ideo dicit.Nō eſt hic aliud &c.Octauo arguunt per id quod habeẗ Hiere.xxiij.a.Ecce dies veniunt dicit dn̄s & ſuſci.da.ger.iuſtum &c.quod de xp̄o intelligiẗ: vt eſt.ſ.allegatum.Et ſubditur ibidē.In diebus illis ſaluabitur iuda &c.Sed nunq; acciderūt tot miſeriæ filijs iſrł ſicut poſt paſſionem chriſti.patet in deſtructione ciuitatis & tēpli.ergo nō fuit vere chriſtus.Ad hoc dicendū ꝙ iam nō erant filij iſrael & iuda proprie loquēdo:qa erāt auerſi a deo:qa chriſtum negauerunt & occiderunt:ꝓpter qđ in illam miſeriam venerūt.Et ideo ex illa miſeria magis cōcluditur ꝓpoſitum:ſicut patet ex p̄dictis . Illi aūt qui erant vere filij iſrael:& qui.ſ.xp̄m recæperāt ſaluati ſunt per ip̄m: nō ſolū ſpūaliter q̄tū ad aīas:ſed etiā q̄tum ad corpus corporaliter:qa ſm ꝙ dr̄ in eccleſiaſtica hyſtoria:imminēte deſtructione ciuitatis hieruſalē per Titum & Veſpaſianū admoniti ſunt fideles qui erant in iudæa per angelū, vt trāſirent in regnū regis herodis agrippæ:q erat cōfœderatus romanis: & ſaluati ſunt in bona pace & ibi habitabant confidēter.Alr̄ pōt dici ad auctoritatē p̄dictā Hiere.qa illi ſunt ꝑfecti de regno xp̄i :de quo ibi loquiẗ,q iā ſunt in gl'ia cœleſti & illi habitant oīno cōfidenter & ſunt ꝑfecte ſaluati.Nono arguunt per id qđ hr̄ Dan̄.vij.d.Aſpiciebam in viſione noctis:& ecce in nubibus cœli quaſi fili⁹ hoīs veniebat.Secundū oēs expoſitores iudæoꝶ & catholicos loquitur ibi de aduētu xp̄i. Ieſus aūt nazarenus nō venit in nubibus,nec in tali poteſtate qualis ibi deſcribiẗ:ergo non fuit xp̄s.Ad hoc dicendū: ꝙ ſcriptura loquitur de duplici aduentu xp̄i.ſ. in mundū & ad iudiciū . primus aduentus deſcribiẗ cū humilitate:ſcđs cum poteſtate.Daniel autē loquitur de ſecundo aduentu.vn̄ ibidem ſequitur .Donec throni poſiti ſunt.Et ibi dr̄.Iudicium ſedebit: & aperti ſunt libri . Iudæi aūt excæcati neſciunt aduentū duplicē diſtinguere : & ideo errant multipliciter.quia aliqui expectant xp̄m in ſcđo aduentu apparere in tanta virtute ꝙ poſſit oīa terrena ſibi ſubijcere, & eos liberare & regnū eoꝶ reſtituere:ꝓpter qđ etiā xp̄i diſcipuli poſt eius reſurrectionem quærebāt Act.j.a.Dn̄e ſi in tp̄e hoc reſtitues regnū iſrael.Alij

Duplex aduētus xp̄i reperit in ſcriptura.

iſrael: Alij aūt ꝓpter ſcripturas q̄ manifeſte loquunẗ de xp̄o & de humanitate & de paſſione eius :& ꝓpter illas quæ loquunẗ de ei⁹ eminētia & p̄tāte expectāt duos meſſias.vnū qui dr̄ filius ioſeph: & iſte eſt paſſurus & occidēdus:aliū qui dr̄ filius dauid.qui ſuſcitauit filiū ioſeph meſſiā & reſtituet regnū iſrael:& ad hoc ſaluandum ponunt diuerſas ſcripturas.Sed iſtud dictū nō habet auctoritatem in ſcripturis.Licet em̄ plures dicti ſint meſſię ſiue vncti:qđ idem eſt participatione:vt dauid & ſaul [illegible] quidā alij.nullus tn̄ in ſcriptura ad ſalutē ppl'i dr̄ venturus [illegible]nus.Itē iſtud dictū pro tanto habet aliquā apparentiā [illegible] ato impletū eſt de xp̄o q fuit filius ioſeph putatiuus,& ſic v[illegible]atus:vt patet in euāgelio: & etiā filius dauid ſm carnē:vt patet ex p̄dictis.Decimo arguūt p id qđ habetur Eſa.xxx.f.Erit lux lunę ſicut lux ſolis:& lumē ſolis erit ſeptēpliciter ſicut lux ſeptē dierū in die qua alligauerit dn̄s vuln⁹ populi ſui & percuſſurā plagæ eius ſanauerit : cū igitur aduentus xp̄i expectetur ad ſalutem populi: igitur in aduentu eius mutatio corpoꝶ cœleſtium fiet:cū hæc non ſit adhuc facta, videtur ꝙ promiſſio de aduentu xp̄i adhuc nō ſit impleta.Ad hoc dicendū ſicut & ad præcedens argumentū: ꝙ loquitur de aduētu xp̄i ad iudiciū: tunc enim innouabunẗ & mutabuntur quodāmodo corpora cœleſtia:& tunc ſanabit vulnus ppl'i & percuſſura plagæ eius : quia tunc deſtruetur mortalitas per pc̄m primoꝶ parentum inducta: quia omnes hoīes reſurgent ad vitam immortalem . Vndecimo arguunt per id qđ habetur Eſa.liij.d.Videbit ſemē longæuū &c. & Pſ̄.lxxxviij.e.Ponam in ſæculum ſæculi ſemen eius. Ieſus aūt nazarenus non legitur filios habuiſſe:ergo non fuit chriſtus . Ad hoc eſt dicēdū ꝙ habet & habuit filios ſpirituales :& talis filiatio ſibi debebatur per fidem & ſacramenta:non autē per carnalē propagationem quæ ſemper habet fœditatem cōiunctam.Vnde ſup illud Gen̄.xxj.b.In iſaac vocabitur tibi ſemen.Glo.hebræorum. Omnis qui confeſſus fuerit duo ſæcula vel deos,vocabitur tibi ſemen:vocantur autem hic duo ſęcula tempus legis & tempus xp̄i. Illi ergo etiam qui per fidem confitentur chriſtum,ſunt ſemen & filij chriſti.Duodecimo arguunt per id quod habetur Ezech.vlti. vbi deſcribitur quoddam templum mirabile & magnū in terra iſrael ædificandum: & hoc dicunt in aduentu chriſti complendū: hoc autem nō eſt factum:igitur &c. Ad hoc eſt dicendū ꝙ ſcriptura ibi loquiẗ ſub metaphora de domo cœleſti :de qua .ſ.dictū eſt. Et hoc patet p id qđ in fine Ezech.cōcluditur . Et nomē ciuitatis ex illo die:dn̄s ibidē.Hoc etiā patet per multa alia quæ ponuntur in littera:qa ibi deſcribitur fluuius habēs ligna pomifera ex vtraq; parte facientia fructus quolibet menſe :& habentia folia nunq; defluentia:quæ nullo modo videntur verificari a[d l]iteram.Hoc etiam videtur per dictum Rab.Salo.doctoris hebr[illegible] dicentis ꝙ de hieruſalem ſuperna locutæ ſunt ſcripturæ in fi[illegible]ech . Hæc igitur ſunt quæ arguunt iudæi & quædā alia quæ [illegible]o. Tum propter prolixitatē vitandam. Tum qa etiam ſolutiones eoꝶ patent ex prædictis . Et ſic patet tertium principale quod erat determinandum in iſta quæſtione : videlicet ꝙ tempus aduētus xp̄i ſit præteritum.Vltimo ſoluendū eſt argumentum qđ fiebat in oppoſitum in principio quæſtionis.vbi dicebatur: ꝙ ſi prædicta de fide catholica poſſunt probari per ſcripturam a iudæis recæptam non eſt veriſimile quin illi qui ſunt inter eos ſtudioſi hoc percæpiſſent:& per ↄn̄s ſuum errorem reliquiſſent. Ad hoc eſt dicendū ꝙ multi inter eos litterati percæperunt & a tp̄e chriſti : ſicut patet de nathanaele,nicodemo,gamaliele qui fuerunt doctores & periti in lege.Similiter de paulo apoſtolo & apollo:& multis alijs vnde Ioh.xij.f.dicitur.Et de principibus multi crediderunt in eū:ſed propter phariſæos non confitebantur:ne de ſynagoga expellerētur:dicebantur tunc principes ſacerdotes & legiſdoctores . Multi etiā poſtea legiſperiti hoc percęperūt:ſicut dictū eſt de ioſepho:& idem poſſet dici de multis alijs. Multi autem auertuntur a fide xp̄i triplici de cauſa.vna eſt propter timorem penurię temporalis:qa ſemper fuerunt cupidi:& in lege eorum ſemper promittitur abūdantia temporalium:ideo ſupra modum abhorrent contrarium. Alia cauſa eſt:quia a cunabulis in odijs chriſti nutriuntur:& legi chriſtianæ & chriſticolis maledicunt in ſynagogis oī die.Illa autem ad quę homines ſunt aſſueti a puericia ſunt quaſi in naturam conuerſa:& per conſequens auertunt iudicium intellectus a veritate contraria.Tertia cauſa eſt propter difficultatem & altitudinē eorum quæ in fide catholica proponunẗ credēda ſicut eſt trinitas perſonarum in diuina natura:& duæ naturæ in vna perſona xp̄i: & ſacramentum euchariſtiæ : quæ nullo modo poſſunt capere:& ideo reputant nos tres deos colere & credere . In ipſo etiam ſacramento euchariſtiæ reputant nos peſſimos idolatras : ſicut per experientiam cognouerunt illi qui frequenter de iſtis cum eis cōtulerunt:& ideo a fide catholica pro talibus auertuntur,& plures iā baptizati ad vomitum reuertuntur.

G H

Auerſio iudæorū a fide xp̄i cōtingit ꝓpt tria.

A

Tractatulus venerabilis magiſtri , fratris Nicolai de Lyra,ordinis minorum contra quendā iudæum ex verbis euangelij , chriſtum & eius doctrinam impugnantem.

POtens ſit [e]xhortari in doctrina ſana:& eos qui contra dicunt a[illegible] Ad Titum.j.b. Licet autem propoſitū verbum epiſco[illegible] conditionis ſit expreſſiuum:cōuenienter tamē pote[ſt a]ccipi vt ſit expreſſiuum perfectionis catho[l]ici doctoris:ad quē ſpectat exhortari fideles in ſana doctrina,& infideles arguere contradicentes catholicæ veritati.Aduertendum tamen ꝙ licet dicere ſe talem eſſe doctorem arrogantiſſimum: videatur tamen profiteri doctrinam hanc ſe deſiderari & aſſequi,viri ſtudioſi proprium eſſe videtur.Propter qđ ſapiens pythagoras vt euitaret arrogantiæ notam,noluit ſe dicere ſapientem,ſed philoſophum.i.ſapientiæ amatorem: quod cuilibet ſtudioſo eſt honeſtum.Vera aūt ſapientia quæ in vita pręſenti habeẗ:in ſcriptura veteris ac noui teſtamēti continetur. Propter quod dicit Deuẗ.iiij.a.Hæc eſt enim veſtra ſapientia & intellect⁹ coram populis.Poſtq; autē ego auxiliante dn̄o ex amore ſapiētiæ ſcripſeram ſuper vtrūq; teſtamentū ſm gratiā a domino mihi datam:quidam tractatus a iudæo quodam confectus venit ad manum meam,in quo ex verbis euangelicis auctorem euangelij dominum noſtrum ieſum chriſtum nititur impugnare. Licet autem eius impugnatio apud intelligētes nullius aut modici ſit momenti:quia tamen per eam poſſent turbari ſimplices:ideo talem temerarium veritati contradicentem arguere propono prout domin⁹ mihi dabit.Sic autem intendo procedere , quia ponam ſingulas euangelicas auctoritates quas accipit:& iuxta quamlibet auctoritatem obiectionem ſeu obiectiones quas iudæus contra chriſtum elicit:& conſequenter eas deſtruere,non ſolum per ſcripturam noui teſtamenti aut catholicorum doctorum:ſed etiam per ſcripturas veteris teſtamenti,& doctorum hebraicorum conabor.

Oportuna ꝯtinuatio huius tractatus ad p̄ce.

¶Dicitur igitur primo ſic.Liber generationis ieſu chriſti filij dauid filij abraam:abraam genuit iſaac: iſaac autem genuit iacob : iacob autem genuit iudam & fratres eius:iudas autem genuit phares & zaram de thamar, Sequitur infra. Salmon autem genuit booz de raab:booz autem genuit obeth ex ruth. Et infra. Dauid autem rex genuit ſalomonem ex ea quæ fuit vriæ,ideſt ex bethſabee quæ fuit vxor vriæ.Ex hoc autem arguit ſic.In hac genealogia ieſu chriſti nazareni quæ eſt principium noui teſtamenti,nulla ſancta mulier nominatur, ſcilicet ſara,rebecca & cæteræ:ſed tantū quatuor prædictæ quę ſunt in ſcriptura reprobatę. Prima na[illegible] ſcilicet thamar ſub ſimulatione meretricis ſuppoſuit ſe iudæ ſocero ſuo,& ſic cōcępit ex ipſo phares & zarā.Gen̄.xxxviij. g.Secunda vero ſcilicet raab , meretrix cognominatur Ioſue. ij. Fuit etiam genere chananæa,& ſicv[t di]cetur mulier luxurioſa,vilis & idolatra. Tertia ſcilicet ruth fuit de populo moab , qui colebat idola.Quarta vero fuit bethſabee,quæ fuit adultera : vt patet. ij. Regum.xj.a. Ex hoc ergo innuitur manifeſte ꝙ tota genealogia ieſu nazareni & eius natiuitas erat ordinata ad immundiciam carnis & idolatriā.Ex quo ſequitur ꝙ nō fuit vere chriſtus:& ꝙ chriſtiani ſunt tranſgreſſores & immundi:comedūt enim carnes ſuillas &c.quæ in lege ſunt prohibita.Sunt etiā idolatrę peſſimi:adorantes ieſum purum hominem tanq; deum:& quod peius eſt,hoſtiam de frumento ab eis formatam & coctam adorant ſicut deū, quod eſt deriſibile:& poſtea comedūt,quod eſt horribile.

Arguit iudę⁹ natiuitatē xp̄i ex ei⁹ genealogia eē ſuſpectam.

B obiectio iudęi prima & mltifaria.

Secūda.

¶In ſolutione iſtorum intendo tria facere.Primum eſt oſtendere ꝙ non valet id quod obijcitur.Secundum ꝙ in proceſſu falſum præſuponitur. Tertium:quare nomina dictarum mulierum in genealogia chriſti exprimuntur.Nam argumētum hoc principaliter quærere videtur.Circa primum oſtenditur primo vt clauus clauo retundatur: ꝙ ſimilis ratio vel fortior poteſt fieri contra meſſiam a iudæis expectatum.Hiere.xxiij.a.diciẗ de ipſo. Ecce dies veniunt dicit dominus,& ſuſcitabo dauid germē iuſtum:quod omnes hebræi exponunt de chriſto.Vnde & trāſlatio chaldaica quæ eſt hebraicæ literæ in plurib⁹ locis expoſitiua,habet ſic. Suſcitabo dauid meſſiam iuſtum. Omnes enim iudæi confitentur meſſiam de dauid deſcenſurum.Propter quod Mat.xxij.d. quærente ſaluatore a phariſæis de chriſto,cuius filius eſt:dixerūt, dauid. Dauid autem multipliciter dicitur & grauiter peccaſſe. Primo in morte ſacerdotum nobe.j.Regum.xxij.d.qui per omiſſionem cautelę debitæ,fuit occaſio mortis ipſorum:petēdo panes & gladium ab achimelech præſente doech idumæo:propter quod filio achimelech fugienti ad dauid,dixit.Ego ſum reus omnium animarum patris tui.Et numerus occiſorum ſacerdotum fuit.lxxxv.virorum:& cū hoc ciuitas

Rn̄ſio.

Peccata dauid. Primum

hoc ciuitas eorum fuit ſuccenſa,& mulieres & paruuli trucidati. C

Item peccauit peccato adulterij & etiam raptus:vt videtur in vxore vriæ:de qua dicitur.ij.Reg.xj.a.Miſſis itaq; dauid nuncijs , tulit eam per potentiam regalem. *Secundū*

Item peccauit peccato homicidij proditorie commiſſi:nam vriam fideliſſimum ſibi militem occidit gladio filiorū ammon, vt ibidem dicitur.Et quia poſtea factū fuit diuulgatum:ſurrexit inde ſcandalum maximū:propter quod dicebatur in populo vulgariter de ipſo dauid:quō poterit eſſe ſalus ei qui rapuit ouem & occidit paſtorem: *Tertium*

Item peccauit grauiter omittēdo non ſolū punitionem debitam,ſed etiam increpationē filij ſui ammon de oppreſſione violēta ſororis ſuæ thamar.ij.Re. xiij.Dicitur etiam ibi.Cū autē audiſſet dauid verba hæc,contriſtatus eſt valde,& noluit contriſtare ſpiritum ammon filij ſui , quia diligebat eum. *Quartū.*

Item peccauit grauiter in miphiboſeth filium ionathæ:cuius ſeruum accuſantē dominū ſuū de crimine læſę maieſtatis & falſo,vt habetur.ij.Reg.xvj.poſt cognitam innocentiā miphiboſeth & nequitiam ſibę ſerui ſui:illū ſeruum quē de iuſticia tenebatur decapitare:non ſolum non puniuit,ſed etiam contra iuſticiam medietatē hæreditatis miphiboſeth ſibi dedit, vt habetur ij.Regum.xix. *Quintū.*

In hoc etiam fregit iuramentū fœderis initi cum ionatha patre miphiboſeth: vt habetur.j.Regum.xx.g.Quæ iurauimus ambo in nomine domini,dicentes:domin⁹ ſit inter me & te: & ſemen meū & ſemen tuū, vſq; in ſempiternum:& ſubintelligiẗ firmiter ſeruabuntur.Et propter grauitatem huius peccati dicunt doctores hebræorū , ꝙ regnum dauid fuit poſtea diuiſum. Vnde ſuper illud verbum dauid.ij.Reg.xix.e. Tu & ſiba diuidite poſſeſſiones,dicit gloſa hebraica: ꝙ tunc venit vox de cœlo dicens Roboam & hieroboam diuident regnum. *Sextum.*

Item peccauit dauid per ſuperbiam in numeratiōe populi.ij.Reg.xxiiij.c.& in tranſgreſſiōe præcępti diuini:quod habetur Exo.xxx.vbi dicitur:in numeratione populi pro quolibet capite deberet dari dimidium ſiclū argenti domino.quod tunc non fuit factū:& propter grauitatē peccati mortui fuerunt de populo iſrael ſeptuaginta milia viroꝶ:vt habetur ibidem.Hæc aūt ſcripta ſunt in veteri teſtamento de peccato dauid,& forſitan plura alia commiſit quæ non ſunt ſcripta.Igitur ſi propter pc̄tā prædictarum mulierū in genealogia ieſu nazareni poſitarum arguunt iudæi ꝙ ieſus nazarenus nō fuit meſſias in lege & prophetis promiſſus:eadē ratione,vel fortiori poteſt argui: ꝙ meſſias quem expectant deſcenſurū de dauid q fuit tot & tantis criminibus irretitus,nō ſit meſſias eis promiſſus. *Septimū*

¶Item oſtenditur ꝙ argumentum eorum non valet.Frequenter enim leguntur homines ſancti ex parentibus nequiſſimis procreati,& ecōuerſo ex ſanctis nequiſſimi.Sicut achaz nequiſſimus genuit ezechiam ſanctiſſimum.iiij.Regum.xvj.d.Et ezechias ſanctus genuit manaſſen peſſimum,qui poſuit idola in tēplo domini:& effudit ſanguinem multum nimis: donec impleretur hieruſalem vſq; ad os. iiij.Reg.xxj.c.Similiter ammon peſſimus genuit ioſiam ſanctiſſimum:qui genuit tres filios peſſimos,qui propter pc̄tā ſua traditi fuerūt in manus infideliū.vnus in manus regis ęgypti:& alij duo in manus regis babylonis:vt habeẗ.iiij.Reg.xxiij.&.xxv.Ex hoc patet ꝙ non habetur argumentum contra veritatem chriſti: eo ꝙ in eius genealogia ponuntur peccatores & peccatrices cum iuſtis. *Ad obiectionem primā.* D

Qđ aūt arguit vltra chriſtianos eſſe legis tranſgreſſores & immūdos,eo ꝙ comedunt carnes porcinas & alia a lege prohibita: non valet.Nam illa præcæpta erāt cerimonialia, & per conſequens figuratiua ſtatus futuri ſub chriſto:propter quod publicato euangelio,ceſſant non ſolum vt mortua:ſed etiam vt mortifera, ſi ſeruarentur vt obligatoria ex lege.Nam hoc eſſet dicere ſaltem facto, ꝙ aduentus chriſti nondū eſſet completus . Si autem aliquis abſtineret a carnibus porcinis vel huiuſmodi ex alia cauſa , vtpote quia ſunt ſibi abominabiles,vel non ſanę:nullū eſſet peccatū. Qđ autem tales cibi tp̄e chriſti ſint liciti, patet ex actibus apoſtolorum & epiſtolis in multis locis:quę propter breuitatem omitto: & qa notum eſt fidelibus chriſtianis. *Ad ſecūdam.* *De cibis xp̄ianoꝶ licitis.*

¶Item Rab.Moy.ſuper geneſim inducit auctoritatem Pſ̄.cxlv.b.Qui cuſtodit veritatem in ſæculum:facit iudicium iniuriam patientibus,dat eſcam eſurientibus: dominus ſoluit compeditos,& hic eſt finis verſus in hebræo.Exponit igiẗ iſte doctor finem huius verſus,de eſca tempore meſſię: dicens ꝙ hæc eſt litera.Dat eſcam famelicis dominus , abſoluens prohibita ſiue † mandata.Et exponendo ſic dicit. Omnis beſtia quæ immunda reputatur in hoc ſæculo,deus hic ſanct⁹ & benedictus faciet eam mundam in futuro ſæculo, ſicut primitus fuit mūda filijs noe:quibus dicitur Geneſ.ix.a. Sicut olera virentia dedi vobis omnia.Sicut enim olus fuit mundum omnibus:ſic etiam & beſtia filijs noe. Et ita in futuro:abſoluet deus quicquid prohibuit de cibis.¶Sciendū tn̄ ꝙ iſte doctor & alij hebræorum doctores loquētes de præſenti ſæculo & futuro, p pręſens ſæculū intelligunt tempus currens vſq; ad meſſiam: & ibi incipit ſęculū futuꝶ.

al's † ligata.

Gum ergo

Universidad de Deusto Biblioteca

E ※ Cum ergo iesus nazarenus sit messias veru, vt declarabitur infra a tẽpore passionis suæ in quo terminatus fuit cursus legis mosaicæ, liciti sunt cibi in lege mosaica ꝓhibiti. Et ideo paulus apl's in lege & prophetis edoctus dicit. i. Timo. iiij. b. Omnis creatura dei bona est: & nihil reijciendũ qđ cum gratiarũ actione percipit̃ sanctificat̃ em̃ per verbũ dei. i. per eius filiũ modo dicto. ¶ Qđ autem arguit vltra, christianos esse idolatras, eo ꝙ adorant iesum nazarenum hominẽ purum. Ad cuius destructionẽ plenariam ostendetur primo, ꝙ iesus nazarenus sit messias verus. Secundo ꝙ verus messias sit homo & deus: et ex his concludet̃ ꝙ sit latria adorand⁹.

Ad ꝓticulã scđam argu. 2.

¶ Primum probatur per opera quæ fecit, virtutem totius naturæ creatæ transcendentia: & sic fuerũt opera diuina. Fiebãt autẽ ad testimonium veritatis doctrinę iesu nazareni, qa dicebat se esse messiam in lege & prophetis promissum ad salutem hominũ. Igitur cum deus non possit esse testis falsitatis: sequitur ꝙ iesus nazarenus sit messias verus. Propter qđ nicodemus legis doctor videns opera christi dixit ei. Scimus qa a deo venisti magister. Nemo em̃ potest facere hæc signa quæ tu facis nisi deus fuerit cũ eo. (Ioh. 3. a.) Nec potest dici ꝙ fuerũt facta virtute diaboli. Nam illuminatio cæci nati: suscitatio mortui quatriduani, sunt contraria naturæ: & multa alia quæ fecit iesus nazarenus ita transcendũt virtutem totius naturæ creatæ, ꝙ non possunt attribui nisi virtuti diuinæ. Sed qm̃ iudæi non recipiunt euangelia: ideo induco ad probandum propositum, hebræorum dicta. Iosephus em̃ historiographus hebręorũ. xviij. lib. antiquitatis iudaicę ca. ix. dicit de iesu nazareno. Fuit hisdem temporibus iesus sapiens vir: si tamen virum eũ nominare fas est: erat enim mirabilium operum effector, & doctor eorum hominum qui libenter audiunt ea quæ vera sunt: & multos qdẽ iudæorum, multosq; ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis virorum, cũ pilatus in crucem agendum decreuisset: non deseruerunt cũ hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim iterum eis viuus tertia die ẜm ꝙ diuinitus inspirati prophetæ, vel hæc vel alia innumera de eo futura miracula prædixerant.

Iosephi testimonium de christo.

Item quando sacra scriptura denunciat aliquod futurum: determinat tempus, locum & modũ, si oĩa ista concurrant in vnum, manifeste patet ꝙ illud quod fuerat prædictum in illo est adimpletum. Sacra autẽ scriptura prædixit christi aduentum, vt patet in multis locis. Determinauit tẽpus veniẽdi: videlicet quando fieret translatio regni iudæorum ad alienigenam. Gene. xlix. b. Non auferetur sceptrum de iuda & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est &c. vbi translatio chaldaica habet: donec veniat messias. F Similiter determinauit locum nascendi. Michęę. v. a. Et tu bethleem ephrata paruulus es in milibus iuda: ex te enim mihi egredietur, qui sit dominator in israel. i. messias siue christus. Propter qđ principes sacerdotũ & scribę interrogati ab herode de loco natiuitatis xp̃i: rñderũt, ꝙ bethleem iudæ erat locus, allegãtes ad hoc istam auctoritatem: vt patet Matthęi. ij. a. Item determinauit modum viuendi, scilicet in paupertate. Zacha. ix. c. Exulta satis filia sion: iubila filia hierusalem: ecce rex tuus veniet tibi sanctus & saluator, & ipse pauper: quę auctoritas ẜm hebræos intelligitur de christo ad literam. Similiter determinauit modum moriendi, scilicet in maxima patientia ex parte christi, & in maxima crudelitate ex parte occidentium ipsum Esa. liij. c. Tanq; ouis ad occisionem ducetur: & quasi agnus coram tõdente se obmutescet. Omnia ista cucurrerunt in iesu nazareno: qa natus fuit tempore herodis: qui primus de alienigenis regnauit ĩ iudæa. Natus etiam fuit in bethleem, & in paupertate vixit a natiuitate vsq; ad mortem. Sustinuit etiam patientissime mortem acerbissimam, & ideo ex istis in eo concurrentibus, patet ipsum esse verum messiam: & sic patet primum.

Messias ẽ verus hõ & deus.

¶ Secundo probatur ꝙ messias sit verus homo & deus. Hoc autem non solum clamat scriptura noui testamenti: verumetiam veteris. Scribitur enim Esaię. ix. a. de christo. Paruulus natus est nobis: & filius datus est nobis. Ex quo patet vera humanitas. Per hoc quod subditur. Et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis: patet eius vera diuinitas. Item Hiere. xxiij. a. Ecce dies veniunt dicit dominus, & suscitabo dauid germen iustum: translatio chaldaica habet: messiam i istum. Per hoc ꝙ dicitur. Germen dauid: apparet eius humanitas. Per hoc autem quod subditur ibidem. Et hoc est nomen quod vocabunt eum, domin⁹ iustus noster: apparet eius diuinitas. Nam vbi habemus, domin⁹: in hebræo habetur nomen domini tetragrammaton, quod est appropriatum altissimo creatori, vt dicit Rab. Moyses, in libro directionis perplexorum. Item Micheæ. v. a. Et tu bethleem ephrata paruulus es in milibus iuda: ex te enim mihi egredietur qui sit dominator in israel: translatio chaldaica habet. Ecce coram me egredietur messias: & in hoc apparet natiuitas christi in humana natura, q̃ fuit in bethleem. Per hoc aũt quod sequitur. Et egressus ei⁹ ab initio a diebus æternitatis, ostenditur eius natiuitas in diuina natura qua semper nascitur & natus est. G Patet ergo ꝙ messias in lege & prophetis promissus est deus ab æterno, & homo ex tempore. Et supra probatum est ꝙ iesus nazarenus est messias verus: ex quibus concluditur ꝙ est latria adorand⁹. Et hoc fuit prædictum Ps. xliiij. qui ad literam intelligitur de rege messia secũdum antiquos doctores hebræorũ. Vnde super illud quod ibidem dr̃. Speciosus forma præ filijs hominũ transla[ti]o chaldaica sic habet. Pulchritudo tua rex messia maior [illegible] hominũ. Et de isto rege subditur. Audi filia & vide [&] sequitur. Et cõcupiscet rex decorem tuũ: quoniã ipse est domi[nus] deus tu[u]s & adorabunt eum.

Ad ꝓticulã tertiã argu. 2.

¶ Quod autem arguitur vltra de adoratio[ne] eucharistiæ, ꝙ ibi sit idolatria. Dicendum ꝙ non est verum. Nõ enim adoratur panis: quia nõ est ibi, sed eius substantia conuersa est in substantiam corporis christi virtute diuina ad prolationem verborum consecrationis: quæ sunt ipsius christi veri dei effectiue seu principaliter: ipsius autem sacerdotis prolatiue seu ministerialiter. Verbum autem diuinum tantæ virtutis est, ꝙ per ipsum factum est cœlum & terra de nihilo: vt patet Geñ. i. & Ps. cxlviij. Dixit & facta sunt, & multo fortius potest conuertere vnã substantiam in aliam. Patet etiam per exemplum Exo. iiij. a. vbi dicitur ꝙ diuina virtute virga moysi conuersa est in serpentem. Et Exod. vij. c. Aquæ ægypti versæ fuerunt in sanguinem. Qđ aũt possit conuertere vnam substantiam in aliam manentibus accidentibus, probatur, quia non attingit substantiã mediantibus accidentibus, sicut facit agens naturale: sed etiam attingit immediate, & ideo potest illam substantiam in aliam conuertere manentibus accidentibus eadem virtute. Ad hoc autem habetur aliquo modo exẽplum Gene. xix. f. vbi dicitur ꝙ vxor loth respiciẽs retro, versa fuit in statuam salis. Per hoc enim ꝙ dicitur. Statua, videt̃ ꝙ remanserit figura, substantia corporis in sal conuersa. Sic igitur diuina virtute conuertitur substantia panis in corpus christi, accidentibus panis remanentibus. H Anima enim christi realiter coniuncta est suo corpori, & similiter deitas in persona filij, & sic sub speciebus panis est corpus christi, ex vi consecrationis seu transubstãtiationis: anima autem eius & diuinitas ex comitantia reali & inseparabili, & per consequẽs ibi est totus christus verus homo, verus deus latria adorandus, & sic non est ibi idolatria. Non enim adorantur species panis visibiles tanq; deus: sed ipse christus inuisibiliter existẽs sub istis specieb⁹. Similiter habetur quodammodo Exodi. iij. a. vbi dicitur ꝙ dominus apparuit moysi in flamma ignis de medio rubi. Et non est dubium quin moyses adoraret eum quando dominus dixit sibi. Solue calciamenta de pedibus tuis &c. Nec adorauit illu[m] ignem seu flammam tanq; deum: sciebat enim moyses hoc imp[oss]ibile esse, sed adorauit deum inuisibilem sub similitudine visib[ilis] parentem. Et idem dicendum est de apparitionibus diuin[is s]anctis patribus factis. iij. Regum. xix. c. apparuit heliæ sub sibilo auræ tenuis.

Ad ꝓticulã quartã argu. 2.

¶ Qđ autem arguitur vltra: ꝙ christiani comedunt corpus christi quod est horribile. Dicendum ꝙ verum esset si acciperetur in propria specie: sed ipsum accipere sub speciebus panis non est horribile, sed magis suaue & venerabile. Non enim ipse xp̃s vel eius corpus in ista comestione frangitur vel atteritur dentibus vel laceratur, sicut imaginantur iudæi: sed solæ species panis franguntur vel atteruntur. quibus cõsumptis, desinit ibi esse corpus christi, sed remanet huius sacramenti effectus, qui est animæ refectio per augmentum gratiæ. Et sic patet ꝙ comestio ista suauis est et veneranda. Et propter hoc dicit saluator Ioh. vj. e. Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum.

De accõmodatis ꝓphetijs sup eucharistię sacramẽto.

Hoc etiam fuit prædictum Ps. lxxj. qui secundum antiquos doctores hebræorum exponitur de christo. In principio em̃ huius psalmi cũ dicitur. Deus iudicium tuũ regi da. Glosa hebraica. Iste est rex messias de quo dicitur Esaię. xj. a. Egredietur virga de radice iesse &c. Et in processu huius psalmi dicitur de christo. Erit firmamẽtũ in terra in summis montiũ. vbi litera hebraica habet. Erit placenta tritici in terra in capite montiũ. Et trãslatio hieronymi iuxta hebraicũ. Erit memoriale nomẽ triticum in terra in capite montium. Et translatio chaldaica habet. Erit oblatio frumẽti in terra. Ex istis tribus videt̃ ꝙ litera nostra fuerit corrupta ꝑ scriptores ponentes firmamentũ pro frumentũ ex similitudine dictionum. Patet igitur ex dictis ꝙ de rege messia prædictum fuerit in hoc psalmo: ꝙ futurũ erat frumentum in terra in summis montiũ, vel oblatio frumẽti in terra in capite montium: quod impletũ est in sacramento eucharistiæ: in quo christus sub speciebus panis triticei continetur: & super capita sacerdotum eleuatur, vt a populo adoretur: qui sacerdotes propter altitudinem status montes nominantur. Propter quod saluator Iohã. xij. grano frumenti se comparat dicens: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit &c. De bonitate autem cibi eucharistiæ dicit Rabbi Moy-

※ ses hadarassen

A ※ ses hadarassen, exponens super Geñ. illud Osee. xj. b. Et inclinaui ad eum vt vesceretur: vbi hebraica litera talis est: Et inclinabo ad eum escam: quam exponens iste doctor loquens in persona dei, sicut osee propheta dicit in fine: Inclinabo ad eum: idest ad populum israel escam bonam & suauem: cui nõ est alia similis. De qua dicitur Ps. lxxj. c. Erit † placenta frumenti in terra &c. (al's † frumẽtum.) Patet igitur ex prædictis: ꝙ adorare e[uc]haristiã non est derisibile, sed sanctum & venerabile. Nec eam [su]mere horribile: sed deuotum & delectabile bene dispositis ad [illegible]. Propter quod apostol⁹ dicit. j. Cor. xj. f. Probet autẽ s[e] ipsum h[omo] & sic de pane illo edat &c. Et hoc fuit figuratum in [m]anna p[op]ulo israel data Exodi. xvj. de qua dicit̃ Sapiẽ. xvj. c. Pa[n]em paratum de cœlo prestitisti eis sine labore, omne delectamentum i se habentem, & omnis saporis suauitatem. Igitur ex dictis patet primũ supra positũ: scilicet quod obiectiones iudęi sumptæ de genealogia christi, non valent.

Rñsio secunda ad primum obiectũ.

Consequenter procedendum est ad secundum, ostendẽdo quod in suo processu accipit falsum. Et primo q̃tum ad hoc, ꝙ dicit quatuor mulieres in genealogia christi nominatas fuisse viles, idolatras, et reprobatas. Non tamen intendo eas excusare totaliter a peccato, sed a tanto.

Thamar

¶ Prima fuit thamar, Circa cuius excusationem aliqualem, considerandum: ꝙ ipsi abraæ facta fuit expressa promissio de christo. Geñ. xxij. d. In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Et ꝙ istud semen descenderet per isaac, hismaele quantũ ad hoc reprobato, dicente sibi domino: In isaac vocabitur tibi semen. Item quod ab isaac descenderet christ⁹ per iacob, esau q̃tum ad hoc reprobato, patet dicente sibi domino Malach. j. a. Iacob dilexi, esau autem odio habui. Tota vero generatio iacob fuit electa: propter quod duodecim eius filij dicuntur patriarchæ populi. Veruntamen de iuda descensurus erat christus ẜm carnem: propter quod mulieres desiderabant habere prolem de iuda & filijs eius: quia nesciebatur quomodo de illa tribu descenderet christ⁹, quousq; determinatũ fuit negocium ad progeniem dauid per promissionem sibi de christo factã. Ista vero thamar fuit vxor primogeniti iudæ, & etiam secundi filij: & ambo mortui sunt sine prole. Et ideo dixit sibi iudas: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat sela filius meus: & cum adultus fuisset, non dedit eum ipsi thamar: timens ne moreretur sicut duo præcedẽtes. Vidẽs igitur thamar ꝙ iniuriabat̃ sibi: ex desiderio ꝓlis habendæ de iuda vel eius filio, ratione prędicta, simulãs se meretricẽ, concæpit de iuda phares & zarã: B Et sic ex desiderio boni mota fuit ad illicitum perpetrãdum. Sicut obstetrices ægyptiorũ ex pietate ad filios hebræorum motæ fuerunt ad dicendum mendacium pharaoni. Exo. j. d. Et iudith similiter [ex] desiderio liberandi populum israel, mota fuit ad ornandum se [cu]riose: vt sic concupiscẽtiam carnalem holofernis erga se exci[taret]: quod est simpliciter malum. (Iudith 10. a.) Et in istis vel consimilibus dict[is] vel facta mala excusantur a tanto, non a toto.

Raab

¶ Quod autem dicit ꝙ raab fuit meretrix pubica & vilis persona falsum est. Nam vbi dicitur de ipsa iosue secundo: Ingressi sũt domũ mulieris meretricis nomine raab: hebræi dicunt: Ingressi sunt domum mulieris hospitatricis &c. Propter quod exploratores hebræorum illuc declinauerunt de nocte ad manendum: Nõ em̃ est aliquo mõ verisimile ꝙ salmon princeps tribus iudæ accæpisset eam in vxorem, si fuisset tam vilis persona, sicut plenius dixi Iosue. ij. Qđ autem arguit ipsam fuisse idolatram, eo ꝙ erat gentilis & chananæa: nõ est efficax argumentũ: quia multi gentiles fuerũt vnius veri dei cultores: sicut patet de iob & amicis suis. Et dato ꝙ coluerit idola in iuuentute sua, sicut fuerat edocta a parentibus suis, ac per hoc in parte excusanda: tamen in fide vnius veri dei saluauit exploratores hebræorum: vt patet ibidem, & per apostolũ ad Hebræ. xj. f. & cum tota cognatione sua fuit ad iudaismum cõuersa.

Ruth.

¶ Qđ autem de ruth moabitide dicit eam fuisse idolatram: potest ad hoc dici quod dictum est de raab. Qđ autem postea coluerit vnum verum deum: patet Ruth. j. c. vbi dixit noemi: Deus tuus deus meus &c.

Bethsabee.

¶ Quod autem vltimo dicit de bethsabee ꝙ fuerit adultera: Dicẽdum ꝙ ex scriptura non habet̃ expresse, ꝙ hoc commiserit voluntarie: sed magis per potentiam regis violẽtata, vt dictum est supra. Et dato ꝙ in adulterium consensisset: tamẽ iudæi nõ possunt dicere quin postea deuota fuerit & honesta. Nam Prouerbio. xxxj. a. super illud. Quid dilecte mi? quid dilecte vteri mei? &c. dicũt doctores hebræi, ꝙ ad literam hęc sunt verba bethsabee matris salomonis ipsum arguentis: eo ꝙ prima nocte, quando iacuit cum filia pharaonis ita carnaliter & insolenter se habuit cum ea, ꝙ in mane tantum dormiuit, ꝙ transibat hora offerẽdi iuge sacrificium matutinum: & claues templi erant sub ceruicali salomonis. Et ideo mater eius intrauit cubiculum eius, & excitauit eum dicens: Quid dilecte mi: quid dilecte vteri mei: quid dilecte votorum meorum? q. d. Considera quid fecisti: Sperabã ꝙ tu celares pro cultu diuino, & bene regeres regnum tuũ, & iam defecisti. Et consequenter monuit eum de carnalitate vitãda, & de iusticia conseruanda dicens: Noli mulieribus &c. sicut plenius dixi exponendo passum istum Prouerbio. xxxj. C Nec obstat ꝙ ille cui dirigitur istud verbum Lamuel vocatur: Nam salomõ hoc nomine vocatus fuit: eo ꝙ nathan propheta vocauit eum amabilẽ domino. ij. Regum. xij. f. Lamuel aũt in hebræo significat, cum quo de⁹ in latino. Est autem deus cum eo quem diligit. Patet igitur ex dictis. ꝙ iudæus in arguendo accipit falsum, reprobando quatuor mulieres prædictas vltra debitum.

¶ Item in hoc ꝙ dicit: Nulla sanctarum mulierum ponitur in genealogia iesu nazareni. Nã in eius fine dicitur: Iacob autem genuit ioseph virum mariæ, de qua natus est iesus qui vocatur christus. Ipsam autem esse sanctissimam scriptura noui testamenti, & doctorũ catholicorũ manifeste proclamat. Sed quoniam hoc est satis notum ideo dimitto: & sanctitatem eius per scripturas iudęorum & saracenorum declarare propono.

Sãctitas btĩssimæ virginis mariç cõprobat̃.

Circa primum dicitur Esa. vij. c. Ecce virgo concipiet & pariet filium & vocabitur nomen eius emanuel, quod interpretatur: nobiscum deus: que auctoritas ad literam intelligitur de christo & eius matre, sicut declaraui sup Esa. diffuse. Et hoc ostẽdit hoc nomen emanuel, quod proprie competit soli christo in q̃ & nullo alio natura humana & diuina iunctæ sunt in vno supposito, qui est deus & homo. Cum ergo supra declaratum sit, ꝙ iesus nazaren⁹ sit verus christus: sequitur ꝙ eius mater maria concæpit eũ & peperit virgo, & per ꝯsequẽs sanctissima. Nec iudęi possunt auctoritatem prędictam negare: qa non solum accipitur de trãslatione Hieronymi, sed etiam de translatione septuaginta interpretum qui fuerũt iudæi, & in lege & prophetis peritissimi: ẜm ꝙ dicit Iosephus antiquitatis iudaicæ libro. xij. Item idem ostenditur per illud quod habetur Esa. ix. a. Paruulus nat⁹ est nobis: & filius datus est nobis & fact⁹ est principatus super humerum eius &c. qđ ẜm hebræos & latinos intelligitur ad literam de christo. Et subditur ibidem. Multiplicabitur eius imperium: pro quo in hebręo dicitur, lemarbe hamisra: quod sonat in latino, ad multiplicandum principatum siue imperium.

De litera mem clausa ꝯ naturã in medio dictionis.

¶ Circa quod sciendũ: ꝙ in Hebræo mem litera duplicatur. vt patet per Hieronymum in prologo galeato: & vna vocat̃ mem aperta: & ista ponit̃ in principio dictiõis et in medio, & non in fine. Alia dicitur mem clausa, & scribitur in fine dictionis: non aũt in principio. nec in medio. In hoc autem loco contra suam naturam mem clausa ponitur in medio dictionis cum dicitur lemarbe: est enim prima litera huius syllabę mar. Et per hoc propheta insinuare voluit studiosis: ꝙ puer de quo loquebatur, nasciturus erat de matre clausa virginitate. D Sicut enim figurę grammaticales aliquid significant intelligentibus: ita modus scribẽdi insolitus prophetarum, ponitur ad significandũ aliquid intelligentibus: quod est vulgaribus & simplicibus occultandũ. Vnde in libro qui dicitur sabath apud hebræos autentico, dicitur Mem clausa, verbum clausum significat. ¶ Idem autem persuadetur per illud quod habetur Esaiæ. xj. a. Egredietur virga de radice iesse: & flos de radice eius ascendet. Hæc auctoritas ad litteram intelligitur de christo, vt supra ostensum est: qui per florem intelligit̃: qa sicut sine arboris corruptione flos ab ea egredit̃: ita christus nasciturus erat de matre absq; virginitatis corruptione. ¶ Idem etiam persuadetur per hoc quod dicitur Esa. lxvj. c. Antequam parturiret peperit: anteq; veniret partus &c. Parturire est dolorem partus sentire: non autem dicitur de aliqua muliere ꝙ ipsa pepererit absq; dolore partus, excæpta domini Iesu christi matre. ¶ Item Hiere. xxxj. d. dicitur: Nouum faciet dominus super terrã: mulier circundabit virum. Per hoc quod dicit propheta, nouum faciet dominus: manifeste ostẽdit insolitam rem futuram a domino, & al's inauditam: Et hoc fuit quando virgo beata diuinitus cõcæpit iesum, virum scientijs & virtutibus ab hora suę concæptionis perfectũ: & sic eum suo circundedit vtero virginali. ¶ Itẽ hoc fuit significatum Ezechie. xliiij. a. Et dixit dominus ad me: porta hæc clausa erit: & non aperietur: & vir non trãsibit per eã: quoniã dominus deus israel ingressus est per eam, eritq; clausa, & hic est finis versus in hebræo. Per hanc portam intelligitur virgo maria, per quam dei fili⁹ venit ad nos: & exiuit de⁹ & homo, clausura virginitatis integra permanente. ¶ Item Rabbi Barachias exponens illud Threno. vltimo. a. Pupilli facti sumus absq; patre: dicit ꝙ deus sanctus & benedictus ait israeli: Vos dixistis coram me. Pupilli facti sumus absq; patre: redẽptor quem ego suscitabo ex vobis sine patre erit scilicet in terris, sicut est sine matre in cœlis. Et sic ẜm eũ apparet virginitas mariæ matris. ¶ Item dominus Bonauẽtura quondam ordinis fratrum minorum, episcopus albañ. super. iij. sententiarum distinctione. iij. loquens de sanctificatione mariæ, dicit: Iudæi quidã asserunt de ea, ꝙ q̃uis esset pulcherrima, a nullo tamen homine fuit vnq; concupita. Vnde autem accæperit hoc dictum iudæorum, nescio: sed non est verisimile ꝙ ta-

Universidad de Deusto Biblioteca

E ☙ lis ac tantus doctor posuerit illud in scriptis suis, nisi habuerit ab aliquo loco autentico. Ratio autem quare non fuit ab hominibus concupita, põt assignari: quia dispositio mẽtis magis relucet in facie q̃ in alijs partibus. Propter qđ ex plenitudine gratiæ existẽtis in eius mente, fiebat quędam refulgentia in ipsius facie, quæ i hominibus ipsam intuentibus, concupiscentiam non excitabat, sed magis eam reprimebat. Et hoc modo de amabilitate sancti Sebastiani dicitur: Necesse erat vt quem deus tanta perfuderat gratia, ab omnibus amaretur. Consequenter declaratur sanctitas virginis mariæ per scripturas saracenorũ. Dicitur enim in Alchorano mahumeti. Dixerunt angeli: O maria, deus vtiq; elegit te, & purificauit te: elegit te claram super mulieres sæculorum. Item ibidẽ. Dixerunt angeli: O maria, deus annunciat tibi verbum ex ipso: nomen eius Iesus filius mariæ: & erit honorabilis in hoc sæculo & in futuro. Item ibidẽ dixit ipsa: Deus meus quomodo erit filius mihi: & non tetigit me homo? Dixit: Sicut deus creat quod vult: cũ decreuerit vtiq; aliquid, dicit: esto, & erit. Et in libro Albokan qui est autenticus apud eos: Dixit emhoria q audiuit nunciũ dei dicentem: Nullus de filijs adam nascitur quem nõ tangat sathan: & ideo plorat vociferans ex eius tactu, præter mariam & filiũ ei⁹. per nũcium dei autem intelligit mahumetum. Item dicit ebumissam prophetam, idest mahumetum dixisse: Multi perfecti fuerunt ex hominibus: nulla autem ex mulieribus vnq; fuit perfecta: nisi maria mater iesu. Has autem scripturas saracenorum induxi: quia ẽm apostolum: oportet sanctos testimonia habere ab his qui foris sunt. Patet igitur secundum, quod scilicet iudæus arguendo accipit falsum. Nunc restat ostendere tertium, quare quatuor mulieres supradictę: scilicet thamar, raab, ruth, & bethsabee nominãtur in genealogia saluatoris, & non alię: vt sara, rebecca, & sic de pluribus alijs quæ commendantur in sacra scriptura: quia hoc videt quærere argumentum. Ad quod respondet Hieronymus sup Matthæum dicens: Notandum in genealogia saluatoris nullã sanctarum assumi mulierũ: sed eas tm quas scriptura reprehendit: vt qui propter peccatores venerat de peccatricibus nascens omnium peccata deleret. ¶ Sed hæc responsio non videtur bona. Primo quia in genealogia saluatoris ponitur maria sanctarũ sanctissima. Secũdo quia ex eadem ratione ibidem arguit ad oppositum: scilicet q ppter peccatum atthaliæ filiæ iezabelis quæ erat idolatra: & ad idolatriam traxit ioram maritum suum, & filius amborum ochozias, & nepos ioas, pronepos amasias tolluntur de genealogia saluatoris. Et ideo aliter est respondendum: scilicet q prædictæ quatuor mulieres nominantur in genealogia saluatoris: ad excludendum falsam opinionẽ quæ posset oriri: Cũ enim dicitur in genealogia: Abraam genuit isaac, intelligitur de sacra vxore ei⁹ principali & prima. Eodem modo cum dicitur: Isaac genuit iacob: intelligitur de rebecca: & sic de alijs. Si igitur sic absolute diceretur: Iudas autem genuit phares & zaram: posset opinari aliquis q esset de vxore sua vera, quod est falsum: qa iudas nõ cognouit thamar affectu maritali. Propter quod ad excludendum falsam opinionem, euangelista nomen thamar expressit. Similiter si diceretur: Salmon autem genuit booz: præcise crederetur q esset de sua prima vxore iudæa natione, quod nõ erat verũ: & ideo nomẽ raab ibi est expressum. Et idem dicendum de alijs duabus. Ruth enim non fuit prima vxor ipsius booz: nec bethsabee ipsi⁹ dauid: sed fuerunt eis ex accidenti coniunctę. Ruth vt suscitaret semẽ defuncti bethsabee ne moreretur propter crimen adulterij.

saraceno rum testimonia de sctitate mariæ.

1. tim. 3. b

Rñsio tertia ad argumẽtũ secundũ.

F

Secundo accipit iudæus illud quod habetur Matth. iiij. d. Tunc venit iesus a galilæa in iordanem ad iohannem, vt baptizaretur ab eo. Sequitur: Baptizatus autem, confestim ascendit de aqua: & ecce aperti sunt ei cœli & vidit spiritum dei sicut columbam venientem & descendentem super se. Ex his sic arguit. Christiani dicunt q baptismus est ablutio peccatorum: cum igitur iesus nazarenus fuit baptizatus, habuit peccata abluenda: quod ipsi negant: aut ille baptismus fuit frustra quod est inconueniens apud eos. Et quia dicunt hunc baptismum fuisse a deo: deus autem nihil facit frustra. Item per hoc quod dicit: Vidit spiritum dei venientem super se: Nullus autem venit vbi prius erat, sed vbi non erat: ergo spiritussanctus in iesu nazareno ante baptismum non fuit, & tamen tunc erat incipiens tricesimum annum. ¶ Item post genealogiam christi euangelista sic dicit: Cum esset desponsata maria mater eius ioseph: antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de spiritusancto. Ex quo sequitur secundum eiusdictum quod iesus nazarenus a principio suæ creationis habuit spiritum sanctum: & sic in dictis suis implicatur contradictio: scilicet quod iesus nazarenus ante baptismum habuit spiritum sanctum, & q non habuit. ¶ Responsio: ad primum dicendum: q ipsius christi baptismus est ablutio peccatorum non autem baptismus iohannis: sicut ipse dixit Matthæi. iij. c. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est: cuius non sum dignus portare calciamenta. Ipse vos baptizabit in spiritusancto. Iesus autem nazarenus fuit baptizatus baptismo iohannis tantum, qui non erat ablutio peccatorum: & ideo non concludit argumentum, scilicet q iesus habuerit peccatum abluendum. Dato etiam q fuisset bapti[za]tus baptismo suo: qui est ablutio peccatorum: non tamen seq[ui]tur quod habuerit peccatum abluendum, quia sanctificati [in vtero] baptizandi sunt christi baptismo, & tamen non ha[bent] peccat[a] abluendum: Iesus aũt ab instanti suæ concæptionis [n]õ solum [f]uit sanctificatus, sed etiã sanctussanctorum. Quod autem arguit [v]ltra: Ergo iesus nazarenus fuit baptizatus frustra. Dicendum q non sequitur: quia p hoc approbauit baptismum & prędicationem iohãnis: & p tactũ suæ sanctissimę carnis dedit vim regeneratiuam ipsis aquis. Nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizantur: quia per hoc regenerantur in christo, et membra eius efficiuntur. Scripturas autem noui testamenti & catholicorum doctorum loquentes de baptismo & eius effectu, dimitto: tũ quia sunt notę: tum quia a iudęis non recipiunt: & aliquas accipio de veteri testamento: & de dictis doctorum hebraicorũ. Vnde super illud Eccl. j. b. Quid est quod fuit? illud quod futurum est. Rabbi Barachias dicit: Sicut fuit redemptor primus: sic erit & vltimus. Redemptor primus scilicet moyses, fecit ascendere puteum: sicut dicitur Numeri. xxj. d. Sic redemptor vltimus qui est rex messias ascendere faciet aquas, sicut dicitur Iohelis vltimo. d. Et fons de domo domini egredietur & irrigabit torrentem spinarum. Hæc sunt verba doctoris. Per torrẽtẽ spinarum intelligitur multitudo peccãtium, siue peccatorum. Alij qui hebręi dicunt q ista est litera: Et irrigabit planiciem cethim. Est autem cethim regio gręciæ, de qua alexander magnus exiuit ad pugnandum contra reges persarum & mœdorum: vt habet. j. Machabęorum. j. a. Et ẽm hoc ista prophetia fuit impleta: quãdo apostoli prædicauerũt græcis & eos baptizauerunt. ¶ Item Esa. xliiij. a. Noli timere serue mi iacob & rectissime quẽ elegi. Effundam enim aquam super sitientem: & fluenta super aridam. Effundam spiritum meum super semen tuum: & benedictionem meã super stirpẽ tuã: & germinabit inter herbas sicut salices iuxta pręterfluentes aquas. Iste dicet: domini ego sum, & ille vocabit in nomine iacob: & hic scribet manu sua domino: & i nomine dei israel assimilabitur. Per hoc enim quod dicitur: Effundam enim aquam super sitientẽ, intelligitur baptizatio iudæorum, fidem christi deuote suscipientium. Et per hoc quod subdit: Et fluenta super aridam: intelligitur baptizatio gentilium: Nam gen[tili]tas nõ fuerat irrigata doctrina legis & prophetarũ. Et q iste sit [in]tellectus, habetur per glossam Rab. Sa. super illud quod scrib[itu]r germinabunt inter herbas &c. idest in medio esau. Per esa[u] vero ipe & alij doctores hebræi intelligunt romanum imperium, quod suscępit fidẽ christi & baptismũ, vt patet. Sequitur: Iste dicet, domini ego sum. Glossa: Isti erunt iusti perfecti: quod de apostolis potest iuste intelligi. Et iste vocabit in nomine iacob. Glossa Isti sunt paruuli filij impiorum: quod conuenienter intelligit de filijs iudæorũ p apostolos cõuersis ad christũ: patribus eorum in infidelitate remanentibus. Hic scribet manu sua domino. Glossa: Hi sunt viri pœnitentiæ: per quos conueniẽter intelligũtur christiani religiosi. Et in nomine israel assimilabitur. Glossa: Isti sunt conuersi de gentibus: Illis enim applicatur nomen israel: ẽm q dicit apostolus ad Ro. ij. d. Nõ eñ qui in manifesto iudæ⁹ est: neq; q̃ in manifesto &c. Patet igitur ex dictis q glossa Rab. Sa. conuenienter aptatur ad ppositum nostrum, q̃uis hoc non intenderit: Deus enim aliquando mouet linguam hominis mali ad annunciandum aliquam veritatẽ præter ei⁹ intentionem. Sicut caiphas Ioh. xj. f. dixit de christo: Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo. Intendebat enim solum alios inducere ad christũ occidendum: Sed q verbum suum significauit mortem christi proficuã ad spiritualem salutẽ populi, hoc fuit pter eius intentionẽ. Propter quod euãgelista subdidit: Hoc autẽ non dixit a semetipso: sed supple, a deo sic ei⁹ linguã mouente. Sic ẽ aũt habetur Nume. xxij. e. de asina balaam, quæ protulit verba rationabilia: vt patet ibidem, deo mouẽte linguam eius per se vel per angelum: illa tamen nõ intellexit verba quæ protulit, cum non haberet rationẽ nec intellectũ. Item super illud Geñ. xlix. b. Ligans ad vineam pullum suũ, & ad vitem o fili mi asinam suã dicit, glossa: Hic est de quo scriptũ est Zach. ix. c. Sedens super asinam. Sequitur in glossa. Et quomodo erit agnus? sicut dictũ est Ezech. xxxvj. e. Et effundam super vos aquam mundam, & mũdabimini ab omnibus inquinamẽtis vestris. Auctoritas autẽ zachariæ hic inducta ẽm doctores hebræos, intelligitur ad literam de messia, sicut ostensum est supra. Et per glossam hebraicam hic inductã habetur: q sit mundatorus populũ suum per ☙ effusionem

obiectio prima iudæi ɔ baptismũ.

Secunda

Rñsio ad primam

G

H

A ☙ effusionem aquæ mundæ, quæ proprie dicitur baptism⁹ christi. ¶ Item de baptismo & eius effectu dicitur Zach. xiij. a. In die illa erit fons patens domui dauid, & habitãtibus hierusalẽ in ablutionem peccatorũ & menstruatæ. Per hoc q dicit. Erit de futuro: patet q nõ potest intelligi de aliqua ablutione veteris legis. Nã omnes illæ erant statutę lõge ante tempus Zachariæ. Q; autem intelligatur de baptis[mo] christi, patet per illud quod subditur. Et erit in die illa dicit [do]minus exercituum, disperdam nomina idolorum de terra. Q[uod tam]en [im]pletum fuit tempore christi & discipulorum eius: per quorum prædica[tio]nẽ idolatria cessauit per totum mundũ: excæptis quib[us]dã bar[ba]ris in aquilonari parte habitantib⁹. Sed qm hoc m[odo] licũ est respectiue: ideo quasi pro nihilo reputatur ẽm cõem modũ loquẽdi: & etiam ẽm doctrinã philosophi. ij. phisicorum. Nec obstat quod dicit. Domui dauid & habitantibus hierusalem: quia Hiere. xxx. b. christus noĩatur nomine dauid vbi dicitur. Seruient dño deo suo & dauid regi suo. Non em potest intelligi de persona dauid, qui mortuus erat per quadringentos annos ante, vel circiter. Et q intelligat de xpo, patet per translationẽ chaldaicam [qu]e sic habet. Et colent coram dño deo suo: & obedient messiæ [fil]i[o] dauid. Et sic per domum dauid intelligitur hic familia christi. [Et] eadem ratione per hierusalẽ militans ecclesia. Dicitur aut[em] baptismus fons patens: quia nulli petẽti debite denegatur. E[t] [in] ablutionẽ peccatorum & mẽstruatæ: propter peccatum actuale & originale, quod cõtrahitur in vtero matris. Quod autem post[ea] subditur arguendo. Vidit spiritum sanctum descendentem sicut columbam: & venientem super se: ergo ante non habuit spiritũ sanctum. Non valet: quia. iiij. Reg. iij. c. dicitur de helisæo. Cũq; caneret psaltes, facta est super eum manus dñi: quod intelligitur de spiritu prophetãdi: & tamen de eo dicitur ante. ij. cap. Requieuit spiritus heliæ super helisæum. ¶ Et quod subditur arguendo. Nullus venit vbi prius erat. Dicendũ quod verũ est, eo modo quo prius erat ibi: sed alio modo potest venire. Sicut dicitur Geneẽ. xviij. vbi dicitur. Dixit dñs ad abraam. Clamor sodomorũ & gomorræorũ multiplicatus est. Sequitur. Descendã & videbo vtrum clamorẽ qui ad me venit, opere compleuerint &c. Non est per hoc intelligendũ q ante nõ esset in sodoma & gomorra, nec videret eorum facta: cum de necessitate sit vbiq; præsens: sicut dicitur Hieremiæ. xxiij. e. Cœlũ & terrã ego impleo dicit dñs: & omnia de necessitate viderit ab æterno. Dicitur ergo descendisse & vidisse, propter nouũ effectũ quẽ fecit ibi: scilicet subuersionẽ sodomæ & gomorræ. Erat ibi igitur an[tea] [sic]ut conseruans in esse: sed descendit ibi sicut puniẽs. Et similit[er] dicitur tũc vidisse: quia ẽm modũ loquẽdi scripturæ & etiam [com]minũ, deus dicitur non videre peccata hominũ, quã[do] dis[simul]at ea punire. Nec per hoc importatur aliqua mutatio in deo, sed [i]n creatura. Sic suo modo dicendũ in proposito, spiritussanctus fuit in iesu nazareno ab instãti suæ concæptionis per plenitudinem gratiæ: sicut dicitur Iohannis. j. b. Vidimus eum quasi vnigenitũ a patre, plenum gratiæ & veritatis. Et hoc prædictum fuit Esaiæ. xj. a. Egredietur virga de radice iesse: & flos de radice eius ascendet: & requiescet super eum spiritus dñi: spiritus sapientiæ & intellectus: spiritus consilij & fortitudinis: spiritus scientiæ & pietatis: & replebit eum spiritus timoris dñi. Dicitur tamen venisse super eum in baptismo per alium modũ, scilicet in signo visibili columbæ: repręsentantis in christo plenitudinẽ gratiæ: nõ tunc accæptæ, sed prius, vt dictum est. Tamen plenitudo gratiæ quę latens erat in iesu nazareno, fuit tunc manifesta iohãni baptistæ in visibili signo sicut ei dictũ erat a dño. Super quem videris spiritũ descendentẽ & manentẽ super eum: hic est qui baptizat in spiritusancto. Et per prædicationẽ Iohãnis alijs fuit dictum: ideo subditur. Et ego vidi & testimoniũ perhibui: quia hic est filius dei. Illi tamen qui erant cum Iohanne quando columba descẽdit super iesum, viderũt cum eo: & vocem patris audierũt: quia columba illa non fuit imaginaria, sed vera & visibilis: & vox diuinitus formata sensibilis. Fuit autem tunc necessaria manifestatio plenitudinis gratiæ in christo. Primo vt prophetia Esaiæ prædicta ostẽderetur in iesu impleta. Secũdo, quia cito post baptismum erat prædicaturus legem euãgelicam quæ est lex gratiæ: & per cõsequens auctor eius ostendi debuit plenus gratiæ. Ideo tunc audita est vox patris. Hic est fili⁹ meus dilectus in quo mihi complacui, tanq; in auctore euangelij. ¶ Quod aũt vltimo arguit de cõtradictione in verbis euãgelistæ: patet falsum ex prædictis. Nam alio modo venit spiritussanctus super iesum in baptismo, q̃ prius erat in ipso.

Ad secundam.

B

Tertio accipit iste iudæus quod dicitur Matthęi. iiij. a. Cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esurijt. Et accedens tentator dixit ei. Si filius dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit ei: Scriptum est: Non in solo pane viuit homo: sed in omni verbo quod procedit: de ore dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi: & dixit ei: Si fili⁹ dei es: mitte te deorsum &c. Sequitur: Ait illi iesus rursum. Scriptum est. Non tentabis dominum deum tuum. Ex his arguit iste iudæus sic. Christiani dicunt iesum esse deum: & quæ laus est deo ieiunare? quasi dicat: nulla: quia deo non competit comedere vel ieiunare: Propter quod hoc videtur derisibile: & adhuc magis illud quod subditur: Et postea esurijt. Et maxime cum moyses qui fuit homo tm̃, post ieiunium quadraginta dierum & quadraginta noctium non esurijt. ¶ Itẽ eius prima responsio qua dixit. ¶ Non in solo pane viuit homo. sed in omni verbo quod procedit de ore dei. videt irrationabilis. Debuisset enim dixisse. Sed in omni re quæ procedit de ore meo, si erat de⁹: qui potest vitam hominis conseruare de omni re, siue sit lignum, siue lapis vel aliud huiusmodi. ¶ Itẽ ei⁹ secunda responsio qua dixit: Nõ tentabis dominum deum tuũ, nõ videtur bona. Primo quia In ipso erat potestas faciendi miracula: & ideo si misisset se deorsũ sine læsione aliqua: non fuisset ibi aliqua tentatio diuina. Secundo quia viri sancti leguntur deum tentasse: nec ex hoc reprobantur in sacra scriptura: sed magis commendantur. s. helias. iij. Re. xviij. d. qui dixit: Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit deus. Et helisæus. iiij. Reg. vj. c. dixit ad regem israel de naaman leproso: Veniat ad me & sciat prophetam esse in israel. Similiter Gedeõ Iudicum. vj. g. tentauit deum quærens signum in vellere. Vnde dixit: Ne irascatur furor tuus contra me si adhuc tentauero signũ quęrens in vellere. Item deus nõ inducit homines ad malũ: inducit autem ad suipsius tentationẽ. Malach. iij. c. Inferte omnem decimam in horreum & sit cibus in domo mea: & probate me super hoc: dicit dominus si non aperuero vobis cataractas cœli & effudero benedictionem meam vsq; ad abundantiam. ¶ Ex supradictis patet solutio primi. Dictum est enim supra quod christus in lege & prophetis promissus, futurus erat verus deus & ver⁹ homo in vna persona. Declaratum etiam fuit q iesus nazarenus est verus christus iudæis promissus. & per consequens verus de⁹ & verus homo. Item declaratũ fuit: quod per passionẽ suã & mortem, operaturus erat nostrã salutem: propter quod habuit corpus passibile & mortale ante resurrectionẽ suam: & hoc modo ieiunauit & esurijt: afflictiones & tandem mortem sustinuit, & nõ in deitate sua: qa hoc impossibile: sed in humanitate pro nobis assumpta: & sic meruit nobis gratiam & gloriam, & sui corporis glorificationem. Vnde super illud Geñ. xxiiij: g. Introduxit eam isaac &c dicit Rabbi moyses hadaressen. Hic est rex messias quẽ elegit deus sanctus & benedictus vt coleret eum toto cordę, dareq; cor suum ad petendum miserationes pro israel: & ad ieiunãdum & humiliandum se pro eis: sicut scriptum est Esa. liij. b. Ipse vulnerat⁹ est ppter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eũ et liuore eius sanati sumus. Per hanc traditionem dicit Rabi moy. patet quod quinquagesimum tertium capitulum Esaiæ loquitur de christi passione pro generis humani salute. Quod autem dicit de moyse qđ post illud ieiuniũ non esurijt: falsum est: quia postea non comedisset: Nec est simile de vtroq;. Nam manichęi dicturi erãt qđ iesus nõ habuit carnem humanã ex elementis compositã, sed cœlestem. Ad quos repellẽdos, euangelium facit mẽtionem de esurie christi. Iudæi vero hoc non erant dicturi de moyse: ppter quod non oportuit q scriptura sic faceret mentionem de eius esurie. ¶ Q; autem vlteri⁹ arguit iudæus primam responsionem christi dicẽtis: Scriptum est. Non in solo pane &c. Primo percutit seipsum arguens dictum moysi Deu. viij. a. cuius se fatetur esse discipulũ ¶ Q; autem arguit vlteri⁹ quod iesus debuisset dixisse: sed in omni re quæ procedit de ore meo: non est verum: quia iesus volebat celare diabolo suam deitatem, quam ille quærebat experiri per tẽtationem. Propter quod non debuit dicere, de ore meo: quia loquebatur sicut homo celans suam deitatem. Item quia tentationem dæmonis excludebat per scripturam sacrã: ideo debuit eam allegare sicut iacet in textu: in quo scribitur, de ore dei. Et eadem ratiõe nõ debuit dicere, in omni re: sed in omni verbo: qa sic scribitur in textu. Cum hoc etiam potest dici q nihil arguit: qa verbum frequenter accipitur in sacra scriptura pro re facta. Nam. ij. Reg. j. a. dicitur: Quod est verbũ quod factum est. i. res gesta vel facta. & sic accipitur hic vt patet literam intuenti Deutero. viij. c. ¶ Q; autẽ arguit secundam responsionem in qua dicitur: Non tentabis dominũ deum tuum. Primo percutit seipsum, arguẽs dictũ moysi Deute. vj. c. Q; autem vlterius nititur ostendere tẽtationem dei non esse peccatum, manifeste dicit cõtra dominũ arguẽtem maliciã populi israel: Num. xiiij. d. Tẽtauerũt me iã per ☙ decẽ vices

Obiectio prima iudei contra ieiuniam & tentationem christi.

C

Secunda.

Tertia.

Responsio ad primã

D

Ad secundam.

Ad tertiã

Universidad de Deusto Biblioteca

E ✱ decem vices.Item pſ.xciiij.b.Nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione ſm diem tentationis in deſerto,vbi tentauerũt me patres veſtri: probauerunt & viderunt opera mea. Propter illud quod inducit de viris ſanctis deum tentantibus,vt dicit: ſciendum ꝙ tentare eſt experimẽtum de aliquo accipere:nullus autem quærit experiri illud de quo eſt certus,ſed illud de quo eſt dubius.Item experiri poteſt aliqs facto vel verbo.Verbo,quando quis quærit aliquid a vicino ſuo vt experiatur ſi iuuaret eum in ſua neceſſitate.Facto,cum facit aliquid quod non videtur ordinabile ad aliquid niſi ad talem experientiam:& talis experientia dicitur tẽtatio.Sicut cum aliquis facit currere equum ſine neceſſitate aliqua aut vtilitate,dicitur tẽtatio equi:quia talis curſus non videtur ordinabilis niſi ad accipiendum experimentum de velocitate equi.Si autem faciat eum currere propter neceſſitatẽ aliquam,vt ad fugiendũ hoſtes:vel propter vtilitatem aliquam vt ad capiendum ceruum:non eſt tentatio equi.Dubitare autem de his quæ pertinent ad perfectionem diuinam:vt eſt potentia, bonitas & huiuſmodi,ſemper eſt malũ:& ideo qui facit vel dicit aliquid ſine neceſſitate vel vtilitate ad experiendã diuinam potentiam vel voluntatẽ,tentat deum & peccat.Propter quod exponens ſe ſine neceſſitate aut vtilitate periculo,expectãs ſeruari a deo,tentat deum:cum ſeruare poſſet alio modo.Tale quid ſuggerebat diabolus ieſu nazareno dicẽs.Mitte te deorſum.Et licet ieſus per virtutem diuinam poſſet hoc facere ſine periculo:tamẽ hoc non fecit.celare volens diabolo ſuam deitatem:& excludere tentationem dæmonis,per ſacram ſcripturã reſpõdit bene per illud quod hominib⁹ prohibetur.Poterat enim tanꝗ homo per grad⁹ deſcẽdere de pinnaculo.Quod igitur arguitur de helia,nõ valet.Non enim petijt ſignum per ignem deſcendentẽ ſine vtilitate:ſed ad hoc quod populus iſrael a cultura baal ad colendũ deum verum reduceretur:vt patet ibidem.Item hoc fecit de præcæpto domini dicentis ſibi.Vade oſtende te achab,vt præmittitur ibidem:& tunc reuelatus fuit ſibi modus procedendi contra prophetas baal:licet hoc non ſit totaliter expreſſum: quia non omnia ſcribũtur.Eodem modo dicendũ eſt de heliſæo.Curauit enim naaman ex diuina reuelatione,& ad manifeſtationẽ virtutis diuinæ:vnde & naaman relicta idolatria,conuerſus fuit totaliter ad colendum vnum deum verum. Vnde dicit.iiij.Reg.v.e. Non faciet ſeruus tuus vltra holocauſtũ aut victimã dñs alienis: niſi dño.De Gedeone vero dicunt aliqui doctores noſtri qd' ex
F debilitate fidei petijt bis ſignum in vellere:propter qd' nõ excuſatur totaliter a peccato: ſicut dicit quædam gloſſa ſuper locum iſtum.Sed hoc non videtur rationabiliter dictum,quia ſcriptura nõ notat eum culpabilẽ ex hoc facto:nec fuit punitus a deo,ſicut zacharias pater iohãnis baptiſtæ:qui propter dubiũ petijt ſignũ dicens.Vnde hoc ſciam? propter quod factus fuit mutus vſq; ad filij ſui circũciſionẽ:vt habetur Lucæ.i.f.De gloſſa vero marginali allegata,parum eſt curandũ:ideo ſaluo meliori iudicio,poteſt aliter dici.Vno modo quod gedeon fecit hoc ex inſtinctu diuino,& ſic non peccauit.inſtinctus enim diuinus non impellit hominẽ ad peccandũ. Alio modo dicendũ:ꝙ gedeon non dubitauit de potẽtia dei quin per ipſum poſſet ſaluare populũ:nec de verbo domini dicto ſibi. Vade,in hac fortitudine tua liberabis iſrael,dubitauit quin eſſet verum:ſed ignorauit vtrum hæc promiſſio eſſet abſoluta,quæ ſemper impletur:vel cõditionalis,ſcilicet niſi gedeon & eius ſocij ponerẽt aliquod impedimentũ per aliquod peccatũ.Frequẽter enim in ſacra ſcriptura intelliguntur promiſſiones diuinę factæ ſub tali cõditione,ꝗuis nõ exprimatur Hiere.xviij.b.Subito loquar de gente & regno,vt ædificem & plantem illud:ſi fecerit malũ in oculis meis,vt non audiat vocẽ meam:pœnitẽtiã agam ſuper bono quod locutus ſum vt facerẽ ei.Timuit igitur gedeon ne per fragilitatẽ ſuam vel ſocioꝝ ſuoꝝ proueniret impedimentũ dictæ promiſſionis. Petijt ergo humiliter a deo doceri per ſignum ꝙ nõ proueniret tale impedimẽtũ: vt ſic cõſtantius & expeditius iret ad præliũ:propter quod petijt duplex ſignum:vnum pro ſe,aliud pro ſocijs ſuis.Ad auctoritatem malachiæ dicendũ:ꝙ iudæi tenebantur ſoluere decimas ex præcæpto dei:ſicut patet ex multis locis vet.teſt.& per cõſequẽs hoc erat neceſſe ex parte ſoluentiũ,& vtile ex parte recipiẽtium. Erat enim ad ſuſtentationẽ miniſtroꝝ dei. Ad hoc igitur inducebat dñs populũ ſuum per prophetã,di.Inferte omnẽ decimã &c. Quod autem ſubditur. Probate me ſuper hoc &c. ly & probate, non tenetur hic cauſaliter:ſic intelligendo ꝙ ſoluerẽt decimas ad probãdũ ſeu tentandũ ſi per hoc deus aperiret eis cataractas cœli: ſed tenetur conſecutiue:& eſt ſenſus.Si impleueritis præcæptum meum de decimis ſicut tenemini:& ego conſequenter multiplicabo bona veſtra . ſicut dicitur Eſaiæ.j.e. Si volueritis & audieritis me bona terræ comedetis.

G Obiectio iudæi prima.

QVarto accipit iudæus illud qd' habetur Matthæi.v.f. Audiſtis quia dictũ eſt antiquis:nõ ꝑiurabis.ego autem dico vobis,non iurare omnino &c. Sequitur: Sit autem ſermo veſter,eſt eſt:non non:quod aũt abundantius eſt,a malo eſt. Audiſtis quia dictum eſt antiquis:oculum pro oculo, dentem pro dente:ego autẽ dico vobis,nõ reſiſtere malo:ſed ſi quis te ꝑcuſſerit in dexteram maxillam,præbe ei & alteram:& ei qui vult tecum in iudicio contendere & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pallium &c.Et ſequitur:Audiſtis quia dictum eſt:Diliges proximum tuum & odio habebis inimicum tuum.Ego autem dico vobis. diligite inimicos veſtros, & benefacite his qui oderunt vos &c.Ex iſtis arguit primo cõtra illud quod dicitur: Dico vobis non iurare omnino:qa ſcribitur Deu.x.d.Dominũ deum tuũ timebis:& ei ſoli ſeruies:ipſi adhærebis & in nomine illius iurabis:& ſic patet ꝙ ieſus deſtruit legẽ a deo datam etiam in moralibus quod negant chriſtiani.

Secunda. ¶Item contra illud qd' ſubditur:Dico vobis non reſiſtere malo.deſtruit enim in hoc legẽ rectitudinis iuſticiæ & a deo datam Exo.xxi.c.Oculũ ꝓ oculo &c.

Tertia. ¶Item chriſtiani nõ ſeruãt legem ieſu nazareni:Nam ꝑ fraudes & lites vnus rapit bona alterius:& non ſolum hoc eſt verum de ſæcularibus ſed etiam de religioſis fratribus.

Quarta. ¶Item contra illud quod ſubditur.Dico autem vobis:diligite inimicos veſtros:benefacite his qui oderunt vos.Nam deus inhibuit filijs iſrael ne amicitias vel fœdera contraherent cum habitatoribus terræ chanaã,qui erant inimici eorum:nec quærerent eis bonum:vt habetur Exod.xxxiiij.b.& ſic ieſus nazarenus deſtruit diuinum præcæptum. Deuter. 23.b.

Reſpõſio ad primã. Ad primum dicendum ꝙ negatio præpoſita ſigno vniuerſali facit æquipollere ſuo contradictorio:quia nõ omnis, & quidam nõ æquipollent,& ideo per hoc qd' dr:nõ iurare oĩno,nõ excluditur omne iuramentũ:quia quilibet tenetur ſupiori requirenti veritatem ꝑ iuramẽtũ dicere:aliter periret veritas & iuſticia in multis caſibus.Sed excluditur iuramẽtũ illicitũ quod eſt triplex.ſ.falſum,qd' caret veritate:& iuramentũ iniquũ,quod caret iuſticia:ſicut cũ aliqs iurat innocenti nocere.& iuramentum incautũ qd' iudicio diſcretionis caret:ꝙ ſit qñ quis iurat abſq; neceſſitate aut pia vtilitate.Et propter hoc dr Hiere.iiij.a.Iurabis viuit dñs in veritate & in iuſticia & in iudicio:ad excludendum tria prædicta iuramẽta illicita.Sciendũ aũt ꝙ ex verbo Deu.x.ſ. allegato:In nomine illi⁹ ſcilicet dei iurabis:aliqui dixerunt ꝙ iu- H ramentum eſſet frequentandum tanꝗ religionis actus etiã in cõmuni verbo vbi non apparet neceſſitas:aut pia vtilitas:de qbus videtur fuiſſe iudęus hic arguens.Sed quod hoc ſit falſum,patet per præcæptum diuinum Exo.xx.b.vbi dicitur:Non aſſumes nomen dei tui inuanũ:Nec em̃ habebit inſontẽ dñs eum qui aſſumpſerit nomẽ dei ſui fruſtra.qd' facit ille qui iurat ſine neceſſitate, aut pia vtilitate.Hoc etiã patet per verbum Hier. ꝑallegatũ.Itẽ Eccli.xxiij.b.Dicitur vir multũ iurãs replebitur iniquitate.Nã ex frequentia iurandi,& iuramento incauto labitur in iuramẽtũ falſum & iniquum.Qd' aũt ſubditur.Sit ſermo veſter eſt eſt:nõ non.i.ſimpliciter affirmando veritatẽ,& negando falſitatẽ,intelligendũ eſt vbi neceſſitas plus non exigit.Et ꝙ hoc intelligatur de communi modo loquendi inter homines, patet ꝑ hoc quod dicitur,ſermo veſter:quod autem amplius eſt a malo eſt:nõ dicit eſſe malum ſed a malo.Nam omne iuramentũ eſt a malo culpæ vel pœnæ.Iuramentũ enim falſum iniquum & incautũ,eſt a malo culpæ ex pte iurantis:Iuramẽtum autẽ licitũ eſt a malo pœnæ ex parte requirentis iuramentũ.Ex humana nãq; fragilitate quæ pœna quædam eſt inflicta humano generi ꝓpter peccatũ primorum parentũ:ꝓcedit ꝙ homines ſibi mutuo non credũt ſimplici verbo abſq; iuramento.

Ad ſecundam. ¶Qd' autem vltra arguit ieſum nazarenum deſtruxiſſe legem iuſticiæ ac rectitudinis:nõ eſt verũ.Circa quod ſciendum:ꝙ nõ reſiſtere malo aliquãdo bonũ eſt & neceſſariũ:& ſic cadit ſub præcæpto:vtpote quando ex tali reſiſtentia apparet manifeſte origo magni mali:vt diſcidium ciuitatis:vel regni vel aliud huiuſmodi.Aliquando vero eſt bonũ ſuperogationis:vt qñ malũ illatum tolleratur patienter ꝓpter deum,vel propter pacem ſeruandam vel ſui humilitationem:& ſic nõ reſiſtere malo,cadit ſub conſilio & nõ ſub ꝑcæpto,Et in iſtis duob⁹ modis loquitur ſaluator:& ſic nõ excludit legem iuſticię:ſed addit ſuper hoc perfectionem legis euangelicæ,ad quam non tenẽtur homines:ſed poſſunt licite de illata iniuria vindictam quęrere:ſm ordinẽ iuſticiæ:qñ nõ apparet ex hoc maius malum ſurgere:vt ꝑdictũ eſt.Sciendũ aũt ꝙ ex hoc legis verbo:Oculũ ꝓ oculo,dentem ꝓ dente &c.aliqui iudæi,de quibus videtur iſte fuiſſe, interpretantes dixerunt: ꝙ vindicta erat per ſe petenda.quod eſt falſum:quia vindicta eſt malum pœnę & ideo nõ eſt ꝓpter ſe appetibilis ſed ꝓpter aliquod bonũ cõſequendum vt propter or-

✱ dinẽ iuſticię

A ✱ dinem iuſticię ſeruandum,vel propter correctionẽ iniuriãtis,vel propter terrorẽ alioꝝ vt ab iniurijs coerceantur,vel aliquid huiuſmodi.Vbi igitur nullum tale bonum ex pœna alicui⁹ æſtimatur ꝓuenire,ſed magis timetur de ſcandalo & malo maiori:tũc deſiſtere a vindicta quærenda:e[illegible] [illegible]eceſſitatis & præcæpti,vt ꝑdictũ eſt. Si autem circa talem caſum a vindicta quærẽda quis deſiſtat, bonum ſupererogationis [illegible].Et hoc patet per facta ſanctorũ patrum non ſolum noui teſtam[illegible]ti:ſed etiã veteris.Sanctus enim ioſeph potens vindicare a fra[illegible] [illegible]ibi illatam iniuriam:nõ ſolũ a vindicta [illegible]titit,ſed etiam eos cũ [illegible] familijs miſericorditer ſuſtentauit [illegible]liter dauid [illegible]mei ſibi [illegible]aledicentem & lapides contra eum [illegible]ntem,& ex h[illegible] [illegible]ũ læſæ maieſtatis,occidi ab abiſai ꝓhib[illegible] [illegible]g.xvij.c.dic[illegible]s:Dimitte eum vt maledicat:ſi forte videat [illegible] [illegible]s aff[illegible]onẽ meã.Idem etiam patet per ſcripturam veteris [illegible]nti L[illegible].xix.d.Non quæras vltionem,nec memor eris [illegible] [illegible]ũ.V[illegible] vero ex vindicta ſm ordinẽ iuſticiæ non [illegible] [illegible]cand[illegible] [illegible]l mali:& ex deſiſtentia ab ea daretur m[illegible] [illegible]acia iniuriã[illegible]:tunc talis deſiſtentia malum eſſet & peccatum.In tali c[illegible] [illegible] intelligendũ ſaluatoris verbum.Quod autẽ ſequitur [illegible] [illegible]ercuſſerit in vnam maxil-

Act.i.a. lam &c.non eſt intellig[illegible] [illegible]ũ ad effectũ,vt ſic percuſſus maxillam alteram offera[illegible] [illegible]uia ieſus qui cœpit facere et docere,percuſſus in vna [illegible] [illegible]betur Iohã.xviij.d.non exhibuit aliam maxillam [illegible] [illegible]eũ charitatiue corripuit, dicens.Si male locutus ſum [illegible]m perhibe de malo:ſi autem bene,cur me cedis? Eſt i[illegible] [illegible]ũ prædictum ſm animi diſpoſitionem intelligendũ:vt [illegible] ſic ꝑcuſſus ſit diſpoſit⁹ in animo adhuc ſuſtinere maiores percuſſiones vel iniurias in caſib⁹ prædictis,ſcilicet qñ eſt ibi bonum neceſſarium vel ſupererogationis.

Ad tertiã ¶Ad illud autem quod obijcitur de chriſtianis legem chriſti non obſeruantibus:Dicendum ꝙ ex eorum malicia non peioratur lex euãgelica:ſicut nec lex in monte ſinai data per hoc ꝙ iudęi ſatis cito poſt eius dationem fecerunt & adorauerunt vitulum conflati-

Ad q̃rtã. lem.Exo.xxxij.b.¶Ad illud autẽ quod arguit vltra de odio inimici:ſciendum,ꝙ doctores hebræi circa hoc errabant. Ex hoc em̃
B quod præcæptum eſt Leuit.xix.d.Diliges proximum tuũ ſicut te ipſum:arguebãt a contrario ſenſu ꝙ debebãt odire inimicũ. Sed hoc eſt falſum:quia omnis homo ex charitate diligend⁹ eſt,in quãtum ad imaginem dei eſt:& capax ipſius per cognitionem & amorem:Amicitia em̃ charitatis,fundatur ſuper communicationẽ ſupernaturalis beatitudinis:& ideo oĩs intellectualis creatura quæ actu vel potentia eſt beata,eſt ex charitate diligenda.Mali autẽ homines,ꝗd[illegible] [illegible]unt in via,ſunt in potentia veniendi ad beatitudinem.Et id[illegible] [illegible]licet malicia eoꝝ ſit odienda:ipſa tamen natura poſſibilis be[illegible]ari eſt diligẽda,et hoc eſt ꝙ dicit ſaluator:Diligite inimicos [illegible] bona ſcilicet gr̃ę & gloriæ eis optando. Alia autẽ nõ ſunt eis optãda,niſi in quadã generalitate inquantũ valent ad eorum ſalutem:quod ſoli deo eſt notum:quia omnibus alijs põt homo bene vel male vti:& ideo circa hoc nõ eſt aliquid determinate petendũ:ſed ſub conditione ꝗtũ valent,ſcilicet ad eorũ ſalutẽ.Sequitur:Benefacite.Benefacere eſt effect⁹ dilectionis.Et ideo ſicut tenemur diligere inimicos quantum ad bona gratiæ & gloriæ:ita tenemur in effectu ſalutẽ eorũ modo debito et poſſibili ꝓcurare.Qꝫ autem benefacere odientib⁹ & inimicis ſit laudabile, patet non ſolum per ſanctos patres noui teſtamenti,ſed etiam veteris:Iſaac enim regi gerare & viris eius qui eum oderant & expulerant fecit magnũ cõuiuiũ.Geñ.xxvi.f.¶Ioſeph fratres ſuos qui eum occidere voluerunt:& tandem ſeruituti,quæ eſt mors ciuilis vendiderant,dulciter recæpit & pauit.Geñ.xliij.g.Dauid ſaulem ipſum perſequentem ad mortem,bis a morte liberauit.j.Regum xxiiij.d.&.xxvj.b.Heliſæus ſyros eũ quærentes ad mortem a rege iſrael interfici ꝓhibuit,& eos cibo & potu iuſſit refici, & ſic ad dominũ ſuũ libere remitti.iiij.Reg.vj.e.Hoc etiam patet per ſcripturam veteris teſtamenti.Exodi.xxiij.a. Si occurreris boui inimici tui aut aſino erranti,reduc ad eum. Item ibidem : Si videris aſinũ odientis te iacere ſub onere,non pertrãſibis : ſed ſubleuabis cum eo.Item Prouerb.xxv.c.Si eſurierit inimicus tuus ciba illũ,ſi ſitit da ei aquam bibere.Item Pſ.cxix.b.Cum his qui oderant pacẽ erã pacificus.Quod aũt cõtra dicta arguit de habitatoribus terræ chanaan:de quibus inhibuit filijs iſrael,ne contraherent cum eis amicitias,ſed eos occiderent.Dicendum ꝙ illi erant idolatræ peſſimi propter quod mortẽ meruerãt ſm iudiciũ dei:& iõ filij iſrael occidentes eos:non fecerunt ex odio,ſed ex mandato dei : & iuſticiæ zelo. Cum ipſis enim non erant amicitiæ contrahendæ:ne per hoc filij iſrael traherentur ad vitium idolatriæ.

Obiectio iudæi prima.

QVinto accipit iudæus illud quod habetur Matt.viij.a. Cum deſcendiſſet ieſus de monte,ſecutæ ſunt eum turbæ

[illegible]ltæ,& ecce leproſus veniens adorabat eum dicens : [illegible]i vis,potes me mundare &c.Sequitur:Et ait ieſus va[illegible] de te ſacerdoti & offer munus quod præcæpit moy[illegible] arguit ſic,ꝙ volebat ſacrificium quod fiebat in emun[illegible] [illegible]proſi:alibi vero ſcilicet Matth.ix.b.dicit : Miſericordiã [illegible]on ſacrificiũ:& ſic contradicit ſibijpſi , & ſic inſtabilis [illegible]untate.Item idem arguit per hoc quod dicit mundato a [illegible]de nemini dixeris &c.Et alibi. ſ.Lucæ. viij.f.dixit curato a[illegible]one:Vade ad tuos:&,narra quanta fecerit tibi deus. C

Secũda. ¶Item alibi ſcilicet Matth.x.d.dixit:Qui me confeſſus fuerit corã hominib⁹,cõfitebor & ego eum corã patre meo:& ſic patet ꝙ voluit facta ſua celari,& publicari,quæ ſunt contradictoria.

Rñſio ad primam. Ad primũ dicendum,ꝙ non valet:Nam eadem ratione per ſcripturam veteris teſtamenti quam iudæus confitetur eſſe veram,probaretur deum eſſe mutabilem,quia Geneſ.viij.d.dicitur de noe ſacrificio: Odoratuſq; eſt dominus odorem ſuauitatis:& ſic fuit ſibi placitũ. Itẽ in Exo.& Leuit.& in alijs libris veteris teſtamẽti prçcępit deus ſibi offerri ſacrificia tanꝗ ſibi placita.Et Eſaiæ.j.d.dicit: Holocauſta arietum,& adipem pinguium,& ſanguinem hircoꝝ & vitulorũ nolui.Et Pſ.xxxix.b.Sacrificium & oblationẽ noluiſti &c.Hęc omnia non arguunt dei mutabilitatem:Nã ipſe immutabilis,mutabilia operatur:ſicut incorporeus corporea.Quod autem ieſus dixit allegando dictum Oſee prophetæ.vj.b.Miſericordiã volui & non ſacrificium:non dixit hoc,ſacrificia veteris legis reprobãdo habebãt enim tũc curſum ſuũ vſq; ad mortẽ chriſti : ſed hoc dixit opera miſericordię ſacrificijs præponendo. Nam habent duplicẽ bonitatem. Vnam ex genere: quia ſunt opera virtutis moralis. Aliam ex charitate:quia quando fiunt ex charitate:habent bonitatem meriti vitæ æternæ.Sacrificia vero veteris legis non habebãt bonitatẽ,niſi ex fide & deuotione offerentium.Ideo dicitur Geñ. iiij.a.Reſpexit dominus ab abel & ad munera eius quaſi dicat munera fuerunt accępta ſibi propter bonitatẽ offerentis.Quod autẽ iſto modo intellexerit propheta,vel potius dominus loquẽs per prophetam,patet per textum ibidem:qui talis eſt:Miſericordiam volo & non ſacrificium:& ſcientiam dei plus ꝗ holocauſta: Per hoc quod dicit:Plus holocauſta:quæ ſunt quędã ſacrificia : patet ꝙ non loquebatur holocauſta reprobando:ſed eis ſcientiã dei prę ferendo.Et eodem modo de operibus miſericordię reſpectu ſacrificiorum.Et hoc idem patet Eſa.j.d.poſtꝗ dixit dominus : Holocauſta arietum,& adipem pinguium:& ſanguinem hircorũ & vituloꝝ nolui,ſubdidit:Quęrite iudicium,ſubuenite oppreſſo,iudicate pupillo,defendite viduam:& venite & arguite me dicit dominus.Si fuerint peccata veſtra vt coccinum:quaſi nix dealbabuntur.Ex quo patet manifeſte:ꝙ opera miſericordiæ & iuſticiæ magis erãt deletiua culpæ,& meritoria gloriæ habendæ:tñ chriſti tẽpore:ꝗ ſacrificia legis. D

Ad ſecũdam. ¶Quod autem arguitur vltra,ꝙ ieſus voluit aliquando facta ſua celari,aliquãdo vero publicari:fuit valde rationabile.Nam omnis eius operatio fuit noſtra inſtructio.Expedit autem imperfectis opera ſua bona celare:ne per vanam gloriam extollantur.Et expedit aliquando:& maxime perfectis opera ſua bona in publico ponere,ad dei gloriã & ꝓximi ædificationem.Quantum ad primum dicit chriſtus Matthæi.vj.a. Te autẽ elemoſynam faciente,neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua. Et quantum ad ſecundum:Sic luceat lux veſtra coram hominib⁹ vt videant veſtra bona opera & glorificent patrem veſtrũ qui in cœlis eſt.Sic etiam patres veteris teſtamenti aliqua bona opera fecerunt occulte,& aliqua publice.Helias enim filium viduæ ſareptanę ſuſcitauit ſecrete in ſuo cubiculo,ad conſolationem matris viduæ.iij.Regum.xvij.f.Et ignem de cœlo fecit deſcendere ſuper holocauſtum ſuum ad declarationem deitatis verę, publice ſcilicet coram rege achab et populo iſrael.iij.Regum.xviij.f.Similiter heliſæus multiplicationem olei ad ſuſtẽtationẽ viduæ & filiorũ eius,& ad ſatiſfaciendũ creditori,fecit ſecrete ſcilicet clauſo oſtio vt habetur.iiij.Regum.iiij.a.Et milites ſyriæ volentes eum capere acriſia percuſſos duxit in medium ſamariæ coram rege iſrael & populo ciuitatis:vt habetur.iiij.Regum.vj.d. Patet igitur ex prædictis ꝙ ieſus rationabiliter aliqua facta ſua publicauit & aliqua occultari voluit.

Obiectio iudæi prima.

SExto accipit iudæus illud quod dicit ieſus Matth.xj. d. Cõfitebor tibi pater domine cœli & terræ &c. Chriſtiani dicũt ꝙ pater & filius vnum ſunt: quomodo igitur dicitur confiteri coram patre ſuo? deberet magis dici coram ſeipſo.

Secunda ¶Item ſi omnia ſunt ei tradita a patre nihil habet a ſeipſo,& ſic ex ſe eſt omnino deficiens.

Rñſio ad primam. Ad primum:ſupra declaratum eſt per ſcripturas hebræorum,ꝙ ieſus eſt deus & homo,deus ab æterno homo ex tempore . Item declaratũ eſt ſupra:ꝙ ieſus nazarenus eſt vere chriſtus,& qa ſunt diſtinctę naturæ:ideo ſm ꝙ deus,dicit Ioh.x.f.Ego & pr̃ vnũ ſumus, ſcilicet

Universidad de Deusto Biblioteca

E in essentia: distincti tamen in personis. Secũdum autem dicit Iohan.xiiij.d. Pater maior me est. Et sic orat co[...] confitetur. ¶ Quod autem subditur: ꝙ habet omnia a p[...] se est omnino deficiẽs. dicendũ quod hæc propositio [...] stus in quantum homo est creatura: omnis autẽ creatura [...] rit, in nihilum cadet, sicut est de nihilo: & ita potest is[...] reduplicatione: Christus in quantum homo, nihil est ex [...] no deficiens. Si autem ex dictis aliquis arguat: quod i[...] tur de christo in quantum deus: quia quicquid habet filiu[s] deus habet nascendo, & per consequens habet illud a pa[tre] ex se nihil est, sed est omnino deficiens. Dicendum ꝙ non sequit: quia filius a patre habet idem esse cum eo. Nam diuinum esse non est multiplicabile: & ideo sicut pater est necesse esse. sic & filius: & sic non potest dici deficiens, Nam eãdem deitatem, potentiam & sapientiam: & sic de alijs absolutis habet cum patre. Qđ autem in diuinis sit pater & filius: non solum pater ex nouo testamẽto, sed etiam ex veteri. Esaię.ix.b. Filius datus est nobis: & vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius &c. Ex quo patet quod in diuinis est filius & per consequens pater: quia dicuntur relatiue adinuicem, quæ posita se ponunt & perempta se perimunt: Nõ em̃ potest dici ꝙ dei filius sit filius alicuius creati vel finiti. Non tamen sunt duo increati, nec duo immensi: sicut nec duo dij: sed vnus increatus & vnus immensus: nullam distinctionem enim habẽt in deitate, sed solum in personali proprietate.

Ad secũdam,

obiectio iudęi alia & prima

SEptimo accipit iudæus illud quod scribitur Matthæi. xij.b. In illo tempore abijt iesus sabbato per sata: discipuli autem eius esurientes cœperunt vellere spicas & manducare. Pharisæi autem videntes: dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit dauid quando esurijt et qui cum eo erant: & quomodo intrauit domum dei & panes propositionis comedit: quod non licebat ei edere: neq; eis qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? Et non legistis in lege, quia sabbatis in templo sacerdotes violãt sabbatum? & sine crimine sunt. Dico vobis quia templo maior est hic. Ex dictis sic arguit. Primo si iesus eit deus vt dicunt christiani: quare relaxauit obseruantiam sabbati, cum ipse prius eam præcæperit. Exodi.xx.b. Memento vt diem sabbati sanctifices? Igitur aut ipse non est deus, cuius contrarium affirmant christiani: aut deus est mutabilis relaxando quod præcæperat, maxime tanquam legitimum sempiternum: cuiusmodi est obseruatio sabbati. ¶ Item exemplum quod adducit de dauid non est conueniẽs. Primo quia discipuli iesu non erant in tãta necessitate famis sicut dauid, tunc trãsgrediens sabbatum, transgressionem non reiterauit. Item si excusauit hanc dauid transgressionem: eadem ratione debuit excusare adulterium eius cum bethsabee & homicidium vriæ. Item exemplum quod adducit de sacerdotibus non est ad propositum. Sacerdotes enim operabantur sabbato in templo, accendendo ignem vel potius nutriendo: hoc autem non erat prohibitum: sed solum de habitationibus hominũ: sicut dicitur Exodi.xxxv.a. de sabbato: Ignem non accendetis in cunctis habitaculis vestris, templum autem non includitur in generalitate habitaculorum hominum. Ad solutionem istorum præmittendum est vnum: scilicet ꝙ tempore veteris testamenti dominus dispensauerit in obseruantia sabbati. Hoc autem patet Iosue.vj.a. vbi dicitur, ꝙ de mandato domini iosue & viri bellatores circumierunt vrbem hiericho septem diebus continuis armati: & sic oportuit ꝙ dies sabbati fuerit vna de illis. Et in libro apud hebræos autentico qui dicitur cedar olam, idest ordo sæculi, dicitur ꝙ die sabbati fuit prælium hiericho: Et hoc satis innuitur in textu Iosue.vj.b. vbi dies ille dicitur de sabbato, & illo die circumierunt hiericho septem vicibus, & in vltimo circũitu corruẽtibus muris intrauerunt & interfecerunt omnes habitatores vrbis. Item.iij.Reg.xix. b. dicitur, ꝙ helias ambulauit in fortitudine cibi diebus quadraginta & noctibus quadraginta continue: & sic pluries ambulauit in sabbato & ex voluntate dei. ¶ Ad primum dicendum ꝙ magis est ad oppositum: Nam ille qui dat præcæptũ, potest in illo dispensare in casu & totaliter reuocare: & ideo iesus in quantum de⁹ poterat hoc facere. propter quod subdit de seipso: Dominus est filius hominis etiam sabbati: Idem autem in persona est filius hominis & filius dei. Quod autem arguitur vltra, ꝙ deus sit mutabilis: nõ valet: Nam immutabilis existens, mutabilia operatur, sicut incorpore⁹ existens incorporalia operat̃ & facit: Et quod vltra dicitur ꝙ sanctificatio sabbati fuit præcæpta ad semper, non est verũ. Nã vbi de seipsa scribitur Exodi.xxxj.d. Pactum est sempiternũ: in hebræo habetur: pactum est beollam, idest in sæculum: quod non significat æternitatem, sed tempus lõgũ cõmuniter accæptum. Et hoc modo dicitur Hierę.ij.d. A sæculo confregisti iugum meũ, id est ab

F

Secunda

Rñsio.

Ad primam,

Mat.12.a

[est] ab antiquo tempore: & in hebræo habetur, beollam cõfregisti [...], idest a sæculo. Aliquãdo vero accipitur pro tempore determinato, quod tamen potest esse satis breue: sicut Deut.xv.c. dicitur: Perforabis aurẽ eius in ianua dom⁹ tu[æ] & erit tibi seruus in æternum. In hebræo habetur: Perforabi[s ...] & erit tibi seruus beollã idest in sæculum: & hoc tempus pot[est esse] breue vel longũ. Vñ dicit hic glossa hebraica, beollam: ide[st ...]ctis dieb⁹ sęculi domini vsq; ad iubileum. Si enim infra an[num ... p]erforationis auris serui moreretur dominus: fiebat lib[er ...]. Et si viue[ret] vltra annũ iubileum, seruus tñ fieb[at ...] [i]ubileo. Pa[te]t [igi]tur ex dictis: ꝙ obseruatio sabb[ati ...] ad [...] ad tẽpus. Et ex hoc patet: ꝙ illi q[ui ...] hebr[...]m trãstulerũt æternũ vel sempit[ernũ ...] simplici[...]nẽ errandi circa obseruantiã sabbati & ci[...]tẽ arguit vltra de discipulis iesu spic[as] [ve]ller[e ...] runt, Non est verum. Non en[im ...] bitur Deut.xxiij.d. Ingress[us ...] quantum tibi placuerit. E[...]iadi & alijs fructibus. Nec pe[...] tempori[s] [sc]ilicet diei sabbati: Nam eorum e[...] Po[t]est etiam probabiliter dici: quod simpli[...] [sa]bbati. Non enim peccabant ratione com[...] in die sabbati licitum erat omnibus iudæ[...]onis granorũ de spicis, quæ est quædã præp[...] præparatio cibi per decoctionem esset ꝓhibita [...] Exodi.xvj.e. quia ibi est longus labor & distr[...] positio lignorũ & accensio ignis, & cõpositio va[...] sollicitudo circa decoctionem vt fiat oportune: tamen [...] præparatiões paru[i] laboris & paruæ distractionis, in die [...] poterãt fieri: vtpote cibũ coctum præcedẽti die disponere in vasis, & ponere super mẽsam, mappam, & similia. Et similiter etiã quæ cruda comedebantur vt herbę, licitum erat lauare. Vellicatio autem spicarum nõ videtur esse magis laboriosa seu distractiua, sed minus: & per consequens licita. Quod autem vltra arguit ꝙ dauid & viri eius erant in maiori necessitate famis quam discipuli iesu, non videtur verisimile. Habebant enim aliquã pecuniam vel aliqua pignora ad habendum cibum aliunde, quæ discipuli iesu non habebant: quia sine pecunia & pera, & cũ simplici veste necessaria incedebãt. Vnde nec achimelech summus sacerdos quæsiuit de necessitate dauid & virorũ suorum ad hoc ꝙ daret eis licite panem sanctum: sed solum de mũdicia eorum, maxime a mulieribus: vt patet.i.Regum.xxj.b. Quod aũt arguitur vltra ꝙ dauid peccauit panes illos comedendo: patet falsum: non solum per verbum saluatoris factum [...]antis: sed etiam per scripturam veteris testamenti: quæ non rep[ro]bat comestionem dauid: nec achimelech concessionem. Et qui[a] [su]m[m]⁹ sacerdos erat, nõ est verisimile ꝙ ignoraret quid esset [...] vel illicitum circa obseruantiã sabbati. Ipse autem dixit: Si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus, manducent. q.d. fames supposita, dicta mundicia, facit comestionem licitã. Quod autem vltra dicitur ꝙ eadem ratione debuit excusare, vel relaxare adulteriũ cũ bethsabee & homicidium vriæ: Dicẽdum ꝙ falsum est. Nã ista sunt ꝑ se mala: nec possunt bene fieri: propter quod in talibus nõ habet locum dispensatio. ¶ Qđ autem vlterius dicitur de sacerdotibus in templo laborantibus manualiter et licite: non solum accendendo ignẽ, vel potius nutriendo, sicut precipitur Leuit. vj. b. Ignis in altari meo semp ardebit: quẽ nutriet sacerdos, subijciens ligna mane per singulos dies: sed etiã hostias lauãdo & super altare cremando, & hoc ratione templi, vel potius diuini cultus ibidẽ fiendi. Eadem ratione vel maiori, discipuli præsente iesu & ei⁹ licẽtia poterãt licite vellere spicas: dato ꝙ alias esset illicitũ, quod tamen non est: vt supradictum est: Ideo subdidit saluator: Dico autẽ vobis quia maior templo hic.

G

Ad secũdam.

H

OCtauo accipit iudæus illud quod scribitur Matthæi. xij.c. Omne peccatum & blasphemia dimittetur hominibus: spiritus autem blasphemia non dimittetur. Et quicunq; dixerit verbum contra filiũ hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra spiritumsanctum, non remittetur ei, neq; in hoc sæculo, neq; in futuro. Ex his arguit sic. Vos christiani dicitis quod pater & filius & spiritussanctus sunt vnius essentiæ & vnius volũtatis: quo modo ergo est peccatum seu blasphemia cõtra spiritumsanctum & non contra filium & patrẽ? Et quomodo vnus remittit peccatũ vel blasphemiã sine alio? Hæc enim quæ videnẽ haberi ex verbis iesu implicãt cõtradictionẽ. Nã si sunt vnius essentiæ: & vn⁹ blasphemat̃ & alter nõ: sequit̃ ꝙ idem blasphemat̃ & nõ blasphematur? Et si sunt vnius voluntatis, si vnus remittit & alter nõ, sequitur ꝙ idem remittit eidẽ blasphemanti & non remittit: quæ sunt contradictoria. ¶ Item de anima blasphemantis ipsum christum separata

obiectio iudæi de trinitate prima.

Secũda.

A quæro [...] vel in gehenna: Si dicatur [...]uitur ꝙ [...] impotẽs ad puniendum p[...] sibi illa[...] [q]ui remissam: Si autem dic[...] sit [...]enna: sequ[...] filius sint impotentes ad [...] du[...]m, cum rem[...] [blasp]hemiam. ¶ Item si duo remittun[t] pat[...] & filius, & spi[...] [...]s nõ remittit: quid proficit blasph man[...] & quid sibi n[...] [s]piritussanctus non remittit, ex quo p[...] ter [...] filius remittun[...] [...]is ergo quæ sibi videtur friuola & cõ tra[...]ionem implic[...] [...]æ consequuntur ex verbis iesu naza re[...] [...]ludit ꝙ eius d[...] [...] illius momẽti. Satis patet intelli ge[...]s ꝙ obiecti[...] [...]stæ pr[oc]edunt ex imaginatione falsa cir c[...]lum trinit[...] [...]tæ. Et ideo declarandum est primo ex so[...] hebraic[...] [...]entia diuina plures sint personæ: Se cu[...]unt [...]ert[...] [s]oluentur obiectiones. Primum decla ra[...]tinc[...]m sac[...] [s]cripturæ. In principio creauit deus cœ lu[m ...] veri[...] [he]braica habet sic: In principio creauit hel[oim ...] terra[...] [a]utem heloim nomen plurale hui⁹ no[minis ...]el, vel heloi[...] [signi]ficat idẽ quod deus. Per hoc igitur ꝙ hoc nomen plura[le] [co]niungitur cum verbo singularis numeri, cum dicitu[r] [...]m, ac si diceretur: creauit dij: ostẽditur ꝙ in deo est [...] [supp]ositorum: eo ꝙ suppositi est agere: sed per vnitate[m] [osten]ditur vnitas essentiæ in tribus suppositis vel pe[rsonis ...]t non sunt tres dij, tamẽ sunt tres vnam deitatem h[...] hoc respondent iudæi dicentes ꝙ hoc nomen hel[oim ...]ter accipitur pro plurali & ꝓ singulari: Et quando a[...] [pr]o deo vero: semper tenetur in singulari. Sed hoc patet fa[lsum: N]am aliquando tenetur manifeste pro deo vero, & tamen coniungitur cum adiectiuo pluralis numeri, & aliquando cum verbo pluralis numeri: quod non esset si teneretur pro singulari. Exemplum primi Iosue vltimo: Non poteritis seruire domino: deus em̃ sanctus ipse. Hebraica veritas sic habet: Non poteritis seruire domino: quia heloim sancti ipse. Item Hiere.xxiij.g. Peruertistis verba dei viuentis domini exercituum. Hebraica veritas sic habet: Peruertistis verba heloim viuentium domini exercituum. Patet autem ꝙ istę auctoritates loquuntur de deo vero. Nã iosue loquebatur populo de seruitute dei veri: vt patet literam intuenti. Similiter hoc patet de secunda auctoritate. Nam vbi habem⁹, domini exercituum in fine auctoritatis, ꝓ hoc nomine domini, in hebræo ponitur nomẽ domini tetragrammaton, quod de solo deo vero potest dici: vt declarat Rabbi Moyses in libro de directione perplexorum. Et tamẽ in istis auctoritatib⁹ hoc nomen heloim coniungitur cum adiectiuis pluralis numeri. vt patet. E[xe]mplũ aũt secundi: scilicet ꝙ hoc nomen heloim coniungitur c[u]m verbo pluralis numeri habetur.ij.Regũ.vij.d. Quæ est ge[ns ... p]opulus israel in terra, ꝓpter quem iuit de⁹ vt redimeret sibi [...]lũ? Hebraica litera sic habet. Quæ vt populus tu⁹ gens vna in terra propter quam iuerunt heloim ad redimendũ sibi? Item Eccl's.ij.c. Quis est homo vt sequi possit regem factorem suum? Hebraica litera sic habet. Quis [e]st homo vt intret post regẽ qui iam fecerunt eum? Patet igitur ex eo modo loquendi hebraico ꝙ in diuinis est pluralitas suppositorũ, & vnitas essentiæ: quod moyses & alij prophetæ dederũt intelligi studiosis in lege per talem modum loquendi. [S]ecundo ostenditur ꝙ in diuinis est trinitas personarum seu suppositorum. Esaiæ.xlviij.c. Nõ a principio in abscõdito locutus sum, ex tẽpore antequam fierent ibi eram: & nũc dominus deus misit me et spiritus eius. Qđ autem hæc sint verba domini loquentis: patet per literam præcedentem cum dicitur: Manus quoq; mea fundauit terram, & dextera mea mensa est cœlos &c. Et sub eodem contextu ibidem loquens dicit: Et nunc dominus deus misit me & spiritus eius. Similiter per literam immediate sequẽtem cum dicitur: Hæc dicit dominus deus redemptor tuus sanctus in israel. In auctoritate vero præmissa exprimit̃ deus missus a deo & spiritu eius. Inter mittẽtẽ vero & missum semp est distinctio ꝑsonalis: Et sic ista scriptura impleta fuit in incarnatione filij, qui est deus missus in mundũ a deo patre & spiritusancto. Item Eccl's.iiij.c. Funiculus triplex difficile rumpitur. Glossæ hebraicæ sensus esse videtur. Mysterium trini dei & vnius nõ facile discutitur. Sed hanc glossam moderni iudæi peruertunt, retorquẽtes hanc trinitatem ad tria attributa diuina: quæ sunt potentia, sapientia & bonitas. Sed non videtur hæc esse sententia glossæ per hoc quod dicit: non facile discutitur: quilibet enim etiã satis simplex scit deum esse potẽtem, sapientem & bonum. Item sicut deus operatur per suam potentiam, sapientiã & bonitatem: sic artifex creatus operatur per artem suam sicut per regulam directiuam & per potentiam suam qua trãsmutat materiam ad formã scãni, vel lecti seu alicuius huiusmodi, per appetitum bonitatis lucri. Et ista tria multo plus differunt in eo, quam potentia, sapiẽtia & bonitas in deo: Et ideo si propter ista tria deus dicit̃ trinus & vnus in glossa prædicta:

Tertia.

Rñsio.

Pluralitas ꝑsonarũ diuinę naturæ.

B

[...]a: multo fortius quilibet artifex diceretur trinus et vn⁹. qđ C [...]verum: & coniungeretur singulare cum verbo pluralis nu[...]endo: hiram fecerunt templũ salomonis: sicut de deo su[...]r, ꝙ est rex qui fecerunt hominem. Item super illud Ps. [...]us deorum dominus locutus est: vbi in hebræo ponuntur [...]a diuina: & trãslatio Hieroñ. iuxta hebręum habet: Fortis [...]ominus locutus est: quærit glossa hebraica, quare asaph ter[...]auit dominũ in principio huius psalmi. Et respondet: quia [de]us in tribus proprietatibus causauit sæculũ. Proprietates autẽ istæ formaliter constituũt tres personas: quarum opera sunt indiuisa. Asaph autem fuit actor istius psalmi. Ista vero quæ hic dixi de trinitate personarum in vnitate essentiæ, tractaui diffusius in quadam quæstione de quolibet: qualiter per scripturas hebræorũ ostendi possit mysterium christi quantum ad aduẽtum eius primum esse completum. Ex dictis etiã patet: ꝙ non est contra intentionẽ antiquorum hebræorũ dicere pluralitatem in deo: dum tamẽ vnitas essentię teneatur: quod nos christiani tenem⁹ firmiter: & fideliter confitemur. ¶ His dictis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum: ꝙ saluator Matth.xij.c. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritũsanctũ: primam vocãs verba iudæorum nequiter prolata cõtra benignitatem humanitatis suæ: Comedebat em̃ & bibebat cum hominibus: etiã aliquando cũ peccatoribus, sicut clementissimus medic⁹ cum ægrotis: Et ex hoc iudæi vocauerunt eum voracem, potatorẽ vini, publicanorũ amicũ: vt habet̃ Matth.xj.c. Et hanc blasphemiam dixit saluator esse remissibilem: eo ꝙ erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humanæ. Secũdam vero blasphemiam vocauit verba contra diuinitatem suã nequiter dicta: vidẽtes enim ab eo fieri expulsiones dæmonũ: illuminationes cęcorũ, suscitationes mortuorũ: & cõsimilia quæ non poterãt fieri nisi virtute diuina: iudæi tamen nequiter attribuebant ea virtuti dæmonis, dicẽtes: Matth.xij.b. Hic dæmones nõ eijcit nisi in beelzebub pricipe dæmoniorum. Et hanc blasphemiam dixit saluator irremissibilem: non simpliciter, sed de difficili remissibilem. Nam ex parte blasphemantiũ nõ erat aliqua excusabilis ratio in toto vel in parte. Et quia talis blasphemia cõtrariatur principio remissionis peccatorum, quod est virtus diuina: Et quia eadem deitas est in tribus personis: ideo blasphemans cõtra vnam personã, blasphemat cõtra aliam. Et similiter quia eadem bonitas est in tribus personis: ideo vna persona nõ remittit sine alia: Nam opera trinitatis sunt indiuisa. D Remissio tamẽ peccatorũ aliquãdo attribuitur personæ spiritussancti: quia principium remissiõis huiusmodi est bonitas quæ est attributum spiritussancti. Patet igitur ꝙ obiectiones iudæi suprapositæ ꝓcedunt ex falsa imaginatione. Restat autem ostẽdere ꝙ irremissibile dupliciter dicitur. Vno modo nullo modo remissibile: Alio modo de difficili remissibile. Hoc primo patet v. metaphysicę: vbi dr̃ ꝙ impossibile & intrãsibile vno mõ dicitur qđ nullo modo potest fieri vel transiri. Alio modo qđ potest, sed de difficili. Hoc etiã declarat̃ de cõi modo loquendi. Dicitur em̃ de cæco perfecto ꝙ non potest videre simpliciter: & de cæcutiẽte ꝙ non potest videre: quia videt cum difficultate. Tertio hoc declaratur ex modo loquẽdi scripturæ veteris testamenti. Iosue considerans difficultatem populi ad bonũ, & pronitatem ad malũ dixit: Iosue vltimo.e. Nõ poteritis seruire domino &c. nõ intellexit de impossibilitate simpliciter, sed de difficultate. Nam ibi subdit̃ ꝙ inijt fœdus inter populũ & deum vt seruirẽt dño &c. Item Hiere. xiij.e. dicitur: Si potest æthiops mutare pellem suam, & pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. Qđ em̃ æthiops & pardus possint mutare pelles suas, hoc est impossibile simpliciter: sed ꝙ assuetus ad mala, reuertat̃ ad bene agẽdum non est impossibile, sed difficile: eo ꝙ habitus vitiosus inclinat ad male agendum per modum naturæ. Exemplum autem habetur in manasse rege, qui diu fuit assuetus in pessimis: & tamẽ finaliter reductus fuit ad bonũ virtutis: vt patet.ij.Parał.xxxiij.b. & in fine libri vbi ponitur eius oratio. ¶ Quod aũt iudæ⁹ quærit vltimo de aĩa blasphemantis vbi sit. Dicendũ ꝙ si recessit a corpore cũ peccato blasphemiæ, est in inferno: Si aũt recessit totaliter expedita quantum ad culpã & pœnã, est in cœlo: Si vero recessit liberata a culpa, sed adhuc ad pœnã temporalẽ obligata, detinetur in purgatorio donec purgetur, & sic ad gloriã transferat̃. Nec aliqua persona diuina est impotens ad saluandum eã vel puniendam: quia sicut tres ꝑsonæ sunt, & vnus de⁹: ita sunt vnus omnipotens ad faciendum de creatura quicquid placet sibi sm ordinẽ suæ sapientię & iusticiæ.

Ad obiectiones.

Blasphemia duplex.

Irremissibile dr̃ duplr.

NOno accipit iudæus verbum iesu nazareni quod scribitur Matthæi. xviij.b. Non est voluntas ante patrem vestrum qui in cœlis est vt pereat vnus de pusillis istis. Et ibidem præmittitur: Ve-

nit em̃ filius

E ❧ nit eum filius hominis saluare quod perierat. Item M[illegible] b. dicit: Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes n[illegible] et audientes non audiunt neq; intelligunt. Ex his a[illegible] venit saluare quod perierat, vt dicit: & tamen loqueba[illegible] turbis parabolice vt non intelligerent, nec per cons[illegible] uerterentur & saluarentur, vt ibidem in euangelio su[illegible] videntur manifeste sibi contradicere, s. ꝙ quaereret salu[illegible]

Secunda torum: & non quaereret nec vellet. ¶ Item istud vltimo [illegible] struit verbū domini Ezech. xviij. g. Nolo mortem pecca[illegible]

Rñsio ad primam vt magis conuertatur & viuat. Dicendum ꝙ christ⁹ nō se[illegible] quebatur turbis parabolice, sed aliquando plane & aperte: tra[illegible] ea quae sunt de salutis necessitate, vt patet Matth. vj. & vij. vbi tra dit formam perfectionis euangelicae. Sed quoniam frequenter ad eius praedicationem veniebant homines maligni: non ad discēdū sed ad insidiandum ei: ideo tunc loquebatur parabolice vt nō in telligerent, ne daret sanctum canibus & poneret margaritas ante porcos. Aliquando etiam fidelibus & deuotis loquens, parabolā praemittebat, & postea exponebat: vt ex praemissiōe parabolae ve ritas gratiosius caperetur. Et hic modus communiter in praedica tionibus ecclesiae obseruat. Patet igitur ꝙ iesus aliquādo loqbat parabolice: aliquādo plane. Et hoc rationabiliter: Nam Ezechiel & alij prophetae frequēter vtroq; modo loquebantur: vt patet eo rum libros intuenti. Moyses etiam aliquādo loquebatur populo velata facie: aliquando vero sine velamine. Item iudaeus arguens contra iesum eo ꝙ dicit: in parabolis loquor eis: quia videntes nō vident &c. arguit contra deū veteris testamenti: & per consequēs contra seipsum. Dicit enim dominus Esaie. vj. c. Excaeca cor ppli huius, & aures eius aggraua &c. quam auctoritatem iesus hic alle gauit tanq; impletam in sua praedicatione: per quam simplices, & illiterati fuerūt illuminati, in apostolis: & sacerdotes & scribae fue runt excaecati, sicut plenius dixi Esa. vj. ca. Nec obstat ꝙ vba sunt hic aliqualiter mutata: Nam apostoli & euangelistae allegātes scri pturam veteris testamenti, magis curauerunt allegare sensum q̃ verba. Haec autē excaecatio praedicta fuit ab antiquis doctorib⁹ iu daeorū exponentibus in libro siphere idest decoris, illud qđ dixit moyses de populo israel Deut. xxxij. a. Generatio praua atq; per uersa, haeccine reddis domino popule stulte & insipiens. Glo. Stul te in his quae praecesserūt, & insipiens ad saeculum venturū: p qđ intelligitur tempus messiae in glossis hebraicis vbiq;. ¶ Qđ autē

Ad secū dam. E vlterius dicit iesum destruere verbum domini dicētis: Nolo mor tem peccatoris &c. non valet. Nam in populo sunt poenitētes & obstinati. De poenitētibus dicit dominus istud verbū & multa cō similia. De obstinatis vero dicit comminationē asperam & totalē destructionem. Iob. xxj. b. Ducunt in bonis dies suos: & in pūcto ad inferna descendunt &c. Et hoc patuit per effectum in chore et si bi adhaerentibus. Nume. xvj. e. Et ideo si arguit iesum destruxisse domini verbum: eadē ratione sequitur quod deus destruit verba sua: quod est iniquum, & contra seipsum: maxime cū in verbis do mini in eodem cōtextu literae talis modus loquendi contrarius de obstinatis & poenitentibus frequēter inueniat Deut. xxxij. f. Ego occidam. s. obstinatos: & ego viuere faciam scilicet poenitentes. Et Ps. lxxvij. d. Cum occideret eos quaerebant eū & reuertebatur &c. Occisio refertur ad obstinatos peccatores: reuersio vero ad poeni tentes, qui aliorum poena territi poenitebant.

Oblatio iudeialia D Ecimo accipit iudaeus illud quod scribitur Matthaei. xxj. b. Mane autem reuertens in ciuitatem esuriit: & videns fici arborem vnam secus viam, iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tantum: & ait illi: nū quam ex te fructus nascatur in sempiternum, et are facta est continuo ficulnea. Ex hoc arguit sic. Si iesus fuisset deus, a longe cognouisset fructum ficulneam non habere: nec ad eā iuis set. Item cum ipse dicat. Benefacite his qui oderunt vos: quomo do maledixit arbori quae nihil nocuerat sibi? Et ideo hoc videtur fecisse ex perturbatione irae. Dicendum: ꝙ iesus non solum inquā

Rñsio, tum deus, quem nihil potest latere, sciuit fructum in arbore nō es se, sed etiam inq̃tum homo, quia quilibet etiam satis simplex po terat illud scire, cum non esset tempus ficorum, vt dicitur Mar. xi. b. Vt quid ergo iuit ad arborem fructu vacuam? Dicendum ꝙ si cut prophetae veteris testamenti aliquando prophetabant verbis: aliquando sensibilibus signis, sicut Hieremias praedixit destru ctionem ciuitatis hierusalem per chaldaeos. & portauit catenas li gneas in collo suo, vt habetur Hiere. xxviij. c. ad significandum quod populus catenis vinctus duceretur in captiuitatem. Ita iesus qui dicitur propheta magnus. Lucae. x. a. & de quo praedictum fuit Deute. xviij. c. Prophetam suscitabit vobis deus de fratribus ve stris: etiam destructionem ciuitatis hierusalem futuram per roma nos praedixit Luce. xiij. eo ꝙ non cognouisset tempus visitationis suae scilicet per christum. Quae quidem cognitio ad sacerdotes & legisperitos

[illegible]eritos pertinebat, & id[illegible] & puni[illegible] rentis [illegible] auit per sensibile sig[illegible] [illegible]s ad legisperitos & [illegible] ructum [illegible] iebat: vacuos bonis o[illegible] per male[illegible] [illegible]is eos a deo maledicēdo [illegible] r eius [illegible] destructionem praefigu[illegible] a capt[illegible] [illegible]anos, cum sacerdotes mise[illegible]: Titu[illegible] [illegible]di, dicens: decere sacerdotes [illegible] terire: [illegible] [illegible]s lib. vij. ca. xix. de iudaico [illegible] r ex pdi[illegible] [illegible]us circa ficulneā nihil fecit [illegible] erturba[illegible] [illegible]ed ex magna ratione.

V Ndecimo accip[illegible] Matt[illegible] Tunc venit ies[illegible] m qu[illegible] gethsemani: & di[illegible] Sed[illegible] nec vadā illuc et orē [illegible] lijs zebedaei coepit [illegible] illis: tristis est anima mea v[illegible] in faciem suam orans & di[illegible] [illegible]possi[illegible] a me calix iste &c. Ex his [illegible] deus est, quomodo orauit? Ipsius enim dei non [illegible] alijs orant: vel sic liceat loqui. Item quis vnq; audi[illegible] mente & timente, cum deus sit omnipotens a[illegible] vult sine difficulta te? Si autem dicatis ꝙ iste ti[illegible] in carne & non in anima: quis est ita fatuus qu[illegible] on dolere, timere vel tremere nisi per animam[illegible] quod dicit: Trāseat a me calix iste &c. patet quod [illegible] irtus ad saluandum vitam suam & carnem. Respo[illegible] icta faciliter possunt solui ista. Declaratum est enim [illegible] scripturas hebraeorum, ꝙ messias in vete. testa. promissus futurus erat verus deus & ver⁹ homo in vna persona. Item quod redempturus erat mundum per passionem suam in humana natura. Item ꝙ iesus nazarenus est ve rus messias iudaeis promissus: ideo habuit corpus passibile & mor tale pro nostra redemptione vsq; ad suam resurrectionem, in qua habuit corpus immortale & gloriosum. Dicendum igitur quod iesus nazarenus in humanitate pro nobis assum pta, in qua minor est patre, orabat eum pro nobis, sicut scribi tur Esaiae. liij. d. Et pro transgressoribus orauit vt non perirent quod capitulū intelligit de christo ad literam, sicut ibidem multi pliciter declaraui. Orauit etiam pro seipso. Iohā. xvij. a. Pater clari fica filium tuum. Quod aūt arguit de timore, tremore & tristicia. Dicendum ꝙ ista non fuerūt in natura diuina: quia hoc est impos sibile: nisi tm̄ metaphorice, sicut Ge. vj. a. dicitur: Tactus dolore cordis intrinsecus: delebo inquit hominem quē cre[illegible] a facie ter re. Similiter nec in natura humana q̃tum ad superio[illegible]m partem anime, quae est intellectiua: in qua iesus ab instanti s[illegible] ceptio nis fuit comprehensor, & summo gaudio fruebatu[illegible] q̃tum ad partem animae inferiorē quae dicitur sensitiua, quę est in corpora li organo; in qua iesus fuit viator, fuerūt praedicta ad opus nostrę redemptionis: & vt in ipso ostenderetur vera natura sensibilis cō tra futuros haereticos qui dicturi erant, ꝙ christus non habuit cor pus passibile sed coeleste. ¶ Qđ autē vlterius inducitur: Transeat a me calix iste: Dicendum ꝙ haec petitio erat sensualitatis sicut mo uentis, quae naturaliter horret mortem: Sed erat rationis proponē tis tantum, per quam tamen rationem iesus acceptabat mortem: quia voluntas rationalis erat in eo totaliter voluntati diuinae cō formis: ideo dicebat: Verūtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Et accipitur hic voluntas pro appetitu sensitiuo, quem appetitus intellectiuus superat. Ideo de ipso scribitur Esa. liij. c. Oblatus est quia ipse voluit. In hebraeo habetur: Angustiatus est, quia ipse vo luit. Et infra in eodem capitulo dicitur de ipso: Tradidit in mortē animam suam: & cum sceleratis reputatus est. Et propter hoc dice bat Matth. xxvj. d. Spiritus quidem promptus est: caro autem in firma idest voluntas rationis prompta est ad mortem, caro autem infirma idest sensualitas horret eam. Et hoc non solum inuenitur de iesu nazareno, sed etiā de martyribus in nouo testamento. Et sicut patet de multis: etiam in veteri testamento de machabeis ab antiocho tormētatis, & de eleazaro, de quo dicitur. ij. Mach. vj. g. Sed cū plagis perimeretur ingemuit & dixit: Domine qui habes sanctā scientiā: manifeste tu scis quia cū a morte possem liberari, graues corporis sustineo dolores: ꝑm animā aūt: idest ꝑm partē ani mę supiorē, libēter haec patior. Quod aūt arguit iudaeus ꝙ caro nō dolet, timet, aut tristatur nisi per animā: hoc est verū de anima sen sitiua. Sed quia nescit distinguere inter sensum & intellectū: id[illegible] facit ridiculosum argumentum.

Margin notes: obiectio iudaei ad primam — Secūda. Rñsio ad primam — H — Ad secū dam. — 2. Mac. 7

D Vodecimo accipit iudaeus verbum christi loquentis: Matthaei vltimo. d. ¶ Data est mihi omnis potestas in coelo & in terra. Ex hoc arguit ꝙ iesus non est deus: Qui est ex se potentissimus, ab alio non accipit po testatem

obiectio iudeialia

A testatem. Si autem dicatur ꝙ a patre est sibi potestas data, no[illegible]

Rñsio. let: quia christiani dicunt patrem & filium esse aequales. Di[illegible] ꝙ in iesu est duplex ptās, sicut est duplex natura. Vna est pt[illegible] na quam habuit ab eterno: non tamen ex se, sed ex patre: a q[illegible] distinctus in persona. Non tamen in hoc minor patre est: quia ab eo accipit eandem nu[illegible] natura & potestatem sicut superius di ctum est. Tamen iesu[illegible] ō loquitur hic de ista potestate: sed de alia quā accepit a deo in [illegible]mana natura. Nam ab instāti assumptio nis humanae naturae [illegible] nam filij, illa natura habuit excellen tiam super omnem [illegible]aturam [illegible]toritatiue, nō tamen executiue: Nam inter hoies app[illegible]uit in fo[illegible]a serui, in humana natura pas sibili ppter mysterium nrae redemptionis adimplendū: sicut fue rat praedictū Esa. liij. b. Vere languores nostros ipse tulit, & dolo res nostros ipse portauit disciplina pacis nostrae sup eū: & liuore eius sanati sumus. qđ intelligitur ad litterā de xpo etiam ꝑm anti quos doctores hebraeorum: prout ibidem plenius declaraui. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatem executiue: ideo tunc di xit: Data est mihi omnis potestas &c. Tamen in iudicio finali oia plenius erunt subiecta sibi [illegible] ostendit apls ad Hebrae. ij. b. Per hanc tamen potestatem quae finita est: nō est, nec erit aequalis deo patri. Sic igitur patet re[illegible] ad obiecta iudaei ex verbis euāge lij ꝑm ꝙ ad manum meam [illegible]nerunt.

Argumenta iudaei ex verbis christianorum.

obiectio prima. P Rimo arguit iudaeus ex verbis christianorum, dicēs: Vos dicitis: ꝙ creator vnus est: & ꝙ xps vester sit filius ei⁹: & ꝙ descēdit de celis sine separatione a patre & a spū sancto. Qn̄ ergo vos dicitis ꝙ filius descēdit in vterū virginis: qro si tū pater & spūsctūs fuerūt ab eo sepa

B rati an nō. Si dicitis ꝙ sic: est ōtradictio in verbis vestris: qa dici tis ꝙ descendit sine separatione ab eis. Si vero dicitis, ꝙ nō: sequi tur ꝙ pater & spūssanctus sint incarnati sicut & filius: qđ vos ne

Rñsio. gatis. Dicendum quod descēsus filij in vterū virginis nō est in telligendus per motum localem, sed per nouum effectū in virgi ne: qui quidē effectus est coniunctio diuinę naturae & humanę in vna persona. Haec igitur coniunctio potest cōsiderari dupliciter. Vno modo effectiue & sic facta fuit a tribus personis. s. patre & fi lio & spūsancto: Nam eorum opera sunt indiuisa. Alio modo ter minatiue: & sic illa cōiunctio terminata est ad personam filij: pro pter quod solus filius dicitur incarnatus. Licet autem ad hoc po ni non pos[illegible] exemplum qđ non habeat plus de disconuenien tia q̃ de cō[illegible]nientia: tamē q̃um ad aliqd potest poni conueniēs. Ponatur [illegible] casus qđ plato, socrates, cicero tractant matrimo nium b[illegible]m socrate qi est media persona. Si ergo quaerat a quo est effectiue ista matrimonialis coniunctio: patet quod a tri bus. Si autem quaeratur ad quē est terminatiue: patet quod ad so cratem tm̄: propter quod ipse solus dicit esse berthae maritus. Sic suo modo est i[illegible] proposito: quia licet pater & filius & spūssanctus sint vnum in natura: tamē sunt distincti in personis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout personaliter distinguitur a pa tre & spiritusancto: non [illegible] dicitur separatus ab eis: quia nomē separationis nō recipitur i diuinis personis: qa significat diuer sitatem essentiae: non sic aūt nomen distinctionis. Sic igitur patet ꝙ ad dictum christianorum de christi incarnatione, non sequitur C contradictio seu aliud inconueniens.

obiectio secunda. S Ecundo obijcit sic: Ego quaero a vobis xpianis: vtrū christus vester fuerit mittens, vel missus. Si dicatis ꝙ missus: quis vnq; audiuit deum missum ad aliū. q. d. hoc est apertum mendacium. Si autē dicatis ꝙ est mit tens: vos facitis eum mendacem: quia dicit: Ecce ego non sum solus: sed ego & qui misit me pater. Dicendum ꝙ dei fi

Rñsio. lius est mittens & missus. Fuit enim missus in mundum a patre & spiritusancto in sua incarnatione benedicta: sicut superius est de claratum per auctoritatem Esaie. xlviij. c. Et nunc me misit domi nus & spiritus eius. Haec dicit redemptor tuus sanctus israel. Est etiam mittens spiritumsanctum: sicut dicit Ioh. xvj. b. Mittam vo bis spiritumsanctum &c. Circa quod sciendum quod missio ali cuius importat duplicem habitudinem. Vnam ad mittētem, ꝑm quod aliquo missus procedit a mittente. Aliam ad terminum ad quem mittitur ꝑm ꝙ missus est vbi prius non erat: vel est ibi alio modo q̃ prius. Licet autem in diuinis nō sit processus vnius per sonae ad alteram ꝑm motum localem, vel separationem realē: ta men est ibi processus ꝑm originem: quia filius procedit a patre: & spiritussanctus ab vtroq;. Sicut in nobis suo modo verbū intelli gibile procedit a mente: non extra ipsam: sed intra: & sic amor p cedit ab vtroq;. Sic igitur filius & spiritussanctus habent habitu dinem ad mittentem. habent etiam habitudinem ad terminum missionis: non tamen sic intelligendo ꝙ incipiant esse vbi prius non erant simpliciter: quia de necessitate sunt vbiq; per essentiam praesentiam & potentiam: sicut patet Hiere. xxiij. e. Coelum & ter ram ego impleo dicit dominus. Sed sic intelligendo qđ incipiūt esse vbi prius erant. tamen alio modo. Et hoc modo filius dei dici tur missus in mundum a patre: qn̄ incaepit ibi esse vt homo, vbi tamen prius erat vt deus Iohā. j. a. In mundo erat & mundus eum D non cognouit: in propria venit &c. Et sic spūssanctus dr̄ missus apostolis visibiliter: qn̄ super eos apparuit in signo visibili: Nā hoc modo prius nō erat ibi. Et quotidie mittitur inuisibiliter ad sanctificandum creaturam rōnalem: qa incipit ibi esse per gratiā sanctificantem vbi tamen prius erat per essentiam, pn̄tiam & po tentiam. Ad argumentum iudaei patet, ꝙ non est contradictio di cendo ꝙ filius est mittens & missus: quia nō est ꝑm idem.

T Ertio dicit iudaeus: In libro simonis cephae dicit iesus: Ecce sathan studet ad interficiendum me de manu dn̄i & non dabit me in manu sathan. Et ex hoc arguit di cens: quare nō cōfundimini vos christiani dicere istū deum sic loquentē. Dicendū: ꝙ iste falsum accipit. Nā in epl̄is petri aut alibi non inuenit hoc dictū a iesu nazareno. Ta men si hoc dixisset, & factum fuisset: nullū incōueniēs sequeretur. Nam supra declaratū est ꝙ est verus deus & verus hō in vna pso na: ipse vero sicut deus, permisit se inq̃tū hoiem a diabolo tenta ri, & de loco ad locū portari: vt supra dictū est. Et qa pr̄ & spūssan ctus sunt vnus deus cum eo: ideo ab ipsis fuit etiā ista permissio. Item si sathan hoc modo permissus fuisset quaerere qđ iudaeus al legat falso: nullum incōueniens sequeretur. Patet igitur iudaei fal sitas per hoc, ꝙ obiectiones suas in aperto mendacio terminauit: Et sic est finis: deo laus qui est trinus in personis & vnus in essen tia per infinita saecula saeculorum. Amen.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

aa
prima vacat
incipit præfatio
Denarius namq;
Aug. Christus.
hoibus. Vel
bb
Quid igitur
Excluſa eſt
Remiſſæ
Qui traditus.
cc
Vetus homo.
contulit homini
Et bo. i. vtile
Lex em̃ ſpiritus
Q; ſu. filiꝰ dei.
dd
Fratres. Ne
prædixit infidelitatẽ
Præſciuit pro
vobis parcet
ee
Infirmum autem
ficiꝰ dedicata
Scripſi auda.
Vel, Suſcipiatis
habet: q; immu.
ff
illi veſtri iudicatẽ
cauerunt lignum
illos deſignans
quo contaminati
gg
Et vir vxo.
Tanq; non ha.
eſſent: & conſen.
Ne quod offen.
Q̃mpa. exemplo
hh
Ium dum male
quæ oĩno
uerſitatem hanc
Myſteria. Vt
ii
bent noticiam
Q̃mquidẽ per ho.
Euigilate.
Omnes quidem re.
Obſecro
kk
quidem eſt
non generauit
id eſt alieni
Vetera. Omnino
ll
Et altiſſima
Confidentia
non tamen ſm
Supportate
Cædit. i. decſpit
mm
Miror. De
cundum habitare
barnabas iam
quando magicis
nn
nos deus. ſi.
tas vel afflictio
Ex quo arbitrãdum
ſe non dicere
Mihi mundus
oo
empli, vel ratione
propter quod dicit
propter q̃ deponẽ.
eſt. Surge
pp
Quia in nullo
augetur numerus
De cætero
fratres: Illud
dare quicq̃d
qq
illis obſeruantijs
Omne quodcumq;
vt illud im.
poſſemus vo.
rr
Si etiam ſpes
Quas ſuſtinetis
tenet nunc
& cæteris
vtitur vt ſic
ss
Ne increpaueris
Coram omnibus
omnium malo:
Propter quã cãm
tt
por &c. In
reliqui troade
menta abſciderent
dona nobis
Oneſimum
vv
Et ado. Et
me locutus eſt
Et ſpiritusſanctꝰ
Quia ergo. Q.
xx
Pertingens
Qm̃ & ipſe
immutabilis
Operis. Magna
tium neq; finem
yy
In ca. viij. vbi
Non ſine ſanguine
vbi enim. Dixit
Vmbram enim
zz
Patres antiqui per
præcipuam
Circumitu die ſep.
In ca. xi. vbi
tpalium: ſed cha.
AA
Lucas medicus
Promiſſionem
qui ſimul
apoſtolicam
BB
Compuncti. Beda
Deus abraam &
Hic eſt la. Ra.
apſis: qui terrenitate
Apoſtolorum. Nõ
CC
Quis te con. &c.
Tabernaculũ Beda.
Saulus autem erat
Rog. deũ cui patet
DD
totam humanam
Statim recæ. eſt
Qui pertranſijt
cuti. Aliter
ſermum ſuperat
EE
Seditione non
mittere legatos
cio verbi. Adiuua
Cum autem &c.
FF
Non eſt baptiſma
Non ſolum aũt hęc
Pentecoſten. Beda
Deducentibus &c.
& gentem. Cum
GG
De oĩbus qb⁹ accu.
Vt autem iudica
Aſtitit enim. Beda.
opus impediat.
HH
Quoniã a deo tenet
erant: & elemoſyna
modi fidem habeãt
aſpidem in ægypto
Supbis reſi. Malos
II
non cre. &c. quẽ re.
quæ perierat. Et
Rationem. Duobus
te futuri iudicij
KK
Fuerunt &c. Ideo
Voluptatem. Vo.
cælo cognouit tps
In ca. iij. vbi dicit
q̃diu vidimus
LL
Charissimi, di. nos
Deum quem nõui.
Sicut enim pater ha.
cipite: quia
MM
dentes ideo defluũt
tiam reſpectu
uelatio non
Etiam amen. Per
Et habeo. Et
NN
Aquæ præteritũ
eum poſt aperte
veritatẽ vel iuſticiã
abſcon. quia nemo
OO
uerſis in mare
Et fugiet mors
Et vidi aliũ ange.
cleſiam & in ea
rum ſaluat⁹ on.
PP
contraria ſunt
Et vidi & ecce
Nec habent re.
Viæ. i. inſtitutiones
QQ
ſu pulcha quærere
Præſentia eius
malorum &
Et vidi ange.
mes in hocbello
RR
Beati qui la.
Peruertiſtis verba
Potẽtibus & regib⁹
non valeat patet
SS
ſes hadareſſen
effuſionem
dinem iuſticiæ
ſeparata, quæro
Finis.

Supremum & præſtantẽ fere lo[illegible]ũ inter homines hi mihi ſortitos eſſe videtur, lector beniuole: quí omni cura & induſtria o[illegible]rã impẽderũt laborarũtq;: ut nos inferioris gradus hoies, nõ in beſtiales mores degeneremur: ſed ut corpore, ita anim[illegible]noq; eleuati ad humaniores mores, ad bene beateq; uiuendũ: in hac mortaliũ regione procheremur & animaremur. Il[illegible] maiores & pene diuinas gratias meritiſſime habebimus: quí nos cura ſua & diligẽtia, poſtha-bitis fragilibus & [illegible]deuis, ſenſitoris & corporalibus bonis: ad diuinarum rerum cognitionem & amorem ſuis immorta-libus ſcriptis & exc[illegible]pſis im[illegible]uerunt & traduxerunt: & ad æterna cœleſtiaq; bona capeſſenda uiam demonſtrarũt. Nam noſtra hac tempeſt[illegible] complurimí hominꝫ inueniuntur: cum præſtantes, tum eruditiſſimí & eloquentiſſimí: quí magnã ſibi laudem, quí nominis immortalitatem: quí haud ſecus ac ſummum honorem exiſtimant ſibi deberi: ſi poetam quenpiã e uetuſtiſſimis gentilibus q̃ optime interpretentur: & abſtruſas & a chriſtianitate neglectas fabulas in lucem ædiderint, cer-tarintq; ut ex chriſtiana ta[illegible]dẽ paganiſſimí uidean[illegible]ur euaſiſſe. Quibus tamen ego p ſingulari induſtria, laboribusq; ſuis: cum pro iuuentute bo[illegible]bus eloquentiaq; inſtituenda, utiliſſimis: tum pro chriſtianis antiquiſq; doctoribus, etiã elo-quentiſſimis & diſſer[illegible]intelligẽtibus commodiſſimis, & gratias ſemper egi & habui: ſumq; perpetuo acturus & habi turus: Quis putas enim lector amice: diuum Hieronymum, Auguſtinum ſanctiſſimum, Ambroſium beatiſſimũ, ac firmia-num Lactantium: cæteros q̃ uetuſtiores ſine poetis intelligere unq̃ potuiſſet: Propterea multi & maximí noſtro æuo docto-res theologi reperiuntur: quí Hieronymum, quí Auguſtinum, quí Ambroſium, cæteros q; quía miníme intelligunt: negli-gere ac parum penſi habere uidentur. Quod contigiſſe non aliam ob cauſam exiſtimo: q̃ p iuuentutem ſuam: non poetarũ oratorum q; lectionibus: ſed nimiſum uanis garruloſisq; ſophiſmatibus conſummarunt. Sed hæc hactenus. Si ergo quí egre-gios poetas facundiſſime ſunt interpretati, gloriam & honorem promeruerunr: quantũ laudis, qualem immortalis nomi-nis famam: quantum honoris iure promeriti ſunt, quí ſacratiſſimas literas, quí uetus, quí nouum inſtrumentum, facundiſ-ſime ſunt interpretati: Quí prophetas enodarunt: quí abſtruſa quoq; elucidarunt: quí e tenebris ignorantiæ plerasq; iacen-tia in lucem intelligentiæ traduxerunt: quí facillantia & ſcrupuloſa, certiſſima ueritate aſtipulante firmauerunt & ſtabilie-runt: Tandem ergo (ut eo deueniam quo tendebat oratio) ad ſuum felicíſſimũ finem, omnipotente deo adiuuante, auxi-liumq; præſtante: laborum maximis ſudoribus, & incredibilibus pecuniarum expenſis hoc elegantiſſimum & ingentiſſi-mum opus peruenit: continuoq; curſu hæc in requicta & plenis cœleſtibus mercimoniis nauis procellis multis iactata: im-pulſaq;, tranquillo portu fauſtiſſime ſiſtitur. Igitur candide lector: quod tibi in frontiſpicio huius operis fidenter promiſi-mus & addiximus fideliter: iam ſub ipſo fine necum fateare neceſſe erit: neq; incaſſum hoc ingens opus denuo impreſſum eſſe neq; uenditionis titulo in publicum fruſtra eſſe propoſitũ. Ideo ad optimi, maximi & cunctipotentis dei laudem & glo-riam: ad elucidationẽ & expoſitionẽ ſacræ ſcripturæ a deo oĩpotente inſpiratæ: in qua uera ſcietia, & nõ uana felicitas in-uenitur: ad ſtudioſorũ hominũ, quí ſacris literis ac beatificæ theologiæ operã nauant: ſolatiũ & iocunditatẽ, ad ſacratiſſi-mæ matris eccleſiæ, immaculatæ ſponſæ ieſu chriſti decorem: & ſplendorem felicẽ finem hic accipiunt: cum ipſius bibliæ expreſſis emendatiſſime uerbis: quatuor commentaria ſeu gloſſas uocari mauis: uidelicet Gloſſa ordinaria: a multis doctiſ-ſimis uiris potiſſimũ germanis ordinata. Item uenerabilis patris, fratris Nicolai de Lyra cõmentaria ſeu literales expoſi-tiones: Q[illegible]multa abſtruſa loca totius bibliæ, hactenus ferme omnibus incognita & ignorata: hebraica lingua fretus, quã per[illegible]alter Hieronymus, q̃ optime calluit, explanauit & enucleauit. Accedit & tertium aliquorum loco[illegible]um elucida-tiu[illegible]mentariũ reuerendiſſimí domini Burgenſis epiſcopi: iudæi quidem nati, ſed in chriſto renati: non ignorantis nec[illegible]e neq; hebræorũ doctrinæ: Qui tametſi perinde a quibuſdã accuſetur ut temerarius in Nicolai de Lyra labores reprehe[illegible]or: eos tamen aliquando non reprehendendo, ſed ſumma charitate, melius explanando, illuſtrauit: Nihilominus & quartum replicatiuum commentariũ prædictis hic eſt adiunctum: religioſi patris, fratris Matthiæ Toring: quí diſcordã-tes dominũ Burgenſem, & Nicolaum de Lyra benigne & erudite conciliat. His ergo omnibus expletis & emaculatiſſime excuſis: ampliſſimæ, & latis galliarũ campis fere oĩm ciuitatum digniſſime Lugduñ. inclytam & immortalẽ famam: non ſolum quía latiſſime rhodano inter[illegible]abentis, & fœcũdiſſimæ glebæ, aeriſq; temperie plurimũ inſignis, laudemus: & gloria quãtum poſſumus attollamus: Sed quía talis egregios & clariſſimos ciues, Simonẽ cognomẽto Vincent: Iacobũ ziunta: Luxẽbourc cognometo de gabiano: & Iohannẽ cognomẽto Mareſchal: nutrit & educat: quí tam excellentiſſima opera, ingentiſſimis expenſis & laboribus ſummis, in benedicto ieſu chriſti nomine, & orditi ſunt, & fœliciſſime finierũt. Quo charactere & q̃ ordinatiſſime, lector, oculis tuis iudicium eſto. Optime uale: quícunq; non liuidus, ſed beniuole legis.

Pars ſexta Bibliæ ſacræ, cũ gloſa ordinaria & interlineari, concordãtiiſq; ſacrorum canonũ, vna cũ poſtillis, additionibus, ac replicis, venerabilium patrum Nicolai de Lyra brabantini: Pauli hiſpani Burgenſis epiſcopi: & Matthiæ Thoring Saxonis explicit: Lugduni impreſſa in ædibus honeſti viri Ioannis mareſchal artis impreſſoriæ peritiſſimi. Anno ſalutis. M. D. XXIX. Die vero. xix. Iulii.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de
Biblioteca